1. MEKTUP

١-﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْاَوَّلُ: اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ اَقْرَبِيَّةِ اَفْعَالِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ وَذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ ﴾

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ اَلْحَمْدُ لله وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ قَدِ ارْتَكَبْتُمْ مَشَقَّةً كَثِيرَةً جَعَلَ اللهُ سُبْحَانَهُ سَعْيَكُمْ مَشْكُورًا وَلَمَّا اسْتَفْسَرْتُمْ عَنْ اَقْرَبِيَّةِ اَفْعَالِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ وَذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مُكَرَّرًا وَوَلَهْتُمْ بِبَيَانِهِ اَرَدْنَا اَنْ نَذْكُرَ مِنْهَا قَدْرًا يَسِيرًا (اِعْلَمْ) اَنَّ كُلَّ شَيْءٍ هُوَ ذٰلِكَ الشَّيْءُ بِمَاهِيَّتِهِ وَجَعْلُ الْجَاعِلِ لِثُبُوتِ الْمَاهِيَّةِ لِذٰلِكَ الشَّيْءِ لَيْسَ بِلَازِمٍ اَصْلًا فَاِنَّ ثُبُوتَ الشَّيْءِ لِنَفْسِهِ ضَرُورِيٌّ وَمِنْ هٰهُنَا قَالُوا "اِنَّ الْجَعْلَ لَيْسَ بِثَابِتٍ فِي نَفْسِ الْمَاهِيَّةِ وَالْمَاهِيَّةُ لَيْسَتْ بِمَجْعُولَةٍ" وَالْجَعْلُ اِنَّمَا هُوَ لِاتِّصَافِ الْمَاهِيَّةِ بِالْوُجُودِ اَلَا تَرَى اَنَّ فِعْلَ الصَّبَّاغِ اِنَّمَا هُوَ فِي اتِّصَافِ الثَّوْبِ بِاللَّوْنِ لَا اَنَّهُ يَجْعَلُ الثَّوْبَ ثَوْبًا وَاللَّوْنَ لَوْنًا فَاِنَّهُ مُحَالٌ لِكَوْنِهِ تَحْصِيلَ الْحَاصِلِ فَلَمْ يَكُنِ الْجَعْلُ فِي نَفْسِ الشَّيْءِ بَلْ فِي اتِّصَافِ الشَّيْءِ بِالْوُجُودِ فَثَبَتَ اَنَّ الشَّيْءَ اِنَّمَا يَكُونُ شَيْئًا بِمَاهِيَّتِهِ وَهٰذَا الْمَعْنَى مَفْقُودٌ فِي ظِلِّ الشَّيْءِ وَعَكْسِ الشَّيْءِ فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ فَاِنَّ عَكْسَ الشَّيْءِ وَظِلَّهُ لَيْسَا بِظِلٍّ وَعَكْسٍ بِمَاهِيَّتِهِمَا الظِّلِّيَّةِ وَالْعَكْسِيَّةِ بَلْ بِمَاهِيَّةِ اَصْلِهِمَا فَاِنَّ الظِّلَّ لَا مَاهِيَّةَ لَهُ وَالظَّاهِرُ بِهِ اِنَّمَا هُوَ مَاهِيَّةُ الْاَصْلِ اَظْهَرَتْ نَفْسَهَا بِالظِّلِّ فَيَكُونُ الْاَصْلُ اَقْرَبَ اِلَى الظِّلِّ مِنْ نَفْسِهِ فَاِنَّ الظِّلَّ ظِلُّ بِاَصْلِهِ لَا بِنَفْسِهِ وَحَيْثُ اَنَّ الْعَالَمَ ظِلَالُ اَفْعَالِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَعُكُوسُهَا تَكُونُ الْاَفْعَالُ الَّتِي هِيَ اُصُولُهَا اَقْرَبَ اِلَى الْعَالَمِ مِنَ الْعَالَمِ بِالضَّرُورَةِ وَكَذٰلِكَ الْاَفْعَالُ ظِلَالُ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ فَتَكُونُ اَقْرَبَ اِلَى الْعَالَمِ مِنَ الْعَالَمِ وَاُصُولِهِ الَّتِي هِيَ الْاَفْعَالُ لِكَوْنِهَا اَصْلَ الْاَصْلِ وَحَيْثُ اَنَّ الصِّفَاتِ ظِلَالُ حَضْرَةِ الذَّاتِ الَّتِي هِيَ اَصْلُ جَمِيعِ الْاُصُولِ فَلَا جَرَمَ تَكُونُ الذَّاتُ اَقْرَبَ اِلَى الْعَالَمِ مِنَ الْعَالَمِ وَمِنَ الْاَفْعَالِ وَالصِّفَاتِ الْوَاجِبِيَّةِ هٰذَا هُوَ بَيَانُ اَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى الْمُمْكِنُ اِيرَادُهُ فِي حَيِّزِ التَّحْرِيرِ فَلَوْ اَنْصَفَ الْعُقَلَاءُ يَحْتَمِلُ اَنَّهُمْ يَقْبَلُونَ هٰذَا الْمَعْنَى فَاِنْ لَمْ يَقْبَلُوا فَلَا غَمَّ لِاَنَّهُ خَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ وَحَيْثُ انْدَرَجَ فِي

هَذَا الْبَيَانِ الْمُقَدَّمَاتُ الْمَعْقُولَةُ لَوْ اَشْرَكْتُمُ السَّيِّدَ الْمِيرْ شَمْسَ الدِّينِ عَلِيًّا فِي مُطَالَعَةِ هَذَا الْمَكْتُوبِ لَسَاغَ وَكَتَبْتُمْ اَنَّهُ قَدْ اَرَدْنَا الشُّرُوعَ فِي جَمْعِ الْجِلْدِ الثَّالِثِ مِنَ الْمَكْتُوبَاتِ فَامْضُوا عَلَى مَا اَرَدْتُمْ فَاِنَّ اَهْلَ اللهِ اِذَا رَأَوْا فِي اَمْرٍ صَلَاحًا يَحْتَمِلُ اَنْ يَكُونَ مُبَارَكًا وَاِذَا فَوَّضْتُمْ هَذَا الْاَمْرَ اِلَى الْمِيرْ الْمُشَارِ اِلَيْهِ فَلْيَجْعَلِ النُّسَخَ مُتَعَدِّدَةً وَلْيُرْسِلْ نُسْخَةً اِلَى سَرْهَنْدْ وَلْيَحْفَظِ الْمُسَوَّدَاتِ وَلَعَلَّهَا يَقَعُ الْاِحْتِيَاجُ اِلَيْهَا وَالْفَقِيرُ مُتَحَيِّرٌ فِي سَفَرِكُمْ وَقُعُودِكُمْ فَمِنْ جِهَةٍ اَنَّهُ حَرِيصٌ عَلَى مُلَاقَاتِكُمْ لَا يَقْدِرُ اَنْ يُحَرِّكَ شَفَتَيْهِ بِسَفَرِكُمْ وَلَا يَقْدِرُ اَنْ يَمْلَكُمْ عَلَى الْقُعُودِ اَيْضًا لِخَوْفِ كَوْنِ الْقُعُودِ سَبَبًا لِفَوْتِ مَصَالِحِ جَمْعٍ كَثِيرٍ وَلَكِنْ اِذَا سَافَرْتُمْ اَرْسِلُوا هُنَا الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدًا هَاشِمًا لِيَكُونَ فِي الصُّحْبَةِ اَيَّامًا وَلْيَأْخُذْ بَعْضَ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ فَاِنَّهُ يُرَى شَابًّا قَابِلًا وَحَيْثُ اَنَّ الْمُشَارَ اِلَيْهِ مُرَبَّاكُمْ وَعَارِفٌ بِمَذَاقِكُمْ يَنْبَغِي اَنْ تُحِيلُوا الْاِسْتِفْسَارَاتِ عَلَيْهِ فَيَسْتَمِعَ الْجَوَابَ وَيُؤَدِّيَهُ اِلَيْكُمْ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir. Allah'ın zatı, sıfatları ve fiillerinin kula yakınlığı hakkındadır.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla başlarım.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Değerli mektubunuz elimize geçti. Pek zahmet etmişsiniz. Allah gayretinizi mükafatlandırsın. Mektubunuzda Allah'ın zatının, sıfatlarının ve fiillerinin kula olan yakınlığının mahiyeti hakkında tekrar tekrar soru yönelttiniz ve bu konunun açıklanması için ısrar ettiniz. Bu sebeple bir nebze bu konuya değinmek istiyoruz.

Öncelikle şunu ifade etmeliyim ki, her şey mahiyetiyle bir şeydir. Bir yaratıcının bir şeye mahiyet ispat etmesi asla gerekmez. Zira şeyin kendi kendisine olan sübutu zorunludur. Bu sebepledir ki *"gerçekte mahiyetin özünde kılmak* (yaratmak) *diye bir şey söz konusu değildir ve mahiyet yaratılmış değildir"* demişlerdir.

Kılmak ancak mahiyete varlık kazandırma aşamasında söz konusudur. Kumaş boyayan kimsenin işi kumaşa belli bir renk vermektir. Yoksa onun işi kumaşı kumaş, boyayı boya kılmak değildir; üstelik bu imkansız-

dır. Zira bu var olan bir şeyi yeniden var etmeye çalışmaktır. Burada da durum böyledir; kılmak eşyanın özünde değil, var olmasında söz konusudur. Şu halde bir «şey» mahiyeti ile «şey» olur.

Bu durum keşif açısından bakıldığında eşyanın gölge ve yansımalarında söz konusu değildir. Gölgeler ve yansımalar bu mahiyetleri itibarıyla gölge ve yansıma değildir. Gerçekte bunların gölge ve yansıma oluşları asıllarının mahiyeti itibariyledir. Çünkü gölgenin bir mahiyeti yoktur. Gölgede zuhur eden şey aslın mahiyetidir, kendisini gölgeyle açığa çıkarmıştır. Bu bakımdan asıl gölgeye gölgenin kendisinden daha yakındır. Zira gölge kendisiyle değil, aslıyla gölgedir. *Bu alem Allah'ın fiillerinin birer gölgesi ve yansıması olduğundan alemin aslı olan ilahî fiiller zorunlu olarak aleme alemin kendisinden daha yakındır.* Bunun gibi fiiller de Allah'ın sıfatlarının birer gölgesidir.

Şu halde sıfatlar da, aslın aslı olduğundan, aleme alemden ve alemin asıllarını teşkil eden ilahi fiillerden daha yakın olmak durumundadır. Sonuçta sıfatlar da bütün asılların aslı olan Allah'ın zatının birer gölgesi olduğu için, Allah'ın zatı aleme, alemin kendisinden ve aslı olan fiil ve sıfatlardan daha yakındır.

Allah'ın yakınlığıyla alakalı olarak yazıya dökebileceğim bunlardır. İnsaf edilirse bunların kabul edileceğini umuyorum. Ama kabul edilmezse de üzülmem; çünkü bu bahsimizin dışındadır. Burada yaptığım açıklamalar içinde bazı kelamî ayrıntılar yer aldığı için mektubu Seyyid Mir Şemseddin Ali'yle birlikte mütalaa ederseniz iyi olur.

Mektubunuzda Mektubatım'ın üçüncü cildini toplamaya başlamak istediğinizi yazmışsınız. Bunu yapabilirsiniz. Allah dostlarının faydalı gördüğü işin hayırlara vesile olacağını umuyorum.

Mektupları toplama işini adı geçen Seyyid Mir Şemsüddin'e tevdi edecek olursanız kendisine, mektupları kopya edip bir kopyasını Serhend'e göndermesini ve müsveddeleri saklamasını söyleyin. Belki bir gün onlara ihtiyaç duyulabilir.

Acizane, sefere çıkmanız veya çıkmamanız konusunda kararsızım. Sizi görmeyi çok arzu ettiğimden yola çıkmanızı isteyemiyorum. Öte yandan insanların menfaatini düşündüğüm için yola çıkmayıp memleketinizde kalmanızı da isteyemiyorum. Fakat yola çıkacak olursanız, bir müddet yanımızda kalıp bazı marifetleri tahsil etmesi için Hace Muhammed

Haşim'i buraya gönderiniz. Bu genci kabiliyetli görüyorum. Ayrıca sizin terbiyenizde yetiştiğinden meşrebinizi bilmektedir. Bu sebeple sorularınızı bana onunla iletebilir ve onun ağzından cevaplarımı öğrenebilirsiniz.

KELİME ANLAMI

1. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الْاَوَّلُ **Birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir)* اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ **Seyyid Mir Muhammed Numan' a** *(Ne hakkındadır)* فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ **Sorusunun cevabı hakkındadır** *(Neden sorusu?)* عَنْ اَقْرَبِيَّةِ اَفْعَالِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ وَذَاتِهِ **Vacip Teâlâ'nın fiil, sıfat ve zatının ekrabiyeti/ çok yakınlığından** جَلَّ سُلْطَانُهُ **Onun saltanatı yücedir** ≻

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla اَلْحَمْدُ لله Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Değerli sahife ulaştı قَدِ ارْتَكَبْتُمْ مَشَقَّةً كَثِيرَةً Çok zahmet etmişsiniz جَعَلَ اللهُ سُبْحَانَهُ سَعْيَكُمْ Allah Subhânehu çalışmanızı kılsın *(Ne?)* مَشْكُورًا Şükre layık وَلَمَّا اسْتَفْسَرْتُمْ Siz ne zaman ki tefsir istediniz *(Ne zaman?)* عَنْ اَقْرَبِيَّةِ اَفْعَالِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ وَذَاتِهِ Vacip Teâlâ'nın zat sıfat ve fiillerinin çok yakınlığından جَلَّ سُلْطَانُهُ Onun saltanatı yücedir *(Nasıl istediniz?)* مُكَرَّرًا Tekrar tekrar وَوَلَّهْتُمْ بِبَيَانِهِ Ve açıklanmasına düşkün oldunuz اَرَدْنَا اَنْ نَذْكُرَ مِنْهَا Biz de ondan zikretmeyi murat ettik *(Neyi?)* قَدْرًا يَسِيرًا Az bir miktarı (اِعْلَمْ) Bilesin ki, اَنَّ كُلَّ شَيْءٍ Her şey *(Nedir?)* هُوَ ذَلِكَ الشَّيْءُ بِمَاهِيَّتِهِ Mahiyetiyle o şeydir وَجَعْلُ الْجَاعِلِ Tayin edenin tayini *(Niçin?)* لِثُبُوتِ الْمَاهِيَّةِ Mahiyetin sabit olması için *(Neye?)* فَاِنَّ ثُبُوتَ الشَّيْءِ لِذَلِكَ الشَّيْءِ O şeye *(Böyle bir şey yapması ne değildir?)* لَيْسَ بِلَازِمٍ اَصْلًا Asla lazım değildir لِنَفْسِهِ Zira bir şeyin kendi kendine olan sübutu *(Nedir?)* ضَرُورِيٌّ Zaruridir وَمِنْ هَهُنَا قَالُوا Bundan dolayı dediler ki: اِنَّ الْجَعْلَ Tayin/belirleme *(Nedir?)* لَيْسَ بِثَابِتٍ Sabit değildir *(Nerede?)* فِي نَفْسِ الْمَاهِيَّةِ Mahiyetin kendisinde وَالْمَاهِيَّةُ لَيْسَتْ بِمَجْعُولَةٍ Mahiyet tayin edilmiş değildir وَالْجَعْلُ Tayin اَلَا تَرَى اَنَّمَا هُوَ O sadece لِاتِّصَافِ الْمَاهِيَّةِ Mahiyetin vasıflanması içindir *(Ne ile?)* بِالْوُجُودِ Varlıkla Görmez misin ki, اَنَّ فِعْلَ الصَّبَّاغِ Boyacının işi *(Nedir?)* اَنَّمَا هُوَ O iş sadece فِي اتِّصَافِ الثَّوْبِ بِاللَّوْنِ Elbisenin renkle vasıflanmasındadır لَا اَنَّهُ يَجْعَلُ الثَّوْبَ ثَوْبًا Yoksa o elbiseyi elbise yapmaz وَلَلَّوْنَ لَوْنًا Rengi de renk yapmaz فَاِنَّهُ مُحَالٌ Zira o muhaldir *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ تَحْصِيلَ Var olanı elde etmeye çalışmak olduğu için فَلَمْ يَكُنِ الْجَعْلُ Bu sebeple tayin olmadı لِلْحَاصِلِ

بَلْ فِى اتِّصَافِ الشَّيْءِ (Nerede?) فِى نَفْسِ الشَّيْءِ Bir şeyin kendisinde Bilakis bir şeyin vasıflanmasındadır (Ne ile?) بِالْوُجُودِ Varlıkla فَثَبَتَ Böylece sabit oldu ki, اَنَّ الشَّيْءَ Bir şey اِنَّمَا يَكُونُ شَيْئًا بِمَاهِيَّتِهِ Sadece mahiyetiyle şey olur وَهٰذَا الْمَعْنٰى مَفْقُودٌ Ve bu mana yoktur (Nerede?) فِى ظِلِّ الشَّيْءِ وَعَكْسِ الشَّيْءِ Şeyin gölgesi ve aksinde (Nerede yoktur?) فِى النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ Keşfi bakışta فَاِنَّ عَكْسَ الشَّيْءِ وَظِلَّهُ لَيْسَا بِظِلٍّ وَعَكْسٍ Zira bir şeyin aksi ve gölgesi Gölge ve akis değildir (Ne ile?) بَلْ بِمَاهِيَّةِ اَصْلَيْهِمَا الظِّلِّيَّةِ وَالْعَكْسِيَّةِ Gölge ve akis olan mahiyetleriyle Bilakis asıllarının mahiyetiyle gölge ve akistirler فَاِنَّ الظِّلَّ لَا مَاهِيَّةَ لَهُ وَالظَّاهِرُ بِهِ Çünkü gölgenin mahiyeti yoktur Onunla zahir olan (Nedir?) اِنَّمَا هُوَ مَاهِيَّةُ الْاَصْلِ اَظْهَرَتْ نَفْسَهَا بِالظِّلِّ O sadece aslın mahiyetidir ki, Kendini gölgeyle izhar etmiştir فَيَكُونُ الْاَصْلُ اَقْرَبَ اِلَى الظِّلِّ Dolayısıyla asıl olur (Ne?) Gölgeye daha yakın (Nereden?) مِنْ نَفْسِهِ Gölgenin kendisinden فَاِنَّ الظِّلَّ ظِلُّ بِاَصْلِهِ Çünkü gölge aslıyla gölgedir لَا بِنَفْسِهِ Kendisiyle değil وَحَيْثُ اَنَّ الْعَالَمَ Ve mademki alem (Nedir?) ظِلَالُ اَفْعَالِ الْوَاجِبِ Vacib'in fiillerinin gölgedir جَلَّ سُلْطَانُهُ Onun saltanatı yücedir وَعُكُوسُهَا Ve fiillerin akisleridir اَقْرَبَ اِلَى الْعَالَمِ مِنَ تَكُونُ الْاَفْعَالُ الَّتِى هِىَ اُصُولُهَا (Bu durumda) gölgelerin aslı olan fiiller olur (Ne?) الْعَالَمِ Aleme alemden daha yakın (Nasıl?) بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَكَذٰلِكَ الْاَفْعَالُ Aynı şekilde fiiller de (Nedir?) ظِلَالُ صِفَاتِ الْوَاجِبِ Vacib'in sıfatlarının gölgeleridir جَلَّ شَاْنُهُ Onun şanı yücedir وَاُصُولِهِ مِنَ الْعَالَمِ فَتَكُونُ اَقْرَبَ اِلَى الْعَالَمِ Dolayısıyla aleme daha yakın olur (Nereden?) Alemden لِكَوْنِهَا اَصْلَ الْاَصْلِ Ve onun asılları olan fiillerden de (daha yakın olur) (Niçin?) الَّتِى هِىَ الْاَفْعَالُ Aslın aslı olduğu için وَحَيْثُ اَنَّ الصِّفَاتِ ظِلَالُ حَضْرَةِ الذَّاتِ Ve mademki sıfatlar Hazreti Zat'ın gölgeleridir الَّتِى هِىَ اَصْلُ جَمِيعِ الْاُصُولِ Ki o tüm asılların aslıdır فَلَا جَرَمَ Bu durumda hiç şüphesiz تَكُونُ الذَّاتُ Zat olur (Ne?) اَقْرَبَ اِلَى الْعَالَمِ Aleme daha yakın (Neden?) مِنَ الْعَالَمِ Alemden وَمِنَ الْاَفْعَالِ وَالصِّفَاتِ الْوَاجِبِيَّةِ تَعَالٰى هٰذَا هُوَ بَيَانُ اَقْرَبِيَّتِهِ Vacib'in sıfat ve fiillerden İşte bu Allah'ın en yakın olmasının beyanıdır ki, فِى حَيِّزِ التَّحْرِيرِ الْمُمْكِنُ اِيرَادُهُ Zikri mümkün olan (Nerede?) Yazı içerisinde فَلَوْ اَنْصَفَ الْعُقَلَاءُ يَحْتَمِلُ اَنَّهُمْ يَقْبَلُونَ هٰذَا Muhtemeldir ki, Akıllılar eğer insaf etse فَاِنْ لَمْ يَقْبَلُوا فَلَا غَمَّ الْمَعْنٰى Onlar bu manayı kabul ederler Eğer kabul etmezlerse Gam yoktur (Niçin?) لِاَنَّهُ خَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ وَحَيْثُ انْدَرَجَ Zira bu konunun dışındadır Ve yer aldığı için (Nerede?) فِى هٰذَا الْبَيَانِ لَوْ اَشْرَكْتُمْ الْمُقَدِّمَاتُ الْمَعْقُولَةُ Bu açıklamada (Ne?) Akli mukaddimeler Eğer ortak ederseniz (Kimi?) فِى مُطَالَعَةِ هٰذَا السَّيِّدَ الْمِيرَ شَمْسَ الدِّينِ عَلِيًّا Seyyid Mir Şemseddin Ali'yi (Neyet)

أَنَّهُ قَدْ اَرَدْنَا Bu mektubu okumaya لَسَاغَ Elbette uygun olur وَكَتَبْتُمْ Ve yazmışsınız ki, لْمَكْتُوب
لشُّرُوعَ Biz başlamak istiyoruz *(Niyet)* فِي جَمْعِ الْجِلْدِ الثَّالِث Üçüncü cildi toplamaya *(Nedeni)* مِنَ
لْمَكْتُوبَاتِ Mektubat'tan فَامْضُوا Hareket edin *(Vasıta)* عَلَى مَا اَرَدْتُمْ İsteğiniz üzere فَاِنَّ اَهْلَ اللهِ
Zira Ehlullah اِذَا رَأَوْا فِي اَمْرٍ Bir işte gördüklerinde *(Ne)* صَلَاحًا Bir iyilik يَحْتَمِلُ Muhtemeldir *(Ne)*
اَنْ يَكُونَ مُبَارَكًا Onun bereketli olması وَاِذَا فَوَّضْتُمْ هَذَا الْاَمْرَ Bu işi havale ettiğinizde *(Kime)* لِي
وَلْيُرْسِلْ لْمِيرُ لْمُشَارِ اِلَيْهِ İşaret edilen Mir Şemseddin'e فَلْيَجْعَلْ نُسَخَ مُتَعَدِّدَةً Nüshaları çok yapsın
نُسْخَةً Bir nüsha da göndersin *(Nereye)* لِي سَرْهَنْدَ Serhend'e وَلْيَحْفَظْ لْمُسَوَّدَاتِ Müsveddeleri de
muhafaza etsin وَلَعَلَّهَا يَقَعُ الْاِحْتِيَاجُ اِلَيْهَا Umulur ki onlara ihtiyaç olur وَلْفَقِيرُ مُتَحَيِّرٌ Fakir karar-
sız *(Hangi konular)* فِي سَفَرِكُمْ وَقُعُودِكُمْ Sizin sefere çıkmanız veya orada kalmanız konusunda
لَا يَقْدِرُ İstekli olması yönünden *(Niye)* عَلَى مُلَاقَاتِكُمْ Sizinle karşılaşmaya فَمِنْ جِهَةِ اَنَّهُ حَرِيصٌ
Güç yetiremiyor *(Niye)* اَنْ يُحَرِّكَ شَفَتَيْهِ Dudaklarını oynatmaya *(Ne ile)* بِسَفَرِكُمْ Sefere çıkma-
nıza وَلَا يَقْدِرُ Ve güç yetiremiyor *(Niye)* اَنْ يَلُمَّكُمْ عَلَى لْقُعُودِ اَيْضًا Sizi orada kalmaya
yönlendirmeye de لِخَوْفِ كَوْنِ لْقُعُودِ Orada kalmanın olabileceği korkusundan *(Ne)* سَبَبًا
لِفَوْتِ مَصَالِحِ جَمْعٍ كَثِيرٍ Bir çoklarının maslahatının gitmesine sebep وَلَكِنْ اِذَا سَافَرْتُمْ Ancak
sefere çıktığınızda اَرْسِلُوا هُنَا Buraya gönderin *(Kimi)* لْخَوَاجَهْ مُحَمَّدًا هَاشِمًا Hâce Muhammed
Haşim'i *(Niçin)* لِيَكُونَ فِي لصُّحْبَةِ اَيَّامًا Birkaç gün sohbette bulunması وَلِيَأْخُذَ بَعْضَ لْعُلُومِ
وَلْمَعَارِفِ Ve bazı ilim ve marifetleri alması için فَاِنَّهُ يُرَى شَابًّا قَابِلًا Zira o kabiliyetli bir genç
olarak görünüyor وَحَيْثُ اَنَّ لْمُشَارَ اِلَيْهِ Ve de işaret edilen kişi مُرَبَّاكُمْ وَعَارِفٌ بِمَذَاقِكُمْ Sizin
terbiyenizden geçtiği ve zevkinizi bildiği için يَنْبَغِي اَنْ تُحِيلُوا الْاِسْتِفْسَارَ عَلَيْهِ Sorularınızı ona
havale etmeniz gerekir فَيَسْتَمِعَ لْجَوَابَ O da cevabı duyar وَيُؤَدِّيَهُ اِلَيْكُمْ Ve size ulaştırır وَلسَّلَامُ
Selamlar...

2. MEKTUP

٢- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي: اِلَى جَامِعِ الْاَسْرَارِ وَالْعُلُومِ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّد مَعْصُومٍ سَلَّمَهُ اللهُ تَعَالَى فِي الْمَوَاعِظِ وَالْاِنْقِطَاعِ عَنِ الْخَلْقِ وَالْاِلْتِجَاءِ اِلَى جَنَابِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وتَعَالَى ﴾

اَلْحَمْدُ لله رَبِّ الْعَالَمِينَ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَفِي الْيُسْرِ وَالْعُسْرِ وَفِي النِّعْمَةِ وَالنِّقْمَةِ وَفِي الرَّحْمَةِ وَالزَّحْمَةِ وَفِي الشِّدَّةِ وَالرَّخَاءِ وَفِي الْعَطِيَّةِ وَالْبَلَاءِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنْ مَا اُوذِيَ نَبِيٌّ مِثْلَ ايذَائِه وَمَا ابْتُلِيَ رَسُولٌ بِنَحْوِ ابْتِلَائِه لِهَذَا صَارَ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ وَسَيِّدِ الْاَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ اَيُّهَا الْاَوْلَادُ الْكِرَامُ انَّ وَقْتَ الْاِبْتِلَاءِ وَاِنْ كَانَ مُرًّا كَرِيهَ الطَّعْمِ وَلَكِنَّ الْفُرْصَةَ مُغْتَنَمَةٌ وَحَيْثُ اَنَّكُمْ اُعْطِيتُمُ الْفُرْصَةَ فِي هَذَا الْوَقْتِ يَنْبَغِي اَنْ تُؤَدُّوا حَمْدَ الله جَلَّ شَأْنُهُ وَاَنْ تَتَوَجَّهُوا اِلَى اَمْرِكُمْ مِنْ غَيْرِ اَنْ تُجَوِّزُوا لِاَنْفُسِكُمْ فَرَاغَةً لَمْحَةً وَلَحْظَةً وَلَا يَنْبَغِي لَكُمُ الْخُلُوُّ عَنْ اَحَدِ اُمُورٍ ثَلَاثَةٍ تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ وَاَدَاءُ الصَّلَاةِ بِطُولِ الْقِرَاءَةِ وَتَكْرَارُ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ "لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ" يَنْبَغِي اَنْ يَنْفِيَ بِكَلِمَةِ "لَا" اِلَهَةَ اَهْوَاءِ النَّفْسِ وَاَنْ يَدْفَعَ الْمَقَاصِدَ وَالْمُرَادَاتِ فَاِنَّ طَلَبَ الْاِنْسَانِ مُرَادَهُ دَعْوَى مِنْهُ الْاُلُوهِيَّةَ يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ فِي سَاحَةِ الصَّدْرِ مَجَالُ مُرَادٍ اَصْلًا وَاَنْ لَا يَبْقَى هَوَسٌ فِي الْمُتَخَيِّلَةِ قَطْعًا حَتَّى تَتَحَقَّقَ حَقِيقَةُ الْعُبُودِيَّةِ طَلَبُ الْعَبْدِ حُصُولَ مُرَادِهِ مُسْتَلْزِمٌ لِدَفْعِ مُرَادِ مَوْلَاهُ وَمُعَارَضَةٌ عَلَى رَبِّهِ وَهَذَا الْمَعْنَى مُسْتَلْزِمٌ لِنَفْيِ مَوْلَاهُ وَاِثْبَاتِ مَوْلَوِيَّةِ نَفْسِهِ يَنْبَغِي اَنْ يُدْرِكَ قُبْحَ هَذَا الْاَمْرِ وَاَنْ يَنْفِيَ دَعْوَى الْاُلُوهِيَّةِ عَنْ نَفْسِهِ اِلَى اَنْ لَا يَبْقَى شَيْءٌ مِنَ الْاَهْوَاءِ وَالْهَوَسَاتِ وَالْمُرَادَاتِ غَيْرُ مُرَادِ الْمَوْلَى وَهَذَا الْمَعْنَى نَرْجُو اَنْ يَتَيَسَّرَ فِي اَيَّامِ الْبَلَاءِ وَاَوْقَاتِ الْاِبْتِلَاءِ بِالسُّهُولَةِ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَاَمَّا فِي غَيْرِ هَذِهِ الْاَيَّامِ فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ هَذِهِ الْاَهْوَاءِ وَالْهَوَسَاتِ كَسَدٍّ يَاْجُوجَ فَيَنْبَغِي الْاِشْتِغَالُ بِهَذَا الْاَمْرِ قَاعِدِينَ فِي الزَّوَايَا فَاِنَّ الْفُرْصَةَ مُغْتَنَمَةٌ "اَلْقَلِيلُ فِي اَيَّامِ الْفِتَنِ يُتَقَبَّلُ بِالْكَثِيرِ" وَفِي غَيْرِ اَيَّامِ الْفِتَنِ لَا بُدَّ مِنَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ اَلْخَبَرُ شَرْطٌ يَقَعُ الْمُلَاقَاةُ اَمْ لَا وَالنَّصِيحَةُ هِيَ اَنْ لَا يَبْقَى مُرَادٌ وَلَا هَوَسٌ اَصْلًا وَاَطْلِعُوا وَالِدَتَكُمْ اَيْضًا عَلَى هَذَا الْمَعْنَى وَتْلُوهَا عَلَيْهِ وَاَحْوَالُ هَذِهِ النَّشْاَةِ حَيْثُ كَانَتْ مَاضِيَةً مَاذَا نُورِدُ مِنْهَا فِي مَعْرِضِ الْبَيَانِ اِرْحَمُوا الصِّغَارَ وَرَغِّبُوهُمْ فِي الْقِرَاءَةِ

وَارْضُوا اَهْلَ الْحُقُوقِ مِنْ جَانِبِنَا مَهْمَا اَمْكَنَ وَكُونُوا مُمِدِّينَ وَمُعَاوِنِينَ بِدُعَاءِ سَلَامَةِ الْاِيمَانِ وَلْنَكْتُبْ مُكَرَّرًا وَمُؤَكَّدًا اَنَّهُ لَا تُصْرِفُوا هَذَا الْوَقْتَ فِي اُمُورٍ لَا طَائِلَ فِيهَا وَيَنْبَغِي اَنْ لَا تَشْتَغِلُوا بِشَيْءٍ غَيْرِ ذِكْرِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ وَاِنْ كَانَ مُطَالَعَةَ الْكُتُبِ وَتَعْلِيمَ الطَّلَبَةِ فَاِنَّ الْوَقْتَ وَقْتُ الذِّكْرِ وَاجْعَلُوا الْاَهْوَاءَ النَّفْسَانِيَّةَ دَاخِلَةً تَحْتَ "لَا" حَتَّى تَكُونَ مُنْتَفِيَةً بِالتَّمَامِ وَلَا يَبْقَى مُرَادٌ وَمَقْصُودٌ فِي الصَّدْرِ حَتَّى اَنَّ تَخَلُّصِي بِالْفِعْلِ الَّذِي هُوَ مِنْ اَهَمِّ مَقَاصِدِكُمْ يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ مُرَادًا لَكُمْ وَارْضَوْا بِتَقْدِيرِهِ وَفِعْلِهِ وَاِرَادَتِهِ تَعَالَى وَيَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ فِي جَانِبِ الْاِثْبَاتِ مِنَ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ شَيْءٌ غَيْرُ غَيْبِ الْهُوِيَّةِ الَّذِي هُوَ وَرَاءَ وَرَاءِ الْمَعْلُومَاتِ وَالْمُتَخَيَّلَاتِ وَهَمُّ الدَّارِ وَالْقَصْرِ وَالْبِئْرِ وَالْبُسْتَانِ وَالْكُتُبِ وَاَشْيَاءَ اُخَرَ سَهْلٌ يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ شَيْءٌ مُزَاحِمًا لِوَقْتِكُمْ وَلَا يَكُونَ شَيْءٌ غَيْرُ مَرْضِيَّاتِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا مَرْضِيًّا وَمُرَادًا لَكُمْ فَاِنَّا لَوْ ذَهَبْنَا ذَهَبَتْ هَذِهِ الْاَشْيَاءُ كُلُّهَا فَلْنَذْهَبْ فِي حَيَاتِنَا لَا تَتَفَكَّرُوا فِيهَا وَقَدْ تَرَكَ الْاَوْلِيَاءُ هَذِهِ الْاُمُورَ بِاخْتِيَارِهِمْ فَلْنَتْرُكْهَا نَحْنُ بِاخْتِيَارِهِ تَعَالَى وَنَشْكُرْهُ سُبْحَانَهُ فَعَسَى اَنْ نَكُونَ مِنَ الْمُخْلَصِينَ بِفَتْحِ الْاَمِ وَكُلُّ مَوْضِعٍ قَعَدْتُمْ فِيهِ يَنْبَغِي اَنْ تَعْتَقِدُوهُ وَطَنًا وَفِي اَيِّ مَحَلٍّ تَمُرُّ حَيَاةُ اَيَّامٍ قَلِيلَةٍ يَنْبَغِي اَنْ تَمُرَّ بِذِكْرِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ فَاِنَّ مُعَامَلَةَ الدُّنْيَا سَهْلَةٌ يَنْبَغِي التَّوَجُّهُ اِلَى مُعَامَلَةِ الْآخِرَةِ وَيَنْبَغِي اَنْ تُسَلُّوا وَالِدَتَكُمْ وَاَنْ تُرَغِّبُوهَا فِي الْآخِرَةِ فَاِنْ قَدَّرَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْمُلَاقَاةَ فِي الدُّنْيَا فَتَتَيَسَّرُ وَاِلَّا فَيَنْبَغِي الرِّضَاءُ وَالتَّسْلِيمُ بِتَقْدِيرِ اللهِ تَعَالَى وَالدُّعَاءُ لِاَنْ يَجْمَعَ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي دَارِ السَّلَامِ مُحِيلًا لِتَلَافِي مُلَاقَاتِ الدُّنْيَا بِكَرَمِهِ تَعَالَى عَلَى الْآخِرَةِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ.

TÜRKÇE ANLAMI

Oğlu Hace Muhammed Masum'a gönderilmiştir. Halktan uzaklaşmak ve Cenab-ı Allah'a sığınmak gerektiği yönünde nasihat hakkındadır.[150]

[150] Tarihi bilgilere ve mektupta geçen ifadelere bakılırsa İmam-ı Rabbani bu mektubu hapishanede yazmış olmalıdır.

Sevinç ve üzüntü, kolaylık ve zorluk, bolluk ve darlık, rahmet ve zahmet, rahatlık ve sıkıntı, bela ve ikram hallerinde her daim alemlerin Rabbi olan Allah'a hamd olsun. Hiçbir nebinin çekmediği eziyeti çeken, hiçbir resulün imtihan edilmediği belalarla imtihan edilen Peygamberimize salat ve selam olsun. Nitekim o bu sebeple alemlere rahmet olmuş ve öncekilerin ve sonrakilerin efendisi olmuştur.

Değerli evladım! Belalarla imtihan olma vakti her ne kadar çetin bir vakit olsa da fırsat ganimettir. Size bu fırsat bahşedilmiştir, Allah'a hamd etmeli, bir an bile boşa vakit geçirmeden işinize dönmelisiniz. Vaktinizi mutlaka şu üç şeyden biriyle geçirmelisiniz: Kur'ân okumak, kıraatı uzun tutarak namaz kılmak ve kelime-i tevhidi tekrar etmek. Kelime-i tevhidi tekrar ederken "lâ" (hayır) kelimesiyle, nefsin arzularının altında bulunan batıl ilahları reddetmeli, bütün arzu ve amaçları bir tarafa atmalı. İnsanın arzularını istemesi onun ilahlık davasında bulunması anlamına gelir. Bu bakımdan gönülde nefsimizin arzusu adına hiçbir şey bırakılmamalı, hayalde hiçbir hevese yer verilmemelidir. Kulluğun hakikatine ancak bu yolla ulaşılır. Kulun kendi muradının olmasını istemesi, Mevlası'nın muradına mani olması ve Rabbi'ne karşı koyması gibi manalar çağrıştırır. Bu da Mevlası'nı reddetmesi ve kendisini Mevla edinmesi anlamına gelir. Şu halde bunun ne kadar çirkin bir şey olduğunu anlamalı ve ilahlık iddiasını terk edip Mevlamız'ın istekleri dışında hiçbir arzu ve amaç kalmayıncaya kadar uğraşmalıyız.

Belalara maruz kaldığınız şu dönemde, Allah lütfederse kolaylıkla bu kıvama gelebileceğinizi umuyoruz. Fakat diğer zamanlarda nefsimizin arzu ve amaçları Ye'cuc-Me'cuc seddi gibi aşılması çok güç bir engel olarak karşımızda durmaktadır. Bu vakitleri fırsat bilerek tekkeye çekilip daima anlattığım kıvama gelmek için uğraşmalıyız. Fırsat bir ganimettir. Fitne günlerinde gerçekleştirilen az bir iş diğer günlerde yapılan çok işe denktir. Şu halde bol bol mücahede ve riyazetle meşgul olmalı. Benden haber vermesi. Bundan sonra kavuşup kavuşamayacağımız belli değil. Sana nasihatim içinde hiçbir arzu ve heves bırakmamandır. Bu hususta annenizi de uyarın ve kendisine bunun önemini anlatın.

Burada değişen bir şey yok; önceden ne ise şimdi de öyle. Bilmem ki buralardan size ne anlatayım? Çocuklara karşı şefkatli olun ve onları Kur'ân okumaya teşvik edin. Üzerimizde hakkı olan kimseleri bizim adımıza razı etmeye çalışın. İman selametimiz için dua ederek bize yardımcı

olun. Bakın, tekrar tekrar yazıyorum; sakın vaktinizi boş şeylerle geçirmeyin. Kitap mütalaa etmek ve talebe okutmak bile olsa Allah'ın zikrinden başka hiçbir şeyle meşgul olmayın. Zira zaman zikir zamanıdır. Bütün nefsani arzularınızı "la" kelimesinin içine koyun ki onları kökünden yok edip geriye hiçbir arzu ve amaç bırakmayın. Hatta çok istediğinizi biliyorum ama benim (hapishaneden) kurtulmamı bile istemeyin. Allah'ın takdirine razı olun.

Kelime-i tevhid zikri esnasında "illellah" (sadece Allah vardır) sözüne geldiğiniz vakit gönlünüze, bilinenlerin ötesinde bulunan ve bizim için tam bir gayp olan Allah'ın öz zatından başka bir şey gelmesin. Evleri, köşkleri, çeşmeleri, bahçeleri, kitapları ve diğer şeyleri düşünmek kolaydır. Bu sebeple halinize bunlardan hiçbirinin karışmasına müsaade etmeyin. Ayrıca Allah'ın razı olduğu şeylerden başka hiçbir şeyden razı olmayın, onları arzu etmeyin. bunlar bizim bu dünyadan çekip gitmemizle sona ereceğine göre, şimdiden onları terk edelim. Bunları gözümüzde büyütmeyelim. Allah dostları bunları kendi arzularıyla terk ederler. Gelin biz de bunları Allah'ın isteğiyle (takdiriyle) terk etmiş olalım ve bu nimetleri elimizden aldığı için kendisine şükredelim. Belki bu yolla muhlas (Allah tarafından ihlasa erdirilmiş) kullardan olmuş oluruz.

Oturduğunuz her yeri kendinize vatan kabul edin. Her nerede geçerse geçsin şu birkaç günlük ömrümüzü zikirle geçirelim. Zira dünya işleri kolaydır. Asıl ahiret işlerine yönelmek gerekir. Annenizi teselli edin ve kendisini ahiret hayatına teşvik edin. Eğer Allah dünyada tekrar karşılaşmamızı takdir ettiyse kimse bunun önüne geçemez. Eğer takdir etmediyse başımıza gelene razı olup takdire teslim olmalı ve dünyadaki karşılaşmamızı ahirete bırakarak Allah'tan bizleri cennette bir araya getirmesi için dua etmeliyiz. Her halükarda Allah'a hamd olsun.

KELİME ANLAMI

2. ﴿ الْمَكْتُوبُ الثَّانِي **İkinci mektup** *(Kime gönderilmiştir)* اِلَى جَامِعِ الْاَسْرَارِ وَالْعُلُومِ **Sırları ve ilimleri cem eden** حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّد مَعْصُومِ **Mahdum zâde Hâce Muhammed Masum'a** سَلَّمَهُ اللهُ تَعَالَى **Allah ona selamet versin** *(Ne hakkındadır)* فِي وَالْاِلْتِجَاء اِلَى جَنَابِ **Mahlukattan alakayı kesmek** وَالْاِنْقِطَاعِ عَنِ الْخَلْقِ **Vaazlar** الْمَوَاعِظ **Ve Cenab-ı Hakk'a sığınmak hakkındadır** سُبْحَانَهُ وتَعَالَى **O subhân ve yücedir** الْحَقِّ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun *(Nerede?)* فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ Genişlik ve darlıkta وَفِي النِّعْمَةِ وَالنِّقْمَةِ Nimette ve cezada وَفِي الشِّدَّةِ وَالرَّخَاءِ Şiddette ve rahatlıkta وَفِي الرَّحْمَةِ وَالزَّحْمَةِ Rahmette zahmette وَفِي الْعَطِيَّةِ وَالْبَلَاءِ İhsanda ve belada وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam da عَلَى مَنْ O kimse üzerine olsun ki, مَا أُوذِيَ نَبِيٌّ Hiçbir nebi eziyet görmemiştir *(Nasıl?)* مِثْلَ إِيذَائِهِ Onun eziyet gördüğü gibi وَمَا ابْتُلِيَ رَسُولٌ Ve hiçbir resul bela görmemiştir بِنَحْوِ ابْتِلَائِهِ Onun belası gibi لِهَذَا صَارَ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ Bundan dolayı alemlere rahmet وَسَيِّدَ الْأَوَّلِينَ Ve de önceki ve sonrakilerin efendisi olmuştur وَالْآخِرِينَ أَيُّهَا الْأَوْلَادُ الْكِرَامُ Değerli evlatlarım وَإِنْ كَانَ مُرَّ الطَّعْمِ كَرِيهَ Muhakkak bela vakti إِنَّ وَقْتَ الْابْتِلَاءِ Her ne kadar acı ve tadı kötü olsa da وَحَيْثُ أَنَّكُمْ أُعْطِيتُمُ Ancak fırsat ganimettir لَكِنَّ الْفُرْصَةَ مُغْتَنَمَةٌ Ve mademki size fırsat verildi *(Nerede?)* فِي هَذَا الْوَقْتِ Bu vakitte يَنْبَغِي أَنْ تُؤَدُّوا Eda etmeniz gerekir *(Neyi?)* حَمْدَ اللهِ Allah'a hamdı جَلَّ شَأْنُهُ Onun şanı yücedir وَأَنْ Nefsinize مِنْ غَيْرِ أَنْ تُجَوِّزُوا لِأَنْفُسِكُمْ Ve işinize yönelmelisiniz *(Nasıl?)* تَتَوَجَّهُوا إِلَى أَمْرِكُمْ izin vermeksizin *(Neyi?)* Bir an ve lahza boş kalmayı فَرَاغَةَ لَمْحَةً وَلَحْظَةً Ve size yakışmaz وَلَا يَنْبَغِي لَكُمْ *(Ne?)* Üç şeyin birinden boş kalmak اَلْخُلُوُّ عَنْ أَحَدِ أُمُورٍ ثَلَاثَةٍ Kuran-ı kerim okumak تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ Namazı eda etmek *(Nasıl?)* وَأَدَاءُ الصَّلَاةِ Kıraati الْمَجِيدِ بِطُولِ الْقِرَاءَةِ uzatarak وَتَكْرَارُ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ لَا إِلَهَ إِلَّا اللهُ La ilahe illallah kelimesini tekrar etmek يَنْبَغِي Nefsin أَنْ يَنْفِيَ بِكَلِمَةِ لَا إِلَهَ أَهْوَاءِ النَّفْسِ La kelimesiyle nefyetmek lazımdır *(Neyi?)* hevasının ilahlarını وَأَنْ يَدْفَعَ الْمَقَاصِدَ وَالْمُرَادَاتِ Maksat ve muratlarını da defetmelidir دَعْوَى مِنْهُ الْأُلُوهِيَّةَ Onun ilahlık davasında olmasıdır *(Nedir?)* فَإِنَّ طَلَبَ الْإِنْسَانِ مُرَادَهُ Çünkü insanın istekleri araması فِي سَاحَةِ الصَّدْرِ Olmaması gerekir *(Nerede?)* يَنْبَغِي أَنْ لَا يَكُونَ Göğüs kafesinde *(Ne?)* Bir isteğe yer مَجَالُ مُرَادٍ Kesinlikle أَصْلًا وَأَنْ لَا يَبْقَى Ve kalmamalıdır *(Ne?)* Akılda bir heves هَوَسٌ فِي الْمُتَخَيِّلَةِ Asla قَطْعًا حَتَّى تَتَحَقَّقَ حَقِيقَةُ Ki kulluğun hakikati tahakkuk etsin الْعُبُودِيَّةِ Kulun isteğinin طَلَبُ الْعَبْدِ حُصُولَ مُرَادِهِ olmasını istemesi *(Nedir?)* Mevla'sının muradını defetmeği مُسْتَلْزِمٌ لِدَفْعِ مُرَادِ مَوْلَاهُ gerektirir وَمُعَارَضَةٌ عَلَى رَبِّهِ Ve Rabbine karşı gelmektir وَهَذَا الْمَعْنَى مُسْتَلْزِمٌ Bu mana da gerektirir *(Neyi?)* لِنَفْيِ مَوْلَاهُ Mevla'sını nefyetmeyi وَإِثْبَاتِ مَوْلَوِيَّةِ نَفْسِهِ Ve kendisinin

ilahlığını ispatı (gerektirir) يَنْبَغِي اَنْ يُدْرِكَ İdrak etmek gerekir *(Neyi?)* قُبْحَ هَذَا الْاَمْرِ Bu işin çirkinliğini وَاَنْ يَنْفِيَ Ve nefyetmelidir *(Neyi?)* دَعْوَى الْاُلُوهِيَّةِ عَنْ نَفْسِهِ Nefsinden ilahlık davasını *(Ne zamana kadar?)* اِلَى اَنْ لاَ يَبْقَى Kalmayıncaya kadar *(Ne?)* شَيْئٌ مِنَ الْاَهْوَاءِ غَيْرُ مُرَادِ الْمَوْلَى وَالْهَوَسَاتِ وَالْمُرَادَاتِ Heva, heves ve isteklerden hiçbir şey *(Neden başka?)* Mevla'nın muradından başka وَهَذَا الْمَعْنَى Bu mana *(Nedir?)* نَرْجُو اَنْ يَتَيَسَّرَ Nasip olmasını umarız *(Ne zaman?)* فِي اَيَّامِ الْبَلاَءِ وَاَوْقَاتِ الْاِبْتِلاَءِ Bela günlerinde Ve imtihan vakitlerinde *(Nasıl?)* وَاَمَّا فِي غَيْرِ بِالسُّهُولَةِ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ Subhân Allah'ın yardımıyla kolayca هَذِهِ الْاَيَّامِ Fakat bu günlerin dışında فَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ هَذِهِ الْاَهْوَاءِ وَالْهَوَسَاتِ Bu heva ve heveslerin her biri *(Nedir?)* كَسَدِّ يَأْجُوجَ Ye'cüc seddi gibidir فَيَنْبَغِي الْاِشْتِغَالُ بِهَذَا الْاَمْرِ Dolayısıyla bu işle meşgul olmak lazımdır *(Nasıl?)* قَاعِدِينَ فِي الزَّوَايَا Kenarda oturarak فَاِنَّ الْفُرْصَةَ مُغْتَنَمَةٌ Zira fırsat ganimettir الْقَلِيلُ فِي اَيَّامِ الْفِتَنِ İmtihan günlerindeki az bir şey يُتَقَبَّلُ بِالْكَثِيرِ Çok şeyle karşılanır وَفِي غَيْرِ اَيَّامِ الْفِتَنِ İmtihan günlerinin dışında ise لاَ بُدَّ يَقَعُ الْخَبَرُ شَرْطٌ Haber şarttır مِنَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ Riyazet ve mücahede lazımdır هِيَ اَنْ لاَ يَبْقَى مُرَادٌ وَلاَ الْمُلاَقَاةُ اَمْ لاَ Görüşme olsun veya olmasın وَالنَّصِيحَةُ Nasihat هَوَسٌ İstek ve hevesin kalmamasıdır وَاَطْلِعُوا وَالِدَتَكُمْ اَيْضًا اَصْلاً Kesinlikle Validenizi de muttali kılın *(Neyi?)* عَلَى هَذَا الْمَعْنَى Bu manaya وَدُلُّوهَا عَلَيْهِ Ve onu bu manaya yönlendirin وَاَحْوَالُ هَذِهِ النَّشْأَةِ Bu dünyanın halleri حَيْثُ كَانَتْ مَاضِيَةً Geçmiş olduğu için مَاذَا نُورِدُ مِنْهَا O hallerden ne anlatalım *(Nerede?)* فِي مَعْرِضِ الْبَيَانِ Açıklama sadedinde اِرْحَمُوا الصِّغَارَ Küçüklere merhamet edin وَرَغِّبُوهُمْ Onları teşvik edin *(Neyi?)* فِي الْقِرَاءَةِ Okumaya وَاَرْضُوا اَهْلَ الْحُقُوقِ Hakkı olanları razı edin *(Kimden?)* مِنْ جَانِبِنَا Bizim tarafımızdan *(Nasıl?)* مَهْمَا اَمْكَنَ Mümkün oldukça وَكُونُوا مُمِدِّينَ وَمُعَاوِنِينَ Yardımcı ve destek olun *(Ne ile?)* مُكَرَّرًا وَلْنَكْتُبْ بِدُعَاءِ سَلاَمَةِ الْاِيمَانِ Tekrar yazalım *(Nasıl?)* وَمُؤَكَّدًا Tekrar tekrar ve ciddiyetle (yazalım) ki, اَنَّهُ لاَ تُصْرِفُوا هَذَا الْوَقْتَ Bu vakti harcamayın *(Nerede?)* وَيَنْبَغِي اَنْ لاَ تَشْتَغِلُوا فِي اُمُورٍ لاَ طَائِلَ فِيهَا Faydasız işlerde Ve meşgul olmamanız gerekir *(Ne ile?)* جَلَّ بِشَيْءٍ غَيْرِ ذِكْرِ اللهِ Allah'ın zikrinden başka bir şey ile شَأْنُهُ Onun şanı yücedir وَاِنْ كَانَ مُطَالَعَةَ الْكُتُبِ Kitap mütalaası وَتَعْلِيمَ الطَّلَبَةِ Ve talebe okutmak olsa bile وَاجْعَلُوا الْاَهْوَاءَ فَاِنَّ الْوَقْتَ وَقْتُ الذِّكْرِ Çünkü vakit zikir vaktidir

حَتَّى تَكُونَ La kelimesinin altına girmiş دَاخِلَةً تَحْتَ لَا Nefsi hevaları kılın (Ne?) النَّفْسَانِيَّةَ
مُرَادٌ وَمَقْصُودٌ فِي Ve kalmasın وَلَا يَبْقَى Ta ki tamamen nefyedilsin مُنْتَفِيَةً بِالتَّمَامِ
الصَّدْرِ Kalpte bir arzu ve istek بِالْفِعْلِ حَتَّى اِنَّ تَخَلُّصِي Hatta benim bizzat kurtulmam
يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ مُرَادًا الَّذِي هُوَ مِنْ اَهَمِّ مَقَاصِدِكُمْ Ki o sizin en önemli maksadınızdır
بِتَقْدِيرِهِ وَفِعْلِهِ وَاِرَادَتِهِ وَارْضَوْا Ve razı olun (Neye?) لَكُمْ O dahi sizin isteğiniz olmamalıdır
تَعَالَى Yüce Allah'ın takdiri, fiili ve iradesine وَيَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ Ve olmaması gerekir
شَيْءٌ Kelime-i Tayyibe'nin ispat tarafında فِي جَانِبِ الْاِثْبَاتِ مِنَ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ (Nerede?)
غَيْرُ غَيْبِ الْهُوِيَّةِ Hüviyetin kaybolmasından başka bir şey الَّذِي هُوَ وَرَاءَ وَرَاءِ الْمَعْلُومَاتِ
وَالْمُتَخَيَّلَاتِ Ki o bilinen ve hayal edilen şeylerin ötesindedir وَهَمِّ الدَّارِ وَالْقَصْرِ وَالْبِئْرِ
وَالْبُسْتَانِ وَالْكُتُبِ وَاَشْيَاءَ اُخَرَ Ev, köşk, kuyu, bahçe, kitaplar ve diğer şeylerin tutkusu
سَهْلٌ Kolaydır يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ شَيْءٌ Hiçbir şeyin olmaması gerekir (Ne?) مُزَاحِمًا لِوَقْتِكُمْ
غَيْرُ مَرْضِيَّاتِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا وَلَا يَكُونَ شَيْءٌ Ve hiçbir şey olmamalıdır Vaktinizi daraltan
مَرْضِيًّا Hakk –celle ve alâ-nın razı olduğu şeyler dışında (hiçbir şey olmamalıdır) (Ne?)
وَمُرَادًا لَكُمْ Sizin istediğiniz ve razı olduğunuz bir şey فَاِنَّا لَوْ ذَهَبْنَا Zira biz gidersek
ذَهَبَتْ هَذِهِ الْاَشْيَاءُ كُلُّهَا Bu şeylerin hepsi gider فَلْتَذْهَبْ فِي حَيَاتِنَا Öyleyse hayatımızda
وَقَدْ تَرَكَ الْاَوْلِيَاءُ هَذِهِ الْاُمُورَ O hususta düşünmeyin لَا تَتَفَكَّرُوا فِيهَا Evliyalar bu
işleri terk ettiler (Nasıl?) بِاخْتِيَارِهِمْ Kendi istekleriyle فَلْنَتْرُكْهَا نَحْنُ Biz de terk edelim
فَعَسَى اَنْ Allah'ın isteğiyle بِاخْتِيَارِهِ تَعَالَى وَنَشْكُرُهُ سُبْحَانَهُ Ve subhân Allah'a şükredelim
تَكُونَ مِنَ الْمُخْلَصِينَ Umulur ki ihlasa ermiş oluruz (Bu kelime ne ifadir?) بِفَتْحِ الْاَمِّ Lam'ın
fethasıyladır يَنْبَغِي اَنْ تَعْتَقِدُوهُ وَطَنًا وَكُلُّ مَوْضِعٍ قَعَدْتُمْ فِيهِ Oturduğunuz her yer (Nedir?)
Orayı vatan olarak algılamanız gerekir وَفِي اَيِّ مَحَلٍّ تَمُرُّ Nereye uğrarsa (Ne?) حَيَاةُ اَيَّامٍ
قَلِيلَةٍ Az bir sürelik hayat يَنْبَغِي اَنْ تَمُرَّ Uğraması gerekir (Ne ile?) بِذِكْرِ الْحَقِّ Allah'ın zik-
riyle جَلَّ شَأْنُهُ Onun şanı yücedir فَاِنَّ مُعَامَلَةَ الدُّنْيَا سَهْلَةٌ Zira dünya muamelesi kolaydır
وَيَنْبَغِي اَنْ Ahiret muamelesine اِلَى مُعَامَلَةِ الْآخِرَةِ Yönelmek lazımdır (Neye?) يَنْبَغِي التَّوَجُّهُ
تُسَلُّوا وَالِدَتَكُمْ Ve annenizi teselli etmelisiniz وَاَنْ تُرَغِّبُوهَا فِي الْآخِرَةِ Ve ahirete teşvik
etmelisiniz فَاِنْ قَدَّرَ اللهُ سُبْحَانَهُ Eğer Allah Subhânehu takdir ederse (Neyi?) فِي الْمُلَاقَاةِ
فَتَتَيَسَّرُ Nasip olur وَاِلَّا فَيَنْبَغِي الرِّضَاءُ وَالتَّسْلِيمُ Böyle olmazsa الدُّنْيَا Dünyada kavuşmayı

teslim ve razı olmak gerekir *(Neyet)* بِتَقْدِيرِ اللهِ تَعَالَى Allah'ın takdirine وَالدُّعَاءُ Ve dua gereklidir *(Niyet)* لِاَنْ يَجْمَعَ اللهُ Allah bir araya getirsin diye سُبْحَانَهُ وتَعَالَى O subhân ve yücedir *(Nerede bir araya getirsin diye)* فِي دَارِ السَّلَامِ Selamet yurdunda *(Nasıl bir araya getirsin diye)* مُحِيلاً لِتَلَافِي مُلَاقَاتِ الدُّنْيَا Dünyadaki kavuşmanın telafisini havale ederek *(Ne ile)* بِكَرَمِهِ تَعَالَى Keremiyle *(Nereye havale ederek)* عَلَى الْآخِرَةِ Ahirete اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ Her halde Allah'a hamd olsun...

3. MEKTUP

٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ: اِلَى الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ الْمَانْكْپُورِيِّ فِي بَيَانِ مَعْنَى الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ "لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ" ﴾

اَلْحَمْدُ لله وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ لاَ اَحَدَ يَسْتَحِقُّ الاُلُوهِيَّةَ وَالْمَعْبُودِيَّةَ اِلاَّ اللهُ الَّذِى لاَ نَظِيرَ لَهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْمُنَزَّهُ عَنْ سِمَاتِ النَّقْصِ الْمُبَرَّأُ عَنْ صِفَاتِ الْحُدُوثِ فَاِنَّ الْمُسْتَحَقَّ لِلْعِبَادَةِ الَّتِى هِىَ عِبَارَةٌ عَنْ كَمَالِ التَّذَلُّلِ وَالْخُضُوعِ وَالاِنْكِسَارِ مَنْ ثَبَتَ لَهُ جَمِيعُ الْكَمَالاَتِ وَسُلِبَ عَنْهُ جَمِيعُ النَّقَائِصِ وَاحْتَاجَ اِلَيْهِ جَمِيعُ الاَشْيَاءِ فِى الْوُجُودِ وَتَوَابِعِ الْوُجُودِ وَهُوَ لَيْسَ بِمُحْتَاجٍ فِى اَمْرٍ اِلَى شَيْئٍ وَهُوَ الضَّارُّ النَّافِعُ لاَ شَيْئَ يَقْدِرُ اِيصَالَ ضَرَرٍ اَوْ نَفْعٍ اِلَى اَحَدٍ بِلاَ اِذْنِهِ وَالْمُتَّصِفُ بِهَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ لَيْسَ اِلاَّ اللهُ تَعَالَى وَلاَ يَنْبَغِى اَنْ يَكُونَ فَاِنَّهُ لَوْ تَحَقَّقَ غَيْرُهُ تَعَالَى بِهَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ مِنْ غَيْرِ زِيَادَةٍ وَلاَ نُقْصَانٍ لاَ يَكُونُ غَيْرُهُ تَعَالَى لاَنَّ الْغَيْرَيْنِ مُتَمَايِزَانِ وَلاَ تَمَايُزَ ثَمَّةَ فَلَوْ اَثْبَتْنَا الْغَيْرِيَّةَ بِاِثْبَاتِ التَّمَايُزِ يَلْزَمُ نَقْصُهُ وَهُوَ مُنَافٍ لِـلاُلُوهِيَّةِ وَالْمَعْبُودِيَّةِ وَذَلِكَ لاَنَّا لَوْ لَمْ نُثْبِتْ لَهُ جَمِيعَ الْكَمَالاَتِ لِيَحْصُلَ التَّمَايُزُ يَلْزَمُ نَقْصُهُ وَكَذَلِكَ لَوْ لَمْ نَسْلُبْ عَنْهُ جَمِيعَ النَّقَائِصِ يَلْزَمُ نَقْصُهُ أَيْضًا فَاِنْ لَمْ تَكُنِ الاَشْيَاءُ مُحْتَاجَةً اِلَيْهِ فَلاَىِّ شَيْئٍ يَكُونُ مُسْتَحَقًّا لِلْعِبَادَةِ فَاِنْ كَانَ هُوَ مُحْتَاجًا اِلَى شَيْئٍ مِنَ الاَشْيَاءِ فِى اَمْرٍ مِنَ الاُمُورِ يَكُونُ نَاقِصًا وَكَذَلِكَ لَوْ لَمْ يَكُنْ نَافِعًا وَضَارًّا فَمَاذَا يَكُونُ احْتِيَاجُ الاَشْيَاءِ اِلَيْهِ وَلِمَ يَكُونُ مُسْتَحَقًّا لِعِبَادَتِهِمْ اِيَّاهُ فَاِنْ قَدَرَ اَحَدٌ عَلَى اِيصَالِ ضَرٍّ اَوْ نَفْعٍ اِلَى الاَشْيَاءِ بِلاَ اِذْنِهِ يَكُونُ مُعَطَّلاً لاَ يَبْقَى مُسْتَحَقًّا لِلْعِبَادَةِ فَلاَ يَكُونُ الْجَامِعُ لِهَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ اِلاَّ وَاحِدًا لاَ شَرِيكَ لَهُ وَلاَ يَسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ اِلاَّ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ (**فَاِنْ قِيلَ**) اِنَّ التَّمَايُزَ بِهَذِهِ الصِّفَاتِ وَاِنْ كَانَ مُسْتَلْزِمًا لِلنَّقْصِ عَلَى مَا بُيِّنَ وَهُوَ مُنَافٍ لِـلاُلُوهِيَّةِ وَالْمَعْبُودِيَّةِ وَلَكِنْ يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ لِذَاكَ الْغَيْرِ صِفَاتٌ اُخَرُ تَكُونُ بَاعِثَةً عَلَى الاِمْتِيَازِ لاَ يَلْزَمُ نَقْصٌ اَصْلاً وَاِنْ لَمْ تُعْرَفْ تِلْكَ الصِّفَاتُ اَنَّهَا مَا هِىَ (**اُجِيبُ**) اَنَّ هَذِهِ الصِّفَاتِ أَيْضًا لاَ تَخْلُو اِمَّا اَنْ تَكُونَ مِنَ

الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ اَوْ مِنَ الصِّفَاتِ النَّاقِصَةِ وَعَلَى كِلاَ التَّقْدِيرَيْنِ يَلْزَمُ الْمَحْذُورُ الْمَذْكُورُ وَاِنْ لَمْ نَعْرِفْ تِلْكَ الصِّفَاتِ بِخُصُوصِهَا اَنَّهَا مَا هِيَ وَلَكِنْ نَعْرِفُ اَنَّهَا لَيْسَتْ بِخَارِجَةٍ مِنْ دَائِرَةِ الْكَمَالِ اَوِ النُّقْصَانِ وَعَلَى كِلاَ التَّقْدِيرَيْنِ النَّقْصُ لاَزِمٌ كَمَا مَرَّ (وَدَلِيلٌ آخَرُ) عَلَى عَدَمِ اسْتِحْقَاقِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وتَعَالَى لِلْمَعْبُودِيَّةِ هُوَ اَنَّ اللهَ تَعَالَى اِذَا كَانَ كَافِيًا فِي جَمِيعِ ضَرُورِيَّاتِ وُجُودِ الْاَشْيَاءِ وَتَوَابِعِ وُجُودِهَا وَكَانَ نَفْعُ الْاَشْيَاءِ وَضَرَرُهَا مَرْبُوطًا بِهِ سُبْحَانَهُ يَكُونُ غَيْرُهُ تَعَالَى مُعَطَّلاً مَحْضًا لاَ يَقَعُ احْتِيَاجُ الْاَشْيَاءِ اِلَيْهِ اَصْلاً فَمِنْ اَيِّ جِهَةٍ يَحْصُلُ لَهُ اسْتِحْقَاقُ الْعِبَادَةِ وَلاَيِّ شَيْءٍ تَتَوَجَّهُ اِلَيْهِ الْاَشْيَاءُ بِالذِّلَّةِ وَالْخُضُوعِ وَالْاِنْكِسَارِ وَالْكُفَّارُ وَالْاَشْرَارُ يَعْبُدُونَ غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وتَعَالَى وَيَجْعَلُونَ الْاَصْنَامَ الْمَنْحُوتَةَ مَعْبُودَهُمْ بِزَعْمِ اَنَّهَا تَكُونُ شُفَعَاءَهُمْ عِنْدَ اللهِ تَعَالَى وَيَتَقَرَّبُونَ اِلَى اللهِ تَعَالَى بِتَوَسُّلِهَا مَا اَعْظَمَ حَمَاقَتَهُمْ مِنْ أَيْنَ عَلِمُوا اَنَّ لَهَا مَرْتَبَةَ الشَّفَاعَةِ وَاَنَّهُ تَعَالَى يَأْذَنُ لَهَا فِي الشَّفَاعَةِ وَاِشْرَاكُ اَحَدٍ فِي عِبَادَتِهِ جَلَّ وَعَلاَ بِمُجَرَّدِ التَّوَهُّمِ نِهَايَةُ الْخِذْلاَنِ وَالْخَسَارَةِ الْعِبَادَةُ لَيْسَتْ بِاَمْرٍ سَهْلٍ حَتَّى يُعْبَدَ كُلُّ حَجَرٍ وَجَمَادٍ وَيُتَصَوَّرَ كُلُّ عَاجِزٍ بَلْ اَعْجَزُ مِنَ الْعَابِدِ مُسْتَحَقًّا لِلْعِبَادَةِ فَاِنَّ اسْتِحْقَاقَ الْعِبَادَةِ لاَ يُتَصَوَّرُ بِدُونِ تَحَقُّقِ مَعْنَى الْاُلُوهِيَّةِ فَمَنْ فِيهِ صَلاَحِيَّةُ الْاُلُوهِيَّةِ فَمُسْتَحَقٌّ لِلْعِبَادَةِ وَمَنْ لاَ فَلاَ وَصَلاَحِيَّةُ الْاُلُوهِيَّةِ مَرْبُوطَةٌ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ فَمَنْ لَيْسَ فِيهِ وُجُوبُ الْوُجُودِ لاَ يَلِيقُ بِالْاُلُوهِيَّةِ فَلاَ يَسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ مَا اَشَدَّ سَفَاهَةَ مَنْ لاَ يُشْرِكُونَ بِاللهِ سُبْحَانَهُ شَيْئًا فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ وَمَعَ ذَلِكَ يُشْرِكُونَ بِهِ تَعَالَى شُرَكَاءَ فِي الْعِبَادَةِ اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ شَرْطُ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ لاَ يَكُونُ لَهُ تَعَالَى أَيْضًا شَرِيكٌ فِي اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ وَالْاِشْرَاكُ فِي اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ مُسْتَلْزِمٌ لِلْاِشْرَاكِ فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ أَيْضًا فَيَنْبَغِي اَنْ يَنْفِيَ بِتَكْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ شَرِيكَ وُجُوبِ الْوُجُودِ وَشَرِيكَ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ بَلِ الْاَهَمُّ وَالْاَحْوَجُ اِلَيْهِ وَالْاَنْفَعُ فِي هَذَا الطَّرِيقِ نَفْيُ شَرِيكِ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ الْمَخْصُوصِ بِدَعْوَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَاِنَّ الْمُخَالِفِينَ الَّذِينَ لَيْسُوا بِمُلْتَزِمِينَ مِلَّةَ نَبِيٍّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ

عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ أَيْضًا يَنْفُونَ شَرِيكَ وُجُوبِ الْوُجُودِ بِدَلَائِلَ عَقْلِيَّةٍ وَلَا يُثْبِتُونَ غَيْرَ وَاحِدٍ مِنْ وَاجِبِ الْوُجُودِ وَلَكِنَّهُمْ غَافِلُونَ عَنْ مُعَامَلَةِ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ وَفَارِغُونَ عَنْ نَفْيِ شَرِيكٍ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ لَا يَتَحَاشَوْنَ مِنْ عِبَادَةِ الْغَيْرِ وَلَا يَتَكَاسَلُونَ مِنْ عِمَارَةِ الدَّيْرِ الْأَنْبِيَاءُ هُمُ الَّذِينَ يَهْدِمُونَ الدَّيْرَ وَيَنْهَوْنَ عَنْ عِبَادَةِ الْغَيْرِ وَالْمُشْرِكُ فِي لِسَانِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ مَنْ يَكُونُ أَسِيرًا لِعِبَادَةِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَإِنْ كَانَ قَائِلًا بِنَفْيِ شَرِيكٍ وُجُوبِ الْوُجُودِ فَإِنَّ اهْتِمَامَهُمْ فِي نَفْيِ عِبَادَةِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الْمُتَعَلِّقَةِ بِالْعَمَلِ وَالْمُعَامَلَةِ الْمُسْتَلْزِمِ لِنَفْيِ شَرِيكِ الْوُجُوبِ الْوُجُودِ فَمَنْ لَمْ يَتَحَقَّقْ بِشَرَائِعِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ الْمُنْبِئَةِ عَنْ نَفْيِ اسْتِحْقَاقِ مَا سِوَى اللهِ سُبْحَانَهُ لِلْعِبَادَةِ لَا يَتَخَلَّصُ مِنَ الشِّرْكِ وَلَا يَنْجُو مِنْ شُعَبِ شِرْكِ عِبَادَةِ الْآلِهَةِ الْآفَاقِيَّةِ وَالْأَنْفُسِيَّةِ فَإِنَّ الْمُتَكَفِّلَ بِهَذَا الْمَعْنَى هُوَ شَرَائِعُ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ بَلِ الْمَقْصُودُ مِنْ بِعْثَتِهِمْ هُوَ تَحْصِيلُ هَذِهِ الدَّوْلَةِ وَالنَّجَاةُ مِنْ هَذَا الشِّرْكِ غَيْرُ مُتَيَسِّرَةٍ فِي غَيْرِ شَرَائِعِ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ وَالتَّوْحِيدُ غَيْرُ مُمْكِنٍ بِدُونِ الْتِزَامِ مِلَّتِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى "**إِنَّ اللهَ لَا يَغْفِرُ أَنْ يُشْرَكَ بِهِ**" الْآيَةَ الْمُرَادُ مِنَ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ مَا أَرَادَ اللهُ سُبْحَانَهُ وَيَحْتَمِلُ أَنْ يُرَادَ لَا يَغْفِرُ أَنْ لَا يُلْتَزَمَ بِالشَّرَائِعِ لِأَنَّ عَدَمَ الْتِزَامِ الشَّرَائِعِ لَازِمٌ لِلشِّرْكِ فَذَكَرَ الْمَلْزُومَ وَأَرَادَ اللَّازِمَ فَحِينَئِذٍ يَنْدَفِعُ مَا يُتَوَهَّمُ مِنْ أَنَّ الشِّرْكَ كَمَا لَا يُغْفَرُ لَا يُغْفَرُ إِنْكَارُ سَائِرِ الشَّرْعِيَّاتِ أَيْضًا فَمَا وَجْهُ التَّخْصِيصِ وَيَحْتَمِلُ أَنْ يَكُونَ مَعْنَى "**أَنْ يُشْرَكَ بِهِ**" أَنْ يُكْفَرَ بِهِ لِأَنَّ إِنْكَارَ الشَّرَائِعِ كُفْرٌ بِاللهِ سُبْحَانَهُ فَلَا يُغْفَرُ وَالْعَلَاقَةُ بَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ بِالْعُمُومِ وَالْخُصُوصِ فَإِنَّ الشِّرْكَ كُفْرٌ خَاصٌّ مِنْ مُطْلَقِ الْكُفْرِ فَذَكَرَ الْخَاصَّ وَأَرَادَ الْعَامَّ (**يَنْبَغِي**) أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ عَدَمَ اسْتِحْقَاقِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لِلْعِبَادَةِ بَدِيهِيٌّ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ بَدِيهِيًّا فَلَا أَقَلَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ حَدْسِيًّا فَإِنَّ مَنْ فَهِمَ مَعْنَى الْعِبَادَةِ كَمَا يَنْبَغِي وَتَأَمَّلَ غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ كَمَا هُوَ حَقُّهُ يَحْكُمُ بِعَدَمِ اسْتِحْقَاقِهِ لِلْعِبَادَةِ بِلَا تَوَقُّفٍ وَالْمُقَدِّمَاتُ الَّتِي أُورِدَتْ فِي بَيَانِ هَذَا الْمَعْنَى فَهِيَ مِنْ قَبِيلِ التَّنْبِيهَاتِ عَلَى الْبَدِيهِيَّاتِ لَا مَجَالَ لِإِيرَادِ النَّقْضِ وَالْمُنَاقَضَةِ وَالْمُعَارَضَةِ عَلَى هَذِهِ

الْمُقَدِّمَاتِ وَلاَ بُدَّ مِنْ نُورِ الْايمَانِ حَتَّى تُدْرَكَ هَذِهِ الْمُقَدِّمَاتُ بِالْفِرَاسَةِ وَكَثِيرٌ مِنَ الْبَدِيهِيَّاتِ بَقِيَ مَخْفِيًّا عَلَى الْقَاصِرِينَ وَالْاَغْبِيَاءِ وَكَذَلِكَ الَّذِينَ مُبْتَلَوْنَ بِمَرَضِ الظَّاهِرِ وَعِلَّةِ الْبَاطِنِ صَارَتِ الْبَدِيهِيَّاتُ الْجَلِيَّةُ وَالْخَفِيَّةُ مَخْفِيَّةً عَلَيْهِمْ (**فَانْ قِيلَ**) قَدْ وَقَعَ فِي عِبَارَةِ مَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ اَنَّ كُلَّمَا هُوَ مَقْصُودُكَ فَهُوَ مَعْبُودُكَ فَمَا مَعْنَى هَذِهِ الْعِبَارَةِ وَمَا الْمَحْمِلُ لَهَا مِنَ الصِّدْقِ (**اُجِيبُ**) اَنَّ مَقْصُودَ الشَّخْصِ هُوَ الْمُتَوَجَّهُ اِلَيْهِ لِذَلِكَ الشَّخْصِ فَمَا دَامَ ذَلِكَ الشَّخْصُ حَيًّا لاَ يَفْتُرُ وَلاَ يَتَقَاعَدُ عَنْ تَحْصِيلِ ذَلِكَ الْمَقْصُودِ وَكُلُّ ذُلٍّ وَانْكِسَارٍ يُصِيبُهُ فِي تَحْصِيلِهِ يَتَحَمَّلُهُ وَيَهُونُ ذَلِكَ عَلَيْهِ وَلاَ يَتْرُكُهُ بِهِ وَهَذَا الْمَعْنَى هُوَ مُؤَدَّى الْعِبَادَةِ لِكَوْنِهِ كَمَالَ الذُّلِّ وَالْانْكِسَارِ فَمَقْصُودِيَّةُ الشَّيْءِ مُسْتَلْزِمَةٌ لِمَعْبُودِيَّتِهِ فَنَفْيُ مَعْبُودِيَّةِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ اِنَّمَا يَتَحَقَّقُ اِذَا لَمْ يَبْقَ مَقْصُودٌ غَيْرُ الْحَقِّ تَعَالَى وَلَمْ يَكُنْ مُرَادٌ سِوَاهُ وَالْمُنَاسِبُ لِحَالِ السَّالِكِ فِي تَحْصِيلِ هَذِهِ الدَّوْلَةِ اَنْ يُلاَحِظَ مَعْنَى الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ "لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ" بِعُنْوَانِ "لاَ مَقْصُودَ اِلاَّ اللهُ" وَيَنْبَغِي اَنْ يُكَرِّرَ هَذِهِ الْكَلِمَةَ اِلَى اَنْ لاَ يَبْقَى مِنْ مَقْصُودِيَّةِ الْغَيْرِ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ وَلاَ يَكُونَ مُرَادُ غَيْرِهِ تَعَالَى لِيَكُونَ صَادِقًا فِي نَفْيِ مَعْبُودِيَّةِ الْغَيْرِ وَمُحِقًّا فِي رَفْعِ الْآلِهَةِ الْمُتَكَثِّرَةِ وَنَفْيُ الْآلِهَةِ الْمُتَكَثِّرَةِ بِهَذَا الْمِنْوَالِ وَالتَّوَصُّلُ مِنْ نَفْيِ الْمَقْصُودِيَّةِ اِلَى نَفْيِ الْمَعْبُودِيَّةِ عَلَى مَا سَبَقَ بَيَانُهُ بِالْمَقَالِ مِنْ شَرْطِ كَمَالِ الْايمَانِ عِنْدَ اَهْلِ الْحَالِ الْمَرْبُوطِ بِالْوَلاَيَةِ الْمَنُوطَةِ بِنَفْيِ آلِهَةِ الْاَهْوَاءِ النَّفْسَانِيَّةِ وَمَا لَمْ تَكُنِ النَّفْسُ مُطْمَئِنَّةً لاَ يُتَوَقَّعُ هَذَا الْمَعْنَى وَاطْمِئْنَانُ النَّفْسِ اِنَّمَا يُتَصَوَّرُ بَعْدَ كَمَالِ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ (**وَتَوْجِيهُهَا**) فِي ظَاهِرِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ الَّذِي هُوَ مُنْبِئٌ عَنِ الْيُسْرِ وَالسُّهُولَةِ وَمُشْعِرٌ بِرَفْعِ الْحَرَجِ عَنِ الْعِبَادِ الَّذِينَ خُلِقُوا عَلَى الضَّعْفِ هُوَ اَنَّ مَنْ اَخْرَجَ رَأْسَهُ عِيَاذًا بِاللهِ سُبْحَانَهُ مِنْ رِبْقَةِ الشَّرِيعَةِ فِي تَحْصِيلِ مَقْصُودِهِ وَتَجَاوَزَ الْحُدُودَ الشَّرْعِيَّةَ فِي حُصُولِهِ يَكُونُ ذَلِكَ الْمَقْصُودُ مَعْبُودَهُ وَاِلَهَهُ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ ذَلِكَ الْمَقْصُودُ كَذَلِكَ وَلَمْ يَرْتَكِبْ فِي تَحْصِيلِهِ وَحُصُولِهِ الْمُنْكَرَاتِ الشَّرْعِيَّةَ لاَ يَكُونُ ذَلِكَ الْمَقْصُودُ مَمْنُوعًا شَرْعِيًّا وَكَاَنَّ ذَلِكَ الْمَقْصُودَ لَيْسَ مِنْ مَقَاصِدِهِ وَالشَّيْءَ الْمَطْلُوبَ لَيْسَ مِنْ مَطَالِبِهِ بَلْ مَقْصُودُهُ فِي الْحَقِيقَةِ هُوَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ

kendilerini Allah'a yaklaştıran vesileler olduğunu düşünmektedirler. Bu ne büyük bir ahmaklıktır! Putların şefaatçi olabileceğini ve Allah'ın onlara şefaat etmesi için izin vereceğini nereden biliyorlar! Kupkuru vehimlerle herhangi bir şeyi Allah'a ortak kabul etmek ne kadar alçakça bir şey! Kulluk işi öyle kolay bir şey değildir ki taşa toprağa ibadet edilebilsin. Kendilerine ibadet edenden bile daha aciz olan bir takım putlar nasıl ibadete layık görülebilir? Zira ilahlık makamında olmayan bir şeye ibadet edilmez. İlahlık makamına liyakat sahibi olan ibadete de layıktır. Bu makama liyakati olmayanın ibadet edilmeye de liyakati yoktur.

İlahlık makamına liyakat varlığın zorunlu (vücubü'l-vücud) olmasına bağlıdır. Varlığı zorunlu olmayan kimse ilahlık makamına layık olamadığı için ibadete de layık olamaz. Varlığın zorunluluğu konusunda Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmazken kulluk konusunda Allah'a ortak koşmaktan sakınmayan kimseler ne kadar ahmaktır! Bunlar varlığın zorunluluğunun ibadet için şart olduğunu bilmiyorlar mı? Varlığın zorunluluğu hususunda ortağı olmayanın ibadet edilme konusunda da ortağı olmaması gerekir. Zira ibadette ortak koşmak varlığı zorunluluğu konusunda da ortak koşmayı gerektirir. Kelime-i tevhidi tekrar ederken varlığın zorunluluğuyla ilgili ortakları reddederken bir taraftan da ibadet konusundaki ortakları reddetmek gerekir. Hatta bu yolda asıl bizim için faydalı ve gerekli olan, peygamberlerin davet ettiği üzere ibadet konusundaki ortakları reddetmektir.

Nitekim herhangi bir peygamberin dinine tabi olmayan kimseler de, akli delillere istinaden varlığın zorunluluğu konusunda Allah'a ortak koşmaktan sakındıkları halde ibadete layık olma konusunda ihmale düşerek Allah'a ortak koşmaktan geri durmamış ve put haneler inşasından çekinmemişlerdir. Peygamberler put haneleri yıkan ve Allah'tan başkasına ibadetten sakındıran kimselerdir. Peygamberlerin dilinde müşrik, Allah'tan başkasına ibadete esir olmuş kimsedir. Bu kimsenin varlığın zorunluluğu konusunda Allah'a ortak koşmaması bir şey değiştirmez. Peygamberlerin asıl üzerine düştüğü konu, Allah'tan başka bir şeye kulluk anlamına gelebilecek davranışların kökünü kazımaktır. Onlar bu sayede varlığın zorunluluğu konusunda da Allah'a ortak koşulmasını engellemişlerdir. Peygamberlerin Allah'tan başkasına kulluğu kökünden kazımayı hedefleyen şeriatlarına tabi olmayan kimse kendisini şirkten kurtaramaz, afaki ve enfüsî ilahlara ibadet etmekten kendini alamaz. Bu durumdan kurtulmanın tek yolu peygamberlerin şeriatlarına boyun

eğmektir. Zaten peygamberlerin gönderilmesindeki hikmet de bunu gerçekleştirmektir. Peygamberlerin şeriatına sarılmadan tevhid mümkün olmadığı gibi şirkten kurtulmak da mümkün değildir.

Ayet-i kerimede şöyle buyurulur: *"Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz; ondan başka günahları dilediği kimse için bağışlar. Kim Allah'a ortak koşarsa büsbütün saptırmıştır."*[151].

Bu ayetten ne kastedildiğini en iyi Allah bilir; fakat bu ayetten, peygamberlerin şeriatlarına tabi olmamanın affedilemeyecek bir suç olduğu da kastedilmiş olabilir. Çünkü peygamberlerin şeriatına tabi olmamak şirki gerektirir. Bu ayette sonuç (şirk) zikredilip sebep (peygamberlerin şeriatına tabi olmamak) kastedilmiş olabilir. Ayet-i kerimeyi böyle tefsir ettiğimiz takdirde *«şirk affedilmez bir günah olduğu gibi diğer şeri hükümleri inkar da affedilmez bir günahtır; bu ayette özellikle şirkin zikredilmesinin ne sebebi var?»* şeklindeki yanlış anlama da ortadan kalkmış olur.

Ayette geçen "Allah, kendisine ortak koşulmasını asla bağışlamaz" ifadesinin, "kendisinin inkar edilmesini asla bağışlamaz" anlamına gelmesi de mümkündür. Çünkü şeriatları inkar etmek sonuçta Allah'ı inkar (küfür) anlamına gelir ki, bu affedilmesi imkansız bir günahtır. Küfürle şirk arasındaki ilişki umum-husus ilişkisidir. Yani şirk küfrün sadece bir çeşididir ve küfür şirkten daha geniş bir anlama sahiptir. Şu halde son tefsire göre ayet-i kerimede özel ifade (şirk) kullanılmış genel mana (küfür) kastedilmiş olabilir.

Ayrıca şunu da ifade etmeliyim ki; Allah'tan başka hiçbir şeyin ibadet edilmeyi hak etmeyişi çok açık (bedihi) bir hükümdür. Bedihi olmasa bile en azından hadsî bir hükümdür. Zira ibadet kavramının manasını doğru anlayan ve Allah'ın dışındakileri göz önüne getiren kimse bunların ibadete layık olamayacağını hemen hisseder. Dolayısıyla bu manada getirilen öncüller delil olmaktan çok birer uyarıdır. Bu bakımdan söz konusu mukaddimelere men, nakz ve muaraza türünden herhangi bir itiraz yöneltilmesi söz konusu olamaz. Şu kadar var ki, bu mukaddimelerin ince bir ferasetle anlaşılabilmesi için aklın iman nuruyla aydınlanması gerekir. Nice bedihi mukaddimeler vardır ki bunlar anlayışı kıt kimselere hala kapalı gelmektedir! Bunun gibi zahir ve batın hastalığına kapılan kimseler

[151] Nisa, 116.

birincil (celî) ve ikincil (hafî) bedihi mukaddimeler karşısında boş yere tereddüt etmektedirler.

Soru: Tarikat şeyhlerinin sözlerinde *"maksadın her ne ise mabudun odur"* şeklinde ifadeler yer almaktadır. Şeyhlerin bu sözden maksadı nedir?

Cevap: Bir kimsenin maksudu o kimsenin yöneldiği noktayı temsil eder. Bu kimse hayatta olduğu müddetçe söz konusu maksadına ulaşmak için bir an bile gevşeklik göstermez. Bu kimse maksadına ulaşmak uğruna her türlü zorluğu ve zilleti göğüsler, bunlar onu asla maksadından geri çevirmez. Bu durum kişiyi maksudu uğruna alçalmaya sevk edebildiğinden bir bakıma ibadeti çağrıştırmaktadır. Bu bakımdan bir şeyin maksat konumunda olması bir bakıma o şeyin mabut (ibadet edilen) mevkiinde olmasıyla eş değerdir. Şu halde Allah'ın dışındaki şeylere ibadetten uzaklaşmak, Allah'tan başkasını maksat olmaktan çıkarmak ve ondan başka hiçbir gaye ve hedef bırakmamakla mümkün olur.

Dervişin bu kıvama gelebilmesi için kelime-i tevhidi "Allah'tan başka hiçbir maksut yoktur" şeklinde düşünerek zikretmesi gerekir. Derviş, gönlünde Allah'tan başka maksatların ismi bile kalmayıncaya kadar bu zikre devam etmelidir ki, gerçekte başkalarının mabutluğunu reddedebilmiş ve batıl ilahları gönlünden kazıyabilmiş olsun. Burada da ifade edildiği gibi önce maksatları reddetmek suretiyle mabutları reddetmek Allah dostları nezdinde imanın kemale ermesinin en temel şartıdır ve nefsanî arzuların yonttuğu putları yıkmayı gerektiren velayet makamı da buna bağlıdır. Nefis mutmain olmadıkça bu kıvama gelmek mümkün değildir. Nefsin mutmain olması da tam olarak fena ve beka makamlarına ulaşmaya bağlıdır.

Bu konunun, insanların yaratılıştaki zayıflığı sebebiyle kolaylık prensibi üzerine kurulan şeriata uygulaması şöyledir: Bir kimse her hangi bir amacına ulaşmak için dini ölçülerden birini çiğnese söz konusu amacı o kimsenin mabudu yerine geçmiş olur. Fakat bir kimsenin Allah'tan başka bir kısım amaçları bulunsa bile bu amaçları uğruna şeri ölçüleri çiğnemiyorsa bunlar o kimsenin mabudu olarak görülemez. Bilakis o kimsenin gerçekte mabudu yine Hak Teâlâ'dır ve nihai arzusu onun talimatlarına uymaktır. Bu kimsenin söz konusu amaçları onun doğal eğiliminden ibarettir ki, bunun şeriatça bir sakıncası yoktur. Üstelik o kimsenin bu istekleri şeriatın hükümlerine boyun eğmiştir. Fakat Allah'ın dışındaki gayelerin kökünün kurutulması olgunlaşmış imana çağıran şeria-

tın hakikati nezdinde gerekli bir şeydir. Zira böyle bir şeye müsaade edilmesi durumunda söz konusu istekler, nefsanî dürtülerin etkisiyle bir gün kişiyi Allah'ın isteklerine karşı gelme noktasına sürükleyebilir ve onu Allah'ın emirlerine karşı nefsanî isteklerini tercihe zorlayabilir. Bu da sonsuz ziyana doğru atılan ilk adımdır.

Şu halde söz konusu tehlikeden emin olabilmek için imanın olgunlaşması sadedinde Allah'tan başkasına ait isteklerin ortadan kaldırılması gerekir. Şu da var ki, bazı velilere kendi cüzi iradelerini kökten kazıdıktan sonra Allah tarafından külli irade bağışlanmıştır. Allah Sübhânehû fırsat verirse bu konuyu başka bir mektupta açıklayacağım.

"Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin"[152]

Selam hidayete tabi olan ve Peygamberimiz'in (s.a.v.) sünnetine uyan kimselerin üzerine olsun...

KELİME ANLAMI

3. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ Üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ الْمَانْكِپُورِيِّ Mir Muhibbillah Mankpuri'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ مَعْنَى الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ La ilahe illallah kelime-i tayyibesinin manasını beyan hakkındadır ≻**

اَلْحَمْدُ للهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ La ilahe illallah لاَ اَحَدَ Hiç kimse yoktur ki, يَسْتَحِقُّ اْلاُلُوهِيَّةَ وَالْمَعْبُودِيَّةَ İlahlığa ve ibadete layık olan اِلاَّ اللهُ Ancak Allah vardır الَّذِي لاَ نَظِيرَ لَهُ Ki, onun benzeri yoktur اَلْوَاجِبُ الْوُجُودِ Varlığı zorunludur اَلْمُنَزَّهُ عَنْ سِمَاتِ النَّقْصِ Noksanlık alametlerinden münezzehtir اَلْمُبَرَّأُ عَنْ صِفَاتِ الْحُدُوثِ Hudüs/sonradanlık sıfatlarından beridir فَاِنَّ عَنْ كَمَالِ Zira ibadete layık olan الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ Ki o ibadet ibarettir *(Nedeni?)* الْمُسْتَحَقَّ لِلْعِبَادَةِ Son derece itaatkar olma التَّذَلُّلِ وَالْخُضُوعِ وَالاِنْكِسَارِ Söz dinleme ve boyun bükmeden (ibaret olan ibadete layık zat) مَنْ ثَبَتَ لَهُ جَمِيعُ الْكَمَالاَتِ Tüm kemâlât kendisinde bulunandır وَسُلِبَ عَنْهُ جَمِيعُ النَّقَائِصِ Ve tüm noksanlıklar kendisinden uzak olandır وَاحْتَاجَ اِلَيْهِ جَمِيعُ اْلاَشْيَاءِ Ve tüm eşyanın kendisine muhtaç olduğu zattır *(Ne hususunda)* فِي

---

[152] Tahrim, 8.

وَهُوَ لَيْسَ بِمُحْتَاجٍ الْوُجُودِ وَتَوَابِعِ الْوُجُودِ Varlık ve varlığa bağlı olan şeyler hususunda
Ve o muhtaç değildir (Nevâdir) فِي أَمْرٍ Hiçbir işte (Neyir) إِلَى شَيْءٍ Hiçbir şeye وَهُوَ الضَّارُّ
النَّافِعُ Zarar veren de menfaat veren de odur لاَ شَيْءَ يَقْدِرُ Hiçbir şey güç yetiremez
بِلاَ (Neyir) إِيصَالَ ضَرَرٍ أَوْ نَفْعٍ إِلَى أَحَدٍ (Nasîr) Bir kimseye zarar ya da menfaat vermeye
إِذْنِهِ Onun izni olmaksızın وَالْمُتَّصِفُ بِهَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Bu kamil sıfatlarla muttasıf
olan da لَيْسَ إِلاَّ اللهُ تَعَالَى Yüce Allah'tan başkası değildir وَلاَ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ (Bu sıfat-
larla muttasıf) birinin bulunması da gerekmez فَإِنَّهُ لَوْ تَحَقَّقَ غَيْرُهُ تَعَالَى Zira yüce Allah'-
tan başkası elde etse (Neyir) بِهَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Bu kamil sıfatları (Nasîr) مِنْ غَيْرِ زِيَادَةٍ
وَلاَ نُقْصَانٍ Bir eksik ve fazlası olmaksızın لاَ يَكُونُ غَيْرُهُ تَعَالَى O, Allah'tan başka bir şey
olmaz لأَنَّ الْغَيْرَيْنِ Çünkü iki ayrı şey مُتَمَايِزَانِ Birbirlerinden farklıdır وَلاَ تَمَايُزَ ثَمَّةَ Oysaki
burada farklılık yoktur فَلَوْ أَثْبَتْنَا الْغَيْرِيَّةَ Eğer ayrılığı ispat edersek (Ne ilet) بِإِثْبَاتِ التَّمَايُزِ
Farklılığı ispat ederek وَهُوَ مُنَافٍ لِـلأُلُوهِيَّةِ وَالْمَعْبُودِيَّةِ يَلْزَمُ نَقْصُهُ Noksanlığı gerekir Bu
da ilahlığa ve ibadet olunmaya zıttır وَذَلِكَ Bu böyledir لأَنَّا لَوْ لَمْ نُثْبِتْ لَهُ Zira biz ona
ispat etmezsek (Neyir) جَمِيعَ الْكَمَالاَتِ Tüm kemâlâtı (Neyir) لِيَحْصُلَ التَّمَايُزُ Farklılık hasıl
olsun diye يَلْزَمُ نَقْصُهُ Noksan olması gerekir وَكَذَلِكَ لَوْ لَمْ نَسْلُبْ عَنْهُ Ve aynı şekilde
ondan uzak tutmasak (Neyir) جَمِيعَ النَّقَائِصِ Tüm noksanlıkları يَلْزَمُ نَقْصُهُ أَيْضًا Yine
noksanlığı gerekir فَإِنْ لَمْ تَكُنِ الأَشْيَاءُ Eğer eşyalar olmazsa (Ne) مُحْتَاجَةً إِلَيْهِ Ona muh-
taç فَإِنْ كَانَ هُوَ مُحْتَاجًا Niçin ibadete layık olsun? فَلاَيَّ شَيْءٍ يَكُونُ مُسْتَحَقًّا لِلْعِبَادَةِ
Eğer o muhtaçsa (Neyir) إِلَى شَيْءٍ مِنَ الأَشْيَاءِ Herhangi bir şeye (Nevâdir) فِي أَمْرٍ مِنَ الأُمُورِ
Herhangi bir işte لَوْ لَمْ يَكُنْ نَافِعًا وَضَارًّا يَكُونُ Nakıs olur وَكَذَلِكَ Yine böylece
Eğer menfaat ve zarar veren olmazsa فَمَاذَا يَكُونُ احْتِيَاجُ الأَشْيَاءِ إِلَيْهِ Hangi şeyde eşya
ona muhtaç olsun وَلِمَ يَكُونُ مُسْتَحَقًّا Ve niçin layık olsun? (Neyir) لِعِبَادَتِهِمْ إِيَّاهُ Eşyanın
ona ibadetine فَإِنْ قَدَرَ أَحَدٌ Eğer biri güç yetirebiliyorsa (Neyir) عَلَى إِيصَالِ ضَرٍّ أَوْ نَفْعٍ إِلَى
الأَشْيَاءِ Bir şeye zarar veya menfaat vermeye (Nasîr) بِلاَ إِذْنِهِ Onun izni olmaksızın يَكُونُ
مُعَطَّلاً O, işe yaramaz olur لاَ يَبْقَى مُسْتَحَقًّا لِلْعِبَادَةِ İbadete layık olarak kalamaz فَلاَ
إِلاَّ وَاحِدًا يَكُونُ الْجَامِعُ لِهَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Öyleyse bu kamil sıfatları toplayan olamaz
لاَ شَرِيكَ لَهُ Ancak ortağı olmayan tek biri olur وَلاَ يَسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ İbadete de layık ola-

maz اِلاَّ هُوَ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ Ancak tek ve kahhar olan Allah olur (فَاِنْ قِيلَ) Şayet denirse ki, وَاِنْ كَانَ مُسْتَلْزِمًا لِلنَّقْصِ اِنَّ التَّمَايُزَ بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ Bu sıfatlarla ayrılmak Her ne kadar noksanlığı gerektirse de عَلَى مَا بُيِّنَ Anlatılana binaen وَهُوَ مُنَافٍ لِـلأُلُوهِيَّةِ وَالْمَعْبُودِيَّةِ Ki o noksanlık da ilahlık ve ibadete layık olmaya zıttır وَلٰكِنْ يُمْكِنُ Ancak mümkündür *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ لِذَاكَ الْغَيْرِ Bu diğer zat için olması *(Ne?)* صِفَاتٌ اُخَرُ Başka sıfatlar ki, تَكُونُ بَاعِثَةً عَلَى الاِمْتِيَازِ Ayrılığa sebep olmaktadır لاَ يَلْزَمُ نَقْصٌ اَصْلاً Ve asla noksanlık gerekmez وَاِنْ لَمْ تُعْرَفْ Her ne kadar bilinmese de *(Ne?)* تِلْكَ الصِّفَاتُ Bu sıfatlar اَنَّهَا مَا هِيَ Onlar nedir? diye (اُجِيبُ) Şöyle cevap veririm: اَنَّ هٰذِهِ الصِّفَاتِ اَيْضًا Bu sıfatlar da لاَ تَخْلُو Yoksun değildir *(Neden?)* اِمَّا اَنْ تَكُونَ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Ya kamil sıfatlardan olmaktan اَوْ Ya da nakıs sıfatlardan olmaktan مِنَ الصِّفَاتِ النَّاقِصَةِ وَعَلَى كِلاَ التَّقْدِيرَيْنِ Her iki durumda da يَلْزَمُ الْمَحْذُورُ الْمَذْكُورُ Anlatılan mahzur doğar وَاِنْ لَمْ نَعْرِفْ Bilmesek bile *(Neyi?)* تِلْكَ الصِّفَاتِ بِخُصُوصِهَا اَنَّهَا مَا هِيَ Hususi olarak bu sıfatları Onlar nedir? diye وَلٰكِنْ نَعْرِفُ Ancak biliriz ki, اَنَّهَا لَيْسَتْ بِخَارِجَةٍ Onlar dışında değildir *(Neyin?)* مِنْ دَائِرَةِ الْكَمَالِ اَوِ النُّقْصَانِ وَعَلَى كِلاَ التَّقْدِيرَيْنِ Kemal veya noksan dairesinin Her iki duruma göre de اَلنَّقْصُ لاَزِمٌ كَمَا مَرَّ Noksanlık anlatıldığı üzere gerekir (وَدَلِيلٌ آخَرُ) Başka bir delil *(Neyse?)* عَلَى عَدَمِ اسْتِحْقَاقِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hak Teâlâ'dan başkasının layık olmadığına *(Neyse?)* لِلْمَعْبُودِيَّةِ İbadet edilmeye *(Diğer delilimiz nedir?)* هُوَ اَنَّ اللهَ تَعَالَى Şudur ki Allah Teâlâ اِذَا كَانَ كَافِيًا Yeterli olduğu zaman *(Nerede?)* فِي جَمِيعِ ضَرُورِيَّاتِ وُجُودِ الاَشْيَاءِ Eşyanın varlığında gereken tüm şeylerde وَتَوَابِعِ وُجُودِهَا Ve varlığına bağlı olan şeylerde وَكَانَ نَفْعُ الاَشْيَاءِ وَضَرَرُهَا Eşyanın menfaat ve zararı da olduğunda *(Ne?)* مَرْبُوطًا بِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya bağlı يَكُونُ غَيْرُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın dışındaki olur *(Ne?)* مُعَطَّلاً مَحْضًا Tamamen işlevsiz لاَ يَقَعُ احْتِيَاجُ الاَشْيَاءِ اِلَيْهِ اَصْلاً Eşyanın ona asla ihtiyacı olmaz فَمِنْ اَيِّ جِهَةٍ يَحْصُلُ لَهُ اسْتِحْقَاقُ الْعِبَادَةِ Öyleyse hangi yönden Ona ibadete layık olmak hasıl olur? وَلاَيِّ شَيْءٍ Ve ne için تَتَوَجَّهُ اِلَيْهِ الاَشْيَاءُ Eşya ona yönelir? *(Ne ile?)* بِالذِّلَّةِ وَالْخُضُوعِ وَالاِنْكِسَارِ İtaat ederek, söz dinleyerek ve boyun eğerek يَعْبُدُونَ غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve subhân Allah'tan başkasına ibadet ediyorlar وَالْكُفَّارُ وَالاَشْرَارُ Kafirler ve şerli insanlar وَيَجْعَلُونَ الاَصْنَامَ الْمَنْحُوتَةَ Ve yontulmuş-

putları yapıyorlar *(Ne?)* مَعْبُودَهُمْ Mabutları *(Ne ile?)* شُفَعَاءَهُمْ بِزَعْمِ اَنَّهَا تَكُونُ Onlar şefaatçileri olacaktır zannıyla *(Nerede?)* عِنْدَ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın katında وَيَتَقَرَّبُونَ اِلَى Ve onlar Allah'a yaklaşıyorlar *(Nasıl?)* بِتَوَسُّلِهَا Onların vesilesiyle مَا اَعْظَمَ اللهِ تَعَالَى Ne kadar çok ahmaklar اَنَّ لَهَا مَرْتَبَةَ الشَّفَاعَةِ مِنْ أَيْنَ عَلِمُوا Nereden bildiler ki, حَمَاقَتَهُمْ Onlara şefaat hakkı vardır وَاَنَّهُ تَعَالَى يَأْذَنُ لَهَا Ve Allah Teâlâ onlara izin verecektir *(Hangi konuda?)* فِي الشَّفَاعَةِ Şefaat konusunda وَاِشْرَاكُ اَحَدٍ Birini ortak tutmak *(Ne hususunda?)* فِي عِبَادَتِهِ جَلَّ وَعَلاَ Ona –celle ve alâ- ibadet etme hususunda *(Ne ile ortak tutmak?)* بِمُجَرَّدِ التَّوَهُّمِ Sırf bir takım zanlarla (ibadette ona ortak tutmak)نِهَايَةُ الْخِذْلاَنِ وَالْخَسَارَةِ Hüsran ve mahrumiyetin nihayetidir اَلْعِبَادَةُ لَيْسَتْ بِاَمْرٍ سَهْلٍ İbadet kolay bir iş değildir ki, حَتَّى يُعْبَدَ كُلُّ حَجَرٍ وَجَمَادٍ وَيُتَصَوَّرَ كُلُّ عَاجِزٍ Her taş ve cansız nesneye ibadet edilsin Ve her aciz düşünülsün بَلْ اَعْجَزُ مِنَ الْعَابِدِ Bilakis ibadet edenden bile aciz olan *(Ne olarak düşünülsün?)* مُسْتَحَقًّا لِلْعِبَادَةِ فَاِنَّ اسْتِحْقَاقَ الْعِبَادَةِ İbadete layık Zira ibadete layık olmak لاَ يُتَصَوَّرُ Düşünülemez *(Nasıl?)* بِدُونِ تَحَقُّقِ مَعْنَى الْاُلُوهِيَّةِ İlahlık manası gerçekleşmeden فَمَنْ فِيهِ صَلاَحِيَّةُ الْاُلُوهِيَّةِ فَمُسْتَحَقٌّ لِلْعِبَادَةِ Kimde ilah olmaya uygunluk varsa O ibadete layıktır وَمَنْ لاَ فَلاَ Kimde de yoksa o ibadete layık değildir وَصَلاَحِيَّةُ الْاُلُوهِيَّةِ Ve ilahlığa uygunluk فَمَنْ لَيْسَ فِيهِ وُجُوبُ الْوُجُودِ مَرْبُوطَةٌ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olmaya bağlıdır فَلاَ يَلِيقُ بِالْاُلُوهِيَّةِ الْوُجُودِ Kendisinde zorunlu varlık bulunmayan İlahlığa layık olamaz يَسْتَحِقُّ لِلْعِبَادَةِ مَا اَشَدَّ سَفَاهَةَ Dolayısıyla ibadete de layık değildir Ne kadar çok ahmaktır *(Kim?)* مَنْ لاَ يُشْرِكُونَ بِاللهِ سُبْحَانَهُ شَيْئًا Subhân Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmayıp da *(Ne hususunda?)* فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ وَمَعَ Varlığının zorunlu olması hususunda ذَلِكَ يُشْرِكُونَ بِهِ تَعَالَى شُرَكَاءَ فِي Bununla birlikte yüce Allah'a ortak koşanlar *(Neyi?)* الْعِبَادَةِ İbadet hususunda ortakları اَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ Bilmiyorlar mı ki varlığın zorunlu olması *(Nedir?)* شَرْطُ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık olmanın şartıdır فَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ شَرِيكٌ Eğer onun ortağı olmazsa *(Nerede?)* فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığının zorunlu olmasında لاَ يَكُونُ لَهُ تَعَالَى اَيْضًا شَرِيكٌ Yüce Allah'ın ortağı da olmaz *(Nerede?)* فِي اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ وَالْاِشْرَاكُ İbadete layık olma hususunda İbadete layık olma hususunda şirk koşmak *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمٌ لِلْاِشْرَاكِ Şirk koşmayı gerektirir

فَيَنْبَغِي اَنْ يَنْفِيَ (Neredeî) فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ أَيْضًا Varlığının zorunlu olmasında da Öyleyse nefy etmek gerekir (Ne ile?) بِتَكْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ Bu kelime-i tayyibenin tekrarıyla (Neyi nefy etmek gerekir?) شَرِيكَ وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olan Allah'ın ortağını (Daha neyi nefy gerekir?) بَلِ الْاَهَمُّ وَالْاَحْوَجُ وَشَرِيكَ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık olma konusundaki ortağı اِلَيْهِ Bilakis daha önemli ve daha fazla ihtiyaç duyulan وَالْاَنْفَعُ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ Ve bu yolda en faydalı olan (Nedir?) نَفْيُ شَرِيكِ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık olma konusundaki ortağı nefy etmektir اَلْمَخْصُوصِ بِدَعْوَةِ الْاَنْبِيَاءِ Ki peygamberlerin davetine mahsustur عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun فَاِنَّ الْمُخَالِفِينَ Zira muhalifler الَّذِينَ لَيْسُوا بِمُلْتَزِمِينَ (Neyi?) مِلَّةَ نَبِيٍّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Ki onlar benimsemezler Peygamberlerden birinin dinini عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun أَيْضًا يَنْفُونَ Onlar da nefy ediyorlar (Neyi?) شَرِيكَ وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olanın ortağını (Ne ile?) غَيْرَ وَاحِدٍ مِنْ وَاجِبِ Akli delillerle بِدَلَائِلَ عَقْلِيَّةٍ Ve ispat etmiyorlar (Neyi?) وَلَا يُثْبِتُونَ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olanın dışında birini وَلٰكِنَّهُمْ غَافِلُونَ Ancak onlar gafildirler (Neden?) وَفَارِغُونَ عَنْ مُعَامَلَةِ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık olma muamelesinden Ve yoksundurlar (Neden?) عَنْ نَفْيِ شَرِيكِ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık olma konusundaki ortağı nefy etmekten وَلَا يَتَحَاشَوْنَ مِنْ عِبَادَةِ الْغَيْرِ Başkasına ibadetten çekinmezler يَتَكَاسَلُونَ Ve tembellik etmezler (Neden?) مِنْ عِمَارَةِ الدَّيْرِ Put haneler inşa etmekten اَلْاَنْبِيَاءُ Nebiler (Kimdir?) وَيَنْهَوْنَ عَنْ عِبَادَةِ الْغَيْرِ هُمُ الَّذِينَ يَهْدِمُونَ الدَّيْرَ Onlar put haneleri yıkanlardır Ve başkasına ibadeti yasaklayanlardır وَالْمُشْرِكُ فِي لِسَانِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin dilinde müşrik (Kimdir?) مَنْ يَكُونُ اَسِيرًا Esir olandır (Neye?) لِعِبَادَةِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Subhân Allah'ın dışında bir şeye ibadete وَاِنْ كَانَ قَائِلًا Her ne kadar hükmetse de (Neye?) بِنَفْيِ شَرِيكِ وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olanın ortağını nefy etmeye فَاِنَّ اهْتِمَامَهُمْ Zira nebilerin dikkati (Nerededir?) فِي نَفْيِ عِبَادَةِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın dışındaki bir şeye ibadeti nefy etme konusundadır (Öyle ibadet ki,) اَلْمُتَعَلِّقَةِ بِالْعَمَلِ وَالْمُعَامَلَةِ Amel ve muameleyle alakalıdır (bu nefiy de) اَلْمُسْتَلْزِمِ لِنَفْيِ شَرِيكِ الْوُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olanın ortağını nefyi gerektirir فَمَنْ لَمْ يَتَحَقَّقْ Kim ki benimsemezse (Neyi?) بِشَرَائِعِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin şeriatlarını عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selam olsun

(ki, bu şeraitler) اَلْمُنْبِئَة Haber verir (Neden?) عَنْ نَفْيِ اسْتِحْقَاقِ مَا سِوَى اللهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın dışındakilerin layık olmadığından (Neye?) لِلْعِبَادَة İbadete (işte kişi bunları benimsemedikçe) اَلشِّرْك Şirkten halas olamaz لَا يَتَخَلَّصُ مِنَ Ve kurtulamaz وَلَا يَنْجُو (Neden?) İç ve dış ilahlara ibadet şirkinin مِنْ شُعَبِ شِرْكِ عِبَادَةِ اَلْآلِهَةِ اَلْآفَاقِيَّةِ وَالْاَنْفُسِيَّة çeşitlerinden Çünkü bu manayı garanti eden (Nedir?) فَاِنَّ الْمُتَكَفِّلَ بِهَذَا الْمَعْنَى هُوَ شَرَائِعُ Peygamberlerin şeriatlarıdır اَلْاَنْبِيَاء Onlara salat-u selam olsun عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ Bilakis onların gönderilmesinden maksat (Nedir?) بَلِ الْمَقْصُودُ مِنْ بِعْثَتِهِمْ هُوَ تَحْصِيلُ هَذِهِ Bu devleti elde etmektir وَالنَّجَاةُ مِنْ هَذَا الشِّرْكِ Bu şirkten kurtulmak (Nedir?) غَيْرُ الدَّوْلَة Ele geçmez (Nereden?) مُتَيَسِّرَة فِى غَيْرِ شَرَائِعِ هَؤُلَاءِ اَلْاَكَابِرِ Bu büyüklerin şeriatlarının dışında وَالتَّوْحِيدُ غَيْرُ مُمْكِنٍ Tevhid mümkün değildir (Nasıl?) بِدُونِ اِلْتِزَامِ مِلَّتِهِمْ Onların dinlerini benimsemeden عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ Onlara salat-u selam olsun قَالَ اللهُ Allah Teâlâ buyurdu ki: تَبَارَكَ وَتَعَالَى اَنَّ اللهَ Muhakkak Allah لَا يَغْفِرُ Affetmez (Neyi?) اَنْ يُشْرَكَ بِهِ...اَلْآيَة Kendisine şirk koşulmasını... ayet اَلْمُرَادُ مِنَ اَلْآيَةِ الْكَرِيمَة Ayeti kerimeden وَيَحْتَمِلُ اَنْ يُرَادَ مَا اَرَادَ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun kastettiğidir Kastedilmesi de muhtemeldir (Neyini?) لَا يَغْفِرُ اَنْ لَا يُلْتَزَمَ بِالشَّرَائِعِ Şeriatı benimsememeyi bağışlamaz (Niçin?) لِاَنَّ عَدَمَ اِلْتِزَامِ الشَّرَائِعِ Çünkü şeriatı benimsememek (Nedir?) لَازِمٌ لِلشِّرْك Şirkin gereğidir فَحِينَئِذٍ يَنْدَفِعُ فَذَكَرَ الْمَلْزُومَ وَاَرَادَ اللَّازِمَ Melzumu zikretti ve lazımı kastetti İşte bu durumda def edilir (Ne?) مَا يُتَوَهَّمُ Şu yanlış anlayış مِنْ اَنَّ الشِّرْكَ كَمَا لَا يُغْفَرُ Şirk bağışlanmadığı gibi لَا يُغْفَرُ اِنْكَارُ سَائِرِ الشَّرْعِيَّاتِ أَيْضًا Diğer şer-i meseleleri inkar etmek de bağışlanmaz فَمَا وَجْهُ التَّخْصِيصِ Öyleyse (bunu şirkle) tahsis etmenin sebebi nedir? وَيَحْتَمِلُ اَنْ يَكُونَ Olması muhtemeldir (Neyini?) مَعْنَى اَنْ يُشْرَكَ بِهِ Ona şirk koşulması kelimesinin manasının (Ne olması muhtemeldir?) اَنْ يُكْفَرَ بِهِ Ona küfretmek (Niçin?) لِاَنَّ اِنْكَارَ Çünkü şeriatları inkar da (Nedir?) كُفْرٌ بِاللهِ سُبْحَانَهُ Subhân Allah'a küfürdür فَلَا Dolayısıyla bağışlanmaz وَالْعَلَاقَةُ بَيْنَ الشِّرْكِ وَالْكُفْرِ Şirkle küfür arasındaki alaka يُغْفَرُ بِالْعُمُومِ وَالْخُصُوصِ (Nedir?) Umum hususlardır فَاِنَّ الشِّرْكَ كُفْرٌ خَاصٌّ Çünkü şirk hususi bir küfürdür (Neden?) مِنْ مُطْلَقِ الْكُفْرِ Mutlak küfürden فَذَكَرَ الْخَاصَّ وَاَرَادَ الْعَامَّ Hassı zikredip umumu kastetmiştir اَنَّ عَدَمَ اسْتِحْقَاقِ غَيْرِ الْحَقِّ (يَنْبَغِى) اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki,

سُبْحَانَهُ Allah'ın dışındakilerin layık olmaması *(Neyin?)* لِلْعِبَادَةِ İbadete *(Nedir?)* بَدِيهِيٌّ Çok açıktır فَلاَ اَقَلَّ مِنْ اَنْ يَكُونَ حَدْسِيًّا فَاِنْ لَمْ يَكُنْ بَدِيهِيًّا Eğer çok açık olmazsa bile Hadsiyattan da aşağı değildir فَاِنَّ مَنْ فَهِمَ Zira kim anlarsa *(Neyi?)* مَعْنَى الْعِبَادَةِ İbadetin manasını *(Nasıl?)* كَمَا يَنْبَغِي Gerektiği gibi وَتَأَمَّلَ غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Ve Allah'ın dışındaki şeyleri düşünse *(Nasıl?)* كَمَا هُوَ حَقُّهُ Hakkettiği şekliyle يَحْكُمُ بِعَدَمِ اسْتِحْقَاقِهِ لِلْعِبَادَةِ İbadete layık olmadığına hükmeder *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَقُّفٍ Hiç beklemeden وَالْمُقَدِّمَاتُ الَّتِي Getirilen mukaddimeler *(Nerede?)* فِي بَيَانِ هَذَا الْمَعْنَى Bu mananın beyanında فَهِيَ اُورِدَتْ Onlar bedihiyata yapılan tenbihler kabilindendir مِنْ قَبِيلِ التَّنْبِيهَاتِ عَلَى الْبَدِيهِيَّاتِ İmkan yoktur *(Neyet?)* لِايرَادِ النَّقْضِ وَالْمُنَاقَضَةِ وَالْمُعَارَضَةِ Nakz, men ve muazara getirmeye وَلاَ بُدَّ مِنْ نُورِ الْاِيمَانِ *(Neyet?)* İman nurundan ayrılık yoktur عَلَى هَذِهِ الْمُقَدِّمَاتِ Bu mukaddimelere حَتَّى تُدْرِكَ هَذِهِ الْمُقَدِّمَاتُ Ki bu mukaddimeler anlaşılabilsin *(Ne ile?)* بِالْفِرَاسَةِ Feraset ile وَكَثِيرٌ مِنَ الْبَدِيهِيَّاتِ Bir çok bedehiyyat *(Nedir?)* بَقِيَ مَخْفِيًّا Gizli kalmıştır *(Kime?)* وَكَذَلِكَ الَّذِينَ مُبْتَلَوْنَ عَلَى الْقَاصِرِينَ وَالْاَغْبِيَاءِ Akılsız ve zekasız kişilere Tutulanlar da aynı şekilde *(Neye tutulanlar?)* بِمَرَضِ الظَّاهِرِ Zahir hastalığına وَعِلَّةِ الْبَاطِنِ Ve bâtın mikrobuna صَارَتِ الْبَدِيهِيَّاتُ الْجَلِيَّةُ وَالْخَفِيَّةُ مَخْفِيَّةً عَلَيْهِمْ *(Ne?)* Açık ve kapalı bedihi bilgiler olmuştur فِي عِبَارَةِ مَشَائِخِ Onlara gizli (فَاِنْ قِيلَ) Şayet denirse ki: قَدْ وَقَعَ Vaki olmuştur *(Nerede?)* الطَّرِيقَةِ Tarikat meşayıhının ibarelerinde قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ Allah onların sırlarını mukaddes eylesin اَنَّ كُلَّمَا هُوَ مَقْصُودُكَ Her ne şey ki o senin maksadın فَهُوَ مَعْبُودُكَ O senin mabudundur وَمَا الْمَحْمِلُ لَهَا Bu ibarenin manası nedir? فَمَا مَعْنَى هَذِهِ الْعِبَارَةِ Bu sözün yorulacağı mahal nedir? *(Neden?)* مِنَ الصِّدْقِ Doğruluktan (اُجِيبُ) Şöyle cevap veririm:اَنَّ مَقْصُودَ الشَّخْصِ Kişinin maksadı *(Nedir?)* هُوَ الْمُتَوَجَّهُ اِلَيْهِ Kendisine yöneldiği şeydir *(Kimin?)* لِذَلِكَ الشَّخْصِ O kişinin فَمَا دَامَ ذَلِكَ الشَّخْصُ حَيًّا O şahıs sağ olduğu müddetçe عَنْ تَحْصِيلِ ذَلِكَ الْمَقْصُودِ لاَ يَفْتُرُ وَلاَ يَتَقَاعَدُ Geri durmaz ve gevşemez *(Neden?)* يُصِيبُهُ فِي O maksadı elde etmekten وَكُلُّ ذُلٍّ وَانْكِسَارٍ Her itaat ve boğun bükme ki, تَحْصِيلِهِ وَيَهُونُ Onu elde etme uğrunda ona isabet eder يَتَحَمَّلُهُ Onlara tahammül eder ذَلِكَ عَلَيْهِ Ve bunlar ona hafif gelir وَلاَ يَتْرُكُهُ بِهِ Onlar sebebiyle maksadını terk etmez وَهَذَا الْمَعْنَى İşte bu mana *(Nedir?)* هُوَ مُؤَدَّى الْعِبَادَةِ İbadetin ifade ettiği manadır *(Niçin?)*

لِكَوْنِهِ كَمَالَ الذُّلِّ وَالْانْكِسَارِ (Bu tür bir davranış) tam anlamıyla itaat etmek ve boyun eğmek olduğu için فَمَقْصُودِيَّةُ الشَّيْءِ Dolayısıyla bir şeyin maksat olması *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمَةٌ لِمَعْبُودِيَّتِهِ Onun mabut olmasını gerektirir فَنَفْيُ مَعْبُودِيَّةِ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Öyleyse Allah'tan başkasının mabut olmasını inkar etmek *(Nedir?)* اِنَّمَا يَتَحَقَّقُ Sadece gerçekleşir *(Ne zaman?)* وَلَمْ اِذَا لَمْ يَبْقَ مَقْصُودٌ غَيْرُ الْحَقِّ تَعَالَى Allah'ın dışında maksat kalmadığı zaman يَكُنْ مُرَادٌ سِوَاهُ Ve onun dışında murad olmadığı zaman وَالْمُنَاسِبُ لِحَالِ السَّالِكِ Salikin haline uygun olan *(Nerede?)* فِي تَحْصِيلِ هَذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devleti elde etmede *(Nedir?)* اَنْ يُلَاحِظَ Göz önünde bulundurmasıdır *(Neyi?)* مَعْنَى الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ La ilahe illallah kelime-i tayyibesinin manasını *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ لَا مَقْصُودَ اِلَّا اللّٰهُ La maksud illallah unvanıyla وَيَنْبَغِي اَنْ يُكَرِّرَ هٰذِهِ الْكَلِمَةَ Ve bu kelimeyi tekrarlamak lazımdır *(Ne zamana kadar?)* اِلَى اَنْ لَا يَبْقَى Kalmayıncaya kadar *(Nedene?)* مِنْ مَقْصُودِيَّةِ الْغَيْرِ Bir başkasının maksut olmasından *(Ne?)* اِسْمٌ وَلَا رَسْمٌ Ne bir isim ne de bir resim وَلَا يَكُونَ مُرَادُ غَيْرِهِ Ve Allah'tan başkasının muradı olmayıncaya kadar *(Niye böyle yapmalıdır?)* لِيَكُونَ تَعَالَى Sadık olsun diye *(Nerede?)* صَادِقًا فِي نَفْيِ مَعْبُودِيَّةِ الْغَيْرِ Başkasının mabut olmasını inkar etmede وَمُحِقًّا فِي رَفْعِ الْاٰلِهَةِ الْمُتَكَثِّرَةِ Ve bir çok ilahları kaldırmada haklı olsun diye وَنَفْيُ الْاٰلِهَةِ الْمُتَكَثِّرَةِ Bir çok ilahı nefyetmek *(Nasıl?)* بِهٰذَا الْمِنْوَالِ Bu şekilde وَالتَّوَصُّلُ Ve ulaşmak *(Nedene?)* اِلَى نَفْيِ الْمَقْصُودِيَّةِ مِنْ Maksut olduğunu inkar etmekten *(Nereye ulaşmak?)* نَفْيِ الْمَعْبُودِيَّةِ Mabut olduğunu inkara (ulaşmak) *(Nasıl?)* بِالْمَقَالِ عَلَى مَا سَبَقَ بَيَانُهُ Söz ile açıklaması geçtiği üzere *(Nedir?)* مِنْ شَرْطِ كَمَالِ الْاِيمَانِ İmanın kemalinin şartındandır *(Kime göre?)* عِنْدَ اَهْلِ الْحَالِ Ehl-i Hal'e göre اَلْمَرْبُوطِ بِالْوَلَايَةِ O iman ki velayete bağlıdır اَلْمَنُوطَةِ بِنَفْيِ اٰلِهَةِ الْاَهْوَاءِ النَّفْسَانِيَّةِ O velayet de nefsî arzuların ilahlarını inkarına bağlıdır وَمَا لَمْ تَكُنِ النَّفْسُ مُطْمَئِنَّةً Nefis mutmain olmadığı müddetçe لَا يُتَوَقَّعُ هٰذَا الْمَعْنَى Bu mana gerçekleşmez وَاطْمِئْنَانُ النَّفْسِ Nefsin mutmain olması da *(Nedir?)* اِنَّمَا يُتَصَوَّرُ Sadece düşünülebilir *(Ne zaman?)* بَعْدَ كَمَالِ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena ve bekanın kemalinden sonra (وَتَوْجِيهُهَا) Bunun açıklaması *(Nerede?)* فِي ظَاهِرِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Şeriat-ı Garrâ'nın zahirinde اَلَّذِي هُوَ مُنْبِئٌ Ki o haber verir *(Nedene?)* عَنِ الْيُسْرِ وَالسُّهُولَةِ Kolaylık ve basitlikten وَمُشْعِرٌ Ve bildirir *(Neyi?)* بِرَفْعِ الْحَرَجِ عَنِ الْعِبَادِ Kullardan zorluğun kaldırıldığını عَلَى الَّذِينَ خُلِقُوا

الضَّعْف Ki onlar zafiyet üzere yaratılmışlardır *(Nedir o tevcih?)* هُوَ اَنَّ مَنْ اَخْرَجَ رَأْسَهُ Kim ki başını çıkartırsa سُبْحَانَهُ عِيَاذًا بِاللهِ Ki, bundan Allah'a sığınırız *(Neden çıkartırsa?)* مِنْ رِبْقَةِ الشَّرِيعَةِ Şeriat boyunduruğundan *(Ne hususunda)* فِي تَحْصِيلِ مَقْصُودِهِ Maksudunu elde etme hususunda وَتَجَاوَزَ الْحُدُودَ الشَّرْعِيَّةَ Ve şer-i sınırları aşarsa *(Nereden?)* فِي حُصُولِهِ Onu elde etmede فَاِنْ لَمْ يَكُونُ ذَلِكَ الْمَقْصُودُ مَعْبُودَهُ وَاِلٰهَهُ Bu maksut onun mabudu ve ilahı olur وَلَمْ يَرْتَكِبْ فِي تَحْصِيلِهِ وَحُصُولِهِ يَكُنْ ذَلِكَ الْمَقْصُودُ كَذَلِكَ Bu maksut bu şekilde olmazsa Onu elde etmekte ve oluşmasında işlemezse *(Neyi?)* الْمُنْكَرَاتِ الشَّرْعِيَّةَ Şer-i yasakları لاَ وَكَأَنَّ ذَلِكَ الْمَقْصُودُ يَكُونُ Bu maksut olmaz *(Ne?)* مَمْنُوعًا شَرْعِيًّا Şer-i bir yasak الْمَقْصُودَ وَالشَّيْءَ Sanki bu maksut *(Nedir?)* لَيْسَ مِنْ مَقَاصِدِهِ Onun maksatlarından değildir بَلْ مَقْصُودُهُ فِي الْمَطْلُوبَ Ve istenilen şey لَيْسَ مِنْ مَطَالِبِهِ Onun isteklerinden değildir وَمَطْلُوبُهُ الْحَقِيقَةَ Bilakis onun hakikatte maksudu هُوَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'dur وَلَمْ يَحْدُثْ لِذَلِكَ Ve isteği de اَمْرُهُ تَعَالَى وَنَهْيُهُ الشَّرْعِيَّانِ Allah'ın şer-i emir ve yasaklarıdır الشَّيْءِ Bu şey için ortaya çıkmamıştır *(Ne?)* مَقْصُودِيَّةٌ Bir maksutluk سِوَى مَيْلِهِ الطَّبِيعِيِّ اِلَيْهِ Ona olan tabi meyli dışında وَهُوَ أَيْضًا مَغْلُوبُ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ O da zaten şer-i hükümlerin galebesindedir وَحَسْمُ مَادَّةِ مَقْصُودِيَّةِ الْغَيْرِ Gayrın maksudiyet maddesini kesmek *(Nedir?)* مَطْلُوبٌ فِي حَقِيقَةِ الشَّرِيعَةِ Şeriatın hakikatinde matluptur الَّتِي تَدُلُّ عَلَى كَمَالِ الْاِيمَانِ Ki, o hakikat imanın kemaline ulaştırır فَاِنَّهُ لَوْ جُوِّزَ Zira caiz görülse *(Ne?)* مَقْصُودِيَّةُ غَيْرِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve Subhân Allah'dan başkasının maksut olması رُبَّمَا تَكُونُ تِلْكَ الْمَقْصُودِيَّةُ بِامْدَادِ اسْتِيلاَءِ الْهَوَى Çoğu kere bu maksutluk olur *(Nasıl?)* وَاِعَانَةِ غَلَبَةِ الْهَوَسِ Hevanın istilası imdadıyla Ve hevesin galebe çalması yardımıyla *(Bu maksutluk ne olur?)* مُعَارِضَةً لِمَقْصُودِيَّةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve Subhân Allah'ın maksut olmasına muarız olur بَلْ كَثِيرًا مَّا يُخْتَارُ Bilakis çoğu kere tercih edilir *(Ne?)* حُصُولُهَا Onun oluşması *(Neye tercih edilir?)* عَلَى حُصُولِ مَرَاضِي الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Allah'ın razı olduğu şeylerin oluşmasına فَيُؤَدِّي اِلَى الْخَسَارَةِ الْاَبَدِيَّةِ Bu da ebedi hüsrana sevk eder فَنَفْيُ مَقْصُودِيَّةِ الْغَيْرِ Böylece gayrın maksudiyetini nefyetmek كَانَ ضَرُورِيًّا Zaruri olmuştur *(Nereden?)* فِي كَمَالِ الْاِيمَانِ İmanın kemalinde مُطْلَقًا Mutlak olarak حَتَّى يَكُونَ مَأْمُونًا وَمَحْفُوظًا Ta ki emin ve korunmuş olsun *(Neden?)* مِنَ الزَّوَالِ Yok olmasından وَالرُّجُوعِ عَنْهُ Ve ondan

dönmekten نَعَمْ قَدْ يُجْعَلُ بَعْضُ الْاَوْلِيَاءِ Evet bazı veliler kılınır *(Ne?)* صَاحِبَ اِرَادَةٍ وَاخْتِيَارٍ İrade ve ihtiyar sahibi *(Ne zaman?)* بَعْدَ نَفْيِ الْاِرَادَةِ وَرَفْعِ الْاِخْتِيَارِ İrade ve ihtiyarı nefyettikten sonra وَيُعْطَى لَهُ الْاِخْتِيَارُ وَالْاِرَادَةُ الْكُلِّيَّانِ Ve ona külli irade ve ihtiyar verilir *(Ne zaman?)* بَعْدَ سَلْبِ الْاِخْتِيَارِ وَالْاِرَادَةِ الْجُزْئِيَّيْنِ عَنْهُ Cüzi irade ve ihtiyar ondan alındıktan sonra وَسَيَجِيءُ تَحْقِيقُ هٰذَا الْمَعْنَى Bu konunun açıklaması gelecek *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ آخَرَ Bir başka mektupta اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى Şayet yüce Allah dilerse رَبَّنَا Ey Rabbimiz! أَتْمِمْ لَنَا Bizim için tamamla *(Neyi?)* نُورَنَا Nurumuzu وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla إِنَّكَ Çünkü sen عَلَى كُلِّ شَيْءٍ Her şeye قَدِيرٌ Gücü yetensin وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana وَعَلَى عَلَيْهِ وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Ve Mustafa'ya ittibaya yapışana وَاَكْمَلُ *(Ne?)* اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ En tam dualar جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ Ona ve tüm peygamberlere olsun التَّسْلِيمَاتِ Ev en mükemmel selamlar...

4. MEKTUP

٤- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ: اِلَى مَعْدِنِ السِّيَادَةِ وَالرَّشَادَةِ الْمِيرْ مُحَمَّد نُعْمَانَ فِي تَأْوِيلِ قَوْلِهِ تَعَالَى "لاَ يَمَسُّهُ اِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ" ﴾

قَالَ اللهُ تَعَالَى "اِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ لاَ يَمَسُّهُ اِلاَّ الْمُطَهَّرُونَ" اَلْمُرَادُ مِنَ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ مَا اَرَادَ اللهُ سُبْحَانَهُ وتَعَالَى وَالرَّمْزُ الَّذِى يَخْطُرُ فِى الْخَاطِرِ الْفَاتِرِ وَيَقَعُ فِى الْفَهْمِ الْقَاصِرِ فِى هَذَا الْمَقَامِ اَنَّهُ لاَ يَمَسُّ الْاَسْرَارَ الْمَكْنُونَةَ الْقُرْآنِيَّةَ اِلاَّ الَّذِينَ صَفَتْ سَرَائِرُهُمْ مِنْ لَوْثِ التَّعَلُّقَاتِ الْبَشَرِيَّةِ فَاِذَا كَانَ نَصِيبُ الْاَطْهَارِ مِسَاسَ الْاَسْرَارِ الْقُرْآنِيَّةِ مَاذَا يُصِيبُ لِغَيْرِهِمْ وَرَمْزٌ آخَرُ لاَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ يَعْنِى لاَ يَنْبَغِى اَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ اِلاَّ الَّذِينَ زَكَتْ نُفُوسُهُمْ عَنِ الْهَوَى وَالْهَوَسِ وَطَهُرَتْ عَنِ الشِّرْكِ الْجَلِىِّ وَالْخَفِىِّ وَمِنَ الْاِلَهَةِ الْآفَاقِيَّةِ وَالْاَنْفُسِيَّةِ بَيَانُهُ اَنَّ الْمُنَاسِبَ لِحَالِ مُبْتَدِى السُّلُوكِ هُوَ الذِّكْرُ وَنَفْىُ مَا سِوَى مَذْكُورِ عَلَى حَدٍّ لاَ يَبْقَى شَيْءٌ مِمَّا سِوَاهُ تَعَالَى مَعْلُومًا وَلاَ يَكُونُ مُرَادُهُ شَيْئًا غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فَاِنْ ذَكَرُوهُ بِالْاَشْيَاءِ بِالتَّكْلِيفِ لاَ يَكَادُ يَتَذَكَّرُ وَلاَ يَكُونُ مَقْصُودَهُ فَاِذَا صَارَ طَاهِرًا مِنَ الشِّرْكِ وَمُحَرَّرًا مِنَ الْاِلَهَةِ الْآفَاقِيَّةِ وَالْاَنْفُسِيَّةِ فَحِينَئِذٍ يَسْتَحِقُّ اَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ بَدَلَ الذِّكْرِ وَيَتَرَقَّى بِدَوْلَةِ التِّلاَوَةِ وَتِلاَوَةُ الْقُرْآنِ قَبْلَ حُصُولِ هَذِهِ الْحَالَةِ الْمَذْكُورَةِ دَاخِلَةٌ فِى اَعْمَالِ الْاَبْرَارِ وَبَعْدَ حُصُولِ هَذِهِ الْحَالَةِ دَاخِلَةٌ فِى اَعْمَالِ الْمُقَرَّبِينَ كَمَا اَنَّ الذِّكْرَ قَبْلَ حُصُولِ هَذِهِ النِّسْبَةِ كَانَ مِنْ عِدَادِ اَعْمَالِ الْمُقَرَّبِينَ وَاَعْمَالُ الْاَبْرَارِ مِنْ جُمْلَةِ الْعِبَادَاتِ وَاَعْمَالُ الْمُقَرَّبِينَ مِنْ جُمْلَةِ التَّفَكُّرَاتِ وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ "تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ اَوْ سَبْعِينَ سَنَةً" وَالتَّفَكُّرُ عِبَارَةٌ عَنِ الْاِنْتِقَالِ مِنَ الْبَاطِلِ اِلَى الْحَقِّ وَالْفَرْقُ بَيْنَ الْاَبْرَارِ وَالْمُقَرَّبِينَ هُوَ فَرْقُ مَا بَيْنَ عِبَادَةِ ذَاكَ وَتَفَكُّرِ هَذَا (يَنْبَغِى) اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الذِّكْرَ الَّذِى يَكُونُ فِى عِدَادِ اَعْمَالِ الْمُقَرَّبِينَ مِنَ الْمُبْتَدِى هُوَ مَا اَخَذَهُ مِنَ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ وَكَانَ مَقْصُودُهُ سُلُوكَ الطَّرِيقَةِ وَاِلاَّ فَالذِّكْرُ اَيْضًا مِنْ جُمْلَةِ اَعْمَالِ الْاَبْرَارِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَلْهَمُ لِلصَّوَابِ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ.

TÜRKÇE ANLAMI

Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir. "Ona ancak temizlenmiş olanlar dokunabilir" ayetinin açıklaması hakkındadır.

Allah (c.c.) bir ayet-i kerimede Kur'ân-ı Kerim'le ilgili olarak şöyle buyurur: *"Şüphesiz bu, değerli bir Kur'an'dır, Korunmuş bir kitaptır. Ona ancak temizlenmiş olanlar dokunabilir."*[153]

Bu ayetlerden maksat Allah'ın murad ettiği engin manalardır. Bu kulun söz konusu ayetlerle ilgili olarak kıt aklına gelen, Kur'ân'da saklı bulunan ilahî sırları ancak iç dünyalarını beşeri alakalardan arındırmış olan kimselerin keşfedebileceğidir. Arınmış insanların nasibi Kur'ân'ın sırlarını keşfedebilmek ise, diğerlerinin nasibi nedir acaba! Bu ayetten çıkartabileceğimiz bir başka işaret de Kur'ân'ı okumaya ancak nefislerini hevâ ve heveslerden temizlemiş olan ve gizli-açık bütün şirk çeşitlerinden, dış ve iç alemdeki bütün sahte ilahlardan arındırmış bulunan kimseler layıktır. Bunun izahı şöyledir:

Seyr u süluke yeni başlamış olan kimselere uygun olan zikirle meşgul olmaları ve Allah'tan başka zihinlerinde bir şey kalmayıncaya kadar Allah'ın dışındaki şeyleri gönüllerinden kazımaya çalışmalarıdır. O hale gelmeliler ki, kendilerine Allah'ın dışındaki şeyler zorla hatırlatılmaya çalışılacak olsa bile bunları yine de hatırlamamalıdırlar. İşte seyr u süluke yeni başlayanlar bu vesileyle şirkten, enfüsi ve afaki ilahlardan arındıkları zaman zikir yerine Kur'ân okumaya layık olabilir ve bundan böyle manevi yükselişlerini Kur'ân tilavetiyle gerçekleştirebilirler. Anlatılan hale varmadan Kur'ân okumak salih kulların işidir. Fakat bu hale ulaştıktan sonra Kur'ân okumak ise mukarreplerin işidir. Nitekim bundan önce zikirle uğraşmak da mukarreplerin işidir.

Sonuç olarak salih kulların işi ibadet ağırlıklıdır, mukarrep-lerin işi ise tefekkür ağırlıklıdır. *"Bir anlık tefekkür bir veya yetmiş senelik ibadetten daha hayırlıdır"*[154] sözünü işitmişsinizdir. Tefekkür batıldan hakka geçmektir. Salih kullarla mukarrep kullar arasındaki fark, sözünü ettiğimiz ibadetle tefekkür arasındaki farktır.

---

[153] Vâkıa, 77-79.

[154] İlgili rivayet için bk. İbnu Ebî Şeybe, *el-Musannef*, nr. 35223; Beyhakî, *Şuabü'l-İman*, nr. 118; İbn-i Ebi Asım, *es-Sünne*, 1/139; Deylemî, *el-Firdevs*, nr. 2397, 2400; Ebû Nu'aym, *el-Hilye*, 1/209.

Fakat şunu belirtelim ki mukarreplerin işi olduğunu söylediğimiz zikir kâmil ve mükemmil bir şeyhten alınan zikirdir. Ve bu zikirden maksat da tarikat eğitimidir. Yoksa gelişi güzel zikir de salih kulların işidir. Allah doğruyu ilham edendir. Selam hidayete tabi olan ve Peygamberimiz'in (s.a.v.) sünnetine sarılan kimselerin üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

4. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ Dördüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَعْدِنِ السِّيَادَةِ وَالرَّشَادَةِ Seyyidlik ve irşat madeni اَلْمِيرْ مُحَمَّد نُعْمَانَ Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي تَأْوِيلِ قَوْلِه تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözünün tevili لاَ يَمَسُّهُ الاَّ الْمُطَهَّرُونَ O Kuran'a ancak temizler dokunabilir ≻**

قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: اِنَّهُ لَقُرْآنٌ كَرِيمٌ O Kuran-ı kerimdir فِي كِتَابٍ مَكْنُونٍ Gizli bir kitaptadır لاَ يَمَسُّهُ الاَّ الْمُطَهَّرُونَ Ona ancak temizler dokunabilir اَلْمُرَادُ مِنَ الآيَةِ الْكَرِيمَةِ Ayet-i kerimeden kastedilen *(Nedir?)* مَا اَرَادَ اللهُ سُبْحَانَهُ وتَعَالَى Allah Teâlâ'nın kastettiği manadır وَيَقَعُ فِي الْفَهْمِ الْقَاصِرِ Ve yetersiz anlayışta vaki olan mana *(Nerede?)* فِي الْخَاطِرِ الْفَاتِرِ Zayıf akla *(Nereye?)* وَالرَّمْزُ الَّذِي يَخْطُرُ Gelen işaret *(Nedir?)* فِي هَذَا الْمَقَامِ Bu makamda *(Nedir?)* اَنَّهُ لاَ يَمَسُّ Gizli Kuran sırlarına dokunamaz الاَّ الَّذِينَ صَفَتْ سَرَائِرُهُمْ Ancak sırları temiz olanlar *(Neden?)* الْاَسْرَارَ الْمَكْنُونَةَ الْقُرْآنِيَّةَ Beşeri alakaların pisliğinden فَاِذَا كَانَ نَصِيبُ Öyleyse temiz kişilerin nasibi olunca *(Ne?)* مِنْ لَوْثِ التَّعَلُّقَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Kuran'ın sırlarına dokunmak مَسَاسَ الْاَسْرَارِ الْقُرْآنِيَّةِ Diğerlerine (bu sırlardan) ne düşer? مَاذَا يُصِيبُ لِغَيْرِهِمْ Diğer bir işaret *(Nedir?)* وَرَمْزٌ آخَرُ Kuran'ı okuyamaz لاَ يَقْرَأُ الْقُرْآنَ Yani, Kuran okuması gerekmez يَعْنِي لاَ يَنْبَغِي اَنْ يَقْرَأَ الْقُرْآنَ Ancak nefisleri arınanlar müstesna *(Neden?)* الاَّ الَّذِينَ زَكَتْ نُفُوسُهُمْ Heva ve hevesten عَنِ الْهَوَى وَالْهَوَسِ Gizli ve açık şirkten temiz olan وَطَهُرَتْ عَنِ الشِّرْكِ الْجَلِيِّ وَالْخَفِيِّ Ve de iç ve dış ilahlardan temiz olan وَمِنَ الْآلِهَةِ الْآفَاقِيَّةِ وَالْاَنْفُسِيَّةِ Bunun açıklaması: بَيَانُهُ اَنَّ O zikirdir هُوَ الذِّكْرُ Sülüke yeni başlayanın haline uygun olan *(Nedir?)* الْمُنَاسِبَ لِحَالِ مُبْتَدِي السُّلُوكِ Ve zikir olunanın dışındakileri nefyetmektir *(Nasıl?)* وَنَفْيُ مَا سِوَى مَذْكُورٍ Kalmayacak şekilde *(Ne?)* عَلَى حَدٍّ لاَ يَبْقَى Onun dışında hiçbir şey *(Nasıl kalmayacak?)* شَيْءٌ مِمَّا سِوَاهُ تَعَالَى Bilinir olarak *(Ne?)* وَلاَ يَكُونُ مُرَادُهُ سُبْحَانَهُ شَيْئًا غَيْرَ الْحَقِّ مَعْلُومًا Ve kişinin muradı olmayacak Hak Teâlâ'nın dışında başka bir şey فَاِنْ ذَكَرُوهُ بِالْاَشْيَاءِ بِالتَّكْلِيفِ Ona zorla eşyayı-

hatırlatsalar لاَ يَكَادُ يَتَذَكَّرُ Neredeyse hatırlamayacak وَلاَ يَكُونُ مَقْصُودَهُ Ve maksudu olmayacak وَمُحَرَّرًا مِنَ الْآلِهَةِ الْآفَاقِيَّةِ فَإِذَا صَارَ طَاهِرًا مِنَ الشِّرْكِ Şirkten temizlendiğinde İşte o zaman layık olur (Neyet) فَحِينَئِذٍ يَسْتَحِقُّ İç ve dış ilahlardan kurtulduğunda وَالْأَنْفُسِيَّةِ أَنْ Kuran okumaya (Nasıl?) بَدَلَ الذِّكْرِ Zikrin yerine وَيَتَرَقَّى بِدَوْلَةِ التِّلاَوَةِ Ve tilavet devletiyle yükselir وَتِلاَوَةُ الْقُرْآنِ Kuran okumak (Ne zaman?) قَبْلَ حُصُولِ هَذِهِ الْحَالَةِ الْمَذْكُورَةِ Bu anlatılan hal meydana gelmeden (Nedir?) دَاخِلَةٌ فِي أَعْمَالِ الْأَبْرَارِ Ebrarın amellerine dahildir وَبَعْدَ حُصُولِ هَذِهِ الْحَالَةِ Bu hal hasıl oluştuktan sonra دَاخِلَةٌ فِي أَعْمَالِ الْمُقَرَّبِينَ Mukarreblerin ameline dahildir كَمَا أَنَّ الذِّكْرَ Nitekim zikir de قَبْلَ حُصُولِ هَذِهِ النِّسْبَةِ Bu nispet oluşmadan önce وَأَعْمَالُ الْأَبْرَارِ كَانَ مِنْ عِدَادِ أَعْمَالِ الْمُقَرَّبِينَ Mukarreplerin amellerinden sayılıyordu Ebrarın amelleri وَأَعْمَالُ الْمُقَرَّبِينَ مِنْ جُمْلَةِ الْعِبَادَاتِ İbadetler cümlesindendir Mukarreplerin amelleri ise وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ مِنْ جُمْلَةِ التَّفَكُّرَاتِ Tefekkürler cümlesindendir Herhalde duymuşsunuzdur تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ Bir saat tefekkür daha hayırlıdır (Nedeni) مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ أَوْ Bir ya da yetmiş sene ibadetten سَبْعِينَ سَنَةً عَنِ الْانْتِقَالِ Tefekkür ibarettir (Nedeni) وَالتَّفَكُّرُ عِبَارَةٌ Batıldan Hakk'a intikal etmekten وَالْفَرْقُ بَيْنَ الْأَبْرَارِ وَالْمُقَرَّبِينَ مِنَ الْبَاطِلِ إِلَى الْحَقِّ Ebrar ve mukarrebler arasındaki fark (Nedir?) هُوَ فَرْقُ مَا بَيْنَ عِبَادَةِ ذَاكَ وَتَفَكُّرِ هَذَا Şu ibadet ile tefekkür arasındaki farktır أَنْ يُعْلَمَ (يَنْبَغِي) Bilinmesi gerekir ki, أَنَّ الذِّكْرَ الَّذِي يَكُونُ Olan zikir (Nereden?) مِنَ الْمُبْتَدِي فِي عِدَادِ أَعْمَالِ الْمُقَرَّبِينَ Mukarreblerin amelleri arasında (sayılan zikir) (Kimin zikri?) هُوَ مَا أَخَذَهُ Mübtedinin O mübtedinin aldığı zikirdir (Kimden?) مِنَ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ Kamil ve mükemmil şeyhten وَكَانَ مَقْصُودُهُ سُلُوكَ الطَّرِيقَةِ Ve maksadı da tarikatta seyri sülûktür وَإِلاَّ وَاللهُ Yoksa zikir de (Nedir?) مِنْ جُمْلَةِ أَعْمَالِ الْأَبْرَارِ Ebrarın amelleri zümresindendir فَالذِّكْرُ أَيْضًا سُبْحَانَهُ الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ Allah Subhânehu doğruyu ilham edendir وَالسَّلاَمُ Selam olsun (Kime?) عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Ve Mustafa'ya ittibaya yapışana عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline olsun (Ne?) أَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamamı وَأَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Ve selamların en mükemmeli...

5. MEKTUP

٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ: اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِي بَيَانِ بَعْضِ الْاَحْوَالِ وَالْاَذْوَاقِ الْخَاصَّةِ بِحَضْرَةِ شَيْخِنَا مُدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى لَا يَخْفَى اَنَّهُ مَا لَمْ تَتَجَلَّ عِنَايَةُ اللهِ سُبْحَانَهُ بِعِنَايَتِهِ تَعَالَى بِصُورَةِ جَلَالِهِ وَغَضَبِهِ تَعَالَى وَلَمْ اَكُنْ مَحْبُوسًا فِي قَفَصِ السِّجْنِ لَمْ اَتَخَلَّصْ مِنْ مَضِيقِ الْاِيمَانِ الشُّهُودِيِّ بِالْكُلِّيَّةِ وَلَمْ اَخْرُجْ مِنْ سُكَكِ ظِلَالِ الْخَيَالِ وَالْمِثَالِ بِالتَّمَامِ وَلَمْ اَتَبَخْتَرْ فِي طَرِيقِ الْاِيمَانِ الْغَيْبِيِّ مُطْلَقِ الْعِنَانِ وَلَمْ اَتَحَوَّلْ مِنَ الْحُضُورِ اِلَى الْغَيْبِ وَمِنَ الْعَيْنِ اِلَى الْعِلْمِ وَمِنَ الشُّهُودِ اِلَى الْاِسْتِدْلَالِ عَلَى وَجْهٍ وَلَمْ اَجِدْ مَحَاسِنَ الْآخِرِينَ عُيُوبًا وَعُيُوبَهُمْ مَحَاسِنَ بِالذَّوْقِ الْكَامِلِ وَالْوِجْدَانِ الصَّادِقِ وَلَمْ اَذُقْ زُلَالَ الذُّلِّ وَالْاِنْكِسَارِ وَلَذَائِذَ مُرِّيِّ الْحَقَارَةِ وَالْفَضِيحَةِ وَالْاِفْتِقَارِ وَلَمْ اَحْتَظَّ مِنْ جَمَالِ طَعْنِ الْخَلْقِ وَمَلَامَتِهِمْ وَلَمْ اَتَلَذَّذْ بِحُسْنِ بَلَاءِ النَّاسِ وَجَفَائِهِمْ وَلَمْ اَتْرُكِ الْاِرَادَةَ وَالْاِخْتِيَارَ بِالْكُلِّيَّةِ كَائِنًا كَالْمَيِّتِ بَيْنَ يَدَيِ الْغَسَّالِ وَلَمْ اَقْطَعْ حِبَالَ التَّعَلُّقَاتِ الْآفَاقِيَّةِ وَالْاَنْفُسِيَّةِ عَلَى وَجْهِ التَّمَامِ وَالْكَمَالِ وَلَمْ اَحُزْ حَقِيقَةَ التَّضَرُّعِ وَالْاِلْتِجَاءِ وَالْاِنَابَةِ وَالْاِسْتِغْفَارِ وَالذُّلِّ وَالْاِنْكِسَارِ وَلَمْ اُشَاهِدْ قِسْطَاسَ اسْتِغْنَاءِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الرَّفِيعِ الْمَنْزِلَةِ الْمَحْفُوفِ بِسُرَادِقَاتِ الْعَظَمَةِ وَالْكِبْرِيَاءِ وَلَمْ اَعْتَقِدْ نَفْسِي عَبْدًا حَقِيرًا ذَلِيلًا عَدِيمَ الْاِعْتِبَارِ الْعَارِيَ عَنِ الْخَاصِّيَّةِ مَفْقُودَ الْاِقْتِدَارِ كَامِلَ الْاِحْتِيَاجِ وَالْاِفْتِقَارِ "وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِي اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ اِلَّا مَا رَحِمَ رَبِّي" فَلَوْ لَمْ يَكُنْ تَوَاتُرُ الْفُيُوضِ وَالْوَارِدَاتِ الْاِلَهِيَّةِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَتَوَلِّي عَطِيَّاتِهِ وَاِنْعَامَاتِهِ اللَّامُتَنَاهِيَةِ فِي دَارِ الْمِحْنَةِ هَذِهِ شَامِلًا لِحَالِ هَذَا الْعَبْدِ الْمَكْسُورِ الْبَالِ كَادَتِ الْمُعَامَلَةُ تَنْجَرُّ اِلَى الْيَأْسِ وَاَوْشَكَ حَبْلُ الرَّجَاءِ اَنْ يَنْقَطِعَ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي عَافَانِي فِي عَيْنِ الْبَلَاءِ وَكَرَّمَنِي فِي نَفْسِ الْجَفَاءِ وَاَحْسَنَ لِي فِي حَالَةِ الْعَنَاءِ وَوَفَّقَنِي عَلَى الشُّكْرِ فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَجَعَلَنِي مِنْ مُتَابِعِي الْاَنْبِيَاءِ وَمِنْ مُقْتَفِي آثَارِ الْاَوْلِيَاءِ وَمِنْ مُحِبِّي الْعُلَمَاءِ وَالصُّلَحَاءِ صَلَوَاتُ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَسْلِيمَاتُهُ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ اَوَّلًا وَعَلَى مُصَدِّقِهِمْ ثَانِيًا.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir. İmam-ı Rabbanî'nin yaşadığı bazı özel haller ve manevi zevkler hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Hapishaneye girip Allah'ın gazap ve celal sıfatlarının tecellisiyle şereflenmeden önce şühûdî imanın darlığından tamamen kurtulabilmiş, hayal ve sembollerin gölgelerinden tam olarak kendimi alabilmiş değildim. O dönemde henüz tam olarak gaybî imana erebilmiş, huzur halinden gayp haline, ayne'l-yakinden ilme'l-yakine ve müşahededen istidlale geçebilmiş değildim.

Bu dönemde tam olarak başkalarının güzelliklerini kusur, kusurlarını güzellik olarak göremiyordum. Henüz tam anlamıyla tevazu ve boyun bükülüğü halini yaşayamıyor, muhtaçlık duygusunu kalbimin derinliklerinde hissedemiyordum. İnsanlardan gördüğüm sözlü ya da fiili eziyetler karşısında memnuniyet duyup gassalin elindeki ölü misali irademi kökten Allah'a teslim edemiyordum. Afakî ve enfüsî alakalardan tam olarak kurtulamıyor; tazarru, iltica, inabe, istiğfar, mezellet ve boyun bükülüğü hallerinin özünü idrak edemiyordum. Yine o dönemde şanı yüce Allah'ın eşyaya olan ihtiyaçsızlığının ölçüsünü tam kavrayamamış ve kendimi tam olarak alçak ve miskin bir kul gibi görememiştim.

"(Bununla beraber) *nefsimi temize çıkarmıyorum. Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder; Rabbim acıyıp korumuş başka. Şüphesiz Rabbim çok bağışlayan, pek esirgeyendir.*"[155]

Eğer hapishanede ilahi feyizler ve ihsanlar imdadıma yetişmeseydi kendimden ümidi kesecek ve karamsarlığa kapılacaktım. Beni bela içinde afiyete kavuşturan, eziyet içinde bana ikramda bulunan, zorluk sırasında benden ihsanını esirgemeyen ve sevinç ve üzüntü hallerinde beni kendisine şükretmeye muvaffak kılan Allah'a hamd olsun. Beni peygamberlerin ve velilerin takipçisi ve alim ve salih kimselerin düşkünü kılan Allah'a bir kez daha hamd olsun.

Allah'ın salat ve selamı önce peygamberlerin sonra onlara inanan kimselerin üzerine olsun...

---

[155] Yusuf, 53.

KELİME ANLAMI

5. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ Beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّد نُعْمَانَ Seyyid Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِى بَيَانِ بَعْضِ الْاَحْوَالِ وَالْاَذْوَاقِ Bazı hal ve zevklerin beyanı hakkındadır اَلْخَاصَّةِ بِحَضْرَةِ شَيْخِنَا Ki onlar şeyhimiz hazretlerine hastır مُدَّ ظِلُّهُ الْعَالِى Yüce gölgesi uzun olsun ﴾**

اَلْحَمْدُ لله Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun لَا يَخْفَى Gizli değildir ki, اَنَّهُ مَا لَمْ تَتَجَلَّ Tecelli etmediği sürece *(Ne?)* سُبْحَانَهُ الله عِنَايَةُ Allah-'ın yardımı *(Nasıl?)* بِعِنَايَتِهِ تَعَالَى Allah'ın inayetiyle بِصُورَةِ جَلَالِهِ وَغَضَبِهِ تَعَالَى Celali ve gazabı suretinde وَلَمْ اَكُنْ مَحْبُوسًا Ve hapsedilmediğin sürede *(Nerede?)* فِى قَفَصِ السِّجْنِ Zindan hücresinde لَمْ اَتَخَلَّصْ Kurtulmamıştım *(Nedeni?)* مِنْ مَضِيقِ الْاِيمَانِ الشُّهُودِىِّ Şuhudi imanın darlığından *(Nasıl kurtulamamış?)* وَلَمْ اَخْرُجْ بِالْكُلِّيَّةِ Tam anlamıyla Ve çıkmamıştım *(Nedeni?)* مِنْ سُكَّكِ ظِلَالِ الْخَيَالِ وَالْمِثَالِ Hayal ve misal gölgelerinin sokaklarından *(Nasıl?)* وَلَمْ اَتَبَخْتَرْ بِالتَّمَامِ Tamamıyla Ve yürümemiştim *(Nerede?)* فِى طَرِيقِ الْاِيمَانِ الْغَيْبِىِّ İman-ı gaybi yolunda *(Nasıl?)* وَلَمْ اَتَحَوَّلْ Ve dönmemiştim مُطْلِقَ الْعِنَانِ Dizginleri salarak مِنَ الْحُضُورِ اِلَى الْغَيْبِ Huzurdan gayba وَمِنَ الْعَيْنِ اِلَى الْعِلْمِ Aynel yakinden ilmel yakine وَلَمْ اَجِدْ Ve الشُّهُودِ اِلَى الْاِسْتِدْلَالِ عَلَى وَجْهٍ Ve müşahededen bir yönlü istidlale bulmamıştım مَحَاسِنَ الْآخَرِينَ عُيُوبًا Diğerlerinin güzelliklerini ayıp وَعُيُوبَهُمْ مَحَاسِنَ Ve ayıplarını güzellik (olarak bulmamıştım) *(Ne ile?)* بِالذَّوْقِ الْكَامِلِ وَالْوِجْدَانِ الصَّادِقِ Tam bir zevk ve sadık bir vicdan ile وَلَمْ اَذُقْ Ve tatmamıştım *(Neyi?)* زُلَالَ الذُّلِّ وَالْاِنْكِسَارِ Boyun eğikliği ve itaatın serinliğini وَلَذَائِذَ مُرِّىِّ الْحَقَارَةِ وَالْفَضِيحَةِ وَالْاِفْتِقَارِ Hakaret, rezillik ve muhtaç olma terbiyelerinin lezzetlerini وَلَمْ اَحْتَظَّ Ve haz duymamıştım *(Nedeni?)* مِنْ جَمَالِ طَعْنِ الْخَلْقِ وَمَلَامَتِهِمْ Mahlukatın kınayıp karalamalarının güzelliğinden وَلَمْ اَلْتَذَّ Ve lez-zet almamıştım *(Ne ile?)* بِحُسْنِ بَلَاءِ النَّاسِ وَجَفَائِهِمْ İnsanların cefa ve belalarının güzelli-ğiyle وَلَمْ اَتْرُكْ Ve terk etmemiştim *(Neyi?)* الْاِرَادَةَ وَالْاِخْتِيَارَ İrade ve ihtiyarı *(Ne şekilde?)* بِالْكُلِّيَّةِ Tamamıyla *(Nasıl?)* كَائِنًا كَالْمَيِّتِ بَيْنَ يَدَىِ الْغَسَّالِ Cenaze yıkayanın önündeki ölü gibi olarak وَلَمْ اَقْطَعْ Ve kesmemiştim *(Neyi?)* حِبَالَ التَّعَلُّقَاتِ الْآفَاقِيَّةِ وَالْاَنْفُسِيَّةِ İç ve dış-

alakaların iplerini (Nasıl?) عَلَى وَجْهِ التَّمَامِ وَالْكَمَالِ Tamamen ve büsbütün bir şekilde وَلَمْ وَالْاِنَابَةِ اَحُزْ Ve elde etmemiştim (Neyi?) حَقِيقَةَ التَّضَرُّعِ وَالْالْتِجَاءِ Sığınma ve yalvarmanın وَالْاِسْتِغْفَارِ Tövbe ve istiğfarın وَالذُّلِّ وَالْاِنْكِسَارِ Zillet ve boyun bükülüğünün hakikatini وَلَمْ اُشَاهِدْ Ve müşahede etmemiştim (Neyi?) قِسْطَاسَ اسْتِغْنَاءِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın müstağni olmasının ölçüsünü الْمَحْفُوفِ بِسُرَادِقَاتِ الْعَظَمَةِ الرَّفِيعِ الْمَنْزِلَةِ Ki menzilesi yüksek وَالْكِبْرِيَاءِ Azamet ve kibriya perdeleriyle çevrilmiştir وَلَمْ اَعْتَقِدْ نَفْسِي Ve nefsimi görmemiştim (Nasıl?) عَبْدًا حَقِيرًا ذَلِيلاً Zelil hakir bir kul عَدِيمَ الْاِعْتِبَارِ İtibarı olmayan الْعَارِيَ كَامِلَ الْاِحْتِيَاجِ وَالْاِفْتِقَارِ İktidarı olmayan مَفْقُودَ الْاِقْتِدَارِ Özelliği bulunmayan عَنِ الْخَاصِّيَّةِ Son derece fakir ve muhtaç olarak (nefsimi görmemiştim) وَمَا اُبَرِّئُ نَفْسِي Nefsimi temize çıkarmıyorum اِنَّ النَّفْسَ لَاَمَّارَةٌ بِالسُّوءِ Çünkü nefis aşırı şekilde kötülüğü emreder اِلاَّ مَا رَحِمَ رَبِّي Rabbimin merhamet ettiği müstesna فَلَوْ لَمْ يَكُنْ Eğer olmasaydı (Ne?) جَلَّ سُلْطَانُهُ تَوَاتُرُ الْفُيُوضِ وَالْوَارِدَاتِ الْاِلَهِيَّةِ Feyiz ve ilahi varidatın peş peşe gelişi Onun saltanatı yücedir وَتَوَالِي عَطِيَّاتِهِ وَاِنْعَامَاتِهِ الْلاَمُتَنَاهِيَةِ Ve nihayetsiz nimet ve bahşişlerinin devamlılığı (Neredeyi?) فِي دَارِ الْمِحْنَةِ هَذِهِ Bu sıkıntı evinde (Ne olmasaydı?) شَامِلاً كَادَتِ الْمُعَامَلَةُ تَنْجَرُّ لِحَالِ هَذَا الْعَبْدِ الْمَكْسُورِ الْبَالِ Aklı dağılmış bu kulun haline şamil Neredeyse iş varacaktı (Nereye?) اِلَى الْيَأْسِ وَاَوْشَكَ حَبْلُ الرَّجَاءِ Ümitsizliğe Ve neredeyse umut bağı اَنْ يَنْقَطِعَ Kopacaktı اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun الَّذِي عَافَانِي Ki bana afiyet verdi (Nerede?) وَكَرَّمَنِي فِي نَفْسِ الْجَفَاءِ فِي عَيْنِ الْبَلاَءِ Belanın içinde Ve cefa içinde bana ikram etti وَاَحْسَنَ لِي فِي حَالَةِ الْعَنَاءِ Zahmet anında bana ihsan etti وَوَفَّقَنِي عَلَى الشُّكْرِ Ve beni şükre muvafık kıldı (Nerede?) فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ Sevinçte ve sıkıntıda وَجَعَلَنِي مِنْ مُتَابِعِي الْاَنْبِيَاءِ Ve beni enbiyanın tabilerinden kıldı وَمِنْ مُقْتَفِي آثَارِ الْاَوْلِيَاءِ Ve evliyanın yolunu takip edenlerden وَمِنْ مُحِبِّي الْعُلَمَاءِ وَالصُّلَحَاءِ Ve alim ve salihleri sevenlerden عَلَى الْاَنْبِيَاءِ اَوَّلاً صَلَوَاتُ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَسْلِيمَاتُهُ Allah'ın salat-u selamları Evvela peygamberlere وَعَلَى مُصَدِّقِهِمْ ثَانِيًا Sonra da onları tasdik edenlere olsun...

6. MEKTUP

٦- ﴿ وَالْمَكْتُوبُ السَّادِسُ: اِلَى صَاحِبِ الْمَعَارِفِ الشَّيْخِ بَدِيعِ الدِّينِ فِي بَيَانِ اَنَّ اِيلاَمَ الْمَحْبُوبِ وَجَلاَلَهُ اَحَبُّ مِنْ اِنْعَامِهِ وَجَمَالِهِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ مَصْحُوبَةً بِالشَّيْخِ فَتْحِ اللهِ وَقَدْ كَتَبْتُمُ الشِّكَايَةَ مِنْ جَفَاءِ الْخَلْقِ وَمَلاَمَتِهِمْ وَالْحَالُ اَنَّهَا عَيْنُ جَمَالِ هَذِهِ الطَّائِفَةِ وَصَيْقَلُ صَدَائِهِمْ فَكَيْفَ تَكُونُ بَاعِثَةً عَلَى الْقَبْضِ وَالْكُدُورَةِ وَلَمَّا وَصَلَ هَذَا الْفَقِيرُ فِي اَوَائِلِ الْحَالِ اِلَى هَذِهِ الْقَلْعَةِ صَارَ مَحْسُوسًا اَنَّ اَنْوَارَ مَلاَمَةِ الْخَلْقِ تَرِدُ مِنَ الْقُرَى وَالْبِلاَدِ مُتَوَالِيَةً وَمُتَتَابِعَةً كَالسَّحَابِ الثُّورَانِيِّ وَتُرَقِّي الْمُعَامَلَةَ مِنَ الْحَضِيضِ اِلَى الْاَوْجِ وَقَدْ قَطَعْتُمُ الْمَرَاحِلَ سِنِينَ بِالتَّرْبِيَةِ الْجَمَالِيَّةِ فَيَنْبَغِي الْآنَ اَنْ تَقْطَعُوا الْمَسَافَةَ بِالتَّرْبِيَةِ الْجَلاَلِيَّةِ وَاَنْ تَكُونُوا فِي مَقَامِ الصَّبْرِ بَلْ فِي مَقَامِ الرِّضَاءِ وَاَنْ تَرَوُا الْجَمَالَ وَالْجَلاَلَ مُتَسَاوِيَيْنِ وَكَتَبْتُمْ أَيْضًا اَنَّ مِنْ وَقْتِ ظُهُورِ الْفِتْنَةِ لَمْ يَبْقَ ذَوْقٌ وَلاَ حَالٌ كَانَ يَنْبَغِي اَنْ يَتَضَاعَفَ الذَّوْقُ وَالْحَالُ فَاِنَّ جَفَاءَ الْمَحْبُوبِ يُورِثُ اللَّذَّةَ اَكْثَرَ مِنْ وَفَائِهِ اَيُّ بَلاَءٍ وَقَعَ حَتَّى يُتَكَلَّمُ مِثْلَ الْعَوَامِّ وَيُتَبَاعَدُ مِنَ الْمَحَبَّةِ الذَّاتِيَّةِ يَنْبَغِي اَنْ يَعْتَقِدَ الْجَلاَلَ فَوْقَ الْجَمَالِ وَاَنْ يَتَصَوَّرَ الْاِيلاَمَ اَفْضَلَ مِنَ الْاِنْعَامِ عَلَى خِلاَفِ مَا مَضَى فَاِنَّ فِي الْجَمَالِ وَالْاِنْعَامِ مُرَادُ الْمَحْبُوبِ مَشُوبٌ بِمُرَادِ النَّفْسِ وَفِي الْجَلاَلِ وَالْاِيلاَمِ خَالِصُ مُرَادِ الْمَحْبُوبِ وَخِلاَفُ مُرَادِ النَّفْسِ وَالْوَقْتُ وَالْحَالُ هُنَا غَيْرُ الْوَقْتِ وَالْحَالِ السَّابِقَيْنِ شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا وَكَتَبْتُمْ فِي حَقِّ زِيَارَةِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ لاَ مَانِعَ مِنْهُ حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Şeyh Bediuddin'e gönderilmiştir. Sevgili'nin eziyet ve celalinin ikram ve cemalinden daha sevimli olduğu hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlere selam olsun. Şeyh Fethullah eliyle gönderdiğiniz kıymetli mektubunuz elimize ulaştı. Mektubunuzda insanların size verdiği eziyetlerden şikayette bulunuyorsunuz. Halbuki Allah dostlarının büyüklüğü ve şöhreti bundan kaynaklanmaktadır. Nasıl olur da bu hal sizin için bir tutukluk ve rahatsızlık sebebi olur!

Bu fakir hapishaneye ilk girdiği zamanlar, kendisiyle ilgili olarak dört bir yanda çıkan söylentileri adeta bir nur bulutu gibi görmekteydi. Artık Allah ile olan muamele daha yüksek mertebelere varmış durumdadır. Bunca yıl Allah'ın cemal sıfatıyla terbiye edildiniz. Bundan böyle celal sıfatının terbiyesiyle yola devam edeceksiniz. Artık sabır ve rıza makamında bulunmanız ve Allah'ın celaliyle cemalini birbirine denk bulmanız gerekiyor.

Mektubunuzda fitnenin[156] zuhur ettiği vakit ortada ne bir hal ne de bir zevk kalmadığını yazmışsınız. Oysa o sıralar hal ve zevkinizin katlanması gerekirdi. Zira sevgilinin cefası nimetinden daha fazla lezzet verir. Başımıza daha ne bela geldi ki, sıradan insanlar gibi şikayetçi olalım ve zati muhabbeti feda edelim. Allah'ın celalinin cemalinden daha üstün olduğuna ve onun bize çektireceği acının tattıracağı lezzetten daha değerli olduğuna inanmalıyız. Zira onun celal ve cefası nefsimizin isteklerine aykırı olup sadece onun isteğini ifade etmektedir. Buradaki halimiz önceki halimizden çok farklıdır.

Ayrıca mektubunuzda Harem-i Şerif'i ziyaret etmek istediğinizi bildiriyorsunuz. Ziyaretinize bir mani yoktur. Allah bize yeter, o ne güzel vekildir!

KELİME ANLAMI

6. ﴿ وَالْمَكْتُوبُ السَّادِسُ **Altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى صَاحِبِ الْمَعَارِفِ **Marifet sahibi Şeyh Bediuddin'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyamndadır ki,** اَنَّ ايلاَمَ الْمَحْبُوبِ وَجَلاَلَهُ **Sevgilinin elem vermesi ve celali** *(Nedir?)* اَحَبُّ مِنْ انْعَامِه وَجَمَالِه **Nimet vermesi ve cemalinden daha sevgilidir** ﴾

اَلْحَمْدُ لله Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِه الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ Gönderilen değerli mektup ulaştı *(Nasıl gönderilen?)* مَصْحُوبَةً بِالشَّيْخِ فَتْحِ الله Şeyh Fethullah'la beraber وَقَدْ كَتَبْتُمُ الشِّكَايَةَ Siz şikayet yazmışsınız *(Neden?)* مِنْ جَفَاءِ الْخَلْقِ وَمَلاَمَتِهِمْ Halkın cefa ve kınamalarından وَالْحَالُ Halbuki bu *(Nedir?)* عَيْنُ جَمَالِ هَذِه الطَّائِفَةِ Bu taifenin cemalinin ta kendisidir-

---

[156] Fitne, İmam-ı Rabbani'nin bir entrikayla Cihangir Şah tarafından zindana atılması hadisesidir.

عَلَى وَصَيْقَلُ صَدَائِهِمْ Ve paslarının cilacısıdır فَكَيْفَ تَكُونُ بَاعِثَةً Nasıl sebep olur *(Neyet)*
الْقَبْضِ وَالْكُدُورَةِ Kabızlık ve kedere وَلَمَّا وَصَلَ هَذَا الْفَقِيرُ Bu fakir ne zaman ki ulaştı *(Ne zaman?)*
صَارَ Bu kaleye/hapse اِلَى هَذِهِ الْقَلْعَةِ Durumun ilk anlarında *(Neyet)* فِي اَوَائِلِ الْحَالِ
تَرِدُ مِنَ الْقُرَى وَالْبِلَادِ Hissedildi ki, اَنَّ اَنْوَارَ مَلَامَةِ الْخَلْقِ Halkın kınama nurları مَحْسُوسًا
Belde ve köylerden gelmektedir *(Nasıl?)* وَمُتَتَابِعَةً Peş peşe ve ardı ardına *(Ne gibi?)* مُتَوَالِيَةً
مِنَ كَالسَّحَابِ النُّورَانِيِّ Nurani bir bulut gibi وَتُرَقِّي الْمُعَامَلَةَ Ve muameleyi yükseltiyor *(Neden?)*
الْحَضِيضِ اِلَى الْاَوْجِ Düzlükten zirveye وَقَدْ قَطَعْتُمُ الْمَرَاحِلَ سِنِينَ Senelerdir merhaleleri kat
اَنْ تَقْطَعُوا Cemali terbiye ile بِالتَّرْبِيَةِ الْجَمَالِيَّةِ Şimdi lazımdır *(Ne?)* فَيَنْبَغِي الْآنَ ettiniz *(Nasıl?)*
وَاَنْ تَكُونُوا فِي مَقَامِ Mesafeyi kat etmeniz *(Nasıl?)* بِالتَّرْبِيَةِ الْجَلَالِيَّةِ Celali terbiye ile
الصَّبْرِ Ve sabır makamında olmanız بَلْ فِي مَقَامِ الرِّضَاءِ Hatta rıza makamında olmanız
وَكَتَبْتُمْ اَيْضًا Eşit *(Nasıl?)* مُتَسَاوِيَيْنِ وَاَنْ تَرَوُا الْجَمَالَ وَالْجَلَالَ Cemal ve celali görmeniz
لَمْ يَبْقَ ذَوْقٌ Ve de yazmışsınız ki, اَنَّ مِنْ وَقْتِ ظُهُورِ الْفِتْنَةِ Fitne ortaya çıktığından beri
وَلَا حَالٌ Zevk ve hal kalmadı كَانَ يَنْبَغِي اَنْ يَتَضَاعَفَ الذَّوْقُ وَالْحَالُ Zevk ve halin
katlanması gerekirdi فَاِنَّ جَفَاءَ الْمَحْبُوبِ Zira sevgilinin cefası *(Nedir?)* يُورِثُ اللَّذَّةَ Lezzet
verir *(Nasıl?)* اَكْثَرَ مِنْ وَفَائِهِ Vefasından daha fazla اَيُّ بَلَاءٍ وَقَعَ Nasıl bir bela vaki oldu
ki? حَتَّى يُتَكَلَّمُ مِثْلَ الْعَوَامِّ Avam gibi konuşuluyor وَيُتَبَاعَدُ Ve uzaklaşılıyor *(Neden?)* مِنَ
الْمَحَبَّةِ الذَّاتِيَّةِ Zati muhabbetten يَنْبَغِي اَنْ يَعْتَقِدَ الْجَلَالَ Celali görmek lazımdır *(Nasıl?)*
فَوْقَ الْجَمَالِ Cemalin üstünde وَاَنْ يَتَصَوَّرَ الْاِيلَامَ Ve elem vermeyi düşünmek
lazımdır *(Nasıl?)* اَفْضَلَ مِنَ الْاِنْعَامِ Nimet vermekten daha üstün عَلَى خِلَافِ مَا مَضَى
Geçmişte olanın aksine فَاِنَّ فِي الْجَمَالِ وَالْاِنْعَامِ Çünkü cemal ve nimet vermede مُرَادُ
الْمَحْبُوبِ Sevgilinin muradı *(Nedir?)* مَشُوبٌ بِمُرَادِ النَّفْسِ Nefsin muradıyla karışmıştır
وَفِي الْجَلَالِ وَالْاِيلَامِ Celal ve elem vermede ise vardır *(Ne?)* خَالِصُ مُرَادِ الْمَحْبُوبِ Sadece
sevgilinin muradı وَخِلَافُ مُرَادِ النَّفْسِ Ve nefsin muradının aksi vardır وَالْوَقْتُ وَالْحَالُ هُنَا
Buradaki vakit ve hal *(Nedir?)* غَيْرُ الْوَقْتِ وَالْحَالِ السَّابِقَيْنِ Geçen vakit ve halden
başkadır شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا Aralarında ne kadar fark vardır وَكَتَبْتُمْ Ve yazmışsınız *(Ne hakkında?)*
لَا مَانِعَ مِنْهُ İki haremi şerifi ziyaret hakkında فِي حَقِّ زِيَارَةِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ Ona engel
yoktur حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلِ Allah bize yeter o ne güzel vekildir...

7. MEKTUP

٧- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ: اِلَى السَّيِّد الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ الْمَانْكْپُورِيِّ فِي التَّحْرِيضِ عَلَى التَّحَمُّلِ لِايذَاءِ الْخَلْقِ ﴾

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَوَاتِ وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ اُنْهِي اَنَّهُ قَدْ وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ مِنْ اَخِي السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ فَاَوْرَثَتْ فَرَحًا وَافِرًا لاَ بُدَّ مِنْ تَحَمُّلِ اِيذَاءِ الْخَلْقِ وَلاَ مَهْرَبَ مِنْ جَفَاءِ الْاَقَارِبِ قَالَ اللهُ تَعَالَى اَمْرًا لِحَبِيبِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ "فَاصْبِرْ كَمَا صَبَرَ اُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ وَلاَ تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ" وَالْمِلْحُ فِي سُكُونَةِ ذَاكَ الْمَقَامِ هُوَ هَذَا الْاِيذَاءُ وَالْجَفَاءُ وَاَنْتُمْ تُرِيدُونَ الْفِرَارَ مِنْ ذَلِكَ الْمِلْحِ نَعَمْ اِنَّ مَأْلُوفَ السُّكَّرِ لاَ يُطِيقُ الْمِلْحَ مَاذَا نَصْنَعُ ﴿شِعْرٌ﴾

لاَ يَسْتَقِيمُ تَدَلُّلٌ مِنْ عَاشِقٍ * لَوْ اَنَّهُ مَحْبُوبُ كُلِّ خَلاَئِقِ

وَانْدَرَجَ فِيهَا اَنَّهُ لَوْ صَدَرَتِ الْاِجَازَةُ لاَخْتَرْتُ مَنْزِلاً فِي اِلَهْ آبَادْ. عَيِّنُوا مَنْزِلاً حَتَّى تَذْهَبُوا هُنَاكَ وَتَتَخَلَّصُوا مِنْ اِفْرَاطِ الْجَفَاءِ هَذَا هُوَ طَرِيقُ الرُّخْصَةِ وَطَرِيقُ الْعَزِيمَةِ الصَّبْرُ وَالتَّحَمُّلُ عَلَى الْاِيذَاءِ وَقَدْ غَلَبَ الضَّعْفُ عَلَى الْفَقِيرِ فِي هَذِهِ الْاَيَّامِ كَمَا هُوَ مَعْلُومُكُمْ وَلِهَذَا اقْتَصَرْنَا عَلَى كَلِمَاتٍ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Mir Muhibbullah el-Mankpûrî'ye gönderilmiştir. İnsanların eziyetlerine göğüs germek

Allah'a hamd, peygamberlerine selam ve taraflarınıza dualarımızı takdim ederken, kardeşimiz Seyyid Mir Muhibbullah'ın kıymetli mektubunun elimize ulaşmasının bizde tarifi imkansız bir sevinç hali doğurduğunu ifade etmek isterim.

İnsanların eziyetine mutlaka göğüs germeliyiz. Yakınlarımızın cefasından kaçmamız söz konusu değildir. Allah (c.c.) habibi Muhammed'e hitaben şöyle buyurur:

"O halde (Resûlüm), peygamberlerden azim sahibi olanların sabrettiği gibi sen de sabret. Onlar hakkında acele etme."[157]

Kişinin bu makamda olgunlaşması için insanların eziyet ve cefasına ihtiyaç vardır. Oysa siz bundan kaçmak istiyorsunuz. Tabi şekere alışmış bir kimseye tuz ağır gelir. Ne yapabiliriz ki!

Bütün mahlukatın sevgilisi olsa bile
Aşığın cilve yapması doğru olmaz.

Mektubunuzda, izin vermemiz durumunda, etraftaki dedikodular kesilip ortalık duruluncaya kadar İlahabad şehrine yerleşmek istediğinizi bildiriyorsunuz. Bu istediğiniz işin ruhsat tarafıdır. İşin azimet tarafı ise orada kalıp eziyetlere göğüs germenizdir. Bildiğiniz gibi bu günlerde ben de epey zayıf düştüm. Bu sebeple sözü fazla uzatamayacağım.

Baki selam...

KELİME ANLAMI

7. اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ Yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ Seyyid Mir Muhibbillah Mankipuri'ye *(Ne hakkındadır?)* فِى التَّحْرِيضِ عَلَى الْمَانْكْپُورِىِّ التَّحَمُّلِ Tahammül etmeğe teşvik hakkındadır *(Neyet?)* لِايذَاءِ الْخَلْقِ Halkın eziyetine

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَوَاتِ Hamd ve salavattan وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ Ve duaları ulaştırdıktan sonra اُنْهِى Bildiririm ki, اَنَّهُ قَدْ وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Değerli mektup ulaştı *(Kimden?)* مِنْ اَخِى Kardeşim السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ Seyyid Mir Muhibbillah'tan فَاَوْرَثَتْ فَرَحًا وَافِرًا Ve büyük bir sevinç verdi لَا بُدَّ مِنْ تَحَمُّلِ ايذَاءِ الْخَلْقِ Halkın eziyetine tahammül etmekten kurtuluş yoktur وَلَا مَهْرَبَ مِنْ جَفَاءِ الْاَقَارِبِ Akrabaların cefasından da kaçış yoktur قَالَ اللهُ Yüce Allah buyurdu *(Nasıl?)* اَمْرًا لِحَبِيبِهِ Habibine emir olarak عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun (buyurdu) ki: فَاصْبِرْ Sabret *(Nasıl?)* كَمَا صَبَرَ Sabrettiği gibi *(Kim?)* اُولُو الْعَزْمِ مِنَ الرُّسُلِ Ululazm resuller وَلَا تَسْتَعْجِلْ لَهُمْ Onlar için acele etme وَالْمِلْحُ فِى سُكُونَةِ ذَالِكَ الْمَقَامِ Bu makamın sükunetindeki tuz *(Nedir?)* هُوَ هَذَا الْايذَاءُ O bu cefa ve eziyettir وَاَنْتُمْ تُرِيدُونَ الْفِرَارَ Siz ise kaçmak istiyorsunuz *(Neden?)* مِنَ الْجَفَاءِ

[157] Ahkâf, 35.

لاَ يُطِيقُ الْمِلْحَ *(Nakliri?)* نَعَمْ انَّ مَأْلُوفَ السُّكَّرِ Evet şekere alışmış olan ذَلِكَ الْمِلْحِ Bu tuzdan Tuza takat getiremez مَاذَا نَصْنَعُ Ne yapalım ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَوْ اَنَّهُ مَحْبُوبُ Nazlanmak doğru olmaz *(Kimden?)* مِنْ عَاشِقٍ Hiçbir aşıktan لاَ يَسْتَقِيمُ تَدَلُّلٌ O tüm mahlukatın sevgilisi olsa da كُلِّ خَلاَئِقِ

وَانْدَرَجَ فِيهَا Mektupta yer almış ki, اَنَّهُ لَوْ صَدَرَتِ الاِجَازَةُ Eğer izin çıkarsa لاَخْتَرْتُ مَنْزِلاً İlahabad'da bir yer seçerim عَيِّنُوا مَنْزِلاً Bir yer tayin edin ki, حَتَّى تَذْهَبُوا هُنَاكَ فِي اِلَهْ آبَادْ Oraya gidebilesiniz وَتَتَخَلَّصُوا مِنْ اِفْرَاطِ الْجَفَاءِ Ve aşırı cefadan kurtulasınız هَذَا هُوَ طَرِيقُ الرُّخْصَةِ Bu ruhsat yoludur وَطَرِيقُ الْعَزِيمَةِ Azimet yolu ise *(Nakliri?)* اَلصَّبْرُ وَالتَّحَمُّلُ عَلَى الاِيذَاءِ Sabır ve eziyete tahammüldür وَقَدْ غَلَبَ الضَّعْفُ عَلَى الْفَقِيرِ Bu fakire zafiyet galiba geldi *(Ne zaman?)* فِي هَذِهِ الاَيَّامِ Bu günlerde كَمَا هُوَ مَعْلُومُكُمْ Sizin de bildiğiniz gibi وَلِهَذَا اقْتَصَرْنَا عَلَى كَلِمَاتٍ Bunun için birkaç kelimeyle yetindik وَالسَّلاَمُ Selamlar...

8. MEKTUP

٨- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ اِلَى صَاحِبِ الْحَقَائِق مَوْلاَنَا مُحَمَّدٍ صِدِّيقٍ فِي بَيَانِ اَصَالَةِ الْغَيْبِ وَظِلِّيَّةِ الشُّهُودِ ﴾

أَيُّهَا الْمُحِبُّ انَّ الْغَيْبَ مُقَابِلُ الشُّهُودِ الَّذِى فِيهِ شَائِبَةُ الظِّلِّيَّةِ وَالْغَيْبُ مُبَرَّأٌ مِنْ ذَاكَ الشَّوْبِ فَيَكُونُ اَكْمَلَ مِنَ الشُّهُودِ وَلَكِنْ اِذَا كَانَ سَيِّدُ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مُشَرَّفًا فِي لَيْلَةِ الْمِعْرَاجِ بِدَوْلَةِ الرُّؤْيَةِ الَّتِي هِيَ مَا وَرَاءَ وَرَاءِ سُرَادِقَاتِ الظِّلاَلِ وَاَقْدَسُ مِنَ الشَّوْبِ بِشَائِبَةِ الظِّلِّيَّةِ لَمَا يَكُونُ الْغَيْبُ فِي حَقِّهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَكْمَلَ مِنَ الرُّؤْيَةِ وَقَدْ كَانَ الاِكْتِفَاءُ بِالْغَيْبِ لِرَفْعِ الظِّلِّيَّةِ وَحَيْثُ تَيَسَّرَ رَفْعُ الظِّلِّيَّةِ بِالْكُلِّيَّةِ فِي عَيْنِ الْحُضُورِ لِمَاذَا يُحْتَاجُ اِلَى الْغَيْبِ هَذِهِ دَوْلَةٌ مَخْصُوصَةٌ بِسَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَلِكُمَّلِ تَابِعِيهِ أَيْضًا نَصِيبٌ مِنْ هَذَا الْمَقَامِ بِالتَّبَعِيَّةِ وَالْوَرَاثَةِ كَمَا اَنَّهُ لَيْسَ بِرُؤْيَةٍ لَيْسَ بِشُهُودٍ وَمُشَاهَدَةٍ أَيْضًا فَالتَّعْبِيرُ عَنْهُ بِالْغَيْبِ اَحْسَنُ الْعِبَارَاتِ وَتَفْصِيلُ ذَاكَ الْمَقَامِ لاَ يُمْكِنُ بِالْقَوْلِ بَلْ كُلُّ مَنْ يَجِدُهُ يَجِدُهُ عَلَى مِقْدَارِ وِجْدَانِهِ وَهُوَ وَرَاءَ ذَلِكَ وَلاَ نَصِيبَ مِنْهُ اِلاَّ لاَقَلِّ الْقَلِيلِ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Mevlana Muhammed Sıddık'a gönderilmiştir. Gaybın asıl, şühûdun ise gölge olduğu hakkındadır.

Ey samimi dostum! Gayp gölgelik şaibesi taşıyan şuhûdun karşıtıdır. Gayp şuhûdda bulunan bu şaibeden arınmıştır. Bu bakımdan gayp şuhûd halinden daha üstündür. Ne var ki, beşeriyetin efendisi Peygamberimiz Miraç gecesi, gölgelik şaibesinden uzak olan Allah'ı görme (ru'yet) nimetine mahzar olduğu için onun hakkında gayp ru'yetten daha üstün değildir. Gaypla yetinmek gölgelik perdesini ortadan kaldırmak içindir. Peygamber Efendimiz Miraç gecesi yaşadığı huzur haliyle bu perdeyi tamamen kaldırdığı için onun gayba ihtiyacı kalmamıştır.

Fakat bu makam sevgili Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) mahsus bir makamdır. Onun kamil takipçileri için de ona bağlılıkları ve kendisine varis olmaları bakımından bu makamdan pay-ları vardır. Bu makam

ru'yet olmadığı gibi şuhûd ve müşahede de değildir. Bu sebeple söz konusu makamın gayp kelimesiyle ifade edilmesi daha uygundur. Bu makamın ayrıntılarını kelimelerle anlatmak mümkün değildir. Kim ne bulursa kendi vicdanının ölçüsüne göre bulmaktadır. Oysa o bunun da ötesindedir. Bu makamdan çok az bir kimse hariç kimsenin nasibi yoktur.

Baki selam...

KELİME ANLAMI

8. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ Sekizinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى صَاحِبِ الْحَقَائِقِ مَوْلَانَا مُحَمَّد صِدِّيق Hakikatler sahibi Mevlana Muhammed Sıddık'a *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ اَصَالَةِ الْغَيْبِ Gaybın asaletini وَظِلِّيَّةِ الشُّهُودِ Ve müşahedenin zilliyeti hakkındadır ≻

أَيُّهَا الْمُحِبُّ Ey yaren! انَّ الْغَيْبَ مُقَابِلُ الشُّهُودِ Gayb müşahedenin karşıtıdır الَّذِى فِيهِ شَائِبَةُ الظِّلِّيَّةِ Ki, onda zıllıyet/gölge olma şüphesi vardır وَالْغَيْبُ مُبَرَّأٌ مِنْ ذَالِكَ الشَّوْبِ Gayb bu şüpheden münezzehtir فَيَكُونُ اَكْمَلَ مِنَ الشُّهُودِ Dolayısıyla müşahededen daha kamil olur وَلَكِنْ اِذَا كَانَ سَيِّدُ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ancak beşerin efendisi olduğunda Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Ne olduğunda?)* مُشَرَّفًا فِى لَيْلَةِ الْمِعْرَاجِ Mirac gecesinde müşerref *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ الرُّؤْيَةِ Görme devletiyle الَّتِى هِىَ مَا وَرَاءَ وَرَاءِ Ki o görmek سُرَادِقَاتِ الظِّلَالِ Gölge perdelerinin ötesinin ötesindedir وَاَقْدَسُ Ve ziyadesiyle paktır *(Neden?)* مِنَ الشَّوْبِ بِشَائِبَةِ الظِّلِّيَّةِ Zıllıyet şaibesine karışmaktan (pak olan görme devletiyle müşerref olduğunda) لَمَا يَكُونُ الْغَيْبُ فِى حَقِّهِ Peygamberimiz hakkında gayb olmaz صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne olmaz?)* اَكْمَلَ مِنَ الرُّؤْيَةِ Görmekten daha mükemmel وَقَدْ كَانَ الْاِكْتِفَاءُ بِالْغَيْبِ Halbuki gaybla yetinmek olmuştu *(Niçin?)* لِرَفْعِ الظِّلِّيَّةِ Zilliyeti kaldırmak için وَحَيْثُ تَيَسَّرَ Ve mademki nasip oldu *(Ne?)* رَفْعُ الظِّلِّيَّةِ بِالْكُلِّيَّةِ Zilliyetin tamamen kalkması *(Nerede?)* فِى عَيْنِ الْحُضُورِ Huzur sırasında لِمَاذَا يُحْتَاجُ اِلَى الْغَيْبِ Niye gayba ihtiyaç duyulsun? هَذِهِ دَوْلَةٌ مَخْصُوصَةٌ بِسَيِّدِ الْكَوْنَيْنِ Bu iki cihan efendisine mahsus bir devlettir عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u selam olsun نَصِيبٌ مِنْ هَذَا الْمَقَامِ وَلِكُمَّلِ تَابِعِيهِ أَيْضًا Ve onun kamil tabilerine de vardır *(Ne?)* كَمَا اَنَّهُ Bu makamdan bir nasip *(Ne sebebiyle?)* بِالتَّبَعِيَّةِ وَالْوَرَاثَةِ Tâbi ve varis olma sebebiyle

لَيْسَ بِرُؤْيَةٍ Bu nasip görmek olmadığı gibi لَيْسَ بِشُهُودٍ وَمُشَاهَدَةٍ أَيْضًا Şuhud ve müşahede de değildir فَالتَّعْبِيرُ عَنْهُ بِالْغَيْبِ Bu sebeple ondan gayb diye bahsetmek *(Nefis!)* لاَ يُمْكِنُ İbarelerin en güzelidir اَحْسَنُ الْعِبَارَاتِ وَتَفْصِيلُ ذَاكَ الْمَقَامِ Bu makamın tafsilatı بِالْقَوْلِ Sözle mümkün olmaz بَلْ كُلُّ مَنْ يَجِدُهُ Bilakis onu her bulan يَجِدُهُ عَلَى مِقْدَارِ وِجْدَانِهِ Vicdanı miktarınca bulur وَلاَ نَصِيبَ مِنْهُ وَهُوَ وَرَاءَ ذَلِكَ Ve o bunun ötesindedir Ondan nasip yoktur اِلاَّ لاَقَلِّ الْقَلِيلِ Ancak çok az kişilere vardır وَالسَّلاَمُ Selamlar...

9. MEKTUP

٩- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ اِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِي بَيَانِ قَوْلِهِ تَعَالَى "وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ" اَلْآيَةَ ﴾

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ قَالَ اللهُ تَعَالَى "**وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ فَانْتَهُوا وَاتَّقُوا اللهَ**..." اَلْآيَةَ ذِكْرُ التَّقْوَى بَعْدَ ذِكْرِ الْامْتِثَالِ لِلْاَوَامِرِ وَالْانْتِهَاءِ عَنِ الْمَنَاهِي اِشَارَةٌ اِلَى الْاِهْتِمَامِ بِالْانْتِهَاءِ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ التَّقْوَى وَاَنَّهُ هُوَ مَلَاكُ الدِّينِ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ "**مَلَاكُ دِينِكَ الْوَرَعُ**" وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي مَوَاضِعَ اُخَرَ "**وَلَا تَعْدِلْ بِالرِّعَةِ شَيْئًا**" وَالرِّعَةُ هُوَ الْوَرَعُ وَالْوَجْهُ لِهَذَا الْاِهْتِمَامِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ اَنَّ الْانْتِهَاءَ اَعَمُّ وُجُودًا وَاَكْثَرُ نَفْعًا لِمَا اَنَّهُ يُوجَدُ فِي ضِمْنِ الْامْتِثَالِ اَيْضًا لِاَنَّ الْاِتْيَانَ بِالْاَمْرِ انْتِهَاءٌ عَنْ ضِدِّهِ وَهُوَ ظَاهِرٌ وَاَمَّا كَثْرَةُ نَفْعِ الْانْتِهَاءِ بِغَيْرِ جِهَةِ عُمُومِهِ فَلِاَنَّهُ مُخَالَفَةٌ مَحْضَةٌ مَعَ النَّفْسِ لَا حَظَّ لِلنَّفْسِ فِيهِ بِخِلَافِ صُوَرِ الْامْتِثَالِ فَاِنَّ النَّفْسَ قَدْ تَتَلَذَّذُ فِيهِ وَكُلُّ مَا فِيهِ زِيَادَةُ مُخَالَفَةٍ مَعَ النَّفْسِ لَا شَكَّ اَنَّهُ اَكْثَرُ نَفْعًا وَاَقْرَبُ طُرُقًا اِلَى النَّجَاةِ فَاِنَّ الْمَقْصُودَ الْاَصْلِيَّ مِنَ التَّكْلِيفَاتِ الشَّرْعِيَّةِ قَهْرُ النَّفْسِ لِاَنَّهَا انْتَصَبَتْ لِمُعَادَاةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَوَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ "**عَادِ نَفْسَكَ فَاِنَّهَا انْتَصَبَتْ لِمُعَادَاتِي**" فَكُلُّ طَرِيقٍ مِنْ طُرُقِ الْمَشَائِخِ تَكُونُ رِعَايَةُ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ فِيهَا اَكْثَرَ يَكُونُ اَقْرَبَ طُرُقِ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ لِوُجُودِ كَثْرَةِ الْمُخَالَفَةِ مَعَ النَّفْسِ اِلَا وَهُوَ طَرِيقُ النَّقْشَبَنْدِيَّةِ وَلِهَذَا قَالَ سَيِّدُنَا وَقِبْلَتُنَا الشَّيْخُ الْاَجَلُّ بَهَاءُ الدِّينِ الْمُشْتَهِرُ بِنَقْشَبَنْد قُدِّسَ سِرُّهُ "وَجَدْتُ طَرِيقًا اَقْرَبَ طُرُقِ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ لِوُجُودِ كَثْرَةِ الْمُخَالَفَةِ مَعَ النَّفْسِ" وَاَمَّا بَيَانُ زِيَادَةِ رِعَايَةِ اَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ فِي هَذِهِ الطَّرِيقَةِ فَمِمَّا لَا يَخْفَى عَلَى الْمُنْصِفِ الْفَطِنِ الْخَائِضِ فِي طُرُقِ الْمَشَائِخِ وَمَعَ ذَلِكَ بَيَّنْتُهُ بِزِيَادَةِ الْاِيضَاحِ فِي بَعْضِ الرَّسَائِلِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ وَهُوَ سُبْحَانَهُ حَسْبِي وَنِعْمَ الْوَكِيلُ وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Muhammed Numan'a gönderilmiştir. "Peygamber size her ne emir verirse onu tutun" ayetinin tefsiri hakkındadır.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Allah (c.c.) *"Peygamber size her ne emir verirse onu tutun, yasakladığından da sakının ve Allah'tan korkun"*[158] buyurmaktadır.

Görüldüğü gibi Cenab-ı Allah bu ayet-i kerimede takvayı (Allah'tan korkmayı), *Peygamberimizin emir ve yasaklarına uymayı emrettikten sonra zikretmiştir.* Bu durum, takvanın özünü teşkil eden (dinde sakıncalı bulunan şeylerden) sakınmanın önemine ve bunun dinin en temel unsuru olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Peygamber Efendimiz *"Dininizin temeli verâdır."*[159] Buyurmuştur. Yine Peygamber Efendimiz çeşitli münasebetlerle *"Verâyı hiçbir şeye değişme."*[160] buyurmuştur.

Allah daha iyi bilir ama bu hususa fazla önem verilmesi, sakıncalı şeylerden sakınılması gereken hususların daha geniş yer tutması ve daha faydalı olmasındandır. Aslında sakınmak da, bir yönüyle verilen emri yerine getirmek demektir. Çünkü emredilen bir şeyi yerine getirmek onun tersini yapmaktan sakınmak demektir. Dinen haram olan şeylerden sakınmanın, dinen emredilen şeyleri yerine getirmekten daha kapsamlı olduğu hususu açıktır. Fakat onun daha faydalı oluşu, daha kapsamlı oluşundan kaynaklanmamaktadır. Onun daha faydalı oluşu, onda baştan aşağıya nefse muhalefet bulunduğu içindir. Sakınma hususunda nefsin hiçbir payı yoktur. Emirleri yerine getirmek bunun gibi değildir. Zira nefis bu durumdan zaman zaman haz duyabilir. Dolayısıyla nefse muhalefet özelliği daha fazla olan ibadetler diğerlerine nispetle daha faydalı ve kurtuluşumuz için daha yakındır. Nitekim şeri yükümlülüklerden maksat nefsimizin arzularını tepelemektir. Çünkü nefis kendisini Allah'a düşmanlığa adamıştır.

Hadis-i kudside *"Nefsine cephe al; çünkü o bana cephe almıştır."*[161] buyurulmaktadır. Tarikatlar içinde şeri hükümlere uymanın daha yoğun

---

[158] Haşr, 6.

[159] Tirmizi, nr. 2519.

[160] Şihab, *el-Müsned*, nr. 40; Deylemi, *el-Firdevs*, nr. 6491.

[161] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 52. Mektup.

işlendiği tarikatlar, nefse muhalefeti daha çok önemsediği için Allah'a daha fazla yaklaştıran tarikatlardır. Tarikatlar içerisinde bunu en fazla hak eden de Nakşibendi tarikatıdır. Bu sebeple efendimiz ve gönüllerimizin kıblesi Şeyh Bahaüddin Nakşibend hazretleri bu hususa binaen *"Allah'a en yakın olan yolu buldum"* demiştir.

Bu tarikatta şeri hükümlere daha fazla riayet edildiği hususu, insafı elden bırakmayan ve tarikatları incelemiş bulunan anlayış sahibi kimselerin malumudur. Buna rağmen ben bu konuyu bazı mektuplarımda bütün tafsilatıyla açıkladım. Allah işin aslını en iyi bilendir. Noksan sıfatlardan münezzeh olan Allah bana yeter ve o ne güzel bir vekildir!

Allah'ın salat, selam, bereket ve keremi Efendimiz Muham-med, onun ailesi ve arkadaşlarının üzerinden eksik olmasın. Selam hidayete tabi olanlara olsun...

KELİME ANLAMI

9. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ Dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir)* **اِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ Seyyid Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır)* **فِي بَيَانِ قَوْلِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın şu sözünün beyanı hakkındadır وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ Resul size ne verdiyse فَخُذُوهُ... اَلْآيَةَ Onu alın ... ayet**

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla قَالَ اللهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki:وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ Resul size ne verdiyse فَخُذُوهُ Onu alın وَمَا نَهَاكُمْ عَنْهُ Ve sizi neden men ettiyse فَانْتَهُوا Ondan sakının وَاتَّقُوا اللهَ... اَلْآيَةَ Ve Allah'tan korkun... ayet ذِكْرُ التَّقْوَى Takvanın zikredilmesi *(Ne zaman?)* بَعْدَ ذِكْرِ Zikredildikten sonra *(Ne?)* اَلْامْتِثَالِ لِلْاَوَامِرِ Emirleri yerine getirmek وَالْانْتِهَاءِ عَنِ الْمَنَاهِي Ve yasaklardan sakınmak *(Bu nedir?)* اِشَارَةٌ اِلَى الْاِهْتِمَامِ بِالْانْتِهَاءِ Sakınmanın önemine işarettir اَلَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ التَّقْوَى Ki o takvanın hakikatidir وَاَنَّهُ هُوَ مَلَاكُ الدِّينِ Ve o dinin özüdür قَالَ رَسُولُ اللهِ Resûlüllah buyurdu مَلَاكُ دِينِكَ Allah ona salat-u selam ve bereket eylesin صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَبَارَكَ الْوَرَعُ Dininin özü takvadır وَقَالَ Ve peygamberimiz buyurdu عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun *(Nerede buyurdu?)* فِي مَوَاضِعَ اُخَرَ Başka yerlerde (buyurdu) ki: وَلَا تَعْدِلْ بِالرَّعَةِ شَيْئًا Takvayı hiçbir şeye denk tutma وَالرَّعَةُ هُوَ الْوَرَعُ Riatün kelimesi vera/takva-

anlamındadır وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ Bu önemin sebebi وَالْوَجْهُ لِهٰذَا الْاِهْتِمَامِ Ki, Allah doğruyu en iyi bilendir *(Nedir?)* اَنَّ الْاِنْتِهَاءَ اَعَمُّ Sakınmak daha umumidir *(Ne yönden?)* وُجُودًا Varlık yönünden وَاَكْثَرُ نَفْعًا Ve daha menfaatlidir *(Niçin?)* لِمَا اَنَّهُ يُوجَدُ Çünkü o bulunur *(Nerede?)* فِي ضِمْنِ الْاِمْتِثَالِ اَيْضًا Emre uymanın içinde de لِاَنَّ الْاِتْيَانَ بِالْاَمْرِ Çünkü emri yerine getirmek *(Nedir?)* اِنْتِهَاءٌ عَنْ ضِدِّهِ Zıddından sakınmaktır وَهُوَ ظَاهِرٌ Bu açıktır بِغَيْرِ جِهَةِ عُمُومِهِ وَاَمَّا كَثْرَةُ نَفْعِ الْاِنْتِهَاءِ Sakınmanın menfaatinin çokluğuna gelince *(Nasıl?)* Umumi yönünün dışında فَلِاَنَّهُ مُخَالَفَةٌ مَحْضَةٌ مَعَ النَّفْسِ Zira o sırf nefse muhalefettir لَا حَظَّ لِلنَّفْسِ فِيهِ Onda nefse bir pay yoktur بِخِلَافِ صُوَرِ الْاِمْتِثَالِ Emre itaat suretlerinin aksine فَاِنَّ النَّفْسَ Zira nefis قَدْ تَتَلَذَّذُ فِيهِ Orada lezzet alır وَكُلُّ مَا فِيهِ Ve her ne şey ki orada vardır *(Ne?)* زِيَادَةُ مُخَالَفَةِ مَعَ النَّفْسِ Nefse daha fazla muhalefet لَا شَكَّ Şüphe yok ki, اَنَّهُ اَكْثَرُ نَفْعًا O daha çok faydalıdır وَاَقْرَبُ طُرُقًا اِلَى النَّجَاةِ Ve kurtuluşa en yakın yoldur فَاِنَّ الْمَقْصُودَ الْاَصْلِيَّ Zira asıl maksat *(Neden?)* مِنَ التَّكْلِيفَاتِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i tekliflerden *(Nedir?)* قَهْرُ النَّفْسِ Nefsi kahretmektir *(Niçin?)* لِاَنَّهَا انْتَصَبَتْ Çünkü o dikilmiştir *(Niçin?)* لِمُعَادَاةِ اللهِ سُبْحَانَهُ Subhân Allah'a düşmanlık için وَوَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ Hadis-i Kutsi'de geldi ki, عَادِ نَفْسَكَ Nefsine düşman ol فَاِنَّهَا انْتَصَبَتْ لِمُعَادَاتِي Zira o bana düşmanlık için dikilmiştir فَكُلُّ طَرِيقٍ Dolayısıyla her yol *(Neden?)* مِنْ طُرُقِ الْمَشَائِخِ Meşayıhın yollarından ki, تَكُونُ Olmaktadır *(Ne?)* رِعَايَةُ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümlere riayet *(Nerede?)* فِيهَا O yolda *(Ne olmaktadır?)* اَكْثَرَ Daha fazla طُرُقِ يَكُونُ اَقْرَبَ O en yakın yol olur *(Kime?)* لِوُجُودِ كَثْرَةِ الْمُخَالَفَةِ مَعَ النَّفْسِ Nefse daha fazla muhalefet olduğu için اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ Subhân Allah'a *(Niçin?)* اَلَا وَهُوَ طَرِيقُ النَّقْشَبَنْدِيَّةِ İyi bilin ki, o Nakşibendi tarikatıdır وَلِهٰذَا قَالَ Bunun için dedi *(Kim?)* سَيِّدُنَا وَقِبْلَتُنَا Şeyhimiz kıblemiz اَلشَّيْخُ الْاَجَلُّ Büyük Şeyh Bahauddin بَهَاءُ الدِّينِ الْمُشْتَهِرُ بِنَقْشَبَنْدَ قُدِّسَ سِرُّهُ Ki o Nakşibendi (k.s.) diye meşhurdur *(Ne dedi?)* وَجَدْتُ طَرِيقًا Bir yol buldum ki, اَقْرَبَ طُرُقِ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ Subhân olan Allah'a en yakın yoldur *(Niçin?)* لِوُجُودِ كَثْرَةِ الْمُخَالَفَةِ مَعَ النَّفْسِ Nefisle mücadele çok olduğu için وَاَمَّا بَيَانُ زِيَادَةِ رِعَايَةِ اَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümlere riayetin fazla olmasına gelince *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ Bu tarikatta فَمِمَّا لَا يَخْفَى Bu gizli olmayan şeylerdendir

(Kime?)عَلَى الْمُنْصِفِ الْفَطِنِ Zeki, insaflı الْخَائِضِ فِي طُرُقِ الْمَشَائِخِ Ve meşayıhın yollarına dalanlara وَمَعَ ذَلِكَ Bununla beraber بَيَّنْتُهُ Ben beyan ettim (Ne ile?) بِزِيَادَةِ الْإِيضَاحِ Ziyade izahla (Nerede?) فِي بَعْضِ الرَّسَائِلِ Bazı mektuplarda وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Durumun hakikatini daha iyi bilir وَهُوَ سُبْحَانَهُ حَسْبِي O Subhânehu bana yeter وَنِعْمَ الْوَكِيلُ Ve o ne güzel vekildir وَصَلَّى اللهُ Allah salat eylesin عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ Efendimiz Hz. Muhammed'e وَآلِهِ وَصَحْبِهِ Ehline ve ashabına وَسَلَّمَ وَبَارَكَ Selam etsin ve bereket versin وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana selam olsun...

10. MEKTUP

١٠ – ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْعَاشِرُ: اِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِى تَفْسِيرِ قَوْلِهِ تَعَالَى "وَاِذَا سَئَلَكَ عِبَادِى عَنِّى" اَلْآيَةَ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى "وَاِذَا سَئَلَكَ عِبَادِى عَنِّى فَاِنِّى قَرِيبٌ " قُرْبُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَاِنْ كَانَ لَا كَيْفِيًّا وَلَا مِثْلِيًّا وَلَكِنْ لِلْوَهْمِ هُنَاكَ مَجَالٌ وَالْخَارِجُ مِنْ حِيطَةِ الْوَهْمِ وَدَائِرَةِ الْخَيَالِ هُوَ اَقْرَبِيَّتُهُ تَعَالَى وَلِهٰذَا كَانَ الْعَالِمُ بِالْقُرْبِ كَثِيرًا وَالْعَالِمُ بِالْاَقْرَبِيَّةِ اَقَلُّ قَلِيلٍ وَنِهَايَةُ الْقُرْبِ اِلَى حُصُولِ الْاِتِّحَادِ وَاِنْ كَانَ الْاِتِّحَادُ اَيْضًا مُجَرَّدَ تَوَهُّمٍ وَالْاَقْرَبِيَّةُ اِنَّمَا هِىَ بَعْدَ مُجَاوَزَةِ الْاِتِّحَادِ وَاِنْ تَصَوَّرَ الْعَقْلُ فِى جَانِبِ الْقُرْبِ مَنْ هُوَ اَقْرَبُ مِنْ نَفْسِهِ بَعِيدًا وَذٰلِكَ مِنْ قُصُورِ نَظَرِ الْعَقْلِ حَيْثُ اعْتَادَ رُؤْيَةَ الْبُعْدِ وَلَمْ يَجِدْ اَقْرَبَ مِنْ نَفْسِهِ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Muhammed Numan'a gönderilmiştir. "Kullarım sana, beni sorduğunda (söyle onlara): Ben çok yakınım..." ayetinin tefsiri hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun.

Cenab-ı Allah; *"Kullarım sana, beni sorduğunda* (söyle onlara): *Ben çok yakınım..."*[162] buyurmaktadır.

Allah'ın yakınlığı (kurbiyet), her ne kadar nitelendirilemez ve misallendirilemez bir hakikat olsa da sonuçta bu hakikati vehim yoluyla idrak etmek mümkündür. Vehim ve hayal gücünün idrak edemeyeceği hakikat Allah'ın kula en yakın oluşudur (akrabiyyet). Bu sebeple yakınlığı kavrayan pek çok olduğu halde en yakın oluşunu kavrayan çok azdır.

Kurbiyet ittihat (özdeşleşmek) mertebesinde son bulur. Gerçi ittihat da kuru bir vehimdir. Akrabiyyet ise ittihat mertebesini geçtikten sonra söz konusudur. Yakınlık açısından aklın kendisine kendisinden

[162] Bakara, 186.

daha yakın olanı uzak görmesi onun kusurundandır. Zira akıl uzağı görmeye alışkındır. Bu sebeple kendinden daha yakın olanı göremez.

Baki selam...

KELİME ANLAMI

10. اَلْمَكْتُوبُ الْعَاشِرُ **Onuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ **Seyyid Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي تَفْسِيرِ قَوْلِهِ تَعَالَى **Allah'ın şu sözünün tefsiri hakkındadır** وَاِذَا سَئَلَكَ عِبَادِي عَنِّي... اَلْآيَةَ **Kullarım sana benden sorduklarında... ayet**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki: وَاِذَا سَئَلَكَ عِبَادِي عَنِّي Kullarım sana benden sorduklarında فَاِنِّي قَرِيبٌ Muhakkak ki ben yakınım قُرْبُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hak Subhânehu'nun yakınlığı وَاِنْ كَانَ لَا كَيْفِيًّا وَلَا مِثْلِيًّا Keyfi ve misli olmasa da وَلٰكِنْ Fakat orada vehme bir imkan vardır لِلْوَهْمِ هُنَاكَ مَجَالٌ وَالْخَارِجُ Dışında kalan *(Neyin?)* مِنْ حِيطَةِ الْوَهْمِ وَدَائِرَةِ الْخَيَالِ Vehim sahasının Ve hayal dairesinin (dışında kalan) هُوَ اَقْرَبِيَّتُهُ تَعَالَى O, Yüce Allah'ın çok yakın olmasıdır وَلِهٰذَا كَانَ الْعَالِمُ بِالْقُرْبِ كَثِيرًا Bundan dolayı yakınlığı bilen çok olmuş وَالْعَالِمُ بِالْاَقْرَبِيَّةِ اَقَلُّ قَلِيلٍ Çok yakınlığı bilen ise pek az olmuştur وَنِهَايَةُ الْقُرْبِ Yakınlığı sonu *(Nereye varır?)* اِلَى حُصُولِ الْاِتِّحَادِ İttihadın hasıl olmasına varır وَاِنْ كَانَ الْاِتِّحَادُ اَيْضًا Her ne kadar ittihat dahi olsa da *(Ne?)* مُجَرَّدَ تَوَهُّمٍ Sırf tevehhüm وَالْاَقْرَبِيَّةُ Çok yakınlık ise اِنَّمَا هِيَ بَعْدَ مُجَاوَزَةِ الْاِتِّحَادِ O sadece ittihadı aştıktan sonradır وَاِنْ تَصَوَّرَ الْعَقْلُ Her ne kadar akıl düşünse de *(Nerede?)* فِي جَانِبِ الْقُرْبِ Yakınlık tarafında *(Kimi düşünse de?)* مَنْ هُوَ اَقْرَبُ مِنْ نَفْسِهِ Kendisine en yakın olanı *(Ne düşünse de?)* بَعِيدًا Uzak düşünse de وَذٰلِكَ مِنْ قُصُورِ نَظَرِ الْعَقْلِ Bu ise aklın bakışının kusurundandır وَلَمْ يَجِدْ اَقْرَبَ مِنْ حَيْثُ اعْتَادَ رُؤْيَةَ الْبُعْدِ Zira uzak görmeye alışmıştır نَفْسِهِ Ve kendi nefsinde yakın bir şey bulamamıştır وَالسَّلَامُ Selamlar...

11. MEKTUP

١١- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى عَشَرَ: اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ شَمْسِ الدِّينِ عَلِيٍّ الْخَلْخَالِيِّ فِي بَيَانِ جَامِعِيَّةِ الْاِنْسَانِ الَّذِى هُوَ مُرَكَّبٌ مِنْ اَجْزَاءِ عَالَمِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ وَتَرْجِيحِ قَلْبِ الْاِنْسَانِ عَلَى الْعَرْشِ الْمَجِيدِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ الْاِنْسَانَ نُسْخَةٌ جَامِعَةٌ مُرَكَّبٌ مِنَ الْاَجْزَاءِ الْعَشَرَةِ الْعَنَاصِرِ الْاَرْبَعَةِ وَالنَّفْسِ النَّاطِقَةِ وَالْقَلْبِ وَالرُّوحِ وَالسِّرِّ وَالْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى وَسَائِرُ الْقُوَى وَالْجَوَارِحِ فِي الْاِنْسَانِ رَاجِعَةٌ اِلَى هٰذِهِ الْاَجْزَاءِ وَبَيْنَ هٰذِهِ الْاَجْزَاءِ تَضَادٌّ وَتَضَادُّ بَعْضِ الْعَنَاصِرِ بِبَعْضٍ آخَرَ ظَاهِرٌ وَكَذٰلِكَ تَضَادُّ عَالَمِ الْخَلْقِ بِعَالَمِ الْاَمْرِ اَيْضًا بِاهِرٌ وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ اَجْزَاءِ عَالَمِ الْاَمْرِ الْخَمْسَةِ مَخْصُوصٌ بِاَمْرٍ وَمَنْسُوبٌ اِلَى كَمَالٍ وَالنَّفْسُ النَّاطِقَةُ هِيَ مُقْتَضِيَةٌ لِهَوَاهَا لَا تُرِيدُ اِطَاعَةَ اَحَدٍ سِوَاهَا وَقَدْ جَمَعَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ هٰذِهِ الْاَشْيَاءَ الْمُتَضَادَّةَ كَاسِرًا سَوْرَةَ كُلٍّ مِنْهَا بِعِنَايَتِهِ الشَّامِلَةِ وَقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ وَاَعْطَاهَا مِزَاجًا خَاصًّا وَهَيْئَةً وَحْدَانِيَّةً وَبَعْدَ حُصُولِ الْمِزَاجِ الْخَاصِّ وَالْهَيْئَةِ الْوَحْدَانِيَّةِ وَهَبَ لَهَا صُورَةً بِحِكْمَتِهِ الْبَالِغَةِ حَتَّى تُحْفَظَ اَجْزَائُهُ الْمُتَفَرِّقَةُ الْمُتَضَادَّةُ وَسَمَّى هٰذَا الْمَجْمُوعَ بِالْاِنْسَانِ وَشَرَّفَهُ بِشَرَفِ اسْتِعْدَادِ الْخِلَافَةِ بِاعْتِبَارِ جَامِعِيَّتِهِ وَحُصُولِ الْهَيْئَةِ الْوَحْدَانِيَّةِ وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ لَمْ تَتَيَسَّرْ لِشَيْءٍ غَيْرِ الْاِنْسَانِ وَالْعَالَمُ الْكَبِيرُ وَاِنْ كَانَ عَظِيمًا وَلٰكِنَّهُ خَالٍ مِنَ الْجَامِعِيَّةِ وَلَا نَصِيبَ لَهُ مِنَ الْهَيْئَةِ الْوَحْدَانِيَّةِ وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ جَارِيَةٌ فِي جَمِيعِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ وَعَوَامُّ الْاِنْسَانِ مُشَارِكَةٌ فِيهَا لِخَوَاصِّهِ (يَنْبَغِي) اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ اَشْرَفَ اَجْزَاءِ الْعَالَمِ الْكَبِيرِ هُوَ الْعَرْشُ الْمَجِيدُ وَالتَّجَلِّي الْمَخْصُوصُ بِهِ فَوْقَ تَجَلِّيَاتِ الْاَجْزَاءِ الْاُخَرِ فَاِنَّ ذَاكَ التَّجَلِّيَ جَامِعٌ وَذٰلِكَ الظُّهُورَ مُسْتَجْمِعٌ لِلْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الْوُجُوبِيَّةِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَاَيْضًا اَنَّ ذَاكَ التَّجَلِّيَ دَائِمِيٌّ لَا مَجَالَ فِيهِ لِلْاِسْتِتَارِ وَقَلْبُ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ الَّذِى لَهُ مُنَاسَبَةٌ لِلْعَرْشِ وَيُقَالُ لَهُ "عَرْشُ اللّٰهِ" لَهُ نَصِيبٌ وَافِرٌ مِنْ تَجَلِّي الْعَرْشِ وَحَظٌّ كَامِلٌ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ ذَاكَ التَّجَلِّيَ كُلِّيٌّ وَهٰذَا التَّجَلِّيَ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ جُزْئِيٌّ وَلٰكِنْ فِي الْقَلْبِ مَزِيَّةٌ لَيْسَتْ هِيَ فِي الْعَرْشِ وَهِيَ الشُّعُورُ بِالْمُتَجَلِّي وَاَيْضًا اَنَّ الْقَلْبَ مَظْهَرٌ لَهُ تَعَلُّقٌ بِمَا ظَهَرَ فِيهِ بِخِلَافِ الْعَرْشِ

فَاَنَّهُ خَالٍ عَنْ هٰذَا التَّعَلُّقِ فَلاَ جَرَمَ اَمْكَنَ التَّرَقِّى لِلْقَلْبِ بِوَاسِطَةِ هٰذَا الشُّعُورِ وَالتَّعَلُّقِ بَلْ هُوَ وَاقِعٌ فَاِنَّ الْقَلْبَ بِحُكْمِ "اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ" مَعَ مَنْ لَهُ تَعَلُّقٌ بِهِ وَمَفْتُونٌ بِمَحَبَّتِهِ فَاِنْ كَانَ مُحِبًّا لِـلاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ فَمَعَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَاِنْ كَانَ مُحِبًّا لِلذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فَقَدْ صَحَّ الْمَعِيَّةَ هُنَاكَ وَتَرَقَّى مِنَ التَّعَلُّقِ بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ بِخِلاَفِ الْعَرْشِ الْمَجِيدِ فَاِنَّ التَّجَلِّيَ الْمُجَرَّدَ عَنِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ غَيْرُ وَاقِعٍ فِى حَقِّهِ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Mir Şemsüddin Ali el-Halhalî'ye gönderilmiştir. Halk ve emir aleminden oluşan insanın kuşatıcılığı, insan kalbinin yüce arşa olan üstünlüğü hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun.

İnsan on unsurdan oluşmuş kapsamlı bir yapıya sahiptir. Bu on unsurun dördü halk aleminden olup bunlar su, hava, toprak ve ateştir. Diğerleri ise emir aleminden olup bunlar nefs-i natıka, kalp, ruh, sır, hafi ve ahfadır. İnsandaki diğer kuvvetler ve azaların hepsi sonuçta bu unsurlara dayanmaktadır. Bu unsurlar arasında bir tür zıtlık bulunmaktadır. bunlardan bir kısmının zıtlığı herkes tarafından bilinmektedir. Bunun gibi halk alemiyle emir alemi arasındaki zıtlık da çok açıktır.

Emir aleminin beş unsurundan her biri emre mahsus ve kemale mensuptur. Nefsi natıka ise kendi hevasına göre hareket etmekte ve kimseye itaat etmek istememektedir. Allahu Teâlâ birbirine zıt olan bu unsurların uç noktalarını yumuşatarak hepsini eşsiz kudretiyle bir araya getirmiş, bunlara özel bir mizaç ve toplu bir kıvam (heyet-i vahdaniyye) vermiştir. Söz konusu unsurlar bu kıvama geldikten sonra Allah, birbirine zıt ve birbirinden ayrı olan parçalarını muhafaza etmeleri için onlar sonsuz hikmetiyle bir suret vermiştir. İşte Allah bu unsurların toplu haline insan adını vermiş ve kuşatıcılığı ve heyet-i vahdaniyyesi itibarıyla onu hilafetine liyakat şerefiyle onurlandırmıştır. Bu şeref insandan başka hiçbir şeye bahşedilmemiştir. *Büyük alem her ne kadar büyük ise de bu kuşatıcılığa sahip değildir ve sözü edilen heyet-i vahdaniy-yeden nasibi yoktur.* Allah'ın bu muamelesi bütün insanlar için geçerlidir. Sıradan insanlar bu konuda seçkin insanlara müsavidir.

Büyük alemin en şerefli unsuru yüce arştır. Arşa mahsus tecelli büyük alemin diğer unsurlarına nasip olan tecellinin üstündedir. Zira arştaki tecelli

kuşatıcı olup ilahi zuhuru Allah'ın bütün isim ve sıfatlarını kaplayacak genişliktedir. Ayrıca arşta vaki olan tecelli sürekli olup hiçbir zaman kesintiye uğramaz. Kamil insanın arşla münasebet içinde bulunan kalbi de bu tecelliden nasiplenmiştir. Nitekim kalbe de, Allah'ın arşı denmiştir.

Sonuç olarak arşta vaki olan tecelli küllidir. Kalpte vaki olan tecelli ise ona nispetle cüzidir. Fakat arşta bulunmayan bir takım meziyetler kalpte bulunmaktadır. Kalbin bu meziyeti, tecellisine muhatap olduğu Allah'ın bilincinde olmasıdır. Kalp arş gibi tecellinin zuhur makamıdır; fakat onun kendinde zuhur edenle bir alakası vardır, halbuki bu alaka arşta bulunmaz. Bahsettiğimiz bu bilinç ve alaka sayesinde kalbe manevi yükseliş yolları açılmış ve bu vesileyle Allah'a yakınlık merhalelerini aşmıştır.

Kalp *"kişi sevdiğiyle beraberdir"* hükmünce kendisiyle alakası bulunan Yüce Zat'la her daim beraberdir. Eğer Allah'ın isim ve sıfatlarına muhabbet besliyorsa her daim isim ve sıfatlarla birlikte, eğer Allah'ın zatına muhabbet besliyorsa her daim onun zatıyla beraber olur ve isim ve sıfatlarla alakalanma merhalesini aşar. Arş ise bu anlattığımız meziyetlerden mahrumdur. İlahi isim ve sıfatlardan soyut öz zat tecellisi sadece kalbe mahsus bir meziyettir.

Baki selam...

KELİME ANLAMI

11. الْمَكْتُوبُ الْحَادِى عَشَرَ **On birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ شَمْسِ الدِّينِ عَلِيِّ الْخَلْخَالِيِّ **Seyyid Mir Şemseddin Ali Halhali'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ جَامِعِيَّةِ الْاِنْسَانِ **İnsanın cami olması hakkındadır** الَّذِى هُوَ مُرَكَّبٌ **Ki, o insan mürekkeptir** *(Nedeni?)* وَتَرْجِيحِ قَلْبِ الْاِنْسَانِ مِنْ اَجْزَاءِ عَالَمِ الْخَلْقِ وَالْاَمْرِ **Alem-i emir ve halkın cüzlerinden Ve insanın kalbinin tercih edilmesi hakkındadır** *(Neye tercihtir)* عَلَى الْعَرْشِ الْمَجِيدِ **Yüce Arş'a**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ الْاِنْسَانَ نُسْخَةٌ جَامِعَةٌ İnsan nüsha-ı camiadır مُرَكَّبٌ مِنَ الْاَجْزَاءِ الْعَشَرَةِ On cüzden mürekkeptir الْعَنَاصِرِ الْاَرْبَعَةِ Dört unsur (toprak, hava, su, ateş) وَالنَّفْسِ النَّاطِقَةِ Nefsi natıka وَسَائِرُ الْقُوَى وَالْجَوَارِحِ Kalp, ruh وَالسِّرِّ وَالْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى Sır, hafi ve ahfa Ve diğer kuvvet ve azalar *(Kimdeki?)* فِي الْاِنْسَانِ İnsandaki *(Nedir?)* رَاجِعَةٌ اِلَى هٰذِهِ الْاَجْزَاءِ Bu-

cüzleri yöneliktir وَبَيْنَ هٰذِهِ الْاَجْزَاءِ تَضَادٌّ Ve bu cüzler arasında zıtlık vardır وَتَضَادُّ بَعْضِ الْعَنَاصِرِ بِبَعْضٍ آخَرَ Bazı unsurların diğerlerine zıtlığı (Nedir?) ظَاهِرٌ Açıktır وَكَذٰلِكَ تَضَادُّ عَالَمِ الْخَلْقِ Aynı şekilde alem-i halkın zıtlığı (Neyet) بِعَالَمِ الْاَمْرِ Alem-i emire (Nedir?) أَيْضًا بَاهِرٌ O da açıktır وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ اَجْزَاءِ عَالَمِ الْاَمْرِ الْخَمْسَةِ Alem-i emrin beş cüzünden her biri (Nedir?) مَخْصُوصٌ بِاَمْرٍ وَمَنْسُوبٌ اِلٰى كَمَالٍ وَالنَّفْسُ النَّاطِقَةُ Bir şeye mahsus ve bir kemale mensuptur Nefsi natıka هِيَ مُقْتَضِيَةٌ لِهَوَاهَا O hevasını ister لَا تُرِيدُ اِطَاعَةَ اَحَدٍ سِوَاهَا Hevasından başka bir şeye itaat etmek istemez وَقَدْ جَمَعَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu toplamıştır (Neyit) هٰذِهِ الْاَشْيَاءَ الْمُتَضَادَّةَ Bu zıt şeyleri (Nasıl?) كَاسِرًا Kırarak (Neyit) سَوْرَةَ كُلٍّ مِنْهَا Her birinin sertliğini (Ne ile?) بِعِنَايَتِهِ الشَّامِلَةِ Her şeyi kapsayan inayeti وَقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ Ve tam kudreti ile وَاَعْطَاهَا Ve onlara vermiştir (Ne?) مِزَاجًا خَاصًّا Özel bir mizaç وَهَيْئَةً وَحْدَانِيَّةً Ve tek bir heyet وَبَعْدَ حُصُولِ الْمِزَاجِ الْخَاصِّ وَالْهَيْئَةِ الْوَحْدَانِيَّةِ Özel mizacın ve tek heyetin hasıl olmasından sonra وَهَبَ لَهَا صُورَةً Ona bir suret verdi (Ne ile?) بِحِكْمَتِهِ الْبَالِغَةِ Kuşatıcı hikmeti ile (Niye böyle bir suret verdi?) حَتّٰى تُحْفَظَ اَجْزَائُهُ الْمُتَفَرِّقَةُ الْمُتَضَادَّةُ Zıt ve farklı cüzleri muhafaza edilsin diye وَسَمّٰى هٰذَا الْمَجْمُوعَ بِالْاِنْسَانِ Ve bu bütünü insan diye isimlendirdi وَشَرَّفَهُ بِشَرَفِ اسْتِعْدَادِ الْخِلَافَةِ Ve onu hilafete kabiliyetle şereflendirdi (Hangi itibarla?) وَحُصُولِ الْهَيْئَةِ الْجَامِعِيَّتِهِ باعْتِبَارِ İnsanın cem edici olması الْوَحْدَانِيَّةِ Ve tek bir heyetin hasıl olması itibarıyla وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ İşte bu devlet لَمْ تَتَيَسَّرْ Nasip olmamıştır (Neyet) لِشَيْءٍ غَيْرِ الْاِنْسَانِ İnsandan başka bir şeye وَالْعَالَمُ الْكَبِيرُ Alem-i kebir وَاِنْ كَانَ عَظِيمًا Her ne kadar büyük olsa da وَلٰكِنَّهُ خَالٍ مِنَ الْجَامِعِيَّةِ Ancak o cem edici olmaktan yoksundur وَهٰذِهِ الْهَيْئَةِ الْوَحْدَانِيَّةِ وَلَا نَصِيبَ لَهُ مِنَ Ona heyet-i vahdaniyeden nasip yoktur الْمُعَامَلَةُ جَارِيَةٌ Ve bu muamele geçerlidir (Nerede?) فِي جَمِيعِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ İnsanın tüm fertlerinde وَعَوَامُّ الْاِنْسَانِ مُشَارَكَةٌ فِيهَا لِخَوَاصِّهِ Sıradan insanlar Bu konuda seçkinlere ortaktır اَنْ يُعْلَمَ (يَنْبَغِي) Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ اَشْرَفَ اَجْزَاءِ الْعَالَمِ الْكَبِيرِ Alem-i kebirin cüzlerinin en şereflisi هُوَ الْعَرْشُ الْمَجِيدُ O yüce Arş'tır وَالتَّجَلِّي الْمَخْصُوصُ بِهِ Ona ait olan tecelli (Nedir?) فَوْقَ تَجَلِّيَاتِ الْاَجْزَاءِ الْاُخَرِ Diğer cüzlerin tecellilerinden üstündür فَاِنَّ ذَاكَ التَّجَلِّيَ جَامِعٌ Çünkü bu tecelli cem edicidir وَذٰلِكَ الظُّهُورَ مُسْتَجْمِعٌ Ve bu zuhur da kuşatıcıdır (Neyit) لِلْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَاَيْضًا اِنَّ ذَاكَ التَّجَلِّيَ Ve de bu tecelli (Nedir?) دَائِمِيٌّ Daimidir لَا مَجَالَ فِيهِ Onda imkan yoktur (Neyet) لِلْاِسْتِتَارِ Gizlen-

meye وَقَلْبُ ٱلْاِنْسَانِ الْكَامِلِ Kamil insanın kalbi الَّذِى لَهُ مُنَاسَبَةٌ لِلْعَرْشِ Ki onun Arş'la münasebeti vardır وَيُقَالُ لَهُ عَرْشُ اللهِ Ve ona "Allah'ın Arşı" denir لَهُ نَصِيبٌ وَافِرٌ مِنْ تَجَلِّى الْعَرْشِ Onun, Arş'ın tecellisinden bol nasibi vardır وَحَظٌّ كَامِلٌ Ve tam bir payı vardır غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Hasılı kelam, اَنَّ ذَاكَ التَّجَلِّىَ كُلِّىٌّ Şu (Arş'a ait) tecelli küllidir وَهَذَا التَّجَلِّى Bu (kamil insanın kalbine ait) tecelli ise بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ جُزْئِىٌّ Ona nispetle cüzidir وَلَكِنْ فِى الْقَلْبِ مَزِيَّةٌ Ancak kalpte bir meziyet vardır ki, لَيْسَتْ هِىَ فِى الْعَرْشِ O Arş'ta yoktur وَهِىَ الشُّعُورُ بِالْمُتَجَلَّى O da tecelli edeni bilmektir لَهُ تَعَلُّقٌ بِمَا ظَهَرَ فيه Ve de kalp bir mazhardır ki, وَأَيْضًا اِنَّ الْقَلْبَ مَظْهَرٌ Kendisinde zuhur edenle alakası vardır فَاِنَّهُ خَالٍ عَنْ هَذَا التَّعَلُّقِ بِخِلَافِ الْعَرْشِ Arşın aksine Zira o bu alakadan yoksundur فَلاَ جَرَمَ Dolayısıyla hiç şüphesiz اَمْكَنَ التَّرَقِّى لِلْقَلْبِ Kalbin yükselmesi mümkün oldu *(Ne ile?)* بِوَاسِطَةِ هَذَا الشُّعُورِ وَالتَّعَلُّقِ Bu şuur ve alaka vasıtasıyla بَلْ هُوَ وَاقِعٌ Bilakis bu yükselme gerçekleşmiştir فَاِنَّ الْقَلْبَ Çünkü kalp بِحُكْمِ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ Kişi sevdiğinle beraberdir hükmünce *(Kalp nedir?)* مَعَ مَنْ لَهُ تَعَلُّقٌ بِهِ Kendisiyle alakalı olduğu فَاِنْ كَانَ مُحِبًّا لِلْاَسْمَاءِ Ve muhabbetine meftun olduğuyla beraberdir وَمَفْتُونٌ بِمَحَبَّتِهِ وَاِنْ Eğer esma ve sıfatı severse فَمَعَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Esma ve sıfatla beraberdir وَالصِّفَاتِ فَقَدْ صَحَّ الْمَعِيَّةَ هُنَاكَ كَانَ مُحِبًّا لِلذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Eğer yüce ve mukaddes Zat'ı sevirse Orada beraberliği sağlamıştır وَتَرَقَّى مِنَ التَّعَلُّقِ بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Ve esma ve sıfatla alakadan yükselmiştir فَاِنَّ التَّجَلِّىَ الْمُجَرَّدَ بِخِلَافِ الْعَرْشِ الْمَجِيدِ Yüce Arş böyle değildir Çünkü mücerret/yalın tecelli *(Nedeni?)* عَنِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Esma ve sıfattan *(Nedir?)* غَيْرُ وَاقِعٍ فِى حَقِّهِ Onun hakkında vaki değildir وَالسَّلاَمُ Selamlar...

12. MEKTUP

١٢- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي عَشَرَ: اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّد نُعْمَانَ فِي بَيَانِ فَوَائِدِ التَّضَرُّعِ وَالْانْكِسَارِ وَالذِّكْرِ وَتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ وَطُولِ الْقُنُوتِ فِي الصَّلاَةِ ﴾

اَلْحَمْدُ لله وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَصَلَت الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ مِنْ اَخِي مَعْدِنِ السِّيَادَةِ فَاَوْرَثَتْ سُرُورًا وَقَدْ كَتَبْتُمْ فِيهَا اَنَّهُ هَلِ الْاَفْضَلُ الدُّعَاءُ وَالتَّضَرُّعُ وَالْانْكِسَارُ وَدَوَامُ الْالْتِجَاءِ اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَالذِّكْرُ اَوْ هَذِهِ الْمَذْكُورَاتُ مَمْزُوجَةً بِالذِّكْرِ (لاَ بُدَّ) مِنَ الذِّكْرِ وَكُلُّ شَيْئٍ يَجْتَمِعُ مَعَهُ فَهُوَ دَوْلَةٌ وَقَدْ وَضَعُوا مَدَارَ الْوُصُولِ عَلَى الذِّكْرِ وَاَشْيَاءُ اُخْرَى غَيْرُهُ كَثَمَرَاتِهِ وَنَتَائِجِهِ (وَسَأَلْتُمْ) أَيْضًا اَيُّ هَذِهِ الثَّلاَثَةِ اَفْضَلُ اَلنَّفْيُ وَالْاِثْبَاتُ اَوْ تِلاَوَةُ الْقُرْآنِ اَوِ الصَّلاَةُ بِطُولِ الْقُنُوتِ اعْلَمْ اَنَّ ذِكْرَ النَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ كَالْوُضُوءِ الَّذِي هُوَ شَرْطُ الصَّلاَةِ وَمَا لَمْ يُوجَدِ الْوُضُوءُ لاَ يَصِحُّ الشُّرُوعُ فِي الصَّلاَةِ كَذَلِكَ مَا لَمْ تَتِمَّ مُعَامَلَةُ النَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ فَكُلُّ عَمَلٍ يُعْمَلُ غَيْرَ الْفَرَائِضِ وَالْوَاجِبَاتِ وَالسُّنَنِ دَاخِلٌ فِيمَا لاَ يَعْنِي يَنْبَغِي اَوَّلاً اِزَالَةُ الْمَرَضِ وَهِيَ مَرْبُوطَةٌ بِالنَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ ثُمَّ الْاِشْتِغَالُ بَعْدَ ذَلِكَ بِعِبَادَاتٍ وَحَسَنَاتٍ اُخَرَ مِمَّا هُوَ كَالْغِذَاءِ الصَّالِحِ لِلْبَدَنِ وَكُلُّ غِذَاءٍ يُتَنَاوَلُ قَبْلَ زَوَالِ الْمَرَضِ فَهُوَ فَاسِدٌ وَمُفْسِدٌ ﴿ع﴾ وَكُلَّمَا اَخَذَ الْمَعْلُولُ مَعْلُولٌ* وَتَمَامِيَّةُ هَذِهِ الْمُعَامَلَةِ لاَ يَلْزَمُ اَنْ تَتَعَيَّنَ فَاِنَّ تِلْكَ الْحَالَةَ نَاطِقَةٌ بِتَمَامِيَّتِهَا بِنَفْسِهَا (وَكَتَبْتُمْ) أَيْضًا اَنَّ الْجِلْدَ الثَّالِثَ يُسَجَّلُ بِاسْمِ مَنْ وَالظَّاهِرُ اَنَّ الْفَقِيرَ كُنْتُ كَتَبْتُ قَبْلَ ذَلِكَ اَنَّهُ يُجْعَلُ مُسَجَّلاً بِاسْمِكُمْ وَفِي جَوَابِ كِتَابِكُمُ الْآنَ أَيْضًا الْكَلاَمُ هُوَ هَذَا وَمَنْ يَكُونُ اَفْضَلَ وَاَحَقَّ بِهِ مِنْكُمْ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ مَيْلاَنَ الْقَلْبِ دَائِمًا اِلَى جَانِبِكُمْ وَلاَ يُعْلَمُ وَجْهُ قُعُودِكُمْ فِي اَكْثَرِهِ فَاِنَّهُ وَاِنْ كَانَ فِي الْجِوَارِ وَلَكِنْ لَمَّا كَانَ خَالِيًا عَنِ الْمُلاَقَاتِ فَهُوَ عَارٍ عَنِ الْاِعْتِبَارِ لاَ يَنْبَغِي اِقَامَتُكُمْ هُنَاكَ لاَجْلِ الْفَقِيرِ تَوَجَّهُوا اِلَى الْوَطَنِ مُفَوِّضِينَ الْفَقِيرَ اِلَى اَرْحَمِ الرَّاحِمِينَ وَاجْعَلُوا الْمُشْتَاقِينَ هُنَاكَ مَسْرُورِينَ فَاِنْ كَانَ فِي قَلْبِكُمْ وَجْهٌ آخَرُ لِقُعُودِكُمْ هُنَاكَ فَهُوَ اَمْرٌ آخَرُ وَلْتَكُنْ وَالِدَةُ مُحَمَّد أَمِينٍ مُوَفَّقَةً مَصْحُوبَةً بِالْعِصْمَةِ وَالْعِفَّةِ قَدْ طَالَعْتُ مَا كَتَبَتْ مِنْ وَاقِعَاتِهَا الطَّوِيلَةِ الْعَرِيضَةِ وَاِنْ كَانَتْ فِيهِ اَشْيَاءُ مُوحِشَةٌ وَمُكَدِّرَةٌ وَلَكِنَّهُ

خَيْرٌ سَيَنْقَلِبُ مَآلُ كُلٍّ مِنْهَا اِلَى الْخَيْرِ فِى الْآخِرِ وَلْتَكُنْ مُتَنَبِّهَةً مِنْ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْوَاقِعَاتِ وَمُتَلَافِيَةً لِلتَّقْصِيرَاتِ بِالتَّوْبَةِ وَالْاِسْتِغْفَارَاتِ وَلْتَعْلَمْ اَنَّ التَّمَتُّعَاتِ الدُّنْيَوِيَّةَ وَالْمُزَخْرَفَاتِ الْفَانِيَةَ لَا شَيْءٌ مَحْضٌ لَا يَصِيرُ الْعَاقِلُ مَفْتُونًا وَمُبْتَلًا بِهَا يَنْبَغِى اَنْ تَكُونَ اَحْوَالُ الْآخِرَةِ نُصْبَ الْعَيْنِ وَاَنْ يَكُونَ مَشْغُولًا بِالذِّكْرِ وَلَاىِّ شَيْءٍ يَلْزَمُ حُصُولُ لَذَّةٍ تَامَّةٍ فِى الذِّكْرِ وَظُهُورُ اَشْيَاءَ فِى النَّظَرِ فَاِنَّ ذٰلِكَ دَاخِلٌ فِى اللَّهْوِ وَاللَّعْبِ بَلْ كُلَّمَا تُوجَدُ الْمَشَقَّةُ فِى الذِّكْرِ يَكُونُ اَفْضَلَ وَاَنْفَعَ يَنْبَغِى تَعْمِيرُ الْاَوْقَاتِ بِالذِّكْرِ الْاِلٰهِىِّ جَلَّ شَأْنُهُ بَعْدَ اَدَاءِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ دُونَ اَنْ يَتَعَطَّلَ بِالْاِلْتِذَاذِ بِالذِّكْرِ وَيَنْبَغِى لَهَا اَنْ تَلْتَمِسَ رِضَاكُمْ مُغْتَنِمَةً لِخِدْمَتِكُمْ وَيَنْبَغِى لَكُمْ اَيْضًا اَنْ تَرْفُقُوا بِهَا وَاَنْ تَجْذِبُوهَا اِلَى جَانِبِكُمْ وَاَنْ تَتْلُوهَا عَلَى الْحَسَنَاتِ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir. Tazarru, boyun bükülüğü, zikir, Kur'ân tilaveti ve namazlarda kıraati uzun tutmanın faydaları hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Seyitlik makamının madeni olan siz değerli kardeşimizden gelen mektup elimize ulaştı ve memnuniyet vesilesi oldu.

Mektubunuzda en faziletli olan dua, tazarru, inkisar ve devamlı Allah'a yönelmek midir, yoksa bütün bunların yanında zikirle de meşgul olmak mıdır? diye sormuşsunuz. Bunların yanında mutlaka zikrin de bulunması gerekir. Zikirle birlikte yapılan her şey devlettir. Ehlullah Allah'a ulaşmayı temelde zikre bağlamışlardır. Diğer şeyler zikrin yanında teferruat kabilindendir.

Mektubunuzda; kelime-i tevhid zikri, Kur'ân tilaveti ve uzun namaz kılmak arasında hangisinin en faziletli olduğunu sormuşsunuz. Bu saydıklarınız arasında kelime-i tevhid zikri namazın şartı olan abdest gibidir. Abdest olmadıkça namaza başlamak sahih olmaz. Bunun gibi, kelime-i tevhitle ilgili manevi eğitimi tamamlamadıkça farz, vacip ve sünnetlerin dışında kalan bütün ibadetler mâlayâni (faydasız işler) kabilindendir. Önce kalbin hastalığını tedavi etmeli daha sonra bedenin gıdası hükmünde olan diğer ibadet ve iyilikleri yerine getirmeye çalışmalıdır. Kalp hastalığı da ancak kelime-i tev-

hitle tedavi edilir. Hastalık tedavi edilmeden alınan her türlü gıda hem faydasızdır, hem de hastalığın şiddetlenmesine sebeptir.

Hastanın aldığı her şey sonuçta hastalıktır.

Kelime-i tevhide bağlı olan manevi eğitimin sonuçlanması belli bir süreye bağlı değildir; bilakis bu eğitimin tamamlanması dervişin halindeki gelişmeye bağlıdır.

Mektubunuzda, Mektubat'ın üçüncü cildinin üzerine kimin adının yazılacağını sormuşsunuz. Doğrusu bundan önce sizin isminizin yazılmasını söylemiştim. Gönderdiğiniz bu mektuba cevabımda da aynı şeyi tekrarlıyorum. Buna sizden daha layık kim olabilir? Zaten bu iş için kalbimden hep siz geçmiştiniz. Agra'da ikamet etmenize bir anlam veremiyorum. Her ne kadar Agra bize yakın bir bölgeyse de, bir araya gelmemiz mümkün olmadığına göre, bunun pek anlamı olmadığını düşünüyorum. Dolayısıyla bu fakir için orada ikamet etmenize gerek kalmamıştır. Kendi memleketinize geri dönüp beni merhametlilerin en merhametlisine emanet edebilirsiniz. Memleketinize geri dönün ve sevenlerinize daha fazla özlem duygusu yaşatmayın. Ama burada kalmanızın başka bir sebebi varsa onu bilemem.

Muhammed Emin'in muhterem valideleri için dua ediyorum; Allah onu günahlardan korusun ve iffetini artırsın. Onun kendi hal ve vecdleriyle ilgili yazdığı uzun arzuhalini okudum. Halleri arasında bazı garip ve bulanık noktalar varsa da yine de bunları hayırlı buldum. Bunların sonuçta hayra varacağına inanıyorum. Kendisi bu gibi keşiflere karşı uyanık olsun ve her zaman tevbe ve istiğfar yoluyla kusurlarını telafi etsin. Geçici dünya nimetlerinin bir hiç olduğunu aklından çıkarmasın. Akıllı bir kimse böyle şeylere kendini kaptırmaz. Ahiret hallerini hiçbir zaman gözümüzden ayırmayalım. *Her zaman zikirle meşgul olalım. Zikirden lezzet duymaya çalışmanın ve zikir esnasında gönlümüze bir takım manaların zuhur etmesini beklemenin ne anlamı var bilemiyorum!* Oysa bütün bunlar oyun ve eğlence kabilindendir, gerçekte zikirde meşakkat çekmek daha faziletlidir. Beş vakit farz namazını kıldıktan sonra vakitlerimizi Allah'ı zikrederek değerlendirmeli ve zikirden lezzet almaya çalışarak vaktimizi boşa geçirmemeliyiz.

Muhammed Emin'in validesi sizi daima memnun etmenin yolunu aramalı ve hizmetinizi ganimet bilmelidir. Sizin de ona şefkatle muamele etmeniz ve onu yanınıza çekerek kendisine iyilik yollarını göstermeniz gerekir. Baki selam...

KELİME ANLAMI

12. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي عَشَرَ On ikinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّد نُعْمَانَ Seyyid Mir Muhammed Numan'a *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ فَوَائِد Faydalarını beyan hakkındadır *(Neyini?)* اَلتَّضَرُّعِ وَالْانْكِسَارِ Yalvarma, boyun bükme وَالذِّكْرِ وَتِلَاوَةِ الْقُرْآن Zikir, Kuran okuma وَطُولِ الْقُنُوتِ فِي الصَّلَاةِ Ve namazda kıraati uzatmanın ﴾

اَلْحَمْدُ لله Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Değerli mektup ulaştı *(Kimden?)* مِنْ اَخِي مَعْدِنِ السِّيَادَة Seyyitlik madeni kardeşimden فَاَوْرَثَتْ سُرُورًا Ve sevinç bıraktı وَقَدْ كَتَبْتُمْ فِيهَا Siz orada yazmışsınız ki, اَنَّهُ هَلِ الْاَفْضَلُ Acaba daha faziletli olan اَلدُّعَاءُ وَالتَّضَرُّعُ وَالْانْكِسَارُ Dua, yalvarmak, boyun eğikliği وَدَوَامُ الْالْتِجَاء Sürekli sığınmak *(Kime?)* اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya وَالذِّكْرُ Ve zikir midir? اَوْ هَذِهِ الْمَذْكُورَاتُ Yoksa bu adı geçenler midir? *(Ne olduğu halde?)* مَمْزُوجَةً بِالذِّكْرِ Zikirle karışık olduğu halde (لَا بُدَّ) مِنَ الذِّكْرِ Zikirden ayrılık yoktur وَكُلُّ شَيْءٍ يَجْتَمِعُ مَعَهُ Onunla beraber olan her şey فَهُوَ دَوْلَةٌ O bir devlettir وَقَدْ وَضَعُوا Şüphesiz koydular *(Neyi?)* مَدَارَ الْوُصُولِ Vuslatın merkezini *(Ne üzerine?)* عَلَى الذِّكْرِ Zikir üzerine وَاَشْيَاءُ اُخْرَى غَيْرُهُ Onun dışındaki şeyler *(Nedir?)* كَثَمَرَاتِهِ وَنَتَائِجِهِ Onun meyveleri neticeleri gibidir (وَسَأَلْتُمْ اَيْضًا) Ve de sormuşsunuz ki, اَيُّ هَذِهِ الثَّلَاثَةِ اَفْضَلُ Şu üç şeyin hangisi daha faziletlidir? اَلنَّفْيُ وَالْاِثْبَاتُ Nefiy ve ispat kelimesi (la ilahe illallah) mı? اَوْ تِلَاوَةُ الْقُرْآن Kuran okumak mı? اَوِ الصَّلَاةُ بِطُولِ الْقُنُوت Yoksa uzun kıraatle namaz mı? اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ ذِكْرَ النَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ Nefy ve ispat zikri *(Nedir?)* كَالْوُضُوءِ الَّذِي هُوَ شَرْطُ الصَّلَاةِ Namazın şartı abdest gibidir وَمَا لَمْ يُوجَدِ الْوُضُوءُ Abdest bulunmadığı müddetçe لَا يَصِحُّ الشُّرُوعُ فِي الصَّلَاةِ Namaza başlamak sahih olmaz كَذَلِكَ مَا لَمْ تَتِمَّ Aynı şekilde tamam olmadığı müddetçe *(Ne?)* مُعَامَلَةُ النَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ Nefiy ve ispat muamelesi فَكُلُّ عَمَلٍ يُعْمَلُ İşlenilen her amel *(Neyin dışında?)* غَيْرُ دَاخِلٍ فِيمَا لَا يَعْنِي Farz, vacip ve sünnetlerin dışında *(Nedir?)* اَلْفَرَائِضِ وَالْوَاجِبَاتِ وَالسُّنَنِ Kastedilmeyen şeylere dahildir يَنْبَغِي اَوَّلًا اِزَالَةُ الْمَرَضِ Evvela hastalığın giderilmesi lazımdır ثُمَّ الْاِشْتِغَالُ بَعْدَ ذَلِكَ وَهِيَ مَرْبُوطَةٌ بِالنَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ O da nefiy ve ispata bağlıdır

Bundan sonra da meşgul olmak (lazımdır) (Ne ile?) بِعِبَادَاتٍ وَحَسَنَاتٍ أُخَرَ İbadet ve diğer iyiliklerle وَكُلُّ غِذَاءٍ يُتَنَاوَلُ مِمَّا هُوَ كَالْغِذَاءِ الصَّالِحِ لِلْبَدَنِ Ki, o bedene faydalı gıda gibidir Her alınan gıda (Ne zaman?) قَبْلَ زَوَالِ الْمَرَضِ فَهُوَ فَاسِدٌ وَمُفْسِدٌ Hastalık geçmeden önce O faydasız ve zararlıdır ﴿ع﴾ Mısra: وَكُلُّمَا اَخَذَ الْمَعْلُولُ مَعْلُولٌ Hastanın aldığı her şey Hastalıktır لَا يَلْزَمُ اَنْ تَتَعَيَّنَ وَتَمَامِيَّةُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ Bu muamelenin tamamlanması (Nedir?) Belirlenmesi gerekmez نَاطِقَةٌ بِتَمَامِيَّتِهَا بِنَفْسِهَا فَاِنَّ تِلْكَ الْحَالَةَ Bizzat Çünkü bu hal (Nedir?) tamamlanmasını haber verir اَنَّ الْجِلْدَ الثَّالِثَ أَيْضًا (وَكَتَبْتُمْ) Ve yine yazmışsınız ki, Üçüncü cilt يُسَجَّلُ بِاسْمِ مَنْ Kimin adına yazılacaktır? وَالظَّاهِرُ Açıkçası اَنَّ الْفَقِيرَ Bu fakir كُنْتُ كَتَبْتُ قَبْلَ ذٰلِكَ Bundan önce yazmıştım ki, اَنَّهُ يُجْعَلُ مُسَجَّلاً بِاسْمِكُمْ O sizin adınıza yazılmış olacak وَفِي جَوَابِ كِتَابِكُمُ الْآنَ أَيْضًا Şimdi mektubunuzun cevabında da اَفْضَلَ وَاَحَقَّ بِهِ مِنْكُمْ وَمَنْ يَكُونُ Kim olabilir? (Ne?) الْكَلَامُ هُوَ هٰذَا Söz yine odur Bu işe sizden daha uygun ve layık يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Denilebilir ki: اَنَّ مَيْلَانَ الْقَلْبِ Kalbin meyli وَجْهُ قُعُودِكُمْ فِي Sürükli sizin tarafınızadır وَلَا يُعْلَمُ Ve bilinmiyor (Ne?) دَائِمًا اِلَى جَانِبِكُمْ اَكْرَهْ Agra'da oturmanızın sebebi فَاِنَّهُ وَاِنْ كَانَ فِي الْجِوَارِ Zira orası her ne kadar civarda olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ خَالِيًا عَنِ الْمُلَاقَاتِ Fakat görüşmekten yoksun olunca فَهُوَ O itibardan yoksundur لَا يَنْبَغِي اِقَامَتُكُمْ هُنَاكَ Orada ikamet etmeniz عَارٍ عَنِ الْاِعْتِبَارِ gerekmez (Kim için?) لِاَجْلِ الْفَقِيرِ Bu fakir için تَوَجَّهُوا اِلَى الْوَطَنِ Vatana gidiniz (Nasıl?) مُفَوِّضِينَ الْفَقِيرَ Fakiri ısmarlayarak (Kime?) اِلَى اَرْحَمِ الرَّاحِمِينَ Merhametliler merhametlisine وَاجْعَلُوا الْمُشْتَاقِينَ هُنَاكَ Orada hasretle bekleyenleri kılınız (Ne?) مَسْرُورِينَ Sevinçli لِقُعُودِكُمْ هُنَاكَ فَاِنْ كَانَ فِي قَلْبِكُمْ وَجْهٌ آخَرُ Eğer kalbinizde başka bir sebep varsa (Niçin?) Orada oturmanız için فَهُوَ اَمْرٌ آخَرُ O başka bir şeydir وَلْتَكُنْ وَالِدَةُ مُحَمَّدٍ أَمِينٍ Muhammed Emin'in annesi olsun (Ne?) مُوَفَّقَةً مَصْحُوبَةً بِالْعِصْمَةِ وَالْعِفَّةِ İsmet ve iffetle beraber muvaffak قَدْ طَالَعْتُ Mütalaa ettim (Neyi?) مَا كَتَبَتْ Onun yazdığı مِنْ وَاقِعَاتِهَا الطَّوِيلَةِ Uzun uzadıya arz ettiği vakıalarını وَاِنْ كَانَتْ فِيهِ Orada olsa bile (Ne?) أَشْيَاءُ الْعَرِيضَةِ Yabancı ve bulanık ifadeler سَيَنْقَلِبُ مَآلُ وَلٰكِنَّهُ خَيْرٌ Ancak o hayırdır مُوحِشَةٌ وَمُكَدِّرَةٌ Onların hepsi ilerde dönecektir (Neye?) كُلٌّ مِنْهَا اِلَى الْخَيْرِ Hayıra (Nerede?) فِي الْآخِرِ Sonunda وَلْتَكُنْ مُتَنَبِّهَةً Uyanık olsun (Neden sebep?) مِنْ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْوَاقِعَاتِ Bu gibi vakıalardan

sebep وَمُتَلاَفِيَةً لِلتَّقْصِيرَاتِ Ve eksiklerini telafi etsin (Ne ile?) بِالتَّوْبَةِ وَالاِسْتِغْفَارَاتِ Tövbe ve istiğfarla وَلْتَعْلَمْ Ve bilsin ki, اَنَّ التَّمَتُّعَاتِ الدُّنْيَوِيَّةَ وَالْمُزَخْرَفَاتِ الْفَانِيَةَ Dünya nimetleri ve fani süsler لاَ شَيْئٌ مَحْضٌ Hiçbir şey değildir لاَ يَصِيرُ الْعَاقِلُ Akıllı kişi olmaz (Ne?) مَفْتُونًا وَمُبْتَلاً بِهَا Ona müptela ve meftun يَنْبَغِى اَنْ تَكُونَ اَحْوَالُ الآخِرَةِ Ahiret hallerinin olması lazımdır (Nerede?) نُصْبَ الْعَيْنِ Göz önünde وَاَنْ يَكُونَ مَشْغُولاً بِالذِّكْرِ Ve zikirle meşgul olmak وَلاَىِّ شَيْئٍ يَلْزَمُ Niçin lazım olsun ki, (Ne?) حُصُولُ لَذَّةٍ تَامَّةٍ فِى الذِّكْرِ Zikir esnasında tam bir lezzetin oluşması وَظُهُورُ اَشْيَاءَ فِى النَّظَرِ Ve bir takım eşyaların nazarda görünmesi بَلْ كُلَّمَا فَاِنَّ ذَلِكَ دَاخِلٌ فِى اللَّهْوِ وَاللَّعْبِ Zira bu oyun ve eğlenceye dahildir تُوجَدُ Bilakis ne zaman bulunursa (Ne?) اَلْمَشَقَّةُ فِى الذِّكْرِ Zikirde meşakkat يَكُونُ اَفْضَلَ وَاَنْفَعَ Daha üstün ve faydalı olur يَنْبَغِى تَعْمِيرُ الاَوْقَاتِ Vakitleri abat etmek lazımdır (Ne ile?) بِالذِّكْرِ الاِلَهِىِّ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce zikri ilahi ile (Ne zaman?) بَعْدَ اَدَاءِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ Beş vakit namazın edasından sonra دُونَ اَنْ يَتَعَطَّلَ Gevşeklik göstermeden (Ne sebebiyle?) اَنْ Zikirle lezzet bulmak sebebiyle بِالاِلْتِذَاذِ بِالذِّكْرِ وَيَنْبَغِى لَهَا Ve annenize lazımdır (Ne?) تَلْتَمِسَ رِضَاكُمْ Sizin rızanızı istemesi (Nasıl?) مُغْتَنِمَةً لِخِدْمَتِكُمْ Hizmetinizi ganimet bilerek وَاَنْ Size de lazımdır (Ne?) اَنْ تَرْفُقُوا بِهَا Ona yumuşak davranmanız وَيَنْبَغِى لَكُمْ اَيْضًا وَاَنْ تَلْطُفُوهَا عَلَى الْحَسَنَاتِ تَجْذِبُوهَا اِلَى جَانِبِكُمْ Onu sizin tarafınıza çekmeniz Ve onu iyiliklere yöneltmeniz وَالسَّلاَمُ Selamlar...

13. MEKTUP

١٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ: اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ الْمَانْكْپُورِيِّ فِي التَّحْرِيضِ عَلَى كَمَالِ مُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَمُتَابَعَةِ شَيْخِ الطَّرِيقَةِ ﴾

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ وَصَلَ الْمَكْتُوبُ الشَّرِيفُ مِنْ مَرْجِعِ السِّيَادَةِ اَخِي الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ وَاتَّضَحَتْ مُقَدِّمَاتُ الْيَأْسِ الْمُنْدَرِجَةُ عَلَى وَجْهِ الْاِضْطِرَارِ وَالْاِضْطِرَابِ اَلْيَأْسُ كُفْرٌ يَلْزَمُ اَنْ تَكُونُوا رَاجِينَ لَوْ كَانَ رُسُوخٌ فِي اَمْرَيْنِ فَلَا غَمَّ ح مُتَابَعَةُ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْاِعْتِقَادُ فِي شَيْخِ الطَّرِيقَةِ وَمَحَبَّتُهُ يَنْبَغِي اَنْ تَكُونُوا وَاقِفِينَ وَمُلْتَجِئِينَ وَمُتَفَرِّغِينَ لِئَلَّا يَقَعَ الْفُتُورُ فِي هَذِهِ الدَّوْلَةِ وَكُلُّ شَيْءٍ سِوَاهَا سَهْلٌ كَائِنًا مَا كَانَ وَتَلَافِيهِ مُمْكِنٌ وَقَدْ كُنْتُ كَتَبْتُ فِيمَا قَبْلُ اَنَّهُ اِذَا كُنْتُمْ كَارِهِينَ لِلْاِقَامَةِ فِي مَانْكْپُورْ يَنْبَغِي اخْتِيَارُ الْوَطَنِ فِي اَلَهْ آبَادْ يَحْتَمِلُ اَنْ يَكُونَ مُبَارَكًا وَاَنْتُمْ فَهِمْتُمْ مِنْهُ الْعَكْسَ وَلَمْ يَدُلَّ لَفْظُ الْمُبَارَكِ أَيْضًا عَلَى الْمَقْصُودِ وَالْكَلَامُ الْآنَ أَيْضًا هُوَ ذَاكَ وَقَدْ ظَهَرَ اللَّيْلَةَ فِي النَّظَرِ اَنَّهُ قَدْ حُوِّلَ رَحْلُكُمْ مِنْ مَانْكْپُورْ اِلَى اَلَهْ آبَادْ فَاخْتَارُوا هُنَاكَ خَرَابَةً وَعَمِّرُوا اَوْقَاتَكُمْ بِالذِّكْرِ الْاِلَهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَلَا يَكُونُ لَكُمْ شُغْلٌ بِاَحَدٍ وَالْتَزِمُوا ذِكْرَ النَّفْيِ وَالْاِثْبَاتِ وَاَخْرِجُوا بِتَكْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ مِنْ سَاحَةِ الصَّدْرِ جَمِيعَ الْمُرَادَاتِ حَتَّى لَا يَكُونَ الْمَقْصُودُ وَالْمَطْلُوبُ وَالْمَحْبُوبُ غَيْرَ وَاحِدٍ فَاِنْ عَجَزَ الْقَلْبُ عَنِ الذِّكْرِ فَقُولُوا بِاللِّسَانِ بِشَرْطِ الْاِخْفَاءِ فَاِنَّ الْجَهْرَ مَمْنُوعٌ فِي هَذَا الطَّرِيقِ وَقَدْ عَلِمْتُمْ بَقِيَّةَ طَرْزِ الطَّرِيقَةِ وَاَوْضَاعِهَا وَاِيَّاكُمْ وَالْعُدُولَ عَنْ طَرِيقِ التَّقْلِيدِ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَاِنَّ لِتَقْلِيدِ شَيْخِ الطَّرِيقَةِ ثَمَرَاتٍ وَفِي الْخِلَافِ لِطَرِيقِهِ خَطَرَاتٍ وَمَاذَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذَلِكَ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَأَكْمَلُ التَّحِيَّاتِ.

TÜRKÇE ANLAMI

Seyyid Mir Muhibbullah el-Mankpûrî'ye gönderilmiştir. Peygamberimiz'e ve tarikat şeyhine tabi olmaya teşvik hakkındadır.

Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla.

Seyitlik kaynağı siz değerli kardeşim Mir Muhibbullah'ın mektubu elimize ulaştı. Çaresizlik ve ıstırap duygularıyla yazdığınız mektubunuzda ümitsizlik ifade eden cümlelere şahit oldum. Ümitsizlik küfürdür. Daima ümitli olmalısınız. İki hususu kesin olarak elde edebilirsek üzülmeye gerek yoktur. Peygamber Efendimiz'in sünnetine tabi olmak ve tarikat şeyhi hakkında iyi düşünmek ve onu sevmek. Devamlı surette vukuf, iltica ve ferağ halinde olmalısınız ki, bu kıvamınız bozulmasın. Her ne olursa olsun bunun dışında her şey kolaydır ve telafisi mümkündür.

Bundan önce, Mankpur'da oturmak istemiyorsanız İlaha-bad'da oturabileceğinizi ve bunun belki sizin için hayırlı olabileceğini söylemiştim. Siz benim bu sözümü ters anlamışsınız. Üstelik *"hayırlı"* sözü de benim maksadımı açıklamaya yetmemiş görünüyor. Şimdi de aynı şeyi söylüyorum. Bu gece gördüğüm bir zuhuratta, bineğinizin yönünün Mankpur'dan İlahabad'a doğru çevrildiğine şahit oldum. İlahabad'da kendinize bir harabe bulup orada vakitlerinizi zikirle geçiriniz. Kimseyle meşgul olmayınız. Kelime-i tevhid zikrini dilden düşürmeyin.

Kalbinizden bütün istek ve arzular çıkıncıya kadar bu kelimeyi tekrarlayın. Bütün istek ve hedeflerinizi bir noktada toplayın. Kalbiniz zikredemez hale gelirse gizli olmak şartıyla dilinizle zikre devam edin. Bildiğiniz gibi sesli zikir bu tarikatta tavsiye edilmemektedir. Bunun dışında tarikatın diğer adabını biliyorsunuz. Mümkün olduğu kadar taklit yolunu takip edin. Zira tarikat şeyhinin taklidinde bir çok faydalar vardır. Şeyhin yoluna muhalefet de ise tehlikeler bulunmaktadır. Bundan fazla daha ne yazayım ki?

Selam hidayete tabi olan ve Peygamberimiz'in (s.a.v.) izini takip eden kimselerin üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

13. اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ **On üçüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir)* اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ

مُحِبِّ اللهِ الْمَانْكْپُورِيِّ **Seyyid Mir Muhibbillah Mankpûri'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي

التَّحْرِيضِ عَلَى كَمَالِ مُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Şeriat-ı Ğarrâ sahibine tam ittibaya teşvik عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u selam olsun وَمُتَابَعَةِ شَيْخِ الطَّرِيقَةِ Ve tarikatın şeyhine ittiba hakkındadır ➢

وَصَلَ الْمَكْتُوبُ الشَّرِيفُ بِسْمِ اللهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla Değerli mektup ulaştı *(Kimden:)* أَخِي الْمِيرُ مُحِبُّ اللهِ مِنْ مَرْجِعِ السِّيَادَةِ Seyyitlik mercii Kardeşim Mir Muhibbillah'dan وَاتَّضَحَتْ Ve (mektuptan) anlaşıldı *(Ne:)* مُقَدِّمَاتُ الْيَأْسِ Ümitsizlik mukaddimeleri الْمُنْدَرِجَةُ عَلَى وَجْهِ الِاضْطِرَارِ وَالِاضْطِرَابِ Ki onlar sıkıntı ve ıstırapla mektuba yazılmış الْيَأْسُ كُفْرٌ Ümitsizlik küfürdür يَلْزَمُ اَنْ تَكُونُوا رَاجِينَ Ümitli olmanız lazımdır لَوْ كَانَ رُسُوخٌ فِي اَمْرَيْنِ Eğer iki şeyde sağlamlık varsa فَلَا غَمَّ حِينَئِذٍ O durumda gam yoktur مُتَابَعَةُ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ (Birincisi) şeriatın sahibine ittiba عَلَيْهِ وَالِاعْتِقَادُ فِي شَيْخِ الطَّرِيقَةِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun Ona ve ehline وَعَلَى آلِهِ (İkincisi) tarikat şeyhine inanmak وَمَحَبَّتُهُ Ve onu sevmek يَنْبَغِي اَنْ تَكُونُوا Olmalısınız لِئَلَّا يَقَعَ الْفُتُورُ *(Niçin:)* وَاقِفِينَ وَمُلْتَجِئِينَ وَمُتَفَرِّغِينَ *(Ne:)* Vukuf, iltica ve ferağ halinde Gevşeklik vaki olmasın diye *(Nerede:)* فِي هَذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlette وَكُلُّ شَيْءٍ سِوَاهَا سَهْلٌ Bunun dışındaki her şey kolaydır كَائِنًا مَا كَانَ Ne olursa olsun وَتَلَافِيهِ مُمْكِنٌ Ve telafisi mümkündür وَقَدْ كُنْتُ كَتَبْتُ فِيمَا قَبْلُ اَنَّهُ اِذَا كُنْتُمْ كَارِهِينَ Bundan önce de yazmıştım ki, Eğer hoş görmüyorsanız *(Neyi:)* يَنْبَغِي اخْتِيَارُ لِلْاِقَامَةِ فِي مَانْكِپُورْ Mankpur'da ikameti İlahâbâd'a yerleşmeyi seçmek gerekir يَحْتَمِلُ اَنْ يَكُونَ مُبَارَكًا الْوَطَنِ فِي اِلَهْ آبَادْ Mübarek olması muhtemeldir وَلَمْ يَدُلَّ وَاَنْتُمْ فَهِمْتُمْ مِنْهُ الْعَكْسَ Siz ise bundan tersine anladınız لَفْظُ الْمُبَارَكِ أَيْضًا وَالْكَلَامُ Mübarek kelimesi de delalet etmedi عَلَى الْمَقْصُودِ Kastedilene وَقَدْ ظَهَرَ اللَّيْلَةَ فِي النَّظَرِ الْآنَ أَيْضًا هُوَ ذَاكَ Şimdi söz gene odur Nazarda bu gece zahir oldu ki, مِنْ مَانْكِپُورْ اِلَى اِلَهْ آبَادْ اَنَّهُ قَدْ حُوِّلَ رَحْلُكُمْ Sizin göçünüz döndürüldü Mankpur'dan İlahâbâd'a فَاخْتَارُوا هُنَاكَ خَرَابَةً وَعَمِّرُوا Öyleyse orada bir harabe seçiniz اَوْقَاتَكُمْ Ve vakitlerinizi abat ediniz *(Ne ile:)* بِالذِّكْرِ الْاِلَهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce zikri ilahi ile وَالْتَزِمُوا ذِكْرَ النَّفْيِ Hiç kimseyle meşguliyetiniz olmasın وَلَا يَكُونُ لَكُمْ شُغْلٌ بِاَحَدٍ Nefiy ve ispat zikrine yapışın وَالْاِثْبَاتِ وَاَخْرِجُوا بِتَكْرَارِ هَذِهِ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ Ve kelime-i

tayyibenin tekrarıyla çıkarın (Nedeni) مِنْ سَاحَةِ الصَّدْرِ Göğüs sahasından (Neyi?) جَمِيعَ الْمُرَادَاتِ Bütün istekleri حَتَّى لاَ يَكُونَ الْمَقْصُودُ وَالْمَطْلُوبُ وَالْمَحْبُوبُ Ta ki maksut, matlup ve mahbub olmasın (Ne?) غَيْرَ وَاحِدٍ Bir şeyden başkası فَإِنْ عَجَزَ الْقَلْبُ عَنِ الذِّكْرِ Kalp zikirden aciz kalırsa فَقُولُوا بِاللِّسَانِ بِشَرْطِ الْإِخْفَاءِ Gizlemek şartıyla lisanınızla söyleyin فَإِنَّ الْجَهْرَ Zira aşikâr söylemek (Nedir?) مَمْنُوعٌ فِي هَذَا الطَّرِيقِ Bu tarikatta yasaktır وَقَدْ عَلِمْتُمْ Siz bildiniz (Neyi?) بَقِيَّةَ طَرْزِ الطَّرِيقَةِ وَأَوْضَاعِهَا Tarikat diğer tarz ve durumlarını مَا اسْتَطَعْتُمْ وَإِيَّاكُمْ وَالْعُدُولَ عَنْ طَرِيقِ التَّقْلِيدِ Taklit yolundan dönmekten sakının Gücünüz yettiğince فَإِنَّ لِتَقْلِيدِ شَيْخِ الطَّرِيقَةِ Zira tarikat şeyhini taklitte vardır (Ne?) ثَمَرَاتٌ Birçok neticeler وَفِي الْخِلاَفِ لِطَرِيقِهِ Onun yoluna muhalefet etmekte ise خَطَرَاتٌ Tehlikeler vardır وَمَاذَا أَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذَلِكَ Bundan fazla ne yazayım وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ Selam, hidayete tabi olana اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Ve Mustafa'ya ittibaya yapışana عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ Ona, ehline ve ashabına olsun (Ne?) أَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamı وَأَكْمَلُ التَّحِيَّاتِ Ve saygıların en mükemmeli...

14. MEKTUP

١٤- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعَ عَشَرَ: اِلَى الْمِيرْ شَمْسِ الدِّينِ عَلِيٍّ فِى جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ وُجُودِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ صِرْتُ مَحْظُوظًا وَمُلْتَذًّا بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ الْمُرْسَلَةِ عَلَى وَجْهِ الْكَرَمِ وَالشَّفْقَةِ جَزَاكُمُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ خَيْرًا وَانْدَرَجَ فِيهَا اَنَّ ذَاتَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى اِذَا كَانَتْ مَوْجُودَةً بِمَاهِيَّتِهَا لاَ بِالْوُجُودِ عَيْنًا كَانَ اَوْ زَائِدًا فَكَيْفَ يَتَحَقَّقُ التَّقَابُلُ بَيْنَ وَاجِبِ الْوُجُودِ الَّذِى هُوَ ذَاتُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ بِلاَ اعْتِبَارِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ وَبَيْنَ مُمْتَنِعِ الْوُجُودِ وَبِاَىِّ وَجْهٍ يُمْكِنُ اِطْلاَقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ عَلَى الذَّاتِ الْمُعَرَّاةِ عَنِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ وَكَيْفَ يَثْبُتُ اسْتِحْقَاقُ الْعِبَادَةِ الَّذِى هُوَ مَنُوطٌ بِوُجُوبِ الْوُجُودِ وَبِاَىِّ اعْتِبَارٍ يَكُونُ اِطْلاَقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ عَلَى الذَّاتِ الْعَدِيمَةِ وَالْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ (**أَيُّهَا الْمَخْدُومُ**) انَّ جَوَابَ هَذِهِ الاَسْئِلَةِ مُنْدَرِجٌ بِالتَّفْصِيلِ فِى مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِى وَالظَّاهِرُ اَنَّهُ مُحَرَّرٌ بِاسْمِ وَاحِدٍ مِنْ اَوْلاَدِ الْفَقِيرِ فَانْ طَالَعْتُمُوهُ لَعَلَّكُمْ تَحْتَظُّونَ بِهِ وَبِالْجُمْلَةِ يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ مَاهِيَّةُ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مَوْجُودَةً بِنَفْسِهَا لاَ بِالْوُجُودِ وَاِطْلاَقُ الْوُجُوبِ عَلَى تِلْكَ الْحَضْرَةِ يَكُونُ مِنْ قَبِيلِ مُنْتَزِعَاتِ الْعَقْلِ بَلْ "**لِلّٰهِ الْمَثَلُ الاَعْلَى**" وَكَمَا اَنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ مِنْ قَبِيلِ الْمُنْتَزِعَاتِ امْتِنَاعُ الْعَدَمِ أَيْضًا فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ سُلْطَانُهَا مِنَ الْمُنْتَزِعَاتِ وَكَمَا اَنَّ الذَّاتَ الْبَحْتَ لَيْسَتْ فِيهَا نِسْبَةُ وُجُوبِ الْوُجُودِ لَيْسَتْ فِيهَا أَيْضًا نِسْبَةُ امْتِنَاعِ الْعَدَمِ وَحَيْثُ ظَهَرَتْ وُجُوبُ الْوُجُودِ حَصَلَتْ نِسْبَةُ امْتِنَاعِ الْعَدَمِ الَّذِى هُوَ مُقَابِلُهُ وَظَهَرَتْ نِسْبَةُ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ الَّذِى هُوَ مُتَفَرِّعٌ عَلَى وُجُوبِ الْوُجُودِ "**كَانَ اللّٰهُ وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْئٌ**" وَاِنْ كَانَ مِنَ النِّسَبِ وَالاِعْتِبَارَاتِ فَاِذَا ظَهَرَتِ النِّسَبُ ظَهَرَ التَّقَابُلُ وَالسَّلاَمُ اَوَّلاً وَآخِرًا.

TÜRKÇE ANLAMI

Mir Şemsettin Ali'ye gönderilmiştir. Vacibü'l-Vücûd'un varlığıyla ilgili soruya cevap hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Kerem ve iltifat duygularıyla gönderdiğiniz mektubunuzu okurken fazlasıyla memnun oldum. Allah sizi hayırla mükafatlandırsın.

Mektubunuzda; Hak Sübhânehû, zatının aynısı veya zatından fazla bir varlıkla değil de kendi mahiyetiyle var olduğu takdirde, vücut ve vücup manaları düşünülmeksizin Allah Sübhâne-hû'den ibaret olan vacibü'l-vücûdla mümteniu'l-vücûd arasında nasıl bir karşıtlık söz konusu olabileceğini sormuşsunuz. Ayrıca böyle düşündüğümüz takdirde, vücûp ve vücûddan hâlî olan bir zata vacibü'l-vücûd deyimini hangi sebeple kullanabileceğimizi ve vacibü'l-vücûd olmaya bağlı bulunan kulluğa liyakatin Allah hakkında nasıl söz konusu olacağını sormuşsunuz.

Aziz dostum! Bu soruların cevabı bütün teferruatıyla birlikte ikinci ciltte yer alan bir mektubumda açıklanmıştır. Sanıyorum bu mektubu çocuklarımdan birine göndermiştim.[163] Bu mektubu mütalaa ederseniz aradığınız cevabı bulabilirsiniz.

Sonuçta şunu da ifade edelim ki, Vacip Teâlâ'nın mahiyetinin bir varlıkla (vücut) değil de kendi kendine mevcut olması mümkündür. Bu makama vücup ifadesinin kullanılması insan aklının nitelemesinden ibaret düşünülebilir. En yüce misal Allah'a aittir. Bunun gibi varlığın zorunluluğu (vücubu'l-vücud) insan aklının bir nitelemesi olduğu gibi, bu makamda, yokluğun imkansızlığı da (mümteniu'l-vücud) insan aklının bir yakıştırması olabilir. Nitekim öz Zat-ı Pak-i Sübhaniyye'de varlığın zorunluluğu nispetine yer olmadığı gibi yokluğun imkansızlığı nispetine de yer yoktur. Varlığın zorunluluğu zuhur ettiği için yokluğun imkansızlığı zuhur etmiş ve varlığın zorunluluğuna mebni olarak da ibadete liyakat manası zuhur etmiştir. *Allah vardı, onunla birlikte nispet ve itibar da olsa hiçbir şey yoktu.*[164] Zira nispet ortaya çıktığında karşıtlıklar ortaya çıkmaktadır. Baki selam...

---

[163] Muhtemelen oğlu Muhammed Said'e gönderdiği 2. ciltteki 3. mektubu kastediyor.

[164] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 11. Mektup.

KELİME ANLAMI

14. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعَ عَشَرَ **On dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ شَمْسِ الدِّينِ عَلِيٍّ **Mir Şemseddin Ali'ye** *(Ne hakkındadır?)* عَنْ جَوَابِ سُؤَالِهِ **Sorusunun cevabı** *(Nedeni?)* فِي وُجُودِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى **Vacibul Vücûd olan Yüce Allah'ın varlığından** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ صِرْتُ مَحْظُوظًا Haz duydum وَمُلْتَذًّا Ve zevk aldım *(Ne ile?)* بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ Değerli mektubu mütalaa etmekle اَلْمُرْسَلَةِ عَلَى وَجْهِ الْكَرَمِ وَالشَّفْقَةِ Ki kerem ve şefkat eseri olarak gönderilmiş جَزَاكُمُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ خَيْرًا Allah sizi hayırla mükafatlandırsın وَانْدَرَجَ فِيهَا Orada yer almış ki, اَنَّ ذَاتَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hak Teâlâ'nın zatı اِذَا كَانَتْ Zatının aynısı لَا بِالْوُجُودِ عَيْنًا كَانَ اَوْ زَائِدًا Mahiyetiyle mevcut olup da مَوْجُودَةً بِمَاهِيَّتِهَا Öyleyse nasıl فَكَيْفَ يَتَحَقَّقُ التَّقَابُلُ Varlığı zorunlu olan ile بَيْنَ وَاجِبِ الْوُجُودِ الَّذِي هُوَ ذَاتُ اللّٰهِ Ki, o Allah Subhânehu'nun zatıdır *(Nasıl zatıdır?)* سُبْحَانَهُ Vücub ve vücut itibar etmeden بِلَا اعْتِبَارِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ Ve varlığı imkansız olan arasında وَبَيْنَ مُمْتَنِعِ الْوُجُودِ وَبِاَيِّ وَجْهٍ Ve hangi sebeple mümkün olur *(Ne?)* يُمْكِنُ اِطْلَاقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu kelimesini kullanmak *(Neyi?)* عَلَى الذَّاتِ الْمُعَرَّاةِ Beri olan zata *(Nedeni?)* عَنِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ Vücub ve vücuttan وَكَيْفَ يَثْبُتُ Ve nasıl sabit olur *(Ne?)* اِسْتِحْقَاقُ الْعِبَادَةِ İbadete hakketmek وَبِاَيِّ الَّذِي هُوَ مَنُوطٌ Ki, o bağlıdır *(Neyle?)* بِوُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığın zorunlu olmasına اِعْتِبَارٍ يَكُونُ Ve hangi itibarla olur *(Ne?)* اِطْلَاقُ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu lafzını kullanmak *(Kime?)* عَلَى الذَّاتِ الْعَدِيمَةِ الْوُجُوبِ وَالْوُجُودِ Vücubu ve vücudu olmayan zata (اَيُّهَا الْمَحْدُومُ) Ey mahdum! اَنَّ جَوَابَ هٰذِهِ الْاَسْئِلَةِ Bu soruların cevabı مُنْدَرِجٌ بِالتَّفْصِيلِ Tafsilatlı bir şekilde yer almaktadır *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِي İkinci cildin mektuplarından bir mektupta (3. mektup) وَالظَّاهِرُ Zahir olan şudur ki, اَنَّهُ مُحَرَّرٌ O yazılmıştır *(Neyle?)* بِاسْمِ وَاحِدٍ مِنْ اَوْلَادِ الْفَقِيرِ Bu fakirin çocuklarından birinin adına فَاِنْ Eğer onu mütalaa ederseniz طَالَعْتُمُوهُ لَعَلَّكُمْ تَحْتَظُونَ بِهِ Umulur ki ondan nasip alırsınız وَبِالْجُمْلَةِ Özetle, يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ Olması mümkündür *(Neyin?)* مَاهِيَّةُ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ

Vacip Teâlâ'nın mahiyetinin (Ne olması mümkündür:) مَوْجُودَةً بِنَفْسِهَا Bi nefsihi mevcut لاَ بِالْوُجُودِ Vücut ile değil وَاِطْلاَقُ الْوُجُوبِ Ve vücubun kullanılması (Neyi:) عَلَى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazrete يَكُونُ مِنْ قَبِيلِ مُنْتَزِعَاتِ الْعَقْلِ Aklın çıkardığı şeyler kabilinden olur بَلْ لِلّٰهِ الْمَثَلُ الاَعْلَى Bilakis 'En yüce misal Allah'a aittir' وَكَمَا اَنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ Nasıl ki varlığı zorunlu olması مِنْ قَبِيلِ الْمُنْتَزِعَاتِ Aklın çıkardığı şeyler kabilindense اِمْتِنَاعُ الْعَدَمِ Ademin imkansızlığı da (Nereden:) فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ سُلْطَانُهَا Saltanatı yüce bu hazrette (Nelerdir:) مِنَ الْمُنْتَزِعَاتِ Aklın çıkardığı şeylerdendir وَكَمَا اَنَّ الذَّاتَ الْبَحْتَ Ve nasıl ki sırf zat لَيْسَتْ فِيهَا نِسْبَةُ وُجُوبِ الْوُجُودِ Onda varlığın zorunlu olma nispeti yoksa لَيْسَتْ فِيهَا اَيْضًا نِسْبَةُ اِمْتِنَاعِ الْعَدَمِ Onda ademin imkansızlığı nispeti de yoktur وَحَيْثُ ظَهَرَتْ Ve zuhur ettiği için (Ne:) وُجُوبُ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olma nispeti حَصَلَتْ Hasıl olmuştur (Ne:) نِسْبَةُ اِمْتِنَاعِ الْعَدَمِ Ademin imkansızlığı nispeti الَّذِى هُوَ مُقَابِلُهُ Ki o adem vücudun karşıtıdır وَظَهَرَتْ Ve açığa çıkmıştır (Ne:) نِسْبَةُ اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ İbadete layık olma nispeti الَّذِى هُوَ مُتَفَرِّعٌ Ki, o kaynaklanmaktadır (Neden:) عَلَى وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığın zorunlu olmasından كَانَ اللّٰهُ Allah vardı وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْءٌ Onunla beraber bir şey yoktu فَاِذَا ظَهَرَتِ النِّسَبُ وَالاِعْتِبَارَاتُ وَاِنْ كَانَ مِنَ النِّسَبِ Nispet ve itibarlardan olsa da Dolayısıyla nispetler ortaya çıktığında ظَهَرَ التَّقَابُلُ Tekabül de ortaya çıkar وَالسَّلاَمُ اَوَّلاً وَآخِرًا Başta ve sonda selamlar...

15. MEKTUP

١٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسَ عَشَرَ: اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّد نُعْمَانَ فِى بَيَانِ اَنَّ لَذَّةَ ايلاَمِ الْمَحْبُوبِ اَلَذُّ وَاَجْلَى فِى نَظَرِ الْمُحِبِّ مِنْ لَذَّةِ انْعَامِه ﴾

اَلْحَمْدُ لله وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِه الَّذِينَ اصْطَفَى لِيَكُنْ مَعْلُومَ الْاَخِ السَّيِّد مُحَمَّد نُعْمَانَ اَنَّهُ صَارَ مَفْهُومًا اَنَّ الْاَحْبَابَ النَّاصِحِينَ كُلَّمَا اجْتَهَدُوا فِى التَّشَبُّث بِاَسْبَابِ الْخَلاَصِ لَمْ يَكُنْ نَافِعًا اَلْخَيْرُ فِيمَا صَنَعَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ فَحَدَثَ مِنْ هَذَا الْاَمْرِ نَوْعُ حُزْنٍ بِمُقْتَضَى الْبَشَرِيَّة وَظَهَرَ ضِيقُ الصَّدْرِ ثُمَّ بَعْدَ زَمَانٍ تَبَدَّلَ الْحُزْنُ وَضِيقُ الصَّدْرِ بِفَضْلِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ بِالْفَرَحِ وَشَرْحِ الصَّدْرِ وَعَلِمْتُ بِيَقِينٍ خَاصٍّ اَنَّ مُرَادَ هَذِه الْجَمَاعَة الَّذِينَ فِى صَدَدِ الْايذَاءِ لَوْ كَانَ مُوَافِقًا لِمُرَادِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ لاَ مَعْنَى لِـلاسْتِكْرَاه وَضِيقِ الصَّدْرِ بَلْ هُوَ مُنَافٍ لِدَعْوَى الْمَحَبَّة فَاِنَّ ايلاَمَ الْمَحْبُوب مِثْلَ انْعَامِه مَحْبُوبٌ لِلْمُحِبِّ وَمَرْغُوبٌ فِيه لَهُ كَمَا اَنَّ الْمُحِبَّ يَلْتَذُّ بِانْعَامِه يَلْتَذُّ أَيْضًا بِايلاَمِه بَلْ يَجِدُ اللَّذَّةَ فِى ايلاَمِه اَكْثَرَ لِكَوْنِه مُبَرَّأً مِنْ شَائِبَة حَظِّ النَّفْسِ وَمُرَادِهَا وَحَيْثُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ جَمِيلٌ مُطْلَقٌ فَاِذَا اَرَادَ ايذَاءَ شَخْصٍ تَكُونُ اِرَادَتُهُ تَعَالَى بِعِنَايَتِه سُبْحَانَهُ فِى نَظَرِ ذَلِكَ الشَّخْصِ جَمِيلَةً اَلْبَتَّةَ بَلْ تَكُونُ سَبَبًا لِـلاِلْتِذَاذِ وَحَيْثُ اَنَّ مُرَادَ هَذِه الْجَمَاعَة مُوَافِقٌ لِمُرَادِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَرَوْزَنَةٌ لِمُرَادِه تَعَالَى فَمُرَادُهُمْ أَيْضًا مُسْتَحْسَنٌ فِى النَّظَرِ وَمُوجِبٌ لِـلاِلْتِذَاذِ وَفِعْلُ الشَّخْصِ الَّذِى هُوَ مَظْهَرٌ لِفِعْلِ الْمَحْبُوب مَحْبُوبٌ أَيْضًا كَنَفْسِ فِعْلِ الْمَحْبُوب وَذَلِكَ الشَّخْصُ الْفَاعِلُ أَيْضًا يَظْهَرُ فِى نَظَرِ الْمُحِبِّ بِهَذِه الْعَلاَقَة مَحْبُوبًا وَالْعَجَبُ اَنَّ الْجَفَاءَ كُلَّمَا يُتَصَوَّرُ مِنْ ذَلِكَ الشَّخْصِ اَزْيَدَ يَظْهَرُ فِى نَظَرِ الْمُحِبِّ اَحْسَنَ وَاَمْجَدَ لِكَوْنِ اِرَائَتِه لِصُورَة غَضَبِ الْمَحْبُوب اَكْثَرَ وَاَزْيَدَ وَاَمْرُ وَالِهِى هَذَا الطَّرِيقِ مَقْلُوبٌ وَمَعْكُوسٌ وَاِرَادَةُ السُّوءِ لِذَاكَ الشَّخْصِ وَاِسَاءَتُهُ مُنَافِيَةٌ لِمَحَبَّة الْمَحْبُوب فَاِنَّ ذَلِكَ الشَّخْصَ لَيْسَ بِازْيَدَ فِى ذَلِكَ مِنْ اَنْ يَكُونَ مِرْآةً لِفِعْلِ الْمَحْبُوب وَالَّذِينَ هُمْ فِى صَدَدِ الْايذَاءِ يَظْهَرُونَ فِى النَّظَرِ مَحْبُوبِينَ بِالنِّسْبَة اِلَى سَائِرِ الْخَلاَئِقِ فَلْيَزُلِ الْاِخْوَانُ ضِيقَ الصَّدْرِ عَنْ اَنْفُسِهِمْ وَلاَ يَحْقِدُوا عَلَى الَّذِينَ فِى صَدَدِ الْايذَاءِ بَلْ يَنْبَغِى اَنْ يَكُونُوا مُتَلَذِّذِينَ بِفِعْلِهِمْ نَعَمْ حَيْثُ كُنَّا مَأْمُورِينَ بِالدُّعَاءِ وَالْحَقُّ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ الدُّعَاءَ وَالْاِلْتِجَاءَ وَالتَّضَرُّعَ وَالْاِبْتِهَالَ

يَنْبَغِى الدُّعَاءُ لِدَفْعِ الْبَلِيَّةِ وَسُؤَالُ الْعَفْوِ وَالْعَافِيَةِ وَاِنَّمَا قُلْتُ مِرْآةُ صُورَةِ الْغَضَبِ فَاِنَّ حَقِيقَةَ الْغَضَبِ نَصِيبُ الْاَعْدَاءِ وَصُورَةُ الْغَضَبِ مَعَ الْاَحِبَّاءِ عَيْنُ الرَّحْمَةِ فِى الْحَقِيقَةِ وَكَمْ مِنْ مَنَافِعَ لِمُحِبٍّ اُودِعَتْ فِى صُورَةِ الْغَضَبِ هَذِهِ لاَ يُمْكِنُ شَرْحُهُ وَاَيْضًا فِى صُورَةِ الْغَضَبِ الَّتِى اُعْطِيَهَا الْاَحِبَّاءُ هَلاَكُ الْمُنْكِرِينَ وَهِىَ بَاعِثَةٌ عَلَى ابْتِلاَئِهِمْ وَلَعَلَّكُمْ عَلِمْتُمْ مَعْنَى عِبَارَةِ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِىِّ قُدِّسَ سِرُّهُ حَيْثُ قَالَ "لاَ هِمَّةَ لِلْعَارِفِ" يَعْنِى اَنَّ الْهِمَّةَ الَّتِى يُقْصَدُ بِهَا دَفْعُ الْبَلِيَّةِ مَسْلُوبَةٌ عَنِ الْعَارِفِ فَاِنَّ الْعَارِفَ اِذَا رَاَى الْبَلِيَّةَ مِنَ الْمَحْبُوبِ وَتَيَقَّنَ اَنَّهَا مُرَادُهُ كَيْفَ يَصْرِفُ هِمَّتَهُ لِدَفْعِهَا وَكَيْفَ يُرِيدُ رَفْعَهَا وَاَنَّهُ وَاِنْ اَجْرَى دُعَاءَ الدَّفْعِ عَلَى لِسَانِهِ بِحَسَبِ الصُّورَةِ لاِمْتِثَالِ الْاَمْرِ بِالدُّعَاءِ وَلَكِنَّهُ لاَ يُرِيدُ شَيْئًا فِى الْحَقِيقَةِ بَلْ هُوَ مُلْتَذٌّ بِكُلِّمَا يُصِيبُهُ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir. Seven kimse nazarında sevgilinin cefasının sefasından daha değerli olduğu hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlere selam olsun. İyiliğimizi düşünen dostlarımız bizim kurtulmamız için ne kadar çaba sarf ederlerse etsinler, bunların hiçbirisi sonuç vermeyecektir. Hayır Allah'ın takdir ettiğindedir. Beşer olmamız itibarıyla ilk zamanlar bu işten dolayı bir nebze sıkıntı yaşamıştık; fakat sonraları Allah'ın lütfüyle sıkıntının yerini ferahlık aldı. Artık kesin olarak biliyorum ki, bize eziyet veren bu insanların isteği Allah'ın isteğine uyuyorsa bundan sıkılıp rahatsız olmanın bir anlamı yok. Üstelik bu Allah'a olan muhabbete de aykırıdır. Zira sevenin gözünde, sevgilinin cefası da tıpkı sefası gibi sevimlidir. Seven kimse sevgilinin gülücüğünden hoşlandığı gibi onun öfkesinden de hoşlanır. Hatta öfkesinden daha fazla hoşlanır; çünkü onun öfkesinde seven kimsenin nefsinin hazzı bulunmamaktadır.

Hak Sübhânehû mutlak anlamda güzel olduğuna göre, o bir kimsenin cefasını dilemişse, onun bu dileği o kimsenin gözünde kendisi gibi güzeldir ve o kimsenin mutluluğuna vesiledir. Ehlullahın muradı Allah'ın muradına tabidir, bu durumda onların muradı da güzeldir ve bizim için mutluluk sebebidir. Sevgilinin işi nasıl güzelse, onun işinin zuhur etmesini sağlayan kulların işleri de güzeldir. Bu bakımdan işi yapan kullar da seven kimsenin nazarında sevimli olmuş olurlar. Ne ilginçtir ki, sevgilinin gazabının suretini yansıttığı için kulla-

rın cefası arttıkça sevgilinin gözünde daha da güzelleşiyor. Bu yolun ölçüleri terstir. Bize eziyet eden şahsa kötülük düşünmemiz sevgiliye olan muhabbetimizle bağdaşmaz. Zira bu şahıs gerçekte sevgilinin fiilini bize yansıtan bir aynadan başka bir şey değildir. Bu bakımdan eziyet edenler diğerlerine göre bizim nazarımızda sevimlidirler. Şu halde kardeşlerimiz boş yere sıkılmasınlar, eziyet edenlere karşı bir kötülük düşünmesinler. Aksine bu durumdan mutlu olsunlar. Tabi bu arada dua etmeyi ihmal etmesinler. Çünkü bizler Allah'a dua etmekle mükellefiz. Allah Sübhânehû dua etmemizden, kendisine sığınıp yalvarmamızdan hoşnut olur. Belaların kalkması için dua etmeli ve Allah'tan af ve afiyet dilemeliyiz.

Yukarıda, kendilerinden eziyet gördüğümüz kimselerin, bize Allah'ın gazabının suretini yansıtan aynalar olduğunu ifade ettim. Bu ifademde Allah'ın gazabı yerine gazabının suretini kelimesini kullanmayı tercih ettim. Zira Allah'ın gazabı onun düşmanlarına mahsustur. Sureta gazap ise sevenlere mahsustur ve hakikatte onlar için rahmetten başka bir şey değildir. Seven kimse için hazırlanmış nice makamlar vardır ki bunlar sevgilinin sureta gazabında gizlidir. Ne var ki bunları açıklamamız mümkün değildir. Ayrıca sevenlere tecelli eden sureta gazapta inkarcıların helakı vardır. Zira bu durum onları korkunç bir imtihanla baş başa bırakır. Şeyh Muhyiddin İbn-i Arabi'nin "arifin isteği olmaz" sözünü hatırlayın. Yani arif kul üzerinden bir belanın kalkması yönünde bir isteğe sahip olamaz. Arif kul, sevgiliden gelen belanın onun arzusu doğrultusunda gerçekleştiğine kanaat getirdiğinde artık o belanın kalkmasını nasıl isteyebilir! O diliyle belanın kalkması için dua etse bile bu sadece dua ile ilgili emre itaat içindir. Yoksa hakikatte velinin bir isteği olması şöyle dursun, o bu halinden memnundur.

Selam hidayete tabi olan kimselerin üzerine olsun...

KELİME ANLAMI

15. اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسَ عَشَرَ **On beşinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّدْ نُعْمَانَ **Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ لَذَّةَ اِيلَامِ الْمَحْبُوبِ **Sevgilinin elem vermesindeki lezzet** *(Nedir?)* اَلَذُّ وَاَجْلَى **Daha büyük ve lezzetlidir** *(Nereden?)* فِى نَظَرِ الْمُحِبِّ **Sevenin nazarında** *(Neden?)* مِنْ لَذَّةِ اِنْعَامِه **Nimet vermesinin lezzetinden**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun
أَنَّهُ Muhammed Numan kardeşimin malumu olsun ki, لِيَكُنْ مَعْلُومَ الْاَخِ السَّيِّدِ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ
كُلَّمَا اجْتَهَدُوا Ne kadar çalışsalar da (Neyle?) فِي التَّشَبُّثِ Girişmeye (Neye?) بِاَسْبَابِ الْخَلَاصِ (Hapishaneden)
kurtulmam için gerekli sebeplere لَمْ يَكُنْ نَافِعًا Faydası olmadı سُبْحَانَهُ اللّٰهُ الْخَيْرُ فِيمَا صَنَعَهُ
Hayır Allah'ın yaptığındadır فَحَدَثَ مِنْ هٰذَا الْاَمْرِ Böylece bu işten sebep açığa çıktı
وَظَهَرَ ضِيقُ Bir çeşit hüzün (Ne?) نَوْعُ حُزْنٍ Beşeriyet gereğince (Ne gereğince?) بِمُقْتَضَى الْبَشَرِيَّةِ
الصَّدْرِ Ve göğüs daralması zahir olur ثُمَّ بَعْدَ زَمَانٍ Bir müddet sonra تَبَدَّلَ الْحُزْنُ وَضِيقُ
الصَّدْرِ Hüzün ve göğüs darlığı döndü (Ne ile?) بِفَضْلِ اللّٰهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah-
'ın fazlı ile (Neye döndü?) بِالْفَرَحِ وَشَرْحِ الصَّدْرِ Sevinç ve iç ferahlığına وَعَلِمْتُ بِيَقِينٍ خَاصٍّ
Özel bir yakinle bildim ki, اَنَّ مُرَادَ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ Bu cemaatin muradı الَّذِينَ فِي صَدَدِ الْايذَاءِ
Ki onlar eziyet verme niyetindedirler لَوْ كَانَ مُوَافِقًا لِمُرَادِ الْحَقِّ Eğer Allah'ın muradına
muvafık olursa جَلَّ شَأْنُهُ Onun şanı yücedir لَا مَعْنَى Anlamı yoktur (Neyin?) لِلْاِسْتِكْرَاهِ
Hoşlanmamanın وَضِيقِ الصَّدْرِ Ve göğsün daralmasının بَلْ هُوَ مُنَافٍ لِدَعْوَى الْمَحَبَّةِ Bila-
kis bu muhabbet davasına zıttır فَاِنَّ اِيلَامَ الْمَحْبُوبِ Zira sevgilinin elem vermesi (Ne gibi?)
مِثْلَ الْاِنْعَامِ Nimet vermesi gibi (Nedir?) مَحْبُوبٌ لِلْمُحِبِّ Sevene sevimli لَهُ وَمَرْغُوبٌ فِيهِ Ve
onun rağbet ettiğidir كَمَا اَنَّ الْمُحِبَّ يَلْتَذُّ بِالْاِنْعَامِ Nasıl ki seven (Allah'ın) nimet verme-
siyle lezzetleniyorsa يَلْتَذُّ اَيْضًا بِاِيلَامِهِ Elem vermesiyle de lezzetlenir بَلْ يَجِدُ اللَّذَّةَ فِي
اِيلَامِهِ Bilakis elem vermesindeki lezzeti bulur (Ne bulur?) اَكْثَرَ Daha fazla (Niçin?) لِكَوْنِهِ مُبَرًّا
Beri olduğu için (Neden?) مِنْ شَائِبَةِ حَظِّ النَّفْسِ وَمُرَادِهَا Nefsin istek ve arzusu şaibesinden
وَحَيْثُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Ve mademki Hak Subhânehu جَمِيلٌ مُطْلَقٌ Mutlak güzeldir
فَاِذَا تَكُونُ اِرَادَتُهُ تَعَالَى اَرَادَ اِيذَاءَ شَخْصٍ Öyleyse bir şahsın eziyet görmesini dilerse Yüce
Allah'ın bu dileği olur (Ne ile?) سُبْحَانَهُ بِعِنَايَتِهِ Subhân Allah'ın yardımıyla (Nerede olur?) فِي
نَظَرِ ذٰلِكَ الشَّخْصِ O şahsın nazarında (Ne olur?) جَمِيلَةً الْبَتَّةَ Elbette güzel olur بَلْ تَكُونُ سَبَبًا
لِلْاِلْتِذَاذِ Bilakis lezzet almaya sebep olur وَحَيْثُ اَنَّ مُرَادَ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ Ve mademki bu
cemaatin muradı مُوَافِقٌ لِمُرَادِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın muradına muvafıktır وَرَوْزَنَةٌ لِمُرَادِهِ
تَعَالَى Ve onun muradına açılan küçük bir penceredir فَمُرَادُهُمْ اَيْضًا Öyleyse onların-

muradı da مُسْتَحْسَنٌ فِى النَّظَرِ Göze hoştur وَمُوجِبٌ لِـلْالْتِذَاذِ Ve lezzet almayı gerektirir
الَّذِى هُوَ مَظْهَرٌ لِفِعْلِ الْمَحْبُوبِ Bir şahsın fiili وَفِعْلُ الشَّخْصِ Ki o sevgilinin fiilinin
mazharıdır *(O kişinin fiili nedir?)* مَحْبُوبٌ أَيْضًا O da sevgilidir *(Ne gibi?)* كَنَفْسِ فِعْلِ الْمَحْبُوبِ
Sevgilinin işinin kendisi gibi وَذَلِكَ الشَّخْصُ الْفَاعِلُ أَيْضًا Bu fail olan şahıs da *(Nedir?)* يَظْهَرُ
فِى نَظَرِ الْمُحِبِّ Sevenin nazarında zahir olur *(Ne sebebiyle?)* بِهَذِهِ الْعَلَاقَةِ Bu alaka sebebiyle
(Nasıl zahir olur?) مَحْبُوبًا وَالْعَجَبُ Sevgili olarak Ne acayiptir ki, اَنَّ الْجَفَاءَ كُلَّمَا يُتَصَوَّرُ Cefa
her düşünüldüğünde *(Kimden?)* مِنْ ذَلِكَ الشَّخْصِ Bu şahıstan *(Nasıl?)* اَزْيَدَ Daha çok يَظْهَرُ فِى
نَظَرِ الْمُحِبِّ Sevenin gözünde zahir olur *(Nasıl?)* اَحْسَنَ Daha güzel وَاَمْجَدَ Ve daha asil
(Niçin?) لِكَوْنِ ارَائَتِهِ Göstermesi olduğu için *(Neyi göstermesi?)* لِصُورَةِ غَضَبِ الْمَحْبُوبِ Sevgili-
nin gazabının suretini (göstermesi) *(Ne olduğu için?)* اَكْثَرَ وَازْيَدَ Daha çok ve fazla وَاَمْرُ
وَالِهِى هَذَا الطَّرِيقِ Bu yolun tutkunlarının işi *(Nedir?)* مَقْلُوبٌ وَمَعْكُوسٌ Tersine ve aksinedir
وَاِرَادَةُ السُّوءِ لِذَاكَ الشَّخْصِ Bu şahsın kötülüğünü istemek وَاِسَاءَتُهُ Ve ona kötülük yap-
mak *(Nedir?)* مُنَافِيَةٌ لِمَحَبَّةِ الْمَحْبُوبِ Sevgiliye olan sevgiye zıttır فَاِنَّ ذَلِكَ الشَّخْصَ Çünkü
bu şahıs *(Nedir?)* لَيْسَ بِازْيَدَ فِى ذَلِكَ Bu hususta daha fazla değildir *(Neden?)* مِنْ اَنْ يَكُونَ
مِرْآةً Ayna olmaktan *(Neye?)* لِفِعْلِ الْمَحْبُوبِ Sevenin fiiline وَالَّذِينَ هُمْ فِى صَدَدِ الْاِيذَاءِ O
kimseler ki eziyet verme niyetindeler يَظْهَرُونَ فِى النَّظَرِ Göze görünmektedirler *(Nasıl?)*
مَحْبُوبِينَ Sevgili olarak *(Kime nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى سَائِرِ الْخَلَائِقِ Diğer mahlukata nispetle
فَلْيَزِلِ الْاِخْوَانُ Dolayısıyla ihvanımız gidersin *(Neyi?)* ضِيقَ الصَّدْرِ Göğüs darlığını *(Neden?)*
عَلَى الَّذِينَ فِى صَدَدِ Nefislerinden عَنْ اَنْفُسِهِمْ وَلَا يَحْقِدُوا Ve kin beslemesinler *(Kime?)*
الْاِيذَاءِ Eziyet verme niyetinde olanlara بَلْ يَنْبَغِى اَنْ يَكُونُوا Bilakis olmaları lazımdır *(Ne?)*
نَعَمْ حَيْثُ كُنَّا مَأْمُورِينَ بِالدُّعَاءِ Onların işleriyle lezzetlenir مُتَلَذِّذِينَ بِفِعْلِهِمْ Evet! Dua ile
memur olduğumuz için وَالْحَقُّ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ Ve Hak Teâlâ da sevdiği için *(Neyi?)* لِلدُّعَاءِ
يَنْبَغِى الدُّعَاءُ لِدَفْعِ الْبَلِيَّةِ Duayı, sığınmayı, yalvarıp yakarmayı وَالْاِلْتِجَاءَ وَالتَّضَرُّعَ وَالْاِبْتِهَالَ
Belanın defi için dua lazımdır وَسُؤَالُ الْعَفْوِ وَالْعَافِيَةِ Af ve afiyet istemek de lazımdır
فَاِنَّ حَقِيقَةَ الْغَضَبِ Ben gazabın suretinin aynası dedim وَاِنَّمَا قُلْتُ مِرْآةُ صُورَةِ الْغَضَبِ
Çünkü gazabın hakikati *(Nedir?)* نَصِيبُ الْاَعْدَاءِ Düşmanların nasibidir وَصُورَةُ الْغَضَبِ مَعَ
الْاَحِبَّاءِ Gazabın sevgililerle olan sureti *(Nedir?)* عَيْنُ الرَّحْمَةِ فِى الْحَقِيقَةِ Hakikatte rahmetin-

ta kendisidir وَكَمْ مِنْ مَنَافِعَ لِمُحِبٍّ Seven için nice menfaatler vardır ki, اُودِعَتْ Konulmuştur *(Nereye?)* فِي صُورَةِ الْغَضَبِ هَذِهِ Bu gazap suretine لاَ يُمْكِنُ شَرْحُهُ Açıklaması mümkün değildir وَأَيْضًا فِي صُورَةِ الْغَضَبِ Ve de gazabın suretinde vardır الَّتِي وَهِيَ Ki o sevgililere verilmiştir *(Ne vardır?)* اُعْطِيَهَا الْاَحِبَّاءُ İnkarcıların helaki هَلاَكُ الْمُنْكِرِينَ O da onları imtihana götürür بَاعِثَةٌ عَلَى ابْتِلاَئِهِمْ Belki de siz bildiniz *(Neyi?)* وَلَعَلَّكُمْ عَلِمْتُمْ Şeyh Muhyiddin İbni Arabi'nin (k.s.) مَعْنَى عِبَارَةِ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ ibaresinin manasını حَيْثُ قَالَ لاَ هِمَّةَ لِلْعَارِفِ Şöyle ki o: 'Arifin himmeti yoktur' demişti يَعْنِي اَنَّ الْهِمَّةَ الَّتِي يُقْصَدُ بِهَا Yani, kendisiyle kastedilen himmet *(Ne kastedilen?)* دَفْعُ الْبَلِيَّةِ Belanın defi *(Nedir?)* فَاِنَّ الْعَارِفَ مَسْلُوبَةٌ عَنِ الْعَارِفِ Ariften alınmıştır Zira arif اِذَا رَأَى الْبَلِيَّةَ Belayı sevgiliden gördüğü zaman مِنَ الْمَحْبُوبِ وَتَيَقَّنَ اَنَّهَا مُرَادُهُ Ve o belanın onun muradı olduğuna inandığında Nasıl himmetini onu defetmeye كَيْفَ يَصْرِفُ هِمَّتَهُ لِدَفْعِهَا yöneltir? وَكَيْفَ يُرِيدُ رَفْعَهَا Ve nasıl onu kaldırmayı ister? وَاَنَّهُ وَاِنْ اَجْرَى دُعَاءَ الدَّفْعِ Ve defedilmesi için dua geçirse de *(Neden?)* عَلَى لِسَانِهِ Dilinden *(Nasıl?)* بِحَسَبِ الصُّورَةِ Görünüşte *(Niçin?)* وَلَكِنَّهُ لاَ يُرِيدُ شَيْئًا فِي الْحَقِيقَةِ لِامْتِثَالِ الْاَمْرِ بِالدُّعَاءِ Dua emrine uymak için Ancak o hakikatte bir şey istemez بَلْ هُوَ مُلْتَذٌّ Bilakis o lezzet alır *(Ne ile?)* بِكُلِّمَا يُصِيبُهُ Kendisine isabet eden her şeyle وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tâbi olana selam olsun...

16. MEKTUP

١٦- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسَ عَشَرَ: اِلَى مَوْلاَنَا اَحْمَدَ الدِّيْنِيِّ فِي بَيَانِ سِرِّ عَدَمِ اطِّلاَعِ السَّالِكِ عَلَى اَحْوَالِهِ وَمُشَاهَدَتِهَا فِي مَرَايَا الْمُسْتَرْشِدِينَ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَصَلَ اَلْمَكْتُوبُ الشَّرِيفُ وَذَكَرْتُمْ فِيهِ بِاَنِّي لاَ اَجِدُ فِي نَفْسِي شَيْئًا مِنْ اَحْوَالِ هَذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ وَمَوَاجِيدِهِمْ وَعُلُومِهِمْ وَمَعَارِفِهِمْ وَمَعَ ذَلِكَ كُنْتُ عَلَّمْتُ الطَّالِبِيْنَ الطَّرِيقَةَ فَتَأَثَّرًا تَأَثُّرًا كَثِيرًا وَظَهَرَتْ مِنْهُمَا اَحْوَالٌ غَرِيبَةٌ فَمَا يَكُونُ وَجْهُ ذَلِكَ (اِعْلَمْ) اَنَّ الاَحْوَالَ الَّتِي ظَهَرَتْ مِنْ ذَيْنِكَ الشَّخْصَيْنِ كَانَتْ مِنْ عَكْسِ اَحْوَالِكُمْ ظَهَرَ فِي مَرَايَا اسْتِعْدَادِهِمَا وَلَمَّا كَانَا صَاحِبَيْ عِلْمٍ عَرَفَا اَحْوَالَهُمَا وَدَلاَّكُمْ أَيْضًا عَلَى الْعِلْمِ بِحُصُولِ الْحَالِ الْمَسْتُورِ كَمِرْآةٍ تَدُلُّ عَلَى كَمَالاَتٍ خَفِيَّةٍ فِي الْاِنْسَانِ وَتُظْهِرُ مَحَاسِنَهُ الْمَكْنُونَةَ الْمَقْصُودُ حُصُولُ الاَحْوَالِ وَالْعِلْمُ بِالاَحْوَالِ دَوْلَةٌ اُخْرَى يُعْطَى جَمْعٌ هَذَا الْعِلْمَ وَجَمْعٌ آخَرُ لاَ يُعْطَاهُ وَمَعَ ذَلِكَ يَكُونُ كِلاَهُمَا مِنْ اَرْبَابِ الْوَلاَيَةِ وَمُتَسَاوِيَيْنِ فِي الْقُرْبِ "فَمِنَّا مَنْ عَلِمَ وَمِنَّا مَنْ جَهِلَ" مِنْ كَلاَمِ هَذِهِ الطَّائِفَةِ يَنْبَغِي اَنْ لاَ يَكُونَ مَحْزُونًا وَمُتَأَلِّمًا مِنْ عَدَمِ الْعِلْمِ بِالاَحْوَالِ وَيَنْبَغِي السَّعْيُ حَتَّى يَحْصُلَ الاَحْوَالُ بَلْ حَتَّى يَحْصُلَ الْوُصُولُ اِلَى مُحَوِّلِ الاَحْوَالِ تَجَاوُزًا مِنَ الاَحْوَالِ فَاِنْ لَمْ يَحْصُلِ الْعِلْمُ بِالاَحْوَالِ بِلاَ تَوَسُّطِ الْمُسْتَرْشِدِينَ يَنْبَغِي اَنْ يَقْنَعَ بِمُطَالَعَتِهَا فِي مَرَايَاهُمْ وَاَنْ يَكُونَ مُحْتَظًّا مِنْ طَرِيقِ الْمَظَاهِرِ وَلْيَحْصُلِ الاَحْوَالُ فَاِنْ لَمْ يَتَيَسَّرِ الْعِلْمُ بِالاَحْوَالِ بِلاَ تَوَسُّطٍ فَعَسَاهُ اَنْ يَحْصُلَ بِتَوَسُّطِ (وَكَتَبْتُمْ) أَيْضًا اَنَّ دَوَامَ الْحُضُورِ عِبَارَةٌ عَنْ اَيِّ شَيْءٍ وَكَثِيرًامَّا يُحَسُّ ذُهُولُ الْقَلْبِ عَنْ هَذَا الْحُضُورِ فِي بَعْضِ الْمَشَاغِلِ فَيَنْبَغِي تَشْخِيصُ الْحُضُورِ وَدَوَامِ الْحُضُورِ (اِعْلَمْ) اَنَّ الْحُضُورَ عِبَارَةٌ عَنْ حُضُورِ الْبَاطِنِ مَعَ جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ شَبِيهٌ بِالْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ الَّذِي الدَّوَامُ لاَزِمُهُ هَلْ سَمِعْتَ اَحَدًا اَنَّهُ غَفَلَ عَنْ نَفْسِهِ فِي وَقْتٍ مِنَ الاَوْقَاتِ وَذَهَلَ وَالْغَفْلَةُ وَالذُّهُولُ اِنَّمَا يُتَصَوَّرَانِ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ لِوُجُودِ الْمُغَايَرَةِ فِي الْبَيْنِ وَفِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ حُضُورٌ فِي حُضُورٍ دَائِمًا وَاِنْ كَانَ الاَبَلَهُ فِي

جَهْلٍ مِنْ هَذَا الْحُضُورِ وَنُفُورٍ وَبِحُصُولٍ فِي غُرُورٍ فَكَانَ الدَّوَامُ لَازِمًا لِلْحُضُورِ وَالَّذِي لَا دَوَامَ لَهُ فَهُوَ مَيَلَانٌ اِلَى الْمَطْلُوبِ وَلَهُ شَبَاهَةٌ بِالْحُضُورِ الْمَذْكُورِ وَدَوَامُهُ مُتَعَذِّرٌ لِكَوْنِهِ شَبِيهًا بِالْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ الَّذِي هُوَ قَلِيلُ النَّصِيبِ مِنَ الدَّوَامِ "وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰي" وَاِطْلَاقُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى اِنَّمَا هُوَ عَلَى سَبِيلِ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْظِيرِ فَاِنَّهُ تَعَالَى اِذَا كَانَ اَقْرَبَ اِلَى الْاِنْسَانِ مِنْ نَفْسِهِ يَكُونُ خَارِجًا عَنْ حِيطَةِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ وَالْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَاِنْ عَجَزَ اَرْبَابُ الْمَعْقُولِ عَنْ تَصَوُّرِهِ وَلَمْ يَجِدُوا اَقْرَبَ مِنْ اَنْفُسِهِمْ وَلٰكِنَّ هَذَا الْمَعْنَى وَاضِحٌ عِنْدَ اَرْبَابِ الْعِلْمِ اللَّدُنِيِّ وَحَاصِلٌ بِالسُّهُولَةِ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى "رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا" ثُمَّ لَا يَخْفَى اَنَّ لِاَخِي السَّيِّدِ حُقُوقًا كَثِيرَةً عَلَيْكُمْ وَهُوَ مُتَأَذٍّ لِمَجِيئِكُمْ بِغَيْرِ اِذْنِهِ فَيَنْبَغِي حُضُورُكُمْ فِي مُلَازَمَتِهِ بِلَا تَوَقُّفٍ لِتَلَافِي الْاِيذَاءِ فَاِنْ جِئْتُمْ بِاِذْنِهِ فَلَا مُضَايَقَةَ يَنْبَغِي اَنْ تُعَامِلُوا مُوَافِقًا لِمَرْضَاهُ وَاَنْ تَجِيئُوا بِاِذْنِهِ وَمَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ.

TÜRKÇE ANLAMI

Mevlana Ahmed ed-Deybenî'ye gönderilmiştir. Sûfînin kendi hallerine vakıf olamaması ve kendisini müritler aynasında göremememesinin sırrı hakkındadır.

Allah'a hamd, peygamberlere selam olsun. Mektubunuz elimize ulaştı. Mektubunuzda, bu yüce taifenin manevi hallerinden hiçbir şey hissetmediğiniz halde iki kişiye tarikat talim ettiğinizi ve ikisinin de çok etkilenip garip hallerle karşılaştıklarını ifade ederek bunun sebebini sormuşsun.

Kendilerine tarikat talim ettiğiniz bu iki kimsenin karşılaştığı manevi haller sizin hallerinizin onlara yansımasından ibarettir. Onlar hallerini tespit edebilecek kabiliyete sahip oldukları için bu hali görebilmiş ve sizi de gizli halinizden haberdar etmişlerdir. Bu durum, tıpkı insandaki saklı kemâlâtı yansıtan ve gizli hünerlerini gösteren ayna gibidir. Asıl olması gereken hal sahibi olmaktır. Halleri tespit edebilmek ise başka bir kabiliyettir. Bu kabiliyet bazılarına verildiği halde bazılarına verilmez. Ama buna rağmen her

ikisi de velilik makamına erebilir, eşit oranda Allah'a yakınlık kazanabilir. Bu yüce taifenin "bizden bilen de vardır, bilmeyen de vardır" sözü meşhurdur. Bu sebeple hallerinizi bilememenize üzülmeyin. Hallerin gerçekleşmesi için; hatta halleri de aşarak sürekli halleri değiştiren Allah'a ulaşmak için çalışmalısınız. Her ne kadar hallerinizi doğrudan göremeseniz de, müritleriniz aracılığıyla hallerinizi takip etmeniz ve bu yolla hallerinizden haz duymanız size kafidir. Önemli olan hal sahibi olmanızdır; onu doğrudan gözleseniz de gözlemeseniz de bir şey değişmez.

Mektubunuzda, devamlı huzur halinin ne olduğunu sormuş ve bazen işlerin yoğunluğuyla huzur halini kaybettiğinizi, dolayısıyla huzur halini ve bu halin devamının ne olduğunu iyi tespit etmek istediğinizi yazmışsınız.

Huzur insanın kalbinin Hak Sübhânehû'yle birlikte olmasıdır. Bu hal huzûrî ilme benzerlik arz eder. Nitekim bu halin devamlılığı söz konusu ilmin gereği olmaktadır. Sen, bir an olsun kendini unutan birini duydun mu? Unutmak ve gafil olmak husûlî ilimde söz konusu olan hallerdir. Çünkü husuli ilimde bilenle bilinen ayrı şeylerdir. Huzûrî ilimde ise daima huzur (birlik) içinde huzur vardır. Ahmak kimselerin bu huzur halini hissetmemesi ve husûlî ilimle avunması bu hakikati değiştirmez. Dolayısıyla devamlılık bu huzur halinin gereğidir. Devamlı olmayan hal huzur hali değil, matluba meyildir. Matluba meyil hali de huzur haline benzer; fakat bu hal, süreklilikten nasibi az olan husûlî ilme benzediği için devamlı olması mümkün değildir. En güzel misal Allah'a aittir.

Burada gerek huzuri ilmi gerekse husuli ilmi Allah için kullanmamız sadece bir benzetme ve mecaz kabilindendir. Allah insana insanın kendisinden daha yakın olduğuna göre, arif kulun onunla ilişkisini anlatmak için husuli ilim kavramı yetmediği gibi huzuri ilim kavramı da yetmez. Aklî ilimlerle meşgul olan kimseler Allah'ın insana olan yakınlığını anlatmak için insanın kendi özünden daha yakın bir şey bulamadığı için bu kavramları kullanmak zorundadır. Akli ilimlerle uğraşanlar bu manayı tasavvur etmekten aciz kalsa da ilm-i ledün sahipleri nezdinde bu mana gayet açık ve Allah'ın yardımıyla pek kolaydır.

"Rabbimiz! Bize tarafından rahmet ver ve bize, (şu) durumumuzdan bir kurtuluş yolu hazırla! demişlerdi."[165]

[165] Kehf, 10.

Seyyid kardeşimizin sizin üzerinizde çok hakkı vardır. Onun izni olmadan gelmenize alınmış. Hiç vakit kaybetmeden yanına gidip özür dilemelisiniz. Eğer iznini alıp da geldiyseniz bir sıkıntı yok. Onun hatırını gözetmenizi ve geleceğiniz zaman kendisinden izin almanızı istiyorum.

Bundan daha fazla ne yazayım?

KELİME ANLAMI

16. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسَ عَشَرَ **On altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى مَوْلَانَا اَحْمَدَ الدَّيْنِيِّ **Mevlana Ahmed Deybeni'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ سِرِّ عَدَمِ اطِّلَاعِ السَّالِكِ **Salikin vakıf olamamasının sırrını beyan hakkındadır** *(Neye vakıf olamamasının?)* عَلَى اَحْوَالِهِ وَمُشَاهَدَتِهَا **Hallerine ve o hallerin müşahedesine** *(Nerede?)* فِي مَرَايَا الْمُسْتَرْشِدِينَ **Müritlerin aynalarında** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَصَلَ اَلْمَكْتُوبُ الشَّرِيفُ Değerli mektup ulaştı وَذَكَرْتُمْ فِيهِ Ve orada zikretmişiniz ki, بِاَنِّي لَا اَجِدُ فِي Ben nefsimde hiçbir şey bulamıyorum *(Neden?)* نَفْسِي شَيْئًا مِنْ اَحْوَالِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ Bu yüce taifenin hallerinden وَمَوَاجِيدِهِمْ وَعُلُومِهِمْ وَمَعَارِفِهِمْ Vecd, ilim ve marifetlerinden وَمَعَ ذٰلِكَ Ve bununla beraber كُنْتُ عَلَّمْتُ Öğretmiştim *(Kime?)* اَلطَّالِبَيْنِ İki tane talebeye *(Neyi öğretmiştim?)* اَلطَّرِيقَةَ Tarikatı فَتَأَثَّرَا تَأَثُّرًا كَثِيرًا Ve çok tesirlenmişlerdi وَظَهَرَتْ مِنْهُمَا Ve o ikisinden zahir olmuştu *(Ne?)* اَنَّ الْاَحْوَالَ اَحْوَالٌ غَرِيبَةٌ Garip haller فَمَا يَكُونُ وَجْهُ ذٰلِكَ Bunun sebebi nedir? (اِعْلَمْ) Bilesin ki,

كَانَتْ مِنْ عَكْسِ Zahir olan haller *(Kimden?)* مِنْ ذَيْنِكَ الشَّخْصَيْنِ Bu iki şahıstan *(Nedir?)* الَّتِي ظَهَرَتْ اَحْوَالِكُمْ Sizin hallerinizin aksindendir ki, ظَهَرَ فِي مَرَايَا اسْتِعْدَادِهِمَا Onların kabiliyet aynalarında zahir olmuştur وَلَمَّا كَانَا صَاحِبَيْ عِلْمٍ Ve o ikisi ilim sahibi olunca عَرَفَا اَحْوَالَهُمَا Hallerini bildiler وَدَلَّاكُمْ اَيْضًا Ve sizi de ulaştırdılar *(Neye?)* عَلَى الْعِلْمِ Bilmeye *(Neyi?)* بِحُصُولِ الْحَالِ الْمَسْتُورِ Gizlice oluşan hali *(Ne gibi?)* كَمِرْآةٍ Bir ayna gibi ki, تَدُلُّ عَلَى كَمَالَاتٍ خَفِيَّةٍ Gizli kemâlâta delalet eder *(Nerdeki?)* فِي الْاِنْسَانِ İnsandaki وَتُظْهِرُ مَحَاسِنَهُ الْمَكْنُونَةَ Ve onun gizli güzelliklerini ortaya çıkarır اَلْمَقْصُودُ حُصُولُ الْاَحْوَالِ Maksat hallerin meydana gelmesidir وَالْعِلْمُ بِالْاَحْوَالِ Halleri bilmekse وَجَمْعٌ آخَرُ لَا يُعْطَى جَمْعٌ هٰذَا الْعِلْمَ Kimilerine bu ilim verilir دَوْلَةٌ اُخْرَى Başka bir devlettir مِنْهُ *(Kimden?)* يُعْطَاهُ Kimilerine de verilmez وَمَعَ ذٰلِكَ يَكُونُ كِلَاهُمَا Bununla beraber ikisi de olur فَمِنَّا مَنْ عَلَمَ اَرْبَابَ الْوَلَايَةِ Velayet erbabından وَمُتَسَاوِيَيْنِ فِي الْقُرْبِ Ve yakınlıkta eşit olurlar

Bizden bilen de vardır وَمِنَّا مَنْ جَهِلَ Bilmeyen de vardır (sözü) (Nedir?) مِنْ كَلَامِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifenin sözlerindendir يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ مَحْزُونًا وَمُتَأَلِّمًا Öyleyse mahzun ve elemli olmamalı (Nedem?) حَتَّى يَحْصُلَ Ve çalışmalı وَيَنْبَغِي السَّعْيُ مِنْ عَدَمِ الْعِلْمِ بِالْاَحْوَالِ Halleri bilmemekten (Kime?) فِي مُحَوِّلِ الْاَحْوَالُ Haller hasıl olana dek بَلْ حَتَّى يَحْصُلَ الْوُصُولُ Hatta ulaşana dek (Nasıl ulaşana kadar?) فَاِنْ لَمْ تَجَاوُزًا مِنَ الْاَحْوَالِ Hallerden geçerek الْاَحْوَالِ Halleri değiştirene (Nasıl?) يَحْصُلِ الْعِلْمُ بِالْاَحْوَالِ Eğer halleri bilmek hasıl olmazsa بِلَا تَوَسُّطِ الْمُسْتَرْشِدِينَ Müritlerin vasıtası olmaksızın يَنْبَغِي اَنْ يَقْنَعَ Yetinmek gerekir (Ne ile?) بِمُطَالَعَتِهَا O halleri gözden geçirmekle (Nerede?) فِي مَرَايَاهُمْ Onların aynalarında وَاَنْ يَكُونَ مُحْتَظًّا Ve haz sahibi olmalıdır (Nedem?) وَلْيَحْصُلِ الْاَحْوَالُ مِنْ طَرِيقِ الْمَظَاهِرِ (Hallerin) mazhar(ı olan müritler) yolundan Haller hasıl olsun da فَاِنْ لَمْ يَتَيَسَّرِ الْعِلْمُ بِالْاَحْوَالِ بِلَا تَوَسُّطٍ Eğer vasıtasız halleri bilmek mümkün olmazsa فَعَسَاهُ اَنْ يَحْصُلَ بِتَوَسُّطٍ Umulur ki o vasıtayla hasıl olur اَيْضًا (وَكَتَبْتُمْ) Yine yazmışsınız ki, اَنَّ وَكَثِيرًا مَا يُحَسُّ دَوَامَ الْحُضُورِ Huzurun devamı عِبَارَةٌ عَنْ اَيِّ شَيْءٍ Hangi şeyden ibarettir? Çoğu kere hissediliyor (Ne?) ذُهُولُ الْقَلْبِ Kalbin gafil olduğu (Nedem?) عَنْ هٰذَا الْحُضُورِ Bu huzurdan (Nerede?) فَيَنْبَغِي تَشْخِيصُ الْحُضُورِ وَدَوَامِ الْحُضُورِ فِي بَعْضِ الْمَشَاغِلِ Bazı meşguliyetlerde Öyleyse huzurun ve devamının belirlenmesi lazımdır (اِعْلَمْ) Bilesin ki, اَنَّ الْحُضُورَ Şüphesiz huzur (Nedir?) عِبَارَةٌ عَنْ حُضُورِ الْبَاطِنِ مَعَ جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ Bâtının huzurundan ibarettir (Ne ile?) سُلْطَانُهُ Şanı yüce Cenab-ı Allah'la beraber شَبِيهٌ بِالْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Bu ilmi huzuriye benzer الَّذِي اَنَّهُ غَفَلَ عَنْ الدَّوَامُ لَازِمُهُ Ki devamlılık onun lazımıdır هَلْ سَمِعْتَ اَحَدًا Sen birini duydun mu ki? نَفْسِهِ O kendinden gafil olmuş فِي وَقْتٍ مِنَ الْاَوْقَاتِ Her hangi bir vakitte وَذَهَلَ Ve (varlığından) dalgınlaşmış وَالْغَفْلَةُ وَالذُّهُولُ Gaflet ve dalgınlık (Nedir?) اِنَّمَا يُتَصَوَّرَانِ Ancak düşünebilirler (Nerede?) لِوُجُودِ الْمُغَايَرَةِ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ İlmi husulide (Niçin?) بَيْنَ Arada farklılık olduğu için وَفِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ İlmi huzuri de ise حُضُورٌ فِي حُضُورٍ دَائِمًا Daima huzur içinde huzur vardır وَاِنْ كَانَ الْاَبْلَهُ فِي جَهْلٍ Ahmak kişi cehalet içinde olsa da (Nedem?) مِنْ هٰذَا الْحُضُورِ Bu huzurdan وَنُفُورٍ Ve hoşnutsuzluk içinde olsa da وَبِحُصُولٍ فِي غُرُورٍ Ve ilmi husuliyle aldanmakta olsa da فَكَانَ الدَّوَامُ لَازِمًا لِلْحُضُورِ Öyleyse devamlılık huzur için lazım olmuştur وَلَهُ وَالَّذِي لَا دَوَامَ لَهُ Devamlılığı olmayan (Nedir?) فَهُوَ مَيَلَانٌ لِي الْمَطْلُوبِ O matluba meyletmektir وَدَوَامُهُ مُتَعَذِّرٌ Bunun zikrettiğimiz huzura bir benzerliği vardır شَبَاهَةٌ بِالْحُضُورِ الْمَذْكُورِ Onun-

17. MEKTUP

١٧- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعَ عَشَرَ: اِلَى امْرَأَةٍ صَالِحَةٍ مِنْ اَهْلِ الْاِرَادَةِ فِي بَيَانِ الْعَقَائِدِ الدِّينِيَّةِ وَالتَّرْغِيبِ عَلَى الْعِبَادَاتِ الشَّرْعِيَّةِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَنْعَمَ عَلَيْنَا وَهَدَانَا اِلَى الْاِسْلَامِ وَجَعَلَنَا مِنْ اُمَّةِ مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْاَنَامِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ (يَنْبَغِي) اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مُنْعِمٌ عَلَى الْاِطْلَاقِ فَاِنْ كَانَ وُجُودٌ فَمَوْهُوبٌ مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَاِنْ بَقَاءٌ فَعَطَاءٌ مِنْ حَضْرَتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَاِنْ صِفَاتٌ كَامِلَةٌ فَمِنْ رَحْمَتِهِ الشَّامِلَةِ وَالْحَيَاةُ وَالْعِلْمُ وَالْقُدْرَةُ وَالْبَصَرُ وَالسَّمْعُ وَالنُّطْقُ كُلُّهَا مُسْتَفَادَةٌ مِنْ حَضْرَتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ وَاَنْوَاعُ النِّعَمِ وَصُنُوفُ الْكَرَمِ الَّتِي خَارِجَةٌ عَنِ الْحَدِّ وَالْعَدِّ كُلُّهَا مُفَاضَةٌ مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَهُوَ تَعَالَى يُزِيلُ الْعُسْرَ وَالشِّدَّةَ وَيُجِيبُ الدَّعْوَةَ وَيَدْفَعُ الْبَلِيَّةَ رَزَّاقٌ لَا يَمْنَعُ الْاَرْزَاقَ عَنْ عِبَادِهِ مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ بِعِلَّةِ ذُنُوبِهِمْ سَتَّارٌ لَا يَهْتِكُ سَتْرَ حُرْمَتِهِمْ مِنْ وُفُورِ عَفْوِهِ وَتَجَاوُزِهِ بِارْتِكَابِ السَّيِّئَاتِ وَلَا يَفْضَحُهُمْ بِعُيُوبِهِمْ حَلِيمٌ لَا يَسْتَعْجِلُ فِي مُؤَاخَذَتِهِمْ وَعُقُوبَاتِهِمْ كَرِيمٌ لَا يَمْنَعُ عُمُومَ كَرَمِهِ عَنِ الْاَحِبَّاءِ وَالْاَعْدَاءِ وَاَجَلُّ هَذِهِ النِّعَمِ وَاَعْظَمُهَا وَاَعَزُّهَا وَاَكْرَمُهَا الدَّعْوَةُ اِلَى الْاِسْلَامِ وَالْهِدَايَةُ اِلَى دَارِ السَّلَامِ وَالدَّلَالَةُ عَلَى مُتَابَعَةِ سَيِّدِ الْاَنَامِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَاِنَّ الْحَيَاةَ الْاَبَدِيَّةَ وَالتَّنَعُّمَاتِ السَّرْمَدِيَّةَ مَرْبُوطَةٌ بِهَذِهِ وَرِضَا الْمَوْلَى سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مَنُوطٌ بِهَا وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ اِنْعَامَهُ وَاِكْرَامَهُ وَاِحْسَانَهُ تَعَالَى اَظْهَرُ مِنَ الشَّمْسِ وَاَجْلَى مِنَ الْقَمَرِ وَاَبْيَنُ مِنَ الْاَمْسِ وَاِنْعَامُ غَيْرِهِ تَعَالَى بِاِقْدَارِهِ وَتَمْكِينِهِ سُبْحَانَهُ وَطَلَبُ الْاِحْسَانِ مِنْهُمْ مِنْ قَبِيلِ الْاِسْتِعَارَةِ مِنَ الْمُسْتَعِيرِ وَالسُّؤَالِ مِنَ الْفَقِيرِ الْجَاهِلُ كَالْعَالِمِ مُقِرٌّ بِهَذَا الْمَعْنَى وَالْغَبِيُّ مِثْلَ ذَكِيٍّ مُعْتَرِفٌ بِهَذَا الْاَمْرِ ﴿شِعْرٌ﴾

فَلَوْ اَنَّ لِي فِي كُلِّ مَنْبَتِ شَعْرَةٍ * لِسَانًا يَبُثُّ الشُّكْرَ كُنْتُ مُقَصِّرًا

وَلَا شَكَّ اَنَّ بَدَاهَةَ الْعَقْلِ حَاكِمَةٌ بِوُجُوبِ شُكْرِ الْمُنْعِمِ وَلُزُومِ تَوْقِيرِهِ وَتَعْظِيمِهِ فَصَارَ شُكْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى الَّذِي هُوَ الْمُنْعِمُ الْحَقِيقِيُّ وَاجِبًا بِبَدِيهَةِ الْعَقْلِ وَكَانَ تَكْرِيمُهُ

وَتَعْظِيمُهُ تَعَالَى لاَزِمًا وَحَيْثُ كَانَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِى كَمَالِ التَّنَزُّهِ وَالتَّقَدُّسِ وَالْعِبَادُ فِى غَايَةِ التَّلَوُّثِ وَالتَّدَنُّسِ تَعَذَّرَ مِنْ كَمَالِ عَدَمِ الْمُنَاسَبَةِ وِجْدَانُ اَنَّ تَعْظِيمَهُ وَتَكْرِيمَهُ تَعَالَى فِى اَىِّ شَيْءٍ وَعَلَى اَىِّ كَيْفِيَّةٍ فَانَّ الْعِبَادَ كَثِيرًامَّا يَسْتَحْسِنُونَ اطْلاَقَ بَعْضِ الْاُمُورِ عَلَى جَنَابِ قُدْسِه تَعَالَى وَيَكُونُ هُوَ فِى الْحَقِيقَةِ مُسْتَهْجَنًا عِنْدَهُ تَعَالَى وَيَخَالُونَ شَيْئًا تَعْظِيمًا وَيَكُونُ تَوْهِينًا وَيَزْعُمُونَ شَيْئًا تَكْرِيمًا وَيَكُونُ تَحْقِيرًا فَمَا لَمْ يَكُنْ تَعْظِيمُهُ وَتَكْرِيمُهُ تَعَالَى مُسْتَفَادًا مِنْ جَنَابِ قُدْسِه لاَ يَكُونُ لاَئِقًا بِاَدَاءِ الشُّكْرِ بِه وَقَابِلاً لِعِبَادَتِه تَعَالَى فَانَّ الْحَمْدَ الَّذِى يَصْدُرُ عَنِ الْعِبَادِ مِنْ قِبَلِهِمْ رُبَّمَا يَكُونُ هِجْوًا وَمَدْحُهُمْ قَدْحًا وَالتَّعْظِيمُ وَالتَّوْقِيرُ وَالتَّكْرِيمُ الَّتِى كَانَتْ مُسْتَفَادَةً مِنْ حَضْرَتِه سُبْحَانَهُ هِىَ عَيْنُ شَرِيعَتِنَا الْحَقَّةِ عَلَى مَصْدَرِهَا الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَالتَّحِيَّةُ فَانْ كَانَ تَعْظِيمٌ قَلْبِىٌّ فَمُبَيَّنٌ فِى الشَّرِيعَةِ الْحَقَّةِ وَانْ ثَنَاءٌ لِسَانِىٌّ فَمُبَرْهَنٌ هُنَاكَ وَالْاَعْمَالُ وَالْاَفْعَالُ الْجَوَارِحِيَّةُ أَيْضًا بَيَّنَهَا صَاحِبُ الشَّرِيعَةِ بِالتَّفْصِيلِ فَاَدَاءُ شُكْرِه تَعَالَى صَارَ مُنْحَصِرًا فِى اِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ قَلْبًا وَقَالِبًا اعْتِقَادًا وَعَمَلاً وَكُلُّ تَعْظِيمٍ وَعِبَادَةٍ لَهُ تَعَالَى يُؤَدِّى بِمَا وَرَاءَ الشَّرِيعَةِ لاَ يَكُونُ قَابِلاً لِلْاعْتِمَادِ بَلْ كَثِيرًامَّا يَكُونُ مُحَصِّلاً لِلاَضْدَادِ وَالْحَسَنَةُ الْمُتَوَهَّمَةُ تَكُونُ سَيِّئَةً فِى الْحَقِيقَةِ فَبِمُلاَحَظَةِ الْبَيَانِ الْمَذْكُورِ كَانَ الْعَمَلُ بِالشَّرِيعَةِ أَيْضًا وَاجِبًا بِالْعَقْلِ وَكَانَ اَدَاءُ شُكْرِ الْمُنْعِمِ تَعَالَى مُتَعَذِّرًا بِدُونِ الْاِتْيَانِ بِهَا وَالشَّرِيعَةُ لَهَا جُزْآنِ اعْتِقَادِىٌّ وَعَمَلِىٌّ فَالاِعْتِقَادِىُّ مِنْ اُصُولِ الدِّينِ وَالْعَمَلِىُّ مِنْ فُرُوعِ الدِّينِ وَفَاقِدُ الْاِعْتِقَادِ لَيْسَ مِنْ اَهْلِ النَّجَاةِ وَالْخَلاَصُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ فِى حَقِّه وَفَاقِدُ الْعَمَلِ اَمْرُهُ مُفَوَّضٌ اِلَى مَشِيَّتِه سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فَانْ شَاءَ عَفَى عَنْهُ وَانْ شَاءَ عَذَّبَهُ بِقَدْرِ ذَنْبِه وَالْخُلُودُ فِى النَّارِ مَخْصُوصٌ بِفَاقِدِ الاِعْتِقَادِ وَمَقْصُورٌ عَلَى مُنْكِرِ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَفَاقِدُ الْعَمَلِ وَانْ كَانَ مُعَذَّبًا وَلَكِنَّ الْخُلُودَ فِى النَّارِ مَفْقُودٌ فِى حَقِّه وَلَمَّا كَانَتِ الاِعْتِقَادِيَّاتُ مِنْ اُصُولِ الدِّينِ وَضَرُورِيَّاتِ الاِسْلاَمِ لَزِمَ اَنْ نُبَيِّنَهُ بِالضَّرُورَةِ وَحَيْثُ كَانَ تَفْصِيلٌ فِى الْعَمَلِيَّاتِ مَعَ وُجُودِ فَرْعِيَّاتِهَا اَحَلْنَا بَيَانَهَا عَلَى كُتُبِ الْفِقْهِ مَعَ بَيَانِ شَمَّةٍ لِلتَّرْغِيبِ فِى بَعْضِ الْعَمَلِيَّاتِ الضَّرُورِيَّةِ (**الاِعْتِقَادِيَّاتُ**) اِنَّ اللهَ تَعَالَى مَوْجُودٌ بِذَاتِه

الْاَقْدَسِ وَوُجُودُهُ تَعَالَى بِنَفْسِهِ سُبْحَانَهُ وَكَمَا اَنَّهُ تَعَالَى مَوْجُودٌ كَانَ دَائِمًا وَيَكُونُ دَائِمًا لَا سَبِيلَ لِلْعَدَمِ السَّابِقِ وَالْعَدَمِ اللَّاحِقِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَانَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ اَحْقَرُ خُدَّامِ ذَلِكَ الْجَنَابِ الْمُقَدَّسِ وَسَلْبُ الْعَدَمِ اَذَلُّ كُنَّاسِ ذَاكَ الْمَوْطِنِ الْمُحْتَرَمِ وَهُوَ تَعَالَى وَاحِدٌ لَا شَرِيكَ لَهُ لَا فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ وَلَا فِي الْاُلُوهِيَّةِ وَاسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ فَانَّ الشَّرِيكَ اِنَّمَا يُحْتَاجُ اِلَيْهِ اِذَا لَمْ يَكُنِ اللهُ تَعَالَى كَافِيًا وَمُسْتَقِلًّا وَذَلِكَ نَقْصٌ مُنَافٍ لِـلْاُلُوهِيَّةِ فَاِذَا كَانَ كَافِيًا وَمُسْتَقِلًّا يَكُونُ الشَّرِيكُ مُعَطَّلًا وَعَبَثًا وَهُمَا اَيْضًا مِنْ عَلَامَةِ النَّقْصِ الْمُنَافِي لِـلْاُلُوهِيَّةِ فَصَارَ اِثْبَاتُ الشَّرِيكِ مُسْتَلْزِمًا لِنَفْصِ اَحَدِ الشَّرِيكَيْنِ الْمُنَافِي لِلشَّرِكَةِ فَصَارَ اِثْبَاتُ الشَّرِكَةِ مُسْتَلْزِمًا لِنَفْيِ الشَّرِكَةِ وَهُوَ مُحَالٌ فَشَرِيكُ الْبَارِي تَعَالَى اَيْضًا مُحَالٌ (وَلَهُ تَعَالَى) صِفَاتٌ كَامِلَةٌ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَالْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ وَالسَّمْعِ وَالْبَصَرِ وَالْكَلَامِ وَالتَّكْوِينِ وَيُقَالُ لِهَذِهِ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَّةِ صِفَاتٌ حَقِيقِيَّةٌ وَهِيَ قَدِيمَةٌ مَوْجُودَةٌ فِي الْخَارِجِ بِوُجُودٍ زَائِدٍ عَلَى وُجُودِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ كَمَا هُوَ مُقَرَّرٌ عِنْدَ عُلَمَاءِ اَهْلِ الْحَقِّ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ وَلَمْ يَقُلْ بِوُجُودِ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ اَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفَةِ غَيْرُ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ حَتَّى اِنَّ الصُّوفِيَّةَ الْمُتَاَخِّرِينَ مِنَ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ قَالُوا بِعَيْنِيَّةِ الصِّفَاتِ لِلذَّاتِ وَوَافَقُوا فِي ذَلِكَ الْمُخَالِفِينَ فَاِنَّهُمْ وَاِنْ تَحَاشَوْا عَنْ نَفْيِ الصِّفَاتِ وَلَكِنَّهُ لَازِمٌ عَلَى اُصُولِهِمْ وَتَبَادُرِ عِبَارَاتِهِمْ وَقَدْ زَعَمَ الْمُخَالِفُونَ الْكَمَالَ فِي نَفْيِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ وَفَارَقُوا النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ بِعُقُولِهِمْ هَدَاهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ سَوَاءَ الصِّرَاطِ (وَسَائِرُ) الصِّفَاتِ اِمَّا اِعْتِبَارِيَّةٌ اَوْ سَلْبِيَّةٌ كَالْقِدَمِ وَالْاَزَلِيَّةِ وَالْاُلُوهِيَّةِ كَمَا قَالُوا وَهُوَ تَعَالَى لَيْسَ بِجِسْمٍ وَلَا جِسْمَانِيٌّ وَلَا عَرَضٍ وَلَا جَوْهَرٍ وَلَا مَكَانِيٌّ وَلَا زَمَانِيٌّ وَلَا حَالٌّ وَلَا مَحَلٌّ وَلَا مَحْدُودٌ وَلَا مُتَنَاهٍ لَا جِهَةَ لَهُ وَلَا نِسْبَةَ وَالْكَيْفِيَّةُ وَالْمِثْلِيَّةُ مَسْلُوبَةٌ عَنْ جَنَابِ قُدْسِهِ وَالضِّدِّيَّةُ وَالنِّدِّيَّةُ مَفْقُودَةٌ فِي حَضْرَةِ اُنْسِهِ وَهُوَ تَعَالَى مُنَزَّهٌ وَمُبَرَّأٌ مِنْ وَالِدٍ وَوَالِدَةٍ وَصَاحِبَةٍ وَوَلَدٍ فَاِنَّ هَذِهِ كُلَّهَا مِنْ اَمَارَاتِ الْحُدُوثِ وَمُسْتَلْزِمَةٌ لِلنَّقْصِ وَجَمِيعُ الْكَمَالَاتِ ثَابِتَةٌ لِجَنَابِ قُدْسِهِ وَجَمِيعُ النَّقَائِصِ مَسْلُوبَةٌ عَنْ حَضْرَةِ اُنْسِهِ وَبِالْجُمْلَةِ يَنْبَغِي اَنْ يَسْلُبَ عَنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى

جَمِيعَ صِفَاتِ الْإِمْكَانِ وَالْحُدُوثِ الَّتِي هِيَ نَقْصٌ وَشَرٌّ مِنَ الْقَدَمِ إِلَى الرَّأْسِ وَهُوَ تَعَالَى عَالِمٌ بِالْكُلِّيَّاتِ وَالْجُزْئِيَّاتِ وَمُطَّلِعٌ عَلَى الْأَسْرَارِ الْخَفِيَّاتِ وَلَا يَخْرُجُ عَنْ حِيطَةِ عِلْمِهِ سُبْحَانَهُ فِي السَّمَوَاتِ وَالْأَرَضِينَ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ حَقِيرَةٍ نَعَمْ حَيْثُ كَانَ خَالِقُ جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ هُوَ سُبْحَانَهُ يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ أَيْضًا عَالِمًا بِجَمِيعِهَا فَإِنَّ الْخَلْقَ لَا بُدَّ لَهُ مِنْ عِلْمِ الْخَالِقِ بِهِ وَالَّذِينَ حَرِمُوا السَّعَادَةَ يَزْعُمُونَ أَنَّ اللهَ تَعَالَى لَيْسَ بِعَالِمٍ بِالْجُزْئِيَّاتِ وَيَظُنُّونَ ذَلِكَ بِعُقُولِهِمُ النَّاقِصَةِ كَمَالًا كَمَا أَنَّهُمْ يَقُولُونَ مِنْ كَمَالِ سَخَافَةِ عُقُولِهِمْ أَنَّهُ لَمْ يَصْدُرْ مِنْ وَاجِبِ الْوُجُودِ جَلَّ سُلْطَانُهُ غَيْرُ شَيْءٍ وَاحِدٍ وَهُوَ أَيْضًا صَدَرَ عَنْهُ عَنْ غَيْرِ اخْتِيَارٍ مِنْهُ تَعَالَى وَيَظُنُّونَ ذَلِكَ أَيْضًا كَمَالًا مَا أَجْهَلَهُمْ حَيْثُ يَزْعُمُونَ الْجَهْلَ كَمَالًا وَيُرَجِّحُونَ الِاضْطِرَارَ عَلَى الِاخْتِيَارِ وَمِنَ الْجَهْلِ الَّذِي فِيهِمْ يَزْعُمُونَ سَائِرَ الْأَشْيَاءِ مُسْتَنِدَةً إِلَى غَيْرِهِ تَعَالَى وَيَنْحِتُونَ مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِمْ عَقْلًا فَعَّالًا وَيَنْسِبُونَ الْأَشْيَاءَ إِلَيْهِ وَيَزْعُمُونَ خَالِقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرَضِينَ مُعَطَّلًا وَعِنْدَ الْفَقِيرِ لَمْ يُوجَدْ فِي الْعَالَمِ أَحَدٌ أَشَدَّ سَفَاهَةً مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ سُبْحَانَ اللهِ وَقَدْ زَعَمَ جَمَاعَةٌ هَؤُلَاءِ السُّفَهَاءِ أَرْبَابَ الْمَعْقُولِ وَيَنْسِبُونَ أَقْوَالَهُمْ إِلَى الْحِكْمَةِ وَلَعَلَّهُمْ يَظُنُّونَ أَحْكَامَهُمُ الْكَاذِبَةَ مُطَابِقَةً لِنَفْسِ الْأَمْرِ "**رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ**" (وَهُوَ) تَعَالَى مُتَكَلِّمٌ مِنَ الْأَزَلِ إِلَى الْأَبَدِ بِكَلَامٍ وَاحِدٍ فَهُوَ أَمْرٌ نَاهٍ مُخْبِرٌ بِهِ وَالتَّوْرَاةُ وَالْإِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَالْفُرْقَانُ وَكَذَلِكَ سَائِرُ الصُّحُفِ الْمُنَزَّلَةِ إِلَى الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ كُلُّهَا دَالَّةٌ عَلَى هَذَا الْكَلَامِ الْوَاحِدِ وَعَلَامَةٌ لَهُ وَتَفْصِيلٌ لَهُ فَإِذَا كَانَ الْأَزَلُ وَالْأَبَدُ بِهَذِهِ الْوُسْعَةِ وَالِامْتِدَادِ آنًا وَاحِدًا بَلْ لَا مَجَالَ لِلْآنِ أَيْضًا هُنَاكَ وَاطْلَاقُ الْآنِ إِنَّمَا وَقَعَ لِضِيقِ الْعِبَارَةِ فَالْكَلَامُ الَّذِي يَصْدُرُ فِي ذَلِكَ الْآنِ يَكُونُ كَلِمَةً وَاحِدَةً بَلْ حَرْفًا وَاحِدًا بَلْ نُقْطَةً وَاحِدَةً وَاطْلَاقُ النُّقْطَةِ أَيْضًا هُنَاكَ كَاطْلَاقِ الْآنِ وَاقِعٌ مِنْ ضِيقِ الْعِبَارَةِ وَإِلَّا فَلَا مَجَالَ لِلنُّقْطَةِ أَيْضًا هُنَاكَ وَالْوُسْعَةُ فِي ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ لَا كَيْفِيَّةٌ وَلَا كَمِّيَّةٌ وَهُوَ تَعَالَى مُبَرَّأٌ مُنَزَّهٌ بِذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ مِنْ هَذِهِ الْوُسْعَةِ وَالضِّيقِ اللَّذَيْنِ مِنْ صِفَاتِ الْإِمْكَانِ (**وَيَرَاهُ**) سُبْحَانَهُ الْمُؤْمِنُونَ فِي الْجَنَّةِ بِعُنْوَانِ اللَّاكَيْفِيِّ وَاللَّامِثْلِيِّ فَإِنَّ الرُّؤْيَةَ

الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِاللَّاكَيْفِيِّ تَكُونُ لَاكَيْفِيَّةً بَلْ يَنَالُ الرَّائِي أَيْضًا حَظًّا وَافِرًا مِنَ اللَّاكَيْفِيِّ حَتَّى يَسْتَطِيعَ رُؤْيَةَ اللَّاكَيْفِيِّ لَا يَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ الَّا مَطَايَاهُ وَقَدْ حَلَّ سُبْحَانَهُ الْيَوْمَ هَذَا الْمُعَمَّى لِاَخَصِّ الْخَوَاصِّ مِنْ اَوْلِيَائِه وَجَعَلَهُ مُنْكَشِفًا لَهُمْ فَهَذِه الْمَسْئَلَةُ الْغَامِضَةُ تَحْقِيقِيَّةٌ عِنْدَ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَتَقْلِيدِيَّةٌ عِنْدَ غَيْرِهِمْ وَلَمْ يَقُلْ بِهَذِه الْمَسْئَلَةِ اَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفِينَ مُؤْمِنِيهِمْ وَكَافِرِيهِمْ غَيْرُ اَهْلِ السُّنَّةِ وَيَعُدُّ رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ عَدَا هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرَ كُلُّهُمْ مُحَالًا وَمُسْتَشْهِدُ الْمُخَالِفِينَ قِيَاسُ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ الْبَيِّنُ الْفَسَادِ وَحُصُولُ الْايمَانِ بِمِثْلِ هَذِه الْمَسْئَلَةِ الْغَامِضَةِ بِلَا نُورِ مُتَابَعَةِ السُّنَّةِ السَّنِيَّةِ عَلَى صَاحِبِهَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ مُتَعَذِّرٌ ﴿شعر﴾

لائق دولت نبو دهر سری * بار مسیحا نکشدهری خری

وَالْعَجَبُ اَنَّهُ كَيْفَ يَسْتَسْعِدُ بِحُصُولِ سَعَادَةِ الرُّؤْيَةِ مَنْ لَا اِيمَانَ لَهُمْ بِهَا فَانَّ نَصِيبَ الْمُنْكِرِ حِرْمَانٌ وَكَيْفَ لَا يَرَاهُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ فَانَّ الْمُتَبَادِرَ مِنَ الشَّرْعِ حُصُولُ دَوْلَةِ الرُّؤْيَةِ لِجَمِيعِ اَهْلِ الْجَنَّةِ فَانَّهُ لَمْ يَرِدْ فِي الشَّرْعِ اَنَّ بَعْضَ اَهْلِ الْجَنَّةِ يَرَاهُ وَبَعْضَهُمْ لَا يَرَاهُ تَعَالَى وَالْجَوَابُ فِي حَقِّ هَؤُلَاءِ هُوَ جَوَابُ مُوسَى عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لِسُؤَالِ فِرْعَوْنَ قَالَ اللهُ تَعَالَى حَاكِيًا عَنْهُمَا "قَالَ فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْأُولَى قَالَ عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي فِي كِتَابٍ لَا يَضِلُّ رَبِّي وَلَا يَنْسَى" (يَنْبَغِي) اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْجَنَّةَ وَمَا وَرَاءَ الْجَنَّةِ كُلَّهَا بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ مُتَسَاوِيَةٌ فَانَّ كُلَّهَا مَخْلُوقُ اللهِ تَعَالَى وَلَيْسَ لَهُ سُبْحَانَهُ حُلُولٌ وَتَمَكُّنٌ فِي شَيْءٍ مِنْهَا وَلَكِنْ لَيْسَ لِبَعْضِ الْمَخْلُوقَاتِ لِيَاقَةُ ظُهُورِ اَنْوَارِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ بِخِلَافِ بَعْضٍ آخَرَ فَانَّ فِيهِ هَذِه اللِّيَاقَةَ كَمَا اَنَّ الْمِرْآةَ فِيهَا لِيَاقَةُ ظُهُورِ الصُّوَرِ وَلَيْسَتْ هَذِه اللِّيَاقَةُ فِي الْحَجَرِ وَالْمَدَرِ فَالتَّفَاوُتُ فِي هَذَا الطَّرَفِ مَعَ وُجُودِ نِسْبَةِ الْمُسَاوَاةِ لَا فِي حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ﴿شعر﴾

أين قاعده يا ددار آنجاكه خداست * نه جزونه كل نه ظرف نه مظروف است

وَالرُّؤْيَةُ لَيْسَتْ بِوَاقِعَةٍ فِي الدُّنْيَا فَانَّ هَذَا الْمَحَلَّ لَيْسَ فِيهِ لِيَاقَةُ ظُهُورِ هَذِه الدَّوْلَةِ وَكُلُّ

مَنْ قَالَ بِوُقُوعِ الرُّؤْيَةِ فِي الدُّنْيَا فَهُوَ كَذَّابٌ وَمُفْتَرٍ زَعَمَ غَيْرَ الْحَقِّ حَقًّا سُبْحَانَهُ فَلَوْ تَيَسَّرَتْ هَذِهِ الدَّوْلَةُ فِي هَذِهِ النَّشْأَةِ كَانَ كَلِيمُ اللهِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اَحَقَّ بِهَا وَاِنْ تَشَرَّفَ نَبِيُّنَا عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِهَذِهِ الدَّوْلَةِ لَمْ يَكُنْ وُقُوعُهَا فِي الدُّنْيَا بَلْ خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا وَصَارَ مُلْحَقًا بِالْآخِرَةِ فَرَأَى (وَهُوَ) تَعَالَى خَالِقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرَضِينَ وَخَالِقُ الْجِبَالِ وَالْبِحَارِ وَخَالِقُ الْاَشْجَارِ وَالْاَثْمَارِ وَخَالِقُ الْمَعَادِنِ وَالنَّبَاتَاتِ وَكَمَا اَنَّهُ سُبْحَانَهُ زَيَّنَ السَّمَاءَ بِخَلْقِ النُّجُومِ زَيَّنَ الْاَرْضَ بِخَلْقِ الْاِنْسَانِ فَاِنْ كَانَ بَسِيطٌ فَكَائِنٌ بِاِيجَادِهِ تَعَالَى وَاِنْ مُرَكَّبٌ فَمَخْلُوقٌ بِخَلْقِهِ تَعَالَى وَبِالْجُمْلَةِ اَخْرَجَ سُبْحَانَهُ جَمِيعَ الْاَشْيَاءِ مِنْ كَتْمِ الْعَدَمِ اِلَى عَرْصَةِ الْوُجُودِ وَاَحْدَثَهَا بَعْدَ اَنْ لَمْ تَكُنْ لَا يَلِيقُ الْقِدَمُ بِغَيْرِهِ تَعَالَى وَلَا شَيْءَ بِقَدِيمٍ سِوَاهُ سُبْحَانَهُ اِجْمَاعُ جَمِيعِ اَهْلِ الْمِلَلِ مُنْعَقِدٌ عَلَى حُدُوثِ مَا سِوَاهُ سُبْحَانَهُ وَكُلُّهُمْ مُتَّفِقُونَ عَلَى اَنْ لَا قَدِيمَ غَيْرُهُ تَعَالَى وَيَحْكُمُونَ بِتَضْلِيلِ مَنْ يَقُولُ بِقِدَمِ غَيْرِهِ تَعَالَى بَلْ يَحْكُمُونَ بِتَكْفِيرِهِ صَرَّحَ الْاِمَامُ الْغَزَالِيُّ بِهَذَا فِي رِسَالَتِهِ "الْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلَالِ" وَحَكَمَ بِكُفْرِ جَمَاعَةٍ قَائِلِينَ بِقِدَمِ غَيْرِهِ تَعَالَى وَالَّذِينَ يَقُولُونَ بِقِدَمِ السَّمٰوَاتِ وَالْكَوَاكِبِ وَاَمْثَالِهَا يُكَذِّبُهُمُ الْقُرْآنُ الْمَجِيدُ كَمَا قَالَ اللهُ تَعَالَى "**اَللهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ**" وَاَمْثَالُ هَذِهِ مِنَ الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ كَثِيرَةٌ وَسَفِيهٌ مَنْ يُخَالِفُ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ بِعَقْلِهِ النَّاقِصِ "**وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ**" (وَكَمَا) اَنَّ الْعِبَادَ مَخْلُوقُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ اَفْعَالُ الْعِبَادِ اَيْضًا مَخْلُوقَةٌ تَعَالَى فَاِنَّ الْخَلْقَ لَا يَلِيقُ بِغَيْرِهِ وَاِيجَادَ مُمْكِنٍ لَا يَجِيءُ مِنْ مُمْكِنٍ فَاِنَّهُ مُتَّسِمٌ بِقُصُورِ الْقُدْرَةِ وَمُتَّصِفٌ بِنَقْصِ الْعِلْمِ لَا يَلِيقُ بِالْاِيجَادِ وَالْخَلْقِ وَدَخْلُ الْعَبْدِ فِي اَفْعَالِهِ الْاِخْتِيَارِيَّةِ اِنَّمَا هُوَ بِكَسْبِهِ الْوَاقِعِ بِقُدْرَتِهِ وَاِرَادَتِهِ وَخَلْقُ الْفِعْلِ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ وَكَسْبُهُ مِنَ الْعَبْدِ فَفِعْلُ الْعَبْدِ الْاِخْتِيَارِيُّ وَاقِعٌ بِمَجْمُوعِ كَسْبِ الْعَبْدِ وَخَلْقِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا فَلَوْ لَمْ يَكُنْ لِكَسْبِ الْعَبْدِ وَاخْتِيَارِهِ مَدْخَلٌ فِي فِعْلِهِ يَكُونُ حُكْمُهُ حُكْمَ فِعْلِ الْمُرْتَعِشِ وَالْفَرْقُ مَحْسُوسٌ وَمُشَاهَدٌ فَاِنَّا نَعْلَمُ بِالْبَدَاهَةِ اَنَّ فِعْلَ الْمُرْتَعِشِ غَيْرُ فِعْلِ الْمُخْتَارِ وَهَذَا الْقَدْرُ مِنَ الْفَرْقِ

يَكْفِي لِمَدْخَلِيَّةِ كَسْبِ الْعَبْدِ فِي فِعْلِهِ وَجَعَلَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ خَلْقَهُ تَابِعًا لِقَصْدِ الْعَبْدِ فِي فِعْلِهِ مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ حَيْثُ يُوجِدُ الْفِعْلَ فِي الْعَبْدِ بَعْدَ تَعَلُّقِ قَصْدِ الْعَبْدِ بِهِ فَيَكُونُ الْعَبْدُ بِالضَّرُورَةِ مَمْدُوحًا وَمَلُومًا وَمُعَاقَبًا وَمُثَابًا وَقَصْدُ الْعَبْدِ وَاخْتِيَارُهُ اللَّذَانِ أُعْطِيَهُمَا مِنْ قِبَلِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ يَتَعَلَّقَانِ بِجِهَتَيِ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ وَأَيْضًا قَدْ بَيَّنَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ حُسْنَ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ وَقُبْحَهُمَا بِلِسَانِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ بِالتَّفْصِيلِ فَمَعَ وُجُودِ ذَلِكَ لَوِ اخْتَارَ الْعَبْدُ احْدَى الْجِهَتَيْنِ لَا بُدَّ مِنْ أَنْ يَكُونَ مُلَامًا أَوْ مَمْدُوحًا وَلَا شَكَّ أَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ أَعْطَى الْعَبْدَ مِنَ الْقُدْرَةِ وَالْاخْتِيَارِ مِقْدَارَ مَا يُمْكِنُ لَهُ الْخُرُوجُ مِنْ عُهْدَةِ الْأَوَامِرِ وَالنَّوَاهِي الشَّرْعِيَّتَيْنِ وَلِمَاذَا يَلْزَمُ اعْطَاءُ قُدْرَةٍ كَامِلَةٍ وَاخْتِيَارٍ تَامٍّ وَقَدْ أَعْطَى مِقْدَارَ مَا يُحْتَاجُ إِلَيْهِ وَانْكَارُ الْمُنْكِرِينَ مُصَادِمٌ لِلْبَدَاهَةِ وَبِهِمْ مَرَضٌ قَلْبِيٌّ عَجَزُوا بِهِ عَنْ اِتْيَانِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ "**كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ**" وَهَذِهِ الْمَسْئَلَةُ مِنْ غَوَامِضِ الْمَسَائِلِ الْكَلَامِيَّةِ وَنِهَايَةُ شَرْحِهَا وَغَايَةُ بَيَانِهَا هِيَ مَا سُوِّدَ فِي هَذِهِ الْأَوْرَاقِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ (يَنْبَغِي) الْايمَانُ بِمَا قَالَهُ عُلَمَاءُ أَهْلِ الْحَقِّ دُونَ أَنْ يَقَعَ فِي الْبَحْثِ وَالْجَدَلِ ﴿شِعْرٌ﴾

نه هر جائی مرکب توان تاختن * که جاها سبرباید انداختن

(الْأَنْبِيَاءُ) عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ رَحَمَاتٌ لِلْعَالَمِينَ بَعَثَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ لِهِدَايَةِ الْخَلْقِ وَدَعَى عِبَادَهُ بِتَوَسُّطِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ إِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ وَهَدَاهُمْ إِلَى دَارِ السَّلَامِ الَّتِي هِيَ مَحَلُّ رِضَاهُ وَأُنْسِهِ وَالْمَخْذُولُ مَنْ لَا يُجِيبُ دَعْوَةَ الْكَرِيمِ وَلَا يَنْتَفِعُ مِنْ مَائِدَةِ دَوْلَتِهِ وَمَا بَلَّغَ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرُ مِنْ طَرَفِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ كُلُّهُ حَقٌّ وَصِدْقٌ وَالْايمَانُ بِهِ لَازِمٌ وَالْعَقْلُ وَانْ كَانَ حُجَّةً وَلَكِنَّهُ نَاقِصٌ فِي الْحُجِّيَّةِ وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ إِنَّمَا حَصَلَتْ بِبِعْثَةِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَإِنَّهَا لَمْ تَتْرُكْ مَحَلًّا لِلْعُذْرِ وَأَوَّلُ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ آدَمُ وَآخِرُهُمْ وَخَاتَمُ نُبُوَّتِهِمْ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَنْبَغِي الْايمَانُ بِجَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ وَأَنْ يَعْتَقِدَ كُلُّهُمْ مَعْصُومِينَ صَادِقِينَ وَعَدَمُ الْايمَانِ بِوَاحِدٍ مِنْهُمْ مُسْتَلْزِمٌ لِعَدَمِ الْايمَانِ بِجَمِيعِهِمْ فَإِنَّ كَلِمَتَهُمْ مُتَّفِقَةٌ وَأُصُولَ

دينهمْ وَاحِدَةٌ وَيَنْزِلُ عِيسَى عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَيَتَّبِعُ شَرِيعَةَ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَاَوْرَدَ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٌ پَارسَا الَّذِى هُوَ مِنْ كُمَّلِ خُلَفَاءِ الْخَواجَهْ النَّقْشبَنْد قُدِّسَ سِرُّهُمَا وَعَالِمٌ وَمُحَدِّثٌ نَقْلاً مُعْتَمَدًا فِى كِتَابِه "اَلْفُصُولُ السِّتَّةُ" اَنَّ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ يَعْمَلُ بَعْدَ النُّزُولِ بِمَذْهَبِ الاِمَامِ اَبِى حَنِيفَةَ رَضِىَ اللهُ عَنْهُ وَيُحِلُّ حَلاَلَهُ وَيُحَرِّمُ حَرَامَهُ (وَالْمَلاَئِكَةُ) عِبَادُ اللهِ تَعَالَى الْمُكَرَّمُونَ وَبِدَوْلَةِ الرِّسَالَةِ وَتَبْلِيغِ وَحْيِهِ تَعَالَى مُشَرَّفُونَ وَمَا هُمْ مَأْمُورُونَ بِهِ مُمْتَثِلُونَ وَالْعِصْيَانُ وَالْخُرُوجُ عَنْ طَاعَةِ اللهِ تَعَالَى مَفْقُودٌ فِى حَقِّهِمْ لاَ يَأْكُلُونَ وَلاَ يَشْرَبُونَ وَلاَ يَلْبَسُونَ وَلاَ يُوصَفُونَ بِذُكُورَةٍ وَلاَ اُنُوثَةٍ وَلَيْسَ لَهُمْ تَوَالُدٌ وَلاَ تَنَاسُلٌ وَالْكُتُبُ وَالصُّحُفُ الاِلَهِيَّةُ كُلُّهَا نَزَلَتْ بِتَوَسُّطِهِمْ وَبَقِيَتْ مَحْفُوظَةً وَمَصُونَةً بِصَدَاقَتِهِمْ فِى اَدَاءِ اَمَانَتِهِمْ وَالاِيمَانُ بِهِمْ أَيْضًا مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَتَصْدِيقُهُمْ مِنْ وَاجِبَاتِ الاِسْلاَمِ وَخَوَاصُّ الْبَشَرِ اَفْضَلُ مِنْ خَوَاصِّ الْمَلَكِ عِنْدَ جُمْهُورِ اَهْلِ الْحَقِّ فَاِنَّ وُصُولَ الْبَشَرِ مَعَ وُجُودِ الْعَوَائِقِ وَقُرْبُ الْقُدْسِيِّينَ حَاصِلٌ لَهُمْ بِلاَ مُزَاحَمَةِ الاِشْتِغَالِ وَمُمَانَعَةِ الْخَلاَئِقِ وَاِنْ كَانَ التَّسْبِيحُ وَالتَّقْدِيسُ شُغْلَ الْقُدْسِيِّينَ وَلَكِنَّ جَمْعَ الْجِهَادِ بِهَذِهِ الدَّوْلَةِ شُغْلُ كُمَّلِ الاِنْسِيِّينَ قَالَ اللهُ تَعَالَى "**فَضَّلَ اللهُ الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ عَلَى الْقَاعِدِينَ دَرَجَةً**" وَمَا أَخْبَرَ عَنْهُ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِه الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مِنْ اَحْوَالِ الْقَبْرِ وَاَهْوَالِ الْقِيَامَةِ وَالْحَشْرِ وَالنَّشْرِ وَمِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ كُلُّهُ حَقٌّ وَالاِيمَانُ بِالآخِرَةِ كَالاِيمَانِ بِاللهِ مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَمُنْكِرُ الآخِرَةِ كَمُنْكِرِ الصَّانِعِ كَافِرٌ قَطْعًا وَعَذَابُ الْقَبْرِ مِنَ الضَّغْطَةِ وَغَيْرِهَا حَقٌّ وَالْمُنْكِرُ لَهُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ كَافِرًا وَلَكِنَّهُ مُبْتَدِعٌ لِكَوْنِه مُنْكِرًا لِلاَحَادِيثِ الْمَشْهُورَةِ وَحَيْثُ اَنَّ الْقَبْرَ بَرْزَخٌ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ يُشْبِهُ عَذَابُهُ مِنْ وَجْهٍ بِعَذَابِ الدُّنْيَا وَهُوَ قَبُولُهُ الاِنْقِطَاعَ وَمِنْ وَجْهٍ بِعَذَابِ الآخِرَةِ وَهُوَ كَوْنُهُ مِنْ جِنْسِه وَاَكْثَرُ مَنْ يُبْتَلَى بِهِ مَنْ لاَ يَسْتَنْزِهُونَ مِنَ الْبَوْلِ وَمَنْ يَمْشُونَ بِالنَّمِيمَةِ (وَسُؤَالُ) مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ فِى الْقَبْرِ أَيْضًا حَقٌّ وَهُوَ فِتْنَةٌ عَظِيمَةٌ وَابْتِلاَءٌ جَسِيمٌ فِى الْقَبْرِ ثَبَّتَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ وَيَوْمُ الْقِيَامَةِ حَقٌّ وَاقِعٌ يَوْمَئِذٍ تَنْشَقُّ السَّمَوَاتُ وَتَنْتَثِرُ الْكَوَاكِبُ وَتَتَقَطَّعُ

الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَتَكُونُ مُلْحَقَةً بِالْعَدَمِ كَمَا اَنَّ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ نَاطِقَةٌ بِهَا وَاجْمَاعُ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ مُنْعَقِدٌ عَلَيْهِ وَالْمُنْكِرُ عَلَيْهَا كَافِرٌ وَاِنْ سَوَّلَ كُفْرَهُ بِمُقَدِّمَاتٍ مَوْهُومَةٍ وَاَضَلَّ بِهَا السُّفَهَاءَ عَنِ الطَّرِيقِ وَالْبَعْثُ يَوْمَئِذٍ عَنِ الْقَبْرِ وَاِحْيَاءُ الْعِظَامِ الْبَالِيَةِ الْمُتَفَرِّقَةِ كُلُّهُ حَقٌّ وَحِسَابُ الْاَعْمَالِ وَوَضْعُ الْمِيزَانِ وَطَيَرَانُ صُحُفِ الْاَعْمَالِ وَمَجِيئُ صُحُفِ اَرْبَابِ الْيَمِينِ مِنَ الْيَمِينِ وَصُحُفِ اَصْحَابِ الشِّمَالِ مِنَ الشِّمَالِ اَيْضًا حَقٌّ وَالصِّرَاطُ الَّذِي يُوضَعُ عَلَى مَتْنِ جَهَنَّمَ فَيَمُرُّ عَلَيْهِ الْجَنَّتِيُّ اِلَى الْجَنَّةِ وَيَسْقُطُ الْجَهَنَّمِيُّ فِي جَهَنَّمَ اَيْضًا حَقٌّ فَاِنَّ هٰذِهِ كُلَّهَا اُمُورٌ مُمْكِنَةٌ اَخْبَرَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ بِوُقُوعِهَا فَيَنْبَغِي قَبُولُهَا بِلَا تَوَقُّفٍ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَتَشَكَّكَ وَيَتَرَدَّدَ بِمُقَدِّمَاتٍ وَهْمِيَّةٍ "وَمَا آتَاكُمُ الرَّسُولُ فَخُذُوهُ" نَصٌّ قَطْعِيٌّ وَشَفَاعَةُ الصُّلَحَاءِ وَالْاَخْيَارِ يَوْمَئِذٍ فِي حَقِّ الْعُصَاةِ وَالْاَشْرَارِ بِاِذْنِ الْغَفَّارِ حَقٌّ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "شَفَاعَتِي لِاَهْلِ الْكَبَائِرِ مِنْ اُمَّتِي" وَخُلُودُ الْكُفَّارِ بَعْدَ الْحِسَابِ فِي النَّارِ وَعَذَابُهَا اَيْضًا حَقٌّ وَكَذَلِكَ خُلُودُ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْجَنَّةِ وَتَنَعُّمَاتُهَا اَيْضًا حَقٌّ وَالْمُؤْمِنُ الْفَاسِقُ وَاِنْ جَازَ فِي حَقِّهِ دُخُولُ النَّارِ وَكَوْنُهُ مُعَذَّبًا فِيهَا اَيَّامًا وَلٰكِنَّ الْخُلُودَ فِي النَّارِ مَفْقُودٌ فِي حَقِّهِ وَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنَ الْاِيمَانِ لَا يَكُونُ مُخَلَّدًا فِي النَّارِ بَلْ مَآلُ حَالِهِ اِلَى الرَّحْمَةِ وَمَرْجِعُ اَمْرِهِ اِلَى الْجَنَّةِ وَمَدَارُ الْاِيمَانِ وَالْكُفْرِ عَلَى الْخَاتِمَةِ وَكَثِيرًا مَّا يَكُونُ الْاِنْسَانُ مُتَّصِفًا بِوَاحِدَةٍ مِنْ هَاتَيْنِ الصِّفَتَيْنِ طُولَ عُمْرِهِ وَيَتَحَقَّقُ بِضِدِّهَا فِي الْآخِرِ وَاِنَّمَا الْعِبْرَةُ بِالْخَوَاتِمِ "رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ" وَالْاِيمَانُ عِبَارَةٌ عَنْ تَصْدِيقِ قَلْبِيٍّ بِمَا عُلِمَ مِنَ الدِّينِ بِطَرِيقِ الضَّرُورَةِ وَالتَّوَاتُرِ وَالْاِقْرَارُ بِهِ اَيْضًا ضَرُورِيٌّ كَالْاِيمَانِ بِوُجُودِ الصَّانِعِ وَتَوْحِيدِهِ تَعَالَى وَكَذَلِكَ الْاِيمَانُ بِحَقِّيَّةِ الْكُتُبِ وَالصُّحُفِ الْمُنَزَّلَةِ وَالْاِيمَانُ بِالْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ وَالْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ وَالْاِيمَانُ بِالْآخِرَةِ مِنْ حَشْرِ الْاَجْسَادِ وَخُلُودِ الْعَذَابِ وَالثَّوَابِ فِي النَّارِ وَالْجَنَّةِ وَانْشِقَاقِ السَّمَوَاتِ وَانْتِثَارِ الْكَوَاكِبِ وَانْدِكَاكِ الْاَرْضِ وَالْجِبَالِ وَكَذَلِكَ الْاِيمَانُ بِفَرْضِيَّةِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ وَتَعْيِينِ اَعْدَادِ رَكْعَتِهَا وَبِفَرْضِيَّةِ

زَكَاةَ الْاَمْوَالِ وَصَوْمِ رَمَضَانَ وَحَجِّ بَيْتِ اللهِ الْحَرَامِ عَلَى تَقْدِيرِ الْاِسْتِطَاعَةِ وَكَذَلِكَ الْاِيمَانُ بِحُرْمَةِ شُرْبِ الْخَمْرِ وَقَتْلِ النَّفْسِ بِغَيْرِ حَقٍّ وَعُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ وَالسَّرِقَةِ وَالزِّنَا وَاَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ وَاَكْلِ الرِّبَا وَاَمْثَالِهَا مِمَّا ثَبَتَ بِالتَّوَاتُرِ وَصَارَ مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَلَا يَخْرُجُ الْمُؤْمِنُ بِارْتِكَابِ الْكَبِيرَةِ مِنَ الْاِيمَانِ وَاسْتِحْلَالِ الْكَبِيرَةِ كُفْرٌ وَارْتِكَابُهَا فِسْقٌ وَيَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ اَنْ يَعْتَقِدَ نَفْسَهُ مُؤْمِنًا حَقًّا يَعْنِي يَنْبَغِي اَنْ يَعْتَرِفَ بِثُبُوتِ اِيمَانِهِ وَتَحَقُّقِهِ وَلَا يَنْبَغِي اَنْ يَجْعَلَ كَلِمَةَ الْاِسْتِثْنَاءِ يَعْنِي كَلِمَةَ اِنْ شَاءَ اللهُ مَقْرُونَةً بِالْاِيمَانِ لِكَوْنِهَا مُنْبِئَةً عَنِ الشَّكِّ وَمُنَافِيَةً لِثُبُوتِ الْاِيمَانِ بِحَسَبِ الصُّورَةِ وَاِنْ جَعَلَ الْاِسْتِثْنَاءَ رَاجِعًا اِلَى الْخَاتِمَةِ لِكَوْنِهَا مُبْهَمَةً وَلَكِنَّهُ لَا يَخْلُو مِنِ اشْتِبَاهِ الثُّبُوتِ الْحَالِيِّ فَالْاِحْتِيَاطُ فِي تَرْكِ صُورَةِ الشَّكِّ وَالْاِشْتِبَاهِ وَاَفْضَلِيَّةُ الْخُلَفَاءِ الْاَرْبَعَةِ عَلَى تَرْتِيبِ خِلَافَتِهِمْ فَاِنَّ اِجْمَاعَ اَهْلِ الْحَقِّ مُنْعَقِدٌ عَلَى اَنَّ اَفْضَلَ الْبَشَرِ بَعْدَ الْاَنْبِيَاءِ صَلَوَاتُ اللهِ تَعَالَى وَتَسْلِيمَاتُهُ سُبْحَانَهُ عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ اَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ ثُمَّ عُمَرُ الْفَارُوقُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا وَوَجْهُ الْاَفْضَلِيَّةِ عَلَى مَا فَهِمَهُ هَذَا الْفَقِيرُ لَيْسَ كَثْرَةَ الْفَضَائِلِ وَالْمَنَاقِبِ بَلِ الْاَسْبَقِيَّةُ فِي الْاِيمَانِ وَالْاَقْدَمِيَّةُ فِي اِنْفَاقِ الْاَمْوَالِ وَالْاَوَّلِيَّةُ فِي بَذْلِ الْاَنْفُسِ فِي كُلِّ حَالٍ لِتَأْيِيدِ الدِّينِ وَتَرْوِيجِ مِلَّةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ فَاِنَّ السَّابِقَ كَاَنَّهُ اُسْتَاذُ اللَّاحِقِ فِي اَمْرِ الدِّينِ وَكُلَّمَا يَنَالُ اللَّاحِقُ يَنَالُهُ مِنْ مَائِدَةِ دَوْلَةِ السَّابِقِ وَمَجْمُوعُ هَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ الثَّلَاثَةِ مُنْحَصِرَةٌ فِي حَضْرَةِ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَاِنَّ الَّذِي جَمَعَ بَيْنَ الْاَسْبَقِيَّةِ فِي الْاِيمَانِ وَبَيْنَ اِنْفَاقِ الْمَالِ وَبَذْلِ النَّفْسِ هُوَ هُوَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَهَذِهِ الدَّوْلَةُ لَمْ تَتَيَسَّرْ فِي هَذِهِ الْاُمَّةِ لِغَيْرِهِ قَالَ رَسُولُ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ **"اِنَّهُ لَيْسَ مِنَ النَّاسِ اَحَدٌ آمَنَ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ مِنْ اَبِي بَكْرِ بْنِ اَبِي قُحَافَةَ وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلًا لَاتَّخَذْتُ اَبَا بَكْرٍ خَلِيلًا وَلَكِنَّ اُخُوَّةَ الْاِسْلَامِ اَفْضَلُ سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خُوخَةٍ غَيْرَ خُوخَةِ اَبِي بَكْرٍ"** وَقَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ **"اِنَّ اللهَ بَعَثَنِي اِلَيْكُمْ فَقُلْتُمْ كَذَبْتَ وَقَالَ اَبُو بَكْرٍ صَدَقْتَ وَوَاسَانِي بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ فَهَلْ اَنْتُمْ تَارِكُونَ لِي صَاحِبِي"** وَقَالَ عَلَيْهِ عَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ **"لَوْ كَانَ بَعْدِي**

نَبِيٌّ لَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ" وَقَالَ اَميرُ الْمُؤْمِنينَ عَلِيٌّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ "انَّ اَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كِلَيْهِمَا اَفْضَلُ هَذِهِ الْاُمَّةِ وَمَنْ فَضَّلَنِى عَلَيْهِمَا فَهُوَ مُفْتَرٍ اَضْرِبُهُ كَمَا يُضْرَبُ الْمُفْتَرِى" وَمَا وَقَعَ بَيْنَ اَصْحَابِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ مِنَ الْمُنَازَعَاتِ وَالْمُحَارَبَاتِ يَنْبَغِى اَنْ يَحْمِلَهَا عَلَى مَحَامِلَ حَسَنَةٍ وَاَنْ يُبْعِدَهُمْ عَنْ مَظِنَّةِ الْهَوَى وَالْهَوَسِ وَمِنْ حُبِّ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ وَمِنْ طَلَبِ الرِّفْعَةِ وَالْمَنْزِلَةِ فَانَّ هَذِهِ الرَّذَائِلَ مِنَ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَنُفُوسُ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ صَافِيَةٌ وَمُزَكَّاةٌ فِى صُحْبَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَكِنَّ الْحَقَّ فِى جَانِبِ اَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ فِى تِلْكَ الْمُشَاجَرَاتِ وَالْمُحَارَبَاتِ الْوَاقِعَةِ فِى حَقِّ خِلَافَتِهِ وَمُخَالِفُوهُ كَانُوا مُخْطِئِينَ بِالْخَطَأِ الْاِجْتِهَادِىِّ الَّذِى لَا مَجَالَ فِيهِ لِلْمَلَامَةِ وَالطَّعْنِ فَضْلًا عَنِ التَّفْسِيقِ فَانَّ الصَّحَابَةَ كُلَّهُمْ عُدُولٌ وَمَرْوِيَّاتُهُمْ مَقْبُولَةٌ وَمَرْوِيَّاتُ مُوَافِقِى عَلِيٍّ وَمُخَالِفِيهِ كُلُّهَا مُتَسَاوِيَةٌ فِى الصِّدْقِ وَالْوُثُوقِ وَلَمْ تَصِرِ الْمُشَاجَرَةُ وَالْمُحَارَبَةُ عِلَّةً لِجَرْحِ اَحَدٍ فَيَنْبَغِى اَنْ يُحِبَّ جَمِيعَهُمْ فَانَّ حُبَّهُمْ بِحُبِّ النَّبِىِّ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَاِنَّهُ قَالَ "مَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّى اَحَبَّهُمْ" وَيَنْبَغِى الْاِجْتِنَابُ عَنْ بُغْضِهِمْ وَعَدَاوَتِهِمْ فَانَّ بُغْضَهُمْ بِبُغْضِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا قَالَ "وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِى اَبْغَضَهُمْ" وَفِى تَعْظِيمِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَتَوْقِيرِهِمْ تَعْظِيمُ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَتَوْقِيرُهُ وَفِى عَدَمِ تَعْظِيمِهِمْ عَدَمُ تَعْظِيمِهِ فَيَنْبَغِى تَعْظِيمُ جَمِيعِهِمْ مِنْ جِهَةِ تَعْظِيمِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ قَالَ الشَّيْخُ الشِّبْلِىُّ "مَا آمَنَ بِرَسُولِ اللهِ مَنْ لَمْ يُوَقِّرْ اَصْحَابَهُ (وَبَعْدَ) تَصْحِيحِ الْاِعْتِقَادِ لَا بُدَّ مِنْ اِتْيَانِ الْاَعْمَالِ أَيْضًا قَالَ النَّبِىُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "بُنِىَ الْاِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ شَهَادَةُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ" وَهِىَ عِبَارَةٌ عَنِ الْاِيمَانِ وَالْاِعْتِقَادِ بِمَا ثَبَتَ بِتَبْلِيغِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ كَمَا مَرَّ وَالثَّانِى اَدَاءُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ الَّتِى هِىَ عِمَادُ الدِّينِ وَالثَّالِثُ اَدَاءُ زَكَاةِ الْمَالِ وَالرَّابِعُ صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ وَالْخَامِسُ حَجُّ بَيْتِ اللهِ الْحَرَامِ فَالصَّلَاةُ اَفْضَلُ الْعِبَادَاتِ بَعْدَ الْاِيمَانِ بِاللهِ وَرَسُولِهِ وَحَسَنٌ لِذَاتِهِ مِثْلُ الْاِيمَانِ بِخِلَافِ سَائِرِ الْعِبَادَاتِ فَانَّ حُسْنَهَا

لَيْسَ بِذَاتِيٍّ فَيَنْبَغِي اَدَاءُ الصَّلَاةِ بِحُسْنِ التَّأَمُّلِ وَالتَّقَيُّدِ بَعْدَ طَهَارَةٍ كَامِلَةٍ كَمَا بُيِّنَ فِي كُتُبِ الشَّرْعِ مِنْ غَيْرِ فُتُورٍ وَيَنْبَغِي الْاِحْتِيَاطُ فِي الْقِرَاءَةِ وَالرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَالْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ وَسَائِرِ الْاَرْكَانِ حَتَّى تُؤَدَّى عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ وَيَنْبَغِي الْتِزَامُ السُّكُونَةِ وَالطُّمَأْنِينَةِ فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَالْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ وَيَنْبَغِي الْاِحْتِرَازُ عَنِ الْمُسَاهَلَةِ وَيَنْبَغِي اَدَاؤُهَا فِي اَوَائِلِ اَوْقَاتِهَا مِنْ غَيْرِ اَنْ يُجَوِّزَ التَّأْخِيرَ عَلَى وَجْهِ التَّكَاسُلِ وَالتَّجَاهُلِ وَالْعَبْدُ الْمَقْبُولُ مَنْ يَمْتَثِلُ اَمْرَ مَوْلَاهُ بِمُجَرَّدِ اَمْرِهِ فَاِنَّ التَّأْخِيرَ فِي امْتِثَالِ الْاَمْرِ مِنَ التَّمَرُّدِ وَسُوءِ الْاَدَبِ وَيَنْبَغِي اَنْ يَسْتَصْحِبَ مِنَ الْكُتُبِ الْفِقْهِيَّةِ مَا كُتِبَ بِعِبَارَةٍ فَارِسِيَّةٍ مِثْلَ "تَرْغِيبُ الصَّلَاةِ" وَتَيْسِيرُ الْاَحْكَامِ" وَاَمْثَالِهِمَا فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ وَاَنْ يَأْخُذَ الْمَسَائِلَ الشَّرْعِيَّةَ مِنْهَا وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَاهَا وَكِتَابُ كُلِسْتَانْ وَمِثْلُهُ دَاخِلٌ فِي فُضُولٍ فِي جَنْبِ كُتُبِ الْفِقْهِ الْفَارِسِيَّةِ بَلْ مِمَّا لَا يَعْنِي بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاُمُورِ الضَّرُورِيَّةِ وَمَا يُحْتَاجُ اِلَيْهِ فِي الدِّينِ يَنْبَغِي اَنْ يَعُدَّهُ لَازِمًا دُونَ اَنْ يَلْتَفِتَ اِلَى مَا وَرَائَهُ وَصَلَاةُ التَّهَجُّدِ اَيْضًا كَاَنَّهَا مِنْ ضَرُورِيَّاتِ هَذَا الطَّرِيقِ فَيَنْبَغِي السَّعْيُ حَتَّى لَا تُتْرَكَ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ فَاِنْ كَانَ هَذَا الْمَعْنَى مُتَعَسِّرًا فِي الْاِبْتِدَاءِ وَلَمْ يَتَيَسَّرِ التَّيَقُّظُ يَنْبَغِي تَعْيِينُ جَمَاعَةٍ مِنَ الْخُدَّامِ لِيُوقِظُوا فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ بِلَا اخْتِيَارٍ وَلَا يَتْرُكُوا عَلَى النَّوْمِ وَبَعْدَ اعْتِيَادِ الْقِيَامِ اَيَّامًا لَا تُحْتَاجُ اِلَى التَّكَلُّفِ وَالتَّعَمُّلِ وَمَنْ اَرَادَ اَنْ يَقُومَ فِي آخِرِ اللَّيْلِ يَنْبَغِي اَنْ يَنَامَ فِي اَوَّلِهِ بَعْدَ الْعِشَاءِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَشْتَغِلَ بِمَا لَا طَائِلَ فِيهِ وَيَنْبَغِي اَنْ يَغْتَنِمَ الْاِسْتِغْفَارَ وَالتَّوْبَةَ وَالْاِلْتِجَاءَ وَالتَّضَرُّعَ وَتَذَكُّرَ الْمَعَاصِي وَالذُّنُوبِ وَتَفَكُّرَ النَّقَائِصِ وَالْعُيُوبِ وَخَوْفَ الْعَذَابِ الْاُخْرَوِيِّ وَالْاِشْفَاقَ مِنَ الْاَلَمِ الدَّائِمِيِّ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ وَاَنْ يَطْلُبَ الْعَفْوَ وَالْمَغْفِرَةَ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَاَنْ يَقُولَ هَذِهِ الْكَلِمَةَ بِاللِّسَانِ مُتَوَجِّهًا اِلَى الْقَلْبِ مِائَةَ مَرَّةٍ "اَسْتَغْفِرُ اللّٰهَ الْعَظِيمَ الَّذِي لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ الْحَيَّ الْقَيُّومَ وَاَتُوبُ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ" وَيَنْبَغِي اَنْ يَقُولَ هَذِهِ الْكَلِمَةَ بَعْدَ اَدَاءِ الْعَصْرِ اَيْضًا مِائَةَ مَرَّةٍ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَتْرُكَهَا بِطَهَارَةٍ اَوْ بِلَا طَهَارَةٍ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ **"طُوبَى لِمَنْ وُجِدَ فِي صَحِيفَتِهِ اسْتِغْفَارٌ كَثِيرٌ"** وَاَدَاءُ صَلَاةِ الضُّحَى اِنْ تَيَسَّرَ دَوْلَةٌ عَظِيمَةٌ كَصَلَاةِ التَّهَجُّدِ اثْنَتَا عَشَرَةَ

رَكْعَةً وَمِقْدَارُ مَا يُؤَدَّى بِمُقْتَضَى الْوَقْتِ وَالْحَالِ مُغْتَنَمٌ وَيَنْبَغِي اَنْ يَجْتَهِدَ لِقِرَائَةِ آيَةِ الْكُرْسِيِّ بَعْدَ اَدَاءِ كُلِّ فَرْضٍ فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ **"مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ بَعْدَ كُلِّ صَلَاةِ فَرْضٍ لاَ يَمْنَعُهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ اِلاَّ الْمَوْتُ** " وَأَيْضًا يَنْبَغِي اَنْ يَقُولَ بَعْدَ كُلِّ صَلَاةٍ مِنْ صَلَوَاتِ الْخَمْسِ كَلِمَةَ التَّنْزِيهِ "سُبْحَانَ اللهِ" ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً وَكَلِمَةَ التَّمْحِيدِ "اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ" ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً وَكَلِمَةَ التَّكْبِيرِ "اَللّٰهُ اَكْبَرُ" ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً وَمَرَّةً "لاَ اِلَهَ اِلاَّ اللّٰهُ وَحْدَهُ لاَ شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ يُحْيِي وَيُمِيتُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيرٌ" حَتَّى يُسْتَكْمَلَ الْعَدَدُ مِائَةً وَيَقُولَ أَيْضًا فِي كُلِّ يَوْمٍ وَلَيْلَةٍ "سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ" مِائَةَ مَرَّةٍ فَاِنَّ فِيهَا ثَوَابًا كَثِيرًا وَيَقُولَ وَقْتَ الصُّبْحِ مَرَّةً **"اَللّٰهُمَّ مَا اَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ اَوْ بِأَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ فَمِنْكَ وَحْدَكَ لاَ شَرِيكَ لَكَ فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ"** وَيَقُولُ فِي الْمَغْرِبِ بَدَلَ مَا اَصْبَحَ "مَا اَمْسَى" وَيُتِمَّ وَوَرَدَ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ **"اَنَّ مَنْ قَرَأَ هَذَا الدُّعَاءَ فِي النَّهَارِ فَقَدْ اَدَّى شُكْرَ ذَلِكَ النَّهَارِ وَمَنْ قَرَأَهُ فِي اللَّيْلِ فَقَدْ اَدَّى شُكْرَ ذَلِكَ اللَّيْلِ"** وَلاَ يَلْزَمُ اَنْ يَكُونَ قِرَاءَةُ هَذَا الْوِرْدِ عَلَى طَهَارَةٍ بَلْ يَنْبَغِي قِرَاءَتُهُ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ (وَاَدَاءُ زَكَاةِ) الْاَمْوَالِ أَيْضًا مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ فَيَنْبَغِي اَدَاؤُهَا وَاِيصَالُهَا اِلَى مَصَارِفِهَا بِالرَّغْبَةِ وَقَبُولِ الْمِنَّةِ فَاِذَا قَالَ اللهُ سُبْحَانَهُ اَعْطُوا الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ حِصَّةً وَاحِدَةً مِنْ اَرْبَعِينَ حِصَّةً مِنْ عَطِيَّتِي وَاِنْعَامِي فَاُعْطِيَكُمْ فِي مُقَابَلَتِهِ اَجْرًا جَزِيلاً وَجَزَاءً جَمِيلاً فَالتَّوَقُّفُ فِي اَدَاءِ هَذَا الْجُزْءِ الْمُحَقَّرِ وَالْبُخْلُ فِي اِعْطَاءِهِ مِنْ غَايَةِ عَدَمِ الْاِنْصَافِ بَلْ مِنَ التَّمَرُّدِ وَالْاِعْتِسَافِ وَاِمْتِثَالُ هَذَا التَّوَقُّفِ فِي امْتِثَالِ الْاَوَامِرِ الشَّرْعِيَّةِ مَنْشَؤُهَا مَرَضٌ قَلْبِيٌّ وَعَدَمُ يَقِينٍ بِالْاَحْكَامِ السَّمَاوِيَّةِ وَلاَ يَكْفِي مُجَرَّدُ النُّطْقِ بِكَلِمَةِ الشَّهَادَةِ بِدُونِ تَصْدِيقٍ قَلْبِيٍّ بِمَضْمُونِهَا فَاِنَّ الْمُنَافِقِينَ أَيْضًا نَاطِقُونَ بِهَذِهِ الْكَلِمَةِ وَعَلَامَةُ يَقِينِ الْقَلْبِ اِتْيَانُ الْاَوَامِرِ الشَّرْعِيَّةِ بِطَوْعٍ وَرَغْبَةٍ وَاِعْطَاءُ فَلْسٍ لِفَقِيرٍ بِنِيَّةِ اَدَاءِ الزَّكَاةِ اَفْضَلُ مِنْ اِنْفَاقِ اُلُوفٍ بِغَيْرِ هَذِهِ النِّيَّةِ فَاِنَّ ذَاكَ اَدَاءُ فَرْضٍ وَهَذَا اِتْيَانُ نَفْلٍ وَلاَ اعْتِدَادَ لِاِتْيَانِ النَّفْلِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى اَدَاءِ الْفَرْضِ اَصْلاً وَلاَ اعْتِبَارَ وَلَيْتَ لَهُ حُكْمَ الْقَطْرَةِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ وَمِنْ تَسْوِيلَاتِ الشَّيْطَانِ

اللّعين مَنْعُهُمْ مِنْ اَدَاءِ الْفَرَائِضِ وَحَمْلُهُمْ عَلَى اَدَاءِ النَّوَافِلِ وَصَدُّهُمْ عَنْ اَدَاءِ الزَّكَاةِ (وَصَوْمُ) شَهْرِ رَمَضَانَ الْمُبَارَكِ أَيْضًا مِنْ وَاجِبَاتِ الْاِسْلَامِ وَضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ فَيَنْبَغِي الْاِهْتِمَامُ فِي اَدَائِهِ أَيْضًا وَلاَ يَنْبَغِي الْاِفْطَارُ بِاَعْذَارٍ غَيْرِ مَسْمُوعَةٍ قَالَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ وَآلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَالتَّحِيَّةُ "**اَلصَّوْمُ جُنَّةٌ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ**" فَاِنْ كَانَ بَعْضُ الْاَعْذَارِ مَانِعًا مِنَ الصَّوْمِ وَمُلْجِأً اِلَى الْاِفْطَارِ كَمَرَضٍ وَرُكُوبِ مَتْنِ الْاَسْفَارِ يَنْبَغِي قَضَاؤُهُ بِلاَ مُهْلَةٍ بَعْدَ زَوَالِ الْاَعْذَارِ دُونَ اَنْ يُؤَخِّرَهُ بِالتَّكَاسُلِ اِلَى مُرُورِ الْآصَالِ وَالْاَبْكَارِ فَاِنَّ الْعَبْدَ لَيْسَ لَهُ اخْتِيَارٌ كُلِّيٌّ بَلْ لَهُ مَوْلًى لاَ بُدَّ لَهُ مِنَ الْمُعَاشَرَةِ بِمُقْتَضَى اَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ حَتَّى يُتَصَوَّرَ رَجَاءُ النَّجَاةِ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ كَذَلِكَ يَكُونُ عَبْدًا مُتَمَرِّدًا جَزَاؤُهُ اَنْوَاعُ الْعُقُوبَاتِ وَالرُّكْنُ الْخَامِسُ مِنْ اَرْكَانِ الْاِسْلَامِ (**حَجُّ**) الْبَيْتِ الْحَرَامِ وَلَهُ شَرَائِطُ مَذْكُورَةٌ فِي كُتُبِ الْفِقْهِ فَاِذَا تَحَقَّقَتْ شَرَائِطُهُ يَجِبُ اَدَاؤُهُ قَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ "**اَلْحَجُّ يَهْدِمُ مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الْمَعَاصِي**" وَيَنْبَغِي حُسْنُ الْاِحْتِيَاطِ فِي الْحِلِّ وَالْحُرْمَةِ الشَّرْعِيَّيْنِ وَالْاِمْتِنَاعُ عَمَّا مَنَعَ عَنْهُ صَاحِبُ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالتَّحِيَّةُ وَالْمُحَافَظَةُ عَلَى الْحُدُودِ الشَّرْعِيَّةِ لَوْ كَانَ الْمَطْلُوبُ السَّلاَمَةَ وَالنَّجَاةَ اِلَى مَتَى يَمْتَدُّ نَوْمُ الْاَرْنَبِ وَحَتَّى مَتَى قُطْنُ الْغَفْلَةِ فِي الصِّمَاخِ فَاِنَّ الْاَرْنَبَ سَيُوقَظُ وَالْقُطْنُ سَيُنْزَعُ فَلاَ يَكُونُ نَقْدُ الْوَقْتِ حِينَئِذٍ غَيْرَ النَّدَامَةِ وَالْحَسْرَةِ وَالْخَجَالَةِ وَالْخَسَارَةِ الْمَوْتُ قَرِيبٌ وَاَنْوَاعُ عَذَابِ الْآخِرَةِ مُهَيَّأَةٌ مَنْ مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ يَنْبَغِي الْاِنْتِبَاهُ قَبْلَ اَنْ يُنَبَّهَ فَاِنَّهُ ح لاَ يَنْفَعُ وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَى الْاَوَامِرِ وَالنَّوَاهِي الشَّرْعِيَّتَيْنِ وَالْاِجْتِنَابُ عَنْ مُوجِبَاتِ الْعَذَابِ الْاُخْرَوِيِّ قَالَ اللهُ تَعَالَى "**قُوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَارًا وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ**" الْآيَةَ وَبَعْدَ تَصْحِيحِ الْاِعْتِقَادِ وَاِتْيَانِ الْاَعْمَالِ الصَّالِحَةِ بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْحَقَّةِ عَلَى صَاحِبِهَا الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَالتَّحِيَّةُ يَنْبَغِي تَعْمِيرُ الْاَوْقَاتِ بِالذِّكْرِ الْاِلَهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَاَنْ لاَ يَكُونَ فَارِغًا عَنْ ذِكْرِهِ تَعَالَى اَصْلاً فَاِنْ كَانَ الظَّاهِرُ مَشْغُولاً بِالْخَلْقِ يَنْبَغِي اَنْ يَجْعَلَ الْبَاطِنَ بِالْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَاَنْ يَكُونَ مُلْتَذًّا بِذِكْرِهِ تَعَالَى وَهَذِهِ الدَّوْلَةُ مُتَيَسِّرَةٌ لِلْمُبْتَدِئِينَ فِي طَرِيقَةِ خَوَاجَكَانْ قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ فِي اَوَّلِ قَدَمٍ فِي صُحْبَةِ

الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَلَعَلَّهُ حَصَلَ لَكُمُ الْايمَانُ بِهَذَا الْمَعْنَى بَلْ تَيَسَّرَ نَصِيبٌ مِنْهُ وَلَوْ كَانَ قَلِيلاً وَكُلَّمَا حَصَلَ يَنْبَغِي الْمُحَافَظَةُ عَلَيْهِ وَالْقِيَامُ بِشُكْرِهِ وَالرَّجَاءُ فِي الزِّيَادَةِ وَحَيْثُ اَنَّ فِي طَرِيقَةِ الْخَضَرَاتِ النَّقْشَبَنْدِيَّةِ انْدِرَاجَ النِّهَايَةِ فِي الْبِدَايَةِ فَانْ حَصَلَ قَلِيلٌ مِنْهَا فَهُوَ كَثِيرٌ فَانَّ السَّالِكَ لَهُ خَبَرٌ فِي الْبِدَايَةِ مِنَ النِّهَايَةِ وَلَكِنْ يَنْبَغِي لِلْمُبْتَدِئِ اَنْ يَسْتَقِلَّ مَا حَصَّلَهُ وَاِنْ كَانَ كَثِيرًا مِنْ غَيْرِ اَنْ يَكُونَ فَارِغًا عَنْ شُكْرِهِ بَلْ يَنْبَغِي اَدَاءُ شُكْرِهِ وَطَلَبُ الزِّيَادَةِ وَالْمَقْصُودُ الْاَصْلِيُّ مِنَ الذِّكْرِ زَوَالُ التَّعَلُّقِ بِمَا دُونَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الَّذِي الْمَرَضُ الْقَلْبِيُّ عِبَارَةٌ عَنْهُ وَمَا لَمْ يَحْصُلْ هَذَا الزَّوَالُ لَا يَكُونُ نَصِيبٌ مِنْ حَقِيقَةِ الْايمَانِ وَلَا يَتَيَسَّرُ الْيُسْرُ وَالسُّهُولَةُ فِي اَدَاءِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ

﴿شِعْرٌ﴾

اَلَا فَاذْكُرُوا رَبَّ الْبَرَايَا فَاِنَّهُ * صَفَاءُ الْقُلُوبِ وَالْغِذَاءُ لِاَرْوَاحِ

وَيَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ الْمَطْلُوبُ مِنْ اَكْلِ الطَّعَامِ حَظَّ النَّفْسِ بَلْ يَكُونَ حُصُولَ الْقُوَّةِ وَالْاِسْتِطَاعَةِ عَلَى الْعِبَادَةِ فَانْ لَمْ تَتَيَسَّرْ هَذِهِ النِّيَّةُ فِي الْابْتِدَاءِ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ عَلَيْهَا بِالتَّكَلُّفِ وَاَنْ يَلْتَجِئَ وَيَتَضَرَّعَ لِتَتَيَسَّرَ هَذِهِ النِّيَّةُ وَكَذَلِكَ يَنْبَغِي اَنْ تَكُونَ النِّيَّةُ فِي لُبْسِ اللِّبَاسِ التَّزَيُّنَ لِلْعِبَادَةِ وَاَدَاءِ الصَّلَاةِ فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ "**خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ**" وَلَا يَكُونُ الْمَقْصُودُ مِنْ لُبْسِ الْاَلْبِسَةِ الْمُزَيَّنَةِ مُرَاآةُ الْخَلْقِ فَاِنَّهَا مَمْنُوعٌ عَنْهَا وَكَذَلِكَ يَنْبَغِي اَنْ يَسْعَى فِي اَنْ يَكُونَ الْمَنْظُورُ فِي جَمِيعِ الْاَفْعَالِ وَالْحَرَكَاتِ وَالسَّكَنَاتِ رِضَى الْمَوْلَى جَلَّ سُلْطَانُهُ وَاَنْ يَعْمَلَ بِمُقْتَضَى شَرِيعَتِهِ الْحَقَّةِ فَفِي هَذَا الْوَقْتِ يَكُونُ كُلٌّ مِنَ الظَّاهِرِ وَالْبَاطِنِ مُتَوَجِّهًا اِلَى الْحَقِّ تَعَالَى وَذَاكِرًا لَهُ سُبْحَانَهُ مَثَلاً اِذَا اخْتَارَ الْعَبْدُ النَّوْمَ الَّذِي هُوَ غَفْلَةٌ مِنْ اَوَّلِهِ اِلَى آخِرِهِ بِنِيَّةِ دَفْعِ التَّكَاسُلِ فِي اَدَاءِ الطَّاعَةِ يَكُونُ ذَلِكَ النَّوْمُ بِهَذِهِ النِّيَّةِ عَيْنَ الْعِبَادَةِ فَمَا دَامَ فِي ذَاكَ النَّوْمِ فَكَاَنَّهُ فِي الطَّاعَةِ لِكَوْنِهِ بِنِيَّةِ اَدَاءِ الطَّاعَةِ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ "**نَوْمُ الْعُلَمَاءِ عِبَادَةٌ**" وَاِنْ كُنْتُ اَعْلَمُ اَنَّ حُصُولَ هَذَا الْمَعْنَى فِيكُمُ الْيَوْمَ مُتَعَذِّرٌ لِهُجُومِ الْمَوَانِعِ وَوُجُودِ الْتِزَامِ الْعَادَاتِ وَالرُّسُومِ وَكَوْنِ الْمَنْظُورِ الْحَمِيَّةَ وَالْاَنَفَةَ الَّتِي هِيَ مُضَادَّةٌ لِلشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ فَاِنَّ الشَّرِيعَةَ

وَارِدَةٌ لِدَفْعِ الرُّسُومِ وَالْعَادَاتِ وَرَفْعِ الْحَمِيَّةِ الْجَاهِلِيَّةِ النَّاشِيَةِ عَنِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَلَكِنْ اِذَا حَصَلَتِ الْمُدَاوَمَةُ عَلَى الذِّكْرِ الْقَلْبِيِّ وَاَدَاءِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ بِشَرَائِطِهَا مِنْ غَيْرِ فُتُورٍ بِتَوْفِيقِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَيَسَّرَ الْاِحْتِيَاطُ فِى الْحِلِّ وَالْحُرْمَةِ الشَّرْعِيَّيْنِ مَهْمَا اَمْكَنَ يَحْتَمِلُ اَنْ يَظْهَرَ جَمَالُ هَذَا الْمَعْنَى وَيَحْصُلَ الرَّغْبَةُ فِيهِ (وَوَجْهٌ آخَرُ) لِكِتَابَةِ اَمْثَالِ هَذِهِ النَّصَائِحِ هُوَ اَنَّهُ وَاِنْ لَمْ يَحْصُلِ الْعَمَلُ بِمُقْتَضَى هَذِهِ النَّصَائِحِ فَلاَ اَقَلَّ مِنْ اَنْ يَحْصُلَ الْاِعْتِرَافُ بِالْقُصُورِ وَالنَّقْصِ وَهُوَ أَيْضًا دَوْلَةٌ عَظِيمَةٌ ﴿شِعْرٌ﴾

وَمَنْ نَالَ يَلْقَى دَوْلَةً فَوْقَ قَدْرِهِ * وَمَنْ لاَ فَيَكْفِيهِ الْاَسَى مِنْ فَوَاتِهَا

وَنَعُوذُ بِاللهِ سُبْحَانَهُ مِنْ حَالٍ مَنْ لاَ يَنَالُ وَلاَ يَغْتَمُّ مِنْ عَدَمِ نَيْلِهِ وَلاَ يَعْمَلُ وَلاَ يَتَنَدَّمُ مِنْ عَدَمِ عَمَلِهِ وَلاَ يَكُونُ ذَلِكَ اِلاَّ جَاهِلاً مُتَمَرِّدًا اَخْرَجَ رَأْسَهُ مِنْ رِبْقَةِ الْعُبُودِيَّةِ وَرِجْلَهُ مِنْ قَيْدِ الرِّقِّيَّةِ "رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا" وَاِنْ لَمْ يَقْتَضِ الْوَقْتُ وَالْحَالُ وَالزَّمَانُ وَالْمَكَانُ تَحْرِيرَ شَيْءٍ وَلَكِنْ لَمَّا رَأَيْتُ شَوْقَكُمْ وَرَغْبَتَكُمْ عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ كَتَبْنَا سُطُورًا بِالتَّكَلُّفِ وَسَلَّمْنَاهَا اِلَى كَمَالِ الدِّينِ حُسَيْنٍ رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْعَمَلَ بِمُقْتَضَاهَا وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

Müritlerinden saliha bir hanıma yazılmıştır. İnanç esaslarının izahı ve ibadetlere teşvik hakkındadır.

Üzerimizden nimetlerini eksik etmeyen, bizleri İslam diniyle şereflendiren ve Muhammed (s.a.v.) ümmetinden kılan Allah'a hamd olsun.

Allah Sübhânehû her halükarda bizlere nimetlerini bağışlamaktadır. Varlığımız onun vergisi, varlığımızın devamı onun ihsanıdır. Hayat sahibi olmak, bilmek, işitmek, güç yetirmek ve konuşmak gibi sahip olduğumuz iyi özelliklerin hepsi bize onun bağışladığı şeylerdir. Hayatımızda karşılaştığımız sayılamayacak kadar nimetlerin hepsi onun ihsanıdır. O, üzerimizden zorluğu kaldırır. Duamızı kabul eder ve sıkıntılarımızı giderir. O, bol bol rızık verendir; işlediği günahlar dolayısıyla kullarından rızkını esirgemez. O, kusurları örtendir; işledikleri günahları ifşa ederek kullarının onurunu çiğnemez. O, son derece

halimdir; suçluları hemen cezalandırmaz. O çok cömerttir; dostu düşmanı herkese verir. Onun en büyük nimeti; bizleri İslam'a çağırması, Peygamberimize tabi olmamızı istemesi ve böylece bizlere cennet yolunu göstermesidir. Zira ebedi hayat ve sonsuz mutluluk buna bağlıdır. Allah'ın bizden hoşnut olması buna bağlıdır.

Kısacası Allah'ın ikramı ve ihsanı güneşten daha aşikardır. Allah'tan başkasının bize yapacağı iyilikler de sonuçta onun elindedir. Bizim onlardan bir şey istememiz emanetçiden emanet istemek veya dilenciden bir şey istemek gibidir. Bu yediden yetmişe herkesin kabul ettiği apaçık bir gerçektir.

Eğer başımdaki saçlarım adedince dilim olsa,
Her biriyle şükretsem, yine de tam şükretmiş olamam.

Kuşkusuz akıl hiç düşünmeden nimet verene teşekkürün ve hürmetin gerekli olduğuna hükmeder. Şu halde gerçek nimet verici olan Hak Sübhânehû'ye şükretmemizin ve ona hürmet etmemizin gerekliliği akılla sabit apaçık bir hükümdür. Bir yandan Hak Sübhânehû son derece yüce ve noksanlıklardan pak olduğu için, bir yandan da biz kullar noksanlıklarla kuşatılmış aciz varlıklar olduğumuz için Allah ile doğrudan münasebet kuramamakta ve ona nasıl şükredileceğini bilememekteyiz. Nitekim insanlar çoğu defa Allah'ı yüceltmek için bazı ifadeler kullanırlar; ama bunlar Allah katında yakışıksız şeyler olabilmektedir. İnsan bir şeyin Allah'a karşı hürmet ifade ettiğini düşündüğü halde gerçekte o şey hürmetsizlik ifade edebilir. İnsanlar Allah'a nasıl hürmet edeceklerini yine Allah'tan öğrenmedikleri müddetçe ona gereği gibi hürmet edemezler. İnsanların kendi kendilerine buldukları övgü ifadeleri belki Allah katında yergi ifade edebilir.

İşte hak din İslam Allah'tan alınan hürmet ifade ve şekillerinin ta kendisidir. İster kalple icra edilen ibadetler olsun, ister dille, ister diğer azalarımızla icra edilen ibadetler olsun; bunların hepsinin gerek şartları gerekse kuralları dinimiz tarafından belirlenmiş ve dinimizi tebliğ eden Peygamber Efendimiz tarafından ayrıntılı biçimde açıklanmıştır. Gerek kalple gerekse bedenle, gerek inançla gerekse amelle ilgili olan her türlü şükür ifadesi dini hükümlerle sınırlıdır. Şeriatın hudutları dışında ifa edilen hiçbir ibadet ve tazim makbul değildir. Bilakis böyle bir ibadet ters sonuçlar doğurur. Kulun bu manada iyilik kabul ettiği bir şey gerçekte kötülüğün ta kendisidir. Bu açıklamalardan anlaşıldığı üzere Allah'a şükretmek gerekli olduğu gibi şeriata göre hareket etmek de akli bir zorunluluk olmakta ve şeriatın hudutları dışında Allah'a şükretmenin imkansızlığı anlaşılmaktadır.

Şeriatın iki ana kısmı vardır. Biri inanç kısmı, diğeri uygulama kısmı. Şeriatın itikat boyutu dinin asıllarını *(usul)* teşkil ederken, uygulama boyutu teferruatını *(ayrıntılarını)* oluşturur. Dinin itikat tarafını ihmal eden kimsenin ahiret azabından kurtulması imkansızdır. Dinin amel tarafını ihmal eden kimsenin işi ise Allah'a kalmıştır; dilerse onu affeder, dilerse günahı kadar onu cezalandırır. Fakat cehennemde ebedi kalmak dinin itikat tarafını ihmal edenlere ve dinde varlığı kesin bilinen hükümleri (zarurat-ı diniyyeyi) inkar eden kimselere mahsus bir cezadır. Şeriatın amel tarafında kusuru olan kimseler, her ne kadar Allah'ın azabına maruz kalabilirlerse de bu azap ebedi olmayacaktır.

İtikadî konular

İtikadî konular dinin esasını teşkil ettiği için onları açıklamamız gerekecektir. Ameli meseleler hem çok teferruatlı hem de feri oldukları için onların beyanını fıkıh kitaplarına bırakacak, sadece bunlar arasından çok gerekli olanlara teşvik etmekle yetineceğim.

Allah Teâlâ yüce zatıyla mevcuttur. Onun varlığı kendi kendisiyle kaimdir. O var olduğu gibi ebedidir. Onun ne öncesinde ne de sonrasında yokluk bulunur. Varlığının zorunlu olması (vücu-bu'l-vücud) onun yüce makamının en hakir hizmetçisi ve yokluğun onun için imkansız olması (imtinau'l-adem) onun yüce makamının zavallı bir süpürgecisidir.

Allah Teâlâ tektir; ne varlığının zorunlu oluşunda ne de ilah oluşunda ve kulluğu hak edişinde ortağı vardır. Zira Allah bu makama kendisi kafi gelmeseydi o takdirde ortağa ihtiyacı olurdu. Bu makama kafi gelmemesi ise ilah olmaya aykırı noksanlık ifade eden bir durumdur. Allah bu makama tek başına kafi olunca sözü edilen ortağın boş kalması gerekecek ki bu da ilah olmaya yakışmayan bir noksanlık göstergesidir. *Şu halde Allah'a ortak isnadında bulunmak ikisinden birine noksanlık isnadında bulunmaya eşdeğerdir, ki bu da ortaklık mefhumuyla çelişmektedir.*[166] Çelişki kabul edilemeyeceğinden buna yol açan şirk de kabul edilemez.

Allah'ın; hayat, ilim, semi, basar, kelam, irade, kudret ve tekvin gibi bir takım üstünlük ifade eden sıfatları vardır. Bu sekiz sıfata hakikî sıfatlar denir ve bunlar ezelîdir, Ehl-i Sünnet alimlerinin ifade ettiği gibi Allah'ın varlığından

---

[166] Zira ortak olduğu düşünülen ilahlardan biri noksan olduğu takdirde onun, kendinde noksanlık bulunmayan diğer ilaha ortak olması düşünülemez. Çünkü ortaklık denkliği gerektirir. Bu durumda ortaklık noksanlığa yok açmakta noksanlık da ortaklıkla çelişmektedir. Şu halde Allah'a ortak koşmak apaçık bir çelişkidir.

fazla (zaid) olarak hariçte mevcutturlar. Ehl-i Sünnet alimlerinden başka bu sıfatların Allah'ın zatından fazla olarak varlığını kabul eden olmamıştır. Hatta Ehl-i Sünnete mensup bazı son dönem sufileri, sıfatların Allah'ın zatının aynısı olduğunu, onların Allah'tan fazla bir varlığının bulunmadığını söylemiş ve bu konuda Ehl-i Sünnete muhalif fırkaların görüşlerine katılmışlardır. Bunlar sıfatları inkara cesaret edememiş olsalar da sonuçta bu görüşleri, sıfatların varlığını inkarla aynı kapıya çıkmaktadır. Muhalif fırkalar sıfatları inkar etmenin Allah'ın kemali açısından daha doğru olacağını düşünerek akıllarına güvenmiş ve Kur'ân'ın açık ifadelerinden uzaklaşmışlardır. Allah onları doğru yola sevk etsin.

Bu sekiz sıfatın dışında kalan diğer sıfatlar ise itibarî ve selbî olmak üzere iki kısma ayrılır. Bunlar (itibarî sıfatlar) kıdem, ezeliyet ve ilahlık gibi sıfatlardır. Bundan başka (selbî sıfatlar) Allah Teâlâ ne cisimdir, ne de cismanidir; o ne cevherdir ne de arazdır; o ne mekana bağımlıdır ne de zamana bağımlıdır; o ne bir şeye hulul etmiştir ne de ona bir şey hulul etmiştir; o ne sınırlıdır ne de sonludur; onun için ne yön bulunur ne de bir başka şeye nispet bulunur; onun için denklik-benzerlik ve zıtlık gibi mefhumlar da söz konusu değildir. Allah anadan, babadan, hanımdan ve çocuktan münezzehtir. Bunların hepsi sonradan olmanın (hudûs) göstergeleri olup noksanlık ifade eden özelliklerdir.

Allah bütün üstünlüklere sahip olduğu gibi bütün noksanlıklardan da münezzehtir. Özetle baştan ayağa şer ve noksanlık olan bütün mümkünlük (imkan) ve sonradanlık (hudüs) vasıflarının Allah'tan nefy edilmesi gerekir.

Allah Teâlâ bütün tümelleri *(külliyat)* ve tikelleri *(cüziyyat)* bilir. O en gizli sırlara bile vakıftır. Yerlerde ve göklerde zerre kadar bile olsa hiçbir şey onun bilgisinden hariç değildir. Allah bütün eşyayı yaratandır; o takdirde onun her şeyi bilmesi de gereklidir. Zira bir şeyi yaratmak için önce onu bilmek gerekir. Bazı nasipsizler Allah'ın tikelleri bilemeyeceğini ileri sürmüştür. Akılları sıra bunun Allah'ın kemali açısından daha doğru olacağını zannediyorlar. Bunun gibi aynı kimseler akılları sıra Allah'tan sadece bir tek şeyin çıktığını iddia etmektedirler. Üstelik bu bir şey de onlara göre Allah'tan zorunlu olarak çıkmıştır. Onlara sorsan bu da Allah için bir kemal ifadesidir.

Aman Allah'ım! Bunlar ne kadar cahil kimseler böyle! Nasıl oluyor da cehaleti bir üstünlük olarak görebiliyorlar? Nasıl oluyor da bir şeyi zorunlu olarak yapmayı dileyerek yapmaktan daha üstün tutabiliyorlar? Yine cehaletlerinden olacak ki, bunca eşyayı Allah'a değil de Allah'ın dışındaki şey-

lere dayandırmakta ve akl-ı faal dedikleri bir şey hayal edip her şeyi ona isnad etmektedirler. Böylece gökleri ve yerleri yaratan Allah'ın boş beklediğini düşünmektedirler. Bu fakire göre dünyada bu kimseler kadar ahmak kimse olamaz. Sübhanellah! Bir zümre de kalkmış bunların akıl erbabı olduğunu söylemiş ve sözlerini hikmet diye takdim etmiş. Korkarım bu zümre onların anılan görüşlerinin gerçeğe uygun olduğunu düşünüyordur.

"Rabbimiz! Bizi doğru yola erdirdikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize katından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin!"[467]

Allah Teâlâ ezelden ebede tek bir kelamla kelam etmektedir. O aynı kelamla emretmekte, aynı kelamla yasaklamakta ve yine aynı kelamla haber vermektedir. Tevrat, Zebur, İncil, Kur'ân ve peygamberlere indirilen diğer kitaplar hep bu tek kelama işaret etmekte ve onu tafsil etmektedir. Ezel ve ebed bunca genişliğine rağmen bir an olduğuna göre, bu bir anda çıkan ilahi söz de tek bir kelime, tek bir harf hatta tek bir nokta olmaktadır. Burada nokta demeniz tıpkı an demeniz gibi mecburiyetten kaynaklanmaktadır. Yoksa sözünü ettiğimiz varlık boyutunda ne bir an ne de bir nokta bulunmaktadır. Allah'ın zatında ve sıfatlarında bulunan vüsat (genişlik), nicelik ve niteliklerin ötesindedir. *Allah Teâlâ gerek zatıyla gerek sıfatlarıyla, varlığın imkan düzeyinde söz konusu olan genişlikten ve darlıktan münezzehtir.*

Müminler cennette Allah Teâlâ'yı nitelik ve benzerlik gibi ölçülerin ötesinde bir görüşle görecektir. Niteliklerin ötesinde bulunan bir varlığı görmek haliyle niteliksiz olmakta, görmek şöyle dursun gören dahi nitelik ötesi mahiyetten nasiplenmekte ve böylece onu görebilmektedir. Sultanın hediyelerini ancak sultanın kervanları taşır. Cenab-ı Allah bugün bu sırrı sadece çok seçkin dostlarına çözdürmüş ve bu sırrı sadece onlara açmıştır. Dolayısıyla bu mesele sözü edilen velilere göre hakiki, diğerlerine göre ise taklide dayalıdır. Ayrıca Ehl-i Sünnet dışında mümin kafir hiçbir fırka Allah'ın ahirette görülebileceğini kabul etmemiştir. Ehl-i Sünnet dışındaki bütün fırkalar Allah'ın görülebileceğini imkansız görmüşlerdir. Muhaliflerin bu konudaki delilleri *"görülmeyeni görülen şeylere kıyas"* (kıyasü'l-gaip ale'ş-şahit) kabilinden olup hepsi çürüktür. Zihinlerimiz sünnetin nuruyla aydınlanmasaydı bu hakikati kabul etmek neredeyse imkansız olurdu.

Yaraşmaz ikbale öyle herkes
Çekemez isa yükünü öyle her eşek.

---

[467] Âl-i İmrân, 8.

Allah'ın görülebileceğine inanmayan kimse bu devlete nasıl erebilir! İnkarcının nasibi inkar ettiğinden mahrum olmaktan başka nedir? Cennete giren kimse Allah'ı nasıl göremez? Ayet ve hadislerin geneline bakıldığında, cennete girenler içerisinden sadece belli kimselerin Allah'ı görebileceğini gösteren bir ifade göze çarpmamaktadır. Bu sorunun çözümü, Firavun'un *"İlk nesillerin durumu nedir?"*[468] sorusuna Musa'nın (a.s.) verdiği şu cevapta yatmaktadır: *"Onların bilgisi Rabbim'in katında bir kitapta bulunur. O ne unutur ne de yanılır"*[469]

Cennet ve cennetin ötesinde bulunanlar Allah katında eşittir. Bunların hepsi Allah'ın yarattığı şeylerdir. Allah cennete ne girmiş ne de oraya yerleşmiştir. Fakat bazı yaratıkların Allah'ın nurunu yansıtma kabiliyeti olmadığı halde, bazılarının bu kabiliyeti bulunmaktadır. Nitekim aynada görüntüyü yansıtma özelliği bulunurken taşta bu özellik bulunmaz. Mahlukat birbirlerine eşit olmakla beraber yine de farklılık mahlukat tarafındadır; Allah'ta değildir.

Allah ne cüzdür, ne küldür; ne zarftır ne de mazruftur.
Bu kaideyi böylece akılda tutmak lazımdır.

Dünyada Allah'ı görmek mümkün değildir. Zira dünyada bu devletin zuhuruna liyakat bulunmamaktadır. Dünyada Allah'ı gördüğünü iddia eden kimse yalan söylemiş ve Allah'a iftirada bulunmuştur. Gördüğü herhangi bir şeyin Allah olduğunu iddia etme cüretini göstermiştir. Eğer bu dünyada Allah'ı görmek mümkün olsaydı Hz. Musa buna herkesten daha layıktı; fakat o da Allah'ı görememiştir. Hz. Peygamber Efendimiz her ne kadar bu devlete ermişse de o buna dünyada ermemiştir. Bilakis Miraç gecesi Allah tarafından cennete girdirilmiş ve Cenab-ı Allah'ı orada görmüştür. Bu bakımdan Peygamber Efendimiz'in Allah'ı görmesi dünyada değil ahirette gerçekleşmiştir.

Allah Teâlâ göklerin ve yerlerin yaratıcısıdır. Dağları, denizleri, ağaçları, meyveleri, madenleri ve bitkileri yaratan hep odur. Allah Teâlâ yıldızlarla gökleri süslediği gibi insanoğluyla da yeryüzünü süslemiştir. Varlıkların hepsi varlığını Allah'a borçludur; ister yalın (basit) varlıklar olsun, ister bileşik (mürekkeb) varlıklar olsun hepsini yaratan Allah'tır. Kısacası bütün her şeyi yokluktan varlık alanına çıkaran odur. Bunların hepsi birer yokluk iken onlara varlık bahşeden Allah'tır.

Ezeli olmak Allah'tan başka hiçbir şeye layık değildir. Allah'tan başka hiçbir şey ezeli değildir. Bütün dinler Allah'ın dışındaki şeylerin sonradan mey-

[468] Tâhâ, 51.

[469] Tâhâ, 52.

dana geldiği hususunda ittifak halindedir. Yine bütün dinler Allah'tan başka hiçbir şeyin ezeli olmadığı hususunda da ittifak halindedir ve hepsine göre Allah'tan başka bir şeyin ezeli olduğunu iddia eden kimse sapkın ve imansızdır. Nitekim İmam-ı Gazali bu hususu el-*Munkızu Mine'd-Dalâl* adlı eserinde açıklamakta ve Allah'tan başka her hangi bir şeyin ezeli olduğunu ileri süren bazı kimselerin kafir olduğuna hükmetmektedir.

Göklerin ve yıldızların ezeli olduğunu söyleyenler açıkça Kur'ân'la çelişmektedirler. Zira Kur'ânı Kerim'de *"Gökleri, yeri ve bunların arasındakileri altı günde (devirde) yaratan, sonra arşa istivâ eden Allah'tır."* [170] buyurulmaktadır. Kur'ân'da bu konuya temas eden daha bir çok ayet bulunmaktadır. Kıt aklına bakarak Kur'ân'a ters düşen kimse ne kadar sefihtir!

"Bir kimseye Allah nûr vermemişse, artık o kimsenin aydınlıktan nasibi yoktur." [171]

Kulları nasıl yaratan Allah ise onların fiillerini yaratan da yine Allah'tır. Yaratmak fiili Allah'tan başka kimseye yaraşmaz. Mümkün olan bir varlığın kendi gibi bir mümkünü yaratması muhaldir. Zira mümkün varlıkların kudreti ve bilgisi kısıtlıdır. Bu bakımdan bir şey yaratmaları mümkün değildir. Kulların kendi iradeleriyle yaptıkları işlerdeki katkısı sadece kesptir ki bu da onların irade ve kudretinin sonucudur. Şu halde fiili yaratan Allah, kesp eden ise kuldur. Kulun fiili, kulun kesbiyle Allah'ın yaratması sonucu meydana gelmiştir. Kulun kendi yaptığı işte herhangi bir müdahalesi olmadığını düşünürsek bu durumda onun fiilinin, eli titreyen kimsenin elindeki titremeden farkı kalmaz. Bu ikisi arasındaki fark ise gayet açıktır. Bu kadar bir fark bile insanın yaptığı işte müdahalesinin olduğunu göstermeye kafidir. Cenab-ı Allah engin merhameti gereği yaratma fiilini kulunun iradesine bağlamış ve kul bir işi yapmayı dilediği zaman o işi yaratmayı takdir etmiştir. Bu durumda kul zorunlu olarak yaptığı iş karşılığında ödül veya cezayı hak etmektedir. İşin yapılması için Allah tarafından kula bahşedilen irade ve kasıt bir işin yapılması *(fiil)* veya yapılmaması *(terk)* cihetine taalluk etmektedir.

Hak Sübhânehû fiil ve terkin güzel olanıyla çirkin olanını bütün tafsilatıyla peygamberlerinin diliyle beyan etmiştir. Bütün bunlardan sonra kul bu iki şıktan birini tercih ederse ödül veya cezayı hak etmek durumundadır. Kuşkusuz Allah Teâlâ kula, şeri yükümlülüklerini yerine getirebilecek kadar bir kud-

---

[170] Secde, 4.

[171] Nûr, 40.

ret ve irade vermiştir. Allah kula niye tam bir irade ve kudret versin ki? Ona ihtiyacı kadarını zaten vermiştir. İnkarcıların inkarı bedahetle çakışmaktadır. Onların kalplerinde bir hastalık vardır ve bu hastalık onların dini hükümleri yerine getirmesine mani olmuştur.

"Fakat kendilerini çağırdığın bu (din), Allah'a ortak koşanlara ağır geldi."[172]

Bu mesele Kelam ilminin en zor konularındandır ve bu konuda yapılacak nihaî açıklama bu satırlarda yer alan ifadelerdir. *Tevfik Allah'tandır.* İtiraz ve münakaşaya kalkışmadan ehl-i sünnet alimlerinin görüşlerine iman etmelidir.

Koşturma her yere saldırı için atını
An gelir ki kaçmalı, fırlatmalı kalkanı.

Peygamberler alemlere rahmettirler. Allah onları halkı hidayete erdirmek ve kendisine çağırmak için göndermiştir. Allah peygamberleri aracılığıyla insanlara hoşnut olduğu cennetin yolunu göstermiştir. Cömert kimsenin davetine kulak verip de onun sofrasına oturmayan kimse rezil rüsva olmuştur.

Peygamberlerin Allah katından tebliğ ettiği bilgilerin hepsi haktır ve bunlara inanmak zorunludur. Akıl, dini konularda delil kabul edilse bile zayıf bir delildir. En güçlü delil peygamberlerin gönderilmesiyle gerçekleşmiştir. Peygamberlerin gönderilmesiyle artık insanların elinde bir mazeret kalmamıştır.

Peygamberlerin ilki Hz. Adem (a.s.), sonuncusu ise Hz. Muhammed'dir (s.a.v.). Bir müslümanın bütün peygamberlere iman etmesi ve onların masum ve sadık kimseler olduğuna inanması gerekir. Onlardan birine inanmamak hiçbirine inanmamak gibidir. Zira onların sözleri ve dinlerinin temel prensipleri aynıdır.

Hz. İsa bir gün dünyaya inecek ve peygamberimizin şeriatına tabi olacaktır. Hace Nakşibend'in büyük halifelerinden olan alim ve muhaddis Hace Muhammed Parisa, *el-Fusûli's-Sitte* adlı eserinde güvenilir bir nakille, Hz. İsa'nın (a.s.) yeryüzüne indikten sonra İmam-ı Azam Ebu Hanife'nin mezhebiyle amel edeceğini ve onun helal gördüğü şeyleri helal, onun haram gördüğü şeyleri de haram göreceğini zikretmiştir.

Melekler Allah ile aramızda elçilik vazifesiyle müşerref olmuş kullardır. Onlar Allah'ın iradesini yeryüzünde uygulayan ve onun vahyini peygamberlerine ileten emin varlıklardır. Onlar görevlerini eksiksiz olarak yerine getirirler.

---

[172] Şûrâ, 13.

Onların Allah'ın emrine karşı gelmeleri söz konusu değildir. Onlar yemezler, içmezler, giyinmezler. Onların cinsiyeti yoktur; bu bakımdan erkek veya dişi olmaları, birbirleriyle eşleşip çoğalmaları söz konusu değildir. Bütün ilahi kitaplar ve sahifeler onların aracılığıyla yeryüzüne inmiş ve onların güvenilirliği sayesinde mahfuz kalabilmiştir. Meleklere iman etmek ve onları doğrulamak da zorunlu dini prensiplerdendir.

Ehl-i sünnetin çoğunluğuna göre beşerin faziletlileri meleklerin faziletlilerinden üstündür. Zira beşerin üstünleri önündeki engellere rağmen Allah'a kavuşmayı başarabilmişken, melekler hiçbir engelle karşılaşmadan yaratılışları itibarıyla Allah'a yakın olmuşlardır. Melekler her ne kadar sürekli tesbih ve takdisle meşgul olsalar da, kamil insanlar bunun yanında (nefis ve düşmanla) cihat şerefine de ermiştir. Nitekim ayet-i kerimede *"Allah, malları ve canları ile cihad edenleri, derece bakımından oturanlardan üstün kıldı."* [173] buyurulmuştur.

Doğru haberci Peygamberimizin; kabir hallerı, kıyametin dehşeti, haşr, neşr, cennet ve cehennemle ilgili olarak verdiği haberlerin hepsi doğru ve gerçektir. Ahirete iman etmek de Allah'a iman etmek gibi zorunlu dini prensiplerdendir. Ahireti inkar eden kimse Allah'ı inkar eden kimse gibi kuşkusuz kafirdir. Kabrin insanı sıkması başta olmak üzere kabir azabı haktır. Bunu inkar eden kimse her ne kadar kafir olmazsa da konuyla ilgili meşhur hadisleri inkar ettiği için bidatçi olur.

Kabir dünya ile ahiret arasında bir geçit olduğundan kabir azabı bir yönden dünya sıkıntısına bir yönden de ahiret sıkıntısına benzemektedir. Buradaki azap süreli olması bakımından dünya azabına, uygulanacak azabın türü bakımından ahiret azabına benzemektedir. Kabir azabından en çok mustarip olanlar idrarından sakınmayan ve dedikodu yapanlardır.

Kabirde Münker-Nekir'in sorgusu da haktır. Bu sorgu çok çetin sorgudur. Allah bizleri o gün tevhidden ayırmasın. Kıyamet günü haktır ve bir gün mutlaka gerçekleşecektir. O gün gökler yarılacak, yıldızlar saçılacak, yerler ve dağlar birbirinden ayrılacak ve hepsi yokluğa karışacaklardır. Kur'ân ayetleri kıyamet gerçeğini dile getirdiği gibi bütün İslamî fırkalar da bu hakikati kabul etmiştir. Ne kadar mevhum öncüllere sırtını yaslarsa yaslasın; kıyameti inkar eden kimse kafirdir. Kıyamet inancı sefihlerin yoldan çıkmasına sebep olmuş bir inançtır.

---

[173] Nisâ, 95.

Kıyamet gününde insanların kabirlerinden kalkması, dağılmış ve kurumuş kemik parçalarının canlanması hep haktır. Amellerin sorgulanması, terazinin kurulması ve amel defterlerinin insanlara dağıtılması; sağ ashabının defterlerini sağdan alması, sol ashabının defterlerini soldan alması hep haktır.

Cehennemin üzerine sırat köprüsünün kurulması ve cennetliklerin üzerinden selametle geçip cennete girmesi, cehennemliklerin bu köprüyü geçemeyip cehenneme düşmesi haktır. Bütün bunlar mümkün olan şeylerdir ve bunların gerçekleşeceğini doğru haberci sevgili Peygamberimiz haber vermiştir.

Şu halde vehmin kapısını aralamadan bunları hiç tereddütsüz kabul etmelidir. *"Peygamber size her ne getirdiyse onu alın"*[174] ayeti açık bir nastır.

Kıyamet günü salih kulların günahkar kullara Allah'ın izniyle şefaat edebileceği meselesi de haktır. Nitekim Peygamberimiz *"Şefaatım ümmetimden büyük günah işleyenleredir."*[175] buyurmuştur.

Kafirlerin hesaptan sonra cehenneme girip orada sonsuza dek azap görmesi de haktır. Bunun gibi müminlerin cennete girip orada sonsuza dek sefa sürmesi de haktır. Fasık mümin Allah'ın takdirine göre cehenneme girse de orada sonsuza dek kalmaz. Zira kalbinde zerre kadar imanı olan kimsenin cehennemde sonsuza kadar kalması söz konusu değildir. Bu kimse sonunda Allah'ın rahmetine nail olacak ve cennete girecektir. İman ve küfür son nefese bağlıdır. Bir çok insan hayatı boyunca mümin veya kafir olarak yaşar; fakat sonunda iş tersine döner ve mümin ise kafir, kafir ise mümin olarak hayatı sona erebilir. Bu bakımdan itibar son nefesedir.

"Rabbimiz! Bizi doğru yola erdirdikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize katından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin!"[176]

İman, tevatür ve zaruret yoluyla dinden olduğu kesin bilinen esasları kalp ile tasdik ve dil ile ikrar etmekten ibarettir. Allah'ın varlığına ve birliğine, gönderdiği kitapların ve sahifelerin hak olduğuna, peygamberlerin ve meleklerin gerçek olduğuna inanmak; bedenlerin dirilmesi, cennet ve cehennemin sonsuzluğu, göklerin yarılması, yıldızların saçılması, yerlerin ve dağların

---

[174] Haşr, 6.

[175] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 266. Mektup.

[176] Âl-i İmrân, 8.

parçalanması gibi bütün halleriyle ahiretin gerçek olduğuna inanmak hep bu kabil dinî esaslardandır.

Bunlar gibi beş vakit namaz, namazların rekatları, zekat, oruç ve hacca inanmak; içkinin, haksız yere adam öldürmenin, ana-babaya karşı gelmenin, hırsızlık yapmanın, zina etmenin, yetim malı ve faiz yemenin haram olduğuna inanmak gibi tevatürle sabit olan ve dini esaslardan olduğu zorunlu olarak bilinen hükümlerin hepsini içten kabul etmek gerekir.

Büyük günah işleyen kimse dinden çıkmış olmaz. Büyük günahı helal saymak küfür, işlemek fasıklıktır. Müslüman kendisini gerçek anlamda mümin olarak görmelidir. İmanının gerçek olduğunu ifade etmekten çekinmemelidir. "Ben müminim" derken "inşallah" sözünü kullanmamalıdır. Çünkü bu ifade o kimsenin imanından şüphe duyduğu izlenimini verebilir. Bu ise şekilen de olsa imanla uyuşmayan bir tavırdır. Burada kişi "inşallah" derken son nefesteki halini düşünmüş olabilir; fakat bunun şimdiki zamanla karışması da mümkündür. Bu bakımdan "inşallah" sözünü kullanmayarak ihtiyatlı davranmak gerekir.

Hilafet sıralamasında olduğu şekliyle dört halifenin ümmetin en üstün fertleri olduğuna inanmak gerekir. Nitekim Ehl-i Sünnet alimleri peygamberlerden sonra en üstün kimsenin Hz. Ebu Bekir ve sonra Hz. Ömer olduğunda ittifak etmiştir.

Bu fakir Hz. Ebu Bekir'in üstünlüğünü fazilet ve menkıbelerinin çokluğuna değil de gerek iman hususunda ve gerekse her zaman dini destekleme uğruna malını ve canını feda konusunda öncü oluşuna bağlamaktadır. Zira öncü kimseler arkalarından gelenlerin dini konularda üstatları konumundadırlar. Arkadan gelenlerin elde ettiği fazilet öncü kimselerin sayesindedir.

Bu üç konuda da öncü olma şerefi ancak Hz. Ebu Bekir'e nasip olmuştur. İman konusundaki öncülüğünün yanında mal ve canı feda hususunda da öncülüğe sahip olan biri varsa o da Hz. Ebû Bekir'dir (r.a.). Sevgili Peygamberimiz ölüm hastalıkları sırasında Hz. Ebû Bekir için şöyle buyurur:

"İnsanlar içerisinde canı ve malı konusunda benim en fazla güvendiğim kimse Ebu Bekir ibn-i Ebi Kuhafe'dir. Eğer kendime bir dost edinecek olsaydım Ebu Bekir'i dost edinirdim. Fakat İslam kardeşliği hepsinden daha üstündür. Evime çıkan bütün kapıları kapayın. Sadece Ebu Bekir'in kapısı açık kalsın"[177]

[177] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 290. Mektup.

Bir başka defasında Peygamber efendimiz onun hakkında şöyle buyurmuştur: *"Allah beni size peygamber olarak gönderdi, bana 'yalan söylüyorsun' dediniz. Ebu Bekir ise 'doğru söylüyorsun' dedi. Bana canıyla ve malıyla destek oldu. Şimdi siz arkadaşımı bana bırakıyor musunuz?"*[178]

Peygamber Efendimiz (s.a.v.) Hz. Ömer (r.a.) hakkında da *"Eğer benden sonra bir peygamber gelseydi, o Ömer olurdu"*[179] buyurmuştur.

Müminlerin emiri Hz. Ali (r.a.) *"Ebu Bekir ve Ömer bu ümmetin en üstün kimseleridir. Beni onlardan üstün gören kimse iftira atmış olur ve kendisine iftira cezası veririm"*[180] buyurmuştur.

Sahabe arasında cereyan eden bazı tatsız olayların iyi amaçlara yorulup makam ve riyaset gibi nefsani arzularla açıklanmaması gerekir. Zira bu gibi şeyler nefs-i emmarenin arzularıdır. Oysa sahabe Peygamber Efendimiz'le birlikteliklerinin bereketiyle nefislerini çoktan tezkiye etmişlerdi. Fakat bu olaylarda Hz. Ali haklı, muhalifleri haksızdı. Ancak muhaliflerin hatası ictihadî olduğu için kendilerini fasık görmek şöyle dursun, onları yadırgamamız bile doğru olmaz. Zira sahabenin hepsi adil kimselerdir, rivayetleri makbuldür. Hz. Ali'nin taraftarlarından olsun muhaliflerinden olsun bütün sahabenin rivayeti aynı oranda güvenilirdir. Aralarında yaşanan tartışmalar rivayetlerinin güvenilir olmasını sarsacak derecede bir sorun doğurmamıştır.

Şu halde onların hepsini sevmemiz ve saymamız gerekir. Onları sevmek Peygamberimiz'i sevmek, onlara kin beslemek Peygamber Efendimiz'e kin beslemek anlamına gelir. Nitekim Peygamberimiz *"Kim onları severse bana olan sevgisinden ötürü sevmiş olur. Kim de onlara kin beslerse bana olan kininden ötürü kin beslemiş olur"*[181] buyurmuştur. Sahabeye hürmet göstermek peygamberimize hürmet göstermekle eşdeğerdir. Nitekim Şeyh Şiblî "Ashabına hürmet etmeyen kimse peygambere iman etmemiştir" buyurmuştur.

İtikadımızı tashih ettikten sonra amellerimizi de tashih etmeliyiz. Peygamber Efendimiz şöyle buyurmuştur: *"İslam beş temel üzerine kurulmuştur. Birincisi, Allah'tan başka ilah olmadığına ve Muhammed'in onun rasulü olduğuna şehadet etmek.* Bu esas Peygamberimizin tebliğ ettiği dini esaslara iman etmekten ibarettir. *İkincisi,* dinin direği olan *beş vakit namazı eda etmek. Üçüncüsü, malın*

---

[178] Taberânî, *Müsnedü'ş-Şamiyyin*, nr. 1299; İbn-i Ebî Asım, *es-Sünneh*, nr. 1223.

[179] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 251. Mektup.

[180] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 266. Mektup.

[181] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 251. Mektup.

zekatını ödemek. Dördüncüsü, ramazan ayında oruç tutmak. Beşincisi, Allah'ın evini haccetmek".[182]

Namaz, Allah'a ve Rasulü'ne imandan sonra ibadetlerin en üstünüdür. İman gibi namazın da güzelliği özünden kaynaklanmaktadır. Diğer ibadetler ise böyle değildir; zira onların güzelliği kendilerinden değil başka sebeplere dayanır. Fıkıh kitaplarında açıklandığı şekliyle eksiksiz bir abdest aldıktan sonra son derece dikkat ve huşuyla namazları eda etmek gerekir. Namazda kıraat, rükû, secde, kavme, celse ve diğer rükünlerde ihtiyatlı olmalı ve bunları en güzel şekliyle yerine getirmelidir. Rükünleri eda ederken ruhî sükunet ve tatmini ihmal etmemeliyiz. Namaza gevşek davranmamalı ve namazları daima ilk vakitlerinde kılmaya özen göstermelidir. Makbul kul Mevlası'nın emrini derhal yerine getiren kuldur. Emri yerine getirme konusunda ağırdan almak itaatsizlik ve edepsizlik anlamına gelir.

Terğîbü's-Salah ve *Teysîru'l-Ahkam* gibi Farsça yazılmış fıkıh kitaplarını hiçbir zaman yanımızdan ayırmamalı ve fıkhî meseleleri bu kitaplardan öğrenip gereği gibi hareket etmeliyiz. Farsça fıkıh kitaplarının yanında *Gülistan* gibi kitaplar fuzulî ve zorunlu işlerin yanında faydasız sayılır. Dinen ihtiyacımız olan şeyleri kendimiz için birinci öncelik olarak görmeli ve başka şeylerle vaktimizi harcamamalıyız.

Teheccüt namazı da sanırım bu tarikatın zorunlu prensiplerindendir. Bunun için gayret sarf etmeli ve bir mazeret olmadıkça onu terk etmemeliyiz. Eğer ilk zamanlar uyanmak zor olursa hizmetçilerinize tenbih edip sizi uyandırmasını isteyebilirsiniz. Alışana kadar bu minval üzere devam eder, sonra hiç zorlanmadan bu ibadeti yerine getirirsiniz. Geceleyin kalkmak isteyen kimsenin yatsıdan sonra oyalanmadan erkenden yatması gerekir.

Vakitlerimizi istiğfar, tevbe, iltica ve tazarruyla geçirmeli, günahlarımızı hatırlayıp pişmanlık duymalıyız. Ahiret azabının korkusunu içimizde hissetmeliyiz. Hak Sübhânehû'den sürekli affımızı istemeli ve kalbimize yönelerek her gün yüz defa dilimizle *"estağfiru'llahe'l-azîm ellezî lâ ilahe illa hüve'l-hayyü'l-kayyume ve etûbü ileyh"* (kendinden başka ilah olmayan, hay ve kayyûm olan yüce Allah'tan affımı ister ve ona tevbe ederim) demeliyiz. Bu sözü ikindi namazından sonra da abdestli veya abdestsiz olarak her gün yüz defa tekrar etmeliyiz. Hadis-i şerifte *"Kıyamet günü amel defterinde bol miktarda istiğfar gören kimseye ne mutlu!"* dendiği rivayet edilmektedir.

---

[182] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 260. Mektup.

Eğer mümkünse kuşluk namazını kılmak da çok faziletli bir iştir. Hiç olmazsa her gün iki rekat kılmak için gayret sarf etmeliyiz. Kuşluk namazı da teheccüt namazı gibi en az iki, en çok on iki rekattır. Durumumuza göre ne kadar kılabilirsek o kadar iyidir. Ayrıca her farz namazdan sonra Ayete'l-Kürsi'yi okumaya çalışmalıyız. Zira hadis-i şerifte *"Her kim farz namazların ardından Ayete'l-Kürsi'yi okursa ölümden başka o kişiyi cennetten alıkoyabilecek hiçbir şey yoktur"*[183] buyurulmuştur.

Bunun gibi her namazdan sonra otuz üç defa Sübhanellah, otuz üç defa Elhamdülillah, otuz üç defa da Allahü ekber sözünü söylemeli son olarak da bir defa "la ilahe illellahü vahdehü la şerike lehü lehü'l-mülkü ve lehü'l-hamdü ve hüve ala külli şeyin kadir" diyerek sayıyı yüze tamamlamalıyız. Ayrıca sabah-akşam yüz defa sübhanellahi ve bihamdihi zikrine devam etmeliyiz. Bu zikirde de çok sevap vardır.

Bunun yanında her sabah bir defa şu duayı okumayı ihmal etmemelidir: "Ey Allah'ım! Bu sabah bende veya yaratıklarından herhangi birinde bulunan bütün nimetler sadece sendendir. Senin ortağın yoktur. Hamd ve şükür sana mahsustur." Aynı duayı akşamları da yapmalı; fakat "bu sabah" yerine "bu akşam" demelidir. Bir hadis-i şerifte *"Bu duayı gündüz yapan kimse o günün şükrünü, gece yapan kimse de o gecenin şükrünü eda etmiş olur"*[184] buyurulmuştur. Ayrıca bu duayı abdestli yapmak da gerekmez.

Mallarımızın zekatını vermek de dinin zorunlu emirlerindendir. Şu halde hak eden kimselere gönül rahatlığıyla zekatımızı vermeliyiz. Allah, "size verdiğim mallardan kırkta birini fakir kullarıma verin ki, ben de size bol bol mükafat vereyim" demiştir. O halde malımızdan bu kadarcık bir miktarı verme konusunda duraklamak ve cimrilik etmek insafsızlığın son haddidir. Bu sadece cimrilik değil aynı zamanda Allah'ın emrine karşı gelmektir. Allah'ın emirleri karşısında tereddüt etmek, kalpte bulunan bir hastalıktan ve semavi hükümlere yürekten inanmamaktan kaynaklanmaktadır. Yürekten inanmadıkça sadece dilden kelime-i şehadeti söylemek kafi değildir. Nitekim münafıklar da bu kelimeyi söylemişlerdir. Yürekten inanmanın göstergesi dini görevleri gönül rahatlığıyla yerine getirmektir.

---

[183] Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübra*, nr. 9927; el-Beyhaki, *Şuabü'l-İman*, nr. 2395.

[184] Ebu Davud, *es-Sünen*, nr. 5073; Nesâî, *es-Sünenü'l-Kübra*, nr. 9535; İbn-i Hibban, nr. 861; İbn-i Ebi Şeybe, *el-Musannef*, nr. 29284; el-Beyhaki, *Şuabü'l-İman*, nr. 4368.

Zekat niyetiyle verilen bir kuruş, sadaka niyetine verilen binlerce altından daha değerlidir. Zira biri farz diğeri nafiledir. Farz ibadetlerin yanında nafile ibadetlerin hiçbir değeri yoktur. Okyanusa göre damla hükmünde olsun diyeceğim; fakat bu bile söz konusu değildir. Melun şeytanın hilelerinden biri de, insanları farz ibadetlerden alıkoyup nafile ibadetlere teşvik etmesi ve onları zekattan menetmesidir.

Ramazan ayı oruç tutmak dini vazifelerimizden ve zorunlu emirlerdendir. Şu halde buna ihtimam göstermeli ve geçerli bir mazeretimiz olmadan orucu terk etmemeliyiz. Sevgili Peygamber Efendimiz *"Oruç cehennem azabına karşı kalkandır"*[185] buyurmuştur. Eğer yolculuk ve hastalık gibi geçerli bir mazeretimiz bulunursa bu durumda o gün oruç tutmamamızda bir sakınca yoktur; fakat söz konusu mazeret ortadan kalktıktan sonra vakit kaybetmeden orucumuzu kaza etmeli, sonraya bırakmamalıyız. Zira kulun elinde külli bir irade yoktur. Bilakis kulun bir sahibi vardır ve onunla iyi geçinmek zorundadır ki, kurtulma ümidi olsun. Eğer böyle yapmazsa o takdirde isyankar bir kul olmuş ve her türlü azabı hak etmiş demektir.

Dinimizin ana esaslarından beşincisi Allah'ın evi Kâbe-i Muazzama'yı haccetmektir. Haccın bir takım şartları vardır. Bunlar fıkıh kitaplarında teferruatlı biçimde anlatılmıştır. Şartlar oluştuğu zaman hac vazifesini yerine getirmeliyiz. Peygamber Efendimiz *"Hac önceden işlenmiş olan bütün günahları siler"* buyurmuştur.

Dinimizin haram ve helal hududuna riayet etmeli ve Allah'ın haram kıldığı şeylerden uzak durmalıyız. Eğer gayemiz ebedi kurtuluşa ermekse daha ne zamana kadar ayakta uyumaya devam edecek, gerçeklere kulaklarımızı tıkayacağız? Unutmamalı ki, bizi bir gün uyandırırlar. Fakat o gün iş işten geçmiş olur. Ölüm çok yakın, ahiretin çeşitli azapları hazır vaziyettedir. Bir kimse öldüğü zaman onun kıyameti kopmuş demektir. Bir gün zorla uyandırılmadan kendimiz uyanmalıyız. Zira o gün uyanmak fayda vermez.

"Ey inananlar! Kendinizi ve ailenizi, yakıtı insanlar ve taşlar olan ateşten koruyun."[186]

---

[185] Tirmizî, nr. 764; Nesaî, *es-Sünenü'l-Kübra*, nr. 2534; İbn-i Mace, nr. 3973; Darimî, nr. 1771; Ahmed bin Hanbel, *el-Müsned*, 2/306, nr. 8045; İbn-i Huzeyme, nr. 1890; İbn-i Hibban, nr. 4514; Hakim, *el-Müstedrek*, nr. 265; İbn-i Ebî Şeybe, nr. 8892.

[186] Tahrim, 6.

İtikadımızı ve amellerimizi şeriatın hükümlerine göre tashih ettikten sonra vakitlerimizi Allah'ı zikirle geçirmeli ve Allah'ın zikrinden geri kalmamalıyız. Dış dünyamız her ne kadar insanlarla meşgul olsa da iç dünyamız Allah'ı zikirle meşgul olmalı ve bundan lezzet duymalıdır. Hâcegân tarikatına giren kimseler kamil şeyhle birlikte attıkları ilk adımda bu hali yakalar. Umarım siz buna inanıyor ve bir nebze de olsa bu hali yaşıyorsunuzdur.

Bu yolda her ne elde edilirse onu muhafaza edip şükretmeli ve bu halin artması için Allah'a yalvarmalıdır. Nakşibendî tarikatında son mertebenin halleri ilk mertebede yaşatıldığı için bu halden ele geçen az da olsa onu çok görmelidir. Zira salik daha yolun başında iken yolun sonundan haberdar olmaktadır. Şu var ki bu yola yeni giren salik elde ettiği hali, gerçekte çok da olsa, az görmeli ve fakat şükründe kusur etmemelidir. Zikrin esas gayesi Hak Sübhânehû'nün dışındakilerle olan alakayı kesmektir. Zaten manevi hastalıkların temelinde de bu alaka yatmaktadır. Bu alaka kesilmedikçe ne imanın hakikatine erişilir ne de şeri hükümleri uygulamak insana kolay gelir.

İnsanların Rabbi'ni zikredin; çünkü bu
Kalplerin safası, ruhların gıdasıdır.

Yediğimiz yemekleri nefsimizin hazzı düşüncesiyle değil, bilakis ibadete kuvvet sağlaması niyetiyle yemeliyiz. İlk zamanlar bu niyeti sağlayamasak da kendimizi zorlamalı ve bunu sağlamak için Allah'a yalvarmalıyız. Bunun gibi giyeceklerimizi de ibadet için süslenmek amacıyla giyinmeliyiz. Nitekim *"Her mescide gittiğinizde süsünüzü alın"*[187] buyurulmuştur. Yoksa güzel elbiseler giymekten maksat insanlara gösteriş yapmak olmamalıdır. Bu davranış dinimiz tarafından yasaklanmıştır.

Oturup kalkmamızda; kısacası bütün davranışlarımızda Allah'ın rızasını kazanmayı hedeflemeli ve şeriata uygun hareket etmeliyiz. Bu zamanda içimiz de dışımız da Hak Teâlâ ile birlikte olmalıdır. Mesela baştan aşağı gaflet hali olan uykuya dalmak istediğimiz zaman yarınki ibadetlerimiz için üzerimizden yorgunluğu atmayı hedeflemeliyiz. *Bu amaçla yatıldığı takdirde başından sonuna kadar uykumuz da ibadet olur. Nitekim alimlerin uykusunun ibadet* olduğu rivayet edilmiştir[188].

Bugün bu anlattıklarımı yapmanızın çok zor olduğunu biliyorum. Zira önünüzde bir çok engel var. Ayrıca bağlı olduğunuz adet ve gelenekler de

---

[187] A'râf, 31.

[188] Deylemî, *el-Firdevs*, nr. 6731.

buna izin vermemektedir. Yine içinde bulunduğunuz çevrenin taassubundan da etkilendiğinizi biliyorum. Fakat bütün bunlar şeriata aykırı olan şeylerdir. Şeriat nefs-i emmareden beslenen bu töreleri ortadan kaldırmak için gelmiştir. Şu var ki zikre ve şartlarına uygun olarak beş vakit namaza devam ederseniz Allah'ın yardımıyla bunları başaracağınızı ve haram-helal konusunda daha titiz olacağınızı umuyorum. İnşallah bu anlattıklarımın güzelliğini fark eder rağbet gösterirsiniz.

Bunları yazmamın bir başka sebebi de, her ne kadar bunları yerine getirmeniz çok zor olsa da en azından kusurlarımızı itiraf etmemizi sağlar. Bu da büyük bir başarıdır.

Ulaşan, kadrinden fazla devlete kavuşmuş olur.
Ulaşamayan ise kaçırdığına yanar ki bu ona yeter.

Kavuşamadığı bir yana kavuşamadığına üzülmeyen, pişman olup hatasını telafi etmeyen kimselerin halinden Allah'a sığınırız. Bu kimseler olsa olsa başlarını kulluk halkasından, ayaklarını kulluk bağından çıkarmış cahil ve inatçı kimseler olabilir.

"Rabbimiz! Bize tarafından rahmet ver ve bize, (şu) durumumuzdan bir kurtuluş yolu hazırla! demişlerdi."[189]

Her ne kadar halim ve vaktim müsait olmadıysa da iştiyakınızı gördüğüm için kendimi bir şeyler yazmaya zorladım ve mektubu Kemalettin Hüseyin'e teslim ettim. Allah içindekilerle amel etmek nasip etsin.

Selam hidayete tabi olan kimselerin üzerine olsun...

KELİME ANLAMI

17. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعَ عَشَرَ On yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى امْرَأَةٍ صَالِحَةٍ İrade ehlinden saliha bir kadına** *(Ne hakkındadır?)* **مِنْ اَهْلِ الْاِرَادَةِ فِي بَيَانِ الْعَقَائِدِ الدِّينِيَّةِ Dini inançların beyanı وَالتَّرْغِيبِ عَلَى الْعِبَادَاتِ الشَّرْعِيَّةِ Ve şer-i ibadetlere teşvik hakkındadır ﴾**

[189] Kehf, 10.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun الَّذِی اَنْعَمَ عَلَیْنَا Ki, bize ihsanda bulundu وَهَدَانَا اِلَی الْاِسْلَامِ Ve bizi İslam'a hidayet etti وَجَعَلَنَا مِنْ اُمَّةِ مُحَمَّدٍ سَیِّدِ الْاَنَامِ Ve bizi mahlukatın efendisi Muhammed'in ümmetinden eyledi عَلَیْهِ وَعَلَی آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun اَنْ یُعْلَمَ (یَنْبَغِی) Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَی Yüce ve Subhân olan Hak مُنْعِمٌ عَلَی الْاِطْلَاقِ Mutlak olarak nimet verendir فَاِنْ کَانَ وُجُودٌ Eğer bir varlık varsa فَمَوْهُوبٌ Hibe edilmiştir *(Kim tarafından?)* مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَی Cenab-ı Hak tarafından وَاِنْ بَقَاءٌ Eğer bir beka varsa *(Nedir?)* فَعَطَاءٌ Bahşiştir *(Kimden?)* مِنْ حَضْرَتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah hazretlerinden وَاِنْ صِفَاتٌ کَامِلَةٌ Eğer kamil sıfatlar varsa *(Nedir?)* فَمِنْ رَحْمَتِهِ الشَّامِلَةِ Onun kapsayıcı rahmetindendir وَالْحَیَاةُ وَالْعِلْمُ وَالْقُدْرَةُ Hayat, ilim, kudret وَالْبَصَرُ وَالسَّمْعُ وَالنُّطْقُ Görme, duyma ve konuşma *(Nedir?)* کُلُّهَا Hepsi *(Kimden?)* مُسْتَفَادَةٌ مِنْ حَضْرَتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah hazretlerinden وَاَنْوَاعُ النِّعَمِ الَّتِی خَارِجَةٌ Ve kerem çeşitleri وَصُنُوفُ الْکَرَمِ Ki onlar dışındadır *(Neyin?)* عَنِ الْحَدِّ وَالْعَدِّ Sınır ve sayının کُلُّهَا مُفَاضَةٌ Bunların hepsi bahşedilmiştir *(Kim tarafından?)* مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَی Yüce Allah tarafından وَهُوَ تَعَالَی O yüce Allah یُزِیلُ الْعُسْرَ وَالشِّدَّةَ Zorluk ve şiddeti giderir وَیُجِیبُ الدَّعْوَةَ Duaya icabet eder وَیَدْفَعُ الْبَلِیَّةَ Ve belayı defeder رَزَّاقٌ Rızk verendir لَا یَمْنَعُ الْاَرْزَاقَ عَنْ عِبَادِهِ Kullarından rızkı menetmez *(Niçin?)* مِنْ کَمَالِ رَأْفَتِهِ Merhametin çokluğundan *(Ne sebebiyle?)* بِعِلَّةِ ذُنُوبِهِمْ Günahları sebebiyle سَتَّارٌ (Kusurları) örtendir لَا یَهْتِكُ سَتْرَ حُرْمَتِهِمْ Onların hürmet perdelerini yırtmaz *(Neden?)* مِنْ وُفُورِ عَفْوِهِ وَتَجَاوُزِهِ Affının bolluğundan Ve görmezlikten geldiğinden *(Neyi?)* بِارْتِکَابِ السَّیِّئَاتِ Günah işlemelerini وَلَا یَفْضَحُهُمْ بِعُیُوبِهِمْ Ayıplarıyla onları rezil etmez حَلِیمٌ لَا یَسْتَعْجِلُ Halimdir; acele etmez *(Nerede?)* فِی مُؤَاخَذَتِهِمْ وَعُقُوبَاتِهِمْ Onları yargılamakta ve cezalandırmakta کَرِیمٌ لَا یَمْنَعُ Kerimdir; menetmez-

(Neyi?) عُمُومَ کَرَمِهِ Umumi keremini *(Kimden?)* عَنِ الْاَحِبَّاءِ وَالْاَعْدَاءِ Sevdikleri ve düşmanlarından وَاَعْظَمُهَا Bu nimetlerin en yücesi وَاَجَلُّ هَذِهِ النِّعَمِ En büyüğü وَاَعَزُّهَا En kıymetlisi وَاَکْرَمُهَا Ve en değerlisi اَلدَّعْوَةُ اِلَی الْاِسْلَامِ İslam'a davet وَالْهِدَایَةُ اِلَی دَارِ السَّلَامِ Dar-ı Selam'a hidayet وَالدَّلَالَةُ Ve yönlendirmektir *(Neyi?)* عَلَی مُتَابَعَةِ سَیِّدِ الْاَنَامِ Mahlukat-

'ın efendisine tabi olmaya عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun فَاِنَّ الْحَيَاةَ الْاَبَدِيَّةَ Zira ebedi hayat وَالتَّنَعُّمَاتِ السَّرْمَدِيَّةَ Ve sonsuz nimetler *(Nedir?)* مَرْبُوطَةٌ بِهَذِهِ Buna bağlıdır وَرِضَا الْمَوْلَى سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve Subhân Mevla'nın rızası *(Nedir?)* مَنُوطٌ بِهَا Ona bağlıdır وَبِالْجُمْلَةِ Özetle, اَنَّ اِنْعَامَهُ Onun nimet vermesi, وَاِكْرَامَهُ وَاَجْلَى İkram ve ihsan etmesi *(Nedir?)* اَظْهَرُ مِنَ الشَّمْسِ Güneşten daha zahir وَاِحْسَانَهُ تَعَالَى وَاِنْعَامُ غَيْرِهِ تَعَالَى Yüce Allah'tan başkalarının nimet vermesi ise *(Nedir?)* بِاِقْدَارِهِ وَتَمْكِينِهِ سُبْحَانَهُ Onun güç وَاَبْيَنُ مِنَ الْاَمْسِ Ve dünden daha açıktır مِنَ الْقَمَرِ Aydan daha parlak ve imkan vermesiyledir وَطَلَبُ الْاِحْسَانِ مِنْهُمْ Onlardan ihsan talebi ise *(Nedir?)* مِنْ قَبِيلِ اَلْاِسْتِعَارَةِ مِنَ الْمُسْتَعِيرِ Emanetçiden emanet istemek kabilindendir وَالسُّؤَالِ مِنَ الْفَقِيرِ Ve fakirden istemek gibidir كَالْعَالِمِ اَلْجَاهِلُ Cahil de alim gibi مُقِرٌّ بِهَذَا الْمَعْنَى Bu manayı kabul eder وَالْغَبِيُّ مِثْلَ ذَكِيٍّ Anlayışı kıt olan da zeki gibi مُعْتَرِفٌ بِهَذَا الْاَمْرِ Bu işi itiraf eder ﴿شِعْر﴾ Şiir:

فَلَوْ اَنَّ لِي Eğer benim için olsaydı *(Nerede?)* فِي كُلِّ مَنْبَتِ شَعْرَةٍ Her saç bitiminde *(Ne?)* لِسَانًا يَبُثُّ الشُّكْرَ Şükreden bir lisan كُنْتُ مُقَصِّرًا Yine de kusur ederdim

وَلَا شَكَّ Şüphe yok ki, اَنَّ بَدَاهَةَ الْعَقْلِ حَاكِمَةٌ Akıl açıkça hükmeder *(Neyi?)* بِوُجُوبِ شُكْرِ الْمُنْعِمِ Nimet verene şükrün vacip olduğuna *(Daha neye hükmeder?)* وَلُزُومِ تَوْقِيرِهِ وَتَعْظِيمِهِ Ve ona saygı ve hürmetin gereğine فَصَارَ شُكْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Dolayısıyla Allah'a şükretmek olmuştur اَلَّذِي هُوَ الْمُنْعِمُ الْحَقِيقِيُّ Ki o hakiki nimet verendir *(Ona şükretmek ne olmuştur?)* وَكَانَ تَكْرِيمُهُ وَتَعْظِيمُهُ Aklın açıkça hükmüyle vacip olmuştur وَاجِبًا بِبَدِيهَةِ الْعَقْلِ Ve وَحَيْثُ كَانَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Ve ona ikram ve saygı da lazım olmuştur لَازِمًا Hak Subhânehu olduğu için *(Nerede?)* فِي كَمَالِ التَّنَزُّهِ وَالتَّقَدُّسِ Tenzih ve takdisin nihayetinde وَالْعِبَادُ Kullar da olduğu için *(Nerede?)* فِي غَايَةِ التَّلَوُّثِ وَالتَّدَنُّسِ Son derece kir ve –leke içinde تَعَذَّرَ İmkansız oldu *(Neden sebep?)* مِنْ كَمَالِ عَدَمِ الْمُنَاسَبَةِ Son derece münasebetsizlikten sebep *(Ne imkansız oldu?)* وِجْدَانُ Şunu bulmak اَنَّ تَعْظِيمَهُ وَتَكْرِيمَهُ تَعَالَى Allah'a tazim ve ikram وَعَلَى اَيِّ كَيْفِيَّةٍ فِي اَيِّ شَيْءٍ Hangi şeydedir Ve hangi hal üzeredir? فَاِنَّ الْعِبَادَ كَثِيرًا مَّا Zira kullar çoğu kere يَسْتَحْسِنُونَ اِطْلَاقَ بَعْضِ الْاُمُورِ Bazı şeylerin-

kullanılmasını güzel görürler *(Kime?)* عَلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Hak Teâlâ'ya وَيَكُونُ هُوَ فِي Halbuki o şey hakikatte olur *(Ne olur?)* الْحَقِيقَةِ Allah'ın indinde çirkin مُسْتَهْجَنًا عِنْدَهُ تَعَالَى bir şey وَيَحْسَبُونَ شَيْئًا تَعْظِيمًا Ve bir şeyi hürmet zannederler وَيَكُونُ تَوْهِينًا Halbuki o hürmetsizlik olur وَيَزْعُمُونَ شَيْئًا تَكْرِيمًا Bir şeyi ikram sanırlar وَيَكُونُ تَحْقِيرًا Halbuki o hakaret eder فَمَا لَمْ يَكُنْ تَعْظِيمُهُ وَتَكْرِيمُهُ تَعَالَى Ona tazim ve ikram olmadığı müddetçe *(Ne?)* مُسْتَفَادًا مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ Cenab-ı Allah'tan alınmış لَا يَكُونُ لَائِقًا Layık olmaz *(Neyi?)* بِأَدَاءِ الشُّكْرِ بِهِ Onunla şükrü eda etmeye وَقَابِلًا لِعِبَادَتِهِ تَعَالَى Ve yüce Allah'a ibadete elverişli olmaz فَإِنَّ الْحَمْدَ الَّذِي يَصْدُرُ عَنِ الْعِبَادِ Zira kullardan sadır olan hamd *(Nasıl?)* مِنْ Kendilerine göre قِبَلِهِمْ وَمَدْحُهُمْ قَدْحًا رُبَّمَا يَكُونُ هَجْوًا Yergi olabilir Övgüleri de sövgü olabilir وَالتَّعْظِيمُ وَالتَّوْقِيرُ وَالتَّكْرِيمُ Saygı, hürmet ve ikram الَّتِي كَانَتْ مُسْتَفَادَةً Ki, alınmış olan *(Kimden?)* هِيَ عَيْنُ شَرِيعَتِنَا الْحَقَّةِ Hak Subhânehu'dan مِنْ حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ O hak olan şeriatımızın aynısıdır عَلَى مَصْدَرِهَا O şeriatın kaynağına الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Salat-u selam ve tahiyye olsun فَمُبَيَّنٌ فِي الشَّرِيعَةِ Eğer kalbi bir tazim olursa فَإِنْ كَانَ تَعْظِيمٌ قَلْبِيٌّ الْحَقَّةِ Hak olan şeriatla beyan edilmiştir وَإِنْ ثَنَاءٌ لِسَانِيٌّ Lisanla bir övgü olursa فَمُبَرْهَنٌ هُنَاكَ Orada ifade edilmiştir وَالْاَعْمَالُ وَالْاَفْعَالُ الْجَوَارِحِيَّةُ أَيْضًا Azalarla yapılan iş ve ameller de بَيَّنَهَا صَاحِبُ الشَّرِيعَةِ بِالتَّفْصِيلِ Onları şeriatın sahibi açıkça beyan etmiştir فَأَدَاءُ شُكْرِهِ تَعَالَى Öyleyse yüce Allah'a şükür ifa etmek صَارَ مُنْحَصِرًا Sınırlı olmuştur *(Nerede?)* فِي اِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ Şeri hükümleri yerine getirmede *(Nasıl?)* قَلْبًا وَقَالِبًا Kalp ve beden وَكُلُّ تَعْظِيمٍ وَعِبَادَةٍ لَهُ تَعَالَى İtikat ve amel yönünden اِعْتِقَادًا وَعَمَلًا Allah'a tüm tazim ve ibadetler ki, لَا يَكُونُ قَابِلًا يُؤَدِّي بِهَا وَرَاءَ الشَّرِيعَةِ Şeriatın ötesine götürüyor لِلِاعْتِمَادِ İtimada layık değillerdir بَلْ كَثِيرًا مَّا Bilakis çoğu kere يَكُونُ مُحَصِّلًا لِلِاضْدَادِ Aksini tahsil eden olur تَكُونُ سَيِّئَةً فِي الْحَقِيقَةِ وَالْحَسَنَةُ الْمُتَوَهَّمَةُ İyilik sanılan şey Hakikatte kötülük olur فَبِمُلَاحَظَةِ الْبَيَانِ الْمَذْكُورِ Zikredilen açıklamayı düşünerek كَانَ الْعَمَلُ

بِالشَّرِيعَةِ Şeriatla amel olmuştur *(Ne?)* أَيْضًا وَاجِبًا بِالْعَقْلِ Akılla dahi vacip olmuştur وَكَانَ اَدَاءُ شُكْرِ الْمُنْعِمِ تَعَالَى Ve nimet veren yüce Allah'a şükretmek مُتَعَذِّرًا İmkansız olmuştur *(Nasıl?)* بِدُونِ الْاِتْيَانِ بِهَا Şeriatı yerine getirmeden وَالشَّرِيعَةُ لَهَا جُزْآنِ Şeriatın da iki cüz'ü

vardır فَالْاِعْتِقَادِيُّ مِنْ اُصُولِ الدِّينِ İtikadi ve ameli اِعْتِقَادِيٌّ وَعَمَلِيٌّ İtikadi olan dinin asıllarındandır وَالْعَمَلِيُّ مِنْ فُرُوعِ الدِّينِ Ameli olan da dinin tefarruatındandır وَفَاقِدُ الْاِعْتِقَادِ İtikadı kaybeden لَيْسَ مِنْ اَهْلِ النَّجَاةِ Kurtuluş ehlinden değildir وَالْخَلَاصُ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ Ahiret azabından kurtuluş غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ فِى حَقِّهِ Onun hakkında düşünülemez وَفَاقِدُ الْعَمَلِ Ameli kaybeden اَمْرُهُ مُفَوَّضٌ Onun durumu ısmarlanmıştır *(Kime?)* اِلَى مَشِيَّتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce Allah'ın iradesine فَاِنْ شَاءَ عَفَى عَنْهُ Dilerse onu affeder وَاِنْ شَاءَ عَذَّبَهُ بِقَدْرِ ذَنْبِهِ Dilerse günahı kadar azap eder وَالْخُلُودُ فِى النَّارِ Cehennemde ebedilik *(Nedir?)* وَمَقْصُورٌ مَخْصُوصٌ بِفَاقِدِ الْاِعْتِقَادِ İtikadı kaybedene mahsustur وَفَاقِدُ الْعَمَلِ عَلَى مُنْكِرِ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Ve dinde zorunlu olan şeyleri inkar edenlere aittir وَاِنْ كَانَ مُعَذَّبًا Her ne kadar azap görse de وَلَكِنَّ الْخُلُودَ فِى النَّارِ Ancak cehennemde ebedilik *(Nedir?)* وَلَمَّا مَفْقُودٌ فِى حَقِّهِ Onun hakkında söz konusu değildir كَانَتِ الْاِعْتِقَادِيَّاتُ İtikadi meseleler olunca *(Neden?)* مِنْ اُصُولِ الدِّينِ Dinin asıllarından وَضَرُورِيَّاتِ الْاِسْلَامِ Ve İslam'ın zaruretlerinden لَزِمَ اَنْ نُبَيِّنَهُ بِالضَّرُورَةِ Mecburen onları beyan etmemiz gerekti وَحَيْثُ كَانَ تَفْصِيلٌ فِى الْعَمَلِيَّاتِ Ve de ameli konularda tafsilat olduğu için اَحَلْنَا بَيَانَهَا عَلَى كُتُبِ Feri meselelerin varlığıyla beraber مَعَ وُجُودِ فُرُوعِيَّاتِهَا Onların açıklamasını fıkıh kitaplarına havale ettik *(Ne ile birlikte?)* الْفِقْهِ مَعَ بَيَانٍ شَمَّةٍ Biraz-cık açıklamakla birlikte *(Niçin böyle yaptık?)* لِلتَّرْغِيبِ Teşvik etmek için *(Neyet)* فِى بَعْضِ الْعَمَلِيَّاتِ الضَّرُورِيَّةِ Bazı zorunlu ameli hükümlere (اَلْاِعْتِقَادِيَّاتُ) İtikadi hükümler اِنَّ اللهَ تَعَالَى مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ وَوُجُودُهُ تَعَالَى Allah mukaddes zatıyla mevcuttur Ve Allah'ın varlığı *(Nedir?)* بِنَفْسِهِ سُبْحَانَهُ Kendi nefsiyledir وَكَمَا اَنَّهُ تَعَالَى مَوْجُودٌ Ve o mevcut olduğu gibi كَانَ دَائِمًا Daimi olmuştur وَيَكُونُ دَائِمًا Ve daimi olacaktır لَا سَبِيلَ Yolu yoktur *(Neyine?)* اِلَى لِلْعَدَمِ السَّابِقِ وَالْعَدَمِ اللَّاحِقِ Önceki ve sonraki bir yokluğun *(Kime yolu yoktur?)* فَاِنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın mukaddes zatına Çünkü varlığının zorunlu olması *(Nedir?)* اَحْقَرُ خُدَّامِ ذَلِكَ الْجَنَابِ الْمُقَدَّسِ Mukaddes zatın en hakir-

hizmetçilerindendir وَسَلْبُ الْعَدَمِ Yokluğun soyutlanması da *(Nedir?)* اَذَلُّ كُنَّاسِ ذَاكَ وَهُوَ تَعَالَى وَاحِدٌ لَا شَرِيكَ Bu muhterem makamın en zelil temizlikçisidir الْمَوْطِنِ الْمُحْتَرَمِ

لَهُ O Allah tektir ve ortağı yoktur لاَ فِى وُجُوبِ الْوُجُودِ Ne varlığının zorunlu olmasında وَلاَ فِى الأُلُوهِيَّةِ وَاسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ Ne ilahlık ve ne de ibadete layık olmada فَانَّ الشَّرِيكَ اذَا لَمْ يَكُنِ اللهُ تَعَالَى Çünkü ortağa ihtiyaç duyulur *(Ne zaman?)* Allah olmadığı zaman *(Ne?)* إِنَّمَا يُحْتَاجُ إِلَيْهِ كَافِيًا وَمُسْتَقِلاً Yeterli ve müstakil وَذَلِكَ نَقْصٌ مُنَافٍ لِلأُلُوهِيَّةِ Bu da ilahlığa zıt bir eksikliktir فَاذَا كَانَ كَافِيًا وَمُسْتَقِلاً Yeterli ve müstakil olduğunda da يَكُونُ الشَّرِيكُ مُعَطِّلاً وَعَبَثًا Ortak boş ve abes olur وَهُمَا أَيْضًا Ve bu ikisi de *(Nedir?)* مِنْ عَلاَمَةِ النَّقْصِ Noksanlık alametidir ki, فَصَارَ اثْبَاتُ الشَّرِيكِ مُسْتَلْزِمًا لِلْمُنَافِى لِلأُلُوهِيَّةِ İlahlığa zıttır Böylece فَصَارَ اثْبَاتُ الشَّرِكَةِ مُسْتَلْزِمًا لِلْمُنَافِى لِلشَّرِكَةِ Ki, bu ortaklığa zıttır Öyleyse ortak ispat etmek gerektirir olmuştur *(Neyi?)* لِنَفْسِ اَحَدِ الشَّرِيكَيْنِ İki ortaktan birinin yetersizliğini ortaklığı ispat gerektirir olmuştur *(Neyi?)* لِنَفْىِ الشَّرِكَةِ Ortaklığın nefyini وَهُوَ مُحَالٌ Bu da muhaldir فَشَرِيكُ الْبَارِى تَعَالَى أَيْضًا مُحَالٌ Dolayısıyla Allah'ın ortağı da muhaldir (وَلَهُ صِفَاتٌ كَامِلَةٌ تَعَالَى) Allah'ın kamil sıfatları vardır *(Neden olan?)* مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَالْقُدْرَةِ Hayat, ilim, kudret وَالإِرَادَةِ وَالسَّمْعِ وَالْبَصَرِ İrade, işitmek, görmek وَالْكَلاَمِ وَالتَّكْوِينِ Kelam, tekvinden وَيُقَالُ لِهَذِهِ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَّةِ Bu sekiz sıfata denir *(Ne?)* صِفَاتٌ حَقِيقِيَّةٌ Hakiki sıfatlar وَهِىَ قَدِيمَةٌ Bunlar kadimdir مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ Ve hariçte mevcuttur *(Nasıl?)* بِوُجُودٍ زَائِدٍ Zaid bir varlıkla *(Neyle?)* عَلَى وُجُودِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes zatın varlığı üzerine كَمَا هُوَ مُقَرَّرٌ Nitekim bu yerleşik bir görüştür *(Nerede?)* عِنْدَ عُلَمَاءِ اَهْلِ الْحَقِّ Ehl-i Hak alimlerinin nezdinde شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah çalışmalarını mükafatlandırsın وَلَمْ يَقُلْ Ama hükmetmedi *(Neyi?)* بِوُجُودِ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ Zait sıfatların varlığına *(Kim hükmetmedi?)* اَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفَةِ Muhalif fırkalardan hiçbirisi *(Kimden başka?)* غَيْرُ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehl-i Sünnet vel Cemaat'tan başka شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah çalışmalarını mükafatlandırsın حَتَّى انَّ الصُّوفِيَّةَ الْمُتَأَخِّرِينَ Hatta sonraki dönem sûfiler bile *(Kimden?)* مِنَ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ Fırka-ı Naciye'den قَالُوا Hükmettiler *(Neyi?)* بِعَيْنِيَّةِ الصِّفَاتِ لِلذَّاتِ Sıfatların zatla aynı olduğuna وَوَافَقُوا فِى ذَلِكَ الْمُخَالِفِينَ Ve bu konuda muhaliflere uydular فَانَّهُمْ وَانْ تَحَاشَوْا Zira onlar çekinseler de *(Neden?)* عَنْ نَفْىِ الصِّفَاتِ Sıfatları-nefyetmekten وَلَكِنَّهُ لاَزِمٌ Fakat bu gerekmektedir *(Neyi?)* عَلَى اُصُولِهِمْ Onların usullerine

وَقَدْ زَعَمَ الْمُخَالِفُونَ Ve ibarelerinden ilk anlaşılana وَتَبَادُرِ عِبَارَاتِهِمْ Muhalifler zannetmişlerdir ki, اَلْكَمَالَ فِي نَفْيِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَة Tenzih kamil sıfatların nefyindedir وَفَارَقُوا النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ Ve Kuran naslarından ayrıldılar *(Ne ile?)* بِعُقُولِهِمْ Kendi akıllarıyla هَدَاهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu onları ulaştırsın *(Nereye?)* سَوَاءَ الصِّرَاطِ Doğru yola (وَسَائِرُ الصِّفَاتِ) Diğer sıfatlar *(Nedir?)* اِمَّا اعْتِبَارِيَّةٌ اَوْ سَلْبِيَّةٌ Ya itibari ya da selbidir *(Ne gibi?)* وَهُوَ كَمَا قَالُوا كَالْقِدَمِ وَالْاَزَلِيَّةِ وَالْاُلُوهِيَّة Kıdem, ezeliyet ve uluhiyet gibi Dedikleri gibi تَعَالَى لَيْسَ بِجِسْمٍ وَلَا جَوْهَرٍ Allah cisim ve cismani değildir وَلَا عَرَضٍ Araz ve cevher değildir وَلَا حَالٌّ وَلَا مَكَانِيٌّ وَلَا زَمَانِيٌّ Mekan ve zamana bağlı değildir مَحَلٌّ Ne hulul edendir ne de mahal وَلَا مَحْدُودٍ وَلَا مُتَنَاهٍ Ne sınırlıdır ne de sonu olan لَا جِهَةَ لَهُ وَلَا نِسْبَةَ Onun cihet ve nispeti yoktur وَالْكِفَائَةُ وَالْمِثْلِيَّةُ Denklik ve misillik *(Nedir?)* وَالضِّدِّيَّةُ وَالنِّدِّيَّةُ مَسْلُوبَةٌ عَنْ جَنَابِ قُدْسِهِ Mukaddes zatından soyulmuştur Rakip ve denk olmak وَهُوَ تَعَالَى مُنَزَّهٌ وَمُبَرَّأٌ مَفْقُودَةٌ فِي حَضْرَةِ اُنْسِهِ Onun zatında düşünülemez O Allah münezzeh ve beridir *(Nedenî?)* مِنْ وَالِدٍ وَوَالِدَةٍ Anne ve babadan وَصَاحِبَةٍ وَوَلَدٍ Eş ve çocuktan *(Niçin?)* فَاِنَّ هَذِهِ كُلَّهَا Çünkü bunların hepsi *(Nedir?)* مِنْ اَمَارَاتِ الْحُدُوثِ Sonradanlık emareleridir وَمُسْتَلْزِمَةٌ لِلنَّقْصِ Ve nakıslığı gerektirir وَجَمِيعُ الْكَمَالَاتِ Tüm kemalat *(Nedir?)* ثَابِتَةٌ لِجَنَابِ قُدْسِهِ Mukaddes zatı için sabittir وَجَمِيعُ النَّقَائِصِ Tüm noksanlıklar da *(Nedir?)* مَسْلُوبَةٌ عَنْ حَضْرَةِ اُنْسِهِ Onun zatından soyulmuştur وَبِالْجُمْلَةِ Özetle, يَنْبَغِي اَنْ يَسْلُبَ Soymak lazımdır *(Kimden?)* عَنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah'ın mukaddes zatından *(Neyi?)* جَمِيعَ صِفَاتِ الْاِمْكَانِ وَالْحُدُوثِ Tüm imkan ve hudüs sıfatlarını الَّتِي هِيَ نَقْصٌ وَشَرٌّ مِنَ الْقَدَمِ اِلَى الرَّأْسِ Ki onlar baştan aşağı noksanlık ve şerdir وَهُوَ تَعَالَى عَالِمٌ بِالْكُلِّيَّاتِ وَالْجُزْئِيَّاتِ Allah külliyatı ve cüziyatı bilir وَمُطَّلِعٌ عَلَى الْاَسْرَارِ الْخَفِيَّاتِ Ve gizli sırlardan haberdardır وَلَا يَخْرُجُ عَنْ حِيطَةِ عِلْمِهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın ilim dairesinden çıkmaz *(Nerede?)* فِي السَّمَوَاتِ وَالْاَرَضِينَ Gökler ve yerlerde *(Ne?)* مِثْقَالُ ذَرَّةٍ حَقِيرَةٍ Küçücük bir zerre miktarı نَعَمْ حَيْثُ كَانَ خَالِقُ جَمِيعِ الْاَشْيَاءِ Evet mademki tüm eşyayı yaratan هُوَ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu olmuştur يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ اَيْضًا Olması da gerekir *(Ne?)* عَالِمًا بِجَمِيعِهَا Hepsini bilen فَاِنَّ الْخَلْقَ Çünkü yaratmak *(Nedir?)* لَا بُدَّ لَهُ Onun için kaçınılmazdır

مِنْ عِلْمِ الْخَالِقِ بِهِ (Ne?) Yaratanın onu bilmesi وَالَّذِينَ حَرِمُوا السَّعَادَةَ Saadetten mahrum olanlar يَزْعُمُونَ اَنَّ اللهَ تَعَالَى Zannediyorlar ki, yüce Allah لَيْسَ بِعَالِمٍ بِالْجُزْئِيَّاتِ Cüziyatı bilmez وَيَظُنُّونَ ذَلِكَ بِعُقُولِهِمُ النَّاقِصَةِ Ve bunu nakıs akıllarıyla zannediyorlar (Ne?) كَمَالاً Kemal كَمَا اَنَّهُمْ يَقُولُونَ Nitekim onlar derler (Neden ötürü?) مِنْ كَمَالِ سَخَافَةِ عُقُولِهِمْ Akıllarının son derece yetersiz olmasından ötürü (derler) ki: اَنَّهُ لَمْ يَصْدُرْ Sadır olmamıştır غَيْرُ شَيْءٍ (Kimden?) مِنْ وَاجِبِ الْوُجُودِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Vacibul Vücut'tan (Ne?) عَنْ Bir şeyden başkası وَاحِدٍ وَهُوَ أَيْضًا صَدَرَ عَنْهُ O şey de ondan sadır olmuştur (Nasıl?) وَيَظُنُّونَ ذَلِكَ أَيْضًا كَمَالاً غَيْرِ اخْتِيَارٍ مِنْهُ تَعَالَى Yüce Allah'ın ihtiyarı olmaksızın Ve bunu da kemal zannediyorlar مَا اَجْهَلَهُمْ الْجَهْلَ Ne kadar da cahiller حَيْثُ يَزْعُمُونَ Zira onlar cehaleti zannediyorlar (Ne?) كَمَالاً Kemal وَيُرَجِّحُونَ الاِضْطِرَارَ Ve zorla yapmayı tercih ediyorlar (Neyi?) عَلَى الاِخْتِيَارِ İsteyerek yapmaya وَمِنَ الْجَهْلِ الَّذِى فِيهِمْ Kendilerindeki cehaletten dolayı مُسْتَنِدَةٌ اِلَى غَيْرِهِ (Ne?) يَزْعُمُونَ سَائِرَ الاَشْيَاءِ Diğer eşyayı zannediyorlar وَيَنْحِتُونَ مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِمْ Kendi nefislerinden uyduruyorlar (Ne?) عَقْلاً فَعَّالاً Aklı faal (denen bir şey) وَيَنْسِبُونَ الاَشْيَاءَ اِلَيْهِ Ve eşyayı ona nispet ediyorlar وَيَزْعُمُونَ خَالِقَ السَّمَوَاتِ وَالاَرَضِينَ Yerlerin ve göklerin yaratıcısını zannediyorlar (Ne?) مُعَطَّلاً İşlevsiz وَعِنْدَ الْفَقِيرِ Bu fakire göre لَمْ يُوجَدْ فِى الْعَالَمِ اَحَدٌ Alemde kimse bulunmaz (Öyle kimse ki,) اَشَدُّ سَفَاهَةً مِنْ هَذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifeden daha beyinsiz سُبْحَانَ اللهِ Subhânellah وَقَدْ زَعَمَ جَمَاعَةٌ Bir grup insan da zannetti (Kimi?) هَؤُلاَءِ Bu beyinsizleri (Ne?) اَرْبَابَ الْمَعْقُولِ Akıl sahibi وَيَنْسِبُونَ اَقْوَالَهُمْ اِلَى الْحِكْمَةِ Ve السُّفَهَاءَ onların sözlerini hikmete nispet ediyorlar وَلَعَلَّهُمْ يَظُنُّونَ Ve muhtemelen zannediyorlar (Neyi?) اَحْكَامَهُمُ الْكَاذِبَةَ Onların yalancı hükümlerini (Ne zannediyorlar?) مُطَابَقَةً لِنَفْسِ الاَمْرِ İşin hakikatine uygun رَبَّنَا Ey Rabbimiz! لاَ تُزِغْ قُلُوبَنَا Kalplerimizi kaydırma (Neden sonra?) بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا Bize hidayet ettikten sonra وَهَبْ لَنَا Ve bize ver (Nereden?) مِنْ لَدُنْكَ Tarafından (Ne?) رَحْمَةً Bir rahmet اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ Çünkü sen lütfü bol olansın (وَهُوَ) تَعَالَى مُتَكَلِّمٌ Allah ezelden ebede konuşur (Ne ile?) مِنَ الاَزَلِ اِلَى الاَبَدِ Tek bir kelam ile بِكَلاَمٍ وَاحِدٍ فَهُوَ O, o kelamıyla emreder, yasaklar ve haber verir آمِرٌ نَاهٍ مُخْبِرٌ بِهِ Tevrat, İncil, Zebur ve Kuran وَالتَّوْرَاةُ وَالاِنْجِيلُ وَالزَّبُورُ وَالْفُرْقَانُ Ve diğer indiri وَكَذَلِكَ سَائِرُ الصُّحُفِ الْمُنَزَّلَةِ

len sahifeler *(Kime?)* عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selam olsun إِلَى الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlere *(Kime?)* كُلُّهَا دَالَّةٌ عَلَى هَذَا الْكَلَامِ الْوَاحِدِ Hepsi bu tek kelama delalet eder وَعَلَامَةٌ لَهُ Onun alameti ve açıklamasıdırlar وَتَفْصِيلٌ لَهُ فَإِذَا كَانَ الْأَزَلُ وَالْأَبَدُ Dolayısıyla ezel ve ebed olduğunda *(Ne ile birlikte?)* بِهَذِهِ الْوُسْعَةِ وَالْامْتِدَادِ Bu genişlik ve uzunlukla birlikte *(Ne olduğunda?)* آنًا وَاحِدًا Bir an بَلْ لَا مَجَالَ لِلْآنِ أَيْضًا هُنَاكَ Bilakis orada ana bile yer yoktur وَاطْلَاقُ الْآنِ Ve an kelimesini kullanılması da إِنَّمَا وَقَعَ لِضِيقِ الْعِبَارَةِ Sadece ifade darlığından vaki olduğundan فَالْكَلَامُ الَّذِي يَصْدُرُ فِي ذَلِكَ الْآنِ O anda sadır olan kelam بَلْ نُقْطَةٌ وَاحِدَةٌ Ve hatta bir nokta بَلْ حَرْفًا وَاحِدًا Hatta bir harf يَكُونَ كَلِمَةً وَاحِدَةً Bir kelime olur وَاطْلَاقُ النُّقْطَةِ أَيْضًا هُنَاكَ Orada noktanın kullanılması da كَاطْلَاقِ الْآنِ An kelimesini kullanılması gibi *(Nedir?)* وَاقِعٌ مِنْ ضِيقِ الْعِبَارَةِ İfade darlığından olmuştur وَإِلَّا وَالْوُسْعَةُ فِي ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ فَلَا مَجَالَ لِلنُّقْطَةِ أَيْضًا هُنَاكَ Yoksa orada noktaya dahi yer yoktur جَلَّ سُلْطَانُهُ Onun zat ve sıfatlarındaki genişlik *(Nedir?)* لَا كَيْفِيَّةٌ وَلَا كَمِّيَّةٌ Nitelik ve nicelik sahibi değildir وَهُوَ تَعَالَى مُبَرَّأٌ مُنَزَّهٌ بِذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ O Allah zatı ve sıfatlarıyla münezzeh ve beridir *(Nedenî?)* لِلَّذَيْنِ مِنْ صِفَاتِ الْامْكَانِ مِنْ هَذِهِ الْوُسْعَةِ وَالضِّيقِ Bu genişlik ve darlıktan Ki, bu ikisi imkan sıfatlarındandır (وَيَرَاهُ) سُبْحَانَهُ الْمُؤْمِنُونَ فِي الْجَنَّةِ Müminler Allah'ı cennette görecektirler *(Nasıl?)* بِعُنْوَانِ اللَّاكَيْفِيِّ وَاللَّامِثْلِيِّ Niteliği ve benzeri olmama unvanıyla فَإِنَّ الرُّؤْيَةَ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِاللَّاكَيْفِيِّ Zira keyfiyeti bulunmayanla alakalı görme *(Nedir?)* تَكُونُ لَاكَيْفِيَّةً Keyfiyetsiz olur بَلْ يَنَالُ الرَّائِي أَيْضًا Bilakis gören de erişir *(Neyi?)* حَظًّا وَافِرًا مِنَ اللَّاكَيْفِيِّ Keyfiyetsizlikten bolca bir paya حَتَّى يَسْتَطِيعَ Ta ki güç getirebilsin *(Neyi?)* رُؤْيَةَ اللَّاكَيْفِيِّ Keyfiyeti bulunmayanı görmeye لَا يَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ Padişahın hediyelerini taşıyamaz الَّا مَطَايَاهُ وَقَدْ حَلَّ سُبْحَانَهُ الْيَوْمَ Ancak onun kervanları taşır Allah bugün açmıştır *(Neyi?)* هَذَا الْمُعَمَّى Bu gizemli meseleyi *(Kime?)* لِأَخَصِّ الْخَوَاصِّ مِنْ أَوْلِيَائِهِ En seçkin dostlarına وَجَعَلَهُ مُنْكَشِفًا لَهُمْ Ve onu, onlara aşikâr eylemiştir فَهَذِهِ الْمَسْئَلَةُ الْغَامِضَةُ İşte bu kapalı mesele تَحْقِيقِيَّةٌ عِنْدَ هَؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ Bu büyüklere göre tahkikidir وَتَقْلِيدِيَّةٌ عِنْدَ غَيْرِهِمْ Diğerlerine göre de taklididir وَلَمْ يَقُلْ بِهَذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu meseleyi söylememiştir أَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفِينَ *(Kime?)* مُؤْمِنِيهِمْ وَكَافِرِيهِمْ Müminleri de kafirleri de غَيْرُ أَهْلِ السُّنَّةِ وَيَعُدُّ رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Muhalif fırkalardan hiç kimse Ehl-i Sünnet'ten başka Allah'ı gör-

meyi sayıyorlar عَدَا هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرَ Bu büyüklerden başka (Kimi?) كُلُّهُمْ Onların hepsi (Ne sayıyorlar?) مُحَالاً İmkansız وَمُسْتَشْهَدُ الْمُخَالِفِينَ Muhaliflerin şahidi (Nedir?) قِيَاسُ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ الْبَيِّنُ الْفَسَادِ Fesadı bilinen gaibi şahide kıyas etmektir وَحُصُولُ الْاِيمَانِ İmanın hasıl olması (Neyi?) بِمِثْلِ هَذِهِ الْمَسْئَلَةِ الْغَامِضَةِ Bu gibi kapalı bir meseleye (Nasıl?) بِلاَ نُورِ مُتَابَعَةِ السُّنَّةِ السَّنِيَّةِ Sünnet-i seniyyeye uyma nuru olmadan عَلَى صَاحِبِهَا O sünnetin sahibine الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Salat-u selam ve tahiyye olsun (Nedir?) مُتَعَذِّرٌ İmkansızdır...

وَالْعَجَبُ Hayret doğrusu اَنَّهُ كَيْفَ يَسْتَسْعِدُ Nasıl bahtiyar olur? (Ne ile?) بِحُصُولِ سَعَادَةِ الرُّؤْيَةِ Görme saadetinin hasıl olmasıyla (Kimi?) مَنْ لاَ اِيمَانَ لَهُمْ بِهَا Ona imanı olmayanlar وَكَيْفَ لاَ يَرَاهُ مَنْ حِرْمَانُ Mahrumiyettir فَاِنَّ نَصِيبَ الْمُنْكِرِ Çünkü inkar edenin nasibi يَدْخُلُ الْجَنَّةَ Ve cennete giren onu nasıl görmez? فَاِنَّ الْمُتَبَادِرَ مِنَ الشَّرْعِ Zira şer-i şeriften anlaşılan (Nedir?) حُصُولُ دَوْلَةِ الرُّؤْيَةِ Görme devletinin hasıl olmasıdır (Kimi?) لِجَمِيعِ اَهْلِ الْجَنَّةِ Tüm cennet ehline اَنَّ بَعْضَ فَاِنَّهُ لَمْ يَرِدْ فِى الشَّرْعِ Çünkü şeriatta gelmemiştir (Ne?) اَهْلِ الْجَنَّةِ يَرَاهُ Bazı cennet ehli onu görür وَبَعْضَهُمْ لاَ يَرَاهُ تَعَالَى Ve bazıları onu görmez (diye bir nas gelmemiştir) وَالْجَوَابُ فِى حَقِّ هَؤُلَاءِ Bunlar hakkında cevap (Nedir?) هُوَ جَوَابُ مُوسَى O Hz. Musa'nın cevabıdır عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun (Neye verdiği cevaptır?) لِسُؤَالِ فِرْعَوْنَ Firavunun sorusuna قَالَ اللهُ تَعَالَى حَاكِيًا عَنْهُمَا Allah ikisinden hikaye ederek buyurdu (Ne?) قَالَ (Firavun) dedi ki: فَمَا بَالُ الْقُرُونِ الْاُولَى Önceki kavimlerin durumu nedir? قَالَ (Musa) dedi ki: عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّى فِى كِتَابٍ Onların ilmi Rabbimin katında bir kitaptadır لاَ يَضِلُّ رَبِّى وَلاَ يَنْسَى Rabbim şaşırmaz Ve unutmaz اَنَّ الْجَنَّةَ وَمَا وَرَاءَ الْجَنَّةِ (يَنْبَغِى) اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, Cennet ve cennetin ötesindekiler كُلُّهَا بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hepsi Allah'a nispetle مُتَسَاوِيَةٌ Eşittir (Niçin?) وَلَيْسَ لَهُ سُبْحَانَهُ فَاِنَّ كُلَّهَا مَخْلُوقُ اللهِ تَعَالَى Çünkü hepsi Allah'ın yarattıklarıdır Ve Allah için yoktur (Ne?) حُلُولٌ وَتَمَكُّنٌ فِى شَيْءٍ مِنْهَا Bunlardan birine hulul ve yerleşme وَلَكِنْ لَيْسَ لِبَعْضِ الْمَخْلُوقَاتِ لِيَاقَةُ ظُهُورِ اَنْوَارِ الْوَاجِبِ Ancak bazı mahlukat için yoktur (Ne?) بِخِلَافِ بَعْضٍ آخَرَ جَلَّ سُلْطَانُهُ Allah'ın nurlarının (kendisinde) zuhur etmesine elverişlilik Diğer bir kısmı ise böyle değildir فَاِنَّ فِيهِ هَذِهِ اللِّيَاقَةَ Çünkü onda bu elverişlilik vardır

كَمَا اَنَّ الْمِرْآةَ فِيهَا Nitekim aynada لِيَاقَةُ ظُهُورِ الصُّوَرِ Suretlerin (kendisinde) görünme elverişliliği vardır وَلَيْسَتْ هٰذِهِ اللِّيَاقَةُ فِي الْحَجَرِ وَالْمَدَرِ Oysaki bu elverişlilik taşta ve çamurda yoktur فَالتَّفَاوُتُ فِي هٰذَا الطَّرَفِ Farklılık bu taraftadır مَعَ وُجُودِ نِسْبَةِ الْمُسَاوَاةِ Eşitlik nispetinin bulunmasıyla beraber لاَ فِي حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yoksa yüce Allah'ın zatında değildir...

فَاِنَّ هٰذَا الْمَحَلَّ وَالرُّؤْيَةُ لَيْسَتْ بِوَاقِعَةٍ فِي الدُّنْيَا Zira Görmek dünyada gerçekleşici değildir لَيْسَ فِيهِ *(Nedir?)* Onda yoktur لِيَاقَةُ ظُهُورِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ *(Ne?)* Bu devletin (kendisinde) zuhur etme elverişliliği وَكُلُّ مَنْ قَالَ بِوُقُوعِ الرُّؤْيَةِ فِي الدُّنْيَا *(Neyi?)* Ve her hükmeden kişi زَعَمَ غَيْرَ Dünyada görmenin vaki olmasına فَهُوَ كَذَّابٌ وَمُفْتَرٍ O yalancı ve iftiracıdır فَلَوْ تَيَسَّرَتْ هٰذِهِ الدَّوْلَةُ الْحَقِّ حَقًّا سُبْحَانَهُ Hakk'ın dışında bir şeyi Hak Teâlâ zannetmiştir كَانَ كَلِيمُ اللهِ Eğer bu devlet nasip olsaydı *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu dünya hayatında اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Kelimullah (Hz. Musa) olurdu عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona Salat-u selam olsun *(Ne olurdu?)* اَحَقَّ بِهَا Buna daha layık وَاِنْ تَشَرَّفَ نَبِيُّنَا Her ne kadar peygamberimiz müşerref olduysa da عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun *(Ne ile müşerref olduysa da?)* بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletle لَمْ يَكُنْ وُقُوعُهَا فِي الدُّنْيَا Onun gerçekleşmesi dünyada olmamıştır بَلْ خَرَجَ مِنَ الدُّنْيَا Bilakis dünyadan çıkmış وَصَارَ مُلْحَقًا بِالْآخِرَةِ Ahiret alemine girmiş فَرَأَى Ve öyle görmüştür تَعَالَى (وَهُوَ) O Allah Teâlâ خَالِقُ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرَضِينَ *(Nedir?)* Gökleri ve yerleri yaratandır وَخَالِقُ الْجِبَالِ وَالْبِحَارِ Dağları ve denizleri yaratandır وَخَالِقُ الْاَشْجَارِ وَالْاَثْمَارِ Ağaçları ve meyveleri yaratandır وَخَالِقُ الْمَعَادِنِ وَالنَّبَاتَاتِ Madenleri ve bitkileri yaratandır وَكَمَا اَنَّهُ سُبْحَانَهُ Ve nasıl ki Allah Subhânehu زَيَّنَ السَّمَاءَ بِخَلْقِ النُّجُومِ Yıldızları yaratarak semayı süslediyse زَيَّنَ الْاَرْضَ بِخَلْقِ الْاِنْسَانِ Yeryüzünü de insanı yaratarak süslemiştir فَاِنْ كَانَ بَسِيطٌ Eğer basit bir şey varsa فَكَائِنٌ بِاِيجَادِهِ تَعَالَى Allah'ın icadıyla olmuştur وَاِنْ مُرَكَّبٌ Eğer mürekkep bir şey varsa فَمَخْلُوقٌ بِخَلْقِهِ تَعَالَى O da Allah'ın yaratmasıyla yaratılmıştır وَبِالْجُمْلَةِ Özetle, اَخْرَجَ سُبْحَانَهُ جَمِيعَ الْاَشْيَاءِ Allah tüm eşyayı çıkarmıştır *(Nedeni?)* مِنْ كَتْمِ الْعَدَمِ Adem gizliliğinden *(Neyi?)* اِلَى عَرْصَةِ الْوُجُودِ Varlık arsasına وَاَحَدَثَهَا بَعْدَ اَنْ لَمْ تَكُنْ Ve yok iken onu var etmiştir لاَ يَلِيقُ الْقِدَمُ بِغَيْرِهِ تَعَالَى Onun dışında bir şeye kıdem yaraşmaz وَلاَ

اِجْمَاعُ جَمِيعِ اَهْلِ الْمِلَلِ شَيْئَ بِقَدِيمٍ سِوَاهُ سُبْحَانَهُ Ondan başka hiçbir şey kadim değildir Tüm din mensuplarının icması مُنْعَقِدٌ Oluşmuştur *(Ne üzere?)* عَلَى حُدُوثِ مَا سِوَاهُ سُبْحَانَهُ Onun dışındakilerin hâdis olduğu üzere وَكُلُّهُمْ مُتَّفِقُونَ Hepsi ittifak etmişlerdir *(Neyi?)* عَلَى اَنْ لاَ قَدِيمَ غَيْرُهُ تَعَالَى وَيَحْكُمُونَ Onun dışında kadim olmadığına Ve hükmediyorlar *(Neyi?)* بِتَضْلِيلِ مَنْ O kimsenin sapıklığına ki, يَقُولُ بِقِدَمِ غَيْرِهِ تَعَالَى Allah'tan başkasının kadim olduğunu söylüyor بَلْ يَحْكُمُونَ بِتَكْفِيرِهِ Bilakis onun küfrüne hükmediyorlar فِي رِسَالَتِهِ اَلْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلاَلِ صَرَّحَ الْاِمَامُ الْغَزَالِيُّ بِهَذَا İmam-ı Gazali bunu açıkça söylemiştir 'El-Munkız mineddelal' isimli risalesinde وَحَكَمَ Ve hükmetmiştir *(Neyi?)* بِكُفْرِ جَمَاعَةٍ Bir cemaatin küfrüne ki, قَائِلِينَ بِقِدَمِ غَيْرِهِ تَعَالَى Allah'tan başkasının kıdemine hükmediyorlar وَالَّذِينَ يَقُولُونَ Hükmeden kişiler *(Neyi?)* بِقِدَمِ السَّمَوَاتِ وَالْكَوَاكِبِ وَاَمْثَالِهَا Gökler, yıldızlar ve benzeri şeylerin kıdemine يُكَذِّبُهُمُ الْقُرْآنُ الْمَجِيدُ Yüce Kuran onları yalanlıyor كَمَا قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah'ın buyurduğu gibi اَللهُ الَّذِي خَلَقَ O Allah ki yaratmıştır *(Neyi?)* اَلسَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا Gökleri, yeri ve ikisinin arasındakileri *(Ne kadar zamanda?)* وَاَمْثَالُ هَذِهِ مِنَ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَى عَلَى الْعَرْشِ Sonra da Arş'a istiva etmiştir Altı günde الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ كَثِيرَةٌ وَسَفِيهٌ Ve beyinsizdir *(Kim?)* مَنْ يُخَالِفُ Bu gibi Kuran ayetleri çoktur النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ بِعَقْلِهِ النَّاقِصِ Nakıs aklı ile وَمَنْ Kuran naslarına muhalefet eden *(Ne ile?)* لَمْ يَجْعَلِ اللهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ Allah kime nur vermezse Onun için nur yoktur (وَكَمَا) اَفْعَالُ الْعِبَادِ اَيْضًا مَخْلُوقُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın mahlukudur Ve nasıl ki kullar اَنَّ الْعِبَادَ فَاِنَّ الْخَلْقَ لاَ يَلِيقُ بِغَيْرِهِ مَخْلُوقُهُ تَعَالَى Allah'ın mahlukudur Kulların fiilleri de Zira yaratmak ondan başkasına yaraşmaz وَاِيجَادَ مُمْكِنٍ Mümkini icat etmek de لاَ يَجِئُ مِنْ مُمْكِنٍ Mümkinden gelmez فَاِنَّهُ مُتَّسِمٌ بِقُصُورِ الْقُدْرَةِ Çünkü o kudret eksikliğiyle tanınmış وَمُتَّصِفٌ بِنَقْصِ الْعِلْمِ لاَ يَلِيقُ بِالْاِيجَادِ وَالْخَلْقِ Ve ilmin noksanlığıyla vasıflanmıştır İcat ve yaratmaya layık değildir وَدَخْلُ الْعَبْدِ فِي اَفْعَالِهِ الْاِخْتِيَارِيَّةِ Kulun ihtiyari fiillerine tesiri *(Nedir?)* اِنَّمَا هُوَ بِكَسْبِهِ الْوَاقِعِ O sadece vaki olan kesbiyledir *(Ne ile?)* بِقُدْرَتِهِ وَاِرَادَتِهِ Kudret ve iradesiyle وَخَلْقُ الْفِعْلِ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ Fiile yaratmak Allah'tan وَكَسْبُهُ مِنَ الْعَبْدِ Kesbetmek de kuldandır فَفِعْلُ الْعَبْدِ الْاِخْتِيَارِيُّ Dolayısıyla kulun ihtiyarı fiili وَاقِعٌ Meydana gelmektedir *(Ne ile?)* بِمَجْمُوعِ كَسْبِ الْعَبْدِ Kulun kesbi ile وَخَلْقِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak

Teâlâ'nın yaratmasının bütününden فَلَوْ لَمْ يَكُنْ لِكَسْبِ الْعَبْدِ وَاخْتِيَارِهِ Eğer kulun kesb ve ihtiyarı için olmasaydı *(Ne?)* مَدْخَلٌ فِي فِعْلِهِ Kendi fiilinde bir tesiri يَكُونُ حُكْمُهُ Onun fiilinin hükmü olur *(Ne?)* حُكْمُ فِعْلِ الْمُرْتَعِشِ Titreyenin fiilinin hükmü وَالْفَرْقُ مَحْسُوسٌ Oysaki fark hissediliyor ve görülüyor وَمُشَاهَدٌ فَإِنَّا نَعْلَمُ بِالْبَدَاهَةِ Çünkü biz açikça biliyoruz ki, اَنَّ فِعْلَ الْمُرْتَعِشِ Titreyenin fiili *(Nedir?)* غَيْرُ فِعْلِ الْمُخْتَارِ İsteyerek yapanın fiili değildir وَهٰذَا الْقَدْرُ مِنَ الْفَرْقِ Ve bu kadar bir fark *(Nedir?)* يَكْفِي Yeterlidir *(Neye?)* لِمَدْخَلِيَّةِ كَسْبِ الْعَبْدِ Kulun kesbinin tesirli olmasına *(Nereden?)* فِي فِعْلِهِ Fiilinde وَجَعَلَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ خَلْقَهُ Hak Teâlâ yaratmasını kılmıştır *(Ne?)* تَابِعًا لِقَصْدِ الْعَبْدِ فِي فِعْلِهِ Kulun fiilindeki kastına tabi *(Niçin?)* مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ Merhametinin kemalinden حَيْثُ يُوجِدُ الْفِعْلَ فِي الْعَبْدِ Zira o kulda fiili yaratıyor *(Ne zaman?)* بَعْدَ تَعَلُّقِ قَصْدِ الْعَبْدِ بِهِ Kulun kastı onunla alakalandıktan sonra فَيَكُونُ الْعَبْدُ بِالضَّرُورَةِ Böylece kul zorunlu olarak olur *(Ne?)* مَمْدُوحًا وَمَلُومًا Övülen ve kınanan وَمُعَاقَبًا وَمُثَابًا Azap ve sevap gören وَقَصْدُ الْعَبْدِ وَاخْتِيَارُهُ Kulun kastı ve ihtiyarı اَللَّذَانِ اُعْطِيَهُمَا مِنْ قِبَلِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Ki onlar Hak tarafından verilmiştir *(Nedir?)* يَتَعَلَّقَانِ Bu ikisi taalluk eder *(Neye?)* وَأَيْضًا قَدْ بَيَّنَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ بِجِهَتَيِ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ Fiil ve terk cihetine Hak Teâlâ da beyan etmiştir *(Neyi?)* حُسْنَ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ وَقُبْحَهُمَا Yapmak ve terk etmenin güzel ve çirkinliğini *(Ne ile?)* بِلِسَانِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin diliyle عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun *(Nasıl beyan etmiştir?)* بِالتَّفْصِيلِ Ayrıntılı bir şekilde اِحْدَى Bunun varlığına rağmen فَمَعَ وُجُودِ ذٰلِكَ Eğer kul seçerse *(Neyi?)* لَوِ اخْتَارَ الْعَبْدُ İki cihetin birini مُلَامًا اَوْ Olması kaçınılmazdır *(Ne olması?)* لَا بُدَّ مِنْ اَنْ يَكُونَ Kınanan veya övülen مَمْدُوحًا وَلَا شَكَّ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Şüphe yoktur ki Allah Teâlâ *(Nedir?)* اَعْطَى الْعَبْدَ Kula vermiştir *(Neden?)* مِنَ الْقُدْرَةِ وَالْاِخْتِيَارِ Kudret ve ihtiyardan *(Neyi?)* مِنْ عُهْدَةِ الْاَوَامِرِ وَالنَّوَاهِي Çıkması mümkün olan miktarı *(Neden?)* مِقْدَارَ مَا يُمْكِنُ لَهُ الْخُرُوجُ الشَّرْعِيَّتَيْنِ Şer-i emir ve nehiylerin sorumluluğundan وَلِمَاذَا يَلْزَمُ Niye lazım olsun *(Ne?)* وَقَدْ اَعْطَى اِعْطَاءُ قُدْرَةٍ كَامِلَةٍ وَاخْتِيَارٍ تَامٍّ Kamil bir kudret ve tam bir ihtiyarın verilmesi Halbuki (Allah) vermiştir *(Neyi?)* مِقْدَارَ مَا يُحْتَاجُ اِلَيْهِ Kendisine ihtiyaç duyulan kadarını وَبِهِمْ وَالْكَارُ الْمُنْكِرِينَ İnkarcıların inkarı *(Nedir?)* مُصَادِمٌ لِلْبَدَاهَةِ Bedahete karşı durmaktır عَنْ Onlarda kalbi bir hastalık vardır مَرَضٌ قَلْبِيٌّ Onunla aciz olmuşlardır *(Neden?)* عَجَزُوا بِهِ

إِتْيَانِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümleri yerine getirmekten كَبُرَ عَلَى الْمُشْرِكِينَ Müşriklere ağır geldi (Ne?) مَا تَدْعُوهُمْ إِلَيْهِ Onları kendisine çağırdığın şey وَهَذِهِ الْمَسْئَلَةُ Bu mesele وَنِهَايَةُ شَرْحِهَا (Nedir?) مِنْ غَوَامِضِ الْمَسَائِلِ الْكَلَامِيَّةِ Kelami meselelerin en kapalılarındandır En son şerhi وَغَايَةُ بَيَانِهَا Ve en son açıklaması (Nedir?) هِيَ مَا سُوِّدَ فِي هَذِهِ الْاَوْرَاقِ Bu yapraklarda karalanandır وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ Allah Teâlâ muvaffak kılandır (يَنْبَغِي) الْاِيمَانُ İman etmek gereklidir (Neyet) بِمَا قَالَهُ عُلَمَاءُ اَهْلِ الْحَقِّ Ehl-i hak alimlerinin dediğine (Nasıl?) دُونَ اَنْ يَقَعَ فِي الْبَحْثِ وَالْجَدَلِ Tartışma ve münakaşaya girmeksizin...

(الْاَنْبِيَاءُ) Peygamberler عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Ki, onlara salat-u selamlar olsun (Onlar nedir?) رَحَمَاتٌ لِلْعَالَمِينَ Alemlere rahmettirler بَعَثَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah onları göndermiştir (Niçin?) لِهِدَايَةِ الْخَلْقِ Halkın hidayeti için وَدَعَى عِبَادَهُ بِتَوَسُّطِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyükler vasıtasıyla kullarını çağırmıştır (Neyet) إِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ Mukaddes zatına الَّتِي هِيَ مَحَلُّ رِضَاهُ وَاُنْسِهِ Onları dar-ı selam ulaştırmıştır وَهَدَاهُمْ إِلَى دَارِ السَّلَامِ Ki o rızası ve ünsiyetinin mahallidir وَالْمَخْذُولُ مَنْ Hüsrana uğrayan o kimsedir ki لَا يُجِيبُ دَعْوَةَ الْكَرِيمِ Kerim olan Allah'ın davetine icabet etmez وَلَا يَنْتَفِعُ مِنْ مَائِدَةِ دَوْلَتِهِ Ve onun devletinin sofrasından faydalanmaz وَمَا بَلَّغَ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرُ Bu büyüklerin tebliğ ettikleri şey (Neredeni?) مِنْ طَرَفِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hakk Subhânehu tarafından (Nedir?) كُلُّهُ حَقٌّ وَصِدْقٌ Hepsi hak ve doğrudur وَالْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً وَالْاِيمَانُ بِهِ لَازِمٌ Buna iman etmek lazımdır Akıl her ne kadar hüccet olsa da وَلَكِنَّهُ نَاقِصٌ فِي الْحُجِّيَّةِ Ancak o hüccet olmakta yetersizdir وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ Kesin hüccet اِنَّمَا حَصَلَتْ بِبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesiyle hasıl olmuştur عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun وَاَوَّلُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ Zira o mazerete mahal bırakmamıştır فَاِنَّهَا لَمْ تَتْرُكْ مَحَلًّا لِلْعُذْرِ السَّلَامُ آدَمُ Nebilerin ilki Adem –aleyhimusselam- وَآخِرُهُمْ وَخَاتَمُ نُبُوَّتِهِمْ Sonuncusu ve nübüvvetlerin sonu da مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ Allah Resûlü Muhammed'dir عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun يَنْبَغِي الْاِيمَانُ بِجَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ Bütün peygamberlere iman lazımdır وَاَنْ يُعْتَقَدَ كُلُّهُمْ Ve hepsine itikat edilmelidir (Ne diyet?) مَعْصُومِينَ صَادِقِينَ Masum ve sadık diye وَعَدَمُ الْاِيمَانِ بِوَاحِدٍ مِنْهُمْ Onlardan birine

iman etmemek *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمٌ لِعَدَمِ الْايمَانِ بِجَمِيعِهِمْ Hepsine iman etmemeyi gerektirir وَاُصُولَ دِينِهِمْ وَاحِدَةٌ Ve dinlerinin aslı birdir فَاِنَّ كَلِمَتَهُمْ مُتَّفِقَةٌ Çünkü onların sözü aynı وَيَنْزِلُ عِيسَى İsa inecektir عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun عَلَيْهِ وَيَتَّبِعُ شَرِيعَةَ خَاتَمِ الرُّسُلِ Ve son peygamberin şeriatına tabi olacaktır وَعَلَيْهِمْ وَاَوْرَدَ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun مِنْ كُلِّ خُلَفَاءِ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدْ پَارِسَا الَّذِى هُوَ Ki o Hace Muhammed Parisa zikretti الْخَوَاجَهْ النَّقْشَبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُمَا Nakşibend hazretlerinin kamil halifelerindendir Allah her ikisinin de sırlarını mukaddes eylesin وَعَالِمٌ وَمُحَدَّثٌ Ve de alim ve muhaddistir *(Nasıl zikretti?)* نَقْلاً مُعْتَمَدًا Güvenilir bir nakille *(Nerede zikretti?)* فِى كِتَابِهِ اَلْفُصُولُ السِّتَّةُ 'Fusulu sitte' kitabında (zikretti) ki, اَنَّ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ İsa –aleyhisselam- يَعْمَلُ بَعْدَ النُّزُولِ İndikten sonra amel edecek *(Ne ile?)* بِمَذْهَبِ الْاِمَامِ اَبِى حَنِيفَةَ İmam Ebu Hanife'nin mezhebiyle وَيُحِلُّ حَلَالَهُ وَيُحَرِّمُ حَرَامَهُ رَضِىَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun Onun helalini helal haramını haram sayacak (وَالْمَلَائِكَةُ) عِبَادُ اللهِ تَعَالَى الْمُكَرَّمُونَ Melekler Allah'ın şerefli kullarıdır وَبِدَوْلَةِ الرِّسَالَةِ وَتَبْلِيغِ وَحْيِهِ تَعَالَى Risalet devleti Ve yüce Allah'ın vahyini tebliğ etmekle مُشَرَّفُونَ Müşerreftirler وَمَا هُمْ مَأْمُورُونَ بِهِ مُمْتَثِلُونَ Kendilerine emredilen şeyi yerine getirirler وَالْعِصْيَانُ وَالْخُرُوجُ عَنْ طَاعَةِ اللهِ تَعَالَى İsyan ve Allah'a itaatten çıkmak لَا يَأْكُلُونَ وَلَا يَشْرَبُونَ وَلَا يَلْبَسُونَ مَفْقُودٌ فِى حَقِّهِمْ Haklarında söz konusu değildir Yemez, içmez ve giyinmezler وَلَا يُوصَفُونَ بِذُكُورَةٍ وَلَا اُنُوثَةٍ Erkeklik ve dişilikle vasıflanmazlar وَلَيْسَ لَهُمْ تَوَالُدٌ وَلَا تَنَاسُلٌ Onlar için doğurmak ve nesil sahibi olmak söz konusu değildir وَالْكُتُبُ وَالصُّحُفُ الْاِلَهِيَّةُ كُلُّهَا İlahi kitap ve sahifelerin hepsi نَزَلَتْ بِتَوَسُّطِهِمْ وَبَقِيَتْ مَحْفُوظَةً وَمَصُونَةً Onlar vasıtasıyla inmiştir Korunmuş ve muhafaza edilmiş olarak kalmışlardır *(Ne ile?)* بِصَدَاقَتِهِمْ Meleklerin sadakatleriyle *(Hangi konuda?)* فِى اَدَاءِ اَمَانَتِهِمْ Emanetlerini eda etme konusunda وَالْاِيمَانُ بِهِمْ اَيْضًا Onlara iman etmek de *(Nedir?)* وَتَصْدِيقُهُمْ مِنْ وَاجِبَاتِ الْاِسْلَامِ مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Dinin zaruretlerindendir Onları tasdik İslam'ın vaciplerindendir وَخَوَاصُّ الْبَشَرِ İnsanların seçkinleri *(Nedir?)* اَفْضَلُ مِنْ عِنْدَ جُمْهُورِ اَهْلِ الْحَقِّ خَوَاصِّ الْمَلَكِ Meleklerin seçkinlerinden daha üstündür *(Kime göre?)* Ehl-i hakkın cumhuruna göre فَاِنَّ وُصُولَ الْبَشَرِ Zira beşerin vuslatı *(Nedir?)* مَعَ وُجُودِ

الْعَوَائِقِ Engellerin bulunmasıyla beraberdir وَقُرْبُ الْقُدْسِيِّينَ Kutsilerin kurbiyeti ise *(Nedir?)* وَمُمَانَعَةِ الْخَلَائِقِ حَاصِلٌ لَهُمْ بِلَا مُزَاحَمَةِ الْاِشْتِغَالِ Meşguliyet sıkıntısı olmaksızın hasıl olur Ve mahlukat engeli olmaksızın وَاِنْ كَانَ التَّسْبِيحُ وَالتَّقْدِيسُ Her ne kadar tesbih ve takdis olsa da *(Ne?)* وَلَكِنَّ جَمْعَ الْجِهَادِ بِهَذِهِ الدَّوْلَةِ شُغْلُ الْقُدْسِيِّينَ Kutsilerin meşguliyeti Ancak bu devletle beraber cihadı cem etmek *(Nedir?)* شُغْلُ كُمَّلِ الْاِنْسِيِّينَ İnsanların kamillerinin meşguliyetidir قَالَ اللهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu: فَضَّلَ اللهُ Allah üstün kılmıştır *(Kimi?)* الْمُجَاهِدِينَ بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ Mallarıyla ve canlarıyla cihat edenleri *(Kime?)* عَلَى الْقَاعِدِينَ Oturanlara *(Ne cihetinden üstün kılmıştır?)* دَرَجَةً Derece cihetinden وَمَا أَخْبَرَ عَنْهُ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Muhbiri sadığın haber verdiği عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u selam olsun مِنْ اَحْوَالِ الْقَبْرِ وَاَهْوَالِ الْقِيَامَةِ Kabir halleri ve kıyamet korkuları وَالْحَشْرِ وَالنَّشْرِ وَمِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ Haşır, neşir, cennet ve cehennem *(Nedir?)* كُلُّهُ حَقٌّ Hepsi haktır وَالْاِيمَانُ بِالْآخِرَةِ كَالْاِيمَانِ بِاللهِ Ahirete iman, Allah'a iman gibi *(Nedir?)* مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Dinin zaruretlerindendir وَمُنْكِرُ الْآخِرَةِ كَمُنْكِرِ الصَّانِعِ Ahireti inkar eden, Allah'ı inkar eden gibi *(Nedir?)* وَعَذَابُ الْقَبْرِ مِنَ الضَّغْطَةِ وَغَيْرِهَا كَافِرٌ قَطْعًا Kesinlikle kafirdir Sıkıştırma ve diğer şekillerdeki kabir azabı *(Nedir?)* حَقٌّ Haktır وَالْمُنْكِرُ لَهُ Onu inkar eden وَاِنْ لَمْ يَكُنْ كَافِرًا Her ne kadar kafir olmasa da وَلَكِنَّهُ مُبْتَدِعٌ Ancak o bidatçidir *(Niçin?)* وَحَيْثُ اَنَّ الْقَبْرَ بَرْزَخٌ لِكَوْنِهِ مُنْكِرًا لِلْاَحَادِيثِ الْمَشْهُورَةِ Meşhur hadisleri inkar ettiği için Ve kabir bir geçit olduğu için *(Nereden?)* يُشْبِهُ بَيْنَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ Dünya ile ahiret arasında عَذَابُهُ مِنْ وَجْهٍ وَهُوَ قَبُولُهُ بِعَذَابِ الدُّنْيَا Azabı bir yönden benzer *(Neyer)* Dünya azabına وَمِنْ وَجْهٍ بِعَذَابِ الْآخِرَةِ الْاِنْقِطَاعُ O da kesintiyi kabul etmesidir Bir yönden de ahiret azabına (benzer) وَاَكْثَرُ مَنْ يُبْتَلَى بِهِ وَهُوَ كَوْنُهُ مِنْ جِنْسِهِ O da onun cinsinden olmasıdır Ona en çok müptela olacaklar *(Kimdir?)* مَنْ لَا يَسْتَنْزِهُونَ مِنَ الْبَوْلِ Sidikten sakınmayanlar وَمَنْ يَمْشُونَ بِالنَّمِيمَةِ Ve laf taşıyanlardır (وَسُؤَالُ) مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ فِي الْقَبْرِ Kabirde Münker ve Nekir'in sualleri *(Nedir?)* حَقٌّ أَيْضًا O da haktır وَهُوَ فِتْنَةٌ عَظِيمَةٌ Bu da büyük bir fitne وَابْتِلَاءٌ جَسِيمٌ فِي الْقَبْرِ Kabirde önemli bir imtihandır ثَبَّتَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ بِالْقَوْلِ الثَّابِتِ Allah bizi, doğru sözle sabit kılsın وَيَوْمُ الْقِيَامَةِ حَقٌّ وَاقِعٌ Kıyamet günü de vaki olacak bir gerçektir وَتَتَقَطَّعُ الْاَرْضُ يَوْمَئِذٍ تَنْشَقُّ السَّمَوَاتُ O gün gökler yarılır وَتَنْتَثِرُ الْكَوَاكِبُ Yıldızlar dökülür

وَالْجِبَالُ Yer ve dağlar parça parça olur بِالْعَدَمِ وَتَكُونُ مُلْحَقَةٌ Ve yokluğa ilhak olur كَمَا
وَاجْمَاعُ Nitekim Kuran nasları اَنَّ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ Bunları dile getirmektedir نَاطِقَةٌ بِهَا
جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ Tüm İslam fırkalarının icması *(Nedir?)* مُنْعَقِدٌ عَلَيْهِ Bu hususta ittifak
etmiştir وَالْمُنْكِرُ عَلَيْهَا كَافِرٌ Bunu inkar eden kafirdir وَاِنْ سَوَّلَ كُفْرَهُ بِمُقَدِّمَاتٍ مَوْهُومَةٍ
Küfrünü çürük mukaddimelerle süslese bile وَاَضَلَّ بِهَا السُّفَهَاءَ عَنِ الطَّرِيقِ Ve onunla
sefihleri yoldan saptırsa da وَالْبَعْثُ يَوْمَئِذٍ عَنِ الْقَبْرِ O gün kabirden kalkmak وَاِحْيَاءُ الْعِظَامِ
الْبَالِيَةِ الْمُتَفَرِّقَةِ Ve çürüyüp dağılmış kemiklerin diriltimesi *(Nedir?)* كُلُّهُ حَقٌّ Hepsi haktır
وَطَيَرَانُ Amellerin hesap edilmesi وَوَضْعُ الْمِيزَانِ Mizanın kurulması وَحِسَابُ الْاَعْمَالِ
صُحُفِ الْاَعْمَالِ Amel sayfalarının uçuşması وَمَجِيئُ صُحُفِ اَرْبَابِ الْيَمِينِ Ashab-ı yeminin
defterlerinin gelişi *(Nereden?)* مِنَ الْيَمِينِ Sağdan وَصُحُفِ اَصْحَابِ الشِّمَالِ Ashab-ı şimalin
defterlerinin gelişi *(Nereden?)* مِنَ الشِّمَالِ Soldan *(Nedir?)* اَيْضًا حَقٌّ O da haktır وَالصِّرَاطُ Ve
sırat köprüsü الَّذِى يُوضَعُ عَلَى مَتْنِ جَهَنَّمَ فَيَمُرُّ عَلَيْهِ الْجَنَّتِيُّ Cehennemin üstüne kurulacak
Ve cennetlik olan onun üstünden geçecek *(Nereye?)* اِلَى الْجَنَّةِ وَيَسْقُطُ الْجَهَنَّمِيُّ Cehennemlik olan da düşecek *(Nereye?)* فِى جَهَنَّمَ Cehenneme *(Bu sırat da nedir?)* اَيْضًا حَقٌّ O
da haktır فَاِنَّ هٰذِهِ كُلَّهَا اُمُورٌ مُمْكِنَةٌ Çünkü bunların hepsi mümkün işlerdir اَخْبَرَ الْمُخْبِرُ
الصَّادِقُ Ve muhbiri sadık haber vermiştir *(Neyi?)* بِوُقُوعِهَا Bunların olacağını فَيَنْبَغِى قَبُولُهَا
مِنْ غَيْرِ اَنْ يَتَشَكَّكَ وَيَتَرَدَّدَ Öyleyse hiç durmadan kabul etmek gerekir *(Nasıl?)* بِلَا تَوَقُّفٍ
Tereddüt ve şüphe etmeksizin *(Ne ile?)* بِمُقَدِّمَاتٍ وَهْمِيَّةٍ Çürük mukaddimelerle وَمَا اٰتَاكُمُ
الرَّسُولُ Resul size neyi verdiyse فَخُذُوهُ Onu alın... ayeti *(Nedir?)* نَصٌّ قَطْعِيٌّ Kesin bir
nastır وَشَفَاعَةُ الصُّلَحَاءِ وَالْاَخْيَارِ يَوْمَئِذٍ Salih ve hayırlı insanların o gün şefaati *(Kim hakkında?)* فِى حَقِّ الْعُصَاةِ وَالْاَشْرَارِ Asi ve şerli insanlar hakkında *(Ne ile şefaatleri?)* بِاِذْنِ الْغَفَّارِ
Gaffar olan Allah'ın izniyle *(Nedir?)* حَقٌّ Haktır قَالَ رَسُولُ اللهِ Rasülullah buyurdu
صَلَّى اللهُ Allah ona salat-u selam eylesin شَفَاعَتِى Benim şefaatim *(Nedir?)* لِاَهْلِ الْكَبَائِرِ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Ümmetimden büyük günah sahibi olanlaradır مِنْ اُمَّتِى وَخُلُودُ الْكُفَّارِ بَعْدَ الْحِسَابِ
Hesaptan sonra kafirlerin ebedi kalması *(Nerede?)* فِى النَّارِ Ateşte وَعَذَابُهَا Ve onun azabı
(Nedir?) اَيْضًا حَقٌّ O da haktır وَكَذٰلِكَ خُلُودُ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerin ebediliği de aynı şekilde
(Nerede?) فِى الْجَنَّةِ Cennette وَتَنَعُّمَاتُهَا Ve cennetin nimetleri *(Nedir?)* اَيْضًا حَقٌّ O da haktır

وَالْمُؤْمِنُ الْفَاسِقُ Fasık mümin وَاِنْ جَازَ فِي حَقِّهِ Her ne kadar onun hakkında caizse de دُخُولُ النَّارِ *(Ne?)* Ateşe girmesi وَكَوْنُهُ مُعَذَّبًا فِيهَا اَيَّامًا Ve bir müddet ateşte azap görmesi وَلَكِنَّ الْخُلُودَ فِي النَّارِ Ancak ateşte ebedilik *(Nedir?)* مَفْقُودٌ فِي حَقِّهِ Onun hakkında söz konusu değildir وَمَنْ كَانَ فِي قَلْبِهِ *(Ne?)* مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنَ الْاِيمَانِ Kimin kalbinde olursa Zerre miktarı iman لَا يَكُونُ مُخَلَّدًا فِي النَّارِ Ateşte ebedi kalmaz بَلْ مَآلُ حَالِهِ اِلَى الرَّحْمَةِ Bilakis durumunun akıbeti rahmettir وَمَرْجِعُ اَمْرِهِ اِلَى الْجَنَّةِ Ve döneceği yer cennettir وَمَدَارُ الْاِيمَانِ وَالْكُفْرِ اِيمان ve küfrün dayanağı عَلَى الْخَاتِمَةِ Son nefesedir وَكَثِيرًا Çoğu kere يَكُونُ الْاِنْسَانُ مُتَّصِفًا بِوَاحِدَةٍ مِنْ هَاتَيْنِ الصِّفَتَيْنِ *(Ne ile?)* İnsaf muttasıf olur Bu iki sıfattan biriyle وَيَتَحَقَّقُ بِضِدِّهَا فِي الْآخِرِ *(Ne zaman?)* طُولَ عُمْرِهِ Ömrü boyunca Sonunda da zıddı gerçekleşir وَاِنَّمَا الْعِبْرَةُ بِالْخَوَاتِمِ İtibar sonadır رَبَّنَا Ey Rabbimiz! لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا Kalplerimizi kaydırma *(Neden sonra?)* بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا Bize hidayet ettikten sonra وَهَبْ لَنَا Ve bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ Çünkü sen lütfü bol olansın وَالْاِيمَانُ عِبَارَةٌ عَنْ تَصْدِيقِ قَلْبِيٍّ İman kalbi tasdikten ibarettir *(Neyi?)* بِمَا عُلِمَ مِنَ الدِّينِ Dinden bilinenleri *(Nasıl bilinenleri?)* بِطَرِيقِ الضَّرُورَةِ وَالتَّوَاتُرِ Zaruret ve tevatür yoluyla كَالْاِيمَانِ بِوُجُودِ الصَّانِعِ وَالْاِقْرَارُ بِهِ اَيْضًا ضَرُورِيٌّ Onu ikrar etmek de zaruridir *(Ne gibi?)* Allah'ın varlığına ve birliğine iman gibi وَكَذَلِكَ Yine böyledir *(Ne?)* اَلْاِيمَانُ وَتَوْحِيدِهِ تَعَالَى وَالْاِيمَانُ بِحَقِّيَّةِ الْكُتُبِ وَالصُّحُفِ الْمُنَزَّلَةِ İndirilen kitap ve sahifelerin hak olduğuna iman عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ بِالْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ وَالْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ Kıymetli peygamber ve yüce meleklere iman وَالسَّلَامُ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ وَالْاِيمَانُ بِالْآخِرَةِ Kıyamete dek onlara salat-u selam olsun Ahirete iman etmek *(Neden olan?)* وَخُلُودِ الْعَذَابِ وَالثَّوَابِ مِنْ حَشْرِ الْاَجْسَادِ Cesetlerin haşrı Azab ve sevabın ebediliği *(Nerede?)* فِي النَّارِ وَالْجَنَّةِ Cennet ve cehennemde وَانْشِقَاقِ السَّمَوَاتِ Göklerin yarılması وَانْدِكَاكِ الْاَرْضِ وَالْجِبَالِ وَانْتِثَارِ الْكَوَاكِبِ Yerin ve dağların parça parça olması Yıldızların dökülmesi وَكَذَلِكَ Yine böyledir *(Ne?)* اَلْاِيمَانُ بِفَرْضِيَّةِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ Beş vakit namazın farziyetine iman وَتَعْيِينِ اَعْدَادِ رَكْعَتِهَا Ve rekat sayılarının belli olduğuna وَبِفَرْضِيَّةِ زَكَاةِ الْاَمْوَالِ Ve malların zekatının farziyetine وَصَوْمِ رَمَضَانَ Ve ramazan orucunun وَحَجِّ بَيْتِ اللهِ الْحَرَامِ Ve Beyt-i Haram'ı hac etmenin farziyetine عَلَى تَقْدِيرِ الْاِسْتِطَاعَةِ *(Hangi takdirde?)* Güç yetirebildiği takdirde وَكَذَلِكَ الْاِيمَانُ İman et-

mekte böyledir (Neyi?) بِحُرْمَةِ شُرْبِ الْخَمْرِ Şarap içmenin haram olduğuna وَقَتْلِ النَّفْسِ بِغَيْرِ حَقٍّ Haksız yere birini öldürmenin وَعُقُوقِ الْوَالِدَيْنِ Ana babaya asi olmanın وَالسَّرِقَةِ وَالزِّنَا Hırsızlık ve zinanın وَاَكْلِ مَالِ الْيَتِيمِ Yetim malı yemenin وَاَكْلِ الرِّبَا Faiz yemenin وَاَمْثَالِهَا Ve bunlar gibi وَصَارَ مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ مِمَّا ثَبَتَ بِالتَّوَاتُرِ Tevatürle sabit olan Ve dinin zaruretinden olan (şeylerin haram olduğuna inanmak da gerekir) وَلَا يَخْرُجُ الْمُؤْمِنُ Mümin çıkmaz (Ne ile?) بِارْتِكَابِ الْكَبِيرَةِ Büyük günah işlemekle (Nedenle?) مِنَ الْاِيمَانِ İmandan وَارْتِكَابُهَا فِسْقٌ وَاسْتِحْلَالُ الْكَبِيرَةِ كُفْرٌ İşlemek ise fasıklıktır وَيَنْبَغِي لِلْمُؤْمِنِ Mümine gereklidir (Ne?) اَنْ يَعْتَقِدَ نَفْسَهُ مُؤْمِنًا حَقًّا Kendisinin gerçek mümin olduğuna inanması يَعْنِي يَنْبَغِي Yani, gerekir (Ne?) اَنْ يَعْتَرِفَ İtiraf etmesini (Neyi?) بِثُبُوتِ اِيمَانِهِ وَتَحَقُّقِهِ İmanın var ve gerçek olduğunu وَلَا يَنْبَغِي Ve uygun olmaz (Ne?) اَنْ يَجْعَلَ كَلِمَةَ اِنْ شَاءَ اللهُ İstisna kelimesini kılması يَعْنِي Yani, İnşallah kelimesini (Ne kılması?) لِكَوْنِهَا مُنْبِئَةً عَنِ الشَّكِّ Şüpheden haber verdiği için (Niçin?) مَقْرُونَةً بِالْاِيمَانِ İmana bitişik وَمُنَافِيَةً لِثُبُوتِ الْاِيمَانِ Ve imanın sübutuna zıt olduğu için (Nasıl?) بِحَسَبِ الصُّورَةِ Suret itibariyle وَاِنْ جَعَلَ الْاِسْتِثْنَاءَ رَاجِعًا İstisnayı yönelik kılsa bile (Neyi?) اِلَى الْخَاتِمَةِ Son nefese (Niçin son nefese yönelik kılar?) لِكَوْنِهَا مُبْهَمَةً Son nefes belli olmadığı için وَلَكِنَّهُ لَا يَخْلُو Fakat böyle bir istisna yoksun değildir (Neden?) مِنِ اشْتِبَاهِ الثُّبُوتِ الْحَالِيِّ Şu an sabit olan halle karıştırılmaktan فَالْاِحْتِيَاطُ Öyleyse tedbir (Nereyedir?) فِي تَرْكِ صُورَةِ الشَّكِّ وَالْاِشْتِبَاهِ Şek ve şüphenin suretini terk etmektedir وَاَفْضَلِيَّةُ الْخُلَفَاءِ الْاَرْبَعَةِ Dört halifenin üstünlükleri (Nedir?) عَلَى تَرْتِيبِ خِلَافَتِهِمْ Hilafet tertipleri üzeredir فَاِنَّ اِجْمَاعَ اَهْلِ الْحَقِّ مُنْعَقِدٌ Zira Ehl-i hakkın icması oluşmuştur ki, عَلَى اَنَّ اَفْضَلَ الْبَشَرِ Beşerin en faziletli بَعْدَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerden sonra صَلَوَاتُ اللهِ تَعَالَى وَتَسْلِيمَاتُهُ سُبْحَانَهُ Allah'ın salat ve selamları عَلَيْهِمْ اَجْمَعِينَ Onların hepsine olsun (Kimdir?) اَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ Ebu Bekir Sıddık'tır ثُمَّ عُمَرُ الْفَارُوقُ Sonra da Hz Ömer'dir رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا Allah onlardan razı olsun وَوَجْهُ الْاَفْضَلِيَّةِ Üstünlük sebebi عَلَى مَا فَهِمَهُ هَذَا الْفَقِيرُ Bu fakirin anladığına göre لَيْسَ كَثْرَةَ الْفَضَائِلِ وَالْمَنَاقِبِ Menkıbe ve faziletlerinin çokluğu değildir بَلِ الْاَسْبَقِيَّةُ فِي Bilakis imanda önde bulunmak الْاِيمَانِ وَالْاَقْدَمِيَّةُ فِي اِنْفَاقِ الْاَمْوَالِ Malları infakta öncü olmak وَالْاَوَّلِيَّةُ فِي بَذْلِ الْاَنْفُسِ Ve canı feda etmede ilk olmaktır (Nerede?) فِي كُلِّ حَالٍ Her

halde (Niçin?) لِتَأْيِيدِ الدِّينِ Dinin desteklemek وَتَرْوِيجِ مِلَّةِ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Ve peygamberler efendisinin inancını yaymak için فَاِنَّ السَّابِقَ Zira önde olan (Nedir?) كَاَنَّهُ اُسْتَاذُ اللاَّحِقِ Sanki o sonra gelenin üstadıdır (Nereden?) فِي اَمْرِ الدِّينِ Din işinde وَكُلَّمَا يَنَالُ اللاَّحِقُ Sonra gelenin elde ettiği her şey يَنَالُهُ مِنْ مَائِدَةِ دَوْلَةِ السَّابِقِ Onu önde olanın nimet sofrasından elde eder وَمَجْمُوعُ هَذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ الثَّلاَثَةِ Bu üç kamil sıfatın hepsi (Nedir?) مُنْحَصِرَةٌ فِي حَضْرَةِ الصِّدِّيقِ Ebu Bekir Sıddık'ta toplanmıştır رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun فَاِنَّ الَّذِي جَمَعَ Zira cem eden kişi (Neyi?) بَيْنَ الاَسْبَقِيَّةِ فِي الاِيمَانِ İmanda öncelikle وَبَيْنَ هُوَ هُوَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Malı infak اِنْفَاقِ الْمَالِ Ve canı feda etme arasını (Kimdir?) وَبَذْلِ النَّفْسِ O Ebu Bekir' dir -Allah ondan razı olsun- وَهَذِهِ الدَّوْلَةُ Ve bu devlet (Nedir?) لَمْ تَتَيَسَّرْ فِي Bu ümmette nasip olmamıştır هَذِهِ الاُمَّةِ لِغَيْرِهِ Ondan başkasına (Kime?) قَالَ رَسُولُ اللهِ Rasülullah buyurdu صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (Ne zaman buyurdu?) اَنَّهُ لَيْسَ مِنَ Vefat ettiği hastalığı sırasında (buyurdu) ki: فِي مَرَضِهِ الَّذِي مَاتَ فِيهِ İnsanlardan hiç kimse değildir (Ne?) اَمَنُ عَلَيَّ فِي نَفْسِهِ وَمَالِهِ Nefsi ve malı hususunda benim daha çok güvendiğim (Kimden daha çok?) مِنْ اَبِي بَكْرِ بْنِ اَبِي قُحَافَةَ Ebu Bekir bin Ebi Kuhafe'den وَلَوْ كُنْتُ مُتَّخِذًا مِنَ النَّاسِ خَلِيلاً Eğer insanlardan bir dost edinmeseydim لَاتَّخَذْتُ اَبَا بَكْرٍ خَلِيلاً Elbette Ebu Bekir'i dost edinirdim وَلَكِنَّ اُخُوَّةَ الاِسْلاَمِ اَفْضَلُ Ancak İslam kardeşliği daha üstündür سُدُّوا عَنِّي كُلَّ خَوْخَةٍ Tüm kapıları bana kapatın (Neden başka?) غَيْرَ خَوْخَةِ اَبِي بَكْرٍ Ebu Bekir'in kapısından başka وَقَالَ Rasülullah buyurdu عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun اِنَّ وَقَالَ Allah beni size gönderdi اللهَ بَعَثَنِي اِلَيْكُمْ فَقُلْتُمْ كَذَبْتَ Siz 'Yalan söyledin' dediniz Ebu Bekir 'Doğru söyledin' dedi اَبُو بَكْرٍ صَدَقْتَ وَوَاسَانِي بِنَفْسِهِ وَمَالِهِ Ve canıyla malıyla bana destek oldu فَهَلْ اَنْتُمْ تَارِكُونَ لِي صَاحِبِي Şimdi siz arkadaşımı bana bırakıyor musunuz? وَقَالَ Rasülullah buyurdu عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun لَوْ كَانَ بَعْدِي نَبِيٌّ Benden sonra nebi olsaydı لَكَانَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ Elbette Ömer bin Hattab olurdu وَقَالَ اَمِيرُ الْمُؤْمِنِينَ عَلِيٌّ Emirül müminin Hz Ali buyurdu رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun اِنَّ اَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ كَلَيْهِمَا Ebu Bekir ve Ömer'in her ikisi اَفْضَلُ هَذِهِ الاُمَّةِ Bu ümmetim en üstünleridir وَمَنْ فَضَّلَنِي عَلَيْهِمَا Kim beni onlara üstün tutarsa

فَهُوَ مُفْتَرٍ اَضْرِبُهُ O iftiracıdır ben de onu döverim كَمَا يُضْرَبُ الْمُفْتَرِى İftiracıların dövüldüğü gibi وَمَا وَقَعَ بَيْنَ اَصْحَابِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısının ashabı arasında vaki olan مِنَ الْمُنَازَعَاتِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Ona ve ashabına salat selam olsun وَالْمُحَارَبَاتِ Çekişme ve harpler يَنْبَغِى اَنْ يَحْمِلَهَا Onları hamletmek lazımdır *(Neyi?)* عَلَى مَحَامِلَ حَسَنَةٍ Güzel yorumlara وَاَنْ يُبْعِدَهُمْ Ve onları beri tutmalıdır *(Nedenî)* عَنْ مَظِنَّةِ الْهَوَى وَالْهَوَسِ Heva ve heves zannından وَمِنْ حُبِّ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ Makam ve riyaset sevgisinden وَمِنْ طَلَبِ الرِّفْعَةِ وَالْمَنْزِلَةِ Yükseklik ve üstünlük arzusundan فَاِنَّ هٰذِهِ الرَّذَائِلَ Zira bu rezillikler *(Nedendir?)* وَنُفُوسُ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ مِنَ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ Nefsi emmaredendir Bu büyüklerin nefisleri ise *(Nedir?)* صَافِيَةٌ وَمُزَكَّاةٌ Arınmış ve temizlenmiştir *(Nerede?)* فِى صُحْبَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Beşerin en hayırlısının sohbetinde Ona ve ashabına salat-u selam olsun وَلٰكِنَّ الْحَقَّ Ancak hak *(Nedir?)* فِى جَانِبِ اَمِيرِ الْمُؤْمِنِينَ عَلِىٍّ Emirül müminin Hz Ali tarafındadır كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ Allah onu şereflendirsin *(Nerede hak onun tarafındadır?)* فِى تِلْكَ الْمُشَاجَرَاتِ وَالْمُحَارَبَاتِ الْوَاقِعَةِ Bu çekişmeler Ve meydana gelen harplerde *(Ne hakkında?)* وَمُخَالِفُوهُ كَانُوا مُخْطِئِينَ فِى حَقِّ خِلَافَتِهِ Hilafeti hakkında Onun muhalifleri ise hata etmişlerdi *(Nasıl?)* بِالْخَطَاِ الْاِجْتِهَادِىِّ İçtihadi hata ile الَّذِى لَا مَجَالَ فِيهِ لِلْمَلَامَةِ وَالطَّعْنِ Ki orada kınamaya ve kötülemeye imkan yoktur فَضْلًا عَنِ التَّفْسِيقِ Nerede kaldı fasıklığa nispet etmek فَاِنَّ الصَّحَابَةَ كُلَّهُمْ عُدُولٌ Zira sahabenin hepsi adildir وَمَرْوِيَّاتُهُمْ مَقْبُولَةٌ وَمَرْوِيَّاتُ مُوَافِقِى عَلِىٍّ وَمُخَالِفِيهِ Ve rivayetleri makbuldür Hz Ali'nin muhalif ve taraftarlarının rivayetleri *(Nedir?)* كُلُّهَا مُتَسَاوِيَةٌ Hepsi eşittir *(Ne hususunda?)* فِى الصِّدْقِ وَالْوُثُوقِ Doğruluk ve güvenilirlik hususunda وَلَمْ تَصِرِ الْمُشَاجَرَةُ وَالْمُحَارَبَةُ Çekişme ve harpler olmamıştır *(Ne?)* عِلَّةً لِجَرْحِ اَحَدٍ Birisini kötülemeye sebep فَيَنْبَغِى اَنْ يُحِبَّ جَمِيعَهُمْ Öyleyse hepsini sevmek gereklidir فَاِنَّ حُبَّهُمْ بِحُبِّ النَّبِىِّ Çünkü onları sevmek peygamberin sevgisiyledir عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Ona ve ashabına salat-u selamlar olsun فَاِنَّهُ قَالَ Zira o demiştir ki, مَنْ اَحَبَّهُمْ Kim onları severse فَبِحُبِّى اَحَبَّهُمْ Benim sevgimle onları sevmiştir وَيَنْبَغِى الْاِجْتِنَابُ *(Nedeni?)* Ve sakınmak lazımdır عَنْ بُغْضِهِمْ وَعَدَاوَتِهِمْ Onlara nefret ve düşmanlıktan فَاِنَّ بُغْضَهُمْ بِبُغْضِهِ Zira onlara buğz etmek Rasulullah'a buğz etmek sebebiyledir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u

selam eylesin كَمَا قَالَ Resûlüllah'ın buyurduğu gibi وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ Kim onlara buğz ederse فَبِبُغْضِي اَبْغَضَهُمْ Bana buğzu sebebiyle buğz etmiştir وَفِي تَعْظِيمِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyükleri tazim ve hürmette vardır وَتَوْقِيرِهِمْ *(Ne?)* تَعْظِيمُ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin hayırlısına tazim عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u selam olsun وَتَوْقِيرُهُ Ve ona hürmet vardır وَفِي عَدَمِ تَعْظِيمِهِمْ Onlara tazim etmemekte de vardır *(Ne?)* عَدَمِ تَعْظِيمِهِ Peygambere tazim etmemek فَيَنْبَغِي تَعْظِيمُ جَمِيعِهِمْ Öyleyse hepsine tazim etmek lazımdır *(Ne yönden?)* مِنْ جِهَةِ تَعْظِيمِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısına tazim olması yönünden عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun قَالَ الشَّيْخُ الشِّبْلِيُّ Şeyh Şibli demiştir ki: مَنْ لَمْ يُوَقِّرْ اَصْحَابَهُ Rasulüllah'a iman etmemiştir *(Kimi?)* مَا آمَنَ بِرَسُولِ اللهِ Ashabına tazim etmeyen لَا بُدَّ مِنْ اِتْيَانِ الْاَعْمَالِ اَيْضًا (وَبَعْدَ) تَصْحِيحِ الْاِعْتِقَادِ İtikadı düzelttikten sonra Amelleri de yerin getirmek lazımdır قَالَ النَّبِيُّ Peygamberimiz buyurdu صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin بُنِيَ الْاِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ İslam beş şey üzerine bina edilmiştir شَهَادَةُ اَنْ لَا اِلَهَ اِلَّا اللهُ وَاَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللهِ La ilahe illallah Muhammedun Rasulüllah şahadeti وَهِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الْاِيمَانِ وَالْاِعْتِقَادِ O da ibarettir *(Neden?)* İman ve itikattan *(Neye?)* بِمَا ثَبَتَ بِتَبْلِيغِ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ Allah Resûlü Muhammed'in tebliğiyle sabit olana صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَالثَّانِي اَدَاءُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ İkincisi; beş vakit namazın edasıdır الَّتِي هِيَ عِمَادُ الدِّينِ Ki o dinin direğidir وَالثَّالِثُ اَدَاءُ زَكَاةِ الْمَالِ Üçüncüsü; malın zekatını eda etmektir وَالرَّابِعُ صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ Dördüncüsü; ramazan orucudur وَالْخَامِسُ حَجُّ بَيْتِ اللهِ الْحَرَامِ Beşincisi; Beyt-i Haram'ı hac etmektir فَالصَّلَاةُ اَفْضَلُ الْعِبَادَاتِ Namaz ibadetlerin en üstünüdür *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْاِيمَانِ بِاللهِ وَرَسُولِهِ Allah ve resulüne imandan sonra وَحَسَنٌ لِذَاتِهِ مِثْلَ الْاِيمَانِ İman gibi lizatihi hasendir بِخِلَافِ سَائِرِ الْعِبَادَاتِ Diğer ibadetlerin aksine *(Niçin?)* فَاِنَّ حُسْنَهَا لَيْسَ بِذَاتِيٍّ Zira onlar lizatihi hasen değildir فَيَنْبَغِي اَدَاءُ الصَّلَاةِ Öyleyse namazı eda etmek lazımdır *(Nasıl?)* بِحُسْنِ التَّأَمُّلِ وَالتَّقَيُّدِ Güzel bir düşünce ve dikkatle *(Neden sonra?)* بَعْدَ طَهَارَةٍ كَامِلَةٍ Tam bir taharetten sonra كَمَا بُيِّنَ فِي كُتُبِ الشَّرْعِ Şeriat kitaplarında beyan edildiği gibi *(Nasıl eda etmelidir?)* مِنْ غَيْرِ فُتُورٍ Gevşeklik göstermeden وَيَنْبَغِي الْاِحْتِيَاطُ İhtiyat gereklidir *(Ne hususta?)* فِي الْقِرَاءَةِ Kıraat, وَالرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ Rüku, secde وَالْقَوْمَةِ

وَالْجَلْسَةَ Kavme, celse وَسَائِرِ الْاَرْكَانِ Ve diğer rükünler hususunda حَتَّى تُؤَدَّى عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ Ta ki namaz tam anlamıyla eda edilsin وَيَنْبَغِي الْتِزَامُ السُّكُونَةِ وَالطُّمَأْنِينَةِ Sükunet ve itminanı da benimsemek gerekir (Neredeki) فِي الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ Rüku, secde وَالْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ Kavme ve celsede وَيَنْبَغِي الْاِحْتِرَازُ عَنِ الْمُسَاهَلَةِ Gevşeklikten sakınmalıdır مِنْ غَيْرِ اَنْ وَيَنْبَغِي اَدَاؤُهَا فِي اَوَائِلِ اَوْقَاتِهَا Ve namazları ilk vaktinde eda etmelidir (Nasıl?) يُجَوِّزَ التَّأْخِيرَ عَلَى وَجْهِ التَّكَاسُلِ وَالتَّجَاهُلِ Geçiktirmeye cevaz vermeden (Nasıl?) وَالْعَبْدُ الْمَقْبُولُ Tembellik ve bilmemezlikten gelerek (Kimdir?) مَنْ يَمْتَثِلُ اَمْرَ مَوْلَاهُ Makbul kul Mevla'sının emrine uyandır (Ne ile?) فَاِنَّ التَّأْخِيرَ فِي امْتِثَالِ الْاَمْرِ بِمُجَرَّدِ اَمْرِهِ Sırf emriyle Zira emre itaatta gecikmek (Nedir?) مِنَ التَّمَرُّدِ وَسُوءِ الْاَدَبِ İnat ve su-i edeptendir وَيَنْبَغِي Ve gerekir مَا كُتِبَ بِعِبَارَةٍ (Ne?) اَنْ يَسْتَصْحِبَ مِنَ الْكُتُبِ الْفِقْهِيَّةِ Fıkıh kitaplarından bulundurmak (Neyi?) وَتَيْسِيرُ الْاَحْكَامِ Farsça yazılı olanları فَارِسِيَّةٍ مِثْلَ تَرْغِيبُ الصَّلَاةِ Tergibus salat, Teysirul ahkam وَاَمْثَالِهِمَا Ve bunun gibileri (Ne zaman?) وَاَنْ يَأْخُذَ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ Tüm vakitlerde الْمَسَائِلَ الشَّرْعِيَّةَ مِنْهَا Ve şer-i meseleleri onlardan almak وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَاهَا Ve gereğiyle amel etmek (lazımdır) وَكِتَابُ گُلِسْتَانْ وَمِثْلُهُ Gülistan ve bunun gibi kitaplar (Nedir?) دَاخِلٌ فِي فُضُولٍ Fuzuli işlere dahildir (Nereden?) فِي جَنْبِ كُتُبِ الْفِقْهِ الْفَارِسِيَّةِ Farsça fıkıh kitaplarının yanında بَلْ مِمَّا لَا يَعْنِي Bilakis işe yaramaz şeylerdendir (Neye nispeten?) بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاُمُورِ الضَّرُورِيَّةِ Zaruri işlere nispetle وَمَا يُحْتَاجُ اِلَيْهِ فِي الدِّينِ Dinde kendisine ihtiyaç duyulan şey يَنْبَغِي اَنْ يَعُدَّهُ لَازِمًا Onu gerekli saymalıdır (Nasıl?) دُونَ اَنْ يَلْتَفِتَ İltifat etmeden (Neye?) اِلَى مَا وَرَائِهِ Onun dışında bir şeye وَصَلَاةُ التَّهَجُّدِ اَيْضًا Teheccüd namazı da فَيَنْبَغِي السَّعْيُ كَاَنَّهَا مِنْ ضَرُورِيَّاتِ هٰذَا الطَّرِيقِ Sanki bu tarikatın zaruretindendir حَتَّى لَا تُتْرَكَ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ Öyleyse çaba sarf etmelidir فَاِنْ كَانَ هٰذَا الْمَعْنَى مُتَعَسِّرًا فِي الْاِبْتِدَاءِ Ta ki zaruret olmadan terk edilmesin (Nereden?) Eğer bu iş zor olursa Başlangıçta وَلَمْ يَتَيَسَّرِ التَّيَقُّظُ Ve uyanmak nasip olmazsa يَنْبَغِي تَعْيِينُ جَمَاعَةٍ مِنَ الْخُدَّامِ Bir hizmetçi grubu tayin etmelidir (Niye?) لِيُوقِظُوا فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte uyandırsınlar diye وَبَعْدَ بِلَا اخْتِيَارٍ وَلَا يَتْرُكُوا عَلَى النَّوْمِ (Nasıl?) İstemesen de Ve uykuda bırakmasınlar diye لَا تُحْتَاجُ اِلَى التَّكَلُّفِ وَالتَّعَمُّلِ اعْتِيَادِ الْقِيَامِ اَيَّامًا Kalkmayı birkaç gün adet ettikten sonra Zorlanmaya ve uğraşmaya gerek kalmaz وَمَنْ اَرَادَ اَنْ يَقُومَ فِي آخِرِ (Neyi?) Kim isterse

فِي أَوَّلِهِ بَعْدَ اللَّيْلِ Gecenin sonunda kalkmayı يَنْبَغِي اَنْ يَنَامَ Uyuması lazımdır *(Ne zaman?)* بَعْدَ الْعِشَاءِ Yatsıdan sonra gecenin evvelinde مِنْ غَيْرِ اَنْ يَشْتَغِلَ Meşgul olmaksızın *(Ne ile?)* بِمَا لَا طَائِلَ فِيهِ Faydası olmayan şeylerle وَيَنْبَغِي اَنْ يَغْتَنِمَ Ve ganimet bilmelidir *(Neyi?)* وَتَذَكُّرَ الْمَعَاصِي وَالْاِلْتِجَاءَ وَالتَّضَرُّعَ الْاِسْتِغْفَارَ وَالتَّوْبَةَ İstiğfar, tövbe Sığınma ve yalvarmayı وَالذُّنُوبِ وَالْعُيُوبِ وَتَفَكُّرَ النَّقَائِصِ Masiyet ve günahları hatırlamayı Ayıp ve noksanları düşünmeyi وَالْاِشْفَاقَ مِنَ الْاَلَمِ وَخَوْفَ الْعَذَابِ الْاُخْرَوِيِّ Ahiret azabından korkmayı وَاَنْ يَطْلُبَ الْعَفْوَ فِي ذَلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte الدَّائِمِيِّ Sonsuz elemden titremeyi *(Nereden?)* وَالْمَغْفِرَةَ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Af ve mağfiret istemelidir *(Kimden?)* Hak Subhânehu'dan وَاَنْ يَقُولَ هَذِهِ الْكَلِمَةَ بِاللِّسَانِ مُتَوَجِّهًا اِلَى الْقَلْبِ Ve şu kelimeyi di ile söylemelidir *(Nasıl?)* Kalbe yönelerek *(Kaç defa söylemelidir?)* مِائَةَ مَرَّةٍ Yüz defa اَسْتَغْفِرُ اللهَ الْعَظِيمَ Yüce Allah'tan affımı isterim الَّذِي لَا اِلَهَ اِلَّا هُوَ Ki, ondan başka ilah yoktur الْحَيَّ الْقَيُّومَ Diri ve her şeyi ayakta tutandır وَاَتُوبُ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ Ve Allah Subhânehu'ya tövbe ederim وَيَنْبَغِي اَنْ يَقُولَ هَذِهِ الْكَلِمَةَ بَعْدَ اَدَاءِ الْعَصْرِ اَيْضًا Ve bu kelimeyi söylemek lazımdır *(Ne zaman?)* İkindiyi eda ettikten sonra da *(Ne kadar?)* مِائَةَ مَرَّةٍ Yüz kere *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَتْرُكَهَا Onu terk etmeden بِطَهَارَةٍ اَوْ بِلَا طَهَارَةٍ Taharetle ya da taharetsiz وَقَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ Haberde gelmiştir ki, طُوبَى Müjde olsun *(Kime?)* لِمَنْ وُجِدَ فِي صَحِيفَتِهِ Defterinde bulunan kişiye *(Ne?)* اِسْتِغْفَارٌ كَثِيرٌ Çok istiğfar وَاَدَاءُ صَلَاةِ الضُّحَى Kuşluk namazı kılmak اِنْ تَيَسَّرَ Eğer nasip olursa دَوْلَةٌ عَظِيمَةٌ Büyük bir devlettir كَصَلَاةِ التَّهَجُّدِ Teheccüd namazı gibi *(Ne kadar?)* اِثْنَتَا عَشْرَةَ رَكْعَةً On iki rekat وَمِقْدَارُ مَا يُؤَدَّى Eda edilen miktar *(Nasıl?)* بِمُقْتَضَى الْوَقْتِ وَالْحَالِ Vaktin ve halin gereğince (eda edilen miktar da) مُغْتَنَمٌ Ganimettir وَيَنْبَغِي اَنْ يَجْتَهِدَ Gayret etmek de lazımdır *(Neyi?)* لِقِرَائَةِ آيَةِ الْكُرْسِيِّ Ayetel kürsi okumaya *(Ne zaman?)* بَعْدَ اَدَاءِ كُلِّ فَرْضٍ Her farz namazdan sonra فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ Zira haberde gelmiştir ki, مَنْ قَرَأَ آيَةَ الْكُرْسِيِّ Kim ayetel kürsi okursa *(Ne zaman?)* بَعْدَ كُلِّ صَلَاةِ فَرْضٍ Her farz namazdan sonra لَا يَمْنَعُهُ مِنْ دُخُولِ الْجَنَّةِ اِلَّا الْمَوْتُ Onu cennete girmekten engellemez *(Ne?)* Ölümden başka bir şey وَاَيْضًا يَنْبَغِي اَنْ يَقُولَ بَعْدَ كُلِّ صَلَاةٍ Ve demek de lazımdır *(Ne zaman?)* Her namazdan sonra كَلِمَةَ التَّنْزِيهِ مِنْ صَلَوَاتِ الْخَمْسِ Beş vakit namazdan *(Neyi?)* *(Neden olan?)* Tenzih kelimesi سُبْحَانَ اللهِ Subhânellah'ı *(Ne kadar?)* وَكَلِمَةَ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ مَرَّةً Otuz üç kere

التَّسْحِيد Ve tahmid kelimesi اَلْحَمْدُ لِلّٰه Elhamdülillah'ı (Ne kadar?) ثَلاثًا وَثَلاثِينَ مَرَّةً Otuz üç kere وَكَلِمَةَ التَّكْبِير Ve tekbir kelimesi اَللّٰهُ اَكْبَرُ Allahu Ekber'i (Ne kadar?) ثَلاثًا وَثَلاثِينَ مَرَّةً Otuz üç kere وَمَرَّةً Bir kere de söylemeli (Neyi?) لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللّٰهُ Allah'tan başka ilah yoktur وَحْدَهُ Tek olduğu halde لاَ شَرِيكَ لَهُ Onun ortağı yoktur لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ Mülk ve hamd ona aittir يُحْيِي وَيُمِيتُ Diriltir ve öldürür وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ O her şeye gücü yetendir وَيَقُولُ أَيْضًا فِي Ta ki böylece adet yüze tamamlansın حَتَّى يُسْتَكْمَلَ الْعَدَدُ مِائَةً سُبْحَانَ اللّٰهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ (Ne?) Yüz defa Subhânellahi ve bihamdihi (Niçin?) فَاِنَّ فِيهَا ثَوَابًا كَثِيرًا Zira onda çok sevap vardır وَيَقُولُ وَقْتَ الصُّبْحِ مَرَّةً Sabah vakti bir kere demelidir (Ne?) اَللّٰهُمَّ مَا اَصْبَحَ بِي مِنْ نِعْمَةٍ Allah'ım benimle sabahlayan her nimet اَوْ بِاَحَدٍ مِنْ خَلْقِكَ Ya da yarattıklarından bir başkasıyla (sabahlayan nimet) فَمِنْكَ Sendendir وَحْدَكَ Sen tek olduğun halde لاَ شَرِيكَ لَكَ Ve ortağın yoktur فَلَكَ الْحَمْدُ وَلَكَ الشُّكْرُ Hamd ve şükür yalnız sanadır وَيَقُولُ فِي الْمَغْرِبِ بَدَلَ مَا اَصْبَحَ Sabahlayan (kelimesi) yerine (Ne?) وَوَرَدَ فِي الْحَدِيثِ مَا اَمْسَى Akşamlayan kelimesini وَيُتِمَّ Ve (duayı) tamamlamalıdır النَّبَوِيِّ Hadis-i Nebevi'de gelmiştir ki, اَنَّ مَنْ قَرَأَ هٰذَا الدُّعَاءَ Kim bu duayı okursa (Ne zaman?) فِي النَّهَارِ Gündüz vakti فَقَدْ اَدَّى Eda etmiştir (Neyi?) شُكْرَ ذٰلِكَ النَّهَارِ O günün şükrünü وَمَنْ قَرَأَهُ فِي اللَّيْلِ Kim de onu gece okursa فَقَدْ اَدَّى شُكْرَ ذٰلِكَ اللَّيْلِ O gecenin şükrünü eda etmiştir وَلاَ يَلْزَمُ اَنْ يَكُونَ Olması gerekmez (Neyin?) قِرَاءَةُ هٰذَا الْوِرْدِ Bu virdin okunmasının (Nasıl?) عَلَى طَهَارَةٍ Taharet üzere قِرَاءَتُهُ بَلْ يَنْبَغِي Bilakis okumak gerekir (Ne zaman?) فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ Tüm vakitlerde (وَاَدَاءُ) زَكَاةِ الْاَمْوَالِ اَيْضًا Mallarının zekatını eda etmek de (Nedir?) مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Dinin zaruretlerindendir فَيَنْبَغِي Öyleyse gereklidir (Ne?) اَدَاؤُهَا Onu eda etmek وَاِيصَالُهَا اِلَى مَصَارِفِهَا Ve sarf edilecek yerlere ulaştırmak (Nasıl?) فَاِذَا قَالَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ بِالرَّغْبَةِ وَقَبُولِ الْمِنَّةِ Rağbet ederek ve minnetini kabul ederek Allah buyurduğu zaman (Ne?) اَعْطُوا الْفُقَرَاءَ وَالْمَسَاكِينَ Fakir ve miskinlere verin (Neyi?) حِصَّةً وَاحِدَةً Bir hisseyi (Nedenî?) مِنْ اَرْبَعِينَ حِصَّةً Kırk hisseden (Neden olan?) مِنْ عَطِيَّتِي Benim ihsan ve nimetimden olan وَاِنْعَامِي فَاُعْطِيَكُمْ فِي مُقَابَلَتِهِ Ben de karşılık olarak size vereyim (Ne?) اَجْرًا جَزِيلاً Bol mükafat وَجَزَاءً جَمِيلاً Ve güzel bir karşılık (vereyim

dediğinde) فَالتَّوَقُّفُ فِي اَدَاءِ هَذَا الْجُزْءِ الْمُحَقَّرِ Bu hakir cüzün edasında duraksamak وَالْبُخْلُ فِي اِعْطَاءِهِ Ve vermekte cimrilik etmek *(Nedir?)* مِنْ غَايَةِ عَدَمِ الْاِنْصَافِ Son derece insafsızlıktan وَالْاِعْتِسَافِ بَلْ مِنَ التَّمَرُّدِ Hatta azgınlık ve yoldan sapmaktan kaynaklanır وَاَمْثَالُ هَذَا التَّوَقُّفِ Bu gibi duraklamalar *(Nereden?)* فِي امْتِثَالِ الْاَوَامِرِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i emirlere itaatte *(Nedir?)* مَنْشَؤُهَا مَرَضٌ قَلْبِيٌّ Onun kaynağı kalbi hastalıktır وَعَدَمُ يَقِينٍ Ve yakinin olmamasıdır *(Neyi?)* بِالْاَحْكَامِ السَّمَاوِيَّةِ Semavi hükümlere وَلَا يَكْفِي مُجَرَّدُ النُّطْقِ Sırf söylemek yetmez *(Neyi?)* بِكَلِمَةِ الشَّهَادَةِ Şahadet kelimesini بِدُونِ تَصْدِيقٍ قَلْبِيٍّ Kalbi tasdik olmaksızın *(Neyi?)* بِمَضْمُونِهَا Onun içeriğini فَاِنَّ الْمُنَافِقِينَ اَيْضًا Zira münafıklar da نَاطِقُونَ بِهَذِهِ الْكَلِمَةِ Bu kelimeyi söylüyorlar وَعَلَامَةُ يَقِينِ الْقَلْبِ Kalbin kesin inandığının alameti اِتْيَانُ الْاَوَامِرِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i emirleri yerine getirmektir *(Ne ile?)* بِطَوْعٍ وَرَغْبَةٍ İtaat ve rağbet ile وَاِعْطَاءُ فَلْسٍ لِفَقِيرٍ Fakire bir kuruş vermek *(Nasıl?)* بِنِيَّةِ اَدَاءِ الزَّكَاةِ Zekat niyetiyle *(Nedir?)* اَفْضَلُ مِنْ اِنْفَاقِ اَلْوُفٍ Binleri infaktan daha faziletlidir *(Nasıl?)* بِغَيْرِ هَذِهِ النِّيَّةِ Bu niyet olmadan ÇünkÜ bu farzın edasıdır فَاِنَّ ذَاكَ اَدَاءُ فَرْضٍ Şu ise nafileyi yerine getirmektir وَهَذَا اِتْيَانُ نَفْلٍ Nafileyi yerine getirmeye itibar yoktur بِالنِّسْبَةِ اِلَى اَدَاءِ الْفَرْضِ Farzın edasına nispetle وَلَا اعْتِدَادَ لِاِتْيَانِ النَّفْلِ اَصْلًا Kesinlikle وَلَا اعْتِبَارَ Ve değeri de yoktur وَلَيْتَ لَهُ حُكْمَ الْقَطْرَةِ Keşke onun damla hükmü olsaydı بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ Okyanusa nispetle مَنْعُهُمْ مِنْ اَدَاءِ Lanetli şeytanın süslemelerindendir *(Ne?)* وَمِنْ تَسْوِيلَاتِ الشَّيْطَانِ اللَّعِينِ Onları farzın edasından menetmesi وَحَمْلُهُمْ عَلَى اَدَاءِ النَّوَافِلِ Ve onları nafileleri edaya teşvik etmesi وَصَدُّهُمْ عَنْ اَدَاءِ الزَّكَاةِ Ve zekatı edadan onları engellemesi (وَصَوْمُ) Mübarek Ramazan ayında oruç tutmak da مِنْ وَاجِبَاتِ شَهْرِ رَمَضَانَ الْمُبَارَكِ اَيْضًا İslam'ın vacipleri وَضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Ve dinin zaruretlerindendir فَيَنْبَغِي الْاِهْتِمَامُ فِي الْاِسْلَامِ Öyleyse onun da edasına önem göstermelidir اَدَائِهِ اَيْضًا İftar وَلَا يَنْبَغِي الْاِفْطَارُ etmemelidir *(Ne sebebiyle?)* بِاَعْذَارٍ غَيْرِ مَسْمُوعَةٍ Duyulmamış özürlerle قَالَ النَّبِيُّ Peygamberimiz buyurdu عَلَيْهِ وَآلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Ona ve ehline salat-u selam ve tahiyye olsun اَلصَّوْمُ جُنَّةٌ Oruç bir kalkandır *(Nedenî?)* مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ Cehennem ateşinden فَاِنْ كَانَ Ve بَعْضُ الْاَعْذَارِ Bazı özürler olsa bile *(Ne?)* مَانِعًا مِنَ الصَّوْمِ Oruca mani وَمُلْجِأً اِلَى الْاِفْطَارِ iftara mecbur etse de *(Ne gibi?)* كَمَرَضٍ Hastalık وَرُكُوبِ مَتْنِ الْاَسْفَارِ Ve çetin yolculuk-

lara çıkmak gibi يَنْبَغِي قَضَاؤُهُ بِلاَ مُهْلَةٍ Beklemeden kaza etmek gerekir *(Ne zaman?)* بَعْدَ زَوَالِ الْاَعْذَارِ Özürler kalktıktan sonra *(Nasıl?)* دُونَ اَنْ يُؤَخِّرَهُ بِالتَّكَاسُلِ Tembel davranıp ertelemeden *(Nereye?)* فَاِنَّ الْعَبْدَ اِلَى مُرُورِ الْآصَالِ وَالْاَبْكَارِ Günler ve gecelerin geçmesine لَيْسَ لَهُ Çünkü kul için yoktur *(Ne?)* اِخْتِيَارٌ كُلِّيٌّ Mutlak bir tercih hakkı بَلْ لَهُ مَوْلًى Bilakis onun Mevla'sı vardır لاَ بُدَّ لَهُ مِنَ الْمُعَاشَرَةِ Ve kulun yaşaması gerekir *(Ne ile?)* بِمُقْتَضَى اَوَامِرِهِ وَنَوَاهِيهِ Onun emir ve nehiylerinin gereğince حَتَّى يُتَصَوَّرَ رَجَاءُ النَّجَاةِ Ta ki kurtuluş ümidi düşünülebilsin فَلَوْ لَمْ يَكُنْ كَذَلِكَ Eğer böyle olmazsa يَكُونُ عَبْدًا مُتَمَرِّدًا Azgın bir kul olur وَالرُّكْنُ الْخَامِسُ مِنْ اَرْكَانِ Cezası da çeşitli azaplardır جَزَاؤُهُ اَنْوَاعُ الْعُقُوبَاتِ İslam'ın beşinci rüknü *(Nedir?)* حَجُّ الْبَيْتِ الْحَرَامِ Beyt-i Haram'ı hac etmektir وَلَهُ شَرَائِطُ مَذْكُورَةٌ Onun belirtilmiş şartları vardır *(Nerede?)* فِي كُتُبِ الْفِقْهِ Fıkıh kitaplarında قَالَ النَّبِيُّ Şartları gerçekleşirse فَاِذَا تَحَقَّقَتْ شَرَائِطُهُ يَجِبُ اَدَاؤُهُ Edası vacip olur Peygamberimiz buyurdu صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin اَلْحَجُّ يَهْدِمُ Hac etmek yıkar/yok eder *(Neyi?)* مَا كَانَ قَبْلَهُ مِنَ الْمَعَاصِي Kendinden önce olan günahları فِي الْحِلِّ وَالْحُرْمَةِ الشَّرْعِيَّتَيْنِ وَيَنْبَغِي حُسْنُ الْاِحْتِيَاطِ İyi tedbir almak gerekir *(Ne hususunda?)* Şer-i helal ve haramlar hususunda وَالْاِمْتِنَاعُ Ve sakınmak gerekir *(Neden?)* عَمَّا مَنَعَ عَنْهُ صَاحِبُ الشَّرِيعَةِ Şeriat sahibinin yasakladığı şeylerden عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّةُ Ona ve ehline salat ve tahiyye olsun وَالْمُحَافَظَةُ عَلَى الْحُدُودِ الشَّرْعِيَّةِ Ve şer-i hudutları korumak gerekir لَوْ كَانَ الْمَطْلُوبُ السَّلَامَةَ وَالنَّجَاةَ Eğer istenilen selamet ve kurtuluşsa اِلَى وَحَتَّى مَتَى قُطْنُ الْغَفْلَةِ مَتَى يَمْتَدُّ نَوْمُ الْاَرْنَبِ Tavşan uykusu ne zamana kadar uzayacak فَاِنَّ الْاَرْنَبَ سَيُوقَظُ Ve kulaktaki gaflet pamuğu ne zamana kadar (kalacak) فِي الصِّمَاخِ فَلَا يَكُونُ نَقْدُ Zira tavşan yakında uyandırılacak وَالْقُطْنُ سَيُنْزَعُ Pamukta alınacak غَيْرَ النَّدَامَةِ وَالْحَسْرَةِ O zaman da sermaye olmayacak *(Ne?)* الْوَقْتِ حِينَئِذٍ Pişmanlık ve hasretten وَالْخَجَالَةِ وَالْخَسَارَةِ Utanç ve zarardan başka bir şey اَلْمَوْتُ قَرِيبٌ Ölüm yakındır مَنْ مَاتَ فَقَدْ Çeşitli ahiret azapları *(Nedir?)* مُهَيَّأَةٌ وَاَنْوَاعُ عَذَابِ الْآخِرَةِ Hazırlanmıştır قَبْلَ اَنْ Ölenin kıyameti kopmuştur يَنْبَغِي الْاِنْتِبَاهُ Uyanmak lazımdır *(Ne zaman?)* قَامَتْ قِيَامَتُهُ وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَى Uyandırılmadan önce يُنَبَّهَ فَاِنَّهُ حِينَئِذٍ لاَ يَنْفَعُ Zira o zaman fayda vermez الْاَوَامِرِ وَالنَّوَاهِي الشَّرْعِيَّتَيْنِ Şer-i emir ve nehiylerin gereğiyle amel etmek lazımdır

قَالَ وَالْاجْتِنَابُ عَنْ مُوجِبَاتِ الْعَذَابِ الْاُخْرَوِيِّ Ve uhrevi azabı gerektirenlerden sakınmak
اللهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki: قُوا اَنْفُسَكُمْ وَاَهْلِيكُمْ نَارًا Kendinizi ve ehlinizi ateşten
koruyun وَقُودُهَا النَّاسُ وَالْحِجَارَةُ... الْآيَةَ Ki onun yakıtı insanlar ve taşlardır... ayet
وَبَعْدَ تَصْحِيحِ الْاِعْتِقَادِ İtikadı düzelettikten وَاِتْيَانِ الْاَعْمَالِ الصَّالِحَةِ Ve salih amelleri yerine
getirdikten sonra (Nasıl?) بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْحَقَّةِ Hak şeriatın gereğince عَلَى صَاحِبِهَا Şeria-
tın sahibine الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Salat-u selam ve tahiyye olsun يَنْبَغِي تَعْمِيرُ الْاَوْقَاتِ
Vakitleri abat etmek gerekir (Ne ile?) بِالذِّكْرِ الْاِلَهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce zikri ilahi ile وَاَنْ لَا
يَكُونَ فَارِغًا Ve boş kalmamalıdır (Nedenî?) عَنْ ذِكْرِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'yı zikirden اَصْلًا Asla
يَنْبَغِي اَنْ فَاِنْ كَانَ الظَّاهِرُ Her ne kadar zahir olsa da (Ne?) مَشْغُولًا بِالْخَلْقِ Halkla meşgul
يَجْعَلَ الْبَاطِنَ Bâtını kılmak lazımdır (Ne?) بِالْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu ile beraber وَاَنْ
يَكُونَ مُلْتَذًّا بِذِكْرِهِ تَعَالَى Ve Allah'ın zikrinden lezzet almak (lazımdır) وَهَذِهِ الدَّوْلَةُ Bu
devlet (Nedir?) مُتَيَسِّرَةٌ لِلْمُبْتَدِئِينَ Mübtedilere nasip olmuştur (Nereden?) فِي طَرِيقَةِ خَوَاجَكَانْ
Hâcegân'ın tarikatında قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ Allah sırlarını pak etsin (Ne zaman?) فِي اَوَّلِ قَدَمٍ
İlk adımda (Nereden?) فِي صُحْبَةِ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ Kamili mükemmil şeyhin sohbetinde
(Ne ile nasip olmuştur?) وَلَعَلَّهُ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve Subhân Allah'ın inayetiyle
بَلْ تَيَسَّرَ حَصَلَ لَكُمْ Umulur ki size hasıl olmuştur (Ne?) الْاِيمَانُ بِهَذَا الْمَعْنَى Bu manaya iman
وَكُلَّمَا نَصِيبٌ مِنْهُ Bilakis ondan nasip müyesser olmuştur وَلَوْ كَانَ قَلِيلًا Az olsa bile
وَالْقِيَامُ Ve hasıl olan her şey يَنْبَغِي الْمُحَافَظَةُ عَلَيْهِ Onu muhafaza etmek gerekir حَصَلَ
وَحَيْثُ اَنَّ بِشُكْرِهِ Şükrüyle kaim olmak وَالرُّجْحَانُ فِي الزِّيَادَةِ Ve fazlasını ummak (gerekir)
اِلْدِرَاجَ فِي طَرِيقَةِ الْخَضَرَاتِ النَّقْشْبَنْدِيَّةِ Nakşibendi büyüklerinin yolunda olduğu için (Ne?)
فَاِنْ حَصَلَ قَلِيلٌ مِنْهَا النِّهَايَةِ فِي الْبِدَايَةِ Sonda olanların başta yer alması Ondan az bir şey
hasıl olsa bile فَهُوَ كَثِيرٌ O çoktur فَاِنَّ السَّالِكَ Çünkü salik لَهُ خَبَرٌ فِي الْبِدَايَةِ مِنَ النِّهَايَةِ Onun
bidayette nihayetten haberi vardır وَلَكِنْ يَنْبَغِي لِلْمُبْتَدِئِ Ancak mübtediye lazımdır (Ne?)
اَنْ يَسْتَقِلَّ مَا حَصَّلَهُ Elde ettiğini az görmesi وَاِنْ كَانَ كَثِيرًا Çok olsa bile مِنْ غَيْرِ اَنْ يَكُونَ
Olmaksızın (Ne?) اَدَاءُ فَارِغًا عَنْ شُكْرِهِ Onun şükründen boş بَلْ يَنْبَغِي Bilakis lazımdır (Ne?)
وَالْمَقْصُودُ الْاَصْلِيُّ مِنَ الذِّكْرِ شُكْرِهِ Şükrünü eda etmek وَطَلَبُ الزِّيَادَةِ Ve fazlasını istemek
Zikirden asıl maksat زَوَالُ التَّعَلُّقِ Alakanın kesilmesidir (Nedenî?) بِمَا دُونَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak

Subhânehu'nun dışındakilerden الَّذِى الْمَرَضُ الْقَلْبِىُّ Ki, kalp hastalığı *(Nedir?)* عِبَارَةٌ عَنْهُ *(Nedir?)* Ondan ibarettir لاَ يَكُونُ نَصِيبٌ وَمَا لَمْ يَحْصُلْ هَذَا الزَّوَالُ Ve bu zeval hasıl olmadıkça Nasip olmaz *(Nesnet?)* مِنْ حَقِيقَةِ الْاِيمَانِ İmanın hakikatinden وَلاَ يَتَيَسَّرُ Ve müyesser olmaz الْيُسْرُ وَالسُّهُولَةُ Kolaylık ve basitlik *(Neredet)* فِى اَدَاءِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümlerin edasında ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَلاَ فَاذْكُرُوا Ağah olun ve zikredin *(Kimi?)* رَبَّ الْبَرَايَا Mahlukatın rabbini فَاِنَّهُ صَفَاءُ الْقُلُوبِ Zira o kalplerin cilası وَالْغِذَاءُ لِاَرْوَاحِ Ve ruhların gıdasıdır

وَيَنْبَغِى اَنْ لاَ يَكُونَ الْمَطْلُوبُ Maksat olmamalı *(Nedeni?)* مِنْ اَكْلِ الطَّعَامِ Yemek yemeden حُصُولَ الْقُوَّةِ *(Ne?)* حَظَّ النَّفْسِ *(Ne?)* Nefsin lezzet alması بَلْ يَكُونَ Bilakis maksat olmalıdır *(Ne?)* وَالْاِسْتِطَاعَةِ Kuvvet ve gücün hasıl olması *(Neyet)* عَلَى الْعِبَادَةِ İbadete فَاِنْ لَمْ تَتَيَسَّرْ هَذِهِ النِّيَّةُ Bu niyet nasip olmazsa *(Neredet)* فِى الْاِبْتِدَاءِ Başlangıçta يَنْبَغِى Lazımdır *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ عَلَيْهَا بِالتَّكَلُّفِ Zorla o niyet üzere olmak *(Daha ne lazımdır?)* وَاَنْ يَلْتَجِئَ وَيَتَضَرَّعَ Sığınmak ve yalvarmak *(Niye?)* لِتَتَيَسَّرَ هَذِهِ النِّيَّةُ Bu niyet nasip olsun diye وَكَذَلِكَ يَنْبَغِى Aynı şekilde lazımdır *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ النِّيَّةُ Niyetin olması *(Neredeki?)* فِى لُبْسِ اللِّبَاسِ Elbise giymekteki *(Ne olması lazımdır?)* فَاِنَّهُ قَدْ İbadet ve namaz kılmak için süslenmek اَلتَّزَيُّنَ لِلْعِبَادَةِ وَاَدَاءِ الصَّلاَةِ Zira Yüce Kuran'da gelmiştir ki, وَرَدَ فِى الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Zinetlerinizi alınız خُذُوا زِينَتَكُمْ *(Ne zaman?)* عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ Her mescid(e gittiğiniz)de وَلاَ يَكُونُ الْمَقْصُودُ Maksat olmamalıdır *(Nedeni?)* مُرَاآةُ الْخَلْقِ Halka gösteriş yapmak *(Ne olmamalıdır?)* مِنْ لُبْسِ الْاَلْبِسَةِ الْمُزَيَّنَةِ Süslü elbiseleri giymekten فَاِنَّهَا مَمْنُوعٌ عَنْهَا Zira o yasaklanmıştır وَكَذَلِكَ يَنْبَغِى اَنْ يَسْعَى Aynı şekilde çalışmakta lazımdır *(Ne hususunda?)* فِى اَنْ يَكُونَ الْمَنْظُورُ Dikkate alınanın olması hususunda *(Neredet)* فِى جَمِيعِ الْاَفْعَالِ وَالْحَرَكَاتِ وَالسَّكَنَاتِ Tüm fiil, hareket ve duruşlarda *(Ne olması?)* رِضَى الْمَوْلَى جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce olan Mevla'nın rızası *(Daha ne lazımdır?)* وَاَنْ يَعْمَلَ بِمُقْتَضَى شَرِيعَتِهِ الْحَقَّةِ Ve hak olan şeriatın gereğiyle amel etmek فَفِى هَذَا الْوَقْتِ İşte o vakitte يَكُونُ كُلٌّ مِنَ الظَّاهِرِ وَالْبَاطِنِ Zahir ve bâtından her biri olur *(Ne?)* مُتَوَجِّهًا اِلَى الْحَقِّ تَعَالَى Hak Teâlâ'ya yönelmiş وَذَاكِرًا لَهُ سُبْحَانَهُ Ve onu zikreden مَثَلاً اِذَا اخْتَارَ الْعَبْدُ النَّوْمَ Mesela, kul uykuyu seçerse الَّذِى هُوَ غَفْلَةٌ مِنْ اَوَّلِهِ اِلَى آخِرِهِ Ki o başın-

dan sonuna kadar gaflettir *(Hangi niyetle uykuyu seçerse?)* بِنِيَّةِ دَفْعِ التَّكَاسُلِ Uyuşukluğu gidermek niyetiyle *(Ne hususunda?)* فِي اَدَاءِ الطَّاعَةِ İtaat etme hususunda يَكُونُ ذٰلِكَ النَّوْمُ Bu uyku olur *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ النِّيَّةِ Bu niyetle *(Ne olur?)* عَيْنَ الْعِبَادَةِ İbadetin aynısı فَمَا دَامَ فِي ذَاكَ Bu uykuda devam ettiği müddetçe فَكَأَنَّهُ فِي الطَّاعَةِ Sanki o itaattedir *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ النَّوْمِ Uykusu itaat etme niyetiyle olduğu için بِنِيَّةِ اَدَاءِ الطَّاعَةِ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ Haberde geldi ki, نَوْمُ الْعُلَمَاءِ عِبَادَةٌ Alimlerin uykusu ibadettir وَاِنْ كُنْتُ اَعْلَمُ Ben bilsem de *(Neyi?)* اَنَّ حُصُولَ هٰذَا الْمَعْنَى فِيكُمْ Bu mananın sizde hasıl olması اَلْيَوْمَ مُتَعَذِّرٌ Bu gün çok zordur *(Niçin?)* لِهُجُومِ الْمَوَانِعِ وَوُجُودِ الْتِزَامِ الْعَادَاتِ وَالرُّسُومِ Engeller hücum ettiği Adet ve merasimlere bağlılık bulunduğu وَكَوْنِ الْمَنْظُورِ Ve dikkate alman olduğu için *(Ne olduğu için?)* اَلْحَمِيَّةَ وَالْاَنَفَةَ الَّتِي هِيَ مُضَادَّةٌ لِلشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Hamiyet ve izzet Ki onlar şeriat-ı garraya zıttır فَاِنَّ الشَّرِيعَةَ وَارِدَةٌ Zira şeriat gelmiştir *(Niçin?)* لِدَفْعِ الرُّسُومِ وَالْعَادَاتِ Merasim ve adetleri defetmek وَرَفْعِ الْحَمِيَّةِ الْجَاهِلِيَّةِ Cahiliye hamiyetini kaldırmak için اَلنَّاشِيَةِ عَنِ النَّفْسِ اَلْاَمَّارَةِ Ki o nefs-i emmareden doğar وَلٰكِنْ اِذَا حَصَلَتِ الْمُدَاوَمَةُ Ancak devam hasıl olunca *(Neyi?)* عَلَى الذِّكْرِ الْقَلْبِيِّ Kalbi zikre وَاَدَاءِ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ Ve beş vakit namazın edasına *(Ne ile beraber?)* بِشَرَائِطِهَا Şartlarıyla beraber *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ فُتُورٍ Gevşeklik göstermeden *(Ne ile?)* وَتَيَسَّرَ الْاِحْتِيَاطُ بِتَوْفِيقِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın muvaffak kılmasıyla Ve ihtiyatlı davranmak nasip olunca *(Nerede?)* فِي الْحِلِّ وَالْحُرْمَةِ الشَّرْعِيَّيْنِ Şer-i helal ve haramlarda مَهْمَا اَمْكَنَ Mümkün olduğu kadar يَحْتَمِلُ اَنْ يَظْهَرَ Zahir olması muhtemeldir *(Neyin?)* جَمَالُ هٰذَا الْمَعْنَى Bu mananın güzelliğinin وَيَحْصُلَ الرَّغْبَةُ فِيهِ Ve ona rağbetin hasıl olması آخَرُ (وَوَجْهٌ) Başka bir sebep *(Neyi?)* لِكِتَابَةِ اَمْثَالِ هٰذِهِ النَّصَائِحِ Bu gibi nasihatleri yazmaya *(Nedir?)* هُوَ اَنَّهُ O şudur ki, وَاِنْ لَمْ يَحْصُلِ الْعَمَلُ Amel etmek hasıl olmasa da *(Ne ile?)* بِمُقْتَضَى هٰذِهِ النَّصَائِحِ Bu nasihatlerin gereğiyle فَلَا اَقَلَّ Daha az değildir *(Nedense?)* مِنْ اَنْ يَحْصُلَ الْاِعْتِرَافُ بِالْقُصُورِ وَالنَّقْصِ İtirafın hasıl olmasından *(Neyi?)* وَهُوَ Kusur ve eksikliği اَيْضًا دَوْلَةٌ عَظِيمَةٌ Bu da büyük bir devlettir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمَنْ نَالَ Kim elde ederse يَلْقَى Kavuşmuş olur *(Neyi?)* دَوْلَةً فَوْقَ قَدْرِهِ Kadrinden fazla bir devlete وَمَنْ لَا Kim de ulaşamazsa فَيَكْفِيهِ Ona yeter *(Ne?)* اَلْاَسَى Üzülmek *(Nedenle?)* مِنْ

فَوَاتِهَا O devletin kaçmasından وَنَعُوذُ بِاللهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya sığınırız مِنْ حَالِ مَنْ (Neden?) O kimsenin halinden ki, لاَ يَنَالُ Elde edemiyor وَلاَ يَغْتَمُّ Ve gam da duymuyor (Neden?) مِنْ عَدَمِ نَيْلِهِ Elde edemediğinden وَلاَ يَعْمَلُ Amel de etmiyor وَلاَ يَتَنَدَّمُ Ve pişman da olmuyor (Neden?) مِنْ عَدَمِ عَمَلِهِ Amel etmediğinden وَلاَ يَكُونُ ذَلِكَ اِلاَّ Bu ancak cahil ve azgındır جَاهِلاً مُتَمَرِّدًا اَخْرَجَ رَأْسَهُ Başını çıkarmıştır (Neden?) مِنْ رِبْقَةِ Kulluk bağından الْعُبُودِيَّةِ وَرِجْلَهُ Ve ayağını çıkarmıştır (Neden?) مِنْ قَيْدِ الرِّقِّيَّةِ Kölelik zincirinden رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver (Nereden?) مِنْ لَدُنْكَ Tarafından (Ne?) رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla (Ne?) مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَاِنْ لَمْ يَقْتَضِ Gerektirmese de (Ne?) الْوَقْتُ وَالْحَالُ Vakit ve durum وَالزَّمَانُ وَالْمَكَانُ Zaman ve mekan (Neyi?) تَحْرِيرَ شَيْءٍ Bir şeyler yazmayı وَلَكِنْ لَمَّا رَأَيْتُ شَوْقَكُمْ وَرَغْبَتَكُمْ Ancak ne zaman şevk ve rağbetinizi gördüm (Nasıl?) عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ Tam bir şekilde كَتَبْنَا سُطُورًا بِالتَّكَلُّفِ Zorla birkaç satır yazdık وَسَلَّمْنَاهَا اِلَى كَمَالِ الدِّينِ حُسَيْنٍ Ve onu Kemalettin Hüseyin'e teslim ettik رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْعَمَلَ بِمُقْتَضَاهَا Allah gereğiyle amel etmek nasip etsin وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana selam olsun...

18. MEKTUP

١٨ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنَ عَشَرَ: اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى بَيَانِ عَدَمِ التَّعَلُّقِ بِمَا سِوَى الْحَقِّ وَالتَّرْغِيبِ فِى صُحْبَةِ طَالِبِى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ دَائِمًا عَلَى كُلِّ حَالٍ فِى السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ قَدْ وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ مَعَ سُلَيْمَانَ مَعَ الْهَدِيَّةِ جَزَاكُمُ اللّٰهُ خَيْرًا وَكَتَبْتُمْ فِيهَا اَنَّ الْمَقْصُودَ مِنْ هٰذَا السَّفَرِ كَانَ حُصُولَ بَعْضِ الْمَقَاصِدِ الْمُتَعَسِّرِ الْحُصُولِ عَلَيْكُمْ بِالرَّجَاءِ ﴿فَاِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ يُسْرًا﴾ قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا «**لَنْ يَغْلِبَ عُسْرٌ يُسْرَيْنِ**» وَمَاذَا اَكْتُبُ مِنْ اَحْوَالِى الْمَـــلاَنَةِ بِالْاَهْوَالِ وَاُشَوِّشُ بِهَا خَوَاطِرَ الْاَحْبَابِ وَمَعَ ذٰلِكَ الشُّكْرُ لِلّٰهِ اَلْفَ اَلْفِ مَرَّةٍ عَلَى مَا رَزَقَنَا الْعَافِيَةَ فِى عَيْنِ الْبَلاَءِ فَسُبْحَانَ مَنْ جَمَعَ بَيْنَ الضِّدَّيْنِ وَقَرَنَ بَيْنَ الْمُتَنَافِيَيْنِ كُنْتُ يَوْمًا اَتْلُو الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ فَوَصَلْتُ اِلَى هٰذِهِ الْآيَةِ ﴿قُلْ اِنْ كَانَ اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ﴾ الْآيَةَ فَاسْتَوْلَى عَلَىَّ مِنْ تِلاَوَتِهَا بُكَاءٌ عَظِيمٌ وَغَلَبَ الْخَوْفُ فَطَالَعْتُ حَالِى فِى تِلْكَ الْاَثْنَاءِ فَوَجَدْتُنِى اَنْ لاَ تَعَلُّقَ لِى بِوَاحِدٍ مِنْهَا بِحَيْثُ لَوْ تَلَفَ كُلُّهَا وَتَلاَشَتْ لاَ يَقَعُ تَجْوِيزُ اَمْرٍ مُنْكَرٍ وَمُسْتَقْبَحٍ فِى الشَّرِيعَةِ وَلاَ تُخْتَارُ تِلْكَ الْاُمُورُ عَلَى ذٰلِكَ الْاَمْرِ بَقِيَّةُ الْمَرَامِ اَنَّ الْاَصْحَابَ حَيْثُ كَانُوا يَصْحَبُونَنَا لِلّٰهِ يَنْبَغِى لَنَا اَيْضًا اَنْ نُكْرِمَهُمْ وَنَسْتَحْرِجَهُمْ عَنْ اَحْوَالِهِمُ الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ وَهٰذَا الْحَدِيثُ الْقُدْسِىُّ «**يَا دَاوُدُ اِذَا رَاَيْتَ لِى طَالِباً فَكُنْ لَهُ خَادِماً**» مَشْهُورٌ فَيَنْبَغِى التَّوَجُّهُ اِلَى الطَّالِبِينَ بَعْدَ ذٰلِكَ اَزْيَدَ مِمَّا كَانَ سَابِقًا وَاَنْ لاَ يَجْعَلَ شِيمَةَ التَّغَافُلِ وَعَدَمِ الْالْتِفَاتِ مَنْظُورَةً وَثَانِيًا يَنْبَغِى اَنْ تَكْتُبَ اَنَّهُ هَلْ كَانَ مَكْتُوبُ الْاَقْرَبِيَّةِ مَعْقُولاً اَوْ لاَ فَاِنْ كَانَ فَبِهَا وَاِلاَّ فَاكْتُبُوا بِتَشْخِيصِ مَحَلِّ التَّرَدُّدِ وَمَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ الْمَسْؤُلُ مِنَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ سَلاَمَتُكُمْ وَعَافِيَتُكُمْ وَثَبَاتُكُمْ وَاسْتِقَامَتُكُمْ وَمَزِيدُ تَوْفِيقِكُمْ وَحُسْنُ عَاقِبَتِكُمْ وَالسَّلاَمُ

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir.**
- **Hakk'ın dışındakilerle kalben alaka kurmamak ve dervişlerle beraber olmak.**

Sevinçli olduğumuzda da kederli olduğumuzda da; her halükarda hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Süleyman'la birlikte hediyeyle beraber gönderdiğiniz değerli mektubunuz elimize ulaştı. Allah sizleri hayırla mükafatlandırsın.

Mektubunuzda bu yolculuktan maksadınızın bazı çetin işleri halletmek olduğunu yazmışsınız. Ümitvar olunuz. Zira her zorlukla beraber bir kolaylık vardır, gerçekten her zorlukla beraber bir kolaylık vardır. İbnu Abbâs(r.anhümâ); *"Hiçbir zaman zorluk iki kolay-lığa galip gelemez."*[1] buyurmuştur. Sıkıntı yumağı haline gelmiş hallerimden sizlere hangi birini yazıp sizin de içinizi karartayım? Ama yine de Allah'a milyon kere şükür olsun ki o bize bela içinde afiyet bahşetmiştir. İki zıddı bir araya getiren Allah her türlü noksanlıktan münezzehtir.

Bir gün Kur'ân okuyordum. O sırada *"De ki: Eğer babalarınız, oğullarınız, kardeşleriniz, eşleriniz, hısım akrabanız kazandığınız mallar, kesada uğramasından korktuğunuz ticaret, hoşlandığınız meskenler size Allah'tan, Resûlünden ve Allah yolunda cihad etmekten daha sevgili ise, artık Allah emri gelinceye kadar bekleyin. Allah fâsıklar topluluğunu hidayete erdirmez."*[2] ayetine geldim. O esnada göz yaşlarıma sahip olamadım. İçimi bir korku kapladı ve bir an kendi halime baktım. Ve ayette sayılan şeylerden hiçbiriyle alakam olmadığını gördüm. O kadar ki bunların hepsi yok olacak olsaydı bile şeriata aykırı bir şeye yine de gönlüm razı olmaz ve bunları dinin her hangi bir emrine asla değişmezdim.

Baki meram, derviş kardeşlerimiz Allah için bizim yanımızda bulundukları için onlara ikramda bulunmamız ve onları gerek iç gerekse dış dertlerinden kurtarmamız gerekir. *"Ey Davud! Beni talep*

---

[1] Malik, el-Muvatta, nr. 961; Hakim, el-Müstedrek, 2/575; el-Beyhakî, Şuabü'l-İman, nr. 10010. İmam Mâlik'in rivayeti mevkûf, Hâkim'in rivayeti ise merfûdur.

[2] Tevbe, 24.

den birini gördüğün zaman ona hizmette bulun"[3] hadis-i kudsisi meşhurdur. Bundan böyle dervişlere eskisinden daha fazla alaka göstermeli ve onları asla ihmal etmemeliyiz.

Son olarak Allah'ın yakınlığıyla (akrabiyyet) alakalı olarak yazdığım cevabî mektup tam olarak anlaşıldı mı?[4] Eğer anlaşılmayan bir yer varsa özellikle orayı bana tekrar yazın.

Bundan daha fazla ne yazayım bilemiyorum. Allah'tan sizin için afiyet ve istikamet diliyor muvaffakiyetiniz ve hüsn-i hatimeniz için dua ediyorum. *Bâki selâm...*

KELİME ANLAMI

18. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنَ عَشَرَ **On sekizinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ **Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ عَدَمِ التَّعَلُّقِ **Alakanın olmadığını beyan hakkındadır** *(Ne ile?)* بِمَا سِوَى الْحَقِّ **Hak'tan başkasıyla** وَالتَّرْغِيبِ **Ve teşvik hakkındadır** *(Neye?)* فِي صُحْبَةِ طَالِبِي الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ **Hak –celle ve alâ-'yı arayanların sohbetine** ≻

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir دَائِمًا عَلَى كُلِّ حَالٍ Daima ve herhalde فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ Rahatlık ve sıkıntıda قَدْ وَصَلَتْ Kuşkusuz ulaştı *(Ne?)* اَلصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ Gönderilen değerli mektup *(Kiminle?)* مَعَ سُلَيْمَانَ Süleyman'la *(Ne ile birlikte gönderilen?)* مَعَ الْهَدِيَّةِ Hediyeyle birlikte جَزَاكُمُ اللّٰهُ خَيْرًا Allah sizi hayırla mükafatlandırsın وَكَتَبْتُمْ فِيهَا Ve orada yazmışsınız ki, اَنَّ كَانَ حُصُولَ بَعْضِ الْمَقَاصِدِ الْمَقْصُودَ مِنْ هٰذَا السَّفَرِ Bu seferden maksat Bazı maksatların hasıl olmasıydı ki, اَلْمُتَعَسِّرِ الْحُصُولِ Gerçekleşmesi çok zordur عَلَيْكُمْ بِالرَّجَاءِ Ümit var olunuz فَإِنَّ مَعَ الْعُسْرِ Zira her zorlukla beraber يُسْرًا Bir kolaylık vardır اِنَّ مَعَ الْعُسْرِ Gerçekten her zorlukla beraber يُسْرًا Bir kolaylık vardır قَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ İbni Abbas dedi ki: رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا Allah ondan ve babasından razı olsun

[3] El-Beyhakî, Şuabü'l-İman, nr. 9955.

[4] Söz konusu mektup, aynı şahsa yazmış olan bu cildin 1. mektubudur.

لَنْ يَغْلِبَ Asla galip gelemez *(Ne?)* عُسْرٌ Bir zorluk *(Neye?)* يُسْرَيْنِ İki kolaylığa وَمَاذَا
اَكْتُبُ Ne yazayım? *(Neden?)* مِنْ اَحْوَالِي Hallerimden ki, اَلْمَسْلاَتَةِ بِالاَهْوَالِ
وَاُشَوِّشُ بِهَا Ve onlar sebebiyle niye karıştırayım ki? *(Neyi?)* خَوَاطِرَ
اَلشُّكْرُ لِلّٰهِ اَلْفَ اَلْفِ مَرَّةٍ Buna rağmen وَمَعَ ذٰلِكَ Sevenlerin düşüncelerini اَلاَحْبَابِ
Allah'a milyon defa şükürler olsun *(Neye karşılık?)* عَلَى مَا رَزَقَنَا الْعَافِيَةَ Bizlere ihsan
ettiği afiyete karşılık *(Nerede?)* فِي عَيْنِ الْبَلاَءِ Belanın içinde فَسُبْحَانَ مَنْ O Allah'ı
tenzih ederim ki, جَمَعَ بَيْنَ الضِّدَّيْنِ İki zıttın arasını cem etti وَقَرَنَ بَيْنَ الْمُتَنَافِيَيْنِ Ve iki
farklı şeyin arasını birleştirdi كُنْتُ يَوْمًا اَتْلُو Bir gün okuyordum *(Neyi?)* اَلْقُرْآنَ
الْمَجِيدَ Yüce Kuran'ı فَوَصَلْتُ اِلَى هٰذِهِ الآيَةِ Ve şu ayete geldim قُلْ De ki: اِنْ كَانَ
آبَاؤُكُمْ Eğer babalarınız وَاَبْنَاؤُكُمْ... اَلآيَةَ Oğullarınız وَاِخْوَانُكُمْ Kardeşleriniz...ayet
فَاسْتَوْلَى عَلَيَّ Ve beni aldı *(Neden sebep?)* مِنْ تِلاَوَتِهَا Bu ayeti okumaktan sebep *(Ne
aldı?)* بُكَاءٌ عَظِيمٌ Şiddetli bir ağlama وَغَلَبَ الْخَوْفُ Ve korku sardı فَطَالَعْتُ حَالِي Ve
halimi gözden geçirdim *(Ne zaman?)* فِي تِلْكَ الاَثْنَاءِ O esnada فَوَجَدْتُنِي Ve kendimi
buldum ki, اَنْ لاَ تَعَلُّقَ لِي Benim alakam yok *(Kiminle?)* بِوَاحِدٍ مِنْهَا Bu ayette
sayılanların hiçbiriyle بِحَيْثُ لَوْ تَلَفَ كُلُّهَا Öyle ki, hepsi ölse وَتَلاَشَتْ Ve yok olsa
da لاَ يَقَعُ Mümkün olmaz *(Ne?)* تَجْوِيزُ اَمْرٍ مُنْكَرٍ وَمُسْتَقْبَحٍ Çirkin ve kötü bir fiile izin
verilmesi *(Nerede çirkin ve kötü olan?)* فِي الشَّرِيعَةِ Şeraitte وَلاَ تُخْتَارُ تِلْكَ الاُمُورُ Ve bu
şeyler tercih edilmez *(Neye?)* عَلَى ذٰلِكَ الاَمْرِ Bu işe بَقِيَّةُ الْمَرَامِ Son dileğim; اَنَّ
الاَصْحَابَ Arkadaşlar حَيْثُ كَانُوا Oldukları için *(Ne?)* يَصْحَبُونَنَا Bizim yanımızda
bulunuyor *(Kim için?)* لِلّٰهِ Allah için يَنْبَغِي لَنَا اَيْضًا Bize de gerekir *(Ne?)* اَنْ نُكْرِمَهُمْ
Onlara ikram etmemiz وَنَسْتَخْرِجَهُمْ Ve onları çıkarmamız *(Neden?)* عَنْ اَحْوَالِهِمُ
الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ Zahiri ve bâtini hallerinden وَهٰذَا الْحَدِيثُ الْقُدْسِيُّ Şu hadis-i kutsi
يَا دَاوُدُ Ey Davud! اِذَا رَاَيْتَ Gördüğünde *(Kimi?)* لِي طَالِبًا Beni arayan birini فَكُنْ لَهُ
خَادِمًا Onun hizmetçisi ol (hadisi) مَشْهُورٌ Meşhurdur فَيَنْبَغِي التَّوَجُّهُ Öyleyse
yönelmek gerekir *(Kime?)* اِلَى الطَّالِبِينَ Müritlere *(Ne zaman?)* بَعْدَ ذٰلِكَ Bundan sonra

(Nasıl yönelmek gerekir?) أَزْيَدَ مِمَّا كَانَ سَابِقًا Önceki olandan daha fazla وَأَنْ لاَ يَجْعَلَ Ve yapmamak gerekir *(Neyi?)* شِيمَةَ التَّغَافُلِ Gafil davranma huyunu وَعَدَمِ الْالْتِفَاتِ Ve ilgisizlik ahlakını *(Ne yapmamak gerekir?)* مَنْظُورَةً Göz önünde (yani, onları ihmal etmemeliyiz) وَثَانِيًا يَنْبَغِي أَنْ تَكْتُبَ İkinci olarak da yazmanız lazımdır *(Neyi?)* أَنَّهُ هَلْ كَانَ Acaba oldu mu? *(Ne?)* مَكْتُوبُ الْاقْرَبِيَّةِ Ekrabiyet mektubu *(Ne oldu mu?)* مَعْقُولاً Anlaşılır أَوْ لاَ Yoksa olmadı mı? فَإِنْ كَانَ Eğer anlaşıldıysa فَبِهَا Ne âla وَإِلاَّ فَاكْتُبُوا Yoksa yazınız *(Neyi?)* بِتَشْخِيصِ مَحَلِّ التَّرَدُّدِ Tereddüt edilen yerin tayinini وَمَا أَكْتُبُ Bundan daha fazla ne yazayım الْمَسْؤُلُ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'dan istenilen سَلاَمَتُكُمْ وَعَافِيَتُكُمْ Selametiniz, afiyetiniz وَثَبَاتُكُمْ وَاسْتِقَامَتُكُمْ Sebatınız, istikametiniz وَمَزِيدُ تَوْفِيقِكُمْ Daha fazla başarılı olmanız وَحُسْنُ عَاقِبَتِكُمْ Ve sonunuzun hayırlı olmasıdır وَالسَّلاَمُ Selamlar...

19. MEKTUP

١٩ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعَ عَشَرَ: اِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى الصَّبْرِ وَالرِّضَاءِ بِقَضَائِهِ تَعَالَى ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ فِى السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ وَفِى الْعَافِيَةِ وَالْبَلَاءِ فِعْلُ الْحَكِيمِ جَلَّ سُلْطَانُهُ لَا يَخْلُو عَنْ حِكْمَةٍ لَعَلَّ اللّٰهَ يُرِيدُ بِهِ الصَّلَاحَ ﴿وَعَسٰى اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسٰى اَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ وَاَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾ فَاصْبِرُوا عَلَى بَلَائِهِ وَارْضَوْا بِقَضَائِهِ اِنَّا لِلّٰهِ وَاِلَيْهِ رَاجِعُونَ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿ وَمَآ اَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْدِيكُمْ وَيَعْفُوا عَنْ كَثِيرٍ﴾ فَتُوبُوا اِلَى اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَاسْتَغْفِرُوا عَمَّا كَسَبَتْ اَيْدِينَا وَاسْئَلُوا الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ مِنَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ فَاِنَّهُ تَعَالَى يُحِبُّ الْعَفْوَ وَاجْتَنِبُوا عَنِ الْبَلَاءِ مَا اسْتَطَعْتُمْ فَاِنَّ الْفِرَارَ مِمَّا لَا يُطَاقُ مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَنَحْنُ فِى عَيْنِ الْبَلَاءِ مَعَ الْعَافِيَةِ فَلِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ وَالسَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى سَائِرِ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ الْعُلَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Seyyid Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir.**
- **Allah'ın takdirine karşı sabır ve rıza göstermek.**

Sevinç ve üzüntü hallerinde, bolluk ve sıkıntı hallerinde; her daim hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur.

Yüce hikmet sahibinin işi hikmetsiz olmaz. Allah başımıza gelen bu durumla şüphesiz bizim hayrımızı diliyordur. *"Sizin için daha hayırlı olduğu halde bir şeyi sevmemeniz mümkündür. Sizin için daha kötü olduğu halde bir şeyi sevmeniz de mümkündür. Allah bilir, siz bilmezsiniz."*[5]

Allah'tan gelen belalara karşı sabredin ve onun takdirine razı olun. Ona itaatten ayrılmayın, isyana kalkışmayın. Bizler Allah'a aidiz

[5] Bakara, 216.

ve yine ona döneceğiz. Allah Teâlâ; *"Size her ne isabet ederse o yaptıklarınızın karşılığıdır. Allah yine de çoklarını affediyor"*[6] buyurmaktadır. Allah'a tövbe edin ve yaptıklarımız için mağfiret dileyin. O'ndan af ve afiyet dileyin. Zira Allah Teâlâ affetmeyi sever. Elinizden geldiği kadar beladan uzak durun. Zira güç yetirilemeyen şeylerden uzak durmak peygamberlerin sünnetlerindendir[7] Biz belanın içinde olsak da afiyetteyiz. Allah'a hamd olsun. Selam size ve hidayete tabi olan, Peygamberimizin (s.a.v.) izini takip eden kimselere olsun...

KELİME ANLAMI

19. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعَ عَشَرَ **On dokuzuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى السَّيِّدِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ **Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي الصَّبْرِ وَالرِّضَاءِ بِقَضَائِهِ تَعَالَى **Sabretme ve razı olma hakkındadır** *(Neye?)* **Yüce Allah'ın hükmüne**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir *(Nerede?)* فِي السَّرَّاءِ وَالضَّرَّاءِ Rahatta ve sıkıntıda وَفِي الْعَافِيَةِ وَالْبَلاَءِ Afiyet ve belada فِعْلُ الْحَكِيمِ Hikmet sahibi Allah'ın işi جَلَّ سُلْطَانُهُ Ki, onun saltanatı yücedir لاَ يَخْلُو عَنْ حِكْمَةٍ Hikmetten yoksun değildir لَعَلَّ اللهَ Belki de Allah يُرِيدُ بِهِ الصَّلاَحَ Onunla bir iyilik murad etmektedir وَعَسَى Mümkündür *(Ne?)* اَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا Bir şeyi sevmemeniz وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ Halbuki o sizin için hayırdır وَعَسَى Ve mümkündür *(Ne?)* اَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا Bir şeyi sevmeniz وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ Halbuki o sizin için şerdir وَاللهُ يَعْلَمُ Allah bilir وَاَنْتُمْ لاَ تَعْلَمُونَ Ve siz bilmezsiniz فَاصْبِرُوا Öyleyse sabredin *(Neye?)* عَلَى بَلاَئِهِ Belasına وَارْضَوْا Ve razı olun *(Neye?)* بِقَضَائِهِ Kazasına اِنَّا لِلّٰهِ Biz Allah'a aitiz وَاِلَيْهِ رَاجِعُونَ Ve ona döneceğiz قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki: وَمَا أَصَابَكُمْ مِنْ مُصِيبَةٍ Size isabet eden bela فَبِمَا كَسَبَتْ اَيْدِيكُمْ Ellerinizin kazandığı sebebiyledir وَيَعْفُو عَنْ كَثِيرٍ Ve Allah çoğunu da affeder فَتُوبُوا اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ Öyleyse Allah'a tövbe

---

[6] Şûrâ, 30.

[7] Ali el-Karî bunun asılsız olduğunu söyler. Bkz., Ali el-Karî, el-Esraru'l-Merfua, s. 253.

edin وَاسْتَغْفِرُوا Ve istiğfar edin *(Neden?)* عَمَّا كَسَبَتْ اَيْدِينَا Ellerimizin kazandığından وَاسْئَلُوا الْعَفْوَ وَالْعَافِيَةَ Af ve afiyet isteyin *(Kimden?)* مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'dan فَاِنَّهُ تَعَالَى Zira Allah Teâlâ يُحِبُّ الْعَفْوَ Affı sever وَاجْتَنِبُوا عَنِ الْبَلاَءِ Ve beladan sakının مَا اسْتَطَعْتُمْ Gücünüzün yettiğince فَاِنَّ الْفِرَارَ Zira kaçmak *(Neden?)* مِمَّا لاَ يُطَاقُ Güç yetirilemeyen şeyden *(Nedir?)* مِنْ سُنَنِ الْمُرْسَلِينَ Peygamberlerin sünnetlerindendir عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun وَنَحْنُ فِى عَيْنِ الْبَلاَءِ Biz ise belanın içinde مَعَ الْعَافِيَةِ Afiyetteyiz فَلِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya اَلْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ Hamd ve şükür olsun وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَيْكُمْ Size وَعَلَى سَائِرِ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Diğer hidayete tabi olanlara وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Ve Mustafa'nın izini takip edenlere عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ الْعُلٰى En üstün salat-u selamlar olsun...

20. MEKTUP

٢٠- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْعِشْرُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا أَمَانِ اللهِ فِي التَّحْرِيضِ عَلَى عُلُوِّ الْهِمَّةِ وَارْجَاعِ وُصُولِ جَمِيعِ النِّعَمِ اِلَى شَيْخِهِ ﴾

وَصَلَ مَكْتُوبُ الْاَخِ أَمَانِ اللهِ وَاتَّضَحَ مَا حُرِّرَ مِنْ بَيَانِ اَحْوَالِهِ وَمَوَاجِيدِهِ وَالْمُتَوَقَّعُ مِنْكُمْ اَزْيَدُ مِنْ هٰذِهِ الْاُمُورِ وَكُلَّمَا يُعْطَى يَنْبَغِي قَبُولُهُ بِالْاَدَبِ وَقَبُولُ الْمِنَّةِ وَاَنْ يَطْلُبَ الزِّيَادَةَ وَالْمَقَامَ الْفَوْقَانِيَ بِالتَّضَرُّعِ وَالْابْتِهَالِ وَالْالْتِجَاءِ وَالْانْكِسَارِ قَائِلاً هَلْ مِنْ مَزِيدٍ وَاَنْ يُرَاعِيَ اِتْيَانَ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ مُرَاعَاةً كَامِلَةً مُصَدِّقُ الْاَحْوَالِ وَمُصَحِّحُهَا الْاِسْتِقَامَةُ عَلَى الشَّرِيعَةِ وَتَعْبِيرُ الْوَاقِعَةِ مِنْ عَالَمِ الْمِثَالِ الَّتِي حَرَرْتَ قَرِيبٌ مِنَ الْمُعَامَلَةِ وَالْاَمْرُ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ وَلَمَّا كُنْتُمْ فِي الصُّحْبَةِ كَثِيرًا وَقَعَ نَظَرُكُمْ عَالِيًا لاَ تَغْتَرُّونَ بِالْجَوْزِ وَالْمُوزِ مِثْلَ الْاَطْفَالِ «اِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ مَعَالِيَ الْهِمَمِ» وَكَتَبْتُمْ وَاقِعَةَ تَرْبِيَةِ عِيسَى عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ لِاَخِينَا الْحَافِظِ مَهْدِيَ عَلِيَ نَعَمْ اِنَّ لِلْحَافِظِ مُنَاسَبَةً كَثِيرَةً بِطَرِيقِنَا وَلٰكِنْ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الدَّوْلَةَ مِنْ اَيِّ مَحَلٍّ يَحْصُلُ فِي الصُّورَةِ يَنْبَغِي اِرْجَاعُهَا فِي الْحَقِيقَةِ اِلَى شَيْخِهِ لِئَلاَّ تَتَفَرَّقَ قِبْلَةُ تَوَجُّهِهِ وَلاَ يَتَطَرَّقَ الْخَلَلُ اِلَى الْمُعَامَلَةِ وَمِنْ اَيِّ مَحَلٍّ يَحْصُلُ الْفَيْضُ يَنْبَغِي اَنْ يَرَاهُ مِنْ شَيْخِهِ فَاِنَّهُ جَامِعٌ فَبِاَيِّ صُورَةٍ تَظْهَرُ تَرْبِيَتُهُ فَهِيَ فِي الْحَقِيقَةِ مِنْهُ وَهٰذَا الْمَقَامُ مِنْ مَزَالِّ اَقْدَامِ الطُّلاَّبِ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ وَاقِفًا مُتَيَقِّظًا حَتَّى لاَ يَجِدَ الْعَدُوُّ اللَّعِينُ سَبِيلاً وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ اَنَّ مَنْ كَانَ فِي مَحَلٍّ وَاحِدٍ فَهُوَ فِي كُلِّ مَحَلٍّ وَمَنْ كَانَ فِي كُلِّ مَحَلٍّ فَلَيْسَ هُوَ فِي مَحَلٍّ اَصْلاً وَبَلِّغُوا الْحَافِظَ مِنِّي الدُّعَاءَ وَالسَّلاَمَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlana Emanullah'a gönderilmiştir.**
- **Himmeti yüksek tutmak ve ulaşılan bütün nimetleri şeyhe atfetmek.**

Kardeşimiz Emanullah'ın mektubu elimize ulaştı. Mektubunuzda arz ettiğiniz hal ve vecdlerinizi memnuniyetle okuduk. Doğrusu sizden bunlardan daha fazlasını bekliyoruz. Bu yolda, ne verilirse onu edeple kabul etmeli, her an büyüklerin üzerimizdeki minnetini hissetmelidir. Ayrıca elde edilenle yetinmeyip daha üst makamlara ulaşmak için bo-

yun büküklüğüyle Allah'a yalvarmalıdır. Bunun yanında şeri hükümlere uymayı ihmal etmemelidir. Hallerimizin doğru olduğunu gösteren ölçü şeriatta istikamettir. Zuhuratın tabiriyle ilgili olarak yazdığınız tabir misal aleminde işin aslına yakındır; sonuçta iş Allah'a kalmıştır. Yanımızda çok bulunduğunuzdan gözünüz yükseklere dikmiş ve çocuklar gibi inci boncukla uğraşmıyorsunuz. *"Allah Teâlâ yüksek himmet sahiplerini sever"*[8].

Mektubunuzda, gördüğünüz bir zuhuratta kardeşimiz Hafız Mehdi Ali'yi Hz. İsa'nın terbiye ettiğini yazmışsınız. Doğrudur, hafız kardeşimizin bizim yolumuzla çok alakası bulunmaktadır. Şu var ki, bu devlet görünüşte her nereden gelirse gelsin, teveccühün kıblesi değişip bir aksaklık doğmasın diye bunun gerçekte şeyhten geldiğini düşünmek gerekir. Feyiz nereden gelirse gelsin mürit bunu şeyhinden bilmelidir. Çünkü şeyh müridini kuşatmış vaziyettedir; onun terbiyesi hangi suretle olursa olsun gerçekte şeyhindendir. Burası, genelde dervişlerin ayaklarının kaydığı makamdır. Melun şeytana fırsat vermemeli, daima uyanık olmalısınız. "Bir yerde olan her yerdedir. Fakat her yerde olan hiçbir yerde değildir" sözünü işitmiş olacağınızı düşünüyorum. Hafıza duamı iletin. *Baki selam...*

KELİME ANLAMI

20. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْعِشْرُونَ **Yirminci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى مَوْلاَنَا أَمَانِ اللهِ **Mevlana Emânullah'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي التَّحْرِيضِ **Teşvik hakkındadır** *(Neye?)* عَلَى عُلُوِّ الْهِمَّةِ **Himmetin yüksek olması** وَارْتِجَاعِ وُصُولِ جَمِيعِ النِّعَمِ **Ve tüm nimetlerin gelişini nispet etmek** *(Kime?)* اِلَى شَيْخِهِ **Şeyhine.** ﴾

وَصَلَ مَكْتُوبُ الاَخِ أَمَانِ اللهِ Kardeşim Emânullah'ın mektubu ulaştı وَاتَّضَحَ Ve anlaşıldı مَا حُرِّرَ *(Ne?)* Yazılan مِنْ بَيَانِ اَحْوَالِهِ وَمَوَاجِيدِهِ Hal ve vecdlerin beyanı وَالْمُتَوَقَّعُ مِنْكُمْ Sizden beklenen اَزْيَدُ مِنْ هٰذِهِ الاُمُورِ Bu işlerden daha fazladır وَكُلَّمَا يُعْطَى Ve her verileni يَنْبَغِي قَبُولُهُ بِالاَدَبِ Edep ile kabul etmek gerekir وَقَبُولُ الْمِنَّةِ Minneti de kabul

[8] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 116. Mektup.

etmelidir وَاَنْ يَطْلُبَ Ve istemelidir *(Neyi?)* اَلزِّيَادَةَ Daha fazlasını وَالْمَقَامَ الْفَوْقَانِيَ Ve üst makamı *(Nasıl?)* وَالْاِلْتِجَاءِ وَالْاِنْكِسَارِ بِالتَّضَرُّعِ وَالْاِبْتِهَالِ Yalvarıp yakararak Sığınıp boyun bükerek قَائِلاً هَلْ مِنْ مَزِيدٍ Daha fazlası var mı? diyerek وَاَنْ يُرَاعِيَ Ve riayet etmelidir *(Neye?)* اِتْيَانَ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümleri yerine getirmeye *(Nasıl riayet etmelidir?)* مُرَاعَاةً كَامِلَةً Tam bir riayetle مُصَدِّقُ الْاَحْوَالِ Halleri doğrulayan وَمُصَحِّحُهَا Ve onları geçerli kılan اَلْاِسْتِقَامَةُ عَلَى الشَّرِيعَةِ Şeriat üzere istikamettir وَتَعْبِيرُ الْوَاقِعَةِ Vakıanın tabiri *(Neden olan vakıa?)* مِنْ عَالَمِ الْمِثَالِ Alem-i misalden *(Hangi tabiri?)* اَلَّتِي وَالْاَمْرُ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ قَرِيبٌ مِنَ الْمُعَامَلَةِ Muamelene yakındır حَرَّرْتَ Senin yazdığın Yine de iş Allah Subhânehu'ya kalmıştır وَلَمَّا كُنْتُمْ فِي الصُّحْبَةِ كَثِيرًا Siz sohbette çok bulunduğunuz için لاَ تَغْتَرُّونَ بِالْجَوْزِ وَالْمَوْزِ وَقَعَ نَظَرُكُمْ عَالِيًا Nazarınız yüksek oldu Ceviz ve muza aldanmıyorsunuz اِنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ يُحِبُّ مِثْلَ الْاَطْفَالِ Çocuklar gibi Şüphesiz Allah Subhânehu sever *(Neyi?)* مَعَالِيَ الْهِمَمِ Yüksek himmetleri وَكَتَبْتُمْ Ve yazmışsınız *(Neyi?)* وَاقِعَةَ تَرْبِيَةِ عِيسَى عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Hz. İsa'nın terbiye ettiği vakıasını Peygamberimize ve ona اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun *(Kimi terbiye etmesi?)* لِاَخِينَا الْحَافِظِ مَهْدِي عَلِيٍّ نَعَمْ اِنَّ لِلْحَافِظِ Kardeşimiz Hafız Mehdi Ali'yi Evet! Hafızın مُنَاسَبَةً كَثِيرَةً بِطَرِيقِنَا وَلَكِنْ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bizim yolumuzla çok alakası vardır Ancak bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الدَّوْلَةَ Bu devlet مِنْ اَيِّ مَحَلٍّ يَحْصُلُ Nereden gelirse gelsin *(Nerede?)* فِي الصُّورَةِ Görünüşte يَنْبَغِي اِرْجَاعُهَا فِي الْحَقِيقَةِ Gerçekte onu nispet etmek gerekir *(Kime?)* اِلَى شَيْخِهِ Şeyhine *(Niçin?)* لِئَلاَّ تَتَفَرَّقَ Dağılmasın diye *(Ne?)* قِبْلَةُ تَوَجُّهِهِ Teveccühünün kıblesi وَلاَ يَتَطَرَّقَ الْخَلَلُ Ve de bir zarar gelmesin diye *(Neye?)* اِلَى الْمُعَامَلَةِ Muameleye وَمِنْ اَيِّ مَحَلٍّ يَحْصُلُ الْفَيْضُ يَنْبَغِي اَنْ يَرَاهُ مِنْ شَيْخِهِ Ve feyiz nereden gelirse gelsin Onu şeyhinden görmek lazım فَاِنَّهُ جَامِعٌ Çünkü o cem edici bir özelliğe sahiptir

فَبِأَيِّ صُورَةٍ تَظْهَرُ Hangi surette görünürse görünsün (*Ne?*) تَرْبِيَتُهُ Onun terbiyesi فَهِيَ فِي الْحَقِيقَةِ مِنْهُ Gerçekte o terbiye şeyhtendir وَهَذَا الْمَقَامُ Ve bu makam مِنْ مَزَالِّ اَقْدَامِ الطُّلَّابِ Talebelerin ayaklarının kaydığı yerlerdendir يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ Olmak lazımdır (*Ne?*) وَاقِفًا مُتَيَقِّظًا Haberdar ve uyanık حَتَّى لاَ يَجِدَ Ta ki bulamasın (*Kim?*) اَلْعَدُوُّ اللَّعِينُ Lanetli düşman (*Ne?*) سَبِيلاً Bir yol وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ Sanırım işitmişinizdir اَنَّ مَنْ كَانَ فِي مَحَلٍّ وَاحِدٍ Bir yerde olan kişi فَهُوَ فِي كُلِّ مَحَلٍّ O her yerdedir وَمَنْ كَانَ فِي كُلِّ مَحَلٍّ Her yerde olan kişi ise فَلَيْسَ هُوَ فِي مَحَلٍّ اَصْلاً O hiçbir yerde değildir وَيَبْلُغُوا الْحَافِظَ مِنِّي Hafıza benden ulaştırın (*Ne?*) اَلدُّعَاءَ Dua وَالسَّلاَمُ Selamlar...

21. MEKTUP

٢١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى جَوَابِ اَسْئِلَةٍ عَنْ كَوْنِهِ تَعَالَى مُشَارًا اِلَيْهِ بِالضَّمَائِرِ وَعَنْ فَضْلِ الزُّهَّادِ وَعَنْ كَيْفِيَّةِ عِلْمِ الْحَقِّ بِذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَعَمَّ اِحْسَانُهُ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامُهُ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ سَأَلْتُمْ اَنَّهُ اِذَا لَمْ تَكُنِ الْاَشْيَاءُ اَشْيَاءَ بِمَاهِيَّتِهَا الظِّلِّيَّةِ بَلْ بِمَاهِيَّةِ اَصْلِهَا يَنْبَغِى اَنْ يَكُونَ الْمُشَارُ اِلَيْهِ بِلَفْظِ هُوَ وَاَنْتَ وَاَنَا هُوَ ذَاكَ الْاَصْلَ فَحِينَئِذٍ كَيْفَ يَصْدُقُ حَمْلُ بَعْضِ الصِّفَاتِ الْغَيْرِ الْمُلَائِمِ لِذَاكَ الْاَصْلِ عَلَى الضَّمَائِرِ كَقَوْلِنَا اَنَا آكِلٌ وَاَنَا نَائِمٌ. اِعْلَمْ اَنَّ الظِّلَّ وَاِنْ كَانَ قَائِمًا بِاَصْلِهِ وَلَكِنَّ ثُبُوتَهُ الظِّلِّىَّ وَاِنْ كَانَ فِى مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْخَيَالِ مُتَحَقِّقٌ دَائِمًا وَاَحْكَامُهُ الظِّلِّيَّةُ دَائِمَةٌ وَبَاقِيَةٌ وَخُلِقْتُمْ لِلْاَبَدِ شَاهِدٌ لِذٰلِكَ وَحَمْلُ الصِّفَاتِ عَلَى تِلْكَ الضَّمَائِرِ اِنَّمَا هُوَ بِمُلَاحَظَةِ اعْتِبَارِ ظِلِّيَّتِهَا وَلِكُلِّ مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الْوُجُودِ حُكْمٌ عَلَى حِدَةٍ وَكُلَّمَا هُوَ مُتَلَابِسٌ وَمُضْمَحِلٌّ فِى الْاِلٰهِ لَيْسَ بِاِلٰهٍ جَلَّ وَعَلَا وَسَأَلْتُمْ اَيْضًا عَنْ مَعْنَى الْحَدِيثِ الْقُدْسِىِّ الْوَارِدِ فِى فَضَائِلِ الزُّهَّادِ الْكِرَامِ مَعَانِى اَلْفَاظِهِ ظَاهِرَةٌ وَلَيْسَ بِبَعِيدٍ عَنْ فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ تَعَالَى اَنْ يُخَصِّصَ جَمَاعَةً بِفَضَائِلَ وَخَصَائِصَ وَاَنْ يُنْعِمَ عَلَيْهِمْ بِدَرَجَاتٍ وَمَرَاتِبَ يَغْبِطُهُمْ فِيهَا غَيْرُهُمْ وَعَدَمُ حِسَابِ هٰؤُلَاءِ لَيْسَ بِمَحَلِّ تَرَدُّدٍ فَاِنَّ كَثِيرًا مِنْ اُمَّةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ وَمِنْ جُمْلَةِ ذٰلِكَ مَا وَرَدَ فِى الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ «**يَدْخُلُ الْجَنَّةَ مِنْ اُمَّتِى سَبْعُونَ اَلْفًا بِغَيْرِ حِسَابٍ**» فَقَالُوا «مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ» قَالَ «**اَلَّذِينَ لَا يَكْتَوُونَ وَلَا يَسْتَرْقُونَ وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ**» وَفِى هٰذَا الْمَقَامِ سِرٌّ عَظِيمٌ لَا مَصْلَحَةَ فِى اِظْهَارِهِ لِكَوْنِهِ بَعِيدًا عَنْ اَفْهَامِ الْاَكْثَرِينَ فَاِنِ اتَّفَقَتِ الْمُلَاقَاةُ يَنْبَغِى اَنْ تَذْكُرُوا بِهَا فَنَذْكُرُ شَمَّةً مِنْهُ مُشَافَهَةً وَرَمْزٌ مِنْ هٰذَا السِّرِّ مُنْدَرِجٌ فِى مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِى فَاِذَا وَجَدْتُمُوهُ لَعَلَّكُمْ تَجِدُونَهُ «**وَسَأَلْتُمْ**» اَيْضًا اَنَّ عِلْمَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ هَلْ يَكُونُ مُحِيطًا بِكُنْهِ ذَاتِهِ اَوْ لَا فَاِنْ كَانَ مُحِيطًا يَلْزَمُ تَنَاهِى الذَّاتِ «**اِعْلَمْ**» اَنَّ الْعِلْمَ عَلَى قِسْمَيْنِ حُصُولِىٌّ وَحُضُورِىٌّ

وَمُحَالٌ اَنْ يَتَعَلَّقَ الْعِلْمُ الْحُصُولِيُّ بِكُنْهِ ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ لِكَوْنِهِ مُسْتَلْزِمًا لِلْاِحَاطَةِ وَالتَّنَاهِي وَاَمَّا الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ فَيَجُوزُ اَنْ يَتَعَلَّقَ بِكُنْهِ ذَاتِهِ تَعَالَى وَلاَ يَلْزَمُ مِنْهُ تَنَاهٍ اَصْلاً وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mir Muhammed Numan'a gönderilmiştir.**
- **Allah'a zamirlerle işaret edilmesiyle ilgili sorunun cevabı, zahitlerin fazileti, Hak Sübhânehû'nün kendini bilmesinin mahiyeti.**

Allah'a hamd peygamberlerine selam olsun. Mektubunuzda; eşyanın gölgesel mahiyetleriyle değil de asıllarının (Allah'ın) mahiyetiyle var olması takdirinde "ben", "sen" ve "o" gibi zamirlerle işaret edilenin gerçekte eşya değil eşyanın aslı olması gerektiğini ve bu durumda "ben yiyorum", "ben uyuyorum" gibi eşyanın aslına yakışmayan hallerin nasıl söz konusu asla isnat edileceğini sormuşsunuz[9].

Gölge her ne kadar aslıyla kaim olsa da, onun gölgesel varlığının his ve vehim mertebesinde de olsa devamlı olarak bir gerçekliği bulunur. Bu gerçekliğe bağlı olarak onun sürekli olarak gölgesel işlevleri ve hükümleri vardır. "Sonsuzluk için yaratıldınız" sözü bu gerçeğe işaret eder. Gölgenin sıfatlarını bu zamirlere isnat etmemiz onların gölge oluşunu düşünmemiz itibariyledir. Varlık derecelerinden her birinin kendine mahsus hükümleri vardır. İlahta varlığını kaybeden hiçbir şey ilah olamaz.

Mektubunuzda zahitlerin fazileti hakkında varit olan hadis-i kutsinin ne mana ifade ettiğini soruyorsunuz. Bu hadiste geçen kelimelerin manaları gayet açıktır. Allah'ın belli bir zümreye özel olarak bazı fazilet ve meziyetleri atfederek diğerlerini onlara özendirmesi garip bir şey değildir. Bu zümrenin hesaba çekilmeden cennete girecek olması da şüphe duyulacak bir konu değildir. Nitekim bu ümmetten hesapsız olarak cennete girecek olan çok kimse bulunmaktadır.

---

[9] Bu soru, bu cildin birinci mektubunda aynı şahsa verilen cevap üzerine ortaya çıkan bir şüpheden doğmuştur. Sorunun aslını öğrenmek isteyenler bu cildin 1. mektubunu mütalaa edebilirler.

Bir hadis-i şerifte Peygamber Efendimiz; *"Ümmetimden yetmiş bin kişi hesaba çekilmeden cennete girecektir" buyurmuş ve sahabe; «Onlar kimlerdir?» diye sorunca; "Onlar efsun ve dağlama yaptırmayıp Allah'a tevekkül edenlerdir!"* buyurmuştur.[10]

Bu makamda çok büyük bir sır vardır. Fakat insanların bunu anlayamayacağını düşünerek açıklamak istemiyorum. Eğer karşılaşırsak bana hatırlatırsın ve sana bir nebze bu sırrı açarım. Ayrıca ikinci ciltte geçen bir mektupta bu sırra imada bulunulmuştur. O mektubu bulabilirseniz belki sırrı çözebilirsiniz.

Mektubunuzda Allah'ın ilminin kendi zatını künhüyle kuşatıp kuşatmadığını sormuş ve eğer kuşatıyorsa bu durumda zatının sonlu olması gerektiğini yazmışsınız.

İlim iki kısımdır; husûlî ilim, huzûrî ilim. Husûlî ilmin Allah'ın zatına ulaşması imkansızdır. Çünkü bu kuşatma haline yol açar ki bu da sonluluğu gerektirir. Fakat huzûrî ilmin Allah'ın zatına taalluk etmesi mümkündür ve bu sonluluğu gerektirmez. *Baki selam...*

KELİME ANLAMI

21. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ **Yirmi birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى جَوَابِ اَسْئِلَةٍ فِي **Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ **Soruların cevabı hakkındadır** *(Neden sorular?)* عَنْ كَوْنِهِ تَعَالَى **Yüce Allah'ın olması** *(Ne?)* مُشَارًا اِلَيْهِ **Kendisine işaret edilmiş** *(Ne ile?)* بِالضَّمَائِرِ **Zamirlerle** وَعَنْ فَضْلِ الزُّهَّادِ **Ve zâhitlerin fazileti** وَعَنْ كَيْفِيَّةِ عِلْمِ الْحَقِّ بِذَاتِهِ **Ve Allah'ın kendi zatını bilmesinin keyfiyeti** جَلَّ سُلْطَانُهُ **Ki, onun saltanatı yüce** وَعَمَّ اِحْسَانُهُ **İhsanı umumidir.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامُهُ Ve selamı da عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ سَأَلْتُمْ Sormuşsunuz ki, اَنَّهُ اِذَا لَمْ تَكُنِ الْاَشْيَاءُ Varlıklar olmadığında *(Ne?)*

[10] Buharî, Rikak, 50, nr. 6541; Müslim, İman, 93, nr. 217; Ahmed bin Hanbel, el-Müsned, 1/321, nr. 2955; Ebu Avane, el-Müsned, nr. 248; el-Beyhakî, es-Sünenü'l-Kübra, 9/341; Tahavi, Şerhu Maani'l-Asar, 4/330; el-Bezzar, nr. 2120; Taberanî, el-Evsat, 1/293.

بَلْ بِمَاهِيَّةِ اَصْلِهَا اَشْيَاءَ بِمَاهِيَّتِهَا الظِّلِّيَّةِ Zilli mahiyetleriyle varlık Bilakis aslının mahiyetiyle (varlık olduklarında) يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ الْمُشَارُ اِلَيْهِ İşaret edilenin olması gerekir *(Ne ile?)* بِلَفْظِ هُوَ وَاَنْتَ وَاَنَا O, sen ve ben zamirleriyle *(Ne olması gerekir?)* هُوَ ذَاكَ الْاَصْلَ Bu asıl (olması gerekir) فَحِينَئِذٍ كَيْفَ يَصْدُقُ Bu durumda da nasıl doğru olur *(Ne?)* حَمْلُ بَعْضِ الصِّفَاتِ الْغَيْرِ الْمُلَائِمِ لِذَاكَ الْاَصْلِ Bu asla uygun olmayan bazı sıfatları nispet etmek *(Neye?)* عَلَى الضَّمَائِرِ Zamirlere *(Ne gibi uygun olmayan sıfatlar?)* كَقَوْلِنَا اَنَا آكِلٌ Ben yiyorum وَاَنَا نَائِمٌ Ben uyuyorum sözümüz gibi اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ وَلَكِنَّ ثُبُوتَهُ الظِّلِّيَّ Gölge وَاِنْ كَانَ Her ne kadar قَائِمًا بِاَصْلِهِ Aslı ile var olsa da Ancak onun gölgesel varlığı وَاِنْ كَانَ Her ne kadar فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْخَيَالِ His ve hayal mertebesinde ise de مُتَحَقِّقٌ دَائِمًا Daima mevcuttur وَاَحْكَامُهُ الظِّلِّيَّةُ Ve onun zılli hükümleri دَائِمَةٌ وَبَاقِيَةٌ Daimi ve kalıcıdır وَخُلِقْتُمْ لِلْاَبَدِ Ebediyet için yaratıldınız sözü شَاهِدٌ لِذٰلِكَ Buna şahittir وَحَمْلُ الصِّفَاتِ Sıfatların nispet edilmesi *(Neye?)* عَلَى تِلْكَ الضَّمَائِرِ Bu zamirlere اِنَّمَا هُوَ O sadece بِمُلَاحَظَةِ اعْتِبَارِ ظِلِّيَّتِهَا Gölge olması itibarının dikkate alınmasıyladır وَلِكُلِّ مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الْوُجُودِ Vücut mertebelerinin her birinin وَكُلُّمَا هُوَ مُتَلَاشٍ وَمُضْمَحِلٌّ فِي حُكْمٌ عَلَى حِدَةٍ Başlı başına hükmü vardır لَيْسَ بِاِلٰهٍ جَلَّ وَعَلَا İlahta yok olup giden her şey O ilah değildir O yüce ve uludur وَسَاَلْتُمْ اَيْضًا عَنْ مَعْنَى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ الْوَارِدِ Ve de sormuşsunuz *(Neden?)* Gelen hadis-i kutsinin manasından *(Ne hakkında gelen?)* فِي فَضَائِلِ الزُّهَّادِ الْكِرَامِ Kıymetli zâhitlerin faziletleri hakkında مَعَانِي اَلْفَاظِهِ ظَاهِرَةٌ Hadisinin lafızlarının manası açıktır وَلَيْسَ بِبَعِيدٍ عَنْ فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ تَعَالَى Ve Allah'ın fazlı kereminden uzak değildir *(Ne?)* اَنْ يُخَصِّصَ جَمَاعَةً Bir cemaati seçkin kılması *(Ne ile?)* بِفَضَائِلَ وَخَصَائِصَ Bazı fazilet ve özelliklerle وَاَنْ يُنْعِمَ عَلَيْهِمْ Ve onlara ihsan etmesi *(Ne?)* بِدَرَجَاتٍ وَمَرَاتِبَ Öyle derece ve mertebeler ki, يَغْبِطُهُمْ فِيهَا Onlara o derecelerde imreniyor *(Kim?)* غَيْرُهُمْ Diğerleri وَعَدَمُ حِسَابِ هٰؤُلَاءِ Ve bu kişilerin hesap görmemesi لَيْسَ بِمَحَلِّ تَرَدُّدٍ Şüphe edilecek bir yer değildir فَاِنَّ كَثِيرًا مِنْ اُمَّةِ خَيْرِ الْبَشَرِ Çünkü beşerin en

hayırlı ümmetinden birçoğu عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve diğerlerine اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selam olsun يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ بِغَيْرِ حِسَابٍ Cennete hesapsız gireceklerdir وَمِنْ جُمْلَةِ ذٰلِكَ Ve bu türdendir *(Ne?)* مَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ Sahih hadiste gelen şu söz يَدْخُلُ الْجَنَّةَ Cennete girer *(Kimden?)* مِنْ اُمَّتِي Ümmetimden *(Kim?)* سَبْعُونَ أَلْفًا Yetmiş bin kişi *(Nasıl?)* بِغَيْرِ حِسَابٍ Hesapsız فَقَالُوا Dediler ki: مَنْ هُمْ يَا رَسُولَ اللّٰهِ Onlar kimdir? Ya Resûlellah! قَالَ Dedi ki: اَلَّذِينَ O kimselerdir ki, لاَ يَكْتَوُونَ وَلاَ يَسْتَرْقُونَ Dağlama ve efsun yaptırmazlar وَعَلَى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُونَ Ve sadece Rablerine güvenirler وَفِي هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda سِرٌّ عَظِيمٌ Büyük bir sır vardır ki لاَ مَصْلَحَةَ فِي اِظْهَارِهِ Onu açıklamanın faydası yoktur *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ بَعِيدًا Uzak olduğu için *(Neden?)* فَإِنِ اتَّفَقَتِ الْمُلاَقَاةُ Buluşmak nasip olursa عَنْ اَفْهَامِ الاَكْثَرِينَ Çoklarının anlayışından فَنَذْكُرُ شَمَّةً مِنْهُ Biz de ondan bir kısmını zikrederiz *(Nasıl?)* مُشَافَهَةً Ağızdan ağza وَرَمْزٌ مِنْ هٰذَا السِّرِّ Bu sırrın bir rumuzu يُنْدَرِجُ Yer almaktadır *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِي İkinci cildin mektuplarından birinde لَعَلَّكُمْ تَجِدُونَهُ فَإِذَا وَجَدْتُمُوهُ O rumuzu bulduğunuzda اَنَّ عِلْمَ الْحَقِّ Sanırım o sırrı da bulursunuz وَسَأَلْتُمْ أَيْضًا Ve de sormuşsunuz ki, بِكُنْهِ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'nun ilmi هَلْ يَكُونُ مُحِيطًا Acaba kuşatıcı olur mu? *(Neyi?)* ذَاتِهِ يَلْزَمُ Zatının özünü اَوْ لاَ Yoksa olmaz mı? فَإِنْ كَانَ مُحِيطًا Eğer kuşatıcı olursa اِعْلَمْ تَنَاهِي الذَّاتِ Zatın bitimli olması gerekir اَنَّ الْعِلْمَ عَلَى قِسْمَيْنِ Bilesin ki, İlim iki kısımdır حُصُولِيٌّ وَحُضُورِيٌّ Husûli ve huzûri وَمُحَالٌ Ve imkansızdır *(Ne?)* اَنْ يَتَعَلَّقَ الْعِلْمُ الْحُصُولِيُّ Husûli ilmin ilişkin olması *(Neye?)* بِكُنْهِ ذَاتِ الْوَاجِبِ Vacip Teâlâ'nın zatının özüne جَلَّ سُلْطَانُهُ Onun saltanatı yücedir *(Niçin imkansızdır?)* لِكَوْنِهِ مُسْتَلْزِمًا Bu gerektirdiği için *(Neyi?)* وَاَمَّا الْعِلْمُ لِلاِحَاطَةِ وَالتَّنَاهِي Kuşatmayı ve bitimli olmayı الْحُضُورِيُّ Fakat huzûri ilim فَيَجُوزُ اَنْ يَتَعَلَّقَ Onun ilişkin olması mümkündür *(Neye ilişkin olması?)* بِكُنْهِ ذَاتِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın zatının özüne وَلاَ يَلْزَمُ مِنْهُ تَنَاهٍ اَصْلاً Ve bundan da asla bitimlilik gerekmez وَالسَّلاَمُ Selamlar...

22. MEKTUP

٢٢ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمُلاَّ مَقْصُودٍ عَلِيِّ التَّبْرِيزِيِّ فِي بَيَانِ اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ نَجَاسَةِ الْمُشْرِكِينَ خُبْثُهُمُ الْبَاطِنِيُّ وَاعْتِقَادُهُمُ السُّوءُ لاَ كَوْنُهُمْ نَجَسَ الْعَيْنِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى أَيُّهَا الْمَخْدُومُ الْمُشْفِقُ لَمْ يُعْلَمِ الْمَقْصُودُ مِنْ اِرْسَالِ التَّفْسِيرِ الْحُسَيْنِيِّ وَصَاحِبُ التَّفْسِيرِ بَيَّنَ مَعْنَى الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ مُوَافِقًا لِاَئِمَّةِ الْحَنَفِيَّةِ وَيُرِيدُ مِنَ النَّجَاسَةِ الشِّرْكَ وَخُبْثَ الْبَاطِنِ وَسُوءَ الْاعْتِقَادِ وَمَا قَالَهُ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْ اَنَّ هٰؤُلاَءِ لاَ يَجْتَنِبُونَ عَنِ النَّجَاسَاتِ فَهٰذَا الْمَعْنَى مَوْجُودٌ فِي اَكْثَرِ اَهْلِ الْاسْلاَمِ أَيْضًا فِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ وَالْفَرْقُ بَيْنَ عَوَامِّ اَهْلِ الْايمَانِ وَبَيْنَ الْكُفَّارِ مَفْقُودٌ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ فَلَوْ كَانَ عَدَمُ الْاجْتِنَابِ عَنِ النَّجَاسَةِ سَبَبًا لِنَجَاسَةِ الشَّخْصِ تَصِيرُ الْمُعَامَلَةُ ضَيِّقَةً وَلاَ حَرَجَ فِي الْاسْلاَمِ وَمَا نُقِلَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا مِنْ اَنَّ الْمُشْرِكِينَ نَجَسُ الْعَيْنِ مِثْلَ الْكِلاَبِ اَمْثَالُ هٰذَا النَّقْلِ الشَّاذِّ وَرَدَتْ كَثِيرًا مِنْ اَكَابِرِ الدِّينِ وَكُلُّهَا مَحْمُولَةٌ عَلَى التَّوْجِيهِ وَالتَّأْوِيلِ كَيْفَ يَكُونُ نَجَسَ الْعَيْنِ فَاِنَّ النَّبِيَّ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ قَدْ أَكَلَ الطَّعَامَ مِنْ بَيْتِ يَهُودِيٍّ وَتَوَضَّأَ مِنْ ظَرْفِ مُشْرِكٍ وَتَوَضَّأَ الْفَارُوقُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيْضًا مِنْ ظَرْفِ امْرَأَةٍ نَصْرَانِيَّةٍ. **فَاِنْ قِيلَ**: يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ﴾ مُتَأَخِّرًا وَنَاسِخًا لِلْمَذْكُورَاتِ. **اُجِيبُ**: اَنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ كَذٰلِكَ لاَ يَكْفِي فِي هٰذَا الْمَقَامِ بَلْ لاَ بُدَّ مِنْ اِثْبَاتِ التَّأَخُّرِ حَتَّى تَصِحَّ دَعْوَى النَّسْخِ فَاِنَّ الْخَصْمَ مِنْ وَرَاءِ الْمَنْعِ وَلَوْ سُلِّمَ اَنَّهُ مُتَأَخِّرٌ يَنْبَغِي اَنْ لاَ يَكُونَ مُثْبِتًا لِلْحُرْمَةِ وَيَكُونَ الْمُرَادُ مِنَ النَّجَاسَةِ خُبْثَ الْبَاطِنِ لِاَنَّهُ قَدْ نُقِلَ اَنَّهُ لَمْ يَرْتَكِبْ نَبِيٌّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ اَمْرًا يَكُونُ مَآلُهُ فِي شَرِيعَتِهِ اَوْ فِي شَرِيعَةِ غَيْرِهِ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ مُنْجَرًّا اِلَى الْحُرْمَةِ وَيَكُونُ مُحَرَّمًا فِي الْآخِرِ وَاِنْ كَانَ مُبَاحًا حِينَ الْارْتِكَابِ اَلاَ تَرَى اَنَّ الْخَمْرَ كَانَ مُبَاحًا اَوَّلاً ثُمَّ حُرِّمَ وَلَمْ يَشْرَبْهُ نَبِيٌّ قَطُّ فَلَوْ كَانَ مَآلُ اَمْرِ الْمُشْرِكِينَ اِلَى النَّجَاسَةِ الظَّاهِرَةِ وَكَانُوا مِثْلَ الْكِلاَبِ نَجَسَ الْعَيْنِ لَمَا كَانَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ الَّذِي هُوَ مَحْبُوبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ يَمَسُّ ظُرُوفَهُمْ فَضْلاً عَنْ اَكْلِ طَعَامِهِمْ وَأَيْضًا اَنَّ نَجَسَ الْعَيْنِ نَجَسُ عَيْنٍ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ لاَ مَجَالَ فِيهِ لِلْاِبَاحَةِ سَابِقَةً وَلاَحِقَةً فَلَوْ كَانَ

الْمُشْرِكُونَ نَجَسَ عَيْنٍ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونُوا كَذٰلِكَ فِي الْابْتِدَاءِ وَاَنْ يُعَامِلَ النَّبِيُّ ﷺ بِهِمْ بِمِقْيَاسِهِ وَمُقْتَضَاهُ فِي الْاَوَّلِ وَلَيْسَ فَلَيْسَ. وَأَيْضًا اِنَّ الْحَرَجَ مَدْفُوعٌ عَنِ الدِّينِ وَمَعْلُومٌ اَنَّ الْحُكْمَ بِنَجَاسَتِهِمْ وَاعْتِقَادَ اَنَّهُمْ نَجَسُ عَيْنٍ تَضْيِيقٌ عَلَى الْمُسْلِمِينَ جِدًّا وَالْقَاؤُهُمْ فِي الْحَرَجِ وَالْمَشَقَّةِ يَنْبَغِي اَنْ يَقْبَلَ الْمِنَّةَ مِنْ اَئِمَّةِ الْحَنَفِيَّةِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ حَيْثُ هَيَّئُوا مَخْلَصًا لِلْمُسْلِمِينَ وَاَخْرَجُوهُمْ مِنِ ارْتِكَابِ الْحَرَامِ دُونَ اَنْ يَطْعَنَ فِيهِمْ وَزَعْمِ حُسْنِهِمْ قُبْحًا وَعَيْبًا وَاَيْنَ مَجَالُ الْاعْتِرَاضِ عَلَى الْمُجْتَهِدِ فَاِنَّ لِخَطَائِهِ أَيْضًا دَرَجَةً مِنَ الثَّوَابِ وَتَقْلِيدُهُ وَاِنْ كَانَ مُخْطِأً مُوجِبٌ لِلنَّجَاةِ وَاجْتِنَابُ جَمَاعَةٍ يَقُولُونَ بِحُرْمَةِ اَطْعِمَةِ الْكُفَّارِ وَاَشْرِبَتِهِمْ عَنِ ارْتِكَابِ اَكْلِهَا وَشُرْبِهَا مُحَالُ عَادِيٌّ خُصُوصًا فِي بِلَادِ الْهِنْدِ فَاِنَّ هٰذَا الْابْتِلَاءَ اَكْثَرُ فِيهَا وَاِذَا كَانَ فِي مَسْئَلَةٍ دِينِيَّةٍ عُمُومُ الْبَلْوَى فَالْاَوْلَى اَنْ يُفْتِيَ بِاَسْهَلِ الْاُمُورِ وَاَيْسَرِهَا بِقَوْلِ اَيِّ مُجْتَهِدٍ كَانَ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ مُوَافِقًا لِمَذْهَبِهِ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿ يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ ﴾ وَقَالَ تَعَالَى ﴿يُرِيدُ اللهُ اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ ضَعِيفًا﴾ وَالتَّضْيِيقُ عَلَى خَلْقِ اللهِ وَاِيذَاؤُهُمْ حَرَامٌ وَمُنَافٍ لِرِضَا الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَالشَّافِعِيَّةُ يُفْتُونَ فِي بَعْضِ الْمَسَائِلِ الَّذِي ضَيَّقَ فِيهِ الْاِمَامُ الشَّافِعِيُّ بِمَذْهَبِ الْحَنَفِيَّةِ لِيَسْهَلَ لِلْخَلْقِ مَثَلاً فِي مَصَارِفِ الزَّكَاةِ يَنْبَغِي اَنْ تُصْرَفَ الزَّكَاةُ عِنْدَ الشَّافِعِيِّ عَلَى جَمِيعِ اَصْنَافِهَا وَوَاحِدٌ مِنْهَا الْمُؤَلَّفَةُ الْقُلُوبِ وَهُمْ مَفْقُودُونَ فِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ فَاَفْتَى عُلَمَاءُ الشَّافِعِيَّةِ بِمَذْهَبِ الْحَنَفِيَّةِ بِاَنَّهَا اِذَا اُدِّيَتْ عَلَى اَيِّ صِنْفٍ مِنْهَا يَكْفِي وَأَيْضًا اِذَا كَانَ الْمُشْرِكُونَ نَجَسَ الْعَيْنِ يَنْبَغِي اَنْ لَا يَطْهُرُوا بِالْاِيمَانِ أَيْضًا فَعُلِمَ اَنَّ كَوْنَهُمْ نَجَسًا اِنَّمَا هُوَ بِوَاسِطَةِ خُبْثِ اعْتِقَادِهِمُ الْقَابِلِ لِلزَّوَالِ وَمَقْصُورٌ عَلَى الْبَاطِنِ الَّذِي هُوَ مَحَلُّ الْاعْتِقَادِ وَنَجَاسَةُ الْبَاطِنِ لَا تُنَافِي طَهَارَةَ الظَّاهِرِ كَمَا هُوَ مَعْلُومٌ لِلْوَضِيعِ وَالشَّرِيفِ وَأَيْضًا اِنَّ قَوْلَهُ تَعَالَى ﴿يُرِيدُ اللهُ بِكُمُ الْيُسْرَ وَلَا يُرِيدُ بِكُمُ الْعُسْرَ﴾ اِخْبَارٌ عَنْ حَالِ الْمُشْرِكِينَ وَالْاَخْبَارُ لَا يَكُونُ نَاسِخًا وَلَا مَنْسُوخًا فَاِنَّ النَّسْخَ فِي اِنْشَاءِ حُكْمٍ شَرْعِيٍّ لَا فِي الْاِخْبَارِ عَنْ شَيْءٍ فَيَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ الْمُشْرِكُونَ نَجَسًا فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ وَيَكُونَ الْمُرَادُ مِنَ النَّجَسِ خُبْثَ الْاعْتِقَادِ حَتَّى لَا تَتَعَارَضَ الْاَدِلَّةُ وَلَا يَكُونَ مَسَاسُهُمْ مَحْظُورًا فِي وَقْتٍ مِنَ

الْاَوْقَاتِ وَيَوْمَ قَرَأْتُ قَوْلَهُ تَعَالَى ﴿وَطَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حِلٌّ لَكُمْ﴾ الْآيَةَ قُلْتُمْ فِي مُقَابَلَتِهِ اَنَّ الْمُرَادَ مِنَ الطَّعَامِ هُنَا الْبُرُّ وَالْحِمِّصُ وَالْعَدَسُ فَلَوْ قِيلَ هٰذَا التَّوْجِيهَ اَهْلُ الْعُرْفِ فَمَا الْمُضَايَقَةُ وَلٰكِنْ لاَ بُدَّ مِنَ الْانْصَافِ وَالْمَقْصُودُ الْاَصْلِيُّ مِنْ هٰذَا التَّصْدِيعِ وَاِطَالَةِ الْكَلَامِ هُوَ اَنَّهُ يَنْبَغِي اَنْ يَرْحَمَ الْخَلْقَ وَاَنْ لاَ يَحْكُمَ بِعُمُومِ نَجَاسَتِهِمْ وَاَنْ لاَ يَعْتَقِدَ نَجَاسَةَ اَهْلِ الْاِسْلاَمِ أَيْضًا بِوَاسِطَةِ اخْتِلاَطِهِمْ بِالْكُفَّارِ الَّذِي لاَ بُدَّ مِنْهُ وَلاَ مَهْرَبَ عَنْهُ وَاَنْ لاَ يَجْتَنِبَ عَنْ اَطْعِمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَاَشْرِبَتِهِمْ بِعِلَّةِ النَّجَاسَةِ الْمُتَوَهَّمَةِ فَيَحْصُلَ التَّبَرِّي مِنَ الْكُلِّ مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ وَيَظُنَّ ذٰلِكَ احْتِيَاطًا وَالْحَالُ اَنَّ الْاحْتِيَاطَ فِي تَرْكِ هٰذَا الْاحْتِيَاطِ وَمَاذَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ ﴿شِعْرٌ﴾

بَشَتْ لَدَيْكُمْ مِنْ هُمُومِي وَخِفْتُ ۞ اَنْ تَمَلُّوا وَالاَّ فَالْكَلاَمُ كَثِيرُ

وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Maksut Ali et-Tebrizî'ye gönderilmiştir.**
- **Müşriklerin necaset oluşlarının anlamı.**

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Ey müşfik dost! *Tefsir-i Hüseynî*'yi niye gönderdiğinizi anlayamadım. Bu tefsirin sahibi de *"Müşrikler ancak necestir"* ayetini Hanefi imamlarına uygun surette tefsir etmiş ve burada necaset kelimesinin; şirk, batıni pislik ve kötü inanç anlamına geldiğini ifade etmiştir.

Müellifin daha sonra, müşriklerin necasetten sakınmadığını söylemesi bu kanaati değiştirmez. Zira necasetlerden sakınmama hali bugün bir çok Müslüman için de söz konusudur. Sizin dediğiniz gibi olsaydı, sıradan Müslümanlarla müşrikler arasında bir fark kalmaması gerekirdi. Necasetten sakınmamak bir kimsenin necis olmasını gerektirseydi, dini yaşamak çok güç bir duruma gelirdi ki İslam'da güçlük yoktur.

İbn-i Abbas'tan(r.anhümâ) nakledilen "**Müşrikler tıpkı köpekler gibi maddi anlamda necistir**" sözü şazdır. Bu gibi tek tük şaz görüşler bir çok din büyüğünden sadır olmuştur. Bu sözleri tevil edip doğ-

ru anlamlara çekmek gerekir. Bir kimse sırf müşrik olduğu için nasıl necis olabilir? Peygamber Efendimiz bir Yahudi'nin evinde yemek yemiş, bir müşrikin kabından abdest almıştır. Hz. Ömer de bir Hıristiyan'ın kabından abdest almıştır.

Soru: *"Müşrikler ancak necestir"* ayeti bu hadiselerden sonra nazil olmuş ve bunları nesh etmiş olamaz mı?

Cevap: Böyle ihtimalli ifadelerle nesh iddiasında bulunmak doğru değildir. Nesh iddiasında bulunmak için bu ayetin söz konusu hadiselerden sonra nazil olduğunu kesin olarak bilmemiz gerekir. Aksi takdirse muhatabımız böyle bir iddiayı reddedecektir.

Ayrıca bu ayetin sonra nazil olduğunu kabul etsek bile bu müşriklerin kaplarını kullanmanın haram olduğunu göstermez ve yine ayette geçen necasetten maksadın batını pislik olduğu hususunu değiştirmez. Çünkü nakledildiğine göre hiçbir peygamber, o gün için mubah olsa bile daha sonra haram olacak bir iş yapmamıştır. Mesela içki ilk zamanlar mubah olduğu halde hiçbir peygamber içki içmemiştir. Bunun gibi müşrikler köpekler gibi maddi anlamda pislik olsalardı, Allah'ın habibi Peygamberimiz yemeklerini yemek şöyle dursun onların kaplarına dahi elini sürmezdi.

Sonra maddesi itibarıyla necis olan bir şey her zaman necistir. Böyle bir şeyin önce temiz daha sonra necis olması mümkün değildir. Dolayısıyla müşrikler maddi anlamda necis olsalardı daha baştan itibaren necis olduklarına hükmedilir, Peygamberimiz onlarla buna göre ilişki kurardı. Durum böyle olmadığına göre müşriklerin maddi anlamda necis olduğuna hükmedemeyiz.

Ayrıca dinde güçlük yoktur. Müşriklerin maddi anlamda necis olması Müslümanlar için büyük güçlükler doğururdu. Bu konuda Hanefileri tenkit etmek bir yana ümmetin üstünden böyle bir yükü kaldırdıkları için onlara teşekkür edilmesi gerekir. Bir müçtehide nasıl itiraz edilebilir? Müçtehit içtihadında hata etmiş olsa bile bir sevap kazanmıştır. Müçtehit hata etmiş olsa bile onu taklit etmek kurtuluş vesilesidir.

Kafirlerin yiyeceklerini yemenin haram olduğunu ileri süren bu cemaatin, Hindistan'ın sosyal şartları açısından kafirlerin yiyeceklerinden uzak durması mümkün değildir. Çünkü Hindistan'da Müslümanlar bu durumla çok sık karşılaşmaktadır. Dini bir konuda umum

belva söz konusu olduğu zaman, hangi müçtehit savunursa savunsun en kolay hükümle fetva vermek daha evladır.

Söz konusu hükmün başka mezhep tarafından benimsenmiş olması bir şey değiştirmez. Nitekim ayet-i kerimede *"Allah sizin kolaylığınızı ister, sizin zorlanmanızı istemez"*[11] buyurulmuştur. Bir başka ayet-i kerimede de *"**Allah size (yükünüzü) hafifletmek ister; çünkü insan zayıf yaratılmıştır.**"*[12] buyurulmuştur.

Allah'ın kullarını zora koşmak haramdır ve Allah'ın rızasına aykırıdır. Şafii mezhebi alimleri Şafii mezhebinin görüşünün katı olduğu konularda Hanefi mezhebinin görüşüyle fetva verir. Mesela zekatın verileceği yerler konusu böyledir. Şafiilere göre ayette zekat alabileceği bildirilen sekiz sınıf insanın her birine zekatı pay etmek gerekir. Bu sınıflardan biri de kalpleri İslam'a ısındırılmak istenen gayr-i müslimlerdir (müellefe-i kulup). Bu insanlar bugün bulunmamaktadır. Bu sebeple Şafii alimleri Hanefi mezhebinin görüşüyle fetva vermiş ve bu sekiz sınıftan sadece birine zekatın hepsinin verilebileceğini söylemişlerdir.

Diğer taraftan, müşrikler maddi anlamda necis olmuş olsalardı, daha sonra iman etseler bile temiz olmamaları gerekirdi. Şu halde müşriklerin necis oluşu inançlarının pis oluşundan kaynaklanmaktadır ve onların iç dünyalarıyla alakalı bir hususdur. Müslüman olup inançlarını arındırdıkları zaman bu pislik ortadan kalkar. Bir insanın içinin pis olması onun dışının da pis olmasını gerektirmez.

Ayrıca söz konusu ayette Allah müşriklerin necaset olduğunu haber vermektedir. Haber ifade eden ayetler ne bir hükmü nesh edebilir, ne de bir hüküm tarafından nesh edilebilir. Zira nesih kuralı sadece şeri hükümlerde caridir, haberlerde cari değildir. Bu durumda müşriklerin her zaman necaset olması gerekir. Şu halde delillerin birbiriyle çatışmaması ve onlara dokunmanın hiçbir zaman sakıncalı olmaması için müşriklerin inançları itibarıyla; yani içleri itibarıyla necaset olduğuna hükmetmek gerekir. Size *"**Ehl-i kitabın yemeği size helal kılınmıştır**"*[13] ayetini okuduğum zaman; burada buğday, nohut ve mercimek gibi tahılların kastedildiğini söylemiştiniz. Arap örfü

[11] Bakara, 185.

[12] Nisâ, 28.

[13] Maide, 5.

böyle bir yorumu kabul ederse bunda şaşılacak ne var? Fakat insaflı olmak gerekir. Sözü bu kadar uzatıp başınızı ağrıtmam, halka karşı biraz daha merhametli olup kafirlerle zorunlu ilişkileri sebebiyle Müslümanların da necis olduklarına hükmetmemeniz ve böylece onların da yemeklerini necis görmemeniz içindir. Belki konuya böyle bakmanın ihtiyat olduğunu düşünebilirsiniz; fakat asıl ihtiyat bu ihtiyatı terk etmektedir. Yazacak daha fazla bir şey bulamıyorum.

Size ne kadar derdim varsa açtım; fakat korktum
Usanırsınız diye, yoksa anlatılacak çok şey vardı.

Baki selam...

KELİME ANLAMI

22. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ **Yirmi ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمُلاَّ **Tebrizli Molla Maksud Ali'ye** مَقْصُودِ عَلِيِ التَّبْرِيزِيِّ *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ نَجَاسَةِ الْمُشْرِكِينَ **Müşriklerin pis olmasından kastedilen** خُبْثُهُمُ الْبَاطِنِيُّ **İçlerinin pisliği** وَاعْتِقَادُهُمُ السُّوءُ **Ve bozuk inançlarıdır** لاَ كَوْنُهُمْ نَجَسَ الْعَيْنِ **Yoksa bedenen pis olmaları değildir** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun أَيُّهَا الْمَخْدُومُ الْمُشْفِقُ Ey şefkatli mahdum! لَمْ يُعْلَمِ الْمَقْصُودُ Maskat anlaşılmadı *(Neden?)* مِنْ اِرْسَالِ التَّفْسِيرِ الْحُسَيْنِيِّ Tefsir-i Hüseyni'nin gönderilmesin-den وَصَاحِبُ التَّفْسِيرِ Halbuki tefsirin sahibi بَيَّنَ مَعْنَى الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ Ayet-i kerimenin manasını açıklamıştır *(Nasıl?)* مُوَافِقًا Uygun olarak *(Neye?)* لِاَئِمَّةِ الْحَنَفِيَّةِ Hanefi imamlarının görüşlerine وَيُرِيدُ Ve kast etmektedir *(Neden?)* مِنَ النَّجَاسَةِ Necasetten *(Neyi?)* اَلشِّرْكَ Şirki وَخُبْثَ الْبَاطِنِ Bâtıni pisliğini وَسُوءَ الْاِعْتِقَادِ Ve bozuk inancı وَمَا قَالَهُ بَعْدَ ذٰلِكَ Ve bundan sonra söylediği مِنْ اَنَّ هٰؤُلاَءِ Bunlar لاَ يَجْتَنِبُونَ Kaçınmazlar da *(Neden?)* عَنِ النَّجَاسَاتِ Pisliklerden فَهٰذَا الْمَعْنَى مَوْجُودٌ İşte bu mana mevcuttur *(Kimde?)* فِي اَكْثَرِ اَهْلِ الْاِسْلاَمِ اَيْضًا Ehl-i İslam'ın da çoğunda *(Ne zaman?)* فِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ Bu günlerde

وَالْفَرْقُ Fark *(Neredeki?)* بَيْنَ عَوَامِّ اَهْلِ الْايمَانِ Sıradan iman ehliyle وَبَيْنَ الْكُفَّارِ Kafirler arasındaki (fark) *(Nedir?)* مَفْقُودٌ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ Bu yönden yoktur فَلَوْ كَانَ Şayet olsaydı *(Ne?)* عَدَمُ الْاجْتِنَابِ Kaçınmamak *(Neden?)* عَنِ النَّجَاسَةِ Pislikten *(Ne olsaydı?)* سَبَبًا لِنَجَاسَةِ الشَّخْصِ Kişinin pis olmasına sebep ضَيِّقَةً تَصِيرُ الْمُعَامَلَةُ İş zora girerdi وَمَا نُقِلَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ Oysaki İslam'da zorluk yoktur وَلَا حَرَجَ فِى الْاسْلَامِ İbni Abbas'tan nakledilen رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا Allah ondan ve babasından razı olsun *(Ne nakledilmiştir?)* مِنْ اَنَّ الْمُشْرِكِينَ نَجَسُ الْعَيْنِ Müşriklerin Zatının pis olduğu *(Ne gibi?)* مِثْلَ الْكِلَابِ Köpekler gibi اَمْثَالُ هٰذَا النَّقْلِ الشَّاذِّ Bu gibi şaz/farklı nakiller وَرَدَتْ كَثِيرًا Çokça gelmiştir *(Kimden?)* مِنْ اَكَابِرِ الدِّينِ Din büyüklerinden وَكُلُّهَا مَحْمُولَةٌ Ve bunların hepsi yorulmuştur *(Neye?)* عَلَى التَّوْجِيهِ وَالتَّاْوِيلِ İzah ve tevillere كَيْفَ يَكُونُ نَجَسَ الْعَيْنِ Nasıl zatı pis olabilir ki? فَاِنَّ النَّبِيَّ Zira peygamber عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun قَدْ أَكَلَ الطَّعَامَ Yemek yedi *(Nereden?)* مِنْ بَيْتِ يَهُودِيٍّ Bir Yahudi'nin evinden وَتَوَضَّأَ Ve abdest aldı *(Neden?)* مِنْ ظَرْفِ مُشْرِكٍ Bir müşrikin kabından وَتَوَضَّأَ الْفَارُوقُ Hz. Ömer de abdest aldı رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ أَيْضًا Allah ondan razı olsun *(Neden?)* مِنْ ظَرْفِ امْرَأَةٍ نَصْرَانِيَّةٍ Hıristiyan bir kadının kabından (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ Olması mümkündür *(Neyin?)* قَوْلُهُ تَعَالَى Yüce Allah'ın şu ayetinin اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ Muhakkak ki müşrikler pistir *(Bu ayetin ne olması mümkündür?)* مُتَاَخِّرًا وَنَاسِخًا Sonra gelip nesh edici olması *(Neyi?)* لِلْمَذْكُورَاتِ Zikredilenleri (اُجِيبُ) Cevap olarak derim ki: اَنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ كَذٰلِكَ Böyle olması mümkündür (sözü) لَا يَكْفِى فِى هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda yeterli olmaz بَلْ لَا بُدَّ Bilakis lazımdır *(Ne?)* مِنْ اِثْبَاتِ التَّاَخُّرِ Sonra geldiğini ispat etmek حَتَّى تَصِحَّ Ta ki sahih olsun *(Ne?)* دَعْوَى النَّسْخِ İptal ettiği davası فَاِنَّ الْخَصْمَ Zira hasım مِنْ وَرَاءِ الْمَنْعِ Men'in

arkasında durur (bunu kabul etmez) وَلَوْ سُلِّمَ اَنَّهُ مُتَأَخِّرٌ Sonra geldiği kabul edilse bile يَنْبَغِي اَنْ لاَ يَكُونَ Olmaması gerekir *(Ne olmaması?)* مُثْبِتًا لِلْحُرْمَةِ Hürmeti ispat edici وَيَكُونَ الْمُرَادُ Ve kast edilenin olması gerekir *(Neden?)* مِنَ النَّجَاسَةِ Necasetten *(Ne olması gerekir?)* اَنَّهُ لَمْ يَرْتَكِبْ لِاَنَّهُ قَدْ نُقِلَ خُبْثَ الْبَاطِنِ İç pisliği Zira nakledildi ki, İşlememiştir *(Kim?)* نَبِيٌّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Hiçbir peygamber *(Ne işlememiştir?)* اَمْرًا يَكُونُ مَآلُهُ Sonu olacak bir iş *(Nerede?)* فِي شَرِيعَتِهِ Kendi şeraitinde اَوْ فِي شَرِيعَةِ غَيْرِهِ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Veya başka bir peygamberin şeriatında *(Ne olacak olan?)* مُنْجَرًّا اِلَى الْحُرْمَةِ Harama sürükleyici وَيَكُونُ مُحَرَّمًا فِي الْآخِرِ Ve sonunda haram olacak olan (bir şeyi hiçbir peygamber yapmamıştır) وَاِنْ كَانَ مُبَاحًا Her ne kadar mubah olsa dahi *(Ne zaman?)* اَنَّ الْخَمْرَ كَانَ مُبَاحًا اَوَّلاً İşlediği zaman اَلَا تَرَى Görmez misin ki? حِينَ الْارْتِكَابِ Şarap önceleri mubahtı ثُمَّ حُرِّمَ Sonra haram kılındı وَلَمْ يَشْرَبْهُ Ama onu içmemiştir *(Kim?)* نَبِيٌّ Hiçbir peygamber قَطُّ Asla فَلَوْ كَانَ Şayet olsaydı *(Ne?)* مَآلُ اَمْرِ الْمُشْرِكِينَ Müşriklerin halinin varışı *(Neye olsaydı?)* اِلَى النَّجَاسَةِ الظَّاهِرَةِ Bedenen pis olmaya لَمَا كَانَ النَّبِيُّ Zatları pis olsaydı نَجَسَ الْعَيْنِ وَكَانُوا مِثْلَ الْكِلَابِ Ve köpekler gibi Peygamber asla olmazdı ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin الَّذِي هُوَ مَحْبُوبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ Ki, o alemlerin rabbinin sevgilisidir *(Ne olmazdı?)* يَمَسُّ Dokunur (olmazdı) *(Neye?)* ظُرُوفَهُمْ Onların kaplarına فَضْلاً عَنْ اَكْلِ طَعَامِهِمْ Yemeklerini yemek şöyle dursun وَاَيْضًا اَنَّ نَجَسَ الْعَيْنِ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ Ve de zatı pis olanın نَجَسَ عَيْنٍ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ Zatı her zaman pistir لَا مَجَالَ فِيهِ Onda imkan yoktur *(Neye?)* لِلْاِبَاحَةِ Mubah olmaya *(Nasıl?)* سَابِقَةً وَلَاحِقَةً Ne önceden ne de sonradan فَلَوْ كَانَ الْمُشْرِكُونَ Şayet müşrikler olsaydı *(Ne?)* نَجَسَ عَيْنٍ Zatı pis يَنْبَغِي اَنْ يَكُونُوا كَذٰلِكَ Böyle olmaları gerekirdi *(Nerede?)* فِي الْاِبْتِدَاءِ Başlangıçta وَاَنْ يُعَامِلَ النَّبِيُّ Ve peygamberin davranması

(gerekirdi) ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Kime?)* بِهِمْ Onlara *(Nasıl?)* بِمِقْيَاسِهِ وَمُقْتَضَاهُ Bu ölçüye ve gereğine göre *(Nerede böyle davranılması gerekirdi?)* فِي الْاَوَّلِ Ta işin başında وَلَيْسَ Oysaki böyle davranmamıştır فَلَيْسَ Öyleyse onlar da (zatı pis) değillerdir وَاَيْضًا اِنَّ الْحَرَجَ مَدْفُوعٌ عَنِ الدِّيْنِ Zaten zorluk da dinden çıkarılmıştır وَمَعْلُومٌ Ve malumdur ki, اَنَّ الْحُكْمَ بِنَجَاسَتِهِمْ Onların pis olduğuna hükmetmek تَضْيِيقٌ عَلَى الْمُسْلِمِيْنَ وَاعْتِقَادَ اَنَّهُمْ نَجِسُ عَيْنٍ Ve onların zatının pis olduğuna inanmak Müslümanlara gerçekten sıkıştırmadır وَاِلْقَاؤُهُمْ Ve onları atmaktır *(Nereye?)* فِي الْحَرَجِ وَالْمَشَقَّةِ Zorluk ve meşakkate يَنْبَغِي اَنْ يَقْبَلَ الْمِنَّةَ İyiliği kabul etmek lazımdır *(Kimden?)* مِنْ اَئِمَّةِ الْحَنَفِيَّةِ Hanefi imamlarından رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun حَيْثُ هَيَّئُوا Zira hazırladılar *(Ne?)* مَخْلَصًا لِلْمُسْلِمِيْنَ Müslümanlara bir kurtuluş yolu وَاَخْرَجُوهُمْ Ve onları çıkardılar *(Neden?)* مِنِ ارْتِكَابِ الْحَرَامِ Haram işlemekten *(Nasıl kabul etmelidir?)* دُوْنَ اَنْ يَطْعَنَ فِيهِمْ Onları karalamadan وَزَعْمِ حُسْنِهِمْ Ve onların güzelliklerini sanmadan *(Ne?)* قُبْحًا وَعَيْبًا Çirkinlik ve ayıp وَاَيْنَ مَجَالُ الْاعْتِرَاضِ İtiraz etme imkanı neredendir? *(Kime?)* عَلَى الْمُجْتَهِدِ Müçtehide فَاِنَّ لِخَطَائِهِ اَيْضًا Zira onun hatasının dahi دَرَجَةً مِنَ الثَّوَابِ Bir derece sevabı vardır وَتَقْلِيدُهُ Ve onu taklit etmek وَاِنْ كَانَ مُخْطِئًا Hatalı dahi olsa مُوجِبٌ لِلنَّجَاةِ Kurtuluş sebebidir وَاجْتِنَابُ جَمَاعَةٍ Bir grup insanın kaçınması ki, يَقُولُونَ Hükmediyorlar *(Neye?)* بِحُرْمَةِ اَطْعِمَةِ الْكُفَّارِ وَاَشْرِبَتِهِمْ Kafirlerin yiyecek ve içeceklerinin haram olduğuna *(Neden kaçınmaları?)* عَنِ ارْتِكَابِ اَكْلِهَا وَشُرْبِهَا Onları yiyip içmekten (kaçınmaları) مُحَالٌ عَادِيٌّ Adeta imkansızdır خُصُوصًا فِي بِلَادِ الْهِنْدِ Özellikle de Hindistan beldelerinde فَاِنَّ هٰذَا الْابْتِلَاءَ Zira bu bela اَكْثَرُ فِيهَا Oralarda çok fazladır وَاِذَا كَانَ فِي مَسْئَلَةٍ دِينِيَّةٍ Ve de dini bir meselede olduğunda *(Ne?)* عُمُومُ الْبَلْوَى Herkesi ilgilendiren bir durum فَالْاَوْلَى En uygunu

اَنْ يُفْتِيَ Fetva vermektir *(Ne ile?)* بِاَسْهَلِ الْاُمُوْرِ وَاَيْسَرِهَا İşlerin en kolayı ve basitiyle وَاِنْ لَمْ يَكُنْ مُوَافِقًا لِمَذْهَبِهِ Hangi müçtehidin sözüyle olursa olsun بِقَوْلِ اَيِّ مُجْتَهِدٍ كَانَ Kendi mezhebine uygun olmasa dahi قَالَ اللهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki: يُرِيْدُ اللهُ Allah size kolaylık murad ediyor بِكُمُ الْيُسْرَ وَلاَ يُرِيْدُ بِكُمُ الْعُسْرَ Ve size zorluk murad etmiyor وَقَالَ تَعَالَى Ve yüce Allah buyurdu: يُرِيْدُ اللهُ Allah murad ediyor *(Ne?)* اَنْ يُخَفِّفَ عَنْكُمْ Sizden (yükünüzü) hafifletmeyi وَخُلِقَ الْاِنْسَانُ Ve insan yaratılmıştır *(Nasıl?)* ضَعِيْفًا Zayıf olarak وَالتَّضْيِيْقُ Sıkıştırmada bulunmak *(Kime?)* عَلَى خَلْقِ اللهِ Allah'ın yarattıklarına وَاِيذَاؤُهُمْ Ve onlara eziyet etmek حَرَامٌ Haramdır وَمُنَافٍ لِرِضَا الْحَقِّ Ve Hak Subhânehu'nun rızasına terstir وَالشَّافِعِيَّةُ يُفْتُوْنَ Şafiîler fetva veriyorlar *(Nerede?)* فِي بَعْضِ الْمَسَائِلِ Bazı meselelerde الَّذِي ضَيَّقَ فِيْهِ Ki, orada sıkı davranmış *(Kim?)* اَلْاِمَامُ الشَّافِعِيُّ İmam-ı Şafiî *(Ne ile fetva veriyorlar?)* بِمَذْهَبِ الْحَنَفِيَّةِ Hanefi mezhebiyle *(Niye?)* لِيَسْهُلَ لِلْخَلْقِ Halka kolaylık olsun diye مَثَلاً فِي مَصَارِفِ الزَّكَاةِ Örneğin, zekatın verileceği yerler konusunda يَنْبَغِي اَنْ تُصْرَفَ الزَّكَاةُ Zekatın verilmesi gerekir *(Kime göre?)* عِنْدَ الشَّافِعِيِّ İmam-ı Şafiî'ye göre *(Kime verilmesi gerekir?)* اَلْمُؤَلَّفَةُ الْقُلُوْبِ عَلَى جَمِيْعِ اَصْنَافِهَا Bütün zekat sınıflarına وَوَاحِدٌ مِنْهَا Onlardan biri de Kalpleri (İslam'a) ısındırılan kimselerdir وَهُمْ مَفْقُوْدُوْنَ فِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ Ve onlar şu günlerde yoktur فَاَفْتَى Bu sebeple fetva vermiştir *(Kim?)* عُلَمَاءُ الشَّافِعِيَّةِ Şafiî alimler *(Ne ile?)* بِمَذْهَبِ الْحَنَفِيَّةِ Hanefi mezhebiyle *(Nasıl?)* بِاَنَّهَا O zekat اِذَا اُدِّيَتْ Verildiğinde *(Kime?)* عَلَى اَيِّ صِنْفٍ مِنْهَا Onlardan her hangi bir sınıfa يَكْفِي Yeterli olur وَاَيْضًا اِذَا كَانَ الْمُشْرِكُوْنَ Ve de müşrikler olduğunda *(Ne?)* نَجَسُ الْعَيْنِ Zatı pis يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اَنْ لاَ يَطْهُرُوْا Temizlenmemeleri *(Ne ile?)* بِالْاِيْمَانِ اَيْضًا İmanla bile فَعُلِمَ Böylece anlaşıldı ki, اَنَّ كَوْنَهُمْ نَجَسًا Onların pis olmaları اِنَّمَا هُوَ O sadece

بِوَاسِطَةِ خُبْثِ اعْتِقَادِهِمْ İnançlarının pis olmasındandır اَلْقَابِلِ لِلزَّوَالِ Ki, giderilmesi mümkündür وَمَقْصُورٌ عَلَى الْبَاطِنِ Ve içle sınırlıdır اَلَّذِي هُوَ مَحَلُّ الاعْتِقَادِ Ki, o inanç sahasıdır وَنَجَاسَةُ الْبَاطِنِ Ve için pis olması لاَ تُنَافِي Zıt değildir *(Neye?)* طَهَارَةَ الظَّاهِرِ Dışın temiz olmasına كَمَا هُوَ مَعْلُومٌ Nitekim bu malumdur *(Kime?)* لِلْوَضِيعِ وَالشَّرِيفِ Büyük küçük herkese وَأَيْضًا اِنَّ قَوْلَهُ تَعَالَى Ve de yüce Allah'ın şu ayeti: اِنَّمَا الْمُشْرِكُونَ نَجَسٌ Muhakkak ki müşrikler pistir *(Bu ayet nedir?)* اِخْبَارٌ عَنْ حَالِ الْمُشْرِكِينَ Müşriklerin halinden haberdir وَالاَخْبَارُ Haber vermek ise لاَ يَكُونُ نَاسِخًا Ne nesh edici olur وَلاَ مَنْسُوخًا Ne de nesh edilmiş فَاِنَّ النَّسْخَ Zira nesh فِي اِنْشَاءِ حُكْمٍ شَرْعِيٍّ Şer-i bir hükmün inşasında olur لاَ فِي الاِخْبَارِ عَنْ شَيْءٍ Bir şeyden haber vermekte olmaz فَيَنْبَغِي Öyleyse gerekir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ الْمُشْرِكُونَ Müşriklerin olması *(Ne olması?)* نَجَسًا فِي جَمِيعِ الاَوْقَاتِ Tüm zamanlarda pis وَيَكُونَ الْمُرَادُ Ve kast edilenin olması gerekir *(Neden?)* مِنَ النَّجَسِ Pislikten *(Ne olması gerekir?)* خُبْثَ الاعْتِقَادِ İnanç pisliği حَتَّى لاَ تَتَعَارَضَ الاَدِلَّةُ Ta ki deliller birbiriyle çelişmesin وَلاَ يَكُونَ مِسَاسُهُمْ مَحْظُورًا Ve onlara dokunmak yasak olmasın *(Ne zaman?)* فِي وَقْتٍ مِنَ الاَوْقَاتِ Hiçbir vakit وَيَوْمَ قَرَأْتُ Ve okuduğum gün *(Neyi?)* قَوْلَهُ تَعَالَى Yüce Allah'ı şu ayetini وَطَعَامُ الَّذِينَ O kimselerin yemeği ki, اُوتُوا الْكِتَابَ Onlara kitap verilmiştir اَلآيَةَ ...حِلٌّ لَكُمْ Size helaldir... ayet قُلْتُمْ فِي مُقَابَلَتِهِ Buna karşılık demiştiniz ki: اَنَّ الْمُرَادَ مِنَ الطَّعَامِ هُنَا Burada yemekten kastedilen اَلْبُرُّ وَالْحِمِّصُ وَالْعَدَسُ Buğday, nohut ve mercimektir فَلَوْ قَبِلَ هٰذَا التَّوْجِيهَ Şayet bu yorumu kabul ettiyse *(Kim?)* اَهْلُ الْعُرْفِ Örf ehli فَمَا الْمُضَايَقَةُ Sorun nedir? وَالْمَقْصُودُ الاَصْلِيُّ Ve asıl maksat *(Ne?)* مِنَ الاِنْصَافِ İnsaflı olmak وَلٰكِنْ لاَ بُدَّ Fakat lazımdır *(Neden?)* مِنْ هٰذَا التَّصْدِيعِ Bu baş ağrıtmaktan وَاِطَالَةِ الْكَلاَمِ Ve sözü uzatmaktan هُوَ اَنَّهُ O şudur ki, يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَرْحَمَ الْخَلْقَ Halka merhamet

etmek وَاَنْ لاَ يَحْكُمَ Ve hüküm vermemek *(Neye?)* بِعُمُومِ نَجَاسَتِهِمْ Müşriklerin pisliklerinin (içlerini ve dışlarını kaplayacak şekilde) umumi olduğuna وَاَنْ لاَ يَعْتَقِدَ Ve inanmamak gerekir *(Neye?)* نَجَاسَةَ اَهْلِ الاِسْلاَمِ اَيْضًا Ehl-i İslam'ın da pis olduğuna *(Ne sebebiyle?)* الَّذِى لاَ بُدَّ مِنْهُ بِوَاسِطَةِ اخْتِلاَطِهِمْ بِالْكُفَّارِ Kafirlere karışmaları sebebiyle Ki, bundan kurtuluş yoktur وَلاَ مَهْرَبَ عَنْهُ Ve bundan kaçış da yoktur وَاَنْ لاَ يَجْتَنِبَ Ve de kaçınmamak gerekir *(Neden?)* عَنْ اَطْعِمَةِ الْمُسْلِمِينَ وَاَشْرِبَتِهِمْ Müslümanların yiyecek ve içeceklerinden *(Ne sebebiyle?)* بِعِلَّةِ النَّجَاسَةِ الْمُتَوَهَّمَةِ (Kafirlere karışmalarından dolayı) var olduğu zannedilen pislik sebebiyle فَيَحْصُلَ التَّبَرِّى مِنَ الْكُلِّ Ve bu sebeple hepsinden sakınmak hasıl olsun diye *(Ne yönden?)* مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ Bu yönden (her ikisinin de pis olması yönünden) وَيَظُنَّ ذٰلِكَ احْتِيَاطًا Ve bunu ihtiyat zannederek (böyle yapmamalıdır) وَالْحَالُ اَنَّ الاِحْتِيَاطَ Halbuki ihtiyat فِى تَرْكِ هٰذَا الْاِحْتِيَاطِ Bu ihtiyatı terk etmektedir وَمَاذَا اَكْتُبُ Daha ne yazayım? زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ Bundan fazla olarak ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

بَثَثْتُ لَدَيْكُمْ Yanınızda açtım *(Neden?)* مِنْ هُمُومِى Endişelerimden وَخِفْتُ اَنْ تَمَلُّوا Ve bıkmanızdan korktum كَثِيرٌ وَاِلاَّ فَالْكَلاَمُ Yoksa söyleyecek söz çoktur. وَالسَّلاَمُ Selamlar...

23. MEKTUP

٢٣ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْخَواجَهْ اِبْرَاهِيمَ الْقَبَادَيَانِي فِي بَيَانِ اَنَّ اللهَ تَعَالَى أَخْبَرَ بِوَاسِطَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ عَنْ ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ وَاَعْمَالِ الْعِبَادَةِ الْمَرْضِيَّةِ وَغَيْرِ الْمَرْضِيَّةِ الَّتِي لاَ مَدْخَلَ فِيهَا لِلْعَقْلِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي اَنْعَمَ عَلَيْنَا وَهَدَانَا اِلَى الْاِسْلَامِ وَجَعَلَنَا مِنْ اُمَّةِ مُحَمَّدٍ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِنَّ الْاَنْبِيَاءَ رَحَمَاتٌ لِلْعَالَمِينَ أَخْبَرَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِوَاسِطَةِ بَعْثَةِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ عَنْ ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ لِاَمْثَالِنَا نَاقِصِي الْعُقُولِ وَقَاصِرِي الْاِدْرَاكِ وَاَطْلَعَنَا عَلَى كَمَالَاتِهِ الذَّاتِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ بِمِقْيَاسِ اَفْهَامِنَا وَفَرَّقَ مَرَاضِيَهُ عَنْ غَيْرِ مَرَاضِيهِ وَمَيَّزَ مَنَافِعَنَا الدُّنْيَوِيَّةَ وَالْاُخْرَوِيَّةَ عَنْ مَضَارِّنَا فَلَوْ لَمْ يَكُنْ تَوَسُّطُ وُجُودِهِمُ الشَّرِيفِ لَكَانَتِ الْعُقُولُ الْبَشَرِيَّةُ عَاجِزَةً فِي اِثْبَاتِ الصَّانِعِ تَعَالَى وَقَاصِرَةً فِي اِدْرَاكِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى وَكَانَتْ قُدَمَاءُ الْفَلَاسِفَةِ الَّذِينَ يَزْعُمُونَ اَنْفُسَهُمْ اَكَابِرَ اَرْبَابِ الْعُقُولِ مُنْكِرِينَ لِلصَّانِعِ عَزَّ وَجَلَّ وَكَانُوا يَنْسِبُونَ الْاَشْيَاءَ اِلَى الدَّهْرِ مِنْ نُقْصَانِ عُقُولِهِمْ وَمُجَادَلَةُ النَّمْرُودِ الَّذِي كَانَ سُلْطَانَ جَمِيعِ اَهْلِ الْاَرْضِ مَعَ الْخَلِيلِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي اِثْبَاتِ خَالِقِ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ مَشْهُورَةٌ وَفِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ مَذْكُورَةٌ وَقَالَ فِرْعَوْنُ الْمَخْذُولُ ﴿مَا عَلِمْتُ لَكُمْ مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِي﴾ وَقَالَ أَيْضًا خِطَابًا لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ ﴿لَئِنِ اتَّخَذْتَ اِلٰهًا غَيْرِي لَاَجْعَلَنَّكَ مِنَ الْمَسْجُونِينَ﴾ وَقَالَ أَيْضًا لِهَامَانَ ﴿يَا هَامَانُ ابْنِ لِي صَرْحًا لَعَلِّي اَبْلُغُ الْاَسْبَابَ * اَسْبَابَ السَّمٰوَاتِ فَاَطَّلِعَ اِلٰى اِلٰهِ مُوسٰى وَاِنِّي لَاَظُنُّهُ كَاذِبًا﴾. وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ الْعَقْلَ قَاصِرٌ فِي اِثْبَاتِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى لاَ يَكَادُ يَهْتَدِي اِلَيْهَا بِدُونِ هِدَايَةِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَلَمَّا اشْتَهَرَتْ دَعْوَةُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ اِلَى اللهِ الَّذِي هُوَ خَالِقُ الْاَرْضِ وَالزَّمَانِ وَالسَّمَوَاتِ وَتَوَاتَرَتْ وَعَلَتْ كَلِمَاتُهُمْ وَارْتَفَعَتْ اِطَّلَعَ سُفَهَاءُ كُلِّ وَقْتٍ كَانَ لَهُمْ تَرَدُّدٌ فِي ثُبُوتِ الصَّانِعِ عَلَى قَبَائِحِهِمْ وَقَالُوا بِوُجُودِ الصَّانِعِ بِلاَ اخْتِيَارٍ وَجَعَلُوا الْاَشْيَاءَ مُسْتَنِدَةً اِلَيْهِ تَعَالَى وَهٰذَا نُورٌ مُقْتَبَسٌ مِنْ اَنْوَارِ الْاَنْبِيَاءِ وَنِعْمَةٌ مُسْتَفَادَةٌ مِنْ مَوَائِدِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ اِلَى يَوْمِ التَّنَادِ بَلْ اِلَى اَبَدِ الْآبَادِ وَكَذٰلِكَ

سَائِرُ السَّمْعِيَّاتِ بَلَغَتْنَا بِتَبْلِيغِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مِنْ وُجُودِ صِفَاتِهِ تَعَالَى الْكَامِلَةِ وَبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ وَعِصْمَةِ الْمَلَائِكَةِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَمِنَ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ وَمِنْ وُجُودِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالتَّنْعِيمِ وَالتَّعْذِيبِ الدَّائِمَيْنِ وَأَمْثَالِهَا مِمَّا نَطَقَتْ بِهِ الشَّرِيعَةُ وَالْعَقْلُ قَاصِرٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ وَنَاقِصٌ فِي اِثْبَاتِهِ مِنْ غَيْرِ سَمَاعٍ مِنْ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ لَا اسْتِقْلَالَ لَهُ فِي شَيْءٍ مِنْهَا وَكَمَا اَنَّ طَوْرَ الْعَقْلِ وَرَاءَ طَوْرِ الْحِسِّ حَيْثُ يُدْرَكُ بِالْعَقْلِ مَا لَا يُدْرَكُ بِالْحِسِّ طَوْرُ النُّبُوَّةِ أَيْضًا وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ يُدْرَكُ بِهَا مَا لَا يُدْرَكُ بِالْعَقْلِ وَمَنْ لَمْ يُثْبِتْ لِلْمَعْرِفَةِ طَرِيقًا وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ فَهُوَ فِي الْحَقِيقَةِ مُنْكِرٌ لِطَوْرِ النُّبُوَّةِ وَمُصَادِمٌ لِلْبَدَاهَةِ فَلَا بُدَّ مِنْ وُجُودِ الْاَنْبِيَاءِ لِيَدُلُّوا عَلَى كَيْفِيَّةِ اَدَاءِ شُكْرِ الْمُنْعِمِ الَّذِي هُوَ وَاجِبٌ عَقْلًا وَلِيُظْهِرُوا تَعْظِيمَ مَوْلَى النِّعَمِ جَلَّ وَعَلَا الْمُتَعَلِّقَ بِالْعِلْمِ وَالْعَمَلِ الْمُتَلَقَّى مِنْ قِبَلِهِ سُبْحَانَهُ فَاِنَّ التَّعْظِيمَ الَّذِي لَمْ يَكُنْ مُسْتَفَادًا مِنْ عِنْدِهِ سُبْحَانَهُ لَا يَكُونُ لَائِقًا بِاَدَاءِ شُكْرِهِ تَعَالَى فَاِنَّ الْقُوَّةَ الْبَشَرِيَّةَ عَاجِزَةٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ بَلْ كَثِيرًا مَا يُظَنُّ غَيْرُ تَعْظِيمِهِ تَعَالَى تَعْظِيمًا فَيُعْدَلُ عَنِ الشُّكْرِ اِلَى الْهِجْرِ وَطَرِيقُ اسْتِفَادَةِ تَعْظِيمِهِ سُبْحَانَهُ مِنْ حَضْرَتِهِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ مَقْصُورٌ عَلَى النُّبُوَّةِ وَمُنْحَصِرٌ فِي تَبْلِيغِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْاِلْهَامُ الَّذِي هُوَ لِلْاَوْلِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ مُقْتَبَسٌ مِنْ اَنْوَارِ النُّبُوَّةِ وَمُسْتَفَاضٌ مِنْ بَرَكَاتِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ وَفُيُوضُهَا فَلَوْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا فِي هٰذَا الْاَمْرِ لَمَا بَقِيَ فَلَاسِفَةُ الْيُونَانِ الَّذِينَ جَعَلُوا مُقْتَدَاهُمْ عُقُولَهُمْ فِي تِيهِ الضَّلَالَةِ وَلَعَرَفُوا الْحَقَّ سُبْحَانَهُ قَبْلَ كُلِّ النَّاسِ وَالْحَالُ اَنَّ اَشَدَّ النَّاسِ جَهَالَةً فِي ذَاتِ الْحَقِّ وَصِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ هُوَ هٰؤُلَاءِ حَيْثُ زَعَمُوا الْحَقَّ سُبْحَانَهُ فَارِغًا وَمُعَطَّلًا وَلَمْ يَجْعَلُوا غَيْرَ شَيْءٍ وَاحِدٍ مُسْتَنِدًا اِلَيْهِ تَعَالَى وَهُوَ أَيْضًا بِالْاِيجَابِ لَا بِالْاِخْتِيَارِ وَخَتَمُوا مِنْ عِنْدِهِمْ عَقْلًا فَعَّالًا وَنَسَبُوا الْحَوَادِثَ اِلَيْهِ مَانِعِينَ اِيَّاهَا مِنْ خَالِقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَصَرَفُوا الْاَثَرَ عَنِ الْمُؤَثِّرِ الْحَقِيقِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَزَعَمُوهُ اَثَرَ مَنْحُوتِهِمْ فَاِنَّ الْمَعْلُولَ عِنْدَهُمْ اَثَرُ الْعِلَّةِ الْقَرِيبَةِ لَا يَرَوْنَ لِلْعِلَّةِ الْبَعِيدَةِ تَأْثِيرًا فِي حُصُولِ الْمَعْلُولِ وَزَعَمُوا عَدَمَ اسْتِنَادِ الْاَشْيَاءِ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ مِنْ جَهْلِهِمْ كَمَالًا لَهُ سُبْحَانَهُ وَظَنُّوا التَّعْطِيلَ تَبْجِيلًا اِيَّاهُ وَالْحَالُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ يَمْدَحُ نَفْسَهُ بِخَلْقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ وَيَقُولُ فِي مَدْحِ نَفْسِهِ «**رَبُّ الْمَشْرِقِ وَرَبُّ الْمَغْرِبِ**» وَلَا احْتِيَاجَ لِهٰؤُلَاءِ السُّفَهَاءِ اِلَى حَضْرَةِ

الْحَقِّ سُبْحَانَهُ بِزَعْمِهِمُ الْفَاسِدِ اَضْلاَّ وَلاَ الْتِجَاءَ لَهُمْ اِلَيْهِ تَعَالَى قَطْعًا يَنْبَغِى لَهُمْ اَنْ يُرَاجِعُوا وَقْتَ الاضْطِرَارِ وَالاحْتِيَاجِ اِلَى الْعَقْلِ الْفَعَّالِ وَاَنْ يَطْلُبُوا قَضَاءَ حَوَائِجِهِمْ مِنْهُ بَلْ لاَ يُتَصَوَّرُ طَلَبُ قَضَاءِ الْحَاجَةِ مِنَ الْعَقْلِ الْفَعَّالِ أَيْضًا لِكَوْنِهِ مُوجِبًا وَمُضْطَرًّا غَيْرَ مُخْتَارٍ فِى زَعْمِهِمْ ﴿اَنَّ الْكَافِرِينَ لاَ مَوْلَى لَهُمْ﴾ وَمَا هُوَ الْعَقْلُ الْفَعَّالُ حَتَّى يُدَبِّرَ الاَشْيَاءَ وَتَكُونَ الْحَوَادِثُ مُسْتَنِدَةً اِلَيْهِ وَفِى نَفْسِ وُجُودِهِ وَثُبُوتِهِ اَلْفُ كَلاَمٍ فَاِنَّ تَحَقُّقَهُ وَحُصُولَهُ مُبْتَنٍ عَلَى الْمُقَدِّمَاتِ الْمُمَوَّهَةِ الْفَلْسَفِيَّةِ الَّتِى هِىَ غَيْرُ تَامَّةٍ عَلَى الاُصُولِ الاسْلاَمِيَّةِ وَالاَبْلَهُ مَنْ يَصْرِفُ اسْتِنَادَ الاَشْيَاءِ عَنِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ وَيَجْعَلُهَا مُسْتَنِدَةً اِلَى مِثْلِ هٰذَا الاَمْرِ الْمَوْهُومِ بَلْ يَلْحَقُ الاَشْيَاءَ اَلْفُ عَارٍ وَفَضِيحَةٍ مِنْ كَوْنِهَا مُسْتَنِدَةً اِلَى مَنْحُوتِ الْفَلْسَفِيِّ بَلِ الاَشْيَاءُ تَكُونُ رَاضِيَةً وَمَسْرُورَةً بِعَدَمِهَا وَلاَ تَمِيلُ اِلَى الْوُجُودِ اَصْلاً مِنْ فَضِيحَةِ اسْتِنَادِ وُجُودِهَا اِلَى مَجْعُولِ الْفَلْسَفِيِّ وَخَوْفِ الْحِرْمَانِ مِنْ سَعَادَةِ الانْتِسَابِ اِلَى قُدْرَةِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ سُلْطَانُهُ ﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ اِنْ يَقُولُونَ اِلَّا كَذِبًا﴾ وَكُفَّارُ دَارِ الْحَرْبِ مَعَ وُجُودِ عِبَادَةِ الاَصْنَامِ اَحْسَنُ حَالاً مِنْ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ فَاِنَّهُمْ يَلْتَجِؤُونَ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فِى الْمَضَايِقِ وَلاَ يَجْعَلُونَ اَصْنَامَهُمْ غَيْرَ وَسَائِلِ الشَّفَاعَةِ عِنْدَهُ تَعَالَى وَاَعْجَبُ مِنْ هٰذَا اَنَّ جَمَاعَةً يُسَمُّونَ هٰؤُلاَءِ السُّفَهَاءَ حُكَمَاءَ وَيَنْسِبُونَ اَقْوَالَهُمْ اِلَى الْحِكْمَةِ وَاَكْثَرُ اَحْكَامِهِمْ سِيَّمَا فِى الاِلٰهِيَّاتِ الَّتِى هِىَ الْمَقْصِدُ الاَسْنَى كَاذِبَةٌ وَمُخَالِفَةٌ لِلْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ فَبِاَىِّ اعْتِبَارٍ يُطْلَقُ الْحُكَمَاءُ عَلَى هٰؤُلاَءِ الَّذِينَ لاَ نَصِيبَ لَهُمْ غَيْرُ الْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ اَللّٰهُمَّ اِلَّا اِذَا قِيلَ عَلَى سَبِيلِ التَّهَكُّمِ وَالاسْتِهْزَاءِ اَوْ يُعَدُّ مِنْ قَبِيلِ اِطْلاَقِ الْبَصَرِ عَلَى الاَعْمَى. وَجَمْعٌ مِنْ هٰذِهِ السُّفَهَاءِ اخْتَارُوا طَرِيقَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ مِنْ غَيْرِ الْتِزَامِ طَرِيقِ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بَلْ بِمُجَرَّدِ تَقْلِيدِ صُوفِيَّةٍ اِلٰهِيَّةٍ كَانُوا فِى كُلِّ عَصْرٍ مِنْ مُتَابِعِى الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ وَاغْتَرُّوا بِصَفَاءِ اَوْقَاتِهِمْ وَاعْتَمَدُوا عَلَى مَنَامَاتِهِمْ وَخَيَالاَتِهِمْ وَجَعَلُوا كُشُوفَهُمُ الْخَيَالِيَّةَ مُقْتَدَاهُمْ فِى سَائِرِ حَالاَتِهِمْ ضَلُّوا فَاَضَلُّوا وَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ ذٰلِكَ الصَّفَاءَ هُوَ صَفَاءُ النَّفْسِ الَّذِى يُؤَدِّى اِلَى طَرِيقِ الضَّلاَلَةِ لاَ صَفَاءُ الْقَلْبِ الَّذِى هُوَ رَوْزَنَةُ الْهِدَايَةِ فَاِنَّ صَفَاءَ الْقَلْبِ مَنُوطٌ بِمُتَابَعَةِ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَتَزْكِيَةُ النَّفْسِ مَرْبُوطَةٌ بِصَفَاءِ الْقَلْبِ وَسِيَاسَتِهِ اِيَّاهَا وَحُكْمُ

تَصْفِيَةِ النَّفْسِ مَعَ وُجُودِ ظُلْمَةِ الْقَلْبِ الَّذِى هُوَ مَحَلُّ ظُهُورِ اَنْوَارِ الْقِدَمِ كَحُكْمِ اِسْرَاجِ سِرَاجٍ لِنَهْبِ الْعَدُوِّ الَّذِى هُوَ فِى الْكَمِينِ وَهُوَ اِبْلِيسُ اللَّعِينُ. وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ طَرِيقَ الرِّيَاضَةِ وَالْمُجَاهَدَةِ كَطَرِيقِ النَّظَرِ وَالْاسْتِدْلَالِ اِنَّمَا يُعْتَبَرُ وَيُعْتَمَدُ عَلَيْهِ اِذَا كَانَ مَقْرُونًا بِتَصْدِيقِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ الْاَمَانَةَ مِنْ قِبَلِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ وَمُؤَيَّدُونَ بِتَأْيِيدِهِ سُبْحَانَهُ مُعَامَلَتُهُمْ مَحْفُوظَةٌ مِنْ كَيْدِ اللَّعِينِ وَمَكْرِهِ بِنُزُولِ الْمَلاَئِكَةِ الْمَعْصُومِينَ ﴿اِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾ نَقْدُ وَقْتِهِمْ وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ لَمْ تَتَيَسَّرْ لِغَيْرِهِمْ وَلَمْ يَحْصُلْ لَهُمُ التَّخَلُّصُ مِنْ شِرْكِ اللَّعِينِ اِلَّا اِذَا الْتَزَمَ مُتَابَعَةَ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ وَمَشَى عَلَى آثَارِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ ﴿شِعْرٌ﴾

وَمِنَ الْمُحَالِ الْمَشْىُ فِى طُرُقِ الصَّفَا * يَا سَعْدُ مِنْ غَيْرِ اتِّبَاعِ الْمُصْطَفَى

عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ اِخْوَانِهِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ الْعُلَى سُبْحَانَ اللهِ اِنَّ اَفْلاَطُونَ الَّذِى هُوَ رَئِيسُ الْفَلاَسِفَةِ اَدْرَكَ دَوْلَةَ بِعْثَةِ عِيسَى عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَلَمْ يُصَدِّقْهُ زَعْمًا مِنْهُ بِجَهَالَتِهِ اَنَّهُ مُسْتَغْنٍ عَنْهُ وَلَمْ يَنَلْ نَصِيبًا مِنْ بَرَكَاتِ النُّبُوَّةِ ﴿وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللهُ لَهُ نُورًا فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ﴾ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ * اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ * وَاِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ وَالْعَجَبُ اَنَّ طَوْرَ عُقُولِ الْفَلاَسِفَةِ النَّاقِصَةِ كَاَنَّهُ وَاقِعٌ عَلَى طَرَفِ نَقِيضِ طَوْرِ النُّبُوَّةِ فِى الْمَبْدَاَ وَفِى الْمَعَادِ وَاَحْكَامُهُمْ مُخَالِفَةٌ لِاَحْكَامِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فَاِنَّهُمْ مَا صَحَّحُوا الْاِيمَانَ بِاللهِ وَلاَ الْاِيمَانَ بِالْآخِرَةِ وَقَالُوا بِقِدَمِ الْعَالَمِ وَالْحَالُ اَنَّ الْاِجْمَاعَ الْمَتِينَ مُنْعَقِدٌ عَلَى حُدُوثِ الْعَالَمِ بِجَمِيعِ اَجْزَائِهِ وَلَمْ يَقُولُوا بِانْشِقَاقِ السَّمَوَاتِ وَانْتِثَارِ الْكَوَاكِبِ وَاندِكَاكِ الْجِبَالِ وَانْفِجَارِ الْبِحَارِ الْمَوْعُودَةِ فِى يَوْمِ الْقِيَامَةِ وَيُنْكِرُونَ حَشْرَ الْاَجْسَادِ وَيُخَالِفُونَ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ وَمُتَاَخِّرُوهُمُ الَّذِينَ عَدُّوا اَنْفُسَهُمْ دَاخِلِينَ فِى زُمْرَةِ اَهْلِ الْاِسْلاَمِ رَاسِخُونَ فِى اُصُولِهِمُ الْفَلْسَفِيَّةِ كَمَا هِىَ وَقَائِلُونَ بِقِدَمِ السَّمَوَاتِ وَالْكَوَاكِبِ وَاَمْثَالِهَا وَحَاكِمُونَ بِعَدَمِ فَنَائِهَا وَهَلاَكِهَا قُوتُهُمْ تَكْذِيبُ النُّصُوصِ الْقُرْآنِيَّةِ وَرِزْقُهُمْ اِنْكَارُ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَالْمَسَائِلِ الْيَقِينِيَّةِ يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَبِرَسُولِهِ وَلاَ يَقْبَلُونَ مَا اَمَرَ اللهُ بِهِ وَرَسُولُهُ فَهَلْ تَتَجَاوَزُ

اَلتَّسَفَاهَةُ عَنْ ذٰلِكَ ﴿شِعْرٌ﴾

اَلْفَلْسَفَةُ سَفَهٌ اَكْثَرُهَا وَكَذَا * مَجْمُوعُهَا اِذْ لِكُلِّ حُكْمُ اَكْثَرِهِ

وَهٰذِهِ الْجَمَاعَةُ صَرَفُوا اَعْمَارَهُمْ فِى تَعْلِيمِ آلَةٍ عَاصِمَةٍ لِلذِّهْنِ عَنِ الْخَطَأِ الْفِكْرِيِّ وَتَعَلُّمِهِ وَدَقَّقُوا فِيهَا تَدْقِيقَاتٍ كَثِيرَةً وَلَمَّا بَلَغُوا الْمَقْصِدَ الْاَقْصَى يَعْنِى مَسَائِلَ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ وَالْاَفْعَالِ الْوَاجِبِيَّةِ جَلَّ سُلْطَانُهُ ضَيَّعُوا حَوَاسَّهُمْ وَاَضَاعُوا الْآلَةَ الْعَاصِمَةَ وَخَبِطُوا خَبْطَ عَشْوَاءَ وَبَقَوْا فِى تِيهِ الضَّلَالَةِ كَمَنْ يُهَيِّئُ آلَاتِ الْحَرْبِ سِنِينَ ثُمَّ اِذَا جَاءَ وَقْتُ الْحَرْبِ يُضِيعُ حَوَاسَّهُ وَلَا يَسْتَعْمِلُ الْآلَةَ وَالنَّاسُ يَظُنُّونَ عُلُومَ الْفَلَاسِفَةِ مُتَّسِقَةً وَمُنْتَظِمَةً وَيَزْعُمُونَهَا مَحْفُوظَةً عَنِ الْغَلَطِ وَالْخَطَأِ وَمَصُونَةً وَعَلَى تَقْدِيرِ التَّسْلِيمِ اِنَّمَا يَكُونُ هٰذَا الْحُكْمُ صَادِقًا فِى عُلُومٍ لِلْعَقْلِ فِيهَا اسْتِقْلَالٌ وَاسْتِبْدَادٌ وَهِىَ خَارِجَةٌ عَنِ الْمَبْحَثِ وَدَاخِلَةٌ فِى دَائِرَةِ مَا لَا يَعْنِى لَا تَعَلُّقَ لَهَا بِالْآخِرَةِ الَّتِى هِىَ دَائِمِيَّةٌ وَالنَّجَاةُ الْاُخْرَوِيَّةُ لَيْسَتْ بِمَرْبُوطَةٍ بِهَا فَاِنَّ الْكَلَامَ اِنَّمَا هُوَ فِى عُلُومٍ الْعَقْلُ عَاجِزٌ عَنْ اِدْرَاكِهَا وَقَاصِرٌ وَمَرْبُوطَةٌ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ وَالنَّجَاةُ الْاُخْرَوِيَّةُ مَنُوطَةٌ بِهَا قَالَ حُجَّةُ الْاِسْلَامِ الْاِمَامُ الْغَزَالِىُّ فِى رِسَالَتِهِ «اَلْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلَالِ» «اِنَّ الْفَلَاسِفَةَ سَرَقُوا عِلْمَ الطِّبِّ وَعِلْمَ النُّجُومِ مِنْ كُتُبِ الْاَنْبِيَاءِ الْمُتَقَدِّمِينَ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاقْتَبَسُوا خَوَاصَّ الْاَدْوِيَةِ وَغَيْرَهَا مِمَّا لَا سَبِيلَ لِلْعَقْلِ اِلَى اِدْرَاكِهِ مِنَ الصُّحُفِ وَالْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ اِلَى الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَسَرَقُوا عِلْمَ تَهْذِيبِ الْاَخْلَاقِ عَنْ كُتُبِ الصُّوفِيَّةِ الْمُتَاَلِّهِينَ الْمَوْجُودِينَ فِى كُلِّ عَصْرٍ وَفِى اُمَّةِ كُلِّ نَبِيٍّ لِتَرْوِيجِ اَبَاطِيلِهِمْ» فَهٰذِهِ الْعُلُومُ الثَّلَاثَةُ الْمُعْتَبَرَةُ لَدَيْهِمْ كَانَتْ مَسْرُوقَةً وَقَدْ ذَكَرْتُ شَمَّةً مِنْ خَبْطِهِمْ فِى الْعِلْمِ الْاِلٰهِىِّ فِى مَبَاحِثِ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ وَالْاَفْعَالِ الْوَاجِبِيَّةِ وَفِى الْاِيمَانِ بِاللّٰهِ وَالْاِيمَانِ بِالْآخِرَةِ وَمُخَالَفَتِهِمُ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ فِيمَا سَبَقَ فَبَقِىَ عِلْمُ الْهَنْدَسَةِ وَمِثْلُهُ مِمَّا لَهُ نَوْعُ اخْتِصَاصٍ بِهِ فَلَوْ كَانَ مُتَّسِقًا وَمُنْتَظِمًا فَمَا لُزُومُهُ وَلِاَىِّ شَىْءٍ يُحْتَاجُ اِلَيْهِ وَاَىُّ عَذَابِ الْآخِرَةِ يُبْعَدُ بِهِ وَيُدْفَعُ عَلَامَةُ اِعْرَاضِ اللّٰهِ تَعَالَى عَنِ الْعَبْدِ اشْتِغَالُهُ بِمَا لَا يَعْنِيهِ وَكُلَّمَا هُوَ غَيْرُ نَافِعٍ فِى الْآخِرَةِ فَهُوَ مِمَّا لَا يَعْنِى وَعِلْمُ الْمَنْطِقِ الَّذِى هُوَ آلَةٌ وَقَالُوا اِنَّهُ عَاصِمٌ عَنِ الْخَطَاءِ لَمْ يَنْفَعْهُمْ وَلَمْ يُخْرِجْهُمْ عَنِ الْغَلَطِ وَالْخَطَاءِ فِى الْمَقْصِدِ الْاَسْنَى

كَيْفَ يَنْفَعُ الْآخَرِينَ وَكَيْفَ يُخَلِّصُهُمْ عَنِ الْخَطَاءِ ﴿رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ﴾ وَبَعْضُ النَّاسِ الَّذِينَ لَهُمْ رَغْبَةٌ فِي الْعُلُومِ الْفَلْسَفِيَّةِ وَمَفْتُونُونَ بِالتَّسْوِيلَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ يَعْتَقِدُونَ هٰذِهِ الْجَمَاعَةَ حُكَمَاءَ وَيَزْعُمُونَهُمْ عَدِيلَ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَلْ يَكَادُونَ يُقَدِّمُونَ عُلُومَهُمُ الْكَاذِبَةَ بِظَنِّ أَنَّهَا صَادِقَةٌ عَلَى شَرَائِعِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ أَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ عَنِ الْاعْتِقَادِ السُّوءِ نَعَمْ إِذَا اعْتَقَدُوا هٰؤُلَاءِ حُكَمَاءَ وَزَعَمُوا عُلُومَهُمْ حِكْمَةً يَقَعُونَ فِي هٰذَا الْبَلَاءِ بِالضَّرُورَةِ فَإِنَّ الْحِكْمَةَ عِبَارَةٌ عَنِ الْعِلْمِ بِالشَّيْءِ مُطَابِقًا لِنَفْسِ الْأَمْرِ فَتَكُونُ الْعُلُومُ الَّتِي تُخَالِفُهَا غَيْرَ مُطَابِقَةٍ لِنَفْسِ الْأَمْرِ. **وَبِالْجُمْلَةِ** أَنَّ تَصْدِيقَ هٰؤُلَاءِ وَتَصْدِيقَ عُلُومِهِمْ مُسْتَلْزِمٌ لِتَكْذِيبِ الْأَنْبِيَاءِ وَتَكْذِيبِ عُلُومِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ وَهَذَانِ الْعِلْمَانِ وَاقِعَانِ فِي طَرَفَيِ النَّقِيضِ فَتَصْدِيقُ أَحَدِهِمَا مُسْتَلْزِمٌ لِتَكْذِيبِ الْآخَرِ مَنْ شَاءَ فَلْيَلْتَزِمْ مِلَّةَ الْأَنْبِيَاءِ يَكُنْ مِنْ حِزْبِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَمِنْ أَهْلِ النَّجَاةِ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكُنْ فَلْسَفِيًّا يَكُنْ مِنْ حِزْبِ الشَّيْطَانِ وَخَائِبًا وَخَاسِرًا قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِنْ يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ إِخْوَانِهِ مِنَ الْأَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ وَالْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ أَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَأَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hace İbrahim el-Kabâdiyânî'ye gönderilmiştir.**
- **Allah'ın, kendi zatı ve sıfatları hakkında bilgiler ile razı olduğu ve olmadığı fiilleri peygamberleri aracılığıyla haber vermesi.**

Üzerimizden nimetlerini esirgemeyen, bizleri İslam'a hidayet eden ve Muhammed'in ümmetinden kılan Allah'a hamd olsun.

Peygamberler alemlere rahmettirler. Allah Sübhânehû bu yüce insanlar aracılığıyla bizim gibi kıt akıllılara kendi zatını ve sıfatlarını

bildirmiş ve bizleri anlayışımız nispetinde zatına ve sıfatlarına mahsus yüceliklerden haberdar etmiştir.

Yine bu yüce kimseler aracılıyla nelerden hoşnut olduğunu ve nelerden hoşnut olmadığını bizlere bildirmiş ve dünyevi ve uhrevî menfaatlerimizi zararlarımızdan ayırma imkanı sunmuştur. Eğer bu yüce şahsiyetler olmasaydı beşer aklı, ne Allah'ın varlığını idrak edebilir, ne de onun yüceliklerini kavrayabilirdi. Eski felsefeciler kendilerini çok akıllı zannettikleri halde Allah'ın varlığını inkar etmiş ve evrendeki değişimi zamana bağlamışlardır.

Dönemin yeryüzü kralı Nemrud'un, Allah'ı inkar sadedinde İbrahim'le (a.s.) yaptığı Kur'ânda geçen meşhur tartışmayı hatırlayın. Firavun da kavmine; *"Size kendinden başka ilah tanımıyorum"*[14] demişti. Aynı Firavun Musa'ya (a.s.) hitaben *"Eğer benden başka bir ilah edinirsen seni zindana atarım"*[15] demiştir.

Firavun'un Haman'a hitaben söylediği şu sözler de pek ilginçtir. ***"Ey Hâmân, bana yüksek bir kule yap; belki yollara erişirim. Göklerin yollarına erişirim de Musa'nın Tanrısı'nı görürüm! Doğrusu ben onu, yalancı sanıyorum,"***[16]

Sonuç olarak akıl bu manayı kavramakta yetersizdir. Peygamberlerin aracılığı olmasa o bunu neredeyse anlayamayacak kadar acizdir. Peygamberlerin Allah'a çağrısı her tarafa yayılıp davetleri itibar görünce her dönemin sefihleri kendi çirkinliklerini görüp önceleri tereddüt ettikleri Allah'ın varlığını kabul etmek zorunda kaldılar ve her şeyin Allah'a dayandığını itiraf ettiler.

Bu, ebediyete kadar yanacak olan peygamberlerin meşalesinden alınmış bir ışıktır. Allah'ın varlığının yanında; Allah'ın yüce sıfatlarının, peygamberlerin gönderilişi, meleklerin masum oluşu, haşir-neşir, cennet-cehennem, ebedi nimet veya ebedi azap gibi diğer dini esaslar da peygamberlerin tebliğiyle öğrenilmiş hakikatlerdir. Akıl tek başına bunları kavramaktan ve varlığını idrak etmekten acizdir.

Akıl nasıl hislerimizin ötesinde faaliyet icra ediyor ve hislerin algılayamadığı şeyleri akılla idrak edebiliyorsak, bunun gibi aklın idrak edemediği şeyleri de ancak peygamberler (vahiy) aracılığıyla

[14] Kasas, 38.

[15] Şuarâ, 29.

[16] Mümin, 36-37.

idrak edebiliyoruz. Aklın ötesinde bilgi aracı kabul etmeyen kimse gerçekte peygamberlik müessesesini inkar etmiş ve apaçık hakikatlerle çelişmiş olur. Nimet verene şükretmemizin gerekli olduğunu akıl kabul eder; fakat nimet verene nasıl şükredeceğimizi bize ancak peygamberler bildirir.

Şu halde nimet veren Allah'a nasıl şükredeceğimizi, bizzat kendisinden öğrenip bize öğreten ve gerek inanç gerekse amel noktasında Allah'a nasıl tazim edeceğimizi bize açıklayan peygamberlere (aklen de) ihtiyacımız vardır. Allah katından öğrenilmeyen saygı ve şükür ifadeleri geçerli değildir. Beşer kuvveti bunu tek başına tespit edemez.

Çoğu kere insan Allah'ı yüceltmek amacıyla bazı sözler sarf eder; fakat bunlarla Allah'ı yüceltmek şöyle dursun gerçekte onu alçaltmış olur. Allah'a nasıl şükredeceğimizi öğrenmemizin tek yolu vahiydir. Evliyanın ilhamı da peygamberlik meşalesinden alınmış ve peygamberlere tabi olmanın bereketiyle kendilerine bahşedilmiştir.

Eğer akıl tek başına yeterli olsaydı aklı yegane rehber kabul eden Yunan filozofları sapkınlık çukurlarına düşmez ve herkesten önce Allah'ı tanırlardı. Oysa Allah'ın zatını ve sıfatlarını bilme konusunda insanların en cahili onlardır. Zira onlar Allah'ın boş ve atıl bir vaziyette beklediğini, kendisinden sadece bir şeyin çıktığını ve bunun da Allah'ın iradesiyle değil, zorunlu olarak gerçekleştiğini savunmaktadırlar.

Felsefeciler akl-ı faal diye bir şey hayal etmiş ve her şeyin ona dayandığını iddia etmişlerdir. Böylece kainattaki olayları göklerin ve yerlerin yaratıcısı olan Allah'a isnat etmemiş ve eserin gerçek sanatkara değil de hayali bir şeye ait olduğuna hükmetmişlerdir. Onlara göre malul (sonuç) yakın illetin (sebebin) eseridir. Uzak sebebin bunda herhangi bir tesiri yoktur.

Cehaletleri sebebiyle eşyanın Allah'a ait olmamasının Allah için bir kemal olacağını düşünmüşler ve Allah'ın boş kalmasının aslında bir yücelik olduğunu zannetmişlerdir. Halbuki Cenab-ı Allah kendisini Kur'ân-ı Kerim'de, yerlerin ve göklerin yaratıcısı ve doğunun ve batının rabbi olarak methetmektedir. Bunların, kendi felsefelerine göre, Allah'a ihtiyaçları bulunmamakta ve asla Allah'a sığınmaları gerekmemektedir. Şu halde zorda kaldıklarında da akl-ı faala yönel-

meleri ve ne isteyeceklerse ondan istemeleri gerekir. Ama onların inancına göre akl-ı faalın hareketi de mecburi olduğu için ondan da isteyememeleri gerekir.

"Bu, Allah'ın, inananların sahibi olmasından dolayıdır. Kâfirlere gelince, onların sahipleri yoktur."[17]

Akl-ı faal nedir ki eşyaya düzen verebilsin? Daha kendi varlığı tartışmalı olan bir şeye nasıl olur da eşyayı dayandırabiliriz? Akl-ı faalin varlığı ve gerçekliği konusunda felsefecilerin getirdiği deliller, İslamî esaslara göre vehim ürünü öncüllere dayanmaktadır. Eşyayı ve olayları, kudret ve irade sahibi olan Allah'a değil de böyle vehim ürünü bir şeye dayandıran kimse ne kadar ahmaktır! Eşyanın böyle mevhum şeylere isnat edilmesi her şeyden önce eşyanın kendisine hakarettir. Eşya, kudret ve irade sahibi bir Allah'a isnat edilmeyip de böyle bir şeye isnat edilmektense her halde hiç var olmamayı tercih eder.

"Ağızlarından ne büyük (küstahça) söz çıkıyor! Onlar, yalandan başka bir şey söylemiyorlar."[18]

Daru'l-harpte yaşayan kafirlerin hali, puta tapmalarına rağmen bunların halinden daha iyidir. Zira onlar başları dara düştüğü zaman Allah'a sığınıyor ve taptıkları putları Allah ile aralarında sadece birer aracı olarak görüyorlar. İşin bundan daha ilginç olanı, bir grup insanın çıkıp da bunları hikmet ehli (hükemâ) diye isimlendirmesi ve onların görüşlerini hikmet olarak görmesidir. En üstün maksadı teşkil eden ilahiyat konuları başta olmak üzere hakikatte felsefecilerin çoğu görüşleri saçmadır ve Kitap ve Sünnet'le çelişmektedir. Hal böyleyken katmerli cehaletten başka hiçbir kârı olmayan bu kimselere nasıl hikmet ehli deniyor anlamış değilim! Eğer bunlara hakaret amacıyla veya kör bir kimseye gören denmesi gibi zıtlık ilişkisine binaen mecazen hikmet ehli denmişse bir şey diyemem!

Sözünü ettiğim bu felsefecilerden bir grup riyazet ve mücahede yolunu seçmiş, kendilerine peygamberleri değil de peygamberlere tabi olanlardan her asırda bulunan ilahi sufileri öncü kabul etmişlerdir. Bunlar hallerinin safiyetine, gördükleri rüya ve hayallere aldanarak hayali keşiflerini diğer halleri için de ölçü kabul etmiş ve böylece

[17] Muhammed, 14.

[18] Kehf, 15.

hem kendileri sapmış hem de başkalarını saptırmışlardır. Sözünü ettiğim kimseler yaşadıkları safa halinin aslında insanı sapkınlığa götüren nefsin safası olduğunu; bunun hidayetin ölçüsü olan kalbin safasıyla bir alakasının bulunmadığını fark edememişlerdir. Zira kalbin safası peygamberlere tabi olmaya bağlıdır. Nefsin safası da kalbin safasına ve onu idare etmesine bağlıdır. Allah'ın nurlarının tek zuhur mahalli olan kalp karanlıklara boğulmuşken nefsin arındığını iddia etmek, pusuda bekleyen düşmana (şeytana) meşaleyi yakıp kendini ele vermek gibidir.

Sonuç olarak riyazet ve mücahede yolu da tıpkı nazar ve fikir yolu gibidir. Nasıl ki, peygamberlerin önderliği dışında akıl ve fikir hakikati bulmamızı sağlayamıyorsa riyazet ve mücahede de nihai anlamda Allah'a ulaşmamızı sağlayamaz. Peygamberler emaneti masum melekler aracılığıyla Hak Sübhânehû'den aldığı için onların bilgileri şeytanın müdahalesine karşı korunmuştur. *"Şüphesiz kullarım üzerinde senin bir hakimiyetin yoktur"*[19] ayeti onların kazancı olmuştur.

Bu bakımdan peygamberlerden ve peygamberlere sıkı sıkıya bağlı olan velilerden başka kimse şeytanın müdahalesinden kurtulamaz.

Yürümek muhaldir yollarında safanın
Ey Sad! Ardına düşmedikçe Mustafa'nın.

Filozofların öncüsü Eflatun Hz. İsa'nın (a.s.) peygamberliğine yetiştiği halde onu tasdik etmemiş ve cahilliğinden ona ihtiyacı olmadığını söylemiştir.[20] Eflatun bu kararıyla peygamberliğin bereketinden mahrum olmuştur. ***"Bir kimseye Allah nûr vermemişse, artık o kimsenin aydınlık-tan nasibi yoktur."***[21],

"Andolsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir: Onlar mutlaka zafere ulaşacaklardır. Bizim ordumuz şüphesiz üstün gelecektir."[22]

---

[19] Hicr, 42.

[20] Burada söz konusu olan Eflatun'un, milattan sonra üçüncü asırda yaşamış İskenderiyeli Plotinos (M.S. 205-270) olması mümkündür. Ancak, buradaki ifadeyi, böyle bir davetin Hz. İsa'dan çok sonraları Hıristiyan din adamları tarafından Plotinos'a ulaştırılmış olduğu şeklinde anlamak gerekir.

[21] Nur, 40.

[22] Sâffât, 171-173.

Hayret doğrusu! Mebde' ve mead (yaratılış ve ahiret) konusunda felsefî yaklaşım bir uçta nebevî yaklaşım öbür uçta yer almaktadır. Felsefecilerin bu konudaki görüşleri peygamberlerin getirdiği ölçülerle taban tabana zıttır. Onlar alemin ezeli olduğunu söylemekle gerçekte Allah'a ve ahirete imanın hakkını verememişler-dir. Halbuki alemin bütün yönleriyle hâdis (sonradan) olduğu hususunda icma vardır.

Felsefeciler Kur'ân'da haber verilen göklerin yarılması, yıldızların dağılması, dağların parçalanması ve denizlerin yarılması gibi kıyamet hallerini kabul etmezler. Bunlar gibi bedenlerin dirilişini de kabul etmeyerek Kur'ân ayetlerine muhalefet etmişlerdir.

Kendilerini Müslümanlardan addeden son dönem felsefecileri felsefî esasları aynen kabul etmiş ve alemin ezeli olduğunu ve asla sonu gelmeyeceğini savunmuşlardır. Onların tek besin kaynağı Kur'ân ayetlerini inkar ve dinin zorunlu olan bilgilerini reddetmektir. Allah'a ve Rasulü'ne iman ediyorlar; fakat Allah'ın ve Rasulü'nün emirlerini yerine getirmiyorlar. Bundan daha büyük ahmaklık mı olur?

Felsefenin çoğu ahmaklıktır; hatta hepsi böyledir
Zira her şeyin hükmü çoğunluğa göredir.

Şu işe bakın ki, bu kimseler, düşünürken insan zihninin hata yapmasını engelleyen mantık ilmini öğrenmek için bir ömür verir, bu konunun en ince ayrıntılarına kadar girerler. Fakat Allah'ın zatı, sıfatları ve fiilleri gibi en önemli konulara geldikleri zaman kendilerini kaybeder, mantık ilmini unuturlar. Saçma sapan şeyler söyler, sapıtırlar. Bunların hali, yıllarca harp aletlerini hazırlamakla meşgul olup da harp vakti geldiğinde kendini kaybedip silahları kullanmayı unutan kimsenin haline benzemektedir.

İnsanlar felsefî ilimlerin kendi içinde çok tutarlı ve hatasız olduğunu düşünürler. Bunu kabul etsek bile söz konusu durum aklın tek başına hüküm verebildiği konularla sınırlıdır. Bu konular bizim bahsimizin dışında olup mâlâyani (faydasız şeyler) kabilindendir ve ahiretle alakası yoktur. Uhrevi kurtuluşumuz bu gibi konulara bağlı değildir. Bizim tartıştığımız mesele aklın tek başına hüküm vermekten aciz olduğu ve vahye ihtiyaç duyulan ilahiyat konularıyla alakalıdır ve uhrevi kurtuluşumuz da bu konulara bağlıdır.

Huccetü'l-İslâm İmam-ı Gazalî *el-Munkızü Mine'd-Dalâl* adlı eserinde şöyle der:

"Felsefeciler Tıp ve Astronomi ilimlerini geçmiş peygamberlerin kitaplarından aşırmışlardır. Bunlar aklın idrak edemeyeceği bir kısım ilaç ve tedavi bilgilerini peygamberlere indirilen sahife ve kitapları okuyarak elde etmişlerdir.

Felsefeciler bunlardan başka Ahlak ilmini de, kendi batıl görüşlerini cazip hale getirmek için, her peygamberin ümmetinde bulunan ilahî sufilerin kitaplarından almışlardır. Onlar nezdinde muteber olan bu üç ilim, aslında onların değil peygamberlerin getirdiği ilimlere dayanır.

Ben Allah'ın zatı, sıfatları, fiilleri ve ahirete imanla ilgili konularda onların ilahiyat alanındaki tutarsızlıklarından ve Kur'ân'a muhalefetlerinden bir nebze bahsettim. Bundan sonra geriye matematik ve matematikle alakalı ilimler kalmaktadır. Bu ilimler her ne kadar tutarlı olsa da dinen bu ilme ihtiyaç duyulmamaktadır. Bu ilim ahiret azabını üzerimizden def edecek konulardan bahsetmez. Ahiretle alakası olmayan her ilim mâlâyanî kabilindendir. Mâlâyâniyle uğraşmak ise Allah'ın kuldan yüz çevirmesi için yeterli bir sebeptir.

Mantık ilmine gelince bu ilmin bir araç olduğunu ve düşünme esnasında karşılaşılan hatalardan koruduğunu söylemişlerdir. Fakat bu ilim felsefecilere fayda etmemiş ve onları ilahiyat konularında hatadan alamamıştır. Hal böyleyken başkalarını nasıl hatadan koruyabilir merak ediyorum!"

"Rabbimiz! Bizi doğru yola erdirdikten sonra kalplerimizi eğriltme. Bize katından rahmet bağışla. Lütfu en bol olan sensin!"[23]

Felsefî ilimlere merak salan bazı kimseler bunları hikmet erbabı olarak görmekte ve onları peygamberlere denk tutmaktadırlar. Hatta bazıları daha da ileri giderek neredeyse filozofların ilimlerini peygamberlerin bilgilerinden üstün tutma noktasına gelmişlerdir. Bu gibi çirkin düşüncelerden Allah'a sığınırız.

Tabi baştan bu kimseleri hikmet ehli görür ve ilimlerini hikmet olarak değerlendirirlerse olacağı budur. Zira hikmet bir şeyi gerçeğe

[23] Âl-i İmrân, 8.

uygun olarak bilmektir. Bu durumda hikmet ilmine muhalif olan bilgiler gerçeğe uygun olmamaktadır.

Sonuç olarak bunları ve bunların ilimlerini doğru bulmak peygamberleri ve peygamberlerin bilgilerini hatalı bulmaya yol açar. Zira bu iki bilgi çeşidi iki zıt noktada yer almaktadır. Bunlardan birini doğrulamak diğerini yanlış bulmak anlamına gelir. Dileyen peygamberlerin dinine sarılsın ve Allah'ın taraftarları arasında yerini alsın. Dileyen de felsefeci olsun ve inkara kalkışsın.

"Biz, zalimlere öyle bir cehennem hazırladık ki, onun duvarları kendilerini çepe çevre kuşatmıştır. (Susuzluktan) imdat dileyecek olsalar imdatlarına, erimiş maden gibi yüzleri haşlayan bir su ile cevap verilir. Ne fena bir içecek ve ne kötü bir kalma yeri!"[24]

Selam hidayete tabi olan ve peygamberimizin izini takip eden kimselerin üzerine olsun. Peygamberimize, diğer peygamberlerine ve mukarrep meleklere salat ve selam olsun...

KELİME ANLAMI

23. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْعِشْرُونَ **Yirmi üçüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْخَواجَهْ اِبْرَاهِيمَ الْقَبَادِيَانِي **Hace İbrahim el-Kabadiyaniye gönderilmiştir** *(Neyin beyanındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanındadır ki,** اَنَّ اللهَ تَعَالَى **Allah Teâlâ** أَخْبَرَ **Haber verdi** *(Ne ile?)* بِوَاسِطَةِ الْاَنْبِيَاءِ **Peygamberler vasıtasıyla** عَلَيْهِمُ السَّلَامُ **Onlara selam olsun** *(Neden haber verdi?)* عَنْ ذَاتِهِ **Zatından** *(Daha?)* وَصِفَاتِهِ **Sıfatlarından** *(Daha neyin beyanındadır?)* وَاَعْمَالِ الْعِبَادَةِ الْمَرْضِيَّةِ وَغَيْرِ **Razı olunan ameller ile** الَّتِي لَا مَدْخَلَ فِيهَا الْمَرْضِيَّةِ **Razı olunmayan amellerin beyanı hakkındadır Ki, bunlarda bir tesiri yoktur** *(Neyin?)* لِلْعَقْلِ **Aklın.** ≻

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي Hamd, o Allah'a aittir ki اَنْعَمَ عَلَيْنَا Bize nimet verdi وَهَدَانَا اِلَى الْاِسْلَامِ Ve bizi İslam'a hidayet etti وَجَعَلَنَا Ve bizi kıldı *(Kimlerden kıldı?)* مِنْ اُمَّةِ مُحَمَّدٍ Hz. Muhammed'in ümmetinden عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u

[24] Kehf, 29.

selam olsun إِنَّ الْاَنْبِيَاءَ Muhakkak ki peygamberler رَحَمَاتٌ لِلْعَالَمِينَ Alemlere rahmettir أَخْبَرَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hakk Subhânehu haber verdi *(Ne ile?)* بِوَاسِطَةِ Bu büyüklerin gönderilmesi vasıtası ile بِعْثَةِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ *(Neden haber verdi?)* عَنْ ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ Zatı ve sıfatlarından *(Kimlere?)* لِاَمْثَالِنَا نَاقِصِي الْعُقُولِ Bizim gibi aklı nakıs وَقَاصِرِي الْاِدْرَاكِ Ve idraki noksan olanlara وَاَطْلَعَنَا Ve bizi muttali kıldı *(Ne üzerine?)* عَلَى كَمَالَاتِهِ الذَّاتِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ Zati ve sıfatı kemâlâtı üzerine *(Nasıl?)* بِمِقْيَاسِ اَفْهَامِنَا Anlayışımız ölçüsünde وَفَرَّقَ مَرَاضِيَهُ Ve razı olduklarını ayırdı *(Neylerden?)* عَنْ غَيْرِ مَرَاضِيهِ Razı olmadıklarından وَمَيَّزَ مَنَافِعَنَا الدُّنْيَوِيَّةَ وَالْاُخْرَوِيَّةَ Dünyevi ve uhrevi menfaatlerimizi de ayırdı *(Nelerden?)* عَنْ مَضَارِّنَا Bize zarar verenlerden فَلَوْ لَمْ يَكُنْ Şayet olmasaydı *(Ne?)* تَوَسُّطُ وُجُودِهِمُ الشَّرِيفِ Onların şerefli varlıklarının aracılığı لَكَانَتِ الْعُقُولُ الْبَشَرِيَّةُ Elbette beşeri akıllar olurdu *(Ne olurdu?)* عَاجِزَةً Aciz *(Ne hususunda?)* وَقَاصِرَةً فِي اِثْبَاتِ الصَّانِعِ تَعَالَى Allah Teâlâ'yı ispat etme hususunda Ve yetersiz kalırdı *(Ne hususunda?)* فِي اِدْرَاكِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kemâlâtını idrak etme hususunda وَكَانَتْ قُدَمَاءُ الْفَلَاسِفَةِ Felsefecilerin eskileri idiler اَلَّذِينَ يَزْعُمُونَ اَنْفُسَهُمْ Ki onlar kendilerini zannediyorlardı *(Ne?)* اَكَابِرَ اَرْبَابِ الْعُقُولِ Akıl sahiplerinin büyükleri *(Ne idiler?)* مُنْكِرِينَ İnkar eden *(Kimi?)* لِلصَّانِعِ عَزَّ وَجَلَّ Allah - azze ve celle-yi وَكَانُوا يَنْسِبُونَ الْاَشْيَاءَ Ve varlıkları nispet ederlerdi *(Neye?)* اِلَى الدَّهْرِ Zamana *(Neden dolayı?)* مِنْ نُقْصَانِ عُقُولِهِمْ Akıllarının noksanlığından dolayı وَمُجَادَلَةُ النَّمْرُودِ Nemrut'un mücadelesi اَلَّذِي كَانَ سُلْطَانَ جَمِيعِ اَهْلِ الْاَرْضِ Ki o bütün yeryüzünün sultanı idi *(Kim ile?)* مَعَ الْخَلِيلِ İbrahim ile عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Hangi hususta mücadelesi?)* فِي اِثْبَاتِ خَالِقِ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ Göklerin ve yerin yaratıcısını ispat hususunda *(Nedir?)* مَشْهُورَةٌ Meşhurdur وَفِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ مَذْكُورَةٌ Ve Kuran-ı kerimde de zikredilmiştir وَقَالَ فِرْعَوْنُ الْمَخْذُولُ Rezil Firavun dedi ki: مَا عَلِمْتُ لَكُمْ Ben sizin için bilmiyorum *(Ne bilmiyorum?)* مِنْ اِلٰهٍ غَيْرِي Benden başka bir ilah

وَقَالَ أَيْضًا Ve de dedi *(Nasıl?)* خِطَابًا لِمُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ Musa Aleyhisselam'a hitap ederek لَئِنِ اتَّخَذْتَ And olsun ki, eğer edinirsen *(Ne?)* إِلَهًا غَيْرِي Benden başka bir ilah لَأَجْعَلَنَّكَ Elbette seni eylerim *(Kimden?)* مِنَ الْمَسْجُونِينَ Hapse tıkılanlardan وَقَالَ أَيْضًا لِهَامَانَ Haman'a da dedi ki: يَا هَامَانُ Ey Haman! اِبْنِ لِي Benim için yap *(Ne?)* صَرْحًا Yüksek bir kule لَعَلِّي أَبْلُغُ الْأَسْبَابَ Umulur ki yollara ulaşırım أَسْبَابَ السَّمَوَاتِ Göklerin yollarına فَأَطَّلِعَ إِلَى إِلَهِ مُوسَى Ve böylece Musa'nın ilahına kavuşurum وَإِنِّي لَأَظُنُّهُ كَاذِبًا Zira ben onu yalancı zannediyorum (وَبِالْجُمْلَةِ) Kısacası, أَنَّ الْعَقْلَ قَاصِرٌ Akıl yetersizdir *(Nerede?)* فِي إِثْبَاتِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى Bu büyük devleti ispatta لَا يَكَادُ يَهْتَدِي إِلَيْهَا Ona ulaşmaya yanaşamaz بِدُونِ هِدَايَةِ Bu büyüklerin hidayeti olmaksızın هٰؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ Ve meşhur olunca وَلَمَّا اشْتَهَرَتْ Peygamberlerin daveti *(Ne?)* دَعْوَةُ الْأَنْبِيَاءِ Onlara salat-u selamlar olsun عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Allah'a *(Kime daveti?)* إِلَى اللهِ Ki, o الَّذِي هُوَ خَالِقُ الْأَرْضِ وَالزَّمَانِ Yerin, zamanın ve göklerin yaratıcısıdır وَالسَّمَوَاتِ Ve وَتَوَاتَرَتْ وَعَلَتْ كَلِمَاتُهُمْ kelimeleri iyice yayılıp yüce olunca وَارْتَفَعَتْ Ve yükselince اِطَّلَعَ سُفَهَاءُ كُلِّ وَقْتٍ Her vaktin ahmakları farkına vardı *(Öyle ahmaklar ki,)* كَانَ لَهُمْ تَرَدُّدٌ Onların tereddüdü vardı *(Nerede?)* فِي ثُبُوتِ الصَّانِعِ Allah'ın varlığında *(Neyin farkına vardılar?)* Ve Allah'ın varlığına hükmettiler وَقَالُوا بِوُجُودِ الصَّانِعِ Kabahatlerinin عَلَى قَبَائِحِهِمْ İster istemez *(Nasıl?)* بِلَا اخْتِيَارٍ Ve eşyayı kıldılar وَجَعَلُوا الْأَشْيَاءَ *(Ne kıldılar?)* مُسْتَنِدَةً Allah Teâlâ'ya dayanan إِلَيْهِ تَعَالَى Bu alınmış bir nurdur وَهٰذَا نُورٌ مُقْتَبَسٌ *(Neden?)* مِنْ Peygamberlerin nurlarından أَنْوَارِ الْأَنْبِيَاءِ Ve elde edilmiş bir nimettir وَنِعْمَةٌ مُسْتَفَادَةٌ Onların sofralarından *(Neden?)* مِنْ مَوَائِدِهِمْ Onlara salat-u selamlar olsun عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Feryadı figan/kıyamet gününe kadar بَلْ إِلَى أَبَدِ الْآبَادِ Bilakis sonsuza kadar إِلَى يَوْمِ التَّنَادِ Diğer haberler de böyledir وَكَذٰلِكَ سَائِرُ السَّمْعِيَّاتِ *(Öyle haberler ki,)* Bize peygamberlerin ulaştırması ile ulaştı بَلَّغَتْنَا بِتَبْلِيغِ الْأَنْبِيَاءِ Onlara salat-u selam olsun عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ *(Neden olan haberler?)*

مِنْ وُجُودِ صِفَاتِهِ تَعَالَى الْكَامِلَةِ Allah Teâlâ'nın kamil sıfatlarının var olmasından *(Daha?)* وَبِعْثَةِ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesi وَعِصْمَةِ الْمَلَائِكَةِ Meleklerin masum olması عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَمِنَ الْحَشْرِ وَالنَّشْرِ Haşır ve neşir وَالتَّنْعِيمِ وَالتَّعْذِيبِ الدَّائِمَيْنِ وَمِنْ وُجُودِ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ Cennet ve cehennemin varlığı Ebedi nimet ve azap وَأَمْثَالِهَا Ve bunun gibi بِهِ الشَّرِيعَةُ نَطَقَتْ بِمَا Şeriatın dile getirdiği şeyler وَنَاقِصٌ قَاصِرٌ عَنْ إِدْرَاكِهِ وَالْعَقْلُ Akıl bunları idrak etmekten kasırdır فِي إِثْبَاتِهِ Ve bunları ispatta yetersizdir *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ سَمَاعٍ İşitmeden *(Kimden?)* مِنْ هٰؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ Bu büyük peygamberlerden لَهُ اسْتِقْلَالَ لَا Akıl için bağımsızlık yoktur *(Nerede?)* فِي شَيْءٍ مِنْهَا Bu meselelerin hiç birinde وَكَمَا أَنَّ طَوْرَ الْعَقْلِ Nasıl ki akıl sahası وَرَاءَ طَوْرِ الْحِسِّ His sahasının ötesindedir حَيْثُ يُدْرَكُ بِالْعَقْلِ Zira akıl ile idrak edilir *(Ne?)* مَا لَا يُدْرَكُ بِالْحِسِّ His ile idrak edilmeyen şeyler طَوْرُ النُّبُوَّةِ أَيْضًا Nübüvvet sahası da وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Akıl sahasının ötesindedir يُدْرَكُ بِهَا Nübüvvet ile idrak edilir *(Neler?)* مَا لَا يُدْرَكُ بِالْعَقْلِ Akıl ile idrak edilmeyen şeyler وَمَنْ لَمْ يُثْبِتْ لِلْمَعْرِفَةِ Bilgi için belirlemeyen kişi *(Ne?)* طَرِيقًا وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Akıl sahasının ötesinde bir yol فَهُوَ فِي الْحَقِيقَةِ İşte o kişi hakikatte مُنْكِرٌ İnkar etmektedir *(Neyi?)* لِطَوْرِ النُّبُوَّةِ Nübüvvet sahasını وَمُصَادِمٌ لِلْبَدَاهَةِ Ve aşikar olan bir şeye direnmektedir فَلَا بُدَّ مِنْ وُجُودِ الْأَنْبِيَاءِ Dolayısıyla peygamberlerin varlığı lazımdır *(Niçin?)* لِيَدُلُّوا Yönlendirmeleri için *(Neye?)* عَلَى كَيْفِيَّةِ أَدَاءِ شُكْرِ الْمُنْعِمِ Nimet verene şükrün nasıl yapılacağına الَّذِي هُوَ Ki, o nimet veren *(Nedir?)* وَاجِبٌ عَقْلًا Alken vaciptir *(Peygamberlerin varlığı daha niçin lazımdır?)* وَلِيُظْهِرُوا Açıklamaları için *(Neyi?)* تَعْظِيمَ مَوْلَى النِّعَمِ Nimet sahibine tazimi جَلَّ وَعَلَا O yüce ve uludur *(Öyle tazim ki,)* الْمُتَلَقَّى مِنْ قِبَلِهِ الْمُتَعَلِّقَ بِالْعِلْمِ وَالْعَمَلِ İlim ve amelle alakalıdır *(Yine öyle tazim ki,)* سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu tarafından alınmıştır فَإِنَّ التَّعْظِيمَ الَّذِي Zira o tazim ki لَمْ يَكُنْ مُسْتَفَادًا Istifade edilmemiştir *(Nereden?)* مِنْ عِنْدِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun katından لَا يَكُونُ لَائِقًا O layık olmaz *(Neye?)* بِأَدَاءِ شُكْرِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya

şükrederek فَاِنَّ الْقُوَّةَ الْبَشَرِيَّةَ Zira beşeri kuvvet *(Nedir?)* عَاجِزَةٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ Onu idrakten acizdir بَلْ كَثِيرًا مَا يُظَنُّ Bilakis çoğu zaman zannedilir *(Ne?)* غَيْرُ تَعْظِيمِهِ Allah Teâlâ'ya tazim olmayan şey *(Ne zannedilir?)* تَعْظِيمًا Tazim فَيُعْدَلُ عَنِ Ve böylece şükürden dönülür *(Neye?)* اِلَى الْهِجْوِ Alay etmeye وَطَرِيقُ اسْتِفَادَةِ Allah Subhânehu'ya tazimi öğrenmenin yolu *(Kimden?)* مِنْ حَضْرَتِهِ تَعْظِيمِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'dan *(Nedir?)* مَقْصُورٌ عَلَى النُّبُوَّةِ Peygamberliğe bağlıdır وَتَقَدَّسَ تَعَالَى *(Daha nedir?)* وَمُنْحَصِرٌ فِي تَبْلِيغِ الْاَنْبِيَاءِ Ve peygamberlerin bildirmesiyle sınırlıdır وَالْاِلْهَامُ الَّذِي هُوَ لِلْاَوْلِيَاءِ Velilere عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun gelen ilham عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun مُقْتَبَسٌ مِنْ اَنْوَارِ النُّبُوَّةِ Peygamberlik nurlarından alınmıştır وَمُسْتَفَاضٌ Ve akıp gelmiştir *(Neden?)* مِنْ بَرَكَاتِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere uymanın feyiz ve bereketinden وَفُيُوضِهَا فَلَوْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا Şayet akıl yeterli olsaydı *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْاَمْرِ Bu işte لَمَا بَقِيَ فَلَاسِفَةُ الْيُونَانِ Yunan filozofları kalmazdı الَّذِينَ جَعَلُوا مُقْتَدَاهُمْ عُقُولَهُمْ Ki onlar akıllarını önder kılmışlardır *(Nerede kalmazdı?)* فِي تِيهِ الضَّلَالَةِ Sapıklık çölünde وَلَعَرَفُوا الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Ve elbette Allah Subhânehu'yu tanırlardı قَبْلَ كُلِّ النَّاسِ Bütün insanlardan önce وَالْحَالُ Halbuki اَنَّ اَشَدَّ النَّاسِ جَهَالَةً İnsanların en cahilleri *(Ne hususunda?)* فِي ذَاتِ الْحَقِّ وَصِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun zatı ve sıfatları hususunda *(Kimdir?)* هُوَ هٰؤُلَاءِ Bu filozoflardır حَيْثُ زَعَمُوا الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Şöyle ki Hak Subhânehu'yu zannettiler *(Ne?)* غَيْرَ Ve kılmadılar *(Neyi?)* وَلَمْ يَجْعَلُوا Boş ve işlevsiz فَارِغًا وَمُعَطَّلًا Bir şeyden başkasını *(Ne kılmadılar?)* شَيْءٍ وَاحِدٍ Allah'a dayanan مُسْتَنِدًا اِلَيْهِ تَعَالَى O bir şey de ihtiyarla değil zaruridir وَنَحَتُوا مِنْ عِنْدِهِمْ وَهُوَ اَيْضًا بِالْاِيجَابِ لَا بِالْاِخْتِيَارِ Kendi kafalarından uydurdular *(Ne?)* وَنَسَبُوا عَقْلًا فَعَّالًا Aklı faal (denilen bir şey) Ve olanları ona nispet ettiler *(Nasıl?)* الْحَوَادِثَ اِلَيْهِ Onları men ederek مَانِعِينَ اِيَّاهَا Göklerin ve yerin yaratıcısından *(Kimden?)* وَصَرَفُوا الْاَثَرَ مِنْ خَالِقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Ve eseri çevirdiler *(Kimden?)* عَنِ الْمُؤَثِّرِ الْحَقِيقِيِّ Müessiri hakiki olan جَلَّ شَأْنُهُ Şanı

yüce Allah'tan وَزَعَمُوهُ Ve o eseri zannettiler *(Kimin eseri?)* اَثَرَ مَنْحُوتِهِمْ Kendi uydurdukları şeyin eseri فَاِنَّ الْمَعْلُولَ عِنْدَهُمْ Zira onlara göre malul (sonuç) *(Nedir?)* اَثَرُ الْعِلَّةِ الْقَرِيبَةِ Yakın illetin eseridir لاَ يَرَوْنَ لِلْعِلَّةِ الْبَعِيدَةِ Onlar uzak illet için görmüyorlar *(Ne?)* تَأْثِيرًا Herhangi bir tesir *(Hangi hususta?)* فِى حُصُولِ الْمَعْلُولِ Malulun meydana gelmesi hususunda وَزَعَمُوا Ve sandılar *(Neyi?)* عَدَمَ اسْتِنَادِ الْاَشْيَاءِ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ Eşyayı Allah Subhânehu'ya isnat etmemeyi *(Neden ötürü?)* مِنْ جَهْلِهِمْ Cahilliklerinden ötürü *(Ne sandılar?)* كَمَالاً لَهُ سُبْحَانَهُ Allah için kemal وَظَنُّوا Ve Allah'ı işlevsiz kılmayı zannetiler *(Ne?)* تَبْجِيلاً اِيَّاهُ Allah'ı yüceltmek التَّعْطِيلَ Halbuki وَالْحَالُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu يَمْدَحُ نَفْسَهُ Kendini methediyor وَيَقُولُ فِى مَدْحِ نَفْسِهِ Gökleri ve yeri yaratmak ile *(Ne ile?)* بِخَلْقِ السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضِ Kendisini överken buyuruyor ki: رَبُّ الْمَشْرِقِ Doğunun Rabbi وَرَبُّ الْمَغْرِبِ Ve batının Rabbi وَلاَ احْتِيَاجَ لِهٰؤُلاَءِ السُّفَهَاءِ Bu sefihlerin ihtiyacı yok *(Kime?)* اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu hazretlerine بِزَعْمِهِمُ الْفَاسِدِ Fasit zanlarınca اَصْلاً Asla يَنْبَغِى لَهُمْ Onlara lazımdır *(Ne?)* اَنْ يُرَاجِعُوا Müracaat etmeleri *(Ne zaman?)* وَقْتَ الْاضْطِرَارِ İhtiyaç ve zaruret zamanında *(Neye?)* وَالْاحْتِيَاجِ اِلَى الْعَقْلِ الْفَعَّالِ Akl-ı fa'âle مِنْهُ Ve kesinlikle Allah Teâlâ'ya sığınmazlar وَلاَ الْتِجَاءَ لَهُمْ اِلَيْهِ تَعَالَى قَطْعًا İstemeleri gerekir *(Neyi?)* يَطْلُبُوا İhtiyacın giderilmesini *(Neden?)* قَضَاءَ حَوَائِجِهِمْ Aklı faalden بَلْ لاَ يُتَصَوَّرُ Hatta düşünülemez *(Ne?)* طَلَبُ İhtiyaçlarının giderilmesini istemek *(Neden?)* قَضَاءِ الْحَاجَةِ Akli faalden dahi *(Niçin?)* مِنَ الْعَقْلِ الْفَعَّالِ اَيْضًا Mecbur ve zorunlu olup لِكَوْنِهِ مُوجَبًا وَمُضْطَرًّا Tercih hakkına sahip olmadığı için *(Nerede böyledir?)* غَيْرَ مُخْتَارٍ Onların zanlarında فِى زَعْمِهِمْ Şüphesiz kafirler اَنَّ الْكَافِرِينَ لاَ Onların sahipleri yoktur مَوْلَى لَهُمْ Aklı faal nedir ki? وَمَا هُوَ الْعَقْلُ الْفَعَّالُ حَتَّى يُدَبِّرَ Eşyaya düzen versin الْاَشْيَاءَ Ve olaylar ona dayalı olsun وَتَكُونَ الْحَوَادِثُ مُسْتَنِدَةً اِلَيْهِ Ve halbuki onun varlığı ve sübutu konusunda وَفِى نَفْسِ وُجُودِهِ وَثُبُوتِهِ Bin söz vardır اَلْفُ Zira onun varlığı ve husulü *(Nedir?)* فَاِنَّ تَحَقُّقَهُ وَحُصُولَهُ كَلاَمٍ

مُبْتَنٍ عَلَى الْمُقَدِّمَاتِ الْوَهْمِيَّةِ الْفَلْسَفِيَّةِ Felsefecilerin vehmi delillerine dayanmaktadır الَّتِي هِيَ غَيْرُ تَامَّةٍ Ki o deliller tam değildir *(Neye göre?)* عَلَى الْاُصُولِ الْاِسْلَامِيَّةِ İslami delillere göre وَالْاَبْلَهُ Aptal *(Kimdir?)* مَنْ يَصْرِفُ اِسْتِنَادَ الْاَشْيَاءِ Eşyanın isnadını çevirendir *(Kimden?)* عَنِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ İsteğini yapan ve kudret sahibi Allah'tan جَلَّ شَأْنُهُ Onun şanı yücedir وَيَجْعَلُهَا مُسْتَنِدَةً Ve o eşyayı dayandırandır *(Neye?)* اِلَى مِثْلِ هٰذَا الْاَمْرِ الْمَوْهُومِ Bu gibi vehmi şeylere بَلْ يَلْحَقُ الْاَشْيَاءَ Bilakis eşyaya bitişir *(Ne?)* اَلْفُ عَارٍ وَفَضِيحَةٍ Binlerce ayıp ve rezalet *(Neden dolayı?)* مِنْ كَوْنِهَا مُسْتَنِدَةً Dayalı olmasından dolayı *(Neye?)* اِلَى مَنْحُوتِ الْفَلْسَفِيِّ Felsefecinin uydurduğu bir şeye بَلِ وَلَا الْاَشْيَاءُ Bilakis eşya تَكُونُ رَاضِيَةً وَمَسْرُورَةً بِعَدَمِهَا Yokluğuna razı olup sevinir مِنْ فَضِيحَةِ اسْتِنَادِ Varlığa asla meyletmez *(Neden dolayı?)* اَصْلاً تَمِيلُ اِلَى الْوُجُودِ Varlığının dayandırılması rezalatinden dolayı *(Neye?)* اِلَى مَجْعُولِ الْفَلْسَفِيِّ وُجُودِهَا Felsefecinin uydurduğu bir şeye Ve mahrum olma korkusundan وَخَوْفِ الْحِرْمَانِ *(Neden?)* مِنْ سَعَادَةِ الْانْتِسَابِ Nispet edilme saadetinden *(Neye?)* اِلَى قُدْرَةِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ Dilediğini yapan, güç sahibi Allah'ın kudretine جَلَّ سُلْطَانُهُ Onun saltanatı yücedir كَبُرَتْ كَلِمَةً Ne büyük kelimedir تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ Ağızlarından çıkıyor اِنْ وَكُفَّارُ دَارِ الْحَرْبِ Onlar söylemiyorlar اِلَّا كَذِبًا Ancak yalan (söylüyorlar) يَقُولُونَ Darul harp kafirleri مَعَ وُجُودِ عِبَادَةِ الْاَصْنَامِ Putlara ibadet etmekle beraber اَحْسَنُ فَاِنَّهُمْ يَلْتَجِؤُونَ حَالاً Hal olarak daha iyidir *(Kimdir?)* مِنْ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ Bu cemaatten Zira onlar sığınıyorlar *(Kime?)* اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'ya *(Nerede?)* فِي الْمَضَايِقِ Sıkıntılı durumlarda وَلَا يَجْعَلُونَ اَصْنَامَهُمْ Putlarını kılmıyorlar *(Ne?)* غَيْرَ وَسَائِلِ الشَّفَاعَةِ Şefaat vesilesinden başka bir şey *(Nerede?)* عِنْدَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın katında وَاَعْجَبُ مِنْ هٰذَا Bundan daha acayip olan اَنَّ جَمَاعَةً Bir cemaat يُسَمُّونَ هٰؤُلَاءِ السُّفَهَاءَ Bu sefihleri isimlendiriyor *(Ne diye?)* حُكَمَاءَ Hukema (hikmet ehli) diye وَيَنْسِبُونَ اَقْوَالَهُمْ Ve sözlerini de nispet ediyorlar *(Neye?)* اِلَى الْحِكْمَةِ Hikmete وَاَكْثَرُ اَحْكَامِهِمْ Oysaki bunların çoğu hükümleri سِيَّمَا فِي الْاِلٰهِيَّاتِ

Özellikle ilahiyat hakkındaki الَّتِي هِيَ الْمَقْصِدُ الْاَسْنَى Ki o en üstün maksattır كَاذِبَةٌ Yalan ve muhaliftir *(Neye?)* وَمُخَالِفَةٌ لِلْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ Kitap ve sünnete فَبِأَيِّ اعْتِبَارٍ Hangi itibarla يُطْلَقُ الْحُكَمَاءُ Hukema denir? *(Kime?)* عَلَى هٰؤُلَاءِ Bunlara الَّذِينَ لَا نَصِيبَ لَهُمْ Ki, bunların nasibi yok *(Neden başka?)* غَيْرُ الْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ Katmerli cehaletten başka اَللّٰهُمَّ اِلَّا اِذَا قِيلَ Allah'ım (bu söz) ancak söylendiği zaman (doğru olur) *(Nasıl söylendiği zaman?)* عَلَى سَبِيلِ التَّهَكُّمِ وَالْاِسْتِهْزَاءِ Alay etme ve dalga geçme amacıyla اَوْ يُعَدُّ Ya da sayıldığı zaman *(Neden?)* مِنْ قَبِيلِ اِطْلَاقِ الْبَصَرِ Görmenin kullanılması kabilinden *(Kime?)* وَجَمْعٌ مِنْ هٰذِهِ السُّفَهَاءِ عَلَى الْاَعْمَى Köre Bu sefihlerden bir cemaat اِخْتَارُوا Seçtiler *(Neyi?)* طَرِيقَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ Riyazet ve mücahede yolunu *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ الْتِزَامِ طَرِيقِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin yolunu takip etmeksizin عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun بَلْ كَانُوا فِي بِمُجَرَّدِ تَقْلِيدِ صُوفِيَّةٍ اِلٰهِيَّةٍ Bilakis sırf ilahi sufileri taklit ettiler *(O sufiler ki,)* كُلِّ عَصْرٍ Her asırda vardır *(Kimlerden?)* مِنْ مُتَابِعِي الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere ittiba edenlerden عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَاغْتَرُّوا بِصَفَاءِ اَوْقَاتِهِمْ Vakitlerinin saflığına aldandılar وَاعْتَمَدُوا عَلَى مَنَامَاتِهِمْ وَخَيَالَاتِهِمْ Rüya ve hayallerine itimat ettiler وَجَعَلُوا كُشُوفَهُمُ الْخَيَالِيَّةَ Hayali keşiflerini de kıldılar *(Ne kıldılar?)* مُقْتَدَاهُمْ Öncüleri *(Nerede?)* فِي سَائِرِ حَالَاتِهِمْ Diğer hallerinde ضَلُّوا فَاَضَلُّوا Saptılar ve saptırdılar وَلَمْ يَعْلَمُوا Bilmediler ki, اَنَّ ذٰلِكَ الصَّفَاءَ Bu saflık هُوَ صَفَاءُ النَّفْسِ Nefsin saflığıdır الَّذِي يُؤَدِّي Ki o saflık götürür *(Nereye?)* اِلَى طَرِيقِ الضَّلَالَةِ Sapıklık yoluna لَا صَفَاءُ الْقَلْبِ Kalbin saflığı değildir الَّذِي هُوَ رَوْزَنَةُ الْهِدَايَةِ Ki o hidayet penceresidir فَاِنَّ صَفَاءَ الْقَلْبِ Zira kalbin saflığı *(Nedir?)* مَنُوطٌ بِمُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere uymaya bağlıdır وَتَزْكِيَةُ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selam olsun وَسِيَاسَتِهِ النَّفْسِ Nefsin ıslahı *(Nedir?)* مَرْبُوطَةٌ بِصَفَاءِ الْقَلْبِ Kalbin saflığına bağlıdır اِيَّاهَا Ve onu yönetmesine (bağlıdır) وَحُكْمُ تَصْفِيَةِ النَّفْسِ Nefsin saflığının hükmü مَحَلُّ ظُهُورِ اَنْوَارِ الْقِدَمِ Ki o الَّذِي هُوَ Kalbin karalığı ile beraber مَعَ وُجُودِ ظُلْمَةِ الْقَلْبِ

Kıdem nurlarının zuhur mahallidir *(Nedir?)* كَحُكْمِ اِسْرَاجِ سِرَاجٍ Bir kandil yakma hükmündedir *(Nereye?)* لِنَهْبِ الْعَدُوِّ Düşmanın hedefine الَّذِي هُوَ فِي الْكَمِينِ Ki, o pusudadır وَهُوَ اِبْلِيسُ اللَّعِينُ Ve o melun iblistir (وَبِالْجُمْلَةِ) Kısacası, اَنَّ طَرِيقَ كَطَرِيقِ النَّظَرِ وَالْاسْتِدْلَالِ الرِّيَاضَةِ وَالْمُجَاهَدَةِ Riyazet ve mücahede yolu *(Nedir?)* Nazar ve istidlal yolu gibi اِنَّمَا يُعْتَبَرُ وَيُعْتَمَدُ عَلَيْهِ Ona itibar ve itimat edilir *(Ne zaman?)* اِذَا كَانَ مَقْرُونًا Beraber olduğu zaman *(Ne ile?)* بِتَصْدِيقِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberleri tasdik ile عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun الَّذِينَ يُبَلِّغُونَ الْاَمَانَةَ Ki onlar emaneti tebliğ ediyorlar *(Kimden?)* مِنْ قِبَلِ الْحَقِّ Hak tarafından جَلَّ O yüce ve uludur وَعَلَا Ve desteklenmişlerdir *(Ne ile?)* وَمُؤَيَّدُونَ بِتَأْيِيدِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun desteğiyle مَحْفُوظَةٌ مِنْ كَيْدِ اللَّعِينِ Onların işleri *(Nedir?)* مُعَامَلَتُهُمْ Şeytanın hile ve tuzağından korunmuştur *(Ne ile?)* وَمَكْرِهِ بِنُزُولِ الْمَلَائِكَةِ الْمَعْصُومِينَ Masum meleklerin inmesi ile اِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ Benim kullarım Senin için yoktur عَلَيْهِمْ Onlar üzerine *(Ne?)* سُلْطَانٌ Bir saltanat *(Bu ayet nedir?)* وَقْتِهِمْ نَقْدُ Onların vaktinin sermayesidir وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ Bu devlet لَمْ تَتَيَسَّرْ لِغَيْرِهِمْ Peygamberlerden başkasına nasip olmamıştır وَلَمْ تَحْصُلْ لَهُمْ Ve onlar için hasıl olmamıştır *(Ne?)* اَلتَّخَلُّصُ Kurtulmak *(Neden?)* مِنْ شِرْكِ اللَّعِينِ Şeytanın şirkinden اِلَّا اِذَا الْتَزَمَ Sadece sarıldıkları zaman *(Neye?)* مُتَابَعَةَ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklere tabi olmaya وَمَشَى عَلَى آثَارِهِمْ Ve onların izinden gittikleri zaman (kurtuluş hasıl olur) عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun ﴿شِعْر﴾ Şiir:

يَا İmkansızdır *(Ne?)* اَلْمَشْيُ فِي طُرُقِ الصَّفَا Safa yollarında yürümek وَمِنَ الْمُحَالِ سَعْدُ Ey Sa'd! *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اِتِّبَاعِ الْمُصْطَفَى Mustafa'ya uymadan

اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ الْعُلَى عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ اِخْوَانِهِ En yüce salat-u selamlar olsun Ona ve tüm kardeşlerine سُبْحَانَ اللّٰهِ Allah'ı tenzih ederim اِنَّ اَفْلَاطُونَ Kuşkusuz Eflatun الَّذِي هُوَ رَئِيسُ الْفَلَاسِفَةِ Ki o felsefecilerin reisidir اَدْرَكَ دَوْلَةَ بِعْثَةِ عِيسَى Hz. İsa'nın gönderilmesi devletine erişti عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona

اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun وَلَمْ يُصَدِّقْهُ Ama onu tasdik etmedi زَعْمًا مِنْهُ Cahilliğinden dolayı بِجَهَالَتِهِ اَنَّهُ مُسْتَغْنٍ عَنْهُ Kendisinin ona ihtiyacı yoktur وَلَمْ يَنَلْ Ve nail olamadı *(Neye?)* نَصِيبًا مِنْ بَرَكَاتِ النُّبُوَّةِ Peygamberlik bereketinden bir paya وَمَنْ لَمْ يَجْعَلِ اللهُ لَهُ نُورًا Allah kime nur vermediyse فَمَا لَهُ مِنْ نُورٍ Onun için hiçbir nur yoktur قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا And olsun ki bizim sözümüz geçti *(Kim için?)* لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ Gönderilen kullarımız için اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ Onlar mutlaka yardım olunanlardır وَاِنَّ جُنْدَنَا Ve bizim ordularımız لَهُمُ الْغَالِبُونَ Elbette onlar galiptirler وَالْعَجَبُ Ne garip ki, اَنَّ طَوْرَ عُقُولِ الْفَلاَسِفَةِ النَّاقِصَةِ Felsefecilerin nakıs akıllarının sahası *(Nedir?)* كَأَنَّهُ وَاقِعٌ Sanki o yer almaktadır *(Nerede?)* عَلَى طَرَفِ نَقِيضِ طَوْرِ النُّبُوَّةِ Nübüvvet sahasının karşı tarafında *(Hangi hususta?)* فِي الْمَبْدَأِ وَفِي الْمَعَادِ Mebde ve mead (varlığın başlangıcı ve sonu) hususunda وَاَحْكَامُهُمْ Onların hükümleri *(Nedir?)* مُخَالِفَةٌ لِاَحْكَامِ الاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin hükümlerine muhaliftir عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun فَاِنَّهُمْ Zira onlar مَا صَحَّحُوا Sağlamlaştırmadılar *(Neyi?)* اَلاِيمَانَ بِاللهِ Allah'a imanı *(Daha?)* وَقَالُوا بِقِدَمِ الْعَالَمِ وَلاَ اَلاِيمَانَ بِالآخِرَةِ Ahirete imanı da Ve alemin evvelinin olmadığına hükmettiler وَالْحَالُ Halbuki اَنَّ اَلاِجْمَاعَ الْمَتِينَ مُنْعَقِدٌ Kuvvetli bir icma gerçekleşmiştir *(Neye?)* عَلَى حُدُوثِ الْعَالَمِ Alemin sonradan olduğuna *(Ne ile birlikte?)* بِجَمِيعِ اَجْزَائِهِ Bütün cüzleri ile birlikte وَلَمْ يَقُولُوا Ve onlar hükmetmediler *(Neye?)* بِانْشِقَاقِ السَّمَوَاتِ وَانْتِثَارِ الْكَوَاكِبِ Göklerin yarılması Yıldızların dökülmesi وَانْدِكَاكِ الْجِبَالِ وَانْفِجَارِ الْبِحَارِ Dağların ufalanması Ve denizlerin taşmasına اَلْمَوْعُودَةِ فِي يَوْمِ الْقِيَامَةِ Ki kıyamet gününde olacağı vaat edilen وَيُنْكِرُونَ Ve inkar ediyorlar *(Neyi?)* حَشْرَ اَلاَجْسَادِ Cesetlerin diriltilmesini وَيُخَالِفُونَ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ Ve Kuran ayetlerine muhalif oluyorlar وَمُتَاَخِّرُوهُمْ Felsefecilerin sonra gelenleri اَلَّذِينَ عَدُّوا اَنْفُسَهُمْ Ki onlar kendilerini saydılar دَاخِلِينَ فِي زُمْرَةِ اَهْلِ الاِسْلاَمِ İslam ehline dahil رَاسِخُونَ فِي اُصُولِهِمُ الْفَلْسَفِيَّةِ Felsefi usullerinde kararlıdırlar *(Nasıl?)* كَمَا هِيَ

Olduğu gibi وَقَائِلُونَ Ve söylüyorlar *(Neyi?)* بِقِدَمِ السَّمٰوَاتِ Göklerin وَالْكَوَاكِبِ Yıldızların وَأَمْثَالِهَا Ve bu gibi şeylerin kadim olduğunu وَحَاكِمُونَ Ve hükmediyorlar *(Neye?)* بِعَدَمِ فَنَائِهَا وَهَلَاكِهَا Onların helak ve yok olmayacağına قُوتُهُمْ Onların gıdası *(Nedir?)* تَكْذِيبُ النُّصُوصِ الْقُرْآنِيَّةِ Kuran ayetlerini yalanlamaktır وَرِزْقُهُمْ Rızıkları ise *(Nedir?)* إِنْكَارُ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Dinin zaruri bilgilerini وَالْمَسَائِلِ الْيَقِينِيَّةِ Ve kesin meseleleri inkar etmektir يُؤْمِنُونَ بِاللهِ وَبِرَسُولِهِ Allah ve resulüne iman ediyorlar وَلَا يَقْبَلُونَ Ama kabul etmiyorlar *(Neyi?)* مَا أَمَرَ اللهُ بِهِ وَرَسُولُهُ Allah ve resulünün emrettiklerini فَهَلْ تَتَجَاوَزُ السَّفَاهَةُ عَنْ ذٰلِكَ Ahmaklık bundan öte gidebilir mi? ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَلْفَلْسَفَةُ سَفَهُ اَكْثَرُهَا Felsefenin çoğu ahmaklıktır وَكَذَا مَجْمُوعُهَا Tamamı da böyledir

إِذْ لِكُلِّ حُكْمُ أَكْثَرِهِ Çünkü bir bütün için Çoğunun hükmü vardır

وَهٰذِهِ الْجَمَاعَةُ Bu cemaat صَرَفُوا أَعْمَارَهُمْ Ömürlerini harcadılar *(Nerede?)* فِي تَعْلِيمِ عَنِ الْخَطَإِ الْفِكْرِيِّ آلَةٍ عَاصِمَةٍ لِلذِّهْنِ Zihni koruyan aleti öğretmekte *(Neden koruyan?)* Fikri hatadan *(Daha nede sarf ettiler?)* وَتَعَلُّمِهِ Ve onu öğrenmekte وَدَقَّقُوا فِيهَا Ve o ilimde araştırmalar yaptılar *(Nasıl?)* تَدْقِيقَاتٍ كَثِيرَةً Çok inceliklerle وَلَمَّا بَلَغُوا يَعْنِي مَسَائِلَ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ Ne zaman ki asıl maksada ulaştılar الْمَقْصِدَ الْأَقْصَى Yani zat ve sıfat meselelerine *(Daha?)* وَالْأَفْعَالِ الْوَاجِبِيَّةِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Vacip Teâlâ'nın fiilleri meselelerine وَأَضَاعُوا الْآلَةَ الْعَاصِمَةَ ضَيَّعُوا حَوَاسَّهُمْ Hislerini kaybettiler Ve koruyan aleti zayi ettiler وَخَبِطُوا خَبْطَ عَشْوَاءَ Ve körün tökezlemesi gibi tökezlediler وَبَقُوا Ve kaldılar *(Nerede?)* فِي تِيهِ الضَّلَالَةِ Sapıklık çölünde *(Kim gibi?)* كَمَنْ O kimse gibi ki, يُهَيِّئُ آلَاتِ الْحَرْبِ Savaş aletlerini hazırlıyor سِنِينَ Senelerce ثُمَّ إِذَا جَاءَ Sonra geldiği zaman *(Ne?)* وَقْتُ الْحَرْبِ Savaş vakti يُضِيعُ حَوَاسَّهُ Hislerini kaybediyor وَلَا يَسْتَعْمِلُ الْآلَةَ Ve aletleri kullanmıyor وَالنَّاسُ İnsanlar يَظُنُّونَ Zannediyorlar *(Neyi?)* عُلُومَ الْفَلَاسِفَةِ Felsefecilerin ilimlerini *(Ne zannediyorlar?)* مُتَّسِقَةً وَمُنْتَظِمَةً Tutarlı ve düzenli وَيَزْعُمُونَهَا Ve o ilimleri sanıyorlar *(Ne?)*

وَمَصُونَةٌ مَحْفُوظَةٌ عَنِ الْغَلَطِ وَالْخَطَأِ Hata ve yanlıştan muhafaza edilmiş Ve korunmuş إِنَّمَا يَكُونُ هٰذَا الْحُكْمُ وَعَلَى تَقْدِيرِ التَّسْلِيمِ Bu görüşü kabul etsek bile Bu hüküm olur *(Ne olur?)* صَادِقًا Doğru *(Nerede?)* فِي عُلُومٍ O ilimlerde ki, لِلْعَقْلِ فِيهَا Aklın o ilimlerde إِسْتِقْلَالٌ وَاسْتِبْدَادٌ Hürriyet ve bağımsızlığı vardır وَهِيَ خَارِجَةٌ عَنِ الْمَبْحَثِ Bu ise konumuzun dışındadır وَدَاخِلَةٌ فِي دَائِرَةِ مَا لاَ يَعْنِي Faydası olmayan şeyler dairesine dahildir الَّتِي هِيَ لاَ تَعَلُّقَ لَهَا بِالْآخِرَةِ Bunların ahiretle ilişkisi yoktur لَيْسَتْ بِمَرْبُوطَةٍ بِهَا وَالنَّجَاةُ الْأُخْرَوِيَّةُ دَائِمِيَّةٌ Ki, o ebedidir Ahiretteki kurtuluş Bu ilimlere bağlı değildir فَإِنَّ الْكَلاَمَ إِنَّمَا هُوَ فِي عُلُومٍ Zira konu O sadece Öyle ilimlerdedir ki, الْعَقْلُ عَاجِزٌ عَنْ إِدْرَاكِهَا Akıl acizdir *(Neden?)* وَقَاصِرٌ Onu idrakten Ve yetersizdir *(Ve yine öyle ilimler ki,)* وَمَرْبُوطَةٌ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ Bağlıdır *(Neye?)* Nübüvvet haline وَالنَّجَاةُ الْأُخْرَوِيَّةُ مَنُوطَةٌ بِهَا Ve ahirette kurtuluş O ilimlere bağlıdır قَالَ حُجَّةُ الْاِسْلاَمِ الْاِمَامُ الْغَزَالِيُّ فِي رِسَالَتِهِ الْمُنْقِذُ Huccetül İslam İmamı Gazali dedi *(Nerede?)* El-Munkız mineddalal isimli risalesinde (dedi) ki: مِنَ الضَّلاَلِ إِنَّ الْفَلاَسِفَةَ Felsefeciler سَرَقُوا Çaldılar *(Neyi?)* عِلْمَ الطِّبِّ Tıp ilmini *(Dalta?)* وَعِلْمَ النُّجُومِ Ve astronomi ilmini *(Nereden?)* مِنْ كُتُبِ الْأَنْبِيَاءِ الْمُتَقَدِّمِينَ Geçmiş peygamberlerin kitaplarından عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Peygamberimize ve onlara Salat-u selam olsun وَاقْتَبَسُوا Elde ettiler *(Neyi?)* خَوَاصَّ الْأَدْوِيَةِ İlaçların özelliklerini *(Dalta?)* وَغَيْرَهَا Ve diğerlerini مِمَّا لاَ سَبِيلَ لِلْعَقْلِ Ki, aklın yolu yoktur *(Neye?)* إِلَى إِدْرَاكِهِ Onu anlamaya *(Nereden elde ettiler?)* مِنَ الصُّحُفِ وَالْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ İndirilen sahifeler ve kitaplardan *(Kime?)* عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ إِلَى الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlere Onlara selam olsun وَسَرَقُوا Ve çaldılar *(Neyi?)* عِلْمَ تَهْذِيبِ الْأَخْلاَقِ Güzel ahlak ilmini *(Nereden?)* عَنْ كُتُبِ الصُّوفِيَّةِ الْمُتَأَلِّهِينَ Allah'a bağlanmış sûfilerin kitaplarından *(Öyle sûfiler ki,)* وَفِي أُمَّةِ كُلِّ نَبِيٍّ الْمَوْجُودِينَ فِي كُلِّ عَصْرٍ Her asırda bulunan Ve her peygamberin ümmetinde *(Niçin böyle yaptılar?)* لِتَرْوِيجِ أَبَاطِيلِهِمْ Batıl görüşlerini yaymak için فَهٰذِهِ كَانَتْ مَسْرُوقَةً الْعُلُومُ الثَّلاَثَةُ الْمُعْتَبَرَةُ لَدَيْهِمْ İşte onlara göre muteber olan bu üç ilim

Çalınmıştır وَقَدْ ذَكَرْتُ Ki, ben zikrettim *(Ne?)* شَمَّةً مِنْ خَبَطِهِمْ Felsefecilerin yanlışlarından bir nebze *(Hangi hususta?)* فِي الْعِلْمِ الْاِلٰهِيِّ İlahi ilimler hususunda *(Nerede zikrettim?)* فِي مَبَاحِثِ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ وَالْاَفْعَالِ الْوَاجِبِيَّةِ Vacib zat, sıfat ve fiiller konularında وَفِي الْايمَانِ بِاللّٰهِ وَالْايمَانِ بِالْآخِرَةِ Allah ve ahirete iman konusunda *(Daha neyi zikrettim?)* وَمُخَالَفَتِهِمُ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ Kuran ayetlerine muhalefetlerini *(Nerede zikrettim?)* فِيمَا سَبَقَ Geride geçen bölümde فَبَقِيَ عِلْمُ الْهَنْدَسَةِ وَمِثْلُهُ Geriye matematik ve benzeri ilimler kaldı مِمَّا لَهُ نَوْعُ اخْتِصَاصٍ بِهِ Ki, bu ilimlerin felsefecilere bir tür aidiyeti vardır فَلَوْ كَانَ مُتَّسِقًا وَمُنْتَظِمًا Her ne kadar bu ilimler tutarlı ve düzenli olsa da فَمَا لُزُومُهُ Onların ne gereği vardır? وَلِاَيِّ شَبَبٍ يُحْتَاجُ اِلَيْهِ Ve onlara niçin ihtiyaç duyulsun? وَاَيُّ عَذَابٍ الْآخِرَةِ Hangi ahiret azabı عَلَامَةُ اِعْرَاضِ اللّٰهِ تَعَالَى عَنِ الْعَبْدِ Allah Teâlâ'nın kuldan yüz çevirmesinin alameti *(Nedir?)* اِشْتِغَالُهُ Kulun meşgul olmasıdır *(Ne ile?)* بِمَا لَا يَعْنِيهِ وَكُلُّمَا هُوَ غَيْرُ نَافِعٍ فِي الْآخِرَةِ Faydası olmayan şeyle Ahirette fayda vermeyen her şey فَهُوَ مِمَّا لَا يَعْنِي وَعِلْمُ الْمَنْطِقِ O faydasız şeylerdendir Mantık ilmi الَّذِي هُوَ آلَةٌ Ki, o alettir وَقَالُوا Ve dediler ki: اِنَّهُ عَاصِمٌ O koruyucudur *(Neden?)* عَنِ الْخَطَاءِ Hatadan لَمْ يَنْفَعْهُمْ Onlara fayda vermedi وَلَمْ يُخْرِجْهُمْ Ve onları çıkarmadı *(Neden?)* عَنِ الْغَلَطِ وَالْخَطَاءِ Yanlış ve hatadan *(Nerede?)* فِي الْمَقْصِدِ الْاَسْنَى En ulvi maksatta كَيْفَ يَنْفَعُ الْآخَرِينَ Diğerlerine nasıl fayda versin? وَكَيْفَ يُخَلِّصُهُمْ Ve onları nasıl kurtarsın *(Neden?)* عَنِ الْخَطَاءِ Hatadan رَبَّنَا Ey Rabbimiz! لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا Kalplerimizi kaydırma *(Neden sonra?)* بَعْدَ اِذْ هَدَيْتَنَا Bize hidayet ettikten sonra وَهَبْ لَنَا Ve bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet اِنَّكَ اَنْتَ الْوَهَّابُ Çünkü sen lütfü bol olansın وَبَعْضُ النَّاسِ İnsanlardan bazıları الَّذِينَ لَهُمْ Ki onlar için vardır *(Ne?)* رَغْبَةٌ فِي الْعُلُومِ الْفَلْسَفِيَّةِ Felsefi ilimlere rağbet وَمَفْتُونُونَ Ve tutulmuşlardır *(Neye?)* بِالتَّسْوِيلَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ Felsefi aldatmacalara يَعْتَقِدُونَ İtikat ediyorlar *(Kimi?)* هٰذِهِ الْجَمَاعَةَ Bu cemaati *(Ne olarak itikat ediyorlar?)* حُكَمَاءَ

Hükema olarak وَيَزْعُمُونَهُمْ Ve onları zannediyorlar *(Ne?)* عَدِيلَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere denk عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun بَلْ يَكَادُونَ Bilakis neredeyse öne alacaklar *(Neyi?)* يُقَدِّمُونَ عُلُومَهُمُ الْكَاذِبَةَ Felsefecilerin yalan ilimlerini *(Nasıl?)* بِظَنِّ اَنَّهَا صَادِقَةٌ O ilimler doğrudur zannıyla *(Neyin önüne alacaklar?)* عَلَى شَرَائِعِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin şeriatlarının önüne عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun اَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya sığınırız *(Neden?)* عَنِ الْاِعْتِقَادِ السُّوءِ Kötü itikattan نَعَمْ اِذَا اعْتَقَدُوا هٰؤُلَاءِ حُكَمَاءَ Evet! bunlara hukema diye itikat ettikleri zaman وَزَعَمُوا عُلُومَهُمْ حِكْمَةً Ve onların ilimlerini hikmet zannettikleri zaman يَقَعُونَ Düşerler *(Neye?)* فِي هٰذَا الْبَلَاءِ Bu belaya *(Nasıl?)* فَاِنَّ بِالضَّرُورَةِ Mecburen الْحِكْمَةَ Zira hikmet *(Nedir?)* عِبَارَةٌ عَنِ الْعِلْمِ بِالشَّيْءِ Bir şeyi bilmekten ibarettir *(Nasıl bilmek?)* فَتَكُونُ الْعُلُومُ الَّتِي تُخَالِفُهَا مُطَابِقًا لِنَفْسِ الْاَمْرِ Gerçeğe uygun olarak Dolayısıyla hikmete zıt olan ilimler olur *(Ne olur?)* غَيْرَ مُطَابِقَةٍ لِنَفْسِ الْاَمْرِ Gerçeğe uygun olmayan (وَبِالْجُمْلَةِ) Özetle, اَنَّ تَصْدِيقَ هٰؤُلَاءِ Felsefecileri tasdik etmek *(Daha?)* وَتَصْدِيقَ عُلُومِهِمْ Ve onların ilimlerini tasdik etmek *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمٌ لِتَكْذِيبِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberleri yalanlamayı gerektirir *(Daha?)* وَتَكْذِيبَ عُلُومِهِمْ Ve onların ilimlerini yalanlamayı عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ Onlara salatlar ve tahiyyeler olsun وَهٰذَانِ الْعِلْمَانِ Bu iki ilim *(Nedir?)* وَاقِعَانِ فِي طَرَفَيِ النَّقِيضِ Bir zıttın iki tarafında yer almaktadırlar فَتَصْدِيقُ اَحَدِهِمَا Dolayısıyla bunlardan birini doğrulamak مُسْتَلْزِمٌ Gerektirir *(Neyi?)* لِتَكْذِيبِ الْاٰخَرِ Diğerini yalanlamayı مَنْ شَاءَ Kim dilerse فَلْيَلْتَزِمْ Sarılsın *(Neye?)* مِلَّةَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin dinine يَكُنْ Olsun *(Kimlerden?)* مِنْ حِزْبِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allahu Subhânehu'nun ordusundan وَمِنْ اَهْلِ النَّجَاةِ Ve kurtuluş ehlinden وَمَنْ شَاءَ Ve kim dilerse فَلْيَكُنْ فَلْسَفِيًّا Felsefeci olup يَكُنْ مِنْ حِزْبِ الشَّيْطَانِ Şeytanın ordusundan olsun *(Daha ne olsun?)* وَخَائِبًا وَخَاسِرًا Ve zarara uğrayıp pişman olan قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ Kim dilerse iman etsin وَمَنْ شَاءَ فَلْيَكْفُرْ Kim de dilerse küfretsin اِنَّا اَعْتَدْنَا Zira biz

hazırladık *(Kime?)* لِلظَّالِمِينَ Zalimlere *(Ne?)* نَارًا Bir ateş ki اَحَاطَ بِهِمْ Onları kuşatıyor *(Ne?)* سُرَادِقُهَا Onun duvarları وَاِنْ يَسْتَغِيثُوا Eğer medet isterlerse يُغَاثُوا بِمَاءٍ Bir suyla medet edilirler ki كَالْمُهْلِ Erimiş maden gibidir *(Öyle su ki,)* يَشْوِى الْوُجُوهَ Yüzleri haşlıyor بِئْسَ الشَّرَابُ Ne kötü içecek وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا Ve ne kötü kalma yeridir وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana *(Daha?)* وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Ve Mustafa'ya tabi olmayı benimseyenlere عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ Ona ve tüm kardeşlerine *(Kimden olan kardeşleri?)* مِنَ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ Yüce peygamberlerden *(Daha?)* وَالْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ Ve büyük meleklerden اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamamı وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Selamların en mükemmeli olsun وَالسَّلَامُ Selamlar...

24. MEKTUP

٢٤ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمُلاَّ مُحَمَّدٍ مُرَادِ الْكِشْمِيِّ الَّذِى هُوَ مِنْ خُدَّامِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى بَيَانِ مَنَاقِبِ اَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ ﷺ وَرَحْمَتِهِمْ وَرَأْفَتِهِمْ فِيمَا بَيْنَهُمْ﴾

قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ اَشِدَّآءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَآءُ بَيْنَهُمْ﴾ اَلْآيَةَ مَدَحَ اللهُ سُبْحَانَهُ فِى هٰذِهِ الْآيَةِ اَصْحَابَ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِكَمَالِ رَحْمَةِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ الَّتِى كَانُوا عَلَيْهَا فَاِنَّ الرَّحِيمَ الَّذِى هُوَ وَاحِدُ رُحَمَاءَ مُتَضَمِّنٌ لِلْمُبَالَغَةِ فِى الرَّحْمَةِ وَحَيْثُ اَنَّ لِلصِّفَةِ الْمُشَبَّهَةِ دَلاَلَةً عَلَى الْاِسْتِمْرَارِ أَيْضًا يَنْبَغِى اَنْ يَكُونَ رَحْمَةُ بَعْضِهِمْ بَعْضًا عَلَى صِفَةِ الدَّوَامِ وَالْاِسْتِمْرَارِ سَوَاءٌ كَانَ فِى حُضُورِهِ ﷺ اَوْ بَعْدَ ارْتِحَالِهِ وَكُلُّمَا هُوَ مُنَافٍ لِرَحْمَةِ بَعْضِهِمْ بَعْضًا يَنْبَغِى اَنْ يَكُونَ مَسْلُوبًا عَنْهُمْ عَلَى الدَّوَامِ وَيَكُونَ احْتِمَالُ الْبُغْضِ وَالْحِقْدِ وَالْحَسَدِ وَعَدَاوَةِ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ مُنْتَفِيًا عَنْهُمْ عَلَى سَبِيلِ الْاِسْتِمْرَارِ فَاِذَا كَانَ جَمِيعُ الصَّحَابَةِ الْكِرَامِ مُتَّصِفِينَ بِهٰذِهِ الصِّفَةِ الْمَرْضِيَّةِ كَمَا هُوَ مُقْتَضَى كَلِمَةِ «وَالَّذِينَ» الَّتِى هِىَ مِنْ صِيَغِ الْعُمُومِ وَالْاِسْتِغْرَاقِ مَاذَا نَقُولُ مِنْ اَكَابِرِ الصَّحَابَةِ فَاِنَّ هٰذِهِ الصِّفَةَ تَكُونُ فِيهِمْ أَتَمَّ وَاَكْمَلَ وَاَوْفَى وَلِهٰذَا قَالَ ﷺ «**اَرْحَمُ اُمَّتِى بِاُمَّتِى اَبُو بَكْرٍ**» وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فِى شَأْنِ الْفَارُوقِ رَضِىَ اللهُ عَنْهُ «**لَوْ كَانَ بَعْدِى نَبِىٌّ لَكَانَ عُمَرُ**» يَعْنِى اَنَّ لَوَازِمَ النُّبُوَّةِ وَكَمَالاَتِهَا كُلَّهَا حَاصِلَةٌ فِى عُمَرَ وَلٰكِنْ لَمَّا خُتِمَ مَنْصِبُ النُّبُوَّةِ بِخَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ لَمْ يُشَرَّفْ بِدَوْلَةِ مَنْصِبِ النُّبُوَّةِ وَاَحَدُ لَوَازِمِ النُّبُوَّةِ كَمَالُ الرَّحْمَةِ وَالشَّفْقَةِ عَلَى الْخَلْقِ وَاَيْضًا اِنَّ الرَّذَائِلَ الَّتِى تُنَافِى الشَّفْقَةَ وَالرَّحْمَةَ وَمِنْ ذَمَايِمِ الْاَخْلاَقِ مِنَ الْحَسَدِ وَالْبُغْضِ وَالْحِقْدِ وَالْعَدَاوَةِ كَيْفَ تُتَصَوَّرُ مِنْ قَوْمٍ تَشَرَّفُوا بِشَرَفِ صُحْبَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَاِنَّهُمْ اَفْضَلُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ الَّتِى هِىَ خَيْرُ الْاُمَمِ وَاَسْبَقُ اَهْلِ هٰذِهِ الْمِلَّةِ الَّتِى هِىَ نَاسِخَةٌ لِجَمِيعِ الْمِلَلِ لِاَنَّ قَرْنَهُمْ كَانَ خَيْرَ الْقُرُونِ وَصَاحِبُهُمْ كَانَ اَفْضَلَ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ فَلَوْ كَانُوا مَوْصُوفِينَ بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ الرَّدِيَّةِ الَّتِى عَلَى اَحْقَرِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ الْمَرْحُومَةِ عَارٌ مِنْهَا كَيْفَ

يَكُونُونَ اَفْضَلَ هٰذِهِ الْاُمَّةِ وَبِاَيِّ وَجْهٍ تَكُونُ هٰذِهِ الْاُمَّةُ خَيْرَ الْاُمَمِ وَاَيُّ مَزِيَّةٍ وَاَيُّ فَضِيلَةٍ تَكُونُ لِاَسْبَقِيَّةِ الْايمَانِ وَاَوَّلِيَّةِ اِنْفَاقِ الْاَمْوَالِ وَبَذْلِ الْاَنْفُسِ وَاَيُّ تَأْثِيرٍ يَكُونُ لِخَيْرِيَّةِ الْقَرْنِ وَاَيُّ اَثَرٍ يَتَرَتَّبُ عَلَى فَضِيلَةِ صُحْبَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالَّذِينَ يَكُونُونَ فِي صُحْبَةِ اَوْلِيَاءِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ يَنْحُونَ مِنْ هٰذِهِ الرَّذَائِلِ فَكَيْفَ تُتَوَهَّمُ هٰذِهِ الذَّمَائِمُ فِي حَقِّ جَمَاعَةٍ صَرَفُوا اَعْمَارَهُمْ فِي صُحْبَةِ اَفْضَلِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَبَذَلُوا اَمْوَالَهُمْ وَاَنْفُسَهُمْ لِتَأْيِيدِ دِينِهِ وَنُصْرَةِ مِلَّتِهِ وَاِعْلَاءِ كَلِمَتِهِ اِلَّا اِذَا سَقَطَ عِيَاذًا بِاللّٰهِ سُبْحَانَهُ عَظَمَةُ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَجَلَالَتُهُ عَنِ النَّظَرِ وَتُوهِمَ اَنَّ صُحْبَتَهُ ﷺ اَنْقَصُ مِنْ صُحْبَةِ وَلِيِّ الْاُمَّةِ نَعُوذُ بِاللّٰهِ سُبْحَانَهُ مِنْهُ وَمِنَ الْمُقَرَّرِ اَنَّهُ لَا يَبْلُغُ وَلِيٌّ مِنْ اَوْلِيَاءِ الْاُمَّةِ مَرْتَبَةَ صَحَابِيٍّ مِنْ صَحَابَةِ تِلْكَ الْاُمَّةِ فَكَيْفَ بِمَرْتَبَةِ نَبِيِّهَا قَالَ الشَّيْخُ الشِّبْلِيُّ عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ «مَا آمَنَ بِرَسُولِ اللّٰهِ مَنْ لَمْ يُوَقِّرْ اَصْحَابَهُ» **وَجَمَاعَةٌ مِنَ النَّاسِ** يَظُنُّونَ اَنَّ اَصْحَابَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَانُوا فِرْقَتَيْنِ فِرْقَةٌ كَانَتْ لَهُمْ مُخَالَفَةٌ مَعَ عَلِيٍّ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَفِرْقَةٌ كَانَتْ لَهُمْ مُوَافَقَةٌ بِهِ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ وَكَانَ فِي كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْ هَاتَيْنِ الْفِرْقَتَيْنِ عَدَاوَةٌ وَبُغْضٌ وَحِقْدٌ فِي حَقِّ الْاُخْرَى وَبَعْضٌ مِنْهُمْ بَطَنَ صِفَاتِهِ هٰذِهِ تَقِيَّةً وَمُلَاحَظَةً لِبَعْضِ الْمَصَالِحِ وَزَعَمُوا اَنَّ تِلْكَ الرَّذَائِلَ امْتَدَّتْ فِيهِمْ اِلَى قَرْنٍ وَاحِدٍ وَمَا كَانُوا كَانَتْ فِيهِمْ هٰذِهِ الذَّمَائِمُ وَبِهٰذِهِ التَّوَهُّمِ يَذْكُرُونَ مُخَالِفِي عَلِيٍّ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ بِالشَّرِّ وَيَنْسِبُونَ اِلَيْهِمْ اَشْيَاءَ غَيْرَ مُنَاسِبَةٍ يَنْبَغِي اَنْ يُنْصِفَ فَاِنَّهُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ يَكُونُ كِلَا الْفَرِيقَيْنِ مَوْرِدًا لِلطَّعْنِ وَمُتَّصِفِينَ بِرَذَائِلِ الصِّفَاتِ وَيَصِيرُ اَفْضَلُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ شَرَّ هٰذِهِ الْاُمَّةِ بَلْ شَرَّ جَمِيعِ الْاُمَمِ وَتَتَبَدَّلُ خَيْرِيَّةُ تِلْكَ الْفِرْقَةِ بِالشَّرِّيَّةِ اَيُّ اِنْصَافٍ فِي ذِكْرِ الشَّيْخَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا بِسُوءٍ بِهٰذِهِ التَّوَهُّمِ وَنِسْبَةِ اُمُورٍ غَيْرِ مُنَاسِبَةٍ اِلَى كُبَرَاءِ الدِّينِ وَحَضْرَةُ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَتْقَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ بِحُكْمِ نَصِّ الْقُرْآنِ فَاِنَّ الْمُفَسِّرِينَ ابْنَ عَبَّاسٍ وَغَيْرَهُ اَجْمَعُوا عَلَى اَنَّ قَوْلَهُ تَعَالَى ﴿وَسَيُجَنَّبُهَا الْاَتْقَى﴾ الْآيَةَ نَزَلَ فِي شَأْنِ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ وَالْمُرَادُ مِنَ الْاَتْقَى هُوَ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ فَاِذَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي حَقِّ شَخْصٍ اِنَّهُ اَتْقَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ الَّتِي هِيَ خَيْرُ الْاُمَمِ يَنْبَغِي اَنْ يَتَأَمَّلَ اَنَّ تَكْفِيرَهُ وَتَفْسِيقَهُ

وَتَضْلِيلَهُ إِلَى اَيِّ حَدٍّ مِنَ الشَّنَاعَةِ يُوصِلُ وَاسْتَدَلَّ الامَامُ الْفَخْرُ الرَّازِيُّ بِهٰذِهِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ عَلَى اَفْضَلِيَّةِ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فَاِنَّ اَكْرَمَ هٰذِهِ الاُمَّةِ الْمُخَاطَبَةِ بِقَوْلِهِ تَعَالَى ﴿اِنَّ اَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللهِ اَتْقٰيكُمْ﴾ بِحُكْمِ هٰذِهِ الْآيَةِ هُوَ اَتْقَى هٰذِهِ الاُمَّةِ وَحَيْثُ كَانَ الصِّدِّيقُ اَتْقَى هٰذِهِ الاُمَّةِ بِنَصِّ الْقُرْآنِ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ اَكْرَمُ هٰذِهِ الاُمَّةِ عِنْدَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ بِحُكْمِ النَّصِّ اللاَّحِقِ هُوَ الصِّدِّيقَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ أَيْضًا وَاَثْبَتَ اَكَابِرُ اَئِمَّةِ السَّلَفِ وَاحِدٌ مِنْهُمُ الامَامُ الشَّافِعِيُّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ اِجْمَاعَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ عَلَى اَفْضَلِيَّةِ الشَّيْخَيْنِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا وَحَكَمَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ أَيْضًا بِاَفْضَلِيَّةِ الشَّيْخَيْنِ قَالَ الذَّهَبِيُّ الَّذِي هُوَ مِنْ اَكَابِرِ الْمُحَدِّثِينَ رَوَى ذٰلِكَ عَنْ عَلِيٍّ نَيِّفٌ وَثَمَانُونَ نَفَرًا وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ الَّذِي هُوَ مِنْ اَكَابِرِ الشِّيعَةِ حَكَمَ بِاَفْضَلِيَّةِ الشَّيْخَيْنِ بِمُوجَبِ هٰذَا النَّقْلِ وَقَالَ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ «اَفْضَلُ الشَّيْخَيْنِ لِتَفْضِيلِ عَلِيٍّ اِيَّاهُمَا عَلَى نَفْسِهِ وَاِلاَّ لَمَا فَضَّلَتْهُمَا كَفَى بِي وِزْرًا اَنْ اُحِبَّهُ ثُمَّ اُخَالِفَهُ» فَتَنْقِيصُ مَنْ كَانُوا اَفْضَلَ هٰذِهِ الاُمَّةِ الَّتِي هِيَ خَيْرُ الاُمَمِ بِحُكْمِ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَاِجْمَاعِ الاُمَّةِ وَبِاعْتِرَافِ عَلِيٍّ أَيْضًا وَتَحْقِيرُهُمْ مِنْ اَيِّ اِنْصَافٍ وَمِنْ اَيِّ دِيَانَةٍ وَاَيُّ خَيْرٍ مُودَعٌ فِي ضِمْنِهِ فَلَوْ كَانَ فِي سَبِّ اَحَدٍ مَعْنَى الْخَيْرِيَّةِ وَالْعِبَادَةِ لَكَانَ فِي سَبِّ اَبِي جَهْلٍ وَاَبِي لَهَبٍ اللَّذَيْنِ هُمَا مَلْعُونَانِ وَمَطْرُودَانِ بِحُكْمِ نَصِّ الْقُرْآنِ وَلَحَصَلَ فِي ضِمْنِهِ حَسَنَاتٌ كَثِيرَةٌ اَيُّ خَيْرِيَّةٍ فِي السَّبِّ الَّذِي هُوَ مُتَضَمِّنٌ لِلْفَحْشِ وَالْقَطِيعَةِ خُصُوصًا فِي حَقِّ شَخْصٍ لاَ يَسْتَحِقُّهُ وَلاَ يَكُونُ اَهْلاً لَهُ وَوَضْعُ الشَّيْءِ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ ظُلْمٌ وَفَرْقٌ بَيْنَ شَيْءٍ وَشَيْءٍ وَتَفَاوُتٌ بَيْنَ مَوْضِعٍ وَمَوْضِعٍ فَيَكُونُ بَيْنَ ظُلْمٍ وَظُلْمٍ بُونٌ بَعِيدٌ. **وَخِلاَفَةُ** ذِي النُّورَيْنِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ ثَابِتَةٌ بِاِجْمَاعِ الصَّحَابَةِ الْكِرَامِ وَبِاتِّفَاقِ صِغَارِ ذٰلِكَ الْقَرْنِ الَّذِي هُوَ خَيْرُ الْقُرُونِ وَكِبَارِهِمْ وَذُكُورِهِمْ وَاِنَاثِهِمْ وَلِهٰذَا قَالَ الْعُلَمَاءُ اِنَّ الاِتِّفَاقَ وَالاِجْمَاعَ الَّذِي وَقَعَ فِي خِلاَفَةِ ذِي النُّورَيْنِ لَمْ يَتَّفِقْ فِي خِلاَفَةِ اَحَدٍ مِنْ سَائِرِ الْخُلَفَاءِ الثَّلاَثَةِ فَاِنَّهُ لَمَّا كَانَ فِي بَدْءِ خِلاَفَتِهِ نَوْعُ تَرَدُّدٍ رَاعَى اَهْلُ ذٰلِكَ الْقَرْنِ فِي تِلْكَ الْمَادَّةِ اِحْتِيَاطًا كَثِيرًا ثُمَّ اَقْدَمُوا عَلَيْهَا. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الاَصْحَابَ الْكِرَامَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ مُبَلِّغُوا الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَكَانَ الاِجْمَاعُ أَيْضًا مَنُوطًا بِقَرْنِهِمْ فَلَوْ كَانَ جَمِيعُهُمْ اَوْ بَعْضُهُمْ مُتَّصِفِينَ بِالضَّلاَلَةِ وَالْفِسْقِ يَرْتَفِعُ الاِعْتِمَادُ عَنْ كُلِّ الدِّينِ اَوْ بَعْضِهِ وَتَكُونُ فَائِدَةُ

بِعْثَةِ خَاتَمِ الْاَنْبِيَاءِ وَاَفْضَلِ الرُّسُلِ قَلِيلَةٌ وَجَامِعُ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ هُوَ حَضْرَةُ عُثْمَانَ بَلْ حَضْرَةُ الصِّدِّيقِ وَحَضْرَةُ الْفَارُوقِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ فَلَوْ كَانَ هٰؤُلَاءِ مَطْعُونًا فِيهِمْ وَمَسْلُوبِي الْعَدَالَةِ اَنَّى اعْتِمَادٍ يَبْقَى عَلَى الْقُرْآنِ وَبِاَيِّ شَيْءٍ يَكُونُ الدِّينُ قَائِمًا يَنْبَغِي اَنْ يَتَأَمَّلَ فِي شَنَاعَةِ هٰذَا الْاَمْرِ اَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ كُلُّهُمْ عُدُولٌ وَكُلُّمَا بَلَغَنَا بِتَبْلِيغِهِمْ حَقٌّ وَصِدْقٌ وَالْمُخَالَفَاتُ وَالْمُنَازَعَاتُ الْوَاقِعَةُ فِي زَمَنِ خِلَافَةِ عَلِيٍّ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لَمْ تَكُنْ مِنْ جِهَةِ الْهَوَى وَالْهَوَسِ وَلَا لِاَجْلِ حُبِّ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ بَلْ كَانَتْ عَلَى وَجْهِ الْاجْتِهَادِ وَالْاسْتِنْبَاطِ وَاِنْ كَانَ فِي الْاجْتِهَادِ وَاحِدٍ مِنْهُمْ خَطَأٌ وَاسْتِنْبَاطُهُ بَعِيدًا عَنِ الصَّوَابِ وَمِنَ الْمُقَرَّرِ عِنْدَ عُلَمَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ اَنَّ الْمُحِقَّ فِي تِلْكَ الْمُحَارَبَاتِ وَالْمُشَاجَرَاتِ كَانَ عَلِيًّا كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ وَمُخَالِفُوهُمْ كَانُوا عَلَى خَطَأٍ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ مَنْشَأُ هٰذَا الْخَطَأِ الْاجْتِهَادَ كَانَ صَاحِبُهُ بَعِيدًا عَنِ الطَّعْنِ وَالْمَلَامَةِ عَلَيْهِ وَالْمَقْصُودُ حَقِّيَّةُ جَانِبِ عَلِيٍّ وَخَطَأُ جَانِبِ مُخَالِفِيهِ وَاَهْلُ السُّنَّةِ قَائِلُونَ بِذٰلِكَ وَاللَّعْنُ وَالطَّعْنُ زِيَادَةٌ بِلَا فَائِدَةٍ بَلْ مُتَضَمِّنَةٌ لِاحْتِمَالِ الضَّرَرِ فَاِنَّهُمْ اَصْحَابُ النَّبِيِّ ﷺ وَرَضِيَ عَنْهُمْ وَبَعْضُهُمْ مُبَشَّرٌ بِالْجَنَّةِ وَبَدْرِيٌّ مَغْفُورٌ لَهُ وَالْعَذَابُ الْاُخْرَوِيُّ مَرْفُوعٌ عَنْهُ كَمَا وَرَدَ فِي الْاَحَادِيثِ الصِّحَاحِ «**اِنَّ اللهَ اطَّلَعَ عَلَى اَهْلِ بَدْرٍ فَقَالَ اعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ فَاِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ**» وَبَعْضُهُمْ تَشَرَّفَ بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «**لَا يَدْخُلُ النَّارَ اَحَدٌ مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ**» بَلْ قَالَ الْعُلَمَاءُ يُفْهَمُ مِنَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ اَنَّ جَمِيعَ الصَّحَابَةِ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ لِقَوْلِهِ تَعَالَى ﴿لَا يَسْتَوِي مِنْكُمْ مَنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ اُولٰئِكَ اَعْظَمُ دَرَجَةً مِنَ الَّذِينَ اَنْفَقُوا مِنْ بَعْدُ وَقَاتَلُوا وَكُلًّا وَعَدَ اللهُ الْحُسْنٰى وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ﴾ وَالْحُسْنٰى هِيَ الْجَنَّةُ فَكُلُّ صَحَابِيٍّ اَنْفَقَ وَقَاتَلَ قَبْلَ الْفَتْحِ وَبَعْدَهُ مَوْعُودٌ لَهُ بِالْجَنَّةِ قَالُوا اِنَّ صِفَةَ الْاِنْفَاقِ وَالْقِتَالِ لَيْسَتْ لِلتَّقْيِيدِ بَلْ لِلْمَدْحِ فَاِنَّ جَمِيعَ الصَّحَابَةِ كَانُوا مُتَّصِفِينَ بِهَاتَيْنِ الصِّفَتَيْنِ فَكُلُّهُمْ يَكُونُونَ مَوْعُودًا لَهُمْ بِالْجَنَّةِ فَيَنْبَغِي الْمُلَاحَظَةُ اَنَّ ذِكْرَ اَمْثَالِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ بِشَرِّ وَسُوءِ الظَّنِّ بِهِمْ فَكَيْفَ يَكُونُ مِنَ الْاِنْصَافِ وَالدِّيَانَةِ. **فَاِنْ قِيلَ** قَالَ جَمَاعَةٌ اِنَّ بَعْضَ الْاَصْحَابِ الْكِرَامِ لَمْ يَبْقَ بَعْدَ ارْتِحَالِهِ ﷺ عَلَى ذٰلِكَ الطَّرِيقِ بَلِ انْحَرَفَ مِنْ

طَرِيقِ الْحَقِّ بِوَاسِطَةِ حُبِّ الْخِلَافَةِ وَطَلَبِ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ وَغَصَبَ عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ مَنْصِبَ الْخِلَافَةِ بَلْ يَظُنُّونَ اَنَّ انْحِرَافَهُ بَلَغَ حَدَّ الْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ فَيَكُونُ هٰؤُلَاءِ الْمَذْكُورُونَ بِزَعْمِ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ مَحْرُومِينَ عَمَّا وُعِدَ بِهِ الْاَصْحَابُ الْكِرَامُ فَاِنَّ نَيْلَ فَضِيلَةِ الصُّحْبَةِ فَرْعُ تَحَقُّقِ الْاِسْلَامِ فَاِذَا كَانَ فِي اِسْلَامِهِمْ كَلَامٌ كَيْفَ يَكُونُ لِلصُّحْبَةِ تَأْثِيرٌ.

اُجِيبُ اَنَّ الْخُلَفَاءَ الثَّلَاثَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ مُبَشَّرُونَ بِالْجَنَّةِ ثَبَتَ ذٰلِكَ بِاَحَادِيثَ صَحِيحَةٍ بَلَغَتْ حَدَّ التَّوَاتُرِ الْمَعْنَوِيِّ فَاحْتِمَالُ الْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ مَدْفُوعٌ عَنْهُمْ وَالشَّيْخَانِ مِنْ اَهْلِ بَدْرٍ وَهُمْ مَغْفُورٌ لَهُمْ مُطْلَقًا عَلَى مَا فِي الْاَحَادِيثِ الصِّحَاحِ وَاَيْضًا اِنَّهُمْ مِنْ اَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ وَهُمْ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ بِاَحَادِيثَ صَحِيحَةٍ كَمَا مَرَّ وَعُثْمَانُ لَمْ يَحْضُرْ بَدْرًا لِاَنَّ النَّبِيَّ ﷺ تَرَكَهُ فِي الْمَدِينَةِ لِتَمْرِيضِ اَهْلِهِ بِنْتِ النَّبِيِّ ﷺ قَائِلًا بِاَنَّ «**لَكَ مِنَ الْاَجْرِ مَا لِاَهْلِ بَدْرٍ**» وَلَمْ يَحْضُرْ بَيْعَةَ الرِّضْوَانِ لِاَنَّ النَّبِيَّ ﷺ كَانَ اَرْسَلَهُ اِلَى مَكَّةَ عِنْدَ قُرَيْشٍ وَبَايَعَ عَنْهُ النَّبِيُّ ﷺ بِنَفْسِهِ كَمَا هُوَ مَشْهُورٌ وَاَيْضًا اِنَّ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ يَشْهَدُ بِجَلَالَةِ شَأْنِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَيُخْبِرُ عَنْ عُلُوِّ دَرَجَاتِهِمْ فَمَنْ اَغْمَضَ عَنِ الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ فَهُوَ خَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ قَالَ الشَّيْخُ السَّعْدِيُّ رَحِمَهُ اللهُ ﴿شعر﴾

مَنْ لَمْ يَقِفْ عِنْدَ الْكِتَابِ وَسُنَّةٍ ۞ فَجَوَابُهُ اَنْ لَا تَجِيبَ وَتَسْكُتَا

اَيْ بَلَاءٍ وَقَعَ لَوْ كَانَ فِي الصِّدِّيقِ احْتِمَالُ الْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ لَمَا اَجْلَسَهُ الصَّحَابَةُ مَعَ عَدَالَتِهِمْ وَكَثْرَتِهِمْ مَكَانَ النَّبِيِّ ﷺ وَفِي تَكْذِيبِ خِلَافَةِ الصِّدِّيقِ تَكْذِيبُ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ اَلْفًا مِنْ اَهْلِ ذٰلِكَ الْقَرْنِ الَّذِي هُوَ خَيْرُ الْقُرُونِ وَلَا يُجَوِّزُ ذٰلِكَ مَنْ لَهُ اَدْنَى دِرَايَةٍ اَيْ خَيْرٍ يَبْقَى فِي قَرْنٍ يَجْتَمِعُ مِنْ اَهْلِهِ ثَلَاثُ وَثَلَاثُونَ اَلْفًا عَلَى الْبَاطِلِ وَيُخْلِسُونَ مَكَانَ النَّبِيِّ ﷺ ضَالًّا وَمُضِلًّا رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ لِهٰؤُلَاءِ الْجَمَاعَةِ الْاِنْصَافَ حَتَّى يَكُفُّوا لِسَانَهُمْ عَنِ الطَّعْنِ فِي اَكَابِرِ الدِّينِ وَيُرَاعُوا حَقَّ صُحْبَةِ النَّبِيِّ ﷺ قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**اَللهَ اَللهَ فِي اَصْحَابِي لَا تَتَّخِذُوهُمْ غَرَضًا مِنْ بَعْدِي مَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي اَبْغَضَهُمْ**» مَاذَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ وَكَيْفَ اُجْلِي اَجْلَى الْبَدِيهَاتِ وَالْقُرْآنُ الْمَجِيدُ مَمْلُوءٌ بِمَدْحِ الصِّدِّيقِ نَزَلَتْ فِيهِ سُورَةُ اللَّيْلِ وَآيَاتٌ اُخَرُ وَرُوِيَ فِي

كَمَالاَتِهِ وَفَضَائِلِهِ مِنَ الْاَحَادِيثِ الصِّحَاحِ مَا لاَ يُعَدُّ وَلاَ يُحْصَى وَوَرَدَ فِي كُتُبِ الْاَنْبِيَاءِ الْمُتَقَدِّمِينَ ذِكْرُ شَمَائِلِهِ وَاَوْصَافِهِ بَلْ ذُكِرَ جَمِيعُ الصَّحَابَةِ كَمَا قَالَ تَعَالَى ﴿مَثَلُهُمْ فِي التَّوْرٰيةِ وَمَثَلُهُمْ فِي الْاِنْجِيلِ﴾ وَرَأْسُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ الْمَرْحُومَةِ الَّتِي خَيْرُ الْاُمَمِ وَرَئِيسُهُمْ هُوَ الصِّدِّيقُ فَاِذَا رَمَوْهُ بِالْكُفْرِ وَالضَّلاَلَةِ بِمَ يَعْتَذِرُونَ فِي حَقِّ غَيْرِهِ وَبِاَيِّ طَرِيقٍ يَتَكَلَّمُونَ ﴿اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Muhammed Nu'mân'ın hizmetçilerinden olan Molla Muhammed Murâd el-Kışmî'ye yazılmıştır.**
- **Sahâbe-i kirâmın menkıbeleri; aralarındaki sevgi, saygı ve merhamet.**

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Muhammed, Allah'ın peygamberidir. Onun beraberindekiler ise, kafirlere karşı çok çetin, kendi aralarında son derece merhametlidirler. Onları cemaatle rükû ve secde ederek, Allah'ın lütfunu ve hoşnutluğunu dilerken görürsün. Nişanları yüzlerindedir secde eserinden. Bu onların Tevrat'taki misalleri. İncil'deki misalleri ise, kendileriyle kafirleri öfkelendirmesi için, filizini çıkarmış, onu güçlendirmiş sonra kalınlaşıp sapı üzerine dimdik doğrulmuş, çiftçilerin hoşuna giden bir ekin gibidir. Onlardan iman edip de iyi işler yapanlara Allah hem bir bağışlama vaat buyurdu, hem de büyük bir mükafat."[25]

Allah Sübhânehû bu âyette; birbirlerine karşı rahmet, sevgi ve muhabbet içinde olmaları sebebiyle beşeriyetin Efendisi'nin ashâbını övmüştür. Zira «Ruhemâ» kelimesinin müfredi olan «rahîm» kelimesi merhamette mübâlağayı içermektedir. Sıfat-ı müşebbehe olması hasebiyle de süreklilik ifade etmektedir. Onların arasındaki bu muhabbet ve birbirlerine gösterdikleri bu merhamet hem Peygamberimiz sağ iken hem de vefat ettikten sonra devam etmiş ve süregelmiş olmalıdır. Birbirlerine karşı olan bu rahmet ve muhabbete ters düşen

[25] Fetih, 29.

her şey dâimî sûrette onlardan kaldırılmış olmalıdır. Birbirlerine buğz etme, kin, haset ve düşmanlık içinde olma ihtimali dâimî anlamda yok edilmiştir.

Âyette geçen, umûm ve istiğrâk (kapsayıcılık) ifâde eden, «vellezîne» kelimesinin de gerektirdiği gibi, Sahâbe-i kiramın hepsi bu güzel sıfatla vasıflanmış olunca, sahabenin önde gelenlerinin durumu nasıldır düşünmek lazım! Zira bu sıfat onlarda tam ve en kâmil şekliyledir. Bundan dolayı Efendimiz (s.a.v.), *"Ümmetim içinde ümmetime karşı en merhametli olan kimse Ebu Bekr'dir."*[26] buyurmuştur.

Hz. Ömer Faruk'la ilgili olarak da şöyle buyurmuştur: *"Benden sonra peygamber gelecek olsaydı, o peygamber Ömer olurdu."*[27] Yani, peygamberlik için gereken her şey ve bütün kemâlât Hz. Ömer'de (r.a.) toplanmıştır. Ancak Hâtemu'r-Rusül (s.a.v.) ile birlikte peygamberlik devri kapandığı için, peygamberlik makamıyla şereflenememiştir.

Peygamberliğin gereklerinden birisi halka karşı son derece şefkatli ve merhametli olmaktır. Ayrıca Kâinâtın Efendisi'nin (s.a.v.) sohbetiyle şereflenmiş bir topluluktan şefkate ve merhamete zıt düşen rezilliklerin, haset, kin, öfke ve düşmanlık gibi kötü huyların sadır olması nasıl tasavvur edilebilir?! Zira onlar bütün ümmetlerin en hayırlısı olan bu ümmetin içindeki en üstün insanlardır... Onlar, bütün dinlerin hükmünü kaldıran bu dinin en kıdemlileri ve önde gelenleridir. Çünkü onların yaşadığı asır en hayırlı asırdır... Dostları ise bütün peygamberlerin en üstünüdür.

Sahâbenin, rahmet edilmiş bu ümmetin en düşük seviyedeki fertleri için bile ar kabul edilen bu tür çirkin vasıfları olsaydı, bu ümmetin en üstünü olabilir miydiler? Bu ümmet hangi sebeple en hayırlı ümmet olurdu? İmanda önce olmanın, Allah yolunda malları infak etmekte ve canları feda etmekte başı çekmenin meziyeti ve üstünlüğü ne olurdu? Yaşadıkları asrın, en hayırlı asır olmasının etkisi ne olurdu? Beşeriyetin Efendisi'nin sohbetinde bulunmuş olmanın fazileti neye yarardı? Bu ümmetin velîlerinin sohbetinde bulunanlar bile bu çirkinliklerden kurtulabilirken, bütün ömürlerini, peygamberlerin en hayırlısının sohbetinde geçiren, mallarını ve canlarını onun dinini güçlendirmek, yüceltmek ve Allah'ın ismini yüceltmek için

[26] Tirmizî, nr. 3790.

[27] Bu hadisin tahrici için Bk. c.1, Mektup 76, dipnot.

seferber eden bir topluluğun bu çirkinliklere bulaşmış olması vehmine kapılmak nasıl mümkün olur? Ancak, Allah muhafaza, beşeriyetin en hayırlısının büyüklüğü ve yüceliği küçük görülürse ve O'nun sohbetinin, ümmetin velîlerinden birinin sohbetinden noksan olduğu düşünülürse mümkün olabilir. Biz böyle bir durumdan Allah Teâlâ'ya sığınırız.

Kesin bir kabul olarak bilinir ki bu ümmetin içinde hiçbir velî sahâbeden herhangi birinin mertebesine ulaşamaz. Nerde kaldı ki peygamberin mertebesine ulaşabilsin. Şeyh Şiblî(rh.a.) demiştir ki: "Resûlullah'ın Ashâbına saygı göstermeyen, O'na iman etmiş olmaz."

Bazıları Hz. Peygamber'in(s.a.v.) ashâbını; Hz. Ali'ye muhalif olanlar ve Hz. Ali'nin yanında olanlar şeklinde iki fırka olduğunu zannediyor. Onlara göre, bu fırkalardan her biri diğerine karşı düşmanlık, kin ve nefret duyguları taşımaktadır. Sahabeden bazısı takiyye gereği ve bazı çıkarlarını düşünerek bu vasıflarını gizlemiştir. Böyle düşünenler, bu çirkin rezilliklerin birinci asra kadar sürdüğünü iddia etmektedir. Bu vehimleri sebebiyle Hz. Ali(k.v.) muhaliflerini şer ile anmakta ve onlara, uygunsuz birtakım şeyler nisbet etmektedirler.

İnsaf etmek lazım! Çünkü meselenin böyle olduğu düşünülürse her iki fırkaya da dil uzatılmış olur... Her iki fırka da bu çirkinliklerle vasıflanmış olur. O zaman bu ümmetin en faziletlileri bu ümmetin en şerlileri durumuna düşürülür; hatta bütün ümmetlerin en şerlileri kılınır!.. Hayırlı olan bu fırka şerli hale getirilmiş olunur.

Böyle bir vehimden hareketle, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'i (r.anhümâ) şerle anmak ve din büyüklerine uygunsuz şeyler nisbet etmek hangi insafa sığmaktadır?! Halbuki Hz. Ebû Bekir'in(r.a.) bu ümmet içinde takvası en çok olan zat olduğu Kur'ân âyetiyle sâbittir; *"O en çok takva sahibi olan ise ondan çok uzaklaştırılacaktır! O ki, Allah yolunda malını verir, temizlenir."*[28] âyetinin Hz. Ebû Bekir'le ilgili olduğuna dair İbn Abbâs ve diğer müfessirler icmâ ederek; "Âyette geçen «etkâ» (en mattakî) ifadesiyle kastolunan, Hz. Ebû Bekir Sıddık'tır (r.a.)." demişlerdir.[29]

Allah Sübhânehû bir kişinin, en hayırlı ümmet olan bu ümmetin en muttakîsi olduğunu söylemişse düşünmek lazım; böyle bir zatı

[28] Leyl 17-18.

[29] Bk. ed-Durru'l-Mensûr, 8/538.

tekfir etmek, fâsıklık veya sapıklıkla nitelemek son derece şenî ve çirkin bir şeydir.

İmâm Fahru'r-Râzî bu âyeti, Hz. Ebû Bekir Sıddık'ın (r.a.) üstünlüğüne delil sayar. Hak Sübhânehû'nun, *"Haberiniz olsun ki, Allah katında en şereflîniz, en takvalınızdır."*[30] hitabı, bu ümmetin en şerefli olanının en takvalı olanı olduğunu belirtir. Hz. Ebû Bekir'in en takvalı olduğu Kur'ân nassıyla sabit olduğu için az önce zikredilen ayet gereği de Hak Celle ve Alâ nezdinde bu ümmetin en şereflisi o olmalıdır.

İmâm-ı Şâfiî başta olmak üzere büyük selef imamları, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in (r.anhümâ) bu ümmetin en üstün ve en faziletli şahsiyetleri olduğuna dâir sahâbe ve tâbiîn icması olduğunu belirtirler. Hz. Ali (k.v.) de, Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in (r.anhümâ) üstünlüğüne hükmetmiştir.

Büyük muhaddislerden olan Zehebî der ki: "Hz. Ali'den (k.v.) bunu, seksen küsur kadar kişi rivayet etmiştir."[31]

Şiaya yakın olan Abdurrezzâk da Hz. Ali'den yapılan bu nakil sebebiyle Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer'in (r.anhümâ) üstünlüğüne hükmetmiştir. O şöyle der: "Madem Hz. Ali, Şeyhayn'i (Ebû Bekir ve Ömer) kendisinden üstün görmüştür, o halde ben de Şeyhayn'i ondan üstün görüyorum. Eğer Hz. Ali onları kendisinden üstün görmeseydi ben de onları Hz. Ali'den üstün görmeyecektim. Bir yandan Hz. Ali'yi sevdiğimi iddia edip diğer yandan ona muhalefet etmem büyük bir vebaldir.[32]"

O halde Kitap, sünnet, icma ve hatta Hz. Ali'nin de kabulüyle, ümmetlerin en hayırlısı olan bu ümmetin en üstünü olduklarına hükmedilmiş insanları noksan görmek ve onlara hakaret etmek, hangi insafa ve hangi dindarlığa sığar?! Dindeki hangi hayır anlayışıyla bağdaşır?!

Eğer bir kişiye sövmekte hayır ve ibadet olsaydı, Kur'ân'ın hükmüyle lanetlenen ve reddedilen Ebû Leheb ve Ebû Cehl'e sövmek

---

[30] Hucurât, 13.

[31] Bk. 2. Cilt, Mektup 266, dipnot.

[32] Bu söz için Bk. c.2, Mektup 36, dipnot.

hayır olurdu ve bundan dolayı bir çok hasenât elde edilirdi. Çirkinlik ve düşmanlık içeren sövgüde hiç hayır olur mu?!

Özellikle de bu sövgü, hak etmeyen birine yapılırsa ne kadar çirkin olur! Bir şeyi ait olduğu yerden başka bir yere koymak zulümdür. İki şey ve iki konum arasında fark vardır... Dolayısıyla zulümden zulme de büyük fark vardır.

Hz. Osman'ın (r.a.) hilâfeti sahabe-i kirâmın icmasıyla ve en hayırlı asır olan o dönemdeki büyük, küçük, kadın, erkek herkesin ittifakıyla sabittir. Bundan dolayı âlimler, "Hz. Osman'ın hilafeti konusunda sağlanan ittifak ve icma diğer üç halifeden hiçbirinin hilafetinde gerçekleşmemiştir." demişlerdir. Çünkü onun hilafetinin başlangıcında o dönem halkı bu konuda çok ihtiyatlı davranarak yoğun bir tereddüd hali yaşamış ve daha sonra meseleyi kabul etmiştir.

Bilmek gerekir ki sahâbe-i kirâm Kitap ve Sünnet'i bize ulaştıran ilk nesildir. İcmâ da onların asrına bağlıdır. Eğer onların hepsi ya da bazıları dalâlet, sapıklık ve fısk ile vasıflanmış olsa dinin de tamamına veya bir kısmına itimat edilemez... Peygamberlerin en üstünü ve sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (s.a.v.) gönderilmesinin faydası da çok az olur.

Kur'ân-ı Kerîm'i toplayan, Hz. Osman'dır... Hatta Hz. Sıddık ve Hz. Faruk'tur. Eğer bunlar makbul olmayan ve adaleti tartışmalı kişiler ise Kur'ân'a nasıl itimad edilebilir?!.. Din nasıl ayakta kalabilir?!. Bu işin ne denli çirkin olduğu çok iyi düşünülmelidir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) ashâbının hepsi âdildir. Onların bize ulaştırdığı her şey de doğru ve gerçektir.

Hz. Ali'nin (r.a.) hilâfeti döneminde cereyan eden tartışmalar ve münakaşalar hevâ ve heves sebebiyle olmamıştır... Makam, mevki uğruna da olmamıştır. Aksine bu tartışmalar içtihat ve istinbat sebebiyle olmuştur. Onlardan biri içtihadında yanılsa ve istinbâtı doğrudan uzak olsa bile durum değişmez.

Ehl-i sünnet ve'l-cemaat âlimlerine göre o dönem savaş ve tartışmalarında haklı olan, Hz. Ali (k.v.) idi. Ona muhalif olanlar ise hata etmişlerdi. Ancak buradaki hata, içtihâda dayandığı için o hatalı içtihadın sahibine dil uzatılmaz ve o kişi ayıplanmaz.

Esas mesele, Hz. Ali (k.v.) tarafının haklılığı ve muhaliflerinin hata yapmış olmalarıdır. Ehl-i sünnet bunu söylemektedir. Bunun

ötesine giderek muhaliflere dil uzatmak ve onları lanetlemek anlamsız ve fuzuli bir iştir. Hatta zararlı olma ihtimali vardır.

Çünkü onlar, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sahâbesidir. Bazıları cennetle müjdelenmiştir... İçlerinde Bedir ashabından olup günahları affedilmiş ve kendilerinden âhiret azabı kaldırılmış olanlar vardır. Nitekim sahih hadîs-i şeriflerde şöyle varit olmuştur:

"Allah Teâlâ Hazretleri Bedir ehlinin hâline muttali oldu da: «Dilediğinizi yapın, sizleri mağfiret etmişim.» buyurdu."[1]

Onların bazısı da rıdvan biatı ile şereflenmiştir. Efendimiz (s.a.v.),

"Ağacın altında biat edenlerden hiç kimse cehenneme girmeyecektir."[2] buyurmuştur.

Hatta âlimler demiştir ki: "Kur'ân-ı Kerim'den, bütün sahabenin cennet ehlinden olduğu anlaşılmaktadır. Çünkü Allah Teâlâ şöyle buyurmaktadır:

"Elbette içinizden Mekke'nin fethinden önce Hak yolunda harcayan ve savaşanlar, ötekilerle bir olmaz. Onların derecesi, sonradan infâk eden ve savaşanlardan daha büyüktür.

Bununla beraber Allâh hepsine de gerek fetihten önce, gerek fetihten sonra infâk eden ve savaşan müslümanlara en güzel sonucu va'detmiştir. Allâh, yaptıklarınızı haber almaktadır." Âyette geçen en güzel sonuç cennettir.

Böylece fetihten önce ve sonra malını Hak yolunda harcayan ve savaşan her sahâbeye cennet vaat edilmiştir. Ulemâ demiştir ki:

"İnfak etme ve savaşma vasıfları sınırlama için değil, medih içindir... Zira bütün sahâbe bu iki sıfatla vasıflanmıştır. Dolayısıyla sahâbe-i kiramın hepsine cennet vaat edilmiştir."

O halde iyice düşünülmelidir; Bu denli büyük olan bu insanları şer ile anmak ve onlarla ilgili sûizanda bulunmak hangi insafa ve hangi dine sığar?!

---

[1] Buhârî, Meğâzî, 47, nr. 4274; Muslim, Fadâ'ilu's-Sahâbe, 82, nr. 2494. Tirmizî, nr. 3305; Ebû Dâvud, nr. 265; Sahih-i İbn-i Hibbân, nr. 4798; el-Hâkim, el-Mustedrek, nr. 6966.

[2] Tirmizî, nr. 3860; Ebû Dâvud, nr. 4653; İbn-i Hibban, nr. 4802.

Soru: Bir fırka demiştir ki: «Efendimiz'in (s.a.v.) dâr-i bekâya irtihâlinden sonra sahâbe-i kirâmdan bazısı bu yoldaki istikâmetini sürdürmemiştir. Hatta hilâfet sevgisi ve makam, mevki isteği sebebiyle, hak yoldan sapmış ve hilâfet makamını Hz. Ali'den gasbetmiştir.» Hatta bunlar şunu ileri sürmüştür: «Bazı sahâbelerin bu sapması küfür ve sapıklık sınırına ulaşmıştır.» Dolayısıyla bu fırkanın iddiasına göre, bu sahâbeler, ashâb-ı kirâma vaat edilen şeylerden mahrum olmaktadır. Çünkü sahabe olma faziletine ulaşmak İslâm'ın hakikatinin bir parçasıdır. Bunların müslümanlığı su götürür cinsten olduğuna göre sahabe olmanın ne tesiri olabilir ki?!

Cevap: Üç halife cennetle müjdelenmiştir. Bu, sahih hadislerle sabit olmuş ve manevî tevâtür derecesine ulaşmış bir gerçektir. Dolayısıyla onlar için küfür ve dalâlet ihtimali yoktur. Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer Bedir ashâbındandır. Sahih hadislerde belirtildiğine göre Bedir ashâbı mutlak surette affolunmuştur. Ayrıca bunlar rıdvan biatına da katılmışlardır ki, yukarıda da belirtildiği üzere, sahih hadisler bu biata katılan herkesin cennetlik olduğunu haber vermektedir.

Hz. Osman (r.a.) Bedir savaşın katılmamıştır. Çünkü eşi -ki o, Efendimiz'in (s.a.v.) kızıdır- hastalandığı için Hz. Peygamber (s.a.v.) onu Medine'de bırakmış ve kendisine, *"Bedir ashabına verilen ecir sana da verilmiştir."* demiştir. Hz. Osman, rıdvan biatına da katılmamıştır. Zira Hz. Peygamber (s.a.v.) kendisini Mekke'ye Kureyş'e elçi olarak göndermiş, onun adına kendisi biat etmiştir.

Ayrıca Kurân-ı Kerim bu büyük insanların şanlarının yüceliğine işaret etmekte ve derecelerinin yüksek olduğunu bildirmektedir. Kitap ve sünnete gözlerini kapayanlar konumuzun dışındadır. Şeyh Sâdî (rh.a.) demiştir ki:

"Kur'ân ve Sünneti umursamıyorsa kişi,
Ona verilecek cevap susmaktır."

Bu nasıl bir beladır?! Hz. Ebû Bekir Sıddık (r.a.) ile ilgili en ufak bir küfür ve sapıklık ihtimali bulunsaydı, sayıları çok ve adaletleri tartışmasız olan ashâb-ı kirâm hiç onu Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yerine oturtur muydu?!

Hz. Ebû Bekir'in hilafetini yalanlamak, en hayırlı dönem olan o dönemin otuz üç bin sahabesini yalanlamak demektir. En düşük akıllı kişi bile böyle düşünemez!

İçinde yaşayan otuz üç bin kişinin bâtıl üzerine birleşerek Hz. Peygamber'in (s.a.v.) yerine bir sapkını oturttuğu bir asır hiç hayırlı olabilir mi?!

Allah bu insanlara insaf versin. İnsaf versin ki din büyüklerine dil uzatmaktan sakınsınlar ve Hz. Peygamber'in (s.a.v.) sohbet hakkını gözetsinler.

Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Ashabım hakkında Allah'tan korkun. Benden sonra onlara kin beslemeyin. Onları seven benim sevgimle sever. Onlara kin besleyen bana buğzettiği için kin besler.[1]"

Bundan daha fazla ne yazayım?. Apaçık ve bedîhi olan şeyleri nasıl açıklayayım? Kurân-ı Kerim, Hz. Ebû Bekir'in övgüsüyle doludur. Leyl sûresi ve başka âyetler onun hakkında inmiştir... Kemâlâtı ve faziletleri hakkında bir çok sahih hadis rivâyet edilmiştir...

Geçmiş peygamberlerin kitaplarında Hz. Ebû Bekir'in şemâilinden ve vasıflarından bahsedilmiştir. Hatta bu kitaplarda sahâbenin hepsinden söz edilmiştir. Cenâb-ı Hak bunu şöyle açıklar:

"Onların Tevrât'taki vasıfları ve İncil'deki vasıfları da şöyle bir ekin gibidir ki, filizini çıkardı, onu güçlendirdi, kalınlaştı, derken gövdesinin üstüne dikildi, ekincilerin hoşuna gider, onlara karşı kâfirleri de öfkelendirir bir duruma geldi. Allâh onlardan inanıp iyi işler yapanlara mağfiret ve büyük mükâfât vaat etmiştir."[2]

En hayırlı ümmet olan bu ümmetin başı ve önderi Hz. Sıddık'tır. Onu küfür ve sapıklıkla itham ederlerse, diğerlerinin durumunu nasıl açıklayacaklar?

"Allâh'ım, ey gökleri ve yeri yoktan var eden, görülmeyeni ve görüleni bilen! Ancak Sen, ayrılığa düştükleri şeylerde kullarının arasında hükmedersin."[3]

Selam hidâyete tâbi olanlara ve Hz. Mustafâ'nın (s.a.v.) sünnetine sımsıkı sarılanlara olsun.

---

[1] Hadisin tahrici için bk. 2. Cilt, 251. Mektup.

[2] Fetih, 29.

[3] Zümer, 46.

KELİME ANLAMI

24. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ Yirmi dördüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمُلَّا مُحَمَّدٍ مُرَادِ الْكِشْمِيِّ Molla Muhammed Murad el-Kişmi'ye gönderilmiştir الَّذِى هُوَ Ki o مِنْ خُدَّامِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ Mir Muhammed Numan' ın hizmetçilerindendir** *(Neyin beyanındadır?)* **فِي بَيَانِ مَنَاقِبِ اَصْحَابِ رَسُولِ اللهِ Resûlüllah'ın ashabının menkibelerinin beyanındadır ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin** *(Daha neyin beyanındadır?)* **وَرَحْمَتِهِمْ وَرَأْفَتِهِمْ فِيمَا بَيْنَهُمْ Ve onların aralarındaki rahmet ve ülfetin beyanındadır. ﴾**

قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ Muhammed Allah'ın resûlüdür وَالَّذِينَ O kimselere ki مَعَهُ Onunla birliktedir اَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ Kafirlere karşı çetin رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ... اَلْآيَةَ Kendi aralarında çok merhametlidirler... ayet مَدَحَ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu övmüştür *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْآيَةِ Bu ayette *(Kimleri?)* اَصْحَابَ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Beşerin en hayırlısının ashabını Ona ve ashabına salat-u selam olsun *(Ne ile övmüştür?)* بِكَمَالِ رَحْمَةِ بَعْضِهِمْ Bazısının rahmetinin kemali ile *(Kime?)* لِبَعْضٍ Diğer bazısına الَّتِي كَانُوا عَلَيْهَا Ki onlar o rahmet üzeredirler فَإِنَّ الرَّحِيمَ Zira rahim الَّذِي هُوَ وَاحِدُ رُحَمَاءَ Ki o ruhema kelimesinin müfredidir مُتَضَمِّنٌ لِلْمُبَالَغَةِ فِي الرَّحْمَةِ Rahmette mübalağayı içerir دَلَالَةً عَلَى الْاِسْتِمْرَارِ أَيْضًا وَحَيْثُ اَنَّ لِلصِّفَةِ الْمُشَبَّهَةِ Ve sıfatı müşebbeheninSüreklilige de delaleti olduğu için يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ Olması lazımdır *(Ne?)* رَحْمَةُ بَعْضِهِمْ Bazısının rahmetinin *(Kime?)* بَعْضًا Diğer bazısına *(Nasıl olması lazımdır?)* عَلَى صِفَةِ الدَّوَامِ وَالْاِسْتِمْرَارِ Devamlılık ve süreklilik sıfatı üzere سَوَاءٌ كَانَ فِي حُضُورِهِ İster peygamberimizin huzurunda olsun ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin اَوْ بَعْدَ ارْتِحَالِهِ İster ahirete irtihalinden sonra olsun وَكُلَّمَا Her ne şey ki هُوَ مُنَافٍ O zıttır *(Neye?)* لِرَحْمَةِ بَعْضِهِمْ Bazısının rahmetine *(Kime?)* بَعْضًا Diğer bazısına يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ O şeyin olması gerekir *(Ne olması?)* مَسْلُوبًا عَنْهُمْ Onlardan uzak *(Nasıl?)*

عَلَى الدَّوَامِ Devamlı olarak *(Daha ne gerekir?)* وَيَكُونَ Ve olması gerekir *(Neyin?)* وَعَدَاوَةٍ بَعْضِهِمْ لِبَعْضٍ اِحْتِمَالُ الْبُغْضِ وَالْحِقْدِ وَالْحَسَدِ Buğz, kin ve haset ihtimalinin Ve bazısının bazısına düşmanlığı (ihtimalinin olması gerekir) *(Ne olması?)* مُنْتَفِيًا فَاِذَا كَانَ جَمِيعُ عَلَى سَبِيلِ الْاِسْتِمْرَارِ Sürekli olarak عَنْهُمْ Onlardan nefyedilmiş *(Nasıl?)* الصَّحَابَةِ الْكِرَامِ İşte bütün sahabe-i kiram olunca *(Ne?)* مُتَّصِفِينَ Sıfatlanmış *(Neyle?)* بِهٰذِهِ الصِّفَةِ الْمَرْضِيَّةِ Bu güzel sıfatla كَمَا هُوَ مُقْتَضَى كَلِمَةِ وَالَّذِينَ Nitekim bu 'vellezine' kelimesinin gereğidir الَّتِي هِيَ Ki o vellezine kelimesi مِنْ صِيَغِ الْعُمُومِ Umum ve kapsama sığalarındandır وَالْاِسْتِغْرَاقِ مِنْ اَكَابِرِ مَاذَا نَقُولُ Ne diyebiliriz الصَّحَابَةِ Sahabenin büyüklerine فَاِنَّ هٰذِهِ الصِّفَةَ Zira bu sıfat تَكُونُ فِيهِمْ Onlarda olur *(Ne olur?)* أَتَمَّ وَاَكْمَلَ وَاَوْفَى Daha tam, kamil ve olgun وَلِهٰذَا Bundan dolayı قَالَ (Peygamberimiz) buyurdu: ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin اَرْحَمُ اُمَّتِي Ümmetimin en merhametlisi *(Kime?)* بِاُمَّتِي Ümmetime *(Kimdir?)* اَبُو بَكْرٍ Ebu Bekir'dir وَقَالَ Yine buyurdu: عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun *(Kim hakkında buyurdu?)* فِي شَأْنِ الْفَارُوقِ Hz. Ömer hakkında رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun *(Ne buyurdu?)* لَوْ كَانَ Şayet olsa idi *(Ne zaman?)* بَعْدِي Benden sonra *(Ne?)* نَبِيٌّ Bir peygamber لَكَانَ عُمَرُ Elbette Ömer olurdu يَعْنِي Peygamberimiz kastediyor اَنَّ حَاصِلَةٌ فِي Hepsi كُلَّهَا وَكَمَالَاتِهَا Ve kemâlâtı لَوَازِمَ النُّبُوَّةِ Peygamberliğin gerekleri عُمَرَ Hz Ömer'de vardır وَلٰكِنْ لَمَّا خُتِمَ مَنْصِبُ النُّبُوَّةِ Lakin ne zamanki peygamberlik makamı bitti *(Ne ile?)* بِخَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamber ile عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u selam olsun لَمْ يُشَرَّفْ Hz. Ömer şereflenemedi *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ مَنْصِبِ النُّبُوَّةِ Peygamberlik makamı devletiyle وَاَحَدُ لَوَازِمِ النُّبُوَّةِ Peygamberliğin gereklerinden biri *(Nedir?)* كَمَالُ الرَّحْمَةِ وَالشَّفْقَةِ Rahmet ve şefkatin kemalidir *(Kime?)* عَلَى الْخَلْقِ Halka وَاَيْضًا اِنَّ الرَّذَائِلَ Ve rezillikler de الَّتِي Ki onlar şefkat ve merhamete zıttır *(Daha?)* تُنَافِي الشَّفْقَةَ وَالرَّحْمَةَ وَمِنْ ذَمَايِمِ الْاَخْلَاقِ Ve kötü ahlaklardan olan مِنَ الْحَسَدِ وَالْبُغْضِ وَالْحِقْدِ وَالْعَدَاوَةِ Haset, buğz, kin ve

düşmanlık كَيْفَ تُتَصَوَّرُ Nasıl düşünülebilir? *(Kimden?)* مِنْ قَوْمٍ Bir kavimden ki, تَشَرَّفُوا Onlar şereflendiler *(Ne ile?)* بِشَرَفِ صُحْبَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısının sohbeti ile عَلَيْهِ وعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Ona ve onlara salat-u selamlar olsun فَإِنَّهُمْ Zira onlar اَفْضَلُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en faziletlileridir الَّتِي هِيَ Ki bu ümmet خَيْرُ الْاُمَمِ Ümmetlerin en hayırlısıdır *(Onlar daha nedirler?)* وَاَسْبَقُ اَهْلِ هٰذِهِ الْمِلَّةِ Bu din ehlinin öncüleridir الَّتِي هِيَ Ki, bu din نَاسِخَةٌ لِجَمِيعِ الْمِلَلِ Tüm dinleri nesh edicidir لِاَنَّ قَرْنَهُمْ كَانَ خَيْرَ الْقُرُونِ Çünkü onların asrı Asırların en hayırlısı idi وَصَاحِبُهُمْ Ve onların arkadaşı كَانَ اَفْضَلَ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ Nebi ve resüllerin en üstünü idi فَلَوْ كَانُوا Şayet olsalardı *(Ne?)* مَوْصُوفِينَ Sıfatlanmış *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ الرَّدِيَّةِ Bu alçak sıfatlar ile الَّتِي عَلَى اَحْقَرِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ الْمَرْحُومَةِ Ki o, bu rahmet edilmiş ümmetin en düşük ferdine bile عَارٌ مِنْهَا Bir ayıptır (Eğer onlarda bu sıfatlar olsaydı) كَيْفَ يَكُونُونَ Nasıl olurlardı? *(Ne?)* اَفْضَلَ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en faziletlileri وَبِاَيِّ وَجْهٍ Ve hangi sebeple تَكُونُ هٰذِهِ الْاُمَّةُ Bu ümmet olurdu *(Ne?)* خَيْرَ الْاُمَمِ Ümmetlerin en hayırlısı وَاَيُّ مَزِيَّةٍ Ve ne özelliği وَاَيُّ فَضِيلَةٍ تَكُونُ Ve ne fazileti olur? *(Neyin?)* وَاَوَّلِيَّةِ اِنْفَاقِ الْاَمْوَالِ لِاَسْبَقِيَّةِ الْاِيمَانِ İmanda öncü olmanın Malları infakta وَبَذْلِ الْاَنْفُسِ Ve nefisleri feda etmekte ilk sırada bulunmanın وَاَيُّ Ve ne tesiri olur? *(Neyin?)* تَأْثِيرٍ يَكُونُ لِخَيْرِيَّةِ الْقَرْنِ O asrın en hayırlı olmasının وَاَيُّ Ve hangi sonuç çıkar? *(Neden?)* اَثَرٍ يَتَرَتَّبُ عَلَى فَضِيلَةِ صُحْبَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısının sohbetinin faziletinden عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline salat-u selam olsun وَالَّذِينَ O kimseler ki, يَكُونُونَ Oluyorlar *(Nerede?)* فِي صُحْبَةِ اَوْلِيَاءِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin velilerinin sohbetinde يَنْجُونَ مِنْ هٰذِهِ الرَّذَائِلِ Bu reziliklerden kurtuluyorlar فَكَيْفَ تُتَوَهَّمُ Öyleyse nasıl vehmedilir *(Ne?)* هٰذِهِ الذَّمَائِمُ Bu kötü ahlaklar *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ جَمَاعَةٍ Bir cemaat hakkında ki صَرَفُوا Ömürlerini harcadılar *(Nerede?)* اَعْمَارَهُمْ فِي صُحْبَةِ اَفْضَلِ الرُّسُلِ Peygamberlerin en faziletlisinin sohbetinde عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Ona ve onlara salat-u

selamlar olsun وَبَذَلُوا اَمْوَالَهُمْ وَاَنْفُسَهُمْ Canlarını ve mallarını feda ettiler *(Niçin?)* لِتَأْيِيدِ دِينِهِ Dinini kuvvetlendirmek وَنُصْرَةِ مِلَّتِهِ Ve onun dinine yardım etmek وَاِعْلاَءِ كَلِمَتِهِ Ve Allah'ın sözünü yüceltmek için اِلاَّ اِذَا سَقَطَ Ancak düşerse عِيَاذاً بِاللهِ سُبْحَانَهُ Ki, bundan Allah Subhânehu'ya sığınırız *(Ne düşerse?)* عَظْمَةُ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısının büyüklüğü عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona ve ehline salat-u selam olsun وَجَلاَلَتُهُ Ve onun celali *(Nereden düşerse?)* عَنِ النَّظَرِ İtibardan وَتُوهِمَ Ve vehmedilirse ki, اَنَّ صُحْبَتَهُ Onun sohbeti ﷺ Allah ona salat-u selam etsin اَنْقَصُ Daha noksandır *(Neden?)* مِنْ صُحْبَةِ وَلِيِّ الْاُمَّةِ Bu ümmetin velilerinin sohbetinden سُبْحَانَهُ نَعُوذُ بِاللهِ Allah Subhânehu'ya sığınırız *(Neden?)* مِنْهُ Bu düşünceden وَمِنَ الْمُقَرَّرِ Ve kesindir ki, اَنَّهُ لاَ يَبْلُغُ Ulaşamaz *(Kim)* وَلِيٌّ مِنْ اَوْلِيَاءِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin velilerinden hiç biri *(Nereye?)* مَرْتَبَةَ صَحَابِيٍّ Herhangi bir sahabenin mertebesine *(Kimden?)* مِنْ صَحَابَةِ تِلْكَ الْاُمَّةِ Bu ümmetin sahabelerinden فَكَيْفَ بِمَرْتَبَةِ نَبِيِّهَا Öyleyse bu ümmetin peygamberinin mertebesine nasıl ulaşsın? قَالَ الشَّيْخُ الشِّبْلِيُّ Şeyh Şibli buyurdu: عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ Allah'ın rahmetini onun üzerine olsun مَا آمَنَ بِرَسُولِ اللهِ Allah resûlüne iman etmemiştir *(Kim)* مَنْ لَمْ يُوَقِّرْ اَصْحَابَهُ Sahabesine hürmet göstermeye وَجَمَاعَةٌ مِنَ İnsanlardan bir cemaat يَظُنُّونَ Zannediyorlar ki, اَنَّ اَصْحَابَ النَّبِيِّ Peygamberimizin ashabı عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona ve onlara salat-u selam olsun كَانُوا فِرْقَتَيْنِ İki grup idiler فِرْقَةٌ Bir grup كَانَتْ لَهُمْ Onlar için vardı *(Ne?)* مُخَالَفَةُ Hz. Ali'ye muhalefet مَعَ عَلِيٍّ وَعَنْهُمْ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan ve diğerlerinden razı olsun وَفِرْقَةٌ Bir grup da كَانَتْ لَهُمْ Onlar için vardı *(Ne?)* مُوَافَقَةُ بِهِ Hz Ali'ye muvafakat كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ Allah onu şereflendirsin وَكَانَ Ve vardı *(Kimde?)* فِي كُلِّ وَاحِدَةٍ Her birinde *(Kimden?)* مِنْ هَاتَيْنِ الْفِرْقَتَيْنِ Bu iki gruptan *(Ne vardı?)* عَدَاوَةٌ وَبُغْضٌ وَحِقْدٌ Düşmanlık, buğz ve kin *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الْاُخْرَى Diğer grup hakkında وَبَعْضٌ مِنْهُمْ Bunlardan bir kısmı da بَطَّنَ صِفَاتِهِ هٰذِهِ Bu sıfatlarını gizledi *(Niçin?)*

تَقِيَّةً Korunmak için وَمُلاَحَظَةً لِبَعْضِ الْمَصَالِحِ Ve bazı faydaları düşündükleri için وَزَعَمُوا Ve zannettiler اَنَّ تِلْكَ الرَّذَائِلَ Bu rezillikler اِمْتَدَّتْ Uzadı gitti *(Kimde?)* فِيهِمْ Onlarda *(Ne zamana kadar?)* اِلَى قَرْنٍ وَاحِدٍ Bir asra kadar وَمَا كَانُوا Ve var oldukları sürece كَانَتْ فِيهِمْ Onlarda oldu *(Ne?)* هٰذِهِ الذَّمَايِمُ Bu rezillikler وَبِهٰذِهِ التَّوَهُّمِ Ve bu vehim sebebiyle يَذْكُرُونَ Anıyorlar *(Kimi?)* مُخَالِفِى عَلِيٍّ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ Hz Ali'nin muhaliflerini *(Ne ile anıyorlar?)* بِالشَّرِّ Şer ile وَيَنْسِبُونَ اِلَيْهِمْ Ve onlara nispet ediyorlar *(Ne?)* اَشْيَاءَ غَيْرَ مُنَاسِبَةٍ Uygun olmayan şeyler يَنْبَغِى اَنْ يُنْصِفَ İnsaf etmek lazım فَاِنَّهُ Çünkü bu takdir üzere عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ يَكُونُ كِلاَ الْفَرِيقَيْنِ Her iki fırka da olur *(Ne olur?)* Tenkit mahalli مَوْرِدًا لِلطَّعْنِ وَمُتَّصِفِينَ بِرَذَائِلِ الصِّفَاتِ Ve rezil sıfatlarla sıfatlanmış olur وَيَصِيرُ اَفْضَلُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Ve bu ümmetin en faziletlileri olur *(Ne olur?)* شَرَّ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en şerlileri بَلْ شَرَّ جَمِيعِ الْاُمَمِ Bilakis bütün ümmetlerin en şerlileri olur وَتَتَبَدَّلُ خَيْرِيَّةُ تِلْكَ الْفِرْقَةِ Bu fırkanın hayırlı olması döner *(Neye?)* بِالشَّرِّيَّةِ Şerli olmaya اَىُّ اِنْصَافٍ Hangi insaf vardır? *(Nerede?)* فِى ذِكْرِ الشَّيْخَيْنِ Şeyhayn'ı (Hz. Ebu Bekir ve Hz. Ömer'i) anmakta رَضِىَ اللهُ عَنْهُمَا Allah ikisinden de razı olsun *(Ne ile anmakta?)* بِسُوءٍ Kötülük ile *(Ne sebebiyle?)* بِهٰذِهِ التَّوَهُّمِ Bu vehim sebebiyle وَبِنِسْبَةِ اُمُورٍ Ve bir takım şeyleri nispet etmekte *(Nasıl şeyler?)* غَيْرِ مُنَاسِبَةٍ Uygun olmayan *(Kime?)* اِلَى كُبَرَاءِ الدِّينِ Din büyüklerine وَحَضْرَةُ الصِّدِّيقِ Oysaki Hz Sıddık رَضِىَ اللهُ عَنْهُ Allah onda razı olsun اَتْقَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en takvalısıdır *(Ne ile?)* بِحُكْمِ نَصِّ الْقُرْآنِ Kuran ayetinin hükmünce فَاِنَّ الْمُفَسِّرِينَ Zira müfessirler عَلَى اَنَّ قَوْلَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözü وَسَيُجَنَّبُهَا الْاَتْقَى... الْآيَةَ O en takvalı olan ise ondan çok uzaklaştırılacaktır... ayet نَزَلَ İndi *(Kim hakkında?)* فِى شَأْنِ الصِّدِّيقِ Hz. Sıddık hakkında رَضِىَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun وَالْمُرَادُ مِنَ الْاَتْقَى En takvalıdan maksat *(Kimdir?)* هُوَ الصِّدِّيقُ O Sıddık'tır رَضِىَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun فَاِذَا قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ dediğinde *(Kim hakkında?)* فِى حَقِّ شَخْصٍ Bir şahıs hakkında *(Ne dedi*

خَيْرُ Ki, bu ümmet الَّتِي هِيَ O bu ümmetin en takvalısıdır اِنَّهُ اَتْقَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ *(Nerede?)* اَنْ تَكْفِيرَهُ Ümmetlerin en hayırlısıdır يَنْبَغِي اَنْ يَتَأَمَّلَ Düşünmek lazımdır الْاُمَمِ وَتَفْسِيقَهُ وَتَضْلِيلَهُ Onu küfre, fıska ve sapıklığa nispet etmek اِلَى اَيِّ حَدٍّ مِنَ الشَّنَاعَةِ İmam يُوصِلُ Kötülükten hangi sınıra götürür? وَاسْتَدَلَّ الْاِمَامُ الْفَخْرُ الرَّازِيُّ Fahrurrazi delil getirdi *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ الْآيَةِ الْكَرِيمَةِ Bu ayet-i kerime ile *(Neye?)* عَلَى اَفْضَلِيَّةِ الصِّدِّيقِ Ebu Bekir Sıddık'ın üstünlüğüne رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun فَاِنَّ اَكْرَمَ هٰذِهِ الْاُمَّةِ الْمُخَاطَبَةِ Çünkü kendisine hitap edilen bu ümmetin en şereflisi *(Ne ile hitap edilen?)* بِقَوْلِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözüyle: اِنَّ اَكْرَمَكُمْ Sizin en şereflisiniz *(Nerede?)* عِنْدَ اللّٰهِ Allah katında *(Kimdir?)* اَتْقَاكُمْ En takvalı olanınızdır يَحْكُمِ وَحَيْثُ Bu ayet hükmünce هٰذِهِ الْآيَةِ هُوَ اَتْقَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ O bu ümmetin en takvasıdır كَانَ الصِّدِّيقُ Ve mademki Ebu Bekir Sıddık oldu *(Ne oldu?)* اَتْقَى هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en takvalısı *(Ne ile?)* بِنَصِّ الْقُرْآنِ Kuran'ın ifadesiyle يَنْبَغِي Öyleyse lazımdır *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ Olması *(Kimin?)* اَكْرَمُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en şereflisinin *(Nerede?)* عِنْدَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا Hak –celle ve âla-nın katında *(Ne hükmünce?)* يَحْكُمِ النَّصِّ اللَّاحِقِ Kuran'ın sonraki ifadesinin hükmü gereğince *(Kim olması lazımdır?)* هُوَ الصِّدِّيقَ Yine Ebu Bekir Sıddık رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ اَيْضًا Allah ondan razı olsun وَاحِدٌ مِنْهُمُ الْاِمَامُ Selefin imamlarının büyükleri ispat etti وَاَثْبَتَ اَكَابِرُ اَئِمَّةِ السَّلَفِ الشَّافِعِيُّ Onlardan biri de İmam-ı Şafii'dir رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun *(Neyi ispat etti?)* اِجْمَاعَ الصَّحَابَةِ وَالتَّابِعِينَ Sahabe ve tabiinin icmasını *(Ne üzerine?)* عَلَى اَفْضَلِيَّةِ الشَّيْخَيْنِ Şeyhayn'ın fazileti üzere رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا Allah ikisinden de razı olsun وَحَكَمَ عَلِيٌّ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ اَيْضًا Hz. Ali de hükmetti *(Neye?)* بِاَفْضَلِيَّةِ الشَّيْخَيْنِ Şeyhayn'ın faziletine قَالَ الذَّهَبِيُّ Zehebi dedi الَّذِي هُوَ Ki o مِنْ اَكَابِرِ الْمُحَدِّثِينَ Muhaddislerin büyüklerindendir رَوَى ذٰلِكَ عَنْ عَلِيٍّ Bunu Hz Ali'den rivayet etti *(Kim?)* وَثَمَانُونَ نَفَرًا Seksen küsur kişi وَعَبْدُ الرَّزَّاقِ Ve Abdurrezzak الَّذِي هُوَ مِنْ اَكَابِرِ الشِّيعَةِ Ki o Şia'nın büyüklerindendir حَكَمَ Hükmetti *(Neye?)*

بِمُوجَبِ هٰذَا النَّقْلِ Bu nakil gereğince (Ne gereğince hükmetti?) بِأَفْضَلِيَّةِ الشَّيْخَيْنِ Şeyhayn'ın faziletine وَقَالَ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ Ve şu sözü söyledi: أُفَضِّلُ الشَّيْخَيْنِ Şeyhayn'ı üstün tutuyorum (Niçin?) لِتَفْضِيلِ عَلِيٍّ Hz Ali'i üstün tuttuğu için (Kimi?) إِيَّاهُمَا O ikisini (Kim üzerine?) عَلَى نَفْسِهِ Kendisi üzerine وَإِلاَّ Eğer böyle olmasaydı لَمَا فَضَّلْتُهُمَا Elbette ben onları üstün tutmazdım كَفَى بِي وِزْرًا Bana günah olarak yeter (Ne?) أَنْ أُحِبَّهُ Hz Ali'yi sevip ثُمَّ أُخَالِفَهُ Sonra ona muhalefet etmem فَتَنْقِيصُ مَنْ O kimseleri eksik görmek ki, كَانُوا Onlar oldular (Ne?) أَفْضَلَ هٰذِهِ الْأُمَّةِ Bu ümmetin en üstünleri الَّتِي هِيَ Ki bu ümmet خَيْرُ الْأُمَمِ Ümmetlerin en hayırlısıdır (Ne ile?) بِحُكْمِ Kitap ve sünnetin hükmü ile (Daha?) وَإِجْمَاعِ الْأُمَّةِ İcma-i ümmet ile وَتَحْقِيرُهُمْ Ve onları alçak görmek مِنْ وَبِاعْتِرَافِ عَلِيٍّ أَيْضًا Ve de Hz Ali'nin itirafı ile وَأَيُّ خَيْرٍ مُودَعٌ Hangi insaftandır أَيِّ إِنْصَافٍ Hangi din anlayışıdır وَمِنْ أَيِّ دِيَانَةٍ Ve hangi hayır vardır (Nerede?) فِي ضِمْنِهِ Bunun içinde فَلَوْ كَانَ Şayet olsaydı (Nerede?) فِي سَبِّ أَحَدٍ Bir kişiyi sövmede (Ne olsaydı?) مَعْنَى الْخَيْرِيَّةِ وَالْعِبَادَةِ İbadet ve hayr manası لَكَانَ Elbette olurdu (Nerede?) فِي سَبِّ أَبِي جَهْلٍ Ebu Cehil'e sövmekte وَأَبِي Ve Ebu Leheb'e sövmekte لَهَبٍ اللَّذَيْنِ هُمَا Ki onlar مَلْعُونَانِ وَمَطْرُودَانِ Lanetlenmiş ve kovulmuştur (Ne hükmünce?) بِحُكْمِ نَصِّ الْقُرْآنِ Kuran ifadesinin hükmünce وَلَحَصَلَ فِي ضِمْنِهِ Ve bunun içinde meydana gelirdi (Ne?) حَسَنَاتٌ كَثِيرَةٌ Birçok iyilik أَيُّ خَيْرِيَّةٍ Hangi hayır فِي السَّبِّ Sövmekte vardır الَّذِي هُوَ Ki o مُتَضَمِّنٌ لِلْفَحْشِ وَالْقَطِيعَةِ Kötülük ve alakayı kesmeyi içerir خُصُوصًا فِي حَقِّ شَخْصٍ Özellikle bir şahıs hakkında ki لاَ يَسْتَحِقُّهُ Onu hak etmiyor وَلاَ يَكُونُ أَهْلاً لَهُ Ve ona ehil değildir وَوَضْعُ الشَّيْءِ Bir şeyi koymak (Nereye?) فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ Yerinin dışına (Nedir?) ظُلْمٌ Zulümdür وَتَفَاوُتٌ بَيْنَ مَوْضِعٍ وَمَوْضِعٍ وَفَرْقٌ بَيْنَ شَيْءٍ وَشَيْءٍ Şeyden şeye fark vardır Ve yerden yere de farklılık vardır فَيَكُونُ بَيْنَ ظُلْمٍ وَظُلْمٍ Dolayısıyla zulümden zulüme de بُونٌ بَعِيدٌ Büyük fark olur. وَخِلاَفَةُ ذِي النُّورَيْنِ İki nur sahibi Hz. Osman'ın hilafeti رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun ثَابِتَةٌ بِإِجْمَاعِ الصَّحَابَةِ الْكِرَامِ Sahabe-i

kiramın icmaı ile sabittir وَبِاتِّفَاقِ صِغَارِ ذٰلِكَ الْقَرْنِ Ve o asrın küçüklerinin ittifakı ile الَّذِى هُوَ Ki o asır خَيْرُ الْقُرُونِ Asırların en hayırlısıdır وَكِبَارِهِمْ Ve büyüklerinin وَذُكُورِهِمْ Erkeklerinin وَاِنَاثِهِمْ Kadınlarının (icmaı ile sabittir) وَلِهٰذَا Bundan dolayı قَالَ الْعُلَمَاءُ Alimler dedi ki: اِنَّ الْاِتِّفَاقَ وَالْاِجْمَاعَ Kuşkusuz ittifak ve icma *(Hangisi?)* الَّذِى وَقَعَ فِى خِلَافَةِ ذِى النُّورَيْنِ Hz. Osman'ın hilafetinde meydana gelen لَمْ يَتَّفِقْ Olmamıştır *(Nerede?)* فِى خِلَافَةِ اَحَدٍ Hiçbirinin hilafetinde *(Kimden?)* مِنْ سَائِرِ الْخُلَفَاءِ Diğer üç halifeden الثَّلَاثَةِ فَاِنَّهُ لَمَّا كَانَ فِى بَدْءِ خِلَافَتِهِ Çünkü onun hilafetinin başında olunca *(Ne?)* نَوْعُ تَرَدُّدٍ Bir tür tereddüt رَاعَى اَهْلُ ذٰلِكَ الْقَرْنِ O asrın ehli riayet etti *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْمَادَّةِ Bu konuda *(Neye?)* اِحْتِيَاطًا كَثِيرًا Bir çok tedbire ثُمَّ اَنَّ الْاَصْحَابَ Sonra bu işe giriştiler اَقْدَمُوا عَلَيْهَا Bilinmesi gerekir ki, يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Sahabe-i kiram الْكِرَامَ Allah onlardan razı olsun *(Nedir?)* رَضِىَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُمْ مُبَلِّغُوا Kuran ve sünnetin tebliğcisidirler الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ Aynı şekilde وَكَانَ الْاِجْمَاعُ اَيْضًا icma da oldu *(Ne?)* Onların asırlarına bağlı مَنُوطًا بِقَرْنِهِمْ Şayet olsaydı فَلَوْ كَانَ Onların tamamı veya bir kısmı *(Kim)* جَمِيعُهُمْ اَوْ بَعْضُهُمْ Sıfatlanmış *(Ne ile?)* مُتَّصِفِينَ Sapıklık ve fasıklık ile بِالضَّلَالَةِ وَالْفِسْقِ İtimat kalkardı *(Neden?)* يَرْتَفِعُ الْاِعْتِمَادُ Dinin tamamı veya bazısından عَنْ كُلِّ الدِّينِ اَوْ بَعْضِهِ Ve olurdu وَتَكُونُ *(Ne?)* Son Peygamberin gönderilme faydası فَائِدَةُ بِعْثَةِ خَاتَمِ الْاَنْبِيَاءِ Ve Resullerin en üstününün gönderilme faydası وَاَفْضَلِ الرُّسُلِ *(Ne olurdu?)* Az olurdu قَلِيلَةً بَلْ Yüce Kuran'ı toplayan هُوَ حَضْرَةُ عُثْمَانَ وَجَامِعُ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ O Hz Osman'dır Bilakis Hz Ebu Bekir ve Hz Ömer'dir حَضْرَةُ الصِّدِّيقِ وَحَضْرَةُ الْفَارُوقِ رَضِىَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah onlardan razı olsun عَنْهُمْ Şayet bu kişiler olsaydı *(Ne?)* فَلَوْ كَانَ هٰؤُلَاءِ Tenkit edilmiş مَطْعُونًا Ve adaletleri düşmüş وَمَسْلُوبِى الْعَدَالَةِ اَىُّ اعْتِمَادٍ يَبْقَى عَلَى الْقُرْآنِ فِيهِمْ Kuran'a hangi güven kalır Hangi şeyle din ayakta durur وَبِاَىِّ شَىْءٍ يَكُونُ الدِّينُ قَائِمًا Bu işin çirkinliğini Düşünmek gerekir *(Neyi?)* فِى شَنَاعَةِ هٰذَا الْاَمْرِ يَنْبَغِى اَنْ يَتَاَمَّلَ Peygamberimizin ashabı ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne* اَصْحَابُ النَّبِىِّ

كُلُّهُمْ عُدُولٌ Hepsi adildir وَكُلُّمَا بَلَغَنَا Bize ulaşan her şey *(Ne ile?)* بِتَبْلِيغِهِمْ *dir?)* Onların tebliği ile *(Nedir?)* حَقٌّ وَصِدْقٌ Hak ve doğrudur وَالْمُخَالَفَاتُ وَالْمُنَازَعَاتُ الْوَاقِعَةُ Meydana gelen çekişme ve ihtilaflar *(Ne zaman?)* فِي زَمَنِ خِلَافَةِ عَلِيٍّ Hz Ali' nin hilafeti zamanında رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ Allah ondan razı olsun لَمْ تَكُنْ Olmamıştır *(Neden dolayı?)* مِنْ جِهَةِ الْهَوَى وَالْهَوَسِ Heva ve hevesten dolayı وَلاَ بَلْ لاَجْلِ حُبِّ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ Riyaset ve makam sevgisinden dolayı da değildir كَانَتْ Bilakis bu tartışmalar oldu *(Ne ile?)* عَلَى وَجْهِ الاجْتِهَادِ وَالاسْتِنْبَاطِ İçtihat ve istinbat yolu ile وَإِنْ كَانَ Her ne kadar olsa da *(Nerede?)* فِي اجْتِهَادِ وَاحِدٍ مِنْهُمْ Onlardan birinin içtihadında *(Ne olsa da?)* خَطَأً Hata وَاسْتِنْبَاطُهُ Ve verdiği hüküm de بَعِيدًا عَنِ الصَّوَابِ Doğrudan uzak (olsa da) وَمِنَ الْمُقَرَّرِ Kesindir ki, عِنْدَ عُلَمَاءِ أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehli Sünnet ve'l-Cemaat alimlerine göre رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun أَنَّ الْمُحِقَّ Haklı olan *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمُحَارَبَاتِ وَالْمُشَاجَرَاتِ Bu savaş ve tartışmalar da كَانَ عَلِيًّا كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ Hz. Ali -kerremellahu veche- idi وَلَكِنْ لَمَّا كَانَ Onların muhalifleri de كَانُوا عَلَى خَطَأٍ Hata üzere idiler وَمُخَالِفُوهُمْ مَنْشَأُ هٰذَا الْخَطَأِ Lakin ne zaman ki bu hatanın kaynağı oldu *(Ne?)* الاجْتِهَادَ İçtihat oldu كَانَ صَاحِبُهُ بَعِيدًا Bu hata sahibi uzak oldu *(Neden?)* عَنِ الطَّعْنِ Tenkitten وَالْمَلاَمَةِ عَلَيْهِ Ve kınanmaktan وَالْمَقْصُودُ Maksat حَقِّيَّةُ جَانِبِ عَلِيٍّ Hz. Ali tarafının haklılığı وَخَطَأُ جَانِبِ مُخَالِفِيهِ Ve muhalifler tarafının hatasıdır وَأَهْلُ السُّنَّةِ Ehli Sünnet قَائِلُونَ بِذٰلِكَ Buna hükmediyorlar وَاللَّعْنُ وَالطَّعْنُ Lanet ve tenkit etme *(Nedir?)* زِيَادَةٌ بِلاَ فَائِدَةٍ Faydasız bir fazlalıktır بَلْ مُتَضَمِّنَةٌ Bilakis içerir *(Neyi?)* لاحْتِمَالِ الضَّرَرِ Zarar ihtimalini فَإِنَّهُمْ Zira onlar أَصْحَابُ النَّبِيِّ Peygamberimizin ashabıdır ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَرَضِيَ عَنْهُمْ Onlardan da razı olsun وَبَعْضُهُمْ Onlardan bazısı مُبَشَّرٌ بِالْجَنَّةِ Cennetle müjdelenmiş وَبَدْرِيٌّ مَغْفُورٌ لَهُ Bedir savaşında bulunup affolunmuştur وَالْعَذَابُ الأُخْرَوِيُّ Ahiret azabı مَرْفُوعٌ عَنْهُ Ondan kaldırılmıştır كَمَا وَرَدَ Geldiği gibi *(Nerede?)* فِي الأَحَادِيثِ الصِّحَاحِ Sahih

hadislerde إِنَّ اللهَ اطَّلَعَ Allah Teâlâ baktı *(Kime?)* عَلَى اَهْلِ بَدْرٍ Bedir ehline فَقَالَ Ve buyurdu ki: اِعْمَلُوا مَا شِئْتُمْ Dilediğinizi yapın فَاِنِّى Zira ben قَدْ غَفَرْتُ لَكُمْ Sizi affettim وَبَعْضُهُمْ Sahabeden bazısı تَشَرَّفَ Şereflendi *(Ne ile?)* بِبَيْعَةِ الرِّضْوَانِ Rıdvan biatı ile وَقَدْ قَالَ النَّبِيُّ Peygamberimiz buyurdu ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin لاَ يَدْخُلُ النَّارَ Cehenneme girmeyecektir *(Kim?)* اَحَدٌ Hiç kimse *(Kimlerden?)* مِمَّنْ بَايَعَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ Ağaç altında biat edenlerden بَلْ قَالَ الْعُلَمَاءُ Bilakis ulema buyurdu ki: يُفْهَمُ مِنَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kuran'dan anlaşılır *(Ne?)* اَنَّ جَمِيعَ الصَّحَابَةِ Bütün sahabeler *(Nedir?)* مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ Cennet ehlidir لِقَوْلِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu ayetinden dolayı مَنْ اَنْفَقَ مِنْ قَبْلِ الْفَتْحِ Sizden eşit olamaz *(Kim?)* لاَ يَسْتَوِى مِنْكُمْ Fetihten önce infak eden وَقَاتَلَ Ve savaşan اُولَئِكَ İşte bunlar اَعْظَمُ دَرَجَةً Daha büyük derecededirler *(Kimlerden?)* مِنَ الَّذِينَ O kimselerden ki اَنْفَقُوا İnfak ettiler *(Ne zaman?)* مِنْ بَعْدُ Fetihten sonra وَقَاتَلُوا Ve savaştılar وَكُلاًّ Ama yine de hepsine وَعَدَ اللهُ الْحُسْنَى Allah hüsnayı (en güzelini) vaad etti وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ Allah yaptıklarınızdan haberdardır وَالْحُسْنَى Hüsna هِيَ الْجَنَّةُ O cennettir فَكُلُّ صَحَابِيٍّ Öylese her sahabi ki, اَنْفَقَ وَقَاتَلَ İnfak etmiş ve savaşmıştır *(Ne zaman?)* قَبْلَ الْفَتْحِ وَبَعْدَهُ Fetihten önce ve sonra مَوْعُودٌ لَهُ Vaad olunmuştur *(Ne ile?)* بِالْجَنَّةِ Cennet ile قَالُوا Alimler dediler ki: اِنَّ صِفَةَ الْاِنْفَاقِ وَالْقِتَالِ İnfak ve savaşma sıfatı لَيْسَتْ لِلتَّقْيِيدِ Kayıt için değildir بَلْ لِلْمَدْحِ Bilakis övmek içindir فَاِنَّ جَمِيعَ الصَّحَابَةِ Zira bütün sahabeler فَكُلُّهُمْ كَانُوا مُتَّصِفِينَ Sıfatlanmış idi *(Ne ile?)* بِهَاتَيْنِ الصِّفَتَيْنِ Bu iki sıfatla Dolayısıyla hepsi يَكُونُونَ Olurlar *(Ne?)* مَوْعُودًا لَهُمْ Kendilerine vaat edilmiş *(Ne?)* بِالْجَنَّةِ Cennet فَيَنْبَغِى الْمُلاَحَظَةُ Düşünmek gerekir اَنَّ ذِكْرَ اَمْثَالِ هؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ Bu gibi büyükleri anmak *(Ne ile?)* بِشَرٍّ Şer ile وَسُوءِ الظَّنِّ بِهِمْ Ve onlara su-i zan ile فَكَيْفَ يَكُونُ Nasıl olur *(Neden?)* مِنَ الْاِنْصَافِ وَالدِّيَانَةِ Din ve insaftan (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse قَالَ جَمَاعَةٌ Bir cemaat dedi ki: اِنَّ بَعْضَ الْاَصْحَابِ الْكِرَامِ Bazı ashabı kiram لَمْ يَبْقَ Kalmadı *(Ne zaman?)* بَعْدَ ارْتِحَالِهِ Peygamberimizin vefatından sonra ﷺ

Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne üzerine?)* عَلَى ذٰلِكَ الطَّرِيقِ Bu yol üzerine بَلِ اِنْحَرَفَ Bilakis saptı *(Nereden?)* مِنْ طَرِيقِ الْحَقِّ Hak yoldan *(Neden dolayı?)* بِوَاسِطَةِ حُبِّ الْخِلَافَةِ Hilafet sevgisinden dolayı *(Daha?)* وَطَلَبِ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ Makam ve rütbe istediğinden dolayı وَغَصَبَ عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللّٰهُ وَجْهَهُ Ve Hz. Ali -kerremellahu vecheden gasp etti *(Neyi?)* مَنْصِبَ الْخِلَافَةِ Hilafet makamını بَلْ يَظُنُّونَ Bilakis zannediyorlar ki, اَنَّ انْحِرَافَهُ Bu bazılarının sapması بَلَغَ حَدَّ الْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ Küfür ve sapıklık sınırına ulaşmıştır فَيَكُونُ هٰؤُلَاءِ الْمَذْكُورُونَ Böylece bu zikredilenler olurlar *(Neye göre?)* بِزَعْمِ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ Bu cemaatin zannına göre *(Ne olurlar?)* مَحْرُومِينَ Mahrum *(Neden?)* عَمَّا وُعِدَ بِهِ الْاَصْحَابُ الْكِرَامُ Sahabe-i kiramın vaat edildiğinden فَاِنَّ نَيْلَ فَضِيلَةِ الصُّحْبَةِ Zira sohbetin faziletine naii olmak فَرْعُ تَحَقُّقِ الْاِسْلَامِ Müslüman olmanın bir parçasıdır فَاِذَا كَانَ فِي اِسْلَامِهِمْ Bunların Müslümanlığında olunca *(Ne?)* كَلَامٌ Tartışma كَيْفَ يَكُونُ لِلصُّحْبَةِ Sohbet için nasıl olur *(Ne?)* تَأْثِيرٌ Herhangi bir tesir (اُجِيبُ) Cevap veririm اَنَّ الْخُلَفَاءَ الثَّلَاثَةَ Üç halife رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun *(Nedir?)* مُبَشَّرُونَ بِالْجَنَّةِ Cennetle müjdelenmişlerdir ثَبَتَ ذٰلِكَ Bu sabittir *(Neyle?)* بِاَحَادِيثَ صَحِيحَةٍ Sahih hadislerle بَلَغَتْ حَدَّ التَّوَاتُرِ الْمَعْنَوِيِّ Ki o hadisler manevi tevatür derecesine ulaşmıştır فَاحْتِمَالُ الْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ Bu durumda küfür ve sapıklık ihtimali *(Nedir?)* مَدْفُوعٌ عَنْهُمْ Onlardan def edilmiştir وَالشَّيْخَانِ مِنْ اَهْلِ بَدْرٍ Şeyhayn Bedir ehlindendir وَهُمْ Onlar affolunmuşlardır *(Nasıl?)* مَغْفُورٌ لَهُمْ Tamamen مُطْلَقًا عَلَى مَا فِي الْاَحَادِيثِ Sahih hadislerde olduğu üzere الصِّحَاحِ Aynı şekilde onlar وَاَيْضًا اِنَّهُمْ مِنْ اَهْلِ بَيْعَةِ الرِّضْوَانِ Biat-i Rıdvan ehlindendir وَهُمْ مِنْ اَهْلِ الْجَنَّةِ Biat-i Rıdvan ehli de cennet ehlindendir *(Ne ile?)* بِاَحَادِيثَ صَحِيحَةٍ Sahih hadisler ile كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَعُثْمَانُ Hz. Osman لَمْ يَحْضُرْ بَدْرًا Bedirde yoktu لِاَنَّ النَّبِيَّ Çünkü peygamberimiz ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin تَرَكَهُ Onu bıraktı *(Nerede?)* فِي الْمَدِينَةِ Medine'de *(Niçin?)* لِتَمْرِيضِ اَهْلِهِ Hasta olan eşine bakması için بِنْتِ النَّبِيِّ Ki o

peygamberin kızıdır ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin قَائِلاً Şöyle diyerek بِاَنَّ
لَكَ Sana var *(Neden?)* مِنَ الْاَجْرِ Ecirden *(Ne?)* مَا لِاَهْلِ بَدْرٍ Bedir ehli için olan وَلَمْ
يَحْضُرْ Hz. Osman bulunamadı *(Nerede?)* بَيْعَةَ الرِّضْوَانِ Biat-i Rıdvan'da لِاَنَّ النَّبِيَّ
Çünkü Peygamberimiz ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin كَانَ اَرْسَلَهُ Onu
göndermiş idi *(Nereye?)* اِلَى مَكَّةَ Mekke'ye عِنْدَ قُرَيْشٍ Kureyşlilerin yanına وَبَايَعَ عَنْهُ
Ve Hz. Osman'ın yerine biat etti *(Kim)* اَلنَّبِيُّ Peygamberimiz ﷺ Allah ona salat-u
selam eylesin *(Kiminle biat etti?)* بِنَفْسِهِ Kendi kendisiyle كَمَا هُوَ مَشْهُورٌ Ki bu
meşhurdur وَاَيْضًا اِنَّ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ Ve de yüce Kuran يَشْهَدُ بِجَلَالَةِ شَاْنِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ
Bu büyüklerin yüceliğine şahitlik ediyor وَيُخْبِرُ عَنْ عُلُوِّ دَرَجَاتِهِمْ Ve derecelerinin
büyüklüğünden haber veriyor فَمَنْ اَغْمَضَ Kim gözünü kapatırsa *(Neden?)* عَنِ
الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ Kitap ve sünnetten فَهُوَ خَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ O konumuzun dışındadır
قَالَ الشَّيْخُ السَّعْدِيُّ رَحِمَهُ اللهُ Şeyh Sadi -Allah ona rahmet etsin- buyurdu: ﴿شِعْرٌ﴾
Şiir:
مَنْ لَمْ يَقِفْ Kim durmazsa *(Nerede?)* عِنْدَ الْكِتَابِ وَسُنَّةٍ Kitap ve sünnetin yanında
فَجَوَابُهُ Onun cevabı *(Nedir?)* اَنْ لَا تَجِيبَ Cevap vermemendir *(Daha?)* وَتَسَكُّتَا Ve
susmandır

اَيُّ بَلَاءٍ وَقَعَ Nasıl bir bela başa geldi ki, لَوْ كَانَ فِي الصِّدِّيقِ Şayet Ebu Bekir
Sıddık'da olsa idi *(Ne?)* لِمَا اَجْلَسَهُ اِحْتِمَالِ الْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ Küfür ve sapıklık ihtimali
Onu oturtmazdı *(Kim?)* اَلصَّحَابَةُ Sahabeler مَعَ عَدَالَتِهِمْ Adil olmaları وَكَثْرَتِهِمْ Ve
çoklukları ile beraber *(Nereye?)* مَكَانَ النَّبِيِّ Peygamberimizin yerine ﷺ Allah ona
salat-u selam eylesin وَفِي تَكْذِيبِ خِلَافَةِ الصِّدِّيقِ Sıddık'ın hilafetini yalanlamada
vardır *(Ne?)* تَكْذِيبُ ثَلَاثٍ وَثَلَاثِينَ اَلْفًا Otuz üç bin kişiyi yalanlamak *(Kimden?)* مِنْ
اَهْلِ ذٰلِكَ الْقَرْنِ O asrın insanlarından الَّذِي هُوَ Ki o asır *(Nedir?)* خَيْرُ الْقُرُونِ Asırların
en hayırlısıdır وَلَا يَجُوزُ ذٰلِكَ Buna izin vermez *(Kim?)* مَنْ لَهُ اَدْنَى دِرَايَةٍ Azıcık bir
anlayışı olan kişi اَيُّ خَيْرٍ يَبْقَى Hangi hayır kalır *(Nerede?)* فِي قَرْنٍ Bir asırda ki,

عَلَى (Ne üzerine?) يَجْتَمِعُ مِنْ اَهْلِهِ Ehlinden toplanıyor ثَلاَثُ وَثَلاَثُونَ اَلْفًا Otuz üç bin kişi
الْبَاطِلِ Batıl üzerine وَيُجْلِسُونَ Ve oturtuyorlar مَكَانَ النَّبِيِّ Peygamberimizin yerine
ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin (Kimi?) ضَالاً وَمُضِلاً Sapıtmış ve saptıran bir
kişiyi رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu ihsan etsin (Kime?) لِهٰؤُلاَءِ الْجَمَاعَةِ Bu
cemaate (Ne?) اَلاِنْصَافَ İnsaf حَتّٰى يَكُفُّوا Ta ki çeksinler (Neyi?) لِسَانَهُمْ Dillerini
(Neden?) عَنِ الطَّعْنِ Tenkit etmekten (Kimi?) فِى اَكَابِرِ الدِّينِ Din büyüklerini وَيُرَاعُوا Ve
riayet etsinler (Neye?) حَقَّ صُحْبَةِ النَّبِيِّ Peygamberimizin sohbetinin hakkına ﷺ
Allah ona salat-u selam eylesin قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Peygamberimiz -
ona ve ehline salat-u selam olsun- buyurdular ki: اَللهَ اَللهَ فِى اَصْحَابِى Sahabem
hususunda Allah'tan korkun لاَ تَتَّخِذُوهُمْ Onları edinmeyin (Ne?) غَرَضًا Hedef (Ne
zaman?) مِنْ بَعْدِى Benden sonra مَنْ اَحَبَّهُمْ Kim onları severse فَبِحُبِّى اَحَبَّهُمْ Benim
sevgimle sever وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ Kim onlara buğz ederse فَبِبُغْضِى اَبْغَضَهُمْ Benim
buğzumla buğzeder مَاذَا اَكْتُبُ Ne yazayım زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ Bundan fazla وَكَيْفَ
وَالْقُرْآنُ الْمَجِيدُ Nasıl açıklayayım (Neyi?) اَجْلَى الْبَدِيهَاتِ Açıkların en açığını
Yüce Kuran (Nedir?) مَمْلُوءٌ Doludur (Neyle?) بِمَدْحِ الصِّدِّيقِ Sıddık'ın övgüsüyle نَزَلَتْ
فِيهِ Onun hakkında indi (Ne?) سُورَةُ اللَّيْلِ Leyl sûresi وَآيَاتٌ اُخَرُ Ve başka ayetler
وَرُوِىَ Rivayet edildi (Nerede?) فِى كَمَالاَتِهِ وَفَضَائِلِهِ Onun kemâlâtı ve faziletleri
hakkında مِنَ الاَحَادِيثِ الصِّحَاحِ Sahih hadislerden (Ne rivayet edildi?) مَا لاَ يُعَدُّ وَلاَ
يُحْصَى Sayılamayacak kadar çok hadis وَوَرَدَ Ve geldi (Nerede?) فِى كُتُبِ الاَنْبِيَاءِ
الْمُتَقَدِّمِينَ Eski peygamberlerin kitaplarında (Ne?) ذِكْرُ شَمَائِلِهِ وَاَوْصَافِهِ Onun şemaili
ve sıfatlarının zikri بَلْ ذُكِرَ جَمِيعُ الصَّحَابَةِ Bilakis bütün sahabe zikredildi كَمَا قَالَ
تَعَالَى Allah Teâlâ'nın buyurduğu gibi مَثَلُهُمْ Onların misalleri (Neredeki?) فِى التَّوْرَاةِ
Tevrat'taki وَمَثَلُهُمْ Ve onların misalleri (Neredeki?) فِى الاِنْجِيلِ İncil'deki وَرَأْسُ هٰذِهِ
الْاُمَّةِ الْمَرْحُومَةِ Kendisine rahmet edilen bu ümmetin başı الَّتِى خَيْرُ الاُمَمِ Ki o
ümmet ümmetlerin en hayırlısıdır وَرَئِيسُهُمْ Ve onların reisi (Kimdir?) هُوَ الصِّدِّيقُ O

Ebu Bekir Sıddık'tır فَاِذَا رَمَوْهُ بِالْكُفْرِ وَالضَّلَالَةِ Artık ona küfür ve sapıklıkla iftiraettikleri zaman بِمَ يَعْتَذِرُونَ Ne ile özür beyan ederler *(Kim hakkında?)* فِى حَقِّ غَيْرِهِ Diğer sahabeler hakkında وَبِاَىِّ طَرِيقٍ Ve hangi yolla يَتَكَلَّمُونَ Konuşurlar اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Ey gökleri ve yerleri yaratan Allah'ım عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ Açığı ve gizliyi bilen اَنْتَ تَحْكُمُ Sen hükmedersin *(Nerede?)* بَيْنَ عِبَادِكَ Kullarının arasında *(Hangi hususta?)* فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ İhtilaf eder oldukları hususta وَالسَّلَامُ Selam عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olanlara وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Mustafa'ya ittibaya sarılanlara olsun عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Dualaın en tamı وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Ve selamların en mükemmeli olsun...

25. MEKTUP

٢٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمُلاَّ طَاهِرِ الْبَدَخْشِيِّ فِي بَيَانِ النَّتَائِجِ وَتَرَقِّي الْمَرَاتِبِ الَّتِي تَحْصُلُ مِنَ الذِّكْرِ وَتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ وَاَدَاءِ الصَّلاَةِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى لاَ بُدَّ لِمُبْتَدِئٍ طَلَبَةِ هٰذِهِ الطَّرِيقِ مِنَ الذِّكْرِ فَاِنَّ تَرَقِّيَهُ مَرْبُوطٌ بِتَكْرَارِ الذِّكْرِ بِشَرْطِ اَنْ يَأْخُذَهُ مِنَ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ بِهٰذَا الشَّرْطِ فَكَثِيرًا مَا يَكُونُ مِنْ قَبِيلِ اَوْرَادِ الْاَبْرَارِ الَّتِي نَتِيجَتُهَا الثَّوَابُ لاَ دَرَجَةُ الْقُرْبِ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِالْمُقَرَّبِينَ وَاِنَّمَا قُلْتُ كَثِيرًا مَا يَكُونُ مِنْ قَبِيلِ اَوْرَادِ الْاَبْرَارِ فَاِنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يُرَبِّيَ فَضْلُ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ الطَّالِبَ بِلاَ تَوَسُّطِ شَيْخٍ وَيَجْعَلَهُ تَكْرَارُ الذِّكْرِ مِنَ الْمُقَرَّبِينَ بَلْ يَجُوزُ اَنْ يُشَرِّفَ بِمَرَاتِبِ الْقُرْبِ مِنْ غَيْرِ تَكْرَارِ ذِكْرٍ اَيْضًا وَيَكُونَ مِنْ اَوْلِيَاءِهِ تَعَالَى وَالشَّرْطُ الْمَذْكُورُ اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الْاَكْثَرِ الْاَغْلَبِ وَعَلَى وَفْقِ الْحِكْمَةِ وَالْعَادَةِ فَاِذَا تَمَّتِ الْمُعَامَلَةُ الَّتِي كَانَتْ مَرْبُوطَةً بِالذِّكْرِ بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَيَسَّرَ الْخَلاَصُ مِنَ التَّعَلُّقِ بِاٰلِهَةِ الْهَوَى وَصَارَتِ الْاَمَّارَةُ مُطْمَئِنَّةً فَحِينَئِذٍ لاَ يَحْصُلُ التَّرَقِّي مِنَ الذِّكْرِ وَيَكُونُ حُكْمُ الذِّكْرِ حُكْمَ اَوْرَادِ الْاَبْرَارِ وَقَطْعُ مَرَاتِبِ الْقُرْبِ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ مَرْبُوطٌ بِتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ وَاَدَاءِ الصَّلاَةِ بِطُولِ الْقُنُوتِ وَمَا كَانَ يَتَيَسَّرُ اَوَّلاً بِالذِّكْرِ يَتَيَسَّرُ حِينَئِذٍ بِتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ خُصُوصًا اِذَا كَانَتْ فِي الصَّلاَةِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ الذِّكْرَ حِينَئِذٍ يَكُونُ حُكْمُهُ حُكْمَ تِلاَوَةِ الْقُرْآنِ فِي الْاِبْتِدَاءِ فِي كَوْنِهِ مِنْ قَبِيلِ اَوْرَادِ الْاَبْرَارِ وَيَكُونُ حُكْمُ التِّلاَوَةِ حُكْمَ الذِّكْرِ فِي الْاِبْتِدَاءِ وَالْوَسَطِ حَيْثُ كَانَ مِنَ الْمُقَرَّبَاتِ وَالْعَجَبُ اَنَّ الذِّكْرَ اِذَا كُرِّرَ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ بِعُنْوَانِ تِلاَوَةِ الْقُرْآنِ لِكَوْنِهِ مِنْ كَلِمَاتِ الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ وَشُرِعَ فِيهِ بِالْاِسْتِعَاذَةِ يَتَرَتَّبُ عَلَيْهِ مِنَ الْفَائِدَةِ مَا يَتَرَتَّبُ عَلَى تِلاَوَةِ الْقُرْآنِ فَاِنْ لَمْ يُكَرَّرْ بِعُنْوَانِ الْقِرَائَةِ يَكُونُ مِثْلَ عَمَلِ الْاَبْرَارِ وَلِكُلِّ عَمَلٍ مَقَامٌ وَمَوْسِمٌ فَاِنْ اُدِّيَ فِي مَوْسِمِهِ يَكُونُ لَهُ حُسْنٌ وَمَلاَحَةٌ وَاِلاَّ فَكَثِيرًا مَا يَكُونُ خَطَأً وَاِنْ كَانَ حَسَنَةً فِي ذَاتِهِ اَلاَ تَرَى اَنَّ قِرَائَةَ الْفَاتِحَةِ فِي التَّشَهُّدِ خَطَأٌ وَاِنْ

كَانَتْ اُمَّ الْكِتَابِ فَكَانَ الشَّيْخُ فِى هٰذَا الطَّرِيقِ مِنَ الضَّرُورِيَّاتِ وَتَعْلِيمُهُ مِنْ اَهَمِّ الْمُهِمَّاتِ وَبِدُونِهِ خَرْطُ الْقَتَادِ قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ ﴿شِعْرٌ﴾

مِنْ أَجْلِ كَوْنِكَ فِى الْبِدَايَةِ اَحْوَلاَ ۞ لاَ بُدَّ مِنْ شَيْخٍ يَقُودُكَ اَوَّلاَ

وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Tâhir el-Bedahşî'ye yazılmıştır.**
- **Namaz, Kur'ân tilaveti ve zikirle ulaşılan mertebeler ve neticeleri.**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun. Bu yolun başında olan mübtedî mutlaka zikir yapmalıdır. Çünkü yükselmesi zikre bağlıdır. Tabiî ki zikrin, kâmil ve mükemmil olan bir mürşidden alınması gerekir. Eğer bu şart bulunmazsa bu zikir çoğunlukla, neticesinde sevap elde edilen ancak mukarreb kullarla ilgili olan yakınlık derecesine ulaştırmayan, ebrârın virdleri kabilinden olur.

"Çoğunlukla, ebrâr virdleri kabilindendir" şeklinde bir ihtiyatlı bir ifade kullandım. Zira Hak Sübhânehû'nun, sâliki her hangi bir şeyhin aracılığı olmaksızın da terbiye etmesi, zikir ile onu mukarreb kullardan kılması, hatta zikri tekrar etmeksizin yakınlık mertebelerine kavuşturması ve sâlikin bu şekilde Allah Sübhânehû'nun velîlerinden olması mümkündür.

Zikrin bir mürşid-i kâmilden alınması gerektiği şeklinde yukarıda zikrettiğimiz şart çoğunluk ve genellik itibariyledir... Hikmet ve adete göredir.

Zikre bağlı olan muamele Hak Sübhânehû'nun ihsânıyla tamamlanıp, hevâ ilahlarıyla ilgilenme durumundan kurtuluş mümkün olursa ve nefs-i emâre, nefs-i mutmainneye dönüşürse artık o zaman terakkî zikirle hâsıl olmaz... Bundan böyle zikrin hükmü ebrâr kulların virtlerinin hükmündedir. Bu makamda yakınlık mertebelerini katetmek Kur'ân okumaya ve namazları uzatarak ve huşu

içinde kılmaya bağlıdır. Daha önce zikirle ulaşılanlara artık Kur'ân okumakla, özellikle de namazda okumakla ulaşılır.

Hulâsa bu durumda zikrin hükmü, ebrârın virdlerinden olması hasebiyle başlangıçta Kur'ân tilâveti hükmündedir. Tilâvetin ise yaklaştırıcılardan olması hasebiyle, başlangıçta ve ortada zikir hükmünü alır.

İlginçtir ki bu durumda Kur'ân âyetlerinden olduğu için, Kur'ân tilâveti adıyla zikir tekrarlanırsa ve zikre de istiâze ile başlanırsa, Kur'ân okuma sonucu ulaşılan faydalar bu zikir sonucunda da elde edilir.

Ancak zikir, Kur'ân tilâveti adıyla tekrarlanmazsa, ebrâr kulların ameli gibi olur. Her amelin bir yeri ve zamanı vardır. Eğer zamanında eda edilirse güzel ve hoş olur. Yoksa kendisi güzel bir amel olsa bile, çoğunlukla yanlış olur.

Bunu bir misalle açıklarsak; mesela Fâtiha sûresinin teşehhüdde okunması yanlıştır. Bu sûrenin ümmü'l-kitâb olması sonucu değiştirmez. Dolayısıyla mürşid, bu yolda olmazsa olmazlardandır... Onun öğretmesi en mühim işlerdendir. Yoksa boşa kürek çekilmiş olunur. Büyüklerden biri şöyle demiştir:

"Başlangıçta şaşı olduğun için
Öncelikle seni yönlendirecek bir mürşid elzemdir."

Selâm olsun hidâyete tâbi olanlara.

KELİME ANLAMI

25. اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْعِشْرُونَ Yirmi beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمُلاَّ طَاهِرِ الْبَدَخْشِيِّ Molla Tahir el-Bedahşi'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ النَّتَائِجِ Neticelerin beyanı** *(Daha?)* **وَتَرَقِّي الْمَرَاتِبِ Ve mertebelerin yükselmesinin beyanı hakkındadır الَّتِي تَحْصُلُ مِنَ الذِّكْرِ Ki, bu mertebeler zikirden hasıl oluyor** *(Daha neden?)* **وَتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ Kuran okumaktan وَاَدَاءِ الصَّلاَةِ Ve namaz kılmaktan ➢**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun لاَ بُدَّ Gereklidir *(Kime?)* لِمُبْتَدِئِ طَلَبَةِ هٰذِهِ الطَّرِيقِ Bu yolun yeni talebelerine *(Neden gerekir?)* مِنَ الذِّكْرِ Zikirden فَإِنَّ تَرَقِّيَهُ Çünkü o talebenin yükselmesi *(Nedir?)* مَرْبُوطٌ بِتَكْرَارِ الذِّكْرِ Zikrin tekrarlanmasına bağlıdır *(Hangi şartla?)* بِشَرْطِ اَنْ يَأْخُذَهُ O zikri alması şartıyla *(Kimden?)* مِنَ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ Eren ve erdiren bir mürşitten فَإِنْ لَمْ يَكُنْ بِهٰذَا الشَّرْطِ Eğer bu şart ile olmazsa فَكَثِيرًا مَا يَكُونُ Çoğu kere bu zikir olur *(Neden?)* مِنْ قَبِيلِ اَوْرَادِ الْاَبْرَارِ Ebrar kulların virtleri kabilinden الَّتِي نَتِيجَتُهَا الثَّوَابُ Ki onun neticesi sevaptır لاَ دَرَجَةُ الْقُرْبِ Yakınlık derecesi değildir الَّتِي Öyle yakınlık derecesi ki تَتَعَلَّقُ بِالْمُقَرَّبِينَ Mukarreb kullarla ilgilidir وَاِنَّمَا قُلْتُ Doğrusu ben dedim ki: كَثِيرًا مَا يَكُونُ Çoğu kere olur *(Neden?)* مِنْ قَبِيلِ اَوْرَادِ الْاَبْرَارِ Ebrar kulların virtleri kabilinden فَاِنَّهُ يَجُوزُ Çünkü caizdir *(Ne?)* اَنْ يُرَبِّيَ فَضْلُ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ Hak Subhânehu'nun fazl-ı kereminden terbiye etmesi *(Kimi?)* اَلطَّالِبَ Talebeyi *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَسُّطِ شَيْخٍ Şeyhin aracılığı olmaksızın *(Daha ne caizdir?)* وَيَجْعَلَهُ تَكْرَارُ الذِّكْرِ Zikrin tekrarının onu kılması *(Kimlerden?)* مِنَ الْمُقَرَّبِينَ Mukarreb kullardan بَلْ يَجُوزُ Bilakis caizdir *(Ne?)* اَنْ يُشَرَّفَ Şereflenmesi *(Ne ile?)* بِمَرَاتِبِ الْقُرْبِ Yakınlık mertebeleriyle وَيَكُونَ مِنْ اَوْلِيَاءِهِ تَعَالَى *(Nasıl)* مِنْ غَيْرِ تَكْرَارِ ذِكْرٍ اَيْضًا Zikir tekrarı dahi olmadan Ve Allah Teâlâ'nın veli kullarından olması (caizdir) وَالشَّرْطُ الْمَذْكُورُ Zikredilen şart اِنَّمَا هُوَ O sadece بِاعْتِبَارِ الْاَكْثَرِ الْاَغْلَبِ Çoğunluk ve genel itibarıyladır وَعَلَى Hikmet ve adete uygun olandır وَفْقِ الْحِكْمَةِ وَالْعَادَةِ فَاِذَا تَمَّتِ الْمُعَامَلَةُ Muamele tamamlandığı zaman الَّتِي Öyle muamele ki كَانَتْ مَرْبُوطَةً بِالذِّكْرِ Zikre bağlı idi *(Ne ile tamamlandığı zaman?)* بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun fazlı keremiyle وَتَيَسَّرَ الْخَلاَصُ Ve kurtuluş nasip olduğu zaman *(Neden?)* مِنَ التَّعَلُّقِ Alakadan *(Ne ile?)* بِاٰلِهَةِ الْهَوَى Nefsani ilahlarla وَصَارَتِ الْاَمَّارَةُ Ve nefis-i emmare olduğu zaman *(Ne?)* مُطْمَئِنَّةً Mutmainne فَحِينَئِذٍ Bu durumda

وَيَكُونُ حُكْمُ لاَ يَحْصُلُ التَّرَقِّي مِنَ الذِّكْرِ Zikirden terakki (yükseliş) hasıl olmaz الذِّكْرِ Ve zikrin hükmü olur *(Ne olur?)* حُكْمَ اَوْرَادِ الاَبْرَارِ Ebrar kulların virtlerinin hükmü وَقَطْعُ مَرَاتِبِ الْقُرْبِ Yakınlık mertebelerini kat etmek *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda مَرْبُوطٌ بِتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ Kuran okumaya bağlıdır *(Daha?)* وَاَدَاءِ الصَّلاَةِ Ve namaz kılmaya *(Nasıl?)* بِطُولِ الْقُنُوتِ Uzun kıraatle وَمَا كَانَ يَتَيَسَّرُ اَوَّلاً بِالذِّكْرِ İlk başta zikirle elde edilen şey يَتَيَسَّرُ حِينَئِذٍ بِتِلاَوَةِ الْقُرْآنِ Bu durumda Kuran okumakla elde edilir خُصُوصًا Özellikle فِي الصَّلاَةِ Namazda olduğu zaman وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ الذِّكْرَ حِينَئِذٍ Bu durumda zikir يَكُونُ حُكْمُهُ Onun hükmü olur *(Ne?)* حُكْمَ تِلاَوَةِ الْقُرْآنِ فِي الاِبْتِدَاءِ Başlangıçta Kuran okumanın hükmü *(Ne hususunda?)* فِي كَوْنِهِ Onun olması hususunda *(Neden?)* مِنْ قَبِيلِ اَوْرَادِ الاَبْرَارِ Ebrar kulların virtleri kabilinden وَيَكُونُ Ve olur *(Ne?)* حُكْمُ التِّلاَوَةِ Kuran okumanın hükmü *(Ne olur?)* حُكْمَ الذِّكْرِ Zikrin hükmü *(Neredeki?)* فِي الاِبْتِدَاءِ وَالْوَسَطِ Başlangıçta ve ortadaki حَيْثُ Zira, كَانَ Kuran okumak olmuştur *(Neden?)* مِنَ الْمُقَرِّبَاتِ Yakınlaştırıcılardan وَالْعَجَبُ İlginçtir ki, اَنَّ الذِّكْرَ Zikir اِذَا بِعُنْوَانِ تِلاَوَةٍ Tekrarlandığında *(Ne zaman?)* كُرِّرَ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte *(Ne ile?)* الْقُرْآنِ Kuran tilaveti adıyla *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ O zikir olduğu için *(Neden?)* مِنْ كَلِمَاتِ الآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ Kuran ayetlerinin kelimelerinden وَشُرِعَ فِيهِ Ve zikre başlandığında *(Ne ile?)* بِالاِسْتِعَاذَةِ İstiaze (euzu besmele) ile يَتَرَتَّبُ عَلَيْهِ Zikir üzerine terettüp eder, gelir *(Neden?)* مِنَ الْفَائِدَةِ Faideden *(Ne gelir?)* مَا يَتَرَتَّبُ عَلَى تِلاَوَةِ الْقُرْآنِ Kuran tilaveti üzerine gelen faide فَاِنْ لَمْ يُكَرَّرْ Şayet tekrarlanmazsa *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ الْقِرَائَةِ Kuran tilaveti adıyla يَكُونُ مِثْلَ عَمَلِ الاَبْرَارِ Ebrar kulların ameli gibi olur وَلِكُلِّ عَمَلٍ Ve her amel için vardır *(Ne?)* مَقَامٌ وَمَوْسِمٌ Bir yer ve zaman فَاِنْ اُدِّيَ فِي مَوْسِمِهِ Eğer zamanında yerine getirilirse وَاِلاَّ يَكُونُ لَهُ O amel için olur *(Ne?)* حُسْنٌ وَمَلاَحَةٌ Bir hoşluk ve güzellik Zamanında yerine getirilmez ise فَكَثِيرًا مَا يَكُونُ خَطَأً Çoğu kere hata olur

اَنَّ Görmez misin ki? اَلاَ تَرَى Haddi zatında güzel olsa da وَاِنْ كَانَ حَسَنَةً فِى ذَاتِهِ
خَطَأٌ Tahiyyatta *(Nedir?)* فِى التَّشَهُّدِ Fatiha suresini okumak *(Nerede?)* قِرَائَةَ الْفَاتِحَةِ
فَكَانَ Her ne kadar fatiha ümmül kitap olsa da وَاِنْ كَانَتْ اُمَّ الْكِتَابِ Hatadır
الشَّيْخُ Bu yolda *(Neden olmuştur?)* فِى هٰذَا الطَّرِيقِ Dolayısıyla şeyh olmuştur *(Nerede?)*
وَتَعْلِيمُهُ Onun öğretmesi de olmuştur *(Neden?)* مِنَ الضَّرُورِيَّاتِ Zaruri şeylerden
وَبِدُونِهِ Şeyh olmadan مِنْ اَهَمِّ الْمُهِمَّاتِ Önemlilerin en önemlisinden
قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ Dikenleri elle sıyırmak vardır خَرْطُ الْقَتَادِ
Büyüklerden biri şöyle dedi ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

مِنْ أَجْلِ كَوْنِكَ Sen olduğun için *(Ne zaman?)* فِى الْبِدَايَةِ Başlangıçta *(Ne?)* اَحْوَلاَ
لاَ بُدَّ مِنْ شَيْخٍ Bir şeyh lazımdır *(Öyle şeyh ki,)* يَقُودُكَ Seni yönlendiriyor *(Ne zaman?)* اَوَّلاَ Şaşı Başlangıçta

وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

26. MEKTUP

٢٦ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِي بَيَانِ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ كَمَا هُوَ مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ لاَ بِالْوُجُودِ حَيٌّ وَعَالِمٌ وَمَوْصُوفٌ بِالصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَاتٍ زَائِدَةٍ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ كَافٍ بِذَاتِهِ الْقُدْسِ فِي نَفْسِ الْوُجُودِ وَفِي سَائِرِ كَمَالاَتِ الْوُجُودِ وَتَوَابِعِهِ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَالْقُدْرَةِ وَالسَّمْعِ وَالْبَصَرِ وَالْاِرَادَةِ وَالْكَلاَمِ وَالتَّكْوِينِ لَيْسَ بِمُحْتَاجٍ فِي حُصُولِ هٰذِهِ الْكَمَالاَتِ اِلَى صِفَاتٍ زَائِدَةٍ وَاِنْ كَانَتْ لَهُ سُبْحَانَهُ صِفَاتٌ كَامِلَةٌ زَائِدَةٌ أَيْضًا فَهُوَ تَعَالَى كَمَا اَنَّهُ مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ لاَ بِالْوُجُودِ حَيٌّ بِذَاتِهِ لاَ بِالْحَيَاةِ الَّتِي هِيَ صِفَتُهُ تَعَالَى عَالِمٌ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ الْعِلْمِ بَصِيرٌ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ الْبَصَرِ سَمِيعٌ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ السَّمْعِ وَقَادِرٌ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ الْقُدْرَةِ مُرِيدٌ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ الْاِرَادَةِ وَمُتَكَلِّمٌ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ الْكَلاَمِ وَمُبْدِأُ اِيجَادِ الْكَائِنَاتِ بِذَاتِهِ لاَ بِصِفَةِ التَّكْوِينِ وَاِنْ كَانَ وُجُودُ الْعَالَمِ بِتَوَسُّطِ التَّكْوِينِ وَسَائِرِ الصِّفَاتِ كَمَا سَيَجِيءُ تَحْقِيقُ هٰذَا الْمَعْنَى وَهٰذَا التَّكْوِينُ وَرَاءَ الْقُدْرَةِ فَاِنَّ فِي الْقُدْرَةِ صِحَّةَ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ وَفِي التَّكْوِينِ جَانِبُ الْفِعْلِ مُتَعَيِّنٌ وَأَيْضًا لِلْقُدْرَةِ تَقَدُّمٌ عَلَى الْاِرَادَةِ وَالتَّكْوِينُ بَعْدَ الْاِرَادَةِ وَهٰذَا التَّكْوِينُ شَبِيهٌ بِاسْتِطَاعَةِ الْعَبْدِ الَّتِي قَالَ عُلَمَاءُ اَهْلِ الْحَقِّ اِنَّهَا مَقْرُونَةٌ بِالْفِعْلِ وَوَرَاءَ الْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ اَلْقُدْرَةُ مُصَحِّحَةٌ لِكِلاَ طَرَفَيِ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ وَالْاِرَادَةُ مُرَجِّحَةٌ لِاَحَدِ الطَّرَفَيْنِ وَالْاِيجَادُ يَتَعَلَّقُ بِالتَّكْوِينِ بَعْدَ تَرْجِيحِ الْاِرَادَةِ فَلَوْ لَمْ تَثْبُتِ الْقُدْرَةُ الَّتِي هِيَ مُصَحِّحَةُ الطَّرَفَيْنِ يَلْزَمُ الْاِيجَابُ وَلَوْ لَمْ يَثْبُتِ التَّكْوِينُ يَلْزَمُ الْاِيجَادُ مِنْ غَيْرِ مُسْتَنَدٍ فَاِنَّ الْقُدْرَةَ مُصَحِّحَةُ الْاِيجَادِ وَالتَّكْوِينَ مُبَاشِرُ الْاِيجَادِ فَلاَ بُدَّ اِذًا مِنْ اِثْبَاتِ التَّكْوِينِ وَقَدِ اهْتَدَى اِلَيْهِ عُلَمَاءُ الْمَاتُرِيدِيَّةِ وَلَمَّا وَجَدَ الْاَشَاعِرَةُ اِضَافَتَهُ وَتَعَلُّقَهُ اِلَى الْاَشْيَاءِ اَكْثَرَ ظَنُّوهُ مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ وَاللّٰهُ يُحِقُّ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ وَارْتَجَاعُ التَّخْلِيقِ وَالتَّرْزِيقِ وَالْاِحْيَاءِ وَالْاِمَاتَةِ وَاَمْثَالِهَا اِلَى صِفَةِ التَّكْوِينِ اَحْسَنُ مِنَ الْقَوْلِ بِكَوْنِ كُلٍّ مِنْهَا صِفَةً قَدِيمَةً بِرَأْسِهَا لِئَلاَّ يَلْزَمَ اِثْبَاتُ قُدَمَاءَ مُتَكَثِّرَةٍ مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ فَلاَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ مَا يَتَيَسَّرُ لِغَيْرِهِ تَعَالَى بِاِيجَادِهِ سُبْحَانَهُ بِوَاسِطَةِ الصِّفَاتِ

حَاصِلٌ لَهُ تَعَالَى بِذَاتِهِ مِنْ غَيْرِ تَوَسُّطِ الصِّفَاتِ فَإِنَّ ذَاتَهُ تَعَالَى جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ مِنْ غَيْرِ مُلاَحَظَةِ اَمْرٍ وَاعْتِبَارٍ بَلْ هِيَ عَيْنُ كُلِّ كَمَالٍ فَإِنَّ التَّبَعُّضَ وَالتَّجَزِّيَ مَفْقُودٌ فِي حَضْرَتِهِ فَهُوَ سُبْحَانَهُ عَالِمٌ بِتَمَامِ ذَاتِهِ وَسَمِيعٌ بِالتَّمَامِ وَبَصِيرٌ بِالتَّمَامِ عَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ سَائِرُ الصِّفَاتِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى صِفَاتٌ سَبْعَةٌ بَلْ ثَمَانِيَةٌ كَمَا قَالَ بِهَا عُلَمَاءُ اَهْلِ الْحَقِّ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ الْكَامِلَةُ الْقَدِيمَةُ ظِلاَلُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ وَمَظَاهِرُهَا وَيُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّهَا نِقَابُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ وَحُجُبُ اَنْوَارِهَا الْمَكْنُونَةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ ذَاتُهُ تَعَالَى كَافِيَةً فِي حُصُولِ جَمِيعِ الْكَمَالاَتِ فَلِأَيِّ شَيْءٍ تَثْبُتُ الصِّفَاتُ وَلِمَ يُقَالُ بِوُجُودِ تَعَدُّدِ الْقُدَمَاءِ وَلِهٰذَا اكْتَفَى الْفَلاَسِفَةُ وَالْمُعْتَزِلَةُ بِالذَّاتِ وَهَرِبُوا مِنَ الْقَوْلِ بِتَعَدُّدِ الْقُدَمَاءِ وَقَالُوا بِنَفْيِ الصِّفَاتِ. **اُجِيبُ** اَنَّ حَضْرَةَ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَاِنْ كَانَتْ كَافِيَةً فِي حُصُولِ الْكَمَالاَتِ وَلٰكِنْ لاَ بُدَّ فِي تَكْوِينِ الاَشْيَاءِ وَتَخْلِيقِهَا مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ فَإِنَّ ذَاتَهُ تَعَالَى فِي نِهَايَةِ التَّنَزُّهِ وَالتَّقَدُّسِ وَفِي غَايَةِ الْعَظَمَةِ وَجَلاَلِ الْكِبْرِيَاءِ وَكَمَالِ الْغِنَاءِ لاَ مُنَاسَبَةَ لَهَا بِالاَشْيَاءِ ﴿اِنَّ اللهَ غَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ وَبِمُقْتَضَى الْحِكْمَةِ وَوَفْقِ الْعَادَةِ لاَ بُدَّ فِي الاِفَادَةِ وَالاِفَاضَةِ مِنَ الْمُنَاسَبَةِ لِلْمُسْتَفِيدِ وَالْمُسْتَفِيضِ وَالصِّفَاتُ قَدْ تَنَزَّلَتْ دَرَجَةً وَاحِدَةً وَحَصَلَتْ ظِلِّيَّةً وَمُنَاسَبَةٌ بِالاَشْيَاءِ وَلَوْ فِي الْجُمْلَةِ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ تَوَسُّطُ الصِّفَاتِ لَمَا يُتَصَوَّرُ حُصُولُ شَيْءٍ مِنَ الاَشْيَاءِ فَإِنَّهُ لاَ نَصِيبَ لِلاَشْيَاءِ فِي سَطْوَةِ اَشِعَّةِ اَنْوَارِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ غَيْرُ الْهَلاَكِ وَالْفَنَاءِ وَالاِنْمِحَاءِ وَالاِنْعِدَامِ وَلاَ فِكْرَ فِيمَنْ يَنْسِبُ اِيجَادَ الاَشْيَاءَ اِلَى الذَّاتِ الْبَحْتِ مِنْ غَيْرِ اِثْبَاتِ الصِّفَاتِ وَمَا هُوَ الصَّادِرُ الاَوَّلُ حَتَّى لاَ يَكُونَ مُضْمَحِلاًّ وَمُتَلاَشِيًا فِي سُبُحَاتِ وَجْهِ ذَاتِهِ تَعَالَى. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ الْفَلاَسِفَةَ وَالْمُعْتَزِلَةَ وَاِنْ لَمْ يُثْبِتُوا الصِّفَاتِ فِي الْخَارِجِ وَلٰكِنَّهُمْ قَائِلُونَ بِاعْتِبَارَاتٍ عِلْمِيَّةٍ وَمُثْبِتُونَ لِكَمَالاَتِ ذَاتِيَّةٍ مُتَمَايِزَةٍ فِي الْعِلْمِ فَلَمْ يَكُنْ اِيجَادُ الاَشْيَاءِ مَنْسُوبًا اِلَى الذَّاتِ الْبَحْتِ بَلْ بِتَوَسُّطِ الاِعْتِبَارَاتِ. **اُجِيبُ** اَنَّ اِيجَادَ الْعَالَمِ فِي الْخَارِجِ وَالْعَالَمُ مَوْجُودٌ فِي الْخَارِجِ فَلاَ بُدَّ مِنَ الْحُجُبِ الْخَارِجِيَّةِ حَتَّى يُمْكِنَ اَنْ تَكُونَ وَسِيلَةً لِوُجُودِ الاَشْيَاءِ فِي الْخَارِجِ وَحَافِظَةً اِيَّاهَا عَنِ الاِنْمِحَاءِ وَالاِسْتِهْلاَكِ وَالاِعْتِبَارَاتُ الْعِلْمِيَّةُ لاَ تُجْدِي شَيْئًا فِي الْوُجُودَاتِ الْخَارِجِيَّةِ وَلاَ يَكْفِي الْحِجَابُ الْعِلْمِيُّ فِي مُحَافَظَةِ الْمَوْجُودَاتِ الْخَارِجِيَّةِ

وَبَعْضُ الصُّوفِيَّةِ الَّذِينَ لاَ يَقُولُونَ بِوُجُودِ الْعَالَمِ فِي غَيْرِ الْعِلْمِ لَعَلَّ الاعْتِبَارَاتِ الْعِلْمِيَّةَ تَنْفَعُهُمْ وَيُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ وَسِيلَةً لِوُجُودَاتٍ عِلْمِيَّةٍ وَلَكِنَّ الْعَالَمَ مَوْجُودٌ فِي الْخَارِجِ وَاِنْ كَانَ هٰذَا الْخَارِجُ ظِلَّ ذٰلِكَ الْخَارِجِ وَهٰذَا الْوُجُودُ ظِلَّ ذَاكَ الْوُجُودِ فَلاَ بُدَّ مِنَ الْحُجُبِ الْخَارِجِيَّةِ حَتَّى يُمْكِنَ اَنْ تَكُونَ وَسِيلَةً لِوُجُودِ الْعَالَمِ فِي الْخَارِجِ فَيَنْبَغِي اَنْ تَكُونَ الصِّفَاتُ الْحَقِيقِيَّةُ مَوْجُودَةً فِي الْخَارِجِ وَمُرَبِّيَةً لِلاَشْيَاءِ وَمُجَلِّيَةً لِلْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ بِوَسَاطَةِ نَفْسِهَا فِي مَرَايَا الْعَالَمِ وَمُورِدَةً اِيَّاهَا فِي مِنَصَّةِ الظُّهُورِ وَالصِّفَاتُ وَاِنْ كَانَتْ حُجُبًا لِلذَّاتِ تَعَالَتْ وَلٰكِنَّ ظُهُورَ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ مَرْبُوطٌ بِوُجُودِهَا وَحِجَابِيَّةُ الصِّفَاتِ كَحِجَابِيَّةِ الْمَنْظَرَةِ الَّتِي هِيَ سَبَبٌ لِلاِرَاءَةِ وَهٰذَا الظُّهُورُ وَاِنْ كَانَ ظِلِّيًّا وَلٰكِنْ مَاذَا نَصْنَعُ قَدْ جُعِلَ وُجُودُنَا مَرْبُوطًا بِالظِّلِّ وَتَحَقُّقُنَا مَنُوطًا بِالْحِجَابِ مَا بِالذَّاتِ لاَ يَنْفَكُّ عَنِ الذَّاتِ ﴿ع﴾

سیاهی ازحبشی کی رود که خودرنك است ﴿شِعْرٌ﴾

وَمِنْ بَعْدِ هٰذَا مَا يَدِقُّ صِفَاتُهُ ۞ وَمَا كَتْمُهُ اَحْظَى لَدَىَّ وَاَجْمَلُ

اَلْعَبْدُ لاَ يَكُونُ حَقًّا سُبْحَانَهُ وَلٰكِنْ بِفَضْلِهِ تَعَالَى لاَ يَنْفَكُّ عَنِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ «**اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ**» وَاِنْ كَانَتْ لَهُ سُبْحَانَهُ نِسْبَةُ الْمَعِيَّةِ بِجَمِيعِ الاَشْيَاءِ وَلٰكِنَّ هٰذِهِ الْمَعِيَّةَ الَّتِي مَنْشَأُهَا الْمَحَبَّةُ غَيْرُ تِلْكَ الْمَعِيَّةِ وَمَنْ لاَ مَحَبَّةَ لَهُ لاَ مَعْرِفَةَ لَهُ بِتِلْكَ الْمَعِيَّةِ وَحَيْثُ اَنَّ الدَّرَجَاتِ مُتَفَاوِتَةٌ فِي الْمَحَبَّةِ فَالتَّفَاوُتُ اَيْضًا حَاصِلٌ فِي الْمَعِيَّةِ بِقَدْرِ تَفَاوُتِ الْمَحَبَّةِ وَهٰذِهِ الْمَعِيَّةُ هِيَ السَّبَبُ لِلتَّخَلُّصِ عَنِ الظِّلِّيَّةِ وَالْوَاسِطَةُ لِلاِضْمِحْلاَلِ بِالْكُلِّيَّةِ وَهِيَ الْمُزِيلَةُ لِلرِّقِّيَّةِ وَالْمُثْبِتَةُ لِلْحُرِّيَّةِ فِي عَيْنِ الْعَبْدِيَّةِ وَهِيَ الْمُسْقِطَةُ لِلاَنَانِيَّةِ بَلِ الرَّافِعَةُ لِلاَنَانِيَّةِ اِلَى الدَّرَجَاتِ الْكَمَالِيَّةِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّهُ سُبْحَانَهُ قَالَ فِي الْمَعِيَّةِ الْعَامَّةِ بِالاَشْيَاءِ ﴿وَهُوَ مَعَكُمْ﴾ فَاَثْبَتَ الْمَعِيَّةَ فِي طَرَفِهِ سُبْحَانَهُ وَفِي الْمَعِيَّةِ الْخَاصَّةِ بِحُكْمِ «**اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ**» اَثْبَتَ الْمَعِيَّةَ فِي هٰذَا الطَّرَفِ بِمُقْتَضَى الْمَحَبَّةِ شَتَّانَ مَا بَيْنَ الْمَعِيَّتَيْنِ فَاِنَّ فِي الْمَعِيَّةِ الْخَاصَّةِ اِثْبَاتَ الْمَعِيَّةِ مِنَ الطَّرَفَيْنِ وَفِي الْمَعِيَّةِ الْعَامَّةِ مِنْ ذَاكَ الطَّرَفِ فَقَطْ فَيَلْزَمُهَا الْحِرْمَانُ فِي عَيْنِ الْوِجْدَانِ ﴿يَا حَسْرَتَى عَلٰى مَا فَرَّطْتُ فِي جَنْبِ اللّٰهِ﴾ وَالْعَالَمُ وَاِنْ كَانَ ظِلاَلَ الصِّفَاتِ وَعَرَضَ لَهُ الْوُجُودُ وَالْبَقَاءُ بِتَوَسُّطِ الصِّفَاتِ وَلٰكِنَّ مُحِبَّ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ

وَتَقَدَّسَتْ بِتَوَسُّطِ الْمَحَبَّةِ الذَّاتِيَّةِ مَعَ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ قَدْ تَرَقَّى مِنَ الصِّفَاتِ الَّتِي هِيَ اُصُولُهُ بِعُرُوجٍ لاَ كَيْفِيٍّ وَاتَّصَلَ بِاَصْلِ الْاُصُولِ مُتَجَاوِزًا لِلْاُصُولِ وَلَكِنَّ اتِّصَالَهُ لاَ كَيْفِيٌّ فَلَوْ لَمْ يَتَرَقَّ عَنْ اَصْلِهِ فَمَا تَكُونُ الْفَائِدَةُ فِي مَجِيئِهِ يَعْنِي وُجُودَهُ وَمَا الْحَاجَةُ اِلَى الْمَحَبَّةِ فَاِنَّهُ كَانَ لَهُ اتِّصَالٌ بِاَصْلِهِ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ وَكَانَ الْوَصْلُ الظِّلِّيُّ مُيَسَّرًا لَهُ دَائِمًا وَالْاَمْرُ هُوَ جَعْلُ الْاَصْلِ مِرْقَاةً كَالظِّلِّ وَالتَّرَقِّي بِاَجْنِحَةِ الْمَحَبَّةِ اِلَى مَا فَوْقَهُ وَفَهْمُ هٰذَا الْعُرُوجِ لَيْسَ مِمَّا يَحْصُلُ فِي حَوْصَلَةِ فَهْمِ كُلِّ اَحَدٍ وَالتَّرَقِّي عَنْ نَفْسِهِ تَارِكًا لِنَفْسِهِ لَيْسَ مِمَّا يَكُونُ مَعْقُولاً لِاَرْبَابِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ بَلِ الصُّوفِيَّةُ أَيْضًا يُشَرَّفُ مِنْهُمْ بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَاحِدٌ مِنْ اُلُوفٍ وَيَنْكَشِفُ لَهُ سِرُّ هٰذَا الْمُعَمَّى ﴿شعر﴾

هزار نكتهء باريك ترز موئ اينجاست ❁ نه هر كه سربتراشد قلندرى داند

فَاِنْ قِيلَ: اِنَّ هٰذَا السَّيْرَ هَلْ هُوَ آفَاقِيٌّ اَوْ اَنْفُسِيٌّ. **اُجِيبُ** اَنَّهُ لَيْسَ بِآفَاقِيٍّ وَلاَ اَنْفُسِيٍّ فَاِنَّ الْمُرَادَ مِنَ الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ الدَّاخِلُ وَالْخَارِجُ وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ وَرَاءَ الدُّخُولِ وَالْخُرُوجِ وَاِنْ كَانَتْ مُحَالاً عِنْدَ اَرْبَابِ النَّظَرِ فَاِنَّهُ اِذَا كَانَ الْمَطْلُوبُ اَقْدَسَ مِنَ الدُّخُولِ وَالْخُرُوجِ تَكُونُ النِّسْبَةُ مَعَهُ أَيْضًا مُنَزَّهَةً عَنِ الدُّخُولِ وَالْخُرُوجِ بِالضَّرُورَةِ وَهٰذَا السَّيْرُ مَعَ هٰذَا الْاِشْكَالِ وَمَعَ هٰذِهِ الدِّقَّةِ مَعْلُومٌ وَمُتَمَيِّزٌ عِنْدَ اَرْبَابِهِ اِنْ كَانَ مِنْ اَرْبَابِ الْعِلْمِ كَسَيْرِ الدَّهْلِي وَاَكْرَهُ وَكُلُّ مَنْزِلٍ مُمْتَازٌ عَنْ مَنْزِلٍ آخَرَ. **تَنْبِيهٌ**: اِنَّ الْعَالَمَ وَاِنْ كَانَ ظِلاَلَ الصِّفَاتِ وَالصِّفَاتُ ظِلاَلَ حَضْرَةِ الذَّاتِ وَلٰكِنْ لِلظِّلِّيَّةِ دَرَجَاتٌ وَمَرَاتِبُ كُلٌّ مِنْهُمَا حِجَابٌ لِلْمَطْلُوبِ «**اِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ**» وَمَا لَمْ تَخْتَرِقِ الْحُجُبُ بِالتَّمَامِ لاَ يَتَخَلَّصُ مِنَ الظِّلِّيَّةِ وَالْمُرَادُ مِنْ خَرْقِ الْحِجَابِ هُنَا خَرْقٌ شُهُودِيٌّ وَمَا وَرَدَ فِي آخِرِ هٰذَا الْخَبَرِ مِنْ مَنْعِ خَرْقِ جَمِيعِ الْحُجُبِ فَالْمُرَادُ مِنْهُ خَرْقٌ وُجُودِيٌّ وَهُوَ مُمْتَنِعٌ لِاَنَّهُ مُسْتَلْزِمٌ لِرَفْعِ الصِّفَاتِ الْقَدِيمَةِ وَهُوَ مُحَالٌ وَلٰكِنْ اِذَا حَصَلَتِ الْمَعِيَّةُ الْغَيْرُ الْمُتَكَيِّفَةِ فَلَهَا حُكْمُ الْخَرْقِ الْوُجُودِيِّ وَمَعَ الْحُجُبِ كَاَنَّهُ لاَ حُجُبَ فَاِنَّ لِلْمَعِيَّةِ دِقَّةً بِحَيْثُ لاَ تُطِيقُ الْحَائِلَ ﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلٰى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَعَلَيْهِمْ وَعَلٰى آلِهِ الطَّاهِرِينَ اَجْمَعِينَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Seyyid Muhammed Nu'mân'a gönderilmiştir.**
- **Hak Sübhânehû'nün kendi zatıyla mevcut oluşu, sübûtî sıfatlarıyla vasıflanmasının da kendi zatıyla olup bunların kendi zatına zait bir takım mânâlar olmadığı.**

Allah'a hamd, peygamberlerine selam olsun. Allah Sübhânehû gerek var olma konusunda gerekse hayat, ilim, kudret, semi, basar, irade, kelam ve tekvin gibi varlığın uzantıları olan hususlarda, kendi kendisine yetmekte zaid bir takım sıfatlara muhtaç olmamaktadır.

Ehl-i sünnet kelamcılarının dediği gibi Hak Sübhânehû'nun zaid kemal sıfatları bulunsa da O, kendi zatıyla var olduğu gibi, hayat sıfatıyla değil, kendi zatıyla haydır (diridir). Bunun gibi zaid ilim sıfatıyla değil de kendi zatıyla âlimdir (bilendir).

Allah Sübhânehû zaid bir görme sıfatıyla değil, kendi zatıyla basîr (gören), işitmek sıfatıyla değil, kendi zatıyla semi' (işiten), kudret sıfatıyla değil, kendi zatıyla kadir (güç) yetiren, irade sıfatıyla değil, kendi zatıyla mürid (irade) eden, kelam sıfatıyla değil, kendi zatıyla mütekellim (konuşan), tekvin sıfatıyla değil, kendi zatıyla mübdidir (var eden).

Bu alem her ne kadar tekvin ve -ileride açıklayacağım gibi- diğer sıfatlar aracılığıyla var olmuşsa da gerçekte durum anlattığım gibidir. Burada sözü edilen tekvin sıfatı kudret sıfatından ayrı ve zaid bir manaya işaret etmektedir. Zira kudret sıfatı, bir kimsenin bir işi yapmasının veya yapmamasının mümkün olması anlamına gelir.

Tekvin sıfatında ise işi yapma şıkkının kesinleşmesi ve anılan işin meydana getirilmesi söz konusudur. Bunun gibi kudret sıfatı iradeden önce iken, tekvin sıfatı iradeden sonradır. Burada sözünü ettiğimiz tekvin, ehl-i sünnetin, fiile bitişik olduğunu ve kudret ve iradeden sonra geldiğini söylediği kulun istitaatı gibi bir şeydir.

Kudret, bir işin yapılması veya yapılmaması seçeneklerini mümkün kılan bir vasıftır. İrade, bu iki seçenekten birini diğerine tercih etmemizi sağlayan bir vasıf, tekvin ise bu iki aşamadan sonra işin yapılması seçeneğini gerçekleştirmemizi sağlayan vasıftır. İki seçeneği de yapabilmemizi mümkün kılan kudret vasfının bulunmaması mecburiyete yol açarken, tekvinin bulunmaması da fiilin failsiz meydana gelmesine yol açmaktadır.

Nitekim kudret bir işi meydana getirmemizi mümkün kıldığı gibi, tekvin de buna teşebbüsümüzü ifade etmektedir. Şu halde diğer sıfatlardan ayrı olarak tekvin sıfatının varlığını kabul etmemiz gerekir.

Matürîdî âlimleri bu gerçeği fark etmiş ve bu sıfatı diğerlerinden ayrı bir sıfat olarak görmüştür. Eş'arî âlimleri ise bu sıfatın eşyayla olan nispetini daha fazla bulduğu için bunun izafî sıfatlardan olduğunu düşünmüşlerdir. "Allah hakkı ortaya çıkaran ve doğru yola ulaştırandır".

Bunun yanında yaratmak, rızık vermek, öldürmek ve hayat vermek gibi ilahi sıfatları, gereksiz yere kadim varlıkların sayısını çoğaltmamak için müstakil birer kadim sıfat gibi görmek yerine, tekvin sıfatının alt kısımları olarak görmek daha doğrudur. Bu açıklamamızdan anlaşıldığı gibi Allah'ın dışındaki varlıklar yaptıkları işleri bir kısım sıfatları vasıtasıyla yaptıkları halde Allah Sübhânehû bunları doğrudan zatıyla yapmaktadır. Zira onun zatı, başka hiçbir şey düşünülmeksizin bütün kemâlâtı kuşatmakta ve hatta bütün hayır ve kemâlâtın özünü teşkil etmektedir.

Allah'ın bölünmesi ve parçalar halinde düşünülmesi imkansızdır. Bu bakımdan O, bütün zatıyla bilen, işiten ve görendir. Diğer sıfatlar da böyledir. Bununla birlikte ehl-i sünnet alimlerinin kabul ettiği gibi Allah'ın sekiz sıfatı vardır. Bu kadim sıfatlar yukarıda zikredilen zatî kemâlâtın birer gölgesi ve yansıması yerindedir. Bu sıfatların söz konusu kemalatı ve bu kemalatın nurlarını örten bir peçe olduğunu söylememiz de mümkündür.

Soru: Yukarıda da belirttiğiniz gibi Allah Teâlâ bütün kemâlâtı tek başına zatıyla haiz olduğuna ve bu konuda hiçbir şeye ihtiyacı bulunmadığına göre niçin Allah'a bir kısım sıfatları isnad ediyor ve bu vesileyle kadim varlıkların birden fazla olduğunu söylemiş oluyoruz? Nitekim felsefeciler ve mutezile bunu düşünerek kemâlâtı Allah'ın zatına atfedip sıfatları kabul etmeyerek kadim varlıkların birkaç tane olduğu yönündeki anlayıştan uzak durmuşlardır.

Cevap: Allah'ın yüce zatı kemâlâtı haiz olma konusunda kendi kendisine yetmekle birlikte, bu alemin var edilmesi için zait sıfatların bulunması da bir zorunluluktur. Zira Allah'ın zatı, noksanlık taşıyan (yaratılmış) varlıklarla ilgi kurmayacak kadar yüce ve bir o kadar da

müstağnîdir. Onun bu varlıklarla hiçbir ilişkisi olamaz. *"Şüphesiz Allah, âlemlerden müstağnidir."*[38]

Hikmet gereği ilahî adetin işleyişi, birine fayda sağlayan kimsenin fayda sağladığı kimseyle bir nebze de olsa ilişki içinde olmasını gerektirir. İşte ilahî sıfatlar Allah'ın zatından bir basamak tenezzül ederek ona gölge teşkil etmiş ve bu alemle Allah arasındaki ilişkinin zeminini oluşturmuşlardır.

Eğer ilahi sıfatlar söz konusu olmasaydı bugün alemin varlığı düşünülemezdi. Zira zat-ı ilahi nurları karşısında bu eşyanın eriyip yok olmaktan başka hiçbir kârı yoktur. Arada sıfatların varlığını göz önünde bulundurmadan eşyayı doğrudan Allah'ın zatına bağlayan kimsenin aklı yoktur. Allah'tan sadır olduğu iddia edilen[39] (ilk akıl) nedir ki zat-ı ilahînin heybeti karşısında eriyip yok olmasın?

Soru: Felsefeciler ve Mutezile mezhebi mensupları hariçte Allah'ın sıfatlarını kabul etmeseler bile, onlar, ilmî itibarların varlığını kabul etmekte ve Allah'ın ilminde birbirinden ayrı sonsuz zatî kemalatın bulunduğunu itiraf etmektedirler. Bu durumda onlara göre de eşyanın zuhuru doğrudan Allah'a isnat edilmemmiş,ilmî itibarlar aracılığıyla gerçekleşmiş olmuyor mu?

Cevap: Bu alemin varlığı zihinden ve ilimden bağımsız (haricî) olduğu için yaratılışı da haricidir. Şu halde hariçte alemin var olmasını sağlayan ve onu zat-ı ilâhînin nurları karşısında koruyan bir kısım harici perdelerin bulunması gerekir. Sözünü ettiğiniz ilmî itibarlar hariçte bir şey ifade etmez ve eşyanın varlığını zat-ı ilâhînin nurlarına karşı muhafaza edemezler. İlm-i ilahîdeki varlığından başka alemin bir varlığı bulunmadığını savunan sûfîler için ilmî itibarlar belki bir fayda sağlayabilir. Bu itibarlar ilim düzeyindeki varlıklar için birer vesile olabilirler; fakat bu alem hariçte vardır.

Şu var ki burada kullandığım hariç deyimi (Allah'ın haricine göre) gölgesel bir hariç, varlık deyimi de (Allah'ın varlığına göre) gölgesel bir varlıktır. Yukarıda da ifade ettiğimiz gibi alemin hariçte var olabilmesi için hariçte bulunan bir kısım perdelerin bulunması gerekir. Bu da hakiki sıfatlar diye bilinen sübûtî sıfatların hariçte var

---

[38] Ankebût, 6.

[39] Bu tenkitler, ilk aklın Allah'tan doğrudan zuhur eden ilk şey olduğunu savunan felsefecilere yöneliktir.

olduklarını, eşyanın yaratılmasında katkı sağladıklarını ve bu sayede zatî kemâlâtı eşya aynasına yansıttıklarını gösterir. Bu sıfatlar her ne kadar Allah'ın zatının birer perdesi sayılsa da zata ait kemâlâtın zuhuru onlara bağlıdır. Sıfatların zatı perdelemesi uzakta bulunan bir şeyi görmemizi sağlayan gözetleme kulesi gibidir. Eşyayı Allah'ın sıfatlarına dayandırarak görmek her ne kadar gölgesel bir görüş ise de yapılacak bir şey yoktur. Varlığımız gölgeler aracılığıyla olduğundan, çaresiz hakikate ulaşmamız da perdelere bağlıdır. Varlığı özden kaynaklanan bir şeyin özden kopması mümkün olmaz.

Bundan sonrası anlatamayacağım şeylerdir
Bunların gizli tutulması bana doğru geliyor.

Evet, kul Hak Teâlâ olamaz; fakat Allah'ın lütfuyla Hak'tan ayrılmayacak bir makama ulaşabilir. *"Kişi sevdiği ile beraberdir."*[40] Allah'ın bu âlemde bulunan her şeyle maiyet (beraberlik) ilişkisi bulunsa da, burada anlatmak istediğimiz maiyet sevgi merkezli maiyettir ve genel anlamdaki maiyetten farklıdır. Muhabbetten mahrum olan kimsenin bu maiyeti anlaması mümkün değildir. Muhabbette insanların mertebeleri farklı olduğu için maiyet dereceleri de farklıdır. Sözünü ettiğim bu maiyet Allah ile aramızdaki gölgeleri aşmamızın ve varlığımızı ortadan kaldırmamızın yegane çaresidir. Ayrıca maiyet, kulluk merkezinde gerçek hürriyete varmamızı sağlayarak bizleri kölelikten kurtaran bir araçtır. O bir yandan kendi benliğimizi yok ederken, bir yandan da kemal mertebelerine yükseltmektedir.

Allah Teâlâ, eşyayla olan genel beraberliği hakkında *"O (Allah) sizinle beraberdir"*[41] buyurmuş ve beraberliği kendisine isnat etmiştir. Özel beraberlik için *"kişi sevdiğiyle beraberdir"* hükmünce muhabbetin gereği olarak beraberliği bize isnat etmiştir. Bu iki beraberlik arasında ne kadar çok fark vardır! Özel beraberlik çift taraflıdır. Genel beraberlik ise tek taraflı ve sadece Allah katındandır. Bu bakımdan genel beraberlik vicdan (kavuşma) halinde ayrılıktır. *"Allah'a karşı aşırı gitmemden dolayı bana yazıklar olsun!"*[42]

---

[40] Hadis için Bk. c. 1, Mektup. 24.

[41] Hadid, 4.

[42] Zümer, 56.

Bu alem ve içindekiler ilahî sıfatların birer gölgesi olup sıfatlar sayesinde bir tür varlık ve devamlılık kazanmışlarsa da yüce zatı sevenler zata olan sevgileri sayesinde yüce zatla beraberdir. Niteliksiz bir yükselişle aslı olan sıfatları aşarak asılların aslına bitişmiştir. Fakat bu bitişmenin bir niteliği yoktur. Eğer insan aslını aşamazsa bu dünyaya gelişinin ne anlamı olabilir ve daha muhabbete niçin ihtiyaç duyulur ki! Oysa insanoğlu aslıyla her zaman beraberlik halinde ve sürekli olarak gölgesel bir vuslatla iç içedir. Asıl iş, aslı da (sıfatları) gölge gibi görüp onu merdiven kabul etmek ve muhabbet kanatlarını takarak onun da üstüne (öz zata) uçmaktır. Bu uçuşu herkes anlayamaz. Zira kendinden geçip kendine ulaşmaya çalışmak felsefecilerin anlayabileceği bir şey değildir. Bırakın felsefecileri binlerce sûfî arasından sadece birkaç kişi bu sırrı anlayabilmektedir.

Nice nükteler vardır burada kıldan ince,
Her kafası traşlı bilmez kalenderlik nice!

Soru: Sözünü ettiğiniz bu seyir âfâkî midir, yoksa enfüsî midir?

Cevap: Bu seyir ne âfâkîdir, ne de enfüsîdir. Zira enfüs ve âfâk dahil ve hariç anlamına gelir. Oysa bu muamele, mantıkçılar imkansız görse de dahil ve hariç mertebelerinin ötesindedir. Matlup (Allah) bizim ne içimizdedir, ne de dışımızdadır. Şu halde onunla olan ilişkimiz de dahil ve hariç mertebelerinin ötesinde olmalıdır. Sözünü ettiğim bu seyir ne kadar zor ve muğlak olursa olsun; bu seyri tamamlamış olan kimse, eğer ilim ehliyse, Delhi yolu ile Agra yolunu birbirinden ayırabildiği gibi bu yolu da diğer yollardan ayırır ve menzillerine kadar onun ayrıntılarını bilir.

Uyarı

Bu alem sıfatların gölgeleri, sıfatlar da Allah'ın gölgesi olmakla birlikte gölgesel makamların farklı mertebeleri vardır. Bu mertebelerin her biri bir üst mertebe için matlubun önündeki perde gibidir.

"Allah'ın nurdan ve karanlıktan oluşan yetmiş bin perdesi vardır."[43] Hadiste geçen bu perdelerin hepsi açılmadıkça gölgeleri geçip asla ulaşmak mümkün değildir. Perdelerin açılması onların sâlikin gözünden kaybolması (şühûdî) demektir. Hadisin sonunda söz konusu perdelerin açılmasının imkansız olduğunu bildiren ifade de bunların varlıksal (vücûdî) olarak açılmasının imkansız olduğuna işaret et-

[43] Hadisin tahrici için Bk. c.1, Mektup 58, dipnot.

mektedir. Zira bunların varlıksal olarak ortadan kalkmaları kadim sıfatların yok olmasını gerektirir ki bu imkansızdır.

Şu da var ki kul niteliksiz anlamda Allah ile maiyet (beraberlik) haline kavuştuğu zaman önündeki perdeler sanki varlıksal anlamda da açılmış demektir. O önünde perdeler bulunmasına rağmen sanki perdelerden kurtulmuştur. Zira maiyette perdelerle engellenemeyecek bir incelik ve şeffaflık sırrı vardır.

"Ey Rabbimiz! Nûrumuzu bizim için tamamla, bizi bağışla; çünkü sen her şeye kadirsin"[44]

Hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur. Salat ve selam peygamberlerin efendisine ve onun bütün ehl-i beytinin üzerine olsun...

KELİME ANLAMI

26. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْعِشْرُونَ **Yirmi altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى السَّيِّدِ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ **Seyyid Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ **Hak Subhânehu** كَمَا هُوَ مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ **Zatıyla mevcut olduğu gibi** لاَ بِالْوُجُودِ **Vücutla (zait bir varlıkla) değil** حَيٌّ **Diridir ve bilendir** وَعَالِمٌ **Ve vasıflanmıştır** وَمَوْصُوفٌ *(Ne ile?)* بِالصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ **Sekiz sıfatla** *(Ne ile sıfatlanmıştır?)* بِذَاتِهِ **Zatıyla** لاَ بِصِفَاتٍ زَائِدَةٍ **Zait sıfatlarla değil** *(Daha ne hakkındadır?)* وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ **Ve buna uygun olan şeyler hakkındadır.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu *(Nedir?)* كَافٍ بِذَاتِهِ الْقُدْسِ Mukaddes zatıyla yetendir *(Nerede?)* فِي نَفْسِ الْوُجُودِ Varlığın kendisinde *(Daha?)* وَفِي سَائِرِ كَمَالاَتِ الْوُجُودِ Ve varlığın diğer kemâlâtında *(Daha?)* وَتَوَابِعِهِ Ve varlığın gereği olan مِنَ الْحَيَاةِ Hayat وَالْعِلْمِ İlim وَالْقُدْرَةِ Kudret وَالسَّمْعِ İşitmek وَالْبَصَرِ Görmek وَالْاِرَادَةِ İrade وَالْكَلاَمِ Kelam وَالتَّكْوِينِ Ve yaratmakta لَيْسَ بِمُحْتَاجٍ O muhtaç değildir *(Nerede?)* فِي حُصُولِ هٰذِهِ الْكَمَالاَتِ Bu kemâlâtın meydana

[44] Tahrim, 8.

gelmesinde *(Neye?)* اِلَى صِفَاتٍ زَائِدَةٍ Zait sıfatlara وَاِنْ كَانَتْ لَهُ سُبْحَانَهُ Her ne kadar Hak Subhânehu için olsa da *(Ne?)* صِفَاتٌ كَامِلَةٌ زَائِدَةٌ أَيْضًا Zait ve kamil sıfatlar فَهُوَ تَعَالَى Allah Teâlâ كَمَا اَنَّهُ مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ Mukaddes zatıyla var olduğu gibi لاَ بِالْوُجُودِ Vücut (zait bir varlık)la değil حَيٌّ بِذَاتِهِ Zatıyla diridir لاَ عَالِمٌ بِالْحَيَاةِ Hayatla değil اَلَّتِي هِيَ Ki o hayat صِفَتُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın sıfatıdır بِذَاتِهِ Zatıyla bilendir لاَ بِصِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatıyla değil بَصِيرٌ بِذَاتِهِ Zatıyla görendir لاَ بِصِفَةِ الْبَصَرِ Görme sıfatıyla değil سَمِيعٌ بِذَاتِهِ Zatıyla işitendir لاَ بِصِفَةِ السَّمْعِ İşitme sıfatıyla değil وَقَادِرٌ بِذَاتِهِ Zatıyla gücü yetendir لاَ بِصِفَةِ الْقُدْرَةِ Kudret sıfatıyla değil مُرِيدٌ بِذَاتِهِ Zatıyla dileyendir لاَ بِصِفَةِ الْاِرَادَةِ İrade sıfatıyla değil وَمُتَكَلِّمٌ بِذَاتِهِ Zatıyla konuşandır لاَ بِصِفَةِ الْكَلَامِ Kelam sıfatıyla değil وَمُبْدِئٌ اِيجَادِ الْكَائِنَاتِ بِذَاتِهِ Zatıyla kainatın icadına başlayandır لاَ بِصِفَةِ التَّكْوِينِ Tekvin sıfatıyla değil وَاِنْ كَانَ Her ne kadar olsa da *(Ne?)* وُجُودُ الْعَالَمِ Alemin varlığı *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ التَّكْوِينِ Tekvin sıfatının وَسَائِرِ الصِّفَاتِ Ve diğer sıfatların aracılığıyla كَمَا سَيَجِيءُ İleride geleceği gibi *(Ne?)* تَحْقِيقُ هٰذَا الْمَعْنَى Bu meselenin açıklaması وَهٰذَا التَّكْوِينُ Burada sözü edilen tekvin sıfatı *(Nedir?)* وَرَاءَ الْقُدْرَةِ Kudret sıfatının ötesindedir فَاِنَّ فِي الْقُدْرَةِ Çünkü kudret sıfatında vardır *(Ne?)* صِحَّةَ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ Bir işi yapma ve yapmama imkanı وَفِي التَّكْوِينِ Tekvinde ise جَانِبُ الْفِعْلِ مُتَعَيِّنٌ Yapma tarafı kesindir وَأَيْضًا لِلْقُدْرَةِ Ve de kudret sıfatı için vardır *(Ne?)* تَقَدُّمٌ عَلَى الْاِرَادَةِ İrade sıfatına öncelik وَهٰذَا التَّكْوِينُ وَالتَّكْوِينُ Tekvin sıfatı ise *(Nedir?)* بَعْدَ الْاِرَادَةِ İrade sıfatından sonradır Sözünü ettiğimiz tekvin *(Nedir?)* شَبِيهٌ بِاسْتِطَاعَةِ الْعَبْدِ Kulun istitaatı (güç yetirmesi)nin benzeridir اِنَّهَا مَقْرُونَةٌ اَلَّتِي قَالَ عُلَمَاءُ اَهْلِ الْحَقِّ Ki, Ehli sünnet alimleri dedi ki: بِالْفِعْلِ O istitaat fiille beraberdir وَوَرَاءَ الْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ Kudret ve iradenin ötesindedir لِكِلَا طَرَفَيِ الْفِعْلِ وَالتَّرْكِ اَلْقُدْرَةُ مُصَحِّحَةٌ Kudret mümkün kılandır *(Neyi?)* Bir işin yapılma ve yapılmama taraflarından her ikisini وَالْاِرَادَةُ İrade ise *(Nedir?)* وَالْاِيجَادُ يَتَعَلَّقُ بِالتَّكْوِينِ İcat da مُرَجِّحَةٌ لِاَحَدِ الطَّرَفَيْنِ İki taraftan birini tercih ettirendir

فَلَوْ İradenin tercihinden sonra بَعْدَ تَرْجِيحِ الْارَادَة tekvinle alakalanır *(Neden sonra?)*
Ki o الَّتِي هِيَ Şayet kudret sabit olmasaydı لَمْ تَثْبُتِ الْقُدْرَةُ İki tarafı مُصَحِّحَةُ الطَّرَفَيْنِ
da mümkün kılandır İcap/mecburiyet lazım gelir وَلَوْ لَمْ يَثْبُتِ التَّكْوِينُ
Şayet tekvin sabit olmasaydı İcat lazım gelirdi يَلْزَمُ الْايجَادُ *(Ne olmadan?)* مِنْ غَيْرِ
Fail olmadan مُسْتَنِدٍ İcadı mümkün kılar مُصَحِّحَةُ الْايجَادِ Çünkü kudret فَإِنَّ الْقُدْرَةَ
Tekvin de وَالتَّكْوِينَ İcadı yapandır مُبَاشِرُ الْايجَادِ Bu durumla gereklidir فَلَا بُدَّ إِذًا
O وَقَدِ اهْتَدَى إِلَيْهِ Tekvini ispat etmek / varlığını kabul etmek مِنْ إِثْبَاتِ التَّكْوِينِ *(Ne?)*
tekvin sıfatına ulaştı *(Kim)* عُلَمَاءُ الْمَاتُرِيدِيَّةِ Maturidi alimleri وَلَمَّا وَجَدَ Ve ne zaman
ki buldu *(Kim)* الْاشَاعِرَةُ Eşari alimleri *(Neyi?)* إِضَافَتَهُ وَتَعَلُّقَهُ إِلَى الْاشَيَاءِ O tekvin
sıfatının eşyaya olan nispet ve alakasını *(Ne olarak buldu?)* أَكْثَرَ Daha fazla ظَنُّوهُ مِنَ
Onu izafi sıfatlardan zannettiler وَاللهُ Allah يُحِقُّ الْحَقَّ Hakkı hak
kılandır وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ Ve o doğru yola ulaştırandır وَارْجَاعُ Nispet etmek
Yaratmayı وَالتَّرْزِيقِ Rızık vermeyi وَالْاحْيَاءِ Hayat vermeyi وَالْامَاتَةِ *(Neyi?)* التَّخْلِيقِ
Öldürmeyi وَأَمْثَالِهَا Ve bunların benzerlerini *(Neye nispet etmek?)* إِلَى صِفَةِ التَّكْوِينِ
Tekvin sıfatına *(Nedir?)* أَحْسَنُ Daha güzeldir *(Neden?)* مِنَ الْقَوْلِ Hükmetmekten
Başlı صِفَةٌ قَدِيمَةٌ بِرَأْسِهَا *(Neye?)* بِكَوْنِ كُلٍّ مِنْهَا Bunların her birinin olduğuna *(Ne?)*
başına kadim bir sıfat *(Niçin daha güzeldir?)* لِئَلَّا يَلْزَمَ Lazım gelmemesi için *(Ne?)*
Birçok kadim varlığın ispatı *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ ضَرُورَةٍ Gereksiz
yere فَلَاحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan aşikâr oldu ki, أَنَّ مَا يَتَيَسَّرُ لِغَيْرِهِ تَعَالَى Allah
Teâlâ'nın gayrisi için nasip olan *(Ne ile?)* بِإِيجَادِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun
yaratmasıyla *(Nasıl nasip olan?)* بِوَاسِطَةِ الصِّفَاتِ Sıfatlar vasıtasıyla *(Nedir?)* حَاصِلٌ لَهُ
Allah Teâlâ için hasıl olur *(Ne ile?)* بِذَاتِهِ تَعَالَى Allah'ın zatıyla *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ تَوَسُّطِ
Sıfatların aracılığı olmadan الصِّفَاتِ Çünkü Allah Teâlâ'nın zatı فَإِنَّ ذَاتَهُ تَعَالَى
Bütün kemâlâtı toplayıcıdır جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ *(Nedir?)* مِنْ غَيْرِ مُلَاحَظَةِ أَمْرٍ
Başka bir iş ve itibar mülahaza edilmeksizin بَلْ هِيَ Bilakis Allah'ın zatı وَاعْتِبَارٍ

عَيْنُ كُلِّ كَمَالٍ Bütün kemâlâtın kendisidir فَإِنَّ التَّبَعُّضَ وَالتَّجَزِّيَ Zira bölünmek ve parçalamak *(Nedir?)* مَفْقُودٌ فِي حَضْرَتِهِ Allah Teâlâ hakkında imkansızdır فَهُوَ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu عَالِمٌ بِتَمَامِ ذَاتِهِ Zatının tamamıyla bilen وَسَمِيعٌ بِالتَّمَامِ Tamamıyla işiten وَبَصِيرٌ بِالتَّمَامِ Ve tamamıyla görendir عَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ Bu kıyas üzerinedir *(Ne?)* سَائِرُ الصِّفَاتِ Diğer sıfatlar وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla beraber لَهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Subhânehu ve Teâlâ için vardır *(Ne?)* صِفَاتٌ سَبْعَةٌ Yedi sıfat بَلْ ثَمَانِيَةٌ Bilakis sekiz كَمَا قَالَ بِهَا Nitekim buna (sıfatların sekiz oluşuna) hükmetti *(Kim?)* عُلَمَاءُ اَهْلِ الْحَقِّ Ehli sünnet alimleri شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah onların çalışmasını kabul etsin وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ Bu sıfatlar اَلْكَامِلَةُ الْقَدِيمَةُ Ki kamil ve kadim olan *(Nedir?)* ظِلَالُ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ الذَّاتِيَّةِ Zikrettiğimiz zâtî kemâlâtın gölgeleridir وَمَظَاهِرُهَا Ve onların açığa çıktığı yerdir وَيُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Denilmesi mümkündür *(Ne?)* اِنَّهَا نِقَابُ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ Bu sıfatlar zâtî kemâlâtın örtüsü وَحُجُبُ اَنْوَارِهَا الْمَكْنُونَةِ Ve gizlenmiş nurların perdeleridir (فَإِنْ قِيلَ) Şayet denilirse ki: اِذَا كَانَ ذَاتُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın zatı olduğu zaman *(Ne?)* كَافِيَةً Yeterli *(Nerede?)* فِي حُصُولِ جَمِيعِ الْكَمَالَاتِ Bütün kemâlâtın meydana gelmesinde فَلِأَيِّ شَيْءٍ Hangi şey için تَثْبُتُ الصِّفَاتُ Sıfatlar sabit oluyor وَلِمَ يُقَالُ Ve niçin hükmediliyor *(Neye?)* بِوُجُودِ تَعَدُّدِ الْقُدَمَاءِ Kadim varlıkların çokluğuna وَلِهٰذَا اكْتَفَى Bundan dolayı yetindi *(Kim?)* اَلْفَلَاسِفَةُ وَالْمُعْتَزِلَةُ Felsefeciler ve Mutezile yetindi *(Ne ile?)* بِالذَّاتِ Zat ile وَهَرَبُوا Ve katçılar *(Neden?)* مِنَ الْقَوْلِ Hükmetmekten *(Neye?)* بِتَعَدُّدِ الْقُدَمَاءِ Kadim varlıkların çokluğuna وَقَالُوا بِنَفْيِ الصِّفَاتِ Ve sıfatların olmadığına hükmettiler (denilirse) (اُجِيبُ) Cevap veririm ki: اَنَّ حَضْرَةَ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Allah Teâlâ ve Tekaddes hazretlerinin zatı وَاِنْ كَانَتْ كَافِيَةً Her ne kadar yeterli olsa da *(Nerede?)* فِي حُصُولِ الْكَمَالَاتِ Kemâlâtın meydana gelmesinde وَلٰكِنْ Fakat لَا بُدَّ Lazımdır *(Nerede?)* فِي تَكْوِينِ Eşyanın oluşturulması ve yaratılmasında *(Ne lazımdır?)* مِنَ الصِّفَاتِ الْاَشْيَاءِ وَتَخْلِيقِهَا Zait sıfatlar الزَّائِدَةِ Çünkü Allah Teâlâ'nın zatı فَإِنَّ ذَاتَهُ تَعَالَى فِي نِهَايَةِ التَّنَزُّهِ وَالتَّقَدُّسِ

Son derece münezzeh وَفِي غَايَةِ الْعَظَمَةِ Gayet ulu وَجَلاَلِ الْكِبْرِيَاءِ Büyüklüğün yüceliğinde وَكَمَالِ الْغِنَاءِ Ve ihtiyaçsızlığın zirvesindedir لاَ مُنَاسَبَةَ لَهَا Allah'ın zatının münasebeti yoktur *(Ne ile?)* بِالأَشْيَاءِ Eşya ile إِنَّ اللهَ Şüphesiz Allah لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ Alemlerden müstağnidir وَبِمُقْتَضَى الْحِكْمَةِ Hikmet gereği وَوَفْقِ الْعَادَةِ Ve adete uygun olarak لاَ بُدَّ Lazımdır *(Nerede?)* فِي الإِفَادَةِ وَالإِفَاضَةِ Fayda ve feyiz vermede *(Ne lazımdır?)* مِنَ الْمُنَاسَبَةِ Münasebet *(Kim için?)* لِلْمُسْتَفِيدِ وَالْمُسْتَفِيضِ Faydalanan ve feyizlenen için وَالصِّفَاتُ Sıfatlar قَدْ تَنَزَّلَتْ دَرَجَةً وَاحِدَةً Bir derece tenezzül ettiler وَحَصَلَتْ Ve hasıl oldu *(Ne?)* ظِلِّيَّةٌ Bir zıllıyet وَمُنَاسَبَةٌ بِالأَشْيَاءِ Ve eşyayla bir münasebet وَلَوْ فِي الْجُمْلَةِ Az da olsa فَلَوْ لَمْ يَكُنْ Şayet olmasaydı *(Ne?)* حُصُولُ لَمَا يُتَصَوَّرُ Elbette düşünülemezdi *(Ne?)* تَوَسُّطُ الصِّفَاتِ Sıfatların aracılığı فَإِنَّهُ لاَ نَصِيبَ لِلأَشْيَاءِ مِنَ الأَشْيَاءِ Çünkü eşyadan her hangi bir şeyin varlığı شَيْءٍ Eşyanın nasibi yoktur *(Nerede?)* فِي سَطْوَةِ أَشِعَّةِ أَنْوَارِ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'a ait nurların ışıltısının gücü karşısında تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Ki, Allah yüce ve mukaddestir *(Neden başka nasibi yoktur?)* غَيْرُ الْهَلاَكِ وَالْفَنَاءِ وَالانْمِحَاءِ وَالانْعِدَامِ Mahvolup yok olmaktan başka وَلاَ فِكْرَ Akıl yoktur *(Kimde?)* فِيمَنْ يَنْسِبُ Nispet edende *(Neyi?)* إِيجَادَ الأَشْيَاءَ Eşyanın varlığını *(Kime?)* إِلَى الذَّاتِ الْبَحْتِ Zatın kendisine مِنْ غَيْرِ إِثْبَاتِ الصِّفَاتِ Sıfatların varlığını kabul etmeden وَمَا هُوَ الصَّادِرُ الأَوَّلُ Allah'tan ilk sadır olan nedir ki حَتَّى لاَ يَكُونَ مُضْمَحِلاً وَمُتَلاَشِيًا Ta ki yok olup gitmesin *(Nerede?)* فِي سُبُحَاتِ وَجْهِ ذَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın heybetinin karşısında (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّ الْفَلاَسِفَةَ وَالْمُعْتَزِلَةَ Felsefeciler ve Mutezile وَإِنْ لَمْ يُثْبِتُوا الصِّفَاتِ Her ne kadar sıfatları ispat etmeseler dahi *(Nerede?)* فِي الْخَارِجِ Hariçte وَلَكِنَّهُمْ Fakat onlar وَمُثْبِتُونَ قَائِلُونَ بِاعْتِبَارَاتٍ عِلْمِيَّةٍ İlmi olan itibarların varlığına hükmediyorlar لِكَمَالاَتٍ ذَاتِيَّةٍ Ve zati kemâlâtın varlığını ispat ediyorlar *(Öyle zati kemâlât ki,)* مُتَمَايِزَةٍ فِي الْعِلْمِ İlimde birbirinden ayrı olan فَلَمْ يَكُنْ Bu durumda olmadı *(Ne?)* إِيجَادُ الأَشْيَاءِ Eşyanın yaratılması *(Ne olmadı?)* مَنْسُوبًا إِلَى الذَّاتِ الْبَحْتِ Zatın kendisine

nispet edilmiş بَلْ بِتَوَسُّطِ الْاِعْتِبَارَاتِ Bilakis ilmi itibarlar vasıtasıyla Allah'a nispet edilmiş olur (denilirse) (اُجِيبُ) Cevap olarak derim ki: اَنَّ اِيْجَادَ الْعَالَمِ Alemin yaratılışı *(Nerededir?)* وَالْعَالَمُ مَوْجُودٌ فِى الْخَارِجِ Hariçtedir فِى الْخَارِجِ Alem de hariçte vardır فَلاَ بُدَّ Bu durumda lazımdır *(Ne?)* مِنَ الْحُجُبِ الْخَارِجِيَّةِ Harici olan perdeler حَتَّى يُمْكِنَ Ta ki mümkün olsun *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ وَسِيلَةً (Harici perdelerin) vesile olması *(Neye?)* لِوُجُودِ الْاَشْيَاءِ فِى الْخَارِجِ Eşyanın hariçteki varlığına وَحَافِظَةً اِيَّاهَا Ve onları koruyan olsun *(Neden?)* عَنِ الْاِنْمِحَاءِ وَالْاِسْتِهْلاَكِ Helak ve yok olmaktan وَالْاِعْتِبَارَاتُ الْعِلْمِيَّةُ İlmi olan itibarlar لاَ تُجْدِى شَيْئًا Bir şey ifade etmez *(Nerede?)* فِى الْوُجُودَاتِ الْخَارِجِيَّةِ Harici olan varlıklarda وَلاَ يَكْفِى Yeterli değildir *(Ne?)* اَلْحِجَابُ الْعِلْمِيُّ İlmi olan perdeler *(Nerede?)* فِى مُحَافَظَةِ الْمَوْجُودَاتِ الْخَارِجِيَّةِ Harici olan varlıkların korunmasından وَبَعْضُ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerin bir kısmı الَّذِينَ Öyle sûfiler ki لاَ يَقُولُونَ بِوُجُودِ الْعَالَمِ Alemin varlığıyla hükmetmiyorlar *(Neden başka?)* فِى غَيْرِ الْعِلْمِ İlmi ilahideki varlığından başka لَعَلَّ الْاِعْتِبَارَاتِ الْعِلْمِيَّةَ Belki ilmi itibarlar تَنْفَعُهُمْ Onlara fayda verir وَيُمْكِنُ Ve mümkün olur *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ وَسِيلَةً (O ilmi itibarların) vesile olması *(Neye?)* لِوُجُودَاتٍ عِلْمِيَّةٍ İlmi olan varlıklara وَلَكِنَّ الْعَالَمَ Fakat alem *(Nedir?)* مَوْجُودٌ فِى الْخَارِجِ Hariçte mevcuttur وَاِنْ كَانَ هٰذَا الْخَارِجُ Her ne kadar söz konusu bu hariç olsa da *(Ne?)* ظِلَّ ذٰلِكَ الْخَارِجِ Bu (gerçek) haricin gölgesi وَهٰذَا الْوُجُودُ Sözünü ettiğimiz varlık da ظِلَّ ذَاكَ الْوُجُودِ Bu (gerçek) varlığın gölgesi (olsa da) فَلاَ بُدَّ Öyleyse lazımdır *(Ne?)* مِنَ الْحُجُبِ الْخَارِجِيَّةِ Harici perdeler حَتَّى يُمْكِنَ Ta ki mümkün olsun *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ وَسِيلَةً (O harici perdelerin) vesile olması *(Neye?)* لِوُجُودِ الْعَالَمِ فِى الْخَارِجِ Alemin hariçteki varlığına فَيَنْبَغِى Bu durumda gereklidir *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ الصِّفَاتُ الْحَقِيقِيَّةُ Hakiki sıfatların olması *(Ne?)* مَوْجُودَةً فِى الْخَارِجِ Hariçte mevcut *(Daha?)* وَمُرَبِّيَةً لِلْاَشْيَاءِ Ve eşyayı terbiye edici olması *(Daha?)* وَمُجَلِّيَةً لِلْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَّةِ Ve zati kemâlâtı yansıtması gerekir *(Nasıl?)* بِوَسَاطَةِ نَفْسِهَا Kendisi aracılığıyla *(Nereye yansıtması gerekir?)* فِى مَرَايَا الْعَالَمِ Alemin

aynasına *(Daha ne olması gerekir?)* وَمُورِدَةٌ إِيَّاهَا Ve o varlıkları getirmesi gerekir *(Nereye?)* فِي مِنَصَّةِ الظُّهُورِ Zuhur sahasına وَالصِّفَاتُ Sıfatlar وَإِنْ كَانَتْ Her ne kadar olsa da *(Ne?)* حُجُبًا لِلذَّاتِ تَعَالَتْ Allah Teâlâ'nın zatına perde وَلَكِنَّ ظُهُورَ Fakat zatı kemâlâtın açığa çıkması مَرْبُوطٌ بِوُجُودِهَا O sıfatların varlığına bağlıdır وَحِجَابِيَّةُ الصِّفَاتِ Sıfatların perde oluşu *(Ne gibidir?)* كَحِجَابِيَّةِ الْمَنْظَرَةِ Manzaranın perde oluşu gibidir الَّتِي هِيَ Ki o سَبَبٌ لِلْإِرَاءَةِ Görmeye sebeptir وَهَذَا الظُّهُورُ Ve bu zuhur وَإِنْ كَانَ ظِلِّيًّا Her ne kadar gölge olsa da وَلَكِنْ Fakat مَاذَا نَصْنَعُ Ne yapalım قَدْ جُعِلَ Muhakkak kılındı *(Ne?)* وُجُودُنَا Bizim varlığımız مَرْبُوطًا بِالظِّلِّ Gölgeye bağlı وَتَحَقُّقُنَا Bizim meydana gelmemiz de مَنُوطًا بِالْحِجَابِ Perdeye bağlı kılındı مَا بِالذَّاتِ Zat ile olan الذَّاتِ عَنِ لَا يَنْفَكُّ Zattan ayrılmaz ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمِنْ بَعْدِ هٰذَا Bundan sonra vardır *(Ne?)* مَا يَدِقُّ صِفَاتُهُ Anlatılması zor olan şey وَمَا اَحْظَى لَدَيَّ Bana göre daha hoş وَاَجْمَلُ Ve güzel olan şey vardır كَتْمُهُ Ve gizlenmesi

وَلَكِنْ بِفَضْلِهِ تَعَالَى Fakat لَا يَكُونُ حَقًّا سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu olamaz الْعَبْدُ Kul عَنِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ لَا يَنْفَكُّ Allah Teâlâ'nın lütfüyle Ayrılmaz *(Kimden?)* Şanı yüce olan Hak'tan الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ Kişi sevdiği ile beraberdir وَإِنْ كَانَتْ لَهُ سُبْحَانَهُ Her ne kadar Allah Subhânehu için olsa da *(Ne?)* نِسْبَةُ الْمَعِيَّةِ Beraberlik nispeti *(Ne ile?)* الَّتِي مَنْشَأُهَا بِجَمِيعِ الْأَشْيَاءِ Bütün mahlukatla وَلَكِنَّ هٰذِهِ الْمَعِيَّةَ Lakin bu beraberlik الْمَحَبَّةُ Ki, bunun kaynağı muhabbettir *(İşte bu beraberlik nedir?)* غَيْرُ تِلْكَ الْمَعِيَّةِ Şu beraberlikten başka bir şeydir وَمَنْ لَا مَحَبَّةَ لَهُ Muhabbeti olmayanın لَا مَعْرِفَةَ لَهُ Bilgisi de yoktur *(Neye ilişkin?)* بِتِلْكَ الْمَعِيَّةِ Bu beraberliğe ilişkin وَحَيْثُ اَنَّ الدَّرَجَاتِ Ve dereceler farklı olduğu için *(Nerede?)* فِي الْمَحَبَّةِ Muhabbette فَالتَّفَاوُتُ مُتَفَاوِتَةٌ Farklılık yine mevcuttur *(Nerede?)* فِي الْمَعِيَّةِ Beraberlikte *(Ne kadar?)* بِقَدْرِ أَيْضًا حَاصِلٌ Muhabbetteki farklılık kadar وَهٰذِهِ الْمَعِيَّةُ Anlattığımız bu beraberlik تَفَاوُتِ الْمَحَبَّةِ

هِيَ السَّبَبُ Sebep odur *(Neye?)* لِلتَّخَلُّصِ عَنِ الظِّلِّيَّةِ Gölgelikten kurtulmaya وَالْوَاسِطَةُ Ve vasıtadır *(Neye?)* لِلْإِضْمِحْلَالِ بِالْكُلِّيَّةِ Varlığın tamamen ortadan kalkmasına وَهِيَ الْمُزِيلَةُ لِلرِّقِّيَّةِ Ve köleliği gideren odur وَالْمُثْبِتَةُ لِلْحُرِّيَّةِ Ve gerçek hürriyeti ispat edendir *(Nerede?)* فِي عَيْنِ الْعَبْدِيَّةِ Kulluğun kendisinde وَهِيَ الْمُسْقِطَةُ لِلْأَنَانِيَّةِ O benliği kaldırandır بَلِ الرَّافِعَةُ لِلْأَنَانِيَّةِ Bilakis benliği yükseltendir *(Nereye?)* إِلَى الدَّرَجَاتِ الْكَمَالِيَّةِ Olgunluk mertebelerine يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, أَنَّهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu قَالَ Buyurdu *(Nerede?)* فِي الْمَعِيَّةِ الْعَامَّةِ بِالْأَشْيَاءِ Eşya ile olan genel beraberliği hakkında وَهُوَ مَعَكُمْ O (Allah) sizinle beraberdir فَأَثْبَتَ الْمَعِيَّةَ Beraberliği ispat etti *(Nerede?)* وَفِي الْمَعِيَّةِ الْخَاصَّةِ Özel beraberlik hakkında ise بِحُكْمِ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ 'Kişi sevdiği ile beraberdir' hükmünce أَثْبَتَ الْمَعِيَّةَ Beraberliği ispat etti *(Nerede?)* فِي هٰذَا الطَّرَفِ Bu (kul) tarafında *(Ne gereğince?)* بِمُقْتَضَى الْمَحَبَّةِ Muhabbet gereğince شَتَّانَ مَا بَيْنَ الْمَعِيَّتَيْنِ İki beraberlik arasında ne kadar çok fark var فَإِنَّ فِي الْمَعِيَّةِ الْخَاصَّةِ Çünkü özel beraberlikte إِثْبَاتَ الْمَعِيَّةِ مِنَ الطَّرَفَيْنِ Beraberliğin her iki taraftan ispatı vardır وَفِي الْمَعِيَّةِ الْعَامَّةِ Genel beraberlikte ise مِنْ ذَاكَ الطَّرَفِ فَقَطْ Sadece Allah tarafından ispatı vardır فَيَلْزَمُهَا الْحِرْمَانُ Bu durumda genel beraberliğe mahrumiyet gerekir *(Nerede?)* فِي عَيْنِ الْوِجْدَانِ Bizzat kavuşma halinde يَا حَسْرَتَا Ey hasretim! *(Neden dolayı?)* عَلَى مَا فَرَطْتُ Yaptığım kusurlardan dolayı *(Kim tarafında?)* فِي جَنْبِ اللهِ Allah tarafında وَالْعَالَمُ Alem وَإِنْ كَانَ Her ne kadar olsa da *(Ne?)* وَعَرَضَ لَهُ Ve ona arız olsa da *(Ne?)* ظِلَالُ الصِّفَاتِ الْوُجُودُ وَالْبَقَاءُ Sıfatların gölgesi Varlık ve devamlılık *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ الصِّفَاتِ Sıfatlar aracılığıyla وَلٰكِنَّ مُحِبَّ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Fakat Allah Teâlâ ve Tekaddes hazretlerini seven *(Ne ile?)* مَعَ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ بِتَوَسُّطِ الْمَحَبَّةِ الذَّاتِيَّةِ Zati muhabbetin aracılığıyla Allah Teâlâ hazretlerinin zatıyla beraberdir قَدْ تَرَقَّى مِنَ الصِّفَاتِ Sıfatlardan yükselmiştir الَّتِي هِيَ Ki o sıfatlar أُصُولُهُ Onun aslıdır *(Nasıl yükselmiştir?)* بِعُرُوجٍ لَا كَيْفِيَ Niteliksiz

bir yükselişle وَاتَّصَلَ Ve ulaşmıştır *(Neye?)* بِاَصْلِ الْاُصُولِ Asılların aslına *(Nasıl?)* مُتَجَاوِزًا لِـلْاُصُولِ Asılları aşarak وَلٰكِنَّ اِتِّصَالَهُ Fakat kulun ulaşması لاَ كَيْفِيُّ Niteliksizdir فَلَوْ لَمْ يَتَرَقَّ عَنْ اَصْلِهِ Şayet insan aslından yükselmeyecek olsaydı فَمَا تَكُونُ الْفَائِدَةُ فِي مَجِيئِهِ Dünyaya gelmesinde ne fayda olurdu? يَعْنِي وُجُودَهُ Yani varlığında وَمَا الْحَاجَةُ اِلَى الْمَحَبَّةِ Ve muhabbete ne ihtiyaç olurdu? فَاِنَّهُ كَانَ لَهُ Çünkü insan için vardı *(Ne?)* اِتِّصَالٌ بِاَصْلِهِ Aslıyla beraberlik *(Ne zaman?)* فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ Bütün vakitlerde وَكَانَ الْوَصْلُ الظِّلِّيُّ Ve gölgesel beraberlik مُيَسَّرًا لَهُ دَائِمًا Devamlı onun nasibi idi وَالْاَمْرُ Asıl iş *(Nedir?)* هُوَ جَعْلُ الْاَصْلِ O aslı (sıfatları) kılmaktır *(Ne?)* مِرْقَاةٌ Merdiven *(Ne gibi?)* كَالظِّلِّ Gölge gibi *(Asıl iş daha nedir?)* وَالتَّرَقِّي Ve yükselmektir *(Ne ile?)* بِاَجْنِحَةِ الْمَحَبَّةِ Muhabbet kanatlarıyla *(Nereye?)* اِلَى مَا فَوْقَهُ O asılların üstüne (öz zata) وَفَهْمُ هٰذَا الْعُرُوجِ Bu yükselişi anlamak *(Nedir?)* لَيْسَ مِمَّا يَحْصُلُ Meydana gelen şeylerden değildir *(Nerede?)* فِي حَوْصَلَةِ فَهْمِ كُلِّ اَحَدٍ Herkesin anlayış sahasında وَالتَّرَقِّي Yükselmek *(Neden?)* عَنْ نَفْسِهِ Kendinden *(Nasıl?)* تَارِكًا لِنَفْسِهِ Kendini terk ederek لَيْسَ مِمَّا يَكُونُ مَعْقُولاً Anlaşılabilen şeylerden değildir *(Kim için?)* بَلِ الصُّوفِيَّةُ لِاَرْبَابِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ Akıl ve fikir ehli için أَيْضًا Hatta sûfiler dahi يُشَرَّفُ مِنْهُمْ Onlardan şereflenir *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletle *(Kim?)* وَاحِدٌ مِنْ اُلُوفٍ Binlercesinden biri وَيَنْكَشِفُ لَهُ Ve ona açılır *(Ne?)* سِرُّ هٰذَا الْمُعَمَّى Bu gizemin sırrı ﴿شِعْر﴾ Şiir:

هزار نكته‌ء باريك ترز موئ اينجاست Nice nükteler vardır burada kıldan ince, نه هر كه سربتراشد قلندری داند Her kafası traşlı bilmez kalenderlik nice!

(فَاِنْ قِيلَ) Şayet denilirse ki: اِنَّ هٰذَا السَّيْرَ Bu seyr هَلْ هُوَ آفَاقِيٌّ اَوْ اَنْفُسِيٌّ Acaba afaki midir, yoksa enfusi midir? (اُجِيبُ) Cevap veririm ki: اَنَّهُ لَيْسَ بِآفَاقِيٍّ وَلاَ اَنْفُسِيٍّ Bu seyr ne afakidir ne de enfusidir فَاِنَّ الْمُرَادَ Çünkü kastedilen *(Neden?)* مِنَ الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Afak ve enfusten اَلدَّاخِلُ وَالْخَارِجُ İç ve dıştır وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ Bu muamele

وَإِنْ كَانَتْ مُحَالاً Her ne kadar وَرَاءَ الدُّخُولِ وَالْخُرُوجِ İç ve dışın ötesindedir ise فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ الْمَطْلُوبُ Felsefecilere göre عِنْدَ أَرْبَابِ النَّظَرِ *(Kime göre?)* Zira matlup (Allah) mukaddes olunca *(Neden?)* تَقَدَّسَ مِنَ الدُّخُولِ وَالْخُرُوجِ İçte ve dışta olmaktan Onunla olan ilişkimiz de olur *(Ne olur?)* تَكُونُ النِّسْبَةُ مَعَهُ أَيْضًا Münezzeh *(Neden?)* مُنَزَّهَةً عَنِ الدُّخُولِ وَالْخُرُوجِ İçte ve dışta olmaktan *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَهَذَا السَّيْرُ Sözünü ettiğim bu seyr مَعَ هٰذَا الْاِشْكَالِ Bu zorlukla beraber وَمَعَ هٰذِهِ الدِّقَّةِ Ve bu kadar ince olmasıyla beraber *(Nedir?)* مَعْلُومٌ وَمُتَمَيِّزٌ Malum ve açıktır *(Kime göre?)* عِنْدَ أَرْبَابِهِ Ehline göre إِنْ كَانَ مِنْ أَرْبَابِ الْعِلْمِ Eğer o ilim erbabı ise *(Ne gibi açıktır?)* كَسَيْرِ الدَّهْلِي وَأَكْرَهْ Dehli ve Agra seyri gibi وَكُلُّ مَنْزِلٍ Ve her bir menzil مُتَمَايِزٌ عَنْ مَنْزِلٍ آخَرَ Diğer menzilden ayrıdır (تَنْبِيهٌ) Tembih: إِنَّ الْعَالَمَ Muhakkak alem وَإِنْ كَانَ ظِلاَلَ الصِّفَاتِ Her ne kadar sıfatların gölgesi olsa da وَالصِّفَاتُ Sıfatlar da ظِلاَلَ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'ın gölgesi olsa da وَلٰكِنْ لِلظِّلِّيَّةِ Lakin gölgesel makamlar için vardır *(Ne?)* دَرَجَاتٌ وَمَرَاتِبُ Derece ve mertebeler كُلٌّ مِنْهُمَا Bunlardan her biri *(Nedir?)* حِجَابٌ لِلْمَطْلُوبِ Matluba perdedir إِنَّ لِلّٰهِ Allah için vardır *(Ne?)* سَبْعِينَ أَلْفَ حِجَابٍ Yetmiş bin perde *(Neden?)* مِنْ نُورٍ Nurdan ve zulmetten وَظُلْمَةٍ Perdelerin tamamı وَمَا لَمْ تَخْتَرِقِ الْحُجُبُ بِالتَّمَامِ kalkmadıkça لاَ يَتَخَلَّصُ مِنَ الظِّلِّيَّةِ Gölgesel olmaktan kurtulmak mümkün olmaz وَالْمُرَادُ Amaçlanan *(Neden?)* مِنْ خَرْقِ الْحِجَابِ Perdelerin kalkmasından *(Nerede amaçlanan?)* هٰهُنَا Burada *(Nedir?)* خَرْقُ شُهُودِيٌّ Şuhudi (perdelerin salikin gözünden) kalkmasıdır وَمَا وَرَدَ فِي آخِرِ هٰذَا الْخَبَرِ Bu hadisin sonunda gelen مِنْ مَنْعِ خَرْقِ جَمِيعِ الْحُجُبِ Perdelerin hepsinin kalkmasının imkansız olduğunu ifade eden şey فَالْمُرَادُ مِنْهُ Ondan amaçlanan خَرْقٌ وُجُودِيٌّ Bunların vücudi (varlık yönünden) kalkmasıdır وَهُوَ مُمْتَنِعٌ Bu ise mümkün değildir لِأَنَّهُ مُسْتَلْزِمٌ Çünkü bu gerektirir *(Neyi?)* لِرَفْعِ الصِّفَاتِ الْقَدِيمَةِ Kadim olan sıfatların kalkmasını وَهُوَ مُحَالٌ Bu da imkansızdır وَلٰكِنْ إِذَا حَصَلَتِ الْمَعِيَّةُ Fakat beraberlik hasıl olduğunda

(Öyle beraberlik ki,) اَلْغَيْرُ الْمُتَكَيِّفَةِ Niteliksiz olan فَلَهَا İşte onun için, حُكْمُ الْخَرْقِ الْوُجُودِيِّ Perdelerin vücudi olarak kalması hükmü vardır وَمَعَ الْحُجُبِ Ve perdelerin varlığıyla beraber كَأَنَّهُ لاَ حُجُبَ Sanki perdeler yok gibidir فَإِنَّ لِلْمَعِيَّةِ دِقَّةً Çünkü beraberlik için bir incelik vardır بِحَيْثُ Şöyle ki, لاَ تُطِيقُ الْحَائِلَ Perdeye tahammül edemez رَبَّنَا Ey Rabbimiz! اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا Nurumuzu tamamla وَاغْفِرْ لَنَا Bizi bağışla اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Çünkü sen her şeye kadirsin اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd alemlerin rabbi olan Allah'a mahsustur وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَعَلَيْهِمْ Peygamberlerin ve onların efendisinin وَعَلَى آلِهِ الطَّاهِرِينَ Ve onun tertemiz ehli beytinin üzerine اَجْمَعِينَ Hepsine olsun...

27. MEKTUP

٢٧- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمُلاَّ عَلِيِّ الْكِشْمِيِّ فِى بَيَانِ اَنَّ اللاَّئِقَ بِالْعَبْدِ اَنْ يَخْرُجَ عَنْ مُرَادَاتِهِ بِالتَّمَامِ وَاَنْ يَكُونَ عَلَى مُرَادِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مَعَ بَيَانِ الْمَرَضِ الذَّاتِيِّ وَالْعَرَضِيِّ ﴾

يَنْبَغِى لِلْعَبْدِ اَنْ لاَ يَكُونَ لَهُ مُرَادٌ وَمَطْلُوبٌ غَيْرُ مَوْلاَهُ عَزَّ وَجَلَّ وَغَيْرُ مُرَادِهِ اَصْلاً فَلَوْ لَمْ يَكُنْ كَذٰلِكَ فَهُوَ مُخْرِجُ رَأْسِهِ عَنْ رِبْقَةِ الْعُبُودِيَّةِ وَقَدَمِهِ عَنْ قَيْدِ الرِّقِّيَّةِ وَالْعَبْدُ اِذَا كَانَ فِى اَسْرِ مُرَادَاتِ نَفْسِهِ وَمُنْخَدِعًا بِهَوَاهُ وَهَوَسِهِ فَهُوَ عَبْدُ نَفْسِهِ وَفِى اِطَاعَةِ الشَّيْطَانِ اللَّعِينِ وَتِلْكَ الدَّوْلَةُ الْمَذْكُورَةُ مَرْبُوطٌ حُصُولُهَا بِحُصُولِ الْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ الْمَرْبُوطِ حُصُولُهَا بِالْفَنَاءِ الاَتَمِّ وَالْبَقَاءِ الاَكْمَلِ. **فَاِنْ قِيلَ**: رُبَّمَا تَظْهَرُ الْمُرَادَاتُ وَالْمُقْتَضَيَاتُ مِنَ الْكُمَّلِ اَيْضًا وَيُحَسُّ تَمَنِّيَاتُ حُصُولِ مَطَالِبَ شَتَّى مِنَ الْكُبَرَاءِ الاَوَّلِ وَكَانَ اِمَامُ الاَنْبِيَاءِ وَسُلْطَانُ الاَوْلِيَاءِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ يُحِبُّ الْمَاءَ الْبَارِدَ وَالْحَلْوَى وَحِرْصُهُ عَلَى هِدَايَةِ الاُمَّةِ مُبَيَّنٌ فِى الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ فَمَا يَكُونُ وَجْهُ بَقَاءِ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْمُقْتَضِيَاتِ فِى هٰؤُلاَءِ الاَكَابِرِ. **اُجِيبُ**: اَنَّ بَعْضَ الْمُقْتَضَيَاتِ مَنْشَأُهَا الطَّبِيعَةُ فَمَا دَامَتْ نَشْأَةُ الطَّبِيعَةِ قَائِمَةً فَتِلْكَ الْمُقْتَضِيَاتُ بَاقِيَةٌ فَاِنَّ الطَّبِيعَةَ مَائِلَةٌ اِلَى الْبُرُودَةِ وَقْتَ الْحَرَارَةِ مِنْ غَيْرِ اخْتِيَارٍ وَرَاغِبَةٌ اِلَى الْحَرَارَةِ وَقْتَ الْبُرُودَةِ بِالاضْطِرَارِ وَمِثْلُ هٰذَا الاقْتِضَاءِ لاَ يُنَافِى الْعُبُودِيَّةَ وَلاَ هُوَ سَبَبُ التَّعَلُّقِ بِالْهَوَى وَالْهَوَسِ فَاِنَّ ضَرُورِيَّاتِ الطَّبِيعَةِ خَارِجَةٌ مِنْ دَائِرَةِ التَّكْلِيفِ وَلَيْسَتْ هِىَ مِنْ هَوَى النَّفْسِ الاَمَّارَةِ فَاِنَّ مَيَلاَنَ النَّفْسِ اِمَّا اِلَى فُضُولِ الْمُبَاحِ اَوْ اِلَى الْمُشْتَبِهِ وَالْمُحَرَّمِ وَمَا هُوَ ضَرُورِىٌّ لاَ مَدْخَلَ فِيهِ لِلنَّفْسِ فَظَهَرَ اَنَّ مَنْشَأَ التَّعَلُّقِ وَالتَّعَوُّقِ هُوَ الاشْتِغَالُ بِفُضُولِيَّاتِ الاَفْعَالِ وَاِنْ كَانَتْ مِنْ قِسْمِ الْمُبَاحِ فَاِنَّ لِفُضُولِ الْمُبَاحِ نِسْبَةَ قُرْبِ الْجِوَارِ بِالْمُحَرَّمِ فَلَوْ رَفَعَ قَدَمَهُ مِنْهُ بِاِغْوَاءِ الْعَدُوِّ اللَّعِينِ لَيَضَعُ فِى الْمُحَرَّمِ بِلاَ اخْتِيَارٍ فَكَانَ الاقْتِصَارُ عَلَى الْمُبَاحِ ضَرُورِيًّا فَاِنَّهُ لَوْ رُفِعَ الْقَدَمُ مِنْهُ يُوضَعُ فِى فُضُولِ الْمُبَاحِ بِخِلاَفِ مَا اِذَا اَقَامَ فِى فُضُولِ الْمُبَاحِ اَوَّلاً فَاِنَّهُ لَوْ وَقَعَ الْقَدَمُ خَارِجَهُ لَيَقَعُ فِى الْمُحَرَّمِ كَمَا مَرَّ آنِفًا. **وَظُهُورُ** بَعْضِ الْمُرَادَاتِ رُبَّمَا يَكُونُ بِسَبَبٍ مِنْ خَارِجٍ مَعَ

خُلُوصِ الشَّخْصِ فِي نَفْسِهِ عَنِ الْمُرَادَاتِ وَهَذَا السَّبَبُ الْخَارِجُ اِمَّا وَاعِظُ الرَّحْمَنِ فَيُلْقِي الْخَيْرَاتِ فَاِنَّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ وَاعِظًا فِي قَلْبِ كُلِّ مُؤْمِنٍ اَوِ الشَّيْطَانُ فَيُلْقِي الشُّرُورَ وَالْعَدَاوَةَ ﴿يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ اِلَّا غُرُورًا﴾ وَهَذَا الْفَقِيرُ كَانَ يَوْمًا بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ قَاعِدًا بِطَرِيقِ السُّكُوتِ كَمَا هُوَ شِيمَةُ اَهْلِ هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ الْعَلِيَّةِ اَيَّامَ اِقَامَتِي فِي الْقَلْعَةِ فَهَجَمَ عَلَى الْخَاطِرِ تَمَنِّيَاتٌ لَا طَائِلَ فِيهَا وَسُلِبَتِ الْحَلَاوَةُ بِهُجُومِهَا وَمُنِعْتُ مِنَ الْجَمْعِيَّةِ ثُمَّ رَجَعَتِ الْجَمْعِيَّةُ بَعْدَ لَمْحَةٍ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ اِلَى حَالِهَا فَرَأَيْتُ اَنَّ تِلْكَ التَّمَنِّيَاتِ خَرَجَتْ مِنَ الْخَاطِرِ وَارْتَفَعَتْ كَقِطَعِ السَّحَابِ وَخَرَجَتْ مِنَ الْبَابِ مَعَ مُلْقِيهَا وَخَلَتِ الْبَيْتُ عَنْهَا فَعُلِمَ فِي ذَاكَ الْوَقْتِ اَنَّ تِلْكَ الْمُرَادَاتِ اِنَّمَا ظَهَرَتْ مِنْ خَارِجٍ لَا مِنْ دَاخِلٍ حَتَّى تُنَافِيَ الْعُبُودِيَّةَ. **وَبِالْجُمْلَةِ** اَنَّ كُلَّ فَسَادٍ مَنْشَأُهُ النَّفْسُ الْاَمَّارَةُ فَهُوَ مَرَضٌ ذَاتِيٌّ وَسَمٌّ قَاتِلٌ وَمُنَافٍ لِمَقَامِ الْعُبُودِيَّةِ وَكُلُّ فَسَادٍ حَصَلَ مِنْ خَارِجٍ وَلَوْ كَانَ بِاِلْقَاءِ الشَّيْطَانِ فَهُوَ مِنَ الْاَمْرَاضِ الْعَارِضِيَّةِ الزَّائِلَةِ بِاَدْنَى الْعِلَاجِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا﴾ وَبَلَائُنَا اِنَّمَا هُوَ اَنْفُسُنَا وَعَدُوُّ اَرْوَاحِنَا مُصَاحِبُنَا السُّوءُ وَالْعَدُوُّ الْخَارِجِيُّ يَسْتَوْلِي عَلَيْنَا بِمَدَدِهِ اِيَّاهُ وَيُزِيلُنَا عَنْ مَنْزِلَتِنَا بِاِعَانَتِهِ اِلَيْهِ وَاَشَدُّ الْاَشْيَاءِ جَهَالَةً هُوَ النَّفْسُ الْاَمَّارَةُ فَاِنَّهَا عَدُوُّ نَفْسِهَا وَمُرِيدَةٌ بِالسُّوءِ اِيَّاهَا وَهِمَّتُهَا اِهْلَاكُ نَفْسِهَا وَمُتَمَنَّاهَا مَعْصِيَةُ رَبِّهَا الَّذِي هُوَ مَوْلَاهَا وَوَلِيُّ نِعَمِهَا وَاِطَاعَةُ الشَّيْطَانِ الَّذِي هُوَ عَدُوُّهَا. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ التَّمْيِيزَ بَيْنَ الْمَرَضِ الذَّاتِيِّ وَالْعَرَضِيِّ وَمَعْرِفَةَ الْفَسَادِ الدَّاخِلِيِّ وَالْخَارِجِيِّ فِي غَايَةِ التَّعَذُّرِ وَرُبَّمَا يَظُنُّ النَّاقِصُ نَفْسَهُ كَامِلًا بِزَعْمِ اَنَّ مَرَضَهُ عَارِضِيٌّ لَا ذَاتِيٌّ فَيَبْقَى فِي الْخَسَارَةِ الْاَبَدِيَّةِ وَمِنْ هٰذَا الْخَوْفِ لَمْ اَجْتَرِئْ فِي تَحْرِيرِ هٰذَا السِّرِّ وَلَمْ اَسْتَحْسِنْ اِظْهَارَ هٰذَا الْمَعْنَى وَكُنْتُ فِي هٰذَا الْاِشْتِبَاهِ مُدَّةَ سَبْعَةَ عَشَرَ سَنَةً وَوَجَدْتُ الْفَسَادَ الذَّاتِيَّ مُخْتَلِطًا بِالْفَسَادِ الْعَارِضِيِّ وَفِي هٰذَا الْوَقْتِ مَيَّزَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ الْحَقَّ مِنَ الْبَاطِلِ وَاَبَانَ الْفَسَادَ الذَّاتِيَّ مِنَ الْفَسَادِ الْعَارِضِيِّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ عَلَى ذٰلِكَ وَعَلَى جَمِيعِ نَعْمَائِهِ وَاَحَدُ اَسْبَابِ اِظْهَارِ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْاَسْرَارِ وَحِكْمَةٍ مِنْ حِكَمِهِ الْاِشْفَاقُ عَلَى قَاصِرِ النَّظَرِ لِئَلَّا يَظُنَّ الْكَامِلَ نَاقِصًا بِوُجُودِ اَمْثَالِ هٰذِهِ التَّمَنِّيَاتِ

وَالْمُرَادَاتِ الْخَارِجِيَّةِ فِيهِ فَيَحْرَمَ مِنْ بَرَكَاتِهِ وَكَانَ سَبَبُ حِرْمَانِ الْكُفَّارِ مِنْ دَوْلَةِ تَصْدِيقِ الْأَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وُجُودَ أَمْثَالِ هٰذِهِ الصِّفَاتِ فِيهِمْ فَقَالُوا ﴿أَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا فَكَفَرُوا﴾ وَمَا قِيلَ إِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ يَجْعَلُ الْعَارِفَ بَعْدَ زَوَالِ الْمُرَادَاتِ وَالْمُقْتَضَيَاتِ عَنْهُ صَاحِبَ إِرَادَةٍ وَاخْتِيَارٍ فَتَفْصِيلُهُ يُذْكَرُ وَيُحَرَّرُ بِعِنَايَةِ اللهِ تَعَالَى فِي مَحَلٍّ آخَرَ وَهٰذَا الْوَقْتُ لَا يُسَاعِدُ ذٰلِكَ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ أَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَأَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Ali el-Kışmî'ye yazılmıştır.**
- **Kulun, arzularının esaretinden sıyrılıp Hak Sübhânehû'nun dilediği şekilde olmasının gerektiği, zâtî ve ârizî hastalıkların beyanı.**

Kulun Mevlâ'sından ve O'nın murâdından başka bir muradı ve matlûbu olmamalıdır. Eğer böyle olmazsa, kişi kafasını kulluk ilmeğinden sıyırmış ve adımını kulluk alanının dışına çıkarmış olur. Kul nefsinin isteklerinin esiri olup, hevâ ve hevesine uyarak aldanırsa, nefsinin kölesi ve melun Şeytan'ın boyunduruğu altına girmiş olur.

Yukarda değindiğimiz, kulun Mevlâ'sından ve Onun murâdından başka bir muradı ve matlûbunun olmaması bahtiyarlığına ulaşmak, en mükemmel bekâ ve tam fenâya bağlı olan velâyet-i hâssaya ulaşmaya bağlıdır.

Soru: Kâmil zatlar da bazı şeyleri isteyebilir ve gerekli görebilirler. Geçmiş büyüklerden de çeşitli isteklerinin olduğuna dair bir takım emareler hissedilmektedir. Nitekim peygamberlerin önderi, velîler sultânı Peygamber Efendimiz (s.a.v.) soğuk suyu ve tatlıyı severdi. Ümmetinin hidâyetine dâir azmi ve arzusu Kurân-ı Kerîm'de açıklanmaktadır. O halde büyüklerdeki bu tür ihtiyaçlar ve arzular nasıl açıklanır?

Cevap: Bazı arzuların sebebi fıtrattır. Bu tabii hayat sürdükçe o arzular da devam edecektir. Dolayısıyla sıcaklık zamanında insan tabiatı, irade dışı olarak soğuğa; soğuk zamanda ise kaçınılmaz olarak sıcaklığa meyletmektedir. Bu tür bir istek ve ihtiyaç kullukla çe-

lişmediği gibi hevâ ve hevesle ilgilenmek de değildir. Çünkü tabiatın zorunlulukları teklif dairesinin dışında olup nefs-i emmârenin hevâsıyla bir alakası yoktur. Zira nefsin meyli ya fuzûlî mubahlara ya da haram ve şüpheli olan şeylere olur. Zorunlu ve kaçınılmaz olan şeylerde ise nefsin bir ilgisi olmaz.

Böylece anlaşılıyor ki, gayr ile ilgilenme ve oyalanmanın kaynağı, mubah da olsa fuzûlî işlerle uğraşmaktır. Çünkü mubahın fazlası ve fuzûlî olanı, harama yakın bir yerde durmaktadır. İnsan, lanetli şeytanın saptırması sonucu ayağını oradan birazcık kaldırsa istemediği halde kendisini haram sahasının içinde bulur.

O halde mubah sahasını sınırlı tutmak zorunluluk ifade etmektedir. Çünkü buranın ötesi fuzûlî ve gereksiz mubahların sahasıdır. Fuzûlî mubahlar ise farklıdır; yukarıda da belirtildiği üzere, insan, gereksiz mubahlar sahasında ayağı kaydığı anda haram sahasının içine düşer.

Kişi kendisini arzulardan kurtardığı halde, bazı arzuların belirmesi haricî bir sebeple olabilir. Bu dış sebep, insanı hayra yönlendiren Rahmân'ın nasihatçisi olabilir. Nitekim her müminin kalbinde Allah Teâlâ'nın bir nasihatçisi vardır. Yahut bu dış sebep insanın içine düşmanlık ve şer tohumları atan şeytan olabilir.

"(Şeytân) Onlara söz verir, umut verir, fakat şeytânın onlara sözü, aldatmadan başka bir şey değildir."[45]

Bu fakir kalede geçirdiği günlerden birinde, tarikat-ı aliye mensuplarının âdeti olduğu üzere, sabah namazından sonra sessiz bir şekilde oturuyordu... Anlamsız temenni ve arzular beynime hücum etti ve yaşadığım o tatlı ruh hâlini alıp götürdü... Cem'iyyet hâlimi bozdu... Kısa bir aradan sonra Allah Sübhânehû'nun inâyetiyle cem'iyyet haline yeniden kavuştum... O temennîlerin zih-nimden uzaklaştığını, bulut parçaları gibi kaybolduklarını fark ettim. Kendilerini getiren şeyle birlikte çıkıp gittiler. O zaman, bu isteklerin dıştan geldiği anlaşıldı... İçten gelmedikleri için kullukla çelişmeyen istekler oldukları vuzuha kavuşmuş oldu.

Hülâsâ, kaynağı nefs-i emmâre olan her fesat zâtî bir hastalık ve yok edici bir zehir olup kulluk makamına ters düşmektedir. Şeytanın

[45] Nisâ, 120.

fısıldaması da olsa dıştan gelen her türlü fesat, en basit bir manevi tedaviyle giderilebilen arızî hastalıklar kabîlindendir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"Esasen şeytanın hilesi zayıftır."* [46]

Belamız yalnızca nefisimizdir... Ruhumuzun düşmanı ve kötü arkadaşımız olan nefisimiz... Dış düşman, nefisimizin yardımı sonucunda bizi kuşatır ve yerimizden uzaklaştırır.

Eşya içinde cehâleti en yoğun olan şey nefs-i emmâredir. Çünkü o kendisinin düşmanıdır... Kendisinin kötülüğünü ister. Bütün gayreti kendini helâk etmektir... Mevlâ'sı ve velinimeti olan Rabbi'ne isyan etmek ve düşmanı olan şeytana itaat etmek ister.

Bilmek gerekir ki, zâtî ve ârızî olan hastalığı birbirinden ayırmak, hangisinin iç kötülük ve hangisinin dış kötülük olduğunu bilmek oldukça zordur. Noksan olan kişi kendisinin kâmil olduğunu zannedip, hastalığının zâtî olmayıp ârızî olduğunu ileri sürebilir. Bu yüzden de sonsuz bir hüsranın içine düşüp orada kalabilir. Bundan korktuğum için bu sırrı yazma cesaretini kendimde bulamadım. Bu mânâyı açıklamayı uygun bulmadım.

Bu şüpheyi on yedi sene boyunca yaşadım. Zâtî fesadı, ârızî fesada karışmış gördüm. İşte şimdi Allah hak ile bâtılın arasını tefrik etti ve zâtî fesadı arızî fesattan ayırdı. Bundan ve bütün nimetlerden dolayı Allah'a hamd u senâlar olsun.

Bu tür sırları açıklama sebeplerinden ve hikmetlerinden biri, kısa görüşlülerin, kendisinde bu tür hâricî arzular ve temenniler var diye kâmil bir zâtı noksan zannedip bereketinden mahrum kalmaları korkusu ve endişesidir. Kafirlerin, peygamberleri tasdik nimetinden mahrum kalmalarının sebebi, peygamberlerde bu tür sıfatların bulunmasıdır. *"Bir insan mı bize yol gösterecek? dediler, inkâr ettiler."*[47] "Hak Sübhânehû, arzu ve istekler yok olduktan arifi irade ve irfan sahibi yapar." denilmiş. İnşallah bu sözü başka bir yerde açıklayıp yazacağız. Şu an vakit buna elvermemektedir.

Selam hidâyete tâbi olanlara ve Hz. Mustafâ'nın (s.a.v.) sünnetine sımsıkı sarılanlara olsun.

---

[46] Nisâ, 76.

[47] Teğâbun, 6.

KELİME ANLAMI

27. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْعِشْرُونَ Yirmi yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمُلاَّ عَلِيِّ الْكِشْمِيِّ Molla Ali el-Kişmi'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ Şunun beyanı hakkındadır ki, اَنْ يَخْرُجَ عَنْ مُرَادَاتِهِ بِالتَّمَامِ اَنَّ اللاَّئِقَ بِالْعَبْدِ Kula layık olan *(Nedir?)* Tamamıyla kendi arzularından çıkmasıdır *(Daha?)* وَاَنْ يَكُونَ Ve olmasıdır *(Ne üzerine?)* عَلَى مُرَادِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Teâlâ'nın isteği üzerine *(Ne ile beraber bunun beyanı hakkındadır?)* مَعَ بَيَانِ الْمَرَضِ الذَّاتِيِّ وَالْعَرَضِيِّ Zati ve arazi hastalıkların beyanıyla beraber. ﴾

يَنْبَغِي Gereklidir *(Kime?)* لِلْعَبْدِ Kula *(Ne gereklidir?)* اَنْ لاَ يَكُونَ لَهُ Kendisi için olmaması *(Ne?)* مُرَادٌ وَمَطْلُوبٌ Arzu ve istek *(Neden başka?)* غَيْرُ مَوْلاَهُ Mevla'sından başka عَزَّ وَجَلَّ Aziz ve yüce olan *(Daha?)* وَغَيْرُ مُرَادِهِ Ve Mevla'sının isteklerinden başka (bir isteği olmamalıdır) اَصْلاً Kesinlikle فَلَوْ لَمْ يَكُنْ كَذٰلِكَ Eğer bu şekilde olmazsa فَهُوَ O kişi *(Nedir?)* مُخْرِجٌ رَأْسِهِ Kafasını çıkarmıştır *(Neden?)* عَنْ رِبْقَةِ الْعُبُودِيَّةِ Kulluk ilmeğinden وَقَدَمِهِ عَنْ قَيْدِ الرِّقِّيَّةِ Ayağını da kulluk halkasından çıkarmıştır وَالْعَبْدُ Kul اِذَا كَانَ Olduğu zaman *(Nerede?)* فِي أَسْرِ مُرَادَاتِ نَفْسِهِ Nefsinin isteklerinin esaretinde *(Daha?)* وَمُنْخَدِعًا Ve aldanmış olduğunda *(Neye?)* بِهَوَاهُ وَهَوَسِهِ Nefsinin heva ve heveslerine فَهُوَ عَبْدُ نَفْسِهِ O kişi nefsinin kuludur *(Daha?)* وَفِي اِطَاعَةِ الشَّيْطَانِ اللَّعِينِ Ve lanetlenmiş şeytanın itaatindedir وَتِلْكَ الدَّوْلَةُ الْمَذْكُورَةُ Bu yukarıda anlattığımız devlet مَرْبُوطٌ حُصُولُهَا Meydana gelmesi bağlıdır *(Neye?)* بِحُصُولِ الْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ Velayeti Hassa'nın meydana gelmesine *(Öyle velayeti hassa ki,)* اَلْمَرْبُوطِ حُصُولُهَا Elde edilmesi bağlıdır *(Neye?)* بِالْفَنَاءِ الْاَتَمِّ En tamam fenaya *(Daha?)* وَالْبَقَاءِ الْاَكْمَلِ Ve en kamil bekaya (فَاِنْ قِيلَ) Şayet denilirse ki: رُبَّمَا تَظْهَرُ Çoğu kere bu istek ve arzular açığa çıkar *(Kimden?)* مِنَ الْمُرَادَاتُ وَالْمُقْتَضَيَاتُ Kamil zatlardan da وَيُحَسُّ Ve hissedilir *(Ne?)* تَمَنِّيَاتُ حُصُولِ مَطَالِبَ شَتَّى الْكُمَّلِ أَيْضًا Çok isteklerin meydana gelme temennisi *(Kimden?)* مِنَ الْكُبَرَاءِ الْاُوَلِ Geçmiş bü

yüklerden وَكَانَ Ve halbuki idi *(Kim?)* إِمَامُ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerin önderi وَسُلْطَانُ الْأَوْلِيَاءِ Velilerin sultanı عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Onun ve onların üzerine olsun *(Ne?)* أَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamamı وَأَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Selamların en kamili *(Ne idi?)* يُحِبُّ الْمَاءَ الْبَارِدَ وَالْحَلْوَى Soğuk suyu ve tatlıyı seviyor idi وَحِرْصُهُ Onun istekli olması *(Neye?)* عَلَى هِدَايَةِ الْأُمَّةِ Ümmetin hidayetine *(Nedir?)* مُبَيَّنٌ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kuran'da açıklanmıştır فَمَا يَكُونُ Öyleyse nedir? *(Ne?)* وَجْهُ بَقَاءِ أَمْثَالِ هٰذِهِ الْمُقْتَضِيَاتِ Bu istek ve arzuların varlığının sebebi *(Kimde?)* فِي هٰؤُلَاءِ الْأَكَابِرِ Bu büyüklerde (أُجِيبُ) Cevap veririm ki: أَنَّ بَعْضَ الْمُقْتَضَيَاتِ Bazı istekler مَنْشَأُهَا الطَّبِيعَةُ Onların sebebi tabiatıdır فَمَا دَامَتْ نَشْأَةُ الطَّبِيعَةِ قَائِمَةً Tabiat hayatının varlığı devam ettiği müddetçe فَتِلْكَ الْمُقْتَضِيَاتُ بَاقِيَةٌ Bu istekler devam eder فَإِنَّ الطَّبِيعَةَ Çünkü tabiat مَائِلَةٌ إِلَى الْبُرُودَةِ Soğuğa meyleder *(Ne zaman?)* وَقْتَ الْحَرَارَةِ Sıcak zamanda *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اخْتِيَارٍ İrade dışı olarak وَرَاغِبَةٌ إِلَى الْحَرَارَةِ Ve sıcağa rağbet eder *(Ne zaman?)* وَقْتَ الْبُرُودَةِ Soğuk zamanında *(Nasıl?)* بِالْاضْطِرَارِ Zorunlu olarak وَمِثْلُ هٰذَا الْاقْتِضَاءِ Bu gibi istekler *(Nedir?)* لَا يُنَافِي الْعُبُودِيَّةَ Kulluğa zıt değildir وَلَا هُوَ سَبَبُ التَّعَلُّقِ Alakanın sebebi de değildir *(Ne ile?)* بِالْهَوَى وَالْهَوَسِ Heva ve hevesle خَارِجَةٌ مِنْ دَائِرَةِ Çünkü tabiatın zorunlulukları فَإِنَّ ضَرُورِيَّاتِ الطَّبِيعَةِ O zorunluluklar değildir *(Neden?)* مِنْ وَلَيْسَتْ هِيَ التَّكْلِيفِ Teklif dairesinin dışındadır Nefsi emmarenin heveslerinden هَوَى النَّفْسِ الْأَمَّارَةِ Çünkü nefsin فَإِنَّ مَيَلَانَ النَّفْسِ meyli *(Nedir?)* Ya da أَوْ إِلَى الْمُشْتَبِهِ وَالْمُحَرَّمِ Ya fuzuli mubahlara إِمَّا إِلَى فُضُولِ الْمُبَاحِ şüpheli ve haramlaradır وَمَا هُوَ ضَرُورِيٌّ Zorunlu olan şey لَا مَدْخَلَ فِيهِ لِلنَّفْسِ Nefsin onda tesiri yoktur فَظَهَرَ Böylece aşikar oldu ki, أَنَّ مَنْشَأَ التَّعَلُّقِ وَالتَّعَوُّقِ Allah'ın gayrisiyle ilgilenmek ve oyalanmanın kaynağı هُوَ الْاشْتِغَالُ O meşgul olmaktır *(Ne ile?)* بِفُضُولِيَّاتِ الْأَفْعَالِ Fuzuli işlerle وَإِنْ كَانَتْ مِنْ قِسْمِ الْمُبَاحِ Mubah kısmından dahi olsa فَإِنَّ لِفُضُولِ الْمُبَاحِ Çünkü fuzuli mubahlar için نِسْبَةَ قُرْبٍ Yakınlık ilişkisi vardır *(Ne ile?)* بِالْمُحَرَّمِ Haramla فَلَوْ رَفَعَ قَدَمَهُ مِنْهُ الْجِوَارِ Şayet

ayağını ondan kaldırsa *(Nasıl?)* بِإِغْوَاءِ الْعَدُوِّ اللَّعِينِ Melun düşman (şeytan)ın azdırmasıyla فَكَانَ لَيَضَعُ فِي الْمُحَرَّمِ بِلاَ اخْتِيَارٍ İstemediği halde harama basar ضَرُورِيًّا الاقْتِصَارُ عَلَى الْمُبَاحِ Bu sebepte mübah üzerine yetinmek oldu *(Ne?)* يُوضَعُ فِي فُضُولِ فَإِنَّهُ لَوْ رُفِعَ الْقَدَمُ مِنْهُ Çünkü ayak mubahtan kaldırılsa Zorunlu الْمُبَاحِ Fuzuli mubahlara konulur بِخِلاَفِ مَا Şunun hilafına ki, إِذَا أَقَامَ Bulunduğu zaman *(Nerede?)* فِي فُضُولِ الْمُبَاحِ Fuzuli mubahlarda *(Ne zaman?)* أَوَّلاً İlk başta فَإِنَّهُ لَيَقَعُ فِي الْمُحَرَّمِ لَوْ وَقَعَ الْقَدَمُ خَارِجَهُ Eğer ayak mübahın dışına basarsa Elbette harama düşer كَمَا مَرَّ آنِفًا Az önce geçtiği gibi وَظُهُورُ بَعْضِ الْمُرَادَاتِ Bazı isteklerin açığa çıkması رُبَّمَا يَكُونُ Çoğu kere olur *(Ne ile?)* بِسَبَبٍ مِنْ خَارِجٍ Hariçten bir sebeple *(Neye rağmen?)* مَعَ خُلُوصِ الشَّخْصِ فِي نَفْسِهِ Kişinin kendisinin kurtulmasına rağmen *(Neden?)* عَنِ الْمُرَادَاتِ İsteklerden وَهَذَا السَّبَبُ الْخَارِجُ Bu harici sebep فَيُلْقِي الْخَيْرَاتِ إِمَّا وَاعِظُ الرَّحْمَنِ Ya Rahman'ın nasihatçisidir ki, Hayırları (kalbe) atar فَإِنَّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Çünkü Allah Subhânehu'nun وَاعِظًا Nasihatçi bir meleği vardır *(Nerede?)* فِي قَلْبِ كُلِّ مُؤْمِنٍ Her müminin kalbinde أَوِ الشَّيْطَانُ Ya da şeytandır ki, فَيُلْقِي الشُّرُورَ وَالْعَدَاوَةَ Düşmanlık ve şerleri (insanın kalbine) atar يَعِدُهُمْ وَيُمَنِّيهِمْ Onlara söz ve umut veriyor وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ Şeytan onlara söz vermiyor *(Neden başka?)* إِلاَّ غُرُورًا Aldatmadan başka وَهَذَا الْفَقِيرُ Bu fakir كَانَ يَوْمًا Bir gün idi قَاعِدًا بِطَرِيقِ السُّكُوتِ بَعْدَ صَلاَةِ الصُّبْحِ Sabah namazından sonra *(Ne idi?)* Sükut üzere oturuyor كَمَا هُوَ Nitekim bu شِيمَةُ أَهْلِ هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ الْعَلِيَّةِ Bu yüce tarikat ehlinin adetidir فَهَجَمَ عَلَى أَيَّامَ إِقَامَتِي فِي الْقَلْعَةِ Kalede oturduğum günlerde الْخَاطِرِ Hatırıma geldi *(Ne?)* تَمَنِّيَاتُ Temenniler ki, لاَ طَائِلَ فِيهَا Onlarda hiçbir fayda yoktur وَسُلِبَتِ الْحَلاَوَةُ O tatlılık alındı *(Ne sebebiyle?)* بِهُجُومِهَا Bu temennilerin gelmesiyle وَمُنِعْتُ مِنَ الْجَمْعِيَّةِ Ve cemiyetten men olundum ثُمَّ رَجَعَتِ الْجَمْعِيَّةُ Sonra cemiyet tekrar döndü *(Neden sonra?)* بَعْدَ لَمْحَةٍ Kısa bir aradan sonra *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun yardımıyla *(Neye döndü?)* إِلَى حَالِهَا Eski

haline فَرَأَيْتُ Gördüm ki, اَنَّ تِلْكَ التَّمَنِّيَاتِ Bu temenniler خَرَجَتْ مِنَ الْخَاطِرِ Hatırdan çıktı وَارْتَفَعَتْ كَقِطَعِ السَّحَابِ Ve bulut parçaları gibi yükseldi وَخَرَجَتْ مِنَ الْبَابِ Ve kapıdan çıktılar *(Ne ile beraber?)* مَعَ مُلْقِيهَا Onları getirenle beraber وَخَلَتِ الْبَيْتُ عَنْهَا Ve ev onlardan boşaldı فَعُلِمَ فِي ذَالِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte bilindi ki, اَنَّ تِلْكَ الْمُرَادَاتِ Bu istekler اِنَّمَا ظَهَرَتْ Ancak açığa çıktı *(Nereden?)* مِنْ خَارِجٍ Dıştan لاَ مِنْ دَاخِلٍ İçten değil ki, حَتَّى تُنَافِيَ الْعُبُودِيَّةَ Kulluğa zıt olsun (وَبِالْجُمْلَةِ) Kısacası, اَنَّ كُلَّ فَسَادٍ Her fesat ki, مَنْشَأُهُ النَّفْسُ الْاَمَّارَةُ Kaynağı nefsi emmaredir وَمُنَافٍ لِمَقَامِ الْعُبُودِيَّةِ Ve kulluk makamına terstir وَكُلَّ فَسَادٍ Her fesat ki حَصَلَ مِنْ خَارِجٍ Dıştan meydana geldi وَلَوْ كَانَ Olsa bile *(Ne ile?)* بِاِلْقَاءِ الشَّيْطَانِ Şeytanın atmasıyla *(Nedir?)* فَهُوَ مِنَ الْاَمْرَاضِ الْعَارِضِيَّةِ O geçici hastalıklardandır اَلزَّائِلَةِ بِاَدْنَى الْعِلاَجِ Az bir ilaçla yok olan قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ ve Tebareke buyurdu ki: اِنَّ كَيْدَ الشَّيْطَانِ كَانَ ضَعِيفًا Muhakkak şeytanın hilesi zayıftır وَبَلاَئُنَا Bizim belamız اِنَّمَا هُوَ مُصَاحِبُنَا O sadece bizim nefsimizdir اَنْفُسُنَا وَعَدُوُّ اَرْوَاحِنَا Ve ruhlarımızın düşmanı السُّوءُ Kötü arkadaşımızdır وَالْعَدُوُّ الْخَارِجِيُّ Dış düşman يَسْتَوْلِي عَلَيْنَا Bizi kuşatır *(Kimin yardımıyla?)* بِمَدَدِهِ اِيَّاهُ Nefsimizin ona yardımıyla *(Daha?)* وَيُزِيلُنَا Ve bizi eder *(Nereden?)* عَنْ مَنْزِلَتِنَا Yerimizden *(Ne ile?)* بِاِعَانَتِهِ اِلَيْهِ Nefsimizin ona yardımıyla وَاَشَدُّ الْاَشْيَاءِ جَهَالَةً Varlıkların en cahili هُوَ النَّفْسُ الْاَمَّارَةُ O nefsi emmaredir فَاِنَّهَا عَدُوُّ نَفْسِهَا Çünkü o kendisinin düşmanıdır وَمُرِيدَةُ بِالسُّوءِ اِيَّاهَا Ve kendine kötülüğü istemektedir وَهِمَّتُهَا اِهْلاَكُ نَفْسِهَا Onun himmeti kendini helak etmektir وَمُتَمَنَّاهَا Onun arzusu da مَعْصِيَةُ رَبِّهَا Rabbine isyan etmektir اَلَّذِي هُوَ مَوْلاَهَا Ki o, nefsin Mevla'sıdır وَوَلِيُّ نِعَمِهَا Nimetlerinin sahibidir *(Onun temenni ettiği daha nedir?)* وَاِطَاعَةُ الشَّيْطَانِ Şeytana itaat etmektir اَلَّذِي هُوَ عَدُوُّهَا Ki o, nefsin düşmanıdır يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ التَّمْيِيزَ Ayırmak *(Neyi?)* بَيْنَ الْمَرَضِ الذَّاتِيِّ وَالْعَرَضِيِّ Zati ile geçici hastalığın arasını وَمَعْرِفَةَ الْفَسَادِ الدَّاخِلِيِّ وَالْخَارِجِيِّ Ve iç ve dış

bozukluğu bilmek فِي غَايَةِ التَّعَذُّرِ Son derece zordur وَرُبَّمَا يَظُنُّ النَّاقِصُ Çoğu kere nakıs kişi zanneder *(Kimi?)* نَفْسَهُ Kendini *(Ne?)* كَامِلاً Kamil *(Nasıl?)* بِزَعْمِ اَنَّ مَرَضَهُ Hastalığının geçici olduğunu zannederek عَارِضِيٌّ لاَ ذَاتِيٌّ Zati değil فَيَبْقَى Bu sebeple de kalır *(Nerede?)* فِي الْخَسَارَةِ الْاَبَدِيَّةِ Ebedi hüsranda وَمِنْ هٰذَا الْخَوْفِ Bu korkudan dolayı لَمْ اَجْتَرِئْ Ben cüret etmedim *(Neye?)* فِي تَحْرِيرِ هٰذَا السِّرِّ Bu sırrı yazmaya وَلَمْ اَسْتَحْسِنْ Ve güzel görmedim *(Neyi?)* اِظْهَارَ هٰذَا الْمَعْنَى Bu manayı açığa çıkarmayı وَكُنْتُ Ve oldum *(Ne içinde?)* فِي هٰذَا الْاِشْتِبَاهِ Bu şüphe içinde *(Ne kadar?)* مُدَّةَ سَبْعَةَ عَشَرَ سَنَةً On yedi sene boyunca وَوَجَدْتُ الْفَسَادَ الذَّاتِيَّ Ve zati fesadı buldum *(Ne olarak)* مُخْتَلِطًا Karışmış olarak *(Ne ile?)* بِالْفَسَادِ الْعَارِضِيِّ Geçici fesatla وَفِي هٰذَا الْوَقْتِ İşte şu anda مَيَّزَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu ayırdı اَلْحَقَّ مِنَ Hakkı batıldan وَاَبَانَ الْفَسَادَ الذَّاتِيَّ Zati fesadı açığa çıkardı *(Neden?)* مِنَ الْبَاطِلِ الْفَسَادِ الْعَارِضِيِّ Geçici fesattan لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya aittir *(Ne?)* اَلْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ Hamd ve şükür *(Ne üzerine?)* عَلَى ذٰلِكَ Bunun üzerine *(Daha?)* وَعَلَى جَمِيعِ نَعَمَائِهِ Ve bütün nimetleri üzerine وَاَحَدُ اَسْبَابِ اِظْهَارِ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْاَسْرَارِ Bu gibi sırların açığa çıkmasının sebeplerinden biri وَحِكْمَةٍ مِنْ حِكَمِهِ Ve onun hikmetlerinden bir hikmet لِقِلَّةِ الْاِشْفَاقِ عَلَى قَاصِرِ النَّظَرِ Görüşü kıt olanlara merhamet etmektir *(Niye?)* بِوُجُودِ نَاقِصًا Nakıs *(Ne sebebiyle?)* يَظُنُّ الْكَامِلَ Kamil olanı zannetmesi diye *(Ne?)* اَمْثَالِ هٰذِهِ التَّمَنِّيَاتِ Bu gibi temennilerin وَالْمُرَادَاتِ الْخَارِجِيَّةِ فِيهِ Ve harici arzuların onda bulunması sebebiyle فَيُحْرَمَ مِنْ بَرَكَاتِهِ Ve böylece onun bereketinden mahrum olmasın diye وَكَانَ سَبَبُ حِرْمَانِ الْكُفَّارِ Kafirlerin mahrum olmasının sebebi oldu *(Neden?)* مِنْ دَوْلَةِ تَصْدِيقِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberleri tasdik etme devletinden عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun *(Ne oldu?)* وُجُودَ اَمْثَالِ هٰذِهِ الصِّفَاتِ Bu gibi sıfatların varlığı *(Kimde?)* فِيهِمْ Peygamberlerde فَقَالُوا Ve kafirler dediler ki: وَمَا قِيلَ Denilmiş olan (şu söz) اَبَشَرٌ يَهْدُونَنَا Bir beşer mi bize yol gösterecek? فَكَفَرُوا Ve inkar ettiler إِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu يَجْعَلُ الْعَارِفَ Arifi kılar

(Neden sonra?) بَعْدَ زَوَالِ الْمُرَادَاتِ وَالْمُقْتَضَيَاتِ İstek ve arzular yok olduktan sonra *(Kimden?)* عَنْهُ Ariften *(Ne kılar?)* صَاحِبَ اِرَادَةٍ وَاخْتِيَارٍ İrade ve ihtiyar sahibi فَتَفْصِيلُهُ Bunun açıklaması يُذْكَرُ وَيُحَرَّرُ Anlatılır ve yazılır *(Nasıl?)* بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın inayetiyle *(Nerede?)* فِي مَحَلٍّ آخَرَ Başka bir yerde وَهٰذَا الْوَقْتُ Şu vakit لَا عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى *(Kime?)* وَالسَّلَامُ Selam olsun يُسَاعِدُ ذٰلِكَ Buna müsaade etmiyor Hidayete tabi olana وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Ve Hazreti Mustafa'nın sünnetine yapışana عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Onun ve ehlinin üzerine olsun *(Ne?)* اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamamı وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Selamların en mükemmeli...

28. MEKTUP

٢٨- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمُلاَّ صَالِحِ التُّرْكِ فِي بَيَانِ كَيْفِيَّةِ التَّصَدُّقِ عَنْ اَرْوَاحِ الْمَوْتَى﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَقَعَ يَوْمًا فِي الْخَاطِرِ اَنْ اَتَصَدَّقَ عَنْ اَرْوَاحِ بَعْضِ الْاَقَارِبِ الْمَوْتَى فَظَهَرَ فِي ذٰلِكَ الْاَثْنَاءِ اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ الْفَرَحُ وَالسُّرُورُ لِذٰلِكَ الْمَيِّتِ الْمَرْحُومِ بِمُجَرَّدِ هٰذِهِ النِّيَّةِ وَظَهَرَ فِي النَّظَرِ فَرِحًا وَمَسْرُورًا وَلَمَّا جَاءَ وَقْتُ اِعْطَاءِ تِلْكَ الصَّدَقَةِ قَصَدْتُ بِهَا اَوَّلاً رُوحَانِيَّةَ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ كَمَا كَانَ ذٰلِكَ عَادَتِي ثُمَّ رُوحَانِيَّةَ ذٰلِكَ الْمَيِّتِ فَاَحْسَسْتُ فِي ذٰلِكَ الْمَيِّتِ فِي ذَاكَ الْوَقْتِ غَمًّا وَحُزْنًا وَظَهَرَ بِالْوَحْشَةِ وَالْكُدُورَةِ فَحَصَلَ لِي تَعَجُّبٌ تَامٌّ مِنْ مُشَاهَدَةِ هٰذَا الْحَالِ لِاَنَّهُ لَمْ يَظْهَرْ وَجْهُ تَكَدُّرِهِ وَوَحْشَتِهِ مَعَ اَنَّهُ كَانَ مَحْسُوسًا اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ لَهُ مِنْ تِلْكَ الصَّدَقَةِ بَرَكَاتٌ عَظِيمَةٌ وَلَمْ يَظْهَرْ فِيهِ اَثَرُ فَرَحٍ وَسُرُورٍ وَكَذٰلِكَ نَذَرْتُ يَوْمًا مَبْلَغًا لِرُوحَانِيَّتِهِ ﷺ وَاَدْخَلْتُ فِي ذٰلِكَ النَّذْرِ سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فَلَمْ يُعْلَمْ مَرْضَاهُ ﷺ فِي ذٰلِكَ الْاَمْرِ وَكَذٰلِكَ اِذَا اَشْرَكْتُ سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ نَبِيَّنَا عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فِي الصَّلَوَاتِ فِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ لاَ يَظْهَرُ رِضَاهُ ﷺ مَعَ اَنَّهُ قَدْ عُلِمَ اَنَّهُ اِذَا تَصَدَّقْتُ عَنْ رُوحَانِيَّةِ وَاحِدٍ وَاَشْرَكْتُ فِيهَا جَمِيعَ الْمُؤْمِنِينَ يَصِلُ ثَوَابُهَا اِلَى الْكُلِّ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْقُصَ شَيْئٌ مِنْ ثَوَابِ الشَّخْصِ الْمَنْوِيِّ عَنْهُ ﴿اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ﴾ فَمَا يَكُونُ وَجْهُ التَّكَدُّرِ وَعَدَمِ الرِّضَاءِ فِي ذٰلِكَ التَّقْدِيرِ وَبَقِيَ هٰذَا الْاِشْكَالُ مُدَّةً فَظَهَرَ آخِرَ الْاَمْرِ بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ اَنَّ وَجْهَ التَّكَدُّرِ وَالْحُزْنِ هُوَ اَنَّ الصَّدَقَةَ اِذَا تُصُدِّقَ بِهَا عَنِ الْمَيِّتِ بِلاَ شِرْكَةٍ يَحْمِلُ ذٰلِكَ الْمَيِّتُ تِلْكَ الصَّدَقَةَ مِنْ جَانِبِهِ اِلَى مُلاَزَمَةِ النَّبِيِّ ﷺ بِطَرِيقِ الْهَدِيَّةِ وَيَاْخُذُ عَنْهُ ﷺ فُيُوضًا وَبَرَكَاتٍ بِوَاسِطَتِهَا بِخِلاَفِ مَا اِذَا قَصَدَ صَاحِبُ الصَّدَقَةِ بِصَدَقَتِهِ النَّبِيَّ ﷺ فَاِنَّهُ لاَ نَفْعَ حِينَئِذٍ لِلْمَيِّتِ سِوَى الثَّوَابِ فَفِي صُورَةِ الشِّرْكَةِ اِنْ قُبِلَتِ الصَّدَقَةُ فَلِلْمَيِّتِ ثَوَابُ تِلْكَ الصَّدَقَةِ وَفِي عَدَمِ الشِّرْكَةِ اِنْ قُبِلَتْ ثَوَابُ الصَّدَقَةِ وَبَرَكَاتُ اِتْحَافِ تِلْكَ

الصَّدَقَةِ وَفُيُوضُ اِهْدَائِهَا لَهُ ﷺ وَهَذَا الْمَعْنَى كَائِنٌ فِي كُلِّ صَدَقَةٍ يُشْرِكُ فِيهَا الْمَيِّتُ بِالْغَيْرِ فَاِنَّ فِي صُورَةِ الشِّرْكَةِ دَرَجَةً وَاحِدَةً مِنَ الثَّوَابِ وَفِي صُورَةِ عَدَمِ الشِّرْكَةِ دَرَجَتَانِ دَرَجَةُ الصَّدَقَةِ وَدَرَجَةُ حَمْلِهَا مِنْ عِنْدِهِ اِلَى ذٰلِكَ الْغَيْرِ وَكَذٰلِكَ صَارَ مَعْلُومًا اَنَّ غَرِيبًا اِذَا حَمَلَ تُحْفَةً وَهَدِيَّةً اِلَى وَاحِدٍ مِنَ الْاَكَابِرِ الْاَفْضَلُ اَنْ يَحْمِلَهَا اِلَيْهِ مِنْ غَيْرِ شِرْكَةِ اَحَدٍ بِهِ وَلَوْ كَانَ طُفَيْلِيًّا وَالْمَهْدِيُّ اِلَيْهِ يُعْطِيهَا مِنْ عِنْدِهِ مَنْ شَاءَ مِنْ اِخْوَانِهِ وَغَيْرِهِمْ وَالْاٰلُ وَالْاَصْحَابُ الَّذِينَ هُمْ بِمَثَابَةِ عِيَالِهِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَلَوْ جَعَلَهُمْ دَاخِلاً فِي هَدِيَّتِهِ ﷺ يَكُونُ ذٰلِكَ مَرْضِيًّا وَمَقْبُولاً نَعَمْ مِنَ الْمَعْرُوفِ اَنَّ مَنْ اَهْدَى هَدِيَّاتٍ اِلَى وَاحِدٍ مِنَ الْاَعِزَّةِ وَاَشْرَكَ بِهِ فِيهَا اَقْرَانَهُ يَكُونُ ذٰلِكَ بَعِيدًا مِنَ الْاَدَبِ وَالْتِمَاسِ رِضَا الْمَهْدِيِّ اِلَيْهِ بِخِلَافِ مَا اِذَا اَهْدَى اِلَى خَدَمَتِهِ بِتَبَعِيَّتِهِ فَاِنَّ ذٰلِكَ يَكُونُ مَرْضِيًّا لِاَنَّ اِعْزَازَ خَدَمَةِ شَخْصٍ اِعْزَازُ ذٰلِكَ الشَّخْصِ فَعُلِمَ اَنَّ اَكْثَرَ رِضَاءِ الْمَوْتَى فِي اِفْرَادِ الصَّدَقَةِ لاَ فِي الْاِشْرَاكِ وَلٰكِنْ اِذَا قَصَدَ التَّصَدُّقَ عَنْ مَيِّتٍ يَنْبَغِي اَنْ يُهْدِيَ اَوَّلاً شَيْئًا بِنِيَّةِ رُوحَانِيَّةِ النَّبِيِّ ﷺ عَلَى حِدَةٍ ثُمَّ يَتَصَدَّقُ عَنِ الْمَيِّتِ فَاِنَّ حُقُوقَهُ ﷺ فَوْقَ حُقُوقِ سَائِرِ الْخَلْقِ وَاَيْضًا اِنَّ فِي هٰذَا التَّقْدِيرِ احْتِمَالَ كَوْنِ الصَّدَقَةِ مَقْبُولَةً بِبَرَكَةِ النَّبِيِّ ﷺ وَهَذَا الْفَقِيرُ اِذَا عَجَزَ عَنْ تَصْحِيحِ النِّيَّةِ فِي بَعْضِ الصَّدَقَاتِ عَنِ الْمَوْتَى لاَ يَجِدُ عِلاَجًا اَفْضَلَ مِنْ اَنْ اَتَصَدَّقَ بِهَا بِنِيَّتِهِ ﷺ وَاَجْعَلَ ذٰلِكَ الْمَيِّتَ طُفَيْلِيًّا لَهُ فَاِنَّهُ يُرْجَى اَنْ تُقْبَلَ بِبَرَكَتِهِ ﷺ وَقَدْ قَالَ الْعُلَمَاءُ اِنَّ الصَّلاَةَ عَلَى النَّبِيِّ ﷺ مَقْبُولَةٌ وَلَوْ صَدَرَتْ رِيَاءً وَسُمْعَةً وَهِيَ وَاصِلَةٌ اِلَى النَّبِيِّ ﷺ وَاِنْ لَمْ يَحْصُلْ مِنْهَا ثَوَابٌ اِلَى الْمُصَلِّي فَاِنَّ حُصُولَ الثَّوَابِ مِنَ الْاَعْمَالِ مَرْبُوطٌ بِتَصْحِيحِ النِّيَّةِ وَاَمَّا وُصُولُهَا اِلَى النَّبِيِّ الَّذِي هُوَ مَحْبُوبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَكَوْنُهَا مَقْبُولَةً فِي حَقِّهِ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فَتَكْفِيهِ اَدْنَى عِلَّةٍ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَكَانَ فَضْلُ اللّٰهِ عَلَيْكَ عَظِيمًا﴾ نَازِلٌ فِي حَقِّهِ ﷺ وَعَلَى آلِهِ وَعَلَى جَمِيعِ اِخْوَانِهِ الْكِرَامِ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمَلاَئِكَةِ الْعِظَامِ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Salih Türk'e yazılmıştır.**
- **Ölülerin ruhu için sadaka vermenin keyfiyeti.**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Bir gün aklıma vefat etmiş olan bazı yakınlarımın ruhu için sadaka vermek geldi. O esnada anlaşıldı ki, sadece böyle bir niyetle bile, vefat etmiş olan o merhuma bir ferahlık ve sevinç geldi. Bu ferahlık ve sürûr hali müşâhede de olundu. Sadakayı verme vakti gelince adetim olduğu üzere, öncelikle Hz. Peygamber'in (s.a.v.) rûhâni-yetine sundum, daha sonra da o merhumun ruhuna gönderdim.

O anda merhumun gam ve keder içinde olduğunu hissettim... Kendisinde korku ve sıkıntı zâhir oldu. Bu hali müşâhede edince çok şaşırmıştım. Çünkü ürküntü ve sıkıntı içine girmesini gerektirecek bir sebep görünmüyordu. Halbuki bu sadakadan ölüye büyük bereketlerin geldiği bilinmekteydi. Kendisinde ferahlık ve sevinç etkisi belirmemişti.

Yine bir gün Efendimiz'in (s.a.v.) ruhâniyeti için bir meblağ adamış ve bu adağa diğer peygamberleri de katmıştım. Efendimizin (s.a.v.) bu işten memnun olup olmadığı bilinmedi. Aynı şekilde bazen salât ve selamlara diğer peygamberleri de kattığımda Efendimiz'in rızası zâhir olmamaktadır.

Halbuki bilinir ki, birinin rûhu için bir bağış yapıldığında, bütün müminleri katsan da sevabı herkese ulaşır... Esas niyet edilen şahsın sevabından da hiçbir şey eksilmez. *"Şüphesiz Allah Teâlâ'nın rahmeti çok geniştir."*[48] Öyleyse bu durumdaki hoşnutsuzluk ve kederin sebebi neydi?

Bu mesele bir süre zihnimi meşgul etti, ancak daha sonra Allah Teâlâ'nın inâyetiyle açıklandı. Buradaki hüzün ve kederin sebebi şöyle açıklanır: Eğer ölü için yapılan bağışa başkası ortak edilmezse, ölü o sadakayı kendi tarafından bir hediye olarak Hz. Peygamber'e (s.a.v.) takdim eder. Bu hediye sebebiyle de Efendimizden (s.a.v.) bir çok feyizler ve bereketler alır. Bağışı yapan kişinin bunu yaparken Hz. Pey-

[48] Necm, 32.

gamber'e de (s.a.v.) niyet etmesi durumu ise böyle değildir. Çünkü bu durumda ölü, o bağışın yalnızca sevabından faydalanır.

Ölü için yapılan hayra başkası da ortak edildiğinde kabul olursa ölü o hayrın sevabından istifade ederken başkasının ortak edilmemesi durumunda hem sevabından hem de o hayrı Efendimize (s.a.v.) hediye etmesi sebebiyle gelecek olan feyizlerden ve bereketlerden de faydalanır. Bu mânâ ölünün başkasıyla ortak kılındığı bütün sadakalarda vardır. Sadakaya başkalarının ortak yapılması durumunda bir sevap derecesine ulaşılırken, başkalarının ortak yapılmaması durumunda iki derece vardır: 1. Sadaka derecesi, 2. Sadakayı kendinden, başkasına taşıma derecesi

Aynı şekilde bilinir ki, bir garip, büyüklerden birine bir hediye götürecek olsa tabii ki en güzel olan o hediyeyi yalnızca ona götürmesi, tabilerinden bile olsa başkasını ortak etmemesidir. Kendisine hediye verilen bu kişi kardeşlerinden ve başkalarından dilediğine o hediyeyi verebilir. Efendimiz'in ailesi mesabesinde olan ashâb O'nun (s.a.v.) hediyesine ortak edilirse, bu kabul edilir ve hoş görülür. Evet... Bir kimse büyüklerden birine bir hediye takdim ederken, o zatın yakınlarını da o hediyeye katarsa bunun edepsizlik ve görgüsüzlük olduğu malumdur... Bu davranışın, hediye verilen zatın rızasını gözardı etmek anlamına geldiği de bilinmektedir. Ancak o zata bağlılıkları sebebiyle hizmetçilerine takdim edilen hediye böyle değildir. Bu hoş bir davranıştır. Çünkü bir kişinin hizmetçilerine değer vermek o kişiye değer vermektir.

Böylece anlaşılıyor ki, kendileri adına yapılan bağışta ölülerin rızası, sadakaya başkalarını ortak etmekte değil, sadakanın yalnızca kendilerine has kılınmasındadır. Bununla beraber ölü adına bağış için niyet edildiğinde öncelikle, yalnızca Hz. Peygamber'in (s.a.v.) rûhâniyeti için bir şey hediye etmekten başlanmalı, daha sonra ölü adına tasaddukta bulunmalıdır. Çünkü Efendimiz'in (s.a.v.) hakkı tüm halkın hakkının üstündedir. Ayrıca, böyle yapılması durumunda, o sadakanın, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) bereketiyle kabul olunma ihtimali vardır.

Bu fakir bazen ölüler adına bağışta bulunurken niyetini düzeltemediğinde, o bağışı Efendimiz (s.a.v.) adına yapıp, o ölüyü de ona tabî kılmaktan daha güzel bir çare bulamazdı. Çünkü bu durumda Efendimiz'in (s.a.v.) bereketiyle o sadakanın kabul olması umulur.

Âlimler, "Riya ve desinler için olsa bile, Hz. Peygamber'e (s.a.v.) salavât getirmek makbuldür." demiştir. Salavât getirene bir sevap gelmese bile o, her halükarda Efendimiz'e (s.a.v.) ulaşır. Çünkü amellerden sevap almak niyetin sahihliğine ve doğruluğuna bağlıdır. O salavâtın, Rabbu'l-Âlemîn'in sevgilisi olan Efendimize (s.a.v.) ulaşması ve Efendimiz için o salavâtın makbul olması için en ufak bir bahane bile yeterlidir. *"Allah'ın senin üzerinde bulunan lütfu çok büyüktür."*[49] âyeti celîlesi onun hakkında inmiştir.

KELİME ANLAMI

28. اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْعِشْرُونَ **Yirmi sekizinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمُلاَّ صَالِحِ التُّرْكِ **Molla Salih Türk'e** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ كَيْفِيَةِ التَّصَدُّقِ عَنْ اَرْوَاحِ الْمَوْتَى **Sadaka vermenin keyfiyetinin beyanı hakkındadır** *(Ne için?)* **Ölülerin ruhu için.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَقَعَ يَوْمًا فِى الْخَاطِرِ Bir gün aklıma geldi *(Ne?)* اَنْ اَتَصَدَّقَ Sadaka vermem *(Ne için?)* فَظَهَرَ عَنْ اَرْوَاحِ بَعْضِ الاَقَارِبِ الْمَوْتَى Vefat etmiş bazı yakınlarımın ruhu için Açığa çıktı *(Ne zaman?)* فِى ذٰلِكَ الاَثْنَاءِ Bu esnada اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ Muhakkak hasıl oldu اَلْفَرَحُ وَالسُّرُورُ Ferah ve sevinç *(Kim için?)* لِذٰلِكَ الْمَيِّتِ الْمَرْحُومِ Bu merhum ölü için *(Ne ile?)* بِمُجَرَّدِ هٰذِهِ النِّيَّةِ Sırf böyle bir niyetle وَظَهَرَ فِى النَّظَرِ Ve (o kişi) nazarda aşikar oldu *(Nasıl?)* فَرِحًا وَمَسْرُورًا Ferah ve sevinçli bir halde وَلَمَّا جَاءَ Ne zaman ki geldi *(Ne geldi?)* وَقْتُ اِعْطَاءِ تِلْكَ الصَّدَقَةِ Bu sadakayı verme zamanı قَصَدْتُ بِهَا Bu sadakayla kastettim اَوَّلاً İlk önce *(Neyi?)* رُوحَانِيَّةَ خَاتَمِ الرُّسُلِ Peygamberlerin sonuncusunun ruhaniyeti عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun كَمَا كَانَ ذٰلِكَ Nitekim bu عَادَتِى Benim adetimdir *(Daha neyi kastettim?)* ثُمَّ رُوحَانِيَّةَ ذٰلِكَ الْمَيِّتِ Sonra bu ölünün ruhaniyetini فَاَحْسَسْتُ Ve ben hissettim *(Kimde?)* فِى ذٰلِكَ الْمَيِّتِ O ölüde *(Ne zaman?)* فِى ذَاكَ الْوَقْتِ O anda *(Ne?)* غَمًّا وَحُزْنًا

[49] Nisa, 113.

فَحَصَلَ لِي Ve korku ve sıkıntı ile zahir oldu وَظَهَرَ بِالْوَحْشَةِ وَالْكُدُورَةِ Gam ve keder
مِنْ Böyiece bende hasıl oldu *(Ne?)* تَعَجُّبٌ تَامٌّ Tam bir şaşkınlık *(Neden dolayı?)*
لِاَنَّهُ لَمْ يَظْهَرْ Çünkü zahir olmadı مُشَاهَدَةِ هٰذَا الْحَالِ Bu hali müşahede etmekten
مَعَ اَنَّهُ كَانَ مَحْسُوسًا Oysaki وَجْهُ تَكَدُّرِهِ وَوَحْشَتِهِ *(Ne?)* Korku ve sıkıntısının sebebi
اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ لَهُ Muhakkak ölüye hasıl oldu *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الصَّدَقَةِ hissedilmişti ki,
بَرَكَاتٌ عَظِيمَةٌ Bu sadakadan *(Ne?)* وَلَمْ يَظْهَرْ فِيهِ Büyük bereketler Ve ölüde açığa
çıkmadı *(Ne?)* اَثَرُ فَرَحٍ وَسُرُورٍ Ferah ve sevinç eseri وَكَذٰلِكَ نَذَرْتُ يَوْمًا Yine bir
gün adadım *(Neyi?)* مَبْلَغًا Bir meblağı *(Kime?)* لِرُوحَانِيَّتِهِ Peygamberimizin ruha-
niyetine ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَاَدْخَلْتُ Ve dahil ettim *(Neye?)* فِي
ذٰلِكَ النَّذْرِ Bu adağa *(Kimi?)* سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ Diğer kıymetli peygamberleri عَلَى
نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمْ Peygamberimizin ve onların üzerine olsun *(Ne?)* اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u
selam فَلَمْ يُعْلَمْ Fakta bilinmedi *(Ne?)* مَرْضَاهُ Peygamberimizin rızası ﷺ Allah ona
salat-u selam eylesin*(Nede?)* فِي ذٰلِكَ الْاَمْرِ Bu işte وَكَذٰلِكَ Yine aynı şekilde اِذَا
اَشْرَكْتُ Ortak ettiğim zaman *(Kimi?)* سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ Diğer peygamberleri *(Kime?)* نَبِيَّنَا
Peygamberimize عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun *(Nerede ortak
ettiğim zaman?)* فِي الصَّلَوَاتِ Salavatlarda *(Ne zaman?)* فِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ Bazı
vakitlerde لَا يَظْهَرُ رِضَاهُ Peygamberimizin rızası açığa çıkmıyor ﷺ Allah ona
salat-u selam eylesin مَعَ اَنَّهُ قَدْ عُلِمَ Halbuki bilinmektedir ki, اَنَّهُ اِذَا تَصَدَّقْتُ Sadaka
verdiğim zaman *(Ne için?)* عَنْ رُوحَانِيَّةِ وَاحِدٍ Birinin ruhu için وَاَشْرَكْتُ فِيهَا Ve ona
ortak ettiğimde *(Kimi?)* جَمِيعَ الْمُؤْمِنِينَ Bütün müminler يَصِلُ ثَوَابُهَا اِلَى الْكُلِّ Onun
sevabı hepsine ulaşır *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْقُصَ شَيْءٌ Her hangi bir şey
eksilmeksizin *(Neden?)* مِنْ ثَوَابِ الشَّخْصِ الْمَنْوِيِّ عَنْهُ Kendisine niyet edilen kişinin
sevabından فَمَا اِنَّ رَبَّكَ وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ Şüphesiz Allah Teâlâ'nın rahmeti çok geniştir
وَعَدَمِ الرِّضَاءِ يَكُونُ Öyleyse ne oluyor? وَجْهُ التَّكَدُّرِ Kederlenmenin sebebi *(Daha?)*

Ve razı olmamanın sebebi *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ التَّقْدِيرِ Bu durumda وَبَقِيَ Ve devam etti *(Ne?)* هٰذَا الْاِشْكَالُ Bu sorun مُدَّةً Bir müddet فَظَهَرَ Ve aşikar oldu *(Ne zaman?)* آخِرَ الْاَمْرِ İşin sonunda *(Ne ile?)* بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun lütfü ile *(Ne?)* اَنَّ وَجْهَ التَّكَدُّرِ وَالْحُزْنِ Keder ve hüznün sebebi هُوَ O (sebep) şudur ki, اَنَّ الصَّدَقَةَ Muhakkak sadaka اِذَا تُصُدِّقَ بِهَا Verildiği zaman *(Ne için?)* عَنِ الْمَيِّتِ Ölünün ruhu için *(Nasıl?)* بِلاَ شِرْكَةٍ Ortaklık olmaksızın يَحْمِلُ ذٰلِكَ الْمَيِّتُ O ölü götürür *(Neyi?)* تِلْكَ الصَّدَقَةَ Bu sadakayı *(Kimden?)* مِنْ جَانِبِهِ Kendi tarafından *(Nereye?)* اِلَى مُلاَزَمَةِ النَّبِيِّ Peygamberimizin hizmetine ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nasıl götürür?)* بِطَرِيقِ الْهَدِيَّةِ Hediye olarak وَيَأْخُذُ عَنْهُ Ve peygamberimizden alır ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne?)* فُيُوضًا وَبَرَكَاتٍ Feyiz ve bereketler *(Ne ile?)* بِوَاسِطَتِهَا Onun vasıtasıyla بِخِلاَفِ مَا Şunun aksine ki, اِذَا قَصَدَ Kastettiğinde *(Kim?)* صَاحِبُ الصَّدَقَةِ Sadakanın sahibi *(Ne ile?)* بِصَدَقَتِهِ Sadakasıyla *(Kimi?)* اَلنَّبِيَّ Peygamberi ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin فَاِنَّهُ لاَ نَفْعَ حِينَئِذٍ Çünkü bu durumda fayda yoktur *(Kime?)* لِلْمَيِّتِ Ölüye *(Neden başka?)* سِوَى الثَّوَابِ Sevaptan başka فَفِي صُورَةِ الشِّرْكَةِ Ortaklık durumunda اِنْ قُبِلَتِ الصَّدَقَةُ Eğer sadaka kabul edilirse فَلِلْمَيِّتِ Ölü için vardır *(Ne?)* ثَوَابُ تِلْكَ الصَّدَقَةِ Bu sadakanın sevabı وَفِي عَدَمِ الشِّرْكَةِ Ortaklığın olmadığı durumda اِنْ قُبِلَتْ Sadaka kabul edilirse *(Ne vardır?)* ثَوَابُ الصَّدَقَةِ Sadakanın sevabı *(Daha?)* وَبَرَكَاتُ اِتْحَافِ تِلْكَ الصَّدَقَةِ Ve bu sadakanın sunulmasının bereketi وَفُيُوضُ اِهْدَائِهَا لَهُ Ve peygamberimize hediye edilmesinin feyzleri vardır ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَهٰذَا الْمَعْنَى Bu mana *(Nedir?)* كَائِنٌ فِي كُلِّ صَدَقَةٍ Bütün sadakalarda vardır *(Öyle sadaka ki,)* يُشْرِكُ فِيهَا Onda ortak yapılıyor *(Kim?)* اَلْمَيِّتُ Ölü *(Kiminle?)* بِالْغَيْرِ Başkasıyla فَاِنَّ فِي صُورَةِ الشِّرْكَةِ Çünkü ortaklık durumunda vardır *(Ne?)* دَرَجَةٌ وَاحِدَةٌ مِنَ الثَّوَابِ Sevaptan bir derece وَفِي صُورَةِ عَدَمِ الشِّرْكَةِ Ortaklığın olmaması durumunda ise دَرَجَتَانِ İki

derece vardır دَرَجَةُ الصَّدَقَةِ (Birincisi) sadakanın derecesi وَدَرَجَةُ حَمْلِهَا (İkincisi) onu götürmenin derecesi *(Nereden?)* مِنْ عِنْدِهِ Kendi katından *(Nereye?)* اِلَى ذٰلِكَ الْغَيْرِ Bu başkasına وَكَذٰلِكَ صَارَ مَعْلُومًا Aynı şekilde malum oldu ki, اَنَّ غَرِيبًا Bir garip اِذَا حَمَلَ تُحْفَةً وَهَدِيَّةً Bir hediye götürürse *(Kime?)* اِلَى وَاحِدٍ مِنَ الْاَكَابِرِ Büyüklerden birine اَلْاَفْضَلُ En güzel olan *(Nedir?)* اَنْ يَحْمِلَهَا اِلَيْهِ O hediyeyi ona götürmesidir مِنْ غَيْرِ شِرْكَةِ اَحَدٍ بِهِ Hiç kimseyi ona ortak etmeden وَلَوْ كَانَ طُفَيْلِيًّا Tabilerinden dahi olsa وَالْمَهْدِيُّ اِلَيْهِ Kendisine hediye getirilen يُعْطِيهَا O hediyeyi verir *(Nereden?)* مِنْ عِنْدِهِ Kendi tarafından *(Kime?)* مَنْ شَاءَ Dilediğine *(Kimden?)* مِنْ اِخْوَانِهِ وَغَيْرِهِمْ Kardeşlerinden ve diğerlerinden وَالْاٰلُ وَالْاَصْحَابُ Aile ve de ashap اَلَّذِينَ هُمْ Ki o ashap بِمَثَابَةِ عِيَالِهِ Peygamberimiz ailesi mesabesindedir عَلَيْهِ وعَلَيْهِمْ Onun ve onların üzerine olsun *(Ne?)* اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar فَلَوْ جَعَلَهُمْ دَاخِلاً Şayet onları dahil etse *(Neye?)* فِي هَدِيَّتِهِ Peygamberimizin hediyesine ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin يَكُونُ ذٰلِكَ Bu olur *(Ne?)* مَرْضِيًّا وَمَقْبُولاً Razı olunan ve makbul bir şey نَعَمْ Evet مِنَ الْمَعْرُوفِ Bilinen şeylerdendir ki, اَنَّ مَنْ اَهْدَى Muhakkak kim hediye ederse *(Ne?)* هَدِيَّاتٍ Hediyeler *(Kime?)* اِلَى وَاحِدٍ مِنَ الْاَعِزَّةِ Büyüklerden birine وَاَشْرَكَ بِهِ Ve ona ortak ederse *(Nede?)* فِيهَا O hediyede *(Kimi?)* اَقْرِبَائَهُ Onun yakınlarını يَكُونُ ذٰلِكَ بَعِيدًا Bu uzak olur *(Neden?)* مِنَ الْاَدَبِ Edepten *(Daha?)* وَالْتِمَاسِ رِضَا الْمَهْدِيِّ اِلَيْهِ Ve kendisine hediye verilenin rızasını aramaktan بِخِلاَفِ مَا Şunun aksine ki, اِذَا اَهْدَى Hediye ettiği zaman *(Kime?)* اِلَى خَدَمَتِهِ Hizmetçilerine *(Ne sebebiyle?)* بِتَبَعِيَّتِهِ O zata tabi olmaları sebebiyle فَاِنَّ ذٰلِكَ Muhakkak bu davranış يَكُونُ مَرْضِيًّا Hoş olur لِاَنَّ اِعْزَازَ خَدَمَةِ شَخْصٍ Çünkü bir şahsın hizmetçilerini yüceltmek *(Nedir?)* اِعْزَازُ ذٰلِكَ الشَّخْصِ O şahsı yüceltmektir فَعُلِمَ Böylece bilindi ki, اَنَّ اَكْثَرَ رِضَاءِ الْمَوْتَى Ölülerin rızasının çokluğu *(Nerededir?)* لاَ فِي الْاِشْرَاكِ فِي اِفْرَادِ الصَّدَقَةِ Sadakanın sadece onlara yapılmasındadır Başkasının onlara ortak kılınmasında değildir وَلٰكِنْ Fakat اِذَا قَصَدَ التَّصَدُّقَ

Sadaka niyet ettiğinde *(Kim için?)* عَنْ مَيِّتٍ Bir ölü için يَنْبَغِي Gereklidir *(Ne?)* اَنْ يُهْدِيَ اَوَّلاً İlk önce hediye etmek *(Neyi?)* شَيْئًا Bir şeyi *(Ne ile?)* بِنِيَّةِ رُوحَانِيَّةِ النَّبِيِّ Peygamberimizin ruhuna niyetle ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin عَلَى حِدَةٍ Yalnızca (Peygamberimize niyetle) ثُمَّ يَتَصَدَّقُ Sonra tasadduk eder *(Kim için?)* عَنِ الْمَيِّتِ Ölü için فَاِنَّ حُقُوقَهُ Çünkü peygamberimizin hakları ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nedir?)* فَوْقَ حُقُوقِ سَائِرِ الْخَلْقِ Bütün mahlukatın haklarının üstündedir وَأَيْضًا اِنَّ فِي هٰذَا التَّقْدِيرِ Ve de bu durumda vardır *(Ne?)* اِحْتِمَالَ كَوْنِ الصَّدَقَةِ Sadakanın olma ihtimali *(Ne?)* مَقْبُولَةً Kabul edilmiş *(Ne ile?)* بِبَرَكَةِ النَّبِيِّ Peygamberimizin bereketi ile ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَهٰذَا الْفَقِيرُ Bu fakir اِذَا عَجَزَ Aciz kaldığında *(Neden?)* عَنْ تَصْحِيحِ النِّيَّةِ Niyeti düzeltmekten *(Ne zaman?)* لاَ يَجِدُ فِي بَعْضِ الصَّدَقَاتِ عَنِ الْمَوْتَى Ölüler için verilen bazı sadakalarda Bulamıyor *(Ne?)* عِلاَجًا اَفْضَلَ Daha güzel bir ilaç *(Neden başka?)* مِنْ اَنْ اَتَصَدَّقَ بِهَا O sadakayı vermekten *(Ne ile?)* بِنِيَّتِهِ Peygamberimizin niyetiyle ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Dahı neden başka?)* وَاَجْعَلَ ذٰلِكَ الْمَيِّتَ Ve o ölüyü kılmaktan *(Ne?)* طُفَيْلِيًّا لَهُ Peygamberimize tabi فَاِنَّهُ يُرْجَى Çünkü ümit edilir *(Ne?)* اَنْ تُقْبَلَ بِبَرَكَتِهِ O sadakanın Peygamberimizin bereketiyle kabul edilmesi ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَقَدْ قَالَ الْعُلَمَاءُ Nitekim alimler demişlerdir ki: اِنَّ الصَّلاَةَ عَلَى النَّبِيِّ Peygamberimize salat getirmek ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nedir?)* مَقْبُولَةٌ Kabuldür وَلَوْ صَدَرَتْ رِيَاءً وَسُمْعَةً Gösteriş ve duyurmak için yapılsa dahi وَهِيَ وَاصِلَةٌ O salat ulaşır *(Kime?)* اِلَى النَّبِيِّ Peygambere ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَاِنْ لَمْ يَحْصُلْ مِنْهَا Ondan hasıl olmasa bile *(Ne?)* ثَوَابٌ Bir sevap *(Kime?)* اِلَى الْمُصَلِّي Salat getirene فَاِنَّ حُصُولَ الثَّوَابِ Çünkü sevabın hasıl olması *(Neden?)* مِنَ الاَعْمَالِ Amellerden *(Nedir?)* مَرْبُوطٌ Bağlanmıştır *(Neye?)* بِتَصْحِيحِ النِّيَّةِ Niyetin doğruluğuna وَاَمَّا وُصُولُهَا اِلَى النَّبِيِّ O salatın peygambere ulaşmasına

gelince اَلَّذِی هُوَ Öyle peygamber ki o مَحْبُوبُ رَبِّ الْعَالَمِینَ Alemlerin rabbinin sevgilisidir *(Daha?)* وَکَوْنُهَا مَقْبُولَةً Ve onun makbul olmasına gelince *(Kim hakkında?)* فِی حَقِّهِ Peygamberimiz hakkında عَلَیْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun فَتَکْفِیهِ Onda yeterlidir *(Ne?)* اَدْنَی عِلَّةٍ Az bir sebep وَقَوْلُهُ تَعَالَی Allah Teâlâ'nın sözü وَکَانَ فَضْلُ اللهِ عَلَیْکَ عَظِیمًا Allah'ın senin üzerindeki lütfü çok büyüktür نَازِلٌ فِی حَقِّهِ Peygamberimiz hakkında inmiştir ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Daha kime?)* وَعَلَی آلِهِ Onun ehline وَعَلَی جَمِیعِ اِخْوَانِهِ الْکِرَامِ Ve kıymetli kardeşlerine *(O kardeşleri de kimden?)* مِنَ الْاَنْبِیَاءِ Peygamberlerden وَالْمَلاَئِکَةِ الْعِظَامِ Büyük meleklerden *(Ne zamana kadar?)* اِلَی یَوْمِ الْقِیَامِ Kıyamet gününe kadar...

29. MEKTUP

٢٩ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْعِشْرُونَ: اِلَى الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ فِي بَيَانِ حُصُولِ فَهْمِ بَعْضِ الْكَلِمَاتِ الْقُدْسِيَّةِ مِنَ الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ﴾

وَلَمَّا ظَهَرَ سَابِقًا تَرَدُّدُ فِي فَهْمِ بَعْضِ كَلِمَاتِ الْقُرْآنِ وَعَجَزْتُ عَنْ تَطْبِيقِهِ لَمْ اَجِدْ بِعِنَايَةِ اللهِ تَعَالَى فِي دَفْعِ الْوَسَاوِسِ عِلاَجًا اَفْضَلَ مِنْ اَنْ اَقُولَ لِنَفْسِي اِنَّكَ تَعْتَرِفُ بِاَنَّ هٰذَا النَّظْمَ الْقُرْآنِيَّ كَلاَمُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ وَتُؤْمِنُ بِهِ اَوْ لاَ فَلَوْ لَمْ تُؤْمِنْ فَاَنْتَ كَافِرٌ وَخَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ فَاِنْ تُؤْمِنْ فَالْقُصُورُ فِي فَهْمِكَ لاَ فِي نَظْمِ الْقُرْآنِ الَّذِي هُوَ كَلاَمُ خَالِقِ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتِ وَمُبْدِعِ الْعُقُولِ وَالْادْرَاكَاتِ وَلَمَّا حَصَلَ الْايمَانُ بِفَضْلِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ بِحَقِيقَةِ كَلاَمِ اللهِ تَعَالَى صَارَتْ تِلْكَ الْوَسْوَسَةُ مُضْمَحِلَّةً وَمُتَلاَشِيَةً وَنَجَوْتُ مِنَ التَّرَدُّدِ وَفِي هٰذِهِ الْاَوَانِ بَلَغَ الْاَمْرُ بِفَضْلِ اللهِ تَعَالَى مَبْلَغًا اِذَا كَانَ لِي فِي مَحَلٍّ مِنْ نَظْمِ الْقُرْآنِ مَجَالُ تَرَدُّدٍ مِنْ قُصُورِ الْادْرَاكِ صَارَ ذٰلِكَ الْمَحَلُّ بَاعِثًا عَلَى ازْدِيَادِ الْايمَانِ بِالْقُرْآنِ وَكَانَ ذَاكَ التَّرَدُّدُ وَاسِطَةً لِظُهُورِ الْاِعْجَازِ فِي الْقُرْآنِ وَصِرْتُ اَتَصَوَّرُ اَغْلاَقَ مَا فِيهِ مِنْ شُعَبِ الْاِعْجَازِ وَاَحْمِلُ الْاِشْكَالَ عَلَى كَمَالِ الْبَلاَغَةِ وَالْفَصَاحَةِ الَّتِي الْبَشَرُ عَاجِزٌ عَنْ فَهْمِهَا لِكَوْنِهَا وَرَاءَ الْاِحْيِصَارِ وَالْايجَازِ وَالْايمَانُ الْحَاصِلُ فِي عَدَمِ فَهْمِ الْقُرْآنِ لَيْسَ هُوَ فِي فَهْمِهِ فَاِنَّ فِي عَدَمِ الْفَهْمِ انْكِشَافَ طَرِيقِ الْاِعْجَازِ وَهُوَ مَفْقُودٌ فِي صُورَةِ الْفَهْمِ سُبْحَانَ اللهِ اِنَّ عَدَمَ فَهْمِ الْقُرْآنِ يَكُونُ سَبَبًا لِضَلاَلَةِ قَوْمٍ وَاِنْكَارِهِمْ كَلاَمَ اللهِ تَعَالَى وَيَصِيرُ لِبَعْضٍ آخَرَ سَبَبًا لِكَمَالِ الْايمَانِ بِالْقُرْآنِ وَيُؤَدِّيهِمْ اِلَى الْهِدَايَةِ ﴿يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا﴾ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Muhibbullâh'a yazılmıştır.**
- **Kur'ân âyetlerindeki bazı sözleri anlamak.**

Daha önce bazı Kur'ân kelimelerinin anlaşılmasında bir tereddüt belirip de onları tatbikten âciz kaldığımda, Allah Teâlâ'nın inâyetiyle bu vesveseleri defetmek için kendi kendime şöyle söylemekten daha güzel bir çare bulamamıştım: "Bu Kur'ânî nazmın Allah kelamı

olduğunu kabul ediyor musun, etmiyor musun? Buna inanıyor musun, inanmıyor musun?

Eğer inanmıyorsan sen kâfirsin ve konunun dışındasın. İnanıyorsan kusur senin anlayışındadır. Yoksa, akılları ve idrakleri var eden, yerlerin ve göklerin yaratıcısı olan Hak Sübhânehû'nun kelâmı olan Kur'ân'ın nazmında bir eksiklik yoktur.

Allah Teâlâ'nın fazl u keremiyle, Kelâmullâh'ın hakîkatine îman gerçekleşince bu vesvese bütünüyle yok oldu ve bu tereddütten tamamıyla kurtuldum.

Şimdi ise Allah Sübhânehû'nun inâyeti o dereceye ulaştı ki, idrak eksikliği sebebiyle, herhangi bir yerde Kur'ân'ın nazmıyla ilgili bir tereddüt yaşadığımda, bu durum Kur'ân'a olan imanımın artmasına sebep olmaktadır.

Bu tereddüt Kur'ân'daki i'câzın açığa çıkmasını sağlamaktadır. Kur'ân'daki bu muğlak (kapalı) yerlerin i'câzın kısımlarından olduğunu tasavvur ediyor ve çetrefilli olan yerleri o denli bir belâğat ve fesahatla yorumluyorum ki özetlemenin ve kısaltmanın ötesinde bir şey olduğu için beşer bunları anlamaktan aciz kalmaktadır.

Kur'ân'ın anlaşılmaması durumunda hâsıl olan îman, anlaşılması durumunda hâsıl olmamaktadır. Çünkü anlaşılmadığında i'câz yolunun açılması söz konusudur ki bu, anlaşılması durumunda gerçekleşmeyen bir şeydir.

Subhânallâh! Kur'ân'ın anlaşılmaması kimileri için dalâlete ve Allah Teâlâ'nın kelâmını inkâra sebep olurken, kimileri için de Kur'ân'a tam anlamıyla imân etmeye sebep olmakta ve onları hidâyete erdirmektedir.

"(Allâh), onunla birçoğunu saptırır ve yine onunla birçoğunu yola getirir."[50]

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[51]

Vesselâm.

---

[50] Bakara, 26.

[51] Kehf, 10.

KELİME ANLAMI

29. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْعِشْرُونَ **Yirmi dokuzuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ مُحِبِّ اللهِ **Mir Muhibbillah'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ حُصُولِ فَهْمِ بَعْضِ الْكَلِمَاتِ الْقُدْسِيَّةِ **Bazı kudsi kelimelerin anlaşıldığının beyanı hakkındadır** *(Neden olan?)* مِنَ الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ **Kuran ayetlerinden.**

وَلَمَّا ظَهَرَ سَابِقًا Ne zaman ki daha önce açığa çıktı *(Ne?)* تَرَدُّدٌ Bir tereddüt *(Nerede?)* وَعَجَزْتُ فِي فَهْمِ بَعْضِ كَلِمَاتِ الْقُرْآنِ Kuran'ın bazı kelimelerinin anlaşılmasında Ve ben aciz kaldım *(Neden?)* عَنْ تَطْبِيقِهِ Onları uygulamaktan لَمْ اَجِدْ Bulamadım *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın inayetiyle *(Nerede?)* فِي دَفْعِ الْوَسَاوِسِ Vesveseleri defetmekte *(Ne bulamadım?)* عِلَاجًا اَفْضَلَ Daha iyi bir ilaç *(Neden?)* مِنْ اَنْ اَقُولَ لِنَفْسِي Kendime demekten *(Ne demekten?)* اِنَّكَ تَعْتَرِفُ Sen itiraf ediyorsun ki, بِاَنَّ هٰذَا النَّظْمَ الْقُرْآنِيَّ Kurani olan bu nazm *(Nedir?)* كَلَامُ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ Allah -azze ve celle-nin kelamıdır *(Daha ne demekten?)* وَتُؤْمِنُ بِهِ Ve sen buna iman ediyorsun اَوْ لَا Veya iman etmiyorsun فَلَوْ لَمْ تُؤْمِنْ Eğer iman etmediysen فَاَنْتَ كَافِرٌ Sen kafirsin وَخَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ Ve konunun dışındasın فَاِنْ تُؤْمِنْ Eğer iman ediyorsan فَالْقُصُورُ Öyleyse kusur فِي فَهْمِكَ Senin anlayışındadır لَا فِي نَظْمِ الْقُرْآنِ Kuran'ın nazmında değil الَّذِي هُوَ Ki o Kuran كَلَامُ خَالِقِ الْاَرْضِ وَالسَّمٰوَاتِ Gökleri ve yerleri yaratanın kelamı وَمُبْدِعِ الْعُقُولِ وَالْاِدْرَاكَاتِ Akılları ve idrakleri yaratanın kelamıdır وَلَمَّا حَصَلَ Ne zaman ki meydana geldi *(Ne?)* اَلْاِيمَانُ İman *(Ne ile?)* بِفَضْلِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce olan Allah'ın fazlı ile *(Neye?)* بِحَقِيقَةِ كَلَامِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kelamının hakikatine صَارَتْ Oldu *(Ne?)* تِلْكَ الْوَسْوَسَةُ Bu vesvese *(Ne oldu?)* مُضْمَحِلَّةً وَمُتَلَاشِيَةً Yok olup gitti وَنَجَوْتُ Ve ben kurtuldum *(Neden?)* مِنَ التَّرَدُّدِ Tereddütten وَفِي هٰذِهِ الْاَوَانِ Şimdi ise بَلَغَ الْاَمْرُ İş ulaştı *(Ne ile?)* بِفَضْلِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın fazlı ile *(Nereye?)* مَبْلَغًا Bir dereceye ki اِذَا كَانَ لِي Benim için olduğu zaman *(Nerede?)* فِي مَحَلٍّ مِنْ نَظْمِ الْقُرْآنِ Kuran'ın nazmından bir yerde

مِنْ قُصُورِ الْادْرَاكِ *(Neden sebep?)* تَرَدُّدٍ Tereddüt imkanı *(Ne olduğu zaman?)* مَجَالُ Anlayış eksikliğinden sebep عَلَى *(Neye?)* بَاعِثًا Sebep صَارَ ذٰلِكَ الْمَحَلُّ O yer oluyor *(Ne?)* وَكَانَ ذَاكَ التَّرَدُّدُ Ve bu tereddüt oldu *(Ne?)* وَاسِطَةً Vasıta *(Neye?)* لِظُهُورِ الْاعْجَازِ فِى الْقُرْآنِ Kuran'daki icazın açığa çıkmasına وَصِرْتُ Ve ben oldum *(Ne?)* اَتَصَوَّرُ Tasavvur ediyor *(Neyi?)* اَغْلَاقَ مَا فِيهِ Kuran'daki kapalı yerleri *(Ne zaman?)* مِنْ شُعَبِ الْاعْجَازِ İcazın kısımlarından olduğunu وَاَحْمِلُ الْاشْكَالَ Ve zorlukları hamlediyorum *(Neye?)* عَلَى كَمَالِ الْبَلَاغَةِ وَالْفَصَاحَةِ Belagat ve fesahatın tam olmasına الَّتِى Öyle belagat ve fesahat ki اَلْبَشَرُ Beşer *(Nedir?)* عَاجِزٌ عَنْ فَهْمِهَا Onu anlamaktan acizdir لِكَوْنِهَا Onlar olduğu için وَالْايمَانُ الْحَاصِلُ *(Nerede?)* وَرَاءَ الْاخْتِصَارِ وَالْايجَازِ İcaz ve kısaltmanın ötesinde Hasıl olan iman *(Nerede?)* فِى عَدَمِ فَهْمِ الْقُرْآنِ Kuran'ın anlaşılmamasında لَيْسَ هُوَ O değildir *(Ne?)* فِى فَهْمِهِ Anlaşılmasında hasıl olan iman فَاِنَّ فِى عَدَمِ الْفَهْمِ Çünkü anlaşılmamasında vardır *(Ne?)* اِنْكِشَافَ طَرِيقِ الْاعْجَازِ İcaz yolunun açığa çıkması وَهُوَ مَفْقُودٌ Halbuki bu yoktur *(Nerede?)* فِى صُورَةِ الْفَهْمِ Anlaşılması suretinde سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanellah اِنَّ عَدَمَ فَهْمِ الْقُرْآنِ Kuran'ın anlaşılmaması يَكُونَ سَبَبًا Sebep oluyor *(Neye?)* لِضَلَالَةِ قَوْمٍ Bir kavmin sapıtmasına *(Daha?)* وَاِنْكَارِهِمْ Ve onların inkarına *(Neyi?)* كَلَامَ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kelamını وَيَصِيرُ لِبَعْضٍ آخَرَ Diğer bazısı için de oluyor *(Ne?)* سَبَبًا Sebep *(Neye?)* لِكَمَالِ الْايمَانِ İmanın kamil olmasına *(Neye iman?)* بِالْقُرْآنِ Kuran'a وَيُؤَدِّيهِمْ اِلَى الْهِدَايَةِ Ve onları hidayete erdiriyor بِهِ يُضِلُّ كَثِيرًا (Allah) onunla çoklarını saptırır وَيَهْدِى بِهِ كَثِيرًا Ve yine onunla çoklarına hidayet eder رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلَامُ Selamlar...

30. MEKTUP

٣٠- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّلاثُونَ: اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى بَيَانِ الْعُرُوجِ اِلَى مَرَاتِبِ الْاُصُولِ وَمَرَاتِبِ الْعِبَادَاتِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ ﴿شعر﴾

وَمَرْتَبَةُ الْاِنْسَانِ فِى آخِرِ الْوَرَى * لِذٰلِكَ عَنْ عِزِّ الْحُضُورِ تَأَخَّرَا
فَلَوْ لَمْ يَعُدْ مِنْ بُـــعْدِهِ وَاغْتِرَابِـــهِ * فَلاَ شَيْئَ مَحْرُومٌ كَانِسٍ مِنَ الْوَرَى

فَاِذَا وَقَعَ لَهُ الْعُرُوجُ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى اِلَى اُصُولِهِ الَّتِى هُوَ كَالظِّلِّ لَهَا يَكُونُ لَهُ فِى كُلِّ اَصْلٍ مِنْ تِلْكَ الْاُصُولِ فَنَاءٌ وَبَعْدَهُ بَقَاءٌ بِهِ وَبِهٰذَا الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ يَزُولُ اِطْلاَقُ لَفْظِ اَنَا عَنْ ذٰلِكَ الظِّلِّ وَيُطْلَقُ عَلَى ذَاكَ الْاَصْلِ الَّذِى كَانَ فَانِيًا فِيهِ وَبَاقِيًا بِهِ وَيَرَى نَفْسَهُ عَيْنَ ذَاكَ الْاَصْلِ وَكَذٰلِكَ اِذَا وَقَعَ لَهُ الْعُرُوجُ بِكَرَمِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ مِنْ ذَاكَ الْاَصْلِ يَحْصُلُ لِاَصْلِهِ الْاَوَّلِ فَنَاءٌ وَبَقَاءٌ بِالْاَصْلِ الَّذِى هُوَ فَوْقَ ذَاكَ الْاَصْلِ وَذَاكَ الْاَصْلُ كَالظِّـــلِّ لَهُ وَيَزُولُ اِطْلاَقُ اَنَا مِنَ الْاَصْلِ الْاَوَّلِ وَيَقَعُ فِى الْاَصْلِ الثَّانِى وَيَجِدُ نَفْسَهُ عَيْنَ ذٰلِكَ الْاَصْلِ الثَّانِى وَاِذَا وَقَعَ الْعُرُوجُ مِنَ الْاَصْلِ الثَّانِى اِلَى الْاَصْلِ الثَّالِثِ يَتَقَرَّرُ اِطْلاَقُ اَنَا عَلَى الْاَصْلِ الثَّالِثِ الَّذِى الْاَصْلُ الثَّانِى ظِلُّهُ وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ كَائِنَةٌ فِى كُلِّ اَصْلٍ تَحْتَانِىٍّ مَعَ الْاَصْلِ الْفَوْقَانِىِّ الَّذِى الْاَصْلُ التَّحْتَانِىُّ كَالظِّلِّ لَهُ يَعْنِى اِذَا وَقَعَ الْعُرُوجُ بِمَحْضِ فَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ مِنَ الظِّلِّ اِلَى الْاَصْلِ يَزُولُ اِطْلاَقُ اَنَا مِنْ ذٰلِكَ الظِّلِّ وَيَقَعُ عَلَى الْاَصْلِ وَيَجِدُ نَفْسَهُ عَيْنَ ذٰلِكَ الْاَصْلِ اِلَى مَا شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِ الْاِسْتِعْدَادِ وَتَصِيرُ تِلْكَ الْاُصُولُ بِتِلْكَ الْكَثْرَةِ وَالرِّفْعَةِ اَجْزَاءَهُ وَتُجْعَلُ الْقَطْرَةُ بَحْرًا وَتَصِيرُ الذَّرَّةُ جَبَلاً فَاِذَا كَانَتْ هٰذِهِ الْاُصُولُ اَجْزَاءَهُ فَلاَجَرَمَ يَكُونُ مِنْ كَمَالاَتِهَا وَبَرَكَاتِهَا نَصِيبٌ كَامِلٌ لَهُ وَيَكُونُ كَمَالُهُ جَامِعًا لِكَمَالاَتِ تِلْكَ الْاَجْزَاءِ فَيَنْبَغِى اَنْ يُعْرَفَ هُنَا فَرْقُ مَا بَيْنَ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ وَسَائِرِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ فَاِنَّهُ بَحْرٌ مُحِيطٌ وَهٰؤُلاَءِ كَقَطَرَاتِهِ الْمُحَقَّرَةِ فَهٰؤُلاَءِ كَيْفَ يَعْرِفُونَهُ وَمَا يُدْرِكُونَ مِنْ كَمَالِهِ وَنِعْمَ مَا قِيلَ «اِلٰهِى مَا هٰذَا الَّذِى جَعَلْتَ اَوْلِيَاءَكَ بِحَيْثُ مَنْ عَرَفَهُمْ وَجَدَكَ وَمَا لَمْ يَجِدْكَ لَمْ يَعْرِفْهُمْ» وَكَمَا اَنَّ بَيْنَ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ وَالْاِنْسَانِ النَّاقِصِ تَفَاوُتًا بِقِلَّةِ الْاَجْزَاءِ

وَكَثْرَتِهَا بَيْنَ طَاعَاتِهِمَا وَحَسَنَاتِهِمَا أَيْضًا تَفَاوُتٌ بِقَدْرِهَا اِذَا أُعْطِيَ شَخْصٌ مَثَلاً مِائَةَ لِسَانٍ فَيَذْكُرُ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بِكُلِّ لِسَانٍ مِنْهَا اَيُّ نِسْبَةٍ تَكُونُ لَهُ بِمَنْ أُعْطِيَ لِسَانًا وَاحِدًا يَذْكُرُ اللهَ تَعَالَى بِهِ وَيَنْبَغِي اَنْ يَسْقِيَسَ الْايمَانَ وَالْمَعْرِفَةَ وَسَائِرَ الْكَمَالاَتِ عَلَى هٰذَا الْمَعْنَى ﴿رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اَوَّلاً وَآخِرًا وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِهِ دَائِمًا وَسَرْمَداً وَعَلَى آلِهِ الْكِرَامِ وَصَحْبِهِ الْعِظَامِ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Muhammed Nu'mân'a yazılmıştır.**
- **Asılların ve ibâdetlerin mertebelerine yükselmek.**

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Salât u selâm peygamberlerin efendisinin üzerine olsun.

"İnsanın mertebesi ötenin sonundadır
Bu yüzden gecikir huzur izzetinden

Uzaklığından ve gurbetten dönmezse
Öteden mahrum olmakta insan gibisi yoktur."

Eğer insan, Allah Teâlâ'nın inâyetiyle asıllarına yükselirse –ki kendisi o asılların gölgesi gibidir— bu asılların her birinde kendisi için önce fenâ gerçekleşir, ardından da o asılla bekâ gerçekleşir. Bu fenâ ve bekâ ile "ben" lafzının kullanılması gölge hakkında zâil olup kendisinde fenâ ve bekâ bulduğu asla geçer... Kendisini o aslın aynı olarak görür.

Aynı şekilde, Hak Sübhânehû'nun kerem ve inâyetiyle o asıldan da yükselirse, ilk aslı için, birinci aslın üstünde olan asılla fenâ ve bekâ gerçekleşir... O asıl diğerinin gölgesi gibidir... Birinci asıl için "ben" ifadesi kullanılmayıp ikincisi için kullanılır ve insan kendisinin ikinci aslın aynı olarak bulur.

İkinci asıldan üçüncüsüne yükselirse "ben" lafzı üçüncü asıl için sabitleşmiş olur ki ikinci asıl üçüncüsünün gölgesidir. Bu nisbet alt ve üst asıllar arasında hep vardır. Yani alttaki asıl üsttekinin gölgesi gibidir.

Allah Sübhânehû'nun fazl u keremiyle gölgeden asla yükseliş gerçekleştiğinde, "ben" ifadesi gölge için değil asıl için kullanılır ve

kişi kendisini o aslın aynı olarak bulur. Bu durum böylece istidat derecelerinin farklılıklarına göre, Allah Teâlâ'nın dilediği kadar sürer. Bu çoklukları ve yükseklikleri ile birlikte bu asıllar o kişinin parçaları olur... Damla denize, zerre dağa dönüşür. Bu asıllar onun parçaları olunca kaçınılmaz olarak insan bu asılların kemâlâtından ve bereketlerinden tam olarak nasiplenir. Onun kemâli bu parçaların kemâlâtını kuşatıcı olur.

O halde, burada insan-ı kâmil ile diğer insan fertlerinin arasındaki farkın bilinmesi gerekir. İnsan-ı kâmil bir okyanusken, diğerleri o okyanusun küçücük damlaları gibidir. Onlar bunu nasıl bilebilir ve onun kemâlinden ne anlayabilirler ki?! Şu söz bu mânâyı ne güzel ifade eder: "İlâhî! velî kullarını nasıl bir yön üzere yarattın ki; onları tanıyan seni bulur, seni bulamayan ise onları tanımaz[52]."

Ayrıca kâmil insân ile eksik insan arasında parçaların azlığında ve çokluğunda fark olduğu gibi itaat ve iyilikler açısından da büyük fark vardır. Meselâ bir insana yüz tane dil verilse, o kişi de her bir diliyle Allah Sübhânehû'yu zikretse, bu kişi ile, kendisine bir dil verilen ve Allah'ı bir dille zikreden kişi arasında nasıl bir münâsebet olabilir ki?! İman, marifet ve diğer kemâlât da bu mânâda değerlendirilmelidir.

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Doğrusu, senin herşeye gücün yeter!"[53]

Her şeyin başında ve sonunda hamd Âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ içindir. Salât u selâm her daim O'nun, değerli ehlinin ve muhteşem sahabesinin üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

30. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّلَاثُونَ **Otuzuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ **Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ الْعُرُوجِ **Yükselmenin beyanı** *(Nereye?)* اِلَى مَرَاتِبِ الْاُصُولِ **Asılların mertebelerine** *(Daha?)* وَمَرَاتِبِ الْعِبَادَاتِ **Ve ibadetlerin mertebelerine** ﴾

[52] Bu söz Şeyhülislâm el-Herevî'ye (v. 481/1089) aittir. Bk. 1. cilt, 106. Mektup.

[53] Tahrim, 8.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd, alemlerin rabbi olan Allah'a وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ve salat-u selam عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Gönderilmişlerin efendisine olsun ﴿شِعْر﴾ Şiir:

وَمَرْتَبَةُ الْإِنْسَانِ İnsanın mertebesi *(Nerededir?)* فِي آخِرِ الْوَرَى Mahlukatın sonundadır فَلَوْ لَمْ تَأَخَّرَا Geri kalmıştır لِذٰلِكَ Bundan dolayı عَنْ عِزِّ الْحُضُورِ Huzur izzetinden يَعُدْ Şayet dönmezse *(Neden?)* فَلاَ وَاغْتِرَابِهِ Uzaklığından ve gurbetinden مِنْ بُعْدِهِ مَحْرُومُ شَيْءٍ Mahrum olan hiçbir şey yoktur *(Kim gibi?)* كَإِنْسٍ İnsan gibi *(Neden?)* مِنَ الْوَرَى Mahlukattan

فَإِذَا وَقَعَ لَهُ الْعُرُوجُ İnsan için yükseliş meydana gelirse *(Nasıl?)* بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın yardımıyla *(Nereye?)* إِلَى أُصُولِهِ Asıllarına الَّتِي هُوَ Ki, insan *(Nedir?)* كَالظِّلِّ لَهَا O asıllar için gölge gibidir يَكُونُ لَهُ İnsan için olur *(Nerede?)* فِي كُلِّ أَصْلٍ Her asılda *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الْأُصُولِ Bu asıllardan *(Ne?)* فَنَاءُ Fena وَبَعْدَهُ Fenadan sonrada *(Ne olur?)* بَقَاءٌ بِهِ O asılla beka وَبِهٰذَا الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Bu fena ve beka ile يَزُولُ عَنْ ذٰلِكَ الظِّلِّ Bu gölgeden إِطْلاَقُ لَفْظِ أَنَا Ene (ben) lafzını kullanmak zail olur *(Neden?)* وَيُطْلَقُ عَلَى ذَاكَ الْأَصْلِ Ve bu asıla kullanılır الَّذِي كَانَ فَانِيًا فِيهِ Ki, onda fani olmuş وَبَاقِيًا بِهِ Ve onunla beka bulmuştu وَيَرَى نَفْسَهُ Ve o kişi nefsini görür عَيْنَ ذَاكَ الْأَصْلِ Bu aslın aynısı olarak وَكَذٰلِكَ Aynı şekilde إِذَا وَقَعَ لَهُ الْعُرُوجُ O kişi için yükseliş meydana gelirse *(Nasıl?)* بِكَرَمِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak -celle ve a'lâ-nın keremiyle *(Nereden?)* مِنْ ذَاكَ الْأَصْلِ Bu asıldan يَحْصُلُ Meydana gelir *(Ne için?)* لِأَصْلِهِ الْأَوَّلِ Birinci aslı için *(Ne?)* فَنَاءُ وَبَقَاءُ Fena ve beka *(Ne ile?)* بِالْأَصْلِ الَّذِي O asılla ki, كَالظِّلِّ هُوَ فَوْقَ ذَاكَ الْأَصْلِ O bu aslın üstündedir وَذَاكَ الْأَصْلُ Bu asıl da *(Ne gibidir?)* لَهُ Onun için gölge gibidir وَيَزُولُ إِطْلاَقُ أَنَا Ve Ene'nin kullanılması kalkar *(Nereden?)* مِنَ الْأَصْلِ الْأَوَّلِ Birinci asıldan وَيَقَعُ فِي الْأَصْلِ الثَّانِي Ve ikinci asılda meydana gelir وَيَجِدُ نَفْسَهُ Ve insan nefsini bulur *(Ne?)* عَيْنَ ذٰلِكَ الْأَصْلِ الثَّانِي Bu ikinci aslın aynısı olarak وَإِذَا وَقَعَ الْعُرُوجُ Yükseliş meydana gelirse *(Nerede?)* مِنَ الْأَصْلِ الثَّانِي İkinci

asıldan *(Nereye?)* اِلَى الْاَصْلِ الثَّالِثِ Üçüncü asıla اَنَا يَتَقَرَّرُ اِطْلَاقُ Ene'nin kullanılması gerçekleşir *(Ne üzerine?)* عَلَى الْاَصْلِ الثَّالِثِ Üçüncü asıl üzerine الَّذِى الْاَصْلُ الثَّانِى ظِلُّهُ Ki ikinci asıl onun gölgesidir وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ Bu nispet *(Nedir?)* كَائِنَةٌ Vardır *(Nerede?)* فِى كُلِّ اَصْلٍ تَحْتَانِيٍّ Her alt asılda *(Ne ile beraber bu nispet vardır?)* مَعَ الْاَصْلِ الْفَوْقَانِيِّ Üst asılla beraber الَّذِى Öyle üst asıl ki الْاَصْلُ التَّحْتَانِيُّ Alt asıl *(Nedir?)* كَالظِّلِّ لَهُ Onun gölgesi gibidir يَعْنِى Yani اِذَا وَقَعَ الْعُرُوْجُ Yükseliş meydana gelirse *(Nasıl?)* بِمَحْضِ فَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Sırf Allah Subhânehu'nun fazlı ile *(Nereden?)* مِنَ الظِّلِّ Gölgeden *(Nereye?)* اِلَى الْاَصْلِ Asıla اَنَا يَزُوْلُ اِطْلَاقُ Ene'nin kullanılması kalkar *(Neden?)* مِنْ ذٰلِكَ الظِّلِّ Bu gölgeden وَيَقَعُ عَلَى الْاَصْلِ Ve asıl üzerine vuku bulur وَيَجِدُ نَفْسَهُ Ve insan nefsini bulur *(Ne?)* عَيْنَ ذٰلِكَ الْاَصْلِ Bu aslın aynısı olarak *(Bu nereye kadar böyle devam eder?)* اِلَى مَا شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın dilediği yere kadar *(Neye göre?)* عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِ الْاِسْتِعْدَادِ Kabiliyet derecelerinin farklılıklarına göre وَتَصِيرُ تِلْكَ الْاُصُولُ Ve bu asıllar olur *(Ne ile?)* بِتِلْكَ الْكَثْرَةِ وَالرِّفْعَةِ Bu çokluk ve yükseklikleri ile *(Ne?)* اَجْزَاءُهُ O insanın parçaları وَتُجْعَلُ الْقَطْرَةُ بَحْرًا Damla deniz kılınır وَتَصِيرُ الذَّرَّةُ Zerre de dönüşür *(Neye?)* جَبَلًا Dağa فَاِذَا كَانَتْ Olduğu zaman *(Ne?)* هٰذِهِ الْاُصُولُ Bu asıllar *(Ne olduğu zaman?)* اَجْزَاءُهُ Kişinin parçaları فَلَا جَرَمَ Hiç kuşkusuz يَكُونُ Olur *(Neden?)* مِنْ كَمَالَاتِهَا وَبَرَكَاتِهَا O asılların kemâlât ve bereketinden *(Ne olur?)* نَصِيبُ كَامِلٍ لَهُ O kişi için kamil bir nasip وَيَكُونُ كَمَالُهُ Ve onun kemali olur *(Ne olur?)* جَامِعًا Kuşatıcı *(Neyi?)* لِكَمَالَاتِ تِلْكَ الْاَجْزَاءِ Bu parçaların kemâlâtını فَيَنْبَغِى Öyleyse gereklidir *(Ne?)* اَنْ يُعْرَفَ هُنَا Burada bilinmesi *(Neyin?)* فَرْقُ مَا بَيْنَ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ Kamil insan ile وَسَائِرِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ Diğer insan fertlerinin arasındaki farkın فَاِنَّهُ بَحْرٌ مُحِيطٌ Zira, o bir okyanustur وَهٰؤُلَاءِ Diğerleri ise *(Nedir?)* كَقَطَرَاتِهِ الْمُحَقَّرَةِ Onun küçük damlacıkları gibidir فَهٰؤُلَاءِ Onlar كَيْفَ يَعْرِفُونَهُ Onu nasıl bilsinler وَمَا يُدْرِكُونَ مِنْ كَمَالِهِ Ve onun kemalinden ne anlasınlar وَنِعْمَ Ne güzeldir *(Ne?)* مَا قِيلَ Denilen söz اِلٰهِى İlahi مَا هٰذَا الَّذِى Nedir

bu hal ki, جَعَلْتَ اَوْلِيَاءَكَ Veli kullarını kıldın بِحَيْثُ Öylesine ki, مَنْ عَرَفَهُمْ Kim onları bilirse وَجَدَكَ Seni bulur وَمَا لَمْ يَجِدْكَ Seni bulamayan da لَمْ يَعْرِفْهُمْ Onları bilemez وَكَمَا اَنَّ بَيْنَ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ Nasıl ki insanı kamil ile وَالْاِنْسَانِ النَّاقِصِ İnsanı nakıs arasında تَفَاوُتًا Farklılık varsa *(Ne ile?)* بِقِلَّةِ الْاَجْزَاءِ وَكَثْرَتِهَا Parçaların azlık ve çokluğu ile *(Nerede farklılık varsa?)* بَيْنَ طَاعَاتِهِمَا وَحَسَنَاتِهِمَا Onların itaat ve iyilikleri arasında اَيْضًا Aynı şekilde تَفَاوُتٌ Farklılık vardır *(Ne miktarınca?)* بِقَدْرِهَا Parçalar miktarınca مَثَلاً اِذَا اُعْطِيَ شَخْصٌ Mesela bir şahsa verildiğinde *(Ne?)* مِائَةَ لِسَانٍ Yüz tane dil فَيَذْكُرُ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ O da Hak Subhânehu'yu zikrettiğinde *(Ne ile?)* بِكُلِّ لِسَانٍ مِنْهَا Onlardan her biriyle اَيِّ نِسْبَةٍ Hangi nispet تَكُونُ لَهُ O kişi için olur *(Kiminle?)* بِمَنْ اُعْطِيَ لِسَانًا وَاحِدًا Kendisine tek bir dil verilenle ki, يَذْكُرُ اللهَ تَعَالَى بِهِ Onunla Allah Teâlâ'yı zikrediyor وَيَنْبَغِي Gereklidir *(Ne?)* اَنْ يُقَاسَ Kıyas edilmesi *(Neyin?)* وَسَائِرَ الْكَمَالاَتِ الْاِيمَانَ وَالْمَعْرِفَةَ İmanın ve marifetin *(Daha?)* Ve diğer kemâlâtın *(Ne üzerine?)* عَلَى هٰذَا الْمَعْنَى Bu mana üzerine رَبَّنَا Ey Rabbimiz! اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا Bize nurumuzu tamamla وَاغْفِرْ لَنَا Bizi bağışla اِنَّكَ Muhakkak ki sen عَلَى كُلِّ شَيْءٍ Her şeye قَدِيرٌ Gücün yetensin اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd alemlerin Rabbi olan Allah'a aittir اَوَّلاً وَآخِرًا Başta ve sonda وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam da عَلَى رَسُولِهِ Onun peygamberinin üzerine olsun *(Nasıl?)* دَائِمًا وَسَرْمَدًا Sürekli ve ebedi olarak وَعَلَى آلِهِ الْكِرَامِ Ve onun kıymetli ehlinin üzerine olsun وَصَحْبِهِ الْعِظَامِ Ve büyük ashabının *(Ne zamana kadar?)* اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ Kıyamet gününe kadar...

31. MEKTUP

٣١- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالثَّلاَثُونَ: اِلَى الْمُلاَّ بَدْرِ الدِّينِ فِى تَحْقِيقِ عَالَمِ الْاَرْوَاحِ وَعَالَمِ الْمِثَالِ وَعَالَمِ الْاَجْسَادِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ كَتَبْتُمْ اَنَّ الرُّوحَ كَانَ قَبْلَ تَعَلُّقِهِ بِالْبَدَنِ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ وَيَذْهَبُ بَعْدَ مُفَارَقَتِهِ مِنَ الْبَدَنِ أَيْضًا اِلَى عَالَمِ الْمِثَالِ فَيَكُونُ عَذَابُ الْقَبْرِ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ كَالَّمِ يُحِسُّ بِهِ الْانْسَانُ فِى الْمَنَامِ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ وَكَتَبْتُمْ اَنَّ هٰذَا الْكَلاَمَ لَهُ تَشَعُّبَاتٌ كَثِيرَةٌ فَاِنْ قَبِلْتُمْ نُفَرِّعُ عَلَيْهِ فُرُوعَاتٍ كَثِيرَةً. **اِعْلَمْ** اَنَّ اَمْثَالَ هٰذِهِ الْحَيَالاَتِ قَلِيلَةُ النَّصِيبِ مِنَ الصِّدْقِ نَخَافُ مِنْ اَنْ تَدُلَّكُمْ عَلَى طَرِيقٍ غَيْرِ مُتَعَارَفٍ فَلْنَكْتُبْ فِى تَحْقِيقِ هٰذَا الْمَبْحَثِ كَلِمَاتٍ بِالضَّرُورَةِ مَعَ وُجُودِ الْمَوَانِعِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْهَادِى اِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ. **أَيُّهَا الْاَخُ** اِنَّ عَالَمَ الْمُمْكِنَاتِ مُنْقَسِمَةٌ اِلَى ثَلاَثَةِ اَقْسَامٍ عَالَمِ الْاَرْوَاحِ وَعَالَمِ الْمِثَالِ وَعَالَمِ الْاَجْسَادِ وَقَالُوا اِنَّ عَالَمَ الْمِثَالِ بَرْزَخٌ بَيْنَ عَالَمِ الْاَرْوَاحِ وَعَالَمِ الْاَجْسَادِ وَقَالُوا أَيْضًا اِنَّ عَالَمَ الْمِثَالِ كَالْمِرْآةِ لِمَعَانِى الْعَالَمَيْنِ الْمَذْكُورَيْنِ وَحَقَائِقِهِمَا وَتَظْهَرُ مَعَانِى عَالَمِ الْاَرْوَاحِ وَالْاَجْسَادِ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ بِصُوَرٍ لَطِيفَةٍ فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى وَحَقِيقَةٍ هُنَاكَ صُورَةً وَهَيْئَةً اُخْرَى مُنَاسِبَةً لَهُمَا وَذٰلِكَ الْعَالَمُ لَيْسَ هُوَ فِى حَدِّ ذَاتِهِ مُتَضَمِّنًا لِلصُّوَرِ وَالْهَيْآتِ وَالْاَشْكَالِ وَاِنَّمَا ظَهَرَتْ فِيهِ الصُّوَرُ وَالْاَشْكَالُ مُنْعَكِسَةً مِنْ عَوَالِمَ اُخَرَ كَالْمِرْآةِ الَّتِى لَيْسَتْ هِىَ مُتَضَمِّنَةً لِصُورَةٍ اَصْلاً فِى حَدِّ ذَاتِهَا فَاِنْ كَانَتْ فِيهَا صُورَةٌ فَهِىَ حَاصِلَةٌ مِنْ خَارِجٍ فَاِذَا عُلِمَ هٰذَا الْكَلاَمُ فَاعْلَمْ اَنَّ الرُّوحَ كَانَ قَبْلَ تَعَلُّقِهِ بِالْبَدَنِ فِى عَالَمِهِ الَّذِى هُوَ فَوْقَ عَالَمِ الْمِثَالِ فَاِنْ تَنَزَّلَ بَعْدَ التَّعَلُّقِ بِالْبَدَنِ فَنَازِلٌ اِلَى عَالَمِ الْاَجْسَادِ بِعَلاَقَةِ حُبِّيَّةٍ لاَ شُغْلَ لَهُ بِعَالَمِ الْمِثَالِ لاَ قَبْلَ التَّعَلُّقِ وَلاَ بَعْدَ التَّعَلُّقِ وَاِنَّمَا يُطَالِعُ بَعْضَ اَحْوَالِهِ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى فِى مِرْآةِ ذٰلِكَ الْعَالَمِ فِى بَعْضِ الْاَوْقَاتِ وَيَسْتَعْلِمُ حُسْنَ اَحْوَالِهِ وَقُبْحَهَا مِنْ هُنَاكَ كَمَا اَنَّ هٰذَا الْمَعْنَى وَاضِحٌ وَلاَئِحٌ فِى صُوَرِ الْوَاقِعَاتِ وَالْمَنَامَاتِ وَرُبَّمَا يُحِسُّ هٰذَا الْمَعْنَى مِنْ غَيْرِ اَنْ يَغِيبَ عَنِ الْحِسِّ وَبَعْدَ الْمُفَارَقَةِ عَنِ الْبَدَنِ فَاِنْ كَانَ عُلْوِيًّا فَمُتَوَجِّهٌ اِلَى فَوْقٍ وَاِنْ كَانَ سُفْلِيًّا فَمَأْسُورٌ فِى السُّفْلِ لاَ شُغْلَ لَهُ بِعَالَمِ

الْمِثَالِ وَعَالَمُ الْمِثَالِ اِنَّمَا هُوَ لِلْمُشَاهَدَةِ وَالرُّؤْيَةِ لاَ لِلْكَيْنُونَةِ فِيهِ وَمَحَلُّ الْكَيْنُونَةِ اِمَّا عَالَمُ الْاَرْوَاحِ وَاِمَّا عَالَمُ الْاَجْسَادِ وَعَالَمُ الْمِثَالِ اِنَّمَا هُوَ مِرْآةٌ لِهَذَيْنِ الْعَالَمَيْنِ كَمَا مَرَّ وَالْاَلَمُ الَّذِى يُرَى فِى الْمَنَامِ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ اِنَّمَا هُوَ صُورَةُ الْعُقُوبَةِ وَشَبَحُهَا الَّتِى اسْتَحَقَّهَا الرَّائِى ظَهَرَتْ لَهُ لِلتَّنْبِيهِ وَعَذَابُ الْقَبْرِ لَيْسَ مِنْ هٰذَا الْقَبِيلِ فَاِنَّهُ حَقِيقَةُ الْعُقُوبَةِ لاَ صُورَتُهَا وَشَبَحُهَا وَأَيْضًا اِنَّ الْاَلَمَ الَّذِى يُحَسُّ فِى الْمَنَامِ لَوْ كَانَ لَهُ حَقِيقَةٌ فَرْضًا فَهُوَ مِنْ قَبِيلِ الْآلاَمِ الدُّنْيَوِيَّةِ وَعَذَابُ الْقَبْرِ مِنْ جُمْلَةِ عَذَابِ الْآخِرَةِ شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا فَاِنَّ الْعَذَابَ الدُّنْيَوِىَّ لاَ مِقْدَارَ لَهُ وَلاَ اعْتِبَارَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى عَذَابِ الْآخِرَةِ اَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ فَلَوْ وَقَعَتْ فِالدُّنْيَا شَرَارَةٌ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ لَاَحْرَقَتِ الْكُلَّ وَجَعَلَتْ مُتَلاَشِيًا وَزَعْمُ عَذَابِ الْقَبْرِ كَعَذَابِ الْمَنَامِ مِنْ عَدَمِ الْاِطِّلاَعِ عَلَى صُورَةِ الْعَذَابِ وَحَقِيقَةِ الْعَذَابِ وَأَيْضًا اِنَّ مَنْشَأَ هٰذَا الْاشْتِبَاهِ هُوَ تَوَهُّمُ مُجَانَسَةِ عَذَابِ الدُّنْيَا بِعَذَابِ الْآخِرَةِ وَهٰذَا تَوَهُّمٌ بَاطِلٌ بَيِّنُ الْبُطْلاَنِ. **فَاِنْ قِيلَ**: قَدْ يُفْهَمُ مِنْ قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿اَللّٰهُ يَتَوَفَّى الْاَنْفُسَ حِينَ مَوْتِهَا وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ فِي مَنَامِهَا﴾ اَنَّ تَوَفِّيَ الْاَنْفُسِ كَمَا هُوَ فِى الْمَوْتِ كَذٰلِكَ هُوَ فِى الْمَنَامِ أَيْضًا فَمَا وَجْهُ عَدِّ عَذَابِ اَحَدِهِمَا مِنْ عَذَابِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْآخَرِ مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ. **اُجِيبُ**: اَنَّ التَّوَفِّيَ فِى الْمَنَامِ مِنْ قَبِيلِ خُرُوجِ شَخْصٍ مِنْ وَطَنِهِ الْمَأْلُوفِ بِالشَّوْقِ وَالرَّغْبَةِ لِلتَّرَاهَةِ وَالنَّظَارَةِ لِيَحْصُلَ لَهُ الْفَرَحُ وَالسُّرُورُ فَيَرْجِعَ اِلَى وَطَنِهِ فَرِحًا وَمَسْرُورًا وَمُنْتَزَهُهُ عَالَمُ الْمِثَالِ الَّذِى مُتَضَمِّنٌ لِعَجَائِبِ الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ وَلاَ كَذٰلِكَ التَّوَفِّى حِينَ الْمَوْتِ فَاِنَّ فِيهِ هَدْمَ الْوَطَنِ الْمَأْلُوفِ وَتَخْرِيبَ الْبِنَاءِ الْمَعْمُورِ وَمِنْ هٰهُنَا لاَ تَحْصُلُ الْمِحْنَةُ وَالْكُلْفَةُ فِى تَوَفِّى النَّوْمِ بَلْ هُوَ مُتَضَمِّنٌ لِلْفَرَحِ وَالسُّرُورِ وَفِى تَوَفِّى الْمَوْتِ شِدَّةٌ وَكُلْفَةٌ فَيَكُونُ وَطَنُ الْمُتَوَفَّى النَّوْمِيِّ هُوَ الدُّنْيَا وَتَكُونُ الْمُعَامَلَةُ الَّتِى تَظْهَرُ لَهُ مِنْ مُعَامَلاَتِ الدُّنْيَا وَالْمُتَوَفَّى الْمَوْتِيُّ مُنْتَقِلٌ اِلَى الْآخِرَةِ بَعْدَ تَخْرِيبِ وَطَنِهِ الْمَأْلُوفِ وَكَانَتِ الْمُعَامَلَةُ مَعَهُ مِنْ مُعَامَلاَتِ الْآخِرَةِ وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ مَنْ مَاتَ فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ وَاِيَّاكُمْ وَالْانْحِرَافَ عَنِ اعْتِقَادَاتِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ شَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ اِغْتِرَارًا بِالْكَشْفِ الْخَيَالِيَّةِ وَظُهُورِ الصُّوَرِ الْمِثَالِيَّةِ فَاِنَّ النَّجَاةَ بِدُونِ مُتَابَعَةِ هٰذِهِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ غَيْرُ مُتَصَوَّرَةٍ فَعَلَيْكُمْ

بِالْاِجْتِهَادِ فِي اِتِّبَاعِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ غَايَةَ الْاِمْكَانِ تَارِكِينَ مَا يُنَافِيهِ كَائِنًا مَا كَانَ مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلَاغُ وَقَدْ اَوْرَدَنِي انْبِسَاطُكُمْ فِي الْعِبَارَةِ فِي تَوَهُّمِ اَنَّ هٰذِهِ التَّخَيُّلَاتِ تَكَادُ تُخْرِجُكُمْ مِنْ تَقْلِيدِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَتَجْعَلُكُمْ مِمَّنْ يَتَّبِعُ كَشْفِيَّاتِ نَفْسِهِ نَعُوذُ بِاللّٰهِ سُبْحَانَهُ مِنْهَا وَمِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا اَلشَّيْطَانُ عَدُوٌّ قَوِيٌّ يَتْبَغِي لِلْاِنْسَانِ اَنْ يَكُونَ وَاقِفًا عَلَى نَفْسِهِ حَتَّى لَا يَخْرُجَ مِنَ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ اِلَى سُكَّكٍ اُخَرَ اَتَى بَلَاءٍ وَقَعَ لَمْ تَبْرَحْ مُدَّةُ الْمُفَارَقَةِ اِلَى سَنَةٍ حَتَّى وَقَعَ الذُّهُولُ عَنِ الْاِحْتِيَاطِ وَالْتِزَامِ مُتَابَعَةِ السُّنَّةِ وَاَهْلِ السُّنَّةِ وَحَضْرِ النَّجَاةِ فِي تَقْلِيدِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ الَّتِي كَانَتْ فِيكُمْ وَجَعَلْتُمْ مُتَخَيَّلَاتِكُمْ مُقْتَدَاكُمْ وَفَرَّعْتُمْ عَلَيْهَا فُرُوعَاتٍ كَثِيرَةً وَاحْتِمَالُ مُلَاقَاتِنَا يُرَى بِحَسَبِ الظَّاهِرِ بَعِيدًا جِدًّا فَعَلَيْكُمُ الْمَعِيشَةُ وَالْمُعَامَلَةُ بِحَيْثُ لَا يَنْقَطِعُ حَبْلُ الرَّجَاءِ ﴿رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Bedruddîn'e yazılmıştır.**
- **Ruhlar âlemi, misâl âlemi ve cesetler âlemi.**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Mektubunuzda; "Ruh bedenle irtibata geçmeden önce misâl âlemindeydi. Bedenden ayrılınca da yine misal âlemine dönecek. Dolayısıyla kabir azâbı misâl âlemindedir... İnsanın rüyada, misâl âleminde hissetiği acı gibidir." diye yazmışsınız ve devamla "Bu sözün bir çok teferruatı vardır. Eğer kabul ederseniz üzerine bir çok mesele ekleyebiliriz." diyorsunuz.

Bilesin ki, bu tür hayallerin doğruluktan nasibi hayli azdır. Sizi bilinmeyen bir yola götürmesinden endişe ederiz. Dolayısıyla yasaklanmış olmasına rağmen bu mevzu ile ilgili birkaç kelime yazmak zorunlu olmaktadır. Allah Sübhânehû dosdoğru yola ulaştırandır.

Kardeşim, mümkünler âlemi üç kısma ayrılmıştır: Ruhlar âlemi, misâl âlemi ve bedenler âlemi. Demişlerdir ki: "Misâl âlemi, ruhlar âlemiyle bedenler âlemi arasında bir geçittir. Misâl âlemi diğer iki âlemin mânâlarının ve hakîkatlerinin aynası gibidir." Ruhlar âleminin

ve bedenler âleminin mânâları misâl âleminde latif sûretler olarak zuhûr eder. Çünkü orada her mânânın ve her hakîkatin kendilerine uygun başka bir sûreti ve biçimi vardır. O âlem tek başına sûret, biçim ve şekilleri kapsayıcı değildir. Ancak kendisindeki sûret ve şekiller diğer âlemlerdeki sûret ve şekillerin yansımalarıdır. Mesela ayna bizzat sûreti kapsamamaktadır... İçinde görülen sûret hâriçten gelmiştir.

Burası anlaşıldıysa bilmelisin ki, ruh bedenle irtibata geçmeden önce misâl âleminin üstünde bulunan kendi âlemindeydi. Bedenle irtibata geçtikten sonra şayet inmişse bir muhabbet ilişkisiyle bedenler âlemine inmiştir. Yoksa ne bedenle irtibata geçmeden önce ne de sonra misâl âlemiyle bir alâkası olmamıştır. Ancak bazen Allah Sübhânehû'nun inâyetiyle bazı hâllerini misâl âleminin aynasında incelemekte, iyi ve kötü hâllerini oradan öğrenmektedir. Nitekim bu mânâ rüya ve vâkı'alarda çok açık biçimde müşâhede edilir.

Ayrıca bu mânâ histen geçmeden ve bedenden ayrılmadan da hissedilebilir. Eğer ruh ulvî ve yüce ise yukarılara yönelmiştir, eğer süflî ise sefâletin esiridir... Misâl âlemiyle bir alâkası yoktur... Misâl âlemi, olma ve bulunma (keynûnet) yeri olmayıp yalnızca müşâhede ve görmek içindir... Bulunma yeri ya ruhlar âlemidir veya bedenler âlemidir. Yukarıda da belirtildiği üzere misâl âlemi bu iki âlemin aynasıdır. Rüyada, misâl âleminde görülen acı, gören kişinin hak ettiği cezanın sûreti ve görüntüsüdür... Kendisini uyarmak için gösterilmiştir.

Kabir azabı ise bu tür bir şey değildir. Çünkü o, cezanın sûreti ve görüntüsü değil hakîkatidir. Ayrıca, rüyada hissedilen elem farz-ı muhal hakîkî acı olsa bile bu, dünyevî acılar sınıfındandır. Kabir azabı ise âhiret azabı türündendir. Dolayısıyla aralarında büyük fark vardır... Âhiret azabının yanında dünya azabının sözü bile edilmez. Allah o azaptan bizleri muhafaza buyursun!

Şayet cehennem ateşinin yalnızca bir kıvılcımı dünyaya düşse her şeyi yakıp eritir ve yok eder. Kabir azabının rüyadaki azap gibi olduğunu iddia etmenin sebebi, azabın hakikatiyle sûreti arasındaki farkı bilmemektir. Ayrıca bu benzetmenin bir sebebi de her iki azabın aynı cinsten olduğu vehmidir ki bu bâtıl bir vehimdir.

Soru: *"Allâh, ölmekte olan canları alır, ölmeyenleri de uykularında (bedenlerinden alıp kendilerinden geçirir); sonra ölümüne hükmettiğini yanında tutar, ötekilerini de belli bir süreye kadar salıverir. Şüphesiz bunda düşünen bir toplum için ibretler vardır"*[54] âyetinden de anlaşıldığı üzere canların alınması ölümde nasılsa uykuda da öyledir. O halde bunlardan birini dünya azabı diğerini ise âhiret azabı saymanın sebebi nedir?

Cevap: Uykuda canın alınması bir kişinin, seyahat amacıyla ya da farklı yerleri görmek için, alıştığı ve sevdiği vatanından şevkle ve sevinçle çıkıp neşeli, sevinçli ve dinlenmiş olarak tekrar vatanına dönmesi gibidir. Onun dinlenme yeri, mülk ve melekûtun tuhaflıklarını kapsayan misal âlemidir. Ölüm anında canın alınması ise böyle değildir. Çünkü burada alışılmış olan o vatan yıkılır ve imâr edilen bina harap olur.

Yine bu noktadan olarak, uykuda canın alınmasında sıkıntı ve zorlanma olmadığı gibi aksine sevinç ve rahatlama söz konusudur. Ölüm anında canın alınmasında ise zorluk ve sıkıntı vardır.

Uyku için canı alınan kişinin vatanı dünyadır. Dolayısıyla kendisine uygulanan muamele de dünyaya ait olacaktır. Ölüm anında canı alınan kişi ise alışmış olduğu vatanı tahrip olduktan sonra âhirete geçecek ve orada kendisine âhiret muâmeleleri uygulanacaktır. "Kişi öldüğünde kıyâmeti kopmuştur." sözünü belki duymuşsunuzdur.

Hayâlî keşiflere ve misâl âlemine ait sûretlerin zuhûruna aldanarak ehl-i sünnet ve'l-cemaat yolundan sapmaktan sakınınız. Çünkü bu fırkaya tâbi olmadıkça kurtuluş düşünülemez.

Size düşen, var gücünüzle çalışarak bu büyüklere uymak, onların izinden ayrılmamak ve ne olursa olsun, bu tâbi oluşa aykırı şeylerden uzak durmaktır. *"Elçiye düşen, yalnız açıkça duyurmaktır."*[55]

İfâdelerdeki rahatlığınız ve genişliğiniz beni şöyle bir vehme götürdü: Bu hayaller sizi neredeyse bu büyüklere uymaktan alıkoyacak ve nefsinin keşiflerine tâbi olanlardan kılacak... Böyle bir durumdan, nefislerimizin şerrinden ve kötü amellerimizden Allah Sübhâ-

[54] Zümer, 42.

[55] Ankebût, 18.

nehû'ya sığınırız. Şeytan güçlü bir düşmandır. İnsan doğru yoldan çıkıp diğer yollara sapmamak için nefsine dikkat etmelidir.

Bu nasıl bir belâdır ki, ayrıldıktan sonra bir sene bile geçmeden ihtiyat yolundan, sünnete ve ehl-i sünnet ve'l-cemaata sımsıkı sarılma anlayışından bir kayma olmuş!. Kurtuluşun bu büyüklere tâbi olmakla sınırlandığını siz de kabul ederdiniz. Ama şimdi hayallerinizi inançlarınız haline getirip üzerine bir sürü mesele bina ediyorsunuz. İşin zâhirine bakarsak, karşılaşmamız çok uzak bir ihtimal. Ümit bağını koparmadan geçiminizi ve muamelenizi sürdürmelisiniz.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[56] Selam hidayete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

31. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالثَّلَاثُونَ **Otuz birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى **Molla Bedrettin'e** *(Ne hakkındadır?)* الْمُلَّا بَدْرِ الدِّينِ فِى تَحْقِيقِ عَالَمِ الْاَرْوَاحِ **Ruhlar aleminin açıklanması** وَعَالَمِ الْاَجْسَادِ وَعَالَمِ الْمِثَالِ **Misal aleminin açıklanması Ve cesetler aleminin açıklanması hakkındadır.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ كَتَبْتُمْ Yazmışsınız ki, اَنَّ الرُّوحَ Muhakkak ruh كَانَ قَبْلَ تَعَلُّقِهِ بِالْبَدَنِ Bedenle irtibatından önce idi *(Nerede idi?)* فِى عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde وَيَذْهَبُ Ve gidecektir *(Neden sonra?)* بَعْدَ مُفَارَقَتِهِ مِنَ الْبَدَنِ Bedenden ayrıldıktan sonra اَيْضًا Bedenle irtibatından önce olduğu gibi *(Nereye?)* اِلَى عَالَمِ الْمِثَالِ Misal alemine فَيَكُونُ Bu sebeple olur *(Ne?)* عَذَابُ الْقَبْرِ Kabir azabı *(Nerede?)* فِى عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde *(Ne gibi?)* كَاَلَمٍ Bir acı gibi ki, يُحِسُّ بِهِ الْاِنْسَانُ İnsan onu hissediyor *(Nerede?)* فِى الْمَنَامِ Rüyada *(Neredeki rüya?)* فِى عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde وَكَتَبْتُمْ Ve siz yazmışsınız ki, اَنَّ هٰذَا الْكَلَامَ Muhakkak bu söz *(Nedir?)* لَهُ تَشَعُّبَاتٌ كَثِيرَةٌ Bunun

[56] Kehf, 10.

için çok teferruatlar vardır فَإِنْ قَبِلْتُمْ Eğer kabul ederseniz نُفَرِّعُ عَلَيْهِ Bunun üzerine ekleriz *(Neyi?)* فُرُوعَاتٍ كَثِيرَةً Bir çok teferruatları اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ اَمْثَالَ هٰذِهِ الْخَيَالَاتِ Bu hayallerin benzerleri *(Nedir?)* قَلِيلَةُ النَّصِيبِ Nasibi azdır *(Neden?)* مِنَ الصِّدْقِ Doğruluktan نَخَافُ Korkarız *(Neden?)* مِنْ اَنْ تَدُلَّكُمْ Sizi götürmesinden *(Nereye?)* عَلَى طَرِيقٍ غَيْرِ مُتَعَارَفٍ Bilinmeyen bir yola فَلْنَكْتُبْ Bu sebeple yazalım *(Ne hakkında?)* فِي تَحْقِيقِ هٰذَا الْمَبْحَثِ Bu meselenin açıklanması hakkında *(Ne?)* كَلِمَاتٍ Bir takım kelimeler *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ الْمَوَانِعِ Engellerin varlığına rağmen وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu الْهَادِي Ulaştırandır *(Nereye?)* اِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ Doğru yola أَيُّهَا الْاَخُ Ey kardeş! اِنَّ عَالَمَ الْمُمْكِنَاتِ Muhakkak mümkünler alemi مُنْقَسِمَةٌ Ayrılmıştır *(Kaça?)* اِلَى ثَلَاثَةِ اَقْسَامٍ Üç kısma عَالَمِ الْاَرْوَاحِ Ruhlar alemi وَعَالَمِ الْمِثَالِ Misal alemi وَعَالَمِ الْاَجْسَادِ Ve cesetler alemi وَقَالُوا Dediler ki: اِنَّ عَالَمَ الْمِثَالِ Misal alemi *(Nedir?)* بَرْزَخٌ Bir geçittir *(Nerede?)* بَيْنَ عَالَمِ الْاَرْوَاحِ Ruhlar alemi ile وَعَالَمِ الْاَجْسَادِ Cesetler alemi arasında وَقَالُوا اَيْضًا Ve yine dediler ki: اِنَّ عَالَمَ الْمِثَالِ Misal alemi *(Nedir?)* كَالْمِرْآةِ Ayna gibidir *(Neye?)* لِمَعَانِي الْعَالَمَيْنِ الْمَذْكُورَيْنِ Zikredilen iki alemin manalarına وَحَقَائِقِهِمَا Ve o ikisinin hakikatlerine وَتَظْهَرُ Ve açığa çıkar *(Ne?)* مَعَانِي عَالَمِ الْاَرْوَاحِ وَالْاَجْسَادِ Ruhlar ve cesetler aleminin manaları *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde *(Ne ile?)* بِصُوَرٍ لَطِيفَةٍ Latif suretlerle فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى وَحَقِيقَةٍ Çünkü her mana ve hakikat için vardır *(Nerede?)* هُنَاكَ O misal aleminde *(Ne?)* صُورَةً وَهَيْئَةً اُخْرَى Başka bir suret ve heyet ki, مُنَاسِبَةٌ لَهُمَا Onlara uygundur وَذٰلِكَ الْعَالَمُ İşte bu misal alemi لَيْسَ هُوَ فِي حَدِّ ذَاتِهِ Haddi zatında değildir *(Ne?)* مُتَضَمِّنًا İçeren *(Neyi?)* لِلصُّوَرِ وَالْهَيْآتِ وَالْاَشْكَالِ Sureti, heyetleri ve şekilleri وَاِنَّمَا ظَهَرَتْ فِيهِ Sadece onda açığa çıktı *(Ne?)*

اَلصُّوَرُ وَالْاَشْكَالُ Suret ve şekiller *(Nasıl?)* مُنْعَكِسَةٌ Yansıma olarak *(Nereden?)* مِنْ
عَوَالِمَ اُخَرَ Diğer alemlerden كَالْمِرْآةِ الَّتِي O ayna gibi ki لَيْسَتْ هِيَ O değildir *(Ne?)*
مُتَضَمِّنَةٌ İçeren *(Neyi?)* لِصُورَةٍ اَصْلاً Asla hiç bir sureti فِي حَدِّ ذَاتِهَا Haddi zatında فَاِنْ
كَانَتْ فِيهَا Şayet onda varsa *(Ne?)* صُورَةٌ Bir suret فَهِيَ حَاصِلَةٌ O meydana gelmiştir
(Nereden?) مِنْ خَارِجٍ Hariçten فَاِذَا عُلِمَ هٰذَا الْكَلَامُ Bu kelam bilindiği zaman فَاعْلَمْ
Artık bilesin ki, اَنَّ الرُّوحَ Muhakkak ruh كَانَ قَبْلَ تَعَلُّقِهِ بِالْبَدَنِ Bedenle irtibatından
önce idi *(Nerede?)* فِي عَالَمِهِ Kendi aleminde الَّذِي هُوَ Kİ, o فَوْقَ عَالَمِ الْمِثَالِ Misal
aleminin üzerindedir فَاِنْ تَنَزَّلَ Şayet inerse *(Neden sonra?)* بَعْدَ التَّعَلُّقِ بِالْبَدَنِ Bedenle
irtibatından sonra فَنَازِلٌ اِلَى عَالَمِ الْاَجْسَادِ Cesetler alemine iner *(Ne sebebiyle?)*
بِعَلَاقَةٍ حُبِّيَّةٍ Bir sevgi bağı sebebiyle لَا شُغْلَ لَهُ Onun bir alakası yoktur *(Ne ile?)* بِعَالَمِ
الْمِثَالِ Misal alemiyle *(Ne zaman?)* لَا قَبْلَ التَّعَلُّقِ Ne bedenle irtibatından önce وَلَا بَعْدَ
التَّعَلُّقِ Ne de bedenle irtibatından sonra وَاِنَّمَا يُطَالِعُ بَعْضَ اَحْوَالِهِ Ancak bazı
hallerini inceler *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın inayetiyle *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ
ذٰلِكَ الْعَالَمِ Misal aleminin aynasında *(Ne zaman?)* فِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ Bazı vakitlerde
وَيَسْتَعْلِمُ Ve öğrenir *(Neyi?)* حُسْنَ اَحْوَالِهِ وَقُبْحَهَا Hallerinin iyi ve kötüsünü *(Nereden?)*
مِنْ هُنَاكَ Oradan كَمَا اَنَّ هٰذَا الْمَعْنَى Nitekim bu mana وَاضِحٌ وَلَائِحٌ Açık seçiktir
وَرُبَّمَا يُحَسُّ *(Nerede?)* فِي صُوَرِ الْوَاقِعَاتِ وَالْمَنَامَاتِ Rüya ve vakıa durumlarında
Bazen de hissedilir *(Ne?)* هٰذَا الْمَعْنَى Bu mana مِنْ غَيْرِ اَنْ يَغِيبَ عَنِ الْحِسِّ Hissi
kaybetmeden وَبَعْدَ الْمُفَارَقَةِ عَنِ الْبَدَنِ Bedenden ayrıldıktan sonra da فَاِنْ كَانَ عُلْوِيًّا
Eğer ruh ulvi ise فَمُتَوَجِّهٌ اِلَى فَوْقٍ Yukarıya yönelir وَاِنْ كَانَ سُفْلِيًّا Eğer süfli ise
فَمَأْمُورٌ فِي السُّفْلِ Yerin altında esirdir لَا شُغْلَ لَهُ Ruhun hiçbir alakası yoktur *(Ne
ile?)* اِنَّمَا هُوَ لِلْمُشَاهَدَةِ وَالرُّؤْيَةِ Misal alemi وَعَالَمُ الْمِثَالِ بِعَالَمِ الْمِثَالِ

Ancak müşahede ve görmek içindir لاَ لِلْكَيْنُونَةِ فِيهِ Onda bulunma için değildir وَمَحَلُّ الْكَيْنُونَةِ Bulunma yeri اِمَّا عَالَمُ الْاَرْوَاحِ Ya ruhlar alemidir وَاِمَّا عَالَمُ الْاَجْسَادِ Veya cesetler alemidir وَعَالَمُ الْمِثَالِ Misal alemi ise *(Nedir?)* اِنَّمَا هُوَ مِرْآةٌ Ancak aynadır *(Neye?)* لِهَذَيْنِ الْعَالَمَيْنِ Bu iki aleme كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَالْاَلَمُ الَّذِى Rüyada görülen acı *(Nerede?)* فِى عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde اِنَّمَا هُوَ O sadece *(Nedir?)* صُورَةُ الْعُقُوبَةِ وَشَبَحُهَا Cezanın sureti ve görüntüsüdür الَّتِى اسْتَحَقَّهَا Ki, gören kişi onu hak etmiştir ظَهَرَتْ لَهُ Ona görünmüştür *(Niçin?)* لِلتَّنْبِيهِ الرَّائِى Uyarmak için وَعَذَابُ الْقَبْرِ Kabir azabı ise لَيْسَ مِنْ هٰذَا الْقَبِيلِ Bu türden değildir فَاِنَّهُ Çünkü o cezanın hakikatidir لاَ صُورَتُهَا وَشَبَحُهَا Sureti ve görüntüsü değildir وَأَيْضًا Aynı şekilde اِنَّ الْاَلَمَ الَّذِى Muhakkak o acı ki يُحَسُّ فِى الْمَنَامِ Rüyada hissediliyor لَوْ كَانَ لَهُ حَقِيقَةٌ فَرْضًا Faraza, onun bir hakikatı olsa bile فَهُوَ مِنْ قَبِيلِ O dünyevi acılar sınıfındandır وَعَذَابُ الْقَبْرِ Kabir azabı ise مِنْ جُمْلَةِ الْاَلَامِ الدُّنْيَوِيَّةِ Ahiret azabı türündendir شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا Aralarındaki fark ne büyüktür عَذَابِ الْآخِرَةِ Çünkü dünyevi olan azap فَاِنَّ الْعَذَابَ الدُّنْيَوِىَّ Onun bir kıymeti yoktur لاَ مِقْدَارَ لَهُ İtibarı da yoktur وَلاَ اعْتِبَارَ Ahiret azabına *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى عَذَابِ الْآخِرَةِ Allah Subhânehu bizi korusun اَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ Şayet فَلَوْ وَقَعَتْ فِىالدُّنْيَا dünyaya düşse *(Ne?)* شَرَارَةٌ مِنْ نَارِ جَهَنَّمَ Cehennem ateşimden bir kıvılcım وَزَعْمُ Elbette her şeyi yakar لَاَحْرَقَتِ الْكُلَّ Ve darmadağın eder وَجَعَلَتْ مُتَلَاشِيًا Kabir azabını zannetmek *(Ne gibi?)* كَعَذَابِ الْمَنَامِ Rüyada ki azap gibi *(Bu nedendir?)* عَلَى صُورَةِ الْعَذَابِ Haberdâr olmamaktandır *(Neden?)* مِنْ عَدَمِ الْاِطِّلَاعِ Azabın sureti وَحَقِيقَةِ الْعَذَابِ Ve azabın hakikatinden وَأَيْضًا اِنَّ مَنْشَأَ هٰذَا الْاشْتِبَاهِ Ve de bu karışıklığın kaynağı *(Nedir?)* هُوَ تَوَهُّمُ مُجَانَسَةِ عَذَابِ الدُّنْيَا Dünya azabının

aynı olduğu vehmidir *(Ne ile aynı?)* بِعَذَابِ الْآخِرَةِ Ahiret azabıyla وَهٰذَا تَوَهُّمٌ بَاطِلٌ بَيِّنُ الْبُطْلَانِ Bu ise batıl olduğu çok açık boş bir vehimdir فَإِنْ قِيلَ Şayet denilirse ki: قَدْ يُفْهَمُ مِنْ قَوْلِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözünden anlaşılmaktadır: اَللّٰهُ يَتَوَفَّى Allah وَالَّتِي لَمْ تَمُتْ الْأَنْفُسَ Canları alır *(Ne zaman?)* حِينَ مَوْتِهَا Ölüm anında Ölmeyenlerinkini de فِي مَنَامِهَا Uykuda alır... (Bu ayette) اَنَّ تَوَفِّيَ الْاَنْفُسِ Canların alınması كَمَا هُوَ فِي الْمَوْتِ Ölümde olduğu gibi كَذٰلِكَ Aynı şekilde هُوَ فِي الْمَنَامِ أَيْضًا O uykuda da aynıdır فَمَا وَجْهُ عَدِّ عَذَابِ اَحَدِهِمَا Öyleyse ikisinden birinin azabını saymanın sebebi nedir *(Neden saymanın?)* مِنْ عَذَابِ الدُّنْيَا Dünya azabından وَعَذَابِ الْآخَرِ Diğerinin de azabını مِنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ Ahiret azabından (saymanın sebebi nedir? diye sorulacak olursa) أُجِيبُ Cevap veririm ki: اَنَّ التَّوَفِّيَ فِي الْمَنَامِ Uykuda canın alınması مِنْ قَبِيلِ خُرُوجِ شَخْصٍ Bir şahsın çıkması kabilindendir *(Nereden?)* مِنْ وَطَنِهِ الْمَأْلُوفِ Alıştığı vatanından *(Nasıl?)* بِالشَّوْقِ وَالرَّغْبَةِ Şevk ve rağbetle *(Niçin çıkması?)* لِلتَّزَاهَةِ وَالنَّظَارَةِ Seyahat ve etrafı görmek için *(Ne diye?)* فَيَرْجِعَ اِلَى وَطَنِهِ لِيَحْصُلَ لَهُ الْفَرَحُ وَالسُّرُورُ Kendisi için ferah ve sevinç hasıl olsun Ve vatanına dönsün diye *(Nasıl?)* فَرِحًا وَمَسْرُورًا Ferah ve sevinçli olarak وَمُنْتَزَهُهُ Onun dolaştığı yer عَالَمُ الْمِثَالِ Misal alemidir الَّذِي مُتَضَمِّنٌ Ki o içermektedir *(Neyi?)* لِعَجَائِبِ الْمُلْكِ وَالْمَلَكُوتِ Mülk ve melekut aleminin acayip hallerini وَلَا كَذٰلِكَ Bu şekilde değildir *(Ne?)* اَلتَّوَفِّي حِينَ الْمَوْتِ Ölüm anında canın alınması فَإِنَّ فِيهِ Çünkü onda vardır *(Ne?)* هَدْمَ الْوَطَنِ الْمَأْلُوفِ Alışılmış vatanın yıkılması وَتَخْرِيبَ الْبِنَاءِ الْمَعْمُورِ Ve imar edilmiş binanın harap edilmesi لَا تَحْصُلُ وَمِنْ هٰهُنَا İşte bu sebeple الْمِحْنَةُ وَالْكُلْفَةُ Sıkıntı ve zorlama meydana gelmez *(Nerede?)* فِي تَوَفِّي النَّوْمِ Uykuda canın alınmasından بَلْ هُوَ مُتَضَمِّنٌ Bilakis o içerir *(Neyi?)* لِلْفَرَحِ وَالسُّرُورِ Ferah ve

sevinci وَفِي تَوَفِّي الْمَوْتِ Ölüm anında canın alınmasında ise شِدَّةٌ وَكُلْفَةٌ Şiddet ve sıkıntı vardır فَيَكُونُ وَطَنُ الْمُتَوَفَّى النَّوْمِيِّ Sonuç olarak uykuda canı alınan kişinin vatanı olur *(Ne?)* هُوَ الدُّنْيَا Dünya وَتَكُونُ Ve olur *(Ne?)* اَلْمُعَامَلَةُ Muamele الَّتِي تَظْهَرُ لَهُ Ki, o kişiye zahir olmaktadır *(Neden olur?)* مِنْ مُعَامَلاَتِ الدُّنْيَا Dünya muamelelerinden وَالْمُتَوَفَّى الْمَوْتِيُّ Ölüm anında canı alınan kişi مُنْتَقِلٌ اِلَى الْآخِرَةِ Ahirete intikal etmektedir *(Neden sonra?)* بَعْدَ تَخْرِيبِ وَطَنِهِ الْمَأْلُوفِ Alışmış olduğu vatanı harap edildikten sonra وَكَانَتِ الْمُعَامَلَةُ مَعَهُ Ona yapılan muamele de oldu *(Neden?)* مِنْ مُعَامَلاَتِ الْآخِرَةِ Ahiret muamelelerinden وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ Her halde işitmişsinizdir مَنْ مَاتَ Ölen kimsenin فَقَدْ قَامَتْ قِيَامَتُهُ Muhakkak kıyameti kopmuştur وَاِيَّاكُمْ Sakının *(Neden?)* وَالْانْحِرَافَ Sapmaktan *(Neden?)* عَنِ اعْتِقَادَاتِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehl-i Sünnet ve'l-Cemaat'in itikatlarından شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah Teâlâ onların çalışmalarını kabul etsin *(Nasıl sapmaktan sakının?)* اِغْتِرَارًا Aldanarak *(Neye?)* بِالْكَشْفِ الْخَيَالِيَّةِ Hayali keşiflere وَظُهُورِ الصُّوَرِ الْمِثَالِيَّةِ Ve misal alemine ait olan suretlerin zuhuruna فَاِنَّ النَّجَاةَ Çünkü kurtuluş بِدُونِ مُتَابَعَةِ هٰذِهِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ Bu Fırka-ı Naciye'ye tabi olmadan غَيْرُ مُتَصَوَّرَةٍ Düşünülemez فَعَلَيْكُمْ Öyleyse bırakmayın *(Neyi?)* بِالْاجْتِهَادِ فِي اتِّبَاعِ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklere tabi olmaya çalışmayı *(Nasıl?)* غَايَةَ الْامْكَانِ Mümkün mertebe *(Ne halde?)* تَارِكِينَ Terk edici olduğunuz halde *(Neyi?)* مَا يُنَافِيهِ Buna ters düşen şeyleri كَائِنًا مَا كَانَ Ne olursa olsun مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ Elçiye düşen yalnızca duyurmaktır وَقَدْ اَوْرَدَنِي Beni götürdü *(Ne?)* اِنْبِسَاطُكُمْ فِي الْعِبَارَةِ İbarelerdeki rahatlığınız *(Nereye götürdü?)* فِي تَوَهُّمِ Şu vehme ki, اَنَّ هٰذِهِ التَّخَيُّلاَتِ Bu hayaller تَكَادُ تُخْرِجُكُمْ Neredeyse sizi çıkaracak *(Neden?)* مِنْ تَقْلِيدِ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklere uymaktan

وَتَجْعَلُكُمْ Ve sizi kılacak *(Kimlerden?)* مِمَّنْ يَتَّبِعُ كَشْفِيَّاتِ نَفْسِهِ Nefsinin keşiflerine tabi olanlardan نَعُوذُ بِاللهِ سُبْحَانَهُ مِنْهَا Bundan Allah Subhânehu'ya sığınırız وَمِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنَا Nefislerimizin şerlerinden وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا Ve amellerimizin kötü hallerinden اَلشَّيْطَانُ عَدُوٌّ قَوِيٌّ Şeytan güçlü bir düşmandır يَنْبَغِي لِلْإِنْسَانِ İnsana gereklidir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ وَاقِفًا عَلَى نَفْسِهِ Nefsine sahip olması حَتَّى لاَ يَخْرُجَ Ta ki çıkmasın *(Nereden?)* مِنَ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ Doğru yoldan *(Nereye?)* اِلَى سُكَّكٍ اُخَرَ Diğer yollara اَيُّ بَلاَءٍ وَقَعَ Hangi bela meydana geldi ki لَمْ تَتَجَرَّ مُدَّةُ الْمُفَارَقَةِ Daha ayrılık müddeti ulaşmadan *(Nereye?)* اِلَى سَنَةٍ Bir seneye حَتَّى وَقَعَ Ta ki meydana geldi *(Ne?)* اَلذُّهُولُ Dalgınlık *(Neden?)* عَنِ الاحْتِيَاطِ İhtiyattan وَالْتِزَامِ مُتَابَعَةِ السُّنَّةِ وَاَهْلِ السُّنَّةِ Sünnetin ve Ehli Sünnet'in izinden gitmekten وَحَصْرِ النَّجَاةِ Ve de kurtuluşun has kılındığından (ne çabukta dalgın oldunuz) *(Neye has kılınmasından?)* فِي تَقْلِيدِ هٰؤُلاَءِ الاَكَابِرِ Bu büyükleri taklit etmeğe اَلَّتِي كَانَتْ فِيكُمْ Ki, bu hal sizde mevcut idi وَجَعَلْتُمْ Ve kıldınız *(Neyi?)* مُتَخَيَّلاَتِكُمْ Hayallerinizi *(Ne kıldınız?)* مُقْتَدَاكُمْ Kendisine uyduğunuz şey وَفَرَّعْتُمْ عَلَيْهَا Ve onlar üzerine bina ettiniz *(Ne?)* فُرُوعَاتٍ كَثِيرَةً Bir çok mesele وَالْحِيَالُ مُلاَقَاتِنَا Karşılaşma ihtimalimiz يُرَى بِحَسَبِ الظَّاهِرِ Zahir açısından görülmektedir *(Nasıl?)* بَعِيدًا جِدًّا Cidden çok uzak فَعَلَيْكُمْ Size düşen بِحَيْثُ لاَ يَنْقَطِعُ اَلْمَعِيشَةُ وَالْمُعَامَلَةُ Yaşamanız ve muamelede bulunmanızdır *(Nasıl?)* حَبْلُ الرَّجَاءِ Ümit bağının kopmayacağı bir şekilde رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

32. MEKTUP

٣٢- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالثَّلاثُونَ: اِلَى الْمَقْصُودِ عَلِيٍّ فِي بَيَانِ اَنَّ مَا قِيلَ اِنَّ كَثْرَةَ الْخَطَرَاتِ مِنْ اَسْبَابِ الْوَصْلِ اِنَّمَا هُوَ عَلَى مِقْدَارِ التَّجَلِّي وَفِي تَحْقِيقِ حَقِيقَةِ الْكَثْرَةِ الْوَهْمِيَّةِ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ كَتَبْتُمْ اَنَّ سَارِيَ طَرِيقِ اشْتَكَى اِلَى عَالِمِ طَرِيقٍ مِنْ هُجُومِ الْخَطَرَاتِ فَقَالَ حَيْثُ اَنَّ اِحَاطَةَ الْمَطْلُوبِ وَشُمُولَهُ بِحُكْمِ ﴿وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ﴾ مَعْلُومٌ يَنْبَغِي اَنْ تُعَدَّ الْخَطْرَةُ مِنْ اَسْبَابِ الْوَصْلِ لاَ مِنْ مُوجِبَاتِ الْفَصْلِ وَاَنْ يُجْعَلَ اَبْوَابُ الْمُشَاهَدَةِ مَفْتُوحَةً وَرَوْزَنَةُ الْغَفْلَةِ مَسْدُودَةً. هٰذَا الْكَلاَمُ صَادِقٌ بِحَسَبِ التَّجَلِّي الصُّورِيِّ الَّذِي هُوَ مُقَدِّمَةٌ مِنْ مُقَدِّمَاتِ هٰذَا الطَّرِيقِ فَاِنْ كَانَ فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ وَصْلٌ فَمَعَ كَوْنِهِ فِي الْحَقِيقَةِ فَصْلاً فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الصُّورَةِ وَاِنْ كَانَتْ مُشَاهَدَةً وَلَوْ هِيَ فِي الْوَاقِعِ مُبَاعَدَةٌ فَهِيَ أَيْضًا بِمُلاَحَظَةِ الصُّورَةِ وَهٰذَا التَّجَلِّي سَاقِطٌ عَنْ حَيِّزِ الاعْتِبَارِ عِنْدَ اَكَابِرِ هٰذَا الطَّرِيقِ لاَنَّهُ لَيْسَ بِمُفْنٍ لِوُجُودِ السَّالِكِ وَالْمُحِقُّ وَالْمُبْطِلُ شَرِيكَانِ فِيهِ فَاِنَّ لِجُوكِيَّةِ الْهِنْدِ وَفَلاَسِفَةِ الْيُونَانِ خَبَرًا عَنْهُ وَهُمْ مَحْظُوظُونَ وَمُلْتَذُّونَ بِعُلُومِهِ وَمَعَارِفِهِ غَايَةَ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ حُصُولَ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ لِلْمُحِقِّ مِنْ طَرِيقِ صَفَاءِ الْقَلْبِ وَلِلْمُبْطِلِ مِنْ طَرِيقِ صَفَاءِ النَّفْسِ فَلاَ جَرَمَ اَنَّ ذَاكَ يُفْضِي اِلَى الْهِدَايَةِ وَهٰذَا يَجُرُّ اِلَى الضَّلاَلَةِ وَلٰكِنْ كِلاَهُمَا فِي اَسْرِ الصُّورَةِ لاَ خَبَرَ لَهُمَا عَنِ الْمَعْنَى ﴿شِعْرٌ﴾

مَا يَعْرِفُ الْغَفْلاَنُ عَابِدُ صُورَةٍ * حُسْنَ الْمُقَنَّعِ عَنْ جَمِيعِ مُؤَانِسِ

وَلٰكِنْ فِي الْمُحِقِّ احْتِمَالُ النَّجَاةِ مِنْ اَسْرِ الصُّورَةِ وَالْمُبْطِلُ مُنْهَمِكٌ فِي الصُّورَةِ فَاِنَّ الْخَلاَصَ مِنْ اَسْرِ الصُّورَةِ مِنْ غَيْرِ الْتِزَامِ مِلَّةِ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مُحَالٌ. وَأَيْضًا اِنَّ التَّجَلِّيَ الصُّورِيَّ دَاخِلٌ فِي دَائِرَةِ الْعِلْمِ وَلٰكِنْ لَمَّا طَرَحَ الْحَالُ وَالذَّوْقُ فِيهِ الشُّعَاعَ يُرَى مِثْلَ الْحَالِ. وَأَيْضًا اِنَّ الْمَشْهُودَ فِي التَّجَلِّي الصُّورِيِّ الْكَثْرَةُ لٰكِنْ بِعُنْوَانِ الْمَظْهَرِيَّةِ لِلْوَحْدَةِ وَشُهُودُ الْكَثْرَةِ بِاَيِّ عُنْوَانٍ كَانَ وَبَالٌ فِي وَبَالٍ يَنْبَغِي اَنْ لاَ يَبْقَى فِي نَظَرِ الْبَاطِنِ اسْمٌ مِنَ الْكَثْرَةِ وَشُهُودِهَا وَلاَ رَسْمٌ وَلاَ يَكُونَ الْمَشْهُودُ غَيْرَ الْوَاحِدِ الْحَقِيقِيِّ اَصْلاً حَتَّى

يَتَيَسَّرَ الْفَنَاءُ الَّذِي هُوَ قَدَمُ اَوَّلُ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ فَاِنَّ الْفَنَاءَ عِبَارَةٌ عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَزَوَالِهِ مِنَ الْبَاطِنِ فَكَيْفَ يَكُونُ لِلْكَثْرَةِ مَجَالٌ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَمَا يَكُونُ شُهُودُ الْكَثْرَةِ فِيهِ. وَمَا قَالَ الْقَائِلُ مِنْ اَنَّ الْخَطْرَةَ مِنْ اَسْبَابِ الْوَصْلِ وَاَبْوَابِ الْمُشَاهَدَةِ فَالْمُرَادُ بِذَاكَ الْوَصْلِ وَالْمُشَاهَدَةِ الْوَصْلُ وَالْمُشَاهَدَةُ الصُّورِيَّانِ وَهُمَا عَيْنُ الْمُفَارَقَةِ وَالْمُبَاعَدَةِ فَاِنَّ الْوَصْلَ الْمُعْتَبَرَ عِنْدَ اَكَابِرِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ اِنَّمَا هُوَ فِي مَقَامِ الْبَقَاءِ بِاللّٰهِ الَّذِي يَحْصُلُ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَنِسْيَانِ جَمِيعِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى وَوُجُودُ الْخَطْرَةِ مُنَافٍ لِتِلْكَ الدَّوْلَةِ وَحُصُولُ الْوَسْوَسَةِ مَانِعٌ لِتِلْكَ الْمَنْزِلَةِ وَفِي مَقَامِ الْفَنَاءِ الَّذِي هُوَ دِهْلِيزُ ذٰلِكَ الْوَصْلِ يَكُونُ انْتِفَاءُ الْخَوَاطِرِ عَلَى نَوْعٍ لَوْ كُلِّفَ بِتَذَكُّرِ الْاَشْيَاءِ لَا يَتَذَكَّرُ بِوَاسِطَةِ نِسْيَانِ السِّوَى الَّذِي حَصَلَ لَهُ وَقَدْ كَتَبْتُمْ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ بَيَانُ الْاِحَاطَةِ مَا جَاءَ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ يُشْبِهُ اَنْ تَكُونَ هٰذِهِ مِنْ كَلَامِ الْمُوَلِّدِينَ فَاِنَّ تَعْدِيَةَ الْاِحَاطَةِ بِكَلِمَةِ عَلَى كَثِيرَةُ الْوُقُوعِ فِي كَلَامِ الْعَجَمِ وَالْمُتَعَارَفُ فِي الْعِبَارَةِ الْعَرَبِيَّةِ الْفَصِيحَةِ تَعْدِيَةُ الْاِحَاطَةِ بِالْبَاءِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَكَانَ اللّٰهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطًا﴾ وَقَالَ تَعَالَى ﴿اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ﴾ وَالظَّاهِرُ اَنَّ هٰذِهِ الْعِبَارَةَ اِنَّمَا اُورِدَتْ بِطَرِيقِ الْاِسْتِشْهَادِ بِتَخَيُّلِ اَنَّهَا مِنَ الْقُرْآنِ وَلَيْسَ كَذٰلِكَ فَاِنَّ بَيَانَ هٰذَا الْمَعْنَى فِي الْكَلَامِ الْمَجِيدِ بِعِبَارَةٍ اُخْرَى كَمَا مَرَّ. وَكَتَبْتُمْ اَيْضًا اَنَّ الْكَثْرَةَ الْوَهْمِيَّةَ وَالتَّعَدُّدَ الْاِعْتِبَارِيَّ قَدْ تَرَاكَمَتْ عَلَى وَجْهِ وَقَعَ اَكْثَرُ الْعُلَمَاءِ فِي الْغَلَطِ بِتَوَهُّمِ تَعَدُّدِ الْوُجُودِ وَقَنَعُوا مِنَ اللُّبِّ بِالْقِشْرِ. اِعْلَمْ اَنَّ الْكَثْرَةَ وَالتَّعَدُّدَ وَاِنْ كَانَتْ وَهْمِيَّةً وَاعْتِبَارِيَّةً وَلٰكِنْ لَمَّا صَدَرَتْ وَظَهَرَتْ بِصُنْعِ اللّٰهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ صَارَتْ مُتْقَنَةً وَمُسْتَحْكَمَةً وَكَانَتِ الْمُعَامَلَةُ الدُّنْيَوِيَّةُ وَالْاُخْرَوِيَّةُ مَرْبُوطَةً بِهَا وَالْآثَارُ الْخَارِجِيَّةُ مُتَرَتِّبَةً عَلَيْهَا وَارْتِفَاعُهَا مَمْنُوعٌ وَاِنِ ارْتَفَعَ الْوَهْمُ وَالْاِعْتِبَارُ فَاِنَّ الْعَذَابَ وَالثَّوَابَ الدَّائِمَيْنِ الْاُخْرَوِيَّيْنِ اللَّذَيْنِ اَخْبَرَ عَنْهُمَا الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ مَنُوطَانِ بِالْكَثْرَةِ مَرْبُوطَانِ بِالتَّعَدُّدِ وَالْحُكْمُ بِارْتِفَاعِ الْكَثْرَةِ وَالتَّعَدُّدِ دُخُولٌ فِي الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ اَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ فَالصُّوفِيَّةُ الْعَلِيَّةُ وَالْعُلَمَاءُ الْكِرَامُ كُلُّهُمْ قَائِلُونَ بِثُبُوتِ هٰذِهِ الْكَثْرَةِ وَاسْتِمْرَارِ هٰذَا التَّعَدُّدِ وَيَرَوْنَ الْمُعَامَلَةَ الْاُخْرَوِيَّةَ الدَّائِمِيَّةَ مَرْبُوطَةً بِهَا وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ مِنْ شَأْنِ هٰذِهِ الْكَثْرَةِ الْاِرْتِفَاعُ مِنْ شُهُودِ الصُّوفِيَّةِ وَقْتَ الْعُرُوجِ يَجِدُونَهَا وَهْمِيَّةً وَاعْتِبَارِيَّةً

وَحَيْثُ اَنَّهَا لاَ تَرْتَفِعُ فِي نَفْسِ الْاَمْرِ وَاِنْ كَانَتْ مُرْتَفِعَةً مِنَ الشُّهُودِ يَقُولُ الْعُلَمَاءُ اِنَّهَا مَوْجُودَةٌ فَيَزَاعُ الْفَرِيقَيْنِ صَارَ رَاجِعًا اِلَى اللَّفْظِ بَعْدَ الْاتِّفَاقِ فِي الْمَعْنَى كُلٌّ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ حَكَمَ بِمِقْيَاسِ وِجْدَانِهِ فَالصُّوفِيَّةُ اعْتَبَرُوا الشُّهُودَ وَحَكَمُوا بِالْوَهْمِيَّةِ وَالْاعْتِبَارِيَّةِ بِمُلاَحَظَةِ الْارْتِفَاعِ الشُّهُودِيِّ وَقَالَ الْعُلَمَاءُ بِوُجُودِهَا بِمُلاَحَظَةِ ثُبُوتِهَا وَاسْتِقْرَارِهَا فِي نَفْسِ الْاَمْرِ وَلِكُلٍّ وِجْهَةٌ وَقَد بَيَّنَ هٰذَا الْفَقِيرُ هٰذَا الْمَعْنَى فِي مَكْتُوبَاتِهِ وَرَسَائِلِهِ بِالتَّفْصِيلِ وَاَرْجَعَ نِزَاعَ الْفَرِيقَيْنِ اِلَى اللَّفْظِ فَاِنْ بَقِيَ خَفَاءٌ يَنْبَغِي اَنْ يُرَاجِعَ فِيهَا نَظَرُ الْعُلَمَاءِ قَرِيبٌ مِنَ الصَّوَابِ لِاَنَّهُ مُطَابِقٌ لِنَفْسِ الْاَمْرِ وَنَظَرُ الصُّوفِيَّةِ بِاعْتِبَارِ السَّكْرِ وَغَلَبَةِ الْحَالِ اَلاَ تَرَى اَنَّ النُّجُومَ مُخْتَفِيَةٌ فِي النَّهَارِ ثَابِتَةٌ فِي نَفْسِ الْاَمْرِ وَاِنْ كَانَتْ مَسْتُورَةً عَنِ الشُّهُودِ فَالْحُكْمُ بِثُبُوتِ النُّجُومِ اَقْرَبُ اِلَى الصَّوَابِ مِنَ الْحُكْمِ بِعَدَمِهَا بِمُلاَحَظَةِ عَدَمِ شُهُودِهَا وَمَقْصُودُ الْعُلَمَاءِ مِنَ الْقَوْلِ بِوُجُودِ الْكَثْرَةِ اِبْقَاءُ الشَّرِيعَةِ الَّتِي مَبْنَاهَا عَلَى التَّعَدُّدِ وَاِجْرَاءُ وَعْدِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ وَوَعِيدِهِ فَاِنَّهُ لاَ يَتَصَوَّرُ بِدُونِ الْكَثْرَةِ وَالصُّوفِيَّةُ اَيْضًا مُعْتَرِفُونَ بِهٰذَا الْمَعْنَى وَاِنْ اَطْبَقُوهُ عَلَى الشَّرِيعَةِ بِالتَّكَلُّفِ وَمَا قَالَهُ الْعُلَمَاءُ صَادِقٌ بِلاَ تَكَلُّفٍ وَمُطَابِقٌ بِلاَ تَمَحُّلٍ لاَ غُبَارَ فِيهِ اَصْلاً وَلاَ كُدُورَةَ وَاِنَّهُمْ لاَ يُثْبِتُونَ وُجُودًا مُسْتَقِلًّا مُسْتَبِدًّا حَتَّى يَكُونَ فِيهِ مَجَالٌ لِلْكَلاَمِ وَيَكُونَ شِرْكَةً بِالْوَاجِبِ تَعَالَى وَاِنَّمَا يُثْبِتُونَ وُجُودًا ضَعِيفًا مُفَاضًا وَمُسْتَعَارًا مِنَ الْغَيْرِ كَيْفَ يَجُوزُ تَخْطِئَةُ الْعُلَمَاءِ فَاِنَّهُمْ اَكَابِرُ الدِّينِ وَنِسْبَةُ الْغَلَطِ اِلَيْهِمْ غَلَطٌ مَحْضٌ وَمَحْضُ الْغَلَطِ وَنَحْنُ الْعَاجِزُونَ الْمُتَعَوِّقُونَ اَخَذْنَا الدِّينَ وَالشَّرِيعَةَ مِنَ الْعُلَمَاءِ وَاسْتَفَدْنَا الْمَذْهَبَ وَالْمِلَّةَ مِنْ بَرَكَاتِهِمْ فَلَوْ كَانَ فِيهِمْ مَجَالٌ لِلطَّعْنِ لَارْتَفَعَ الْاعْتِمَادُ عَنِ الشَّرِيعَةِ وَالْمِلَّةِ وَلِهٰذَا قَالُوا «اَلطَّاعِنُ فِي السَّلَفِ ضَالٌّ وَمُبْتَدِعٌ» وَعَدُّوا طَعْنَهُ مِنْ اَسْبَابِ التَّضْلِيلِ وَالتَّشْكِيكِ فِي الدِّينِ وَحَكَمُوا بِبُطْلاَنِهِ. وَ**كَتَبْتُمْ اَيْضًا** اَنَّهُمْ قَنَعُوا مِنَ اللُّبِّ بِالْقِشْرِ يُشْبِهُ اَنَّكُمْ تَخَيَّلْتُمُ الصُّوَرَ لُبًّا وَالتَّنْزِيهَ قِشْرًا فَاِنَّ دَعْوَةَ الْعُلَمَاءِ وَدَلاَلَتَهُمْ اِلَى التَّنْزِيهِ وَمَشْهُودُ صَاحِبِ التَّجَلِّي الصُّورِيِّ وَمَطْلُوبُهُ الصُّوَرُ وَالْاَشْكَالُ يَنْبَغِي الْانْصَافُ اَنَّهُمَا مُتَشَبِّثٌ بِاللُّبِّ وَاَنَّهُمَا مُنْخَدِعٌ بِالْقِشْرِ ﴿وَاِنَّآ اَوْ اِيَّاكُمْ لَعَلٰى هُدًى اَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ﴾ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلاَمُ اَوَّلًا وَآخِرًا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Maksûd Ali'ye yazılmıştır.**
- **"Zihne bir çok şeyin gelmesi (hatarât) vuslat sebeplerindendir ki bu da tecellînin miktarına göredir" sözünün izahı ve vehmî kesretin hakikati.**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve O'nun seçtiği kullara selam olsun.

Diyorsunuz ki, ehl-i tarik biri, bir tarikat âlimine, gönlüne hücûm eden şeyler konusunda yakınınca o âlim şöyle demiş: *"O her şeyi kuşatmıştır."*[57] hükmü gereği matlûbun insanı kuşatması ve kaplaması malum olduğu için, gönle gelenler, ayrılığı gerektiren şeylerden değil, vuslat sebeplerinden sayılmalı, müşâhede kapıları açık bırakılıp gaflet pencereleri kapatılmalıdır."

Bu söz, bu yolun başlangıç noktalarından biri olan sûrî tecellî açısından doğrudur. Şayet burada vuslat olursa -ki hakikatte o ayrılıktır- bu, sûret itibâriyledir. Her ne kadar gerçekte bir uzaklaşma ise de burada müşâhede olursa bu da aynı şekilde sûret itibariyledir. Bu yolun büyükleri nezdinde, tecellînin bu türü kayda değer değildir. Çünkü bu tecellî, sâlikin varlığını yok etmez... Hak üzere olanla, bâtıl üzere olan bu tecellîde ortaktır. Sözgelimi Hint cûkîleri ve Yunan filozofları da bu tecellîyi bilmekte olup onun ilim ve marifetlerini yaşamaktadırlar.

Sonuç olarak, Hak yolda olan kişinin bu büyük nimete ermesi kalp safâsı yoluyla olurken, ehl-i bâtılın ulaştığı ise nefis safâsıyla olmaktadır. Gâyet tabiidir ki biri hidâyete götürürken diğeri dalâlete sürüklemektedir. Ancak ikisi de sûretin esâretinde olup mânâdan habersizdir.

Sûrete tapan gafil kişi, hiç ayırdedebilir mi,
Peçeli yarin diğerlerinden farklı güzelliğini?

Bununla birlikte Hak üzere olanın, sûretin esâretinden kurtulma ihtimali vardır. Bâtıl ehlinden olan ise sûrete saplanıp kalır. Zira peygamberlerin dinine sarılmaksızın sûretin esâretinden sıyrılmak muhaldir.

---

[57] Fussilet, 54.

Ayrıca sûrî tecellî ilim dâiresindedir ancak hâl ve zevk kendisine aydınlık getirdiği için hâl gibi görünür. Aynı şekilde sûrî tecellîde müşâhede edilen kesrettir ancak bu, vahdet mazhariyeti unvanıyla olan bir kesrettir. Hangi unvanla olursa olsun kesreti müşâhede etmek vebal içinde vebaldir. Bâtın nazarında kesretten ve kesretin müşâhedesinden hiçbir eser ve şekil kalmamalı ve hakîkî müşâhede edilenin dışında hiçbir şey müşâhede edilmemelidir ki bu yolda ilk adım olan fenânın gerçekleşmesi mümkün olsun. Çünkü fenâ, Hak Sübhânehû'nun dışındaki her şeyi unutmaktan ve bâtından kaldırmaktan ibârettir. O halde burada kesrete hiç yer olabilir mi? Burada kesretin müşâhedesi söz konusu olabilir mi?

Kalbe gelen hislerin vuslat sebeplerinden olduğunu ve müşâhedeye kapı araladığını söyleyen kişinin bu sözündeki vuslat ve müşâhededen maksat, ayrı ve uzak olmanın aynısı olan sûrî müşâhede ve sûrî vuslattır.

Bu tâifenin büyüklerinin nezdinde muteber olan vuslat, Hak Teâlâ'nın dışında her şeyi unutarak fenâyı aştıktan sonra meydana gelen bekâ billâh makamında ancak gerçekleşir. Gönülde gayrın bulunması ise bu büyük nimete engel olur. Gönülde vesvesenin bulunması bu makama engeldir. O vuslatın başlangıcı olan fenâ makamında, gönülde yer tutan tüm hisler yok olur. O kadar ki, kendisinde var olan o gayr, bütünüyle unutulduğu için, gönül onları hatırlama konusunda zorlansa bile hatırlayamaz.

Demişsiniz ki, *"Ve huve 'ala külli şey'in muhît"* (*O her şeyi kuşatmıştır*). Kuşatmayı açıklamak için böyle bir ifade kullanılmaz... Bu, kelime üretenlerin sözüne benzemektedir. Çünkü «ihâta» kelimesinin «'alâ» harf-i ceri ile geçişli yapılması daha çok acem Arapça'sında olur. Fasih Arapça ifade şeklinde ise «bâ» harf-i ceri ile geçişli yapılması yaygın ve alışılagelmiş bir uygulamadır. Nitekim Allah Teâlâ, bir âyeti kerîmede «*ve kâne'llâhu bi kulli şey'in muhîtâ*» (*Allah, her şeyi kuşatıcıdır.*)[58] diğer bir âyette de: «*innehû bi kulli şey'in muhît*» (*İyi bil ki O, her şeyi kuşatmıştır.*)[59] buyurarak ihâta kelimesini «bâ» harf-i ceri ile geçişli yapılmıştır.

[58] Nisâ, 126.

[59] Fussilet, 54.

Öyle gözüküyor ki bu ifâde burada, Kur'ân-ı Kerim'de olduğu sanılarak Allah Teâlâ'nın ihâtasına delil olarak zikredilmiştir. Ancak bu yanlış bir delil getirmedir. Çünkü az önce de açıkladığımız üzere bu mânânın Kur'ân-ı Kerîm'deki ifadesi farklı bir ibâreyle yapılmıştır.

Yine diyorsunuz ki: "Vehme dayalı kesret ve itibârî çokluk o kadar çoğalmıştır ki âlimlerin çoğu, varlığın birden fazla olduğu vehmine kapılarak yanlışın içine düşmüş, işin özü yerine kabuğuyla yetinmişlerdir."

Bilmek gerekir ki kesret ve çokluk vehmî ve itibârî olsa da Allah Sübhânehû'nun yaratması sonucu meydana geldiği için sağlam ve mükemmeldir. Dünyevî ve uhrevî muâmele buna bağlıdır. Hâricî eserler bunun sonucunda meydana gelir. Vehim ve itibar yok olsa da kesret ve çokluğun yok olması mümkün değildir. Çünkü Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) haber vermiş olduğu âhiretteki dâimî olan azap ve sevap kesrete ve çokluğa bağlıdır. Dolayısıyla, kesretin ve çokluğun kalkmasına hükmetmek ilhâd ve zındıklıktır. Bu duruma düşmekten Allah Sübhânehû'ya sığınırız.

Büyük sûfilerin ve değerli âlimlerin hepsi bu kesretin sâbit olduğunu ve bu çokluğun sürdüğünü söylemiştir. Dâimî olan âhiret işlerinin de bu çokluğa bağlı olduğunu kabul etmiştir. Ancak sülûk yolunda ilerlerken sûfînin müşâhedesinde bu kesret kaybolduğu için sûfîler onu vehmî ve itibârî olarak bulur. Her ne kadar müşâhededen yok olsa da gerçekte yok olmadığı için âlimler onun var olduğunu söylemiştir.

İki taraf (âlimler ve sûfîler) arasındaki bu tartışma mânâda ittifak ettikten sonra, lafzî bir tartışma olarak kalmaktadır. Zira her iki cenah da kendi anladıklarından hareketle hükmetmiştir; Sûfîler müşâhedeye itibar etmiş kesretin müşâhededе kaybolmasını göz önüne alarak vehmî ve itibârî olduğunu söylemiştir. Âlimler ise gerçekte mevcut ve yerleşik olmasını göz önüne alarak var olduğunu söylemiştir. Herkesin bir bakış açısı vardır.

Bu fakir bu mânâyı mektup ve risâlelerinde tafsilatıyla açıklamış ve iki taraf arasındaki bu tartışmanın lafzî bir tartışma olduğunu tesbit etmiştir. Eğer bu konuda bir kapalılık varsa o risâle ve mektuplara bakılmalıdır.

Âlimlerin konuya bakışı vâkıaya da uygun olması sebebiyle doğruya daha yakındır. Sûfîlerin bakışı ise sekrin ve hâlin baskınlığıyla

oluşmuş bir bakıştır. Nitekim yıldızlar hakikatte var olmakla birlikte gündüz kaybolmaktadır... Müşâhede edilmiyor olsalar da durum böyledir. En doğru olan, gözükmemeleri sebebiyle yıldızların varlığını kabul etmemek değil, varolduklarına hükmetmektir.

Âlimlerin, kesretin varlığım kabul etmekteki gâyesi, kesret üzerine kurulu olan şeriatın bekasıdır. Çünkü kesret olmaksızın şeriat sâhibinin vaadinin ve uyarısının gerçekleşmesi düşünülemez. Şeriata uyarlanması zor olsa da aslında sûfîlerin kabûlü de bu mânâyı ihtiva etmektedir. Ulemânın görüşünün doğruluğu ve şeriata uygunluğu ise çok açıktır... En ufak bir bulanıklığa ve kapalılığa yer yoktur.

Âlimler müstakil bir varlığı kabul etmiyor ki bir şey söylemeye gerek olsun ve Vâcib Teâlâ'ya ortak koşmaktan söz edilsin. Aksine, onların kabul ettiği, zayıf, ısmarlama ve başkasından emanet bir varlıktır. Bu durumda, ulemânın hata ettiğini söylemek nasıl doğru olabilir?! Onlar din büyükleridir... Onları yanlış yapmakla itham etmek büyük ve katışıksız bir yanlıştır. Biz oyalanıp duran âcizler dîni ve şeriatı onlardan öğrendik. Mezhebi ve diyaneti onların bereketiyle elde ettik...

Şayet onlar yanlışa ve itiraza açık bir yerde dursalardı şeriata ve dîne itimat kalkardı. Bu yüzden, "Selefe dil uzatan sapık ve bid'atçidir." diyerek selefe dil uzatmayı dinde yanlışa ve şüpheye sürükleme sebepleri arasında saymışlar ve böyle bir şeyin bâtıl olduğu hükmüne varmışlardır.

Ayrıca, âlimlerin özü bırakıp kabukla yetindiğini yazmışsınız. Öyle gözüküyor ki siz de sûretleri öz ve tenzihi kabuk sanmaktasınız. Çünkü ulemânın gösterdiği ve çağırdığı yer tenzihtir. Sûrî tecellî sahibinin müşâhede ettiği ve istediği şey ise sûretler ve şekillerdir. İnsaf etmek gerek... Hangisi öze sarılmaktadır, hangisi kabukla aldanmaktadır?

"Herhalde ya biz, ya da siz mutlak bir hidayet üzerindeyiz veya açık bir sapıklık içindeyiz."[60] *"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"*[61]

Selâmetle kalın.

---

[60] Sebe', 24.

[61] Kehf, 10.

KELİME ANLAMI

32. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالثَّلَاثُونَ Otuz ikinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى فِي بَيَانِ اَنَّ مَا قِيلَ الْمَقْصُودِ عَلِيٍّ Maksut Ali'ye gönderilmiştir** *(Neyin beyanındadır?)* **Şu denilenin beyanındadır: اِنَّ كَثْرَةَ الْخَطَرَاتِ Hataratın çok olması** *(Nedir?)* **مِنْ عَلَى مِقْدَارِ التَّجَلِّي اَسْبَابِ الْوَصْلِ Vuslat sebeplerindendir اِنَّمَا هُوَ Bu ancak Tecellinin miktarına göredir** *(Daha neyin beyanındadır?)* **وَفِي تَحْقِيقِ حَقِيقَةِ الْكَثْرَةِ الْوَهْمِيَّةِ Bir de vehmi kesretin hakikatinin açıklanmasının وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ Ve buna uygun şeylerin beyanındadır. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ كَتَبْتُمْ Yazmışsınız ki: اَنَّ سَارِيَ طَرِيقٍ Bir tarikat saliki (mürid) اِشْتَكَى اِلَى عَالِمِ طَرِيقٍ Bir tarikat alimine yakındı *(Neden?)* مِنْ هُجُومِ الْخَطَرَاتِ Hataratın hücum etmesinden فَقَالَ O alim dedi ki: حَيْثُ اَنَّ اِحَاطَةَ الْمَطْلُوبِ Mademki matlubun kuşatması وَشُمُولَهُ Ve şamil olması *(Ne hükmünce?)* بِكُلِّ شَيْءٍ مُحِيطٌ 'O her şeyi kuşatandır' ayeti hükmünce مَعْلُومٌ Bilinmektedir يَنْبَغِي Öyleyse lazımdır *(Ne?)* اَنْ تُعَدَّ الْخَطَرَاتُ Hatıraların sayılması *(Neden?)* مِنْ اَسْبَابِ الْوَصْلِ Vuslat sebeplerinden وَاَنْ يُجْعَلَ اَبْوَابُ لَا مِنْ مُوجِبَاتِ الْفَصْلِ Ayrılık gerekterinden değil الْمُشَاهَدَةِ وَرَوْزَنَةُ الْغَفْلَةِ مَفْتُوحَةً Müşahede kapılarının da kılınması lazım *(Ne?)* Açık Gaflet pencerelerinin de مَسْدُودَةً Kapanması lazımdır هٰذَا الْكَلَامُ Bu kelam *(Nedir?)* مُقَدِّمَةٌ مِنْ الَّذِي هُوَ بِحَسَبِ التَّجَلِّي الصُّورِيِّ Suri tecelli itibarla Ki o صَادِقٌ Doğrudur فَاِنْ كَانَ هٰذَا الطَّرِيقِ مُقَدِّمَاتِ Bu yolun başlangıçlarından bir başlangıçtır Eğer olduysa *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ Bu makamda *(Ne?)* وَصْلٌ Bir vuslat فَمَعَ كَوْنِهِ فِي الْحَقِيقَةِ فَصْلًا Hakikatte ayrılık olmakla beraber فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الصُّورَةِ O suret itibari iledir وَلَوْ هِيَ فِي الْوَاقِعِ مُبَاعَدَةٌ Ve eğer bir müşahede olsuysa وَاِنْ كَانَتْ مُشَاهَدَةٌ Velev ki o gerçekte uzaklaşma olsa da فَهِيَ اَيْضًا O da *(Ne iledir?)* بِمُلَاحَظَةِ الصُّورَةِ Suret itibarı iledir وَهٰذَا التَّجَلِّي Bu tecelli *(Nedir?)* سَاقِطٌ عَنْ حَيِّزِ الْاعْتِبَارِ İtibar

sahasından düşüktür *(Kime göre?)* عِنْدَ اَكَابِرِ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolun büyüklerine göre لِاَنَّهُ Çünkü bu tecelli لَيْسَ بِمُفْنٍ Yok etmiyor *(Neyi?)* لِوُجُودِ السَّالِكِ Salikin varlığını وَالْمُحِقُّ وَالْمُبْطِلُ Haklı ve haksız *(Nedir?)* شَرِيكَانِ فِيهِ Bu tecelli de ortaktırlar فَاِنَّ Zira Hint Cükilerinin لِحُوكِيَّةِ الْهِنْدِ وَفَلَاسِفَةِ الْيُونَانِ Ve Yunan felsefecilerinin خَبَرًا Ondan haberi vardır عَنْهُ وَهُمْ مَحْظُوظُونَ وَمُلْتَذُّونَ Onlar haz duyup lezzet alıyorlar *(Ne ile?)* بِعُلُومِهِ وَمَعَارِفِهِ Bu tecellinin bilgi ve marifetleriyle غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Bu konunun sonucu şudur: اَنَّ حُصُولَ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletin oluşması *(Kim için?)* لِلْمُحِقِّ Haklı olan için *(Ne iledir?)* مِنْ طَرِيقِ صَفَاءِ الْقَلْبِ Kalbin safası yoluyladır وَلِلْمُبْطِلِ Haksız olan içinse مِنْ طَرِيقِ صَفَاءِ النَّفْسِ Nefsin safası yoluyladır فَلَا جَرَمَ Bu sebeple hiç kuşkusuz اَنَّ ذَاكَ يُفْضِى اِلَى الْهِدَايَةِ Haklı olanın ki hidayete götürür وَهٰذَا Haksız olanın ki ise يَجُرُّ اِلَى الضَّلَالَةِ Sapıklığa sürükler وَلٰكِنْ كِلَاهُمَا Lakin ikisi de *(Nedir?)* فِى اَسْرِ الصُّورَةِ Suretin esaretindedir لَا خَبَرَ لَهُمَا Onların haberi yoktur *(Neden?)* عَنِ الْمَعْنَى Asıl manadan ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

مَا يَعْرِفُ Ayırt edemez *(Kim?)* اَلْغَفْلَانُ عَابِدُ صُورَةٍ Surete tapan gafil *(Neyi?)* حُسْنَ الْمُقَنَّعِ Peçeli yarin güzelliğini *(Kimden?)* عَنْ جَمِيعِ مُؤَانِسِ Tüm dostlarından

وَلٰكِنْ فِى الْمُحِقِّ Lakin haklı olanda اِحْتِمَالُ النَّجَاةِ Kurtuluş ihtimali vardır *(Neden?)* مُنْهَمِكٌ فِى الصُّورَةِ Suret esirliğinden وَالْمُبْطِلُ Haksız olan ise مِنْ اَسْرِ الصُّورَةِ Surete müpteladır فَاِنَّ الْخَلَاصَ Zira kurtuluş *(Neden?)* مِنْ اَسْرِ الصُّورَةِ Suret esirliğinden *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ الْتِزَامِ مِلَّةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin dinine ittiba olmaksızın وَاَيْضًا اِنَّ İmkansızdır *(Nedir?)* مُحَالٌ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun التَّجَلِّىَ الصُّورِىَّ Ve de suri tecelli *(Nedir?)* دَاخِلٌ فِى دَائِرَةِ الْعِلْمِ İlim dairesine dahildir فِيهِ الْحَالُ وَالذَّوْقُ Hal ve zevk *(Ne?)* وَلٰكِنْ لَمَّا طَرَحَ Lakin ne zaman ki ona arız oldu وَاَيْضًا اِنَّ الْمَشْهُودَ Ki onlarda ışık vardır يُرَى مِثْلَ الْحَالِ Hal gibi görünüyor الشُّعَاعُ Ve de müşahede edilen *(Nerede?)* فِى التَّجَلِّى الصُّورِىِّ Suri tecellide *(Nedir?)* اَلْكَثْرَةُ

Kesrettir لٰكِنْ بِعُنْوَانِ الْمَظْهَرِيَّةِ لِلْوَحْدَةِ Lakin vahdete mazhar olma unvanıyla وَشُهُودُ الْكَثْرَةِ Kesretin müşahedesi بِاَيِّ عُنْوَانٍ كَانَ Hangi unvan ile olursa olsun *(Nedir?)* اَنْ لاَ يَبْقَى وَبَالٌ فِى وَبَالٍ Vebal üstüne vebaldir يَنْبَغِى Gerekir *(Ne?)* Kalmaması *(Nerede?)* فِى نَظَرِ الْبَاطِنِ Bâtın itibarında *(Ne?)* اِسْمٌ Hiçbir isim *(Neden?)* مِنَ الْكَثْرَةِ وَشُهُودِهَا Kesret ve onun müşahedesinden وَلاَ رَسْمٌ Ve de hiçbir resim (kalmaması gerekir) وَلاَ يَكُونَ الْمَشْهُودُ Müşahede edilen de olmamalıdır *(Ne?)* غَيْرَ الْوَاحِدِ الْحَقِيقِيِّ Vahidi hakikinin dışında bir şey اَصْلاً Kesinlikle حَتَّى يَتَيَسَّرَ الْفَنَاءُ Ta ki fena nasip olsun الَّذِى هُوَ اَوَّلُ Ki o fena قَدَمٌ İlk adımdır *(Nerede?)* فِى هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolda فَاِنَّ الْفَنَاءَ Zira fena *(Nedir?)* عِبَارَةٌ İbarettir *(Neden?)* عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ Hak Subhânehu'nun dışındakileri unutmaktan وَزَوَالِهِ مِنَ الْبَاطِنِ Ve onun bâtından yok olmasından فَكَيْفَ يَكُونُ لِلْكَثْرَةِ Öyleyse kesret için nasıl olur *(Ne?)* مَجَالٌ Bir mahal *(Nerede?)* فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda وَمَا يَكُونُ Ve ne demek olur *(Ne?)* شُهُودُ الْكَثْرَةِ Kesreti müşahede etmek *(Nerede?)* فِيهِ O makamda وَمَا قَالَ الْقَائِلُ Söyleyenin dediği مِنْ اَنَّ الْخَطْرَةَ Hatıra gelen şeylerin مِنْ اَسْبَابِ الْوَصْلِ Vuslat sebeplerinden *(Daha?)* وَاَبْوَابِ الْمُشَاهَدَةِ Ve müşahede kapılarından olması فَالْمُرَادُ الْوَصْلُ وَالْمُشَاهَدَةُ Bu vuslat ve müşahede ile murat *(Nedir?)* بِذَاكَ الْوَصْلِ وَالْمُشَاهَدَةِ Suri vuslat ve müşahededir الصُّورِيَّانِ Bunlar ayrılık ve uzaklığın kendisidir وَهُمَا عَيْنُ الْمُفَارَقَةِ وَالْمُبَاعَدَةِ Zira itibar edilen vuslat فَاِنَّ الْوَصْلَ الْمُعْتَبَرَ *(Kime göre?)* عِنْدَ اَكَابِرِ Bu yüce taifenin büyüklerine göre *(Nerededir?)* اِنَّمَا هُوَ فِى مَقَامِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ O beka billah makamındadır الَّذِى يَحْصُلُ Ki o hasıl olur بَعْدَ الْفَنَاءِ بِاللّٰهِ الْبَقَاءِ Fenadan sonra *(Daha neden sonra?)* وَنِسْيَانِ جَمِيعِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى Masivanın tamamını unuttuktan sonra وَوُجُودُ الْخَطْرَةِ Hatıra gelen şeylerin varlığı *(Nedir?)* مُنَافٍ لِذٰلِكَ الدَّوْلَةِ Bu makama zıttır وَحُصُولُ الْوَسْوَسَةِ Vesvesenin meydana gelmesi *(Nedir?)* مَانِعٌ لِذٰلِكَ الْمَنْزِلَةِ Bu makama manidir وَفِى مَقَامِ الْفَنَاءِ Fena makamında الَّذِى هُوَ Ki o يَكُونُ انْيِفَاءُ الْخَوَاطِرِ دِهْلِيزُ ذٰلِكَ الْوَصْلِ Bu vuslatın girizgahıdır Hatıra gelen

şeylerin yokluğu olur *(Nasıl)* عَلَى نَوْعٍ Öylesine ki, لَوْ كُلِّفَ Şayet zorlansa *(Neye?)* بِتَذَكُّرِ الْاَشْيَاءِ Eşyayı hatırlamaya لاَ يَتَذَكَّرُ Hatırlayamaz *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ نِسْيَانِ السِّوَى Masivayı unutması sebebiyle الَّذِى حَصَلَ لَهُ Ki, o unutma ona hasıl oldu وَقَدْ كَتَبْتُمْ Ve yazmışsınız ki: وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْئٍ O her şeyi مُحِيطٌ Kuşatıcıdır بَيَانُ الْاِحَاطَةِ Kuşatmanın beyanı مَا جَاءَ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ Bu ibare ile gelmedi يُشْبِهُ اَنْ Bunun olması mümkündür *(Neden?)* مِنْ كَلاَمِ الْمُوَلِّدِينَ تَكُونَ هٰذِهِ Üretenlerin kelamından فَاِنَّ تَعْدِيَةَ الْاِحَاطَةِ Zira 'ihata' kelimesinin müteaddi/ geçişli olması *(Ne ile?)* بِكَلِمَةِ عَلَى A'lâ kelimesi ile *(Nedir?)* كَثِيرَةُ الْوُقُوعِ Çok olur *(Nerede?)* فِى كَلاَمِ الْعَجَمِ Acem kelamında وَالْمُتَعَارَفُ Yaygın olan *(Nerede?)* فِى الْعِبَارَةِ الْعَرَبِيَّةِ الْفَصِيحَةِ Fasih Arap kelamında *(Nedir?)* تَعْدِيَةُ الْاِحَاطَةِ İhatanın müteaddi olmasıdır *(Ne ile?)* بِالْبَاءِ Ba (harfi ceri) ile قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: وَكَانَ اللهُ Ve Allah daima بِكُلِّ شَيْئٍ Her şeyi مُحِيطًا Kuşatıcıdır وَقَالَ تَعَالَى Ve Allah Teâlâ yine buyurdu ki: اَنَّ هٰذِهِ الْعِبَارَةَ Anlaşılan o ki, وَالظَّاهِرُ O, her şeyi مُحِيطٌ Kuşatandır اِنَّهُ بِكُلِّ شَيْئٍ Bu ibare اِنَّمَا اُورِدَتْ Getirilmiş *(Ne ile?)* بِطَرِيقِ الْاِسْتِشْهَادِ Delil edinme yolu ile بِتَخَيُّلِ Hakikat böyle değildir وَلَيْسَ كَذٰلِكَ Kuran'dan olduğu düşünülerek اَنَّهَا مِنَ الْقُرْآنِ Yüce Kuran'da فَاِنَّ بَيَانَ هٰذَا الْمَعْنَى Zira bu mananın beyanı فِى الْكَلاَمِ الْمَجِيدِ بِعِبَارَةٍ Başka bir ibare iledir اُخْرَى Ve yine yazmışsınız ki, وَكَتَبْتُمْ اَيْضًا Geçtiği gibi كَمَا مَرَّ Vehmi kesret اَنَّ الْكَثْرَةَ الْوَهْمِيَّةَ Ve itibari taaddüt وَالتَّعَدُّدَ الْاِعْتِبَارِيَّ قَدْ تَرَاكَمَتْ عَلَى Öylesine yoğunlaştı ki, وَجْهٍ Alimlerin çoğu düştü *(Neye?)* وَقَعَ اَكْثَرُ الْعُلَمَاءِ فِى الْغَلَطِ Yanlışa *(Nasıl?)* بِتَوَهُّمِ تَعَدُّدِ الْوُجُودِ Varlığında müteaddit olduğunu vehmederek اَنَّ الْكَثْرَةَ Bilesin ki, اِعْلَمْ بِالْقِشْرِ Kabukla مِنَ اللُّبِّ Öz yerine وَقَنَعُوا Ve yetindiler وَالتَّعَدُّدَ Kesret ve taaddüt وَاِنْ كَانَتْ وَهْمِيَّةً وَاعْتِبَارِيَّةً Her ne kadar itibari ve vehmi olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا صَدَرَتْ Lakin ne zaman ki sadır oldu وَظَهَرَتْ Ve açığa çıktı *(Ne ile?)* صَارَتْ مُتْقَنَةً بِصُنْعِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın yaratması ile وَكَانَتِ الْمُعَامَلَةُ الدُّنْيَوِيَّةُ وَالْاُخْرَوِيَّةُ وَمُسْتَحْكَمَةً Muhkem ve kuvvetli oldu Dünyevi ve

uhrevi muameleler de oldu *(Ne oldu?)* مَرْبُوطَةٌ بِهَا Ona bağlı وَالْآثَارُ الْخَارِجِيَّةُ Harici eserler de مُتَرَتِّبَةٌ عَلَيْهَا Ona terettüp etti وَارْتِفَاعُهَا مَمْنُوعٌ Onun yok olması mümkün değildir وَإِنِ ارْتَفَعَ الْوَهْمُ وَالْاعْتِبَارُ Her ne kadar vehim ve itibar yok olsa da فَإِنَّ الْعَذَابَ وَالثَّوَابَ الدَّائِمَيْنِ الْأُخْرَوِيَّيْنِ Zira ahiretteki ebedi sevap ve azap اَلَّذَيْنِ أَخْبَرَ عَنْهُمَا Ki bu ikisini haber verdi *(Kim?)* الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberci/ Peygamberimiz *(Bu azap ve sevap nedir?)* مَنُوطَانِ بِالْكَثْرَةِ Kesrete dayalı مَرْبُوطَانِ وَالْحُكْمُ بِارْتِفَاعِ الْكَثْرَةِ وَالتَّعَدُّدِ Ve taaddüde bağlıdır بِالتَّعَدُّدِ Taaddüt ve kesretin kalkmasına hükmetmek دُخُولٌ فِي الْإِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ Küfre ve zındıklığa girmektir فَالصُّوفِيَّةُ مِنْ ذٰلِكَ *(Neden?)* اَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya sığınırız Bundan الْعَلِيَّةُ Yüce sûfiler وَالْعُلَمَاءُ الْكِرَامُ Ve değerli alimler كُلُّهُمْ Hepsi قَائِلُونَ Hükmediyorlar *(Neye?)* بِثُبُوتِ هٰذِهِ الْكَثْرَةِ Bu kesretin sübutuna وَاسْتِمْرَارِ هٰذَا التَّعَدُّدِ Ve bu taaddüdün devamlılığına وَيَرَوْنَ الْمُعَامَلَةَ الْأُخْرَوِيَّةَ الدَّائِمِيَّةَ Ahiretin ebedi muamelesini görüyorlar *(Nasıl?)* مَرْبُوطَةٌ بِهَا Buna bağlı وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ مِنْ شَأْنِ هٰذِهِ الْكَثْرَةِ Fakat bu kesretin şanından olunca *(Ne?)* الْارْتِفَاعُ مِنْ شُهُودِ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerin müşahedesinden kalkmak *(Ne vakit?)* وَقْتَ الْعُرُوجِ Yükseliş vaktinde يَجِدُونَهَا Sûfiler onu buluyorlar *(Ne olarak?)* وَهْمِيَّةً وَاعْتِبَارِيَّةً Vehmi ve itibari olarak وَحَيْثُ أَنَّهَا Ve mademki bu kesret وَإِنْ لَا تَرْتَفِعُ فِي نَفْسِ الْأَمْرِ Hakikatte ortadan kalkmıyor كَانَتْ مُرْتَفِعَةً Her ne kadar kalksa da *(Neden?)* مِنَ الشُّهُودِ Müşahededen يَقُولُ الْعُلَمَاءُ Alimler hükmediyor *(Ne diye?)* إِنَّهَا مَوْجُودَةٌ O mevcuttur diye فَنِزَاعُ الْفَرِيقَيْنِ Sonuç olarak, iki tarafın tartışması صَارَ رَاجِعًا إِلَى اللَّفْظِ Lafza yönelik olmuştur *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْاتِّفَاقِ فِي الْمَعْنَى Manada ittifak ettikten sonra كُلٌّ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ Her iki taraf حَكَمَ بِمِقْيَاسِ وِجْدَانِهِ Kendi hisleri ölçüsünde hükmetti فَالصُّوفِيَّةُ Dolayısıyla sûfiler اِعْتَبَرُوا الشُّهُودَ Müşahedeye itibar ettiler وَحَكَمُوا بِالْوَهْمِيَّةِ وَالْاعْتِبَارِيَّةِ Vehme ve itibara hükmettiler *(Nasıl?)* بِمُلَاحَظَةِ الْارْتِفَاعِ الشُّهُودِيِّ Müşahededen kalkmasını göz önünde bulundurarak وَقَالَ الْعُلَمَاءُ Alimler de

hükmetti *(Neye?)* بِوُجُودِهَا Kesretin varlığına *(Nasıl?)* وَاسْتِقْرَارِهَا Onun sübut ve istikrarını göz önünde bulundurarak *(Neredeki?)* فِي نَفْسِ الْأَمْرِ Hakikatteki وَلِكُلٍّ Her bir fırka için وِجْهَةٌ Bir yön vardır وَقَدْ بَيَّنَ Açıkladı *(Kim?)* هٰذَا الْفَقِيرُ Bu fakir *(Neyi?)* هٰذَا الْمَعْنَى Bu manayı *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبَاتِهِ وَرَسَائِلِهِ Mektup ve risalelerinde *(Nasıl)* بِالتَّفْصِيلِ Tafsilatla وَأَرْجَعَ Ve döndürdü *(Neyi?)* نِزَاعَ الْفَرِيقَيْنِ İki tarafın tartışmasını *(Nereye?)* إِلَى اللَّفْظِ فَإِنْ بَقِيَ خَفَاءٌ Lafza Eğer bir gizlilik kalırsa يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* أَنْ يُرَاجِعَ فِيهَا O mektup ve risalelere müracaat etmek نَظَرُ الْعُلَمَاءِ Alimlerin görüşü *(Nedir?)* قَرِيبٌ مِنَ الصَّوَابِ Doğruya daha yakındır لِأَنَّهُ مُطَابِقٌ Çünkü o uygundur *(Neye?)* لِنَفْسِ الْأَمْرِ وَنَظَرُ الصُّوفِيَّةِ İşin hakikatine Sûfilerin görüşü ise بِاعْتِبَارِ السَّكْرِ وَغَلَبَةِ الْحَالِ Halin galip gelmesi ve sekr itibarıyladır أَلَا تَرَى Görmez misin ki? أَنَّ النُّجُومَ ثَابِتَةٌ فِي نَفْسِ الْأَمْرِ مُخْتَفِيَةٌ فِي النَّهَارِ Yıldızlar Gündüz gizlidirler Hakikatte ise vardırlar وَإِنْ كَانَتْ مَسْتُورَةً Her ne kadar örtülmüş olsalar da *(Neden?)* فَالْحُكْمُ بِثُبُوتِ النُّجُومِ عَنِ الشُّهُودِ Müşahededen Öyleyse yıldızların varlığına hükmetmek *(Nedir?)* أَقْرَبُ إِلَى الصَّوَابِ Doğruya daha yakındır *(Neden?)* مِنَ الْحُكْمِ بِعَدَمِهَا Yokluğuna hükmetmekten بِمُلَاحَظَةِ عَدَمِ شُهُودِهَا Görünmemesi düşünülerek وَمَقْصُودُ الْعُلَمَاءِ Alimlerin maksadı *(Neden?)* مِنَ الْقَوْلِ بِوُجُودِ الْكَثْرَةِ Kesretin varlığına hükmetmekten *(Nedir?)* إِبْقَاءُ الشَّرِيعَةِ Şeriatı baki kılmaktır الَّتِي مَبْنَاهَا Ki onun temeli *(Nedir?)* عَلَى التَّعَدُّدِ Teaddüd üzeredir وَإِجْرَاءُ وَعْدِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ وَوَعِيدِهِ Ve şeriat sahibinin vaat ve tehdidini icradır فَإِنَّهُ لَا يَتَصَوَّرُ Zira o düşünülemez *(Nasıl?)* بِدُونِ الْكَثْرَةِ Kesret olmaksızın وَالصُّوفِيَّةُ أَيْضًا Sûfiler de مُعْتَرِفُونَ بِهٰذَا الْمَعْنَى Bu manayı itiraf ediyorlar وَإِنْ أَطْبَقُوهُ عَلَى الشَّرِيعَةِ Her ne kadar onu şeriata tatbik etseler de *(Nasıl?)* صَادِقٌ بِلَا تَكَلُّفٍ Zorlukla وَمَا قَالَهُ الْعُلَمَاءُ Alimlerin dediği ise *(Nedir?)* بِالتَّكَلُّفِ Zorlamaksızın doğrudur وَمُطَابِقٌ بِلَا تَمَحُّلٍ Mücadele etmeksizin uygundur لَا غُبَارَ فِيهِ Onda kesinlikle bir toz yoktur وَلَا كُدُورَةَ Bulanıklık da yoktur أَصْلًا وَإِنَّهُمْ Ve alimler لَا يُثْبِتُونَ وُجُودًا مُسْتَقِلًّا مُسْتَبِدًّا Başlı başına tek bir varlık ispat etmiyorlar

حَتَّى يَكُونَ فِيهِ Ta ki onların görüşünde olsun *(Ne?)* مَجَالٌ لِلْكَلَامِ Konuşmaya bir mahal وَإِنَّمَا Ve ortak koşmak olsun *(Kime?)* وَيَكُونَ شِرْكَةٌ بِالْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya مُفَاضًا وَمُسْتَعَارًا مِنَ الْغَيْرِ يُثْبِتُونَ وُجُودًا ضَعِيفًا Ancak zayıf bir varlık ispat ediyorlar Başkasından alınmış كَيْفَ يَجُوزُ تَخْطِئَةُ الْعُلَمَاءِ Alimleri hataya nispet etmek nasıl caiz olur? فَإِنَّهُمْ أَكَابِرُ الدِّينِ Zira onlar din büyükleridir وَنِسْبَةُ الْغَلَطِ إِلَيْهِمْ Onlara yanlış isnat etmek *(Nedir?)* غَلَطٌ مَحْضٌ Sırf yanlıştır وَمَحْضُ الْغَلَطِ Ve yanlışın özüdür وَنَحْنُ Biz aciz ve engelliler الْعَاجِزُونَ الْمُتَعَوِّقُونَ أَخَذْنَا الدِّينَ وَالشَّرِيعَةَ Din ve şeriatı aldık *(Kimden?)* مِنَ الْعُلَمَاءِ Alimlerden وَاسْتَفَدْنَا الْمَذْهَبَ وَالْمِلَّةَ Mezhep ve diyaneti istifade ettik *(Neden?)* مِنْ بَرَكَاتِهِمْ Onların bereketlerinden فَلَوْ كَانَ فِيهِمْ Şayet onlarda olsa idi *(Ne?)* مَجَالٌ لِلطَّعْنِ Tenkit mahalli لَارْتَفَعَ الْاعْتِمَادُ Elbette güven kalkardı *(Neden?)* عَنِ الطَّاعِنُ فِي السَّلَفِ الشَّرِيعَةِ وَالْمِلَّةِ Din ve şeriattan وَلِهٰذَا Bundan dolayı قَالُوا Dediler ki: Selefi tenkit eden ضَالٌّ وَمُبْتَدِعٌ Sapık ve bidatçidir وَعَدُّوا طَعْنَهُ Ve selefi tenkidi saydılar *(Neden?)* مِنْ أَسْبَابِ التَّضْلِيلِ Sapıklık sebeplerinden *(Daha?)* وَالتَّشْكِيكِ فِي الدِّينِ Dinde şüpheye düşürme sebeplerinden وَحَكَمُوا بِبُطْلَانِهِ Ve o tenkidin batıl olduğuna hükmettiler وَكَتَبْتُمْ أَيْضًا Ve yine yazmışsınız ki, أَنَّهُمْ قَنَعُوا مِنَ اللُّبِّ Alimler öz yerine yetindiler *(Ne ile?)* بِالْقِشْرِ يُشْبِهُ أَنَّكُمْ Kabukla تَخَيَّلْتُمُ الصُّوَرَ Sanki siz Sureti hayal ettiniz *(Ne olarak?)* لُبًّا Öz olarak وَالتَّنْزِيهَ قِشْرًا Tenzihi de kabuk olarak فَإِنَّ دَعْوَةَ Zira alimlerin davet ve işareti *(Neyedir?)* إِلَى التَّنْزِيهِ Tenzihedir وَمَشْهُودُ الْعُلَمَاءِ وَدَلَالَتَهُمْ صَاحِبِ التَّجَلِّي الصُّورِيِّ Suri tecelli sahibinin müşahede ettiği وَمَطْلُوبُهُ Ve isteği *(Nedir?)* الصُّوَرُ وَالْأَشْكَالُ Suret ve şekillerdir يَنْبَغِي الْانْصَافُ İnsaf etmek lazım أَيُّهُمَا Hangisi öze sarılmış? مُتَشَبِّثٌ بِاللُّبِّ وَأَيُّهُمَا مُنْخَدِعٌ بِالْقِشْرِ Hangisi kabuğa aldanmış? وَإِنَّا Biz أَوْ إِيَّاكُمْ Veya siz لَعَلَى هُدًى Hidayet üzereyiz أَوْ فِي ضَلَالٍ مُبِينٍ Veya apaçık bir sapıklıktayız رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ أَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلَامُ أَوَّلًا وَآخِرًا Başta ve sonda selamlar...

33. MEKTUP

٣٣- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى الْمُلاَّ شَمْسِ الدِّينِ فِى تَحْقِيقِ كَلاَمِ الشَّيْخِ شَرَفِ الدِّينِ يَحْيَى الْمُنِيرِيِّ مِنْ «اَنَّ السَّالِكَ مَا لَمْ يَكْفُرْ وَلَمْ يَقْطَعْ رَأْسَ اَخِيهِ وَلَمْ يَتَزَوَّجْ بِاُمِّهِ لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا»﴾

عَلَيْكُمْ بِالاسْتِقَامَةِ يَا مُلاَّ شَمْس قَدْ سَمِعْتُمْ اَنَّ شَيْخَ الْمَشَايِخِ الشَّيْخَ شَرَفَ الدِّينِ يَحْيَى الْمُنِيرِيَّ كَتَبَ فِى رِسَالَتِهِ اِرْشَادِ السَّالِكِينَ «اِنَّ السَّالِكَ مَا لَمْ يَكْفُرْ لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا وَمَا لَمْ يَقْطَعْ رَأْسَ اَخِيهِ لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا وَمَا لَمْ يَتَزَوَّجْ بِاُمِّهِ لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا» فَمَا الْمُرَادُ بِهٰذِهِ الْكَلِمَاتِ. اِعْلَمْ اَنَّ الْمُرَادَ بِالْكُفْرِ كُفْرُ الطَّرِيقَةِ الَّذِى هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ مَرْتَبَةِ الْجَمْعِ الَّذِى هُوَ مَوْطِنُ الاسْتِتَارِ وَمَقَامُ عَدَمِ الامْتِيَازِ بَيْنَ حُسْنِ الاسْلاَمِ وَقُبْحِ الْكُفْرِ بَلْ كَمَا يَرَى الاسْلاَمَ مُسْتَحْسَنًا يَجِدُ لِلْكُفْرِ أَيْضًا حُسْنًا فِيهِ وَيَجِدُ كِلَيْهِمَا مَظْهَرًا لِلاسْمِ الْهَادِى وَالاسْمِ الْمُضِلِّ وَيَنَالُ مِنْ كُلٍّ مِنْهُمَا حَظًّا وَيَكُونُ بِهِمَا مُسْتَلَذًّا وَهٰذَا هُوَ ذٰلِكَ الْكُفْرُ الَّذِى أَخْبَرَ عَنْهُ حُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورٍ الْحَلاَّجُ وَكَانَ فِيهِ وَمَاتَ عَلَيْهِ وَقَالَ ﴿شِعْرٌ﴾

كَفَرْتُ بِدِينِ اللهِ وَالْكُفْرُ وَاجِبٌ * لَدَىَّ وَعِنْدَ الْمُسْلِمِينَ قَبِيحُ

وَالشَّطْحِيَّاتُ مِثْلَ قَوْلِ «اَنَا الْحَقُّ» وَقَوْلِ «سُبْحَانِى» وَقَوْلِ «لَيْسَ فِى جُبَّتِى سِوَى اللهِ» كُلُّهَا مِنْ اَثْمَارِ شَجَرَةِ الْجَمْعِ الَّذِى مَنْشَأُهُ اسْتِيلاَءُ الْحُبِّ وَغَلَبَةُ مَحَبَّةِ الْمَحْبُوبِ الْحَقِيقِيِّ لَمْ يَبْقَ فِى نَظَرِ شُهُودِهِمْ غَيْرُ الْمَحْبُوبِ بَلْ صَارَ مُخْتَفِيًا وَمَسْتُورًا وَهٰذَا الْمَقَامُ مَقَامُ الْجَهْلِ وَالْحَيْرَةِ أَيْضًا وَلٰكِنَّ جَهْلَ هٰذَا الْمَقَامِ مَحْمُودٌ وَحَيْرَتَهُ مَمْدُوحَةٌ فَاِنْ وَقَعَ سَيْرٌ اِلَى اَعْلَى مِنْ مَقَامِ الْجَمْعِ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَاجْتَمَعَ الْعِلْمُ بِالْجَهْلِ وَاقْتَرَنَتِ الْمَعْرِفَةُ بِالْحَيْرَةِ وَظَهَرَ الْفَرْقُ وَالتَّمَيُّزُ وَتَبَدَّلَ السُّكْرُ بِالصَّحْوِ فَحِينَئِذٍ يَحْصُلُ الاسْلاَمُ الْحَقِيقِيُّ وَتَتَيَسَّرُ حَقِيقَةُ الايمَانِ وَهٰذَانِ الاسْلاَمُ وَالايمَانُ مَحْفُوظَانِ مِنَ الزَّوَالِ وَمَأْمُونَانِ مِنْ طَرَيَانِ الْكُفْرِ وَالاسْتِبْدَالِ وَالْمُرَادُ بِمَا وَرَدَ فِى بَعْضِ الاَدْعِيَةِ الْمَأْثُورَةِ

مِنْ قَوْلِهِ ﷺ «اَللّٰهُمَّ اِنِّی اَسْئَلُكَ اِيمَانًا لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ» هُوَ هٰذَا الْايمَانُ لِاَنَّهُ مَحْفُوظٌ عَنِ الزَّوَالِ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿اَلَآ اِنَّ اَوْلِيَآءَ اللّٰهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ﴾ بَيَانٌ لِعَلَامَةِ حَالِ اَهْلِ هٰذَا الْايمَانِ فَاِنَّ الْوَلَايَةَ لَا تُتَصَوَّرُ بِدُونِ هٰذَا الْايمَانِ وَاِنْ كَانَ يُمْكِنُ اِطْلَاقُ اسْمِ الْوَلَايَةِ فِی مَرْتَبَةِ الْجَمْعِ اَيْضًا وَلٰكِنَّ النَّقْصَ وَالْقُصُورَ لَازِمُ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ دَائِمًا فَاِنَّ الْكَمَالَ فِی الْايمَانِ وَالْمَعْرِفَةِ لَا فِی الْكُفْرِ وَالْجَهْلِ اَیَّ كُفْرٍ وَاَیَّ جَهْلٍ كَانَ فَصَحَّ مَا قَالَ الشَّيْخُ فَاِنَّهُ مَا لَمْ يَتَحَقَّقْ بِكُفْرِ الطَّرِيقَةِ لَا يُشَرَّفُ بِاِسْلَامِ الْحَقِيقَةِ. **وَمَا قَالَ** اِنَّهُ مَا لَمْ يَقْطَعْ رَأْسَ اَخِيهِ لَا يَكُونُ مُسْلِمًا فَالْمُرَادُ مِنَ الْاَخِ الشَّيْطَانُ الَّذِی يُولَدُ مَعَهُ وَيَكُونُ قَرِينَهُ وَيَدْلُّهُ عَلَى الشَّرِّ وَالْفَسَادِ دَائِمًا كَمَا وَرَدَ فِی الْحَدِيثِ عَلَى قَائِلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**مَا مِنِ ابْنِ آدَمَ اِلَّا وَمَعَهُ قَرِينٌ مِنَ الْجِنِّ قَالُوا وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللّٰهِ قَالَ نَعَمْ وَلٰكِنْ اَعَانَنِیَ اللّٰهُ عَلَيْهِ فَاَسْلَمَ**» يَعْنِی مِنْ شَرِّهِ اِنْ كَانَ بِصِيغَةِ الْمُتَكَلِّمِ اَوْ فَاَسْلَمَ شَيْطَانِی اِنْ كَانَتِ الرِّوَايَةُ بِصِيغَةِ الْمَاضِی وَهٰذِهِ الرِّوَايَةُ الْاَخِيرَةُ مَشْهُورَةٌ وَقَتْلُ هٰذَا الْقَرِينِ عِبَارَةٌ عَنْ عَدَمِ الْانْقِيَادِ اِلَيْهِ وَاسْتِحْقَارِهِ وَاسْتِرْذَالِهِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ الْانْسَانَ مَعَ وُجُودِ الْعَقْلِ وَالْفِرَاسَةِ فِيهِ لِمَ يَكُونُ مَغْلُوبًا لِلشَّيْطَانِ وَيَرْتَكِبُ غَيْرَ مَرْضَاتِهِ تَعَالَى. **اُجِيبُ**: اَنَّ الشَّيْطَانَ فِتْنَةٌ وَبَلَاءٌ سَلَّطَهُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَلَى عِبَادِهِ لِلْاِبْتِلَاءِ وَالْامْتِحَانِ وَجَعَلَهُ مَسْتُورًا عَنْ نَظَرِهِمْ وَلَمْ يُطْلِعْهُمْ عَلَى اَحْوَالِهِ وَجَعَلَهُ بَصِيرًا بِاَحْوَالِهِمْ وَاَجْرَاهُ مَجْرَى الدَّمِ مِنْهُمْ وَالسَّعِيدُ مَنْ يَكُونُ مَحْفُوظًا بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى مِنْ كَيْدِ مِثْلِ هٰذَا الْبَلَاءِ وَمَكْرِهِ وَمَعَ ذٰلِكَ ذَكَرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ كَيْدَهُ فِی الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ بِالضَّعْفِ وَجَرَّاَ السُّعَدَاءَ وَشَجَّعَهُمْ نَعَمْ اِنَّ حُكْمَ الشَّيْطَانِ بِهٰذَا التَّسَلُّطِ مَعَ اِعَانَةِ اللّٰهِ لِعَبْدِهِ حُكْمُ التَّغَلُّبِ وَبِدُونِ اِمْدَادِ فَضْلِهِ اَسَدٌ مُفْتَرِسٌ ﴿شِعْرٌ﴾

اَلَا فَاَعْطِنِی قَلْبًا تَرَى مِنْ جَسَارَةِ الْـ ـــاُسُودِ وَاِنْ اَلْفَيْتَنِی قَبْلُ ثَعْلَبًا

وَالْجَوَابُ الْآخَرُ : اَنَّ الشَّيْطَانَ رُبَّمَا يَجِیءُ مِنْ طُرُقِ اَهْوَاءِ النَّفْسِ وَيَدُلُّهُ عَلَى الْمُشْتَهَيَاتِ فَيَجِدُ النُّصْرَةَ عَلَيْهِ بِالضَّرُورَةِ بِاِعَانَةِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ الَّتِی هِیَ عَدُوُّ الْمَنْزِلِ وَيَجْعَلُهَا مُنْقَادَةً لِنَفْسِهِ وَكَيْدُ الشَّيْطَانِ ضَعِيفٌ فِی حَدِّ ذَاتِهِ وَاِنَّمَا يَفْعَلُ مَا يَفْعَلُ بِاِعَانَةِ

مَنْ يُؤْوِى الْعَدُوَّ اِلَيهِ وَبَلاَؤُنَا فِى الْحَقِيقَةِ هُوَ النَّفْسُ الاَمَّارَةُ الَّتِى هِىَ عَدُوَّةُ اَرْوَاحِنَا لاَ اَحَدَ عَدُوٌّ لِنَفْسِهِ اِلاَّ هٰذِهِ الْخَسِيسَةُ وَالْعَدُوُّ الْخَارِجُ اِنَّمَا يَصْنَعُ مَا يَصْنَعُ بِاِمْدَادِهَا فَيَنْبَغِى اَوَّلاً اَنْ يَقْطَعَ رَأْسَ النَّفْسِ وَاَنْ يَمْتَنِعَ عَنِ الانْقِيَادِ اِلَيْهَا وَالاِزْدِرَاءُ بِهَا وَاِهَانَتُهَا وَرَأْسُ الاَخِ يُقْطَعُ فِى ضِمْنِ هٰذَا الْجِهَادِ وَيَصِيرُ حَقِيرًا وَذَلِيلاً وَحِجَابُ طَرِيقِ السَّالِكِ وَسَدُّهُ هُوَ نَفْسُهُ وَالاَخُ خَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ فَاِنَّهُ يَدْعُو اِلَى الشَّرِّ مَنْ بَعُدَ مِنْ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ اِلَى سُبُلٍ مُعَوَّجَةٍ وَدَفْعُ الْعَدُوِّ الْخَارِجِى بَعْدَ التَّخَلُّصِ مِنِ انْقِيَادِ النَّفْسِ مُتَصَوَّرٌ بِاِمْدَادِ اللهِ تَعَالَى بِاَسْهَلِ الْوُجُوهِ ﴿اِنَّ عِبَادِي لَيْسَ لَكَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانٌ﴾ بِشَارَةٌ لِلْعِبَادِ الَّذِينَ تَخَلَّصُوا مِنْ رِقِّيَّةِ النَّفْسِ وَاَخْلَصُوا الْعِبَادَةَ لِلْمَعْبُودِ الْحَقِيقِيِّ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ. **وَمَا قَالَ** مِنْ اَنَّهُ مَا لَمْ يَتَزَوَّجْ بِاُمِّهِ لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ مُرَادُهُ بِاُمِّهِ عَيْنَهُ الثَّابِتَ الَّذِى هُوَ سَبَبُ ظُهُورِ وُجُودِهِ فِى الْخَارِجِ وَوَرَدَ التَّعْبِيرُ عَنِ الْعَيْنِ الثَّابِتِ بِالاُمِّ فِى اصْطِلاَحِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الاَعِزَّةِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَلَدَتْ اُمِّى اَبَاهَا * اِنَّ ذَا مِنْ عَجَبَاتِ

أَرَادَ بِالاُمِّ عَيْنَهُ الثَّابِتَ وَبِأَبِيهَا اسْمًا مِنَ الاَسْمَاءِ الاِلَهِيَّةِ الَّذِى الْعَيْنُ الثَّابِتُ ظِلُّ ذٰلِكَ الاسْمِ وَعَكْسُهُ وَلَمَّا كَانَ ظُهُورُ ذٰلِكَ الاسْمِ فِى الْخَارِجِ بِتَوَسُّطِ ذَاكَ الْعَيْنِ الثَّابِتِ عَبَّرَ عَنْ ذٰلِكَ الظُّهُورِ بِالْوَلاَدَةِ وَبِالْجُمْلَةِ يَقُولُونَ الاُمَّ وَيُرِيدُونَ بِهِ الْعَيْنَ الثَّابِتَ وَيُقَالُ لِهٰذَا الْعَيْنِ الثَّابِتِ تَعَيُّنًا وُجُوبِيًّا فَاِنَّ التَّعَيُّنَاتِ عِنْدَ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ خَمْسَةٌ يُقَالُ لَهَا التَّنَزُّلاَتُ الْخَمْسَةُ وَالْحَضَرَاتُ الْخَمْسُ أَيْضًا يُثْبِتُونَ مِنْهَا فِى مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَيُّنَيْنِ وَثَلاَثَةً فِى مَرْتَبَةِ الاِمْكَانِ وَالتَّعَيُّنَانِ الْوُجُوبِيَّانِ هُمَا تَعَيُّنُ الْوَحْدَةِ وَتَعَيُّنُ الْوَاحِدِيَّةِ وَكِلاَهُمَا فِى مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ وَالْفَرْقُ بِالاِجْمَالِ وَالتَّفْصِيلِ الْعِلْمِيَّيْنِ وَالتَّعَيُّنَاتُ الثَّلاَثَةُ الاِمْكَانِيَّةُ هِىَ التَّعَيُّنُ الرُّوحِيُّ وَالتَّعَيُّنُ الْمِثَالِيُّ وَالتَّعَيُّنُ الْجَسَدِيُّ وَلَمَّا كَانَ الْعَيْنُ الثَّابِتُ فِى مَرْتَبَةِ الْوَاحِدِيَّةِ يَكُونُ تَعَيُّنُهُ وُجُوبِيًّا بِالضَّرُورَةِ وَحَيْثُ اَنَّ حَقِيقَةَ الْمُمْكِنِ عَيْنُهُ الثَّابِتُ الَّذِى لَهُ وَجْهٌ اِلَى التَّعَيُّنِ الْوُجُوبِيِّ وَذٰلِكَ الْمُمْكِنُ كَالظِّلِّ لَهُ فَيَكُونُ اُمَّ

ذٰلِكَ الْمُمْكِنِ مِنْ عَالَمِ الْوُجُوبِ الَّذِى اَظْهَرَتْهُ فِى عَالَمِ الْامْكَانِ وَالتَّزَوُّجُ بِالْاُمِّ بِمَعْنَى اَنَّ تَعَيُّنَ الْمُمْكِنِ الْامْكَانِيِّ يَتَّحِدُ مَعَ تَعَيُّنِهِ الْوُجُوبِيِّ ﴿شِعْرٌ﴾

لَوْ نَقَصَ الْمُمْكِنُ اَعْبِرَةَ الْـ ❁ ـــامْكَانِ لاَ يَبْقَى سِوَى وَاجِبِ

يَعْنِى يَكُونُ تَعَيُّنُهُ الْامْكَانِيُّ مُخْتَفِيًا عَنْ نَظَرِهِ وَيُطْلَقُ لَفْظُ أَنَا عَلَى التَّعَيُّنِ الْوُجُوبِيِّ لاَ بِمَعْنَى اَنَّ التَّعَيُّنَ الْامْكَانِيَّ يَتَّحِدُ بِالتَّعَيُّنِ الْوُجُوبِيِّ فِى نَفْسِ الْاَمْرِ فَاِنَّهُ مُحَالٌ وَالْقَوْلُ بِهِ مُسْتَلْزِمٌ لِلْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ لِاَنَّ الْمُعَامَلَةَ هُنَا بِحَسَبِ الشُّهُودِ فَاِنْ كَانَ زَوَالُ تَعَيُّنٍ فَبِاعْتِبَارِ الشُّهُودِ وَاِنِ اتِّحَادٌ فَبِالشُّهُودِ أَيْضًا ﴿شِعْرٌ﴾

وَهٰذَا لاَ يَصِيرُ قَطُّ ذَاكًا ❁ وَذَاكَا لاَ يَصِيرُ قَطُّ هٰذَا

فَاِذَا وَجَدَ السَّالِكُ تَعَيُّنَهُ مُتَّحِدًا بِذَاكَ التَّعَيُّنِ صَارَ مُسْتَحَقًّا لِاَنْ يَتَخَلَّصَ عَنِ التَّلَوُّثَاتِ الْامْكَانِيَّةِ وَاَنْ يُشَرَّفَ بِدَوْلَةِ الْاِسْلاَمِ وَالْانْقِيَادِ لِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ. يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ التَّنَزُّلاَتِ الْخَمْسَةَ الَّتِى قَالَ بِهَا الصُّوفِيَّةُ مُجَرَّدُ اعْتِبَارَاتٍ فِى الْوُجُودِ وَتَتَعَلَّقُ بِالْكَشْفِ وَالشُّهُودِ لاَ اَنَّهُ فِى الْحَقِيقَةِ تَنَزُّلٌ هُنَاكَ وَتَغَيُّرٌ وَتَبَدُّلٌ فَسُبْحَانَ مَنْ لاَ يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ وَلاَ بِصِفَاتِهِ وَلاَ فِى اَسْمَائِهِ بِحُدُوثِ الْاَكْوَانِ وَرُبَّمَا يُورِدُ الصُّوفِيَّةُ عَلَى اَلْسِنَتِهِمْ اَشْيَاءَ عَلَى قَدْرِ وِجْدَانِهِمُ الَّذِى مُتَضَمِّنٌ لِلسُّكْرِ وَغَلَبَةِ الْحَالِ فَلاَ يَنْبَغِى حَمْلُهَا عَلَى الظَّوَاهِرِ بَلْ يَنْبَغِى اَنْ يَصْرِفَهَا عَنِ الظَّاهِرِ اِلَى التَّاْوِيلِ وَالتَّوْجِيهِ فَاِنَّ كَلاَمَ السُّكَارَى يُحْمَلُ وَيُصْرَفُ عَنِ الظَّاهِرِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ كُلِّهَا وَلَمَّا نُقِلَتْ هٰذِهِ الْكَلِمَاتُ الْمُوجِبَةُ لِلْقَلَقِ وَالْاضْطِرَابِ عَنْ شَخْصٍ عَظِيمٍ كَتَبْنَا فِى حَلِّهَا اَشْيَاءَ بِالضَّرُورَةِ وَاِلاَّ فَهٰذَا الْفَقِيرُ لاَ يَلْتَفِتُ اِلَى اَمْثَالِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ الْمُشْعِرَةِ بِالْمُخَالَفَةِ وَلاَ يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ بِالرَّدِّ وَالْقَبُولِ ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا فِى اَمْرِنَا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اَوَّلاً وَآخِرًا وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِهِ دَائِمًا وَسَرْمَدًا وَعَلَى آلِهِ الْكِرَامِ وَصَحْبِهِ الْعِظَامِ اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Şemseddin'e yazılmıştır.**
- **"Sâlik kâfir olmadıkça, kardeşinin kafasını kesmedikçe ve annesiyle evlenmedikçe müslüman olmaz" sözünün izahı.**

Değerli kardeşim Molla Şems, istikâmetten ayrılmayınız.

Şeyhler Şeyhi Şerafuddîn Yahya el-Munîrî'nin, *İrşâdu's-Sâlikîn* adlı risâlesinde geçen; "Sâlik kâfir olmadıkça, kardeşinin kafasını kesmedikçe ve annesiyle evlenmedikçe müslüman olmaz." sözüyle ne kastedildiğini soruyorsunuz.

Bilmek gerekir ki, buradaki küfürden maksat, cem' mertebesinden ibâret olan tarikat küfrüdür. Cem mertebesi kapalılığın yurdudur... İslâm'ın güzelliğini ve küfrün çirkinliğini ayıramama makamıdır.

Hatta burada İslâm güzel görüldüğü gibi küfürde de bir güzellik bulunur... Sâlik her ikisini de Hâdî ve Mudill isimlerinin yansımaları olarak görür ve her iki isimden de nasiplenir.... Her iki isimden gelen bir tat hisseder. İşte bu küfür, Hüseyin b. Mansûr el-Hallâc'ın bildirdiği, yaşadığı ve uğruna öldüğü küfürdür. O bunu şöyle ifade etmişti:

"Küfrettim Allah'ın dînine... bence küfür vâciptir.
Müslümanların nezdinde ise çirkin bir şeydir."

"Ene'l-Hakk", "Subhânî", "Cübbemin içindeki Allah'tan başkası değildir." şeklindeki şatahât, cem' ağacının meyveleridir. Cem' halinin sebebi de, Hakîkî Sevgili'nin muhabbetinin sâlik üzerindeki baskınlığı ve kendisini kuşatmasıdır.

Muhabbet o denli yoğunlaşır ki müşâhede gözlerine Mahbûb'dan başkası gözükmez... Hatta O'nun dışındakiler gizlenir ve gözden kaybolur... Bu makama "cehl ve hayret makamı" da denir. Ancak bu makamdaki cehâlet övülmüş ve hayret methedilmiştir.

Allah Sübhânehû'nun inâyetiyle, cem' makamının üstüne seyir gerçekleşip de cehâlet ve ilim birleşir, hayret ve marifet içiçe girer, fark ve ayırt etme gücü belirir ve sekir yerini sahva bırakırsa işte o zaman hakîkî İslâm'a ulaşılmış ve imanın hakikatine varılmış olunur. Bu iman ve bu İslâm yok olmaktan korunmuş, değişmenin ve küfrün

etkisinden uzak tutulmuştur. Efendimiz'den (s.a.v.) geldiği bilinen bazı dualarda, mesela *"Allahım, bana öyle bir iman ver ki, artık bir daha küfür (ihtimali) kalmasın."*[62] duasında işaret edilen iman bu imandır. Çünkü bu iman yok olmaktan korunmuştur. ***"İyi bil ki, Allâh'ın velilerine (sevdiklerine) korku yoktur ve onlar üzülmeyeceklerdir."***[63] âyeti, bu iman sahiplerinin halini açıklamaktadır. Çünkü böyle bir imana kavuşmadıkça velâyet düşünülemez.

Cem' mertebesi için de velâyet ismini kullanmak mümkündür, ancak bu mertebede noksanlık ve kusur hiç eksik olmaz. Çünkü kemâl (ermek), küfür ve cehâlette değil, iman ve mârifettedir... Cehâlet ve küfrün hangi türü olursa olsun durum böyledir. Dolaysıyla Şeyh-'in söylediği doğrudur. Zira tarîkat küfrü gerçekleşmedikçe İslâm'ın hakikatine varılamaz.

"Sâlik, kardeşinin kafasını kesmedikçe Müslüman olamaz." sözüne gelince; burada, kardeş ile kast olunan, kendisiyle beraber doğan, yanından hiç ayrılmayan ve her daim şerre ve fesada çağıran şeytandır. Nitekim bir hadîs-i şerifte Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur:

"Hiçbir Âdemoğlu yoktur ki beraberinde, kendisinden hiç ayrılmayan bir şeytan olmasın." "Sizin yanınızda da var mı ey Allah'ın Elçisi?" diye sorduklarında şöyle cevap vermiştir: "Evet var ancak Allah bana yardım etti ve ben ondan (şerrinden) korunuyorum."[64]

Hadiste geçen bu son kelime mütekellim (birinci tekil şahıs) şekliyle düşünülürse mânâ böyledir. Ancak rivâyet mâzî (geçmiş zaman) şekliyle ise –ki böylesi meşhurdur– bu durumda Efendimiz şöyle buyurmuştur: "Evet var ancak Allah bana yardım etti ve benim şeytanım Müslüman oldu." İnsanın yanından hiç ayrılmayan bu (kötü) arkadaşın öldürülmesinin anlamı; ona bağlanmamak, onu küçük ve alçak görmekten ibârettir.

Soru: İnsan, kendisinde aklı ve ferâset varken neden şeytana mağlup olsun ve Allah Teâlâ'nın razı olmadığı işleri yapsın?

Cevap: Şeytan fitne, imtihan ve belâdır... Allah Sübhânehû kullarını sınamak için şeytanı başlarına musallat etmiş ve onu gözlerin-

---

[62] Hadisin tahrici için Bk. 2. Cilt, Mektup 290, dipnot.

[63] Yunus, 62.

[64] Tahrici için Bk. c. 1, Mektup 234, dipnot.

den saklamıştır. İnsanları onun hallerine muttali kılmamakla birlikte ona insanların hallerini göstermiştir... Onu kulların damarlarında yürütmektedir.

Saadete ulaşan kişi, Allah Teâlâ'nın inâyetiyle, böylesine bir belânın hilesine ve tuzağına düşmekten korunandır. Bununla birlikte, Allah Sübhânehû Kurân-ı Mecîd'de onun tuzağını zayıf olarak vasfederek[65] saadete erenleri cesâretlendirmiş ve teşvik etmiştir. Tabii ki Allah Teâlâ kuluna yardım ederse bu tasallutuyla şeytanın hükmü tilkinin hükmü gibi kalır; ancak O'nun yardımı olmazsa yırtıcı aslan gibidir.

Bana gönül ver ki, aslın cesaretini gör,
Önceleri beni tilki olarak görsen de.

Ayrıca bu soruyu şöyle de cevaplayabiliriz: Şeytan nefsin arzularını kullanarak da kişiye yaklaşabilir ve şüpheli olan şeylere çağırabilir... İç düşman olan nefs-i emmârenin de desteğini alarak o kişiyi kendine boyun eğdirir. Şeytanın hilesi zayıftır ancak kendisine yataklık eden düşmanın sayesinde yapacağını yapabilir.

Gerçekte bizim belamız, can düşmanımız olan nefs-i emmâredir. Bu aşağılık mahluktan başka hiç kimse kendine düşmanlık yapmaz... Dış düşman ancak bunun yardımıyla yapar ne yapacaksa. O halde işe, nefsin başını kesmekle başlamalı ve ona boyun eğmekten kaçınmalıdır... Nefis hor görülmeli ve aşağılanmalıdır. İşte kardeşin başı bu cihadın zımnında kesilmiş olur, hor görülür ve aşağılanır. Sâlikin yolu üzerindeki engel ve perde kendi nefsidir... "Kardeş" konunun dışındadır. Çünkü "kardeş" dosdoğru yoldan çıkarak sapıklık yollarını tutanları şerre çağırır.

Nefsin kemendinden kurtulduktan sonra, Allah Teâlâ'nın inâyetiyle dış düşmanı kovmak çok kolaydır. *"Benim hâlis kullarıma karşı senin bir gücün yoktur."*[66] âyet-i celîlesi, nefsin esâretinden kurtularak ibâdeti, Hakîkî Ma'bûd'a has kılan muhlis kullara bir müştudur. Başarıya ulaştıran, Allah Sübhânehû'dur.

"Annesiyle evlenmeyen Müslüman olamaz." sözüne gelince, Şeyh burada, "annesi" ifadesiyle, kişinin varlığının dış dünyada gö-

[65] Bk. Nisâ 76.

[66] Hicr, 42.

zükmesine sebep olan ayn-ı sâbitini kastetmiş olabilir. Nitekim bu tâifenin ıstılahında ayn-ı sabitin umm (anne) kelimesiyle ifade edildiği sabittir. Sözgelimi büyüklerden biri şöyle demiştir:

"Annem babasını doğurdu
Şüphesiz bu, tuhaf işlerdendir."

Bu şiirin sahibi burada "anne" ifadesiyle ayn-ı sâbitini, "babası" ifadesiyle de ayn-ı sâbitin gölgelik ettiği ve yansıttığı, ilâhî isimlerden birini kastetmiştir. Bu ismin dış dünyadaki tezâhürü ayn-ı sâbitin vasıtasıyla olduğu için bu tezâhür, doğum olarak ifade edilmiştir. Hülâsâ büyükler "anne" deyip onunla ayn-ı sâbiti kastedebilirler. Bu ayn-ı sâbite vücûbî taayyün denir. Zirâ bu yüce tâife nezdinde taayyünler beştir. Bunlara "tenezzülât-ı hamse" ve "hadarât-ı hamse" de denir. Bunlardan ikisinin vücûb mertebesinde, diğer üçünün ise imkân mertebesinde olduğunu kabul ederler. Vücûbî taayyünler, vahdet taayyünü ve vâhidiyyet taayyünüdür. Bunların ikisi de ilim mertebesindedir. Aralarındaki fark icmâlî ve tafsîlî ilim farkıdır.

İmkânî olan üç taayyüne gelince bunlar: Rûhî taayyün, misâlî taayyün ve cesedî taayyündür.

Ayn-ı sâbit vâhidiyyet mertebesinde olduğu için kaçınılmaz olarak taayyünü vücûbî olmaktadır. Mümkünün hakîkati, ayn-ı sâbiti olduğundan –ki bu ayn-i sâbitin vücûbî taayyüne bakan bir yüzü vardır— bu mümkün o aynın gölgesi gibi olmaktadır. Dolayısıyla bu mümkünün annesi, kendisini imkân âleminde gösteren vücûb âleminden olmaktadır. O halde anne ile evlenmek, mümkünün imkânî taayyününün, (kendisinin hakîkati olan) vücûbî taayyünle birleşmesi anlamına gelmektedir.

"Mümkün silkelese üzerindeki imkân tozlarını
Vâcibden başka bir şey kalmaz ortada."

Yani imkânî taayyünü nazarından kaybolur ve vücûbî taayyün için ene (ben) lafzı kullanılır. Ancak bu, imkânî taayyünün vücûbî taayyünle gerçekte birleşmesi anlamına gelmemektedir... Çünkü böyle bir şey muhaldir. Bunu kabul etmek ilhâd ve zındıklıktır. Zira burada iş müşâhedeye göredir... Eğer taayyünün kalkması söz konusuysa veya ittihâd varsa bu müşâhede açısından böyledir.

Ne sen o olabilirsin,
Ne de o sen olabilir.

Eğer sâlik, taayyününü vücûbî taayyünle birleşmiş olarak bulursa imkânın kirlerinden kurtularak İslâm devletiyle ve vücûb mertebesine bağlılıkla şereflenmeye layık olur.

Bilmek gerekir ki sûfilerin sözünü ettiği tenezzülât-i hamse, varlıktaki itibarlardan öte bir şey değildir.... Bunlar keşif ve müşâhede ile ilgili olup hakîkî anlamda bir tenezzül ya da bir değişme söz konusu değildir. Ne zâtî anlamda, ne de isimleri ve sıfatlarıyla kâinattakilerin yenilenmesine göre değişmeyen Yüce Zât bütün noksanlıklardan münezzehtir. Sûfilerin kendilerinde buldukları hallerden hareketle dile getirdiği, sekir ve hâl yoğunluğu kaynaklı sözlerini, zâhirlerine göre yorumlamak gerekmez. Aksine bu sözler zâhirî anlamları bir tarafa bırakılarak tevil edilmeli ve yorumlanmalıdır. Zira sarhoşum sözünün zâhirine bakılmaz. Allah Sübhânehû her şeyin hakikatini en iyi bilendir.

Endişe verici ve rahatsız edici olan bu sözleri büyük bir zattan nakletmen sebebiyle, kaçınılmaz olarak bu sorunu çözmeye yönelik bir şeyler yazdık. Yoksa bu fakir, karşı gelmeyi çağrıştıran bu tür sözlere hiç iltifat etmez... Kabulü ya da reddi konusunda hiçbir şey söylemez... Dudaklarını bile kıpırdatmaz.

"Ey Rabbimiz! Günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla; ayaklarımızı (yolunda) sabit kıl; kâfirler topluluğuna karşı bizi muzaffer kıl!"[67]

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a dâimî hamd ve senâ... Salât u selâm Hz. Peygamber'e, ehl-i beyti ve büyük sahabeleri üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

33. اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالثَّلاَثُونَ **Otuz üçüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى فِي تَحْقِيقِ الْمُلاَّ شَمْسِ الدِّينِ **Molla Şemseddin'e gönderilmiştir** *(Ne hakkındadır?)* كَلاَمِ الشَّيْخِ شَرَفِ الدِّينِ يَحْيَى الْمُنِيرِيِّ **Şeyh Şerafettin Yahya el-Müniri'nin şu sözünün açıklaması hakkındadır** مِنْ اَنَّ السَّالِكَ مَا لَمْ يَكْفُرْ **Salik Küfretmediği**

[67] Âl-i İmrân, 147.

وَلَمْ يَقْطَعْ رَأْسَ اَخِيهِ Kardeşinin kafasını kesmediği müddetçe وَلَمْ يَتَزَوَّجْ بِاُمِّهِ Annesiyle evlenmediği müddetçe لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا Müslüman olmaz➢

عَلَيْكُمْ بِالاِسْتِقَامَةِ İstikamet üzere olunuz يَا مُلاَّ شَمْسُ Ey Molla Şems! قَدْ سَئَلْتُمْ Sormuşsunuz ki, اَنَّ شَيْخَ الْمَشَايِخِ Şeyhler şeyhi اَلشَّيْخَ شَرَفَ الدِّينِ يَحْيَى الْمُنِيرِىَّ Şeyh Şerafeddin Yahya el-Müniri كَتَبَ Yazmış *(Nerede?)* فِى رِسَالَتِهِ اِرْشَادُ السَّالِكِينَ 'İrşadü's-Salikin' risalesinde (yazmış ki:) اِنَّ السَّالِكَ Salik مَا لَمْ يَكْفُرْ Küfretmedikçe لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا Müslüman olamaz وَمَا لَمْ يَقْطَعْ رَأْسَ اَخِيهِ Kardeşinin başını kesmedikçe لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا Müslüman olamaz وَمَا لَمْ يَتَزَوَّجْ بِاُمِّهِ Annesiyle evlenmedikçe لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا Müslüman olamaz فَمَا الْمُرَادُ Kastedilen nedir *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ الْكَلِمَاتِ Bu kelimelerle اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ الْمُرَادَ بِالْكُفْرِ Küfür ile murat *(Nedir?)* عِبَارَةٌ عَنْ مَرْتَبَةِ الْجَمْعِ Tarikat küfrüdür كُفْرُ الطَّرِيقَةِ Ki, o *(Nedir?)* اَلَّذِى هُوَ Cem makamından ibarettir *(Nedir?)* مَوْطِنُ الاِسْتِتَارِ Ki, o cem makamı اَلَّذِى هُوَ Gizlilik makamıdır *(Daha?)* وَمَقَامُ عَدَمِ الاِمْتِيَازِ Ve ayrımın olmadığı makamdır *(Nerede?)* بَيْنَ حُسْنِ الاِسْلاَمِ İslam'ın güzelliği ile وَقُبْحِ الْكُفْرِ Küfrün kötülüğü arasında بَلْ كَمَا يَرَى الاِسْلاَمَ Bilakis İslam'ı gördüğü gibi *(Nasıl)* مُسْتَحْسَنًا Güzel وَيَجِدُ كِلَيْهِمَا Küfür için de bulur *(Ne?)* حُسْنًا فِيهِ Onda bir güzellik يَجِدُ لِلْكُفْرِ اَيْضًا İslam ve küfrün ikisini de bulur *(Ne olarak?)* مَظْهَرًا Mazharı olarak *(Neyin?)* لِلاِسْمِ اَلْهَادِى Hadi isminin وَالاِسْمِ الْمُضِلِّ Ve mudil isminin وَيَنَالُ مِنْ كُلٍّ مِنْهُمَا Ve her ikisinden de elde eder *(Ne?)* حَظًّا Bir tat وَيَكُونُ بِهِمَا Ve bu ikisi ile olur *(Ne olur?)* مُسْتَلَذًّا Lezzetlenen وَهٰذَا İşte bu هُوَ ذٰلِكَ الْكُفْرُ الَّذِى Şu küfürdür ki, اَخْبَرَ عَنْهُ Ondan haber verdi *(Kim?)* حُسَيْنُ بْنُ مَنْصُورِ الْحَلاَّجُ Hüseyin bin Mensur el-Hallac وَكَانَ فِيهِ Hallac bu küfürde idi وَمَاتَ عَلَيْهِ Ve o hal üzere öldü وَقَالَ Ve dedi ki:

Şiir:

كَفَرْتُ Küfrettim *(Neye?)* بِدِينِ اللهِ Allah'ın dinine وَالْكُفْرُ Küfür وَاجِبٌ لَدَىَّ Bana göre

vaciptir وَعِنْدَ الْمُسْلِمِينَ Müslümanlara göre ise *(Nedir?)* قَبِيحٌ Çirkindir

وَالشَّطْحِيَاتُ Şatahatlar *(Ne gibi?)* مِثْلَ قَوْلِ اَنَا الْحَقُّ 'Ben Hakk'ım' sözü gibi *(Daha?)* وَقَوْلِ لَيْسَ فِي جُبَّتِي سِوَى اللهِ Ve سُبْحَانِي 'Kendimi tenzih ederim' sözü 'Cüppemdeki Allah'tan başkası değildir' sözü gibi كُلُّهَا Bunların hepsi *(Nedir?)* مِنْ اَثْمَارِ شَجَرَةِ الْجَمْعِ Cem ağacının meyvesidir الَّذِي مَنْشَأُهُ Ki onun kaynağı *(Nedir?)* وَغَلَبَةُ مَحَبَّةِ الْمَحْبُوبِ الْحَقِيقِيِّ Ve hakiki sevgilinin اِسْتِيلاءُ الْحُبِّ Sevginin kuşatması sevgisinin galip gelmesidir لَمْ يَبْقَ فِي نَظَرِ شُهُودِهِمْ Onların müşahede nazarında kalmamıştır *(Kim?)* غَيْرُ الْمَحْبُوبِ Sevgiliden başkası بَلْ صَارَ مُخْتَفِيًا وَمَسْتُورًا Bilakis başkaları gizli ve örtülü olmuştur وَهٰذَا الْمَقَامُ Ve bu makam مَقَامُ الْجَهْلِ وَالْحَيْرَةِ Aynı zamanda cehil ve hayret makamıdır أَيْضًا وَلٰكِنَّ جَهْلَ هٰذَا الْمَقَامِ Lakin bu makamın cehli *(Nedir?)* مَحْمُودٌ Övülmüştür وَحَيْرَتُهُ مَمْدُوحَةٌ Hayreti de methedilmiştir فَاِنْ وَقَعَ سَيْرٌ Eğer bir seyr başlarsa *(Nereye?)* اِلَى اَعْلَى مِنْ مَقَامِ الْجَمْعِ Cem makamından daha üste *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun yardımı ile وَاجْتَمَعَ الْعِلْمُ بِالْجَهْلِ İlim cehaletle toplanır وَاقْتَرَنَتِ الْمَعْرِفَةُ بِالْحَيْرَةِ Marifet hayrete وَتَبَدَّلَ السُّكْرُ بِالصَّحْوِ bitişir وَظَهَرَ الْفَرْقُ وَالتَّمَيُّزُ Fark ve ayrım açığa çıkar Sarhoşluk ayıklığa dönüşürse فَحِينَئِذٍ Bu durumda تَحْصُلُ الاِسْلامُ الْحَقِيقِيُّ Hakiki İslam meydana gelir وَتَتَيَسَّرُ حَقِيقَةُ الاِيمَانِ İmanın hakikati nasip olur وَهٰذَانِ الاِسْلامُ Bu İslam ve iman وَالاِيمَانُ مَحْفُوظَانِ مِنَ الزَّوَالِ Zevalden korunmuşturlar وَمَأْمُونَانِ Ve emindirler *(Neden?)* مِنْ طَرَيَانِ الْكُفْرِ وَالاِسْتِبْدَالِ Küfrün Ve değişikliğin arız olmasından وَالْمُرَادُ Kastedilen *(Ne ile?)* بِمَا وَرَدَ Gelen şey ile *(Nerede?)* فِي بَعْضِ مِنْ قَوْلِهِ الْمَأْثُورَةِ الاَدْعِيَةِ Nakledilen bazı dualarda *(O gelen şey de nedir?)* Peygamberimiz şu sözüdür ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin اَللّٰهُمَّ Ey Allah'ım! اِنِّي اَسْئَلُكَ Senden istiyorum *(Ne?)* اِيمَانًا Bir iman ki لَيْسَ بَعْدَهُ كُفْرٌ Ondan sonra küfür yoktur هُوَ O iman *(Nedir?)* هٰذَا الاِيمَانُ Bu imandır *(Niçin?)* لِاَنَّهُ مَحْفُوظٌ

Çünkü bu iman korunmuştur *(Neden?)* عَنِ الزَّوَالِ Zevalden وَقَوْلُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözü اَلاَ اِنَّ اَوْلِيَاءَ اللهِ Bilin ki, Allah'ın dostları لاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ Onlara korku yoktur وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ Onlar üzülmeyeceklerdir de *(Bu ayet nedir?)* بَيَانٌ لِعَلاَمَةِ Bu iman ehlinin alametini beyandır حَالِ اَهْلِ هٰذَا الاِيمَانِ Zira velayet فَاِنَّ الْوَلاَيَةَ لاَ Düşünülemez *(Nasıl)* تُتَصَوَّرُ Bu iman olmaksızın بِدُونِ هٰذَا الاِيمَانِ وَاِنْ كَانَ يُمْكِنُ Her ne kadar mümkün olsa da *(Ne?)* اِطْلاَقُ اسْمِ الْوَلاَيَةِ Velayet ismini kullanmak *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْجَمْعِ أَيْضًا Cem makamında da وَلٰكِنَّ النَّقْصَ وَالْقُصُورَ Lakin eksiklik ve kusur *(Nedir?)* لاَزِمُ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu makamın lazımıdır *(Nasıl?)* دَائِمًا Sürekli olarak فَاِنَّ الْكَمَالَ Zira kemal *(Nerededir?)* فِي الاِيمَانِ وَالْمَعْرِفَةِ İman ve marifettedir اَيَّ كُفْرٍ وَاَيَّ جَهْلٍ كَانَ لاَ فِي الْكُفْرِ وَالْجَهْلِ Küfür ve cehalette değil Hangi küfür ve cehalet olursa olsun فَصَحَّ Böylece doğru oldu *(Ne?)* مَا قَالَ الشَّيْخُ Şeyhin söylediği فَاِنَّهُ مَا لَمْ يَتَحَقَّقْ Zira kişi elde etmedikçe *(Neyi?)* بِكُفْرِ الطَّرِيقَةِ Tarikat küfrünü وَمَا قَالَ لاَ يُشَرَّفُ بِاِسْلاَمِ الْحَقِيقَةِ İslam'ın hakikati ile şereflenemez Şeyhin dediği: اِنَّهُ مَا لَمْ يَقْطَعْ رَأْسَ اَخِيهِ Kardeşinin başını kesmedikçe لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا Müslüman olamaz فَالْمُرَادُ مِنَ الاَخِ Kardeşten kastedilen *(Kimdir?)* اَلشَّيْطَانُ Şeytandır اَلَّذِي يُولَدُ مَعَهُ Ki o kişiyle beraber doğar وَيَكُونُ قَرِينَهُ Ve o kişinin arkadaşı olur وَيَدُلُّهُ عَلَى الشَّرِّ وَالْفَسَادِ دَائِمًا Ve o kişiyi sürekli şerre ve fesada çağırır كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste geldiği gibi عَلَى قَائِلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Söyleyenine salat-u selam olsun مَا مِنِ ابْنِ آدَمَ Adem oğlundan hiç kimse yoktur ki, اِلاَّ وَمَعَهُ Ancak onunla beraber vardır *(Kim vardır?)* قَرِينٌ مِنَ الْجِنِّ Cinlerden bir arkadaş قَالُوا Sahabeler dediler: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللهِ Seninle de mi ey Allah'ın resûlü! قَالَ نَعَمْ O da evet dedi وَلٰكِنْ اَعَانَنِيَ اللهُ Lakin Allah bana yardım etti *(Neye karşı?)* عَلَيْهِ Ona karşı فَاَسْلَمُ Böylece selametteyim يَعْنِي مِنْ شَرِّهِ Yani şerrinden (mana bu şekildedir) اِنْ كَانَ بِصِيغَةِ الْمُتَكَلِّمِ Eğer (Esleme fiili) mütekellim sığasında (Eslemü) ise اَوْ فَاَسْلَمَ شَيْطَانِي Veya 'Şeytanım Müslüman oldu'

anlamındadır اِنْ كَانَتِ الرِّوَايَةُ Eğer rivayet ise *(Ne ise?)* بِصِيغَةِ الْمَاضِى Mazi sığası ile وَهٰذِهِ الرِّوَايَةُ الْاَخِيرَةُ Bu son rivayet (fiilin mazi olması) *(Nedir?)* مَشْهُورَةٌ Meşhurdur وَقَتْلُ هٰذَا الْقَرِينِ Bu arkadaşı öldürmek *(Nedir?)* عِبَارَةٌ İbarettir *(Neden?)* عَنْ عَدَمِ الْانْقِيَادِ اِلَيْهِ Ona boyun eğmemekten وَاسْتِحْقَارِهِ وَاسْتِرْذَالِهِ Onu hakir ve rezil etmekten (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الْاِنْسَانَ İnsan مَعَ وُجُودِ الْعَقْلِ وَالْفِرَاسَةِ فِيهِ Kendisinde akıl ve ferasetin olmasıyla beraber لِمَ يَكُونُ مَغْلُوبًا لِلشَّيْطَانِ Niçin şeytana yeniliyor? وَيَرْتَكِبُ Ve işliyor? *(Neyi?)* غَيْرَ مَرْضَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın razı olmadığı işleri (denilirse) (اُجِيبُ) Cevap veririm ki: اَنَّ الشَّيْطَانَ Şeytan *(Nedir?)* فِتْنَةٌ وَبَلَاءٌ Bela ve imtihandır سَلَّطَهُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu onu musallat etmiştir *(Kime?)* عَلَى عِبَادِهِ Kullarına *(Niçin?)* لِلْاِبْتِلَاءِ وَالْامْتِحَانِ İmtihan ve deneme için وَجَعَلَهُ وَلَمْ يُطْلِعْهُمْ مَسْتُورًا Ve onu gizli eylemiştir *(Neden?)* عَنْ نَظَرِهِمْ Kulların gözünden Kulları muttali kılmadı *(Neye?)* عَلَى اَحْوَالِهِ Şeytanın hallerine وَجَعَلَهُ Şeytanı kıldı *(Ne?)* بَصِيرًا بِاَحْوَالِهِمْ Kulların halini gören وَاَجْرَاهُ Ve onu yürüttü *(Nerede?)* مَجْرَى الدَّمِ Kulların kan damarlarında وَالسَّعِيدُ Sait kişi *(Kimdir?)* مَنْ يَكُونُ مَحْفُوظًا مِنْهُمْ Korunmuş olandır *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın yardımı ile *(Neden?)* مِنْ كَيْدِ مِثْلِ هٰذَا الْبَلَاءِ وَمَكْرِهِ Bu gibi imtihanların hile ve tuzağından وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla beraber ذَكَرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ zikretti *(Neyi?)* كَيْدَهُ Şeytanın hilesini *(Nerede?)* فِى الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kuran'da *(Ne ile?)* بِالضَّعْفِ Zayıflıkla وَجَرَّأَ السُّعَدَاءَ Ve saitleri cesaretlendirdi وَشَجَّعَهُمْ Ve onları yüreklendirdi نَعَمْ Evet اِنَّ حُكْمَ الشَّيْطَانِ Şeytanın hükmü *(Ne ile?)* بِهٰذَا التَّسَلُّطِ Bu musallat olmasıyla مَعَ اِعَانَةِ اللّٰهِ لِعَبْدِهِ Allah'ın kuluna yardım etmesiyle beraber *(Şeytanın hükmü nedir?)* حُكْمُ الثَّعْلَبِ Tilkinin hükmüdür وَبِدُونِ اِمْدَادِ فَضْلِهِ Ve Allah'ın lütfü imdada koşmaksızın *(Şeytan nedir?)* اَسَدٌ مُفْتَرِسٌ Yırtıcı aslandır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَلاَ فَاَعْطِنِي Hadi bana ver de *(Ne?)* قَلْبًا Bir kalp تَرَى Ki, göresin *(Neyi?)* مِنْ جَسَارَةِ اْلاُسُودِ Aslanların cesaretini وَاِنْ اَلْفَيْتَنِي قَبْلُ Her ne kadar bundan önce beni bilsen de *(Ne?)* ثَعْلَبًا Bir tilki

وَالْجَوَابُ اْلآخَرُ Diğer bir cevap: اَنَّ الشَّيْطَانَ Şeytan رُبَّمَا يَجِيئُ Çoğu zaman gelir *(Nereden?)* مِنْ طُرُقِ اَهْوَاءِ النَّفْسِ Nefsin hevasının yollarından وَيَدْعُوْهُ Ve kulu çağırır *(Neye?)* عَلَى الْمُشْتَهَيَاتِ Nefsin arzuladığı şeylere فَيَجِدُ النُّصْرَةَ عَلَيْهِ Ve bunun üzerine yardım bulur *(Nasıl?)* بِالضَّرُوْرَةِ Tabii olarak *(Ne ile?)* بِاِعَانَةِ النَّفْسِ اْلاَمَّارَةِ Nefs-i emmarenin yardımıyla وَيَجْعَلُهَا الَّتِي هِيَ Ki, o عَدُوُّ الْمَنْزِلِ Evdeki düşmandır Ve o nefsi kılar *(Ne?)* مُنْقَادَةً لِنَفْسِهِ Kendisine boyun eğen وَكَيْدُ الشَّيْطَانِ Şeytanın hilesi وَاِنَّمَا يَفْعَلُ مَا يَفْعَلُ ضَعِيفٌ فِي حَدِّ ذَاتِهِ Haddi zatında zayıftır Ancak yapacağını yapar *(Ne ile?)* بِاِعَانَةِ مَنْ يُؤْوِي الْعَدُوَّ اِلَيْهِ Düşmana yataklık edenin yardımı ile وَبَلاَؤُنَا فِي الْحَقِيقَةِ Hakikatte bizim belamız *(Nedir?)* هُوَ النَّفْسُ اْلاَمَّارَةُ Nefs-i emmaredir الَّتِي هِيَ Ki o *(Nedir?)* عَدُوَّةُ اَرْوَاحِنَا Ruhlarımızın düşmanıdır لاَ اَحَدَ اِلاَّ هٰذِهِ Hiç kimse yoktur ki, عَدُوٌّ لِنَفْسِهِ Kendisine düşman olan *(Kimden başka?)* اِنَّمَا يَصْنَعُ مَا يَصْنَعُ Ancak yapacağını yapar *(Ne ile?)* بِاِمْدَادِهَا Nefsin yardımı ile وَالْعَدُوُّ الْخَارِجُ Dış düşman الْخَسِيسَةُ Bu alçaktan başka فَيَنْبَغِي اَوَّلاً Öyleyse öncelikle gerekir *(Ne?)* اَنْ يَقْطَعَ رَاْسَ النَّفْسِ Nefsin kafasını kesmek *(Daha?)* وَاَنْ يَمْتَنِعَ عَنِ اْلاِنْقِيَادِ اِلَيْهَا Ve ona boyun eğmekten sakınmak *(Daha?)* وَاْلاِزْدِرَاءُ بِهَا وَاِهَانَتُهَا Nefsi hor görüp aşağılamak وَرَاْسُ اْلاَخِ Kardeşin başı يُقْطَعُ Kesilir *(Nerede?)* فِي ضِمْنِ هٰذَا الْجِهَادِ Bu cihadın içinde وَيَصِيرُ حَقِيرًا وَذَلِيلاً O alçak ve hakir olur وَحِجَابُ طَرِيقِ السَّالِكِ وَسَدُّهُ Müridin yolunun perde ve engeli *(Nedir?)* هُوَ نَفْسُهُ Nefsidir وَاْلاَخُ فَاِنَّهُ يَدْعُو اِلَى الشَّرِّ Kardeş ise *(Nedir?)* خَارِجٌ عَنِ الْمَبْحَثِ Konumuzun dışındadır Zira o şerre çağırır *(Kimi?)* مَنْ بَعُدَ Uzaklaşanı *(Neden?)* مِنْ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ Dosdoğru yoldan *(Nereye uzaklaşan?)* وَدَفْعُ الْعَدُوِّ الْخَارِجِيِّ اِلَى سُبُلٍ مُعَوَّجَةٍ Eğri büğrü yollara Dış düşmanı defetmek *(Neden sonra?)* بَعْدَ التَّخَلُّصِ Kurtulduktan sonra *(Neden?)*

مِنِ انْقِيَادِ النَّفْسِ Nefse boyun eğmekten مُتَصَوَّرٌ Düşünülebilir *(Ne ile?)* بِإِمْدَادِ اللهِ Allah'ın yardımı ile *(Nasıl?)* بِأَسْهَلِ الْوُجُوهِ Çok kolay bir yolla إِنَّ عِبَادِي Kullarım تَعَالَى لَيْسَ لَكَ Sana yoktur عَلَيْهِمْ O kullar üzerine *(Ne?)* سُلْطَانٌ Yetki *(Bu ayet nedir?)* بِشَارَةٌ Müjdedir *(Kime?)* لِلْعِبَادِ الَّذِينَ O kullara ki, تَخَلَّصُوا Kurtuldular *(Neden?)* مِنْ رِقِّيَّةِ النَّفْسِ Nefsin kölelliğinden وَاَخْلَصُوا الْعِبَادَةَ Ve ibadeti halis kıldılar *(Kime?)* لِلْمَعْبُودِ الْحَقِيقِيِّ Gerçek mabuda وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَلْمُوَفِّقُ Başarıya ulaştırandır وَمَا قَالَ Şeyhin söylediği: مِنْ اَنَّهُ مَا لَمْ يَتَزَوَّجْ بِأُمِّهِ Salik annesiyle evlenmedikçe لاَ يَكُونُ مُسْلِمًا Müslüman olamaz يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ Olması mümkündür *(Ne?)* مُرَادُهُ بِأُمِّهِ Anne ile muradın عَيْنَهُ الثَّابِتَ Ayn-ı sabiti (mebde-i taayyünü) اَلَّذِي هُوَ Ki o *(Nedir?)* سَبَبُ ظُهُورِ وُجُودِهِ فِي الْخَارِجِ Hariçteki varlığının zuhurunun sebebidir وَوَرَدَ التَّعْبِيرُ Tabir geldi *(Neden?)* عَنِ الْعَيْنِ الثَّابِتِ Ayn-ı sabitten *(Ne ile tabir?)* بِالْاُمِّ Anne ile *(Nerede geldi bu tabir?)* فِي اصْطِلاَحِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifenin ıstılahında قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ Büyüklerden biri dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَلَدَتْ Doğurdu *(Kim?)* اُمِّي Annem *(Kimi?)* اَبَاهَا Babasını إِنَّ ذَا Muhakkak ki, bu مِنْ عَجَبَاتٍ Acayip şeylerdendir.

أَرَادَ بِالْاُمِّ Anne ile murat etti *(Neyi?)* عَيْنَهُ الثَّابِتَ Ayn-ı sabitini وَبِأَبِيهَا Babası ile de murat etti *(Neyi?)* اِسْمًا مِنَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ İlahi isimlerden bir ismi اَلَّذِي O isim ki, اَلْعَيْنُ الثَّابِتُ Ayn-ı sabit *(Nedir?)* ظِلُّ ذٰلِكَ الْاِسْمِ وَعَكْسُهُ Bu ismin aksi ve gölgesidir وَلَمَّا كَانَ Ne zaman ki oldu *(Ne?)* ظُهُورُ ذٰلِكَ الْاِسْمِ فِي الْخَارِجِ Bu ismin hariçteki zuhuru *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ ذَاكَ الْعَيْنِ الثَّابِتِ Bu ayn-ı sabitin aracılığı ile عَبَّرَ عَنْ ذٰلِكَ الظُّهُورِ Bu zuhuru tabir etti *(Ne ile?)* بِالْوَلاَدَةِ وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, يَقُولُونَ اَلْاُمَّ Anne diyorlar وَيُرِيدُونَ بِهِ Ve onunla kastediyorlar *(Neyi?)* اَلْعَيْنَ الثَّابِتَ Ayn-ı sabiti وَيُقَالُ فَإِنَّ لِهٰذَا الْعَيْنِ الثَّابِتِ Ve bu aynı sabite denir *(Ne denir?)* تَعَيُّنًا وُجُوبِيًّا Taayyüni vucubi التَّعَيُّنَاتِ Zira taayyünler عِنْدَ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ Bu yüce taifeye göre خَمْسَةٌ Beştir

يُقَالُ لَهَا Onlara denir *(Ne?)* اَلتَّنَزُّلَاتُ الْخَمْسَةُ Tenezzülat-ı hamse *(Daha?)* وَالْحَضَرَاتُ
الْخَمْسُ أَيْضًا Ve hadarat-ı hamse de denir يُثْبِتُونَ مِنْهَا Bu beşten ispat ediyorlar
(Nerede?) فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vucup mertebesinde *(Ne?)* تَعَيُّنَيْنِ İki taayyün فِي وَثَلَاثَةً
وَالتَّعَيُّنَانِ الْوُجُوبِيَّانِ مَرْتَبَةِ الْاِمْكَانِ Üç tane de imkan mertebesinde ispat ediyorlar
Vücubi iki taayyün هُمَا تَعَيُّنُ الْوَاحِدَةِ O ikisi vahdet taayyünü وَتَعَيُّنُ الْوَاحِدِيَّةِ Ve
vahidiyyet taayyünüdür وَكِلَاهُمَا فِي مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ İkisi de ilim mertebesindedir وَالْفَرْقُ
Aralarındaki fark *(Ne iledir?)* بِالْاِجْمَالِ وَالتَّفْصِيلِ الْعِلْمِيَّيْنِ İcmali ve tafsili ilim iledir
هِيَ التَّعَيُّنُ الرُّوحِيُّ وَالتَّعَيُّنَاتُ الثَّلَاثَةُ الْاِمْكَانِيَّةُ İmkani üç taayyün Onlar da ruhi
taayyün وَالتَّعَيُّنُ الْمِثَالِيُّ وَالتَّعَيُّنُ الْجَسَدِيُّ Misali taayyün Ve cesedi taayyündür وَلَمَّا
كَانَ الْعَيْنُ الثَّابِتُ A'yanı sabite olunca *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْوَاحِدِيَّةِ Vahidiyyet
mertebesinde يَكُونُ تَعَيُّنُهُ وُجُوبِيًّا Onun taayyünü vücubi olur *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ
Mecburen عَيْنُهُ الثَّابِتُ وَحَيْثُ اَنَّ حَقِيقَةَ الْمُمْكِنِ Ve mademki mümkünün hakikati
Ayn-ı sabitidir الَّذِي لَهُ Ki onun için vardır *(Ne?)* وَجْهٌ اِلَى التَّعَيُّنِ الْوُجُوبِيِّ Taayyünü
vücubiye bakan bir tarafı وَذٰلِكَ الْمُمْكِنُ Ve mademki bu mümkün de كَالظِّلِّ لَهُ
Onun zılli gibidir فَيَكُونُ اُمُّ ذٰلِكَ الْمُمْكِنِ Böylece bu mümkünün annesi olur
(Nereden olur?) مِنْ عَالَمِ الْوُجُوبِ Vücup aleminden الَّذِي اَظْهَرَتْهُ Ki onu izhar etmiştir
(Nerede?) وَالتَّزَوُّجُ بِالْاُمِّ فِي عَالَمِ الْاِمْكَانِ İmkan aleminde Anne ile evlenme بِمَعْنَى Şu
manadadır: اَنَّ تَعَيُّنَ الْمُمْكِنِ الْاِمْكَانِيِّ Mümkünün imkani taayyünü يَتَّحِدُ مَعَ تَعَيُّنِهِ
الْوُجُوبِيِّ Vücubi taayyünü ile birleşir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَوْ نَفَضَ الْمُمْكِنُ Şayet mümkün silkinip dökse *(Neyi?)* اَغْبِرَةَ الْاِمْكَانِ İmkan tozlarını
لَا يَبْقَى سِوَى وَاجِبٍ Vacip'ten başkası kalmaz.

يَعْنِي يَكُونُ تَعَيُّنُهُ الْاِمْكَانِيُّ Yani onun imkani taayyünü olur *(Ne?)* مُخْتَفِيًا عَنْ نَظَرِهِ
Gözünden gizlenmiş عَلَى التَّعَيُّنِ الْوُجُوبِيِّ وَيُطْلَقُ لَفْظُ اَنَا Ve ene lafzı kullanılır *(Neye?)*
Taayyünü vücubiye لَا بِمَعْنَى Ama şu manada değil: اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاِمْكَانِيَّ Taayyünü

imkani يَتَّحِدُ بِالتَّعَيُّنِ الْوُجُوبِي Taayyünü vücubi ile birleşir *(Nerede?)* فِي نَفْسِ الْأَمْرِ İşin hakikatinde فَإِنَّهُ مُحَالٌ Zira bu mahaldir وَالْقَوْلُ بِهِ Buna hükmetmek *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمٌ لِلْإِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ Küfrü ve zındıklığı gerektirir لِأَنَّ الْمُعَامَلَةَ هُنَا Çünkü buradaki muamele بِحَسَبِ الشُّهُودِ Müşahede itibariyledir فَإِنْ كَانَ زَوَالُ تَعَيُّنٍ Eğer taayyünün zevali olursa فَبِاعْتِبَارِ الشُّهُودِ Müşahede itibariyledir وَإِنِ اتِّحَادٌ Eğer birleşme varsa فَبِالشُّهُودِ أَيْضًا O da müşahede iledir ﴿شِعْر﴾ Şiir:

لَا يَصِيرُ قَطُّ هٰذَا Bu da وَذَاكَا لَا يَصِيرُ قَطُّ ذَاكَا Şu وَهَذَا Kesinlikle bu olamaz Kesinlikle şu olamaz.

فَإِذَا وَجَدَ السَّالِكُ Salik bulduğunda *(Neyi?)* تَعَيُّنَهُ Kendi taayyününü *(Nasıl bulduğunda?)* مُتَّحِدًا بِذَاكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyünle birleşmiş صَارَ مُسْتَحَقًّا Hak kazanır *(Neye?)* لِأَنْ يَتَخَلَّصَ Kurtulmaya *(Neden?)* عَنِ التَّلَوُّثَاتِ الْإِمْكَانِيَّةِ İmkani kirlerden *(Daha neye hak kazanır?)* وَأَنْ يُشَرَّفَ Şereflenmeye *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ الْإِسْلَامِ İslam devletiyle وَالْانْقِيَادِ Ve boyun eğmekle *(Neye?)* لِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücub mertebesine الَّتِي قَالَ Bilinmesi gerekir ki, يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ التَّنَزُّلَاتِ الْخَمْسَةَ Tenezzülat-ı hamse بِهَا Ki buna hükmetti *(Kim?)* الصُّوفِيَّةُ Sûfiler *(Bunlar nedir?)* مُجَرَّدُ اعْتِبَارَاتٍ فِي الْوُجُودِ Varlık konusunda sırf itibarlardır وَتَتَعَلَّقُ بِالْكَشْفِ وَالشُّهُودِ Ve keşif ve müşahede ile alakalanır لَا أَنَّهُ فِي الْحَقِيقَةِ Yoksa hakikatte yoktur *(Ne?)* تَنَزُّلٌ هُنَاكَ Orada bir iniş وَتَغَيُّرٌ وَتَبَدُّلٌ Değişim ve dönüşüm فَسُبْحَانَ مَنْ O Allah'ı tenzih ederim ki, لَا يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ Zatıyla değişmez وَلَا بِصِفَاتِهِ Sıfatıyla değişmez وَلَا فِي أَسْمَائِهِ İsimleriyle değişmez *(Ne sebebiyle?)* بِحُدُوثِ الْأَكْوَانِ Oluşumların meydana gelmesi sebebiyle وَرُبَّمَا يُورِدُ الصُّوفِيَّةُ Sûfiler çoğu zaman getirirler *(Neye?)* عَلَى أَلْسِنَتِهِمْ Dillerine *(Ne?)* أَشْيَاءَ Bir takım şeyler *(Neye göre?)* عَلَى قَدْرِ وِجْدَانِهِمْ Bulgularına göre الَّذِي O bulgular ki مُتَضَمِّنٌ لِلسُّكْرِ وَغَلَبَةِ الْحَالِ Sekri ve galebe-i hali içerir فَلَا يَنْبَغِي حَمْلُهَا Bundan dolayı bunları hamletmek uygun olmaz *(Neye?)* عَلَى الظَّوَاهِرِ Zahirlerine بَلْ يَنْبَغِي Bilakis uygun olur *(Ne?)* أَنْ يَصْرِفَهَا عَنِ الظَّاهِرِ Onları zahirinden çevirmek

فَاِنَّ كَلاَمَ السُّكَارٰى Zira tarikat sarhoşlarının kelamı يُحْمَلُ وَيُصْرَفُ عَنِ الظَّاهِرِ Zahirinden çevrilip hamledilir وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Subhânehu en iyiyi bilendir *(Neyi?)* بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ كُلِّهَا Bütün işlerin hakikatini وَلَمَّا نُقِلَتْ Ne zaman ki nakledildi *(Ne?)* هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ الْمُوجِبَةِ لِلْقَلَقِ وَالْاضْطِرَابِ Sıkıntı ve ızdırabı gerektiren bu kelimeler *(Kimden?)* عَنْ شَخْصٍ عَظِيمٍ Büyük bir şahıstan كَتَبْنَا Yazdık *(Hangi konuda?)* فِي حَلِّهَا Bu kelimelerin halli konusunda *(Ne?)* اَشْيَاءَ Bir takım şeyler *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Mecburen وَاِلاَّ Eğer durum böyle olmasaydı فَهٰذَا الْفَقِيرُ Bu fakir لاَ يَلْتَفِتُ İltifat etmez *(Neye?)* اِلَى اَمْثَالِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ Bu tür kelimelere ki, الْمُشْعِرَةِ بِالْمُخَالَفَةِ Muhalefeti bildiren وَلاَ يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ Dudaklarını oynatmaz *(Ne ile?)* بِالرَّدِّ وَالْقَبُولِ Bu tür kelimeleri kabul ve ret etmekle رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا Ey Rabbimiz! Bizim için bağışla *(Neyi?)* ذُنُوبَنَا Günahlarımızı وَاِسْرَافَنَا Ve aşırılıklarımızı *(Nerede?)* فِي اَمْرِنَا İşimizde وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا Ayaklarımızı sabit kıl وَانْصُرْنَا Ve bize yardım et *(Kime karşı?)* عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ Kafirler topluluğuna karşı اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin rabbi Allah'a hamd olsun *(Nerede?)* اَوَّلاً وَآخِرًا Başta ve sonda وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam da عَلَى رَسُولِهِ Resulüne olsun *(Nasıl?)* دَائِمًا وَسَرْمَدًا Devamlı ve sürekli olarak وَعَلَى آلِهِ الْكِرَامِ Ve kıymetli ehline olsun وَصَحْبِهِ الْعِظَامِ Ve büyük sahabelerine olsun *(Ne zamana kadar?)* اِلَى يَوْمِ الْقِيَامِ Kıyamet gününe kadar...

34. MEKTUP

٣٤- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى وَالِدَةِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ اَمِينٍ فِى النَّصِيحَةِ﴾

اَلنَّصِيحَةُ الَّتِى اَنْصَحُ بِهَا هِىَ تَصْحِيحُ الْعَقَائِدِ اَوَّلاً بِمُوجَبِ آرَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ الَّذِينَ هُمُ الْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَى الْاَحْكَامِ الْفِقْهِيَّةِ بَعْدَ تَصْحِيحِ الْاعْتِقَادِ أَيْضًا ضَرُورِىٌّ لاَ بُدَّ مِن امْتِثَالِ مَا نَحْنُ مَأْمُورُونَ بِهِ وَلاَ مَهْرَبَ مِنَ الْانْتِهَاءِ وَالْاجْتِنَابِ عَمَّا نَحْنُ مَنْهِيُّونَ عَنْهُ يَنْبَغِى اَدَاءُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ مِنْ غَيْرِ كَسَلٍ وَلاَ فُتُورٍ مَعَ رِعَايَةِ الشَّرَائِطِ وَتَعْدِيلُ الْاَرْكَانِ وَلاَ بُدَّ مِنْ اَدَاءِ الزَّكَاةِ أَيْضًا عَلَى تَقْدِيرِ حُصُولِ النِّصَابِ وَعِنْدَ الْامَامِ الْاَعْظَمِ رَحِمَهُ اللهُ تَجِبُ الزَّكَاةُ فِى حُلِيِّ النِّسَاءِ أَيْضًا وَلاَ يَنْبَغِى صَرْفُ الْاَوْقَاتِ فِى اللَّهْوِ وَاللَّعِبِ وَاِتْلاَفُ الْعُمْرِ فِيمَا لاَ يَعْنِى فَضْلاً عَنْ صَرْفِهَا فِى اُمُورٍ مَنْهِيٍّ عَنْهَا وَاِيَّاكُمْ وَالرَّغْبَةَ فِى الْغِنَاءِ وَالنَّغْمَةِ وَالْانْخِدَاعِ بِالْاِلْتِذَاذِ بِهَا فَاِنَّهَا سَمٌّ مُطَلِّىٌّ بِالْعَسَلِ وَعَلَيْكُمْ بِالْاجْتِنَابِ عَنِ الْغِيبَةِ وَالنَّمِيمَةِ بَيْنَ النَّاسِ فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ فِى ارْتِكَابِ هَاتَيْنِ الذَّمِيمَتَيْنِ وَعِيدٌ شَدِيدٌ وَالْاجْتِنَابُ عَنِ الْكِذْبِ وَالْبُهْتَانِ أَيْضًا ضَرُورِىٌّ وَهَاتَانِ الرَّذِيلَتَانِ حَرَامَانِ فِى جَمِيعِ الْاَدْيَانِ وَمُرْتَكِبُهُمَا مَوْعُودٌ عَلَيْهِ بِوَعِيدَاتٍ كَثِيرَةٍ وَسَتْرُ عُيُوبِ الْخَلْقِ وَذُنُوبُ الْخَلاَئِقِ وَالْعَفْوُ وَالتَّجَاوُزُ عَنْ زَلاَّتِهِمْ مِنْ عَزَائِمِ الْاُمُورِ وَيَنْبَغِى الشَّفْقَةُ وَالْمَرْحَمَةُ عَلَى الْمَمَالِيكِ وَالْاَتْبَاعِ وَالْاغْمَاضُ عَنْ تَقْصِيرَاتِهِمْ دُونَ اَنْ يُؤَاخِذَهُمْ بِهَا وَضَرْبُ هٰؤُلاَءِ الْمَسَاكِينِ بِوَجْهٍ وَبِلاَ وَجْهٍ وَشَتْمُهُمْ وَاِيذَاؤُهُمْ غَيْرُ مُنَاسِبٍ وَغَيْرُ مُلاَئِمٍ يَنْبَغِى لِلْاِنْسَانِ اَنْ يَنْظُرَ اِلَى تَقْصِيرَاتِهِ الْوَاقِعَةِ فِى كُلِّ سَاعَةٍ بِالنِّسْبَةِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَهُوَ تَعَالَى لاَ يَعْجَلُ فِى الْمُؤَاخَذَةِ عَلَيْهَا وَلاَ يَمْنَعُ الرِّزْقَ بِسَبَبِهَا وَبَعْدَ تَصْحِيحِ الْاعْتِقَادِ وَاِتْيَانِ الْاَحْكَامِ الْفِقْهِيَّةِ يَنْبَغِى اسْتِغْرَاقُ الْاَوْقَاتِ بِذِكْرِ اللهِ تَعَالَى عَلَى نَهْجِ اَخَذْتُمُوهُ وَكُلُّمَا يُنَافِيهِ يَنْبَغِى اَنْ يُجْتَنَبَ عَنْهُ ﴿شِعْرٌ﴾

كُلُّ شَيْئٍ غَيْرَ ذِكْرِ اللهِ لَوْ ۞ أَكْلَ قَنْدٍ فَهُوَ سَمٌّ قَاتِلُ

وَقَدْ قِيلَ فِي الْحُضُورِ أَيْضًا اِنَّهُ كُلَّمَا يُحْتَاطُ فِي الْاُمُورِ الشَّرْعِيَّةِ يَزِيدُ فِي الْمَشْغُولِيَّةِ وَاِذَا وَقَعَتِ الْمُسَاهَلَةُ فِي الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ يَزُولُ الْحَلَاوَةُ وَالْاِلْتِذَاذُ بِالْمَشْغُولِيَّةِ وَمَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Muhammed Emîn'in annesine yazılmıştır.**
- **Bazı nasihatleri ihtiva eder.**

Öncelikle size tavsiyem "kurtulmuş fırka" ehl-i sünnet ve'l-cemaatin görüşleri doğrultusunda akâidi düzeltmektir. Allah ehl-i sünnet âlimlerinden razı olsun. Akâidin tashîhinden sonra, fıkhî hükümlerin gereğince amel etmek zorunludur... Emrolunduğumuz şeylere sımsıkı sarılmak zorundayız... Bundan başka yol yoktur. Ayrıca yasaklanmış olanlara da mutlaka son vermeli ve onlardan kaçınmalıyız.

Beş vakit namaz tembellik ve gevşeklik hissine kapılmadan, şartlarına riayet ederek ve tadîli erkân gözetilerek kılınmalıdır. Nisab miktârı mala sahip olunca mutlaka zekat verilmelidir. İmâm-ı A'zam'a (rh.a.) göre kadınların zînetine de zekat düşmektedir.

Vakitleri oyunla ve eğlenceyle geçirmemelidir... Yasaklanmış işler bir yana, boş işlerle bile ömrü tüketmemelidir. Sakın ola ki, çalgıya ve nağmeye rağbet edip onlardan tat alarak büyük bir aldanışı yaşamayın. Çünkü çalgı, bala bulanmış zehirdir.

Gıybetten ve kovuculuk yapmaktan kaçının. Zira bu iki çirkinliği işleyenler hakkında ağır tehditler gelmiştir. Yalan ve iftiradan kaçınmak da zorunludur... Bu iki rezillik bütün dinlerde haramdır... Bunları işleyenler büyük tehditlere muhataptır. Halkın kusurlarını ve mahlûkâtın günahlarını örtmek, hatalarını bağışlamak, büyük işlerdendir.

Kölelere, hizmetçilere ve küçüklere şefkat ve merhamet göstermeli ve kusurlarına göz yummalıdır... Ufak tefek hataları sebebiyle onları cezalandırmamalıdır. Bu zavallıları yerli yersiz dövmek, aşağılamak ve eziyet etmek bize yakışmaz... İnsan her an Cenâb-ı Hakk'a karşı, işlediği kusurlara bakmalıdır; Allah Teâlâ o kusurlar sebebiyle insanları cezalandırmada acele etmemekte ve rızıklarını kesmemektedir.

Akîdeyi düzeltip fıkhî hükümleri yerine getirdikten sonra, vakitleri size öğretilenler doğrultusunda Allâh Teâlâ'yı zikrederek geçirmek ve buna engel olan her şeyden kaçınmak gerekir.

"Allah'ı zikretmek dışında her şey
Öldürücü zehirdir şeker yemek dahi olsa"

Huzûrunuzda da size söylendiği üzere şerî konularda ne kadar ihtiyatlı olunursa meşgûliyet de o denli artar. Şerî hükümlerde gevşek davranılırsa vazifeyle meşgul olmanın tadı ve lezzeti yok olur.

Bundan daha fazla ne yazayım. En iyi bilen, Allah Sübhânehû'dur.

KELİME ANLAMI

34. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالثَّلاثُونَ Otuz dördüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى فِي وَالِدَةِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ اَمِينِ Mir Muhammed Emin'in annesine** *(Ne hakkındadır?)* **النَّصِيحَة Nasihat hakkındadır. ﴾**

اَلنَّصِيحَةُ الَّتِي اَنْصَحُ بِهَا Benim edeceğim nasihat; هِيَ تَصْحِيحُ الْعَقَائِدِ اَوَّلاً O; öncelikle akaidi düzeltmektir *(Nasıl düzeltmek?)* بِمُوجَبِ آرَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehli sünnet ve'l-Cemaat'ın görüşleri gereğince اَلَّذِينَ هُمْ Ki onlar اَلْفِرْقَةُ النَّاجِيَةُ Kurtulacak gruptur سَكَّرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah onların çalışmalarını kabul etsin *(Yapacağım nasihat daha nedir?)* وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَى اَلاَحْكَامِ الْفِقْهِيَّةِ Fıkhi hükümler gereğince amel etmek *(Neden sonra?)* بَعْدَ تَصْحِيحِ اَلاعْتِقَادِ İtikadı düzelttikten sonra *(Amel etmek nedir?)* أَيْضًا ضَرُورِيٌّ Aynı şekilde zaruridir لاَ بُدَّ Gerekir *(Ne?)* مِنِ امْتِثَالِ مَا نَحْنُ مَأْمُورُونَ بِهِ Memur olduğumuz şeylere yapışmak وَلاَ مَهْرَبَ Kaçış yoktur *(Neden?)* مِنَ الاِنْتِهَاءِ وَالاجْتِنَابِ Son vermek ve çekinmekten *(Neden?)* عَمَّا نَحْنُ مَنْهِيُّونَ عَنْهُ Yasaklandığımız şeylerden يَنْبَغِي اَدَاءُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ Beş vakit namazı eda etmek gerekir *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ كَسَلٍ وَلاَ فُتُورٍ Tembellik ve gevşeklik göstermeden *(Ne ile birlikte?)* مَعَ رِعَايَةِ الشَّرَائِطِ وَتَعْدِيلِ اَلاَرْكَانِ Şartlara ve tadili erkana uyarak وَلاَ بُدَّ مِنْ اَدَاءِ الزَّكَاةِ أَيْضًا Zekatı da eda etmek gerekir *(Nasıl?)*

وَعِنْدَ الْاِمَامِ الْاَعْظَمِ عَلَى تَقْدِيرِ حُصُولِ النِّصَابِ Nisabın hasıl olması durumunda İmam-ı Azam'a göre رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun تَجِبُ الزَّكَاةُ Zekat vaciptir وَلَا يَنْبَغِي صَرْفُ الْاَوْقَاتِ فِي حُلِيِّ النِّسَاءِ أَيْضًا (Nerede?) Kadınların süs eşyalarında da Vakitlerin harcanmaması gerekir (Nerede?) فِي اللَّهْوِ وَاللَّعِبِ Oyun ve eğlencede (Daha ne gerekir?) وَاِتْلَافُ الْعُمْرِ فِيمَا لَا يَعْنِي Ömrü boş işlerde harcamamak فَضْلًا عَنْ صَرْفِهَا Nerede kaldı ki vakit harcansın (Nerede?) فِي اُمُورٍ مَنْهِيٍّ عَنْهَا Yasak işlerde وَاِيَّاكُمْ وَالرَّغْبَةَ Rağbetten sakının (Neye?) فِي الْغِنَاءِ وَالنَّغْمَةِ Çalgı ve nağmeye (Daha neden sakının?) وَالْاِنْخِدَاعِ Aldanmaktan (Neyle aldanmaktan?) بِالْاِلْتِذَاذِ بِهَا Bunlardan tat almayla فَاِنَّهَا سَمٌّ مَطْلِيٌّ بِالْعَسَلِ Çünkü çalgı, bal ile kaplanmış bir zehirdir وَعَلَيْكُمْ بِالْاِجْتِنَابِ Sakınınız (Neden?) عَنِ الْغِيبَةِ وَالنَّمِيمَةِ Gıybet ve koğuculuk yapmaktan (Nerede?) بَيْنَ النَّاسِ İnsanların arasında فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ Çünkü geldi (Ne hakkında?) فِي ارْتِكَابِ هَاتَيْنِ الذَّمِيمَتَيْنِ Bu iki çirkinliği yapma hakkında (Ne geldi?) وَعِيدٌ شَدِيدٌ Şiddetli tehdit وَالْاِجْتِنَابُ عَنِ الْكِذْبِ وَالْبُهْتَانِ Yalan ve iftiradan sakınmak أَيْضًا ضَرُورِيٌّ Aynı şekilde zaruridir وَهَاتَانِ الرَّذِيلَتَانِ حَرَامَانِ Bu iki rezillik haramdır (Nerede?) فِي جَمِيعِ الْاَدْيَانِ Bütün dinlerde وَمُرْتَكِبُهُمَا مَوْعُودٌ عَلَيْهِ Bunları yapanlar tehdit edilmişlerdir (Ne ile?) بِوَعِيدَاتٍ كَثِيرَةٍ Bir çok tehditle وَسَتْرُ عُيُوبِ الْخَلْقِ وَذُنُوبِ الْخَلَائِقِ وَالْعَفْوُ وَالتَّجَاوُزُ عَنْ Halkın ayıplarını ve günahlarını örtmek وَيَنْبَغِي الشَّفَقَةُ Onların hatalarını affetmek زَلَّاتِهِمْ مِنْ عَزَائِمِ الْاُمُورِ Büyük işlerdendir وَالْمَرْحَمَةُ عَلَى الْمَمَالِيكِ وَالْاَتْبَاعِ Şefkat ve merhamet etmek gerekir (Kime?) Hizmetçi ve emir altında olanlara (Daha ne gerekir?) وَالْاِغْمَاضُ عَنْ تَقْصِيرَاتِهِمْ Onların kusurlarına göz yummak (Nasıl?) دُونَ اَنْ يُؤَاخِذَهُمْ بِهَا Kusurlarıyla cezalandırmadan وَضَرْبُ هٰؤُلَاءِ الْمَسَاكِينِ Bu zavallıları dövmek (Nasıl?) بِوَجْهٍ وَبِلَا وَجْهٍ Sebepli veya sebepsiz yere وَشَتْمُهُمْ وَاِيذَاؤُهُمْ Onlara sövmek ve eziyet etmek غَيْرُ مُنَاسِبٍ وَغَيْرُ مُلَائِمٍ Münasip ve uygun değildir يَنْبَغِي لِلْاِنْسَانِ İnsana gerekir (Ne?) اَنْ يَنْظُرَ اِلَى تَقْصِيرَاتِهِ Kendi kusurlarına bakması (Öyle kusurlara ki,)

بِالنِّسْبَةِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ (Kime karşı?) اَلْوَاقِعَةِ فِى كُلِّ سَاعَةٍ Her an meydana gelen تَعَالَى Allah Teālā'ya karşı وَهُوَ تَعَالَى لاَ يَعْجَلُ Halbuki Allah Teālā acele etmez (Nerede?) وَلاَ يَمْنَعُ الرِّزْقَ بِسَبَبِهَا فِى الْمُؤَاخَذَةِ عَلَيْهَا Kusurlarımıza ceza vermede Kusurlarımız nedeniyle de rızkımızı engellemez وَبَعْدَ تَصْحِيحِ الاِعْتِقَادِ İtikat düzeltildikten sonra وَاِتْيَانِ الاَحْكَامِ الْفِقْهِيَّةِ Ve fıkhi hükümler yapıldıktan sonra يَنْبَغِى اسْتِغْرَاقُ الاَوْقَاتِ Vakitleri doldurmak gerekir (Ne ile?) بِذِكْرِ اللهِ تَعَالَى Allah Teālā'yı zikretmekle (Nasıl zikir?) عَلَى نَهْجِ اَخَذْتُمُوهُ Aldığınız tarzda وَكُلُّمَا يُنَافِيهِ Ve buna zıt olan şeylerden يَنْبَغِى اَنْ يَجْتَنِبَ عَنْهُ Kaçınmak gerekir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

كُلُّ شَيْئٍ غَيْرَ ذِكْرِ اللهِ Allah'ı zikrin dışındaki her şey لَوْ أَكْلَ قَنْدٍ Şeker yemek dahi olsa فَهُوَ سَمٌّ قَاتِلُ Öldürücü zehirdir.

وَقَدْ قِيلَ فِى الْحُضُورِ أَيْضًا Huzurda da söylendi ki: اِنَّهُ كُلَّمَا يُحْتَاطُ İhtiyatlı olundukça (Nerede?) يَزِيدُ فِى الْمَشْغُولِيَّةِ فِى الاُمُورِ الشَّرْعِيَّةِ Şeri işlerde (Vazifeyle) meşguliyette artma olur وَاِذَا وَقَعَتِ الْمُسَاهَلَةُ Gevşeklik olduğunda da (Nerede?) فِى الاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şeri hükümlerde يَزُولُ الْحَلاَوَةُ وَالاِلْتِذَاذُ بِالْمَشْغُولِيَّةِ (Vazifeyle) meşgul olma tadı, lezzeti kaçar وَمَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ Bundan fazla ne yazayım? وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Subhânehu en iyi bilendir...

35. MEKTUP

٣٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى الْمِيرْزَا مَنُوجَهْرْ فِي التَّعْزِيَةِ وَالنَّصِيحَةِ وَاغْتِنَامِ الشَّبَابِ ﴾

أَدَامَ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى جَمْعِيَّةَ ذَاكَ السَّعِيدُ الْمُحْتَشَمُ وَطَيَّبَ اَوْقَاتَهُ وَتَلاَفَى فِي حَقِّهِ حُزْنَ مَا مَضَى وَفَاتَ بِاَحْسَنِ الْوُجُوهِ وَاَفَاضَ عَلَيْهِ مِنْ اِنْعَامَاتِهِ. أَيُّهَا الْوِلْدَانُ زَمَانُ عُنْفُوَانِ الشَّبَابِ كَمَا هُوَ اَوَانُ الْهَوَى وَالْهَوَسِ كَذٰلِكَ هُوَ زَمَانُ تَحْصِيلِ الْعِلْمِ وَاكْتِسَابِ الْعَمَلِ أَيْضًا وَالْعَمَلُ الَّذِي يُوجَدُ فِي هٰذِهِ الْاَوَانِ بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ مَعَ وُجُودِ اسْتِيلاَءِ الْمَوَانِعِ الشَّهْوَانِيَّةِ وَالْاَغْرَاضِ النَّفْسَانِيَّةِ لَهُ اَضْعَافُ مَزِيَّةٍ وَاعْتِبَارٍ وَاعْتِدَادٍ عَلَى الْعَمَلِ الَّذِي يَقَعُ فِي غَيْرِ هٰذِهِ الْاَوَانِ فَاِنَّ وُجُودَ الْمَانِعِ الَّذِي هُوَ بَاعِثٌ عَلَى الْمَشَقَّةِ وَالْمِحْنَةِ رَفَعَ شَأْنَهُ اِلَى السَّمَاءِ وَعَدَمُ الْمَانِعِ الَّذِي هُوَ مُسْتَلْزِمٌ لِعَدَمِ الْكَدِّ وَالْعَنَا طَرَحَ مُعَامَلَتَهُ اِلَى الْاَرْضِ وَمِنْ هٰهُنَا كَانَ خَوَاصُّ الْبَشَرِ اَفْضَلَ مِنْ خَوَاصِّ الْمَلاَئِكَةِ فَاِنَّ طَاعَةَ الْبَشَرِ مَقْرُونَةٌ بِالْمَوَانِعِ وَعِبَادَةَ الْمَلَكِ بِلاَ مُزَاحَمَةِ الْمَوَانِعِ اَلاَ تَرَى اَنَّ وَقْتَ اعْتِبَارِ الْعَسَاكِرِ اِنَّمَا يَكُونُ فِي اَوَانِ اسْتِيلاَءِ الْاَعْدَاءِ الَّذِينَ هُمْ مَوَانِعُ الدَّوْلَةِ وَيَكُونُ لِحَرَكَتِهِمُ الْيَسِيرَةِ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ اَضْعَافُ مَزِيَّةٍ وَاعْتِبَارٍ عَلَى حَرَكَتِهِمُ الْكَثِيرَةِ فِي غَيْرِ هٰذَا الْوَقْتِ وَمَعْلُومٌ اَنَّ الْهَوَى وَالْهَوَسَ مَرْضِيُّ اَعْدَاءِ اللهِ تَعَالَى النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ وَالْعِلْمَ وَالْعَمَلَ بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ مَرْضِيُّ حَضْرَةِ الرَّحْمٰنِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَارْضَاءُ اَعْدَاءِ الْمَوْلَى وَاِسْخَاطُ الْمَوْلَى الَّذِي هُوَ مَوْلَى النِّعَمِ بَعِيدٌ عَنِ الْفَطَانَةِ وَالذَّكَاوَةِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mirzâ Manûcehr'e yazılmıştır.**
- **Bu zâta taziye ve gençlik dönemini iyi değerlendirme yönünde nasihat.**

Allah Sübhânehû bu mesut ve bahtiyar kulun cem'iyyetini dâim eylesin... Vakitlerini en güzel şekilde değerlendirmesini nasib etsin... Geçirdiği ve kaçırdığı şeylerin üzüntüsünü en güzel şekliyle telâfî buyursun... Üzerine nimetlerini akıtsın...

Ey oğul!

Gençliğin ilk dönemi heva ve heves zamanları olduğu gibi, aynı zamanda ilim tahsili ve amel elde etme zamanıdır. Bu dönemde, şehvetin ve nefsin engelleri insanı kuşatmasına rağmen, şeriat-ı garrâya uygun ameller işlemenin ayrıcalığı, değeri ve hesaba katılması, hayatın diğer dönemlerinde işlenen amellere göre kat kat daha fazladır. Zira amel işlerken insanı zorluğa ve sıkıntıya götüren bir engelin bulunması yapılan amelin derecesini yükseltir. Kişiyi zorluğa ve sıkıntıya sokmayan bir engelin bulunmaması ise, amelin derecesini düşürür. Bu sebeple insanların seçkinleri, meleklerin seçkinlerinden daha üstün kılınmıştır. Çünkü insanların taatı engellerle içiçe iken meleklerin ibadetinde böyle bir durum yoktur.

Çok iyi bilinir ki askerlere verilen değer, devletin bekasını engelleyen düşmanların istilaları zamanında kat kat artar. Askerlerin böyle zamanlardaki basit hizmetleri, başka zamanlardaki yoğun hizmetlerinden kat kat daha değerli ve övgüye layık kabul edilir.

Malumdur ki, heva ve heves, Allah Teâlâ'nın düşmanları olan nefis ve şeytanı memnun eder. İlim ve şeriat-ı garrâya uygun amel ise Hak Sübhânehû'yu razı eder. Düşmanlarını memnun edip de, nimetlerin sahibi olan Mevlâ Teâlâ'nın gazabını üzerine çekmek akıl kârı değildir. Muvaffakiyet Allah Sübhânehû'dandır.

KELİME ANLAMI

35. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالثَّلَاثُونَ **Otuz beşinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْزَا مَنُوجَهْرْ **Mirza Menücehr'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي التَّعْزِيَةِ وَالنَّصِيحَةِ **Taziye, nasihat** وَاغْتِنَامِ الشَّبَابِ **Ve gençliğin ganimet bilinmesi hakkındadır.** ﴾

أَدَامَ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Teâlâ daim kılsın *(Neyi?)* جَمْعِيَّةَ ذَاكَ السَّعِيدِ الْمُحْتَشَمِ Şu mesut ve bahtiyar kişinin cemiyetini وَطَيَّبَ اَوْقَاتَهُ Ve vakitlerini hoş eylesin وَتَلَافَى فِي حَقِّهِ Ve onun hakkında telafi etsin *(Neyi?)* حُزْنَ مَا مَضَى وَفَاتَ Kaçan ve giden şeylerin üzüntüsünü *(Nasıl?)* بِاَحْسَنِ الْوُجُوهِ En güzel şekilde وَاَفَاضَ عَلَيْهِ مِنْ اِنْعَامَاتِهِ

Ve ona nimetlerini akıtsın أَيُّهَا الْوِلْدَانُ Ey oğul! زَمَانُ عُنْفُوَانِ الشَّبَابِ Gençliğin ilk vakitleri كَمَا هُوَ اَوَانُ الْهَوَى وَالْهَوَسِ Nasıl ki heva ve heves vakitleridir كَذٰلِكَ هُوَ Aynı şekilde ilim elde etme vakitleridir وَاكْتِسَابِ الْعَمَلِ أَيْضًا زَمَانُ تَحْصِيلِ الْعِلْمِ Ve de amel elde etme vakitleridir وَالْعَمَلُ الَّذِى يُوجَدُ Yapılan amel *(Ne vakit?)* فِى هٰذِهِ الْاَوَانِ Bu gençlik vaktinde *(Nasıl yapılan?)* بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Parlak şeriatın gereğince *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ اسْتِيلَاءِ Kuşatmasının varlığına rağmen *(Neyin?)* الْمَوَانِعِ الشَّهْوَانِيَّةِ Şehevi engellerin وَالْاَغْرَاضِ النَّفْسَانِيَّةِ Ve nefsani isteklerin (varlığına rağmen yapılan amelin) لَهُ اَضْعَافُ مَزِيَّةٍ وَاعْتِبَارٍ وَاعْتِدَادٍ Kat kat üstünlüğü, itibarı ve önemi vardır *(Neye karşı?)* عَلَى الْعَمَلِ الَّذِى يَقَعُ Yapılan amellere karşı *(Nerede?)* فِى غَيْرِ هٰذِهِ الْاَوَانِ Bu gençlik vaktinin dışında فَاِنَّ وُجُودَ Çünkü engelin varlığı الَّذِى هُوَ Ki, o بَاعِثٌ عَلَى الْمَشَقَّةِ وَالْمِحْنَةِ الْمَانِعِ Meşakkat ve sıkıntıya sebeptir *(Bu engelin varlığı nedir?)* رَفَعَ شَأْنَهُ اِلَى السَّمَاءِ Kişinin şanını göğe çıkarmıştır وَعَدَمُ الْمَانِعِ Engelin olmaması اَلَّذِى هُوَ مُسْتَلْزِمٌ Ki, o gerektirir *(Neyi?)* طَرَحَ مُعَامَلَتَهُ اِلَى الْاَرْضِ لِعَدَمِ الْكَدِّ وَالْعَنَا Zorluk ve yorgunluğun olmamasını Kişinin şanını yere düşürmüştür وَمِنْ هٰهُنَا Bunun için كَانَ خَوَاصُّ الْبَشَرِ اَفْضَلَ İnsanların seçkinleri/ peygamberler üstün olmuştur *(Kimden?)* مِنْ خَوَاصِّ الْمَلَائِكَةِ Meleklerin seçkinlerinden فَاِنَّ طَاعَةَ الْبَشَرِ Çünkü insanın ibadeti مَقْرُونَةٌ بِالْمَوَانِعِ Engellerle beraberdir وَعِبَادَةَ الْمَلَكِ Meleklerin ibadeti ise بِلَا مُزَاحَمَةِ الْمَوَانِعِ Engellerin karşı koyması olmaksızındır اَلَا تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ وَقْتَ اعْتِبَارِ الْعَسَاكِرِ Askerlerin itibar gördüğü vakit اِنَّمَا يَكُونُ فِى اَوَانِ اسْتِيلَاءِ الْاَعْدَاءِ Düşmanın kuşattığı vakitte olur اَلَّذِينَ هُمْ Ki o düşmanlar مَوَانِعُ الدَّوْلَةِ Devletin (bekasının) engelleridirler وَيَكُونُ Ve olur *(Niçin?)* لِحَرَكَتِهِمُ الْيَسِيرَةِ Askerlerin az bir hareketi için *(Ne zaman?)*

فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Kuşatma zamanında *(Ne olur?)* اَضْعَافُ مَزِيَّةٍ وَاعْتِبَارٍ Kat kat üstünlük ve itibar *(Neye karşı?)* عَلَى حَرَكَتِهِمُ الْكَثِيرَةِ Çok hareketlerine karşı *(Ne zamandaki?)* فِي غَيْرِ هٰذَا الْوَقْتِ Bu kuşatma zamanının dışındaki وَمَعْلُومٌ Biliniyor ki, اَنَّ الْهَوَى وَالْهَوَسَ Heva ve heves مَرْضِيُّ اَعْدَاءِ اللهِ تَعَالَى النَّفْسِ وَالشَّيْطَانِ Allah düşmanları nefis ve şeytanın razı olduğu şeydir وَالْعِلْمَ وَالْعَمَلَ بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Parlak şeriatın gereğince ilim ve amel ise مَرْضِيُّ حَضْرَةِ الرَّحْمٰنِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Hazreti Rahman'ın razı olduğu şeydir وَارْضَاءُ اَعْدَاءِ الْمَوْلَى Allah düşmanlarını razı etmek وَاِسْخَاطُ الْمَوْلَى Ve Allah'ı gazaplandırmak اَلَّذِي هُوَ مَوْلَى النِّعَمِ Ki O, nimetlerin sahibidir *(Bu ikisi nedir?)* بَعِيدٌ عَنِ الْفَطَانَةِ وَالذَّكَاوَةِ Akıl ve mantıktan uzaktır وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ Allah Subhânehu başarıya ulaştırandır...

36. MEKTUP

٣٦- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى جَنَابِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِى رَفْعِ شُبَهَاتِ مُنْكِرِى عَذَابِ الْقَبْرِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ لِجَمَاعَةٍ تَرَدُّدًا فِى عَذَابِ الْقَبْرِ الَّذِى ثَبَتَ بِاَحَادِيثَ مَشْهُورَةٍ صَحِيحَةٍ بَلْ بِآيَاتٍ قُرْآنِيَّةٍ بَلْ يَكَادُونَ يُنْكِرُونَهُ وَيُجْرِمُونَ بِاسْتِحَالَتِهِ وَمُقْتَضَاهُمْ فِى هٰذَا الاشْتِبَاهِ اِحْسَاسُ اَحْوَالِ الْمَوْتَى الْغَيْرِ الْمَدْفُونَةِ مِنَ الاسْتِدَامَةِ عَلَى نَهْجٍ وَاحِدٍ الَّتِى هِىَ مُنَافِيَةٌ لِلتَّعْذِيبِ وَالايلاَمِ الَّذِى مِنْ لَوَازِمِهِ التَّذَبْذُبُ وَالاضْطِرَابُ وَالْجَوَابُ فِى حَلِّ هٰذَا الاشْكَالِ هُوَ اَنَّ حَيَاةَ عَالَمِ الْبَرْزَخِ الَّذِى هُوَ مَوْطِنُ الْقَبْرِ لَيْسَتْ مِنْ قَبِيلِ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ الَّتِى الْحَرَكَةُ الارَادِيَّةُ وَالاحْسَاسُ كِلاَهُمَا مِنْ لَوَازِمِهَا فَاِنَّ انْتِظَامَ هٰذِهِ النَّشْأَةِ مَرْبُوطٌ بِهَذَيْنِ الاَمْرَيْنِ وَفِى حَيَاةِ الْبَرْزَخِ لاَ حَاجَةَ اِلَى حَرَكَةٍ اَصْلاً بَلْ هِىَ مُنَافِيَةٌ لِتِلْكَ النَّشْأَةِ الْبَرْزَخِيَّةِ وَالاحْسَاسُ فَقَطْ كَافٍ هُنَاكَ لِوِجْدَانِ اَلَمِ الْعَذَابِ فَحَيَاةُ الْبَرْزَخِ كَاَنَّهَا نِصْفُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ وَتَعَلُّقُ الرُّوحِ هُنَاكَ بِالْبَدَنِ نِصْفُ التَّعَلُّقِ بِهِ فِى النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ فَالاَمْوَاتُ الْغَيْرُ الْمَدْفُونَةِ يُحِسُّونَ اَلَمَ الْعَذَابِ بِحَيَاةٍ بَرْزَخِيَّةٍ وَلاَ يُوجَدُ مِنْهُمْ شَيْئٌ مِنَ الْحَرَكَةِ وَالاضْطِرَابِ بِتِلْكَ الْحَيَاةِ اَصْلاً وَمَا اَخْبَرَ عَنْهُ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ يَكُونُ صَادِقًا. **اَوْ نَقُولُ** حَسْمًا لِمَادَّةِ هٰذَا الاشْكَالِ وَاَمْثَالِهِ اِنَّ طَوْرَ النُّبُوَّةِ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَالْفِكْرِ وَالاُمُورُ الَّتِى الْعَقْلُ قَاصِرٌ فِى اِدْرَاكِهَا تَثْبُتُ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ فَاِنْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا فَلاَىِّ شَيْئٍ يَكُونُ بِعْثَةُ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَلاَىِّ شَيْئٍ يَكُونُ الْعَذَابُ الاُخْرَوِىُّ مَرْبُوطًا بِبِعْثَتِهِمْ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾ اَلْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ بَالِغَةٍ كَامِلَةٍ وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ اِنَّمَا تَحَقَّقَتْ بِبِعْثَةِ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ وَبِهَا انْقَطَعَتْ اَلْسِنَةُ اَعْذَارِ الْمُكَلَّفِينَ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿ رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللّٰهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ فَاِذَا ثَبَتَ لِلْعَقْلِ قُصُورٌ فِى اِدْرَاكِ بَعْضِ الاُمُورِ فَوَزْنُ جَمِيعِ الاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ بِمِيزَانِ الْعَقْلِ لاَ يَكُونُ مُسْتَحْسَنًا

وَالْتِزَامُ تَطْبِيقِهَا عَلَى الْعَقْلِ حُكْمٌ فِي الْحَقِيقَةِ بِاسْتِقْلَالِ الْعَقْلِ وَإِنْكَارُ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ اَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ يَنْبَغِي اَوَّلاً فِكْرُ الْايمَانِ بِرَسُولِ اللهِ وَتَصْدِيقِ رِسَالَتِهِ ﷺ حَتَّى يُصَدَّقَ فِي جَمِيعِ الْاَحْكَامِ وَبِوَسَاطَتِهِ يَتَيَسَّرَ الْخَلَاصُ مِنْ ظُلُمَاتِ الشُّكُوكِ وَالشُّبَهَاتِ يَنْبَغِي اَنْ يُتَعَقَّلَ الْاَصْلُ حَتَّى يُتَعَقَّلَ الْفَرْعُ بَعْدَ ذٰلِكَ وَيُعْلَمَ مِنْ غَيْرِ تَكَلُّفٍ وَتَعَقُّلُ كُلِّ فَرْعٍ بِلاَ اِثْبَاتِ اَصْلٍ مُتَعَسِّرٌ جِدًّا وَاَقْرَبُ طُرُقِ الْوُصُولِ اِلَى ذٰلِكَ التَّصْدِيقُ وَحُصُولُ اطْمِئْنَانِ الْقَلْبِ ذِكْرُ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿اَلَا بِذِكْرِ اللهِ تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ اَلَّذِينَ اٰمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ طُوبٰى لَهُمْ وَحُسْنُ مَاٰبٍ﴾ وَالْوُصُولُ اِلَى هٰذَا الْمَطْلَبِ الْعَالِي مِنْ طَرِيقِ النَّظَرِ وَالْاسْتِدْلَالِ بَعِيدٌ جِدًّا ﴿شِعْرٌ﴾

أَقْدَامُ اَهْلِ نَظَرٍ مِنْ خَزَفٍ * وَمَا الَّذِي تَمْكِينُهُ يَا لَهْفِي

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ مُقَلِّدِي الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَعْدَ اِثْبَاتِ نُبُوَّتِهِمْ وَبَعْدَ تَصْدِيقِ رِسَالَتِهِمْ مِنَ الْمُسْتَدِلِّينَ وَتَقْلِيدُهُمْ اِيَّاهُمْ وَتَصْدِيقُ كَلَامِهِمْ حِينَئِذٍ عَيْنُ الْاسْتِدْلَالِ مَثَلاً اِذَا اَثْبَتَ شَخْصٌ اَصْلاً مِنَ الْاُصُولِ بِاسْتِدْلَالٍ فَجَمِيعُ الْفُرُوعِ الَّتِي تَنْشَأُ وَتَتَشَعَّبُ مِنْ هٰذَا الْاَصْلِ تَكُونُ مُسْتَنِدَةً اِلَى الْاسْتِدْلَالِ وَبِاسْتِدْلَالِ الْاَصْلِ يَكُونُ مُسْتَدِلاً فِي جَمِيعِ فُرُوعِهِ ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدٰينَا اللهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Cenâb Mîr Muhammed Nu'mân'a yazılmıştır.**
- **Kabir azabını inkar edenlerin şüphelerini izale.**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Bilesin ki, sahih ve meşhur hadislerle, hatta Kurân âyetleriyle sâbit olan kabir azabı konusunda bir topluluğun tereddütleri bulunmakta, bundan da öte bunlar, işi kabir azabını inkar noktasına götürmektedirler. Kabir azabının imkansız olduğuna kani olmak üzereler. Bunları bu şüpheye götüren şey, defnedilmemiş ölülerin durumunun tek hal üzere, hareketsiz devam ettiğini görmeleridir. Onlar,

ölünün bu hareketsiz durumunun azap görmeye ve acı duymaya ters düştüğünü, zira azap ve acı hissetmenin alâmetlerinin sallanma ve hareket etme olduğunu ileri sürmektedirler.

Bu müşkül soruyu şöyle cevaplarız: Kabir yurdu olan berzah âlemindeki hayat, irâdeye bağlı hareketler ve hislerle içiçe olan dünya hayatına benzemez. Bu dünyanın intizamı bunlara, yani irâdî hareketlere ve hissetmeye bağlıdır. Berzah hayatında ise harekete ihtiyaç yoktur. Hatta hareket etmek berzah âlemine ters bir şeydir. Orada, azabın acısını duymak için yalnızca hissetmek yeterlidir... Berzah hayatı yarı dünya hayatı gibidir... Rûhun bedenle alakası dünya hayatındaki alakasının yarısı kadardır. Dolayısıyla defnedilmemiş ölüler, berzah hayatında azabın acısını hissederler, ancak azabı berzah aleminde hissetmeleri sebebiyle, kendilerinde hiçbir hareket ve kıpırtı gözlemlenmez. Doğru Haberci Efendimiz'in (s.a.v.) haber verdiği her şey doğrudur.

Bu müşkül konuya ve benzerlerine kesin bir nokta koyma sadedinde şöyle de söyleyebiliriz: Peygamberliğin sınırı akıl ve düşüncenin sınırlarının ötesindedir. Aklın idrak etmekte eksik kaldığı işler peygamberlik tavrıyla sâbit olur. Eğer akıl yeterli olsaydı peygamberlerin gönderilme sebebi ve âhiret azabının onların gönderilmesine bağlanması meselesi nasıl açıklanırdı? Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz."*[68]

Akıl delil olmakla birlikte kesin, tam ve nihâî bir huccet değildir. Kesin ve nihâî huccet ancak peygamberler gönderildikten sonra gerçekleşir ve mükelleflerin mazeretleri ortadan kalkar. Nitekim Allah Sübhânehû şöyle buyurur:

"Müjdeleyici ve sakındırıcı olarak peygamberler gönderdik ki insanların peygamberlerden sonra Allah'a karşı bir bahaneleri olmasın! Allah izzet ve hikmet sahibidir."[69]

Aklın bazı konuları anlamaktaki yetersizliği sabit olduğuna göre şerî hükümleri bütünüyle akıl terazisiyle tartmak hoş bir şey değildir. Şeriat hükümlerine akla göre değerlendirmek, hakikatte aklın bağımsızlığına hükmetmek, dolayısıyla da peygamberlik sahasını inkar etmektir... Allah Teâlâ bundan bizi korusun.

---

[68] İsrâ, 15.

[69] Nisâ, 165.

Öncelikle Resûlullah Efendimiz'e (s.a.v.) iman ve onun risâletini tasdik etmek düşünülmelidir ki bütün hükümleri tasdik etmek ve Onun vesîlesiyle şek ve şüphelerin karanlıklarından kurtulmak mümkün olsun. Önce asıl, akılla anlaşılmalıdır ki parça kolayca anlaşılabilsin. Aslı isbat etmeden parçaların her birini anlamak çok zordur.

Bu tasdike ve kalp mutmainliğine ulaşmanın en kısa yolu Allah Sübhânehû'yu zikretmektir. Nitekim Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"Bilesiniz ki, kalpler ancak Allah'ı zikretmekle huzur bulur. Onlar ki, iman etmişler ve salih ameller işlemişlerdir, ne mutlu onlara, varacakları yer de ne güzeldir!"*[70]

Dolayısıyla, bu yüce gâyeye düşünce ve akıl yürütme yoluyla ulaşmak çok uzak ve zordur.

"Nazar ehlinin ayakları çamurdandır
Ah! Nedir onları sağlamlaştıracak şey?"

Bilmek gerekir ki, peygamberliklerini kabul edip risâletlerini tasdikten sonra peygamberlere tâbi olanlar istidlâl erbâbındandır. Onlara tâbi olmaları ve sözlerini tasdik etmeleri istidlâlin ta kendisidir. Mesela bir kimse asıllardan bir aslı istidlâl ile kabul etse bu asıldan doğan ve dallanan bütün dallar da istidlâle dayanmış olur... Aslın istidlâliyle, o aslın parçalarının hepsine delil getirmiş olur.

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[71]

Hidâyete tâbi olanlara selam olsun.

KELİME ANLAMI

36. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالثَّلَاثُونَ **Otuz altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى جَنَابِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ **Cenab-ı Mir Muhammed Numan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي رَفْعِ شُبَهَاتِ مُنْكِرِي عَذَابِ الْقَبْرِ **Kabir azabını inkar edenlerin şüphelerini giderme hakkındadır.** ﴾

[70] Ra'd, 28-29.

[71] A'râf, 43.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ لِجَمَاعَةٍ تَرَدُّدًا Bir grubun tereddüdü var *(Ne hakkında?)* فِى بِاَحَادِيثَ عَذَابِ الْقَبْرِ Kabir azabı hakkında الَّذِى ثَبَتَ Ki, bu sabit olmuştur *(Ne ile?)* مَشْهُورَةٍ صَحِيحَةٍ Sahih ve meşhur hadislerle بَلْ بِآيَاتِ قُرْآنِيَّةٍ Bilakis Kuran ayetleriyle بَلْ يَكَادُونَ يُنْكِرُونَهُ Hatta bu kişiler neredeyse kabir azabını inkar edecekler وَيَحْزِمُونَ بِاسْتِحَالَتِهِ Ve imkansız olduğuna hükmedeceklerdi وَمُقْتَدَاهُمْ فِى اِحْسَاسِ اَحْوَالِ الْمَوْتَى الْغَيْرِ الْمَدْفُونَةِ هٰذَا الاشْتِبَاهِ Bu şüphelerinde onların dayanağı Gömülmemiş ölülerin hallerini görmeleridir *(Bu halleri de nedir?)* مِنَ الاسْتِدَامَةِ عَلَى نَهْجٍ وَاحِدٍ Ölünün aynı halde kalışı الَّتِى هِىَ Ki, bu hal مُنَافِيَةٌ لِلتَّعْذِيبِ وَالإِيلاَمِ Azap etmeye ve acı vermeye zıttır الَّذِى مِنْ لَوَازِمِهِ Ki, azabın gereğindendir *(Ne?)* اَلتَّذَبْذُبُ وَالاضْطِرَابُ Kıpırdama ve ızdırap çekmek وَالْجَوَابُ فِى حَلِّ هٰذَا الاشْكَالِ Bu sorunun çözümündeki cevap هُوَ O şudur: اَنَّ حَيَاةَ عَالَمِ الْبَرْزَخِ Berzah alemindeki hayat لَيْسَتْ مِنْ قَبِيلِ الْحَيَاةِ الَّذِى هُوَ مَوْطِنُ الْقَبْرِ Ki o, kabir alemidir الدُّنْيَوِيَّةِ O, dünya hayatı türünden değildir الَّتِى Öyle dünya hayatı ki اَلْحَرَكَةُ الارَادِيَّةُ وَالاحْسَاسُ İsteğe bağlı hareket etme ve hissetme كِلاَهُمَا مِنْ لَوَازِمِهَا Her ikisi de onun gereklerindendir فَاِنَّ انْتِظَامَ هٰذِهِ النَّشْأَةِ Çünkü dünya hayatının intizamı *(Nedir?)* مَرْبُوطٌ بِهَذَيْنِ الاَمْرَيْنِ Bu ikisine bağlıdır وَفِى حَيَاةِ الْبَرْزَخِ Berzahtaki hayatta ise لاَ حَاجَةَ اِلَى حَرَكَةٍ Harekete ihtiyaç yoktur اَصْلاً Kesinlikle بَلْ هِىَ مُنَافِيَةٌ لِذٰلِكَ وَالاِحْسَاسُ Bilakis hareket etme, berzah hayatına zıttır فَقَطْ كَافٍ النَّشْأَةِ الْبَرْزَخِيَّةِ Sadece hissetme, berzahta yeterlidir *(Neye yeterlidir?)* لِوِجْدَانِ اَلَمِ الْعَذَابِ هُنَاكَ Azabın acısını duymaya فَحَيَاةُ الْبَرْزَخِ كَاَنَّهَا Sanki berzah hayatı نِصْفُ الْحَيَاةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Dünya hayatının yarısıdır وَتَعَلُّقُ الرُّوحِ هُنَاكَ بِالْبَدَنِ Berzahta ruhun bedenle alakası نِصْفُ التَّعَلُّقِ بِهِ فِى النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Dünyadaki alakasının yarısıdır فَالاَمْوَاتُ الْغَيْرُ الْمَدْفُونَةِ Gömülmemiş ölüler يُحِسُّونَ اَلَمَ الْعَذَابِ Azabın acısını hissederler *(Ne ile?)* بِحَيَاةٍ بَرْزَخِيَّةٍ Berzaha ait hayatla وَلاَ يُوجَدُ مِنْهُمْ Ölülerden görülmez *(Ne?)*

بِعِلْكَ الْحَيَاةِ Berzah hayatı sebebiyle شَيْئٌ مِنَ الْحَرَكَةِ وَالْاضْطِرَابِ Hareket ve ızdıraptan hiçbiri *(Ne sebebiyle?)* اَصْلاً Kesinlikle وَمَا أَخْبَرَ عَنْهُ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberi/ Peygamberimizin haber verdiği şey عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline olsun *(Ne?)* اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duaların en tamı وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Selamların da en mükemmeli يَكُونُ حَسْمًا لِمَادَّةِ هٰذَا الْاشْكَالِ وَاَمْثَالِهِ Bu sorun ve benzerlerine kesin nokta koymak için *(Ne deriz?)* اَوْ نَقُولُ Veya biz deriz *(Niçin?)* صَادِقًا Doğru olur إِنَّ طَوْرَ النُّبُوَّةِ Peygamberlik hali وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَالْفِكْرِ Akıl ve fikir halinin ötesindedir وَالْاُمُورُ الَّتِي Öyle işler ki تَثْبُتُ (İşte bu işler) اَلْعَقْلُ قَاصِرٌ فِي اِدْرَاكِهَا Akıl onları anlama da noksandır بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ Peygamberlik haliyle sabit olur فَاِنْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا Eğer akıl yeterli olsaydı فَلِاَيِّ شَيْئٍ يَكُونُ بِعْثَةُ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesinin ne sebebi olurdu ki? وَلِاَيِّ شَيْئٍ يَكُونُ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun بِبِعْثَتِهِمُ الْعَذَابُ الْاُخْرَوِيُّ مَرْبُوطًا Ve niçin ahiret azabı bağlı olsun ki? *(Neye?)* وَمَا كُنَّا Peygamberlerin gönderilmesine قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: مُعَذِّبِينَ Biz azap edici değiliz حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً Bir peygamber gönderene dek اَلْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً Akıl her ne kadar delil olsa da وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ بَالِغَةٍ كَامِلَةٍ Ama akıl, tam ve nihai bir delil değildir وَالْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ Nihai delil اِنَّمَا تَحَقَّقَتْ Sadece gerçekleşmiştir *(Ne ile?)* بِبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesiyle عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَبِهَا انْقَطَعَتْ Ve bununla kesildi *(Ne?)* اَلْسِنَةُ اَعْذَارِ الْمُكَلَّفِينَ Mükelleflerin özür beyan eden dilleri قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: رُسُلاً مُبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ Müjdeleyen ve uyaran peygamberler (gönderdik) *(Niye?)* لِئَلَّا Ta ki insanların Allah'a karşı olmasın diye *(Neyi olmasın?)* يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللّٰهِ حُجَّةٌ Peygamberlerden sonra bir delili اللّٰهُ وَكَانَ Ve Allah daima بَعْدَ الرُّسُلِ عَزِيزًا حَكِيمًا İzzet ve hikmet sahibidir فَاِذَا ثَبَتَ لِلْعَقْلِ قُصُورٌ Akıl için yetersizlik sabit olduğuna göre *(Nerede yetersizlik?)* فِي اِدْرَاكِ بَعْضِ الْاُمُورِ Bazı konuları anlamada فَوَزْنُ جَمِيعِ Bazı konuları anlamada بِمِيزَانِ الْعَقْلِ (O zaman) şer-i hükümlerin tamamını tartmak *(Neyle?)* الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ

Akıl tartısıyla وَالْتِزَامُ تَطْبِيقِهَا عَلَى الْعَقْلِ لاَ يَكُونُ مُسْتَحْسَنًا Güzel bir şey olamaz Şer-i hükümleri uygulamayı akla bağlamak *(Nedir?)* حُكْمٌ فِي الْحَقِيقَةِ Gerçekte hükmetmektir *(Neye?)* وَانْكَارُ بِطَوْرِ النُّبُوَّةِ بِاسْتِقْلاَلِ الْعَقْلِ Aklın bağımsız olduğuna Ve nübüvvet halini inkar demektir اَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ Allah Subhânehu bizi bundan korusun يَنْبَغِي اَوَّلاً Evvela gerekir *(Ne?)* فِكْرُ الايمَانِ بِرَسُولِ اللهِ Rasûlüllah'a iman وَتَصْدِيقِ رِسَالَتِهِ Ve onun peygamberliğini tasdik düşüncesi ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Niçin inanlar gerekir?)* حَتَّى يُصَدَّقَ فِي جَمِيعِ الاَحْكَامِ Ta ki bütün hükümlerde tasdik edilsin وَبِهِ سَاطَتِهِ Ve bu sebeple يَتَيَسَّرَ الْخَلاَصُ Kurtulma nasip olsun *(Neden kurtulma?)* مِنْ ظُلُمَاتِ الشُّكُوكِ وَالشُّبَهَاتِ Şek ve şüphelerin karanlıklarından حَتَّى يُتَعَقَّلَ الْفَرْعُ بَعْدَ ذٰلِكَ يَنْبَغِي اَنْ يُتَعَقَّلَ اْلاَصْلُ Asıl anlaşılmalıdır ki, Ondan sonra da parçası anlaşılabilsin وَيُعْلَمَ مِنْ غَيْرِ تَكَلُّفٍ Ve zorlama olmadan bilinebilsin وَتَعَقُّلُ كُلِّ فَرْعٍ بِلاَ اِثْبَاتِ اَصْلِ Asıl ispat edilmeden bütün parçaların anlaşılması *(Nedir?)* مُتَعَسِّرٌ جِدًّا Çok zordur وَاَقْرَبُ طُرُقِ الْوُصُولِ Ulaşmanın en kısa yolu *(Neye ulaşma?)* اِلَى ذٰلِكَ التَّصْدِيقِ Şu tasdike وَحُصُولِ اطْمِئْنَانِ الْقَلْبِ Ve kalp huzurunun ele geçmesine (ulaşmanın en kısa yolu) ذِكْرُ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ı zikretmektir قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: اَلاَ Biliniz ki, الَّذِينَ آمَنُوا Sadece Allah'ı zikretmekle تَطْمَئِنُّ الْقُلُوبُ Kalpler huzur bulur بِذِكْرِ اللهِ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتُ İman edip salih amel işleyenler طُوبَى لَهُمْ Onlara müjdeler olsun وَحُسْنُ مَآبٍ Ve güzel bir varılacak yer وَالْوُصُولُ اِلَى هٰذَا الْمَطْلَبِ الْعَالِي Bu yüce maksada ulaşmak *(Ne ile?)* مِنْ طَرِيقِ النَّظَرِ وَالاسْتِدْلاَلِ Nazar ve delil getirme yolları ile بَعِيدٌ جِدًّا Gerçekten çok uzaktır ﴿شِعْر﴾ Şiir:

وَمَا الَّذِي أَقْدَامُ اَهْلِ نَظَرٍ مِنْ خَزَفٍ Nazar/ delil ehlinin ayakları çamurdandır تَمْكِينُهُ يَا لَهَفَى? Acaba onları ne sağlamlaştırır? Ah ! ne yazık!

يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ مُقَلِّدِى الْاَنْبِيَاءِ Peygamberleri taklit edenler عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Peygamberlere salat-u selam olsun *(Neden sonra taklit edenler?)* بَعْدَ اِثْبَاتِ نُبُوَّتِهِمْ Peygamberliklerini ispat ettikten sonra وَبَعْدَ تَصْدِيقِ رِسَالَتِهِمْ Ve onların risaletini tasdik ettikten sonra مِنَ الْمُسْتَدِلِّينَ (Bunlar da) istidlal ehlindendir وَتَقْلِيدُهُمْ اِيَّاهُمْ وَتَصْدِيقُ كَلَامِهِمْ Bunların peygamberleri taklidi ve sözlerini tasdiki *(Ne zaman?)* حِينَئِذٍ Peygamberliklerini ispat ettikleri zaman عَيْنُ الْاِسْتِدْلَالِ İstidlalin ta kendisidir مَثَلاً Örneğin, اِذَا اَثْبَتَ شَخْصٌ Bir kişi ispat ettiğinde *(Neyi?)* فَجَمِيعُ Delil getirme yoluyla بِالْاِسْتِدْلَالِ *(Neyle?)* اَصْلاً مِنَ الْاُصُولِ Asıllardan birini الْفُرُوعِ Bu durumda parçaların tamamı اَلَّتِى تَنْشَأُ وَتَتَشَعَّبُ Ki, doğuyor ve dallanıyor مِنْ هٰذَا الْاَصْلِ *(Neden?)* Bu asıldan تَكُونُ مُسْتَنِدَةً اِلَى الْاِسْتِدْلَالِ (Tüm parçalar) istidlale dayanmış olur وَبِالْاِسْتِدْلَالِ الْاَصْلِ Kişi, asla yaptığı istidlalle يَكُونُ مُسْتَدِلاً فِى جَمِيعِ فُرُوعِهِ Bütün parçalara da delil getirmiş olur اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun الَّذِى هَدَانَا لِهٰذَا Ki, bizi buna eriştirdi وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ Yoksa biz erişemezdik لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ And olsun ki getirdi *(Kim?)* رُسُلُ رَبِّنَا Rabbimizin elçileri *(Neyi?)* بِالْحَقِّ Hakkı وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

37. MEKTUP

٣٧- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا مُحَمَّدٍ طَاهِرِ الْبَدَخْشِيِ فِى بَيَانِ اَنَّ كُلَّمَا يَصْدُرُ عَنِ الْجَمِيلِ الْمُطْلَقِ فَهُوَ جَمِيلٌ مُطْلَقًا ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ دَائِمًا وَعَلَى كُلِّ حَالٍ اِيَّاكُمْ وَالتَّوَحُّشَ وَالتَّضَجُّرَ مِنْ سَمَاعِ الْاَخْبَارِ الْمُوَحِّشَةِ فَاِنَّ كُلَّ مَا يَصْدُرُ عَنِ الْجَمِيلِ الْمُطْلَقِ يَكُونُ حَسَنًا وَمَلِيحًا وَاِنْ كَانَ ظُهُورُهُ بِصُورَةِ الْجَلاَلِ وَلَكِنَّهُ فِى الْحَقِيقَةِ مِنَ الْجَمَالِ لاَ تَحْمِلَنَّ هٰذَا الْكَلاَمَ عَلَى التَّقَوُّلِ وَلاَ تَصْرِفْنَهُ اِلَى التَّفَوُّهِ بَلْ لَهُ تَمَامُ الْحَقِيقَةِ وَكَمَالُ اللُّبِّ لاَ يَصِحُّ بِالتَّكَلُّمِ وَالْكِتَابَةِ فَاِنْ تَيَسَّرَتِ الْمُلاَقَاةُ فِى الدُّنْيَا فَبِهَا وَاِلاَّ فَمُعَامَلَةُ الْآخِرَةِ قَرِيبَةٌ وَبِشَارَةُ «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ» مُورِثَةُ التَّسَلِّى لِلْمَهْجُورِينَ وَوَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ مَعَ الدَّرْوِيشِ مُحَمَّدٍ عَلِيِّ الْكَشْمِيرِيِّ وَاطَّلَعْنَا عَلَى مَا كَتَبْتُمْ وَكَتَبْنَا فِى جَوَابِهِ مَا يَسَعُهُ الْوَقْتُ لِيَكُنِ الْاَوْلاَدُ وَالْاَحْبَابُ عَلَى جَمْعِيَّةٍ ثَابِتِينَ فِى مَكَانِهِمْ رَاضِينَ بِقَضَاءِ اللّٰهِ تَعَالَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Muhammed Tâhir el-Bedahşî'ye yazılmıştır.**
- **"Mutlak Güzel'den sâdır olan her şey mutlak güzeldir" sözünün izahı.**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a her hâlükarda ve daima hamd olsun.

Korkutucu haberleri duyduğunuzda dehşete ve üzüntüye kapılmaktan sakının. Çünkü Mutlak Güzel'den sâdır olan her şey güzel ve hoş olur. Celâl sûretinde zuhur etse de gerçekte cemâldir. Bu söylediğimiz boş ve uydurma söz olarak anlaşılmasın. Bilakis bu bütünüyle gerçek ve işin hakikatidir. Bu konuda konuşmak ve yazmak doğru değildir.

Eğer dünyada karşılaşmak mümkün olursa ne iyi, yoksa âhiret muamelesi ve buluşması yakındır. *"Kişi sevdiği ile beraberdir."*[72] hadîs-i şerifinin ifade ettiği müjde ayrı ve ırak kalmışların tesellîsidir.

[72] Hadis için Bk. c. 1, Mektup. 24.

Derviş Muhammed Ali el-Keşmîrî ile gönderilen değerli mektup ulaştı. Yazdıklarınızı anladık... Zamanın elverdiği ölçüde cevaplamaya çalıştım. Evlâd ve dostlar bulundukları yerde Allâh Teâlâ'nın kazasına rıza göstererek cem'iyyetlerini muhafaza etsinler.

KELİME ANLAMI

37. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالثَّلاثُونَ Otuz yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَوْلانَا مُحَمَّدٍ طَاهِرِ الْبَدَخْشِيِّ Mevlana Muhammed Tahir Bedahşi'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ اَنَّ كُلَّمَا يَصْدُرُ عَنِ الْجَمِيلِ الْمُطْلَقِ Şunun beyanı hakkındadır ki, Mutlak güzelden meydana gelen her şey فَهُوَ جَمِيلٌ مُطْلَقًا O da mutlak olarak güzeldir. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin rabbi olan Allah'a hamd olsun *(Nasıl?)* دَائِمًا وَعَلَى كُلِّ حَالٍ Devamlı ve herhalde اِيَّاكُمْ وَالتَّوَحُّشَ وَالتَّضَجُّرَ Korkmaktan ve sıkılmaktan sakınınız *(Neden sıkılmaktan sakınınız?)* مِنْ سَمَاعِ الْاَخْبَارِ الْمُوَحِّشَةِ Korkutucu haberleri duymaktan فَاِنَّ كُلَّ مَا يَصْدُرُ عَنِ الْجَمِيلِ الْمُطْلَقِ Zira mutlak güzelden sadır olan her şey يَكُونُ حَسَنًا وَمَلِيحًا Güzel ve hoş olur وَاِنْ كَانَ ظُهُورُهُ بِصُورَةِ الْجَلالِ وَلَكِنَّهُ فِي الْحَقِيقَةِ مِنَ الْجَمَالِ Bu güzelliğin zuhuru celal suretinde olsa da Ama o, gerçekte cemaldendir لاَ تُحَمِّلَنَّ هٰذَا الْكَلامَ عَلَى التَّقَوُّلِ *(Neye?)* Bu sözü yorumlama اِلَى التَّفَوُّهِ *(Neye?)* وَلاَ تَصْرِفَنَّهُ Ve bu sözü çevirme Boş konuşmaya بَلْ لَهُ تَمَامُ الْحَقِيقَةِ وَكَمَالُ اللُّبِّ Çene çalmaya Bilakis bu söz, tam manasıyla hakikat ve özdür فَاِنْ لاَ يَصِحُّ بِالتَّكَلُّمِ وَالْكِتَابَةِ Yazmak ve konuşmakla anlatılmaz وَاِلاَّ فَبِهَا تَيَسَّرَتِ الْمُلاقَاةُ فِي الدُّنْيَا Ne iyi olur Eğer dünyada karşılaşma nasip olursa وَبِشَارَةُ الْمَرْءِ فَمُعَامَلَةُ الْآخِرَةِ قَرِيبَةٌ Ahiret işi yakındır Eğer dünyada karşılaşamazsak مُورِثَةُ التَّسَلِّي لِلْمَهْجُورِينَ مَعَ مَنْ اَحَبَّ *(Nedir?)* 'Kişi sevdiğiyledir' hadisinin müjdesi Uzaktakilere teselli verir وَوَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Değerli mektup ulaştı *(Öyle*

mektup ki?) اَلْمُرْسَلَةُ مَعَ الدَّرْوِيشِ مُحَمَّدٍ عَلِيٍّ الْكَشْمِيرِيِّ Keşmirli Muhammed Ali'yle gönderilen وَاطَّلَعْنَا عَلَى مَا كَتَبْتُمْ Yazdıklarınıza vakıf olduk وَكَتَبْنَا فِي جَوَابِهِ Cevap olarak da yazdık *(Neyi?)* مَا يَسَعُهُ الْوَقْتُ Vaktin izin verdiğini لِيَكُنِ الْاَوْلَادُ وَالْاَحْبَابُ Çocuklar ve dostlar olsunlar *(Ne üzere?)* عَلَى جَمْعِيَّةٍ Cemiyet üzere *(Nasıl?)* ثَابِتِينَ فِي مَكَانِهِمْ Yerlerinde kalarak رَاضِينَ بِقَضَاءِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın hükmüne razı olarak...

38. MEKTUP

٣٨- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى الْمُلاَّ اِبْرَاهِيمَ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ مَعْنَى حَدِيثِ «سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِي» الْحَدِيثَ وَدَرَجَةِ اَرْبَابِ الْفَقْرِ ﴾

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ ﷺ «كُلُّهُمْ فِي النَّارِ اِلاَّ وَاحِدَةً» الْوَاقِعِ فِي حَدِيثِ «سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِي اِلَى اثْنَتَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً» دُخُولُهُمْ فِي النَّارِ وَمكْثُهُمْ فِي عَذَابِهَا مُدَّةً لاَ خُلُودُهُمْ فِي النَّارِ وَدَوَامُهُمْ فِي عَذَابِهَا فَاِنَّ ذٰلِكَ مُنَافٍ لِلْاِيمَانِ وَمَخْصُوصٌ بِالْكُفَّارِ غَايَةَ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهُ لَمَّا كَانَ الْبَاعِثُ عَلَى دُخُولِهِمْ فِي النَّارِ مُعْتَقَدَاتِهِمُ السُّوءَ يَدْخُلُ كُلُّهُمْ فِيهَا بِالضَّرُورَةِ وَيُعَذَّبُونَ عَلَى مِقْدَارِ خُبْثِ اعْتِقَادِهِمْ بِخِلاَفِ الْفِرْقَةِ الْوَاحِدَةِ الْمُسْتَثْنَاةِ فَاِنَّ اعْتِقَادَهُمْ مُوجِبٌ لِلنَّجَاةِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ وَسَبَبٌ لِفَلاَحِهِمْ وَلٰكِنْ اِذَا ارْتَكَبَ بَعْضُ مِنْهُمُ الْاَعْمَالَ السَّيِّئَةَ وَلَمْ يُعْفَ عَنْهُ بِالتَّوْبَةِ اَوِ الشَّفَاعَةِ يَجُوزُ اَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ بِقَدْرِ ذَنْبِهِ وَيَتَحَقَّقُ الدُّخُولُ فِي النَّارِ فِي حَقِّهِ فَدُخُولُ النَّارِ فِي سَائِرِ الْفِرَقِ شَامِلٌ لِجَمِيعِ الْاَفْرَادِ وَاِنِ انْتَفَى الْخُلُودُ وَفِي حَقِّ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ مَخْصُوصٌ بِبَعْضِ مُرْتَكِبِ لِلْمَعْصِيَةِ وَفِي كَلِمَةِ «كُلُّهُمْ» رَمْزٌ اِلَى هٰذَا الْبَيَانِ كَمَا لاَ يَخْفَى وَحَيْثُ اَنَّ هٰذِهِ الْفِرَقَ الْمُبْتَدِعَةَ مِنْ اَهْلِ الْقِبْلَةِ لاَ يَنْبَغِي الْجَرَاءَةُ فِي تَكْفِيرِهِمْ مَا لَمْ يُنْكِرُوا لِضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَلَمْ يَرُدُّوا مَا ثَبَتَ مِنَ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ بِالتَّوَاتُرِ وَقَبِلُوا مَا عُلِمَ مَجِيئُهُ مِنَ الدِّينِ بِالضَّرُورَةِ قَالَ الْعُلَمَاءُ لَوْ وُجِدَ فِي مَسْئَلَةٍ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَجْهًا تُوجِبُ التَّكْفِيرَ وَوَجْهٌ وَاحِدٌ يَنْفِيهِ يَنْبَغِي تَصْحِيحُ هٰذَا الْوَجْهِ وَاَنْ لاَ يَحْكُمَ بِالْكُفْرِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ وَكَلِمَتُهُ اَحْكَمُ.

وَاَيْضًا يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ نِصْفِ الْيَوْمِ الَّذِي يَدْخُلُ فُقَرَاءُ هٰذِهِ الْاُمَّةِ قَبْلَ الْاَغْنِيَاءِ بِتِلْكَ الْمُدَّةِ فِي الْجَنَّةِ هُوَ خَمْسمِائَةِ سَنَةٍ مِنْ سِنِي الدُّنْيَا فَاِنَّ الْيَوْمَ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى اَلْفُ سَنَةٍ ﴿وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ كَاَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ﴾ شَاهِدٌ لِهٰذَا الْمَعْنَى وَكَيْفِيَّةُ تَقْدِيرِ تِلْكَ الْمُدَّةِ مُفَوَّضَةٌ اِلَى عِلْمِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَكُونَ هُنَاكَ لَيْلٌ وَلاَ نَهَارٌ وَلاَ سَنَةٌ وَلاَ قَمَرٌ مُتَعَارَفَةٌ وَالْمُرَادُ مِنَ الْفَقِيرِ الْفَقِيرُ الصَّابِرُ الَّذِي هُوَ مُلْتَزِمٌ لِاِتْيَانِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ وَمُجْتَنِبٌ عَنِ الْمَنْهِيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ وَلِلْفُقَرَاءِ دَرَجَاتٌ وَمَرَاتِبُ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ

وَأَعْلَى مَرَاتِبِهِ إِنَّمَا يُتَصَوَّرُ فِي مَقَامِ الْفَنَاءِ الَّذِي يَكُونُ فِيهِ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ مُضْمَحِلاً وَمُتَلاَشِيًا وَمَنْسِيًّا وَمَنْ هُوَ جَامِعٌ لِجَمِيعِ مَرَاتِبِ الْفَقْرِ أَفْضَلُ مِمَّنْ يَتَحَقَّقُ بِبَعْضِهَا دُونَ بَعْضٍ فَمَنْ فِيهِ فَقْرٌ ظَاهِرٌ مَعَ وُجُودِ الْفَنَاءِ أَفْضَلُ مِمَّنْ لَهُ الْفَنَاءُ فَقَطْ دُونَ الْفَقْرِ الظَّاهِرِ فَافْهَمْ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla İbrahim'e yazılmıştır**
- **"Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacak" hadisiyle ilgili sorunun cevabı ve fakirlerin derecesi.**

Bilmek gerekir ki, *"Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacak"*[73] hadîs-i şerifinde geçen "Bir tanesi dışında hepsi cehennemdedir." ifadesinden maksat, bu fırkaların cehenneme girerek belirli bir süre azap çekmesidir. Yoksa orada devamlı kalmaları ve ebedî azaba uğrayacakları anlamında değildir. Çünkü böyle bir şey imana ters olup kâfirlere has olan bir durumdur.

Sonuç olarak, çirkin itikatları bu fırkaları cehenneme götürdüğü için kaçınılmaz olarak hepsi oraya girecek ve itikatlarının çirkinliği miktarınca azap çekeceklerdir. İstisna edilen tek fırka ise böyle değildir. Çünkü bu fırka mensuplarının itikâdı, onları cehennem azabından korur ve felaha kavuşmalarına sebep olur. Ancak bu fırkadan olan bir kimse kötü ameller işler de tevbe ya da şefâat sonucu affedilmezse işlediği günahlara göre cehennemde azap çekmesi mümkündür. Burada cehenneme girme hâdisesi yalnızca bu günah işleyen kişiyi kapsamaktadır. Diğer fırkalar için sabit olan cehenneme girme ise ebedî olmamakla birlikte fırka mensuplarının hepsini içine almaktadır. Fırka-i Nâciye (kurtuluşa eren fırka) için, cehenneme girme yalnızca günah işleyen kişiyi kapsar. Hadiste geçen "hepsi" ifâdesinde bu açıklamaya bir işaret olduğu açıktır.

Bu bid'atçi fırkaları ehl-i kıbleden olmaları hasebiyle, dinden olduğu zorunlu olarak bilenen ve tevatürle sabit olmuş hükümleri inkar etmedikleri ve dinde zorunlu olan esasları kabul ettikleri sürece tekfire cüret etmek uygun değildir. Nitekim âlimler, "Bir meselede küfrü gerektiren doksan dokuz sebep olsa, diğer taraftan aynı mese-

[73] Hadis için Bk. Tirmizî, nr. 2641.

lede küfre zıt olan bir sebep bulunsa bu bir sebebe itibar etmeli ve küfür hükmü vermemelidir." demiştir. En doğru olanı bilen ve sözü en muhkem olan Allah Teâlâ'dır.

Ayrıca bilmek gerekir ki, *"Bu ümmetin fakirleri zenginlerinden yarım gün daha önce cennete girecektir."* hadîs-i şerifinde geçen yarım günden maksat dünya hesabıyla beş yüzyıllık bir süredir. Çünkü bir gün Allah Teâlâ katında, bin yıllık bir zamandır.

"Muhakkak ki, Rabbinin nezdinde bir gün sizin saymakta olduklarınızdan bin yıl gibidir."[74] âyeti bu mânânın delilidir. Bu müddetin nasıl takdir edildiği meselesi Allah Celle Şânuhû'nu ilmine bırakılmıştır. Çünkü orada, bilinen anlamda bir gece, gündüz, sene ya da ay yoktur.

Fakirden maksat şeriatın hükümlerine sımsıkı sarılıp yasaklarından kaçınan ve sabreden fakirdir. Fakirlerin birbirinden üstün muhtelif dereceleri vardır.

Bu mertebelerin en yücesi, Hak Sübhânehû'nun dışında kalan her şeyin eriyip yok olduğu, unutulduğu fenâ makamında tasavvur edilebilir.

Fakrın bütün mertebelerini kendisinde toplayan kimse, bazı mertebelerine ulaşan kişiden daha üstündür. Fenâ ile birlikte zâhirî fakrı yaşayan kimse, zâhirî fakr olmaksızın yalnızca fenâ halinde olandan daha üstündür.

Burası iyi anlaşılmalıdır.

KELİME ANLAMI

38. اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالثَّلاَثُونَ **Otuz sekizinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمُلاَّ اِبْرَاهِيمَ **Molla İbrahim'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ **Sorusunun cevabı hakkındadır** *(Neyi sordu?)* عَنْ مَعْنَى حَدِيثِ «سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِي...» الْحَدِيثَ **'Ümmetim ayrılacaktır' hadisinin manasını** *(Daha ne hakkındadır?)* وَدَرَجَةِ اَرْبَابِ الْفَقْرِ **Fakirlerin derecelerini açıklama hakkındadır.**

[74] Hac, 47.

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ Peygamberimizin sözünden maksat ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin كُلُّهُمْ فِي النَّارِ اِلاَّ وَاحِدَةً 'Biri hariç bütün fırkalar cehennemdedir' *(Öyle sözü ki,)* اَلْوَاقِعِ O söz bulunuyor *(Nerede?)* فِي حَدِيثِ سَتَفْتَرِقُ اُمَّتِي اِلَى اثْنَيْنِ وَسَبْعِينَ فِرْقَةً 'Ümmetim yetmiş iki fırkaya ayrılacaktır' hadisinde *(Maksat nedir?)* دُخُولُهُمْ فِي النَّارِ Fırkaların cehenneme girmeleridir وَمكْثُهُمْ فِي عَذَابِهَا مُدَّةً Ve cehennem azabında bir müddet kalmalarıdır لاَ وَدَوَامُهُمْ فِي عَذَابِهَا خُلُودُهُمْ فِي النَّارِ Yoksa cehennemde ebedi kalmaları Ve azabının devamlı olması değildir فَاِنَّ ذٰلِكَ مُنَافٍ لِلْاِيمَانِ Çünkü bu imana zıttır وَمَخْصُوصٌ بِالْكُفَّارِ Ve de kafirlere aittir غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasıl-ı kelam, اَنَّهُ لَمَّا كَانَ الْبَاعِثُ Götüren şey olunca *(Neye götüren şey?)* عَلَى دُخُولِهِمْ فِي النَّارِ Cehenneme girmelerine *(Ne olduğunda?)* مُعْتَقَدَاتِهِمُ السُّوءَ Onların çirkin inançları يَدْخُلُ كُلُّهُمْ فِيهَا Tamamı cehenneme girer *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَيُعَذَّبُونَ Ve azap çekerler بِخِلاَفِ الْفِرْقَةِ عَلَى مِقْدَارِ خُبْثِ اعْتِقَادِهِمْ İnançlarının çirkinliği miktarınca اَلْوَاحِدَةِ الْمُسْتَثْنَاةِ İstisna edilen o tek fırka farklıdır فَاِنَّ اعْتِقَادَهُمْ مُوجِبٌ Çünkü onların inancı gerektirir *(Neyi?)* لِلنَّجَاةِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ Cehennem azabından kurtulmayı وَسَبَبٌ لِفَلاَحِهِمْ Ve bu inanç kurtulmalarına sebeptir وَلٰكِنْ اِذَا ارْتَكَبَ بَعْضُ مِنْهُمْ Ama, bu gruptan bazıları yaptığında *(Ne?)* اَلاَعْمَالَ السَّيِّئَةَ Çirkin şeyler وَلَمْ يُعْفَ عَنْهُ Ve affedilmezse *(Ne ile?)* بِالتَّوْبَةِ اَوِ الشَّفَاعَةِ Tövbe veya şefaatle يَجُوزُ اَنْ يُعَذَّبَ بِالنَّارِ بِقَدْرِ (O zaman) cehennemde azap çekmesi caizdir *(Ne miktarınca?)* ذَنْبِهِ Günahı miktarınca وَيَتَحَقَّقُ الدُّخُولُ فِي النَّارِ Ve cehenneme girmek gerçekleşir *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِ Bu grup hakkında فَدُخُولُ النَّارِ فِي سَائِرِ الْفِرَقِ Diğer fırkalardaki cehenneme girme (hükmü) *(Nedir?)* شَامِلٌ لِجَمِيعِ الْاَفْرَادِ Bütün fertleri

وَفِي حَقِّ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ وَاِنِ انْتَفَى الْخُلُودُ kapsar Her ne kadar ebedi olmasa da
Kurtulmuş gruptaki cehenneme girme (hükmü) ise مَخْصُوصٌ بِبَعْضِ مُرْتَكِبِ لِلْمَعْصِيَةِ
Günah işleyen bir gruba aittir وَفِي كَلِمَةِ كُلُّهُمْ 'Onların tamamı' sözünde vardır
(Ne?) رَمْزٌ اِلَى هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamaya bir işaret كَمَا لاَ يَخْفَى Nitekim bu gizli
değildir de وَحَيْثُ اَنَّ هٰذِهِ الْفِرَقَ الْمُبْتَدِعَةَ Ve şu bidatçi gruplar مِنْ اَهْلِ الْقِبْلَةِ Kıble
ehlinden oldukları için لاَ يَنْبَغِي الْجَرَاءَةُ Cüret etmemek gerekir (Neye?) فِي تَكْفِيرِهِمْ
Onları kafir ilan etmeye (Ne müddetçe?) مَا لَمْ يُنْكِرُوا İnkar etmedikleri müddetçe
(Neyi?) لِضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Zorunlu dini meseleleri وَلَمْ يَرُدُّوا Ve reddetmedikleri
müddetçe (Neyi?) مَا ثَبَتَ مِنَ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Sabit olan şeri hükümleri (Ne ile
sabit?) بِالتَّوَاتُرِ Tevatür yoluyla وَقَبِلُوا Ve kabul ettikleri müddetçe (Neyi?) مَا عُلِمَ مَجِيئُهُ
Gelişi bilinen esasları (Neden?) مِنَ الدِّينِ Dinden (Nasıl bilinen?) بِالضَّرُورَةِ Zorunlu
olarak قَالَ الْعُلَمَاءُ Alimler dediler ki: لَوْ وُجِدَ فِي مَسْئَلَةٍ Bir konuda bulunsa (Ne?)
تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَجْهًا Doksan dokuz sebep ki, تُوجِبُ التَّكْفِيرَ Tekfiri gerektiriyor
وَوَجْهٌ وَاحِدٌ يَنْفِيهِ Ve (aynı konuda) bunlara zıt bir tane sebep bulunsa يَنْبَغِي
تَصْحِيحُ هٰذَا الْوَجْهِ O sebebin doğru kabul edilmesi gerekir وَاَنْ لاَ يَحْكُمَ بِالْكُفْرِ Ve
küfürle hükmedilmemesi gerekir وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ En iyisini Allah bilir وَكَلِمَتُهُ اَحْكَمُ
Ve onun sözü en sağlamdır وَاَيْضًا يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Aynı şekilde bilinmesi gerekir ki,
يَدْخُلُ فُقَرَاءُ الَّذِي اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ نِصْفِ الْيَوْمِ Günün yarısından maksat Öyle yarısı ki
هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin fakirleri girecekler قَبْلَ الْاَغْنِيَاءِ بِتِلْكَ الْمُدَّةِ Zenginlerden bu
kadar zaman önce (Nereye girecekler?) فِي الْجَنَّةِ Cennete (Bu yarım günden maksat
nedir?) فَاِنَّ هُوَ خَمْسِمِائَةِ سَنَةٍ مِنْ سِنِي الدُّنْيَا O dünya senelerinden beş yüz senedir
وَاِنَّ يَوْمًا عِنْدَ رَبِّكَ اَلْفُ سَنَةٍ Bin senedir الْيَوْمَ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى Çünkü Allah katında gün

Rabbinin katında bir gün كَأَلْفِ سَنَةٍ مِمَّا تَعُدُّونَ Sizin saydığınız bin yıl gibidir شَاهِدٌ لِهٰذَا الْمَعْنَى (Bu ayet) bu manaya delildir وَكَيْفِيَّةُ تَقْدِيرِ تِلْكَ الْمُدَّةِ Bu müddetin nasıl belirlendiği مُفَوَّضَةٌ اِلَى عِلْمِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın ilmine bırakılmıştır *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَكُونَ هُنَاكَ Orada olmaksızın *(Ne?)* لَيْلٌ وَلاَ نَهَارٌ Gece ve gündüz *(Daha?)* وَلاَ سَنَةٌ وَلاَ قَمَرٌ Sene ve ay ki, مُتَعَارَفَةٌ Bilinen manada وَالْمُرَادُ مِنَ الْفَقِيرِ Fakirden maksat *(Nedir?)* اَلْفَقِيرُ الصَّابِرُ Sabreden fakirdir اَلَّذِى هُوَ مُلْتَزِمٌ Ki, o sarılmıştır *(Neye?)* لِإِتْيَانِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümleri yerine getirmeye وَمُجْتَنِبٌ Ve kaçınmaktadır *(Neden?)* عَنِ الْمَنْهِيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i yasaklardan وَلِلْفُقَرَاءِ دَرَجَاتٌ بَعْضُهَا فَوْقَ بَعْضٍ وَمَرَاتِبُ Fakirlerin derece ve mertebeleri vardır *(Öyle dereceler ki,)* Bir kısmı diğerinden üstündür وَأَعْلَى مَرَاتِبِهِ Bu mertebelerin en üstünü اِنَّمَا يُتَصَوَّرُ Sadece düşünülebilir *(Nerede?)* فِى مَقَامِ الْفَنَاءِ Fena makamında الَّذِى يَكُونُ فِيهِ غَيْرُ مُضْمَحِلاً وَمُتَلاَشِيًا وَمَنْسِيًّا الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Ki, orada Allah'ın dışındakiler olur *(Ne olur?)* Yok olan, eriyen ve unutulan وَمَنْ هُوَ جَامِعٌ Toplayan kimse *(Neyi?)* لِجَمِيعِ مَرَاتِبِ الْفَقْرِ Fakirlik mertebelerinin tamamını اَفْضَلُ Daha üstündür *(Kimden?)* مِمَّنْ O kişiden ki, يَتَحَقَّقُ Elde ediyor *(Neyi?)* بِبَعْضِهَا Bu mertebelerin bir kısmını دُونَ بَعْضٍ Bir kısmını da elde edememiş فَمَنْ فِيهِ فَقْرٌ ظَاهِرٌ Kimde zahiri fakirlik varsa *(Ne ile birlikte?)* مَعَ وُجُودِ الْفَنَاءِ Fenanın varlığıyla birlikte اَفْضَلُ Daha üstündür *(Kimden?)* مِمَّنْ لَهُ الْفَنَاءُ فَقَطْ Sadece fenası bulunup دُونَ الْفَقْرِ الظَّاهِرِ Zahiri fakirliğin olmayandan فَافْهَمْ Anla!...

39. MEKTUP

٣٩- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالثَّلاثُونَ: اِلَى الْخواجَهْ حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ فِى جَوَابِ مُشَاوَرَتِهِ لِسَفَرِ الْحَجِّ مَعَ تَوَابِعِهِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَبَعْدُ اِنَّ اَحْوَالَ فُقَرَاءِ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعَهُمْ مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ اَلْمَسْؤُلُ مِنَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ سَلامَتَكُمْ وَعَافِيَتَكُمْ وَقَدْ تَشَرَّفَتْ بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ الْمُرْسَلَةِ بِاسْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ عَلَى وَجْهِ الشَّفْقَةِ وَالْمَرْحَمَةِ وَقَدْ اَظْهَرْتُمُ اشْتِيَاقَ التَّوَطُّنِ فِى اَحَدِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ مَعَ الْاَهْلِ وَالْعِيَالِ وَالْمَوْتِ فِيهِ. أَيُّهَا الْمَخْدُومُ الْمُكَرَّمُ اِنَّ ذَهَابَ الْاَهْلِ وَالْعِيَالِ لاَ يَظْهَرُ فِى النَّظَرِ بَلْ يَكَادُ يُفْهَمُ الْمَنْعُ وَذَهَابُكُمْ وَحْدَكُمْ يَظْهَرُ فِى النَّظَرِ مُسْتَحْسَنًا وَنَرْجُو وُصُولَكُمْ بِالسَّلامَةِ وَالْاَمْرُ اِلَى اللّٰهِ سُبْحَانَهُ. وَكَتَبْتُمْ أَيْضًا فِى مَادَّةِ السِّيدِ اَنَّ الْاَطِبَّاءَ حَاكِمُونَ بِضَرَرِهِ أَيُّهَا الْمُشْفِقُ اِنَّهُ كُلَّمَا يُمْعِنُ النَّظَرُ لاَ يُشَاهَدُ فِيهِ الضَّرَرُ بَيْدَ اَنَّهُ يُحَسُّ ظُلْمَةٌ غَيْرَ ظُلْمَةِ الضَّرَرِ وَلَمْ نَدْرِ مَا وَجْهُهَا وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ ضَرَرَ الْاَطِبَّاءِ مَفْقُودٌ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ وَالسَّلامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Hüsâmuddîn Ahmed'e yazılmıştır.**
- **Hâce Hüsâmuddîn Ahmed'in, ailesiyle birlikte hacca gitme konusundaki istişare talebine cevap .**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Buralardaki dervişlerin hâlleri ve durumları için Allah Teâlâ'ya hamdetmemiz gerekir. Allah Sübhânehû'dan sizin için selâmet ve âfiyet dileriz. Bir şefkat ve merhamet nişanesi olarak bu fakirin adına gönderilen değerli mektubu mütâlaa etme şerefine nâil oldum. Ailenizle birlikte harem-i şeriflerden birine göçüp orada ölme iştiyakınızı ve arzunuzu belirtmişsiniz.

Saygıdeğer efendim, çoluk çocuğu götürmek nazarda zahir olmamakta hatta gitmemeleri gerektiği anlaşılmaktadır. Nazarda, yal-

nız gitmeniz güzel gözükmektedir. Selâmetle gitmenizi umarız. Bütün işler Allah Sübhânehû'nun tasarrufundadır.

Ayrıca tabiplerin, «sîd» maddesinin zararlı olduğuna hükmettiklerini yazmışsınız. Dikkatle incelendiği taktirde onda bir zarar gözlenmez. Bununla birlikte onda zararın dışında bir karanlık hissedilir... Sebebi nedir bilmiyoruz. Hülâsâ tabiplerin sözünü ettiği zarar yoktur. En doğrusunu bilen Allah Teâlâ'dır. *Ve'sselâm.*

KELİME ANLAMI

39. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالثَّلَاثُونَ Otuz dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْخَوَاجَهْ حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ Hâce Husameddin Ahmed'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِي جَوَابِ مُشَاوَرَتِهِ İstişaresinin cevabı hakkındadır** *(Neyi istişare?)* **لِسَفَرِ الْحَجِّ مَعَ تَوَابِعِهِ Beraberindekilerle hacca gitmeyi.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَبَعْدُ Bundan sonra اِنَّ اَحْوَالَ فُقَرَاءِ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعَهُمْ Bu bölgedeki dervişlerin durum ve halleri *(Nedir?)* مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Hamdi gerektirir اَلْمَسْؤُلُ مِنَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah'tan istenilen سَلَامَتُكُمْ وَعَافِيَتُكُمْ Sizin selamet ve afiyetinizdir وَقَدْ تَشَرَّفْتُ Kuşkusuz şereflendim *(Neyle?)* بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ Değerli mektubu mütalaa etmekle *(Öyle mektup ki,)* اَلْمُرْسَلَةِ بِاسْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin adına gönderilmiş *(Nasıl gönderilmiş?)* عَلَى وَجْهِ الشَّفْقَةِ وَالْمَرْحَمَةِ Şefkat ve merhamet eseri olarak وَقَدْ اَظْهَرْتُمْ Siz belirtmişsiniz *(Neyi?)* اِشْتِيَاقَ التَّوَطُّنِ Yerleşme isteğinizi *(Nereye?)* فِي اَحَدِ الْحَرَمَيْنِ الشَّرِيفَيْنِ İki haremi şeriften birine *(Kiminle?)* مَعَ الْاَهْلِ وَالْعِيَالِ Aile ve çocuklarla beraber *(Daha neyi istiyorsunuz?)* وَالْمَوْتِ فِيهِ Orada ölmeyi اَيُّهَا الْمَخْدُومُ الْمُكَرَّمُ Değerli mahdum! اِنَّ ذَهَابَ الْاَهْلِ وَالْعِيَالِ Aile ve çocukların gidişi لَا يَظْهَرُ فِي النَّظَرِ Nazarda zahir olmuyor بَلْ يَكَادُ يُفْهَمُ الْمَنْعُ Bilakis yasak anlaşılıyor

وَذَهَابُكُمْ وَحْدَكُمْ Tek başınıza sizin gitmeniz يَظْهَرُ فِى النَّظَرِ مُسْتَحْسَنًا Nazarda güzel gözüküyor وَنَرْجُو وُصُولَكُمْ بِالسَّلاَمَةِ Biz de selametle ulaşmanızı umarız وَالاَمْرُ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ İş Allah Subhânehu'ya kalmıştır وَكَتَبْتُمْ أَيْضًا Ve de yazmışsınız *(Ne hakkında?)* فِى مَادَّةِ السِّيدِ Sid ilacı hakkında (yazmışsınız) ki, اَنَّ أَيُّهَا الْمُشْفِقُ اَلاَطِبَّاءَ حَاكِمُونَ بِضَرَرِهِ Doktorlar onun zararlı olduğuna hükmediyorlar Ey şefkatli kişi! اِنَّهُ كُلَّمَا يُمْعَنُ النَّظَرُ Her ne zaman dikkatlice nazar edilse لاَ يُشَاهَدُ بَيْدَ اَنَّهُ يُحَسُّ ظُلْمَةُ غَيْرَ ظُلْمَةِ الضَّرَرِ Sadece zarar karanlığı dışında bir karanlık hissedilmektedir فِيهِ الضَّرَرُ O ilaçta zarar görülmüyor وَلَمْ نَدْرِ مَا وَجْهُهَا Ama biz sebebini bilemedik وَبِالْجُمْلَةِ Özetle اَنَّ ضَرَرَ اَلاَطِبَّاءِ Doktorların (bahsettiği) zarar مَفْقُودٌ (O ilaçta) yoktur وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ En iyisini Allah bilir وَالسَّلاَمُ Selamlar...

40. MEKTUP

٤٠- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْاَرْبَعُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا مُحَمَّدٍ صَادِقِ الْكَشْمِيرِيِّ فِي بَيَانِ عِلْمِ الْيَقِينِ الْحَاصِلِ لِلصُّوفِيَّةِ وَعِلْمِ الْيَقِينِ الْكَائِنِ لِاَرْبَابِ الْمَعْقُولِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ عِلْمَ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ عِنْدَ الصُّوفِيَّةِ عَنْ يَقِينٍ حَاصِلٍ مِنَ الْاِسْتِدْلاَلِ بِالْاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ وَهٰذَا الْمَعْنَى مُيَسَّرٌ لِاَهْلِ النَّظَرِ وَالْاِسْتِدْلاَلِ فَمَا يَكُونُ الْفَرْقُ بَيْنَ عِلْمِ الْيَقِينِ الْمَخْصُوصِ بِالصُّوفِيَّةِ وَعِلْمِ الْيَقِينِ الْحَاصِلِ لِاَرْبَابِ الْمَعْقُولِ وَلِمَ يَكُونُ عِلْمُ الْيَقِينِ الْمُخْتَصُّ بِالصُّوفِيَّةِ دَاخِلاً فِي الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ وَلاَ يَكُونُ مَا لِلْعُلَمَاءِ خَارِجًا عَنْ مَضِيقِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ شُهُودَ الْاَثَرِ لاَزِمٌ فِي عِلْمِ كِلْتَا الطَّائِفَتَيْنِ حَتَّى يَنْتَقِلَ مِنْهُ اِلَى الْمُؤَثِّرِ الَّذِي هُوَ غَيْرُ مشْهُودٍ غَايَةَ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهُ لَمَّا كَانَ بَيْنَ الْاَثَرِ وَالْمُؤَثِّرِ ارْتِبَاطٌ كَانَ ذٰلِكَ سَبَبًا لِلْانْتِقَالِ مِنْ وُجُودِ الْاَثَرِ اِلَى وُجُودِ الْمُؤَثِّرِ وَذٰلِكَ الْارْتِبَاطُ اَيْضًا مَكْشُوفٌ وَمَشْهُودٌ فِي عِلْمِ الْيَقِينِ الْمُخْتَصِّ بِالصُّوفِيَّةِ دُونَ مَا لِلْعُلَمَاءِ فَاِنَّهُ نَظَرِيٌّ وَفِكْرِيٌّ فِيهِ فَيَكُونُ الْانْتِقَالُ اَيْضًا نَظَرِيًّا وَفِكْرِيًّا بِالضَّرُورَةِ فَيَكُونُ يَقِينُ الطَّائِفَةِ الْاُولَى دَاخِلاً فِي الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ دُونَ يَقِينِ الطَّائِفَةِ الثَّانِيَةِ فَاِنَّهُ لاَ يَكُونُ خَارِجًا مِنْ مَضِيقِ الْاِسْتِدْلاَلِ وَاِطْلاَقُ الْاِسْتِدْلاَلِ عَلَى يَقِينِ الصُّوفِيَّةِ مَبْنِيٌّ عَلَى الظَّاهِرِ وَالصُّورَةِ لِكَوْنِهِ مُتَضَمِّنًا لِلْاِنْتِقَالِ مِنَ الْاَثَرِ اِلَى الْمُؤَثِّرِ وَاِلاَّ فَفِي الْحَقِيقَةِ دَاخِلٌ فِي الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ بِخِلاَفِ يَقِينِ الْعُلَمَاءِ فَاِنَّ فِيهِ حَقِيقَةَ الْاِسْتِدْلاَلِ وَلَمَّا كَانَ هٰذَا الْفَرْقُ الدَّقِيقُ مَخْفِيًّا عَلَى الْاَكْثَرِينَ بَقَوْا فِي مَرْتَبَةِ الْحَيْرَةِ بِالضَّرُورَةِ وَاَطَالَ جَمَاعَةٌ مِنْهُمْ مِنْ قُصُورِهِ لِسَانَ الْاعْتِرَاضِ عَلَى بَعْضِ الْاَعِزَّةِ الَّذِي فَسَّرَ عِلْمَ الْيَقِينِ الْمُخْتَصَّ بِالصُّوفِيَّةِ بِالْاِسْتِدْلاَلِ مِنَ الْاَثَرِ اِلَى الْمُؤَثِّرِ كُلُّ ذٰلِكَ لِعَدَمِ الْاطِّلاَعِ عَلَى حَقِيقَةِ الْاَمْرِ وَاللّٰهُ يُحِقُّ الْحَقَّ وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Muhammed Sâdık el-Keşmîrî'e yazılmıştır.**
- **Sûfîler ve akıl erbabı için gerçekleşen ilme'l-yakîn .**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Bilmek gerekir ki, sûfîlere göre ilme'l-yakîn, eserden müessire istidlâl ile meydana gelen yakînden ibârettir. Bu mânâ nazar ve istidlâl ehli için de geçerlidir.

O halde sûfîlere has olan ilme'l-yakîn ile akıl erbâbı için gerçekleşen ilme'l-yakîn arasındaki fark nedir? Niçin sûfîlere has olan ilme'l-yakîn keşif ve şühûdun içine girerken âlimler için olan ilme'l-yakîn nazar ve fikrin darlığından çıkamamaktadır?

Bilmek gerekir ki, eserden, müşâhede edilmeyen müessire geçebilmek için eseri müşâhede etmek her iki tâifenin ilminde de gereklidir.

Sonuç olarak, eser ile müessir arasında irtibat olması, eserin varlığından müessirin varlığına geçişin sebebi oldu. Bu irtibat da sûfîlere has olan ilme'l-yakînde keşif ve müşâhede edilmekle birlikte âlimlerin ilminde müşâhede edilmemektedir. Çünkü o, âlimlerin ilme'l-yakîninde nazarî ve fikrîdir. Bu yüzden geçiş de kaçınılmaz olarak nazarî ve fikrî olmaktadır.

Dolayısıyla sûfîlerin yakîni keşif ve müşâhedenin içine girmektedir. Âlimlerin yakîni ise böyle değildir... Çünkü istidlâlin dar sahasının dışına çıkamamaktadır. Sûfîlerin yakînine istidlâl denmesi, eserden müessire geçişi kapsaması hasebiyle işin zâhiri ve sûreti sebebiyledir... Yoksa gerçekte keşif ve müşâhedeye dahildir. Ulemânın yakîni ise hakikatte istidlâl esaslı olduğu için farklıdır.

Çokları bu ince farkı bilemediği için, hayret mertebesinde kalmıştır. Bunlardan bazıları sûfîlere has olan ilme'l-yakîni eserden müessire istidlâl olarak açıklayan büyüklere itiraz etmiş ve dil uzatmıştır. Bunun sebebi işin hakikatine vakıf olmamalarıdır. Allah, hakkı gerçekleştiren ve doğru yola iletendir.

Selâm olsun hidâyete tâbi olanlara

KELİME ANLAMI

40. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْاَرْبَعُونَ Kırkıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَوْلاَنَا مُحَمَّدٍ صَادِقِ الْكَشْمِيرِيِّ Mevlana Keşmirli Muhammed Sadık'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ عِلْمِ الْيَقِينِ اَلْحَاصِلِ لِلصُّوفِيَّةِ İlmel yakinin beyanı hakkındadır** *(Öyle ilmel yakin ki,)* **Sûfilere hasıl olan** *(Daha ne hakkındadır?)* **وَعِلْمِ الْيَقِينِ الْكَائِنِ لِاَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Mantık erbabının ilmel yakinini beyan hakkındadır. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ عِلْمَ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ İlmel yakin ibarettir *(Kime göre?)* عِنْدَ الصُّوفِيَّةِ Sûfilere göre *(Neden ibarettir?)* عَنْ يَقِينٍ حَاصِلٍ مِنَ الْاِسْتِدْلاَلِ Delil getirmeyle hasıl olan yakinden *(Nasıl delil getirmek?)* بِالْاَثَرِ Eser ile *(Neye delil getirmek?)* عَلَى الْمُؤَثِّرِ Müessire وَهٰذَا الْمَعْنَى مُيَسَّرٌ Bu mana nasip olmuştur *(Kime?)* لِاَهْلِ النَّظَرِ وَالْاِسْتِدْلاَلِ Nazar ve istidlal ehline فَمَا يَكُونُ الْفَرْقُ (O zaman) fark nedir? *(Neredeki?)* بَيْنَ عِلْمِ وَعِلْمِ الْيَقِينِ الْحَاصِلِ الْمَخْصُوصِ بِالصُّوفِيَّةِ Sûfilere ait olan ilmel yakin ile وَلِمَ يَكُونُ عِلْمُ الْيَقِينِ لِاَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Nazar ehline hasıl olan ilmel yakin arasındaki دَاخِلاً فِي الْمُخْتَصِّ بِالصُّوفِيَّةِ Ve niçin sûfilere ait olan ilmel yakin oluyor *(Ne oluyor?)* الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ وَلاَ يَكُونُ مَا لِلْعُلَمَاءِ Keşif ve müşahedeye dahil Ve niçin alimlerin ilmel yakini olmuyor *(Ne olmuyor?)* خَارِجًا عَنْ مَضِيقِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ Nazar ve fikir darlığından çıkmış? يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ شُهُودَ الْاَثَرِ لاَزِمٌ Eserin müşahedesi gereklidir *(Nerede?)* فِي عِلْمِ كِلْتَا الطَّائِفَتَيْنِ Her iki grubun ilmel yakininde *(Niçin?)* حَتَّى يَنْتَقِلَ مِنْهُ اِلَى الْمُؤَثِّرِ Ta ki eserden müessire geçilebilsin اَلَّذِي اَنَّهُ لَمَّا كَانَ Ki, o müşahede edilemez هُوَ غَيْرُ مَشْهُودٍ Hasılı kelam, غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ بَيْنَ الْاَثَرِ وَالْمُؤَثِّرِ Eserle müessir arasında olunca *(Ne?)* اِرْتِبَاطٌ Bir irtibat مِنْ وُجُودِ الْاَثَرِ كَانَ ذٰلِكَ سَبَبًا لِلْاِنْتِقَالِ Bu geçmeye sebep oldu *(Neden?)* اِلَى وُجُودِ الْمُؤَثِّرِ وَذٰلِكَ الْاِرْتِبَاطُ اَيْضًا Eserin varlığından *(Neye?)* مَكْشُوفٌ وَمَشْهُودٌ Müessirin varlığına Bu irtibat da Keşif ve müşahede edilmektedir *(Nerede?)*

دُونَ مَا لِلْعُلَمَاءِ فِي عِلْمِ الْيَقِينِ الْمُخْتَصِّ بِالصُّوفِيَّةِ Sûfilere mahsus ilmel yakinde Alimlere mahsus olanda değil فَإِنَّهُ نَظَرِيٌّ وَفِكْرِيٌّ فِيهِ Zira bu irtibat alimlerinkinde nazari ve fikridir فَيَكُونُ الْانْتِقَالُ أَيْضًا Bu sebeple intikal de olur *(Ne olur?)* نَظَرِيًّا Nazari ve fikri *(Nasıl?)* وَفِكْرِيًّا بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak فَيَكُونُ يَقِينُ الطَّائِفَةِ الْأُولَى Dolayısıyla birinci grubun ilmel yakini olur *(Ne olur?)* دَاخِلاً فِي الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ Keşif ve müşahedeye girmiş دُونَ يَقِينِ الطَّائِفَةِ الثَّانِيَةِ İkinci grubun ilmel yakini böyle değildir فَإِنَّهُ لاَ يَكُونُ خَارِجًا Çünkü onların yakini çıkmış olamaz *(Nereden?)* مِنْ مَضِيقِ الْاسْتِدْلاَلِ Delil getirme darlığından وَإِطْلاَقُ الْاسْتِدْلاَلِ İstidlal sözünü kullanmak عَلَى يَقِينِ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerin ilmel yakinine مَبْنِيٌّ عَلَى الظَّاهِرِ وَالصُّورَةِ Zahir ve surete göredir *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ مُتَضَمِّنًا لِلْإِنْتِقَالِ Onların yakini de intikali içerdiği için *(Neden?)* مِنَ الْاَثَرِ Eserden *(Neye?)* إِلَى الْمُؤَثِّرِ Müessire وَإِلاَّ Eğer bu intikal itibar edilmezse فَفِي الْحَقِيقَةِ دَاخِلٌ (O zaman) gerçekte girmiştir *(Nereye?)* فِي الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ Keşif ve müşahedeye بِخِلاَفِ يَقِينِ الْعُلَمَاءِ Alimlerin ilmel yakininin aksine وَلَمَّا كَانَ هٰذَا الْفَرْقُ Çünkü onda istidlalin hakikati vardır فَإِنَّ فِيهِ حَقِيقَةَ الْاسْتِدْلاَلِ Bu ince fark olunca *(Ne?)* الدَّقِيقُ بَقُوا فِي مَرْتَبَةِ Bir çok kişiye gizli مَخْفِيًّا عَلَى الْاَكْثَرِينَ Onlar hayret mertebesinde kaldılar *(Nasıl kaldılar?)* الْحَيْرَةِ Zorunlu olarak بِالضَّرُورَةِ Ve onlardan bir grup uzattı *(Neden dolayı?)* وَأَطَالَ جَمَاعَةٌ مِنْهُمْ Kendi kusurlarından dolayı *(Neyi uzattı?)* مِنْ قُصُورِهِ İtiraz dilini *(Kime?)* لِسَانَ الْاعْتِرَاضِ عَلَى بَعْضِ الْاَعِزَّةِ Bazı büyüklere الَّذِي Öyle büyükler ki, فَسَّرَ Açıkladılar *(Neyi?)* عِلْمَ الْيَقِينِ الْمُخْتَصَّ Sûfilere ait ilmel yakini *(Ne ile açıkladılar?)* بِالصُّوفِيَّةِ بِالْاسْتِدْلاَلِ مِنَ الْاَثَرِ إِلَى الْمُؤَثِّرِ Eserden müessire istidlal ile كُلُّ ذٰلِكَ Bu itirazların tamamı لِعَدَمِ الْاطِّلاَعِ Vakıf olmadıkları içindir *(Neye?)* وَاللّٰهُ يُحِقُّ الْحَقَّ عَلَى حَقِيقَةِ الْاَمْرِ İşin gerçeğine Allah hakkı sabit kılar وَهُوَ يَهْدِي السَّبِيلَ Ve (doğru) yola iletir وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

41. MEKTUP

٤١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى وَاحِدَةٍ مِنَ النِسَاءِ الصَّالِحَاتِ فِي النَصَائِحِ الضَرُورِيَةِ لِطَائِفَةِ النِسَاءِ ﴾

قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿يَا اَيُّهَا النَّبِيُّ اِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ يُبَايِعْنَكَ عَلَىٰ اَنْ لَا يُشْرِكْنَ بِاللهِ شَيْئًا﴾ اَلْآيَةَ نَزَلَتْ هٰذِهِ الْآيَةُ يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ وَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مِنْ بَيْعَةِ الرِجَالِ شَرَعَ فِي بَيْعَةِ النِسَاءِ وَكَانَتْ بَيْعَةُ النِسَاءِ بِمُجَرَّدِ الْقَوْلِ لَمْ تَمَسَّ يَدُ النَّبِيِّ ﷺ يَدَ النِسَاءِ الْبَايِعَاتِ اَصْلاً وَلَمَّا كَانَتِ الذَمَايِمُ وَالْاَخْلَاقُ الرَدِيَّةُ فِي النِسَاءِ اَكْثَرَ مِنْهَا فِي الرِجَالِ بَيَّنَ فِي بَيْعَةِ النِسَاءِ شَرَائِطَ زَائِدَةً عَلَى مَا فِي بَيْعَةِ الرِجَالِ وَنَهَى النِسَاءَ عَنْ تِلْكَ الذَمَايِمِ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ لِامْتِثَالِ اَمْرِ اللهِ تَعَالَى. **اَلشَرْطُ الْاَوَّلُ** عَدَمُ اِشْرَاكِ شَيْءٍ بِاللهِ تَعَالَى لَا فِي وُجُوبِ الْوُجُودِ وَلَا فِي اسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ عَمَلُهُ مُبَرَّأً عَنْ شَائِبَةِ الرِيَاءِ وَالسُمْعَةِ وَمَظِنَّةِ طَلَبِ الْاَجْرِ مِنْ غَيْرِ اللهِ تَعَالَى وَلَوْ بِالْقَوْلِ وَالذِكْرِ الْجَمِيلِ فَلَيْسَ هُوَ بِخَارِجٍ مِنْ دَائِرَةِ الشِرْكِ وَلَا هُوَ مُوَحِّدٌ مُخْلِصٌ قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ الصَلَاةُ وَالسَلَامُ **«اَلشِرْكُ فِي اُمَّتِي اَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَمْلَةِ الَّتِي تَدُبُّ فِي لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ عَلَى صَخْرَةٍ سَوْدَاءَ»** ﴿شعر﴾

لاف بی شرکی مزن کان ازنشان بائی مور ❁ درشب تاریك برسنك سیاه ناز کتراست

وَقَالَ عَلَيْهِ الصَلَاةُ وَالسَلَامُ **«اِتَّقُوا الشِرْكَ الْاَصْغَرَ قَالُوا مَا الشِرْكُ الْاَصْغَرُ قَالَ الرِيَاءُ»** وَلِتَعْظِيمِ مَرَاسِمِ الشِرْكِ وَمَوَاسِمِ الْكُفْرِ كُلِّهَا قَدَمٌ رَاسِخٌ فِي الشِرْكِ وَالْمُصَدِّقُ لِلدِيَنَيْنِ مِنْ اَهْلِ الشِرْكِ وَالْمُتَشَبِّثُ بِمَجْمُوعِ اَحْكَامِ الْاِسْلَامِ وَالْكُفْرِ مُشْرِكٌ وَالتَبَرِّي مِنَ الْكُفْرِ شَرْطُ الْاِسْلَامِ وَالْاجْتِنَابُ عَنْ شَائِبَةِ الشِرْكِ تَوْحِيدٌ وَالْاسْتِمْدَادُ مِنَ الْاَصْنَامِ وَالطَّاغُوتِ فِي دَفْعِ الْاَمْرَاضِ وَالْاَسْقَامِ كَمَا هُوَ شَائِعٌ فِيمَا بَيْنَ جَهَلَةِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ عَيْنُ الشِرْكِ وَالضَلَالَةِ وَطَلَبُ الْحَوَائِجِ مِنَ الْاَحْجَارِ الْمَنْحُوتَةِ نَفْسُ الْكُفْرِ وَالْاِنْكَارُ عَلَى وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى شِكَايَةً عَنْ حَالِ بَعْضِ اَهْلِ الضَلَالِ

﴿يُرِيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُوٓا اِلَى الطَّاغُوتِ وَقَدْ اُمِرُوٓا اَنْ يَكْفُرُوا بِهٖ وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُضِلَّهُمْ ضَلَالًا بَعِيدًا﴾ وَاَكْثَرُ النِّسَاءِ مُبْتَلَيَاتٌ بِهٰذَا الْاِسْتِمْدَادِ الْمَمْنُوعِ عَنْهُ بِوَاسِطَةِ كَمَالِ الْجَهْلِ فِيهِنَّ يَطْلُبْنَ دَفْعَ الْبَلِيَّةِ مِنْ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ الْخَالِيَةِ عَنِ الْمُسَمَّيَاتِ وَمَفْتُونَاتٌ بِاَدَاءِ مَرَاسِمِ الشِّرْكِ وَاَهْلِ الشِّرْكِ خُصُوصًا وَقْتَ عُرُوضِ مَرَضِ الْجَدْرَى الْمَعْرُوفِ فِيمَا بَيْنَ نِسَاءِ الْهُنُودِ بِالسَّيْلَةِ فَاِنَّ ذٰلِكَ الْفِعْلَ مَشْهُودٌ وَمَحْسُوسٌ مِنْ جِيَارِهِنَّ وَشِرَارِهِنَّ فِى ذٰلِكَ الْوَقْتِ بِحَيْثُ لَا تَكَادُ تُوجَدُ امْرَأَةٌ خَالِيَةٌ مِنْ دَقَائِقِ هٰذَا الشِّرْكِ وَتَارِكَةٌ لِلْاِقْدَامِ عَلَيْهِ بِرَسْمٍ مِنْ رُسُومِهِ اِلَّا مَنْ عَصَمَهَا اللّٰهُ تَعَالَى وَتَعْظِيمُ الْاَيَّامِ الْمُعَظَّمَةِ عِنْدَ الْهُنُودِ وَاَدَاءُ رُسُومِ الْاَيَّامِ الْمُتَعَارَفَةِ عِنْدَ الْيَهُودِ مُسْتَلْزِمٌ لِلشِّرْكِ وَمُسْتَوْجِبٌ لِلْكُفْرِ كَمَا اَنَّ جَهَلَةَ اَهْلِ الْاِسْلَامِ خُصُوصًا طَائِفَةَ نِسَائِهِمْ يُؤَدُّونَ رُسُومَ اَهْلِ الْكُفْرِ فِى اَيَّامِ دَوَالِى الْكُفَّارِ وَيَجْعَلُونَهَا عِيدَهُمْ وَيُرْسِلُونَ اِلَى بُيُوتِ بَنَاتِهِمْ وَاَخَوَاتِهِمْ هَدَايَا كَهَدَايَا اَهْلِ الشِّرْكِ وَيَصْبَغُونَ فِى ذٰلِكَ الْمَوْسِمِ ظُرُوفَهُمْ مِثْلَ الْكُفَّارِ وَيَمْلَؤُنَهَا بِالْاَرُزِّ الْاَحْمَرِ ثُمَّ يُرْسِلُونَهَا هَدَايَا وَيَعْتَنُونَ بِهٰذَا الْمَوْسِمِ كَمَالَ الْاِعْتِنَاءِ وَكُلُّ ذٰلِكَ شِرْكٌ وَكُفْرٌ بِدِينِ الْاِسْلَامِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِاللّٰهِ اِلَّا وَهُمْ مُشْرِكُونَ﴾ وَمَا يَفْعَلُونَهُ مِنْ ذَبْحِ الْحَيَوَانَاتِ الْمَنْذُورَةِ لِلْمَشَائِخِ عِنْدَ قُبُورِ الْمَشَائِخِ الْمَنْذُورَةِ لَهُمْ جَعَلَهُ الْفُقَهَاءُ اَيْضًا فِى الرِّوَايَاتِ الْفِقْهِيَّةِ دَاخِلًا فِى الشِّرْكِ وَبَالَغُوا فِى هٰذَا الْبَابِ وَاَلْحَقُوهُ بِجِنْسِ ذَبَائِحِ الْجِنِّ الْمَمْنُوعِ عَنْهَا شَرْعًا وَالدَّاخِلِ فِى دَائِرَةِ الشِّرْكِ فَيَنْبَغِى الْاِجْتِنَابُ عَنْ هٰذَا الْعَمَلِ اَيْضًا لِكَوْنِ شَائِبَةِ الشِّرْكِ فِيهِ فَاِنَّ وُجُوهَ النَّذْرِ غَيْرَ ذٰلِكَ كَثِيرَةٌ فَاِلَّا شَيْءٌ يُرْتَكَبُ ذَبْحُ الْحَيَوَانِ وَيُجْعَلُ مُلْحَقًا بِذَبَائِحِ الْجِنِّ وَيَتَشَبَّهُ بِهِ بِعَبَدَةِ الْجِنِّ وَمِثْلُ ذٰلِكَ صِيَامُ النِّسَاءِ بِنِيَّةِ الْمَشَايِخِ وَبِلَا بَيَانٍ وَيَنْحُتْنَ اَكْثَرَ اَسَامِيهِمْ مِنْ عِنْدِ اَنْفُسِهِنَّ وَيَصُمْنَ بِنِيَّتِهِمْ وَيُعَيِّنَّ لِكُلِّ اِفْطَارِ يَوْمٍ وَضْعًا مَخْصُوصًا وَيُعَيِّنَّ الْاَيَّامَ اَيْضًا لِلصِّيَامِ وَيَجْعَلْنَ مَطَالِبَهُنَّ وَمَقَاصِدَهُنَّ مَرْبُوطَةً بِتِلْكَ الصِّيَامِ وَيَطْلُبْنَ حَوَائِجَهُنَّ مِنْهُمْ بِوَاسِطَةِ تِلْكَ الصِّيَامِ وَيَزْعُمْنَ قَضَاءَ حَوَائِجِهِنَّ مِنْهُمْ وَذٰلِكَ الْفِعْلُ اِشْرَاكٌ لِلْغَيْرِ فِى عِبَادَةِ اللّٰهِ تَعَالَى وَطَلَبٌ لِقَضَاءِ الْحَوَائِجِ عَنِ الْغَيْرِ بِوَاسِطَةِ الْعِبَادَةِ اِلَيْهِ يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ شَنَاعَةُ هٰذَا الْفِعْلِ وَقَدْ وَرَدَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى «**اَلصَّوْمُ لِي وَاَنَا اَجْزِي بِهِ**» يَعْنِي اَنَّ الصَّوْمَ مَخْصُوصٌ بِي لاَ شِرْكَةَ لِلْغَيْرِ بِي فِي الصَّوْمِ وَاِنْ لَمْ يَجُزْ اِشْرَاكُ اَحَدٍ بِهِ تَعَالَى فِي جَمِيعِ الْعِبَادَاتِ وَلَكِنَّ تَخْصِيصَ الصَّوْمِ لِلْاِهْتِمَامِ بِهِ وَالتَّأْكِيدِ فِي نَفْيِ الشِّرْكَةِ عَنْهُ وَقَوْلُ بَعْضِ النِّسَاءِ وَقْتَ اِظْهَارِ شَنَاعَةِ هٰذَا الْفِعْلِ «نَحْنُ نَصُومُ هٰذِهِ الصِّيَامَ لِلّٰهِ تَعَالَى وَاِنَّمَا نُهْدِي ثَوَابَهَا لِاَرْوَاحِ الْمَشَائِخِ» حِيلَةٌ مِنْهُنَّ فَاِنْ كُنَّ صَادِقَاتٍ فِي ذٰلِكَ فَلِاَيِّ شَيْءٍ يُحْتَاجُ اِلَى تَعْيِينِ الْاَيَّامِ لِلصِّيَامِ وَتَخْصِيصِ الطَّعَامِ وَتَعْيِينِ اَوْضَاعٍ شَنِيعَةٍ مُخْتَلِفَةٍ فِي الْاِفْطَارِ وَكَثِيرًا مَا يَرْتَكِبْنَ الْمُحَرَّمَاتِ وَقْتَ الْاِفْطَارِ وَيُفْطِرْنَ بِشَيْءٍ حَرَامٍ وَيَسْئَلْنَ شَيْئًا مِنْ غَيْرِ حَاجَةٍ وَيُفْطِرْنَ بِهِ وَيَزْعُمْنَ قَضَاءَ حَوَائِجِهِنَّ مَخْصُوصًا بِارْتِكَابِ هٰذَا الْمُحَرَّمِ وَهٰذَا عَيْنُ الضَّلَالَةِ وَتَسْوِيلُ الشَّيْطَانِ اللَّعِينِ وَاللّٰهُ الْعَاصِمُ. **وَالشَّرْطُ الثَّانِي** الْمَذْكُورُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ اَلنَّهْيُ عَنِ السِّرْقَةِ وَهِيَ مِنْ كَبَائِرِ السَّيِّئَاتِ وَحَيْثُ كَانَتْ هٰذِهِ الذَّمِيمَةُ مُتَحَقِّقَةً فِي اَكْثَرِ اَفْرَادِ النِّسَاءِ حَتَّى لاَ تَكَادُ تُوجَدُ امْرَأَةٌ خَالِيَةً عَنْهَا جُعِلَ النَّهْيُ عَنْهَا مِنْ شَرَائِطِ بَيْعَتِهِنَّ وَاللَّاتِي يَتَصَرَّفْنَ فِي اَمْوَالِ اَزْوَاجِهِنَّ مِنْ غَيْرِ اِذْنِهِمْ وَيُتْلِفْنَهَا بِلاَ تَحَاشٍ دَاخِلَاتٌ فِي جُمْلَةِ السَّارِقَاتِ وَهٰذَا الْمَعْنَى يُمْكِنُ اَنْ نَقُولَ اِنَّهُ ثَابِتٌ فِي عُمُومِ النِّسَاءِ وَهٰذِهِ الْخِيَانَةُ تَكَادُ تُوجَدُ فِي جَمِيعِ اَفْرَادِهِنَّ اِلاَّ مَنْ عَصَمَهَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَلَيْتَهُنَّ يَعْدُدْنَ ذٰلِكَ سَيِّئَةً وَخِيَانَةً وَخَوْفُ اسْتِحْلَالِ هٰذِهِ السَّيِّئَةِ غَالِبٌ فِي حَقِّهِنَّ وَخَوْفُ الْكُفْرِ مِنْ جِهَةِ هٰذَا الْاِسْتِحْلَالِ اَزْيَدُ فِي شَأْنِهِنَّ وَالْحَكِيمُ الْمُطْلَقُ جَلَّ شَأْنُهُ نَهَى النِّسَاءَ عَنِ السِّرْقَةِ بَعْدَ النَّهْيِ عَنِ الشِّرْكِ بِعَلَاقَةِ اَنَّ لِهٰذِهِ الذَّمِيمَةِ قَدَمًا رَاسِخًا فِي الْكُفْرِ فِي حَقِّهِنَّ وَذٰلِكَ بِوَاسِطَةِ شُيُوعِ اسْتِحْلَالِهِنَّ اِيَّاهَا وَاَنَّهَا اَنْكَرُ مِنْ سَائِرِ كَبَائِرِ السَّيِّئَاتِ فِي حَقِّهِنَّ فَاِذَا حَصَلَ لِلنِّسَاءِ بِوَاسِطَةِ تَكَرُّرِ اَخْذِ اَمْوَالِ اَزْوَاجِهِنَّ مَلَكَةُ الْخِيَانَةِ وَزَالَ قُبْحُ التَّصَرُّفِ فِي اَمْوَالِ الْغَيْرِ عَنْ نَظَرِهِنَّ لاَ يَبْعُدُ اَنْ يَتَعَدَّى تَصَرُّفُهُنَّ فِي اَمْوَالِ غَيْرِ اَزْوَاجِهِنَّ فَيَسْرِقْنَ اَمْوَالَ الْغَيْرِ وَيَخُنَّ فِيهَا بِلاَ تَحَاشٍ يَكَادُ يَكُونُ هٰذَا الْمَعْنَى وَاضِحًا بِاَدْنَى تَأَمُّلٍ فَتَحَقَّقَ اَنَّ نَهْيَ النِّسَاءِ عَنِ السِّرْقَةِ مِنْ اَهَمِّ مُهِمَّاتِ الْاِسْلَامِ وَتَعَيَّنَ كَوْنُ قُبْحِهَا بَعْدَ قُبْحِ الشِّرْكِ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِنَّ. **تَذْيِيلٌ** قَالَ نَبِيُّنَا ﷺ يَوْمًا لِلْاَصْحَابِ «**اَتَدْرُونَ مَا اَسْوَأُ السِّرْقَةِ قَالُوا اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ قَالَ اِنَّ اَسْوَأَ السِّرْقَةِ مَنْ**

يَسْرِقُ مِنْ صَلاَتِهِ» يَعْنِي لاَ يُكْمِلُ اَرْكَانَ صَلاَتِهِ وَلاَ يُؤَدِّيهَا عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ وَالاجْتِنَابُ عَنْ هٰذِهِ السَّرِقَةِ أَيْضًا ضَرُورِيٌّ حَتَّى لاَ يَكُونَ مِنْ أَسْوَءِ السَّارِقِينَ فَيَنْبَغِي اَنْ يَنْوِيَ الصَّلاَةَ بِحُضُورِ الْقَلْبِ فَاِنَّ الْعَمَلَ لاَ يَصِحُّ بِدُونِ حُصُولِ النِّيَّةِ وَاَنْ يَقْرَأَ الْقِرَاءَةَ صَحِيحَةً وَاَدَاءُ الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَالْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ بِالاطْمِئْنَانِ يَعْنِي يَنْبَغِي اَنْ يَقُومَ بَعْدَ الرُّكُوعِ قِيَامًا كَامِلاً وَاَنْ يَسْكُنَ فِيهَا مِقْدَارَ تَسْبِيحَةٍ وَاَنْ يَجْلِسَ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ مِقْدَارَ تَسْبِيحَةٍ أَيْضًا حَتَّى يَتَيَسَّرَ الاطْمِئْنَانُ فِي الْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ كَذٰلِكَ فَقَدْ أَدْخَلَ نَفْسَهُ فِي زُمْرَةِ السَّارِقِينَ وَصَارَ مَوْرِدًا لِلْوَعِيدِ. **وَالشَّرْطُ الثَّالِثُ** الْمَنْصُوصُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ اَلنَّهْيُ عَنِ الزِّنَا وَتَخْصِيصُ بَيْعَةِ النِّسَاءِ بِهٰذَا الشَّرْطِ بِوَاسِطَةِ اَنَّ حُصُولَ الزِّنَا اِنَّمَا يَكُونُ فِي الاَغْلَبِ بِتَوَسُّطِ حُصُولِ رِضَاءِ النِّسَاءِ بِهٰذَا الْعَمَلِ وَعَرْضِ اَنْفُسِهِنَّ عَلَى الرِّجَالِ فَتَكُونُ النِّسَاءُ اَسْبَقَ فِيهِ وَيَكُونُ رِضَاهُنَّ مُعْتَبَرًا فِي حُصُولِهِ فَيَكُونُ النَّهْيُ عَنْهُ آكَدَ فِي حَقِّهِنَّ وَيَكُونُ الرِّجَالُ تَابِعِينَ لِلنِّسَاءِ وَمِنْ هُنَا قَدَّمَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ الزَّانِيَةَ عَلَى الزَّانِي فِي كِتَابِهِ الْمَجِيدِ وَقَالَ تَعَالَى ﴿اَلزَّانِيَةُ وَالزَّانِي فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا مِائَةَ جَلْدَةٍ﴾ وَهٰذِهِ الذَّمِيمَةُ مُوجِبَةٌ لِخَسَارَةِ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ وَمُسْتَقْبَحَةٌ فِي جَمِيعِ الاَدْيَانِ وَمُسْتَنْكَرَةٌ رَوَى اَبُو حُذَيْفَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ عَنِ النَّبِيِّ ﷺ اَنَّهُ قَالَ «**أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا مِنَ الزِّنَا فَاِنَّ فِيهِ سِتَّةَ خِصَالٍ ثَلاَثَةٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا وَثَلاَثَةٌ فِي الآخِرَةِ فَاَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا الاُولَى اَنَّ الزِّنَا يُذْهِبُ بَهَاءَ الاِنْسَانِ وَنُورَانِيَّتَهُ وَصَفَاءَهُ وَالثَّانِيَةُ اَنَّهُ يُورِثُ الْفَقْرَ وَالثَّالِثَةُ اَنَّهُ يُورِثُ النُّقْصَانَ فِي الْعُمْرِ وَاَمَّا الَّتِي فِي الآخِرَةِ فَاَحَدُهَا سَخَطُ اللهِ وَغَضَبُهُ تَعَالَى وَالثَّانِيَةُ سُوءُ الْحِسَابِ وَالثَّالِثَةُ عَذَابُ النَّارِ**» اِعْلَمْ اَنَّ النَّبِيَّ ﷺ قَالَ «**زِنَا الْعَيْنِ اَلنَّظَرُ اِلَى الاَجْنَبِيَّاتِ وَزِنَا الْيَدَيْنِ مَسُّ الاَجْنَبِيَّاتِ وَزِنَا الرِّجْلَيْنِ الْمَشْيُ نَحْوَ الاَجْنَبِيَّاتِ**» قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ ذٰلِكَ اَزْكَى لَهُمْ اِنَّ اللهَ خَبِيرٌ بِمَا يَصْنَعُونَ﴾ وَقَالَ تَعَالَى ﴿وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُضْنَ مِنْ اَبْصَارِهِنَّ وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ﴾. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْقَلْبَ تَابِعٌ لِلْعَيْنِ وَمَا لَمْ تُغْمَضِ الْعَيْنُ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ فَحِفْظُ الْقَلْبِ مُشْكِلٌ وَمَا دَامَ الْقَلْبُ مَشْغُولاً فَحِفْظُ الْفَرْجِ مُتَعَسِّرٌ فَكَانَ

غَضُّ الْبَصَرِ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ ضَرُورِيًّا حَتَّى يَتَيَسَّرَ حِفْظُ الْفَرْجِ وَنُهِيَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ النِّسَاءُ عَنْ لَيِّنِ الْكَلَامِ مَعَ الرِّجَالِ الْاَجَانِبِ مِثْلَ الْفَاجِرَاتِ لِئَلَّا يَطْمَعَ الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ فَيَهُمُّونَ بِالسُّوءِ بَلْ يَقُلْنَ قَوْلًا مَعْرُوفًا خَالِيًا عَنِ الْوَهْمِ وَالطَّمْعِ وَوَرَدَ النَّهْيُ أَيْضًا عَنْ إِبْدَاءِ النِّسَاءِ زِينَتَهُنَّ عِنْدَ الرِّجَالِ لِئَلَّا يَظْهَرَ فِيهِمُ الْاِقْتِضَاءُ وَوَرَدَ النَّهْيُ أَيْضًا عَنِ الضَّرْبِ بِأَرْجُلِهِنَّ إِلَى الْاَرْضِ لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ مِنْ زِينَتِهِنَّ مِثْلَ الْخَلْخَالِ وَامْثَالِهِ فَيَتَحَرَّكَ وَيَظْهَرَ شَنْشَنَتُهُ وَهِيَ مُسْتَلْزِمَةٌ لِمَيْلِ الرِّجَالِ إِلَى النِّسَاءِ. **وَبِالْجُمْلَةِ** اَنَّ كُلَّ مَا هُوَ مُنْجَرٌّ إِلَى الْفِسْقِ فَهُوَ مُسْتَقْبَحٌ وَمَنْهِيٌّ عَنْهُ يَنْبَغِي الْاِحْتِيَاطُ مِنْهُ لِئَلَّا تُرْتَكَبَ مُقَدِّمَاتُ الْمُحَرَّمَاتِ وَمَبَادِيهَا حَتَّى يَتَيَسَّرَ السَّلَامَةُ مِنْ نَفْسِ الْمُحَرَّمَاتِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْعَاصِمُ ﴿وَمَا تَوْفِيقِي إِلَّا بِاللّٰهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَإِلَيْهِ أُنِيبُ﴾.

لَا يَخْفَى اَنَّ الْمَرْأَةَ الْاَجْنَبِيَّةَ كَالرَّجُلِ الْاَجْنَبِيِّ فِي حَقِّ النَّظَرِ إِلَى الْمَرْأَةِ وَمَسِّهَا بِشَهْوَةٍ وَلَا يَجُوزُ تَزْيِينُ الْمَرْأَةِ نَفْسَهَا لِغَيْرِ بَعْلِهَا رَجُلًا كَانَ ذٰلِكَ الْغَيْرُ اَوِ امْرَأَةً وَكَمَا اَنَّ نَظَرَ الرِّجَالِ إِلَى الْاَمْرَدِ وَمَسَّهُمْ إِيَّاهُ بِالشَّهْوَةِ حَرَامٌ نَظَرُ النِّسَاءِ إِلَى النِّسَاءِ وَمَسُّهُنَّ إِيَّاهُنَّ بِالشَّهْوَةِ أَيْضًا حَرَامٌ يَنْبَغِي اَنْ يُرَاعِيَ هٰذِهِ الدَّقِيقَةَ كَمَالَ الرِّعَايَةِ فَإِنَّهَا طَرِيقٌ وَاسِعٌ إِلَى خَسَارَةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ وَفِي وُصُولِ الرَّجُلِ إِلَى الْمَرْأَةِ تَعْسُرُ بِوَاسِطَةِ التَّبَايُنِ بَيْنَ الصِّنْفَيْنِ وَوُجُودِ الْمَوَانِعِ بِخِلَافِ وُصُولِ الْمَرْأَةِ إِلَى الْمَرْأَةِ فَإِنَّهُ لِاتِّحَادِ الصِّنْفِ فِي كَمَالِ الْيُسْرِ وَالسُّهُولَةِ فَيَنْبَغِي رِعَايَةُ الْاِحْتِيَاطِ فِي ذٰلِكَ اَكْثَرَ مِنْهَا فِيمَا هُنَالِكَ وَيَنْبَغِي الْمَنْعُ الْبَلِيغُ عَنْ نَظَرِ الْمَرْأَةِ إِلَى الْمَرْأَةِ وَنَظَرِ الرَّجُلِ إِلَى الْمَرْأَةِ وَنَظَرِ الْمَرْأَةِ إِلَى الرِّجَالِ. **وَالشَّرْطُ الرَّابِعُ** الْمَذْكُورُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ اَلنَّهْيُ عَنْ قَتْلِ الْاَوْلَادِ وَكَانَ نِسَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ يَقْتُلْنَ بَنَاتِهِنَّ مَخَافَةَ الْفَقْرِ وَهٰذَا الْعَمَلُ الشَّنِيعُ كَمَا اَنَّهُ مُتَضَمِّنٌ لِقَتْلِ النَّفْسِ مُتَضَمِّنٌ لِقَطْعِ الرَّحِمِ أَيْضًا وَهُوَ مِنَ الْكَبَائِرِ. **وَالشَّرْطُ الْخَامِسُ** الْمَذْكُورُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ اَلنَّهْيُ عَنِ الْبُهْتَانِ وَالْاِفْتِرَاءِ وَلَمَّا كَانَتْ هٰذِهِ الذَّمِيمَةُ فِي النِّسَاءِ اَكْثَرَ خُصَّهُنَّ النَّهْيُ عَنْهَا وَهٰذِهِ الصِّفَةُ مِنْ اَشَدِّ ذَمَائِمِ الصِّفَاتِ قُبْحًا وَاَرْذَلِ رَذَائِلِ الْاَخْلَاقِ فَإِنَّهَا مُتَضَمِّنَةٌ لِلْكِذْبِ الَّذِي هُوَ حَرَامٌ فِي جَمِيعِ الْاَدْيَانِ وَمُسْتَنْكَرٌ وَأَيْضًا اَنَّهُ

مُتَضَمِّنٌ لِايذَاءِ الْمُؤْمِنِ وَهُوَ حَرَامٌ وَاَنَّهُ مُسْتَلْزِمٌ لِلْفَسَادِ فِى الْاَرْضِ وَهُوَ مَحْظُورٌ وَمَمْنُوعٌ عَنْهُ وَمُحَرَّمٌ وَمُسْتَنْكَرٌ بِنَصِّ الْقُرْآنِ. **وَالشَّرْطُ السَّادِسُ** اَلنَّهْىُ عَنْ مَعْصِيَةِ النَّبِىِّ وَمُخَالَفَتِهِ ﷺ فِى كُلِّ اَمْرٍ مَعْرُوفٍ يَأْمُرُ بِهِ وَهَذَا الشَّرْطُ مُتَضَمِّنٌ لِامْتِثَالِ جَمِيعِ الْاَوَامِرِ وَالْانْتِهَاءِ عَنْ جَمِيعِ الْمَنَاهِى الشَّرْعِيَّةِ مِنَ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ وَالزَّكَاةِ وَالْحَجِّ وَهٰذِهِ الْاَرْبَعَةُ مِمَّا بُنِىَ الْاِسْلَامُ عَلَيْهَا بَعْدَ الْايمَانِ بِاللّٰهِ تَعَالَى وَبِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِهِ بِالضَّرُورَةِ فَيَنْبَغِى اَدَاءُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ مِنْ غَيْرِ كَسَلٍ وَفُتُورٍ بِالْجِدِّ وَالْجُهْدِ وَيَنْبَغِى أَيْضًا اَدَاءُ الزَّكَاةِ الْمَالِيَّةِ اِلَى مَصَارِفِهَا بِقَبُولِ الْمِنَّةِ وَيَنْبَغِى أَيْضًا صِيَامُ شَهْرِ رَمَضَانَ الَّذِى هُوَ مُكَفِّرٌ لِسَيِّآتِ سَنَةٍ وَيَنْبَغِى أَيْضًا اَدَاءُ الْحَجِّ الَّذِى قَالَ النَّبِىُّ ﷺ فِى حَقِّهِ «**اَلْحَجُّ يَجُبُّ مَا كَانَ قَبْلَهُ**» حَتَّى يَكُونَ الْاِسْلَامُ قَائِمًا وَكَذٰلِكَ لَا بُدَّ مِنَ الْوَرَعِ وَالتَّقْوَى قَالَ النَّبِىُّ ﷺ «**مَلَاكُ دِينِكُمُ الْوَرَعُ**» وَهُوَ عِبَارَةٌ عَنْ تَرْكِ الْمَنْهِيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ فَيَنْبَغِى الْاجْتِنَابُ عَنْ تَنَاوُلِ الْمُسْكِرَاتِ وَاَنْ يُعَدَّهَا كَالْخَمْرِ مُحَرَّمًا وَمُسْتَنْكَرًا وَالْاجْتِنَابُ عَنِ الْغِنَاءِ أَيْضًا ضَرُورِىٌّ فَاِنَّهُ دَاخِلٌ فِى اللَّهْوِ وَاللَّعْبِ الْحَرَامِ وَوَرَدَ «**اِنَّ الْغِنَاءَ رُقْيَةُ الزِّنَاءِ**» وَالْاجْتِنَابُ عَنِ الْغِيبَةِ وَالنَّمِيمَةِ أَيْضًا لَازِمٌ فَاِنَّهُمَا مَمْنُوعٌ عَنْهُمَا وَأَيْضًا الْاجْتِنَابُ عَنِ الشُّحْرِيَّةِ وَاِيذَاءِ الْمُؤْمِنِ ضَرُورِىٌّ فَاِنَّ اِيذَاءَ الْمُؤْمِنِ بِغَيْرِ حَقٍّ بِأَىِّ وَجْهٍ كَانَ وَسُخْرِيَّتَهُ مَنْهِىٌّ عَنْهُمَا وَلَا يَنْبَغِى اعْتِبَارُ الطِّيَرَةِ وَاعْتِقَادُ تَأْثِيرِهَا وَلَا يَنْبَغِى أَيْضًا اعْتِقَادُ تَعْدِى الْمَرَضِ مِنْ شَخْصٍ اِلَى آخَرَ فَاِنَّ الْمُخْبِرَ الصَّادِقَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَنَعَ عَنْ كِلَيْهِمَا حَيْثُ قَالَ «**لَا طِيَرَةَ وَلَا عَدْوَى**» وَلَا يَنْبَغِى اعْتِبَارُ كَلَامِ الْكَاهِنِ وَالْمُنَجِّمِ وَلَا يَسْئَلُهُمَا عَنِ الْاُمُورِ الْغَيْبِيَّةِ وَلَا يَعْتَقِدَ مَعْرِفَتَهُمَا بِالْاُمُورِ الْغَيْبِيَّةِ فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ الْمَنْعُ عَنْ ذٰلِكَ بِالْمُبَالَغَةِ وَيَنْبَغِى الْاجْتِنَابُ عَنِ اسْتِعْمَالِ السِّحْرِ مُبَاشَرَةً وَاَمْرًا فَاِنَّهُ حَرَامٌ قَطْعِىٌّ وَلَهُ قَدَمٌ رَاسِخٌ فِى الْكُفْرِ وَلَا كَبِيرَةَ اَقْرَبُ اِلَى الْكُفْرِ مِنِ اسْتِعْمَالِ السِّحْرِ يَنْبَغِى الْاحْتِيَاطُ عَنْهُ حَتَّى لَا تَصْدُرَ دَقِيقَةٌ مِنْ دَقَائِقِهِ فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ «**مَادَامَ الْمُسْلِمُ مُسْلِمًا لَا يَصْدُرُ عَنْهُ السِّحْرُ**» فَاِذَا زَالَ عَنْهُ الْايمَانُ اَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَنْ ذٰلِكَ يَصْدُرُ عَنْهُ السِّحْرُ فَكُلٌّ مِنَ السِّحْرِ

وَالْايمَانِ كَانَّهُ نَقِيضُ الْآخَرِ فَاِذَا وَقَعَ السِّحْرُ لاَ يَبْقَى الْايمَانُ فَيَنْبَغِى رِعَايَةُ هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ لِئَلاَّ يَتَطَرَّقَ الْخَلَلُ فِى الْايمَانِ وَلِئَلاَّ يَخْرُجَ الْاسْلاَمُ عَنِ الْيَدِ بِشُؤْمِ هٰذَا الْعَمَلِ وَبِالْجُمْلَةِ كُلُّمَا اَمَرَ بِهِ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَبَيَّنَهُ الْعُلَمَاءُ فِى الْكُتُبِ الشَّرْعِيَّةِ يَنْبَغِى الْاجْتِهَادُ وَالسَّعْىُ الْبَلِيغُ فِى امْتِثَالِهِ مُعْتَقِدًا خِلاَفَهُ سَمًّا قَاتِلاً مُوصِلاً اِلَى الْمَوْتِ الْابَدِىِّ وَمُوقِعًا فِى اَنْوَاعِ الْعَذَابِ السَّرْمَدِىِّ وَلَمَّا قَبِلَتِ النِّسَاءُ الْمُبَايِعَاتُ هٰذِهِ الشَّرَائِطَ كُلَّهَا بَايَعَهُنَّ النَّبِىُّ ﷺ بِمُجَرَّدِ الْقَوْلِ وَاسْتَغْفَرَ لَهُنَّ اللهَ بِاَمْرِهِ جَلَّ وَعَلاَ وَالْاسْتِغْفَارُ الَّذِى وَقَعَ عَنِ النَّبِىِّ ﷺ فِى حَقِّ جَمَاعَةٍ يُرْجَى رَجَاءً تَامًّا اَنْ يَكُونَ مُسْتَجَابًا وَاَنْ تَكُونَ الْجَمَاعَةُ مَغْفُورَةً لَهَا وَكَانَتْ هِنْدُ زَوْجَةُ اَبِى سُفْيَانَ رَضِىَ اللهُ عَنْهُمَا دَاخِلَةً فِى الْمُبَايِعَاتِ بَلْ كَانَتْ هِىَ رَئِيسَتَهُنَّ وَتَكَلَّمَتْ مِنْ لِسَانِهِنَّ فَفِى هٰذِهِ الْبَيْعَةِ وَالْاسْتِغْفَارِ رَجَاءٌ عَظِيمٌ فِى حَقِّهَا فَاَىُّ امْرَأَةٍ تَعْتَرِفُ بِهٰذِهِ الشَّرَائِطِ وَتَعْمَلُ بِمُقْتَضَاهَا تَكُونُ دَاخِلَةً فِى هٰذِهِ الْبَيْعَةِ حُكْمًا وَيُرْجَى لَهَا مِنْ بَرَكَاتِ ذٰلِكَ الْاسْتِغْفَارِ وَقَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿مَا يَفْعَلُ اللهُ بِعَذَابِكُمْ اِنْ شَكَرْتُمْ وَاٰمَنْتُمْ﴾ وَالشُّكْرُ عِبَارَةٌ عَنْ قَبُولِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ وَالْعَمَلِ بِمُقْتَضَاهَا وَطَرِيقُ النَّجَاةِ وَالْخَلاَصِ هِىَ مُتَابَعَةُ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فِى الْاعْتِقَادِ وَالْعَمَلِ وَالْاُسْتَاذُ وَالشَّيْخُ اِنَّمَا هُمَا لِلدَّلاَلَةِ عَلَى الشَّرِيعَةِ وَلِيَحْصُلَ الْيُسْرِ وَالسُّهُولَةِ فِى الْاعْتِقَادِيَّاتِ وَالْعَمَلِيَّاتِ بِبَرَكَتِهِمَا لاَ لِاَنْ يَفْعَلَ الْمُرِيدُونَ مَا اَرَادُوا وَيَاْكُلُوا مَا شَاؤُا ثُمَّ يَكُونَ الشَّيْخُ سَتْرًا لَهُمْ عَنِ النَّارِ وَيَمْنَعَ عَنْهُمُ الْعَذَابَ فَاِنَّ هٰذَا الْمَعْنَى تَمَنِّى مَحْضٌ لاَ يَشْفَعُ هُنَاكَ اَحَدٌ اِلاَّ بِاِذْنِ اللهِ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِمَّنِ ارْتَضَاهُ رَبُّهُ لاَ يَشْفَعُ فِيهِ اَحَدٌ وَاِنَّمَا يَكُونُ مُرْتَضًى اِذَا كَانَ عَامِلاً بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ فَحِينَئِذٍ اِذَا صَدَرَتْ عَنْهُ زَلَّةٌ بِمُقْتَضَى الْبَشَرِيَّةِ فَتَدَارُكُهَا يُمْكِنُ بِالشَّفَاعَةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: بِاَىِّ اعْتِبَارٍ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ لِلْمُذْنِبِ مُرْتَضًى. **اُجِيبُ**: اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ اِذَا اَرَادَ مَغْفِرَةَ شَخْصٍ يُبْدِى وَسِيلَةً لِلْعَفْوِ عَنْهُ فَهُوَ مُرْتَضًى فِى الْحَقِيقَةِ وَاِنْ كَانَ مُذْنِبًا فِى الظَّاهِرِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Sâliha bir kadına yazılmıştır.**
- **Kadınlar için zarûrî olan konularla ilgili nasihatler.**

Allah Teâlâ şöyle buyurmuştur:

"Ey Peygamber! İnanmış kadınlar sana gelip Allah'a hiçbir şeyi ortak koşmamaları, hırsızlık etmemeleri, zina etmemeleri, çocuklarını öldürmemeleri, elleri ile ayakları arasında bir iftira uydurup getirmemeleri, iyi bir işte sana karşı gelmemeleri hususunda sana bey'at ederlerse onların bey'atlarını al ve onlar için Allah'tan mağfiret dile. Şüphesiz Allah, çok bağışlayan, çok merhamet edendir."[1]

Bu âyet Mekke'nin fethedildiği gün indi... Resûlullâh Efendimiz (s.a.v.) erkeklerin biatını tamamladıktan sonra kadınların bia-tını kabul etmeye başladı... Kadınlarınki sözlü biat idi... Efendimiz'in (s.a.v.) eli, biat eden kadınların hiçbirinin eline dokunmadı.[2]

Kötü ahlak ve huylar erkeklere nisbeten kadınlarda daha fazla olduğu için kadınların biatına ilave şartlar ekledi ve böylece Allah Teâlâ'nın emirlerine sarılmaları için o kütü huyları kadınlara yasakladı.

Birinci şart: Ne vâcibu'l-vücûdluk hususunda ne de ibâdeti hak etme konusunda Allah Teâlâ'ya hiçbir şeyi ortak koşmamaktır. Kişinin işlediği amel riya, şöhret, yüzüne karşı ya da gıyaben övülme şeklinde de olsa Allah Teâlâ'dan başkasından karşılık bekleme gibi şaibelerden uzak değilse, o kişi şirk dairesinin dışına çıkamadığı gibi katışıksız bir muvahhid de değildir.

Nitekim Efendimiz (s.a.v.),

"Ümmetim için şirk, koyu karanlık gecede, siyah bir kayanın üzerinde hareket eden bir karıncanın kıpırtısından daha gizlidir." buyurmuştur.

Şirk sözü söyleme! Çünkü o daha incedir zifiri karanlıkta
Siyah bir kayanın üzerindeki karıncanın ayak izinden.

---

[1] Mümtehine, 12.

[2] Buhârî, Talâk, 20, nr. 5288; Müslim, İmârat, 74, nr. 1866; Ebû Dâvud, nr. 2941; İbn Mâce, nr. 2875; Ahmed, nr. 25719; Abdurrazzâk, nr. 9825; Beyhâkî, el-Kubrâ, 8/147.

Resûlullah (s.a.v.), *"Küçük şirkten sakının" buyurdu... Mecliste bulunanlar, onun ne olduğunu sorunca Hz. Peygamber (s.a.v.) "O riyâdır." buyurdu.*[3]

Şirk merasimlerini ve kafirlerin özel günlerini tazim etmek şirk sahasına atılan büyük bir adımdır. İki dîni tasdik eden, şirk ehlindendir. İslâm'ın hükümleriyle küfrü birleştirmeye çalışan kişi müşriktir.

Küfürden uzak durmak İslâm'ın şartıdır... Şirk şâibesinden kaçınmak tevhiddir. Bazı cahil Müslümanlar arasında yaygın olduğu gibi hastalıklardan kurtulmak için putlardan ve tâğûttan medet ummak şirkin ve sapkınlığın ta kendisidir. Yontulmuş taşlardan hacetini istemek küfür ve Vâcibu'l-Vücûd Teâlâ'yı inkardır. Allah Teâlâ bazı sapkınların hâlinden şikâyette bulunarak şöyle buyurdu:

"Kendilerinin sana indirilene ve senden önce indirilene inandıklarını ileri sürüyorlar da tağuta inanmamaları kendilerine emrolunduğu halde, tağut önünde muhakeme edilmek istiyorlar. Şeytan da onları bir daha dönemeyecekleri kadar iyice sapıklığa düşürmek istiyor."[4]

Kadınların çoğu yasaklanmış olan bu medet umma belasıyla karşı karşıyadır... Cehâletleri sebebiyle, müsemmâlarıyla alakasız olan bu isimlerden, belâları uzaklaştırmasını talep ederler. Şirk merasimlerini eda etmeye ve müşriklere çok düşkündürler... Özellikle de, Hint kadınları arasında, setîla diye bilinen çiçek hastalığının ortaya çıktığı zamanlarda bu merasimlere katılmaktan büyük zevk alırlar. O hasatlığın zamanı gelince kadınların hayırlısının da şerlisinin de bu merasimlere katıldığı görülür... O kadar ki, Allah Teâlâ'nın koruduklarının dışında bu şirke bulaşmayan ve bu merasimlerden birine adım atmayan kadın yok gibidir.

Hintlilere göre kutsal ve büyük olan günlere itibar edip saygı göstermek ve Yahûdîlerin özel günlerinin kutlamalarına katılmak insanı şirke ve küfre götürür. Nitekim bazı cahil müsümanlar özellikle de kadınlar kafirlerin özel günlerini kutlamakta ve onları kendi

---

[3] Hadis için Bk. Ahmed, nr. 2403; Taberânî, el-Kebîr, nr. 42301; Beyhakî, Şu'abu'l-Îmân, nr. 6831; Hâkim, el-Müstedrek, nr. 7937.

[4] Nisâ, 60.

bayramları yapmaktadır... Müşriklerin yaptığı gibi, kızlarının ve kardeşlerinin evlerine çeşitli hediyeler göndermektedirler. O mevsim geldiğinde kaplarını kafirler gibi boyayıp kırmızı pirinçle doldurduktan sonra hediyeler gönderirler... Bu mevsime tam biri itina gösterirler. Halbuki bütün bunlar şirktir, küfürdür ve İslam dînini reddetmektir. Allah Sübhânehû, *"Onların çoğu, ancak ortak koşarak Allah'a iman ederler."*[5] buyurmaktadır.

Fukahâ, şeyhler için hayvanlar adayarak kabirlerinin başında bu adakları kesmeyi de şirk saymıştır... Bu meselenin üstünde çok durarak bu davranışı, şeran yasaklanmış ve şirk olan, cinlere tapanların kurbanlarına benzetmiştir. O halde şirk şaibesi taşıyan bu davranıştan da uzak durmak gerekir. Üstelik bunun hâricinde bir sürü adak çeşidi varken hayvanı cinler gibi boğazlamaya ve böylece cine tapanlara benzemeye ne gerek var?!

Şeyhlerin adına niyet ederek oruç tutan kadınların durumu da böyledir. O şeyhlerin çoğunun adını kendileri uydurup onlar adına oruç tutarlar. Her günün iftarı için özel bir yer belirlerler. Oruç için de belirli günler tayin edip istek ve hedeflerinin gerçekleşmesini bu oruca bağlarlar... Oruçları sebebiyle pirlerden hâcet talep ederler... İhtiyaçlarını karşılamalarını isterler... Bu davranış, ibadet konusunda Allah Teâlâ'ya başkalarını şirk koşmaktır. Başkasına ibadet ederek ihtiyaçları karşılamasını istemektir. Bu ne çirkin bir ameldir! Halbuki hadîs-i kutsîde Allah Sübhânehû şöyle buyurmaktadır: *"Oruç bana aittir ve onun karşılığını ben veririm."*[6] Daha açık bir ifadeyle, Allah Teâlâ, "Oruç bana hastır. Bu konuda başkası bana ortak olamaz." buyurmaktadır. İbadetlerin hiçbirinde Allah'a şirk koşmak caiz olmadığı halde bu hadîs-i kutsîde özellikle oruç ibâdetinin belirtilmesi Allah Sübhânehû'nun ona verdiği önemi göstermekte ve oruca kesinlikle şirk bulaştırmamak gerektiğine işaret etmektedir.

Bazı kadınların bu çirkin işi işlerken "Biz bu orucu Allah Teâlâ için tutuyoruz. Yalnızca sevabını pirlerin ruhlarına hediye ediyoruz" demeleri bir hîledir. Eğer doğru söylüyorlarsa bu oruç için özel gün-

---

[5] Yusuf, 106.

[6] Buhârî, Savm, 9, nr. 1904; Muslim, Siyâm, 29, nr. 1151; Ahmed, el-Müsned, nr. 7174; Beyhakî, el-Kübrâ, nr. 7898; Taberânî, el-Evsat, nr. 8492.

ler tayin etmeye, iftar için bazı yemekler tahsis etmeye ve bazı çirkin durumlara ne gerek var?

Onlar çoğu zaman, iftar vakti haram işlerler ve haram olan bir şeyle oruçlarını açar; ihtiyaçları olmadığı halde dilencilik yapar ve oruçlarını dilendikleriyle açarlar... İhtiyaçlarının giderilmesinin bu haramı işlemeye bağlı olduğunu zannederler. Bu, tam bir sapıklıktır ve lanetli şeytanın aldatmacasıdır. Allah Sübhânehû, bu tür çirkinliklerden koruyandır.

İkinci şart: Ayette zikredilen, kadınların biatındaki şartlardan ikincisi, hırsızlık yapmamaktır. Hırsızlık en büyük çirkinliklerdendir. Bu çirkinlik daha ziyade kadınlarda olduğundan hatta nerdeyse bütün kadınların bir şekilde bu çirkinliğe bulaşması sebebiyle biatlarının şartları arasında bu da zikredilmiştir.

Kocalarının mallarında izinsiz tasarrufta bulunan ve onları hiç çekinmeden telef eden kadınlar hırsız sayılır. Bu mânâda hırsızlığın kadınların genelinde olduğunu söyleyebiliriz. Allah Sübhânehû'nun koruduklarını hariç tutarsak, nerdeyse bütün kadınlar bu hıyaneti işlemektedir. Kadınlar keşke bunun kötü bir şey olduğunu kabul etseler... Aksine onların bu çirkinliği helal addetmelerinden korkulur. Bundan dolayı küfür endişesi kadınlar hakkında daha fazladır.

Hakîm-i Mutlak (c.c.) kadınlara şirkin hemen akabinde hırsızlığı yasaklamıştır. Hırsızlık ve şirk arasındaki alaka, bu çirkinliğin kadınları küfre götüren büyük bir adım olmasıdır. Çünkü kadınlar bu çirkinliği helal saymaktadır.

Halbuki kadınların yaptığı büyük çirkinlikler arasında en kötü olan budur... Kocalarının malını izinsiz kullanmalarının sık sık tekerrür etmesi sonucunda kadınlarda hiyanet melekesi meydana gelir... Başkasının malını kullanma çirkinliği artık gözlerine gözükmez.

Dolayısıyla eşlerinden başkalarının mallarında da haksız yere tasarrufta bulunmaları mümkün olur... Böylece de hiç çekinmeden başkasının malını çalarlar ve hıyanet ederler. Birazcık düşünülürse bu söylediğimiz kolaylıkla anlaşılır. Böylece kadınlara hırsızlığın yasaklanması ve bu fiilin çirkinliğinin şirkin çirkinliğinin hemen akabinde belirtilmesine İslâm'ın niçin bu kadar önem verdiği anlaşılmaktadır.

Ek:

Efendimiz (s.a.v.) bir defasında ashabına, *"Hırsızlığın en çirkinin ne olduğunu biliyor musunuz?" diye sordu. Ashab-ı kiram, "Allah ve Rasûlü daha iyi bilir" dediler. Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurdu: "Hırsızlığın en çirkini kişinin namazından çalmasıdır. Yani namazının rükünlerini gerektiği şekilde yerine getirmemesi ve tam anlamıyla eda etmemesidir."*[7]

En alçak hırsızlardan olmamak için hırsızlığın bu kısmından da kaçınmak gerekir. O halde namaza kalp huzûruyla niyet edilmelidir. Çünkü niyetsiz hiçbir amel sahih olmaz. Namazdaki kıraat da en doğru şekliyle yerine getirilmelidir. Rüku, secde, oturma ve kalkma gibi rükünler mutmain bir ruh haliyle eda edilmelidir. Yani rükûdan sonra ayağa tam kalkmak ve bir tesbih miktarı beklemek gerekir. Aynı şekilde iki secde arasında da bir tesbih miktarı beklemelidir. Böylece kalkma ve oturmada itminâna ulaşılmış olunur. Böyle yapmayan, kendisini hırsızlar zümresine katar ve mezkur tehdidin muhatabı olur...

Üçüncü şart: Kadınların biatında belirtilen üçüncü şart zinadan kaçınmaktır. Kadınların biatının bu şartla tahsisi zinanın daha çok kadınların rızası ve kendilerini erkeklere sunması sonucunda meydana gelmesi sebebiyledir. Yani bu konuda kadınlar erkeklerden öndedir. Bu fiilin meydana gelmesinde onların rızası etkindir. Dolayısıyla zinanın yasaklanması onlar hakkında daha güçlü bir ifade ile olmuştur. Bu konuda erkekler kadınlara tâbidir.

Bu yüzden Allah Teâlâ Kur'ân-ı Kerîm'de; *"Zina eden kadın ve zina eden erkekten her birine yüz sopa vurun"*[8] buyurarak zinanın cezasını açıkladığı âyet-i kerîmede, erkeklerden önce kadınları zikretmiştir.

Bu çirkin fiili işleyen kimse hem dünyada, hem âhirette hüsrâna uğrar. Zina bütün dinlerde çirkin görülmüştür. Ebû Huzeyfe (r.a.), Resûlullah'ın (s.a.v.) şöyle buyurduğunu rivâyet eder:

"Ey insanlar! Zinadan sakının. Zira zinanın üçü dünyaya, üçü de ahirete ilişkin altı özelliği vardır. Dünyayla ilgili olanlar şunlardır: İnsanın şerefini, nûrâniyetini ve saflığını yok eder; fakirlik getirir, ömrü kısaltır.

---

[7] Mâlik, el-Muvatta', nr. 401; Hâkim, el-Müstedrek, nr. 835; İbnu Hibbân, es-Sahîh, nr. 1888.

[8] Nur, 2.

Ahiretle ilgili olanlar ise şunlardır: Allah'ın gazabına ve öfkelenmesine sebep olur, hesabı zorlaştırır, cehennem azabına sebep olur."

Başka bir hadîs-i şerifte şöyle buyurmuştur: *"Gözün zinası yabancı kadınlara bakmaktır. Ellerin zinası yabancı kadınlara dokunmaktır. Ayakların zinası yabancı kadınların bulunduğu tarafa gitmektir."*[9]

Allah Sübhânehû da şöyle buyurur:

"(Resûlüm!) Mümin erkeklere, gözlerini (harama) dikmemelerini, ırzlarını da korumalarını söyle. Çünkü bu, kendileri için daha temiz bir davranıştır. Şüphesiz Allah, onların yapmakta olduklarından haberdardır.

Mümin kadınlara da söyle: Gözlerini (harama bakmaktan) korusunlar; namus ve iffetlerini esirgesinler. Görünen kısımları müstesna olmak üzere, ziynetlerini teşhir etmesinler. Başörtülerini yakalarının üzerine (kadar) örtsünler. Kocaları, babaları, kocalarının babaları, kendi oğulları, kocalarının oğulları, erkek kardeşleri, erkek kardeşlerinin oğulları, kız kardeşlerinin oğulları, kendi (mümin) kadınları, ellerinin altında bulunan (köleleri), erkeklerden kadına ihtiyacı kalmamış (cinsî güçten düşmüş) hizmetçiler, yahut henüz kadınların gizli kadınlık hususiyetlerinin farkında olmayan çocuklardan başkasına ziynetlerini göstermesinler. Gizlemekte oldukları ziynetleri anlaşılsın diye, ayaklarını yere vurmasınlar.

Ey müminler! Hep birden Allah'a tevbe ediniz ki, kurtuluşa eresiniz."[10]

Bilmek gerekir ki, kalp göze tabidir. Göz haramlara kapatılmadıkça kalbi korumak zordur... Kalp böyle şeylerle meşgul olduğu sürece de edep yerlerini korumak çok zor olur. O halde edep yerini koruyabilmek için gözü haramlara kapatmak bir zorunluluktur. Kur'ân-ı Kerîm, kalplerinde hastalık olanları tahrik edip çirkin şeyler düşünmelerine sebep olacağı için kadınların, yabancı erkeklerle konuşurken günahkar kadınlar gibi seslerini inceltmelerini yasaklar, bunun yerine herhangi bir vehmi ve arzuyu çağrıştırmayan normal bir ses tonuyla konuşmalarını emreder. Erkeklerin cinsel arzularını kamçılamaması için onların yanında kadınların ziynetlerini açmaları da yasaklanmıştır.

---

[9] Beyhakî, Şu'abu'l-Îmân, nr. 7060.

[10] Nur, 30-31.

Gizledikleri halhal ve benzeri ziynetlerin fark edilmesine sebep olacak şekilde ayaklarını yere vurarak yürümeleri de yasaklanmıştır. Çünkü ziynetlerin hareket ederek ses çıkarması ve şıngırdaması erkeklerin kadınlara meyletmesine sebep olur.

Hulâsa, günaha götüren her şey çirkin görülmüş ve yasaklanmıştır. İhtiyatlı davranarak bunlardan uzak durulmalıdır. Haramlardan korunmak için, harama götüren şeylerden de sakınmalıdır. Allah Sübhânehû haramlardan koruyandır. *"Başarım ancak Allah'tandır, O'na güvendim; O'na yöneliyorum"*[11]

Bakma ve şehvetle dokunma konularında bir kadın için yabancı bir erkeğin hükmü neyse, yabancı bir kadının hükmü de aynıdır. Bir hanımın, erkek ya da kadın kim olursa olsun, eşinden başkası için süslenmesi caiz değildir.

Erkeklerin tüyü çıkmamış delikanlıya şehvetle bakmaları ve dokunmaları haram olduğu gibi kadınların da kadınlara bakmaları ve şehvetle dokunmaları haramdır. Bu meseleye riayet etmek gerekir. Çünkü burası dünya ve âhiret hüsranlığına götüren geniş bir yoldur.

Erkek ile kadın arasındaki cinsiyet farkı ve engeller sebebiyle erkeğin kadına ulaşması zordur. Ancak aynı cinsten olan kadının kadına ulaşması oldukça kolaydır. Bundan dolayı aynı cinsten olanlar arasındaki ilişkilerde daha hassas ve daha temkinli olmak gerekir. Kadının kadına, erkeğin kadına ve kadının erkeklere bakması kesin olarak engellenmelidir.

Dördüncü şart: Kadınların çocuklarını öldürmemesidir. Cahiliye döneminin kadınları fakirlik korkusuyla kız çocuklarını öldürürdü. Bu çirkin adet hem insan öldürmektir hem de büyük günahlardan olan, soyu kesmektir.

Beşinci şart: İftiradan sakınmaktır. Bu çirkin fiil kadınlarda daha çok görüldüğü için iftira yasağı onlara has kılınmıştır. Bu huy, vasıfların en çirkini ve huyların en rezilidir... Çünkü aynı zamanda, bütün dinlerde haram ve çirkin görülen yalanı da içermektedir... Bunda müminlere eziyet etme durumu da söz konusudur ki bu haramdır.

Ayrıca, Kur'ân hükmüyle yasaklanmış ve çirkin kabul edilmiş olan, yeryüzünde fesadın yayılması durumuna da sebep olur.

---

[11] Hud, 88.

Altıncı şart: Emrettiği her konuda Peygamberimiz'e (s.a.v.) karşı gelmekten ve muhalefetten sakınmaktır. Bu şart namaz, oruç, zekat ve hac gibi şeriat emirlerinin hepsine sarılmayı ve bütün yasaklardan uzak durmayı da içerir. İslâm, Allah Teâlâ'ya ve O'nun katından gelen her şeye imandan sonra bu dört esas üzerine kurulmuştur. O halde beş vakit namazı ciddi bir şekilde kılmaya çalışmalı, tembelliğe ve gevşekliğe düşmemelidir.

Zekat, verilmesi gereken yerlere, şükran ve minnet duygularıyla verilmelidir. Bir senelik günahların keffâreti olan ramazan orucunu tutmak gerekir. Aynı şekilde, Efendimiz'in (s.a.v.) *"Hac kendinden önce olan her şeyi silip süpürür."*[12] buyurarak anlattığı hac ibâdeti de eda edilmelidir. Böylece İslam, bu esasların üzerine kurularak ayakta kalır.

Ayrıca takva ve vera'ya da mutlaka riâyet edilmelidir. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Dîninizin esası verâdır."*[13] Verâ şeriatın yasakladığı işleri terk etmekten ibarettir.

O halde sarhoşluk veren şeylerden uzak durmalı ve onları şarap gibi haram ve çirkin kabul etmelidir. Çalgıdan sakınmak da zorunludur. Çünkü çalgı, haram olan eğlence ve oyuna dahildir. Nitekim çalgının, zinanın kemendi olduğu söylenmiştir.[14]

Gıybet ve kovuculuktan da sakınmak lazımdır. Zira bunlar da yasaklanmıştır. Aynı şekilde, insanlarla alay etmekten ve müminlere eziyet vermekten de kaçınılmalıdır. Çünkü ne şekilde olursa olsun haksız yere müminlere eziyet vermek ve onlarla alay etmek yasaklanmıştır. Fala itibar etmemeli ve etkisi olduğuna inanılmamalıdır.

Hastalıkların kişiden kişiye bulaşmasına inanmak da doğru değildir. Zira Efendimiz (s.a.v.) *"Ne fal vardır ne de hastalık bulaşması"*[15] buyurarak her ikisini de yasaklamıştır.

---

[12] Müslim, nr. 121; İbnu Hibbân, es-Sahîh, nr. 2515; el-Münzirî, et-Terğîb ve't-Terhîb, 2/107, nr. 1642.

[13] Hadis için Bk. c. 1, Mektup 76, dipnot.

[14] Beyhakî, Şu'abu'l-İmân, nr. 5108. Bu sözün Fudayl b. Iyâz'a ait olduğu belirtilir.

[15] Buhârî, Tıb, 19, nr. 5707, Muslim, Tıb, Bab No: 18, nr. 2220; Tirmizî, nr. 1615; Ebû Dâvud, nr. 3911; Nesâ'î, el-Kubrâ, nr. 9277; İbn Mâce, nr. 86; Ahmed, nr. 1554; İbnu Hibbân, es-Sahîh, nr. 5826.

Kâhin ve müneccimlerin sözüne itibar edilmemeli, onlara gaybla ilgili konuları sormamalı ve gaybla ilgili verdikleri bilgilere inanılmamalıdır. Bu durum şiddetle yasaklanmıştır.

Sihir yapmaktan ve yaptırmaktan da kaçınmak gerekir. Çünkü bu kesin bir haram olup küfre götüren büyük bir adımdır. Küfre, sihir yapmak ve yaptırmaktan daha yakın bir günah yoktur. Bu harama bir şekilde bulaşmamak için dikkatli olunmalıdır. Çünkü bir rivayette şöyle buyurulur: *"Kişi Müslümanlığını sürdürdükçe kendisinden sihir sâdır olmaz."* Eğer, Allah muhafaza, imanı yok olursa ancak o zaman ondan sihir sâdır olabilir. Dolayısıyla, küfür ve îman birbirinin zıddıdır; birinin bulunduğu yerde diğeri olmaz. O halde bu amelin çirkinliği ile imana zarar getirmemek ve İslâm'dan çıkmamak için bu ince meselede çok hassas olmak gerekir.

Hulâsa Efendimiz'in (s.a.v.) emrettiği ve âlimlerin şerî kitaplarda açıkladığı her şeyi yerine getirmeye çalışmalı tersinin ise ebedî ölüme ve dâimî azaba götüren yok edici bir zehir olduğuna inanmalıdır.

Kadınlar bu şartların hepsini kabul edince Efendimiz (s.a.v.), biatlarını yalnızca sözlü olarak kabul etti ve Allah Teâlâ'nın emriyle, bağışlanmalarını talep etti. Efendimiz (s.a.v.) bir topluluğun affını isterse bu isteğin kabul edilmesi ve o topluluğun affedilmesi kuvvetle muhtemeldir. Ebû Süfyan'ın hanımı Hind (r.anhâ) biat eden kadınların arasındaydı, hatta onların başkanıydı. Kadınların adına Efendimiz'le o konuşmuştu. Dolayısıyla bu biat ve istiğfâr ile onun da affolunması kuvvetle muhtemeldir. Bu şartları kabul edip gereğince amel eden her kadın hükmen bu biata katılmış olur ve bu istiğfârın bereketinden istifade etmesi umulur.

Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"Eğer siz iman eder ve şükrederseniz, Allah size neden azap etsin! Allah şükre karşılık veren ve her şeyi bilendir."*[16] Şükür, şerî hükümleri kabul edip gereğince amel etmekten ibarettir. Kurtuluş yolu itikad ve amelde şeriatın sahibi Peygamber Efendimiz'e (s.a.v.) tâbi olmaktır.

Hoca ve şeyh insanlara şeriatı gösterir. Onların bereketiyle itikâdî ve amelî meselelerde kolaylık hâsıl olur. Yoksa müritlerin istedikleri gibi davranmaları, dilediklerini yemeleri sonra da şeyhin

[16] Nisa, 147.

onları cehennemden koruması ve azabı engellemesi gibi bir durum yoktur. Bu boş bir temennîden ibarettir... Orada Allah'ın izni olmadan hiç kimse şefaat edemez.

Rabbini razı etmeyen kişilere kimse şefaat edemez... İnsan şeriatın gereğince amel ederse Rabbi ancak o zaman ondan razı olur. Bu taktirde, beşer olması hasebiyle, kendisinden bir kusur sâdır olduğunda şefaatle o kusurun telafîsi mümkün olur.

"Günahkar birine, Allah Teâlâ'nın razı olduğu kişidir demek nasıl mümkün olur?" denirse şöyle cevap veririz: Eğer Allah Sübhânehû bir şahsı affetmek isterse onu affetmek için bir vesile yaratır. Bu durumda bu kişi zâhirde günahkar olsa bile gerçekte razı olunan kuldur. Başarıya ulaştıran, Allah Sübhânehû'dur. *"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"*[17] *Vesselâm.*

KELİME ANLAMI

41. اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالْاَرْبَعُونَ Kırk birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى فِى النَّصَائِحِ وَاحِدَةٍ مِنَ النِّسَاءِ الصَّالِحَاتِ Salih kadınlardan birine** *(Ne hakkındadır?)* **الضَّرُورِيَّةِ Zorunlu olan nasihatler** *(Kime zorunlu?)* **لِطَائِفَةِ النِّسَاءِ Kadınlar grubuna.**

قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ Ey peygamber! اِذَا جَاءَكَ الْمُؤْمِنَاتُ İnanan kadınlar sana geldiklerinde *(Niçin?)* يُبَايِعْنَكَ Sana biat etmek için *(Ne üzerine?)* عَلَى اَنْ لاَ يُشْرِكْنَ بِاللهِ شَيْئًا... اَلْآيَةَ Hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmama üzerine... ayet نَزَلَتْ هٰذِهِ اَلْآيَةُ Bu ayet indi *(Ne zaman?)* يَوْمَ فَتْحِ مَكَّةَ Mekke fethedildiği gün وَلَمَّا فَرَغَ رَسُولُ اللهِ Rasûlüllah tamamlayınca ﷺ Allah ona salatu selam eylesin *(Neyi tamamlayınca?)* مِنْ بَيْعَةِ الرِّجَالِ Erkeklerin biatini شَرَعَ فِى بَيْعَةِ النِّسَاءِ Kadınların biatine başladı وَكَانَتْ بَيْعَةُ النِّسَاءِ Kadınların biati oldu *(Nasıl oldu?)* بِمُجَرَّدِ الْقَوْلِ Sadece sözle لَمْ تَمَسَّ يَدُ النَّبِيِّ Peygamberimizin eli dokunmadı

[17] Kehf, 10.

ﷺ 'Allah ona salat-u selam eylesin *(Neye dokunmadı?)* يَدَ النِّسَاءِ الْبَايِعَاتِ Biat eden kadınların eline اَصْلاً Kesinlikle وَلَمَّا كَانَتِ الذَّمَايِمُ وَالْاَخْلاَقُ الرَّدِيَّةُ فِى النِّسَاءِ Kadınlardaki kötü ahlak ve huylar olunca *(Ne olunca?)* اَكْثَرَ مِنْهَا فِى الرِّجَالِ Erkeklerdekinden daha fazla بَيَّنَ فِى بَيْعَةِ النِّسَاءِ Allah kadınların biatinde açıkladı *(Neyi?)* شَرَائِطَ زَائِدَةً Fazladan şartlar *(Neden fazla?)* عَلَى مَا فِى بَيْعَةِ الرِّجَالِ Erkeklerin biatindeki şartlardan وَنَهَى النِّسَاءَ عَنْ تِلْكَ الذَّمَايِمِ Ve kadınları bu kötü huylardan men etti *(Ne zaman?)* فِى ذٰلِكَ الْوَقْتِ O vakitte *(Niçin?)* لِامْتِثَالِ اَمْرِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah'ın emrine sarılmaları için اَلشَّرْطُ الْاَوَّلُ Birinci şart *(Nedir?)* عَدَمُ اِشْرَاكِ شَيْئٍ بِاللّٰهِ تَعَالَى Hiçbir şeyi Allah'a ortak koşmamaktır *(Ne hususunda?)* لاَ فِى وُجُوبِ الْوُجُودِ Ne varlığın vacip olması وَلاَ فِى اِسْتِحْقَاقِ الْعِبَادَةِ Ne de ibadeti hak etmede hususunda وَمَنْ لَمْ يَكُنْ عَمَلُهُ مُبَرَّأً Kimin ameli temiz değilse *(Neden?)* عَنْ شَائِبَةِ الرِّيَاءِ وَالسُّمْعَةِ Riya ve şöhret şaibesinden *(Daha?)* وَمَظِنَّةِ طَلَبِ الْاَجْرِ مِنْ غَيْرِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah'ın dışındakilerden mükafat beklemekten وَلَوْ بِالْقَوْلِ وَالذِّكْرِ الْجَمِيلِ Bu mükafat ister sözle ister güzel anışla olsun فَلَيْسَ هُوَ بِخَارِجٍ İşte bu kişi çıkmamıştır *(Neden?)* مِنْ دَائِرَةِ الشِّرْكِ Şirk dairesinden وَلاَ هُوَ مُوَحِّدٌ مُخْلِصٌ Ve bu kişi halis bir muvahhid de değildir قَالَ Peygamberimiz buyurdu عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ Ona, ehline ve ashabına olsun *(Ne?)* اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam اَلشِّرْكُ فِى اُمَّتِى Ümmetimdeki şirk *(Nedir?)* اَخْفَى مِنْ دَبِيبِ النَّمْلَةِ Karıncanın kıpırdamasından daha gizlidir اَلَّتِى Öyle karınca ki, تَدُبُّ فِى لَيْلَةٍ ظَلْمَاءَ Koyu karanlık gecede hareket ediyor *(Nerede hareket ediyor?)* عَلَى صَخْرَةٍ سَوْدَاءَ Siyah bir kayanın üzerinde ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لاف بى شركى مزن كان ازنشان بائى مور درشب تاريك برسنك سياه نار كتراست

Şirk sözü söyleme! Çünkü o daha incedir Zifiri karanlıkta siyah bir kayanın üzerindeki karıncanın ayak izinden.

وَقَالَ Peygamberimiz buyurdu: عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun اِتَّقُوا الشِّرْكَ الْاَصْغَرَ En küçük şirkten sakının قَالُوا مَا الشِّرْكُ الْاَصْغَرُ Sahabe 'En küçük

şirk nedir' diye sordular قَالَ الرِّيَاءُ Peygamberimiz 'Riyadır' dedi وَلِتَعْظِيمِ مَرَاسِيمِ الشِّرْكِ Şirk merasimlerine وَمَوَاسِمِ الْكُفْرِ كُلِّهَا Ve kafirlerin tüm özel günlerine tazim etmenin قَدَمٌ رَاسِخٌ فِي الشِّرْكِ Şirkte sağlam bir yeri vardır وَالْمُصَدِّقُ لِلدِّينَيْنِ İki dini tasdik eden مِنْ اَهْلِ الشِّرْكِ Şirk ehlindendir وَالْمُتَشَبِّثُ بِمَجْمُوعِ اَحْكَامِ الْاِسْلَامِ وَالْكُفْرِ İslam ve küfür hükümlerinin hepsini yerine getirmeye çalışan مُشْرِكٌ Müşriktir وَالتَّبَرِّي مِنَ الْكُفْرِ Küfürden uzak durmak شَرْطُ الْاِسْلَامِ İslam'ın şartıdır وَالْاِجْتِنَابُ عَنْ شَائِبَةِ الشِّرْكِ Şirk sahasından kaçınmak تَوْحِيدٌ Tevhiddir وَالْاِسْتِمْدَادُ مِنَ الْاَصْنَامِ وَالطَّاغُوتِ Put ve tağuttan yardım istemek *(Hangi konuda?)* فِي دَفْعِ الْاَمْرَاضِ وَالْاَسْقَامِ Hastalık ve dertlerden kurtulma konusunda كَمَا هُوَ شَائِعٌ Nitekim bu yardım isteme yaygındır *(Nerede?)* فِيمَا بَيْنَ جَهَلَةِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ Ehli İslam'ın cahilleri arasında عَيْنُ الشِّرْكِ وَالضَّلَالَةِ (İşte bu yardım isteme) şirk ve sapıklığın ta kendisidir وَطَلَبُ الْحَوَائِجِ İhtiyaçları istemek *(Kimden?)* مِنَ الْاَحْجَارِ Yontulmuş taşlardan نَفْسُ الْكُفْرِ Küfrün ta kendisidir وَاِنْكَارُ الْمَنْحُوتَةِ Ve inkardır *(Kimi?)* عَلَى وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Varlığı vacip olan yüce ve mukaddes Zat'ı شِكَايَةً عَنْ حَالِ بَعْضِ اَهْلِ الضَّلَالِ Allah Teâlâ buyurdu: *(Nasıl?)* قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Bazı sapıkların halinden şikayet ederek يُرِيدُونَ اَنْ يَتَحَاكَمُوا اِلَى الطَّاغُوتِ Onlar tağutu hakem tayin etmek istiyorlar وَقَدْ اُمِرُوا اَنْ يَكْفُرُوا بِهِ Halbuki ona inanmamakla emrolunmuşlardı وَيُرِيدُ الشَّيْطَانُ اَنْ يُضِلَّهُمْ Şeytan onları saptırmak istiyor *(Nasıl saptırma?)* ضَلَالًا بَعِيدًا Dönüşü olmayacak şekilde وَاَكْثَرُ النِّسَاءِ مُبْتَلَيَاتٌ Bir çok kadın tutulmuştur *(Neye?)* بِهٰذَا الْاِسْتِمْدَادِ الْمَمْنُوعِ عَنْهُ Şu yasak olan yardım temeye *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ كَمَالِ الْجَهْلِ فِيهِنَّ Kadınlarda tam cehalet olması sebebiyle يَطْلُبْنَ دَفْعَ الْبَلِيَّةِ Onlar belaları uzaklaştırmasını isterler *(Kimden isterler?)* مِنْ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ Bu isimlerden *(Öyle isimler ki,)* الْخَالِيَةِ عَنِ الْمُسَمَّيَاتِ Müsemmasından boş (manasıyla alakası olmayan) وَمَفْتُونَاتٌ Ve düşkündürler *(Neye?)* بِاَدَاءِ خُصُوصًا وَقْتَ مَرَاسِيمِ الشِّرْكِ Şirk merasimlerini yapmaya وَاَهْلِ الشِّرْكِ Ve müşriklere

عُرُوضِ مَرَضِ الْجَدْرِي Özellikle de çiçek hastalığı belirdiği zaman *(Öyle hastalık ki,)* الْمَعْرُوفِ فِيمَا بَيْنَ نِسَاءِ الْهُنُودِ Hint kadınları arasında biliniyor بِالسَّيْلَةِ Setila ismiyle مَشْهُودٌ وَمَحْسُوسٌ Müşahede edilir ve فَإِنَّ ذٰلِكَ الْفِعْلَ Zira bu merasime katılma fiili görülür *(Kimden?)* مِنْ خِيَارِهِنَّ وَشِرَارِهِنَّ Hayırlı ve şerli kadınlardan *(Ne zaman?)* فِي لاَ تَكَادُ تُوجَدُ بِحَيْثُ Öyle bir katılım olur ki ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu hastalık vaktinde Neredeyse bulunamaz *(Kim?)* امْرَأَةٌ خَالِيَةٌ Kurtulan bir kadın *(Neden?)* مِنْ دَقَائِقِ هٰذَا الشِّرْكِ Bu şirkin inceliklerinden وَتَارِكَةٌ لِلْاِقْدَامِ عَلَيْهِ بِرَسْمٍ مِنْ رُسُومِهِ Bu merasimlerden birine gitmeyi terk eden bir kadın اِلاَّ مَنْ عَصَمَهَا اللهُ تَعَالَى Sadece Allah Teâlâ'nın korudukları hariç وَتَعْظِيمُ الْاَيَّامِ الْمُعَظَّمَةِ عِنْدَ الْهُنُودِ Hintlilere göre değerli günlere tazim etmek وَاَدَاءُ رُسُومِ الْاَيَّامِ الْمُتَعَارَفَةِ عِنْدَ الْيَهُودِ Yahudilerin özel günlerindeki merasimlerine katılmak *(Nedir?)* مُسْتَلْزِمٌ لِلشِّرْكِ Şirki gerektirir وَمُسْتَوْجِبٌ لِلْكُفْرِ Ve küfrü gerektirir كَمَا اَنَّ جَهَلَةَ اَهْلِ الْاِسْلاَمِ Nitekim bazı cahil Müslümanlar يُؤَدُّونَ رُسُومَ اَهْلِ خُصُوصًا طَائِفَةَ نِسَائِهِمْ Özellikle Müslüman kadınlar الْكُفْرِ Kafirlerin merasimlerini kutlar *(Ne zaman?)* فِي اَيَّامِ دَوَالِي الْكُفَّارِ Kafirlerin kutlama günlerinde وَيَجْعَلُونَهَا عِيدَهُمْ Ve o günleri kendilerine bayram kabul ederler وَيُرْسِلُونَ اِلَى بُيُوتِ بَنَاتِهِمْ وَاِخْوَانِهِمْ Kızlarının ve kardeşlerinin evlerine gönderirler *(Ne?)* هَدَايَا كَهَدَايَا اَهْلِ الشِّرْكِ Müşriklerin hediyeleri gibi hediyeler وَيَصْبَغُونَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْسِمِ Ve bu özel günde boyarlar *(Neyi?)* ظُرُوفَهُمْ Kaplarını *(Kim gibi?)* مِثْلَ الْكُفَّارِ Kafirler gibi وَيَمْلَؤُنَهَا بِالْاَرُزِّ الْاَحْمَرِ Ve kapları kırmızı pirinçle doldururlar وَيَعْتَنُونَ بِهٰذَا ثُمَّ يُرْسِلُونَهَا هَدَايَا Ve onları hediye olarak gönderirler وَكُلُّ ذٰلِكَ شِرْكٌ الْمَوْسِمِ كَمَالَ الْاِعْتِنَاءِ Ve bu kutlamaya çok özen gösterirler Bunların tamamı şirk, وَكُفْرٌ بِدِينِ الْاِسْلاَمِ Ve İslam dinini inkardır قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: وَمَا يُؤْمِنُ اَكْثَرُهُمْ بِاللهِ Onların çoğu Allah'a iman etmezler اِلاَّ وَهُمْ مُشْرِكُونَ وَمَا يَفْعَلُونَهُ Ancak ortak koşarak (iman ederler) Bazı insanların yaptığı مِنْ ذَبْحِ الْحَيَوَانَاتِ الْمَنْذُورَةِ لِلْمَشَائِخِ Şeyhlere adanan hayvanların kesimi *(Nerede kesimi?)*

عِنْدَ قُبُورِ الْمَشَايِخِ الْمَنْذُورَةِ لَهُمْ Kendilerine adakta bulunanan şeyhlerin kabri başında جَعَلَهُ الْفُقَهَاءُ أَيْضًا Fakihler bu yapılan şeyi de kabul ettiler *(Nerede?)* فِي الرِّوَايَاتِ الْفِقْهِيَّةِ Fıkhi rivayetlerde *(Ne kabul ettiler?)* دَاخِلاً فِي الشِّرْكِ Şirke girmiş olarak وَبَالَغُوا فِي هٰذَا الْبَابِ Ve bu konuya önem verip وَأَلْحَقُوهُ Onu eklediler *(Neye?)* بِجِنْسِ ذَبَائِحِ الْجِنِّ Cinler adına kurban kesmeye *(Öyle kurban kesme ki,)* الْمَمْنُوعِ عَنْهَا شَرْعًا Dinen yasak olan *(Daha?)* وَالدَّاخِلِ فِي دَائِرَةِ الشِّرْكِ Şirk sahasına giren فَيَنْبَغِي الاجْتِنَابُ Öyleyse kaçınmak gerekir *(Neden kaçınmak?)* عَنْ هٰذَا الْعَمَلِ أَيْضًا Bu işten de *(Niçin gerekir?)* فَإِنَّ وُجُوهَ لِكَوْنِ شَائِبَةِ الشِّرْكِ فِيهِ Çünkü bunda şirk şaibesi var فَلِأَيِّ شَيْءٍ النَّذْرِ غَيْرَ ذٰلِكَ Zira bu tür adağın dışındaki adak çeşitleri كَثِيرَةٌ Çoktur وَيُجْعَلُ مُلْحَقًا بِذَبَائِحِ Öyleyse niçin يُرْتَكَبُ ذَبْحُ الْحَيَوَانِ hayvan kesme işi yapılır الْجِنِّ Ve cinlere kesilen hayvanlara katılır وَيَتَشَبَّهُ بِهِ بِعَبَدَةِ الْجِنِّ Ve bunu yapmakla cinlere tapanlara benzenilir ki? وَمِثْلُ ذٰلِكَ Bunun bir benzeri صِيَامُ النِّسَاءِ Kadınların tuttuğu oruçtur *(Hangi niyetle?)* بِنِيَّةِ الْمَشَايِخِ Şeyhlere niyetiyle وَبِلاَ بَيَانٍ Ve açıklamadan وَيَنْحَتْنَ أَكْثَرَ أَسَامِيهِمْ Şeyhlerin çoğu isimlerini uydururlar *(Nereden?)* مِنْ عِنْدِ أَنْفُسِهِنَّ Kendi kafalarından وَيَضْمُنَ بِنِيَّتِهِمْ Ve onların niyetine oruç tutarlar وَضْعًا Her günün iftarı için belirlerler *(Ne?)* وَيُعَيِّنَّ لِكُلِّ إِفْطَارِ يَوْمٍ Özel bir yemek مَخْصُوصًا Ve oruç için de özel günler belirlerler وَيُعَيِّنَّ الأَيَّامَ أَيْضًا لِلصِّيَامِ Ve istek ve arzularını kılarlar وَيَجْعَلْنَ مَطَالِبَهُنَّ وَمَقَاصِدَهُنَّ *(Ne kılarlar?)* Bu oruca bağlı مَرْبُوطَةً بِتِلْكَ الصِّيَامِ Ve ihtiyaçlarını وَيَطْلُبْنَ حَوَائِجَهُنَّ مِنْهُمْ şeyhlerden isterler *(Ne ile?)* Bu oruç vasıtasıyla بِوَاسِطَةِ تِلْكَ الصِّيَامِ وَيَزْعُمْنَ قَضَاءَ Ve ihtiyaçlarının onlar tarafından karşılanacağını sanırlar وَذٰلِكَ حَوَائِجِهِنَّ مِنْهُمْ Bu iş, Allah'tan başkasını ortak etmektir *(Neye?)* الْفِعْلُ إِشْرَاكٌ لِلْغَيْرِ فِي عِبَادَةِ اللهِ تَعَالَى Allah'a ibadete وَطَلَبُ لِقَضَاءِ الْحَوَائِجِ عَنِ الْغَيْرِ Ve ihtiyaçların başkasından istemektir *(Nasıl?)* يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ شَنَاعَةُ هٰذَا الْفِعْلِ بِوَاسِطَةِ الْعِبَادَةِ إِلَيْهِ Ona ibadet suretiyle Bu işin çirkinliğinin bilinmesi gerekir وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ Kudsi hadiste

geldi قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: اَلصَّوْمُ لِي Oruç bana aittir وَاَنَا اَجْزِي بِهِ Mükafatını ben veririm يَعْنِي اَنَّ الصَّوْمَ مَخْصُوصٌ بِي Yani, oruç bana aittir لاَ شِرْكَةَ لِلْغَيْرِ بِي Başkasının bana ortaklığı yoktur *(Nerede?)* فِي الصَّوْمِ Oruçta وَاِنْ لَمْ يَجُزْ Her ne kadar caiz değilse de *(Ne?)* اِشْرَاكُ اَحَدٍ بِهِ تَعَالَى Hiçbir kimsenin Allah'a ortak koşulması *(Nerede?)* فِي جَمِيعِ الْعِبَادَاتِ Bütün ibadetlerde وَلَكِنَّ تَخْصِيصَ الصَّوْمِ Ama orucun tahsis edilmesi لِلْاِهْتِمَامِ بِهِ Oruca verilen önemden dolayıdır وَالتَّاْكِيدِ فِي نَفْيِ الشِّرْكَةِ عَنْهُ Ve oruçta ortaklığın olmayacağını kuvvetlendirmek içindir وَقَوْلُ بَعْضِ النِّسَاءِ Bazı kadınların demesi *(Ne zaman?)* وَقْتَ اِظْهَارِ شَنَاعَةِ هٰذَا الْفِعْلِ Bu işin çirkinliği açıklandığı zaman نَحْنُ نَصُومُ هٰذِهِ الصِّيَامَ لِلّٰهِ تَعَالَى Biz bu orucu Allah için tutuyoruz وَاِنَّمَا نُهْدِي ثَوَابَهَا لِاَرْوَاحِ الْمَشَائِخِ Ve sevabını şeyhlerin ruhuna hediye ediyoruz (demeleri) حِيلَةٌ مِنْهُنَّ Onların bir hilesidir فَاِنْ كُنَّ صَادِقَاتٌ فِي ذٰلِكَ Eğer onlar bu sözlerinde doğruysalar فَلِاَيِّ شَيْءٍ يُحْتَاجُ Niçin ihtiyaç duyuldu? *(Neye?)* اِلَى تَعْيِينِ الْاَيَّامِ لِلصِّيَامِ Oruca gün belirlemeye وَتَخْصِيصِ الطَّعَامِ Özel yemek ayarlamaya وَتَعْيِينِ اَوْضَاعٍ شَنِيعَةٍ مُخْتَلِفَةٍ Farklı ve çirkin halleri belirlemeye *(Nerede?)* فِي الْاِفْطَارِ İftarda وَقْتَ *(Ne zaman?)* وَكَثِيرًا مَا يَرْتَكِبْنَ الْمُحَرَّمَاتِ Çoğu kere onlar haram işlerler وَيَسْتَلْزِمُ الْاِفْطَارُ İftar vaktinde وَيُفْطِرْنَ بِشَيْءٍ حَرَامٍ Ve haram şeylerle iftar ederler شَيْئًا Bir şeyler isterler *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ حَاجَةٍ Muhtaç olmadıkları halde وَيُفْطِرْنَ بِهِ Ve onunla iftar ederler وَيَرْعُمْنَ قَضَاءَ حَوَائِجِهِنَّ Ve ihtiyaçlarının karşılanmasını sanırlar *(Ne sanırlar?)* وَهٰذَا عَيْنُ الضَّلَالَةِ Bu haramı işlemeye mahsus مَخْصُوصًا بِارْتِكَابِ هٰذَا الْمُحَرَّمِ Bu sapıklığın ta kendisidir وَتَسْوِيلُ الشَّيْطَانِ اللَّعِينِ Ve lanetli şeytanın aldatmacasıdır وَاللهُ الْعَاصِمُ Koruyan Allah'tır.

اَلنَّهْيُ Kadınların biatinde zikredilen ikinci şart وَالشَّرْطُ الثَّانِي الْمَذْكُورُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ عَنِ السَّرِقَةِ Hırsızlıktan men etmektir وَهِيَ مِنْ كَبَائِرِ السَّيِّئَاتِ Hırsızlık büyük günahlardandır وَحَيْثُ كَانَتْ هٰذِهِ الذَّمِيمَةُ مُتَحَقِّقَةً Bu çirkin iş sabit olduğu için *(Kimde?)* فِي اَكْثَرِ اَفْرَادِ النِّسَاءِ Kadınların birçok ferdinde حَتَّى لاَ تَكَادُ تُوجَدُ Hatta

neredeyse bulunmaz *(Ne?)* اِمْرَأَةٌ خَالِيَةٌ عَنْهَا Bundan kurtulmuş bir kadın جُعِلَ النَّهْيُ عَنْهَا (Onun için) hırsızlığı yasaklamak kılındı *(Neden?)* مِنْ شَرَائِطِ بَيْعَتِهِنَّ Kadınların biat şartlarından وَاللاَّتِي يَتَصَرَّفْنَ Harcama yapan kadınlar *(Nerede?)* فِي اَمْوَالِ اَزْوَاجِهِنَّ Kocalarının malında *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اِذْنِهِمْ Onların izni olmadan وَيُتْلِفْنَهَا دَاخِلاَتٌ فِي جُمْلَةِ السَّارِقَاتِ بِلاَ تَحَاشٍ Ve malları çekinmeden harcayan kadınlar Hırsız kadınlar grubuna girmişlerdir وَهٰذَا الْمَعْنَى يُمْكِنُ اَنْ نَقُولَ Bu mana (hakkında) söylememiz mümkündür ki, اِنَّهُ ثَابِتٌ فِي عُمُومِ النِّسَاءِ Bu mana kadınların genelinde vardır وَهٰذِهِ الْخِيَانَةُ تَكَادُ تُوجَدُ Bu ihanet neredeyse bulunur *(Kimde?)* فِي جَمِيعِ اَفْرَادِهِنَّ Bütün kadınlarda اِلاَّ مَنْ عَصَمَهَا اللهُ سُبْحَانَهُ Allah'ın korudukları hariç وَلَيْتَهُنَّ يَعْدُدْنَ ذٰلِكَ سَيِّئَةً وَخِيَانَةً Keşke kadınlar bunu çirkin ve ihanet kabul etselerdi وَخَوْفُ اسْتِحْلاَلِ هٰذِهِ السَّيِّئَةِ Hırsızlığı helal kabul etme korkusu *(Nedir?)* وَخَوْفُ الْكُفْرِ مِنْ جِهَةِ هٰذَا الاسْتِحْلاَلِ غَالِبٌ فِي حَقِّهِنَّ Kadınlar hakkında galiptir Bundan dolayı kafir olma korkusu da اَزْيَدُ فِي شَأْنِهِنَّ Onlar hakkında daha fazladır نَهَى النِّسَاءَ عَنِ السِّرْقَةِ وَالْحَكِيمُ الْمُطْلَقُ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Mutlak Hakim (Allah) Kadınları hırsızlıktan men etti *(Ne zaman?)* بَعْدَ النَّهْيِ عَنِ الشِّرْكِ Şirkten men ettikten sonra *(Ne ile?)* بِعَلاَقَةِ اَنَّ لِهٰذِهِ الذَّمِيمَةِ Şu alaka ile ki, Hırsızlık için vardır *(Ne?)* قَدَمًا رَاسِخًا فِي الْكُفْرِ Küfürde sağlam bir yer *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِنَّ Kadınlar hakkında وَذٰلِكَ بِوَاسِطَةِ شُيُوعِ اسْتِحْلاَلِهِنَّ اِيَّاهَا Bunun sebebi kadınların onu helal kabul etmelerinin yaygın olması وَاَنَّهَا اَنْكَرُ Ve hırsızlığın daha çirkin olmasıdır *(Neden?)* مِنْ سَائِرِ كَبَائِرِ السَّيِّئَاتِ Diğer büyük günahlardan *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِنَّ Kadınlar hakkında فَاِذَا حَصَلَ لِلنِّسَاءِ Kadınlar için meydana geldiğinde *(Neyle?)* بِوَاسِطَةِ تَكَرُّرِ اَخْذِ اَمْوَالِ اَزْوَاجِهِنَّ Kocalarının mallarını sık sık almaları sebebiyle *(Ne meydana geldiğinde?)* وَزَالَ قُبْحُ التَّصَرُّفِ فِي اَمْوَالِ İhanet alışkanlığı مَلَكَةُ الْخِيَانَةِ Ve başkasının malını harcama çirkinliği düştüğünde *(Neden?)* عَنْ نَظَرِهِنَّ الْغَيْرِ Onların gözünden لاَ يَبْعُدُ (O zaman) uzak değildir *(Ne?)* اَنْ يَتَعَدَّى تَصَرُّفُهُنَّ Onların

harcamalarının geçmesi *(Nereye geçmesi?)* فِي اَمْوَالِ غَيْرِ اَزْوَاجِهِنَّ Başkasının mallarına فَيَسْرِقْنَ اَمْوَالَ الْغَيْرِ Böylece başkasının mallarını çalarlar وَيَخُنَّ فِيهَا بِلاَ تَحَاشٍ Ve çekinmeden o mallarda ihanet ederler يَكَادُ يَكُونُ هٰذَا الْمَعْنَى وَاضِحًا Her halde bu mana açık olur *(Nasıl?)* بِاَدْنَى تَاَمُّلٍ Az bir düşünmeyle فَتَحَقَّقَ Böylece sabit oldu ki, اَنَّ نَهْيَ النِّسَاءِ عَنِ السِّرْقَةِ مِنْ اَهَمِّ Kadınların hırsızlıktan men edilmesi *(Nedir?)* مُهِمَّاتِ الْاِسْلاَمِ وَتَعَيَّنَ كَوْنُ قُبْحِهَا İslam'ın en önemli meselelerindendir Ve hırsızlığın çirkinliği kesinleşti *(Neden sonra?)* بَعْدَ قُبْحِ الشِّرْكِ Şirkin çirkinliğinden sonra *(Kime nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِنَّ Kadınlara nispetle.

(تَذْيِيلٌ) Ek: قَالَ نَبِيُّنَا Peygamberimiz buyurdu: ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne zaman buyurdu?)* يَوْمًا Bir gün *(Kime?)* لِلْاَصْحَابِ Ashabına *(Ne buyurdu?)* اَتَدْرُونَ مَا اَسْوَأُ السِّرْقَةِ 'En kötü hırsızlık nedir bilir misiniz?' قَالُوا اَللّٰهُ وَرَسُولُهُ اَعْلَمُ Ashab 'Allah ve resulü en iyi bilir' dediler قَالَ (O zaman) Peygamberimiz buyurdu ki: اِنَّ اَسْوَأَ السِّرْقَةِ En kötü hırsızlık مَنْ يَسْرِقُ مِنْ صَلاَتِهِ Namazından çalan(ın hırsızlığı)dır يَعْنِي وَلاَ يُؤَدِّيهَا عَلَى وَجْهِهِ لاَ يُكْمِلُ اَرْكَانَ صَلاَتِهِ Yani, namazın rükünlerini tam yapmaz وَالْاِجْتِنَابُ عَنْ هٰذِهِ السِّرْقَةِ اَيْضًا الْكَمَالِ Tam bir şekilde onu eda etmez Bu hırsızlıktan da kaçınmak *(Nedir?)* ضَرُورِيٌّ Zorunludur *(Niçin?)* حَتّٰى لاَ يَكُونَ Ta ki kişi olmasın *(Kimden?)* فَيَنْبَغِي اَنْ يَنْوِيَ الصَّلاَةَ مِنْ اَسْوَءِ السَّارِقِينَ En kötü hırsızlardan Öyleyse namaza niyet etmek gerekir *(Nasıl?)* بِحُضُورِ الْقَلْبِ فَاِنَّ Kalp huzuruyla الْعَمَلَ لاَ يَصِحُّ Çünkü ameller geçerli olmaz *(Nasıl?)* بِدُونِ حُصُولِ النِّيَّةِ Niyet yapılmadan وَاَدَاءُ وَاَنْ يَقْرَأَ الْقِرَاءَةَ صَحِيحَةً Kıraatı doğru yapmalı *(Daha ne gerekir?)* الرُّكُوعِ وَالسُّجُودِ وَالْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ Rüku, secde, oturma ve kalkmanın edası *(Nasıl?)* بِالْاِطْمِئْنَانِ يَعْنِي يَنْبَغِي اَنْ يَقُومَ بَعْدَ الرُّكُوعِ Sükunet ile Yani rükudan sonra kalkmak gerekir *(Nasıl?)* قِيَامًا كَامِلاً Tam olarak وَاَنْ يَسْكُنَ فِيهَا Ve orada beklemelidir *(Ne kadar?)* مِقْدَارَ تَسْبِيحَةٍ Bir tesbih miktarı kadar

مِقْدَارَ تَسْبِيحَةٍ أَيْضًا İki secde arasında oturmalı *(Ne kadar?)* وَاَنْ يَجْلِسَ بَيْنَ السَّجْدَتَيْنِ Yine bir tesbih miktarı kadar *(Niçin bunlar yapılmalı?)* حَتَّى يَتَيَسَّرَ الْاطْمِئْنَانُ Ta ki sükunet nasip olsun *(Nerede?)* فِي الْقَوْمَةِ وَالْجَلْسَةِ Kalkma ve oturmada فَمَنْ لَمْ يَفْعَلْ كَذٰلِكَ Kim bu şekilde yapmazsa فَقَدْ أَدْخَلَ نَفْسَهُ Kuşkusuz kendisini sokmuştur *(Nereye?)* فِي زُمْرَةِ السَّارِقِينَ Hırsızlar grubuna وَصَارَ مَوْرِدًا لِلْوَعِيدِ Ve tehdide muhatap olmuştur.

وَالشَّرْطُ الثَّالِثُ الْمَنْصُوصُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ Kadınların biatinde belirtilen üçüncü şart وَتَخْصِيصُ بَيْعَةِ النِّسَاءِ بِهٰذَا الشَّرْطِ اَلنَّهْيُ عَنِ الزِّنَا Zinadan men etmektir بِوَاسِطَةِ اَنَّ حُصُولَ الزِّنَا Kadınların biatinde bu şartın zikri Şu sebepledir ki, بِتَوَسُّطِ حُصُولِ رِضَاءِ النِّسَاءِ بِهٰذَا Zinanın meydana gelişi إِنَّمَا يَكُونُ فِي الْاَغْلَبِ *(Neyle?)* Çoğunlukla olur وَعَرْضِ اَنْفُسِهِنَّ عَلَى الرِّجَالِ الْعَمَلِ Kadınların bu işe razı olmaları فَتَكُونُ النِّسَاءُ اَسْبَقَ فِيهِ Ve kendilerini erkeklere sunmalarıyla وَيَكُونُ رِضَاهُنَّ مُعْتَبَرًا فِي حُصُولِهِ Dolayısıyla kadınlar zinada (erkeklerden) öndedirler فَيَكُونُ النَّهْيُ عَنْهُ Ve onların kabulü zinada muteberdir *(Ne olur?)* آكَدَ فِي Dolayısıyla zinanın yasaklanması olur وَيَكُونُ الرِّجَالُ تَابِعِينَ لِلنِّسَاءِ حَقِّهِنَّ Erkekler (zinada) kadınlara uyarlar وَمِنْ هُنَا قَدَّمَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ Onlar hakkında daha kuvvetli Bunun için Allah Teâlâ önce zikretti *(Neyi?)* اَلزَّانِيَةُ Zina eden kadını *(Neden önce?)* عَلَى الزَّانِي Zina eden erkekten *(Nerede zikretti?)* اَلزَّانِيَةُ فِي كِتَابِهِ الْمَجِيدِ Yüce kitabında وَقَالَ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: فَاجْلِدُوا كُلَّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا Onlardan her birine وَالزَّانِي Zina eden kadın ve erkek مِائَةَ جَلْدَةٍ Yüz sopa وَهٰذِهِ الذَّمِيمَةُ مُوجِبَةٌ Bu çirkin fiil gerektirir *(Neyi?)* وَمُسْتَقْبَحَةٌ فِي جَمِيعِ لِخَسَارَةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ Dünya ve ahirette zarara uğramayı الْاَدْيَانِ وَمُسْتَنْكَرَةٌ Ve tüm dinlerde çirkin ve iğrenç kabul edilmiştir رَوَى اَبُو حُذَيْفَةَ Ebu Huzeyfe rivayet etti رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun *(Kimden rivayet etti?)* عَنِ النَّبِيِّ Peygamberimizden ﷺ Allah peygamberimize salat-u selam eylesin *(Neyi rivayet etti?)* اَنَّهُ قَالَ Onun dediğini أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا مِنَ الزِّنَا Ey insanlar! Zinadan

ثَلاثَةٌ مِنْهَا فِي الدُّنْيَا فَإِنَّ فِيهِ سِتَّةَ خِصَالٍ sakının Çünkü onda altı özellik vardır
فَأَمَّا الَّتِي فِي الدُّنْيَا Onlardan üçü dünyadadır وَثَلاثَةٌ فِي الْآخِرَةِ Üçü de ahirettedir
بَهَاءَ الْإِنْسَانِ Dünyadakilerden birincisi أَنَّ الزِّنَا يُذْهِبُ Zina giderir *(Neyi?)*
أَنَّهُ يُورِثُ الْفَقْرَ İnsanın şerefini, nurunu ve saflığını وَالثَّانِيَةُ İkincisi وَنُورَانِيَّتَهُ وَصَفَاءَهُ
Fakirlik getirir وَالثَّالِثَةُ Üçüncüsü أَنَّهُ يُورِثُ النُّقْصَانَ فِي الْعُمُرِ Ömrü eksiltir وَأَمَّا الَّتِي فِي
الْآخِرَةِ Ahirettekiler ise فَأَحَدُهَا Birincisi, سَخَطُ اللهِ وَغَضَبُهُ تَعَالَى Allah'ın kızması ve
gazabıdır وَالثَّانِيَةُ İkincisi, kötü hesaptır عَذَابُ النَّارِ Üçüncüsü
cehenneme azabıdır اِعْلَمْ Bilesin ki, أَنَّ النَّبِيَّ Peygamberimiz ﷺ Allah ona salat-u
selam eylesin قَالَ Buyurdu ki: زِنَا الْعَيْنِ Gözün zinası اَلنَّظَرُ إِلَى الْأَجْنَبِيَّاتِ Yabancı
kadınlara bakmaktır وَزِنَا الْيَدَيْنِ Ellerin zinası مَسُّ الْأَجْنَبِيَّاتِ Yabancı kadınlara
dokunmaktır وَزِنَا الرِّجْلَيْنِ Ayakların zinası اَلْمَشْيُ نَحْوَ الْأَجْنَبِيَّاتِ Yabancı kadınlara
doğru yürümektir قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ Resulüm
inanan erkeklere söyle يَغُضُّوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ Gözlerini sakınsınlar وَيَحْفَظُوا فُرُوجَهُمْ
Ve ırzlarını korusunlar ذٰلِكَ أَزْكَى لَهُمْ Bu onlar için en temiz olandır إِنَّ اللهَ خَبِيرٌ بِمَا
يَصْنَعُونَ Allah onların yaptıklarından haberdardır وَقَالَ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu
وَقُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ Resulüm inanan kadınlara söyle يَغْضُضْنَ مِنْ أَبْصَارِهِنَّ Gözlerini
sakınsınlar وَيَحْفَظْنَ فُرُوجَهُنَّ Ve ırzlarını korusunlar يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir
ki, أَنَّ الْقَلْبَ تَابِعٌ لِلْعَيْنِ Kalp, göze tabidir وَمَا لَمْ تُغْمَضِ الْعَيْنُ عَنِ الْمُحَرَّمَاتِ Göz
haramlara kapatılmadıkça فَحِفْظُ الْقَلْبِ مُشْكِلٌ Kalbi korumak zordur وَمَا دَامَ الْقَلْبُ
مَشْغُولاً Kalp meşgul olduğu müddetçe فَحِفْظُ الْفَرْجِ مُتَعَسِّرٌ Irzı korumak zordur
فَكَانَ غَضُّ الْبَصَرِ مِنَ الْمُحَرَّمَاتِ Bu sebeple gözü haramlara kapatma oldu *(Ne oldu?)*
حَتَّى يَتَيَسَّرَ حِفْظُ الْفَرْجِ Ta ki ırzı korumak mümkün *(Niçin?)* ضَرُورِيًّا Zorunlu
olsun وَنُهِيَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kuran'da yasaklandı *(Kim?)* اَلنِّسَاءُ Kadınlar
عَنْ لَيِّنِ الْكَلامِ مَعَ الرِّجَالِ الْأَجَانِبِ Yabancı erkeklerle sesi incelterek ko-
nuşmaktan *(Kim gibi?)* مِثْلَ الْفَاجِرَاتِ Günahkar kadınlar gibi *(Neden?)* *(Niçin yasaklandı?)*

لِئَلاَّ يَطْمَعَ Ta ki arzu etmesinler *(Kim?)* الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَرَضٌ Kalplerinde hastalık bulunanlar بَلْ يَقُلْنَ قَوْلاً مَعْرُوفًا فَيَهُمُونَ بِالسُّوءِ Ve kötü bir şeye niyet etmesinler Bilakis kadınlar normal konuşsunlar *(Öyle normal konuşma ki,)* خَالِيًا عَنِ الْوَهْمِ وَالطَّمْعِ Kötü düşünce ve arzulardan boş وَوَرَدَ النَّهْيُ أَيْضًا عَنْ Yasak geldi *(Neden?)* إِبْدَاءِ النِّسَاءِ زِينَتَهُنَّ Kadınların ziynetlerini açmasından *(Nerede?)* عِنْدَ الرِّجَالِ Erkekler yanında *(Niçin?)* لِئَلاَّ يَظْهَرَ فِيهِمْ Ta ki erkeklerde belirmesin *(Ne?)* الْاِقْتِضَاءُ Cinsel ihtiyacını giderme hissi وَوَرَدَ النَّهْيُ أَيْضًا عَنِ الضَّرْبِ Ve yine yasak geldi *(Neden?)* لِيُعْلَمَ مَا يُخْفِينَ بِأَرْجُلِهِنَّ إِلَى الْاَرْضِ Kadınların ayaklarını yere vurmasından *(Niye?)* مِثْلَ الْخَلْخَالِ وَأَمْثَالِهِ Halhal مِنْ زِينَتِهِنَّ Gizledikleri süsler bilinsin diye *(Ne gibi süsler?)* وَ ve benzerleri فَيَتَحَرَّكَ (Ayak yere vurulunca) süs hareket eder وَيَظْهَرَ شَنْشَنَتُهُ Ve şakırtısı belirir وَهِيَ مُسْتَلْزِمَةٌ Bu ise gerektirir *(Neyi?)* لِمَيْلِ الرِّجَالِ إِلَى النِّسَاءِ Erkeklerin kadınlara meyletmesini (وَبِالْجُمْلَةِ) Özetle اَنَّ كُلَّ مَا هُوَ مُنْجَرٌّ Çeken her şey *(Neye çeken?)* إِلَى الْفِسْقِ Fasıklığa فَهُوَ مُسْتَقْبَحٌ وَمَنْهِيٌّ عَنْهُ Onlar çirkin ve yasak olan şeylerdir يَنْبَغِي الْاِحْتِيَاطُ مِنْهُ Bunlar hakkında ihtiyatlı olmalı *(Niçin?)* لِئَلاَّ تُرَكَّبَ مُقَدِّمَاتُ الْمُحَرَّمَاتِ وَمَبَادِيهَا Ta ki haramların mukaddime ve öncüleri yapılmasın حَتَّى يَتَيَسَّرَ السَّلاَمَةُ Sonuç olarak da kurtulmak mümkün olsun *(Neden?)* مِنْ نَفْسِ الْمُحَرَّمَاتِ Haramların kendisinden وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْعَاصِمُ Koruyan Allah'tır وَمَا تَوْفِيقِي Başarım sadece Allah'ladır إِلَّا بِاللهِ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ Ona güvendim وَإِلَيْهِ أُنِيبُ Ona yönelirim (لاَ يَخْفَى) Gizli değildir ki, اَنَّ الْمَرْأَةَ الْاَجْنَبِيَّةَ Yabancı kadın كَالرَّجُلِ الْاَجْنَبِيِّ Yabancı erkek gibidir *(Ne hususunda?)* فِي حَقِّ النَّظَرِ إِلَى الْمَرْأَةِ Kadına bakma *(Daha?)* وَلاَ يَجُوزُ تَزْيِينُ الْمَرْأَةِ نَفْسَهَا وَمَسِّهَا بِشَهْوَةٍ Ve ona şehvetle dokunma hususunda Kadının kendini süslemesi caiz değildir *(Kime?)* لِغَيْرِ بَعْلِهَا Kocası dışındakilere وَكَمَا اَنَّ نَظَرَ رَجُلاً كَانَ ذٰلِكَ الْغَيْرُ اَوِ امْرَأَةً O başkası ister erkek, ister kadın olsun الرِّجَالِ إِلَى الْاَمْرَدِ Nasıl ki erkeğin gence bakması وَمَسَّهُمْ إِيَّاهُ بِالشَّهْوَةِ Ve ona şehvetle dokunması حَرَامٌ Haramdır نَظَرُ النِّسَاءِ إِلَى النِّسَاءِ Kadının kadına bakması

وَمَسُّهُنَّ اِيَّاهُنَّ بِالشَّهْوَةِ Ve birbirlerine şehvetle dokunmaları أَيْضًا حَرَامٌ Aynı şekilde haramdır يَنْبَغِي اَنْ يُرَاعِيَ هٰذِهِ الدَّقِيقَةَ Bu inceliğe uymak gerekir *(Nasıl?)* كَمَالَ الرِّعَايَةِ Tam riayet ederek *(Niçin?)* فَاِنَّهَا طَرِيقٌ وَاسِعٌ Çünkü bu geniş bir yoldur *(Nereye?)* اِلَى وَفِي وُصُولِ الرَّجُلِ اِلَى الْمَرْأَةِ تَعَسُّرُ خَسَارَةِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ Dünya ve ahiret hüsranına Erkeğin kadına yanaşmasında zorluk vardır *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ التَّبَايُنِ بَيْنَ İki sınıf arasındaki fark olması الصِّنْفَيْنِ وَوُجُودِ الْمَوَانِعِ Ve engellerin bulunması sebebiyle فَاِنَّهُ بِخِلَافِ وُصُولِ الْمَرْأَةِ اِلَى الْمَرْأَةِ Kadının kadına yanaşması farklıdır لِاتِّحَادِ الصِّنْفِ فِي كَمَالِ الْيُسْرِ وَالسُّهُولَةِ Zira bu iş, aynı cinsten oldukları için Son derece kolay ve basittir فَيَنْبَغِي رِعَايَةُ الْاِحْتِيَاطِ فِي ذٰلِكَ Öyleyse bu konuda ihtiyatı gözetmeli *(Ne kadar?)* اَكْثَرَ مِنْهَا فِيمَا هُنَالِكَ Erkek kadın ilişkilerinde gözetilen ihtiyattan daha fazla وَيَنْبَغِي الْمَنْعُ الْبَلِيغُ Ve ciddi yasak getirilmelidir *(Neye?)* عَنْ نَظَرِ الْمَرْأَةِ اِلَى الْمَرْأَةِ Kadının kadına bakması وَنَظَرِ الرَّجُلِ اِلَى الْمَرْأَةِ Erkeğin kadına bakması وَنَظَرِ الْمَرْأَةِ اِلَى الرِّجَالِ Ve de kadının erkeğe bakmasına.

وَالشَّرْطُ الرَّابِعُ الْمَذْكُورُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ Kadınların biatında zikredilen dördüncü şart وَكَانَ نِسَاءُ الْجَاهِلِيَّةِ يَقْتُلْنَ بَنَاتِهِنَّ اَلنَّهْيُ عَنْ قَتْلِ الْاَوْلَادِ Çocuklarını öldürmemektir Cahiliyye devrindeki kadınlar kızlarını öldürdü *(Niçin?)* مَخَافَةَ الْفَقْرِ Fakirlik korkusuyla كَمَا اَنَّهُ مُتَضَمِّنٌ لِقَتْلِ النَّفْسِ وَهٰذَا الْعَمَلُ الشَّنِيعُ Şu çirkin iş İnsan öldürme manasını içerdiği gibi مُتَضَمِّنٌ لِقَطْعِ الرَّحِمِ أَيْضًا Soyu kurutmak manasını da içerir وَهُوَ مِنَ الْكَبَائِرِ Bu da büyük günahlardandır.

وَالشَّرْطُ الْخَامِسُ الْمَذْكُورُ فِي بَيْعَةِ النِّسَاءِ Kadınların biatında zikredilen beşinci şart وَلَمَّا كَانَتْ هٰذِهِ الذَّمِيمَةُ فِي اَلنَّهْيُ عَنِ الْبُهْتَانِ وَالْاِفْتِرَاءِ Yalan ve iftiradan men etmektir النِّسَاءِ Bu çirkinlik kadınlarda olduğundan *(Ne kadar?)* اَكْثَرَ Daha fazla خُصَّهُنَّ النَّهْيُ عَنْهَا İftira yasağı onlara ait oldu وَهٰذِهِ الصِّفَةُ Bu sıfat مِنْ اَشَدِّ ذَمَائِمِ الصِّفَاتِ Kötü sıfatların en şiddetlilerindendir *(Ne yönden?)* قُبْحًا Çirkinlik yönünden

فَإِنَّهَا مُتَضَمِّنَةٌ لِلْكِذْبِ وَأَرْذَلِ رَذَائِلِ الْأَخْلَاقِ Ve kötü ahlakların en rezillerindendir Çünkü iftira yalanı içerir الَّذِي هُوَ حَرَامٌ Ki, yalan haramdır *(Nerede?)* فِي جَمِيعِ الْأَدْيَانِ Bütün dinlerde وَمُسْتَنْكَرٌ Ve çirkin görülmüştür وَأَيْضًا أَنَّهُ مُتَضَمِّنٌ لِإِيذَاءِ الْمُؤْمِنِ İftira mümine eziyet vermeyi de içerir وَهُوَ حَرَامٌ Bu da haramdır وَأَنَّهُ مُسْتَلْزِمٌ لِلْفَسَادِ فِي الْأَرْضِ İftira yeryüzüne fesadın yayılmasını da gerektirir وَهُوَ مَحْظُورٌ وَمَمْنُوعٌ عَنْهُ Bu ise sakıncalı, yasak ve haramdır وَمُسْتَنْكَرٌ Ve çirkin sayılmıştır *(Ne ile?)* وَمُحَرَّمٌ بِنَصِّ الْقُرْآنِ Kuran'ın hükmüyle.

وَالشَّرْطُ السَّادِسُ Altıncı şart اَلنَّهْيُ عَنْ مَعْصِيَةِ النَّبِيِّ وَمُخَالَفَتِهِ Peygamberimize isyan ve muhalefet etmemektir ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nerede muhalefet etmemektir?)* فِي كُلِّ أَمْرٍ مَعْرُوفٍ İyi olan her şeyde *(Öyle iyi şey ki,)* يَأْمُرُ بِهِ Onu emrediyor وَهَذَا الشَّرْطُ مُتَضَمِّنٌ Bu şart içeriyor *(Neyi?)* لِامْتِثَالِ جَمِيعِ الْأَوَامِرِ Bütün emirlere sarılmayı *(Daha?)* وَالْانْتِهَاءِ عَنْ جَمِيعِ الْمَنَاهِي الشَّرْعِيَّةِ Ve şeri yasakların tamamına son vermeyi مِنَ الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ وَالزَّكَاةِ وَالْحَجِّ (Emirler) namaz, oruç, zekat ve hac gibi وَهَذِهِ الْأَرْبَعَةُ Bu dördü مِمَّا بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَيْهَا İslam'ın üzerine kurulduğu esaslardandır بَعْدَ الْإِيمَانِ بِاللهِ تَعَالَى Allah'a iman ettikten sonra وَبِمَا جَاءَ مِنْ عِنْدِهِ Ve ondan gelene iman ettikten sonra *(Nasıl gelen?)* بِالضَّرُورَةِ Kesin olarak فَيَنْبَغِي أَدَاءُ الصَّلَوَاتِ الْخَمْسِ Öyleyse beş vakit namazı eda etmeli *(Nasıl)* مِنْ غَيْرِ كَسَلٍ وَفُتُورٍ Tembellik ve gevşeklik göstermeden *(Daha?)* بِالْجِدِّ وَالْجُهْدِ Ciddiyetle ve gayretle وَيَنْبَغِي أَيْضًا أَدَاءُ الزَّكَاةِ الْمَالِيَّةِ Ve malın zekatını da ödemeli *(Nereye?)* إِلَى مَصَارِفِهَا Yerlerine *(Nasıl ödemeli?)* وَيَنْبَغِي أَيْضًا صِيَامُ Teşekkür ederek بِقَبُولِ الْمِنَّةِ شَهْرِ رَمَضَانَ Ramazan orucunu da tutmalı الَّذِي هُوَ مُكَفِّرٌ لِسَيِّئَاتِ سَنَةٍ Ki, o oruç Bütün senenin günahlarını örter وَيَنْبَغِي أَيْضًا أَدَاءُ الْحَجِّ Ve haccı da eda etmeli الَّذِي قَالَ النَّبِيُّ Ki, Peygamberimiz buyurdu ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne hakkında?)* فِي حَقِّهِ Hac hakkında *(Ne buyurdu?)* اَلْحَجُّ يَجُبُّ مَا كَانَ قَبْلَهُ Hac

kendisinden önce olanı siler حَتَّى يَكُونَ الْاِسْلاَمُ قَائِمًا (Bu ibadetler yapılmalı ki) İslam ayakta kalabilsin وَكَذٰلِكَ لاَ بُدَّ مِنَ الْوَرَعِ وَالتَّقْوَى Vera' ve takva da gerekir قَالَ النَّبِيُّ Peygamberimiz buyurdu: ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne buyurdu?)* مَلاَكُ دِينِكُمُ الْوَرَعُ وَهُوَ عِبَارَةٌ Dininizin esası vera'dır Vera ibarettir *(Neden?)* فَيَنْبَغِي الْاِجْتِنَابُ عَنْ تَرْكِ الْمَنْهِيَّاتِ الشَّرْعِيَّةِ Şeri yasakları terk etmekten Öyleyse kaçınmalı *(Neden?)* عَنْ تَنَاوُلِ الْمُسْكِرَاتِ Sarhoş eden şeyleri kullanmaktan وَاَنْ يُعَدَّهَا كَالْخَمْرِ مُحَرَّمًا وَمُسْتَنْكَرًا Ve onları şarap gibi haram ve nahoş kabul etmeli وَالْاِجْتِنَابُ عَنِ الْغِنَاءِ أَيْضًا Çalgıdan sakınmak da ضَرُورِيٌّ Zorunludur فَاِنَّهُ دَاخِلٌ فِي اللَّهْوِ وَاللَّعْبِ الْحَرَامِ Çünkü o da haram olan oyun ve eğlenceye dahildir وَوَرَدَ Geldi *(Ne?)* اِنَّ الْغِنَاءَ رُقْيَةُ الزِّنَاءِ 'Çalgı zinanın kemendidir' sözü لاَزِمٌ وَالْاِجْتِنَابُ عَنِ الْغِيبَةِ وَالنَّمِيمَةِ أَيْضًا Gıybet ve söz taşımaktan da sakınmak Gereklidir وَأَيْضًا الْاِجْتِنَابُ عَنِ فَاِنَّهُمَا مَمْنُوعٌ عَنْهُمَا Çünkü bu ikisi yasaklanmıştır السُّخْرِيَّةِ وَاِيذَاءِ الْمُؤْمِنِ Alaydan ve müminlere eziyet etmekten de kaçınmak ضَرُورِيٌّ Zorunludur فَاِنَّ اِيذَاءَ الْمُؤْمِنِ بِغَيْرِ حَقٍّ Çünkü haksız yere mümine eziyet etmek كَانَ بِأَيِّ وَجْهٍ Sebep ne olursa olsun وَسُخْرِيَّتَهُ Ve onunla alay etmek مَنْهِيٌّ عَنْهُمَا (İşte bu ikisi) yasaklanmıştır وَلاَ يَنْبَغِي اعْتِبَارُ الطِّيَرَةِ Uğursuzluğa itibar edilmemelidir وَاعْتِقَادُ تَأْثِيرِهَا Ve tesirine inanılmamalıdır وَلاَ يَنْبَغِي أَيْضًا Uygun değildir *(Ne?)* اِعْتِقَادُ تَعْدِي الْمَرَضِ Hastalığın geçeceğine inanmak مِنْ شَخْصٍ اِلَى آخَرَ Bir kişiden diğerine عَلَيْهِ فَاِنَّ الْمُخْبِرَ الصَّادِقَ Çünkü doğru haberci Efendimiz الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun مَنَعَ عَنْ كِلَيْهِمَا Her ikisinden de men etti حَيْثُ قَالَ Çünkü o şöyle buyurdu: لاَ طِيَرَةَ وَلاَ عَدْوَى Uğursuzluk ve hastalık geçmesi yoktur وَلاَ يَنْبَغِي اعْتِبَارُ كَلاَمِ الْكَاهِنِ وَالْمُنَجِّمِ Kahin ve müneccimlerin sözüne itibar edilmemeli وَلاَ يَسْئَلَهُمَا Ve onlara sormamalı *(Neyi?)* عَنِ الْاُمُورِ الْغَيْبِيَّةِ Gaybla ilgili konuları وَلاَ يَعْتَقِدَ مَعْرِفَتَهُمَا بِالْاُمُورِ الْغَيْبِيَّةِ Gaybla ilgili konuları bilmelerine inanmamalı فَاِنَّهُ قَدْ وَرَدَ الْمَنْعُ عَنْ ذٰلِكَ Çünkü bu konuda yasak geldi

وَيَنْبَغِي الاجْتِنَابُ عَنِ اسْتِعْمَالِ السِّحْرِ Sihirle uğraşmaktan kaçınmalı *(Nasıl?)* بِالْمُبَالَغَةِ Ciddiyetle فَإِنَّهُ حَرَامٌ قَطْعِيٌّ Çünkü sihir kesin haramdır وَأَمَّا مُبَاشَرَةً وَأَمْرًا Yaparak ve yaptırarak وَلَهُ قَدَمٌ رَاسِخٌ فِي الْكُفْرِ Ve onun küfürde sağlam bir yeri vardır وَلاَ مِنْ كَبِيرَةٍ أَقْرَبَ إِلَى الْكُفْرِ Küfre daha yakın büyük günah yoktur *(Neden daha yakın?)* حَتَّى لاَ تَصْدُرَ اسْتِعْمَالِ السِّحْرِ Sihir yapmaktan يَنْبَغِي الاحْتِيَاطُ عَنْهُ Sihirden sakınmalı دَقِيقَةٌ مِنْ دَقَائِقِهِ Ta ki en ufak bir sihir dahi meydana gelmesin فَإِنَّهُ قَدْ وَرَدَ Çünkü geldi ki, مَادَامَ الْمُسْلِمُ مُسْلِمًا Müslüman Müslüman kaldıkça لاَ يَصْدُرُ عَنْهُ السِّحْرُ Ondan sihir sadır olamaz فَإِذَا زَالَ عَنْهُ الإِيمَانُ Ancak, iman ondan ayrıldığı zaman أَعَاذَنَا اللهُ سُبْحَانَهُ عَنْ ذَلِكَ Ki, bundan Allah'a sığınırız يَصْدُرُ عَنْهُ السِّحْرُ Ondan sihir sâdır olabilir فَكُلٌّ مِنَ السِّحْرِ وَالإِيمَانِ Sihir ve imandan her biri كَأَنَّهُ نَقِيضُ الآخَرِ Sanki diğerinin zıttıdır فَإِذَا وَقَعَ السِّحْرُ Sihir olduğunda لاَ يَبْقَى الإِيمَانُ İman kalmaz لِئَلاَّ يَتَطَرَّقَ الْخَلَلُ فِي Bu inceliği gözetmek gerekir *(Niye?)* فَيَنْبَغِي رِعَايَةُ هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ Ta ki imana bir zarar arız olmasın وَلِئَلاَّ يَخْرُجَ الاسْلاَمُ عَنِ الْيَدِ Ve İslam elden çıkmasın diye *(Ne ile?)* بِشُؤْمِ هٰذَا الْعَمَلِ Bu işin çirkinliğiyle وَبِالْجُمْلَةِ Özetle كُلُّمَا أَمَرَ بِهِ Emrettiği her şey *(Kimin?)* الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberci Efendimiz'in وَبَيَّنَهُ الْعُلَمَاءُ Ve alimlerin açıkladığı her şey *(Nerede açıkladılar?)* فِي الْكُتُبِ الشَّرْعِيَّةِ Şeri kitaplarda يَنْبَغِي الاجْتِهَادُ وَالسَّعْيُ الْبَلِيغُ Çalışmak ve ciddi bir mücadele vermek gerekir *(Ne hususunda?)* فِي امْتِثَالِهِ Onlara yapışma hususunda *(Nasıl?)* مُعْتَقِدًا خِلاَفَهُ Onların aksini kabul ederek *(Ne?)* سَمًّا قَاتِلاً Öldürücü zehir *(Öyle zehir ki,)* مُوصِلاً إِلَى الْمَوْتِ Ebedi ölüme götürür *(Daha?)* وَمُوقِعًا فِي أَنْوَاعِ الْعَذَابِ السَّرْمَدِيِّ الأَبَدِيِّ Ve sonsuz azap türlerine sokar.

وَلَمَّا قَبِلَتِ النِّسَاءُ الْمُبَايِعَاتُ Biat eden kadınlar kabul edince *(Neyi?)* هٰذِهِ الشَّرَائِطَ Bu şartların hepsini كُلَّهَا Peygamberiz onlarla biat etti بَايَعَهُنَّ النَّبِيُّ ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nasıl biat etti?)* وَاسْتَغْفَرَ لَهُنَّ اللهَ Sadece sözle بِمُجَرَّدِ الْقَوْلِ

Ve onlar için Allah'tan af diledi *(Ne ile af diledi?)* بِأَمْرِهِ جَلَّ وَعَلاَ Yüce ve ulu Allah'ın emriyle وَالْاِسْتِغْفَارُ الَّذِى وَقَعَ عَنِ النَّبِيِّ Peygamberimizin yaptığı istiğfar ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne hakkında yaptığı?)* فِى حَقِّ جَمَاعَةٍ Bir cemaat hakkında yaptığı (istiğfar) يُرْجَى رَجَاءً تَامًّا Tam olarak ümit edilir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ مُسْتَجَابًا O istiğfarın kabul olması وَاَنْ تَكُونَ الْجَمَاعَةُ مَغْفُورَةً لَهَا Ve o cemaatin affedilmesi وَكَانَتْ هِنْدُ زَوْجَةُ اَبِى سُفْيَانَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُمَا Allah ikisinden de razı olsun *(Ne idi?)* دَاخِلَةً فِى الْمُبَايِعَاتِ Biat edenler kadınlar içinde idi بَلْ كَانَتْ هِيَ رَئِيسَتَهُنَّ وَتَكَلَّمَتْ مِنْ لِسَانِهِنَّ Hatta onların önderiydi Ve onların adına konuşuyordu فَفِى هٰذِهِ الْبَيْعَةِ وَالْاِسْتِغْفَارِ رَجَاءٌ İşte bu biat ve istiğfarda vardır *(Ne?)* فَاَىُّ امْرَأَةٍ تَعْتَرِفُ بِهٰذِهِ الشَّرَائِطِ عَظِيمٌ فِى حَقِّهَا Onun hakkında büyük bir ümit Hangi kadın bu şartları tanır تَكُونُ دَاخِلَةً فِى وَتَعْمَلُ بِمُقْتَضَاهَا Ve gereğince amel ederse هٰذِهِ الْبَيْعَةِ حُكْمًا Hükmen bu biate girmiş olur وَيُرْجَى لَهَا Ve o kadın için umulur *(Ne?)* وَقَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مِنْ بَرَكَاتِ ذٰلِكَ الْاِسْتِغْفَارِ Bu istiğfarın bereketleri Allah Teâlâ buyurdu ki: مَا يَفْعَلُ اللهُ بِعَذَابِكُمْ Allah size niçin azap etsin? اِنْ شَكَرْتُمْ وَآمَنْتُمْ İman edip şükrederseniz وَالشُّكْرُ عِبَارَةٌ Şükür ibarettir *(Neden?)* عَنْ قَبُولِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şeri hükümleri kabul etmek وَالْعَمَلِ بِمُقْتَضَاهَا Ve gereğince amel etmekten هِيَ مُتَابَعَةُ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ وَطَرِيقُ النَّجَاةِ وَالْخَلَاصِ Şeriatın sahibine uymaktır عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline Salat-u selam olsun *(Nerede uymaktır?)* وَالْاُسْتَاذُ وَالشَّيْخُ فِى الْاِعْتِقَادِ وَالْعَمَلِ İnanç ve amelde Üstad ve şeyh اِنَّمَا هُمَا لِلدَّلَالَةِ عَلَى الشَّرِيعَةِ وَلِيَحْصُلَ Bu ikisi sadece Şeriatı göstermek için فِى الْاِعْتِقَادِيَّاتِ وَالْعَمَلِيَّاتِ الْيُسْرِ وَالسُّهُولَةِ Ve kolaylık olsun diye vardır *(Nerede?)* İnanç ve amel konularında *(Neyle kolaylık olsun?)* بِبَرَكَتِهِمَا İkisinin bereketiyle لَا لِاَنَّ وَيَأْكُلُوا مَا شَاؤُا يَفْعَلَ الْمُرِيدُونَ مَا اَرَادُوا Müritler dilediklerini yapsınlar Ve dilediklerini yesinler ثُمَّ يَكُونَ الشَّيْخُ سَتْرًا لَهُمْ Sonra da şeyh onlara örtü olsun *(Neden?)* عَنِ النَّارِ وَيَمْنَعَ عَنْهُمُ الْعَذَابَ Cehennemden Ve onlardan azabı engellesin

diye yokturlar فَإِنَّ هٰذَا الْمَعْنَى تَمَنِّى مَحْضٌ Çünkü bu mana sadece bir temennidir لاَ يَشْفَعُ هُنَاكَ اَحَدٌ Ahirette kimse şefaat edemez اِلاَّ بِاِذْنِ اللهِ Sadece Allah'ın izniyle وَمَنْ لَمْ يَكُنْ Kim değilse *(Kimlerden?)* مِمَّنِ ارْتَضَاهُ رَبُّهُ Rabbinin razı olduğu kimselerden لاَ يَشْفَعُ فِيهِ اَحَدٌ Ona kimse şefaat edemez وَاِنَّمَا يَكُونُ مُرْتَضًى Bir kişi Allah'ın razı olduğu kişi olur *(Ne zaman?)* اِذَا كَانَ عَامِلاً بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ Şeriat gereğince amel ettiği zaman فَحِينَئِذٍ اِذَا صَدَرَتْ عَنْهُ İşte o zaman kuldan sadır olduğunda *(Ne?)* زَلَّةٌ بِمُقْتَضَى الْبَشَرِيَّةِ İnsanlık gereği bir hata فَتَدَارُكُهَا يُمْكِنُ بِاَىِّ اعْتِبَارٍ يُمْكِنُ بِالشَّفَاعَةِ Onun şefaatle telafisi mümkündür (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: Hangi itibarla demek mümkündür *(Kime?)* لِلْمُذْنِبِ Günahkar bir kula *(Ne demek?)* اَنْ يُقَالَ مُرْتَضًى Allah'ın razı olduğu kişi (اُجِيبُ) Cevap veririm ki: اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu isteyince *(Neyi?)* اِذَا اَرَادَ يُبْدِى مَغْفِرَةَ شَخْصٍ Kulunu affetmeyi فَهُوَ مُرْتَضًى فِى الْحَقِيقَةِ وَسِيلَةً لِلْعَفْوِ عَنْهُ Onu affetmek için bir vesile yaratır Bu kişi hakikatte Allah'ın razı olduğu biridir وَاِنْ كَانَ مُذْنِبًا فِى الظَّاهِرِ Her ne kadar görünüşte günahkar olsa da وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ Başarıya ulaştıran Allah'tır رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلاَمُ Selamlar...

42. MEKTUP

٤٢ - اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ هَاشِمٍ فِي بِشَارَتِهِ

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلاَةِ وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ اَنْهِى اَنَّ الصَّحِيفَةَ الشَّرِيفَةَ الْمُرْسَلَةَ مَعَ الْمُلاَّ فَتْحِ اللهِ قَدْ وَصَلَتْ وَحَيْثُ كَانَتْ مُتَضَمِّنَةً لِبَيَانِ الْمَحَبَّةِ وَالْاِخْلاَصِ وَالْحَرَارَةِ وَالْاشْتِيَاقِ اَوْرَثَتْ فَرَحًا وَسُرُورًا وَظَهَرَ انْبِسَاطُ نُورَانِيَّتِكُمْ فِي النَّوَاحِي وَقْتَ مُطَالَعَةِ كِتَابِكُمُ انْبِسَاطًا كَثِيرًا فِي النَّظَرِ وَاَوْقَعَنِي ذٰلِكَ فِي الرَّجَاءِ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ عَلَى ذٰلِكَ وَمَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ أَيُّهَا الْمُحِبُّ اِنَّا مَا نَعْلَمُ مَا كَانَ الْبَاعِثُ عَلَى تَرْكِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ الْمُرَاسَلاَتِ فَاِنْ كَانَ لَهُ تَوَهُّمٌ شَيْئٍ مِنْ هٰذَا الْجَانِبِ فَلَيْسَ بِوَاقِعٍ اَصْلاً بَلْ يَنْبَغِي تَصَوُّرُ كَمَالِ الصَّفَاءِ وَالْفَقِيرُ مُرَاعٍ لِغَايَةِ السَّعْيِ فِي مُحَافَظَةِ جَانِبِ الْمِيرْ مُحَافَظَةَ الطَّيْرِ لِبِيضَتِهِ لِئَلاَّ يَقَعَ فُتُورٌ فِي اَمْرِ الطَّلَبِ فَيَكُونَ سَدًّا فِي طَرِيقِ السَّالِكِينَ وَقَدْ طَرَأَ الضَّعْفُ عَلَى الْفَقِيرِ مُنْذُ شَهْرَيْنِ وَلِهٰذَا عَجَزَ عَنْ تَسْوِيدِ جَوَابِ بَعْضِ اَمْثِلَتِهِ الْمُنْدَرِجَةِ فِي الْمَكْتُوبِ السَّابِقِ فَاِنْ رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الصِّحَّةَ وَالْعَافِيَةَ نَكْتُبُ اِنْ شَاءَ اللهُ وَاِلاَّ فَالْمُلْتَمَسُ مِنَ الْاَحْبَابِ الدُّعَاءُ وَالْفَاتِحَةُ وَحَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ وَالسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى سَائِرِ اَهْلِ اللهِ وَلْيَكُنِ الْاَوْلاَدُ الْكِرَامُ سَالِمِينَ غَانِمِينَ مَحْفُوظِينَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Muhammed Hâşim'e yazılmıştır.**
- **Hâce Muhammed Hâşim'e bir konuda müjde .**

Allah Teâlâ'ya hamd, Rasûlüne salavâttan ve dualarımızı sunduktan sonra belirtmek isterim ki Molla Fethullah ile gönderilen değerli mektubunuz ulaştı. Muhabbet, ihlas, sıcaklık ve iştiyak içermesi hasebiyle bizleri sevindirdi...

Mektubunuzu okurken nûrâniyetinizin geniş bir sahada etrafa yayıldığı nazarda zâhir oldu. Bu da benim ümitlenmeme sebep oldu. Bundan dolayı Allah Sübhânehû'ya hamd u senâlar olsun... Bundan daha fazla ne yazabilirim?!

Ey dost! Mîr Muhammed'in mektuplarının kesilmesine sebep olan şey nedir bilmiyoruz... Eğer bu konuda bizimle ilgili bir vehme

kapılmışsa böyle bir şey kesinlikle yoktur. Bilakis bu konuda tam bir sâfiyet düşünülmelidir.

Bu fakir talep konusunda bir gevşeklik meydana gelip de sâliklerin yolunu kapatmasın diye, Mîr ile olan irtibatını muhafaza etmek için çalışmakta ve bunun için kuşun yumurtasını korurken gösterdiği hassasiyeti göstermektedir.

İki aydır bu fakire bir zayıflık gelip çattı. Bu yüzden de geçen mektupta yer alan bazı soruları cevaplayamadı. Allah Sübhânehû sıhhat ve âfiyet ihsan ederse inşaallah yazacağız. Yoksa dostlardan dua ve fâtiha bekleriz. Allah bize yeter ve O ne güzel vekildir!

Size ve diğer ehlullaha selamlar. Değerli evladımızı da Allah Sübhânehû muhafaza buyursun.

KELİME ANLAMI

42. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْاَرْبَعُونَ Kırk ikinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ هَاشِمٍ Hâce Muhammed Haşim'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بِشَارَتِهِ Ona müjde verme hakkındadır. ≻**

بَعْدَ الْحَمْدِ (Allah'a) hamd وَالصَّلاَةِ (Resulüne) salat وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ Ve duaları ilettikten sonra اَنْهِي Belirtirim ki: اَنَّ الصَّحِيفَةَ الشَّرِيفَةَ Değerli mektup *(Öyle mektup ki,)* اَلْمُرْسَلَةَ مَعَ الْمُلاَّ فَتْحِ اللهِ Molla Fethullah ile gönderilen قَدْ وَصَلَتْ Ulaştı وَحَيْثُ Ve içerdiği için *(Neyi?)* لِبَيَانِ الْمَحَبَّةِ وَالْاِخْلاَصِ Muhabbet, ihlas اَوْرَثَتْ فَرَحًا وَسُرُورًا Sevinç ve وَالْحَرَارَةِ وَالْاِشْتِيَاقِ Sıcaklık ve özlemin beyanını feraha sebep oldu وَظَهَرَ Ve zuhur etti *(Ne?)* اِنْبِسَاطُ نُورَانِيَّتِكُمْ Nuraniyetinizin yayılması *(Nerede yayılması?)* فِي النَّوَاحِي Etrafta *(Ne zaman yayıldı?)* وَقْتَ مُطَالَعَةِ كِتَابِكُمْ Mektubunuzu okurken *(Nasıl yayılma?)* اِنْبِسَاطًا كَثِيرًا Çokça yayılma *(Nerede zuhur etti?)* فِي النَّظَرِ Nazarda وَاَوْقَعَنِي ذٰلِكَ Bu, beni sürükledi *(Neye?)* فِي الرَّجَاءِ Ümitlenmeye لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ Allah'a hamd ve şükürler olsun *(Ne üzerine?)* عَلَى ذٰلِكَ Bu nimeti üzerine وَمَا اَكْتُبُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ Bundan daha fazla ne yazayım اَيُّهَا الْمُحِبُّ Ey yaren! اِنَّا مَا نَعْلَمُ Biz bilmiyoruz *(Neyi?)* مَا كَانَ الْبَاعِثُ Ne

sebep oldu? *(Neye?)* عَلَى تَرْكِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ Mir Muhammed Numan'ın terk etmesine *(Neyi terketmesi?)* اَلْمُرَاسَلاَتِ Mektuplaşmaları فَإِنْ كَانَ لَهُ Eğer onun için varsa *(Ne varsa?)* تَوَهُّمُ شَيْئٍ مِنْ هٰذَا الْجَانِبِ Bu taraftan yana bir şey zannı فَلَيْسَ تَصَوُّرُ كَمَالِ Böyle bir şey kesinlikle yoktur بِوَاقِعٍ اَصْلاً Bilakis gerekir *(Ne?)* بَلْ يَنْبَغِي الصَّفَاءِ (Ona karşı olan duygularımızın) son derece berrak olduğu düşüncesi وَالْفَقِيرُ مُرَاعٍ لِغَايَةِ السَّعْيِ Bu fakir son derece özen gösteriyor *(Nerede?)* فِي مُحَافَظَةِ Mir tarafını korumada *(Nasıl koruma?)* مُحَافَظَةَ الطَّيْرِ لِبِيضَتِهِ Kuşun جَانِبِ الْمِيرْ yumurtasını koruması gibi *(Niye?)* لِئَلاَّ يَقَعَ فُتُورٌ فِي اَمْرِ الطَّلَبِ Ta ki talep konusunda bir gevşeklik hasıl olmasın diye فَيَكُونَ سَدًّا Ve set olmasın diye *(Nerede?)* فِي طَرِيقِ السَّالِكِينَ Saliklerin yolunda وَقَدْ طَرَأَ الضَّعْفُ عَلَى الْفَقِيرِ Bu fakirde bir zayıflık meydana geldi مُنْذُ شَهْرَيْنِ İki aydan beridir وَلِهٰذَا عَجَزَ Bundan dolayı aciz kaldı *(Neden?)* عَنْ تَسْوِيدِ جَوَابِ بَعْضِ اَسْئِلَتِهِ Onun bazı sorularına cevap yazmaktan *(Öyle sorular ki,)* اَلْمُنْدَرِجَةِ فِي الْمَكْتُوبِ السَّابِقِ Geçen mektupta yer alan فَإِنْ رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الصِّحَّةَ وَالْعَافِيَةَ Eğer Allah sıhhat ve afiyet verirse نَكْتُبُ إِنْ شَاءَ اللهُ İnşallah yazacağız وَإِلاَّ Eğer vermezse فَالْمُلْتَمَسُ مِنَ الْاَحْبَابِ Dostlardan beklenen *(Nedir?)* اَلدُّعَاءُ وَالْفَاتِحَةُ Dua ve fatihadır وَحَسْبُنَا اللهُ Allah bize yeter وَنِعْمَ الْوَكِيلُ Ve o ne güzel vekildir وَالسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى سَائِرِ اَهْلِ اللهِ Size ve diğer ehlullaha selam olsun وَلْيَكُنِ الْاَوْلاَدُ الْكِرَامُ Değerli evlat olsun *(Ne olsun?)* سَالِمِينَ Selamette غَانِمِينَ Kârda مَحْفُوظِينَ Ve Allah'ın korumasında...

43. MEKTUP

٤٣- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومٍ سَلَّمَهُمَا اللهُ تَعَالَى فِي بَيَانِ مُكَالَمَتِهِ الْوَاقِعَةِ فِي مَحْفِلِ سُلْطَانِ الْوَقْتِ مَدَّ ظِلُّهُ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَبَعْدُ اِنَّ اَحْوَالَ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعَهَا مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ قَدْ تَمُرُّ صُحَبَاتٌ عَجِيبَةٌ وَغَرِيبَةٌ وَبِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى لَا يَتَطَرَّقُ مِقْدَارَ شَعْرَةٍ مِنَ الْمُسَاهَلَةِ وَالْمُدَاهَنَةِ فِي هٰذَا الْقِيلِ وَالْقَالِ اِلَى الْاُمُورِ الدِّينِيَّةِ وَالْاُصُولِ الْاِسْلَامِيَّةِ وَيَقَعُ الْبَيَانُ فِي هٰذِهِ الْمَعَارِكِ بِعَيْنِ الْعِبَارَاتِ الَّتِي كَانَتْ تَصْدُرُ فِي الْخَلْوَاتِ وَالْمَجَالِسِ الْخَاصَّةِ بِتَوْفِيقِ اللهِ سُبْحَانَهُ فَاِنْ كَتَبْنَا مَا جَرَى فِي مَجْلِسٍ وَاحِدٍ يَسْتَدْعِي اَنْ يَكُونَ مُجَلَّدًا خُصُوصًا فِي الْبَارِحَةِ الَّتِي هِيَ اللَّيْلَةُ السَّابِعَةَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ قَدْ ذَكَرْتُ اَشْيَاءَ كَثِيرَةً مِنْ فَائِدَةِ بِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَعَدَمِ اسْتِقْلَالِ الْعَقْلِ وَالْاِيمَانِ بِالْآخِرَةِ وَعَذَابِهَا وَثَوَابِهَا وَمِنْ اِثْبَاتِ الرُّؤْيَةِ وَخَاتَمِيَّةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ وَمِنْ مُجَدِّدِ كُلِّ مِائَةٍ وَمِنَ الْاقْتِدَاءِ بِالْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ اَجْمَعِينَ وَسُنِّيَّةِ التَّرَاوِيحِ وَبُطْلَانِ التَّنَاسُخِ وَمِنْ اَحْوَالِ الْجِنِّ وَمِنْ عَذَابِهِمْ وَثَوَابِهِمْ وَاَمْثَالِ ذٰلِكَ وَصَارَتْ مَسْمُوعَةً بِحُسْنِ الْاسْتِمَاعِ وَذُكِرَ فِي ضِمْنِ ذٰلِكَ اَيْضًا اَشْيَاءُ اُخَرُ مِنْ اَحْوَالِ الْاَقْطَابِ وَالْاَبْدَالِ وَالْاَوْتَادِ وَبَيَانِ خُصُوصِيَّاتِهِمْ كَذَا وَكَذَا اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ تَكُونُونَ عَلَى مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ لَا يَظْهَرُ تَغَيُّرٌ اَصْلًا وَلَعَلَّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فِي هٰذِهِ الْوَاقِعَاتِ وَالْمُلَاقَاتِ مَصَالِحَ مَسْتُورَةً وَاَسْرَارًا مَكْنُونَةً ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰيَنَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَا اَنْ هَدٰيَنَا اللهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ وَاَوْصَلْتُ خَتْمَ الْقُرْآنِ اِلَى سُورَةِ عَنْكَبُوتٍ وَكُلَّ لَيْلَةٍ اَنْصَرِفُ مِنْ ذَاكَ الْمَجْلِسِ وَاَجِيءُ اِلَى مَحَلِّي اَشْتَغِلُ بِالتَّرَاوِيحِ وَفَائِدَةُ الْحِفْظِ الَّتِي هِيَ دَوْلَةٌ عَظِيمَةٌ قَدْ حَصَلَتْ فِي هٰذِهِ الْفُتُرَاتِ الَّتِي هِيَ عَيْنُ الْجَمْعِيَّةِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَوَّلًا وَآخِرًا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Muhammed Sa'îd'e ve Hâce Muhammed Masûm'a yazılmıştır.**
- **Devrin sultanı ile aralarında geçen konuşma .**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Bu taraflarda durumlar ve gidişat hamdolsun çok iyidir. Buralarda acayip ve garip sohbetler olmaktadır. Allah Sübhânehû'nun inâyetiyle bu sohbetlerde dînî işlere ve İslâmî asıllara kıl kadar bile olsa bir sahtekarlık, tavizkarlık ve şarlatanlık bulaşmamaktadır. Allah Teâlâ'nın tevfikiyle, yalnızlık anlarında ve hususî meclislerdeki ifadeler, bu tartışmalarda da ayniyle açıklanmaktadır. Yalnızca bir mecliste neler geçtiğini, özellikle de dün yani ramazan ayının on yedinci gecesi yaşananları yazsak bir cilt tutar...

Peygamberlerin gönderilmesinin faydaları, aklın bağımsız olmadığı, âhirete iman, âhiret azabı ve sevabı, rü'yetin isbatı, Efendi-miz'in (s.a.v.) son peygamber olması, her asırda bir müceddidin gelmesi, râşid halifelere tâbi olmak, teravihin sünnet ve tenâsühün bâtıl olduğu, cinlerin hâlleri, cinler için olan sevap ve azap ve benzer meselelerle ilgili bir çok şey anlattım. Mecliste bulunanlar bu anlatılanları ilgiyle dinlediler. Yine bu mecliste, kutupların, ebdâlın ve evtâdın hâlleri ve özellikleri gibi başka konular da anlatılıp açıklandı.

Allah Sübhânehû'ya hamdolsun ki nasılsanız öyle devam ediyorsunuz... Sizde hiçbir değişiklik görülmemektedir. Umulur ki bu vâkıalarda ve mülâkâtlarda Allah Sübhânehû'nun saklı maslahatları ve bilinmeyen sırları vardır.

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[18]

Kur'ân Kerîm hatminde Ankebût Sûresi'ne kadar geldim. Her gece sözünü ettiğim bu meclisten ayrılarak yerime dönüyor ve terâvih kılıyorum. Büyük bir nimet olan ezberin faydasını da, cem'iyyetin aynı olan bu dönemlerde gördüm. Başlangıçta ve nihayette, her zaman Allah Teâlâ'ya hamd olsun.

---

[18] A'râf, 43.

KELİME ANLAMI

43. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْاَرْبَعُونَ Kırk üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ Hâce Muhammed Said'e** *(Daha?)* **Hâce Muhammed Masum'a سَلَّمَهُمَا اللهُ تَعَالَى Allah ikisine de selamet versin** *(Mektup ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ مُكَالَمَتِهِ İmam-ı Rabbani'nin konuşmasının beyanı hakkındadır** *(Hangi konuşması?)* **اَلْوَاقِعَةِ فِي مَحْفِلِ سُلْطَانِ الْوَقْتِ Zamanın sultanın meclisinde gerçekleşen مَدَّ ظِلُّهُ Gölgesi daim olsun. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَبَعْدُ (Hamd ve selamdan) sonra اِنَّ اَحْوَالَ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعَهَا Bu tarafların durum ve vaziyetleri مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Hamdi gerektirir قَدْ تَمُرُّ Geçmektedir *(Ne?)* وَبِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Ve صُحَبَاتٌ عَجِيبَةٌ وَغَرِيبَةٌ Çok acayip ve ilginç sohbetler Allah Teâlâ'nın yardımıyla لَا يَتَطَرَّقُ Arız olmuyor *(Ne?)* مِقْدَارَ شَعْرَةٍ مِنَ الْمُسَاهَلَةِ وَالْمُدَاهَنَةِ Kıl kadar bile taviz ve yağcılık *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْقِيلِ وَالْقَالِ Bu sohbetlerde *(Neye arız olmuyor?)* وَالْاُصُولِ الْاِسْلَامِيَّةِ اِلَى الْاُمُورِ الدِّينِيَّةِ Ve İslami esaslara بِعَيْنِ الْعِبَارَاتِ وَيَقَعُ الْبَيَانُ فِي هٰذِهِ الْمَعَارِكِ Bu tartışmalarda açıklamalar gerçekleşiyor *(Neyle?)* Aynı sözlerle فِي الَّتِي كَانَتْ تَصْدُرُ Ki, o sözler sâdır oluyordu *(Nerede?)* الْخَلْوَاتِ وَالْمَجَالِسِ الْخَاصَّةِ Özel meclislerde ve yalnızlık halinde *(Nasıl gerçekleşiyor?)* بِتَوْفِيقِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın yardımıyla فَاِنْ كَتَبْنَا Eğer biz yazsaydık *(Neyi?)* مَا يَسْتَدْعِي اَنْ يَكُونَ مُجَلَّدًا جَرَى فِي مَجْلِسٍ وَاحِدٍ Bir mecliste geçenleri Bir ciltte toplanması gerekirdi خُصُوصًا فِي الْبَارِحَةِ Özellikle dün gece ki (konuşmalar) الَّتِي هِيَ اللَّيْلَةُ السَّابِعَةَ عَشَرَ مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ Ki, o gece Ramazan ayının on yedinci gecesiydi مِنْ فَائِدَةِ بِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ قَدْ ذَكَرْتُ اَشْيَاءَ كَثِيرَةً Bir çok şey zikrettim *(Neden?)* Peygamberlerin gönderilmesinin faydalarından عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun *(Daha neden çok şey zikrettim?)* وَعَدَمِ اسْتِقْلَالِ الْعَقْلِ Aklın bağımsız olmadığından وَعَذَابِهَا وَثَوَابِهَا وَالْاِيمَانِ بِالْآخِرَةِ Ahirete imandan Ahiret azap ve

وَخَاتَمِيَّةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ sevabından وَمِنْ اِثْبَاتِ الرُّؤْيَةِ Allah'ı görmenin ispatından
Peygamberimizin son peygamber oluşundan وَمِنْ مُجَدِّدِ كُلِّ مِائَةٍ Her yüzyılın
müceddidinden . وَمِنَ الاقْتِدَاءِ بِالْخُلَفَاءِ الرَّاشِدِينَ Raşit halifelere uymaktan رَضِيَ اللهُ
تَعَالَى عَنْهُمْ اَجْمَعِينَ Allah hepsinden razı olsun وَسُنِّيَّةِ التَّرَاوِيحِ Teravih namazının
sünnet olduğundan وَبُطْلَانِ التَّنَاسُخِ Ruh göçünün batıl olduğundan وَمِنْ اَحْوَالِ الْجِنِّ
Cinlerin durumlarından وَمِنْ عَذَابِهِمْ وَثَوَابِهِمْ Onların azap ve sevaplarından وَاَمْثَالِ
ذٰلِكَ Ve bunlara benzer şeylerden (bir çok şey zikrettim) وَصَارَتْ مَسْمُوعَةً (Bu
anlattıklarım) dinlendi *(Nasıl?)* بِحُسْنِ الاسْتِمَاعِ Güzel bir dinlemeyle
وَذُكِرَ فِي ضِمْنِ Anlattıklarım içinde zikredildi de *(Ne?)* اَشْيَاءُ اُخَرُ Başka şeyler *(Neden?)* مِنْ
ذٰلِكَ أَيْضًا وَبَيَانِ اَحْوَالِ الاَقْطَابِ وَالاَبْدَالِ وَالاَوْتَادِ Kutup, ebdal ve evtaların hallerinden
خُصُوصِيَاتِهِمْ كَذَا وَكَذَا Ve onların çeşit çeşit özelliklerinin açıklanmasından اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ
سُبْحَانَهُ Allah'a hamd olsun تَكُونُونَ Siz oluyorsunuz *(Ne üzere?)* عَلَى مَا اَنْتُمْ عَلَيْهِ
Önceden olduğunuz hal üzere لاَ يَظْهَرُ تَغَيُّرٌ اَصْلاً Kesinlikle bir değişim zuhur
etmiyor وَلَعَلَّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Ola ki Allah için vardır *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْوَاقِعَاتِ
مَصَالِحَ مَسْتُورَةً وَاَسْرَارًا مَكْنُونَةً Bu karşılaşma ve olaylarda *(Ne vardır?)* وَالْمُلاَقَاتِ
Örtülü maslahat ve saklı sırlar اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun الَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا Ki, bizi,
buna eriştirdi وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ Biz erişemezdik لَوْلاَ اَنْ هَدَانَا اللهُ Eğer Allah bizi hidayet
etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ And olsun ki getirdi *(Kim?)* رُسُلُ رَبِّنَا Rabbimizin elçileri *(Neyi?)*
بِالْحَقِّ وَاَوْصَلْتُ خَتْمَ الْقُرْآنِ Hakkı اِلَى سُورَةِ عَنْكَبُوتٍ Kuran hatmini ulaştırdım *(Neye?)*
Ankebut suresine وَكُلَّ لَيْلَةٍ Her gece اَنْصَرِفُ مِنْ ذَاكَ الْمَجْلِسِ Bu meclisten
ayrılıyorum وَاَجِيءُ اِلَى مَحَلِّي Ve yerime dönüyorum اَشْتَغِلُ بِالتَّرَاوِيحِ Teravihle meşgul
oluyorum وَفَائِدَةُ الْحِفْظِ Ezberlemenin faydası الَّتِي هِيَ دَوْلَةٌ عَظِيمَةٌ Ki, o büyük bir
nimettir قَدْ حَصَلَتْ (İşte) o fayda hasıl oldu *(Ne zaman?)* فِي هٰذِهِ الْفُتْرَاتِ Bu
dönemlerde الَّتِي هِيَ Ki, bu dönem عَيْنُ الْجَمْعِيَّةِ Cemiyetin ta kendisidir
اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَوَّلاً Başta ve sonda Allah'a hamd olsun... وَآخِرًا

44. MEKTUP

٤٤ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى الْمِيرْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ بْنِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِي دَفْعِ شُبَهَاتِ الْمُنْكِرِينَ لِلرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْاِعْتِرَاضُ الَّذِي يُورِدُونَهُ فِي مَسْئَلَةِ الرُّؤْيَةِ بَلِ الدَّلِيلُ الَّذِي يُقِيمُونَهُ عَلَى نَفْيِ الرُّؤْيَةِ هُوَ اَنَّ الرُّؤْيَةَ الْبَصَرِيَّةَ تَقْتَضِي مُحَاذَاةَ الْمَرْئِيِّ وَمُقَابَلَتَهُ بِالرَّائِي وَهِيَ مَفْقُودَةٌ فِي حَقِّ الْوَاجِبِ تَعَالَى لِكَوْنِهَا مُسْتَلْزِمَةً لِلْجِهَةِ الْمُنْجَرَّةِ اِلَى الْاِحَاطَةِ وَالتَّحْدِيدِ وَالنِّهَايَةِ الْمُسْتَلْزِمَةِ لِلنَّقْصِ الْمُنَافِي لِلْاُلُوهِيَّةِ تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا. **وَالْجَوَابُ** اَنَّ الْقَادِرَ عَلَى الْكَمَالِ جَلَّ سُلْطَانُهُ اِذَا اَعْطَى لِلْبَصَرِ الَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ عَنِ الْقِطْعَتَيْنِ الْعَصَبِيَّتَيْنِ الْمُجَوَّفَتَيْنِ الْخَالِيَتَيْنِ عَنِ الْحِسِّ وَالْحَرَكَةِ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ الضَّعِيفَةِ الْفَانِيَةِ قُوَّةَ اِحْسَاسِ الْاَشْيَاءِ وَاِبْصَارِهَا بِشَرْطِ الْمُقَابَلَةِ وَالْمُحَاذَاةِ لِمَ لاَ يُمْكِنُ اَنْ يُعْطِيَ فِي النَّشْأَةِ الْآخِرَةِ الْقَوِيَّةِ الْبَاقِيَةِ لِهَاتَيْنِ الْقِطْعَتَيْنِ الْعَصَبِيَّتَيْنِ قُوَّةً تُبْصِرُ بِهَا الْمَرْئِيَّ بِلاَ مُقَابَلَةٍ وَمُحَاذَاةٍ سَوَاءٌ كَانَ ذٰلِكَ الْمَرْئِيُّ فِي جَمِيعِ الْجِهَاتِ اَوْ لَمْ يَكُنْ فِي جِهَةٍ اَصْلاً فَمَا الْاِسْتِبْعَادُ فِي ذٰلِكَ وَاَيْنَ الْمُحَالُ فَاِنَّ الْفَاعِلَ الْمُخْتَارَ جَلَّ سُلْطَانُهُ فِي اَعْلَى مَرْتَبَةِ الْاِقْتِدَارِ وَقَابِلٌ مُسْتَعِدٌّ لِاَنْ يَتَعَلَّقَ بِهِ الْاِحْسَاسُ وَالْاِبْصَارُ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهُ تَعَالَى رَاعَى فِي بَعْضِ الْاَمْكِنَةِ لِمَصَالِحَ شَرْطَ الْمُحَاذَاةِ وَتَعَيُّنِ الْجِهَةِ فِي اِحْسَاسِ الْاَبْصَارِ وَفِي بَعْضِ اَمْكِنَةٍ وَاَزْمِنَةٍ اُخَرَ اَسْقَطَ ذٰلِكَ الشَّرْطَ عَنْ حَيِّزِ الْاِعْتِبَارِ وَقَرَّرَ مِنْ غَيْرِ هٰذَا الشَّرْطِ رُؤْيَةَ الْاَبْصَارِ وَقِيَاسُ مَوْطِنٍ عَلَى مَوْطِنٍ آخَرَ مَعَ وُجُودِ كَمَالِ الْاِخْتِلاَفِ وَالتَّضَادِّ بَيْنَهُمَا بَعِيدٌ عَنِ الْاِنْصَافِ وَقَصْرُ النَّظَرِ عَلَى مَكْشُوفَاتِ عَالَمِ الْمُلْكِ وَالشَّهَادَةِ وَاِنْكَارُ عَلَى عَجَائِبِ عَالَمِ الْمَلَكُوتِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ مَرْئِيًّا يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ مُحَاطًا وَمُدْرَكًا بِالْبَصَرِ وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا. **اُجِيبَ**: يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ مَرْئِيًّا وَلاَ يَكُونُ مُحَاطًا وَمُدْرَكًا بِالْبَصَرِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ

يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ﴾ وَالْمُؤْمِنُونَ يَرَوْنَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ فِي الْآخِرَةِ وَيَجِدُونَ بِالْيَقِينِ الْوِجْدَانِيِّ اَنَّهُمْ يَرَوْنَهُ جَلَّ شَأْنُهُ وَيَجِدُونَ فِي اَنْفُسِهِمُ الْالْتِذَاذَ الْمُتَرَتِّبَ عَلَى الرُّؤْيَةِ عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ وَلَكِنَّ الْمَرْئِيَّ لاَ يَكُونُ مُدْرَكًا لَهُمْ اَصْلاً وَلاَ يَحْصُلُ لَهُمْ شَيْئٌ مِنْهُ قَطْعًا غَيْرُ وِجْدَانِ الرُّؤْيَةِ وَغَيْرُ الْالْتِذَاذِ بِهَا ﴿شِعْرٌ﴾

وَلاَ اَحَدَ يَصْطَادُ عَنْقَاءَ فَاسْتَرِحْ ۞ وَاِلاَّ تَكُونُ حَامِلَ الْفَخِ دَائِمَا

وَالنُّقْصَانُ الَّذِي يَتَوَهَّمُ فِي الرُّؤْيَةِ مِنْ كَوْنِ الْمَرْئِيِّ مُحَاطًا وَمُدْرَكًا مَفْقُودٌ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَمُجَرَّدُ ثُبُوتِ الرُّؤْيَةِ بِلاَ جِهَةٍ وَالْالْتِذَاذُ الْحَاصِلُ لِلرَّائِي مِنْ تِلْكَ الرُّؤْيَةِ لاَ نَقْصَ وَلاَ قُصُورَ فِيهِ اَصْلاً بَلْ مِنْ كَمَالِ اِنْعَامِ الْمَرْئِيِّ وَاِحْسَانِهِ اِجْلاَءً جَمَالِهِ الْكَامِلِ لِمُحْتَرِقِي نَائِرَةِ مَحَبَّتِهِ وَاِرْوَاؤُهُمْ مِنْ زُلاَلِ رُؤْيَتِهِ وَتَشْرِيفُهُمْ بِوِصَالِ حَضْرَتِهِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَعُودَ شَيْئٌ مِنَ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَبِدُونِ ثُبُوتِ الْجِهَةِ وَالْاِحَاطَةِ فِي حَضْرَةِ اُنْسِهِ سُبْحَانَهُ ﴿شِعْرٌ﴾

ازان طرف نبذيرد گـــمال او نقـــصان ۞ وزين طرف شرف روزكار من باشد

﴿تَرْجَمَهْ﴾ فِي مَجْدِكُمْ لاَ يَلْحَقُ النُّقْصَانُ مِنْ ۞ هٰـــذَا وَلِي فِيهِ اُلُوفُ كَرَامَةٍ

اَوْ نَقُولُ لَوْ كَانَتِ الْمُقَابَلَةُ وَالْمُحَاذَاةُ شَرْطًا فِي حُصُولِ الرُّؤْيَةِ يَنْبَغِي اَنْ تَكُونَ شَرْطًا فِي جَانِبِ الرَّائِي أَيْضًا لِكَوْنِهَا شَرْطًا فِي جَانِبِ الْمَرْئِيِّ فَاِنَّ الْمُقَابَلَةَ نِسْبَةٌ قَائِمَةٌ بِالْمُتَقَابِلَيْنِ اَعْنِي الرَّائِيَ وَالْمَرْئِيَّ فَلَزِمَ اَنْ لاَ يَرَى الْحَقُّ سُبْحَانَهُ الْاَشْيَاءَ وَلاَ تَكُونَ صِفَةُ رُؤْيَةِ الْاَشْيَاءِ ثَابِتَةً لَهُ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ وَذٰلِكَ مُخَالِفٌ لِلنُّصُوصِ الْقُرْآنِيَّةِ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ﴾ ﴿وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ﴾ ﴿وَسَيَرَى اللهُ عَمَلَكُمْ﴾ وَاَيْضًا هُوَ نَقْصٌ وَسَلْبٌ لِلصِّفَةِ الْكَامِلَةِ مِنْهُ تَعَالَى. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ الرُّؤْيَةَ فِي الْوَاجِبِ تَعَالَى عِبَارَةٌ عَنِ الْعِلْمِ بِالْاَشْيَاءِ لاَ اَنَّهَا اَمْرٌ آخَرُ وَرَاءَ الْعِلْمِ مُسْتَلْزِمٌ لِلْجِهَةِ. **اُجِيبُ**: لاَ شَكَّ اَنَّ الرُّؤْيَةَ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ ثَابِتَةٌ لِلْوَاجِبِ سُبْحَانَهُ بِالْاِسْتِقْلاَلِ بِنَصِّ الْقُرْآنِ وَاِرْجَاعُهَا اِلَى الْعِلْمِ اِرْتِكَابُ خِلاَفِ الظَّاهِرِ وَلَوْ سُلِّمَ اَنَّهَا مِنْ اَقْسَامِ الْعِلْمِ لاَ يَلْزَمُ مِنْهُ عَدَمُ اشْتِرَاطِ

الْمُحَاذَاةِ فِيهَا فَاِنَّ الْعِلْمَ عَلَى قِسْمَيْنِ قِسْمٌ لاَ يُشْتَرَطُ فِيهِ مُحَاذَاةُ الْمَعْلُومِ وَقِسْمٌ آخَرُ تُشْتَرَطُ فِيهِ الْمُحَاذَاةُ وَهُوَ الْمُسَمَّى بِالرُّؤْيَةِ وَهَذَا الْقِسْمُ اَعْلَى اَقْسَامِ الْعِلْمِ فِى الْمُمْكِنَاتِ وَحَاصِلٌ فِى مَرْتَبَةِ اطْمِئْنَانِ الْقَلْبِ وَلاَ أَمْنَ فِى الْمَعْقُولاَتِ مِنْ مُعَارَضَةِ الْوَهْمِ وَالْخَالِى عَنْ تِلْكَ الْمُعَارَضَةِ اِنَّمَا هُوَ الْمَحْسُوسُ وَمِنْ هَهُنَا طَلَبَ الْخَلِيلُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ رُؤْيَةَ اِحْيَاءِ الْمَوْتَى لِيَطْمَئِنَّ قَلْبُهُ مَعَ وُجُودِ الايمَانِ وَالْيَقِينِ بِهِ. **يَنْبَغِى** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الرُّؤْيَةَ الَّتِى هِىَ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ اِذَا لَمْ تَكُنْ فِى الْوَاجِبِ تَعَالَى مِنْ أَيْنَ جَاءَتْ لِلْمُمْكِنِ فَاِنَّ كُلَّ كَمَالٍ حَاصِلٍ لِلْمُمْكِنِ هُوَ عَكْسُ الْكَمَالِ الَّذِى فِى مَرْتَبَةِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ وَحَاشَا اَنْ يَكُونَ فِى الْمُمْكِنِ مَا لَيْسَ لِلْوَاجِبِ تَعَالَى فَاِنَّ الْمُمْكِنَ هُوَ عَيْنُ النَّقْصِ فِى حَدِّ ذَاتِهِ فَاِنْ كَانَ فِيهِ كَمَالٌ فَهُوَ عَارِيَةٌ مِنْ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ الَّتِى هِىَ عَيْنُ كُلِّ خَيْرٍ وَكَمَالٍ ﴿شعر﴾

مَا جِئْتُ مِنْ بَيْتِى بِشَيْءٍ اِنَّمَا * اَعْطَيْتَنِى مَا بِى وَنَفْسِى بَعْضُ ذَا

وَجَوَابُ آخَرُ عَنْ اَصْلِ السُّؤَالِ اَنَّ هٰذَا الاعْتِرَاضَ مُتَمَشٍّ فِى وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ فَكَمَا اَنَّهُ يَنْفِى الرُّؤْيَةَ يَنْفِى الْوُجُودَ مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَهَذَا الاعْتِرَاضُ لَيْسَ بِوَارِدٍ لِكَوْنِهِ مُسْتَلْزِمًا لِلْمُحَالِ الْعَقْلِىِّ بَيَانُهُ اَنَّ الْوَاجِبَ سُبْحَانَهُ اِذَا كَانَ مَوْجُودًا يَكُونُ اَلْبَتَّةَ فِى جِهَةٍ مِنْ جِهَاتِ الْعَالَمِ مِنْ فَوْقٍ وَتَحْتٍ وَقُدَّامٍ وَخَلْفٍ وَيَمِينٍ وَشِمَالٍ وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلإِحَاطَةِ وَالتَّحْدِيدِ الْمُسْتَلْزِمِ لِلنَّقْصِ الْمُنَافِى لِلأُلُوهِيَّةِ تَعَالَى اللهُ وَتَقَدَّسَ عَنْ ذٰلِكَ. **فَاِنْ قِيلَ** يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ فِى جَمِيعِ جِهَاتِ الْعَالَمِ فَلاَ يَلْزَمُ الاحَاطَةُ وَالتَّحْدِيدُ. **اُجِيبُ**: اَنَّ كَوْنَهُ فِى جَمِيعِ جِهَاتِ الْعَالَمِ لاَ يَنْفِى الاحَاطَةَ وَالتَّحْدِيدَ فَاِنَّهُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ أَيْضًا يَكُونُ وَرَاءَ الْعَالَمِ اَلْبَتَّةَ فَاِنَّ الاِثْنِيَّةَ لاَزِمَةٌ لِلْغَيْرِيَّةِ «اَلاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ» قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ عِنْدَ اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلتَّحْدِيدِ. **لاَ يَخْفَى** اَنَّ طَرِيقَ التَّفَصِّى مِنْ اَمْثَالِ هٰذِهِ الشُّبَهَاتِ الْمُمَوَّهَةِ الْغَيْرِ الْحَقَّةِ الْتِزَامُ الْفَرْقِ بَيْنَ اَحْكَامِ الْغَيْبَةِ وَاَحْكَامِ الشَّهَادَةِ وَعَدَمُ قِيَاسِ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ فَاِنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ بَعْضُ الاَحْكَامِ صَادِقًا فِى الشَّاهِدِ وَكَاذِبًا فِى الْغَائِبِ وَكَمَالاً فِى الشَّاهِدِ وَنَقْصًا فِى الْغَائِبِ فَاِنَّ تَبَايُنَ الاَحْكَامِ ثَابِتٌ

خُصُوصًا اِذَا كَانَ بَيْنَ الْمَوَاطِنِ بُونٌ بَعِيدٌ مَا لِلتُّرَابِ وَرَبِّ الْاَرْبَابِ رَزَقَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ الْانْصَافَ حَتّٰى لاَ يُنْكِرُوا النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ بِهٰذِهِ التَّوَهُّمَاتِ وَالتَّخَيُّلاَتِ الْمُشْتَبِهَةِ وَلاَ يُكَذِّبُوا الْاَحَادِيثَ الصَّحِيحَةَ النَّبَوِيَّةَ يَنْبَغِي الْايمَانُ بِاَمْثَالِ هٰذِهِ الْاَحْكَامِ الْمُنَزَّلَةِ مُيِيلاً كَيْفِيَّتَهَا عَلَى الْعِلْمِ الْاَكْيَفِي مُعْتَرِفًا بِقُصُورِ الْادْرَاكِ عَنْ مَعْرِفَتِهَا لاَ اَنَّهُ يَنْبَغِي نَفْيُ تِلْكَ الْاَحْكَامِ بِانْتِفَاءِ الْادْرَاكِ فَاِنَّهُ بَعِيدٌ عَنِ السَّلاَمَةِ وَالصَّوَابِ فَاِنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ اَشْيَاءُ كَثِيرَةٌ صَادِقَةٌ فِي نَفْسِ الْاَمْرِ وَتَكُونَ مُسْتَبْعَدَةً عَنْ اِدْرَاكِ عُقُولِنَا النَّاقِصَةِ فَلَوْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا لَكَانَ مِثْلُ اَبِي عَلِيٍّ سِينَا الَّذِي هُوَ مُقْتَدَى اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ مُحِقًّا فِي جَمِيعِ الْاَحْكَامِ الْعَقْلِيَّةِ غَيْرَ غَالِطٍ فِيهَا وَالْحَالُ اَنَّهُ اَخْطَاَ فِي مَسْئَلَةٍ وَاحِدَةٍ وَهِيَ «اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ عَنْهُ اِلاَّ الْوَاحِدُ» مَا هُوَ وَاضِحٌ لِلنَّاظِرِ الْمُنْصِفِ بِاَدْنَى تَاَمُّلٍ وَطَعَنَ فِيهِ الْامَامُ الْفَخْرُ الرَّازِيُّ فِي هٰذَا الْمَقَامِ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ «وَالْعَجَبُ مِمَّنْ يُفْنِي عُمْرَهُ فِي تَعْلِيمِ الْآلَةِ الْعَاصِمَةِ عَنِ الْخَطَاَ فِي الْفِكْرِ وَتَعَلُّمِهَا ثُمَّ اِذَا جَاءَ اِلَى هٰذَا الْمَطْلَبِ الْاَشْرَفِ وَقَعَ مِنْهُ اَشْيَاءُ يَضْحَكُ مِنْهَا الصِّبْيَانُ» وَعُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ يُثْبِتُونَ جَمِيعَ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ سَوَاءٌ كَانَتْ مَعْقُولَةَ الْمَعْنَى اَوْ لاَ وَلاَ يَنْفُونَهَا بِعِلَّةِ عَدَمِ اِدْرَاكِ كَيْفِيَّتِهَا مِثْلَ عَذَابِ الْقَبْرِ وَسُؤَالِ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ وَالصِّرَاطِ وَالْمِيزَانِ وَاَمْثَالِهَا مِمَّا عَجَزَتْ عُقُولُنَا النَّاقِصَةُ عَنْ اِدْرَاكِهِ وَهٰؤُلاَءِ الْكُبَرَاءِ جَعَلُوا مُقْتَدَاهُمُ الْكِتَابَ وَالسُّنَّةَ وَجَعَلُوا عُقُولَهُمْ تَابِعَةً لَهُمَا فَاِنْ ظَفِرُوا بِاِدْرَاكِهَا فَبِهَا وَاِلاَّ يَقْبَلُونَ الْاَحْكَامَ الشَّرْعِيَّةَ وَيَحْمِلُونَ عَدَمَ الْادْرَاكِ عَلَى قُصُورِ فَهْمِهِمْ لاَ اَنَّهُمْ كَغَيْرِهِمْ يَقْبَلُونَ مَا تَقْبَلُهُ وَتُدْرِكُهُ عُقُولُهُمْ وَيَرُدُّونَ مَا يَعْجِزُ عَنْ اِدْرَاكِهِ عُقُولُهُمْ اَلاَ يَعْلَمُونَ اَنَّ بِعْثَةَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ اِنَّمَا هِيَ بِوَاسِطَةِ قُصُورِ الْعُقُولِ عَنْ اِدْرَاكِ بَعْضِ الْمَطَالِبِ الْمَرْضِيَّةِ لِلْمَوْلَى سُبْحَانَهُ وَالْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ كَامِلَةٍ وَالْحُجَّةُ الْكَامِلَةُ اِنَّمَا تَمَّتْ بِبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتّٰى نَبْعَثَ رَسُولًا﴾. وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ فَنَقُولُ اِنَّ الْمُقَابَلَةَ وَالْمُحَاذَاةَ وَاِنْ كَانَتْ شَرْطًا فِي رُؤْيَةِ الشَّاهِدِ وَلٰكِنْ يُمْكِنُ اَنْ لاَ يَكُونَ ذٰلِكَ شَرْطًا فِي الْغَائِبِ كَمَا اَنَّ الْغَائِبَ مَوْجُودٌ وَلَيْسَ فِي جِهَةٍ مِنْ جِهَاتِ الْمَوْجُودَاتِ اَصْلاً

فَكَمَا اَنَّهُ مُنَزَّهٌ عَنْ جَمِيعِ الْجِهَاتِ بِلاَ رُؤْيَةِ الرَّائِي لاَ تَكُونُ جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ ثَابِتَةً لَهُ بَعْدَ الرُّؤْيَةِ أَيْضًا وَتَكُونُ الْمُقَابَلَةُ وَالْمُحَاذَاةُ مَفْقُودَةً هُنَاكَ فَاَنَّى اسْتِبْعَادٍ وَاَنَّى اسْتِحَالَةٍ هُنَا وَرُؤْيَةُ الْلاَكَيْفِي لاَ كَيْفِيَّةٌ فَاِنَّهُ لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِي اِلَى الْلاَكَيْفِي لاَ يَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ اِلاَّ مَطَايَاهُ وَقِيَاسُ الرُّؤْيَةِ الْمُنَزَّهَةِ عَنِ الْكَيْفِ عَلَى الرُّؤْيَةِ الْمُتَكَيِّفَةِ بِكَيْفِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِمَرْئِيَّاتٍ غَيْرُ مُنَاسِبٍ وَبَعِيدٌ عَنِ الْاِنْصَافِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ لِلصَّوَابِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Muhammed Numân'ın oğlu Mîr Abdurrahmân'a yazılmıştır**
- **Âhirette ru'yeti inkar edenlere cevap**

Rahmân ve rahîm olan Allah'ın adıyla.

Ru'yet konusundaki itirazları ve ru'yetin olmadığına dair getirdikleri delil şöyledir: "Gözle görmek, görülenin görenin karşısında ve hizasında olmasını gerektirir. Halbuki Vâcib Teâlâ hakkında böyle bir şey söz konusu olamaz. Çünkü bu, Allah Teâlâ'ya yön ve cihet isnâd etmektir ki bunun sonu, ulûhiyete ters noksanlık olan kuşatılmaya, sınırlanmaya ve nihâyetin bilinmesine varır. Allah Sübhânehû böyle şeylerden yüce ve berîdir."

Bu itiraza şöyle cevap veririz: Mutlak Kâdir Celle Sultânuhû, hissetmeyen, hareket etmeyen, içi oyuk iki parça sinirden ibâret olan göze bu fanî dünyada, karşısında olması şartıyla nesneleri görme ve hissetme kâbiliyeti vermişse bâkî olan âhiret yurdunda, bakılanı karşısına alma şartı olmaksızın görme gücünü, bu iki sinir parçasına vermesi niçin mümkün olmasın. Bakılan şey ister her yerde olsun, isterse hiçbir yerde olmasın fark etmez... Burada zor ve imkansız olan ne olabilir ki?! Çünkü Allah Sübhânehû gücün ve iktidarın zirvesindedir. İstidatlı olana, kendisiyle ilgilenmesi için görme ve hissetme kabiliyeti verir.

Sonuç olarak Allah Sübhânehû bazen, gözlerin bir şeyi görebilmesi için önce onu karşısına alması ve o şeyin belirli bir yönde olması şartını bir takım maslahatlar nedeniyle koyarken bazen de bu şarta itibar edilmez ve bu şart olmadan da gözlerin görmesi mümkün olur.

Birbiriyle hiç alakası olmadığı gibi birbirine zıt olan iki yer arasında kıyaslama yapmak insafsızlıktır. Böyle bir şey, bakışını zahir mülk ve şehâdet âlemiyle sınırlamaktan kaynaklanır ve melekût âleminin harikalarını inkâr anlamına gelir.

"Eğer Hak Sübhânehû görülürse, o zaman Hakk'ın kuşatılan ve gözle idrâk edilen bir şey olması gerekir ki bu, Allah Teâlâ'ya bir tanım, bir sınır ve son isnad etmeye götürür... Allah Sübhânehû böyle bir şeyden yüce ve berîdir." denilirse, şöyle cevap veririz: Allah Teâlâ'nın hem görülüp hem de göz ile idrak edilememesi mümkündür. Nitekim O (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

"Gözler onu idrak edemez, O ise bütün gözleri idrak eder. O, lütuf sahibidir, her şeyden haberlidir."[19]

Müminler âhirette Hak Sübhânehû'yu görecektir... Vicdânî bir yakînle O'nu gördüklerini anlayacaklardır. İçlerinde, bu görme sebebiyle oluşan lezzeti yaşayacaklardır. Ancak, gördüklerini kesin-likle idrak etmiş olmayacak, görmenin ve bunun tadını hissetmenin dışında bir şey hâsıl olmayacaktır.

"Anka kuşunu kimse avlayamaz... sen rahat ol;
Yoksa tuzak hamallığı yapmaktan kurtulamazsın."

Ru'yette, görülenin kuşatılması ve idrak edilmesi şeklinde bir vehme kapılma sonucu oluştuğu sanılan noksanlık, burada yoktur. Görmenin cihetsiz (yönsüz) olarak gerçekleşmesinde ve görenin bundan lezzet almasında kesinlikle bir noksanlık ve kusur olmaz. Bilakis, Allah Teâlâ'nın, muhabbetinin ateşinde yananlara cemâlini göstermesi, ru'yet pınarından kana kana içirmesi ve onları vuslatıyla şereflendirmesi, O'nun nimetlerinden ve ihsânındandır. Bunların hiç biri Allah Sübhânehû'ya bir kusur ve eksiklik getirmez ve O'nun mukaddes katında cihet ve kuşatılma durumu olmaz.

"Sizin şerefinize buralardan bir noksanlık gelmez
Bende binlerce keramet vardır."

Veya bunu şöyle açıklarız: Bir şeyi görebilmek için onu karşıya almak şart olsaydı, bunun, görülen için şart olduğu gibi gören içinde şart olması gerekirdi. Çünkü karşı karşıya olma durumu gören ve

[19] En'âm. 103.

görülenin ikisi için de söz konusu olan bir durumdur. Dolayısıyla Allah Teâlâ'nın eşyayı görmemesi gerekir... Bu durumda Allah Teâlâ'nın nesneleri görme sıfatı olmaz. Bu, Kur'ân ayetlerine aykırı bir anlayıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Allah, yaptıklarınızı görmektedir."[20]

"O, her şeyi işitir ve görür."[21]

"Bundan böyle Allah ve Resulü yaptıklarınızı görecektir."[22]

Bu anlayış aynı zamanda Hak Teâlâ'nın kâmil bir sıfatını noksanlaştırmak ve yok saymaktır.

"Vâcib Teâlâ'nın görmesi, eşyâyı bilmesinden ibârettir... İlmin ötesinde ve yönlü olmayı gerektiren bir şey değildir." denirse şöyle cevap veririz:

Görme sıfatı hiç şüphesiz, Vâcib Teâlâ'nın kâmil sıfatlarından olup Kur'ân nassıyla sâbittir. Bunun ilim olduğunu söylemek zâhirin hilâfına davranmaktır. Görme sıfatının ilmin kısımlarından olduğu kabul edilse bile bir şeyi bilebilmek için onu karşıya koymanın şart olmadığı söylenemez. Çünkü ilim iki kısımdır. Birincisi, bilinenin karşıda olmasının şart olmadığı kısımdır. Diğeri ise bilinebilmesi için bilinen şeyin karşıda bulunmasının şart odluğu kısımdır ki buna ru'yet denir. Mümkünât sahasında bu kısım, ilmin kısımlarının en yücesi olup kalp mutmainliği mertebesinde meydana gelir.

Akılla idrak edilen şeyler, kendilerine vehmin bulaşmasından korunmuş değildir. Vehmin bulaşmasının söz konusu olmadığı ilim hissedilen ilimdir. Bundan dolayı Halil İbrahim (a.s.) imân ettiği ve yakîne sahip olduğu halde kalbinin mutmain olması için ölülerin nasıl diriltildiğini görmek istemiştir. Ayrıca, kâmil sıfatlardan olan ru'yet şayet Vâcib Teâlâ'da bulunmasaydı mümküne nereden gelecekti? Zirâ mümkünde varolan bütün kemâller Vâcib Teâlâ'nın mertebesinde bulunan kemâllerin yansımalarıdır. Vâcib Teâlâ'da olmayan bir şeyin –hâşâ- mümkünde bulunması söz konusu değildir. Çünkü mümkün bizâtihi, noksanlığın kendisidir... Eğer onda bir

---

[20] Bakara, 265.

[21] Şûrâ, 42.

[22] Tevbe, 94.

kemal varsa, bu ona, bütün hayırların ve kemallerin kaynağı olan Vâcib Teâlâ'nın makamından gelen bir emanettir.

"Ben evden bir şey getirmedim, gerçek şu ki
Neyim varsa, nefsim de dahil hepsini sen verdin

Bu soruyu şöyle de cevaplayabiliriz: Bu itiraz Vâcib Teâlâ'nın varlığıyla da ilgilidir; görme sıfatını reddettiği gibi Hak Sübhânehû'nun varlığını da reddetmektedir. Dolayısıyla alken muhal olan şeyler getirdiği için bu itiraz doğru değildir. Bunun açıklaması şöyledir: Vâcib Sübhânehû şayet mevcut olsaydı mutlaka üst, alt, ön, arka, sağ, sol şeklindeki dünya yönlerinden birinde olurdu. Bu da ihâta ve tahdîdi gerektirir... İhâta ve tahdîdin varacağı nokta ise, ulûhiyete ters olan noksanlıktır... Allah Teâlâ böyle bir şeyden yüce ve berîdir.

"O (c.c.) dünyanın bütün cihetlerinde olabilir ancak ihâta ve tahdîdin olması gerekmez." denirse şöyle cevap veririz:

Dünyanın bütün cihetlerinde olması ihâta ve tahdîdi ortadan kaldırmaz. Çünkü o bu taktirde de âlemin ötesindedir. Çünkü bir şeyin başkasından söz edilebilmesi için o şeyin iki tane olması gereklidir.... Bu da tahdîdi gerektirir.

Bu tür yersiz ve çarpık şüphelerden kurtulmanın yolu gaybî hükümlerle şehadet hükümlerinin arasını ayırmak ve gâybî olanı var olanla kıyaslamamaktır. Çünkü bazı hükümler var olanlar hakkında doğru iken gâib olan hakkında yanlış olabilir... Var olanda kemâl olan hükümler gâib olanda noksanlık olabilir. Zirâ hükümler arasındaki fark sabittir. Özellikle de iki yer arasındaki mesafe çok uzunsa bu fark daha da belirgindir. "Toprak ile Rablerin Rabbi arasında ne alaka olabilir ki?!" (şiir). Allah Sübhânehû bunlara insaf versin... İnsaf versin ki böylesine yanlış şüphelerle, hayallerle ve vehimlerle Kur'ân hükümlerini inkar etmesinler ve sahih hadîs-i şerifleri yalanlamasınlar!.

Allah'ın indirdiği bu tür hükümlere iman edilmelidir... İdrakin aciz olduğunu itiraf edip, keyfiyetini keyfiyetsiz olan ilme havale ederek iman edilmelidir. Yoksa, bu hükümleri, anlaşılamıyor diye reddetmek doğru değildir. Çünkü gerçekte var olan ancak yetersiz akıllarımızın anlamaktan aciz kaldığı bir çok şey vardır. Eğer akıl yeterli olsaydı, akıl erbabının kendisine tâbi olduğu bir zat olan Ebû

Alî b. Sînâ gibileri, bütün aklî hükümlerde isabet ederler ve hataya düşmezlerdi. Halbuki o bir meselede yanılmıştır ki insaflı bir kimse birazcık düşünse doğruyu anlar.

Mesele şudur: "Birden ancak bir sâdır olur." Burada, konuyla ilgili olarak, İmâm Fahrurrâzî tenkit ederek şöyle demiştir: "Tuhaflık, düşünmede hatadan koruyan bir âleti öğrenmek ve öğretmekle ömrünü tüketen birinden bu ifadenin gelmesidir. Sonra bu değerli konuya geldiğinde, çocukları bile güldürecek şeyler söylemiştir."

Ehl-i Sünnet âlimleri, mânâsı anlaşılsın veya anlaşılmasın bütün şer'î hükümleri kabul eder... Kabir azabı, Münker-Nekir suali, sırât, mîzân gibi yetersiz akıllarımızın anlamaktan aciz kaldığı konuları keyfiyetinin anlaşılmaması sebebiyle yok saymazlar.

İşte bu büyükler Kitab'a ve sünnete uymuş ve aklılarını da onlara tâbi kılmışlardır. Anlayabildiklerini anlamışlar, anlayamadıkları durumlarda da şer'î hükümleri kabul etmişlerdir... Anlayamamalarını anlayışlarının yetersizliğine yormuşlardır. Yoksa başkalarının yaptığı gibi yalnızca akıllarının anladığını kabul edip anlayamadığını reddetmek gibi bir tavırları olmamıştır.

Bunlar, peygamberlerin gönderiliş sebebinin, aklın Mevlâ Teâlâ'nın razı olduğu birtakım konuları anlamaktan aciz kalması olduğunu nasıl bilmezler. Akıl her ne kadar delil olsa da müstakil ve kâmil bir delil değildir. Kâmil delil, ancak peygamberlerin gönderilmesiyle tamamlanmıştır. Nitekim Allah Sübhânehû şöyle buyurur:

"Biz, bir peygamber göndermedikçe (kimseye) azap edecek değiliz."[23]

Esas konuya dönersek... Diyoruz ki, şâhidin (var olanın) görülmesi için onun karşıda olması şart koşulsa da aynı şey gâib olanda şart olmayabilir. Nitekim gâib olan, mevcuttur ancak onun varlığı varlıkların cihetlerinin hiç birinde değildir...

Aynı şekilde, görülmeden önce bütün cihetlerden uzak olduğu gibi, görüldükten sonra da onun için hiçbir cihet sabit olmaz... Dolayısıyla burada karşıda olması da söz konusu değildir. Öyleyse bu anlattıklarımız niçin muhal ve uzak görülür ki?!

---

[23] İsra, 15.

Keyfiyetsiz olanın görülmesi de keyfiyetsizdir. Çünkü keyfiyetli olandan keyfiyetsize giden yol yoktur... "Sultanın ihsanlarını ancak sultanın kervanları taşıyabilir."

Keyfiyetten münezzeh olanı görmeyi, keyfiyetli olanı görmeye, görülenlere taalluk eden bir keyfiyetle kıyaslamak uygun değildir ve insaftan uzaktır. Doğruya ulaştıran Allah Sübhânehû'dur.

KELİME ANLAMI

44. اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ **Kırk dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ عَبْدِ الرَّحْمٰنِ ابْنِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ **Mir Abdurrahman'a Mir Muhammed Numan'ın oğlu** *(Mektup ne hakkındadır?)* فِي دَفْعِ شُبَهَاتِ الْمُنْكِرِينَ **İnkar edenlerin şüphelerini giderme hakkındadır** *(Neyi inkar edenler?)* لِلرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ **Ahirette (Allah'ı) görmeyi.**

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla اَلَّذِي اَلْاِعْتِرَاضُ Öyle itiraz ki يُورِدُونَهُ Onu getiriyorlar *(Nerede?)* فِي مَسْئَلَةِ الرُّؤْيَةِ (Allah'ı) görme konusunda بَلِ الدَّلِيلُ الَّذِي Bilakis öyle delil ki, يُقِيمُونَهُ Onu getiriyorlar *(Neye?)* عَلَى نَفْيِ الرُّؤْيَةِ Görmenin olmayacağına هُوَ O itiraz ve delil (şudur) ki: اَنَّ الرُّؤْيَةَ الْبَصَرِيَّةَ Gözle görme تَقْتَضِي Gerektirir *(Neyi?)* مُحَاذَاةَ الْمَرْئِيِّ وَمُقَابَلَتَهُ Görülenin karşıda ve hizada olmasını *(Neyin hizasında?)* بِالرَّائِي Görenin مَفْقُودَةٌ وَهِيَ Ki, bu da yoktur *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ hakkında *(Niçin yoktur?)* لِكَوْنِهَا مُسْتَلْزِمَةً Yönü gerektirdiği için *(Öyle yön ki,)* اَلْمُنْجَرَّةِ Götürür *(Neye?)* اِلَى الْاِحَاطَةِ Kuşatma, وَالتَّحْدِيدِ Sınır koyma وَالنِّهَايَةِ Ve sonu olmaya لِلنَّقْصِ اَلْمُسْتَلْزِمَةِ (Ki, bunlar da) noksanlığı gerektirir *(Öyle noksanlık ki,)* لِلْاُلُوهِيَّةِ اَلْمُنَافِي İlahlığa zıttır تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ Allah Teâlâ bunlardan beridir *(Nasıl?)* عُلُوًّا كَبِيرًا Büyük bir yücelikle (وَالْجَوَابُ) (İtiraza) cevap: اَنَّ الْقَادِرَ عَلَى الْكَمَالِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Kamil olarak güç sahibi olan saltanatı yüce (Allah Teâlâ) اِذَا اَعْطَى لِلْبَصَرِ Göze verdiğinde اَلَّذِي Ki, o göz ibarettir *(Neden?)* هُوَ عِبَارَةٌ عَنِ الْقِطْعَتَيْنِ الْعَصَبِيَّتَيْنِ الْمُجَوَّفَتَيْنِ İçi oyuk iki sinir

parçasından *(Öyle iki parça ki,)* اَلْخَالِيَتَيْنِ عَنِ الْحِسِّ وَالْحَرَكَةِ Hissetme ve hareketten yoksun *(Nerede verdiğinde?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ الضَّعِيفَةِ الْفَانِيَةِ Şu fani zayıf (dünya) hayatında *(Neyi verdiğinde?)* قُوَّةَ اِحْسَاسِ الْاَشْيَاءِ وَاِبْصَارِهَا Eşyayı hissetme ve görme kuvvetini *(Neyle verdiğinde?)* بِشَرْطِ الْمُقَابَلَةِ وَالْمُحَاذَاةِ Karşıda ve hizada olma şartıyla (göze bu görme gücünü verdiğinde) لِمَ لاَ يُمْكِنُ Niçin mümkün olmasın *(Ne?)* اَنْ يُعْطِيَ Allah'ın vermesi *(Nerede vermesi?)* فِي النَّشْأَةِ الْاٰخِرَةِ الْقَوِيَّةِ الْبَاقِيَةِ Ebedi ve kuvvetli ahiret hayatında *(Neye vermesi?)* لِهَاتَيْنِ الْقِطْعَتَيْنِ الْعَصَبِيَّتَيْنِ Şu iki sinir parçasına *(Ne vermesi?)* قُوَّةً تُبْصِرُ بِهَا الْمَرْئِيَّ Görülecek şeyi görebileceği bir kuvvet *(Nasıl?)* سَوَاءٌ كَانَ ذٰلِكَ الْمَرْئِيُّ بِلاَ مُقَابَلَةٍ وَمُحَاذَاةٍ Karşıda ve hizada şartı olmadan İsterse o görülen bulunsun *(Nerede?)* اَوْ لَمْ يَكُنْ فِي جِهَةٍ فِي جَمِيعِ الْجِهَاتِ Her yerde Veya hiçbir yerde bulunmasın فَمَا الْاِسْتِبْعَادُ فِي ذٰلِكَ Bunda uzak görülen nedir? وَاَيْنَ الْمُحَالُ Ve imkansızlık nerededir? *(Niçin mümkündür?)* فَاِنَّ الْفَاعِلَ الْمُخْتَارَ فِي اَعْلَى مَرْتَبَةِ الْاِقْتِدَارِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Çünkü saltanatı yüce faili muhtar (Allah Teâlâ) Güç mertebesinin zirvesindedir وَقَابِلُ مُسْتَعِدُّ Ehil ve elverişlidir *(Neye?)* لِاَنْ يَتَعَلَّقَ بِهِ غَايَةُ مَا فِي الْاِحْسَاسِ وَالْاِبْصَارُ Hissetme ve görmenin kendisiyle alaka kurmasına Hasılı kelam: اَنَّهُ تَعَالَى رَاعَى فِي بَعْضِ الْاَمْكِنَةِ الْبَابِ Allah bazı yerlerde gözetmiştir *(Niçin?)* لِمَصَالِحَ Bazı maslahatlar için *(Neyi gözetmiştir?)* شَرْطَ الْمُحَاذَاةِ Hizada (ve karşıda) olma şartını وَتَعَيُّنِ الْجِهَةِ Ve bir yön belirlenmesi şartını *(Nerede?)* فِي اِحْسَاسِ الْاَبْصَارِ Gözlerin hissetmesinde وَفِي بَعْضِ اَمْكِنَةٍ وَاَزْمِنَةٍ اُخَرَ Diğer bazı yer ve zamanlarda ise اَسْقَطَ ذٰلِكَ الشَّرْطَ Allah bu şartı düşürmüştür *(Nereden?)* عَنْ حَيِّزِ الْاِعْتِبَارِ İtibar sahasından وَقَرَّرَ مِنْ غَيْرِ هٰذَا الشَّرْطِ Ve bu şart olmadan mümkün kılmıştır *(Neyi?)* رُؤْيَةَ الْاَبْصَارِ Gözlerin görmesini وَقِيَاسُ مَوْطِنٍ Bir yeri kıyaslamak *(Neye?)* عَلَى مَوْطِنٍ آخَرَ Diğer bir yere *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ كَمَالِ الْاِخْتِلاَفِ وَالتَّضَادِّ بَيْنَهُمَا Aralarında son derece farklılık ve zıtlık olmasına rağmen *(Bu kıyas nedir?)* بَعِيدٌ عَنِ الْاِنْصَافِ İnsaftan uzaktır *(Daha?)* وَقَصْرُ النَّظَرِ Ve bakışları

sınırlamaktır *(Neye?)* عَلَى مَكْشُوفَاتِ عَالَمِ الْمُلْكِ وَالشَّهَادَةِ Mülk ve şehadet aleminin keşiflerine *(Bu kıyas daha nedir?)* وَإِنْكَارٌ عَلَى عَجَائِبِ عَالَمِ الْمَلَكُوتِ Meleküt aleminin harikalarını inkardır (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِذَا كَانَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ مَرْئِيًّا Allah (gözle) görüldüğü zaman يَنْبَغِي أَنْ يَكُونَ Allah'ın olması gerekir *(Ne?)* مُحَاطًا وَمُدْرَكًا بِالْبَصَرِ Gözle idrak edilen ve kuşatılan وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ Bu ise sınırlama ve sonu gerektirir تَعَالَى اللهُ عَنْ ذٰلِكَ Allah bundan beridir *(Nasıl?)* عُلُوًّا كَبِيرًا Büyük bir yücelikle (أُجِيبُ) Cevap veririm ki: يُمْكِنُ Mümkündür *(Ne?)* أَنْ يَكُونَ مَرْئِيًّا Allah'ın görülüp وَلاَ يَكُونُ مُحَاطًا وَمُدْرَكًا بِالْبَصَرِ Gözle idrak edilememesi ve kuşatılamaması قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: لاَ تُدْرِكُهُ الْأَبْصَارُ Gözler O'nu idrak edemez وَهُوَ يُدْرِكُ الْأَبْصَارَ O ise gözleri idrak eder وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ O latif ve haberdardır وَالْمُؤْمِنُونَ يَرَوْنَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Müminler Allah'ı görecekler *(Nerede?)* فِي الْآخِرَةِ Ahirette وَيَجِدُونَ بِالْيَقِينِ الْوِجْدَانِيِّ Vicdani bir yakınla bulacaklar *(Neyi?)* أَنَّهُمْ يَرَوْنَهُ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ı gördüklerini وَيَجِدُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ Kendilerinde bulacaklar *(Ne?)* اَلْالْتِذَاذَ الْمُتَرَتِّبَ عَلَى الرُّؤْيَةِ Görmekten kaynaklanan bir tat *(Nasıl bulacaklar?)* عَلَى وَجْهِ الْكَمَالِ En mükemmel şekilde وَلٰكِنَّ الْمَرْئِيَّ Ama görülen (Allah) لاَ يَكُونُ مُدْرَكًا لَهُمْ أَصْلاً Kesinlikle onlar tarafından idrak edilmiş olmayacaktır وَلاَ يَحْصُلُ لَهُمْ Müminlere hasıl olmayacaktır *(Ne?)* شَيْءٌ Hiçbir şey *(Kimden?)* مِنْهُ Allah'tan قَطْعًا Kesinlikle *(Neden başka?)* غَيْرُ وِجْدَانِ الرُّؤْيَةِ Görmeyi hissetmekten وَغَيْرُ الْالْتِذَاذِ بِهَا Ve görmeyle tat almaktan başka ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

فَاسْتَرِحْ وَلاَ أَحَدَ يَصْطَادُ عَنْقَاءَ Bu sebeple rahat ol Anka kuşunu kimse avlayamaz
دَائِمًا وَإِلاَّ تَكُونُ حَامِلَ الْفَخِّ Daima Rahat olmazsan Tuzak taşıyıcısı olursun

وَالنُّقْصَانُ الَّذِي يَتَوَهَّمُ فِي الرُّؤْيَةِ Öyle noksanlık ki, Görme konusunda vehmediliyor
(Ki, o noksanlık) مِنْ كَوْنِ الْمَرْئِيِّ مُحَاطًا وَمُدْرَكًا Görülenin idrak edilmesi ve kuşatılmasıdır وَمُجَرَّدُ ثُبُوتِ الرُّؤْيَةِ بِلاَ جِهَةٍ مَفْقُودٌ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu yerde yoktur Yön

olmadan görmenin sabit olması وَالْاِلْتِذَاذُ الْحَاصِلُ لِلرَّائِي Ve görende meydana gelen tat alma *(Neden meydana gelen?)* مِنْ تِلْكَ الرُّؤْيَةِ Bu görmekten لَا نَقْصَ وَلَا قُصُورَ بَلْ مِنْ كَمَالِ اِنْعَامِ الْمَرْئِيِّ فِيهِ اَصْلاً Bunda kesinlikle noksanlık ve kusur yoktur وَاِحْسَانِهِ Bilakis görülenin ikram ve ihsanının kemalindendir *(Ne?)* اِجْلَاءُ جَمَالِهِ الْكَامِلِ Kendi mükemmel cemalini göstermesi *(Kime?)* لِمُحْتَرِقِي نَائِرَةِ مَحَبَّتِهِ Muhabbetinin ateşine yananlara *(Daha ne onun ihsanındandır?)* وَاِرْوَاؤُهُمْ مِنْ زُلَالِ رُؤْيَتِهِ Görme pınarından onları kanana kadar içirmesi وَتَشْرِيفُهُمْ بِوِصَالِ حَضْرَتِهِ Ve onları vuslatıyla şereflendirmesi *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَعُودَ شَيْئٌ مِنَ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ Hiçbir noksanlık ve kusur gelmeksizin *(Kime?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya *(Daha nasıl?)* وَبِدُونِ ثُبُوتِ الْجِهَةِ وَالْاِحَاطَةِ Yön ve kuşatma sabit olmaksızın *(Nerede?)* فِي حَضْرَةِ اُنْسِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'da ﴿شِعْرٌ﴾ Farsça şiirin tercümesi:

مِنْ هٰذَا لَا يَلْحَقُ النُّقْصَانُ فِي مَجْدِكُمْ Sizin şerefinize Bir noksanlık gelmez *(Neden?)* Bundan وَلِي فِيهِ اُلُوفُ كَرَامَةٍ Oysa benim için bunda Binlerce keramet var.

اَوْ نَقُولُ لَوْ كَانَتِ الْمُقَابَلَةُ وَالْمُحَاذَاةُ شَرْطًا Veya (sorunun cevabında) biz deriz ki: Eğer karşıda ve hizada olmak şart olsaydı *(Nerede?)* فِي حُصُولِ الرُّؤْيَةِ Görmenin meydana gelmesinde يَنْبَغِي O zaman gerekirdi *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ شَرْطًا Karşıda ve hizada olmanın şart olması *(Nerede?)* فِي جَانِبِ الرَّائِي اَيْضًا Gören tarafında da *(Niçin bu gerekir?)* لِكَوْنِهَا شَرْطًا فِي جَانِبِ الْمَرْئِيِّ Görülen tarafında şart olduğu için فَاِنَّ الْمُقَابَلَةَ Zira karşıda olmak نِسْبَةٌ قَائِمَةٌ بِالْمُتَقَابِلَيْنِ Karşılıklı iki şey ile var olan bir nispettir فَلَزِمَ اَعْنِي الرَّائِيَ وَالْمَرْئِيَّ Yani, gören ve görülen (arasında bir nispettir) Böylece gerekir *(Ne?)* اَنْ لَا يَرَى الْحَقُّ سُبْحَانَهُ الْاَشْيَاءَ وَلَا Allah'ın eşyayı görmemesi تَكُونَ صِفَةُ رُؤْيَةِ الْاَشْيَاءِ ثَابِتَةً لَهُ Dolayısıyla eşyayı görme sıfatı olmaz *(Ne olmaz)* وَتَقَدَّسَ Yüce ve mukaddes Allah'ta var olmaz وَذٰلِكَ مُخَالِفٌ Bu ise zıttır *(Neye?)* لِلنُّصُوصِ الْقُرْآنِيَّةِ Kuran naslarına قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki:

وَاللهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ Allah yaptıklarınızı görendir وَهُوَ السَّمِيعُ الْبَصِيرُ O işiten ve görendir وَسَيَرَى اللهُ عَمَلَكُمْ Allah amellerinizi görecektir وَأَيْضًا هُوَ نَقْصٌ وَسَلْبٌ Ve de bu eksiltme ve almadır *(Neyi?)* لِلصِّفَةِ الْكَامِلَةِ Kamil sıfatı *(Kimden?)* مِنْهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّ الرُّؤْيَةَ فِي الْوَاجِبِ تَعَالَى عِبَارَةٌ Allah'ın görmesi ibarettir *(Neden?)* عَنِ الْعِلْمِ بِالْأَشْيَاءِ Eşyayı bilmesinden لَا أَنَّهَا أَمْرٌ آخَرُ وَرَاءَ İlmin ötesinde bir manası yoktur *(Öyle bir mana ki,)* مُسْتَلْزِمٌ لِلْجِهَةِ Yönü gerektiren (أُجِيبُ) Cevap veririm ki: لَا شَكَّ Şüphe yok ki, أَنَّ الرُّؤْيَةَ مِنَ الصِّفَاتِ Görmenin kamil sıfatlardan olması سُبْحَانَهُ ثَابِتَةٌ لِلْوَاجِبِ Allah Teâlâ için sabittir *(Nasıl?)* بِالِاسْتِقْلَالِ Müstakil olarak *(Neyle sabittir?)* بِنَصِّ الْقُرْآنِ Kuran nassıyla وَإِرْجَاعُهَا إِلَى الْعِلْمِ Görmeyi, bilmeye çevirme إِرْتِكَابُ خِلَافِ الظَّاهِرِ Zahirin hilafına davranmaktır وَلَوْ سُلِّمَ Eğer kabul edilirse *(Ne?)* أَنَّهَا مِنْ أَقْسَامِ الْعِلْمِ Görmenin ilim kısımlarından olduğu لَا يَلْزَمُ مِنْهُ Bundan lazım gelmez *(Ne?)* عَدَمُ اشْتِرَاطِ الْمُحَاذَاةِ فِيهَا Onda karşıda olmanın şart olmadığı فَإِنَّ الْعِلْمَ عَلَى قِسْمَيْنِ Çünkü ilim iki kısımdır قِسْمٌ لَا يُشْتَرَطُ فِيهِ Bir kısmında şart koşulmaz *(Ne?)* مُحَاذَاةُ الْمَعْلُومِ Bilinenin karşıda olması وَقِسْمٌ آخَرُ تُشْتَرَطُ فِيهِ Diğer bir kısımda ise şart koşulur *(Ne?)* الْمُحَاذَاةُ Karşıda olma وَهُوَ الْمُسَمَّى بِالرُّؤْيَةِ İşte bu ilim, görme diye isimlendirilendir وَهَذَا الْقِسْمُ أَعْلَى أَقْسَامِ الْعِلْمِ Bu kısım ilim kısımlarının en üstünüdür *(Nerede?)* فِي الْمُمْكِنَاتِ Mümkin varlıklarda وَحَاصِلٌ Ve meydana gelir *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ اطْمِئْنَانِ الْقَلْبِ Kalbin mutmain olma mertebesinde وَلَا أَمْنَ فِي Akılla anlaşılan şeylerde emin olmak yoktur *(Neden?)* مِنْ مُعَارَضَةِ الْوَهْمِ Vehmin karşı koymasından وَالْخَالِي عَنْ تِلْكَ الْمُعَارَضَةِ Bu karşı koymadan kurtulmuş olan إِنَّمَا هُوَ الْمَحْسُوسُ Sadece hissedilendir وَمِنْ هَهُنَا طَلَبَ الْخَلِيلُ Bu sebeple Hz. İbrahim istedi عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona olsun *(Ne?)* الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam *(Neyi istedi?)* رُؤْيَةَ إِحْيَاءِ الْمَوْتَى Ölülerin diriltilişini görmeyi *(Niye istedi?)* لِيَطْمَئِنَّ قَلْبُهُ Kalbi mutmain olsun diye *(Neye rağmen?)*

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ مَعَ وُجُودِ الْايمَانِ وَالْيَقِينِ بِهِ Buna imanı ve yakîni olmasına rağmen Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الرُّؤْيَةَ الَّتِي هِيَ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Görmek Ki, o kamil sıfatlardandır مِنْ أَيْنَ اِذَا لَمْ تَكُنْ فِي الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'da olmadığı zaman Mümkine nereden gelecek? فَاِنَّ كُلَّ كَمَالٍ حَاصِلٍ لِلْمُمْكِنِ جَاءَتْ لِلْمُمْكِنِ Çünkü mümkinde bulunan her türlü kemâlât هُوَ عَكْسُ الْكَمَالِ O kemalin yansımasıdır *(Neredeki?)* الَّذِي فِي مَرْتَبَةِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Yüce ve mukaddes Vacib mertebesindeki وَحَاشَا اَنْ يَكُونَ فِي الْمُمْكِنِ Haşa! Mümkinde var olamaz *(Ne?)* مَا لَيْسَ فَاِنَّ الْمُمْكِنَ هُوَ عَيْنُ النَّقْصِ فِي حَدِّ ذَاتِهِ لِلْوَاجِبِ تَعَالَى Vacipte olmayan bir kemal Çünkü mümkün haddi zatında noksanlığın ta kendisidir فَاِنْ كَانَ فِيهِ كَمَالٌ Eğer mümkinde bir kemal varsa فَهُوَ عَارِيَةٌ O kemal emanettir *(Kimden?)* مِنْ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti Vücub mertebesinden الَّتِي هِيَ عَيْنُ كُلِّ خَيْرٍ وَكَمَالٍ Ki, o bütün hayır ve kemâlâtın ta kendisidir ﴿شِعْر﴾ Şiir:

مَا جِئْتُ مِنْ بَيْتِي بِشَيْئٍ اِنَّمَا اَعْطَيْتَنِي مَا بِي Ben evimden bir şey getirmedim Neyim varsa sen verdin وَنَفْسِي بَعْضُ ذَا Nefsim de o verdiklerindendir.

اَنَّ هٰذَا الْاعْتِرَاضَ وَجَوَابُ آخَرُ عَنْ اَصْلِ السُّؤَالِ Sorunun aslına başka bir cevap: مُتَمَشٍّ Bu itiraz geçerlidir *(Nerede?)* فِي وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Allah Teâlâ'nın varlığında فَكَمَا اَنَّهُ يَنْفِي الرُّؤْيَةَ Bu itiraz görmeyi nefyettiği gibi يَنْفِي الْوُجُودَ Varlığı da nefyeder *(Kimden?)* مِنْ جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan فَهٰذَا الْاعْتِرَاضُ لَيْسَ Dolayısıyla bu itiraz (bize) yönelemez بِوَارِدٍ لِكَوْنِهِ مُسْتَلْزِمًا Çünkü bu itiraz gerektirir *(Neyi?)* لِلْمُحَالِ الْعَقْلِيِّ Akli muhali بَيَانُهُ Akli muhalin açıklaması: اَنَّ الْوَاجِبَ سُبْحَانَهُ اِذَا كَانَ مَوْجُودًا Allah mevcut olduğuna göre يَكُونُ الْبَتَّةَ Elbetteki Allah olacaktır *(Nerede?)* فِي جِهَةٍ مِنْ جِهَاتِ الْعَالَمِ Alemin yönlerinden birinde *(Hangi yönler?)* مِنْ فَوْقٍ وَتَحْتٍ Üst, alt, وَقُدَّامٍ وَخَلْفٍ Ön, arka, وَيَمِينٍ وَشِمَالٍ Sağ ve sol وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ Bu da gerektirir *(Neyi?)* لِلْاِحَاطَةِ وَالتَّحْدِيدِ Kuşatma ve sınırlı olmayı

(Ki, bu da) اَلْمُسْتَلْزِمِ لِلنَّقْصِ Noksanlığı gerektirir *(Öyle noksanlık ki,)* اَلْمُنَافِي لِلْاُلُوهِيَّةِ İlahlığa zıttır تَعَالَى اللهُ وَتَقَدَّسَ عَنْ ذٰلِكَ Allah Teâlâ bunlardan beri ve münezzehtir (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ فِي جَمِيعِ جِهَاتِ الْعَالَمِ Allah'ın alemin tüm yönlerinde olması mümkündür فَلاَ يَلْزَمُ الاِحَاطَةُ وَالتَّحْدِيدُ Dolayısıyla kuşatma ve sınırlama gerekmez (اُجِيبُ) Cevap veririm ki: اَنَّ كَوْنَهُ فِي جَمِيعِ جِهَاتِ الْعَالَمِ Allah'ın alemin tüm yönlerinde olması لاَ يَنْفِي الاِحَاطَةَ وَالتَّحْدِيدَ Kuşatma ve sınırlamayı nefyetmez فَاِنَّهُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ اَيْضًا Çünkü Allah bu takdirde de يَكُونُ وَرَاءَ الْعَالَمِ اَلْبَتَّةَ Elbette alemin ötesinde olacaktır فَاِنَّ الاِثْنِيَّةَ لاَزِمَةٌ لِلْغَيْرِيَّةِ Çünkü ikilik farklı olmaya gereklidir اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ İki şey birbirinden farklıdır قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ Genel bir kaidedir *(Kime göre?)* عِنْدَ اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Mantık ehline göre وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ Bu ise sınırlamayı gerektirir (لاَ يَخْفَى) Gizli değildir ki, اَنَّ طَرِيقَ التَّفَصِّي Temizlenme yolu *(Neden temizlenme?)* مِنْ اَمْثَالِ هٰذِهِ الشُّبَهَاتِ الْمُمَوَّهَةِ Bu tür yaldızlı şüphelerden *(Öyle şüpheler ki,)* اَلْغَيْرِ الْحَقَّةِ Haksız *(O yol nedir?)* اِلْتِزَامُ الْفَرْقِ Fark gözetmektir *(Nerede?)* بَيْنَ اَحْكَامِ الْغَيْبَةِ Gayb aleminin hükümleriyle وَاَحْكَامِ الشَّهَادَةِ Şehadet aleminin hükümleri arasında *(O yol daha nedir?)* وَعَدَمُ قِيَاسِ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ Gaibi, şahide kıyas etmemektir فَاِنَّهُ يُمْكِنُ Çünkü mümkündür *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ بَعْضُ الاَحْكَامِ صَادِقًا فِي الشَّاهِدِ Bazı hükümlerin doğru olması *(Nerede?)* Müşahede edilende *(Daha ne mümkündür?)* وَكَاذِبًا فِي الْغَائِبِ Ve gaibte de yalan olması *(Daha ne mümkündür?)* وَكَمَالاً فِي الشَّاهِدِ (O hükmün) müşahede edilende kemal وَنَقْصًا فِي الْغَائِبِ Gaipte ise noksanlık olması فَاِنَّ تَبَايُنَ الاَحْكَامِ ثَابِتٌ Çünkü hükümlerin farklı olması sabittir خُصُوصًا اِذَا كَانَ بَيْنَ الْمَوَاطِنِ بُونٌ بَعِيدٌ Özellikle iki yer arasında çok fark varsa وَرَبِّ مَا لِلتُّرَابِ Toprağın ne işi olabilir *(Kiminle?)* رَزَقَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ الاِنْصَافَ الاَرْبَابِ Allah bunlara insaf versin Rablerin Rabbiyle حَتَّى لاَ يُنْكِرُوا النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ Ta ki Kuran naslarını inkar etmesinler *(Neyle?)* بِهٰذِهِ التَّوَهُّمَاتِ وَالتَّخَيُّلاَتِ الْمُشْتَبِهَةِ Bu yanlış hayal ve vehimlerle وَلاَ يُكَذِّبُوا Ve

yalanlamasınlar *(Neyi?)* اَلْاَحَادِيثَ الصَّحِيحَةَ النَّبَوِيَّةَ Peygamberimizin sahih hadislerini يَنْبَغِي اَلايمَانُ بِاَمْثَالِ هٰذِهِ اَلْاَحْكَامِ الْمُنَزَّلَةِ İndirilen bu gibi hükümlere inanmak gerekir *(Nasıl?)* مُجمِلاً كَيْفِيَّتَهَا Bu hükümlerin keyfiyetini havale ederek *(Neye?)* عَلَى مُعْتَرِفًا بِقُصُورِ اَلادْرَاكِ عَنْ Keyfiyetsiz ilme *(Daha nasıl inanmak gerekir?)* اَلْعِلْمِ اَللَاكَيْفِي Aklın bunları anlamakta yetersiz olduğunu itiraf ederek مَعْرِفَتِهَا لاَ اَنَّهُ يَنْبَغِي Yoksa uygun değildir *(Ne?)* نَفْيُ تِلْكَ اَلْاَحْكَامِ Bu hükümleri inkar etmek *(Ne diye?)* بِانْتِفَاءِ اَلادْرَاكِ Akıl anlamıyor diye فَاِنَّهُ بَعِيدٌ عَنِ السَّلاَمَةِ وَالصَّوَابِ Çünkü bu hal doğruluk ve selametten uzaktır اَنْ تَكُونَ اَشْيَاءُ كَثِيرَةٌ صَادِقَةً فَاِنَّهُ يُمْكِنُ Zira mümkündür *(Ne?)* وَتَكُونَ فِي نَفْسِ اَلاَمْرِ Bir çok şeyin doğru olması Hakikatte *(Daha ne mümkündür?)* مُسْتَبْعَدَةً عَنْ اِدْرَاكِ عُقُولِنَا النَّاقِصَةِ Ve uzak görülmesi *(Neden?)* Nakıs akıllarımızın anlayışından فَلَوْ كَانَ الْعَقْلُ كَافِيًا Eğer akıl tek başına yeterli olsaydı لَكَانَ مِثْلُ اَبِي عَلِيِّ سِينَا Elbette Ebi Ali Sina gibileri olurdu اَلَّذِي هُوَ مُقْتَدَى اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Ki, o mantık ehlinin önderidir *(Onun gibileri ne olurdu?)* مُحِقًّا فِي جَمِيعِ اَلْاَحْكَامِ الْعَقْلِيَّةِ Bütün akli hükümlerde haklı وَالْحَالُ اَنَّهُ اَخْطَاَ فِي غَيْرَ غَالِطٍ فِيهَا Ve onlarda hata etmeyen وَهِيَ اَلْوَاحِدُ لاَ يَصْدُرُ عَنْهُ اِلاَّ مَسْئَلَةٍ وَاحِدَةٍ Halbuki o, bir meselede hata etmiştir اَلْوَاحِدُ Ki, o da 'Birden sadece bir sadr olur' meselesidir مَا هُوَ وَاضِحٌ Ki bu mesele açıktır *(Kime?)* لِلنَّاظِرِ الْمُنْصِفِ İnsaflı bakan kişiye *(Nasıl açıktır?)* بِاَدْنَى تَاَمُّلٍ Az bir düşünmeyle وَطَعَنَ فِيهِ اَلامَامُ اَلْفَخْرُ الرَّازِيُّ İmam Rahrurrazi onu eleştirdi *(Ne hakkında?)* فِي هٰذَا الْمَقَامِ Bu konu hakkında *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ Şu ifadeyle وَالْعَجَبُ مِمَّنْ يُفْنِي عُمْرَهُ Şaşılır *(Kime?)* فِي تَعْلِيمِ Ömrünü harcayan kişilere *(Nerede harcayan?)* اَلْآلَةِ Aleti öğretmede *(Öyle alet ki,)* اَلْعَاصِمَةِ عَنِ الْخَطَاَ فِي الْفِكْرِ Düşüncedeki hatadan korur *(Daha nerede harcayan?)* وَتَعَلُّمِهَا Ve o aleti öğrenmede ثُمَّ اِذَا جَاءَ اِلَى هٰذَا الْمَطْلَبِ اَلاَشْرَفِ Sonrada bu yüce konuya geldiğinde وَقَعَ مِنْهُ اَشْيَاءُ Ondan bazı sözler sadır olur ki, يَضْحَكُ مِنْهَا الصِّبْيَانُ Onlara çocuklar dahi güler وَعُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ Ehli Sünnet alimleri سَعْيَهُمْ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى Allah onların

çalışmalarını kabul etsin يُثْبِتُونَ جَمِيعَ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Bütün şeri hükümleri kabul ederler سَوَاءٌ كَانَتْ مَعْقُولَةَ الْمَعْنَى اَوْ لاَ İster manaları akılla anlaşılsın ister anlaşılmasın وَلاَ يَنْفُونَهَا Ve onlar bu hükümleri nefyetmezler *(Ne sebebiyle?)* بِعِلَّةِ عَدَمِ اِدْرَاكِ كَيْفِيَّتِهَا Keyfiyetlerinin anlaşılmaması sebebiyle مِثْلَ عَذَابِ الْقَبْرِ Kabir azabı وَالصِّرَاطِ وَالْمِيزَانِ وَسُؤَالِ مُنْكَرٍ وَنَكِيرٍ Münker ve nekirin soru sorgusu Sırat ve mizan وَاَمْثَالِهَا Ve bunlar gibileri ki, لِمَّا عَجَزَتْ عُقُولُنَا النَّاقِصَةُ Nakıs akıllarımız aciz kaldı *(Neden?)* عَنْ اِدْرَاكِهِ Onları anlamaktan وَهٰؤُلاَءِ الْكُبَرَاءِ Şu büyükler (Ehl-i sünnet) وَجَعَلُوا جَعَلُوا مُقْتَدَاهُمُ الْكِتَابَ وَالسُّنَّةَ Kitap ve sünneti önderleri yaptılar عُقُولَهُمْ Ve akıllarını kıldılar *(Ne?)* تَابِعَةً لَهُمَا Kuran ve sünnete tabi فَاِنْ ظَفِرُوا بِاِدْرَاكِهَا Hükümleri akılla anlamaya ulaşırlarsa فَبِهَا Ne ala وَاِلاَّ Eğer hükümleri akılla anlayamazlarsa يَقْبَلُونَ الْاَحْكَامَ الشَّرْعِيَّةَ Şeri hükümleri (yine de) kabul ederler وَيُحِيلُونَ عَدَمَ الْاِدْرَاكِ Anlayamamalarını da yorarlar *(Neye?)* عَلَى قُصُورِ فَهْمِهِمْ Akıllarının noksanlığına لاَ اَنَّهُمْ كَغَيْرِهِمْ Ehli Sünnet diğerleri gibi يَقْبَلُونَ مَا تَقْبَلُهُ وَتُدْرِكُهُ عُقُولُهُمْ Akıllarının anlayıp kabul ettiklerini kabul eden وَيَرُدُّونَ Ve reddeden *(Neyi?)* مَا يَعْجِزُ عَنْ اِدْرَاكِهِ عُقُولُهُمْ Akıllarının anlamaktan aciz kaldığı şeyleri (reddeden) değildir اَلاَ يَعْلَمُونَ Bilmiyorlar mı ki? اَنَّ بِعْثَةَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin gönderilmesi عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun اِنَّمَا هِيَ O sadece *(Ne sebebiyledir?)* بِوَاسِطَةِ قُصُورِ الْعُقُولِ Akıllarının noksan olması sebebiyledir *(Neden noksan?)* عَنْ اِدْرَاكِ بَعْضِ الْمَطَالِبِ Bazı konuları anlamaktan *(Öyle konular ki,)* اَلْمَرْضِيَّةِ لِلْمَوْلَى سُبْحَانَهُ Allah'ın razı olduğu وَالْعَقْلُ وَاِنْ كَانَ حُجَّةً Akıl delil olsa da وَالْحُجَّةُ لَيْسَ بِحُجَّةٍ كَامِلَةٍ وَلٰكِنَّهُ Ama o, kamil bir delil değildir بِبِعْثَةِ الْاَنْبِيَاءِ الْكَامِلَةُ اِنَّمَا تَمَّتْ Kamil delil ancak tamamlanmıştır *(Neyle?)* Peygamberlerin gönderilmesiyle عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah buyurdu ki: وَمَا كُنَّا مُعَذِّبِينَ حَتَّى نَبْعَثَ رَسُولاً Biz azap etmeyiz Peygamber gönderene dek. وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ Asıl söze dönelim

فَتَقُولَ Ve diyelim ki: اِنَّ الْمُقَابَلَةَ وَالْمُحَاذَاةَ Karşıda ve hizada olmak وَاِنْ كَانَتْ شَرْطًا Müşahede edileni görmede şart olsa da فِى رُؤْيَةِ الشَّاهِدِ Ama وَلَكِنْ يُمْكِنُ mümkündür *(Ne?)* اَنْ لاَ يَكُونَ ذٰلِكَ شَرْطًا فِى الْغَائِبِ Gaibi görmede şart olmaması وَلَيْسَ فِى جِهَةٍ مِنْ جِهَاتِ الْمَوْجُودَاتِ كَمَا اَنَّ الْغَائِبَ مَوْجُودٌ Nitekim gaip vardır فَكَمَا اَنَّهُ مُنَزَّهٌ Ama kesinlikle varlıkların yönlerinden birinde değildir اَصْلاً Gaip beri olduğu gibi *(Neden?)* عَنْ جَمِيعِ الْجِهَاتِ Bütün yönlerden *(Nasıl?)* بِلاَ رُؤْيَةِ الرَّائِى Kişi onu görmeden (tüm yönlerden beri olduğu gibi) لاَ تَكُونُ جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ Hiçbir yön de olmaz *(Ne olmaz?)* ثَابِتَةً لَهُ Gaibe sabit *(Ne zaman?)* بَعْدَ الرُّؤْيَةِ اَيْضًا Görüldükten sonra da وَتَكُونُ الْمُقَابَلَةُ وَالْمُحَاذَاةُ Karşıda ve hizada bulunmak da olur *(Ne olur?)* مَفْقُودَةً هُنَاكَ Orada yok olur فَاَىُّ اسْتِبْعَادٍ وَاَىُّ اسْتِحَالَةٍ هُنَا Bunda hangi imkansızlık ve uzaklık vardır? وَرُؤْيَةُ الْلاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olanı görmek de فَاِنَّهُ لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِيِّ اِلَى الْلاَكَيْفِيِّ لاَ كَيْفِيَّةٌ Keyfiyetsizdir Çünkü keyfiyetliden, keyfiyetsize yol yoktur لاَ يَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ Padişahın hediyelerini taşıyamaz اِلاَّ مَطَايَاهُ Ancak onun kervanları (taşıyabilir) وَقِيَاسُ الرُّؤْيَةِ الْمُنَزَّهَةِ عَنِ الْكَيْفِ Keyfiyetten beri olan görmeyi kıyaslamak *(Neye?)* عَلَى الرُّؤْيَةِ الْمُتَكَيِّفَةِ بِكَيْفٍ Bir şekilde keyfiyetlenen görmeye *(Öyle görme ki,)* اَلْمُتَعَلِّقَةِ بِمَرْئِيَّاتٍ Görülenlerle alakalı *(Bu kıyas ne değildir?)* غَيْرُ مُنَاسِبٍ Uygun değildir وَبَعِيدٌ عَنِ الْاِنْصَافِ Ve insaftan uzaktır وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ لِلصَّوَابِ Allah doğruya ulaştırandır...

45. MEKTUP

٤٥ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا سُلْطَانِ السَّرْهَنْدِيِ فِي عُلُوِّ شَأْنِ قَلْبِ الْمُؤْمِنِ وَالْمَسْنَعِ عَنْ اِيذَائِهِ نُقِلَ بِالْمَعْنَى ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ اَجْمَعِينَ اَمَّا بَعْدُ فَاعْلَمُوا اَنَّ الْقَلْبَ جَارُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَلَيْسَ شَيْئٌ اَقْرَبَ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ كَالْقَلْبِ اِيَّاكُمْ وَاِيذَاءَهُ اَيَّ قَلْبٍ كَانَ مُؤْمِنًا كَانَ اَوْ عَاصِيًا فَاِنَّ الْجَارَ وَاِنْ كَانَ عَاصِيًا يُحْمَى فَاحْذَرُوا مِنْ ذٰلِكَ وَاحْذَرُوا فَاِنَّهُ لَيْسَ بَعْدَ الْكُفْرِ الَّذِي سَبَبُ اِيذَاءِ اللّٰهِ تَعَالَى ذَنْبٌ مِثْلُ اِيذَاءِ الْقَلْبِ فَاِنَّهُ اَقْرَبُ مَا يَصِلُ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ وَالْخَلْقُ كُلُّهُمْ عَبِيدُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَالضَّرْبُ وَالْاِهَانَةُ لِعَبْدِ اَيِّ شَخْصٍ كَانَ يُوجِبُ اِيذَاءَ مَوْلاَهُ فَمَا شَأْنُ الْمَوْلَى الَّذِي هُوَ الْمَالِكُ عَلَى الْاِطْلاَقِ فَلاَ يُتَصَرَّفُ فِي خَلْقِهِ اِلاَّ بِالْقَدْرِ الَّذِي اَمَرَ بِهِ فَاِنَّهُ لَيْسَ بِدَاخِلٍ فِي الْاِيذَاءِ بَلْ هُوَ امْتِثَالٌ لِاَمْرِ اللّٰهِ تَعَالَى مِثْلَ الزَّانِي الْبِكْرِ حَدُّهُ مِائَةُ سَوْطٍ فَلَوْ زَادَ اَحَدٌ عَلَى مِائَةٍ كَانَ ظَالِمًا وَدَاخِلاً فِي الْاِيذَاءِ وَاعْلَمُوا اَنَّ الْقَلْبَ اَفْضَلُ الْمَخْلُوقَاتِ وَاَشْرَفُهَا وَكَمَا اَنَّ الْاِنْسَانَ اَفْضَلُهَا لِاجْمَالِهِ وَجَمْعِهِ مَا فِي الْعَالَمِ الْكَبِيرِ كَذٰلِكَ الْقَلْبُ لِجَامِعِيَّتِهِ مَا فِي الْاِنْسَانِ وَكَمَالِ بَسَاطَتِهِ وَاِجْمَالِيَّتِهِ فَاِنَّهُ كُلَّمَا كَانَ الشَّيْئُ اَشَدَّ اِجْمَالاً وَاَكْثَرَ جَمْعِيَّةً يَكُونُ اَقْرَبَ اِلَى جَنَابِهِ تَعَالَى وَاِنَّ مَا فِي الْاِنْسَانِ اِمَّا هُوَ مِنْ عَالَمِ الْخَلْقِ اَوْ عَالَمِ الْاَمْرِ وَالْقَلْبُ بَرْزَخٌ بَيْنَهُمَا وَفِي مَرَاتِبِ الْعُرُوجِ يَعْرُجُ بِمَا يَتَضَمَّنُهَا لَطَائِفُ الْاِنْسَانِ اِلَى اُصُولِهِ مَثَلاً يَكُونُ عُرُوجُهُ اَوَّلاً اِلَى الْمَاءِ ثُمَّ اِلَى الْهَوَاءِ ثُمَّ اِلَى النَّارِ ثُمَّ اِلَى اُصُولِ اللَّطَائِفِ ثُمَّ اِلَى الْاِسْمِ الْجُزْئِيِّ الَّذِي هُوَ رَبُّهُ ثُمَّ اِلَى كُلِّيِّهِ ثُمَّ اِلَى مَاشَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى بِخِلاَفِ الْقَلْبِ فَاِنَّهُ لَيْسَ لَهُ اَصْلٌ يَعْرُجُ اِلَيْهِ بَلْ يَكُونُ الْعُرُوجُ مِنْهُ اَوَّلاً اِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ وَاَنَّهُ بَابُ غَيْبِ الْهُوِيَّةِ لٰكِنَّ الْوُصُولَ مِنْ طَرِيقِ الْقَلْبِ وَحْدَهُ بِغَيْرِ ذٰلِكَ التَّفْصِيلِ مُتَعَسِّرٌ وَاِنَّمَا يَتَيَسَّرُ الْوُصُولُ بَعْدَ اِتْمَامِ ذٰلِكَ التَّفْصِيلِ اَلاَ تَرَى اَنَّ الْجَامِعِيَّةَ وَالْوُسْعَةَ فِيهِ اِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَ طَيِّهِ تِلْكَ الْمَرَاتِبَ التَّفْصِيلِيَّةَ وَالْمُرَادُ مِنَ الْقَلْبِ هٰهُنَا هُوَ الْقَلْبُ الْجَامِعُ الْبَسِيطُ لاَ الْمُضْغَةُ اللَّحْمِيَّةُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Sultan Serhendî'ye yazılmıştır.**
- **Mü'min kalbinin yüceliği ve ona eziyet etmekten sakındırmak .**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Salât u selâm Resûlullah Efendimiz ve onun ailesi üzerine olsun.

İyi biliniz ki, kalp, Allah Sübhânehû'nun komşusudur; onun mukaddes zâtına kalpten daha yakın bir şey yoktur. O halde ister mü'min olsun ister âsî olsun, kalbe eziyet etmekten sakınınız. Çünkü komşu âsî de olsa himâye edilir. Aman bundan uzak durun! Zirâ küfürden sonra, kalbe eziyet etmek kadar Allah teâlâ'nın incinmesine sebep olan başka bir günah yoktur. Çünkü kalp yaratılmışların içinde Allah Sübhânehû'nun en yakınına ulaşabilendir.

Halkın hepsi Allah Teâlâ'nın köleleridir. Her hangi birinin kölesini dövmek ve ona hakaret etmek bile efendisinin incinmesine sebep olur. O halde mutlak mâlik olan Mevla Teâlâ Hazretleri'nin şanı düşünüldüğünde, yaratıkları üzerinde tasarrufta bulunmak, ancak O'nun emrettiği kadarıyla mümkündür... Bu kadar tasarruf, eziyet değil, Allah Teâlâ'nın emrine sarılmak olur. Mesela, bekarken zina eden kişiye verilecek ceza yüz sopadır. Eğer biri çıkıp da bu miktarı artırırsa zulüm olur ve bu yaptığı, eziyet dairesine girer.

İyi biliniz ki, kalp yaratıkların en üstünü ve en şereflisidir. Nasıl ki insan, büyük alemin özeti olması ve onda olan her şeyi kendisinde toplaması sebebiyle yaratılanların en üstünü olduysa, kalp de aynı şekilde, insanda olan her şeyi kendinde toplaması, yalın ve hulasa olması sebebiyle en üstün olmuştur. Zirâ bir şeyin hulâsa olma durumu ne kadar yoğun ve cem'iyyeti de ne kadar fazla olursa Allah Sübhânehû'nun zâtına yakınlığı o kadar çok olur.

İnsanda bulunan şeyler ya halk âleminden ya da emir âlemindendir. Kalp ise bu ikisinin arasındaki geçittir. Yükselme mertebelerinde, insan latîfeleri, bu mertebelerin içerdiği şeylerden asıllarına kadar ulaşır. Meselâ, önce suya yükselir... Ardından hava-ya, sonra ateşe, sonra latîfelerin asıllarına, sonra terbiye edicisi olan cüz'î isme, sonra küllîsine daha sonra da Allah Teâlâ'nın dilediği yere kadar yükselir. Kalp ise böyle değildir... Çünkü kalbin yükseleceği bir asıl

yoktur... Bilakis yükselmeye kendisinden başlayarak Zât Teâlâ'ya kadar varır. Kalp, gayb hüviyetinin kapısıdır. Ancak bu açıklanan mertebelere uğramaksızın, yalnızca kalp yoluyla yükselmek çok zordur... Vuslat ancak, bu mertebelerin tamamlanmasından sonra mümkün olur.

Görülmez mi ki, kalbin kuşatıcılığı ve genişliği zikredilen bu tafsîlî mertebeleri aştıktan sonra gerçekleşmektedir. Buradaki kalpten maksat kuşatıcı ve basît olan kalptir. Yoksa et parçasını kastetmiyoruz.

KELİME ANLAMI

45. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْاَرْبَعُونَ **Kırk beşinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى فِي عُلُوِّ شَأْنِ مَوْلاَنَا سُلْطَانِ السَّرْهَنْدِيِّ **Mevlana Sultan Serhendi'ye** *(Ne hakkındadır?)* قَلْبِ الْمُؤْمِنِ **Müminin kalbinin şanının yüceliği** *(Daha?)* وَالْمَنْعِ عَنْ اِيذَائِهِ **Ve ona eziyet etmeyi yasaklama hakkındadır** نُقِلَ بِالْمَعْنَى **Bu mektup manaca yazılmıştır.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd, alemlerin Rabbi olan Allah'a وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam da عَلَى رَسُولِهِ مُحَمَّدٍ Allah'ın elçisi Muhammed'e *(Daha?)* وَآلِهِ اَجْمَعِينَ Ve bütün ehline olsun اَمَّا بَعْدُ (Hamd ve salattan) sonra فَاعْلَمُوا Biliniz ki, اَنَّ الْقَلْبَ جَارُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Kalp Allah Teâlâ'nın komşusudur وَلَيْسَ شَيْءٌ اَقْرَبَ Daha yakın hiçbir şey yoktur *(Kime yakın?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ Allah Teâlâ'ya *(Ne gibi yakın?)* كَالْقَلْبِ Kalp gibi اَيَّ قَلْبٍ كَانَ Hangi kalp olursa olsun فَاِنَّ الْجَارَ وَاِنْ كَانَ عَاصِيًا مُؤْمِنًا كَانَ اَوْ عَاصِيًا İster mümin olsun ister asi Komşu asi olsa da يُحْمَى Korunur فَاحْذَرُوا مِنْ ذٰلِكَ وَاحْذَرُوا Kalbe eziyet etmekten sakınınız! Sakınınız! فَاِنَّهُ لَيْسَ بَعْدَ الْكُفْرِ Çünkü küfürden sonra yoktur اَلَّذِي سَبَبُ ذَنْبٌ مِثْلُ اِيذَاءِ الْقَلْبِ Ki, o Allah'ın incinmesine sebebidir *(Ne yoktur?)* اِيذَاءِ اللّٰهِ تَعَالَى Kalp inciltmek gibi bir günah فَاِنَّهُ اَقْرَبُ مَا يَصِلُ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ Zira kalp, Allah Teâlâ'ya ulaşan şeylerin en yakınıdır وَالْخَلْقُ كُلُّهُمْ عَبِيدُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Bütün insanlar Allah'ın

kullarıdır وَالضَّرْبُ وَالْاِهَانَةُ Dövmek ve küçük düşürmek *(Kimi?)* لِعَبْدِ اَيِّ شَخْصٍ Herhangi bir kişinin kölesini *(Nedir?)* كَانَ يُوجِبُ اِيذَاءَ مَوْلاَهُ Onun efendisini inciltmeyi gerektirir فَمَا شَأْنُ الْمَوْلَى Öyleyse Allah'ın şanı acaba nasıldır? اَلَّذِى هُوَ Ki, o mutlak sahiptir اَلْمَالِكُ عَلَى الاطْلاَقِ Dolayısıyla O'nun yarattıklarında tasarrufta bulunulamaz فَلاَ يُتَصَرَّفُ فِى خَلْقِهِ Ancak o miktarda ki, اِلاَّ بِالْقَدْرِ الَّذِى اَمَرَ بِهِ Allah onu emretmiştir Zira bu miktar incitmeye girmez فَاِنَّهُ لَيْسَ بِدَاخِلٍ فِى الايذَاءِ بَلْ Bilakis bu miktar, Allah'ın emrine yapışmaktır هُوَ امْتِثَالٌ لِاَمْرِ اللهِ تَعَالَى Mesela bekar ve zina eden bir kişi مِثْلَ الزَّانِى الْبِكْرِ Onun cezası yüz sopadır حَدُّهُ مِائَةُ سَوْطٍ Birisi yüzden fazla sopa atarsa فَلَوْ زَادَ اَحَدٌ عَلَى مِائَةٍ Bu zulüm olur كَانَ ظُلْمًا Ve bu iş eziyete girer وَاعْلَمُوا Biliniz ki, اَنَّ الْقَلْبَ اَفْضَلُ الْمَخْلُوقَاتِ وَدَاخِلاً فِى الايذَاءِ Kalp mahlukatın en üstünü ve şereflisidir وَاَشْرَفُهَا وَكَمَا اَنَّ الانْسَانَ اَفْضَلُهَا Nitekim insan da yaratıkların en üstünüdür *(Niçin?)* لِاجْمَالِهِ وَجَمْعِهِ Mücmel olduğu ve kapsadığı için *(Neyi?)* مَا فِى الْعَالَمِ الْكَبِيرِ Alemi kabirde bulunanları كَذَلِكَ الْقَلْبُ İşte kalp de böyledir *(Niçin?)* لِجَامِعِيَّتِهِ مَا فِى الانْسَانِ İnsanda bulunanları kapsadığı فَاِنَّهُ كُلَّمَا Ve tam anlamıyla basit وَاِجْمَالِيَّتِهِ Ve mücmel olduğu için وَكَمَالِ بَسَاطَتِهِ وَاَكْثَرَ جَمْعِيَّةً Zira bir şey ne kadar fazla mücmel كَانَ الشَّيْئُ اَشَدَّ اِجْمَالاً Ve ne kadar çok kapsayıcı olursa وَاِنَّ مَا يَكُونُ اَقْرَبَ اِلَى جَنَابِهِ تَعَالَى Allah'a daha çok yakın olur اَوْ اِمَّا هُوَ مِنْ عَالَمِ الْخَلْقِ Ve insanda bulunan فِى الانْسَانِ O; ya halk alemindendir عَالَمِ الامْرِ Veya emir alemindedir وَالْقَلْبُ بَرْزَخٌ بَيْنَهُمَا Kalp ise bu ikisi arasında bir geçittir وَفِى مَرَاتِبِ الْعُرُوجِ Ve yükselme mertebelerinde يَعْرُجُ بِمَا يَتَضَمَّنُهَا Bu mertebelerin içerdiği şeylerden yükselir *(Ne?)* لَطَائِفُ الانْسَانِ İnsanın latifeleri *(Nereye?)* اِلَى اُصُولِهِ Asıllarına مَثَلاً Mesela يَكُونُ عُرُوجُهُ اَوَّلاً اِلَى الْمَاءِ İlk önce yükselişi suyadır ثُمَّ اِلَى الْهَوَاءِ Sonra havaya ثُمَّ اِلَى النَّارِ Sonra ateşe ثُمَّ اِلَى اُصُولِ اللَّطَائِفِ Sonra latifelerin aslına ثُمَّ اِلَى الاسْمِ الْجُزْئِيِّ Sonra cüzi isme اَلَّذِى هُوَ رَبُّهُ Ki, o rabbidir ثُمَّ اِلَى كُلِّيِّهِ Sonra külli isme yükselir ثُمَّ اِلَى مَا شَاءَ اللهُ تَعَالَى Sonra

Allah'ın dilediği yerlere بِخِلَافِ الْقَلْبِ Kalp farklıdır فَإِنَّهُ لَيْسَ لَهُ أَصْلٌ Çünkü kalbin bir aslı yoktur ki يَعْرُجُ إِلَيْهِ Kalp ona yükselsin بَلْ يَكُونُ الْعُرُوجُ مِنْهُ أَوَّلاً Bilakis kalbin ilk yükselişi olur *(Kime olur?)* إِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ Zat Teâlâ'ya وَأَنَّهُ بَابُ غَيْبِ الْهُوِيَّةِ Ve kalp, gayb hüviyetinin kapısıdır لَكِنَّ الْوُصُولَ مِنْ طَرِيقِ الْقَلْبِ وَحْدَهُ Fakat, sadece kalp yoluyla ulaşma *(Nasıl?)* بِغَيْرِ ذٰلِكَ التَّفْصِيلِ Bu tafsil olmadan مُتَعَسِّرٌ Zordur وَإِنَّمَا يَتَيَسَّرُ الْوُصُولُ Ulaşma ancak nasip olur *(Ne zaman?)* بَعْدَ إِتْمَامِ ذٰلِكَ التَّفْصِيلِ Bu tafsil tamamlandıktan sonra أَلَا تَرَى Görmez misin ki? أَنَّ الْجَامِعِيَّةَ وَالْوُسْعَةَ فِيهِ Kalpteki kapsayıcılık ve genişlik إِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَ طَيِّهِ Ancak aştıktan sonra olur *(Neyi?)* تِلْكَ الْمَرَاتِبَ التَّفْصِيلِيَّةَ Şu tafsilatlı mertebeleri وَالْمُرَادُ مِنَ الْقَلْبِ هَهُنَا Burada kalpten maksat هُوَ الْقَلْبُ الْجَامِعُ الْبَسِيطُ Kapsayan ve basit olan kalptir لَا الْمُضْغَةُ اللَّحْمِيَّةُ Yoksa et parçası değildir...

46. MEKTUP

٤٦ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي فِي بَيَانِ الْعُرُوجِ وَالنُّزُولِ نُقِلَ بِالْمَعْنَى ﴾

نَحْمَدُهُ وَنَسْتَعِينُهُ وَنُصَلِّي عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا وَشَفِيعِ ذُنُوبِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَاَصْحَابِهِ اعْلَمُوا اَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ اَظْهَرَ لِي اَنَّ فِي الْكَائِنَاتِ نُقْطَةً هِيَ مَرْكَزُ الْعَالَمِ الظِّلِّيِّ وَتِلْكَ النُّقْطَةُ اِجْمَالُ جَمِيعِ الْعَالَمِ وَالْعَالَمُ بِتَمَامِهِ تَفْصِيلُ لِذٰلِكَ الْاِجْمَالِ وَتِلْكَ النُّقْطَةُ كَالشَّمْسِ فِي السَّمَاءِ بِهَا يَتَنَوَّرُ مَا فِي الْآفَاقِ فَكُلُّ مَنْ يَصِلُ اِلَيْهِ الْفَيْضُ مِنْهُ سُبْحَانَهُ يَكُونُ بِتَوَسُّلِ تِلْكَ النُّقْطَةِ وَتِلْكَ النُّقْطَةُ مُحَاذِيَةٌ لِنُقْطَةِ غَيْبِ الْهُوِيَّةِ وَتِلْكَ النُّقْطَةُ كَائِنَةٌ فِي مَرْتَبَةِ النُّزُولِ فَمَا لَمْ يَكُنِ النُّزُولُ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ مِنَ الْهُبُوطِ وَالْاَسْفَلِيَّةِ لَا يَكُونُ الْعُرُوجُ اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُسَمَّاةِ بِغَيْبِ الْهُوِيَّةِ وَهٰذَا النُّزُولُ فِي الدَّعْوَةِ وَالتَّكْمِيلِ وَفِي ذٰلِكَ النُّزُولِ الَّذِي يَكُونُ فِي مَرْتَبَةِ تِلْكَ النُّقْطَةِ يُتَخَيَّلُ كَاَنَّ الْوَجْهَ اِلَى الْعَالَمِ وَالظَّهْرَ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ وَظَهَرَ اَنَّ هٰذَا التَّوَجُّهَ اِلَى الْعَالَمِ وَالْانْقِطَاعَ عَنْهُ سُبْحَانَهُ اِنَّمَا هُوَ اِلَى الْمَوْتِ فَاِذَا جَاءَ وَقْتُ الْوِصَالِ انْعَكَسَ الْحَالُ فَفِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ الْفِرَاقُ وَالشَّوْقُ مِنَ الْجَانِبَيْنِ وَالْمُلَاقَاةُ اِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَ الْمَوْتِ وَظَهَرَ مَعْنَى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ «**اَلَا طَالَ شَوْقُ الْاَبْرَارِ اِلَى لِقَائِي وَاَنَا اِلَيْهِمْ لَاَشَدُّ شَوْقًا**» وَاعْلَمْ اَنَّهُ مَعَ تَحَقُّقِ النُّزُولِ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ لَيْسَ بَيْنَ السَّالِكِ وَبَيْنَ اللهِ سُبْحَانَهُ حِجَابٌ بَلِ الْحُجُبُ كُلُّهَا مَفْقُودَةٌ وَلٰكِنَّ التَّوَجُّهَ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ مَفْقُودٌ بَلِ التَّوَجُّهُ ثَمَّةَ بِتَمَامِهِ اِلَى الْخَلْقِ فَهٰذَا مَقَامُ الدَّعْوَةِ وَقَدْ يَقَعُ النُّزُولُ مِنْ تِلْكَ النُّقْطَةِ الَّتِي هِيَ مَرْكَزُ دَائِرَةِ الْعَالَمِ الظِّلِّيِّ اِلَى النُّقْطَةِ الَّتِي هِيَ مَرْكَزُ دَائِرَةِ الْعَدَمِ وَهُوَ مَقَامُ الْكُفْرِ بِاللهِ تَعَالَى وَالْانْكَارِ لَهُ سُبْحَانَهُ وَلِلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلِآيَاتِهِ تَعَالَى وَيَقَعُ الْعُرُوجُ عَنْ تِلْكَ النُّقْطَةِ اِلَى مَرْكَزِ دَائِرَةِ الْاَصْلِ الَّتِي هِيَ دَائِرَةُ مَقَامَاتِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَتِلْكَ النُّقْطَةُ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا ظِلِّمَانِيَّةٌ غَايَةَ الظُّلْمَةِ فَالنُّزُولُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ لِتَنْوِيرِهِ وَاِشْرَاقِهِ اَمْرٌ عَظِيمُ الْقَدْرِ وَمُقَابِلُهَا نُقْطَةُ الْاِسْلَامِ وَهِيَ النُّقْطَةِ الَّتِي يَقَعُ الْعُرُوجُ اِلَيْهَا بَعْدَ هٰذَا النُّزُولِ الظِّلِّمَانِيِّ وَمِصْبَاحُ تِلْكَ النُّقْطَةِ الظِّلِّمَانِيَّةِ كَلِمَةُ «لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ» وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mahdûmzâde Muhammed Sa'îd Hazretleri'ne yazılmıştır.**
- **Nüzûl ve urûcu açıklaması .**

Allah Teâlâ'ya hamdederiz ve O'ndan yardım dileriz. Salât u selâm günahlarımızın şefaatçisi olan Efendimiz ve Mevlâmız Muhammed'e (s.a.v.), ayrıca ailesi ve ashâbı üzerine olsun.

Allah Sübhânehû tarafından bana zahir olduğuna göre kâinâtta öyle bir nokta vardır ki o nokta zıllî (gölgesel) dünyanın merkezidir. Bu nokta bütün âlemin hulâsasıdır. Âlem bütünüyle bu hulâsanın tafsîli ve açılımıdır. Bu nokta, ufuklarda olan her şeyin kendisiyle aydınlandığı gökteki güneş gibidir. Hak Sübhânehû'dan insana gelen feyizler bu nokta aracılığıyla gelmektedir...

Bu nokta, gayb-ı hüviyet noktasının karşısında durmaktadır... Bu nokta nüzûl mertebesindedir. Bu mertebede, inme ve alçalma şeklinde bir nüzûl gerçekleşmedikçe gayb-ı hüviyet denen mertebeye yükselme olmaz. Bu nüzûl ise davet ve tekmîl makamında olmaktadır. Bu noktanın mertebesinde gerçekleşen nüzûlde, yüz âleme sırt ise Hak Teâlâ'ya dönüktür. Buradaki âleme teveccüh ve Cenab-ı Hakk'tan inkıtaın ölüm anına kadar olduğu açıktır.Vuslat vakti geldiğinde ise durum tersine döner.

Bu dünyada ayrılık ve hasret çift taraflıdır. Kavuşmak ancak ölümden sonra olur. Böylece şu hadîs-i kutsînin manası da anlaşılmaktadır: *"Dikkat edin! Ebrâr kulların bana kavuşmaya olan özlemi arttı... Benim onlara olan iştiyakım daha fazladır."*[24]

Bilmek gerekir ki, bu mertebede nüzûlün gerçekleşmesiyle birlikte Allah Sübhânehû ile sâlik arasında perde yoktur. Hatta perdeler bütünüyle aradan çekilmiştir.

Ancak burada Allah Sübhâne-hû'ya teveccüh de yoktur. Aksine teveccüh, tamamıyla halkadır. İşte burası davet makamıdır. Bazen de zıllî âlemin merkezi olan bu nokta-dan adem dâiresinin merkezine iniş de gerçekleşebilir ki bu, Allah Teâlâ'ya küfür, O'nu, peygamberlerini ve âyetlerini inkar makamıdır.

---

[24] Hadis için Bk. c. 1, Mektup 26.

Yükselme bu noktadan başlayarak asıl dâiresinin merkezine doğru olur ki burası enbiya makamlarının dâiresidir. Sözünü ettiğimiz bu nokta son derece karanlık bir şeydir. Burada bu makamı aydınlatmak için vâki olan nüzûl muazzam bir iştir. Bu noktanın hizasında İslâm noktası vardır. Bu öyle bir noktadır ki kendisine yükseliş, bu zulmânî (karanlık) nüzûlden sonra gerçekleşir. Bu noktayı aydınlatan ışık, "Lâ ilâh illallah" kelimesidir. *Tesellâm.*

KELİME ANLAMI

46. اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْاَرْبَعُونَ Kırk altıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي Mahdumzade Muhammed Said'e Yüce gölgesi daim olsun** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ الْعُرُوجِ وَالنُّزُولِ Yükseliş ve inişin açıklaması hakkındadır نُقِلَ بِالْمَعْنَى Bu mektup manaca nakledilmiştir**

نَحْمَدُهُ Allah'a hamd ederiz وَنَسْتَعِينُهُ Ve ondan yardım dileriz وَنُصَلِّي Ve salat ederiz *(Kime?)* عَلَى سَيِّدِنَا وَمَوْلَانَا Seyyidimiz, Efendimiz وَشَفِيعِ ذُنُوبِنَا Günahlarımızın şefaatçisi مُحَمَّدٍ Hazreti Muhammed'e وَآلِهِ وَاَصْحَابِهِ Onun ehline ve ashabına اِعْلَمُوا Biliniz ki, اَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ اَظْهَرَ لِي Allah Teâlâ bana gösterdi ki, اَنَّ فِي الْكَائِنَاتِ Kainatta bir nokta vardır نُقْطَةً هِيَ مَرْكَزُ الْعَالَمِ الظِّلِّيِّ O nokta, gölgesel alemin merkezidir وَالْعَالَمُ Bu nokta bütün alemin icmalidir وَتِلْكَ النُّقْطَةُ اِجْمَالُ جَمِيعِ الْعَالَمِ Alem tamamıyla, bu icmalin tafsilidir وَتِلْكَ النُّقْطَةُ بِتَمَامِهِ تَفْصِيلُ لِذٰلِكَ الْاِجْمَالِ Bu nokta gökteki güneş gibidir كَالشَّمْسِ فِي السَّمَاءِ Ufuklarda olanlar onunla aydınlanır بِهَا يَتَنَوَّرُ مَا فِي الْآفَاقِ Kendisine feyiz ulaşan her kişi فَكُلُّ مَنْ يَصِلُ اِلَيْهِ الْفَيْضُ Feyzin gelmesi bu nokta vesilesiyle olur *(Kimden?)* مِنْهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'dan يَكُونُ بِتَوَسُّلِ تِلْكَ النُّقْطَةِ Bu nokta hizalar وَتِلْكَ النُّقْطَةُ مُحَاذِيَةٌ *(Neyi?)* لِنُقْطَةِ غَيْبِ الْهُوِيَّةِ Gayb hüviyeti noktasını وَتِلْكَ النُّقْطَةُ كَائِنَةٌ Ve bu nokta mevcuttur *(Nerede?)*

فَمَا لَمْ يَكُنِ النُّزُولُ فِي مَرْتَبَةِ النُّزُولِ İniş mertebesinde Dolayısıyla iniş olmadıkça
(Nerede?) فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ مِنَ الْهُبُوطِ وَالْاَسْفَلِيَّةِ İnme ve alçalmanın bu mertebesinde
اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُسَمَّاةِ بِغَيْبِ (Nereye yükselme?) لاَ يَكُونُ الْعُرُوجُ Yükselme olamaz
وَهٰذَا النُّزُولُ فِي الدَّعْوَةِ وَالتَّكْمِيلِ الْهُوِيَّةِ Gayb hüviyeti diye isimlendirilen mertebeye
اَلَّذِي وَفِي ذٰلِكَ النُّزُولِ Bu iniş davet ve tekmil makamındadır İşte bu iniş esnasında
يَكُونُ Ki, bu iniş olur (Nerede?) فِي مَرْتَبَةِ تِلْكَ النُّقْطَةِ Şu noktanın mertebesinde (İşte
bu iniş esnasında) يُتَخَيَّلُ Hayal edilir ki, كَاَنَّ الْوَجْهَ اِلَى الْعَالَمِ Sanki yüz aleme
وَالظَّهْرَ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ Ve sırt ise Allah'a dönmüştür وَظَهَرَ Ve aşikâr oldu ki, اَنَّ هٰذَا
التَّوَجُّهَ اِلَى الْعَالَمِ Aleme olan bu yöneliş وَالْانْقِطَاعَ عَنْهُ سُبْحَانَهُ Ve Allah
Subhânehu'dan kopma اِنَّمَا هُوَ اِلَى الْمَوْتِ Bu, ölüme kadardır فَاِذَا جَاءَ وَقْتُ
الْوِصَالِ Vuslat vakti geldiğinde اِنْعَكَسَ الْحَالُ Durum tersine döner فَفِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ
İşte bu dünyada vardır (Ne?) اَلْفِرَاقُ وَالشَّوْقُ مِنَ الْجَانِبَيْنِ İki taraftan da ayrılık ve
özlem وَظَهَرَ Kavuşma ancak ölümden sonra olur وَالْمُلاَقَاةُ اِنَّمَا تَكُونُ بَعْدَ الْمَوْتِ
اَلاَ طَالَ شَوْقُ الْاَبْرَارِ مَعْنَى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ Şu kutsi hadisin manası da aşikâr oldu
İyi bilin ki, ebrar kulların özlemi arttı (Neye?) اِلَى لِقَائِي Bana kavuşmaya وَاَنَا اِلَيْهِمْ
اَنَّهُ مَعَ لَاَشَدُّ شَوْقًا Ben ise onlara daha fazla özlem duymaktayım وَاعْلَمْ Bilesin ki,
لَيْسَ بَيْنَ تَحَقُّقِ النُّزُولِ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede iniş gerçekleşmesine rağmen
السَّالِكِ وَبَيْنَ اللهِ سُبْحَانَهُ Salikle Allah arasında yoktur (Ne?) حِجَابٌ Perde
بَلِ الْحُجُبُ كُلُّهَا مَفْقُودَةٌ Bilakis bütün perdeler kalkmıştır وَلٰكِنَّ التَّوَجُّهَ اِلَى اللهِ سُبْحَانَهُ
Ama Allah'a yönelme (Nedir?) مَفْقُودٌ (Burada) yoktur بَلِ التَّوَجُّهُ ثَمَّةَ بِتَمَامِهِ Bilakis
buradaki yönelme tamamen (Neyedir?) اِلَى الْخَلْقِ Halkadır فَهٰذَا مَقَامُ الدَّعْوَةِ İşte bu
davet makamıdır وَقَدْ يَقَعُ النُّزُولُ Bazen iniş gerçekleşir (Nereden?) مِنْ تِلْكَ النُّقْطَةِ Bu

noktadan اَلَّتِي هِيَ مَرْكَزُ دَائِرَةِ الْعَالَمِ الظِّلِّي Ki, o gölgesel alem dairesinin merkezidir *(Nereye iniş gerçekleşir?)* اِلَى النُّقْطَةِ الَّتِي Öyle bir noktaya ki هِيَ مَرْكَزُ دَائِرَةِ الْعَدَمِ O, yokluk dairesinin merkezidir وَهُوَ مَقَامُ الْكُفْرِ بِاللهِ تَعَالَى O da Allah'a küfür makamıdır *(Daha?)* وَالْاِنْكَارِ Ve inkar makamıdır *(Neyi?)* لَهُ سُبْحَانَهُ وَلِلْاَنْبِيَاءِ Allah'ı, peygamberleri عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَلِآيَاتِهِ تَعَالَى Ve Allah'ın ayetlerini وَيَقَعُ الْعُرُوجُ Ve yükselme gerçekleşir *(Nereden?)* عَنْ تِلْكَ النُّقْطَةِ Bu noktadan *(Nereye?)* اِلَى مَرْكَزِ دَائِرَةِ الْاَصْلِ Asıl dairesinin merkezine اَلَّتِي هِيَ دَائِرَةُ مَقَامَاتِ الْاَنْبِيَاءِ Ki, o peygamberlerin makamının dairesidir عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَتِلْكَ النُّقْطَةُ الَّتِي ذَكَرْنَاهَا Bahsettiğimiz bu nokta *(Nedir?)* ظُلْمَانِيَةٌ غَايَةَ الظُّلْمَةِ Son derece karanlıktır فَالنُّزُولُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makama iniş yapmak *(Niçin?)* لِتَنْوِيرِهِ وَاِشْرَاقِهِ Onu nurlandırmak ve aydınlatmak için *(Bu iniş nedir?)* اَمْرٌ عَظِيمُ الْقَدْرِ Değeri büyük bir iştir وَمُقَابِلُهَا نُقْطَةُ الْاِسْلَامِ Bu noktanın karşısında İslam noktası vardır وَهِيَ النُّقْطَةُ الَّتِي O, öyle bir noktadır ki يَقَعُ الْعُرُوجُ اِلَيْهَا Ona yükselme gerçekleşir *(Ne zaman?)* بَعْدَ هٰذَا النُّزُولِ الظُّلْمَانِي Bu karanlık inişten sonra وَمِصْبَاحُ تِلْكَ النُّقْطَةِ الظُّلْمَانِيَةِ Bu karanlık noktanın ışığı كَلِمَةُ لَا اِلٰهَ اِلَّا اللهُ 'La ilahe illallah' kelimesidir وَالسَّلَامُ Selamlar...

47. MEKTUP

٤٧ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى سُلْطَانِ الْوَقْتِ مَدَّ ظِلَّهُ فِي اَسْرَارِ الدُّعَاءِ وَمَدْحِ الْعُلَمَاءِ وَالصُّلَحَاءِ ﴾

اِنَّ اَقَلَّ الدَّاعِينَ اَحْمَدَ يُظْهِرُ الْانْكِسَارَ وَالتَّوَاضُعَ لِخُدَّامِ ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْمُعَلّٰى وَيُؤَدِّي شُكْرَ نِعْمَةِ الْاَمْنِ وَالْاَمَانِ الَّتِي هِيَ شَامِلَةٌ لِحَالِ الْخَوَاصِّ وَالْعَوَامِّ وَيَطْلُبُ الْفَتْحَ وَالنُّصْرَةَ لِلْعَسَاكِرِ الْاِسْلَامِيَّةِ فِي اَوْقَاتٍ مَظِنَّةِ اِجَابَةِ الدُّعَاءِ وَزَمَانِ اجْتِمَاعِ الْفُقَرَاءِ فَاِنَّ كُلَّ اَحَدٍ مَخْلُوقٌ لِاَمْرٍ وَكُلٌّ مُيَسَّرٌ لِمَا خُلِقَ لَهُ فَاِنَّ الْعَبْدَ فِي اَفْعَالِ اللّٰهِ تَعَالَى مُمْتَنِعٌ وَالْاَمْرُ الَّذِي جُعِلَ مَرْبُوطًا بِالْعَسَاكِرِ الْغُزَاةِ الْمُجَاهِدِينَ هُوَ تَقْوِيَةُ قَوَائِمِ الدَّوْلَةِ الْقَاهِرَةِ وَتَاْيِيدُ اَرْكَانِ السَّلْطَنَةِ الْبَاهِرَةِ الَّتِي تَرْوِيجُ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ مَنُوطٌ بِهَا لِمَا قِيلَ مِنْ اَنَّ الشَّرْعَ تَحْتَ السَّيْفِ وَهٰذَا الْاَمْرُ جَلِيلُ الْقَدْرِ اَيْضًا مَرْبُوطٌ بِعَسْكَرِ الدُّعَاءِ الَّذِينَ هُمُ الْفُقَرَاءُ وَاَصْحَابُ الْبَلَاءِ فَاِنَّ الْفَتْحَ وَالنُّصْرَةَ عَلَى قِسْمَيْنِ قِسْمٌ جُعِلَ مَرْبُوطًا بِالْاَسْبَابِ وَهُوَ صُورَةُ الْفَتْحِ وَالنُّصْرَةِ الْمُتَعَلِّقَةُ بِعَسْكَرِ الْغُزَاةِ وَالْقِسْمُ الثَّانِي حَقِيقَةُ الْفَتْحِ وَالنُّصْرَةِ الْكَائِنَةُ مِنْ عِنْدِ مُسَبِّبِ الْاَسْبَابِ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ﴾ اِشَارَةٌ اِلَى ذٰلِكَ وَهِيَ مُتَعَلِّقَةٌ بِعَسْكَرِ الدُّعَاءِ فَعَسْكَرُ الدُّعَاءِ سَبَقَ بِذُلِّهِ وَانْكِسَارِهِ عَسْكَرَ الْغُزَاةِ وَتَرَقّٰى مِنَ السَّبَبِ اِلَى الْمُسَبِّبِ ﴿ع﴾ **بردند شکستکان ازین میدان کوی** وَاَيْضًا اِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ كَمَا قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**لَا يَرُدُّ الْقَضَاءَ اِلَّا الدُّعَاءُ**» وَالسَّيْفُ وَالْجِهَادُ لَيْسَ فِيهِمَا قُدْرَةُ رَدِّ الْقَضَاءِ فَعَسْكَرُ الدُّعَاءِ مَعَ وُجُودِ الضَّعْفِ وَالْانْكِسَارِ كَانَ اَقْوَى مِنْ عَسْكَرِ الْغُزَاةِ اَيْضًا اِنَّ عَسْكَرَ الدُّعَاءِ كَالرُّوحِ لِعَسْكَرِ الْغُزَاةِ وَهُوَ لَهُ بِمَثَابَةِ الْقَالِبِ فَلَا بُدَّ لِعَسْكَرِ الْغُزَاةِ مِنْ عَسْكَرِ الدُّعَاءِ فَاِنَّ الْقَالِبَ الْخَالِيَ عَنِ الرُّوحِ لَيْسَ بِقَابِلٍ لِلتَّاْيِيدِ وَالنُّصْرَةِ وَمِنْ هٰهُنَا قَالُوا كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ يَسْتَفْتِحُ بِصَعَالِيكِ الْمُهَاجِرِينَ مَعَ وُجُودِ جُنْدِ الْغُزَاةِ وَاسْتِيلَاءِ الْمُحَارِبِينَ فَالْفُقَرَاءُ الَّذِينَ هُمْ جُنُودُ الدُّعَاءِ مَعَ وُجُودِ الذِّلَّةِ وَالْمَسْكَنَةِ وَعَدَمِ الْاعْتِبَارِ كَمَا قَالُوا «اَلْفَقْرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ» وَقَعَ عَلَيْهِمُ الْاحْتِيَاجُ فِي بَعْضِ الْمَوَاقِعِ وَحَصَلَ لَهُمُ الْاعْتِبَارُ مَعَ عَدَمِ اعْتِبَارِهِمْ

هٰذَا فِي الْوَاقِعِ وَفَاقُوا اَقْرَانَهُمْ فِي اَمْثَالِ هٰذِهِ الْمَوَاضِعِ قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ بِدَمِ الشُّهَدَاءِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيَتَرَجَّحُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ» سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ قَدْ صَارَ ذَاكَ الْمِدَادُ وَسَوَادُ الْوَجْهِ بَاعِثًا عَلَى عِزَّتِهِمْ وَرِفْعَتِهِمْ وَبَلَّغَ مِنَ الْحَضِيضِ اِلَى الْاَوْجِ دَرَجَاتِهِمْ نَعَمْ ﴿ع﴾ وَفِي الظُّلُمَاتِ مِنْ مَاءِ الْحَيَاةِ قَالَ الشَّاعِرُ ﴿شِعْرٌ﴾

غلام خوشيتنم خواند لاله رخسارى ❁ سياه روى من كرد عاقبت كارى

وَهٰذَا الْفَقِيرُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَائِقًا بِاَنْ يَجْعَلَ نَفْسَهُ فِي عِدَادِ جُنُودِ الدُّعَاءِ وَلٰكِنْ بِمُجَرَّدِ اسْمِ الْفَقْرِ وَلِاحْتِمَالِ اِجَابَةِ الدُّعَاءِ لَا يَجْعَلُ نَفْسَهُ فَارِغًا مِنْ دُعَاءِ الدَّوْلَةِ الْقَاهِرَةِ وَيَكُونُ رَطْبَ اللِّسَانِ بِالدُّعَاءِ وَالْفَاتِحَةِ بِلِسَانِ الْحَالِ وَالْقَالِ ﴿رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Dönemin sultanına yazılmıştır.**
- **Duanın sırları, âlim ve sâlihleri övgüsü .**

Dua edenlerin en küçüğü olan Ahmed, zât-ı şahâneleri hazretlerine tevâzu ve inkisârını izhâr eder... Avamıyla havasıyla herkesin faydalandığı emniyet ve güven ortamı için teşekkür eder... Duaların kabul olmasının muhtemel olduğu vakitlerde ve dervişlerin toplandığı meclislerde İslam ordusunun muzafferiyeti için dua eder.

Herkes bir iş için yaratılmıştır. Genellikle de yaratılışına uygun olan işte başarılı olur. Zirâ Allah Teâlâ'nın boş yere bir şey yapması mümkün değildir. Mücâhid askerlere verilen iş, "şeriat kılıçların altındadır" sözüne uygun olarak, dinin yaşanmasını sağlayan devleti ayakta tutan esasları ve muhteşem saltanatın esaslarını güçlendirmektir.

Bu çok yüce olan iş aynı zamanda, belalarla sınanan zatlardan ve dervişlerden oluşan dua ordusuna da bağlıdır. Çünkü fetih ve zafer iki kısımdır: Birincisi sebeplere bağlı olan kısımdır ki bu, fethin ve zaferin savaşan orduyla ilgili olan sûretidir. İkincisi, sebepleri yaratan Allah Sübhânehû'nun katından gelen, fethin ve zaferin hakikatidir.

Nitekim Allah Teâlâ'nın *"Zafer, yalnızca mutlak güç ve hikmet sahibi Allah katındandır."*[25] şeklindeki âyet-i celîlesi bu mânâya işaret etmektedir ki bu da dua ordusuyla ilgilidir. Dua ordusu tevazu ve inkisârıyla, savaşan orduyu geçerek sebepten müsebbibe (Allah Teâlâ'ya) yükselmiştir.

Aştılar kalbi kırıklar bu meydandaki aşılmaz yolu.

Üstelik dua, kazayı bile geri çevirebilir. Nitekim Efendimiz (s.a.v.) *"Kazâyı duadan başka hiçbir şey geri çeviremez."*[26] buyurmuştur. Kılıç ve cihadda ise kazayı geri çevirme gücü yoktur. Dolayısıyla zafiyet ve inkisâr hallerine rağmen dua ordusu, savaşan ordudan daha güçlüdür. Ayrıca dua ordusu savaşan ordunun ruhu gibidir... Savaşan ordu onun bedeni yerindedir. O halde savaşan ordunun ardında mutlaka bir dua ordusunun da bulunması gerekir. Zira ruhsuz bir beden güçlenmeye ve zafere ulaşmaya elverişli olmaz.

Demişlerdir ki: Bundan dolayı Efendimiz (s.a.v.) savaşan bir ordunun varlığına ve savaşçıların kuşatmasına rağmen, muhacirlerin fukarâsı hürmetine fetih talep ederdi[27]. Fukarâ zillet ve meskenet ehli olup kendilerine itibar edilmediği halde dua ordusu olmuştur. Nitekim derler ki: "Fakirlik hem dünyada, hem âhirette yüzkarasıdır." Bu itibarsızlıklarıyla birlikte bazı durumlarda onlara ihtiyaç duyulur ve itibarlı bir konumda yer alırlar... Kendilerine ihtiyaç duyulan bu durumlarda başkalarını aşarak geride bırakırlar.

Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Kıyâmet günü, âlimlerin mürekkebi şehitlerin kanıyla tartılacak; âlimlerin mürekkebi ağır basacaktır." Subhânallâh! O mürekkep ve yüz karalığı onları yüceltmiş ve izzetli kılmıştır. Onları eteklerden alarak zirvelere çıkarmıştır. Şu mısra ne güzeldir: "Âb-ı hayat vardır karanlıklarda." Bir şair de şöyle demiştir:

Çağırdı beni o lale yanaklı "hoş tenli kölem" diye,
Sonunda yaradı bir işe şu kara suratım!

---

[25] Âl-i İmrân, 126.

[26] Tirmizî, nr. 6139; Taberânî, el-Kebîr, nr. 6128; Bezzâr, nr. 254; eş-Şihâb, el-Musned, nr. 830.

[27] Bu bilginin kaynağı için Bk. c. 1, Mektup 74.

Bu fakir her ne kadar, dua askerlerinden sayılmaya layık değilse de yalnızca fakirlik adıyla ve duanın kabul olması ihtimali sebebiyle, muhteşem devlete dua etmekten geri kalmamaktadır... Öyle ki, hali ve diliyle dua etmekten ve fatiha okumaktan dolayı dili hep ıslaktır.

"Ey Rabbimiz! Bizden bunu kabul buyur; şüphesiz sen işitensin, bilensin."[28]

KELİME ANLAMI

47. اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْاَرْبَعُونَ Kırk yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى سُلْطَانِ الْوَقْتِ Vaktin sultanına** *(Ne hakkındadır?)* **فِي مَدَّ ظِلُّهُ Gölgesi daim olsun اَسْرَارِ الدُّعَاءِ Duanın sırları وَمَدْحِ الْعُلَمَاءِ وَالصُّلَحَاءِ Alim ve salihleri övme hakkındadır.**

اِنَّ اَقَلَّ الدَّاعِينَ اَحْمَدَ Dua edenlerin en küçüğü Ahmet يُظْهِرُ الْانْكِسَارَ وَالتَّوَاضُعَ Tevazu ve inkisarını izhar eder *(Kime?)* لِخُدَّامِ ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْمُعَلَّى Şu Yüce Cenab'ın hizmetçilerine وَيُؤَدِّي شُكْرَ نِعْمَةِ الْاَمْنِ وَالْاَمَانِ Ve emniyet ve güven nimetinden dolayı teşekkür eder الَّتِي هِيَ شَامِلَةٌ Ki, o kapsar *(Kimi?)* لِحَالِ الْخَوَاصِّ وَالْعَوَامِّ Avam ve havas herkesin halini وَيَطْلُبُ الْفَتْحَ وَالنُّصْرَةَ Ve fetih ve yardım ister *(Kime?)* لِلْعَسَاكِرِ الْاِسْلَامِيَّةِ İslam ordusuna *(Ne zaman ister?)* فِي اَوْقَاتِ مَظِنَّةِ اِجَابَةِ الدُّعَاءِ Duanın kabul olmasının muhtemel olduğu وَزَمَانِ اجْتِمَاعِ الْفُقَرَاءِ Ve fakirlerin toplandıkları vakitlerde فَاِنَّ كُلَّ اَحَدٍ Zira herkes مَخْلُوقٌ لِاَمْرٍ Bir iş için yaratılmıştır وَكُلٌّ مُيَسَّرٌ Ve herkes kabiliyetlidir *(Neye?)* لِمَا خُلِقَ لَهُ Kendisi için yaratıldığı şeye فَاِنَّ الْعَبَثَ فِي اَفْعَالِ اللّٰهِ تَعَالَى Zira Allah'ın işlerinde gereksizlik مُمْتَنِعٌ Mümkün değildir وَالْاَمْرُ الَّذِي جُعِلَ مَرْبُوطًا Bağlı kılınan iş *(Neye?)* بِالْعَسَاكِرِ الْغُزَاةِ الْمُجَاهِدِينَ Mücahit ve gazi askerlere هُوَ تَقْوِيَةُ قَوَائِمِ الدَّوْلَةِ الْقَاهِرَةِ O iş, güçlü devleti ayakta tutan

[28] Bakara, 127.

sütunları güçlendirmek وَتَأْيِيدُ اَرْكَانِ السَّلْطَنَةِ الْبَاهِرَةِ Ve muhteşem saltanatın esaslarını kuvvetlendirmektir اَلَّتِي تَرْوِيجُ الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Ki, parlak şeriatın yayılması مِنْ اَنَّ الشَّرْعَ تَحْتَ السَّيْفِ Buna bağlıdır لِمَا قِيلَ Çünkü şöyle denilmiştir: مَنُوطٌ بِهَا Şeriat kılıçların altındadır وَهَذَا الْاَمْرُ جَلِيلُ الْقَدْرِ Değeri yüksek olan bu iş أَيْضًا Dua ordusuna da bağlıdır مَرْبُوطٌ بِعَسْكَرِ الدُّعَاءِ Ki, onlar dervişler اَلَّذِينَ هُمُ الْفُقَرَاءُ Ve belaya tutulan kişilerdir وَاَصْحَابُ الْبَلَاءِ Çünkü فَاِنَّ الْفَتْحَ وَالنُّصْرَةَ عَلَى قِسْمَيْنِ fetih ve yardım iki kısımdır Birinci kısım sebeplere قِسْمٌ جُعِلَ مَرْبُوطًا بِالْاَسْبَابِ bağlanmıştır Bu fetih ve yardımın suretidir ki, وَهُوَ صُورَةُ الْفَتْحِ وَالنُّصْرَةِ اَلْمُتَعَلِّقَةُ Savaş ordusuyla alakalıdır بِعَسْكَرِ الْغَزَاءِ İkinci وَالْقِسْمُ الثَّانِي حَقِيقَةُ الْفَتْحِ وَالنُّصْرَةِ kısım ise fetih ve yardımın hakikatidir ki, اَلْكَائِنَةُ مِنْ عِنْدِ مُسَبِّبِ الْاَسْبَابِ Sebepleri yaratan Allah'ın katındandır وَقَوْلُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözü: وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ Yardım sadece Allah katındandır عِنْدِ اللّٰهِ Buna işarettir وَهِيَ مُتَعَلِّقَةٌ اِشَارَةٌ اِلَى ذٰلِكَ Bu ise, dua ordusuyla alakalıdır بِعَسْكَرِ الدُّعَاءِ فَعَسْكَرُ الدُّعَاءِ سَبَقَ بِذُلِّهِ وَانْكِسَارِهِ Dua ordusu, züllü ve inkisarı sebebiyle geçti *(Kimi?)* عَسْكَرَ الْغَزَاءِ Savaş ordusunu وَتَرَقَّى مِنَ السَّبَبِ اِلَى الْمُسَبِّبِ Ve sebepten sebebi yaratan Allah'a yükseldi.

كَمَا قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ وَأَيْضًا اِنَّ الدُّعَاءَ يَرُدُّ الْقَضَاءَ Bir de dua kazayı geri çevirebilir Nitekim doğru haberci/ Peygamber Efendimiz buyurdu: عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Ne buyurdu?)* لَا يَرُدُّ الْقَضَاءَ اِلَّا الدُّعَاءُ Kazayı duadan başkası geri çeviremez وَالسَّيْفُ وَالْجِهَادُ لَيْسَ فِيهِمَا Kılıç ve cihatta yoktur *(Ne?)* قُدْرَةُ رَدِّ الْقَضَاءِ Kazayı geri çevirme kuvveti فَعَسْكَرُ الدُّعَاءِ Dua ordusu كَانَ اَقْوَى مِنْ Zayıflık ve inkisarın varlığına rağmen مَعَ وُجُودِ الضَّعْفِ وَالْاِنْكِسَارِ Savaş ordusundan daha kuvvetli olmuştur أَيْضًا اِنَّ عَسْكَرَ الدُّعَاءِ Ve عَسْكَرِ الْغَزَاءِ

وَهُوَ لَهُ بِمَثَابَةِ كَالرُّوحِ لِعَسْكَرِ الْغَزَاءِ Savaş ordusunun ruhu gibidir de dua ordusu فَلاَ بُدَّ لِعَسْكَرِ الْغَزَاءِ الْقَالِبِ Savaş ordusu da, dua ordusunun bedeni gibidir فَإِنَّ الْقَالِبَ مِنْ عَسْكَرِ الدُّعَاءِ *(Ne?)* Dolayısıyla savaş ordusuna gerekir Dua ordusu لَيْسَ بِقَابِلٍ لِلتَّأْيِيدِ وَالنُّصْرَةِ الْخَالِيَ عَنِ الرُّوحِ Çünkü ruhsuz bir beden Güçlendirmeye ve yardıma elverişli değildir وَمِنْ هَهُنَا قَالُوا Bunun için alimler dediler ki: كَانَ رَسُولُ اللهِ Resûlüllah idi ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne idi?)* يَسْتَفْتِحُ بِصَعَالِيكِ الْمُهَاجِرِينَ Muhacirlerin fakirlerini vesile ederek fetih isterdi *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ جُنْدِ الْغَزَاءِ Savaş ordusunun varlığına rağmen وَاسْتِيلاَءِ الْمُحَارِبِينَ Ve savaşçıların istila etmesine rağmen فَالْفُقَرَاءُ الَّذِينَ هُمْ جُنُودُ الدُّعَاءِ Dua ordusu olan fakirler مَعَ وُجُودِ الذِّلَّةِ وَالْمَسْكَنَةِ وَعَدَمِ الاِعْتِبَارِ Zelil, miskin ve itibarsız olmalarına rağmen كَمَا قَالُوا Nitekim demişlerdir ki: اَلْفَقْرُ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ Fakirlik, dünya ve ahirette yüz karasıdır وَقَعَ عَلَيْهِمُ الاِحْتِيَاجُ Bu fakirlere ihtiyaç duyulmuştur *(Ne zaman?)* فِي مَعَ عَدَمِ بَعْضِ الْمَوَاقِعِ Bazı yerlerde وَحَصَلَ لَهُمُ الاِعْتِبَارُ Ve onlara itibar edilmiştir اعْتِبَارِهِمْ هٰذَا فِي الْوَاقِعِ Gerçekte itibar edilmeseler de وَفَاقُوا اَقْرَانَهُمْ Ve akranlarını geçtiler *(Nerede?)* فِي اَمْثَالِ هٰذِهِ الْمَوَاضِعِ Bu gibi yerlerde قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberci Peygamber Efendimiz buyurdu عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun *(Ne buyurdu?)* يُوزَنُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ Alimlerin mürekkebi tartılır *(Neyle?)* بِدَمِ الشُّهَدَاءِ Şehitlerin kanıyla *(Ne zaman?)* يَوْمَ الْقِيَامَةِ Kıyamet gününde فَيَتَرَجَّحُ مِدَادُ الْعُلَمَاءِ Ve alimlerin mürekkebi ağır basar سُبْحَانَ اللهِ وَبِحَمْدِهِ Sübhanallah! Allah'a hamd olsun قَدْ صَارَ ذَاكَ الْمِدَادُ وَسَوَادُ الْوَجْهِ Şu mürekkep ve yüz karalığı oldu *(Ne oldu?)* وَبَلَّغَ مِنَ الْحَضِيضِ اِلَى (Fakirlerin) izzet ve şerefine sebep بَاعِثًا عَلَى عِزَّتِهِمْ وَرِفْعَتِهِمْ Ve düzden zirveye çıkardı *(Neyi?)* دَرَجَاتِهِمْ Dereceleri نِعْمَ ﴿ع﴾ Şu mısra اَلاَوْجِ

ne güzeldir وَفِي الظُّلُمَاتِ Karanlıklar içinde مِنْ مَاءِ الْحَيَاةِ Hayat suyu vardır

﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

غلام خوشیتنم خواند لاله رخساری Çağırdı beni o lale yanaklı "hoş tenli kölem" diye,
سیاه روی من کرد عاقبت کاری Sonunda yaradı bir işe şu kara suratım!

بِاَنْ يَجْعَلَ نَفْسَهُ *(Neye?)* وَهَذَا الْفَقِيرُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لاَئِقًا Bu fakir layık olmasa da Kendisini saymaya وَلَكِنْ *(Nerede?)* فِي عِدَادِ جُنُودِ الدُّعَاءِ Dua askerleri arasında بِمُجَرَّدِ اسْمِ الْفَقْرِ Ama sadece fakir ismiyle وَلاِحْتِمَالِ اِجَابَةِ الدُّعَاءِ Ve duanın kabul olma ihtimali sebebiyle لاَ يَجْعَلُ نَفْسَهُ فَارِغًا Kendisini boş bırakmıyor *(Neden?)* مِنْ دُعَاءِ الدَّوْلَةِ الْقَاهِرَةِ Güçlü devlete dua etmekten وَيَكُونُ رَطْبَ اللِّسَانِ Ve dili ıslak oluyor *(Neyle?)* بِالدُّعَاءِ وَالْفَاتِحَةِ Dua ve fatihayla *(Nasıl?)* بِلِسَانِ الْحَالِ وَالْقَالِ Hal ve kal/ söz diliyle رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا Rabbimiz! Bizden kabul et اِنَّكَ اَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ Kuşkusuz sen işitensin bilensin...

48. MEKTUP

٤٨ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي فِي بَيَانِ سِرِّ اَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى وَبَيَانِ اَنَّ انْكِشَافَ كُنْهِ الذَّاتِ بِالْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى. اِعْلَمْ اَنَّ اَقْرَبِيَّتَهُ تَعَالَى مَرْبُوطَةٌ بِالْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ الَّذِي تَعَلَّقَ بِاَصْلِ الْمَعْلُومِ لَا بِظِلٍّ مِنْ ظِلَالِهِ وَبِصُورَةٍ مِنْ صُوَرِهِ فَاِنَّ ذٰلِكَ نَصِيبُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَالْعِلْمُ الْحُصُولِيُّ لَا يَكُونُ فِي الْحَقِيقَةِ عِلْمَ نَفْسِ الشَّيْءِ بَلْ عِلْمَ صُورَةٍ مِنْ صُوَرِهِ وَيَكُونُ الْجَهْلُ مُتَحَقِّقًا بِالنِّسْبَةِ اِلَى نَفْسِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ سُبْحَانَ اللّٰهِ قَدْ قَالُوا لِلْجَهْلِ بِالشَّيْءِ عِلْمًا بِذٰلِكَ الشَّيْءِ وَكَاَنَّهُمْ تَصَوَّرُوا صُورَةَ الشَّيْءِ وَظِلَّهُ عَيْنَ الشَّيْءِ وَزَعَمُوا عِلْمَ تِلْكَ الصُّورَةِ عِلْمَ ذٰلِكَ الشَّيْءِ وَذٰلِكَ مَمْنُوعٌ وَدَعْوَى الْعَيْنِيَّةِ غَيْرُ مَسْمُوعَةٍ فَاِنَّ بَيْنَ الشَّيْءِ وَصُورَتِهِ نِسْبَةَ الْاِثْنِيَّةِ وَكُلَّمَا ثَبَتَتْ نِسْبَةُ الْاِثْنِيَّةِ فَالتَّغَايُرُ لَازِمٌ «اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ» قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ مِنْ قَضَايَا اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ وَاَيْضًا اِنَّ الْعِلْمَ بِصُورَةِ الشَّيْءِ كَيْفَ يَكُونُ مُسْتَلْزِمًا لِلْعِلْمِ بِذٰلِكَ الشَّيْءِ كَمَا هُوَ فَاِنَّ صُورَةَ الشَّيْءِ تِمْثَالُ ظَاهِرِ الشَّيْءِ ظَهَرَ مُتَلَبِّسًا بِاَحْكَامِ الْمِرْآةِ وَكَمْ مِنْ دَقَائِقِ شَيْءٍ وَاَسْرَارِهِ لَيْسَ مِنْهَا فِي الصُّورَةِ اِسْمٌ وَلَا رَسْمٌ ﴿شِعْرٌ﴾

لَوْ صَوَّرَ النَّقَّاشُ صُورَةَ ذَا الْمُنَا ۞ وَا حَيْرَتِي مَا حِيلَتِي فِي غُنْجِهِ

وَلَيْتَ ظَاهِرَ الشَّيْءِ يَظْهَرُ بِصَرَافَتِهِ فِي صُورَةِ الشَّيْءِ وَيَكُونُ الْبَاطِنُ مَوْقُوفًا وَمَسْكُوتًا عَنْهُ فَاِنَّهُ اِذَا ثَبَتَ اَنَّ ظَاهِرَ الشَّيْءِ يَظْهَرُ فِي صُورَةِ الشَّيْءِ مُتَلَبِّسًا بِاَحْكَامِ الْمَحَلِّ وَالْمِرْآةِ عَلَى مَا مَرَّ لَا يَبْقَى الظَّاهِرُ عَلَى صَرَافَتِهِ يَقِينًا بَلْ تَعْرِضُ لَهُ هَيْئَةٌ اُخْرَى فَالصُّورَةُ كَمَا اَنَّهَا مَحْرُومَةٌ مِنْ بَاطِنِ الشَّيْءِ مَحْرُومَةٌ اَيْضًا مِنْ ظَاهِرِهِ فَلَا يَكُونُ عِلْمُ تِلْكَ الصُّورَةِ مُسْتَلْزِمًا لِعِلْمِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ كَمَا هُوَ بِالضَّرُورَةِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ الْمَعْلُومَ هُوَ مَا يَكُونُ كَائِنًا فِي الذِّهْنِ

وَلَمَّا كَانَ الْكَائِنُ فِي الذِّهْنِ الصُّورَةَ يَكُونُ الْمَعْلُومُ أَيْضًا هُوَ تِلْكَ الصُّورَةَ وَلَمَّا كَانَتْ بَيْنَ الصُّورَةِ وَالشَّيْءِ نِسْبَةُ التَّبَايُنِ وَالتَّغَايُرِ لاَ يَكُونُ عِلْمُ الصُّورَةِ مُسْتَلْزِمًا لِعِلْمِ الشَّيْءِ كَمَا هُوَ وَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ هُوَ الَّذِي يَكُونُ الْحَاضِرُ فِيهِ فِي الْمُدْرِكَةِ نَفْسَ الشَّيْءِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَتَخَلَّلَ فِي الْبَيْنِ شَيْءٌ مِنَ الظِّلِّ وَالصُّورَةِ فَيَكُونُ الْمَعْلُومُ فِي هٰذَا الْعِلْمِ هُوَ نَفْسَ الشَّيْءِ لاَ صُورَةً مِنْ صُوَرِهِ فَيَكُونُ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ اَشْرَفَ بَلْ يَكُونُ الْعِلْمُ هُوَ فَقَطْ لاَ غَيْرُ وَيَكُونُ مَا سِوَاهُ مِنَ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ جَهْلاً مُشْتَبِهًا بِصُورَةِ الْعِلْمِ وَالْمُتَّصِفُ بِالْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ مَنْ يَزْعُمُ جَهْلَهُ عِلْمًا وَلاَ يَدْرِي بِاَنَّهُ لاَ يَدْرِي فَلاَ يَكُونُ لِلْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ اِلَى ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى سَبِيلٌ وَلاَ تَكُونُ الذَّاتُ وَالصِّفَاتُ الْوَاجِبِيَّةُ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ مَعْلُومَةً بِهٰذَا الْعِلْمِ فَاِنَّ هٰذَا الْعِلْمَ فِي الْحَقِيقَةِ عِلْمٌ بِصُورَةِ الْمَعْلُومِ لاَ بِنَفْسِ الْمَعْلُومِ كَمَا مَرَّ وَلاَ سَبِيلَ لِلصُّورَةِ فِي حَضْرَتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ حَتَّى يُظَنَّ الْعِلْمُ بِالصُّورَةِ عِلْمًا بِالْاَصْلِ وَاِنْ قَالَ الْبَعْضُ «اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مِثْلٌ وَلٰكِنْ لَهُ تَعَالَى مِثَالٌ» وَلٰكِنَّ هٰذِهِ الصُّورَةَ الْمِثَالِيَّةَ عَلَى تَقْدِيرِ ثُبُوتِهَا غَيْرُ تِلْكَ الصُّورَةِ الْمَنْفِيَّةِ الَّتِي يَتَعَلَّقُ بِهَا الْعِلْمُ يُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ الصُّورَةُ كَائِنَةً فِي الْمِثَالِ الَّذِي هُوَ اَوْسَعُ الْمَخْلُوقَاتِ وَلاَ تَكُونَ ثَابِتَةً فِي الذِّهْنِ وَهٰذَا الْحَدِيثُ الْقُدْسِيُّ «**لاَ يَسَعُنِي اَرْضِي وَلاَ سَمَائِي وَلٰكِنْ يَسَعُنِي قَلْبُ عَبْدِيَ الْمُؤْمِنِ**» مَخْصُوصٌ بِقَلْبِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ الَّذِي مُعَامَلَتُهُ مُغَايِرَةٌ لِمُعَامَلَةِ سَائِرِ النَّاسِ لِتَشَرُّفِهِ بِالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ وَتَخَلُّصِهِ مِنَ الْحُصُولِ وَتَحَقُّقِهِ بِالْحُضُورِ فَاِنْ كَانَ هُنَاكَ التَّوَسُّعُ فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الْحُضُورِ لاَ بِاعْتِبَارِ الْحُصُولِ ﴿ع﴾ **فِي اَيِّ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا**؟ . يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ فِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ اتِّحَادَ الْعَالِمِ بِالْمَعْلُومِ فَزَوَالُ هٰذَا الْعِلْمِ عَنِ الْعَالِمِ لاَ يَجُوزُ فَاِنَّ الْمَعْلُومَ هُوَ نَفْسُهُ فَلاَ يَنْفَكُّ عَنْهُ بَلِ الْعِلْمُ ثَمَّةَ عَيْنُ الْعَالِمِ وَعَيْنُ الْمَعْلُومِ فَاَيْنَ الْمَجَالُ لِلْاِنْفِكَاكِ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْمَعْلُومَ لَمَّا كَانَ فِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ نَفْسَ الشَّيْءِ لاَ صُورَتَهُ يَنْكَشِفُ الْمَعْلُومُ فِيهِ كَمَا هُوَ بِالضَّرُورَةِ وَيَصِيرُ مَعْلُومًا بِالْكُنْهِ فَاِنَّ كُنْهَ الشَّيْءِ عِبَارَةٌ عَنْ نَفْسِ الشَّيْءِ وَلَمَّا كَانَ جَمِيعُ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ سَاقِطَةً وَبَقِيَ نَفْسُ الذَّاتِ الْحَاضِرَةِ عِنْدَ الْمُدْرِكَةِ صَارَ كُنْهُهَا مَعْلُومًا بِخِلاَفِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَاِنَّ الْمَعْلُومَ هُنَاكَ وُجُوهُ الشَّيْءِ

وَاعْتِبَارَاتُهُ الَّتِي هِيَ صُوَرُهُ وَاَشْبَاحُهُ لاَ نَفْسُهُ كَمَا مَرَّ فَلاَ يَكُونُ الْمَعْلُومُ هُنَاكَ كُنْهَ الشَّيْءِ وَلاَ يَكُونُ الشَّيْءُ فِيهِ مَعْلُومًا بِكُنْهِهِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ انْكِشَافَ الشَّيْءِ وَدَرْكَ الشَّيْءِ وَفِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ انْكِشَافُ الشَّيْءِ مَوْجُودٌ وَدَرْكُهُ مَفْقُودٌ فَكُنْهُ الْمَعْلُومِ يَصِيرُ مُنْكَشِفًا لاَ يَكُونُ مُدْرَكًا. **لاَ يَخْفَى** اَنَّهُ اِذَا ثَبَتَ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ كَمَا مَرَّ لَزِمَ اَنْ يَكُونَ كُنْهُ الذَّاتِ مُنْكَشِفًا وَتَكُونَ الذَّاتُ مَعْلُومَةً كَمَا هِيَ وَهَذَا خِلاَفُ مَا تَقَرَّرَ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ وَاَقُولُ اِنَّ هٰذَا الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ الَّذِي تَعَلَّقَ بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى مِنْ قَبِيلِ الرُّؤْيَةِ الَّتِي يُثْبِتُونَهَا بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ تَعَالَى وَهُنَاكَ الاِنْكِشَافُ مَوْجُودٌ وَالدَّرْكُ مَفْقُودٌ وَكَذَا هُنَا الاِنْكِشَافُ مَوْجُودٌ وَالدَّرْكُ مَفْقُودٌ فَاِذَا تَعَلَّقَتِ الرُّؤْيَةُ بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى لِمَ لاَ يَتَعَلَّقُ بِهَا الْعِلْمُ الَّذِي هُوَ اَلْطَفُ مِنَ الرُّؤْيَةِ وَالْمَحْذُورُ اِنَّمَا هُوَ فِي الاِدْرَاكِ الْمُسْتَلْزِمِ لِلْاِحَاطَةِ لاَ فِي الاِنْكِشَافِ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿لاَ تُدْرِكُهُ الاَبْصَارُ﴾ لَمْ يَقُلْ لاَ تَرَاهُ الاَبْصَارُ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا لَمْ يَحْصُلِ الدَّرْكُ مَاذَا يُجْدِي الاِنْكِشَافُ. **اَقُولُ**: اِنَّ الْمَقْصُودَ مِنَ الاِنْكِشَافِ هُوَ الْتِذَاذُ الرَّائِي وَهُوَ حَاصِلٌ تَحَقَّقَ الدَّرْكُ اَوْ لاَ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ الاِنْكِشَافَ بِلاَ دَرْكٍ كَيْفَ يَكُونُ مُسْتَلْزِمًا لِلْاِلْتِذَاذِ. **اُجِيبُ**: اَنَّ الْعِلْمَ بِالاِنْكِشَافِ كَافٍ حَصَلَ الدَّرْكُ اَوْ لاَ اَوْ نَقُولُ اِنَّ الدَّرْكَ اَيْضًا حَاصِلٌ فِي ذَاكَ الْمَوْطِنِ وَلٰكِنَّهُ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ وَالدَّرْكُ الْمَنْفِيُّ وَاللهُ اَعْلَمُ هُوَ مَا تُعْلَمُ كَيْفِيَّتُهُ وَيُوجِبُ اِحَاطَةَ الْمَعْلُومِ ﴿لاَ يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾ مُنَاسِبٌ لِلْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَاِنَّهُ اِذَا لَمْ يَكُنِ الدَّرْكُ فِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ مِنْ اَيْنَ يَكُونُ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَاِنَّ كُلَّمَا هُوَ فِي الظِّلِّ مُسْتَفَادٌ مِنْ مَرْتَبَةِ الاَصْلِ وَلٰكِنَّ الدَّرْكَ فِي الاَصْلِ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ وَفِي الظِّلِّ مَعْلُومُ الْكَيْفِيَّةِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mahdûmzâde Hâce Muhammed Sa'îd'e yazılmıştır.**
- **Allah Sübhânehû'nun çok yakın olmasının sırrı ve huzûrî ilimle Zât'ın aslının inkişâfı .**

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla... Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Allah Sübhânehû'nun yakınlığı, malûmun gölgeleriyle ve sûretleriyle değil de aslıyla ilgili olan huzûrî ilme bağlıdır. Çünkü sûret ve gölge husûlî bilginin nasibidir. Dolayısıyla husûlî bilgi ger-çekte, nesnenin kendisinin bilgisi değil, bir sûretinin bilgisidir. Hâliyle bu bilgide o nesnenin kendisiyle ilgili olarak cehalet söz konusudur. Subhânallâh!. "Bir şeyin cehlinde o şeyin bilgisi vardır" demişlerdir. Sanki onlar bir şeyin gölge ve sûretini, o şeyin kendisi olarak tasavvur etmektedirler. Böylece de sûreti bilmenin o şeyi bilmek olduğunu zannetmişlerdir. Böyle bir şey yasaklanmıştır. Buradaki ayniyet iddiası duyulmamış bir şeydir. Çünkü bir şeyle sûreti arasında ikilik nisbeti vardır... İkilik nisbeti nerede bulunursa orada farklılığın (başkalığın) olması gerekir. "İkilik farklılığı gerekti-rir." Hükmü mantıkçılarca kabul edilmiş hükümdür.

Ayrıca, bir şeyin sûretini bilmek, o şeyi olduğu gibi bilmeyi niçin gerektirsin ki? Çünkü bir şeyin sûreti o şeyin zâhirinin şeklidir ki aynanın hükümleriyle karışarak zâhir olmuştur. Bir şeyin nice incelikleri ve sırları vardır ki ne isimleri zahir olur, ne şekilleri...

Nakkaş tasvir etse sûretini güzelin
Hayret ederim yolu nedir işvesinin.

Keşke bir şeyin zâhiri başka bir şeyin sûretinde açığa çıksaydı... Bâtınla ilgili bir şey olmasaydı... Çünkü bir şeyin zâhiri başka bir şeyin sûretinde yukarda geçtiği üzere, mahallin ve aynanın hükümlerine karışarak sâbit olursa zâhir tek başına yakîn olarak kalmaz... Aksine, başka bir durum devreye girer. Bu durumda sûret şeyin bâtınından mahrum olduğu gibi zâhirinden de mahrumdur. O halde bir şeyin sûretini bilmek o şeyi gerçek biçimde bilmeyi gerektirmez.

Hulâsa, malum (bilinen şey), zihinde oluşandır. Zihinde oluşan sûret olduğu için, malûm da sûret olmaktadır. Bir şeyle sûreti arasında, başkalık nisbeti olduğu için sûreti bilmek o şeyi olduğu gibi bilmeyi gerektirmez.

Huzûrî ilimle ulaşılan bilgi zihinde de aynı şeydir. Burada gölge ve sûrete yer yoktur. Dolayısıyla bu ilimdeki malûm, o şeyin bir sûreti değil kendisidir. Bu yüzden huzûrî ilim daha üstündür. Aslında gerçek ilim budur. Bunun dışındakiler ilim kılığına girmiş cehaletler olup, husûlî ilimdendir. Kara cahil, cehâletinin ilim olduğunu sanandır... Bu kişi bilmediğini de bilmez.

Husûlî bilgiden Hak Sübhânehû'nun zâtına ve sıfatlarına giden bir yol yoktur. Vâcib Teâlâ'nın zâtı ve sıfatları bu ilimle bilinmez. Çünkü, yukarda da geçtiği üzere, gerçekte bu ilim bilinenin gerçek yüzünü değil, sûretini bilmektir. Sûretin, Hak Sübhânehû'nun katında bir yeri yoktur ki sûreti bilmek, aslı bilmek zannedilsin. Bazıları, "Hak Sübhânehû'nun misli olmasa da misâli vardır" demiştir. Ancak buradaki misâlî sûret, şayet sabit olursa, ilmin ilgili olduğu menfî sûretten başka bir şeydir.

Sûretin, mahlûkâtın en genişi olan misalde bulunması mümkündür ancak zihinde sâbit olmamaktadır. *"Ben ne yeryüzüne ne de gökyüzüne sığarım. Ben ancak mümin kulumun kalbine sığarım."*[29] hadîs-i kutsîsi, muamelesi diğer insanlarınkinden farklı olan mü'min kulun kalbiyle ilgilidir. Çünkü o fenâ ve bekâ ile şereflenmiş, husûlî olandan kurtulup huzûrî olana ulaşmıştır. Eğer burada bir genişlik varsa bu huzûrî açıdandır, yoksa husûlî açıdan değildir.

"Bunlar hangi aynada tasvir edilir?!"

Bilinmelidir ki, huzûrî bilgide bilenin bilinenle birleşmesi söz konusudur. Dolayısıyla bu bilginin bilenden ayrılması mümkün değildir. Çünkü bilinen zaten kendisidir ve ondan ayrılmaz. Hatta bilgi bilenin ve bilinenin aynıdır. Burada ayrılma söz konusu olabilir mi?

Bilmek gerekir ki, huzûrî bilgide bilinen, bir şeyin sûreti değil de kendisi olduğu için kaçınılmaz olarak malum, olduğu gibi ortaya çıkar ve aslıyla bilinmiş olur. Bir şeyin aslı, o şeyin kendisidir. Bütün vecihler ve itibarlar yok olup, zihinde hâzır olan zâtın kendisi kaldığı için, aslı bilinir. Husûlî ilim ise böyle değildir. Çünkü ondaki malum nesnenin vecihleri ve itibarlarıdır. Yani sûretleri ve gölgeleridir. Yoksa, yukarda da geçtiği üzere, kendisi değildir. Dolayısıyla orada malum olan, nesnenin aslı değildir. Orada nesne gerçek biçimde bilinmez.

Hulâsa, husûlî bilgide nesnenin açığa çıkması ve anlaşılması söz konusuyken huzûrî bilgide nesnenin açığa çıkması vardır ancak anlaşılması söz konusu değildir. Malumun aslı açığa çıkar ancak anlaşılmaz. Yukarda belirtildiği üzer, Allah Sübhânehû ile ilgili olarak huzûrî ilim sâbit olursa Zât'ın aslının açığa çıkması ve Zât'ın olduğu

[29] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 70. Mektup.

gibi bilinmesi gerekir. Bu, ulemânın anlayışına ters düşen bir durumdur. Ancak ben diyorum ki: Vâcib Teâlâ'nın zâtıyla ilgili olan huzûrî ilim, Allah Teâlâ için kabul ettikleri ru'yet kabilindendir. Orada inkişâf (açığa çıkma) olmakla birlikte idrak yoktur. Aynı şekilde burada da inkişâf vardır, idrak yoktur. Ru'yet, Vâcib Teâlâ'nın zâtıyla ilgili olabiliyorsa, ru'yetten daha latif olan ilim niçin o zât ile ilgili olamasın ki? Sakınca, açığa çıkmada değil, ihâtayı (kuşatma) gerektiren idraktedir. Nitekim Allah Teâlâ, "Gözler onu göremez." değil; *"Gözler onu idrak edemez."*[30] buyurmak-tadır.

"Allah Sübhânehû idrak edilemeyecekse, açığa çıkması ne ifade etmektedir?" denilirse şöyle deriz: İnkişaftaki (açığa çıkmak) gaye görenin lezzet almasıdır ki, idrak olsa da olmasa da bu durum gerçekleşmektedir.

"İdraksiz inkişâf nasıl lezzet almayı gerektirir?" denirse, deriz ki: O lezzeti yaşamak için, inkişafı bilmek yeterlidir... İdrâkin olması ya da olmaması durumu değiştirmez. Şöyle de söyleyebiliriz: Orada idrak de vardır ancak keyfiyeti meçhuldür. Allah bilir ama reddedilen idrak, keyfiyeti bilinen ve malumu kuşatmayı gerektiren idraktir.

"Onlar ise O'nu ilmen ihata edemezler."[31] âyeti husûlî ilim içindir. Huzûrî ilimde bile idrak yoksa husûlî ilimde nereden olsun? Gölgede bulunan her şey asıldan gelmiştir... Ancak asıldaki idrakin keyfiyeti meçhulken, gölgedeki idrakin keyfiyeti malumdur.

KELİME ANLAMI

48. اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْاَرْبَعُونَ **Kırk sekizinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ **Mahdumzade Hâce Muhammed Said'e** مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِى **Yüce gölgesi daim olsun** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ سِرِّ اَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى **Allah'ın çok yakın olmasının sırrının** وَبَيَانِ اَنَّ **Ve şunun beyanı hakkındadır ki,** انْكِشَافَ كُنْهِ الذَّاتِ بِالْعِلْمِ الْحُضُورِىِّ **Zatın künhünün inkişafını Huzuri ilimledir**

[30] En'âm, 107.

[31] Tâhâ, 110.

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلٰى عِبَادِهِ الَّذِيْنَ اصْطَفٰى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ مَرْبُوْطَةٌ بِالْعِلْمِ الْحُضُوْرِيِّ اَقْرَبِيَّتَهُ تَعَالٰى Allah Teâlâ'nın çok yakın olması *(Nedir?)* Huzuri ilme bağlıdır اَلَّذِىْ تَعَلَّقَ Ki, bu ilim alakaladır *(Ne ile?)* بِاَصْلِ الْمَعْلُوْمِ Bilinenin aslıyla وَبِصُوْرَةٍ مِنْ صُوَرِهِ لَا بِظِلٍّ مِنْ ظِلَالِهِ Gölgelerinden biriyle Ve suretlerden biriyle de ilgili değildir فَاِنَّ ذٰلِكَ Çünkü gölge ve suret نَصِيْبُ الْعِلْمِ الْحُصُوْلِيِّ Husuli ilmin payıdır فَالْعِلْمُ الْحُصُوْلِيُّ Dolayısıyla husuli ilim لَا يَكُوْنُ فِى الْحَقِيْقَةِ Gerçekte olamaz *(Ne?)* بَلْ عِلْمَ صُوْرَةٍ مِنْ صُوَرِهِ Bir şeyin kendisini bilmek عِلْمَ نَفْسِ الشَّيْءِ Bilakis husuli ilim, o şeyin bir suretini bilmek olur وَيَكُوْنُ الْجَهْلُ مُتَحَقِّقًا Ve böylece cehalet de gerçekleşmiş olur *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلٰى نَفْسِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyin kendisine nispetle سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanallah قَدْ قَالُوْا Kuşkusuz dediler *(Neye?)* لِلْجَهْلِ بِالشَّيْءِ Bir şeyi bilmemeye *(Ne dediler?)* عِلْمًا بِذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyi bilmek (dediler) وَكَاَنَّهُمْ تَصَوَّرُوْا Her halde onlar düşündüler *(Neyi?)* صُوْرَةَ الشَّيْءِ وَظِلَّهُ Bir şeyin suret ve gölgesini *(Ne olarak düşündüler?)* وَزَعَمُوْا عَيْنَ الشَّيْءِ O şeyin kendisi olarak عِلْمَ ذٰلِكَ الشَّيْءِ Ve bu sureti bilmeyi sandılar *(Ne sandılar?)* عِلْمَ تِلْكَ الصُّوْرَةِ O şeyin kendisini bilmek وَذٰلِكَ مَمْنُوْعٌ Halbuki bu geçersizdir وَدَعْوَى الْعَيْنِيَّةِ Suret ve zatın aynı olma iddiası da غَيْرُ مَسْمُوْعَةٍ Dinlenilmeyen bir iddiadır فَاِنَّ بَيْنَ الشَّيْءِ وَصُوْرَتِهِ Çünkü bir şeyle sureti arasında نِسْبَةَ الْاِثْنِيَّةِ İkilik nispeti vardır وَكُلَّمَا تَثْبُتُ نِسْبَةُ الْاِثْنِيَّةِ Bu nispet gerçekleştiği müddetçe فَالتَّغَايُرُ لَازِمٌ Farklılık gereklidir اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ 'İki şey birbirinden farklıdır' sözü قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ Genel bir kaidedir *(Neden?)* وَاَيْضًا اِنَّ الْعِلْمَ بِصُوْرَةِ الشَّيْءِ Mantık ehlinin kaidelerinden مِنْ قَضَايَا اَرْبَابِ الْمَعْقُوْلِ Bir de bir şeyin suretini bilmek كَيْفَ يَكُوْنُ مُسْتَلْزِمًا Nasıl gerektirebilir ki? *(Neyi?)* لِلْعِلْمِ بِذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyi olduğu gibi bilmeyi فَاِنَّ صُوْرَةَ الشَّيْءِ Çünkü bir şeyin sureti كَمَا هُوَ ظَهَرَ مُتَلَبِّسًا بِاَحْكَامِ الْمِرْآةِ Onun dışının şeklidir ki, تِمْثَالُ ظَاهِرِ الشَّيْءِ Aynanın hükümlerine karışarak zuhur etmiştir وَكَمْ مِنْ دَقَائِقِ شَيْءٍ وَاَسْرَارِهِ Bir

şeyin bir çok sır ve incelikleri vardır ki, لَيْسَ مِنْهَا فِي الصُّورَةِ Onlardan surette bulunmaz *(Ne?)* اِسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ Ne isim ne de alamet ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَا حَيْرَتِي لَوْ صَوَّرَ النَّقَّاشُ صُورَةَ ذَا الْمُنَا Ressam sevgilinin resmini çizse de Çaresizim! مَا حِيلَتِي Çarem nedir? *(Nerede?)* فِي غُنْجِهِ Onun cilvelerinde.

وَلَيْتَ ظَاهِرَ الشَّيْئِ يَظْهَرُ بِصَرَافَتِهِ فِي صُورَةِ الشَّيْئِ Keşke eşyanın dışı Saf olarak suretinde zuhur etseydi وَيَكُونُ الْبَاطِنُ Ve keşke iç olsaydı *(Ne?)* مَوْقُوفًا وَمَسْكُوتًا عَنْهُ Susulan ve kendisinden bahsedilmeyen فَإِنَّهُ إِذَا ثَبَتَ Çünkü sabit olduğunda ki, اَنَّ ظَاهِرَ الشَّيْئِ Bir şeyin dışı, يَظْهَرُ فِي صُورَةِ الشَّيْئِ O şeyin suretinde zuhur eder *(Nasıl?)* مُتَلَبِّسًا بِاَحْكَامِ الْمَحَلِّ وَالْمِرْآةِ Mahallin ve aynanın hükümlerine bürünmüş olarak عَلَى مَا مَرَّ Yukarıda geçtiği üzere لاَ يَبْقَى الظَّاهِرُ عَلَى صَرَافَتِهِ Dış dahi olduğu hal üzere kalmaz *(Nasıl?)* يَقِينًا Kesin olarak بَلْ تَعْرِضُ لَهُ Bilakis ona da arız olur *(Ne?)* هَيْئَةٌ اُخْرَى Başka bir heyet فَالصُّورَةُ كَمَا اَنَّهَا مَحْرُومَةٌ Suret mahrum olduğu gibi *(Neden?)* مِنْ بَاطِنِ الشَّيْئِ Eşyanın içinden مَحْرُومَةٌ أَيْضًا مِنْ ظَاهِرِهِ Dışından da mahrumdur فَلاَ يَكُونُ عِلْمُ تِلْكَ الصُّورَةِ Dolayısıyla sureti bilmek olmaz *(Ne olmaz?)* مُسْتَلْزِمًا لِعِلْمِ ذٰلِكَ الشَّيْئِ كَمَا هُوَ O şeyi olduğu gibi bilmeyi gerektirir *(Nasıl?)* هُوَ مَا يَكُونُ كَائِنًا وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ الْمَعْلُومَ Bilinen şey بِالصُّورَةِ Zorunlu olarak وَلَمَّا كَانَ الْكَائِنُ فِي الذِّهْنِ الصُّورَةَ فِي الذِّهْنِ O, zihinde varolan şeydir Zihinde varolan da suret olunca يَكُونُ الْمَعْلُومُ أَيْضًا هُوَ تِلْكَ الصُّورَةَ Bilinen de o suret olur وَلَمَّا كَانَتْ Ve de olunca *(Nerede?)* بَيْنَ الصُّورَةِ وَالشَّيْئِ Bir şeyin kendisi ile sureti arasında *(Ne olunca?)* نِسْبَةُ التَّبَايُنِ وَالتَّغَايُرِ Ayrılık ve farklılık nispeti لاَ يَكُونُ عِلْمُ الصُّورَةِ Sureti bilmek olmaz *(Ne olmaz)* مُسْتَلْزِمًا لِعِلْمِ الشَّيْئِ كَمَا هُوَ O şeyi olduğu gibi bilmeyi gerektirir وَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ Huzuri ilim هُوَ الَّذِي O öyle bir ilimdir ki, يَكُونُ الْحَاضِرُ فِيهِ O ilimde bulunan olur *(Nerede bulunan?)* فِي الْمُدْرِكَةِ Akılda *(Ne olur?)* نَفْسُ الشَّيْئِ O şeyin bizzat kendisi *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَتَخَلَّلَ فِي الْبَيْنِ Araya

girmeksizin *(Ne?)* شَيْئٌ مِنَ الظِّلِّ وَالصُّورَةِ Hiçbir gölge ve suret فَيَكُونُ الْمَعْلُومُ فِي هٰذَا الْعِلْمِ Dolayısıyla huzuri ilimde bilinen şey olur *(Ne olur?)* هُوَ نَفْسَ الشَّيْءِ O şeyin kendisi لاَ صُورَةً مِنْ صُوَرِهِ Yoksa onun suretlerinden birisi olmaz فَيَكُونُ الْعِلْمُ بَلْ يَكُونُ الْعِلْمُ هُوَ فَقَطْ الْحُضُورِيُّ أَشْرَفَ Bu sebeple huzuri ilim daha kıymetli olur Bilakis ilim, sadece olur لاَ غَيْرُ Diğerleri değil وَيَكُونُ Ve olur *(Ne?)* مَا سِوَاهُ Huzuri ilmin dışındaki مِنَ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Husuli ilim *(Ne olur?)* جَهْلاً مُشَبَّهًا بِصُورَةِ الْعِلْمِ İlim suretini almış cehalet وَالْمُتَّصِفُ بِالْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ Katmerli cehalet vasfına sahip olan مَنْ يَزْعُمُ جَهْلَهُ عِلْمًا Cehaletini ilim sanan وَلاَ يَدْرِي بِأَنَّهُ لاَ يَدْرِي Ve bilmiyor olduğunu bilmeyendir فَلاَ يَكُونُ لِلْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Sonuç olarak, husuli ilim için yoktur *(Nereye?)* إِلَى ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى Allah'ın sıfatları ve zatına *(Ne yoktur?)* سَبِيلٌ Bir yol تَعَالَتْ وَلاَ تَكُونُ الذَّاتُ وَالصِّفَاتُ الْوَاجِبِيَّةُ Allah'ın zatı ve vacip sıfatları olmaz وَتَقَدَّسَتْ O yüce ve mukaddestir *(Ne olmaz)* مَعْلُومَةً بِهٰذَا الْعِلْمِ Bu (husuli) ilimle malum عِلْمُ بِصُورَةِ الْمَعْلُومِ فَإِنَّ هٰذَا الْعِلْمَ فِي الْحَقِيقَةِ Çünkü bu ilim gerçekte Malumun suretini bilmektir لاَ بِنَفْسِ الْمَعْلُومِ Malumun kendisini bilmek değildir كَمَا مَرَّ Yukarıda geçtiği gibi وَلاَ سَبِيلَ لِلصُّورَةِ Oysaki surete yol yoktur *(Nerede?)* فِي حَضْرَتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah Teâlâ'da حَتَّى يُظَنَّ الْعِلْمُ بِالصُّورَةِ Ta ki sureti bilmek sanılsın *(Ne sanılsın?)* عِلْمًا بِالأَصْلِ Aslı bilmek وَإِنْ قَالَ الْبَعْضُ Bazıları deseler de *(Ne?)* إِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'nun وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ مِثْلٌ Her ne kadar misli olmasa da وَلٰكِنْ لَهُ تَعَالَى مِثَالٌ Ancak onun misali vardır وَلٰكِنَّ هٰذِهِ الصُّورَةَ الْمِثَالِيَّةَ Fakat bu misali suret عَلَى تَقْدِيرِ ثُبُوتِهَا Varlığı kabul edilse bile غَيْرُ الَّتِي يَتَعَلَّقُ بِهَا الْعِلْمُ Bu kabul edilmeyen suretten başkadır تِلْكَ الصُّورَةِ الْمَنْفِيَّةِ Ki, ilim bu suretle alakalıdır أَنْ تَكُونَ الصُّورَةُ كَائِنَةً فِي الْمِثَالِ يُمْكِنُ Mümkündür *(Ne?)* Suretin misal aleminde var olması الَّذِي هُوَ أَوْسَعُ الْمَخْلُوقَاتِ Ki, o yaratılanların en genişidir *(Daha ne mümkündür?)* وَلاَ تَكُونَ ثَابِتَةً فِي الذِّهْنِ Ve suretin zihinde sabit olmaması وَهٰذَا الْحَدِيثُ الْقُدْسِيُّ Şu kutsi hadis لاَ يَسَعُنِي Beni almaz *(Ne?)*

اَرْضِى وَلاَ سَمَائِى Ne yeryüzüm ne de gökyüzüm وَلَكِنْ يَسَعُنِى Ama beni alır *(Ne?)* مَخْصُوصٌ بِقَلْبِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ *(Bu hadis nedir?)* قَلْبُ عَبْدِىَ الْمُؤْمِنِ Mümin kulumun kalbi مُغَايِرَةٌ لِمُعَامَلَةِ سَائِرِ Mümin kulun kalbine aittir اَلَّذِى مُعَامَلَتُهُ Ki, bu kulun muamelesi لِتَشَرُّفِهِ بِالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ *(Niçin farklıdır?)* النَّاسِ Diğer insanların muamelesinden farklıdır وَتَخَلُّصِهِ مِنَ الْحُصُولِ *(Daha?)* Fena ve bekayla şereflendiği için Ve husuli ilimden kurtulup وَتَحَقُّقِهِ بِالْحُضُورِ Huzuri ilmi elde ettiği için فَاِنْ كَانَ هُنَاكَ التَّوَسُّعُ Eğer orada bir genişlik varsa فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الْحُضُورِ O, huzuri açıdandır لاَ بِاعْتِبَارِ الْحُصُولِ Husuli açından değildir ﴿ع﴾ Mısra: فِى اَىِّ مِرْآةٍ O, hangi aynada يَكُونُ مُصَوَّرًا Tasvir edilebilir ki? يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ فِى الْعِلْمِ الْحُضُورِىِّ Huzuri ilimde vardır *(Ne?)* فَزَوَالُ هٰذَا الْعِلْمِ عَنِ اِتِّحَادِ الْعَالِمِ بِالْمَعْلُومِ Alimin malumla birleşmesi فَاِنَّ الْمَعْلُومَ هُوَ Dolayısıyla bu bilginin alimden ayrılması لاَ يَجُوزُ Caiz değildir بَلْ نَفْسُهُ Çünkü malum onun ta kendisidir فَلاَ يَنْفَكُّ عَنْهُ Bu sebeple ondan ayrılmaz فَاَيْنَ الْعِلْمُ ثَمَّةَ Bilakis orada ilim عَيْنُ الْعَالِمِ وَعَيْنُ الْمَعْلُومِ Alim ve malumun aynısıdır اَنَّ Ayrılmaya imkan neredir? يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, لَمَّا كَانَ فِى الْعِلْمِ الْحُضُورِىِّ Huzuri ilimde olunca *(Ne olunca?)* نَفْسَ الْمَعْلُومَ Malum يَنْكَشِفُ الْمَعْلُومُ فِيهِ كَمَا هُوَ O şeyin kendisi لاَ صُورَتَهُ Sureti değil الشَّىْءِ Malum orada olduğu gibi ortaya çıkar *(Nasıl?)* وَيَصِيرُ مَعْلُومًا بِالْكُنْهِ بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak Ve o, özüyle malum olur فَاِنَّ كُنْهَ الشَّىْءِ Çünkü bir şeyin özü عِبَارَةٌ عَنْ نَفْسِ الشَّىْءِ O şeyin kendisinden ibarettir وَلَمَّا كَانَ جَمِيعُ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ سَاقِطَةً Ve bütün yön ve itibarlar düşmüş olunca وَبَقِىَ نَفْسُ الذَّاتِ Ve zatın kendisi kalınca *(Öyle zat ki,)* صَارَ كُنْهُهَا مَعْلُومًا اَلْحَاضِرَةِ عِنْدَ الْمُدْرِكَةِ Müdrike de hazırdır Zatın özü malum olmuştur فَاِنَّ الْمَعْلُومَ هُنَاكَ بِخِلاَفِ الْعِلْمِ الْحُصُولِىِّ Husuli ilmin aksine Çünkü orada malum اَلَّتِى هِىَ صُوَرُهُ وَاَشْبَاحُهُ وُجُوهُ الشَّىْءِ وَاعْتِبَارَاتُهُ Ki onlar, eşyanın suret ve gölgeleridir لاَ نَفْسُهُ Kendisi değildir كَمَا مَرَّ Yukarıda geçtiği gibi فَلاَ يَكُونُ الْمَعْلُومُ هُنَاكَ Dolayısıyla oradaki malum olmaz *(Ne olmaz)*

مَعْلُومًا Ve orada eşya olmaz *(Ne olmaz)* وَلاَ يَكُونُ الشَّيْئُ فِيهِ Eşyanın özü كُنْهَ الشَّيْئِ
بِكُنْهِهِ Özüyle malum غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Husuli
ilimde vardır *(Ne?)* اِنْكِشَافَ الشَّيْئِ وَدَرْكَ الشَّيْئِ Eşyanın ortaya çıkması ve
anlaşılması وَفِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Huzuri ilimde ise اِنْكِشَافُ الشَّيْئِ مَوْجُودٌ Eşyanın
ortaya çıkması mevcuttur وَدَرْكُهُ مَفْقُودٌ Anlaşılması ise mevcut değildir فَكُنْهُ
الْمَعْلُومِ Dolayısıyla malumun özü يَصِيرُ مُنْكَشِفًا Keşfedilmiş olur لاَ يَكُونُ مُدْرَكًا
Ama anlaşılmış olmaz لاَ يَخْفَى Gizli değildir ki, اَنَّهُ اِذَا ثَبَتَ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ Huzuri
ilim sabit olduğunda *(Nasıl?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce
Vacib'in zatına nispetle كَمَا مَرَّ Yukarıda geçtiği gibi لَزِمَ Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ كُنْهُ
وَتَكُونَ الذَّاتُ Zatın özünün keşfedilmiş olması *(Daha ne gerekir?)* الذَّاتِ مُنْكَشِفًا
مَعْلُومَةً كَمَا هِيَ Ve zatın olduğu gibi malum olması وَهَذَا خِلاَفُ مَا تَقَرَّرَ Bu ise
kabul edilen görüşün aksidir *(Kime göre?)* عِنْدَ الْعُلَمَاءِ Alimlere göre وَاَقُولُ Ben derim
ki: اِنَّ هٰذَا الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ Bu huzuri ilim الَّذِي تَعَلَّقَ بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Ki, Vacib
Teâlâ'nın zatıyla alakalıdır مِنْ قَبِيلِ الرُّؤْيَةِ Görme türündendir الَّتِي يُثْبِتُونَهَا Ki, bu
görmeyi ispat ediyorlar *(Kime nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya nispetle
وَالدَّرْكُ مَفْقُودٌ وَهُنَاكَ الاِنْكِشَافُ مَوْجُودٌ İşte orada inkişaf mevcut Ama idrak
yoktur وَكَذَا هُنَا الاِنْكِشَافُ مَوْجُودٌ وَالدَّرْكُ مَفْقُودٌ İşte burada da inkişaf mevcut
İdrak ise yoktur فَاِذَا تَعَلَّقَتِ الرُّؤْيَةُ Dolayısıyla görme taalluk edebiliyorsa *(Neye?)*
بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacib Teâlâ'nın zatına لِمَ لاَ يَتَعَلَّقُ بِهَا الْعِلْمُ Niçin ilim de O'na
taalluk etmesin ki? الَّذِي هُوَ اَلْطَفُ مِنَ الرُّؤْيَةِ Ki, ilim görmekten daha latiftir
اَلْمُسْتَلْزِمِ وَالْمَحْذُورُ اِنَّمَا هُوَ فِي الاِدْرَاكِ Sakınca sadece idraktedir *(Öyle idrak ki,)*
لِلاِحَاطَةِ Kuşatmayı gerektirir لاَ فِي الاِنْكِشَافِ İnkişafta değildir قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah
Teâlâ buyurdu ki: لاَ تُدْرِكُهُ الاَبْصَارُ Gözler Allah'ı idrak edemez لَمْ يَقُلْ لاَ تَرَاهُ
اَلاَبْصَارُ 'Gözler Allah'ı göremez' diye buyurmadı (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِذَا لَمْ يَحْصُلِ
الدَّرْكُ İdrak hasıl olmadığında مَاذَا يُجْدِي الاِنْكِشَافُ İnkişaf ne ifade eder ki?

(اَقُولُ) Ben derim ki: اِنَّ الْمَقْصُودَ مِنَ الْانْكِشَافِ İnkişaftan maksat هُوَ الْتِذَاذُ الرَّائِي Görenin tat almasıdır وَهُوَ حَاصِلٌ Ki, bu mevcuttur تَحَقَّقَ الدَّرْكُ اَوْ لاَ İdrak olsun ya da olmasın (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الْانْكِشَافَ بِلاَ دَرْكٍ İdrak olmadan inkişafın varlığı كَيْفَ يَكُونُ مُسْتَلْزِمًا لِلْإِلْتِذَاذِ Nasıl olurda tat almayı gerektirebilir? (اُجِيبُ) Cevap veririm ki: اَنَّ الْعِلْمَ بِالْانْكِشَافِ كَافٍ İnkişafı bilmek (tat almak için) yeterlidir اِنَّ الدَّرْكَ أَيْضًا حَصَلَ الدَّرْكُ اَوْ لاَ İdrak olsun veya olmasın اَوْ نَقُولُ Veya deriz ki: وَلَكِنَّهُ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ İdrak da vardır حَاصِلٌ فِي ذَاكَ الْمَوْطِنِ (Nerede?) Bu makamda Fakat keyfiyeti bilinmez وَالدَّرْكُ الْمَنْفِيُّ Kabul edilmeyen idrak وَاللهُ اَعْلَمُ Ki, Allah en iyisini bilir هُوَ مَا تُعْلَمُ كَيْفِيَّتُهُ O keyfiyeti bilinen وَيُوجِبُ اِحَاطَةَ الْمَعْلُومِ Ve malumu kuşatmayı gerektirendir لاَ يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا Onu ilimle kuşatamazlar... فَاِنَّهُ اِذَا لَمْ يَكُنِ الدَّرْكُ فِي الْعِلْمِ مُنَاسِبٌ لِلْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Husuli ilme uygundur ayeti مِنْ أَيْنَ يَكُونُ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ الْحُضُورِيِّ Çünkü huzuri ilimde idrak olmadığında Husuli ilimde nereden olacak? فَاِنَّ كُلَّمَا هُوَ فِي الظِّلِّ Zira gölgede bulunan her şey مُسْتَفَادٌ مِنْ مَرْتَبَةِ الْاَصْلِ (Nedir?) وَلَكِنَّ الدَّرْكَ فِي الْاَصْلِ Asıl mertebesinden alınmıştır Fakat asıldaki idrak مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ Keyfiyeti bilinmeyendir وَفِي الظِّلِّ Gölgedeki idrak ise مَعْلُومِ الْكَيْفِيَّةِ Keyfiyeti bilinendir...

49. MEKTUP

٤٩ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْاَرْبَعُونَ: اِلَى جَنَابِ حَضْرَةِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ فِي بَيَانِ اَنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ لِلْعَارِفِ بِنَفْسِهِ يَتَعَلَّقُ بِهِ تَعَالَى ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآفَاقِ وَالْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَنْفُسِ فَاِذَا ظَهَرَتْ مُعَامَلَةُ اَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى لِعَارِفٍ تَامِّ الْمَعْرِفَةِ وَحَصَلَتْ وَكَانَ الْعَارِفُ مُتَحَلِّيًا بِهٰذَا الْمَقَامِ الْعَالِي يَكُونُ حُكْمُ تِلْكَ الْاَنْفُسِ فِي حَقِّهِ حُكْمَ الْآفَاقِ وَيَتَبَدَّلُ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ الْمُتَعَلِّقُ بِهَا عِلْمًا حُصُولِيًّا وَفِي هٰذَا الْوَقْتِ يَعْرِضُ لِاَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى حُكْمُ الْاَنْفُسِ وَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ الَّذِي كَانَ اَوَّلًا مُتَعَلِّقًا بِالْاَنْفُسِ يَكُونُ حِينَئِذٍ مُتَعَلِّقًا بِتِلْكَ الْاَقْرَبِيَّةِ لَا بِمَعْنَى اَنَّهُ يَجِدُ نَفْسَهُ عَيْنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَيَظُنُّ اَنَّ الْعِلْمَ الْمُتَعَلِّقَ بِنَفْسِهِ مُتَعَلِّقٌ بِعَيْنِهِ بِالْوَاجِبِ سُبْحَانَهُ فَاِنَّ هٰذَا هُوَ بِعَيْنِهِ مُعَامَلَةُ التَّوْحِيدِ وَمُتَعَلِّقٌ بِمَقَامَاتِ الْقُرْبِ وَنِهَايَةُ الْقُرْبِ هِيَ الْاِتِّحَادُ وَالْاَقْرَبِيَّةُ غَيْرُ ذٰلِكَ وَمُعَامَلَتُهُ شَيْءٌ آخَرُ يَنْبَغِي مُجَاوَزَةُ الْاِتِّحَادِ وَالْاِعْتِرَافُ بِالْاِثْنِيَّةِ حَتَّى يُتَصَوَّرَ الْاَقْرَبِيَّةُ وَلَا يَقَعَنَّ الْقَاصِرُ مِنْ لَفْظِ الْاِثْنِيَّةِ فِي التَّوَهُّمِ وَلَا يَزْعَمَنَّ اَنَّ الْاِتِّحَادَ فَوْقَ الْاِثْنِيَّةِ فَاِنَّ الْاِثْنِيَّةَ الَّتِي هِيَ دُونَ الْاِتِّحَادِ مَقَامُ «الْعَوَامِّ كَالْاَنْعَامِ» وَهٰذِهِ الْاِثْنِيَّةُ الَّتِي لَهَا الْوُفُ مَرْتَبَةٍ عَلَى الْاِتِّحَادِ مَقَامُ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَمَا اَنَّ الصَّحْوَ الَّذِي دُونَ السُّكْرِ هُوَ حَالُ الْعَوَامِّ وَالصَّحْوُ الَّذِي بَعْدَ السُّكْرِ مَقَامُ الْخَوَاصِّ بَلْ اَخَصُّ الْخَوَاصِّ وَكَمَا اَنَّ الْاِسْلَامَ الَّذِي قَبْلَ كُفْرِ الطَّرِيقَةِ اِسْلَامُ عَوَامِّ اَهْلِ الْاِسْلَامِ وَالْاِسْلَامُ الَّذِي بَعْدَ كُفْرِ الطَّرِيقَةِ اِسْلَامُ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ وَالْعَجَبُ اَنَّ الْعَارِفَ وَاِنْ لَمْ يَرَ نَفْسَهُ وَاجِبًا تَعَالَى وَلٰكِنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ الْمُتَعَلِّقَ بِنَفْسِ الْعَارِفِ يَتَعَلَّقُ بِالْوَاجِبِ وَيَكُونُ عِلْمُهُ بِنَفْسِهِ الَّذِي هُوَ حُضُورِيٌّ حُصُولِيًّا ﴿ع﴾ وَكَمْ فِي الْعِشْقِ مِنْ عَجَبٍ عَجِيبٍ ۞ وَالْعَقْلُ الْمُعْتَقِلُ لَا يَهْتَدِي اِلَى هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ بَلْ يَجْعَلُهَا رَاجِعَةً اِلَى جَمْعِ الضِّدَّيْنِ قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْعَارِفِينَ «عَرَفْتُ رَبِّي بِجَمْعِ الْاَضْدَادِ» ﴿رَبَّنَا اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Muhammed Nu'mân Hazretleri'ne yazılmıştır.**
- **Ârifin kendisiyle ilgili huzûrî bilgisinin Hak Sübhânehû ile ilgili olduğu .**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Husûlî ilim âfâk ile ilgilidir. Huzûrî ilim ise enfüsle ilgilidir. Allah Sübhânehû'nun akrabiyyet (çok yakın olma) muamelesi, marifeti tam olan bir arif için zâhir olup gerçekleşirse, arîf de bu yüksek makamla süslenirse, kendisi hakkındaki bu enfüs hükmü, âfâk hükmüne dönüşür... Onunla ilgili olan huzûrî bilgi de husûlî bilgi olarak değişir. Bu durumda Allah Teâlâ'nın akrabiyyetine, enfüs hükmü arız olur. Daha önce enfüsle ilgili olan huzûrî bilgi artık bu akrabiyyetle ilgili olmaya başlar.

Ancak bu, "Ârif kendisini, Vâcib Teâlâ'nın aynı bulur... Kendisiyle ilgili olan ilmin aynıyla Vâcib Teâlâ ile ilgili olduğunu zanneder" anlamında değildir. Çünkü böyle bir şey tamamıyla tevhid muâmelesidir ve kurb (yakınlık) makamlarıyla ilgilidir. Kurbun sonu ise ittihâddır. Akrabiyyet bunun dışında bir şeydir... Muâmelesi de farklıdır.

Akrabiyyetin gerçekleşmesi için, ittihâdı geçmek ve ikiliği kabul etmek gerekir. Dar görüşlüler "İkilik" lafzından hareketle hemen bir vehme kapılarak ittihâdın ikiliğin üstünde olduğunu sanmasın. Çünkü ittihâdsız ikilik, hayvanlar gibi olan avamın makamı-dır. Binlerce meziyetiyle ittihâddan üstün olan ikilik ise Enbiyâ-i Kirâm'ın makamıdır.

Nitekim sekirsiz sahv da avâma has bir hal iken, sekirden sonra yaşanan sahv seçkin kulların, hatta seçkinler seçkininin makamıdır. Aynı şekilde, tarîkat küfründen önceki İslam, Müslümanların avamının İslâm'ı iken, tarîkat küfründen sonraki İslâm seçkin kulların İslâm'ıdır.

Tuhaftır ki, ârif her ne kadar kendisini Vâcib Teâlâ olarak görmese de, kendisiyle ilgili olan huzûrî bilgi Vâcib Teâlâ ile de ilgilidir. Kendiyle ilgili olan huzûrî bilgisi ise husûlîye dönüşür.

"Aşkta hayret verici nice şeyler vardır."

Bu inceliklere aklın boyu yetişmez. Bilakis, akıl bunu zıtların bir araya gelmesi olarak anlar. Ârifîerden biri, "Rabbimi zıtların bir araya gelmesinde buldum." demiştir.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[32] Selâm hidâyete tâbi olanlara olsun.

KELİME ANLAMI

49. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْاَرْبَعُونَ Kırk dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى جَنَابِ حَضْرَةِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ Mir Muhammed Numan hazretlerine** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ اَنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ لِلْعَارِفِ بِنَفْسِهِ Şunun beyanı hakkındadır ki, Arifin kendisiyle alakalı huzuri ilmi يَتَعَلَّقُ بِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'yla alakalıdır**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki: اَنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ Husuli ilim هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآفَاقِ Afaka nispetledir وَالْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ Huzuri ilim ise بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَنْفُسِ Enfuse nispetledir فَاِذَا ظَهَرَتْ İşte zuhur edince *(Ne?)* مُعَامَلَةُ اَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى Allah'ın akrabiyet (çok yakın olma) muamelesi *(Kime zuhur edince?)* لِعَارِفٍ تَامِّ الْمَعْرِفَةِ Marifeti tam olan arife وَحَصَلَتْ Ve bu muamele meydana gelince وَكَانَ الْعَارِفُ Ve arif olunca *(Ne olunca?)* يَكُونُ حُكْمُ تِلْكَ مُتَحَلِّيًا بِهٰذَا الْمَقَامِ الْعَالِي Bu yüce makamla süslenen (O zaman) arif hakkında bu enfüsün hükmü olur *(Ne olur?)* حُكْمَ الْاَنْفُسِ فِي حَقِّهِ الْآفَاقِ Afak hükmü وَيَتَبَدَّلُ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ Ve huzuri ilim dönüşür *(Öyle ilim ki,)* وَفِي هٰذَا الْوَقْتِ Enfüsle alakalı *(Neye dönüşür?)* الْمُتَعَلِّقُ بِهَا عِلْمًا حُصُولِيًّا Husuli ilme يَعْرِضُ Ve bu vakitte arız olur *(Neye?)* لِاَقْرَبِيَّتِهِ تَعَالَى Allah'ın akrabiyetine *(Ne arız olur?)* حُكْمُ الْاَنْفُسِ Enfüs hükmü وَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ Ve ilmi huzuri الَّذِي كَانَ اَوَّلًا Ki, o önceden enfüsle alakalıydı مُتَعَلِّقًا بِالْاَنْفُسِ يَكُونُ حِينَئِذٍ Şimdi o ilim olur *(Ne olur?)* مُتَعَلِّقًا بِتِلْكَ الْاَقْرَبِيَّةِ Bu akrabiyetle alakalı لَا بِمَعْنَى Ama şu anlamla değil

[32] Kehf, 10.

وَيَظُنُّ اَنَّ الْعِلْمَ Arif kendisini Allah'ın aynı olarak bulur اَنَّهُ يَجِدُ نَفْسَهُ عَيْنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى
مُتَعَلِّقُ بِعَيْنِهِ بِالْوَاجِبِ سُبْحَانَهُ *(Ne?)* Ve kendisiyle alakalı ilmi sanar الْمُتَعَلِّقَ بِنَفْسِهِ
Vacib Subhânehu'nun zatıyla alakalı *(Niçin bu anlamda değildir?)* فَاِنَّ هٰذَا هُوَ بِعَيْنِهِ
وَمُتَعَلِّقُ بِمَقَامَاتِ الْقُرْبِ Çünkü bu bizatihi tevhid muamelesidir مُعَامَلَةُ التَّوْحِيدِ Ve
kurb makamlarıyla alakalıdır وَنِهَايَةُ الْقُرْبِ هِيَ الْاِتِّحَادُ Kurb'un sonu da ittihattır
وَمُعَامَلَتُهُ شَيْئٌ آخَرُ وَالْاَقْرَبِيَّةُ غَيْرُ ذٰلِكَ Akrabiyet ise bundan farklı Ve muamelesi
başka bir şeydir يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* مُجَاوَزَةُ الْاِتِّحَادِ İttihadı aşmak وَالْاعْتِرَافُ بِالْاثْنِيَّةِ
İkiliği itiraf etmek *(Niçin?)* حَتّٰى يُتَصَوَّرَ الْاَقْرَبِيَّةُ Ta ki akrabiyet düşünülebilsin وَلَا يَقَعَنَّ
الْقَاصِرُ Nakıs olan kişi düşmesin مِنْ لَفْظِ الْاثْنِيَّةِ İkilik lafzından dolayı *(Neye düşmesin?)*
وَلَا يَزْعَمَنَّ اَنَّ الْاِتِّحَادَ فَوْقَ الْاثْنِيَّةِ فِي التَّوَهُّمِ Vehme Ve ittihadın ikiliğin
üstünde olduğunu sanmasınlar *(Niçin?)* فَاِنَّ الْاثْنِيَّةَ الَّتِي هِيَ دُونَ الْاِتِّحَادِ Çünkü
ittihadın altında olan ikilik مَقَامُ الْعَوَامِّ كَالْاَنْعَامِ Hayvanlar gibi olan avamın ma-
kamıdır وَهٰذِهِ الْاثْنِيَّةُ Bu ikilik ise الَّتِي لَهَا اُلُوفُ مَزِيَّةٍ عَلَى الْاِتِّحَادِ Ki, onun ittihada
binlerce üstünlüğü vardır مَقَامُ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ Kıymetli peygamberlerin makamıdır
كَمَا اَنَّ الصَّحْوَ الَّذِي دُونَ السَّكْرِ Onlara salat-u selam olsun عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
Nitekim sekirden önceki sahv hali هُوَ حَالُ الْعَوَامِّ Avamın halidir وَالصَّحْوُ الَّذِي بَعْدَ
بَلْ السَّكْرِ Sekirden sonraki sahv hali ise مَقَامُ الْخَوَاصِّ Has kulların makamıdır
وَكَمَا اَنَّ الْاِسْلَامَ الَّذِي قَبْلَ كُفْرِ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ Bilakis en has kulların makamıdır
الطَّرِيقَةِ Nitekim tarikattaki küfürden önceki İslam da اِسْلَامُ عَوَامِّ اَهْلِ الْاِسْلَامِ Avam
Müslümanların İslam'ıdır وَالْاِسْلَامُ الَّذِي بَعْدَ كُفْرِ الطَّرِيقَةِ Tarikattaki küfürden
sonraki İslam ise اِسْلَامُ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ En seçkin kulların İslam'ıdır وَالْعَجَبُ Ne
acayiptir ki, اَنَّ الْعَارِفَ Arif وَاِنْ لَمْ يَرَ نَفْسَهُ وَاجِبًا تَعَالَى Kendisini Vacib Teâlâ olarak
görmese de وَلٰكِنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ Ama huzuri ilim *(Öyle ilim ki,)* اَلْمُتَعَلِّقَ بِنَفْسِ
الْعَارِفِ Arifin kendisiyle alakalı olan *(O ilim nedir?)* يَتَعَلَّقُ بِالْوَاجِبِ Allah'a taallük
eder وَيَكُونُ عِلْمُهُ بِنَفْسِهِ Ve arifin kendini bilmesi olur الَّذِي هُوَ حُضُورِيٌّ Ki, o bilgi

huzuridir *(Ne olur?)* حُصُولِيًا Husuli ﴿ع﴾ Mısra: وَكَمْ فِي الْعِشْقِ Aşkta nice مِنْ عَجَبٍ عَجِيبٍ Hayret veren şeyler vardır وَالْعَقْلُ الْمُعْتَقِلُ لاَ يَهْتَدِي Prangalı akıl ulaşamaz *(Neye?)* إِلَى هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ Bu inceliğe بَلْ يَجْعَلُهَا رَاجِعَةً Bilakis akıl bunu yönelik kılar *(Neye?)* إِلَى جَمْعِ الضِّدَّيْنِ İki zıtlı birleştirmeye قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْعَارِفِينَ Ariflerden biri dedi ki: عَرَفْتُ رَبِّي Rabbimi bildim *(Nasıl?)* بِجَمْعِ الْأَضْدَادِ Zıtları birleştirmekle رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ أَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

50. MEKTUP

٥٠- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَمْسُونَ: اِلَى الْقَاضِي نَصْرِ اللهِ فِي بَيَانِ الْفَرْقِ بَيْنَ اسْتِدْلاَلِ الْعُلَمَاءِ الرَّاسِخِينَ وَاسْتِدْلاَلِ اَرْبَابِ الظَّاهِرِ بِالْاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ ﴾

اِنَّ الْاسْتِدْلاَلَ بِالْاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ وَبِالْمَخْلُوقِ عَلَى الْخَالِقِ جَلَّ سُلْطَانُهُ شُغْلُ عُلَمَاءِ الظَّاهِرِ وَشُغْلُ الْعُلَمَاءِ الرَّاسِخِينَ أَيْضًا الَّذِينَ هُمْ كُمَّلُ وَرَثَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عُلَمَاءُ الظَّاهِرِ يُحَصِّلُونَ مِنَ الْعِلْمِ بِوُجُودِ الْمَخْلُوقِ الْعِلْمَ بِوُجُودِ الْخَالِقِ وَيَجْعَلُونَ وُجُودَ الْاَثَرِ دَلِيلاً عَلَى وُجُودِ الْمُؤَثِّرِ وَيُحَصِّلُونَ الْايمَانَ وَالْيَقِينَ بِوُجُودِ الْمُؤَثِّرِ وَالْعُلَمَاءُ الرَّاسِخُونَ الَّذِينَ قَطَعُوا دَرَجَاتِ كَمَالاَتِ الْوَلاَيَةِ وَبَلَغُوا مَقَامَ الدَّعْوَةِ الَّتِي هِيَ خَاصَّةُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِالْاَصَالَةِ أَيْضًا يَسْتَدِلُّونَ بِالْاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ بَعْدَ حُصُولِ التَّجَلِّيَاتِ وَالْمُشَاهَدَاتِ وَيَكْتَسِبُونَ بِهٰذَا الطَّرِيقِ أَيْضًا ايمَانًا بِالْمُؤَثِّرِ الْحَقِيقِيِّ فَاِنَّهُمْ يَعْرِفُونَ فِي آخِرِ الْاَمْرِ اَنَّ كُلَّمَا كَانَ مَشْهُودًا وَمُتَجَلِّيًا لَهُمْ كَانَ ظِلاًّ مِنْ ظِلاَلِ الْمَطْلُوبِ مُسْتَحَقًّا لِلنَّفْيِ وَعَدَمِ الْايمَانِ وَيَتَيَقَّنُونَ اَنَّ الْايمَانَ بِاللاَّكَيْفِيِّ لاَ يَتَيَسَّرُ فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ مِنْ غَيْرِ اسْتِدْلاَلِ فَلاَ جَرَمَ يُقْبِلُونَ عَلَى الْاسْتِدْلاَلِ وَيَطْلُبُونَ الْمَطْلُوبَ بِلاَ حَيْلُولَةِ الظِّلاَلِ وَلَمَّا كَانَتْ لِهٰؤُلاَءِ الْكُبَرَاءِ مَحَبَّةٌ قَوِيَّةٌ لِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى بِحَيْثُ جَعَلُوا مَا سِوَاهُ فِدَاءً لَهُ سُبْحَانَهُ فَلاَ جَرَمَ يَصِلُونَ اِلَى الْمَطْلُوبِ الْحَقِيقِيِّ مِنْ طَرِيقِ الْاسْتِدْلاَلِ لِقَوْلِهِ ﷺ «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ» وَيَتَخَلَّصُونَ مِنْ مَضِيقِ التَّجَلِّيَاتِ وَالظُّهُورَاتِ الْمَشُوبَةِ بِالظِّلاَلِ وَيَعْدُونَ نَحْوَ اَصْلِ الْاَصْلِ وَالْمَقَامُ الَّذِي يَبْلُغُ فِيهِ عِلْمُ عُلَمَاءِ الظَّاهِرِ يَصِلُ فِيهِ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرُ بِاَنْفُسِهِمْ مُنْجَذِبِينَ بِجَذَبَاتِ الْمَحَبَّةِ وَيَحْصُلُ لَهُمُ الْاتِّصَالُ اللاَّكَيْفِيُّ وَهٰذَا الْفَرْقُ اِنَّمَا نَشَأَ مِنْ طَرِيقِ الْمَحَبَّةِ فَكُلُّ مَنْ هُوَ مُحِبٌّ مُنْقَطِعٌ عَنْ غَيْرِ الْمَحْبُوبِ مُتَّصِلٌ بِهِ وَمَنْ لَيْسَتْ فِيهِ هٰذِهِ يَكْتَفِي بِالْعِلْمِ وَيَغْتَنِمُ ذٰلِكَ بَلْ رُبَّمَا يَبْلُغُ هٰؤُلاَءِ الْكُبَرَاءُ مَبْلَغًا لاَ يَبْلُغُ فِيهِ عِلْمُ الْعُلَمَاءِ وَنِهَايَةُ الْعِلْمِ عَلَى تَقْدِيرِ الصِّحَّةِ اِلَى دِهْلِيزِ الْمَطْلُوبِ وَالَّذِي هُوَ وَاصِلٌ اِلَى الْمَطْلُوبِ فَهُوَ مَعَ الْمَطْلُوبِ وَالْمَعِيَّةُ لاَ تَتْرُكُ دَقِيقَةً لاَ تَكُونُ نَصِيبًا لَهُمْ قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْكُبَرَاءِ ﴿ع﴾ بنده باحق همجوشر وشكرست ﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ يَنْبَغِي اَنْ يَكُونَ عَبْدًا وَاَنْ يَتَخَلَّصَ عَنْ عَبْدِيَّةِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Kâdî Nasrullâh'a yazılmıştır.**
- **Eserin müessire delaleti hususunda râsih âlimler ile zâhir erbâbı arasındaki fark.**

Eseri müessire ve yaratılanı yaratana delil yapmak zâhir ulemâsının meşguliyetidir. Aynı zamanda peygamberlerin kâmil mirasçıları olan râsih ulemâ da bununla meşgul olmuştur. Zâhir ulemâsı yaratılanların varlığının bilgisinden, yaratanın varlığının bilgisine ulaşır. Eserin varlığını müessirin varlığına delil yaparlar. Böylece, müessirin varlığıyla yakîne ve imana kavuşurlar.

Velâyet kemâlâtı derecelerini katederek, asâleten peygamberlere has olan davet makamına ulaşan râsih ulemâ da, tecellîlere ve müşâhedelere kavuştuktan sonra, müessire eserle delil getirir.

Hakîkî müessire imana, onlar da bu yolla ulaşır. İşin sonunda, ulaştıkları tüm müşâhedelerin ve tecellîlerin matlûbun gölgelerinden olduğunu, dolayısıyla bunların yok edilmesi ve bunlara iman edilmemesi gerektiğini anlarlar. Kesin olarak bilirler ki, burada, istidlâl olmaksızın keyfiyetsiz olana iman mümkün değildir. Dolayısıyla istidlâl yolunu tutarak, matlûbu, gölgelerin ötesinde ararlar.

Bu büyükler, Hak Sübhânehû'ya olan muhabbetleri, O'nun dışındaki her şeyi O'nun için feda edecek kadar güçlü olduğu için, Hakîkî Matlûb'a istidlâl yoluyla ulaşırlar. Çünkü Efendimiz (s.a.v.) *"Kişi sevdiği ile beraberdir."*[33] buyurmuştur.

Gölge şaibesi olan zuhûrâtın ve tecellîlerin dar geçidinden kurtulurlar ve aslın aslına ulaşırlar. Zâhir ulemâsının ilminin ulaştığı makama bu büyükler muhabbet cezbeleriyle çekilip alınırlar. Burada keyfiyetsiz bir ittisâle ulaşırlar. Bu farkın sebebi yalnızca muhabbettir.

Seven o kişidir ki mahbûbun dışındakilerden koparak mahbûba bitişir. Kendisinde böyle bir muhabbet bulunmayan kimse ise ilimle yetinir ve bunu da bir ganimet bilir. Hatta büyükler bazen öyle yerlere ulaşır ki, ulemânın ilmi oralara ulaşamaz. İlmin sonu -eğer sahih bir ilimse- matlûbun girizgâhına kadar varır.

---

[33] Hadis için Bk. c. 1, Mektup. 24.

Matlûba ulaşan, matlûb ile beraberdir. O dâimî bir beraberliği yaşamaktadır. Berberlik ondan hiç ayrılmamaktadır ki nasipleri olmasın. Büyüklerden biri şöyle demiştir: "Hak ile beraber olan kul şeker ve süt gibidir." *"En üstün misali ise Allah verir"*[34]

O halde iyi bir kul olmak ve Hak Sübhânehû'dan başkasına kulluktan kurtulmak gerekir. Başarıya ulaştıran, Allah Sübhânehû'dur.

KELİME ANLAMI

50. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَمْسُونَ **Ellinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْقَاضِى نَصْرِ اللهِ **Kadı Nasrullah'a** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ الْفَرْقِ **Farkın beyanı hakkındadır** *(Neredeki fark?)* بَيْنَ اسْتِدْلاَلِ الْعُلَمَاءِ الرَّاسِخِينَ **Rasih/ derin alimlerin delil getirmesi ile** وَاسْتِدْلاَلِ اَرْبَابِ الظَّاهِرِ **Zahir alimlerinin delil getirmesi arasındaki** *(Ne ile delil getirmeleri?)* بِالْاَثَرِ **Eserle** *(Neye?)* عَلَى الْمُؤَثِّرِ **Müessire/ eserin sahibine.** ﴾

اِنَّ الْاسْتِدْلاَلَ بِالْاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ Eserle müessire delil getirmek *(Dahı?)* وَبِالْمَخْلُوقِ عَلَى الْخَالِقِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Ve yaratılanla şanı yüce yaratana delil getirmek *(İkisi nedir?)* وَشُغْلُ الْعُلَمَاءِ الرَّاسِخِينَ أَيْضًا شُغْلُ عُلَمَاءِ الظَّاهِرِ Zahir alimlerin meşgul olduğu şeydir Ve râsih/derin alimlerin de meşgul olduğu şeydir اَلَّذِينَ هُمْ كُمَّلُ وَرَثَةِ الْاَنْبِيَاءِ Ki, onlar Peygamberlerin kamil varisleridirler عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Peygamberlere salat-u selam olsun عُلَمَاءُ الظَّاهِرِ يُحَصِّلُونَ Zahir alimleri elde ederler *(Neden?)* مِنَ الْعِلْمِ بِوُجُودِ الْمَخْلُوقِ Yaratılanın varlığını bilmekten *(Neyi elde ederler?)* الْعِلْمَ بِوُجُودِ الْخَالِقِ Yaratanın varlığını bilmeyi وَيَجْعَلُونَ وُجُودَ الْاَثَرِ Ve eserin varlığını yaparlar دَلِيلاً عَلَى وُجُودِ الْمُؤَثِّرِ Müessirin varlığına delil وَيُحَصِّلُونَ Ve elde ederler *(Ne?)* وَالْعُلَمَاءُ الْايمَانَ وَالْيَقِينَ بِوُجُودِ الْمُؤَثِّرِ Müessirin varlığına iman ve yakini *(Neyi?)* اَلَّذِينَ الرَّاسِخُونَ Râsih alimler Ki, onlar قَطَعُوا دَرَجَاتِ كَمَالاَتِ الْوَلاَيَةِ Velayet kemâlâtının derecelerini aşmışlar وَبَلَغُوا مَقَامَ الدَّعْوَةِ Ve davet makamına ulaşmışlardır اَلَّتِى هِىَ خَاصَّةُ الْاَنْبِيَاءِ Ki, o peygamberlere aittir عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ

[34] Nahl, 60.

Onlara salat-u selam olsun *(Peygamberlere nasıl aittir?)* بِالْاَصَالَةِ Asıl olarak أَيْضًا بِالْاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ يَسْتَدِلُّونَ (İşte bu vasıftaki râsih alimler) de delil getirirler *(Neyle?)* Eserle müessire *(Ne zaman delil getirirler?)* بَعْدَ حُصُولِ التَّجَلِّيَاتِ وَالْمُشَاهَدَاتِ Tecelli ve müşahedeler hasıl olduktan sonra وَيَكْتَسِبُونَ بِهٰذَا الطَّرِيقِ أَيْضًا Ve bu yolla da kazanırlar *(Ne?)* فَاِنَّهُمْ يَعْرِفُونَ فِي آخِرِ Hakiki müessire iman اِيمَانًا بِالْمُؤَثِّرِ الْحَقِيقِيِّ ٱلْاَمْرِ Zira onlar işin sonunda anlarlar ki, اَنَّ كُلَّمَا كَانَ مَشْهُودًا وَمُتَجَلِّيًا لَهُمْ Onlara tecelli eden ve gözüken her şey كَانَ ظِلاًّ مِنْ ظِلاَلِ الْمَطْلُوبِ Maksudun gölgelerinden biri مُسْتَحَقًّا لِلنَّفْيِ وَعَدَمِ الْايمَانِ Ve yok sayılıp inanılmamaya layık idi وَيَتَيَقَّنُونَ Ve onlar kesin olarak inanırlar ki, اَنَّ الْايمَانَ بِالْاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olana iman etmek مِنْ غَيْرِ لاَ يَتَيَسَّرُ فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ Bu dünyada nasip olmaz *(Nasıl?)* اسْتِدْلاَلٍ İstidlal yapmaksızın فَلاَ جَرَمَ يُقْبِلُونَ عَلَى الْاسْتِدْلاَلِ Dolayısıyla çaresiz istidlale yönelirler وَيَطْلُبُونَ الْمَطْلُوبَ Ve maksudu ararlar *(Nasıl?)* بِلاَ حَيْلُولَةِ الظِّلاَلِ Gölgelerin araya girmesi olmadan وَلَمَّا كَانَتْ لِهٰؤُلاَءِ الْكُبَرَاءِ Ve bu büyüklerde olunca *(Ne?)* بِحَيْثُ مَحَبَّةٌ قَوِيَّةٌ لِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah'a karşı kuvvetli bir muhabbet Şöyle ki, جَعَلُوا مَا سِوَاهُ Allah'ın dışındaki her şeyi yaptılar *(Ne?)* فِدَاءً لَهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'ya feda فَلاَ جَرَمَ يَصِلُونَ Bu sebeple şüphesiz ulaşırlar *(Neye?)* اِلَى الْمَطْلُوبِ الْحَقِيقِيِّ Hakiki maksuda *(Nereden ulaşırlar?)* مِنْ طَرِيقِ الْاسْتِدْلاَلِ Delil getirme yolundan لِقَوْلِهِ Çünkü peygamberimiz buyurdu ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne buyurdu?)* اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ 'Kişi sevdiği ile beraberdir' وَيَتَخَلَّصُونَ Ve (şüphesiz) kurtulurlar *(Neden?)* مِنْ مَضِيقِ التَّجَلِّيَاتِ وَالظُّهُورَاتِ Tecelli ve zuhuratların darlığından *(Öyle tecelli ve zuhuratlar ki,)* اَلْمَشُوبَةِ بِالظِّلاَلِ Gölgelere karışmış olan وَيَعْدُونَ نَحْوَ اَصْلِ الْاَصْلِ Ve aslın aslı tarafına koşarlar وَالْمَقَامُ الَّذِي Öyle makam ki يَبْلُغُ فِيهِ عِلْمُ عُلَمَاءِ الظَّاهِرِ Zahir alimlerin ilmi ona ulaşır يَصِلُ فِيهِ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرُ بِاَنْفُسِهِمْ Şu büyükler o makama bizzat ulaşırlar *(Nasıl ulaşırlar?)* مُنْجَذِبِينَ بِجَذَبَاتِ الْمَحَبَّةِ Muhabbet cezbeleriyle çekilerek وَيَحْصُلُ لَهُمْ Ve râsih

وَهٰذَا الْفَرْقُ اِنَّمَا نَشَأَ الْاِتِّصَالُ الْلاَكَيْفِي Keyfiyetsiz bir ittisal alimlere hasıl olur *(Ne?)*
فَكُلُّ مَنْ مِنْ طَرِيقِ الْمَحَبَّةِ Bu fark sadece doğmuştur *(Nereden?)* Muhabbet yolundan
هُوَ مُحِبٌّ مُنْقَطِعٌ عَنْ غَيْرِ الْمَحْبُوبِ Seven herkes Sevdiğin dışındakilerden kopuk
مُتَّصِلٌ بِهِ وَمَنْ لَيْسَتْ فِيهِ هٰذِهِ Sevdiğiyle beraberdir Kendisinde bu muhabbet
olmayan يَكْتَفِي بِالْعِلْمِ İlimle yetinir وَيَغْتَنِمُ ذٰلِكَ Ve onu ganimet bilir
بَلْ رُبَّمَا يَبْلُغُ هٰؤُلاَءِ الْكُبَرَاءُ Hatta çoğu zaman bu büyükler ulaşır *(Nereye?)* مَبْلَغًا Öyle bir noktaya
ki, وَنِهَايَةُ الْعِلْمِ عَلَى تَقْدِيرِ الصِّحَّةِ لاَ يَبْلُغُ فِيهِ عِلْمُ الْعُلَمَاءِ Alimlerin ilmi oraya ulaşamaz
Doğru olmak şartıyla, ilmin varacağı son nokta اِلَى دِهْلِيزِ الْمَطْلُوبِ Maksudun giriş
kapısına kadardır وَالَّذِي هُوَ وَاصِلٌ اِلَى الْمَطْلُوبِ Maksuduna ulaşan kişi فَهُوَ مَعَ
الْمَطْلُوبِ O maksuduyla beraberdir وَالْمَعِيَّةُ لاَ تَتْرُكُ Bu beraberlik bırakmaz *(Ne?)*
وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى دَقِيقَةً لاَ تَكُونُ نَصِيبًا لَهُمْ Onlara nasip olmayacak hiçbir incelik En
yüce misal Allah'a aittir يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ عَبْدًا (Allah'a) kul olmak وَاَنْ
يَتَخَلَّصَ Ve kurtulmak *(Neden?)* عَنْ عُبُودِيَّةِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışındakilere kul
olmaktan وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ Allah Subhânehu başarıya ulaştırandır...

51. MEKTUP

٥١- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالْخَمْسُونَ: اِلَى الْمُلاَّ شِيرْ مُحَمَّدِ اللاَّهُورِيِّ فِي بَيَانِ الْفَرْقِ بَيْنَ تَصْدِيقِ الْقَلْبِ وَيَقِينِهِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى. **سُؤَالٌ**: قَالَ بَعْضُ مُحَقِّقِي الْمُتَكَلِّمِينَ اِنَّ حَقِيقَةَ الْايمَانِ قَبُولُ الْقَلْبِ وَانْقِيَادُهُ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ فَمَا مَعْنَى ذٰلِكَ وَهَلِ الْقَبُولُ وَالْانْقِيَادُ عِبَارَةٌ عَنْ نَفْسِ التَّصْدِيقِ وَيَقِينِ الْقَلْبِ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ اَوْ اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَيْهِمَا. **اَلْجَوَابُ**: اَنَّ قَبُولَ الْقَلْبِ غَيْرُ يَقِينِهِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ غَيْرَ التَّصْدِيقِ وَلٰكِنَّهُ مُتَفَرِّعٌ عَلَى الْيَقِينِ فَاِنَّ الْقَلْبَ لاَ يَخْلُو بَعْدَ حُصُولِ الْيَقِينِ مِنْ اِحْدَى الْحَالَتَيْنِ اِمَّا التَّسْلِيمُ وَالْانْقِيَادُ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ اَوِ الْجُحُودُ بِهِ وَالْانْكَارُ عَلَيْهِ وَعَلاَمَةُ التَّسْلِيمِ وَالْانْقِيَادِ رِضَاءُ الْقَلْبِ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ وَانْشِرَاحُ الصَّدْرِ لَهُ وَعَلاَمَةُ الْجُحُودِ وَالْانْكَارِ كَرَاهَةُ الْقَلْبِ بِالْمُصَدَّقِ بِهِ وَضِيقُ الصَّدْرِ عَلَيْهِ قَالَ اللّٰهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿فَمَنْ يُرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْاِسْلاَمِ وَمَنْ يُرِدْ اَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا حَرَجًا كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَآءِ﴾ اَلْآيَةَ وَحُصُولُ التَّسْلِيمِ وَالْانْقِيَادِ لِلْقَلْبِ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ بَعْدَ حُصُولِ التَّصْدِيقِ وَالْيَقِينِ بِهِ وَالْيَقِينُ بِهِ بِمَحْضِ الْمَوْهِبَةِ الْالٰهِيَّةِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَبِصَرْفِ كَرَمِهِ الْلاَمُتَنَاهِي وَمِنْ هٰهُنَا قِيلَ اِنَّ الْايمَانَ مَوْهِبَةٌ اِلٰهِيَّةٌ وَمَنْشَأُ الْجُحُودِ وَالْانْكَارِ بَعْدَ حُصُولِ الْيَقِينِ وَالتَّصْدِيقِ بِالْمُصَدَّقِ بِهِ رُسُوخُ الصِّفَاتِ الرَّدِيَّةِ فِي النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَتَمَرُّنُهَا فِيهَا لِكَوْنِهَا مَجْبُولَةً عَلَى حُبِّ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ وَمَطْبُوعَةً عَلَى عَدَمِ قَبُولِ تَبَعِيَّةِ اَحَدٍ وَتَقْلِيدِهِ تُرِيدُ اَنْ يُصَدِّقَهَا وَيَقْبَلَهَا كُلُّ اَحَدٍ وَهِيَ لاَ تُقَلِّدُ اَحَدًا وَلاَ تَتَّبِعُ وَلاَ تَسْتَسْلِمُ فَرْدًا مِنَ الْاَفْرَادِ وَلاَ تَنْقَادُ ﴿وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ وَقَدْ خَلَّصَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ طَائِفَةً بِمَحْضِ فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ مِنْ هٰذَا الْمَرَضِ الْجِبِلِّيِّ وَشَرَّفَهُمْ بِشَرَفِ تَسْلِيمِ الْاَنْبِيَاءِ وَانْقِيَادِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ الَّذِينَ هُمْ هُدَاةُ الْاَنَامِ اِلَى سُبُلِ السَّلاَمِ وَالصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ وَوَعَدَ لَهُمْ بِجَنَّاتِ النَّعِيمِ الَّتِي هِيَ مَحَلُّ رِضَائِهِ تَعَالَى

وَتَرَكَ طَائِفَةً عَلَى طَوْرِهِمْ وَلَمْ يُخَلِّصْهُمْ مِنْ تِلْكَ الرَّذَائِلِ جَبْرًا وَقَهْرًا وَلَمْ يَجْذُبْهُمْ إِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَلٰكِنْ بَالَغَ فِي بَيَانِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ وَتَبْشِيرِ الْمُصَدِّقِ الْمُطِيعِ وَإِنْذَارِ الْمُكَذِّبِ الْعَاصِي بِإِرْسَالِ الرُّسُلِ وَإِنْزَالِ الْكُتُبِ وَأَقَامَ الْحُجَّةَ عَلَى الْفَرِيقَيْنِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Şîr Muhammed el-Lahûrî'ye yazılmıştır**
- **Kalbin tasdîki ile yakîni arasındaki fark**

Hamd, âlemlerin Rabbi olan AllahTeâlâ içindir. Selâm olsun O'nun seçtiği kullara...

Soru: Kelam âlimlerinden bazıları, "İmanın hakikati, kalbin kabûl etmesi ve iman edilene bağlanmasıdır." demiştir. Bu ne demektir? Kabul ve bağlanma, kalbin iman edilene olan yakîni ve onu tasdik etmesi midir yoksa farklı bir şey midir?

Cevap: Kalbin kabûlü yakîninden farklıdır. Tasdîkten farlı değildir ancak yakîn üzerinde kısımlara ayrılmıştır. Çünkü yakîne ulaştıktan sonra kalbin iki durumu vardır: Ya iman edilene teslim olmak ve bağlanmak veya onu ret ve inkar etmek.

Kalbin teslimiyetinin ve bağlanmasının alâmeti, iman edilen şeye rıza göstermesi ve gönlün, onun için inşirâhıdır (açılmasıdır). İnkârın alâmeti ise kalbin, tasdik edileni çirkin görmesi ve daralmasıdır. Nitekim Allah Sübhânehû da şöyle buyurur:

"Allah kimi doğru yola iletmek isterse onun kalbini İslâm'a açar; kimi de saptırmak isterse göğe çıkıyormuş gibi kalbini iyice daraltır. Allah inanmayanların üstüne işte böyle murdarlık verir."[35]

Kalbin, iman edilene teslim olması ve bağlanması onu tasdik edip, onda yakîne ulaşmasından sonradır. Yakîne ulaşmak ise yalnızca Allah Teâlâ'nın lütfuyla ve sonsuz keremiyle olur. Bundan dolayı, "İman, ilâhî bir bağıştır." denilmiştir. Tasdik edileni tasdik edip onda yakîne ulaştıktan sonra inkar etmenin sebebi, çirkin sıfatların nefs-i emmârede kök salması ve oraya yerleşmesidir. Çünkü nefs-i emmâre makam ve mevki sevgisi üzerine yaratılmıştır. Kimseye tâbi olmayı

[35] En'âm, 125.

ve ona uymayı kabul etmeyen bir tabiatı vardır. Herkesin kendisini kabûl ve tasdik etmesini ister. Kendisi ise hiç kimseye uymaz ve kimseye tâbi olmaz. Hiç kimseye teslim olmaz ve bağlanmaz.

"Allah onlara zulmetmedi, fakat onlar kendilerine zulmediyorlardı."[36]

Allah Sübhânehû fazl u keremiyle bir topluluğu bu hastalıktan kurtardı. Onları insanlara kurtuluş yollarını ve sırât-ı müstekîmi gösteren peygamberlere teslim ve tâbi olma şerefine erdirdi. Rızasının mahalli olan na'îm cennetlerini onlara vaat etti.

Başka bir topluluğu ise halleri üzerine bıraktı. Cebren ve kahran bu rezilliklerden kurtarmadı ve onları bu büyük nimete çekmedi. Ancak peygamberler göndererek ve kitaplar indirerek sırâtı müstakimi açıkladı. İtaat ve tasdik edenleri müjdelerken yalanlayan isyankarları uyardı. Her iki topluluğa da deliller verdi.

KELİME ANLAMI

51. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالْخَمْسُونَ **Elli birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى **Lahorlu Molla Şir Muhammed'e** *(Ne hakkındadır?)* فِى بَيَانِ الْمُلاَّ شِيرْ مُحَمَّدِ اللاَّهُورِىِّ **Farkın beyanı hakkındadır** *(Neredeki fark?)* بَيْنَ تَصْدِيقِ الْقَلْبِ وَيَقِينِهِ الْفَرْقِ **Kalbin tasdiki ile yakîni arasındaki.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun (سُؤَالٌ) Soru: قَالَ بَعْضُ مُحَقِّقِى الْمُتَكَلِّمِينَ Bazı muhakkik kelam alimleri dedi ki: اِنَّ حَقِيقَةَ الاِيمَانِ İmanın hakikati; قَبُولُ الْقَلْبِ Kalbin kabul etmesi وَانْقِيَادُهُ Ve bağlanmasıdır *(Neye?)* بِالْمُؤْمَنِ بِهِ İnanılan şeye فَمَا مَعْنَى ذٰلِكَ Bu sözün manası nedir? وَهَلِ الْقَبُولُ وَالاِنْقِيَادُ عِبَارَةٌ Ve kabul ve bağlanma ibaret midir? *(Neden?)* عَنْ نَفْسِ التَّصْدِيقِ Bizzat tasdik وَيَقِينِ الْقَلْبِ Ve kalbin yakînen inanmasından *(Neye?)* بِالْمُؤْمَنِ بِهِ İnanılan şeye اَوْ اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَيْهِمَا Yoksa bu ikisinden farklı bir şey midir? (اَلْجَوَابُ) Cevap: اَنَّ قَبُولَ الْقَلْبِ Kalbin kabulü غَيْرُ يَقِينِهِ Yakîninden farklıdır

[36] Nahl, 33.

وَلٰكِنَّهُ مُتَفَرِّعٌ عَلَى الْيَقِينِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ غَيْرَ التَّصْدِيقِ Tasdikten farklı bir şey olmasa da Fakat kalbin kabulü, yakîninden kaynaklanır فَاِنَّ الْقَلْبَ لَا يَخْلُو Çünkü kalp boş kalmaz *(Ne zaman?)* بَعْدَ حُصُولِ الْيَقِينِ Yakin oluştuktan sonra *(Neden boş kalmaz?)* مِنْ اِحْدَى الْحَالَتَيْنِ İki durumdan birinden اِمَّا التَّسْلِيمُ وَالْانْقِيَادُ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ Ya iman edilene teslim olup bağlanır اَوِ الْجُحُودُ بِهِ وَالْانْكَارُ عَلَيْهِ Veya onu inkar eder ve karşı gelir وَعَلَامَةُ التَّسْلِيمِ وَالْانْقِيَادِ Teslim olup bağlanmanın alameti رِضَاءُ الْقَلْبِ بِالْمُؤْمَنِ بِهِ Kalbin iman edilene razı olmasıdır وَانْشِرَاحُ الصَّدْرِ لَهُ Ve gönlün ona açılmasıdır وَعَلَامَةُ الْجُحُودِ وَالْانْكَارِ İnkar ve karşı gelmenin alameti ise كَرَاهَةُ الْقَلْبِ بِالْمُصَدَّقِ بِهِ Kalbin, tasdik edilen şeyi çirkin görmesidir وَضِيقُ الصَّدْرِ عَلَيْهِ Ve gönlün ondan daralmasıdır قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: فَمَنْ يُرِدِ اللهُ اَنْ يَهْدِيَهُ يَشْرَحْ صَدْرَهُ لِلْاِسْلَامِ Allah kime hidayet etmek isterse Onun gönlünü İslam'a açar وَمَنْ يُرِدْ اَنْ يُضِلَّهُ يَجْعَلْ صَدْرَهُ ضَيِّقًا Ve Allah kimi saptırmak isterse Onun gönlünü sıkı ve dar eder *(Ne gibi?)* كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِي السَّمَاءِ... اَلْآيَةَ Sanki gökyüzüne çıkıyormuş gibi... ayet وَحُصُولُ التَّسْلِيمِ وَالْانْقِيَادِ لِلْقَلْبِ Kalp için teslim ve bağlanmanın hasıl olması *(Neye bağlanmak?)* بِالْمُؤْمَنِ بِهِ İnanılan şeye *(Neden sonradır?)* بَعْدَ حُصُولِ التَّصْدِيقِ وَالْيَقِينِ بِهِ Ona karşı tasdik ve yakîn hasıl olduktan sonradır وَالْيَقِينُ بِهِ Ve ona yakinen inanmak بِمَحْضِ الْمَوْهِبَةِ الْاِلٰهِيَّةِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın halis bir hibesi وَبِصِرْفِ كَرَمِهِ الْاَمْتَنَاهِي Ve sonsuz bir lütuftur وَمِنْ هٰهُنَا قِيلَ Bundan dolayı denildi ki: اِنَّ الْاِيمَانَ مَوْهِبَةٌ اِلٰهِيَّةٌ İman ilahi bir hibedir وَمَنْشَأُ الْجُحُودِ وَالْانْكَارِ İnkar ve karşı çıkmanın sebebi *(Neden sonra?)* بَعْدَ حُصُولِ الْيَقِينِ وَالتَّصْدِيقِ بِالْمُصَدَّقِ بِهِ İnanılan şeye karşı, yakin ve tasdik hasıl olduktan sonra *(Sebep nedir?)* رُسُوخُ الصِّفَاتِ الرَّدِيَّةِ Çirkin sıfatların kök salmasıdır *(Nerede?)* فِي النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَتَمَرُّنُهَا فِيهَا Nefsi emmarede Ve orada yerleşmeleridir *(Niçin?)* لِكَوْنِهَا مَجْبُولَةً عَلَى حُبِّ الْجَاهِ وَالرِّيَاسَةِ Nefis yaratıldığı için *(Ne üzere?)* Makam ve mevki sevgisi üzerine وَمَطْبُوعَةً Ve tabiatı olduğu için *(Ne üzere?)*

عَلَى عَدَمِ قَبُولِ تَبَعِيَّةِ اَحَدٍ وَتَقْلِيدِهِ Kimseye tabi olmayı ve taklit etmeyi kabullenmeme üzere تُرِيدُ Nefis ister *(Neyi?)* اَنْ يُصَدِّقَهَا وَيَقْبَلَهَا Kendisini tasdik edip, kabul etmesini *(Kimin?)* كُلُّ اَحَدٍ Herkesin وَهِيَ لاَ تُقَلِّدُ اَحَدًا Ama o, hiç kimseyi taklit etmez وَلاَ تَسْتَسْلِمُ فَرْدًا مِنَ الْاَفْرَادِ وَلاَ تَنْقَادُ وَلاَ تَتَّبِعُ Ve tabi olmaz Hiç kimseye teslim olup bağlanmaz وَمَا ظَلَمَهُمُ اللهُ Allah onlara zulmetmedi وَلَكِنْ كَانُوا وَقَدْ خَلَّصَ اللهُ سُبْحَانَهُ طَائِفَةً اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ Ama onlar kendilerine zulmediyorlardı Kuşkusuz Allah bir grup insanı kurtarmıştır *(Nasıl?)* بِمَحْضِ فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ Halis ihsan ve lütfüyle *(Neden kurtarmıştır?)* مِنْ هٰذَا الْمَرَضِ الْجِبِلِّيِّ Yaratılıştan var olan bu hastalıktan وَشَرَّفَهُمْ Ve onları şereflendirmiştir *(Ne ile?)* بِشَرَفِ تَسْلِيمِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَانْقِيَادِهِمْ Peygamberlere teslim olup bağlanma şerefiyle Peygamberlere salat-u selam olsun اَلَّذِينَ هُمْ هُدَاةُ الْاَنَامِ Ki, onlar insanları erdirenlerdir *(Neye?)* اِلَى سُبُلِ السَّلاَمِ Selamet yollarına وَالصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ Ve doğru yola وَوَعَدَ لَهُمْ Ve Allah onlara vaat etti *(Neyi?)* بِجَنَّاتِ النَّعِيمِ Naim cennetlerini اَلَّتِي وَتَرَكَ طَائِفَةً Ki, o cennetler Allah'ın rızasının olduğu yerlerdir هِيَ مَحَلُّ رِضَائِهِ تَعَالَى Ve Allah diğer bir grubu da bıraktı *(Nasıl?)* عَلَى طَوْرِهِمْ Halleri üzere وَلَمْ يُخَلِّصْهُمْ Ve onları kurtarmadı *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الرَّذَائِلِ Bu rezilliklerden *(Nasıl?)* جَبْرًا وَقَهْرًا Zorla ve baskıyla وَلَمْ يَجْذُبْهُمْ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Ve onları bu nimete çekmedi وَلٰكِنْ بَالَغَ Ama önem gösterdi *(Nerede?)* فِي بَيَانِ الصِّرَاطِ الْمُسْتَقِيمِ Doğru yolu açıklama وَتَبْشِيرِ الْمُصَدِّقِ الْمُطِيعِ وَاِنْذَارِ الْمُكَذِّبِ الْعَاصِي Tasdik edip itaat edenleri müjdeleme Yalanlayıp isyan edenleri korkutmada *(Bunları ne ile yaptı?)* بِاِرْسَالِ الرُّسُلِ Peygamber gönderip وَاِنْزَالِ الْكُتُبِ Kitaplar indirerek وَاَقَامَ الْحُجَّةَ عَلَى الْفَرِيقَيْنِ Ve her iki grubun aleyhine deliller getirdi...

52. MEKTUP

٥٢-﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْخَمْسُونَ: اِلَى الْفَقِيرِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ فِي بَيَانِ فَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنَّفْسِ وَزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَالْحُضُورِيِّ ﴾

اَلْفَنَاءُ عِبَارَةٌ عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى عَلَى قِسْمَيْنِ آفَاقِيٌّ وَاَنْفُسِيٌّ فَنِسْيَانُ الْآفَاقِيِّ عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآفَاقِ وَنِسْيَانُ الْاَنْفُسِيِّ عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَنْفُسِ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ يَتَعَلَّقُ بِالْآفَاقِ وَالْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ بِالْاَنْفُسِ وَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ بِالْاَشْيَاءِ مُطْلَقًا وَاِنْ كَانَ مُتَعَسِّرًا لِكَوْنِهِ نَصِيبَ الْاَوْلِيَاءِ وَلَكِنَّ زَوَالَ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ مُطْلَقًا عَسِيرٌ جِدًّا وَنَصِيبُ الْكُمَّلِ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ يَكَادُ يَكُونُ تَجْوِيزُهُ بَلْ تَصَوُّرُهُ مُحَالاً عِنْدَ اَكْثَرِ الْعُقَلَاءِ لِزَعْمِهِمْ عَدَمَ حُضُورِ الْمُدْرَكِ عِنْدَ الْمُدْرِكِ سَفْسَطَةً فَاِنَّ حُضُورَ الشَّيْءِ عِنْدَ نَفْسِهِ ضَرُورِيٌّ عِنْدَهُمْ فَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ وَاِنْ كَانَ لَمْحَةً لاَ يَكُونُ مُجَوَّزًا عِنْدَهُمْ فَكَيْفَ اِذَا كَانَ زَوَالُ هٰذَا الْعِلْمِ مُطْلَقًا بِحَيْثُ لاَ يَعُودُ اَبَدًا وَالنِّسْيَانُ الْاَوَّلُ الَّذِي هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ يَتَعَلَّقُ بِفَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنِّسْيَانُ الثَّانِي الَّذِي هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ مُسْتَلْزِمٌ لِفَنَاءِ النَّفْسِ الَّذِي هُوَ اَتَمُّ وَاَكْمَلُ وَحَقِيقَةُ الْفَنَاءِ اِنَّمَا هِيَ فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ وَالْفَنَاءُ الْاَوَّلُ كَالصُّورَةِ لِهٰذَا الْفَنَاءِ وَكَالظِّلِّ لَهُ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ ظِلُّ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ فِي الْحَقِيقَةِ فَيَكُونُ فَنَاؤُهُ ظِلَّ فَنَاءِ هٰذَا بِالضَّرُورَةِ وَبِحُصُولِ هٰذَا الْفَنَاءِ تَسْتَقِرُّ النَّفْسُ فِي مَقَامِ الْاطْمِئْنَانِ وَتَصِيرُ رَاضِيَةً عَنِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَمَرْضِيَّةً لَهُ تَعَالَى وَبَعْدَ الْبَقَاءِ وَالرُّجُوعِ تَتَعَلَّقُ مُعَامَلَةُ التَّكْمِيلِ وَالْاِرْشَادِ بِهَا وَلَهَا يَتَيَسَّرُ الْجِهَادُ وَالْغَزَا مَعَ طَبَائِعِ الْعَنَاصِرِ الْاَرْبَعَةِ الْمُخْتَلِفَةِ الَّتِي هِيَ اَرْكَانُ الْبَدَنِ وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا يَقْتَضِي اَمْرًا مِنَ الْاُمُورِ غَيْرَ مَا يَقْتَضِيهِ الْآخَرُ وَيُرِيدُ شَيْئًا مِنَ الْاَشْيَاءِ خِلاَفَ مَا يُرِيدُهُ الْآخَرُ وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ غَيْرُ مُتَيَسِّرَةٍ لِوَاحِدَةٍ مِنَ اللَّطَائِفِ وَهِيَ الَّتِي تُصْلِحُ الْاَنَانِيَّةَ الْاِبْلِيسِيَّةَ النَّاشِئَةَ مِنْ عُنْصُرِ النَّارِ بِسِيَاسَتِهَا وَتُورِثُ الْاعْتِدَالَ لِلْقُوَّةِ الشَّهَوِيَّةِ وَالْغَضَبِيَّةِ وَسَائِرِ الْاَوْصَافِ الذَّمِيمَةِ الَّتِي فِيهَا شِرْكَةٌ لِلْبَهَائِمِ وَالْحَيَوَانَاتِ بِحُسْنِ تَرْبِيَتِهَا سُبْحَانَ اللهِ قَدْ صَارَ شَرُّ اللَّطَائِفِ خَيْرَهَا قَالَ

عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «خِيَارُكُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ خِيَارُكُمْ فِي الْإِسْلاَمِ إِذَا فَقُهُوا». تَنْبِيهٌ: عَلاَمَةُ نِسْيَانِ الْمَوْلَى عَدَمُ حُضُورِهِ فِي الْقَلْبِ وَعَلاَمَةُ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ بِنَفْسِ الْعَالِمِ انْمِحَاءُ الْعَالِمِ بِالْكُلِّ عَيْنًا وَأَثَرًا حَتَّى يُتَصَوَّرَ زَوَالُ الْعِلْمِ وَالْمَعْلُومِ عَنْهُ فَإِنَّ الْعِلْمَ وَالْمَعْلُومَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ نَفْسُ الْعَالِمِ فَمَا لَمْ يَزُلْ نَفْسُ الْعَالِمِ لاَ يَنْتَفِي الْعِلْمُ وَالْمَعْلُومُ وَالْفَنَاءُ الْأَوَّلُ هُوَ فَنَاءُ الْآفَاقِ وَالْفَنَاءُ الثَّانِي فَنَاءُ الْأَنْفُسِ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ الْفَنَاءِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Fakîr Muhammed Hâşim Kışmî'ye yazmıştır**
- **Kalp ve nefis fenâsı ile husûlî ve huzûrî bilgi .**

Fenâ, Hak Sübhânehû'nun dışındakileri unutmaktan ibaret olup âfâkî ve enfüsî olmak üzere ikiye ayrılır. Âfâkî olanı unutmak âfâkla ilgili olan husûlî bilginin yok olmasından ibârettir. Enfüsî olanı unutmak ise enfüsle ilgili olan huzûrî bilginin yok olmasıdır. Çünkü husûlî bilgi âfâkla ilgiliyken huzûrî bilgi enfüsle ilgilidir. Eşyâ ile ilgili olan husûlî bilginin mutlak olarak yok olması zordur. Çünkü bu velîlerin nasibidir.

Ancak huzûrî bilginin mutlak olarak yok olması çok daha zordur. Bu da kâmil velîlerin nasibidir. Akıl erbâbının çoğuna göre bunun tasavvuru ve imkânı neredeyse muhaldir. Çünkü onlar, idrak edilenin idrak edenin yanında olmamasının safsata olduğunu öne sürerler. Zira bir şeyin kendisinde bulunması zorunludur. Bir lahza bile olsa huzûrî bilginin yok olması mümkün değilken nasıl olur da mutlak olarak ve hiç dönmeyecek şekilde zâil olur?

Husûlî bilgiyle ilgili olan birinci unutma kalp fenâsıyla ilgilidir. Huzûrî bilgiyle ilgili olan ikinci unutma ise nefis fenâsını gerektirir ki fenânın en kâmil ve en tamam şekli de budur. Gerçek fenâ buradaki fenâdır. Birinci fenâ, bu fenânın sûreti ve gölgesi gibidir. Çünkü husûlî bilgi gerçekte, huzûrî bilginin gölgesidir.

Dolayısıyla fenâsı da huzûrî bilginin fenâsının gölgesidir. Nefis bu fenâya ulaşmakla itmi'nân makamına yerleşir. Hak Sübhânehû'dan râzı olur. Mevlâ Teâlâ da ondan râzı olur. Bu makamda bekâya ulaşıp döndükten sonra tekmil ve irşad derecesini kazanır. Bedenin rükünleri olan anâsır-ı erbaa (dört farklı unsur) tabiatlarıyla bir-

likte cihad etmesi ve savaşması mümkün olur. Bu unsurların her biri, diğerinin gerektirmediği işleri gerektirir. Diğerinin tersine başka şeyler ister.

Bu büyük nimet latîfelerden hiç biri için mümkün değildir. Ateş unsurundan kendi siyâseti ile doğan şeytânî benliği ıslah eden büyük nimet işte budur. Canlılar ve hayvanlarla ortak olunan şehevî kuvveti, öfkeyi ve sâir çirkin vasıfları güzel terbiyesiyle mutedil bir seviyeye getiren yine bu nimettir. Subhânallâh! Latifelerin en şerlisi en hayırlısına dönüşüyor! Efendimiz (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: "Eğer derin anlayış sahibi olursa, câhiliyede hayırlı olanımız, İslâmda da hayırlı olur."

Tenbih: Mâsivâyı (Allah'tan başkasını) unutmanın alâmeti, kalbe gelmemesidir. Bilenin kendisiyle ilgili olan huzûrî bilginin zevâlinin alâmeti, -bilginin ve bilinenin kendisinden kaybolmasını tasavvur edebilmek için- zâtı ve eseriyle, bilenin tamamen yok olmasıdır. Çünkü burada bilgi ve bilinen, bilenin kendisidir... Dolayısıyla bilenin kendisi yok olmadıkça bilgi ve bilinen de yok olmayacaktır.

Birinci tür fenâ, âfâk fenâsıdır, ikinci tür ise, fenânın hakîkati olan enfüs fenâsıdır.

KELİME ANLAMI

52. اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْخَمْسُونَ **Elli ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْفَقِيرِ **Fakir Muhammed Haşim el-Kişmi'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ **Kalp ve nefsin fena bulmasının** فَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنَّفْسِ وَزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَالْحُضُورِيِّ **Huzuri ve husuli ilmin yok olmasının beyanı hakkındadır.**

اَلْفَنَاءُ عِبَارَةٌ Fena ibarettir *(Neden?)* عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın dışındakileri unutmaktan وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى عَلَى قِسْمَيْنِ Allah'ın dışındakiler iki kısımdır آفَاقِيٌّ وَاَنْفُسِيٌّ Biri afaki diğeri enfüsidir فَنِسْيَانُ الْآفَاقِيِّ Afaki olanı unutmak عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Husuli ilmin yok olmasından ibarettir *(Neye nispetle olan?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآفَاقِ Afaka nispetle olan وَنِسْيَانُ الْاَنْفُسِيِّ Enfusi olanı unutmak ise عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Huzuri ilmin yok olmasından ibarettir *(Neye nispetle olan?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَنْفُسِ Enfüsle nispetle olan فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ

يَتَعَلَّقُ بِالْآفَاقِ Çünkü husuli ilim afakla alakalıdır وَالْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ بِالْأَنْفُسِ Huzuri ilim ise enfüsle alakalıdır وَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ بِالْأَشْيَاءِ Eşyayla ilgili husuli ilmin yok olması *(Nasıl?)* مُطْلَقًا Mutlak olarak/ tamamıyla وَإِنْ كَانَ مُتَعَسِّرًا Her ne kadar zor olsa da *(Niçin zordur?)* لِكَوْنِهِ نَصِيبَ الْأَوْلِيَاءِ Velilerin nasibi olduğu için وَلَكِنَّ زَوَالَ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Fakat huzuri ilmin yok olması *(Nasıl yok olması?)* مُطْلَقًا Mutlak olarak عَسِيرٌ جِدًّا Gerçekten çok daha zordur وَنَصِيبُ الْكُمَّلِ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ Ve kamil velilerin nasibidir بَلْ تَصَوُّرُهُ يَكَادُ يَكُونُ تَجْوِيزُهُ Neredeyse bunun mümkün olması مُحَالاً عِنْدَ أَكْثَرِ الْعُقَلَاءِ Bilakis bunun düşünülebilmesi لِزَعْمِهِمْ Çoğu akıl sahibine göre imkansız olacaktır *(Neyi?)* عَدَمَ حُضُورِ الْمُدْرَكِ Çünkü onlar sanırlar *(Nerede?)* عِنْدَ الْمُدْرِكِ İdrak edilen şeyin hazır bulunmamasını *(Ne sanırlar?)* سَفْسَطَةً İdrak edenin yanında *(Niçin böyle sanırlar?)* فَإِنَّ حُضُورَ الشَّيْءِ عِنْدَ نَفْسِهِ Saçmalık ضَرُورِيٌّ عِنْدَهُمْ Çünkü bir şeyin kendi yanında olması فَزَوَالُ الْعِلْمِ Onlara göre zorunludur الْحُضُورِيِّ Dolayısıyla huzuri ilmin yok olması وَإِنْ كَانَ لَمْحَةً Bir an bile olsa لَا يَكُونُ مُجَوَّزًا عِنْدَهُمْ Onlara göre mümkün değildir فَكَيْفَ Öyleyse nasıl mümkün olsun? إِذَا كَانَ زَوَالُ هٰذَا الْعِلْمِ Bu ilmin zevali olduğunda *(Ne?)* مُطْلَقًا Mutlak olduğunda *(Nasıl?)* بِحَيْثُ لَا يَعُودُ أَبَدًا Asla dönmeyecek şekilde وَالنِّسْيَانُ الْأَوَّلُ Birinci unutma الَّذِي هُوَ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ يَتَعَلَّقُ Ki, o husuli ilme nispetledir بِفَنَاءِ الْقَلْبِ وَالنِّسْيَانُ الثَّانِي İkinci unutma الَّذِي هُوَ بِالنِّسْبَةِ Kalbin fenasıyla alakalıdır إِلَى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ مُسْتَلْزِمٌ لِفَنَاءِ النَّفْسِ Ki, o huzuri ilme nispetledir Bu da nefsin fena bulmasını gerektirir الَّذِي هُوَ أَتَمُّ وَأَكْمَلُ Ki, bu fena en tam ve en kamil olanıdır وَحَقِيقَةُ الْفَنَاءِ Fenanın hakikati إِنَّمَا هِيَ فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ O sadece bu makamda (nefsin fenasında)dır وَالْفَنَاءُ الْأَوَّلُ Birinci fena (kalp fenası) كَالصُّورَةِ لِهٰذَا الْفَنَاءِ Bu fenanın sureti وَكَالظِّلِّ لَهُ Ve gölgesi gibidir فَإِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ Çünkü husuli ilim فَيَكُونُ ظِلَّ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ فِي الْحَقِيقَةِ Gerçekte huzuri ilmin gölgesidir فَنَاؤُهُ Haliyle husulinin fenası olur *(Ne?)* ظِلَّ فَنَاءِ هٰذَا Huzuri ilmin fenasının gölgesi

وَبِحُصُولِ هٰذَا الْفَنَاءِ Bu fenanın hasıl olmasıyla بِالضَّرُورَةِ (Nasıl?) Zorunlu olarak وَتَصِيرُ Nefis yerleşir تَسْتَقِرُّ النَّفْسُ (Nereye?) فِي مَقَامِ الْاطْمِئْنَانِ İtminan makamına وَمَرْضِيَّةً لَهُ تَعَالَى Ve razı olur (Kimden?) عَنِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'dan رَاضِيَةً Ve Allah da ondan razı olur وَبَعْدَ الْبَقَاءِ وَالرُّجُوعِ Beka ve dönüşten sonra تَتَعَلَّقُ Bağlanır (Ne?) بِهَا مُعَامَلَةُ التَّكْمِيلِ وَالْارْشَادِ İrşat ve tekmil muamelesi (Kime bağlanır?) Bu nefse وَلَهَا يَتَيَسَّرُ الْجِهَادُ وَالْغَزَا Ve ona cihat ve savaş nasip olur (Ne ile?) مَعَ الَّتِي هِيَ طَبَائِعِ الْعَنَاصِرِ الْارْبَعَةِ الْمُخْتَلِفَةِ Birbirinden farklı dört unsurun tabiatlarıyla اَرْكَانُ الْبَدَنِ Ki, onlar bedenin esaslarıdır وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا يَقْتَضِي Ve bu unsurlardan her biri gerektirir (Neyi?) اَمْرًا مِنَ الْاُمُورِ Bazı işleri (Nasıl işler?) غَيْرَ مَا يَقْتَضِيهِ الْآخَرُ Diğer unsurun gerektirdiğinden farklı وَيُرِيدُ شَيْئًا مِنَ الْاَشْيَاءِ Ve her unsur bazı şeyler ister (Nasıl?) خِلَافَ مَا يُرِيدُهُ الْآخَرُ Diğer unsurun istediğinin aksine وَهٰذِهِ Bu nimet nasip olmaz (Neye?) الدَّوْلَةُ غَيْرُ مُتَيَسِّرَةٍ لِوَاحِدَةٍ مِنَ اللَّطَائِفِ Hiçbir latifeye وَهِيَ الَّتِي تُصْلِحُ Ve bu nimet ıslah edendir (Neyi?) الْاَنَانِيَّةَ الْابْلِيسِيَّةَ Şeytani benliği (Öyle benlik ki,) الَّنَاشِئَةَ مِنْ عُنْصِرِ النَّارِ Ateş unsurundan doğan (Nasıl ıslah eder?) لِلْقُوَّةِ الشَّهْوِيَّةِ بِسِيَاسَتِهَا Kendi siyasetiyle وَتُورِثُ الْاعْتِدَالَ Ve denge verir (Neye?) وَالْغَضَبِيَّةِ Şehvet ve sinir kuvvetine وَسَائِرِ الْاَوْصَافِ الذَّمِيمَةِ Ve diğer çirkin sıfatlara الَّتِي فِيهَا شِرْكَةٌ Ki, bu sıfatlarda ortaklığı vardır (Neyin?) لِلْبَهَائِمِ وَالْحَيَوَانَاتِ Canlı ve hayvanların (Nasıl denge verir?) بِحُسْنِ تَرْبِيَتِهَا Güzel terbiyesiyle سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanallah قَدْ صَارَ شَرُّ اللَّطَائِفِ خَيْرَهَا En şerli latife en hayırlıya döndü قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Peygamberimiz buyurdu: Ona salat-u selam olsun (Ne buyurdu?) خِيَارُكُمْ فِي الْجَاهِلِيَّةِ Cahiliye döneminde en hayırlınız خِيَارُكُمْ فِي الْاسْلَامِ Derin anlayışlı olurlarsa İslam'da da en hayırlınızdır. (تَنْبِيهٌ) Tembih: عَلَامَةُ Allah'ın dışındakileri unutmanın alameti نِسْيَانِ السِّوَى عَدَمُ حُضُورِهِ فِي الْقَلْبِ Onların kalpte hazır olmamasıdır وَعَلَامَةُ زَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Huzuri ilmin zevalinin alameti (Ne ile alakalı olan?) بِنَفْسِ الْعَالِمِ Alimin kendisiyle

عَيْنًا وَاَثَرًا Alimin tamamen yok olmasıdır اِنْتِفَاءُ الْعَالِمِ بِالْكُلِّ *(Bunun alameti nedir?)* Hem zatı hem deeseri حَتَّى يُتَصَوَّرَ Ta ki düşünülebilsin *(Niçin?)* زَوَالُ الْعِلْمِ *(Ne?)* İlim ve malumun zevali وَالْمَعْلُومِ عَنْهُ Alimden *(Kimden zevali?)* فَاِنَّ الْعِلْمَ وَالْمَعْلُومَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Çünkü burada ilim ve malum نَفْسُ الْعَالِمِ Alimin kendisidir فَمَا لَمْ يَزَلْ نَفْسُ الْعَالِمِ Alimin kendisi yok olmadıkça لاَ يَنْتَفِي الْعِلْمُ وَالْمَعْلُومُ İlim ve malum da yok olmaz وَالْفَنَاءُ الثَّانِي فَنَاءُ الْاٰفَاقِ Birinci fena, afakın fenasıdır وَالْفَنَاءُ الْاَوَّلُ هُوَ فَنَاءُ الْاَنْفُسِ İkinci fena ise, enfüsün fenasıdır اَلَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ الْفَنَاءِ Ki, bu fenanın hakikatidir...

53. MEKTUP

٥٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْخَمْسُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ مَدَّ ظِلُّهُ فِي بَيَانِ زَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ وُجُودًا وَشُهُودًا ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا﴾ بَلَى يَا رَبِّ قَدْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا لاَ عَيْنًا وَلاَ اَثَرًا وَلاَ شُهُودًا وَلاَ وُجُودًا ثُمَّ يَصِيرُ بَعْدَ ذٰلِكَ اِنْ شِئْتَ حَيًّا بِحَيَاتِكَ وَبَاقِيًا بِبَقَائِكَ وَمُتَخَلِّقًا بِاَخْلاَقِكَ بَلْ صَارَ بَاقِيًا بِكَ بِفَضْلِكَ فِي عَيْنِ الْفَنَاءِ وَفَانِيًا فِيكَ فِي عَيْنِ الْبَقَاءِ لِتَلاَزُمٍ بَيْنَهُمَا وَحُصُولِ كَمَالِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا بِوُجُودِ الْآخَرِ مَثَلُهُ مَثَلُ اِنْسَانٍ اُلْقِيَ فِي مَعْدِنِ مِلْحٍ حَتَّى صَارَ شَيْئًا فَشَيْئًا مُنْصَبِغًا بِاَحْكَامِ الْمِلْحِ اِلَى اَنْ صَارَ كُلُّهُ مِلْحًا مَا بَقِيَ مِنْهُ عَيْنٌ وَلاَ اَثَرٌ فَلاَ جَرَمَ اُبِيحَ قَتْلُهُ وَقَطْعُهُ وَحَلَّ اَكْلُهُ وَبَيْعُهُ وَشِرَاؤُهُ فَلَوْ بَقِيَ مِنْهُ عَيْنٌ اَوْ اَثَرٌ لَمَا جَازَ ذٰلِكَ وَلَنِعْمَ مَا قِيلَ فِي الشِّعْرِ الْفَارِسِي ﴿شِعْر﴾

سکی کاندرنمك زار افتدوکم کرددا ندروی

من أین دریای بر شور از نمك کمتر نمیدانم

فَاِنْ قُلْتَ: اِنَّكَ قَدْ كَتَبْتَ فِي الْمَكَاتِيبِ وَالرَّسَائِلِ اَنَّ زَوَالَ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ اِنَّمَا يَكُونُ شُهُودِيًّا لاَ وُجُودِيًّا لِاسْتِلْزَامِهِ الْاِلْحَادَ وَالزَّنْدَقَةَ وَرَفْعِهِ الْاِثْنِينِيَّةَ الثَّابِتَةَ بَيْنَ الْعُبُودِيَّةِ وَالرُّبُوبِيَّةِ فَمَا مَعْنَى زَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ فِي الْوُجُودِ اَيْضًا هُنَا. **قُلْتُ**: انْصِبَاغُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ بِحَيْثُ يَصِيرُ اَحَدُهُمَا مُنْخَلِعًا عَنْ اَحْكَامِهِ وَمُنْصَبِغًا بِاَحْكَامِ الْآخَرِ لاَ يُوجِبُ رَفْعَ الْاِثْنِينِيَّةِ عَنْهُمَا حَتَّى يَكُونَ الْاِلْحَادًا وَزَنْدَقَةً فَاِنَّ الْاِنْسَانَ الْمُلْقَى فِي مَعْدِنِ الْمِلْحِ مَا اتَّحَدَ مَعَ الْمِلْحِ وَمَا زَالَتِ الْاِثْنِينِيَّةُ بَلْ حَصَلَ لَهُ مِنْ جِوَارِ الْمِلْحِ وَسُلْطَانِهِ فَنَاءٌ عَنْ نَفْسِهِ وَعَنْ صِفَاتِهِ وَبَقَاءٌ بِالْمِلْحِ وَاَحْكَامِهِ مَعَ بَقَاءِ الْاِثْنِينِيَّةِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ هٰذِهِ الْاِثْنِينِيَّةَ شَبِيهَةٌ بِاثْنِينِيَّةِ الظِّلِّ مَعَ الْاَصْلِ لاَ اسْتِقْلاَلَ لَهَا وَفِي تِلْكَ الْاِثْنِينِيَّةِ الزَّائِلَةِ نَوْعُ اسْتِقْلاَلٍ فِي نَظَرِ الْعَوَامِّ

فَالْاثْنِيَّةُ بَاقِيَةٌ بَعْدُ فَلاَ اِلْحَادَ وَلاَ زَنْدَقَةَ وَاَمَّا مَنْعِي فِي الْكُتُبِ وَالرَّسَائِلِ عَنِ الزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ فَمَحْمُولٌ عَلَى قُصُورِ فَهْمِ الْعَوَامِّ فَاِنَّهُمْ يَفْهَمُونَ مِنْهُ رَفْعَ الْاثْنِيَّةِ وَيَقَعُونَ فِي الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ تَعَالَى اللهُ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا بَقِيَ اَنَّ الشَّبَحَ الَّذِي يَقَعُ مِنْ ذٰلِكَ الْاِنْسَانِ بَعْدَ صَيْرُورَتِهِ مِلْحًا حُكْمِيًّا هُوَ فِي الْحَقِيقَةِ صُورَةُ الْمِلْحِ الَّذِي انْصَبَغَ ذٰلِكَ الْاِنْسَانُ بِصِبْغِهِ لاَ صُورَةُ الْاِنْسَانِ اِلاَّ اَنَّهُ قِيسَ ذٰلِكَ الْمِلْحُ الْحُكْمِيُّ بِمِقْيَاسِ شَبَحِ ذٰلِكَ الْاِنْسَانِ وَصُوِّرَ بِصُورَتِهِ لاَ اَنَّهُ بَقِيَ شَبَحُ الْاِنْسَانِ فَبَقِيَ اَثَرُهُ. **تَنْبِيهٌ:** ذٰلِكَ الشَّبَحُ فِي الْمِلْحِ الَّذِي قِيسَ بِمِقْيَاسِ صُورَةِ الْاِنْسَانِ مُمْكِنٌ بَلْ وَاقِعٌ وَاَمَّا مَا نَحْنُ بِصَدَدِهِ فَلَيْسَ كَذٰلِكَ ﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ فَهُوَ سُبْحَانَهُ لاَ يَتَّحِدُ مَعَ شَيْءٍ وَلاَ يَتَّحِدُ مَعَهُ شَيْءٌ وَلاَ يَتَّصِلُ بِالْاَشْيَاءِ وَلاَ يَنْفَصِلُ عَنْهَا وَالْاَشْيَاءُ اَيْضًا غَيْرُ مُتَّصِلَةٍ بِهِ سُبْحَانَهُ وَلاَ مُنْفَصِلَةٍ عَنْهُ تَعَالَى سُبْحَانَ مَنْ لاَ يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ وَلاَ بِصِفَاتِهِ وَلاَ فِي اَسْمَائِهِ بِحُدُوثِ الْاَكْوَانِ فَهُوَ سُبْحَانَهُ الْآنَ كَمَا كَانَ عَلَى صَرَافَةِ التَّنْزِيهِ وَالتَّقْدِيسِ فَهُوَ تَعَالَى قَرِيبٌ مِنَ الْعَالَمِ وَمَعَ الْعَالَمِ بِالْقُرْبِ وَالْمَعِيَّةِ الْمَجْهُولَةِ كَيْفِيَّتُهُمَا لاَ كَقُرْبِ الْجِسْمِ مَعَ الْجِسْمِ وَلاَ كَقُرْبِ الْجِسْمِ مَعَ الْعَرَضِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ صِفَاتِ الْاِمْكَانِ وَسِمَاتِ الْحُدُوثِ كُلَّهَا مَسْلُوبَةٌ عَنْ جَنَابِ قُدْسِهِ عُرُوجُ الْاَوْلِيَاءِ لاَ يَزِيدُ فِي قُرْبِهِ سُبْحَانَهُ لِلْعَبْدِ وَوُصُولُ الْاَصْفِيَاءِ لاَ يُحَصِّلُ اتِّصَالَهُ مَعَ اللهِ وَالْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ اَحْوَالٌ لِلْعُرَفَاءِ غَيْرُ مَا فَهِمَهَا الْعُقَلاَءُ وَزَوَالُ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ لَهُ مَعْنًى لاَ يَفْهَمُهُ اِلاَّ مَنْ رُزِقَ ذٰلِكَ كَمَا سَيَجِيءُ تَحْقِيقُهُ فَاسْتَمِعْ كَلاَمَ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ بِحُسْنِ الظَّنِّ وَالْقَبُولِ وَلاَ تَفْهَمْ مِنْهُ مَدْلُولَهُ الظَّاهِرِيَّ وَمَدْلُولَهُ الْمُطَابِقِيَّ فَاِنَّهُ رُبَّمَا تَغْلِطُ فِيهِ غَلَطًا فَاحِشًا فَتَضِلُّ وَتُضِلُّ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ. **فَاِنْ قُلْتَ:** قَدْ جَوَّزْتَ زَوَالَ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ مِنَ الْاِنْسَانِ فَمَا تَقُولُ فِيمَا جَاءَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ فِي شَأْنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ ﴿قُلْ اِنَّمَآ اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ﴾ وَمَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ «**اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ اَغْضَبُ كَمَا يَغْضَبُ الْبَشَرُ**» وَلَيْسَ هٰذَا اِلاَّ لِبَقَاءِ الْاَثَرِ مِنَ الْاِنْسَانِيَّةِ. **قُلْتُ:** لَيْسَ كَذٰلِكَ وَلاَ دَلاَلَةَ فِيهِ عَلَى بَقَاءِ الْاَثَرِ اِلاَّ اَنَّهُ لَمَّا اُرِيدَ اِرْجَاعُ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ اِلَى الْعَالَمِ وَدَعْوَةِ الْخَلْقِ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ رُكِّبَتْ فِيهِ

الصِفَاتُ الْبَشَرِيَّةُ وَالْخَصَائِصُ الْانْسَانِيَّةُ الزَّائِلَةُ بَعْدَ كَسْرِ سَوْرَةِ تِلْكَ الصِفَاتِ لِتَحْصُلَ الْمُنَاسَبَةُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعَالَمِ بَعْدَ مَا زَالَتْ وَيَفْتَحَ اللهُ بَابَ الْافَادَةِ وَالْاسْتِفَادَةِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعَالَمِ بِتِلْكَ الْمُنَاسَبَةِ وَالْحِكْمَةُ الْاُخْرَى فِي إِرْجَاعِ هٰذِهِ الصِفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْحَاقِهَا بَعْدَ زَوَالِهَا ابْتِلَاءُ الْمُكَلَّفِينَ وَاخْتِبَارُ الْمَدْعُوِّينَ لِيُمَيِّزَ الْخَبِيثُ مِنَ الطَّيِّبِ وَيَعْتَزِلَ الْمُكَذِّبُ مِنَ الْمُصَدِّقِ وَيَحْصُلَ الايمَانُ بِالْغَيْبِ بَعْدَ مَا لُبِّسَ الْامْرُ وَسُتِرَ الْحَالُ بِرُجُوعِ تِلْكَ الصِفَاتِ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى ﴿وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ مَا يَلْبِسُونَ﴾. **فَإِنْ قَالَ** قَائِلٌ مَا مَعْنَى زَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاثَرِ مِنَ الْانْسَانِ الْكَامِلِ وَالْحَالُ اَنَّ ظَاهِرَهُ دَائِمٌ عَلَى الصِفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ وَيَنَامُ وَيَسْتَرِيحُ قَالَ اللهُ فِي شَأْنِ الْانْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ﴿وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ﴾. **قُلْتُ**: الْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ مِنْ صِفَاتِ الْبَاطِنِ لَا تَعَلُّقَ لِلظَّاهِرِ بِهِمَا بِالْاَصَالَةِ فَإِنَّ الظَّاهِرَ دَائِمٌ عَلَى اَحْكَامِهِ وَالْبَاطِنُ يَنْخَلِعُ وَيَتَلَبَّسُ. **فَإِنْ قِيلَ**: لَطَائِفُ الْبَاطِنِ مُتَعَدِّدَةٌ كُلُّهَا مُتَحَقِّقٌ بِالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ اَوْ بَعْضُهَا فَاَيُّ بَعْضٍ هُوَ. **قُلْتُ**: الْمُتَحَقِّقُ بِهِمَا اِنَّمَا هُوَ لَطِيفَةُ النَّفْسِ الَّتِي هِيَ فِي الْحَقِيقَةِ حَقِيقَةُ الْانْسَانِ الْمُشَارِ اِلَيْهَا بِاِشَارَةِ قَوْلِ اَنَا فَهِيَ الْاَمَّارَةُ بِالسُّوءِ اَوَّلًا وَالْمُطْمَئِنَّةُ آخِرًا وَالْقَائِمَةُ بِعَدَاوَةِ الرَّحْمٰنِ جَلَّ شَأْنُهُ ابْتِدَاءً وَالرَّاضِيَةُ بِهِ وَالْمَرْضِيَّةُ عَنْهَا انْتِهَاءً فَهِيَ شَرُّ الْاَشْرَارِ وَخَيْرُ الْاَخْيَارِ زَادَ شَرُّهُ عَلَى شَرِّ اِبْلِيسَ وَزَادَ خَيْرُهُ عَلَى خَيْرِ اَهْلِ التَّسْبِيحِ وَالتَّقْدِيسِ. **تَنْبِيهٌ**: لَيْسَ مَعْنَى الْفَنَاءِ وَالزَّوَالِ هُوَ الْفَنَاءَ الْوُجُودِيَّ وَالزَّوَالَ الْوُجُودِيَّ وَمَعْنَى الْبَقَاءِ بِاللهِ هُوَ زَوَالَ الْامْكَانِ مِنَ الْمُمْكِنِ رَأْسًا وَحُصُولَ الْوُجُوبِ لَهُ ثَانِيًا فَاِنَّهُ مُحَالٌ عَقْلِيٌّ وَالْقَوْلُ بِذٰلِكَ كُفْرٌ بَلْ هُوَ خَلْعٌ وَلُبْسٌ مَعَ بَقَاءِ الْامْكَانِيَّةِ مِثْلَ خَلْعِ وَلُبْسِ اَثْبَتَهُ اَرْبَابُ الْمَعْقُولِ فِي الْعَنَاصِرِ بِطَرِيقِ الْكَوْنِ وَالْفَسَادِ اِلَّا اَنَّهُمْ اَبْقَوْا هُيُولَاهَا ثَابِتًا فِي الْحَالَيْنِ مَعَ تَبَدُّلِ الصُّوَرِ النَّوْعِيَّةِ وَنَحْنُ لَا نَقُولُ بِالْهُيُولَى وَلَا بِثُبُوتِهِ بَلْ نَقُولُ اِنَّ الْفَنَاءَ وَالْبَقَاءَ اِعْدَامٌ وَاِيجَادٌ مِنَ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ جَاءَ فِي الْخَبَرِ «**لَنْ يَلِجَ مَلَكُوتَ السَّمٰوَاتِ مَنْ لَمْ يُولَدْ مَرَّتَيْنِ**» كَاَنَّهُ اَشَارَ اِلَى الْايجَادِ الثَّانِي بِالْوِلَادَةِ الثَّانِيَةِ وَاِنَّمَا قَالُوا الْبَقَاءُ بِاللهِ تَجَوُّزًا وَتَشْبِيهًا لِزَوَالِ الصِفَاتِ الرَّذِيلَةِ وَحُصُولِ الْاَخْلَاقِ الْحَمِيدَةِ كَاَنَّهَا

شَبِيهَةٌ بِصِفَاتِ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَقَدْ حَقَّقْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ اَنَّ ذَاتَ الْمُمْكِنِ هُوَ الْعَدَمُ لَيْسَ اِلاَّ هُوَ فَلاَ مَعْنَى لِزَوَالِهِ فَاِنَّ الْمُمْكِنَ مُمْكِنٌ فِي جَمِيعِ الْاَحْوَالِ حَالِ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ كَمَا كَانَ فِي حَالِ عَدَمِهِمَا وَالْوَاجِبُ تَعَالَى وَاجِبٌ عَلَى الْاِسْتِمْرَارِ وَالدَّوَامِ لاَ يَلْحَقُ بِجَنَابِ قُدْسِهِ شَيْئٌ وَلاَ يَنْفَصِلُ عَنْهُ اَمْرٌ وَلَنِعْمَ مَا قِيلَ فِي الشِّعْرِ الْفَارِسِي

﴿شعر﴾

سیاه روئ ز ممکن دردو عالم ❁ جدا هر کز نشد والله اعلم

وَلاَ يَخْفَى عَلَيْكَ اَنَّ بَقَاءَ الْاِمْكَانِ فِي الْمُمْكِنِ لَيْسَ عِبَارَةً عَنْ بَقَاءِ الْاَثَرِ فِي الْمُمْكِنِ وَبَقَاءِ ثُبُوتِهِ فِي مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الثُّبُوتِ فَاِنَّهُ مُنَافٍ لِلْفَنَاءِ الْاَتَمِّ وَالْفَانِي بِهٰذَا الْفَنَاءِ بَعْدَ رَدِّ الْاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا وَرَدِّ الظِّلاَلِ الْمُنْعَكِسَةِ فِيهِ اِلَى اَصْلِهَا مِنَ الْوُجُودِ وَتَوَابِعِهِ كُلِّهَا مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ وَالنُّعُوتِ الْفَاضِلَةِ لَحِقَ هُوَ بِالْعَدَمِ الصِّرْفِ الْكَامِلِ فِي الْعَدَمِيَّةِ بِحَيْثُ لَمْ يُوجَدْ فِيهِ اِضَافَةٌ وَلاَ نِسْبَةٌ اِلَى شَيْئٍ وَلاَ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ فَاِنَّ وُجُودَ الْاِضَافَةِ فِي الْعَدَمِ يُنْبِئُ عَنْ ثُبُوتِهِ وَلَوْ فِي الْجُمْلَةِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masum'a yazılmıştır**
- **Aynın ve eserin vücûd ve şühûd olarak yok olması**

Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

Allah Teâlâ şöyle buyurur: *"İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?"*[37]

Evet Yâ Rab! Gerçekten insanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmiştir. Bu süre içinde insanın, ne kendisi ne de eseri, vücûd veya şühûd olarak anılmamaktadır.

Sonra eğer sen dilersen onu hayâtınla diri, bekân ile bâkî kılar ve ahlâkınla ahlâklandırırsın. Hatta senin lütfunla o, fenânın kendisinde bâkî, sende, bekânın özünde fânî olur. Çünkü bunlar birbirine bağlı-

[37] İnsan, 1.

dır; birinin kemâli diğerinin varlığıyla gerçekleşmektedir. Tıpkı tuz madenine düşen bir insan gibi; yavaş yavaş tuzun özelliklerini almaya başlar. Sonunda bütünüyle tuza dönüşür. Geride ne kendisi ne de eseri kalır. Artık onu tüketmek ve kesmek mubahtır. Yemek, almak ve satmak helaldir. Şayet onun kendisinden ya da eserinden bir şey kalsaydı bunların hiç biri câiz olmazdı. Şu şiir bu söylediğimizi ne güzel ifade etmektedir!

Düşerek tuz madenine onda kaybolur köpek
Bence bu tuptuzlu deniz tuzdan özge şey değil.

Soru: Mektup ve risâlelerinizde zât ve eser olarak yok olmanın vücûdî değil de şühûdî olduğunu, çünkü vücûdî olduğuna inanmanın kişiyi zındıklığa götüreceğini ve kulluk ile rablık arasında varolan ikiliği ortadan kaldıracağını söylemiştiniz. O halde burada, aynen ve eser olarak vücûdda zâil olmasının mânâsı nedir?

Cevap: Bir şeyin, diğer bir şeyin rengiyle boyanması yani birinin, hükümlerinden ve özelliklerinden sıyrılarak diğerinin hükümlerinin rengini alması, aralarındaki ikiliğin ortadan kalkmasını gerektirmez ki ilhâda ve zındıklığa götürsün. Çünkü tuz madenine düşen insan tuzla birleşmemiştir. İkilik hâlâ devam etmektedir. Bilakis tuzun komşuluğuna ve etkisi altına girmesiyle kendisinde ve sıfatlarında fenâya, ayrıca tuz ve tuzun hükümleriyle bekâya ulaştı. Üstelik burada ikilik de hiç ortadan kalkmadı.

Esas itibariyle, buradaki ikilik, gölge ile aslı arasındaki, müstakil bir durumu olmayan ikiliğe benzemektedir. Avam, bu yok olan ikilikte bir tür müstakillik görmektedir. Ancak ikilik devam etmektedir. Dolayısıyla burada ilhâd ve zındıklık söz konusu değildir.

Mektup ve risâlelerde varlık anlamında yok olmaya karşı çıkmama gelince bu, avamın anlayışının eksikliği sebebiyledir. Çünkü onlar varlık anlamında yok oluştan ikiliğin kalkacağını anlamakta ve böylece ilhâda ve zındıklığa düşmektedir. Allah Sübhânehû zalimlerin söylediklerinden çok yüce ve berîdir.

Şu mesele kaldı: Hükmen tuza dönüştükten sonra o insandan geriye kalan kalıp gerçekte, bu insanın sûreti değil, rengini aldığı tuzun sûretidir. Ancak o hükmî tuz, bu insanın kalıbına kıyaslanır ve onun sûretiyle tasavvur edilir. Yoksa insanın kalıbı kalmamıştır ki eseri kalsın.

Tenbih:

İnsanın sûretine kıyas edilen, tuzdaki kalıbın yok olması mümkündür hatta gerçekleşmektedir. Ancak bizim burada sözünü ettiğimiz, böyle değildir. *"En üstün misali ise Allah verir."* [38] Hak Sübhânehû hiçbir şeyle birleşmediği gibi, hiçbir şey de O'nunla birleşmez. Eşyâya bitişmediği gibi ondan ayrılmaz da. Eşya O'na bitişik olmadığı gibi O'ndan ayrı da değildir.

Kâinâtta meydana gelen değişikliklerle zâtında, sıfatlarında ve isimlerinde her hangi bir değişikliğe uğramayan Allah (c.c.) tüm noksanlıklardan münezzehtir. O şu anda da saf tenzih ve takdis hali üzere devam etmektedir. O, âleme yakın ve onunla birliktedir. Ancak bu yakınlığın ve beraberliğin keyfiyeti bilinmemektedir. Yoksa cismin cisme yakınlığı veya arazla olan beraberliği gibi değildir.

Hulâsa, Allah Sübhânehû, imkân sıfatlarının ve yaratılmışlık özelliklerinin hepsinden uzak ve berîdir. Velîlerin yükselmesi kulun Hak Sübhânehû'ya olan yakınlığını artırmaz. Asfiyânın vuslatı da onu Allah Teâlâ ile birleştirmez. Fenâ ve bekâ âriflere ait hallerdir. Akıl erbabının anladığından farklı şeylerdir. Daha sonra da açıklanacağı üzere, aynın ve eserin yok olması öyle bir şeydir ki ancak onunla rızıklananlarca anlaşılır.

Bu tâifenin sözlerini hüsn-i zan ile dinleyip kabul etmelisin. Onların sözlerini zâhirî mânâsına bakarak anlamaya çalışma. Çünkü bu tutum, o konularda seni yanlışa düşürebilir. Bu durumda hem sapar hem saptırırsın. Allah Sübhânehû başarıya ulaştıran ve doğruyu ilham edendir.

Soru: İnsanın aynının ve eserinin yok olmasını mümkün ve câiz görüyorsunuz. O halde Peygamber (s.a.v.) Efendimiz hakkında gelen *"De ki: "Ben sadece sizin gibi bir insanım, ancak bana ilâhınızın bir tek ilâh olduğu vahyediliyor."* [39] Kur'ân-ı Kerîm âyetiyle ve; *"Ben yalnızca bir beşerim. Beşer nasıl kızarsa ben de o şekilde kızarım."* [40] şeklindeki hadîs-i şerifle ilgili ne diyorsunuz? Halbuki bunlar insanlığın eserinin yok olmayıp bâki olduğuna delâlet etmektedir?

---

[38] Nahl, 60.

[39] Fussilet, 6.

[40] Muslim, Kitâbu'l-Birri ve's-Sıleti, Bab No: 25; nr. 2601; Ahmed, nr. 7309; İbn Hibbân, nr. 6514.

Cevap: Bu iş böyle değildir ve burada, eserin bâki kalacağına dair bir delâlet yoktur. Ancak insan-ı kâmil fenâ ve bekâdan sonra halkı Hak Sübhânehû'ya davet etmek üzere âleme gönderilmek istendiğinde kaybolmuş beşerî sıfatlarla ve insânî özelliklerle –sert tarafları kırıldıktan sonra– yeniden donatılır. Böylece âlem ile kendisi arasında daha önce zâil olan irtibat yeniden hâsıl olur. Allah Sübhânehû, bu münâsebetle insan-ı kâmil ile âlem arasında faydalandırma ve faydalanma kapısını açar.

Beşerî sıfatlara tekrar döndürülmenin ve bu sıfatların yok olduktan sonra tekrar insana gelmesinin bir hikmeti de kulları ve davet edilenleri sınamak ve imtihan etmektir. İyiyle kötünün, yalanlayanla tasdik edenin arası bu imtihanla ayrılır. Bu sıfatların tekrar dönmesi sebebiyle işler karışıp haller örtüldükten sonra gaybe îmân gerçekleşir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

"Biz onu melek kılsaydık, bir insan sekliride yapardık da, düştükleri şüpheye onları yine düşürmüş olurduk."[41]

Soru: İnsan-ı kâmilin aynının ve eserinin mânâsı nedir? Halbuki onun zâhirindeki beşerî sıfatlar devam etmektedir; yer, içer, uyur, dinlenir. Nitekim Allah Sübhânehû peygamberler hakkında: *"Biz onları yemek yemeyen (cansız) cesetler yapmadık. Onlar ebedî de değillerdi."*[42] buyurmaktadır?

Cevap: Fenâ ve bekâ, bâtının sıfatlarından olup zâhirin bunlarla doğrudan bir ilgisi yoktur. Çünkü zâhir kendi hükümleri doğrultusunda devam ederken bâtın kendi hükümlerinden sıyrılır ve karışır.

Soru: Bir çok bâtın latîfesi vardır. Fenâ ve bekâ ile bu latifelerin hepsi mi yoksa bir kısmı mı gerçekleşir? Eğer bir kısmı gerçekleşiyorsa hangileridir?

Cevap: Fenâ ve bekâ ile gerçekleşen, ancak nefis latîfesidir ki bu da gerçekte "ene" sözüyle işâret edilen, insanın hakîkatidir. Bu, başlangıçta kötülüğü emreden, sonunda ise "mutmaine" olan nefistir. Başlangıçta Allah Teâlâ'ya düşmanlık ederken, işin sonunda O'ndan razı olan ve O'nun da kendisinden râzı olduğu nefistir. O, şerliler

[41] En'âm, 9.
[42] Enbiyâ, 8.

şerlisi ve hayırlılar hayırlısıdır; İblis onun şerrine şer katarken, takdis ve tesbih ehli ise hayrını artırır.

Tenbih: Fenâ ve zevâl, varlık anlamında değildir. Bekâ billahın mânâsı da başlangıçta imkânın mümkünden kalkması akabinde kendisi için vücûb hâsıl olması değildir. Çünkü böyle bir şey aklen muhaldir. Bunu kabul etmek küfürdür. Bilakis bu, imkânîliği bâkî olmakla birlikte, o özellikleri giymek ve çıkarmaktır. Akıl erbabının kevn ve fesat yoluyla unsurlarda olduğunu kabul ettiği giyme ve çıkarma gibidir. Ancak onlar her iki halde de nevî sûretlerin değişmesiyle birlikte, heyûlâyı sâbit bırakırlar. Halbuki biz heyûlâyı kabul etmediğimiz gibi sâbit de görmüyoruz.

Aksine şunu söylüyoruz: Fenâ ve bekâ, kâdir-i muhtâr olan Allah'ın (c.c.) yok etmesi ve var kılmasıdır. Nitekim bir haberde şöyle bildirilmiştir: *"İki defa doğmayan, semâların melekûtuna giremez."* Sanki burada ikinci doğumla ikinci varoluşa işaret edilmiş gibidir. Büyüklerin bekâ billah demesi, çirkin sıfatların yok olup güzel huyların hâsıl olmasını mecâz ve teşbîh yoluyla ifade etmektir. Çünkü bu açıkladığımız durum, yüce ve mukaddes vücûb mertebesinin sıfatlarına benzemektedir.

Bir çok yerde açıklandığı üzere mümkünün zâtı ademden (yokluktan) başka bir şey değildir. Dolayısıyla yok olması anlamsızdır. Çünkü mümkün, bütün hâllerde mümkündür. Fenâ ve bekâ hali, adem hâlindeki gibidir. Vâcib Teâlâ devamlı vâcibdir. O'na hiçbir şey bitişmez ve O'ndan ayrılma olmaz. Şu şiirde bu durum ne güzel ifade edilmiştir:

Yüz karalığı her iki cihanda da mümkünden
Olmaz asla cüda vallahü alem.

İmkânın mümkündeki bekâsı eserin mümkündeki bekâsından ibaret olmadığı gibi sübûtunun sübût mertebelerinden birinde bekâsından da ibaret değildir. Çünkü bu, tam fenâya ters düşer. Bu fenâ ile fânî olan kişi, emanetleri ehline verip varlık ve varlığa bağlı olan üstün sıfatlar gibi kendisine yansıyan gölgeleri de asıllarına döndürdükten sonra, yoklukta kamil olan sırf yokluğa bitişir. Öyle ki kendisinde hiçbir şeye nisbet ve izafet kalmaz. Ne ismi, ne şekli, hiçbir şey kalmaz. Çünkü yoklukta, az da olsa izafetin bulunması, onun sâbit olduğunu gösterir.

KELİME ANLAMI

53. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْخَمْسُونَ **Elli üçüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ **Mahdumzade Hâce Muhammed Masum'a** مَدَّ ظِلُّهُ **Gölgesi daim olsun** *(Mektup ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ زَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ **Zatın ve eserin yok olmasının beyanı hakkındadır** *(Nasıl yok olması?)* وُجُودًا وَشُهُودًا **Varlık ve müşahede yönüyle.** ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu: هَلْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ İnsan üzerinden geçmedi mi? *(Ne?)* حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ Uzun bir zaman *(Öyle bir zaman ki,)* لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا İnsan anılan bir şey değildi بَلَى يَا رَبِّ Evet Ya Rabbi! قَدْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ Muhakkak insanın üzerinden geçti *(Ne?)* حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ Uzun bir zaman *(Öyle bir zaman ki,)* لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا İnsan anılan bir şey değildi *(Ne yönden?)* لَا عَيْنًا وَلَا اَثَرًا Ne zat ne de eser وَلَا شُهُودًا وَلَا وُجُودًا Ne müşahede ne de varlık yönünden ثُمَّ يَصِيرُ بَعْدَ ذٰلِكَ اِنْ شِئْتَ Bundan sonra da sen istersen olur *(Ne olur?)* حَيًّا بِحَيَاتِكَ Senin hayatınla canlı وَبَاقِيًا بِبَقَائِكَ Senin bekanla baki وَمُتَخَلِّقًا بِاَخْلَاقِكَ Senin ahlakınla ahlaklanan olur بَلْ صَارَ بَاقِيًا بِكَ Bilakis seninle baki olmuştur *(Ne sebebiyle?)* بِفَضْلِكَ Senin ihsanın sebebiyle *(Nerede baki olmuştur?)* فِي عَيْنِ الْفَنَاءِ Fenanın içinde وَفَانِيًا فِيكَ Ve sende fani olmuştur *(Nerede fani olmuştur?)* فِي عَيْنِ الْبَقَاءِ Bekanın içinde *(Niçin?)* لِتَلَازُمٍ بَيْنَهُمَا Aralarında bir alaka bulunduğu وَحُصُولِ كَمَالِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمَا Ve her birinin kemali hasıl olduğu için *(Ne ile?)* بِوُجُودِ الْآخَرِ Diğerinde varlığıyla مَثَلُهُ Bunun hali مَثَلُ اِنْسَانٍ اُلْقِيَ Atılmış bir insanın hali gibidir *(Nereye atılmış?)* فِي مَعْدِنِ مِلْحٍ Tuz madenine حَتَّى صَارَ شَيْئًا فَشَيْئًا Hatta o yavaş yavaş olmuştur *(Ne?)* مُنْصَبِغًا بِاَحْكَامِ الْمِلْحِ Tuzun hükümlerine boyanmış مَا بَقِيَ مِنْهُ عَيْنٌ وَلَا اَثَرٌ Artık ondan ne zat ne de eser kalmamıştır فَلَا حَرَجَ اُبِيحَ قَتْلُهُ وَقَطْعُهُ Haliyle onu tüketmek ve kesmek mubah, وَحَلَّ اَكْلُهُ وَبَيْعُهُ وَشِرَاؤُهُ Yemek, almak ve satmak helal

اِلَى اَنْ صَارَ كُلُّهُ مِلْحًا Ta ki tamamen tuz oluncaya kadar

لَمَا جَازَ ذٰلِكَ Eğer insandan zat veya eser kalsaydı فَلَوْ بَقِيَ مِنْهُ عَيْنٌ اَوْ اَثَرٌ Bu caiz olmazdı وَلَنِعْمَ مَا قِيلَ فِي الشِّعْرِ الْفَارِسِيِّ Farsça şiirde ne güzel denilmiştir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

سکی کاندرنمك زار افتدو کم کرددا ندروی ❁ من أین دریای بر شور از نمك کمتر نمیدانم

Düşerek tuz madenine onda kaybolur köpek.
Bence bu tuptuzlu deniz tuzdan özge şey değil.

فَإِنْ قُلْتَ Eğer dersen ki: إِنَّكَ قَدْ كَتَبْتَ فِي الْمَكَاتِيبِ وَالرَّسَائِلِ Sen mektup ve risalelerinizde yazdın ki: اَنَّ زَوَالَ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Aynın ve eserin yok olması إِنَّمَا يَكُونُ Sadece müşahede yönüyle olur شُهُودِيًّا Varlık yönüyle olmaz *(Niçin?)* لَا وُجُودِيًّا لِاسْتِلْزَامِهِ الْاِلْحَادَ وَالزَّنْدَقَةَ Dinden çıkmayı ve zındıklığı gerektirdiği için وَرَفْعِهِ الْاِثْنِيَّةَ Ve var olan ikiliği ortadan kaldırdığı için *(Neredeki?)* بَيْنَ الْعُبُودِيَّةِ وَالرُّبُوبِيَّةِ الثَّابِتَةَ Kulluk ve rablık arasındaki فَمَا مَعْنَى زَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Öyleyse aynın ve eserin yok olmasının manası nedir? *(Nasıl?)* فِي الْوُجُودِ أَيْضًا Varlıkta da *(Nerede?)* هُنَا Burada (قُلْتُ) Ben derim ki: اِنْصِبَاغُ الشَّيْءِ بِالشَّيْءِ Bir şeyin başka bir şeye boyanması *(Nasıl?)* بِحَيْثُ Öyle bir tarzda ki, يَصِيرُ اَحَدُهُمَا مُنْخَلِعًا Birisi sıyrılmış oluyor *(Neden?)* عَنْ اَحْكَامِهِ Kendi hükümlerinden وَمُنْصَبِغًا بِاَحْكَامِ الْآخَرِ Ve diğer şeyin hükümleriyle boyanmış oluyor لَا يُوجِبُ رَفْعَ الْاِثْنِيَّةِ عَنْهُمَا (İşte böyle bir hal) ikiliğin ortadan kalkmasını gerektirmez ki, حَتَّى يَكُونَ اِلْحَادًا وَزَنْدَقَةً Ta ki, sapıklık ve zındıklık olsun فَإِنَّ الْاِنْسَانَ Çünkü tuz madenine atılan insan مَا اتَّحَدَ مَعَ الْمِلْحِ الْمُلْقَى فِي مَعْدِنِ الْمِلْحِ Tuzla birleşmemiştir وَمَا زَالَتِ الْاِثْنِيَّةُ Ve ikilik de yok olmamıştır بَلْ حَصَلَ لَهُ Bilakis onun için hasıl olmuştur *(Neden ötürü?)* مِنْ جِوَارِ الْمِلْحِ وَسُلْطَانِهِ Tuza komşuluğu ve onun etkisinden ötürü *(Ne hasıl olmuştur?)* فَنَاءٌ عَنْ نَفْسِهِ وَعَنْ صِفَاتِهِ Kendisi ve sıfatlarından ayrılma وَبَقَاءٌ بِالْمِلْحِ وَاَحْكَامِهِ Ve tuz ve onun hükümleriyle baki olma مَعَ بَقَاءِ الْاِثْنِيَّةِ İkiliğin baki kalmasıyla birlikte غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّ هٰذِهِ الْاِثْنِيَّةَ شَبِيهَةٌ Bu ikilik benzer *(Neye?)* بِاثْنِيَّةِ الظِّلِّ مَعَ الْاَصْلِ Gölgenin asılla olan ikiliğine

لاَ اسْتِقْلاَلَ لَهَا Bu ikilikte bağımsız yoktur وَفِي تِلْكَ الاثْنِيَّةِ الزَّائِلَةِ Şu yok olan ikilikte ise نَوْعُ اسْتِقْلاَلٍ Bir çeşit bağımsızlık vardır *(Nerede?)* فِي نَظَرِ الْعَوَامِّ Avamın gözünde فَلاَ إِلْحَادَ وَلاَ زَنْدَقَةَ فَالاثْنِيَّةُ بَاقِيَةٌ بَعْدُ Sonuç olarak ikilik hala devam etmektedir Dolayısıyla sapıklık ve zındıklık söz konusu değildir وَأَمَّا مَنْعِي فِي الْكُتُبِ وَالرَّسَائِلِ Mektup ve risalelerde yasaklayışım *(Neyi?)* عَنِ الزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ Vucudi olarak yok olmayı *(Bu yasak nedir?)* فَمَحْمُولٌ عَلَى قُصُورِ فَهْمِ الْعَوَامِّ Avam insanların eksik anlayışına yorumlanır فَإِنَّهُمْ يَفْهَمُونَ مِنْهُ Çünkü onlar vucudi yok olmaktan anlıyorlar *(Neyi?)* رَفْعَ الاثْنِيَّةِ İkiliğin ortadan kaldırılmasını وَيَقَعُونَ فِي الإِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ Ve böylece sapıklık ve zındıklığa düşüyorlar تَعَالَى اللهُ Allah Teâlâ yücedir *(Neden?)* عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ Zalimlerin söylediklerinden *(Nasıl?)* عُلُوًّا كَبِيرًا Hem de çok yüce بَقِيَ Geriye (şu mesele) kaldı أَنَّ الشَّبَحَ الَّذِي يَقَعُ مِنْ ذَلِكَ الإِنْسَانِ Bu insandan ortaya çıkan kalıp *(Ne zaman?)* بَعْدَ صَيْرُورَتِهِ مِلْحًا حُكْمِيًّا Hükmen tuz olduktan sonra هُوَ فِي الْحَقِيقَةِ صُورَةُ الْمِلْحِ الَّذِي اِنْصَبَغَ ذَلِكَ O kalıp gerçekte tuzun suretidir Öyle tuz ki, الإِنْسَانُ بِصِبْغِهِ Bu insan onun boyasıyla boyandı لاَ صُورَةُ الإِنْسَانِ O kalıp insanın sureti değildir إِلاَّ أَنَّهُ قِيسَ ذَلِكَ الْمِلْحُ الْحُكْمِيُّ Ancak şu hükmi tuz eşitlendi *(Ne ile?)* بِمِقْيَاسِ شَبَحِ ذَلِكَ الإِنْسَانِ Bu insan kalıbının ölçüsüyle وَصُوِّرَ بِصُورَتِهِ Ve onun suretiyle şekillendi فَبَقِيَ لاَ أَنَّهُ بَقِيَ شَبَحُ الإِنْسَانِ Yoksa insanın kalıbı kalmamıştır ki, أَثَرُهُ Eseri kalsın.

(تَنْبِيهٌ) Tembih: ذَلِكَ الشَّبَحُ فِي الْمِلْحِ Tuzdaki şu kalıp الَّذِي قِيسَ Ki, eşitlenmiştir *(Ne ile?)* بِمِقْيَاسِ صُورَةِ الإِنْسَانِ İnsan suretinin ölçüsüyle *(İşte bu nedir?)* مُمْكِنٌ Mümkündür بَلْ وَاقِعٌ Bilakis gerçekleşmektedir وَأَمَّا مَا نَحْنُ بِصَدَدِهِ Bizim bahsettiğimiz konu ise فَلَيْسَ كَذَلِكَ Böyle değildir فَلِلَّهِ الْمَثَلُ الأَعْلَى" En yüce misal Allah'a aittir فَهُوَ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu لاَ يَتَّحِدُ مَعَهُ شَيْءٌ Hiçbir şeyle birleşmez وَلاَ يَتَّحِدُ مَعَ شَيْءٍ Ve hiçbir şey de onunla birleşmez وَلاَ يَتَّصِلُ بِالأَشْيَاءِ Allah eşya bitişmez وَلاَ يَنْفَصِلُ عَنْهَا Ve ondan ayrılmaz da وَالأَشْيَاءُ أَيْضًا Eşya dahi غَيْرُ مُتَّصِلَةٍ بِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya

bitişik değildir وَلاَ مُنْفَصِلَةٍ عَنْهُ تَعَالَى Ondan ayrı da değildir سُبْحَانَ مَنْ O zatı tenzih ederim ki, لاَ يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ وَلاَ بِصِفَاتِهِ وَلاَ فِي أَسْمَائِهِ İsimleri, sıfatları ve zatında değişme olmaz *(Ne sebebiyle?)* بِحُدُوثِ الْأَكْوَانِ Oluşumların meydana gelmesi sebebiyle فَهُوَ عَلَى صَرَافَةِ التَّنْزِيهِ Allah Teâlâ şu anda سُبْحَانَهُ الْآنَ كَمَا كَانَ Önceden olduğu gibi وَالتَّقْدِيسِ Saf tenzih ve takdis hali üzeredir فَهُوَ تَعَالَى قَرِيبٌ مِنَ الْعَالَمِ Allah aleme yakın وَمَعَ الْعَالَمِ بِالْقُرْبِ وَالْمَعِيَّةِ الْمَجْهُولَةِ كَيْفِيَّتُهُمَا Ve onunla beraberdir *(Nasıl?)* Keyfiyeti belli olmayan bir yakınlık ve beraberlikle لاَ كَقُرْبِ الْجِسْمِ مَعَ الْجِسْمِ (Bu yakınlık) iki cismin birbirine yakınlığı gibi değildir وَلاَ كَقُرْبِ الْجِسْمِ مَعَ الْعَرَضِ Cismin araza yakınlığı gibi de değildir وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, أَنَّ صِفَاتِ الْإِمْكَانِ İmkan sıfatları وَسِمَاتِ الْحُدُوثِ كُلَّهَا Ve sonradanlık alametlerinin hepsi *(Nedir?)* مَسْلُوبَةٌ عَنْ جَنَابِ قُدْسِهِ Allah'tan soyulmuştur عُرُوجُ الْأَوْلِيَاءِ لاَ يَزِيدُ Velilerin yükselmesi arttırmaz *(Neyi?)* وَوُصُولُ الْأَصْفِيَاءِ فِي قُرْبِهِ سُبْحَانَهُ لِلْعَبْدِ Allah'ın kula yakınlığını Seçkin kulların ulaşması لاَ يُحَصِّلُ Kazandırmaz *(Neyi?)* اِتِّصَالَهُ مَعَ اللهِ Onun Allah'a bitişmesini غَيْرُ مَا فَهِمَهَا وَالْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ أَحْوَالٌ لِلْعُرَفَاءِ Fena ve beka ariflere ait hallerdir وَزَوَالُ الْعَيْنِ وَالْأَثَرِ لَهُ مَعْنًى الْعُقَلاَءُ Akıl erbabının anladığından farklı bir şeydir Zatın ve eserin yok olmasının bir manası vardır ki, لاَ يَفْهَمُهُ Onu anlayamaz إِلاَّ مَنْ Sadece o kimse anlar ki, رُزِقَ ذٰلِكَ Kendisine bu ihsan edilmiştir كَمَا سَيَجِيءُ تَحْقِيقُهُ Nitekim bunun açıklaması gelecektir فَاسْتَمِعْ كَلاَمَ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifenin sözünü dinle *(Nasıl?)* بِحُسْنِ الظَّنِّ وَالْقَبُولِ Hüsn-ü zan ve kabulle وَلاَ تَفْهَمْ مِنْهُ Ve onların sözünden anlama *(Neyi?)* مَدْلُولَهُ الظَّاهِرِيَّ وَمَدْلُولَهُ الْمُطَابِقِيَّ Zahiri ve mutabıki manalarını فَإِنَّهُ رُبَّمَا تَغْلِطُ فِيهِ Çünkü sen onda çoğu kez hata edersin *(Nasıl?)* غَلَطًا فَاحِشًا Aşırı bir hata ile فَتَضِلُّ وَتُضِلُّ Böylece hem sapıtır hem de saptırırsın وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu الْمُوَفِّقُ Başarıya ulaştıran الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ Ve doğruyu ilham edendir.

(فَإِنْ قُلْتَ) Eğer dersen ki: قَدْ جَوَّزْتَ Sen caiz gördün *(Neyi?)* زَوَالَ الْعَيْنِ وَالْأَثَرِ مِنَ İnsanın zatının ve eserinin yok olmasını فَمَا تَقُولُ Öyleyse ne dersin

فِيمَا جَاءَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ *(Ne hakkında?)* Yüce Kuran'da gelen ayet hakkında *(Kimin hakkında gelen ayet?)* فِي شَأْنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamber hakkında عَلَيْهِ وعَلَيْهِمُ Ona ve diğer peygamberlere اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun قُلْ اَنَا بَشَرٌ مِثْلُكُمْ De ki: Ben sadece sizin gibi bir insanım يُوحَى اِلَيَّ Bana vahy ediliyor وَمَا جَاءَ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ Ve de hadis-i şerifte gelen söz hakkında (ne dersin) اِنَّمَا اَنَا بَشَرٌ Ben sadece insanım اَغْضَبُ Ben de sinirlenirim *(Nasıl?)* كَمَا يَغْضَبُ الْبَشَرُ Diğer insanlar sinirlendiği gibi وَلَيْسَ هٰذَا اِلاَّ لِبَقَاءِ الْاَثَرِ مِنَ الْاِنْسَانِيَّةِ İşte bunlar değildir Sadece insanlıktan bir eser kaldığı içindir (dersen) (قُلْتُ) Ben de derim ki: لَيْسَ كَذٰلِكَ Durum böyle değildir وَلاَ دَلاَلَةَ فِيهِ Burada delalet yoktur *(Neye?)* عَلَى بَقَاءِ الْاَثَرِ Eserin kaldığına اِلاَّ اَنَّهُ لَمَّا اُرِيدَ Ancak istenince *(Ne?)* اِرْجَاعُ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ Kamil insanın döndürülmesi *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena ve bekadan sonra *(Nereye döndürülmesi istenince?)* اِلَى الْعَالَمِ Aleme وَدَعْوَةِ الْخَلْقِ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Ve insanları Allah'a davete رُكِّبَتْ فِيهِ O insanda toplandı *(Ne?)* اَلصِّفَاتُ الْبَشَرِيَّةُ Beşeri vasıflar وَالْخَصَائِصُ الْاِنْسَانِيَّةُ الزَّائِلَةُ Ve yok olan insani özellikler *(Neden sonra toplandı?)* بَعْدَ كَسْرِ سَوْرَةِ تِلْكَ الصِّفَاتِ Bu vasıf ve özelliklerin sertlikleri kırıldıktan sonra *(Niçin toplandı?)* لِتَحْصُلَ الْمُنَاسَبَةُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعَالَمِ Bu insanla alem arasında bir alaka olsun diye *(Neden sonra?)* بَعْدَ مَا زَالَتْ Bu alaka yok olduktan sonra وَيَفْتَحَ اللهُ Ve Allah açsın diye *(Neyi?)* بَابَ الْاِفَادَةِ وَالْاِسْتِفَادَةِ İfade ve istifade kapısını *(Nerede açsın diye?)* بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْعَالَمِ Bu insanla alem arasında *(Ne sebebiyle?)* بِتِلْكَ الْمُنَاسَبَةِ Bu alaka sebebiyle وَالْحِكْمَةُ الْاُخْرَى Diğer bir hikmet *(Neredeki?)* فِي اِرْجَاعِ هٰذِهِ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Bu beşeri sıfatların döndürülmesi وَالْحَاقِهَا Ve tekrar insana verilmesindeki *(Neden sonra?)* بَعْدَ زَوَالِهَا Yok olduktan sonra *(İşte bu hikmet nedir?)* اِبْتِلاَءُ الْمُكَلَّفِينَ Mükellefleri imtihan etmek وَاخْتِبَارُ الْمَدْعُوِّينَ Ve davet edilenleri sınamaktır *(Niye?)* لِيُمَيِّزَ الْخَبِيثُ مِنَ الطَّيِّبِ Ta ki pis temizden ayırt edilsin وَيَعْتَزِلَ الْمُكَذِّبُ مِنَ الْمُصَدِّقِ Yalanlayan doğrulayandan ayrılsın وَيَحْصُلَ الْاِيمَانُ بِالْغَيْبِ Ve gayba iman hasıl olsun diye *(Neden sonra?)*

بِرُجُوعِ İş karışıp durum örtüldükten sonra *(Ne sebebiyle?)* بَعْدَ مَا لُبِّسَ الْاَمْرُ وَسُتِرَ الْحَالُ Bu vasıfların dönmesi sebebiyle تِلْكَ الصِّفَاتِ Allah Teâlâ قَالَ اللهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى buyurdu ki: وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا Biz elçimizi melek kılacak olsaydık لَجَعَلْنَاهُ رَجُلاً Elbette onu bir insan (şeklinde) yapardık وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِمْ Ve yine onları düşürürdük *(Neye?)* مَا يَلْبِسُونَ Düştüklerine (şüpheye).

((فَإِنْ قَالَ قَائِلٌ Eğer bir kişi derse ki: مَا مَعْنَى زَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Zatın ve eserin yok olmasının manası nedir? *(Kimden?)* مِنَ الْاِنْسَانِ الْكَامِلِ Kamil insandan وَالْحَالُ اَنَّ Halbuki bu insanın dış görünüşü ظَاهِرَهُ Beşeri sıfatlar دَائِمٌ عَلَى الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ üzeredir يَأْكُلُ وَيَشْرَبُ Yer ve içer وَيَنَامُ وَيَسْتَرِيحُ Uyuyor ve dinlenir قَالَ اللهُ فِي شَأْنِ الْاَنْبِيَاءِ Allah peygamberlerinin halleri hakkında buyurdu عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun *(Ne buyurdu?)* وَمَا جَعَلْنَاهُمْ جَسَدًا لَا يَأْكُلُونَ الطَّعَامَ Biz onları yemek yemeyen cesetler kılmadık (قُلْتُ) (Cevap olarak) derim ki: اَلْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ Fena ve beka لَا تَعَلُّقَ لِلظَّاهِرِ بِهِمَا بِالْاَصَالَةِ مِنْ صِفَاتِ الْبَاطِنِ Bâtının sıfatlarındandır Zahirin bu ikisiyle doğrudan bir alakası yoktur فَاِنَّ الظَّاهِرَ دَائِمٌ عَلَى اَحْكَامِهِ Çünkü zahir kendi hükümleri üzere devam eder وَالْبَاطِنُ يَخْلَعُ وَيَتَلَبَّسُ Bâtın ise sıyrılır ve (farklı hükümlere) karışır.

(فَإِنْ قِيلَ) Eğer denirse ki: لَطَائِفُ الْبَاطِنِ مُتَعَدِّدَةٌ Bâtının latifeleri çoktur كُلُّهَا مُتَحَقِّقٌ بِالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Acaba tamamı mı fena ve bekayı elde eder اَوْ بَعْضُهَا Yoksa bir kısmı mı? فَاَيُّ بَعْضٍ هُوَ Eğer bir kısımsa bunlar hangileridir? (قُلْتُ) (Cevap olarak) derim ki: اِنَّمَا هُوَ لَطِيفَةُ النَّفْسِ الْمُتَحَقِّقُ بِهِمَا Fena ve bekayı elde eden O sadece nefis latifesidir اَلَّتِي هِيَ فِي الْحَقِيقَةِ حَقِيقَةُ الْاِنْسَانِ Ki o gerçekte İnsanın hakikatidir *(Öyle nefis ki,)* فَهِيَ الْاَمَّارَةُ بِالسُّوءِ اَلْمُشَارُ اِلَيْهَا بِاِشَارَةِ قَوْلِ اَنَا Ona 'Ben' lafzıyla işaret edilir اَوَّلاً İşte bu nefis başlangıçta kötülüğü emreden وَالْمُطْمَئِنَّةُ آخِرًا Sonunda da mutmainne olan وَالْقَائِمَةُ بِعَدَاوَةِ الرَّحْمَنِ جَلَّ شَأْنُهُ اِبْتِدَاءً Başlangıçta Rahman'a düşmanlık eden وَالرَّاضِيَةُ بِهِ وَالْمَرْضِيَّةُ عَنْهَا اِنْتِهَاءً Sonunda da o Allah'tan, Allah'ın kendisinden razı olduğudur فَهِيَ شَرُّ الْاَشْرَارِ O şerlilerin en şerlisi وَخَيْرُ الْاَخْيَارِ Ve

olduğudur فَهِيَ شَرُّ الْاَشْرَارِ O şerlilerin en şerlisi وَخَيْرُ الْاَخْيَارِ Ve hayırlıların en hayırlısıdır وَزَادَ شَرُّهُ عَلَى شَرِّ اِبْلِيسَ Şerri, şeytanın şerrinden fazladır وَزَادَ خَيْرُهُ عَلَى خَيْرِ اَهْلِ التَّسْبِيحِ وَالتَّقْدِيسِ Hayrı da tesbih ve takdis ehlinin hayrından fazladır.

(تَنْبِيهٌ) Tembih: لَيْسَ مَعْنَى الْفَنَاءِ وَالزَّوَالِ Fena ve zevalin manası değildir *(Ne?)* هُوَ الْفَنَاءَ الْوُجُودِيَّ وَالزَّوَالَ الْوُجُودِيَّ Vücudi anlamda fena ve zeval وَمَعْنَى الْبَقَاءِ بِاللهِ Beka billah'ın anlamı da değildir *(Ne?)* هُوَ زَوَالُ الْاِمْكَانِ مِنَ الْمُمْكِنِ رَأْسًا Önce imkanın mümkünden ayrılması وَحُصُولُ الْوُجُوبِ لَهُ ثَانِيًا Ve sonra mümkine vücubun hasıl olması وَالْقَوْلُ بِذٰلِكَ كُفْرٌ فَاِنَّهُ مُحَالٌ عَقْلِيٌّ Çünkü bu aklen imkansızdır Buna hükmetmek küfürdür بَلْ هُوَ خَلْعٌ وَلُبْسٌ Bilakis bu, çıkarmak ve giymektir *(Ne ile birlikte?)* مَعَ بَقَاءِ الْاِمْكَانِيَّةِ İmkanın devam etmesiyle beraber *(Ne gibi?)* مِثْلَ خَلْعٍ وَلُبْسٍ Öyle bir çıkarma ve giyme gibi ki, اَثْبَتَهُ Onu ispat etmiştir *(Kim?)* اَرْبَابُ الْمَعْقُولِ Mantık ehli *(Nerede?)* فِي الْعَنَاصِرِ Unsurlarda *(Nasıl ispat etmişlerdir?)* بِطَرِيقِ الْكَوْنِ وَالْفَسَادِ Kevn ve fesat yoluyla اِلَّا اَنَّهُمْ اَبْقَوْا هَيُولَاهَا ثَابِتًا فِي الْحَالَيْنِ Ama mantıkçılar iki halde de unsurların heyulasını sabit bırakmışlardır *(Neye rağmen?)* مَعَ تَبَدُّلِ الصُّوَرِ النَّوْعِيَّةِ Nevi suretlerin değişmesine rağmen وَنَحْنُ لَا نَقُولُ بِالْهَيُولَى وَلَا بِثُبُوتِهِ Biz ise hem heyulayı hem de sübutunu kabul etmiyoruz بَلْ نَقُولُ Bilakis diyoruz ki: اِنَّ الْفَنَاءَ وَالْبَقَاءَ اِعْدَامٌ وَاِيجَادٌ Fena ve beka, yok etme ve yaratmadır *(Kim tarafından?)* مِنَ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ Kadir-i muhtar ve şanı yüce Allah tarafından جَاءَ فِي الْخَبَرِ Haberde geldi ki: لَنْ يَلِجَ مَلَكُوتَ السَّمٰوَاتِ مَنْ لَمْ يُولَدْ مَرَّتَيْنِ Göklerin melekûtuna giremez *(Kim?)* İki kere doğmayan كَاَنَّهُ اَشَارَ اِلَى الْاِيجَادِ الثَّانِي Sanki ikinci yaratılışa işaret etti وَاِنَّمَا قَالُوا الْبَقَاءُ بِاللهِ تَجَوُّزًا وَتَشْبِيهًا بِالْوِلَادَةِ الثَّانِيَةِ *(Ne ile?)* İkinci doğumla Büyüklerin 'beka billah' demesi mecaz ve teşbih yoluyladır *(Niçin?)* لِزَوَالِ الصِّفَاتِ الرَّذِيلَةِ Rezil sıfatlar yok olduğu وَحُصُولِ الْاَخْلَاقِ الْحَمِيدَةِ Ve güzel huylar oluştuğu için كَاَنَّهَا بِصِفَاتِ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ شَبِيهَةٌ Sanki bu güzel huylar benzer *(Neye?)* Yüce ve mukaddes Vücub mertebesinin sıfatlarına وَقَدْ حَقَّقْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ Bir çok

yerde açıkladım ki: اَنَّ ذَاتَ الْمُمْكِنِ هُوَ الْعَدَمُ Mümkinin zatı yokluktur لَيْسَ اِلاَّ هُوَ Ondan başka bir şey değildir فَلاَ مَعْنَى لِزَوَالِهِ Dolayısıyla yok olmasının bir anlamı yoktur فَاِنَّ الْمُمْكِنَ مُمْكِنٌ فِى جَمِيعِ الْاَحْوَالِ Çünkü mümkin bütün hallerde mümkindir كَمَا كَانَ فِى حَالِ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena halinde de beka halinde de Bu haller olmadan önce olduğu gibi وَالْوَاجِبُ تَعَالَى Vacip Teâlâ ise وَاجِبٌ عَلَى الْاِسْتِمْرَارِ Sürekli ve daima vaciptir وَالدَّوَامِ Allah'a hiçbir şey bitişmez لاَ يَلْحَقُ بِجَنَابِ قُدْسِهِ شَيْئٌ Ve hiçbir şey ondan ayrılmaz وَلاَ يَنْفَصِلُ عَنْهُ اَمْرٌ وَلَنِعْمَ مَا قِيلَ فِى الشِّعْرِ الْفَارِسِى Farsça şiirde söylenen ne güzeldir ﴿شِعْر﴾ Şiir:

جدا هر سیاه روئ ز ممکن دردو عالم Yüz karalığı her iki cihanda da mümkünden کزنشد والله اعلم Olmaz asla cüda vallahü alem.

وَلاَ يَخْفَى عَلَيْكَ اَنَّ بَقَاءَ الْاِمْكَانِ فِى الْمُمْكِنِ Sana gizli değildir ki, Mümkinde imkanın bekası لَيْسَ عِبَارَةً İbaret değildir *(Neden?)* عَنْ بَقَاءِ الْاَثَرِ فِى الْمُمْكِنِ Mümkinde eserin bekasından *(Daha?)* وَبَقَاءِ ثُبُوتِهِ Ve eserin sübutunun bekasından *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الثُّبُوتِ Varlık mertebelerinin birinde فَاِنَّهُ مُنَافٍ لِلْفَنَاءِ الْاَتَمِّ Çünkü bu Fena-ı Etemm'e zıttır .Bu fena ile fani olan kişi وَالْفَانِى بِهٰذَا الْفَنَاءِ بَعْدَ رَدِّ الْاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا Emanetleri ehline verdikten sonra وَرَدِّ الظِّلاَلِ الْمُنْعَكِسَةِ فِيهِ اِلَى اَصْلِهَا Ve kendisine yansıyan gölgeleri de asıllarına iade ettikten sonra *(O emanetler de nelerdir?)* مِنَ الْوُجُودِ وَتَوَابِعِهِ كُلِّهَا Varlık ve onun tüm tabileridir *(Vücudun tabileri nelerdir?)* لَحِقَ هُوَ بِالْعَدَمِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ وَالنُّعُوتِ الْفَاضِلَةِ Kamil sıfatlar ve üstün vasıflardır الصِّرْفِ Halis yokluğa karışır *(Öyle yokluk ki,)* الْكَامِلِ فِى الْعَدَمِيَّةِ Yokluk hususunda kamildir بِحَيْثُ Öylesine ki, لَمْ يُوجَدْ فِيهِ Onda yoktur *(Ne?)* اِضَافَةٌ وَلاَ نِسْبَةٌ اِلَى شَيْئٍ Herhangi bir şeye nispet ve izafet *(Daha ne yoktur?)* وَلاَ اِسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ Ne isim ne de resim فَاِنَّ وُجُودَ الْاِضَافَةِ فِى الْعَدَمِ يُنْبِئُ عَنْ ثُبُوتِهِ وَلَوْ فِى الْجُمْلَةِ Çünkü yoklukta izafetin bulunması Az da olsa onun sübutundan haber verir...

54. MEKTUP

٥٤ـ ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ: اِلَى خَانْجِهَانْ فِي اِتِّبَاعِ الشَّرْعِ الْمُبِينِ وَمُحَارَبَةِ اَعْدَاءِ الدِّينِ ﴾

رَزَقَكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ التَّوْفِيقَ عَلَى مَرْضِيَاتِهِ وَسَلَّمَكُمْ وَجَعَلَكُمْ مُعَزَّزًا وَمُحْتَرَمًا بِالنَّبِيِّ وَآلِهِ الْاَمْجَادِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ ﴿شِعْرٌ﴾

اَلْقَوْا سَعَادَةَ دَارَيْنِ بِمَعْرَكَةٍ ❁ مَا رَامَهَا اَحَدٌ مَاذَا عَلَى الْبَطَلِ

اِنَّ التَّلَذُّذَاتِ الدُّنْيَاوِيَّةَ وَالتَّنَعُّمَاتِ الْفَانِيَةَ اِنَّمَا تَكُونُ هَنِيئَةً مَرِيئَةً اِذَا حَصَلَ فِي ضِمْنِهَا الْعَمَلُ بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ وَاجْتَمَعَتْ بِتَنَعُّمَاتِ الْآخِرَةِ وَاِلاَّ فَحُكْمُهَا حُكْمُ السَّمِّ الْقَاتِلِ الْمُمَوَّهِ بِالسُّكَّرِ لِيَغْتَرَّ بِهِ الْاَبْلَهُ فَيَا اَسَفَى لَوْ لَمْ تُعَالَجْ بِتِرْيَاقِ الْحَكِيمِ الْمُطْلَقِ وَلَمْ تَتَلَافَ حَلاَوَتُهَا بِمَرَارَةِ الْاَوَامِرِ وَالنَّوَاهِي الشَّرْعِيَّةِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ الْمُلْكَ الْاَبَدِيَّ يُمْكِنُ تَحْصِيلُهُ بِاَدْنَى سَعْيٍ وَحَرَكَةٍ عَلَى وَفْقِ الشَّرِيعَةِ الَّتِي مَبْنَاهَا عَلَى السُّهُولَةِ وَيَزُولُ وَيَخْرُجُ مِنَ الْيَدِ بِاَدْنَى غَفْلَةٍ وَفَرَاغٍ وَكَذٰلِكَ يَنْبَغِي اِسْتِعْمَالُ الْعَقْلِ الْمُدْرِكِ وَاَنْ لاَ يُعَوِّضَ الْمُلْكَ الْاَبَدِيَّ بِالْجَوْزِ وَالْمُورِ مِثْلَ الْاَطْفَالِ وَتِلْكَ الْخِدْمَةُ الَّتِي اَنْتُمْ قَائِمُونَ بِهَا لَوْ جَمَعْتُمُوهَا بِاِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ الْمُصْطَفَوِيَّةِ عَلَى مَصْدَرِهَا الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَالتَّحِيَّةُ فَقَدْ عَمِلْتُمْ عَمَلَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَنَوَّرْتُمُ الدِّينَ الْمَتِينَ وَعَمَّرْتُمُوهُ وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ لَوِ اجْتَهَدْنَا سِنِينَ وَعَذَّبْنَا اَرْوَاحَنَا لاَ نَلْحَقُ فِي هٰذَا الْعَمَلِ وَلاَ نُدْرِكُ غُبَارَ اَمْثَالِكُمُ الْبُزَاةُ

﴿شِعْرٌ﴾

اَلْقَوْا سَعَادَةَ دَارَيْنِ بِمَعْرَكَةٍ ❁ مَا رَامَهَا اَحَدٌ مَاذَا عَلَى الْبَطَلِ

اَللّٰهُمَّ وَفِّقْنَا لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى بَقِيَّةُ الْمَرَامِ اَنَّ رَافِعِي رَقِيمَةِ الدُّعَاءِ الْفَاضِلَيْنِ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدًا سَعِيدًا وَالْخَوَاجَهْ مُحَمَّدًا اَشْرَفَ مِنَ الْاَصْحَابِ الْمَخْصُوصِينَ فَكُلَّمَا رَاعَيْتُمْ اَحْوَالَهُمَا تَكُونُ مُوجِبَةً لِامْتِنَانِ الْفُقَرَاءِ اَمْرُكُمْ اَعْلَى وَشَأْنُكُمْ اَرْفَعُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hân Cihan'a yazılmıştır**
- **Şeriata tâbi olma ve din düşmanlarıyla mücadele**

Allah Sübhânehû razı olduğu şeylerde size başarılar ihsan eylesin. Hazret-i Peygamber (s.a.v.) hürmetine, sizi kazadan beladan koruyarak aziz ve muhterem kılsın.

"İki cihan saadetini savaş alanına koydular
Onu kimse arzulamadı, cengaverler ne yapsın?!"

Şüphesiz, dünya lezzetleri ve fânî nimetler şeriat-ı ğarrâ yolunda çalışmak gayesiyle kullanılırsa ancak o zaman bunlardan afiyetle ve güzellikle yararlanmış olunur ve bu dünyevî nimetler âhiret nimetleriyle birleşir. Aksi taktirde bu nimetler, ahmakları aldatmak için şekere bulanmış olan öldürücü zehir hükmündedir. Eğer Hakîm-i Mutlak'ın (c.c.) panzehiri ile tedavi edilmeyip tatlılığı da şerî emir ve yasakların acılığıyla telafi edilmezse çok yazık!.

Hulâsa, ebedî mülke ulaşmak, kolaylık üzerine kurulmuş şeriatın gereği olan en ufak bir hareketi yerine getirerek ve en küçük bir gayretle bile mümkün olmaktadır. Tabii ki aynı şekilde elden kaçması için de ufak bir gaflet ve boşluk yeterlidir. O halde idrâk eden aklını kullanmalı. Çocuklar gibi davranarak ebedî mülkü basit şeylerle değişmemelidir.

Sizin yaptığınız o hizmeti, şerî hükümleri uygulama işiyle birleştirirseniz peygamberlerin işini yapmış ve bu sağlam dîne hizmet etmiş ve onu yüceltmiş olursunuz. Biz dervişler ise yıllarca çalışıp ruhumuza azap etsek bu amelde size yetişemeyiz.

"İki cihan saadetini savaş alanına koydular
Onu kimse arzulamadı, cengaverler ne yapsın?!"

Allahım! Bizi sevdiğin ve razı olduğun şekilde davranmaya muvaffak kıl.

Son olarak şuru belirtelim; bu dua mektubunu size taşıyan iki faziletli zat, Hâce Muhammed Said ve Hâce Muhammed Eşref husûsî dostlardandır. Bunların durumunu gözetirseniz fakirler size minnettar olacaktır.

İşleriniz yolunda ve şanınız yüce olsun.

KELİME ANLAMI

54. اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ **Elli dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى خَانْجِهَانْ **Han Cihan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِى اِتِّبَاعِ الشَّرْعِ الْمُبِينِ **Din-i mübine tabi olma** وَمُحَارَبَةِ اَعْدَاءِ الدِّينِ **Ve din düşmanlarıyla savaşma hakkındadır.**

رَزَقَكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ sizi ihsan eylesin *(Neyi?)* اَلتَّوْفِيقَ عَلَى مَرْضِيَاتِهِ Razı olduğu şeyleri başarmayı وَسَلَّمَكُمْ Ve sizi korusun وَجَعَلَكُمْ مُعَزَّزًا وَمُحْتَرَمًا Ve sizi aziz ve muhterem kılsın *(Ne hürmetine?)* بِالنَّبِيِّ وَآلِهِ الْاَمْجَادِ Peygamberimiz ve yüce ehlinin hürmetine عَلَيْهِ وعَلَيْهِمْ Ona ve ehline اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun ﴿شِعْر﴾ Şiir:

اَلْقَوْا Attılar *(Neyi?)* سَعَادَةَ دَارَيْنِ İkinci cihan saadetini *(Nereye?)* بِمَعْرَكَةٍ Savaş meydanına مَا رَامَهَا اَحَدٌ Kimse bunu arzulamadı مَاذَا عَلَى الْبَطَلِ Kahramana ne düşer?

اِنَّمَا تَكُونُ اِنَّ اَللَّذَّاتِ الدُّنْيَاوِيَّةَ وَالتَّنَعُّمَاتِ الْفَانِيَةَ Ve fani nimetler Dünya lezzetleri هَنِيئَةً مَرِيئَةً اِذَا حَصَلَ فِى ضِمْنِهَا Bunlar sadece afiyet ve faydalı olurlar *(Ne zaman?)* اَلْعَمَلُ بِمُقْتَضَى الشَّرِيعَةِ الْغَرَّاءِ Bunların içinde bulunduğunda *(Ne?)* وَاجْتَمَعَتْ بِتَنَعُّمَاتِ اَلْآخِرَةِ Parlak şeriatın gereğince amel etmek *(Daha ne zaman?)* وَاِلاَّ فَحُكْمُهَا Ve ahiret nimetleriyle bir araya geldiğinden حُكْمُ السَّمِّ الْقَاتِلِ Yoksa bunların hükmü Öldürücü zehirin hükmüdür *(Öyle zehir ki,)* اَلْمُمَوَّهِ بِالسُّكَّرِ Şekerle kaplanmış *(Niye kaplanmış?)* لِيَغْتَرَّ بِهِ اَلْاَبْلَهُ Ahmak ona aldansın diye فَيَا اَسَفَى Ne yazık! لَوْ لَمْ تُعَالَجْ Eğer bu nimetler tedavi edilmezse *(Ne ile?)* بِتِرْيَاقِ الْحَكِيمِ الْمُطْلَقِ Mutlak hakim (Allah)'ın ilacıyla وَلَمْ تَلَافَ حَلَاوَتُهَا Ve nimetlerin tatlılığı giderilmezse *(Ne ile?)* بِمَرَارَةِ اَلْاَوَامِرِ وَالنَّوَاهِى الشَّرْعِيَّةِ Dini emir ve yasakların acılığıyla وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ الْمُلْكَ الْاَبَدِىَّ يُمْكِنُ تَحْصِيلُهُ بِاَدْنَى Ebedi mülkü kazanmak mümkündür *(Ne ile?)* سَعْيٍ وَحَرَكَةٍ Az bir hareket ve çabayla *(Nasıl?)* عَلَى وَفْقِ الشَّرِيعَةِ Şeriata uygun olarak اَلَّتِى مَبْنَاهَا Ki, şeraitin temelleri عَلَى السُّهُولَةِ Kolaylığa dayanmaktadır

بِاَدْنَى غَفْلَةٍ وَيَزُولُ وَيَخْرُجُ مِنَ الْيَدِ Ve de (ebedi mülk) elden çıkar ve kaçar *(Ne ile?)* وَفَرَاغٍ Azıcık bir gaflet ve gevşeklikle وَكَذٰلِكَ يَنْبَغِى Aynı şekilde gerekir *(Ne?)* وَاَنْ لاَ يَعْوَضَ الْمُلْكَ الاَبَدِىَّ İdrak eden aklı kullanmak اِسْتِعْمَالُ الْعَقْلِ الْمُدْرِكِ Ebedi mülk değiştirilmemek *(Ne ile?)* بِالْجَوْزِ وَالْمُوزِ Ceviz ve muzla *(Kim gibi?)* مِثْلَ الاَطْفَالِ Çocuklar gibi وَتِلْكَ الْخِدْمَةُ İşte bu hizmet اَلَّتِى اَنْتُمْ قَائِمُونَ بِهَا Ki, siz onu yerine getiriyorsunuz لَوْ جَمَعْتُمُوهَا Eğer o hizmeti birleştirirseniz *(Ne ile?)* بِاِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ الْمُصْطَفَوِيَّةِ Hz Mustafa'nın şeriat hükümlerini yerine getirmekle عَلَى مَصْدَرِهَا O şeriatın kaynağına اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَالتَّحِيَّةُ Salat, selam ve tahiyye olsun فَقَدْ عَمِلْتُمْ عَمَلَ الاَنْبِيَاءِ (O zaman) peygamberlerin amelini işlemiş olursunuz عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun وَنَوَّرْتُمُ الدِّينَ الْمَتِينَ Sağlam dini nurlandırmış وَعَمَّرْتُمُوهُ Ve onu onarmış olursunuz وَنَحْنُ الْفُقَرَاءُ لَوِ اجْتَهَدْنَا سِنِينَ Biz fakirler senelerce çalışsak وَعَذَّبْنَا اَرْوَاحَنَا Ve ruhumuza eziyet etsek de لاَ نَلْحَقُ فِى غُبَارَ اَمْثَالِكُمُ الْبُزَاةِ Sizin gibi şahinlerin tozuna ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَلْقَوْا Attılar *(Neyi?)* سَعَادَةَ دَارَيْنِ İkinci cihan saadetini *(Nereye?)* بِمَعْرَكَةٍ Savaş meydanına مَا رَامَهَا اَحَدٌ Kimse bunu arzulamadı مَاذَا عَلَى الْبَطَلِ Kahramana ne düşer?

اَللّٰهُمَّ وَفِّقْنَا Allah'ım bizi muvaffak kıl *(Neye?)* لِمَا تُحِبُّ وَتَرْضَى Sevdiğin ve razı olduğun şeylere اَنَّ رَافِعَىْ رَقِيمَةِ الدُّعَاءِ الْفَاضِلَيْنِ Dua mektubunu size getiren iki faziletli kişi بَقِيَّةُ الْمَرَامِ Diğer isteğim اَلْخَوَاجَهْ مُحَمَّدًا سَعِيدًا Hâce Muhammed Said وَالْخَوَاجَهْ مُحَمَّدًا اَشْرَفَ Ve Hâce Muhammed Eşref مِنَ الاَصْحَابِ الْمَخْصُوصِينَ Özel arkadaşlardandır فَكُلَّمَا رَاعَيْتُمْ اَحْوَالَهُمَا Siz bu ikisinin hallerini gözettiğiniz müddetçe تَكُونُ مُوجِبَةً لِامْتِنَانِ الْفُقَرَاءِ Bu, fakirlerin minnettarlığını gerektirir اَمْرُكُمْ اَعْلَى وَشَأْنُكُمْ اَرْفَعُ İşiniz üstün şanınız yüce olsun...

55. MEKTUP

٥٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْخَمْسُونَ : اِلَى مُمْرِيزْ خَانْ اَفْغَانْ فِي ذَمِّ الرُّجُوعِ مِنَ الْفَقْرِ اِلَى الْغِنَا ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِنَّ اْلاَخَ مِيَانْ مُمْرِيزْ خَانْ هَرَبَ مِنْ ضِيقِ الْفَقْرِ وَالْتَجَأَ اِلَى الْاَغْنِيَاءِ وَرَغِبَ فِي تَنَعُّمَاتِ الْغِنَا وَتَلَذُّذَاتِهِ «اِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا اِلَيْهِ رَاجِعُونَ» مَا اَبْعَدَهُ عَنِ الْفَهْمِ فَاِنْ حَصَّلَ فِي صُحْبَةِ الْاَغْنِيَاءِ غَايَةَ التَّرَقِّي فِي الدُّنْيَا يَصِيرُ هُرَارَيًا فَاِنْ بَلَغْتُمْ فَرْضًا مَنْصِبَ الْمَانْكِسْنَكِي تَفَكَّرُوا اِذاً مَا يَحْصُلُ لَكُمْ مِنْهُ وَاَيُّ حَشْمَةٍ تَكْتَسِبُونَ بِهِ وَلُقْمَةُ الْخُبْزِ كَانَتْ تَصِلُ فِي الْفَقْرِ أَيْضًا وَاْلآنَ تَأْكُلُونَ لُقْمَةً اَسْمَنَ مِنْهَا فَذَاكَ فَاتَ وَهَذَا أَيْضًا يَفُوتُ وَلَكِنْ تَفَكَّرُوا وَتَأَمَّلُوا اَيُّ اَمْرٍ يَضِيعُ وَيَخْرُجُ مِنْ يَدِكُمْ وَتَصِيرُونَ اَفْلَسَ الْوَرَى «اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ لاَ يَسْتَحِقُّ النَّظَرَ» وَحَيْثُ ابْتُلِيتُمْ بِذٰلِكَ فَعَلَيْكُمُ السَّعْيُ حَتَّى لاَ يَخْرُجَ طَرِيقُ الْاسْتِقَامَةِ وَالْتِزَامُ الشَّرِيعَةِ مِنْ يَدِكُمْ وَلاَ يَقَعَ الْفُتُورُ أَيْضًا فِي شُغْلِ الْبَاطِنِ وَاِنْ كَانَ جَمْعُهُ بِالدُّنْيَا مُشْكِلاً لِكَوْنِهِ جَمْعَ الضِّدَّيْنِ وَلَكِنْ لَمَّا اخْتَرْتُمْ هٰذَا الْوَضْعَ عَلَيْكُمْ بِاخْتِيَارِ خِدْمَةِ دَرُوبَانْ اِنْ صَحَّتْ نِيَّتُكُمْ فَهِيَ دَاخِلَةٌ فِي الْغَزْوِ وَعَمَلٍ حَسَنٍ وَلَكِنَّ تَصْحِيحَ النِّيَّةِ مُشْكِلٌ وَالْيَوْمَ اَنْتُمْ فِي هٰذِهِ الْخِدْمَةِ الَّتِي لَهَا حُسْنٌ فِي الْجُمْلَةِ وَلَعَلَّ غَدًا يَأْمُرُونَكُمْ بِخِدْمَةٍ اُخْرَى تَكُونُ عَيْنَ الْوَبَالِ وَبِالْجُمْلَةِ الْاَمْرُ مُشْكِلٌ يَنْبَغِي التَّيَقُّظُ مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Memrîz Hân Afğân'a yazılmıştır**
- **Fakirliğin zenginliğe üstünlüğü**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun. Miyân Memrîz Hân kardeşimiz fakrın sıkıntısından kaçarak zenginlere sığınmış. Zenginliğin nimetlerini ve lezzetlerini istemiş.

"İnnâ lillâhi ve innâ ileyhi râci'ûn (Biz Allâh içiniz ve O'na döneceğiz)".

Bu, akıldan ne kadar uzak bir davranıştır! Zenginlerin arasında dünyadaki en son noktaya ulaşsa çok zengin olur. Diyelim ki en yüksek makama ulaşsanız bile elinize ne geçecek? Ne tür bir ihtişama ulaşacaksınız? Karnınızı doyuracak bir lokma ekmek fakir halinizde de size ulaşıyordu. Şimdi daha yağlı lokma yiyorsunuz, ancak fakirlikteki lokmanız sona erdiği gibi bu yağlı lokma da sona erecektir. Ancak neyi kaybettiğinizi ve neyi zayi ettiğinizi iyi düşünün. Müflis olmaya doğru gidiyorsunuz. "Zarara razı olan, ilgiye müstahak değildir." Siz böyle bir belaya uğramışsınız.

İstikâmetten ayrılmamak, şeriatı elden bırakmamak ve bâtın işlerinde gevşeklik çukuruna düşmemek için çalışmalısınız. Zıtları birleştirmek kabilinden olduğu için bütün bunları dünya ile bir arada yürütmek zor olsa da bu gayreti ortaya koymalısın.

Bu durumu kendiniz seçtiğiniz için size kapı bekçiliği hizmeti düşmektedir. Eğer niyetiniz düzelirse bu da gazadır ve iyi ameldir. Ancak niyeti düzeltmek çok zordur. Bu gün, genel anlamda güzel olan bir hizmette bulunuyorsunuz ancak yarın yapılması vebal olan farklı işlerle muhatap olabilirsiniz. Hulâsa iş zordur. Her daim teyakkuz halinde olmak gerekir. ***"Elçiye düşen yalnızca duyurmaktır"***

KELİME ANLAMI

55. اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْخَمْسُونَ **Elli beşinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى مُمْرِيزْ خَانْ اَفْغَانْ **Memriz Han Afgan'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي ذَمِّ الرُّجُوعِ مِنَ الْفَقْرِ اِلَى الْغِنَا **Fakirlikten zenginliğe dönmeyi kötüleme hakkındadır**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِنَّ اَلْاَخَ مِيَانْ مُمْرِيزْ خَانْ Miyan Memriz Han kardeş هَرَبَ مِنْ ضِيقِ الْفَقْرِ Fakirlik sıkıntısından kaçtı وَالْتَجَأَ اِلَى الْاَغْنِيَاءِ Ve zenginlere sığındı وَرَغِبَ فِي تَنَعُّمَاتِ الْغِنَا Ve zenginliğin nimet ve lezzetlerini arzuladı اِنَّا لِلّٰهِ Biz Allah içiniz وَاِنَّا اِلَيْهِ وَتَلَذُّذَاتِهِ Ve ona döneceğiz رَاجِعُونَ مَا اَبْعَدَهُ عَنِ الْفَهْمِ (Yaptığı bu iş) akıldan ne kadar da uzaktır فَاِنْ حَصَلَ فِي صُحْبَةِ الْاَغْنِيَاءِ Eğer zenginlerin sohbetinde elde ederse *(Ne yi?)* غَايَةَ التَّرَقِّي فِي الدُّنْيَا Dünyadaki son noktayı يَصِيرُ هُزَارَيًّا Çok zengin olur

فَإِنْ بَلَغْتُمْ فَرْضًا Faraza eğer ulaşsanız *(Neye?)* مَنْصِبَ الْمَانْكِشَنْكِي En yüksek makama تَفَكَّرُوا إِذًا O zaman bir düşünün مَا يَحْصُلُ لَكُمْ مِنْهُ Ondan ne kazanırsınız? وَلُقْمَةُ وَأَيَّ حَشْمَةٍ تَكْتَسِبُونَ بِهِ Ve onunla hangi ihtişama ulaşırsınız? الْخُبْزِ كَانَتْ تَصِلُ Bir lokma ekmek size geliyordu *(Nerede?)* فِي الْفَقْرِ أَيْضًا Fakirken de وَالْآنَ تَأْكُلُونَ Şimdi ise yiyiyorsunuz *(Ne?)* لُقْمَةً أَسْمَنَ مِنْهَا Ondan daha yağlı bir lokma فَذَاكَ فَاتَ Fakirlikten gelen lokma gitti وَهَذَا أَيْضًا يَفُوتُ Bu da gidecektir وَيَخْرُجُ مِنْ يَدِكُمْ Ama bir düşünün وَلَكِنْ تَفَكَّرُوا وَتَأَمَّلُوا Ne kayboluyor أَيُّ أَمْرٍ يَضِيعُ Ve elinizden çıkıyor? وَتَصِيرُونَ أَفْلَسَ الْوَرَى Ve insanların en müflisi oluyorsunuz وَحَيْثُ ابْتُلِيتُمْ Zarara razı olan الرَّاضِي بِالضَّرَرِ İlgiye layık değildir لَا يَسْتَحِقُّ النَّظَرَ بِذٰلِكَ Mademki bununla imtihan edildiniz فَعَلَيْكُمُ السَّعْيُ Öyleyse gayret ediniz وَالْتِزَامُ *(Niye?)* حَتَّى لَا يَخْرُجَ Ta ki çıkmasın diye *(Ne?)* طَرِيقُ الْاسْتِقَامَةِ İstikamet yolu وَلَا يَقَعَ الْفُتُورُ الشَّرِيعَةِ Ve şeriatı benimseme *(Neden çıkmasın?)* مِنْ يَدِكُمْ Elinizden أَيْضًا Ve de gevşeklik de olmasın diye *(Nerede?)* فِي شُغْلِ الْبَاطِنِ Bâtın ile meşgul olmada وَإِنْ كَانَ جَمْعُهُ بِالدُّنْيَا Her ne kadar bunları dünyayla birleştirmek olsa da *(Ne olsa da?)* مُشْكِلًا Zor *(Niçin zordur?)* لِكَوْنِهِ جَمْعَ الضِّدَّيْنِ Bunu yapmak iki zıtı birleştirmek olduğu için وَلٰكِنْ لَمَّا اخْتَرْتُمْ هٰذَا الْوَضْعَ Ama bu durumu siz seçtiğinizden dolayı عَلَيْكُمْ بِاخْتِيَارِ خِدْمَةِ دَرْبَانْ Size kapı bekçiliği hizmeti kalmıştır إِنْ صَحَّتْ نِيَّتُكُمْ Eğer niyetiniz düzgün olursa فَهِيَ دَاخِلَةٌ Bu hizmet de girer *(Nereye?)* وَلٰكِنْ تَصْحِيحَ النِّيَّةِ مُشْكِلٌ فِي الْغَزْوِ وَعَمَلٍ حَسَنٍ Gaza ve güzel amele Ama niyeti düzgün tutmak zordur وَالْيَوْمَ أَنْتُمْ فِي هٰذِهِ الْخِدْمَةِ Bugün siz bu hizmettesiniz وَلَعَلَّ غَدًا الَّتِي لَهَا حُسْنٌ فِي الْجُمْلَةِ Ki, onun az da olsa iyi yanı vardır يَأْمُرُونَكُمْ Ama yarın size emredilebilirler *(Neyi?)* بِخِدْمَةٍ أُخْرَى Başka bir hizmeti ki, وَبِالْجُمْلَةِ تَكُونُ عَيْنَ الْوَبَالِ Vebalin ta kendisidir Kısacası, الْأَمْرُ مُشْكِلٌ İş zordur يَنْبَغِي التَّيَقُّظُ Uyanık olmak gerek مَا عَلَى الرَّسُولِ إِلَّا الْبَلَاغُ Elçinin görevi sadece bildirmektir وَالسَّلَامُ Selamlar...

56. MEKTUP

٥٦- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْخَمْسُونَ اِلَى جَنَابِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ عَبْدِ اللهِ بْنِ شَيْخِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا وَالْخَواجَهْ جَمَالِ الدِّينِ الْحُسَيْنِ بْنِ الْخَواجَهْ حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ فِى التَّأَسُّفِ عَلَى فَوْتِ الصُّحْبَةِ الْمَاضِيَةِ وَالْايمَاءِ اِلَى اَسْرَارٍ جَدِيدَةٍ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ﴾

لِيَكُنْ قُرَّةُ الْعَيْنَيْنِ وَمَسَرَّةُ الْاُذُنَيْنِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٌ عَبْدُ اللهِ وَالْخَواجَهْ جَمَالُ الدِّينِ الْحُسَيْنُ مُتَحَلِّيَيْنِ بِجَمْعِيَّةٍ صُورِيَّةٍ وَمَعْنَوِيَّةٍ وَالْعَجَبُ اَنَّهُمَا قَدِ اخْتَارَا تَغَافُلاً لاَ تَغَافُلَ مِثْلَهُ وَعَدَمَ الرَّأْفَةِ وَالْمَرْحَمَةِ حَيْثُ لَمْ يَصِلاَ اِلَى سَرْهَنْدْ مَعَ وُجُودِ قُرْبِ الْجِوَارِ وَلَمْ يَسْئَلاَ عَنْ حَالِ هٰذَا الْغَرِيبِ وَلَمْ يُؤَدِّيَا حُقُوقَ الْمَوَدَّةِ وَمَاذَا اَقُولُ لِخَواجَهْ مُحَمَّدٍ اَفْضَلَ فَاِنَّهُ يَعُدُّ نَفْسَهُ اَبْعَدَ عَنْهُمَا فِى الْمَوَدَّةِ بِمَرَاحِلَ بَلْ هُوَ خَائِفٌ مِنْ مَوَدَّتِنَا وَمَا اَقُولُ لِلْمِيرْ مَنْصُورٍ فَاِنَّهُ يَتَمَنَّى الصُّحْبَةَ دَائِمًا وَلٰكِنْ لاَ يَخْرُجُ تَمَنِّيهِ مِنَ الْقُوَّةِ اِلَى الْفِعْلِ وَمِنْ قَوْلِ الْفُقَهَاءِ الْعِظَامِ «اَلرَّاضِى بِالضَّرَرِ لاَ يَسْتَحِقُّ النَّظَرَ» اَلْعَسْكَرُ وَاِنْ كَانَ بَحْرُ الظُّلُمَاتِ وَلٰكِنَّهُ مُتَضَمِّنٌ لِمَاءِ الْحَيَاةِ وَهُنَا بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ يَحْصُلُ مِنَ الْجَوَاهِرِ وَلَوْ عَلَى سَبِيلِ النَّدْرَةِ مَا لَوْ حَصَلَ فِى مَوَاضِعَ اُخْرَى شَبَحُهُ لَكَانَ مُغْتَنَمًا وَكُلُّ مُبَارِزٍ اكْتَسَبَ قَدْرًا وَقِيمَةً اِنَّمَا يَتَيَسَّرُ لَهُ ذٰلِكَ حِينَ اسْتِيلاَءِ الْاَعْدَاءِ وَالسَّلاَمَةُ وَاِنْ كَانَتْ فِى الزَّاوِيَةِ وَلٰكِنَّ دَوْلَةَ الْغَزْوِ وَالشَّهَادَةِ فِى الْمَعْرَكَةِ وَالزَّاوِيَةُ اِنَّمَا هِىَ مُنَاسِبَةٌ لِاَهْلِ السَّتْرِ وَاَرْبَابِ الضَّعْفِ وَقَدْ وَرَدَ فِى الْحَدِيثِ «**اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِىُّ خَيْرٌ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ**» وَحَالُ الرِّجَالِ الْاَقْوِيَاءِ الْمُبَارَزَةُ فِى الْمَعْرَكَةِ الْكُبْرَى ﴿قُلْ كُلٌّ يَعْمَلُ عَلَى شَاكِلَتِهِ فَرَبُّكُمْ اَعْلَمُ بِمَنْ هُوَ اَهْدَى سَبِيلاً﴾ وَلَمَّا كُنْتُ مُتَوَجِّهًا اِلَى الْعَسْكَرِ بَعْدَ مُضِيِّ مُدَّةِ الرُّخْصَةِ وَالْاِذْنِ تَرَكْتُ وَلَدِى مُحَمَّدًا سَعِيدًا فِى الْبَيْتِ بِالضَّرُورَةِ وَلَمَّا تَفَكَّرْتُ فِى الْفُيُوضِ وَالْبَرَكَاتِ وَالْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ الْحَاصِلَةِ بَعْدَ مُفَارَقَتِهِ نَدِمْتُ عَلَى مُفَارَقَتِهِ وَطَلَبْتُهُ مُغْتَنِمًا لِلْفُرْصَةِ فَجَاءَ الصِّغَارُ وَالْكِبَارُ كُلُّهُمْ رَجَاءَ اَنْ يَنَالُوا مِنْ هٰذِهِ الْبَرَكَاتِ وَالْعَجَبُ كَانَنِى مِنْ طَائِفَةِ الْمَلاَمَتِيَّ وَفِى زُمْرَةِ الْقَلَنْدَرِيَّةِ مَعَ اَنِّى مُمْتَازٌ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ وَمُغَايِرٌ لَهُمَا وَلِىَ مُعَامَلَةٌ عَلَى حِدَةٍ اسْمَعُوا شَمَّةً مِنَ الْعُلُومِ الْجَدِيدَةِ وَهٰذَا عُنْوَانٌ مَكْتُوبٍ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿هَلْ اَتٰى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ

الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا﴾ بَلَى يَا رَبِّ قَدْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا لاَ عَيْنًا وَلاَ اَثَرًا وَلاَ شُهُودًا وَلاَ وُجُودًا اِلَى آخِرِهِ وَاَنْتُمْ قَدْ رَاَيْتُمْ فِي بَعْضِ الْمَكَاتِيبِ اَنِّي جَعَلْتُ الْقَوْلَ بِالزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ مِنْ قَبِيلِ الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ وَهَهُنَا كَتَبْتُ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ وَعَالَجْتُ ذٰلِكَ بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ﴿ع﴾ **وَقِسْ مِنْ حَالِ بُسْتَانِي رَبِيعِي** ۞ وَهٰذِهِ الدُّوَلُ كُلُّهَا مِنْ بَرَكَاتِ هٰذِهِ الْوَاقِعَاتِ لَوْلاَهَا لَمَا وَجَدْتُ تِلْكَ ﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وَلَمَّا كَانَ مَوْلاَنَا مُحَمَّدٌ مُرَادُ مُتَوَجِّهًا اِلَى تِلْكَ الْحُدُودِ كَتَبْنَا كَلِمَتَيْنِ الْعَاقِبَةُ بِالْخَيْرِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Şeyhinin oğlu Hâce Muhammed Abdullah'a ve Hâce Hüsâmuddîn Amed'in oğlu Hâce Cemâleddîn el-Hüseyin'e yazılmıştır**
- **Sohbetlerin önemi ve bazı sırlar**

Gözlere nur, kulaklara sevinç getiren Hâce Muhammed Abdullah ve Hâce Cemâleddîn el-Hüseyin sûrî ve manevî cem'iyyetle süslensinler.

Tuhaftır ki bunlar eşi görülmemiş bir ilgisizliği, şefkatsizliği ve merhametsizliği tercih etti. O kadar ki, yakın olduğu halde Serhend'e gelip de şu garibin hâlini sormadılar. Dostluk ve sevgi hukukuna riayet etmediler.

Hâce Muhammed Afdal'a ne demeli!?. Kendisini onların sevgisinden fersah fersah uzak saymakta hatta bizim dostluğumuz-dan çekinmektedir. Mîr Mansûr'a ne diyeyim? Her zaman sohbet ve beraberlik temenni ettiği halde hiçbir zaman bu temennîsini uygulamaya geçirmiyor.

Büyük fakihler "Zarara razı olan, ilgiye layık olmaz." demiştir. Ordu her ne kadar karanlık deryası olsa da kendisinde âb-ı hayat vardır. Allah'ın inâyetiyle nâdiren de olsa burada öyle cevherler hasıl olur ki, başka yerlerde onların şekilleri hâsıl olsa ganimet bilinir. Her savaşçı ulaşmış olduğu kadir ve kıymete ancak düşman işgali sırasında ulaşmıştır. Selâmet zâviyede olsa da gazilik ve şehâdet, savaş

meydanındadır. Köşeye çekilmek kadınlara ve düşkünlere göredir. Bir hadîs-i şerifte şöyle buyuruldu: *"Güçlü mümin zayıf müminden hayırlıdır."*[43]

Güçlü kişiler için uygun olan, savaş meydanında düşmanla çarpışmaktır. ***"De ki: Herkes, kendi mizaç ve meşrebine göre iş yapar. Bu durumda kimin doğru bir yol tuttuğunu Rabbiniz en iyi bilendir."***[44]

Ruhsat ve izin süresi bittikten sonra oduya katılırken oğlum Muhammed Said'i evde bırakmak zorunda kaldım. Ondan ayrıldıktan sonra hasıl olan feyizleri, bereketleri, ilimleri ve marifetleri düşününce onu bıraktığım için pişman oldum ve fırsatı değerlendirmek üzere yanıma gelmesini istedim. Bu bereketlerden bir şeyler almak ümidiyle büyük küçük herkes de bu halkaya katıldı. Ne gariptir ki; kendime has bir muamelem olduğu halde, hiç alakam yokken, sanki melâmetî tâifesinden ve kalenderî zümresinden biri gibi olmuştum.

Yeni ilimlerden az da olsa haberdar olunuz. "Allah Teâlâ şöyle buyurur: ***"İnsanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmedi mi?"***[45] Evet Yâ Rabb! Gerçekten insanın üzerinden, henüz kendisinin anılan bir şey olmadığı uzun bir süre geçmiştir. Bu süre içinde insanın, ne kendisi ne de eseri, vücûd ya da şühûd olarak anılmaktadır." cümleleriyle başlayıp devam eden mektubu[46] okuyunuz.

Bazı mektuplarda gördüğünüz üzere vücûdî anlamda yok olmayı kabul etmenin ilhad ve zındıklık olduğunu söylemiştim. İşte yukarda sözünü ettiğim mektupta o ibareyi yazarak Allah Sübhânehû'nun lutf u keremiyle bu meseleyi çözdüm.

"Bostanının halinden baharını anla"

Bu nimetlerin hepsi bu vâkıaların bereketindendir. Onlar olmasaydı bunları bulamayacaktım.

---

[43] Muslim, Kader, 8, nr. 2664; İbn Mâce, nr. 4168; Nesâ'î, el-Kubrâ, 10457; Ahmed, nr. 877; İbn Hibbân, nr. 5721; Ebû Ya'lâ, el-Musned, nr. 6223.

[44] İsrâ, 84.

[45] İnsan, 1.

[46] Bu mektup, 3. ciltteki 53. Mektuptur.

"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Doğrusu, senin herşeye gücün yeter!"[47]

Mevlânâ Muhammed Murâd o taraflara geldiği için birkaç kelime yazdık. Âkibet hayrolur inşallah.

KELİME ANLAMI

56. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْخَمْسُونَ Elli altıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى اِبْنِ شَيْخِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا جَنَابِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ عَبْدِ اللهِ İmam-ı Rabbani'nin şeyhinin oğlu *(Daha kime gönderildi?)* وَالْخَواجَهْ جَمَالِ الدِّينِ الْحُسَيْنِ Hâce Cemaleddin Hüseyin'e اِبْنِ الْخَواجَهْ حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ Hâce Hüsameddin Ahmed'in oğlu *(Mektup ne hakkındadır?)* فِي التَّأَسُّفِ Üzüntüleri bildirme *(Neye?)* عَلَى فَوْتِ الصُّحْبَةِ الْمَاضِيَةِ وَالْاِيمَاءِ اِلَى اَسْرَارٍ Geçmiş sohbetleri kaçırmaya جَدِيدَةٍ Yeni sırlara işaret وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ Ve buna uygun konular hakkındadır. ﴾

لِيَكُنْ قُرَّةُ الْعَيْنَيْنِ وَمَسَرَّةُ الْاُذُنَيْنِ Gözlerimin nuru ve kulaklarımın sevinci olsun وَالْخَواجَهْ جَمَالُ الدِّينِ اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدُ عَبْدُ اللهِ (Yani) Hâce Muhammed Abdullah الْحُسَيْنُ Ve Hâce Cemaleddin Hüseyin *(Bu ikisi ne olsun?)* مُتَحَلِّيَيْنِ Süslenen *(Ne ile süslenen?)* بِجَمْعِيَّةٍ صُورِيَّةٍ وَمَعْنَوِيَّةٍ Suri ve manevi cemiyetle وَالْعَجَبُ Ne acayiptir ki, اَنَّهُمَا قَدِ اخْتَارَا Bu ikisi seçtiler *(Neyi?)* تَغَافُلاً لاَ تَغَافُلَ مِثْلَهُ Benzersiz bir gafleti, ilgisizliği *(Dalın?)* وَعَدَمَ الرَّأْفَةِ وَالْمَرْحَمَةِ Şefkat ve merhametsizliği حَيْثُ لَمْ يَصِلاَ اِلَى سَرْهَنْدْ Çünkü onlar Serhend'e gelmediler *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ قُرْبِ الْجِوَارِ Yakınlık bulunmasına rağmen وَلَمْ يَسْئَلاَ عَنْ حَالِ هٰذَا الْغَرِيبِ Ve bu garibin hal-i hatırını sormadılar وَلَمْ يُؤَدِّيَا حُقُوقَ الْمَوَدَّةِ Sevgi haklarını yerini getirmediler وَمَاذَا اَقُولُ لِخَواجَهْ مُحَمَّدٍ اَفْضَلَ Hâce Muhammed Efdal hakkında ne söyleyeyim?

[47] Tahrim, 8.

فَإِنَّهُ يَعُدُّ نَفْسَهُ Zira o kendisini sayıyor (*Ne?*) أَبْعَدَ عَنْهُمَا Bu iki kişiden daha uzak (*Ne hususunda?*) فِي الْمَوَدَّةِ Sevgi hususunda (*Ne kadar uzak sayıyor?*) بِمَرَاحِلَ Fersah fersah وَمَا أَقُولُ لِلْمِيرْ بَلْ هُوَ خَائِفٌ مِنْ مَوَدَّتِنَا Bilakis o bizi sevmekten korkuyor مَنْصُورٍ Mir Mansur hakkında ne diyeyim? فَإِنَّهُ يَتَمَنَّى الصُّحْبَةَ دَائِمًا Zira o, her zaman sohbeti arzuluyor وَلَكِنْ لاَ يَخْرُجُ تَمَنِّيهِ Ancak onun arzusu da çıkmıyor مِنَ الْقُوَّةِ إِلَى الْفِعْلِ Kuvvet halinden fiil haline وَمِنْ قَوْلِ الْفُقَهَاءِ الْعِظَامِ Büyük fakihlerin sözlerindendir (*Ne?*) اَلرَّاضِي بِالضَّرَرِ Zarara razı olan لاَ يَسْتَحِقُّ النَّظَرَ İlgiye layık değildir اَلْعَسْكَرُ وَإِنْ كَانَ بَحْرُ الظُّلُمَاتِ Ordu, her ne kadar karanlıklar denizi olsa da وَلَكِنَّهُ مُغْتَنِمٌ لِمَاءِ الْحَيَاةِ Ama o yaşam suyunu içeriyor وَهُنَا بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ يَحْصُلُ Burada Allah'ın yardımıyla hasıl oluyor (*Neden?*) مِنَ الْجَوَاهِرِ Cevherlerden وَلَوْ عَلَى سَبِيلِ النَّدْرَةِ Nadiren de olsa (*Ne hasıl oluyor?*) مَا Öyle şeyler ki, لَوْ حَصَلَ فِي مَوَاضِعَ أُخْرَى Eğer başka yerlerde hasıl olsa (*Ne?*) شَبَحُهُ O cevherlerin hayali لَكَانَ مُغْتَنَمًا O dahi ganimet olurdu وَكُلُّ مُبَارِزٍ اكْتَسَبَ قَدْرًا وَقِيمَةً Kadri kıymet kazanan her savaşçı إِنَّمَا يَتَيَسَّرُ لَهُ ذٰلِكَ Ona bu sadece nasip olur (*Ne zaman?*) حِينَ اسْتِيلاَءِ الأَعْدَاءِ Düşman işgali sırasında وَالسَّلاَمَةُ وَإِنْ كَانَتْ فِي الزَّاوِيَةِ Selamet köşeye çekilmede olsa da وَلَكِنَّ دَوْلَةَ الْغَزْوِ وَالشَّهَادَةِ Ama gaza ve şehadet devleti فِي الْمَعْرَكَةِ Savaş meydanındadır وَالزَّاوِيَةُ إِنَّمَا هِيَ مُنَاسِبَةٌ Zaviye sadece uygundur (*Kime?*) لِأَهْلِ السَّتْرِ Kadınlara ve zayıflara وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste geldi ki: اَلْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ Kuvvetli mümin hayırlıdır (*Kimden?*) مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ Zayıf müminden اَلْمُبَارَزَةُ فِي الْمَعْرَكَةِ الْكُبْرَى وَحَالُ الرِّجَالِ الأَقْوِيَاءِ Kuvvetli adamların hali (*Nedir?*) Büyük savaş meydanlarında çarpışmaktır قُلْ (Resulüm) de ki: كُلٌّ يَعْمَلُ Herkes amel eder (*Neye göre?*) عَلَى شَاكِلَتِهِ Kendi mizacına göre فَرَبُّكُمْ أَعْلَمُ Rabbiniz en

وَلَمَّا كُنْتُ مُتَوَجِّهًا اِلَى بِمَنْ هُوَ اَهْدَى سَبِيلاً iyi bilendir *(Kimi?)* Yolu en doğru olanı الْعَسْكَرِ Orduya doğru yönelince *(Ne zaman?)* بَعْدَ مُضِيِّ مُدَّةِ الرُّخْصَةِ وَالْاِذْنِ Ruhsat ve izin süresi bittikten sonra تَرَكْتُ Bıraktım *(Kimi?)* وَلَدِى مُحَمَّدًا سَعِيدًا Oğlum Muhammed Said'i *(Nerede?)* فِى الْبَيْتِ Evde *(Nasıl bıraktım?)* بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَلَمَّا تَفَكَّرْتُ Ve de düşününce *(Ne hakkında?)* فِى الْفُيُوضِ وَالْبَرَكَاتِ Feyiz ve bereketler وَالْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ İlim ve marifetler hakkında اَلْحَاصِلَةِ بَعْدَ مُفَارَقَتِهِ Ki, ondan ayrıldıktan sonra hasıl olmuştur نَدِمْتُ عَلَى مُفَارَقَتِهِ (O zaman) ondan ayrıldığıma pişman oldum وَطَلَبْتُهُ Ve onu istedim *(Nasıl?)* مُغْتَنِمًا لِلْفُرْصَةِ Fırsatı ganimet bilerek فَجَاءَ الصِّغَارُ وَالْكِبَارُ كُلُّهُمْ Ve küçük, büyük herkes geldi *(Nasıl?)* رَجَاءَ اَنْ يَنَالُوا Kavuşmak ümidiyle *(Neye kavuşmak?)* مِنْ هٰذِهِ الْبَرَكَاتِ Şu bereketlere وَالْعَجَبُ Ne acayiptir ki, كَاَنِّى مِنْ طَائِفَةِ الْمَلاَمَتِيَّةِ Sanki ben melameti grubundanım وَفِى زُمْرَةِ الْقَلَنْدَرِيَّةِ Ve Kalenderi zümresinin içindeyim مَعَ اَنِّى مُمْتَازٌ Halbuki ben ayrıyım *(Neden?)* مِنَ الْفَرِيقَيْنِ Bu iki gruptan وَمُغَايِرٌ لَهُمَا Ve onlara zıtım وَلِىَ مُعَامَلَةٌ Ve benim özel bir muamelem var عَلَى حِدَةٍ Yeni ilimlerden az da olsa duyun اِسْمَعُوا شَمَّةً مِنَ الْعُلُومِ الْجَدِيدَةِ Ve şu, (elli üçüncü) mektubun başlığıdır *(O mektup nedir?)* وَهٰذَا عُنْوَانُ مَكْتُوبٍ Allah Teâlâ buyurdu قَالَ اللهُ تَعَالَى İnsan üzerinden geçmedi mi? *(Ne?)* هَلْ اَتَى عَلَى الْاِنْسَانِ Uzun bir zaman *(Nasıl geçmedi mi?)* حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ Anılan bir şey olmadan قَدْ اَتَى Evet Ya rabbi! لَمْ يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا بَلَى يَا رَبِّ İnsan üzerinden geçti *(Ne?)* لَمْ Uzun bir zaman *(Nasıl)* عَلَى الْاِنْسَانِ حِينٌ مِنَ الدَّهْرِ Anılan bir şey olmadan *(Nasıl anılmadı?)* يَكُنْ شَيْئًا مَذْكُورًا Ne zat ne eser لاَ عَيْنًا وَلاَ اَثَرًا Ne müşahede ne de varlık olarak وَلاَ شُهُودًا وَلاَ وُجُودًا Sonuna kadar اِلَى آخِرِهِ Ve siz de gördünüz *(Nerede?)* وَاَنْتُمْ قَدْ رَاَيْتُمْ فِى بَعْضِ الْمَكَاتِيبِ

Bazı mektuplarda *(Neyi gördünüz?)* اَنِّي جَعَلْتُ Benim kıldığımı *(Neyi?)* اَلْقَوْلَ بِالزَّوَالِ Vücudi yokluğa hükmetmeyi *(Ne kıldığını gördünüz?)* مِنْ قَبِيلِ الْاِلْحَادِ الْوُجُودِيِّ Dinden çıkma ve zındıklık kabilinden وَهٰهُنَا كَتَبْتُ بِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ O mektupta bu sözü yazdım وَعَالَجْتُ ذٰلِكَ Ve meseleyi çözdüm *(Nasıl?)* بِكَرَمِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالٰى Allah Teâlâ'nın ihsanıyla ﴿ع﴾ Mısra: وَقِسْ Kıyas et, anla *(Neden?)* مِنْ حَالِ بُسْتَانِي Bostanımın halinden *(Neyi?)* رَبِيعِي Baharımı وَهٰذِهِ الدُّوَلُ كُلُّهَا Bu nimetlerin tamamı مِنْ بَرَكَاتِ هٰذِهِ الْوَاقِعَاتِ Şu vakıaların bereketidir لَوْلَاهَا Eğer onlar olmasaydı لَمَا وَجَدْتُ تِلْكَ Ben bu nimetleri bulamazdım رَبَّنَا Ey Rabbimiz! أَتْمِمْ لَنَا Bizim için tamamla *(Neyi?)* نُورَنَا Nurumuzu وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla إِنَّكَ Çünkü sen وَلَمَّا كَانَ مَوْلَانَا مُحَمَّدٌ مُرَادٌ Dostumuz Muhammed Murad olunca *(Ne olunca?)* عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ Her şeye قَدِيرٌ Gücü yetensin مُتَوَجِّهًا اِلٰى تِلْكَ الْحُدُودِ O taraflara yönelmiş كَتَبْنَا كَلِمَتَيْنِ İki kelime yazdık اَلْعَاقِبَةُ بِالْخَيْرِ Sonu hayr olur inşallah...

57. MEKTUP

٥٧- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا حَمِيدِ الْاَحْمَدِيِّ فِي بَيَانِ حُدُوثِ الْعَالَمِ وَرَدِّ عَبِيدِ الْعَقْلِ الْفَعَّالِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ وَوُجُودُهُ سُبْحَانَهُ بِنَفْسِهِ وَهُوَ تَعَالَى قَدْ كَانَ عَلَى مَا عَلَيْهِ الْآنَ وَيَكُونُ عَلَى ذٰلِكَ اِلَى اَبَدِ الْآبَادِ وَلاَ سَبِيلَ لِلْعَدَمِ السَّابِقِ وَالْعَدَمِ اللاَّحِقِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَاِنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ اَحْقَرُ خُدَّامِ ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْمُقَدَّسِ وَسَلْبَ الْعَدَمِ اَذَلُّ كُنَّاسِي ذَاكَ الْحَرِيمِ الْمُحْتَرَمِ وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى الْمُسَمَّى بِالْعَالَمِ مِنَ الْعَنَاصِرِ وَالْاَفْلاَكِ وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ وَالْبَسَائِطِ وَالْمُرَكَّبَاتِ كُلُّهَا مَوْجُودَةٌ بِاِيجَادِ اللّٰهِ تَعَالَى وَمُخْرَجَةٌ مِنَ الْعَدَمِ اِلَى الْوُجُودِ وَالْقِدَمُ الذَّاتِيُّ وَالْقِدَمُ الزَّمَانِيُّ كِلاَهُمَا ثَابِتَانِ لِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَقَطْ وَالْحُدُوثُ الذَّاتِيُّ وَالزَّمَانِيُّ كَائِنٌ لِغَيْرِهِ تَعَالَى كَمَا اَنَّهُ خَلَقَ الْاَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ اَخْرَجَ السَّمَوَاتِ وَالْكَوَاكِبَ بَعْدَ خَلْقِ الْاَرْضِ مِنَ الْعَدَمِ اِلَى الْوُجُودِ فِي يَوْمَيْنِ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿خَلَقَ الْاَرْضَ فِي يَوْمَيْنِ﴾ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿فَقَضٰيهُنَّ سَبْعَ سَمٰوَاتٍ فِي يَوْمَيْنِ﴾ مِصْدَاقُ هٰذَا الْكَلاَمِ سَفِيهٌ بَلْ مُنْكِرٌ لِنَصِّ الْقُرْآنِ مَنْ يَتَفَوَّهُ بِقِدَمِ بَعْضِ مَا سِوَاهُ كَالْاَفْلاَكِ وَمَا فِيهَا وَبَسَائِطِ الْعَنَاصِرِ وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ وَقَدِ انْعَقَدَ اِجْمَاعُ الْمِلِّيِّينَ اِلَى حُدُوثِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى وَحَكَمُوا بِوُجُودِهِ بَعْدَ الْعَدَمِ السَّابِقِ بِالْاِتِّفَاقِ كَمَا صَرَّحَ بِهِ الْاِمَامُ حُجَّةُ الْاِسْلاَمِ الْغَزَالِيُّ فِي رِسَالَتِهِ «اَلْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلاَلِ» وَكَفَّرَ جَمَاعَةً قَالُوا بِقِدَمِ بَعْضِ اَجْزَاءِ الْعَالَمِ فَالْحُكْمُ بِقِدَمِ شَيْءٍ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ خُرُوجٌ عَنِ الْمِلَّةِ وَدُخُولٌ فِي الْفَلْسَفَةِ وَكَمَا اَنَّ الْعَدَمَ السَّابِقَ كَائِنٌ لِمَا سِوَاهُ تَعَالَى الْعَدَمُ اللاَّحِقُ اَيْضًا لاَحِقٌ بِهِ فَتَنْتَثِرُ الْكَوَاكِبُ وَتَنْشَقُّ السَّمَوَاتِ وَتَنْدَكُّ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ وَتَلْحَقُ بِالْعَدَمِ كَمَا نَطَقَ بِهِ نَصُّ الْقُرْآنِ وَانْعَقَدَ عَلَيْهِ اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلاَمِيَّةِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي كَلاَمِهِ الْمَجِيدِ ﴿فَاِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ * وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً * فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ * وَانْشَقَّتِ السَّمَآءُ فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ﴾ وَقَالَ

﴿اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ * وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ * وَاِذَا الْجِبَالُ سُيِّرَتْ﴾ وَقَالَ ﴿اِذَا السَّمَآءُ انْفَطَرَتْ * وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ﴾ وَقَالَ ﴿اِذَا السَّمَآءُ انْشَقَّتْ﴾ وَقَالَ ﴿كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ اِلَّا وَجْهَهُ لَهُ الْحُكْمُ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ﴾ وَوَرَدَتْ فِي الْقُرْآنِ اَمْثَالُ ذٰلِكَ آيَاتٌ كَثِيرَةٌ وَالْجَاهِلُ يُنْكِرُ فَنَاءَ هٰؤُلَاءِ بِجَهْلِهِ وَيَرُدُّ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ مُفْتَتِنًا بِالْمُمَوَّهَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ اِثْبَاتَ الْعَدَمِ اللَّاحِقِ فِي الْمُمْكِنَاتِ كَاِثْبَاتِ الْعَدَمِ السَّابِقِ فِيهَا مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ وَالْايمَانُ بِهِ لَازِمٌ وَمَا قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ مِنْ «اَنَّ سَبْعَةَ اَشْيَاءَ لَا يَتَطَرَّقُ عَلَيْهَا الْفَنَاءُ بَلْ تَكُونُ بَاقِيَةً وَهِيَ الْعَرْشُ وَالْكُرْسِيُّ وَاللَّوْحُ وَالْقَلَمُ وَالْجَنَّةُ وَالنَّارُ وَالرُّوحُ» لَا بِمَعْنَى اَنَّ هٰذِهِ الْاَشْيَاءَ لَا تَقْبَلُ الْفَنَاءَ وَلَيْسَتْ فِيهَا قَابِلِيَّةُ الزَّوَالِ حَاشَا مِنْ ذٰلِكَ وَكَلَّا بَلْ بِمَعْنَى اَنَّ الْقَادِرَ الْمُخْتَارَ جَلَّ شَأْنُهُ يُفْنِي بَعْدَ الْوُجُودِ مَنْ يَشَاءُ وَيُبْقِي مَنْ يَشَاءُ لِحِكَمٍ وَمَصَالِحَ ﴿يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَآءُ﴾ وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ وَلَاحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ الْعَالَمَ بِجَمِيعِ اَجْزَائِهِ مُسْتَنِدٌ اِلَى الْوَاجِبِ تَعَالَى وَمُحْتَاجٌ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ فِي الْوُجُودِ وَالْبَقَاءِ فَاِنَّ الْبَقَاءَ عِبَارَةٌ عَنِ اسْتِمْرَارِ الْوُجُودِ فِي زَمَانٍ ثَانٍ وَثَالِثٍ اِلَى مَا شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى لَيْسَ فِيهِ اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَى الْوُجُودِ مُسَمًّى بِالْبَقَاءِ فَيَكُونُ نَفْسُ الْوُجُودِ وَاسْتِمْرَارُهُ مُسْتَنِدًا وَمُفَوَّضًا اِلَى اِرَادَتِهِ تَعَالَى وَمَاذَا يَكُونُ الْعَقْلُ الْفَعَّالُ حَتَّى يُدَبِّرَ الْاَشْيَاءَ وَتَكُونَ الْحَوَادِثُ مُسْتَنِدَةً اِلَيْهِ وَفِي نَفْسِ وُجُودِهِ وَثُبُوتِهِ اَلْفُ كَلَامٍ فَاِنَّ تَحَقُّقَهُ وَحُصُولَهُ مُبْتَنٍ عَلَى الْمُقَدِّمَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ الْمُمَوَّهَةِ وَكُلُّهَا غَيْرُ تَامَّةٍ عَلَى اُصُولِ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ وَالْاَبْلَهُ مَنْ يَصْرِفُ الْاَشْيَاءَ عَنِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ وَيُسْنِدُهَا اِلَى مِثْلِ هٰذَا الْاَمْرِ الْمَوْهُومِ بَلْ يَلْحَقُ لِاَشْيَاءَ اُلُوفٌ مِنَ الْعَارِ مِنْ اَنْ تَكُونَ مُسْتَنِدَةً اِلَى مَنْحُوتِ الْفَلْسَفِيِّ بَلِ الْاَشْيَاءُ بِعَدَمِهَا رَاضِيَةٌ مِنْ اَنْ يَكُونَ اسْتِنَادُهَا اِلَى مَجْعُولٍ سَفْسَطِيٍّ مَحْرُومَةً مِنْ سَعَادَةِ الْانْتِسَابِ اِلَى قُدْرَةِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ سُلْطَانُهُ

﴿كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ اَفْوَاهِهِمْ اِنْ يَقُولُونَ اِلَّا كَذِبًا﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Hamîd el-Ahmedî'ye yazılmıştır**
- **Âlemin hudûsunun izahı ve akla tapanlara reddiye**

Hamd âlemlerin Rabbi olan Allah içindir. Salât u selâm, peygamberlerin efendisinin üzerine olsun.

Hiç şüphesiz Allah Teâlâ zâtıyla mevcut olup varlığı kendisindendir. Şu an nasılsa ebedî olarak öyle olmaya devam ede-cektir. Hak Sübhânehû'ya ne geçmişte ne de şimdi yokluk bulaşma-mıştır. Çünkü varlığın vücûbu, mukaddes makamın en düşük hizmetçilerindendir. Ademi selbetmek ise bu değerli bârigâhın en aşağı süpürgecisidir. Unsur, felek, akıl, nefis, basit ve mürekkeplerden oluşan ve kendisine âlem denilen, Allah Teâlâ'nın dışındaki her şey O'nun var etmesiyle varolmuştur. Yokluktan çıkarak varlığa gelmiştir.

Zâtî kıdem ve zamana bağlı olan kıdem, yalnızca Allah Teâlâ için ikisi birlikte sabit olmuştur. Zâtî ve zâmânî anlamdaki hudûs (sonradanlık) ise Allah Teâlâ'nın dışındaki her şey içindir. Nitekim O yeryüzünü iki günde yaratmıştır. Yer yüzünü yarattıktan sonra yine iki günde semâları ve yıldızları yokluktan varlığa çıkarmıştır. Allah Teâlâ şöyle buyurdu: *"Siz gerçekten yeri iki günde yaratanı inkar edip duracak mısınız?"*[48]

Başka bir âyet-i kerîmede şöyle buyurdu: *"Allah, bunun üzerine, iki gün içinde yedi gök var etti ve her göğün işini kendisine bildirdi.*[49] Bu âyetler yukarda yaptığımız açıklamayı doğrulamaktadır.

Felekler ve içindekiler, unsurların basitleri, akıllar, nefisler gibi Allah Teâlâ'nın dışında kalan bazı şeylerin kıdeminden (başlangıçsızlığından) sözeden kimse sefihtir. Daha da ötesi, Kur'ân âyetini inkar etmektedir. Allah Teâlâ'nın dışında kalan her şeyin sonradan olduğuna dâir bütün dinlerin icması vardır. O'nun dışında-kilerin, ilk yokluklarından sonra varolduğunu ittifâken kabul ettiler. Nitekim Huccetu'l-İslâm İmâm-ı Gazâlî, *el-Munkızu mine'd-Dalâl* adlı risâlesinde bu konuyu açıklayarak âlemin bazı cüzlerinin kıdeminden sözedenlerin küfrüne hükmetti.

---

[48] Fussilet, 9.

[49] Fussilet, 12.

O halde mümkünâttan olan bir şeyin kıdemine hükmetmek dinden çıkmak ve felsefecilerin arasına katılmak demektir. Önceki yokluk O'nun dışındakiler için olduğu gibi gelecekte de onlar için yokluk sözkonusu olacaktır. Yıldızlar dağılacak, gökler yarılacak, yer yüzü ve dağlar paramparça olacak ve böylece yokluğa katılacaktır. Böyle olacağını Kur'ân âyeti haber vermektedir. Aynı zamanda bütün islâmî fırkaların bu konuda icması vardır. Allah Teâlâ şöyle buyurdu: *"Sura bir üfürüş üfürüldüğü, yer ve dağlar kaldırılıp bir vuruşla birbirine çarpıldığı zaman, işte o gün olacak olur, kıyamet kopar. Gök yarılır; o gün düzeni bozulur."*[50]

Başka bir yerde de şöyle buyurdu: *"Güneş katlanıp dürüldüğünde, Yıldızlar bulandığında, dağlar yürütüldüğünde."*[51] Başka bir âyette *"Gök yarıldığı zaman, yıldızlar saçıldığı zaman..."*[52] buyurdu. Başka bir âyette *"Gök yarıldığında"*[53] buyurdu. Başka bir âyette *"O'nun yüzünden (zatından) başka her şey helâk olacaktır. Hüküm O'nundur ve O'na döndürüleceksiniz."*[54] buyurdu.

Bu konuda Kur'ân-ı Kerîm'de bu konuda bir çok âyet vardır. Câhiller cehâletleri sebebiyle bunların yok olacağını inkâr etmektedir. Felsefecilerin süslü sözlerine aldanarak Kur'ân nasslarını reddetmektedirler.

Hulâsa önceki yokluğun isbatı gibi mümkünlere gelen yokluğu kabul etmek dînin zorunluluklarından olup buna îmân etmek gereklidir.

Bazı âlimlerin, "Yedi şey vardır ki bunlarda fenâ olmaz. Bilakis bunlar bâkîdir. Bunlar: arş, kürsî, levh, kalem, cennet, cehennem ve ruhtur." demesi, bu yedi şey fenâ kabul etmez ve bunlarda yok olma kâbiliyeti yoktur anlamında değildir. Böyle bir şeyden Allah Teâlâ'ya sığınırız. Bilakis bu sözle kastedilen şudur: Kâdir-i Mutlak (c.c.) varettikten sonra bir takım hüküm ve maslahatlara göre, dilediğini yok eder, dilediğini de bırakır.

---

[50] Hâkka, 13-16.

[51] Tekvîr, 1-3.

[52] İnfitâr, 1-2.

[53] İnşikâk, 1.

[54] Kasas, 88.

"Allâh, dilediğini yapar."[55]

"Şüphesiz Allah dilediği hükmü verir."[56]

Bu açıklamayla anlaşıldı ki, âlem bütün parçalarıyla birlikte Vâcib Teâlâ'ya dayanmaktadır. Varlık ve bekâsı O'na muhtaçtır. Çünkü bekâ, varlığın ikinci ve üçüncü zamanda Allah Teâlâ'nın dilediği kadar devam etmesidir. Vücûddan öte bir şey yoktur ki bekâ diye isimlendirilsin. Dolayısıyla varlık ve varlığın devam etmesi O'nun iradesine bırakılmıştır. *Akl-ı faal* nedir ki eşyayı yönetsin ve hâdiseler kendisine dayandırılsın. Varlığı ve sübûtu ile ilgili tonlarca söz söylenmiştir. Gerçekleşmesi süslü felsefî mukaddimelerle açıklanmıştır. Bunlar, bütün İslâmî fırkaların asıllarına göre tam olmayan mukaddimelerdir.

Ahmak o kişidir ki, eşyâyı Kâdir-i Mutlak'a değil de bu gibi mevhum işlere dayandırır. Hatta eşya, kadir-i muhtara aidiyet şerefinden mahrum edilerek safsataya bağlı, uydurulmuş şeylere isnat ettirilmektense yok olmaya razı olur.

"Ağızlarından ne büyük (küstahça) söz çıkıyor! Onlar, yalandan başka bir şey söylemiyorlar."[57]

KELİME ANLAMI

57. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْخَمْسُونَ **Elli yedinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى **Mevlana Hamid Ahmedi'ye** *(Ne hakkındadır?)* مَوْلَانَا حَمِيدِ الْاَحْمَدِيِّ فِي بَيَانِ حُدُوثِ **Alemin hâdis olduğunu açıklama** الْعَالَمِ وَرَدِّ عَبِيدِ الْعَقْلِ الْفَعَّالِ **Ve akl-ı faala tapanlara ret hakkındadır.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Hamd, alemlerin rabbi olan Allah'a وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam ise عَلَى سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Peygamberlerin efendisine olsun اِنَّ اللّٰهَ تَعَالَى مَوْجُودٌ Kuşkusuz Allah zatıyla mevcuttur بِذَاتِهِ وَوُجُودُهُ سُبْحَانَهُ بِنَفْسِهِ Ve varlığı kendi nefsiyledir وَهُوَ تَعَالَى قَدْ كَانَ Allah Teâlâ idi *(Ne idi?)* عَلَى مَا عَلَيْهِ الْآنَ Şu anda

---

[55] İbrahim, 37.

[56] Maide, 1.

[57] Kehf, 5.

olduğu hal üzere وَيَكُونُ عَلَى ذٰلِكَ Ve Allah bu hal üzere olacaktır اِلَى اَبَدِ الْآبَادِ Sonsuza dek وَلاَ سَبِيلَ لِلْعَدَمِ السَّابِقِ وَالْعَدَمِ اللاَّحِقِ Geçmiş ve sonraki yoklukların yolu yoktur *(Kime?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya فَاِنَّ وُجُوبَ الْوُجُودِ Çünkü varlığının vacip olması *(Nedir?)* اَحْقَرُ خُدَّامِ ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْمُقَدَّسِ Bu mukaddes mertebenin en düşük hizmetçisidir وَسَلْبَ الْعَدَمِ Yokluğu (Allah'tan) nefyetmek ise *(Nedir?)* اَذَلُّ كُنَّاسِى ذَاكَ الْحَرِيمِ الْمُحْتَرَمِ Bu kıymetli haremin en zelil süpürgecisidir وَمَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışında kalan اَلْمُسَمَّى بِالْعَالَمِ Ve alem diye isimlendirilen مِنَ الْعَنَاصِرِ وَالْاَفْلاَكِ Unsur ve felekler وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ Akıl ve nefisler وَالْبَسَائِطِ وَالْمُرَكَّبَاتِ Basit ve mürekkepler كُلُّهَا مَوْجُودَةٌ بِاِيجَادِ اللهِ تَعَالَى Bunların tamamı Allah'ın yaratmasıyla var olmuşlardır وَمُخْرَجَةٌ مِنَ الْعَدَمِ اِلَى الْوُجُودِ Ve yokluktan varlığa çıkarılmışlardır وَالْقِدَمُ الذَّاتِيُّ وَالْقِدَمُ الزَّمَانِيُّ Zat ve zaman yönünden kadîm olma كِلاَهُمَا ثَابِتَانِ لِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَقَطْ İkisi de sadece Allah'ın mukaddes zatına aittir وَالْحُدُوثُ الذَّاتِيُّ وَالزَّمَانِيُّ Zat ve zaman yönünden hâdis olma ise كَائِنٌ لِغَيْرِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın dışındakiler içindir كَمَا اَنَّهُ خَلَقَ الْاَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ Allah iki günde yerleri yarattığı gibi اَخْرَجَ السَّمَوَاتِ وَالْكَوَاكِبَ Gökleri ve yıldızları da çıkarmıştır *(Ne zaman?)* بَعْدَ خَلْقِ الْاَرْضِ Yeryüzünü yarattıktan sonra *(Nereden çıkarmıştır?)* مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan *(Nereye çıkarmıştır?)* اِلَى الْوُجُودِ Varlığa *(Ne kadar zamanda?)* فِى يَوْمَيْنِ İki günde قَوْلُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu sözü: خَلَقَ الْاَرْضَ فِى يَوْمَيْنِ Yeryüzünü iki günde yarattı وَقَوْلُهُ تَعَالَى Ve yine Allah Teâlâ'nın şu sözü: فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ فِى يَوْمَيْنِ Ve onları iki günde yedi gök olarak tesbit etti... (ayeti) بَلْ مُنْكِرٌ لِنَصِّ الْقُرْآنِ Bilakis Kuran nassını inkar etmiştir *(Kim?)* مَنْ يَتَفَوَّهُ Söyleyen kişi *(Neyi söyleyen?)* بِقِدَمِ بَعْضِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışındaki bazı şeylerin de kadim olduğunu كَالْاَفْلاَكِ وَمَا فِيهَا Felekler ve onda olanlar gibi وَبَسَائِطِ الْعَنَاصِرِ Unsurların basit olanları, وَالْعُقُولِ وَالنُّفُوسِ Akıl ve nefisler gibi وَقَدِ انْعَقَدَ اِجْمَاعُ الْمِلِّيِّينَ Oysaki tüm din

mensupları icma etmiştir *(Neye?)* اِلَى حُدُوثِ مَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışındaki her şeyin hâdis olduğuna وَحَكَمُوا بِوُجُودِهِ بَعْدَ الْعَدَمِ السَّابِقِ Ve onların ilk yokluktan sonra var olduğuna hükmetmişlerdir *(Nasıl?)* بِالْاِتِّفَاقِ İttifakla كَمَا صَرَّحَ بِهِ Nitekim bunu açıkça belirtmiştir *(Kim?)* اَلْاِمَامُ حُجَّةُ الْاِسْلَامِ الْغَزَالِيُّ Huccetül İslam İmam-ı Gazali *(Nerede?)* فِي رِسَالَتِهِ الْمُنْقِذُ مِنَ الضَّلَالِ El-munkızu mineddelal isimli risalesinde وَكَفَّرَ جَمَاعَةٌ Ve bir grubu küfre nispet etti ki, قَالُوا بِقِدَمِ بَعْضِ اَجْزَاءِ الْعَالَمِ Onlar, alemin bazı parçalarının kadim olduğuna hükmettiler فَالْحُكْمُ بِقِدَمِ شَيْءٍ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ Mümkin varlıklardan bir şeyin kadim olduğuna hükmetmek خُرُوجٌ عَنِ الْمِلَّةِ Dinden çıkmak وَكَمَا اَنَّ الْعَدَمَ السَّابِقَ وَدُخُولٌ فِي الْفَلْسَفَةِ Ve felsefeye girmektir Nasıl ki geçmiş yokluk كَائِنٌ لِمَا سِوَاهُ تَعَالَى Allah'ın dışındakiler içindir اَلْعَدَمُ اللَّاحِقُ أَيْضًا لَاحِقٌ بِهِ Gelecekteki yokluk da onlara aittir فَتَنْتَثِرُ الْكَوَاكِبُ Yıldızlar dağılacak وَتَنْشَقُّ السَّمَوَاتُ وَتَتَدَكْدَكُ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ Yeryüzü ve dağlar parçalanacak Gökler yarılacak كَمَا نَطَقَ بِهِ نَصُّ الْقُرْآنِ وَتَلْحَقُ بِالْعَدَمِ Ve hepsi yokluğa karışacaktır Nitekim bunu Kuran nassı söylemiş وَانْعَقَدَ عَلَيْهِ Ve bunun üzerine oluşmuştur *(Ne?)* اِجْمَاعُ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ Bütün İslami fırkaların icması قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu *(Nerede?)* فِي كَلَامِهِ الْمَجِيدِ Yüce kelamında فَاِذَا نُفِخَ فِي الصُّورِ نَفْخَةٌ وَاحِدَةٌ Sura bir kere üflendiğinde وَحُمِلَتِ الْاَرْضُ وَالْجِبَالُ Yeryüzü ve dağlar kaldırıldığında فَدُكَّتَا دَكَّةً وَاحِدَةً Ve bir kere birbirlerine çarpıldığında فَيَوْمَئِذٍ وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ İşte o gün olacak olur وَانْشَقَّتِ السَّمَاءُ Gök yarılır فَهِيَ يَوْمَئِذٍ وَاهِيَةٌ Gök o gün çökmeye yüz tutar وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: اِذَا الشَّمْسُ كُوِّرَتْ Güneş dürüldüğünde وَاِذَا الْجِبَالُ Yıldızlar (kararıp) döküldüğünde وَاِذَا النُّجُومُ انْكَدَرَتْ Ve dağlar yürütüldüğünde وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: اِذَا السَّمَاءُ انْفَطَرَتْ Gök yarıldığında وَاِذَا الْكَوَاكِبُ انْتَثَرَتْ Ve yıldızlar dağıldığında وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: اِذَا السَّمَاءُ انْشَقَّتْ Gök yarıldığında وَقَالَ Allah Teâlâ buyurdu: كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ Her şey yok olacaktır اِلَّا وَجْهَهُ Onun yüzü (zatı) hariç لَهُ الْحُكْمُ Hüküm ona

وَوَرَدَتْ فِي الْقُرْآنِ اَمْثَالُ ذٰلِكَ آيَاتٌ وَاِلَيْهِ تُرْجَعُونَ aittir Ve ona döndürüleceksiniz كَثِيرَةٌ Kuran'da bunlara benzer bir çok ayet gelmiştir وَالْجَاهِلُ يُنْكِرُ فَنَاءَ هٰؤُلَاءِ Cahil bunların yok olacağını inkar eder *(Ne sebebiyle?)* بِجَهْلِهِ Cahilliği sebebiyle وَيَرُدُّ مُفْتَتِنًا بِالْمُمَوِّهَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ النُّصُوصَ الْقُرْآنِيَّةَ Ve Kuran naslarını inkar eder *(Nasıl?)* Felsefenin sahte sözlerine aldanarak وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ اِثْبَاتَ الْعَدَمِ اللَّاحِقِ فِي Kısacası, كَاِثْبَاتِ الْعَدَمِ السَّابِقِ فِيهَا الْمُمْكِنَاتِ Gelecek yokluğu mümkin varlıklara ispat etmek Geçmiş yokluğu ona ispat etmek gibi مِنْ ضَرُورِيَّاتِ الدِّينِ Dinin gereğindendir وَالْايمَانُ بِهِ لَازِمٌ وَمَا قَالَ بَعْضُ الْعُلَمَاءِ Ve buna iman etmek lazımdır Bazı alimlerin dediği مِنْ اَنَّ سَبْعَةَ اَشْيَاءَ لَا يَتَطَرَّقُ عَلَيْهَا الْفَنَاءُ Yedi şey vardır ki, Onlara yokluk arız olmaz بَلْ تَكُونُ بَاقِيَةً وَهِيَ Bilakis onlar baki kalırlar Bu yedi şey; الْعَرْشُ وَالْكُرْسِيُّ Arş ve kürsü وَالْجَنَّةُ وَالنَّارُ وَاللَّوْحُ وَالْقَلَمُ Levh ve kalem Cennet, cehennem وَالرُّوحُ Ve ruhtur لَا بِمَعْنَى Bu şu anlamda değildir اَنَّ هٰذِهِ الْاَشْيَاءَ لَا تَقْبَلُ الْفَنَاءَ Bu yedi şey yok olmayı kabul etmez وَلَيْسَتْ فِيهَا قَابِلِيَّةُ الزَّوَالِ Ve bunlarda yok olma kabiliyeti bulunmaz حَاشَا مِنْ ذٰلِكَ وَكَلَّا Bu manadan Allah'a sığınırız بَلْ بِمَعْنَى Bilakis şu manadadır: اَنَّ الْقَادِرَ الْمُخْتَارَ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Kadir-i muhtar, Allah Teâlâ يُفْنِي وَيُبْقِي مَنْ يَشَاءُ بَعْدَ الْوُجُودِ Yarattıktan sonra yok eder *(Neyi?)* مَنْ يَشَاءُ Dilediğini Ve dilediğini de bırakır *(Niçin yok eder ve bırakır?)* لِحِكَمٍ وَمَصَالِحَ Bir takım hikmet ve maslahatlardan dolayı يَفْعَلُ اللّٰهُ مَا يَشَاءُ Allah dilediğini yapar وَيَحْكُمُ مَا يُرِيدُ Ve dilediği hükmü verir وَلَاحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ الْعَالَمَ بِجَمِيعِ Alem tüm parçalarıyla اَجْزَائِهِ مُسْتَنِدٌ اِلَى الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya dayanır وَمُحْتَاجٌ اِلَيْهِ سُبْحَانَهُ Ve ona muhtaçtır *(Ne hususunda?)* فِي الْوُجُودِ وَالْبَقَاءِ Var olma ve beka hususunda فَاِنَّ الْبَقَاءَ عِبَارَةٌ *(Neden?)* عَنِ اسْتِمْرَارِ الْوُجُودِ Çünkü beka ibarettir Varlığın devamından *(Nerede?)* فِي زَمَانٍ ثَانٍ وَثَالِثٍ İkinci ve üçüncü zamanda اِلَى مَا شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah'ın dilediği vakte kadar لَيْسَ فِيهِ Bekada yoktur *(Ne?)* اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَى الْوُجُودِ Varlık üzerine ilave bir şey ki, مُسَمًّى بِالْبَقَاءِ Beka diye isimlendirilen

فَيَكُونُ نَفْسُ الْوُجُودِ وَاسْتِمْرَارُهُ مُسْتَنِدًا Haliyle varlık ve varlığın devamı olur *(Ne olur?)*
وَمَاذَا يَكُونُ وَمُفَوَّضًا إِلَى إِرَادَتِهِ تَعَالَى Allah'ın iradesine dayalı ve ona bırakılmış
وَتَكُونَ الْعَقْلُ الْفَعَّالُ حَتَّى يُدَبِّرَ الْأَشْيَاءَ Akl-ı faal da nedir ki? Ta ki eşyayı yönetebilsin
الْحَوَادِثُ وَفِي نَفْسِ وُجُودِهِ مُسْتَنِدَةٌ إِلَيْهِ Ve olaylar olsun *(Ne olsun?)* Ona dayanmış
فَإِنَّ أَلْفَ كَلَامٍ وَثُبُوتِهِ Halbuki aklın varlığı ve sübutu hakkında Binlerce söz vardır
عَلَى تَحَقُّقَهُ وَحُصُولَهُ مُبْتَنٍ Zira aklın varlığı ve gerçekleşmesi dayalıdır *(Neye?)*
وَكُلُّهَا غَيْرُ تَامَّةٍ الْمُقَدِّمَاتِ الْفَلْسَفِيَّةِ الْمُمَوَّهَةِ Bu Sahte felsefi mukaddimelere
عَلَى أُصُولِ جَمِيعِ الْفِرَقِ الْاِسْلَامِيَّةِ mukaddimeler hiçbiri tam değildir *(Neye göre?)* Bütün
وَالْأَبْلَهُ مَنْ يَصْرِفُ الْأَشْيَاءَ islami fırkaların esaslarına göre Ahmak kişi, eşyayı
عَنِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ شَأْنُهُ çevirendir *(Kimden?)* Şanı yüce Kadir-i muhtar, Allah'tan
وَيُسْنِدُهَا إِلَى مِثْلِ هٰذَا الْأَمْرِ الْمَوْهُومِ Ve eşyayı nispet edendir *(Neye?)* Bu gibi vehmi
بَلْ يَلْحَقُ لِلْأَشْيَاءَ الْوُفُ مِنَ الْعَارِ bir şeye Bilakis eşyaya ilişir *(Ne?)* Binlerce utanç
مِنْ أَنْ تَكُونَ مُسْتَنِدَةً إِلَى مَنْحُوتِ *(Neden dolayı?)* Dayanmış olmaktan dolayı *(Neye?)*
الْفَلْسَفِيِّ بَلِ الْأَشْيَاءُ بِعَدَمِهَا رَاضِيَةٌ Felsefecinin uydurmasına Hatta eşya yokluğuna
مِنْ أَنْ يَكُونَ اسْتِنَادُهَا إِلَى مَجْعُولٍ razıdır *(Neye karşı?)* Nispetinin olmasına karşı *(Neye?)*
سَفْسَطِيٍّ مَخْرُومَةً مِنْ سَعَادَةِ الْانْتِسَابِ Saçma bir icada *(Nasıl?)* Nispet edilmekten
إِلَى قُدْرَةِ الْقَادِرِ الْمُخْتَارِ جَلَّ سُلْطَانُهُ mahrum olarak *(Kime?)* Saltanatı yüce Kadir-i
كَبُرَتْ كَلِمَةً تَخْرُجُ مِنْ أَفْوَاهِهِمْ muhtar Allah'ın kudretine Ağızlarından ne büyük söz
إِنْ يَقُولُونَ إِلَّا كَذِبًا çıkıyor Onlar yalandan başka bir şey söylemiyorlar...

58. MEKTUP

٥٨- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْخَمْسُونَ: اِلَى الْخَواجَهْ صَلاَحِ الدِّينِ الاَخْرَارِيِّ فِي بَيَانِ اَنَّ خَلْقَ الْمُمْكِنَاتِ وَوُجُودَهَا فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ ﴾

كَانَ اللهُ وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ شَيْئٌ وَلَمَّا اَرَادَ اَنْ يُظْهِرَ كَمَالاَتِهِ الْمَكْنُونَةَ طَلَبَ كُلُّ اسْمٍ مِنْ اَسْمَائِهِ تَعَالَى مَظْهَرًا مِنَ الْمَظَاهِرِ لِيَجَلِّيَ كَمَالاَتِهِ فِي ذٰلِكَ الْمَظْهَرِ وَلاَ قَابِلَ لِمَظْهَرِيَّةِ الْوُجُودِ وَتَوَابِعِهِ غَيْرُ الْعَدَمِ فَاِنَّ مَظْهَرَ الشَّيْئِ وَمِرْآتَهُ مُبَايِنٌ وَمُقَابِلٌ لِذٰلِكَ الشَّيْئِ وَالْمُبَايِنُ وَالْمُقَابِلُ لِلْوُجُودِ هُوَ الْعَدَمُ فَقَطْ فَعَيَّنَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ بِكَمَالِ قُدْرَتِهِ فِي عَالَمِ الْعَدَمِ لِكُلِّ اسْمٍ مِنْ اَسْمَائِهِ مَظْهَرًا مِنَ الْمَظَاهِرِ وَخَلَقَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ فِي اَيِّ وَقْتٍ اَرَادَهُ عَلَى اَيِّ طَوْرٍ شَاءَ خَلَقَ الاَشْيَاءَ مَتَى شَاءَ وَجَعَلَ الْمُعَامَلَةَ الاَبَدِيَّةَ مَرْبُوطَةً بِهَا. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْمُنَافِيَ لِلْعَدَمِ هُوَ الْخَارِجُ لاَ الثُّبُوتُ الْعَارِضُ لَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ فَاِنَّهُ لاَ مُنَافَاةَ بَيْنَهُمَا وَثُبُوتُ الْعَالَمِ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ لاَ فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ حَتَّى يَكُونَ مُنَافِيًا لَهُ فَيَجُوزُ اَنْ يَعْرِضَ لِلْعَدَمِ ثُبُوتٌ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَيَحْصُلَ لَهُ هُنَاكَ بِصُنْعِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ اِتْقَانٌ وَرُسُوخٌ وَيَكُونَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا وَمُرِيدًا وَبَصِيرًا وَسَمِيعًا وَمُتَكَلِّمًا بِطَرِيقِ الاِنْعِكَاسِ وَالظِّلِّيَّةِ وَلاَ يَكُونَ لَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ وَلاَ يَكُونَ شَيْئٌ غَيْرُ ذَاتِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى ثَابِتًا وَمَوْجُودًا فِي الْخَارِجِ وَبِهٰذَا الْمَعْنَى يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ وَهُوَ الاٰنَ كَمَا كَانَ وَمِثَالُ ذٰلِكَ النُّقْطَةُ الْحَوَّالَةُ وَالدَّائِرَةُ الْمَوْهُومَةُ فَاِنَّ الْمَوْجُودَ هُوَ النُّقْطَةُ فَقَطْ وَالدَّائِرَةُ مَعْدُومَةٌ فِي الْخَارِجِ لاَ اسْمَ مِنْهَا فِيهِ وَلاَ رَسْمَ وَمَعَ ذٰلِكَ عَرَضَ لَهَا فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ ثُبُوتٌ وَحَصَلَ لَهَا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ اِنَارَةٌ وَاِشْرَاقٌ وَمِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ حَصَلَ الاِسْتِغْنَاءُ عَنِ الْمُقَدِّمَاتِ الْمَبْسُوطَةِ الَّتِي ذَكَرَهَا الشَّيْخُ مُحْيِي الدِّينِ وَتَابِعُوهُ فِي تَكْوِينِ الْعَالَمِ مِنْ بَيَانِ التَّنَزُّلاَتِ وَالتَّعَيُّنَاتِ الْعِلْمِيَّةِ وَالْخَارِجِيَّةِ وَاِثْبَاتِ الْحَقَائِقِ وَالاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ فِي مَرْتَبَةِ عِلْمِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَاِثْبَاتِ عُكُوسِهَا فِي الْخَارِجِ الَّذِي هُوَ ظَاهِرُ الْوُجُودِ وَتَسْمِيَةِ آثَارِهَا خَارِجِيَّةً كَمَا لاَ يَخْفَى عَلَى الْمُنْصِفِ النَّاظِرِ فِي كَلاَمِهِمُ الْمُطَّلِعِ عَلَى اصْطِلاَحِهِمْ وَبِهٰذَا التَّحْقِيقِ صَارَ مَعْلُومًا اَنْ لاَ

مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ غَيْرُ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ لاَ الْاَعْيَانُ وَلاَ آثَارُ الْاَعْيَانِ بَلْ ثُبُوتُ هٰؤُلاَءِ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَلاَ مَحْذُورَ فِي ذٰلِكَ اَصْلاً فَاِنَّ ذٰلِكَ لَيْسَ بِمَوْهُومٍ ثَابِتٍ بِاخْتِرَاعِ الْوَهْمِ حَتَّى يَرْتَفِعَ بِارْتِفَاعِ الْوَهْمِ بَلْ ثُبُوتُهُ بِصُنْعِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَلَهُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ تَقَرُّرٌ وَاِتْقَانٌ وَاسْتِحْكَامٌ ﴿صُنْعَ اللهِ الَّذِي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ اِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ﴾.

وَاتَّضَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ عَدَمَاتٌ عَرَضَ لَهَا فِي مَوْطِنِ عِلْمِ الْوَاجِبِ تَمَيُّزٌ وَتَعَيُّنٌ وَصَارَتْ ثَابِتَةً فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ مَرَّةً ثَانِيَةً بِصُنْعِ اللهِ تَعَالَى وَصَارَ بَعْضُ مِنْهَا مَرَايَا الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ جَلَّ شَأْنُهُ وَصَارَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ وَالْانْعِكَاسِ حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا وَمُرِيدًا وَبَصِيرًا وَسَمِيعًا وَمُتَكَلِّمًا وَتَحْقِيقُ الشَّيْخِ وَمُتَابِعِيهِ اَنَّ حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ صُوَرُ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ الْعِلْمِيَّةِ الَّتِي هِيَ اَحَدُ التَّنَزُّلاَتِ الْخَمْسَةِ الْوُجُودِيَّةِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ فِي فَهْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ عَدَمَاتٌ وَعِنْدَ الشَّيْخِ وُجُودَاتٌ مُتَنَزِّلَةٌ وَحَضْرَةُ الشَّيْخِ اَثْبَتَ اِرَاءَةَ الْكَثْرَةِ فِي الْخَارِجِ وَقَالَ اِنَّ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ الْمُتَكَثِّرَةَ الَّتِي هِيَ حَقَائِقُ الْمُمْكِنَاتِ وَعَبَّرَ عَنْهَا بِالْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ صَارَتْ مُنْعَكِسَةً فِي مِرْآةِ ظَاهِرِ الْوُجُودِ تَعَالَى الَّذِي لاَ مَوْجُودَ غَيْرُهُ فِي الْخَارِجِ وَعَرَضَ لَهَا اِرَاءَةٌ فِي الْخَارِجِ وَصَارَتْ تُرَى كَاَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي الْخَارِجِ وَلاَ مَوْجُودَ فِي الْحَقِيقَةِ فِي الْخَارِجِ غَيْرُ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَقَالَ اِنَّ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ تَحْدُثُ لَهَا فِي وَقْتٍ مِنَ الْاَوْقَاتِ نِسْبَةٌ مَجْهُولَةُ الْكَيْفِيَّةِ بِظَاهِرِ الْوُجُودِ الَّذِي هُوَ كَالْمِرْآةِ لِتِلْكَ الصُّوَرِ وَتَصِيرُ تِلْكَ النِّسْبَةُ سَبَبًا لِكَوْنِهَا مَرْئِيَّةً فِي الْخَارِجِ وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ لَيْسَتْ بِمَعْلُومَةٍ لِاَحَدٍ حَتَّى اِنَّ الْاَنْبِيَاءَ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ لَمْ يَطَّلِعُوا عَلَى هٰذَا السِّرِّ وَقَالَ لِاِظْهَارِ تِلْكَ الصُّوَرِ فِي الْخَارِجِ بَعْدَ حُصُولِ تِلْكَ النِّسْبَةِ الْمَجْهُولَةِ الْكَيْفِيَّةِ خَلْقًا وَاِيجَادًا لِلْاَشْيَاءِ وَعَلَى التَّحْقِيقِ السَّابِقِ الَّذِي اهْتَدَى اِلَيْهِ هٰذَا الْفَقِيرُ كَمَا اَنَّ الْاَشْيَاءَ لاَوُجُودَ لَهَا فِي الْخَارِجِ كَذٰلِكَ كَوْنُهَا مَرْئِيَّةً فِيهِ أَيْضًا عَلَى لاَ لَوْنِيَّتِهَا لاَوُجُودَ فِيهِ لِلْغَيْرِ وَلاَ اِرَاءَةَ وَلاَ شَأْنَ فَاِنْ ثَبَتَتْ لَهُ اِرَاءَةٌ فَهِيَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَاِنْ كَانَ لَهُ ثُبُوتٌ فَهُوَ أَيْضًا بِصُنْعِ اللهِ تَعَالَى فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ ثُبُوتَهُ وَاِرَائَتَهُ فِي مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ لاَ اَنَّ ثُبُوتَهُ فِي مَوْضِعٍ وَاِرَاءَتُهُ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ مَثَلاً اَنَّ الدَّائِرَةَ الْمَوْهُومَةَ النَّاشِئَةَ مِنَ

النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ كَمَا اَنَّ ثُبُوتَهَا فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ لاَ فِي الْخَارِجِ اِرَاءَتُهُ أَيْضًا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ فَاِنَّهُ لاَ رَسْمَ لَهَا فِي الْخَارِجِ حَتَّى تَصِيرَ مَرْئِيَّةً فِيهِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهُ رُبَّمَا يُظَنُّ الْاِرَاءَةُ الْوَهْمِيَّةُ اِرَائَةً خَارِجِيَّةً كَمَا اِذَا رَأَى الرَّائِي الصُّوَرَ الْمِثَالِيَّةَ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ فِي الْيَقْظَةِ بِحِسِّ الْبَاطِنِ فَيَخَالُ اَنَّهُ يَرَاهَا فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ بِحَسَبِ الظَّاهِرِ وَاَمْثَالُ هٰذَا الْاِشْتِبَاهِ تَقَعُ كَثِيرًا وَيَجِدُ السَّالِكُ مَرْتَبَةً مِنَ الْمَرَاتِبِ مُشْتَبِهَةً بِاُخْرَى فَيَحْكُمُ عَلَى ذَاكَ بِحُكْمِ هٰذَا فَفِيمَا نَحْنُ فِيهِ اَنَّ تِلْكَ الدَّائِرَةَ الْمَوْهُومَةَ الَّتِي صَارَتْ مُرْتَسِمَةً فِي الْخَيَالِ تُرَى فِي مَرْتَبَةٍ هِيَ مُرْتَسِمَةٌ فِيهَا بِبَصَرِ الْخَيَالِ وَيُتَخَيَّلُ اَنَّهَا تُرَى فِي الْخَارِجِ بِعَيْنِ الرَّأْسِ وَلَيْسَ كَذٰلِكَ فَاِنَّهُ لاَ اسْمَ لَهَا فِي الْخَارِجِ الَّذِي هُوَ مَحَلُّ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ وَلاَ رَسْمَ حَتَّى تَكُونَ مَرْئِيَّةً فِيهِ وَصُورَةُ الشَّخْصِ الَّتِي صَارَتْ مُنْعَكِسَةً فِي الْمِرْآةِ عَلَى هٰذَا الْمِنْوَالِ أَيْضًا فَاِنَّهُ لاَ ثُبُوتَ لَهَا فِي الْخَارِجِ وَلاَ اِرَاءَةَ بَلْ ثُبُوتُهَا وَاِرَاءَتُهَا كِلاَهُمَا فِي مَرْتَبَةِ الْخَيَالِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ فَمَا ظَنَّهُ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ خَارِجًا وَاَثْبَتَ لِلْاَشْيَاءِ الْاِرَاءَةَ وَالْمَرْئِيَّةَ فِيهِ بِطَرِيقِ الْاِنْعِكَاسِ لَيْسَ هُوَ خَارِجًا بَلْ مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ قَدْ حَصَلَ لَهَا ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ بِصُنْعِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ وَتَوَهَّمَ اَنَّهَا خَارِجٌ وَالْخَارِجُ مَا وَرَاءَ ذٰلِكَ فَاِنَّهُ بِمَعْزِلٍ عَنْ شُهُودِنَا وَاِحْسَاسِنَا وَمَا هُوَ مَشْهُودٌ وَمَحْسُوسٌ وَمَعْقُولٌ وَمُتَخَيَّلٌ لَنَا كُلُّهَا دَاخِلَةٌ فِي دَائِرَةِ الْوَهْمِ وَالْمَوْجُودُ الْخَارِجِيُّ هُوَ مَا وَرَاءَ وَرَاءِ اَفْهَامِنَا لاَ مَجَالَ هُنَاكَ لِلْمِرْآتِيَّةِ وَاَنَّى صُورَةٍ تَنْعَكِسُ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ وَالْمَرَايَا وَالصُّوَرُ كُلُّهَا فِي مَرَاتِبِ الظِّلاَلِ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِدَائِرَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Salâhuddîn el-Ahrârî'ye yazılmıştır**
- **Mümkünâtın yaratılması ve varlığının vehim metrebesinde olduğu**

Allah vardı ve O'nunla birlikte hiçbir şey yoktu. O Sübhânehû gizli kemâlâtını açığa çıkarmayı murad edince her bir ismini bir mazhar (gösterici) yaptı. Kemâlâtını o mazharda açığa çıkarmak için böyle yaptı. Yokluktan başka hiçbir şey, varlığın ve uzantılarının zuhûr yeri olmaya elverişli değildir. Çünkü bir şeyin zuhûr yeri ve aynası o

şeyin mukabili ve karşıtıdır. Varlığın mukabili ve karşıtı yalnızca ademdir.

Allah Sübhânehû yüce kudretiyle, yokluk âleminde her ismi için bir mazhar belirledi. Sonra o mazhan his ve vehim mertebesinde, dilediği vakitte ve dilediği şekilde yarattı. Eşyâyı da dilediği vakit yarattı ve ebedî alemde vereceği karşılığı ona bağlaldı.

Bilmek gerekir ki, yokluğun tersi, his ve vehim mertebesinde kendisine gelen subût değil, hâriçtir. Çünkü sübûtla arasında bir zıtlık yoktur. Âlemin sübûtu his ve vehim mertebesindedir. Yoksa hâriç mertebesinde değildir ki ona ters olsun.

O halde his ve vehim mertebesinde yokluğa, sübûtun gelmesi ve Allah'ın yaratmasıyla orada bir sağlamlık ve yerleşiklik kazanması mümkündür. Yokluk bu mertebede yansıma ve gölgelik yoluyla diri, bilen, gücü olan, dileyen, gören, işiten ve konuşan olur. Hariçte ise ne ismi, ne de cismi vardır. Hâriçte Vâcib Teâlâ'nın zâtından ve sıfatlarından başka hiç bir şey sabit ve mevcut olmaz.

Bu mânâdan hareketle, "Şu anda O, önceki hali üzeredir" denilebilir. Bunun misâli, dâirevî olarak dönen nokta ve mevhum dâiredir. Çünkü varlık yalnızca bir noktadır. Hâriçte bir daire yoktur. İsmi ve alâmeti de yoktur. Bununla beraber daire, his ve vehim mertebesinde varlık kazanır. Kendisi için gölgelik yoluyla burada bir aydınlatma ve parlatma hâli hâsıl olur.

Şey Muhyiddîn'in ve ona tâbi olanların âlemin yaratılışı konusunda zikrettiği, ilmî ve hâricî taayyünlerin ve tenezzüllerin açıklaması, hakîkatlerin ve a'yân-ı sâbitelerin Vâcib Teâlâ'nın ilmi mertebesinde isbatı, bunların, varlığın zâhiri olan hâriçteki yansımalarının isbatı ve eserlerinin hâricî olarak isimlendirilmesi şeklindeki geniş mukaddimelere gerek olmadığı bu açıklama ile anlaşılmıştır. Nitekim bunların sözlerine bakan ve ıstılahların anlayan insaflı kişiler de bunun farkındadır.

Ne aynlar ne de onların eseri olarak hâriçte Hakk'ın dışında hiçbir şeyin varolmadığı bu açıklamayla anlaşıldı. Tam tersine bunların sübûtu his ve vehim mertebesindedir. Böyle olması kesinlikle bir sakınca doğurmaz. Çünkü bu mevhum durum vehmin ortaya çıkarmasıyla sabit olmadığı için vehmin kalkmasıyla da ortadan kalkmaz. Aksine o, Allah'ın (c.c.) kendisini vehim mertebesinde yaratmasıyla sabit olmuştur. O bu

mertebede sağlamlık ve yerleşiklik durumu kazanır. *"Bu, herşeyi sapasağlam yaratmış olan Allah'ın sanatıdır."*[58]

Bu açıklamayla anlaşıldı ki, mümkünlerin hakikati, Vâcib'in ilminde temeyyüz eden ve taayyünlük durumu kazanan yokluklardır. Bu yokluklar, Allah Sübhânehû'nun yapması sonucu, his ve vehim mertebesinde tekrar sâbit olmuştur. Bunların bir kısmı ilâhî isimlerin aynaları olmuştur. Bu mertebede yokluklar, gölge olma ve yansıma yoluyla hayat, ilim, kudret, irade, görme, işitme ve konuşma vasıfları kazanılmıştır.

Şeyh'in ve ona tâbi olanların bu konudaki açıklaması şöyledir: "Mümkünlerin hakikatleri, ilâhî isimlerin ilmî sûretleridir ki bu, varlıkla ilgili beş tenezzülün biridir."Hulâsa, bu fakire göre mümkünlerin hakikatleri, yokluktur.

Hazret-i Şeyh ise, mümkünlerin hakikatlerinin, tenezzül eden varlıklar olduğunu düşünür. Hazret-i Şeyh, kesretin görüntüsünü hâriçte tesbit ederek, "Çoğalan ilmî sûretler mümkünlerin hakîkatleri-dir." der. O sûretleri a'yân-ı sâbite olarak adlandırır.

Bunlar hâriçte kendisinden başka varlık olmayan Mutlak Varlık'ın zâhirinin aynasına yansımış böylece de hâriçte görülmeye başlanmıştır. Sanki hâriçte var gibi görülür olmuşlardır. Halbuki gerçekte, hariçte Zât Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'nden başka bir şey yoktur. Ayrıca şöyle der: "Vakitlerden bir vakitte ilmî sûretlerden her birine, kendilerinin zâhiri olan varlığın zâhirine benzeme nisbeti verilir ki bu nisbetin keyfiyeti meçhuldür. Bu nisbet o sûretlerin hâriçte görülmesine sebep olur. Bu nisbeti kimse bilmez. Hatta peygamberler bile bu sırra muttali olmamıştır."

Keyfiyeti meçhul olan bu nisbetin meydana gelmesinden sonra, sûretleri hâriçte açığa çıkarma işine, eşyayı halk ve îcâd (eşyanın yaratılması ve var edilmesi) demiştir. Bu fakirin keşfettiği, önceki açıklamaya göre, eşyanın hâriçte varlığı olmadığı gibi, görüntüsü de renksizdir.

Hâriçte Allah Teâlâ'dan başkasının varlığı, görüntüsü ve şanı yoktur. Eğer eşyanın görüntüsü hariçte sâbit olursa bu, vehim mertebesindedir. Eşyanın kendisi sabit olursa bu da Allah'ın (c.c.) onu vehim mertebesinde yaratmasıyladır.

---

[58] Neml, 88.

Hulâsa, Allah'ın dışındakilerin sübûtu ve görüntüsü aynı mertebededir. Yoksa sübûtu bir yerde, görüntüsü başka bir yerde değildir.

Mesela, dâirevi olarak dönen noktadan doğan mevhum dâirenin sübûtu hâriçte (gerçekte) değil de vehim mertebesinde olduğu gibi görüntüsü de vehim mertebesindedir. Çünkü hâriçte o dairenin bir alâmeti yoktur ki orada görülsün.

Esas mesele şudur: Bazen vehmî görüntü, hâricî (gerçek) görüntü sanılır. Mesela uyanıkken, misâl âleminde misâlî sûretleri gören kişi bâtın hissiyle görür ancak daha sonra onları zâhir hissiyle şehâdet âleminde gördüğünü zanneder. Bu tür karıştırmalar çok olur. Sâlik bir mertebeyi başka bir mertebeye benzer bulur ve bu mertebenin hükmünü diğerininkiyle karıştırır.

Bizim şu an anlattığımız mesele şudur: Hayalde beliren mevhum daire belirdiği o mertebede hayal gözüyle görülür ve baş gözüyle hâriçte görüldüğü sanılır. Halbuki gerçekte böyle değildir. Çünkü o dâirenin, hâriçte –ki dönen noktanın mahallidir— ne ismi ne de alâmeti olmadığı için sâbit de değildir. Bir kimsenin aynaya yansıyan sûreti de aynı şekildedir. Çünkü onun da hâriçte varlığı ve görüntüsü yoktur. Aksine onun varlığı ve görüntüsü, beraberce hayal mertebesindedir. Allah Sübhânehû en iyi bilendir.

Şeyhin, hâriçte olduğunu sanıp yansıma yoluyla eşyaya hariçte görüntü ve görünürlük isnad etmesine gelirsek deriz ki; onun hâriçte sandığı şey gerçek olmayıp vehim mertebesidir ki, Allah Teâlâ'nın var etmesiyle bu mertebede varlık ve yerleşiklik meydana gelmiştir. O, bu mertebenin hâriç olduğu vehmine kapılmıştır. Halbuki hâriç bunun ötesinde, gördüklerimizin ve hissettiklerimizin uzağındadır.

Görülen, hissedilen, akılla kavranan ve hayalimize sığan her şey vehim dâiresine girer. Gerçekte (hariçte) mevcut olan ise aklımızın ötesinin ötesindedir.

Orada, ayna olma durumu söz konusu değildir. Hem hangi sûret, Hazret-i Sübhânehû'da yansıyabilir ki?! Bütün görüntüler ve sûretler, vehim ve his dâiresiyle ilgili olan gölge mertebelerindedir. *"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"*[59]

[59] Kehf, 10.

KELİME ANLAMI

58. اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْخَمْسُونَ **Elli sekizinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْخَواجَهْ صَلاَحِ الدِّينِ الْاَحْرارِيِّ **Hâce Selahaddin el-Ahrari'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ اَنَّ خَلْقَ الْمُمْكِنَاتِ **Mümkünatın yaratılması Şunun beyanı hakkındadır ki,** وَوُجُودَهَا فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ **Ve onun varlığı Vehim mertebesindedir.**

كَانَ اللهُ Allah vardı وَلَمْ يَكُنْ مَعَهُ Onunla birlikte yoktu *(Ne?)* شَيْئٌ Hiçbir şey وَلَمَّا اَرَادَ Ne zaman ki murat etti *(Neyi?)* اَنْ يُظْهِرَ Açığa çıkarmayı *(Neyi?)* كَمَالاَتِهِ الْمَكْنُونَةَ Gizli kemâlâtını طَلَبَ كُلُّ اسْمٍ (O zaman) her bir ismi istedi *(Neden?)* مِنْ اَسْمَائِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın isimlerinden *(Ne istedi?)* مَظْهَرًا مِنَ الْمَظَاهِرِ Mazharlardan bir mazhar *(Niçin?)* لِيُجَلِّيَ كَمَالاَتِهِ Kemâlâtını göstermek için *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَظْهَرِ O mazharda وَلاَ قَابِلَ Oysaki elverişli değildir *(Neye?)* لِمَظْهَرِيَّةِ الْوُجُودِ وَتَوَابِعِهِ Varlığın ve tabilerinin mazharı olmaya *(Ne elverişli değildir?)* غَيْرُ الْعَدَمِ Yokluktan başka bir şey فَاِنَّ مَظْهَرَ الشَّيْئِ وَمِرْآتَهُ Çünkü bir şeyin mazharı ve aynası مُبَايِنٌ وَمُقَابِلٌ لِذٰلِكَ الشَّيْئِ O şeyin mukabili ve karşıtıdır وَالْمُبَايِنُ وَالْمُقَابِلُ Mukabil ve karşıt olan *(Neye?)* لِلْوُجُودِ Varlığa هُوَ الْعَدَمُ فَقَطْ O yalnızca yokluktur فَعَيَّنَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ Bu sebeple Hak Subhânehu belirledi *(Ne ile?)* بِكَمَالِ قُدْرَتِهِ Yüce kudretiyle *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْعَدَمِ Yokluk aleminde *(Ne için?)* لِكُلِّ اسْمٍ مِنْ اَسْمَائِهِ İsimlerden her bir ismi için *(Ne belirledi?)* مَظْهَرًا مِنَ الْمَظَاهِرِ Mazhariardan bir mazhar وَخَلَقَهُ Ve o mazharı yarattı *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde *(Ne zaman?)* فِي اَيِّ وَقْتٍ اَرَادَهُ Hangi vakitte istedi عَلَى اَيِّ طَوْرٍ شَاءَ Ve hangi şekilde dilediyse خَلَقَ الْاَشْيَاءَ Eşyayı yarattı *(Ne zaman?)* مَتَى شَاءَ Dilediği zaman وَجَعَلَ الْمُعَامَلَةَ الْاَبَدِيَّةَ Ve ebedi muameleyi kıldı *(Ne?)* مَرْبُوطَةً بِهَا Ona bağlı يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الْمُنَافِيَ لِلْعَدَمِ Ademe zıt olan هُوَ الْخَارِجُ O hariçtir لَهُ Yoksa لاَ الثُّبُوتُ الْعَارِضُ ademe arız olan sübut değildir *(Nerede arız olan?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde فَاِنَّهُ لاَ مُنَافَاةَ بَيْنَهُمَا Çünkü ikisi arasında bir zıtlık yoktur

وَثُبُوتُ الْعَالَمِ Alemin sübutu فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesindedir
لاَ فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinde değildir ki, حَتَّى يَكُونَ مُنَافِيًا لَهُ Ta ki ona ters
olsun فَيَجُوزُ Bu sebeple mümkündür *(Ne?)* اَنْ يَعْرِضَ Arız olması *(Neye?)* لِلْعَدَمِ
Ademe *(Ne?)* ثُبُوتُ Bir sübut *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim
mertebesinde وَيَحْصُلَ لَهُ Onun için hasıl olması *(Nerede?)* هُنَاكَ O mertebede *(Ne
ile?)* بِصُنْعِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce olan Allah'ın yaratmasıyla *(Ne hasıl olması?)*
فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Ve ademin olması *(Nerede?)* وَيَكُونَ Sağlamlık ve karar اِتْقَانٌ وَرُسُوخٌ
Bu mertebede *(Ne olması?)* حَيًّا Diri وَعَالِمًا Bilen وَقَادِرًا Gücü olan وَمُرِيدًا Dileyen
وَسَمِيعًا İşiten وَمُتَكَلِّمًا Konuşan *(Ne ile?)* بِطَرِيقِ الْانْعِكَاسِ وَالظِّلِّيَّةِ
وَبَصِيرًا Gören Yansıma ve gölge yoluyla *(Daha ne olması mümkündür?)* وَلاَ يَكُونَ لَهُ Adem için
olmaması *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinde *(Ne olmaması?)* اِسْمٌ Ne bir
isim وَلاَ رَسْمٌ Ne de bir resim وَلاَ يَكُونَ شَيْئٌ Ve hiçbir şeyin olmaması da
(mümkündür) *(Neden başka?)* غَيْرُ ذَاتِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın zatı ve
sıfatlarından başka *(Ne olmaması mümkündür?)* ثَابِتًا وَمَوْجُودًا Sabit ve mevcut
olmaması *(Nerede?)* فِي الْخَارِجِ Hariçte وَبِهٰذَا الْمَعْنَى İşte bu mana ile
يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Demek mümkündür ki: وَهُوَ الْآنَ كَمَا كَانَ Şu anda O Önceki hali üzeredir
وَمِثَالُ ذٰلِكَ Bunun misali اَلنُّقْطَةُ الْحَوَالَةُ Dönen nokta وَالدَّائِرَةُ الْمَوْهُومَةُ Ve mevhum
dairedir وَالدَّائِرَةُ Çünkü var olan فَاِنَّ الْمَوْجُودَ هُوَ النُّقْطَةُ فَقَطْ O yalnızca noktadır
مَعْدُومَةٌ Daire ise yoktur *(Nerede?)* فِي الْخَارِجِ Hariçte لاَ اسْمَ مِنْهَا O daireden isim
yoktur *(Nerede?)* فِيهِ Hariçte وَلاَ رَسْمَ Ve resim de yoktur وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla beraber
عَرَضَ لَهَا Daireye arız olmuştur *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim
mertebesinde *(Ne arız olmuştur?)* ثُبُوتُ Sabit olma وَحَصَلَ لَهَا Ve daireye hasıl
olmuştur *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede *(Ne ile?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Gölge yoluyla
(Ne hasıl olmuştur?) اِنَارَةٌ وَاِشْرَاقٌ Aydınlanma ve parlaklık وَمِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ
Bu açıklamadan حَصَلَ Anlaşıldı *(Ne?)* الْاِسْتِغْنَاءُ Gerek olmadığı *(Neye?)*

اَلشَّيْخُ (Kim?) عَنِ الْمُقَدِّمَاتِ الْمَبْسُوطَةِ Geniş ön bilgilere اَلَّتِي ذَكَرَهَا Ki, onları zikretti
فِي تَكْوِينِ مُحْيِي الدِّينِ وَتَابِعُوهُ Şeyh Muhiyddin ve tabileri (Ne hakkında zikrettiler?)
مِنْ بَيَانِ التَّنَزُّلَاتِ وَالتَّعَيُّنَاتِ Alemin yaratılışı hakkında (O şeyler de nelerdir?)
اَلْعِلْمِيَّةِ وَالْخَارِجِيَّةِ Teayyün ve tenezzülleri açıklama (Öyle teayyün ve tenezzül ki?) İlmi
وَإِثْبَاتِ الْحَقَائِقِ وَالْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ ve harici olan Ve hakikat ve ayanı sabitelerin ispat-
فِي مَرْتَبَةِ عِلْمِ الْوَاجِبِ تَعَالَى lanması (Nerede?) Allah Teâlâ'nın ilim mertebesinde
وَإِثْبَاتِ عُكُوسِهَا Ve bunların yansımalarının ispatlanması (Nerede yansıması?) فِي
اَلَّذِي هُوَ ظَاهِرُ الْوُجُودِ Hariçte الْخَارِجِ Ki, o varlığın zahiridir وَتَسْمِيَةِ آثَارِهَا Ve
eserlerinin isimlendirilmesi (Ne diye?) خَارِجِيَّةً Harici diye كَمَا لَا يَخْفَى Nitekim bu
gizli değildir (Kime?) عَلَى الْمُنْصِفِ النَّاظِرِ فِي كَلَامِهِمْ Onların sözüne bakan, insaflı
وَبِهٰذَا التَّحْقِيقِ صَارَ الْمُطَّلِعِ عَلَى اصْطِلَاحِهِمْ Ve onların ıstılahlarına vakıf olan kişiye
مَعْلُومًا Bu açıklamayla bilindi ki, اَنْ لَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ Hariçte var olan yoktur
(Neden başka?) لَا الْاَعْيَانُ وَلَا آثَارُ الْاَعْيَانِ Allah Teâlâ'dan başka غَيْرُ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا
Ayan ve eserleri de (hariçte) yoktur بَلْ ثُبُوتُ هٰؤُلَاءِ Bilakis bunların sübutu
وَلَا مَحْذُورَ فِي ذٰلِكَ (Nerededir?) فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesindedir
Bunda da hiçbir sakınca yoktur اَصْلًا Kesinlikle فَإِنَّ ذٰلِكَ لَيْسَ Çünkü bu değildir
(Ne değildir?) بِمَوْهُومٍ ثَابِتٍ بِاخْتِرَاعِ الْوَهْمِ Vehmin icadıyla sabit olan hayali bir şey
(değildir) ki, حَتَّى يَرْتَفِعَ Ortadan kalkıversin (Ne ile?) بِارْتِفَاعِ الْوَهْمِ Vehmin
kalkmasıyla بَلْ ثُبُوتُهُ Bilakis onun sübutu بِصُنْعِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın
yaratmasıyladır (Nerede?) فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesinde وَلَهُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ
Ve, onun için bu mertebe vardır (Ne?) تَقَرُّرُ وَإِتْقَانُ وَاسْتِحْكَامُ Karar, mükemmellik
ve sağlamlık صُنْعَ اللهِ (Bu) Allah'ın sanatıdır اَلَّذِي اَتْقَنَ Ki, o sapasağlam yarattı
(Neyi?) كُلَّ شَيْءٍ Her şeyi وَاتَّضَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ
حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ عَدَمَاتٌ Mümkünlerin hakikati yokluklardır ki, عَرَضَ لَهَا Onlara
arız olmuştur (Nerede?) فِي مَوْطِنِ عِلْمِ الْوَاجِبِ Allah'ın ilim mertebesinde (Ne arız

وَصَارَتْ ثَابِتَةً Ve yokluklar sabit oldu *(Ne ile?)* تَمَيُّزٌ وَتَعَيُّنٌ Belirginlik ve ayrışım *olmuştur?)*
فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ İkinci kere *(Nerede?)* مَرَّةً ثَانِيَةً His ve vehim mertebesinde
وَصَارَ بَعْضُ مِنْهَا Allah'ın yaratmasıyla *(Ne ile?)* بِصُنْعِ اللهِ تَعَالَى Ve yokluklardan bir kısmı oldu
وَصَارَ فِي مَرَايَا الْاَسْمَاءِ الْاِلَهِيَّةِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce ilahi isimlerin aynası *(Ne?)*
بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ وَالْاِنْعِكَاسِ Ve (bu yokluklar) bu mertebede oldu *(Nasıl?)* تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ
وَقَادِرًا وَمُرِيدًا Yansıma ve gölge yoluyla *(Ne oldu?)* حَيًّا وَعَالِمًا Diri ve bilen Gücü
وَتَحْقِيقُ الشَّيْخِ olan ve dileyen وَبَصِيرًا وَسَمِيعًا وَمُتَكَلِّمًا Gören, işiten ve konuşan
وَمُتَابِعِيهِ Şeyh (Muhyiddin) ve tabilerinin açıklaması şudur ki: اَنَّ حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ
Mümkünlerin hakikati *(Nedir?)* صُوَرُ الْاَسْمَاءِ الْاِلَهِيَّةِ الْعِلْمِيَّةِ İlahi isimlerin ilmi suretleridir
اَلَّتِي هِيَ Ki, o ilmi suretler اَحَدُ التَّنَزُّلَاتِ الْخَمْسَةِ الْوُجُودِيَّةِ Varlıkla ilgili beş
tenezzülden biridir وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ حَقَائِقَ الْمُمْكِنَاتِ Mümkünlerin hakikatleri
فِي فَهْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin anlayışına göre عَدَمَاتٌ Yokluklardır وَعِنْدَ الشَّيْخِ Şeyh
(Muhyiddin)'e göre ise وُجُودَاتٌ مُتَنَزِّلَةٌ Tenezzül eden varlıklardır وَحَضْرَةُ الشَّيْخِ
اَثْبَتَ Hz. Şeyh ispat etti *(Neyi?)* اِرَاءَةَ الْكَثْرَةِ Kesretin görüntüsünü *(Nerede?)* فِي
اَلَّتِي الْخَارِجِ Hariçte وَقَالَ Ve dedi ki: اِنَّ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ الْمُتَكَثِّرَةَ Çoğalan ilmi suretler
هِيَ حَقَائِقُ الْمُمْكِنَاتِ Kİ, onlar mümkünlerin hakikatleridir وَعَبَّرَ عَنْهَا Ve bunları
ifade etmiştir *(Ne ile?)* بِالْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ Ayanı sabite (sözü) ile (İşte bu ilmi suretler)
صَارَتْ مُنْعَكِسَةً Yansımış oldular *(Nereye?)* فِي مِرْآةِ ظَاهِرِ الْوُجُودِ تَعَالَى Yüce varlığın
zahir aynasına اَلَّذِي لَا مَوْجُودَ غَيْرُهُ Ki, ondan başka var olan yoktur *(Nerede?)* فِي
الْخَارِجِ Hariçte وَعَرَضَ لَهَا Ve bunlara arız oldu *(Ne?)* اِرَاءَةُ Görülme *(Nerede?)* فِي
كَاَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي الْخَارِجِ Hariçte وَصَارَتْ تُرَى Ve görülür oldular *(Nasıl?)*
Sanki hariçte varmışlar gibi وَلَا مَوْجُودَ فِي الْحَقِيقَةِ فِي الْخَارِجِ Halbuki hakikatte
hariçte var olan yoktur *(Kimden başka?)* غَيْرُ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Zat'tan başka وَقَالَ
Ve Şeyh dedi ki: تَحْدُثُ لَهَا اِنَّ كُلَّ وَاحِدَةٍ مِنَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ İlmi suretlerden her biri
Ona arız olur *(Ne zaman?)* فِي وَقْتٍ مِنَ الْاَوْقَاتِ Vakitlerden bir vakitte

بِظَاهِرِ الْوُجُودِ (Ne ile?) نِسْبَةٌ مَجْهُولَةُ الْكَيْفِيَّةِ (Ne arız olur?) Keyfiyeti belirsiz bir nispet Varlığın zahiriyle اَلَّذِى هُوَ كَالْمِرْآةِ لِتِلْكَ الصُّوَرِ Şu suretlerin aynası gibidir وَتَصِيرُ تِلْكَ النِّسْبَةُ سَبَبًا (Neye?) لِكَوْنِهَا مَرْئِيَّةً فِى Ve bu nispet sebep olur الْخَارِجِ Suretlerin hariçte görülmesine وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ لَيْسَتْ بِمَعْلُومَةٍ لِاَحَدٍ Bu nispeti hiç kimseye malum değildir حَتَّى اِنَّ الْاَنْبِيَاءَ Hatta peygamberler عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun لَمْ يَطَّلِعُوا عَلَى هٰذَا السِّرِّ Bu sırra vakıf olamamıştırlar وَقَالَ (Neye?) Ve Şeyh dedi لِاِظْهَارِ تِلْكَ الصُّوَرِ فِى الْخَارِجِ Bu suretlerin hariçte izhar edilmesine (Neden sonra?) بَعْدَ حُصُولِ تِلْكَ النِّسْبَةِ الْمَجْهُولَةِ الْكَيْفِيَّةِ Keyfiyeti belirsiz bu nispet hasıl olduktan sonra (Ne dedi?) خَلْقًا وَاِيجَادًا لِلْاَشْيَاءِ Eşyayı yaratma ve icat etme وَعَلَى التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Önceki açıklamaya binaen كَمَا اَنَّ الْاَشْيَاءَ لَاوُجُودَ لَهَا اَلَّذِى اهْتَدَى اِلَيْهِ هٰذَا الْفَقِيرُ Ki, bu fakir ona ulaştı Nasıl ki eşya mevcut değilse (Nerede?) فِى الْخَارِجِ Hariçte كَذٰلِكَ كَوْنُهَا مَرْئِيَّةً فِيهِ Aynı şekilde eşyanın hariçte görülmesi de عَلَى لَا لَوْنِيَّتِهَا Renksizdir لَا وُجُودَ أَيْضًا Hariçte ondan başkası için varlık yoktur وَلَا اِرَاءَةَ Görülme de yoktur فِيهِ لِلْغَيْرِ Ve şanı da yoktur فَاِنْ ثَبَتَتْ لَهُ (Ne?) Eğer ondan başkası için sabit olursa اِرَاءَةُ شَأْنَ Görülme İşte o vehim mertebesindedir فَهِيَ فِى مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Ve وَاِنْ كَانَ لَهُ ثُبُوتٌ eğer ondan başkası için bir sübut varsa O da Allah'ın فَهُوَ أَيْضًا بِصُنْعِ اللهِ تَعَالَى yaratmasıyladır (Nerede?) فِى مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesinde وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ ثُبُوتَهُ وَاِرَائَتَهُ Allah'tan başkasının sübutu ve görülmesi فِى مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ Aynı mertebededir وَاِرَاءَتُهُ فِى مَوْضِعٍ آخَرَ Yoksa sübutu bir yerde لَا اَنَّ ثُبُوتَهُ فِى مَوْضِعٍ Görülmesi de başka bir yerde değildir مَثَلًا Mesela, اَنَّ الدَّائِرَةَ الْمَوْهُومَةَ Vehmi daire (Öyle daire ki,) اَلنَّاشِئَةَ مِنَ النُّقْطَةِ الْحَوَّالَةِ Dairesel dönen noktadan doğan كَمَا اَنَّ Nasıl ki bu dairenin sübutu vehim mertebesinde olup ثُبُوتَهَا فِى مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ لَا فِى Hariçte değil ise الْخَارِجِ Görülmesi de o mertebededir اِرَاءَتُهُ أَيْضًا فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Çünkü onun hariçte bir resmi yoktur ki, فَاِنَّهُ لَا رَسْمَ لَهَا فِى الْخَارِجِ

أَنَّهُ رُبَّمَا Hasılı kelam: غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Ta ki hariçte görülüversin حَتَّى تَصِيرَ مَرْئِيَّةً فِيهِ
يُظَنُّ الْارَاءَةُ الْوَهْمِيَّةُ Bazen vehmi görüntü sanılır اِرَائَةً خَارِجِيَّةً Harici görüntü olarak
كَمَا اِذَا رَأَى الرَّائِي Nitekim kişinin gördüğü gibi *(Neyi?)* اَلصُّوَرَ الْمِثَالِيَّةَ Misali suretleri
(Nerede?) فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde *(Ne zaman?)* فِي الْيَقَظَةِ Uyanıkken *(Ne ile?)*
أَنَّهُ يَرَاهَا فِي عَالَمِ Bâtın hissiyle فَيَحَالُ Ve böylece sandığı gibi *(Neyi?)*
بِحِسِّ الْبَاطِنِ الشَّهَادَةِ O suretleri müşahede aleminde gördüğünü *(Nasıl?)* بِحَسَبِ الظَّاهِرِ Zahiri
وَيَجِدُ السَّالِكُ مَرْتَبَةً Bu tür karışıklıklar وَاَمْثَالُ هٰذَا الْاشْتِبَاهِ Çok olur تَقَعُ كَثِيرًا
مِنَ الْمَرَاتِبِ Ve salik mertebelerden birini bulur *(Nasıl bulur?)* مُشْتَبِهَةً بِاُخْرَى Diğer
فَيَحْكُمُ عَلَى ذَاكَ Ve böylece birine hükmeder *(Ne ile?)* بِحُكْمِ هٰذَا Diğerinin hükmüyle فَفِيمَا نَحْنُ فِيهِ İşte bizim içinde bulunduğumuz
konuda اَلَّتِي صَارَتْ مُرْتَسِمَةً فِي الْخَيَالِ اَنَّ تِلْكَ الدَّائِرَةَ الْمَوْهُومَةَ Ki, Şu vehmi daire
hayalde belirgin hale gelmiştir تُرَى Bu daire görülür *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةٍ هِيَ مُرْتَسِمَةٌ
فِيهَا Belirdiği mertebede *(Ne ile görülür?)* بِبَصَرِ الْخَيَالِ Hayal gözüyle وَيُتَخَيَّلُ Ve
sanılır *(Ne?)* اَنَّهَا تُرَى فِي الْخَارِجِ Dairenin hariçte görüldüğü *(Ne ile?)* بِعَيْنِ الرَّأْسِ Baş
gözüyle فَاِنَّهُ لاَ اسْمَ لَهَا فِي الْخَارِجِ Halbuki durum böyle değildir وَلَيْسَ كَذٰلِكَ
Çünkü dairenin hariçte hiçbir ismi yoktur اَلَّذِي هُوَ مَحَلُّ النُّقْطَةِ الْحَوَّالَةِ Ki, hariç,
dairesel dönen noktanın mahallidir وَلاَ رَسْمَ Ve resmi de yoktur ki, حَتَّى تَكُونَ مَرْئِيَّةً
فِيهِ Daire hariçte görülür olsun وَصُورَةُ الشَّخْصِ Kişinin sureti *(Hangi sureti?)* اَلَّتِي
عَلَى هٰذَا الْمِنْوَالِ أَيْضًا صَارَتْ مُنْعَكِسَةً فِي الْمِرْآةِ Aynaya yansımış olan O da bu hal
üzeredir فَاِنَّهُ لاَ ثُبُوتَ لَهَا فِي الْخَارِجِ Çünkü o suretin hariçte sübutu yoktur وَلاَ اِرَاءَةَ
Görüntüsü de yoktur بَلْ ثُبُوتُهَا وَاِرَاءَتُهَا Bilakis onun sübutu ve görüntüsü كِلاَهُمَا
فِي مَرْتَبَةِ الْخَيَالِ Her ikisi de hayal mertebesindedir وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Teâlâ en
iyi bilendir وَاَثْبَتَ فَمَا ظَنَّهُ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ خَارِجًا Şeyh'in (k.s) hariç zannettiği şey
لِلْاَشْيَاءِ Ve eşyaya ispat ettiği *(Neyi ispat ettiği?)* اَلْاِرَاءَةَ وَالْمَرْئِيَّةَ Görüntü ve
görülmeyi *(Nerede?)* فِيهِ O şeyde *(Ne ile ispat ettiği?)* بِطَرِيقِ الْاِنْعِكَاسِ Yansıma yoluyla

لَيْسَ هُوَ خَارِجًا İşte o şey hariç değildir بَلْ مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Bilakis vehim mertebesidir قَدْ حَصَلَ لَهَا Ki, o mertebeye hasıl olmuştur *(Ne?)* ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ Sebat ve karar *(Ne ile hasıl olmuştur?)* وَتَوَهَّمَ أَنَّهَا خَارِجٌ بِصُنْعِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın yaratmasıyla O da bunu hariç mertebesi sandı وَالْخَارِجُ مَا وَرَاءَ ذٰلِكَ Halbuki hariç bunun ötesindedir فَإِنَّهُ بِمَعْزِلٍ Çünkü hariç uzaktır *(Neden?)* عَنْ شُهُودِنَا وَإِحْسَاسِنَا Müşahede ve hissimizden وَمَا هُوَ مَشْهُودٌ وَمَحْسُوسٌ Görülen ve hissedilen şeyler وَمَعْقُولٌ وَمُتَخَيَّلٌ لَنَا Ve bizim tarafımızdan anlaşılıp hayal edilen şeyler كُلُّهَا دَاخِلَةٌ فِي دَائِرَةِ الْوَهْمِ Bunların hepsi vehim dairesine girer وَالْمَوْجُودُ الْخَارِجِيُّ Haricte var olan هُوَ مَا وَرَاءَ وَرَاءِ أَفْهَامِنَا O anlayışlarımızın ötesinin de ötesindedir لَا مَجَالَ هُنَاكَ Orada imkan yoktur *(Neye?)* لِلْمِرْآتِيَّةِ Ayna olmaya وَأَنَّى صُورَةٍ تَنْعَكِسُ Hangi suret yansıyabilir ki? *(Nereye?)* فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Şu Hazret'e وَالْمَرَايَا وَالصُّوَرُ كُلُّهَا Halbuki görüntü ve suretlerin tamamı فِي مَرَاتِبِ الظِّلَالِ Gölge mertebelerindedirler الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِدَائِرَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ Kİ, onlar his ve vehim dairesiyle alakalıdırlar رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ أَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu...

59. MEKTUP

٥٩- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْخَمْسُونَ : اِلَى الْخَواجَهْ شَرَفِ الدِّينِ الْحُسَيْنِ فِي اِرْجَاعِ الْحَوَادِثِ الْيَوْمِيَّةِ اِلَى اِرَادَةِ اللهِ تَعَالَى وَالتَّلَذُّذِ بِهَا ﴾

زَرَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْاِسْتِقَامَةَ عَلَى جَادَةِ الشَّرِيعَةِ الْمُصْطَفَوِيَّةِ عَلَى صَاحِبِهَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ وَجَعَلَنَا مَشْغُولاً بِجَنَابِ قُدْسِهِ بِالْكُلِّيَّةِ. أَيُّهَا الْوَلَدُ الْعَزِيزُ صَاحِبَ التَّمَيُّزِ اِنَّ الْحَوَادِثَ الْيَوْمِيَّةَ لَمَّا كَانَتْ بِاِرَادَةِ وَاجِبِ الْوُجُودِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَمَشِيَّتِهِ يَنْبَغِي اَنْ يَجْعَلَ الْعَبْدُ اِرَادَتَهُ تَابِعَةً لِاِرَادَتِهِ تَعَالَى وَاَنْ يَعْتَقِدَ الْحَوَادِثَ عَيْنَ مُرَادَاتِهِ وَاَنْ يَكُونَ مُلْتَذًّا بِهَا فَاِنْ كَانَ الْمَقْصُودُ الْعُبُودِيَّةَ يَنْبَغِي اكْتِسَابُ هٰذِهِ النِّسْبَةِ وَاِلاَّ فَاِنْكَارُ لِلْعُبُودِيَّةِ وَمُعَارَضَةٌ بِمَوْلاَهُ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ «مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَائِي وَلَمْ يَصْبِرْ عَلَى بَلَائِي فَلْيَطْلُبْ رَبًّا سِوَائِي وَلْيَخْرُجْ مِنْ تَحْتِ سَمَائِي» نَعَمْ قَدْ كَانَ الْفُقَرَاءُ وَالْمَسَاكِينُ وَمُتَعَلِّقَاتُكُمْ مُسْتَرِيحِينَ وَمُرَفَّهَةَ الْاَحْوَالِ بِرِعَايَتِكُمْ وَحِمَايَتِكُمْ وَحَيْثُ اَنَّ لَهُمْ صَاحِبًا يَكْفِيهِمْ ذٰلِكَ وَحُسْنُ ثَنَائِكُمْ وَذِكْرُكُمُ الْجَمِيلُ بَاقٍ جَزَاكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ بِالْجَزَاءِ الْعَاجِلِ وَالْآجِلِ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Şerafeddîn Hüseyin'e yazılmıştır**
- **Günlük olayları Allah Teâlâ'nın irâdesine bırakarak bundan zevk almak**

Allah Sübhânehû cümlemizi Hazret-i Mustafa'nın (s.a.v.) şeriatı üzere istikametle rızıklandırsın ve bizleri kendisiyle meşgul olanlardan yapsın.

Temeyyüz ehlinden olan değerli oğlum! Günlük hâdiseler Vâcibu'l-Vücûd Hazretleri'nin irâdesiyle ve dilemesiyle olduğu için kul kendi irâdesini O'nun irâdesine tâbi kılmalı, tüm hâdiselerin O'nun murâdının aynı olduğuna itikad etmeli ve bundan da haz duymalıdır. Eğer maksat kulluksa bu nisbete mutlaka ulaşmak gerek. Yoksa, kulluk inkar edilmiş ve Mevlâ Teâlâ'ya karşı gelinmiş demektir. Bir hadîs-i kutsîde şöyle buyurulur:

"Kazama razı olmayan ve verdiğim belâya sabretmeyen kişi benden başka bir Rab arasın ve semânın altından çıksın!"[60]

Evet, fakirler, miskinler ve ilgilendiğiniz kişiler, gözetiminiz ve himâyeniz altında rahat etmekte ve huzur içinde yaşamaktalar. Çünkü onların bir sâhibi vardır ve o onlara yetmektedir. Övgüyle ve hayırla anılmaya devam edeceksiniz.

Allah Sübhânehû hem dünyada hem âhirette, çalışmalarınızı mükâfatlandırsın. *Vesselâm.*

KELİME ANLAMI

59. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْخَمْسُونَ **Elli dokuzuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْخَواجَهْ شَرَفِ الدِّينِ الْحُسَيْنِ **Hâce Şerafeddin Hüseyin'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي اِرْجَاعِ الْحَوَادِثِ الْيَوْمِيَّةِ **Günlük olayları çevirme** *(Neye?)* اِلَى اِرَادَةِ اللهِ تَعَالَى **Allah Teâlâ'nın iradesine** وَالتَّلَذُّذِ بِهَا **Ve bundan tat alma hakkındadır.** ﴾

رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ ihsan etsin *(Neyi?)* اَلْاِسْتِقَامَةَ İstikameti *(Ne üzere?)* عَلَى جَادَّةِ الشَّرِيعَةِ الْمُصْطَفَوِيَّةِ Mustafa'nın şeriat caddesi üzere عَلَى صَاحِبِهَا Bu caddenin sahibine olsun *(Ne?)* اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Salat selam ve tahiyye وَجَعَلَنَا Ve Allah Teâlâ bizi kılsın *(Ne kılsın?)* مَشْغُولاً بِجَنَابِ قُدْسِهِ Kendisiyle meşgul olan *(Nasıl meşgul olan?)* بِالْكُلِّيَّةِ Tüm benliğiyle أَيُّهَا الْوَلَدُ الْعَزِيزُ صَاحِبَ التَّمَيُّزِ Temeyyüz sahibi değerli oğul اِنَّ الْحَوَادِثَ الْيَوْمِيَّةَ لَمَّا كَانَتْ Günlük olaylar olunca *(Ne ile?)* بِاِرَادَةِ وَاجِبِ الْوُجُودِ Vacibul vücud Allah'ın iradesiyle جَلَّ سُلْطَانُهُ Onun saltanatı yücedir وَمَشِيَّتِهِ Ve onun dilemesiyle (olunca) يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَجْعَلَ الْعَبْدُ Kulun kılması *(Neyi?)* اِرَادَتَهُ Kendi iradesini *(Ne kılması?)* تَابِعَةً Tabi *(Neye?)* لِاِرَادَتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın iradesine *(Daha ne gerekir?)* وَاَنْ يَعْتَقِدَ الْحَوَادِثَ Olaylara

---

[60] Taberânî, el-Kebîr, nr. 807; Beyhakî, Şu'abu'l-Îmân, nr. 200.

inanmak *(Ne olarak?)* عَيْنَ مُرَادَاتِهِ Allah'ın irade ettiklerinin aynısı olarak *(Daha ne gerekir?)* فَإِنْ كَانَ الْمَقْصُودُ الْعُبُودِيَّةَ وَاَنْ يَكُونَ مُلْتَذًّا بِهَا Ve bu olaylardan tat almak Eğer maksat kulluksa يَنْبَغِي اكْتِسَابُ هٰذِهِ النِّسْبَةِ Bu nispeti kazanmak gerekir وَإِلاَّ Yoksa bu kulluğu inkar فَإِنْكَارٌ لِلْعُبُودِيَّةِ وَمُعَارَضَةٌ بِمَوْلاَهُ Ve Allah'a karşı koymak demektir وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ Hadis-i kutside geldi ki: مَنْ لَمْ يَرْضَ بِقَضَائِي Kim benim hükmüme razı olmaz وَلَمْ يَصْبِرْ عَلَى بَلاَئِي Ve belama sabretmezse فَلْيَطْلُبْ رَبًّا سِوَائِي وَلْيَخْرُجْ مِنْ تَحْتِ سَمَائِي Benden başka bir rab arasın Ve semamın altından/ benim mülkümden çıksın نَعَمْ قَدْ كَانَ Evet oldu *(Kim?)* اَلْفُقَرَاءُ وَالْمَسَاكِينُ Fakirler, miskinler وَمُتَعَلِّقَاتُكُمْ Ve ilgilendikleriniz *(Ne oldular?)* مُسْتَرِيحِينَ Rahat edenlerden وَمُرَفَّهَةَ الْاَحْوَالِ Ve durumları huzurlu olanlardan *(Ne ile oldular?)* بِرِعَايَتِكُمْ وَحِمَايَتِكُمْ Sizin gözetim ve korumanızla وَحَيْثُ اَنَّ لَهُمْ صَاحِبًا Onların bir sahibi olduğu için يَكْفِيهِمْ ذٰلِكَ Bu onlara yeter وَحُسْنُ ثَنَائِكُمْ Hoş övgünüz وَذِكْرُكُمُ الْجَمِيلُ Ve güzellikle anılmanız بَاقٍ Devam etmektedir جَزَاكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ sizi mükafatlandırsın *(Ne ile?)* بِالْجَزَاءِ الْعَاجِلِ وَالْآجِلِ Dünya ve ahiret mükafatıyla وَالسَّلاَمُ Selamlar...

60. MEKTUP

٦٠ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السِّتُّونَ اِلَى وَلَدِ شَيْخِهِ الْخَواجَهْ عَبْدِ اللهِ فِي بَيَانِ عَدَمِيَّةِ ذَاتِ الْاِنْسَانِ وَبَيَانِ اَنَّ ذَاتَهُ هِيَ النَّفْسُ النَّاطِقَةُ مَعَ بَيَانِ فَنَاءِ النَّفْسِ وَالْقَلْبِ وَزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ ﴾

هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ سُبْحَانَ مَنْ لاَ يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ وَلاَ بِصِفَاتِهِ وَلاَ فِي اَسْمَائِهِ بِحُدُوثِ الْاَكْوَانِ فَاِنَّ كُلَّ تَغَيُّرٍ وَتَلَوُّنٍ وَقَعَ فِي حُدُوثِ الْاَكْوَانِ فَاِنَّمَا هُوَ فِي مَرَايَا الْعَدَمِ وَلَمْ يَتَطَرَّقْ اِلَى حَضْرَةِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ تَنَزُّلٌ وَلاَ تَبَدُّلٌ لاَ فِي الْخَارِجِ وَلاَ فِي الْعِلْمِ اَصْلاً بَيَانُهُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ لَمَّا اَرَادَ اَنْ يُظْهِرَ كَمَالاَتِهِ الذَّاتِيَّةَ وَالصِّفَاتِيَّةَ وَالْاَسْمَائِيَّةَ وَاَنْ يُجَلِّيَهَا فِي مَجَالِي الْاَشْيَاءِ وَمَرَايَاهَا عَيَّنَ لِكُلِّ كَمَالٍ فِي مَرَايَا الْعَدَمِ نَقِيضَ ذٰلِكَ الْكَمَالِ الْمُقَابِلَ لَهُ وَالْمُتَمَيِّزَ عَنْ سَائِرِ الْاَعْدَامِ بِالْاِضَافَةِ اِلَيْهِ لِيَكُونَ مِرْآةً لَهُ فَاِنَّ مِرْآةَ الشَّيْءِ مُقَابِلُ الشَّيْءِ وَسَبَبُ لِظُهُورِهِ وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ الْاَشْيَاءُ وَالْاَعْدَامُ الَّتِي فِيهَا قَابِلِيَّةٌ لِاَنْ تَكُونَ مَرَايَا لِلْكَمَالاَتِ اَوْجَدَهَا فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ فِي اَيِّ وَقْتٍ اَرَادَ وَاَعْطَاهَا الْاِسْتِقْرَارَ وَالْاِسْتِحْكَامَ وَجَعَلَ جَمِيعَ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ مُنْعَكِسَةً فِيهَا وَصَيَّرَ تِلْكَ الْاَعْدَامَ بِذٰلِكَ الْاِنْعِكَاسِ حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا وَمُرِيدًا وَبَصِيرًا وَسَمِيعًا وَمُتَكَلِّمًا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَلٰكِنْ قَدْ كَانَ مَحْسُوسًا اَنَّهُ قَدْ يُتَصَرَّفُ اَوَّلاً فِي الْعَدَمِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يُجْعَلَ فِيهِ شَيْءٌ آخَرُ وَيُجْعَلُ هُوَ بِذٰلِكَ التَّصَرُّفِ مُلاَئِمًا وَلَيِّنًا ثُمَّ يَظْهَرُ فِيهِ الْكَمَالُ كَمَا اَنَّ الشَّمْعَ يُجْعَلُ اَوَّلاً لَيِّنًا وَمُلاَئِمًا ثُمَّ يُصَوَّرُ بَعْدَ ذٰلِكَ صُوَرًا وَ اَشْكَالاً. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْمُرَادَ هُنَا مِنَ الْعَدَمِ هُوَ الْعَدَمُ الْخَارِجِيُّ الْمُقَابِلُ لِلْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ فَلاَ يَكُونُ مُنَافِيًا لِاِيجَادِهِ الْوَاقِعِ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ مَعَ اَنَّا نَقُولُ اِنَّ الْمُنَافِيَ لِلْعَدَمِ هُوَ الْوُجُودُ الَّذِي نَقِيضُهُ وَلاَ يَصِيرُ الْعَدَمُ وُجُودًا وَاَمَّا اِذَا كَانَ مَوْجُودًا لاَ يَلْزَمُ مِنْهُ مَحْذُورٌ اَصْلاً كَمَا قَالُوا فِي الْوُجُودِ اِنَّهُ مِنَ الْمَعْقُولاَتِ الثَّانَوِيَّةِ وَلاَ وُجُودَ لَهَا فِي الْخَارِجِ بَلْ هِيَ مَعْدُومَةٌ فِيهِ. **فَعُلِمَ** مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ اَنَّ حَقَائِقَ الْاَشْيَاءِ

اَعْدَامُ انْعَكَسَتْ فِيهَا كَمَالاَتُ مَرْتَبَةِ الْوُجُودِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَحَصَلَتْ لَهَا بِإِيجَادِ اللهِ تَعَالَى تَحَقُّقُ وَثُبُوتُ وَهْمِيُّ وَاسْتِقْرَارُ وَاسْتِمْرَارُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَكَانَ ذَوَاتُ الْاَشْيَاءِ تِلْكَ الْاَعْدَامَ وَانْعِكَاسُ الْكَمَالاَتِ فِيهَا بِمَثَابَةِ قُوَاهَا وَجَوَارِحِهَا وَبَعْدَ تَمْهِيدِ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَاتِ نَذْكُرُ فِي بَيَانِ الْمَقْصِدِ الْاَصْلِيِّ الَّذِي يَتَعَلَّقُ بِالْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ كَلِمَاتٍ يَنْبَغِي اسْتِمَاعُهَا بِسَمْعِ الْعَقْلِ. **اِعْلَمْ:** اَرْشَدَكَ اللهُ وَهَدَاكَ سَوَاءَ الطَّرِيقِ اَنَّ حَقِيقَةَ الْاِنْسَانِ وَذَاتَهُ الْعَدَمُ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ النَّفْسِ النَّاطِقَةِ الَّتِي يُعَبَّرُ عَنْهَا فِي الْاِبْتِدَاءِ بِالنَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَكُلُّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ يُشِيرُ بِلَفْظِ اَنَا اِلَيْهَا فَتَكُونُ ذَاتُ الْاِنْسَانِ هِيَ النَّفْسَ الْاَمَّارَةَ وَتَكُونُ سَائِرُ لَطَائِفِ الْاِنْسَانِ كَالْقُوَى وَالْجَوَارِحِ لَهَا وَحَيْثُ اَنَّ الْعَدَمَ شَرٌّ مَحْضٌ فِي حَدِّ ذَاتِهِ لَمْ يَشُمَّ رَائِحَةً مِنَ الْخَيْرِيَّةِ تَكُونُ النَّفْسُ أَيْضًا شَرًّا مَحْضًا لاَ تَكُونُ فِيهَا رَائِحَةٌ مِنَ الْخَيْرِيَّةِ وَمِنْ خَبَائِثِهَا وَجَهْلِهَا تَدَّعِي الْكَمَالاَتِ الظَّاهِرَةَ فِيهَا بِطَرِيقِ الْاِنْعِكَاسِ وَالظِّلِّيَّةِ لِنَفْسِهَا وَتَنْسِبُ قِيَامَ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ الثَّابِتَةِ بِاَصْلِهَا اِلَى نَفْسِهَا وَتَزْعُمُ نَفْسَهَا بِتِلْكَ الْكَمَالاَتِ كَامِلَةً وَخَيْرًا وَتَكْتَسِبُ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ دَعْوَى السِّيَادَةِ وَتُشْرِكُ نَفْسَهَا بِرَبِّهَا فِي الْكَمَالاَتِ وَتَظُنُّ الْحَوْلَ وَالْقُوَّةَ مِنْ نَفْسِهَا وَتَزْعُمُ نَفْسَهَا مُتَصَرِّفَةً وَتُرِيدُ اَنْ يَكُونَ الْكُلُّ تَابِعًا لَهَا وَتُحِبُّ نَفْسَهَا اَكْثَرَ مِنَ الْكُلِّ وَتُحِبُّ غَيْرَهَا لِنَفْسِهَا لاَ لِاَجْلِهِمْ وَمِنْ هٰذِهِ التَّخَيُّلاَتِ الْفَاسِدَةِ تَكْتَسِبُ عَدَاوَةً ذَاتِيَّةً لِمَوْلاَهَا وَلاَ تُذْعِنُ بِاَحْكَامِهَا الْمُنَزَّلَةِ بَلْ تَتَّبِعُ هَوَاهَا وَوَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ «**عَادِ نَفْسَكَ فَاِنَّهَا انْتَصَبَتْ لِمُعَادَاتِي**» وَبَعَثَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْاَنْبِيَاءَ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ وَرَحْمَتِهِ رَحْمَةً لِلْعَالَمِينَ لِيَدْعُوا الْخَلْقَ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَلِيُخَرِّبُوا بُيُوتَ الْاَعْدَاءِ وَلِيَدُلُّوهَا عَلَى مَوْلاَهَا وَلِيُخَلِّصُوهَا مِنْ جَهْلِهَا وَخَبَثِهَا وَلِيُطْلِعُوهَا عَلَى شَرِّهَا وَنَقْصِهَا فَمَنْ اَدْرَكَتْهُ السَّعَادَةُ الْاَزَلِيَّةُ اَجَابَ دَعْوَةَ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ وَرَجَعَ مِنْ جَهْلِهِ وَخُبْثِهِ وَصَارَ مُنْقَادًا لِلْاَحْكَامِ الْمُنَزَّلَةِ. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ طَرِيقَ تَزْكِيَةِ النَّفْسِ عَلَى نَوْعَيْنِ طَرِيقٌ يَتَعَلَّقُ بِالرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ وَهُوَ طَرِيقُ الْاِنَابَةِ

وَمَخْصُوصٌ بِالْمُرِيدِينَ وَالطَّرِيقُ الثَّانِي طَرِيقُ الْجَذْبِ وَالْمَحَبَّةِ وَهُوَ طَرِيقُ الْاجْتِبَاءِ وَيَتَعَلَّقُ بِالْمُرَادِينَ شَتَّانَ مَا بَيْنَ الطَّرِيقَيْنِ اَلطَّرِيقُ الْاَوَّلُ سَيْرٌ اِلَى جَانِبِ الْمَطْلُوبِ وَالطَّرِيقُ الثَّانِي جَرٌّ نَحْوَ الْمَقْصُودِ وَبَيْنَ السَّيْرِ وَالْجَرِّ فَرْقٌ كَثِيرٌ وَتَفَاوُتٌ فَاحِشٌ فَاِذَا اُرِيدَ لِصَاحِبِ دَوْلَةٍ بِسَابِقِ الْكَرَمِ الْجَرُّ مِنْ طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ يُعْطَى لَهُ الْجَذْبُ وَالْمَحَبَّةُ لِجَنَابِ الْقُدْسِ وَيُوصَلُ بِهِ اِلَى الْمَقْصُودِ جَرًّا جَرًّا فَاِذَا كَانَ فِيمَا بَيْنَ هٰؤُلَاءِ مَنْ اَدْرَكَتْهُ السَّعَادَةُ يُوصَلُ بِهِ اِلَى حَدِّ الْفَنَاءِ وَيَتَخَلَّصُ مِنْ رُؤْيَةِ التِسوَى وَعِلْمِهِ وَيُجَاوَزُ بِهِ الْآفَاقُ وَالْاَنْفُسُ وَنِسْيَانُ الْآفَاقِ مَرْبُوطٌ بِفَنَاءِ الْقَلْبِ وَنِسْيَانُ الْاَنْفُسِ مَوْقُوفٌ عَلَى فَنَاءِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَفِي الْاَوَّلِ زَوَالُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَفِي الثَّانِي زَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ وَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ لَا يُتَصَوَّرُ مَا لَمْ يَتَحَقَّقْ زَوَالُ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ وَمَا دَامَتِ النَّفْسُ الْحَاضِرَةُ قَائِمَةً فَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ مَوْجُودٌ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ عِبَارَةٌ عَنِ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ لَا اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَيْهَا فَالزَّوَالُ الشُّهُودِيُّ فِي فَنَاءِ النَّفْسِ يَكُونُ عِبَارَةً عَنْ زَوَالِهَا الْوُجُودِيِّ بِخِلَافِ الزَّوَالِ الشُّهُودِيِّ الَّذِي اعْتُبِرَ فِي فَنَاءِ الْقَلْبِ فَاِنَّهُ لَيْسَ بِمُسْتَلْزِمٍ لِزَوَالِ وُجُودِ الْقَلْبِ فَاِنَّ الشُّهُودَ هُنَاكَ زَائِدٌ عَلَى الشَّاهِدِ وَفَنَاءُ اَحَدِهِمَا لَيْسَ بِمُسْتَلْزِمٍ لِفَنَاءِ الْآخَرِ. **تَنْبِيهٌ:** لَا يَتَخَيَّلَنَّ الْاَبْلَهُ اَنَّ زَوَالَ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ حَاصِلٌ اَيْضًا فِي مَقَامِ الْبَقَاءِ بِاللّٰهِ الَّذِي هُوَ مُيَسَّرٌ لِاَرْبَابِ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيِّ فَاِنَّ الْحَاضِرَ ثَمَّةَ هُوَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ لَا نَفْسُ السَّالِكِ الْفَانِيَةُ لِاَنَّا نَقُولُ اِنَّ الْحَاضِرَ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ هُوَ نَفْسُ السَّالِكِ وَقَدْ تَصَوَّرَهَا السَّالِكُ بِعُنْوَانِ الْحَقِّيَةِ وَالْحَقُّ سُبْحَانَهُ مُنَزَّهٌ وَمُبَرَّأٌ مِنْ هٰذَا التَّعَيُّنِ وَالْحُضُورِ وَهٰذَا مِنْ قَبِيلِ مَا قِيلَ ﴿ع﴾ **وَصَارَ الْفَأْرُ فِي رُؤْيَاهُ نَاقَةً** وَاِنَّمَا هُنَا زَوَالُ الْعِلْمِ بِالنَّفْسِ الْحَاضِرَةِ وَهُوَ مِنْ اَقْسَامِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ لَا زَوَالُ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ الْمُسْتَلْزِمُ لِزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ وَزَوَالُ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ عَيْنِهَا وَاَثَرِهَا لَا اَنَّهُ عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ بِهَا شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Şeyhinin oğlu Hâce Abdullah'a yazmıştır**
- **İnsanın zâtının yokluğu, nefsinin nefs-i nâtıka olduğu, nefsin ve kalbin fenâsı ve husûlî bilginin zevâli**

O, apaçık hak olan Allah Sübhânehû'dur. Ne zâtı, ne sıfatları, ne de isimleri kâinattaki değişikliklerle değişmez. Çünkü bütün değişiklikler ve renklenmeler kâinattaki oluşlar için söz konusudur ki, bunlar da yokluk mertebelerinde olur. Mutlak Varlık (c.c.) için, ne hâriçte ne de ilimde kesinlikle tenezzül ve değişiklik söz konusu değildir.

Bunun açıklaması şöyledir: Hak Sübhânehû zâtıyla, sıfatlarıyla ve isimleriyle ilgili kemâlâtını göstermek ve onları eşyada ortaya çıkarmak isteyince yokluk mertebelerinde her kemâle, kendisine ayna olması için kendisinin mukâbili olan ve ona bağlı olarak diğer yokluklardan ayrılan bir zıt belirledi. Çünkü bir şeyin aynası o şeyin mukâbili ve açığa çıkmasının sebebidir.

"Eşya kendi zıddıyla açığa çıkar"

Allah Sübhânehû, kemâlâtını gösterme kâbiliyeti olan yoklukları, dilediği bir vakitte his ve vehim mertebesinde var etti ve bunlara sağlamlık ve yerleşiklik vasıfları verdi. Bütün bu kemâlâtı o yokluklara yansıttı. Böylece bu mertebede o yoklukları bu yansımay-la hayat, ilim, kudret, irade, görme, işitme ve konuşma vasıflarına sahip varlıklar yaptı.

Ancak hissedilmiştir ki, öncelikle her hangi bir şey katmaksızın yokluk tasarruf etmekte ve bu tasarrufla onu yatkın ve elverişli hâle getirdikten sonra kemâlini onda göstermektedir. Tıpkı mum gibi ki, önce yumuşatılır ve şekil verilecek hale getirilir. Ardından da ondan çeşitli şekiller ve sûretler yapılır.

Bilmek gerekir ki, buradaki yokluktan maksat, hâricî varlığın mukabili olan hâricî yokluktur. Dolayısıyla burada yukluğun vehim mertebesindeki varlığına ters düşen bir durum yoktur.

Bununla birlikte biz, yokluğa ters düşen şeyin, yokluğun zıddı olan vücûd olduğunu söylüyoruz. Yokluk vücûda dönüşmez. Yokluk mevcut olursa kesinlikle bir sakınca olmaz. Nitekim varlığın ikinci

dereceden akledilebilir olan şeylerden olduğunu ve hâriçte varlığının olmadığını söylemişlerdir.

Bu açıklamayla anlaşılıyor ki, eşyanın hakikati yokluklardır ve Mutlak Varlık'ın (c.c.) kemâlâtı bu yokluklara yansımıştır. Böylece, Allah Teâlâ'nın var etmesiyle kendilerinde vehmî anlamda gerçeklik ve sübût hâsıl olmuş, his ve vehim mertebesinde ise istikrar ve süreklilik vasıfları kazanmışlardır. Dolayısıyla eşyânın zâtı o yokluklardır. Kemâlâtın bu yokluklarda yansıması onun kuvveleri ve azaları mesabesinde olmuştur.

Bu mukaddimelerle böyle bir giriş yaptıktan sonra velâyet-i hâssayla ilgili asıl maksat hakkında da birkaç kelime söyleyelim. Akıl kulağıyla dinlemek icap eder.

Allah seni olgunluğa ve apaçık olan orta yola ulaştırsın. Bilesin ki, insanın hakikati ve zatı, başlangıçta kendisine nefs-i emmâre denilen nefs-i nâtıkanın hakikati olan yokluktur. Her insan ferdi "ene" (ben) derken bu nefse işaret etmektedir. O halde insanın zâtı bu nefs-i emmâre olup, diğer latîfeleri ise bu nefsin kuvveleri ve azaları gibidir.

Yokluk, şerden ibaret olduğu için hayırlı olanın kokusunu almaz. Aynı şekilde nefis de mahza şerdir ve kendisinde hayırdan eser yoktur. Gölge olma ve yansıma yoluyla kendisinde beliren kemâlâtı, kendine mâl etmek istemesi nefsin çirkinliğinden ve cehaletindendir.

Aslıyla sâbit olan kemâlâtı kendisine nisbet eder ve bu kemâlât ile kendisinin kâmil ve hayırlı olduğunu zanneder. Buradan hareketle üstünlük iddiasında bulunur ve bu kemâlâtta kendisini Rabb'ine ortak tutar. Güç ve kuvvetin kendisinden kaynaklandığını ve kendisinin tasarruf sahibi olduğunu sanır. Her şeyin kendisine tâbi olmasını ister ve kendini her şeyden fazla sever. Başkasını severken de kendisi için sever.

Mevlâ'sına karşı zâtî bir düşmanlık kazanması, indirilen hükümlere itaat etmeyerek kendi hevâsına tâbi olması da nefsin bu bozuk hayallerindendir. Nitekim bir kutsî hadiste şöyle buyurulur: *"Nefsine düşmanlık yap. Çünkü o, bana olan düşmanlığıyla kâimdir."*[61]

[61] Hadis için Bk. c. 1, Mektup 52.

Allah Sübhânehû rahmetinin ve merhametinin gereği olarak, âlemlere rahmet olan peygamberler gönderdi. Onları halkı hakka çağırmak, düşmanların evlerini yıkarak onlara Mevlâ Teâlâ'yı göstermek, cehaletlerinden ve kirlerinden kendilerini kurtarmak, şerlerini ve noksanlarını onlara bildirmek için gönderdi. Ezelî saadetle nimetlenenler, bu büyük insanların davetine icabet etti. Cehaletten ve kirlerden kurtularak, indirilen hükümlere tâbi oldular.

Bilmek gerekir ki, nefis tezkiyesi iki yolla olur: Birincisi, riyâzet ve mücâhedelerle ilgili olan yoldur ki bu inâbe yolu olup mürîd kullara mahsustur. İkincisi ise cezbe ve muhabbetle olan ictibâ yoludur ki murâd kullara mahsustur.

İki yol arasındaki fark çok büyüktür; birinci yol matlûb tarafına doğru bir seyr gidiş iken, ikinci yol maksûd tarafına (Mevlâ tarafından) çekilmedir. Gitme ile çekilme arasında çok fark vardır. Büyük nimete ulaşmış biri için ilahi lütufla icitiba yoluyla çekilip alınma murad edilse, ona, Hak Sübhânehû'ya cezbe ve muhabbet lütfedilir ve bununla, cezbedilerek maksuda ulaştırılır.

Eğer bunlar arasında saadete ulaştırılmış olan varsa fenâ sınırına kavuşturulur ve böylece o kişi mâsivâyı görmekten ve onun bilgisinden kurtulmuş olur. Âfâka ve enfüse vardırılır. Âfâkın unutulması kalp fenâsına, enfüsün unutulması ise nefs-i emmârenin fenâsına bağlıdır. Birincisinde husûlî bilginin, ikincisinde ise huzûrî bilginin kaybolması söz konusudur.

Nefs-i hâzıra yok olmadıkça huzûrî bilginin yok olması düşünülemez. Dolayısıyla nefs-i hâzıra varoldukça huzûrî bilgi de varolmaya devam eder. Çünkü huzûrî bilgi, nefs-i hâzıradan ibâret olup ayrı bir şey değildir.

Nefis fenâsındaki şühûdî zeval (yok olma) nefsin vücûdî zevâlinden ibarettir. Ancak kalp fenâsında itibar edilen zevâl, kalbin vücûdunun yok olmasını gerektirmez. Çünkü burada, şühûd müşâhede edenden ayrıdır. Dolayısıyla birinin fenâsı, diğerinin de fenâsını gerektirmez.

Tenbih:

Ahmaklar sanmasın ki, nefs-i hâzıra, vahdet-i vücûdcuların ulaştığı bekâ billah makamında da yok olmaktadır. Çünkü orada hâzır

olan, sâlikin fânî olan nefsi değil, Hak Sübhânehû'dur. O makamda hâzır olanın sâlikin nefsi olduğunu kabul etsek bile, sâlik onun Hak olduğunu düşünmektedir. Halbuki Allah Sübhânehû böyle bir taayyünden ve huzurdan beri ve uzaktır. Bu durum, bir şiirde geçen "Fare rüyada kendisini deve olarak gördü" mısrasında anlatılan türdendir.

Ancak burada bilginin kaybolması nefs-i hâzıra iledir ki bu husûlî bilginin kısımlarındandır. Yoksa huzûrî bilginin yok olmasını gerektiren, nefs-i hâzıra değildir. Nefs-i hâzıranın yok olması, yalnızca bilginin yok olması değil, kendisinin ve eserinin yok olmasıdır. Aralarındaki fark çok büyüktür.

KELİME ANLAMI

60. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السِّتُّونَ Altmışıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى وَلَدِ شَيْخِهِ Şeyhinin oğlu Hâce Abdullah'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ عَدَمِيَّةِ الْخَواجَهْ عَبْدِ اللهِ وَبَيَانِ اَنَّ ذَاتَهُ هِيَ النَّفْسُ النَّاطِقَةُ ذَاتِ الْاِنْسَانِ İnsanın zatının yokluğunu Ve zatının nefsi natıka olduğunu açıklama hakkındadır** *(Ne ile birlikte?)* **مَعَ بَيَانِ فَنَاءِ النَّفْسِ وَالْقَلْبِ وَزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Nefsin ve kalbin fenası Ve husuli ilmin yok olmasını açıklamakla birlikte. ﴾**

هُوَ الْحَقُّ الْمُبِينُ O, Allah apaçık haktır سُبْحَانَ مَنْ O zatı tenzih ederim ki, لاَ يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ Sıfatları ve zatı değişmez *(Daha?)* وَلاَ فِي اَسْمَائِهِ Ve isimleri de değişmez *(Ne ile değişmez)* وَلاَ بِصِفَاتِهِ Kainattaki oluşumların meydana gelmesiyle فَاِنَّ كُلَّ تَغَيُّرٍ بِحُدُوثِ الْاَكْوَانِ Çünkü her değişim ve renklenme ki, وَتَلَوُّنٍ وَقَعَ فِي حُدُوثِ الْاَكْوَانِ Kainattaki oluşumların meydana gelmesinde olmaktadır فَاِنَّمَا هُوَ İşte bu sadece فِي مَرَاتِبِ الْعَدَمِ Yokluk mertebelerindedir وَلَمْ يَتَطَرَّقْ اِلَى حَضْرَةِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Yüce ve mukaddes Hazreti Vücud'a arız olmamıştır *(Ne?)* تَنَزُّلٌ وَلاَ تَبَدُّلٌ Tenezzül ve değişiklik *(Nerede arız olmamıştır?)* لاَ فِي الْخَارِجِ وَلاَ فِي الْعِلْمِ Ne hariçte ne de ilimde اَصْلاً Kesinlikle بَيَانُهُ Bunun açıklaması: اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ لَمَّا اَرَادَ Hak Subhânehu isteyince *(Neyi?)* اَنْ يُظْهِرَ İzhar etmeyi *(Neyi izhar etmeyi?)* كَمَالاَتِهِ الذَّاتِيَّةَ وَالصِّفَاتِيَّةَ وَالْاَسْمَائِيَّةَ Zatı,

sıfatları ve isimleriyle ilgili kemâlâtını *(Daha neyi isteyince?)* وَاَنْ يُجَلِّيَهَا Bunları tecelli ettirmeyi *(Nerede?)* فِي مَجَالِي الْاَشْيَاءِ وَمَرَايَاهَا Eşyanın tecelligahı ve aynalarında فِي مَرَاتِبِ الْعَدَمِ عَيَّنَ لِكُلِّ كَمَالٍ (İşte o zaman) her kemali için tayin etti *(Nerede?)* Yokluk mertebelerinde *(Neyi tayin etti?)* نَقِيضَ ذٰلِكَ الْكَمَالِ O kemalin zıttını *(Öyle zıt ki,)* وَالْمُمَيَّزَ عَنْ سَائِرِ الْاَعْدَامِ الْمُقَابِلَ لَهُ O kemale mukabil *(Yine öyle zıt ki,)* Diğer yokluklardan ayrılmış *(Ne ile ayrılmış?)* بِالْاِضَافَةِ اِلَيْهِ O kemale nispet edilmekle *(Niçin böyle bir zıt belirledi?)* لِيَكُونَ مِرْآةً لَهُ O kemale ayna olsun için فَاِنَّ وَسَبَبُ لِظُهُورِهِ مِرْآةَ الشَّيْءِ مُقَابِلُ الشَّيْءِ Çünkü bir şeyin aynası onun mukabilidir Ve zuhur etmesinin sebebidir وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ الْاَشْيَاءُ Eşya zıttıyla açığa çıkar لِاَنَّ الَّتِي فِيهَا قَابِلِيَّةٌ وَالْاَعْدَامُ Yokluklar Ki, onlarda kabiliyet vardır *(Neye kabiliyet?)* تَكُونَ مَرَايَا لِلْكَمَالَاتِ اَوْجَدَهَا Allah'ın kemâlâtına ayna olmaya (Allah) onları yaratmıştır *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde *(Ne zaman?)* فِي اَيِّ وَقْتٍ اَرَادَ Dilediği bir vakitte وَاَعْطَاهَا Ve onlara vermiştir *(Ne?)* وَجَعَلَ جَمِيعَ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ الْاِسْتِقْرَارَ وَالْاِسْتِحْكَامَ Karar ve sağlamlık Ve bu kemâlâtın hepsini kılmıştır *(Ne?)* وَصَيَّرَ تِلْكَ مُنْعَكِسَةً فِيهَا Bu yokluklara yansımış وَاَعْدَمَ Ve bu yoklukları eylemiştir *(Ne sebebiyle?)* بِذٰلِكَ الْاِنْعِكَاسِ Şu yansıma sebebiyle *(Ne eylemiştir?)* حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا وَمُرِيدًا Diri, bilen Gücü olan, dileyen وَبَصِيرًا وَسَمِيعًا وَمُتَكَلِّمًا Gören, işiten Ve konuşan *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede وَلٰكِنْ قَدْ كَانَ مَحْسُوسًا Fakat hissedilmiştir ki, اَنَّهُ قَدْ يُتَصَرَّفُ اَوَّلاً فِي الْعَدَمِ Evvela yoklukta tasarruf edilir *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يُجْعَلَ فِيهِ O yokluğa katmadan *(Ne?)* شَيْءٌ آخَرُ Başka bir şey وَيُجْعَلُ هُوَ بِذٰلِكَ التَّصَرُّفِ Ve o, bu tasarrufla kılınır *(Ne?)* مُلَائِمًا وَلَيِّنًا Yumuşak ve uygun ثُمَّ يَظْهَرُ فِيهِ الْكَمَالُ Sonra da onda kemal zuhur eder كَمَا اَنَّ الشَّمْعَ يُجْعَلُ اَوَّلاً Nasıl ki mum evvela kılınır *(Ne kılınır?)* لَيِّنًا وَمُلَائِمًا Yumuşak ve uygun ثُمَّ يُصَوَّرُ بَعْدَ ذٰلِكَ Bundan sonra da sokulur *(Neye?)* صُوَرًا وَاَشْكَالاً Suret ve şekillere يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki

اَنَّ الْمُرَادَ هُنَا مِنَ الْعَدَمِ Burada yokluktan maksat هُوَ الْعَدَمُ الْخَارِجِيُّ Harici yokluktur *(Öyle yokluk ki,)* اَلْمُقَابِلُ لِلْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Harici varlığın mukabili olan لِايجَادِهِ الْوَاقِعِ فِى مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ فَلاَ يَكُونُ مُنَافِيًا Dolayısıyla zıt olmaz *(Neye?)* Yokluğun vehim mertebesinde olan yaratılışına مَعَ اَنَّا نَقُولُ Hem de biz diyoruz ki: اِنَّ الْمُنَافِيَ لِلْعَدَمِ Yokluğa zıt olan هُوَ الْوُجُودُ الَّذِى نَقِيضُهُ Yokluğun zıttı olan vücuttur وَاَمَّا اِذَا كَانَ مَوْجُودًا وَلاَ يَصِيرُ الْعَدَمُ وُجُودًا Yokluk varlığa dönemez Fakat mevcut olduğunda da لاَ يَلْزَمُ مِنْهُ مَحْذُورٌ Bundan herhangi bir sakınca doğmaz اَصْلاً Kesinlikle كَمَا قَالُوا فِى الْوُجُودِ Nitekim vücut hakkında demişlerdir ki: اِنَّهُ مِنَ الْمَعْقُولاَتِ الثَّانَوِيَّةِ وَلاَ وُجُودَ لَهَا فِى Vücut ma'kûlât-ı saneviyyedendir الْخَارِجِ Onunsa hariçte varlığı yoktur بَلْ هِىَ مَعْدُومَةٌ فِيهِ Bilakis o hariçte yoktur فَعُلِمَ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ اَنَّ حَقَائِقَ الاَشْيَاءِ اَعْدَامُ Bu açıklamadan anlaşıldı ki, Eşyanın hakikati yokluklardır *(Öyle yokluklar ki;)* اِنْعَكَسَتْ فِيهَا Onlara yansımıştır *(Ne?)* كَمَالاَتُ مَرْتَبَةِ الْوُجُودِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Vücut mertebesinin kemâlâtı وَحَصَلَتْ لَهَا Ve bu yokluklar için hasıl olmuştur *(Ne ile?)* بِايجَادِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın yaratmasıyla *(Ne hasıl olmuştur?)* تَحَقُّقٌ وَثُبُوتٌ وَهْمِيٌّ Vehmi anlamda varlık ve sübut *(Daha?)* وَاسْتِقْرَارٌ وَاسْتِمْرَارٌ Karar ve süreklilik *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَكَانَ ذَوَاتُ الاَشْيَاءِ His ve vehim mertebesinde Ve eşyanın zatı وَانْعِكَاسُ الْكَمَالاَتِ فِيهَا تِلْكَ الاَعْدَامَ Bu yokluklar olmuştur Kemâlâtın o yokluklara yansıması iseبِمَثَابَةِ قُوَاهَا وَجَوَارِحِهَا Yoklukların aza ve kuvveleri yerindedir وَبَعْدَ تَمْهِيدِ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَاتِ Şu ön bilgileri sunduktan sonra نَذْكُرُ فِى بَيَانِ الْمَقْصِدِ الاَصْلِيِّ Asıl maksadı açıklama sadedinde zikrediyoruz اَلَّذِى يَتَعَلَّقُ بِالْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ Ki, bu maksat velayeti hassayla ilgilidir *(Neyi zikrediyoruz?)* كَلِمَاتٍ Bir takım kelimeler ki, يَنْبَغِى اسْتِمَاعُهَا بِسَمْعِ الْعَقْلِ Onları akıl kulağıyla dinlemek gerekir اِعْلَمْ Bilesin ki, اَرْشَدَكَ اللهُ Allah seni irşat eylesin اَنَّ حَقِيقَةَ الاِنْسَانِ وَذَاتَهُ الْعَدَمُ Doğru yola سَوَاءَ الطَّرِيقِ Ve ulaştırsın *(Neye?)* وَهَدَاكَ

İnsanın hakikatı ve zatı yokluktur اَلَّذِی هُوَ حَقِیقَةُ النَّفْسِ النَّاطِقَةِ Ki, o da nefs-i natıkanın hakikatidir اَلَّتِی یُعَبَّرُ عَنْهَا فِی الاِبْتِدَاءِ Ki, nefs-i natıka da başlangıçta ifade edilirdi *(Ne ile?)* وَکُلُّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الاِنْسَانِ بِالنَّفْسِ الاَمَّارَةِ Nefs-i emmareyle یُشِیرُ Her bir insan işaret eder *(Ne ile?)* بِلَفْظِ اَنَا 'Ben' lafzıyla *(Neye işaret eder?)* اِلَیْهَا Bu nefs-i emmareye فَتَکُونُ ذَاتُ الاِنْسَانِ هِیَ النَّفْسَ الاَمَّارَةَ Dolayısıyla insanın zatı nefsi emare olur وَتَکُونُ سَائِرُ لَطَائِفِ الاِنْسَانِ İnsanın diğer latifeleri de وَحَیْثُ اَنَّ الْعَدَمَ شَرٌّ مَحْضٌ Onun aza ve kuvveleri gibi olur کَالْقُوَی وَالْجَوَارِحِ لَهَا لَمْ یَشُمَّ رَائِحَةً Yokluk haddi zatında halis şer olduğu için *(Öyle şer ki,)* فِی حَدِّ ذَاتِهِ Hayırdan hiçbir koku almamıştır مِنَ الْخَیْرِیَّةِ (Bu sebeple) nefis de halis şer olur تَکُونُ النَّفْسُ اَیْضًا شَرًّا مَحْضًا Onda hayırdan bir koku bulunmaz لاَ تَکُونُ فِیهَا رَائِحَةٌ مِنَ الْخَیْرِیَّةِ Pisliği ve cehaletinden dolayı iddia eder وَمِنْ خَبَاثَتِهَا وَجَهْلِهَا تَدَّعِی Kendisinde görünen kemâlâtı *(Neyi?)* اَلْکَمَالاَتِ الظَّاهِرَةَ فِیهَا Yansıma ve gölge yoluyla *(Neyi?)* بِطَرِیقِ الاِنْعِکَاسِ وَالظِّلِّیَّةِ Kendisine *(Bunların kime ait olduğunu iddia eder?)* لِنَفْسِهَا Ve nispet eder وَتَنْسِبُ *(Neyi?)* قِیَامَ تِلْکَ الْکَمَالاَتِ الثَّابِتَةِ Aslıyla sabit olan kemâlâtın varlığını اِلَی نَفْسِهَا *(Neye nispet eder?)* بِاَصْلِهَا Kendisine وَتَزْعُمُ نَفْسُهَا بِتِلْکَ الْکَمَالاَتِ Bu kemâlâtla kendisini zanneder *(Ne?)* کَامِلَةً وَخَیِّرَةً Kamil ve hayırlı وَتَکْتَسِبُ مِنْ هٰذِهِ الْحَیْثِیَّةِ Bu haysiyetle de güder *(Neyi?)* دَعْوَی السِّیَادَةِ Efendilik/ üstünlük iddiasını وَتُشْرِکُ نَفْسُهَا بِرَبِّهَا Kendisini rabbine ortak tutar *(Nerede?)* وَتَظُنُّ الْحَوْلَ وَالْقُوَّةَ مِنْ فِی الْکَمَالاَتِ Kemâlâtta نَفْسِهَا Güç ve kuvveti kendisinden sanır وَتَزْعُمُ نَفْسُهَا مُتَصَرِّفَةً Kendisinin اَنْ یَکُونَ الْکُلُّ تَابِعًا لَهَا tasarruf sahibi olduğunu zanneder وَتُرِیدُ Ve ister *(Neyi?)* اَکْثَرَ مِنَ الْکُلِّ Her şeyin kendisine uymasını وَتُحِبُّ نَفْسُهَا Kendisini sever *(Nasıl?)* لاَ Her şeyden daha fazla وَتُحِبُّ غَیْرَهَا لِنَفْسِهَا Başkasını da kendisi için sever لاَجْلِهِمْ Yoksa onlar için sevmez وَمِنْ هٰذِهِ التَّخَیُّلاَتِ الْفَاسِدَةِ Şu boş hayallerden dolayı da تَکْتَسِبُ عَدَاوَةً ذَاتِیَّةً لِمَوْلاَهَا Rabbine karşı zati bir düşmanlık güder

بَلْ تَتَّبِعُ Ve boyun eğmez *(Neye?)* بِاَحْكَامِهَا الْمُنَزَّلَةِ İndirilen hükümlere
هَوَاهَا Bilakis kendi isteklerine uyar وَوَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ Hadis-i kutside
geldi ki, عَادِ نَفْسَكَ Nefsine düşman ol فَاِنَّهَا انْتَصَبَتْ لِمُعَادَاتِي Çünkü bana
düşmanlık için dikildi وَبَعَثَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْاَنْبِيَاءَ Allah Teâlâ peygamberleri
gönderdi عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun *(Neden dolayı gönderdi?)* مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ
وَرَحْمَتِهِ Son derece rahmet ve merhametinden dolayı *(Ne olarak gönderdi?)* رَحْمَةً
لِلْعَالَمِينَ Alemlere rahmet olarak *(Niye gönderdi?)* لِيَدْعُوا الْخَلْقَ İnsanları
çağırsınlar *(Kime?)* وَلِيُخَرِّبُوا بُيُوتَ الْاَعْدَاءِ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'ya
Düşmanların evlerini yıksınlar وَلِيَدُلُّوهَا Onları sevk etsinler *(Kime?)* عَلَى مَوْلَاهَا
Mevlalarına وَلِيُخَلِّصُوهَا Onları kurtarsınlar *(Neden?)* مِنْ جَهْلِهَا وَخُبْثِهَا Cehalet ve
pisliğinden وَلِيُطْلِعُوهَا Ve onları vakıf kılsınlar diye *(Neye?)* عَلَى شَرِّهَا وَنَقْصِهَا Şer
ve noksanlığına فَمَنْ اَدْرَكَتْهُ السَّعَادَةُ الْاَزَلِيَّةُ Ezeli mutluluk kime ulaşırsa اَجَابَ
دَعْوَةَ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin davetine uyar وَرَجَعَ مِنْ جَهْلِهِ وَخُبْثِهِ Cehalet
ve pisliğinden döner وَصَارَ مُنْقَادًا Ve boyun eğer *(Neye?)* لِلْاَحْكَامِ الْمُنَزَّلَةِ İndirilen
hükümlere يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ طَرِيقَ تَزْكِيَةِ النَّفْسِ عَلَى نَوْعَيْنِ
Nefsin temizlenme yolu iki türlüdür; طَرِيقٌ يَتَعَلَّقُ Bir yol alakalıdır *(Ne ile?)*
بِالرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ Riyazet ve mücahedelerle وَهُوَ طَرِيقُ الْاِنَابَةِ Bu inabe
yoludur وَمَخْصُوصٌ بِالْمُرِيدِينَ Ve müritlere aittir وَالطَّرِيقُ الثَّانِي İkinci yol, طَرِيقُ
الْجَذْبِ وَالْمَحَبَّةِ Cezbe ve muhabbet yoludur وَهُوَ طَرِيقُ الْاِجْتِبَاءِ Bu yol ictiba
yoludur وَيَتَعَلَّقُ بِالْمُرَادِينَ Ve murat kullarla alakalıdır شَتَّانَ مَا بَيْنَ الطَّرِيقَيْنِ İki yol
arasında çok fark vardır اَلطَّرِيقُ الْاَوَّلُ (Çünkü) birinci yol سَيْرٌ اِلَى جَانِبِ الْمَطْلُوبِ
Matlub tarafına doğru seyirdir وَالطَّرِيقُ الثَّانِي İkinci yol ise جَرٌّ نَحْوَ الْمَقْصُودِ
Maksuda doğru çekilmektir وَبَيْنَ السَّيْرِ وَالْجَرِّ Seyir ile çekilme arasında فَرْقٌ كَثِيرٌ
وَتَفَاوُتٌ فَاحِشٌ Çok ayrılık ve aşırı farklılık vardır فَاِذَا اُرِيدَ İşte istenildiği zaman
لِصَاحِبِ دَوْلَةٍ بِسَابِقِ الْكَرَمِ *(Kim için?)* Ezeli ikram ile devlet sahibi olan biri için *(Ne*

istenince?) اَلْجَرُّ مِنْ طَرِيقِ الاجْتِبَاءِ İctiba yoluyla çekilme لَهُ يُعْطَى O kişiye verilir (Ne?) اَلْجَذْبُ وَالْمَحَبَّةُ لِجَنَابِ الْقُدْسِ Allah'a karşı muhabbet ve cezbe بِهِ وَيُوصَلُ Ve o kişi ulaştırılır (Neye?) اِلَى الْمَقْصُودِ Maksuda (Nasıl ulaştırılır?) جَرًّا جَرًّا Çekile çekile مَنْ اَدْرَكَتْهُ فَاِذَا كَانَ فِيمَا بَيْنَ هٰؤُلَاءِ Ve bu kişiler arasında olduğunda (Kim?) السَّعَادَةُ Saadetin kendisine ulaştığı kişiler بِهِ يُوصَلُ O kişi ulaştırılır (Nereye?) اِلَى حَدِّ الْفَنَاءِ Fena sınırına وَيَتَخَلَّصُ مِنْ رُؤْيَةِ السِّوَى وَعِلْمِهِ Ve masivayı görmekten ve bilmekten kurtulur وَيُجَاوَزُ بِهِ Ve ona aştırılır (Ne?) اَلْاٰفَاقُ وَالْاَنْفُسُ Afak ve enfüs وَنِسْيَانُ الْاٰفَاقِ مَرْبُوطٌ Afakı unutmak bağlıdır (Neye?) بِفَنَاءِ الْقَلْبِ Kalbin fenasına عَلَى فَنَاءِ وَنِسْيَانُ الْاَنْفُسِ مَوْقُوفٌ Enfüsü unutmak ise dayalıdır (Neye?) وَفِى الْاَوَّلِ زَوَالُ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ Nefs-i emmarenin fenasına Birincisinde husuli ilmin zevali وَفِى الثَّانِى زَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ İkincisinde ise huzuri ilmin zevali vardır وَزَوَالُ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Huzuri ilmin zevali لَا يُتَصَوَّرُ Düşünülemez (Ne müddetçe?) مَا لَمْ يَتَحَقَّقْ Tahakkuk etmedikçe (Ne?) زَوَالُ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ Nefs-i hâzıranın yok olması وَمَا دَامَتِ النَّفْسُ الْحَاضِرَةُ قَائِمَةً Nefs-i hazıra var olmaya devam ettikçe فَالْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ مَوْجُودٌ Huzuri ilim de var olacaktır فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ عِبَارَةٌ عَنِ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ Çünkü huzuri ilim Nefs-i hâzıradan ibarettir فَالزَّوَالُ لَا اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَيْهَا Yoksa ona ilave bir şey değildir يَكُونُ عِبَارَةً عَنْ الشُّهُودِيِّ فِى فَنَاءِ النَّفْسِ Nefsin fenasındaki şuhûdi yok olma بِخِلَافِ الزَّوَالِ الشُّهُودِيِّ زَوَالِهَا الْوُجُودِيِّ Nefsin vucudi yok olmasından ibarettir Diğer bir şuhûdi yok olma bundan farklıdır اَلَّذِى اعْتُبِرَ فِى فَنَاءِ الْقَلْبِ Ki, o kalbin fenasında itibar edilmiştir فَاِنَّهُ لَيْسَ بِمُسْتَلْزِمٍ Çünkü o gerektirmez (Neyi?) لِزَوَالِ وُجُودِ الْقَلْبِ Kalbin varlığının yok olmasını فَاِنَّ الشُّهُودَ هُنَاكَ Çünkü orada şuhûd زَائِدٌ عَلَى الشَّاهِدِ Müşahede eden üzerine ilavedir وَفَنَاءُ اَحَدِهِمَا لَيْسَ Ve birisinin fenasını gerektirmez (Neyi?) لِفَنَاءِ الْاٰخَرِ Diğerinin fenasını (تَنْبِيهٌ) Tembih: لَا يَتَخَيَّلَنَّ الْاَبْلَهُ Ahmak kişi sanmasın ki,

اَنَّ زَوَالَ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ حَاصِلٌ أَيْضًا Nefs-i hazıranın yok olması da hasıl olur (*Nerede?*) فِي مَقَامِ الْبَقَاءِ بِاللهِ Bekabillah makamında اَلَّذِي هُوَ مُيَسَّرٌ لِاَرْبَابِ التَّوْحِيدِ Ki, o vahdet-i vücut erbabının nasibidir الْوُجُودِيَّةِ فَاِنَّ الْحَاضِرَ ثَمَّةَ هُوَ الْحَقُّ Çünkü orada hazır olan Hak Subhânehu'dur سُبْحَانَهُ لاَ نَفْسُ السَّالِكِ الْفَانِيَةُ Salikin fani nefsi değildir لِاَنَّا نَقُولُ Çünkü biz diyoruz ki: اِنَّ الْحَاضِرَ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamda hazır olan هُوَ نَفْسُ السَّالِكِ O salikin nefsidir وَقَدْ تَصَوَّرَهَا السَّالِكُ Fakat salik nefsini düşünmüştür (*Nasıl?*) بِعُنْوَانِ الْحَقِّيَةِ Hak unvanıyla وَالْحَقُّ سُبْحَانَهُ مُنَزَّهٌ وَمُبَرَّأٌ Halbuki Hak Subhânehu münezzeh ve beridir (*Neden?*) وَهٰذَا مِنْ قَبِيلِ مَا قِيلَ مِنْ هٰذَا التَّعَيُّنِ وَالْحُضُورِ Bu, şu deniien söz kabilindendir ﴿ع﴾ Mısra: وَصَارَ الْفَأْرُ فِي رُؤْيَاهُ نَاقَةً Fare, rüyasında deve olmuş وَاِنَّمَا هُنَا Burada sadece زَوَالُ الْعِلْمِ بِالنَّفْسِ الْحَاضِرَةِ Nefs-i hâzırayla ilgili bilginin yok oluşu vardır وَهُوَ مِنْ اَقْسَامِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Bu da husuli ilmin kısımlarındandır لاَ زَوَالُ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ Yoksa burada nefs-i hâzıranın zevali yoktur اَلْمُسْتَلْزِمُ لِزَوَالِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Ki, bu huzuri ilmin yok olmasını gerektirir عِبَارَةٌ عَنْ زَوَالِ عَيْنِهَا وَاَثَرِهَا وَزَوَالُ النَّفْسِ الْحَاضِرَةِ Nefs-i hazıranın yok olması Zatının ve eserinin yok olmasından ibarettir لاَ اَنَّهُ عِبَارَةٌ Nefs-i hazıranın yok olması ibaret değildir (*Neden?*) عَنْ زَوَالِ الْعِلْمِ بِهَا Onunla ilgili ilmin yok olmasından شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا Aralarındaki fark çok büyüktür...

61. MEKTUP

٦١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالسِّتُّونَ : اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ مَدَّ ظِلُّهُ فِي بَيَانِ اَنَّ رُؤْيَةَ الْعَارِفِ لِبَعْضِ الْمَظَاهِرِ تَصِيرُ لَهُ سَبَبًا لِلْعُرُوجِ فِي بَعْضِ الْاَحْيَانِ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ ﴾

اِذَا وَقَعَتْ مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ فِي صِرْفِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَسَقَطَتْ جَمِيعُ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ فَفِي ذَاكَ الْمَوْطِنِ يَتَعَسَّرُ الْعُرُوجُ وَيَعْسُرُ الْخُرُوجُ مِنْ غَيْرِ عَلَاقَةٍ وَتَعَلُّقٍ وَفِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ بِحُكْمِ «**اَلنَّظْرَةُ الْاُولَى لَكَ**» رُبَّمَا يُمِدُّ النَّظَرُ الْاَوَّلُ اِلَى الْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ فِي ذَاكَ الْمَقَامِ وَيُرَقِّي اِلَى فَوْقٍ بِالسُّرْعَةِ وَيُوصِلُ مِنَ الْمَجَازِ الَّذِي قِيلَ لَهُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ اِلَى الْحَقِيقَةِ وَلٰكِنَّ الْاِجْتِنَابَ عَنِ النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ الَّتِي وَرَدَ فِي حَقِّهَا «**اَلنَّظْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَيْكَ**» لَازِمٌ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ فَاِنَّهَا مُضِرَّةٌ وَسَمٌّ قَاتِلٌ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ مِنْهُ الْاِمْدَادُ وَالْاِعَانَةُ «**وَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكَ فِي الْحَرَامِ شِفَاءً**» وَقَدْ صَارَ مَحْسُوسًا اَنَّهُ اِذَا وَقَعَ النَّظَرُ الثَّانِي بِالطَّمَعِ الْفَاسِدِ يُرَى مَرْمِيًّا خَالِيًا كَسَائِرِ الْحَجَرِ وَالْمَدَرِ وَالَّذِينَ يَعْتَقِدُونَ النَّظْرَةَ الثَّانِيَةَ وَالثَّالِثَةَ وَالرَّابِعَةَ الْمُتَعَلِّقَةَ بِالْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ مُفِيدَةً وَيَزْعُمُونَهَا مِنْ اَسْبَابِ الْعُرُوجِ اِلَى الْحَقِيقَةِ فَهُمْ اَرْبَابُ الْاِسْتِدْرَاجِ وَالْحَقِيقَةُ الَّتِي يَزْعُمُونَ اَنَّهُمْ يَعْرُجُونَ اِلَيْهَا مِنْ عَالَمِ الْمَجَازِ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ﴾ كَافٍ فِي رَدِّ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ وَرُبَّمَا تَكُونُ ظُلُمَاتُ الْجِوَارِ نَافِعَةً فِي تِلْكَ الْوَقْعَةِ وَكُفْرُ الْجِيرَانِ وَفِسْقُهُمْ مُمِدًّا فِي هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ حَتَّى اِنَّهُ كُلَّمَا تَزِيدُ الظُّلْمَةُ يَزِيدُ الْاِمْدَادُ لَا لِمَا قِيلَ اِنَّ الْفُيُوضَ الْوَارِدَةَ عَلَى الْمُسْتَغْرِقِينَ فِي ظُلْمَةِ الْغَفْلَةِ لَا تَصِلُ اِلَيْهِمْ لِعَدَمِ قَابِلِيَّتِهِمْ لَهَا بَلْ تَتَوَجَّهُ اِلَى مَنْ يَكُونُ فِي جِوَارِهِمْ بِالْحُضُورِ وَالْجَمْعِيَّةِ وَهُوَ يَتَرَقَّى بِفُيُوضِ الْآخَرِينَ فَاِنَّ الْاَمْرَ لَيْسَ كَذٰلِكَ لِاَنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ تِلْكَ الْفُيُوضَ الْوَارِدَةَ لَا تَصِلُ اِلَى حَوَالِي ذٰلِكَ الْعَارِفِ بِوَاسِطَةِ عُلُوِّ دَرَجَتِهِ فَضْلًا عَنْ اَنْ تُمِدَّهُ فِي الْعُرُوجِ وَشَأْنُ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ عَالٍ لَا يَنْفَعُ فِي شَؤْنِهِمْ كُلُّ عَمَلٍ وَفَيْضٍ بَلْ ثَمَّةَ سِرٌّ دَقِيقٌ مُنْكَشِفٌ لِاَرْبَابِ ذٰلِكَ الْحَالِ وَالْقَدْرُ الْمُمْكِنُ اِظْهَارُهُ اَنَّ الظُّلْمَةَ اَيْضًا يُحْتَاجُ اِلَيْهَا لِاَجْلِ كَمَالِ ظُهُورِ النُّورِ وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ «وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ

الْاَشْيَاءُ» وَلَمَّا كَانَ ارْتِكَابُ الظُّلْمَةِ مَنْهِيًّا عَنْهُ اعْتُبِرَتْ ظُلْمَةُ الْجِوَارِ أَيْضًا مِنْ كَمَالِ الْكَرَمِ وَجُعِلَتْ نَافِعَةً فِي ظُهُورِ النُّورِ الَّذِي هُوَ نُورُ الْاَنْوَارِ. **فَاِنْ قِيلَ**: كَيْفَ لَا يَكُونُ لِلطَّاعَاتِ وَالْعِبَادَاتِ خُصُوصًا اَدَاءَ الْفَرَائِضِ نَفْعٌ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَلِمَ لَا تُمِدُّ فِي الْعُرُوجِ. **قُلْتُ**: لِمَ لَا تَكُونُ نَافِعَةً وَلِمَ لَا تُمِدُّ فِي الْعُرُوجِ وَلٰكِنِ النَّفْعُ وَالْاِمْدَادُ الْمُعْتَدُّ بِهِمَا الْمُتَحَقِّقَانِ سَابِقًا لَيْسَا بِحَاصِلٍ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ وَلَيْسَ لَهَا نَفْعُ كَنَفْعِ الْاَسْبَابِ الْخَارِجِيَّةِ الْمَذْكُورَةِ فِيمَا سَبَقَ وَاَمْثَالِهَا وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ وَالسَّلَامُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Said Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Ârifin bazı mazharları görmesinin, bazen kendisinin yükselmesine sebep olabileceği**

Ârifin muâmelesi yalnızca Zât Teâlâ'da vaki olup da bu makamda bütün nisbetler ve itibarlar düşerse yükselme zorlaşır ve bir alaka ve taalluk olmaksızın buradan çıkmak da güçleşir. Bu vakitte bazen "ilk bakış senin içindir." hükmü gereği bu makamda ilk bakış güzel mazharlara uzanır ve hızlıca yukarıya yükselir. "Hakikatin köprüsü" denilen mecazdan hakikate ulaştırılır.

Ancak bu vakitte, kendisiyle ilgili olarak "ikinci bakış aleyhinedir." denilen ikinci bakıştan kaçınmak gerekir. Çünkü bu bakış zararlıdır ve öldürücü zehirdir. O halde bundan nasıl medet umulur ki?! "Allah senin için haramda şifa yaratmamıştır." ölçüsü çok açıktır. Fâsit bir arzuyla ikinci bakış vaki olduğunda, onun taş, toprak ve çamur gibi atılmış boş bir şey gibi görüldüğü hissedilmektedir. Güzel mazharlarla ilgili olan ikinci, üçüncü ve dördüncü bakışın faydalı olduğuna inanıp da onun hakikate yükselme sebeplerinden olduğunu söyleyenler istidrâc ehlidir. Halbuki yükseldiklerini sandıkları hakîkat, mecaz âlemindendir. *"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar"*[62] âyet-i kerîmesi bunları reddetmek için yeterlidir.

[62] Nur, 30.

Bazen bu vakitte etrafın karanlığı faydalı olabilir. Komşuların küfrü ve fıskı bu muâmelede yardımcı olabilir. Hatta karanlık ne kadar fazla olursa yardım da o denli fazla olur. "Gaflet zulmetine dalıp gidenlere gelen feyizler, kâbiliyetleri olmadığı için kendilerine ulaşmaz. Bilakis bunların etrafında bulunup da huzûr ve cem'iyyet hâli yaşayanlara yönelirler. Böylece onlar başkalarının feyizleriyle yükselirler." denilmiştir. Ancak iş böyle değildir. Çünkü o feyizlerin, ârifin yükselmesine yardım etmek bir tarafa derecesinin yüksek olması sebebiyle, onun etrafına ulaşmadığını söylemek mümkündür.

Bu büyüklerin derecesi yüksektir. Her amel ve her feyiz, onların yükselmesine katkı sağlamaz. Bilakis burada ince bir sır o hâlin erbabına açılır. Nurun tam olarak ortaya çıkması için karanlığa da ihtiyaç hissettirecek miktarda bir zuhûrdur bu. "Eşya zıddıyla açığa çıkar" sözünü herhalde duymuşsunuzdur. Karanlıkla meşgul olmak yasaklandığı için, keremin kemâlinden dolayı etrafın karanlığına da itibar edildi ve nurlar nurunun zuhûru için faydalı kılındı.

"Nasıl olur da ibadetlerin ve tatların, özellikle de farzların edasının bu makamda faydası olmaz ve niçin ârifin yükselmesinde bir yardımı olmaz?" denirse, niçin faydalı olmadığı ve ârifin yükselmesin-de niçin bir yardımının olmadığı konusunda şöyle deriz: Ancak daha önce gerçekleşmiş ve alışılagelmiş olan fayda ve yardım bu vakitte meydana gelmemektedir. Dolayısıyla ibâdet ve tatların yukarıda belirtilen hâricî sebepler ve benzerlerinde olduğu gibi bir faydaları yoktur. Hâlin hakîkatini en iyi bilen Allah Sübhânehû'dur.

"Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin."[63] Selâm, hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

61. اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالسِّتُّونَ **Altmış birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ **Mahdumzade Hâce Muhammed Said hazretlerine** مَدَّ ظِلُّهُ **Gölgesi daim olsun** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ رُؤْيَةَ الْعَارِفِ **Arifin görmesi** *(Neyi?)* لِبَعْضِ الْمَظَاهِرِ **Bazı**

[63] Bakara, 32.

mazharları تَصِيرُ لَهُ سَبَبًا لِلْعُرُوجِ Arifin yükselmesine sebep olur *(Ne zaman?)* فِي بَعْضِ الْاَحْيَانِ Bazı zamanlar *(Daha ne hakkındadır?)* وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ Buna uygun konular hakkındadır. ➢

إِذَا وَقَعَتْ مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ Arifin muamelesi vaki olduğunda *(Nerede?)* فِي صِرْفِ الذَّاتِ Sırf zat Teâlâ'da وَسَقَطَتْ جَمِيعُ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Bütün nispet ve itibarlar düştüğünde فَفِي ذَاكَ الْمَوْطِنِ İşte bu yerde يَتَعَسَّرُ الْعُرُوجُ Yükselme zorlaşır وَيَعْسُرُ الْخُرُوجُ Ve çıkmak zorlaşır *(Nasıl çıkmak?)* مِنْ غَيْرِ عَلَاقَةٍ وَتَعَلُّقٍ Alaka ve taalluk olmadan وَفِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ İşte bu vakitte بِحُكْمِ النَّظْرَةُ الْاُولٰى لَكَ 'Birinci bakış senin içindir' hükmüyle رُبَّمَا يُمِدُّ النَّظَرُ الْاَوَّلُ Birinci bakış yardımcı olur *(Nereye bakış?)* اِلَى الْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ Güzel mazharlara *(Nerede?)* فِي ذَاكَ الْمَقَامِ Bu makamda وَيُرَقِّي Ve yükseltir *(Nereye?)* اِلَى فَوْقٍ Bir üste *(Nasıl?)* بِالسُّرْعَةِ Hızlıca وَيُوصِلُ Ve ulaştırır *(Nereden?)* مِنَ الْمَجَازِ Mecazdan اَلَّذِي قِيلَ لَهُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ Ki, ona 'hakikatin köprüsü' denilmiştir *(Nereye ulaştırır?)* اِلَى الْحَقِيقَةِ Hakikate وَلٰكِنَّ الَّتِي وَرَدَ فِي حَقِّهَا الْاِجْتِنَابُ عَنِ النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ Ama ikinci bakıştan kaçınmak Ki, onun hakkında gelmiştir *(Ne?)* اَلنَّظْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَيْكَ 'İkinci bakış senin aleyhinedir' hadisi *(Bu bakıştan kaçmak nedir?)* لَازِمٌ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte gereklidir فَاِنَّهَا مُضِرَّةٌ Çünkü ikinci bakış zarar vericidir وَسَمُّ قَاتِلٌ Ve öldürücü bir zehirdir فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ مِنْهُ Dolayısıyla ikinci bakıştan nasıl düşünülebilir *(Ne?)* اَلْاِمْدَادُ وَالْاِعَانَةُ Medet ve yardım وَمَا جَعَلَ اللّٰهُ لَكَ فِي الْحَرَامِ Allah sana haramda yaratmadı *(Ne?)* شِفَاءً Şifa وَقَدْ صَارَ مَحْسُوسًا اَنَّهُ اِذَا وَقَعَ النَّظَرُ الثَّانِي Şüphesiz hissedildi ki, İkinci bakış gerçekleştiğinde *(Ne ile?)* بِالطَّمَعِ الْفَاسِدِ Fasit bir arzuyla يُرَى مَرْمِيًّا خَالِيًا Boş yere atıldığı görülür كَسَائِرِ الْحَجَرِ وَالْمَدَرِ Diğer taş ve topraklar gibi وَالَّذِينَ يَعْتَقِدُونَ İnanan kişiler *(Neye?)* اَلنَّظْرَةَ الثَّانِيَةَ وَالثَّالِثَةَ وَالرَّابِعَةَ İkinci, üçüncü, dördüncü bakışlara *(Öyle bakışlar ki,)* اَلْمُتَعَلِّقَةَ بِالْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ Güzel mazharlarla alakalı *(Ne olarak inananlar?)* مُفِيدَةٌ Faydalı وَيَزْعُمُونَهَا Ve bu bakışları zannedenler *(Neden?)*

فَهُمْ اَرْبَابُ مِنْ اَسْبَابِ الْعُرُوجِ اِلَى الْحَقِيقَةِ Hakikate yükselme sebeplerinden وَالْحَقِيقَةُ الَّتِي يَزْعُمُونَ اَنَّهُمْ يَعْرُجُونَ اِلَيْهَا İşte bunlar istidraç ehlidirler Bu kişilerin yükseldiklerini sandıkları hakikat *(Nedir?)* مِنْ عَالَمِ الْمَجَازِ Mecaz alemindedir قَوْلُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın sözü قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ Müminlere söyle يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ Gözlerini sakınsınlar *(Bu söz nedir?)* كَافٍ فِي رَدِّ هٰذِهِ الْجَمَاعَةِ Bu grubu reddetmede yeterlidir وَرُبَّمَا تَكُونُ ظُلُمَاتُ الْجِوَارِ Çoğu defa etrafın karanlığı olur *(Ne olur?)* وَكُفْرُ الْجِيرَانِ وَفِسْقُهُمْ نَافِعَةٌ فِي تِلْكَ الْوَقْعَةِ Bu meselede faydalı Komşuların küfür ve fasıklığı da olur *(Ne olur?)* مُمِدًّا فِي هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ Bu muamelede yardımcı يَزِيدُ الْامْدَادُ حَتَّى اِنَّهُ كُلَّمَا تَزِيدُ الظُّلْمَةُ Hatta karanlık arttığı kadar Yardımda artar لَا لِمَا قِيلَ (Bunun sebebi) söylenen şey değildir *(Ne söylendi?)* اِنَّ الْفُيُوضَ الْوَارِدَةَ عَلَى الْمُسْتَغْرِقِينَ فِي ظُلْمَةِ الْغَفْلَةِ Gelen feyzler *(Kime gelen?)* Gaflet karanlığında boğulanlara *(O feyizler nedir?)* لَا تَصِلُ اِلَيْهِمْ O feyzler onlara ulaşmaz *(Niçin ulaşmaz?)* بَلْ تَتَوَجَّهُ لِعَدَمِ قَابِلِيَّتِهِمْ لَهَا Bu feyizlere kabiliyetleri olmadığı için Bilakis o feyizler yönelir *(Kime?)* اِلَى مَنْ يَكُونُ فِي جِوَارِهِمْ Bunların etrafında bulunan kişilere *(Nasıl bulunan?)* بِالْحُضُورِ وَالْجَمْعِيَّةِ Huzur ve cemiyet ile وَهُوَ يَتَرَقَّى Ve o kişi yükselirler *(Ne ile?)* بِفُيُوضِ الْآخَرِينَ Başkalarının feyizleriyle فَاِنَّ الْاَمْرَ لَيْسَ كَذٰلِكَ (Bunlar söylenmişse de) iş böyle değildir *(Niçin?)* لِاَنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Zira demek mümkündür ki, اِنَّ تِلْكَ الْفُيُوضَ الْوَارِدَةَ Bu gelen feyizler لَا تَصِلُ اِلَى حَوَالِي ذٰلِكَ الْعَارِفِ Arifin etrafına ulaşamaz *(Niçin ulaşamaz?)* بِوَاسِطَةِ عُلُوِّ دَرَجَتِهِ Derecesi yüksek olduğu için فَضْلًا عَنْ اَنْ تُمِدَّهُ فِي الْعُرُوجِ Nerede kaldı ki yükselmede arife yardım edebilsin وَشَأْنُ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ عَالٍ Bu büyüklerin hali yüksektir لَا يَنْفَعُ فِي كُلِّ عَمَلٍ وَفَيْضٍ *(Ne?)* بَلْ ثَمَّةَ Her amel ve feyiz فَوْقَ ذٰلِكَ سِرٌّ دَقِيقٌ Onların haline fayda vermez مُنْكَشِفٌ لِاَرْبَابِ ذٰلِكَ الْحَالِ Bilakis orada ince bir sır vardır ki, وَالْقَدْرُ الْمُمْكِنُ اِظْهَارُهُ Bu hal erbabına malumdur اَنَّ الظُّلْمَةَ اَيْضًا يُحْتَاجُ اِلَيْهَا Açıklanması mümkün olan miktar şudur ki, Karanlığa da ihtiyaç duyulur *(Niçin?)*

لِاَجْلِ كَمَالِ ظُهُورِ النُّورِ Nurun kamil bir şekilde zuhuru için وَلَعَلَّكُمْ سَمِعْتُمْ Herhalde duymuşsunuz *(Neyi?)* وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ الْاَشْيَاءُ 'Eşya zıttıyla açığa çıkar' sözünü وَلَمَّا اِعْتُبِرَتْ كَانَ ارْتِكَابُ الظُّلْمَةِ مَنْهِيًّا عَنْهُ Karanlıkta meşgul olma yasaklandığından ظُلْمَةُ الْجِوَارِ اَيْضًا Etrafın karanlığına da dikkate alınmıştır *(Neden dolayı?)* مِنْ كَمَالِ الْكَرَمِ Allah'ın fazl-ı kereminden dolayı وَجُعِلَتْ نَافِعَةً Ve karanlık faydalı kılınmıştır *(Nerede?)* فِى ظُهُورِ النُّورِ Nurun zuhur etmesinde اَلَّذِى هُوَ نُورُ الْاَنْوَارِ Ki, o nurların nurudur (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: كَيْفَ لَا يَكُونُ لِلطَّاعَاتِ وَالْعِبَادَاتِ Nasıl taat ve ibadetler için olmaz خُصُوصًا اَدَاءَ الْفَرَائِضِ Özelliklede farzların eda edilmesi için *(Ne olmaz?)* وَلِمَ لَا تُمِدُّ فِى الْعُرُوجِ نَفْعٌ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu yerde bir fayda Ve niçin yükselmede yardım edemesinler ki? (denilirse) (قُلْتُ) Ben derim ki: لِمَ لَا تَكُونُ نَافِعَةً Niçin faydalı olmasınlar وَلِمَ لَا تُمِدُّ فِى الْعُرُوجِ Ve niçin yükselmeye yardımcı olmasınlar وَلٰكِنِ النَّفْعُ وَالْامْدَادُ بِهِمَا اَلْمُعْتَدُّ Ancak fayda ve yardım Kendisine itibar edilen اَلْمُتَحَقِّقَانِ سَابِقًا Ve önceden gerçekleşmiş olan (fayda ve yardım) لَيْسَا بِحَاصِلٍ فِى ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte mevcut değildirler وَلَيْسَ لَهَا نَفْعٌ Ve onların faydası yoktur *(Ne gibi?)* كَنَفْعِ الْاَسْبَابِ الْخَارِجِيَّةِ Harici sebeplerin faydası gibi *(Öyle sebepler ki,)* اَلْمَذْكُورَةِ فِيمَا سَبَقَ Geride zikredildi وَاَمْثَالِهَا Ve bu sebeplerin benzerleri وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Subhânehu en iyi bilendir *(Neyi?)* بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Durumun hakikatini سُبْحَانَكَ Allah'ım seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz لَا عِلْمَ لَنَا Bizim bilgimiz yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Sadece senin bize öğrettiklerin vardır اِنَّكَ اَنْتَ Doğrusu sadece sen اَلْعَلِيمُ الْحَكِيمُ İlim ve hikmet sahibisin وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى Hidayete tabi olana...

62. MEKTUP

٦٢- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالسِّتُّونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومٍ مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي فِي بَيَانِ انْتِفَاءِ الْفَنَاءِ الْوُجُودِيِّ عَنِ الْاِنْسَانِ بِنَاءً عَلَى عَدَمِهِ الذَّاتِيِّ ﴾

اِنَّ حَقِيقَةَ الْاِنْسَانِ وَذَاتَهُ هِيَ النَّفْسُ النَّاطِقَةُ الْمُشَارُ اِلَيْهَا لِكُلِّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ بِلَفْظِ اَنَا وَحَقِيقَةُ النَّفْسِ النَّاطِقَةِ الْعَدَمُ وَقَدْ تَوَهَّمَتْ نَفْسَهَا بِوَاسِطَةِ انْعِكَاسِ الْوُجُودِ وَالصِّفَاتِ الْوُجُودِيَّةِ مَوْجُودَةً وَحَيَّةً وَعَالِمَةً وَقَادِرَةً بِالْاِسْتِقْلَالِ وَزَعَمَتْ هٰذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةَ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهِمَا مِنْ نَفْسِهَا وَقَائِمَةً بِهَا وَتَيَقَّنَتْ نَفْسَهَا بِهٰذَا التَّوَهُّمِ كَامِلَةً وَخَيْرًا وَنَسِيَتْ خَبَاثَتَهَا وَنَقْصَهَا الذَّاتِيَّيْنِ النَّاشِئَيْنِ مِنَ الْعَدَمِ الَّذِي هُوَ شَرٌّ مَحْضٌ فَاِذَا اَدْرَكَتْهَا عِنَايَةُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَخَلَّصَتْهَا مِنَ الْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ وَتَصْدِيقِ الْكَاذِبِ تَعْرِفُ اَنَّ هٰذِهِ الْكَمَالَاتِ مِنْ مَحَلٍّ آخَرَ لَا مِنْهَا وَلَا اَنَّهَا قَائِمَةٌ بِهَا وَتَعْلَمُ اَنَّ حَقِيقَتَهَا وَذَاتَهَا الْعَدَمُ الَّذِي هُوَ شَرٌّ مَحْضٌ وَنَقْصٌ خَالِصٌ فَاِذَا غَلَبَتْ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ بِكَرَمِ اللّٰهِ تَعَالَى وَسَلَّمَتِ الْكَمَالَاتِ اِلَى صَاحِبِهَا بِالتَّمَامِ وَاَدَّتْ هٰذِهِ الْاَمَانَةَ اِلَى اَهْلِهَا بِالْكُلِّيَّةِ وَوَجَدَتْ نَفْسَهَا عَدَمًا مَحْضًا وَلَمْ تَشُمَّ فِي نَفْسِهَا رَائِحَةً مِنَ الْخَيْرِيَّةِ فَحِينَئِذٍ لَا يَبْقَى مِنْهَا اسْمٌ وَلَا رَسْمٌ وَلَا عَيْنٌ وَلَا اَثَرٌ فَاِنَّ الْعَدَمَ لَا شَيْءٌ مَحْضٌ لَا ثُبُوتَ لَهُ فِي مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ فَلَوْ تَحَقَّقَ لَهُ فَرْضًا ثُبُوتٌ فِي مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ لَمَا كَانَتْ جَمِيعُ الْكَمَالَاتِ مَسْلُوبَةً عَنْهُ فَاِنَّ الثُّبُوتَ عَيْنُ الْكَمَالِ بَلْ اُمُّ الْكَمَالَاتِ فَلَزِمَ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ اَنْ يَكُونَ هٰذَا الْفَنَاءُ اَتَمَّ وَاَكْمَلَ لَا حَاجَةَ اِلَى زَوَالِ وُجُودِ الْفَانِي اَصْلًا فَاِنَّهُ لَمْ يَثْبُتْ لَهُ وُجُودٌ اَصْلًا حَتَّى يَتَصَوَّرَ الزَّوَالُ بَلْ كَانَ عَدَمِيًّا مُثْبِتًا نَفْسَهُ بِتَوَهُّمِ الْوُجُودِ وَلَمَّا زَالَ ذٰلِكَ التَّوَهُّمُ وَتَحَقَّقَ بِالْعَدَمِ الصِّرْفِ بَقِيَ هَالِكًا وَلَا شَيْئًا مَحْضًا فَلَا يَكُونُ بُدٌّ مِنَ الزَّوَالِ الشُّهُودِيِّ وَلَا يُحْتَاجُ اِلَى الزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masum Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Zâtî yokluğu sebebiyle insanda vücûdî fenânın yok olması**

İnsanın hakîkati ve zâtı, her bir insanın "ene" (ben) lafzı ile işâret ettiği nefs-i nâtıkasıdır. Nefs-i nâtıkanın hakikati ise yokluktur ki varlığın ve varlığa ait sıfatların yansıması sebebiyle kendisinin mevcut, diri, bilen ve müstakil güç sahibi olduğu vehmine kapılmıştır. Hayat, ilim ve diğer kâmil sıfatların kendisinden olduğunu ve kendisiyle kâim olduğunu sanmıştır. Bu vehim sonucu kendisinin kâmil ve hayırlı olduğuna kesin olarak inanmış, mahza şer olan yokluktan doğan, zâtî noksanlığını ve çirkinliğini unutmuştur.

Eğer ona Allah Teâlâ'nın yardımı gelip kendisini koyu cehâletten/cehl-i mürekkepten ve yanlış bilgi hastalığından kurtarırsa, bu kemâlâtın kendisinden olmadığını ve kendisiyle kâim olmadığını aksine başka bir yerden kaynaklandığını anlar. Hakîkatinin ve zatının, katışıksız şer ve noksanlık olan yokluktan başka bir şey olmadığını öğrenir.

Allah Teâlâ'nın lütfu ve keremiyle onda bu bakış açısı hâkim olur da, kemâlâtı bütünüyle sahibine havâle eder, bu emâneti tamamen ehline teslim eder, kendisini sırf yokluk olarak bulur ve kendisinde hayırdan eser olmadığını anlarsa o zaman nefsin ne alâmeti, ne ismi, ne aynı, ne de eseri ortada kalır. Çünkü yokluk bir hiçliktir ki hiçliğin herhangi bir mertebede varlığı söz konusu değildir. Farz-ı muhal, mertebelerin birinde varlığı gerçekleşmiş olsaydı kemâlâtın hepsi ondan alınmış olmazdı. Çünkü sübût (varlık) kemâlin aynıdır. Hatta kemâlâtın anasıdır.

Bu açıklamayla bu fenânın en tamam ve en kâmil şekilde olması için, fânînin varlığının ortadan kalkması gerekmediği anlaşıldı. Çünkü fânînin varlığı hiçbir zaman sabit olmamıştır ki ortadan kalkması düşünülebilsin. Aksine o yokluğa bağlıydı. Varolduğu vehmine kapılarak kendisinin sâbit olduğunu sandı. Bu vehim ortadan kalkıp da sırf yoklukla gerçekleşince bitmiş ve hiç olarak kalır. Artık şühûdî anlamda yok olmasına gerek kalmaz ve vücûdî anlamda yok olmaya da ihtiyaç duymaz. Hâlin hakîkatini en iyi bilen Allah Sübhânehû'dur.

KELİME ANLAMI

62. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالسِّتُّونَ **Altmış ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ **Mahdumzade Hâce Muhammed Masum hazretlerine** مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي **Yüce gölgesi daim olsun** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ انْتِفَاءِ الْفَنَاءِ الْوُجُودِيِّ **Vücudi fenanın yok olmasını beyan hakkındadır** *(Kimden?)* بِنَاءً عَلَى عَدَمِهِ الذَّاتِيِّ عَنِ الْاِنْسَانِ **İnsandan** *(Neden dolayı?)* **Zati yokluğundan dolayı.** ﴾

اِنَّ حَقِيقَةَ الْاِنْسَانِ وَذَاتَهُ هِيَ النَّفْسُ النَّاطِقَةُ İnsanın hakikati ve zatı Nefs-i natıkadır اَلْمُشَارُ اِلَيْهَا *(Öyle nefis ki,)* Ona işaret edilir *(Kim tarafından?)* لِكُلِّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ Her bir insan tarafından *(Ne ile işaret edilir?)* بِلَفْظِ اَنَا 'Ben' lafzıyla وَحَقِيقَةُ النَّفْسِ النَّاطِقَةِ الْعَدَمُ Nefs-i natıkanın aslı ise yokluktur وَقَدْ تَوَهَّمَتْ نَفْسَهَا Nefs-i natıka kendisini sanmıştır *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ انْعِكَاسِ الْوُجُودِ وَالصِّفَاتِ الْوُجُودِيَّةِ Varlığın ve varlığa ait sıfatların yansıması sebebiyle *(Kendini ne sanmıştır?)* مَوْجُودَةً وَحَيَّةً Mevcut, diri, وَعَالِمَةً وَقَادِرَةً Bilen ve güç sahibi *(Nasıl?)* بِالْاِسْتِقْلَالِ Kendi kendine وَزَعَمَتْ هٰذِهِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةَ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ Ve şu kamil sıfatları da zannetti وَقَائِمَةً بِهَا وَغَيْرِهِمَا Hayat, ilim ve diğerlerini *(Ne zannetti?)* مِنْ نَفْسِهَا Kendisinden Ve kendisiyle kaim olduğunu وَتَيَقَّنَتْ نَفْسَهَا Ve kendisini kesin olarak algıladı *(Ne sebebiyle?)* بِهٰذَا التَّوَهُّمِ Şu zannı sebebiyle *(Ne olarak algıladı?)* كَامِلَةً وَخَيِّرًا Kamil ve hayırlı olarak وَنَسِيَتْ Ve unuttu *(Neyi?)* خَبَاثَتَهَا وَنَقْصَهَا الذَّاتِيَّيْنِ Zati pisliğini ve noksanlığını اَلَّذِي هُوَ شَرٌّ مَحْضٌ Yokluktan kaynaklanan اَلنَّاشِئَيْنِ مِنَ الْعَدَمِ Ki, o yokluk sırf şerdir فَاِذَا اَدْرَكَتْهَا İşte ona yetiştiği zaman *(Ne?)* عِنَايَةُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın yardımı وَخَلَّصَتْهَا Ve onu kurtardığında *(Neden?)* مِنَ الْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ Katmerli cehalet وَتَصْدِيقِ الْكَاذِبِ Ve yalancı tasdikten تَعْرِفُ O zaman anlar ki, اَنَّ هٰذِهِ الْكَمَالَاتِ Bu kemâlât مِنْ مَحَلٍّ آخَرَ Başka bir yerdendir لَا مِنْهَا Kendisinden değildir اَنَّ حَقِيقَتَهَا وَذَاتَهَا Ve bilir ki, وَتَعْلَمُ Ve kendisiyle de kaim değildir وَلَا اَنَّهَا قَائِمَةٌ بِهَا

Kendi hakikati ve zatı اَلْعَدَمُ الَّذِى هُوَ شَرٌّ مَحْضٌ وَنَقْصٌ خَالِصٌ Halis şer ve noksanlık olan yokluktur فَاِذَا غَلَبَتْ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ İşte bu görüş galip geldiğinde *(Nasıl?)* بِكَرَمِ اللّٰهِ Allah Teâlâ'nın ihsanıyla تَعَالَى وَسَلَّمَتِ الْكَمَالَاتِ Ve kemâlâtı teslim ettiğinde *(Kime?)* اِلَى صَاحِبِهَا Sahibine *(Nasıl)* بِالتَّمَامِ Tamamen وَاَدَّتْ هٰذِهِ الْاَمَانَةَ Ve bu emaneti verdiğinde *(Kime?)* اِلَى اَهْلِهَا Ehline *(Nasıl?)* بِالْكُلِّيَّةِ Bütünüyle وَوَجَدَتْ نَفْسَهَا Ve kendini bulduğunda *(Nasıl?)* عَدَمًا مَحْضًا Halis yokluk olarak وَلَمْ تَشُمَّ فِى نَفْسِهَا Ve kendisinde hissetmediğinde *(Ne?)* رَائِحَةً مِنَ الْخَيْرِيَّةِ Hayırdan hiçbir koku فَحِينَئِذٍ لَا يَبْقَى مِنْهَا İşte o zaman ondan kalmaz *(Ne?)* اِسْمٌ وَلَا رَسْمٌ Ne isim, ne resim وَلَا عَيْنٌ وَلَا اَثَرٌ Ne zat ne de eser فَاِنَّ الْعَدَمَ لَا شَيْءٌ مَحْضٌ Çünkü yokluk bir hiçtir لَا ثُبُوتَ لَهُ Onun sübutu yoktur *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ Hiçbir mertebede فَلَوْ تَحَقَّقَ لَهُ فَرْضًا Eğer faraza ona sabit olsaydı *(Ne?)* ثُبُوتٌ Sübut *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ Herhangi bir mertebede لَمَا كَانَتْ جَمِيعُ الْكَمَالَاتِ Bütün bu kemâlât olmazdı *(Ne olmazdı?)* مَسْلُوبَةً عَنْهُ Ondan alınmış فَاِنَّ الثُّبُوتَ عَيْنُ الْكَمَالِ Çünkü sübut kemalin aynısıdır بَلْ اُمُّ الْكَمَالَاتِ Bilakis kemâlâtın anasıdır فَلَزِمَ مِنْ Bu açıklamadan lazım geldi *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ هٰذَا الْفَنَاءُ اَتَمَّ وَاَكْمَلَ Bu fenanın en tam ve en kamil olması لَا حَاجَةَ İhtiyaç yoktur *(Neye?)* اِلَى زَوَالِ وُجُودِ الْفَانِى Faninin varlığının ortadan kalkmasına فَاِنَّهُ لَمْ يَثْبُتْ لَهُ وُجُودٌ اَصْلًا Kesinlikle اَصْلًا Zira onun için varlık sabit olmadı ki, حَتَّى يُتَصَوَّرَ الزَّوَالُ Ta ki yokluğu düşünülsün بَلْ كَانَ عَدَمِيًّا مُثْبِتًا نَفْسَهُ Bilakis fani yokluğa mensuptu Kendisini var kabul ediyordu *(Nasıl?)* بِوَهْمِ الْوُجُودِ Varlığını vehmederek وَلَمَّا زَالَ ذٰلِكَ التَّوَهُّمُ Bu vehim ortadan kalkınca وَتَحَقَّقَ بِالْعَدَمِ الصِّرْفِ Ve halis yoklukla bütünleşince بَقِىَ هَالِكًا Bitmiş olarak kaldı وَلَا شَيْئًا مَحْضًا Ve hiç olarak فَلَا يَكُونُ بُدٌّ Dolayısıyla ayrılık yoktur *(Neden?)* مِنَ الزَّوَالِ الشُّهُودِيِّ Şuhudi zevalden وَلَا يُحْتَاجُ Ve ihtiyaç duyulmaz *(Neye?)* اِلَى الزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ Vucudi zevale وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Teâlâ en iyi bilendir *(Neyi?)* بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Durumun hakikatini...

63. MEKTUP

٦٣- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالسِّتُّونَ : اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورٍ فِى كَشْفِ سِرِّ الْاِحَاطَةِ وَالْقُرْبِ وَالْمَعِيَّةِ الْكَائِنَةِ لِلّٰهِ تَعَالَى وَارْجَاعِ هٰذِهِ اِلَى مُجْمَلِ الْكِتَابِ الْكَرِيمِ وَمُشْكِلِهِ﴾

اِنَّ الْقُرْبَ وَالْمَعِيَّةَ وَالْاِحَاطَةَ وَالسَّرَيَانَ وَالْوَصْلَ وَالْاِتِّصَالَ وَالتَّوْحِيدَ وَالْاِتِّحَادَ وَاَمْثَالَهَا فِى حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ مِنْ قَبِيلِ الْمُشْكِلَاتِ وَالشَّطْحِيَّاتِ وَجَنَابُ قُدْسِهِ جَلَّ شَأْنُهُ مُنَزَّهٌ وَمُبَرَّأٌ مِنَ الْقُرْبِ وَالْمَعِيَّةِ وَالْوَصْلِ وَالْاِتِّصَالِ الَّتِى تَكُونُ مُدْرَكَةً بِفُهُومِنَا وَمُتَعَقِّلَةً بِعُقُولِنَا وَلٰكِنَّ الْقَدْرَ الَّذِى اطَّلَعْنَا عَلَيْهِ فِى آخِرِ الْاَمْرِ اَنَّ هٰذَا الْقُرْبَ وَغَيْرَهُ شَبِيهٌ بِالْقُرْبِ وَالْاِتِّصَالِ الْحَاصِلَيْنِ بَيْنَ الْمِرْآةِ وَبَيْنَ الصُّورَةِ الْمُتَوَهَّمَةِ فِيهَا الَّذِى هُمَا مِنْ قَبِيلِ قُرْبِ الْمَوْجُودِ وَاتِّصَالِهِ بِالْمَوْهُومِ وَحَيْثُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ مَوْجُودٌ حَقِيقِيٌّ وَالْعَالَمَ مَخْلُوقٌ فِى مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ يَكُونُ الْقُرْبُ وَالْاِتِّصَالُ بَيْنَ الْوَاجِبِ وَالْمُمْكِنِ مِنْ قَبِيلِ قُرْبِ الْمَوْجُودِ وَاتِّصَالِهِ بِالْمَوْهُومِ وَلَا يَعُودُ مِنْ هٰذَا الْقُرْبِ وَالْاِتِّصَالِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى مَحْذُورٌ اَصْلاً فَاِنَّ الْاَشْيَاءَ الْخَسِيسَةَ قَدْ تَتَعَكَّسُ فِى الْمِرْآةِ وَيَحْصُلُ لِلْمِرْآةِ قُرْبٌ وَاِحَاطَةٌ بِهَا وَلَا يَتَطَرَّقُ اِلَى الْمِرْآةِ نَقْصٌ اَصْلاً وَلَا تُرَى فِيهَا خِسَّةٌ قَطْعًا فَاِنَّهُ لَا اسْمَ لِتِلْكَ الْاَشْيَاءِ فِى الْمَرْتَبَةِ الَّتِى فِيهَا الْمِرْآةُ وَلَا رَسْمَ حَتَّى تُؤَثِّرَ فِيهَا صِفَاتُهَا غَايَةَ مَا فِى الْبَابِ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ لَمَّا خَلَقَ الْعَالَمَ فِى مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَاَرَادَ اَنْ يُثْبِتَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ وَيُحْكِمَ اَجْرَى الْاَحْكَامَ وَالْآثَارَ الْمُتَرَتِّبَةَ عَلَى الْمَوْجُودِ عَلَى هٰذَا الْمَوْهُومِ وَلِهٰذَا اَثْبَتَ الْقُرْبَ وَالْاِحَاطَةَ الْمَوْهُومَيْنِ كَالْقُرْبِ وَالْاِحَاطَةِ الْمَوْجُودَيْنِ وَجَعَلَهُمَا مِنَ الْاَحْكَامِ الصَّادِقَةِ اَلَا تَرَى اَنَّ رُؤْيَةَ الصُّورَةِ الْجَمِيلَةِ فِى الْخَارِجِ كَمَا اَنَّهَا مُسْتَلْزِمَةٌ لِلْاِلْتِذَاذِ وَحُصُولِ الْعَلَاقَةِ كَذٰلِكَ تِلْكَ الصُّورَةُ مُوجِبَةٌ لِلْاِلْتِذَاذِ وَالْعَلَاقَةِ حِينَ انْعِكَاسِهَا فِى الْمِرْآةِ وَحُصُولِ الثُّبُوتِ الْوَهْمِيِّ لَهَا فِيهَا مَعَ اَنَّ الصُّورَةَ الْاُولَى مَوْجُودَةٌ وَالثَّانِيَةَ مَوْهُومَةٌ وَفِى حُصُولِ الْاَثَرِ بَيْنَهُمَا شِرْكَةٌ وَلَمَّا حَصَلَتْ لِلْمَوْهُومِ بِكَرَمِ اللّٰهِ تَعَالَى شِرْكَةٌ مَعَ الْمَوْجُودِ فِى تَرَتُّبِ الْاَحْكَامِ وَتَرَتَّبَتِ الْآثَارُ عَلَى الْمَوْهُومِ تَرَتُّبَهَا عَلَى الْمَوْجُودِ انْبَعَثَتْ

فِي الْمَوْهُومِ الْمَحْرُومِ اَطْمَاعٌ وَرَجَايَا مِنَ الْمَوْجُودِ وَحَصَلَتْ لَهُ بِشَارَاتُ حُصُولِ دَوْلَةِ الْقُرْبِ وَالْاِتِّصَالِ بِالْمَوْجُودِ ﴿شِعْرٌ﴾

هَنِيئًا لِاَرْبَابِ النَّعِيمِ نَعِيمُهَا ۞ وَلِلْعَاشِقِ الْمِسْكِينِ مَا يَتَجَرَّعُ

﴿ ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴾. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْقُرْبَ وَالْاِتِّصَالَ كُلَّمَا تُصُوِّرَا وَتُعُقِّلاَ بِغَيْرِ الْمَعْنَى الَّذِي ذُكِرَ لاَ يَكُونَانِ مِنْ غَيْرِ تَشْبِيهٍ وَتَجْسِيمٍ اِلاَّ اَنْ يُؤْمِنُوا بِهِمَا وَلَمْ يَشْتَغِلُوا بِكَيْفِيَّتِهِمَا وَيُفَوِّضُوهُمَا اِلَى عِلْمِ اللهِ تَعَالَى وَحَيْثُ لَحِقَ بِهٰذِهِ الْاَلْفَاظِ نَوْعُ بَيَانٍ سَاغَ اَنْ نُخْرِجَهَا مِنَ الْمُتَشَابِهَاتِ وَنُلْحِقَهَا بِالْمُجْمَلِ اَوِ الْمُشْكِلِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Mansûr'a yazılmıştır**
- **Allah Teâlâ için olan ihâtâ, kurb ve maiyet sırları; bunların mücmel ve müşkil âyetlere havale edilmesi**

Hak Sübhânehû ile ilgili olan kurb, maiyyet, ihâta, sereyân, vuslat, ittisâl, tevhîd ve ittihâd gibi benzer hâller O'nun hakkındaki müteşâbih ve şathiyyât kabilindendir. O, bizim anladığımız ve bildiğimiz anlamdaki kurb, maiyyet, vuslat, ittisal ve benzeri hâllerden berî ve uzaktır.

Ancak işin sonunda muttali olduğumuz kadarıyla söylersek, bu kurb ve diğer hâller, ayna ile aynanın içindeki varlığı mevhum olan sûret arasında gerçekleşen kurba ve ittisâle benzemektedir ki var olanın mevhum olana yakınlığı ve bitişmesi kabîlindendir.

Hak Sübhânehû hakîkî varlık olup âlem de his ve vehim mertebesinde yaratılmış olduğu için, vâcible mümkün arasındaki yakınlık ve bitişme, varolanın mevhum olana yakınlığı ve bitişmesi kabilindendir. Böyle bir yakınlıkta ve bitişmede Hak Sübhânehû'ya dönen herhangi bir sakınca yoktur. Çünkü basit ve düşük eşyalar aynaya yansıyabilir ve böylece ayna o eşyalara yaklaşır ve onları kuşatır.

Aralarındaki bu ilişki sebebiyle aynaya herhangi bir noksanlık gelmez ve kendisinde bir düşüklük görülmez. Çünkü aynanın bu-

lunduğu mertebede o eşyanın adı ve alâmeti yoktur ki onların sıfatları aynada herhangi bir etki yapsın.

Sonuç olarak, Hak Sübhânehû âlemi his ve vehim mertebesinde yaratıp bu mertebeyi sâbit ve muhkem kılmak istediğinde, varolanla ilgili olan eserleri ve hükümleri bu mevhuma uyguladı. Bundan dolayı, mevhum olan yakınlık ve kuşatmayı mevcûd olan yakınlık ve kuşatma gibi sâbit kıldı. Onları da doğru olan hükümlerden kıldı.

Görülmez mi ki, hâriçteki güzel sûreti görmek, lezzet almaya ve alâka duymaya sebep olduğu gibi, aynada yansıyıp vehmî bir varlık edindiğinde o sûret de lezzet almaya ve alaka duymaya sebep olmaktadır. Halbuki birinci sûret mevcut iken ikincisi mevhûmdur. Tesirin meydana gelmesinde, alaka uyandırmakta ikisi de ortaktır.

Allah Sübhânehû'nun lütfuyla mevhumun, hükümlerin gerçekleşmesinde mevcûdla ortaklığı olduğu için mevcûdda olduğu gibi mevhum üzerine de eserler terettüp edince mahrum olan mevhumun, mevcuttan bir takım arzuları ve beklentileri zuhûr etti. Böylece kendisine, mevcudla birleşme ve ona yakın olma nimetine kavuşacağına dair muştular verildi.

"Nimet sahiplerine kutlu olsun kavuştukları nimetler,
Miskin aşık ise yudum yudumu içtiği."

"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."[64]

Bilmek gerekir ki, zikredilen bu mânânın dışında kalan bütün yakınlık ve birleşme tasavvurları ve anlayışları, içlerinde mutlaka teşbih ve tecsimden bir şeyler bulundururlar. Ancak teşbih ve tecsime iman edip keyfiyetleriyle meşgul olmazlarsa ve onları Allah Teâlâ'nın ilmine havâle ederlerse durum farklı olur.

Bu lafızlarla ilgili bir tür açıklama yapmak gerektiğinden dolayı bunları müteşâbihâttan çıkararak mücmel ve müşkil kısmında değerlendirmek uygun olur. Hâlin hakîkatini en iyi bilen Allah Sübhânehû'dur.

---

[64] Cuma, 4.

KELİME ANLAMI

63. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالسِّتُّونَ **Altmış üçüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورٍ فِي كَشْفِ سِرِّ الْاِحَاطَةِ وَالْقُرْبِ وَالْمَعِيَّةِ **Mir Mansur'a** *(Ne hakkındadır?)* **Kuşatma yakınlık ve beraberliğin sırrını açma ki,** اَلْكَائِنَةِ لِلّٰهِ تَعَالَى **Bunlar Allah içindir** وَارْجَاعِ هٰذِهِ **Ve bunların nispetini beyan hakkındadır** *(Neye?)* اِلَى مُجْمَلِ الْكِتَابِ الْكَرِيمِ وَمُشْكِلِهِ **Kuran'ın mücmel ve müşkiline.** ﴾

اِنَّ الْقُرْبَ وَالْمَعِيَّةَ Yakınlık ve beraberlik وَالْاِحَاطَةَ وَالسَّرَيَانَ Kuşatma ve sirayet etme وَالْوَصْلَ وَالْاِتِّصَالَ Vuslat ve ittisal وَالتَّوْحِيدَ وَالْاِتِّحَادَ Tevhid ve ittihat وَاَمْثَالَهَا Ve bunların benzerleri فِي حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ hazretleri hakkında *(Nedir?)* مِنْ قَبِيلِ الْمُشْكِلَاتِ وَالشَّطْحِيَّاتِ Müşkil ve şatahat kabilindendir وَجَنَابُ قُدْسِهِ جَلَّ شَأْنُهُ مُنَزَّهٌ وَمُبَرَّأٌ Allah Teâlâ münezzeh ve beridir *(Neden?)* مِنَ الْقُرْبِ وَالْمَعِيَّةِ Yakınlık, beraberlik, وَالْوَصْلِ وَالْاِتِّصَالِ Vuslat ve ittisalden *(Hangi?)* اَلَّتِي تَكُونُ مُدْرَكَةً بِفُهُومِنَا Anlayışlarımızla idrak edilen وَمُتَعَقِّلَةً بِعُقُولِنَا Ve akıllarımızla bildiğimiz وَلٰكِنَّ الْقَدْرَ Fakat bizim vakıf olduğumuz miktar *(Ne zaman?)* فِي آخِرِ الْاَمْرِ İşin sonunda (şudur) ki, الَّذِي اطَّلَعْنَا عَلَيْهِ اَنَّ هٰذَا الْقُرْبَ وَغَيْرَهُ Bu yakınlık ve diğer haller شَبِيهٌ بِالْقُرْبِ وَالْاِتِّصَالِ الْحَاصِلَيْنِ Meydana gelen yakınlık ve ittisale benziyor *(Neredeki?)* بَيْنَ الْمِرْآةِ الَّذِي وَبَيْنَ الصُّورَةِ الْمُتَوَهَّمَةِ فِيهَا Ayna ile Onda vehmedilen suret arasındaki هُمَا Ki, bu ayna ile ondaki suret مِنْ قَبِيلِ قُرْبِ الْمَوْجُودِ وَاتِّصَالِهِ Mevcudun yakınlık ve ittisali türündendir *(Neye?)* بِالْمَوْهُومِ Mevhuma وَحَيْثُ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ مَوْجُودٌ حَقِيقِيٌّ وَالْعَالَمَ مَخْلُوقٌ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ Allah Teâlâ hakiki mevcut olduğundan Ve alem his ve vehim mertebesinde yaratıldığından يَكُونُ الْقُرْبُ وَالْاِتِّصَالُ بَيْنَ الْوَاجِبِ وَالْمُمْكِنِ مِنْ Vacip ve mümkün arasındaki yakınlık ve ittisal olur *(Ne olur?)* قَبِيلِ قُرْبِ الْمَوْجُودِ وَاتِّصَالِهِ بِالْمَوْهُومِ Mevcutun yakınlık ve ittisali kabilinden *(Neye?)* Mevhuma وَلَا يَعُودُ مِنْ هٰذَا الْقُرْبِ وَالْاِتِّصَالِ Bu manadaki yakınlık ve ittisalden

gelmez *(Kime?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya *(Ne gelmez)* مَحْذُورٌ Bir sakınca
اَصْلاً Kesinlikle فَاِنَّ الْاَشْيَاءَ الْخَسِيسَةَ قَدْ تَنْعَكِسُ Çünkü değersiz eşyalar yansır
(Nereye?) فِي الْمِرْآةِ Aynaya وَيَحْصُلُ لِلْمِرْآةِ Ve aynaya hasıl olur *(Ne?)* قُرْبٌ وَاِحَاطَةٌ بِهَا
O eşya ile yakınlık ve kuşatma وَلاَ يَتَطَرَّقُ اِلَى الْمِرْآةِ Ama aynaya arız olmaz *(Ne?)*
نَقْصٌ Bir noksanlık اَصْلاً Kesinlikle وَلاَ تُرَى فِيهَا Ve aynada görülmez *(Ne?)* جِهَةٌ Bir
düşüklük قَطْعًا Kesinlikle فَاِنَّهُ لاَ اسْمَ لِتِلْكَ الْاَشْيَاءِ Çünkü o şeylerin adı yoktur
(Nerede?) فِي الْمَرْتَبَةِ الَّتِي فِيهَا الْمِرْآةُ Aynanın bulunduğu mertebede وَلاَ رَسْمَ Ve
resmi de yoktur ki, حَتَّى تُؤَثِّرَ فِيهَا صِفَاتُهَا Taki eşyanın sıfatları aynaya tesir etsin
غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasıl-ı kelam: اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ لَمَّا خَلَقَ الْعَالَمَ Allah Teâlâ alemi
yaratınca *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde وَاَرَادَ Ve
isteyince *(Neyi?)* اَنْ يُثْبِتَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ Bu mertebeyi sabit وَيُحْكِمَ Ve sağlam kılmayı
اَجْرَى Uyguladı *(Neyi?)* اَلْاَحْكَامَ وَالْآثَارَ الْمُتَرَتِّبَةَ عَلَى الْمَوْجُودِ Mevcutla ilgili eser ve
hükümleri *(Neye uyguladı?)* عَلَى هٰذَا الْمَوْهُومِ Bu mevhuma وَلِهٰذَا اَثْبَتَ Bundan dolayı
da ispat etti *(Neyi?)* اَلْقُرْبَ وَالْاِحَاطَةَ الْمَوْهُومَيْنِ Vehmi olan yakınlık ve kuşatmayı
(Nasıl?) كَالْقُرْبِ وَالْاِحَاطَةِ الْمَوْجُودَيْنِ وَجَعَلَهُمَا Vucudi olan yakınlık ve kuşatma gibi
Ve ikisini yaptı *(Neden?)* مِنَ الْاَحْكَامِ الصَّادِقَةِ Doğru hükümlerden اَلاَ تَرَى Görmez
misin ki, اَنَّ رُؤْيَةَ الصُّوَرِ الْجَمِيلَةِ فِي الْخَارِجِ Hariçte güzel suretler görmek كَمَا اَنَّهَا
مُسْتَلْزِمَةٌ Nasıl ki gerektirir *(Neyi?)* لِلْاِلْتِذَاذِ وَحُصُولِ الْعَلاَقَةِ Lezzet almayı ve alaka
kurmayı كَذٰلِكَ تِلْكَ الصُّورَةُ İşte böylece bu suret de مُوجِبَةٌ لِلْاِلْتِذَاذِ وَالْعَلاَقَةِ Lezzet
almayı ve alaka kurmayı gerektirir *(Ne zaman?)* حِينَ انْعِكَاسِهَا فِي الْمِرْآةِ Aynaya
yansıdığında وَحُصُولِ الثُّبُوتِ الْوَهْمِيِّ لَهَا فِيهَا Ve suret için aynada vehmi bir varlık
hasıl olduğunda مَعَ اَنَّ الصُّورَةَ الْاُولَى مَوْجُودَةٌ Halbuki ilk suret mevcut وَالثَّانِيَةَ
مَوْهُومَةٌ İkinci suret ise vehmidir وَفِي حُصُولِ الْاَثَرِ Ve esirin oluşması hususunda
بَيْنَهُمَا شِرْكَةٌ İki arasında bir ortaklık vardır وَلَمَّا حَصَلَتْ لِلْمَوْهُومِ Mevhuma hasıl
olunca *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah'ın ihsanıyla *(Ne hasıl olunca?)* شِرْكَةٌ مَعَ الْمَوْجُودِ

Mevcutla bir ortaklık *(Nerede?)* فِى تَرَتُّبِ الْاَحْكَامِ Hükümlerin gerçekleşmesinde وَتَرَتُّبِ الْآثَارُ عَلَى الْمَوْهُومِ Ve hükümler mevhuma gelince *(Nasıl?)* تَرَتُّبِهَا عَلَى الْمَوْجُودِ Mevcuda geldiği gibi اِنْبَعَثَتْ فِى الْمَوْهُومِ الْمَحْرُومِ Mahrum olan mevhumda zuhur etti *(Ne?)* اَطْمَاعٌ وَرَجَايَا مِنَ الْمَوْجُودِ Mevcuttan bir takım arzu ve beklentiler وَحَصَلَتْ لَهُ Ve mevhum için hasıl oldu *(Ne?)* بِشَارَاتُ حُصُولِ دَوْلَةِ الْقُرْبِ وَالْاِتِّصَالِ İttisal ve yakınlık nimetinin hasıl olacağı müjdeleri *(Neye ittisal ve yakınlık?)* بِالْمَوْجُودِ Mevcuda ﴿شِعْر﴾ Şiir:

وَلِلْعَاشِقِ هَنِيئًا لِاَرْبَابِ النَّعِيمِ Nimet sahiplerine afiyet olsun *(Ne?)* نَعِيمُهَا Nimetleri الْمِسْكِينِ Miskin aşağı da vardır *(Ne?)* مَا يَتَجَرَّعُ Yudum yudum içtiği.

ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın lütfudur يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dileğine verir وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Allah büyük lütuf sahibidir يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الْقُرْبَ وَالْاِتِّصَالَ Yakınlık ve ittisal كُلَّمَا تُصُوِّرَا وَتُعُقِّلاَ Her düşünülüp akledildiğinde *(Nasıl?)* لاَ يَكُونَانِ بِغَيْرِ الْمَعْنَى الَّذِى ذُكِرَ Zikredilen mananın dışında bir şeyle اِلاَّ اَنْ يُؤْمِنُوا بِهِمَا Olamazlar *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ تَشْبِيهٍ وَتَجْسِيمٍ Teşbihsiz ve tecsimsiz وَلَمْ يَشْتَغِلُوا بِكَيْفِيَّتِهِمَا Ama bu ikisine iman etmeleri Keyfiyetleriyle meşgul olmamaları وَيُفَوِّضُوهُمَا Ve bu ikisini havale etmeleri böyle değildir *(Neye havale etmeleri?)* اِلَى عِلْمِ اللهِ تَعَالَى Allah'ın ilmine وَحَيْثُ لَحِقَ بِهٰذِهِ الْاَلْفَاظِ Bu tür lafızlara bitiştiği için *(Ne?)* نَوْعُ بَيَانٍ Bir tür açıklama سَاغَ اَنْ نُخْرِجَهَا Bizim bu lafızları çıkarmamız caiz oldu *(Nereden?)* مِنَ الْمُتَشَابِهَاتِ Müteşabihattan *(Daha ne caiz oldu?)* وَنُلْحِقَهَا Ve bu lafızları eklememiz *(Neye?)* بِالْمُجْمَلِ اَوِ الْمُشْكِلِ Mücmel veya müşkile وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Teâlâ en iyi bilendir *(Neyi?)* بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Durumun hakikatini...

64. MEKTUP

٦٤- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالسِّتُّونَ : اِلَى حَضْرَةِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ وَحَضْرَةِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ سَلَّمَهُمَا اللهُ سُبْحَانَهُ وَاَبْقَاهُمَا فِي بَيَانِ الْفَنَاءِ الاَتَمِّ الْمَرْبُوطِ بِزَوَالِ الْعَيْنِ وَالاَثَرِ مَعَ تَحْقِيقِ وُجُودِ الْوَاجِبِ سُبْحَانَهُ وبَيَانِ زَوَالِ الْعَدَمِ مِنَ الْمُمْكِنِ وَبَقَاءِ الثُّبُوتِ وَعُرُوجَاتِهِ ﴾

اَلْفَنَاءُ الاَتَمُّ اِنَّمَا يَتَحَقَّقُ اِذَا حَصَلَ زَوَالُ الْعَيْنِ وَالاَثَرِ عَنِ الْفَانِي وَلَمْ يَبْقَ مِنْهُ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَتْ حَقِيقَةُ الْمُمْكِنَاتِ الاَعْدَامَ الَّتِي تَمَايَزَتْ بِالاِضَافَةِ وَصَارَتْ مَجَالِيَ اَسْمَاءِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ كَمَا حَقَّقْتَ ذٰلِكَ فِي مَكَاتِيبَ لَزِمَ اَنْ لاَ يَبْقَى مِنَ الْعَدَمِ الَّذِي هُوَ حَقِيقَتُهُ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ فِي الْمُمْكِنِ عَلَى تَقْدِيرِ حُصُولِ هٰذَا الْفَنَاءِ وَاَنْ لاَ يَكُونَ فِيهِ شَيْئٌ غَيْرُ الْوُجُودِ الصِّرْفِ فَاِنَّ زَوَالَ اَحَدِ النَّقِيضَيْنِ مُسْتَلْزِمٌ لِحُصُولِ الاٰخَرِ لِئَلاَّ يَلْزَمَ ارْتِفَاعُ النَّقِيضَيْنِ مَعًا وَالْوُجُودُ عِنْدَ الصُّوفِيَّةِ عَيْنُ الْوَاجِبِ تَعَالَى اَوْ اَخَصُّ صِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَعَلَى كِلاَ التَّقْدِيرَيْنِ يَلْزَمُ قَلْبُ الْحَقِيقَةِ وَهُوَ مُسْتَلْزِمٌ لِلاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ. **اُجِيبَ**: اَنَّ نَقِيضَ الْعَدَمِ لَيْسَ هُوَ ذَاكَ الْوُجُودُ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ الْوَاجِبِ تَعَالَى اَوْ اَخَصُّ صِفَاتِهِ الذَّاتِيَّةِ سُبْحَانَهُ بَلْ هُوَ ظِلٌّ مِنْ ظِلاَلِ ذٰلِكَ الْوُجُودِ وَعَكْسٌ مِنْ عُكُوسِهِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ كُلَّ وُجُودٍ وَقَعَ الْعَدَمُ فِي الطَّرَفِ الْمُقَابِلِ لَهُ فَهُوَ مِنْ مَظَانِّ الاِمْكَانِ وَمُحْتَاجٌ اِلَى رَفْعِ الْعَدَمِ الَّذِي هُوَ نَقِيضُهُ وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ وَاِنْ كَانَتْ خَارِجَةً مِنْ دَائِرَةِ الاِمْكَانِ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَتْ لَهَا احْتِيَاجٌ اِلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَمُقَابَلَةُ الاَعْدَامِ ثَابِتَةٌ بِكُلٍّ مِنْهَا لَيْسَتْ بِخَارِجَةٍ مِنْ شَوْبِ الاِمْكَانِ وَالاِحْتِيَاجُ اِلَى الذَّاتِ لاَزِمٌ لَهَا دَائِمًا وَاِنْ كَانَتْ قَدِيمَةً غَيْرَ مُنْفَكَّةٍ عَنِ الذَّاتِ وَنَفْسُ الاِحْتِيَاجِ دَلِيلُ الاِمْكَانِ فَاِنْ كَانَ احْتِيَاجًا اِلَى الْغَيْرِ فَهُوَ نَقْصٌ كَامِلٌ وَالْمُتَّصِفُ بِهِ دَاخِلٌ فِي دَائِرَةِ الاِمْكَانِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ احْتِيَاجًا اِلَى الْغَيْرِ فَالْمُتَلَبِّسُ بِهِ فِيهِ رَائِحَةٌ مِنَ الاِمْكَانِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ دَاخِلاً فِي دَائِرَةِ الاِمْكَانِ كَمَا اَنَّ صِفَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى كَمَالُهَا دُونَ كَمَالِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فَالْوُجُوبُ الْمُطْلَقُ مُخْتَصٌّ بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى فَاِنَّهَا مُنَزَّهَةٌ

عَنْ مَظِنَّةِ النَّقْصِ وَمُبَرَّأَةٌ مِنْ شَائِبَةِ الْقُصُورِ وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ وَاِنْ كَانَ لَهَا قَدَمٌ فِي دَائِرَةِ الْوُجُوبِ وَلَكِنْ لَمَّا كَانَتْ مُحْتَاجَةً اِلَى الذَّاتِ كَانَ وُجُوبُهَا دُونَ وُجُوبِ الذَّاتِ كَمَا اَنَّ وُجُودَهَا دُونَ وُجُودِ الذَّاتِ تَعَالَتْ فَاِنَّ فِي وُجُودِهَا نَقَاصَةٌ بِالْعَدَمِ وَهُوَ عَدَمُ الْعِلْمِ وَعَدَمُ الْقُدْرَةِ مَثَلاً وَلَيْسَ لِوُجُودِ الذَّاتِ تَعَالَتْ عَدَمُ مُقَابِلٌ اَصْلاً وَلاَ يُتَصَوَّرُ لَهُ نَقِيضٌ قَطْعًا فَلَوْ كَانَ عَدَمٌ مِنَ الْاَعْدَامِ نَقِيضًا لِوُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى لَكَانَ مُحْتَاجًا اِلَى رَفْعِ ذٰلِكَ النَّقِيضِ وَالْاِحْتِيَاجُ مِنْ سِمَاتِ النَّقْصِ الْمُنَاسِبِ لِحَالِ الْاِمْكَانِ تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا. **لاَ يَخْفَى** اَنَّهُ يَنْبَغِي التَّحَاشِي مِنْ اِطْلاَقِ لَفْظِ الْاِمْكَانِ عَلَى صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ لِكَوْنِهِ مُوهِمًا لِلْحُدُوثِ وَصِفَاتُ اللّٰهِ تَعَالَى قَدِيمَةٌ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ وَاجِبَةً بِذَوَاتِهَا وَلٰكِنَّهَا وَاجِبَةٌ بِالنَّظَرِ اِلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ فَاِنَّهَا غَيْرُ مُنْفَكَّةٍ عَنْهَا وَحَاصِلُ هٰذَا الْمَعْنَى وَاِنْ كَانَ مُنْجَرًّا اِلَى الْاِمْكَانِ وَلٰكِنَّهُ خَالٍ عَنْ تَوَهُّمِ الْحُدُوثِ وَعَدَمُ حُصُولِ النَّقِيضِ مِنَ الْعَدَمِ لِوُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى كَشْفِيٌّ وَشُهُودِيٌّ وَاِنِ اسْتُدِلَّ عَلَيْهِ بِحَسَبِ الصُّورَةِ كَمَا يُورَدُ عَلَى بَدِيهِيِّ تَنْبِيهٌ فِي صُورَةِ الْاِسْتِدْلاَلِ. **وَلْنَرْجِعْ** اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ فَنَقُولُ فِي جَوَابِ السُّؤَالِ لاَ يَبْقَى فِي الْمُمْكِنِ عَلَى تَقْدِيرِ الْفَنَاءِ بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ شَيْءٌ غَيْرُ الْوُجُودِ وَلاَ يَكُونُ لَهُ نَصِيبٌ غَيْرُ الثُّبُوتِ وَالتَّحَقُّقِ فَاِنَّهُ قَدِ انْتَفَى عَنْهُ الْعَيْنُ وَالْاَثَرُ وَلٰكِنَّ هٰذَا الْوُجُودَ وَالثُّبُوتَ مِمَّا اُثْبِتَ لِلْمُمْكِنِ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهِ الْآثَارُ وَصَارَ مِرْآةً لِكَمَالاَتِ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ وَصَارَ ذَاتَ الْمُمْكِنِ وَحَقِيقَتَهُ كَالْعَدَمِ الزَّائِلِ وَكَانَ هٰذَا الثُّبُوتُ قَبْلَ زَوَالِ الْعَدَمِ مِنْ صِفَاتِ الْعَدَمِ مُثْبِتًا لَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَقَدْ صَارَ ذٰلِكَ الثُّبُوتُ الْآنَ بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ نَائِبًا مَنَابَهُ فِي كَوْنِهِ ذَاتَ الْمُمْكِنِ وَانْتِسَابِ الصِّفَاتِ اِلَيْهِ وَقِيَامِ مُعَامَلَةِ الْعَدَمِ بِهِ وَقِيَامُ مُعَامَلَةِ نِيَابَةِ الْعَدَمِ هٰذِهِ مَنُوطٌ بِبَقَاءِ نَقِيضِ ذٰلِكَ الثُّبُوتِ وَبَقَاءِ الْاِمْكَانِ فَاِذَا تَرَقَّتِ الْمُعَامَلَةُ مِنْ نَقِيضِ الثُّبُوتِ وَلَمْ يَبْقَ لِلْوُجُودِ مَا يُقَابِلُهُ بَلْ لَمْ يَبْقَ لِلْعَدَمِ مَجَالُ الْمُقَابَلَةِ بِهِ وَلَمْ يَبْقَ لِلْاِمْكَانِ مَسَاغٌ فِيهِ فَحِينَئِذٍ تَتَبَدَّلُ الْمُعَامَلَةُ غَيْرَ الْمُعَامَلَةِ وَتَقَعُ بَيْنَ الْجُلَسَاءِ وَالنُّدَمَاءِ مُغَايَرَةٌ وَمُبَادَلَةٌ فَيَنْبَغِي طَلَبُ سِرِّ

﴿أَوْ أَدْنىٰ﴾ ثَمَةَ وَكُلُّ مَحَلٍّ فِيهِ شَوْبُ الْامْكَانِ وَمَجَالُ الْعَدَمِ وَلَوْ بِالنَّقَاضَةِ فَهُوَ دَاخِلٌ فِي ﴿قَابَ قَوْسَيْنِ﴾ فَإِذَا شَرَعَ الْامْكَانُ وَالْعَدَمُ فِي الرَّحِيلِ وَقُرِعَتْ لَهُمَا مَقْرَعَةُ التَّحْوِيلِ فَحِينَئِذٍ تَسْتَقْبِلُ كَمَالَاتِ ﴿أَوْ أَدْنىٰ﴾ لَا بِمَعْنَى أَنَّ الْمُمْكِنَ يَصِيرُ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ ذَاتَ الْوَاجِبِ يَعْنِي عَيْنَهُ بَلْ بِمَعْنَى أَنَّ قِيَامَهُ يَكُونُ بِالذَّاتِ الْبَحْتِ تَعَالَتْ وَيَزُولُ قِيَامُهُ الَّذِي كَانَ بِظِلٍّ مِنْ ظِلَالِ الذَّاتِ تَعَالَتْ ﴿ع﴾ **لَيْسَ مَنْ غَابَ فِي الْإِلٰهِ إِلٰهًا** وَقِيَامُ هٰذَا الْعَارِفِ بِذَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ كَقِيَامِ صِفَاتِهِ بِذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بَلْ قِيَامُهُ بِمَرْتَبَةٍ لَيْسَتِ الصِّفَاتُ مَلْحُوظَةً فِيهَا أَصْلاً وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لِلصِّفَاتِ انْفِكَاكٌ عَنِ الذَّاتِ إِلاَّ أَنَّ قِيَامَ الصِّفَاتِ أَزَلِيٌّ وَأَبَدِيٌّ وَهِيَ قَدِيمَةٌ وَقِيَامُهُ لَيْسَ بِأَزَلِيٍّ وَهُوَ مُتَّسِمٌ بِسِمَةِ الْحُدُوثِ وَلٰكِنْ لِلصِّفَاتِ نَقَائِضُ مِنَ الْأَعْدَامِ كَعَدَمِ الْعِلْمِ وَعَدَمِ الْقُدْرَةِ مَثَلاً وَمُعَامَلَةُ هٰذَا الْعَارِفِ قَدْ تَرَقَّتْ مِنْ نَقَاضَةِ الْأَعْدَامِ كَمَا حَقَّقْنَا. **لَا يَخْفَى** أَنَّ الْمُعَامَلَةَ إِذَا تَرَقَّتْ مِنْ نَقَاضَةِ الْعَدَمِ يَتَحَقَّقُ الْوُجُوبُ وَيَصِيرُ الْمُمْكِنُ وَاجِبًا وَهُوَ مُحَالٌ. **أُجِيبُ**: إِنَّمَا يَصِيرُ الْمُمْكِنُ وَاجِبًا إِذَا عَرَضَ لَهُ الْوُجُودُ الْخَارِجِيُّ وَلَا ثُبُوتَ لِلْمُمْكِنِ فِي غَيْرِ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ فَمِنْ أَيْنَ يُتَصَوَّرُ فِي حَقِّهِ وُجُوبُ الْوُجُودِ وَظَهَرَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ بَيْنَ قِيَامِ الْعَارِفِ وَقِيَامِ الصِّفَاتِ فَرْقٌ آخَرُ وَهُوَ أَنَّ قِيَامَ الصِّفَاتِ بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ وَقِيَامُ الْعَارِفِ بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الْوَهْمِيِّ وَإِنْ كَانَ لَهُ ثَبَاتٌ وَاسْتِقْرَارٌ وَكَانَ مَبْدَأً لِلْآثَارِ. **يَنْبَغِي** أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ بَقَاءَ صُدُورِ أَنَا مِنَ الْعَارِفِ مَرْبُوطٌ بِبَقَاءِ الْعَدَمِ الَّذِي هُوَ حَقِيقَتُهُ فَإِذَا زَالَ الْعَدَمُ لَمْ يَبْقَ لِأَنَا مَوْرِدٌ حَتَّى يُطْلَقَ عَلَيْهِ وَمُعَامَلَةُ الثُّبُوتِ بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ وَإِنْ كَانَتْ طَوِيلَةَ الذَّيْلِ وَصَارَ الثُّبُوتُ ذَاتًا لِلْمُمْكِنِ وَلٰكِنْ لَا مَوْرِدَ لِكَلِمَةِ أَنَا هُنَاكَ وَكَأَنَّ وَضْعَ لَفْظِ أَنَا كَانَ لِلْحَقِيقَةِ الْعَدَمِيَّةِ حَيْثُ تَنْفُرُ مِنَ الْحَقِيقَةِ الثُّبُوتِيَّةِ نَعَمْ إِنَّ الْجُزْءَ الْأَعْظَمَ فِي الْمُمْكِنِ هُوَ الْعَدَمُ وَصَارَ الْمُمْكِنُ مُمْكِنًا مِنَ الْعَدَمِ وَاتَّسَعَتْ مُعَامَلَةُ الْمُمْكِنِ مِنَ الْعَدَمِ وَاحْتِيَاجُ الْمُمْكِنِ إِنَّمَا نَشَأَ مِنَ الْعَدَمِ وَالْحُدُوثُ اللَّازِمُ لِلْإِمْكَانِ إِنَّمَا تَرَتَّبَ عَلَى الْعَدَمِ وَكَثْرَةُ الْمُمْكِنِ مُنْشَعِبَةٌ مِنْ جِهَةِ الْعَدَمِ وَالِامْتِيَازُ فِيهِ أَيْضًا حَصَلَ مِنَ الْعَدَمِ وَالْوُجُودُ فِي حَقِّهِ مُسْتَعَارٌ وَهُوَ أَيْضًا بِالتَّخَيُّلِ وَالتَّوَهُّمِ وَلَوْ كَانَ

لَهُ ثَبَاتٌ وَاسْتِقْرَارٌ. وَاعْلَمُوا اَنَّ الصِّفَاتِ الْقَائِمَةَ بِذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ تَظْهَرُ الذَّاتُ عَزَّ شَأْنُهَا بِتَمَامِهَا بِلَوْنِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهَا لاَ اَنَّ بَعْضَ الذَّاتِ يَكُونُ مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ وَبَعْضٌ آخَرُ مِنْهَا مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ اُخْرَى فَاِنَّهُ لاَ تَبَعُّضَ فِي حَضْرَةِ الذَّاتِ وَلاَ تَجَزِّيَ بَلْ هِيَ بَسِيطٌ حَقِيقِيٌّ وَكُلُّ حُكْمٍ يَثْبُتُ ثَمَّةَ فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الْكُلِّيَّةِ كَمَا قَالُوا اِنَّ ذَاتَ اللهِ تَعَالَى كُلُّهَا عِلْمٌ وَكُلُّهَا قُدْرَةٌ وَكُلُّهَا اِرَادَةٌ وَالْقِيَامُ الَّذِي يَحْصُلُ لِلْعَارِفِ بِذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ بِلاَ مُلاَحَظَةِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ أَيْضًا مِنْ هٰذَا الْقَبِيلِ حَيْثُ تَظْهَرُ بِالْكُلِّيَّةِ بِلَوْنِهِ وَتُبْدِي مِرْآتِيَّتَهَا بِتَشَخُّصِهِ عَلَى عَكْسِ مَرَايَا اُخَرَ فَهِمَ مَنْ فَهِمَ ﴿شِعْرٌ﴾

اَتُقِيمُ يَا سَعْدُ الْقِيَامَةَ مِنْ حَلاَ ۞ وَةِ مَنْطِقٍ عَطَلَتْ بِهِ الْبُبْغَاءُ

وَمِثْلُ هٰذَا الظُّهُورِ اَعْنِي ظُهُورَ الْمِرْآةِ بِلَوْنِ الصُّورَةِ بِالْكُلِّيَّةِ اِنْ حَصَلَ لِلْعَارِفِ بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ بَقَاءٌ بِذٰلِكَ الظُّهُورِ يَكُونُ اَكْمَلَ تَعَيُّنَاتِهِ لِكَوْنِهِ وُجُودًا مَوْهُوبًا حَقَّانِيًّا قَدْ تَيَسَّرَ لَهُ بِالْوَلاَدَةِ الثَّانِيَةِ وَهٰذَا التَّعَيُّنُ مَعَ حُدُوثِهِ وَاِمْكَانِهِ لَمَّا كَانَ نَاشِيًا مِنْ مَرْتَبَةِ الْجَمْعِ لَهُ مَزِيَّةٌ وَفَضْلٌ عَلَى تَعَيُّنَاتٍ اُخَرَ لَيْسَتْ نَاشِيَةً مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ كَمَزِيَّةِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ وَكَلِمَاتِهِ عَلَى حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ اُخَرَ وَاِنْ كَانَ كُلُّهَا مُتَّسِمَةً بِسِمَةِ الْحُدُوثِ وَاَبْلَهُ مَنْ يَرَى هٰذَا التَّعَيُّنَ مِنِ اقْيِصَارِ نَظَرِهِ عَلَى الظَّاهِرِ مُسَاوِيًا لِتَعَيُّنَاتٍ اُخَرَ وَتَزْعُمُ مُسَاوَاةَ حُرُوفِ الْقُرْآنِ وَكَلِمَاتِهِ مَعَ حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ اُخَرَ فَاعْرِفْ فَضْلَ الْعَارِفِ مِنْ هَهُنَا وَقِسْ مَزِيَّتَهُ عَلَى الْآخَرِينَ عَلَى مَزِيَّةِ كَلاَمِ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى كَلاَمِ الْآخَرِينَ ﴿شِعْرٌ﴾

خَابَ الَّذِي قَدْ يَرَى ذَا الْقُبْحِ كَالْحَسَنِ ۞ وَفَازَ مَنْ كَانَ فِيهِ حِدَّةُ الْبَصَرِ

وَقَالَ الْمَحْجُوبُونَ فِي حَقِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ اِنَّهُ بَشَرٌ وَتَصَوَّرُوهُ كَسَائِرِ الْبَشَرِ فَاَنْكَرُوهُ بِالضَّرُورَةِ وَتَصَوَّرَهُ اَصْحَابُ الدَّوْلَةِ وَاَرْبَابُ السَّعَادَةِ بِعُنْوَانِ الرِّسَالَةِ وَالرَّحْمَةِ لِلْعَالَمِينَ وَاعْتَقَدُوهُ مُمْتَازًا مِنْ سَائِرِ النَّاسِ فَتَشَرَّفُوا بِدَوْلَةِ الْايمَانِ وَصَارُوا مِنْ اَهْلِ النَّجَاةِ. تَنْبِيهٌ اِذَا اُورِدَ فِي اَثْنَاءِ اَدَاءِ بَعْضِ الْمَطَالِبِ الْعَالِيَةِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِذَاتِهِ الْوَاجِبِ جَلَّ

شَأْنُهُ وَصِفَاتِهِ بِوَاسِطَةِ ضِيقِ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ اَلْفَاظُ مُوهِمَةٌ بِصِفَاتِ الْمُمْكِنِ الْمُسْتَلْزِمَةِ لِلنَّقْصِ وَالْقُصُورِ يَنْبَغِي اَنْ يَصْرِفَ تِلْكَ الْاَلْفَاظَ عَنْ ظَاهِرِهَا وَاَنْ يَعْتَقِدَ جَنَابَ قُدْسِهِ تَعَالَى مُنَزَّهًا وَمُبَرَّأً عَنْ جَمِيعِ صِفَاتِ النَّقْصِ وَسِمَاتِ الْقُصُورِ وَاُطْلِقُ بَعْضَ الْاَلْفَاظِ الَّذِي لَمْ يَرِدْ بِهِ الشَّرْعُ عَلَى حَضْرَتِهِ تَعَالَى بِتَقْلِيدِ الْمَشَائِخِ الْعِظَامِ بِطَرِيقِ التَّجَوُّزِ مِثْلَ الْمِرْآتِيَّةِ وَغَيْرِهَا وَاَنَا خَائِفٌ مُشْفِقٌ مِنْهُ ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَاْنَا رَبَّنَا﴾.

فَاِنْ قِيلَ: اِنَّهُ قَدْ يَقَعُ فِي عِبَارَاتِكَ لَفْظُ التَّجَلِّي وَالظُّهُورِ الظِّلِّيِّ وَاَمْثَالُهُمَا فَيَلْزَمُ مِنْهُ تَنَزُّلُ الْوُجُودِ فِي مَرَاتِبِ الظُّهُورَاتِ كَمَا قَالَ بِهِ الْمَشَائِخُ وَاَنْتَ تُنْكِرُ عَلَى ذٰلِكَ فَمَا وَجْهُ مَا ذَكَرْتَ هُنَالِكَ. **قُلْتُ**: اِنَّ التَّنَزُّلَ اِنَّمَا يَلْزَمُ اِذَا قُلْنَا اِنَّ الْمَظْهَرَ عَيْنُ الظَّاهِرِ كَمَا قَالَ الْآخَرُونَ وَاَمَّا اِذَا لَمْ نَقُلْ اِنَّهُ عَيْنُهُ لَا يَلْزَمُ التَّنَزُّلُ وَمُخْتَارُ هٰذَا الْفَقِيرِ عَدَمُ عَيْنِيَّةِ الظَّاهِرِ بِالْمَظْهَرِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Muhammed Sa'îd ve Hâce Muhammed Masûm Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Vâcib Sübhânehû'nun varlığının tahkîki; aynın ve eserin yok olmasına bağlı olan kâmil fenâ; ademin mümkünden zâil olması, sübûtun bâkîliği ve yükselişi**

Kâmil fenâ, fânînin aynının ve eserinin yok olup ismi ve alâmeti kayboldukdan sonra ancak gerçekleşir.

Soru: Mektuplarınızda da ifade ettiğiniz üzere, mümkünlerin hakikati, izafetle temayüz eden ve Vâcib Teâlâ'nın isimlerinin ve sıfatlarının tecelligahı olan ademler ise, bu fenânın gerçekleşmesi durumunda mümkünün hakikati olan ademin ne isminin ne alâmetinin mümkünde kalmaması, ve onda sâfî varlıktan başka bir şeyin olmaması gerekir. Çünkü Zıtların ikisi birlikte yok olması gerekmesin diye birinin yok olması diğerinin bulunmasını gerektirir. Sûfîlere göre vücûd, Vâcib Teâlâ'nın aynıdır veya sıfatlarının en husûsîsidir. Her iki durumda da hakikatlerin tersyüz edilmesi gerekir ki bu, ilhâda ve zındıklığa sebep olur. Bunun hakikatini açıklar mısınız?

Cevap: Ademin zıddı, Vâcib Teâlâ'nın hakîkati veya en husûsî zâtî sıfatı olan vücûd değildir. Bilakis o, o vücûdun gölgelerinden bir gölge ve yansımalarından bir yansımadır. Hulâsa, karşı tarafında yokluk vaki olan her vücûd, imkana açık yerlerden olup zıddı olan yokluğun kalkmasına muhtaçtır.

Vâcib Teâlâ'nın sıfatları her ne kadar imkan dairesinin dışında olsa da Vâcib Teâlâ'nın zâtına muhtaç olup her birinin karşısında yokluk sâbit olduğu için imkan şâibesinin dışında değildirler. Kadîm ve zâttan ayrılmamış olmakla birlikte zâta olan ihtiyaçları dâimîdir. İhtiyâcın kendisi, imkânın delîlidir. Eğer muhtaçlık, Allah Teâlâ'dan başkasına ise bu tam noksanlıktır. Noksanlığın bu türüyle vasıflanan, imkân dâiresine dahildir. Eğer muhtaçlık başkasına değilse, bu ihtiyacın sahibi her ne kadar imkan dâiresine girmese de kendisinde imkânın kokusu vardır.

Aynı şekilde Vâcib Teâlâ'nın sıfatlarının kemâli, zâtının kemâlinin altındadır. Dolayısıyla mutlak vücûb, Vâcib Teâlâ'nın zâtına mahsustur. Çünkü o, noksanlıklardan münezzeh ve kusur şâibesinden uzaktır. Vâcib Teâlâ'nın sıfatları ise vücûb dairesinde yerleri olmakla birlikte, zâta muhtaç oldukları için bunların vücûbu zâtın vücûbunun altında olduğu gibi vücûdları da zâtın vücûdunun altındadır. Çünkü sıfatların vücûdunda, -ilmin yokluğu veya kudret sıfatının yokluğu gibi- yoklukla zıtlık söz konusudur. Zât Teâlâ'nın varlığında ise zıt bir yokluk yoktur. O'nun varlığını bir zıddın varlığına bağlamak kesinlikle tasavvur edilemez. Vâcib Teâlâ'nın varlığı için zıt bir yokluk olsaydı, varolmak için o zıddın kalkmasına ihtiyaç duyardı. Halbuki ihtiyaç noksan olanın özelliği olup imkânın hâline uyar. Allah Sübhânehû bundan berî ve uzaktır.

Yaratılmış olmayı çağrıştırdığından, Vâcib Teâlâ'nın sıfatları için imkan lafzını kullanmaktan sakınmak gerektiği açıktır. Allah Teâlâ'nın sıfatları kadîmdir. Kendilerine itibarla vâcip olmasalar da Vâcib Teâlâ'nın zâtına itibarla vaciptirler. Çünkü O mukaddes zattan ayrı değildirler. Böylece ortaya çıkan mânâ, imkânâ varsa da hudûs vehminden uzaktır.

Vâcib Teâlâ için yokluk zıddının hâsıl olmaması keşfî ve şühûdîdir. Bedîhî olana yapıldığı gibi buna sûret itibariyle delil getirilirse bu, istidlâl sûretinde bir tenbîhtir.

Esas konuya dönersek, soruya cevap olarak deriz ki: Yokluğun zevâlinden sonra fenânın gerçekleşmesi durumunda, mümkünde

varlıktan başka bir şey kalmaz. Mümkünün, sübût ve gerçekleşme dışında bir nasîbi olmaz. Çünkü artık onun aynı ve eseri yok olmuştur. Ancak buradaki varlık ve sübût, mümkün için his ve vehim mertebesinde sâbit olan cinsten olup eserleri de onun üzerine terettüp etmiştir. Yokluğun yok olmasından sonra bu varlık ve sübût, Vücûb Teâlâ Hazretleri mertebesinin kemâlâtına ayna olmuş ve yok olan yokluk gibi, mümkünün zâtı ve hakîkati olmuştur.

Adem yok olmadan önce bu sübût, ademin, kendisini his ve vehim mertebesinde ispatlayan sıfatlarındandı. Adem yok olduktan sonra da, şu anda bu sübût, mümkünün zâtı olma, sıfatları kendisine bağlama ve adem muamelesinin kendisiyle varolması konularında ademin yerine geçerek onun yerini almıştır. Ademe olan bu niyâbetinin kıyamı, sübûtun zıddının ve imkanının bekasına bağlıdır. Eğer bu muamele sübûtun zıddından yükselirse, varlığın da bir mukâbili kalmazsa, bunun da ötesinde ademde varlığa mukabil olma yeri kalmazsa ve imkânın da orada bir yeri kalmazsa; o zaman bu muâmele başka muâmeleye dönüşür. Nedimler ve celisler arasında değişiklik ve farklılık olur.

"Ev ednâ" sırrı burada aranmalıdır. Zıtlık yoluyla da olsa, yokluğa everişli olan ve kendisinde imkan şaibesi bulunan her yer, "Kâbe kavseyn" anlamına dahildir. O halde, imkan ve yokluk göç hazırlığına başlayıp da hareket emri verildiğinde "Ev ednâ" kemâlâtı onları karşılar. Ancak bu söylediğimiz, "o zaman mümkün, vâcibin zâtının aynı olur" şeklinde anlaşılmamalıdır. Bilakis biz diyoruz ki: Mümkünün varlığını sürdürmesi, Allah Teâlâ'nın katışıksız zâtıyla olur ve Zât Teâlâ'nın gölgelerinden bir gölgeyle olan varlığı zâil olur.

İlahta kaybolan ilah olmaz!

Ârifin Vâcibu'l-Vücûd'un zâtıyla olan kıyamı, O'nun sıfatlarının zâtıyla olan kıyâmı gibidir. Hatta onun kıyâmı, kendisinde sıfatların hiç görülmediği bir mertebededir. Sıfatlar zattan ayrı olmasa da durum değişmez. Ancak sıfatların kıyâmı ezelî, ebedî ve kâdîmdir. Ârifin kıyamı ise ezelî olmayıp hudûs (sonradanlık) özelliğine sahiptir. Bununla birlikte, sıfatların, ilim sıfatının yokluğu ve kudret sıfatının yokluğu gibi, yokluk zıtları vardır. Bu ârifin muâmelesi ise yukarıda da açıkladığımız üzere, yoklukların zıtlığından yukarılara yükselmiştir.

"Muâmele yokluğun zıtlığından yukarıya yükseldiğinde vücûb gerçekleşir. Böylece mümkün, vâcibe dönüşür. Halbuki böyle bir şe-

yin muhal olduğu açıktır." denirse, şöyle cevap veririz: Mümkün ancak, kendisine hâricî (gerçek) bir vücûd verildiğinde vâcibe dönüşür. Vehim ve his mertebesi dışında mümkünün sübûtu yoktur. O halde mümkünün varlığının zorunlu olduğu nasıl düşünülebilir?!

Bu açıklamayla, ârifin kıyâmıyla sıfatların kıyâmı arasında başka bir farkın daha olduğu anlaşıldı. Bu fark; sıfatların kıyâmının hâricî bir varlığa itibarla olması, ârifin kıyâmının ise her ne kadar sebâtı ve sürekliliği olup eserlerin başlangıcı olsa da, vehmî varlık itibâriyle olmasıdır.

Bilmek gerekir ki, âriften «ben» ifâdesinin sâdır olması, kendisinin hakîkati olan ademin bekâsına bağlıdır. Yokluk yok olunca «ben»e yer kalmaz ki kendisi için «ben» ifadesi kullanılsın. Yokluğun zevâlinden sonraki sübût muâmelesi her ne kadar uzasa ve sübût, mümkünün zâtı olsa burada «ben» kelimesine yer olmaz. Sanki bu «ben» lafzı yokluğun hakîkati için konulmuştur. O kadar ki, sübûtî hakikatten kaçmaktadır.

Evet, mümkündeki en büyük cüz yokluktur ve mümkün, yokluktan mümkün olmuştur. Mümkünün muâmelesi ademden geniş-lemiştir. Mümkünün ihtiyâcı yalnızca yokluktan doğmuştur. İmkân için gerekli olan hudûs yalnızca yokluk üzerine gerçekleşir. Mümkünün çokluğu da yokluk tarafından gelmektedir. Mümkündeki imtiyaz yokluktan hâsıl olmaktadır. Mümkündeki varlık ödünç alınmış bir varlıktır. Kendisinde sebat ve istikrar olsa da bu, hayalî ve vehmîdir.

Bilmek gerekir ki, Zât Sübhânehû, kendisinin zâtıyla kâim olan sıfatların rengiyle zuhûr eder. Zâtın bir kısmı bir sıfatla, diğer kısmı da başka bir sıfatla sıfatlanmaz. Çünkü Hazret-i Zâtın bölünmesi ve cüzlere ayrılması söz konusu değildir. Aksine O, hakîkî basîttir. Burada sâbit olan her hüküm, külliyet itibâriyledir. Nitekim, "Allah Teâlâ'nın zâtı bütünüyle ilimdir, bütünüyle kudrettir, bütünüyle irâdedir." demişlerdir.

Ârifin, isimler ve sıfatlar görülmeksizin, Vâcib Teâlâ'nın zâtıyla olan kıyâmı da bu kabildendir. Yani bütünüyle onun renginde zuhûr eder ve diğer görüntü yerlerinin tersine, görüntüsünü onun şahsıyla gösterir. Anlayan anlamıştır.

"Ey Sad! Kıyâmet mi koparıyorsun
Papağanları lâl eden bir konuşmanın tatlılığıyla?"

Bu tür bir zuhûr vardır. Yani görüntü, tamamıyla sûretin rengiyle zâhir olur. Şâyet ârife kâmil fenâdan sonra bu zuhurla bekâ nimeti verilirse, Hak'tan gelen ve bahşedilmiş bir varlık olması hasebiyle, taayyünleri en kâmil anlamda olur. İkinci defa doğuş nimetine ulaşmış olur. Hudûs ve imkan vasıflarıyla birlikte bu taayyün, cem' mertebesinden doğmuş olması hasebiyle, o mertebeden doğmayan diğer taayyünler karşısında üstünlüğe ve meziyete sahiptir.

Buna bir misal olarak, hepsi hudûs özelliği taşımakla birlikte Kur'ân'daki kelime ve harflerin, diğer kelime ve harfler karşısındaki üstünlüğünü gösterebiliriz. Kısa aklıyla, işin zâhirine bakarak bu taayyünü diğer taayünlerle eşit gören ve böylece Kur'ân'daki kelime ve harflerin diğer kelime ve harflerle eşit olduğunu ileri süren kişi ahmaktır. İşte arifin üstünlüğü buradan anlaşılmalı ve onun başkaları karşısındaki meziyeti ve üstünlüğü, Allah'ın (c.c.) kelâmının, başkalarının kelâmı üzerindeki üstünlüğüne kıyas edilmelidir.

"Güzeli çirkin gören kaybetti
Gözleri keskin olan ise kazandı."

Gözleri perdeli olan nasipsizler, Hazret-i Muhammed'in (s.a.v.) beşer olduğunu söyleyerek, onu sıradan bir insan gibi tasavvur ettiler. Böylece de onu inkar ettiler. Nimet ve saadet erbabı olanlar ise onu peygamberlik ve âlemlere rahmet olma unvanlarıyla birlikte tasavvur edip diğer insanlardan ayrı ve üstün olduğuna inandılar. Böylece imân devletiyle şereflendiler ve kurtuluşa erenlerin arasında katıldılar.

Tenbih:

Vâcib Teâlâ'nın zâtı ve sıfatlarıyla ilgili bazı yüce ve derin konuları açıklarken, ifâde sahasının darlığı sebebiyle mümkünün noksanlık ve kusur içeren sıfatlarını çağrıştıran bir takım lafızlar kullanıldığında bu lafızların zâhirî mânâlarına bakmamalı ve Hak Sübhânehû ve Teâlâ Hazretleri'nin, noksan sıfatların ve kusur vasıflarının tümünden berî ve münezzeh olduğuna inanmalıdır.

Büyüklere uyarak, Hak Sübhânehû ile ilgili şeriatta vârit olmayan, ayna olma ve benzeri bazı mecâzî ifâdeler kullanıldı. Bu sebeple O'ndan çekinmekte ve şefkatini dilemekteyim.

"Rabbimiz, unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!"[65]

[65] Bakara, 286.

Soru: İbârelerinizde tecellî, gölgeli zuhûr ve benzeri sözler geçmektedir. Bunlar, bazı büyüklerin sözünü ettiği zuhûr mertebelerinde vücûdun tenezzülünü gerektirir. Halbuki siz bunu kabûl etmiyorsunuz. Bunun açıklaması nedir?

Cevap: Eğer başkaları gibi mazharla zâhirin aynı şey olduğunu söylersek ancak o zaman tenezzül gerekir. Eğer bunların aynı şey olduğunu söylemezsek tenezzül gerekmez. Bu fakirin tercihi, mazharla zâhirin aynı şey olmamasıdır. Allah Sübhânehû muvaffak kılandır.

KELİME ANLAMI

64. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالسِّتُّونَ **Altmış dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى وَحَضْرَةِ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ حَضْرَةِ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ **Hâce Muhammed Said Ve Hâce Muhammed Masum Hazretleri'ne** سَلَّمَهُمَا اللهُ سُبْحَانَهُ **Allah Subhânehu onlara selamet versin** وَاَبْقَاهُمَا **Ve onları baki kılsın** *(Ne hakkındadır?)* اَلْمَرْبُوطِ فِي بَيَانِ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ **En tam fenanın beyanı hakkındadır** *(Öyle fena ki,)* مَعَ تَحَقِّقِ وُجُودِ الْوَاجِبِ بِزَوَالِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ **Ayn ve eserin yok olmasına bağlıdır** سُبْحَانَهُ **Allah Teâlâ'nın varlığının tahkikiyle beraber** *(Daha ne hakkındadır?)* وبَيَانِ وَبَقَاءِ الثُّبُوتِ زَوَالِ الْعَدَمِ مِنَ الْمُمْكِنِ **Ve yokluğun mümkünden zail olması Ve sübutun bekası ile yükselişlerini beyan hakkındadır.** ≻

اِذَا حَصَلَ زَوَالُ اَلْفَنَاءُ الْاَتَمُّ اِنَّمَا يَتَحَقَّقُ En tam fena sadece gerçekleşir *(Ne zaman?)* الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Ayn ve eserin zevali hasıl olunca *(Kimden zevali?)* عَنِ الْفَانِي Fani olan kişiden وَلَمْ يَبْقَ مِنْهُ Ve ondan kalmayınca *(Ne?)* اِسْمٌ وَلَا رَسْمٌ Ne isim ne de resim (فَاِنْ قِيلَ) Şayet denilirse ki, اِذَا كَانَتْ حَقِيقَةُ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinlerin hakikati olunca *(Ne?)* اَلْاَعْدَامَ Yokluklar اَلَّتِي تَمَايَزَتْ بِالْاِضَافَةِ Ki, bu yokluklar izafetle ayrılmış وَصَارَتْ Ve olmuşlardır *(Ne?)* مَجَالِيَ اَسْمَاءِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının tecelligâhı كَمَا حَقَّقْتَ ذٰلِكَ Nitekim siz de bunu ifade etmiştiniz *(Nerede?)* فِي مَكَاتِيبَ Bazı mektuplarda لَزِمَ (O taktirde) gerekli olur *(Ne?)*

اَنْ لاَ يَبْقَى Kalmaması *(Neden?)* مِنَ الْعَدَمِ الَّذِى هُوَ حَقِيقَتُهُ Mümkünün hakikati olan yokluktan *(Ne kalmaması gerekir?)* اِسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ Ne isim, ne de resim *(Nerede?)* فِى الْمُمْكِنِ Mümkünde *(Hangi durumda?)* عَلَى تَقْدِيرِ حُصُولِ هٰذَا الْفَنَاءِ Bu fenanın gerçekleşmesi durumunda *(Daha ne gerekir?)* وَاَنْ لاَ يَكُونَ فِيهِ Ve mümkünde olmaması gerekir *(Ne?)* شَيْئٌ غَيْرُ الْوُجُودِ الصِّرْفِ Halis varlıktan başka bir şey *(Niçin bu gerekir?)* فَاِنَّ زَوَالَ اَحَدِ النَّقِيضَيْنِ Zira iki zıttan birinin zevali مُسْتَلْزِمٌ لِحُصُولِ الْآخَرِ Diğerinin var olmasını gerektirir *(Niçin gerektirir?)* لِئَلاَّ يَلْزَمَ ارْتِفَاعُ النَّقِيضَيْنِ مَعًا Ta ki iki zıttın beraber yok olması gerekmesin وَالْوُجُودُ عِنْدَ الصُّوفِيَّةِ Vücut sûfilere göre *(Nedir?)* عَيْنُ الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın aynısıdır اَوْ اَخَصُّ صِفَاتِهِ سُبْحَانَهُ Veya Allah Teâlâ'nın sıfatlarının en hususisidir وَعَلَى كِلاَ التَّقْدِيرَيْنِ يَلْزَمُ Ve her iki durumda da gerekir *(Ne?)* قَلْبُ الْحَقِيقَةِ Hakikatin ters çevrilmesi وَهُوَ مُسْتَلْزِمٌ Bu ise gerektirir *(Neyi?)* لِلْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ Dinsiz ve zındık olmayı (gerektirir denilirse) (اُجِيبُ) Şöyle cevap veririm: اَنَّ نَقِيضَ الْعَدَمِ Yokluğun zıttı لَيْسَ هُوَ ذَاكَ الْوُجُودُ O, bu vücut değildir اَوْ اَلَّذِى هُوَ حَقِيقَةُ الْوَاجِبِ تَعَالَى Ki, o Allah Teâlâ'nın hakikatidir بَلْ اَخَصُّ صِفَاتِهِ الذَّاتِيَّةِ سُبْحَانَهُ Veya Allah Teâlâ'nın zati sıfatlarının en hususisidir هُوَ ظِلُّ Bilakis yokluğun zıttı bir gölgedir *(Neden?)* مِنْ ظِلاَلِ ذٰلِكَ الْوُجُودِ Bu vücudun gölgelerinden وَعَكْسٌ مِنْ عُكُوسِهِ Ve onun yansımalarından bir yansımadır وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ كُلَّ وُجُودٍ Her vücut ki, وَقَعَ الْعَدَمُ Yokluk yer almıştır *(Nerede?)* فِى الطَّرَفِ الْمُقَابِلِ لَهُ Onun karşı tarafında فَهُوَ مِنْ مَظَانِّ الْاِمْكَانِ İşte o vücut imkanın olabileceği yerlerdendir وَمُحْتَاجٌ Ve muhtaçtır *(Neye?)* اِلَى رَفْعِ الْعَدَمِ Yokluğun kaldırılmasına اَلَّذِى هُوَ نَقِيضُهُ Ki, o vücudun zıttıdır وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın sıfatları وَاِنْ كَانَتْ خَارِجَةً Her ne kadar çıkmış olsa da *(Nereden?)* مِنْ دَائِرَةِ الْاِمْكَانِ İmkan dairesinden وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَتْ لَهَا Fakat sıfatlar için olunca *(Ne?)* اِحْتِيَاجٌ اِلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın zatına ihtiyaç وَمُقَابَلَةُ الْاَعْدَامِ ثَابِتَةٌ بِكُلِّ مِنْهَا Ve yoklukların mukabelesi her bir sıfata sabit olunca

لَيْسَتْ بِخَارِجَةٍ (O zaman) sıfatlar çıkmamış oldular *(Nereden?)* مِنْ شَوْبِ الْاِمْكَانِ İmkan şaibesinden وَالْاِحْتِيَاجُ اِلَى الذَّاتِ Ve zata olan ihtiyaç لَازِمٌ لَهَا دَائِمًا Devamlı olarak sıfatlara lazımdır وَاِنْ كَانَتْ قَدِيمَةً Her ne kadar kadim olsalar غَيْرَ مُنْفَكَّةٍ عَنِ الذَّاتِ Zattan ayrılmasalar da وَنَفْسُ الْاِحْتِيَاجِ دَلِيلُ الْاِمْكَانِ İhtiyacın kendisi imkanın delilidir فَاِنْ كَانَ Şayet bu ihtiyaç olursa *(Ne?)* اِحْتِيَاجًا اِلَى الْغَيْرِ Allah'tan başkasına ihtiyaç فَهُوَ نَقْصٌ كَامِلٌ O tam bir noksanlıktır وَالْمُتَّصِفُ بِهِ Onunla vasıflanan da دَاخِلٌ فِي دَائِرَةِ الْاِمْكَانِ İmkan dairesinde yer alır وَاِنْ لَمْ يَكُنْ Eğer ihtiyaç olmaz ise *(Ne olmaz ise?)* اِحْتِيَاجًا اِلَى الْغَيْرِ Allah'tan başkasına ihtiyaç فَالْمُتَلَبِّسُ بِهِ Bu ihtiyaca bürünen فِيهِ رَائِحَةٌ مِنَ الْاِمْكَانِ Onda imkan kokusu vardır وَاِنْ لَمْ يَكُنْ دَاخِلاً Her ne kadar yer almasa da *(Nerede?)* فِي دَائِرَةِ الْاِمْكَانِ İmkan dairesinde كَمَا اَنَّ صِفَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى كَمَالُهَا دُونَ كَمَالِ الذَّاتِ Nitekim Allah Teâlâ'nın sıfatlarının kemali de فَالْوُجُوبُ الْمُطْلَقُ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes zatının kemalinden aşağıdır بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى مُخْتَصٌّ Dolayısıyla mutlak vücub aittir Allah Teâlâ'nın zatına فَاِنَّهَا مُنَزَّهَةٌ عَنْ مَظِنَّةِ النَّقْصِ Çünkü onun zatı münezzehtir *(Neden?)* وَمُبَرَّاَةٌ مِنْ شَائِبَةِ الْقُصُورِ Noksanlık zannından Ve beridir *(Neden?)* Noksanlık şaibesinden وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ Allah Teâlâ'nın sıfatları وَاِنْ كَانَ لَهَا Her ne kadar onlar için olsa da *(Ne?)* قَدَمٌ فِي دَائِرَةِ الْوُجُوبِ Vücub dairesinde bir yer وَلَكِنْ لَمَّا كَانَتْ مُحْتَاجَةً Fakat sıfatlar muhtaç olunca *(Kime?)* اِلَى الذَّاتِ Zata كَانَ وُجُوبُهَا Sıfatların vücubu oldu *(Ne oldu?)* دُونَ وُجُوبِ الذَّاتِ Zatın vücubundan aşağı كَمَا اَنَّ وُجُودَهَا Nitekim sıfatların varlığı da دُونَ وُجُودِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Zatın varlığından aşağıdır *(Niçin?)* فَاِنَّ فِي وُجُودِهَا Çünkü sıfatların vücudunda vardır *(Ne?)* نَقَاضَةً بِالْعَدَمِ Ademe zıt olmak وَهُوَ عَدَمُ الْعِلْمِ وَعَدَمُ الْقُدْرَةِ مَثَلاً O da mesela, ilmin yokluğu, kudretin yokluğudur وَلَيْسَ لِوُجُودِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Oysaki Allah Teâlâ'nın zatının vücudu için yoktur *(Ne?)* عَدَمٌ مُقَابِلٌ Ona mukabil olan bir yokluk اَصْلاً Kesinlikle وَلاَ يُتَصَوَّرُ لَهُ Allah varlığı için tasavvur edilemez *(Ne?)* نَقِيضٌ Bir zıt قَطْعًا Kesinlikle فَلَوْ كَانَ عَدَمٌ مِنَ الْاَعْدَامِ

Şayet yokluklardan biri olsaydı *(Ne olsaydı?)* نَقِيضًا لِوُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın varlığına zıt لَكَانَ مُحْتَاجًا Elbette Allah Teâlâ'nın varlığı muhtaç olurdu وَالاحْتِيَاجُ مِنْ سِمَاتِ النَّقْصِ *(Neye?)* اِلَى رَفْعِ ذٰلِكَ النَّقِيضِ O zıttın kaldırılmasına Halbuki ihtiyaç noksanlık belirtisidir اَلْمُنَاسِبِ لِحَالِ الاِمْكَانِ Ve imkan haline uygundur تَعَالَى اللهُ عَنْ ذٰلِكَ Allah Teâlâ bundan yücedir عُلُوًّا كَبِيرًا Hem de çok yüce لاَ يَخْفَى Gizli değildir *(Ne?)* اَنَّهُ يَنْبَغِي التَّحَاشِي Sakınmanın gereği *(Neden?)* مِنْ عَلَى صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ اِطْلاَقِ لَفْظِ الاِمْكَانِ İmkan sözünü kullanmaktan *(Neye?)* سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın sıfatlarına *(Niçin sakınmalı?)* لِكَوْنِهِ مُوهِمًا لِلْحُدُوثِ Çünkü imkan lafzı sonradan olmayı akla getirir وَصِفَاتُ اللهِ تَعَالَى قَدِيمَةٌ Oysaki Allah Teâlâ'nın sıfatları kadimdir وَاِنْ لَمْ تَكُنْ وَاجِبَةً بِذَوَاتِهَا Sıfatlar haddi zatında vacip olmasalar da وَلٰكِنَّهَا وَاجِبَةٌ Fakat onlar vaciptirler *(Nasıl?)* بِالنَّظَرِ اِلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce olan Allah'ın zatına bakarak *(Niçin?)* فَاِنَّهَا غَيْرُ مُنْفَكَّةٍ عَنْهَا Çünkü sıfatları zatından ayrılamaz وَحَاصِلُ هٰذَا الْمَعْنَى Bu manadan anlaşılan وَاِنْ كَانَ مُنْجَرًّا اِلَى الاِمْكَانِ Her ne kadar imkana götürse de وَلٰكِنَّهُ حَالٍ Fakat bu mana boştur *(Neden?)* عَنْ تَوَهُّمِ الْحُدُوثِ Sonradan olma vehminden وَعَدَمُ حُصُولِ النَّقِيضِ مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan bir zıt olmaması *(Neye?)* لِوُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın varlığına *(Nedir?)* كَشْفِيٌّ وَشُهُودِيٌّ Keşfi ve şuhûdidir وَاِنِ اسْتُدِلَّ عَلَيْهِ Her ne kadar buna delil getirilirse de *(Nasıl?)* بِحَسَبِ الصُّورَةِ Suret açısından *(Ne gibi?)* تَنْبِيهٌ فِي صُورَةِ الاِسْتِدْلاَلِ كَمَا يُورَدُ عَلَى بَدِيهِيٍّ Açık bilgilere getirildiği gibi *(Ne?)* Delil getirme suretinde bir tembih وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ Konunun aslına dönelim فَنَقُولُ لاَ يَبْقَى فِي الْمُمْكِنِ فِي جَوَابِ السُّؤَالِ Ve sorunun cevabı hakkında diyelim ki: Mümkinde kalmaz *(Hangi durumda?)* عَلَى تَقْدِيرِ الْفَنَاءِ Fenanın gerçekleşmesi durumunda *(Neden sonra?)* بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ Yokluk zeval bulduktan sonra *(Ne kalmaz?)* شَيْءٌ غَيْرُ الْوُجُودِ Vücuttan başka bir şey وَلاَ يَكُونُ لَهُ Ve mümkin için olmaz *(Ne?)* نَصِيبٌ غَيْرُ الثُّبُوتِ وَالتَّحَقُّقِ Sübut ve tahakkuktan başka bir nasip فَاِنَّهُ قَدِ انْتَفَى عَنْهُ

وَلٰكِنَّ هٰذَا الْوُجُودَ Çünkü mümkinden yok oldu *(Ne?)* اَلْعَيْنُ وَالْاَثَرُ Aynı ve eseri
وَالثُّبُوتَ Fakat bu vücut ve sübut *(Nedendir?)* مِمَّا اُثْبِتَ لِلْمُمْكِنِ Mümkine ispat
edilenlerdendir *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ His ve vehim mertebesinde وَتَرَتَّبَتْ
عَلَيْهِ الْآثَارُ Ve bunlar üzerine hükümleri gelip وَصَارَ مِرْآةً Ayna olmuşlardır *(Neye?)*
لِكَمَالَاتِ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti zat
mertebesinin kemâlâtına *(Neden sonra?)* بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ Yokluk zeval bulduktan
sonra وَصَارَ ذَاتَ الْمُمْكِنِ وَحَقِيقَتَهُ Ve (bunlar) mümkinin zatı ve hakikati olmuştur
(Ne gibi?) كَالْعَدَمِ الزَّائِلِ Zeval bulan yokluk gibi وَكَانَ هٰذَا الثُّبُوتُ Halbuki bu sübut
idi *(Ne zaman?)* قَبْلَ زَوَالِ الْعَدَمِ Yokluk zeval bulmadan önce *(Neden idi?)* مِنْ صِفَاتِ
الْعَدَمِ Yokluğun sıfatlarından *(Daha ne idi?)* مُثْبِتًا لَهُ Ve yokluğu ispat edendi *(Nerede?)*
فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde وَقَدْ صَارَ ذٰلِكَ الثُّبُوتُ الْآنَ Ve şu
sübut şu anda oldu *(Neden sonra?)* بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ Yokluk zeval bulduktan sonra *(Ne
oldu?)* نَائِبًا مَنَابَهُ Onun makamına vekil *(Hangi konuda vekil oldu?)* فِي كَوْنِهِ ذَاتَ الْمُمْكِنِ
Mümkinin zatı olması وَانْتِسَابِ الصِّفَاتِ اِلَيْهِ Sıfatların ona nispet edilmesi
وَقِيَامِ مُعَامَلَةِ الْعَدَمِ بِهِ Ve yokluk muamelesinin onunla kaim olması konusunda وَقِيَامُ
مَنُوطٌ بِبَقَاءِ مُعَامَلَةِ نِيَابَةِ الْعَدَمِ هٰذِهِ Bu, yokluğa vekillik muamelesinin kaim olması
نَقِيضِ ذٰلِكَ الثُّبُوتِ Şu sübutun zıttının devamına bağlıdır وَبَقَاءِ الْاِمْكَانِ Ve imkanın
devamına (bağlıdır) فَاِذَا تَرَقَّتِ الْمُعَامَلَةُ Muamele yükseldiğinde *(Nereden?)* مِنْ نَقِيضِ
الثُّبُوتِ Sübutun zıttından وَلَمْ يَبْقَ لِلْوُجُودِ Ve vücut için kalmadığında *(Ne?)* مَا يُقَابِلُهُ
Vücuda mukabil olacak bir şey بَلْ لَمْ يَبْقَ لِلْعَدَمِ Bilakis yokluk için kalmadığında
(Ne?) مَجَالُ الْمُقَابَلَةِ بِهِ Varlığa mukabil olma gücü وَلَمْ يَبْقَ لِلْاِمْكَانِ Ve imkan için
kalmadığında *(Ne?)* مَسَاغٌ فِيهِ Orada bir yer فَحِينَئِذٍ İşte o zaman تَتَبَدَّلُ الْمُعَامَلَةُ غَيْرَ
الْمُعَامَلَةِ Muamele başka bir muameleye döner وَتَقَعُ Ve oluşur *(Nerede?)* بَيْنَ الْجُلَسَاءِ
وَالنُّدَمَاءِ Meclis arkadaşlarıyla dostlar arasında *(Ne?)* مُغَايَرَةٌ وَمُبَادَلَةٌ Değişiklik ve
farklılık فَيَنْبَغِي طَلَبُ سِرِّ أَوْ اَدْنَى ثَمَةَ 'Ev edna' ayetinin sırrını burada aramak gerekir

وَكُلُّ مَحَلٍّ Ve her yer ki, فِيهِ شَوْبُ الْاِمْكَانِ Onda imkan şaibesi وَمَجَالُ الْعَدَمِ Ve yokluk olasılığı vardır وَلَوْ بِالتَّقَاضَةِ Bu (imkan ve yokluk olasılığı) isterse zıtlık yoluyla olsun فَهُوَ دَاخِلٌ فِي قَابَ قَوْسَيْنِ O yer 'kabe kavseyni' ayetinin sırrına dahildir فَإِذَا شَرَعَ الْاِمْكَانُ وَالْعَدَمُ İmkan ve yokluk başladığında *(Neye?)* فِي الرَّحِيلِ Yolculuğa/göçe وَقُرِعَتْ لَهُمَا Ve ikisi için vurulunca *(Ne?)* مَقْرَعَةُ التَّحْوِيلِ Göç tokmağı فَحِينَئِذٍ O zaman لَا بِمَعْنَى تَسْتَقْبِلُ كَمَالَاتِ أَوْ أَدْنَى 'Ev edna' ayetinin kemâlâtı (onları) karşılar Bu söylenen şu manada değildir أَنَّ الْمُمْكِنَ يَصِيرُ Mümkin olur *(Ne zaman?)* فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu vakitte *(Ne olur?)* ذَاتَ الْوَاجِبِ Allah Teâlâ'nın zatı يَعْنِي عَيْنَهُ Yani, onun aynısı بَلْ بِمَعْنَى Bilakis şu manadadır: أَنَّ قِيَامَهُ Mümkinin kıyamı يَكُونُ بِالذَّاتِ الْبَحْتِ تَعَالَتْ Yüce Zat-ı baht ile olur وَيَزُولُ قِيَامُهُ Ve mümkünün kıyamı yok olur *(Hangi kıyamı?)* أَلَّذِي كَانَ بِظِلٍّ مِنْ ظِلَالِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Zat'ın gölgelerinden biri ile olan ﴿ع﴾ Mısra: لَيْسَ مَنْ غَابَ فِي الْاِلٰهِ İlahta kaybolan olmaz *(Ne?)* إِلَهًا İlah وَقِيَامُ هٰذَا الْعَارِفِ Şu arifin kaim olması *(Ne ile?)* بِذَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ Vacibul vücut olan Allah'ın zatıyla *(Nedir?)* كَقِيَامِ صِفَاتِهِ بِذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah'ın sıfatlarının zatıyla kaim olması gibidir بَلْ قِيَامُهُ بِمَرْتَبَةٍ Bilakis arifin kıyamı bir mertebededir ki, وَإِنْ لَيْسَتِ الصِّفَاتُ مَلْحُوظَةً فِيهَا Sıfatlar o mertebede düşünülmez اَصْلاً Kesinlikle إِنْفِكَاكٌ عَنِ الذَّاتِ لَمْ يَكُنْ لِلصِّفَاتِ Her ne kadar sıfatlar için yoksa da *(Ne?)* Zattan ayrılma وَهِيَ إِلَّا أَنَّ قِيَامَ الصِّفَاتِ أَزَلِيٌّ وَأَبَدِيٌّ Fakat sıfatların kıyamı ezeli ve ebedidir وَهُوَ مُتَّسِمٌ قَدِيمَةٌ Ve sıfatlar kadimdir وَقِيَامُهُ لَيْسَ بِأَزَلِيٍّ Arifin kıyamı ise ezeli değildir وَلٰكِنْ لِلصِّفَاتِ بِسِمَةِ الْحُدُوثِ Ve arifin kıyamı sonradan olma alametine sahiptir Fakat sıfatlar için vardır *(Ne?)* نَقَائِضُ مِنَ الْاَعْدَامِ Yokluklardan zıtlar كَعَدَمِ الْعِلْمِ وَعَدَمِ الْقُدْرَةِ مَثَلاً Mesela ilim ve kudret sıfatlarının yokluğu gibi وَمُعَامَلَةُ هٰذَا الْعَارِفِ قَدْ تَرَقَّتْ Bu arifin muamelesi ise yükselmiştir *(Nereden?)* مِنْ نَقَاضَةِ الْاَعْدَامِ Yokluklara zıt olmaktan كَمَا حَقَّقْنَا Nitekim bunu açıklamıştık لَا يَخْفَى Gizli değildir ki, أَنَّ الْمُعَامَلَةَ إِذَا تَرَقَّتْ Muamele yükseldiğinde *(Nereden?)* مِنْ نَقَاضَةِ الْعَدَمِ Yokluğa zıtlıktan

يَتَحَقَّقُ الْوُجُوبُ Vücub gerçekleşir وَيَصِيرُ الْمُمْكِنُ وَاجِبًا Ve mümkin vacib olur وَهُوَ
مُحَالٌ Bu ise muhaldir (denilirse) (أُجِيبُ) Ben cevap veririm: إِنَّمَا يَصِيرُ الْمُمْكِنُ وَاجِبًا
Mümkün ancak vacib olur *(Ne zaman?)* إِذَا عَرَضَ لَهُ Ona arız olunca *(Ne?)* الْوُجُودُ
الْخَارِجِيُّ Harici bir varlık وَلاَ ثُبُوتَ لِلْمُمْكِنِ Halbuki mümkünün sübutu yoktur
فَمِنْ أَيْنَ فِي غَيْرِ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ *(Nerede?)* His ve vehim mertebesinin dışında
يُتَصَوَّرُ Dolayısıyla nereden tasavvur edilebilir? فِي حَقِّهِ Mümkinin hakkında *(Ne?)*
وُجُوبِ الْوُجُودِ Varlığının vacip olması وَظَهَرَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan ortaya
çıktı *(Nerede?)* بَيْنَ قِيَامِ الْعَارِفِ Arifin kaim olmasıyla وَقِيَامِ الصِّفَاتِ Sıfatların kaim
olması arasında *(Ne açığa çıktı?)* فَرْقٌ آخَرُ Başka bir fark وَهُوَ O fark (şudur): أَنَّ قِيَامَ
الصِّفَاتِ Sıfatların kaim olması *(Ne iledir?)* بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Harici varlığa
itibarladır وَقِيَامُ الْعَارِفِ Arifin kaim olması ise بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الْوَهْمِيِّ Vehmi varlığa
itibarladır وَإِنْ كَانَ لَهُ Her ne kadar bu kıyam için olsa da *(Ne?)* ثَبَاتٌ وَاسْتِقْرَارٌ Sebat
ve karar وَكَانَ مَبْدَأً Ve her ne kadar bu kıyam kaynak olsa da *(Neye?)* لِلْآثَارِ
Eserlere يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, أَنَّ بَقَاءَ صُدُورِ أَنَا 'Ben' lafzının sadır
oluşunun devamlılığı *(Kimden?)* مِنَ الْعَارِفِ Ariften *(Bu sadır oluş nedir?)* مَرْبُوطٌ بِبَقَاءِ
الْعَدَمِ Yokluğun devamına bağlıdır الَّذِي هُوَ حَقِيقَتُهُ Ki, o yokluk arifin hakikatidir فَإِذَا
زَالَ الْعَدَمُ Yokluk zeval bulduğunda لَمْ يَبْقَ لِأَنَا مَوْرِدٌ 'Ben' için bir yer kalmaz ki, حَتَّى
يُطْلَقَ عَلَيْهِ Ta ki ona kullanılabilsin وَمُعَامَلَةُ الثُّبُوتِ Sübut muamelesi *(Ne zamanki?)*
بَعْدَ زَوَالِ الْعَدَمِ Yokluğun zevalinden sonraki وَإِنْ كَانَتْ طَوِيلَةَ الذَّيْلِ Her ne kadar
eteği uzun وَصَارَ الثُّبُوتُ ذَاتًا لِلْمُمْكِنِ Ve her ne kadar sübut mümkinin zatı olsa da
وَلٰكِنْ لاَ مَوْرِدَ Fakat yer yoktur *(Neye?)* لِكَلِمَةِ أَنَا 'Ben' kelimesine *(Nerede?)* هُنَاكَ
كَانَ لِلْحَقِيقَةِ الْعَدَمِيَّةِ وَكَأَنَّ وَضْعَ لَفْظِ أَنَا Orada Sanki bu 'ben' lafzının konuluşu
حَيْثُ تَفِرُّ Yokluğa ait hakikat içindir Zira yokluğa ait hakikat kaçar *(Neden?)* مِنَ
الْحَقِيقَةِ الثُّبُوتِيَّةِ Sübuti hakikatten نَعَمْ إِنَّ الْجُزْءَ الْأَعْظَمَ فِي الْمُمْكِنِ Evet mümkindeki
en büyük cüz هُوَ الْعَدَمُ O yokluktur وَصَارَ الْمُمْكِنُ مُمْكِنًا مِنَ الْعَدَمِ Ve mümkin,

yokluktan mümkin olmuştur وَاتَّسَعَتْ مُعَامَلَةُ الْمُمْكِنِ مِنَ الْعَدَمِ Mümkinin muamelesi yokluktan genişlemiştir وَاحْتِيَاجُ الْمُمْكِنِ Mümkinin muhtaç oluşu اِنَّمَا نَشَأَ مِنَ الْعَدَمِ Sadece yokluktan kaynaklanmıştır وَالْحُدُوثُ اللاَّزِمُ لِلْاِمْكَانِ İmkana gerekli olan sonradanlık اِنَّمَا تَرَتَّبَ عَلَى الْعَدَمِ Sadece yokluk üzerine gelmiştir وَكَثْرَةُ الْمُمْكِنِ Mümkinin çok oluşu مُنْشَعِبَةٌ مِنْ جِهَةِ الْعَدَمِ Yokluk tarafından gelmektedir وَالْاِمْتِيَازُ Mümkündeki imtiyaz da حَصَلَ مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan hasıl olmuştur وَالْوُجُودُ فِيهِ أَيْضًا Mümkin hakkındaki varlık مُسْتَعَارٌ Ödünç alınmıştır وَهُوَ أَيْضًا بِالتَّخَيُّلِ فِى حَقِّهِ Bu vücut dahi hayali ve vehmidir وَالتَّوَهُّمِ Her ne kadar bu vücut için olsa da وَلَوْ كَانَ لَهُ *(Ne?)* Sebat ve karar ثَبَاتٌ وَاسْتِقْرَارٌ Biliniz ki, وَاعْلَمُوا اَنَّ الصِّفَاتِ الْقَائِمَةَ Kaim olan sıfatlar *(Ne ile?)* بِذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın zatıyla *(O sıfatlar nedir?)* تَظْهَرُ الذَّاتُ عَزَّ شَأْنُهَا بِتَمَامِهَا Allah'ın yüce zatının tamamı zuhur eder *(Ne ile?)* بِلَوْنِ كُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْهَا Her bir sıfatın rengiyle لاَ اَنَّ بَعْضَ الذَّاتِ Yoksa zatın bir kısmı يَكُونُ مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ وَبَعْضٌ آخَرُ مِنْهَا Bir sıfatla vasıflanmış Diğer bir kısmı da مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ أُخْرَى فَاِنَّهُ لاَ تَبَعُّضَ Diğer bir sıfatla vasıflanmış değildir Çünkü bölünme yoktur *(Nerede?)* فِى حَضْرَةِ الذَّاتِ وَلاَ تَجَزِّيَ Hazreti zatta Ve cüzlere ayrılma da yoktur بَلْ هِيَ بَسِيطٌ حَقِيقِيٌّ وَكُلُّ حُكْمٍ يَثْبُتُ ثَمَّةَ Bilakis o hakiki basittir Ve orada sabit olan her hüküm فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الْكُلِّيَّةِ كَمَا قَالُوا Külliyet itibarıyladır Nitekim demişlerdir ki: اِنَّ ذَاتَ اللهِ تَعَالَى كُلُّهَا عِلْمٌ وَكُلُّهَا Allah'ın zatının tamamı ilim Tamamı kudret قُدْرَةٌ وَكُلُّهَا اِرَادَةٌ Tamamı iradedir وَالْقِيَامُ الَّذِى يَحْصُلُ لِلْعَارِفِ Arife hasıl olan kıyam *(Ne ile kıyam?)* بِذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce olan Allah'ın zatıyla *(Nasıl kıyam?)* بِلاَ مُلاَحَظَةِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsimler ve sıfatlar dikkate alınmadan (hasıl olan kıyam) أَيْضًا مِنْ هٰذَا الْقَبِيلِ O da bu kabildendir حَيْثُ تَظْهَرُ Çünkü zat bütünüyle zuhur eder *(Ne ile?)* بِلَوْنِهِ وَتُبْدِى مِرْآتِيَّتَهَا Arifin rengiyle Ve zat ayna oluşunu izhar eder *(Ne ile?)* بِتَشَخُّصِهِ عَلَى عَكْسِ مَرَايَا Arifin şahsıyla Diğer aynaların aksine أُخَرَ فَهِمَ مَنْ فَهِمَ Anlayan anlamıştır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَتَقِيمُ Koparıyor musun? يَا سَعْدُ Ey Sa'd *(Neyi?)* اَلْقِيَامَةَ Kıyameti *(Neden dolayı?)* مِنْ حَلاَوَةِ مَنْطِقٍ Bir sözün tatlığından dolayı ki, عَطَلَكَ بِهِ Onun sebebiyle lâl olmuştur *(Ne?)* اَلْبَبْغَاءُ Papağanlar.

وَمِثْلُ هٰذَا الظُّهُورِ Bu gibi zuhur اَعْنِي ظُهُورَ الْمِرْآةِ Aynanın zuhurunu kastediyorum *(Nasıl zuhuru?)* اِنْ حَصَلَ لِلْعَارِفِ بِلَوْنِ الصُّورَةِ بِالْكُلِّيَّةِ Tamamıyla suretin rengiyle olan Şayet arife hasıl olursa *(Ne zaman?)* بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ En tam fenadan sonra *(Ne hasıl olursa?)* اَكْمَلَ تَعَيُّنَاتِهِ بَقَاءُ بِذٰلِكَ الظُّهُورِ Bu zuhurla beka يَكُونُ O arif olur *(Ne olur?)* Taayyünleri en kamil olan *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ وُجُودًا مَوْهُوبًا حَقَّانِيًّا Bu hakkani ve hibe edilmiş bir vücut olduğu için قَدْ تَيَسَّرَ لَهُ Bu vücut arife nasip olmuştur *(Ne ile?)* وَهٰذَا التَّعَيُّنُ مَعَ حُدُوثِهِ وَامْكَانِهِ بِالْوِلاَدَةِ الثَّانِيَةِ İkinci defa doğuş ile Mümkün ve sonradan olmasına rağmen bu taayyün لَمَّا كَانَ نَاشِيًا مِنْ مَرْتَبَةِ الْجَمْعِ Cem mertebesinden doğunca لَهُ مَزِيَّةٌ وَفَضْلٌ Onun üstünlük ve meziyeti oldu *(Neye?)* عَلَى تَعَيُّنَاتٍ اُخَرَ Diğer taayyünlere ki, لَيْسَتْ نَاشِيَةً مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Onlar bu mertebeden doğmamıştır *(Bu üstünlük ne gibidir?)* كَمَزِيَّةِ حُرُوفِ الْقُرْآنِ وَكَلِمَاتِهِ Kuran'ın harf ve kelimelerinin üstünlüğü gibidir *(Neye?)* عَلَى حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ اُخَرَ Diğer harf ve kelimelere وَاِنْ كَانَ كُلُّهَا Her ne kadar hepsi مُتَّسِمَةً بِسِمَةِ الْحُدُوثِ Sonradan olma özelliğini taşısa da وَاَبْلَهُ Ahmaktır *(Kim?)* مَنْ يَرَى هٰذَا التَّعَيُّنَ Bu taayyünü gören kişi *(Neden sebep?)* مِنِ اقْتِصَارِ نَظَرِهِ عَلَى الظَّاهِرِ Görüşü zahirle sınırlı olmasından sebep وَتَزْعُمُ مُسَاوَاةَ *(Ne gören?)* مُسَاوِيًا لِتَعَيُّنَاتٍ اُخَرَ Diğer taayyünlere eşit olarak (gören) حُرُوفِ الْقُرْآنِ وَكَلِمَاتِهِ Ve Kuran'ın harf ve kelimelerin eşit olduğunu zanneden kişi (ahmaktır) *(Ne ile eşit zanneden?)* مَعَ حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ اُخَرَ Diğer harf ve kelimelerle وَقِسْ مِنْ هٰهُنَا Buradan فَاعْرِفْ فَضْلَ الْعَارِفِ Arifin üstünlüğünü tanı *(Nereden?)* عَلَى مَزِيَّةِ كَلاَمِ اللهِ عَزَّ مَزِيَّتَهُ عَلَى الْآخَرِينَ Ve diğerlerine üstünlüğünü kıyas et *(Neye?)* وَجَلَّ عَلَى كَلاَمِ الْآخَرِينَ Yüce Allah'ın kelamının üstünlüğüne *(Neye?)* Diğerlerinin kelamına ﴿شِعْر﴾ Şiir:

خَابَ Zarar etti *(Kim?)* اَلَّذِى قَدْ يَرَى Gören kişi *(Neyi?)* ذَا الْقُبْحِ Çirkini *(Ne gibi gören?)* كَالْحَسَنِ Güzel gibi وَفَازَ Ve kurtuldu *(Kim?)* مَنْ كَانَ فِيهِ Kendinde bulunan *(Ne?)* حِدَّةُ الْبَصَرِ Göz keskinliği.

وَقَالَ الْمَحْجُوبُونَ Nasipsizler dedi *(Kim hakkında?)* فِى حَقِّ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ Allah Resûlü Muhammed hakkında ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin اِنَّهُ بَشَرٌ Hz Muhammed bir insandır (dediler) وَتَصَوَّرُوهُ كَسَائِرِ الْبَشَرِ Ve onu diğer insanlar gibi tasavvur ettiler فَأَنْكَرُوهُ بِالضَّرُورَةِ Ve tabii olarak onu inkar ettiler وَتَصَوَّرَهُ Ve onu tasavvur etti *(Kim?)* اَصْحَابُ الدَّوْلَةِ Nimet sahipleri وَاَرْبَابُ السَّعَادَةِ Ve saadet erbabı *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ الرِّسَالَةِ Peygamberlik unvanıyla وَالرَّحْمَةِ لِلْعَالَمِينَ Ve alemlere rahmet olma (unvanıyla) وَاعْتَقَدُوهُ Ve ona inandılar *(Nasıl?)* مُمْتَازًا مِنْ سَائِرِ النَّاسِ Diğer insanlardan üstün olarak فَتَشَرَّفُوا بِدَوْلَةِ الْاِيمَانِ Böylece iman devletiyle şereflendiler وَصَارُوا مِنْ اَهْلِ النَّجَاةِ Ve kurtuluş ehlinden oldular (تَنْبِيهٌ) Tembih: اِذَا اُورِدَ Kullanıldığında *(Ne zaman?)* فِى اَثْنَاءِ اَدَاءِ بَعْضِ الْمَطَالِبِ الْعَالِيَةِ Bazı önemli konuları açıklarken *(Öyle konular ki,)* اَلْمُتَعَلِّقَةِ بِذَاتِهِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ وَصِفَاتِهِ Yüce Allah'ın sıfatları ve zatıyla alakalı *(Ne sebebiyle kullanıldığında?)* بِوَاسِطَةِ ضِيقِ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ İbare sahasının dar olması sebebiyle *(Ne kullanıldığında?)* اَلْفَاظٌ Bir takım lafızlar ki, مُوهِمَةٌ بِصِفَاتِ الْمُمْكِنِ Mümkünün sıfatlarını akla getiren *(Öyle sıfatlar ki,)* اَلْمُسْتَلْزِمَةِ لِلنَّقْصِ وَالْقُصُورِ Noksanlık ve kusuru gerektiren (lafızlar kullanıldığında) يَنْبَغِى اَنْ يَصْرِفَ تِلْكَ الْاَلْفَاظَ O lafızları çevrilmek gerekir *(Nereden?)* عَنْ ظَاهِرِهَا Zahiri manalarından وَاَنْ يَعْتَقِدَ Ve inanmak gerekir *(Neye?)* جَنَابَ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın مُنَزَّهًا وَمُبَرَّأً Beri ve münezzeh olduğuna *(Neden?)* عَنْ جَمِيعِ صِفَاتِ النَّقْصِ Bütün noksanlık sıfatlarından وَسِمَاتِ الْقُصُورِ Ve kusur alametlerinden وَاُطْلِقُ بَعْضَ الْاَلْفَاظِ Ve ben bazı lafızlar kullanmaktayım اَلَّذِى لَمْ يَرِدْ بِهِ الشَّرْعُ Ki, din onu getirmedi *(Kime kullanmaktayım?)* عَلَى حَضْرَتِهِ تَعَالَى Hazreti Allah'a *(Nasıl?)*

بِطَرِيقِ التَّجَوُّزِ (*Nasıl kullanıyorum?*) بِتَقْلِيدِ الْمَشَائِخِ الْعِظَامِ Büyük şeyhleri taklit ederek Mecaz yoluyla (*Ne gibi lafızlar?*) مِثْلَ الْمِرْآتِيَّةِ وَغَيْرِهَا Miratiyet ve diğerleri gibi lafızlar (*Ne halde kullanıyorum?*) وَاَنَا خَائِفٌ مُشْفِقٌ مِنْهُ Bundan korktuğum ve çekindiğim halde رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا Ya rabbi! Bizi sorumlu tutma Unutur veya hata yaparsak (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّهُ قَدْ يَقَعُ فِي عِبَارَاتِكَ Senin ibarelerinde bazen bulunuyor (*Ne?*) لَفْظُ التَّجَلِّي وَالظُّهُورِ الظِّلِّيِّ وَاَمْثَالُهُمَا Tecelli, zılli zuhur vb. lafızlar فَيَلْزَمُ مِنْهُ Bu sözlerden gerekir (*Ne?*) تَنَزُّلُ الْوُجُودِ Vücudun tenezzülü (*Nerede?*) كَمَا قَالَ بِهِ الْمَشَائِخُ فِي مَرَاتِبِ الظُّهُورَاتِ Zuhur mertebelerinde Nitekim bunu meşayıh da söylemiştir وَاَنْتَ تُنْكِرُ عَلَى ذٰلِكَ Halbuki sen bunu inkar ediyorsun فَمَا وَجْهُ مَا ذَكَرْتَ هُنَالِكَ O ibarelerde söylediklerinin sebebi nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ التَّنَزُّلَ اِنَّمَا يَلْزَمُ Tenezzül sadece gerekir (*Ne zaman?*) اِذَا قُلْنَا كَمَا قَالَ Dediğimizde (*Ne?*) اِنَّ الْمَظْهَرَ عَيْنُ الظَّاهِرِ Mazhar, zahirin aynısıdır اِنَّهُ Diğerlerinin dediği gibi وَاَمَّا اِذَا لَمْ نَقُلْ Fakat demediğimiz zaman (*Ne?*) الْآخَرُونَ Mazhar, zahirin aynısıdır عَيْنُهُ Tenezzül gerekmez لاَ يَلْزَمُ التَّنَزُّلُ Bu fakirin tercihi وَمُخْتَارُ هٰذَا الْفَقِيرِ Zahirin mazharla aynı olmadığıdır عَدَمُ عَيْنِيَّةِ الظَّاهِرِ بِالْمَظْهَرِ Allah Teâlâ muvaffak kılandır... وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ

65. MEKTUP

٦٥ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالسِّتُّونَ: اِلَى مَوْلاَنَا صَفَرِ اَحْمَدَ الرُّومِيِّ فِي بَيَانِ اَنَّ كُلَّ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِ الْعَارِفِ وَكُلَّ لَطِيفَةٍ مِنْ لَطَائِفِهِ تَظْهَرُ بِعُنْوَانِ كُلِّيَّةِ ذَاتِهِ بَعْدَ بَقَاءِ ذَاتِهِ﴾

اِذَا اُعْطِيَ الْعَارِفُ الْكَامِلُ التَّامُّ الْمَعْرِفَةِ بَعْدَ بَقَاءِ الذَّاتِ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةَ وَالْاَخْلاَقَ الْحَمِيدَةَ تَظْهَرُ كُلُّ صِفَةٍ مِنْ تِلْكَ الصِّفَاتِ مُتَّصِفَةً بِعُنْوَانِ كُلِّيَّةِ ذَاتِهِ لاَ اَنَّ بَعْضَ ذَاتِهِ يَكُونُ مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ وَبَعْضًا آخَرَ مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ اُخْرَى مَثَلاً تَكُونُ ذَاتُهُ بِتَمَامِهَا عِلْمًا وَبِتَمَامِهَا بَصَرًا وَبِتَمَامِهَا سَمْعًا كَمَا قَالَ مُحَقِّقُوا الصُّوفِيَّةِ فِي صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ ذَاتُ اللهِ تَعَالَى كُلُّهَا عِلْمٌ وَكُلُّهَا قُدْرَةٌ وَكُلُّهَا سَمْعٌ وَكُلُّهَا بَصَرٌ مَثَلاً وَمِنْ هَهُنَا يَرَى الْمُؤْمِنُونَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ فِي الْجَنَّةِ بِلاَ جِهَةٍ فَاِنَّهُمْ يَكُونُونَ بِكُلِّيَّتِهِمْ اَبْصَارًا فَاِذَا كَانُوا بِكُلِّيَّتِهِمْ اَبْصَارًا كَيْفَ يَكُونُ هُنَاكَ مَجَالٌ لِلْجِهَةِ قَالُوا اِنَّ مَا تَيَسَّرَ لِعَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ فِي الْآخِرَةِ بَعْدَ اللَّتَيَّا وَالَّتِي يَتَيَسَّرُ لِلْاَوْلِيَاءِ الَّذِينَ هُمْ خَوَاصُّ الْمُؤْمِنِينَ فِي الدُّنْيَا فَيَكُونُ مَا هُوَ نَسِيَّةٌ فِي حَقِّ هٰؤُلاَءِ نَقْدًا لِهٰؤُلاَءِ يَنْبَغِي اَنْ يَقِيسَ نِسْبَتَهُمْ مِنْ ذٰلِكَ ﴿ع﴾ وَقِسْ مِنْ حَالِ بُسْتَانِي رَبِيعِي ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ وَكَذٰلِكَ كُلُّ لَطِيفَةٍ مِنْ لَطَائِفِ ذٰلِكَ الْعَارِفِ تَظْهَرُ بِوَصْفِ كُلِّيَّتِهِ فَيَصِيرُ الْعَارِفُ بِتَمَامِهِ لَطِيفَةَ الرُّوحِ وَبِتَمَامِهِ لَطِيفَةَ الْقَلْبِ وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ سَائِرُ اللَّطَائِفِ الْاِنْسَانِيَّةِ مِنَ النَّفْسِ النَّاطِقَةِ وَالسِّرِّ وَالْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى وَعَلَى هٰذَا الْمِنْوَالِ اَيْضًا كُلُّ جُزْءٍ مِنْ اَجْزَائِهِ وَكُلُّ عُنْصُرٍ مِنْ عَنَاصِرِهِ يَأْخُذُ حُكْمَ الْكُلِّ مَثَلاً يَجِدُ الْعَارِفُ نَفْسَهُ بِالتَّمَامِ عُنْصُرَ التُّرَابِ وَبِتَمَامِهِ عُنْصُرَ الْمَاءِ فَاِذَا انْصَبَغَتْ لَطِيفَةُ الْقَلْبِ الَّتِي هِيَ الْحَقِيقَةُ الْجَامِعَةُ بِلَوْنِ الْكُلِّ وَزَالَ تَعَلُّقُهُ الَّذِي كَانَ بِالْمُضْغَةِ الْقَلْبِيَّةِ وَبَقِيَتِ الْمُضْغَةُ خَالِيَةً فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ كَالْجَسَدِ الْخَالِي عَنِ الرُّوحِ يُسْتَحْسَلُ اَنَّهُ مَا اَصَابَهَا فِي هٰذَا الْمَجِيءِ وَالذَّهَابِ غُبَارٌ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ بَلْ هِيَ عَلَى صَرَافَتِهَا الْاَصْلِيَّةِ كَحَبَّةٍ بَقِيَتْ فِي قِدْرٍ مُغْلًى غَيْرَ مَطْبُوخَةٍ بِحَيْثُ لَمْ تُؤَثِّرْ فِيهَا الْحَرَارَةُ وَلَمْ يُصِبْهَا الْمَاءُ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهَا بَعْدَ رَفْعِ ذٰلِكَ التَّعَلُّقِ وَبَعْدَ الْخُلُوِّ تَكُونُ مُنْصَبِغَةً بِلَوْنِ سَائِرِ الْاَجْزَاءِ وَتَأْخُذُ حُكْمَ الْكُلِّ كَاَجْزَاءٍ اُخَرَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Safer Ahmed er-Rûmî'ye yazılmıştır**
- **Ârifin her sıfat ve latifesinin, zâtının bekâsından sonra zâtının külliyyeti unvânıyla zâhir olduğu**

Zât bekâsından sonra, marifeti tam olan kâmil bir ârife güzel ahlak ve kâmil sıfatlar verilirse bu sıfatların her biri, ârifin zâtının unvânıyla vasıflanmış olarak zuhûr eder. Yoksa zâtının bir kısmı bir sıfatla, diğer kısmı da başka bir sıfatla vasıflanmaz. Meselâ zâtı bütünüyle ilim, bütünüyle basar (görme) ve bütünüyle sem' (işitme) olur. Nitekim muhakkik sûfiler Vâcib Teâlâ'nın sıfatları konusunda, "Allah'ın (c.c.) zâtının hepsi ilim, hepsi kudret, hepsi sem' ve hepsi basardır" demişlerdir. İşte bundan dolayı, müminler Hak Sübhânehû'yu cennette cihetsiz olarak görecektir. Çünkü onlar bir bütün olarak basar olacaklardır. Bütün olarak basar olduklarına göre burada cihet mevzubahis olmaz.

Büyüklerden bazıları demiştir ki: Bir takım hâllerden sonra müminlerin avamına âhirette verilenler müminlerin seçkinleri olan velîlere dünyada verilir. Avam için vâdeli olan seçkinler için peşindir. Onlara vâdeli olan buradan anlaşılır.

"Bostanının halinden baharını anla" (şiir).

"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."[1]

Aynı şekilde, ârifin her bir latîfesi onun külliyet vasfıyla ortaya çıkar ve ârif bütünüyle ruh latîfesine, bütünüyle kalp latîfesine dönüşür. Nefs-i nâtıka, sır, hafî ve ahfâ gibi diğer insânî latîfeler de bu şekildedir. Ârifin her parçası ve her unsuru da aynı şekilde bütünün hükmünü alır. Mesela, ârif kendisini tamamen toprak unsuru olarak veya su unsuru olarak bulur.

Kuşatıcı hakîkat olan kalp latîfesi, bütünün rengiyle boyanıp et parçası olan kalble alâkası yok olursa ve o zaman et parçası ruhtan boşalmış beden misâli boşalırsa, bu yolda gidip gelirken üzerine hiç toz bulaşmadığını zanneder. Aksine asıl ve som haliyledir. Tencerede

[1] Cuma, 4.

kaynayan pişmemiş buğday tanesi gibi ki ne ateşin sıcaklığından etkilenmiş ne de kendisine su dokunmuştur.

Sonuç olarak, kalp latifesi ile et parçası arasındaki alaka kalkıp da et parçası kalpten boşaldıktan sonra, diğer cüzlerin rengiyle boyanır ve diğer cüzler gibi bütünün hükmünü alır.

KELİME ANLAMI

65. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالسِّتُّونَ Altmış beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَوْلاَنَا صَفَرِ اَحْمَدَ الرُّومِي Mevlana Safer Ahmet Rûmî'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ Şunun beyanı hakkındadır ki, اَنَّ كُلَّ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِ الْعَارِفِ Arifin sıfatlarından her biri وَكُلَّ لَطِيفَةٍ مِنْ لَطَائِفِهِ Ve latifelerinden her bir latife تَظْهَرُ Zuhur eder** *(Nasıl?)* **بِعُنْوَانِ كُلِّيَّةِ ذَاتِهِ Zatının külliyeti unvanıyla** *(Ne zaman?)* **بَعْدَ بَقَاءِ ذَاتِهِ Zatının bekasından sonra. ﴾**

اِذَا اُعْطِيَ الْعَارِفُ الْكَامِلُ Kamil arife verildiğinde *(Öyle arif ki,)* اَلتَّامُّ الْمَعْرِفَةِ Marifeti tam بَعْدَ بَقَاءِ الذَّاتِ Zatın bekasından sonra *(Ne verildiğinde?)* اَلصِّفَاتِ الْكَامِلَةَ Kamil sıfatlar وَالْاَخْلاَقَ الْحَمِيدَةَ Ve güzel ahlaklar (verildiğinde) تَظْهَرُ كُلُّ صِفَةٍ مِنْ تِلْكَ Bu sıfatlardan her biri zuhur eder *(Nasıl?)* مُتَّصِفَةً بِعُنْوَانِ كُلِّيَّةِ ذَاتِهِ Zatının külliyeti unvanıyla vasıflanmış olarak لاَ اَنَّ بَعْضَ ذَاتِهِ Yoksa zatının bir parçası يَكُونُ مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ Bir sıfatla vasıflanmış وَبَعْضًا آخَرَ Diğer bir parçası da مُتَّصِفًا بِصِفَةٍ اُخْرَى Başka bir sıfatla vasıflanmış olmaz مَثَلاً تَكُونُ ذَاتُهُ بِتَمَامِهَا Mesela arifin zatı tamamıyla عِلْمًا İlim وَبِتَمَامِهَا بَصَرًا Ve tamamıyla görme وَبِتَمَامِهَا سَمْعًا Ve tamamıyla işitme olur كَمَا قَالَ مُحَقِّقُوا الصُّوفِيَّةِ Nitekim muhakkik sûfiler demişlerdir *(Ne hakkında?)* فِي صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın sıfatları hakkında *(Ne demişlerdir?)* ذَاتُ اللهِ تَعَالَى كُلُّهَا عِلْمٌ Allah Teâlâ'nın zatının tamamı ilim وَكُلُّهَا قُدْرَةٌ Tamamı kudret وَكُلُّهَا سَمْعٌ Tamamı işitme وَكُلُّهَا بَصَرٌ مَثَلاً Ve mesela tamamı

görmedir وَمِنْ هٰهُنَا يَرَى الْمُؤْمِنُونَ Bundan dolayı müminler görecekler *(Kimi?)* اَلْحَقَّ Hak Subhânehu'yu *(Nerede?)* فِي الْجَنَّةِ Cennette *(Nasıl?)* بِلاَ جِهَةٍ Yönsüz سُبْحَانَهُ فَإِنَّهُمْ يَكُونُونَ بِكُلِّيَّتِهِمْ اَبْصَارًا Çünkü onlar tüm benlikleriyle göz olacak فَإِذَا كَانُوا بِكُلِّيَّتِهِمْ اَبْصَارًا Ve tüm benlikleriyle göz olduklarında كَيْفَ يَكُونُ هُنَاكَ Orada nasıl olur? *(Ne?)* مَجَالُ لِلْجِهَةِ Yön imkanı قَالُوا Dediler ki: إِنَّ مَا تَيَسَّرَ لِعَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerin avamına nasip olanlar *(Nerede?)* فِي الْآخِرَةِ Ahirette *(Ne zaman?)* بَعْدَ اللَّتَيَّا وَالَّتِي Çok çok sonra يَتَيَسَّرُ لِلْأَوْلِيَاءِ Velilere nasip olur اَلَّذِينَ هُمْ خَوَاصُّ الْمُؤْمِنِينَ Ki, onlar müminlerin seçkinleridir *(Nerede nasip olur?)* فِي الدُّنْيَا Dünyada فَيَكُونُ مَا هُوَ نَسِيَّةً Böylece vadeli olan olur *(Kim hakkında vadeli?)* فِي حَقِّ هٰؤُلاَءِ Müminlerin avamı hakkında *(Ne olur?)* نَقْدًا لِهٰؤُلاَءِ Velilere peşin يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَقِيسَ Kıyas etmek *(Neyi?)* نَسِيَّتَهُمْ Velilere vadeli olarak verilecek şeyi *(Nereden kıyas etmelidir?)* مِنْ ذٰلِكَ Buradan ﴿ع﴾ Mısra: وَقِسْ مِنْ حَالِ بُسْتَانِي Bostanımın halinden kıyas et/anla *(Neyi?)* رَبِيعِي Baharımı ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın bir lütfudur يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Allah büyük lütuf sahibidir وَكَذٰلِكَ Aynı şekilde تَظْهَرُ كُلُّ لَطِيفَةٍ مِنْ لَطَائِفِ ذٰلِكَ الْعَارِفِ Bu arifin latifelerinden her biri بِوَصْفِ كُلِّيَّتِهِ Külliyet vasfıyla zuhur eder فَيَصِيرُ الْعَارِفُ بِتَمَامِهِ Böylece arif tamamıyla لَطِيفَةَ الرُّوحِ Ruh latifesi وَبِتَمَامِهِ لَطِيفَةَ الْقَلْبِ Ve tamamıyla kalp latifesi olur وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ Bu kıyas üzeredir *(Ne?)* سَائِرُ اللَّطَائِفِ الْاِنْسَانِيَّةِ İnsanın diğer latifeleri مِنَ النَّفْسِ النَّاطِقَةِ وَالسِّرِّ وَالْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى Nefs-i natıka, sır Hafi ve ahfa وَكُلُّ كُلُّ جُزْءٍ مِنْ اَجْزَائِهِ وَعَلَى هٰذَا الْمِنْوَالِ أَيْضًا Arifin her bir cüzü Yine bu tarz üzere مَثَلاً عُنْصُرٍ مِنْ عَنَاصِرِهِ يَأْخُذُ حُكْمَ الْكُلِّ Ve her bir unsuru Kül (bütün) hükmünü alır عُنْصُرَ التُّرَابِ يَجِدُ الْعَارِفُ نَفْسَهُ بِالتَّمَامِ Mesela arif kendisini tamamen bulur *(Nasıl?)*

فَإِذَا Ve tamamen su unsuru olarak وَبِتَمَامِهِ عُنْصُرَ الْمَاءِ Toprak unsuru olarak
انْصَبَغَتْ لَطِيفَةُ الْقَلْبِ Ve kalb latifesi boyandığında الْحَقِيقَةُ الْجَامِعَةُ Ki, o اَلَّتِي هِيَ
kuşatıcı hakikattir *(Ne ile boyandığında?)* بِلَوْنِ الْكُلِّ Bütünün rengiyle وَزَالَ تَعَلُّقُهُ Ve
alakası yok olunca اَلَّذِي كَانَ بِالْمُضْغَةِ الْقَلْبِيَّةِ Ki, o alaka et parçası/ kalpleydi
وَبَقِيَتِ الْمُضْغَةُ خَالِيَةً Ve et parçası boş olarak kalınca *(Ne zaman?)* فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu
vakitte *(Ne gibi?)* كَالْجَسَدِ الْخَالِي عَنِ الرُّوحِ Ruhtan yoksun beden gibi
يُتَخَيَّلُ Zannedilir ki, اَنَّهُ مَا اَصَابَهَا Et parçasına dokunmadı *(Ne zaman?)* فِي هٰذَا الْمَجِيءِ
وَالذَّهَابِ Şu geliş gidişte *(Ne dokunmadı?)* غُبَارٌ Hiçbir toz *(Nereden?)* مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu
yoldan كَحَبَّةٍ بَقِيَتْ فِي قِدْرٍ بَلْ هِيَ عَلَى صَرَافَتِهَا الْاَصْلِيَّةِ Bilakis o asıl hali üzeredir
غَيْرَ مَطْبُوخَةٍ مُغْلًى Kaynayan tencerede kalan buğday tanesi gibi *(Nasıl kalan?)*
لَمْ تُؤَثِّرْ فِيهَا الْحَرَارَةُ Pişmemiş olarak بِحَيْثُ Öylesine ki, Ona sıcaklık tesir etmemiş
وَلَمْ يُصِبْهَا الْمَاءُ Ve ona su dokunmamıştır غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّهَا Kalp
بَعْدَ رَفْعِ ذٰلِكَ التَّعَلُّقِ Bu alaka kaldırıldıktan وَبَعْدَ الْخُلُوِّ Ve de boş kaldıktan sonra
وَتَأْخُذُ حُكْمَ تَكُونُ مُنْصَبِغَةً بِلَوْنِ سَائِرِ الْاَجْزَاءِ Diğer cüzlerin rengin boyanmış olur
الْكُلِّ Ve bütününün hükmünü alır *(Ne gibi?)* كَاَجْزَاءٍ اُخَرَ Diğer cüzler gibi...

66. MEKTUP

٦٦ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالسِّتُّونَ: اِلَى مُحَمَّدٍ مُقِيمٍ الْقُصُورِيِّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ مَعْنَى «اَلْمَجَازُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ» ﴾

سَأَلَ اَخِي مُحَمَّدٌ مُقِيمٌ اَنَّهُ بِاَيِّ مَعْنًى قَالُوا «اَلْمَجَازُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ» اِعْلَمْ اَنَّ الْمَجَازَ ظِلُّ الْحَقِيقَةِ وَمِنَ الظِّلِّ اِلَى الْاَصْلِ طَرِيقٌ سُلْطَانِيٌّ وَلَعَلَّهُمْ بِهٰذَا الْاعْتِبَارِ قَالُوا «مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ فَقَدْ عَرَفَ رَبَّهُ» فَاِنَّ مَعْرِفَةَ الظِّلِّ مُسْتَلْزِمَةٌ لِمَعْرِفَةِ الْاَصْلِ فَاِنَّ الظِّلَّ كَائِنٌ عَلَى صُورَةِ اَصْلِهِ فَيَكُونُ سَبَبًا لِانْكِشَافِ الْاَصْلِ لِاَنَّ صُورَةَ الشَّيْءِ مَا يَنْكَشِفُ بِهِ ذٰلِكَ الشَّيْءُ لٰكِنْ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْمَجَازَ اِنَّمَا يَكُونُ قَنْطَرَةَ الْحَقِيقَةِ اِذَا لَمْ يَدْخُلْ فِي الْبَيْنِ تَعَلُّقٌ بِالْمَجَازِ وَلَمْ يَنْجَرَّ الْاَمْرُ اِلَى نَظْرَةٍ ثَانِيَةٍ وَقَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ هِيَ النَّظْرَةُ الْاُولَى الَّتِي قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي حَقِّهَا «**اَلنَّظْرَةُ الْاُولَى لَكَ**» وَكَاَنَّهُ اَشَارَ بِلَفْظِ لَكَ اِلَى حُصُولِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَاَمَّا اِذَا دَخَلَ التَّعَلُّقُ بِالْمَجَازِ فِي الْبَيْنِ عِيَاذًا بِاللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَانْجَرَّ الْاَمْرُ اِلَى النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ فَذٰلِكَ الْمَجَازُ سَدٌّ فِي طَرِيقِ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ فَضْلًا عَنْ اَنْ يَكُونَ قَنْطَرَةً بَلْ هُوَ صَنَمٌ يَدْعُو اِلَى عِبَادَتِهِ وَغَوْلٌ يُضِلُّ عَنْ طَرِيقِ الْحَقِيقَةِ بِغَوَايَتِهِ وَلِهٰذَا قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ بَيَانًا لِمَضَرَّةِ النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ «**اَلنَّظْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَيْكَ**» وَاَيُّ شَيْءٍ يَكُونُ اَضَرَّ مِمَّا يَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ وَيَشْغُلُ بِالْبَاطِلِ. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ النَّظْرَةَ الْاُولَى اِنَّمَا تَكُونُ نَافِعَةً اِذَا لَمْ تَكُنْ عَنِ اخْتِيَارٍ وَاَمَّا اِذَا كَانَتْ بِالْاخْتِيَارِ فَحُكْمُهَا حُكْمُ النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ﴾ كَافٍ فِي اِثْبَاتِ هٰذَا الْمَطْلَبِ وَلَمْ يَفْهَمْ جُهَلَاءُ الصُّوفِيَّةِ النَّاقِصُونَ مَعْنَى هٰذِهِ الْعِبَارَةِ فَغَلَطُوا وَخَلَطُوا وَطَفِقُوا يَشْغَفُونَ بِالصُّوَرِ الْجَمِيلَةِ وَيَتَّخِذُونَ بِغُنْجِهِمْ وَدِلَالِهِمْ بِطَمَعِ اَنَّهُمْ يَجْعَلُونَهُمْ وَسِيلَةَ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ وَمِعْرَاجًا لِحُصُولِ الْمَطْلُوبِ كَلَّا اِنَّ ذٰلِكَ هُوَ عَيْنُ سَدِّ طَرِيقِ الْمَطْلُوبِ وَحَاجِبٌ عَنْ حُصُولِ الْمَقْصُودِ وَالَّذِي زُيِّنَ فِي نَظَرِهِمْ هُوَ الْبَاطِلُ وَهُمْ قَدْ وَقَعُوا فِي الْغُرُورِ بِاَنَّهُ الْحَقِيقَةُ وَزَعَمَ جَمْعٌ مِنْهُمْ حُسْنَ تِلْكَ الصُّوَرِ وَجَمَالَهُمْ حُسْنَ عَيْنِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَجَمَالَهُ وَظَنُّوا التَّعَلُّقَ بِهِمْ عَيْنَ التَّعَلُّقِ بِالْحَقِّ وَزَعَمُوا مُشَاهَدَتَهُمْ عَيْنَ

مُشَاهَدَةَ الْحَقِّ حَتَّى قَالَ بَعْضُهُمْ ﴿شِعْرٌ﴾

امرو زجون جمال توبی برده ظاهر است * در حیرتمکه وعدهء فرد ابرای جیست

تَعَالَى اللهُ عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ عُلُوًّا كَبِيرًا مَاذَا ظَنَّ هٰؤُلَاءِ الْقَاصِرُونَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ وَمَاذَا زَعَمُوا حُسْنَهُ وَجَمَالَهُ تَعَالَى اَمَا سَمِعُوا اَنَّهُ اِذَا وَقَعَتْ شَعْرَةٌ مِنْ شَعْرِ حُورِ الْجِنَانِ الَّتِي هِيَ مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ سُبْحَانَهُ فَرْضًا فِي الدُّنْيَا لَمَا اَظْلَمَتِ الدُّنْيَا مِنْ اِضَاءَتِهَا وَاِشْرَاقِهَا اَبَدًا وَقَدْ ثَبَتَ احْتِرَاقُ جَبَلِ الطُّورِ وَاندِكَاكُهُ بِتَجَلٍّ وَاحِدٍ مِنْ تَجَلِّيَاتِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا وَسُقُوطُ كَلِيمِ اللهِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ اَفْضَلُ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ مِنْ ذٰلِكَ التَّجَلِّي مَعَ عُلُوِّ مَنْزِلَتِهِ وَزِيَادَةِ قُرْبِهِ وَرِفْعَتِهِ بِنَصِّ الْقُرْآنِ وَهٰؤُلَاءِ مَعَ قُصُورِ عُقُولِهِمْ هٰذِهِ يَرَوْنَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بِلَا حِجَابٍ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ وَيَتَعَجَّبُونَ مِنْ وَعْدِ الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ ﴿لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِي اَنْفُسِهِمْ وَعَتَوْ عُتُوًّا كَبِيرًا﴾ وَعُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ بَذَلُوا غَايَةَ جُهْدِهِمْ فِي اِثْبَاتِ الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ بِبَرَاهِينَ نَقْلِيَّةٍ وَخَالَفُوا فِي ذٰلِكَ جَمِيعَ الْفِرَقِ فَاِنَّهُ لَمْ يَقُلْ بِرُؤْيَةِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا غَيْرُ اَهْلِ السُّنَّةِ اَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفِينَ مِلِّيُّوهُمْ وَغَيْرُ مِلِّيِّيهِمْ بَلْ عَدُّوهَا مِنَ الْمُحَالِ الْعَقْلِيِّ وَاَهْلُ السُّنَّةِ اَيْضًا قَالُوا اِنَّهَا بِلَا كَيْفٍ وَاِنَّهَا مَخْصُوصَةٌ بِتِلْكَ النَّشْأَةِ وَهٰؤُلَاءِ الْمُهَوِّسُونَ يَزْعُمُونَ حُصُولَ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْبَاهِرَةِ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ الْفَانِيَةِ وَصَارُوا مَسْرُورِينَ بِمَنَامِيهِمْ وَخَيَالِهِمْ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Muhammed Mukîm el-Kusûrî'ye yazılmıştır**
- **"Mecâz hakîkatin köprüsüdür" sözünün mânâsı**

Kardeşim Muhammed Mukîm, "Mecaz hakîkatin köprüsüdür." sözünün ne anlama geldiğini sormaktadır. Bilmelisin ki, mecaz hakîkatin gölgesidir. Gölgede asla giden büyük bir yol vardır. Bazı bü-

yükler, *"Kendini bilen Rabbi'ni bilir."*[2] sözünü bu noktadan hareketle söylemiş olabilir. Çünkü gölgeyi bilmek aslı bilmeye götürür. Zîrâ gölge, aslının sûreti üzeredir. Dolayısıyla aslın açığa çıkmasına sebep olmaktadır. Zira bir şeyin sûreti o şeyin, kendisiyle ortaya çıktığı şeydir.

Ancak bilinmelidir ki, mecâzın hakîkate köprü olması, mecazla ilgilenmenin araya girmemesi ve işin sonunun ikinci bakışa varmaması durumunda olur. Hakîkatin köprüsü, Efendimiz'in (s.a.v.) kendisi hakkında *"ilk bakış senin içindir."*[3] buyurduğu birinci bakıştır. Efendimiz burada *"leke (senin içindir)"* ifadesiyle adeta bu büyük nimetin gerçekleşeceğini haber vermiştir.

Allah korusun eğer hakikate giderken mecazla ilgilenilirse ve iş ikinci bakışa varırsa, bu durumda mecaz, hakikate götüren köprü olması bir tarafa hakikate giden yolda bir engel olur. Hatta bu mecaz, kendisine ibâdete çağıran bir puttur. Hakîkat yolundan saptıran bir aldatmacadır. Bundan dolayı Efendimiz (s.a.v.) ikinci bakışın zararını açıklama sadedinde, *"ikinci bakış aleyhinedir."* buyurmuştur. Hak Sübhânehû'dan alıkoyan bâtılla meşgul eden şeyden daha zararlı ne olabilir?!

Bilmek gerekir ki, ilk bakış, isteyerek olmadığı zaman ancak faydalı olur. Eğer isteyerek olursa birinci bakışın hükmü ikinci bakışın hükmü gibidir. ***"Mü'min erkeklere söyle, gözlerini sakınsınlar"***[4] âyet-i kerîmesi bu maksadı ispat için yeterlidir.

Câhil ve noksan olan sûfîler bu ifâdenin mânâsını anlamadı. Bu yüzden yanlışa düştüler ve işi karıştırdılar. Kendilerini vuslata ulaştıran bir vesile ve maksada yükselmelerine bir basamak olmasını arzulayarak, güzel sûretlere bağlanıp kaldılar ve onların cilve ve işveleriyle aldandılar. Hâşâ, böyle bir şey kesinlikle olmaz! Çünkü bu güzel sûretlere bağlanmak maksada ulaştıran yolda bir set ve maksûda ulaşmayı engelleyen bir mânidir. Onlara süslü gözüken şey bâtıldır. Onlar, onun hakîkat olduğunu sanarak aldanmıştır.

---

[2] Bu söz için Bk. c. 1, Mektup 234.

[3] Hadis için Bk. Tirmizî, nr. 2777; Ebû Dâvud, nr. 2149; Ahmed, nr. 1373; Dârimî, nr. 2709; Taberânî, el-Evsat, nr. 674; Hâkim, el-Müstedrek, nr. 2788; Bezzâr, nr. 701; İbn Ebî Şeybe, nr. 32083.

[4] Nur, 30.

Onlardan bazıları bu sûretlerin güzelliğini Hak Sübhânehû'nun güzelliği sanar. Onlarla ilgilenmenin Hak Sübhânehû'yla ilgilenmenin aynı olduğunu düşünür. Onları müşâhede etmeyi, Hak Sübhânehû'yu müşâhede etmek zanneder. Hatta bazıları şöyle demiştir:

Bu gün için cemalin perdesiz zâhir iken
Hayretteyim, yarın vaadi neden?

Allah Teâlâ bu zâlimlerin söylediklerinden çok yücedir. Bu kusurlular tâifesi Hak Sübhânehû'yu ne zanneder? O'nun hüsnünü ve güzelliğini nasıl tasavvur ederler? Duymamışlar mıdır ki, farz-ı muhal, Hak Sübhânehû'nun yaratıklarından olan cennet hûrilerinden birinin saçlarından bir tel dünyaya düşseydi onun ışığı ve parlaklığı sebebiyle dünya bir daha asla kararmazdı.

Hak Sübhânehû'nun tecellîlerinden bir tecellî sebebiyle Tûr dağının yanıp parçalanması ve Hazret-i Kelîmullah Musâ'nın (a.s.) yüksek makamlarda ve yakınlığı fazla olmasına rağmen o tecellî sebebiyle bayılarak düşmesi Kur'ân nassıyla sâbittir. Bunlar ise kısır akıllarıyla birlikte Hak Sübhânehû'yu her zaman perdesiz olarak görebilmekte ve âhirette gerçekleşecek olan görme vaadinden dolayı şaşırmaktalar! *"Andolsun ki, onlar kendilerini büyük gördüler, büyük azgınlık ettiler."*[5]

Ehl-i sünnet alimleri âhirette olacak olan görmeyi naklî delillerle ispat etmek için bütün gücünü sarfetmiş ve bu konuda diğer fırkaların hepsine muhalefet etmiştir. Çünkü ehl-i sünnetin dışında hiçbir fırka Hak Sübhânehû'nun görülmesini kabul etmemiş aksine bunun aklen muhal olduğunu öne sürmüşlerdir.

Ehl-i sünnet bunun keyfiyetsiz olup âhirete ait bir durum olduğunu söylemiştir. Bu kafası karışıklar ise bu muhteşem nimete bu fânî dünyada kavuştuklarını iddia ederek rüyalarla ve hayallerle sevinirler. *"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"*[6] Selâm hidâyete tâbi olanların ve Hazret-i Muhammed Mustafâ'nın (s.a.v.) yoluna sımsıkı sarılanların üzerine olsun.

---

[5] Furkân, 21.

[6] Kehf, 10.

KELİME ANLAMI

66. اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالسِّتُّونَ **Altmış altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى فِي جَوَابِ **Muhammed Mukim Kusûrî'ye** *(Ne hakkındadır?)* مُحَمَّدٍ مُقِيمِ الْقُصُورِيِّ **Sorusunun cevabı hakkındadır** *(Neden sorusu?)* عَنْ مَعْنَى اَلْمَجَازُ قَنْطَرَةٌ سُؤَالِهِ **'Mecaz hakikatin köprüsüdür' sözünün manasından.**

اَنَّهُ بِاَتِي مَعْنًى قَالُوا سَأَلَ اَخِي مُحَمَّدٌ مُقِيمٌ Kardeşim Muhammed Mukim sormuş ki, Hangi manada dediler *(Neyi?)* اَلْمَجَازُ قَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ 'Mecaz hakikatin köprüsüdür' sözünü اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ الْمَجَازَ ظِلُّ الْحَقِيقَةِ Mecaz hakikatin gölgesidir وَمِنَ الظِّلِّ Ve gölgeden asla doğru vardır *(Ne?)* طَرِيقٌ سُلْطَانِيٌّ Büyük bir yol وَلَعَلَّهُمْ اِلَى الْاَصْلِ Herhalde bu itibarla dediler بِهٰذَا الْاِعْتِبَارِ قَالُوا Kim kendini bilirse فَقَدْ مَنْ عَرَفَ نَفْسَهُ Rabbini bilmiştir عَرَفَ رَبَّهُ Çünkü gölgeyi bilmek فَاِنَّ مَعْرِفَةَ الظِّلِّ مُسْتَلْزِمَةٌ لِمَعْرِفَةِ Aslı bilmeyi gerektirir فَاِنَّ الظِّلَّ Çünkü gölge كَائِنٌ عَلَى صُورَةِ اَصْلِهِ Aslının sureti üzeredir فَيَكُونُ سَبَبًا Dolayısıyla gölge sebep olur *(Neye?)* لِانْكِشَافِ الْاَصْلِ Aslın açığa çıkmasına لِاَنَّ صُورَةَ الشَّيْءِ Çünkü bir şeyin sureti مَا يَنْكَشِفُ بِهِ ذٰلِكَ O şeyin kendisiyle açığa çıktığı şeydir الشَّيْءُ Ancak bilinmesi gerekir ki, لٰكِنْ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Mecaz sadece hakikatin köprüsü olur اَنَّ الْمَجَازَ اِنَّمَا يَكُونُ قَنْطَرَةَ الْحَقِيقَةِ Araya girmediğinde *(Ne?)* Mecazla *(Ne zaman?)* اِذَا لَمْ يَدْخُلْ فِي الْبَيْنِ تَعَلُّقٌ بِالْمَجَازِ İlgilenme Ve iş varmadığında *(Neye?)* وَلَمْ يَنْجَرَّ الْاَمْرُ اِلَى نَظْرَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci bakışa O ilk bakıştır هِيَ النَّظْرَةُ الْاُولَى Hakikatin köprüsü وَقَنْطَرَةُ الْحَقِيقَةِ Ki, muhbir-i sadık efendimiz dedi اَلَّتِي قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Ona ve ehline عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَلصَّلَاةُ Salat-u selam olsun *(Ne hakkında dedi?)* وَالسَّلَامُ فِي حَقِّهَا İlk bakış hakkında *(Ne dedi?)* İlk bakış lehinedir وَكَاَنَّهُ اَشَارَ اَلنَّظْرَةُ الْاُولَى لَكَ Sanki efendimiz işaret etti *(Ne*

ile?) بِلَفْظِ لَكَ 'Leke' lafzıyla (Neye işaret etti?) اِلَى حُصُولِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletin gerçekleştiğine وَاَمَّا اِذَا دَخَلَ التَّعَلُّقُ بِالْمَجَازِ Ama mecazla ilgilenme girdiğinde (Nereye?) فِى الْبَيْنِ Araya عِيَاذاً بِاللهِ سُبْحَانَهُ Ki, bundan Allah Teâlâ'ya sığınırız وَالْجَرَّ الْاَمْرُ Ve iş vardığında (Nereye?) اِلَى النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ İkinci bakışa فَذٰلِكَ الْمَجَازُ سَدٌّ İşte bu mecaz bir engeldir (Nerede?) فِى طَرِيقِ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ Hakikate ulaşma yolunda فَضْلاً عَنْ اَنْ يَكُونَ قَنْطَرَةً Nerede kaldı ki köprü olsun بَلْ هُوَ صَنَمٌ Bilakis o bir puttur يَدْعُو اِلَى عِبَادَتِهِ Kendisine ibadete çağırır وَغُولٌ Ve bir aldatmacadır يُضِلُّ وَلِهٰذَا قَالَ Hakikat yolundan saptırır (Ne ile?) بِغَوَايَتِهِ Azgınlığıyla عَنْ طَرِيقِ الْحَقِيقَةِ Bundan dolayı muhbir-i sadık efendimiz dedi (Niçin?) بَيَانًا لِمَضَرَّةِ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ İkinci bakışın zararının açıklamak için (Ne dedi?) اَلنَّظْرَةُ الثَّانِيَةُ عَلَيْكَ İkinci bakış senin aleyhinedir وَاَىُّ شَيْءٍ يَكُونُ اَضَرَّ Hangi şey daha zararlı olabilir (Neden?) مِمَّا يَصُدُّ عَنِ الْحَقِّ Hak'tan men eden وَيَشْغُلُ بِالْبَاطِلِ Ve batılla meşgul eden şeyden يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ النَّظْرَةَ الْاُولَى اِنَّمَا تَكُونُ نَافِعَةً Birinci bakış sadece faydalı olur (Ne zaman?) اِذَا لَمْ تَكُنْ عَنِ اخْتِيَارٍ Kişinin isteğiyle olmadığında وَاَمَّا اِذَا كَانَتْ بِالْاخْتِيَارِ Ama ilk bakış isteyerek olursa فَحُكْمُهَا İlk bakışın hükmü حُكْمُ النَّظْرَةِ الثَّانِيَةِ İkinci bakışın hükmüdür قَوْلُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın şu ayeti: قُلْ لِلْمُؤْمِنِينَ Mümin erkeklere söyle يَغُضُّوا مِنْ اَبْصَارِهِمْ Gözlerini sakınsınlar وَلَمْ يَفْهَمْ كَافٍ فِى اِثْبَاتِ هٰذَا الْمَطْلَبِ Bu maksadı ispatta yeterlidir مَعْنَى هٰذِهِ الْعِبَارَةِ Cahil ve nöksan sûfiler anlamadı (Neyi?) جُهَلاءُ الصُّوفِيَّةِ النَّاقِصُونَ Bu sözün manasını فَغَلَطُوا Dolayısıyla hataya düştüler وَخَلَطُوا Ve işi karıştırdılar وَطَفِقُوا Ve başladılar (Neye?) يَشْغَفُونَ بِالصُّوَرِ الْجَمِيلَةِ Güzel suretlere meşgul olmaya وَيَنْخَدِعُونَ Ve aldanmaya (Neye?) بِغُنْجِهِمْ وَدِلاَلِهِمْ Cilve ve nazlarına (Ne

وَسِيلَةَ الْوُصُولِ إِلَى O suretleri yapma arzusuyla *(Ne?)* بِطَمَعِ أَنَّهُمْ يَجْعَلُونَهُمْ *ile?)* Hakikate ulaşma vesilesi الْحَقِيقَةِ Ve maksada erme merdiveni وَمِعْرَاجًا لِحُصُولِ الْمَطْلُوبِ Hayır böyle bir şey olamaz كَلَّا Çünkü bu (güzel suretler) إِنَّ ذٰلِكَ هُوَ Maksada götüren yoldaki engelin ta kendisidir عَيْنُ سَدِّ طَرِيقِ الْمَطْلُوبِ وَحَاجِبٌ عَنْ Ve maksadın ele geçmesine perdedir حُصُولِ الْمَقْصُودِ وَالَّذِي زُيِّنَ فِي نَظَرِهِمْ Onların gözüne güzel gösterilen هُوَ الْبَاطِلُ O batıldır وَهُمْ قَدْ وَقَعُوا فِي الْغُرُورِ Halbuki onlar yanılgıya düştüler *(Nasıl?)* بِأَنَّهُ الْحَقِيقَةُ O hakikattir diye وَزَعَمَ جَمْعٌ Ve onlardan bir kısmı zannetti ki, مِنْهُمْ Bu suretlerin حُسْنَ تِلْكَ الصُّوَرِ وَجَمَالَهُمْ güzelliği حُسْنَ عَيْنِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَجَمَالَهُ Şanı yüce Allah'ın güzelliğinin aynısıdır وَظَنُّوا التَّعَلُّقَ بِهِمْ Ve onlarla ilgilenmeyi sandılar *(Ne?)* عَيْنَ التَّعَلُّقِ بِالْحَقِّ Hak ile ilgilenmenin ta kendisi وَزَعَمُوا مُشَاهَدَتَهُمْ Ve onları müşahede etmeyi de sanırlar *(Ne?)* عَيْنَ مُشَاهَدَةِ الْحَقِّ Hakkı müşahedenin ta kendisi حَتَّى قَالَ بَعْضُهُمْ Hatta onlardan bazıları dediler ﴿شِعْر﴾ Şiir:

امروز جون جمال توبی برده ظاهر است در Bu gün için cemalin perdesiz zâhir iken

حیرتمکه وعدهء فرد ابرای چیست Hayretteyim, yarınki vaadi neden?

تَعَالَى اللهُ Allah Teâlâ yücedir *(Neden?)* عَمَّا يَقُولُ الظَّالِمُونَ Zalimlerin dediklerinden عُلُوًّا كَبِيرًا Hem de çok yüce مَاذَا ظَنَّ هٰؤُلَاءِ الْقَاصِرُونَ Şu nakıs kişiler ne zannederler *(Kimi?)* سُبْحَانَهُ الْحَقَّ Hak Subhânehu'yu وَمَاذَا زَعَمُوا Ve ne sanırlar *(Neyi?)* حُسْنَهُ وَجَمَالَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın hüsnü ve cemalini أَمَا سَمِعُوا Bunlar duymadılar mı ki? أَنَّهُ إِذَا وَقَعَتْ Düştüğünde *(Ne?)* شَعْرَةٌ مِنْ شَعْرِ حُورِ الْجِنَانِ Cennet hurilerinin saçlarından bir tel الَّتِي هِيَ مِنْ مَخْلُوقَاتِهِ سُبْحَانَهُ Ki, o Allah Teâlâ'nın yarattıklarındandır *(Nasıl düştünde?)* فَرْضًا Farz-ı muhal olarak *(Nereye düştüğünde?)*

مِنْ اِضَاءَتِهَا *(Neden dolayı?)* لَمَا اَظْلَمَتِ الدُّنْيَا Dünya kararmazdı فِى الدُّنْيَا Dünyaya
وَاِشْرَاقِهَا O telin ışık ve parlaklığından dolayı *(Ne zamana kadar?)* اَبَدًا Sonsuza kadar
وَقَدْ ثَبَتَ Kuşkusuz sabit oldu *(Ne?)* اِحْتِرَاقُ جَبَلِ الطُّوْرِ Tur dağının yanması
بِتَجَلٍّ وَاحِدٍ مِنْ تَجَلِّيَاتِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak – وَانْدِكَاكُهُ Ve parçalanması *(Ne ile?)*
celle ve âla-nın tecellilerinden birisiyle *(Daha ne sabit oldu?)* وَسُقُوطُ كَلِيمِ اللهِ
Kelimullah olan Hz. Musa'nın düşmesi عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Ona ve peygamberimize
اَفْضَلُ الصَّلاَةِ وَالسَّلاَمِ Salat-u selamların en üstünü olsun *(Nasıl düştü?)* مَغْشِيًّا عَلَيْهِ
Bayılmış olarak *(Neden?)* مِنْ ذٰلِكَ التَّجَلِّى Bu tecelliden *(Neye rağmen bayıldı?)* مَعَ عُلُوِّ
مَنْزِلَتِهِ Makamın yüksekliğine وَزِيَادَةِ قُرْبِهِ Allah'a çok yakın olmasına وَرِفْعَتِهِ Ve
derecesinin yüksekliğine rağmen *(Bu ne ile sabit oldu?)* بِنَصِّ الْقُرْآنِ Kuran ifadesiyle
وَهٰؤُلاَءِ مَعَ قُصُورِ عُقُولِهِمْ هٰذِهِ Bunlarsa şu kısır akıllarıyla يَرَوْنَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak
Subhânehu'yu görüyorlar(mış) *(Nasıl?)* بِلاَ حِجَابٍ Perdesiz olarak *(Ne zaman?)* فِى
جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ (Hem de) her zaman وَيَتَعَجَّبُونَ Ve de şaşıyorlar(mış) *(Neye?)* مِنْ وَعْدِ
الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahiretteki görme vaadine لَقَدِ اسْتَكْبَرُوا فِى اَنْفُسِهِمْ Andolsun ki, onlar
kendilerini büyük gördüler وَعَتَوْا عُتُوًّا كَبِيرًا Ve büyük bir azgınlık ettiler وَعُلَمَاءُ اَهْلِ
السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehl-i sünnet vel cemaat alimleri سَكَّرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah Teâlâ
onların çalışmasını kabul etsin بَذَلُوا غَايَةَ جُهْدِهِمْ Bütün güçlerini harcadılar *(Hangi
konuda?)* فِى اِثْبَاتِ الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahiretteki görmeyi ispat konusunda *(Ne ile ispat?)*
بِبَرَاهِينَ نَقْلِيَّةٍ Nakli delillerle وَخَالَفُوا Ve muhalefet ettiler *(Ne hakkında?)* فِى ذٰلِكَ Bu
konu hakkında *(Kime?)* جَمِيعَ الْفِرَقِ Bütün fırkalara فَاِنَّهُ لَمْ يَقُلْ بِرُؤْيَةِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ
Çünkü Allah Teâlâ'nın görüleceğine hükmetmedi *(Kimden başka?)* غَيْرَ اَهْلِ السُّنَّةِ Ehli
sünnetten başka *(Kim hükmetmedi?)* اَحَدٌ مِنَ الْفِرَقِ الْمُخَالِفِينَ Muhalif fırkalardan

hiçbiri مِلِّيُّوهُمْ وَغَيْرُ مِلِّيِّيهِمْ Dinlisi de dinsizi de بَلْ عَدُّوهَا Bilakis görmeyi saydılar *(Neden?)* مِنَ الْمُحَالِ الْعَقْلِيِّ Aklen imkansız şeylerden وَاَهْلُ السُّنَّةِ أَيْضًا قَالُوا Ehli sünnet de der ki: اِنَّهَا بِلاَ كَيْفٍ Görme keyfiyetsizdir وَاِنَّهَا مَخْصُوصَةٌ بِتِلْكَ النَّشْأَةِ Ve ahiret hayatına mahsustur وَهٰؤُلاَءِ الْمُهَوِّسُونَ Şu hevasına düşenler يَزْعُمُونَ Zannediyorlar ki, حُصُولَ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْبَاهِرَةِ Bu muhteşem devletin husulü فِى هٰذِهِ النَّشْأَةِ الْفَانِيَةِ Şu fani dünyadadır وَصَارُوا مَسْرُورِينَ Ve bu kişiler mesrur olmuşlardır *(Ne ile?)* بِمَنَامِيهِمْ وَخَيَالِهِمْ Rüya ve hayalleriyle رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana *(Daha kime?)* وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Muhammed Mustafa'nın izini takip edene عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Efendimize ve ehline olsun *(Ne?)* اَتَمُّ الصَّلَوَاتِ Duların en tamı وَاَكْمَلُ التَّسْلِيمَاتِ Ve selamların en mükemmeli...

67. MEKTUP

٦٧- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالسِّتُّونَ اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورٍ فِي بَيَانِ حَقِيقَةِ الْكَائِنَاتِ وَبَيَانِ الْفَرْقِ بَيْنَ مَكْشُوفِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا وَمَكْشُوفِ صَاحِبِ الْفُتُوحَاتِ﴾

اِنَّ عَرْصَةَ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ الَّتِي تُتَخَيَّلُ مُعَايَنَةً وَمَشْهُودَةً وَمُنْبَسِطَةً وَمُسَطَّحَةً وَطَوِيلَةً وَعَرِيضَةً هِيَ عِنْدَ حَضْرَةِ الشَّيْخِ مُحْيِي الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ وَتَابِعِيهِ حَضْرَةُ الْوُجُودِ الَّذِي لَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ غَيْرُهُ وَذٰلِكَ الْوُجُودُ هُوَ ذَاتُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الَّذِي يُسَمُّونَهَا ظَاهِرَ الْوُجُودِ الَّذِي بِوَاسِطَةِ انْعِكَاسِهِ فِي الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ الْمُتَكَثِّرَةِ الَّتِي يُسَمُّونَهَا بَاطِنَ الْوُجُودِ وَيُقَالُ لَهَا الْاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ وَتَلَبُّسِهِ بِهَا يُتَخَيَّلُ مُتَكَثِّرًا وَمُنْبَسِطًا وَطَوِيلاً وَعَرِيضًا مَعَ كَوْنِهِ عَلَى وَحْدَتِهِ وَبِسَاطَتِهِ وَيَقُولُونَ اِنَّ مَشْهُودَ الْكُلِّ وَمَحْسُوسَ الْجَمِيعِ مِنَ الْعَوَامِّ وَالْخَوَاصِّ فِي هٰذِهِ الصَّفْحَةِ فِي الْكِسْوَةِ الْكَوْنِيَّةِ وَفِي الصُّوَرِ وَالْاَشْكَالِ الْمُتَمَايِزَةِ هُوَ حَضْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ يُتَوَهَّمُ لِلْعَوَامِّ عَالَمًا وَالْعَالَمُ لَمْ يَخْرُجْ مِنْ مَوْطِنِ الْعِلْمِ اَصْلاً وَلَمْ يَشُمَّ رَائِحَةً مِنَ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ وَالظَّاهِرُ فِي مِرْآةِ حَضْرَةِ الْوُجُودِ هُوَ عُكُوسُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ اَوْقَعَتِ الْعَوَامَّ فِي تَوَهُّمِ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ بِظُهُورِهَا فِي الْخَارِجِ لِمَوْلَانَا الْجَامِي عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ ﴿رُبَاعِيٌّ﴾

مجموعهء كون رابقا نون سبق ❁ كرديم تفحص ورقا بعد ورق

حقا كه نديديم ونه خواندم دراو ❁ جز ذات حق وشؤن ذاتيهء حق

وَمَا هُوَ مَكْشُوفُ هٰذَا الْفَقِيرِ وَمُعْتَقَدُهُ هُوَ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ هِيَ عَرْصَةُ الْوَهْمِ وَهٰذِهِ الصُّوَرَ وَالْاَشْكَالَ الَّتِي فِيهَا هِيَ صُوَرُ الْمُمْكِنَاتِ وَاَشْكَالُهَا ثَبَتَتْ بِصُنْعِ اللهِ سُبْحَانَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ وَصَارَتْ مُتْقَنَةً وَكُلَّمَا هُوَ مَحْسُوسٌ وَمَشْهُودٌ فِي هٰذِهِ الصَّفْحَةِ فَهُوَ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ وَاِنْ كَانَ يُتَوَهَّمُ ذٰلِكَ الْمَشْهُودُ لِبَعْضِ السَّالِكِينَ وَاجِبًا وَظَهَرَ بِعُنْوَانِ الْحَقِيَّةِ وَلٰكِنَّهُ مِنْ اَفْرَادِ الْعَالَمِ وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ الْوَرَاءِ وَمُنَزَّهٌ عَنْ رُؤْيَتِنَا وَعِلْمِنَا وَمُبَرَّأٌ مِنْ كَشْفِنَا وَشُهُودِنَا

﴿شِعْرٌ﴾

اَنّٰى يُرٰى لِلْخَلْقِ نُورُ جَمَالِهِ ۞ وَبِاَيِ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا

غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ الْمَوْهُومَةَ ظِلُّ تِلْكَ الْعَرْصَةِ الْخَارِجِيَّةِ الَّتِي هِيَ حَرِيَّةٌ بِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ كَمَا اَنَّ وُجُودَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ ظِلِّ وُجُودِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ فَلَوْ قِيلَ لِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ هٰذِهِ بِاعْتِبَارِ كَوْنِهَا ظِلاً لِمَرْتَبَةِ الْخَارِجِ خَارِجًا لَسَاغَ كَمَا يُقَالُ لَهَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الظِّلِّيِّ مَوْجُودًا أَيْضًا وَعَرْصَةُ الْوَهْمِ هٰذِهِ كَعَرْصَةِ الْخَارِجِ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَلَهَا اَحْكَامُ صَادِقَةٌ وَالْمُعَامَلَةُ الْاَبَدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهَا كَمَا أَخْبَرَ بِهِ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ يَنْبَغِي اَنْ يُلاَحِظَ اَنَّ اَيًّا مِنْ هَذَيْنِ الْمَكْشُوفَيْنِ اَقْرَبُ اِلَى تَنْزِيهِ اللهِ تَعَالَى وَاَلْيَقُ بِتَقْدِيسِهِ سُبْحَانَهُ وَاَوْلَى وَاَنْسَبُ بِالنِّسْبَةِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَاَيُّ مِنْهُمَا مُنَاسِبٌ لِبِدَايَةِ الْحَالِ وَتَوَسُّطِهِ وَاَيُّهُمَا مُنَاسِبٌ لِحَالِ الْانْتِهَاءِ وَكَانَ هٰذَا الْفَقِيرُ مُعْتَقِدًا لِلْمَكْشُوفِ الْاَوَّلِ مُنْذُ سِنِينَ وَمَرَّتْ عَلَيْهِ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ اَحْوَالٌ عَجِيبَةٌ وَمُشَاهَدَاتٌ غَرِيبَةٌ وَحَصَلَ لَهُ فِي ذَاكَ الْمَقَامِ حَظٌّ وَافِرٌ ثُمَّ صَارَ آخِرَ الْاَمْرِ بِمَحْضِ فَضْلِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ مَعْلُومًا اَنَّ كُلَّ مَا يُرَى وَيُعْلَمُ فَهُوَ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لاَزِمُ النَّفْيِ وَبَعْدَ اللَّتَيَا وَالَّتِي انْجَرَّتِ الْمُعَامَلَةُ بِكَرَمِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ مِنَ النَّفْيِ اِلَى الْانْتِفَاءِ وَزَالَ الْبَاطِلُ الَّذِي اَظْهَرَ نَفْسَهُ بِعُنْوَانِ الْحَقِّ عَنِ الرُّؤْيَةِ وَالْعِلْمِ وَحَصَلَ التَّعَلُّقُ بِغَيْبِ الْغَيْبِ وَامْتَازَ الْمَوْهُومُ مِنَ الْمَوْجُودِ وَافْتَرَقَ الْقَدِيمُ مِنَ الْحَادِثِ وَذٰلِكَ حَاصِلُ الْمَكْشُوفِ الثَّانِي لِلْمُؤَلِّفِ

﴿رُبَاعِيٌّ﴾

در عرصهء كائنات بادقة فهم ۞ بسيار كذ شيتم بسرعة جون سهم

كشتيم همه جشم ندديدم درو ۞ جز ظل صفات أمده ثابت دروهم

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلاَ اَنْ هَدٰينَا اللهُ لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Mansûr'a yazılmıştır**
- **Kendi keşfiyle *Futûhât* sahibinin keşfi arasındaki farkı ve kâinâtın hakîkatini açıklar**

Hazret-i Şeyh Muhyiddîn b. el-Arabî ve tâbilerine göre görülebilir, müşâhede edilebilir, yayılmış, yüzeyli, enli ve boylu olarak hayal edilen bu kâinâtın sahası, hâriçte (gerçekte) kendisinden başka varlık bulunmayan Hazret-i Vücûd'dur.

Bu vücûd, Hak Sübhânehû'nun, "varlığın zâhiri" diye adlandırdıkları zâtıdır. Bu zat "varlığın bâtını" diye isimlendirilen -aynı zamanda a'yân-ı sâbite de denen- çoğalan ilmî suretlerde yansıması ve o sûretlere karışması sebebiyle, tekliği ve basitliğiyle birlikte, çoğalan, yayılan, uzun ve enli olan bir şey olarak hayal edilir.

Onlar diyor ki: Avam ve havas herkesin bu safhada, kevniyyet kisvesi içinde, farklı şekiller ve sûretlerde hissettiği ve gördüğü, Hazret-i Hak Sübhânehû'dur. Avam onun âlem olduğu vehmine kapılır. Halbuki âlem, ilim yurdundan kesinlikle çıkmamış ve hâricî varlığın kokusunu bile almamıştır. Hazret-i Vücûdun aynasında zuhûr eden, bu ilmî sûretlerin yansımalarıdır. İşte bu yansımalar hâriçteki zuhurlarıyla, avamı, o sûretlerin hâriçte var olduğu vehmine düşürmüştür. Mevlânâ Câmî *(rh.a.)* şöyle demiştir:

> *Ezel kanunuyla kainat kitabını okuduk yaprak yaprak*
> *Gerçek şu ki; orada zât-ı Hak ve şuunât-ı Hak dışında ne bir gördük, ne de bir şey okuduk!*

Bu fakirin bu konudaki keşfi ve inancı ise şöyledir: Bu saha, vehim sahasıdır. Sahanın içindeki bu sûretler ve şekiller ise his ve vehim mertebesinde Allah Sübhânehû'nun yaratmasıyla sâbit olan ve böylelikle süreklilik kazanan mümkünlerin şekilleri ve sûretleridir. Bazı sâlikler burada müşâhede edilenlerin vâcib olduğu vehmine kapılsa da ve bunlar Hak olarak zâhir olsa da bu safhada hissedilen ve görülen her şey mümkünlerdendir. Ancak bu, hakikatte âlemin fertlerindendir. Allah Teâlâ ise ötelerin ötesindedir. Bizim görmemizden ve bilmemizden münezzehtir. Keşfimizden ve müşâhedelerimizden de berîdir.

"Halka nasıl gösterilebilir O'nun cemâli
O hangi aynayla tasvir edilebilir?"

Sonuç olarak, bu mevhûm saha Vücûb Teâlâ'nın mertebesi ile olan hâricî sahanın gölgesidir. Nitekim bu mertebenin varlığı da diğer mertebenin varlığının gölgesidir. Hâriç mertebesinin gölgesi olmasına bakarak bu vehim mertebesine de hâriç denilmesi mümkündür. Nitekim bu mertebenin (vehim mertebesinin) gölge varlığına bakarak mevcûd olduğu da söylenmiştir.

Bu itibarla vehim sahâsı, hâriç sahâsı gibidir. Yani nefsülemir cümlesindendir. Doğru hükümleri vardır. Efendimiz'in (s.a.v.) haber verdiği üzere, ebedî muâmele bu sahaya bağlıdır.

Düşünmek gerek. Bu iki keşiften hangisi Allah Teâlâ'yı tenzihe daha yakındır? O'nun mukaddes şanına hangisi daha layık ve daha uygundur? Bunlardan hangisi hâlin başına ve ortasına münâsiptir? Hangisi intihâ (sona ulaşma) hâline uyar?

Bu fakir seneler boyunca birinci keşfe inandı. Bu makamda tuhaf hâller yaşadı ve garip müşâhedelere şahit oldu. Buradan bolca nasiplendi. Daha sonra işin sonunda, bildiği ve gördüğü her şeyin Hak Teâlâ'nın dışında olup reddedilmesi gereken şeyler olduğu Allah'ın (c.c.) lütfuyla kendisine bildirildi.

Uzun müzâkerelerden sonra Allah Teâlâ'nın lütfuyla muâmele nefyi (reddetmeyi) aşıp intifâya (kendiliğinden yok olmaya) vardı. Kendisini hak sûretinde gösteren bâtıl yok oldu. Gayblar gaybıyla ilgilenme nimeti hâsıl oldu. Mevhûmla mevcudun, kadîm ile hâdisin arası ayrıldı. İşte bu da, bu satırların müellifinin ikinci keşfinin sonucudur.

Şu kainat arasını fehm dikkatiyle bir çok defalar geçtik
Bir ok süretiyle bütün gözlerle geçtik
Ve sadece gördük, sıfatların gölgesi olmuş sabit, vehimde.

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[7]

[7] A'râf, 43.

KELİME ANLAMI

67. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالسِّتُّونَ Altmış yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورِ Mir Mansur'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ حَقِيقَةِ الْكَائِنَاتِ Kainatın hakikatini وَبَيَانِ الْفَرْقِ Ve farkı açıklama hakkındadır** *(Neredeki fark?)* **بَيْنَ مَكْشُوفِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا Şeyhimiz İmam-ı Rabbani'nin keşfi ile وَمَكْشُوفِ صَاحِبِ الْفُتُوحَاتِ Futuhat sahibinin keşfi arasındaki. ﴾**

اِنَّ عَرْصَةَ هٰذِهِ الْكَائِنَاتِ Şu kainat sahası اَلَّتِي تُخَيَّلُ Ki, hayal edilir *(Nasıl?)* مُعَايَنَةً Görülen, müşahede edilen وَمَشْهُودَةً وَمُنْبَسِطَةً وَمُسَطَّحَةً Yayılmış, yüzeyli وَطَوِيلَةً Uzun ve geniş olarak وَعَرِيضَةً هِيَ عِنْدَ حَضْرَةِ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ O saha Hz. Şeyh Muhyiddin ibni Arabi وَتَابِعِيهِ Ve ona tabi olanlara göre حَضْرَةُ الْوُجُودِ Hazreti vücuttur اَلَّذِي لاَ مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ غَيْرُهُ Ki, hariçte ondan başka varlık yoktur وَذٰلِكَ الْوُجُودُ Ve bu vücut هُوَ ذَاتُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın zatıdır اَلَّذِي Ki, bu يُسَمُّونَهَا ظَاهِرَ الْوُجُودِ Ki, bunu 'varlığın zahiri' diye isimlendiriyorlar اَلَّذِي Ki, bu varlığın zahiri بِوَاسِطَةِ انْعِكَاسِهِ Yansımasından dolayı *(Neye?)* فِي الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ Çok ilmi suretlere اَلَّتِي يُسَمُّونَهَا Ki, onları da isimlendiriyorlar *(Ne diye?)* الْمُتَكَثِّرَةِ Varlığın bâtını diye وَيُقَالُ لَهَا الْاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ Ve onlara a'yan-ı sabite denilir بَاطِنَ الْوُجُودِ Ve zatın o suretlerle karışmasından dolayı وَتَلَبُّسِهِ بِهَا O zat hayal يُتَخَيَّلُ edilir *(Nasıl?)* مُتَكَثِّرًا وَمُنْبَسِطًا Çoğalan, yayılan وَعَرِيضًا وَطَوِيلاً Uzun ve geniş olan *(Neye rağmen?)* مَعَ كَوْنِهِ عَلَى وَحْدَتِهِ وَبَسَاطَتِهِ Tek ve basitliği üzerine olmasına rağmen وَيَقُولُونَ Ve onlar diyorlar ki: اِنَّ مَشْهُودَ الْكُلِّ Herkesin gördüğü وَمَحْسُوسَ الْجَمِيعِ Ve herkesin hissettiği *(Kimden?)* مِنَ الْعَوَامِّ وَالْخَوَاصِّ Avam ve havastan *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الصَّفْحَةِ Bu aşamada *(Nerede gördüğü?)* فِي الْكِسْوَةِ الْكَوْنِيَّةِ Kaniat kisvesi içinde وَفِي الصُّوَرِ وَالْاَشْكَالِ الْمُتَمَايِزَةِ Ve farklı şekil ve suretlerde هُوَ حَضْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ O (görülen ve hissedilen her şey) Hak Subhânehu'dur

وَالْعَالَمُ لَمْ يَخْرُجْ يَتَوَهَّمُ لِلْعَوَامِ عَالَمًا (Ama) o, avama alem olarak vehm olunur Halbuki alem çıkmamıştır *(Nereden?)* مِنْ مَوْطِنِ الْعِلْمِ İlim yurdundan اَصْلاً Kesinlikle وَلَمْ يَشُمَّ رَائِحَةً Koku da almamıştır *(Neden?)* مِنَ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Harici varlıktan هُوَ عُكُوسُ وَالظَّاهِرُ فِي مِرْآةِ حَضْرَةِ الْوُجُودِ Hazreti vücudun aynasında gözüken اَوْقَعَتِ الْعَوَامَّ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ İlmi suretlerin akisleridir *(Öyle suretler ki,)* Avamı soktu *(Neye?)* فِي تَوَهُّمِ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Harici varlık zannına *(Nasıl soktu?)* بِظُهُورِهَا عَلَيْهِ الرَّحْمَةُ لِمَوْلاَنَا الْجَامِي Mevlana Cami'nin فِي الْخَارِجِ Hariçte zuhur ederek ﴿رُبَاعِيُّ﴾ Dörtlüğü Allah'ın rahmeti ona olsun

كرديم تفحص ورقا مجموعهء كون رابقا نون سبق Ezel kanunuyla tüm kainat kitabını بعد ورق Okuduk yaprak yaprak حقا كه نديديم ونه خواندم دراو Gerçek şu ki, ne bir şey gördük ne de bir şey okuduk جز ذات حق وشؤن ذاتيهء حق Zat-ı Hak ve şuunât-ı Hak dışında

وَمَا هُوَ مَكْشُوفُ هٰذَا الْفَقِيرِ وَمُعْتَقَدُهُ Bu fakirin (İmam-ı Rabbani) keşfi ve inancı هُوَ اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ هِيَ عَرْصَةُ الْوَهْمِ وَهٰذِهِ الصُّوَرَ Şu sahanın vehim sahası olduğudur هِيَ صُوَرُ الْمُمْكِنَاتِ وَالْاَشْكَالَ الَّتِي فِيهَا Burada bulunan şu suret ve şekillerse وَاَشْكَالُهَا ثَبَتَتْ بِصُنْعِ اللهِ سُبْحَانَهُ Onlar mümkinlerin suret ve şekilleridir ki, Allah'ın yaratmasıyla sabit olmuştur *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde وَصَارَتْ مُتْقَنَةً Ve sağlam olmuştur وَكُلُّمَا هُوَ مَحْسُوسٌ وَمَشْهُودٌ Görülen ve hissedilen her şey *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الصَّفْحَةِ Bu aşamada فَهُوَ مِنَ الْمُمْكِنَاتِ Onlar mümkinlerdendir وَاِنْ كَانَ يَتَوَهَّمُ ذٰلِكَ الْمَشْهُودُ Her ne kadar bu görülenler sanılsa da *(Kim tarafından?)* لِبَعْضِ السَّالِكِينَ Bazı salikler tarafından *(Ne sanılsa da?)* وَاجِبًا Vacip Teâlâ وَظَهَرَ بِعُنْوَانِ الْحَقِيَّةِ Ve hak unvanıyla zahir olsa da وَلٰكِنَّهُ مِنْ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Fakat onlar alemin fertlerindendir وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ الْوَرَاءِ Allah Teâlâ ise ötelerin ötesindedir وَمُنَزَّهٌ Ve münezzehtir *(Neden?)* عَنْ رُؤْيَتِنَا وَعِلْمِنَا Bizim görme ve ilmimizden وَمُبَرَّاٌ Ve uzaktır *(Neden?)* مِنْ كَشْفِنَا وَشُهُودِنَا Bizim keşif ve

müşahedemizden ﴿شِعْر﴾ Şiir:

اَنّٰى يُرٰى لِلْخَلْقِ Halka nereden görünsün? *(Ne?)* نُورُ جَمَالِهِ Onun cemalinin nuru وَبِاَيِّ مِرْآةٍ Ve hangi aynayla يَكُونُ مُصَوَّرًا Tasvir edilebilsin.

غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّ هٰذِهِ الْعَرْصَةَ الْمَوْهُومَةَ Şu vehmedilen saha *(Nedir?)* ظِلُّ تِلْكَ الْعَرْصَةِ الْخَارِجِيَّةِ Harici sahanın gölgesidir اَلَّتِي هِيَ حَرِيَّةٌ Ki, layık olan odur *(Neye?)* بِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes vücub mertebesine كَمَا ظِلِّ وُجُودِ Nitekim bu (his ve vehim) mertebesinin varlığı da اَنَّ وُجُودَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ فَلَوْ قِيلَ لِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ هٰذِهِ Şu (vücub) mertebesine ait varlığın gölgesidir تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Eğer vehmin bu mertebesine denilseydi *(Neye itibarla?)* بِاعْتِبَارِ كَوْنِهَا ظِلاًّ لِمَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinin gölgesi olmasına itibarla *(Ne denirse?)* خَارِجًا Hariç لَسَاغَ Bu elbette caiz olur كَمَا يُقَالُ لَهَا Nitekim vehim mertebesine denilir *(Neye itibarla?)* بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ الظِّلِّيِّ Gölgesel varlığına itibarla *(Ne denilir?)* مَوْجُودًا Mevcut أَيْضًا Hariç denildiği gibi كَعَرْصَةِ الْخَارِجِ وَعَرْصَةُ الْوَهْمِ هٰذِهِ Vehmin şu sahası Hariç sahası gibi مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsül emir grubundandır وَلَهَا اَحْكَامٌ صَادِقَةٌ Onun geçerli hükümleri vardır وَالْمُعَامَلَةُ الْاَبَدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهَا Ebedi muamele ona bağlıdır كَمَا أَخْبَرَ بِهِ Nitekim bunu haber verdi *(Kim)* اَلْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Muhbir-i sadık efendimiz عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun يَنْبَغِي اَنْ Düşünmek gerekir اَنَّ اَيًّا مِنْ هَذَيْنِ الْمَكْشُوفَيْنِ Acaba bu iki keşiften hangisi يُلاَحِظَ وَاَلْيَقُ بِتَقْدِيسِهِ سُبْحَانَهُ وَاَوْلَى اَقْرَبُ اِلَى تَنْزِيهِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah'ı tenzihe daha yakındır وَاَنْسَبُ Ve Allah'ı takdise daha layık, münasip ve uygundur *(Kime nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya nispetle وَاَيُّ مِنْهُمَا مُنَاسِبٌ İki keşfin hangisi münasiptir *(Neye?)* لِبِدَايَةِ الْحَالِ وَتَوَسُّطِهِ Halin başına ve ortasına وَاَيُّهُمَا مُنَاسِبٌ Ve ikisinden hangisi uygundur *(Neye?)* لِحَالِ الْاِنْتِهَاءِ وَكَانَ هٰذَا الْفَقِيرُ مُعْتَقِدًا İntiha haline Bu fakir (İmam-ı Rabbani) inanıyordu *(Neye?)* لِلْمَكْشُوفِ الْاَوَّلِ Birinci keşfe

مُنْذُ سِنِينَ Senelerce وَمَرَّتْ عَلَيْهِ Ve bu fakirin üzerinden geçti *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda *(Ne geçti?)* اَحْوَالٌ عَجِيبَةٌ Acayip haller وَمُشَاهَدَاتٌ غَرِيبَةٌ Garip müşahedeler وَحَصَلَ لَهُ Ve bu fakir için hasıl oldu *(Nerede?)* فِي ذَاكَ الْمَقَامِ Bu makamda *(Ne?)* حَظٌّ وَافِرٌ Bolca nasip ثُمَّ صَارَ آخِرَ الْاَمْرِ Sonra işin sonunda oldu *(Ne ile?)* بِمَحْضِ فَضْلِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ Sırf şanı yüce Allah'ın ihsanıyla *(Ne oldu)* مَعْلُومًا Malum oldu ki, اَنَّ كُلَّ مَا يُرَى وَيُعْلَمُ Görülen ve bilinen her şey فَهُوَ غَيْرُ الْحَقِّ O, Hak Subhânehu değildir سُبْحَانَهُ وَبَعْدَ اللَّتَيَّا لَازِمُ النَّفْيِ Nefy edilmesi gereklidir وَالَّتِي Ve çok sonra اِنْجَرَّتِ الْمُعَامَلَةُ Muamele vardı *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın lütfüyle *(Nereden vardı?)* مِنَ النَّفْيِ Nefiden (yok saymaktan) *(Nereye vardı?)* اِلَى الْانْتِفَاءِ İntifaya (yok olmaya) وَزَالَ الْبَاطِلُ Ve batıl kayboldu اَلَّذِي اَظْهَرَ نَفْسَهُ بِعُنْوَانِ الْحَقِّ Ki, kendisini hak unvanıyla göstermişti *(Nereden kayboldu?)* عَنِ الرُّؤْيَةِ وَالْعِلْمِ Görme ve ilimden وَحَصَلَ التَّعَلُّقُ بِغَيْبِ الْغَيْبِ Ve gayblar gaybıyla alaka hasıl oldu وَامْتَازَ الْمَوْهُومُ مِنَ الْمَوْجُودِ Vehmedilen var olandan ayrıştı وَافْتَرَقَ وَذٰلِكَ حَاصِلُ الْمَكْشُوفِ الثَّانِي لِلْمُؤَلِّفِ الْقَدِيمُ مِنَ الْحَادِثِ Kadim de hâdisten ayrıldı İşte bu, müellifin (İmam-ı Rabbani) ikinci keşfinin özetidir ﴿رُبَاعِيٌّ﴾ Dörtlük:

در عرصهء كائنات بادقة فهم بسرعة كذ شيتم بسيار Şu kainat arsasını ince anlayışla

جون سهم كشتيم همه جشم ندديم درو Birçok defalar ok süratiyle geçtik Ve hemen gördük ki,

جز ظل صفات أمده ثابت در وهم Sadece sıfatların gölgesi sabit olmuş vehimde

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun اَلَّذِي هَدَانَا لِهٰذَا Ki, bizi buna ulaştırdı وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ Biz doğru yolu bulamazdık لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللهُ Eğer Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ Andolsun ki, getirdi *(Kim?)* رُسُلُ رَبِّنَا Rabbimizin elçileri *(Neyi?)* بِالْحَقِّ Gerçeği...

68. MEKTUP

٦٨ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالسِّتُّونَ : اِلَى الْفَقِيرِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ فِي تَحْقِيقِ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ الَّتِي ظَهَرَ الْعَالَمُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ ﴾

اِنَّ قَوْلَنَا لِلْعَالَمِ مَوْهُومًا لاَ بِمَعْنَى اَنَّهُ مَنْحُوتُ الْوَهْمِ وَمَجْعُولُهُ كَيْفَ يَكُونُ مَنْحُوتَ الْوَهْمِ فَاِنَّ الْوَهْمَ اَيْضًا مِنْ جُمْلَةِ الْعَالَمِ بَلْ بِمَعْنَى اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ خَلَقَ الْعَالَمَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَاِنْ لَمْ يَكُنِ الْوَهْمُ مَوْجُودًا فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ وَلٰكِنَّهُ كَانَ فِي عِلْمِ اللهِ تَعَالَى وَمَرْتَبَةُ الْوَهْمِ عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورٍ بِلاَ كَوْنٍ وَوُجُودٍ كَمَثَلِ دَائِرَةٍ نَاشِئَةٍ مِنْ جَوَلاَنِ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ حَيْثُ اَنَّ لَهَا ظُهُورًا وَلاَ وُجُودًا وَالْحَكِيمُ الْمُطْلَقُ جَلَّ سُلْطَانُهُ خَلَقَ الْعَالَمَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَاَعْطَى الظُّهُورَ الْمَحْضَ ثُبُوتًا وَثَبَاتًا وَاَخْرَجَهُ مِنَ الْغَلَطِ اِلَى الصِّحَّةِ وَمِنَ الْكِذْبِ اِلَى الصِّدْقِ وَجَعَلَهُ نَفْسَ الْاَمْرِ ﴿اُولٰئِكَ يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾ وَالْمَرْتَبَةُ الْمَوْهُومَةُ مَرْتَبَةٌ عَجِيبَةٌ لاَ مُزَاحِمَةَ لَهَا بِالْمَوْجُودِ اَصْلاً وَلاَ تَدَافُعَ وَلاَ تَثْبُتُ لَهُ جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ وَلاَ حَدٌّ وَلاَ نِهَايَةٌ كَمَا لاَ تَنَازُعَ لِلدَّائِرَةِ الْمَوْهُومَةِ مَعَ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ الْمَوْجُودَةِ وَلاَ جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ ثَابِتَةٌ لَهَا مَعَهَا وَلَمْ يَحْدُثْ فِي النُّقْطَةِ نِهَايَةٌ اَصْلاً مِنْ حُدُوثِ الدَّائِرَةِ الْمَوْهُومَةِ حَيْثُ لاَ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ النُّقْطَةَ فِي يَمِينِ الدَّائِرَةِ اَوْ فِي شِمَالِهَا اَوْ فِي قُدَّامِهَا اَوْ فِي خَلْفِهَا اَوْ فَوْقَهَا اَوْ تَحْتَهَا وَثُبُوتُ هٰذِهِ الْجِهَاتِ لِلدَّائِرَةِ اِنَّمَا هُوَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاَشْيَاءِ الَّتِي لَهَا ثُبُوتٌ فِي مَرْتَبَتِهَا وَاَمَّا مَا هُوَ كَائِنٌ فِي مَرْتَبَةٍ اُخْرَى فَلَيْسَ شَيْئٌ مِنْ هٰذِهِ الْجِهَاتِ بِثَابِتٍ لِلدَّائِرَةِ مَعَهَا وَاَيْضًا لَمْ يَثْبُتْ لِهٰذِهِ النُّقْطَةِ حَدٌّ وَنِهَايَةٌ بِحُدُوثِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ بَلْ هِيَ عَلَى صَرَافَتِهَا ﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ حَالُ الْعَالَمِ مَعَ صَانِعِ الْعَالَمِ جَلَّ شَأْنُهُ بِاَنَّهُ لَمْ يَحْدُثْ لَهُ سُبْحَانَهُ مِنْ اِيجَادِ الْعَالَمِ حَدٌّ وَلاَ نِهَايَةٌ وَلَمْ تَحْصُلْ لَهُ جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ كَيْفَ تُتَصَوَّرُ هُنَاكَ فَاِنَّهُ لاَ اِسْمَ مِنْ هٰؤُلاَءِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْعُلْيَاءِ وَلاَ رَسْمَ حَتَّى تُتَصَوَّرَ النِّسَبُ وَطَائِفَةٌ مِنَ الْمَخْذُولِينَ تَوَهَّمُوا مِنْ قُصُورِ نَظَرِهِمْ حُصُولَ هٰذِهِ النِّسَبِ وَثُبُوتَ الْجِهَاتِ فِي حَقِّ صَانِعِ الْعَالَمِ جَلَّ شَأْنُهُ مَعَ الْعَالَمِ وَنَفَوْا رُؤْيَتَهُ تَعَالَى وَزَعَمُوهَا مُحَالاً وَقَدَّمُوا جَهْلَهُمُ الْمُرَكَّبَ وَتَصْدِيقَهُمُ الْكَاذِبَ عَلَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَظَنُّوا اَنَّهُ لَوْ كَانَ

اَلْحَقُّ سُبْحَانَهُ مَرْئِيًّا لَكَانَ فِي جِهَةٍ مِنْ جِهَاتِ الرَّائِي وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ وَقَدْ عُلِمَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ اَنْ لاَ شَيْئَ فِي حَقِّهِ سُبْحَانَهُ مِنْ هٰذِهِ النِّسَبِ مَعَ الْعَالَمِ سَوَاءٌ اُثْبِتَتِ الرُّؤْيَةُ اَوْ لاَ فَتَكُونُ الرُّؤْيَةُ وَلاَ تَحْدُثُ الْجِهَةُ كَمَا تَحَقَّقَ هٰذَا الْمَعْنَى اَمَا عَلِمُوا اَنَّ هٰذَا الْمَحْذُورَ لاَزِمٌ أَيْضًا فِي وَقْتِ وُجُودِ الْعَالَمِ فَاِنَّ الصَّانِعَ تَعَالَى يَكُونُ فِي جِهَةٍ مِنَ الْعَالَمِ وَيَكُونُ أَيْضًا وَرَاءَ الْعَالَمِ وَهُوَ مُسْتَلْزِمٌ لِلْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ فَاِنْ قَالُوا اِنَّهُ فِي جَمِيعِ جِهَاتِ الْعَالَمِ فَمَا يَقُولُونَ فِي حَقِّ لُزُومِ الْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ اللاَّزِمِ لِلْوَرَائِيَّةِ وَأَيْضًا الْفَسَادُ وَالْمَحْذُورُ فِي ثُبُوتِ الْجِهَةِ اِنَّمَا هُوَ لِاسْتِلْزَامِهَا النِّهَايَةَ وَهِيَ بِنَفْسِهَا لاَزِمَةٌ هُنَا وَالْخَلاَصُ مِنْ هٰذَا الْمَضِيقِ اِنَّمَا هُوَ فِي اخْتِيَارِ قَوْلِ الصُّوفِيَّةِ اَعْنِي قَوْلَهُمْ لِلْعَالَمِ مَوْهُومًا فَيَحْصُلُ التَّخَلُّصُ حِينَئِذٍ مِنْ اِشْكَالِ الْجِهَةِ وَالنِّهَايَةِ وَلاَ مَحْذُورَ فِي الْقَوْلِ بِاَنَّهُ مَوْهُومٌ اَصْلاً فَاِنَّ لَهُ اَحْكَامًا صَادِقَةً كَالْمَوْجُودِ وَالْمُعَامَلَةُ الاَبَدِيَّةُ وَالتَّنَعُّمَاتُ وَالتَّعْذِيبَاتُ السَّرْمَدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهِ وَالْمَوْهُومُ الَّذِي قَالَ بِهِ السُّوفِسْطَائِيَّةُ الْمَحَانِينَ شَيْئٌ آخَرُ فَاِنَّهُ مُخْتَرَعُ الْوَهْمِ وَمَمْحُوتُ الْخَيَالِ شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا. وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ فَنَقُولَ اِنَّهُ لاَ جِهَةَ لِلدَّائِرَةِ الْمَوْهُومَةِ النَّاشِئَةِ مِنَ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهَا بَلْ هِيَ خَارِجَةٌ مِنْ جَمِيعِ جِهَاتِهَا فَلَوْ صَارَتْ تِلْكَ الدَّائِرَةُ فَرْضًا بِعَمَامِهَا بَصَرًا لَرَأَتِ النُّقْطَةَ مِنْ غَيْرِ جِهَةٍ اَلْبَتَّةَ لِاَنَّ الْجِهَةَ مَفْقُودَةٌ بَيْنَهُمَا وَفِيمَا نَحْنُ فِيهِ أَيْضًا لَوْ صَارَ الرَّائِي بِتَمَامِهِ بَصَرًا وَرَأَى الْحَقَّ جَلَّ وَعَلاَ بِلاَ جِهَةٍ اَيْ مَحْذُورٍ يَلْزَمُ فِيهِ وَالْمُؤْمِنُونَ يَرَوْنَهُ سُبْحَانَهُ فِي الْجَنَّةِ بِكُلِّيَّتِهِمْ وَلاَ يَثْبُتُ جِهَةٌ اَصْلاً وَبُحْكُمِ «**تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ اللهِ**» تَحْصُلُ هٰذِهِ الدَّوْلَةُ لِلْاَوْلِيَاءِ فِي الدُّنْيَا وَيَصِيرُونَ بِكُلِّيَّتِهِمْ بَصَرًا وَاِنْ لَمْ تَكُنْ رُؤْيَةً فَاِنَّهَا مُخْتَصَّةٌ بِالْآخِرَةِ وَلٰكِنْ لَهَا حُكْمُ الرُّؤْيَةِ وَاِنَّمَا قُلْتُ «**تَخَلَّقُوا بِاَخْلاَقِ اللهِ**» فَاِنَّهُمْ قَالُوا فِي الْوَاجِبِ تَعَالَى ذَاتُهُ كُلُّهَا بَصَرٌ وَكُلُّهَا سَمْعٌ وَكُلُّهَا عِلْمٌ وَلِلْمُتَخَلِّقِينَ نَصِيبٌ مِنْ هٰذِهِ الْاَخْلاَقِ اَلْبَتَّةَ وَكُلُّ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِهِمْ تَأْخُذُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ حُكْمَ كُلِّيَّتِهِمْ فَيَصِيرُونَ بِكُلِّيَّتِهِمْ بَصَرًا مَثَلاً وَيُعْطَى سَائِرُ الْمُؤْمِنِينَ هٰذِهِ النِّسْبَةَ فِي الْآخِرَةِ فَيَتَشَرَّفُونَ هُنَالِكَ بِدَوْلَةِ الرُّؤْيَةِ اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى وَلاَ يَلْزَمُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ مَحْذُورٌ وَاشْتِبَاهٌ اَصْلاً وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **el-Fakîr Muhammed Hâşim el-Kışmî'ye yazılmıştır**
- **Âlemin zâhir olduğu vehim mertebesi ve ilgili meseleler**

Âlem mevhumdur derken âlemin vehim tarafından şekillenmiş olduğunu ve onun tarafından yapıldığını söylemiyoruz. Vehmin şekillendirdiği bir şey olması da mümkün değildir zaten. Çünkü vehmin kendisi âlemin bir parçasıdır.

Biz şunu kastediyoruz: Hak Sübhânehû âlemi vehim mertebesinde yaratmıştır. Vehim o zaman mevcut değil idiyse de Allah'ın ilminde var idi. Vehim mertebesi, oluşsuz ve varlıksız bir görüntüden ibârettir. Dâirevî olarak dönen noktanın hareketinden oluşan bir dâire gibi ki görünmekle birlikte varlığı yoktur. Hakîm-i Mutlak (c.c.) âlemi bu mertebede yarattı ve o görüntüye varlık ve yerleşiklik bahşetti. Böylelikle onu yanlıştan sahihliğe ve yalandan doğruya çıkardı. Onu mevcut durum yaptı. *"Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir. Allah bağışlar ve merhamet eder."*[8]

Mevhum mertebe acayip bir mertebedir; mevcûda engelliği söz konusu değildir. Kendisi için her hangi bir cihet sâbit değildir. Sınırsız ve nihâyetsizdir. Nitekim mevhum dâirenin, mevcut olan "dönen nokta" ile bir sorunu yoktur. Noktayla birlikte kendisi için bir cihet de oluşmaz. Mevhum dâirenin hudûsu sebebiyle noktada bir nihayet meydana gelmez.

Mesela, noktanın, dâirenin sağında, solunda, önünde, arkasında, üstünde veya altında olduğunu söylemek mümkün değildir. Bu yönlerin daire için kullanılması, dairenin mertebesinde bulunan diğer şeylere nisbetledir. Diğer mertebelerde olan şeylerle birlikte bulunması durumunda bu yönlerden herhangi birisi, dâire için sâbit olmaz. Aynı şekilde, o dairenin hudûsu sebebiyle noktada bir sınır veya nihayet sabit olmaz. Aksine nokta kendi aslî şekli üzere devam eder. *"En üstün misali ise Allah verir"*[9]

---

[8] Furkân, 70.

[9] Nahl, 60.

Bu açıklamayla âlemin yaratıcısı karşısındaki durumu anlaşılmalıdır. Şöyle ki, âlemi var etmekle Allah Sübhânehû'da sınır ve nihâyet oluşmamıştır. O'nun için her hangi bir yön de sâbit olmamıştır. Burada böyle bir alaka nasıl tasavvur edilebilir? Onların burada ne isimleri, ne de alâmetleri yoktur ki bir takım nisbetler tasavvur edilebilsin.

Nasipsiz mahrumlardan bir topluluk, kıt akıllı olmaları sebebiyle âlemin yaratıcısı hakkında bu nisbetlerin oluştuğu ve bu yönlerin sâbitliğinin âlemle birlikte olduğu vehmine kapıldı. Bu yanlış tasavvurları sebebiyle, Allah Teâlâ'nın görülmesini reddederek bunun muhâl olduğunu ileri sürdüler. Koyu cehâletlerini ve yalancı tasdiklerini Kitâb'ın ve Sünnet'in önüne geçirdiler. Şöyle bir zanna kapıldılar: "Şayet Hak Sübhânehû görülebilseydi görenin yönlerinden birinde olurdu. Bir yönde olmak ise sınırlılığı ve sonluluğu gerektirir."

Halbuki yukarıdaki açıklamayla bilindi ki; Allah Sübhânehû'nun bu âleme, bu nisbetlerden hiçbiriyle bir bağlılığı yoktur. Kabul etseler de etmeseler de Allah Teâlâ görülecek ve yukarıda da açıklandığı üzere, bu görmede hiçbir yön olmayacaktır. Bunlar bilmez mi ki, aynı sakıncanın âlemin yaratılması esnasında da olması gerekir. Çünkü Allah Teâlâ yaratırken âlemin bir cihetinde olur. Âlemin ötesinde olur ki bu durum da sınırlılığı ve sonluluğu gerektirir.

Eğer "Allah Teâlâ âlemin bütün cihetlerindedir." derlerse, ötelik için gerekli olan sınırlılığın ve sonluluğun gerekliliği konusunda ne diyecekler? Ayrıca, yönün sübûtu konusunda fesat ve sakıncanın olması sonlu olmayı gerektirdiği içindir. Halbuki sonluluk burada da gerekmektedir.

Bu dar geçitten çıkmak ancak sûfîlerin sözünü seçmekle mümkün olur. Yani sûfîlerin, âlemin mevhum olduğuna dair görüşleri seçilirse bu cihet ve sonluluk sorunundan kurtuluş ancak o zaman mümkün olur. Üstelik âlemin mevhum olduğunu söylemekte kesinlikle bir sakınca yoktur. Çünkü mevcut gibi doğru hükümleri vardır. Ebedî muâmele, dâimî nimet ve bitmeyen azap bu âleme bağlıdır. Mecnûn sofistlerin (felsefecilerin) sözünü ettiği mevhum farklı bir şeydir. Çünkü onlara göre mevhum, vehmin îcâd ettiği ve hayalin şekillendirdiği şeydir. Aralarındaki fark çok büyüktür.

Esas konuya dönersek, biz şunu diyoruz: Dönen noktadan doğan mevhûm dâirenin noktaya nisbetle ciheti yoktur. Hatta o nokta, onun bütün cihetlerinin dışındadır. Farz-ı muhal, şayet o daire bütünüyle görme olsa noktayı kesinlikle yönsüz olarak görür. Çünkü artık aralarında yön yoktur. Eğer gören tamamıyla göz olsa ve Hak Sübhânehû'yu yönsüz olarak görse burada nasıl bir sakınca olabilir ki?! Müminler de Hak Sübhânehû'yu cennette bütünleriyle görecek ve kesinlikle bir cihet sâbit olmayacak.

"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanınız" hükmü gereği, bu büyük nimet velîlere dünyada nasip olur ve onlar tamamen göz olurlar. Bu nimet, her ne kadar görme olmasa da -çünkü o âhirete mahsustur- görme hükmündedir. *"Allah'ın ahlakıyla ahlaklanınız"* dedim. Çünkü onlar, Vâcib Teâlâ'nın zâtının bütünüyle göz, bütünüyle kulak ve bütünüyle ilim olduğunu söylemişlerdir. Ahlak sâhibi olanlar bu ahlaktan nasiplenir. Bu makamda onların her bir sıfatı bütünlerinin hükmünü alır. Dolayısıyla, mesela bütünüyle göze dönüşürler. Diğer müminlere ise bu nisbet âhirete verilecek. İnşallah, Allah Teâlâ'yı görme nimetiyle orada müşerref olacaklar. Bu taktirde bu konuda bir sakınca ve şüpheli bir durum olmaz. Hâlin hakîkatini en iyi bilen Allah Sübhânehû'dur.

KELİME ANLAMI

68. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالسِّتُّونَ Altmış sekizinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْفَقِيرِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ Fakir Muhammed Haşim Kişmi'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي تَحْقِيقِ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesini açıklama اَلَّتِي ظَهَرَ الْعَالَمُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Ki, alem bu mertebede zuhur etmiştir** *(Daha ne hakkındadır?)* **وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ Ve buna uygun konular hakkındadır. ﴾**

اِنَّ قَوْلَنَا لِلْعَالَمِ مَوْهُومًا Bizim aleme mevhum dememiz لَا بِمَعْنَى Şu manada değildir: اَنَّهُ مَنْحُوتُ الْوَهْمِ وَمَجْعُولُهُ Alem vehmin ürettiği ve icat ettiği bir şeydir كَيْفَ يَكُونُ مَنْحُوتَ الْوَهْمِ Alem nasıl vehmin ürettiği bir şey olabilir ki? فَاِنَّ الْوَهْمَ اَيْضًا مِنْ جُمْلَةِ الْعَالَمِ Çünkü vehim de alemlerden biridir بَلْ بِمَعْنَى Bilakis şu manadadır: اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ خَلَقَ الْعَالَمَ Allah Teâlâ alemi yarattı *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim

mertebesinde وَاِنْ لَمْ يَكُنِ الْوَهْمُ مَوْجُودًا Her ne kadar vehim var olmasa da *(Ne zaman?)* وَلٰكِنَّهُ كَانَ فِي عِلْمِ اللهِ تَعَالَى فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ O (yaratma) vaktinde Fakat vehim, Allah Teâlâ'nın ilminde var idi وَمَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Vehim mertebesi عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ Zuhur etmekten ibarettir *(Nasıl?)* بِلاَ كَوْنٍ وَوُجُودٍ Vücut ve varlık olmadan *(Vehmin hali ne gibidir?)* كَمَثَلِ دَائِرَةٍ نَاشِئَةٍ Oluşan bir dairenin hali gibidir *(Neden oluşan?)* مِنْ جَوَلاَنِ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ Dairesel olarak dönen noktanın hareketinden *(Bu daire niçin vehim mertebesi gibidir?)* حَيْثُ اَنَّ لَهَا ظُهُورًا Çünkü bu daireni zuhuru vardır وَلاَ وُجُودًا (Ama) varlığı yoktur وَالْحَكِيمُ الْمُطْلَقُ جَلَّ سُلْطَانُهُ Hakimi mutlak olan Allah Teâlâ خَلَقَ الْعَالَمَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Alemi bu mertebede yarattı وَاَعْطَى الظُّهُورَ الْمَحْضَ Ve sırf zuhura verdi *(Ne?)* ثُبُوتًا وَثَبَاتًا Sübut ve sebat وَاَخْرَجَهُ Ve onu çıkardı مِنَ الْغَلَطِ اِلَى الصِّدْقِ وَمِنَ الْكِذْبِ اِلَى الصِّحَّةِ Yanlıştan gerçeğe Ve yalandan doğruya وَجَعَلَهُ نَفْسَ الْاَمْرِ Ve onu nefsul emir yaptı اُولٰئِكَ İşte bunlar يُبَدِّلُ اللهُ Allah bunların günahlarını çevirir *(Neye?)* سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ İyiliklere وَالْمَرْتَبَةُ الْمَوْهُومَةُ مَرْتَبَةٌ عَجِيبَةٌ Mevhum mertebe acayip bir mertebedir لاَ مُزَاحَمَةَ لَهَا بِالْمَوْجُودِ Onun mevcutla bir rekabeti yoktur اَصْلاً Kesinlikle وَلاَ تَدَافُعَ Aralarında çekişme de yoktur وَلاَ تَثْبُتُ لَهُ Ona sabit olmaz *(Ne?)* جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ Hiçbir yön وَلاَ حَدَّ وَلاَ نِهَايَةَ Ne bir sınır ne de bir son كَمَا لاَ تَنَازُعَ Nasıl ki sorunu yoktur *(Neyin?)* لِلدَّائِرَةِ الْمَوْهُومَةِ Mevhum dairenin *(Ne ile?)* مَعَ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ الْمَوْجُودَةِ Mevcut dönen noktayla لَهَا O daireye وَلاَ جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ ثَابِتَةٌ Ve hiçbir cihet sabit değildir *(Neye?)* مَعَهَا O noktayla beraber وَلَمْ يَحْدُثْ فِي النُّقْطَةِ Ve noktada meydana gelmemiştir *(Ne?)* نِهَايَةٌ Bir son اَصْلاً Kesinlikle *(Neden dolayı?)* مِنْ حُدُوثِ الدَّائِرَةِ الْمَوْهُومَةِ Mevhum dairenin meydana gelmesinden dolayı حَيْثُ لاَ يُمْكِنُ Çünkü mümkün değildir *(Ne?)* اَنْ يُقَالَ Şöyle denilmesi اِنَّ النُّقْطَةَ فِي يَمِينِ الدَّائِرَةِ Nokta dairenin sağında اَوْ فِي شِمَالِهَا Veya solunda اَوْ فِي قُدَّامِهَا Veya önünde اَوْ فِي خَلْفِهَا Veya arkasında اَوْ فَوْقَهَا Veya üstünde اَوْ تَحْتَهَا Veya altındadır (denilmesi

إِنَّمَا Bu yönlerin daireye sabit olması وَثُبُوتُ هٰذِهِ الْجِهَاتِ لِلدَّائِرَةِ mümkün değildir)
هُوَ O sadece بِالنِّسْبَةِ إِلَى الْأَشْيَاءِ الَّتِي لَهَا ثُبُوتٌ Sübutu olan şeylere nispetledir
(Nerede sübutu olan?) فِي مَرْتَبَتِهَا Dairenin mertebesinde وَأَمَّا مَا هُوَ كَائِنٌ Varolan
şeylerse *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةٍ أُخْرَى Diğer bir mertebede فَلَيْسَ شَيْءٌ مِنْ هٰذِهِ الْجِهَاتِ
بِثَابِتٍ Bu yönlerden hiçbiri sabit değildir *(Neye?)* لِلدَّائِرَةِ Daireye *(Ne ile beraber?)* مَعَهَا
O şeylerle beraber وَأَيْضًا لَمْ يَثْبُتْ لِهٰذِهِ النُّقْطَةِ Ve de bu noktaya sabit olmamıştır
(Ne?) حَدٌّ وَنِهَايَةٌ Bir sınır ve son *(Ne sebebiyle?)* بِحُدُوثِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ Bu dairenin ortaya
çıkması sebebiyle بَلْ هِيَ عَلَى صَرَافَتِهَا وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى Bilakis nokta aslı üzeredir
En üstün misal Allah Teâlâ'ya aittir يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir *(Neden?)* مِنْ هٰذَا
الْبَيَانِ Bu açıklamadan *(Neyin bilinmesi gerekir?)* حَالُ الْعَالَمِ مَعَ صَانِعِ الْعَالَمِ جَلَّ شَأْنُهُ
Alemin şanı yüce yaratanıyla olan durumu بِأَنَّهُ لَمْ يَحْدُثْ لَهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ için
meydana gelmemiştir *(Neden dolayı?)* مِنْ إِيجَادِ الْعَالَمِ Alemi yaratmasından dolayı
(Ne?) حَدٌّ وَلَا نِهَايَةٌ Bir sınır ve son وَلَمْ تَحْصُلْ لَهُ Ve onun için hasıl olmamıştır *(Ne?)*
جِهَةٌ مِنَ الْجِهَاتِ Hiçbir yön وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ كَيْفَ تُتَصَوَّرُ Bu nispet nasıl tasavvur
edilebilir? *(Nerede?)* هُنَاكَ Orada فَإِنَّهُ لَا اسْمَ مِنْ هٰؤُلَاءِ Çünkü bunların hiçbir ismi
yoktur *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْعُلْيَاءِ Şu yüce mertebede وَلَا رَسْمَ Ve resmi de
yoktur حَتَّى تُتَصَوَّرَ النِّسَبُ Ta ki şu nispetler düşünülebilsin وَطَائِفَةٌ مِنَ الْمَخْذُولِينَ
تَوَهَّمُوا Nasipsizlerden bir grup sandılar *(Neden dolayı?)* مِنْ قُصُورِ نَظَرِهِمْ Basi-
retlerinin yetersiz olmasından dolayı *(Neyi sandılar?)* حُصُولَ هٰذِهِ النِّسَبِ Bu
nispetlerin hasıl olduğunu وَثُبُوتَ الْجِهَاتِ Ve yönlerin sabit olduğunu *(Kim
hakkında?)* فِي حَقِّ صَانِعِ الْعَالَمِ جَلَّ شَأْنُهُ Alemi yaratan şanı yüce Allah hakkında *(Ne
ile beraber?)* مَعَ الْعَالَمِ Alemle beraber وَنَفَوْا رُؤْيَتَهُ تَعَالَى Ve Allah'ı görmeyi nefyettiler
جَهْلَهُمْ Ve onu imkansız sandılar وَقَدَّمُوا Ve takdim ettiler *(Neyi?)* وَزَعَمُوهَا مُحَالًا
الْمُرَكَّبَ Katmerli cehaletlerini وَتَصْدِيقَهُمُ الْكَاذِبَ Ve yalancı tasdiklerini *(Neye
takdim ettiler?)* عَلَى الْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ Kuran ve sünnete وَظَنُّوا Ve zannettiler ki,

لَكَانَ فِي اَنَّهُ لَوْ كَانَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ مَرْئِيًّا Eğer Hak Subhânehu görülebilen olsaydı جِهَةٍ مِنْ جِهَاتِ الرَّائِي Görenin yönlerinden birinde olurdu وَذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ Bu ise gerektirir *(Neyi?)* لِلْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ Sınır ve sonu وَقَدْ عُلِمَ Halbuki bilindi *(Neden?)* مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Geçen açıklamadan (bilindi) ki, اَنْ لاَ شَيْئَ فِي حَقِّهِ سُبْحَانَهُ Allah hakkında hiçbir şey yoktur *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ النِّسَبِ مَعَ الْعَالَمِ Alemle beraber olan şu nispetlerden سَوَاءٌ اُثْبِتَتِ الرُّؤْيَةُ اَوْ لاَ Allah'ı görmek ispat edilsin veya edilmesin فَتَكُونُ الرُّؤْيَةُ Dolayısıyla Allah'ı görmek gerçekleşecek وَلاَ تَحْدُثُ الْجِهَةُ Fakat yön olmayacaktır كَمَا تَحَقَّقَ هٰذَا الْمَعْنَى Nitekim bu mana açığa çıkmıştır اَمَا عَلِمُوا Bu kişiler bilmediler mi ki? اَنَّ هٰذَا الْمَحْذُورَ لاَزِمٌ اَيْضًا Bu sakınca yine gerekir *(Ne zaman?)* فِي وَقْتِ وُجُودِ الْعَالَمِ Alemin yaratılma vaktinde فَاِنَّ الصَّانِعَ تَعَالَى Çünkü Allah Teâlâ وَيَكُونُ اَيْضًا وَرَاءَ الْعَالَمِ Alemin bir yönünde bulunur يَكُونُ فِي جِهَةٍ مِنَ الْعَالَمِ Ve de alemin gerisinde olur وَهُوَ مُسْتَلْزِمٌ Bu da gerektirir *(Neyi?)* لِلْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ Sınır ve sonu فَاِنْ قَالُوا Eğer bu kişiler derlerse ki: اِنَّهُ فِي جَمِيعِ جِهَاتِ الْعَالَمِ Allah alemin bütün yönlerindedir فَمَا يَقُولُونَ Öyleyse ne diyecekler? *(Ne hakkında?)* فِي حَقِّ لُزُومِ اَللاَّزِمِ لِلْوَرَائِيَّةِ الْحَدِّ وَالنِّهَايَةِ Sınır ve sonun gerekmesi hakkında *(Öyle sınır ve son ki,)* Gerisinde bulunmaya gerekli olan وَاَيْضًا الْفَسَادُ وَالْمَحْذُورُ Ve de fesat ve sakınca *(Neredeki?)* لاِسْتِلْزَامِهَا فِي ثُبُوتِ الْجِهَةِ Yönün sabit olmasındaki اِنَّمَا هُوَ O sadece النِّهَايَةَ Yön sonu gerektirdiği içindir وَهِيَ بِنَفْسِهَا لاَزِمَةٌ هُنَا Oysaki son bizzat burada da gereklidir وَالْخَلاَصُ مِنْ هٰذَا الْمَضِيقِ Bu darlıktan kurtulma اِنَّمَا هُوَ O sadece فِي اَعْنِي قَوْلَهُمْ لِلْعَالَمِ مَوْهُومًا اخْتِيَارِ قَوْلِ الصُّوفِيَّةِ Sufilerin sözünü seçmededir Onların 'Alem mevhumdur' sözünü kastediyorum فَيَحْصُلُ التَّخَلُّصُ حِينَئِذٍ O zaman kurtuluş hasıl olur *(Neden kurtuluş?)* وَلاَ مِنْ اِشْكَالِ الْجِهَةِ وَالنِّهَايَةِ Yön ve son sorunundan مَحْذُورَ فِي الْقَوْلِ Söylemekte hiçbir sakınca yoktur *(Neyi söyleme?)* بِاَنَّهُ مَوْهُومٌ Alemin mevhum olduğunu اَصْلاً Kesinlikle فَاِنَّ لَهُ اَحْكَامًا صَادِقَةً Çünkü onun geçerli hükümleri vardır كَالْمَوْجُودِ Mevcut gibi وَالْمُعَامَلَةُ الاَبَدِيَّةُ Ebedi muamele

وَالتَّنَعُّمَاتُ وَالتَّعْذِيبَاتُ السَّرْمَدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهِ Ebedi nimet ve azap Aleme bağlıdır وَالْمَوْهُومُ الَّذِى قَالَ بِهِ السُّوفِسْطَائِيَّةُ الْمَجَانِينَ Mecnun sofistlerin bahsettiği mevhum شَيْئٌ آخَرُ فَإِنَّهُ مُخْتَرَعُ الْوَهْمِ O başka bir şeydir وَمَنْحُوتُ الْخَيَالِ Ve hayalin ürettiği bir şeydir شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا Aralarındaki fark çok büyüktür وَلْنَرْجِعْ إِلَى أَصْلِ الْكَلَامِ فَنَقُولُ Konunun aslına dönelim Ve diyelim ki: إِنَّهُ لاَ جِهَةَ Hiçbir yön yoktur *(Ne için?)* لِلدَّائِرَةِ الْمَوْهُومَةِ النَّاشِئَةِ Oluşan mevhum dairesi için *(Neden oluşan?)* بِالنِّسْبَةِ مِنَ النُّقْطَةِ الْجَوَّالَةِ Dönen noktadan *(Neye nispetle yön yoktur?)* إِلَيْهَا Noktaya nispetle بَلْ هِىَ خَارِجَةٌ Bilakis o nokta dışındadır *(Neyin?)* مِنْ جَمِيعِ جِهَاتِهَا O dairenin tüm yönlerinin فَلَوْ صَارَتْ تِلْكَ الدَّائِرَةُ Eğer o daire olsa *(Nasıl?)* فَرْضًا Sözgelimi بِتَمَامِهَا Tamamıyla *(Ne olsa?)* بَصَرًا Göz olsa لَرَأَتِ النُّقْطَةَ Elbette noktayı görürdü *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ جِهَةٍ الْبَتَّةَ Kesinlikle yönsüz olarak لِأَنَّ الْجِهَةَ مَفْقُودَةٌ بَيْنَهُمَا Çünkü aralarında yön yoktur وَفِيمَا نَحْنُ فِيهِ أَيْضًا Bizim içinde bulunduğumuz konuda da لَوْ صَارَ الرَّائِى Eğer gören olsaydı بِتَمَامِهِ Tamamıyla *(Ne olsaydı?)* بَصَرًا Göz وَرَأَى الْحَقَّ جَلَّ وَعَلاَ Ve Allah'ı görseydi *(Nasıl?)* بِلاَ جِهَةٍ Yönsüz olarak أَىْ وَالْمُؤْمِنُونَ يَرَوْنَهُ سُبْحَانَهُ Burada hangi sakınca gerekirdi ki? مَحْذُورٍ يَلْزَمُ فِيهِ Müminler Allah'ı görecekler *(Nerede?)* فِى الْجَنَّةِ Cennette *(Nasıl?)* بِكُلِّيَّتِهِمْ Tüm benlikleriyle وَبِحُكْمِ تَخَلَّقُوا وَلاَ يَثْبُتُ جِهَةٌ أَصْلاً Ve asla bir yön de sabit olmayacaktır بِأَخْلاَقِ اللهِ 'Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın' hükmünce تَحْصُلُ لِهٰذِهِ الدَّوْلَةُ Bu nimet hasıl olur *(Kime?)* لِلْأَوْلِيَاءِ Velilere *(Nerede?)* فِى الدُّنْيَا Dünyada وَيَصِيرُونَ بِكُلِّيَّتِهِمْ بَصَرًا Ve onlar tüm benlikleriyle göz olurlar وَإِنْ لَمْ تَكُنْ رُؤْيَةً Her ne kadar bu, görme olmasa da وَلٰكِنْ لَهَا حُكْمُ الرُّؤْيَةِ Fakat bu nimet için görme hükmü vardır فَإِنَّهَا مُخْتَصَّةٌ بِالْآخِرَةِ Çünkü görme ahirete aittir وَإِنَّمَا قُلْتُ تَخَلَّقُوا بِأَخْلاَقِ اللهِ 'Allahın ahlakıyla ahlaklanın' dedim فَإِنَّهُمْ قَالُوا فِى الْوَاجِبِ تَعَالَى Çünkü onlar Allah hakkında dediler ki: ذَاتُهُ كُلُّهَا بَصَرٌ Allah'ın zatının tamamı görmek وَكُلُّهَا سَمْعٌ Tamamı işitmek وَكُلُّهَا عِلْمٌ Ve tamamı ilimdir وَلِلْمَخْلُوقِينَ Allah'ın ahlakıyla

ahlaklananlar için نَصِيبٌ مِنْ هٰذِهِ الْاَخْلَاقِ الْبَتَّةَ Elbette bu ahlaktan bir pay vardır وَكُلُّ صِفَةٍ مِنْ صِفَاتِهِمْ Ve onların her bir sıfatı تَأْخُذُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamda alır *(Neyi?)* حُكْمَ كُلِّيَّتِهِمْ Benliklerinin hükmünü فَيَصِيرُونَ بِكُلِّيَّتِهِمْ بَصَرًا مَثَلاً Ve böylece tüm benlikleriyle mesela göz olurlar وَيُعْطَى سَائِرُ الْمُؤْمِنِينَ هٰذِهِ النِّسْبَةَ Bu nispet diğer müminlere verilecektir *(Nerede?)* فِي الْآخِرَةِ Ahirette فَيَتَشَرَّفُونَ هُنَالِكَ Onlar da ahirette şereflenecekler *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ الرُّؤْيَةِ Görme nimetiyle اِنْ شَاءَ اللّٰهُ İnşallah تَعَالَى وَلاَ يَلْزَمُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Bu takdirde gerekmez *(Ne?)* مَحْذُورٌ وَاشْتِبَاهٌ Bir sakınca ve karışıklık اَصْلاً Kesinlikle وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Subhânehu en iyi bilendir *(Neyi?)* بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Durumun hakikatini...

69. MEKTUP

٦٩ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالسِّتُّونَ: اِلَى الْقَاضِى مُوسَى شوحين فِى التَّرْغِيبِ فِى الْتِزَامِ الشَّرِيعَةِ وَصُحْبَةِ اَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ ﴾

بَعْدَ الْحَمْدِ لِلّٰهِ وَالصَّلَوَاتِ وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ اُنْهِى اَنَّ اَحْوَالَ فُقَرَاءِ هٰذِهِ الْحُدُودِ مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ وَسَرَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الْمُرْسَلَةُ مَعَ الدَّرْوِيش رَحِمْ عَلِيّ بِوُصُولِهَا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ السَّلَامَةَ وَالْاِسْتِقَامَةَ وَانْدَرَجَ فِيهَا طَلَبُ النَّصَايِحِ أَيُّهَا الْمَخْدُومُ النَّصِيحَةُ هِىَ الدِّينُ وَمُتَابَعَةُ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ عَلَيْهِ وعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ اَنَّ لِلْمُتَابَعَةِ اَقْسَامًا قِسْمٌ مِنْهَا اِتْيَانُ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ وَبَاقِى الْاَقْسَامِ ذَكَرَهَا الْفَقِيرُ بِالتَّفْصِيلِ فِى مَكْتُوبٍ حَرَّرَهُ لِبَعْضِ الْمُحِبِّينَ آمُرُ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى بِاِرْسَالِ نَقْلِهِ اِلَيْكُمْ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ مَدَارَ الْاِفَادَةِ وَالْاِسْتِفَادَةِ فِى هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ عَلَى الصُّحْبَةِ لَا يُكْتَفَى فِيهَا بِالْقَوْلِ وَالْكِتَابَةِ قَالَ حَضْرَةُ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُ «اِنَّ طَرِيقَتَنَا صُحْبَةٌ» وَفَضْلُ اَصْحَابِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى غَيْرِهِمْ مِنْ اَوْلِيَاءِ الْاُمَّةِ بِالصُّحْبَةِ حَتَّى لَا يَبْلُغُ وَلِيٌّ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ مَرْتَبَةَ صَحَابِيٍّ مِنَ الصَّحَابَةِ وَلَوْ كَانَ ذٰلِكَ الْوَلِيُّ اُوَيْسًا الْقَرَنِيَّ اَلْمَسْؤُلُ مِنَ الْاِخْوَانِ الدُّعَاءُ بِسَلَامَةِ الْاِيمَانِ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَقَلَّبَ رَحِمْ عَلِيٌّ وَرَقَّتَهُ وَرُزِقَ الصَّلَاحَ وَالْاِصْلَاحَ اَعْطَاهُ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ الْاِسْتِقَامَةَ وَالسَّلَامَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Kadı Mûsâ'ya yazılmıştır**
- **Şeriatın emirlerine sarılmaya ve cem'iyyet erbabının sohbetinde bulunmaya teşvik**

Allah Teâlâ'ya hamd, Rasûlü'ne salavât ve dualardan sonra ifade etmek isterim ki, buradaki dervişlerin hali için hamd etmeliyiz.

Dervîş Rahim Ali ile gönderilen değerli mektup sevinmemize sebep oldu. Allah Sübhânehû sizleri selâmet ve istikâmetle rızıklandırsın.

Mektupta nasihat talep edilmektedir.

Efendim, nasihat dindir... ve Kâinâtın Efendisi'ne tâbi olmaktır.

Esas itibariyle, tâbi olmanın kısımları vardır. Bu kısımlardan biri şeriat hükümlerini tatbik etmektir. Diğer kısımları, bu fakir bazı dostlarına yazdığı bir mektupta geniş geniş açıkladı. İnşallah o mektubu size ulaştırmalarını isteyeceğim.

Hulâsa, bu tarikatta, faydalanma ve faydalandırmanın kaynağı sohbettir. Yazı ve söz sohbeti için yeterli değildir. Hazret-i Hâce Nakşibend *(Kuddise Sırruhu), "Yolumuz sohbet yoludur"* demiştir.

Kâinâtın Efendisi'nin ashâbının, ümmetin velîleri üzerindeki üstünlüğü sohbet sebebiyledir. O kadar ki Uveys el-Karanî de olsa velîlerin hiç biri sıradan bir sahâbînin mertebesine ulaşamaz.

Kardeşlerimizden isteğimiz, imanımızın selâmeti için bizlere dua etmeleridir.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[10]

Rahim Ali yumuşak huylu olup salah ve ıslah ile rızıklandırılmıştır. Hak Sübhânehû istikâmetten ayırmasın. *Vesselâm.*

KELİME ANLAMI

69. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالسِّتُّونَ **Altmış dokuzuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْقَاضِى مُوسَى شوحين **Kadı Musa Şuhayn'a** *(Ne hakkındadır?)* فِى التَّرْغِيبِ **Teşvik hakkındadır** *(Neye?)* فِى الْتِزَامِ الشَّرِيعَةِ وَصُحْبَةِ اَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ **Şeriata sarılmaya Cemiyet erbabının sohbetinde bulunmaya.**

بَعْدَ الْحَمْدِ لِلّٰهِ Allah'a hamd وَالصَّلَوَاتِ (Peygamberlere) salat وَتَبْلِيغِ الدَّعَوَاتِ Ve (müminlere) duaları ulaştırdıktan sonra اُنْهِى Haber veririm ki, اَنَّ اَحْوَالَ فُقَرَاءِ هٰذِهِ الْحُدُودِ Bu taraftaki dervişlerin halleri مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Hamdi gerektirmektedir وَسَرَّتِ الْمُرْسَلَةُ مَعَ الدَّرْوِيشِ رَحِيمْ عَلِى الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Değerli mektup sevindirdi *(Öyle mektup ki,)* Derviş Rahim Ali ile gönderilen *(Ne ile sevindirdi?)* بِوُصُولِهَا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ Ulaşmasıyla

[10] Kehf, 10.

Allah Teâlâ size ihsan eylesin (*Ne?*) اَلسَّلاَمَةَ وَالاِسْتِقَامَةَ Selamet ve istikamet وَاَنْدَرَجَ فِيهَا Mektupta yer almış (*Ne?*) طَلَبُ النَّصَايِحِ Nasihat isteği أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! اَلنَّصِيحَةُ هِيَ الدِّينُ Nasihat dindir وَمُتَابَعَةُ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Ve peygamberlerin efendisine tabi olmaktır عَلَيْهِ وعَلَيْهِمْ Ona ve diğer peygamberlere اَلصَّلاَةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّ لِلْمُتَابَعَةِ اَقْسَامًا Tabi olmanın bir takım kısımları vardır قِسْمٌ مِنْهَا Bu kısımlardan biri اِتْيَانُ الاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şeriat hükümlerini yerine getirmektir وَبَاقِي الاَقْسَامِ Diğer kısımlar ذَكَرَهَا الْفَقِيرُ Bu fakir (İmamı Rabbani) onları zikretti (*Nasıl?*) بِالتَّفْصِيلِ Geniş olarak (*Nerede?*) فِي مَكْتُوبٍ Bir mektupta ki, حَرَّرَهُ لِبَعْضِ الْمُحِبِّينَ Onu bazı sevenlere yazmıştı آمُرُ Emredeceğim اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى İnşallah (*Neyi emredeceğim?*) وَبِالْجُمْلَةِ بِاِرْسَالِ نَقْلِهِ اِلَيْكُمْ Bir kopyasının size gönderilmesini Kısacası, اَنَّ مَدَارَ الافَادَةِ وَالاِسْتِفَادَةِ Fayda verme ve faylanma noktası (*Nerede?*) فِي هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ Bu tarikatta (*Ne üzeredir?*) عَلَى الصُّحْبَةِ Sohbet üzeredir لاَ يُكْتَفَى فِيهَا Sohbette yetinilmez (*Ne ile?*) بِالْقَوْلِ وَالْكِتَابَةِ Söz ve yazı ile قَالَ حَضْرَةُ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُ Hz. Hâce Nakşibendi (k.s.) dedi ki: اِنَّ طَرِيقَتَنَا صُحْبَةٌ Bizim yolumuz sohbettir وَفَضْلُ اَصْحَابِ خَيْرِ الْبَشَرِ Ashab-ı kiramın üstünlüğü عَلَيْهِ وعَلَيْهِمْ Efendimize ve ashabına اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun (*Kime üstünlüğü?*) عَلَى غَيْرِهِمْ مِنْ اَوْلِيَاءِ الاُمَّةِ Ümmetin diğer velilerine (*Ne iledir?*) بِالصُّحْبَةِ Sohbetledir حَتَّى لاَ يَبْلُغُ وَلِيٌّ مِنَ الاَوْلِيَاءِ Hatta hiçbir veli ulaşamaz (*Neye?*) مَرْتَبَةَ صَحَابِيٍّ مِنَ الصَّحَابَةِ Hiçbir sahabenin mertebesine وَلَوْ كَانَ ذٰلِكَ الْوَلِيُّ O veli olsa bile (*Kim?*) اُوَيْسًا الْقَرَنِيَّ Veysel Karani اَلْمَسْؤُلُ مِنَ الاِخْوَانِ Kardeşlerden istenilen اَلدُّعَاءُ بِسَلاَمَةِ الاِيمَانِ İman selameti için duadır رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver (*Nereden?*) مِنْ لَدُنْكَ Tarafından (*Ne?*) رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla (*Ne?*) مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَقَلَّبَ رَحِمَ عَلِيٌّ وَرَقَتَهُ Rahim Ali sayfasını çevirdi (yeni bir sayfa açtı) وَرُزِقَ الصَّلاَحَ وَالاِصْلاَحَ Ve kendisine salah ve islah ihsan edildi اَعْطَاهُ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ الاِسْتِقَامَةَ Hak Subhânehu ona istikamet versin وَالسَّلاَمُ Selamlar...

70. MEKTUP

٧٠- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّبْعُونَ : اِلَى مَوْلاَنَا اِسْحَاقَ بْنِ الْقَاضِى مُوسَى فِى التَّحْرِيضِ عَلَى صُحْبَةِ اَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَصَلَ الْمَكْتُوبُ الشَّرِيفُ الْمُرْسَلُ مَعَ الدَّرْوِيشِ رَحِمَ عَلِيَ وَلَمَّا كَانَ مُنْبِأً عَنِ الذَّوْقِ وَالشَّوْقِ اَوْرَثَ الْمَسَرَّةَ وَحَصَلَ الْفَرَحُ مِنْ مُطَالَعَةِ مَا كَتَبْتُمْ فِى وَرَقَةٍ عَلَى حِدَةٍ مِنَ الْوَاقِعَةِ الَّتِى ظَهَرَتْ لَكُمْ وَاعْلَمْ اَنَّ مِثْلَ هٰذِهِ الْوَاقِعَةِ مِنَ الْمُبَشِّرَاتِ يَنْبَغِى السَّعْىُ حَتَّى يَخْرُجَ الْاَمْرُ مِنَ الْقُوَّةِ اِلَى الْفِعْلِ وَمِنَ الْمُرَاسَلَةِ اِلَى الْمُعَانَقَةِ وَتَدَارُكُ التَّقْصِيرِ الْيَوْمَ مُمْكِنٌ فَيَنْبَغِى اغْتِنَامُ الْفُرْصَةِ دُونَ اَنْ يُسَوِّفَ فِى الْاَمْرِ وَيُؤَخِّرَ قَالَ حَضْرَةُ الْخَوَاجَهْ اَحْرَارُ قُدِّسَ سِرُّهُ «كُنَّا مَعَ جَمَاعَةٍ مِنَ الدَّرَاوِيشِ فَجَرَى الْكَلاَمُ بَيْنَنَا فِى السَّاعَةِ الْمُسْتَجَابَةِ الْمُودَعَةِ فِى يَوْمِ الْجُمُعَةِ بِاَنَّهَا اِذَا تَيَسَّرَتْ مَاذَا يَنْبَغِى اَنْ يَطْلُبَ مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى فِيهَا فَقَالَ كُلُّ اَحَدٍ كَلاَمًا فَلَمَّا بَلَغَتِ النَّوْبَةُ اِلَىَّ قُلْتُ يَنْبَغِى اَنْ يَطْلُبَ فِيهَا صُحْبَةَ اَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ فَاِنَّ جَمِيعَ السَّعَادَاتِ مُيَسَّرَةٌ فِى ضِمْنِهَا» وَاَرْسَلْنَا بَعْضَ نُقُولِ الْمَكَاتِيبِ مَصْحُوبًا بِالرَّافِعِ رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْانْتِفَاعَ بِهِ ثُمَّ اِنَّ اَخِى الشَّيْخَ كَرِيمَ الدِّينِ جَاءَ مُنْذُ مُدَّةٍ وَلَعَلَّهُ يَكْتُبُ اِلَيْكُمْ مِنْ اَحْوَالِهِ وَالْمُتَوَقَّعُ مِنَ الْاَحْبَابِ الدُّعَاءُ ﴿رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Kadı Mûsâ'nın oğlu Mevlânâ İshâk'a yazılmıştır**
- **Cem'iyyet erbabının sohbetinde bulunmaya teşvik**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Derviş Rahim Ali ile gönderilen değerli mektup ulaştı. Zevk ve şevk haberleri içerdiği için bizleri mesrûr etti. Size zâhir olan bir vâkı'a ile ilgili müstakil bir kağıda yazdığınız satırları mütâlaa edince sevindik.

Bilmelisin ki, bu tür vâkı'alar müjde kabîlinden olup kuvveden fiile çıkması ve mektuplaşmadan kucaklaşmaya geçmesi için çalışmalıdır. Kusurları gidermek bu gün mümkünken fırsat iyi değerlendirilmeli işleri sonraya bırakıp ertelememelidir.

Hâce Ahrâr (k.s.) demiştir ki: "Dervişlerle beraberdik. Cuma günü duaların kabul edildiği vakitten söz açıldı. Bu vakte ulaşmak mümkün olunca Allah Teâlâ'dan ne istenmelidir? diye soruldu. Herkes bir şey söyledi. Sıra bana gelince dedim ki: O vakitte cemiyet erbâbının sohbeti istenmelidir. Çünkü bütün mutluluklar onun içinde vardır.

Bazı mektupların nüshalarını Râfi ile gönderdik. Allah Sübhânehû faydalanmak nasib etsin. Ayrıca, kardeşim Şeyh Kerîmuddîn bir süre önce buraya geldi. Herhalde ahvâlini size yazacaktır. Kardeşlerimizden dua beklemekteyiz. *"Rabbimiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla. Doğrusu, senin herşeye gücün yeter!"*[11] Selâm hidâyete tâbi olanların ve Hazret-i Muhammed Mutsa-fâ'nın (s.a.v.) yoluna sımsıkı sarılanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

70. اَلْمَكْتُوبُ السَّبْعُونَ **Yetmişinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى مَوْلاَنَا اِسْحَاقَ **Kadı Musa'nın oğlu Mevlana İshak'a** *(Ne hakkındadır?)* فِى بْنِ الْقَاضِى مُوسَى **Teşvik hakkındadır** *(Neye?)* التَّحْرِيضِ عَلَى صُحْبَةِ اَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ **Cemiyet erbabının sohbetine.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَصَلَ الْمَكْتُوبُ الشَّرِيفُ Değerli mektup ulaştı *(Öyle mektup ki,)* اَلْمُرْسَلُ مَعَ الدَّرْوِيشِ رَحِيمْ عَلِيْ Derviş Rahim Ali gönderilen وَلَمَّا كَانَ مُنْبِأً Mektup haber verince *(Neden?)* عَنِ الذَّوْقِ وَالشَّوْقِ Zevk ve şevkten اَوْرَثَ الْمَسَرَّةَ Memnuniyete sebep oldu وَحَصَلَ الْفَرَحُ Ve sevinç hasıl oldu *(Neden?)* مِنْ مُطَالَعَةِ مَا كَتَبْتُمْ Yazdığınız şeyi okumaktan *(Nereye yazılan?)* فِى وَرَقَةٍ عَلَى حِدَةٍ Müstakil bir kağıda (yazılan) مِنَ الْوَاقِعَةِ الَّتِى ظَهَرَتْ لَكُمْ Size zuhur edin vakıa (sevince sebep oldu)

[11] Tahrim, 8.

وَاعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ مِثْلَ هٰذِهِ الْوَاقِعَةِ Bu gibi vakıalar مِنَ الْمُبَشِّرَاتِ Müjdelerdendir مِنَ الْقُوَّةِ اِلَى الْفِعْلِ يَنْبَغِى السَّعْىُ Çalışmak gerekir حَتّٰى يَخْرُجَ الْاَمْرُ Ta ki iş çıksın Kuvvetten fiile وَمِنَ الْمُرَاسَلَةِ اِلَى الْمُعَانَقَةِ Ve mektuplaşmaktan kucaklaşmaya وَتَدَارُكُ التَّقْصِيرِ الْيَوْمَ مُمْكِنٌ Bugün kusurları tedarik etmek Mümkündür فَيَنْبَغِى Dolayısıyla gerekir *(Ne?)* اِغْتِنَامُ الْفُرْصَةِ Fırsatı ganimet bilmek دُونَ اَنْ يُسَوِّفَ فِى İşleri ertelemeden قَالَ حَضْرَةُ الْخَوَاجَهْ اَحْرَارُ قُدِّسَ وَيُؤَخِّرَ Ve tehir etmeden Hz. Hâce Ahrar (k.s.) dedi ki: كُنَّا مَعَ جَمَاعَةٍ مِنَ الدَّرَاوِيشِ Biz bir grup dervişle beraberdik فَجَرَى الْكَلَامُ بَيْنَنَا Aramızda konuşma geçti *(Ne hakkında?)* فِى السَّاعَةِ الْمُسْتَجَابَةِ (Duaların) kabul olduğu saat hakkında *(Öyle saat ki?)* اَلْمُودَعَةِ فِى يَوْمِ الْجُمُعَةِ Cuma gününde bulunan *(Ne diye bir konuşma geçti?)* بِاَنَّهَا اِذَا تَيَسَّرَتْ O saat nasip olduğunda مَاذَا يَنْبَغِى اَنْ يَطْلُبَ Ne istenmeli *(Kimden?)* مِنَ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan *(Ne zamanda?)* فِيهَا O saatte فَقَالَ كُلُّ اَحَدٍ كَلَامًا Herkes bir söz söyledi يَنْبَغِى اَنْ يَطْلُبَ فِيهَا O saatte قُلْتُ Dedim ki: فَلَمَّا بَلَغَتِ النَّوْبَةُ اِلَىَّ Sıra bana gelince istemek gerekir *(Ne?)* صُحْبَةَ اَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ Cemiyet erbabıyla sohbet فَاِنَّ جَمِيعَ Çünkü tüm saadetler السَّعَادَاتِ فِى ضِمْنِهَا مُيَسَّرَةٌ O sohbetin içinde nasip olur وَاَرْسَلْنَا بَعْضَ نُقُولِ الْمَكَاتِيبِ Bazı mektupların kopyalarını gönderdik *(Nasıl?)* مَصْحُوبًا بِالرَّافِعِ Haberciyle beraber رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ ihsan etsin *(Neyi?)* اَلْانْتِفَاعَ بِهِ Ondan faydalanmayı ثُمَّ اِنَّ اَخِى الشَّيْخَ كَرِيمَ الدِّينِ Sonra kardeşim Şeyh Kerimüddin جَاءَ مُنْذُ مُدَّةٍ Bir süre önce geldi وَلَعَلَّهُ يَكْتُبُ اِلَيْكُمْ Herhalde size yazacak *(Neyi?)* مِنْ اَحْوَالِهِ وَالْمُتَوَقَّعُ مِنَ الْاَحْبَابِ Hallerini Dostlardan beklenilen اَلدُّعَاءُ Duadır رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا Ya rabbi nurumuzu tamamla وَاغْفِرْ لَنَا Bizi bağışla اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيرٌ Çünkü sen herşeye gücü yetensin وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى Hidayete tabi olana وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفٰى Ve Hz. Muhammed Mustafa'nın izini takip edene عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun...

71. MEKTUP

٧١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالسَّبْعُونَ: اِلَى جَنَابِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ مُحَمَّدٍ عُبَيْدِ اللهِ فِى بَيَانِ التَّمْيِيزِ بَيْنَ دَقَائِقِ الْمَوْهُومِ الَّذِى هُوَ الْعَالَمُ وَبَيْنَ الْمَوْجُودِ الْحَقِيقِيِّ الَّذِى هُوَ صَانِعُ الْعَالَمِ ﴾

﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ اِنَّ النُّقْطَةَ الْجَوَّالَةَ الَّتِى نَشَأَتْ مِنْهَا الدَّائِرَةُ فِى الْوَهْمِ كَمَا اَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ مَوْجُودَةٌ فِى الْوَهْمِ اَيْضًا وَلٰكِنَّ وُجُودَهُ هُنَاكَ بِلاَ نِقَابِ ظُهُورِ الدَّائِرَةِ وَهُنَا بِهٰذَا النِّقَابِ وَكَوْنُهَا مَوْجُودَةً فِى الْخَارِجِ لاَ بِمَعْنَى اَنَّ لَهَا فِى كِلاَ الْمَرْتَبَتَيْنِ وُجُودًا عَلَى حِدَةٍ كَلاَّ بَلْ لَهَا وُجُودًا وَاحِدًا فِى الْخَارِجِ وَالْوَهْمِ هُنَاكَ بِلاَ نِقَابِ الدَّائِرَةِ وَهُنَا مَعَ النِّقَابِ وَهٰذِهِ الدَّائِرَةُ الْمَوْهُومَةُ الَّتِى لَهَا ظُهُورٌ فِى الْوَهْمِ بِلاَ وُجُودٍ اِنَّمَا حَدَثَتْ مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ فَاِنْ جُعِلَتْ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ مَوْجُودَةً وَاُعْطِيَتْ ثَبَاتًا وَاسْتِقْرَارًا وَظُهُورًا بِالْوُجُودِ لَخَرَجَتْ مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ اَلْبَتَّةَ وَصَارَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهَا اَحْكَامُ صَادِقَةٌ فَلِهٰذِهِ الدَّائِرَةِ فِى الْوَهْمِ حَقِيقَةٌ وَصُورَةٌ فَحَقِيقَتُهَا هِىَ النُّقْطَةُ الْجَوَّالَةُ الَّتِى هِىَ بِهَا قَائِمَةٌ وَصُورَتُهَا هِىَ الدَّائِرَةُ نَفْسُهَا الَّتِى عَرَضَ لَهَا فِيهِ ثُبُوتٌ وَثَبَاتٌ وَهٰذِهِ الصُّورَةُ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ عَيْنَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ لِثُبُوتِ اَحْكَامٍ مُتَمَايِزَةٍ فِيهَا وَلٰكِنَّهَا لَيْسَتْ بِبَعِيدَةٍ عَنِ الْحَقِيقَةِ وَمُنْفَكَّةٍ عَنْهَا فَاِنَّ الْمُتَخَيَّلَ بِهٰذَا الظُّهُورِ هُوَ الْحَقِيقَةُ

﴿شِعْر﴾

اِنِّى اُورِى لِغَيْرِى حِينَ اَذْكُرُهَا ❊ بِذِكْرِ زَيْنَبَ عَنْ لَيْلَى فَاُوهِمُهُ

قَالَ حَضْرَةُ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ فِى هٰذَا الْمَقَامِ «اِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ حَقٌّ وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ خَلْقٌ وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ مِنْ وَجْهٍ حَقٌّ وَمِنْ وَجْهٍ خَلْقٌ وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ بِالْحَيْرَةِ لِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا». يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ هٰذَا التَّمَيُّزَ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ وَاِنْ كَانَ فِى الْوَهْمِ وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَتِ الصُّورَةُ مَوْجُودَةً فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ بِاِيجَادِ اللهِ تَعَالَى وَحَصَلَ لَهَا فِيهَا ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ كَانَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ اَلْبَتَّةَ وَحَصَلَ لَهَا تَمَيُّزٌ

مُطَابِقٌ لِنَفْسِ الْاَمْرِ وَصَارَتْ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ فَاِنَّ وُجُودَ الصُّورَةِ كَمَا اَنَّهُ ظِلُّ وُجُودِ الْحَقِيقَةِ كَذٰلِكَ كَانَتْ مَرْتَبَةُ الظُّهُورِ بَعْدَ حُصُولِ الْكَوْنِ وَالْوُجُودِ ظِلَّ الْخَارِجِ أَيْضًا فَلَمَّا كَانَ التَّمَيُّزُ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ بِحَسَبِ نَفْسِ الْاَمْرِ بَلْ كَانَ خَارِجِيًّا امْتَنَعَ حَمْلُ اِحْدَيهُمَا عَلَى الْاُخْرَى وَلَمْ تَكُنْ اِحْدَيهُمَا عَيْنَ الْآخَرِ وَمَنْ قَالَ بِعَيْنِيَّتِهِمَا فَهُوَ لَمْ يَفْهَمْ غَيْرَ التَّمَيُّزِ الْوَهْمِيِّ وَلَمْ يَثْبُتْ عِنْدَهُ غَيْرُ الْامْتِيَازِ الْعِلْمِيِّ سُبْحَانَ اللّٰهِ قَدْ صَارَتْ مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ بِوَاسِطَةِ اِيجَادِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ الْوَاقِعِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ خَارِجًا وَنَفْسَ الْاَمْرِ وَصَارَتْ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ الْمُتَعَارَفَيْنِ وَلَمَّا صَارَتْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ خَارِجًا مُيِّزَتْ فِيهَا مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ وَصَارَتِ النُّقْطَةُ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً وَالدَّائِرَةُ النَّاشِئَةُ مِنْهُ سُمِّيَتْ مَوْهُومَةً وَالْعَجَبُ اَنَّ الصُّورَةَ الَّتِي هِيَ نَاشِئَةٌ مِنَ الْحَقِيقَةِ وَكُلَّمَا فِيهَا حَاصِلٌ فَهُوَ مِنَ الْحَقِيقَةِ وَلَا انْفِكَاكَ لَهَا عَنِ الْحَقِيقَةِ اَصْلاً قَدِ افْتَرَقَتْ عَنِ الْحَقِيقَةِ بِلَا اخْتِيَارٍ وَاُخْرِجَتْ مِنَ التَّوَهُّمِ اِلَى التَّحَقُّقِ وَصَارَ التَّمَيُّزُ الْوَهْمِيُّ خَارِجِيًّا يَنْبَغِي اَنْ يُلَاحِظَ قَوْلَهُ تَعَالَى ﴿صُنْعَ اللّٰهِ الَّذِي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ﴾ هُنَا حَيْثُ صَيَّرَ اللَّاشَيْءَ الْمَحْضَ بِقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ شَيْئًا عَالِمًا بَصِيرًا قَادِرًا مُرِيدًا قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ ﴿شِعْرٌ﴾

جو که اوشد چشم کوش ودست وپای ❁ خیره ام در چشم بندی ای خدای

وَلَا مَجَالَ لِرَبْطِ الْعَيْنِ فَاِنَّ رَبْطَ الْعَيْنِ اِنَّمَا يَثْبُتُ فِي مَحَلٍّ يُرَى فِيهِ غَيْرُ الْوَاقِعِ وَاقِعِيًّا وَهٰهُنَا قَدْ صَيَّرَ قُدْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ غَيْرَ الْوَاقِعِ وَاقِعًا وَجَعَلَ الْاَحْكَامَ الْكَائِنَةَ الَّتِي كَانَتْ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ صَادِقَةً وَالشَّيْخُ يَقُولُ بِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا وَالْحَالُ اَنَّ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ مَسَافَةَ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿تَعْرُجُ الْمَلٰئِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ فِي يَوْمٍ كَانَ مِقْدَارُهُ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ﴾ اِشَارَةٌ اِلَى ذٰلِكَ وَالشَّيْخُ بِنَفْسِهِ اَيْضًا مُعْتَرِفٌ بِبُعْدِ الطَّرِيقِ هٰذَا وَلِهٰذَا قَالَ بِالْحَيْرَةِ وَلَا يَظُنَّنَّ الْاَبْلَهُ مِنْ بُعْدِ الطَّرِيقِ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بَعِيدٌ فَاِنَّهُ سُبْحَانَهُ قَرِيبٌ بَلْ اَقْرَبُ اِلَى الْعَبْدِ مِنْ نَفْسِ الْعَبْدِ بَلْ هٰذَا الْبُعْدُ اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الدَّرْكِ وَالْمَعْرِفَةِ لَا بِاعْتِبَارِ الْمَكَانِ وَالْمَسَافَةِ وَالنُّقْطَةُ الْاَخِيرَةُ مِنَ الدَّائِرَةِ اَقْرَبُ النُّقَطِ اِلَى الْمَبْدَاِ وَلٰكِنْ لَمَّا جُعِلَ ظَهْرُهَا اِلَى جَانِبِ الْمَبْدَاِ وَوَجْهُهَا اِلَى طَرَفٍ آخَرَ وَقَعَ وِجْدَانُهُ مَعَ وُجُودِ قُرْبِهِ مِنَ الْمَبْدَاِ بَعِيدًا

وَمَرْبُوطًا بِطَيِّ جَمِيعِ النُّقَطِ ﴿شعر﴾

ای کمان وتیرها برساخته ❁ صید نزدیك تودورانداخته

هرکه دور انداز تراودورتر ❁ ازدنین صیداست اومهجورتر

نَعَمْ مَنْ لَمْ يُقَايِسْ شَدِيدَ الْبُعْدِ لاَ يَعْرِفُ قَدْرَ الْقُرْبِ مَا صَنَعَ اللهُ سُبْحَانَهُ فَهُوَ خَيْرٌ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mahdûmzâde Muhammed Ubeydullah Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Mevhûm olan âlem ile âlemin yaratıcısı olan Hakîkî Mevcûd'un inceliklerinin birbirinden nasıl ayrılacağı**

"En yüce mesel (vasıflar) Allah'ındır"[12]

Vehimde dâirenin kendisinden doğduğu, dairevi olarak hareket eden nokta hâriçte var olduğu gibi vehimde de vardır. Ancak noktanın oradaki varlığı dairenin zuhûrunun perdesiyle değilken buradaki varlığı o perdeyledir.

Bu noktanın hariçte var olması, "noktanın her iki mertebede de müstakil bir varlığı vardır" mânâsında değildir. Aksine onun hâriçte bir tek varlığı vardır. Vehim orada dâirenin zuhûruyla perdelenmiştir. Burada ise dairenin perdesiyledir. Ancak vehimde zuhûr eden bu mevhum dâire gerçekte varlıksızdır. Onun varlığı bizim hissimizin yanılması sonucu meydana gelmiştir.

Eğer o daire, bu mertebede var kılınırsa, kendisine sabitlik, yerleşiklik ve varlıkla zuhûr vasıfları verilirse hissin yanılmasından çıkar ve nefsu'l-emirden olur. Üzerine doğru hükümler terettüp eder.

Vehimdeki bu dâirenin hakîkati ve sûreti vardır. Hakikati, kendisiyle kâim olduğu dolaşan nokta iken, sûreti, kendisi için sübût ve sebât hâsıl olan dâirenin kendisidir. Bu sûret, kendisinde temâyüz

[12] Nahl, 60.

eden hükümlerin sübûtu sebebiyle o hakikatin aynı olmasa da hakikatten uzak ve ayrı da değildir. Çünkü bu zuhur ile tahayyül edilen şey, hakikattir.

Ben "Zeynep" desem de murdım "Leyla"dır,
Maksadım, onu ağyardan kayırmaktır.

Hazret-i Şeyh Muhyiddîn b. el-Arabî (k.s.) bu makamda demiştir ki: "Dilersen onun Hak olduğunu, dilersen halk olduğunu söylersin. Dilersen bir cihetten Hak, bir cihetten de halk olduğunu söylersin. Ya da dilersen ikisinin arasını ayıramadığın için hayrete düştüğünü söylersin."

Bilmek gerekir ki, hakikat ile sûret arasındaki bu ayrım vehimde olsa da Allah Teâlâ'nın îcâd etmesiyle, sûret bu mertebede mevcut olup kendisi için devamlılık ve yerleşme hâsıl olduğundan dolayı nefsu'l-emir cümlesinden olmuş ve kendisi için nefsu'l-emire mutabık bir temeyyüz meydana gelmiştir.

Gölge olma yoluyla hâricî bir varlığa dönüştü. Çünkü sûretin varlığı, hakikatin varlığının gölgesi olduğu gibi, zuhur mertebesi de kendisinde oluş ve varlık hâsıl olduktan sonra hâricin gölgesi oldu. Hakîkat ile sûret arasındaki ayrılık nefsu'l-emr açısından, hatta hâricî olduğu için birini diğerinin üzerine hamletmek mümkün değildir. Biri diğerinin aynı değildir. Bunların aynı olduğunu söyleyen, vehmi ayrılığın dışındakileri anlamayandır. İlmî farklılıktan başka bir şey bilmeyendir.

Subhânallâh! Vehim mertebesi Allah Sübhânehû'nun kendisini o mertebede vâretmesiyle hârice ve nefsu'l-emire dönüşmüş, bilinen ilmin ve hâricin ötesinde olmuştur. Bu mertebe hârice dönüştüğü için orada vehim mertebesi ayırt edilmiştir.. Nokta mevcut ve hâricî olmuştur. Noktadan doğan dâire mevhum olarak isimlendirilmiştir.

Tuhaftır ki, sûret hakikatten doğmuştur. Sûrette bulunan her şey hakikatten gelmekte olup hakikatten kesinlikle ayrılmazlar. Ancak kendi tercihleri olmaksızın hakikatten ayrılmışlar ve vehimden gerçeğe çıkarılmışlardır. Vehmî olan ayrım hâricî olmuştur.

Burada, Allah Sübhânehû'nun, *"Bu, herşeyi sapasağlam yaratmış olan Allah'ın sanatıdır.*[13] âyet-i kerîmesi iyi düşünülmelidir. Çünkü O, kudret-i kâmilesiyle hiçi/hiç olanı, bilen, gören, gücü olan ve dileyen şeye çevirmiştir. Büyüklerden biri demiştir ki:

Madem ki O olmuştur göz, kulak, el ve ayak,
Hayret ki, nedendir kulun gözlerini bağlamak?

Halbuki burada gözü bağlamak söz konusu değildir. Çünkü gözü bağlamak, olmayanın oluyor olarak görüldüğü yerlerde ancak söz konusu olabilir. Bu makamda Hak Sübhânehû'nun kudreti olmayanı var kılmış ve o mertebede var olan yalan hükümleri doğruya çevirmiştir.

Şeyh, ikisinin arasında bir fark olmadığını söylemektedir. Halbuki kul ile Rabb arasında elli bin senelik bir mesafe vardır. Allah Sübhânehû'nun *"Melekler ve Rûh, miktarı elli bin yıl süren bir gün içinde O'na çıkar."*[14] âyet-i kerîmesi buna işaret etmektedir. Şeyh'in kendisi de yolun uzaklığını kabul etmektedir. Bundan dolayı hayrete düşmüştür.

Bazı budalalar yolun uzunluğundan dolayı Hak Sübhânehû'nun uzakta olduğunu sanmasın! Çünkü O, yakındır. Hatta O (c.c.) kula kendisinden daha yakındır. Bilakis burada sözü edilen uzaklık idrak etme ve bilme itibâriyledir. Yoksa mekan ve mesafe itibariyle değildir. Dâirenin bitimindeki nokta başlangıcına en yakın olan noktadır. Ancak sırtı başlangıca ve yüzü başka tarafa dönük olursa başlangıca yakın olmasına rağmen oradaki varlığı uzaktır. Yaklaşması bütün noktaları aşmaya bağlı kılınmıştır.

Ey ok ve yay kuşanmış olan,
Av yakındayken uzağa atan.

Uzağa atan daha uzaktır,
Hem kendisinden hem avdan.

Uzaklığın sıkıntılarıyla denenmeyen tabii ki, yakınlığın kadrini bilmez. Allah'ın sanatı, en hayırlıdır. Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

---

[13] Neml, 88.

[14] Meâric, 4.

KELİME ANLAMI

71. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالسَّبْعُونَ Yetmiş birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى جَنَابِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ مُحَمَّدِ عُبَيْدِ اللهِ Mahdum zade Muhammed Ubeydullah'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ التَّمْيِيزِ بَيْنَ دَقَائِقِ Ayırmayı beyan hakkındadır** *(Neyi ayırmak?)* **وَبَيْنَ الْمَوْجُودِ الْمَوْهُومِ Mevhumun incelikleriyle اَلَّذِي هُوَ الْعَالَمُ Ki, o alemdir الْحَقِيقِيِّ Hakiki mevcudun arasını اَلَّذِي هُوَ صَانِعُ الْعَالَمِ Ki, o alemi yaratan Allah'tır. ﴾**

وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى En üstün misal Allah'a aittir اِنَّ النُّقْطَةَ الْجَوَّالَةَ Kuşkusuz dönen nokta اَلَّتِي نَشَأَتْ مِنْهَا الدَّائِرَةُ Ki, ondan daire oluşmuştur *(Nerede?)* فِي الْوَهْمِ Vehimde مَوْجُودَةٌ فِي الْوَهْمِ كَمَا اَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي الْخَارِجِ Nasıl ki o nokta hariçte mevcut ise أَيْضًا Vehimde de mevcuttur وَلٰكِنَّ وُجُودَهُ هُنَاكَ Fakat noktanın oradaki (hariçteki) varlığı وَهُنَا بِهٰذَا النِّقَابِ بِلاَ نِقَابِ ظُهُورِ الدَّائِرَةِ Dairenin zuhur perdesi olmadandır Burada (vehimde) ise bu zuhur perdesiyledir وَكَوْنُهَا مَوْجُودَةً فِي الْخَارِجِ Noktanın hariçte var olması اَنَّ لَهَا فِي كِلاَ الْمَرْتَبَتَيْنِ لاَ بِمَعْنَى Nokta için her iki mertebede de وُجُودًا عَلَى حِدَةٍ Müstakil bir varlık vardır (anlamında değildir) كَلاَّ Hayır! بَلْ لَهَا وُجُودًا وَاحِدًا Bilakis noktanın bir varlığı vardır *(Nerede?)* فِي الْخَارِجِ وَالْوَهْمِ Hariçte ve vehimde هُنَاكَ بِلاَ نِقَابِ الدَّائِرَةِ Orada (hariçte) daire perdesi olmadan وَهُنَا مَعَ النِّقَابِ Burada (vehimde) ise perdeyledir وَهٰذِهِ الدَّائِرَةُ الْمَوْهُومَةُ İşte bu mevhum daire اَلَّتِي لَهَا ظُهُورٌ فِي الْوَهْمِ Ki, onun vehimde zuhuru vardır *(Nasıl?)* بِلاَ وُجُودٍ Varlık olmadan اِنَّمَا حَدَثَتْ (İşte bu mevhum daire) meydana geldi *(Neden sebep?)* مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ Hissin yanılgısından sebep فَاِنْ جُعِلَتْ Eğer, daire bu mertebede mevcut kılınır فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ مَوْجُودَةً وَاُعْطِيَتْ Ve ona verilirse *(Ne?)* ثَبَاتًا وَاسْتِقْرَارًا Sebat, karar وَظُهُورًا بِالْوُجُودِ Ve varlıkla birlikte bir

zuhur (verilirse) لَخَرَجَتْ مِنْ غَلَطِ الْحِسِّ الْبَتَّةَ Elbette hissin yanılgısından çıkar وَصَارَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Ve nefsül emirden olur وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهَا Ve onun üzerine gelir *(Ne?)* اَحْكَامُ صَادِقَةٌ Geçerli hükümler فَلِهٰذِهِ الدَّائِرَةِ فِى الْوَهْمِ İşte vehimdeki bu daire için vardır *(Ne?)* حَقِيقَةٌ وَصُورَةٌ Bir hakikat ve bir suret فَحَقِيقَتُهَا هِىَ النُّقْطَةُ الْحَوَّالَةُ Dairenin hakikati dönen noktadır اَلَّتِى هِىَ بِهَا قَائِمَةٌ Ki, daire onunla kaimdir وَصُورَتُهَا هِىَ الدَّائِرَةُ نَفْسُهَا Dairenin sureti ise dairenin bizatihi kendisidir اَلَّتِى عَرَضَ لَهَا فِيهِ Ki, o daireye vehimde arız olmuştur *(Ne?)* ثُبُوتٌ وَثَبَاتٌ Sübut ve sebat وَهٰذِهِ الصُّورَةُ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ عَيْنَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Şu hakikatin aynısı *(Niçin?)* لِثُبُوتِ اَحْكَامٍ مُتَمَايِزَةٍ فِيهَا Kendisinde farklı hükümler sabit olduğu için وَلٰكِنَّهَا لَيْسَتْ بِبَعِيدَةٍ عَنِ الْحَقِيقَةِ Ancak o suret uzak değildir *(Neden?)* Hakikatten وَمُنْفَكَّةٍ عَنْهَا Ve ondan ayrı da değildir فَاِنَّ الْمُتَخَيَّلَ بِهٰذَا الظُّهُورِ Çünkü bu zuhurla hayal edilen هُوَ الْحَقِيقَةُ O hakikattir ﴿شِعْر﴾ Şiir:

اِنِّى اُورِى Kuşkusuz ben imada bulunuyorum *(Kime?)* لِغَيْرِى Başkasına *(Ne zaman?)* حِينَ اَذْكُرُهَا Onu andığımda *(Nasıl imada bulunuyorum?)* بِذِكْرِ زَيْنَبَ Zeyneb'i zikrederek *(Kimden imada bulunuyorum?)* عَنْ لَيْلَى Leyla'dan فَاُوهِمُهُ Böylece onu vehme düşürüyorum.

قَالَ حَضْرَةُ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Hz. Şeyh Muhyiddin ibni Arabi (k.s.) dedi *(Nerede?)* فِى هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda *(Ne dedi?)* اِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ حَقٌّ İstersen onun hak olduğunu söylersin وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ اِنَّهُ خَلْقٌ İstersen onun halk olduğunu söylersin وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ Ve istersen dersin ki: اِنَّهُ مِنْ وَجْهٍ حَقٌّ O, bir yönden hak, وَمِنْ وَجْهٍ خَلْقٌ Bir yönde de halktır وَاِنْ شِئْتَ قُلْتَ بِالْحَيْرَةِ Ve istersen hayrete hükmedersin *(Niçin?)* لِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا İkisi arasında ayrım olmadığı için

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ هٰذَا التَّمَيُّزَ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ Hakikat ve suret arasındaki bu ayrım وَاِنْ كَانَ فِي الْوَهْمِ Her ne kadar vehimde olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَتِ الصُّورَةُ مَوْجُودَةً Fakat suret var olunca *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede *(Ne ile var olunca?)* بِاِيجَادِ اللّٰهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın yaratmasıyla وَحَصَلَ لَهَا فِيهَا Ve bu mertebede surete hasıl olunca *(Ne?)* ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ Sebat ve karar كَانَتْ مِنْ جُمْلَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ الْبَتَّةَ Elbetteki nefsül emirden oldu وَحَصَلَ لَهَا تَمَيُّزٌ Ve o surete bir ayrım hasıl oldu ki, مُطَابِقٌ لِنَفْسِ الْاَمْرِ Nefsül emre uygundur وَصَارَتْ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً Ve harici bir varlık oldu *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Gölge olma yoluyla فَاِنَّ وُجُودَ الصُّورَةِ Çünkü suretin varlığı كَمَا اَنَّهُ ظِلُّ وُجُودِ الْحَقِيقَةِ Hakikatin varlığının gölgesi olduğu gibi كَذٰلِكَ كَانَتْ مَرْتَبَةُ الظُّهُورِ Zuhur mertebesi de olmuştur *(Ne zaman?)* بَعْدَ ظِلِّ حُصُولِ الْكَوْنِ وَالْوُجُودِ Oluşum ve varlık hasıl olduktan sonra *(Ne olmuştur?)* فَلَمَّا كَانَ التَّمَيُّزُ بَيْنَ الْحَقِيقَةِ وَالصُّورَةِ الْخَارِجِ اَيْضًا Hakikat ve suret arasındaki ayırım olunca *(Neye göre?)* بِحَسَبِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsül emre göre بَلْ كَانَ اِمْتَنَعَ حَمْلُ اِحْدَيْهِمَا عَلَى الْاُخْرٰى خَارِجِيًّا Bilakis (aradaki ayırım) harici olunca Birini diğerine hamletmek imkansız oldu وَلَمْ تَكُنْ اِحْدَيْهِمَا عَيْنَ الْاَخَرِ Ve biri, diğerinin aynısı da olmadı وَمَنْ قَالَ بِعَيْنِيَّتِهِمَا İkisinin aynı olduğuna hükmeden فَهُوَ لَمْ يَفْهَمْ O anlamamıştır *(Ne?)* وَلَمْ يَثْبُتْ غَيْرَ التَّمَيُّزِ الْوَهْمِيِّ Vehmi ayrımdan başka bir şey عِنْدَهُ Ve onlara göre sabit olmamıştır *(Ne?)* غَيْرُ الْاِمْتِيَازِ الْعِلْمِيِّ İlmi farklılıktan farklı bir şey سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanallah قَدْ صَارَتْ مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Vehim mertebesi oldu *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ اِيجَادِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın yaratması sebebiyle *(Öyle yaratma ki,)* الْوَاقِعِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede vaki olan *(Vehim mertebesi ne oldu?)* وَصَارَتْ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ الْمُتَغَارِرَيْنِ خَارِجًا وَنَفْسَ الْاَمْرِ Ve Hariç ve nefsül emir

bilinen ilim ve haricin ötesinde oldu وَلَمَّا صَارَتْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ خَارِجًا Şu mertebe harice dönüşünce مُيِّزَتْ فِيهَا Orada ayrıldı *(Ne?)* مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Vehim mertebesi وَالدَّائِرَةُ النَّاشِئَةُ مِنْهُ وَصَارَتِ النُّقْطَةُ مَوْجُودَةً خَارِجِيَّةً Ve nokta harici bir varlık oldu Ve o noktadan doğan daire de سُمِّيَتْ مَوْهُومَةً Mevhum diye isimlendirildi وَالْعَجَبُ Ne tuhaftır ki, وَكُلَّمَا اَنَّ الصُّورَةَ الَّتِي هِيَ نَاشِئَةٌ مِنَ الْحَقِيقَةِ Hakikatten kaynaklanan suret فِيهَا حَاصِلٌ وَلاَ انْفِكَاكَ Ki, o surette bulunan her şey فَهُوَ مِنَ الْحَقِيقَةِ Hakikattendir لَهَا عَنِ الْحَقِيقَةِ اَصْلاً قَدِ افْتَرَقَتْ Ve suret için asla hakikatten ayrılmak yoktur وَاُخْرِجَتْ مِنَ الْحَقِيقَةِ بِلاَ اخْتِيَارٍ (İşte bu suret) elinde olmadan hakikatten ayrılmış وَصَارَ التَّمَيُّزُ الْوَهْمِيُّ خَارِجِيًّا التَّوَهُّمِ اِلَى التَّحَقُّقِ Vehimden gerçeğe çıkarılmış Ve vehmi ayrım harici olmuştur يَنْبَغِي اَنْ يُلاَحِظَ قَوْلَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın (şu) sözünü düşünmek gerekir صُنْعَ اللّٰهِ (Bu) Allah'ın işidir اَلَّذِي اَتْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ Ki, o her şeyi sapasağlam yapandır *(Nerede düşünülmelidir?)* هُنَا Burada حَيْثُ Çünkü (Allah) صَيَّرَ الْلاَشَيْءَ الْمَحْضَ Hiç olan şeyi yaptı *(Ne ile?)* بِقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ Kamil gücüyle *(Ne yaptı?)* قَالَ وَاحِدٌ شَيْئًا عَالِمًا بَصِيرًا قَادِرًا مُرِيدًا Bilen, gören, gücü olan ve dileyebilen bir şey مِنَ الْاَكَابِرِ Büyüklerden biri dedi ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

جو كه اوشد جشم كوش ودست وباى Madem ki O olmuştur göz, kulak, el ve ayak

خيره ام در جشم بندى اى خداى Hayret ki, nedendir kulun gözlerini bağlamak?

فَاِنَّ رَبْطَ الْعَيْنِ اِنَّمَا يَثْبُتُ وَلاَ مَجَالَ لِرَبْطِ الْعَيْنِ (Burada) gözü bağlamaya imkan yoktur Çünkü gözü bağlamak sadece sabit olur *(Nerede?)* فِي مَحَلٍّ Bir yerde ki, يُرَى فِيهِ O yerde görülüyor *(Ne?)* غَيْرُ الْوَاقِعِ Olmayan *(Ne gibi görülüyor?)* وَاقِعِيًّا Oluyormuş gibi وَهٰهُنَا قَدْ صَيَّرَ Buradaysa etti *(Ne?)* قُدْرَةُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın kudreti *(Neyi?)* غَيْرَ الْوَاقِعِ Olmayanı *(Ne etti?)* وَاقِعًا Var etti وَجَعَلَ الْاَحْكَامَ الْكَاذِبَةَ Ve yalan hükümleri de kıldı

صَادِقَةً (Onları ne kıldı?) الَّتِي كَانَتْ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Ki, o hükümler bu mertebede idiler Geçerli وَالشَّيْخُ يَقُولُ بِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا Şeyh (Muhyiddin) ikisi arasında bir fark olmadığını söylüyor وَالْحَالُ اَنَّ بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ مَسَافَةَ Halbuki kul ile rabbi arasında تَعْرُجُ قَوْلُهُ تَعَالَى خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ Elli bin senelik mesafe vardır Allah'ın (şu) sözü كَانَ مِقْدَارُهُ فِي يَوْمٍ Öyle bir günde ki, الْمَلَائِكَةُ وَالرُّوحُ اِلَيْهِ Melekler ve ruh ona yükselir خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ (Bu ayet nedir?) اِشَارَةٌ اِلَى ذٰلِكَ Miktarı elli bin senedir Buna işarettir وَالشَّيْخُ بِنَفْسِهِ اَيْضًا مُعْتَرِفٌ بِبُعْدِ الطَّرِيقِ هٰذَا Şeyhin kendisi de Yolun bu uzaklığını وَلِهٰذَا قَالَ بِالْحَيْرَةِ وَلَا يَظُنَّنَّ الْاَبْلَهُ Bu sebeple hayrete hükmetmiştir itiraf eder اَنَّ الْحَقَّ (Neden?) مِنْ بُعْدِ الطَّرِيقِ (Neyi sanmasın?) Yolun uzaklığından Aptal kişi sanmasın بَلْ سُبْحَانَهُ بَعِيدٌ فَاِنَّهُ سُبْحَانَهُ قَرِيبٌ Allah Teâlâ'nın uzak olduğunu Çünkü o yakındır بَلْ اَقْرَبُ اِلَى الْعَبْدِ (Neden?) مِنْ نَفْسِ الْعَبْدِ Kulun nefsinden Bilakis kula daha yakındır هٰذَا الْبُعْدُ اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الدَّرْكِ وَالْمَعْرِفَةِ Bilakis bu uzaklık sadece İlim ve idrak itibariyledir لَا بِاعْتِبَارِ الْمَكَانِ وَالْمَسَافَةِ Mekan ve mesafe uzaklığı itibarıyla değildir اَقْرَبُ النُّقَطِ اِلَى الْمَبْدَاِ وَالنُّقْطَةُ الْاَخِيرَةُ مِنَ الدَّائِرَةِ Başlangıca en Dairenin son noktası yakın noktadır اِلَى جَانِبِ الْمَبْدَاِ وَلٰكِنْ لَمَّا جُعِلَ ظَهْرُهَا (Nereye?) Ancak sırtı çevrilince وَوَجْهُهَا اِلَى طَرَفٍ آخَرَ Başlangıç tarafına Ve yüzü de başka tarafa (çevrilince) وَقَعَ وِجْدَانُهُ مَعَ وُجُودِ قُرْبِهِ مِنَ الْمَبْدَاِ (Neye rağmen?) Başlangıca (Başlangıcı) bulması oldu yakın olmasına rağmen (Ne oldu?) بَعِيدًا وَمَرْبُوطًا بِطَيِّ جَمِيعِ النُّقَطِ Uzak Ve bütün noktaları geçmeye bağlı (oldu) ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

صید نزدیك تودورانداخته ای کمان وتیرها برساخته Ey ok ve yay kuşanmış olan Av yakındayken uzağa atan هرکه دور انداز تراودورتر Uzağa atan daha uzaktır ازجنین صیداست اومهجورتر Hem kendisinden hem de avdan

نَعَمْ مَنْ لَمْ يُقَاسِ Evet göğüs germeyen kişi *(Neye?)* شَدِيدَ الْبُعْدِ Uzaklığın şiddetine لاَ يَعْرِفُ قَدْرَ الْقُرْبِ Yakınlığın kıymetini bilmez مَا صَنَعَ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın yaptığı فَهُوَ خَيْرُ O en hayırlısıdır وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

72. MEKTUP

٧٢- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالسَّبْعُونَ: اِلَى جَنَابِ الْخَواجَهْ حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ فِي بَيَانِ اَنَّ تَلْوِينَاتِ الْعَسْكَرِ تَمْكِينٌ لِاَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ مَعَ جَوَابِ اسْتِفْسَارِهِ عَنْ قِرَاءَةِ الْمَوْلِدِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ تَشَرَّفَتْ بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ وَمُلَاحَظَةِ الْمُلَاطَفَةِ الْمُنِيفَةِ الْمُرْسَلَةِ بِاسْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ عَلَى وَجْهِ الْكَرَمِ وَالشَّفْقَةِ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ عَلَى صِحَّتِكُمْ وَعَافِيَتِكُمْ وَعَدَمِ خُلُوِّكُمْ عَنْ تَفَقُّدِ اَحْوَالِ الْاَحْبَابِ الْمَهْجُورِينَ وَاَحْوَالُ فُقَرَاءِ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعُهُمْ مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ حَيْثُ اَنَّ فِي عَيْنِ الْبَلَاءِ عَافِيَةً وَفِي مَظَانِّ التَّفْرِقَةِ جَمْعِيَّةً وَالْاَوْلَادُ وَالْاَحْبَابُ الَّذِينَ فِي الرَّفَاقَةِ تَمُرُّ اَوْقَاتُهُمْ عَلَى الْجَمْعِيَّةِ وَاَحْوَالُهُمْ فِي التَّرَقِّي وَالتَّزَايُدِ وَالْعَسْكَرُ فِي حَقِّهِمْ خَانْقَاهْ مَحْضٌ وَنَصِيبُهُمْ فِي عَيْنِ تَلْوِينَاتِ الْعَسْكَرِ جَمْعِيَّةٌ وَهُمْ فِي عَيْنِ التَّعَلُّقَاتِ الشَّتَّى الَّتِي هِيَ مِنْ لَوَازِمِ هٰذَا الْمَوْطِنِ مُتَوَجِّهُونَ اِلَى مَطْلَبٍ وَاحِدٍ وَمَشْغُوفُونَ بِهِ لَا شُغْلَ لِاَحَدٍ مَعَهُمْ وَلَا ضَرَرَ عَلَيْهِمْ مِنْ اَحَدٍ وَمَعَ ذٰلِكَ هُمْ مَسْلُوبُوا الْاعْتِبَارِ وَبِدَوْلَةِ الْحَبْسِ وَالْقَيْدِ لَهُمُ اشْتِهَارٌ يَا لَهُ مِنْ حَبْسٍ لَا يُشْتَرَى فِي عِوَضِهِ الْخَلَاصُ بِجَوْزٍ وَيَا لَهُ مِنْ قَيْدٍ لَيْسَ لِلْاِطْلَاقِ فِي جَنْبِهِ مِقْدَارُ مُورٍ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ وَالْمِنَّةُ عَلَى ذٰلِكَ وَعَلَى جَمِيعِ نَعَمَائِهِ. **اَيُّهَا الْمَخْدُومُ!** فَاِنَّ الْمَقْصُودَ مِنْ اِرْسَالِ الْكِتَابِ اِلَى قُرَّةِ الْعَيْنِ اِظْهَارُ التَّحَسُّرِ عَلَى فَوْتِ بَعْضِ النِّعَمِ الَّتِي كَانَ حُصُولُهَا مُتَوَقَّعًا فِي جِوَارِ الْوَطَنِ وَالْمَجِيءُ اِلَى الْعَسْكَرِ وَالصُّحْبَةُ فِيهِ مَرْبُوطٌ بِصَلَاحِهِمْ فَاِنَّ مَعْرِفَتَهُمْ بِاَوْضَاعِ الْعَسْكَرِ اَكْثَرُ وَاطِّلَاعَهُمْ عَلَى نَفْعِ هٰذَا الْمَوْطِنِ وَضَرَرِهِ اَزْيَدُ وَاَوْفَرُ وَانْدَرَجَ فِيهَا اَنَّهُ اِنْ كَتَبَتْ اَنَّهُ لَا تُصِيبُهُمْ آفَةٌ يَذْهَبُونَ هُنَاكَ اَلْغَيْبُ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى وَلٰكِنْ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ لَمْ تَصُبْ اَحَدًا مِنَ الْاَصْحَابِ وَالرُّفَقَاءِ بِكَرَمِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ آفَةُ التَّفْرِقَةِ اِلَى الْآنِ مَعَ كَثْرَةِ الْاخْتِلَاطِ بِاَرْبَابِ التَّفْرِقَةِ وَلَمْ يَمْتَنِعْ اَحَدٌ مِنْهُمْ عَنِ الْمَطْلَبِ وَانْدَرَجَ اَيْضًا مَا فِي بَابِ قِرَاءَةِ الْمَوْلِدِ مَا الْمُضَايَقَةُ فِي نَفْسِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ وَقِرَاءَةِ الْقَصَائِدِ النَّعْتِيَّةِ وَالْمَنَاقِبِ بِصَوْتٍ حَسَنٍ وَالْمَنْهِيُّ عَنْهُ هُوَ تَحْرِيفُ حُرُوفِ

الْقُرْآنِ وَتَغْيِيرُهَا وَالْتِزَامُ رِعَايَةِ اَوْزَانِ النَّغْمَةِ وَتَرْدِيدُ الصَّوْتِ بِهَا بِطَرِيقِ الْاِلْحَانِ مَعَ تَصْفِيقٍ مُنَاسِبٍ لَهَا غَيْرُ مُبَاحٍ فِي الشِّعْرِ أَيْضًا فَإِنْ قَرَأُوا عَلَى نَهْجٍ لاَ يَقَعُ تَحْرِيفٌ فِي كَلِمَاتِ الْقُرْآنِ وَلاَ تَتَحَقَّقُ الشَّرَائِطُ الْمَذْكُورَةُ فِي قِرَاءَةِ الْقَصَائِدِ وَكَانَتْ قِرَاءَتُهَا بِغَرَضٍ صَحِيحٍ فَمَا الْمَانِعُ حِينَئِذٍ أَيُّهَا الْمَخْدُومُ قَدْ يَقَعُ فِي خَاطِرِ الْفَقِيرِ اَنَّهُ مَا لَمْ يُسَدَّ هٰذَا الْبَابُ مُطْلَقًا لاَ يَمْتَنِعُ عَنْهُ الْمُهَوِّسُونَ فَلَوْ جَوَّزْنَا فِي الْقَلِيلِ لَيَنْجَرُّ اِلَى الْكَثِيرِ «قَلِيلُهُ يُفْضِي اِلَى كَثِيرِهِ» قَوْلٌ مَشْهُورٌ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Husâmuddîn Ahmed'e yazılmıştır**
- **Karargâhtaki telvînlerin, cem'iyyet erbâbının temkînî olduğu; mevlid okumayla ilgili soruya cevap**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Bir lütuf ve muhabbet nişânesi olarak bu fakirin adına gönderilen, değerli mektubunuzu mütâlaa edip yüksek nezaketinizi mülahaza etmekle şerefyâb olduk. Sağlık ve âfiyette olmanız ve uzaktaki dostlarınızı ve bu taraflardaki fakirleri unutmadığınız için Allah Sübhânehû'ya hamd ve minnet ederiz.

Dervişlerin durumu da hamdi mûciptir. Şöyle ki, belânın kendisinde âfiyet vardır. Tefrika olduğu zannedilen yerlerde cem'iyyet vardır. Burada birlikte olduğumuz evlat ve dostlarımızın vakitleri cem'iyyet üzere geçmekte ve hâlleri yükselip ilerlemektedir. Karargâh onlar için bir tekke olmuştur. Karargâhın telvînleri arasında onların nasibi cem'iyyet olmuştur. Burada var olan bir sürü taallukun ve münâsebetin arasında onlar Yegâne Maksûd'a yönelmiş ve O'na meftun olmuştur. Onlarla kimse meşgul olmamaktadır ve onlardan kimseye zarar gelmemektedir. Bununla birlikte onlar itibardan düşmüş olup mahpusluk ve kayıt altında olma nimetiyle şöhret bulmuşlardır.

Bu ne mahpusluktur ki, onun karşılığında bir cevizle kurtulmak satın alınmaz. Ne acaip bir bağdır ki, serbestliğin onun yanında bir muz kadar değeri yoktur. Bundan ve bütün nimetlerinden dolayı Allah Sübhânehû'ya hamd ve minnet ederiz.

Efendim, gözler nuruna mektup göndermekten maksat, vatan tarafında gerçekleşmesi beklenen bazı nimetleri kaçırmış olmanın verdiği üzüntümüzü izhâr etmektir.

Karargâha gelip burada beraber olmak onların salâhına bağlıdır. Onların karargâhtaki durumlarla ilgili bilgisi daha fazladır. Buradaki faydalı ve zararlı şeylerin daha fazla farkındadırlar.

Mektubunuzda "onlara her hangi bir afet ya da sıkıntının gelmeyeceğini yazarsanız oraya gelsinler" demişsiniz. Gaybı ancak Allah bilir ancak Allah'a hamdolsun ki O'nun inâyetiyle, tefrika erbâbına çokça karıştıkları halde, dost ve yârândan hiç birine tefrika âfeti bulaşmamıştır. Hiç biri hedeften sapmamıştır.

Mektubunuzda ayrıca, mevlit konusunu da yazmışsınız. Güzel sesle Kur'ân-ı Kerîm, naat ve menkıbeler okumanın sakıncası nedir? Kur'ân-ı Kerîm'in harflerini değiştirmek, nağme ölçülerine riâyet ederek okumak, besteli bir şekilde sesi titretmek ve besteye uygun bir şekilde el çırpmak yasaklanmıştır. Bu tür şeyler, şiirde bile mübah değildir.

Kur'ân-ı Kerîm kelimeleri tahrif edilmeyecek şekilde okunursa, kaside okunurken yukarda zikredilen durumlar meydana gelmezse ve okunması da sahih bir maksada yönelik olursa bu taktirde ne tür bir sakınca olabilir?

Efendim, bu kapı tamamıyla kapatılmadıkça kafası karışıklar bundan kaçınmayacaktır. Azına cevaz verirsek çoğunu da yaparlar. Nitekim "Azı çoğuna götürür." sözü meşhurdur. *Vesselâm.*

KELİME ANLAMI

72. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالسَّبْعُونَ **Yetmiş ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى جَنَابِ الْخَوَاجَهْ حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ **Hâce Hüsameddin Ahmed'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ تَلْوِينَاتِ الْعَسْكَرِ **Karargahın telvinleri** تَمْكِينُ لِاَرْبَابِ الْجَمْعِيَّةِ **Cemiyet erbabının temkinidir** مَعَ جَوَابِ اسْتِفْسَارِهِ **Sorusunun cevabıyla beraber** *(Neden sorusu?)* عَنْ قِرَاءَةِ الْمَوْلِدِ **Mevlid okunmasını.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ تَشَرَّفْتُ Müşerref oldum *(Ne ile?)* بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ Değerli mektubu mütalaa وَمُلاَحَظَةِ الْمُلاَطَفَةِ الْمُنِيفَةِ Yüksek nezaketinizi mülahaza ile *(Öyle mektup ki,)* اَلْمُرْسَلَةِ Gönderilmiş *(Neye?)* بِاسْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin adına *(Nasıl gönderilmiş?)* لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ عَلَى وَجْهِ الْكَرَمِ وَالشَّفْقَةِ Allah'a hamd ve şükür olsun *(Niçin?)* عَلَى صِحَّتِكُمْ وَعَافِيَتِكُمْ Sıhhat ve afiyette olduğunuz عَنْ تَفَقُّدِ اَحْوَالِ الْاَحْبَابِ الْمَهْجُورِينَ وَعَدَمِ خُلُوِّكُمْ Ve boş kalmadığınız için *(Neden?)* Uzaktaki dostların hallerini sormaktan وَاَحْوَالُ فُقَرَاءِ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعُهُمْ Bu taraftaki fakirlerin halleri ve durumları مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Hamdı gerektirmektedir وَفِي مَظَانِّ حَيْثُ اَنَّ فِي عَيْنِ الْبَلاَءِ عَافِيَةً Afiyet vardır Çünkü belanın kendisinde وَالْاَوْلاَدُ وَالْاَحْبَابُ التَّفْرِقَةِ Ve tefrika olduğu sanılan yerde جَمْعِيَّةً Cemiyet vardır تَمُرُّ اَوْقَاتُهُمْ عَلَى الْجَمْعِيَّةِ اَلَّذِينَ فِي الرَّفَاقَةِ Yanımızda bulunan evlat ve dostlar Onların vakitleri cemiyet üzere geçiyor وَاَحْوَالُهُمْ فِي التَّرَقِّي وَالتَّزَايُدِ Halleri de yükselip ilerlemektedir وَالْعَسْكَرُ فِي حَقِّهِمْ Karargah onlar hakkında خَالِصٌ خَانِقَاهٌ Halis bir tekkedir وَنَصِيبُهُمْ فِي عَيْنِ تَلْوِينَاتِ الْعَسْكَرِ Karargahın telvinatı içinde onların nasibi جَمْعِيَّةٌ Cemiyettir وَهُمْ فِي عَيْنِ التَّعَلُّقَاتِ الشَّتَّى Onlar farklı alakalar içinde اَلَّتِي هِيَ مِنْ لَوَازِمِ هٰذَا الْمَوْطِنِ Ki, bu alakalar karargahın gereğidir *(Bu kişiler nedir?)* مُتَوَجِّهُونَ بِهِ Tek maksuda yönelmişlerdir وَمَشْغُوفُونَ اِلَى مَطْلَبٍ وَاحِدٍ Ve ona tutulmuşlardır وَلاَ ضَرَرَ عَلَيْهِمْ مِنْ اَحَدٍ لاَ شُغْلَ لِاَحَدٍ مَعَهُمْ Kimsenin onlarla işi yok Ve kimseden onlara bir zarar yok وَمَعَ ذٰلِكَ هُمْ Bununla beraber onlar مَسْلُوبُوا الْاِعْتِبَارِ İtibarsızdırlar وَبِدَوْلَةِ الْحَبْسِ وَالْقَيْدِ Hapsedilme ve kelepçelenme nimetiyle يَا لَهُ مِنْ حَبْسٍ Bu ne acayip bir hapistir ki, لَهُمُ اشْتِهَارٌ Onlar meşhur olmuşlardır

اَلْخَلاَصُ بِجَوْزٍ Bir cevizle لاَ يُشْتَرَى فِي عِوَضِهِ Karşılığında satın alınmaz *(Ne?)* kurtulma وَيَا لَهُ مِنْ قَيْدٍ Ve bu ne acayip bir kelepçedir ki, لَيْسَ لِلإِطْلاَقِ فِي جَنْبِهِ Onun yanında serbest kalmanın مِقْدَارُ مُوزٍ Bir muz kadar değeri yoktur اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى ذٰلِكَ وَعَلَى جَمِيعِ نَعَمَائِهِ سُبْحَانَهُ وَالْمِنَّةُ Allah'a hamd ve şükür olsun *(Ne üzerine?)* Bu ve (diğer) bütün nimetleri üzerine أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! فَإِنَّ الْمَقْصُودَ مِنْ إِرْسَالِ الْكِتَابِ Mektup göndermekten maksat *(Kime?)* إِلَى قُرَّةِ الْعَيْنِ Göz nuruma إِظْهَارُ التَّحَسُّرِ Üzüntümü açıklamaktır *(Neye?)* عَلَى فَوْتِ بَعْضِ النِّعَمِ Bazı nimetlerin kaçmasına الَّتِي كَانَ حُصُولُهَا مُتَوَقَّعًا Ki, onların gerçekleşmesi bekleniyordu *(Nerede?)* وَالْمَجِيءُ إِلَى الْعَسْكَرِ فِي جِوَارِ الْوَطَنِ Vatan tarafında Karargaha gelmek وَالصُّحْبَةُ فِيهِ Ve orada sohbet مَرْبُوطٌ بِصَلاَحِهِمْ Onların iyi olmalarına bağlıdır فَإِنَّ أَكْثَرَ مَعْرِفَتِهِمْ بِأَوْضَاعِ الْعَسْكَرِ Çünkü onların karargah durumlarıyla ilgili bilgileri Daha çoktur وَاطِّلاَعَهُمْ عَلَى نَفْعِ هٰذَا الْمَوْطِنِ وَضَرَرِهِ Buranın fayda ve zararlarına vukufiyetleri de أَزْيَدُ وَأَوْفَرُ Daha çok ve fazladır وَانْدَرَجَ فِيهَا Mektupta yer almıştı أَنَّهُ إِنْ كَتَبَتْ ki, أَنَّهُ لاَ تُصِيبُهُمْ آفَةٌ Şayet yazarsan *(Ne diye?)* Onlara hiçbir afet gelmeyecek diye يَذْهَبُونَ هُنَاكَ Oraya gelecekler اَلْغَيْبُ عِنْدَ اللّٰهِ تَعَالَى Gayb sadece Allah Teâlâ katındadır وَلٰكِنْ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Fakat Allah'a hamd olsun ki, لَمْ تُصِبْ أَحَدًا مِنَ الأَصْحَابِ وَالرُّفَقَاءِ Dost ve yarenlerden hiçbirine isabet etmedi *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın ihsanıyla *(Ne isabet etmedi?)* آفَةُ التَّفْرِقَةِ إِلَى الآنِ Şu ana kadar tefrika afeti *(Neye rağmen?)* مَعَ كَثْرَةِ الاخْتِلاَطِ Çokça karışmalarına rağmen *(Kime?)* بِأَرْبَابِ التَّفْرِقَةِ Tefrika erbabına وَلَمْ يَمْتَنِعْ أَحَدٌ مِنْهُمْ Onlardan hiç birisi geri kalmadı *(Neden?)* عَنِ الْمَطْلَبِ Maksattan وَانْدَرَجَ أَيْضًا Ve de mektupta yer almış *(Ne?)* مَا فِي بَابِ قِرَاءَةِ الْمَوْلِدِ Mevlit okunması konusu مَا الْمُضَايَقَةُ Sıkıntı

nedir? *(Nerede?)* فِي نَفْسِ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ Bizzat Kuran okumak وَقِرَاءَةِ الْقَصَائِدِ النَّعْتِيَّةِ وَالْمَنَاقِبِ Ve övgü kasideleri ve menkıbe okumakta *(Nasıl?)* بِصَوْتٍ حَسَنٍ Güzel sesie وَالْمَنْهِيُّ عَنْهُ Halbuki yasaklanan هُوَ تَحْرِيفُ حُرُوفِ الْقُرْآنِ Kuran harflerinin bozulması وَتَغْيِيرُهَا Ve değiştirilmesidir وَالْتِزَامُ رِعَايَةِ اَوْزَانِ النَّغْمَةِ Makam ölçülerine uymaya gayret etmek وَتَرْدِيدُ الصَّوْتِ بِهَا بِطَرِيقِ الْاِلْحَانِ Besteye uyarak makama göre sesi tekrarlamak *(Ne ile birlikte?)* مَعَ تَصْفِيقٍ مُنَاسِبٍ لَهَا Ona uygun bir alkışla birlikte غَيْرُ مُبَاحٍ فِي الشِّعْرِ أَيْضًا Şiir de bile mubah değildir فَإِنْ قَرَأُوا Ama okurlarsa *(Nasıl?)* عَلَى نَهْجٍ Öyle bir tarzda ki, لاَ يَقَعُ تَحْرِيفٌ Bozulma meydana gelmeyecek *(Nerede?)* فِي كَلِمَاتِ الْقُرْآنِ Kuran'ın kelimelerinde وَلاَ تَتَحَقَّقُ الشَّرَائِطُ الْمَذْكُورَةُ Ve söylenen şartlar bulunmayacaksa *(Neredeki şartlar?)* فِي قِرَاءَةِ الْقَصَائِدِ Kaside okumalarındaki وَكَانَتْ قِرَاءَتُهَا Ve okunması olacaksa *(Ne ile?)* بِغَرَضٍ صَحِيحٍ Sahih bir maksatla فَمَا الْمَانِعُ حِينَئِذٍ O zaman engel nedir ki? أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! اَنَّهُ مَا لَمْ يُسَدَّ هٰذَا الْبَابُ Bu kapı kapatılmadıkça قَدْ يَقَعُ فِي خَاطِرِ الْفَقِيرِ Bazen bu fakirin aklına geliyor ki, *(Nasıl?)* مُطْلَقًا Tamamen لاَ يَمْتَنِعُ عَنْهُ Bundan vazgeçmeyecek *(Kim?)* الْمُهَوِّسُونَ Heveslerine düşkün olanlar فَلَوْ جَوَّزْنَا فِي الْقَلِيلِ Biz azına cevaz versek لَيَجُرُّ اِلَى الْكَثِيرِ Elbette bu çoğa sürükler قَلِيلُهُ يُفْضِي اِلَى كَثِيرِهِ Azı çoğuna götürür قَوْلٌ مَشْهُورٌ Meşhur bir sözdür وَالسَّلاَمُ Selamlar...

73. MEKTUP

٧٣- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالسَّبْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ فِي اَسْرَارِ صِفَةِ الْحَيَاةِ الَّتِي هِيَ فَوْقَ الْعِلْمِ وَبَيَانِ اَنَّ الْعِلْمَ كَمَا اَنَّهُ مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ كَذٰلِكَ هِيَ مِنَ الشُّئُونَاتِ الْغَيْرِ الزَّائِدَةِ أَيْضًا وَكَذَا سَائِرُ الصِّفَاتِ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ حَضْرَةَ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ وَمُتَابِعِيهِ الَّذِينَ اَثْبَتُوا التَّنَزُّلَاتِ الْخَمْسَ اعْتَبَرُوا التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ مِنْ اِجْمَالِ حَضْرَةِ الْعِلْمِ وَقَالُوا لَهُ الْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاعْتَقَدُوا انْكِشَافَ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا وَاعْتَقَدُوا مَا فَوْقَهُ الْاَ تَعَيُّنَ الَّذِي هُوَ مَرْتَبَةُ الذَّاتِ الْبَحْتِ وَالْاَحَدِيَّةِ الْمُجَرَّدَةِ مِنْ جَمِيعِ النِّسَبِ وَالْاعْتِبَارَاتِ. **لَا يَخْفَى** اَنَّ فَوْقَ شَأْنِ الْعِلْمِ شَأْنَ الْحَيَاةِ الَّتِي الْعِلْمُ تَابِعٌ لَهَا وَهِيَ اُمُّ جَمِيعِ الصِّفَاتِ عِلْمًا وَغَيْرَهُ وَسَوَاءٌ كَانَ الْعِلْمُ حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا وَشَأْنُ الْحَيٰوةِ هٰذَا شَأْنٌ عَظِيمُ الشَّأْنِ وَحُكْمُ سَائِرِ الشُّؤُنِ وَالصِّفَاتِ فِي جَنْبِهِ حُكْمُ الْجَدَاوِلِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ وَالْعَجَبُ اَنَّ الشَّيْخَ الْمُعَظَّمَ لَمْ يَسِرْ فِي هٰذِهِ الْمَمْلَكَةِ الْوَسِيعَةِ وَلَمْ يَقْتَطِفْ مِنْ رِيَاضِهَا اَزْهَارَ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ وَهٰذَا الشَّأْنُ وَاِنْ كَانَ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ اَقْرَبَ وَلِلْجَهَالَةِ وَعَدَمِ الْاِدْرَاكِ اَنْسَبَ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ فِيهِ شَائِبَةُ التَّنَزُّلِ وَالظِّلِّيَّةِ كَانَ مِنْ مَظَانِّ الْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ قَلَّ اَوْ كَثُرَ وَلَمَّا وَقَعَ السَّيْرُ لِهٰذَا الْفَقِيرِ بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ فِي ذٰلِكَ الشَّأْنِ عَظِيمِ الشَّأْنِ صَارَ مَشْهُودًا اَنَّ الشَّيْخَ لَهُ حُجْرَةٌ تَحْتَ ذٰلِكَ الْمَقَامِ بِمَسَافَةٍ بَعِيدَةٍ وَاَنَّهُ اخْتَارَ الْاِقَامَةَ فِيهِ وَلَعَلَّهُ نَالَ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ حَظًّا وَافِرًا فِي الْآخِرِ وَاِطْلَاقُ بُعْدِ الْمَسَافَةِ فِي مِثْلِ هٰذِهِ الْاَبْعَادِ اللَّاكَيْفِيَّةِ يُمْكِنُ بِاعْتِبَارَيْنِ ضِيقُ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ اَوْ اَنَّ صُورَةَ ذٰلِكَ الْبُعْدِ الْمِثَالِيَّةِ مَشْهُودَةٌ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ فِي صُورَةِ بُعْدِ الْمَسَافَةِ ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

فَصْلٌ بِالْخَيْرِ لَزِمَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنْ لَا يَكُونَ الْعِلْمُ ثَابِتًا فِي مَرْتَبَةِ الْحَيَاةِ الَّتِي فَوْقَهُ سَوَاءٌ كَانَ حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا فَاِذَا لَمْ يَكُنْ ثَابِتًا فِي مَرْتَبَةِ الْحَيَاةِ كَيْفَ يَكُونُ ثَابِتًا فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ جَلَّ شَأْنُهَا الَّتِي هِيَ فَوْقَ الْفَوْقِ فَاِذَا لَمْ يَكُنِ الْعِلْمُ ثَابِتًا يَكُونُ نَقِيضُهُ ثَابِتًا

تَعَالَى اللهُ سُبْحَانَهُ عَنْ ذٰلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا وَالتَّفَصِّي مِنْ هٰذَا الْاِشْكَالِ مَبْنِيٌّ عَلَى مَعْرِفَةِ دَقِيقَةٍ قَلَّ مَنْ تَكَلَّمَ بِهَا مِنْ اَوْلِيَاءِ اللهِ تَعَالَى. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ عِلْمَ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ كَمَا اَنَّهُ مِنَ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ الْحَقِيقِيَّةِ الزَّائِدَةِ كَمَا قَالَ اَهْلُ الْحَقِّ كَذٰلِكَ هُوَ مِنَ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ الذَّاتِيَّةِ الْغَيْرِ الزَّائِدَةِ أَيْضًا وَحَيْثُ اَنَّ الْقِسْمَ الْاَوَّلَ مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ عَلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ فَمُتَعَلَّقُهُ أَيْضًا مِمَّا سِوَى الذَّاتِ الْمُقَدَّسَةِ سَوَاءٌ كَانَ ذٰلِكَ السِّوَى عَالَمًا اَوْ صِفَاتٍ زَائِدَةً فَاِنَّ كُلَّمَا هُوَ مُقَسِّمٌ بِسِمَةِ الظِّلِّيَّةِ وَعَرَضَ لَهُ اسْمُ الزِّيَادَةِ لاَ يَكُونُ لاَئِقًا بِجَنَابِ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ الْمُقَدَّسَةِ وَلاَ يَكُونُ لَهُ تَعَلُّقٌ بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى سَوَاءٌ كَانَ ذٰلِكَ الْعِلْمُ حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا فَاِنْ كَانَ حُضُورِيًّا فَهُوَ أَيْضًا مُتَعَلِّقٌ بِظِلٍّ مِنْ ظِلاَلِ الذَّاتِ وَاِنْ كَانَ بَيْنَ الْعِلْمِ وَالْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ اتِّحَادٌ فَاِنَّ هٰذَا الْاِتِّحَادَ أَيْضًا ظِلٌّ مِنْ ظِلاَلِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ لاَ عَيْنُهَا وَاِنْ ظَنَّ جَمْعٌ عَيْنِيَّتَهَا وَالْقِسْمُ الثَّانِي الَّذِي هُوَ مِنَ الشُّئُونِ الذَّاتِيَّةِ الْغَيْرِ الزَّائِدَةِ مُتَعَلَّقُهُ حَضْرَةُ الذَّاتِ فَقَطْ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَاَعْلَى مِمَّا يَتَعَلَّقُ بِمَا سِوَى الذَّاتِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ الْعِلْمَ اِنْ كَانَ زَائِدًا فَتَعَلُّقُهُ مَقْصُورٌ عَلَى مَا سِوَى الذَّاتِ وَالْعِلْمُ الَّذِي لَيْسَ بِزَائِدٍ بَلْ مُجَرَّدُ اعْتِبَارٍ فَتَعَلُّقُهُ مَقْصُورٌ عَلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَالْعِلْمُ الْمُنْتَفِي فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ هُوَ الْعِلْمُ الزَّائِدُ الْغَيْرُ اللاَّئِقِ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ الَّذِي هُوَ ظِلُّ شَأْنِ الْعِلْمِ الْغَيْرِ الزَّائِدِ وَلاَ يَلْزَمُ مِنِ انْتِفَاءِ ذٰلِكَ الْعِلْمِ ثُبُوتُ نَقِيضِهِ الَّذِي هُوَ الْجَهْلُ فَاِنَّهُ اِذَا لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ مَجَالٌ لِلْعِلْمِ الَّذِي هُوَ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ كَيْفَ يَكُونُ لِنَقِيضِهِ الَّذِي هُوَ نَقْصٌ مِنَ الْقَدَمِ اِلَى الرَّأْسِ مَجَالُ الثُّبُوتِ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ هٰذَيْنِ النَّقِيضَيْنِ كِلاَهُمَا يَكُونَانِ مَسْلُوبَيْنِ عَنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ وَلاَ يَلْزَمُ مَحْذُورٌ اَصْلاً قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْعَارِفِينَ «عَرَفْتُ رَبِّي بِجَمْعِ الْاَضْدَادِ» وَكَأَنَّهُ لاَ يَصِلُ اِلَى ذٰلِكَ الْمَقَامِ الْاَقْدَسِ بِوَاسِطَةِ عُلْوِّهِ وَاحِدٌ مِنْ هٰذَيْنِ النَّقِيضَيْنِ فَاِذَا كَانَ جَمِيعُ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ مَسْلُوبَةً عَنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ فَالْعِلْمُ وَعَدَمُ الْعِلْمِ اللَّذَانِ مِنْ جُمْلَةِ النِّسَبِ يَكُونَانِ مَسْلُوبَيْنِ أَيْضًا وَالَّذِي لاَ بُدَّ لَهُ مِنَ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ وَلاَ يَكُونُ فِيهِ رَفْعُ النَّقِيضَيْنِ وَلاَ جَمْعُهُمَا هُوَ الْمُمْكِنِ وَخَالِقُ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ مُنَزَّهٌ عَنِ النِّسَبِ

وَالْاِعْتِبَارَاتِ وَقِيَاسُ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ مُمْتَنِعٌ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ اَوْ نَقُولُ اِنَّ انْتِفَاءَ الْعِلْمِ الْخَاصِّ لاَ يَسْتَلْزِمُ عَدَمَ الْعِلْمِ الْمُطْلَقِ بَلْ يَسْتَلْزِمُ عَدَمَ الْعِلْمِ الْخَاصِّ الَّذِي هُوَ مُتَضَمِّنٌ لِشَائِبَةِ الظِّلِّيَّةِ فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ لاَ يَلْزَمُ مَحْذُورٌ اَصْلاً وَلاَ يَكُونُ ارْتِفَاعُ النَّقِيضَيْنِ فَافْهَمْ.

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْعِلْمَ الَّذِي هُوَ مِنَ الشُّؤُنِ الذَّاتِيَّةِ لاَ مُنَاسَبَةَ لَهُ اَصْلاً بِالْعِلْمِ الَّذِي هُوَ مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ وَاِنْ كَانَ اَصْلُ هٰذَا الْعِلْمِ هُوَ ذَاكَ الْعِلْمَ فَاِنَّ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةَ ظِلُّ الشَّأْنِ الذَّاتِيِّ وَثَمَّةَ كُلُّهُ انْكِشَافٌ فِي انْكِشَافٍ وَحُصُولٌ فِي عَيْنِ الْحُضُورِ وَمِنْ عُلُوِّ دَرَجَتِهِ لاَ يَقْدِرُ الْجَهْلُ اَنْ يَقَعَ فِي الطَّرَفِ الْمُقَابِلِ لَهُ وَاَنْ يَقُومَ بِنَقَاضَتِهِ بِخِلاَفِ صِفَةِ الْعِلْمِ فَاِنَّ الْجَهْلَ قَائِمٌ بِنَقَاضَتِهَا وَاِنْ كَانَ وُقُوعُهُ غَيْرَ جَائِزٍ وَاحْتِمَالُ النَّقِيضِ لَهُ هٰذَا صَارَ بَاعِثًا عَلَى انْحِطَاطِهِ وَمَنَعَهُ مِنَ التَّعَلُّقِ بِجَنَابِ الْقُدْسِ فَاِنَّ كُلَّ كَمَالٍ فِيهِ احْتِمَالُ النَّقِيضِ اَيَّ كَمَالٍ كَانَ لاَ مَجَالَ لَهُ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ الْقُدْرَةُ الَّتِي اَثْبَتُوهَا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ مَثَلاً هِيَ الْقُدْرَةُ الَّتِي لاَ عَجْزَ فِي مُقَابَلَتِهِ بِخِلاَفِ صِفَةِ الْقُدْرَةِ فَاِنَّ فِيهَا احْتِمَالَ النَّقِيضِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ وَاقِعًا وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ جَمِيعُ الشُّؤُنِ وَالصِّفَاتِ الْوَاجِبِيَّةِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِشَأْنِ الْعِلْمِ مُنَاسَبَةٌ بِصِفَةِ الْعِلْمِ اَصْلاً كَيْفَ يَكُونُ لِعِلْمِ الْمَخْلُوقَاتِ مُنَاسَبَةٌ بِهٰذَا الشَّأْنِ عَظِيمِ الشَّأْنِ وَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ لَهُ تَعَلُّقٌ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ اِلاَّ اَنْ يَكُونَ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ رِعَايَةٌ وَعِنَايَةٌ لِلْعَبْدِ فَاَعْطَى لِانْكِشَافِهِ النَّاقِصِ جَلاَءً مِنْ عِنْدِ انْكِشَافِهِ وَاَعْطَاهُ الْبَقَاءَ الْاَكْمَلَ مِنْ عِنْدِهِ بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ فَفِي هٰذَا الْوَقْتِ يُمْكِنُ اَنْ يَحْصُلَ لَهُ تَعَلُّقٌ لاَ كَيْفِيٌّ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَيَبْلُغُ مَبْلَغًا يَقْصُرُ دُونَهُ الْاَصْلُ وَيَصِلُ اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ مُتَجَاوِزًا مَرْتَبَةَ الْاَصْلِ وَهٰذِهِ خُصُوصِيَّةٌ امْتَازَ بِهَا بَنُو آدَمَ وَفُتِحَ لَهُمْ طَرِيقُ التَّرَقِّي حَتَّى يَتَجَاوَزُونَ الْاَصْلَ وَاَصْلَ الْاَصْلِ اَيْضًا وَيَبْلُغُونَ مَبْلَغًا يَبْقَى الْاَصْلُ كَالظِّلِّ فِي الطَّرِيقِ ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Sa'îd'e yazılmıştır**
- **İlim sıfatının üstündeki hayat sıfatının sırlar; ilim sıfatının ve diğer sıfatların, zâit sıfatlardan olduğu gibi aynı zamanda zâit olmayan şe'nlerden olduğu**

Bilesin ki, beş tenezzülü ispat eden Şeyh Muhyiddîn b. el-Arabî Hazretleri (k.s.) ve ona tâbi olanlar, birinci taayyünün, ilim sıfatının icmâlinden olduğunu kabul ettiler ve onun Hakîkat-i Muhammediyye olduğunu söylediler.

Bu taayyünün, zâtî tecellî olarak açığa çıktığına, onun üstünde olanın ise lâ taayyün olduğuna inandılar. Lâ taayyün, bütün nisbetlerden ve itibarlardan sıyrılmış olan ahadiyyet ve mücerret zât mertebesidir.

İlim şe'ninin üstünde, ilmin kendisine tâbi olduğu hayat şe'ninin bulunduğu açıktır. İster ilim sıfatı olsun ister diğer sıfatlar, ister ilim husûlî olsun, isterse huzûrî olsun hayat, bütün sıfatların anasıdır. Hayat şe'ni büyük bir şe'ndir. Bunun yanında diğer şe'nlerin ve sıfatların hükmü, okyanusun yanında derelerin hükmü gibidir.

Ne tuhaftır ki, Şeyh-i Ekber bu geniş yurtta dolaşmamış, onun bahçelerinden marifet ve bilgi çiçekleri toplayamamıştır. Bu şe'n, Zât Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'ne çok yakındır.

Bu şe'ne uygun olan, bilinmemek ve idrak edilememektir. Ancak tenezzül ve gölgelik şaibesi içerdiği için az veya çok ilim ve marifetin söz konusu olabileceği yerlerden olmuştur.

Bu fakir, Allah Sübhânehû'nun lütuf ve keremiyle bu muhteşem şe'nde seyrederken, bu makamın altında, uzak bir mesafede Şeyh'in bir odasının bulunduğu ve Şeyh'in burada kalmayı tercih ettiği kendisine gösterildi. Sonunda o, bu makamdan bolca nasiplenmiş olabilir.

Keyfiyetsiz olan bu tür uzaklıklar anlatılırken mesafenin uzaklığından sözetmek iki açıdan mümkündür: Ya sözlü ifadenin darlığı ve yetersiz kalmasıdır. Ya da bu misâlî uzaklığın sûretinin, misâl âleminde mesâfe uzaklığı sûretinde müşâhede edilmesidir.

"Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin"[15] Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

Önemli ve hayırlı bir açıklama:

Bu açıklamadan, ister husûlî isterse huzûrî olsun, ilmin, kendisinin üstünde olan hayat mertebesinde sabit olmayacağı anlaşılmaktadır. Hayat mertebesinde sâbit değilse en üstte olan Hazret-i Zât'ın (c.c.) makamında nasıl sâbit olabilir? Eğer sâbit olmazsa ilmin zıddı sâbit olur ki Allah Sübhânehû bundan yüce ve berîdir. Bu zor durumdan kurtulmak ince bir bilgiye bağlıdır ki Allah Teâlâ'nın velîlerinden çok azı bu konuda konuşmuştur.

Bilmek gerekir ki, Vâcib Teâlâ'nın ilmi, hak ehlinin de belirttiği üzere, sekiz zâid ve hakîkî sıfattan olduğu gibi, aynı zamanda, zâit olmayan zâtî itibarlardan ve şe'nlerdendir.

Birinci kısım, Zât Teâlâ üzerine zâit olan sıfatlardan olduğu için ona taalluk eden de Mukaddes Zât'ın dışında olandır. Bunun ilim ya da diğer sıfatlar olması fark etmez. Çünkü gölgelik vasfı olan ve kendisine zâit denilebilen hiçbir şey Mukaddes Zât Mertebesi'ne layık değildir.. Husûlî ya da huzûrî bilgi de olsa bu tür şeylerin Mukaddes Zât Teâlâ'ya taalluku olmaz.

Eğer ilim huzûrî olursa bunun taalluku da mukaddes Zât Teâlâ'nın gölgelerinden bir gölgeyedir. Eğer bilgi, bilen ve bilinen arasında bir ittihad (birleşme) olursa bu ittihad da mukaddes mertebenin gölgelerinden bir gölgedir. Yoksa bazılarının zannettiği gibi, o mertebenin aynı değildir.

Zâit olmayan zâtî şe'nlerden olan ikinci kısmın taalluku yalnızca Zât Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'nedir. Zât'm dışındakilere taalluk eden şeylerden de yücedir.

Hulâsa, eğer ilim zâit ise onun taalluku Zât'ın dışındakilerle sınırlıdır. Zâit olmayıp mahza itibar olan ilmin taalluku ise Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri'yle sınırlıdır.

Hazret-i Zât Mertebesi'nde yok olan ilim, bu mukaddes mertebeye layık olmayan zâit ilimdir ki bu ilim, zâit olmayan ilim şe'ninin

---

[15] Bakara, 32.

gölgesidir. Bu ilmin yok olmasından dolayı, zıddı olan cehlin sâbit olması gerekmez. Çünkü, kâmil sıfatlardan olan ilmin bile orada yeri yokken, baştan sona nakıslık olan zıddının bu makamda subûta yer bulması nasıl mümkün olabilir?!

Hulâsa, bu iki zıttan hiçbirinin o mukaddes mertebede yeri yoktur. Bundan kesinlikle bir sakınca da doğmaz. Âriflerden biri "Rabbimi zıtların cemiyle bildim" demiştir. Sanki, yüce bir makam olması sebebiyle o iki zıttan hiçbiri o Mukaddes Makam'a ulaşamaz.

Bütün nisbetler ve itibarlar, mukaddes mertebeden kalkınca, nisbetler kabîlinden olan bilme ve bilmeme de kalkmaktadır. Nisbetlere ve itibarlara mutlak sûrette ihtiyaç duyan ve kendisinde iki zıddın birleşmesi veya kalkması söz konusu olmayan şey mümkündür. Nisbet ve itibarların yaratıcısı nisbet ve itibarlardan münezzehtir. Bu makamda, gâip olanı mevcut olanla kıyaslamak mümkün değildir.

Şöyle de söyleyebiliriz: Husûsî bilginin yok olması mutlak bilginin yok olmasını değil, gölgelik şaibesi içeren husûsî bilginin yok olmasını gerektirir. Bu taktirde, her hangi bir sakınca oluşmaz ve iki zıddın kalkması da söz konusu olmaz. Burası iyi anlaşılmalıdır.

Bilmek gerekir ki, zâtî şe'nlerden olan ilmin, zâit sıfatlardan olan ilimle hiçbir münâsebeti yoktur. Her ne kadar bu ilim (zâtî şe'nlerden olan ilim) diğerinin aslıysa da durum değişmez. Çünkü zâit sıfatlar, zâtî şe'nin gölgesidir. Orada inkişâf içinde inkişâf, huzûrun kendinde husûl vardır.

Zâtî şe'nin derecesi yüksek olduğu için cehil, onun mukabil tarafına bulaşıp zıtlığıyla varolamaz. İlim sıfatı ise böyle değildir. Çünkü gerçekleşmese de, cehil onun zıtlığıyla kâimdir. Ondaki bu zıddın bulunması ihtimali, onun derecesinin düşmesine sebep olmakta ve Mukaddes Zât'la olan taallukunu engellemektedir. Zîrâ hangisi olursa olsun kendisinde zıtlık ihtimali bulunan hiçbir kemâle, büyüklerin bu mukaddes mertebede isbat ettiği yüce kudretin makamında yer yoktur.

Mesela, mukaddes mertebede isbat edilen o yüce kudret öyle bir kudrettir ki karşısında acziyet yoktur. Kudret sıfatı ise böyle değildir. Çünkü kudret sıfatında, her ne kadar gerçekleşmese de zıddın

bulunması ihtimali vardır. Mukaddes Vâcib'e ait bütün sıfatlar ve şe'nler bu kıyasda olduğu gibidir.

İllim şe'ninin ilim sıfatıyla hiçbir münâsebeti yoksa mahlûkâtın ilminin bu muhteşem şe'nle münâsebeti nasıl olur? Bu mukaddes mertebeyle taalluku nasıl düşünülebilir? Ancak Hak Sübhnehû kulunu gözetirse ve ona inayet ederse, onun eksik inkişâfına kendi inkişâfından bir şeyler katarsa, kâmil fenâdan sonra ona katından kâmil bekâ lütfederse işte o zaman kul için o mukaddes mertebeye keyfiyetsiz bir taalluk nimeti gerçekleşmiş olur. Öyle bir yere ulaşır ki orada aslı kusurlu bulur ve asıl mertebesini aşarak aslın aslına kavuşur. İşte bu, âdemoğlunu farklı ve seçkin kılan bir özelliktir. Böylece önlerindeki yükselme yolu açılmıştır. O kadar ki aslı aştıkları gibi aslın asılını da aşarlar ve aslın yolda gölge gibi kaldığı bir yere varırlar.

"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."[16] *Tercüman.*

KELİME ANLAMI

73. اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالسَّبْعُونَ Yetmiş üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدِ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ Hz. Mahdumzade Hâce Muhammed Said'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِي اَسْرَارِ صِفَةِ الْحَيَاةِ Hayat sıfatının sırları اَلَّتِي هِيَ فَوْقَ الْعِلْمِ Ki, o ilim sıfatının üstündedir** *(Daha ne hakkındadır?)* **وَبَيَانِ Ve şunun beyanı hakkındadır ki, اَنَّ الْعِلْمَ İlim sıfatı كَمَا اَنَّهُ مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ Nasıl ki zait sıfatlardandır كَذٰلِكَ هِيَ مِنَ الشُّئُونَاتِ الْغَيْرِ الزَّائِدَةِ اَيْضًا Aynı şekilde zait olmayan şe'nlerdendir وَكَذَا سَائِرُ الصِّفَاتِ Diğer sıfatlar da böyledir.**

اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ حَضْرَةَ الشَّيْخِ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Hz. Şeyh Muhyiddin ibni Arabi (k.s.) وَمُتَابِعِيهِ Ve ona tabi olanlar اَلَّذِينَ اَثْبَتُوا التَّنَزُّلَاتِ الْخَمْسَ Ki, beş tenezzülü ispat ettiler اِعْتَبَرُوا التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ Birinci taayyünü saydılar *(Neden?)* مِنْ اِجْمَالِ حَضْرَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatının icmalinden وَقَالُوا لَهُ Ve ona dediler *(Ne?)*

[16] Cuma, 4.

اَلْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ Hakikat-i Muhammediye عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ
وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun وَاعْتَقَدُوا Ve inandılar *(Neye?)* اِنْكِشَافَ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ
Birinci teayyünün açığa çıktığına *(Nasıl?)* تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا Zati tecelli olarak مَا وَاعْتَقَدُوا
فَوْقَهُ Ve birinci teayyünün üstündekine de inandılar *(Ne olarak?)* اَللاَ تَعَيُّنَ La
teayyün olarak اَلَّذِى هُوَ Ki, bu la teayyün مَرْتَبَةُ الذَّاتِ الْبَحْتِ وَالاَحَدِيَّةِ Sırf zat ve
ehadiyet mertebesidir ki, اَلْمُجَرَّدَةِ مِنْ جَمِيعِ النِّسَبِ وَالاِعْتِبَارَاتِ Bütün nispet ve
itibarlardan sıyrılmıştır لاَ يَخْفَى Gizli değildir ki, اَنَّ فَوْقَ شَأْنِ الْعِلْمِ İlim şe'ninin
üstünde شَأْنَ الْحَيَاةِ Hayat şe'ni vardır اَلَّتِى الْعِلْمُ تَابِعٌ لَهَا Ki, ilim ona tabidir وَهِىَ اُمُّ
جَمِيعِ الصِّفَاتِ Ve o bütün sıfatların anasıdır عِلْمًا وَغَيْرَهُ İlim sıfatının ve diğerlerinin
وَسَوَاءٌ كَانَ الْعِلْمُ Ve isterse ilim olsun *(Ne olsun?)* حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا Husuli veya
huzuri وَشَأْنُ الْحَيٰوةِ هٰذَا Şu hayat şe'ni شَأْنٌ عَظِيمُ الشَّأْنِ Şanı büyük bir şe'ndir
وَحُكْمُ سَائِرِ الشُّؤُنِ وَالصِّفَاتِ Diğer şen ve sıfatların hükmü *(Nerede?)* فِى جَنْبِهِ Onun
yanında حُكْمُ الْجَدَاوِلِ Derelerin hükmüdür *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ
Okyanusa nispetle وَالْعَجَبُ Ne gariptir ki, اَنَّ الشَّيْخَ الْمُعَظَّمَ لَمْ يَسِرْ Büyük şeyh
dolaşmamış *(Nerede?)* فِى هٰذِهِ الْمَمْلَكَةِ الْوَسِيعَةِ Bu geniş memlekette وَلَمْ يَقْتَطِفْ مِنْ
رِيَاضِهَا Ve oranın bahçelerinden toplamamış *(Ne?)* اَزْهَارَ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ Marifet
ve bilgi çiçekleri وَهٰذَا الشَّأْنُ Ve bu şe'n وَاِنْ كَانَ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Hz. Allah'a
olsa da *(Ne olsa da?)* اَقْرَبَ Daha yakın وَلِلْجَهَالَةِ وَعَدَمِ الاِدْرَاكِ Ve cehalet ve
anlamamaya اَنْسَبَ Daha uygun olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ فِيهِ Fakat bu şe'nde olunca
كَانَ مِنْ مَظَانِّ الْعِلْمِ وَالْمَعْرِفَةِ شَائِبَةُ التَّنَزُّلِ وَالظِّلِّيَّةِ *(Ne?)* Tenenzzül ve gölgelik şaibesi
İlim ve marifetin zannedildiği yerlerden olmuştur قَلَّ اَوْ كَثُرَ Az ya da çok وَلَمَّا وَقَعَ
السَّيْرُ لِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire seyir nasip olunca *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah
Teâlâ'nın ihsanıyla *(Nerede seyir?)* فِى ذٰلِكَ الشَّأْنِ عَظِيمِ الشَّأْنِ Bu şanı yüce şe'nde
صَارَ مَشْهُودًا (O zaman) görüldü ki, اَنَّ الشَّيْخَ لَهُ حُجْرَةٌ Şeyhin bir odası var *(Nerede?)*
تَحْتَ ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamın altında بِمَسَافَةٍ بَعِيدَةٍ Uzak bir mesafede وَاَنَّهُ اخْتَارَ Ve

şeyh seçmiş *(Neyi?)* اَلْاِقَامَةَ فِيهِ Orada kalmayı وَلَعَلَّهُ نَالَ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ Herhalde şeyh bu makamdan kazanmıştır *(Ne?)* حَظًّا وَافِرًا Bol bir pay فِي اٰلْاٰخِرِ İşin sonunda فِي مِثْلِ هٰذِهِ اٰلْاَبْعَادِ وَاِطْلَاقُ بُعْدِ الْمَسَافَةِ Mesafenin uzaklığı kullanımı *(Ne hakkında?)* اٰلْاَكَيْفِيَّةِ Bu gibi keyfiyetsiz uzaklıklar hakkında يُمْكِنُ بِاعْتِبَارَيْنِ İki açıdan mümkündür اَوْ اَنَّ صُورَةَ ذٰلِكَ الْبُعْدِ ضِيقُ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ İbare alanının dar olması اٰلْمِثَالِيَّةِ Ya da bu misali uzaklığın sureti مَشْهُودَةٌ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde görülmüştür *(Nasıl?)* فِي صُورَةِ بُعْدِ الْمَسَافَةِ Mesafe uzaklığı suretinde سُبْحَانَكَ Allah'ım seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz لَا عِلْمَ لَنَا Bizim bilgimiz yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Sadece senin bize öğrettiklerin vardır اِنَّكَ اَنْتَ Doğrusu sadece sen اَلْعَلِيمُ اَلْحَكِيمُ İlim ve hikmet sahibisin وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Selam olsun *(Kime?)* Hidayete tabi olanlara. فَصْلٌ بِالْخَيْرِ Faideli bir açıklama: لَزِمَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan gerekti *(Ne?)* اَنْ لَا يَكُونَ الْعِلْمُ ثَابِتًا İlmin sabit olmaması *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحَيَاةِ Hayat mertebesinde اَلَّتِي فَوْقَهُ Ki, hayat mertebesi ilmin üstündedir فَاِذَا لَمْ يَكُنْ ثَابِتًا سَوَاءٌ كَانَ حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا İlim ister husuli ister huzuri olsun Dolayısıyla ilim sabit olmadığında *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحَيَاةِ Hayat mertebesinde فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ جَلَّ شَأْنُهَا كَيْفَ يَكُونُ ثَابِتًا Nasıl sabit olabilir ki? *(Nerede?)* Şanı yüce Hz. Zat mertebesinde فَاِذَا اَلَّتِي هِيَ فَوْقَ الْفَوْقِ Ki, o üstün de üstündedir لَمْ يَكُنِ الْعِلْمُ ثَابِتًا İlim sabit olmadığında da يَكُونُ نَقِيضُهُ ثَابِتًا Onun zıtı sabit olur تَعَالَى اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَنْ ذٰلِكَ Allah Teâlâ bundan yücedir عُلُوًّا كَبِيرًا Hem de çok yüce مَبْنِيٌّ عَلَى مَعْرِفَةٍ دَقِيقَةٍ وَالتَّفَصِّي مِنْ هٰذَا الْاِشْكَالِ Bu sorundan kurtulma İnce bir bilgiye bağlıdır قَلَّ مَنْ تَكَلَّمَ بِهَا Bunu dile getiren azdır *(Kimlerden?)* مِنْ اَوْلِيَاءِ اللّٰهِ Allah dostlarından اَنَّ عِلْمَ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, تَعَالَى Şanı yüce Allah Teâlâ'nın ilmi كَمَا اَنَّهُ مِنَ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ الْحَقِيقِيَّةِ الزَّائِدَةِ Sekiz zait ve hakiki sıfatlardan olduğu gibi كَمَا قَالَ اَهْلُ الْحَقِّ كَذٰلِكَ Nitekim hak ehli böyle demiştir هُوَ O ilim sıfatı مِنَ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ الذَّاتِيَّةِ الْغَيْرِ الزَّائِدَةِ اَيْضًا Zait

olmayan, zati şe'n ve itibarlardandır وَحَيْثُ اَنَّ الْقِسْمَ الْاَوَّلَ Birinci kısım olduğu için *(Neden olduğu için?)* مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ عَلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ Allah Teâlâ üzerine zait olan sıfatlardan فَمُتَعَلَّقُهُ أَيْضًا Dolayısıyla onun alakalı olduğu şey de مِمَّا سِوَى الذَّاتِ الْمُقَدَّسَةِ Mukaddes zatın dışındakilerdendir سَوَاءٌ كَانَ ذٰلِكَ السِّوَى İsterse bu dıştakiler olsun *(Ne?)* عَالَمًا اَوْ صِفَاتٍ زَائِدَةً Alem veya zait sıfatlar فَاِنَّ كُلًّا مِنْهُمَا Çünkü sıfatlanan her şey *(Ne ile?)* بِسِمَةِ الظِّلِّيَّةِ Gölgelik sıfatıyla وَعَرَضَ لَهُ اسْمُ الزِّيَادَةِ Ve kendisine zait ismi arız olan her şey لَا يَكُونُ لَائِقًا Layık olamaz *(Neye?)* وَلَا يَكُونُ لَهُ تَعَلُّقٌ بِجَنَابِ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ الْمُقَدَّسَةِ Mukaddes zat mertebesine (Bu gibi) şeylerin alakası da olmaz *(Kiminle?)* بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ ile سَوَاءٌ فَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الْعِلْمُ İsterse bu ilim olsun *(Ne?)* حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا Husuli veya huzuri بِظِلِّ كَانَ حُضُورِيًّا Eğer ilim huzuri olursa فَهُوَ أَيْضًا مُتَعَلِّقٌ O dahi alakalıdır *(Ne ile?)* مِنْ ظِلَالِ الذَّاتِ Zatın gölgelerinden biriyle وَاِنْ كَانَ بَيْنَ الْعِلْمِ وَالْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ Eğer ilim, alim ve malum arasında varsa *(Ne?)* اِتِّحَادٌ İttihat/ birlik فَاِنَّ هٰذَا الْاِتِّحَادَ أَيْضًا Bu ittihat da ظِلٌّ مِنْ ظِلَالِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Mukaddes mertebenin gölgelerinden birisidir لَا عَيْنُهَا Onun aynısı değildir وَاِنْ ظَنَّ جَمْعٌ عَيْنِيَّتَهَا Bazıları o mertebenin aynısı olduğunu sansalar da وَالْقِسْمُ الثَّانِي İkinci kısım اَلَّذِي هُوَ مِنَ الشُّئُونِ الذَّاتِيَّةِ الْغَيْرِ الزَّائِدَةِ Ki, o zait olmayan zati şe'nlerdendir مُتَعَلَّقُهُ (İşte) bu ikinci kısmın alakalı olduğu şey حَضْرَةُ الذَّاتِ فَقَطْ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Sadece yüce ve mukaddes Hz. Zat'tır وَاَعْلَى Ve bu ikinci kısım üstündür *(Neden?)* مِمَّا يَتَعَلَّقُ بِمَا سِوَى الذَّاتِ Zat dışındakilere taalluk eden şeylerden وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, اَنَّ الْعِلْمَ اِنْ كَانَ زَائِدًا Eğer ilim zait ise فَتَعَلُّقُهُ مَقْصُورٌ Onun taalluku aittir *(Neye?)* عَلَى مَا سِوَى الذَّاتِ Zat dışındakilere بَلْ مُجَرَّدُ اعْتِبَارٍ Bilakis sırf itibar olan ilim وَالْعِلْمُ الَّذِي لَيْسَ بِزَائِدٍ Zait olmayan ilim عَلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ فَتَعَلُّقُهُ مَقْصُورٌ Onun taalluku da aittir *(Kime?)* وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hz. Zat'a وَالْعِلْمُ الْمُنْتَفِي Yok olan ilim *(Nerede yok olan?)* فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hz. Zat mertebesinde هُوَ الْعِلْمُ الزَّائِدُ الْغَيْرُ اللَّائِقِ O zait

ve layık olmayan ilimdir *(Neye layık olmayan?)* بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Şu mukaddes mertebeye اَلَّذِى هُوَ Ki, bu ilim ظِلُّ شَأْنِ الْعِلْمِ الْغَيْرِ الزَّائِدِ Zait olmayan ilmin şe'ninin gölgesidir وَلاَ يَلْزَمُ مِنِ انْتِفَاءِ ذٰلِكَ الْعِلْمِ Bu ilmin yok olmasından gerekmez *(Ne?)* فَاِنَّهُ اِذَا لَمْ يَكُنْ هُنَاكَ ثُبُوتُ نَقِيضِهِ Zıttının sabit olması اَلَّذِى هُوَ الْجَهْلُ Ki, o cehalettir *(Ne?)* Çünkü orada olmadığında مُحَالٌ لِلْعِلْمِ İlme imkan اَلَّذِى هُوَ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Ki, o kamil sıfatlardandır كَيْفَ يَكُونُ لِنَقِيضِهِ Zıttı için nasıl olabilir اَلَّذِى هُوَ نَقْصٌ مِنَ الْقَدَمِ اِلَى الرَّأْسِ Ki, o baştan aşağı noksanlıktır *(Ne olabilir?)* مُحَالُ الثُّبُوتِ Sübutunun imkanı *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Şu Hazreti Zat'ta غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Hasıl-ı kelam: اَنَّ هٰذَيْنِ النَّقِيضَيْنِ كِلاَهُمَا يَكُونَانِ مَسْلُوبَيْنِ Şu iki zıttın ikisi de Soyulmuş olurlar *(Neden?)* عَنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu Hazreti Zat'tan وَلاَ يَلْزَمُ مَحْذُورٌ اَصْلاً Ve hiçbir sakınca da gerekmez قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْعَارِفِينَ عَرَفْتُ رَبِّى بِجَمْعِ الْاَضْدَادِ Ariflerden biri dedi ki: وَكَاَنَّهُ لاَ يَصِلُ Ve sanki ulaşamaz *(Nereye?)* اِلَى ذٰلِكَ الْمَقَامِ الْاَقْدَسِ Bu mukaddes makama *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ عُلُوِّهِ Yüce olması sebebiyle *(Ne ulaşamaz?)* فَاِذَا كَانَ جَمِيعُ وَاحِدٌ مِنْ هٰذَيْنِ النَّقِيضَيْنِ İki zıttan hiçbiri مَسْلُوبَةً عَنْ تِلْكَ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Bütün nispet ve itibarlar olunca *(Ne olunca?)* اَللَّذَانِ فَالْعِلْمُ وَعَدَمُ الْعِلْمِ الْحَضْرَةِ Bu Hazret'ten soyulmuş (olunca) İlim ve ilimsizlik يَكُونَانِ مَسْلُوبَيْنِ اَيْضًا مِنْ جُمْلَةِ النِّسَبِ Ki, bu ikisi nispet türündendir *(Bu ikisi ne olur?)* Onlar da soyulmuş olurlar وَالَّذِى لاَ بُدَّ لَهُ مِنَ النِّسَبِ Muhtaç olan şey *(Neye muhtaç?)* وَالْاِعْتِبَارَاتِ Nispet ve itibarlara وَلاَ يَكُونُ فِيهِ Ve kendisinde (mümkün) olmayan şey *(Ne mümkün olmayan?)* رَفْعُ النَّقِيضَيْنِ وَلاَ جَمْعُهُمَا İki zıttın ne kalkması ne de birleşmesi *(Bu şey nedir?)* هُوَ الْمُمْكِنِ O mümkün varlıktır وَخَالِقُ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Nispet ve itibarları yaratan مُنَزَّهٌ عَنِ النِّسَبِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Nispet ve itibarlardan münezzehtir وَقِيَاسُ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ Gaibi şahide kıyas etmek مُمْتَنِعٌ Mümkün değildir *(Nerede?)* فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu yerde اَوْ نَقُولُ Veya biz deriz ki: اِنَّ لاَ يَسْتَلْزِمُ عَدَمَ الْعِلْمِ الْمُطْلَقِ انْتِفَاءَ الْعِلْمِ الْخَاصِّ Hususi ilmin yok olması Mutlak ilmin

yokluğunu gerektirmez بَلْ يَسْتَلْزِمُ Bilakis gerektirir *(Neyi?)* عَدَمَ الْعِلْمِ الْخَاصِّ Hususi ilmin yokluğunu اَلَّذِى هُوَ مُتَضَمِّنٌ Ki, o içerir *(Neyi?)* لِشَائِبَةِ الظِّلِّيَّةِ Gölgeiik şaibesini وَلاَ Bu takdire göre فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ لاَ يَلْزَمُ مَحْذُورٌ اَصْلاً Hiçbir sakınca da gerekmez فَافْهَمْ يَكُونُ ارْتِفَاعُ النَّقِيضَيْنِ Ve iki zıttın ortadan kalkması da meydana gelmez (Burayı) anla! اَنَّ الْعِلْمَ الَّذِى هُوَ مِنَ الشُّؤُنِ الذَّاتِيَّةِ يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, Zati şe'nlerden olan ilim لاَ مُنَاسَبَةَ لَهُ اَصْلاً Onun asla münasebeti yoktur *(Ne ile?)* وَاِنْ كَانَ اَصْلُ هٰذَا الْعِلْمِ بِالْعِلْمِ الَّذِى هُوَ مِنَ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةِ Zait sıfatlardan olan ilimle Her ne kadar bu ilmin aslı هُوَ ذَاكَ الْعِلْمَ Şu zati şe'nlerden olan ilim olsa da فَاِنَّ وَثَمَّةَ كُلُّهُ الصِّفَاتِ الزَّائِدَةَ Çünkü zait sıfatlar ظِلُّ الشَّأْنِ الذَّاتِيِّ Zati şe'nin gölgesidir وَحُصُولُ فِى عَيْنِ انْكِشَافٌ فِى انْكِشَافٍ Orada her şey inkişaf içinde inkişaftır الْحُضُورِ Ve huzurun kendisinde husuldur وَمِنْ عُلُوِّ دَرَجَتِهِ Zati şe'nin derecesi yüksek olduğu için لاَ يَقْدِرُ الْجَهْلُ Cehalet güç yetiremez *(Neye?)* اَنْ يَقَعَ Var olmaya *(Nerede?)* فِى الطَّرَفِ الْمُقَابِلِ لَهُ Onun karşı tarafında *(Dalta neye güç yetiremez?)* وَاَنْ يَقُومَ بِنَقَاضَتِهِ Ona zıt olarak kaim olmaya بِخِلاَفِ صِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatı ise böyle değildir وَاِنْ كَانَ فَاِنَّ الْجَهْلَ قَائِمٌ بِنَقَاضَتِهَا Çünkü cehalet ona zıt olarak kaimdir وَاحْتِمَالُ وُقُوعُهُ غَيْرَ جَائِزٍ Her ne kadar cehaletin gerçekleşmesi caiz değilse de النَّقِيضِ لَهُ هٰذَا Onun bu zıttının bulunma ihtimali صَارَ بَاعِثًا Sebep olmuştur *(Neye?)* مِنَ التَّعَلُّقِ بِجَنَابِ عَلَى الْخِطَاطِهِ Onun düşmesine وَمَنَعَهُ Ve onu men etmiştir *(Neden?)* فِيهِ احْتِمَالُ الْقُدْسِ Mukaddes Zat'a taalluktan فَاِنَّ كُلَّ كَمَالٍ Çünkü her kemal ki, النَّقِيضِ Onda zıttına ihtimal vardır اَىَّ كَمَالٍ كَانَ Hangi kemal olursa olsun لاَ مَجَالَ O kemal için imkan yoktur *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu Hazret'te اَلْقُدْرَةُ الَّتِى لَهُ İspat ettikleri kudret *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebede مَثَلاً Örnek olarak هِىَ الْقُدْرَةُ الَّتِى لاَ عَجْزَ فِى مُقَابَلَتِهِ O, karşısında acziyet olmayan kudrettir بِخِلاَفِ صِفَةِ الْقُدْرَةِ Kudret sıfatı ise böyle değildir فَاِنَّ فِيهَا احْتِمَالُ النَّقِيضِ Çünkü onda zıttına ihtimal vardır وَاِنْ لَمْ يَكُنْ وَاقِعًا Her ne

kadar bu gerçekleşmese de وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ Bu kıyas üzeredir *(Ne?)* جَمِيعُ الشُّؤُنِ
فَإِذَا وَالصِّفَاتِ الْوَاجِبِيَّةِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Mukaddes Vacib'e ait bütün sıfat ve şe'nler
مُنَاسَبَةٌ بِصِفَةِ الْعِلْمِ لَمْ يَكُنْ لِشَأْنِ الْعِلْمِ İlim şe'ni için olmadığında *(Ne?)* İlim sıfatıyla
münasebet كَيْفَ يَكُونُ لِعِلْمِ الْمَخْلُوقَاتِ Kesinlikle اَصْلاً Mahlukatın ilmi için nasıl
olabilir? *(Ne?)* مُنَاسَبَةٌ بِهٰذَا الشَّأْنِ عَظِيمِ الشَّأْنِ Şu şanı yüce şe'n ile münasebet
تَعَلُّقٌ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ لَهُ Ve onun için nasıl düşünülebilir? *(Ne?)*
Şu mukaddes mertebeyle alaka اِلاَّ اَنْ يَكُونَ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Ancak Allah
Teâlâ'dan olması hariç *(Ne?)* رِعَايَةٌ وَعِنَايَةٌ Gözetme ve yardım *(Kime?)* لِلْعَبْدِ Kuluna
جَلاَءً مِنْ عِنْدِ انْكِشَافِهِ فَاَعْطَى لِانْكِشَافِهِ النَّاقِصِ Ve onun eksik inkişafına verirse *(Ne?)*
Kendi inkişafından bir açıklık وَاَعْطَاهُ الْبَقَاءَ الاَكْمَلَ Ve Allah Teâlâ kuluna beka-ı
ekmel verirse *(Nereden?)* مِنْ عِنْدِهِ Kendi katından *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْفَنَاءِ الاَتَمِّ Fena-
ı etemden sonra فَفِى هٰذَا الْوَقْتِ يُمْكِنُ İşte bu vakitte mümkün olur *(Ne?)* اَنْ يَحْصُلَ
لَهُ O kula hasıl olması *(Neyin?)* تَعَلُّقٌ لاَ كَيْفِيَّ Keyfiyetsiz bir alakanın *(Ne ile?)* بِتِلْكَ
الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Şu mukaddes mertebeyle وَيَبْلُغُ مَبْلَغًا Ve öyle bir noktaya ulaşır ki,
يَقْصُرُ دُونَهُ الاَصْلُ Asıl ondan geri kalır وَيَصِلُ اِلَى اَصْلِ الاَصْلِ Ve aslın aslına ulaşır
(Nasıl?) مُتَجَاوِزًا مَرْتَبَةَ الاَصْلِ Asıl mertebesini aşarak وَهٰذِهِ خُصُوصِيَّةٌ İşte bu öyle
bir özelliktir ki, اِمْتَازَ بِهَا بَنُو آدَمَ Ademoğulları bununla seçkin oldular وَفُتِحَ لَهُمْ Ve
onlara açıldı *(Ne?)* طَرِيقُ التَّرَقِّى Yükselme yolu حَتَّى يَتَجَاوَزُونَ الاَصْلَ Hatta onlar aslı
aşarlar وَيَبْلُغُونَ مَبْلَغًا وَاَصْلَ الاَصْلِ اَيْضًا Ve aslın aslını da aşarlar Ve öyle bir
noktaya ulaşırlar ki, يَبْقَى الاَصْلُ Asıl (o yerde) kalır *(Nasıl kalır?)* كَالظِّلِّ فِى الطَّرِيقِ
Yoldaki gölge gibi ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın bir lütfudur يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu
dilediğine verir وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Allah büyük lütuf sahibidir وَالسَّلاَمُ Selamlar...

74. MEKTUP

٧٤- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالسَّبْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومٍ فِي شَرْحِ كَلاَمِ صَاحِبِ الْفُصُوصِ فِي بَيَانِ تَجَلِّي الذَّاتِ وَتَحْقِيقِ الرَّأْيِ الْخَاصِ بِحَضْرَةِ شَيْخِنَا وَلَمْ يَتِمَّ هٰذَا الْمَكْتُوبُ اتِّفَاقًا ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَالَ الشَّيْخُ بْنُ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ وَالتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ لاَ يَكُونُ اِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ فَالْمُتَجَلَّى لَهُ مَا رَأَى سِوَى صُورَتِهِ فِي مِرْآةِ الْحَقِّ وَمَا رَأَى الْحَقَّ وَلاَ يُمْكِنُ اَنْ يَرَاهُ وَالْمُرَادُ مِنَ مِرْآةِ الذَّاتِ هُوَ الشَّأْنُ الذَّاتِيُّ الَّذِي ظِلُّهُ الاِسْمُ الزَّائِدُ الَّذِي هُوَ مَبْدَأُ لِتَعَيُّنِ الْمُتَجَلَّى لَهُ فَاِنَّ لِكُلِّ اسْمٍ زَائِدٍ هُوَ مَبْدَأُ لِتَعَيُّنٍ مِنْ تَعَيُّنَاتِ الْمَخْلُوقَاتِ اَصْلاً فِي مَرْتَبَةِ الذَّاتِ وَهُوَ الشَّأْنُ الَّذِي هُوَ مُجَرَّدُ اعْتِبَارٍ فِي الذَّاتِ كَمَا حَقَّقْتُ فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ وَلَيْسَ الْمُرَادُ مِنْهُ الذَّاتَ مُطْلَقًا فَاِنَّ الْمُطْلَقَ لاَ يَكُونُ مِرْآةً لِلْمُقَيَّدِ وَلَمَّا كَانَتِ الْمِرْآةُ مُقَيَّدَةً مِثْلَ الصُّورَةِ الْكَائِنَةِ فِيهَا وَاَصْلاً لِاَصْلِ تِلْكَ الصُّورَةِ لاَ جَرَمَ يَتَجَلَّى الْمِرْآةُ فِي نَظَرِ الْمُتَجَلَّى لَهُ بِصُورَتِهِ الْكَائِنَةِ فِيهَا مِنْ غَيْرِ زِيَادَةٍ وَلاَ نُقْصَانٍ لِاَنَّ تَجَلِّيَ ذٰلِكَ الشَّأْنِ وَظُهُورَهُ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الَّتِي وَقَعَ التَّجَلِّي فِيهَا لاَ يَكُونُ اِلاَّ بِهٰذِهِ الصُّورَةِ الَّتِي كَانَ الْمُتَجَلَّى لَهُ عَلَيْهَا اِلاَّ اَنَّ ظُهُورَهُ بِهٰذِهِ الصُّورَةِ لِفَنَائِهِ وَعَدَمِ تَعَلُّقِهِ بِالْعَالَمِ مَشْرُوطٌ بِتَوَسُّطِ الاِسْمِ الظِّلِّيِّ الَّذِي هُوَ مَبْدَأُ لِتَعَيُّنِ صُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ وَهٰذِهِ الْمِرْآةُ الْمُقَدَّسَةُ مُبَايِنَةٌ لِسَائِرِ الْمَرَايَا فَاِنَّ ظُهُورَ الصُّورَةِ فِي تِلْكَ الْمَرَايَا كَائِنٌ فِي زَاوِيَةٍ مِنْ زَوَايَاهَا وَلاَ تَظْهَرُ الْمَرَايَا بِاَعْيَانِ الصُّورَةِ الْحَالَّةِ فِيهَا لِمُبَايَنَةٍ بَيْنَهُمَا بِخِلاَفِ هٰذِهِ الْمِرْآةِ الْمُقَدَّسَةِ فَاِنَّ الصُّورَةَ غَيْرُ حَالَّةٍ فِيهَا وَلاَ حَاصِلَةٌ فِي زَاوِيَةٍ مِنْ زَوَايَاهَا لِعَدَمِ الْحَالِّيَّةِ وَالْمَحَلِّيَّةِ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ وَلَوْ حِسًّا وَعَدَمِ التَّبَعُّضِ وَالتَّجَزِّي فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَلَوْ وَهْمًا بَلْ تَظْهَرُ هٰذِهِ الْمِرْآةُ الْمُقَدَّسَةُ بِكُلِّيَّتِهَا بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ فَحِينَئِذٍ تَكُونُ هِيَ مِرْآةً وَصُورَةً فَالْمُتَجَلَّى لَهُ مَا رَأَى سِوَى صُورَتِهِ فِي مِرْآةِ الْحَقِّ الَّذِي هُوَ شَأْنُ الذَّاتِ الَّذِي ظَهَرَ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ وَمَا رَأَى الْحَقَّ الْمُطْلَقَ وَلاَ الشَّأْنَ الْخَاصَّ عَلَى النَّهْجِ التَّنْزِيهِيِّ وَالنَّمَطِ التَّقْدِيسِيِّ وَلاَ يُمْكِنُ اَنْ يَرَاهُ هٰذَا مَبْنِيٌّ عَلَى رَأْيِ الشَّيْخِ فِي

نَفْيِ اِمْكَانِ الرُّؤْيَةِ التَّنْزِيهِيَّةِ وَاِثْبَاتِ الرُّؤْيَةِ فِي الظُّهُورَاتِ التَّشْبِيهِيَّةِ الْجَامِعَةِ اللَّطِيفَةِ بِطَرِيقِ التَّمَثُّلِ وَالْمِثَالِ وَهُوَ كَمَا تَرَى مُخَالِفٌ لِمَا اتَّفَقَ عَلَيْهِ عُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ مِنْ اَنَّ رُؤْيَتَهُ تَعَالَى فِي الدُّنْيَا جَائِزَةٌ غَيْرُ وَاقِعَةٍ وَفِي الْآخِرَةِ بِلاَ كَيْفٍ وَاقِعَةٌ لاَ يَكُونُ بِتَمَثُّلٍ وَمِثَالٍ ﴿شعر﴾

وَادْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالٍ ۞ يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ

لِاَنَّ رُؤْيَةَ التَّمَثُّلِ رُؤْيَةٌ كَيْفٍ وَاَيْضًا لَيْسَتْ رُؤْيَةً لَهُ تَعَالَى بَلْ رُؤْيَةُ مَخْلُوقٍ اَوْجَدَهُ وَاَظْهَرَهُ بِطَرِيقِ التَّمَثُّلِ وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ التَّمَثُّلِ وَالْمِثَالِ وَوَرَاءَ التَّوَهُّمِ وَالْخَيَالِ وَكُلُّ ذٰلِكَ مَخْلُوقٌ لَهُ تَعَالَى وَالْعَجَبُ مِنْ كُبَرَاءِ الْعُرَفَاءِ اَنَّهُمْ تَسَلَّوْا بِالتَّشْبِيهِ عَنِ التَّنْزِيهِ وَبِالْحَادِيثِ عَنِ الْقَدِيمِ اِذِ اكْتَفَوْا بِالْمِثَالِ وَعَكَفُوا عَلَى التِّمْثَالِ وَظَنِّي اَنَّ ذٰلِكَ الْمَرَضَ حَدَثَ لَهُمْ مِنْ قَوْلِهِمْ بِالتَّوْحِيدِ وَالْاتِّحَادِ وَاِضْرَارِهِمْ عَلَى قُصُورِ حُكْمِهِمْ بِاَنَّ الْعَالَمَ هُوَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ فَلاَ جَرَمَ تَكُونُ رُؤْيَةُ اَيِّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْعَالَمِ رُؤْيَةً لَهُ تَعَالَى عِنْدَهُمْ لِلْاتِّحَادِ بَيْنَهُمَا وَمِنْ هٰهُنَا قَالَ بَعْضُهُمْ بِالشِّعْرِ الْفَارِسِيِّ ﴿شعر﴾

امروز جون جمال توبی برده ظاهر است ۞ در حیرتمکه وعدهء فرد ابرای جیست

اِلاَّ اَنَّ الشَّيْخَ خَصَّ مِنْ بَيْنِ ذٰلِكَ الْاَفْرَادِ فَرْدًا خَاصًّا جَامِعًا حَصَلَ بِطَرِيقِ التَّمَثُّلِ وَهُوَ لاَ يُجْدِي نَفْعًا وَكَاَنَّهُ قُدِّسَ سِرُّهُ بِوُفُورِ عِلْمِهِ بِالْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ وَاَقْوَالِ الْعُلَمَاءِ تَنَبَّهَ عَلَى شَنَاعَةِ الْقَوْلِ بِاِطْلاَقِ الرُّؤْيَةِ وَالْحُكْمِ بِاَنَّ رُؤْيَتَهُمْ مُطْلَقًا رُؤْيَةٌ لَهُ سُبْحَانَهُ وَمَعَ ذٰلِكَ لِغَلَبَةِ السُّكْرِ وَقُوَّةِ حَالِ التَّوْحِيدِ مَا تَخَلَّصَ عَنْ مَضِيقِ التَّشْبِيهِ مُطْلَقًا وَمَا تَفَرَّغَ لِتَحْصِيلِ كَمَالاَتِ التَّنْزِيهِ مُفْرَدًا بَلْ زَعَمَ اَنَّ الْمُنَزِّهَ الصِّرْفَ قَاصِرٌ وَنَاقِصٌ وَمُحَدِّدٌ لَهُ تَعَالَى كَالْمُشَبِّهِ فَفَرَّ عَنِ التَّنْزِيهِ الصِّرْفِ وَجَزَمَ بِاَنَّ الْكَمَالَ فِي الْجَمْعِ بَيْنَ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْزِيهِ وَالْحُكْمِ بِاَنَّ اَحَدَهُمَا عَيْنُ الْآخَرِ لِيَرْتَفِعَ التَّحْدِيدُ وَالتَّقْيِيدُ مُطْلَقًا وَلاَ يَخْفَى عَلَيْكَ اَنَّ التَّشْبِيهَ مَعْدُومٌ فِي الْخَارِجِ عِنْدَهُ وَاِنَّمَا الْمَوْجُودُ هُوَ التَّنْزِيهُ الصِّرْفُ فَلاَ يَكُونُ اَحَدُهُمَا مُحَدِّدًا وَمُقَيِّدًا لِلْآخَرِ عَلَى قِيَاسِ الْوُجُودِ وَالْعَدَمِ الْخَارِجِيَّيْنِ فَاِنَّ الْعَدَمَ غَيْرُ مُحَدِّدٍ لِلْوُجُودِ

وَلاَ الْعَكْسُ فَاِنَّ الْوُجُودَ عَلَى اِطْلاَقِهِ مَعَ الْعَدَمِ اِطْلاَقَهُ مَعَ الْوُجُودِ غَيْرُ مُقَيَّدٍ اَحَدُهُمَا بِالْآخَرِ وَلَوْ كَانَ الْعَدَمُ مُحَدِّدًا لِلْوُجُودِ لَكَانَ يَنْبَغِى اَنْ يُحْكَمَ بِاَنَّ الْكَمَالَ فِى الْجَمْعِ بَيْنَ الْوُجُودِ وَالْعَدَمِ وَيَكُونُ اَحَدُهُمَا عَيْنَ الْآخَرِ وَهُوَ سَفْسَطَةٌ ظَاهِرَةٌ فَلاَ يَكُونُ الْقَوْلُ بِالتَّنْزِيهِ الصِّرْفِ تَحْدِيدًا لَهُ تَعَالَى وَلاَ يَكُونُ الْجَمْعُ كَمَالاً بَلْ نَقْصًا وَاِلْحَاقًا لِلنَّاقِصِ بِالْكَامِلِ وَمَعْلُومٌ اَنَّ الْمُرَكَّبَ مِنَ النَّاقِصِ وَالْكَامِلِ نَاقِصٌ بَقِىَ الصُّوَرُ الْمُسَمَّاةُ بِالْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ عِنْدَهُ ثَابِتَةٌ فِى الْعِلْمِ وَهِىَ أَيْضًا لاَ تَسْتَلْزِمُ تَحْدِيدَ الْمَوْجُودِ الْخَارِجِىِّ حَتَّى يُحْكَمَ بِالاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ وَاِنَّمَا يُحَدِّدُ الْمَوْجُودَ الْخَارِجِىَّ الْمَوْجُودُ الْخَارِجِىُّ مِثْلُهُ وَاَمَّا الْمَوْجُودُ الْعِلْمِىُّ فَلاَ يُحَدِّدُ الْمَوْجُودَ الْخَارِجِىَّ وَلاَ يُزَاحِمُهُ لِتَبَايُنِ الْمَرْتَبَتَيْنِ اَلاَ تَرَى اَنَّ تَصَوُّرَ شَرِيكِ الْبَارِى وَثُبُوتَهُ فِى الْعِلْمِ لِيَحْكُمَ عَلَيْهِ بِالاِسْتِحَالَةِ لاَ يُزَاحِمُ الْبَارِىَ تَعَالَى الْمَوْجُودَ فِى الْخَارِجِ وَلاَ يُحَدِّدُهُ وَلاَ يُقَيِّدُهُ اَصْلاً حَتَّى يُتَمَحَّلَ فِى دَفْعِهِ تَمَحُّلاً غَيْرَ وَاقِعٍ بِاَنَّ اَحَدَهُمَا عَيْنُ الْآخَرِ هٰذَا وَلْنَرْجِعْ اِلَى كَلاَمِ الشَّيْخِ فِى التَّجَلِّى الذَّاتِى وَمَا يُنَاسِبُهُ فَنَقُولُ ذَكَرَ الشَّيْخُ بَعْدَ ذِكْرِ هٰذَا التَّجَلِّى مَا حَاصِلُهُ اَنَّ هٰذَا التَّجَلِّىَ نِهَايَةُ التَّجَلِّيَاتِ وَغَايَةُ الْعُرُوجَاتِ وَمَا بَعْدَ هٰذَا اِلاَّ الْعَدَمُ الْمَحْضُ فَلاَ تَطْمَعْ وَلاَ تُتْعِبْ نَفْسَكَ بِتَحْصِيلِ الْعُرُوجِ فَوْقَهُ وَالْوُصُولِ وَرَاءَهُ فَلاَ مَقَامَ اَعْلَى مِنْ هٰذِهِ الدَّرَجَةِ فِى التَّجَلِّى الذَّاتِى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Ma'sûm'a yazılmıştır**
- **Fusûs sâhibinin, zâtî tecellî ile ilgili sözünün şerhi ve bu konudaki görüşü**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun. Şeyh İbn Arabî (k.s.) demiştir ki: "Zât'tan gelen tecellî, ancak tecellî olunanın (tecellî mahallinin) sûretiyle olur. Tecellî olunan, Hakk'ın aynasındaki sûretinden başka bir şey görmez. Hakk'ı göremez. O'nu görmesi mümkün değildir."

Zât'm aynasından maksat, zâtî şe'ndir ki onun gölgesi, tecelli olunan için mebde-i taayyün olan zâit isimdir. Zira, mahlûkâtın taayyünlerinden bir taayyüne mebde olan her zâit isim için, zât mertebe-

sinde bir asıl vardır. Bu şe'n, daha önce de bir çok defa açıkladığımız üzere, zâttaki mücerret itibardır.

Buradaki zâttan maksat, mutlak zât değildir. Çünkü mutlak, mukayyede ayna olmaz. İçindeki sûret gibi, mukayyed olup o sûretin aslına bir asıl olduğu için ayna, tecelli olunanın nazarında içinde bulunan sûretle, eksilmeden ve artmadan tecellî eder. Çünkü o şe'nin tecellî etmesi ve tecellînin gerçekleştiği bu mertebede onun zuhûru, yalnızca, tecellî olunanın sûretiyle olur. Ancak, bu şe'nin fenâsı ve âleme taalluk etmemesi için, bu sûretle zuhûrunda, tecelli olunanın sûretinin mebde-i taayyünü olan gölgeli ismin tavassutu şart koşulmuştur.

Bu mukaddes ayna diğer aynalardan farklıdır. Çünkü sûretin o aynalarda zuhûru köşelerinden bir köşede olur. Aynalar, aralarındaki fark sebebiyle, kendilerine hulûl eden (içlerine giren) sûretlerin aynlarıyla zâhir olmazlar. Bu mukaddes ayna ise böyle değildir. Çünkü sûret ona hulûl etmemekte ve onun köşelerinden bir köşede zâhir olmamaktadır. Zîra bu kutsî makamda hissî de olsa hulûl eden – hulûl edilen ilişkisi yoktur.

Bu mukaddes mertebede vehmen de olsa bölünme ve parçalanma sözkonusu değildir. Bilakis bu mukaddes ayna bir bütün olarak, tecellî edilenin sûretiyle zâhir olur. Bu durumda o, hem sûret hem de ayna olur. Tecellî edilen ise Hak aynasında kendi sûretinden başka bir şey görmez. Bu da, tecellî edilenin sûretiyle zâhir olan zâtın şe'nidir. Mutlak Hakk'ı ve husûsî şe'ni tenzîhî ve takdîsî anlamda görmez. Görmesi de mümkün değildir.

Bu açıklama, Hak Sübhânehû'yu tenzîhî olarak görmenin mümkünlüğünü reddedip, yumuşak ve kuşatıcı olan teşbîhî zuhurlarda misal ve temsil yoluyla görmeyi kabul eden Şeyh'in görüşüne dayanmaktadır ki, görüldüğü üzere, bu açıklama, ehl-i sünnet âlimlerinin *(Rahimehumullâh)* "Mevlâ Teâlâ'nın dünyada görülmesi câiz olup vâki değildir. Âhirette görülmesi ise vâki olup keyfiyetsizdiz; temsîl ve misâle gelmez" şeklindeki ittifakına ters düşmektedir.

"Mü'minler O'nu görecek;
keyfiyetsiz, idrâksiz, ve misalden uzak."

Çünkü temsîlî görüş keyfiyete bağlı görüştür. Ayrıca bu, Hak Teâlâ'nın görmesi değildir. Bilakis O'nun temessül yoluyla meydana

getirdiği ve yarattığı mahlûkun görmesidir. Mevlâ Teâlâ misâlin ve temessülün ötesindedir. Vehmin ve hayâlin de ötesindedir. Bunların hepsi O'nun yaratıklarıdır. İlginçtir ki, bazı büyükler tenzîh yerine teşbihle, kadîm yerine hâdisle teselli buldu. Çünkü onlar misâl ile yetinerek temsîle takılıp kaldılar. Sanıyorum, bu hastalığın onlara bulaşmasının sebebi, tevhîdi ve ittihâdı kabûl etmeleri ve "Âlem, Hak Sübhânehû'dur" şeklindeki kusurlu hükümlerinde ısrar etmeleridir. Onlara göre, âlemin cüzlerinden birini görmek, Mevlâ Teâlâ'yı görmektir. Çünkü ikisi birbirine bitişmektedir. Buradan hareketle bazıları şu şiiri söylemiştir:

Bu gün için cemâlin perdesiz zâhir iken,
Hayretteyim; yarın vaadi neden?

Ancak Şeyh bu fertler arasında, temessül yoluyla, kuşatıcı bir husûsiyete sâhip olmuş olsa da faydasızdır. Sanki o *(Kuddise Sırruhu)*, Kitâb'ı, Sünnet'i ve âlimlerin görüşlerini çok iyi bildiği için, Mevlâ Teâlâ'yı mutlak olarak görmekten sözetmeyi ve bunların gördüğüne Hak Sübhânehû'yu görmek olarak hükmedilmesinin çirkinliğine dikkat çekmektedir.

Bununla birlikte sekrin yoğunluğu ve tevhîd hâlinin güçlü olması sebebiyle mutlak olarak teşbihin dar sahasından kurtulup tenzîh kemâlâtına ulaşma cehdi gösteremedi. Bilakis o, sâfî tenzih ehlinin eksik ve noksan olduğunu ve teşbih erbâbı gibi Mevlâ Teâlâ'yı sınırladığını iddia etti. Mücerred tenzihten kaçarak, kemâlin teşbîh ile tenzîh arasını cemetmek olduğuna kesin olarak kâni oldu. Mevlâ Teâlâ'yı sınırlamayı ve bağlamayı ortadan kaldırmak için teşbih ile tenzihin aynı olması gerektiği şeklinde bir hükme vardı.

Şurası açıktır ki, Şeyh'e göre, teşbih hâriçte yoktur. Hâriçte varolan mücerret tenzîhtir. Dolayısıyla hâriçte olan varlık ve yokluğa kıyasla bunlardan biri diğerini sınırlamaz ve kayıtlamaz. Çünkü yokluk varlığı sınırlamadığı gibi varlık da yokluğu sınırlamaz. Mutlak olarak varlık yoklukla birlikte ve mutlak olarak yokluk varlıkla birlikte birbirini sınırlamaz. Yokluk varlığı sınırlasaydı, kemâlin, varlıkla yokluğun arasını cemetmek olup ikisinin de aynı şey olduğuna hükmetmek gerekirdi. Halbuki bu, açık bir safsatadır.

Mücerret tenzihi kabul etmek Mevlâ Teâlâ'yı sınırlamak değildir. Teşbihle tenzihi birleştirmek kemâl değildir. Bilakis noksanlık ve

noksanı kâmile katmaktır. Nakıs ve kâmilin birleşmesinden meydana gelen şeyin, nâkıs olduğu bilinir. Şeyh'e göre, a'yân-ı sâbite denilen sûretler, ilimde sâbittir. Aynı şekilde bunlar da (a'yân-ı sâbite) hâricî varlığın sınırlanmasını gerektirmez ki aralarında ittihâdın olduğuna hükmedilsin. Hâricî varlığı, ancak kendisi gibi bir hâricî varlık sınırlayabilir. İlmî varlık ise hâricî varlığı sınırlayamaz ve mertebeleri ayrı olduğu için onu engellemez.

Görülmez mi ki, muhal olduğuna hükmetmek gâyesiyle Mevlâ Teâlâ için bir ortak düşünmek ve bu ortağın ilimde sâbit olması, hâriçte var olan Hak Sübhânehû'ya engel olmamakta, O'nu sınırlamamakta ve bağımlı kılmamaktadır. Bu yüzden, gerçekleşmeyen bir durum sebebiyle, "Biri diğerinin aynıdır" türü zorlamalara başvurmak yersizdir.

Şeyh'in zâtî tecellî ve benzer konularla ilgili sözüne dönelim. Şeyh, bu tecellîyi zikrettikten sonra kısaca şöyle der: "Bu tecellî, tecellîlerin sonudur. Yüksekliklerin zirvesidir. Buradan sonrası yalnızca yokluktur. Umutlanma! Daha yukarıya çıkmak ve daha öteye geçmek için kendini yorma! Zîrâ zâtî tecellîde bundan daha yüce bir makam yoktur."[17]

KELİME ANLAMI

74. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالسَّبْعُونَ **Yetmiş dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ **Hz. Mahdumzade Hâce Muhammed Masum'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي شَرْحِ كَلَامِ صَاحِبِ الْفُصُوصِ **Fusus sahibinin sözünün şerhi hakkındadır** *(Ne hakkındaki sözü?)* فِي بَيَانِ تَجَلِّي الذَّاتِ **Zat tecellisini beyanı hakkındaki sözü** *(Mektup daha ne hakkındadır?)* وَتَحْقِيقِ الرَّأْيِ الْخَاصِ بِحَضْرَةِ شَيْخِنَا **Ve Hz. Şeyhimize ait görüşün açıklaması hakkındadır** وَلَمْ يَتِمَّ هٰذَا الْمَكْتُوبُ اتِّفَاقًا **Bu mektup kazara tamamlanamamıştır.** ﴾

[17] İmâm-ı Rabbânî Hazretleri, Şeyh-i Ekber'in bu sözüyle ilgili değerlendirmeyi bir sonraki mektupta (75. Mektup) yapmaktadır.

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَالَ الشَّيْخُ بْنُ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Muhyiddin ibni Arabi (k.s.) dedi ki: لاَ يَكُونُ اِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ وَالتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ Zat'tan gelen tecelli Sadece kendisine tecelli edilenin suretinde olur فَالْمُتَجَلَّى لَهُ Dolayısıla tecelli edilen مَا رَأَى Görmemiştir *(Neyi?)* سِوَى صُورَتِهِ Kendi suretinden başka bir şeyi *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْحَقِّ Hakk'ın aynasında وَمَا رَأَى الْحَقَّ O, Hakk'ı görmemiştir وَلاَ يُمْكِنُ اَنْ يَرَاهُ Onu görmesi de mümkün değildir وَالْمُرَادُ مِنَ مِرْآةِ الذَّاتِ Zat aynasından maksat هُوَ اَلَّذِي الشَّأْنُ الذَّاتِيُّ O zati şe'ndir اَلَّذِي ظِلُّهُ الاِسْمُ الزَّائِدُ Ki, zait isim onun gölgesidir فَاِنَّ هُوَ Ki, o zait isim de مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Tecelli edilenin mebde-i teayyünüdür هُوَ مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنٍ مِنْ لِكُلِّ اسْمٍ زَائِدٍ Çünkü her zait isim için vardır *(Öyle zait isim ki,)* تَعَيُّنَاتِ الْمَخْلُوقَاتِ O, mahlukatın taayünlerinden birine mebde-i taayyündür *(Bu isimler için ne vardır?)* وَهُوَ الشَّأْنُ اَصْلاً فِي مَرْتَبَةِ الذَّاتِ Zat mertebesinde bir asıl O asıl da şe'ndir اَلَّذِي هُوَ مُجَرَّدُ اعْتِبَارٍ فِي الذَّاتِ Ki, o Zat'ta sırf itibarıdır كَمَا حَقَّقْتُ Nitekim ben bunu açıkladım *(Nerede?)* فِي غَيْرِ مَوْضِعٍ Birçok yerde وَلَيْسَ الْمُرَادُ مِنْهُ Zat aynasından maksat değildir *(Ne değildir?)* اَلذَّاتَ مُطْلَقًا Mutlak zat فَاِنَّ الْمُطْلَقَ لاَ Çünkü mutlak ayna olamaz *(Neye?)* لِلْمُقَيَّدِ Mukayyede وَلَمَّا كَانَتِ الْمِرْآةُ يَكُونُ مِرْآةً Çünkü مُقَيَّدَةً Ayna da mukayyet olunca *(Ne gibi?)* مِثْلَ الصُّورَةِ الْكَائِنَةِ فِيهَا Kendisindeki suret gibi وَاَصْلاً لِاَصْلِ تِلْكَ الصُّورَةِ Ve bu suretin aslının aslı olunca لاَ جَرَمَ يَتَجَلَّى Şüphesiz ayna tecelli eder *(Nerede?)* الْمِرْآةُ فِي نَظَرِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Tecelli edilenin nazarında *(Ne ile tecelli eder?)* بِصُورَتِهِ الْكَائِنَةِ فِيهَا Aynada hasıl olan suretiyle *(Nasıl tecelli eder?)* مِنْ غَيْرِ زِيَادَةٍ وَلاَ نُقْصَانٍ Artma ve eksilme olmadan *(Niçin suretiyle tecelli eder?)* لِاَنَّ تَجَلِّيَ ذٰلِكَ الشَّأْنِ وَظُهُورَهُ Çünkü bu şe'nin tecellisi ve zuhuru *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الَّتِي وَقَعَ التَّجَلِّي فِيهَا Tecellinin gerçekleştiği şu mertebede *(Şe'nin tecelli ve zuhuru nedir?)* لاَ يَكُونُ اِلاَّ بِهٰذِهِ الصُّورَةِ Ancak bu suretle olur *(Hangi suret?)* اَلَّتِي كَانَ الْمُتَجَلَّى لَهُ عَلَيْهَا Tecelli edilenin üzerinde olduğu suret

اِلاَّ اَنَّ ظُهُورَهُ بِهٰذِهِ الصُّورَةِ لِفَنَائِهِ Fakat şe'nin bu suretle zuhuru Fena bulması sebebiyledir وَعَدَمُ تَعَلُّقِهِ بِالْعَالَمِ Alemle alakasının olmaması ise مَشْرُوطٌ Bağlıdır *(Neye?)* اَلَّذِى هُوَ مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ بِتَوَسُّطِ الْاِسْمِ الظِّلِّيِّ Gölgesel ismin araya girmesine وَهٰذِهِ الْمِرْآةُ صُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Ki, o tecelli edilenin suretinin mebde-i taayyünüdür فَاِنَّ الْمُقَدَّسَةُ مُبَايِنَةٌ İşte bu mukaddes ayna zıttır *(Neye?)* لِسَائِرِ الْمَرَايَا Diğer aynalara كَائِنٌ فِى زَاوِيَةٍ ظُهُورَ الصُّورَةِ فِى تِلْكَ الْمَرَايَا Çünkü suretin diğer aynalarda zuhuru وَلاَ تَظْهَرُ الْمَرَايَا مِنْ زَوَايَاهَا Aynanın köşelerinden birinde olur Ve aynalar zuhur etmez *(Ne ile?)* بِاَعْيَانِ الصُّورَةِ Suretin aynıyla *(Öyle suret ki,)* اَلْحَالَّةِ فِيهَا Aynaya yansıyan *(Niçin zuhur etmez?)* لِمُبَايَنَةٍ بَيْنَهُمَا İkisi arasında zıtlık olduğundan بِخِلاَفِ فَاِنَّ الصُّورَةَ غَيْرُ حَالَّةٍ فِيهَا هٰذِهِ الْمِرْآةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes ayna böyle değildir Çünkü suret ona yansımaz وَلاَ حَاصِلَةٌ فِى زَاوِيَةٍ مِنْ زَوَايَاهَا Ve (suret) onun köşelerinden birinde hasıl olmaz *(Niçin?)* لِعَدَمِ الْحَالِّيَةِ وَالْمَحَلِّيَةِ Yansıma ve yansıma mahalli olmadığı için *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu makamda وَلَوْ حِسًّا Hissi de olsa *(Daha niçin suret bu aynada hasıl olmaz?)* وَعَدَمِ التَّبَعُّضِ وَالتَّجَزِّى Bölünme ve parçalanma da olmadığı için *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebede وَلَوْ وَهْمًا Vehmi de olsa بَلْ تَظْهَرُ هٰذِهِ الْمِرْآةُ الْمُقَدَّسَةُ Bilakis bu mukaddes ayna zuhur eder *(Nasıl?)* بِكُلِّيَّتِهَا Tamamıyla *(Ne ile zuhur eder?)* بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Tecelli edilenin suretiyle فَحِينَئِذٍ تَكُونُ هِىَ Bu durumda o olur *(Ne olur?)* فَالْمُتَجَلَّى لَهُ مَا رَأَى مِرْآةً وَصُورَةً Hem ayna hem de suret Sonuç olarak tecelli edilen kişi görmemiştir *(Ne?)* سِوَى صُورَتِهِ Kendi suretinden başka bir şey *(Nerede?)* فِى مِرْآةِ الْحَقِّ اَلَّذِى هُوَ شَأْنُ الذَّاتِ Hakkın aynasında Ki,'o Hak zatın şe'nidir اَلَّذِى وَمَا رَأَى ظَهَرَ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Ki, o şe'n de tecelli edilenin suretiyle zuhur etmiştir الْحَقَّ الْمُطْلَقَ Tecelli edilen mutlak Hakk'ı görmemiştir وَلاَ الشَّأْنَ الْخَاصَّ Ve hususi şe'ni de görmemiştir *(Nasıl?)* عَلَى النَّهْجِ التَّنْزِيهِىِ وَالنَّمَطِ التَّقْدِيسِىِ Tenzihi bir tarzda Ve takdisi bir şekilde وَلاَ يُمْكِنُ اَنْ يَرَاهُ Ve onu görmesi de mümkün değildir

هٰذَا مَبْنِيٌّ عَلَى رَأْيِ الشَّيْخِ Bu açıklama şeyhin görüşüne dayanır *(Ne hakkındaki görüşü?)* وَاِثْبَاتِ الرُّؤْيَةِ التَّنْزِيهِيَّةِ فِي نَفْيِ اِمْكَانِ الرُّؤْيَةِ Tenzihi görmenin imkanını reddetme Ve görmeyi ispat hakkındaki görüşü *(Neredeki görme?)* فِي الظُّهُورَاتِ التَّشْبِيهِيَّةِ بِطَرِيقِ التَّمَثُّلِ الْجَامِعَةِ اللَّطِيفَةِ Kuşatan ve latif olan teşbihi zuhurlarda *(Nasıl görme?)* وَالْمِثَالِ Temsil ve misal yoluyla وَهُوَ كَمَا تَرَى Senin de gördüğün gibi bu görüş مُخَالِفٌ Zıttır *(Neye?)* لِمَا اتَّفَقَ عَلَيْهِ عُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ Ehli sünnet alimlerinin ittifak ettikleri şeye شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah Teâlâ onların çalışmalarını kabul etsin مِنْ اَنَّ رُؤْيَتَهُ تَعَالَى فِي الدُّنْيَا Allah Teâlâ'yı dünyada görmek جَائِزَةٌ غَيْرُ وَاقِعَةٍ Caiz olup gerçekleşmez وَفِي الْآخِرَةِ بِلَا كَيْفٍ وَاقِعَةٌ Ahirette ise keyfiyetsiz olarak gerçekleşecektir لَا يَكُونُ بِتَمَثُّلٍ وَمِثَالٍ Ve bu görme temsil ve misalle de olmayacakatır ﴿شِعْر﴾ Şiir:

يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ Müminler Allah'ı görecekler *(Nasıl?)* بِغَيْرِ كَيْفٍ وَاِدْرَاكٍ Keyfiyet ve idrak olmadan وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالٍ Bir çeşit misal de olmadan

وَأَيْضًا لَيْسَتْ لِاَنَّ رُؤْيَةَ التَّمَثُّلِ Çünkü temsili görme رُؤْيَةُ كَيْفٍ Keyfiyetli bir görmedir بَلْ رُؤْيَةُ مَخْلُوقٍ Bilakis mahluku görmektir ki, رُؤْيَةٌ لَهُ تَعَالَى Ve de Allah'ı görmek değildir اَوْجَدَهُ وَاَظْهَرَهُ Allah onu yaratıp izhar etmiştir *(Ne ile?)* بِطَرِيقِ التَّمَثُّلِ Temsil yoluyla وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ التَّمَثُّلِ وَالْمِثَالِ Allah Teâlâ temsil ve misalin ötesindedir وَكُلُّ ذٰلِكَ مَخْلُوقٌ وَوَرَاءَ التَّوَهُّمِ وَالْخَيَالِ Vehim ve hayalin de ötesindedir وَالْعَجَبُ مِنْ كِبَرَاءِ الْعُرَفَاءِ Ne garip ki bazı büyük arifler اَنَّهُمْ تَسَلَّوْا بِالتَّشْبِيهِ Teşbihle teselli buldular *(Neyin yerine?)* عَنِ التَّنْزِيهِ Tenzihin yerine وَبِالْحَادِثِ عَنِ الْقَدِيمِ Ve kadimin yerine de hâdisle teselli buldular وَعَكَفُوا عَلَى التِّمْثَالِ اِذِ اكْتَفَوْا بِالْمِثَالِ Çünkü onlar misalle yetindiler وَظَنِّي Ve temsile takıldılar اَنَّ ذٰلِكَ الْمَرَضَ حَدَثَ لَهُمْ Benim zannım مِنْ قَوْلِهِمْ بِالتَّوْحِيدِ وَالْاِتِّحَادِ Bu hastalık onlara bulaştı *(Nereden?)* Tevhid ve ittihada hükmetmeleri

بِاَنَّ وَاِصْرارِهِمْ عَلَى قُصُورِ حُكْمِهِمْ Ve yanlış hükümde diretmelerinden *(Ne diye?)* الْعالَمَ هُوَ الْحَقُّ سُبْحانَهُ Alem, Allah Teâlâ'dır diye فَلاَ جَرَمَ تَكُونُ Dolayısıyla hiç şüphesiz olur *(Ne?)* رُؤْيَةُ اَيِّ فَرْدٍ مِنْ اَفْرادِ الْعالَمِ Alemin cüzlerinden herhangi birini görmek *(Ne olur?)* رُؤْيَةٌ لَهُ تَعالَى عِنْدَهُمْ Onlara göre Allah'ı görmek *(Niçin?)* لِلْاِتِّحادِ بَيْنَهُما Alemle Allah arasında ittihat olduğu için وَمِنْ هَهُنا قالَ بَعْضُهُمْ Bundan dolayı bazıları dediler *(Nasıl?)* بِالشِّعْرِ الْفارِسِيِّ Farsça bir şiirle ﴿شِعْر﴾ Şiir:

امروز جون جمال تو بی برده ظاهر است Bu gün için cemalin perdesiz zahir iken در حیرتمکه وعده فرد ابرای جیست Hayretteyim; yarın vaadi neden?

اِلاَّ اَنَّ الشَّيْخَ خَصَّ مِنْ بَيْنِ ذٰلِكَ الْاَفْرادِ Fakat şeyh bu fertler arasından ayrıldı *(Neyi?)* فَرْدًا خاصًّا جامِعًا Kuşatıcı ve özel bir ferdi ki, حَصَّلَ بِطَرِيقِ التَّمَثُّلِ Temsil yoluyla hasıl oldu وَكَاَنَّهُ قُدِّسَ سِرُّهُ Sanki وَهُوَ لاَ يُجْدِى نَفْعًا Fakat o da bir fayda vermez بِالْكِتابِ وَالسُّنَّةِ İyi bildiği için *(Neyi?)* بِوُفُورِ عِلْمِهِ Kuran, sünnet وَاَقْوالِ الْعُلَماءِ Ve alimlerin görüşlerini عَلَى شَناعَةِ الْقَوْلِ Farkına vardı *(Neyin?)* تَنَبَّهَ Söylemenin çirkinliğinin *(Neyi söylemenin?)* بِاِطْلاقِ الرُّؤْيَةِ Allah'ı mutlak olarak görmeyi وَالْحُكْمِ Ve hükmetmenin (çirkinliğinin farkına vardı) *(Neye hükmetmenin?)* بِاَنَّ رُؤْيَتَهُمْ مُطْلَقًا Onların mutlak olarak görmelerinin رُؤْيَةٌ لَهُ سُبْحانَهُ Allah'ı görmek olduğuna وَمَعَ ذٰلِكَ Buna rağmen لِغَلَبَةِ السَّكْرِ Sekir galip geldiği وَقُوَّةِ حالِ التَّوْحِيدِ Ve tevhit hali kuvvetli olduğu için ما تَخَلَّصَ Kurtulamadı *(Neden?)* عَنْ مَضِيقِ التَّشْبِيهِ Teşbih çıkmazından *(Nasıl kurtulamadı?)* مُطْلَقًا Mutlak olarak وَما تَفَرَّغَ Ve kendini veremedi *(Neye?)* لِتَحْصِيلِ كَمالاَتِ التَّنْزِيهِ مُفْرَدًا Sadece tenzih kemalatını tahsil etmeye بَلْ زَعَمَ Bilakis sandı ki, اَنَّ الْمُنَزِّهَ الصِّرْفَ Sırf tenzih eden قاصِرٌ وَناقِصٌ Eksik ve noksandır وَمُحَدِّدٌ لَهُ تَعالَى Ve Allah'ı sınırlar *(Nasıl?)* كَالْمُشَبِّهِ Teşbih eden gibi فَفَرَّ عَنِ التَّنْزِيهِ الصِّرْفِ Bu sebeple sırf tenzihten kaçtı وَجَزَمَ Ve kesin karar verdi *(Neye?)* بِاَنَّ الْكَمالَ فِى الْجَمْعِ Kemalin birleştirmede olduğuna *(Neyi?)*

بَيْنَ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْزِيهِ Teşbihle tenzihin arasını وَالْحُكْمِ Ve hükmetmede olduğuna *(Neye?)* بِاَنَّ اَحَدَهُمَا عَيْنُ الْآخَرِ Birinin diğerinin aynı olduğuna *(Niye böyle karar verdi?)* وَلاَ لِيَرْتَفِعَ التَّحْدِيدُ وَالتَّقْيِيدُ مُطْلَقًا Sınırlama ve kayıtlama tamamen kalksın diye عَلَيْكَ يَخْفَى اَنَّ التَّشْبِيهَ مَعْدُومٌ فِى الْخَارِجِ عِنْدَهُ Şeyhe göre Sana da gizli değildir ki, teşbih hariçte yoktur وَاِنَّمَا الْمَوْجُودُ Mevcut olan sadece *(Nedir?)* هُوَ التَّنْزِيهُ الصِّرْفُ Halis tenzihtir فَلاَ يَكُونُ اَحَدُهُمَا Dolayısıyla onlardan bir olmaz *(Ne olmaz?)* مُحَدِّدًا عَلَى قِيَاسِ الْوُجُودِ وَمُقَيِّدًا لِلْآخَرِ Diğerini sınırlayan ve kayıtlayan *(Neye kıyasla?)* Harici varlık ve yokluğa kıyasla فَاِنَّ الْعَدَمَ غَيْرُ مُحَدِّدٍ لِلْوُجُودِ وَالْعَدَمِ الْخَارِجِيَّيْنِ Çünkü yokluk varlığı sınırlamaz وَلاَ الْعَكْسُ Akside olmaz فَاِنَّ الْوُجُودَ Çünkü varlık عَلَى اِطْلاَقِهِ مَعَ الْعَدَمِ Yoklukla birlikte kullanılması durumunda اِطْلاَقِهِ مَعَ الْوُجُودِ Yokluğun varlıkla kullanılması gibi غَيْرُ مُقَيِّدٍ اَحَدُهُمَا بِالْآخَرِ İkisinden biri diğerini kayıtlamaz وَلَوْ كَانَ الْعَدَمُ مُحَدِّدًا لِلْوُجُودِ Eğer yokluk varlığı sınırlasaydı لَكَانَ يَنْبَغِى اَنْ يُحْكَمَ Elbette hükmetmek gerekirdi *(Neye?)* بِاَنَّ الْكَمَالَ فِى الْجَمْعِ Kemalin birleştirmekte olduğuna *(Neyi?)* بَيْنَ الْوُجُودِ وَالْعَدَمِ Varlıkla yokluğun arasını وَيَكُونُ اَحَدُهُمَا عَيْنَ الْآخَرِ Ve birisi diğerinin aynısı olurdu وَهُوَ سَفْسَطَةٌ ظَاهِرَةٌ Bu ise açık bir safsatadır فَلاَ يَكُونُ الْقَوْلُ بِالتَّنْزِيهِ الصِّرْفِ Dolayısıyla sırf tenzihe hükmetmek olmaz *(Ne olmaz?)* وَلاَ يَكُونُ الْجَمْعُ كَمَالاً تَحْدِيدًا لَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'yı sınırlamak Ve (teşbihle tenzihi) birleştirmek kemal olmaz بَلْ نَقْصًا Bilakis bu noksanlık وَالْحَاقًا لِلنَّاقِصِ بِالْكَامِلِ Ve noksanı kamile katmak olur وَمَعْلُومٌ Ve malumdur ki, اَنَّ الْمُرَكَّبَ مِنَ النَّاقِصِ وَالْكَامِلِ Noksan ve kamilden oluşan نَاقِصٌ Noksandır بَقِىَ الصُّوَرُ الْمُسَمَّاةُ بِالْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ عِنْدَهُ Şeyhe göre ayan-ı sabit adındaki suretler ثَابِتَةً فِى الْعِلْمِ İlimde sabit kalmıştır وَهِىَ اَيْضًا لاَ تَسْتَلْزِمُ Bunlar da gerektirmez *(Neyi?)* حَتَّى يُحْكَمَ بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ تَحْدِيدَ الْمَوْجُودِ الْخَارِجِىِّ Harici varlığın sınırlamasını Ta ki ayniyet ve ittihada hükmedilsin *(Nerede?)* بَيْنَهَا وَبَيْنَهُ Ayan-ı sabite ile harici varlık arasında وَاِنَّمَا يُحَدِّدُ الْمَوْجُودَ الْخَارِجِىَّ Harici varlığı sadece sınırlar *(Ne?)*

وَاَمَّا الْمَوْجُودُ الْعِلْمِيُّ Kendisi gibi harici bir varlık الْمَوْجُودُ الْخَارِجِيُّ مِثْلُهُ İlmi varlık ise فَلاَ يُحَدِّدُ الْمَوْجُودَ الْخَارِجِيَّ Harici varlığı sınırlayamaz وَلاَ يُزَاحِمُهُ Ve ona rakip olamaz *(Niçin?)* لِتَبَايُنِ الْمَرْتَبَتَيْنِ İki mertebe birbirine zıt olduğu için اَلاَ تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ تَصَوُّرَ شَرِيكِ الْبَارِى وَثُبُوتَهُ Allah'ın ortağının düşünülmesi ve sabit olması *(Nerede?)* فِى الْعِلْمِ İlimde *(Niçin düşünülmesi?)* لِيَحْكُمَ عَلَيْهِ بِالاسْتِحَالَةِ Onun muhal olduğuna hükmetmek için لاَ يُزَاحِمُ (Bu düşünce) rakip olamaz *(Kime?)* وَلاَ يُحَدِّدُهُ وَلاَ الْبَارِىَ تَعَالَى الْمَوْجُودَ فِى الْخَارِجِ Hariçte var olan yüce yaratıcıya يُقَيِّدُهُ اَصْلاً Ve onu asla sınırlayıp kayıtlayamaz ki, حَتَّى يُتَمَحَّلَ فِى دَفْعِهِ Bunu defetmekte zorlamaya başvurulsun *(Ne şekilde?)* تَمَحُّلاً غَيْرَ وَاقِعٍ Görülmemiş bir zorlama şekliyle *(Bu zorlama nasıl yapılır?)* بِاَنَّ اَحَدَهُمَا عَيْنُ الاٰخَرِ Biri diğerinin aynıdır (diye) هٰذَا Durum budur وَلْنَرْجِعْ اِلَى كَلاَمِ الشَّيْخِ Şeyhin sözüne dönelim *(Neredeki sözü?)* فِى التَّجَلِّى الذَّاتِيِّ وَمَا يُنَاسِبُهُ Zati tecelli ve onunla alakalı konularda فَنَقُولَ Ve diyelim ki: ذَكَرَ الشَّيْخُ بَعْدَ ذِكْرِ هٰذَا التَّجَلِّى Şeyh bu tecelliyi zikrettikten sonra zikretti *(Neyi?)* مَا حَاصِلُهُ Özetle şunları; اَنَّ هٰذَا التَّجَلِّىَ نِهَايَةُ التَّجَلِّيَاتِ Bu tecelli tecellilerin sonudur وَغَايَةُ الْعُرُوجَاتِ Ve yüksekmelerin sonudur وَمَا بَعْدَ هٰذَا اِلاَّ الْعَدَمُ الْمَحْضُ Bundan sonra sadece halis yokluk vardır فَلاَ تَطْمَعْ Dolayısıyla umutlanma وَلاَ تُتْعِبْ نَفْسَكَ Ve kendini yorma *(Nasıl?)* بِتَحْصِيلِ الْعُرُوجِ فَوْقَهُ Daha yukarıya çıkmaya çalışarak وَالْوُصُولِ وَرَاءَهُ Ve daha ötesine varmaya çalışarak فَلاَ مَقَامَ اَعْلَى Çünkü daha yüksek bir makam yoktur *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ الدَّرَجَةِ Bu dereceden *(Nerede?)* فِى التَّجَلِّى الذَّاتِيِّ Zati tecellide...

75. MEKTUP

٧٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالسَّبْعُونَ : اِلَى هٰذَا الْحَقِيرِ مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ فِي بَيَانِ تَجَلِّي اَفْعَالِهِ وَتَجَلِّي صِفَاتِهِ وَتَجَلِّي ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَهٰذَا الْمَكْتُوبُ كَاَنَّهُ تَتِمَّةٌ لِلْمَكْتُوبِ السَّابِقِ ﴾

لِيَعْلَمْ اَخِي الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٌ هَاشِمُ الْكِشْمِيُّ اَنَّ تَجَلِّيَ الْاَفْعَالِ عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ فِعْلِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لِلسَّالِكِ عَلَى نَهْجٍ يَرَى اَفْعَالَ الْعِبَادِ ظِلَالَ ذٰلِكَ الْفِعْلِ وَيَجِدُ ذٰلِكَ الْفِعْلَ اَصْلَ تِلْكَ الْاَفْعَالِ وَيَعْتَقِدُ قِيَامَ تِلْكَ الْاَفْعَالِ بِذٰلِكَ الْفِعْلِ الْوَاحِدِ وَكَمَالُ هٰذَا التَّجَلِّي هُوَ اَنْ تَخْتَفِيَ تِلْكَ الظِّلَالُ عَنْ نَظَرِهِ بِالتَّمَامِ وَتَكُونَ مُلْحَقَةً بِاَصْلِهَا وَتَجِدَ فَاعِلَ تِلْكَ الْاَفْعَالِ بِلاَ حِسٍّ وَلاَ حَرَكَةٍ كَالْجَمَادِ وَمَا قَالَهُ اَرْبَابُ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيِّ بِالْعَيْنِيَّةِ وَقَالُوا «اَلْكُلُّ هُوَ» اِنَّمَا هُوَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ حَيْثُ رَاَوْا هٰذِهِ الْاَفْعَالَ الْمُتَكَثِّرَةَ الصَّادِرَةَ مِنَ الْعِبَادِ فِعْلَ فَاعِلٍ وَاحِدٍ جَلَّ شَاْنُهُ وَهُنَاكَ اخْتِفَاءُ انْتِسَابِ الْاَفْعَالِ اِلَى فَعَلَتِهَا وَحُدُوثُ الْانْتِسَابِ فِيهَا اِلَى فَاعِلٍ وَاحِدٍ لاَ اخْتِفَاءُ نَفْسِ الْاَفْعَالِ وَالْحَاقُهَا بِاَصْلِهَا شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا وَاِنْ كَادَ اَنْ يَخْفَى عَلَى الْبَعْضِ وَتَجَلِّي الصِّفَاتِ عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ صِفَاتِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لِلسَّالِكِ عَلَى نَهْجٍ يَرَى صِفَاتِ الْعِبَادِ ظِلَالَ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَاَنْ يَجِدَ قِيَامَهَا بِاُصُولِهَا فَيَجِدُ عِلْمَ الْمُمْكِنِ مَثَلاً ظِلَّ عِلْمِ الْوَاجِبِ وَقَائِمًا بِهِ وَكَذٰلِكَ يَجِدُ قُدْرَتَهُ ظِلَّ قُدْرَتِهِ تَعَالَى وَقَائِمَةً بِهَا وَكَمَالُ هٰذَا التَّجَلِّي هُوَ اَنْ تَخْتَفِيَ تِلْكَ الصِّفَاتُ الظِّلاَلِيَّةُ عَنْ نَظَرِ السَّالِكِ بِالتَّمَامِ وَتَكُونَ مُلْحَقَةً بِاُصُولِهَا وَيَجِدَ نَفْسَهُ الَّذِي كَانَ مَوْصُوفًا بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ حَالِيًا عَنْهَا كَالْجَمَادِ بِلاَ حَيَاةٍ وَلاَ عِلْمٍ وَلاَ يَجِدَ فِي نَفْسِهِ اَثَرًا مِنَ الْوُجُودِ وَكَمَالاَتِهِ وَتَوَابِعِهِ حَتَّى لاَ يَكُونَ هُنَاكَ ذِكْرٌ وَلاَ تَوَجُّهٌ وَلاَ حُضُورٌ وَلاَ شُهُودٌ فَلَوْ كَانَ بَعْدَ اللُّحُوقِ بِالْاَصْلِ تَوَجُّهٌ فَهُوَ مُتَوَجِّهٌ مِنْ نَفْسِهِ اِلَى نَفْسِهِ وَاِنْ حُضُورٌ فَحَاضِرٌ بِنَفْسِهِ مَعَ نَفْسِهِ وَنَصِيبُ السَّالِكِ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ حُصُولُ حَقِيقَةِ الْفَنَاءِ وَالْاضْمِحْلاَلِ وَانْتِفَاءُ انْتِسَابِ الْكَمَالاَتِ

الَّتِي كَانَ يَنْسِبُهَا اِلَى نَفْسِهِ بِزَعْمِهِ وَاَدَاءُ الْاَمَانَةِ الَّتِي كَانَ يَظُنُّ تُهْمَةً وَكِذْبًا اَنَّهَا مِنْ نَفْسِهِ اِلَى اَهْلِ الْاَمَانَةِ وَزَوَالُ مَوْرِدِ كَلِمَةِ اَنَا أَيْضًا عَلَى حَدِّ لَوْ تَشَرَّفَ بِالْبَقَاءِ لاَ يَكُونُ مَوْرِدًا لِاَنَا وَلاَ يَقْدِرُ اَنْ يُعَبِّرَ عَنْ نَفْسِهِ بِاَنَا وَاِنْ وَجَدَ نَفْسَهُ عَيْنَ اَصْلِهِ لاَ يَتَيَسَّرُ لَهُ مَجَالُ اِطْلاَقِ اَنَا عَلَى ذٰلِكَ الْاَصْلِ وَلاَ يَقْدِرُ اَنْ يَقُولَ اِنَّهُ عَيْنُ الْاَصْلِ فَاِنَّ الْاَنَانِيَّةَ قَدْ زَالَتْ عَنْهُ وَقَوْلُ «اَنَا الْحَقُّ» اِنَّمَا هُوَ لِعَدَمِ حُصُولِ هٰذِهِ النِّسْبَةِ وَاِجْرَاءُ «سُبْحَانِي» عَلَى اللِّسَانِ لِعَدَمِ الْوُصُولِ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَلٰكِنْ يَنْبَغِي حَمْلُ صُدُورِ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْاَلْفَاظِ عَنِ الْاَكَابِرِ عَلَى تَوَسُّطِ اَحْوَالِهِمْ وَاعْتِقَادُ كَمَالِهِمْ وَرَاءَ هٰذَا الْقِيلِ وَالْقَالِ وَالْفَنَاءُ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ الْانْمِحَاءِ وَالْاضْمِحْلاَلِ وَاِنْ كَانَتْ مُنْتَهَى تَجَلِّي الصِّفَاتِ وَلٰكِنَّ حُصُولَهُ مِنْ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الذَّاتِ وَمَا لَمْ تَتَجَلَّ الذَّاتُ لاَ تَتَيَسَّرُ دَوْلَةُ الْفَنَاءِ بَلْ لاَ يَتِمُّ تَجَلِّي الصِّفَاتِ أَيْضًا مَا لَمْ تَجِدْ لَمْ تَتَخَلَّصْ وَمِنْ تَجَلِّي الذَّاتِ تَزُولُ بَقِيَّةُ الْعَارِفِ الَّتِي تُرَى لَهُ كَالْجَمَادِ وَتِلْكَ الْبَقِيَّةُ هِيَ الْعَدَمُ الَّذِي هُوَ اَصْلُ جَمِيعِ الْمُمْكِنِ وَقَدْ حَصَلَ لَهُ مِنِ انْعِكَاسِ صِفَاتِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فِيهِ امْتِيَازٌ وَتَشَخُّصٌ وَكَانَ بِهٰذِهِ الْمِرْآتِيَّةِ مُمْتَازًا مِنْ اَعْدَامِ اُخَرَ وَلَمَّا صَارَتْ تِلْكَ الظِّلاَلُ الْمُنْعَكِسَةُ مُلْحَقَةً بِاُصُولِهَا لَمْ يَبْقَ بَيْنَ تِلْكَ الْاَعْدَامِ مَا بِهِ الْامْتِيَازُ وَصَارَ هٰذَا الْعَدَمُ الْخَاصُّ أَيْضًا مُلْحَقًا بِالْعَدَمِ الْمُطْلَقِ فَحِينَئِذٍ لَمْ يَبْقَ مِنَ الْعَارِفِ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ ﴿لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ﴾ كَمَا اَنَّ الْوُجُودَ وَتَوَابِعَ الْوُجُودِ وَدَّعَهُ وَرَاحَ كَذٰلِكَ هٰذَا الْعَدَمُ فَارَقَهُ أَيْضًا وَلَحِقَ بِاَصْلِهِ وَاسْتَرَاحَ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ امْتِيَازَ هٰذَا الْعَدَمِ مِنْ اَعْدَامٍ اُخَرَ الَّذِي حَصَلَ بِوَاسِطَةِ حُصُولِ ظِلاَلِ الصِّفَاتِ فِيهِ كَانَ بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ وَفِي الْحَقِيقَةِ لَمْ يَكُنْ فِيهِ ظِلٌّ اَصْلاً مِثْلَ مَرَايَا اُخَرَ فَاِنَّ حُصُولَ الصُّوَرِ فِيهَا بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ فَاِذَا كَانَ حُصُولُ الظِّلاَلِ فِيهَا بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ يَكُونُ امْتِيَازُهُ أَيْضًا وَهْمِيًّا فَكَمَا اَنَّ وُجُودَ الْمُمْكِنِ بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ يَكُونُ عَدَمُهُ أَيْضًا بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ فَمَا اُعْطِيَ فِي خَارِجِ دَائِرَةِ الْوَهْمِ مَوْضِعَ قَدَمٍ فَاِنَّ الْوُجُودَ وَالْعَدَمَ فِي الْحَقِيقَةِ عَلَى صَرَافَةِ اِطْلاَقِهِمَا مَا لِذَاكَ عَرَضَ تَنَزُّلٌ

وَلاَ لِهٰذَا حَصَلَ تَرَقٍّ وَمِنْ كَمَالِ اقْتِدَارِ الصَّانِعِ تَعَالَى خَلَقَ الْعَالَمَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ مِنْ ذَاكَ وَهٰذَا وَاَتْقَنَهُ وَجَعَلَ الْمُعَامَلَةَ الْاَبَدِيَّةَ وَالْمُجَارَاةَ السَّرْمَدِيَّةَ مَنُوطَةً بِهِ ﴿وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللهِ بِعَزِيزٍ﴾ وَمَا قُلْتُ فِيمَا سَبَقَ اِنَّ حُصُولَ دَوْلَةِ الْفَنَاءِ مِنْ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الذَّاتِ يَعْنِي اَنَّ حُصُولَ نَفْسِ تَجَلِّي الذَّاتِ بَعْدَ حُصُولِ دَوْلَةِ الْفَنَاءِ مَا لَمْ تَتَخَلَّصْ لَمْ تَجِدْ وَالْفَرْقُ بَيْنَ اَشِعَّةِ التَّجَلِّي وَنَفْسِ التَّجَلِّي كَالْفَرْقِ بَيْنَ اِسْفَارِ الصُّبْحِ وَطُلُوعِ الشَّمْسِ فَاِنَّ فِي وَقْتِ الْاِسْفَارِ ظُهُورَ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الشَّمْسِ وَبَعْدَ الطُّلُوعِ نَفْسُ تَجَلِّي الشَّمْسِ وَرُبَّمَا لاَ يُشَرِّفُ الْبَعْضُ بِنَفْسِ التَّجَلِّي مَعَ ظُهُورِ اَشِعَّةِ التَّجَلِّي وَلاَ يُوصَلُ بِهِ اِلَى تِلْكَ الدَّوْلَةِ الْقُصْوَى بِوَاسِطَةِ عُرُوضِ بَعْضِ الْعَوَارِضِ كَمَنْ يُدْرِكُ الْاِسْفَارَ وَلاَ يُدْرِكُ الطُّلُوعَ بِعُرُوضِ عِلَّةٍ سَمَاوِيَّةٍ اَوْ اَرَضِيَّةٍ وَاَيْضًا لاَ حَاجَةَ فِي شُهُودِ الْاِسْفَارِ اِلَى كَمَالِ قُوَّةِ الْبَاصِرَةِ وَشُهُودُ الشَّمْسِ هُوَ الَّذِي يَسْتَدْعِي كَمَالَ قُوَّةِ الْبَاصِرَةِ وَحِدَّةَ النَّظَرِ اَلاَ تَرَى اَنَّ الْخُفَّاشَ قَادِرٌ عَلَى اِدْرَاكِ الْاِسْفَارِ وَعَاجِزٌ عَنْ اِبْصَارِ الشَّمْسِ فِي النَّهَارِ وَاِبْصَارُ الشَّمْسِ يَسْتَدْعِي اَنْ يَحْصُلَ لَهُ بَصَرٌ آخَرُ وَرُبَّمَا يَكُونُ فِي السَّالِكِ اسْتِعْدَادُ اَشِعَّةِ التَّجَلِّي وَلاَ يَكُونُ فِيهِ اسْتِعْدَادُ نَفْسِ التَّجَلِّي وَالْخُفَّاشُ فِيهِ اسْتِعْدَادُ مُشَاهَدَةِ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الشَّمْسِ وَلَيْسَ فِيهِ اسْتِعْدَادُ نَفْسِ تَجَلِّي الشَّمْسِ هَا اَنَا اَقُولُ كَلاَمًا عَالِيًا لَعَلَّهُ يَكُونُ نَافِعًا وَبَعْدَ انْصِرَامِ تَجَلِّي الصِّفَاتِ وَبَعْدَ حُصُولِ فَنَاءِ الصِّفَاتِ وَالذَّاتِ يَسْتَقْبِلُ الْعَارِفَ تَجَلٍّ كَاَنَّهُ دِهْلِيزُ تَجَلِّي الذَّاتِ وَكَاَنَّهُ بَرْزَخٌ بَيْنَ تَجَلِّي الصِّفَاتِ وَتَجَلِّي الذَّاتِ وَالَّذِي يَتَرَقَّى مِنْ هٰذَا التَّجَلِّي لَهُ نَصِيبٌ مِنْ تَجَلِّي الذَّاتِ بِقَدْرِ اسْتِعْدَادِهِ وَهٰذَا التَّجَلِّي الْبَرْزَخِيُّ بِزَعْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ اَصْلٌ لِذَاكَ التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ الَّذِي قَالَ الشَّيْخُ بْنُ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ فِي حَقِّهِ هٰذِهِ الْعِبَارَةَ «وَالتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ لاَ يَكُونُ اِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ فَالْمُتَجَلَّى لَهُ مَا رَأَى سِوَى صُورَتِهِ فِي مِرْآةِ الْحَقِّ وَمَا رَأَى الْحَقَّ وَلاَ يُمْكِنُ اَنْ يَرَاهُ» وَقَالَ لِهٰذَا التَّجَلِّي مُنْتَهَى التَّجَلِّيَاتِ وَلَمْ يَقُلْ بِمَقَامٍ فَوْقَهُ وَقَالَ «وَمَا بَعْدَ هٰذَا التَّجَلِّي اِلاَّ الْعَدَمُ الْمَحْضُ فَلاَ تَطْمَعْ وَلاَ تَتْعَبْ

فِي تَحْصِيلِ الْعُرُوجِ وَالتَّرَقِّي فَوْقَهُ فَلاَ مَقَامَ اَعْلَى مِنْ هٰذِهِ الدَّرَجَةِ فِي التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ» وَالْعَجَبُ اَنَّ الْوُصُولَ اِلَى الْمَطْلُوبِ الْحَقِيقِيِّ فِيمَا وَرَاءَ هٰذَا التَّجَلِّي وَالشَّيْخُ يُخَوِّفُ وَيُحَذِّرُ عَنْهُ بِقَوْلِهِ تَعَالَى ﴿وَيُحَذِّرُكُمُ اللهُ نَفْسَهُ﴾ وَيُهَدِّدُ فَلَوْ لَمْ نَطْمَعْ نَحْنُ الْمَهْجُورُونَ الْمُتَحَيِّرُونَ فِيهِ وَلَمْ نَتْعَبْ لِحُصُولِهِ مَاذَا كُنَّا فَعَلْنَاهُ غَيْرَ التَّسَلِّي مِنَ الْجَوْهَرِ النَّفِيسِ بِقِطَعَاتِ الْخَزَفِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ النَّصِيبَ مِنْ كُلِّ مَرْتَبَةٍ مُنَاسِبٌ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ فَالنَّصِيبُ الْمُيَسَّرُ مِنَ اللاَّكَيْفِيِّ يَكُونُ لاَ كَيْفِيًّا لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِ اِلَى اللاَّكَيْفِيِّ فَالْمَعْرِفَةُ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ لَيْسَتْ كَمَعْرِفَةٍ تَتَعَلَّقُ بِالْكَيْفِيِّ فَاِنَّهُ لاَ مَجَالَ لِهٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ هُنَاكَ الْعِلْمُ فِي ذَاتِ اللهِ سُبْحَانَهُ جَهْلٌ اَيْ لَيْسَ عِلْمًا مِنْ جِنْسِ الْعِلْمِ الْمُتَعَلِّقِ بِعِلْمِ الْمُمْكِنِ فَاِنَّهُ مِنْ مَقُولَةِ الْكَيْفِ وَلاَ كَيْفَ ثَمَّةَ وَالْمَنْعُ مِنَ التَّفَكُّرِ فِي ذَاتِ اللهِ سُبْحَانَهُ اِنَّمَا هُوَ بِوَاسِطَةِ اَنَّهُ تَعَالَى وَرَاءَ التَّفَكُّرِ وَالتَّخَيُّلِ وَوِجْدَانُهُ تَعَالَى اِنَّمَا يُمْكِنُ بِهِ سُبْحَانَهُ لاَ بِالْفِكْرِ وَالْخَيَالِ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَكَانَ يَنْبَغِي لِلشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ اَنْ يَقُولَ وَمَا بَعْدَ هٰذَا التَّجَلِّي اِلاَّ الْوُجُودُ الصِّرْفُ وَالنُّورُ الْمَحْضُ وَاِنَّمَا قَالَ وَمَا بَعْدَ هٰذَا التَّجَلِّي اِلاَّ الْعَدَمُ بِاعْتِبَارِ اَنَّ الْعَالَمَ ظِلُّ الصِّفَاتِ وَالتَّفَوُّقُ وَالتَّرَقِّي مِنَ الصِّفَاتِ اجْتِهَادٌ وَسَعْيٌ فِي اِعْدَامِ نَفْسِهِ وَلَيْسَ كَذٰلِكَ فَاِنَّ الْعَارِفَ اِذَا لَمْ يَتَرَقَّ مِنَ الصِّفَةِ الَّتِي هِيَ اَصْلُهُ وَلَمْ يَتَفَوَّقِ الشُّؤُنَ وَالاِعْتِبَارَاتِ الذَّاتِيَّةَ مَاذَا يَكُونُ فِعْلُهُ وَلاَيِّ شَيْءٍ يَكُونُ مَجِيئُهُ وَالْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ اللَّذَانِ تَيَسَّرَا لَهُ فِي كُلِّ مَرْتَبَةٍ جَرَاهُ لِلتَّجَاوُزِ اِلَى مَا فَوْقَ اَصْلِهِ فَتَجَاوَزَ بِبَقَاءِ الْاَصْلِ عَنِ الْاَصْلِ وَوَصَلَ اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ ﴿شِعْرٌ﴾

يُحْرَقُ بِالنَّارِ مَنْ يَمَسُّ بِهَا ۞ وَمَنْ هُوَ النَّارُ كَيْفَ يَحْتَرِقُ

فَلَوْ وَصَلَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ اِلَى اَصْلِ ذٰلِكَ الظِّلِّ لَمَا خَافَ مِنَ التَّرَقِّي اِلَى فَوْقٍ وَلَمْ يُخَوِّفْ وَلٰكِنَّ حُسْنَ الظَّنِّ يَقْتَضِي تَرَقِّيَ هٰذَا الشَّيْخِ الْمُعَظَّمِ بِفَضْلِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مِنْ

هٰذَا الْمَقَامِ وَإِدْرَاكَهُ حَقِيقَةَ الْاَمْرِ لاَ يَنْبَغِي وَزْنُ حَالِهِ الْعَظِيمِ بِمِيزَانِ قَالِهِ وَلَعَلَّهُ قَالَ ذٰلِكَ فِي الْابْتِدَاءِ وَالتَّوَسُّطِ ثُمَّ جَاوَزَهُ بِمَرَاحِلَ «مَنِ اسْتَوَى يَوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ» وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ وَمَاذَا اَكْتُبُ مِنَ التَّجَلِّي الذَّاتِي وَمَاذَا اَقْدِرُ اَنْ اَكْتُبَ فَإِنَّهُ ذَوْقِيٌّ فَمَنْ ذَاقَ عَرَفَ وَمَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ ﴿ع﴾ بَلَغَ الْيَرَاعُ إِلَى هُنَا فَتَكَسَّرَا ۞ وَالْقَدْرُ الْمُمْكِنُ إِظْهَارُهُ اَنَّ التَّجَلِّيَ الذَّاتِيَّ فِي حَقِّ الْعَارِفِ الَّذِي ذُكِرَ فَنَاءُهُ فِيمَا سَبَقَ دَائِمِيٌّ وَمَا هُوَ كَالْبَرْقِ لِغَيْرِهِ عَلَى الدَّوَامِ فِي حَقِّهِ بَلِ التَّجَلِّي الْبَرْقِيُّ لَيْسَ هُوَ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا فِي الْحَقِيقَةِ وَإِنْ قَالُوا لَهُ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا بَلْ هُوَ تَجَلِّي شَأْنٍ مِنْ شُؤُنِ الذَّاتِ سَرِيعُ الْاسْتِتَارِ فَإِنَّهُ مَتَى مَا حَصَلَ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ مِنْ غَيْرِ مُلاَحَظَةِ الشُّؤُنِ وَالْاعْتِبَارَاتِ فَالدَّوَامُ لاَزِمٌ لَهُ وَالْاسْتِتَارُ غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ فِيهِ وَتَلْوِينَاتُ التَّجَلِّيَاتِ تُنْبِئُ عَنِ الصِّفَاتِ وَالشُّؤُنَاتِ وَحَضْرَةُ الذَّاتِ مُنَزَّهَةٌ وَمُبَرَّأَةٌ مِنَ التَّلْوِينَاتِ وَلاَ مَجَالَ فِيهَا لِلْإِسْتِتَارِ ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu hakîr kula, Muhammed Hâşim el-Kışmî'ye yazılmıştır**
- **Zât tecellîsi, sıfat tecellîsi ve fiil tecellîsi (Bu mektup, öncekinin devamı gibidir)**

Kardeşim Hâce Muhammed el-Kışmî bilmelidir ki, **fiillerin tecellîsi**, Hak Sübhânehû'nu fiilinin sâlike zuhûr etmesidir. Bu zuhûr o şekilde olur ki, sâlik, kulların fiillerini bu fiilin gölgesi olarak görür.. Bu fiili kulların fiillerinin aslı olarak bulur.. Bu fiillerin o tek fiil ile kâim olduğuna inanır.

Bu tecellînin kemâli, bu gölgelerin sâlikin nazarından tamamıyla kaybolup aslıyla birleşmesidir. Bu fiillerin fâilini cansız varlıklar gibi hissiz ve hareketsiz olarak bulur.

Vahdet-i vücûdu kabul edenlerin ayniyyet olarak kabul edip "Hepsi O'dur" şeklinde ifâde ettikleri şey bu makamdadır. Çünkü

onlar, burada, kulların çoğalan fiillerini, Biricik Fâil'in (c.c.) fiili olarak gördüler.

Burada fiillerin fâillerine olan bağlılığı gizlenip Biricik Fâil'e bağlılıkları hâsıl olur. Yoksa fiillerin kendisi gizlenmez ve asıllarına birleşmez. Her ne kadar bazıları için nerdeyse gizlense de aralarında büyük fark vardır.

Sıfatların tecellîsi Hak Sübhânehû'nun sıfatlarının, salike zuhur etmesinden ibârettir. Bu zuhur o şekilde olur ki, sâlik, kulların sıfatlarını, Vâcib Teâlâ'nın sıfatlarının gölgesi olarak görür. Bu sıfatların, asıllarıyla kâim olduğunu müşâhede eder. Mesela mümkünün ilmini Vâcib Teâlâ'nın ilminin gölgesi olarak bulur ve onunla kâim olarak tasavvur eder. Aynı şekilde kudretini Hak Sübhânehû'nun kudretinin gölgesi olarak bulur ve onunla kâim olarak tasavvur eder.

Bu tecellînin kemâli, sâlikin nazarından bu gölgesel sıfatların tamamıyla silinmesi ve asıllarına katılmasıdır. Daha önce bu sıfatlarla vasıflanmış olan kendisini, şimdi bunlardan sıyrılmış olarak bulmasıdır. Tıpkı kendileri için ilim ve hayat sözkonusu olmayan cansız varlıklar gibi. Bu makamda kendisinde, varlıktan, varlığın kemâlâtından ve cüzlerinden bir eser bulamaz. Burada ne hatırlama, ne teveccüh, ne huzur, ne şühûd, hiçbir şey yoktur.

Eğer asla bitiştikten sonra teveccüh varsa o, kendisiyle kendisine teveccüh emektedir. Eğer huzur varsa kendisiyle kendisine hâzırdır.

Sâlikin bu makamdaki nasîbi, fenâ ve yok olmânın hakîkatine ulaşmaktır. Daha önce, kendi zannıyla, kendisine bağladığı kemâlâtın bu bağlılığının yok olmasıdır. Yalan ve töhmet sonucu, kendisinden olduğunu sandığı emâneti ehline teslim etmektir. "Ene (ben)" kelimesinin yolunun kapatılmasıdır. O kadar ki, sâlik bekâ ile şereflense dahi "ene"ye yol bulamaz. Kendisini "ene" ile ifâde edemez. Nefsini aslının aynı olarak bulsa bile bu asla "ene" kelimesini kullanmaya yol bulamaz. Aslın aynı olduğunu söyleyemez. Çünkü artık ondan enâniyet kalkmıştır.

"Ene'l-Hak (Ben Hakk'ım)" sözü bu nisbete ulaşamamış olmaktan kaynaklanır. "Subhânî (kendimi noksanlıklardan tenzih ederim)" sözünü söylemek bu büyük nimete ulaşamama sebebiyledir.

Ancak büyüklerden bu tür sözlerin sâdır olmasını, bu tür sözleri, hâllerin (seyrin) ortasındayken söylemiş olmalarına yormak ve onların kemâllerinin bu gibi sözlerin ötesinde olduğuna inanmak gerekir.

Yok olmanın ve kaybolmanın hakîkati olan fenâ, her ne kadar sıfat tecellîsinin son noktası olsa da, zât tecellîsinin şualarından meydana gelmektedir. Zât tecellî etmedikçe fenâ devletine ulaşılmaz. Hatta sıfat tecellîsi bile tamam olmaz. O bulunmadıkça kurtuluş olmaz.

Ârife cansız bir varlık gibi gözüken bakiyyesinin (kalıntısının) yok olması zât tecellîsindendir. O bakiyye bütün mümkünlerin aslı olan yokluktur. Hazret-i Vücûb Teâlâ'nın sıfatlarının yansıması sebebiyle kendisinde bir imtiyaz ve müşahhaslık meydana geldi.. Böylece bu yokluk, Mevlâ Teâlâ'nın sıfatlarına aynalık etmekle diğer yokluklardan ayrıldı. Bu yansıyan gölgeler asıllarına bitişince o yokluklar arasında imtiyaz kalmadı. Bu husûsî yokluk da mutlak yokluğa katıldı. Böylece ârifin ne ismi ne de alâmeti kalmadı. "Ne geriye bir şey kor, ne de bırakır." (Muddessir 28). Varlık ve varlığın tâbîleri ondan ayrıldığı gibi yokluk da ondan ayrılır ve aslına bitişerek rahata kavuştu.

Bilmek gerekir ki, sıfatların gölgesinin kendisinde hâsıl olması sonucu bu yokluğun diğer yokluklardan ayrılması vehmî bir durumdur. Hakîkatte, kendisinde kesinlikle gölge yoktur. Bu durum diğer aynalarda vaki olana benzer. Çünkü sûretlerin[18] o aynalardaki zuhûru da vehim itibâriyledir. Gölgelerin ondaki husûlü vehmî bir itibarla olunca imtiyâzı da vehmîdir.

Mümkünün varlığı vehmî bir itibarla olduğu gibi, yokluğu da vehmî bir itibarladır. Mümkünün, vehim dairesinin dışında bir adımlık bile yeri yoktur. Zîrâ gerçekte varlık ve yokluk saf mutlaklıkları üzeredir; ne ona tenezzül gelmiştir ne de diğerinde bir yükselme durumu olmuştur.

Sâni' Teâlâ, kâmil kudretiyle âlemi ondan ve bundan vehim mertebesinde yarattı ve ona sağlamlık verdi. Ebedî muâmeleyi, dâimî azap ve sevâbı bu âleme bağladı. *"Bu, Allah'a güç değildir."*[19]

[18] Farsça asıl metinde bu kelime "sûretlerin" değil, "gölgelerin" olarak geçmektedir.

[19] İbrahim, 20.

Yukarıda, fenânın, zât tecellîsinin şualarından meydana geldiğini söylemiştik. Bunu şöyle açıklayabiliriz: Zât tecellîsinin kendisinin meydana gelmesi, fenâ devletine kavuştuktan sonra olur. Kurtulamazsan bulamazsın. Tecellînin kendisiyle şuaları arasındaki fark, sabahın ilk ışıklarıyla güneşin doğuşu arasındaki fark gibidir. Çünkü sabahın ilk ışıkları belirirken güneşin tecellîsinin şuaları zâhir olur. Güneş doğduktan sonra ise güneşin kendisi tecellî eder.

Bazıları için tecellînin şuaları zâhir olduğu halde tecellînin kendisiyle şereflenemeyebilir. Bazı noksanlıkların oluşması sebebiyle o muhteşem devlete ulaşamazlar. Tıpkı, sabahın ilk ışıklarına ulaşıp da göklerle veya yerlerle ilgili bir sebeple güneşin doğuşuna ulaşamamak gibi.

Ayrıca, sabahın ilk ışıklarını görmek için görme gücünün tam olmasına gerek yoktur. Güneşi görmek ise kâmil bir görme gücü ve keskin bir nazar gerektirir. Görülmez mi ki, yarasa sabahın ilk ışıklarını görebilirken gündüz güneşi görememektedir. Güneşi görebilmesi için ona başka bir göz gerekir.

Bazen sâlikin, tecellînin şuaları için istidadı olmakla birlikte tecellînin kendisine istidadı olmayabilir. Sözgelimi yarasada güneşin tecellîsinin şualarını görme istidadı varken, güneşin tecellisinin kendisini görme istidadı yoktur. Yüce ve değerli şeyler anlatıyorum. Umarım faydası hâsıl olur.

Sıfat tecellîsi biterek zât ve sıfat fenâsına ulaştıktan sonra ârif öyle bir tecellî ile karşılaşır ki, sanki o, zât tecellîsinin girizgahıdır. Sanki zât ve sıfat tecellîleri arasında bir geçittir. Bu tecellîyi aşabilen kişi zât tecellîsinden, istidâdı kadarıyla nasiplenir. Fakirin kanaatine göre, bu ara tecellî, Şeyh İbn Arabî'nin (k.s.) "Zât'tan gelen tecellî, ancak tecellî edilenin (tecellî mahallinin) sûretiyle olur. Tecellî edilen, Hakk'ın aynasındaki sûretinden başka bir şey görmez. Hakk'ı göremez. O'nu görmesi mümkün değildir." ifadeleriyle açıkladığı o zâtî tecellînin aslıdır. Hazret-i Şeyh, bu tecellînin "Tecellîlerin son noktası" olduğunu söylemiş ve onun üstünde bir makam kabul etmeyerek şöyle demiştir: "Bu tecellî, tecellîlerin sonudur. Yüksekliklerin zirvesidir. Buradan sonrası yalnızca yokluktur. Umutlanma! Daha yukarıya çıkmak ve daha öteye geçmek için kendini yorma! Zîrâ zâtî tecellîde bundan daha yüce bir makam yoktur."

İlginçtir ki, hâkîkî matlûp bu tecellînin ötesinde olduğu halde Şeyh, *"Allâh sizi kendisinden sakındırır."*[20] âyetinden hareketle insanları bundan sakındırmakta, korkutmakta ve tehdit etmektedir. Eğer biz miskinler bu makamı arzulamazsak ve ona ulaşmak için yorulmazsak, değerli cevherler yerine çanak çömlek parçalarıyla tesellî olmanın dışında ne yapmış oluruz?!

Sonuç olarak, her mertebeden hâsıl olan nasip o mertebeye münasiptir. Keyfiyetsiz olandan gelen nasip keyfiyetsiz olur. Keyfiyeti olandan keyfiyetsiz olana yol yoktur. Dolayısıyla o mertebeyle ilgili olan marifet, keyfiyeti olanla ilgili olan marifet gibi değildir. Çünkü öyle bir marifetin orada yeri yoktur.

Mevlâ Teâlâ'nın zâtı hakkındaki bilgi cehildir. Yani mümkünün ilmiyle ilgili olan bilgi türünden değildir. Zira mümkünün ilmi, keyfiyet kısmına dahildir. O makamda keyfiyet yoktur. Allah Teâlâ'nın zâtı hakkında düşünmenin yasaklanması, O'nun (c.c.) fikir ve hayâlin ötesinde olması sebebiyledir. Mevlâ Teâlâ'yı bulmak ancak yine kendisiyle olur. Yoksa O (c.c.) fikir ve hayalle bulunmaz.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[21]

Hazret-i Şeyh, (k.s.), "Bu tecellîden sonra sırf varlık ve sâfî nûr vardır." demesi gerekirken, âlemin, sıfatların gölgesi olup sıfatların üstüne yükselmenin, ârifin kendini yok etmeye çalışması olduğunu kabul ederek "Bu tecellîden sonra sırf yokluk vardır." demiştir. Halbuki iş böyle değildir. Çünkü ârif, aslı olan sıfattan yukarıya yükselerek zâtî şe'n ve itibarlara ulaşmazsa onun yaptığı ne işe yarar? O zaman, buraya gelmesinden maksat ne olur?

Ârife her mertebede verilen fenâ ve bekâ, aslının üstüne yükselmesi için onu teşvik eder ve cesâretlendirir. Asıldaki bekâsıyla asıldan geçerek, aslın aslına ulaşır.

"Ateşe dokunanı ateş yakar
Kendisi ateş olana ateş ne yapar" (Şiir).

Şayet Hazret-i Şeyh (k.s.) o gölgenin aslına ulaşsaydı, daha yukarıya yükselmekten korkmazdı ve başkalarını da korkutmazdı. An-

[20] Âl-i İmrân, 28.

[21] Kehf, 10.

cak Hüsn-i zan, Mevlâ Teâlâ'nın inâyetiyle Şeyh-i Ekber'in bu makamdan yukarıya çıkarak işin hakikatine ulaşmış olduğunu düşünmeyi gerektirir. Onun muhteşem hâlleri söyledikleriyle ölçülmemelidir. Bu tür sözleri seyr u sülûkünün başında ya da ortasında söylemiş ve daha sonra bu mertebeleri aşmış olması muhtemeldir. "İki günü eş geçen aldanmıştır." Başarı Allah Teâlâ'dandır.

Zâtî tecellî ile ilgili daha ne yazabilirim ki? Çünkü o zevken idrakin konusudur; tadan bilir, tatmayan bilmez.

"Kalem buraya kadar ulaştı ve burada kırıldı." (şiir).

Şu kadarının açıklanması mümkündür: Fenâsı yukarda zikredilen ârifte zâtî tecellî dâimîdir. Başkasına şimşek gibi gidip gelen zâtî tecellî onda kesintisizdir. Hatta her ne kadar zâtî tecellî olduğunu söyleseler de, şimşek tecellîsi, gerçekte zâtî tecellî değildir. Bilakis o, zâtin şe'nlerinden bir şe'nin tecellîsidir ki, hızlıca kaybolur. Zâtî tecellî, şü'ûn ve itibarlar görülmeden gerçekleşirse devâm etmesi lâzımdır. Bu durumda tecellînin kaybolması düşünülemez.

Tecellîlerin telvînleri, sıfatların ve şü'ûnâtın alâmeti olup onlardan haber verirler. Hazret-i Zât Teâlâ ise telvînlerden münezzeh ve uzaktır. Bu makamda, tecellînin kaybolması söz konusu değildir.

"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."[22]

KELİME ANLAMI

75. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالسَّبْعُونَ **Yetmiş beşinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى هٰذَا الْحَقِيرِ مُحَمَّدِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ **Bu fakir Muhammed Haşim el-Kışmi'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ تَجَلِّي اَفْعَالِهِ وَتَجَلِّي صِفَاتِهِ **Allah'ın fiillerinin tecellisini Sıfatlarının tecellisini** وَتَجَلِّي ذَاتِهِ **Zatının tecellisini açıklama hakkındadır** وَهٰذَا الْمَكْتُوبُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى **Allah yüce ve noksan sıfatlardan münezzehtir** كَاَنَّهُ تَتِمَّةُ لِلْمَكْتُوبِ السَّابِقِ *(Neyi?)* **Ve bu mektup sanki tamamlayıcıdır Önceki mektubu.** ﴾

[22] Cuma, 4.

لِيَعْلَمْ Bilsin *(Kim?)* اَخِي الْخَواجَهْ مُحَمَّدُ هَاشِمُ الْكِشْمِيُّ Kardeşim Hace Muhammed Haşim Kışmi (bilsin) ki, اَنَّ تَجَلِّيَ الْاَفْعَالِ عِبَارَةٌ Fiillerin tecellisi ibarettir *(Neden?)* عَنْ ظُهُورِ فِعْلِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ın fiilinin zuhur etmesinden *(Kime?)* لِلسَّالِكِ Salike *(Nasıl?)* عَلَى نَهْجٍ Öyle bir tarzda ki, يَرَى اَفْعَالَ الْعِبَادِ Salik kulların fiillerini görür *(Ne olarak?)* ظِلالَ ذٰلِكَ الْفِعْلِ Allah'ın bu fiilinin gölgesi olarak وَيَجِدُ ذٰلِكَ الْفِعْلَ Ve bu fiili bulur *(Ne olarak?)* اَصْلَ تِلْكَ الْاَفْعَالِ Tüm bu fiillerin aslı olarak وَيَعْتَقِدُ قِيَامَ تِلْكَ الْاَفْعَالِ Ve tüm bu fiillerin kaim olduğuna inanır *(Ne ile?)* بِذٰلِكَ الْفِعْلِ الْوَاحِدِ Şu tek fiil ile وَكَمَالُ هٰذَا التَّجَلِّي هُوَ اَنْ تَخْتَفِيَ تِلْكَ الظِّلالُ عَنْ نَظَرِهِ Bu fiil tecellisinin kemali Şu gölgelerin salikin nazarından kaybolmasıdır *(Nasıl?)* بِالتَّمَامِ Tamamen وَتَكُونَ مُلْحَقَةً بِاَصْلِهَا Ve aslına katılmış olmasıdır وَتَجِدَ فَاعِلَ تِلْكَ الْاَفْعَالِ Ve senin şu fiileri yapanı bulmandır *(Nasıl?)* بِلاَ حِسٍّ وَلاَ حَرَكَةٍ Hissiz ve hareketsiz olarak *(Ne gibi?)* كَالْجَمَادِ Cansız varlıklar gibi وَمَا قَالَهُ اَرْبَابُ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيِّ Vahdet-i vücud erbabının hükmetmesi *(Neye?)* بِالْعَيْنِيَّةِ Ayniyete وَقَالُوا الْكُلُّ هُوَ Ve 'Her şey odur' demeleri حَيْثُ رَأَوْا هٰذِهِ الْاَفْعَالَ اِنَّمَا هُوَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ O sadece bu makamdadır الْمُتَكَثِّرَةَ Çünkü onlar çok fiilleri gördüler *(Öyle fiiller ki,)* اَلصَّادِرَةَ مِنَ الْعِبَادِ Kullardan meydana gelen *(Nasıl gördüler?)* فِعْلَ فَاعِلٍ وَاحِدٍ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce tek fail Allah'ın fiili olarak وَهُنَاكَ اخْتِفَاءُ انْتِسَابِ الْاَفْعَالِ İşte orada fiillerin nispetinin gizlenmesi vardır *(Kime olan nispeti?)* اِلَى فَعَلَتِهَا Faillerine *(Daha ne vardır?)* وَحُدُوثُ الْانْتِسَابِ فِيهَا Ve fiillerde nispetin meydana gelmesi vardır *(Kime nispet?)* اِلَى فَاعِلٍ وَاحِدٍ Tek bir faile وَالْحَاقُهَا بِاَصْلِهَا لاَ اخْتِفَاءُ نَفْسِ الْاَفْعَالِ Yoksa fillerin kendisinin gizlenmesi Ve fiillerin aslına katılması yoktur وَاِنْ كَادَ اَنْ شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا Aralarındaki fark büyüktür يَخْفَى Her ne kadar bu gizli kalacak seviye gelse de *(Kime?)* عَلَى الْبَعْضِ Kimilerine عَنْ ظُهُورِ صِفَاتِ الْحَقِّ وَتَجَلِّي الصِّفَاتِ عِبَارَةٌ Sıfatların tecellisi ibarettir *(Neden?)* عَلَى سُبْحَانَهُ Allah'ın sıfatlarının zuhur etmesinden *(Kime?)* لِلسَّالِكِ Salike *(Nasıl?)* نَهْجٍ Öyle bir tarzda ki, يَرَى صِفَاتِ الْعِبَادِ Salik kulların sıfatlarını görür *(Nasıl?)*

ظِلاَلَ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın sıfatlarının gölgesi olarak وَاَنْ يَجِدَ Ve neredeyse (salik) bulacaktı *(Neyi?)* قِيَامَهَا بِاُصُولِهَا Bu sıfatların asıllarıyla kaim olduğunu فَيَجِدُ عِلْمَ الْمُمْكِنِ مَثَلاً Ve mesela mümkünün ilmini bulur *(Nasıl?)* ظِلَّ عِلْمِ الْوَاجِبِ Allah'ın ilminin gölgesi وَقَائِمًا بِهِ Ve onunla kaim olarak وَكَذٰلِكَ يَجِدُ قُدْرَتَهُ Salik kendi kuvvetini de bulur *(Nasıl?)* ظِلَّ قُدْرَتِهِ تَعَالَى Allah'ın kuvvetinin gölgesi وَقَائِمَةً بِهَا Ve onunla kaim olarak وَكَمَالُ هٰذَا التَّجَلِّي Bu sıfat tecellisinin kemali هُوَ اَنْ تَخْتَفِيَ تِلْكَ الصِّفَاتُ الظِّلاَلِيَّةُ Şu gölgesel sıfatların kaybolmasıdır *(Neden?)* عَنْ نَظَرِ السَّالِكِ Salikin nazarından *(Nasıl?)* بِالتَّمَامِ Tamamen وَتَكُونَ مُلْحَقَةً بِاُصُولِهَا Ve asıllarına katılmış olmasıdır وَيَجِدَ نَفْسَهُ Ve kendisini bulmasıdır اَلَّذِي كَانَ مَوْصُوفًا بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ Ki, bu sıfatlarla muttasıf idi *(Nasıl bulmasıdır?)* خَالِيًا عَنْهَا Onlardan yoksun olarak *(Ne gibi?)* كَالْجَمَادِ Cansız varlıklar gibi *(Nasıl?)* بِلاَ حَيَاةٍ وَلاَ عِلْمٍ Cansız ve ilimsiz olarak وَلاَ يَجِدَ فِي نَفْسِهِ اَثَرًا Ve kendisinde bir eser bulmamasıdır *(Neden?)* مِنَ الْوُجُودِ وَكَمَالاَتِهِ وَتَوَابِعِهِ Varlık, varlığın kemalatı ve tabilerinden حَتَّى لاَ يَكُونُ هُنَاكَ Hatta bu makamda yoktur *(Ne?)* ذِكْرٌ وَلاَ تَوَجُّهٌ Zikir ve teveccüh وَلاَ حُضُورٌ وَلاَ شُهُودٌ Huzur ve müşahede فَلَوْ كَانَ بَعْدَ اللُّحُوقِ بِالْاَصْلِ Eğer asla bitiştikten sonra olsaydı *(Ne?)* تَوَجُّهٌ Herhangi bir teveccüh فَهُوَ مُتَوَجِّهٌ مِنْ نَفْسِهِ اِلَى نَفْسِهِ O kendinden kendine teveccüh etmektedir وَاِنْ حُضُورٌ Eğer huzur varsa فَحَاضِرٌ بِنَفْسِهِ مَعَ نَفْسِهِ O bizzat kendisiyle hazırdır وَنَصِيبُ السَّالِكِ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ Salikin bu makamdan nasibi حُصُولُ حَقِيقَةِ الْفَنَاءِ وَانْتِفَاءُ انْتِسَابِ الْكَمَالاَتِ وَالْاضْمِحْلاَلِ Fena ve yok olmanın hakikatına varmaktır Ve kemâlâtın nispetinin yok olmasıdır اَلَّتِي كَانَ يَنْسِبُهَا اِلَى نَفْسِهِ Ki, salik onları kendisine nispet ederdi *(Nasıl nispet ederdi?)* بِزَعْمِهِ Kendi zannınca وَاَدَاءُ الْاَمَانَةِ Ve emaneti teslim etmektir اَلَّتِي كَانَ يَظُنُّ تُهْمَةً وَكِذْبًا Ki, salik yalan ve töhmetle sanırdı *(Neyi?)* اَنَّهَا مِنْ نَفْسِهِ Emanetin kendisinden olduğunu *(Emaneti kime teslim etmektir?)* اِلَى اَهْلِ الْاَمَانَةِ Emanet ehline وَزَوَالُ مَوْرِدِ كَلِمَةِ اَنَا اَيْضًا Ve de 'ben'

لَوْ تَشَرَّفَ Öyle bir şekilde ki, عَلَى حَدِّ kelimesinin yolunun kapanmasıdır *(Nasıl?)*
لاَ يَكُونُ مَوْرِدًا لِاَنَا 'Ben' sözüne mahal olmaz بِالْبَقَاءِ Salik bekayla şereflense de
وَلاَ يَقْدِرُ Ve güç yetiremez *(Neye?)* اَنْ يُعَبِّرَ عَنْ نَفْسِهِ Kendini ifade etmeye *(Ne ile?)*
بِاَنَا 'Ben' sözüyle وَاِنْ وَجَدَ نَفْسَهُ عَيْنَ اَصْلِهِ Kendisini aslının aynısı olarak bulsa da
لاَ يَتَيَسَّرُ لَهُ Salike mümkün olmaz *(Ne?)* مَجَالُ اِطْلاَقِ اَنَا 'Ben' sözünü kullanma imkanı *(Neye kullanma?)*
عَلَى ذٰلِكَ الْاَصْلِ Bu asla وَلاَ يَقْدِرُ Ve güç getiremez *(Neye?)*
اَنْ يَقُولَ اِنَّهُ عَيْنُ الْاَصْلِ Kendisinin, aslın aynısı olduğunu söylemeye فَاِنَّ الْاَنَانِيَّةَ قَدْ
اِنَّمَا هُوَ Çünkü enaniyet ondan kalkmıştır وَقَوْلُ اَنَا الْحَقُّ 'Enel hak' sözü زَالَتْ عَنْهُ
لِعَدَمِ حُصُولِ هٰذِهِ النِّسْبَةِ O sadece *(Niçin söylendi?)* وَاِجْرَاءُ Bu nispet oluşmadığı için
لِعَدَمِ الْوُصُولِ اِلَى سُبْحَانِي عَلَى اللِّسَانِ 'Sübhani' sözünün dilde dolanması *(Niçindir?)*
حَمْلُ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlete ulaşılamadığı içindir وَلٰكِنْ يَنْبَغِي Fakat gerekir *(Ne?)*
صُدُورِ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْاَلْفَاظِ Bu gibi sözlerin sadır olmasını yormak *(Kimden sadır olması?)*
عَلَى تَوَسُّطِ اَحْوَالِهِمْ Büyüklerden عَنِ الْاَكَابِرِ *(Neye yormak gerekir?)* Onların hallerinin seyir ortasında olduğuna *(Daha ne gerekir?)* وَاعْتِقَادُ كَمَالِهِمْ Ve onların kemalinin olduğuna inanmak gerekir *(Nerede olduğuna inanmak gerekir?)*
وَرَاءَ هٰذَا وَالْفَنَاءُ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ الْاِنْمِحَاءِ وَالْاِضْمِحْلاَلِ الْقِيلِ وَالْقَالِ Bu gibi sözlerin ötesinde
وَاِنْ كَانَتْ مُنْتَهَى تَجَلِّي الصِّفَاتِ Yok olma ve kaybolmanın hakikati olan fena Her ne kadar sıfat tecellisinin sonu olsa da وَلٰكِنَّ حُصُولَهُ Ancak onun meydana gelişi
مِنْ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الذَّاتِ *(Nedendir?)* وَمَا لَمْ تَتَجَلَّ الذَّاتُ Zat tecellisinin şualarındandır Zat
لاَ تَتَيَسَّرُ دَوْلَةُ الْفَنَاءِ Fena devleti nasip olmaz بَلْ لاَ يَتِمُّ تَجَلِّي tecelli etmedikçe
مَا لَمْ تَجِدْ Bulmadıkça لَمْ الصِّفَاتِ أَيْضًا Bilakis sıfat tecellisi de tamamlanmaz
تَزُولُ بَقِيَّةُ الْعَارِفِ وَمِنْ تَجَلِّي الذَّاتِ Zat tecellisinden dolayı تَتَخَلَّصُ Kurtulamazsın
اَلَّتِي تُرَى لَهُ كَالْجَمَادِ Ki, arife cansız varlık gibi gözükür Arifin bakiyesi yok olur
اَلَّذِي هُوَ اَصْلُ جَمِيعِ الْمُمْكِنِ Yokluktur هِيَ الْعَدَمُ Ki, o bütün وَتِلْكَ الْبَقِيَّةُ Bu bakiye
وَقَدْ حَصَلَ لَهُ Ve kuşkusuz o yokluğa hasıl oldu *(Nereden?)* mümkinlerin aslıdır

مِنِ انْعِكَاسِ صِفَاتِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Hz. Vücub Teâlâ'nın sıfatlarının yansımasından *(Nereye?)* فِيهِ Kendisine *(Ne hasıl oldu?)* اِمْتِيَازٌ وَتَشَخُّصٌ Bir farklılık ve belirginlik وَكَانَ بِهٰذِهِ الْمِرْآتِيَّةِ Ve bu aynalık vazifesiyle مُمْتَازًا مِنْ اَعْدَامٍ اُخَرَ Diğer yokluklardan ayrılmış oldu وَلَمَّا صَارَتْ Ve ne zamanki oldu *(Ne?)* تِلْكَ الظِّلَالُ الْمُنْعَكِسَةُ Bu yansıyan gölgeler *(Ne oldu?)* مُلْحَقَةً بِاُصُولِهَا Asıllarına katılmış لَمْ يَبْقَ بَيْنَ تِلْكَ الْاَعْدَامِ Bu yokluklar arasında kalmadı *(Ne?)* مَا بِهِ الْاِمْتِيَازُ Ayrımı sağlayan şey وَصَارَ هٰذَا الْعَدَمُ الْخَاصُّ اَيْضًا Böylece bu hususi yokluk da مُلْحَقًا بِالْعَدَمِ الْمُطْلَقِ Mutlak yokluğa katılmış oldu فَحِينَئِذٍ İşte bu durumda لَمْ يَبْقَ مِنَ الْعَارِفِ Ariften geriye kalmadı *(Ne?)* اِسْمٌ وَلَا رَسْمٌ Ne isim ne de resim لَا تُبْقِي وَلَا تَذَرُ Ne bırakır ne de terkeder وَدَّعَهُ كَمَا اَنَّ الْوُجُودَ وَتَوَابِعَ الْوُجُودِ Tıpkı *vücud ve onun tabilerinin* Saliki terk ettiği وَرَاحَ Ve gittiği gibi كَذٰلِكَ هٰذَا الْعَدَمُ فَارَقَهُ اَيْضًا Aynı şekilde bu yokluk da ondan ayrılmış وَلَحِقَ بِاَصْلِهِ وَاسْتَرَاحَ Ve aslına katılıp geri dönmüştür يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ امْتِيَازَ هٰذَا الْعَدَمِ Bu yokluğun ayrılması *(Neden?)* مِنْ اَعْدَامٍ اُخَرَ Diğer yokluklardan اَلَّذِي حَصَلَ Ki, bu yokluk hasıl olmuştur *(Nasıl?)* بِوَاسِطَةِ حُصُولِ ظِلَالِ الصِّفَاتِ فِيهِ Sıfatların gölgelerinin kendisinde husûle gelmesiyle *(Bu yokluğun diğerlerinden ayrılması nasıl olmuştur?)* كَانَ بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ Vehim itibariyle olmuştur وَفِي الْحَقِيقَةِ Gerçekte ise لَمْ يَكُنْ فِيهِ ظِلٌّ اَصْلًا Onda asla bir gölge olmamıştı مِثْلَ مَرَايَا اُخَرَ Tıpkı diğer aynalar gibi فَاِنَّ حُصُولَ الصُّوَرِ فِيهَا Zira aynalarda suretlerin görünmesi بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ Vehim itibariyledir فَاِذَا كَانَ Dolayısıyla olduğunda *(Ne?)* حُصُولُ الظِّلَالِ فِيهَا Yokluklarda gölgelerin hasıl olması *(Ne olduğunda?)* بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ Vehim itibariyle وَهْمِيًّا يَكُونُ امْتِيَازُهُ اَيْضًا Bu yokluğun diğerlerinden ayrılması da vehmi olur فَكَمَا اَنَّ وُجُودَ الْمُمْكِنِ Ve nasıl ki mümkinin varlığı بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ Vehim itibariyleyse يَكُونُ عَدَمُهُ اَيْضًا Onun yokluğu da بِاعْتِبَارِ التَّوَهُّمِ Vehim itibariyle olur فَمَا اُعْطِيَ Dolayısıyla mümkine verilmemiştir *(Nerede?)* فِي خَارِجِ دَائِرَةِ الْوَهْمِ Vehim dairesinin dışında *(Ne verilmemiştir?)*

مَوْضِعَ قَدَمٍ Bir adımlık yer فَإِنَّ الْوُجُودَ وَالْعَدَمَ Zira varlık ve yokluk فِي الْحَقِيقَةِ
مَا لِذَاكَ عَرَضٌ تَنَزُّلٌ Gerçekte عَلَى صَرَافَةِ إِطْلَاقِهِمَا Mutlak hallerinin sarafeti üzeredir
Ne şu varlığa bir düşüş arız olmuştur وَلَا لِهٰذَا حَصَلَ تَرَقٍّ Ne de bu yokluğa
yükselme hasıl olmuştur وَمِنْ كَمَالِ اقْتِدَارِ الصَّانِعِ تَعَالَى Allah, gücünün kemalinden
dolayı خَلَقَ الْعَالَمَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Alemi vehim mertebesinde yaratmıştır *(Neden oluşan vehim mertebesi?)* وَاَتْقَنَهُ مِنْ ذَاكَ وَهٰذَا Varlık ve yokluktan Ve onu
sağlamlaştırmıştır وَجَعَلَ الْمُعَامَلَةَ الْاَبَدِيَّةَ وَالْمُجَازَاةَ السَّرْمَدِيَّةَ Ve ebedi muameleyi
Ve sonsuz karşılığı مَنُوطَةً بِهِ Ona bağlı kılmıştır وَمَا ذٰلِكَ عَلَى اللّٰهِ بِعَزِيزٍ Bu Allah'a
hiçte zor değildir وَمَا قُلْتُ فِيمَا سَبَقَ Bundan önce söylediğim إِنَّ حُصُولَ دَوْلَةِ الْفَنَاءِ
Fena devletinin hasıl olması مِنْ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الذَّاتِ Zat tecellisinin ışıltılarındandır
بَعْدَ حُصُولِ يَعْنِي اَنَّ حُصُولَ نَفْسِ تَجَلِّي الذَّاتِ Yani, bizzat Zat tecellisinin hasıl olması
دَوْلَةِ الْفَنَاءِ Fena devleti hasıl olduktan sonradır مَا لَمْ تَتَخَلَّصْ لَمْ تَجِدْ Kurtulmadıkça
bulamazsın وَالْفَرْقُ Fark *(Neredeki?)* بَيْنَ اَشِعَّةِ التَّجَلِّي Tecellinin ışıltılarıyla وَنَفْسِ
التَّجَلِّي Tecellinin kendisi arasındaki fark كَالْفَرْقِ Fark gibidir *(Neredeki?)* بَيْنَ إِسْفَارِ
الصُّبْحِ Sabah tan yerinin ağarmasıyla وَطُلُوعِ الشَّمْسِ Güneşin doğması
arasındaki fark gibidir فَإِنَّ فِي وَقْتِ الْاِسْفَارِ Zira tan yerinin ağarması vaktinde
وَبَعْدَ ظُهُورَ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الشَّمْسِ Güneşin tecellilerine ait ışıltıların zuhuru vardır
الطُّلُوعِ Güneş doğduktan sonrada نَفْسُ تَجَلِّي الشَّمْسِ Güneşin tecellisinin bizzat
kendisi vardır وَرُبَّمَا لَا يُشَرَّفُ الْبَعْضُ Ve çoğu kere bazıları şereflenemez *(Ne ile?)*
بِنَفْسِ التَّجَلِّي Tecellinin kendisiyle *(Neye rağmen?)* مَعَ ظُهُورِ اَشِعَّةِ التَّجَلِّي Tecellinin
ışıltılarının zuhur etmesine rağmen وَلَا يُوصَلُ بِهِ Ve o bazıları ulaştırılmaz *(Neye?)*
بِوَاسِطَةِ عُرُوضِ بَعْضِ الْعَوَارِضِ إِلَى تِلْكَ الدَّوْلَةِ الْقُصْوَى Bu yüce devlete *(Ne sebebiyle?)*
Bazı engellerin arız olması sebebiyle كَمَنْ يُدْرِكُ الْاِسْفَارَ Tıpkı tan yerinin
ağarmasına erişip de وَلَا يُدْرِكُ الطُّلُوعَ Güneşin doğuşuna şahit olamayan kişi
gibi *(Ne sebebiyle şahit olamayan?)* بِعُرُوضِ عِلَّةٍ سَمَاوِيَّةٍ اَوْ اَرْضِيَّةٍ Gökte veya yerde

bulunan bir engel sebebiyle وَأَيْضًا لاَ حَاجَةَ Ve ihtiyaç da yoktur *(Nerede?)* فِي شُهُودِ الْاِسْفَارِ Tan yerinin ağarmasını müşahede etmede *(Neye ihtiyaç yoktur?)* إِلَى كَمَالِ قُوَّةِ الْبَاصِرَةِ Gözün tam güce sahip olmasına وَشُهُودُ الشَّمْسِ Güneşi müşahede etmek ise هُوَ الَّذِي يَسْتَدْعِي Odur gerektiren *(Neyi?)* كَمَالَ قُوَّةِ الْبَاصِرَةِ Gözün tam güce sahip olmasını وَحِدَّةَ النَّظَرِ Ve görüşün keskin olmasını اَلاَ تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ الْخُفَّاشَ قَادِرٌ Yarasanın gücü yeter *(Neye?)* عَلَى اِدْرَاكِ الْاِسْفَارِ Tan yerinin ağarmasını hissetmeye وَعَاجِزٌ Ve de acizdir *(Neden?)* عَنْ اِبْصَارِ الشَّمْسِ فِي النَّهَارِ Gündüz vakti güneşi görmekten وَاِبْصَارُ الشَّمْسِ يَسْتَدْعِي Güneşi görmek gerektirir *(Neyi?)* وَرُبَّمَا يَكُونُ اَنْ يَحْصُلَ لَهُ بَصَرٌ آخَرُ Başka bir göze sahip olmasını اِسْتِعْدَادُ اَشِعَّةِ التَّجَلِّي فِي السَّالِكِ İşte çoğu zaman salikte olur *(Ne?)* Tecellinin ışıltılarına kabiliyet وَلاَ يَكُونُ فِيهِ Ama onda olmaz *(Ne?)* اِسْتِعْدَادُ نَفْسِ التَّجَلِّي Tecellinin kendisine kabiliyet وَالْخُفَّاشُ فِيهِ Yarasada vardır *(Ne?)* اِسْتِعْدَادُ مُشَاهَدَةِ اَشِعَّةِ تَجَلِّي الشَّمْسِ Güneşin tecellilerine ait ışıltıları müşahede etme kabiliyeti وَلَيْسَ فِيهِ Ama onda yoktur *(Ne?)* اِسْتِعْدَادُ نَفْسِ تَجَلِّي الشَّمْسِ Güneşin bizzat tecellilerine karşı bir kabiliyet هَا أَنَا أَقُولُ İşte ben söylüyorum *(Ne?)* كَلاَمًا عَالِيًا Yüce bir söz ki, لَعَلَّهُ يَكُونُ نَافِعًا Beklide faydalı olur وَبَعْدَ انْصِرَامِ تَجَلِّي الصِّفَاتِ Sıfat tecellileri geçip gittikten وَبَعْدَ حُصُولِ فَنَاءِ الصِّفَاتِ وَالذَّاتِ Sıfat ve zat fenası hasıl olduktan sonra كَاَنَّهُ دِهْلِيزُ تَجَلِّي الذَّاتِ Sanki o, zat يَسْتَقْبِلُ الْعَارِفَ تَجَلٍّ Arife bir tecelli yönelir ki, بَيْنَ تَجَلِّي الصِّفَاتِ Sıfatların tecellisiyle وَكَاَنَّهُ بَرْزَخٌ Ve sanki o geçittir *(Nerede?)* وَتَجَلِّي الذَّاتِ Zat tecellisi arasında وَالَّذِي يَتَرَقَّى مِنْ هٰذَا التَّجَلِّي Bu tecelliden yükselenin لَهُ نَصِيبٌ مِنْ تَجَلِّي الذَّاتِ Zat tecellisinden nasibi vardır *(Ne kadar?)* وَهٰذَا التَّجَلِّي الْبَرْزَخِيُّ Bu geçit tecellisi بِزَعْمِي بِقَدْرِ اسْتِعْدَادِهِ Kabiliyeti kadar هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin zannına göre اَصْلٌ لِذَاكَ التَّجَلِّي الذَّاتِي Şu zati tecellinin aslıdır اَلَّذِي قَالَ الشَّيْخُ بْنُ الْعَرَبِي قُدِّسَ سِرُّهُ فِي حَقِّهِ Ki, Şeyh İbni Arabi (k.s.) onun hakkında söyledi *(Neyi?)* هٰذِهِ الْعِبَارَةَ Şu ifadeyi: وَالتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ لاَ يَكُونُ Zattan

gelen tecelli olmaz لَهُ إِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى Ancak tecelli edilenin suretinde olur فَالْمُتَجَلَّى لَهُ Tecelli edilen kişi مَا رَأَى سِوَى صُورَتِهِ Kendi suretinden başkasını görmemiştir *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْحَقِّ Hak aynasında وَمَا رَأَى الْحَقَّ Hakk'ı da görmemiştir وَلاَ يُمْكِنُ أَنْ يَرَاهُ Görmesi de mümkün değildir وَقَالَ لِهٰذَا التَّجَلِّي Ve bu tecelli için dedi *(Ne dedi?)* مُنْتَهَى التَّجَلِّيَاتِ Tecellilerin sonu وَلَمْ يَقُلْ بِمَقَامٍ فَوْقَهُ Bunun üstünde bir makama hükmetmedi وَقَالَ Ve dedi ki: وَمَا بَعْدَ هٰذَا التَّجَلِّي Bu tecelliden sonra yoktur فَلاَ تَطْمَعْ وَلاَ Ancak sırf yokluk vardır إِلاَّ الْعَدَمُ الْمَحْضُ Dolayısıyla heveslenme ve yorulma *(Ne hususunda?)* فِي تَحْصِيلِ الْعُرُوجِ وَالتَّرَقِّي Onun üstüne yükselme ve terakki elde etme hususunda تَتْعَبْ Daha yüksek bir makam yoktur *(Neden?)* فَلاَ مَقَامَ أَعْلَى Bu dereceden *(Nerede?)* مِنْ هٰذِهِ الدَّرَجَةِ Zat tecellisinde فِي التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ Ne gariptir ki, وَالْعَجَبُ Hakiki matluba ulaşmak أَنَّ الْوُصُولَ إِلَى الْمَطْلُوبِ الْحَقِيقِيِّ Bu tecellinin ötesindedir فِيمَا وَرَاءَ هٰذَا التَّجَلِّي Şeyh ise ondan korkutmakta ve sakındırmaktadır وَالشَّيْخُ يُخَوِّفُ وَيُحَذِّرُ عَنْهُ *(Ne ile?)* بِقَوْلِهِ Allah Teâlâ'nın şu sözüyle تَعَالَى Allah sizi kendisinden sakındırmaktadır وَيُحَذِّرُكُمُ اللهُ نَفْسَهُ Ve (şeyh) tehdit etmektedir وَيُهَدِّدُ Eğer heves etmeseydik فَلَوْ لَمْ نَطْمَعْ Biz yalnızlar ve hayrete düşenler *(Nerede?)* نَحْنُ الْمَهْجُورُونَ الْمُتَحَيِّرُونَ Bu tecellide فِيهِ Ve yorulmasaydık وَلَمْ نَتْعَبْ *(Niçin?)* لِحُصُولِهِ O tecellinin meydana gelmesi için Bizim yaptığımız ne olurdu ki? مَاذَا كُنَّا فَعَلْنَاهُ *(Neden başka?)* غَيْرَ التَّسَلِّي Teselli olmaktan başka *(Neyin yerine?)* مِنَ الْجَوْهَرِ النَّفِيسِ Kıymetli bir cevherin yerine *(Ne ile teselli olmaktan başka bir şey olmazdı?)* بِقِطَعَاتِ الْخَزَفِ Çanak, çömlek parçalarıyla غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasıl-ı kelam: أَنَّ النَّصِيبَ مِنْ كُلِّ مَرْتَبَةٍ Her mertebenin nasibi فَالنَّصِيبُ الْمُيَسَّرُ مِنَ O mertebeye uygundur مُنَاسِبٌ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Keyfiyetsiz mertebeden elde edilen nasip الْلاَّكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olur يَكُونُ لاَ كَيْفِيًّا Keyfiyetsiz olana إِلَى الْلاَّكَيْفِيِّ Keyfiyetin yolu yoktur *(Neye?)* لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِ Dolayısıyla bu mertebeyle alakalı marifet فَالْمَعْرِفَةُ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ لَيْسَتْ كَمَعْرِفَةِ

فَإِنَّهُ لاَ مَجَالَ لِهٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ تَتَعَلَّقُ بِالْكَيْفِيِّ Keyfiyetli olanla alakalı marifet gibi değildir هُنَاكَ الْعِلْمُ فِي ذَاتِ اللهِ سُبْحَانَهُ Çünkü bu (keyfiyetli) marifetin orada yeri yoktur اَيْ لَيْسَ عِلْمًا جَهْلٌ Allah Teâlâ'nın zatı hakkındaki ilim Cehalettir مِنْ جِنْسِ الْعِلْمِ الْمُتَعَلِّقِ بِعِلْمِ الْمُمْكِنِ Yani, ilim değildir *(Ne cinsinden?)* فَإِنَّهُ مِنْ مَقُولَةِ الْكَيْفِ Mümkinin ilmiyle alakalı ilim cinsinden وَلاَ كَيْفَ ثَمَّةَ Zira o (mümkinle alakalı ilim) keyfiyetli söylemlerdendir وَالْمَنْعُ مِنَ التَّفَكُّرِ Orada ise keyfiyet yoktur فِي ذَاتِ اللهِ سُبْحَانَهُ Fikir yürütmenin yasaklanması *(Ne hakkında?)* إِنَّمَا هُوَ Allah Teâlâ'nın zatı hakkında بِوَاسِطَةِ اَنَّهُ تَعَالَى O sadece Allah Teâlâ'nın olması sebebiyledir *(Nerede?)* وَرَاءَ التَّفَكُّرِ وَالتَّخَيُّلِ Fikir ve hayalin ötesinde وَوِجْدَانُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'yı bulmak إِنَّمَا يُمْكِنُ بِهِ سُبْحَانَهُ Ancak Allah Teâlâ ile olur لاَ بِالْفِكْرِ وَالْخَيَالِ Fikir ve hayal ile olmaz رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا وَكَانَ يَنْبَغِي لِلشَّيْخِ Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا Şu işimizden Bir çıkış yolu قُدِّسَ سِرُّهُ وَمَا بَعْدَ اَنْ يَقُولَ *(Ne?)* Halbuki Şeyh'e (k.s.) gerekiyordu Şöyle demesi: هٰذَا التَّجَلِّي وَالنُّورُ إِلاَّ الْوُجُودُ الصِّرْفُ Bu tecelliden sonra yoktur Ancak sırf vücut الْمَحْضُ وَإِنَّمَا قَالَ وَمَا بَعْدَ هٰذَا التَّجَلِّي Ve saf nur vardır Ama o dedi ki: Bu tecelliden sonra yoktur إِلاَّ الْعَدَمُ Sadece yokluk vardır *(Bunu hangi itibarla söyledi?)* بِاعْتِبَارِ اَنَّ الْعَالَمَ ظِلُّ الصِّفَاتِ وَالتَّفَوُّقُ وَالتَّرَقِّي مِنَ Alemin sıfatların gölgesi olması itibarıyla إِجْتِهَادٌ وَسَعْيٌ فِي إِعْدَامِ نَفْسِهِ الصِّفَاتِ Sıfatlardan üste çıkmak ve yükselmek ise Kendini yok etmeye çalışıp çabalamaktır وَلَيْسَ كَذٰلِكَ Oysaki durum böyle değildir فَإِنَّ الْعَارِفَ إِذَا لَمْ يَتَرَقَّ مِنَ الصِّفَةِ الَّتِي هِيَ اَصْلُهُ Zira arif Aslı olan sıfattan yükselmediği وَلَمْ يَتَفَوَّقِ الشُّؤُنَ وَالاعْتِبَارَاتِ الذَّاتِيَّةَ Ve zati şe'n ve itibarları aşmadığı zaman مَاذَا يَكُونُ فِعْلُهُ مَجِيئُهُ وَلاَيَّ شَيْءٍ يَكُونُ Onun yaptığı ne olur ki? Gelişi de niçin olur ki? وَالْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ اللَّذَانِ تَيَسَّرَا لَهُ Ona nasip olan fena ve beka *(Nerede nasip olan?)* فِي كُلِّ مَرْتَبَةٍ جَرَاهُ Her bir mertebede Onu çekmiştir *(Neye?)* لِلتَّجَاوُزِ إِلَى مَا فَوْقَ اَصْلِهِ Aşıp gitmeye *(Nereye?)* فَتَجَاوَزَ Aslının üstüne Böylece o da

aşmıştır *(Nasıl?)* بِبَقَاءِ الْاَصْلِ Aslının bekasıyla *(Neyi aşmıştır?)* عَنِ الْاَصْلِ Aslını وَوَصَلَ Ve ulaşmıştır *(Nereye?)* اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ Aslının aslına ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

يُحْرَقُ بِالنَّارِ Ateşle yanar *(Kim?)* مَنْ يَمَسُّ بِهَا Ona dokunan وَمَنْ هُوَ النَّارُ Ateş olan ise كَيْفَ يَحْتَرِقُ O nasıl yanar ki?

فَلَوْ وَصَلَ Eğer ulaşsaydı *(Kim?)* اَلشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh (k.s.) *(Nereye ulaşsaydı?)* اِلَى ذٰلِكَ الظِّلِّ اَصْلِ Bu gölgenin aslına لَمَا خَافَ مِنَ التَّرَقِّي Yükselmekten korkmazdı *(Nereye?)* اِلَى فَوْقٍ Bir üste وَلَمْ يَخَفْ Ve de korkutmazdı وَلٰكِنَّ حُسْنَ الظَّنِّ يَقْتَضِي Ancak hüsn-ü zan gerektirmektedir *(Neyi?)* تَرَقِّيَ هٰذَا الشَّيْخِ الْمُعَظَّمِ Bu yüce şeyhin yükseldiğini *(Ne ile?)* بِفَضْلِ اللّٰهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın fazlı ile *(Nereden yükseldiğini?)* مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamdan *(Hüsn-ü zan daha neyi gerektirmektedir?)* لَا يَنْبَغِي وَزْنُ حَالِهِ الْعَظِيمِ وَاِدْرَاكَهُ حَقِيقَةَ الْاَمْرِ İşin hakikatini idrak ettiğini Onun üstün halini tartmak uygun olmaz *(Ne ile?)* بِمِيزَانِ قَالِهِ وَلَعَلَّهُ قَالَ Sözünün terazisiyle ذٰلِكَ Beklide o bunu söylemiştir *(Nerede?)* فِي الْابْتِدَاءِ وَالتَّوَسُّطِ ثُمَّ Başta veya ortada جَاوَزَهُ بِمَرَاحِلَ مَنِ اسْتَوَى يَوْمَاهُ Sonrada onu çok uzun mesafelerle aşmıştır İki günü eşit olan فَهُوَ مَغْبُونٌ O aldanmıştır وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu الْمُوَفِّقُ Başarıya ulaştırandır وَمَاذَا اَكْتُبُ Ne yazayım *(Neden?)* مِنَ التَّجَلِّي الذَّاتِي Zati tecelliden وَمَاذَا اَقْدِرُ اَنْ اَكْتُبَ Ne yazmaya da gücüm yeter ki? فَاِنَّهُ ذَوْقِيٌّ Zira o zevki bir şeydir فَمَنْ ذَاقَ عَرَفَ Tadan bilir وَمَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ Tatmayan da bilmez ﴿ع﴾ Mısra: بَلَغَ الْيَرَاعُ اِلَى هُنَا Kalem buraya geldi فَتَكَسَّرَا Ve kırıldı وَالْقَدْرُ الْمُمْكِنُ اِظْهَارُهُ Açıklanması mümkün olan miktar şudur ki, اَنَّ التَّجَلِّيَ الذَّاتِيَ Zati tecelli *(Kim hakkında?)* اَلَّذِي ذُكِرَ فَنَاؤُهُ فِيمَا سَبَقَ فِي حَقِّ الْعَارِفِ Arif hakkında *(Hangi arif?)* Geride fenası zikredilen (arif hakkında zati tecelli) دَائِمِيٌّ Süreklidir وَمَا هُوَ كَالْبَرْقِ لِغَيْرِهِ Başkaları için berk-i (şimşek gibi bir anlık) olan عَلَى الدَّوَامِ فِي حَقِّهِ Onun hakkında devamlıdır بَلِ التَّجَلِّي الْبَرْقِيُّ Bilakis berk-i (şimşek gibi bir anlık olan) tecelli

وَاِنْ قَالُوا لَهُ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا لَيْسَ هُوَ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا فِي الْحَقِيقَةِ O hakikatte zati tecelli değildir Her ne kadar ona zati tecelli deseler de بَلْ هُوَ Bilakis o تَجَلٍّ مِنْ شُؤُنِ الذَّاتِ Zat şe'nlerinden bir şe'nin tecellisidir فَاِنَّهُ مَتَى مَا حَصَلَ سَرِيعُ الْاِسْتِتَارِ Hızla gizlenir مِنْ غَيْرِ مُلاَحَظَةِ الشُّؤُنِ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ Zira ne zaman zati tecelli hasıl olursa *(Nasıl?)* وَالْاِعْتِبَارَاتِ Şe'n ve itibarlar göz önünde bulundurulmadan فَالدَّوَامُ لاَزِمٌ لَهُ Süreklilik o zati tecellinin gereğidir وَالْاِسْتِتَارُ غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ فِيهِ Onun hakkında gizlenmek düşünülemez تُنْبِئُ عَنِ الصِّفَاتِ وَالشُّؤُنَاتِ وَتَلْوِينَاتُ التَّجَلِّيَاتِ Tecellilerin değişmesi Sıfat ve şe'nlerden haber verir وَحَضْرَةُ الذَّاتِ Hazreti Zat ise مُنَزَّهَةٌ وَمُبَرَّأَةٌ مِنَ التَّلْوِينَاتِ Değişimden beri ve uzaktır وَلاَ مَجَالَ فِيهَا لِلْاِسْتِتَارِ Ve orada gizlenmeye imkan yoktur ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın bir lütfudur يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Allah büyük lütuf sahibidir...

76. MEKTUP

٧٦- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالسَّبْعُونَ: اِلَى الْمَخْدُومِ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ فِي بَيَانِ عُلُوِّ شَأْنِ الْعِلْمِ وَالْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ فَوْقَهُ الْمُعَبَّرِ عَنْهَا بِالنُّورِ الصِّرْفِ ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ شَأْنَ الْعِلْمِ وَاِنْ كَانَ تَابِعًا لِشَأْنِ الْحَيَاةِ وَلَكِنْ لِلْعِلْمِ فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ بَعْدَ سُقُوطِ اعْتِبَارِ الصِّفَاتِ وَالشُّؤُنِ شَأْنٌ لَيْسَ هُوَ لِلْحَيَاةِ فَضْلاً عَنْ سَائِرِ الصِّفَاتِ وَالشُّؤُنِ وَفِي مَوْطِنِ التَّجَرُّدِ عَنْ جَمِيعِ النِّسَبِ مَرْتَبَةٌ لاَ تَجُوزُ اِطْلاَقُ غَيْرِ النُّورِ عَلَى نَفْسِهَا اَظُنُّ اَنَّ لِلْعِلْمِ أَيْضًا مَجَالاً فِيهَا لاَ ذَاكَ الْعِلْمِ الَّذِي يُقَالُ لَهُ حُصُولِيًّا اَوْ حُضُورِيًّا فَاِنَّهُ مَعَ قِسْمَيْهِ تَابِعٌ لِلْحَيَاةِ بَلْ هُوَ لاَ كَيْفِيٌّ وَلاَ مِثْلِيٌّ كَحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَكُلُّهُ شُعُورٌ لاَ كَيْفِيٌّ بِلاَ اعْتِبَارِ الْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ وَفَوْقَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ مَرْتَبَةٌ اُخْرَى لاَ مَجَالَ فِيهَا لِلْعِلْمِ كَسَائِرِ الشُّؤُنِ لاَ شَيْءَ هُنَاكَ غَيْرُ النُّورِ الَّذِي هُوَ اَصْلُ ذٰلِكَ الشُّعُورِ اللاَكَيْفِيِّ وَاللاَمِثْلِيِّ فَاِذَا كَانَ ظِلُّ ذٰلِكَ النُّورِ لاَ كَيْفِيًّا وَلاَ مِثْلِيًّا مَاذَا نَقُولُ مِنْ لاَ كَيْفِيَّةِ الْاَصْلِ الَّذِي هُوَ عَيْنُ النُّورِ مَاذَا نَقْدِرُ اَنْ نَقُولَ وَجَمِيعُ الْكَمَالاَتِ وُجُوبِيَّةً وَاِمْكَانِيَّةً ظِلاَلُ النُّورِ وَقَائِمَةٌ بِالنُّورِ وَوُجُودُ الْكُلِّ صَارَ وُجُودًا وَمَبْدَأً لِلْآثَارِ مِنَ النُّورِ وَالْمَرْتَبَةُ الْاُولَى لَمَّا كَانَتْ فِيهِ رَائِحَةُ الْانْحِطَاطِ مِنْ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ النُّورِ الصِّرْفِ وَالْجَامِعُ لِلشُّعُورِ هُوَ النُّورَ قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فِي حَقِّهِ اِنَّهُ مَخْلُوقٌ وَعَبَّرَ عَنْهُ اَحْيَانًا بِالْعَقْلِ حَيْثُ قَالَ « **اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ الْعَقْلَ** » وَاَحْيَانًا بِالنُّورِ وَقَالَ «**اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِي**» وَكِلاَهُمَا شَيْءٌ وَاحِدٌ فَاِنَّهُ نُورٌ وَعَقْلٌ وَشُعُورٌ وَحَيْثُ نَسَبَ النَّبِيُّ ﷺ اِلَى نَفْسِهِ وَقَالَ نُورِي يُمْكِنُ اَنْ نَقُولَ اِنَّ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ هِيَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ وَالتَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ لاَ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ وَالتَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ الْمُتَعَارَفَانِ بَلْ لَوْ كَانَ ذٰلِكَ التَّعَيُّنُ ظِلاًّ مِنْ ظِلاَلِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ فَهُوَ أَيْضًا مُغْتَنَمٌ كَمَا اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ هٰذَا الْعَقْلِ لَيْسَ هُوَ ذَاكَ الْعَقْلُ الَّذِي قَالَ الْفَلاَسِفَةُ اِنَّهُ الصَّادِرُ الْاَوَّلُ مِنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى بِطَرِيقِ الْاِيجَابِ وَجَعَلُوهُ مَصْدَرًا لِصُدُورِ الْكَثْرَةِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ كُلَّ مَوْطِنٍ فِيهِ تَعَيُّنٌ فِيهِ رَائِحَةٌ مِنَ الْاِمْكَانِ وَمَعَهُ شَوْبٌ مِنَ الْعَدَمِ الَّذِي صَارَ بَاعِثًا عَلَى تَعَيُّنِ الْوُجُودِ وَتَمَيُّزِهِ وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ الْاَشْيَاءُ

وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ هِيَ الَّتِي عَرَضَ لَهَا التَّعَيُّنُ وَالتَّمَيُّزُ فَهِيَ مَعَ وُجُودِ قِدَمِهَا لَيْسَتْ بِوَاجِبَةٍ لِذَوَاتِهَا بَلْ وَاجِبَةٌ لِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَحَاصِلُ ذٰلِكَ وُجُوبٌ بِالْغَيْرِ الَّذِي هُوَ مِنْ اَقْسَامِ الْمُمْكِنِ وَاِنْ كَانَ التَّحَاشِي لَازِمًا مِنْ اِطْلَاقِ لَفْظِ الْامْكَانِ فِي الصِّفَاتِ الْقَدِيمَةِ لِكَوْنِهِ مُوهِمًا لِلْحُدُوثِ وَالْمُنَاسِبُ هُنَاكَ اِطْلَاقُ الْوُجُوبِ لِمَجِيئِهَا مِنْ ذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَلٰكِنْ لِلْاِمْكَانِ فِيهَا مَجَالٌ فِي الْحَقِيقَةِ لِعَدَمِ وُجُوبِهَا لِذَوَاتِهَا بَلْ لِغَيْرِهَا وَاِنْ لَمْ يَقُولُوا بِالْغَيْرِيَّةِ وَاَرَادُوا بِالْغَيْرِ الْغَيْرَ الْمُصْطَلَحَ وَلٰكِنَّ الْاِثْنِيَّةَ مُقْتَضِيَةٌ لِلْغَيْرِيَّةِ «اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ» قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ مِنْ قَضَايَا اَرْبَابِ الْعُقُولِ. **وَالْعَجَبُ** اَنَّ الشَّيْخَ مُحْيِي الدِّينِ بْنَ الْعَرَبِيِّ قَالَ لِلْاِثْنَيْنِ مِنَ التَّعَيُّنَاتِ تَعَيُّنًا وُجُوبِيًّا وَلِلثَّلَاثَةِ اِمْكَانِيَّةً وَفِي الْحَقِيقَةِ فِي كُلِّ التَّعَيُّنَاتِ سِمَةُ الظِّلِّيَّةِ وَرَائِحَةُ الْامْكَانِ وَاِنْ كَانَ بَيْنَ مُمْكِنٍ وَمُمْكِنٍ فَرْقٌ كَثِيرٌ وَكَانَ اَحَدُهُمَا قَدِيمًا وَالْآخَرُ حَادِثًا وَلٰكِنَّ الْكُلَّ غَيْرُ خَارِجٍ مِنْ دَائِرَةِ الْامْكَانِ وَفِي الْكُلِّ رَائِحَةٌ مِنَ الْعَدَمِ. **وَاِيَّاكَ** وَتَخَيُّلَ الْمَرْتَبَةِ الثَّانِيَةِ الَّتِي هِيَ النُّورُ الصِّرْفُ وَالْمُتَعَيِّنِ بِالْاِتِّعَيُّنِ ذَاتًا بَحْتًا وَاَحَدِيَّةً مُجَرَّدَةً مِثْلَ الْآخَرِينَ فَاِنَّهُ اَيْضًا حِجَابٌ مِنَ الْحُجُبِ النُّورَانِيَّةِ «**اِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ**» وَاِنْ لَمْ يَكُنْ تَعَيُّنًا وَلٰكِنَّهُ حِجَابُ الْمَطْلُوبِ الْحَقِيقِيِّ وَاِنْ كَانَ آخِرَ الْحُجُبِ وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ الْوَرَاءِ وَهٰذَا النُّورُ الصِّرْفُ لَمَّا لَمْ يَكُنْ دَاخِلًا فِي دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ كَانَ مُنَزَّهًا وَمُبَرَّأً مِنْ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ ﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ وَمَثَلُ ذٰلِكَ النُّورِ كَمَثَلِ تَشَعْشُعِ نُورِ الشَّمْسِ الَّذِي هُوَ حَاجِبٌ لِقُرْصِهَا انْتَشَرَ مِنْ عَيْنِ الْقُرْصِ وَصَارَ حِجَابًا لَهَا وَفِي الْحَدِيثِ «**حِجَابُهُ النُّورُ**» وَهٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ الْعَلْيَاءُ فَوْقَ التَّجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ فَضْلًا عَنْ تَجَلِّيَاتِ الْاَفْعَالِ وَالصِّفَاتِ فَاِنَّ التَّجَلِّيَ بِلَا شَوْبِ التَّعَيُّنِ غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ وَهٰذَا الْمَقَامُ فَوْقَ جَمِيعِ التَّجَلِّيَاتِ وَلٰكِنَّ مَنْشَأَ التَّجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ هُوَ هٰذَا النُّورُ الصِّرْفُ وَالتَّجَلِّي اِنَّمَا يَتَصَوَّرُ بِوَاسِطَتِهِ وَلَوْلَاهُ لَمَا حَصَلَ التَّجَلِّي وَحَقِيقَةُ الْكَعْبَةِ الرَّبَّانِيَّةِ اَظُنُّهَا حَضْرَةَ ذٰلِكَ النُّورِ الَّذِي هُوَ مَسْجُودُ الْجَمِيعِ وَاَصْلُ جَمِيعِ التَّعَيُّنَاتِ فَاِذَا كَانَ مَلَاذُ التَّجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ وَمَلْجَؤُهَا ذٰلِكَ النُّورَ مَاذَا يَزِيدُ فِي مَدْحِهِ كَوْنُهُ مَسْجُودًا لِلْآخَرِينَ فَاِذَا شَرَّفَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ بِكَمَالِ فَضْلِهِ وَعِنَايَتِهِ عَارِفًا مِنَ الْوُفِ بِالْوُصُولِ اِلَى

هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَخَصَّهُ بِالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ يُمْكِنُ اَنْ يَنَالَ بَقَاءً بِهٰذَا النُّورِ وَحَظًّا وَافِرًا مِنَ الْفَوْقِ وَفَوْقِ الْفَوْقِ وَاَنْ يَتَجَاوَزَ مِنَ النُّورِ بِالنُّورِ فَيَصِلَ اِلَى اَصْلِ النُّورِ ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ كَمَا اَنَّهَا وَرَاءَ طَوْرِ النَّظَرِ وَالْفِكْرِ وَرَاءَ طَوْرِ الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ أَيْضًا وَاَرْبَابُ الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ فِي فَهْمِ هٰذِهِ الْعُلُومِ كَاَرْبَابِ الْعِلْمِ وَالْعَقْلِ لاَ بُدَّ فِي الاهْتِدَاءِ اِلَى دَرْكِ هٰذِهِ الْحَقَائِقِ بِمُتَابَعَةِ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مِنْ نُورِ فِرَاسَةِ النُّبُوَّةِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ هٰذَا النُّورَ حَاشَاهُ مِنْ اَنْ تَكُونَ فِيهِ شَائِبَةُ الامْكَانِ فَيَكُونَ مُمْكِنًا وَمِنْ جِنْسِ الْجَوْهَرِ وَالْعَرَضِ بَلْ هُوَ مَرْتَبَةٌ لاَ يُمْكِنُ اِطْلاَقُ شَيْءٍ عَلَيْهَا غَيْرُ النُّورِ وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الْغَيْرُ وُجُوبَ الْوُجُودِ فَاِنَّ الْوُجُوبَ دُونَهُ. تَنْبِيهٌ لاَ يَتَوَهَّمُ اَحَدٌ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ خَرْقَ جَمِيعِ الْحُجُبِ عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ قَدْ تَحَقَّقَ فِي حَقِّ هٰذَا الْعَارِفِ لِكَوْنِ هٰذَا النُّورِ آخِرَ الْحُجُبِ عَلَى مَا مَرَّ وَهُوَ مُمْتَنِعٌ لِحَدِيثٍ نَقَلُوهُ «اِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ لَوْ كُشِفَتْ لاَحْرَقَتْ سُبُحَاتُ وَجْهِهِ مَا انْتَهَى اِلَيْهِ بَصَرُهُ مِنْ خَلْقِهِ» لِاَنَّ ثَمَّةَ تَحَقُّقُ وَبَقَاءُ بِالْحُجُبِ الَّتِي كُلُّ مِنْهَا مُعَدٌّ لِلاٰخَرِ لاَ خَرْقُ الْحُجُبِ شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masum Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **İlim şe'ninin yüksekliği, bunun üstünde bulunan ve "Katışıksız nûr makamı" denilen Mukaddes Mertebe**

Bilmek gerekir ki, ilim şe'ni, her ne kadar hayat şe'nine tâbi olsa da, sıfatların ve şe'nlerin kaybolmasından sonra Zât Teâlâ ve Takaddes Hazretleri'nin mertebesinde öyle bir şe'ni vardır ki bu, *hayat* şe'ninde yoktur. Nerde kaldı ki diğer sıfatlarda ve şe'nlerde olsun. Bütün nisbetlerden sıyrılma makamında öyle bir mertebe vardır ki onun için "nûr"dan başka bir isim kullanmak câiz değildir. Sanıyorum bu mertebede ilmin de yeri vardır. Ancak bahsettiğimiz bu ilim husûlî ya da huzûrî denilebilecek türden değildir. Çünkü o ilmin her

iki kısmı da hayâta tâbidir. Hatta o, Hazret-i Zât Teâlâ gibi keyfiyetsiz ve misâlsizdir. O, bilen ve bilinenin itibarı olmaksızın bütünüyle keyfiyetsiz şuurdur.

Bu mertebenin üstünde bir mertebe vardır ki orada diğer şe'nler gibi ilme de yer yoktur. O makamda o keyfiyetsiz ve benzersiz şuurun aslı olan nûrdan başka bir şey yoktur. Bu nûrun gölgesi keyfiyetsiz ve benzersiz ise aslı –ki nûrun aynıdır— keyfiyetsiz olan için ne diyebiliriz? Vücûbî ya da imkânî, bütün kemâlât nûrun gölgeleridir ve o nûrla kâimdir. Her şeyin varlığı varlık ve eserlerin mebde'i olarak o nûrdan gelmektedir.

Birinci mertebe, sâfî nur mertebesinden gerileme kokusu taşıdığı ve şuuru kuşatan da o nur olduğu için Peygamber Efendimiz (s.a.v.) onun mahluk olduğunu söylemiştir. Bir keresinde *"Allah Teâlâ'nın ilk yarattığı şey akıldır"*[23] buyurarak o nuru akıl olarak ifade etmiş, bir defa da *"Allah Teâlâ'nın ilk yarattığı şey benim nûrumdur."*[24] buyurarak nur lafzını kullanmıştır. İkisi de aynı şeydir. Çünkü o hem nur, hem de akıl ve şuurdur.

Peygamber Efendimiz'in (s.a.v.) bu nûru kendisine nisbet ederek "benim nurum" buyurmasından hareketle, bu mertebenin Hakîkat-i Muhammediyye ve taayyün-i evvel olduğunu söyleyebiliriz. Ancak bunlar bilinen mânâda hakîkat ve taayyün-i evvel değildir. Hatta bilinen taayyün burada sözünü ettiğimiz taayyünün gölgelerinden bir gölge bile olsa ganîmettir. Aynı şekilde bu akıldan maksat, felsefecilerin "Vâcib Teâlâ'dan zorunlu olarak ilk sâdır olan şey" diye tanımlayıp pek çok sudûrun kaynağı olarak gördükleri akıl değildir.

Bilmek gerekir ki, kendisinde taayyün bulunan her yerde imkânın kokusu vardır ve varlığın taayyününe ve temeyyüzüne sebep olan yokluk şâibesi bulaşmıştır. Nitekim her şey zıddıyla açığa çıkar. Vâcib Teâlâ'nın, kendilerinde taayyün ve temeyyüz olan sıfatları kadîm olmakla birlikte, kendi varlıkları zorunlu (vacip) değildir. Aksine varlıkları Vâcib Teâlâ'nın zâtı için vâciptirler. Bunun sonucu, mümkünün kısımlarından olan gayr ile vücûbtur (başkası ile zorunluluktur). Hudûsu (sonradanlığı) çağrıştıracağından, kadîm sıfatlar için imkan lafzını kullanmaktan kaçınmak, bunun yerine Vâcib Teâlâ'nın

[23] Deylemî, El-Firdevs, Hadis No: 4; Keşfu'l-Hafâ, Hadis No: 823.

[24] El-Mevâhibu'l-Ledunniyye, 1/71.

zâtından gelmesi hasebiyle vücûb lafzını kullanmak gerekiyorsa da gerçekte, orada imkânın bir yeri vardır. Çünkü kadîm sıfatların vücûbu, kendileri için değil, başkası içindir. Gayriyyeti kabul etmeseler ve gayr ile, ıstılahlaşmış olan gayrı kastetseler de ikilik, gayriyyeti gerektirir. "İkilik farklılığı gerektirir" hükmü mantıkçılarca kabul edilen bir hükmüdür.

Tuhaftır ki, Şeyh Muhyiddîn İbn Arabî, taayyünlerin ikisinin vücûbî, üçüncüsünün ise imkânî olduğunu söylemiştir. Gerçekte bütün taayyünlerde gölgelik alâmeti ve imkan kokusu vardır. Her ne kadar, mümkünden mümküne fark olsa da ve biri kadîm diğeri hâdis olsa da hiçbiri imkan dâiresinin dışına çıkmamaktadır. Hepsinde bir yoklukt kokusu vardır.

Sakın ola ki, sâfî nûr olup lâ taayyün ile müteayyin olan ikinci mertebeyi, başkaları gibi, zat-ı baht-ı vahidiyet-i mücerred mertebesi olarak hayal etmeyesin. Çünkü bu da nûrânî perdelerden bir perdedir. Allah Sübhânehû'nun karanlıktan ve nûrdan olan yetmiş bin perdesi vardır. Her ne kadar taayyün değilse de hakîkî matlûba perde olmaktadır. Perdelerin en sonuncusu olsa da böyledir. Zîrâ Mevlâ Teâlâ ötelerin ötesindedir. Bu sâfî nur, taayyün dâiresine dâhil olduğu için yokluğun zulmetinden berî ve münezzeh oldu. *"En yüce mesel (vasıflar) Allah'ındır"*[25]

Bu nûr, güneşin yuvarlaklığının görülmesine engel olan ışığının parlaklığı gibidir ki o yuvarlaktan yayıldığı halde ona engel olmaktadır. Nitekim hadîs-i şerifte *"O'nun engeli nûrdur."* Buyurulmuştur. Bu yüce mertebe, fiil ve sıfat tecellîleri bir tarafa zâtî tecellîlerin bile üstündedir. Çünkü taayyün şâibesi olmayan tecellî düşünülemez. Bu makam bütün tecellîlerin üstündedir. Ancak, zâtî tecellîlerin kaynağı bu sâfî nûrdur. Tecellî ancak bu nûr vasıtasıyla tasavvur edilebilir. Bu nûr olmasaydı tecellî gerçekleşmezdi. Kanaatimce, Rabbânî Kâbe'nin hakîkati de her şeyin secdegâhı ve bütün taayyünlerin aslı olan bu mukaddes nûrdur.

Zâtî tecellîlerin barınağı ve sığınağı da bu nûr ise, başkalarına secdegâh olması onun övgüsüne ne katar ki?! Allah Sübhânehû, fazl u inâyetiyle binlercesinin arasından bir ârifi bu büyük devlete ulaş-

[25] Nahl, 60.

makla şereflendirip bu makamdaki fenâ ve bekâ ile nimetlendirse, ârifin bu nûr ile bekâya ulaşıp üstlerin üstünden bolca nasiplenmesi ve bu nûru nûr ile aşarak nûrun aslına kavuşması mümkün olur. *"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."* [26]

Bu marifetler, nazar ve fikir sınırının ötesinde olduğu gibi, keşif ve müşâhede sınırının da ötesindedir. Keşif ve müşâhede erbâbı bu ilimleri anlamakta ilim ve akıl erbâbı gibidir. Bu hakîkatlerin derinliklerini anlamak için, peygamberlere tâbi olarak peygamberlik ferâsetinin nûruna ulaşmak gerekir. Hâşâ, bu nûrda imkân şâibesi bulunmaz ve mümkün sınıfına girmez. Bu nûr, cevher ve araz da değildir. Bilakis o, -varlığın vücûbu da dahil olmak üzere- kendisine nurdan başka bir şeyin kullanılamayacağı bir mertebededir. Çünkü vücûb onun altındadır.

Tenbih:

Bu açıklamadan yola çıkarak hiç kimse, bu nûr, perdelerin en sonu olduğundan dolayı bu arif için Zât Teâlâ'dan bütün perdelerin kalkmış olduğu vehmine kapılmasın. *"Allah Sübhânehû'nun karanlıktan ve nûrdan olan yetmiş bin perdesi vardır ki şayet açılsalar yüzünün sübhaları, halkın gözünün ulaştığı her yeri yakar"* şeklindeki hadîs-i şeriften dolayı böyle bir şey mümkün değildir.

Çünkü bu makamda tahakkuk ve bekâ, biri diğerine geçit olan perdeler iledir. Yoksa burada perdelerin delip geçilmesi söz konusu değildir. *"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"*[27] Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

76. ﴿ **اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالسَّبْعُونَ** **Yetmiş altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ** **Mahdumzâde Hâce Muhammed Masum'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِى بَيَانِ عُلُوِّ شَأْنِ الْعِلْمِ وَالْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ فَوْقَهُ اَلْمُعَبَّرِ عَنْهَا** **İlim şe'nin yüceliğinin Ve onun üzerindeki mukaddes mertebenin beyanı hakkındadır Ki, o mertebe tabir edilir** *(Ne ile?)* **بِالنُّورِ الصِّرْفِ** **Sırf nur ile.** ﴾

[26] Cuma, 4.

[27] Kehf, 10.

اِعْلَمْ Bilesin ki, وَاِنْ كَانَ تَابِعًا اَنَّ شَأْنَ الْعِلْمِ İlim şe'ni Her ne kadar tabi olsa da لِشَأْنِ الْحَيَاةِ (Neye?) Hayat şe'nine وَلٰكِنْ لِلْعِلْمِ Ancak ilmin فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ بَعْدَ سُقُوطِ اعْتِبَارِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti Zat mertebesinde الصِّفَاتِ وَالشُّؤُنِ Sıfat ve şe'nlerin itibarı düştükten sonra شَأْنٌ Öyle bir şanı vardır ki, لَيْسَ هُوَ لِلْحَيَاةِ فَضْلاً عَنْ سَائِرِ الصِّفَاتِ وَالشُّؤُنِ O hayat sıfatı için yoktur Nerede kaldı diğer sıfat ve şe'nler وَفِي مَوْطِنِ التَّجَرُّدِ عَنْ جَمِيعِ النِّسَبِ Tüm nispetlerden sıyrılma makamında مَرْتَبَةٌ Bir mertebe vardır ki, لاَ تَجُوزُ Caiz değildir (Ne?) اِطْلاَقُ غَيْرِ النُّورِ Nurdan başka bir şey kullanmak (Neye?) عَلَى نَفْسِهَا O mertebenin kendisine اَظُنُّ Zannediyorum ki, اَنَّ لِلْعِلْمِ اَيْضًا İlim için de مَجَالاً فِيهَا Orada bir yer vardır اَلَّذِي يُقَالُ لَهُ حُصُولِيًّا لاَ ذَاكَ الْعِلْمِ Ama şu ilim için değil (Hangi ilim?) فَاِنَّهُ مَعَ قِسْمَيْهِ اَوْ حُضُورِيًّا Hani kendisine husuli veya huzuri denilen (ilim için değil) Zira o her iki kısmıyla birlikte تَابِعٌ لِلْحَيَاةِ Hayat şe'nine tabidir بَلْ هُوَ Bilakis bu (bahsettiğim) ilim لاَ كَيْفِيٌّ وَلاَ مِثْلِيٌّ Keyfiyetsiz ve emsalsizdir كَحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Tıpkı yüce ve mukaddes Hazreti Zat gibi وَكُلُّهُ شُعُورٌ لاَ كَيْفِيٌّ Ve onun tamamı keyfiyetsiz şuurdur (Nasıl?) بِلاَ اعْتِبَارِ الْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ Alim ve malum itibar edilmeden وَفَوْقَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebenin üstünde مَرْتَبَةٌ اُخْرَى Başka bir mertebe vardır ki, لاَ مَجَالَ فِيهَا لِلْعِلْمِ Orada ilme yer yoktur كَسَائِرِ الشُّؤُنِ Tıpkı diğer şe'nler gibi لاَ شَيْءَ هُنَاكَ غَيْرُ النُّورِ Orada nurdan başka bir şey yoktur اَلَّذِي هُوَ Ki, o nur اَصْلُ ذٰلِكَ الشُّعُورِ اللاَّكَيْفِيِّ وَاللاَّمِثْلِيِّ Şu keyfiyetsiz ve emsalsiz şuurun aslıdır لاَ كَيْفِيًّا وَلاَ مِثْلِيًّا فَاِذَا كَانَ ظِلُّ ذٰلِكَ النُّورِ İşte bu nurun gölgesi olunca (Ne?) Keyfiyetsiz ve emsalsiz مَاذَا نَقُولُ مِنْ لاَ كَيْفِيَّةِ الاَصْلِ Onun keyfiyetsiz aslı hakkında ne diyelim? اَلَّذِي هُوَ عَيْنُ النُّورِ Ki, o nurun ta kendisidir مَاذَا نَقْدِرُ اَنْ نَقُولَ Ne demeye gücümüz yeter ki? وَجَمِيعُ الْكَمَالاَتِ وُجُوبِيَّةً وَاِمْكَانِيَّةً Oysaki tüm vücubi ve imkani kemâlât ظِلاَلُ النُّورِ Bu nurun gölgeleridir وَقَائِمَةٌ بِالنُّورِ Ve bu nurla kaimdir وَوُجُودُ الْكُلِّ Ve hepsinin vücudu صَارَ وُجُودًا وَمَبْدَأً Vücut ve

başlangıç olmuştur *(Neye?)* لِلْآثَارِ Eserlere *(Nereden böyle olmuşlardır?)* مِنَ النُّورِ Bu nurdan وَالْمَرْتَبَةُ الْاُولَى İlk mertebe لَمَّا كَانَتْ فِيهَا Onda olunca *(Ne?)* رَائِحَةُ الْاِخْطَاطِ Alçalma kokusu *(Nereden?)* مِنْ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ النُّورِ الصِّرْفِ Sırf nur mertebesinden وَالْجَامِعُ لِلشُّعُورِ Şuuru cem eden de olunca *(Ne olunca?)* هُوَ النُّورَ Sadece nur olunca قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Muhbir-i sadık peygamber efendimiz buyurdular عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Ne hakkında buyurdular?)* وَعَبَّرَ عَنْهُ اَحْيَانًا O nur hakkında (buyurdular) ki: اِنَّهُ مَخْلُوقٌ O yaratılmıştır فِي حَقِّهِ Bazende onu tabir ettiler *(Ne ile?)* بِالْعَقْلِ Akıl ile حَيْثُ قَالَ Zira şöyle demişlerdir: اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ Allah'ın ilk yarattığı اَلْعَقْلُ Akıldır وَاَحْيَانًا بِالنُّورِ Bazende nur ile (onu tabir etmişler) وَقَالَ Ve şöyle demişlerdir: اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ Allah'ın ilk yarattığı نُورِي Benim nurumdur فَاِنَّهُ نُورٌ وَعَقْلٌ Aynı şeydir شَيْئٌ وَاحِدٌ Bunların ikisi de وَكِلَاهُمَا Zira o; nur, şuur ve akıldır وَشُعُورٌ Ve mademki nispet etti *(Kim?)* وَحَيْثُ نَسَبَ اَلنَّبِيُّ Peygamber efendimiz ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Neye nispet etti?)* اِلَى نَفْسِهِ Kendisine وَقَالَ نُورِي Ve '...nurum' dedi يُمْكِنُ اَنْ نَقُولَ Bu durumda bizim dememiz mümkündür ki: اِنَّ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ Bu mertebe هِيَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Hakikat-i Muhammediye وَالتَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ Ve ilk taayyündür لَا تِلْكَ الْحَقِيقَةُ Ama şu bilinen hakikat ve ilk taayyün değildir بَلْ لَوْ كَانَ ذٰلِكَ التَّعَيُّنُ الْمُتَعَارَفَانِ Hatta şu bilinen taayyün olsa *(Ne?)* ظِلًّا مِنْ ظِلَالِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyünün gölgelerinden bir gölge فَهُوَ اَيْضًا مُغْتَنَمٌ Bu dahi bir ganimettir كَمَا اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ هٰذَا Nitekim bu akıldan kastedilen de لَيْسَ هُوَ ذَاكَ الْعَقْلُ الَّذِي قَالَ الْفَلَاسِفَةُ Şu felsefecilerin hakkında dediği akıl değildir *(Ne dediği?)* اِنَّهُ الصَّادِرُ اَلْاَوَّلُ O ilk ortaya çıkandır *(Kimden?)* مِنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'dan *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الْاِيجَابِ Mecburi olarak وَجَعَلُوهُ مَصْدَرًا Ve onu kaynak kıldılar *(Neye?)* لِصُدُورِ الْكَثْرَةِ Çokluğun ortaya çıkmasına يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ كُلَّ مَوْطِنٍ فِيهِ تَعَيُّنٌ Taayyün olan her yerde فِيهِ رَائِحَةٌ مِنَ الْاِمْكَانِ Orada imkan kokusu vardır وَمَعَهُ شَوْبُ

مِنَ الْعَدَمِ Ve onda yokluk şaibesi vardır اَلَّذِى صَارَ بَاعِثًا Ki, bu yokluk sebep olmuştur *(Neye?)* عَلَى تَعَيُّنِ الْوُجُودِ وَتَمَيُّزِهِ Vücudun taayyünü ve temeyyüzüne وَبِضِدِّهَا تَتَبَيَّنُ الْاَشْيَاءُ Eşya zıttıyla aşikar olur وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Vacib'in sıfatları هِىَ الَّتِى عَرَضَ لَهَا التَّعَيُّنُ وَالتَّمَيُّزُ Taayyün ve temeyyüz kendisine arız olandır فَهِىَ مَعَ وُجُودِ قِدَمِهَا Sıfatlar kadim olmasına rağmen لَيْسَتْ بِوَاجِبَةٍ لِذَوَاتِهَا Lizatihi vacip değildir بَلْ وَاجِبَةٌ لِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Bilakis Vacip Teâlâ'nın zatından dolayı vaciptir وَحَاصِلُ ذٰلِكَ Bunun neticesi de وُجُوبٌ بِالْغَيْرِ Başkasıyla vacip olmaktır وَاِنْ اَلَّذِى هُوَ مِنْ اَقْسَامِ الْمُمْكِنِ Ki, bu mümkinin kısımlarındandır مِنْ اِطْلَاقِ لَفْظِ Her ne kadar sakınmak gerekse de *(Neden?)* كَانَ التَّحَاشِى لَازِمًا İmkan lafzı kullanmaktan *(Nerede?)* فِى الصِّفَاتِ الْقَدِيمَةِ Kadim sıfatlarda *(Niçin sakınmak gerekir?)* لِكَوْنِهِ مُوهِمًا لِلْحُدُوثِ Bu sonradanlığı zannettirdiği için وَالْمُنَاسِبُ هُنَاكَ Orada (sıfatlarda) uygun olan اِطْلَاقُ الْوُجُوبِ Vücub lafzını kullanmaktır *(Niçin?)* لِمَجِيئِهَا مِنْ ذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Sıfatlar Vacib Teâlâ'nın zatından geldiği için وَلَكِنْ لِلْاِمْكَانِ فِيهَا مَجَالٌ فِى الْحَقِيقَةِ Ancak gerçekte sıfatlarda imkanın yeri vardır *(Niçin?)* لِعَدَمِ وُجُوبِهَا لِذَوَاتِهَا Lizatiha vacip olmadıkları için بَلْ لِغَيْرِهَا Bilakis onların vücubu ligayrihidir وَاِنْ لَمْ يَقُولُوا بِالْغَيْرِيَّةِ Her ne kadar (alimler) gayriyete hükmetmeseler de وَاَرَادُوا بِالْغَيْرِ Ve onlar gayr ile kastetseler de *(Neyi?)* اَلْغَيْرَ الْمُصْطَلَحَ Istılahi anlamdaki gayrı وَلَكِنَّ الْاِثْنِيَّةَ مُقْتَضِيَةٌ لِلْغَيْرِيَّةِ Fakat ikilik farklılığı gerektirir اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ 'İki şey birbirinden farklıdır' sözü قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ Genel bir kuraldır *(Neden?)* مِنْ قَضَايَا اَرْبَابِ الْعُقُولِ Mantık ehlinin kurallarından وَالْعَجَبُ Ne gariptir ki, اَنَّ الشَّيْخَ مُحْيِ الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِىِّ Şeyh Muhyiddin ibni Arabi قَالَ لِلْاِثْنَيْنِ مِنَ التَّعَيُّنَاتِ İlk iki taayyün için dedi *(Ne dedi?)* تَعَيُّنًا وُجُوبِيًّا Vücubi taayyün وَلِلثَّلَاثَةِ Diğer üçüne de اِمْكَانِيَّةٌ İmkani dedi وَفِى الْحَقِيقَةِ Gerçekte ise فِى كُلِّ Her taayyünde التَّعَيُّنَاتِ سِمَةُ الظِّلِّيَّةِ Gölgelik alemeti وَرَائِحَةُ الْاِمْكَانِ Ve imkan kokusu vardır وَاِنْ كَانَ بَيْنَ مُمْكِنٍ وَمُمْكِنٍ Her ne kadar mimkinden mümkine فَرْقٌ كَثِيرٌ Çok

fark olsa da وَكَانَ اَحَدُهُمَا قَدِيمًا Ve biri kadim وَالْآخَرُ حادِثًا Ve diğeri ise hâdis/ sonradan olsa da وَلٰكِنَّ الْكُلَّ Ancak hepsi de غَيْرُ خَارِجٍ Dışında değildir *(Neyin?)* مِنْ دَائِرَةِ الْاِمْكَانِ İmkan dairesinin وَفِي الْكُلِّ Ve hepsinde رَائِحَةٌ مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan bir koku vardır وَاِيَّاكَ Sakın ola ki وَتَخَيُّلَ الْمَرْتَبَةِ الثَّانِيَةِ İkinci mertebeyi düşünme اَلَّتِي Ki, o sırf nurdur *(Daha neyi düşünme?)* هِيَ النُّورُ الصِّرْفُ La taayyünle taayyün edeni *(Ne olarak düşünme?)* وَالْمُتَعَيِّنِ بِالتَّعَيُّنِ ذَاتًا بَحْتًا وَاَحَدِيَّةً مُجَرَّدَةً Zat-ı baht ve mücerret ehadiyet olarak *(Kim gibi?)* فَاِنَّهُ اَيْضًا مِثْلَ الْآخَرِينَ Tıpkı diğerleri gibi اِنَّ Zira o da bir perdedir *(Neden?)* حِجَابٌ مِنَ الْحُجُبِ النُّورَانِيَّةِ Nurani perdelerden لِلّٰهِ Şüphesiz Allah'ın سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ Yetmiş bin perdesi vardır *(Neden?)* مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ Nur ve zulmetten وَاِنْ لَمْ يَكُنْ تَعَيُّنًا Her ne kadar o, taayyün olmasa da وَاِنْ كَانَ آخِرَ Ancak o hakiki matlubun perdesidir وَلٰكِنَّهُ حِجَابُ الْمَطْلُوبِ الْحَقِيقِيِّ Ve her ne kadar son perde olsa da الْحُجُبِ وَرَاءَ الْوَرَاءِ Allah Teâlâ وَهُوَ تَعَالٰى Ötelerin ötesindedir وَهٰذَا النُّورُ الصِّرْفُ Ve bu sırf nur لَمَّا لَمْ يَكُنْ دَاخِلاً Dahil olmayınca *(Nereye?)* فِي دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ Taayyün dairesine كَانَ مُنَزَّهًا وَمُبَرَّأً Beri ve uzak olmuştur *(Neden?)* مِنْ ظُلْمَةِ الْعَدَمِ Yokluğun zulmetinden وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى En yüce misal Allah'ındır وَمَثَلُ ذٰلِكَ النُّورِ Bu nurun hali كَمَثَلِ تَشَعْشُعِ نُورِ الشَّمْسِ Güneş ışığının parıldamasının hali gibidir اَلَّذِي هُوَ حَاجِبٌ Ki, o parıltı perdedir *(Neye?)* لِقُرْصِهَا Güneşin dairesel haline اِنْتَشَرَ مِنْ عَيْنِ الْقُرْصِ (Bu nur) bizzat o daireden yayılmış وَصَارَ حِجَابًا لَهَا Ve ona perde olmuştur وَفِي الْحَدِيثِ Hadiste şöyle geçer حِجَابُهُ النُّورُ Onun perdesi nurdur وَهٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ الْعُلْيَاءُ Ve bu yüce mertebe فَوْقَ التَّجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ Zati tecellilerin üstündedir فَضْلاً عَنْ تَجَلِّيَاتِ الْاَفْعَالِ وَالصِّفَاتِ Nerede kaldı fiil ve sıfatların tecellisi فَاِنَّ التَّجَلِّيَ بِلاَ شَوْبِ التَّعَيُّنِ Zira taayyün şaibesi olmadan tecelli غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ Düşünülemez وَهٰذَا الْمَقَامُ Ve bu makam فَوْقَ جَمِيعِ التَّجَلِّيَاتِ Tüm tecellilerin üstündedir وَلٰكِنَّ مَنْشَأَ التَّجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ Ancak zati tecellilerin kaynağı هُوَ هٰذَا النُّورُ الصِّرْفُ O, bu sırf nurdur وَالتَّجَلِّي اِنَّمَا

ri ise hâdis/يُتَصَوَّرُ بِوَاسِطَتِهِ Tecelli sadece onun vasıtasıyla düşünülebilir وَلَوْلَاهُ Eğer o
ğildir *(Neyin?)*olmasaydı لَمَا حَصَلَ التَّجَلِّي Tecelli olmazdı وَحَقِيقَةُ الْكَعْبَةِ الرَّبَّانِيَّةِ Rabbani Kâbe'nin
رار Yokluktanhakikati اَظُنُّهَا Zannediyorum ki, حَضْرَةَ ذٰلِكَ النُّورِ Bu nur hazretleridir اَلَّذِي هُوَ
lüşünme مَسْجُودُ الْجَمِيعِ الَّتِي Ki, bu nur herkesin secde ettiği şey وَاَصْلُ جَمِيعِ التَّعَيُّنَاتِ Ve tüm
وَالْمُتَعَيِّنِ Laaayyünlerin aslıdır فَاِذَا كَانَ Sonuç olarak, olunca *(Ne?)* مَلَاذُ التَّجَلِّيَاتِ الذَّاتِيَّةِ
Zat-ı baht ve وَمَلْجَؤُهَا Tüm zati tecellilerin dönüp vardığı yer *(Ne olunca?)* ذٰلِكَ النُّورَ Bu nur
jibi اِنَّهُ اَيْضًا lunca مَاذَا يَزِيدُ فِي مَدْحِهِ Onun medh-ü senasına ne katar ki? *(Ne?)* كَوْنُهُ مَسْجُودًا
rdelerden لِلْآخَرِينَ Diğerlerinin de secde ettiği şey olması فَاِذَا شَرَّفَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ İşte Allah
'eden?) نُورِ ubhânehu şereflendirdiği zaman *(Ne sebebiyle?)* بِكَمَالِ فَضْلِهِ وَعِنَايَتِهِ Fazilet ve
ın olmasa dayetinin kemali sebebiyle *(Kimi şereflendirdiği zaman?)* عَارِفًا مِنَ الْوُفُورِ Binlerce
اِنْ كَانَ آخِرَ riften birini *(Ne ile şereflendirdiği zaman?)* بِالْوُصُولِ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlete ulaş-
âlâ رَاءَ الْوَرَاءِ nakla وَخَصَّهُ Ve onu seçkin kıldığı zaman *(Ne ile?)* بِالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena ve beka ile
لَمَّا لَمْ Dah *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْمَوْطِنِ Bu makamda يُمْكِنُ اَنْ يَنَالَ Elde etmesi mümkündür
Beri ve uza *(eyi?)* بَقَاءً بِهٰذَا النُّورِ Bu nurla baki olmayı وَحَظًّا وَافِرًا Ve bolca nasip (elde etmesi
ا وَلِلّٰهِ En yü mümkündür) *(Nereden?)* مِنَ الْفَوْقِ وَفَوْقِ الْفَوْقِ Bir üst makamdan ve onun da üs-
كَمَثَلِ Günenden وَاَنْ يَتَجَاوَزَ مِنَ النُّورِ Ve nuru aşması *(Ne ile?)* بِالنُّورِ O nur ile فَيَصِلَ Ve
erdedir *(Neye?)* ylece ulaşması (mümkündür) *(Nereye?)* اِلَى اَصْلِ النُّورِ Bu nurun aslına ذٰلِكَ فَضْلُ
zat o dairede Bu Allah'ın bir lütfudur يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ
ste şöyle geç lah büyük lütuf sahibidir وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ Bu marifetler كَمَا اَنَّهَا وَرَاءَ طَوْرِ النَّظَرِ
mertebe وَالْفِكْرِ Nasıl ki, akıl ve fikir sahasının ötesindeyse وَرَاءَ طَوْرِ الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ اَيْضًا
ا لاً عَنْ تَجَلِّيَا şif ve müşahede sahasının da ötesindedir وَاَرْبَابُ الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ Keşf ve
فَ Zira taayyü şahede erbabı فِي فَهْمِ هٰذِهِ الْعُلُومِ Bu ilimleri anlama konusunda كَاَرْبَابِ الْعِلْمِ
ıu makam وَالْعَقْلِ Akıl ve ilim erbabı gibidir لَا بُدَّ Muhakkak lazımdır *(Hangi konuda?)* فِي
وَلٰكِ Ancak z الْاِهْتِدَاءِ Ulaşma konusunda *(Neye?)* اِلَى دَرْكِ هٰذِهِ الْحَقَائِقِ Bu hakikatleri anlamaya
ır تَجَلِّي اِنَّمَا *ile anlamak?)* بِمُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere tabi olarak عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

Onlara salat-u selam olsun *(Neden lazımdır?)* مِنْ نُورِ فِرَاسَةِ النُّبُوَّةِ Nübüvvet anlayışının nurundan يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ هٰذَا النُّورَ حَاشَاهُ Bu nur beridir *(Neden?)* مِنْ اَنْ تَكُونَ فِيهِ شَائِبَةُ الْاِمْكَانِ Kendisinde imkan şaibesinin olmasından فَيَكُونَ مُمْكِنًا Ve böylece mümkin olmaktan وَمِنْ جِنْسِ الْجَوْهَرِ وَالْعَرَضِ Ve de cevher ve araz cinsinden olmaktan بَلْ هُوَ مَرْتَبَةٌ Bilakis o öyle bir mertebedir ki, لَا يُمْكِنُ اِطْلَاقُ شَيْءٍ عَلَيْهَا Ona bir şey kullanmak mümkün olmaz *(Neden başka?)* غَيْرُ النُّورِ Nurdan başka وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الْغَيْرُ وُجُوبَ الْوُجُودِ Bu başkası vacibul vücut (ifadesi) dahi olsa فَاِنَّ الْوُجُوبَ دُونَهُ Zira vücup ondan alttadır.

(تَنْبِيهٌ) Tembih: لَا يَتَوَهَّمُ اَحَدٌ Hiç kimse zannetmesin *(Neden?)* مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan ki, اَنَّ خَرْقَ جَمِيعِ الْحُجُبِ Bütün perdeleri yırtmak *(Kimden?)* عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Zat'tan قَدْ تَحَقَّقَ Gerçekleşmiştir *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ هٰذَا الْعَارِفِ Bu arif hakkında *(Niçin bu arif hakkında gerçekleşmiştir?)* لِكَوْنِ هٰذَا النُّورِ آخِرَ الْحُجُبِ Bu nur perdelerin sonuncusu olduğu için *(Neye göre son perdedir?)* عَلَى مَا مَرَّ Geride geçen açıklamaya göre وَهُوَ مُمْتَنِعٌ Oysaki bu imkansızdır *(Neden dolayı?)* لِحَدِيثِ نَقَلُوهُ Nakledilen şu hadisten dolayı اِنَّ لِلّٰهِ سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ Allah'ın yetmiş bin perdesi vardır *(Neden?)* مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ Nurdan ve zulmetten لَوْ كُشِفَتْ Eğer onlar açılsaydı لَاَحْرَقَتْ Elbette yakardı *(Ne?)* سُبُحَاتُ وَجْهِهِ Vechinin haşmet ve celali *(Neyi yakardı?)* مَا انْتَهَى اِلَيْهِ بَصَرُهُ Gözünün ulaştığı مِنْ خَلْقِهِ Tüm mahlukatını *(Niçin böyle zannedilmesin?)* لِاَنَّ ثَمَّةَ تَحَقُّقُ وَبَقَاءُ بِالْحُجُبِ Zira orada Perdelerle beka ve bütünleşme vardır اَلَّتِي كُلٌّ مِنْهَا Ki, onlardan her biri مُعَدٌّ لِلْآخَرِ Diğeri için hazırlanmıştır لَا خَرْقُ الْحُجُبِ Perdeleri yırtmak yoktur شَتَّانَ مَا بَيْنَهُمَا Aralarındaki fark çok büyüktür رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

77. MEKTUP

٧٧- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالسَّبْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ فِي اَسْرَارِ حَقِيقَةِ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ مَعَ بَيَانِ دَقَائِقِ الْعَجْزِ وَالْمَعْرِفَةِ وَحَقِيقَةِ الصَّلَاةِ وَالْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ ﴾

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ وَبَعْدَ مَرْتَبَةِ النُّورِ الصِّرْفِ الَّتِي وَجَدَهَا الْفَقِيرُ حَقِيقَةُ الْكَعْبَةِ الرَّبَّانِيَّةِ وَبَيْنَهُمَا مَرْتَبَةٌ عَالِيَةٌ جِدًّا وَهِيَ حَقِيقَةُ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ السُّبْحَانِيِّ وَالْكَعْبَةُ الْمُعَظَّمَةُ اِنَّمَا صَارَتْ قِبْلَةَ الْآفَاقِ وَتَشَرَّفَتْ بِدَوْلَةِ الْمَسْجُودِيَّةِ لِلْكُلِّ بِحُكْمِ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ الْاِمَامُ قُرْآنُ وَالْمَأْمُومُ الْاَوَّلُ كَعْبَةٌ مُعَظَّمَةٌ وَهٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ الْمُقَدَّسَةُ مَبْدَأٌ لِوُسْعَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ الْلَاكَيْفِيَّةِ وَأَيْضًا اِنَّ مَبْدَأَ امْتِيَازِ تِلْكَ الْحَضْرَةِ الْلَاكَيْفِيِّ وَاللَّامِثْلِيِّ هُوَ هٰذِهِ الدَّرَجَةُ الْعُلْيَا وَالْوُسْعَةُ فِي تِلْكَ الدَّرَجَةِ الْمُقَدَّسَةِ لَيْسَتْ هِيَ بِحَسَبِ الطُّولِ وَالْعَرْضِ فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ سِمَاتِ النَّقْصِ وَالْاِمْكَانِ بَلْ هِيَ اَمْرٌ مَنْ لَمْ يَتَحَقَّقْ بِهِ لَا يَدْرِيهِ وَكَذٰلِكَ الْاِمْتِيَازُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ لَيْسَ هُوَ بِالْمُرَايَلَةِ وَالْمُبَايَنَةِ فَاِنَّ ذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلتَّبَعُّضِ وَالتَّحَيُّزِ اللَّذَيْنِ مِنْ لَوَازِمِ الْجِسْمِ وَالْجِسْمَانِيِّ تَعَالَى اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَنْ ذٰلِكَ وَلَا يُتَصَوَّرُ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ فَرْضُ شَيْءٍ غَيْرَ شَيْءٍ فَاِنَّ الْغَيْرِيَّةَ تُنْبِئُ عَنِ الْاِثْنِيَّةِ بَلْ لَا مَجَالَ فِيهِ لِلْفَرْضِ لِكَوْنِهِ مِنْ قَبِيلِ فَرْضِ الْمُحَالِ مَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَمَا اُبْدِيكَ مِنْ طَيْرِي عَلَامَهْ ۞ وَاَضْحَى مِثْلَ عَنْقَاءَ وَهَامَهْ
وَلِلْعَنْقَاءِ بَيْنَ النَّاسِ اسْمٌ ۞ وَلَمْ يَكُ لِاسْمِ طَيْرِي اسْتِدَامَهْ

وَكُلُّ شَيْءٍ يُفْرَضُ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَاِنْ كَانَ فَرْضَ الْمُحَالِ وَيُتَعَمَّقُ النَّظَرُ فِي ذٰلِكَ الشَّيْءِ لَا يَظْهَرُ فِيهِ اَمْرٌ لَهُ اخْتِصَاصٌ بِذٰلِكَ الشَّيْءِ الْمُحَقَّقِ وَلَا يُوجَدُ فِي شَيْءٍ آخَرَ مَفْرُوضٍ وَمَعَ ذٰلِكَ يَكُونُ الْاِمْتِيَازُ بَيْنَ ذَيْنِكَ الشَّيْئَيْنِ الْمَفْرُوضَيْنِ كَائِنًا وَبَائِنًا وَتَكُونُ اَحْكَامُ كُلٍّ مِنْهُمَا مُتَمَيِّزَةً عَنْ اَحْكَامِ الْآخَرِ فَسُبْحَانَ مَنْ لَمْ يَجْعَلْ لِخَلْقِهِ اِلَيْهِ سَبِيلًا اِلَّا

بِالْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِهِ وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ نَصِيبُ الْاَكَابِرِ وَالْاَوْلِيَاءِ وَعَدَمُ الْمَعْرِفَةِ غَيْرُ الْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ مَثَلاً الْحُكْمُ بِعَدَمِ الْامْتِيَازِ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ وَوِجْدَانُ كُلِّ كَمَالٍ ذَاتِيٍّ عَيْنَ الْآخَرِ كَمَا قَالُوا اِنَّ الْعِلْمَ عَيْنُ الْقُدْرَةِ وَالْقُدْرَةَ عَيْنُ الْارَادَةِ عَدَمُ الْمَعْرِفَةِ بِامْتِيَازِ ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَالْحُكْمُ بِالْامْتِيَازِ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَالْاعْتِرَافُ بِعَدَمِ وِجْدَانِ كُنْهِ ذٰلِكَ الْامْتِيَازِ عَجْزٌ عَنْ مَعْرِفَةِ امْتِيَازِ ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَعَدَمُ الْمَعْرِفَةِ جَهْلٌ وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ عِلْمٌ بَلِ الْعَجْزُ مُتَضَمِّنٌ لِلْعِلْمَيْنِ عِلْمِ الشَّيْءِ وَالْعِلْمِ بِعَدَمِ وِجْدَانِ كُنْهِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ مِنْ غَايَةِ عَظَمَةِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ وَكِبْرِيَائِهِ فَلَوْ اَدْرَجْنَا فِيهِ عِلْمًا ثَالِثًا أَيْضًا لَسَاغَ وَهُوَ عِلْمُ الْانْسَانِ بِعَجْزِهِ وَقُصُورِهِ الَّذِى هُوَ مُؤَيِّدٌ لِمَقَامِ عَبْدِيَّتِهِ وَعُبُودِيَّتِهِ وَفِى عَدَمِ الْمَعْرِفَةِ الَّتِى هُوَ الْجَهْلُ رُبَّمَا يَكُونُ ذٰلِكَ الْجَهْلُ مُرَكَّبًا اِذَا لَمْ يَعْرِفْ جَهْلَ نَفْسِهِ اَنَّهُ جَهْلٌ بَلْ زَعَمَ اَنَّهُ عِلْمٌ وَفِى الْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ نَجَاةٌ تَامَّةٌ مِنْ هٰذَا الْمَرَضِ بَلْ لاَ مَجَالَ فِيهِ لِهٰذَا الْمَرَضِ لِكَوْنِهِ مُعْتَرِفًا بِعَجْزِهِ فَلَوْ كَانَ عَدَمُ الْمَعْرِفَةِ وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ مُتَسَاوِيَيْنِ لَكَانَ الْجُهَلاَءُ كُلُّهُمْ عُرَفَاءَ وَكَانَ جَهْلُهُمْ وَاسِطَةً لِكَمَالِهِمْ بَلْ هُنَاكَ كُلُّ مَنْ كَانَ اَجْهَلَ يَكُونُ اَعْرَفَ فَاِنَّ الْمَعْرِفَةَ هُنَاكَ فِى عَدَمِ وِجْدَانِ الْمَعْرُوفِ وَفِى الْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَةُ صَادِقَةٌ فَاِنَّ كُلَّ مَنْ يَكُونُ اَعْجَزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ يَكُونُ اَعْرَفَ بِالْمَعَارِفِ وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ مَدْحٌ يُشْبِهُ الذَّمَّ وَعَدَمُ الْمَعْرِفَةِ ذَمٌّ صِرْفٌ لَيْسَتْ فِيهِ رَائِحَةُ الْمَدْحِ ﴿رَبِّ زِدْنِى عِلْمًا﴾ بِكَمَالِ الْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِكَ سُبْحَانَكَ فَلَوْ لاَحَظَ الشَّيْخُ مُحْيِ الدِّينِ بْنُ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ هٰذَا الْفَرْقَ الَّذِى اهْتَدَى اِلَيْهِ هٰذَا الْفَقِيرُ لَمَا ذَكَرَ الْعَجْزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ بِالْجَهْلِ اَصْلاً وَلَمَا عَدَّهُ مِنْ عَدَمِ الْعِلْمِ قَطْعًا حَيْثُ قَالَ «مِنَّا مَنْ عَلِمَ وَمِنَّا مَنْ جَهِلَ» فَقَالَ «اَلْعَجْزُ عَنْ دَرْكِ الْادْرَاكِ اِدْرَاكٌ» وَبَعْدَ ذٰلِكَ بَيَّنَ عُلُومَ الشِّقِّ الْاَوَّلِ وَبَاهَى بِهَا وَاعْتَقَدَهَا مِنْ نَفْسِهِ وَقَالَ «خَاتَمُ الْاَنْبِيَاءِ يَأْخُذُ هٰذِهِ الْعُلُومَ مِنْ خَاتَمِ الْوَلاَيَةِ» وَعَنَى بِخَاتَمِ الْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ نَفْسَهُ فَصَارَ مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ مَوْرِدًا لِمَطَاعِنِ الْخَلاَئِقِ وَشُرَّاحُ الْفُصُوصِ صَرَفُوا فِى تَوْجِيهَاتِ هٰذَا الْكَلاَمِ هِمَمَهُمْ وَعِنْدَ الْفَقِيرِ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ هٰذَا الْكَلاَمَ فِى الْحَقِيقَةِ اَدْوَنُ مِنْ ذٰلِكَ الْعَجْزِ بَلْ لاَ

مُنَاسَبَةَ لَدَيْهِ لِكَوْنِهِ مَرْبُوطًا بِالظِّلَالِ وَالْعَجْزُ فِي مَوْطِنِ الْاَصْلِ سُبْحَانَ اللهِ اِنَّ قَائِلَ هٰذَا الْقَوْلِ هُوَ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ كَمَا قَالُوا وَهُوَ رَأْسُ الْعُرَفَاءِ وَرَئِيسُ الصِّدِّيقِينَ فَاَيُّ عِلْمٍ يَسْبِقُ ذٰلِكَ الْعَجْزَ وَاَيُّ قَادِرٍ يَكُونُ اَسْبَقَ قَدَمًا مِنْ ذَاكَ الْعَاجِزِ نَعَمْ اِذَا قَالَ فِي حَقِّ اُسْتَاذِ الصِّدِّيقِ يَعْنِي النَّبِيَّ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَا قَالَ كَيْفَ لَا يَقُولُ ذٰلِكَ فِي حَقِّ الصِّدِّيقِ وَالْعَجَبُ اَنَّ الشَّيْخَ بِهٰذَا الْقِيلِ وَالْقَالِ وَبِهٰذَا الشَّطْحِ مِنَ الْمَقَالِ يَظْهَرُ فِي النَّظَرِ مِنَ الْمَقْبُولِينَ وَيُشَاهَدُ فِي عِدَادِ الْاَوْلِيَاءِ الْمُكَرَّمِينَ ﴿ع﴾ **لَا عُسْرَ فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ** نَعَمْ رُبَّمَا يَحْصُلُ التَّأَذِّي مِنَ الدُّعَاءِ وَرُبَّمَا يَحْصُلُ السُّرُورُ وَالْابْتِهَاجُ مِنَ الشَّتْمِ وَالْايذَاءِ وَالَّذِينَ يَرُدُّونَ الشَّيْخَ فِي خَطَرٍ وَالَّذِينَ يَقْبَلُونَهُ وَيَقْبَلُونَ كَلَامَهُ اَيْضًا فِي خَطَرٍ يَنْبَغِي اَنْ يَقْبَلَ الشَّيْخَ وَيَنْبَغِي اَنْ لَا يَقْبَلَ كَلِمَاتِهِ الْمُخَالِفَةَ هٰذَا هُوَ الطَّرِيقُ الْوَسَطُ فِي قَبُولِ الشَّيْخِ وَعَدَمِ قَبُولِهِ الَّذِي هُوَ اخْتِيَارُ هٰذَا الْفَقِيرِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ. **وَلْنَرْجِعْ** اِلَى اَصْلِ الْكَلَامِ فَنَقُولَ اِنَّ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِي قُلْنَا اِنَّهَا حَقِيقَةُ الْقُرْآنِ لَا مَجَالَ فِيهَا لِاطْلَاقِ النُّورِ اَيْضًا وَبَقِيَ النُّورُ فِي الطَّرِيقِ كَسَائِرِ الْكَمَالَاتِ الذَّاتِيَّةِ لَا يُوجَدُ هُنَاكَ شَيْءٌ اَصْلًا غَيْرُ الْوُسْعَةِ اللَّاكَيْفِيَّةِ وَالْامْتِيَازِ اللَّامِثْلِي فَلَوْ كَانَ الْمُرَادُ مِنْ قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿قَدْ جَاءَكُمْ مِنَ اللهِ نُورٌ﴾ نُورَ الْقُرْآنِ يُمْكِنُ اَنَّ ذٰلِكَ بِاعْتِبَارِ الْانْزَالِ وَالتَّنْزِيلِ كَمَا يُومِي اِلَيْهِ كَلِمَةُ جَاءَكُمْ وَفَوْقَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ مَرْتَبَةٌ عَالِيَةٌ جِدًّا وَهِيَ حَقِيقَةُ الصَّلَاةِ الَّتِي صُورَتُهَا قَائِمَةٌ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ بِالْمُصَلِّينَ مِنْ اَرْبَابِ النِّهَايَةِ وَلَعَلَّ فِيمَا وَرَدَ فِي قِصَّةِ الْمِعْرَاجِ فِي قَوْلِهِ ﷺ حِكَايَةً «**قِفْ يَا مُحَمَّدُ اِنَّ اللهَ يُصَلِّي**» اِيمَاءً اِلَى حَقِيقَةِ الصَّلَاةِ هٰذِهِ نَعَمْ اِنَّ الْعِبَادَةَ الَّتِي تَكُونُ لَايِقَةً بِمَرْتَبَةِ التَّنَزُّهِ وَالتَّجَرُّدِ لَعَلَّهَا تَكُونُ صَادِرَةً عَنْ مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ وَتَظْهَرُ مِنْ اَطْوَارِ الْقِدَمِ فَالْعِبَادَةُ اللَّائِقَةُ بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى هِيَ الصَّادِرَةُ مِنْ مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ لَا غَيْرُ فَهُوَ الْعَابِدُ وَالْمَعْبُودُ وَفِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ كَمَالُ الْوُسْعَةِ اللَّاكَيْفِيَّةِ وَالْامْتِيَازِ اللَّامِثْلِي فَاِنَّ حَقِيقَةَ الْكَعْبَةِ وَحَقِيقَةَ الْقُرْآنِ جُزْآهَا وَالصَّلَاةُ هِيَ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ كَمَالَاتِ مَرَاتِبِ الْعِبَادَاتِ وَكَائِنَةٌ عَلَى نِسْبَةِ اَصْلِ الْاَصْلِ فَاِنَّ

الْمَعْبُودِيَّةَ الصِّرْفَةَ مُتَحَقِّقَةٌ فِيهَا وَحَقِيقَةُ الصَّلاَةِ الَّتِي هِيَ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْعِبَادَاتِ عِبَادَةٌ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ لِلْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ الَّتِي فَوْقَهَا وَاسْتِحْقَاقُ الْمَعْبُودِيَّةِ الصِّرْفَةِ ثَابِتٌ لَهَا فَإِنَّهَا اَصْلُ الْكُلِّ وَمَلاَذُ الْجَمِيعِ وَتَقْصُرُ الْوُسْعَةُ أَيْضًا دُونَ هٰذَا الْمَوْطِنِ وَيَبْقَى الاِمْتِيَازُ فِي الطَّرِيقِ وَإِنْ كَانَ لاَ كَيْفِيًّا وَلاَ مِثْلِيًّا مُنْتَهَى اَقْدَامِ الْكُمَّلِ مِنَ الاَنْبِيَاءِ وَاَكَابِرِ الاَوْلِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ اَوَّلاً وَآخِرًا اِلَى نِهَايَةِ مَقَامِ حَقِيقَةِ الصَّلاَةِ الَّتِي هِيَ نِهَايَةُ عِبَادَةِ الْعِبَادِ وَفَوْقَ ذٰلِكَ الْمَقَامِ مَقَامُ الْمَعْبُودِيَّةِ الصِّرْفَةِ الَّتِي لاَ شِرْكَةَ فِيهَا لاَحَدٍ بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ حَتَّى يَضَعَ قَدَمَهُ اِلَى فَوْقٍ وَكُلُّ مَقَامٍ فِيهِ شَوْبُ عِبَادَةٍ وَعَابِدٍ فِيهِ مَجَالٌ لِلْقَدَمِ كَالنَّظَرِ وَاِذَا وَقَعَتِ الْمُعَامَلَةُ اِلَى الْمَعْبُودِيَّةِ الصِّرْفَةِ يَقْصُرُ الْقَدَمُ وَيَتِمُّ السَّيْرُ وَلٰكِنْ بِحَمْدِ اللهِ سُبْحَانَهُ لَمْ يُمْنَعْ مِنَ النَّظَرِ فِيهَا بَلْ لَهُ فِيهَا مَجَالٌ بِقَدْرِ الاِسْتِعْدَادِ ﴿ع﴾ **لَوْ لَمْ يَكُنْ هٰذَا لَكَانَ بَلاَءً** ۞ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ فِي اَمْرِ قِفْ يَا مُحَمَّدُ اِشَارَةٌ اِلَى قُصُورِ الْقَدَمِ هٰذَا يَعْنِي قِفْ يَا مُحَمَّدُ وَلاَ تَضَعْ قَدَمَكَ فَوْقَ ذٰلِكَ فَإِنَّهُ لاَ مَجَالَ لِلْقَدَمِ فَوْقَ مَرْتَبَةِ الصَّلاَةِ الَّتِي هِيَ صَادِرَةٌ عَنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ وَمَرْتَبَةِ تَجَرُّدِ حَضْرَةِ الذَّاتِ وَتَنَزُّهِهَا تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَحَقِيقَةُ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ «لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ» تَتَحَقَّقُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ وَنَفْيُ عِبَادَةِ الآلِهَةِ الْغَيْرِ الْمُسْتَحَقَّةِ لِلْعِبَادَةِ يُتَصَوَّرُ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَاِثْبَاتُ الْمَعْبُودِ الْحَقِيقِيِّ الَّذِي لاَ مُسْتَحَقَّ لِلْعِبَادَةِ غَيْرُهُ يَحْصُلُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ وَكَمَالُ الاِمْتِيَازِ بَيْنَ الْعَابِدِيَّةِ وَالْمَعْبُودِيَّةِ يَظْهَرُ هَهُنَا وَيَمْتَازُ فِيهِ الْعَابِدُ مِنَ الْمَعْبُودِ كَمَا يَنْبَغِي اَنْ يَمْتَازَ وَيُعْلَمَ اَنَّ مَعْنَى «لاَ اِلٰهَ اِلَّا اللهُ» بِالنِّسْبَةِ اِلَى حَالِ الْمُنْتَهِينَ «لَا مَعْبُودَ اِلَّا اللهُ» كَمَا تَقَرَّرَ فِي الشَّرْعِ اَنَّهُ مَعْنَى هٰذِهِ الْكَلِمَةِ وَمُلاَحَظَةُ «لَا مَقْصُودَ وَلَا مَوْجُودَ» بِالنِّسْبَةِ اِلَى الاِبْتِدَاءِ وَالْوَسَطِ وَ«لَا مَقْصُودَ» فَوْقَ «لَا مَوْجُودَ» فَإِنَّهُ رَوْزَنَةُ «لَا مَعْبُودَ اِلَّا اللهُ». **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ التَّرَقِّيَ فِي النَّظَرِ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ وَحِدَّةُ الْبَصَرِ فِيهِ مَرْبُوطَةٌ بِالصَّلاَةِ الَّتِي هِيَ شُغْلُ الْمُنْتَهِينَ وَسَائِرُ الْعِبَادَاتِ لَعَلَّهَا تُمِدُّ فِي تَكْمِيلِ الصَّلاَةِ وَتَتَلاَفَى نَقْصَهَا وَلَعَلَّهُ مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ قَالُوا فِي حَقِّ الصَّلاَةِ اِنَّهَا حَسَنٌ لِذَاتِهَا كَالاِيمَانِ وَسَائِرُ الْعِبَادَاتِ لَيْسَتْ حَسَنًا لِذَوَاتِهَا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Said Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Acz, marifet, namaz ve kelime-i tevhidin hakikati; Kur'ân-ı Mecîd'in hakikatinin sırları**

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[28]

Fakîrin, Rabbânî Kâbe olarak bulduğu ve açıkladığı sâfî nûr mertebesinden sonra, çok yüksek bir mertebe daha vardır ki o, Kur'ân-ı Mecîd-i Subhânî'nin hakîkatidir. Kâbe-i Muazzama, Kur'ân-ı Kerîm'in hükmü gereği âfâkın kıblesi olmuş ve her şeyin secedegâhı olmakla şereflenmiştir. İmâm, Kur'ân'dır. Me'mûm-i evvel, Kâbe-i Muazzama'dır. Bu mukaddes mertebe Hazret-i Zât'ın keyfiyetsiz genişliğinin başlangıcıdır. Aynı şekilde Hazret-i Zât'ın keyfiyetsiz ve benzersiz imtiyâzının da başlangıcıdır. Anlattığımız yüksek derece budur. Bu mukaddes mertebedeki genişlik, en ve boy açısından değildir. Çünkü bu noksanlığın ve imkânın özelliklerindendir. Bilakis bu, öyle bir iştir ki, ona ulaşmayan onu bilemez.

Bu mukaddes mertebedeki imtiyâz da farklılık ve ayrılık değildir. Çünkü böyle bir şey bölünmeyi ve cüzlere ayrılmayı gerektirir ki bu, cismin ve cismânî olanın özelliklerindendir. Allah Sübhânehû bunlardan berî ve uzaktır. Bu makamda bir şey bir şeyin gayri olarak da tasavvur edilemez. Çünkü gayriyyet (başkası olma) ikiliğin alametidir. Hatta burada varsayım muhal kabîlinden olduğu için varsayımlara da yer yoktur. Tatmayan bilmez.

"Kuşumun alametlerinden ne anlatayım sana
Anka kuşu gibi mevhumdur

İnsanlar arasında ankanın bir ismi vardır
Benim kuşumun isminde bile bir karar yoktur"

İmkansız da dahil olmak üzere bu makamda varsayılan ve üzerinde uzun uzun düşünülen şeylere ihtisası olan bir iş zâhir olmaz. İmkansız olan da dâhil olmak üzere bu makamda her şey varsayılabilir ve üzerinde uzun uzun düşünülebilir.

---

[28] A'râf, 43.

Burada bu gerçekleşen şeye ihtisâsı olan hiçbir durum zâhir olmaz. Başka bir şeyde de varsayılmaz. Bununla birlikte varsayılan bu iki şey arasındaki farklılık açık bir şekilde olmuş olur. Bunlardan her birinin hükümleri diğerininkinden ayrılır.

Bilinmesi konusunda halka acziyetten başka bir yol bırakmayan Yüce Zât noksanlıklardan bütünüyle münezzehtir. Bilmede acze düşmek büyük velîlerin nasîbidir. Bilmemek, bilmede acze düşmemektir. Meselâ, bu kutsî makamda (sıfatlar arasında) farkın olmadığına hükmetmektir. "İlim kudretin aynıdır. Kudret irâdenin aynıdır." sözlerinde olduğu gibi her zâtî kemâli diğerinin aynı görmektir.

Bu makamın farkını bilmemek, bu makamda farkın olduğuna hükmetmek ve bu farkın hakikatine varamadığını itiraf etmek bu makamın farkını bilmekte acze düşmektir. Bilmemek cehâlettir. Bilmekten âciz kaldığını bilmek ilimdir. Hatta acziyet iki ilim içerir: Bir şeyi bilmek ve büyüklüğü sebebiyle o şeyin hakikatini bulamadığını bilmek. Buna üçüncü bir ilim daha katsak yeridir ki o da şudur: İnsanın acziyetini ve eksikliğini bilmesidir. Bu bilgi insanın kulluk makamını güçlendirir.

Bilmemekte öyle bir cehil olur ki insan kendi cehâletini bilmeyip onu ilim sandığında katışıksız cehâlete dönüşür. İnsan bilmede acze düşerse bu hastalıktan bütünüyle kurtulur. Hatta bu durumda bu hastalığın yeri hiç yoktur. Çünkü insan acziyetini itiraf etmektedir. Eğer bilmemek ile bilmede acziyete düşmek eşit olsaydı bütün câhiller ârif olurdu. Cehâletleri kendilerini kemâle götüren bir köprü olurdu. Bunun da ötesinde, en cahil olan en ârif olurdu. Çünkü o makamda bilmek, bilineni bulmamaktadır, anlamamaktır.

Bilmede acziyet konusunda bu öncül doğrudur. Çünkü bilgide acziyeti en fazla yaşayanlar marifetleri en iyi bilenlerden olurlar. Bilgide acze düşmek kınama ve yergiye benzeyen bir övgüdür. Bilmemek ise sırf yergi olup kendisinde övgüden eser yoktur. Seni bilmede acze düşmenin kemâl noktasına ulaştırarak ilmimi artır Yâ Rabbi. Şüphesiz sen tüm noksanlıklardan münezzehsin.

Şâyet, Şeyh Muhyiddîn İbn Arabî *(k.s.)* bu fakirin ulaştığı farkı mülâhaza etseydi bilgide (marifette) acze düşmenin cehâlet olduğunu söylemez ve "Bizde ilim de vardır cehâlet de" diyerek kesinlikle onu ilimsizlik saymazdı. Aksine şöyle derdi: "İdrâk, idrâki idrâk etmekten

acziyettir." Bundan sonra Şeyh, birinci kısımdan olan ilimleri açıkladı ve onlarla övündü. Bu ilimlerin, kendisinde olduğuna inanarak, "Peygamberlerin sonuncusu bu ilimleri velîlerin sonuncusundan alır." dedi. Kendisini "Muhammedî velâyetin sonu" olarak gördü. Bu yüzden de insanların ayıplamalarına hedef oldu. *Fusûs* şârihleri bu sözü açıklamaya çalıştı. Ancak bu fakîre göre şöyle demek mümkündür: Şeyh'in sözünde geçen bilgi gerçekte o acziyetten aşağıdadır. Hatta o ilimlerin, acz ile –gölgelere bağlı olduğu için– hiçbir ilgisi yoktur. Acz aslın makâmındadır.

Sübhânallâh! Denildiğine göre bu sözü söyleyen Hz. Ebû Bekir Sıddîk'tır *(r.a.)*. O, ârîflerin sultanı ve sıddıkların önderidir. O halde hangi ilim o aczin önüne geçebilir?! Hangi güç sâhibi o acizden daha kıdemlidir?! Evet Şeyh, Hz. Ebû Bekir Sıddîk'ın *(r.a.)* hocası Efendimiz (s.a.v.) hakkında bile öyle bir şeyi söyledikten sonra, Hz. Sıddîk için neden böyle bir şey söylemesin?!

Ne acayip bir durumdur ki, Şeyh, bu sözlerine ve bu şathlarına rağmen manevi nazarda makbul kulların içinde görülmekte ve büyük velîlerin arasında müşâhede edilmektedir.

"Hiçbir iş zor değildir;
Eğer büyüklerle beraber olursan"

Evet... Bazen dua ile, eziyet ve sıkıntı gelirken sövgü ve eziyet ile sevinç ve sürûr gelebilir. Şeyh'i reddedenler de tehlikededir kabul edenler de tehlikededir. Şeyh kabul edilmeli ancak şeriata aykırı sözleri reddedilmelidir. İşte bu, Şeyh'i kabul edip etmeme konusunda bu fakirin tercih ettiği orta yoldur. Hâllerin hakikatini en iyi bilen, Allah Sübhânehû'dur.

Asıl konuya dönersek, biz diyoruz ki Kur'ân'ın hakîkati olduğunu söylediğimiz bu mukaddes mertebeye «nûr» demenin de yeri yoktur. Nûr da diğer zâtî kemâlât gibi yolda kalmıştır. Burada, keyfiyetsiz genişliğin ve benzersiz belirginliğin dışında hiçbir şey yoktur. *"Size Allah'tan bir nur gelmiştir."*[29] âyet-i kerîmesinde geçen nûrdan maksat Kur'ân nûru ise bunun inzâl ve tenzîl itibâriyle olması mümkündür. Nitekim âyetteki, *"size gelmiştir"* ifâdesi bu mânâya işaret eder.

[29] Maide, 15.

Bu mukaddes mertebenin üstünde gerçekten çok yüksek bir mertebe daha vardır ki bu, sûreti, şehâdet âleminde, namaz kılan nihâyet erbâbıyla kâim olan namazın hakîkatidir. Hz. Peygamber'in (s.a.v.) Mirâc kıssasında anlattığı *"Ayağa kalk ey Muhammed! Allah namaz kılıyor"*[30] hadîs-i şerîfi burada anlatılan namazın hakikatine işaret etmektedir.

Evet... Tenezzüh ve tecerrüt mertebesine lâyık olan ibâdet, vücûb mertebelerinden sâdır olur ve kıdem sınırlarından zuhûr eder. Hak Sübhânehû'ya lâyık olan ibâdet, yalnızca vücûb mertebelerinden sâdır olur. O âbid ve ma'bûddur. Bu mukaddes mertebede, keyfiyetsiz genişlik ve benzersiz imtiyaz, kemâl noktasındadır. Çünkü Kâbe'nin hakîkati ve Kur'ân'ın hakîkati onun iki parçasıdır.

Namaz, ibâdet mertebelerinin kemâlâtını kuşatıcıdır ve onun, aslın aslına nisbeti vardır. Zira sâfî ma'bûdluk namazda meydana gelir. Bütün ibâdetleri kuşatıcı olan namazın hakikati, kendi üstünde olan mukaddes mertebeye, bu mertebede ibâdettir. Sâfî ma'bûdluk vasfına liyakat sadece onun için sâbittir. Çünkü o hepsinin aslı ve sığınağıdır. Bu makamın dışında, benzersiz ve keyfiyetsiz de olsalar, genişlik eksik olur ve imtiyaz yolda kalır. Kâmil velîlerin ve peygamberlerin varacağı en son nokta, kulların ibâdetinin sonu olan, namazın hakikatinin nihâyetidir.

Bu makamın üstünde, kendisinde hiç kimsenin her hangi bir şekilde Allah'a ortaklığının olmadığı sırf ma'bûdluk makamı vardır. Bum makamda hiç kimsenin herhangi bir şekilde Mevlâ Teâlâ'ya ortaklığı yoktur ki daha yukarıya yükselmek söz konusu olsun. Kendisinde âbid ve ibâdet şâibesi olan her makamda, nazar gibi kademin yeri olur. Muâmele sırf mabudiyyete varınca kadem eksik kalır ve seyr tamamlanır. Ancak, Allah Sübhânehû'ya hamd olsun, nazar o makamda engellenmedi ve istidadı kadarıyla ona orada yer verildi.

"Bu da olmasaydı belâ olurdu."

"Ayağa kalk ey Muhammed!" emrinde ayağın kısalığına bir işâret olması, yani bunun açıklamasının şöyle olması mümkündür: Dur ey Muhammed! Buradan yukarıya adım atma. Çünkü vücûb mertebe-

[30] El-Mevâhibu'l-Ledunniyye, 3/85.

sinden sâdır olan namaz mertebesinin üstünde ve Hazret-i zât'ın tenezzüh ve tecerrüd mertebesinde adıma yer yoktur.

Lâ ilâhe illallâh kelime-i tayyibesinin hakikati bu makamda gerçekleşir. İbâdeti hak etmeyen sahte ilâhların reddi burada tasavvur edilir. Kendisinden başka, ibâdeti hak edenin olmadığı Gerçek Ma'bûd'un isbâtı bu makamda gerçekleşir. Âbid ve mabûdun tam anlamıyla birbirinden ayrılması burada olur ve âbid mabûddan, gerektiği şekilde ayrılır. *Lâ ilâhe illallâh (Allah'tan başka ilah yoktur)* mânâsının müntehîlerin hâline nisbetle *"Lâ ma'bûde illallâh (Alllah'tan başka ma'bûd yoktur"* olduğu bilinir. Nitekim şeriat da bunun manasının böyle olduğunu kabul etmiştir.

Kelime-i tayyibeyi *"Lâ maksûda illallâh (Allah'tan başka maksat yoktur)"* veya *"Lâ mevcûde illallâh (Allah'tan başka mevcut yoktur)"* şeklinde mülahaza etmek yolun başında ve ortasında olan sâliklere göredir. *"Lâ maksûda illallâh"* mülâhazası, *"Lâ mevcûde illallâh"* mülâhazasının üstündedir. Çünkü o *"Lâ ma'bûde illallâh"* mülâhazasına açılan bir penceredir.

Bilmek gerekir ki, bu makamda, nazarda ilerleme ve basîret keskinliği, müntehîlerin meşguliyeti olan namaza bağlıdır. Diğer ibâdetler ise namazın mükemmel olmasına yardım eder ve eksiklerini tamamlayabilirler. Bu sebeple olacak ki, namazın, îmân gibi kendi zatıyla güzel olduğu söylenmiştir. Diğer ibâdetler kendi zatıyla güzel değildir (güzellikleri başka sebeplere bağlıdır).

KELİME ANLAMI

77. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالسَّبْعُونَ **Yetmiş yedinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى اَلْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ **Mahdumzade Hazretleri Hâce Muhammed Said'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي اَسْرَارِ حَقِيقَةِ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ **Yüce Kuran'ın hakikatinin sırları hakkındadır** *(Ne ile beraber?)* مَعَ بَيَانِ دَقَائِقِ **İnceliklerinin açıklamasıyla beraber** *(Neyin?)* اَلْعَجْزِ وَالْمَعْرِفَةِ وَحَقِيقَةِ الصَّلَاةِ **Acziyet, marifet Namazın ve kelime-i tevhidin hakikatinin.** وَالْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِى O Allah'a hamd olsun ki هَدَانَا لِهٰذَا Bizi buna hidayet etti وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ Biz hidayet bulamazdık لَوْلاَ اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا Andolsun ki, Rabbimizin elçileri getirdi *(Neyi?)* بِالْحَقِّ Doğru olanı اَلَّتِى وَجَدَهَا الْفَقِيرُ Ki bu وَبَعْدَ مَرْتَبَةِ النُّورِ الصِّرْفِ Sırf nur mertebesinden sonra vardır fakir o mertebeyi bulmuştur *(Ne vardır?)* حَقِيقَةُ الْكَعْبَةِ الرَّبَّانِيَّةِ Kabe-i Rabbaninin hakikati وَبَيْنَهُمَا Ve bu ikisi arasında vardır *(Ne?)* مَرْتَبَةٌ عَالِيَةٌ جِدًّا Gerçekten çok yüksek bir mertebe وَهِىَ حَقِيقَةُ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ السُّبْحَانِىِّ O da Subhanî Yüce Kuran'ın hakikatidir وَالْكَعْبَةُ الْمُعَظَّمَةُ Kabe-i muazzama اِنَّمَا صَارَتْ قِبْلَةَ الْآفَاقِ Afakın kıblesi olmuş وَتَشَرَّفَتْ Ve şeref bulmuştur *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ الْمَسْجُودِيَّةِ لِلْكُلِّ Her şeyin secdeğahı olma nimetiyle *(Ne hükmüyle?)* بِحُكْمِ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kuran'ın hükmüyle اَلْاِمَامُ قُرْآنٌ Kuran imamdır وَالْمَأْمُومُ الْاَوَّلُ İmama ilk uyansa كَعْبَةٌ مُعَظَّمَةٌ Kabe-i muazzamadır وَهٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ الْمُقَدَّسَةُ Bu mukaddes mertebe مَبْدَأٌ لِوُسْعَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ الْلاَكَيْفِيَّةِ Hazreti Zat'ın keyfiyetsiz genişliğinin başlangıcıdır وَأَيْضًا اِنَّ Ve de bu zatın imtiyazının başlangıcı *(Öyle imtiyaz ki,)* مَبْدَأَ امْتِيَازِ تِلْكَ الْحَضْرَةِ Keyfiyetsiz ve emsalsiz اَلْلاَكَيْفِى وَالْلاَمِثْلِى O başlangıç bu هُوَ هٰذِهِ الدَّرَجَةُ الْعُلْيَا yüksek derecedir وَالْوُسْعَةُ Genişlik *(Neredeki?)* فِى تِلْكَ الدَّرَجَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes derecedeki *(Nedir?)* لَيْسَتْ هِىَ بِحَسَبِ الطُّولِ وَالْعَرْضِ Uzunluk ve genişlik haysiyetiyle değildir فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ سِمَاتِ النَّقْصِ وَالْاِمْكَانِ Zira bu noksanlık ve imkan alametlerindendir بَلْ هِىَ اَمْرٌ Bilakis o öyle bir iştir ki, مَنْ لَمْ يَتَحَقَّقْ بِهِ Onunla bütünleşmeyen لاَ يَدْرِيهِ Onu bilemez وَكَذٰلِكَ الْاِمْتِيَازُ İmtiyaz da böylece *(Neredeki imtiyaz?)* لَيْسَ هُوَ بِالْمُرَايَلَةِ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebedeki Farklılık ve ayrılıkla değildir وَالْمُبَايَنَةِ فَاِنَّ ذٰلِكَ مُسْتَلْزِمٌ لِلتَّبَعُّضِ وَالتَّجَزِّى Zira bu kısım ve cüzlere bölünmeyi gerektirir اَللَّذَيْنِ مِنْ لَوَازِمِ الْجِسْمِ وَالْجِسْمَانِىِّ Ki bu ikisi cisim ve maddenin özelliklerindendir تَعَالَى اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu yücedir *(Neden?)* وَلاَ يُتَصَوَّرُ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda düşünülemez *(Ne?)* عَنْ ذٰلِكَ Bundan

فَرْضُ شَيْئٍ غَيْرَ شَيْئٍ Bir şeyi başka bir şey farz etmek فَإِنَّ الْغَيْرِيَّةَ تُنْبِئُ عَنِ الْاثْنِيَّةِ Zira gayriyet ikiliği ifade eder بَلْ لاَ مَجَالَ فِيهِ لِلْفَرْضِ Bilakis orada farz etmeye bile imkan yoktur *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ Bu olduğun için *(Ne?)* مِنْ قَبِيلِ فَرْضِ الْمُحَالِ Farz-ı muhal kabilinden مَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ Tatmayan bilmez ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمَا اُبْدِيكَ مِنْ طَيْرِى Sana benim kuşumdan ne bildireyim *(Ne olarak?)* عَلاَمَةْ Bir alamet olarak وَاَضْحَى Halbuki o olmuştur *(Ne gibi?)* مِثْلَ عَنْقَاءَ Anka kuşu gibi *(Ne olmuştur?)* وَهَامَةْ Mevhum وَلِلْعَنْقَاءِ بَيْنَ النَّاسِ Anka'nın insanlar arasında vardır *(Neyi?)* اِسْمُ Bir ismi وَلَمْ يَكُ لِاسْمِ طَيْرِى Oysa benim kuşumun ismi için bile yoktur *(Ne?)* اِسْتِدَامَةْ Bir devamlılık.

وَكُلُّ شَيْئٍ يُفْرَضُ Farz edilen her şey *(Nerede?)* فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda وَاِنْ كَانَ فَرْضَ الْمُحَالِ Farz-ı muhal olsa da وَيُتَعَمَّقُ النَّظَرُ فِى ذٰلِكَ الشَّيْئِ Ve o şeyde derinlemesine nazar edilse de لاَ يَظْهَرُ فِيهِ Orada ortaya çıkmamaktadır *(Ne?)* اَمْرٌ لَهُ اخْتِصَاصٌ Ait olan bir iş *(Neye ait olan?)* بِذٰلِكَ الشَّيْئِ الْمُحَقَّقِ Şu var olan şeye وَلاَ يُوجَدُ Ve bulunamamaktadır da *(Nerede?)* فِى شَيْئٍ آخَرَ مَفْرُوضٍ Farz edilen başka bir şeyde وَمَعَ ذٰلِكَ Buna rağmen يَكُونُ الْامْتِيَازُ İmtiyaz oluyor *(Neredeki?)* بَيْنَ ذَيْنِكَ الشَّيْئَيْنِ الْمَفْرُوضَيْنِ Farz edilen bu iki şey arasındaki *(Ne oluyor?)* كَائِنًا وَبَائِنًا Mevcut ve açık olur وَتَكُونُ اَحْكَامُ كُلٍّ مِنْهُمَا Ve bu ikisinden her birinin hükümleri oluyor *(Ne?)* مُتَمَيِّزَةً عَنْ اَحْكَامِ الْآخَرِ Diğerinin hükümlerinden ayrı فَسُبْحَانَ مَنْ O Allah'ı tenzih ederim ki, لَمْ يَجْعَلْ لِخَلْقِهِ اِلَيْهِ سَبِيلاً Mahlukat için kendisine varan bir yol kılmamıştı وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ اِلاَّ بِالْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِهِ Ancak onu bilmenin acizliğiyle Bilmekten aciz olmaksa نَصِيبُ الْاَكَابِرِ وَالْاَوْلِيَاءِ Büyüklerin ve evliyanın nasibidir وَعَدَمُ الْمَعْرِفَةِ Bilmemek *(Nedir?)* غَيْرُ الْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten aciz olmaktan başka bir şeydir مَثَلاً الْحُكْمُ بِعَدَمِ الْامْتِيَازِ Mesela imtiyazın yokluğuna hükmetmek *(Nerede?)* وَوِجْدَانُ كُلِّ كَمَالِ ذَاتِى فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ Bu mukaddes makamda

Ve her zati kemali bulmak *(Ne bulmak?)* عَيْنَ الْآخَرِ Diğerinin aynısı كَمَا قَالُوا Dedikleri gibi *(Ne?)* وَالْقُدْرَةَ عَيْنُ الْارَادَةِ اِنَّ الْعِلْمَ عَيْنُ الْقُدْرَةِ İlim kudretin aynısıdır Kudret de iradenin aynısıdır *(İşte buna hükmetmek nedir?)* عَدَمُ الْمَعْرِفَةِ بِامْتِيَازِ ذٰلِكَ وَالْحُكْمُ بِالْامْتِيَازِ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamın imtiyazının bilinmemesidir الْمَوْطِنِ Bu makamda imtiyaza hükmetmek وَالْاعْتِرَافُ Ve itiraf etmek *(Neyi?)* بِعَدَمِ وِجْدَانِ Acizliktir *(Neden?)* عَجْزٌ كُنْهِ ذٰلِكَ الْامْتِيَازِ Bu imtiyazın künhünü bulamamayı *(Nedir?)* وَعَدَمُ الْمَعْرِفَةِ عَنْ مَعْرِفَةِ امْتِيَازِ ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamın imtiyazını bilmekten Bilmemek جَهْلٌ Cehalet, وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten aciz olmaksa عِلْمٌ İlimdir بَلِ الْعَجْزُ Bilakis acziyet مُتَضَمِّنٌ لِلْعِلْمَيْنِ İki ilmi içerir عِلْمِ الشَّيْءِ Bir şeyi bilmek وَالْعِلْمِ بِعَدَمِ وِجْدَانِ كُنْهِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ Ve o şeyin künhünü bulamadığını bilmek *(Neden dolayı?)* مِنْ غَايَةِ عَظَمَةِ ذٰلِكَ الشَّيْءِ وَكِبْرِيَائِهِ O şeyin gayet azametli ve yüce olmasından dolayı فَلَوْ اَدْرَجْنَا فِيهِ Eğer araya ilave etseydik *(Neyi?)* عِلْمًا ثَالِثًا اَيْضًا Üçüncü bir ilmi daha لَسَاغَ Elbette caiz olurdu وَهُوَ عِلْمُ الْانْسَانِ O da insanın bilmesidir *(Neyi?)* بِعَجْزِهِ وَقُصُورِهِ Acziyet ve kusurunu اَلَّذِي هُوَ مُؤَيِّدٌ Ki o destekler *(Neyi?)* اَلَّتِي لِمَقَامِ عُبُودِيَّتِهِ وَعُبُودِيَّتِهِ Kulluk makamını وَفِي عَدَمِ الْمَعْرِفَةِ Ve bilmemekte هُوَ الْجَهْلُ Ki o cehalettir رُبَّمَا يَكُونُ ذٰلِكَ الْجَهْلُ Çoğu kere bu cehalet olur *(Ne?)* مُرَكَّبًا Katmerli *(Ne zaman?)* اِذَا لَمْ يَعْرِفْ جَهْلَ نَفْسِهِ Kişi cahilliğini bilmediğinde *(Ne olarak?)* اَنَّهُ جَهْلٌ Cehalet olarak بَلْ زَعَمَ اَنَّهُ عِلْمٌ Bilakis onu ilim zannettiğinde وَفِي الْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten aciz olmakta ise نَجَاةٌ تَامَّةٌ Tam bir kurtuluş vardır *(Neden?)* مِنْ هٰذَا الْمَرَضِ Bu hastalıktan بَلْ لَا مَجَالَ فِيهِ لِهٰذَا الْمَرَضِ Bilakis orada bu hastalığa imkan yoktur *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ مُعْتَرِفًا بِعَجْزِهِ Aczini itiraf ettiği için فَلَوْ كَانَ عَدَمُ الْمَعْرِفَةِ Eğer bilmemek وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Ve bilmekten aciz olmak olsa idi *(Ne olsalardı?)* مُتَسَاوِيَيْنِ İkisi de eşit olsalardı لَكَانَ الْجُهَلَاءُ كُلُّهُمْ عُرَفَاءَ Elbette cahillerin hepsi arif olurdu وَكَانَ جَهْلُهُمْ Ve cehaletleri olurdu *(Ne?)* وَاسِطَةً لِكَمَالِهِمْ Kemallerine vasıta بَلْ هُنَاكَ كُلُّ مَنْ كَانَ اَجْهَلَ Bilakis orada en cahil olanların

hepsi يَكُونُ اَعْرَفَ En arif kimse olur فَاِنَّ الْمَعْرِفَةَ هُنَاكَ Zira oradaki marifet فِى عَدَمِ
وِجْدَانِ الْمَعْرُوفِ Bilinecek şeyi bulamamak وَفِى الْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Ve bilmekten
aciz olmaktadır هٰذِهِ الْمُقَدِّمَةُ صَادِقَةٌ Bu mukaddime doğrudur فَاِنَّ كُلَّ مَنْ يَكُونُ
اَعْجَزَ Zira en çok aciz olan *(Neden?)* عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten يَكُونُ اَعْرَفَ O kişi daha
iyi bilen olur *(Neyi?)* بِالْمَعَارِفِ Marifetleri وَالْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten aciz olmak
مَدْحٌ يُشْبِهُ الذَّمَّ Kınamaya benzeyen övgüdür وَعَدَمُ الْمَعْرِفَةِ ذَمٌّ صِرْفٌ Bilmemekse
sırf kınamadır لَيْسَتْ فِيهِ رَائِحَةُ الْمَدْحِ Onda övgü kokusu yoktur رَبِّ زِدْنِى عِلْمًا
Rabbim ilmimi arttır *(Ne ile?)* بِكَمَالِ الْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِكَ Seni bilmekten tamamen
aciz olarak سُبْحَانَكَ Seni tenzih ederim فَلَوْ لَاحَظَ Eğer göz önünde
bulundurabilseydi *(Kim?)* اَلشَّيْخُ مُحْيِى الدِّينِ بْنُ الْعَرَبِى قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Muhyiddin
Arabi (k.s.) *(Neyi?)* هٰذَا الْفَرْقَ Bu farkı اَلَّذِى اهْتَدَى اِلَيْهِ Ki ona ulaşmıştır *(Kim)* هٰذَا
الْفَقِيرُ Bu fakir لَمَا ذَكَرَ الْعَجْزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Elbetteki bilmekten aciz olmayı zik-
retmezdi *(Ne ile?)* بِالْجَهْلِ Cehalet ile اَصْلاً Kesinlikle وَلَمَا عَدَّهُ مِنْ عَدَمِ الْعِلْمِ قَطْعًا Ve
onu asla ilimsizlik saymazdı حَيْثُ قَالَ Zira o şöyle demiştir: مِنَّا مَنْ عَلِمَ Bizden
bilenler vardır وَمِنَّا مَنْ جَهِلَ Ve bizden cahil olanlar vardır فَقَالَ Ve şöyle de
demiştir: اَلْعَجْزُ عَنْ دَرْكِ الْاِدْرَاكِ İdraki anlamaktan aciz kalmak اِدْرَاكٌ İdraktir وَبَعْدَ
ذٰلِكَ Bundan sonra بَيَّنَ عُلُومَ الشِّقِّ الْاَوَّلِ Birinci şıkkın ilimlerini beyan etmiş وَبَاهَى
بِهَا Ve onlarla övünmüştür وَاعْتَقَدَهَا مِنْ نَفْسِهِ Onları kendinden bilmiştir وَقَالَ Ve
demiştir ki: خَاتَمُ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin sonuncusu يَاْخُذُ هٰذِهِ الْعُلُومَ Bu ilimleri alır
(Kimden?) وَعَنَى بِخَاتَمِ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ مِنْ خَاتَمِ الْوَلَايَةِ Velilerin sonuncusundan
Velayet-i Muhammediye'nin sonuncusuyla kast etmiştir *(Kimi?)* نَفْسَهُ Kendini فَصَارَ
مَوْرِدًا لِمَطَاعِنِ الْخَلَائِقِ Ve bu sebeple olmuştur *(Ne?)* مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ İnsanların
kınamalarına hedef وَشُرَّاحُ الْفُصُوصِ Fusus şarihleri صَرَفُوا فِى تَوْجِيهَاتِ هٰذَا الْكَلَامِ
Bu sözün tevcihinde sarf etmişlerdir *(Neyi?)* هِمَمَهُمْ Gayretlerini وَعِنْدَ الْفَقِيرِ Bu
fakire göre de يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Şöyle demek mümkündür: اِنَّ هٰذَا الْكَلَامَ فِى الْحَقِيقَةِ

Gerçekte bu söz اَدْوَنُ مِنْ ذٰلِكَ الْعَجْزِ Bu acizlikten daha düşüktür بَلْ لاَ مُنَاسَبَةَ Bilakis münasebeti bile yoktur *(Kime göre?)* لَدَيْهِ Bu fakire göre لِكَوْنِهِ مَرْبُوطًا بِالظِّلاَلِ Çünkü bu söz gölgelere bağlıdır وَالْعَجْزُ فِي مَوْطِنِ الْاَصْلِ Acizlik ise asıl makamındadır سُبْحَانَ اللهِ Sübhanellah اِنَّ قَائِلَ هٰذَا الْقَوْلِ Bu sözü söyleyen هُوَ وَهُوَ الصِّدِّيقُ O Sıddık'tır رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun كَمَا قَالُوا Dedikleri gibi رَأْسُ الْعُرَفَاءِ Ki, o ariflerin başı وَرَئِيسُ الصِّدِّيقِينَ Ve sıddıkların reisidir فَاَيُّ عِلْمٍ يَسْبِقُ Hangi ilim bu aczi geçebilir وَاَيُّ قَادِرٍ Ve hangi güç sahibi يَكُونُ اَسْبَقَ ذٰلِكَ الْعَجْزَ Daha önde olabilir *(Kimden?)* مِنْ ذَاكَ الْعَاجِزِ Bu acizden نَعَمْ Evet اِذَا قَالَ فِي حَقِّ اُسْتَاذِ الصِّدِّيقِ Sıddık'ın üstadı hakkında dediğinde يَعْنِي النَّبِيَّ Yani nebi hakkında عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun *(Ne derse?)* مَا قَالَ O dediğini كَيْفَ لاَ يَقُولُ ذٰلِكَ Bunu nasıl demez *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الصِّدِّيقِ Sıddık hakkında وَالْعَجَبُ Ne gariptir ki, اَنَّ الشَّيْخَ بِهٰذَا الْقِيلِ وَالْقَالِ Şeyh bu sözleri يَظْهَرُ فِي النَّظَرِ Nazarda وَبِهٰذَا الشَّطْحِ مِنَ الْمَقَالِ Ve bu şatahatlı kelamıyla görünüyor *(Kimlerden?)* مِنَ الْمَقْبُولِينَ Makbul kimselerden وَيُشَاهَدُ Ve müşahede ediliyor *(Nerede?)* فِي عِدَادِ الْاَوْلِيَاءِ الْمُكَرَّمِينَ Evliya-ı Kiram arasında ﴿ع﴾ Mısra: لاَ عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Büyüklerle yapılan işte نَعَمْ رُبَّمَا يَحْصُلُ Evet! bazen hasıl olur *(Ne?)* اَلتَّاَذِّي مِنَ الدُّعَاءِ Duadan eziyet çekmek وَرُبَّمَا يَحْصُلُ السُّرُورُ وَالْابْتِهَاجُ Ve bazen de sevinç ve neşe hasıl olur *(Neden?)* مِنَ الشَّتْمِ وَالْاِيذَاءِ Küfretmek ve eziyet çektirmekten وَالَّذِينَ يَرُدُّونَ الشَّيْخَ Şeyhi reddedenler فِي خَطَرٍ Tehlikededirler وَالَّذِينَ يَقْبَلُونَهُ وَيَقْبَلُونَ كَلاَمَهُ اَيْضًا Onu ve sözlerini kabul edenler de فِي خَطَرٍ Tehlikededirler وَيَنْبَغِي اَنْ يَقْبَلَ الشَّيْخَ Şeyhi kabul etmek gerekir وَيَنْبَغِي اَنْ لاَ يَقْبَلَ Ve kabul etmemek gerekir *(Neyi?)* كَلِمَاتِهِ الْمُخَالِفَةَ Muhalif sözlerini هٰذَا هُوَ الطَّرِيقُ الْوَسَطُ Bu orta yoldur *(Nerede?)* فِي قَبُولِ الشَّيْخِ Şeyhin kabulünde وَعَدَمِ قَبُولِهِ Ve kabul edilmemesinde اَلَّذِي هُوَ Ki bu yol اِخْتِيَارُ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin tercihidir وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ İşin özünü en iyi bilendir

وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ Asıl konuya dönelim فَنَقُولَ Ve diyelim ki: اِنَّ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ الْمُقَدَّسَةَ Bu mukaddes mertebe اَلَّتِي قُلْنَا Ki, biz demiştik ki: اِنَّهَا حَقِيقَةُ الْقُرْآنِ O Kuran'ın hakikatidir لاَ مَجَالَ فِيهَا Orada imkan yoktur *(Neye?)* لِاِطْلاَقِ النُّورِ أَيْضًا Nur (ifadesini) kullanmaya da وَبَقِيَ النُّورُ فِي الطَّرِيقِ Nur yolda kalmıştır كَسَائِرِ الْكَمَالاَتِ الذَّاتِيَةِ Diğer zati kemâlât gibi لاَ يُوجَدُ هُنَاكَ شَيْئٌ اَصْلاً Orada asla bir şey bulunmaz *(Neden başka?)* غَيْرُ الْوُسْعَةِ اللاَّكَيْفِيَّةِ Keyfiyetsiz genişlikten başka وَالاِمْتِيَازِ الْلاَمِثْلِيِّ Ve emsalsiz imtiyazdan başka فَلَوْ كَانَ الْمُرَادُ Eğer kastedilen olsaydı *(Neden?)* مِنْ قَوْلِهِ تَعَالَى Allah'ın şu sözünden قَدْ جَائَكُمْ مِنَ اللّٰهِ نُورٌ Muhakkak Allah'tan size bir nur geldi *(Bu ayetten kastedilen ne olsaydı?)* نُورَ الْقُرْآنِ Kuran'ın nuru يُمْكِنُ اَنَّ ذٰلِكَ بِاعْتِبَارِ الاِنْزَالِ وَالتَّنْزِيلِ Mümkündür ki bu İnzal ve tenzil itibarıyladır كَمَا يُومِي اِلَيْهِ كَلِمَةُ جَائَكُمْ Nitekim buna işaret etmektedir *(Ne?)* 'Size geldi' sözü وَفَوْقَ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebenin üstünde vardır *(Ne?)* مَرْتَبَةٌ عَالِيَةٌ جِدًّا Cidden yüksek bir mertebe وَهِيَ حَقِيقَةُ الصَّلاَةِ O da namazın hakikatidir اَلَّتِي صُورَتُهَا قَائِمَةٌ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ Ki onun sureti kaimdir *(Nerede?)* Şahadet aleminde *(Kiminle kaimdir?)* بِالْمُصَلِّينَ مِنْ اَرْبَابِ النِّهَايَةِ Nihayet erbabından namaz ehliyle وَلَعَلَّ Muhtemelen فِيمَا وَرَدَ فِي قِصَّةِ الْمِعْرَاجِ Miraç kıssası hakkında gelen فِي قَوْلِهِ ﷺ حِكَايَةً Resûlüllah'ın hikayeten söylediği sözde قِفْ يَا مُحَمَّدُ Dur ya Muhammed اِنَّ اللّٰهَ يُصَلِّي Allah salat ediyor (sözünde) اِيمَاءٌ اِلَى حَقِيقَةِ الصَّلاَةِ هٰذِهِ Namazın bu hakikatine işaret vardır نَعَمْ اِنَّ الْعِبَادَةَ الَّتِي تَكُونُ لاَئِقَةً Evet laik olan ibadet *(Neye?)* بِمَرْتَبَةِ التَّنَزُّهِ وَالتَّجَرُّدِ Tenezzüh ve tecerrüt mertebesine *(Nedir?)* لَعَلَّهَا عَنْ مَرَاتِبِ الْوُجُوبِ Belkide o sadır olur *(Neden?)* Vücub mertebelerinden تَكُونُ صَادِرَةً فَالْعِبَادَةُ وَتَظْهَرُ مِنْ اَطْوَارِ الْقِدَمِ Ve kıdem hallerinden zahir olur هِيَ الصَّادِرَةُ مِنْ مَرَاتِبِ اللاَئِقَةُ بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Mukaddes Zat'a laik olan ibadet الْوُجُوبِ فَهُوَ الْعَابِدُ لاَ غَيْرُ Başkası değil O vücub mertebelerinden sadır olandır وَالْمَعْبُودُ وَفِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ O abid ve mabuttur Bu mukaddes mertebede

vardır *(Ne?)* كَمَالُ الْوُسْعَةِ الْلاَكَيْفِيَّةِ Keyfiyetsiz genişliğin kemali وَالامْتِيَازِ الْلاَمِثْلِيِّ Ve emsalsiz imtiyazın kemali فَإِنَّ حَقِيقَةَ الْكَعْبَةِ وَحَقِيقَةَ الْقُرْآنِ Zira Kâbe'nin ve Kuran'ın hakikati *(Nedir?)* جُزْآهَا Bu mertebenin hakikatinin iki cüzüdür وَالصَّلاَةُ Namaz ise هِيَ جَامِعَةٌ O cem edendir *(Neyi?)* لِجَمِيعِ كَمَالاَتِ مَرَاتِبِ الْعِبَادَاتِ İbadet mertebelerinin tüm kemâlâtını وَكَائِنَةٌ عَلَى نِسْبَةِ أَصْلِ الأَصْلِ Ve aslın aslının nispeti üzeredir فَإِنَّ الْمَعْبُودِيَّةَ الصِّرْفَةَ Zira mücerret mabudiyet مُتَحَقِّقَةٌ فِيهَا Orada tahakkuk eder وَحَقِيقَةُ الصَّلاَةِ Namazın hakikati الَّتِي هِيَ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْعِبَادَاتِ Ki o tüm ibadetleri cem edendir *(Nedir?)* عِبَادَةٌ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebe ibadettir *(Ne için?)* وَاسْتِحْقَاقُ الْمَعْبُودِيَّةِ لِلْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ الَّتِي فَوْقَهَا Üstündeki mukaddes mertebe için الصِّرْفَةِ Mücerret mabutluğa müstahak olmak *(Nedir?)* ثَابِتٌ لَهَا Onun için sabittir فَإِنَّهَا أَصْلُ الْكُلِّ Çünkü o hepsinin aslı وَمَلاَذُ الْجَمِيعِ Ve hepsinin vardığı yerdir وَتَقْصُرُ الْوُسْعَةُ أَيْضًا Genişlik de eksik kalır *(Nerede?)* دُونَ هٰذَا الْمَوْطِنِ Bu makamın gerisinde وَإِنْ كَانَ لاَ كَيْفِيًّا وَلاَ مِثْلِيًّا وَيَبْقَى الامْتِيَازُ فِي الطَّرِيقِ Her ne kadar keyfiyetsiz ve emsalsiz olsa da مُنْتَهَى أَقْدَامِ الْكُمَّلِ Kamil zatların ayak bastıkları son nokta *(Kimden olan kamil zatlar?)* مِنَ الأَنْبِيَاءِ وَأَكَابِرِ الأَوْلِيَاءِ Peygamber ve büyük velilerden عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ أَوَّلاً وَآخِرًا Onlara evvel ahir salat-u selam olsun *(Onların varacağı yer nereye kadardır?)* إِلَى نِهَايَةِ مَقَامِ حَقِيقَةِ الصَّلاَةِ Hakikat-i salat makamının sonuna kadardır الَّتِي هِيَ نِهَايَةُ عِبَادَةِ الْعِبَادِ Ki o kulların ibadetinin nihayetidir وَفَوْقَ ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamın üstünde مَقَامُ الْمَعْبُودِيَّةِ الصِّرْفَةِ Sırf mabutluk makamı vardır الَّتِي لاَ شَرِكَةَ فِيهَا لِأَحَدٍ Ki orada kimsenin ortaklığı yoktur *(Nasıl?)* بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ Herhangi bir şekilde حَتَّى يَضَعَ قَدَمَهُ إِلَى فَوْقٍ Ki, bir üste ayak basabilsin وَكُلُّ مَقَامٍ فِيهِ Her makam ki orada vardır *(Ne?)* شَوْبُ عِبَادَةٍ İbadet ve abid şaibesi وَعَابِدٍ فِيهِ مَجَالٌ لِلْقَدَمِ كَالنَّظَرِ Orada nazar gibi ayağa da yer vardır وَإِذَا وَقَعَتِ الْمُعَامَلَةُ Ve muamele ulaştığında *(Nereye?)* إِلَى الْمَعْبُودِيَّةِ الصِّرْفَةِ Sırf mabudiyete يَقْصُرُ الْقَدَمُ Ayak kısa kalır وَيَتِمُّ السَّيْرُ Ve seyir tamam olur وَلٰكِنْ

لَمْ يُمْنَعْ مِنَ النَّظَرِ فِيهَا Oraya بِحَمْدِ اللهِ سُبْحَانَهُ Ancak Allah'a hamd olsun ki, bakmaktan men olunmadı بَلْ لَهُ فِيهَا مَجَالٌ Bilakis nazara orada imkan vardır *(Ne kadar?)* بِقَدْرِ الْاِسْتِعْدَادِ Kabiliyeti kadar ﴿ع﴾ Mısra: لَوْ لَمْ يَكُنْ هٰذَا Eğer bu olmasaydı لَكَانَ بَلاَءً Elbette bela olurdu يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ Olması mümkündür *(Nerede?)* اِشَارَةٌ اِلَى قُصُورِ الْقَدَمِ فِى اَمْرِ قِفْ يَا مُحَمَّدُ Dur Muhammed emrinde *(Ne?)* Ayağın şu kısalığına işaret هٰذَا Yani, dur ya Muhammed! يَعْنِى قِفْ يَا مُحَمَّدُ وَلاَ تَضَعْ قَدَمَكَ Ayağını koyma *(Nereye?)* فَوْقَ ذٰلِكَ Bunun üstüne فَاِنَّهُ لاَ مَجَالَ لِلْقَدَمِ Zira ayağa yer yoktur *(Nerede?)* فَوْقَ مَرْتَبَةِ الصَّلاَةِ Namaz mertebesinin üstünde اَلَّتِى هِىَ صَادِرَةٌ Ki o sadır olmuştur *(Nereden?)* عَنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücub mertebesi وَمَرْتَبَةِ تَجَرُّدِ حَضْرَةِ الذَّاتِ وَتَنَزُّهِهَا تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Ve de yüce ve mukaddes Zat'ın tecerrüt ve tenezzüh mertebesinden وَحَقِيقَةُ الْكَلِمَةِ الطَّيِّبَةِ لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ La ilahe illallah kelime-i tayyibesinin hakikati تَتَحَقَّقُ فِى ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamda gerçekleşir وَنَفْىُ عِبَادَةِ الْاٰلِهَةِ İlahlara ibadetin nefyi *(Öyle ilahlar ki,)* الْغَيْرِ الْمُسْتَحَقَّةِ لِلْعِبَادَةِ İbadete layık olmayan يُتَصَوَّرُ فِى ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda tasavvur edilir وَاِثْبَاتُ الْمَعْبُودِ الْحَقِيقِىِّ Hakiki mabudun ispatı اَلَّذِى لاَ مُسْتَحَقَّ لِلْعِبَادَةِ غَيْرُهُ Ki, ondan başka ibadete layık olan yoktur يَحْصُلُ فِى ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamda hasıl olur وَكَمَالُ الْاِمْتِيَازِ Tam anlamıyla imtiyaz *(Neredeki?)* بَيْنَ الْعَابِدِيَّةِ وَالْمَعْبُودِيَّةِ Abidlik ve mabutluk arasındaki يَظْهَرُ هٰهُنَا Burada zahir olur وَيَمْتَازُ فِيهِ الْعَابِدُ مِنَ الْمَعْبُودِ Orada abid mabuttan ayrılır *(Nasıl?)* كَمَا يَنْبَغِى اَنْ يَمْتَازَ Ayrılması gerektiği gibi وَيُعْلَمَ Ve bilinir ki, اَنَّ مَعْنَى لاَ اِلٰهَ اِلاَّ اللهُ La ilahe illallah'ın manası بِالنِّسْبَةِ اِلَى حَالِ الْمُنْتَهِينَ Sona varmışların haline nispeten *(Nedir?)* لاَ مَعْبُودَ اِلاَّ اللهُ Allah'tan başka mabut yoktur كَمَا تَقَرَّرَ فِى الشَّرْعِ Nitekim şer-i şerifte de sabittir ki, اَنَّهُ مَعْنَى هٰذِهِ الْكَلِمَةِ Bu kelime-i tevhidin manasıdır وَمُلاَحَظَةُ لاَ مَقْصُودَ وَلاَ مَوْجُودَ La maksude ve La mevcude'nin göz önünde bulundurulması بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْاِبْتِدَاءِ وَالْوَسَطِ Başlangıç ve ortaya nispetledir وَلاَ مَقْصُودَ فَوْقَ لاَ مَوْجُودَ La maksude La mevcude'nin

üstündedir فَاِنَّهُ رَوْزَنَةٌ لاَ مَعْبُودَ اِلاَّ اللهُ Zira o la mabude illallah'a açılan penceredir فِي يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ التَّرَقِّيَ فِي النَّظَرِ Nazarda terakki *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu makamda وَحِدَّةُ الْبَصَرِ فِيهِ Ve orada keskin gözlü olmak *(Nedir?)* اَلَّتِي هِيَ شُغْلُ الْمُنْتَهِينَ مَرْبُوطَةٌ بِالصَّلاَةِ Namaza bağlıdır Ki o sona varanların meşguliyetidir وَسَائِرُ الْعِبَادَاتِ Diğer ibadetler ise لَعَلَّهَا تُمِدُّ Belki de onlar yardımcı olur *(Neye?)* فِي تَكْمِيلِ الصَّلاَةِ Namazın kemale erdirilmesine وَتَتَلاَفَى نَقْصَهَا Ve onun eksikliğini giderirler وَلَعَلَّهُ مِنْ هٰذَا الْوَجْهِ Herhalde bundan dolayı قَالُوا فِي حَقِّ الصَّلاَةِ Namaz hakkında dediler اِنَّهَا حَسَنٌ لِذَاتِهَا كَالاِيمَانِ O, iman gibi lizatihi güzeldir وَسَائِرُ الْعِبَادَاتِ Diğer ibadetler ise لَيْسَتْ حَسَنًا لِذَوَاتِهَا Lizatihi güzel değillerdir

78. MEKTUP

٧٨- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالسَّبْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ فِي اِظْهَارِ الْاِشْتِيَاقِ اِيَّاهُمْ وَالْاِشْفَاقِ عَلَيْهِمْ مَعَ ذِكْرِ ثَمَرَاتِ الْعَسْكَرِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ وَاِنْ كَانَ الْاَوْلَادُ الْكِرَامُ مُشْتَاقِينَ اِلَيْنَا وَمُرِيدِينَ لِدَوَامِ صُحْبَتِنَا وَنَحْنُ أَيْضًا مُتَمَنِّينَ لِحُضُورِهِمْ وَمُلَاقَاتِهِمْ وَلَكِنْ مَاذَا نَفْعَلُ لَا يَحْصُلُ جَمِيعُ الْمُتَمَنِّيَاتِ ﴿ع﴾ **تَجْرِى الرِّيَاحُ بِمَا لَا تَشْتَهِى السُّفُنُ** ۞ وَاِنِّي اَرَى بَقَائِي فِي الْعَسْكَرِ عَلَى هٰذَا الطَّوْرِ بِلَا اخْتِيَارٍ وَلَا رَغْبَةٍ مُغْتَنَمًا وَاَعْتَقِدُ سَاعَةً وَاحِدَةً فِي هٰذِهِ الْعَرْصَةِ اَفْضَلَ مِنْ سَاعَاتٍ كَثِيرَةٍ فِي سَائِرِ الْاَمْكِنَةِ وَقَدْ يَتَيَسَّرُ هُنَا مَا لَا يُعْلَمُ تَيَسُّرُ نِمْثَالِهِ فِي مَوَاضِعَ اُخْرَى وَمَعَارِفُ هٰذَا الْمَوْطِنِ مُتَمَيِّزَةٌ مِنْ سَائِرِ الْمَعَارِفِ وَاَحْوَالُ هٰذَا الْمُجْمَعِ وَمَقَامَاتُهُ لَيْسَتْ مِمَّا يَنَالُهَا كُلُّ عَارِفٍ وَالْمَنْعُ الَّذِي وَرَدَ مِنْ جَانِبِ السُّلْطَانِ اَرَاهُ رَوْزَنَةَ رِضَاءِ مَوْلَايَ الْعَزِيزِ الشَّأْنِ وَاَظُنُّ سَعَادَتِي فِي هٰذَا الْحَبْسِ وَخُصُوصًا فِي اَيَّامِ الْمُشَاجَرَةِ هٰذِهِ اُمُورٌ وَمُعَامَلَةٌ عَجِيبَةٌ وَفِي اَوْقَاتِ التَّفْرِقَةِ هٰذِهِ غُنْجٌ وَدِلَالٌ وَمُلَاطَفَةٌ غَرِيبَةٌ وَلَكِنْ كُلَّمَا تَحْصُلُ دَوْلَةٌ جَدِيدَةٌ عَجِيبَةٌ يَوْمًا فَيَوْمًا يَقَعُ الْاَوْلَادُ فِي الْخَاطِرِ وَيَضْطَرِبُ الْفُؤَادُ مِنْ اَلَمِ الْهَجْرِ وَالْبِعَادِ وَعَدَمِ نَيْلِ الْمُلَاقَاةِ وَاَظُنُّ اَنَّ شَوْقِي اَكْثَرُ وَاَزْيَدُ مِنْ شَوْقِكُمْ وَغَالِبٌ عَلَيْهِ وَمِنَ الْمُقَرَّرِ اَنَّ الْوَلَدَ لَا يُرِيدُ مِثْلَ مَا يُرِيدُ الْوَالِدُ اِيَّاهُ وَاِنْ كَانَتْ قَضِيَّةُ الْاَصَالَةِ وَالْفَرْعِيَّةِ مُقْتَضِيَةً عَكْسَ ذٰلِكَ فَاِنَّ الْاَصْلَ لَا احْتِيَاجَ لَهُ وَالْفَرْعُ مُحْتَاجٌ اِلَى الْاَصْلِ مِنَ الْقَدَمِ اِلَى الرَّأْسِ وَلٰكِنْ جَرَتِ الْمُعَامَلَةُ عَلَى ذٰلِكَ وَثَبَتَ اَشَدُّ الشَّوْقِ لِلْاَصْلِ ﴿ع﴾ **درخانه بکد خدای مَا ندهمه جیز** ۞ اَلدَّهْلِي فِي جِوَارِكُمْ وَاَكْرَهُ أَيْضًا قَرِيبٌ مِنْكُمْ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğulları Hâce Muhammed Said'e ve Hâce Muhammed Masûm'a yazmıştır**
- **Onlara olan hasretini ve özlemini belirtmekte, karargâhta edindikleri güzel neticeleri açıklamaktadır**

Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah Teâlâ içindir. Salât u selâm Allah'ın Rasûlü'nün üzerine olsun.

Değerli oğullarım bizi özlemiş olduklarını belirtmekte ve sohbetimizin devamını talep emektedirler. Biz de aynı şekilde kendileriyle beraber olmayı temennî etmekteyiz, ancak ne yazık ki bütün temennîler gerçekleşmez.

"Rüzgarlar gemileri istemedikleri yerlere götürebilir."

Karargâhta bu şekilde, isteksiz ve arzusuz kalmayı ganimet olarak görüyorum. Burada geçirdiğim bir saatin başka yerlerde geçirilen uzun zamanlardan daha faziletli olduğuna inanıyorum. Başka yerlerde benzerinin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği bilinmeyen şeyler burada gerçekleşmektedir. Bu makamın marifetleri diğer marifetlerden farklıdır. Buradaki cemaatin hâlleri ve makamları her ârifin ulaşabileceği türden değildir. Sultan tarafından gelen engelleri Mevlâ'mın rızasına açılan bir pencere olarak görmekteyim.

Saadetimin bu hapishanede olduğunu sanıyorum. Özellikle de bu kargaşa günlerinde bunlar çok acayip işler olup bu tefrika zamanlarında tuhaf cilve, işve ve latife yerindedir. Ancak bir taraftan, her gün yeni bir devlete kavuşurken diğer taraftan oğullarım hatırıma gelmekte ve kalp uzaklık, görüşememe ve ayrılık acısıyla ızdırap çekmektedir.

Zannediyorum benim hasretim sizinkinden daha fazla ve baskındır. Kabul edilir ki, babanın oğlunu istediği kadar oğul babasını istemez. Kök ile dal arasındaki ilişki tersini gerektirse de durum böyledir. Çünkü kök dala ihtiyaç duymazken dal her bakımdan köke muhtaçtır. Ancak muamele bu şekilde cereyan etti ve hasretin fazlası asıl için sâbit oldu.

Her şey kethüdânın evinde kaldı.

Delhi civarınızdadır. Agra da size yakındır. Vesselâm.

KELİME ANLAMI

78. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالسَّبْعُونَ Yetmiş sekizinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ Hâce Muhammed Said وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ Ve Hâce Muhammed Masum'a *(Ne hakkındadır?)* وَالْاِشْفَاقِ عَلَيْهِمْ فِى اِظْهَارِ الْاشْتِيَاقِ اِيَّاهُمْ Olanlara olan özleminin Ve şefkatinin izharı hakkındadır *(Ne ile beraber?)* مَعَ ذِكْرِ ثَمَرَاتِ الْعَسْكَرِ Askerliğin faydalarını anlatmakla beraber. ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam ise عَلَى رَسُولِ اللّٰهِ Allah resûlü üzerine olsun وَاِنْ كَانَ الْاَوْلَادُ الْكِرَامُ Kıymetli çocuklarımız iseler *(Ne?)* مُشْتَاقِينَ اِلَيْنَا Bizlere özlem duyuyor وَمُرِيدِينَ لِدَوَامِ صُحْبَتِنَا Ve beraberliğimizin devamını istiyorsalar وَنَحْنُ أَيْضًا مُتَمَنِّينَ Biz de temenni ediyoruz *(Neyi?)* لِحُضُورِهِمْ وَمُلَاقَاتِهِمْ Onlarla buluşmayı ve karşılaşmayı وَلَكِنْ مَاذَا نَفْعَلُ Ancak ne yapalım لَا تَجْرِى الرِّيَاحُ ﴿ع﴾ Mısra: تَحْصُلُ جَمِيعُ الْمُتَمَنِّيَاتِ Tüm istenilenler hasıl olmuyor Rüzgarlar eser *(Nereye?)* بِمَا لَا تَشْتَهِى السُّفُنُ Gemilerin istemediği yöne وَاِنِّى اَرَى Ben kalmamı görüyorum *(Nerede?)* فِى الْعَسْكَرِ Askerde *(Nasıl?)* عَلَى هٰذَا الطَّوْرِ بَقَائِى Bu şekilde بِلَا اخْتِيَارٍ وَلَا رَغْبَةٍ İstemeden ve rağbet etmeden *(Ne görüyorum?)* مُغْتَنَمًا Ganimet وَاَعْتَقِدُ Ve inanıyorum *(Neye?)* سَاعَةً وَاحِدَةً فِى هٰذِهِ الْعَرْصَةِ Bu zemindeki tek bir saatin اَفْضَلَ مِنْ سَاعَاتٍ كَثِيرَةٍ Birçok saatten daha üstün olduğuna *(Neredeki saatler?)* فِى سَائِرِ الْاَمْكِنَةِ Diğer yerlerdeki وَقَدْ يَتَيَسَّرُ هُنَا Burada nasip oluyor *(Ne?)* مَا لَا يُعْلَمُ تَيَسُّرُ اَمْثَالِهِ Benzerinin nasip olduğu bilinmeyen şeyler *(Nerede?)* فِى مَوَاضِعَ اُخْرَى Başka yerlerde وَمَعَارِفُ هٰذَا الْمَوْطِنِ Bu yerin marifetleri مُمْتَازَةٌ مِنْ سَائِرِ الْمَعَارِفِ Diğer marifetlerden farklıdır وَاَحْوَالُ هٰذَا الْمُجْمَعِ وَمَقَامَاتُهُ Bu cemiyetin halleri ve makamları لَيْسَتْ مِمَّا يَنَالُهَا كُلُّ عَارِفٍ Her arifin nail olduğu şeylerden değildir وَالْمَنْعُ الَّذِى وَرَدَ Gelen yasak *(Kimden?)* مِنْ جَانِبِ السُّلْطَانِ Sultan tarafından اَرَاهُ Onu görüyorum *(Ne olarak?)* رَوْزَنَةَ رِضَاءِ مَوْلَاىَ الْعَزِيزِ الشَّأْنِ Şanı

yüce Mevla'mın rızasına açılan bir pencere olarak وَاَظُنُّ سَعَادَتِي Ve saadetimi zannediyorum *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْحَبْسِ Bu hapiste وَخُصُوصًا فِي اَيَّامِ الْمُشَاجَرَةِ Özellikle de karışıklık günlerinde هٰذِهِ اُمُورٌ وَمُعَامَلَةٌ عَجِيبَةٌ Bunlar bir takım garip işler ve muamelelerdir وَفِي اَوْقَاتِ التَّفْرِقَةِ هٰذِهِ Bu ayrılık vakitlerinde vardır *(Ne?)* غُنْجٌ وَدِلاَلٌ Cilve ve işve وَمُلاَطَفَةٌ غَرِيبَةٌ Ve garip lütuflar وَلٰكِنْ كُلَّمَا تَحْصُلُ Ancak ne zaman hasıl olsa *(Ne?)* دَوْلَةٌ جَدِيدَةٌ عَجِيبَةٌ Yeni acayip bir devlet يَوْمًا فَيَوْمًا Gün be gün وَيَضْطَرِبُ الْفُؤَادُ يَقَعُ الْاَوْلاَدُ فِي الْخَاطِرِ Çocuklar hatıra geliyor Ve kalp muzdarip oluyor *(Neden?)* مِنْ اَلَمِ الْهَجْرِ وَالْبِعَادِ Ayrılığın, uzaklığın وَعَدَمِ نَيْلِ الْمُلاَقَاةِ Ve kavuşmanın nasip olmamasının eleminden وَاَظُنُّ اَنَّ شَوْقِي Zannediyorum ki benim özlemim اَكْثَرُ وَاَزْيَدُ مِنْ شَوْقِكُمْ Sizin özleminizden daha fazla, daha çok وَغَالِبٌ عَلَيْهِ Ve sizinkine galiptir وَمِنَ الْمُقَرَّرِ Ve sabittir ki, اَنَّ الْوَلَدَ لاَ يُرِيدُ Çocuk istemez *(Nasıl?)* مِثْلَ مَا يُرِيدُ الْوَالِدُ اِيَّاهُ Babanın onu istediği gibi وَاِنْ كَانَتْ Her ne kadar olsa da *(Ne?)* قَضِيَّةُ الْاَصَالَةِ وَالْفَرْعِيَّةِ Asıl ve fer' olma kuralı *(Ne olsa da?)* مُقْتَضِيَةٌ عَكْسَ ذٰلِكَ Bunun aksini gerektirir فَاِنَّ الْاَصْلَ لاَ احْتِيَاجَ لَهُ Çünkü aslın ihtiyacı yoktur وَالْفَرْعُ مُحْتَاجٌ اِلَى الْاَصْلِ Fer' ile asla muhtaçtır مِنَ الْقَدَمِ اِلَى الرَّأْسِ Baştan ayağa وَلٰكِنْ جَرَتِ الْمُعَامَلَةُ عَلَى ذٰلِكَ Ancak muamele bu şekilde süregelmiştir وَثَبَتَ Ve düşmüştür *(Ne?)* اَشَدُّ الشَّوْقِ En şiddetli özlem *(Kime?)* لِلْاَصْلِ Asla ﴿ع﴾ Mısra: درخانه بکدخدای ما ندهمه جیز Her şey kethüdânın evinde kaldı اَلدَّهْلِي فِي جِوَارِكُمْ Dehli sizin civarınızda وَاَكْرَهْ اَيْضًا قَرِيبٌ مِنْكُمْ Agra da size yakındır وَالسَّلاَمُ Selamlar...

79. MEKTUP

٧٩- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالسَّبْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومٍ فِي اَسْرَارِ ذَاتِ الْعَارِفِ الْمَوْهُوبَةِ الْلاَكَيْفِيَّةِ وَتَحْقِيقِ تَجَلِّي الذَّاتِ وَالرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ ﴾

فَاِذَا تَرَقَّتْ مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ مِنَ الشُّؤُنِ وَالصِّفَاتِ وَتَعَدَّتْ مِنْ وُجُوهِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَحَصَلَ لَهَا التَّفَوُّقُ مِنَ الْمَقَامِ الَّذِي عَبَّرْنَا عَنْهُ بِحَقِيقَةِ الصَّلاَةِ يَكُونُ التَّوَجُّهُ وَالْمُتَوَجِّهُ ثَمَّةَ بِلاَ كَيْفٍ كَالْمُتَوَجَّهِ اِلَيْهِ فَاِنَّهُ لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِي اِلَى الْلاَكَيْفِي وَذٰلِكَ الْمُتَوَجَّهُ هُوَ ذَاتُ الْعَارِفِ بَعْدَ حَذْفِ جَمِيعِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ عَنْهُ وَالْكُنْهُ عِبَارَةٌ عَنْ هٰذِهِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ الْمُتَوَجِّهَةِ اِلَى ذَاتِ مَعْرُوفِهَا وَكُنْهُهُ مَطْلُوبُهَا بِنَفْسِهَا لاَ بِالْوَجْهِ وَالْاعْتِبَارِ وَاِنَّمَا قُلْتُ اِنَّ الْكُنْهَ عِبَارَةٌ عَنِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ فَاِنَّ كُنْهَ الشَّيْءِ هُوَ مَا يَكُونُ وَرَاءَ جَمِيعِ وُجُوهِ الشَّيْءِ وَاعْتِبَارَاتِهِ وَذَاتُ الشَّيْءِ أَيْضًا مَا يَكُونُ وَرَاءَ جَمِيعِ وُجُوهِ الشَّيْءِ وَاعْتِبَارَاتِهِ فَاِنَّ كُلَّمَا يُلاَحَظُ مِنْ وُجُوهِ الشَّيْءِ وَاعْتِبَارَاتِهِ تُوجَدُ ذَاتُ الشَّيْءِ وَرَاءَ ذٰلِكَ كُلِّهَا لاَ مَجَالَ لِاثْبَاتِ اَمْرٍ فِي مَرْتَبَةِ الذَّاتِ اَصْلاً وَكُلُّ شَيْءٍ يَثْبُتُ ثَمَّةَ فَهُوَ دَاخِلٌ فِي الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ وَالذَّاتُ مَا وَرَاءَ ذٰلِكَ لاَ يُتَصَوَّرُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ اَمْرٌ غَيْرُ النَّفْيِ وَالسَّلْبِ فَاِنْ كَانَ فِيهِ عِلْمٌ بِالْاثْبَاتِ فَبِالسَّلْبِ وَاِنْ كَانَ تَعْبِيرٌ وَتَفْسِيرٌ فَبِالسَّلْبِ أَيْضًا وَكُلُّ شَيْءٍ لاَ مَجَالَ فِيهِ لِلْاثْبَاتِ وَلاَ يُمْكِنُ عَنْهُ التَّعْبِيرُ بِغَيْرِ السَّلْبِ فَهُوَ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ وَلَهُ نَصِيبٌ مِنَ الْلاَكَيْفِي وَالتَّوَجُّهُ الَّذِي يَثْبُتُ فِي مَرْتَبَةِ الذَّاتِ يَكُونُ عَيْنَ ذَاتِ الْمُتَوَجِّهِ لاَ وَجْهٌ مِنْ وُجُوهِ الذَّاتِ وَلاَ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِهَا فَاِنَّ جَمِيعَ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ صَارَتْ مَسْلُوبَةً عَنْهَا وَلَمْ يَبْقَ شَيْءٌ غَيْرُ ذَاتِ الْاَحَدِ فَيَكُونُ لِذَاكَ التَّوَجُّهِ الَّذِي هُوَ عَيْنُ الذَّاتِ نَصِيبٌ مِنَ الْلاَكَيْفِي بِالضَّرُورَةِ فَصَحَّ اَنَّ التَّوَجُّهَ وَالْمُتَوَجَّهَ يَكُونَانِ ثَمَّةَ بِلاَ كَيْفٍ كَالْمُتَوَجَّهِ اِلَيْهِ وَاِنْ كَانَ بَيْنَ لاَ كَيْفِي وَلاَ كَيْفِي فَرْقٌ كَثِيرٌ مَا لِلتُّرَابِ وَرَبِّ الْاَرْبَابِ وَلِهٰذَا اَثْبَتْنَا فِي التَّوَجُّهِ وَالْمُتَوَجِّهِ نَصِيبًا مِنَ الْلاَكَيْفِي وَالْلاَكَيْفِيُّ الْحَقِيقِيُّ هُوَ الْمُتَوَجَّهُ اِلَيْهِ فَقَطْ فَاِذَا كَانَ ذَاكَ الْمُمْكِنُ وَكُنْهُهُ مَجْهُولَ الْكَيْفِيَّةِ وَلاَ يُمْكِنُ اِثْبَاتُ شَيْءٍ فِيهَا كَيْفَ

تَكُونُ ذَاتُ الْوَاجِبِ تَعَالَى الَّتِي هِيَ فِي كَمَالِ اللَّطَافَةِ وَالتَّقَدُّسِ وَالتَّنَزُّهِ مُدْرَكَةً وَمَاذَا يَحْصُلُ مِنْهَا ﴿شعر﴾

مَنْ لَمْ يَكُنْ ذَا خِبْرَةٍ عَنْ نَفْسِهِ ۞ هَلْ يَقْدِرُ الْاِخْبَارَ عَنْ هٰذَا وَذَا

وَاَعْطَى اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ وَرَحْمَتِهِ الْمُمْكِنَ الَّذِي مُتَّصِفٌ بِالْكَيْفِ بِالتَّمَامِ نَصِيبًا مِنَ الْلاَكَيْفِي لِيَحْصُلَ لَهُ حُضُورٌ وَشُعُورٌ بِالْلاَكَيْفِي الْحَقِيقِي ﴿ع﴾ **وَلِلْاَرْضِ مِنْ كَاْسِ الْكِرَامِ نَصِيبٌ** ۞ وَمَا قِيلَ مِنِ اسْتِحَالَةِ مَعْرِفَةِ كُنْهِ الذَّاتِ لَعَلَّهُمْ اَرَادُوا بِالْمَعْرِفَةِ الْمَعْرِفَةَ الْمُتَعَارَفَةَ الَّتِي مِنْ عَالَمِ الْكَيْفِ وَتَعَلُّقُهَا بِالْلاَكَيْفِي مُحَالٌ وَاَمَّا اِذَا اتَّصَلَ اَمْرٌ مِنْ عَالَمِ لاَ كَيْفِي بِلاَ كَيْفِي بِاتِّصَالٍ لاَ كَيْفِي وَنَالَ مِنْ تِلْكَ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى حَظًّا وَافِرًا لَمْ يَكُنْ مُحَالًا. **مَعْرِفَةٌ** غَرِيبَةٌ وَمَسْأَلَةٌ دَقِيقَةٌ عَجِيبَةٌ قَلَّمَا ظَهَرَتْ اِلَى الْآنِ مِنْ اَهْلِ الْكَشْفِ وَالْعِرْفَانِ اَنَّ هٰذِهِ الذَّاتَ الْمُجَرَّدَةَ الَّتِي لَهَا نَصِيبٌ مِنَ الْلاَكَيْفِي وَبَيَّنْتُ بِالتَّفْصِيلِ مَخْصُوصَةٌ بِعَارِفٍ تَامِّ الْمَعْرِفَةِ وَاصِلٍ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَحَصَلَ لَهُ الْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ فِي تِلْكَ الدَّرَجَةِ الْعُلْيَا وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ اَثَرُ ذٰلِكَ الْبَقَاءِ الذَّاتِيِّ وَسَائِرُ الْمُمْكِنَاتِ سِوَى هٰذَا الْعَارِفِ لاَ نَصِيبَ لَهُمْ مِنَ الذَّاتِ اَصْلاً وَلَيْسَتْ لَهُمْ ذَاتٌ قَطْعًا حَتَّى تَكُونَ صِفَاتُهُمْ قَائِمَةً بِهَا بَلْ جَمِيعُ وُجُودِهِمْ ظِلَالُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَعُكُوسُ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ قَائِمَةٌ بِاُصُولِهَا الَّتِي هِيَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ لاَ بِاَمْرٍ يُعَبَّرُ عَنْهُ بِالذَّاتِ وَاللَّطَائِفُ السَّبْعُ لِلْاِنْسَانِ الَّذِي هُوَ اَجْمَعُ جَمِيعِ الْمُمْكِنَاتِ سَوَاءٌ كَانَتْ خَفِيَّةً اَوْ اَخْفَى آثَارُ الصِّفَاتِ وَجِسْمَانِيَّتُهَا وَرُوحَانِيَّتُهَا ظِلَالُ الْاَسْمَاءِ وَاعْتِبَارَاتُ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ مَا اُودِعَ فِيهَا شَيْئٌ مِنْ نَفْسِ الذَّاتِ وَمَا جُعِلَ قِيَامُهَا بِتِلْكَ الذَّاتِ. **فَاِنْ قِيلَ**: لاَ قِيَامَ لِلْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ بِاَنْفُسِهَا بَلْ قِيَامُهَا بِالذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فَكَيْفَ يَقُومُ الْغَيْرُ بِهَا. **قُلْتُ**: اِنَّ الْغَيْرَ اِنَّمَا لاَ يَقُومُ بِهَا اِذَا كَانَ مَوْجُودًا وَاَمَّا اِذَا حَصَلَ لَهُ ثُبُوتٌ وَاسْتِقْرَارٌ فِي مَرْتَبَةِ التَّوَهُّمِ فَلِمَ لاَ يَكُونُ قَائِمًا بِهٰؤُلاَءِ فَاِنَّهُ اَضْعَفُ. **وَمَا قُلْتُ** وَكَتَبْتُ اَنَّ ذَاتَ الْمُمْكِنِ عَدَمٌ فَهُوَ كَقَوْلِنَا الْمُمْكِنُ لاَ ذَاتَ لَهُ ذَاتُهُ عَدَمٌ وَلاَ ذَاتَ لَهُ كِلاَهُمَا بِمَعْنًى وَاحِدٍ وَاِنْ اَبْدَى التَّحْقِيقُ الْفَلْسَفِيُّ تَغَايُرًا بَيْنَ هٰذَيْنِ الْمَفْهُومَيْنِ وَلٰكِنْ لاَ مَفْهُومَ لَهُ وَفِي

الْحَقِيقَةِ مَرْجِعُهُمَا وَمَآلُهُمَا وَاحِدٌ وَالْعَدَمُ لاَ نَفْعَ فِيهِ لِنَفْسِهِ وَمَاذَا يُجْدِى لِغَيْرِهِ وَلاَ يَقْدِرُ اِمْسَاكَ نَفْسِهِ فَكَيْفَ يُمْسِكُ غَيْرَهُ وَتَحْقِيقُ الْمَبْحَثِ اَنَّ عُكُوسَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ لَمَّا ظَهَرَتْ فِى مِرْآةِ الْعَدَمِ يُرَى قِيَامُهَا فِى الظَّاهِرِ بِتِلْكَ الْمِرْآةِ وَتُتَخَيَّلُ الْمِرْآةُ كَالذَّاتِ لَهَا بِاعْتِبَارِ قِيَامِهَا بِهَا وَفِى الْحَقِيقَةِ قِيَامُهَا بِاَصْلِهَا لاَ تَعَلُّقَ لَهَا بِالْمِرْآةِ اَصْلاً وَلاَ شُغْلَ لَهَا بِمِرْآةِ الْعَدَمِ فِى غَيْرِ التَّوَهُّمِ وَاَيْنَ الْمَجَالُ لِجَوْهَرِيَّةِ تِلْكَ الْمِرْآةِ وَذَاتِيَّتِهَا هَهُنَا وَالْعَدَمُ لاَ قَابِلِيَّةَ لَهُ لِاَنْ يَكُونَ عَرَضًا فَكَيْفَ يَكُونُ جَوْهَرًا وَهَذَا الْعَارِفُ تَامُّ الْمَعْرِفَةِ الْوَاصِلُ اِلَى مَرْتَبَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ اَلْحَاصِلُ لَهُ الْبَقَاءُ بِالذَّاتِ الَّذِى حُكْمُهُ حُكْمُ عَنْقَاءِ الْمَغْرِبِ فِى جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ لِكَوْنِهِ عَزِيزَ الْوُجُودِ وَغَرِيبَ الْوُقُوعِ اُعْطِىَ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ ذَاتًا يَكُونُ قِيَامُ ظِلاَلِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَعُكُوسِهَا الَّتِى هِىَ حَقِيقَتُهُ بِتِلْكَ الذَّاتِ كَمَا اَنَّ قِيَامَ اُصُولِهَا الَّتِى هِىَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ يَكُونُ قِيَامُ ظِلاَلِ تِلْكَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ بِظِلِّ تِلْكَ الذَّاتِ الَّتِى اُعْطِيَهَا الْعَارِفُ فَيَكُونُ ذٰلِكَ الْعَارِفُ مُرَكَّبًا مِنَ الْجَوْهَرِ وَالْعَرَضِ وَيَكُونُ سَائِرُ اَفْرَادِ الْمُمْكِنِ مُجَرَّدَ الْاَعْرَاضِ لاَ شَائِبَةَ فِيهِمْ مِنَ الْجَوْهَرِيَّةِ نِعْمَ مَا قَالَ صَاحِبُ الْفُتُوحَاتِ الْمَكِّيَّةِ مِنْ اَنَّ الْعَالَمَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ قَائِمَةٌ بِذَاتٍ وَاحِدَةٍ وَلٰكِنْ ذَهَلَ الشَّيْخُ هُنَا عَنْ دَقِيقَتَيْنِ اِحْدَاهُمَا اَنَّهُ لَمْ يَسْتَثْنِ الْعَارِفَ الْاَكْمَلَ مِنْ هٰذَا الْحُكْمِ وَثَانِيَتُهُمَا اَنَّهُ جَعَلَ قِيَامَهُ بِالذَّاتِ الْاَحَدِ وَالْحَالُ اَنَّ قِيَامَهُ بِاَصْلِهِ الَّذِى هُوَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ لاَ بِالذَّاتِ تَعَالَتْ وَاِنْ كَانَ قِيَامُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ بِالذَّاتِ فَاِنَّ لِحَضْرَةِ الذَّاتِ كَمَالَ الْاِسْتِغْنَاءِ عَنِ الْعَالَمِ فَكَيْفَ يُمْكِنُ قِيَامُ الْعَالَمِ بِتِلْكَ الدَّرَجَةِ الْعُلْيَا وَمَاذَا يَكُونُ الْعَالَمُ حَتَّى يَكُونَ فِيهِ هَوَسُ الْقِيَامِ بِتِلْكَ الذِّرْوَةِ الْقُصْوَى ﴿شِعْرٌ﴾

ما تماشا كنان كونه دست ❁ تودرخت بلند بالاى

وَمُعَامَلَةُ هٰذَا الْعَارِفِ خَارِجَةٌ عَنْ مُعَامَلَةِ الْعَالَمِ وَحُكْمُهُ مُسْتَثْنًى مِنْ اَحْكَامِ الْعَالَمِ وَهُوَ بِحُكْمِ «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ» نَالَ بِالْمَحَبَّةِ الذَّاتِيَّةِ مَعِيَّةً بِاَصْلِ الْاَصْلِ مُتَجَاوِزًا اَصْلَهُ وَاَفْنَى نَفْسَهُ فِى اَصْلِ الْاُصُولِ وَاَكْرَمَهُ اَكْرَمُ الْاَكْرَمِينَ بِمُقْتَضَى ﴿هَلْ جَزَآءُ الْاِحْسَانِ اِلَّا

الْاِحْسَانُ﴾ بِبَقَائِهِ مُكَافَاتٍ لِفَنَائِهِ وَجَعَلَهُ بَاقِيًا بِمَا قَدْ فَنِيَ فِيهِ وَصَيَّرَهُ مَظْهَرًا لِذَاتِهِ وَاَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ وَجَعَلَهُ مِرْآةً جَامِعَةً فَكَانَ حُكْمُ سَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ فِي جَنْبِ هٰذَا الْعَارِفِ الْعَاشِقِ حُكْمَ الْقَطْرَةِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ فَاِنَّ الْاَسْمَاءَ وَالصِّفَاتِ لَا قَدْرَ لَهَا فِي جَنْبِ حَضْرَةِ الذَّاتِ وَلَا مِقْدَارَ وَلِلْقَطْرَةِ قَدْرٌ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ وَهٰؤُلَاءِ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ لَيْسَ لَهَا ذٰلِكَ فِي جَنْبِ تِلْكَ يَنْبَغِي اَنْ يَقِيسَ عِلْمَ هٰذَا الْعَارِفِ وَمَعْرِفَتَهُ وَدَرْكَهُ وَاِدْرَاكَهُ مِنْ هَهُنَا بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآخَرِينَ وَاَنْ يَفْهَمَ ثَمَّةَ عِظَمَ شَأْنِهِ وَعُلُوَّ مَنْزِلَتِهِ ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ وَهٰذَا الْعَارِفُ الَّذِي تَشَرَّفَ بِالْبَقَاءِ الذَّاتِيِّ وَاُعْطِيَ ذَاتًا يَكُونُ قِيَامُ صِفَاتِهِ مِثْلَ الْعِلْمِ وَالْقُدْرَةِ بِهَا كَمَا كَانَ قِيَامُهَا اَوَّلًا بِاُصُولِهَا كَسَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ لَا يَعُودُ اِلَيْهِ بِوُجُودِ هٰذَا الْبَقَاءِ الْاَكْمَلِ اِطْلَاقُ كَلِمَةِ اَنَا الَّتِي قَدْ زَالَتْ عَنْهُ وَلَا يَقْدِرُ اِطْلَاقَ اَنَا فِي مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الْبَقَاءِ فَاِنَّ الْبَقَاءَ الْاَكْمَلَ مُتَفَرِّعٌ عَلَى الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ الَّذِي لَمْ يَتْرُكْ مِنْ اِطْلَاقِ كَلِمَةِ اَنَا اسْمًا وَلَا رَسْمًا وَلَمْ يُبْقِ لَهُ مَجَالًا «اَلزَّائِلُ لَا يَعُودُ» قَضِيَّةٌ مَشْهُورَةٌ وَالَّذِي يَعُودُ فَلَيْسَ هُوَ بِزَائِلٍ بَلْ كَانَ مَغْلُوبًا وَمَسْتُورًا ثُمَّ قَوِيَ بِعُرُوضِ عَارِضٍ وَغَلَبَ فَاِنَّ الْمَغْلُوبَ قَدْ يَغْلِبُ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ النَّصِيبَ مِنْ مَرْتَبَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ مَخْصُوصٌ بِهٰذَا الْعَارِفِ الَّذِي صَارَ بَاقِيًا بِحَضْرَةِ الذَّاتِ وَقَامَتْ بِهِ الصِّفَاتُ وَاَيُّ قِسْمٍ مِنَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ حَصَّلَهُ غَيْرُهُ يَكُونُ نَصِيبُهُ مِنَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ لَا مِنَ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لِلْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ انْفِكَاكٌ عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَلٰكِنَّ النَّصِيبَ مِنَ الذَّاتِ غَيْرُ النَّصِيبِ مِنَ الصِّفَاتِ وَاِنْ اَوْقَعَ عَدَمُ انْفِكَاكِ الصِّفَاتِ عَنِ الذَّاتِ جَمَاعَةً فِي تَوَهُّمِ اتِّحَادِ النَّصِيبِ مِنَ الصِّفَاتِ وَعَيْنِيَّتِهِ بِالنَّصِيبِ الْحَاصِلِ مِنَ الذَّاتِ وَلٰكِنْ لِكُلٍّ مِنْهُمَا عَلَامَاتٌ وَاَمَارَاتٌ عَلَى حِدَةٍ وَعُلُومٌ وَمَعَارِفُ مَخْصُوصَةٌ لَا يَخْفَى ذٰلِكَ لِاَرْبَابِ الْوُصُولِ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى وَلٰكِنْ لَا يَخْفَى عَلَيْكَ اَنَّ التَّجَلِّيَ الذَّاتِيَّ لَيْسَ بِمَخْصُوصٍ بِهٰذَا الْعَارِفِ بَلْ يَجُوزُ اَنْ يَتَيَسَّرَ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ لِغَيْرِهِ اَيْضًا وَلٰكِنْ لَا يَكُونُ لَهُ نَصِيبٌ مِنْ نَفْسِ الذَّاتِ فَاِنَّ التَّجَلِّيَ يَسْتَدْعِي نَحْوًا مِنَ الظِّلِّيَّةِ فَاِنَّهُ ظُهُورٌ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ وَالنَّصِيبُ مِنْ نَفْسِ الذَّاتِ الَّذِي مَرَّ ذِكْرُهُ لَا يَتَحَمَّلُ شَائِبَةً مِنَ الظِّلِّيَّةِ وَيَكُونُ هَارِبًا عَنْ

نَفْسِ التَّجَلِّي وَالظُّهُورِ أَيْضًا وَظُهُورُ الذَّاتِ بِصِفَةٍ مِنَ الصِّفَاتِ هُوَ أَيْضًا ظُهُورُ الذَّاتِ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ وَلَكِنَّهُ لَيْسَ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا بَلْ تَجَلِّي اعْتِبَارٍ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فَإِنَّ الذَّاتَ عَزَّ شَأْنُهَا جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْاعْتِبَارَاتِ بَلْ مُنَزَّهَةٌ عَنِ الْجَمِيعِ فَلَا يَكُونُ تَجَلِّي اعْتِبَارٍ مِنَ الْاعْتِبَارَاتِ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا. **فَإِنْ قِيلَ**: إِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِ الدِّينِ بْنَ عَرَبِيٍّ قُدِّسَ سِرُّهُ وَتَابِعُوهُ قَدَّسَ اللّٰهُ أَسْرَارَهُمْ قَالُوا لِلتَّعَيُّنِ الْأَوَّلِ تَعَيُّنًا ذَاتِيًّا وَهُوَ ظُهُورُ الذَّاتِ. بِالتَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ الْجَمْلِيِّ الَّذِي هُوَ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ وَإِنْ كَانَتْ لَهُ جَامِعِيَّةٌ **أُجِيبُ**: أَنَّ مُعْتَقَدَ هٰذَا الدَّرْوِيشِ هُوَ أَنَّ هٰذَا الظُّهُورَ الْعِلْمِيَّ الْجَمْلِيَّ الَّذِي عَبَّرُوا عَنْهُ بِالتَّعَيُّنِ الْأَوَّلِ لَيْسَ هُوَ أَيْضًا تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا بَلْ هُوَ تَجَلِّي شَأْنٍ مِنْ شُؤُنَاتِ الذَّاتِ وَالذَّاتُ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الشُّؤُونِ وَالْاعْتِبَارَاتِ بَلْ فَوْقَ جَمِيعِ الشُّئُونِ وَالْاعْتِبَارَاتِ وَاعْتِبَارُ الْعِلْمِ هُنَاكَ كَسَائِرِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ الَّتِي أَيْدِي وُصُولِهَا قَاصِرَةٌ عَنْ ذَيْلِ غِنَا تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ. **فَإِنْ قِيلَ**: إِنَّ الظُّهُورَ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ مَقْصُورٌ عَلَى الْعِلْمِ فَإِنَّ فِي الْخَارِجِ نَفْسَ الذَّاتِ تَعَالَتْ فَيَكُونُ ظُهُورُهَا فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ فِي مَوْطِنِ الْعِلْمِ فَإِنَّ الظُّهُورَ إِمَّا فِي الْعِلْمِ أَوْ فِي الْخَارِجِ وَلَمْ يُبَيِّنِ الشِّقَّ الثَّالِثَ حَتَّى يَثْبُتَ فِيهِ الظُّهُورُ. **قُلْتُ**: إِنَّ الْقَادِرَ الَّذِي ظَهَرَ بِشَأْنِ الْعِلْمِ الَّذِي هُوَ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ يَقْدِرُ أَنْ يَظْهَرَ عَلَى نَهْجٍ يَكُونُ ظُهُورُ اعْتِبَارِ الْعِلْمِ بَعْضًا مِنْ ذٰلِكَ الظُّهُورِ الْجَامِعِ بَلْ يَظْهَرُ عَلَى نَهْجٍ لَا يَكُونُ لِاعْتِبَارِ الْعِلْمِ وَلَا لِسَائِرِ الْاعْتِبَارَاتِ فِيهِ مَجَالٌ وَيَكُونُ مَرْتَبَةُ ذٰلِكَ الظُّهُورِ الْجَامِعِ مَا وَرَاءَ مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ وَمَرْتَبَةِ الْعِلْمِ بِأَنْ يَكُونَ ظِلًّا لِلْخَارِجِ وَأَعْلَى مِنْ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ وَجَعْلُ تَجَلِّي الذَّاتِ مُقَيَّدًا بِالتَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ مِنْ قَبِيلِ حَصْرِ بَحْرٍ فِي كُوزٍ بَلْ مِنْ قَبِيلِ طَلَبِ الشَّرَابِ مِنَ السَّرَابِ قَالَ الشَّاعِرُ ﴿شِعْرٌ﴾

كسى در صحن كاجى قليه جويد ❁ اَضَاعَ الْعُمْرَ فِي طَلَبِ الْمُحَالِ

نَعَمْ إِنَّ اعْتِبَارَ الْعِلْمِ هُوَ أَجْمَعُ جَمِيعِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ وَفِيهِ مِنْ شُمُولِ كَمَالَاتِ الذَّاتِ مَا لَيْسَ فِي غَيْرِهِ مِنَ الْاعْتِبَارَاتِ فَلَوْ قَالُوا لِلظُّهُورِ الْعِلْمِيِّ ظُهُورَ الذَّاتِ عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ وَأَطْلَقُوا عَلَيْهِ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا لَسَاغَ وَإِنْ كَانَ ذٰلِكَ بَعِيدًا عَنْ إِطْلَاقَاتِهِمْ وَمُسْتَبْعَدًا مِنْ مَذَاقِهِمْ

كَمَا لاَ يَخْفَى عَلَى النَّاظِرِينَ فِى كَلاَمِهِمْ. فَاِنْ قِيلَ: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِ الدِّينِ بْنَ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ قَالَ تَكُونُ الرُّؤْيَةُ الاُخْرَوِيَّةُ بِصُورَةٍ لَطِيفَةٍ جَامِعَةٍ مِثَالِيَّةٍ فَمَا اعْتِقَادُكَ فِى هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ. قُلْتُ: اِنَّ رُؤْيَةَ الصُّورَةِ الْجَامِعَةِ الْمَذْكُورَةِ لَيْسَتْ هِيَ رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ بَلْ رُؤْيَةُ مَظْهَرٍ مِنْ مَظَاهِرِ كَمَالاَتِهِ سُبْحَانَهُ حَصَلَ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ ﴿شِعْرٌ﴾

يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ بِغَيْرِ كَيْفٍ ۞ وَاِدْرَاكٍ وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالِ

وَالْقَوْلُ بِكَوْنِ رُؤْيَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ بِالصُّورَةِ نَفْىُ رُؤْيَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فِى الْحَقِيقَةِ وَأَيْضًا اِنَّ الصُّورَةَ الَّتِى تَحْصُلُ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ وَاِنْ كَانَتْ جَامِعَةً تَكُونُ عَلَى مِقْدَارِ عَالَمِ الْمِثَالِ وَعَالَمُ الْمِثَالِ وَاِنْ كَانَتْ لَهُ وُسْعَةٌ وَلٰكِنَّهُ وَاحِدٌ مِنْ عَوَالِمِهِ تَعَالَى الْمَخْلُوقَةِ فَكَيْفَ يَكُونُ لِلصُّورَةِ الْجَامِعَةِ الَّتِى فِيهَا مَجَالٌ لِاَنْ تَكُونَ جَامِعَةً لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ الْوُجُوبِيَّةِ وَاَنْ تَضْبِطَ كُلَّهَا حَتَّى تَصِيرَ مِرْآةً لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَتَكُونَ رُؤْيَتُهَا رُؤْيَتَهُ تَعَالَى فَاِذَا لَمْ يَكُنْ فِى صِفَةِ الْعِلْمِ الَّتِى هِيَ مِنَ الصِّفَاتِ الْوُجُوبِيَّةِ وَاَجْمَعِ الصِّفَاتِ الذَّاتِيَّةِ مَجَالٌ لِاَنْ تَكُونَ جَامِعَةً لِجَمِيعِ الصِّفَاتِ وَالاعْتِبَارَاتِ الذَّاتِيَّةِ كَمَا مَرَّ تَحْقِيقُهُ مَاذَا يَكُونُ عَالَمُ الْمِثَالِ الَّذِى هُوَ مُمْكِنٌ وَمَخْلُوقٌ حَتَّى يَكُونَ فِيهِ صُورَةٌ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْكَمَالاَتِ الْوُجُوبِيَّةِ فَلَوْ سَلَّمْنَا فَرْضًا وَتَقْدِيرًا اَنَّهَا جَامِعَةٌ تَكُونُ ظِلاًّ مِنْ ظِلاَلِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَرُؤْيَةُ الظِّلِّ لَيْسَتْ هِيَ فِى الْحَقِيقَةِ رُؤْيَةَ الاَصْلِ وَالْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ شَبَّهَ الرُّؤْيَةَ الاُخْرَوِيَّةَ بِرُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ وَلَمْ يَتْرُكْ خَافِيَةً اَصْلاً وَرُؤْيَةُ الظِّلِّ هِيَ كَرُؤْيَةِ الْقَمَرِ فِى الطَّشْتِ وَاَرْبَابُ الْفِطْرَةِ الْعُلْيَا لاَ يَقْبَلُونَ ذٰلِكَ وَالَّذِى نُدْرِكُهُ وَنَعْلَمُهُ اَنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يَحْصُلَ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ ظُهُورٌ فِى خَارِجِ مَوْطِنِ الْعِلْمِ وَيَكُونَ لَهُ ثُبُوتٌ فِى ظِلِّ مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ كَمَا مَرَّ وَيَكُونَ لِهٰذَا الظُّهُورِ الْجَامِعِ ظِلٌّ جَامِعٌ فِى مَوْطِنِ الْعِلْمِ يُعَبِّرُونَ عَنْهُ بِالتَّعَيُّنِ الاَوَّلِ وَيَكُونَ لِهٰذَا الظُّهُورِ الْجَامِعِ ظِلٌّ آخَرُ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ جَامِعٌ يَكُونُ مِرْآةً لِلظِّلِّ الْجَامِعِ الْعِلْمِيِّ وَهٰذَا الظِّلُّ الْجَامِعُ الْمِثَالِيُّ الَّذِى يَظْهَرُ بِصُورَةٍ لَطِيفَةٍ فِى عَالَمِ الْمِثَالِ يَكُونُ بِصُورَةِ الاِنْسَانِ الَّذِى هُوَ اَجْمَعُ الْمَخْلُوقَاتِ وَحَدِيثُ «اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ» يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ وَارِدًا بِهٰذَا الاعْتِبَارِ وَلٰكِنَّ

رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ هِيَ مَا تَكُونُ وَرَاءَ الظُّهُورَاتِ وَالصُّوَرِ وَتَكُونُ مِنْ عَالَمِ لاَ كَيْفِيَ وَلاَ مِثْلِيَ يَنْبَغِي الْايمَانُ بِالرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ دُونَ اَنْ يَشْتَغِلَ بِكَيْفِيَّتِهَا وَكَمِّيَّتِهَا وَلِمِّيَّتِهَا لاَ مُنَاسَبَةَ لِخَلْقِ الْآخِرَةِ وَوُجُودِهَا بِخَلْقِ الدُّنْيَا وَوُجُودِهَا اَصْلاً حَتَّى تُقَاسَ اَحْكَامُ اِحْدَاهُمَا عَلَى اَحْكَامِ الْاُخْرَى وَالْبَصَرُ هُنَاكَ غَيْرُ الْبَصَرِ الَّذِي هُنَا وَالْفَهْمُ وَالْادْرَاكُ هُنَاكَ غَيْرُ الْفَهْمِ وَالْادْرَاكِ اللَّذَيْنِ هُنَا لَهَا الدَّوَامُ وَالْاَبَدُ وَلِهٰذِهِ الْفَنَاءُ وَالزَّوَالُ وَلَهَا كَمَالُ النَّظَافَةِ وَتَمَامُ اللَّطَافَةِ وَلِهٰذِهِ غَايَةُ الْخُبْثِ وَنِهَايَةُ الْكَثَافَةِ وَالشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ لاَ يُثْبِتُ لِلْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ ظُهُورًا فِي خَارِجِ مَوْطِنِ الْعِلْمِ وَلاَ يُجَوِّزُ فِيمَا وَرَاءَ الْمَحَالِي وَالْمَظَاهِرِ شُهُودًا وَمُشَاهَدَةً وَرُؤْيَةً ﴿ع﴾ **وَذٰلِكَ رَأْيُ غَيْرُ مَا هُوَ رَأْيُهُمْ** ۞ فَمَاذَا نَفْعَلُ لاَ اَحَدَ فِي هٰذِهِ الْعَرْصَةِ غَيْرُ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ فَاَحْيَانًا نُحَارِبُهُ وَاَحْيَانًا نُصَالِحُهُ وَهُوَ الَّذِي اَسَّسَ كَلاَمَ الْمَعْرِفَةِ وَالْعِرْفَانِ وَشَرَحَهُ وَبَسَطَهُ وَهُوَ الَّذِي تَكَلَّمَ مِنَ التَّوْحِيدِ وَالْاتِّحَادِ بِالتَّفْصِيلِ وَبَيَّنَ مَنْشَأَ التَّعَدُّدِ وَالتَّكَثُّرِ وَهُوَ الَّذِي اَعْطَى الْوُجُودَ بِالْكُلِّيَّةِ الْحَقَّ جَلَّ وَعَلاَ وَجَعَلَ الْعَالَمَ مَوْهُومًا وَمُتَخَيِّلاً وَهُوَ الَّذِي اَثْبَتَ لِلْوُجُودِ التَّنَزُّلاَتِ وَمَيَّزَ اَحْكَامَ كُلٍّ مِنْهَا عَنْ اَحْكَامِ الْآخَرِ وَهُوَ الَّذِي اعْتَقَدَ الْعَالَمَ عَيْنَ الْحَقِّ وَقَالَ كُلُّهُ هُوَ وَمَعَ ذٰلِكَ وَجَدَ مَرْتَبَةَ تَنْزِيهِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَرَاءَ وَرَاءِ الْعَالَمِ وَاعْتَقَدَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ مُنَزَّهًا وَمُبَرَّأً مِنَ الرُّؤْيَةِ وَالْادْرَاكِ وَالْمَشَائِخُ الْمُتَقَدِّمُونَ عَلَى الشَّيْخِ اِنْ تَكَلَّمُوا فِي هٰذَا الْبَابِ تَكَلَّمُوا بِالْاِشَارَاتِ وَالرُّمُوزِ وَلَمْ يَشْتَغِلُوا بِالشَّرْحِ وَالتَّفْصِيلِ وَالَّذِينَ جَاؤُا مِنْ بَعْدِ الشَّيْخِ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ اخْتَارَ اَكْثَرُهُمْ تَقْلِيدَ الشَّيْخِ وَسَاقَ الْكَلاَمَ عَلَى طِبْقِ اصْطِلاَحِهِ وَنَحْنُ الْمُتَأَخِّرُونَ الْعَاجِزُونَ اَيْضًا اسْتَفَضْنَا مِنْ بَرَكَاتِهِ وَنِلْنَا حَظًّا وَافِرًا مِنْ عُلُومِهِ وَمَعَارِفِهِ جَزَاهُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَنَّا خَيْرَ الْجَزَاءِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهُ لَمَّا كَانَ كُلٌّ مِنْ مَظَانِّ الْخَطَاَ وَمَجَالِ الصَّوَابِ مُخْتَلِطًا بِالْآخَرِ بِحُكْمِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْانْسَانُ اَحْيَانًا مُخْطِئٌ وَاَحْيَانًا مُصِيبٌ فَلاَ جَرَمَ كَانَ اللاَّزِمَ جَعْلُ الْمُوَافَقَةِ لِاَحْكَامِ السَّوَادِ الْاَعْظَمِ الَّذِينَ هُمْ اَهْلُ الْحَقِّ عَلاَمَةً لِلصَّوَابِ وَمُخَالَفَتِهِمْ دَلِيلاً لِلْخَطَاَ اَيَّامَنْ كَانَ الْقَائِلُ وَاَيَّامَا كَانَ الْمَقُولُ قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «**عَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ الْاَعْظَمِ**» وَمُقَرَّرٌ اَيْضًا اَنَّ تَكْمِيلَ الصَّنَاعَةِ بِتَلاَحُقِ الْاَفْكَارِ

وَاخْتِلَافِ الْاَنْظَارِ وَاِنْ كَانَ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ لِسِيبَوَيْهِ اَنَّهُ بَانِى اَحْكَامِ عِلْمِ النَّحْوِ وَلٰكِنَّ النَّحْوَ الَّذِى حَصَلَ لَهُ بِتَلَاحُقِ اَفْكَارِ الْمُتَاَخِّرِينَ وَاخْتِلَافِ اَنْظَارِهِمْ كَمَالُ وَتَنْقِيحُ شَيْئٍ آخَرُ حَيْثُ حَدَثَ فِيهِ زِينَةٌ اُخْرٰى حَتّٰى يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّهُ نَوْعٌ آخَرُ وَعَرَضَ عَلَيْهِ اَحْكَامٌ عَلٰى حِدَةٍ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masûm'a yazılmıştır**
- **Ârifin, keyfiyetsiz ve bağış olan zâtının sırları, zât tecellîsi, Mevlâ Teâlâ'nın cennette görülmesi ve benzer meseleler**

Eğer ârifin muâmelesi şü'ûn ve sıfatlardan yukarılara çıkıp Hazret-i Zât Teâlâ'nın vücûh ve itibarlarını aşarsa ve "namazın hakikati" şeklinde tabir ettiğimiz makama kavuşturulursa burada, kendisine teveccüh edilen Zât Teâlâ gibi teveccüh ve teveccüh eden de keyfiyetsiz olur. Çünkü keyfiyeti olanın keyfiyetsiz olana yolu yoktur.

Burada, bütün vecihleri ve itibarları attıktan kendisinden attıktan sonra, teveccüh eden arifin zatıdır. Künh (nihaî nokta) ise mücerret zâttan ibârettir ki, kendi zâtına teveccüh ve itibâr ile kendinin marufu ve matlubu olan zâta ve künhüne müteveccihtir.

Künh, mücerret zâttan ibârettir dedim. Çünkü bir şeyin künhü o şeyin bütün vecihlerinin ve itibârlarının ötesinde olan şeydir. Bir şeyin zâtı da aynı şekilde, o şeyin bütün vecihlerinin ve itibârlarının ötesinde olan şeydir. Zîrâ bir şeyin zâtı, o şeyin vecih ve itibârları olarak değerlendirilen her şeyin ötesinde bulunur. Zât mertebesinde, ondan başka bir şeyin ispatına kesinlikle yer olmaz. Orada sâbit olan her şey vücûh ve itibarlara dahildir. Zât ise bunların ötesindedir.

Bu makamda nefiy ve selbten başka bir iş tasavvur olunamaz. Eğer orada imtiyâzı bilme olursa bu selb iledir. Tabir ve tefsir olursa yine selb iledir. Kendisinde ispata yer olmayan ve selbden başka bir şeyle tabir olunamayan her şeyin keyfiyeti meçhuldür ve onun keyfiyetsizlikten nasibi vardır.

Zât mertebesinde sabit olan teveccüh, teveccüh edenin zâtının aynıdır. Yoksa zâtın vecihlerinden ve itibarlarından biri değildir.

Çünkü bütün vecihler ve itibarlar bu mertebeden atılmıştır. Burada biricik Zât'tan başka bir şey kalmamıştır. Dolayısıyla zâtın aynı olan bu teveccühün de keyfiyetsizlikten nasibi olur.

Böylece teveccühün ve teveccüh edenin burada, teveccüh edilen gibi keyfiyetsiz oldukları sâbit oldu. Keyfiyeti olanla keyfiyetsiz olan arasında büyük fark varsa da mesele bundan ibârettir. *"Toprak nere, Rablerin Rabbi nere?!"* Bundan dolayı teveccühte ve teveccüh edende keyfiyetsizden bir nasip bulunduğunu ispat ettik. Hakîkî keyfiyetsiz, yalnızca, teveccüh edilendir. Mümkünün zâtı ve künhü keyfiyetsiz olduğu taktirde onda hiçbir şeyin ispatı mümkün olmuyorken nasıl olur da letâfetin, kutsiyetin ve tenezzühün zirvesinde olan Vâcib Teâlâ'nın zâtı idrâk edilebilir ve ondan bir şeylere ulaşılabilir?!

Kendinden haberi olmayan kimse
Şundan bundan ne haber verebilir ki!

Merhametliler merhametlisi Mevlâ Teâlâ Hazretleri merhameti ve şefkatiyle, keyfiyetle vasıflanmış olan mümkünü, —hakîkî keyfiyetsizi anlaması ve O'nun huzuruna ulaşması için— keyfiyetsiz olanla nasiplendirdi.

"Kerem sâhiplerinin kadehinden toprağın da nasibi olur"

Zâtın künhünü bilmenin muhal olduğunu söyleyenler buradaki bilgiyle (marifetle), keyfiyetler âleminden olup keyfiyetsizle ilgilenmesi muhal olan, bilinen anlamdaki bilgiyi kastediyor olabilir. Ancak keyfiyetsizlik âleminden olan bir iş keyfiyetsiz olanla keyfiyetsiz olarak birleşirse ve bu muhteşem devletten bol bol nasiplenirse niçin muhal olsun?

Bu anlattığımız, garip bir bilgi ve acayip bir inceliktir ki şu ana kadar keşif ve irfan ehlinden çok az kişiye nasip olmuştur. Keyfiyetsiz olandan nasibi olan ve tafsilatıyla açıklanan mücerret zât, kâmil marifet sahibi olup Hazret-i Zât-ı Mücerred Teâlâ'ya kavuşan ve bu yüksek mertebede fenâ ve bekâ nimetleriyle şereflenen ârife mahsustur. İşte bu muhteşem devlet, o zâtî bekânın eseridir. Bu tür bir ârifin dışında kalan diğer mümkünlerin zâttan kesinlikle nasipleri olmaz. Onlar için zât yoktur ki, sıfatları zâtla kâim olsun. Aksine onların bütün varlığı isim ve sıfatların gölgeleri ve şü'ûn ve itibarların yansımalarıdır ki bunlar, zât denilen şeyle ile değil, asıllarıyla yani isim ve sıfatlarla kâimdir. Mümkünlerin en kuşatıcısı olan insanın vedi latîfesi —hafî ve ahfâ da dâhil olmak üzere—

latîfesi —hafî ve ahfâ da dâhil olmak üzere— sıfatların eserleridir. Latifelerin cismânî ve rûhânî olanı, Zât Teâlâ'nın isimlerinin ve itibarlarının gölgeleridir. Onlara zâtın nefsinden hiçbir şey yerleştirilmedi ve onların kıyâmları da o zât ile değildir.

Soru: İsim ve sıfatlar kendileriyle kâim olmayıp Zât Teâlâ ile kâim olduğuna göre başka şeylerin onlarla kâim olması nasıl olmaktadır?

Cevap: Başka şeyler ancak mevcut olduklarında isim ve sıfatlarla kâim olamazlar. Fakat bunlar vehim mertebesinde sübût ve yerleşiklik kazanmışlarsa niçin onlarla kâim olmasınlar? Çünkü bunlar vehim mertebesindeyken zayıftırlar.

Mümkünün zâtının yokluk olduğunu söyledik ve yazdık. Bu söz «mümkünün zâtı yoktur» sözüne benzer. «Onun zâtı yokluktur» ve «onun zatı yoktur» sözlerinin ikisi de aynı mânâdadır. Felsefî açıklama bu iki mânânın arasında fark olduğunu belirtse de bu anlamsızdır. Hakîkatte, bu iki sözün dönüp dolaşıp geldikleri yer aynı noktadır. Yokluğun kendisine faydası yoktur ki başkasına faydası olsun. Kendisini tutmaya gücü yoktur ki başkasını da tutabilsin.

Bu konunun açıklaması şöyledir: İsimlerin ve sıfatların yansımaları, yokluk aynasında zuhûr ettiği için zâhirde bu aynayla kâim oldukları görülür ve aynayla kâim olduklarına bakılarak ayna bunların zâtı sanılır. Halbuki isim ve sıfatlar kendi asıllarıyla kâim olmaktadır. Aynayla hiçbir alâkaları yoktur. Yokluk aynasıyla, tevehhüm dışında bir işleri de olmaz. Burada aynanın cevherliğine ve zâtîliğine nasıl yer olabilir ki!... Yokluk araz bile olamıyorken cevher olması nasıl söz konusu olabilir?

Kâmil marifet sahibi olup Hazret-i Zât-ı Mücerred Teâlâ'ya kavuşan ve bu yüksek mertebede fenâ ve bekâ nimetleriyle şereflenen ârif, vukuu nadir ve şaşırtıcı bir durum olması açısından Anka kuşu gibidir. Fenâya ve bekâya kavuştuktan sonra bu ârife bir zât verilir ki kendisinin hakikati olan isimlerin ve sıfatların gölgeleri ve yansımaları o zât ile kâim olur. Bunların isim ve sıfatlar olan asılları Hazret-i Zât ile kâim olduğu gibi, o isimlerin ve sıfatların gölgeleri de ârife bahşedilen o zâtın gölgesiyle kâim olmaktadır. Dolayısıyla bu ârif cevher ve arazdan meydana gelmektedir. Mümkünün diğer unsurları ise mücerret arazlar olup cevherlikle hiçbir alakaları yoktur.

El-Fütûhâtu'l-Mekkiyye sahibinin, "Âlem bir araya toplanmış ve tek zât ile kaim olan arazlardır" sözü ne güzeldir. Ancak Şeyh burada iki inceliği gözden kaçırmıştır. Birincisi, kâmil ârifi bu hükümden istisnâ etmemiştir. İkincisi ise, âlemin bir olan Zât ile kâim olduğunu söylemiştir. Halbuki âlem, aslıyla kâimdir ki âlemin aslı isimler ve sıfatlardır. Bu isim ve sıfatlar zât ile kaim olsa da âlem Zât Teâlâ ile kâim değildir. Çünkü Hazret-i Zât, âlemden tamamen müstağnîdir. O halde âlemin bu yüce mertebeyle kâim olması nasıl mümkün olur?! Hem âlem nedir ki bu en zirveyle kâim olmaya heves etsin?!

Biz kısa ellerle temaşa edenleriz,
Senin gibi yüceler yücesi bir ağacı.

Bu ârifin işi âlemin işinin dışında olduğu gibi hükmü de âlemin hükümlerinden istisnâ edilmiştir. O, *"Kişi sevdiği ile beraberdir."*[31] ölçüsü gereği zâtî muhabbet sebebiyle, aslını aşarak aslın aslıyla beraber olma makâmına nâil olmuş ve asılların aslında kendini fânî kılmıştır. ***"İyiliğin karşılığı, yalnız iyilik değil midir?"***[32] âyet-i celîlesinin gereğince, cömertlerin en cömerdi olan Mevlâ Teâlâ kendisine ikramda bulunarak onun fenâsını kendi bekâsıyla mükafatlandırmış ve onu fâni olduğu şeyde bâkî kılmıştır. Onu zâtına, isimlerine ve sıfatlarına mazhar (tecellîgah) yapıp kuşatıcı bir ayna kılmıştır.

Bu âşık ârifin yanında âlemin diğer cüzlerinin hükmü, okyanusa nisbetle damlanın hükmü gibidir. Çünkü Hazret-i Zât'ın yanında isim ve sıfatların hiçbir kıymeti ve ağırlığı yoktur. Okyanusun yanında damlanın bir değeri vardır. Bunların onun yanında damla kadar bile ağırlığı yoktur diyebiliriz. Diğerlerine nisbetle bu ârifin ilmi, marifeti, anlayışı ve idrâki buna kıyaslanmalı ve şanının ne denli yüce olduğu anlaşılmalıdır.

"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."[33]

Zâtî bekâ ile şereflenen ve kendisine bir zât verilen bu ârifin ilim ve kudret gibi sıfatları o zât ile kâimdir. Nitekim âlemin diğer fertleri gibi bunlar da daha önce asıllarıyla kâimdi. Bu kâmil bekânın

---

[31] Hadis için Bk. c. 1, Mektup. 24.

[32] Rahmân, 60.

[33] Cuma, 4.

bulunmasıyla o ârife, kendisinden kalkmış olan "ben" kelimesi geri dönmez. Bekâ mertebelerinden herhangi birinde "ben" kelimesini kullanamaz. Çünkü kâmil bekâ, "ben" kelimesinin ne ismini ne de alâmetini kullanmaya mahal bırakmayan kâmil fenâya dayanır. "Zâil (yok) olan geri dönmez" ifâdesi meşhur bir hükümdür. Eğer dönerse, zâil olmamış demektir. Bilakis o önce, örtülmüş ve kapanmış, daha sonra gelen bir hâl sebebiyle güçlenmiş ve baskın çıkmış demektir. Çünkü mağlup bazen gâlip olabilir.

Bilmek gerekir ki, Zât Teâlâ mertebesinden nasiplenmek, Hazret-i Zât'la bâkî olan ve sıfatların kendisiyle kâim olduğu bu ârife mahsustur. Fenâ ve bekânın hangi kısmına ulaşırsa ulaşsın bu ârifin dışında kalanlar, Mevlâ Teâlâ'nın zâtından değil, isim ve sıfatlarından nasîplenirler. İsim ve sıfatlar her ne kadar, zâttan ayrı değilse de, zâta dayalı nasip sıfatlardan gelenden farklıdır. Sıfatların zâttan ayrılmaması bir topluluğu vehme düşürüp sıfatlardan gelen nasiple zâttan gelen nasîbi birleşik ve aynı şey saymalarına sebep olduysa da bunlar birbirinden farklıdır. Bu muhteşem nimete[34] kavuşanlara da gizli kalmayacağı üzere her birinin müstakil alâmetleri ve belirtileri, kendine mahsus marifetleri ve ilimleri vardır.

Ancak sana da saklı kalmasın ki, bu zâtî tecellî yalnızca bu ârife has değildir. Bilakis bundan başkalarının da nasiplenmesi mümkündür. Fakat başkalarının nasîbi zâtın kendisinden olmaz. Çünkü tecellî, bir tür gölgeliğin olmasını gerektirir ki o da ikinci mertebede zâhir olur. Yukarıda da anlatıldığı üzere, zâtın kendisinden nasiplenmenin, gölgelik şâibesine tahammülü yoktur. Tecellî ve zuhurdan kaçar.

Sıfatlardan bir sıfatla zâtın zuhûru, zâtın ikinci mertebede zuhûrudur. Ancak o zuhûr, zâtî tecellî değil, Zât Teâlâ'nın bir itibarın tecellîsidir. Çünkü Zât Teâlâ bütün itibarları kuşatıcıdır. Hatta hepsinden münezzehtir. Dolayısıyla bir itibarın tecellîsi, zâtî tecellî olmamaktadır.

Eğer "Şeyh Muhyiddîn İbn Arabî ve tâbîleri birinci taayyünün, zâtî taayyün olduğunu söylediler. Bu da Zât'ın, her ne kadar kuşatıcı-

[34] Mektubun başından beri sözü edilen, Hazret-i Zât-ı Mücerred Teâlâ'ya kavuşma ve bu yüksek mertebede fenâ ve bekâ nimetleriyle şerefyâb olma derecesi kastedilmektedir.

lığı olsa da, kendi itibarlarından bir itibar olan ilmi ve icmâlî taayyünle zuhûrudur." denilirse şöyle cevap veririz:

Bu dervişin kanaatince, taayyün-i evvel diye tabir edilen bu ilmî ve icmali zuhur da zâtî tecellî değildir. Bilakis o, Zât'ın şe'nlerinden birinin tecellîsidir. Zât bütün şe'nleri ve itibarları kuşatıcıdır. Hatta bütün şe'nlerin ve itibarların üstündedir. O makamda ilim itibârı, Zât'ın, elleri bu mukaddes mertebenin zenginliğine ulaşmak için çok kısa olan diğer itibarları gibidir.

"İkinci mertebede zuhûr ilimle sınırlıdır. Çünkü hâriçte Zât Teâlâ'nın kendisi vardır. Dolayısıyla onun ikinci mertebede zuhûru ilim makâmında olmaktadır. Çünkü zuhûr ya ilimde ya da hâriçte olur. Kendisinde zuhûrun olacağı üçüncü bir yer açıklanmamıştır." denilirse, deriz ki:

Zâtın itibarlarından bir itibar olan ilim şe'ninde zâhir olan kudret, şu şekilde zûhûr etmeye de gücü yeter: İlim itibarının zuhûru o kapsayıcı zuhûrun bir parçası olur. Hatta ilim itibarının ve diğer itibarların kendisinde yer bulamadığı bir şekilde zâhir olur. Bu kapsayıcı zuhûrun mertebesi ilim ve hâriç mertebelerinin ötesinde olur. Yâni hâricin gölgesi olur ve ilim mertebesinden daha yüksek olur. Zât tecellîsini ilmî taayyünle sınırlamak koca deryayı bir sürâhiye sığdırmak gibi bir şeydir. Seraptan içecek beklemek kabîlindendir.

Her kim cam tabakta kalya (yemeği) yapar
Ömrünü bir muhalin peşinde harcar.

Evet, ilim itibârı, Zât'ın itibarlarının en kuşatıcısıdır. Zâtın kemâlâtını kapsaması diğer itibarların hiçbirinde olmadığı kadar fazladır. Eğer mecazî olarak, ilmî zuhûrun zâtî zuhûr olduğunu söyleyip buna zât tecellîsi adını verirlerse –her ne kadar onların sözlerine bakanlara da zâhir olduğu üzere, böyle bir şey onların kullanımından ve zevkinden uzak olsa da— uygun olur.

"Şeyh Muhyiddîn İbn Arabî *(k.s.)*, ahirete ait ru'yetin latîf, kuşatıcı ve misâlî olduğunu söylemektedir. Sizin bu konudaki kanaatiniz nedir?" denirse, şöyle cevap veririz:

Anlatılan o kuşatıcı sûreti görmek, Hak Sübhânehû'yu görmek değildir. Bilakis o, Mevlâ Teâlâ'nın misâl âleminde meydana gelen kemâlâtından bir görüntüyü görmektir.

"Mü'minler O'nu görecek;
Keyfiyetsiz, idrâksiz, ve misalden uzak."

Hak Sübhânehû'yu görmenin sûret ile olduğunu söylemek, gerçekte Hak Sübhânehû'yu görmeyi kabul etmemektir. Ayrıca, misâl âleminde meydana gelen sûret kuşatıcı olsa da misâl âleminin miktarınca olur. Misâl âlemi ne kadar geniş olursa olsun, neticede Mevlâ Teâlâ'nın yarattığı âlemlerin yalnızca bir tanesidir. O halde onda olan sûretin kuşatıcılığı nasıl olur da vücûbî kemâlâtın hepsini kapsayıp zaptederek bu mukaddes mertebeye ayna olur ve onu görmek Mevlâ Teâlâ'yı görmek olur?!

Vücûbî sıfatlardan olan ve zâtî sıfatların en kuşatıcısı olan ilim sıfatında bile bütün zâtî sıfatları ve itibarları kuşatmaya yer olmazsa – ki bu yukarıda açıklanmıştı— mümkün ve mahluk olan misâl âlemi nedir ki kendisinde bütün vücûbî kemâlâtı kuşatan bir sûret bulunsun.

Faraza ve takdîrî olarak, misâl âleminde böylesine kuşatıcı bir sûretin bulunmasını kabul etsek bile bu, o mukaddes mertebenin gölgelerinden bir gölge olur ki gölgeyi görmek gerçekte, aslı görmek değildir. Doğru Haberci (s.a.v.) ahirete ait ru'yeti dolunayı görmeye benzetmiş ve konuyla ilgili hiçbir kapalılık bırakmamıştır. Gölgeyi görmek tas içinde ayın yansımasını görmek gibidir ki yüce fıtratlı olanlar bunu kabul etmez.

Bizim anladığımız ve bildiğimiz şudur: Bu mukaddes mertebenin ilim makamının hâricinde zuhûr etmesi ve yukarıda da geçtiği üzere hâriç mertebesinin gölgesinde sübûtunun olması mümkündür. Bu kuşatıcı zuhûrun ilim makamında kuşatıcı bir gölgesi olur, buna taayyün-i evvel denir. Bu kuşatıcı zuhûrun misâl âleminde başka bir gölgesi daha olur ki bu gölge de kuşatıcıdır ve ilmî ile kuşatıcı gölgeye ayna olmaktadır.

Misâl âleminde latîf bir sûretle zuhûr eden bu misâlî ve kuşatıcı gölge, mahlûkâtın en kuşatıcısı olan insanın sûretinde olur. *"Şüphesiz Allah, Âdem'i kendi sûretinde yarattı."*[35] hadîs-i şerîfinin bu itibarla varid olmuş olması mümkündür.

[35] Hadis için Bk. c. 1, Mektup 95.

Ancak Hak Sübhânehû'yu görmek zuhûrâtın ve sûretlerin ötesinde olup benzersiz ve keyfiyetsiz bir âlemden gelmektedir.

Keyfiyeti, kemmiyeti ve neye benzediğiyle meşgul olmaksızın uhrevî ru'yete inanmak gerekir. Âhiretin yaratılması ve varlığıyla, dünyanın yaratılması ve varlığı arasında hiçbir münâsebet olmadığı için birinin hükümlerinin diğerininkine kıyaslanması söz konusu değildir. Âhiretteki görme, anlayış ve idrâk buradakilerden farklıdır.

Âhiret için ebedîlik ve devamlılık söz konusuyken, dünya fânî ve yok olacaktır. O son derece temiz ve latifken dünya son derece pis ve kesiftir. Şeyh *(k.s.)* Hak Sübhânehû'nun ilim makamının hâricinde var olmasını kabul etmemekte, tecellî ve zuhur yerlerinin ötesinde bir şühûd, müşâhede ve görme olduğunu kabul etmemektedir.

"Bu bir görüştür ki onların görüşüne uymaz."

Bu sahada Şeyh'ten *(k.s.)* başkasını ne yapalım? Onunla da bazen tartışırız, bazen de barışırız. O, marifet ve irfan binasını inşâ eden, açıklayan ve yayan zâttır. Tevhid ve ittihadla ilgili geniş açıklamalar yapmıştır. Çoğalmanın ve artmanın kaynağını açıklayandır. Varlığı bütünüyle, Mevlâ Teâlâ'ya ait kılan, âlemin vehim ve hayal olduğunu söyleyen, varlık için tenezzüller ispat eden ve her birinin hükümlerini diğerininkinden ayıran odur. O, âlemin, Hakk'ın aynı olduğuna inanan ve "Hepsi O'dur" diyendir. Bununla birlikte Hak Sübhânehû'yu tenzîh mertebesini âlemin ötesinin ötesinde bulan ve Hak Sübhânehû'nun görmekten ve idrâk edilmekten münezzeh ve berî olduğuna inanan kişidir.

Şeyh'ten önce gelen diğer şeyhler, bu konuda konuşmuş olsalar da işâretlerle ve rumuzlarla konuştular. Şerh ve açıklamayla meşgul olmadılar. Bu tâife içinde, Şeyhten sonra gelenlerin çoğu Şeyh'e tâbi olmayı tercih etti. Onun ıstılahından hareketle sözlerini söylediler. Sonradan gelen biz âcizler de onun bereketinden feyiz aldık. Marifetlerinden ve bilgilerinden bol bol nasiplendik. Allah Sübhânehû bizden yana ona en hayırlı mükafatları versin.

Hulâsa, beşeriyet hükmü sebebiyle yanlışa ve doğruya açık yerler birbirine karıştığı için, insan da bazen hata edip bazen isâbet ettiğinden dolayı, hiç şüphesiz söyleyeni kim olursa olsun ve ne söylerse söylesin, hak ehli olan ezici çoğunluğun hükümlerine uygunluğu

doğrunun alâmeti; onlara muhalefeti de yanlışın göstergesi olarak kabul etmek gerekir.

Efendimiz (s.a.v.) *"Size düşen, sevâd-ı azama uymaktır"*[36] buyurmuştur. Ayrıca kabul edilir ki, sanatın kemâle ermesi fikirlerin birleşmesiyle ve görüşlerin değişmesiyle olur. Her ne kadar Sîbe-veyh'in, Nahiv ilminin kurucusu olduğunu söylemek mümkünse de onun inşâ ettiği nahiv ilmi, sora gelenlerin fikirlerinin eklenmesiyle veğişik görüşlerle kemâle ve sıhhate ermiştir. Çünkü kendisinde başka bir güzellik belirdiği için onun başka bir şey olduğunu ve müstakil hükümler edindiğini söylemek bile mümkündür.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[37]

KELİME ANLAMI

79. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالسَّبْعُونَ Yetmiş dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ Mahdumzade Hazretleri Hâce Muhammed Masum'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي اَسْرَارِ ذَاتِ الْعَارِفِ الْمَوْهُوبَةِ اللاَّكَيْفِيَّةِ Arif'e hibe edilen keyfiyetsiz zatın sırları وَتَحْقِيقِ تَجَلِّي الذَّاتِ Zat-i tecellinin açıklaması وَالرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahirette (Allah'ı) görmek وَمَا يُنَاسِبُ ذٰلِكَ Ve bunlarla alakalı konular hakkındadır.**

فَاِذَا تَرَقَّتْ مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ Arif kişinin muamelesi yükseldiğinde *(Neden?)* مِنَ الشُّؤُنِ Şe'n ve sıfatlardan وَتَعَدَّتْ Ve aştığı zaman *(Neyi?)* مِنْ وُجُوهِ اعْتِبَارَاتِ وَالصِّفَاتِ الذَّاتِ Zatın itibar vecihlerini تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Ki o zat yüce ve mukaddestir وَحَصَلَ لَهَا Ve ona hasıl olduğu zaman *(Ne?)* اَلَّذِي اَلتَّفَوُّقُ مِنَ الْمَقَامِ Makamdan yükselmek عَبَّرْنَا عَنْهُ Ki biz o makamı tabir ediyoruz *(Nasıl?)* بِحَقِيقَةِ الصَّلاَةِ Namazın hakikati diye يَكُونُ التَّوَجُّهُ وَالْمُتَوَجَّهُ ثَمَّةَ Orada, yönelme ve yönelen olur *(Ne?)* بِلاَ كَيْفَ Keyfiyetsiz *(Ne gibi?)* كَالْمُتَوَجَّهِ اِلَيْهِ Kendisine yönelinen gibi فَاِنَّهُ لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِيَّ Zira

[36] İbn Mâce, nr. 950.

[37] Kehf, 10.

keyfiyetin yolu yoktur *(Neye?)* اِلَى اللاَّكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olana وَذٰلِكَ الْمُتَوَجِّهُ Bu yönelen ise بَعْدَ حَذْفِ جَمِيعِ الْوُجُوهِ هُوَ ذَاتُ الْعَارِفِ O arifin zatıdır *(Ne zaman?)* وَالْكُنْهُ عِبَارَةٌ وَالاعْتِبَارَاتِ عَنْهُ Kendisinden tüm vecih ve itibarlar kaldırıldıktan sonra Künh/ öz ibarettir *(Neden?)* عَنْ هٰذِهِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ Bu mücerret zattan *(Öyle zat ki,)* الْمُتَوَجِّهَةِ اِلَى ذَاتِ مَعْرُوفِهَا Tarif edilenin zatına yöneliktir وَكُنْهُهُ Tarif edilen şeyin künhü مَطْلُوبُهَا بِنَفْسِهَا Zattan bizzat kastedilendir لاَ بِالْوَجْهِ وَالاعْتِبَارِ Vecih ve itibarla kastedilen değil وَاِنَّمَا قُلْتُ Ben dedim ki: اِنَّ الْكُنْهَ عِبَارَةٌ Künh ibarettir *(Neden?)* عَنِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ Mücerret zattan فَاِنَّ كُنْهَ الشَّيْءِ Zira bir şeyin künhü *(Nedir?)* هُوَ مَا يَكُونُ O olan şeydir *(Nerede?)* وَرَاءَ جَمِيعِ وُجُوهِ الشَّيْءِ وَاعْتِبَارَاتِهِ O şeyin tüm vecih ve itibarlarının ötesinde وَذَاتُ الشَّيْءِ أَيْضًا Bir şeyin zatı da مَا يَكُونُ Olan şeydir *(Nerede?)* وَرَاءَ جَمِيعِ وُجُوهِ الشَّيْءِ وَاعْتِبَارَاتِهِ O şeyin tüm vecih ve itibarlarının ötesinde فَاِنَّ كُلَّمَا يُلاَحَظُ Zira her dikkate alınan şey *(Neden?)* مِنْ وُجُوهِ الشَّيْءِ وَاعْتِبَارَاتِهِ Bir şeyin vecih ve itibarlarından تُوجَدُ ذَاتُ الشَّيْءِ O şeyin zatı bulunur *(Nerede?)* وَرَاءَ ذٰلِكَ كُلِّهَا Bunların hepsinin ötesinde لاَ مَجَالَ لِاِثْبَاتِ اَمْرٍ Bir işin ispatına imkan yoktur *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةِ الذَّاتِ Zat mertebesinde اَصْلاً Kesinlikle وَكُلُّ شَيْءٍ يَثْبُتُ ثَمَّةَ Orada sabit olan her şey فَهُوَ دَاخِلٌ O şey dahildir *(Nereye?)* فِى الْوُجُوهِ وَالاعْتِبَارَاتِ Vecih ve itibarlara وَالذَّاتُ مَا وَرَاءَ ذٰلِكَ Zat bunların ötesindedir اَمْرٌ غَيْرُ النَّفْيِ وَالسَّلْبِ Bu makamda düşünülemez *(Ne?)* لاَ يُتَصَوَّرُ فِى ذٰلِكَ الْمَقَامِ Nefy ve selbin/ olumsuzluğun dışında bir şey فَاِنْ كَانَ فِيهِ Eğer orada olursa *(Ne?)* وَاِنْ كَانَ تَعْبِيرٌ وَتَفْسِيرٌ Bir imtiyaz bilgisi فَبِالسَّلْبِ O selbledir عِلْمٌ بِالاِمْتِيَازِ Eğer bir tabir ve tefsir olursa فَبِالسَّلْبِ أَيْضًا O da selbledir وَكُلُّ شَيْءٍ Her şey ki, لاَ مَجَالَ فِيهِ Onda ispata imkan yoktur لِلاِثْبَاتِ وَلاَ يُمْكِنُ عَنْهُ التَّعْبِيرُ Onu tabir etmek de mümkün değildir *(Ne ile?)* بِغَيْرِ السَّلْبِ Selbin başka bir şeyle فَهُوَ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ O, keyfiyeti bilinmeyendir وَلَهُ نَصِيبٌ مِنَ اللاَّكَيْفِيِّ Onun keyfiyetsiz olandan nasibi vardır وَالتَّوَجُّهُ الَّذِى يَثْبُتُ Sabit olan yönelme *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةِ الذَّاتِ Zat

mertebesinde *(Nedir?)* يَكُونُ عَيْنَ ذَاتِ الْمُتَوَجِّهِ Yönelen zatın aynısı olur لاَ وَجْهٌ مِنْ وُجُوهِ الذَّاتِ Zatın vecihlerinden biri değil وَلاَ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِهَا İtibarlarından da biri değil فَإِنَّ جَمِيعَ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Zira tüm vecih ve itibarlar صَارَتْ مَسْلُوبَةً عَنْهَا Ondan soyutlanmıştır وَلَمْ يَبْقَ شَيْئٌ Ve hiçbir şey kalmamıştır غَيْرُ الذَّاتِ الْاَحَدِ Tek zatın dışında فَيَكُونُ لِذَاكَ التَّوَجُّهِ Böylece bu yönelme için olur اَلَّذِى هُوَ عَيْنُ الذَّاتِ Ki o, zatın aynısıdır *(Ne olur?)* نَصِيبٌ مِنَ الْلاَكَيْفِي Keyfiyetsiz olandan bir nasip *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Zaruri olarak فَصَحَّ Dolayısıyla sahihtir ki, اَنَّ التَّوَجُّهَ وَالْمُتَوَجِّهَ Yönelme ve yönelen يَكُونَانِ ثَمَّةَ بِلاَ كَيْفٍ Orada keyfiyetsiz olurlar *(Ne gibi?)* كَالْمُتَوَجَّهِ اِلَيْهِ Kendisine yönelinen gibi وَاِنْ كَانَ بَيْنَ لاَ كَيْفِي وَلاَ كَيْفِي Her ne kadar iki keyfiyetsiz arasında olsa da *(Ne?)* فَرْقٌ كَثِيرٌ Çok fark مَا لِلتُّرَابِ Toprağın ne işi olabilir *(Kiminle?)* وَرَبِّ الْاَرْبَابِ Rablerin rabbiyle وَلِهٰذَا اَثْبَتْنَا Bundan dolayı ispat ettik *(Nerede?)* فِى التَّوَجُّهِ وَالْمُتَوَجِّهِ Yönelme ve yönelende *(Ne?)* نَصِيبًا مِنَ الْلاَكَيْفِي Keyfiyetsiz olandan bir nasip وَالْلاَكَيْفِيُّ الْحَقِيقِيُّ Hakiki keyfiyetsiz هُوَ الْمُتَوَجَّهُ اِلَيْهِ O sadece kendisine yönelinendir فَقَطْ İşte bu mümkin ve onun künhü olduğunda فَاِذَا كَانَ ذَاكَ الْمُمْكِنُ وَكُنْهُهُ *(Ne?)* مَجْهُولَ الْكَيْفِيَّةِ Keyfiyeti meçhul وَلاَ يُمْكِنُ Ve mümkün olmadığında *(Ne?)* اِثْبَاتُ شَيْئٍ فِيهَا Orada bir şeyin ispatı كَيْفَ تَكُونُ ذَاتُ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın zatı nasıl olur? اَلَّتِى هِىَ Ki o فِى كَمَالِ اللَّطَافَةِ وَالتَّقَدُّسِ وَالتَّنَزُّهِ Letafet, kudsiyet ve tenzihin zirvesindedir *(Vacib'in zatı ne olamaz?)* مُدْرَكَةً İdrak edilebilir وَمَاذَا يَحْصُلُ مِنْهَا Ve ondan ne hasıl olsun ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

مَنْ لَمْ يَكُنْ Her kim olmazsa *(Ne?)* ذَا خِبْرَةٍ عَنْ نَفْسِهِ Kendi nefsinden bir tecrübe sahibi هَلْ يَقْدِرُ الْاِخْبَارَ Haber verebilir mi? *(Neden?)* عَنْ هٰذَا وَذَا Ondan bundan.

وَاَعْطَى اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Merhametliler merhametlisi Allah vermiştir *(Niçin?)* مِنْ كَمَالِ Son derece merhametli olduğu için *(Neye?)* رَأْفَتِهِ وَرَحْمَتِهِ Vasıflanmış olan mümkine *(Ne ile vasıflanmış olan?)* اَلْمُمْكِنَ الَّذِى مُتَّصِفٌ بِالْكَيْفِ بِالتَّمَامِ Tamamen

keyfiyetle *(Ne vermiştir?)* نَصِيبًا مِنَ الْلاَكَيْفِيَّ Keyfiyetsiz olandan bir nasip *(Niye?)* لِيَحْصُلَ لَهُ Ona hasıl olsun diye *(Ne?)* حُضُورٌ وَشُعُورٌ Huzur ve şuur *(Ne ile?)* بِالْلاَكَيْفِيِّ الْحَقِيقِيِّ Hakiki keyfiyetsiz olanla ﴿ع﴾ Mısra: وَلِلْاَرْضِ Toprağın vardır *(Neden?)* مِنْ كَأْسِ الْكِرَامِ Değerli insanların kadehinden *(Neyi?)* نَصِيبٌ Bir nasibi وَمَا قِيلَ Denilen şey *(Neye dair?)* مِنِ اسْتِحَالَةِ مَعْرِفَةِ كُنْهِ الذَّاتِ Zatın künhünü bilmenin imkansızlığına dair لَعَلَّهُمْ اَرَادُوا بِالْمَعْرِفَةِ Muhtemelen onlar marifetle kast etmişlerdir *(Neyi?)* اَلْمَعْرِفَةَ الْمُتَعَارَفَةَ Bilinen marifeti اَلَّتِي مِنْ عَالَمِ الْكَيْفِ Ki, o keyfiyet alemindendir وَتَعَلُّقُهَا بِالْلاَكَيْفِيِّ مُحَالٌ Ve onun keyfiyetsiz olanla alakası imkansızdır وَاِنَّمَا اِذَا اتَّصَلَ اَمْرٌ Ancak bir şey bitiştiğinde *(Neden?)* مِنْ عَالَمٍ لاَ كَيْفِيَّ Keyfiyetsiz alemden *(Neye?)* بِلاَ كَيْفِيٍّ Keyfiyetsiz olana *(Nasıl?)* بِاتِّصَالٍ لاَ كَيْفِيٍّ Keyfiyetsiz bir bitişmeyle وَنَالَ مِنْ تِلْكَ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى Ve bu büyük devletten elde ettiğinde *(Ne?)* حَظًّا وَافِرًا Bolca bir pay لِمَ يَكُونُ مُحَالاً Niçin muhal olsun? مَعْرِفَةُ Garip bir marifet وَمَسْأَلَةٌ دَقِيقَةٌ عَجِيبَةٌ İnce ve acayip bir konu قَلَّمَا ظَهَرَتْ اِلَى Şu ana kadar az zahir oldu *(Kimden?)* مِنْ اَهْلِ الْكَشْفِ وَالْعِرْفَانِ Keşif ve irfan ehlinden ki, اَنَّ هٰذِهِ الذَّاتَ الْمُجَرَّدَةَ Bu mücerret zat اَلَّتِي لَهَا نَصِيبٌ مِنَ الْلاَكَيْفِيِّ Ki, onun keyfiyetsiz olandan nasibi vardır وَبَيَّنْتُ بِالتَّفْصِيلِ Ve ben onu tafsilatıyla açıkladım (İşte bu marifet) مَخْصُوصَةٌ Mahsustur *(Kime?)* بِعَارِفٍ Bir arife ki, تَامِّ الْمَعْرِفَةِ Marifeti tam وَاصِلٍ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ Ve mücerret zata vasıl olan وَحَصَلَ لَهُ الْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ Kendisine fena تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Allah yüce ve mukaddestir ve beka hasıl olmuştur *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الدَّرَجَةِ الْعُلْيَا Bu yüce derecede وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ Bu devlet اَثَرُ ذٰلِكَ الْبَقَاءِ الذَّاتِيِّ Bu zatî bekanın eseridir وَسَائِرُ الْمُمْكِنَاتِ سِوَى Bu arifin dışındaki mümkinler هٰذَا الْعَارِفِ لاَ نَصِيبَ لَهُمْ Onların nasibi yoktur *(Neden?)* مِنَ الذَّاتِ Zattan اَصْلاً Kesinlikle وَلَيْسَتْ لَهُمْ ذَاتٌ قَطْعًا Onların asla zatı da yoktur ki, حَتَّى تَكُونَ صِفَاتُهُمْ قَائِمَةً بِهَا Ta ki sıfatları o zatla kaim olsun بَلْ جَمِيعُ Bilakis onların tüm varlıkları ظِلاَلُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatların وُجُودِهِمْ

gölgeleri وَعُكُوسُ الشُّئُونِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Şe'n ve itibarların akisleridir *(Bu gölge ve akisler ne olduğu halde?)* قَائِمَةٌ بِاُصُولِهَا Asıllarıyla kaim oldukları halde اَلَّتِي هِيَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ Ki onlar isim ve sıfatlardır لَا بِاَمْرٍ يُعَبَّرُ عَنْهُ بِالذَّاتِ Yoksa zat diye tabir edilen şeyle kaim değildirler وَاللَّطَائِفُ السَّبْعُ لِلْإِنْسَانِ İnsanın yedi latifesi اَلَّذِي هُوَ سَوَاءٌ كَانَتْ خَفِيًّا اَوْ اَجْمَعُ جَمِيعِ الْمُمْكِنَاتِ Ki onlar tüm mümkinatın en kapsamlısıdır اَخْفَى İster hafi olsun ister ahfa *(Bunlar nedir?)* آثَارُ الصِّفَاتِ Sıfatların eseridir ظِلَالُ الْاَسْمَاءِ وَجِسْمَانِيَّتُهَا وَرُوحَانِيَّتُهَا Bu latifelerin cismanileri de ruhanileri de وَاعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ İsimlerin ve zatın itibarlarının gölgeleridir تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ O zat yüce ve mukaddestir مَا اُودِعَ فِيهَا O latifelere konulmamıştır *(Ne?)* شَيْئٌ مِنْ نَفْسِ الذَّاتِ Zatın nefsinden bir şey وَمَا جُعِلَ قِيَامُهَا بِتِلْكَ الذَّاتِ Onların kıyamı da bu zatla değildir (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: لَا قِيَامَ لِلْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatlar için kıyam yoktur *(Nasıl?)* بَلْ قِيَامُهَا بِالذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ بِاَنْفُسِهَا Kendi başlarına Bilakis onların kıyamı yüce zatladır فَكَيْفَ يَقُومُ الْغَيْرُ بِهَا Öyleyse nasıl başkası onlarla kaim olsun? (قُلْتُ) Ben de derim ki: اِنَّ الْغَيْرَ Doğrusu gayr اِنَّمَا لَا يَقُومُ بِهَا İsim ve sıfatla kaim olmaz *(Ne zaman?)* اِذَا كَانَ مَوْجُودًا Mevcut olduğu zaman وَاَمَّا اِذَا حَصَلَ لَهُ ثُبُوتٌ وَاسْتِقْرَارٌ Ama ona hasıl olduğu zaman *(Ne?)* Sübut ve istikrar *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ التَّوَهُّمِ Vehim mertebesinde فَلِمَ لَا يَكُونُ Niçin olmasın *(Ne?)* قَائِمًا بِهٰؤُلَاءِ Onlarla kaim فَاِنَّهُ اَضْعَفُ Zira o daha zayıftır وَمَا قُلْتُ وَكَتَبْتُ Dediğim ve yazdığım şu şey: اَنَّ ذَاتَ الْمُمْكِنِ عَدَمٌ فَهُوَ كَقَوْلِنَا O bizim şu sözümüz gibidir اَلْمُمْكِنُ لَا ذَاتَ لَهُ Mümkinin zatı yoktur عَدَمٌ ذَاتُهُ Onun zatı yokluktur وَلَا ذَاتَ لَهُ Ve onun zatı yoktur كِلَاهُمَا بِمَعْنًى وَاحِدٍ Bu iki aynı manadadır وَاِنْ اَبْدَى التَّحْقِيقُ الْفَلْسَفِيُّ تَغَايُرًا Her ne kadar felsefi tahkik ortaya koysa da *(Ne?)* بَيْنَ هٰذَيْنِ الْمَفْهُومَيْنِ Bu iki mana arasında farklılık وَلٰكِنْ لَا مَفْهُومَ لَهُ Ancak onun bir anlamı yoktur وَفِي الْحَقِيقَةِ مَرْجِعُهُمَا وَمَاْلُهُمَا وَاحِدٌ Hakikatte ise Bu iki sözün vardığı yer ve meali aynıdır وَالْعَدَمُ لَا نَفْعَ فِيهِ لِنَفْسِهِ Yokluğun kendine faydası

وَلاَ يَقْدِرُ اِمْسَاكَ نَفْسِهِ Kendisini yoktur وَمَاذَا يُجْدِى لِغَيْرِهِ Başkasına ne fayda versin? tutmaya gücü yok فَكَيْفَ يُمْسِكُ غَيْرَهُ Başkasını nasıl tutsun? وَتَحْقِيقُ الْمَبْحَثِ Konunun tahkiki şudur ki: لَمَّا اَنَّ عُكُوسَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatın akisleri ظَهَرَتْ فِى مِرْآةِ الْعَدَمِ Ne zaman ki yokluk aynasında zahir oldu يُرَى قِيَامُهَا فِى الظَّاهِرِ Kaim olması zahirde görülür *(Ne ile görülür?)* بِتِلْكَ الْمِرْآةِ Bu aynayla وَتُخَيَّلُ الْمِرْآةُ Ve ayna hayal edilir *(Nasıl?)* كَالذَّاتِ لَهَا Onun zatıymış gibi *(Hangi itibarla?)* قِيَامُهَا Gerçekte ise وَفِى الْحَقِيقَةِ Onunla kaim olması itibarıyla بِاعْتِبَارِ قِيَامِهَا بِهَا O akislerin kıyamı aslı iledir بِاَصْلِهَا Onun aynayla asla لاَ تَعَلُّقَ لَهَا بِالْمِرْآةِ اَصْلاً alakası yoktur وَلاَ شُغْلَ لَهَا Onun meşguliyeti de yoktur *(Ne ile?)* بِمِرْآةِ الْعَدَمِ Yokluk aynasıyla *(Nerede?)* فِى غَيْرِ التَّوَهُّمِ Vehmin dışında وَاَيْنَ الْمَجَالُ İmkan nerede? *(Neye?)* لِجَوْهَرِيَّةِ تِلْكَ الْمِرْآةِ وَذَاتِيَّتِهَا O aynanın cevher ve zat olmasına *(Nerede?)* هَهُنَا Orada وَالْعَدَمُ لاَ قَابِلِيَّةَ لَهُ Yokluğun kabiliyeti yoktur *(Neye?)* لِاَنْ يَكُونَ عَرَضًا Araz olmaya وَهٰذَا الْعَارِفُ تَامُّ الْمَعْرِفَةِ Nasıl cevher olsun ki? فَكَيْفَ يَكُونُ جَوْهَرًا Marifeti tam olan bu arif اَلْوَاصِلُ اِلَى مَرْتَبَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Ki o yüce ve mukaddes zat mertebesine ulaşmıştır اَلْحَاصِلُ لَهُ الْبَقَاءُ بِالذَّاتِ Ve kendisine zat ile beka hasıl olmuştur اَلَّذِى حُكْمُهُ Ki bu arifin hükmü حُكْمُ عَنْقَاءِ الْمَغْرِبِ Anka-ı Mağrib kuşu gibidir *(Nerede?)* فِى جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ Tüm vakitlerde *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ عَزِيزَ الْوُجُودِ Varlığı az bulunduğu وَغَرِيبَ الْوُقُوعِ Ve vukuu ender olduğu için اُعْطِىَ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ (İşte bu arife) fena ve bekadan sonra verilmiştir *(Ne?)* ذَاتًا يَكُونُ Bir zat ki oluyor *(Ne?)* قِيَامُ ظِلاَلِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَعُكُوسِهَا İsim ve sıfatların gölge ve akislerinin kıyamı اَلَّتِى هِىَ حَقِيقَتُهُ Ki, bunlar o zatın hakikatidir *(Bunların kıyamı ne ile olur?)* بِتِلْكَ الذَّاتِ Bu zatla كَمَا اَنَّ قِيَامَ اُصُولِهَا Nitekim bu gölge ve akislerin asıllarının kıyamı اَلَّتِى هِىَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ Ki, o asıllar isim ve sıfatlardır بِحَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat ile olduğu gibi يَكُونُ قِيَامُ ظِلاَلِ تِلْكَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Bu isim ve sıfatların gölgelerinin kıyamı da بِظِلِّ تِلْكَ الذَّاتِ Bu zatın gölgesiyle olur اَلَّتِى

اُعْطِيَهَا الْعَارِفُ Ki, o zat arife verilmiştir فَيَكُونُ ذٰلِكَ الْعَارِفُ Böylece bu arifte olur وَيَكُونُ سَائِرُ اَفْرَادِ *(Ne?)* مُرَكَّبًا مِنَ الْجَوْهَرِ وَالْعَرَضِ Cevher ve arazdan mürekkep الْمُمْكِنِ Mümkinatın diğer fertleri de olur *(Ne?)* مُجَرَّدُ الْاَعْرَاضِ Sırf araz لَا شَائِبَةَ فِيهِمْ نِعْمَ مَا قَالَ صَاحِبُ الْفُتُوحَاتِ الْمَكِّيَّةِ Onlarda cevher şaibesi yoktur مِنَ الْجَوْهَرِيَّةِ Futuhat-ı Mekkiye sahibi ne güzel demiş مِنْ اَنَّ الْعَالَمَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ Alem toplanmış arazlardır وَلٰكِنْ ذَهَلَ الشَّيْخُ هُنَا قَائِمَةٌ بِذَاتٍ وَاحِدَةٍ Ve tek bir zatla kaimdir Ancak şeyh burada gafil olmuştur *(Neden?)* عَنْ دَقِيقَتَيْنِ İki incelikten اِحْدَاهُمَا Birincisi اَنَّهُ لَمْ يَسْتَثْنِ الْعَارِفَ الْاَكْمَلَ Kamil arifi istisna etmemiştir *(Neden?)* مِنْ هٰذَا الْحُكْمِ Bu hükümden وَثَانِيَتُهُمَا İkincisi de اَنَّهُ جَعَلَ قِيَامَهُ Ve o kamil arifin kıyamını kılmıştır *(Ne ile kılmıştır?)* بِالذَّاتِ الْاَحَدِ Bir olan zat ile وَالْحَالُ اَنَّ قِيَامَهُ Halbuki onun kıyamı *(Ne iledir?)* لَا بِالذَّاتِ تَعَالَتْ بِاَصْلِهِ الَّذِى هُوَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ Aslı olan isim ve sıfatlarladır Yüce zat ile değildir وَاِنْ كَانَ Olsa bile *(Ne?)* قِيَامُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatların kıyamı *(Ne ile?)* بِالذَّاتِ Zat ile فَاِنَّ لِحَضْرَةِ الذَّاتِ Zira Hazreti Zat'ın كَمَالَ الْاِسْتِغْنَاءِ عَنِ الْعَالَمِ Alemden son derece ihtiyaçsızlığı vardır فَكَيْفَ يُمْكِنُ قِيَامُ الْعَالَمِ Alemin kıyamı nasıl mümkün olsun? *(Ne ile?)* بِتِلْكَ الدَّرَجَةِ الْعُلْيَا Bu yüce dereceyle وَمَاذَا يَكُونُ الْعَالَمُ Alem ne oluyor kil? حَتَّى يَكُونَ فِيهِ Hatta onda olsun *(Ne?)* هَوَسُ الْقِيَامِ Kaim olma hevesi *(Ne ile?)* بِتِلْكَ الذِّرْوَةِ الْقُصْوَى Bu yüce dereceyle ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

ما تماشا کنان کونه دست Biz kısa ellerle temaşa edenleriz تودرخت بلند بالای
Senin gibi yüceler yücesi bir ağacı

وَمُعَامَلَةُ هٰذَا الْعَارِفِ Bu arifin muamelesi *(Nedir?)* خَارِجَةٌ عَنْ مُعَامَلَةِ الْعَالَمِ Alemin muamelesinin dışındadır وَحُكْمُهُ مُسْتَثْنًى Ve hükmü müstesnadır *(Neden?)* مِنْ اَحْكَامِ الْعَالَمِ Alemin hükümlerinden وَهُوَ Ve o arif يَحْكُمُ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' hükmünce نَالَ بِالْمَحَبَّةِ الذَّاتِيَّةِ Zat-i muhabbet sebebiyle nail olmuştur *(Neye?)* مَعِيَّةً بِاَصْلِ الْاَصْلِ Aslın aslıyla beraberliğe *(Nasıl?)* مُتَجَاوِزًا اَصْلَهُ Kendi aslını aşarak وَاَفْنَى نَفْسَهُ Nefsini fani ederek *(Nerede?)* فِى اَصْلِ الْاُصُولِ

Asılların aslında وَاَكْرَمَهُ اَكْرَمُ الْاَكْرَمِينَ Kerem sahiplerinin en keremlisi ona ikram etmiştir *(Ne ile?)* بِمُقْتَضَى هَلْ جَزَاءُ الْاِحْسَانِ اِلاَّ الْاِحْسَانُ 'İyiliğin karşılığı ancak iyiliktir' ayeti gereğince *(Neyi?)* بِبَقَائِهِ Onun bekasını *(Ne olarak?)* مُكَافَاتٍ لِفَنَائِهِ Fenasına mükafat olarak وَجَعَلَهُ بَاقِيًا Ve onu baki kılmıştır *(Ne ile?)* بِمَا قَدْ فَنِيَ فِيهِ Fani olduğu şey ile وَصَيَّرَهُ Ve onu kılmıştır *(Ne?)* مَظْهَرًا لِذَاتِهِ وَاَسْمَائِهِ وَصِفَاتِهِ Zatı, isim ve sıfatlarının tecelliğahı وَجَعَلَهُ مِرْآةً جَامِعَةً Ve onu cem edici bir ayna kılmıştır فَكَانَ حُكْمُ سَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Böylece alemin diğer fertlerinin hükmü olmuştur *(Nerede?)* فِي جَنْبِ هٰذَا الْعَارِفِ الْعَاشِقِ Bu aşık arifin yanında *(Ne olmuştur?)* حُكْمَ الْقَطْرَةِ Damla hükmünde *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ Okyanusa nispetle فَاِنَّ الْاَسْمَاءَ وَالصِّفَاتِ Zira isim ve sıfatlar لاَ قَدْرَ لَهَا فِي جَنْبِ حَضْرَةِ الذَّاتِ Mukaddes zatın yanında onların değeri yoktur وَلاَ مِقْدَارَ Kıymeti de yoktur وَلِلْقَطْرَةِ قَدْرٌ Halbuki damlanın bir değeri vardır *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْبَحْرِ Denize nispetle وَهٰؤُلاَءِ لَيْسَ لَهَا ذٰلِكَ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ İşte bu arifler hakkında demek mümkündür *(Ne?)* Onların bu kadar bir değeri bile yoktur *(Nerede?)* فِي جَنْبِ تِلْكَ Bu ariflerin yanında عِلْمَ هٰذَا الْعَارِفِ وَمَعْرِفَتَهُ يَنْبَغِي اَنْ يَقِيسَ Kıyas etmek gerekir *(Neyi?)* Bu arifin ilim ve marifetini وَدَرْكَهُ وَاِدْرَاكَهُ Ve idrakini *(Nereden kıyas etmelidir?)* مِنْ هٰهُنَا Buradan *(Kime nispetle olan ilmi?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْآخَرِينَ Diğerlerine nispetle وَاَنْ يَفْهَمَ ثَمَّةَ Ve orada anlamalıdır *(Neyi?)* عِظَمَ شَأْنِهِ Şanının yüceliğini وَعُلُوَّ مَنْزِلَتِهِ Ve makamının yüksekliğini ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın lütfudur يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Allah büyük lütuf sahibidir وَهٰذَا الْعَارِفُ Bu arif اَلَّذِي تَشَرَّفَ بِالْبَقَاءِ الذَّاتِيِّ Ki o beka-i zati ile müşerref olmuştur وَاُعْطِيَ ذَاتًا Ve ona bir zat verilmiştir يَكُونُ قِيَامُ صِفَاتِهِ Onun sıfatların kıyamı olur *(Ne gibi sıfatları?)* مِثْلَ الْعِلْمِ Ilim ve kudret gibi *(Ne ile olur?)* وَالْقُدْرَةِ بِهَا O zatla كَمَا كَانَ قِيَامُهَا اَوَّلاً Tıpkı ilk önce kaim olduğu gibi *(Ne ile?)* بِاُصُولِهَا Asılları ile *(Kim gibi?)* كَسَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Alemin diğer fertleri gibi لاَ يَعُودُ اِلَيْهِ Artık ona dönmez *(Ne sebebiyle?)*

اِطْلاَقُ Bu kamil bekanın varlığı sebebiyle *(Ne dönmez?)* بِوُجُودِ هٰذَا الْبَقَاءِ الْاَكْمَلِ
وَلاَ Ene kelimesinin kullanılması كَلِمَةِ اَنَا Ki o ondan zail olmuştu اَلَّتِي قَدْ زَالَتْ عَنْهُ
يَقْدِرُ Güç de yetiremez *(Neye?)* اِطْلاَقَ اَنَا 'Ben' kelimesini kullanmaya *(Nerede?)* فِي
فَاِنَّ الْبَقَاءَ الْاَكْمَلَ Zira beka-ı مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الْبَقَاءِ Beka mertebelerinin birinde
ekmel مُتَفَرِّعُ عَلَى الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ Fena-ı etemmin feridir اَلَّذِي لَمْ يَتْرُكْ Ki o fena
bırakmamıştır *(Neden?)* مِنْ اِطْلاَقِ كَلِمَةِ اَنَا 'Ben' kelimesinin kullanılmasından *(Ne?)*
اِسْمًا وَلاَ رَسْمًا Ne isim ne de resim وَلَمْ يُبْقِ لَهُ مَجَالاً Ona imkan da bırakmamıştır
اَلزَّايِلُ لاَ يَعُودُ 'Yok olan bir daha geri dönmez' sözü قَضِيَّةٌ مَشْهُورَةٌ Meşhur bir
kuraldır وَالَّذِي يَعُودُ Geri dönen şey فَلَيْسَ هُوَ بِزَايِلٍ O yok olmamıştır بَلْ كَانَ مَغْلُوبًا
وَمَسْتُورًا Bilakis mağlup olmuş ve örtülmüştür ثُمَّ قَوِيَ بِعُرُوضِ عَارِضٍ Sonra bazı
sebeplerin meydana gelmesiyle kuvvetlenmiş وَغَلَبَ Ve galip olmuştur فَاِنَّ
الْمَغْلُوبَ قَدْ يَغْلِبُ Çünkü mağlup bazen galip olur يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelisi gerekir
ki, اَنَّ النَّصِيبَ Nasip *(Neden?)* مِنْ مَرْتَبَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce Zat
mertebesinden *(Nedir?)* مَخْصُوصٌ بِهٰذَا الْعَارِفِ Bu arife mahsustur اَلَّذِي صَارَ بَاقِيًا Ki
o baki olmuştur *(Ne ile?)* بِحَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat ile وَقَامَتْ بِهِ الصِّفَاتُ Ve sıfatlar
onunla kaim olmuştur وَاَيِّ قِسْمٍ مِنَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena ve bekadan hangi kısmı
يَكُونُ نَصِيبُهُ مِنَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Onun nasibi حَصَّلَهُ غَيْرُهُ Başkaları elde etse de
isim ve sıfatlardandır لاَ مِنَ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Zat'tan
değildir وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لِلْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Her ne kadar isim ve sıfatlar için olmasa da
وَلٰكِنَّ النَّصِيبَ مِنَ الذَّاتِ Yüce Zat'tan ayrılmak *(Ne?)* اِنْفِكَاكُ عَنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Ancak
وَاِنْ غَيْرُ النَّصِيبِ مِنَ الصِّفَاتِ Sıfatlardan olan nasipten başkadır zattan olan nasip
اَوْقَعَ Ve her ne kadar düşürse de *(Ne?)* عَدَمُ انْفِكَاكِ الصِّفَاتِ عَنِ الذَّاتِ Sıfatların
zattan ayrılmaması *(Kimi?)* جَمَاعَةً Bir cemaati *(Nereye düşürse de?)* فِي تَوَهُّمِ اتِّحَادِ
النَّصِيبِ مِنَ الصِّفَاتِ وَعَيْنِيَّتِهِ Sıfatlardan olan nasibin aynı ve bir olduğu vehmine
(Ne ile aynı olduğu?) بِالنَّصِيبِ الْحَاصِلِ مِنَ الذَّاتِ Zattan hasıl olan nasiple

عَلاَمَاتٌ وَاَمَارَاتٌ عَلَى حِدَةٍ (Ne?) وَلَكِنْ لِكُلٍّ مِنْهُمَا Ancak bunların her biri için vardır
Başlı başına alamet ve emareler وَعُلُومٌ وَمَعَارِفُ مَخْصُوصَةٌ Ve özel ilim, marifetler
لاَ يَخْفَى ذٰلِكَ لِاَرْبَابِ الْوُصُولِ Bunlar vusfat ehline gizli değildir (Neye vasıl olanlar?)
اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْعُظْمَى وَلَكِنْ لاَ يَخْفَى عَلَيْكَ Ancak sana da gizli
değildir ki, اَنَّ التَّجَلِّيَ الذَّاتِيَّ Zati tecelli لَيْسَ بِمَخْصُوصٍ Mahsus değildir (Kime?) بِهٰذَا
الْعَارِفِ Bu arife بَلْ يَجُوزُ اَنْ يَتَيَسَّرَ Bilakis nasip olması caizdir (Neyin?) اَلتَّجَلِّي الذَّاتِيُّ
Zati tecellinin (Kime?) لِغَيْرِهِ أَيْضًا Başkasına da وَلَكِنْ لاَ يَكُونُ لَهُ نَصِيبٌ Ancak onun
nasibi olmaz (Neden?) مِنْ نَفْسِ الذَّاتِ Zatın kendisinden فَاِنَّ التَّجَلِّيَ Zira tecelli
يَسْتَدْعِي نَحْوًا مِنَ الظِّلِّيَةِ Bir çeşit zilliyet gerektirir فَاِنَّهُ ظُهُورٌ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ Zira o ikinci
mertebe bir zuhurdur وَالنَّصِيبُ مِنْ نَفْسِ الذَّاتِ Zatın kendisinden nasip ise اَلَّذِي مَرَّ
ذِكْرُهُ Ki onun zikri geçmişti (Nedir?) لاَ يَتَحَمَّلُ Tahammül edemez (Neye?) شَائِبَةً مِنَ
الظِّلِّيَةِ Zilliyet şaibesine وَيَكُونُ هَارِبًا (Neden?) عَنْ نَفْسِ التَّجَلِّي Tecellinin
kendisinden وَالظُّهُورُ الذَّاتِ بِصِفَةٍ مِنَ الصِّفَاتِ Ve de zuhurdan وَظُهُورُ الذَّاتِ Zatın
sıfatlardan biriyle zahir olması هُوَ أَيْضًا ظُهُورُ الذَّاتِ O da zatın zuhurudur (Nerede?)
بَلْ İkinci mertebede فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا Ancak o zati tecelli değildir
تَجَلِّي اعْتِبَارِ Bilakis itibar tecellisidir (Neden?) مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce
ve mukaddes Zat'ın itibarlarından فَاِنَّ الذَّاتَ عَزَّ شَأْنُهَا Zira şanı yüce olan zat
بَلْ مُنَزَّهَةٌ عَنِ الْجَمِيعِ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْاعْتِبَارَاتِ (Nedir?) Tüm itibarları kapsayıcıdır
Bilakis hepsinden münezzehtir فَلاَ يَكُونُ تَجَلِّي اعْتِبَارٍ مِنَ الْاعْتِبَارَاتِ Bu sebeple
itibarlardan hiçbirinin tecellisi olmaz (Ne?) تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا Zati tecelli (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse
ki: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِي الدِّينِ بْنَ عَرَبِيٍّ قُدِّسَ سِرُّهُ وَتَابِعُوهُ قَدَّسَ (Şeyh Muhyiddin Arabi (k.s.)
اللّٰهُ اَسْرَارَهُمْ قَالُوا لِلتَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ Ve onun tabileri (k.s.) Taayyünü evvel için dediler
بِالتَّعَيُّنِ تَعَيُّنًا ذَاتِيًّا (Ne?) وَهُوَ ظُهُورُ الذَّاتِ Zati taayyün Ki o da zatın zuhurudur (Nasıl?)
اَلَّذِي هُوَ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ الْعِلْمِيِّ الْجُمْلِيِّ İlmi ve icmali bir taayyün ile Ki o
zatın itibarlarından bir itibardır وَاِنْ كَانَتْ لَهُ جَامِعِيَّةٌ Her ne kadar onda

kapsayıcılık olsa da (أُجِيبُ) Cevap olarak derim ki: اَنَّ مُعْتَقَدَ هٰذَا الدَّرْوِيشِ Bu dervişin itikadı هُوَ Şudur ki: اَنَّ هٰذَا الظُّهُورَ الْعِلْمِيَّ الْجَمْلِيَّ Bu ilmi ve icmali zuhur اَلَّذِى عَبَّرُوا عَنْهُ Ki onu tabir etmişlerdir *(Nasıl?)* بِالتَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ Taayyünü evvel olarak بَلْ هُوَ تَجَلِّى شَأْنٍ مِنْ شُؤُنَاتِ الذَّاتِ O dahi zati tecelli değildir لَيْسَ هُوَ أَيْضًا تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا Bilakis o zatın şe'nlerinden birinin tecellisidir وَالذَّاتُ جَامِعَةٌ Zat ise kapsayıcıdır *(Neyi?)* بَلْ فَوْقَ جَمِيعِ الشُّئُونِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Tüm şe'n ve itibarları لِجَمِيعِ الشُّئُونِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Bilakis şe'n ve itibarların üstündedir وَاعْتِبَارُ الْعِلْمِ هُنَاكَ Orada ilmi itibar edilmesi كَسَائِرِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ Zatın diğer itibarları gibidir اَلَّتِى اَيْدِى وُصُولِهَا Ki onların vuslat elleri *(Nedir?)* قَاصِرَةٌ Erişemez *(Neye?)* عَنْ ذَيْلِ عِنَا يَلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebenin ihtiyaçsızlık eteklerine (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الظُّهُورَ فَاِنَّ فِى İkinci mertebede zuhur مَقْصُورٌ عَلَى الْعِلْمِ Sadece ilme aittir فِى مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ فَيَكُونُ ظُهُورُهَا الْخَارِجِ Zira hariçte نَفْسَ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce zatın kendisi vardır Dolayısıyla da zuhuru olur *(Neredeki zuhuru?)* فِى مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci mertebedeki *(Nerede olur?)* فَاِنَّ الظُّهُورَ فِى مَوْطِنِ الْعِلْمِ İlim mertebesinde Zira zuhur اِمَّا فِى الْعِلْمِ Ya ilimdedirالْخَارِجِ اَوْ فِى Ya da hariçte وَلَمْ يُبَيِّنِ الشِّقُّ الثَّالِثُ Üçüncü bir şık beyan edilmedi ki حَتَّى يَثْبُتَ فِيهِ الظُّهُورُ Ta ki orada zuhuru sabit olsun (denilirse) (قُلْتُ) Ben derim ki: اِنَّ الْقَادِرَ Kâdir olan Allah اَلَّذِى ظَهَرَ بِشَأْنِ الْعِلْمِ Ki, o ilim şe'nliyle zahir olmuştur اَلَّذِى هُوَ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ O ilim de zatın itibarlarında bir itibardır (İşte bu Allah) يَقْدِرُ اَنْ يَظْهَرَ Zahir olmaya kadirdir *(Nasıl?)* عَلَى نَهْجٍ Öyle bir tarzda ki, يَكُونُ ظُهُورُ اعْتِبَارِ الْعِلْمِ İlim itibarının zuhuru oluyor *(Ne?)* بَعْضًا مِنْ ذٰلِكَ الظُّهُورِ الْجَامِعِ Bu kapsayıcı zuhurdan bir parça بَلْ يَظْهَرُ عَلَى نَهْجٍ Bilakis öyle bir tarzda zahir olur ki, لَا يَكُونُ لِاعْتِبَارِ الْعِلْمِ وَلَا لِسَائِرِ الْاعْتِبَارَاتِ فِيهِ İlmin itibarı ve diğer itibarlar için orada olmaz *(Ne?)* مَحَالٌ Bir imkan وَيَكُونُ مَرْتَبَةُ ذٰلِكَ الظُّهُورِ الْجَامِعِ Ve bu kapsayıcı zuhurun mertebesi olur *(Nerede?)* مَا وَرَاءَ مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ بِاَنْ يَكُونَ ظِلًّا لِلْخَارِجِ وَمَرْتَبَةِ الْعِلْمِ Hariç ve ilim mertebesinin ötesinde *(Nasıl?)*

Haricin bir gölgesi olmakla وَاَعْلَى مِنْ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ Ve ilim mertebesinden daha yüce olur وَجَعْلُ تَجَلِّي الذَّاتِ Zati tecelliyi kılmak *(Ne?)* مُقَيَّدًا بِالتَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ İlmi taayyün ile sınırlı *(Nedir?)* بَلْ مِنْ قَبِيلِ حَصْرِ بَحْرٍ فِي كُوزٍ Denizi bir kaba sığdırma kabilindendir قَالَ مِنْ قَبِيلِ طَلَبِ الشَّرَابِ مِنَ السَّرَابِ Bilakis seraptan içmeği istemek kabilindendir الشَّاعِرُ Şair demiştir *(Ne?)* ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَضَاعَ کسی در صحن کاجی قلیه جوید Her kim cam tabakta kalya (yemeği) yapar الْعُمْرَ Ömrünü ziyan eder *(Nerede?)* فِي طَلَبِ الْمُحَالِ İmkansız bir şeyin peşinde.

نَعَمْ اِنَّ اعْتِبَارَ الْعِلْمِ Evet, ilmin itibarı هُوَ اَجْمَعُ جَمِيعِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ Zatın tüm itibarlarının en kapsayıcısıdır وَفِيهِ مِنْ شُمُولِ كَمَالَاتِ الذَّاتِ Orada zatın kemâlâtının şümulünden vardır *(Ne?)* مَا لَيْسَ فِي غَيْرِهِ Başkasında olmayan مِنَ الْاِعْتِبَارَاتِ İtibarlar فَلَوْ قَالُوا Şayet deseydiler *(Neye?)* لِلظُّهُورِ الْعِلْمِيِّ İlmi zuhura *(Ne?)* ظُهُورَ الذَّاتِ Zatın zuhuru *(Nasıl?)* عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ Mecazi yolla وَاَطْلَقُوا عَلَيْهِ Ve ona kullansaydılar *(Neyi?)* تَجَلِّيًا ذَاتِيًّا Zati tecelliyi لَسَاغَ Elbette caiz olurdu وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ بَعِيدًا Her ne kadar bu uzak olsa da *(Neden?)* عَنْ اِطْلَاقَاتِهِمْ Onların söylemlerinden وَمُسْتَبْعَدًا مِنْ مَذَاقِهِمْ Ve zevklerinden uzak olsa da كَمَا لَا يَخْفَى Nitekim bu gizli değildir *(Kime?)* عَلَى النَّاظِرِينَ فِي كَلَامِهِمْ Onların sözlerine bakanlara (فَاِنْ قِيلَ) Denirse ki: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِي الدِّينِ بْنَ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Muhyiddin Arabi (k.s.) قَالَ Dedi ki: تَكُونُ الرُّؤْيَةُ الْاُخْرَوِيَّةُ Ahirette (Allah'ı) görmek olacak *(Nasıl?)* بِصُورَةٍ لَطِيفَةٍ جَامِعَةٍ مِثَالِيَّةٍ Kapsayıcı ve misali latif bir suretle فَمَا اعْتِقَادُكَ فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Senin bu konudaki inancın nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ رُؤْيَةَ الصُّورَةِ الْجَامِعَةِ الْمَذْكُورَةِ Zikredilen kapsayıcı sureti görmek لَيْسَتْ هِيَ رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ O Allah'ı görmek değildir بَلْ رُؤْيَةُ مَظْهَرٍ Bilakis bir mazharı görmektir *(Neden?)* مِنْ مَظَاهِرِ كَمَالَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın kemâlâtının mazharlarından حَصَلَ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Ki, misal aleminde hasıl olmuştur ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

يَرَاهُ الْمُؤْمِنُونَ Müminler onu görür *(Nasıl?)* بِغَيْرِ كَيْفٍ Keyfiyetsiz وَإِدْرَاكٍ Ve idraksiz وَضَرْبٍ مِنْ مِثَالٍ Ve bir tür misal olmadan.

وَالْقَوْلُ بِكَوْنِ رُؤْيَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ı görmenin olmasına hükmetmek *(Nasıl?)* بِالصُّورَةِ Suretle *(Nedir?)* نَفْيُ رُؤْيَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Allah'ı görmeyi nefyetmektir فِي عَالَمِ الْحَقِيقَةِ Gerçekte وَأَيْضًا إِنَّ الصُّورَةَ الَّتِي تَحْصُلُ Ve hasıl olan suret *(Nerede?)* الْمِثَالِ Misal aleminde وَإِنْ كَانَتْ جَامِعَةً Her ne kadar kapsayıcı olsa da تَكُونُ Olur عَلَى مِقْدَارِ عَالَمِ الْمِثَالِ *(Nasıl?)* Misal aleminin miktarınca وَعَالَمُ الْمِثَالِ Misal alemi de وَلَكِنَّهُ وَاحِدٌ مِنْ عَوَالِمِهِ وَإِنْ كَانَتْ لَهُ وُسْعَةٌ Her ne kadar onun genişliği varsa da فَكَيْفَ يَكُونُ تَعَالَى الْمَخْلُوقَةِ Ancak o Allah'ın yaratmış olduğu alemlerinden biridir Öyleyse nasıl olur? *(Niçin?)* لِلصُّورَةِ الْجَامِعَةِ الَّتِي فِيهَا Oradaki kapsayıcı suret için *(Ne?)* مُحَالٌ İmkan *(Neye?)* لِأَنْ تَكُونَ جَامِعَةً Kapsayıcı olmaya *(Neyi?)* لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ الْوُجُوبِيَّةِ Tüm vücubi kemâlâtı وَأَنْ تَضْبِطَ كُلَّهَا Ve hepsini zaptetmeye حَتَّى تَصِيرَ مِرْآةً Ta ki ayna olabilsin *(Neye?)* لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeye فَإِذَا لَمْ يَكُنْ رُؤْيَتَهُ تَعَالَى Allah'ı görmek وَتَكُونَ رُؤْيَتُهَا Ve onu görmek olsun *(Ne?)* الَّتِي هِيَ مِنَ الصِّفَاتِ Öyleyse olmadığı zaman *(Nerede?)* فِي صِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatında الْوُجُوبِيَّةِ Ki o vücubi sıfatlardandır وَأَجْمَعُ الصِّفَاتِ الذَّاتِيَّةِ Ve zati sıfatların en kapsayıcısıdır *(Ne olmadığında?)* مُحَالٌ Bir imkan *(Neye?)* لِأَنْ تَكُونَ جَامِعَةً Kapsayıcı olmaya *(Neyi?)* لِجَمِيعِ الصِّفَاتِ وَالْاعْتِبَارَاتِ الذَّاتِيَّةِ Zati olan tüm itibar ve sıfatları كَمَا مَرَّ تَحْقِيقُهُ Nitekim bunun açıklaması geçmişti مَاذَا يَكُونُ عَالَمُ الْمِثَالِ Alemi misal de ne oluyor? الَّذِي هُوَ مُمْكِنٌ وَمَخْلُوقٌ Ki o mümkin ve mahluktur حَتَّى يَكُونَ فِيهِ Ta ki onda kapsayıcı bir suret olsun *(Neyi?)* لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ الْوُجُوبِيَّةِ صُورَةٌ جَامِعَةٌ Tüm vücubi kemâlâtı فَلَوْ سَلَّمْنَا فَرْضًا وَتَقْدِيرًا Farz-ı misal ve takdiri olarak kabul etsek ki, أَنَّهَا جَامِعَةٌ O suret kuşatıcıdır تَكُونُ ظِلًّا O zaman gölge olur *(Neden?)* مِنْ ظِلَالِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَرُؤْيَةُ الظِّلِّ Bu mukaddes mertebenin gölgelerinden Gölgeyi görmekse لَيْسَتْ هِيَ فِي الْحَقِيقَةِ O gerçekte değildir *(Ne?)* رُؤْيَةَ الْأَصْلِ Aslı

görmek وَالْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberci (Peygamberimiz) عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun شَبَّهَ الرُّؤْيَةَ الْاُخْرَوِيَّةَ Ahiretteki görmeyi benzetmiştir *(Neye?)* بِرُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ Bedir gecesi ayı görmeye وَلَمْ يَتْرُكْ خَافِيَةً Asla bir kapalı bir şey bırakmamıştır اَصْلاً وَرُؤْيَةُ الظِّلِّ Gölgeyi görmek هِيَ كَرُؤْيَةِ الْقَمَرِ فِي الطَّشْتِ Tasta ayı görmek gibidir وَاَرْبَابُ الْفِطْرَةِ الْعُلْيَا Üstün yaratılış sahipleri لاَ يَقْبَلُونَ ذٰلِكَ Bunu kabul etmezler وَالَّذِي نُدْرِكُهُ وَنَعْلَمُهُ Bizim bildiğimiz ve anladığımız ise اَنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يَحْصُلَ Hasıl olması mümkündür *(Niçin?)* لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebe için *(Ne?)* ظُهُورٌ Bir zuhur *(Nerede?)* فِي خَارِجِ مَوْطِنِ الْعِلْمِ İlim mertebesinin dışında وَيَكُونَ لَهُ ثُبُوتٌ Ve onun sübutunun olması (mümkündür) *(Nerede?)* فِي ظِلِّ مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinin gölgesinde كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَيَكُونَ لِهٰذَا الظُّهُورِ الْجَامِعِ Ve bu kuşatıcı zuhur için olması (mümkündür) *(Ne?)* ظِلٌّ جَامِعٌ فِي مَوْطِنِ الْعِلْمِ İlim mertebesinde kuşatıcı bir gölge وَيَكُونَ Ki, onu tabir ediyorlar *(Nasıl?)* بِالتَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ Taayyün-ü evvel diye يُعَبِّرُونَ عَنْهُ ظِلٌّ آخَرُ Ve bu kuşatıcı zuhur için olması (mümkündür) *(Ne?)* لِهٰذَا الظُّهُورِ الْجَامِعِ Başka bir gölge *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde *(Öyle gölge ki,)* جَامِعٌ يَكُونُ مِرْآةً Ayna olan ve kuşatıcı *(Neye ayna olan?)* لِلظِّلِّ الْجَامِعِ الْعِلْمِيِّ İlmi olan kuşatıcı gölgeye اَلَّذِي يَظْهَرُ بِصُورَةٍ وَهٰذَا الظِّلُّ الْجَامِعُ الْمِثَالِيُّ Bu misali olan kuşatıcı gölge لَطِيفَةٍ Ki o latif bir suretle zahir oluyor *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde *(Bu gölge nedir?)* اَلَّذِي هُوَ اَجْمَعُ الْمَخْلُوقَاتِ يَكُونُ بِصُورَةِ الْاِنْسَانِ İnsan suretinde olur Ki o tüm mahlukatın en kuşatıcısıdır وَحَدِيثُ اِنَّ اللّٰهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ Allah Adem'i kendi suretinde yaratmıştır hadisi *(Nedir?)* يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ وَارِدًا Gelmiş olması mümkündür *(Ne ile?)* بِهٰذَا الْاِعْتِبَارِ Bu itibarla وَلٰكِنَّ رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Ancak Hak Teâlâ'yı görmek *(Nedir?)* هِيَ مَا تَكُونُ O, olan şeydir *(Nerede?)* وَرَاءَ الظُّهُورَاتِ وَالصُّوَرِ Suret ve zuhurların ötesinde وَتَكُونُ Ve bu görmek olur *(Nereden?)* مِنْ عَالَمٍ لاَ كَيْفِيَ وَلاَ مِثْلِيَ يَنْبَغِي Keyfiyetsiz ve emsalsiz bir alemden

دُونَ اَنْ Ahiretteki görmeye iman etmek gerekir *(Nasıl?)* اَلْايمَانُ بِالرُّؤْيَةِ اَلْاُخْرَوِيَّةِ
يَشْتَغِلَ Meşgul olmaksızın *(Ne ile?)* بِكَيْفِيَّتِهَا وَكَمِّيَّتِهَا وَلِمِّيَّتِهَا Niteliği, niceliği ve
sebebiyle لاَ مُنَاسَبَةَ Alakası yoktur *(Neyin?)* لِخَلْقِ اَلْآخِرَةِ وَوُجُودِهَا Ahiretin yaratılışı
ve varlığının *(Ne ile?)* بِخَلْقِ الدُّنْيَا وَوُجُودِهَا Dünyanın yaratılışı ve varlığıyla اَصْلاً
Kesinlikle حَتَّى تُقَاسَ Ki, kıyas edilsin *(Ne?)* اَحْكَامُ اِحْدَاهُمَا Birisinin hükümleri *(Neye?)*
عَلَى اَحْكَامِ اَلْاُخْرَى Diğerinin hükümlerine وَالْبَصَرُ هُنَاكَ Oradaki göz غَيْرُ الْبَصَرِ الَّذِى
هُنَا Buradaki gözden farklıdır وَالْفَهْمُ وَالْادْرَاكُ هُنَاكَ Oradaki anlayış ve idrak غَيْرُ
الْفَهْمِ وَالْادْرَاكِ اللَّذَيْنِ هُنَا Buradaki anlayış ve idrakten farklıdır لَهَا الدَّوَامُ وَالْاَبَدُ Ona
devam ve ebediyet vardır وَلِهٰذِهِ الْفَنَاءُ وَالزَّوَالُ Buna ise fanilik ve zeval وَلَهَا كَمَالُ
النَّظَافَةِ وَتَمَامُ اللَّطَافَةِ وَلِهٰذِهِ غَايَةُ الْخُبْثِ وَنِهَايَةُ الْكَثَافَةِ Bu ise son derece pis ve kesiftir وَالشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh (k.s.)
لاَ يُثْبِتُ لِلْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak (c.c.) için ispat etmiyor *(Ne?)* ظُهُورًا فِى خَارِجِ مَوْطِنِ الْعِلْمِ İlim mertebesinin dı-
şında bir zuhur وَلاَ يُجَوِّزُ Ve caiz görmüyor *(Nerede?)* فِيمَا وَرَاءَ الْمَجَالِى وَالْمَظَاهِرِ
Tecelliğah ve mazharların dışında *(Neyi caiz görmüyor?)* شُهُودًا وَمُشَاهَدَةً وَرُؤْيَةً Müşahede ve görmeyi ﴿ع﴾ Mısra: وَذٰلِكَ رَأْىُ Bu bir görüştür ki,
غَيْرُ مَا هُوَ رَأْيُهُمْ Onların görüşünden farklıdır فَمَاذَا نَفْعَلُ Ne yapalım? لاَ اَحَدَ فِى هٰذِهِ الْعَرْصَةِ Bu
sahada kimse yoktur غَيْرُ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh'in dışında (k.s.) فَاَحْيَانًا نُحَارِبُهُ
Bazen onunla mücadele ediyoruz وَاَحْيَانًا نُصَالِحُهُ Bazen de anlaşıyoruz وَهُوَ الَّذِى
وَشَرَحَهُ O irfan ve marifet konusunu tesis edendir اَسَّسَ كَلاَمَ الْمَعْرِفَةِ وَالْعِرْفَانِ
وَبَسَطَهُ Ve bu konuyu şerh edip açıklayandır وَهُوَ الَّذِى تَكَلَّمَ Ve o konuşandır
وَبَيَّنَ مَنْشَأَ Tafsilatla *(Neden?)* مِنَ التَّوْحِيدِ وَالْاتِّحَادِ Tevhit ve ittihattan *(Nasıl?)* بِالتَّفْصِيلِ
التَّعَدُّدِ وَالتَّكَثُّرِ Taaddüt ve tekessürün kaynağını açıklayandır وَهُوَ الَّذِى اَعْطَى O
verendir *(Neyi?)* اَلْوُجُودَ بِالْكُلِّيَّةِ Varlığın hepsini *(Kime?)* اَلْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hakk'a (c.c.)
وَجَعَلَ الْعَالَمَ مَوْهُومًا وَمُتَخَيِّلاً Ve alemi vehmi ve hayali kabul edendir وَهُوَ الَّذِى
وَمَيَّزَ Ö varlık için ispat edendir *(Neyi?)* اَلتَّنَزُّلاَتِ İniş mertebelerini اَثْبَتَ لِلْوُجُودِ

عَنْ اَحْكَامِ الْآخَرِ اَحْكَامَ كُلٍّ مِنْهَا Ve her birinin hükmünü ayırandır *(Neden?)*
Diğerinin hükümlerinden وَهُوَ الَّذِى اعْتَقَدَ الْعَالَمَ O alemi kabul edendir *(Ne olarak?)*
عَيْنَ الْحَقِّ Hakk'ın aynısı olarak وَقَالَ كُلُّهُ هُوَ Ve 'Hepsi odur' diyendir وَمَعَ ذٰلِكَ
Ama buna rağmen وَجَدَ مَرْتَبَةَ تَنْزِيهِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hakk'ın tenzih mertebesini
bulmuştur *(Nerede?)* وَرَاءَ وَرَاءِ الْعَالَمِ Alemin ötelerinin ötesinde وَاعْتَقَدَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ
مِنَ الرُّؤْيَةِ وَالْادْرَاكِ Ve Allah'ı münezzeh ve beri kabul etmiştir *(Neden?)* مُنَزَّهًا وَمُبَرَّأً
Görülmek ve idrak edilmekten وَالْمَشَائِخُ الْمُتَقَدِّمُونَ عَلَى الشَّيْخِ Şeyhten evvelki
meşayıh اِنْ تَكَلَّمُوا Eğer konuşsalar *(Nerede?)* فِى هٰذَا الْبَابِ Bu konuda تَكَلَّمُوا
Konuşurlardı *(Ne ile?)* وَالرُّمُوزِ بِالْاِشَارَاتِ İşaret ve rumuzla وَلَمْ يَشْتَغِلُوا بِالشَّرْحِ
وَالتَّفْصِيلِ Şerh ve tafsille uğraşmazlardı وَالَّذِينَ جَاؤُا مِنْ بَعْدِ الشَّيْخِ Şeyhten sonra
gelenler ise *(Hangi taifeden?)* مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifeden اِخْتَارَ اَكْثَرُهُمْ Çoğu
seçmiştir *(Neyi?)* تَقْلِيدَ الشَّيْخِ Şeyhi taklidi وَسَاقَ الْكَلَامَ Ve sözü söylemişlerdir
(Nasıl?) عَلَى طِبْقِ اصْطِلَاحِهِ Onun ıstılahına uygun olarak وَنَحْنُ الْمُتَاَخِّرُونَ الْعَاجِزُونَ
اَيْضًا Biz aciz sonra gelenler de اِسْتَفَضْنَا مِنْ بَرَكَاتِهِ Onun bereketlerinden
feyizlendik وَنِلْنَا حَظًّا وَافِرًا Ve büyük bir paya nail olduk *(Neden?)* مِنْ عُلُومِهِ وَمَعَارِفِهِ
İlim ve marifetinden جَزَاهُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَنَّا Allah onu bizim tarafımızdan
mükafatlandırsın *(Nasıl?)* خَيْرَ الْجَزَاءِ Güzel bir karşılıkla غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Hasıl-ı
kelam: اَنَّهُ لَمَّا كَانَ كُلٌّ Ne zaman ki her şey oldu *(Neden olan şey?)* مِنْ مَظَانِّ الْخَطَاِ
Hata olma ihtimali olan وَمَجَالِ الصَّوَابِ Ve doğru imkanı olanlardan *(Ne oldu?)* مُخْتَلِطًا
وَالْاِنْسَانُ بِالْآخَرِ Diğerine karışmış *(Ne sebebiyle?)* بِحُكْمِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeriyet hükmünce
فَلَا اَحْيَانًا مُخْطِئُ Zira insan bazen hata eder وَاَحْيَانًا مُصِيبُ Bazen de isabet eder
جَرَمَ O zaman hiç kuşkusuz كَانَ اللَّازِمَ Gerekli oldu *(Ne?)* جَعْلُ الْمُوَافَقَةِ Uygun
olmayı kılmak *(Neye uygun olmak?)* لِاَحْكَامِ السَّوَادِ الْاَعْظَمِ Büyük çoğunluğun
hükümlerine اَلَّذِينَ هُمْ اَهْلُ الْحَقِّ Ki onlar hak ehlidir *(Ne kılmak gerekli oldu?)* عَلَامَةً
لِلصَّوَابِ Doğrunun alameti وَمُخَالَفَتِهِمْ Onlara muhalefeti de (kılmak gerekli oldu)

(Ne kılmak gerekli oldu?) دَلِيلاً لِلْخَطَأِ Hatanın delili اَيَّامَنْ كَانَ الْقَائِلُ Söyleyen kim olursa olsun وَاَيَّامَا كَانَ الْمَقُولُ Söylenen de ne olursa olsun قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberci (Peygamberimiz) buyurdular عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun عَلَيْكُمْ بِالسَّوَادِ الْاَعْظَمِ Büyük çoğunluğa sarılın وَمُقَرَّرٌ أَيْضًا Ve de kabul edilmiştir ki, اَنَّ تَكْمِيلَ الصَّنَاعَةِ Bir fennin kemale ermesi *(Ne iledir?)* بِتَلاَحُقِ الْاَفْكَارِ Fikirlerin birbirine katılmaları وَاخْتِلاَفِ الْاَنْظَارِ Ve görüşlerin ihtilafıyladır وَاِنْ كَانَ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ لِسِيبَوَيْهِ Sibeveyh için demek mümkün olsa bile *(Ne?)* وَلَكِنَّ النَّحْوَ اَنَّهُ بَانِي اَحْكَامِ عِلْمِ النَّحْوِ O nahiv ilminin hükümlerini oluşturandır Ancak nahiv اَلَّذِي حَصَلَ لَهُ Ki ona hasıl olmuştur *(Ne ile?)* بِتَلاَحُقِ اَفْكَارِ الْمُتَاَخِّرِينَ Sonra gelenlerin fikirlerinin katılımıyla وَاخْتِلاَفِ اَنْظَارِهِمْ Ve görüşlerinin ihtilafıyla *(Ne hasıl olmuştur?)* كَمَالٌ وَتَنْقِيحٌ Olgunluk ve düzen (İşte bu nahiv ilmi) شَيْئٌ آخَرُ Başka bir şeydir حَيْثُ حَدَثَ فِيهِ Zira onda meydana gelmiştir *(Ne?)* زِينَةٌ اُخْرَى Başka bir güzellik حَتَّى يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Hatta demek mümkündür ki: اِنَّهُ نَوْعٌ آخَرُ O başka bir nevidir وَعَرَضَ عَلَيْهِ Ve ona arız olmuştur *(Ne?)* اَحْكَامٌ عَلَى جِدَةٍ Başlı başına hükümler رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu...

80. MEKTUP

٨٠- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّمَانُونَ: أَيْضًا اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ سَلَّمَهُ اللهُ فِي بَيَانِ اسْتِنَادِ الْاَشْيَاءِ اِلَى ذَاتِ الْعَارِفِ الْمَوْهُوبَةِ﴾

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا اللهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ اِعْلَمْ اَنَّ لِلظِّلِّ اِلَى اَصْلِهِ طَرِيقًا سُلْطَانِيًّا لَا حَائِلَ بَيْنَهُمَا مِقْدَارَ شِبْرَةٍ اَصْلاً فَاِنْ كَانَ بَيْنَهُمَا حَيْلُولَةٌ فَاِنَّمَا هِيَ اِقْبَالُهُ عَلَى نَفْسِهِ وَاِعْرَاضُهُ مِنَ الْاَصْلِ وَالظِّلُّ لَيْسَ اِلَّا حَامِلُ اَمَانَاتِ الْاَصْلِ فَاِنَّ كُلَّ مَا فِيهِ مِنْ حُسْنِ الْوُجُودِ وَكَمَالِهِ وَتَوَابِعِهِ مُسْتَفَادٌ مِنَ الْاَصْلِ وَنَصِيبُهُ مِنْ غَيْرِ تَوَسُّطِ الْاَصْلِ لَعَلَّهُ الْعَدَمُ وَهُوَ لَا شَيْءٌ مَحْضٌ وَمُجَرَّدُ اعْتِبَارٍ وَهٰذَا الظِّلُّ نَسِيَ اَصْلَهُ مِنْ كَمَالِ جَهَالَتِهِ وَزَعَمَ اَمَانَاتِهِ مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ فَخَانَ فِي الْاَمَانَةِ وَظَنَّ نَفْسَهُ مَعَ وُجُودِ قُبْحِهِ الذَّاتِيِّ حَسَنًا وَكَامِلاً وَلٰكِنْ مَعَ وُجُودِ اِقْبَالِهِ عَلَى نَفْسِهِ وَاِعْرَاضِهِ عَنْ اَصْلِهِ لَهُ مَحَبَّةٌ وَمَيْلٌ طَبِيعِيٌّ اِلَى اَصْلِهِ عَرَفَ اَوْ لَمْ يَعْرِفْ بَلْ مَحَبَّتُهُ لِنَفْسِهِ مُتَعَلِّقَةٌ فِي الْحَقِيقَةِ بِاَصْلِهِ فَاِنَّ الْحُسْنَ وَالْكَمَالَ اللَّذَيْنِ هُمَا مُتَعَلَّقَا الْمَحَبَّةِ مِنَ الْاَصْلِ لَا مِنْهُ فَاِنَّهُ لَيْسَ لَهُ شَيْءٌ غَيْرُ الْعَدَمِ وَالْقُبْحِ حَتَّى تَتَعَلَّقَ بِهِ الْمَحَبَّةُ كَمَا حُقِّقَ غَيْرُ مَرَّةٍ فَاِذَا زَالَ عَنْهُ بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ مَرَضُ الْاَنَانِيَّةِ وَالْعُجْبِ وَتَخَلَّصَ مِنَ الْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ الَّذِي فِيهِ وَاعْتَرَفَ بِكَوْنِ الْاَمَانَةِ مِنْ اَهْلِ الْاَمَانَةِ وَحَصَلَ لَهُ الْاِعْرَاضُ عَنْ نَفْسِهِ بَدَلَ الْاِقْبَالِ عَلَى نَفْسِهِ وَتَبَدَّلَ اِعْرَاضُهُ عَنِ الْاَصْلِ بِالْاِقْبَالِ عَلَيْهِ فَحِينَئِذٍ يَسْتَمْسِكُ بِحَبْلِ السَّعَادَةِ بِيَدِهِ وَيَحْصُلُ لَهُ رَجَاءُ الْوُصُولِ اِلَى الْاَصْلِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ الْعَالَمَ لَمَّا كَانَ ظِلاَلَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الْوَاجِبِيَّةِ كَانَ اُصُولُهَا هِيَ الْاَسْمَاءَ وَالصِّفَاتِ وَهٰذِهِ الظِّلاَلُ اَعْرَاضٌ قَائِمَةٌ بِاُصُولِهَا الَّتِي هِيَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ لَيْسَ بَيْنَهَا جَوْهَرٌ حَتَّى تَكُونَ قَائِمَةً بِهِ وَقَالَ النَّظَّامُ مِنَ الْمُعْتَزِلَةِ بِحُكْمِ «اَلْكَذُوبُ قَدْ يَصْدُقُ» مُطَّلِعًا عَلَى هٰذَا السِّرِّ «اَلْعَالَمُ بِتَمَامِهِ اَعْرَاضٌ لَا جَوْهَرَ حَتَّى يَقُومَ بِهِ» وَلٰكِنَّهُ اَخْطَاَ فِي قَوْلِهِ بِقِيَامِ هٰذِهِ الْاَعْرَاضِ بِاَنْفُسِهَا غَافِلاً عَنْ اُصُولِهَا الَّتِي تَقُومُ بِهَا وَقَالَ الشَّيْخُ مُحْيِي الدِّينِ بْنُ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ مِنَ الصُّوفِيَّةِ «اِنَّ الْعَالَمَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ» وَجَعَلَ قِيَامَهَا بِذَاتِ اللهِ جَلَّ وَعَلاَ لَا بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الَّتِي هِيَ اُصُولُهَا فَيَا لَيْتَ شِعْرِي مَا مَعْنَى الْقِيَامِ

بِالذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ عَنِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ وَلاَ مَعْنَى لِلْقِيَامِ ثَمَّةَ اِلاَّ اخْتِصَاصُ النَّاعِتِ بِالْمَنْعُوتِ وَلاَ نَعْتَ ثَمَّةَ فَلاَ قِيَامَ وَأَيْضًا اِنَّ الْقِيَامَ مِنْ جُمْلَةِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ الْمُتَعَيِّنَةِ فَلاَ مَعْنَى لِاثْبَاتِهِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ فَاِذَا كَانَ اَفْرَادُ الْعَالَمِ ظِلاَلَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ فَلاَ جَرَمَ يَكُونُ وُصُولُهَا اِلَى اُصُولِهَا الَّتِي هِيَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ فَلَوْ وَصَلَ اِلَى اُصُولِ الْاُصُولِ أَيْضًا لاَ يَكُونُ مُنْتَهِيًا اِلَى الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَلاَ يَقْدِرُ اَنْ يَتَجَاوَزَهَا وَلاَ مَجَالَ هُنَاكَ لِلْاَصَالَةِ أَيْضًا فَاِنَّ ثَمَّةَ غِنًا ذَاتِيًّا عَنِ الْكُلِّ لاَ اسْمَ فِيهِ وَلاَ صِفَةَ وَلاَ شَأْنَ وَلاَ اعْتِبَارَ فَلاَ يَكُونُ لِلْعَالَمِ مِنْ مَرْتَبَةِ الذَّاتِ الْمُقَدَّسَةِ نَصِيبٌ غَيْرُ الْحِرْمَانِ وَلاَ يَكُونُ لِلْوَصْلِ وَالْاتِّصَالِ فِيهِ مَجَالٌ وَلَكِنْ قَدْ جَرَتْ عَادَةُ اللهِ سُبْحَانَهُ بِاَنْ يُعْطِيَ بَعْدَ قُرُونٍ مُتَطَاوِلَةٍ وَاَزْمِنَةٍ مُتَبَاعِدَةٍ مِنْ كَمَالِ رَحْمَتِهِ وَرَأْفَتِهِ لِصَاحِبِ دَوْلَةِ بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ بَقَاءً اَكْمَلَ وَاَنْمُوذَجًا مِنَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ فَكَمَا اَنَّ قِيَامَهُ كَانَ اَوَّلاً بِاَصْلِهِ الَّذِي هُوَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ يَكُونُ الْآنَ قَائِمًا بِذٰلِكَ الْاَنْمُوذَجِ وَمَجْمُوعُ تِلْكَ الْاَعْرَاضِ السَّابِقَةِ الَّتِي كَانَتْ تَكُونُ تِلْكَ الذَّاتُ الْمَوْهُوبَةُ حَقِيقَتَهَا وَيَنْتَهِي كَمَالُ الْاِنْسَانِ اِلَى نِهَايَتِهِ وَتَتِمُّ النِّعْمَةُ فِي حَقِّهِ هَا اَنَا اَقُولُ كَلاَمًا يَنْبَغِي حُسْنُ الْاِصْغَاءِ اِنَّ الْقِيَامَ بِتِلْكَ الذَّاتِ الْمَوْهُوبَةِ لَيْسَ مَخْصُوصًا بِذٰلِكَ الْعَارِفِ بَلْ قِيَامُ جَمِيعِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ الَّتِي هِيَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ كَمَا كَانَ اَوَّلاً بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ جُعِلَ الْآنَ مَرْبُوطًا بِتِلْكَ الذَّاتِ الْمَوْهُوبَةِ وَجُعِلَ الْكُلُّ قَائِمًا بِتِلْكَ الذَّاتِ الْمَوْهُوبَةِ ﴿شِعْر﴾

لَيْسَ عَلَى اللهِ بِمُسْتَنْكَرٍ * اَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمَ فِي وَاحِدِ

وَسِرُّ خِلاَفَةِ الْاِنْسَانِ الَّتِي جَاءَتْ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿اِنِّي جَاعِلٌ فِي الْاَرْضِ خَلِيفَةً﴾ يَتَحَقَّقُ هٰهُنَا وَحَقِيقَةُ خَبَرِ «اِنَّ اللهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ» تَتَّضِحُ ثَمَّةَ وَمَا قُلْتُ مِنْ اَنَّهُ يُعْطَى اَنْمُوذَجًا مِنَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ فَهُوَ مِنْ ضِيقِ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ وَاِلاَّ فَاَيْنَ الْمَجَالُ هُنَاكَ لِلْاَنْمُوذَجِ وَاَنَّى شَيْءٍ يَظْهَرُ بِصُورَتِهِ وَاَيْنَ الْمَجَالُ ثَمَّةَ لِلصُّورَةِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ مِثْلَ هٰذَا الْعَارِفِ لاَ يَكُونُ مُتَعَدِّدًا فِي عَصْرٍ وَاحِدٍ فَاِنَّهُ اِذَا ظَهَرَ بَعْدَ قُرُونٍ مُتَطَاوِلَةٍ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ تَعَدُّدُهُ فِي عَصْرٍ وَاحِدٍ فَلَوْ عَيَّنَّا مُدَّةَ ظُهُورِ مِثْلِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ لَمَا صَدَّقَهُ غَيْرُ الْاَقَلِّينَ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْعَارِفَ الَّذِي شُرِّفَ

بِبَقَاءِ الذَّاتِ تَكُونُ تِلْكَ الذَّاتُ الْمَوْهُوبَةُ لاَ كَيْفِيَّةً وَتَكُونُ وَرَاءَ جَمِيعِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ وَالذَّاتُ الَّتِي لَهَا نَصِيبٌ مِنَ الْلاَكَيْفِي لَهَا طَرِيقٌ سُلْطَانِيٌّ اِلَى الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ الْلاَكَيْفِيَّةِ وَتَكُونُ الذَّاتُ الْمَوْهُوبَةُ هِيَ كُنْهَ الْعَارِفِ فَاِنَّ الْكُنْهَ عِبَارَةٌ عَمَّا هُوَ وَرَاءَ جَمِيعِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ وَهٰذِهِ الذَّاتُ مَا وَرَاءَ جَمِيعِ الْاعْتِبَارَاتِ وَلاَ كُنْهَ لِسَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ فَاِنَّ جَمِيعَ وُجُودِهَا وُجُوهٌ وَاعْتِبَارَاتٌ وَلاَ ذَاتَ لَهَا مَا وَرَاءَ الْاعْتِبَارَاتِ حَتَّى يُقَالَ لَهَا كُنْهُهَا فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا كُنْهٌ مَاذَا يَكُونُ لَهَا نَصِيبٌ مِنْ كُنْهِ الْاَصْلِ وَالَّذِي لَهُ سَبِيلٌ اِلَى الْكُنْهِ هُوَ الْكُنْهُ وَاَنَّى مُنَاسَبَةٍ لِلْوَجْهِ مَعَ الْكُنْهِ وَكَانَ الْكُنْهُ وَقَعَ مُحَاذِيًا لِلْكُنْهِ وَلِلْوَجْهِ انْحِرَافٌ مِنَ الْكُنْهِ فَكَيْفَ يَصِلُ اِلَى الْكُنْهِ بَلْ كُلَّمَا يَكُونُ حَرَكَتُهُ وَسَيْرُهُ اَكْثَرَ يَقَعُ مِنَ الْكُنْهِ اَبْعَدَ ﴿شِعْر﴾

لَنْ تَبْلُغَ الْكَعْبَةَ الْعَلْيَاءَ يَا بَدَوِيُّ ۞ اِنَّ الطَّرِيقَ الَّذِي تَمْشِي اِلَى الْخَتَنِ

وَاِطْلاَقُ مُحَاذَاتِ الْكُنْهِ الْكُنْهَ مِنْ ضِيقِ مَجَالِ الْعِبَارَةِ وَاِلاَّ كَيْفَ تُتَصَوَّرُ الْمُحَاذَاةُ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ وَلٰكِنْ تُطْلَقُ الْمُحَاذَاةُ عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ لِتَمَثُّلِ ذٰلِكَ الْمَعْنَى الْلاَكَيْفِي بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ مُتَكَيِّفَةٍ ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَاْنَا﴾. اِسْمَعْ اَنَّهُ لَمَّا حَصَلَ لِاَفْرَادِ الْعَالَمِ الَّتِي هِيَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ قِيَامُ بِذَاتِ الْعَارِفِ الْمَوْهُوبَةِ كَمَا مَرَّ حَصَلَتْ لَهَا أَيْضًا نِسْبَةٌ بِالذَّاتِ الْاَقْدَسِ جَلَّ شَأْنُهَا بِتَوَسُّطِ ذَاتِ الْعَارِفِ الْمَذْكُورَةِ وَحَصَلَ لَهَا نَصِيبٌ مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ فَاِنَّ ذَاتَ هٰؤُلاَءِ هِيَ عَيْنُ ذَاتِ الْعَارِفِ كَاَنَّهَا حَصَلَ لَهَا بِتَوَسُّطِ ذَوَاتِهَا ارْتِبَاطٌ لاَ كَيْفِيٌّ بِذَاتِ لاَ كَيْفِيَّةٍ وَمَعَ ذٰلِكَ انْتِسَابُهَا اِلَى الذَّاتِ الْاَقْدَسِ بِتَوَسُّطِ الْعَارِفِ فَاِنَّ تِلْكَ الذَّاتَ فِي الْحَقِيقَةِ هِيَ ذَاتُ الْعَارِفِ اِسْمَعْ كَلاَمًا غَرِيبًا اَنَّ كُلَّ اَحَدٍ لَهُ انْتِسَابٌ اِلَى الذَّاتِ الْاَقْدَسِ بِذَاتِهِ وَوُصُولٌ لاَ كَيْفِيٌّ اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ لَهُ اَصَالَةً وَاسْتِقْلاَلٌ فِي اَخْذِ الْفُيُوضِ وَالْبَرَكَاتِ مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَلاَ تَوَسُّطَ فِي الْبَيْنِ وَالْوَسَائِطُ اِنَّمَا هِيَ فِيمَا دُونَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَلِكُلِّ اَحَدٍ مِنَ الْوَاصِلِينَ اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُنَزَّهَةِ نَصِيبٌ بِقَدْرِ اسْتِعْدَادِهِ بِطَرِيقِ الْاَصَالَةِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ كُلِّهَا وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masûm'a yazılmıştır**
- **Eşyânın, ârifin bahşedilen zâtına dayanması**

"Hidayetiyle bizi bu nimete erdiren Allah'a hamd olsun! Allah bizi doğru yola iletmesiydi kendiliğimizden doğru yolu bulacak değildik. Hakikaten Rabbimizin elçileri gerçeği getirmişler!"[38]

Bilmek gerekir ki, her gölgede kendi aslına giden bir büyük yol vardır ve ikisinin arasında saman çöpü kadar bile engel yoktur. Eğer aralarında bir engel varsa bu, gölgenin kendine yönelerek asıldan yüz çevirmesidir. Gölgenin, aslın emânetin taşımaktan başka bir yönü yoktur. Çünkü varlığın güzelliği, kemâli ve diğer unsurları gibi kendisinde bulunan her şey asıldan alınmıştır. Aslın aracılığı olmazsa yalnızca yokluktan nasiplenebilir ki yokluk, hiçbir şeydir ve soyut bir itibardır.

İşte bu gölge kara cehâletinden dolayı aslını unutarak emanetlerin kendisinden olduğunu zannetti. Böylece emânete hıyanet etti. Zâtî çirkinliğine rağmen kendisinin güzel ve mükemmel olduğunu sandı. Ancak kendisine yönelip aslından yüz çevirmesine rağmen, farkında olsun ya da olmasın, yine de aslına muhabbeti vardır. Hatta kendisine olan muhabbeti bile gerçekte aslıyla ilgilidir. Çünkü muhabbetin ilgilendiği şeyler olan güzellik ve mükemmellik gölgeden değil, asıldan doğmaktadır. Çünkü, defalarca da açıklandığı üzere, gölge, yokluk ve çirkinlik dışında hiçbir şeyi olmadığı için muhabbetin ilgi konusu olamaz.

Eğer Mevlâ Teâlâ'nın lütuf ve keremiyle gölgeden benlik hastalığı kalkar da kendisinde bulunan kara cehâletten kurtularak, emânetin sâhibine âit olduğunu itiraf ederse, kendisine yönelmek yerine kendisinden yüz çevirirse ve asla sırt dönmek yerine asla yönelirse işte o zaman saadet ipine sımsıkı tutunmuş olur ve aslına kavuşma ümidi hâsıl olur.

Hulâsa, âlem Vâcib Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının gölgeleri olduğu için âlemin asılları isim ve sıfatlardır. Bu gölgeler isim ve sıfatlar olan asıllarıyla kâim olan arazlardır. Aralarında cevher olmadığı için

---

[38] A'râf, 43.

cevherle kâim olmaları mevzubahis değildir. "Yalancı da bazen doğru söyleyebilir" hükmü gereği, Mutezile'den Nazzâm bu sırra vâkıf olarak, "Âlem bütünüyle arazdır. Onda cevherin yeri yoktur ki cevherle kâim olsun" demiştir. Ancak o, bu arazların kendi başlarına kâim olduğunu söyleyerek yanılmış ve onları ayakta tutan asıllarından gâfil olmuştur.

Sûfîlerden Şeyh Muhyiddîn b. Arabî *(k.s.)*, "Âlem, toplu arazlardır." demiş ve onların, asılları olan isim ve sıfatlarla değil de, Allah Teâlâ'nın zâtıyla kâim olduğunu söylemiştir. Bu ne acayip bir durumdur! Bütün vecihlerden ve itibarlardan soyutlanmış olan Zât ile kâim olmak ne demektir?! Kâim olmanın, burada sıfat vereni sıfatlanana has kılmaktan başka bir anlamı yoktur. Halbuki burada ne sıfat vardır ne de kâim olma vardır. Ayrıca kıyam, müteayyin olan vecih ve itibarlardandır. Dolayısıyla onları bu mukaddes mertebede ispat etmenin mânâsı yoktur.

Âlemin fertleri, isim ve sıfatların gölgeleri olduğu için, bunların vuslatı isim ve sıfatlar olan asıllarınadır. Şâyet asılların asıllarına da ulaşsalar mukaddes ve mücerret zâta varamazlar ve o makamı aşamazlar. Asıllığın o makamda yeri yoktur. Çünkü orası her şeyden müstağnî olma yeridir ki orada ne sıfat, ne itibar, ne şe'n, hiçbir şey yoktur. Dolayısıyla âlemin mukaddes mertebeden, mahrumluk dışında bir nasibi yoktur. Orada vusûl ve ittisâl muhaldir. Ancak Mevlâ Teâlâ'nın âdetidir ki, uzun asırlar ve zamanlar geçtikten sonra, rahmet ve şefkatiyle kâmil fenâ ve kâmil bekâdan sonra bir bahtiyar kula, mukaddes zâttan bir numune bahşeder. Bu bahtiyar insan daha önce, isim ve sıfatlar olan aslı ile kâim olduğu gibi bundan böyle bu numune ile kâim olmaya başlar. Sözü edilen toplanmış arazların hakakati de bu mevhûbe zat olur ve insanın kemali de nihayete, son noktaya varır. Böylece Allah Teâlâ'nın o kişi hakkındaki nimeti tamamlanmış olur.

Burada, çok iyi anlaşılması gereken bir söz söyleyeceğim: Bu bahşedilen zâtla kâim olma, yalnızca o ârife has değildir. Bilakis toplanmış arazlar olan âlemin fertlerinin hepsi daha önce isim ve sıfatlarla kâim oluyorken, artık bu kıyam o bahşedilmiş zâta bağlanmış ve her şey o zâtla kâim olmaya başlamıştır.

"Allah için kabul edilmeyecek bir durum değildir;
Bütün âlemi bir şeyde toplaması"

Allah Teâlâ'nın ***"Ben yeryüzünde bir halife yaratacağım"***[39] âyeti celîlesinde ifâde edilen, insanın halîfeliğinin sırrı bu makamda gerçekleşir. *"Allah, Âdem'i kendi sûretinde yarattı"* hadîs-i şerîfinin hakîkati de burada açığa çıkar. Allah Sübhânehû ârife, mukaddes zâtından bir numûne ihsân eder dememiz, ibâre sahâsının darlığı sebebiyledir. Yoksa orada numûneye ve sûrete yer yoktur.

Bilmek gerekir ki bu tür bir ârif bir asırda birkaç tane bulunmaz. Eğer o, uzun asırlar geçtikten sonra ortaya çıkıyorsa bir asırda birkaç tane olması nasıl düşünülebilir? Böylesine muhteşem bir devletin zuhûru için süre tayin edilecek olsa çok az kişinin dışında hiç kimse bunu tasdik etmez. ***"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"***[40]

Bilinmelidir ki, zât bekâsıyla müşerref olan ârifte mevhibe olan zât keyfiyetsiz olur. Bütün vecihlerin ve itibarların ötesinde olur. Keyfiyetsiz olandan nasîbi bulunan zâttan, mücerret ve keyfiyetsiz zâta giden büyük bir yol vardır. Mevhibe zât, ârifin künhüdür. Çünkü künh, bütün vecihlerin ve itibarların ötesinde olan şeydir. Bu zât da bütün itibarların ötesindedir.

Âlemin diğer fertlerinin künhü yoktur. Çünkü onların varlıkları bütünüyle, vecihler ve itibarlardır. Onlara itibarların ötesinde olan mevhibe bir zât verilmemiştir. Dolayısıyla burada künhten söz edilemez. Onların künhü yoksa aslın künhünden nasıl nasipleri olur? Kendisinde künhe giden yol bulunan şey yine künhtür. Vechin künh ile nasıl bir münasebeti olabilir ki? Sanki künh, künhün hizasındadır. Vecih ise künhe giden yoldan sapmıştır. O halde künhe nasıl ulaşabilir ki? Aksine ne kadar çok yürürse ve ne kadar fazla hareket ederse künhten de o kadar çok uzaklaşır.

"Yüce Kâbe'ye varamayacaksın ey bedevî!
Çünkü yürüdüğün yol Haten'e çıkar."

Künhle künh yan yanadır dememiz ifadelerin yetersizliği sebebiyledir. Yoksa burada, bu hazrette yanyana olma durumu nasıl ta-

---

[39] Bakara, 16.

[40] Kehf, 10.

savvur edilebilir?! Ancak anlatılmak istenen keyfiyetsiz mânâyı, misâlî ve nitelendirilebilir bir sûretle anlatabilmek için yan yana olma durumu mecâzen kullanılmaktadır. *"Rabbimiz, unutur, ya da yanılırsak bizi sorumlu tutma!"*[41]

Yukarda da açıklandığı üzere, arazların toplamından oluşan âlemin fertlerinin kıyâmı, ârifin mevhibe olan zâtıyla olunca, bunlar o ârifin zâtı vasıtasıyla, Mevlâ Teâlâ'nın mukaddes zâtıyla da bir alaka kurabildiler ve böylece o mukaddes mertebeden nasiplenebildiler. Çünkü bunların, yani âlemin fertlerinin zâtı ârifin zâtının aynıdır. Sanki kendi zâtlarının aracılığıyla keyfiyetsiz olan zâtla keyfiyetsiz bir irtibat kurmuşlardır. Bununla birlikte Mevlâ Teâlâ'nın mukaddes zâtına olan intisâpları ârifin aracılığıyla olmuştur. Zîrâ o zât gerçekte ârifin zâtıdır. Bu tuhaf sözü iyi dinle! Herkesin, en kutsî zâta bizâtihî intisâbı, o mukaddes mertebeye aracısız ulaşması ve o yüce mertebenin feyiz ve bereketlerinden müstakil olarak faydalanması söz konusudur. Arada hiçbir aracı yoktur. Vâsıtalar bu yüksek mertebenin dışındadır. Bu tenzih mertebesine ulaşan herkes istidadı miktarınca, aracısız olarak buradan nasiplenir. Her şeyin hakîkatini en iyi bilen, hiç şüphesiz, Allah Sübhânehû'dur. Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

80. الْمَكْتُوبُ الثَّمَانُونَ **Sekseninci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* أَيْضًا إِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ **Yine Mahdum zâde hazretleri** مُحَمَّد مَعْصُومٍ الْخَوَاجَهْ **Hâce Muhammed Masum'a** سَلَّمَهُ اللهُ **Allah ona selamet versin** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ اسْتِنَادِ الْاَشْيَاءِ **Eşyanın dayanmasının izahı hakkındadır** *(Neye dayanması?)* إِلَى ذَاتِ الْعَارِفِ الْمَوْهُوبَةِ **Arife hibe olunan zata.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي O Allah'a hamd olsun ki, هَدَانَا لِهٰذَا Bizi buna hidayet etmiştir وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ Biz hidayet bulamazdık لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللهُ Eğer Allah hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا Andolsun ki, Rabbimizin elçileri getirmiştir *(Neyi?)* بِالْحَقِّ Doğru

[41] Bakara, 286.

olanı عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ لاَ حَائِلَ Gölgenin aslına giden لِلظِّلِّ اِلَى اَصْلِهِ Sultani bir yolu vardır طَرِيقًا سُلْطَانِيًّا Aralarında saman miktarı engel yoktur بَيْنَهُمَا مِقْدَارَ تِبْنَةٍ Kesinlikle اَصْلاً فَاِنْ كَانَ Eğer aralarında engel olursa بَيْنَهُمَا حَيْلُولَةٌ O engel, onun nefsine yönelmesi فَاِنَّمَا هِيَ اِقْبَالُهُ عَلَى نَفْسِهِ Ve asıldan yüz çevirmesidir وَاِعْرَاضُهُ مِنَ الْاَصْلِ Gölge değildir وَالظِّلُّ لَيْسَ Ancak aslın emanetlerini taşıyandır فَاِنَّ كُلَّ اِلاَّ حَامِلُ اَمَانَاتِ الْاَصْلِ Varlığın مَا فِيهِ Zira onda olan her şey *(Neden olan?)* مِنْ حُسْنِ الْوُجُودِ وَكَمَالِهِ وَتَوَابِعِهِ güzelliği kemali ve tabilerinden *(Nedir?)* وَنَصِيبُهُ مُسْتَفَادٌ مِنَ الْاَصْلِ Asıldan alınmıştır Onun nasibi مِنْ غَيْرِ تَوَسُّطِ الْاَصْلِ Aslın aracılığı olmadan *(Nedir?)* لَعَلَّهُ الْعَدَمُ Herhalde o ademdir وَهُوَ لاَ شَيْئٌ مَحْضٌ O da hiçbir şeydir وَمُجَرَّدُ اعْتِبَارٍ Ve sırf itibardır وَهٰذَا الظِّلُّ نَسِيَ اَصْلَهُ Bu gölge aslını unutmuştur *(Niçin?)* مِنْ كَمَالِ جَهَالَتِهِ Son derece cahil olduğu için وَزَعَمَ اَمَانَاتِهِ Ve emanetlerini zannetmiştir *(Neden?)* مِنْ وَظَنَّ Nefsi tarafından قِبَلِ نَفْسِهِ Böylece emanete hıyanet etmiş فَخَانَ فِي الْاَمَانَةِ Ve nefsini zannetmiştir *(Neye rağmen?)* نَفْسَهُ Zati bir çirkinliği olmasına rağmen *(Ne zannetmiştir?)* مَعَ وُجُودِ قُبْحِهِ الذَّاتِي Güzel ve kamil وَلٰكِنْ مَعَ وُجُودِ حَسَنًا وَكَامِلاً Ancak nefsine yönelmesi اِقْبَالِهِ عَلَى نَفْسِهِ Ve aslından yüz çevirmesine rağmen وَاِعْرَاضِهِ عَنْ اَصْلِهِ Onun aslına muhabbeti ve tabi bir meyli vardır لَهُ مَحَبَّةٌ وَمَيْلٌ طَبِيعِيٌّ اِلَى اَصْلِهِ O ister bilsin ister bilmesin عَرَفَ اَوْ لَمْ يَعْرِفْ Bilakis onun nefsine olan muhabbeti *(Nedir?)* بَلْ مَحَبَّتُهُ لِنَفْسِهِ Gerçekte aslıyla alakalıdır مُتَعَلِّقَةٌ فِي الْحَقِيقَةِ بِاَصْلِهِ Zira güzellik ve kemal فَاِنَّ الْحُسْنَ وَالْكَمَالَ Ki onlar muhabbetle alakalıdırlar *(Nedendir?)* اَللَّذَيْنِ هُمَا مُتَعَلِّقَا الْمَحَبَّةِ Asıldandır مِنَ الْاَصْلِ Kendinden değil لاَ مِنْهُ Zira onun için yoktur *(Ne?)* فَاِنَّهُ لَيْسَ لَهُ Yokluk ve çirkinliğin dışında bir şey شَيْئٌ غَيْرُ الْعَدَمِ وَالْقُبْحِ Ta ki muhabbet onunla alakalı olsun حَتَّى تَتَعَلَّقَ بِهِ الْمَحَبَّةُ Bir çok kez açıklandığı gibi كَمَا حُقِّقَ غَيْرُ مَرَّةٍ İşte ondan gittiğinde فَاِذَا زَالَ عَنْهُ *(Nasıl?)* بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın keremiyle *(Ne?)* مَرَضُ الْاَنَانِيَّةِ وَالْعُجْبِ Enaniyet ve

kendini beğenme hastalığı وَتَخَلَّصَ Ve kurtulduğunda *(Neden?)* مِنَ الْجَهْلِ الْمُرَكَّبِ الَّذِى فِيهِ Kendindeki katmerli cehaletten وَاعْتَرَفَ بِكَوْنِ الْاَمَانَةِ Ve emanetin olduğunu itiraf ettiğinde *(Kimden?)* مِنْ اَهْلِ الْاَمَانَةِ Emanet ehlinden وَحَصَلَ لَهُ الْاِعْرَاضُ عَنْ نَفْسِهِ Ve nefsinden yüz çevirmek hasıl olduğunda *(Neyin yerine?)* بَدَلَ وَتَبَدَّلَ اِعْرَاضُهُ عَنِ الْاَصْلِ الْاِقْبَالِ عَلَى نَفْسِهِ Nefsine yönelmenin yerine Ve asıldan yüz çevirmesi döndüğünde *(Neye?)* فَحِينَئِذٍ يَسْتَمْسِكُ بِالْاِقْبَالِ عَلَيْهِ Ona yönelmeye İşte o zaman yapışır *(Neye?)* بِحَبْلِ السَّعَادَةِ وَيَحْصُلُ لَهُ بِيَدِهِ Saadet ipine *(Ne ile?)* Eliyle Ve ona hasıl olur *(Ne?)* غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ رَجَاءُ الْوُصُولِ اِلَى الْاَصْلِ Asla ulaşma ümidi Hasıl-ı kelam: اَنَّ الْعَالَمَ لَمَّا كَانَ ظِلَالَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الْوَاجِبِيَّةِ Alem olunca *(Ne?)* Vücubi isim ve sıfatların gölgeleri كَانَ اُصُولُهَا O gölgelerin asılları olmuştur *(Ne olmuştur?)* اَعْرَاضٌ وَهٰذِهِ الظِّلَالُ هِىَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatlar Ve bu gölgeler قَائِمَةٌ بِاُصُولِهَا الَّتِى هِىَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ Asılarıyla kaim arazlardır Ki o asıllar isim ve sıfatlardır حَتَّى تَكُونَ قَائِمَةً بِهِ لَيْسَ بَيْنَهَا جَوْهَرٌ Bunların arasında cevher yoktur ki Ta ki gölgeler onunla kaim olsun وَقَالَ النَّظَّامُ مِنَ الْمُعْتَزِلَةِ Mutezileden Nazzam dedi *(Nasıl?)* بِحُكْمِ الْكَذُوبُ قَدْ يَصْدُقُ 'Yalancı bazen doğru söyler' sözü hükmünce *(Ne olduğu halde?)* مُطَّلِعًا عَلَى هٰذَا السِّرِّ Bu sırra muttali olduğu halde *(Ne dedi?)* الْعَالَمُ بِتَمَامِهِ اَعْرَاضٌ Alemin tamamı arazdır لَا جَوْهَرٌ Cevher değildir ki, حَتَّى يَقُومَ بِهِ Ta ki, alem o cevherle kaim olsun وَلٰكِنَّهُ اَخْطَاَ Ancak o hata etti *(Nerede?)* فِى قَوْلِهِ بِقِيَامِ هٰذِهِ الْاَعْرَاضِ Bu arazların kaim olmasına hükmetmesinde *(Nasıl?)* بِاَنْفُسِهَا Kendi kendilerine *(Bu hatayı nasıl yaptı?)* غَافِلاً عَنْ اُصُولِهَا الَّتِى تَقُومُ بِهَا O arazların kaim olduğu asıllarında gafil olarak وَقَالَ الشَّيْخُ مُحْيِ الدِّينِ بْنُ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ مِنَ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerden Şeyh Muhyiddin Arabi (k.s.) dedi ki: اِنَّ الْعَالَمَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ Alem bütünleşmiş arazlardır وَجَعَلَ قِيَامَهَا بِذَاتِ اللّٰهِ جَلَّ وَعَلاَ Ve onların kıyamını Allah'ın zatıyla kıldı لاَ بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الَّتِى هِىَ اُصُولُهَا İsim ve sıfatlara değil Ki, isim ve sıfatlar o arazların asıllarıdır فَيَا لَيْتَ شِعْرِى مَا مَعْنَى الْقِيَامِ Keşke bilseydim *(Neyi?)*

بِالذَّاتِ Zat ile kaim olmanın manasını اَلْمُجَرَّدَةِ عَنِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Ki tüm yönlerden ve itibarlardan mücerrettir وَلاَ مَعْنَى لِلْقِيَامِ ثَمَّةَ Orada kaim olmanın manası yoktur اِلاَّ اخْتِصَاصُ النَّاعِتِ بِالْمَنْعُوتِ Ancak sıfatın mevsufa ihtisası vardır وَلاَ نَعْتَ ثَمَّةَ Orada da sıfat yoktur فَلاَ قِيَامَ Dolayısıyla kaim olma da yoktur وَأَيْضًا Ve de kaim olma اِنَّ الْقِيَامَ مِنْ جُمْلَةِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ الْمُتَعَيِّنَةِ Taayyün etmiş vecih ve itibariar cümlesindendir فَلاَ مَعْنَى لِاِثْبَاتِهِ Bu sebeple onu ispat etmenin bir anlamı yoktur *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebede فَاِذَا كَانَ اَفْرَادُ الْعَالَمِ Alemin fertleri olduğunda *(Ne?)* ظِلاَلَ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatların gölgeleri فَلاَ جَرَمَ Hiç kuşkusuz يَكُونُ وُصُولُهَا O fertlerin ulaşması olur *(Nereye olur?)* اِلَى اُصُولِهَا Asıllarına olur اَلَّتِي هِيَ الْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ Ki onlar isim ve sıfatlardır اِلَى اُصُولِ الْاُصُولِ اَيْضًا Asılların asıllarına da لاَ يَكُونُ فَلَوْ وَصَلَ Eğer ulaşsa *(Neye?)* مُنْتَهِيًا Ulaşmış olmaz *(Nereye?)* اِلَى الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ الْمُقَدَّسَةِ Mukaddes ve mücerret Zat'a وَلاَ مَجَالَ هُنَاكَ لِلْاِتِّصَالَةِ وَلاَ يَقْدِرُ اَنْ يَتَجَاوَزَهَا Ve onu aşmaya muktedir olamaz فَاِنَّ ثَمَّةَ Zira orada vardır *(Ne?)* غِنًى ذَاتِيًّا عَنِ Orada asıllığa da imkan yoktur اَيْضًا الْكُلِّ Her şeyden zati bir istiğna وَلاَ شَأْنَ Orada ne isim ne sıfat لاَ اسْمَ فِيهِ وَلاَ صِفَةَ وَلاَ اعْتِبَارَ Ne şe'n ne de itibar yoktur فَلاَ يَكُونُ لِلْعَالَمِ Bu sebeple de alem için olmaz *(Neden?)* مِنْ مَرْتَبَةِ الذَّاتِ الْمُقَدَّسَةِ Mukaddes Zat mertebesinden *(Ne olmaz?)* نَصِيبٌ غَيْرُ الْحِرْمَانِ Mahrumiyetin dışında bir nasip وَلاَ يَكُونُ Ve olmaz *(Neye?)* وَلَكِنْ قَدْ جَرَتْ عَادَةُ Orada vasıl ve ittisale *(Ne?)* مَجَالٌ لِلْوَصْلِ وَالْاِتِّصَالِ فِيهِ Bir imkan اللهِ سُبْحَانَهُ Ancak adetullah cari olmuştur *(Nasıl?)* بِاَنْ يُعْطِيَ Vermesiyle *(Ne zaman?)* بَعْدَ قُرُونٍ مُتَطَاوِلَةٍ وَاَزْمِنَةٍ مُتَبَاعِدَةٍ Uzun zaman ve asırlardan sonra *(Ne sebebiyle?)* مِنْ كَمَالِ رَحْمَتِهِ وَرَأْفَتِهِ Nihayetsiz rahmeti sebebiyle *(Kime verir?)* لِصَاحِبِ دَوْلَةِ Devlet sahibine *(Ne zaman?)* بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ Fena-ı etemden sonra *(Ne verir?)* بَقَاءٌ اَكْمَلَ Beka-ı ekmel فَكَمَا اَنَّ Ve zat-ı akdetsen bir numune وَاَنْمُوذَجًا مِنَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ Nasıl ki onun kıyamı ilk önce idi *(Ne ile?)* بِاَصْلِهِ Aslı ile هُوَ الَّذِي قِيَامُهُ كَانَ اَوَّلاً

اَلْاَسْمَاءُ وَالصِّفَاتُ Ki, o asıl isim ve sıfatlardır يَكُونُ اْلآنَ قَائِمًا Şimdi de kaim olur
(Ne ile?) بِذٰلِكَ اْلاَنْمُوذَجِ Bu numune ile وَمَجْمُوعُ تِلْكَ اْلاَعْرَاضِ السَّابِقَةِ الَّتِي كَانَتْ Ve şu önceki var olan arazların toplamı تَكُونُ تِلْكَ الذَّاتُ الْمَوْهُوبَةُ Bu hibe olunan zat olur (Ne?) حَقِيقَتَهَا Onların hakikati وَيَنْتَهِي كَمَالُ الْاِنْسَانِ اِلَى نِهَايَتِهِ Ve insanın kemali nihayetine erer وَتَتِمُّ النِّعْمَةُ فِي حَقِّهِ Ve hakkındaki nimet tamamlanır هَا اَنَا Dikkat edin ben bir söz söylüyorum ki, يَنْبَغِي حُسْنُ الْاِصْغَاءِ Can kulağıyla dinlenmeli اِنَّ الْقِيَامَ بِتِلْكَ الذَّاتِ الْمَوْهُوبَةِ Bu hibe olunan zatla kaim olmak بَلْ لَيْسَ مَخْصُوصًا بِذٰلِكَ الْعَارِفِ Sadece bu arifin kendisine mahsus değildir اَلَّتِي هِيَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةُ Bilakis alemin tüm fertlerinin kıyamı قِيَامُ جَمِيعِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Ki onlar bütünleşmiş araztardır كَمَا كَانَ اَوَّلاً بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Nasıl ki daha önce isim ve sıfatlar ileydi جُعِلَ اْلآنَ مَرْبُوطًا Şimdi de bağlı kılındı (Neye?) بِتِلْكَ الذَّاتِ الْمَوْهُوبَةِ Bu hibe olunmuş zata وَجُعِلَ الْكُلُّ قَائِمًا Ve hepsi kaim kılındı (Ne ile?) بِتِلْكَ الذَّاتِ الْمَوْهُوبَةِ Bu hibe olunan zatla ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَيْسَ عَلَى اللهِ بِمُسْتَنْكَرِ اَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمَ فِي وَاحِدِ (Ne?) Allah için kabul edilemez değildir
Alemi bir kişide toplaması

اَلَّتِي جَاءَتْ فِي قَوْلِهِ تَعَالَى وَسِرُّ خِلاَفَةِ الْاِنْسَانِ İnsanın hilafetinin sırrı Ki, Allah'ın şu sözünde gelmiştir اِنِّي جَاعِلٌكَ فِي الْاَرْضِ خَلِيفَةً Ben seni yeryüzünde halife yapacağım (Bu sır nedir?) يَتَحَقَّقُ هٰهُنَا Burada tahakkuk eder وَحَقِيقَةُ خَبَرِ اِنَّ اللهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ 'Allah Adem'i kendi suretinde yarattı' haberinin hakikati (Nedir?) تَتَّضِحُ مِنْ اَنَّهُ يُعْطَى اَنْمُوذَجًا مِنَ الذَّاتِ Orada açığa kavuşur وَمَا قُلْتُ Benim dediğim ثَمَّةَ الْاَقْدَسِ Zat-ı akdesten bir numune verilmesi فَهُوَ مِنْ ضِيقِ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ O ibare darlığındandır وَاِلاَّ فَاَيْنَ الْمَجَالُ هُنَاكَ Yoksa orada imkan nerede? (Neye?) لِلْاَنْمُوذَجِ Numuneye وَاَيُّ شَيْءٍ يَظْهَرُ بِصُورَتِهِ Ve hangi şey onun suretiyle zahir olabilir? وَاَيْنَ الْمَجَالُ ثَمَّةَ لِلصُّورَةِ Orada surete imkan nerede? اَنْ يُعْلَمَ يَنْبَغِي Bilinmelidir ki, اَنَّ مِثْلَ هٰذَا الْعَارِفِ Bu arif gibileri (Nedir?) لاَ يَكُونُ مُتَعَدِّدًا Birden fazla olmaz

فَإِنَّهُ إِذَا ظَهَرَ *(Niçin?)* فِي عَصْرٍ وَاحِدٍ *(Nerede?)* Bir asırda Zira bu arif zahir olduğunda
كَيْفَ يُتَصَوَّرُ *(Ne zaman?)* بَعْدَ قُرُونٍ مُتَطَاوِلَةٍ Uzun asırlardan sonra Nasıl
فَلَوْ عَيَّنَّا *(Ne?)* تَعَدُّدُهُ فِي عَصْرٍ وَاحِدٍ düşünülebilir? Bir asırda birden fazla olması
Eğer tayin etseydik *(Neyi?)* مُدَّةَ ظُهُورِ مِثْلِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Böyle bir devletin zuhur
müddetini لَمَا صَدَّقَهُ غَيْرُ الْاَقَلِّينَ Çok az kimsenin dışında kimse kabul etmezdi
Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet
وَهَيِّئْ لَنَا *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu يَنْبَغِي اَنْ
يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ الْعَارِفَ Arif kişi اَلَّذِي شُرِّفَ بِبَقَاءِ الذَّاتِ Ki o, zatın bekasıyla
şereflenmiştir تَكُونُ تِلْكَ الذَّاتُ الْمَوْهُوبَةُ Bu hibe olunan zat olur *(Ne olur?)* لَا كَيْفِيَّةً
Keyfiyetsiz وَتَكُونُ وَرَاءَ جَمِيعِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Ve tüm vecih ve itibarların
ötesinde olur وَالذَّاتُ الَّتِي لَهَا نَصِيبٌ مِنَ اللَّاكَيْفِي Keyfiyetsiz olandan nasibi olan
zat *(Nedir?)* لَهَا طَرِيقٌ سُلْطَانِيٌّ Onun sultani bir yolu vardır *(Neye?)* اِلَى الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ
اللَّاكَيْفِيَّةِ Keyfiyetsiz olan mücerret zata وَتَكُونُ الذَّاتُ الْمَوْهُوبَةُ Ve hibe olunan bu
zat olur *(Ne?)* هِيَ كُنْهَ الْعَارِفِ Arifin künhü فَإِنَّ الْكُنْهَ عِبَارَةٌ Zira künh ibarettir *(Neden?)*
عَمَّا هُوَ وَرَاءَ جَمِيعِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Tüm vecih ve itibarların ötesindeki şeyden
وَهٰذِهِ الذَّاتُ İşte bu zat da *(Nedir?)* مَا وَرَاءَ جَمِيعِ الْاعْتِبَارَاتِ Tüm itibarların
ötesindedir وَلَا كُنْهَ لِسَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Alemin diğer fertlerinin künhü yoktur فَإِنَّ جَمِيعَ
وُجُودِهَا Zira onların tüm varlığı *(Nedir?)* وُجُوهٌ وَاعْتِبَارَاتٌ Vecih ve itibarlardır وَلَا
حَتَّى يُقَالَ لَهَا كُنْهٌ İtibarların ötesinde zatları yoktur ذَاتَ لَهَا مَا وَرَاءَ الْاعْتِبَارَاتِ Ta ki
onlara künh densin فَإِذَا لَمْ يَكُنْ لَهَا كُنْهٌ Onların künhü olmadığı zaman da مَاذَا
يَكُونُ لَهَا نَصِيبٌ Onların ne nasibi olur? *(Neden?)* مِنْ كُنْهِ الْاَصْلِ Aslın künhünden
وَاَنَّى مُنَاسَبَةٌ لِلْوَجْهِ مَعَ O künhtür هُوَ الْكُنْهُ Künhe yolu olan وَالَّذِي لَهُ سَبِيلٌ اِلَى الْكُنْهِ
وَقَعَ مُحَاذِيًا لِلْكُنْهِ Sanki künh وَكَاَنَّ الْكُنْهَ Vechin künhle ne münasebeti vardır الْكُنْهِ
Diğer künhle aynı hizadadır وَلِلْوَجْهِ انْحِرَافٌ مِنَ الْكُنْهِ Vecih için künhten sapma
vardır فَكَيْفَ يَصِلُ اِلَى الْكُنْهِ Künhe nasıl vasıl olur? بَلْ كُلَّمَا يَكُونُ

يَقَعُ مِنَ الْكُنْهِ Bilakis onun hareket ve seyri حَرَكَتُهُ وَسَيْرُهُ اَكْثَرَ Daha çok oldukça اَبْعَدَ Künhten daha uzaklaşır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَنْ تَبْلُغَ الْكَعْبَةَ الْعَلْيَاءَ Yüce Kabe'ye ulaşamazsın يَا بَدَوِيُّ Ey bedevi اِنَّ الطَّرِيقَ الَّذِي تَمْشِي Zira senin yürüdüğün yol اِلَى الْحَتَنِ Haten'e gider.

وَاِطْلَاقُ مُحَاذَاتِ الْكُنْهِ الْكُنْهَ مِنْ ضِيقِ 'Künhün künhü hizalaması' sözünü kullanmak مَجَالِ الْعِبَارَةِ İbare alanının darlığındandır وَاِلاَّ كَيْفَ تُتَصَوَّرُ الْمُحَاذَاةُ Yoksa aynı hizada olmak nasıl düşünülebilir? *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu makamda وَلَكِنْ تُطْلَقُ الْمُحَاذَاةُ Ancak hizalamak kullanılır *(Nasıl?)* عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ Mecazi yolla *(Niye?)* لِتَمَثُّلِ ذٰلِكَ الْمَعْنَى اللَّاكَيْفِيِّ Bu keyfiyetsiz mana şekillensin diye *(Nasıl?)* بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ مُتَكَيِّفَةٍ Keyfi bir misal suretiyle رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا Allah'ım bizi cezalandırma اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا Eğer unutur ya da hata edersek اِسْمَعْ Dinle! اَنَّهُ لَمَّا حَصَلَ لِاَفْرَادِ الْعَالَمِ Ne zaman ki alemin fertlerine hasıl oldu اَلَّتِي هِيَ اَعْرَاضٌ مُجْتَمِعَةٌ Ki onlar bütünleşmiş arazlardır *(Ne hasıl oldu?)* قِيَامُ بِذَاتِ الْعَارِفِ الْمَوْهُوبَةِ Arifin hibe olunan zatıyla kaim olmak كَمَا مَرَّ Geçtiği gibi حَصَلَتْ لَهَا أَيْضًا O fertlere de hasıl oldu *(Ne?)* نِسْبَةٌ بِالذَّاتِ الْاَقْدَسِ جَلَّ شَأْنُهَا Şanı yüce mukaddes Zat ile bir nispet *(Ne vasıtasıyla?)* وَحَصَلَ بِتَوَسُّطِ ذَاتِ الْعَارِفِ الْمَذْكُورَةِ Arifin zikredilen zatı vasıtasıyla لَهَا نَصِيبٌ Ve ona bir pay hasıl oldu *(Nereden?)* مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeden *(Hangi yönden?)* مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ Bu arifin zatıyla kaim olmaları yönünden فَاِنَّ ذَاتَ هٰؤُلَاءِ Zira bunların zatı *(Nedir?)* هِيَ عَيْنُ ذَاتِ الْعَارِفِ Arifin zatının aynıdır كَاَنَّهَا حَصَلَ لَهَا Sanki onlara hasıl olmuştur *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ ذَوَاتِهَا Zatları vasıtasıyla *(Ne?)* اِرْتِبَاطٌ لاَ كَيْفِيٌّ Keyfiyetsiz bir irtibat *(Ne ile?)* بِذَاتٍ لاَ كَيْفِيَّةٍ Keyfiyetsiz bir zat ile وَمَعَ ذٰلِكَ انْتِسَابُهَا Bununla beraber onların intisabı *(Neye?)* اِلَى الذَّاتِ الْاَقْدَسِ Mukaddes Zat'a *(Ne iledir?)* بِتَوَسُّطِ الْعَارِفِ Arifin vasıtasıyladır فَاِنَّ تِلْكَ الذَّاتَ فِي الْحَقِيقَةِ Zira bu zat hakikatte

اَنَّ كُلَّ اَحَدٍ Her bir kişi ki, لَهُ انْتِسَابٌ اِلَى الذَّاتِ الْاَقْدَسِ Onun mukaddes Zat'a intisabı vardır *(Ne ile intisabı vardır?)* بِذَاتِهِ Kendi zatıyla وَوَصُولٌ لاَ كَيْفِيٌّ Ve keyfiyetsiz bir vuslatı vardır *(Neye?)* اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeye *(İşte bu zat nedir?)* لَهُ اَصَالَةٌ وَاسْتِقْلاَلٌ Onun için asalet ve istiklal vardır *(Ne hususunda?)* فِى اَخْذِ الْفُيُوضِ وَالْبَرَكَاتِ Feyz ve bereketleri alma hususunda *(Nereden?)* مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeden وَلاَ تَوَسُّطَ فِى الْبَيْنِ Arada vasıta yoktur وَالْوَسَائِطُ اِنَّمَا هِىَ Vasıtalar ancak *(Nerededir?)* فِيمَا دُونَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeden aşağıdadır وَلِكُلِّ اَحَدٍ Herkes için vardır *(Kimden?)* مِنَ الْوَاصِلِينَ Vasıl olanlardan *(Neye?)* اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُنَزَّهَةِ Bu münezzeh mertebeye *(Ne vardır?)* نَصِيبٌ بِقَدْرِ اسْتِعْدَادِهِ Kabiliyeti kadar nasibi vardır *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الْاَصَالَةِ Asalet yoluyla وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ Allah Subhânehu en iyi bilendir *(Neyi?)* بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ كُلِّهَا Tüm işlerin hakikatlerini وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

اِسْمَعْ كَلاَمًا غَرِيبًا Acayip bir söz dinle! هِىَ ذَاتُ الْعَارِفِ Arifin zatıdır

81. MEKTUP

٨١- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالثَّمَانُونَ: اِلَى الْخَواجَهْ جَمَالِ الدِّينِ الْحُسَيْنِ فِي تَعْبِيرِ وَاقِعَتِهِ﴾

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَوَاتِ وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ لِيَعْلَمِ الْوَلَدُ الْاَعَزُّ اَنَّ الصَّحِيفَةَ الشَّرِيفَةَ الَّتِي اَرْسَلْتَهَا قَدْ وَصَلَتْ وَحَيْثُ كَانَتْ مُتَضَمِّنَةً لِخَبَرِ الْعَافِيَةِ وَالْجَمْعِيَّةِ الصُّورِيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ اَوْرَثَتِ الْفَرَحَ وَالسُّرُورَ وَكَتَبْتَ الْوَاقِعَةَ الَّتِي ظَهَرَتْ وَطَلَبْتَ تَعْبِيرَهَا وَهِيَ «اِنِّي كُنْتُ مَرَّةً فِي صَدَدِ التَّوَضِّي فَسَقَطْتُ مَغْشِيًّا عَلَيَّ وَصِرْتُ كَاَنَّهُ خَرَجَ الرُّوحُ مِنْ بَدَنِي وَلَمَّا اَفَقْتُ رَأَيْتُ نُورًا لَامِعًا كَالشَّمْسِ حَتَّى غُشِيَ عَلَيَّ مِنْ غَايَةِ لَطَافَتِهِ كَمَا اِذَا رَأَى شَخْصٌ مَحْبُوبَهُ فَيَنْمَحِي فِي اَشِعَّةِ جَمَالِهِ وَلَا يَبْقَى مِنْهُ اسْمٌ وَلَا رَسْمٌ» لِيَكُنْ مَكْشُوفًا لِوَلَدِي وَمَعْلُومًا اَنَّ الْاِنْسَانَ مُرَكَّبٌ مِنْ لَطَائِفَ سَبْعَةٍ مَشْهُورَةٍ وَلِكُلِّ لَطِيفَةٍ مُعَامَلَةٌ عَلَى حِدَةٍ وَاَحْوَالٌ وَمَوَاجِيدُ مُخْتَصَّةٌ بِهَا وَكَانَتْ اَحْوَالُ وَلَدِي وَاَذْوَاقُهُ مُتَعَلِّقَةً بِلَطِيفَةِ الْقَلْبِ اِلَى الْآنِ وَكَانَ مُتَلَوِّنًا بِتَلْوِينَاتِ الْقَلْبِ وَالْآنَ قَدْ وَرَدَ هٰذَا الْوَارِدُ الْقَوِيُّ اِلَى لَطِيفَةِ رُوحِكَ وَاَدْخَلَهَا فِي تَصَرُّفِهِ ﴿اِنَّ الْمُلُوكَ اِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً اَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا اَعِزَّةَ اَهْلِهَا اَذِلَّةً﴾ وَلَمَّا كَانَتِ الرُّوحُ الَّتِي هِيَ مَنْشَأُ الْاِدْرَاكِ وَالشُّعُورِ مَغْلُوبَةَ الْوَارِدِ كَانَ الْغَشْيُ نَقْدَ الْوَقْتِ وَمُعَامَلَتُكَ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ مُتَعَلِّقَةً بِلَطِيفَةِ الرُّوحِ وَقَدْ وَقَعَ فِي خَلْقَةِ هٰذَا الْيَوْمِ نَوْعُ اِمْدَادٍ وَاِعَانَةٍ فِي تَكْمِيلِ هٰذِهِ النِّسْبَةِ وَشُوهِدَ ظُهُورُ اَثَرِهَا وَعُلِمَ اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ لَهَا وُسْعَةٌ وَهِيَ بَعْدُ فِي صَدَدِ السَّرَايَةِ رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ اِتْمَامَهَا وَالْوَاقِعَةُ الثَّانِيَةُ الَّتِي كَتَبْتَهَا اَنَّكَ رَأَيْتَ تَلَاقِيَ الثُّرَيَّا بِبَنَاتِ نَعْشٍ فِي بَيْتِي تَعْبِيرُ هٰذِهِ الْوَاقِعَةِ مُنَاسِبٌ لِتَعْبِيرِ الْوَاقِعَةِ الْاُولَى وَحَيْثُ ظَهَرَ اجْتِمَاعُ نِسْبَةِ الْقَلْبِ بِنِسْبَةِ الرُّوحِ بِتَلَاقِي هٰذَيْنِ الْقِسْمَيْنِ مِنَ الْكَوَاكِبِ وَحَيْثُ اَنَّ فِي الثُّرَيَّا انْتِظَامَ الْكَوَاكِبِ فَهُوَ مُنَاسِبٌ بِالْقَلْبِ وَحَيْثُ اَنَّ فِي بَنَاتِ النَّعْشِ انْتِشَارًا فَهُوَ مُنَاسِبٌ بِالرُّوحِ فَاِنْ ظَهَرَتِ الْوَاقِعَةُ الثَّانِيَةُ بَعْدَ الْوَاقِعَةِ الْاُولَى فَصَحِيحَةٌ وَدَالَّةٌ عَلَى اجْتِمَاعِ النِّسْبَتَيْنِ وَاِنْ ظَهَرَتْ اَوَّلًا فَذٰلِكَ اَيْضًا صَحِيحٌ فَاِنَّهُ كَثِيرًا مَا تَحْصُلُ النِّسْبَةُ وَلَا تَظْهَرُ فَاُرِيَتْ اَوَّلًا حُصُولَهَا ثُمَّ ظَهَرَتْ بِوَاقِعَةٍ ثَانِيَةٍ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا﴾ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Cemâluddîn Hüseyin'e yazılmıştır**
- **Bu zâtın gördüğü bir vâkı'anın yorumu**

Allah Sübhânehû'ya hamd, Rasûlü'ne salât ve selam ulaştırdıktan sonra, değerli oğlum bilsin ki, göndermiş olduğun değerli mektup ulaştı. Sûrî ve manevî cem'iyyet ve afiyet hali üzere olduğunu bildirdiği için sevinmemize sebep oldu.

Sana zâhir olan bir vâkı'ayı yazıp yorumunu istemişsin. Diyorsun ki: "Bir gün abdest alırken bayılarak yere düştüm. Sanki ruhum bedenimden ayrılmıştı. Kendime geldiğimde güneş gibi parlayan bir nur gördüm. O nur bütün letâfetiyle beni kapladı. Tıpkı sevgilisini görüp onun güzelliğinin parıltılarında eriyip giden ve böylece kendisinden geriye ne bir isim ne de nişan kalan kimse gibi oldum."

Değerli oğlum açık bir şekilde anlasın ki, insan yedi meşhur latifeden meydana gelmiştir. Her latîfenin müstakil bir durumu ve kendisine has hâlleri ve vecdleri vardır. Oğlumun hâlleri ve zevkleri şu ana kadar kalp latîfesiyle ilgiliydi ve kendisi kalp latifesinin çeşitli hallerini yaşamaktaydı. Ancak şimdi, bu güçlü vârid (ilâhî mânâ) senin ruh latîfene geldi ve onu kendi tasarrufuna aldı. *"Doğrusu, hükümdarlar bir memlekete girdiler mi orayı perişan ederler ve halkının şerefli kişilerini zillete uğratırlar; evet böyle yaparlar."*[42]

İdrâkin ve şuurun kaynağı olan ruh bu vâride mağlup olunca bayılmak o anın biricik kazanımı oldu. O zaman senin muâmelen ruh latifesiyle ilgili oldu. Bu günkü halkada bu nisbeti tamamlama sadedinde bir tür inâyet ve yardım hâsıl oldu ve eserinin zuhûru müşâhede edildi. Böylece, o nisbet için bir genişliğin oluştuğu ve bu genişliğin henüz sirâyet sadedinde olduğu anlaşıldı. Allah Sübhânehû tamamına erdirsin.

Mektupta yazdığın ikinci vâkı'ada da Süreyyâ ile Büyük Ayı yıldız kümesinin evinde buluştuğunu görmüşsün. Bu vâkı'anın açıklaması birinci vâkı'anınkine uymaktadır. Şöyle ki; bu iki yıldız kümesinin buluşmasıyla ruh nisbetiyle kalp nisbetinin birleşmesi zâhir

[42] Neml, 34.

olmuştur. Kendisinde yıldızlar düzenli olduğu için Süreyyâ, kalbe uygun düşmektedir. Büyük Ayı ise, kendisindeki yıldızlar dağınık olduğu için, rûha uygun düşmektedir. Eğer ikinci vâkı'a, birincisinden sonra zuhûr ettiyse sahihtir ve iki nisbetin birleşmesine delâlet eder. Eğer önce, ikinci vâkı'a zuhûr ettiyse bu da sahihtir; Bu durumda çoğunlukla nisbet hâsıl olur ancak zuhûr etmez. O halde sana önce nisbetin husûlü gösterilmiş daha sonra ikinci vâkı'a ile bu nisbet zâhir olmuştur. Doğruyu en iyi bilen, Allah Sübhânehû'dur. *"Sen münezzehsin, öğrettiğinden başka bizim bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz Sen hem bilensin, hem Hakim'sin".*[43] *Vesselâm.*

KELİME ANLAMI

81. اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالثَّمَانُونَ Seksen birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْخَواجَهْ جَمَالِ الدِّينِ الْحُسَيْنِ Hâce Cemaleddin Hüseyin'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِى تَعْبِيرِ وَاقِعَتِهِ Vakıasının yorumu hakkındadır.**

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَوَاتِ Hamd ve salatlardan وَتَبْلِيغِ الدَّعَوَاتِ Ve duaları ulaştırdıktan sonra اَنَّ الصَّحِيفَةَ الشَّرِيفَةَ الَّتِى اَرْسَلْتَهَا لِيَعْلَمِ الْوَلَدُ الْاَعَزُّ Aziz oğul bilsin ki, Gönderdiğin değerli mektup قَدْ وَصَلَتْ Ulaştı وَحَيْثُ كَانَتْ مُتَضَمِّنَةً Ve de içerdiği için *(Neyi?)* لِخَبَرِ الْعَافِيَةِ وَالْجَمْعِيَّةِ الصُّورِيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ Afiyet, suri ve manevi cemiyetinizin haberini اَوْرَثَتِ الْفَرَحَ وَالسُّرُورَ Sevinç ve neşeye sebep olmuştur وَكَتَبَتَ الْوَاقِعَةَ الَّتِى ظَهَرَتْ Ve zuhur eden vakıayı yazmış وَطَلَبْتَ تَعْبِيرَهَا Ve tabirini istemişsin وَهِىَ O vakıa da şudur ki: اِنِّى كُنْتُ مَرَّةً فِى صَدَدِ التَّوَضِّى Bir kere abdest alıyordum فَسَقَطْتُ مَغْشِيًّا عَلَىَّ Birden bayılarak düştüm وَصِرْتُ Ve oldum *(Ne?)* وَلَمَّا اَفَقْتُ Ne zaman ki ayıldım كَاَنَّهُ خَرَجَ الرُّوحُ مِنْ بَدَنِى Sanki ruhum bedenimden çıktı رَأَيْتُ نُورًا لَامِعًا كَالشَّمْسِ Güneş gibi parlayan bir nur gördüm حَتَّى غُشِىَ عَلَىَّ Hatta tekrar bayıldım *(Neden dolayı?)* مِنْ غَايَةِ لَطَافَتِهِ Son derece latif olmasından dolayı كَمَا اِذَا رَأَى شَخْصٌ مَحْبُوبَهُ Tıpkı bir şahıs sevgilisini

[43] Bakara, 32.

وَلاَ يَبْقَى مِنْهُ اسْمٌ وَلاَ gördüğünde فَيَنْمَحِي فِي أَشِعَّةِ جَمَالِهِ Güzelliğinin nurunda eriyip رَسْمٌ Kendisinden ne bir isim ne de bir resim kalmadığı gibi... لِيَكُنْ مَكْشُوفًا لِوَلَدِي وَمَعْلُومًا Oğluma malum olsun ki اَنَّ الْاِنْسَانَ مُرَكَّبٌ İnsan oluşmuştur *(Neden?)* مِنْ مُعَامَلَةُ لَطَائِفَ سَبْعَةٍ مَشْهُورَةٍ Meşhur yedi latifeden وَلِكُلِّ لَطِيفَةٍ Ve her bir latife için وَاَحْوَالٌ وَمَوَاجِيدُ مُخْتَصَّةٌ بِهَا Ve ona özel hal ve عَلَى حِدَةٍ Başlı başına bir muamele vecdler vardır مُتَعَلِّقَةٌ بِلَطِيفَةٍ وَكَانَتْ اَحْوَالُ وَلَدِي وَاَذْوَاقُهُ Oğlumun hal ve zevkleri وَكَانَ مُتَلَوِّنًا بِتَلْوِينَاتِ الْقَلْبِ اِلَى الْآنِ Şu ana kadar kalp latifesiyle alakalı idi الْقَلْبِ Ve kalbin renklerine boyanmıştı وَالْآنَ قَدْ وَرَدَ Şu an ise gelmiştir *(Ne?)* هٰذَا الْوَارِدُ الْقَوِيُّ Bu kuvvetli hal *(Neye?)* وَاَدْخَلَهَا فِي لَطِيفَةِ رُوحِكَ Ruhunun latifesine اِنَّ الْمُلُوكَ اِذَا دَخَلُوا قَرْيَةً Hükümdarlar bir تَصَرُّفِهِ Ve onu kendi tasarrufuna almıştır yere girince اَفْسَدُوهَا وَجَعَلُوا اَعِزَّةَ اَهْلِهَا Orayı perişan eder Ve halkının şerefli kişilerini yaparlar *(Ne?)* اَذِلَّةً Zelil kişiler وَلَمَّا كَانَتِ الرُّوحُ Ruh olunca الَّتِي هِيَ مَنْشَأُ الْاِدْرَاكِ وَالشُّعُورِ Ki o idrak ve şuurun kaynağıdır *(Ne olunca?)* مَغْلُوبَةَ الْوَارِدِ Gelen وَمُعَامَلَتُكَ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ كَانَ الْغَشْيُ نَقْدَ الْوَقْتِ O zaman bayılmak sermaye oldu Senin bu vakitteki muamelen مُتَعَلِّقَةٌ بِلَطِيفَةِ الرُّوحِ Ruh latifesiyle alakalıdır وَقَدْ وَقَعَ Kuşkusuz vaki oldu *(Nerede?)* فِي حَلْقَةِ هٰذَا الْيَوْمِ Bu günkü halkada *(Ne?)* نَوْعُ اِمْدَادٍ وَاِعَانَةٍ Bir tür imdat ve yardım *(Ne hususunda?)* فِي تَكْمِيلِ هٰذِهِ النِّسْبَةِ Bu nispetinin tekmili hususunda وَشُوهِدَ ظُهُورُ اَثَرِهَا Eserinin zuhuru müşahede edildi وَعُلِمَ Ve bilindi ki, اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ لَهَا وُسْعَةٌ Ona bir genişlik hasıl olmuştur وَهِيَ بَعْدُ Ve o henüz *(Nedir?)* فِي صَدَدِ السِّرَايَةِ Sirayet sadedindedir رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ اِتْمَامَهَا وَالْوَاقِعَةُ الثَّانِيَةُ الَّتِي كَتَبْتَهَا Allah tamamlanmasını nasip etsin Yazdığın ikinci vakıa *(Nedir?)* اَنَّكَ رَاَيْتَ Sen görmüşsün *(Neyi?)* ثُرَيَّا Süreyya yıldızının karşılaştığını *(Ne ile?)* بِبَنَاتِ نَعْشٍ Büyük ayı yıldız kümesiyle *(Nerede?)* فِي بَيْتِي Evimde مُنَاسِبٌ لِتَعْبِيرِ الْوَاقِعَةِ الْاُولَى تَعْبِيرُ هٰذِهِ الْوَاقِعَةِ Bu vakıanın tabiri *(Nedir?)* Birincisi vakıanın tabirine münasiptir وَحَيْثُ ظَهَرَ Şöyle ki zahir olmuştur *(Ne?)*

اِجْتِمَاعُ بِنِسْبَةِ الْقَلْبِ Kalp nispetinin bir araya gelmesi *(Ne ile bir araya gelmesi?)* بِنِسْبَةِ الرُّوحِ Ruh nispetiyle *(Nasıl zahir olmuştur?)* بِتَلاَقِي هَذَيْنِ الْقِسْمَيْنِ مِنَ الْكَوَاكِبِ Bu iki grup yıldızın karşılaşmasıyla وَحَيْثُ اَنَّ فِي الثُّرَيَّا Ve de Süreyya yıldızında olduğu için *(Ne?)* اِنْتِظَامَ الْكَوَاكِبِ Yıldızların intizamı فَهُوَ مُنَاسِبٌ بِالْقَلْبِ O kalbe uygundur وَحَيْثُ اَنَّ فِي بَنَاتِ النَّعْشِ Ve Büyük ayı yıldız kümesinde de olduğu için *(Ne?)* اِنْتِشَارًا Dağınıklık فَهُوَ مُنَاسِبٌ بِالرُّوحِ O da ruha uygundur فَاِنْ ظَهَرَتِ الْوَاقِعَةُ الثَّانِيَةُ Eğer ikinci vakıa zuhur ettiyse *(Ne zaman?)* بَعْدَ الْوَاقِعَةِ الْاُولَى Birinci vakıadan sonra فَصَحِيحَةٌ Doğrudur وَدَالَّةٌ عَلَى اجْتِمَاعِ النِّسْبَتَيْنِ Ve iki nispetin toplanmasına delalet eder وَاِنْ ظَهَرَتْ اَوَّلاً Ama ilk önce zuhur ettiyse فَذٰلِكَ أَيْضًا صَحِيحٌ Bu dahi sahihtir *(Niçin?)* فَاِنَّهُ كَثِيرًا مَا تَحْصُلُ النِّسْبَةُ Zira çoğu kez nispet hasıl olur وَلاَ تَظْهَرُ Ama zahir olmaz فَاُرِيَتْ اَوَّلاً حُصُولُهَا İlk önce sana husulü gösterildi ثُمَّ ظَهَرَتْ بِوَاقِعَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci vakıa ile de bu zahir oldu وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ Allah Subhânehu Doğruyu en iyi bilendir سُبْحَانَكَ Seni tenzih ederiz لاَ عِلْمَ لَنَا Bizim ilmimiz yoktur اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا Sadece bize öğrettiğin vardır وَالسَّلاَمُ Selamlar..

82. MEKTUP

٨٢- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالثَّمَانُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدِ وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ مُدَّ ظِلُّهُمَا فِي اِظْهَارِ آلاَمِ الْمُهَاجَرَةِ مَعَ بَعْضِ الْبِشَارَاتِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى لِيَكُنْ اَوْلاَدِيَ الْكِرَامُ مُتَحَقِّقِينَ بِالْجَمْعِيَّةِ الصُّورِيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ لاَ اَجِدُ فِي هٰذِهِ الْاَسْفَارِ وَالْمِحَنِ شَيْئًا مِنَ الْآلاَمِ مُسَاوِيًا لِمُفَارَقَةِ اَوْلاَدِيَ الْاَعِزَّةِ وَقَلَّمَا اَكُونُ فَارِغًا عَنْ تِذْكَارِهِمْ وَكُلَّمَا كَانَ وُصُولُ النِّعَمِ مِنَ الْمُنْعِمِ الْحَقِيقِيِّ اَكْثَرَ يَكُونُ تَذَكُّرُ الْاَحِبَّةِ النَّائِينَ اَزْيَدَ وَاَوْفَرَ وَالسَّوَانِحُ الْجَدِيدَةُ تُكْتَبُ يَوْمًا فَيَوْمًا فِي الْمُسَوَّدَةِ وَتُنْقَلُ اِلَى الْبَيَاضِ وَلٰكِنْ مَنِ الَّذِي يُدْرِكُهَا وَمَنْ يَحْتَظُّ بِهَا وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدُ هَاشِمُ مُغْتَنِمُ فَاِنَّ فِيهِ اسْتِعْدَادَ فَهْمِ الْكَلاَمِ وَيَكُونُ مُلْتَذًّا فِي الْجُمْلَةِ وَلٰكِنَّهُ صَارَ فِي سَفَرِ اَجْمِيرْ هٰذَا مِنْ شِدَّةِ الْمِحَنِ مِنَ الْمُخْلِصِينَ الصَّحِيحِي الْاَعْذَارِ لاَ يُرَافِقُونَ اِلاَّ قَلِيلاً حَسْبُنَا اللّٰهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ الرُّفَقَاءُ قَلِيلُونَ وَالْاَذْوَاقُ أَيْضًا قَلِيلَةٌ ﴿أَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ﴾ بَلَى ثُمَّ اِنِّي لَمَّا كُنْتُ لَيْلَةً مَحْزُونًا وَمُتَأَلِّمًا مِنْ مُفَارَقَتِكُمْ وَرَأَيْتُ بَعْدَ صَلاَةِ التَّهَجُّدِ اَنَّكُمَا الْاَخَوَيْنِ ذَهَبْتُمَا مَعَ وَاحِدٍ مِنْ هٰؤُلاَءِ الْاَصْحَابِ عِنْدَ وَكِيلِ سُلْطَانٍ لِتَكُونُوا مُلاَزِمِينَ لَهُ وَتَمْيِيزُ مَنْ يَصْلَحُ الْمُلاَزَمَةَ مُفَوَّضٌ اِلَى ذٰلِكَ الْوَكِيلِ فَكُلُّ مَنْ يَرَاهُ قَابِلاً لِلْمُلاَزَمَةِ يَأْخُذُهُ مُلاَزِمًا وَيَكْتُبُونَ لَوْنَهُ وَعَلاَئِمَهُ عَلَى وَرَقٍ فَكَتَبُوا مِنْ بَيْنِ الثَّلاَثَةِ لَوْنَكُمَا وَاَخَذُوكُمَا لِلْمُلاَزَمَةِ وَلَمْ يَكْتُبُوا لَوْنَ الثَّالِثِ مِنَ الْاَصْحَابِ وَلَمْ يَقْبَلُوهُ لِلْمُلاَزَمَةِ وَاَنَا اَسْئَلُكُمَا لِمَ لَمْ يَكْتُبُوا لَوْنَهُ فَتَقُولاَنِ اِنَّهُ قَرَّبَ وَجْهَهُ اِلَى وَجْهِهِ وَقْتَ كِتَابَةِ اللَّوْنِ وَتَأَمَّلَ فِيهِ تَأَمُّلاً تَامًّا فَقَالَ اِنَّ بِهِ سَوَادًا اَوْ قَالَ لَفْظًا قَرِيبًا مِنْ ذٰلِكَ فَلَمْ يَكْتُبْ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ قَدِ اطْمَئَنَّ الْقَلْبُ مِنْ جَانِبِكُمَا حَيْثُ قَبِلُوكُمَا وَلٰكِنْ بَقِيَ الْخَاطِرُ مُتَأَلِّمًا مِنْ طَرَفِ هٰذَا الثَّالِثِ مِنَ الْاَصْحَابِ حَيْثُ لَمْ يَقْبَلُوهُ وَلَيْتَ يَقْبَلُونَهُ لِمُلاَزَمَةِ مُلاَزِمِي السُّلْطَانِ الْعَاقِبَةُ بِالْخَيْرِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Said ve Hâce Muhammed Masûm'a yazılmıştır**
- **Ayrılık ve uzaklığın sıkıntıları ile bazı müjdeler**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Değerli oğullarım, sûrî ve manevî cem'iyyeti gerçekleştirsinler. Bu seyahatlerde ve sıkıntılarda evlâdımdan ayrı kalmak kadar bana zor gelen ve acı veren başka hiçbir şey yoktur. Onları hatırlamaksızın geçirdiğim vakit çok azdır. Hakîkî anlamda nimet veren Mevlâ Teâlâ ne kadar çok nimet verse uzaklardaki dostlar da o kadar çok hatırıma gelmektedir. Hatırıma gelen yeni şeyler günlük olarak yazılmakta ve temize çekilmektedir. Ancak onları kim idrak edecek ve kimler nasiplenecektir?

Hâce Muhammed Hâşim bir ganimettir. Çünkü kendisinde sözü anlama istidâdı vardır ve o, söylenenden tat alır. Ancak o da Ecmîr'de seyahattedir. Özrü doğru olan dostlarından gelen şiddetli sıkıntılarla boğuşmaktadır. Kendisine refâkat eden dostları çok azdır. *"Allah bize yeter. O ne güzel vekildir"*[44] Dostlar az olduğu gibi zevk sahipleri de azalmıştır. *" Allah, kuluna kâfi değil midir?"*[45] Elbette ki kâfidir.

Sonra bir gece sizden ayrı olmaktan dolayı üzgün ve mahzun bir haldeyken teheccüd namazından sonra sizi gördüm; iki kardeş, dostlardan birini de yanınız alarak Vekîl Sultan'ın yanına gittiniz. Onun hizmetinde bulunmak istiyordunuz. Hizmete kâbiliyeti olanı seçmek Vekîl'e bırakılmış. Hizmete kabiliyetli gördüğü herkesi hizmet halkasına katıyor. Kabul edilenin alâmetleri ve özellikleri bir kağıda yazılıyor.

Üçünüzün arasından ikinizin alametlerini yazıp hizmete kabul ettiler. Dostlarınızdan olan o üçüncü kişinin ise alâmetleri yazılmadı ve hizmete kabul edilmedi. Bu arada ben size onun özelliklerinin niçin yazılmadığını soruyorum. Diyorsunuz ki: "Özelliklerin yazıldığı

---

[44] Âl-i İmrân, 173.

[45] Zümer, 36.

sırada Şeyh yüzünü dostumuzun yüzüne yaklaştırdı. Uzun uzun inceledikten sonra "onun yüzünde siyahlık vardır" şeklinde veya buna yakın bir söz söyledi ve yazmaktan vazgeçti."

Allah Sübhânehû'ya hamdolsun ki sizi kabul ettikleri için sizden yana kalbim mutmain oldu. Ancak dostlardan olan üçüncü şahsın kabul edilmemesi sebebiyle üzüldüm. Sultânın hizmetçileri arasına keşke onu da kabul etselerdi. Âkıbet hayırlıdır.

KELİME ANLAMI

82. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالثَّمَانُونَ Seksen ikinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ Hazreti Mahdum zade Hâce Muhammed Said وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ مُدَّ ظِلُّهُمَا Ve Hâce Muhammed Masum'a Himayeleri daim olsun** *(Ne hakkındadır?)* **فِي اِظْهَارِ آلاَمِ الْمُهَاجَرَةِ Ayrılığın acılarını açıklama hakkındadır** *(Ne ile birlikte?)* **مَعَ بَعْضِ الْبِشَارَاتِ Bazı müjdelerle birlikte. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun لِيَكُنْ اَوْلاَدِيَ الْكِرَامُ Değerli çocuklarım olsun *(Ne?)* مُتَحَقِّقِينَ Bütünleşmiş *(Ne ile?)* بِالْجَمْعِيَّةِ الصُّورِيَّةِ وَالْمَعْنَوِيَّةِ Sûri ve manevi cemiyet ile لاَ اَجِدُ Ben bulamıyorum *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْاَسْفَارِ وَالْبِحَارِ Bu yolculuk ve sıkıntılarda *(Ne bulamıyorum?)* شَيْئًا مِنَ الْآلاَمِ مُسَاوِيًا Denk bir sıkıntı *(Neye?)* لِمُفَارَقَةِ اَوْلاَدِيَ الْاَعِزَّةِ Değerli çocuklarımın ayrılığına وَقَلَّمَا اَكُونُ فَارِغًا Çok az boş kalıyorum *(Neden?)* عَنْ تِذْكَارِهِمْ Onları hatırlamaktan وَكُلَّمَا كَانَ وُصُولُ النِّعَمِ Nimetlerin ulaşması oldukça *(Kimden?)* مِنَ الْمُنْعِمِ الْحَقِيقِيِّ Hakiki nimet vericiden *(Ne oldukça?)* اَكْثَرَ Daha çok يَكُونُ تَذَكُّرُ الْاَحِبَّةِ النَّائِينَ Uzakta olan sevdiklerin hatırlanması oluyor *(Ne?)* اَزْيَدَ تُكْتَبُ يَوْمًا فَيَوْمًا فِي Daha fazla ve çok وَالسَّوَانِحُ الْجَدِيدَةُ Yeni marifetler وَاَوْفَرَ الْمُسَوَّدَةِ Gün be gün müsveddeye yazılıyor وَتُنْقَلُ اِلَى الْبَيَاضِ Ve temize çekiliyor

وَلَكِنْ مَنِ الَّذِى يُدْرِكُهَا Ancak onu anlayacak olan kimdir وَمَنْ يَحْتَظُّ بِهَا Ve ondan kim haz alacaktır? وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدُ هَاشِمُ Hâce Muhammed Haşim مُغْتَنِمُ Ganimettir *(Niçin?)* فَإِنَّ فِيهِ Zira onda اِسْتِعْدَادَ فَهْمِ الْكَلَامِ Konuyu anlama kabiliyeti vardır وَلَكِنَّهُ صَارَ فِى سَفَرِ Ve az da olsa (söylenenden) lezzet alır وَيَكُونُ مُلْتَذًّا فِى الْجُمْلَةِ Ancak o da Ecmir seferindedir اَجْمِيرْ Bu yolculuk şiddetli sıkıntıdan kaynaklanmıştır هٰذَا مِنْ شِدَّةِ الْمِحَنِ *(Kimden gelen?)* Geçerli özrü olan bir takım ihlaslı dostlardan مِنَ الْمُخْلِصِينَ الصَّحِيحِى الْاَعْذَارِ Ona çok az arkadaşlık ediyorlar لَا يُرَافِقُونَ اِلَّا قَلِيلًا Allah bize yeter o ne güzel vekildir اَلرُّفَقَاءُ قَلِيلُونَ حَسْبُنَا اللهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ Dostlar azdır وَالْاَذْوَاقُ أَيْضًا قَلِيلَةٌ Zevkler de azdır أَلَيْسَ اللهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ Allah kuluna kafi değil mi? بَلَى Evet kafidir ثُمَّ اِنِّى لَمَّا كُنْتُ لَيْلَةً Sonra ben bir gece iken *(Ne?)* وَرَأَيْتُ بَعْدَ صَلَاةِ مَحْزُونًا وَمُتَأَلِّمًا مِنْ مُفَارَقِتِكُمْ Ayrılığınızdan mahzun ve elemli التَّهَجُّدِ Teheccüd namazından sonra gördüm ki, اَنَّكُمَا الْاَخَوَيْنِ Siz iki kardeş ذَهَبْتُمَا مَعَ وَاحِدٍ Bir kişiyle gittiniz *(Kimden?)* مِنْ هٰؤُلَاءِ الْاَصْحَابِ Bu arkadaşlardan *(Nereye gittiniz?)* عِنْدَ وَكِيلِ سُلْطَانٍ Sultanın vekilinin huzuruna *(Niçin?)* لِتَكُونُوا Ona hizmetçi olmak için وَتَمْيِيزُ مَنْ يَصْلَحُ الْمُلَازَمَةَ Hizmete ehil olanı مُلَازِمِينَ لَهُ seçmek فَكُلُّ مَنْ يَرَاهُ قَابِلًا Bu vekile bırakılmış مُفَوَّضٌ اِلَى ذٰلِكَ الْوَكِيلِ Kabiliyetli gördüğü her kişiyi *(Neye kabiliyetli?)* لِلْمُلَازَمَةِ Hizmete يَأْخُذُهُ مُلَازِمًا Onu hizmetçi olarak alıyor وَيَكْتُبُونَ لَوْنَهُ وَعَلَائِمَهُ Ve onun rengini ve alemetlerini yazıyorlar *(Neye?)* عَلَى وَرَقٍ Bir kağıt üzerine فَكَتَبُوا مِنْ بَيْنِ الثَّلَاثَةِ Üç kişi arasında yazdılar *(Neyi?)* لَوْنَكُمَا İkinizin rengini وَاَخَذُوكُمَا لِلْمُلَازَمَةِ Ve ikinizi hizmete aldılar وَلَمْ يَكْتُبُوا لَوْنَ الثَّالِثِ مِنَ الْاَصْحَابِ Arkadaşlardan üçüncüsünün rengini yazmadılar وَلَمْ يَقْبَلُوهُ لِلْمُلَازَمَةِ Onu hizmete kabul etmediler وَاَنَا اَسْئَلُكُمَا Ben de size

soruyordum *(Neyi?)* لِمَ لَمْ يَكْتُبُوا لَوْنَهُ Niçin onun rengini yazmadılar فَتَقُولاَنِ Siz de diyordunuz ki: إِنَّهُ قَرَّبَ وَجْهَهُ Vekil yüzünü yakınlaştırdı *(Neye?)* إِلَى وَجْهِهِ Arkadaşın yüzüne *(Ne zaman?)* وَقْتَ كِتَابَةِ اللَّوْنِ Rengin yazılması esnasında وَتَأَمَّلَ فِيهِ Ve yüzüne bakarken iyice düşündü فَقَالَ إِنَّ بِهِ سَوَادًا Ve yüzünde siyahlık var dedi أَوْ قَالَ لَفْظًا قَرِيبًا مِنْ ذٰلِكَ Ya da buna yakın bir şey söyledi فَلَمْ يَكْتُبْ Ve (onun adını) yazmadı حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah'a hamd olsun ki, قَدِ اطْمَئَنَّ الْقَلْبُ Kalp huzur buldu *(Kim tarafından?)* مِنْ جَانِبِكُمَا Sizin tarafınızdan حَيْثُ قَبِلُوكُمَا Zira sizi kabul ettiler وَلٰكِنْ بَقِيَ الْخَاطِرُ مُتَأَلِّمًا Ancak gönlüm sızılı kaldı *(Kim tarafından?)* مِنْ طَرَفِ هٰذَا الثَّالِثِ مِنَ الْاَصْحَابِ Bu üçüncü arkadaş tarafından حَيْثُ لَمْ يَقْبَلُوهُ Zira onu kabul etmediler وَلَيْتَ يَقْبَلُونَهُ Keşke onu kabul etseydiler *(Neye?)* لِمُلاَزَمَةِ مُلاَزِمِي السُّلْطَانِ الْعَاقِبَةُ بِالْخَيْرِ Sultanın hizmetçilerinin hizmetine Akibet hayırlı olsun...

83. MEKTUP

٨٣- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى حَضَرَاتِ الْمَخْدُومْ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدِ وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ سَلَّمَهُمَا اللهُ فِي بَيَانِ بَرَكَاتِ كَوْنِهِ فِي الْعَسْكَرِ مِنْ غَيْرِ اخْتِيَارٍ ﴾

لِيَكُنْ اَوْلاَدِيَ الْكِرَامُ عَلَى جَمْعِيَّةٍ اِنَّ النَّاسَ يَنْظُرُونَ اِلَى مِحَنِنَا فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ وَيَطْلُبُونَ تَخْلِيصًا مِنْ هٰذَا الْمَضِيقِ وَلاَ يَدْرُونَ اَنَّ فِي عَدَمِ حُصُولِ الْمُرَادِ وَعَدَمِ الاخْتِيَارِ وَعَدَمِ نَيْلِ الْمَقْصُودِ وَالْمَرَامِ بَلاَءً حَسَنًا وَجَمَالاً وَاَيُّ نِعْمَةٍ تُسَاوِي لِاخْرَاجِ الْاِنْسَانِ مِنِ اخْتِيَارِهِ بِلاَ اخْتِيَارِهِ وَاِعْطَاءِ الْمَعِيشَةِ لَهُ بِلاَ اخْتِيَارٍ وَجَعْلِ اُمُورِهِ الاخْتِيَارِيَّةِ تَابِعَةً لِعَدَمِ اخْتِيَارِهِ وَجَعْلِهِ كَالْمَيِّتِ بَيْنَ يَدَيِ الْغَسَّالِ وَفِي اَيَّامِ الْحَبْسِ اِذَا تَأَمَّلْتُ اَحْيَانًا فِي اضْطِرَارِي وَعَدَمِ اخْتِيَارِي كُنْتُ اَحْتَظُّ مِنْهُ حَظًّا عَجِيبًا وَاَجِدُ مِنْهُ ذَوْقًا غَرِيبًا نَعَمْ مَاذَا يَجِدُ اَرْبَابُ الْفَرَاغِ مِنْ اَذْوَاقِ اَرْبَابِ الْبَلاَءِ وَمَاذَا يُدْرِكُونَ مِنْ جَمَالِ بَلاَئِهِ وَالْحَظُّ عِنْدَ الْاَطْفَالُ مُنْحَصِرٌ فِي الْحَلاَوَةِ وَالَّذِي نَالَ حَظًّا وَافِرًا مِنَ الْمَرَارَةِ لاَ يَشْتَرِي الْحَلاَوَةَ بِعَشَرَةِ ﴿ع﴾ مرغ آتشخواره کی لذة شنا سددانه دا ۞ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğulları Hâce Muhammed Said ve Hâce Muhammed Masûm Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **İstemediği halde karargahta olmasının bereketlerini açıklamaktadır**

Oğullarım cem'iyyet üzere olsunlar. İnsanlar bizim çektiğimiz sıkıntılara bakarak bu darlıktan kurtulmamızı isterler. Ancak onlar murâdın gerekleşmeyişinde, insanın seçememesi durumunda, maksadına ve meramına ulaşamamasında güzel ve hoş bir belâ olduğunu bilemezler. Hangi nimet, insanı seçerken seçemez kılan, istemediği halde maişetini sağlayan, ihtiyârî olan işlerini ihtiyârının olmamasına tâbi kılan ve onu ölü yıkayıcısının elindeki ölü gibi yapan bu duruma denk olabilir?

Mahpusluk günlerimde, mahrumluğumu ve seçme imkanımın olmayışını derin derin düşündüğüm zamanlarda bu durumdan tuhaf bir tat alırım ve garip bir zevk duyarım. Evet, boş insanlar belâ ehlinin zevklerini bulamaz ve belâlarının güzelliğini anlayamazlar. Çocuklara göre yalnızca tatlı olandan haz alınır. Acıyı bol bol tadan yetişkinler ise tatlıyı satın almak için bir saç teli bile ödemez.

Ateş yutan kuş anlar mı hiç dânenin lezzetini?

Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

83. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالثَّمَانُونَ Seksen üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ حَضَرَاتِ الْمَخْدُومْ Mahdum Hazretleri Hâce Muhammed Said وَالْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ Ve Hâce Muhammed Masum'a سَلَّمَهُمَا اللهُ Allah ikisine de selamet versin** *(Ne hakkındadır?)* **فِى بَيَانِ بَرَكَاتِ كَوْنِهِ فِى الْعَسْكَرِ Askerde olmasının bereketlerini beyan hakkındadır** *(Nasıl askerde olması?)* **مِنْ غَيْرِ اخْتِيَارٍ İstemeden. ≻**

لِيَكُنْ اَوْلاَدِىَ الْكِرَامُ Değerli çocuklarım olsun *(Ne üzere?)* عَلَى جَمْعِيَّةٍ Cemiyet üzere فِى جَمِيعِ İnsanlar sıkıntılarımıza bakıyor *(Ne zaman?)* اِنَّ النَّاسَ يَنْظُرُونَ اِلَى حَيْنَا Her vakitte اْلاَوْقَاتِ Ve bu darlıktan çıkış yolu arıyorlar وَيَطْلُبُونَ مَخْلَصًا مِنَ هٰذَا الْمَضِيقِ Bilmiyorlar ki, وَلاَ يَدْرُونَ İsteğin gerçekleşmemesinde اَنَّ فِى عَدَمِ حُصُولِ الْمُرَادِ Tercih edememekte وَعَدَمِ اْلاِخْتِيَارِ Ve arzulanana nail olamamakta وَعَدَمِ نَيْلِ الْمَقْصُودِ وَالْمَرَامِ Güzel ve hoş bir bela vardır بَلاَءً حَسَنًا وَجَمَالاً وَاَىُّ Hangi nimet denktir *(Neye?)* نِعْمَةٍ تُسَاوِى İnsanın tercihinden çıkartılmasına *(Nasıl?)* لِاِخْرَاجِ اْلاِنْسَانِ مِنِ اخْتِيَارِهِ İsteği olmadan بِلاَ اخْتِيَارِهِ Ve ona maişetinin verilmesine *(Nasıl?)* وَاِعْطَاءِ الْمَعِيشَةِ لَهُ İstemeden بِلاَ اخْتِيَارٍ Ve وَجَعْلِ اُمُورِهِ اْلاِخْتِيَارِيَّةِ

tercih ettiği tüm işlerinin kılınmasında *(Ne kılınması?)* تَابِعَةٌ لِعَدَمِ اخْتِيَارِهِ Tercih yapamamasına tabi وَجَعْلِهِ كَالْمَيِّتِ Ve onun ölü gibi kılınmasına *(Nerede?)* بَيْنَ يَدَيِ الْغَسَّالِ Gassalin önünde وَفِي اَيَّامِ الْحَبْسِ Hapis günlerinde اِذَا تَأَمَّلْتُ اَحْيَانًا Bazen düşündüğümde *(Hangi konuda?)* فِي اضْطِرَارِي وَعَدَمِ اخْتِيَارِي Sıkıntım ve tercih hakkımın olmaması konusunda كُنْتُ اَحْتَظُّ مِنْهُ حَظًّا عَجِيبًا Bundan acayip bir lezzet alıyor وَأَجِدُ مِنْهُ ذَوْقًا غَرِيبًا Ve garip bir zevk buluyordum نَعَمْ مَاذَا يَجِدُ اَرْبَابُ الْفَرَاغِ Evet boş insanlar ne bulur *(Neden?)* مِنْ اَذْوَاقِ اَرْبَابِ الْبَلَاءِ Bela erbabının zevklerinden وَمَاذَا يُدْرِكُونَ مِنْ جَمَالِ بَلَائِهِ Ve belasının güzelliğinden ne anlarlar وَالْحَظُّ عِنْدَ الْاَطْفَالِ مُنْحَصِرٌ فِي الْحَلَاوَةِ Çocuklara göre tat almak Sadece tatlıyla sınırlıdır وَالَّذِي نَالَ Nail olan kişi *(Neye?)* حَظًّا وَافِرًا مِنَ الْمَرَارَةِ Acıdan bol paya لَا يَشْتَرِي الْحَلَاوَةَ بِعَشَرَةٍ Tatlılığı on paraya satın olmaz ﴿ع﴾ Mısra: مرغ آتشخواره کی لذة شنا سددانه دا Ateş yutan kuş anlar mı hiç danenin lezzetini وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

84. MEKTUP

٨٤- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى الْحَافِظِ عَبْدِ الْغَفُورِ فِي بَيَانِ آدَابِ هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ الْعَلِيَّةِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى يَنْبَغِي لِطَالِبِ هٰذَا الطَّرِيقِ بَعْدَ تَصْحِيحِ الْعَقَائِدِ بِمُوجَبِ آرَاءِ اَهْلِ الْحَقِّ شَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ وَبَعْدَ تَعَلُّمِ الاَحْكَامِ الْفِقْهِيَّةِ وَالْعَمَلِ بِمُقْتَضَى الْعِلْمِ اَنْ يَصْرِفَ جَمِيعَ اَوْقَاتِهِ فِي ذِكْرِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ بِشَرْطِ اَنْ يَكُونَ ذٰلِكَ الذِّكْرُ مَأْخُوذاً مِنَ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ فَاِنَّهُ لاَ يَحْصُلُ الْكَامِلُ مِنَ النَّاقِصِ وَيَنْبَغِي تَعْمِيرُ الاَوْقَاتِ بِالذِّكْرِ عَلَى نَهْجٍ لاَ يَشْتَغِلُ بَعْدَ اَدَاءِ الْفَرَائِضِ وَالسُّنَنِ الْمُؤَكَّدَةِ بِشَيْءٍ غَيْرِ الذِّكْرِ اَصْلاً حَتَّى يَتْرُكَ تِلاَوَةَ الْقُرْآنِ وَنَوَافِلَ الْعِبَادَاتِ أَيْضًا وَيَشْتَغِلُ بِالذِّكْرِ بِالْوُضُوءِ وَبِغَيْرِ الْوُضُوءِ قَائِمًا وَقَاعِدًا وَلاَ يَخْلُو عَنْهُ فِي مَجِيئِهِ وَذَهَابِهِ وَوَقْتَ اَكْلِهِ وَنَوْمِهِ ﴿شِعْرٌ﴾

اَلاَ فَاذْكُرُوا رَبَّ الْبَرَايَا فَاِنَّهُ ۞ جَلاَءُ الْقُلُوبِ وَالْغَذَاءُ لِاَرْوَاحِ

وَلْيَشْتَغِلْ بِالذِّكْرِ عَلَى الدَّوَامِ حَتَّى لاَ يَبْقَى فِي سَاحَةِ الصَّدْرِ مِنْ غَيْرِ الْمَذْكُورِ اسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ وَلاَ يَخْطُرَ مَا سِوَى الْمَذْكُورِ فِي قَلْبِهِ بِطَرِيقِ الْخَطْرَةِ أَيْضًا فَلَوْ تَكَلَّفَ فِي اِحْضَارِ الْغَيْرِ لاَ يَتَيَسَّرُ لَهُ ذٰلِكَ بِوَاسِطَةِ نِسْيَانِ الْقَلْبِ غَيْرَ الْمَذْكُورِ وَذٰلِكَ النِّسْيَانُ اَعْنِي نِسْيَانَ الْقَلْبِ جَمِيعَ مَا سِوَى الْمَطْلُوبِ مُقَدِّمَةُ حُصُولِ الْمَطْلُوبِ وَمُبَشِّرٌ بِالْوُصُولِ اِلَيْهِ وَمَاذَا اَكْتُبُ مِنْ حُصُولِ الْمَطْلُوبِ وَالْوُصُولِ الْحَقِيقِيِّ اِلَى الْمَقْصُودِ فَاِنَّ ذٰلِكَ وَرَاءَ الْوَرَاءِ ﴿شِعْرٌ﴾

كَيْفَ الْوُصُولُ اِلَى سُعَادَ وَدُونَهَا ۞ قُلَلُ الْجِبَالِ وَدُونَهُنَّ خُيُوفُ

فَاِذَا اَتَمَّ الاَخُ الاَعَزُّ هٰذَا الدَّرْسَ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ يَطْلُبُ دَرْسًا آخَرَ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâfız Abdulğafûr'a yazılmıştır**
- **Nakşibendi tarikatının edepleri**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Bu tarikatı isteyen kişi, hak ehlinin görüşleri doğrultusunda akîdeyi düzeltip fıkhî hükümleri öğrenerek bildiklerinin gerektirdiği şekilde amel ettikten sonra bütün vakitlerini zikir ile geçirmelidir. Tabii ki o zikir mutlaka kâmil ve mükemmil bir şeyhten alınmalıdır. Çünkü eksik olandan kemâl zuhûr etmez. Vakitleri zikirle doldurmak gerekir. O kadar ki farzların ve müekked sünnetlerin edasından sonra zikirden başka hiçbir şeyle meşgul olmamalıdır. Hatta Kur'ân-ı Kerîm okumak ve nâfile ibâdetler de terk edilerek, abdestli ya da abdestsiz, ayakta veya oturarak, zikirle meşgul olunmalıdır. Gelirken, giderken, yerken, uyurken her dâim zikir yapılmalıdır.

"Kâinâtın Rabbi'ni zikredin çünkü O'nu zikretmek
Kalplerin cilâsı ve ruhların gıdasıdır."

Bu tarikatı isteyen kişi dâimî olarak zikirle meşgul olmalıdır. Hatta onun gönlünde, zikredilenin dışında hiçbir isim ve alâmet kalmamalıdır. Anma kabîlinden de olsa kalbine zikredilenden başka bir şey gelmemelidir. Gayrı kalbine getirmesi konusunda zorlansa bile, kalp zikredilenin dışında her şeyi bütünüyle unuttuğu için, gayr kesinlikle onun kalbine gelmez. Unutmanın böylesi, yani kalbin matlûbun dışındaki her şeyi unutması matlûbun husûlünün başlangıcı ve ona kavuşmanın müjdecisidir. Matlûbun hâsıl olması ve hakîkî vuslatla ilgili ne yazayım! Çünkü bu ötelerin ötesidir.

Suad'a nasıl ulaşılabilir; arada yüksek dağlar,
Aşılması gereken sıra sıra tepeler var.

Değerli kardeşimiz eğer bu dersi Allah Sübhânehû'nun inâyetiyle tamamlarsa başka bir ders ister. Allah Sübhânehû başarıya ulaştırandır. Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

84. اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالثَّمَانُونَ **Seksen dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْحَافِظِ عَبْدِ الْغَفُورِ **Hafız Abdulgafur'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ آدَابِ هٰذِهِ الطَّرِيقَةِ الْعَلِيَّةِ **Bu yüce tarikatın edepleri beyan hakkındadır.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun يَنْبَغِي لِطَالِبِ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolu taleb edene lazımdır *(Ne zaman?)* بَعْدَ تَصْحِيحِ الْعَقَائِدِ Akaidini tashih ettikten sonra *(Neye göre?)* بِمُوجَبِ آرَاءِ اَهْلِ الْحَقِّ Ehli sünnetin görüşlerine göre شَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah onların çalışmalarını mükafatlandırsın وَبَعْدَ تَعَلُّمِ اَلْاَحْكَامِ الْفِقْهِيَّةِ Ve fıkhi hükümleri öğrendikten وَالْعَمَلِ بِمُقْتَضَى الْعِلْمِ Ve de ilmin gereğiyle amel ettikten sonra *(Ne gerekir?)* اَنْ يَصْرِفَ جَمِيعَ اَوْقَاتِهِ Tüm vakitlerini sarf etmesi *(Neye?)* فِي ذِكْرِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ı zikretmeye *(Nasıl?)* بِشَرْطِ اَنْ يَكُونَ ذٰلِكَ الذِّكْرُ Zikrin olması şartıyla *(Ne?)* مَأْخُوذاً مِنَ الشَّيْخِ الْكَامِلِ الْمُكَمِّلِ Kamil mükemmil bir şeyhten alınmış فَاِنَّهُ لَا يَحْصُلُ الْكَامِلُ Zira kamil hasıl olmaz *(Neden?)* مِنَ النَّاقِصِ Yetersiz olan kişiden وَيَنْبَغِي تَعْمِيرُ اَلْاَوْقَاتِ Ve vakitleri değerlendirmek gerekir *(Ne ile?)* بِالذِّكْرِ Zikir ile *(Nasıl?)* عَلَى نَهْجٍ Öyle bir tarzda ki, لَا يَشْتَغِلُ Meşgul olmayacak *(Neden sonra?)* بَعْدَ اَدَاءِ الْفَرَائِضِ وَالسُّنَنِ الْمُؤَكَّدَةِ Farz ve sünnet-i müekkedeleri eda ettikten sonra *(Ne ile?)* بِشَيْءٍ غَيْرِ الذِّكْرِ Zikrin dışında bir şeyle اَصْلاً Kesinlikle حَتَّى يَتْرُكُ تِلَاوَةَ الْقُرْآنِ Hatta Kuran okumayı bile terk edecek وَنَوَافِلَ الْعِبَادَاتِ اَيْضًا Ve nafile ibadetleri de وَيَشْتَغِلُ بِالذِّكْرِ Ve zikirle meşgul olacak *(Nasıl?)* بِالْوُضُوءِ وَبِغَيْرِ الْوُضُوءِ Abdestli ve abdestsiz قَائِمًا وَقَاعِدًا Ayakta ve otururak وَلَا يَخْلُو عَنْهُ Zikirden yoksun kalmayacak *(Ne zaman?)* فِي مَجِيئِهِ وَذَهَابِهِ Giderken ve gelirken وَوَقْتَ اَكْلِهِ وَنَوْمِهِ Ve yiyip içerken ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَلَا Agâh olun! فَاذْكُرُوا Zikrediniz *(Kimi?)* رَبَّ الْبَرَايَا Mahlukatın rabbini فَاِنَّهُ جَلَاءُ Zira o kalplerin cilası الْقُلُوبِ وَالْغَذَاءُ لِاَرْوَاحِ Ve ruhların gıdasıdır.

حَتَّى لاَ يَبْقَى فِي سَاحَةِ الصَّدْرِ وَلْيَشْتَغِلْ بِالذِّكْرِ عَلَى الدَّوَامِ Daima zikirle meşgul olsun Ta ki gönül sahasına kalmayıncaya kadar مِنْ غَيْرِ الْمَذْكُورِ Zikredilenin dışında *(Ne?)* اِسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ Ne bir isim ne bir resim وَلاَ يَخْطُرَ Ve gelmeyinceye kadar *(Ne?)* مَا سِوَى الْمَذْكُورِ Zikredilenin dışında bir şey *(Nereye?)* فِي قَلْبِهِ Kalbine *(Nasıl?)* فَلَوْ تَكَلَّفَ فِي اِحْضَارِ الْغَيْرِ بِطَرِيقِ الْخَطْرَةِ أَيْضًا Hatırlama yoluyla olsa dahi Şayet birini hatırlamaya kalksa لاَ يَتَيَسَّرُ لَهُ ذٰلِكَ Bu ona mümkün olmamalı *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ نِسْيَانِ الْقَلْبِ Kalbin unutması sebebiyle *(Neyi?)* غَيْرَ الْمَذْكُورِ Zikrettiği zatın dışındakileri وَذٰلِكَ النِّسْيَانُ Bu unutma da اَعْنِي نِسْيَانَ الْقَلْبِ Kalbin unutmasını kastediyorum *(Neyi?)* جَمِيعَ مَا سِوَى الْمَطْلُوبِ Matlubun dışındakilerin hepsini *(Bu nedir?)* وَمُبَشِّرٌ بِالْوُصُولِ مُقَدِّمَةُ حُصُولِ الْمَطْلُوبِ Matlubun husulünün mukaddimesi اِلَيْهِ Ve ona ulaşmanın müjdecisidir وَمَاذَا اَكْتُبُ Ne yazayım? *(Neden?)* مِنْ حُصُولِ الْمَطْلُوبِ Matlubun hasıl olmasından وَالْوُصُولِ الْحَقِيقِيِّ اِلَى الْمَقْصُودِ Ve maksuda gerçek ulaşmaktan فَاِنَّ ذٰلِكَ وَرَاءَ الْوَرَاءِ Zira bu öteler ötesindedir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

كَيْفَ الْوُصُولُ Nasıl ulaşılır *(Kime?)* اِلَى سُعَادَ Suad'a وَدُونَهَا Halbuki onun önünde قُلَلُ الْجِبَالِ Dağların tepeleri وَدُونَهُنَّ Onların da önünde خُيُوفٌ Vadiler vardır.

فَاِذَا اَتَمَّ الْاَخُ الْاَعَزُّ Aziz kardeş tamamladığında *(Neyi?)* هٰذَا الدَّرْسَ Bu dersi *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun yardımı ile يَطْلُبُ دَرْسًا آخَرَ Başka ders ister وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَلْمُوَفِّقُ Başarıya ulaştırandır وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

85. MEKTUP

٨٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومٍ فِي التَّحْرِيضِ عَلَى حِفْظِ الْاَوْقَاتِ ﴾

اَحْوَالُ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعُهَا مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ اَلْمَسْؤُلُ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ سَلاَمَتُكُمْ وَاسْتِقَامَتُكُمْ فَاِذَا تَيَسَّرَ الْوُصُولُ بِمَشِيئَةِ اللهِ تَعَالَى اِلَى اَجْمِيرْ وَحَصَلَتِ النَّجَاةُ مِنْ هٰذِهِ الْعَقَبَاتِ الشَّدِيدَةِ وَالْحَرِّ الْمُفْرِطِ اَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا وَاَطْلُبُكُمْ اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى عَلَيْكُمْ بِالْجَمْعِيَّةِ وَصَرْفِ الْهِمَّةِ فِي مَرْاضَى الْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ بِالتَّمَامِ وَحَذْرِ الْوُقُوعِ فِي الْفَرَاغِ وَاسْتِيفَاءِ حَظِّ النَّفْسِ وَالْمُؤَانَسَةِ التَّامَّةِ بِالْاَهْلِ وَالْعِيَالِ فَيَقَعُ الْفُتُورُ فِي مُعَامَلَةٍ مُهِمَّةٍ فَلاَ يَحْصُلُ شَيْئٌ غَيْرُ الْحِرْمَانِ وَالنَّدَامَةِ وَلاَ يُجْدِي النَّدَامَةُ شَيْئًا وَعَلَيْكُمْ بِاغْتِنَامِ هٰذِهِ الصُّحْبَةِ وَصَرْفِ الْاَوْقَاتِ فِي اَهَمِّ الْاُمُورِ مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ وَالْمَعَارِفُ الْجَدِيدَةُ الَّتِي حُرِرَتْ كُلُّهَا دَرْسُكُمْ بَعْدَ دَرْسٍ اِيَّاكُمْ وَسَرْدَهَا بَلْ يَنْبَغِي اَنْ تَجْتَهِدُوا فِي مُطَالَعَتِهَا بِالْجِدِّ وَالْجُهْدِ فَلَعَلَّهُ تَنْكَشِفُ رَوْزَنَةٌ مِنْ مَكْنُونَاتِهَا فَتَكُونُ رَأْسَ مَالِ سَعَادَتِكُمْ وَقَدْ وَجَدْتُ بِشَارَةً فِي مَادَّتِكُمْ وَكَتَبْتُهَا فِي مَكْتُوبٍ وَفَوَّضْتُهُ اِلَى الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ لِيُوصِلَهُ اِلَيْكُمْ وَلَعَلَّ اللهَ سُبْحَانَهُ لاَ يُضِيعُكُمْ بِكَرَمِهِ وَيَقْبَلُكُمْ وَلٰكِنْ عَلَيْكُمْ بِالْخَوْفِ وَالْاِشْفَاقِ وَاِيَّاكُمْ وَصَرْفَ الْاَوْقَاتِ فِي اللَّهْوِ وَاللَّعْبِ فَلاَ يَبْقَى لِلصُّحْبَةِ تَأْثِيرٌ وَكُونُوا مُلْتَحِينَ وَمُتَضَرِّعِينَ اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَعَلَيْكُمُ الْاحْتِيلاَطُ بِاَهْلِ الْحُقُوقِ بِقَدْرِ الضَّرُورَةِ وَاسْتِمَالَةِ خَوَاطِرِهِمْ وَعَاشِرُوا الْجَمَاعَةَ الْمَسْتُورَةَ بِالْوَعْظِ وَالنَّصِيحَةِ وَلاَ تَبْخَلُوا فِي حَقِّهِمْ بِالْاَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ وَرَغِّبُوا جَمِيعَ اَهْلِ الْبَيْتِ فِي الصَّلاَةِ وَالصَّلاَحِ وَاِتْيَانِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ فَاِنَّكُمْ مَسْؤُلُونَ عَنْ رَعِيَّتِكُمْ وَقَدْ اَعْطَاكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ الْعِلْمَ وَنَسْئَلُهُ تَعَالَى اَنْ يَرْزُقَكُمُ الْعَمَلَ عَلَى وَفْقِهِ وَالْاسْتِقَامَةَ عَلَيْهِ آمِينْ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Muhammed Masûm Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **Vakitleri değerlendirmenin önemini ve buna teşvik**

Allah Teâlâ'ya hamdolsun buralarda durumlar ve vaziyetler iyidir. Mevlâ Teâlâ'dan selâmetinizi ve istikâmetinizi dileriz. Allah'ın inâyetiyle Ecmîr'e ulaşarak, yolun ağır zorluklarından ve aşırı sıcaklardan kurtulabilirsek size mektup yazacağım inşallah.

Sizden de cevap yazmanızı istiyorum. Size düşen cem'iyyet üzere olmanız ve bütün himmetinizi ve gayretinizi Mevlâ Teâlâ'nın râzı olduğu yerlerde kullanmanızdır.

Boş şeylerle uğraşmaktan, nefse bütün arzularını sunmaktan, evlâd u iyâl ile aşırı meşgul olup onların sevgisine takılıp kalmaktan sakın! Yoksa esas vazifede aksaklık olur. Ondan da mahrumiyet ve pişmanlıktan başka bir şey çıkmaz. Pişmanlığın faydası olmaz. Bu sohbeti çok iyi değerlendirmeli ve vakitlerinizi en önemli işlere sarfetmelisiniz.

"Elçi'ye düşen, sadece duyurmaktır."[46]

Yazmış olduğum marifetlerin hepsi size derstir. Onları tek tek okumak bir tarafa ciddiyetle mütalaa etmeye çalışmalısınız. Böylece size onların gizliliklerinden bir pencere açılabilir ve bu da sizin saadet sermayeniz olur. Sizde müjdeli bir şey buldum ve onu mektupta yazdım. Size ulaştırmak üzere, Hâce Muhammed Hâşim el-Kışmî'ye teslim ettim.

Umulur ki Allah Sübhânehû kerem ve inâyetiyle sizi zâyi etmeyerek makbullerden kılar. Ancak siz de sakınmalı ve çekinmelisiniz. Vakitlerinizi oyun ve oynaşta sarf etmekten uzak durmalısınız. Yoksa sohbetin tesiri de kalmaz.

Mevlâ Teâlâ Hazretleri'ne iltica edin ve yalvarın. Hak sahipleriyle zarûretin gerektiği kadar berâber olun ve kalplerini fethedin. Hâlleri kapalı olan cemaate vaaz ve nasihatte bulunarak onlarla iyi geçinin. Onların sizin üzerinizde olan iyiliği emretme ve kötülüğe engel olma haklarında cimrilik yapmayın.

---

[46] Maide, 99.

Bütün ev halkını namaza, iyiliğe ve şeriat hükümlerini uygulamaya teşvik ediniz. Çünkü sorumluluğunuz altında olanlardan mesul olacaksınız.

Allah Sübhânehû size ilim ihsân etmiştir. Sizi o ilimle amel etme nimetiyle rızıklandırmasını Mevlâ Teâlâ'dan dileriz.

KELİME ANLAMI

85. اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالثَّمَانُونَ Seksen beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اَلْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ Hazreti Mahdum Muhammed Masum'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي التَّحْرِيضِ Teşvik hakkındadır** *(Neye?)* **عَلَى حِفْظِ الْاَوْقَاتِ Vakitleri korumaya.**

اَحْوَالُ هٰذِهِ الْحُدُودِ Bu tarafların halleri وَاَوْضَاعُهَا Ve durumları مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Hamdi gerektirmektedir اَلْمَسْؤُلُ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'dan istenilen سَلَامَتُكُمْ Sizin selametiniz وَاسْتِقَامَتُكُمْ Ve istikametinizdir فَاِذَا تَيَسَّرَ الْوُصُولُ Ulaşmak nasip olduğunda *(Ne ile?)* بِمَشِيئَةِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın dileğiyle *(Nereye?)* اِلَى اَجْمِيرْ Ecmir'e وَحَصَلَتِ النَّجَاةُ Ve kurtuluş nasip olduğunda *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ الْعَقَبَاتِ الشَّدِيدَةِ Bu ağır zorluklardan وَالْحَرِّ الْمُفْرِطِ Ve aşırı sıcaktan اَكْتُبُ لَكُمْ كِتَابًا Size bir mektup yazar وَاَطْلُبُكُمْ Ve sizi çağırırım اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى Şayet yüce Allah dilerse عَلَيْكُمْ Siz özen gösterin *(Neye?)* بِالْجَمْعِيَّةِ Cemiyet haline وَصَرْفِ الْهِمَّةِ Ve gayreti sarf etmeye *(Nerede?)* فِي مَرَاضِي الْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Mevla'nın razı olduğu şeylerde *(Nasıl?)* بِالتَّمَامِ Tamamıyla وَحَذْرِ الْوُقُوعِ Düşmekten korkmaya da (özen gösterin) *(Nereye düşmek?)* فِي الْفَرَاغِ Boşluğa وَالْمُؤَانَسَةِ التَّامَّةِ Ve tam bir münasebet kurmaktan (korkmaya da özen gösterin) *(Ne ile?)* بِالْاَهْلِ وَالْعِيَالِ Çoluk

çocuk ile فَيَقَعُ الْفُتُورُ Yoksa gevşeklik olur *(Nerede?)* فِي مُعَامَلَةٍ مُهِمَّةٍ Önemli bir muamelede فَلاَ يَحْصُلُ :Bu sebeple de hasıl olmaz *(Ne?)* شَيْئٌ غَيْرُ الْحِرْمَانِ وَالنَّدَامَةِ Pişmanlık ve mahrumiyetten başka bir şey وَلاَ يُجْدِى النَّدَامَةُ شَيْئًا Pişmanlık da bir fayda vermez وَعَلَيْكُمْ Ve yine özen gösterin *(Neye?)* بِاغْتِنَامِ هٰذِهِ الصُّحْبَةِ Bu sohbeti ganimet bilmeye وَصَرْفِ الْاَوْقَاتِ Ve vakitleri harcamaya *(Nerede?)* فِي اَهَمِّ الْاُمُورِ İşlerin en önemlisinde مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلاَّ الْبَلاَغُ Elçiye sadece bildirmek düşer كُلُّهَا دَرْسُكُمْ بَعْدَ دَرْسٍ وَالْمَعَارِفُ الْجَدِيدَةُ الَّتِى حُرِرَتْ Hepsi sizin ders üstüne dersinizdir اِيَّاكُمْ وَسَرْدَهَا Sakın, onları üstünkörü okumayın بَلْ يَنْبَغِى اَنْ تَجْتَهِدُوا Bilakis çalışmanız gerekir *(Neye?)* فِي مُطَالَعَتِهَا Onları okumaya *(Nasıl?)* بِالْجِدِّ وَالْجُهْدِ Ciddiyet ve gayretle فَلَعَلَّهُ تَنْكَشِفُ رَوْزَنَةٌ Belki de bir pencere açılır *(Neden?)* مِنْ مَكْنُونَاتِهَا O marifetlerin gizliliklerinden فَتَكُونُ رَأْسَ مَالِ سَعَادَتِكُمْ Ve böylece o, saadetinizin ana sermayesi olur وَقَدْ وَجَدْتُ بِشَارَةً Ki ben müjde de buldum *(Kim hakkında?)* فِي مَادَّتِكُمْ Sizin hakkınızda وَكَتَبْتُهَا فِي مَكْتُوبٍ Ve onu bir mektuba yazıp وَفَوَّضْتُهُ Teslim ettim *(Kime?)* اِلَى الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ Hâce Muhammed Haşim el-Kişmi'ye *(Niye?)* لِيُوصِلَهُ اِلَيْكُمْ Size ulaştırsın diye وَلَعَلَّ اللّٰهَ سُبْحَانَهُ Umarım Allah Subhânehu لاَ يُضِيعُكُمْ بِكَرَمِهِ Keremiyle sizi zayi etmez وَيَقْبَلُكُمْ Ve sizi kabul eder وَلٰكِنْ عَلَيْكُمْ Ancak özen gösterin *(Neye?)* بِالْخَوْفِ وَالْاِشْفَاقِ Korku ve endişeye وَاِيَّاكُمْ Ve de sakının *(Neden?)* وَصَرْفَ الْاَوْقَاتِ Vakitleri sarf etmekten *(Nerede?)* فِي اللَّهْوِ وَاللَّعِبِ Oyun ve eğlencede فَلاَ يَبْقَى وَكُونُوا مُلْتَجِئِينَ لِلصُّحْبَةِ تَأْثِيرٌ Ve böylece sohbetin tesiri kalmamasından (sakının) وَمُتَضَرِّعِينَ Ve sığınıp yalvaranlardan olun *(Kime?)* اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu Hazretlerine وَعَلَيْكُمُ الْاخْتِلاَطُ Karışmak görevinizdir *(Kimin arasına?)*

بِأَهْلِ الْحُقُوقِ Hak sahiplerinin *(Ne kadar?)* بِقَدْرِ الضَّرُورَةِ Zaruret miktarı kadar وَعَاشِرُوا الْجَمَاعَةَ وَاسْتِمَالَةِ خَوَاطِرِهِمْ Ve gönüllerini hoş tutmak da (görevinizdir) الْمَسْتُورَةَ Örtülü cemaatle geçinin *(Nasıl?)* بِالْوَعْظِ وَالنَّصِيحَةِ Vaaz ve nasihatla وَلاَ تَبْخَلُوا فِي حَقِّهِمْ Ve onlar hakkında esirgemeyin *(Neyi?)* بِالْأَمْرِ بِالْمَعْرُوفِ İyiliği emredip وَالنَّهْيِ عَنِ الْمُنْكَرِ Kötülüğü yasaklamayı وَرَغِّبُوا جَمِيعَ أَهْلِ الْبَيْتِ Ve tüm ev halkını teşvik edin *(Neye?)* فِي الصَّلاَةِ وَالصَّلاَحِ Namaza ve iyiliğe وَإِتْيَانِ الْأَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Ve şeri hükümleri yerine getirmeye فَإِنَّكُمْ مَسْؤُلُونَ عَنْ رَعِيَّتِكُمْ Zira siz ehlinizden sorumlusunuz وَقَدْ أَعْطَاكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ الْعِلْمَ Ki, Allah Subhânehu size ilim verdi وَنَسْئَلُهُ تَعَالَى Yüce Allah'tan istiyoruz *(Ne?)* أَنْ يَرْزُقَكُمْ Size ihsan etmesini *(Neyi?)* وَالْاسْتِقَامَةَ عَلَيْهِ Ve amel üzere daim olmayı الْعَمَلَ عَلَى وَفْقِهِ İlme uygun amel etmeyi آمِينْ Amin...

86. MEKTUP

٨٦- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى الدَّرْوِيشِ حَبِيبِ الْخَادِمِ فِي بَيَانِ سِرِّ كَثْرَةِ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ وَقِلَّتِهِ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ ارْتِكَابَ فُضُولِ الْمُبَاحَاتِ بَاعِثٌ عَلَى قِلَّةِ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ خُصُوصًا اِذَا اَفْضَى كَثْرَةُ مُبَاشَرَةِ الْفُضُولِ اِلَى حَدِّ الْمُشْتَبِهِ وَاَدَّتْ مِنْهُ عِيَاذًا بِاللهِ سُبْحَانَهُ اِلَى حَوَالِي الْمُحَرَّمِ فَاَيْنَ الْكَرَامَةُ حِينَئِذٍ وَاَيْنَ الْخَوَارِقُ وَكُلَّمَا يَضِيقُ دَائِرَةُ مُبَاشَرَةِ الْمُبَاحِ وَاكْتُفِيَ مِنْهُ بِقَدْرِ الضَّرُورَةِ يَكُونُ مَجَالُ الْكَشْفِ وَالْكَرَامَةِ اَوْسَعَ وَطَرِيقُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ اَوْضَحَ وَظُهُورُ الْخَوَارِقِ مِنْ شَرَائِطِ النُّبُوَّةِ لاَ مِنْ شَرَائِطِ الْوَلاَيَةِ فَاِنَّ اِظْهَارَ النُّبُوَّةِ وَاجِبٌ دُونَ اِظْهَارِ الْوَلاَيَةِ بَلِ السِّرُّ وَالْاِخْفَاءُ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ اَوْلَى فَاِنَّ هُنَاكَ دَعْوَةَ الْخَلْقِ وَهُنَا قُرْبَ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَمَعْلُومٌ اَنَّ الْاِظْهَارَ لاَزِمٌ لِلدَّعْوَةِ وَالسَّتْرَ مُنَاسِبٌ لِلْقُرْبِ وَكَثْرَةُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ مِنْ وَلِيٍّ لاَ يَدُلُّ عَلَى اَفْضَلِيَّتِهِ عَلَى غَيْرِهِ مِنَ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرْ مِنْهُمْ مِنَ الْخَوَارِقِ مِثْلُ مَا ظَهَرَ مِنْهُ بَلْ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ وَلِيٌّ لاَ يَظْهَرُ مِنْهُ خَارِقٌ اَصْلاً اَفْضَلَ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ الَّذِينَ ظَهَرَتْ مِنْهُمُ الْخَوَارِقُ كَمَا حَقَّقَ شَيْخُ الشُّيُوخِ هٰذَا الْمَعْنَى فِي كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ قِلَّةُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ وَكَثْرَتُهُ فِي الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مُوجِبَةً لِلْاَفْضَلِيَّةِ وَالْمَفْضُولِيَّةِ مَعَ كَوْنِهَا شَرْطًا لِلنُّبُوَّةِ كَيْفَ تَكُونُ فِي الْوَلاَيَةِ مُوجِبَةً لِلتَّفَاضُلِ مَعَ كَوْنِهَا غَيْرَ شَرْطٍ فِيهَا وَاَظُنُّ اَنَّ الْمَقْصُودَ الْاَصْلِيَّ مِنْ رِيَاضَاتِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَمُجَاهَدَاتِهِمْ وَتَضْيِيقِهِمْ فِي مُبَاشَرَةِ الْمُبَاحِ عَلَى اَنْفُسِهِمْ هُوَ تَحْصِيلُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ الَّتِي هِيَ وَاجِبَةٌ عَلَيْهِمْ وَشَرْطُ نُبُوَّتِهِمْ لاَ الْوُصُولُ اِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ الْاِلٰهِيِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ فَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ مُجْتَبَوْنَ فَيُجَرُّ بِهِمْ بِسِلْسِلَةِ جَذْبِ الْمَحَبَّةِ جَرًّا جَرًّا وَيُوصَلُ بِهِمْ اِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ الْاِلٰهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ بِلاَ مَشَقَّةٍ مِنْهُمْ وَالطَّرِيقُ الَّذِي يُحْتَاجُ فِيهِ لِلْوُصُولِ اِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ الْاِلٰهِيِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ اِلَى الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ هُوَ طَرِيقُ الْاِنَابَةِ وَالْاِرَادَةِ الَّذِي هُوَ طَرِيقُ الْمُرِيدِينَ وَطَرِيقُ الْاِجْتِبَاءِ هُوَ طَرِيقُ الْمُرَادِينَ وَالْمُرِيدُونَ يَذْهَبُونَ بِاَرْجُلِهِمْ بِالْمَشَقَّةِ وَالْمِحْنَةِ وَالْمُرَادُونَ

يُحْمَلُونَ اِلَى مَنْزِلِ الْمَقْصُودِ بِالْاعْزَازِ وَالْاكْرَامِ وَيُوصَلُ بِهِمْ اِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ بِلاَ مِحْنَةٍ مِنْهُمْ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ مِنْ شَرَائِطِ طَرِيقِ الْانَابَةِ وَالْارَادَةِ وَاَنَّهَا لَيْسَتْ بِشَرْطٍ فِي طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ وَمَعَ ذٰلِكَ هِيَ نَافِعَةٌ مَثَلاً اِذَا حَصَلَ حَمْلُ شَخْصٍ جَرًّا جَرًّا وَهُوَ مَعَ ذٰلِكَ الْجَرِّ يَسْتَعْمِلُ سَعْيَهُ أَيْضًا فَلاَ شَكَّ اَنَّهُ اَسْرَعُ ذَهَابًا مِنَ الَّذِي لاَ يَسْتَعْمِلُ سَعْيَهُ وَاِنْ جَازَ اَنْ يَكُونَ الْجَرُّ وَحْدَهُ اَحْيَانًا اَقْوَى وَاَجْدَى مِنَ الْجَرِّ الْمُرَكَّبِ الْمَذْكُورِ فَالسَّعْيُ وَالْمَشَقَّةُ لاَ يَكُونُ شَرْطَ كَمَالِ الْوُصُولِ فِي طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ كَمَا اَنَّهُ لَيْسَ بِشَرْطٍ فِي نَفْسِ الْوُصُولِ نَعَمْ فِيهِ احْتِمَالُ النَّفْعِ وَلَوْ فِي بَعْضِ الْمَحَالِّ وَفَوَائِدُ الرِّيَاضَاتِ وَمَنَافِعُ الْمُجَاهَدَاتِ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الْاقْتِصَارِ عَلَى ضَرُورِيَّاتِ الْمُبَاحِ كَثِيرَةٌ لِاَرْبَابِ الْاجْتِبَاءِ أَيْضًا بِغَيْرِ الْمَعْنَى الْمَذْكُورِ مِثْلَ دَوَامِ الْجِهَادِ الْاَكْبَرِ وَطَهَارَةِ الْبَاطِنِ وَنَظَافَتِهِ مِنَ التَّلْوِيثَاتِ الدُّنْيَوِيَّةِ فَاِنَّ كُلَّ حَوَائِجَ ضَرُورِيَّةٍ لَيْسَتْ بِدَاخِلَةٍ فِي الدُّنْيَا وَكُلَّمَا هُوَ فُضُولٌ فَدَاخِلٌ فِي الدُّنْيَا وَالنَّفْعُ الْآخِرُ فِي الرِّيَاضَةِ وَالْاقْتِصَارِ عَلَى الضَّرُورَةِ قِلَّةُ الْمُحَاسَبَةِ وَالْمُؤَاخَذَةِ الْاُخْرَوِيَّتَيْنِ وَاَنَّهَا سَبَبٌ لِارْتِفَاعِ الدَّرَجَاتِ الْاُخْرَوِيَّةِ فَاِنَّ مَسَرَّةَ الْآخِرَةِ تَكُونُ اَضْعَافَ مِحْنَةِ الدُّنْيَا فَظَهَرَ لِرِيَاضَاتِ الْاَنْبِيَاءِ وَمُجَاهَدَاتِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وُجُوهٌ اُخَرُ غَيْرُ الْوُجُوهِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ آنِفًا فَاتَّضَحَ اَنَّ الرِّيَاضَةَ وَالْاقْتِصَارَ عَلَى ضَرُورِيَّاتِ الْمُبَاحِ وَاِنْ لَمْ تَكُنْ شَرْطًا لِلْوُصُولِ فِي طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ وَلٰكِنَّهَا مَحْمُودَةٌ فِي حَدِّ ذَاتِهَا وَمُسْتَحْسَنَةٌ بَلْ بِالنَّظَرِ اِلَى الْفَوَائِدِ الْمَذْكُورَةِ ضَرُورِيَّةٌ وَلاَزِمَةٌ ﴿رَبَّنَا آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Derviş Habîb Hâdim'e yazılmıştır**
- **Olağanüstü hallerin çok ve az zuhûr etmesinin sırrı**

Bilmek gerekir ki, mubahları fazla fazla işlemek olağanüstü hallerin az zuhûr etmesine sebep olur. Özellikle de gerekmediği halde mubahlar işleyerek işi şüpheli olanların sınırına getirmek ve şüpheli olanı yapmak Allah muhâfaza insanı haramlara kadar götürür.

Bu durumda da ne kerâmetten ne de herhangi bir olağanüstü hâlden söz etmek mümkün değildir. Mubah dairesi mümkün olduğu kadar dar tutulup zarûret miktarıyla yetinilir ise işte o zaman keşif ve kerâmetin yeri çok geniş olur ve olağanüstü hallerin zuhûru daha açık olur.

Olağanüstü hallerin zuhûru velayetin şartlarından değil, peygamberliğin şartlarındandır. Çünkü nübüvveti açıklamak vâciptir. Velâyeti açıklamak ise vâcip değildir. Bilakis bu mertebede sır ve gizlilik daha evlâdır. Zîra nübüvvette halkı davet varken velâyette Mevlâ Teâlâ'ya yaklaşmak vardır. Açıklamanın davet için gerekli olduğu ve gizliliğin yakınlık için uygun olduğu bilinir.

Olağanüstü hallerin bir velîden çokça zuhûr etmesi, kendisi gibi kerâmet göstermeyen diğer velîlerden üstün olduğunu göstermez. Aksine Şeyhler Şeyhi'nin de *el-Avârif* adlı kitabında açıkladığı üzere, kendisinden hiçbir olağanüstü hal zâhir olmayan bir velînin, kendilerinden olağanüstü haller zuhûr eden velîlerden üstün olması mümkündür. Nübüvvetin şartlarından olduğu halde, olağanüstü hallerin çokça zuhûru peygamberler arasında bile üstünlük sebebi değilken, şartlarından olmadığı halde velîlikte üstünlük sebebi olması nasıl mümkün olabilir?!

Öyle zannediyorum ki, peygamberlerin riyâzetlerinden, mücâhedelerinden ve mubah işleme yollarını kendilerine daraltmalarından maksat üzerlerine vâcip olan ve peygamberliklerinin şartı olan olağanüstü hallerin kendilerinden sâdır olmasın sağlamaktır. İlâhî yakınlık derecelerine ulaşmak değildir. Çünkü peygamberler seçkin kimselerdir. Muhabbet cezbesinin zinciri onları çekerek ilâhî yakınlık derecelerine ulaştırır. Bunun için onların meşakkatlere katlanmaları gerekmez.

İlâhî yakınlık derecelerine ulaşmak için riyâzetleri ve mücâhedeleri gerekli kılan yol, *murîdûn*a (müritlere) ait olan inâbe ve irâde yoludur. İctibâ yolu ise *murâdûn*un (istenenlerin) yoludur. Murîdûn meşakkat ve sıkıntılarla yürüyerek giderken, murâdûn izzet ikramla maksûda götürülürler ve herhangi bir zorlukla karşılaşmadan maksûda kavuşturulurlar.

Bilmek gerekir ki, riyâzet ve mücâhedeler, inâbe ve irade yolunun şartlarındandır. Ancak bunlar ictibâ yolunda şart değildir. Bu-

nunla birlikte bunların ictibâ yolunda faydaları olabilir. Mesela bir kimse cezbedilerek ilâhi yakınlık derecelerine götürülürken kendi gayretini de kullanırsa, gayretini ortaya koymayana göre tabii ki daha hızlı gider. Bazen tek başına çekme, gayretin eşlik ettiği, sözü edilen çekmeden daha güçlü ve daha faydalı olabilirse de bu genel bir durum değildir. O halde, uğraşmak ve zorlanmak ictibâ yolunda vuslatın kemâlinin şartı olmadığı gibi kendisinin de şartı değildir. Tabii ki bunların bazı yerlerde de olsa faydalı olma ihtimâli de söz konusudur.

Mubahların zarûrî olanlarıyla yetinmekten ibaret olan riyâzetlerin ve mücâhedelerin faydaları zikrolunan mânânın dışında, ictibâ erbâbı için oldukça fazladır. Mesela büyük cihadın devam etmesi ve bâtını dünya meşgalelerinden temizlemek gibi faydaları vardır. Zorunlu olan ihtiyaçların hiç biri dünyaya dahil olmadığı gibi fuzûli olan her şey dünyaya dahildir. Riyâzetin ve zarûretle yetinmenin başka bir faydası da âhiretteki hesabı ve sorguyu azaltmasıdır. Bunlar aynı zamanda uhrevî derecelerin yükselmesine de sebep olur. Çünkü âhiretteki sevinç dünyadaki sıkıntılardan kat kat fazla olacaktır.

Böylece peygamberlerin riyâzet ve mücâhedelerinin, yukarda zikrettiklerimizin dışında başka sebepleri de ortaya çıkmış oldu. Açığa çıktı ki, mubahların zarûrî olanlarıyla yetinmek ve riyazet yapmak ictibâ yolundaki vuslat için olmazsa olmaz bir şart değildir, ancak bunlar bizâtihi övülen ve güzel görülen şeylerdir. Hatta zikredilen faydalarına bakıldığında zorunluluk ve gereklilik ifâde ederler. *"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"*[47] Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

86. اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالثَّمَانُونَ **Seksen altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الدَّرْوِيشِ حَبِيبِ الْخَادِمِ **Derviş Habib Hadim'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ سِرِّ كَثْرَةِ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ وَقِلَّتِهِ **Harika hallerin çok ve az zuhur etmesinin sırrını beyan hakkındadır.**

[47] Kehf, 10.

اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ ارْتِكَابَ فُضُولِ الْمُبَاحَاتِ Fuzuli mübahları fazla işlemek بَاعِثٌ خُصُوصًا اِذَا عَلَى قِلَّةِ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ Harika hallerin az zuhur etmesine sebeptir اَقْضَى Özellikle götürdüğü zaman *(Ne?)* كَثْرَةُ مُبَاشَرَةِ الْفُضُولِ Fuzuli mübahları fazla işlemek *(Nereye?)* اِلَى حَدِّ الْمُشْتَبِهِ Şüpheliler sınırına وَاَدَّتْ مِنْهُ Ve oradan da götürdüğünde سُبْحَانَهُ عِيَاذًا بِاللّٰهِ Ki, bundan Allah'a sığınırız *(Nereye?)* اِلَى حَوَالِى الْمُحَرَّمِ Haramların çevresine فَاَيْنَ الْكَرَامَةُ حِينَئِذٍ O zaman keramet nerede kalır? وَاَيْنَ الْخَوَارِقُ Harikalar nerede kalır? وَكُلَّمَا يَضِيقُ Her daraldığında *(Ne?)* دَائِرَةُ مُبَاشَرَةِ الْمُبَاحِ Mübahı işleme dairesi وَاكْتُفِىَ مِنْهُ Ve o mübahtan yetinildiğinde *(Ne ile?)* بِقَدْرِ الضَّرُورَةِ Zaruret miktarıyla يَكُونُ مَجَالُ الْكَشْفِ وَالْكَرَامَةِ Keşif ve keramet imkanı olur *(Ne?)* اَوْسَعَ Daha geniş وَطَرِيقُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ Ve harikaların zuhur yolu olur *(Ne?)* اَوْضَحَ Daha açık وَظُهُورُ الْخَوَارِقِ Harikaların zuhuru *(Nedir?)* مِنْ شَرَائِطِ النُّبُوَّةِ Nübüvvetin şartlarındandır لاَ مِنْ شَرَائِطِ الْوَلاَيَةِ Velayetin şartlarından değildir فَاِنَّ اِظْهَارَ النُّبُوَّةِ وَاجِبٌ Zira nübüvvetin izharı vaciptir دُونَ اِظْهَارِ الْوَلاَيَةِ Velayetin izharı değil بَلِ السِّرُّ وَالْاِخْفَاءُ Bilakis gizleyip saklı tutmak *(Nerede?)* فِى هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede *(Nedir?)* اَوْلَى Daha evladır فَاِنَّ هُنَاكَ دَعْوَةَ الْخَلْقِ Zira peygamberlikte halkı çağırmak وَهُنَا قُرْبَ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ Burada ise Hakk'a (c.c.) yakınlık vardır وَمَعْلُومٌ Ve malumdur ki, اَنَّ الْاِظْهَارَ Açığa çıkarmak *(Nedir?)* لاَزِمٌ لِلدَّعْوَةِ Davet için gereklidir وَالسَّتْرَ مُنَاسِبٌ لِلْقُرْبِ Gizlemekse kurbiyete uygundur وَكَثْرَةُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ Çok kerametin zuhuru *(Kimden?)* مِنْ وَلِيٍّ Bir veliden *(Nedir?)* لاَ يَدُلُّ Delalet etmez *(Neye?)* عَلَى اَفْضَلِيَّتِهِ عَلَى غَيْرِهِ Diğerlerine üstün olduğuna *(Kimden olan diğerleri?)* مِنَ الَّذِينَ لَمْ يَظْهَرْ مِنْهُمْ Kendilerinden zuhur etmeyen *(Neden?)* مِنَ الْخَوَارِقِ Harika hallerden *(Ne zuhur etmeyen?)* مِثْلُ مَا ظَهَرَ مِنْهُ Ondan zuhur edenin bir misli

لاَ يَظْهَرُ مِنْهُ خَارِقٌ Ondan asla keramet zuhur etmiyor *(Ne olması caizdir?)* بَلْ يَجُوزُ Bilakis caizdir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ وَلِيٌّ Bir velinin olması ki, اَفْضَلَ Daha faziletli *(Kimden?)* مِنَ الْاَوْلِيَاءِ الَّذِينَ ظَهَرَتْ مِنْهُمُ الْخَوَارِقُ Kendilerinden keramet zahir olan velilerden كَمَا حَقَّقَ Nitekim açıklamıştır *(Kim?)* شَيْخُ الشُّيُوخِ Şeyhlerin şeyhi *(Neyi?)* هٰذَا الْمَعْنَى Bu manayı *(Nerede?)* فِي كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ Avarif kitabında فَاِذَا لَمْ يَكُنْ Olmadığı zaman *(Ne?)* قِلَّةُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ وَكَثْرَتُهُ Kerametlerin zuhurunun çokluğu ve azlığı *(Nerede?)* فِي الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerde عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun *(Ne olmadığı zaman?)* مُوجِبَةٌ لِلْاَفْضَلِيَّةِ وَالْمَفْضُولِيَّةِ Üstünlüğü ve düşüklüğü gerektirir (olmadığı zaman) *(Neye rağmen?)* مَعَ كَوْنِهَا شَرْطًا لِلنُّبُوَّةِ Peygamberliğin şartı olmasına rağmen كَيْفَ تَكُونُ فِي الْوَلَايَةِ Velayette nasıl olur *(Ne olur?)* مُوجِبَةً لِلتَّفَاضُلِ Üstünlüğü gerektirir *(Neye rağmen?)* مَعَ كَوْنِهَا غَيْرَ شَرْطٍ فِيهَا Velayette şart olmamasına rağmen وَاَظُنُّ اَنَّ الْمَقْصُودَ الْاَصْلِيَّ Zannediyorum ki asıl maksat *(Neden?)* مِنْ رِيَاضَاتِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin riyazetlerinden عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَمُجَاهَدَاتِهِمْ Ve mücahedelerinden وَتَضْيِيقِهِمْ Ve kısıtlama uygulamalarından *(Ne hususunda?)* فِي مُبَاشَرَةِ الْمُبَاحِ Mübahı işleme hususunda *(Neye kısıtlama uygulamaları?)* عَلَى اَنْفُسِهِمْ Nefislerine *(Tüm bunlardan maksat nedir?)* هُوَ تَحْصِيلُ ظُهُورِ الْخَوَارِقِ Harika hallerin zuhurunu tahsil etmektir اَلَّتِي هِيَ وَاجِبَةٌ عَلَيْهِمْ Ki bu onlara vaciptir وَشَرْطُ نُبُوَّتِهِمْ Ve nübüvetlerinin şartıdır لَا الْوُصُولُ Yoksa ulaşmak değildir *(Nereye?)* اِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ الْاِلٰهِيِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ İlahi kurbiyet derecelerine فَاِنَّ الْاَنْبِيَاءَ Zira peygamberler عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّحِيَّاتُ Onlara salat-u selamlar olsun مُجْتَبَوْنَ Seçilmişlerdir فَيُجَرُّ بِهِمْ Ve çekilirler *(Ne ile?)* بِسِلْسِلَةِ جَذْبِ الْمَحَبَّةِ Muhabbet cezbesi zinciriyle *(Nasıl çekilirler?)* جَرًّا جَرًّا Çekile

çekile وَيُوصَلُ بِهِمْ Ve onlar ulaştırılır *(Nereye?)* إِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ الْالَهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ İlahi kurbiyet derecelerine *(Nasıl?)* بِلاَ مَشَقَّةٍ مِنْهُمْ Hiç zahmet çekmeden وَالطَّرِيقُ لِلْوُصُولِ إِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ الَّذِى يُحْتَاجُ فِيهِ Kendisinde ihtiyaç duyulan yol *(Ne için?)* İlahi kurbiyet derecelerine ulaşmak için *(Neye ihtiyaç duyulan yol?)* هُوَ طَرِيقُ الْانَابَةِ وَالْارَادَةِ إِلَى الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ O inabe ve irade yoludur وَطَرِيقُ الَّذِى هُوَ طَرِيقُ الْمُرِيدِينَ Ki o müridlerin yoludur وَالْمُرِيدُونَ يَذْهَبُونَ هُوَ طَرِيقُ الْمُرَادِينَ Murad kulların yoludur الاجْتِبَاءِ İctiba yolu ise بِأَرْجُلِهِمْ Müridler ayaklarıyla giderler *(Nasıl?)* بِالْمَشَقَّةِ وَالْمِحْنَةِ Meşakkat ve sıkıntıyla وَالْمُرَادُونَ يُحْمَلُونَ Murat kullar ise taşınırlar *(Nereye?)* إِلَى مَنْزِلِ الْمَقْصُودِ Maksudun konağına *(Ne ile?)* بِالْاعْزَازِ وَالْاكْرَامِ İzzet ve ikram ile وَيُوصَلُ بِهِمْ إِلَى دَرَجَاتِ الْقُرْبِ Ve kurbiyet derecelerine ulaştırılırlar *(Nasıl?)* بِلاَ مِحْنَةٍ مِنْهُمْ Hiç sıkıntı çekmeden يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmesi gerekir ki, اَنَّ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ Riyazet ve mücahedeler مِنْ شَرَائِطِ طَرِيقِ الْانَابَةِ وَالْارَادَةِ İnabe ve irade yolunun şartlarındandır وَاَنَّهَا لَيْسَتْ بِشَرْطٍ Ve onlar şart değildir *(Nerede?)* فِى طَرِيقِ الاجْتِبَاءِ İctiba yolunda مَثَلاً اِذَا حَصَلَ حَمْلُ Bununla birlikte onlar faydalıdır وَمَعَ ذٰلِكَ هِىَ نَافِعَةٌ شَخْصٍ Mesela bir kimsenin taşınması hasıl olsa *(Nasıl?)* جَرًّا جَرًّا Çekile çekile وَهُوَ مَعَ ذٰلِكَ الْجَرِّ Ve o bu çekilmeyle birlikte يَسْتَعْمِلُ سَعْيَهُ أَيْضًا Kendi çabasını da kullansa فَلاَ شَكَّ O zaman şüphe yoktur ki اَنَّهُ اَسْرَعُ ذَهَابًا O daha hızlı gider *(Kimden?)* مِنَ الَّذِى لاَ يَسْتَعْمِلُ سَعْيَهُ Gücünü kullanmayandan وَاِنْ جَازَ Her ne kadar caiz olsa da *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ الْجَرُّ وَحْدَهُ اَحْيَانًا Sadece çekmenin bazen olması *(Ne?)* اَقْوَى وَاَجْدَى Daha kuvvetli ve faydalı olması *(Neden?)* مِنَ الْجَرِّ الْمُرَكَّبِ الْمَذْكُورِ Zikredilen ve (kişinin çabasıyla) birlikte olan çekilmeden

لاَ يَكُونُ شَرْطَ كَمَالِ الْوُصُولِ (Nedir?) فَالسَّعْيُ وَالْمَشَقَّةُ Çalışmak ve meşakkat Ulaşmanın kemali için şart değildir (Nerede?) فِي طَرِيقِ الاجْتِبَاءِ İctiba yolunda كَمَا Nitekim bu şart değildir (Nerede?) أَنَّهُ لَيْسَ بِشَرْطٍ فِي نَفْسِ الْوُصُولِ Bizzat ulaşmada نَعَمْ فِيهِ احْتِمَالُ النَّفْعِ Evet orada menfaat ihtimali vardır وَلَوْ فِي بَعْضِ الْمَحَالِّ Her ne kadar bazı yerlerde olsa da وَفَوَائِدُ الرِّيَاضَاتِ وَمَنَافِعُ الْمُجَاهَدَاتِ Riyazet ve mücahedenin faydaları اَلَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الاقْتِصَارِ Ki, bunlar yetinmekten ibarettir (Ne ile?) عَلَى ضَرُورِيَّاتِ الْمُبَاحِ Zaruri mübahlarla (İşte bunların faydaları nedir?) كَثِيرَةٌ لِارْبَابِ الاجْتِبَاءِ أَيْضًا İctiba ehline de çoktur (Nasıl?) بِغَيْرِ الْمَعْنَى الْمَذْكُورِ Zikrolunan mananın dışında (Ne gibi?) مِثْلَ دَوَامِ الْجِهَادِ الاَكْبَرِ Büyük cihadın devamı وَطَهَارَةِ الْبَاطِنِ وَنَظَافَتِهِ مِنَ التَّلْوِيثَاتِ الدُّنْيَوِيَّةِ (Neden?) Ve iç dünyanın temizlenmesi gibi لَيْسَتْ فَإِنَّ كُلَّ حَوَائِجَ ضَرُورِيَّةٍ (Nedir?) Zira tüm zaruri ihtiyaçlar Dünyevi pisliklerden وَكُلُّمَا هُوَ فُضُولٌ بِدَاخِلَةٍ فِي الدُّنْيَا Dünyaya dahil değildir Ve fuzuli olan her şey فَدَاخِلٌ فِي الدُّنْيَا وَالنَّفْعُ الآخِرُ O dünyaya dahildir Diğer fayda (Neredeki?) فِي الرِّيَاضَةِ قِلَّةُ الْمُحَاسَبَةِ وَالاقْتِصَارِ عَلَى الضَّرُورَةِ Riyazet ve zaruri olanla yetinmekteki (Nedir?) وَالْمُؤَاخَذَةِ الاُخْرَوِيَّتَيْنِ وَأَنَّهَا سَبَبُ Uhrevi hesap ve azabın azlığıdır Ve o sebebtir (Neye?) لِارْتِفَاعِ الدَّرَجَاتِ الاُخْرَوِيَّةِ فَإِنَّ مَسَرَّةَ Ahiret derecelerinin yükselmesine الآخِرَةِ تَكُونُ اَضْعَافَ مِحْنَةِ الدُّنْيَا Zira ahiret sevinci Dünya sıkıntılarının kat be katı olur فَظَهَرَ Böylece zahir oldu (Niçin?) لِرِيَاضَاتِ الاَنْبِيَاءِ وَمُجَاهَدَاتِهِمْ Peygamberlerin riyazet ve mücahedeleri için عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun (Ne zahir oldu?) وُجُوهٌ اُخَرُ غَيْرَ الْوُجُوهِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ آنِفًا Başka sebepler ki, Az önce zikrettiklerimizin dışında فَاتَّضَحَ Ve böylece açığa çıktı ki, اَنَّ الرِّيَاضَةَ وَالاقْتِصَارَ Riyazet ve yetinmek (Ne ile?) عَلَى ضَرُورِيَّاتِ الْمُبَاحِ Zaruri mübahlarla

وَاِنْ لَمْ تَكُنْ شَرْطًا لِلْوُصُولِ Her ne kadarvuslatın şartı değilse de *(Nerede?)* فِي طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ İctiba yolunda وَلٰكِنَّهَا مَحْمُودَةٌ فِي حَدِّ ذَاتِهَا Ancak o haddi zatında övülmüştür وَمُسْتَحْسَنَةٌ Ve güzel görülmüştür بَلْ بِالنَّظَرِ اِلَى الْفَوَائِدِ الْمَذْكُورَةِ Bilakis mezkur faydalara nazaran *(Nedir?)* ضَرُورِيَّةٌ وَلَازِمَةٌ Zaruri ve lazımdır رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

87. MEKTUP

٨٧- اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا صَالِحِ الْكُولاَبِيِّ فِي بَيَانِ اَسْرَارِ مُرَادِيَّةِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا وَمُرِيدِيَّتِهِ مُدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اَنَا مُرِيدُ اللّٰهِ وَمُرَادُ اللّٰهِ أَيْضًا وَسِلْسِلَةُ اِرَادَتِي مُتَّصِلَةٌ بِاللّٰهِ تَعَالَى بِلاَ تَوَسُّطٍ وَيَدِي نَائِبُ مَنَابَ يَدِ اللّٰهِ تَعَالَى وَاِرَادَتِي مُتَّصِلَةٌ بِمُحَمَّدٍ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ بِوَسَائِطَ كَثِيرَةٍ فَبَيْنِي وَبَيْنَهُ فِي الطَّرِيقَةِ النَّقْشَبَنْدِيَّةِ اِحْدَى وَعِشْرُونَ وَاسِطَةً وَفِي الطَّرِيقَةِ الْقَادِرِيَّةِ خَمْسٌ وَعِشْرُونَ وَاسِطَةً وَفِي الطَّرِيقَةِ الْچِشْتِيَّةِ سَبْعُ وَعِشْرُونَ وَاسِطَةً وَاِرَادَتِي بِاللّٰهِ تَعَالَى لاَ تَقْبَلُ الْوِسَاطَةَ كَمَا مَرَّ فَاَنَا مُرِيدُ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللّٰهِ ﷺ وَمُجْتَمِعٌ مَعَهُ فِي مُرْشِدٍ وَاحِدٍ أَيْضًا مُقْتَفٍ اَثَرَهُ ﷺ وَاَنَا وَاِنْ كُنْتُ طُفَيْلِيًّا فِي خِوَانِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَلٰكِنِّي مَا جِئْتُ بِلاَ دَعْوَةٍ وَاِنِّي وَاِنْ كُنْتُ تَابِعًا وَلٰكِنِّي لَسْتُ خَالِيًا مِنَ الْاَصَالَةِ وَاِنِّي وَاِنْ كُنْتُ اُمَّةً وَلٰكِنِّي شَرِيكٌ فِي الدَّوْلَةِ لاَ بِالشِّرْكَةِ الَّتِي يَقُومُ عَنْهَا دَعْوَى الْمُسَاوَاةِ فَاِنَّ ذٰلِكَ كُفْرٌ بَلْ شِرْكَةُ الْخَادِمِ مَعَ الْمَخْدُومِ وَمَا لَمْ اُطْلَبْ لَمْ اَحْضُرْ فِي سُفْرَةِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَمَا لَمْ اُدْعَ لَمْ اَمُدَّ يَدِي اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَاِنِّي وَاِنْ كُنْتُ اُوَيْسِيًّا وَلٰكِنْ لِي مُرَبٍّ حَاضِرٌ وَنَاظِرٌ وَاِنْ كَانَ شَيْخِي فِي الطَّرِيقَةِ النَّقْشَبَنْدِيَّةِ عَبْدَ الْبَاقِي رَحِمَهُ اللّٰهُ وَلٰكِنَّ الْمُتَكَفِّلَ بِتَرْبِيَتِي هُوَ الْبَاقِي جَلَّ جَلاَلُهُ وَعَمَّ نَوَالُهُ وَاِنِّي تَرَبَّيْتُ بِالْفَضْلِ وَذَهَبْتُ مِنْ طَرِيقِ الْاِجْتِبَاءِ وَسِلْسِلَتِي سِلْسِلَةُ رَحْمَانِيَّةٌ وَاَنَا عَبْدُ الرَّحْمٰنِ فَاِنَّ رَبِّي رَحْمٰنٌ جَلَّ شَأْنُهُ وَعَمَّ اِحْسَانُهُ وَمُرَبِّي اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ وَطَرِيقَتِي طَرِيقَةُ سُبْحَانِيَّةٌ لاَنِّي ذَهَبْتُ مِنْ طَرِيقِ التَّنْزِيهِ وَلَمْ اُرِدْ مِنَ الْاِسْمِ وَالصِّفَةِ غَيْرَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَهٰذَا السُّبْحَانِيُّ لَيْسَ هُوَ ذَاكَ السُّبْحَانِيَّ الَّذِي قَالَ بِهِ الْبِسْطَامِيُّ فَاِنَّهُ لاَ مِسَاسَ لَهُ بِهٰذَا فَاِنَّهُ مَا تَخَلَّصَ مِنْ دَائِرَةِ الْاَنْفُسِ وَهٰذَا مَا وَرَاءَ الْاَنْفُسِ وَالْآفَاقِ وَهُوَ تَشْبِيهٌ كُسِيَ لِبَاسَ التَّنْزِيهِ وَهٰذَا تَنْزِيهٌ لَمْ يُصِبْهُ غُبَارُ التَّشْبِيهِ وَذَاكَ فَائِرٌ مِنْ مَنْبَعِ السُّكْرِ وَهٰذَا مُنْفَجِرٌ عَنْ عَيْنِ الصَّحْوِ وَلَمْ يَجْعَلْ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ اَسْبَابَ التَّرْبِيَةِ فِي حَقِّي غَيْرَ الْمُعَدَّاتِ وَلَمْ يَجْعَلِ الْعِلَّةَ الْفَاعِلِيَّةَ فِي تَرْبِيَتِي

غَيْرَ فَضْلِهِ وَاهْتِمَامِهِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ وَاعْتِنَاؤُهُ مِنْ كَمَالِ كَرَمِهِ فِي حَقِّي لاَ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ لِفِعْلِ الْغَيْرِ مَدْخَلٌ فِي تَرْبِيَتِي اَوْ اَنْ اَكُونَ اَنَا مُتَوَجِّهًا فِي هٰذَا الْمَعْنَى اِلَى الْغَيْرِ فَاَنَا مُرَبَّى الْاِلٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ وَمُجْتَبَى فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ الْلاَمُتَنَاهِي ﴿ع﴾ لاَ عُسْرَ فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ ۞ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ذِي الْجَلاَلِ وَالْاِكْرَامِ وَالْمِنَّةِ وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِهِ وَالتَّحِيَّةُ اَوَّلاً وَآخِرًا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Sâlih Gülâbî'ye yazılmıştır**
- **Kendi murâdlığını ve müritliğini anlatmaktadır**

Âlemlerin Rabbi olan Allah'a hamd ve onun seçtiği kullara selam olsun.

Ben Allah Teâlâ'nın hem mürîdiyim hem de murâdıyım. Müritlik silsilem arada hiçbir aracı olmadan, doğrudan Mevlâ Teâlâ'ya bağlıdır. Elim Allah Teâlâ'nın elinin yerine geçer. Müritliğim bir çok vâsıtayla Allah'ın Rasûlü Hz. Muhammed'e *(s.a.v.)* varmaktadır. Nakşibendî Tarîkatı'nda benimle onun arasında yirmi bir aracı, Kâdirî Tarîkatı'nda yirmi beş aracı ve Çiştî Tarîkatı'nda yirmi yedi aracı vardır. Yukarıda da geçtiği üzere, Allah Sübhânehû'ya olan müritliğim ise aracı kabul etmez.

Allah'ın Resûlü Hz. Muhammed'in *(s.a.v.)* mürîdiyim ve onun izini sürerek kendileriyle aynı mürşitte birleşmekteyiz. Bu muhteşem nimetin sofrasında bir tufeylî isem de buraya davetsiz gelmedim. Her ne kadar tâbi de olsam asıllığın tamamen dışında da değilim. Ümmet olmakla birlikte bu devlete ortağım. Ancak buradaki ortaklık eşitlik iddiası taşıyan bir ortaklık değildir. Çünkü böyle bir şey küfürdür. Bilakis bu, hizmetçinin efendiyle olan ortaklığıdır. Çağrılmadıkça bu muhteşem devletin sofrasına oturmam. Davet edilmedikçe ona elimi uzatmam. Üveysî olmakla birlikte hâzır ve nâzır olan mürebbim ve yetiştiricim vardır.

Nakşibendî Tarîkatı'ndaki şeyhim Abdulbâkî'dir *(r.a.)* ancak terbiyemi üstlenen, nimeti bol olan Bâkî Teâlâ Hazretleri'dir. Ben Mevlâ Teâlâ'nın fazlıyla yetiştirildim ve ictibâ yolundan yürüdüm. Silsilem rahmânî bir silsiledir. Ben Abdurrahmân'ım (Rahmân'ın

kuluyum), çünkü Rabbim şânı yüce ve ihsânı bol olan Rahmân'dır. O, beni yetiştiren ve terbiye eden merhametlilerin en merhametlisidir.

Tarîkatım Subhâniyye (tenzih) tarikatıdır. Çünkü ben tenzih yolundan yürüdüm. Mukaddes Zât'ın dışında ne isim ne sıfat, hiçbir şey istemedim. Buradaki sübhânîlik, Bistâmî'nin sözünü ettiği sübhânîlik değildir. Çünkü onunla bunun arasında hiçbir alâka yoktur. Zîrâ o enfüs dâiresinden kurtulamamıştır. Bu ise enfüs ve âfâkın ötesindedir. O, tenzih kisvesine bürünmüş tenzih; bu ise teşbihin tozunun bile ulaşamadığı tenzihtir. O sekir kaynaklıdır bu ise sahv pınarından fışkırmıştır.

Merhametlilerin en merhametlisi olan Mevlâ Teâlâ, benim için genel ölçüler dışında terbiye sebepleri kılmadı. Mevlâ Teâlâ benim terbiyemi sağlayıcı sebebi, kendi fazlından ve ihtimâmından başka bir şey yapmadı. Bana lütfederek ve kerem ederek itinâ göstermesi sebebiyledir ki benim terbiyemde ve yetişmemde başkasının dahlinin olması veya benim başkasına bu anlamıyla teveccüh etmem mümkün değildir. Dolayısıyla, benim terbiye edicim Mevlâ Teâlâ'dır. Sonsuz lütfu ve keremiyle beni kendisine seçen O'dur.

"Keremlilerle birlikte hiçbir iş zor olmaz."

Celâl ve ikrâm sâhibi olan Allah'a hamdolsun. Salât u selâm O'nun Rasûlü'nün üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

87. اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالثَّمَانُونَ Seksen yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **إِلَى مَوْلاَنَا صَالِحِ الْكُولاَبِيِّ Mevlana Salih Gülabi'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ اَسْرَارِ مُرَادِيَّةِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا وَمُرِيدِيَّتِهِ Şeyhimizin mürid ve murat olmasının sırlarını beyan hakkındadır مُدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي Onun yüce himayesi daim olsun.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اَنَا مُرِيدُ اللّٰهِ Ben Allah'ın mürit وَمُرَادُ اللّٰهِ أَيْضًا Aynı zamanda murat kuluyum وَسِلْسِلَةُ اِرَادَتِي Benim irade zincirim *(Nedir?)* مُتَّصِلَةٌ بِاللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'ya

muttasıldır *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَسُّطٍ Vasıtasız olarak وَيَدِى نَائِبُ مَنَابَ يَدِ اللهِ تَعَالَى Ve elim Allah'ın eli yerine vekildir وَإِرَادَتِى مُتَّصِلَةٌ İradem muttasıldır *(Kime?)* بِمُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ Allah Resûlü Hz. Muhammed'e ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nasıl?)* بِوَسَائِطَ كَثِيرَةٍ Birçok vasıtayla فَبَيْنِى وَبَيْنَهُ Benim ve onun arasında vardır *(Nerede?)* فِى الطَّرِيقَةِ النَّقْشِبَنْدِيَّةِ Nakşibendi tarikatinde *(Ne?)* وَاسِطَةٌ إِحْدَى وَعِشْرُونَ Yirmi bir vasıta وَفِى الطَّرِيقَةِ الْقَادِرِيَّةِ Kadiri tarikatında vardır *(Ne?)* خَمْسُ وَعِشْرُونَ وَاسِطَةً Yirmi beş vasıta وَفِى الطَّرِيقَةِ الْجِشْتِيَّةِ Çişti tarikatında da vardır *(Ne?)* سَبْعُ وَعِشْرُونَ Yirmi yedi vasıta وَاسِطَةً Benim Allah'ı irade etmem ise وَإِرَادَتِى بِاللهِ تَعَالَى لاَ تَقْبَلُ Geçtiği gibi vasıtayı kabul etmez الْوَسَاطَةَ كَمَا مَرَّ Ben فَأَنَا مُرِيدُ مُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ Allah Resûlü Hz. Muhammedin müridiyim ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَمُجْتَمِعٌ مَعَهُ فِى مُرْشِدٍ وَاحِدٍ أَيْضًا Ve onunla bir mürşitte birleşiyorum مُقْتَفٍ أَثَرَهُ Onun izini takip ediyorum ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَأَنَا وَإِنْ كُنْتُ طُفَيْلِيًّا Ben her ne kadar asıl olmasam da *(Nerede?)* فِى خِوَانِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlet sofrasında وَإِنِّى وَإِنْ كُنْتُ وَلٰكِنِّى مَا جِئْتُ بِلاَ دَعْوَةٍ Ancak ben davetsiz gelmedim تَابِعًا Her ne kadar tabi olsam da وَلٰكِنِّى لَسْتُ خَالِيًا مِنَ الْاَصَالَةِ Ancak asıllıktan yoksun değilim وَإِنِّى وَإِنْ كُنْتُ أُمَّةً Ben her ne kadar ümmette olsam da وَلٰكِنِّى شَرِيكٌ فِى الدَّوْلَةِ Ancak devlette ortağım لاَ بِالشَّرِكَةِ الَّتِى يَقُومُ عَنْهَا Kendisiyle sabit olan ortaklıkta değil *(Ne?)* دَعْوَى الْمُسَاوَاةِ Eşitlik iddiası فَإِنَّ ذٰلِكَ كُفْرٌ Zira bu küfürdür بَلْ شِرْكَةُ الْخَادِمِ مَعَ الْمَخْدُومِ Bilakis hizmetçinin efendisiyle ortaklığıdır فِى سُفْرَةٍ *(Nerede?)* لَمْ أَحْضُرْ Hazır bulunmam وَمَا لَمْ أُطْلَبْ İstenmediğim müddetçe هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlet sofrasında وَمَا لَمْ أُدْعَ Ve çağırılmadığım müddetçe

وَاِنِّي وَاِنْ كُنْتُ اُوَيْسِيًّا اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlete (*Neye?*) لَمْ اَمُدَّ يَدِي Elimi uzatmam
Her ne kadar Üveysi de olsam وَلٰكِنْ لِي مُرَبٍّ Fakat benim bir mürebbim vardır
حَاضِرٌ وَنَاظِرٌ Hazır ve nazırdır وَاِنْ كَانَ شَيْخِي Her ne kadar şeyhim olsa da
(*Nerede?*) فِي الطَّرِيقَةِ النَّقْشِبَنْدِيَّةِ Nakşibendi tarikatında (*Kim?*) عَبْدَ الْبَاقِي Hz.
Abdulbaki رَضِيَ اللّٰهُ تَعَالَى عَنْهُ Yüce Allah ondan razı olsun وَلٰكِنَّ الْمُتَكَفِّلَ بِتَرْبِيَتِي
Ancak benim terbiyemi üstlenen (*Kimdir?*) هُوَ الْبَاقِي O baki olan Allah'tır جَلَّ جَلَالُهُ
Onun celali yüce وَعَمَّ نَوَالُهُ Ve ihsanı umimidir وَاِنِّي تَرَبَّيْتُ بِالْفَضْلِ Ve kuşkusuz
ben Allah'ın fazlı keremiyle terbiye oldum وَذَهَبْتُ مِنْ طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ İctiba
yolundan gittim وَاَنَا عَبْدُ وَسِلْسِلَتِي سِلْسِلَةٌ رَحْمَانِيَّةٌ Silsilem rahmani bir silsiledir
الرَّحْمٰنِ Ben Rahman'ın kuluyum فَاِنَّ رَبِّي رَحْمٰنٌ Zira benim Rabbim Rahman'dır جَلَّ
شَأْنُهُ Onun şanı yüce وَعَمَّ اِحْسَانُهُ Ve ihsanı umumidir وَمُرَبِّي اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ
Mürebbim Erhamürrahimin'dir وَطَرِيقَتِي طَرِيقَةٌ سُبْحَانِيَّةٌ Yolum sübhani bir yoldur
وَلَمْ اُرِدْ مِنَ الْاسْمِ وَالصِّفَةِ لِاَنِّي ذَهَبْتُ مِنْ طَرِيقِ التَّنْزِيهِ Zira ben tenzih yolundan gittim
İsim ve sıfatlardan hiçbir şey istemedim غَيْرَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Sadece
yüce ve mukaddes Zat'ı istedim وَهٰذَا السُّبْحَانِيُّ Bu sübhani yol لَيْسَ هُوَ ذَاكَ
السُّبْحَانِيَّ Şu sübhani yol değildir اَلَّذِي قَالَ بِهِ الْبِسْطَامِيُّ Ki, ona Bestami hük-
metmiştir فَاِنَّهُ مَا تَخَلَّصَ Zira onun, bununla alakası yoktur فَاِنَّهُ لَا مِسَاسَ لَهُ بِهٰذَا Zira
o kurtulamadı (*Neden?*) مِنْ دَائِرَةِ الْاَنْفُسِ Enfüs dairesinden وَهٰذَا مَا وَرَاءَ الْاَنْفُسِ
وَالْاٰفَاقِ Bu ise enfüs ve âfâkın ötesindedir وَهُوَ تَشْبِيهٌ O bir teşbihtir ki, كُسِيَ لِبَاسَ
التَّنْزِيهِ Tenzih elbisesini giymiş وَهٰذَا تَنْزِيهٌ Bu ise bir tenzihtir ki, لَمْ يُصِبْهُ غُبَارُ التَّشْبِيهِ
Ona teşbihin tozu dahi bulaşmamıştır وَذَاكَ فَائِرٌ O fışkırmıştır (*Neden?*) مِنْ مَنْبَعِ
السَّكْرِ Sekerat menbaından وَهٰذَا مُنْفَجِرٌ Bu ise kaynamıştır (*Nereden?*) عَنْ عَيْنِ

الصَّحْوِ Bilinç pınarından وَلَمْ يَجْعَلْ اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Erhamürrahimin kılmamıştır غَيْرَ الْمُعَدَّاتِ *(Neyi?)* اَسْبَابَ التَّرْبِيَةِ فِي حَقِّي *(Ne?)* Hakkımdaki terbiye sebeplerini Hazırlıklar dışında bir şey وَلَمْ يَجْعَلِ الْعِلَّةَ الْفَاعِلِيَّةَ Etkin sebebi de kılmadı *(Nerede?)* فِي تَرْبِيَتِي Benim terbiyemde *(Ne kılmadı?)* غَيْرَ فَضْلِهِ وَاهْتِمَامِهِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Fazilet ve ihtimamının dışında bir şey وَاعْتِنَاؤُهُ Onun itinası *(Nedendir?)* مِنْ كَمَالِ كَرَمِهِ فِي حَقِّي Hakkımdaki nihayetsiz keremindendir لاَ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ Olması caiz değildir *(Ne için?)* لِفِعْلِ الْغَيْرِ Başkasının fiili için *(Ne?)* مَدْخَلٌ فِي تَرْبِيَتِي Terbiyeme bir müdahele اَوْ اَنْ اَكُونَ اَنَا Ya da benim olmam *(Ne?)* مُتَوَجِّهًا فِي هٰذَا الْمَعْنَى Bu anlamda yönelmiş *(Neye?)* اِلَى الْغَيْرِ Başkasına فَاَنَا مُرَبَّى الْاِلٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ Zira ben şanı yüce Allah'ın terbiye ettiği وَمُجْتَبَى فَضْلِهِ وَكَرَمِهِ الْلاَمُتَنَاهِي Nihayetsiz fazıl ve keremin seçtiğiyim ﴿ع﴾ Mısra: لاَ عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Büyüklerle yapılan işte اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ذِي الْجَلاَلِ وَالْاِكْرَامِ وَالْمِنَّةِ Celal ve ikram sahibi Allah'a hamd ve şükür olsun وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَى رَسُولِهِ Salat-u selam da resûlüne olsun وَالتَّحِيَّةُ Tahiyye de olsun *(Nasıl?)* اَوَّلاً وَآخِرًا Önce ve sonra...

88. MEKTUP

٨٨- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْعَالِي الْمَرْتَبَةِ الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ سَلَّمَهُ اللهُ تَعَالَى فِي اَسْرَارِ خُلَّةِ الْخَلِيلِ وَاِثْبَاتِ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ﴾

اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ اِذَا شَرَّفَ عَبْدًا بِدَوْلَةِ خُلَّتِهِ الَّتِي هِيَ بِالْاَصَالَةِ مَخْصُوصَةٌ بِحَضْرَةِ اِبْرَاهِيمَ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَجَعَلَهُ مُمْتَازًا بِالْوَلَايَةِ الْابْرَاهِيمِيَّةِ يَجْعَلُهُ اَنِيسَهُ وَنَدِيمَهُ وَيُورِدُ فِي الْبَيْنِ نِسْبَةَ الْاُنْسِ وَالْاُلْفَةِ الَّتِي هِيَ مِنْ لَوَازِمِ الْخُلَّةِ وَلَمَّا حَصَلَتْ فِي الْبَيْنِ نِسْبَةُ الْخُلَّةِ الَّتِي مِنْ لَوَازِمِهَا الْاُنْسُ وَالْاُلْفَةِ ارْتَفَعَ مِنَ النَّظَرِ قُبْحُ اَخْلَاقِ الْخَلِيلِ وَكَرَاهَةُ اَوْصَافِهِ فَاِنَّهُ لَوْ كَانَ قُبْحٌ فِي النَّظَرِ لَكَانَ بَاعِثًا عَلَى النَّفْرَةِ وَعَدَمِ الْاُلْفَةِ وَهِيَ مُنَافِيَةٌ لِمَقَامِ الْخُلَّةِ الَّتِي هِيَ الْفَةٌ بِالْكُلِّيَّةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ ارْتِفَاعَ قُبْحِ اَوْصَافِ الْخَلِيلِ عَنِ النَّظَرِ فِي مَرْتَبَةِ الْمَجَازِ ظَاهِرٌ فَاِنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يَغْلِبَ نِسْبَةُ الْخُلَّةِ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ فَتَسْتُرَ قُبْحَ اَوْصَافِ الْخَلِيلِ وَاَمَّا فِي مَرْتَبَةِ الْحَقِيقَةِ الَّتِي فِيهَا الْعِلْمُ بِالْاَشْيَاءِ كَمَا هِيَ فَلَا يَجُوزُ فِيهَا ظُهُورُ الْقَبِيحِ غَيْرَ قَبِيحٍ وَكَوْنُهُ مَغْلُوبَ نِسْبَةِ الْخُلَّةِ. **قُلْتُ**: اِنَّ فِي كُلِّ قَبِيحٍ وَجْهًا مِنْ وُجُوهِ الْحُسْنِ فَيُمْكِنُ اَنْ يُرَى ذٰلِكَ الْقَبِيحُ حَسَنًا بِالنَّظَرِ اِلَى ذٰلِكَ الْوَجْهِ الْحَسَنِ وَيُحْكَمَ بِحُسْنِهِ. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ ذَاكَ الْقَبِيحَ وَاِنْ لَمْ يَعْرِضْ لَهُ حُسْنٌ مُطْلَقٌ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ وَجْهُهُ الْحَسَنُ مَلْحُوظًا وَمَنْظُورًا لِلْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ كَانَ بِحُكْمِ **اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللهِ هُمُ الْغَالِبُونَ** غَالِبًا عَلَى سَائِرِ وُجُوهِهِ الْقَبِيحَةِ وَجَعَلَ كُلَّهَا فِي لَوْنِهِ وَصَيَّرَهَا مُسْتَحْسَنَةً ﴿فَاُولٰئِكَ يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ﴾. **اِعْلَمْ** اَرْشَدَكَ اللهُ تَعَالَى سَوَاءَ الصِّرَاطِ اِنَّ النِّسْبَةَ بَيْنَ الْخُلَّةِ وَالْمَحَبَّةِ عُمُومٌ وَخُصُوصٌ مُطْلَقًا فَاِنَّ الْخُلَّةَ عَامَّةٌ وَالْمَحَبَّةُ فَرْدُهَا الْكَامِلُ فَاِنَّ اِفْرَاطَ الْاُنْسِ وَالْاُلْفَةِ هُوَ الْمَحَبَّةُ الَّتِي هِيَ بَاعِثَةٌ عَلَى

الْهَيَمَانِ وَمُورِثَةٌ لِعَدَمِ الْقَرَارِ وَعَدَمِ الرَّاحَةِ وَالْخُلَّةُ بِتَمَامِهَا اُنْس وَاُلْفَةٌ وَاسْتِرَاحَةٌ وَالْمَحَبَّةُ هِيَ الَّتِي عَرَضَتْ لَهَا كَيْفِيَّةٌ اُخْرَى وَصَارَتْ مُمْتَازَةً مِنْ سَائِرِ اَفْرَادِ الْخُلَّةِ وَكَاَنَّهَا صَارَتْ جِنْسًا آخَرَ وَالْخَاصِّيَّةُ الَّتِي امْتَازَتِ الْمَحَبَّةُ بِهَا عَنْ سَائِرِ اَفْرَادِ الْخُلَّةِ هِيَ الْحُزْنُ وَالْاَلَمُ وَنَفْسُ الْخُلَّةِ كُلُّهَا عِيشٌ فِي عِيشٍ وَفَرَحٌ فِي فَرَحٍ وَاُنْسٌ فِي اُنْسٍ وَلَعَلَّهُ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ اَعْطَى اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى خَلِيلَهُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اَجْرَ عَمَلِهِ فِي الدُّنْيَا الَّتِي هِيَ دَارُ الْمِحَنِ وَفِي الْآخِرَةِ أَيْضًا قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿وَاٰتَيْنَاهُ اَجْرَهُ فِي الدُّنْيَا وَاِنَّهُ فِي الْاٰخِرَةِ لَمِنَ الصَّالِحِينَ﴾ فَاِذَا كَانَتِ الْمَحَبَّةُ مَنْشَأَ الْاَلَمِ وَالْحُزْنِ فَكُلُّ فَرْدٍ تَكُونُ الْمَحَبَّةُ فِيهِ غَالِبًا يَكُونُ الْاَلَمُ وَالْحُزْنُ فِيهِ اَزْيَدَ وَمِنْ هٰهُنَا قِيلَ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ مُتَوَاصِلَ الْحُزْنِ وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**مَا اُوذِيَ نَبِيٌّ مِثْلَ مَا اُوذِيتُ**» فَاِنَّ الْفَرْدَ الْكَامِلَ مِنْ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ فِي حُصُولِ الْمَحَبَّةِ كَانَ هُوَ النَّبِيَّ ﷺ وَاِنْ كَانَ هُوَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَحْبُوبًا وَلٰكِنْ لَمَّا حَصَلَتْ فِي الْبَيْنِ نِسْبَةُ الْمَحَبَّةِ كَانَ الْمَحْبُوبُ كَالْمُحِبِّ وَاِلَيْهَا وَمَشْغُوفًا وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ «**اَلَا طَالَ شَوْقُ الْاَبْرَارِ اِلَى لِقَائِي وَاَنَا اِلَيْهِمْ لَاَشَدُّ شَوْقًا**». وَهٰهُنَا سُؤَالٌ مَشْهُورٌ وَهُوَ: اَنَّ الشَّوْقَ اِنَّمَا يَكُونُ اِلَى الْمَفْقُودِ وَلَا شَيْءَ مَفْقُودٌ عَنْ حَضْرَتِهِ تَعَالَى فَكَيْفَ يَكُونُ فِيهِ الشَّوْقُ وَمَا يَكُونُ اَشَدُّ الشَّوْقِ. **وَالْجَوَابُ**: اَنَّ مُقْتَضَى كَمَالِ الْمَحَبَّةِ هُوَ رَفْعُ الْاثْنِيَّةِ وَاتِّحَادُ الْمُحِبِّ مَعَ الْمَحْبُوبِ وَحَيْثُ اَنَّ هٰذَا الْمَعْنَى مَفْقُودٌ فَالشَّوْقُ مَوْجُودٌ وَلَمَّا كَانَ تَمَنِّي الْاتِّحَادِ فِي جَانِبِ الْمَحْبُوبِ لِاَنَّ الْمُحِبَّ لَعَلَّهُ يَقْنَعُ بِمُجَرَّدِ وِصَالِ الْمَحْبُوبِ كَانَ اَشَدُّ الشَّوْقِ فِي جَانِبِ الْمَحْبُوبِ بِالضَّرُورَةِ وَيَكُونُ تَوَاصُلُ الْحُزْنِ مِنْ صِفَةِ الْحَبِيبِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ قَادِرٌ عَلَى جَمِيعِ الْاُمُورِ وَكُلَّمَا يُرِيدُهُ مُيَسَّرٌ لَهُ فَلَا يَكُونُ شَيْءٌ مَفْقُودًا فِي حَقِّهِ حَتَّى يَتَحَقَّقَ الشَّوْقُ. **اُجِيبُ**: اَنَّ تَمَنِّيَ اَمْرٍ غَيْرُ اِرَادَتِهِ وَمُرَادُهُ تَعَالَى لَا

يَتَخَلَّفُ عَنْ اِرَادَتِهِ وَلٰكِنْ يَجُوزُ اَنْ يُوجَدَ تَمَنِّى اَمْرٍ وَلَا تُوجَدَ الْارَادَةُ بِحُصُولِهِ وَلَا يُرَادَ وُجُودُهُ ﴿ع﴾ **وَكَمْ فِى الْعِشْقِ مِنْ عَجَبٍ عَجِيبٍ** * وَاَحْيَانًا يَكُونُ الْمَطْلُوبُ فِى الْعِشْقِ مُجَرَّدَ الْاَلَمِ وَلَا يَكُونُ الْوَصْلُ مَلْحُوظًا اَصْلاً بَلْ يُرَادُ الْوَصْلُ وَيُهْرَبُ مِنِ اتِّصَالِ الْمَحْبُوبِ وَهٰذَا قِسْمٌ مِنْ اَقْسَامِ جُنُونِ الْعِشْقِ بَلْ مِنْ مَحَاسِنِ الْعِشْقِ مَنْ لَمْ يَذُقْ لَمْ يَدْرِ. **وَلْنَرْجِعْ** اِلَى اَصْلِ الْكَلَامِ فَنَقُولَ اِنَّ الْخُلَّةَ مَقَامٌ عَالٍ جِدًّا وَكَثِيرُ الْبَرَكَةِ وَكُلُّ مَنْ فِيهِ اُنْسٌ وَاُلْفَةٌ وَسُكُونَةٌ وَاطْمِئْنَانٌ مَعَ الْآخَرِ فِى عَالَمِ الْمَجَازِ كُلُّ ذٰلِكَ مِنْ ظِلَالِ مَقَامِ الْخُلَّةِ وَكَذٰلِكَ كُلُّ حَظِّ وَلَذَّةٍ وَاطْمِئْنَانٍ بِالصُّوَرِ الْحَسَنَةِ وَالْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ نَاشِئَةٌ مِنْ مَقَامِ الْخُلَّةِ وَالْمَحَبَّةُ شَيْئٌ آخَرُ فَاِنَّ فِيهَا كَيْفِيَّةً اُخْرٰى فَلَوْ لَمْ يَكُنْ فِى الْبَيْنِ خُلَّةٌ وَاُنْسٌ وَاُلْفَةٌ لَمَا وُجِدَ مُرَكَّبٌ اَصْلاً وَلَا يَنْضَمُّ جُزْءٌ بِجُزْءٍ آخَرَ خُصُوصًا اِذَا كَانَتْ بَيْنَهُمَا نِسْبَةُ التَّضَادِّ بَلْ لَمَا يَنْضَمُّ وُجُودٌ اِلَى مَاهِيَّةٍ اَصْلاً بَلْ لَا يَدْخُلُ شَيْئٌ مِنَ الْعَالَمِ تَحْتَ اِيجَادِ الْوَاجِبِ تَعَالَى فَاِنَّ الْمُحَرِّكَ لِسِلْسِلَةِ الْايجَادِ وَالْبَاعِثَ عَلَى وُجُودِ الْاَشْيَاءِ هُوَ الْحُبُّ «**فَاَحْبَبْتُ اَنْ اُعْرَفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ**» حَدِيثٌ قُدْسِيٌّ وَالْحُبُّ فَرْدٌ كَامِلٌ مِنَ الْخُلَّةِ كَمَا مَرَّ فَلَوْ لَمْ تَكُنِ الْخُلَّةُ لَمَا وُجِدَ شَيْئٌ مِنَ الْاَشْيَاءِ وَلَا يَجْتَمِعُ شَيْئٌ بِشَيْئٍ وَلَا يَحْصُلُ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ اُلْفَةٌ وَوُجُودُ الْعَالَمِ وَنِظَامُهُ كِلَاهُمَا مَرْبُوطَانِ بِالْخُلَّةِ فَلَوْ لَمْ تَكُنْ خُلَّةٌ لَكَانَ النِّظَامُ كَالْوُجُودِ مَفْقُودًا فَكَانَتِ الْخُلَّةُ اَصْلَ الْايجَادِ مِنْ جَانِبِ الْمُوجِدِ وَمِنَ الْمَوْجُودِ فَاِنَّ الَّذِى جَعَلَ الْمُمْكِنَ مَأْنُوسًا لِقَبُولِ الْوُجُودِ وَاَوْرَدَهُ فِى قَيْدِ الْايجَادِ هُوَ الْخُلَّةُ بَلِ الْعَدَمُ اَيْضًا مُطْمَئِنٌّ وَمُسْتَرِيحٌ فِى بَيْتِ خَلْوَتِهِ بِدَوْلَةِ الْخُلَّةِ مُؤَانِسٌ بِلَا شَيْئِيَّتِهِ بَلْ مُؤْتَلِفٌ وَمُؤَانِسٌ بِنَقِيضِهِ اَيْضًا وَلِهٰذَا صَارَ مِرْآةً لِكَمَالَاتِهِ وَوَاسِطَةً لِوُجُودِ الْمُمْكِنَاتِ فَكَانَتِ الْخُلَّةُ اَكْثَرَ بَرَكَةً مِنْ جَمِيعِ الْاَشْيَاءِ وَكَانَتْ بَرَكَاتُهَا شَامِلَةً لِلْمَوْجُودِ وَالْمَعْدُومِ فَاِذَا عَلِمْتَ مَعَارِفَ مَقَامِ الْخُلَّةِ وَدَقَائِقَهَا وَعُمُومَ بَرَكَاتِهَا وَعَلِمْتَ

أَيْضًا اَنَّ مَقَامَ الْخُلَّةِ بِالْاَصَالَةِ مَخْصُوصٌ بِحَضْرَةِ اِبْرَاهِيمَ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاَنَّ وَلَايَتَهُ وَلَايَةُ اِبْرَاهِيمِيَّةٌ فَاعْلَمْ اَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ الْآنَ بِتَوَسُّطِ بَرَكَاتِ هٰذِهِ الْمَعَارِفِ اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ هُوَ تَعَيُّنُ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ بِحَضْرَةِ الْوُجُودِ وَذٰلِكَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ هُوَ رَبُّ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلِهٰذَا كَانَ هُوَ اِمَامَ الْكُلِّ ﴿اِنِّي جَاعِلُكَ لِلنَّاسِ اِمَامًا﴾ وَصَارَ سَيِّدُ الْبَشَرِ مَأْمُورًا بِمُتَابَعَتِهِ ﴿اتَّبِعْ مِلَّةَ اِبْرٰهِيمَ حَنِيفًا﴾ وَكُلُّ نَبِيٍّ جَاءَ بَعْدَهُ كَانَ مَأْمُورًا بِمُتَابَعَتِهِ وَسَائِرُ التَّعَيُّنَاتِ مُنْدَرِجَةٌ فِي ضِمْنِ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ سَوَاءٌ كَانَ تَعَيُّنًا عِلْمِيًّا جَمْلِيًّا اَوْ تَفْصِيلِيًّا وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ مِنْ هٰهُنَا ذِكْرُ نَبِيِّنَا ﷺ اِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْاُبُوَّةِ وَذِكْرُ سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَى جَمِيعِهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِالْاُخُوَّةِ فَلَوْ ذَكَرَ سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ بِالْبُنُوَّةِ لَجَازَ فَاِنَّ تَعَيُّنَاتِهِمْ مُنْدَرِجَةٌ فِي تَعَيُّنِهِ الَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ الْجَمْلِيُّ عَلَى مَا قَالُوا وَمَا وَرَدَ فِي الصَّلَاةِ الْمَأْثُورَةِ مِنْ قَوْلِهِ ﷺ «**كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ**» يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ مِنْ جِهَةِ اَنَّ الْوُصُولَ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ بِدُونِ تَوَسُّطِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ وَبِلَا اِتْمَامِ كَمَالَاتِ الْوَلَايَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ غَيْرُ مُيَسَّرٍ فَاِنَّهُ هُوَ الْعَقَبَةُ الْاُولَى لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَهُوَ الَّذِي صَارَ مِرْآةً لِغَيْبِ الْغَيْبِ فَاَوْرَدَ اَبْطَنَ الْبُطُونِ اِلَى عَرْصَةِ الظُّهُورِ فَلَا بُدَّ حِينَئِذٍ لِكُلِّ اَحَدٍ مِنْ تَوَسُّطِهِ وَاَمَرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ خَاتَمَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِمُتَابَعَتِهِ لِيَصِلَ بِتَبَعِيَّتِهِ اِلَى وَلَايَتِهِ ثُمَّ يَتَبَخْتَرَ مِنْهَا اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ جَلَّ شَأْنُهُ. **فَاِنْ قِيلَ**: لَزِمَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنْ يَكُونَ اِبْرَاهِيمُ اَفْضَلَ مِنْ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَى جَمِيعِهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْحَالُ اَنَّ الْاِجْمَاعَ عَلَى اَفْضَلِيَّةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَى جَمِيعِهِمْ وَلَزِمَ اَيْضًا اَنْ يَكُونَ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ نَصِيبَ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ بِالْاَصَالَةِ وَيَكُونَ لِغَيْرِهِ بِتَبَعِيَّتِهِ وَمِنَ الْمُقَرَّرِ عِنْدَ اَكَابِرِ الصُّوفِيَّةِ اَنَّ التَّجَلِّيَ الذَّاتِيَّ بِالْاَصَالَةِ مَخْصُوصٌ بِخَاتَمِ الرُّسُلِ

وَلِغَيْرِهِ بِتَبَعِيَّتِهِ. اُجِيبُ: اَنَّ الْوُصُولَ اِلَى الذَّاتِ كَتَجَلِّي الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ عَلَى قِسْمَيْنِ بِاعْتِبَارِ النَّظَرِ وَبِاعْتِبَارِ الْقَدَمِ يَعْنِي اَنَّ الْوَاصِلَ اِمَّا النَّظَرُ اَوِ النَّاظِرُ بِنَفْسِهِ وَالْوُصُولُ النَّظَرِيُّ نَصِيبُ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ بِالْاَصَالَةِ فَاِنَّ اَقْرَبَ التَّعَيُّنَاتِ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ هُوَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ الَّذِي هُوَ رَبُّهُ كَمَا مَرَّ وَمَا لَمْ يُوصَلْ اِلَى ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ لَا يَنْفُذُ النَّظَرُ اِلَى مَا وَرَائَهُ وَالْوُصُولُ الْقَدَمِيُّ نَصِيبُ الْحَبِيبِ بِالْاَصَالَةِ فَاِنَّهُ مَحْبُوبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَيُوصَلُ بِالْمَحْبُوبِينَ اِلَى مَحَلٍّ يَعْجِزُ عَنْهُ الْاَخِلَّاءُ اِلَّا اَنْ يَذْهَبُوا فِيهِ بِتَبَعِيَّتِهِ وَاللَّائِقُ بِالْخَلِيلِ اَنْ يَصِلَ نَظَرُهُ اِلَى مَقَامٍ يَصِلُ اِلَيْهِ رَئِيسُ الْمَحْبُوبِينَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاَنْ لَا يَقْصُرَ فِي الطَّرِيقِ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ تَجَلِّيَ الذَّاتِ مِنْ وَجْهٍ مَخْصُوصٍ بِالْخَلِيلِ وَغَيْرُهُ تَابِعٌ لَهُ وَمِنْ وَجْهٍ مَخْصُوصٍ بِخَاتَمِ الرُّسُلِ وَغَيْرُهُ تَابِعٌ لَهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَمَّا كَانَ الْوَجْهُ الثَّانِي اَقْوَى وَاَدْخَلَ فِي مَرَاتِبِ الْقُرْبِ كَانَتْ مُنَاسَبَةُ التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ بِخَاتَمِ الرُّسُلِ اَكْثَرَ وَاَزْيَدَ وَكَانَ هُوَ ﷺ اَفْضَلَ مِنَ الْخَلِيلِ وَمِنْ سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ بِالضَّرُورَةِ فَكَانَ الْفَضْلُ الْكُلِّيُّ نَصِيبَ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ مِنْ بَيْنِ الْاَنْبِيَاءِ وَاِنْ كَانَ اَحَدُهُمَا اَفْضَلَ مِنَ الْآخَرِ وَلَمَّا كَانَ مُوسَى عَلَيْهِ وَعَلَى نَبِيِّنَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ رَئِيسَ الْمُحِبِّينَ كَمَا كَانَ نَبِيُّنَا ﷺ رَئِيسَ الْمَحْبُوبِينَ كَانَ لَهُ بِحُكْمِ «**اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ**» مَعِيَّةٌ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ بِالضَّرُورَةِ لَيْسَتْ هِيَ لِغَيْرِهِ وَلَهُ أَيْضًا فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ مَنْزِلَةٌ لَا مَدْخَلَ فِيهَا لِغَيْرِهِ وَاِنَّمَا نَالَ ذٰلِكَ بِوَاسِطَةِ مَحَبَّتِهِ فَقَطْ وَلٰكِنَّ هٰذَا الْفَضْلَ رَاجِعٌ اِلَى جُزْئِيٍّ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّهُ عَدِيلٌ لِلْكُلِّيِّ فَاِنَّ الْجَمَّ الْغَفِيرَ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ تَابِعُونَ لَهُ فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ وَمَعَ ذٰلِكَ الْفَضْلُ الْكُلِّيُّ هُوَ مَا كَانَ نَصِيبَ الْخَلِيلِ وَالْحَبِيبِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاِنْ كَانَ كُلٌّ مِنْهُمَا تَابِعًا لِلْآخَرِ مِنْ وَجْهٍ حَيْثُ اَنَّ الْخَلِيلَ اَصْلٌ فِي الْوُصُولِ النَّظَرِيِّ وَالْحَبِيبَ تَابِعٌ لَهُ فِيهِ وَعَكْسُهُ فِي الْوُصُولِ الْقَدَمِيِّ وَفِي الْخَاطِرِ اَنْ اَكْتُبَ مَا ظَهَرَ لِي مِنَ الْكَمَالَاتِ

وَالْفَضَائِلِ الْمَخْصُوصَةِ بِحَضْرَةِ الْكَلِيمِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فِي وَرَقَةٍ عَلَى حِدَةٍ إِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْاَنْبِيَاءَ اِذَا وَصَلُوا اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ بِتَوَسُّطِ نَبِيِّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ لَا يَكُونُ ذٰلِكَ النَّبِيُّ حَائِلاً بَيْنَ حَضْرَةِ الذَّاتِ وَبَيْنَ هٰؤُلَاءِ الْاَنْبِيَاءِ بَلْ لَهُمْ مِنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ نَصِيبٌ بِالْاَصَالَةِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ وُصُولَهُمْ اِلَى تِلْكَ الدَّرَجَةِ مَرْبُوطٌ بِتَبَعِيَّةِ ذٰلِكَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِخِلَافِ اُمَّةِ نَبِيٍّ وَصَلَتْ بِتَوَسُّطِهِ فَاِنَّ ذٰلِكَ النَّبِيَّ حَائِلٌ فِي الْبَيْنِ اِلَّا اَنْ يَكُونَ لِفَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْاُمَّةِ نَصِيبٌ مِنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ بِالْاَصَالَةِ فَالْحَيْلُولَةُ ثَمَّةَ اَيْضًا مَفْقُودَةٌ وَتَبَعِيَّتُهُ لَهُ مَوْجُودَةٌ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ بَلْ اَقَلُّ. **فَاِنْ قِيلَ**: فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ مَا يَكُونُ الْفَرْقُ بَيْنَ ذٰلِكَ الْفَرْدِ مِنَ الْاُمَّةِ وَبَيْنَ سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ فَاِنَّ الْحَيْلُولَةَ مَفْقُودَةٌ فِي كِلَيْهِمَا وَالتَّبَعِيَّةُ مَوْجُودَةٌ. **اُجِيبَ**: اَنَّ تَبَعِيَّةَ ذٰلِكَ الْفَرْدِ مِنَ الْاُمَّةِ بِاعْتِبَارِ التَّشْرِيعِ فَاِنَّهُ مَا لَمْ يَتَّبِعْ شَرِيعَةَ نَبِيٍّ لَا يَصِلُ وَالتَّبَعِيَّةُ فِي الْاَنْبِيَاءِ بِاعْتِبَارِ اَنَّ وُصُولَ النَّبِيِّ الْمَتْبُوعِ اِلَى تِلْكَ الدَّرَجَةِ اَوَّلاً وَبِالذَّاتِ وَوُصُولَ غَيْرِهِ ثَانِيًا وَبِالْعَرَضِ فَاِنَّ الْمَطْلُوبَ مِنَ الدَّعْوَةِ هُوَ الْمَحْبُوبُ وَغَيْرُهُ اِنَّمَا يُدْعَى بِتَطَفُّلِهِ وَيُطْلَبُ بِتَبَعِيَّتِهِ وَلٰكِنَّ الْكُلَّ جُلَسَاءُ عَلَى سُفْرَةٍ وَاحِدَةٍ وَمُسْتَوْفُونَ لِلتَّلَذُّذَاتِ وَالتَّنَعُّمَاتِ فِي مَجْلِسٍ وَاحِدٍ عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمْ وَالْاُمَمُ هُمُ الَّذِينَ يَنَالُونَ مِنْ زَلَّاتِهِمْ وَيَأْكُلُونَ مِنْ فَضَلَاتِهِمْ اِلَّا اَنْ يَكُونَ فَرْدٌ مِنْ اَفْرَادِهِمْ مَخْصُوصًا بِكَرَمِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ فَيَصِيرُ جَلِيسَ مَجْلِسِ الْاَكَابِرِ كَمَا مَرَّ ﴿ع﴾ **لَا عُسْرَ فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ** ۞ وَمَعَ ذٰلِكَ الْاُمَّةُ اُمَّةُ وَالنَّبِيُّ نَبِيٌّ وَالْاُمَّةُ وَاِنْ حَصَلَ لَهَا غَايَةُ الرِّفْعَةِ وَنِهَايَةُ الْعُلُوِّ وَلٰكِنْ لَا يَبْلُغُ رَأْسُهَا قَدَمَ نَبِيٍّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ * اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ * وَاِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾. **فَاِنْ قِيلَ**: مَا الْمُرَادُ مِنْ مُتَابَعَةِ مِلَّةِ اِبْرَاهِيمَ الَّتِي اُمِرَ نَبِيُّنَا ﷺ بِهَا وَمَا يَكُونُ الْاَمْرُ بِالتَّبَعِيَّةِ مَعَ وُجُودِ اسْتِقْلَالِ

شَرِيعَتِهِ ﷺ. اُجِيبُ: لَا مُنَافَاةَ بَيْنَ اسْتِقْلَالِ الشَّرِيعَةِ وَبَيْنَ التَّبَعِيَّةِ فَاِنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ نَبِيُّنَا عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اَخَذَ الشَّرِيعَةَ بِالْاَصَالَةِ وَلَكِنَّهُ يَصِيرُ مَأْمُورًا بِمُتَابَعَةِ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي حُصُولِ اَمْرٍ مِنَ الْاُمُورِ لِكَوْنِ ذٰلِكَ الْاَمْرِ مِنْ خَصَائِصِ ذٰلِكَ الْمَتْبُوعِ الَّذِي اُمِرَ بِمُتَابَعَتِهِ وَلِكَوْنِ حُصُولِهِ مَرْبُوطًا بِحُصُولِ الْمُتَابَعَةِ كَمَا اِذَا اَدَّى شَخْصٌ مَثَلًا فَرْضًا مِنَ الْفَرَائِضِ وَمَعَ ذٰلِكَ يَنْوِي الْمُتَابَعَةَ وَيَقُولُ اِنَّ هٰذَا الْفَرْضَ قَدْ اَدَّاهُ نَبِيُّنَا ﷺ فَاُؤَدِّيهِ اَنَا اَيْضًا فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ يَنَالُ ثَوَابًا لِلْمُتَابَعَةِ سِوَى ثَوَابِ اَدَاءِ الْفَرَائِضِ وَيَحْصُلُ لَهُ مُنَاسَبَةٌ بِالنَّبِيِّ فَيَسْتَفِيدُ مِنْ بَرَكَاتِهِ وَتَفْتِيشُ اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ مُتَابَعَةِ الْمِلَّةِ هَلْ هُوَ مُتَابَعَةُ تَمَامِ الْمِلَّةِ اَوْ بَعْضِهَا فَاِنْ كَانَ مُتَابَعَةَ تَمَامِ الْمِلَّةِ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ مُتَابَعَةُ الْكُلِّ مَعَ وُجُودِ نَسْخِ بَعْضِ الْاَحْكَامِ وَاِنْ كَانَ مُتَابَعَةَ الْبَعْضِ فَلَا يَخْلُو عَنْ خَدْشَةٍ اَيْضًا فَقَدْ حَلَّهُ عُلَمَاءُ التَّفْسِيرِ فَيَنْبَغِي الْمُرَاجَعَةُ ثَمَّةَ فَاِنَّهُ مِنْ عُلُومِ عُلَمَاءِ الظَّاهِرِ وَمُنَاسَبَتُهُ بِعُلُومِ الصُّوفِيَّةِ قَلِيلَةٌ سُبْحَانَ اللّٰهِ اِنَّ الْمَعَارِفَ الَّتِي تَظْهَرُ مِنِّي حَتَّى يَكَادُ اَبْنَاءُ الْجِنْسِ يَتَنَفَّرُونَ عَنِّي بِسَبَبِ غَرَابَتِهَا وَيَصِيرُ الْمَحَارِيمُ فِي مَقَامِ الْبُغْضِ فَيَحْرِمُونَهَا وَاَنَّى اخْتِيَارٍ لِي فِي حُصُولِ تِلْكَ الْمَعَارِفِ وَاَنَّى غَرَضٍ لِي فِي اِظْهَارِهَا وَقَدْ اُعْلِمْتُ اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ وَاَنَّهُ رَبُّ الْخَلِيلِ وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَمْ يَسْمَعْ اَحَدٌ فِي مُدَّةِ اَلْفِ سَنَةٍ اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ وَاَنَّهُ رَبُّ خَلِيلِ الرَّحْمٰنِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَاِنَّ هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ وَالْاِصْطِلَاحَاتِ لَمْ تَكُنْ مُتَعَارَفَةً بَيْنَ الْمُتَقَدِّمِينَ وَلَمْ يَكُنْ لِلتَّعَيُّنِ وَالتَّنَزُّلِ مَجَالٌ عِنْدَهُمْ وَالْمُقَرَّرُ عِنْدَ الْمُتَاَخِّرِينَ الَّذِينَ صَارَتْ هٰذِهِ الْكَلِمَاتُ مُتَعَارَفَةً فِيمَا بَيْنَهُمْ اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ هُوَ التَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ وَاَنَّهُ رَبُّ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْيَوْمَ يَظْهَرُ خِلَافُ مَا هُوَ الْمُقَرَّرُ مِنْ شَخْصٍ فَيَنْبَغِي التَّخَيُّلُ اَنَّهُ مَاذَا يَرِدُ عَلَى رَأْسِهِ وَمَا يُطْلَقُ عَلَيْهِ مِنَ الطَّعْنِ وَالْمَلَامَةِ يَظُنُّونَ اَنَّهُ يُفَضِّلُ الْخَلِيلَ عَلَى الْحَبِيبِ

وَيَجْعَلُ الْحَبِيبَ جُزْأً مِنَ الْخَلِيلِ حَيْثُ يَعْتَقِدُ اَنَّ سَائِرَ التَّعَيُّنَاتِ مُنْدَرِجَةٌ فِي التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ وَاَنَّ دَفْعَ تَوَهُّمِهِمْ ذٰلِكَ فِيمَا مَرَّ وَاَجَابَ جَوَابًا شَافِيًا وَلٰكِنْ لَا يُعْلَمُ اَنَّهُمْ يَكْتَفُونَ بِذٰلِكَ الدَّفْعِ وَيَتَشَفَّوْنَ بِذٰلِكَ الْجَوَابِ الشَّافِي اَوْ لَا مَاذَا نَفْعَلُ فَاِنَّهُ لَا عِلَاجَ لِلْجَهْلِ وَالْعِنَادِ وَالتَّعَصُّبِ اِلَّا اَنْ يُقَلِّبَ مُقَلِّبُ الْقُلُوبِ بِقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ قُلُوبَهُمْ وَصَيَّرَهُمْ قَابِلِينَ لِاسْتِمَاعِ الْحَقِّ يَنْبَغِي اَنْ يُدْرَكَ عُلُوُّ شَأْنِ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ مِنْ اَمْرِ ﴿اِتَّبِعْ﴾ الَّذِي صَدَرَ مِنْهُ سُبْحَانَهُ اِلَى حَبِيبِهِ فَاِنَّهُ مَا مُنَاسَبَةُ الْمَتْبُوعِ بِالتَّابِعِ وَلٰكِنَّ الْمَحْبُوبِيَّةَ الَّتِي صَارَتْ نَصِيبَ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ رَجَحَتْ عَلَى جَمِيعِ الْفَضَائِلِ وَمَرَاتِبِ الْقُرْبِ وَجَعَلَتْهُ ﷺ اَسْبَقَ قَدَمًا مِنَ الْكُلِّ لَا يُسَاوِي اَلْفُ مَرْتَبَةٍ مِنْ مَرَاتِبِ الْقُرْبِ لِنِسْبَةٍ وَاحِدَةٍ مِنْ نِسَبِ الْمَحْبُوبِيَّةِ وَالْمُحِبُّ يَرَى مَحْبُوبَهُ اَعَزَّ مِنْ نَفْسِهِ فَاَيْنَ لِلْغَيْرِ مَجَالُ دَعْوَى الْمُشَارَكَةِ مَعَهُ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّكَ كَتَبْتَ فِي رَسَائِلِكَ اِنَّ رَبَّ الْخَلِيلِ اَيْضًا شَأْنُ الْعِلْمِ كَمَا اَنَّهُ رَبُّ الْحَبِيبِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْفَرْقُ اَنَّهُ هُنَاكَ بِالتَّفْصِيلِ وَهُنَا بِالْاِجْمَالِ. **اُجِيبُ**: اَنَّ تِلْكَ الْمَعْرِفَةَ اِنَّمَا كَانَتْ قَبْلَ الْوُصُولِ اِلَى حَقِيقَةِ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ هٰذِهِ وَلَمَّا تَحَقَّقْتُ بِحَقِيقَةِ هٰذِهِ الْوَلَايَةِ ظَهَرَتِ الْمُعَامَلَةُ كَمَا هِيَ وَكَاَنَّ تِلْكَ الْمَعْرِفَةَ كَانَتْ مُتَعَلِّقَةً بِظِلِّ هٰذِهِ الْحَقِيقَةِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ فَاتَّضَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ الْوُجُودَ لَيْسَ بِعَيْنِ الذَّاتِ بَلْ تَعَيُّنُ اَسْبَقُ مِنْ سَائِرِ تَعَيُّنَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَمَنْ قَالَ بِعَيْنِيَّةِ الْوُجُودِ لِلذَّاتِ فَقَدْ ظَنَّ التَّعَيُّنَ لَا تَعَيُّنًا وَزَعَمَ غَيْرَ الذَّاتِ ذَاتًا وَالْمُنَاقَشَةُ فِي قَوْلِ الْغَيْرِ لَا حَاصِلَ فِيهَا فَاِنَّهُ جِيءَ بِهِ لِضِيقِ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: مَا نِسْبَةُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ الَّذِي وَجَدْتَهُ بِذَاكَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْعِلْمِيِّ الْجَمْلِيِّ الَّذِي وَجَدَهُ الْآخَرُونَ وَهَلْ بَيْنَ هٰذَيْنِ التَّعَيُّنَيْنِ تَعَيُّنٌ آخَرُ اَوْ لَا. **اُجِيبُ**: اَنَّ التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ فَوْقَ التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ وَمَا قَالُوا اِنَّ فَوْقَ التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ مَرْتَبَةَ حَضْرَةِ الذَّاتِ وَاللَّاتَعَيُّنِ هُوَ هٰذَا التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ وَجَدُوهُ عَيْنَ

الذَّاتِ وَحَكَمُوا بِعَيْنِيَّةِ الْوُجُودِ لِلذَّاتِ وَبَيْنَ هَذَيْنِ التَّعَيُّنَيْنِ شَأْنُ الْحَيَاةِ الَّتِي هِيَ اَقْدَمُ جَمِيعِ الشُّؤُنَاتِ وَبَعْدَهَا شَأْنُ الْعِلْمِ اِجْمَالاً وَتَفْصِيلاً وَهُوَ تَابِعٌ لَهَا وَلَكِنْ لَا يَظْهَرُ مَظْهَرِيَّةُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْمُتَوَسِّطِ فِي النَّظَرِ وَمُنَاسَبَتُهُ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ اَزْيَدُ مِنَ الْكُلِّ وَالْاِسْتِغْنَاءُ الذَّاتِيُّ وَاضِحٌ فِيهِ جِدًّا وَلَكِنْ يُفْهَمُ اَنَّ فُيُوضَهُ وَبَرَكَاتِهِ مُسْتَفَاضَةٌ خُصُوصًا عَلَى الرُّوحَانِيِّينَ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾. تَنْبِيهٌ اِنَّ مَا مَرَّ فِيمَا سَبَقَ مِنْ اَنَّ الْوُصُولَ النَّظَرِيَّ نَصِيبُ الْخَلِيلِ بِالْاَصَالَةِ وَالْوُصُولَ الْقَدَمِيَّ نَصِيبُ الْحَبِيبِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِالْاَصَالَةِ لَا بِمَعْنَى اَنَّ هُنَاكَ شُهُودًا وَمُشَاهَدَةً اَوْ لِلْقَدَمِ مَجَالٌ ثَمَّةَ فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ هُنَاكَ لِشَعْرَةٍ فَضْلاً عَنِ الْقَدَمِ بَلْ هُوَ وُصُولٌ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ فَاِنِ ارْتَسَمَ فِي الصُّورَةِ الْمِثَالِيَّةِ بِالنَّظَرِ فَوُصُولٌ نَظَرِيٌّ وَاِنْ بِالْقَدَمِ فَوُصُولٌ قَدَمِيٌّ وَاِلَّا فَالْقَدَمُ وَالنَّظَرُ كِلَاهُمَا وَاهِيَانِ وَمُتَحَيِّرَانِ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ شَأْنُهَا وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Muhammed Said Hazretleri'ne yazılmıştır**
- **İbrahim'in (a.s.) Halil olarak seçilmesinin sırları ve vücûdî taayyünün özellikleri**

Hak Sübhânehû bir kulu, aslî anlamda Hz. İbrâhim'e *(a.s.)* has olan dostluğuyla şereflendirip İbrâhimî velâyetle seçkin kılarsa onu kendisine enîs ve nedîm edinir. Arada, dostluğun gereği olan nisbet ve ülfeti oluşturur. Ünsiyet ve ülfete götüren dostluk nisbeti arada oluşunca dostun ahlakındaki ve vasıflarındaki çirkinlik gözükmez. Çünkü çirkinliğin gözükmesi nefrete sebep olur ve arada ülfet oluşmasını engeller ki böyle bir şey, bütünüyle ülfet olan dostluk makamıyla bağdaşmaz.

"Dostun vasıflarındaki çirkinliğin gözükmemesi mecâz mertebesinde zuhûr eder. Çünkü bu makamda dostluk nisbetinin, baskın çıkarak dostun vasıflarındaki çirkinliği örtmesi mümkündür. Kendisinde, eşyânın olduğu gibi bilinmesinin söz konusu olduğu, hakîkat mertebesinde ise çirkinliğin, başka bir şey olarak zuhûr etmesi ve dostluk ni-

metinin baskınlığı sonucu gözükmemesi mümkün değildir." denilirse, deriz ki:

Mutlaka her çirkinin bir güzel yönü vardır. Dolayısıyla bu çirkinin kendisinde bulunan o güzel yön sebebiyle güzel gözükmesi ve güzelliğine hükmedilmesi mümkündür. Bilmek gerekir ki, o çirkin olanda mutlak bir güzellik olmasa bile onun güzel yönü Mevlâ Teâlâ tarafından görülüp mülahaza edildiği için, *"Şüphe yok ki, ancak Allah'tan yana olanlar üstün geleceklerdir."*[1] hükmü gereği diğer çirkin yönlerine baskın çıkarak onu bütünüyle kendi rengine sokar ve onların güzel görülmesine sebep olur. *"Allah onların kötülüklerini iyiliklere çevirir."*[2]

Allah Teâlâ seni orta yola ulaştırsın. Bilmelisin ki, dostluk ve muhabbet arasındaki nisbet, mutlak olarak umûmî ve husûsîdir. Dostluk umûmîdir ve muhabbet onun kâmil ferdidir. Çünkü ünsiyetin ve ülfetin fazlalığı aşka ve tutkuya sebep olan, kararsızlık ve rahatsızlık getiren muhabbettir. Dostluk ise tamâmıyla ünsiyet, ülfet ve istirahattır.

Muhabbet, kendisinde başka bir keyfiyet hâsıl olan, dostluğun diğer kısımlarından ayrılan, sanki başka bir cinse dönüşen şeydir. Muhabbeti, dostluğun diğer kısımlarından ayıran özellik, hüzün ve elemdir. Dostluk baştan sona bir hayattır. Sevinç içinde sevinç ve ünsiyet içinde ünsiyettir. Allah Sübhânehû'nun, dostuna, amelinin ecrini hem sıkıntılar diyârı olan bu dünyada hem de âhirette vermesi bu bakımdan olabilir.

Allah Sübhânehû şöyle buyurur:

"Onu dünyada mükafatlandırdık. Şüphesiz o, âhirette de sâlihler (zümresin)dendir."[3]

Muhabbet, elemin ve hüznün kaynağı olduğundan, içinde muhabbet ağır basan her fertte elem ve hüzün de fazla olur. Bundan dolayı Efendimiz'in (s.a.v.) dâimâ hüzün içinde yaşadığı söylenmişir[4]. O *"Hiçbir peygamber benim kadar sıkıntı çekmemiştir."*[5] buyurmuştur. Çünkü, muhabbete ulaşma konusunda insanların en kâmili Efendimiz'dir. Her ne kadar o mahbûb (sevilen) ise de, arada muhabbet nisbeti bulunduğu

---

[1] Maide, 56.

[2] Furkân, 70.

[3] Ankebût, 27.

[4] Bk. c. 1, Mektup 10.

[5] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 10. Mektup.

için mahbûb, muhib (seven) gibi aşık ve tutkun oldu. Bir kutsî hadiste şöyle buyurulmuştur: *"Dikkat edin! Ebrârın (iyi kulların) bana olan şevki arttı. Benim onlara olan şevkim daha şiddetlidir."*

"Şevk ancak kayıp olana karşı olur. Halbuki Allah Sübhânehû için hiçbir şey kayıp değildir. O halde O'ndaki şevk nasıl olmaktadır? Şiddetli şevk nasıl bir şeydir?" şeklindeki meşhur soru burada sorulabilir. Cevabı şöyledir: Kâmil muhabbet, ikiliğin kalk-masını ve muhib ile mahbûbun birleşmesini gerektirir. Bu mânâ burada olmadığı için şevk vardır. Muhibbin mahbûbun vuslatı ile yetinebilmesi söz konusu olması hasebiyle birleşme temennîsi mahbûb tarafında olduğu için, şiddetli şevk mahbûb tarafında oldu. Dâimî hüzün ise habîbin sıfatıdır.

Eğer "Hak Sübhânehû şer şeye kâdirdir. İstediği her şey gerçekleşir. Dolayısıyla onun için hiçbir şey yitik değildir ki şevk meydana gelsin." denirse, şöyle cevap veririz:

Bir şeyi temenni etmek onu istemekten farklıdır. Hak Sübhânehû'nun murâdı, irâdesinden geri kalmaz. Ancak bir şeyin temenni edilmesi fakat gerçekleşmesinin ve varolmasının istenmemesi mümkündür.

"Aşkta nice şaşırtıcı işler vardır "

Bazen aşkta aranan şey, mücerret elem olur. Vuslat kesinlikle düşünülmez. Bilakis vuslat istenir ve mahbûba bitişmekten kaçılır. Bu, aşk deliliğinin kısımlarından biridir. Bilakis aşkın güzelliklerindendir. Tatmayan bilmez.

Asıl konuya dönersek, diyoruz ki: Dostluk çok yüce ve bereketli bir makamdır. Mecaz âleminde, başkalarına karşı kendisinde ünsiyet, ülfet, sükûnet ve mutmainlik olan kişinin bu halleri bütünüyle, dostluk makamının gölgelerindendir. Aynı şekilde güzel görüntüler ve sûretlerden alınan bütün hazlar, tatlar ve mutmainlik hisleri dostluk makamından doğmaktadır. Muhabbet farklı bir şeydir. Çünkü onun başka bir keyfiyeti vardır.

Arada dostluk, ünsiyet ve ülfet olmasaydı düzen halinde olma diye bir şeyden söz edilemezdi. Özellikle de arada bir tezat olunca, bir cüzün diğerine katılması diye bir şey asla olmazdı. Bilakis varlık, her hangi bir mâhiyete katılmazdı. Hatta âlemden hiçbir şey Vâcib Teâlâ'nın îcâdı altına girmezdi. Çünkü var etme zincirini harekete geçiren ve eş-

yanın varlığına sebep olan şey sevgidir. *"Bilinmeyi istedim ve bu yüzden mahlûkâtı yarattım."*[6] sözü, hadîs-i kutsîdir.

Yukarıda da değinildiği üzere sevgi, dostluğun kâmil bir parçasıdır. Eğer dostluk olmasaydı, zorlukların hiçbiri olmazdı. Bir şey bir şeyle birleşmezdi. İki şey arasında ülfet olmazdı. Âlemin varlığı ve düzeni dostluğa bağlıdır. Dostluk olmasaydı düzen de varlık gibi kaybolurdu.

O halde, var eden ile var olan arasındaki dostluk var etmenin aslıdır. Varlığı kabul etmesi için mümkünü ünsiyet sahibi kılan ve onu var etme bağına getiren şey dostluktur. Hatta yokluk bile halvet evinde, dostluk devletiyle mutmain ve musterih olabilmekte hiçbir şeyliğe karşı kendisinde ünsiyet oluşmaktadır. Bundan da öte zıddıyla bile ülfet ve ünsiyet üzeredir. Bundan dolayı onun kemâlâtına ayna ve mümkünlerin varlığına vasıta olmuştur.

O halde dostluk, her şeyden daha bereketlidir ve onun bereketleri varolanı ve yok olanı kapsamaktadır. Dostluk makamının marifetlerini, inceliklerini ve bereketinin umûmîliğini anladıysan, aynı şekilde, aslî anlamda dostluk makamının Hz. İbrâhim'e *(a.s.)* has olduğunu, onun velâyetinin, İbrâhimî velâyet olduğunu da anlamışsındır.

Bilesin ki, bu marifetlerin bereketleri vâsıtasıyla fakîre zâhir olmuştur ki, taayyün-i evvel, Hazret-i Zat Teâlâ'nın kendi mukaddes varlığıyla taayyünüdür. Bu taayyün-i evvel, Hz. Halîl İbrâhim'in *(a.s.)* yetiştiricisidir. Bundan dolayı İbrâhim *(a.s.)* herkesin imamı olmuştur. *"Ben seni bütün insanlara imam yapacağım."*[7] Kâinâtın Efendisi ona tâbi olmakla emrolunmuştur *"Sonra da (ey Muhammed!) sana: "Hakk'a yönelen ve müşriklerden olmayan İbrahim'in dinine tabi ol" diye vahyettik."*[8] Hz. İbrâhim'den *(a.s.)* sonra gelen her peygamber de ona tâbi olmakla emrolunmuştur.

İster ilmî ve genel olsun isterse tafsîlî, diğer taayyünlerin hepsi bu vücûdî taayyünün içine yerleştirilmiştir. Efendimiz'in *(s.a.v.)* Hz. İbrâhim'i *(a.s.)* babalıkla, diğer peygamberleri ise kardeşlikle anması bu noktadan hareketle olabilir. Diğer peygamberleri oğullukla zikretseydi bu da câiz olurdu. Çünkü, büyüklerin söylediğine göre, onların taayyünleri, Efendimiz'in *(s.a.v.)* ilmî ve cümelî taayyününün içine yerleştirilmiştir.

---

[6] Bk. Keşfu'l-Hafâ', 2/132.

[7] Bakara, 124.

[8] Nahl, 16.

Efendimiz'in (s.a.v.) *"İbrâhim'e salât ettiğin gibi"* şeklinde salât u selâm okuması, taayyün-i vücûdî olan birinci taayyünün aracılığı olmaksızın ve İbrâhimî kemâlât tamamlanmaksızın Hazret-i Zât Teâlâ'ya ulaşmanın mümkün olmaması hasebiyle olabilir. Çünkü o, mukaddes mertebeye götüren yoldaki ilk mânidir. Gayblar gaybına ayna olan, bâtınlar bâtınını zuhûr meydanına getirendir. O halde onun aracılığı herkes için zorunluluk ifade eder. Allah Sübhânehû'nun Efendi-miz'e (s.a.v.) ona tâbi olmayı emretmesi kendisine tâbi olarak velâyetine ulaşması içindir. Sonra ondan Hazret-i Zât Teâlâ'ya geçmesidir.

Eğer "Bu açıklamadan, Hz. İbrâhim'in, Peygamberlerin Sonuncu Efendimiz'den (s.a.v.) üstün olduğu anlaşılmaktadır. Halbuki onun (s.a.v.) bütün peygamberlerden üstün olduğuna dair icma vardır. Ayrıca, aracısız ulaşılan zâtî tecellînin Hz. Halîl İbrahim'in (a.s.) nasibi olduğu, başkalarında bu tecellînin ancak ona tâbi olarak gerçekleşeceği anlaşılmaktadır. Halbukî büyük sûfîler, aracısız zâtî tecellînin Efendimiz'e(s.a.v.) has olduğunu, başkalarının ise ona tâbi olmakla bu tecellîye kavuşacağını kabul etmektedir." denirse, şöyle cevap veririz:

Yüce ve mukaddes zâtın tecellîsi gibi, zâta ulaşmak da ikiye ayrılır: Nazar itibâriyle ulaşmak ve ayak itibariyle ulaşmak. Yani vuslata eren kişi ya nazardır ya da kendisine bakandır. Nazarî anlamdaki vusûl, Hz. Halîl İbrahim'in *(a.s.)* nasibidir. Çünkü, yukarda da açıklandığı üzere Hazret-i Zât'a en yakın olan taayyün Hz. İbrahim'in terbiye edicisi olan ilk taayyündür. Bu taayyüne ulaştırılmayan, nazarını onun ötesine geçiremez.

Ayakla ilgili vuslat ise aracısız anlamıyla Hz. Habîb'in nasibidir. Çünkü o, Âlemlerin Rabbi'nin mahbûbudur (sevgilisidir). Mahbûblar öyle bir makama ulaştırılır ki, halîller (dostluk makamında olanlar) oraya ancak mahbûblara tâbi olarak varabilirler. Hâlîle uygun olan, nazarının, Mahbûbların Önderi'nin(s.a.v.) ulaştığı yere kadar ulaşması ve yolda kusurlu davranmamasıdır.

Hulâsa zât tecellîsi bir yönüyle Hz. Halîl İbrahim'e *(a.s.)* aittir. Diğerleri ise burada kendisine tâbidir. Başka bir açıdan ise peygamberlerin sonuncu Efendimiz'e(s.a.v.) âittir ve bu tecellîde diğerleri ona tâbidir.

Efendimiz'e has olan bu ikinci yön yakınlık mertebelerinden daha güçlü ve daha fazla olarak bulunduğundan dolayı zâtî tecellînin Peygamberimiz'e (s.a.v.) aidiyeti de daha fazladır. Dolayısıyla o, Hz. Halîl İbrahim'den ve diğer peygamberlerden daha üstündür. O halde pey-

gamberler arasında küllî üstünlük, biri diğerinden üstün olmakla birlikte Hz. Habîb'in ve Hz. Halîl'in nasibidir.

Efendimiz(s.a.v.) mahbûbların önderi olduğu gibi Hz. Mûsa *(a.s.)* da muhiblerin önderi olduğu için, *"Kişi sevdiği ile berâberdir"*[9] hadîs-i şerîfinin hükmü gereği kendisine, Hazret-i zât Teâlâ ile beraber olma nimeti verilmiştir ve bu nimet ondan başkasında yoktur. Yine bu mukadddes mertebede kendisine bir derece verilmiştir ki başkası ona ulaşamaz. O bu nimete yalnızca sevgisiyle ulaşmıştır. Ancak buradaki üstünlük, cüzî bir üstünlük olmakla birlikte bunun küllî üstünlüğe denk olduğunu söylemek mümkündür. Çünkü peygamberlerin büyük çoğunluğu bu makamda Hz. Mûsâ'ya tâbidir. Bununla beraber küllî üstünlük, Hz. Habîb'e ve Hz. Halîl'e has olandır. Her biri bir açıdan diğerine tâbî olsa da bu üstünlük hükmü değişmez. Yani, Hz. Halîl nazarî vusûlde asıldır ve Hz. Habîb bu vusûlde kendisine tâbîdir. Diğer taraftan Hz. Habîb de kademî vusûlde asıldır ve Hz. Halîl bu vusûlde kendisine tâbîdir. Hz. Kelîm Mûsâ'ya *(a.s.)* mahsus olan kemâlât ve fazîletlerden bana zâhir olanları yazmayı unutmadım. İnşallah onları müstakil bir kağıda yazacağım.

Bilmek gerekir ki peygamberler, bir peygamber aracılığıyla Hazret-i Zât Teâlâ mertebesine vardıklarında o peygamber onlarla Hazret-i Zât'ın arasında bir engel olmaz. Hatta o makamda onların Hazret-i Zât'tan nasibi aracısızdır. Hulâsa, onların bu mertebeye ulaşması o peygambere tâbi olmaya bağlıdır. O peygamberin aracılığıyla buraya ulaşan ümmeti ise böyle değildir. Çünkü peygamber arada engeldir. Ancak o ümmete mensup olan bir kimsenin Hazret-i Zât'tan aracısız olarak nasibi olursa o kişi peygamberine tâbi olmakla birlikte, o peygamber kendisiyle zât arasında engel olmaz. Böyle kimseler çok az bulunur.

Soru: Bu durumda o ümmete mensup olan kişiyle diğer peygamberler arasında ne fark kalır? Çünkü her ikisi de peygambere tâbi olmakta ve o peygamber her ikisi için de engel olmamaktadır.

Cevap: Ümmetin o ferdinin tâbi olması şerî açıdandır. Çünkü bir peygamberin şeriatına tâbi olmayan vuslata eremez. Peygamberlerin tâbîliği ise iki açıdandır: Öncelikle ve bizzat, tâbi olunan peygamberin o dereceye ulaşması, ikinci olarak da araz olarak başkalarının ulaşmasıdır. Çünkü asıl davet edilen mahbûbdur; diğerleri ise onunla birlikte olduk-

[9] Hadis için Bk. c. 1, Mektup. 24.

ları için çağrılırlar ve ona tâbi oldukları için istenirler. Ancak hepsi aynı sofrada oturmakta ve farklı derecelerde de olsa, aynı meclisteki tatlara ve nimetlere varmaktadırlar. Ümmetler ise onların artıklarına ulaşır. Fakat yukarda da değindiğimiz üzere, içlerinden bir fert Allah'ın lütuf ve keremiyle büyüklerle birlikte onların meclisinde oturabilir.

"Keremlilerle birlikte hiçbir şey zor olmaz."

Bununla birlikte, ümmetin durumu ile peygamberlerin durumu farklıdır; yüksekliğin ve yüceliğin zirvesine de çıksa ümmetin başı, herhangi bir peygamberin ayağına bile ulaşmaz. Allah Sübhânehû şöyle buyurur: *"And olsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir. Mutlaka zafere ulaştırılanlar onlar olacaktır. Ve gâlip gelenler, mutlaka bizim ordumuz olacaktır!"*[10]

Soru: Peygamberimiz'e *(s.a.v.)*, İbrâhim'in *(a.s.)* milletine tâbi olmasının emredilmesinden maksat nedir? O, müstakil bir şeriatın sahibi olduğu halde niçin tâbi olması emredilmiştir?

Cevap: Şeriatın müstakil olması tâbi olmaya engel değildir. Çünkü Peygamberimiz'in, şeriatı aracısız alması, ancak bir işi gerçekleştirmek için Hz. Halîl'e tâbi olmakla emredilmiş olması mümkündür. Zîra o iş, kendisine tâbi olunması emredilen kişinin özelliklerindendir ve gerçekleşmesi tâbi olmaya bağlanmıştır. Mesela bir kimse farz ibâdetlerden birini edâ ederken, "Bu farzı Peygamberimiz *(s.a.v.)* edâ etmiştir. O halde ben de edâ etmeliyim" diyerek, aynı zamanda Efendimiz'e tâbi olmaya niyet etse, farzı edâ etme sevabının dışında bir de tâbi olma sevâbın nail olur. Peygamberimiz *(s.a.v.)* ile arasında bir irtibat meydana gelir ve böylece onun bereketlerinden istifade eder.

Millet-i İbrâhim'e tâbi olmaktan maksat, dinin tamamına mı yoksa bir kısmına mı tâbi olmaktır? Eğer dinin tamamına uymak kastediliyorsa bazı hükümler neshedildiği halde tamamına tâbi olmak nasıl tasavvur edilebilir? Eğer bir kısmına tâbi olmak kastediliyorsa Tefsîr âlimleri bu konuyu açıklamıştır. Tefsir kitaplarına müracaat edilmelidir. Çünkü o, zâhir ulemâsının ilimlerinden olup sûfîlerin ilimleriyle münâsebeti çok azdır.

Subhânallâh! Benden zâhir olan marifetlerin garipliği sebebiyle neredeyse ebnâ-i cins bile benden nefret edecek ve mahrumlar buğz

[10] Saffât, 171-173.

makamına gelerek mahrum olacaklar. O marifetlerin meydana gelmesinde benim nasıl bir tercihim olabilir ve onları izhâr etmekteki gâyem ne olabilir ki?

Taayyün-i evvelin, Hz. İbrâhim'in mebde-i taayyünü ve terbiye edicisi olan vücûdî taayyün olduğunu açıkladım. Taayyün-i evvelin, Hz. Halîlurrahmân'ın terbiye edicisi olan vücûdî taayyün olduğunu bin senedir kimse duymamıştı. Çünkü bu ibareler ve ıstılahlar bizden önceki selefimizin arasında bilinen şeyler değildi. Onlar, taayyün ve tenezzülden habersizdi. Bu kelimeleri, kendi aralarında meşhurlaştıran sonrakilerin kabûlüne göre taayyün-i evvel, ilmî taayyündür ve o aynı zamanda son Peygamber'in (s.a.v.) terbiye edicisidir.

Bu gün ise bir kişiden bu kabûlün tersi zâhir olmaktadır. Şimdi düşünmek lazım; acaba o kişinin başına neler gelecek, ona nasıl dil uzatılacak ve nasıl kınanacak? Onun Hz. Halîl'i Hz. Habîb'den üstün gördüğünü ve diğer bütün taayyünlerin ilk taayyünün içine yerleştirildiğine inanarak Halîl'i Habîb'in bir parçası yaptığını zannetmektedirler. Onların bu konulardaki vehimleri yukarda açıklandı ve yeteri kadar açık bir şekilde cevaplandırıldı. Ancak onların bununla yetinip yetinmedikleri ve bu sadra şifa olan cevapla şifa bulup bulmadıkları bilinmemektedir.

Ne yapabiliriz?!

Cehâletin, inadın ve bağnazlığın ilacı yoktur ki!... Kalplerin çeviricisi olan Mevlâ Teâlâ'nın kâmil kudretiyle, onların kalplerini çevirmesi ve onları, hakkı dinlemeye elverişli kılması dışında bunları tedavi edecek hiçbir ilaç yoktur.

Hz. Halîl'in şanının yüceliği, Allah Sübhânehû'nun, kendi habîbi için buyurduğu *"İbrahim'e tabi ol!"* emrinden anlaşılmalıdır. Tâbi olunanın tâbi olanla münâsebeti nedir?

Ancak Son Peygamber'e (s.a.v.) has olan mahbûbiyet bütün üstünlüklerin ve yakınlık derecelerinin üstündedir. Bu husûsiyet, Efendimiz'i herkesin önüne geçirmiştir. Yakınlık mertebelerinden bin mertebe, mahbûbiyet nisbetlerinden birine bile denk olmaz. Seven sevdiğini kendisinden daha değerli görür.

O halde burada başkasının ona ortak olma iddiasına yer olabilir mi?!

"Siz mektuplarınızda, Hz. Habîb'in terbiye edicisinin, ilim şe'ni olduğu gibi, Hz. Halîl'in terbiye edicisinin de ilim şe'ni olduğunu yazdınız. Hz. Habîb ile Hz. Halil arasındaki fark, bu şe'nin birinde tafsil icmâl olması değil midir?" denirse, şöyle cevap veririz:

O marifet, bu dostluk velâyetinin hakîkatine ulaşmadan önce idi. Bu velâyetin hakîkati gerçekleşince muâmele, olduğu gibi zuhûr etti. Sanki o marifet bu hakikatin gölgesiyle ilgili oldu. Allah Sübhânehû doğruya ulaştırandır.

Bu açıklamayla anlaşıldı ki, varlık zâtın aynı değildir. Bilakis o, Zât Teâlâ'nın diğer taayyünlerinden daha önce olan taayyünüdür. Varlığın zâtla aynı olduğunu söyleyen, taayyünün lâ taayyün olduğunu zannetmiş ve zât'ın dışındakileri zât sanmıştır.

"Dışındakiler" kelimesi üzerinde tartışmak faydasızdır. Çünkü o, kelimelerin yetersizliği sebebiyle kullanılmıştır.

"Sizin bulduğunuz vücûdî olan birinci taayyünün, başkalarının bulduğu cümelî ve ilmî taayyünle alakası nedir? Bu iki taayyünün arasında başka bir taayyün var mıdır? denirse, şöyle cevap veririz:

Vücûdî taayyün, ilmî taayyünün üstündedir. İlmî taayyünün üstünde Hazret-i zât ve lâ taayyün mertebesi olduğunu söyleyenlerin kastettiği şey işte bu vücûdî taayyündür ki bunu Zât'ın aynı olarak bulmuşlar ve varlığın zâtla aynı olduğuna hükmetmişlerdir.

Bu iki taayyünün arasında şü'ûnâtın en kıdemlisi olan hayat şe'ni vardır. Bundan sonra, icmâlî ve tafsîlî olarak ilim şe'ni vardır ki hayat şe'nine tâbidir.

Ancak ortadaki bu taayyünün her hangi bir zuhûru görülmez ve bu, Hazret-i zât Teâlâ ile münâsebeti en fazla olan taayyündür. Ondaki zâtî istiğnâ çok açıktır. Ancak öyle anlaşılıyor ki, ondaki feyizler ve bereketler özellikle de rûhânîlere akmaktadır.

Hâlin hakîkatini en iyi bilen, Allah Sübhânehû'dur.

"Yâ Rab! Seni noksan sıfatlardan tenzih ederiz, senin bize öğrettiklerinden başka bizim bilgimiz yoktur. Şüphesiz alîm ve hakîm olan ancak sensin"[11]

---

[11] Bakara, 32.

Tenbih:

Daha önce de belirtildiği üzere, aracısız nazarî vuslat, Hz. Halîl'in; aracısız kademî vuslat ise Hz. Habîb'in nasîbidir. Bu, "orada şühûd ve müşâhede vardır" veya "orada kademe yer vardır" demek değildir. Çünkü orada ayak bir tarafa, bir saç teline bile yer yoktur. Bilakis o, keyfiyeti bilinmeyen bir vuslattır. Eğer misâlî sûrette nazar ile belirirse, nazarî vuslat; ayak ile belirirse kademî vuslattır. Yoksa bu mukaddes mertebede ayak da, nazar da hayret ve şaşkınlık içindedir. Selâm hidâyete tâbi olanların üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

88. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالثَّمَانُونَ Seksen sekizinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ Hazreti Mahdumzâde حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ Mertebesi yüce اَلْعَالِي الْمَرْتَبَةِ Hâce Muhammed Said'e سَعِيدٍ Allah ona selamet versin سَلَّمَهُ اللهُ تَعَالَى** *(Ne hakkındadır?)* **وَاِثْبَاتِ التَّعَيُّنِ فِي اَسْرَارِ خُلَّةِ الْخَلِيلِ Hz. İbrahim Halil'in dostluğunun sırları الْوُجُودِيِّ Ve vucûdi taayyünün ispatı hakkındadır.≻**

اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Kuşkusuz Hak Subhânehu اِذَا شَرَّفَ عَبْدًا Bir kulu şereflendirdiğinde *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ خُلَّتِهِ Ona dost olma devletiyle اَلَّتِي هِيَ بِالْاَصَالَةِ Ki o devlet asıl olarak مَخْصُوصَةٌ بِحَضْرَةِ اِبْرَاهِيمَ Hazreti İbrahim'e mahsustur عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَجَعَلَهُ مُخْتَارًا Ve o kulu seçkin kıldığında *(Ne ile?)* بِالْوَلَايَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ Hz. İbrahim'in velayetiyle يَجْعَلُهُ اَنِيسَهُ وَنَدِيمَهُ Hz. İbrahim'i onun dostu ve arkadaşı eyler وَيُورِدُ فِي الْبَيْنِ Ve araya koyar *(Neyi?)* نِسْبَةَ الْاُنْسِ وَالْاُلْفَةِ Samimiyet ve sevgi bağı اَلَّتِي هِيَ Ki bu bağ مِنْ لَوَازِمِ الْخُلَّةِ Dostluğun gereklerindendir وَلَمَّا حَصَلَتْ فِي الْبَيْنِ Ve arada oluşunca *(Ne?)* نِسْبَةُ الْخُلَّةِ Dostluk bağı اَلَّتِي مِنْ لَوَازِمِهَا الْاُنْسُ وَالْاُلْفَةِ Ki samimiyet ve sevgi bunun gereklerindendir اِرْتَفَعَ مِنَ النَّظَرِ Gözden kalktı *(Ne?)* قُبْحُ اَخْلَاقِ الْخَلِيلِ Dostun kötü ahlakı فَاِنَّهُ لَوْ كَانَ قُبْحٌ فِي النَّظَرِ وَكَرَاهَةُ اَوْصَافِهِ Ve çirkin vasıfları

Zira gözde kötü ahlak kalsaydı لَكَانَ بَاعِثًا Bu elbette sebep olurdu *(Neye?)* عَلَى النَّفْرَةِ وَعَدَمِ الْاُلْفَةِ Nefrete ve sevgisizliğe وَهِيَ مُنَافِيَةٌ لِمَقَامِ الْخُلَّةِ Ve bu da hullet, dostluk makamına zıttır الَّتِي هِيَ الْفَةٌ بِالْكُلِّيَةِ Ki o hullet makamı tamamıyla sevgidir (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّ ارْتِفَاعَ قُبْحِ اَوْصَافِ الْخَلِيلِ عَنِ النَّظَرِ Dostun çirkin vasıflarının gözden kalkması فَإِنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يَغْلِبَ فِي مَرْتَبَةِ الْمَجَازِ ظَاهِرٌ Mecaz mertebesinde açıktır Zira galip gelmesi caizdir *(Neyin?)* نِسْبَةُ الْخُلَّةِ Dostluk bağının *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu mevkide وَاَمَّا فِي قُبْحِ اَوْصَافِ الْخَلِيلِ فَتَسْتُرَ Ve böylece örtmesi *(Neyi?)* Dostun çirkin vasıflarını الْعِلْمُ بِالْاَشْيَاءِ كَمَا Ama hakikat mertebesinde مَرْتَبَةِ الْحَقِيقَةِ الَّتِي فِيهَا Ki orada vardır *(Ne?)* ظُهُورُ الْقَبِيحِ هِيَ Eşyayı olduğu gibi bilmek فَلَا يَجُوزُ فِيهَا İşte orada caiz değildir *(Ne?)* وَكَوْنُهُ مَغْلُوبَ نِسْبَةِ الْخُلَّةِ غَيْرَ قَبِيحٍ Çirkinin görünmesi *(Nasıl?)* Çirkin olmadığı bir halde Ve dostluk bağına mağlup olması (caiz değildir denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ فِي كُلِّ قَبِيحٍ Her bir çirkinde وَجْهًا مِنْ وُجُوهِ الْحُسْنِ Güzellik yönlerinden bir yön vardır فَيُمْكِنُ Böylece mümkün olur *(Ne?)* اَنْ يُرَى ذٰلِكَ الْقَبِيحُ O çirkinin görünmesi *(Nasıl?)* حَسَنًا Güzel olarak *(Neye nispetle?)* وَيُحْكَمَ بِحُسْنِهِ بِالنَّظَرِ اِلَى ذٰلِكَ الْوَجْهِ الْحَسَنِ O güzel yönüne nispetle Ve güzelliğine hükmedilmesi (mümkündür) يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki; اَنَّ ذَاكَ الْقَبِيحَ Şu çirkin وَاِنْ لَمْ يَعْرِضْ لَهُ Ona arız olmasa da *(Ne?)* حُسْنٌ مُطْلَقٌ Her yönüyle bir güzellik مَلْحُوظًا وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ Ancak olunca *(Ne?)* وَجْهُهُ الْحَسَنُ Onun güzel yönü *(Ne olunca?)* وَمَنْظُورًا لِلْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ Dikkate alınan ve göz önünde bulundurulan *(Kim için?)* Şanı yüce Mevla için كَانَ O yönü oldu *(Ne hükmünce?)* بِحُكْمِ Şu ayetin hükmünce اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ Muhakkak ki, Allah'tan yana olanlar هُمُ الْغَالِبُونَ Onlardır üstün gelecek olan

(ayetinin hükmünce o yönü) غَالِبًا عَلَى سَائِرِ وُجُوهِهِ الْقَبِيحَةِ Diğer çirkin yönlerine galip oldu وَجَعَلَ كُلَّهَا فِي لَوْنِهِ Ve hepsini kendi renginde eyledi وَصَيَّرَهَا مُسْتَحْسَنَةً Ve hepsini hoş bir hale getirdi أُولَئِكَ İşte onlar يُبَدِّلُ اللهُ سَيِّئَاتِهِمْ Allah onların kötülüklerini çevirir *(Neye?)* حَسَنَاتٍ İyiliklere (اِعْلَمْ) Bilesin اَرْشَدَكَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ seni eriştirsin *(Neye?)* سَوَاءَ الصِّرَاطِ Doğru yola اِنَّ النِّسْبَةَ بَيْنَ الْخُلَّةِ وَالْمَحَبَّةِ Muhabbet ile dostluk arasındaki nispet عُمُومٌ وَخُصُوصٌ مُطْلَقًا Umum-husus mutlaktır فَاِنَّ الْخُلَّةَ عَامَّةٌ ira dostluk daha geneldir فَاِنَّ اِفْرَاطَ الْاُنْسِ وَالْمَحَبَّةُ فَرْدُهَا الْكَامِلُ Muhabbet ise onun kamil bir ferdidir Çünkü aşırı samimiyet ve sevgi هُوَ الْمَحَبَّةُ O muhabbettir الَّتِي هِيَ بَاعِثَةٌ Ki o da sebeptir *(Neye?)* عَلَى الْهَيَمَانِ Tutkunluğa وَمُورِثَةٌ Ve nedendir *(Neye?)* لِعَدَمِ الْقَرَارِ Kararsızlığa وَعَدَمِ الرَّاحَةِ Ve rahatsızlığa وَالْخُلَّةُ بِتَمَامِهَا Dostluk tamamıyla اُنْسٌ وَاُلْفَةٌ Samimiyet, sevgi ve rahatlıktır وَالْمَحَبَّةُ Muhabbet ise هِيَ الَّتِي عَرَضَتْ لَهَا وَاسْتِرَاحَةٌ Kendisine arız olandır *(Ne?)* كَيْفِيَّةٌ اُخْرَى Başka bir hal وَصَارَتْ مُتَغَايِرَةً Ve ayrılmış olandır *(Neden?)* مِنْ سَائِرِ اَفْرَادِ الْخُلَّةِ وَكَاَنَّهَا صَارَتْ جِنْسًا آخَرَ Dostluğun diğer kısımlarından Sanki o farklı bir cins olmuştur وَالْخَاصِّيَّةُ الَّتِي امْتَازَتِ الْمَحَبَّةُ بِهَا Muhabbetin kendisi sebebiyle ayrıldığı özellik *(Neden?)* عَنْ سَائِرِ اَفْرَادِ الْخُلَّةِ Dostluğun diğer kısımlarından هِيَ الْحُزْنُ وَالْاَلَمُ O hüzün ve elemdir وَنَفْسُ الْخُلَّةِ كُلُّهَا Dostluğun kendisi ise tamamıyla وَاُنْسٌ فِي اُنْسٍ Rahat içinde rahat وَفَرَحٌ فِي فَرَحٍ Yaşam içinde yaşam عِيشٌ فِي عِيشٍ Samimiyet içinde samimiyettir وَلَعَلَّهُ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ Sanki bu yönden sebep اَعْطَى اللهُ Allah Subhânehu verdi *(Kime?)* خَلِيلَهُ Dostuna, haliline عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Ne verdi?)*

اَجْرَ عَمَلِهِ Amelinin mükâfatını *(Nerede?)* فِى الدُّنْيَا Hem dünyada الَّتِى هِىَ دَارُ الْمِحَنِ Ki orası çileler yurdudur وَفِى الْآخِرَةِ Hem de ahirette verdi أَيْضًا قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: وَآتَيْنَاهُ اَجْرَهُ Biz ona mükâfatını verdik *(Nerede?)* فِى الدُّنْيَا Dünyada وَاِنَّهُ فِى الْآخِرَةِ Doğrusu o, ahirette de لَمِنَ الصَّالِحِينَ Elbette iyilerdendir فَاِذَا كَانَتِ الْمَحَبَّةُ مَنْشَأَ الْاَلَمِ وَالْحُزْنِ Muhabbet elem ve hüzün kaynağı olduğunda فَكُلُّ فَرْدٍ Öyleyse her fert ki, يَكُونُ الْاَلَمُ وَالْحُزْنُ فِيهِ اَزْيَدَ تَكُونُ الْمَحَبَّةُ فِيهِ غَالِبًا Muhabbet onda galip oluyor Onda hüzün ve elem daha fazla olur وَمِنْ هٰهُنَا قِيلَ İşte bu sebeple denildi ki: كَانَ İdi *(Kim?)* مُتَوَاصِلَ الْحُزْنِ Allah Rasûlü رَسُولُ اللهِ Allah ona salat-u selam eylesin صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Hüznü sürekli idi وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ve peygamberimiz *(s.a.v.)* buyurdular ki: مَا اُوذِىَ نَبِىٌّ Hiçbir peygamber eziyet görmemiştir *(Ne gibi?)* مِثْلَ مَا اُوذِيتُ Benim eziyet gördüğüm gibi فَاِنَّ الْفَرْدَ الْكَامِلَ Zira kamil fert *(Kimden?)* مِنْ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ İnsan fertlerinden *(Ne hususunda?)* فِى حُصُولِ الْمَحَبَّةِ Muhabbetin meydana gelmesi hususunda *(Kimdi?)* كَانَ هُوَ النَّبِىَّ O peygamber efendimiz idi صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَاِنْ كَانَ هُوَ Her ne kadar peygamberimiz عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun مَحْبُوبًا Mahbub (Allah'ın sevgili kulu) olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا حَصَلَتْ فِى الْبَيْنِ نِسْبَةُ الْمَحَبَّةِ Ancak arada muhabbet bağı oluşunca كَانَ الْمَحْبُوبُ كَالْمُحِبِّ Sevilen de seven gibi وَالِهًا وَمَشْغُوفًا Aşık ve tutkun oldu وَقَدْ وَرَدَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِىِّ Hadis-i Kutsi de geldi ki, اَلَا طَالَ شَوْقُ الْاَبْرَارِ اِلَى لِقَائِى Doğrusu ebrarın özlemi uzadı *(Neye olan özlemi?)* Benimle karşılaşmaya وَاَنَا اِلَيْهِمْ لَاَشَدُّ شَوْقًا Ve ben onlara Daha çok özlem duymaktayım وَهٰهُنَا سُؤَالٌ مَشْهُورٌ وَهُوَ Burada meşhur bir sual vardır O da şudur ki;

وَلاَ شَيْئٌ مَفْقُودٌ Kaybolana اِلَى الْمَفْقُودِ اَنَّ الشَّوْقَ اِنَّمَا يَكُونُ Özlem sadece olur *(Neye?)*
فَكَيْفَ يَكُونُ فِيهِ عَنْ حَضْرَتِهِ تَعَالَى Oysa yüce Allah'ın huzurundan kaybolan bir şey yoktur
الشَّوْقُ Öyleyse onda nasıl özlem olur? وَمَا يَكُونُ اَشَدُّ الشَّوْقِ Ve çok özlem duymak da
nedir? وَالْجَوَابُ Cevap: اَنَّ مُقْتَضَى كَمَالِ الْمَحَبَّةِ Tam bir muhabbetin gereği هُوَ رَفْعُ
اَلاثْنِيَنِيَّةِ Aradaki ikiliğin kalkıp وَاتِّحَادُ الْمُحِبِّ مَعَ الْمَحْبُوبِ Sevenle sevilenin bir olmasıdır
فَالشَّوْقُ مَوْجُودٌ Öyleyse özlem وَحَيْثُ اَنَّ هٰذَا الْمَعْنَى مَفْقُودٌ Ve mademki bu mana yoktur
mevcuttur وَلَمَّا كَانَ تَمَنِّى الاِتِّحَادِ Ve bir olma arzusu olunca *(Nerede olunca?)* فِى جَانِبِ
الْمَحْبُوبِ Sevilen tarafında لِاَنَّ الْمُحِبَّ Zira seven لَعَلَّهُ يَقْنَعُ Belki de yetinir *(Ne ile?)*
كَانَ اَشَدُّ الشَّوْقِ بِمُجَرَّدِ وِصَالِ الْمَحْبُوبِ Sadece sevdiğine kavuşmakla (İşte bu sebeple)
Aşırı özlem olmuştur *(Nerede?)* فِى جَانِبِ الْمَحْبُوبِ Sevilen tarafında بِالضَّرُورَةِ Tabii
olarak وَيَكُونُ تَوَاصُلُ الْحُزْنِ Ve sürekli hüzün مِنْ صِفَةِ الْحَبِيبِ Sevilenin sıfatı olur (فَاِنْ
قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu قَادِرٌ عَلَى جَمِيعِ الاُمُورِ Her işe gücü
yetendir وَكُلَّمَا يُرِيدُهُ Ve her dilediği مُيَسَّرٌ لَهُ Ona nasip olur فَلاَ يَكُونُ شَيْئٌ مَفْقُودًا
Öyleyse hiçbir şey kaybolmuş olmaz *(Kim hakkında?)* فِى حَقِّهِ Allah hakkında حَتَّى يَتَحَقَّقَ
الشَّوْقُ Ta ki özlem duyulsun (denilirse) (اُجِيبُ) Cevaben derim ki: اَنَّ تَمَنِّىَ اَمْرٍ Bir şeyi
arzulamak غَيْرُ اِرَادَتِهِ Onu irade etmekten farklıdır وَمُرَادُهُ تَعَالَى Ve Allah Teâlâ'nın irade
ettiği şey لاَ يَتَخَلَّفُ عَنْ اِرَادَتِهِ İradesinden geri kalmaz وَلَكِنْ يَجُوزُ Ancak caizdir *(Ne?)* اَنْ
يُوجَدَ Bulunması *(Neyin?)* تَمَنِّى اَمْرٍ Bir şeyi arzulamanın وَلاَ تُوجَدَ الاِرَادَةُ Ve iradenin
bulunmaması *(Neye?)* بِحُصُولِهِ O şeyin meydana gelmesine وَلاَ يُرَادَ وُجُودُهُ Ve varlığının
irade edilmemesi (caizdir) ﴿ع﴾ Mısra: وَكَمْ فِى الْعِشْقِ Aşkta nice مِنْ عَجَبٍ عَجِيبٍ

Şaşırtıcı harikalar vardır وَاَحْيَانًا يَكُونُ الْمَطْلُوبُ فِي الْعِشْقِ Ve bazen aşkta aranan مُجَرَّدَ الْاَلَمِ Sadece elem olur وَلاَ يَكُونُ الْوَصْلُ مَلْحُوظًا اَصْلاً Kavuşmak asla düşünülmez بَلْ يُرَادُ الْوَصْلُ Bilakis kavuşmak istenir وَيُهْرَبُ مِن اِتِّصَالِ الْمَحْبُوبِ Ama sevilenle bir olmaktan kaçınılır وَهٰذَا قِسْمٌ Ve bu bir kısımdır *(Neden?)* مِنْ اَقْسَامِ جُنُونِ الْعِشْقِ Aşkın çılgınlık kısımlarından بَلْ مِنْ مَحَاسِنِ الْعِشْقِ Bilakis bu aşkın güzelliklerindendir مَنْ لَمْ يَذُقْ Tatmayan bilmez لَمْ يَدْرِ فَنَقُولَ Ve diyelim وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلاَمِ Sözün aslına dönelim ki: اِنَّ الْخُلَّةَ مَقَامٌ عَالٍ جِدًّا Dostluk gerçekten yüksek bir makamdır وَكَثِيرُ الْبَرَكَةِ Ve bereketi de çoktur وَكُلُّ مَنْ فِيهِ Kendisinde her bulunan kişi *(Ne?)* اُنْسٌ وَاُلْفَةٌ Samimiyet, sevgi وَسُكُونَةٌ وَاطْمِئْنَانٌ Sükûnet ve huzur *(Kiminle?)* مَعَ الْآخَرِ Diğer biriyle *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْمَجَازِ Mecaz aleminde كُلُّ ذٰلِكَ İşte bunların hepsi مِنْ ظِلاَلِ مَقَامِ الْخُلَّةِ Hullet makamının gölgelerindendir وَكَذٰلِكَ Yine böylece كُلُّ حَظٍّ وَلَذَّةٍ وَاطْمِئْنَانٍ Duyulan her haz, lezzet ve huzur da *(Ne ile?)* بِالصُّوَرِ الْحَسَنَةِ Güzel suretler وَالْمَنَاظِرِ الْجَمِيلَةِ Ve enfes manzaralarla (duyulan her lezzet vs.) نَاشِئَةٌ مِنْ مَقَامِ الْخُلَّةِ Hullet makamından kaynaklanır وَالْمَحَبَّةُ شَيْءٌ آخَرُ Muhabbet ise başka bir şeydir فَاِنَّ فِيهَا كَيْفِيَّةً اُخْرَى Zira onda başka bir hal vardır فَلَوْ لَمْ يَكُنْ فِي الْبَيْنِ Eğer arada olmasaydı *(Ne?)* خُلَّةٌ وَاُنْسٌ وَاُلْفَةٌ Dostluk, samimiyet ve sevgi وَلاَ لَمَا وُجِدَ مُرَكَّبٌ اَصْلاً Asla bileşik bir şey bulunamazdı خُصُوصًا اِذَا كَانَتْ بَيْنَهُمَا Ve hiçbir parça, diğer parçayla birleşmezdi يَنْضَمُّ جُزْءٌ بِجُزْءٍ آخَرَ Özellikle de aralarında olduğunda *(Ne?)* نِسْبَةُ التَّضَادِّ Zıtlık ilişkisi بَلْ لَمَا يَنْضَمُّ وُجُودٌ Hatta hiçbir vücut birleşmezdi *(Ne ile?)* اِلَى مَاهِيَّتَيْنِ اَصْلاً Hiçbir mahiyetle بَلْ لاَ يَدْخُلُ Bilakis girmezdi *(Ne?)* شَيْءٌ مِنَ الْعَالَمِ Alemin hiçbir şeyi *(Nereye?)* تَحْتَ اِيجَادِ الْوَاجِبِ تَعَالَى

Vacip Teâlâ'nın icadı altına فَإِنَّ الْمُحَرِّكَ لِسِلْسِلَةِ الْإِيجَادِ Zira icat zincirini harekete geçiren وَالْبَاعِثَ عَلَى وُجُودِ الْأَشْيَاءِ Ve eşyanın varlığına neden olan هُوَ الْحُبُّ O sadece sevgidir فَأَحْبَبْتُ أَنْ أُعْرَفَ Bilinmeyi sevdim de فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ Mahlukatı yarattım (sözü) حَدِيثُ قُدْسِيٌّ Hadis-i kutsidir وَالْحُبُّ فَرْدٌ كَامِلٌ مِنَ الْخُلَّةِ Sevgi, dostluğun kamil bir ferdidir كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi فَلَوْ لَمْ تَكُنِ الْخُلَّةُ Eğer dostluk olmasaydı لَمَا وُجِدَ شَيْءٌ Hiçbir şey bulunmazdı وَلَا يَجْتَمِعُ شَيْءٌ بِشَيْءٍ Ve hiçbir şey diğer bir şeyle مِنَ الْأَشْيَاءِ Eşyadan bir araya gelmezdi وَلَا يَحْصُلُ بَيْنَ الشَّيْئَيْنِ أُلْفَةٌ Ve iki şey arasında sevgi hasıl olmazdı وَوُجُودُ الْعَالَمِ وَنِظَامُهُ Alemin varlığı ve düzeni كِلَاهُمَا مَرْبُوطَانِ بِالْخُلَّةِ Her ikisi de dostluğa bağlıdır فَلَوْ لَمْ تَكُنْ خُلَّةٌ Eğer dostluk olmasaydı لَكَانَ النِّظَامُ كَالْوُجُودِ مَفْقُودًا Elbette düzen, varlık gibi yok olurdu فَكَانَتِ الْخُلَّةُ Öyleyse dostluk أَصْلَ الْإِيجَادِ İcadın aslı olmuştur *(Ne yönden?)* مِنْ جَانِبِ الْمُوجِدِ Hem icat eden وَمِنَ الْمَوْجُودِ Hem de icat edilen yönünden فَإِنَّ الَّذِي جَعَلَ الْمُمْكِنَ Zira mümkini eyleyen *(Ne?)* مَأْنُوسًا لِقَبُولِ الْوُجُودِ Vücudu kabule ehil وَأَوْرَدَهُ فِي قَيْدِ الْإِيجَادِ Ve onu icat durumuna getiren هُوَ الْخُلَّةُ O sadece dostluktur بَلِ الْعَدَمُ أَيْضًا Hatta yokluk dahi مُطْمَئِنٌّ وَمُسْتَرِيحٌ Huzur ve rahat içerisindedir *(Nerede?)* فِي بَيْتِ خَلْوَتِهِ Halvet evinde *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ الْخُلَّةِ Dostluk devletiyle بَلْ مُؤْتَلِفٌ وَمُؤَانِسٌ Ve samimiyet kurmuştur *(Ne ile?)* بِلَا شَيْئِيَّتِهِ Hiçbir şeyliğiyle Hatta uyum sağlamış ve samimidir *(Ne ile?)* بِنَقِيضِهِ أَيْضًا Zıtlı olan(vucûd)la dahi وَلِهٰذَا Bu sebeple وَوَاسِطَةً لِوُجُودِ الْمُمْكِنَاتِ Ve mümkinatın varlığına da aracı olmuştur صَارَ مِرْآةً لِكَمَالَاتِهِ onun kemâlâtına ayna فَكَانَتِ الْخُلَّةُ أَكْثَرَ بَرَكَةً Böylece dostluk daha bereketli olmuştur *(Neden?)* وَكَانَتْ بَرَكَاتُهَا شَامِلَةً مِنْ جَمِيعِ الْأَشْيَاءِ Tüm varlıklardan

Ve bereketi kuşatmıştır *(Neyi?)* لِلْمَوْجُودِ وَالْمَعْدُومِ Var ve yok olan her şeyi فَإِذَا عَلِمْتَ İşte bildiğin vakit *(Neyi?)* مَعَارِفَ مَقَامِ الْخُلَّةِ وَدَقَائِقَهَا Hullet makamının marifet ve incelik-

lerini وَعُمُومَ بَرَكَاتِهَا Ve bereketlerinin genelliğini وَعَلِمْتَ أَيْضًا Ve yine bildiğinde *(Neyi?)*

اَنَّ مَقَامَ الْخُلَّةِ بِالْاَصَالَةِ تَخْصُوصٌ بِحَضْرَةِ اِبْرَاهِيمَ Hullet makamının asıl olarak Hazreti

İbrahim'e mahsus olduğunu عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Daha neyi bildiğinde?)* وَاَنَّ وَلَايَتَهُ Ve o velayetinin وَلَايَةُ اِبْرَاهِيمِيَّةٌ

Hazreti İbrahim velayeti olduğunu (bildiğin vakit) فَاعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ

الْآنَ Bu fakire şu an aşikar oldu *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ بَرَكَاتِ هٰذِهِ الْمَعَارِفِ Bu marifetlere ait

bereketlerin aracılığıyla (aşikar oldu ki,) اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ İlk taayyün هُوَ تَعَيُّنُ حَضْرَةِ الذَّاتِ

تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ O, yüce ve mukaddes Hazreti Zat'ın taayyünüdür *(Ne ile taayyünü?)*

هُوَ رَبُّ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ Hazreti vücutla بِحَضْرَةِ الْوُجُودِ Ve bu ilk taayyün وَذٰلِكَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ

Hazreti Halil'in rabbidir عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u

selam olsun وَلِهٰذَا كَانَ هُوَ اِمَامَ الْكُلِّ Bu sebeple o, herkesin imamı olmuştur اِنِّي جَاعِلُكَ

لِلنَّاسِ اِمَامًا Ben seni insanlara önder yapacağım وَصَارَ سَيِّدُ الْبَشَرِ مَأْمُورًا Ve beşerin

efendisi memur oldu *(Ne ile?)* بِمُتَابَعَتِهِ Ona uymakla اِتَّبِعْ Tabi ol *(Neye?)* مِلَّةَ اِبْرَاهِيمَ حَنِيفًا

Hakk'a yönelen İbrahim'in dinine وَكُلُّ نَبِيٍّ جَاءَ بَعْدَهُ Ve ondan sonra gelen her nebi كَانَ

مَأْمُورًا بِمُتَابَعَتِهِ Ona uymakla memur oldu وَسَائِرُ التَّعَيُّنَاتِ مُنْدَرِجَةٌ Ve diğer taayyünler yer

almaktadır *(Nerede?)* فِي ضِمْنِ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ Bu vücûdi taayyünün içinde سَوَاءٌ كَانَ

تَعَيُّنًا İster bu taayyün عِلْمِيًّا جُمْلِيًّا İcmali ilmi taayyün olsun اَوْ تَفْصِيلِيًّا Ve ister tafsili ilmi

taayyün olsun وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ مِنْ هٰهُنَا ذُكِرَ Ve bu sebeple anmış olması mümkündür

(Kimin?) اِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ Peygamberimiz (s.a.v.)in (Kimi?) نَبِيُّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ İbrahim (a.s.)'ı (Ne ile?) بِالْاُبُوَّةِ Babalıkla وَذَكَرَ سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ Ve diğer peygamberleri de anmış olması عَلَى جَمِيعِهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Hepsine salat-u selam olsun (Ne ile anmış olması?) بِالْاُخُوَّةِ Kardeşlikle فَلَوْ ذَكَرَ Şayet ansaydı (Kimi?) سَائِرَ الْاَنْبِيَاءِ Diğer peygamberleri (Ne ile?) بِالْبُنُوَّةِ Oğullukla لَجَازَ Elbette caiz olurdu فَاِنَّ تَعَيُّنَاتِهِمْ Zira onların taayyünleri اَلَّذِى هُوَ مُنْدَرِجَةٌ فِى تَعَيُّنِهِ Peygamberimizin taayyününde yer almaktadır وَمَا وَرَدَ فِى عَلَى مَا قَالُوا Dediklerine göre التَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ الْجَمْلِيُّ Ki o, icmalî ilmî taayyündür الصَّلاَةِ الْمَأْثُورَةِ Nakledilen duada gelen مِنْ قَوْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamberimiz (s.a.v.)in şu sözü كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ İbrahim'e salat ettiğin gibi يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ Bunun (söylenmiş) olması mümkündür (Hangi cihetten?) مِنْ جِهَةِ Şu cihetten ki, اَنَّ الْوُصُولَ اِلَى بِدُونِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti Zat'a ulaşmak (Nasıl?) اَلَّذِى هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Ki o, vücûdi taayyünün aracılığı olmadan تَوَسُّطِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ İlk وَبِلاَ اِتْمَامِ كَمَالاَتِ الْوَلاَيَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ Ve de İbrahimî velayetin kemâlâtını tamamlamadan غَيْرُ مُيَسَّرٍ Mümkün değildir فَاِنَّهُ هُوَ الْعَقَبَةُ الْاُولَى Zira vücûdi taayyün ilk engeldir (Neye?) وَهُوَ الَّذِى صَارَ مِرْآةً لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeye Ve o ayna olandır (Neye?) لِغَيْبِ الْغَيْبِ Bilinmezlerin bilinmezine فَاَوْرَدَ Ve böylece getirmiştir (Neyi?) اَبْطَنَ الْبُطُونِ Gizlilerin en gizlisini (Nereye?) اِلَى عَرْصَةِ الظُّهُورِ Görüntü sahasına فَلاَ بُدَّ حِينَئِذٍ لِكُلِّ اَحَدٍ Öyleyse herkese gerekmektedir (Ne?) مِنْ تَوَسُّطِهِ Onun aracılığı وَاَمَرَ اللهُ سُبْحَانَهُ Ve Allah Subhânehu emretti (Kime?) خَاتَمَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin sonuncusuna عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam

olsun *(Neyi emretti?)* بِمُتَابَعَتِهِ Ona tâbi olmayı *(Niye?)* لِيَصِلَ بِتَبَعِيَّتِهِ Ona tâbi olarak ulaşsın diye *(Neye?)* إِلَى وَلَايَتِهِ Onun velayetine ثُمَّ يَتَبَخْتَرَ مِنْهَا Sonra oradan da ilerlesin diye *(Nereye?)* لَزِمَ مِنْ :Denilirse ki (فَإِنْ قِيلَ) Şanı yüce Hazreti Zat'a إِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ جَلَّ شَأْنُهُ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan gerekti *(Ne?)* أَنْ يَكُونَ إِبْرَاهِيمُ أَفْضَلَ Hazreti İbrahim'in daha üstün olması *(Kimden?)* مِنْ خَاتَمِ الرُّسُلِ Peygamberlerin sonuncusundan عَلَى جَمِيعِهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Hepsine salat-u selam olsun وَالْحَالُ أَنَّ الْإِجْمَاعَ Halbuki icma عَلَى أَفْضَلِيَّةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamberin üstünlüğü üzeredir *(Kime?)* عَلَى جَمِيعِهِمْ Tüm peygamberlere وَلَزِمَ أَيْضًا Ve yine gerekti *(Ne?)* أَنْ يَكُونَ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ Zatî tecellinin نَصِيبَ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ Hazreti Halil'in nasibi olması *(Nasıl?)* بِالْأَصَالَةِ Asıl olarak وَيَكُونَ لِغَيْرِهِ Başkasına da nasip olması *(Nasıl?)* بِتَبَعِيَّتِهِ Ona tâbi olarak وَمِنَ الْمُقَرَّرِ Oysaki sabittir *(Nerede?)* أَنَّ التَّجَلِّيَ الذَّاتِيَّ عِنْدَ أَكَابِرِ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerin büyüklerinin nezdinde (sabittir ki) وَلِغَيْرِهِ مَخْصُوصٌ بِخَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygambere mahsustur بِالْأَصَالَةِ Zatî tecelli asıl olarak بِتَبَعِيَّتِهِ Diğerlerine ise ona tâbi olmak suretiyledir (denilirse) (أُجِيبُ) Cevaben derim ki: أَنَّ الْوُصُولَ إِلَى الذَّاتِ كَتَجَلِّي الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Zata ulaşmak Yüce ve mukaddes zatın tecellisi gibi عَلَى قِسْمَيْنِ İki kısımdır بِاعْتِبَارِ النَّظَرِ Biri, nazar, bakış itibariyledir وَبِاعْتِبَارِ الْقَدَمِ Diğeri, kadem, adım itibariyledir يَعْنِي أَنَّ الْوَاصِلَ Yani ulaşan إِمَّا النَّظَرُ Ya bakıştır أَوِ النَّاظِرُ بِنَفْسِهِ Veya bakanın kendisidir وَالْوُصُولُ النَّظَرِيُّ Bakış ile ulaşmak نَصِيبُ الْخَلِيلِ Halil (a.s.)'ın nasibidir *(Nasıl?)* بِالْأَصَالَةِ Asıl olarak فَإِنَّ أَقْرَبَ التَّعَيُّنَاتِ إِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ هُوَ التَّعَيُّنُ الْأَوَّلُ Zira Hazreti Zat'a en yakın olan taayyün O ilk taayyündür الَّذِي هُوَ رَبُّهُ Ki o, Hazreti Halil'in rabbidir كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi

وَمَا لَمْ يُوصَلْ اِلَى ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyüne ulaşılmadıkça لاَ يَنْفُذُ النَّظَرُ Bakış nüfuz etmez
(Nereye?) اِلَى مَا وَرَائَهُ Onun ötesine وَالْوُصُولُ الْقَدَمِيُّ Adım ile ulaşmak نَصِيبُ الْحَبِيبِ
بِالْاَصَالَةِ Asıl olarak Habib'in nasibidir فَاِنَّهُ مَحْبُوبُ رَبِّ الْعَالَمِينَ Zira o, alemlerin rabbinin
sevgilisidir وَيُوصَلُ بِالْمَحْبُوبِينَ Ve sevilenler ulaştırılırlar *(Nereye?)* اِلَى مَحَلٍّ Bir yere ki يَعْجِزُ
عَنْهُ الْاَخِلاَّءُ Dostlar ondan aciz kalır اِلاَّ اَنْ يَذْهَبُوا فِيهِ Ancak oraya gidebilirler *(Nasıl?)*
بِتَبَعِيَّتِهِ Ona tâbi olarak وَاللاَّئِقُ بِالْخَلِيلِ Dosta yaraşan اَنْ يَصِلَ نَظَرُهُ Bakışının varmasıdır
(Nereye?) اِلَى مَقَامٍ Bir makama ki, يَصِلُ اِلَيْهِ Ona ulaşmaktadır *(Kim?)* رَئِيسُ الْمَحْبُوبِينَ
Sevilenlerin reisi عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun وَاَنْ لاَ
وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ تَجَلِّيَ الذَّاتِ Ve de yolda geri kalmamasıdır يَقْصُرَ فِي الطَّرِيقِ Sonuç olarak,
zatî tecelli مِنْ وَجْهٍ مَخْصُوصٍ بِالْخَلِيلِ Bir yönden Halil'e mahsustur وَغَيْرُهُ تَابِعٌ لَهُ Diğerleri
ona tâbidir وَمِنْ وَجْهٍ Bir yönden de مَخْصُوصٌ بِخَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygambere mahsustur
عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u وَغَيْرُهُ تَابِعٌ لَهُ Diğerleri ise ona tâbidir
selam olsun وَلَمَّا كَانَ الْوَجْهُ الثَّانِي اَقْوَى İkinci yön daha kuvvetli وَاَدْخَلَ Ve tesirli olunca
(Nerede?) فِي مَرَاتِبِ الْقُرْبِ Yakınlık mertebelerinde كَانَتْ مُنَاسَبَةُ التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ Zatî
tecellinin münasebeti oldu *(Kiminle?)* بِخَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamberle *(Ne oldu?)* اَكْثَرَ وَاَزْيَدَ
Daha fazla ve daha çok وَكَانَ هُوَ Ve peygamberimiz oldu صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona
salat-u selam eylesin *(Ne oldu?)* اَفْضَلَ Daha üstün *(Kimden?)* مِنَ الْخَلِيلِ Halil'den
وَمِنْ سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ Ve diğer peygamberlerden بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak فَكَانَ الْفَضْلُ الْكُلِّيُّ Ve böylece
mutlak üstünlük نَصِيبَ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ Habib ile Halil'in nasibi oldu *(Kimler arasından?)*
مِنْ بَيْنِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberler arasından وَاِنْ كَانَ اَحَدُهُمَا Her ne kadar ikisinden biri

اَفْضَلَ مِنَ الْآخَرِ Diğerinden daha üstün olsa da وَلَمَّا كَانَ مُوسَى Ne zaman ki Hz. Musa رَئِيسَ عَلَيْهِ وَعَلَى نَبِيِّنَا Ona ve peygamberimize اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun الْمُحِبِّينَ Sevenlerin reisi oldu كَمَا كَانَ نَبِيُّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Tıpkı peygamber efendimiz (s.a.v.)'in رَئِيسَ الْمَحْبُوبِينَ Sevilenlerin reisi olduğu gibi كَانَ لَهُ Onun için oldu *(Ne hükmünce?)* يُحْكَمُ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' hadisinin hükmünce *(Ne oldu?)* مَعِيَّةٌ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat ile bir beraberlik بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak لَيْسَتْ هِيَ لِغَيْرِهِ Ki o beraberlik başkası için söz konusu değildir وَلَهُ أَيْضًا فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Ve dahi onun bu mertebede مَنْزِلَةٌ Bir yeri vardır ki, لَا مَدْخَلَ فِيهَا لِغَيْرِهِ Orada başkasına yer yoktur وَإِنَّمَا نَالَ ذٰلِكَ Kuşkusuz bunu elde etmiştir *(Ne ile?)* بِوَاسِطَةِ مَحَبَّتِهِ فَقَطْ Sadece muhabbeti sayesinde وَلٰكِنَّ هٰذَا الْفَضْلَ Ancak bu üstünlük رَاجِعٌ اِلَى جُزْئِيٍّ Cüzî bir üstünlüğe yöneliktir اِنَّهُ عَدِيلٌ لِلْكُلِّيِّ O, küllî üstünlüğe يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Şöyle de denilebilir تَابِعُونَ لَهُ فِي denktir فَاِنَّ الْجَمَّ الْغَفِيرَ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Zira peygamberlerden büyük bir topluluk ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamda ona tâbidirler وَمَعَ ذٰلِكَ الْفَضْلُ الْكُلِّيُّ Ama buna rağmen küllî, her yönüyle üstünlük هُوَ مَا كَانَ نَصِيبَ الْخَلِيلِ وَالْحَبِيبِ Halil ve Habib'in nasibi olan üstünlüktür عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ İkisine de salat-u selam olsun وَاِنْ كَانَ كُلٌّ مِنْهُمَا Her ne kadar ikisinden her biri تَابِعًا لِلْآخَرِ مِنْ وَجْهٍ Diğerine, bir yönden tâbi olsa da حَيْثُ اَنَّ الْخَلِيلَ اَصْلُ Zira Halil asıldır *(Nerede?)* فِي الْوُصُولِ النَّظَرِيِّ Bakış açısından ulaşmakta وَالْحَبِيبَ تَابِعٌ لَهُ فِيهِ Habib orada ona tâbidir وَعَكْسُهُ Ve durum tersinedir *(Nerede?)* فِي الْوُصُولِ الْقَدَمِيِّ Adım açısından ulaşmakta وَفِي الْخَاطِرِ اَنْ اَكْتُبَ Aklımda yazmak var *(Neyi?)* مَا ظَهَرَ لِي Bana zahir olan مِنَ الْكَمَالَاتِ وَالْفَضَائِلِ Kemâlât ve faziletleri

عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Hazreti Kelim'e mahsus olan *(Kime mahsus olan?)* اَلْمَخْصُوصَةِ بِحَضْرَةِ الْكَلِيمِ
Peygamberimize ve ona الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun *(Nereye yazmak?)* فِي وَرَقَةٍ
يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Ayrı bir sayfaya عَلَى حِدَةٍ Şayet Allah Teâlâ dilerse اِنْ شَاءَ اللهُ تَعَالَى
Bilinmelidir ki, اَنَّ الْاَنْبِيَاءَ اِذَا وَصَلُوا Peygamberler ulaştığında *(Nereye?)* اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ
تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Zat'a *(Nasıl?)* بِتَوَسُّطِ نَبِيٍّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerden
birinin aracılığıyla عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun لاَ يَكُونُ ذٰلِكَ النَّبِيُّ
وَبَيْنَ هٰؤُلاَءِ Hazreti Zat ile *(Nerede?)* بَيْنَ حَضْرَةِ الذَّاتِ O peygamber engel olmaz حَائِلاً
O peygamberler arasında الْاَنْبِيَاءِ Bilakis onların Hazreti Zat'tan بَلْ لَهُمْ مِنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ
Doğrudan nasibi vardır نَصِيبٌ بِالْاَصَالَةِ Hasıl-ı kelam: غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ وُصُولَهُمْ اِلَى
Onların bu dereceye ulaşmaları مَرْبُوطٌ بِتَبَعِيَّةِ ذٰلِكَ النَّبِيِّ Bu peygambere tâbi
olmaya bağlıdır عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve hepsine اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun بِخِلاَفِ
Peygamberin ümmeti böyle değildir *(Öyle ümmet ki,)* اُمَّةِ نَبِيٍّ وَصَلَتْ بِتَوَسُّطِهِ O
peygamberin aracılığıyla (bu makama) ulaşmıştır فَاِنَّ ذٰلِكَ النَّبِيَّ حَائِلٌ فِي الْبَيْنِ Zira bu
peygamber arada engeldir اِلاَّ اَنْ يَكُونَ لِفَرْدٍ Ancak birisi için olması müstesna *(Kimden?)*
O ümmetin fertlerinden *(Ne?)* مِنْ اَفْرَادِ الْاُمَّةِ Hazreti Zat'tan nasip
وَتَبَعِيَّتُهُ *(Nasıl?)* بِالْاَصَالَةِ Asıl olarak فَالْحَيْلُولَةُ ثَمَّةَ اَيْضًا مَفْقُودَةٌ Engel olma orada da yoktur
بَلْ لَهُ مَوْجُودَةٌ Ama peygambere tâbi olma mevcuttur وَقَلِيلٌ مَا هُمْ Onlar da ne kadar azdır
Hatta daha da azdır (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Bu duruma göre مَا يَكُونُ
Fark nedir?*(Nerede?)* بَيْنَ ذٰلِكَ الْفَرْدِ مِنَ الْاُمَّةِ Ümmetin bu ferdiyle وَبَيْنَ سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ
Diğer peygamberler arasında فَاِنَّ الْحَيْلُولَةَ مَفْقُودَةٌ فِي كِلَيْهِمَا Zira engel her ikisinde de

mevcut değildir وَالتَّبَعِيَّةُ مَوْجُودَةٌ Tâbi olmak ise mevcuttur (denilirse) (أُجِيبُ) Cevaben derim ki: اَنَّ تَبَعِيَّةَ ذٰلِكَ الْفَرْدِ مِنَ الْاُمَّةِ Ümmetin bu ferdinin tâbi olması بِاعْتِبَارِ التَّشْرِيعِ Şeriat itibariyledir فَاِنَّهُ مَا لَمْ يَتَّبِعْ Zira o tâbi olmadan *(Neye?)* شَرِيعَةَ نَبِيٍّ Bir peygamberin şeriatına لاَ يَصِلُ Ulaşamaz وَالتَّبَعِيَّةُ فِي الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerdeki tâbi olma ise بِاعْتِبَارِ Şu itibarladır ki, اَنَّ وُصُولَ النَّبِيِّ الْمَتْبُوعِ Kendisine tabi olunan peygamberin ulaşması *(Neye?)* وَوُصُولَ غَيْرِهِ Doğrudan ve ilk yoldandır اَوَّلاً وَبِالذَّاتِ اِلَى تِلْكَ الدَّرَجَةِ Bu dereceye Diğerlerinin ulaşması ise ثَانِيًا وَبِالْعَرَضِ Dolaylı ve ikinci yoldandır فَاِنَّ الْمَطْلُوبَ مِنَ الدَّعْوَةِ Zira davetten maksat هُوَ الْمَحْبُوبُ Sevilenin kendisidir وَغَيْرُهُ اِنَّمَا يُدْعَى بِتَطَفُّلِهِ Başkası ise ona uyduğu için çağırılır وَيُطْلَبُ بِتَبَعِيَّتِهِ Ve ona tâbi olması sebebiyle istenir وَلٰكِنَّ الْكُلَّ جُلَسَاءُ Ancak hepsi otururlar *(Nereye?)* عَلَى سُفْرَةٍ وَاحِدَةٍ Tek bir sofraya وَمُسْتَوْفُونَ لِلتَّلَذُّذَاتِ وَالتَّنَعُّمَاتِ Lezzet ve tat alırlar *(Nerede?)* فِي مَجْلِسٍ وَاحِدٍ Bir mecliste *(Neye göre?)* عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمْ Derecelerinin farkına göre وَالْاُمَمُ هُمُ الَّذِينَ يَنَالُونَ Ümmetler ise nail olanlardır *(Neye?)* مِنْ زَلاَّتِهِمْ Onların kırıntılarına وَيَاْكُلُونَ مِنْ فَضَلاَتِهِمْ Ve onların artıklarını yiyenlerdir اِلاَّ اَنْ يَكُونَ فَرْدٌ Ancak bir fert olabilir *(Kimlerden?)* مِنْ اَفْرَادِهِمْ Onların içinden *(Ne olabilir?)* مَخْصُوصًا Tahsis edilmiş *(Neye?)* بِكَرَمِ اللّٰهِ جَلَّ شَاْنُهُ Şanı yüce Allah'ın keremine فَيَصِيرُ Ve böylece olur *(Ne olur?)* جَلِيسَ مَجْلِسِ الْاَكَابِرِ Büyüklerin meclis arkadaşı كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi ﴿ع﴾ Mısra: لاَ عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Kerem sahipleriyle yapılan işte وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla beraber اَلْاُمَّةُ اُمَّةٌ Ümmet, ümmet وَالنَّبِيُّ نَبِيٌّ Peygamber de peygamberdir وَالْاُمَّةُ وَاِنْ حَصَلَ لَهَا Ümmet için hasıl olsa da *(Ne?)* غَايَةُ الرِّفْعَةِ Gayet üstünlük وَنِهَايَةُ الْعُلُوِّ Ve nihai yücelik وَلٰكِنْ لاَ يَبْلُغُ

Ama yine de ulaşamaz *(Ne?)* رَأْسُهَا Ümmetin başı *(Nereye?)* قَدَمَ نَبِيٍّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerden birinin ayağına قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: وَلَقَدْ And olsun ki, سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا Bizim sözümüz geçmiştir *(Kime?)* لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ Peygamber kullarımıza *(Ne diye?)* اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ Onlar, elbette onlar muzaffer olacaktır وَاِنَّ جُنْدَنَا Ve bizim ordumuz لَهُمُ الْغَالِبُونَ Mutlaka onlar galip gelecektir (diye) (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: مَا الْمُرَادُ Kastedilen nedir? *(Neden?)* مِنْ مُتَابَعَةِ مِلَّةِ اِبْرَاهِيمَ İbrahim'in dinine tâbi olmaktan اُمِرَ الَّتِي Ki peygamberimiz memur edilmişti صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne ile?)* بِهَا O tâbi olmakla وَمَا يَكُونُ الْاَمْرُ Emretmek de ne oluyor? *(Neyi?)* بِالتَّبَعِيَّةِ Tâbi olmayı *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ اسْتِقْلَالِ شَرِيعَتِهِ Peygamberimizin ayrı bir şeriatı bulunmasına rağmen صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (اُجِيبُ) Cevaben derim ki: لَا مُنَافَاةَ Zıtlık yoktur *(Nerede?)* بَيْنَ اسْتِقْلَالِ الشَّرِيعَةِ Başlı başına bir şeriatla وَبَيْنَ التَّبَعِيَّةِ Tâbi olmak arasında فَاِنَّهُ يَجُوزُ Zira caizdir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ نَبِيُّنَا Peygamberimizin olması عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Ne olması?)* اَخَذَ الشَّرِيعَةَ بِالْاَصَالَةِ Şeriatı direk olarak almış olması وَلَكِنَّهُ يَصِيرُ مَأْمُورًا Ama o yine de memur olur *(Ne ile?)* بِمُتَابَعَةِ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ Hazreti Halil (a.s.)'a tâbi olmakla *(Hangi konuda?)* فِي حُصُولِ اَمْرٍ مِنَ الْاُمُورِ Her hangi bir işin olması konusunda *(Niçin?)* لِكَوْنِ ذٰلِكَ الْاَمْرِ Bu iş olduğu için *(Neden?)* مِنْ خَصَائِصِ ذٰلِكَ الْمَتْبُوعِ الَّذِي اُمِرَ Kendisine tâbi olmakla emredildiği kişinin özelliklerinden وَلِكَوْنِ حُصُولِهِ مَرْبُوطًا بِمُتَابَعَتِهِ Ve o işin olması bağlı olduğu için *(Neye?)* بِحُصُولِ الْمُتَابَعَةِ Tâbi olmanın varlığına كَمَا اِذَا Nitekim birisi eda ettiğinde *(Neyi?)* اَدَّى شَخْصٌ مَثَلًا فَرْضًا مِنَ الْفَرَائِضِ Örneğin farzlardan birini وَمَعَ ذٰلِكَ Ama buna rağmen يَنْوِي الْمُتَابَعَةَ Uymaya niyet eder وَيَقُولُ Ve der ki:

نَبِيُّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamberimiz اِنَّ هٰذَا الْفَرْضَ قَدْ اَدَّاهُ Bu farzı eda etmiştir *(Kim?)* يَنَالُ ثَوَابًا İşte bu durumda فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Ben de onu eda ediyorum فَاُؤَدِّيهِ اَنَا اَيْضًا *(s.a.v.)* لِلْمُتَابَعَةِ Uyduğu için sevaba nail olur *(Öyle sevap ki,)* سِوَى ثَوَابِ اَدَاءِ الْفَرَائِضِ Farz edası sevabından başkadır وَيَحْصُلُ لَهُ مُنَاسَبَةٌ بِالنَّبِيِّ Ve onun nebiyle bir münasebeti oluşur فَيَسْتَفِيدُ مِنْ بَرَكَاتِهِ Ve böylece onun bereketlerinden istifade eder وَتَفْتِيشٌ Sınamada bulunmak *(Ne diye?)* هَلْ هُوَ مُتَابَعَةُ تَمَامِ اَنَّ الْمُرَادَ مِنْ مُتَابَعَةِ الْمِلَّةِ Dine uymaktan kast edilen الْمِلَّةِ Dinin tamamına mı uymaktır? اَوْ بَعْضِهَا Veya bir kısmına mı? فَاِنْ كَانَ مُتَابَعَةَ تَمَامِ الْمِلَّةِ Eğer dinin tamamına uymaksa فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ مُتَابَعَةُ الْكُلِّ Hepsine uymak nasıl düşünülebilir? *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ نَسْخِ بَعْضِ الْاَحْكَامِ Bazı hükümlerin nesh edilmiş olmasına rağmen وَاِنْ كَانَ مُتَابَعَةَ الْبَعْضِ Ve eğer bir kısmına uymaksa فَلَا يَخْلُو عَنْ خَدْشَةٍ O da (bilinmediği için) ihlalden yoksun değildir (diye bir sınamada bulunmaya gelince) أَيْضًا فَيَنْبَغِي الْمُرَاجَعَةُ Kuşkusuz bunu tefsir alimleri halletmiştir فَقَدْ حَلَّهُ عُلَمَاءُ التَّفْسِيرِ Oraya müracaat etmek gerekir ثَمَّةَ Zira o zahir alimlerin ilimlerindendir فَاِنَّهُ مِنْ عُلُومِ عُلَمَاءِ الظَّاهِرِ Ve onun, sûfilerin ilimleriyle alakası azdır وَمُنَاسَبَتُهُ بِعُلُومِ الصُّوفِيَّةِ قَلِيلَةٌ Sübhanellah! سُبْحَانَ اللهِ Doğrusu benden zuhur eden marifetler اِنَّ الْمَعَارِفَ الَّتِي تَظْهَرُ مِنِّي Neredeyse bu cinsten olanlar dahi حَتَّى يَكَادُ اَبْنَاءُ الْجِنْسِ Benden nefret edecek يَتَنَفَّرُونَ عَنِّي Tuhaf olması sebebiyle *(Ne sebebiyle?)* بِسَبَبِ غَرَابَتِهَا Sırdaşlar dahi geçecekler وَيَصِيرُ الْمَحَارِيمُ *(Nereye?)* فِي مَقَامِ الْبُغْضِ Nefret makamına Ve böylece onlardan mahrum olacaklar فَيَحْرِمُونَهَا Oysa benim ne iradem var ki? وَاَنَّى اخْتِيَارِ لِي Bu marifetlerin oluşmasında *(Nerede?)* فِي حُصُولِ تِلْكَ الْمَعَارِفِ

وَقَدْ Bunları ifade etmekte فِي إِظْهَارِهَا *(Nerede?)* وَأَيُّ غَرَضٍ لِي Ve ne amacım olabilir ki?
أُعْلِمْتُ Doğrusu bana öğretildi ki, أَنَّ التَّعَيُّنَ الْأَوَّلَ İlk taayyün هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ O vücûdî
taayyündür وَأَنَّهُ رَبُّ الْخَلِيلِ Ve o Hz. Halil'in rabbi وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Ve mebde-i taayyünüdür
وَلَمْ يَسْمَعْ Peygamberimize ve ona عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun
أَحَدٌ Hiç kimse işitmedi *(Nerede?)* فِي مُدَّةِ أَلْفِ سَنَةٍ Bin senelik bir zaman içerisinde *(Neyi?)*
وَأَنَّهُ رَبُّ خَلِيلِ الرَّحْمَنِ İlk taayyünün هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Vücûdî taayyün أَنَّ التَّعَيُّنَ الْأَوَّلَ Ve
onun Halilü'r-Rahman'ın rabbi olduğunu عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona الصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun فَإِنَّ هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ وَالْاصْطِلَاحَاتِ Zira bu ifade ve ıstılahlar
وَلَمْ يَكُنْ Biliniyor değildi *(Nerede?)* لَمْ تَكُنْ مُتَعَارَفَةً بَيْنَ الْمُتَقَدِّمِينَ Öncekilerin arasında
وَالْمُقَرَّرُ عِنْدَ Taayyün ve tenezzülün لِلتَّعَيُّنِ وَالتَّنَزُّلِ بَحَالٌ عِنْدَهُمْ Onların yanında yeri yoktu
الْمُتَأَخِّرِينَ Sonrakilerin yanında sabit olan الَّذِينَ Ki onlar öyle kimselerdir ki, صَارَتْ هٰذِهِ
الْكَلِمَاتُ مُتَعَارَفَةً Bu kelimeler bilinir olmuştur *(Nerede?)* فِيمَا بَيْنَهُمْ Onların arasında (İşte
onların yanında sabit olan) وَأَنَّهُ İlk taayyünün ilmî taayyün أَنَّ التَّعَيُّنَ الْأَوَّلَ هُوَ التَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ
رَبُّ خَاتَمِ الرُّسُلِ Ve onun son peygamberin rabbi olduğudur عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm
peygamberlere الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat -u selam olsun وَالْيَوْمَ يَظْهَرُ Oysa bu gün zuhur
etmektedir *(Ne?)* خِلَافُ مَا هُوَ الْمُقَرَّرُ Sabit olanın aksi *(Kimden zuhur etmektedir?)* مِنْ
شَخْصٍ Birinden فَيَنْبَغِي التَّخَيُّلُ Öyleyse düşünmek gerekir أَنَّهُ مَاذَا يَرِدُ عَلَى رَأْسِهِ Acaba
başına ne gelecektir? وَمَا يُطْلَقُ عَلَيْهِ Ve ona ne söylenecektir *(Neden?)*
مِنَ الطَّعْنِ وَالْمَلَامَةِ Kınama ve karalamalardan يَظُنُّونَ Zannediyorlar ki, أَنَّهُ يُفَضِّلُ الْخَلِيلَ O, Halil'i üstün
tutmaktadır *(Kime?)* عَلَى الْحَبِيبِ Habib'e وَيَجْعَلُ الْحَبِيبَ Ve de Habib'i eylemektedir *(Ne?)*

اَنَّ سَائِرَ التَّعَيُّنَاتِ Zira inanmaktadır *(Neye?)* حَيْثُ يَعْتَقِدُ جُزْأً مِنَ الْخَلِيلِ Halil'in bir parçası

وَاَنَّ دَفْعَ İlk taayyünde فِي التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ *(Nerede?)* Diğer taayyünlerin yer aldığına مُنْدَرِجَةٌ

وَاَجَابَ Ve onların bu vehmini giderilmesi فِيمَا مَرَّ Geride geçen yerdedir تَوَهُّمِهِمْ ذٰلِكَ

اَنَّهُمْ يَكْتَفُونَ Ancak bilinmez ki, وَلٰكِنْ لَا يُعْلَمُ Ve yeterli bir cevap vermiştir جَوَابًا شَافِيًا

بِذٰلِكَ الدَّفْعِ Onlar bu gidermeyle yetinirler mi? وَيَتَشَفَّوْنَ بِذٰلِكَ الْجَوَابِ الشَّافِي Ve bu

yeterli cevapla şifa bulurlar mı? اَوْ لَا Yoksa böyle olmaz mı? مَاذَا نَفْعَلُ Ne yapalım? فَاِنَّهُ

اِلَّا اَنْ Zira ilacı yoktur *(Neyin?)* لِلْجَهْلِ وَالْعِنَادِ وَالتَّعَصُّبِ Cahillik, inat ve taassubun لَا عِلَاجَ

يُقَلِّبَ Ancak çevirebilir *(Kim?)* مُقَلِّبُ الْقُلُوبِ Kalpleri çeviren *(Ne ile?)* بِقُدْرَتِهِ الْكَامِلَةِ

Sonsuz gücüyle *(Neyi?)* قُلُوبَهُمْ Onların kalplerini وَصَيَّرَهُمْ قَابِلِينَ Ve onları ehil eyleyebilir

(Neye?) لِاسْتِمَاعِ الْحَقِّ Hakkı dinlemeye يَنْبَغِي اَنْ يُدْرَكَ Anlaşılması gerekir *(Neyin?)* عُلُوُّ

شَأْنِ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ Hazreti Halil'in şanının yüceliğinin *(Neden?)* مِنْ اَمْرِ اِتَّبِعْ 'Tâbi ol'

emrinden اَلَّذِي صَدَرَ مِنْهُ سُبْحَانَهُ Ki o emir, Allah Subhânehu tarafından verilmiştir *(Kime?)*

اِلَى حَبِيبِهِ Habib'ine فَاِنَّهُ مَا مُنَاسَبَةُ الْمَتْبُوعِ Zira kendisine tâbi olunanın ne alakası vardır?

(Kiminle?) بِالتَّابِعِ Tâbi olanla وَلٰكِنَّ الْمَحْبُوبِيَّةَ Ancak mahbubiyet, sevilmişlik اَلَّتِي صَارَتْ

نَصِيبَ خَاتَمِ الرُّسُلِ Ki o, son peygamberin nasibi olmuştur عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline

عَلَى جَمِيعِ الْفَضَائِلِ Ağır basmıştır *(Neye?)* اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun رَجَحَتْ

وَجَعَلَهُ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ Bütün üstünlüklere وَمَرَاتِبِ الْقُرْبِ Ve tüm yakınlık mertebelerine

وَسَلَّمَ Ve onu *(s.a.v.)* eylemiştir *(Ne?)* اَسْبَقَ قَدَمًا مِنَ الْكُلِّ Hepsinden daha önde لَا يُسَاوِي

Eşit olamaz *(Ne?)* اَلْفُ مَرْتَبَةٍ Bin tane mertebe *(Neden?)* مِنْ مَرَاتِبِ الْقُرْبِ Yakınlık

mertebelerinden *(Neye?)* لِنِسْبَةٍ وَاحِدَةٍ Tek bir nispete *(Neden?)* مِنْ نِسَبِ الْمَحْبُوبِيَّةِ

Sevilmişlik nispetlerinden وَالْمُحِبُّ يَرَى مَحْبُوبَهُ Seven sevdiğini görür *(Nasıl?)* اَعَزَّ مِنْ نَفْسِهِ Kendisinden daha kıymetli olarak فَاَيْنَ لِلْغَيْرِ Başkası için nerededir? *(Ne?)* مَجَالُ دَعْوَى

الْمُشَارَكَةِ مَعَهُ Ona ortaklık davasına kalkışmak (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّكَ كَتَبْتَ فِي

رَسَائِلِكَ Sen risalelerinde yazmıştın ki: اِنَّ رَبَّ الْخَلِيلِ أَيْضًا شَأْنُ الْعِلْمِ Halil'in rabbi de ilim

şe'nidir كَمَا اَنَّهُ رَبُّ الْحَبِيبِ Tıpkı o Habib'in rabbi olduğu gibi عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Her

ikisine de salat-u selam olsun وَالْفَرْقُ اَنَّهُ هُنَاكَ بِالتَّفْصِيلِ Fark da Halil'inkinde tafsil ile وَهُنَا

بِالْاِجْمَالِ Habib'inkinde ise icmal ile olmasıdır (demiştin, denilirse) (اُجِيبُ) Cevaben derim

ki: اَنَّ تِلْكَ الْمَعْرِفَةَ Bu marifet اِنَّمَا كَانَتْ قَبْلَ الْوُصُولِ Kuşkusuz o ulaşmadan önce idi

(Neye?) اِلَى حَقِيقَةِ وَلَايَةِ الْحُلَّةِ هٰذِهِ Hullet velayetinin şu hakikatine وَلَمَّا تَحَقَّقْتُ Ne zaman

ki eriştim *(Neye?)* بِحَقِيقَةِ هٰذِهِ الْوَلَايَةِ Bu velayetin hakikatine ظَهَرَتِ الْمُعَامَلَةُ كَمَا هِيَ

Durum olduğu gibi ortaya çıktı وَكَاَنَّ تِلْكَ الْمَعْرِفَةَ Ve sanki bu marifet كَانَتْ مُتَعَلِّقَةً

Alakalı idi *(Ne ile?)* بِظِلِّ هٰذِهِ الْحَقِيقَةِ Bu hakikatin gölgesiyle وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu

الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ Doğruyu ilham edendir فَاتَّضَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Ve böylece bu açıklamadan

aşikar oldu ki, اَنَّ الْوُجُودَ لَيْسَ بِعَيْنِ الذَّاتِ Vücûd zatın aynısı değildir بَلْ تَعَيُّنٌ اَسْبَقُ Bilakis

vücûd en önde gelen taayyündür *(Neden?)* مِنْ سَائِرِ تَعَيُّنَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce

ve mukaddes Zat'ın diğer taayyünlerinden وَمَنْ قَالَ Kim hükmederse *(Neye?)* بِعَيْنِيَّةِ

الْوُجُودِ لِلذَّاتِ Vücûdun zatın aynısı olduğuna فَقَدْ ظَنَّ التَّعَيُّنَ Kuşkusuz (ilk) taayyünü

zannetmiştir *(Ne?)* لَا تَعَيُّنًا La taayyün (makamı) وَزَعَمَ غَيْرَ الذَّاتِ ذَاتًا Ve zatın gayrısını

zat sanmıştır وَالْمُنَاقَشَةُ فِي قَوْلِ الْغَيْرِ Gayr sözünde münakaşa yapmanın لَا حَاصِلَ فِيهَا

Bir neticesi yoktur فَاِنَّهُ جِيءَ بِهِ Zira o getirilmiştir *(Niçin?)* لِضِيقِ مَيْدَانِ الْعِبَارَةِ İfade alanı

dar olduğu için (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: مَا نِسْبَةُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ Şu ilk taayyünün alakası nedir *(Hangi taayyün?)* اَلْوُجُودِيِّ الَّذِى وَجَدْتَهُ Senin bulduğun vücûdî taayyün *(Ne ile?)* اَلَّذِى وَجَدَهُ الْآخَرُونَ بِذَاكَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْعِلْمِيِّ الْجَمْلِيِّ Şu ilmî ve icmalî olan ilk taayyün ile Ki onu da diğerleri bulmuştur وَهَلْ بَيْنَ هَذَيْنِ التَّعَيُّنَيْنِ Ve acaba bu iki taayyün arasında تَعَيُّنٌ آخَرُ Başka bir taayyün var mıdır? اَوْ لَا Yoksa yok mudur? (denilirse) (اُجِيبُ) Cevaben derim ki: اَنَّ التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ Vücûdî taayyün فَوْقَ التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ İlmî taayyünün üstündedir وَمَا قَالُوا Onların dedikleri: اِنَّ فَوْقَ التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ İlmî taayyünün üzerinde مَرْتَبَةَ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat mertebesi وَالْلَاتَعَيُّنِ Ve 'la taayyün' mertebesi vardır (dedikleri şey) هُوَ هٰذَا التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ O, bu vücûdî taayyündür وَجَدُوهُ عَيْنَ الذَّاتِ Onu zatın aynısı olarak buldular وَحَكَمُوا Ve hükmettiler *(Neye?)* بِعَيْنِيَّةِ الْوُجُودِ لِلذَّاتِ Vücûdun zat ile aynı olduğuna وَبَيْنَ هَذَيْنِ التَّعَيُّنَيْنِ Oysaki bu iki taayyün arasında شَأْنُ الْحَيَاةِ Hayat şe'ni vardır وَبَعْدَهَا شَأْنُ الْعِلْمِ Ondan sonra da ilim şe'ni vardır اَلَّتِى هِىَ اَقْدَمُ جَمِيعِ الشُّؤُنَاتِ Ki o, tüm şuunatın en kıdemlisidir *(Nasıl?)* وَهُوَ تَابِعٌ لَهَا اِجْمَالاً وَتَفْصِيلاً Ve ilim hayata tâbidir İcmali ve tafsili olarak وَلٰكِنْ لَا يَظْهَرُ مَظْهَرِيَّةُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْمُتَوَسِّطِ Ancak görünmez *(Ne?)* Bu aradaki taayyünün mazhar oiduğu *(Nerede görünmez?)* فِى النَّظَرِ Nazarda وَمُنَاسَبَتُهُ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Ve onun Yüce Hazreti Zat'a olan münasebeti اَزْيَدُ مِنَ الْكُلِّ Hepsinden çoktur وَالْاِسْتِغْنَاءُ الذَّاتِيُّ Zatî istiğna وَاضِحٌ فِيهِ جِدًّا Onda çok açıktır وَلٰكِنْ يُفْهَمُ Ancak anlaşılıyor ki, اَنَّ فُيُوضَهُ وَبَرَكَاتِهِ Onun feyiz ve bereketleri عَلَى مُسْتَفَاضَةٌ خُصُوصًا Özellikle ruhanîlere akıtılmaktadır وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الرُّوحَانِيِّينَ الْحَالِ Durumun hakikatini en iyi bilendir سُبْحَانَكَ Allah'ım seni tenzih ederiz

لَا عِلْمَ لَنَا Bizim ilmimiz yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Ancak senin öğrettiğin vardır اِنَّكَ اَنْتَ Şüphesiz sadece sensin *(Ne?)* اَلْعَلِيمُ الْحَكِيمُ Alîm ve hakîm olan (تَنبِيهٌ) Tembih: اِنَّ مَا مَرَّ Geride geçen فِيمَا سَبَقَ Gözle ulaşmak مِنْ اَنَّ الْوُصُولَ النَّظَرِيَّ Asıl olarak Halil'in nasibidir نَصِيبُ الْخَلِيلِ بِالْاَصَالَةِ Ayakla ulaşmak ta وَالْوُصُولَ الْقَدَمِيَّ Habib'in nasibidir نَصِيبُ الْحَبِيبِ Her ikisine de salat-u selam olsun *(Nasıl onun nasibidir?)* عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Asıl olarak (işte bu söz) اَنَّ هُنَاكَ شُهُودًا وَمُشَاهَدَةً Şu manada değildir لَا بِمَعْنَى Orada görmek ve müşahede etmek vardır اَوْ لِلْقَدَمِ مَجَالٌ ثَمَّةَ Veya orada adıma bir yer vardır فَضْلًا عَنِ الْقَدَمِ Zira orada bir saç teline bile yer yokken فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ هُنَاكَ لِشَعْرَةٍ Nerde kaldı adıma yer olsun بَلْ هُوَ وُصُولٌ مَجْهُولُ الْكَيْفِيَّةِ Bilakis o keyfiyeti meçhul bir vusuldür فَاِنِ ارْتَسَمَ Şayet şekillenirse *(Nerede?)* فِي الصُّورَةِ الْمِثَالِيَّةِ Misâlî surette *(Ne ile?)* بِالنَّظَرِ Göz ile فَوُصُولٌ نَظَرِيٌّ O göz ile vusuldür وَاِنْ بِالْقَدَمِ Eğer adımla şekillenirse وَاِلَّا فَالْقَدَمُ وَالنَّظَرُ كِلَاهُمَا Adım ile vusuldür فَوُصُولٌ قَدَمِيٌّ Yoksa göz ile adımın her ikisi وَالِهَانِ وَمُتَحَيِّرَانِ Şaşkın ve hayret içindedirler *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ شَأْنُهَا Şanı yüce şu makamda وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Selam, hidayete tâbi olana...

89. MEKTUP

٨٩- ﴿اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالثَّمَانُونَ: اِلَى الْقَاضِى اِسْمَاعِيلَ الْفَرِيدِ آبَادِيِّ فِى شَرْحِ كَلَامِ الشَّيْخِ رُوزْ بِهَانْ اَلْبَقْلِيِّ مَعَ بَيَانِ بَعْضِ دَقَائِقِ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيِّ﴾

قَالَ الشَّيْخُ الْوَلِيُّ رُوزْ بِهَانْ اَلْبَقْلِيُّ قُدِّسَ سِرُّهُ فِى تَبْيِينِ غَلَطَاتِ الصُّوفِيَّةِ «وَغَلَطُ آخَرُ اَنَّهُمْ يَقُولُونَ اَلْكُلُّ هُوَ وَيُرِيدُونَ بِجَمِيعِ هٰذِهِ الْجُزْئِيَّاتِ الْمُتَفَرِّقَةِ الْحَادِثَةِ ذَاتًا وَاحِدَةً وَيَقُولُ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ بِالرَّمْزِ مَا نَحْنُ اِلاَّ هُوَ فَيَكُونُ لِهَؤُلَاءِ الْكُفَّارِ مِائَةُ اَلْفِ اِلَهٍ وَرَبُّ الْعَالَمِينَ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ مُنَزَّهٌ مِنْ جَمْعِ الْمُحْدَثَاتِ وَتَفْرِقَتِهَا وَاحِدٌ لَا سَبِيلَ اِلَيْهِ لِلْجُزْءِ وَلَا يَقْبَلُ الْحُلُولَ وَلَا يَكُونُ مُتَلَوِّنًا وَهُمْ كُفَّارٌ بِهٰذَا الْقَوْلِ لَا يَعْرِفُونَ اللّٰهَ وَلَا يَعْرِفُونَ اَنْفُسَهُمْ فَاِنْ كَانَ الْاِنْسَانُ حَقًّا كَيْفَ يَكُونُ فَانِيًا وَغَلَطُ الْقَوْمِ فِى الرُّوحِ وَغَلَطُ هَؤُلَاءِ فِى الْجِسْمِ قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ» اِنْتَهَى. **لَا يَخْفَى** اَنَّ عِبَارَةَ «اَلْكُلُّ هُوَ» وَاِنْ لَمْ تَكُنْ مُتَعَارَفَةً فِيمَا بَيْنَ قُدَمَاءِ الصُّوفِيَّةِ قَدَّسَ اللّٰهُ اَسْرَارَهُمْ وَلٰكِنْ كَانَ بَيْنَهُمْ مِثْلُ «اَنَا الْحَقِّ» وَ«سُبْحَانِى» وَ«مَا فِى جُبَّتِى سِوَى اللّٰهِ» وَاَمْثَالُهُمْ مِمَّا يَعْسِرُ تَعْدَادُهُ وَمُؤَدَّى هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ وَتِلْكَ الْعِبَارَةِ وَاحِدٌ ﴿شِعْرٌ﴾

اِذَا مَا تَعَدَّى الْمَاءُ عَنْ مَفْرِقٍ فَلَا ❁ تَفَاوُتَ فِى مِقْدَارِ رُمْحٍ وَاَرْمَاحِ

مَثَلٌ مَوْزُونٌ مَشْهُورٌ وَهٰذِهِ الْعِبَارَةُ شَائِعَةٌ ذَائِعَةٌ فِيمَا بَيْنَ مُتَأَخِّرِى الصُّوفِيَّةِ وَيَقُولُونَ «اَلْكُلُّ هُوَ» بِلَا تَكَلُّفٍ وَيُصِرُّونَ عَلَى هٰذَا الْقَوْلِ اِلاَّ اَنَّ الْقَلِيلَ مِنْهُمْ لَهُمْ تَرَدُّدٌ فِى هٰذِهِ الْعِبَارَةِ وَاَمْثَالِهَا بَلْ يُظْهِرُونَ صُورَةَ الْاِنْكَارِ عَلَيْهَا وَمَا يَفْهَمُهُ هٰذَا الْفَقِيرُ مِنْ مَعْنَى قَوْلِهِمْ «اَلْكُلُّ هُوَ» اَنَّ جَمِيعَ هٰذِهِ الْجُزْئِيَّاتِ الْمُتَفَرِّقَةِ الْحَادِثَةِ ظُهُورُ ذَاتٍ وَاحِدَةٍ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ كَمَا اِذَا انْعَكَسَتْ صُورَةُ زَيْدٍ فِى مَرَايَا مُتَعَدِّدَةٍ وَظَهَرَتْ فِيهَا فَيُقَالُ «اَلْكُلُّ هُوَ» يَعْنِى اَنَّ جَمِيعَ هٰذِهِ الصُّوَرِ الَّتِى ظَهَرَتْ فِى مَرَايَا مُتَعَدِّدَةٍ ظُهُورُ ذَاتٍ وَاحِدَةٍ لِزَيْدٍ فَهُنَا اَىُّ جُزْئِيَّةٍ وَاِتِّحَادٍ وَاَىُّ

فَلَوْ لَمْ يَكُنْ بِطَرِيقِ الْحِكَايَةِ بَلْ كَانَ فِيهِ شَائِبَةُ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ نَرُدُّ قَائِلِي هٰذِهِ الْاَقْوَالِ كَمَا نَرُدُّ النَّصَارٰى لِقَوْلِهِمْ بِالْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ وَقَدِ اتَّضَحَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ اَنَّهُ لَا حُلُولَ فِي هٰذِهِ الْعِبَارَةِ الشَّبِيهَةِ بِالشَّطْحِ وَلَا اِتِّحَادَ وَالْحَمْلُ فِيهَا اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالشُّهُودِ لَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ كَمَا فَهِمُوا وَحَمَلُوا عَلَى الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ وَكَانَ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةُ يَعْنِي مَسْئَلَةَ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيِّ لَمْ تَكُنْ مُحَرَّرَةً وَمُلَخَّصَةً فِيمَا بَيْنَ مُتَقَدِّمِي الصُّوفِيَّةِ كَمَا يَنْبَغِي وَكُلُّ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ مَغْلُوبَ الْحَالِ ظَهَرَ مِنْهُ كَلِمَةٌ فِي التَّوْحِيدِ شَبِيهَةٌ بِالْقَوْلِ بِالْاِتِّحَادِ وَهُوَ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَى سِرِّهَا مِنْ غَلَبَةِ السُّكْرِ وَلَمْ يَصْرِفْهَا مِنْ ظَاهِرِهَا الَّذِي يُفْهَمُ مِنْهُ شَائِبَةُ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ وَلَمَّا وَصَلَتِ النَّوْبَةُ اِلَى الشَّيْخِ الْاَجَلِّ مُحْيِي الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ شَرَحَ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةَ الدَّقِيقَةَ مِنْ كَمَالِ الْمَعْرِفَةِ وَبَوَّبَهَا وَفَصَّلَهَا وَدَوَّنَهَا تَدْوِينَ الصَّرْفِ وَالنَّحْوِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَمْ يَفْهَمْ جَمْعٌ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ مُرَادَهُ فَخَطَّئُوهُ وَطَعَنُوا فِيهِ وَأَطْلَقُوا عَلَيْهِ لِسَانَ الْمَلَامِ وَالشَّيْخُ مُحِقٌّ فِي اَكْثَرِ

حُلُولٍ وَتَلَوُّنٍ بَلْ ذَاتُ زَيْدٍ مَعَ وُجُودِ الصُّوَرِ كُلِّهَا عَلَى صَرَافَتِهَا وَحَالَتِهَا الْاَصْلِيَّةِ مَا زَادَتْ هٰذِهِ الصُّوَرُ فِيهَا شَيْئًا وَمَا نَقَصَتْ لَا اسْمَ لِلصُّوَرِ فِيمَا فِيهِ ذَاتُ زَيْدٍ وَلَا رَسْمَ حَتَّى يَحْصُلَ لَهَا مَعَهَا نِسْبَةٌ مِنْ نِسَبِ الْجُزْئِيَّةِ وَالْاتِّحَادِ وَالْحُلُولِ وَالسَّرَيَانِ يَنْبَغِي اَنْ يَطْلُبَ سِرَّ «اَلْآنَ كَمَا كَانَ» فِي هٰذَا الْمَكَانِ فَاِنَّ مَرْتَبَتَهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى كَمَا لَمْ يَكُنْ لِلْعَالَمِ فِيهَا مَجَالٌ قَبْلَ الظُّهُورِ لَا يَكُونُ لَهُ فِيهَا مَجَالٌ أَيْضًا بَعْدَ الظُّهُورِ فَلَا جَرَمَ يَكُونُ اَلْآنَ كَمَا كَانَ. وَالْعَجَبُ اَنَّ كَثِيرًا مِنْ اَكَابِرِ مُتَقَدِّمِي الصُّوفِيَّةِ فَهِمُوا مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ الْمَمْرُوجَةِ بِشُهُودِ التَّوْحِيدِ مَعْنَى الْحُلُولِ وَالْاتِّحَادِ وَكَفَّرُوا قَائِلِيهَا وَضَلَّلُوهُمْ وَبَعْضُهُمْ يُوَجِّهُ هٰذِهِ الْعِبَارَةَ عَلَى نَهْجٍ لَا مُنَاسَبَةَ لَهُ بِمَذَاقِ قَائِلِيهَا بِوَجْهٍ وَلَا نِسْبَةَ قَالَ صَاحِبُ الْعَوَارِفِ اِنَّ صُدُورَ «اَنَا الْحَقُّ» مِنَ الْحَلَّاجِ وَ«سُبْحَانِي» مِنْ اَبِي يَزِيدَ الْبِسْطَامِيِّ كَانَ بِطَرِيقِ الْحِكَايَةِ يَعْنِي مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى

تَحْقِيقَاتِ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ وَالطَّاعِنُونَ فِيهِ بَعِيدُونَ عَنِ الصَّوَابِ يَنْبَغِي اَنْ يُعْرِفَ جَلَالَةَ شَأْنِ الشَّيْخِ وَوُفُورَ عِلْمِهِ مِنْ تَحْقِيقِ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ لَا اَنْ يَرُدَّهُ وَيَطْعَنَ فِيهِ وَكُلَّمَا يَمُرُّ عَلَى هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ زَمَانٌ تَصِيرُ وَاضِحَةً وَمُنَقَّحَةً بِتَلَاحُقِ اَفْكَارِ الْمُتَأَخِّرِينَ وَتَبْعُدُ عَنْ شُبَهَاتِ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ اَلَا تَرَى اَنَّ النَّحْوَ الَّذِي صَارَ الْآنَ وَاضِحًا وَمُنَقَّحًا بِتَلَاحُقِ اَفْكَارِ الْمُتَأَخِّرِينَ مِنَ النَّحْوِيِّينَ لَمْ يَكُنْ فِيهِ ذٰلِكَ التَّنْقِيحُ وَالْوُضُوحُ فِي زَمَانِ سِيبَوَيْهِ وَالْاَخْفَشِ فَاِنَّ تَكْمِيلَ الصَّنَاعَةِ بِتَلَاحُقِ الْاَفْكَارِ وَقَدْ بَاحَثَ الْاِمَامُ الْاَعْظَمُ وَالْاِمَامُ اَبُو يُوسُفَ فِي مَسْئَلَةِ خَلْقِ الْقُرْآنِ سِتَّةَ اَشْهُرٍ وَجَرَى بَيْنَهُمُ الرَّدُّ وَالنَّقْضُ ثُمَّ اسْتَقَرَّ رَأْيُهُمَا عَلَى اَنَّ مَنْ قَالَ اِنَّ الْقُرْآنَ مَخْلُوقٌ يَصِيرُ كَافِرًا وَطُولُ هٰذِهِ الْمُنَازَعَةِ اِنَّمَا كَانَ لِعَدَمِ تَنْقِيحِ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ وَالْآنَ حَيْثُ كَانَتْ مُنَقَّحَةً بِتَلَاحُقِ الْاَفْكَارِ نَقُولُ لَوْ كَانَ مَحَلُّ النِّزَاعِ هُوَ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ الدَّالَّةَ عَلَى الْكَلَامِ النَّفْسِيِّ فَلَا شَكَّ اَنَّهَا حَادِثَةٌ وَمَخْلُوقَةٌ وَاِنْ كَانَ الْمُرَادُ هُوَ الْمَدْلُولَاتِ فَقَدِيمَةٌ وَغَيْرُ مَخْلُوقَةٍ وَهٰذَا التَّنْقِيحُ مِنْ بَرَكَاتِ تَلَاحُقِ الْاَفْكَارِ. وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلَامِ فَنَقُولَ اِنَّ لِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ مَعْنًى آخَرَ بَعِيدًا عَنِ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ يَعْنِي اَنَّ الْكُلَّ مَعْدُومٌ وَالْمَوْجُودُ هُوَ اللّٰهُ تَعَالَى لَا اَنَّ الْكُلَّ مَوْجُودٌ وَمُتَّحِدٌ مَعَهُ تَعَالَى فَاِنَّ هٰذَا الْكَلَامَ لَا يَتَكَلَّمُ بِهِ اَبْلَهُ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ صُدُورُهُ عَنِ الْاَكَابِرِ وَلٰكِنْ اِذَا كَانَ مَا سِوَى الْمَحْبُوبِ مَسْتُورًا عَنْ نَظَرِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ عِنْدَ غَلَبَةِ الْمَحَبَّةِ وَلَمْ يَبْقَ غَيْرُهُ فِي شُهُودِهِمْ وَهُمْ يَقُولُونَ الْكُلُّ هُوَ يَعْنِي اَنَّ جَمِيعَ هٰذَا الَّذِي يُرَى ثَابِتًا مَوْهُومٌ وَمُتَخَيَّلٌ وَالْمَوْجُودُ هُوَ اللّٰهُ تَعَالَى فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ لَيْسَتْ فِيهَا شَائِبَةُ الْحُرْمَةِ وَالْاِتِّحَادِ وَلَا مَظِنَّةُ الْحُلُولِ وَالتَّلَوُّنِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَا يَسْتَحْسِنُ هٰذَا الْفَقِيرُ اَمْثَالَ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ وَاِنْ كَانَتْ مُبَرَّأَةً مِنْ هٰذِهِ الْمَفَاسِدِ لِاَنَّهَا لَيْسَتْ بِلَائِقَةٍ بِمَرْتَبَةِ تَقْدِيسِهِ وَتَنْزِيهِهِ تَعَالَى وَمَا مِقْدَارُ هٰؤُلَاءِ الْمَوْجُودَاتِ حَتَّى تَكُونَ مَظَاهِرَ لَهُ تَعَالَى ﴿ع﴾

فِي اَيِّ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا ۞ وَأَيْنَ فِيهَا اسْتِحْقَاقُ اَنْ تَكُونَ مَحْمُولَةً عَلَيْهِ تَعَالَى وَلَوْ بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالشُّهُودِ فَاِنْ كَانَتْ مَظْهَرًا فَمَظْهَرٌ لِظِلٍّ مِنْ ظِلَالِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى وَلَعَلَّ بَيْنَ ذٰلِكَ الظِّلِّ الَّذِي صَارَتِ الْمَوْجُودَاتُ مَظْهَرًا لَهُ وَبَيْنَ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ اُلُوفًا مِنَ الْحِجَابِ اَلَمْ تَسْمَعْ اَنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ فَحَمْلُ مَظْهَرِ ظِلٍّ مِنْ ظِلَالِ كَمَالِهِ سُبْحَانَهُ عَلَيْهِ تَعَالَى مِنْ غَيْرِ تَحَاشٍ وَالْقَوْلُ بِاَنَّهُ هُوَ سُوءُ اَدَبٍ وَكَمَالُ جُرْأَةٍ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ صُدُورُ ذٰلِكَ فِي غَلَبَةِ الْحَالِ وَاسْتِيلَاءِ السُّكْرِ لَيْسَ بِمَذْمُومٍ جِدًّا وَكَذٰلِكَ اعْتِقَادُ مَشْهُودِهِمْ عَيْنَ الْحَقِّ عَلَى التَّوْجِيهِ الثَّانِي وَحَمْلُهُ عَلَيْهِ تَعَالَى بِهٰذَا الْاعْتِبَارِ أَيْضًا سُوءُ اَدَبٍ بَلْ خِلَافُ الْوَاقِعِ فَاِنَّ ذٰلِكَ الْمَشْهُودَ أَيْضًا ظِلٌّ مِنْ ظِلَالِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى وَهُوَ تَعَالَى وَرَاءَ الْوَرَاءِ ثُمَّ وَرَاءَ الْوَرَاءِ وَأَيْضًا اِنَّ كُلَّ مَا هُوَ مَشْهُودٌ وَمُسْتَحَقٌّ لِلنَّفْيِ فَلَا يَكُونُ الْحَقَّ جَلَّ وَعَلَا قَالَ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُ «كُلُّمَا يَكُونُ مَسْمُوعًا وَمَرْئِيًّا وَمُدْرَكًا فَهُوَ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ يَنْبَغِي نَفْيُهُ بِحَقِيقَةِ كَلِمَةِ لَا» وَمَا هُوَ مُخْتَارُ هٰذَا الْفَقِيرِ فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ وَالْمُنَاسِبُ لِشَأْنِ التَّقْدِيسِ وَالتَّنْزِيهِ عِبَارَةُ «اَلْكُلُّ مِنْهُ» لَا بِمَعْنًى يَقْتَصِرُ عَلَيْهِ عُلَمَاءُ الظَّاهِرِ وَيَقُولُونَ اِنَّ صُدُورَ الْخَلْقِ كُلِّهِ مِنْهُ فَاِنَّ هٰذَا وَاِنْ كَانَ صَادِقًا وَلٰكِنْ مَعَ ذٰلِكَ هُنَا عَلَاقَةٌ اُخْرَى أَيْضًا لَمْ يَهْتَدِ الْعُلَمَاءُ اِلَيْهَا وَامْتَازَتِ الصُّوفِيَّةُ بِاِدْرَاكِهَا وَوِجْدَانِهَا وَهِيَ الْارْتِبَاطُ بَيْنَ الْاَصَالَةِ وَالظِّلِّيَّةِ يَعْنِي اَنَّ وُجُودَ الْمُمْكِنِ نَاشٍ مِنْ وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَظِلٌّ لِوُجُودِهِ سُبْحَانَهُ وَكَذٰلِكَ حَيَاتُهُ نَاشِئَةٌ مِنْ صِفَةِ حَيَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَظِلٌّ لِتِلْكَ الْحَيَاةِ الْمُقَدَّسَةِ وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ الْعِلْمُ وَالْقُدْرَةُ وَالْارَادَةُ وَغَيْرُهَا فَالْعَالَمُ عَلَى رَأْيِ الصُّوفِيَّةِ صَادِرٌ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَظِلٌّ لِكَمَالَاتِهِ وَنَاشٍ مِنْ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ الْمُنَزَّهَةِ مَثَلًا الْوُجُودُ الَّذِي اُعْطِيَهُ الْمُمْكِنُ لَيْسَ هُوَ اَمْرٌ عَلَى حِدَةٍ مُسْتَقِلٌّ بِرَأْسِهِ بَلْ هُوَ وُجُودُ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَكَذٰلِكَ الْحَيَاةُ وَالْعِلْمُ وَغَيْرُهُمَا مِمَّا اُعْطِيَهُ

الْمُمْكِنُ لَيْسَتْ اُمُورًا ثَبَتَ لَهَا الْاسْتِقْلاَلُ مِنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى بَلْ هِيَ مَعَ وُجُودِ صُدُورِهَا عَنِ الْوَاجِبِ تَعَالَى ظِلاَلُ كَمَالاَتِهِ سُبْحَانَهُ وَصُوَرُهَا وَاَمْثَالُهَا وَالاهْتِدَاءُ اِلَى هٰذَا الاِرْتِبَاطِ يَعْنِي ارْتِبَاطَ الاَصَالَةِ وَالظِّلِّيَةِ رَفَعَ مُعَامَلَةَ الصُّوفِيِّينَ اِلَى اَعْلَى عِلِّيِّينَ وَاَوْصَلَهُمْ اِلَى الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ وَجَعَلَهُمْ مُتَحَقِّقِينَ بِالْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ وَلَمَّا لَمْ يَتَيَسَّرْ لِعُلَمَاءِ الظَّاهِرِ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ وَالاهْتِدَاءُ لَمْ يُصِبْهُمْ نَصِيبٌ مِنَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ وَلَمْ يَتَحَقَّقُوا بِالْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ وَالصُّوفِيَّةُ وَجَدُوا كَمَالاَتِهِمْ ظِلاَلَ كَمَالاَتِ الْوَاجِبِ وَعَلِمُوا اَنَّ الْوُجُودَ وَتَوَابِعَ الْوُجُودِ عُكُوسُ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ فَلاَ جَرَمَ لَمْ يَرَوْا اَنْفُسَهُمْ غَيْرَ حَامِلِي اَمَانَاتِ كَمَالاَتِهِ سُبْحَانَهُ وَلَمْ يَجِدُوا اَنْفُسَهُمْ سِوَى اَنْ يَكُونُوا مَرَايَا لِتِلْكَ الْكَمَالاَتِ فَاِذَا اَدَّوْا هٰذِهِ الاَمَانَاتِ بِحُكْمِ ﴿اِنَّ اللهَ يَاْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا﴾ الآيَةَ اِلَى اَهْلِ الاَمَانَاتِ وَاَعْطَوْا هٰذِهِ الْكَمَالاَتِ بِالتَّمَامِ اِلَى الاَصْلِ ذَوْقًا يَجِدُونَ اَنْفُسَهُمْ مَعْدُومِينَ مَيِّتِينَ فَاِنَّهُ لَمَّا ذَهَبَ الْوُجُودُ وَالْحَيَاةُ اِلَى الاَصْلِ بَقُوا مَعْدُومِينَ وَمَيِّتِينَ فَتَحَقَّقَ الْفَنَاءُ لِلْمَوْلَوِيِّ الرُّومِيِّ رَحِمَهُ اللهُ ﴿شِعْرٌ﴾

فَاِذَا عَرَفْتَهُ اَنْتَ مَنْ هُوَ اَوَّلاً ۞ وَنَسَبْتَ نَفْسَكَ نَحْوَ حَضْرَتِهِ الْعُلاَ
وَعَرَفْتَ اَنَّكَ ظِلُّ مَنْ يَا مَنْ دَرَى ۞ كُنْ فَارِغًا حَيًّا وَمَيِّتًا مِنْ مَلاَ

فَمَنْ تَشَرَّفَ بِالْبَقَاءِ بَعْدَ الْفَنَاءِ اَعْطَى الْوُجُودَ وَتَوَابِعَ الْوُجُودِ مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ مَرَّةً ثَانِيَةً وَيَتَحَقَّقُ بِالْوِلاَدَةِ الثَّانِيَةِ لَنْ يَلِجَ مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ مَنْ لَمْ يُولَدْ مَرَّتَيْنِ ﴿ع﴾ **هَنِيئًا لِاَرْبَابِ النَّعِيمِ نَعِيمُهَا** ۞ اِلٰهِي قَدْ اُطْلِقَ مِنْ ضِيقِ الْعِبَارَةِ الاَلْفَاظُ الَّتِي لَمْ يَرِدِ الشَّرْعُ بِاِطْلاَقِهَا كَالظِّلِّيَةِ وَغَيْرِهَا وَاَقُولُ اِنَّ وُجُودَ الْمُمْكِنِ ظِلُّ وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَصِفَاتُهُ ظِلاَلُ صِفَاتِهِ الْكَامِلَةِ وَاَنَا خَائِفٌ وَجِلٌ مِنْ هٰذِهِ الاِطْلاَقَاتِ وَاِذْ قَدْ سَبَقَ اَوْلِيَاؤُكَ بِاِطْلاَقِ هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ نَرْجُوا الْعَفْوَ وَالْمُعَافَاةَ ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا﴾. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّهُ قَدِ اتَّضَحَ

مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ اَنَّ الصُّوفِيَّةَ الْقَائِلِينَ بِكَلاَمِ «اَلْكُلُّ هُوَ» لَا يَعْتَقِدُونَ اتِّحَادَ الْعَالَمِ بِالْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ وَلَا يُثْبِتُونَ الْحُلُولَ وَالسَّرَيَانَ وَالْحَمْلَ الَّذِى يَحْصُلُ مِنْ كَلاَمِهِمْ هٰذَا فَاِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالظِّلِّيَّةِ لَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ وَالتَّحَقُّقِ وَاِنْ تُوُهِّمَ مِنْ ظَاهِرِ عِبَارَاتِهِمُ الْاِتِّحَادُ الْوُجُودِيُّ وَلٰكِنْ حَاشَاهُمْ مِنْ اَنْ يَكُونَ مُرَادُهُمْ ذٰلِكَ فَاِنَّهُ كُفْرٌ وَاِلْحَادٌ فَاِذَا كَانَ حَمْلُ اَحَدِهِمَا عَلَى الْآخَرِ بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالشُّهُودِ لَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ كَانَ مَعْنَى «اَلْكُلُّ هُوَ» اَلْكُلُّ مِنْهُ فَاِنَّ ظِلَّ الشَّيْءِ نَاشٍ مِنْ ذٰلِكَ الشَّيْءِ وَاِنْ كَانُوا يَقُولُونَ وَقْتَ غَلَبَةِ الْحَالِ اَلْكُلُّ هُوَ وَلٰكِنْ يَكُونُ مُرَادُهُمْ مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ فِى الْحَقِيقَةِ اَلْكُلُّ مِنْهُ فَلاَ مَجَالَ فِى الطَّعْنِ فِى كَلاَمِهِمْ وَالْحُكْمِ بِتَضْلِيلِ قَائِلِيهِ وَتَكْفِيرِهِمْ **اِعْلَمْ** اَنَّ ظِلَّ شَيْءٍ عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ الشَّيْءِ فِى مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ اَوْ ثَالِثَةٍ اَوْ رَابِعَةٍ مَثَلاً اِنَّ صُورَةَ زَيْدٍ الْمُنْعَكِسَةَ فِى الْمِرْآةِ ظِلُّ زَيْدٍ وَظُهُورُهُ فِى مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ وَزَيْدٌ فِى الْحَقِيقَةِ فِى مَرْتَبَةِ وُجُودِهِ الْاَصْلِيِّ اَظْهَرَ نَفْسَهُ فِى الْمِرْآةِ بِالظِّلِّ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَطْرَأَ لَهُ فِى ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ تَلَوُّنٌ وَتَغَيُّرٌ كَمَا مَرَّ ﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وَالسَّلاَمُ عَلٰى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدٰى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Kâdı İsmâil el-Ferîd Âbâdî'ye gönderilmiştir**
- **Vahdet-i Vücûd'un bazı incelikleri ve Şeyh Rûzbihân El-Baklî'nin sözünün açıklaması**

Veli, Şeyh Rûzbihân el-Baklî (k.s.) *Tebyînü Galatâti's-Sûfiyye* adlı kitapta şöyle demiştir: "Bir başka hata da, onların bütün bu hâdis (sonradan olan) ve birbirinden farklı olan cüz'î şeylerle tek bir zâtı kastederek 'Her şey Odur' (vahdet-i vücûd) demeleridir. Onların bazıları, diğerlerine imâ yoluyla 'Biz ancak O'yuz' derler ve böylece bu kâfirlerin yüz bin ilahları olur. Her şeyden yüce ve mukaddes olan alemlerin Rabb'i, bütün hâdislerden ve onların farklılıklarından münezzehtir, O tektir, cüzleri yoktur, hulûlü kabul etmez değişken

de değildir. Onlar bu sözle kâfir olmuşlardır, ne Allah'ı ne de kendilerini bilirler. Eğer insan Hak Teâlâ ise, nasıl olur da fâni olur? Bu durumda sûfilerin hatası ruha, bunların hatası ise cisme ilişkindir. Allah onları kahretsin! O her şeyden münezzehtir".

"Her şey Odur" ifadesinin eski sûfiler arasında bilinmediği her ne kadar açık ise de, onlar arasında sayılamayacak kadar çok "Ene'l-Hak (Ben Hakk'ım)", "Sübhânî (Kendimi tenzih ederim)", "Cübbemin içinde Allah'tan başkası yoktur" vb. ifadelerin varlığı bilinmektedir. Bütün bu ifadelerin ve yukarıdaki ifadenin anlamı aynıdır.

> Su yol ayrımını aştığı zaman, fark yoktur Bir veya bir kaç mızrak miktarı olmasında!

Bu, vezne dökülmüş meşhur bir örnektir. Yukarıdaki ifade, son dönem sûfilerinde yaygın ve bilinen bir ifadedir. Onlar hiç zorlanmadan "Her şey O'dur" derler ve bu sözde ısrar ederler. Ancak onlardan küçük bir gurubun, bu ve benzeri ifadeler hakkında tereddütleri vardır. Hatta bunlar, bu gibi sözleri kabul etmediklerini açıkça beyan ederler. Bu fakirin, "Her şey O'dur" sözünden anladığı şey şudur: Bütün bu hâdis ve birbirinden farklı olan cüz'î şeyler, yüce ve her şeyden münezzeh olan tek bir Zâtın zuhûrundan ibarettir. Bu durum, tıpkı Ahmed'in suretinin farklı aynalara aksedip o aynalarda zuhûr etmesi gibidir. Burada "Herkes odur" denilir. Yani farklı aynalarda zuhûr etmiş olan bütün bu suretler Ahmed'in tek olan zatının zuhûrudur. Burada hangi cüzlükten ve ittihâddan ve hangi hulûl veğişkenlikten söz edilebilir. Aksine, burada Ahmed'in zatı, bütün bu suretlerin varlığıyla birlikte, katışıksız ve asli hali üzeredir. Bu suretler onun zatına ne bir şey eklemiş ve ne de ondan bir şey eksiltmiştir. Ahmed'in zatının olduğu yerde, bu suretlerin ne bir ismi ne de resmi vardır. Bu yüzden onun zatının olduğu yerde söz konusu suretler için cüzlük, ittihâd, hulûl ve sereyân (yayılma) özelliklerinden hiçbiri meydana gelmez. Burada, ***"O, nasıl idiyse şimdi de öyledir"*** sırrının aranması lazımdır. Çünkü zuhûrdan önce, yüce Allah'ın varlık mertebesinde alemin bir yeri olmadığı gibi, zuhûrdan sonra da alemin bu mertebede bir yeri olmaz. Kesinlikle şimdi O, önceden olduğu gibidir.

Garip olan şu ki eski sûfi büyüklerinin çoğu, bu karışık ifadeden tevhid delillerine karşılık, hulûl ve ittihâd mânâsını anlamışlar ve bu sözü söyleyenleri küfür ve sapıklıkla itham etmişlerdir. Onlardan bazıları, bu ifadeyi onu dile getirenlerin zevkleriyle hiçbir ilgisi olmayan bir yöne çekmişlerdir. *el-Avârif* sahibi şöyle der: "Hallâc'ın «Ene'l-Hak» ve Bâyezîd-i Bistâmî'nin «Sübhânî» sözleri, Hak Sübhânehû ve Teâlâ'dan hikâye yoluyla sadır olmuştur. Eğer bu sözler hikaye etme yoluyla olmayıp içlerinde hulûl ve ittihâd şaibesi bulunsaydı, Hıristiyanların (Hz. İsâ hakkındaki) hulûl ve ittihâd görüşlerini reddettiğimiz gibi, bu sözleri söyleyenleri de reddederdik".

Yukarıdaki tahkikten ortaya çıkmış olduğu gibi, şatah (manevî sarhoşlukla söylenen sözler) ve ittihâda benzeyen bu ifadede hulûl yoktur. Bu ifadeye yüklenen mânâ, ancak zuhûr ve müşahedeye göredir. Yoksa öyle anlayıp hulûl ve ittihâda hamlettikleri gibi vücûda göre değildir.

Bu mesele, yani tevhîd-i vücûdî (vahdet-i vücûd) görüşü eski sûfiler arasında gerektiği şekilde tam olarak yazılmış ve arındırılmış değildi. Eski sûfiler içinde, hâlin etkisiyle, kendisinden tevhîd konusunda ittihâdı çağrıştıran bir söz sadır olanlar, hâlin galebesiyle bu sözün sırrını anlayamamış ve bu sözü hulûl ve ittihâd şaibesi taşıyan zahir anlamının dışında anlamamışlardır. Sıra yüce Şeyh Muhyiddin İbn Arabî'ye (k.s.) geldiğinde, o olgun bilgisiyle bu ince konuyu açıklamış, bölümlere ve fasıllara ayırarak sarf ve nahiv ilmi gibi onu düzenleyerek yazıya dökmüştür. Bununla birlikte, mutasavvıfların büyük bir kısmı onun maksadını anlamamış, onu hatalı bularak suçlamış, hakkında kötü söz söylemiş ve kınamışlardır. Şeyh (k.s.), bu meselenin çoğu tahkikinde gerçeği söylemiştir. Onun hakkında kötü söz söyleyenler doğrudan uzaktırlar. Şeyhin konumunun yüceliğinin ve bu meseleyi tahkik konusunda, ilminin çok geniş olduğunun bilinmesi gerekir. Yoksa onun reddedilmesi ve hakkında kötü söz söylenilmesi doğru değildir!

Bu mesele, üzerinden zaman geçtikçe sonradan gelen alimlerin konuya ilişkin fikirlerinin zaman içinde birikmesiyle, anlaşılır ve tashih edilmiş bir hale gelerek hulûl ve ittihâd şüphelerinden uzaklaşmıştır. Şimdilerde, sonradan gelen nahivcilerin birbirini izleyen fikirleriyle, anlaşılır ve tashih edilmiş bir hale gelmiş olan nahiv ilminin

Sibeveyh ve Ahfeş zamanında bu derece anlaşılır ve tashih edilmiş olmadığını görmüyor musun? Hiç kuşkusuz sanatın olgunluğa ulaşması, fikirlerin birikimiyle olur. İmam-ı A'zam ve İmam-ı Ebû Yûsuf, Kur'ân'ın yaratılmış olup olmadığı meselesini altı ay boyunca tartışmışlar ve aralarında birbirinin fikirlerini çürütmeler ve geçersiz kılmalar meydana gelmiş, sonunda ikisinin görüşü Kur'ân'ın mahlûk olduğunu söyleyen kimsenin kâfir olacağı hükmünde karar kılmıştır. Bu tartışmanın uzun sürmesinin nedeni, o vakitte bu meselenin henüz gözden geçirilmemiş olmasıydı. Şimdi, bu meselenin fikir birikimiyle gözden geçirilmiş olması sebebiyle deriz ki eğer tartışma konusu harfler ve kelam-ı nefsîye (Allah Teâlâ'nın öz kelamına) delalet eden kelimelerse, bunların hâdis ve mahlûk olduklarına şüphe yoktur. Eğer kasıt bu harflerin ve kelimelerin delalet ettiği manalar ise, bunlar kadîmdir ve mahlûk değildir. İşte bu tashih, art arda gelen olgunlaşmış fikirlerin bereketlerindendir.

Tekrar asıl konumuza dönelim: Yukarıda sözünü ettiğimiz ifadenin hulûl ve ittihâddan uzak bir başka manası daha vardır ve şudur, hiçbir şey yoktur, var olan yalnızca yüce Allah'tır. Yoksa bu, her şey mevcuttur ve yüce Allah ile birleşiktir demek değildir. Çünkü ahmak olanın dahi söylemeyeceği bu sözün, büyüklerden sadır olabileceği nasıl düşünülebilir! Lâkin, muhabbetin galip olduğu anda, sevgiliden başka hiçbir şey o büyüklerin gözüne görünmediği için, onların müşahedelerinde O'ndan başka hiçbir şey kalmaz ve onlar da "Her şey O'dur" derler. Yani, sabit olarak görünen bu şeylerin hepsi vehim ve hayaldir, gerçekte var olansa yüce Allah'tır. Bu değerlendirmeye göre, söz konusu ifadede ne cüzlük ve ittihâd şaibesi, ne de hulûl veğişkenlik şüphesi vardır.

Bununla birlikte, yukarıda sözünü ettiğimiz arızalardan uzak olsa da, bu fakir böyle ifadeleri hoş görmez. Çünkü bu ifade, yüce Allah'ın takdîs ve tenzîh makamına uygun değildir. O varlıkların derecesi nedir ki yüce Allah'ın zuhur ettiği mahaller olsunlar! O hangi aynada görünebilir? Zuhûr ve müşahede itibarıyla da olsa, bu varlıklar Hak Teâlâ'ya hamledilmelerini haklı sayacak bir yön taşımamaktadır. Şayet bunlar birer mazhar iseler, yüce Allâh'ın kemâlâtının gölgelerinden bir gölgenin mazharı olabilirler. Belki de varlıkların mazharı olmuş olduğu bu gölgeyle, yüce ve mukaddes

Zât arasında binlerce perde vardır. Yüce Allâh'ın nur ve zulmetten oluşan yetmiş bin perdesi olduğunu duymadın mı?[12] Hiç çekinmeden, O'nun kemâlinin gölgelerinden bir gölgenin mazharını O'na hamletmek ve "O'dur" demek edepsizlik ve haddi aşmaktır. Ancak böyle sözler, hâlin baskınlığı ve manevi sarhoşluk durumlarında söylenmesi sebebiyle, pek o kadar yerilmiş değildir. Yine aynı şekilde bu kişilerin, şahit oldukları şeyin Hakk'ın aynı olduğuna inanmaları da ikinci tevcihe göre bu türdendir. Şahit olunan şeyin O'na hamledilmesi, yine bu itibarla edepsizlik ve hatta gerçeğe aykırıdır. Çünkü bu şahit olunan şey, aynı şekilde yüce Allâh'ın kemâlâtının gölgelerinden bir gölgedir. O, perde arkasında olanın ardında, sonra yine onun ardındakinin ardındadır. Aynı zamanda, gözle görülen ve çürütmeye elverişli olan hiçbir şey yüce Hak olamaz. Hâce Nakşibend (k.s.) şöyle demiştir: "Bir şey işitilen, görülen ve idrak edilen olduğu sürece, Hak Sübhânehü'nün gayrıdır. Bunların, 'lâ' kelimesinin ifade ettiği gerçeğe uygun olarak reddi gerekir".

Bu meselede bu fakirin seçmiş olduğu, takdîs ve tenzîhe de uygun olan ifade "Her şey O'ndandır" (vahdet-i şühûd) ifadesidir. Ancak bu söz, zâhir ulemasının sınırlandırdıkları ve "kuşkusuz bütün yaratılmışlar O'ndan sudûr etmiştir" anlamında değildir. Söylemiş oldukları bu söz her ne kadar doğru olsa da, ancak bununla birlikte burada ulemanın keşfedemediği başka bir ilişki söz konusudur ki sûfiler bu ilişkiyi idrâk etmek ve bulmakla onlardan üstün olmuşlardır.

Bu ilişki, asıl olma ile gölge olma arasındaki bağlantıdır. Yani imkan alemindekilerin varlığı, vâcib olan yüce Allâh'ın varlığından kaynaklanmıştır ve O'nun varlığının bir gölgesidir. Aynı şekilde onun hayatı, O'nun hayat sıfatından kaynaklanmıştır ve bu mukaddes hayatın bir gölgesidir. İlim, kudret, irade ve diğer sıfatlar da bu kıyasa göredir.

Sûfilere göre ilim Hak'tan sâdır olup O'nun kemâlâtının bir gölgesidir ve bu münezzeh kemâlâttan kaynaklanmıştır. Örneğin, imkan alemindekilere verilmiş olan varlık kendi başına müstakil bir varlık değildir. Aksine o, vâcib olan Hak Teâlâ'nın varlığıdır. Aynı

[12] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 58. Mektup.

şekilde, imkan alemindekilere verilmiş olan hayat, ilim vb. sıfatlar da vâcib olan Allâh'tan bağımsızlığı sabit olmuş şeyler olmayıp vâcib olan Hak'tan kaynaklanmış olmalarıyla birlikte, O'nun kemâlâtının gölgeleri, sûretleri ve örnekleridir.

İşte bu bağlantıyı, yani asıl olma ile gölge olma bağlantısını keşfetmek, sûfilerin muâmelesini yücelerin en yücesine yükseltmiş, onları fenâ ve bekâ mertebelerine ulaştırmış ve onların özel velâyeti (dostluğu) elde etmelerini sağlamıştır. Bu görme şekli ve keşif, zâhir ulemasına müyesser olmadığı için, onların fenâ ve bekâdan bir nasipleri olmamış ve özel velâyete ulaşamamışlardır. Sûfiler kendi kemâllerini, vâcib olan Hakk'ın kemâlâtının gölgeleri olarak görmüşler, varlığın ve varlığa bağlı olan şeylerin bu kemâlâtın yansımaları olduğunu bilmişlerdir. Kendilerini muhakkak yüce Allâh'ın kemâlâtının emanetlerinin taşıyıcıları ve bu kemâlâtın aynaları olarak görmüşlerdir. Bu emanetleri *"Allâh, size emanetleri ehline vermenizi emreder"*[13] ayetinin hükmünce, emanetlerin sahibine sundukları ve bu kemâlâtı tatmış olarak onları aslına geri verdikleri zaman, kendi varlıklarının olmadığını ve ölü olduklarını idrâk ederler. Çünkü varlık ve hayat asla döndüğünde, birer hiç ve ölü haline gelirler. Fenâ halini gerçekleştiren Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî (k.s.) şöyle diyor:

> Önce sen O'nun kim olduğunu bildiğinde ve Nefsini O'nun en yüce hazretine nispet ettiğinde
>
> Ve kimin gölgesi olduğunu bildiğinde, ey işin farkına varan, Ölü veya diri gayrdan uzak durmaya bak!

Fenâdan sonra bekâ şerefine nâil olan kişiye, ikinci kez kâmil sıfatlardan varlık ve varlık uzantıları bahşedilir ve o kişi ikinci doğumu gerçekleştirir. İki kez doğmayan kişi, göklerin melekûtuna asla giremez!

> Bu nimete ulaşanlara, nimetleri kutlu olsun!

Allâh'ım, söz konusu ifadeyi dar mânâda anlayanlar, şeriatın serbest bırakmadığı gölge olma vb. lafızları diledikleri anlamda serbestçe kullandılar. Ben de diyorum ki imkan alemindekilerin varlığı,

---

[13] Nisa, 58.

vâcib olan Allâh'ın varlığının bir gölgesi ve onun sıfatları da O'nun kâmil sıfatlarının gölgeleridir. Ben böyle kullanımlardan korkuyorum. İlk kez senin velilerinin bu ifadeleri kullanmış olmasından dolayı affını dileriz. *"Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme!"*[14]

"Her şey O'dur" diyen sûfilerin, âlemin Hak Teâlâ ile ittihâdına inanmadıkları ve bu sözlerinden ortaya çıkan hulûl, sereyân ve hamli kabul etmedikleri gerçeğinin yukarıdaki tahkikten açıkça ortaya çıktığının bilinmesi gerekir. Onların ifadelerinin zahirinden, vahdet-i vücûd akla gelse bile, bu sözü varlık ve tahakkuk itibarıyla değil, zuhûr ve gölge olma itibarıyla söylemişlerdir.

Lakin Allâh korusun, onların bu sözden kasıtları vahdet-i vücud (aynı varlık olma) değildir. Çünkü bu küfür ve dinden çıkmadır. Birini diğerine hamletmek, varlık itibarıyla değil de zuhûr ve şühûd itibarıyla olunca "Her şey O'dur" sözü "Her şey O'ndandır" anlamında olur.

Çünkü bir şeyin gölgesi o şeyden kaynaklanır. Her ne kadar halin baskınlığı sebebiyle "Her şey O'dur" diyorlarsa da, gerçekte kullanmış oldukları bu ifadeden "Her şey O'ndandır" anlamını kastetmişlerdir. Bu sebeple onların sözlerine saldırmaya ve bu sözü söyleyenlerin sapık ve kafir olduklarına hükmetmeye yer yoktur.

Bil ki bir şeyin gölgesi o şeyin ikinci, üçüncü ve dördüncü mertebede ortaya çıkmasından ibarettir. Örneğin Ahmed'in aynada görünen sûreti, onun gölgesi ve ikinci mertebede zuhûrudur. Gerçekte ise Ahmed'in asli varlığının mertebesinde bulunmaktadır. O kendisini, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi, zatında ve sıfatlarında hiçbir değişim ve dönüşüm olmaksızın gölge yolu ile aynada göstermiştir.

"Rabb'imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü Sen her şeye kadirsin"[15]

Hidayete tabi olanlara selam.

---

[14] Bakara, 286.

[15] Tahrim, 8.

KELİME ANLAMI

89. ≺ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالثَّمَانُونَ Seksen dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى
الْقَاضِي إِسْمَاعِيلَ الْفَرِيدِ آبَادِيَ Kadı İsmail Ferid Âbâdî'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي شَرْحِ كَلاَمِ
الشَّيْخِ رُوزْبِهَانْ الْبَقْلِيِّ Şeyh Ruzbihan Baklî'nin sözünün açıklaması hakkındadır مَعَ
بَيَانِ بَعْضِ دَقَائِقِ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيَ Vahdet-i vücûdun bazı inceliklerini izah ile birlikte ≻

قَالَ الشَّيْخُ الْوَلِيُّ رُوزْبِهَانْ الْبَقْلِيُّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Veli Ruzbihan Baklî (k.s.) dedi *(Nerede?)*
فِي تَبْيِينِ غَلَطَاتِ الصُّوفِيَّةِ (Sûfilerin yanlışlarını açıklayan) Tebyînu Galatâtı's-Sûfiyye
isimli eserinde وَغَلَطٌ آخَرُ Başka bir hata da şudur; اَنَّهُمْ يَقُولُونَ Onlar diyorlar ki: اَلْكُلُّ
بِجَمِيعِ هٰذِهِ الْجُزْئِيَّاتِ الْمُتَفَرِّقَةِ الْحَادِثَةِ Hepsi odur وَيُرِيدُونَ هُوَ Ve kastediyorlar *(Ne ile?)*
وَيَقُولُ ذَاتًا وَاحِدَةً Şu sonradan var olan farklı cüzlerin hepsiyle *(Neyi?)* Tek bir zatı
بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ بِالرَّمْزِ Ve bir kısmı diğerine işaretle diyor ki: مَا نَحْنُ اِلاَّ هُوَ Biz ondan
başka bir şey değiliz فَيَكُونُ لِهَؤُلاَءِ الْكُفَّارِ Ve böylece bu kafirlerin oluyor *(Neyi?)* مِائَةُ
اَلْفِ اِلٰهٍ Yüz bin tane ilahı وَرَبُّ الْعَالَمِينَ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Alemlerin rabbi, yüce ve
mukaddes Allah مُنَزَّهٌ Münezzeh, beridir *(Neden?)* مِنْ جَمْعِ الْمُحْدَثَاتِ وَتَفْرِقَتِهَا Tüm
yaratılanlar ve onların farklılığından وَاحِدٌ لاَ سَبِيلَ اِلَيْهِ لِلْجُزْءِ Birdir, cüzün ona yolu
yoktur وَلاَ يَقْبَلُ الْحُلُولَ Hululü kabul etmez وَلاَ يَكُونُ مُتَلَوِّنًا Halden hale girmez وَهُمْ
وَلاَ لاَ يَعْرِفُونَ اللهَ Onlar bu sözleriyle kafirdirler كُفَّارٌ بِهٰذَا الْقَوْلِ Allah'ı tanımıyorlar
يَعْرِفُونَ اَنْفُسَهُمْ Kendilerini de tanımıyorlar فَاِنْ كَانَ الْاِنْسَانُ حَقًّا Eğer insan Hak'sa
كَيْفَ يَكُونُ فَانِيًا Nasıl yok oluyor? وَغَلَطُ الْقَوْمِ فِي الرُّوحِ Sûfi kavmin hatası ruhtadır
قَالَتْهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَغَلَطُ هَؤُلاَءِ فِي الْجِسْمِ Bunların hatası ise bedendedir

Allah Subhânehu onları katletsin اِنْتَهَى Sözü sona erdi (لاَ يَخْفَى) Gizli değildir ki, اَنَّ عِبَارَةَ اَلْكُلُّ هُوَ Hepsi odur ifadesi وَاِنْ لَمْ تَكُنْ مُتَعَارَفَةً Meşhur olmasa da *(Nerede?)* فِيمَا بَيْنَ قُدَمَاءِ الصُّوفِيَّةِ Önceki sûfiler arasında قَدَّسَ اللّٰهُ اَسْرَارَهُمْ Allah onların sır latifelerini pak eylesin وَلَكِنْ كَانَ بَيْنَهُمْ Ancak onların arasında vardı *(Ne?)* مِثْلُ اَنَا الْحَقِّ Ben Hakk'ım وَسُبْحَانِي Kendimi tenzih ederim وَمَا فِي جُبَّتِي سِوَى اللّٰهِ Cüppemde Allah'tan başkası yok gibi وَاَمْثَالُهُمْ Ve bunların benzeri مِمَّا يَعْسِرُ تَعْدَادُهُ Sayılması zor olan sözler (vardı) وَمُؤَدَّى هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ Bu sözlerin ifade ettiğiyle وَتِلْكَ الْعِبَارَةِ Şu sözün ifade ettiği وَاحِدٌ Aynıdır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir: اِذَا مَا تَعَدَّى الْمَاءُ Su aştığında *(Neyi?)* عَنْ مَفْرِقٍ Saç dibini, boyu فَلاَ تَفَاوُتَ Fark yoktur *(Nerede?)* فِي مِقْدَارِ رُمْحٍ Bir mızrak miktarıyla وَاَرْمَاحٍ Birkaç mızrak miktarında مَثَلٌ مَوْزُونٌ مَشْهُورٌ Bu şiir vezninde meşhur bir deyimdir وَهٰذِهِ الْعِبَارَةُ شَائِعَةٌ ذَائِعَةٌ Bu ifade yaygın ve malumdur *(Nerede?)* فِيمَا بَيْنَ مُتَأَخِّرِي الصُّوفِيَّةِ Sonraki sûfiler arasında وَيَقُولُونَ Ve diyorlar ki: اَلْكُلُّ هُوَ Hepsi odur *(Nasıl diyorlar?)* بِلاَ تَكَلُّفٍ Hiç çekinmeden وَيُصِرُّونَ عَلَى هٰذَا الْقَوْلِ Ve bu söz üzerine ısrar ediyorlar اِلاَّ اَنَّ الْقَلِيلَ مِنْهُمْ Ancak onlardan çok azı لَهُمْ تَرَدُّدٌ Onların çekincesi vardır *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْعِبَارَةِ وَاَمْثَالِهَا Bu ifade ve benzerlerinde بَلْ يُظْهِرُونَ Bilakis göstermektedirler *(Ne?)* صُورَةَ الْاِنْكَارِ عَلَيْهَا Sözde onu inkar ettiklerini وَمَا يَفْهَمُهُ هٰذَا الْفَقِيرُ Bu fakirin anladığı *(Neden?)* مِنْ مَعْنَى قَوْلِهِمْ اَلْكُلُّ هُوَ Onların 'hepsi odur' sözünden (anladığım şudur ki,) اَنَّ جَمِيعَ هٰذِهِ الْجُزْئِيَّاتِ الْمُتَفَرِّقَةِ الْحَادِثَةِ Şu sonradan olan farklı cüzlerin hepsi ظُهُورُ ذَاتٍ وَاحِدَةٍ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes tek zatın zuhurudur كَمَا اِذَا انْعَكَسَتْ Tıpkı aksettiğinde *(Ne?)* صُورَةُ زَيْدٍ

Zeyd'in sureti *(Neye?)* فِي مَرَايَا مُتَعَدِّدَةٍ Birçok aynaya وَظَهَرَتْ فِيهَا Ve oralarda görülüp يَعْنِي اَنَّ جَمِيعَ هٰذِهِ الصُّوَرِ Yani şu فَيُقَالُ اَلْكُلُّ هُوَ 'Hepsi odur' denildiğinde (olduğu gibi) suretlerin hepsi *(Hangi suretler?)* اَلَّتِي ظَهَرَتْ فِي مَرَايَا مُتَعَدِّدَةٍ Birçok aynada görünen اَيُّ جُزْئِيَّةٍ وَاتِّحَادٍ ظُهُورُ ذَاتٍ وَاحِدَةٍ لِزَيْدٍ Zeyd'in tek zatının görünmesidir فَهُنَا İşte burada Hangi cüziyyet ve ittihad وَاَيُّ حُلُولٍ وَتَلَوُّنٍ Ve hangi hulul ve yeni hal vardır بَلْ ذَاتُ Bilakis Zeyd'in zatı عَلَى زَيْدٍ مَعَ وُجُودِ الصُّوَرِ كُلِّهَا Suretlerin hepsinin varlığına rağmen Bu صَرَافَتِهَا وَحَالَتِهَا اَلْاَصْلِيَّةِ مَا زَادَتْ هٰذِهِ الصُّوَرُ فِيهَا Sarafeti ve asıl hali üzeredir suretler ona katmamıştır *(Ne?)* شَيْئًا وَمَا نَقَصَتْ Hiçbir şey Hiçbir şey de eksiltmemiştir لَا اسْمَ لِلصُّوَرِ فِيمَا فِيهِ ذَاتُ زَيْدٍ *(Nerede?)* Suretlerin ne ismi vardır Zeyd'in zatının olduğu yerde وَلَا رَسْمَ Ne de resmi vardır حَتَّى تَحْصُلَ لَهَا مَعَهَا نِسْبَةٌ Ta ki o suretlerin onun zatına bir nispeti olsun *(Nasıl?)* مِنْ نِسَبِ الْجُزْئِيَّةِ وَالْاِتِّحَادِ وَالْحُلُولِ وَالسَّرَيَانِ Cüziyet, ittihat, hulul ve sereyan nispetleri gibi يَنْبَغِي اَنْ يَطْلُبَ Aramak gerekir *(Neyi?)* سِرَّ الْآنَ O şimdi önceden olduğu gibidir sözünün sırrını *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْمَكَانِ Bu yerde كَمَا لَمْ يَكُنْ لِلْعَالَمِ فِيهَا فَاِنَّ مَرْتَبَتَهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Zira Allah Teâlâ'nın mertebesi Nasıl ki alemin orada yeri yoksa *(Neden önce?)* لَا يَكُونُ قَبْلَ الظُّهُورِ Zuhurdan önce مَحَالٌ Aynı şekilde orada yeri yoktur *(Neden sonra?)* لَهُ فِيهَا مَحَالٌ اَيْضًا Zuhurdan sonra فَلَا جَرَمَ Ve böylece hiç kuşkusuz يَكُونُ الْآنَ Allah Teâlâ şimdi olur *(Nasıl?)* كَمَا Önceden olduğu gibi كَانَ Ne gariptir ki! (وَالْعَجَبُ) اَنَّ كَثِيرًا مِنْ اَكَابِرِ مُتَقَدِّمِي الصُّوفِيَّةِ Önceki sûfilerin büyüklerinin birçoğu فَهِمُوا Anladırlar *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ الْمَمْزُوجَةِ Bu karışmış olan ifadeden *(Ne ile?)* بِشُهُودِ التَّوْحِيدِ Vahdet-i vücût müşahedesiyle

(Ne anladılar?) مَعْنَى الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ Hulul ve ittihat manası وَكَفَّرُوا Ve küfre nispet ettiler (Kimi?) قَائِلِيهَا Bu sözü söyleyenleri وَضَلَّلُوهُمْ Ve onları sapık ilan ettiler وَبَعْضُهُمْ يُوَجِّهُ هٰذِهِ الْعِبَارَةَ Kimileri ise bu ifadeyi yorumlamaktadır (Nasıl?) عَلَى نَهْجٍ Öylesine ki, لَا مُنَاسَبَةَ لَهُ Onun alakası yoktur (Ne ile?) بِمَذَاقِ قَائِلِيهَا Bu sözü söyleyenlerin zevkiyle (Nasıl?) بِوَجْهٍ Hiçbir şekilde وَلَا نِسْبَةَ İlgisi de yoktur قَالَ صَاحِبُ الْعَوَارِفِ Avârif sahibi dedi ki: اِنَّ صُدُورَ اَنَا الْحَقِّ Ben hakkım sözünün çıkması (Kimden?) مِنَ الْحَلَّاجِ Hallac-ı Mansur'dan وَسُبْحَانِي Kendimi tenzih ederim sözünün de مِنْ اَبِي يَزِيدَ الْبِسْطَامِيِّ Ebu Yezid Bistami'den (çıkması) كَانَ بِطَرِيقِ الْحِكَايَةِ Aktarma yoluyladır (Kimden?) يَعْنِي مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yani Hak Teâlâ'dan فَلَوْ لَمْ يَكُنْ بِطَرِيقِ الْحِكَايَةِ Eğer aktarma yoluyla olmayıp بَلْ كَانَ فِيهِ شَائِبَةُ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ Bilakis onda hulul ve ittihat şüphesi olsaydı كَمَا نَرُدُّ Bu sözleri söyleyenleri reddederdik (Nasıl?) نَرُدُّ قَائِلِي هٰذِهِ الْاَقْوَالِ Tıpkı Hıristiyanları reddettiğimiz gibi (Niçin?) لِقَوْلِهِمْ بِالْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ Hulul ve ittihada hükmettikleri için النَّصَارَى Gerideki açıklamadan aşikar oldu ki, وَقَدِ اتَّضَحَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Hulul yoktur (Nerede?) اَنَّهُ لَا حُلُولَ فِي هٰذِهِ الْعِبَارَةِ الشَّبِيهَةِ بِالشَّطْحِ Şathiyata benzeyen bu ifadede İttihat da yoktur وَلَا اِتِّحَادَ وَالْحَمْلُ فِيهَا Ve o ifadedeki (hepsi odur şeklindeki)

hamil, isnat اِنَّمَا هُوَ O sadece بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالشُّهُودِ Müşahede ve zuhur itibariyledir لَا بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ Vücûd itibariyle değildir (Nasıl?) كَمَا فَهِمُوا Onların anladığı وَحَمَلُوا Ve yordukları gibi (Neye?) عَلَى الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ Hulul ve ittihada وَكَانَ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةُ Ve bu mesele يَعْنِي مَسْئَلَةَ التَّوْحِيدِ الْوُجُودِيِّ Yani vahdet-i vücûd meselesi

لَمْ تَكُنْ مُحَرَّرَةً وَمُلَخَّصَةً Yazılmış ve özetlenmiş değildi *(Nerede?)* فِيمَا بَيْنَ مُتَقَدِّمِي الصُّوفِيَّةِ Önceki sûfiler arasında *(Nasıl?)* كَمَا يَنْبَغِي Gereği gibi وَكُلُّ مَنْ كَانَ مِنْهُمْ مَغْلُوبَ الْحَالِ Ve onlardan haline mağlup olan herkes ظَهَرَ مِنْهُ Ondan zuhur etmiştir *(Ne?)* كَلِمَةٌ فِي Vahdet-i vücûd hakkında bir söz *(Öyle söz ki,)* التَّوْحِيدِ İttihada hükmetmeye benzeyen شَبِيهَةٌ بِالْقَوْلِ بِالْاِتِّحَادِ Halbuki kendisi de vakıf olamamıştır *(Neye?)* وَهُوَ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَى Bunun sırrına *(Neden ötürü?)* سِرِّهَا Sekir halinin galip gelmesinden ötürü مِنْ غَلَبَةِ السُّكْرِ Ve onu çevirememiştir *(Neden?)* وَلَمْ يَصْرِفْهَا Zahiri manasından مِنْ ظَاهِرِهَا Ki ondan anlaşılmaktadır *(Ne?)* الَّذِي يُفْهَمُ مِنْهُ Hulul ve ittihat şüphesi وَلَمَّا شَائِبَةُ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ Ve sıra gelince *(Kime?)* وَصَلَتِ النَّوْبَةُ اِلَى الشَّيْخِ الْاَجَلِّ Büyük şeyh مُحْيِي الدِّينِ بْنِ الْعَرَبِيِّ Muhyiddin ibni Arabî'ye (k.s.) قُدِّسَ سِرُّهُ Bu hassas meseleyi شَرَحَ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةَ الدَّقِيقَةَ açıkladı Mükemmel bilgisiyle مِنْ كَمَالِ الْمَعْرِفَةِ Ve onu bölüm ve fasıllara ayırdı وَبَوَّبَهَا وَفَصَّلَهَا Ve onu tertip etti *(Nasıl?)* وَدَوَّنَهَا Sarf ve nahvin tertip edildiği gibi تَدْوِينَ الصَّرْفِ وَالنَّحْوِ Ama buna rağmen وَمَعَ ذٰلِكَ Bu taifeden لَمْ يَفْهَمْ جَمْعٌ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ birçoğu anlamadı *(Neyi?)* مُرَادَهُ Onun söylemek istediğini فَخَطَّئُوهُ Ve böylece onu hatalı buldular وَطَعَنُوا فِيهِ Ve tenkit ettiler وَأَطْلَقُوا عَلَيْهِ Ve ona uzattılar *(Ne?)* لِسَانَ Kınayan bir dil الْمَلَامِ Oysaki şey haklıdır *(Nerede?)* وَالشَّيْخُ مُحِقٌّ فِي أَكْثَرِ تَحْقِيقَاتِ هٰذِهِ Bu meseleyle ilgili açıklamalarının çoğunda الْمَسْئَلَةِ Ve onu tenkit edenler وَالطَّاعِنُونَ فِيهِ Doğrudan uzaktırlar بَعِيدُونَ عَنِ الصَّوَابِ Bilmek gerekir *(Neyi?)* يَنْبَغِي اَنْ يُعْرِفَ Şeyhin şanının yüceliğini وَوُفُورَ عِلْمِهِ Ve ilminin bolluğunu *(Neden bilmek gerekir?)* جَلَالَةَ شَأْنِ الشَّيْخِ Bu meseleyi açıklamasından لَا اَنْ يَرُدَّهُ مِنْ تَحْقِيقِ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ

Yoksa onu reddetmek وَيَطْعَنَ فِيهِ Ve tenkit etmek gerekmez وَكُلَّمَا يَمُرُّ Ve her geçtiğinde *(Neden?)* عَلَىٰ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu meselenin üstünden *(Ne?)* زَمَانٌ Bir zaman تَصِيرُ وَاضِحَةً وَمُنَقَّحَةً Aşikar ve düzenli hale gelmektedir *(Ne ile?)* بِتَلَاحُقِ اَفْكَارِ الْمُتَاَخِّرِينَ Sonrakilerin fikirlerinin birikmesiyle وَتَبْعُدُ Ve uzaklaşmaktadır *(Neden?)* عَنْ شُبَهَاتِ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ İttihat ve hulul şüphelerinden اَلَا تَرَىٰ Görmez misin ki? اَنَّ النَّحْوَ Nahiv ilmi الَّذِي صَارَ الْآنَ Ki o şimdilerde olmuştur *(Ne?)* وَاضِحًا وَمُنَقَّحًا Aşikar ve düzenli *(Ne ile?)* بِتَلَاحُقِ اَفْكَارِ الْمُتَاَخِّرِينَ مِنَ النَّحْوِيِّينَ Sonraki nahiv alimlerine ait fikirlerin birikmesiyle لَمْ يَكُنْ فِيهِ O nahiv ilminde yoktu *(Ne?)* ذٰلِكَ التَّنْقِيحُ وَالْوُضُوحُ Bu düzen ve aşikarlık *(Nerede?)* فِي زَمَانِ سِيبَوَيْهِ وَالْاَخْفَشِ Sibeveyh ve Ahfeş zamanında وَقَدْ Zira sanatın gelişmesi فَاِنَّ تَكْمِيلَ الصَّنَاعَةِ Fikirlerin birikmesiyledir بِتَلَاحُقِ الْاَفْكَارِ Ve nitekim tartışmıştır بَاحَثَ İmam-ı Azam ile İmam-ı Ebu Yusuf *(Kim?)* الْاِمَامُ الْاَعْظَمُ وَالْاِمَامُ اَبُو يُوسُفَ Halku'l-Kuran konusunda *(Hangi konuda?)* فِي مَسْئَلَةِ خَلْقِ الْقُرْآنِ Altı ay *(Ne kadar?)* سِتَّةَ اَشْهُرٍ Ve aralarında cereyan etmiştir *(Ne?)* وَجَرَىٰ بَيْنَهُمُ الرَّدُّ وَالنَّقْضُ (Birbirlerinin hükümlerini) ret ve iptal etme ثُمَّ اسْتَقَرَّ رَأْيُهُمَا Sonunda görüşleri karar kılmıştır *(Ne üzerine?)* عَلَىٰ اَنَّ مَنْ قَالَ Her kim derse ki: اِنَّ الْقُرْآنَ مَخْلُوقٌ Kuran mahluktur يَصِيرُ كَافِرًا Kafir olur (görüşü) üzerine وَطُولُ هٰذِهِ الْمُنَازَعَةِ Bu tartışmanın (altı ay) uzaması اِنَّمَا كَانَ لِعَدَمِ تَنْقِيحِ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu mesele gözden geçirilmediği için olmuştu *(Ne zamanda?)* فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Onların zamanında وَالْآنَ حَيْثُ كَانَتْ مُنَقَّحَةً Ama şimdi gözden geçirilmiş olduğundan *(Ne ile?)* بِتَلَاحُقِ الْاَفْكَارِ Fikirlerin birikmesiyle نَقُولُ Deriz ki: لَوْ كَانَ مَحَلُّ النِّزَاعِ Eğer tartışma alanı هُوَ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ

Harfler ve kelimelerse *(Hangi harfler ve kelimeler?)* اَلدَّالَّةَ عَلَى الْكَلَامِ النَّفْسِيِّ Kelam-i nefsiye delalet eden فَلَا شَكَّ اَنَّهَا حَادِثَةٌ وَمَخْلُوقَةٌ Şüphe yok ki, onlar hâdis ve yaratılmıştır فَقَدِيمَةٌ وَغَيْرُ وَاِنْ كَانَ الْمُرَادُ هُوَ الْمَدْلُولَاتِ Eğer kastedilen Delalet ettikleri manalarsa مَخْلُوقَةٍ Onlar kadim ve yaratılmamışlardır وَهٰذَا التَّنْقِيحُ Ve bu düzenleme مِنْ بَرَكَاتِ تَلَاحُقِ الْاَفْكَارِ Fikirlerin birikmesinin bereketindendir وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلَامِ Konunun aslına dönelim فَنَقُولُ Ve diyelim ki: اِنَّ لِهٰذِهِ الْعِبَارَةِ مَعْنًى آخَرَ Bu ifadenin başka bir manası vardır يَعْنِي اَنَّ الْكُلَّ مَعْدُومٌ بَعِيدًا عَنِ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ Hulul ve ittihattan da uzaktır لَا اَنَّ وَالْمَوْجُودُ هُوَ اللّٰهُ تَعَالَى Var olan sadece Allah Teâlâ'dır الْكُلَّ مَوْجُودٌ وَمُتَّحِدٌ مَعَهُ تَعَالَى Yoksa her şey var Ve Allah Teâlâ ile birdir (anlamında değildir) فَاِنَّ هٰذَا الْكَلَامَ لَا يَتَكَلَّمُ بِهِ اَبْلَهٌ *(Kim?)* Zira bu sözü söylemez Aptal bile فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ صُدُورُهُ عَنِ الْاَكَابِرِ *(Ne?)* Öyleyse nasıl düşünülebilir? Onun büyüklerden sudur etmesi وَلٰكِنْ اِذَا كَانَ مَا سِوَى الْمَحْبُوبِ *(Ne?)* Ancak olduğunda Mahbubun dışındakiler مَسْتُورًا عَنْ نَظَرِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ *(Ne olduğunda?)* Bu büyüklerin gözünden silinmiş olduğunda عِنْدَ غَلَبَةِ الْمَحَبَّةِ *(Ne zaman?)* Muhabbetin galip geldiği anda وَلَمْ يَبْقَ غَيْرُهُ فِي شُهُودِهِمْ Ve müşahedelerinde başkası kalmadığında وَهُمْ يَقُولُونَ Onlar diyorlar اَلْكُلُّ هُوَ الَّذِي يُرَى ثَابِتًا Ki var olarak يَعْنِي اَنَّ جَمِيعَ هٰذَا Yani şunların hepsi Hepsi odur مَوْهُومٌ وَمُتَخَيَّلٌ görünmektedir وَالْمَوْجُودُ هُوَ اللّٰهُ تَعَالَى Vehim ve hayaldir Var olan sadece Allah'tır فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ لَيْسَتْ فِيهَا İşte bu takdire göre O sözde yoktur *(Ne?)* وَلَا مَظِنَّةُ الْحُلُولِ وَالتَّلَوُّنِ شَائِبَةُ الْجُزْئِيَّةِ وَالْاِتِّحَادِ Cüziyet ve ittihat şaibesi Ve ne de hulul ve hal değiştirme şüphesi وَمَعَ ذٰلِكَ Buna rağmen لَا يَسْتَحْسِنُ هٰذَا الْفَقِيرُ

Bu fakir hoş görmemektedir *(Neyi?)* اَمْثَالَ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ Bu gibi sözleri وَاِنْ كَانَتْ مُبَرَّأَةً Her ne kadar beri olsa da *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ الْمَفَاسِدِ Bu fenalıklardan لِاَنَّهَا لَيْسَتْ بِلَائِقَةٍ Zira bu sözler layık değildir *(Neye?)* بِمَرْتَبَةِ تَقْدِيسِهِ وَتَنْزِيهِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ı takdis ve tenzih makamına وَمَا مِقْدَارُ هٰؤُلَاءِ الْمَوْجُودَاتِ Bu varlıkların miktarı ne ki? حَتَّى تَكُونَ مَظَاهِرَ لَهُ Ta ki yüce Allah'a mazhar olsunlar تَعَالَى ﴿ع﴾ Mısra: فِي اَيِّ مِرْآةٍ Hangi aynada اسْتِحْقَاقُ اَنْ تَكُونَ Tasvir edilebilir ki? وَاَيْنَ فِيهَا Ve nerde onların يَكُونُ مُصَوَّرًا Olabilme hakkı *(Ne olabilme?)* وَلَوْ بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ Yüce Allah'a nispet edilmiş مَحْمُولَةً عَلَيْهِ تَعَالَى Zuhur ve müşahede itibariyle olsa dahi وَالشُّهُودِ Eğer varlıklar mazharsa فَاِنْ كَانَتْ مَظْهَرًا Bir gölgenin mazharıdır *(Neden?)* فَمَظْهَرُ لِظِلٍّ Yüce Allah'ın kemâlât gölgelerinden مِنْ ظِلَالِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى Ve belki de bu gölge ile *(Hangi gölge?)* وَلَعَلَّ بَيْنَ ذٰلِكَ الظِّلِّ Varlıkların kendisine mazhar olduğu gölge ile اَلَّذِي صَارَتِ الْمَوْجُودَاتُ مَظْهَرًا لَهُ Yüce ve mukaddes Zat'ın arasında اُلُوفًا مِنَ الْحِجَابِ وَبَيْنَ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Binlerce perde vardır اَلَمْ تَسْمَعْ Duymadın mı ki? اَنَّ لِلّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın سَبْعِينَ اَلْفَ حِجَابٍ Yetmiş bin perdesi vardır *(Neden?)* مِنْ نُورٍ وَظُلْمَةٍ Nurdan ve karanlıktan فَحَمْلُ مَظْهَرِ ظِلٍّ Bir gölgenin mazharını yormak *(Neden?)* مِنْ ظِلَالِ كَمَالِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun kemâlât gölgelerinden *(Kime yormak?)* عَلَيْهِ تَعَالَى Yüce Allah'a *(Nasıl?)* سُوءُ Hiç çekinmeden وَالْقَوْلُ بِاَنَّهُ هُوَ Ve onun o olduğuna hükmetmek مِنْ غَيْرِ تَحَاشٍ Su-i edep ve çok büyük cesarettir اَدَبٍ وَكَمَالُ جُرْاَةٍ Ancak وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ صُدُورُ ذٰلِكَ Halin galip geldiği bir anda فِي غَلَبَةِ الْحَالِ Ve sekrin istilasında olduğu için وَاسْتِيلَاءِ السُّكْرِ Doğrusu kınanmış değildir لَيْسَ بِمَذْمُومٍ جِدًّا وَكَذٰلِكَ

Yine böylece عَيْنَ الْحَقِّ اِعْتِقَادُ مَشْهُودِهِمْ Müşahede ettiklerine inanmaları da *(Ne diye?)* Hakk'ın aynısı diye *(Bu inançları nedir?)* وَحَمْلُهُ عَلَى التَّوْجِيهِ الثَّانِي İkinci yorum üzeredir عَلَيْهِ تَعَالَى Onu Allah Teâlâ'ya yormak بِهٰذَا الْاِعْتِبَارِ أَيْضًا Bu itibarla dahi سُوءُ اَدَبٍ Su-i edeptir بَلْ خِلَافُ الْوَاقِعِ Hatta gerçeğin aksidir فَاِنَّ ذٰلِكَ الْمَشْهُودَ أَيْضًا Zira bu müşahede edilen de ظِلٌّ مِنْ ظِلَالِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kemâlât gölgelerinden bir gölgedir وَهُوَ تَعَالَى Allah Teâlâ ise وَرَاءَ الْوَرَاءِ Ötelerin ötesinde ثُمَّ وَرَاءَ الْوَرَاءِ Sonra yine ötelerin ötesindedir وَأَيْضًا اِنَّ كُلَّ مَا هُوَ مَشْهُودٌ Ve her müşahede edilen وَمُسْتَحَقٌّ لِلنَّفْيِ Ve reddedilmeye layık olan her şey فَلَا يَكُونُ الْحَقَّ جَلَّ وَعَلَا Hak –celle ve alâ- olamaz كُلَّمَا يَكُونُ قَالَ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُ Hâce Nakşibendi (k.s.) dedi ki: مَسْمُوعًا Her işitilen وَمَرْئِيًّا وَمُدْرَكًا Görülen ve idrak edilen şey فَهُوَ غَيْرُ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ O Hak Subhânehu'dan başkadır يَنْبَغِي نَفْيُهُ Onu reddetmek gerekir *(Ne ile?)* بِحَقِيقَةِ كَلِمَةِ لَا 'La' kelimesinin hakikatiyle وَمَا هُوَ مُخْتَارُ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin tercihi *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu meselede وَالْمُنَاسِبُ لِشَأْنِ التَّقْدِيسِ وَالتَّنْزِيهِ Ve de münasip olan *(Neye?)* Takdis ve tenzihin şanına لَا بِمَعْنًى يَقْتَصِرُ عَلَيْهِ عِبَارَةُ الْكُلِّ مِنْهُ 'Hepsi ondan' ifadesidir عُلَمَاءُ الظَّاهِرِ Zahir alimlerin yetindiği manada değil وَيَقُولُونَ Ve onlar derler ki: اِنَّ صُدُورَ الْخَلْقِ كُلِّهِ مِنْهُ فَاِنَّ هٰذَا Tüm mahlukatın meydana gelişi ondandır Zira bu mana وَاِنْ كَانَ صَادِقًا Her ne kadar doğru olsa da وَلٰكِنْ مَعَ ذٰلِكَ Ancak bununla beraber هُنَا عَلَاقَةٌ اُخْرَى أَيْضًا Burada başka bir alaka daha vardır ki, لَمْ يَهْتَدِ الْعُلَمَاءُ اِلَيْهَا Alimler ona erişememiştir وَامْتَازَتِ الصُّوفِيَّةُ Ve sûfiler ayrıcalık kazanmışlardır *(Ne ile?)* بِاِدْرَاكِهَا وَوِجْدَانِهَا Bu alakayı anlamak ve bulmakla وَهِيَ الْاِرْتِبَاطُ O da bağlantıdır

(Neredeki?) بَيْنَ الْاَصَالَةِ وَالظِّلِّيَّةِ Asılla gölge arasındaki يَعْنِي اَنَّ وُجُودَ الْمُمْكِنِ Yani mümkinin varlığı نَاشٍ مِنْ وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın varlığından kaynaklanmaktadır وَظِلٌّ لِوُجُودِهِ سُبْحَانَهُ Ve onun Subhânehu varlığının bir gölgesidir وَكَذٰلِكَ حَيَاتُهُ Hayatı da böylece نَاشِئَةٌ مِنْ صِفَةِ حَيَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun hayat sıfatından kaynaklanmaktadır وَظِلٌّ لِعِلْمِكَ الْحَيَاةِ الْمُقَدَّسَةِ Ve bu mukaddes hayatın bir gölgesidir وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ Ve bu ölçü üzeredir (Ne?) اَلْعِلْمُ وَالْقُدْرَةُ وَالْارَادَةُ İlim, kudret, irade ve diğerleri فَالْعَالَمُ عَلَى رَأْيِ الصُّوفِيَّةِ وَغَيْرُهَا Alem, sûfilerin görüşün göre صَادِرٌ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'dan sudur etmiştir وَظِلٌّ لِكَمَالَاتِهِ Ve onun kemâlâtının bir gölgesidir وَنَاشٍ مِنْ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ الْمُنَزَّهَةِ Ve bu pak kemâlâttan kaynaklanmaktadır مَثَلاً الْوُجُودُ الَّذِي اُعْطِيَهُ الْمُمْكِنُ Mesela, mümkine verilen vücût بَلْ هُوَ وُجُودٌ لَيْسَ هُوَ اَمْرٌ عَلَى حِدَةٍ مُسْتَقِلٌّ بِرَأْسِهِ Mustakil ve tek başına bir şey değildir الْوَاجِبِ تَعَالَى Bilakis o Vacip Teâlâ'nın vücûdudur وَكَذٰلِكَ Yine böylece اَلْحَيَاةُ وَالْعِلْمُ Hayat, ilim وَغَيْرُهُمَا مِمَّا اُعْطِيَهُ الْمُمْكِنُ Ve mümküne verilen diğer şeyler de لَيْسَتْ اُمُورًا Onlar bir takım şeyler değildir (Öyle şeyler ki,) ثَبَتَ لَهَا Onlar için sabit olmuştur (Ne?) الْاِسْتِقْلَالُ مِنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'dan bağımsız olmak بَلْ هِيَ Bilakis onlar مَعَ وُجُودِ صُدُورِهَا Sudur etmelerine rağmen (Kimden?) عَنِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'dan وَصُوَرُهَا وَاَمْثَالُهَا ظِلَالُ كَمَالَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun kemâlâtının gölgeleri Suret ve misalleridir وَالْاِهْتِدَاءُ اِلَى هٰذَا الْارْتِبَاطِ Ve bu bağlantının farkına varmak يَعْنِي ارْتِبَاطَ الْاَصَالَةِ وَالظِّلِّيَّةِ Yani asılla gölgenin bağlantısı رَفَعَ مُعَامَلَةَ الصُّوفِيِّينَ Sûfilerin muamelesini yükseltti (Nereye?) اِلَى اَعْلَى عِلِّيِّينَ Yükseklerin en üstüne

وَجَعَلَهُمْ مُتَحَقِّقِينَ Ve onları fena ve bekaya ulaştırdı وَاَوْصَلَهُمْ اِلَى الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Ve onları bütünleştirdi *(Ne ile?)* بِالْوَلَايَةِ الْخَاصَّةِ Velayet-i Hassa ile وَلَمَّا لَمْ يَتَيَسَّرْ Ama nasip olmayınca *(Kime?)* لِعُلَمَاءِ الظَّاهِرِ Zahir alimlerine *(Ne?)* هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ وَالْاهْتِدَاءُ Bu görüş ve farkına varma لَمْ يُصِبْهُمْ Onlara isabet etmedi *(Ne?)* نَصِيبٌ مِنَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena ve bekadan bir nasip وَلَمْ يَتَحَقَّقُوا Ve elde edemediler *(Neyi?)* بِالْوَلَايَةِ الْخَاصَّةِ Velayet-i Hassa'yı وَالصُّوفِيَّةُ وَجَدُوا Sûfiler buldular *(Neyi?)* كَمَالَاتِهِمْ Onların kemâlâtı *(Ne olarak?)* ظِلَالَ كَمَالَاتِ الْوَاجِبِ Vacib'in kemâlâtının gölgeleri olarak وَعَلِمُوا Ve bildiler ki, اَنَّ الْوُجُودَ وَتَوَابِعَ الْوُجُودِ Vücût ve ona bağlı olan şeyler عُكُوسُ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ Bu kemâlâtın yansımalarıdır فَلَا جَرَمَ Ve böylece kuşkusuz لَمْ يَرَوْا اَنْفُسَهُمْ Kendilerini görmediler *(Ne?)* غَيْرَ حَامِلِي اَمَانَاتِ كَمَالَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın kemâlâtının emanetçisinden başka bir şey وَلَمْ يَجِدُوا اَنْفُسَهُمْ Ve kendilerini bulmadılar *(Ne?)* سِوَى اَنْ يَكُونُوا مَرَايَا Ayna olmaktan başka bir şey *(Neye?)* لِتِلْكَ الْكَمَالَاتِ Bu kemâlâta فَاِذَا اَدَّوْا هٰذِهِ الْاَمَانَاتِ Ve bu emanetleri teslim ettiklerinde *(Ne hükmünce?)* بِحُكْمِ Şu ayetin hükmünce اِنَّ اللّٰهَ Şüphesiz Allah size emrediyor *(Neyi?)* يَأْمُرُكُمْ اَنْ تُؤَدُّوا الْاَمَانَاتِ Emanetleri teslim etmenizi *(Kime?)* اِلَى اَهْلِهَا الْآيَةَ Ehline..ayeti (hükmünce) *(Kime teslim ettiklerinde?)* اِلَى اَهْلِ الْاَمَانَاتِ Emanet ehline وَاَعْطَوْا هٰذِهِ الْكَمَالَاتِ بِالتَّمَامِ Ve bu kemâlâtı tamamen verdiklerinde *(Neye?)* اِلَى الْاَصْلِ Aslına *(Nasıl?)* ذَوْقًا Zevken teslim ettiklerinde يَجِدُونَ اَنْفُسَهُمْ Kendilerini bulurlar *(Nasıl?)* مَعْدُومِينَ مَيِّتِينَ Yok ve ölü olarak فَاِنَّهُ لَمَّا ذَهَبَ Zira gidince *(Ne?)* اِلَى الْاَصْلِ الْوُجُودُ وَالْحَيَاةُ Vücût ve hayat *(Nereye?)* Aslına بَقَوْا مَعْدُومِينَ وَمَيِّتِينَ Yok ve ölü olarak kaldılar فَتَحَقَّقَ الْفَنَاءُ Ve böylece fena gerçekleşti

لِلْمَوْلَوِيِّ الرُّومِيِّ Mevlana Celaleddin Rûmî'nin رَحِمَهُ اللهُ Allah ona rahmet etsin

﴿شِعْر﴾ Şiir:

فَإِذَا عَرَفْتَهُ أَنْتَ Sen onu bildiğinde مَنْ هُوَ أَوَّلاً Kimdir o, ilk önce وَنَسَبْتَ نَفْسَكَ Ve kendini nispet ettiğinde *(Neye?)* نَحْوَ حَضْرَتِهِ الْعُلاَ Onun yüce hazretinin tarafına وَعَرَفْتَ Ve bildiğinde *(Neyi?)* أَنَّكَ ظِلُّ مَنْ Kimin gölgesi olduğunu يَا مَنْ دَرَى Ey bilgin كُنْ فَارِغًا Ayrı ol *(Nasıl?)* حَيًّا وَمَيِّتًا Ölü ve diri *(Neden?)* مِنْ مَلاَ Toplumdan. فَمَنْ تَشَرَّفَ بِالْبَقَاءِ Kim beka ile şereflenirse *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْفَنَاءِ Fenadan sonra أَعْطَى Verir *(Neyi?)* الْوُجُودَ مَرَّةً ثَانِيَةً Vücûdu ve ona bağlı olan مِنَ الصِّفَاتِ الْكَامِلَةِ Kamil sıfatları وَتَوَابِعَ الْوُجُودِ İkinci bir defa (verir) وَيَتَحَقَّقُ بِالْوِلاَدَةِ الثَّانِيَةِ Ve ikinci defa doğumla hayat bulur لَنْ يَلِجَ Asla giremez *(Nereye?)* مَلَكُوتَ السَّمَوَاتِ Gökler alemine *(Kim?)* مَنْ لَمْ يُولَدْ مَرَّتَيْنِ İki defa doğmayan ﴿ع﴾ Mısra: هَنِيئًا Afiyet olsun *(Kime?)* لِأَرْبَابِ النَّعِيمِ Nimet erbabına *(Ne?)* نَعِيمُهَا Nimetleri قَدْ أُطْلِقَ إِلَهِي İlahi! Doğrusu kullanıldı *(Neden sebep?)* مِنْ ضِيقِ İbare darlığından sebep *(Ne?)* الْعِبَارَةِ الْأَلْفَاظُ الَّتِي Bir takım lafızlar ki, لَمْ يَرِدِ الشَّرْعُ Şeriatta onların kullanımı gelmemiştir *(Ne gibi lafızlar?)* بِإِطْلاَقِهَا كَالظِّلِّيَّةِ وَغَيْرِهَا Zıllîyet ve diğerleri gibi وَأَقُولُ Ve derim ki: إِنَّ وُجُودَ الْمُمْكِنِ Mümkinin vücûdu ظِلُّ وُجُودِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın vücûdunun gölgesidir وَصِفَاتُهُ ظِلاَلُ صِفَاتِهِ الْكَامِلَةِ Sıfatları da, Allah'ın kamil sıfatlarının gölgeleridir وَأَنَا خَائِفٌ وَجِلٌ Ve ben korkmakta ve ürkmekteyim *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ الْاِطْلاَقَاتِ Bu kullanımlardan وَإِذْ قَدْ سَبَقَ Ama geçtiği için *(Kim?)* أَوْلِيَاؤُكَ Senin dostların *(Nasıl?)* بِإِطْلاَقِ هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ Bu ifadeleri kullanarak رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا Rabbimiz, bizi نَرْجُوا الْعَفْوَ وَالْمُعَافَاةَ Aff ve mağfiretini umuyoruz

cezalandırma يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Şayet unutur veya hata edersek اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا

Bilinmelidir ki, اَنَّهُ قَدِ اتَّضَحَ Kuşkusuz aşikar oldu *(Neden?)* مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Gerideki

açıklamadan (aşikar oldu ki,) اَنَّ الصُّوفِيَّةَ الْقَائِلِينَ Söyleyen sûfiler *(Neyi?)* بِكَلاَمِ الْكُلُّ هُوَ

'Hepsi odur' sözünü لاَ يَعْتَقِدُونَ Onlar inanmıyorlar *(Neye?)* اِتِّحَادَ الْعَالَمِ بِالْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ

Alemin Hak –celle ve alâ- ile bir olduğuna وَلاَ يُثْبِتُونَ Ve de ispat etmiyorlar *(Neyi?)*

اَلَّذِى الْحُلُولَ وَالسَّرَيَانَ Hulul ve sirayeti وَالْحَمْلُ Ve (her şey odur şeklindeki) isnat

فَاِنَّمَا هُوَ Ki bu hasıl olmaktadır *(Neden?)* مِنْ كَلاَمِهِمْ هٰذَا Onların bu sözünden يَحْصُلُ

İşte o sadece بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالظِّلِّيَّةِ Zuhur etme ve gölge olma itibariyledir لاَ بِاعْتِبَارِ

الْوُجُودِ وَالتَّحَقُّقِ Yoksa vücût ve hakikat itibariyle değildir وَاِنْ تُوُهِّمَ Her ne kadar

zannedilse de *(Neden?)* مِنْ ظَاهِرِ عِبَارَاتِهِمْ İfadelerinin zahirinden *(Ne?)* اَلاِتِّحَادُ الْوُجُودِيُّ

Vücût yönünden ittihat وَلٰكِنْ حَاشَاهُمْ Ancak onlar beridirler *(Neden?)* مِنْ اَنْ يَكُونَ

مُرَادُهُمْ ذٰلِكَ Kastettiklerinin bu olmasından فَاِنَّهُ كُفْرٌ وَاِلْحَادٌ Zira bu küfür ve dinden

çıkmadır فَاِذَا كَانَ Dolayısıyla olduğunda *(Ne?)* حَمْلُ اَحَدِهِمَا (Allah ve alemden) birinin

hamledilmesi *(Neye?)* عَلَى الْآخَرِ Diğerine *(Ne ile olduğunda?)* بِاعْتِبَارِ الظُّهُورِ وَالشُّهُودِ

Zuhur ve müşahede itibariyle لاَ بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ Vücût itibariyle değil كَانَ مَعْنَى الْكُلُّ هُوَ

'Hepsi odur' sözünün manası الْكُلُّ مِنْهُ 'Hepsi ondan' olur فَاِنَّ ظِلَّ الشَّيْءِ Zira bir şeyin

gölgesi نَاشٍ مِنْ ذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyden kaynaklanır وَاِنْ كَانُوا يَقُولُونَ Her ne kadar

deseler de *(Ne zaman?)* وَقْتَ غَلَبَةِ الْحَالِ Halin galip geldiği zamanda *(Ne deseler de?)*

اَلْكُلُّ هُوَ 'Hepsi odur' deseler de وَلٰكِنْ يَكُونُ مُرَادُهُمْ Ancak onların kastı olur *(Neden?)*

مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ Bu ifadeden *(Nerede?)* فِى الْحَقِيقَةِ Gerçekte *(Ne olur?)* اَلْكُلُّ مِنْهُ

'Hepsi ondan' ifadesi olur فَلاَ مَجَالَ Öyleyse imkan yoktur *(Neye?)* فِي الطَّعْنِ فِي كَلاَمِهِمْ Onların sözünü eleştirmeye *(Daha neye imkan yoktur?)* وَالْحُكْمِ Ve hüküm vermeye *(Neye?)* بِتَضْلِيلِ قَائِلِهِ O sözü söyleyenlerin sapık وَتَكْفِيرِهِمْ Ve kafir olduğuna اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ ظِلَّ شَيْئٍ Bir şeyin gölgesi عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ الشَّيْئِ O şeyin görünmesinden ibarettir *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci bir mertebede اَوْ ثَالِثَةٍ Veya üçüncü اَوْ رَابِعَةٍ Ya da dördüncü mertebede مَثَلاً اِنَّ صُورَةَ زَيْدٍ Örneğin, Zeyd'in sureti *(Hangi sureti?)* اَلْمُنْعَكِسَةَ وَظُهُورُهُ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ Ve ikinci mertebede zuhurudur فِي الْمِرْآةِ Aynaya yansıyan sureti ظِلُّ زَيْدٍ Zeyd'in gölgesi وَزَيْدٌ فِي الْحَقِيقَةِ Halbuki Zeyd gerçekte فِي مَرْتَبَةِ وُجُودِهِ اَلاَصْلِيَ Asıl vücûdunun mertebesindedir اَظْهَرَ نَفْسَهُ فِي الْمِرْآةِ Kendisini aynada göstermiştir *(Ne ile?)* بِالظِّلِّ Gölgesiyle *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَطْرَأَ لَهُ Ona arız olmaksızın *(Nerede?)* فِي ذَاتِهِ وَصِفَاتِهِ Zatında ve sıfatlarında *(Ne?)* تَلَوُّنٌ وَتَغَيُّرٌ Yeni bir hal ve değişim كَمَا مَرَّ Daha önce de ifade edildiği gibi رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا Rabbimiz, bizim için tamamla *(Neyi?)* نُورَنَا Nurumuzu وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla اِنَّكَ Zira sen عَلَى كُلِّ شَيْئٍ Her şeye قَدِيرٌ Gücü yetensin وَالسَّلاَمُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana...

90. MEKTUP

٩٠- ﴿اَلْمَكْتُوبُ التِّسْعُونَ: اِلَى الْفَقِيرِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ حَقِيقَةِ مُشَاهَدَةِ الْعُرَفَاءِ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بِالْقَلْبِ وَتَحْقِيقِهِ﴾

قَدْ سَأَلْتُمْ اَنَّهُ قَدْ اَثْبَتَ بَعْضُ مُحَقِّقِي الصُّوفِيَّةِ رُؤْيَةَ الْحَقِّ وَمُشَاهَدَتَهُ تَعَالَى بِبَصَرِ الْقَلْبِ فِي الدُّنْيَا قَالَ الشَّيْخُ الْعَارِفُ فِي كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ مَوْضِعُ الْمُشَاهَدَةِ بَصَرُ الْقَلْبِ اِلَخْ وَاَوْرَدَ الشَّيْخُ اَبُو اِسْحَقَ الْكَلَابَادِيُّ قُدِّسَ سِرُّهُ الَّذِي هُوَ مِنْ قُدَمَاءِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ وَرُؤَسَائِهِمْ فِي كِتَابِهِ التَّعَرُّفِ وَاَجْمَعُوا عَلَى اَنَّهُ تَعَالَى لَا يُرَى فِي الدُّنْيَا بِالْاَبْصَارِ وَلَا بِالْقُلُوبِ اِلَّا مِنْ جِهَةِ الْايقَانِ فَكَيْفَ التَّوْفِيقُ بَيْنَ هٰذَيْنِ التَّحْقِيقَيْنِ وَعَلَى اَيِّ مِنْهُمَا يُوَافِقُ رَأْيُكَ وَمَا مَعْنَى الْاجْمَاعِ مَعَ وُجُودِ الْاخْتِلَافِ. **اِعْلَمْ** اَرْشَدَكَ اللّٰهُ اَنَّ مُخْتَارَ هٰذَا الْفَقِيرِ فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ هُوَ قَوْلُ صَاحِبِ التَّعَرُّفِ قُدِّسَ سِرُّهُ وَاعْلَمْ اَنَّهُ لَا نَصِيبَ لِلْقُلُوبِ مِنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ غَيْرُ الْايقَانِ سَوَاءٌ ظَنُّوهُ رُؤْيَةً اَوْ مُشَاهَدَةً فَاِذَا لَمْ تَكُنْ لِلْقَلْبِ رُؤْيَةٌ مَاذَا يَكُونُ لِلْاَبْصَارِ فَاِنَّ الْبَصَرَ مُعَطَّلٌ فِي هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ الْمَعْنَى الْمُسَمَّاةَ بِالْايقَانِ الْحَاصِلِ فِي الْقَلْبِ يَظْهَرُ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ وَالْمُوقَنُ بِهِ يَظْهَرُ بِصُورَةِ الْمَرْئِيِّ فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى صُورَةً فِي عَالَمِ الْمِثَالِ مُنَاسِبَةً لَهُ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ وَحَيْثُ اَنَّ كَمَالَ الْيَقِينِ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ فِي الرُّؤْيَةِ يَظْهَرُ الْايقَانُ اَيْضًا فِي عَالَمِ الْمِثَالِ بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ فَاِذَا ظَهَرَ الْايقَانُ بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ يَظْهَرُ مُتَعَلَّقُهُ الَّذِي هُوَ الْمُوقَنُ بِهِ بِصُورَةِ الْمَرْئِيِّ بِالضَّرُورَةِ فَاِذَا شَاهَدَهُ السَّالِكُ فِي مِرْآةِ الْمِثَالِ يَذْهَلُ عَنْ تَوَسُّطِ الْمِرْآةِ وَيَظُنُّ الصُّورَةَ حَقِيقَةً وَيَزْعُمُ اَنَّهُ قَدْ حَصَلَتْ لَهُ حَقِيقَةُ الرُّؤْيَةِ وَظَهَرَ لَهُ الْمَرْئِيُّ وَلَا يَدْرِي اَنَّ تِلْكَ الرُّؤْيَةَ هِيَ صُورَةُ اِيقَانِهِ وَذٰلِكَ الْمَرْئِيَّ صُورَةُ الْمُوقَنِ بِهِ وَهٰذَا مِنْ اَغْلَاطِ الصُّوفِيَّةِ وَتَلَبُّسَاتِ الصُّوَرِ بِالْحَقَائِقِ فَاِذَا

غَلَبَتْ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ وَتَرَشَّحَتْ مِنَ الْبَاطِنِ فِي الظَّاهِرِ تُوقِعُ السَّالِكَ فِي تَوَهُّمِ اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ لَهُ رُؤْيَةُ الْبَصَرِ أَيْضًا وَتَحَوَّلَ الْمَطْلُوبُ مِنَ السَّمَاعِ اِلَى الْمُعَانَقَةِ وَلَا يَدْرُونَ اَنَّ حُصُولَ هٰذَا الْمَعْنَى فِي الْاَصْلِ الَّذِي هُوَ الْبَصِيرَةُ أَيْضًا مَبْنِيٌّ عَلَى التَّوَهُّمِ وَالتَّلْبِيسِ فَمَاذَا يُصِيبُ لِلْبَصَرِ الَّذِي هُوَ فَرْعٌ عَلَيْهَا فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَمِنْ أَيْنَ تَحْصُلُ لَهَا الرُّؤْيَةُ وَفِي الرُّؤْيَةِ الْقَلْبِيَّةِ وَقَعَ جَمٌّ غَفِيرٌ مِنَ الصُّوفِيَّةِ فِي التَّوَهُّمِ وَحَكَمُوا بِوُقُوعِهَا بِخِلَافِ الرُّؤْيَةِ الْبَصَرِيَّةِ فَاِنَّهُ لَمْ يَقَعْ فِي تَوَهُّمِ وُقُوعِهَا اِلاَّ النَّاقِصُونَ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ وَهُوَ مُخَالِفٌ لِمَا عَلَيْهِ اَهْلُ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ لِلْمُوقَنِ بِهِ صُورَةٌ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ يَلْزَمُ اَنَّ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ صُورَةً هُنَاكَ. **اُجِيبُ**: اَنَّ الصُّوفِيَّةَ قَدْ جَوَّزُوا اَنْ يَكُونَ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ مِثَالٌ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ تَعَالَى مِثْلٌ وَجَوَّزُوا ظُهُورَهُ سُبْحَانَهُ فِي الْمِثَالِ بِصُورَةٍ كَمَا قَرَّرَ صَاحِبُ الْفُتُوحِ قُدِّسَ سِرُّهُ كَوْنَ الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ أَيْضًا بِصُورَةٍ جَامِعَةٍ لَطِيفَةٍ مِثَالِيَّةٍ وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْجَوَابِ اَنَّ صُورَةَ الْمُوقَنِ بِهِ لَيْسَتْ هِيَ صُورَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فِي الْمِثَالِ بَلْ هِيَ صُورَةُ مَكْشُوفِ صَاحِبِ الْايقَانِ الَّذِي تَعَلَّقَ اِيقَانُهُ بِهِ وَذٰلِكَ الْمَكْشُوفُ بَعْضُ وُجُوهِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَاعْتِبَارَاتِهِ لَا ذَاتُهُ جَلَّ وَعَلاَ وَلِهٰذَا اِذَا بَلَغَتْ مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ الذَّاتَ لَا يَظْهَرُ لَهُ مِثْلُ هٰذِهِ التَّخَيُّلاَتِ وَلَا يَتَخَيَّلُ رُؤْيَةً وَلَا مَرْئِيًّا اَصْلاً فَاِنَّهُ لَا صُورَةَ لِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ سُبْحَانَهُ فِي الْمِثَالِ حَتَّى تَظْهَرَ لَهُ وَيُرَى اِيقَانُهُ بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ اَوْ نَقُولُ اِنَّ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ صُوَرَ الْمَعَانِي لَا صُوَرَ الذَّوَاتِ وَحَيْثُ اَنَّ الْعَالَمَ بِتَمَامِهِ مَظَاهِرُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ لَا يَكُونُ لَهُ نَصِيبٌ مِنَ الذَّاتِيَّاتِ كَمَا حَقَّقْتُهُ فِي مَوَاضِعَ مُتَعَدِّدَةٍ فَيَكُونُ بِتَمَامِهِ مِنْ قِسْمِ الْمَعَانِي بِالضَّرُورَةِ وَتَكُونُ لَهُ صُورَةٌ فِي الْمِثَالِ وَفِي الْكَمَالاَتِ الْوُجُوبِيَّةِ كُلُّ مَرْتَبَةٍ فِيهَا الشَّأْنُ وَالصِّفَةُ الَّتِي قِيَامُهَا بِالذَّاتِ تَعَالَتْ وَمِنْ قَبِيلِ الْمَعَانِي لَوْ كَانَتْ لَهَا صُورَةٌ فِي الْمِثَالِ وَلَوْ بِالنَّقْصِ لَسَاغَ وَاَمَّا ذَاتُهُ سُبْحَانَهُ فَحَاشَاهَا مِنْ

اَنْ تَكُونَ لَهَا صُورَةٌ فِي مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ فَاِنَّ الصُّورَةَ مُسْتَلْزِمَةٌ لِلتَّحْدِيدِ وَالتَّقْيِيدِ وَذَا لَيْسَ بِمُجَوَّزٍ فِي اَيِّ مَرْتَبَةٍ كَانَ وَاَيْنَ الْمَجَالُ لِلْمَرَاتِبِ الَّتِي كُلُّهَا مَخْلُوقَةٌ لِلّٰهِ تَعَالَى اَنْ يَجْعَلَ الْخَالِقَ سُبْحَانَهُ مَحْدُودًا وَمُقَيَّدًا وَكُلَّ مَنْ جَوَّزَ الْمِثَالَ فِي حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ لَا بِاعْتِبَارِ عَيْنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَاِنْ كَانَ تَجْوِيزُ الْمِثَالِ فِي وُجُوهِ الذَّاتِ وَاعْتِبَارَاتِهَا أَيْضًا ثَقِيلاً عَلَى هٰذَا الْفَقِيرِ اِلاَّ اَنْ يَجُوزُ ذٰلِكَ فِي ظِلٍّ مِنَ الظِّلَالِ الْبَعِيدَةِ. **فَاتَّضَحَ** مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ ارْتِسَامَ الصُّوَرِ فِي الْمِثَالِ اِنَّمَا هُوَ لِلْمَعَانِي وَالصِّفَاتِ لَا لِلذَّاتِ فَمَا مَرَّ مِنْ صَاحِبِ الْفُصُوصِ مِنْ تَجْوِيزِ كَوْنِ الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ لَيْسَتْ هِيَ بِرُؤْيَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ بَلْ لَيْسَتْ بِرُؤْيَةِ صُورَةِ الْحَقِّ فَاِنَّهُ لَا صُورَةَ لَهُ سُبْحَانَهُ حَتَّى تَتَعَلَّقَ بِهَا الرُّؤْيَةُ فَاِنْ كَانَتْ فِي الْمِثَالِ صُورَةٌ فَهِيَ لِظِلٍّ مِنْ ظِلَالِهِ الْبَعِيدَةِ فَكَيْفَ تَكُونُ رُؤْيَتُهَا رُؤْيَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَالشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ لَا يُقَصِّرُ فِي نَفْيِ الرُّؤْيَةِ مِنَ الْمُعْتَزِلَةِ وَالْفَلَاسِفَةِ بَلْ يُثْبِتُ الرُّؤْيَةَ عَلَى نَهْجٍ يَسْتَلْزِمُ نَفْيَ الرُّؤْيَةِ وَهُوَ اَبْلَغُ فِي النَّفْيِ مِنْ صَرِيحِ النَّفْيِ ،لِاَنَّ الْكِنَايَةَ اَبْلَغُ مِنَ الصَّرِيحِ قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ وَاِنَّمَا الْفَرْقُ بَيْنَهُمَا اَنَّ مُقْتَدَى تِلْكَ الْجَمَاعَةِ عُقُولُهُمُ الْعَقِيلَةُ وَمُقْتَدَى الشَّيْخِ الْكَشْفُ الْبَعِيدُ عَنِ الصِّحَّةِ وَيُشْبِهُ اَنْ تَكُونَ اَدِلَّةُ الْمُخَالِفِينَ الْغَيْرُ التَّامَّةِ قَدْ تَمَكَّنَتْ فِي مُتَخَيِّلَةِ الشَّيْخِ فَحَرَّفَتْ كَشْفَهُ أَيْضًا فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ عَنْ صَوْبِ الصَّوَابِ وَجَعَلَتْهُ مَائِلاً اِلَى مَذْهَبِ الْمُخَالِفِينَ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ مِنْ اَهْلِ السُّنَّةِ اَثْبَتَهَا صُورَةً وَاكْتَفَى بِهٰذَا الْقَدْرِ وَظَنَّهَا رُؤْيَةً ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ اِنْ نَسِينَآ اَوْ اَخْطَاْنَا﴾ وَتَحْقِيقُ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ الدَّقِيقَةِ مُحَرَّرٌ أَيْضًا فِيمَا كَتَبْتُهُ لِحَلِّ بَعْضِ مَوَاضِعِ كِتَابِ الْعَوَارِفِ وَمَا سَأَلْتُمْ مِنْ تَحَقُّقِ الْاِجْمَاعِ مَعَ وُجُودِ الْاخْتِلَافِ فَلَعَلَّ الْخِلَافَ الْمُعْتَدَّ بِهِ لَمْ يَكُنْ وَقْتَ الْاِجْمَاعِ اَوْ اَنَّهُ اَرَادَ بِالْاِجْمَاعِ اِجْمَاعَ مَشَائِخِ عَصْرِهِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Fakîr Hâşim El-Keşmî'ye gönderilmiştir**
- **Ârifîlerin Hak Sübhânehû'yu kalb ile müşâhede etmelerinin hakikati**

Bazı muhakkik sûfilerin, dünyada kalb gözüyle Hak Teâ-lâ'nın görülebileceği ve müşâhede edilebileceğini, kabul ettiğini sormuşsunuz. Ârif Şeyh *el-Avârif*[16] adlı kitabında müşâhede yerinin kalb gözü olduğunu söylemiştir. İlk dönem sûfilerinden ve onların ileri gelenlerinden olan Şeyh Ebû İshak el-Kelâbâdî (k.s.) *et-Taarruf* adlı kitabında şöyle bir beyanda bulunmuştur:

"Yüce Allâh'ın, dünyada îkân (kesin kanaat) ciheti dışında, ne kalple ve ne de gözle görülemeyeceği hususunda icma hasıl olmuştur." Peki bu iki tahkikin arası nasıl telif edilebilir? Sizin görüşünüz bunlardan hangisine uygundur? İhtilafın olduğu yerde icmanın mânâsı nedir? diye soruyorsunuz.

Allâh sizi doğru yola iletsin, bil bu fakirin bu konuda tercih ettiği görüş *et-Taarruf* sahibinin (k.s.) görüşüdür. Gördükleri şeyi ister ru'yet (görme, Allâh'ı görme), ister müşâhede zannetsinler, kalplerin bu dünyada îkân dışında bu yüce makamdan bir nasipleri yoktur. Kalbin ru'yeti olmadığı yerde, gözlerin neyi olabilir? Çünkü göz bu dünyada bu muâmele konusunda hizmet dışıdır. Bu bapta söylenecek en son şey şudur ki kalpte meydana gelen ve îkân adını alan mânâ, misâl aleminde ru'yet (görme) şeklinde zuhûr eder. Îkân olunan şey ise mer'î (görünen) şeklinde ortaya çıkar. Çünkü her bir mânânın, misâl aleminde şahâdet alemindekine münasip olan bir sûreti (kopyası) vardır. Şehâdet aleminde kamil mânâda yakîn görmeyle olduğu gibi, misâl aleminde de îkân aynı şekilde görme sûretinde ortaya çıkar. Îkân görme sûretinde ortaya çıktığında, onun alakalı olduğu îkân olunan şey de zorunlu olarak görünen sûretinde zuhûr eder. Sâlik onu misâl aynasında gördüğünde, aynanın arada olduğunu unutur ve o sûreti gerçek zannederek kendisinin gerçek ru'yeti

[16] Avarif-ül Mea'rif Sührüverdî Hazretlerinin en önemli ve en meşhur eseridir. 63. Bölümden meydana gelir. Muhtelif konuları bakımından *Kuşeyri Risalesi, Kutu'l Kulub* ve *İhya* ile ciddi benzerlik gösterir. Yıllarca tekkelerde hassaten okutulmuştur.

elde ettiğini ve görünenin bizzat gerçek olduğunu sanır. Oysa ki o, bu sûretin kendi îkânının sûreti olduğunu ve o görünen şeyin de îkân olunan şeyin sûreti olduğunu anlamaz. Bu durum sûfilerin hatalarındandır ve sûretlerin hakikatlere karışmasından başka bir şey değildir.

Bu görme hali galip gelip bâtından zâhire sızarak dışarı yansıdığında, sâlik aynı zamanda gözle görme haline ulaştığı, matlubun dinleme halinden kucaklaşma haline döndüğü vehmine kapılır. Oysa ki onlar bu mânânın, basîretin temsil ettiği özde meydana gelmesinin dahi vehim ve karıştırmaya dayalı olduğunu bilmiyorlar. Bu durumda acaba bu dünyada basiretin bir kolu olan gözün nasibi ne olur ve gerçek ru'yeti nasıl elde edebilir? Kalbin ru'yeti konusunda, sûfilerin büyük bir kısmı veme kapılmışlar ve gözle ru'yetin aksine, bunun vaki olduğu hükmüne varmışlardır. Sadece bu tâifenin eksik olanları gözle ru'yetin vaki olduğu vehmine düşmüşlerdir. Bu ise ehl-i sünnet ve'l-cemâatin görüşüne aykırıdır. Allâh onların çabalarını mükâfatlandırsın.

Îkân olunan şeyin misâl aleminde bir sûreti varsa, aynı şekilde Hak Sübhânehü'nün de orada bir sûretinin olması gerekir denirse, şöyle cevap veririm: Sûfiler yüce Allâh'ın mislî yoksa da, misâli vardır, demişler ve O'nun misâl aleminde bir sûret ile ortaya çıkmasını caiz görmüşlerdir. Nitekim *el-Fütûhât* sahibi de (k.s.) ahiretteki ru'yetin aynı şekilde genel, latîf ve misâlî bir sûret ile olacağını beyan etmiştir.

Bu cevabın tahkiki şöyledir: Îkân olunan şeyin sûreti, Hakk'ın misâl alemindeki sûreti olmayıp îkânının ona taalluk etmiş olduğu îkân sahibinin keşfidir. Bu keşfe konu olan ise Hak Teâlâ'nın vücuh ve itibarlarının bir bölümü olup, asla Zâtı değildir. İşte bu sebeple, ârifin muâmelesi Zât'a vardığında, onun gözüne böyle hayaller gözükmez. Kesinlikle ne görme ne de görülen bir şey hayal eder. Çünkü Hak Sübhânehü'nün yüce zâtının, ârife görünecek ve kendi îkânını görme olarak algılatacak şekilde, misâl aleminde bir sûreti yoktur.

Veya şöyle diyebiliriz: Hiç kuşkusuz misâl aleminde, zâtların değil mânâların sûretleri bulunur. Bütün alem, yüce Allâh'ın isim ve

sıfatlarının mazharları olduğu için, bir çok yerde beyan ettiğim üzere, bu alemde Allah Teâlâ'nın zatına ait bir şey bulunmaz. Bunun için bütün görülenler zorunlu olarak mânâlar kısmından olup misal aleminde bir sureti bulunur. Allah Teâlâ'nın kemalatının her bir mertebesinde Allah Teâlâ'nın zatı ile kaim ve manalar kabilinden olan şe'n ve sıfat vardır. Bunların misal aleminde eksik de olsa bir sureti vardır, demek caizdir. Ancak Hak Teâlâ'nın zâtının, hiçbir mertebede bir sûretinin olması mümkün değildir. Çünkü sûret, sınırlama ve kayıtlamayı gerektirir. Bu ise, hangi mertebede olursa olsun caiz görülmüş değildir. Hepsini yüce Allâh'ın yaratmış olduğu bu mertebelerin kapsamı nedir ki yaratıcıyı sınırlı ve kayıtlı hale getirsin! Yüce Allâh hakkında misâli câiz gören herkes, bunu bizzat zâtının misali olarak değil, vücuh ve itibarlarının misali olarak görürler. Gerçi zâtının vücuh ve itibarı ile ilgili de olsa misâli câiz görmek bu fakire ağır gelmektedir. Bu olsa olsa uzak bir gölgesi hakkında câiz olabilir.

Bu açıklamadan ortaya çıktığı üzere, sûretlerin misâl aleminde belirmesi, zât için değil mânâlar için söz konusudur. *el-Fusûs* sahibinin, ahiretteki ru'yetin misâlî bir sûret ile olacağına ilişkin görüşüne gelince, bu Hakk'ın ru'yeti olmadığı gibi, O'nun sûretinin ru'yeti de değildir. Çünkü O'nun, ru'yetin taalluk edebileceği bir sûreti yoktur. Eğer misâl aleminde bir sûret varsa, bu O'nun uzak gölgelerinden birinin sûretidir. Bu durumda o sûreti görmek, nasıl Hakk'ı görmek olabilir! Şeyh (k.s.) ru'yeti çürütme konusunda mutezileden ve filozoflardan geri kalmamış, bilakis ru'yetin varlığını, aksi iddia edilebilecek bir delil ile ispata yeltenmiştir ki, reddetme noktasında bunun açık ifadeden daha etkili olduğu malumdur. Zira "Kinayeli ifade açık ifadeden daha etkilidir" sözünü herkesçe bilir.

Söz konusu iki görüş arasındaki fark şudur; bu topluluğun (akılcılar/filozoflar) rehber edindiği şey sınırlı olan akılları, Şeyhin (k.s.) uyduğu şey ise, sağlam temellere dayanmaktan uzak olan keşfidir. Görülen odur ki, karşıt görüşte olanların yetersiz delilleri Şeyhin muhayyilesinde yer edinip bu meselede keşfinin doğruyu bulmasına engel olmuş ve muhaliflerin görüşlerine meyleder hale getirmiştir. Lâkin Şeyh (k.s.) ehl-i sünnetten olduğu için, ru'yeti sûreta olarak ispat etmek durumunda olmuş, bununla yetinmiş ve bunu da ru'yet zannetmiştir.

"Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme!"[17]

Aynı zamanda, bu ince meselenin tahkiki *el-Avârif* kitabının bazı yerlerini çözmek için yazmış olduğum mektupta kayıtlıdır. İhtilafın varlığına rağmen, icmanın nasıl gerçekleştiğine dair sorunuza gelince, belki söz konusu kaydedilen ihtilaf, icma vaktinde yoktu veya burada icma sözüyle, kendi çağının şeyhlerinin icma-sını kastetmiş olmalıdır.

İşin hakikatini Allâh daha iyi bilir.

KELİME ANLAMI

90. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التِّسْعُونَ Doksanıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْفَقِيرِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ Fakir Haşim Kişmî'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ Sorusunun cevabı hakkındadır *(Neden?)* عَنْ حَقِيقَةِ مُشَاهَدَةِ الْعُرَفَاءِ Ariflerin müşahede etmesinin hakikatinden *(Kimi?)* اَلْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'yı *(Ne ile?)* بِالْقَلْبِ Kalp ile وَتَحْقِيقِهِ Ve bu konunun açıklanması hakkındadır. ﴾

قَدْ سَأَلْتُمْ Sormuşsunuz ki, اَنَّهُ قَدْ اَثْبَتَ İspat etmiş *(Kim?)* بَعْضُ مُحَقِّقِي الصُّوفِيَّةِ Bazı muhakkik sûfiler *(Neyi?)* رُؤْيَةَ الْحَقِّ وَمُشَاهَدَتَهُ تَعَالَى Hak Teâlâ'yı görmeyi ve müşahede etmeyi *(Ne ile?)* بِبَصَرِ الْقَلْبِ Kalp gözüyle *(Nerede?)* فِي الدُّنْيَا Dünyada قَالَ الشَّيْخُ مَوْضِعُ الْعَارِفُ فِي كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ Şeyhu'l-Arif (Sühreverdî) Avârif kitabında dedi ki: وَاَوْرَدَ الشَّيْخُ اَبُو اِسْحَقَ الْمُشَاهَدَةِ Müşahede yeri بَصَرُ الْقَلْبِ اِلَخْ Kalp gözüdür... اَلَّذِي هُوَ مِنْ قُدَمَاءِ هٰذِهِ الْكَلاَبَادِيُّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Ebu İshak Kelâbâdî (k.s.) aktardı الطَّائِفَةِ وَرُؤَسَائِهِمْ Ki o, bu taifenin büyüklerinden ve reislerindendir *(Nerede aktardı?)*

[17] Bakara, 286.

عَلَى (Neye?) وَاَجْمَعُوا Ve icma ettiler فِي كِتَابِهِ التَّعَرُّفِ Taarruf isimli kitabında (aktardı) ki;
اَنَّهُ تَعَالَى Şuna ki, Allah Teâlâ لاَ يُرَى Görülemez (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada (Ne ile?)
بِالْاَبْصَارِ وَلاَ بِالْقُلُوبِ Ne gözler ne de kalplerle اِلاَّ مِنْ جِهَةِ الْايقَانِ Sadece yakin
cihetinden (görülebilir) فَكَيْفَ التَّوْفِيقُ Uzlaştırmak nasıl olacak? (Neyi?) بَيْنَ هَذَيْنِ
التَّحْقِيقَيْنِ Bu iki açıklamanın arasını وَعَلَى اَيِّ مِنْهُمَا Ve bunlardan hangisine يُوَافِقُ
رَأْيُكَ Görüşün uymaktadır وَمَا مَعْنَى الْاِجْمَاعِ Ve icmanın anlamı nedir? (Neye rağmen?)
مَعَ وُجُودِ الْاخْتِلاَفِ İhtilafın varlığına rağmen اِعْلَمْ اَرْشَدَكَ اللهُ Allah seni doğruya
erdirsin, bilesin ki, اَنَّ مُخْتَارَ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin tercihi (Nerede?) فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu
meselede وَاعْلَمْ هُوَ قَوْلُ صَاحِبِ التَّعَرُّفِ قُدِّسَ سِرُّهُ Taarruf sahibinin (k.s.) görüşüdür
Bilesin ki, اَنَّهُ لاَ نَصِيبَ لِلْقُلُوبِ Kalplerin nasibi yoktur (Neden?) مِنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu
makamdan (Nerede?) فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta (Neden başka?) غَيْرُ الْايقَانِ Yakinden
başka سَوَاءٌ ظَنُّوهُ رُؤْيَةً اَوْ مُشَاهَدَةً İster onu görmek sansınlar İster müşahede فَاِذَا لَمْ
تَكُنْ لِلْقَلْبِ Madem ki kalp için yoktur (Ne?) رُؤْيَةٌ Görmek مَاذَا يَكُونُ لِلْاَبْصَارِ Gözler için
ne vardır? فَاِنَّ الْبَصَرَ مُعَطَّلٌ Zira göz devre dışıdır (Nerede?) فِي هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ Bu
muamelede (Nerede devre dışıdır?) فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı
kelam: اَنَّ الْمَعْنَى الْمُسَمَّاةَ بِالْايقَانِ Yakin diye isimlendirilen mana وَالْحَاصِلِ فِي الْقَلْبِ Ve
kalpte oluşan (bu mana) يَظْهَرُ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde zuhur eder (Nasıl?)
بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ Görme şeklinde وَالْمُوقَنُ بِهِ يَظْهَرُ Ve yakinen inanılan şey de zuhur eder
(Nasıl?) بِصُورَةِ الْمَرْئِيِّ Görülen şey şeklinde فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى Zira her mananın صُورَةً فِي
عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde bir şekli vardır (Öyle şekil ki,) مُنَاسِبَةً لَهُ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ

Şahadet alemindeki o manaya münasiptir وَحَيْثُ اَنَّ كَمَالَ الْيَقِينِ Ve mademki yakinin kemali *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ Şahadet aleminde فِي الرُّؤْيَةِ Görmektedir يَظْهَرُ الايقَانُ Yakin de zuhur eder *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde *(Nasıl zuhur eder?)* أَيْضًا بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ Görme şeklinde فَاِذَا ظَهَرَ الايقَانُ Yakin zuhur ettiğinde de *(Nasıl?)* الرُّؤْيَةِ Görme şeklinde يَظْهَرُ مُتَعَلَّقُهُ Onun alakalı olduğu şey de zuhur eder اَلَّذِي هُوَ الْمُوقَنُ بِهِ Ki o, yakinen inanılan şeydir *(Nasıl zuhur eder?)* بِصُورَةِ الْمَرْئِيِّ Görülen şey şeklinde بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak فَاِذَا شَاهَدَهُ السَّالِكُ Salik de onu müşahede ettiğinde *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْمِثَالِ Misal aynasında يَذْهَلُ Gafil kalır *(Neden?)* عَنْ تَوَسُّطِ الْمِرْآةِ Aynanın aracılığından وَيَظُنُّ الصُّورَةَ حَقِيقَةً Ve sureti hakikat zanneder وَيَزْعُمُ Ve sanır ki, اَنَّهُ قَدْ حَصَلَتْ لَهُ Kendisi için hasıl olmuştur *(Ne?)* حَقِيقَةُ الرُّؤْيَةِ Gerçek görme وَظَهَرَ لَهُ Ve de kendisine zuhur etmiştir *(Ne?)* اَلْمَرْئِيُّ Görülen şey وَلاَ يَدْرِي Ama bilmez ki, اَنَّ تِلْكَ الرُّؤْيَةَ Bu görme هِيَ صُورَةُ اِيقَانِهِ Onun yakininin suretidir وَذٰلِكَ الْمَرْئِيَّ Ve şu görülen de صُورَةُ الْمُوقَنِ بِهِ Kendisine yakinen inanılan şeyin suretidir وَهٰذَا مِنْ اَغْلاَطِ الصُّوفِيَّةِ İşte bu süfilerin hatalarından وَتَلْبِيسَاتِ الصُّوَرِ Ve suretlerin karıştırılmasındandır *(Ne ile?)* بِالْحَقَائِقِ Hakikatlerle فَاِذَا غَلَبَتْ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ Bu görme galip geldiğinde وَتَرَشَّحَتْ Ve sıçradığında *(Nereden?)* مِنَ الْبَاطِنِ İçeriden *(Nereye?)* فِي اَنَّهُ قَدْ حَصَلَ الظَّاهِرِ Dışarıya تُوقِعُ السَّالِكَ Saliki düşürür *(Nereye?)* فِي تَوَهُّمِ Şu vehme ki, وَتَحَوَّلَ لَهُ Artık onun için hasıl olmuştur *(Ne?)* رُؤْيَةُ الْبَصَرِ أَيْضًا Gözle dahi görmek اِلَى الْمُعَانَقَةِ Ve matlubu dönüşmüştür *(Neden?)* مِنَ السَّمَاعِ İşitmekten *(Nereye?)* الْمَطْلُوبُ وَلاَ يَدْرُونَ Sarılmaya اَنَّ حُصُولَ هٰذَا الْمَعْنَى Bilmezler ki, Bu mananın hasıl olması

مَبْنِيٌّ عَلَى التَّوَهُّمِ وَالتَّلْبِيسِ فِي الْاَصْلِ الَّذِي هُوَ الْبَصِيرَةُ أَيْضًا Asıl olan kalp gözünde dahi Vehme ve karışıklığa dayalıdır فَمَاذَا يُصِيبُ لِلْبَصَرِ Gözün nasibi nedir ki? اَلَّذِي هُوَ Ki o, kalp gözünün bir fer'i, öğesidir فَرْعٌ عَلَيْهَا وَمِنْ Bu hayatta فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ *(Nerede?)* وَفِي الرُّؤْيَةِ الْقَلْبِيَّةِ Kalple اَلرُّؤْيَةُ Görmek أَيْنَ تَحْصُلُ لَهَا Ona nerden nasip olacak *(Ne?)* görmekte وَقَعَ جَمٌّ غَفِيرٌ مِنَ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerden büyük bir topluluk düştü *(Neye?)* فِي بِخِلَافِ الرُّؤْيَةِ Gerçekleştiğine بِوُقُوعِهَا *(Neye?)* وَحَكَمُوا Ve hükmettiler التَّوَهُّمِ Vehme فِي تَوَهُّمِ وُقُوعِهَا *(Neye?)* فَإِنَّهُ لَمْ يَقَعْ Zira düşmemiştir الْبَصَرِيَّةِ Gözle görmenin aksine Onun olduğu vehmine *(Kim?)* اِلاَّ النَّاقِصُونَ مِنْ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifenin nakıslarından başkası وَهُوَ مُخَالِفٌ Ve o da zıttır *(Neye?)* لِمَا عَلَيْهِ اَهْلُ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehli Sünnet ve'l-Cemaat'in görüşüne شَكَرَ اللهُ تَعَالَى Yüce Allah mükafatlandırsın *(Neyi?)* سَعْيَهُمْ Onların çalışmalarını (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِذَا كَانَ لِلْمُوقَنِ بِهِ Yakinen inanılan için olduğunda *(Ne?)* صُورَةٌ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde bir suret يَلْزَمُ Lazım gelir *(Ne?)* اَنَّ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'nın da صُورَةٌ هُنَاكَ Orada bir suretinin olması (gerekir denilirse) (اُجِيبُ) Cevaben derim ki: اَنَّ الصُّوفِيَّةَ قَدْ جَوَّزُوا Sûfiler cevaz vermiştir وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ *(Neye?)* اَنْ يَكُونَ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ مِثَالٌ Hak Teâlâ'nın misalinin olmasına تَعَالَى مِثْلٌ Her ne kadar Hak Teâlâ'nın benzeri olmasa da وَجَوَّزُوا Ve caiz görmüşlerdir ظُهُورَهُ سُبْحَانَهُ *(Neyi?)* Onun Subhânehu zuhur etmesini *(Nerede?)* فِي الْمِثَالِ Misal aleminde *(Ne ile?)* بِصُورَةٍ Bir suretle كَمَا قَرَّرَ Nitekim belirlemiştir *(Kim?)* كَوْنَ الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ *(Neyi?)* صَاحِبُ الْفُتُوحِ قُدِّسَ سِرُّهُ Futuhat-ı Mekkiyye sahibi (k.s.) أَيْضًا Ahiretteki görmenin de olduğunu *(Ne ile?)* بِصُورَةٍ جَامِعَةٍ لَطِيفَةٍ مِثَالِيَّةٍ

Misali, latif ve kuşatıcı bir suretle وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْجَوَابِ Bu cevabın açıklaması (şudur ki,) اَنَّ صُورَةَ الْمُوقَنِ بِهِ Yakinen inanılanın sureti لَيْسَتْ هِيَ صُورَةَ الْحَقِ سُبْحَانَهُ O Hak Teâlâ'nın sureti değildir *(Neredeki?)* فِي الْمِثَالِ Misal alemindeki بَلْ هِيَ Bilakis o صُورَةُ مَكْشُوفِ صَاحِبِ الْايقَانِ Yakin sahibinin keşfinin suretidir اَلَّذِي تَعَلَّقَ اِيقَانُهُ بِهِ Ki onun yakini o keşfe taalluk etmiştir وَذٰلِكَ الْمَكْشُوفُ Ve bu keşif بَعْضُ وُجُوهِ الْحَقِ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'nın bazı yönleri وَاعْتِبَارَاتِهِ Ve itibarlarıdır لاَ ذَاتُهُ جَلَّ وَعَلاَ Yoksa aziz ve celil olan Allah'ın zatı değildir وَلِهٰذَا İşte bu sebeple اِذَا بَلَغَتْ Ulaştığında *(Ne?)* مُعَامَلَةُ الْعَارِفِ Arifin muamelesi *(Neye?)* اَلذَّاتَ Zata لاَ يَظْهَرُ لَهُ Ona görünmez *(Ne?)* مِثْلُ هٰذِهِ التَّخَيُلاَتِ Bu gibi hayaller وَلاَ يُتَخَيَّلُ Ve hayal edilmez *(Ne?)* رُؤْيَةٌ وَلاَ مَرْئِيٌّ Ne görmek ne de görünen şey اَصْلاً Kesinlikle فَاِنَّهُ لاَ صُورَةَ Zira sureti yoktur *(Neyin?)* لِذَاتِهِ الاَقْدَسِ سُبْحَانَهُ Yüce Allah'ın mukaddes zatının *(Nerede?)* فِي الْمِثَالِ Misal aleminde حَتَّى تَظْهَرَ لَهُ Ta ki ona zuhur etsin وَيُرَى اِيقَانُهُ Ve yakini görünsün *(Nasıl?)* بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ Görme şeklinde اَوْ نَقُولُ Veya deriz ki: اِنَّ فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Misal aleminde صُوَرَ الْمَعَانِي Manaların suretleri vardır وَحَيْثُ اَنَّ الْعَالَمَ بِتَمَامِهِ Ve mademki alem tamamıyla لاَ صُوَرَ الذَّوَاتِ Zatların suretleri değil مَظَاهِرُ الاَسْمَاءِ وَالصِفَاتِ İsim ve sıfatların mazharlarıdır لاَ يَكُونُ لَهُ نَصِيبٌ Öyleyse onun nasibi olmaz *(Neden?)* مِنَ الذَّايِيَّاتِ Zat ile alakalı şeylerden كَمَا حَقَّقْتُهُ Ki ben, bunu açıklamıştım *(Nerede?)* فِي مَوَاضِعَ مُتَعَدِّدَةٍ Birçok yerde فَيَكُونُ بِتَمَامِهِ Öyleyse alem tamamıyla مِنْ قِسْمِ الْمَعَانِي Manalar kısmından olur وَتَكُونُ لَهُ صُورَةٌ Ve onun sureti de olur *(Nerede?)* فِي الْمِثَالِ بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak Misal aleminde وَفِي الْكَمَالاَتِ الْوُجُوبِيَّةِ Vücûdî kemâlâtta كُلُّ مَرْتَبَةٍ

Her mertebe ki, فِيهَا الشَّأْنُ وَالصِّفَةُ Orada şe'n ve sıfat vardır اَلَّتِي قِيَامُهَا Ki bunların kıyamı بِالذَّاتِ تَعَالَتْ Zat Teâlâ iledir وَمِنْ قَبِيلِ الْمَعَانِي Ve de mana türündendir لَوْ وَلَوْ كَانَتْ لَهَا صُورَةٌ Eğer bunların sureti olsaydı *(Nerede?)* فِي الْمِثَالِ Misal aleminde بِالنَّقْصِ Velev ki, eksik olsun لَسَاغَ Elbette caiz olurdu وَاَمَّا ذَاتُهُ سُبْحَانَهُ Ama Allah Teâlâ'nın zatı فَحَاشَاهَا O beridir *(Neden?)* مِنْ اَنْ تَكُونَ لَهَا صُورَةٌ Bir suretinin olmasından *(Nerede?)* فَاِنَّ الصُّورَةَ مُسْتَلْزِمَةٌ فِي مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ Her hangi bir mertebede Zira suret gerektirir *(Neyi?)* وَذَا لَيْسَ بِمُجَوَّزٍ لِلتَّحْدِيدِ وَالتَّقْيِيدِ Sınırlamayı ve kayıtlamayı Bu ise caiz değildir وَاَيْنَ الْمَجَالُ فِي اَيِّ مَرْتَبَةٍ كَانَ Hangi mertebede olursa olsun لِلْمَرَاتِبِ Mertebelerde o güç nerede اَلَّتِي كُلُّهَا Ki onların hepsi مَخْلُوقَةٌ لِلّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın mahluklarıdır *(Ne gücü?)* اَنْ يَجْعَلَ الْخَالِقَ سُبْحَانَهُ Yüce yaratıcıyı eyleme gücü *(Ne?)* مَحْدُودًا وَمُقَيَّدًا Sınırlı ve kayıtlı وَكُلُّ مَنْ جَوَّزَ الْمِثَالَ Misale cevaz veren herkes *(Ne hakkında?)* فِي حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hazreti Allah hakkında فَهُوَ بِاعْتِبَارِ الْوُجُوهِ O bir takım yönler ve itibarlar açısındandır لَا بِاعْتِبَارِ عَيْنِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Yoksa yüce Zat'ın aynısı olma açısından değildir وَاِنْ كَانَ تَجْوِيزُ الْمِثَالِ Her ne kadar misale cevaz vermek *(Nerede?)* فِي وُجُوهِ الذَّاتِ وَاعْتِبَارَاتِهَا Zatın bir takım yön ve itibarlarında اِلَّا اَنْ يَجُوزَ ذٰلِكَ اَيْضًا ثَقِيلًا عَلَى هٰذَا الْفَقِيرِ O dahi bu fakire ağır gelse de Ancak bu cevaz verilebilir *(Nerede?)* فِي ظِلٍّ مِنَ الظِّلَالِ الْبَعِيدَةِ Çok uzak gölgelerden bir gölgede فَاتَّضَحَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ ارْتِسَامَ الصُّوَرِ Suret şekline girmek *(Nerede?)* اِنَّمَا هُوَ لِلْمَعَانِي وَالصِّفَاتِ فِي الْمِثَالِ O sadece manalar ve sıfatlar içindir لَا لِلذَّاتِ Zat için değildir فَمَا مَرَّ Geride geçen

كَوْنِ Cevaz vermesi *(Neye?)* مِنْ تَجْوِيزِ Fususu'l-Hikem sahibinin مِنْ صَاحِبِ الْفُصُوصِ
الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahirette görmenin olmasına *(Ne ile?)* بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ Misali bir suretle
بَلْ لَيْسَتْ بِرُؤْيَةِ صُورَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لَيْسَتْ هِيَ بِرُؤْيَةِ الْحَقِّ O Hakk'ı görmek değildir
Hatta Hakk'ın suretini dahi görmek değildir فَإِنَّهُ لاَ صُورَةَ لَهُ سُبْحَانَهُ Zira onun Sub-
hânehu sureti yoktur ki, حَتَّى تَتَعَلَّقَ بِهَا الرُّؤْيَةُ Ta ki ona görmek taalluk etsin فَإِنْ كَانَتْ
فَهِيَ لِظِلٍّ مِنْ ظِلاَلِهِ الْبَعِيدَةِ Eğer misal aleminde bir suret varsa فِي الْمِثَالِ صُورَةٌ O suret,
onun uzak gölgelerinden bir gölgesinindir فَكَيْفَ تَكُونُ رُؤْيَتُهَا Onu görmek nasıl رُؤْيَةَ
الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hakk'ı görmek olabilir? وَالشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh (k.s.) لاَ يُقَصِّرُ Geri
kalmamaktadır *(Nerede?)* فِي نَفْيِ الرُّؤْيَةِ Görmeyi inkar etmede *(Kimden geri kalmamaktadır?)*
بَلْ يُثْبِتُ الرُّؤْيَةَ عَلَى Mutezile ve felsefecilerden مِنَ الْمُعْتَزِلَةِ وَالْفَلاَسِفَةِ
نَهْجٍ Hatta görmeyi öyle bir şekilde ispat ediyor ki, يَسْتَلْزِمُ نَفْيَ الرُّؤْيَةِ Görmeyi inkarı
gerektiriyor وَهُوَ اَبْلَغُ فِي النَّفْيِ Ve bu da inkarda daha tesirli bir ifadedir *(Neden?)* مِنْ
صَرِيحِ النَّفْيِ Açıkça inkardan لِاَنَّ الْكِنَايَةَ Zira kinaye/ imalı söz اَبْلَغُ مِنَ الصَّرِيحِ Açık
ifadeden daha tesirlidir (sözü) قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ Genel bir kaidedir وَاِنَّمَا الْفَرْقُ بَيْنَهُمَا İki
fırka arasındaki fark şudur ki, اَنَّ مُقْتَدَى تِلْكَ الْجَمَاعَةِ Şu (mutezile ve felsefeci) ce-
maatin önderi عُقُولُهُمُ الْعَقِيلَةُ Kısır akıllarıdır وَمُقْتَدَى الشَّيْخِ Şeyhin önderi ise اَلْكَشْفُ
الْبَعِيدُ عَنِ الصِّحَّةِ Doğrudan uzak keşiftir وَيُشْبِهُ Muhtemeldir *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ Olması
(Neyin?) قَدْ اَدِلَّةُ الْمُخَالِفِينَ الْغَيْرُ التَّامَّةِ Muhaliflerin natamam delillerinin *(Ne olması?)*
فَحَرَفَتْ كَشْفَهُ Yerleşmiş olması *(Nerede?)* فِي مُتَخَيِّلَةِ الشَّيْخِ Şeyhin zihninde تَمَكَّنَتْ
أَيْضًا Ve böylece onun keşfini de çıkarmış *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ

Bu meselede *(Nereden?)* عَنْ صَوْبِ الصَّوَابِ Doğru yoldan وَجَعَلَتْهُ Ve onu eylemiş (olması mümkündür) *(Ne?)* مَائِلاً Meyledici *(Neye?)* إِلَى مَذْهَبِ الْمُخَالِفِينَ Muhaliflerin mezhebine وَلَكِنْ لَمَّا كَانَ مِنْ أَهْلِ السُّنَّةِ Ancak Ehli Sünnet'ten olunca أَثْبَتَهَا صُورَةً O görmeyi bir suret olarak ispat etti وَاكْتَفَى بِهٰذَا الْقَدْرِ Ve bu kadarıyla yetindi وَظَنَّهَا رُؤْيَةً Ve onu görmek sandı رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا Rabbimiz, bizi cezalandırma إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا Şayet unutur veya hata edersek وَتَحْقِيقُ هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ الدَّقِيقَةِ Bu hassas meselenin açıklaması مُحَرَّرٌ أَيْضًا Aynı şekilde yazıdır *(Nerede?)* فِيمَا كَتَبْتُهُ Yazmış olduğum mektupta *(Niçin?)* لِحَلِّ بَعْضِ مَوَاضِعِ كِتَابِ الْعَوَارِفِ Avârif kitabının bazı yerlerinin halli için وَمَا سَأَلْتُمْ Ve sormuş olduğunuz مِنْ تَحَقُّقِ الْاِجْمَاعِ İcmanın oluşması *(Neye rağmen?)* فَلَعَلَّ الْخِلاَفَ الْمُعْتَدَّ بِهِ مَعَ وُجُودِ الْاِخْتِلاَفِ İhtilafın bulunmasına rağmen Belki de itibar edilecek bir ihtilaf لَمْ يَكُنْ وَقْتَ الْاِجْمَاعِ İcma vaktinde olmamıştır أَوْ أَنَّهُ أَرَادَ بِالْاِجْمَاعِ Veya o icma ile kastetmiştir *(Neyi?)* إِجْمَاعَ مَشَائِخِ عَصْرِهِ Kendi asrındaki şeyhlerin icmasını وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ أَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Allah Subhânehu İşin hakikatini en iyi bilendir...

91. MEKTUP

٩١- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالتِّسْعُونَ: اِلَى مَوْلانَا طَاهِرِ الْبَدَخْشِيِّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنِ الْفَرْقِ بَيْنَ الْمَعْرِفَةِ وَالْايمَانِ الْحَقِيقِيِّ وَغَيْرِ ذٰلِكَ﴾

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَوَاتِ وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ اَنْهى اَنَّ صَحِيفَةَ اَخِيَ الْاَعَزِّ الْمُرْسَلَةَ صُحْبَةَ الشَّيْخِ سَجَاوِلْ قَدْ وَصَلَتْ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ عَلَى سَلامَتِكُمْ وَعَافِيَتِكُمْ وَقَدِ انْدَرَجَتْ فِيهَا اَسْئِلَةٌ مُتَعَدِّدَةٌ فَكَتَبْنَا فِي جَوَابِهَا مَا خَطَرَ فِي الْخَاطِرِ يَنْبَغِي اَنْ يُلاحِظَهُ بِالتَّوَجُّهِ الْكَامِلِ. **اَلسُّؤَالُ الْاَوَّلُ**: مَا الْفَرْقُ بَيْنَ الْمَعْرِفَةِ وَالْايمَانِ الْحَقِيقِيِّ. **وَجَوَابُهُ**: اَنَّ الْمَعْرِفَةَ غَيْرُ الْايمَانِ فَاِنَّ الْمَعْرِفَةَ يُعَبَّرُ عَنْهَا بِالْفَارِسِيَّةِ بِـ«شِنَاخْتَنْ» وَالْايمَانُ يُعَبَّرُ عَنْهُ بِـ«كَرَوِيدَنْ» وَرُبَّمَا تَحْصُلُ الْمَعْرِفَةُ بِالْمَعْنَى الْمَذْكُورِ وَلَا تَحْصُلُ الْايمَانُ اَلَا تَرَى اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ كَانَتْ لَهُمْ مَعْرِفَةُ نَبِيِّنَا عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاةُ وَالسَّلامُ وَعَرَفُوا اَنَّهُ نَبِيٌّ كَمَا قَالَ اللّٰهُ ﴿يَعْرِفُونَهُ كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَآءَهُمْ﴾ وَلٰكِنْ لَمَّا لَمْ يَحْصُلْ لَهُمُ التَّصْدِيقُ بِوَاسِطَةِ الْعِنَادِ لَمْ يَتَحَقَّقِ الْايمَانُ. **وَالْمَعْرِفَةُ** أَيْضًا مُنْقَسِمٌ اِلَى قِسْمَيْنِ مِثْلَ الْايمَانِ صُورَةُ الْمَعْرِفَةِ كَصُورَةِ الْايمَانِ وَحَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ كَحَقِيقَةِ الْايمَانِ وَصُورَةُ الْايمَانِ هِيَ مَا اكْتَفَى بِهِ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ وَرَحْمَتِهِ فِي الشَّرِيعَةِ لِلنَّجَاةِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَهُوَ تَصْدِيقُ الْقَلْبِ مَعَ وُجُودِ اِنْكَارِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَتَمَرُّدِهَا وَصُورَةُ الْمَعْرِفَةِ هِيَ أَيْضًا كَوْنُ الْمَعْرِفَةِ مَقْصُورَةً عَلَى تِلْكَ اللَّطِيفَةِ مَعَ وُجُودِ جَهْلِ الْاَمَّارَةِ وَحَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ هِيَ خُرُوجُ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ مِنْ جَهَالَتِهَا بِالْجِبِلِّيَّةِ وَحُصُولُ الْمَعْرِفَةِ لَهَا وَحَقِيقَةُ الْايمَانِ هِيَ تَصْدِيقُ النَّفْسِ بَعْدَ حُصُولِ الْمَعْرِفَةِ لَهَا وَاطْمِئْنَانُهَا بَعْدَ خُرُوجِهَا مِنَ الْاَمَّارِيَّةِ الَّتِي هِيَ كَانَتْ طَبِيعِيَّةً لَهَا. **فَاِنْ قِيلَ**: قَدِ اعْتُبِرَ فِي الشَّرِيعَةِ التَّصْدِيقُ الْقَلْبِيُّ فَكَرَوِيدَنْ هٰذَا هَلْ هُوَ عَيْنُ التَّصْدِيقِ اَوْ اَمْرٌ وَرَاءَهُ فَاِنْ كَانَ وَرَاءَهُ يَلْزَمُ اَنْ يُعْتَبَرَ فِي الْايمَانِ ثَلاثَةُ اَجْزَاءَ الْاِقْرَارُ

وَالتَّصْدِيقُ وَكَرْوِيدَنْ وَهُوَ خِلَافُ مَا هُوَ مُقَرَّرٌ عِنْدَ الْعُلَمَاءِ وَيَكُونُ الْعَمَلُ عِنْدَ مَنِ اعْتَبَرَهُ مِنَ الْايمَانِ جُزْأً رَابِعًا. **اُجِيبُ**: اَنَّ كَرْوِيدَنْ هُوَ عَيْنُ التَّصْدِيقِ فَاِنَّ التَّصْدِيقَ الَّذِى هُوَ الْحُكْمُ عِبَارَةٌ عَنِ الْاذْعَانِ الْمُعَبَّرِ عَنْهُ فِى الْفَارِسِيَّةِ بِكَرْوِيدَنْ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا عَرَفَ اَهْلُ الْكِتَابِ نَبِيَّنَا ﷺ بِعُنْوَانِ النُّبُوَّةِ فَقَدْ حَكَمُوا بِنُبُوَّتِهِ بِالضَّرُورَةِ وَحَصَلَ لَهُمُ الْاذْعَانُ الْمُعَبَّرُ عَنْهُ بِكَرْوِيدَنْ فَاِنَّ الْحُكْمَ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ عَيْنُ هٰذَا الْاذْعَانِ فَلِمَ لَا يَكُونُ الْايمَانُ مُتَحَقِّقًا فِى حَقِّهِمْ وَبِاَىِّ عِلَّةٍ لَا يَخْرُجُونَ مِنَ الْكُفْرِ. **قُلْتُ**: قَدْ عَرَفُوهُ بِعُنْوَانِ النُّبُوَّةِ وَلٰكِنْ لَمْ يَحْصُلْ لِقَلْبِهِمُ الْاذْعَانُ بِوَاسِطَةِ التَّعَصُّبِ وَالْعِنَادِ حَتَّى يَحْصُلَ لَهُمُ الْحُكْمُ بِنُبُوَّتِهِ فَاِنَّهُ رُبَّمَا يَحْصُلُ الْمَعْرِفَةُ وَالتَّصَوُّرُ وَلَا يَحْصُلُ الْاذْعَانُ حَتَّى يُوجَدَ التَّصْدِيقُ وَيَتَحَقَّقَ الْايمَانُ وَيَخْرُجُو مِنَ الْكُفْرِ اَلْفَرْقُ دَقِيقٌ اسْمَعْ وَارْجِعْ اِلَى وِجْدَانِكَ وَمَعَ وُجُودِ الْعِنَادِ يُمْكِنُ اَنْ يَقُولَ اِنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ فَعَلَ كَذَا وَلَا يُمْكِنُ اَنْ يَقُولَ اِنَّهُ نَبِيُّ اللّٰهِ مَا لَمْ يَحْصُلِ الْاذْعَانُ فَاِنَّ فِى الصُّورَةِ الْاُولَى تَصَوُّرًا فَقَطْ وَاِحَالَةً اِلَى مَعْرِفَةٍ مَشْهُورَةٍ وَفِى الصُّورَةِ الثَّانِيَةِ تَصْدِيقًا مَبْنِيًّا عَلَى الْاذْعَانِ فَاِذَا لَمْ يُوجَدِ الْاذْعَانُ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ وُجُودُ التَّصْدِيقِ وَاَيْضًا لَيْسَ الْمَقْصُودُ فِى الصُّورَةِ الْاُولَى اِثْبَاتَ النُّبُوَّةِ بَلْ اِثْبَاتُ الْفِعْلِ وَفِى الصُّورَةِ الثَّانِيَةِ اِثْبَاتُ النُّبُوَّةِ وَالْعِنَادُ لَا يَجْتَمِعُ مَعَهُ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ وُجُودُ الْاذْعَانِ فَلَوْ حَصَلَ التَّصْدِيقُ وَالْحُكْمُ فَرْضًا بِلَا حُصُولِ الْاذْعَانِ فَهُوَ اَيْضًا دَاخِلٌ فِى التَّصَوُّرَاتِ وَصُورَةِ التَّصْدِيقِ وَمَا لَمْ يَحْصُلِ الْاذْعَانُ لَا تَحْصُلُ حَقِيقَةُ التَّصْدِيقِ فَلَا يَحْصُلُ الْايمَانُ وَهٰذِهِ الْمَسْئَلَةُ مِنْ اُمَّهَاتِ مَسَائِلِ عِلْمِ الْكَلَامِ وَدَقِيقَةٌ جِدًّا حَتَّى عَجَزَ فِى حَلِّهَا فُحُولُ الْعُلَمَاءِ وَزَادَ بَعْضُهُمْ رُكْنًا ثَالِثًا فِى الْايمَانِ بِالْاضْطِرَارِ وَقَالَ بِزِيَادَةِ كَرْوِيدَنْ عَلَى التَّصْدِيقِ وَالَّذِينَ قَالُوا بِعَيْنِيَّةِ التَّصْدِيقِ بِكَرْوِيدَنْ لَمْ يَحُلَّ هٰذَا الْمَعْنَى كَمَا يَنْبَغِى بَلِ اكْتَفَى بِالْاجْمَالِ وَمَضَى ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا اللّٰهُ﴾ اِسْمَعْ

اَنَّ الْمُرَكَّبَ التَّقْيِيدِيَّ وَالْمُرَكَّبَ التَّوْصِيفِيَّ مِثْلَ نَبِيِّ اللهِ وَهٰذَا النَّبِيِّ وَاِنْ كَانَا مُتَضَمِّنَيْنِ لِلْحُكْمِ بِاَنَّهُ نَبِيٌّ وَمُشْتَمِلَيْنِ عَلَى مَعْرِفَتِهِ بِعُنْوَانِ النُّبُوَّةِ وَلٰكِنَّ حُصُولَ التَّصْدِيقِ بِاَنَّهُ نَبِيٌّ مَوْقُوفٌ عَلَى الْاِذْعَانِ الَّذِي هُوَ مُثْبِتٌ لِلْاِيمَانِ غُلَامُ زَيْدٍ فَعَلَ كَذَا وَرَجُلٌ صَالِحٌ حَكَمَ بِكَذَا كِلَاهُمَا صَحِيحٌ بِلَا اِذْعَانٍ وَالْمَعْرِفَةُ بِعُنْوَانِ الْغُلَامِيَّةِ وَعُنْوَانِ الصَّلَاحِيَّةِ ثَابِتَةٌ فِي كِلَيْهِمَا وَلٰكِنْ لَا اِذْعَانَ فِيهِمَا حَتّٰى يَحْصُلَ التَّصْدِيقُ بِالْغُلَامِيَّةِ وَالصَّلَاحِيَّةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّكَ قُلْتَ اِنَّ اِذْعَانَ النَّفْسِ بَعْدَ اِذْعَانِ الْقَلْبِ وَعَبَّرْتَ عَنْ اِذْعَانِ النَّفْسِ بِالْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ وَالْحَالُ اَنَّ الْفَلَاسِفَةَ وَاَرْبَابَ الْمَعْقُولِ اَخَذُوا فِي التَّصْدِيقِ مُطْلَقَ اِذْعَانِ النَّفْسِ وَلَمْ يَتَكَلَّمُوا فِي اِذْعَانِ الْقَلْبِ. **قُلْتُ**: اِنَّ اَرْبَابَ الْمَعْقُولِ يُرِيدُونَ بِالنَّفْسِ فِي بَعْضِ الْاِطْلَاقَاتِ الرُّوحَ وَفِي بَعْضِ الْاِطْلَاقَاتِ الْقَلْبَ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ تَدْقِيقَاتِهِمُ الْفَلْسَفِيَّةَ فِي مَحَالَّ اُخَرَ وَاَكْثَرُهَا مِمَّا لَا طَائِلَ فِيهِ وَهُمْ مُعَطَّلُونَ وَعَاجِزُونَ فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ وَحُكْمُهُمْ فِيهَا حُكْمُ الْعَوَامِّ وَنَوْبَةُ التَّدْقِيقِ ثَمَّةَ انْتَهَتْ اِلَى الصُّوفِيَّةِ فَاِنَّهُمْ يَتَلَبَّسُونَ بِاَحْكَامِ كُلِّ لَطِيفَةٍ وَيَتَرَقَّوْنَ مِنْ جَمِيعِ اللَّطَائِفِ بِالسَّيْرِ وَالسُّلُوكِ وَيُفَرِّقُونَ النَّفْسَ مِنَ الْقَلْبِ وَالرُّوحَ مِنَ السِّرِّ وَيُمَيِّزُونَ بَيْنَ الْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى وَلَا يُعْلَمُ حُصُولُ نَصِيبٍ مِنْ هٰؤُلَاءِ لِاَرْبَابِ الْمَعْقُولِ غَيْرَ مَعْرِفَةِ اَسَامِيهَا وَقَدِ اعْتَقَدَتِ الْفَلَاسِفَةُ النَّفْسَ الْاَمَّارَةَ شَيْئًا عَظِيمًا وَعَدُّوهَا مِنَ الْمُجَرَّدَاتِ وَلَمْ يَجْرِ اسْمُ الْقَلْبِ وَالرُّوحِ عَلَى اَلْسِنَتِهِمْ وَلَمْ يَبْدُ مِنَ السِّرِّ وَالْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى عَلَامَةٌ اِنَّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ مَلَكًا يَسُوقُ الْاَهْلَ اِلَى الْاَهْلِ. **وَجَوَابُ** آخَرُ اَنَّ اَرْبَابَ الْمَعْقُولِ اِنَّمَا ذَكَرُوا اِذْعَانَ النَّفْسِ نَظَرًا اِلَى الْاَحْكَامِ الْعَادِيَةِ وَالْعُرْفِيَّةِ لِكَوْنِهَا قَرِينَةً اِلَى فَهْمِهِمْ وَكَلَامُنَا فِي تَصْدِيقَاتِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ وَلِلنَّفْسِ اِنْكَارٌ عَلَيْهَا بِالذَّاتِ فَاَيْنَ الْاِذْعَانُ وَهٰذَا الْاِنْكَارُ اِنْكَارٌ مُوصِلٌ لِلْمُنْكِرِ اِلَى حَدِّ عَدَاوَةِ صَاحِبِ تِلْكَ الْاَحْكَامِ نَعُوذُ بِاللّٰهِ مِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ «**عَادِ نَفْسَكَ فَاِنَّهَا**

انْتَصَبَتْ لِمُعَادَاتِي» وَارْحَمُ الرَّاحِمِينَ لَمْ يَجْعَلْ إِذْعَانَ النَّفْسِ مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ مَنْظُورًا فِي أَوَائِلِ الْحَالِ وَجَعَلَ النَّجَاةَ مَرْبُوطَةً بِإِذْعَانِ الْقَلْبِ فَلَوْ تَيَسَّرَ إِذْعَانُ النَّفْسِ ثَانِيًا بِمَحْضِ كَرَمِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فَهُوَ نُورٌ وَسُرُورٌ وَوُصُولٌ إِلَى دَرَجَاتِ الْوَلَايَةِ وَحُصُولُ حَقِيقَةِ الْإِيمَانِ وَقَدْ كَتَبْتُمْ أَنَّهُ يَنْبَغِي أَنْ تَكْتُبُوا جَوَابًا مُوَافِقًا لِفَهْمِ الْفَقِيرِ وَإِدْرَاكِهِ حَتَّى يُمْكِنَ لِي فَهْمُهُ مَاذَا اصْنَعُ الْمَسْئَلَةُ دَقِيقَةٌ جِدًّا وَحَلُّهَا أَيْضًا بِلَا دِقَّةٍ مُشْكِلٌ بَلْ نَفْسُ الْحَلِّ يَقْتَضِي الدِّقَّةَ فَمَا ذَنْبُ الْعِبَارَةِ وَكَانَ يَنْبَغِي لَكُمْ أَنْ تَفَكَّرُوا هٰذَا أَوَّلًا حَتَّى لَا تَجْتَرِؤُا عَلَى سُؤَالِ حَلِّ مِثْلِ هٰذَا الْمُعَمَّى ﴿فَلَا تَلُومُونِي وَلُومُوا أَنْفُسَكُمْ﴾. **اَلسُّؤَالُ الثَّانِي**: أَنَّ الزُّهَّادَ وَالْعُبَّادَ هَلْ هُمْ مُشَرَّفُونَ بِالْإِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ أَوْ لَا. **جَوَابُهُ**: إِنَّهُمْ إِنْ بَلَغُوا مَرْتَبَةَ الْمُقَرَّبِينَ وَصَارَتْ نُفُوسُهُمْ مُطْمَئِنَّةً فَقَدْ بَلَغُوا مَرْتَبَةَ الْإِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ. **وَالسُّؤَالُ الثَّالِثُ**: أَنَّ أَصْحَابَ الْمَعْرِفَةِ الْإِجْمَالِيَّةِ الَّتِي مَنْشَأُهَا الْكُفْرُ الْحَقِيقِيُّ كَيْفَ يُمْكِنُ أَنْ يُقَالَ لَهُمُ الْعُرَفَاءُ... لَمْ يُفْهَمْ مَعْنَى هٰذِهِ الْعِبَارَةِ كَمَا يَنْبَغِي وَأَنْتُمْ تَكْتُبُونَ الْعِبَارَةَ مُغْلَقَةً وَتَمْنَعُونَ الْآخَرِينَ مِنْ ذٰلِكَ فَإِنْ كَانَ الْمَقْصُودُ أَنَّ كَافِرَ الطَّرِيقَةِ بِأَيِّ مَعْنًى يُقَالُ لَهُ إِنَّهُ عَارِفٌ. **فَجَوَابُهُ**: أَنَّ كَافِرَ الطَّرِيقَةِ أَيْضًا عَرَفَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ بِالْوَحْدَانِيَّةِ وَجَعَلَ مَا سِوَاهُ مَمْحُوًّا وَمُتَلَاشِيًا فَهُوَ عَارِفٌ وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ بِعَارِفٍ مُطْلَقًا لِأَنَّهُ خَرَجَ مِنْ دَائِرَةِ التَّمْيِيزِ فَإِذَا رَجَعَ إِلَى التَّمْيِيزِ يَصِيرُ عَارِفًا مُطْلَقًا وَيَكُونُ مُشَرَّفًا بِالْإِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Tâhir El-Bedahşî'ye gönderilmiştir**
- **Mârifet ile hakîki iman arasındaki fark ve başka konuların beyanı**

Hamd ile salavâttan ve dualarımızı bildirdikten sonra. Kıymetli kardeşimin Şeyh Sucâvil[18] ile göndermiş olduğu mektubun ulaştığı haberini aldım. Selamet ve afiyette olmanız dolayısıyla Allâh'a hamd

[18] Abdulhak Sucavil es-Serhendî, İmam Rabbanî (k.s.) Hazretlerinin bağlılarından biridir.

olsun. Mektupta çeşitli sorularınız bulunmaktadır. Bunlara cevaben zihnimize geleni yazdık. Bunların tam bir teveccühle düşünülmesi gereklidir.

Birinci soru: Marifet ile hakîki iman arasındaki fark nedir?

Marifet başka iman başkadır. Çünkü Farsça'da marifet "şenâhten (tanımak, öğrenmek)", iman ise "gerevîden" (inanmak, iman etmek) kelimeleriyle anlatılmıştır. Muhtemelen marifet zikredilen mânâ ile hâsıl olur, iman ise bu şekilde hâsıl olmaz. Nitekim ehl-i kitap Peygamberimiz'i (s.a.v.) tanımakta ve onun peygamber olduğunu bilmekteydi.

Allah Teâlâ buyurur ki: *"Kendilerine Kitap verdiklerimiz, onu oğullarını tanıdıkları gibi tanırlar."*[19] Buna rağmen, inatları sebebiyle onlarda tasdîk hâsıl olmadığından, iman da gerçekleşmemiştir.

İmanın sureti ve hakikati olduğu gibi, marifetin de sureti ve hakikati vardır. İmanın sûreti; Yüce Allâh'ın şefkat ve merhametinin kemalinden, -nefs-i emmârenin inkâr ve isyânına rağmen- ahiret kurtuluşu için şeriatta yeterli gördüğü kalbin tasdîkidir. Aynı şekilde marifetin sûreti de, nefs-i emmârenin cehâleti bulunmakla birlikte, marifetin de bu latife (kalb) ile sınırlı olmasıdır.

Marifetin hakikati; nefs-i emmârenin yaratılışındaki cehaletten kurtulması ve marifeti elde etmesidir. İmanın hakikati ise; marifeti elde ettikten sonra, nefsin onu tasdîk etmesi ve tabiatında var olan kötülüğü emretme hasletinden kurtularak onunla mutmain olmasıdır.

Soru: Şeriat kalbin tasdîkini yeterli gördüğüne göre, bu durumda Farsça "gerevîden" kelimesi ile ifade edilen şey tasdîkin aynı mıdır, başka bir şey midir? Şayet başka bir şey ise, bu durumda; «ikrâr, tasdîk ve *gerevîden*» olmak üzere imanın üç cüzünden söz etmek gerekir. Bu ise, alimlerin kabul ettiği görüşe aykırı olmaz mı? Yine ameli imanın bir cüzü kabul edenlere göre *gereviden* imanın dördüncü cüzü kabul edilmiş olmaz mı?

Cevap: "Gerevîden" tasdîkin aynısıdır. Çünkü bir yargı ifadesi olan tasdîk, izân (boyun eğmek) anlamına olup, Farsça'da "gerevîden" kelimesi ile ifade edilmektedir.

---

[19] Bakara, 146.

Ehl-i kitap, Peygamberimizi (s.a.v.) peygamberlik sıfatı ile tanıdıklarında, zorunlu olarak onun peygamber olduğuna hükmetmiş olurlar. Böylece onlar hakkında "gerevîden" kelimesiyle dile getirilen izân hâsıl olmuş olur. Bu takdire göre, söz konusu hüküm bu izânın aynısı olur. Bu durumda neden iman onlar hakkında gerçekleşmemiş oluyor ve neden küfürden kurtulmuş olmuyorlar? diye sorularsa cevaben derim ki:

Evet, O'nu peygamber olarak tanıdılar; lâkin inat ve taassupları sebebiyle kalplerinde izân hâsıl olmadığı için, O'nun (s.a.v.) peygamber olduğuna dâir bir yargı onlarda hâsıl olmadı. Bazen marifet ve tasavvur meydana gelir, ama tasdîkin bulunmasına, imanın gerçekleşmesine ve küfürden kurtulmalarına sebep olacak izân meydana gelmez.

Burada ince bir fark vardır, dinle ve vicdanına yönel! İnadın olduğu yerde "Allâh'ın peygamberi şöyle yaptı" sözünün söylenmesi mümkündür, ancak izân hâsıl olmadığı sürece "O, Allâh'ın peygamberidir" sözünü söylemesi mümkün değildir. Çünkü birinci örnekte sadece bir tasavvur, meşhur ve yaygın bir bilgiye gönderme, ikinci örnekteyse izâna dayalı bir tasdîk söz konusudur. İzânın olmadığı yerde tasdîkin varlığı nasıl düşünülebilir?

Aynı şekilde, birinci örnekte kastedilen şey peygamberliği kabul etmek değil, sadece fiili etme kabul vardır. İkinci örnekteyse kastedilen peygamberliği kabul etmektir. İnat ise, bu hükümle aynı yerde bulunamaz.

Bu durumda izânın varlığı nasıl düşünülebilir? Diyelim ki, tasdîk ve hüküm izân meydana gelmeksizin hâsıl oldu. Bu durum da, aynı şekilde tasavvura ve tasdîkin sûreti bağlamına girer. İzân meydana gelmediği sürece tasdîkin hakikati meydana gelmez, bu olmayınca da iman hâsıl olmaz.

Bu mesele, kelam ilminin ana ve çok ince meselelerinden biri olup derin alimlerin dahi bu problemi çözmekte aciz kaldıkları olmuş ve bazıları zorunlu olarak imana üçüncü bir cüz ilave ile tasdîke "gerevîden"i eklemişlerdir. Tasdîkin "gerevîden" ile aynı şey olduğunu savunanlar, bu mânâyı gerektiği biçimde çözümleyememiş, aksine özetlemekle yetinerek yollarına devam etmişlerdir.

"Bizi buna erdiren Allah'a hamd olsun. Eğer Allah bizi doğru yola sevk etmeseydi biz doğru yola erişemezdik"[20] Dinle, "Allâh'ın peygamberi" ve "Bu peygamber" gibi sınırlama ve niteleme ihtiva eden ifadeler, onun peygamber oluşuna ilişkin bir yargı taşımakla ve onu peygamberlik sıfatı ile tanımayı içermekle birlikte, onun peygamber oluşuna ilişkin tasdîkin hâsıl olması, imanı ispat eden izânın varlığına bağlıdır. "Ahmed'in kölesi şöyle yaptı" ve "salih bir adam şöyle hükmetti" cümlelerinden ikisi de izân olmaksızın doğrudur. Kölelik ve salihlik sıfatlarına ilişkin bilgi ikisinde de sabittir. Ancak bu iki cümlede, kölelik ve salihliğe ilişkin tasdîk meydana gelmeden izânın varlığından söz edilemez.

Soru: Felsefeciler ve aklı esas alanlar, tasdîk konusunda mutlak olarak nefsin izânını kabul etmekte kalbin izânından bahsetmemektedirler. Sen ise nefsin izânının kalbin izânından sonra olduğunu söylüyor ve nefsin izânına hakiki iman adını veriyorsun, bu nasıl oluyor?

Cevap: Aklı esas alanların bazı tanımlamalarda nefisle kastettikleri şey ruh, bazılarında ise kalptir. Özetle, bunların felsefi tetkikleri başka bir bağlamdadır ve çoğu faydasız şeylerdir. Onların bu meselede söyleyecekleri hiçbir şeyleri yoktur, acizdirler. Bu meselede onlarla sıradan insanlar arasında bir fark yoktur.

Artık bu konuda tetkik işi sûfilere aittir. Çünkü onlar bütün latîfelerin hükümlerini kuşanırlar, seyr u sülûk ile bütün latîfelerden terakki ederek yükselirler; nefsi kalpten, ruhu sırdan ayırt ederler ve hafî ile ahfâyı birbirinden ayırırlar. Akılcılar, sûfilerin sahip oldukları ilimlerin ancak adlarını bilebilirler. Felsefeciler nefs-i emmâreyi büyük bir şey olarak görmüşler ve onu kendi kendine kâim soyut varlıklardan saymışlardır. Ancak kalp ve ruhun isimleri bile ağızlarından çıkmamış; hele sır, hafî ve ahfânın izinden bile söz etmemişlerdir. Allâh'ın öyle bir meleği vardır ki herkesi layık olduğu şeye yönlendirir.

Diğer bir cevap da şudur: Akılcılar ancak, kendi anlayışlarına yakın olması sebebiyle normal ve örfe ait hükümleri göz önüne alarak nefsin izânından söz etmişlerdir. Bizim sözümüz ise şeriatın hükümlerinin tasdîkine ilişkindir. Nefis ise, özellikle bunları inkâr eder. Bu du-

[20] A'râf, 43.

rumda izân nerede kaldı! Bu inkâr, inkârcıyı söz konusu hükümleri koyana karşı düşmanlık etme noktasına kadar götüren bir inkârdır. Nefislerimizin ve kötü amellerimizin şerrinden Allâh'a sığınırız. Kudsi hadiste şöyle denilmiştir: *"Nefsine düşman ol. Zira o kendisini bana düşmanlığa adamıştır"*[21]

Merhametlilerin en merhametlisi olan Allâh, merhametinin sınırsız olmasından dolayı, halin başlarında nefsin izânını göz önüne almamış ve kurtuluşu kalbin izânına bağlamıştır. Şayet sırf keremiyle ikinci bir defa nefsin izanı da nasip olursa, bu bir nûr, sürûr, velâyet derecelerine ulaşma ve imanın hakikatini elde etme olur. Fakirin anlayışına ve idrâkine uygun bir cevap yazmanız gerekiyor ki onu anlamam mümkün olsun, diye yazmışsınız. Ben ne yapayım! Mesele çok ince ve çözümü de, derin düşünmeksizin çok zor. Bilakis çözümün kendisi incelik istiyor. Bu durumda ifadenin günahı ne! Size düşen, öncelikle bunu iyice düşünmeniz ve bu muammâ gibi şeyi çözmemi istemeye cüret etmemenizdir. Bu hususta beni değil kendi nefsinizi kınayın!

İkinci soru: Zâhidler ve âbidler hakiki iman ile şereflenmişler midir, şereflenmemişler midir?

Onlar mukarreblerin mertebesine ulaşmış ve nefisleri mutmain olmuş ise, önceden hakiki iman mertebesine ulaşmışlar, demektir.

Üçüncü soru: Kaynağı hakiki küfür olan icmâlî marifet sahiplerine arif denilmesi nasıl mümkün oluyor?

Bu ifadenin mânâsı gerektiği gibi anlaşılamamıştır. Siz ifadeyi kapalı bir şekilde yazıyor ve başkalarına da engel oluyorsunuz. Eğer soruda kastedilen, tarikat kafiri kimseye nasıl ârif denilir ise, cevabı şudur: Tarikat kafiri olan kimse de Hak Sübhânehû'yu bir olarak bilmiş O'nun dışındaki her şeyi yok ve hükümsüz kılmıştır. Böylece de ârif olmuştur, ancak mutlak mânâda ârif değildir. Çünkü o temyîz dâiresinden çıkmıştır. Eğer temyîze dönerse mutlak mânâda ârif haline gelir ve hakiki iman şerefine nâil olur.

Vesselâm...

---

[21] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 52. Mektup.

KELİME ANLAMI

91. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالتِّسْعُونَ Doksan birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى Mevlana Tahir Bedahşî'ye *(Ne hakkındadır?)* مَوْلاَنَا طَاهِرِ الْبَدَخْشِيِّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ Sorusunun cevabı hakkındadır *(Neden sorusu?)* عَنِ الْفَرْقِ بَيْنَ الْمَعْرِفَةِ وَالْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ Marifet ile hakiki iman arasındaki farktan وَغَيْرِ ذٰلِكَ Ve diğer (sorularının cevabı hakkındadır) ﴾

بَعْدَ الْحَمْدِ وَالصَّلَوَاتِ Hamd ve salavattan وَتَبْلِيغِ الدَّعْوَاتِ Ve de dualarını ilettikten sonra اُنْهِي Bildiririm ki, اَنَّ صَحِيفَةَ اَخِيَ الْاَعَزِّ الْمُرْسَلَةَ Pek aziz kardeşimin gönderdiği sahife *(Kiminle?)* صُحْبَةَ الشَّيْخِ سَجَاوِلْ Şeyh Secavil'le قَدْ وَصَلَتْ (Elimize) ulaştı اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah'a hamd olsun *(Ne üzerine?)* عَلَى سَلاَمَتِكُمْ وَعَافِيَتِكُمْ Afiyet ve selametiniz üzerine وَقَدِ انْدَرَجَتْ فِيهَا Mektupta yer almış *(Ne?)* اَسْئِلَةٌ مُتَعَدِّدَةٌ Birçok soru فَكَتَبْنَا فِي جَوَابِهَا Biz de cevabında yazdık *(Neyi?)* مَا خَطَرَ فِي الْخَاطِرِ Aklımıza geleni يَنْبَغِي اَنْ يُلاَحِظَهُ Onu gözden geçirmelisin *(Nasıl?)* بِالتَّوَجُّهِ الْكَامِلِ Tam bir teveccüh ile. اَلسُّؤَالُ الْاَوَّلُ Birinci soru: مَا الْفَرْقُ Fark nedir? *(Neredeki?)* بَيْنَ الْمَعْرِفَةِ وَالْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ Marifetle hakiki iman arasındaki (وَجَوَابُهُ) Cevabı: اَنَّ الْمَعْرِفَةَ غَيْرُ الْاِيمَانِ Marifet, imandan farklıdır فَاِنَّ الْمَعْرِفَةَ Zira marifet يُعَبَّرُ عَنْهَا بِالْفَارِسِيَّةِ Farsça ifade edilir *(Ne ile?)* بِـشِنَاخْتَنْ 'Sinâhten' (tanımak, bilmek) kelimesiyle وَالْاِيمَانُ يُعَبَّرُ عَنْهُ İman ise ifade edilir *(Ne ile?)* بِـكَرَوِيدَنْ 'Girevîden' (inanmak, iman etmek) kelimesiyle وَرُبَّمَا تَحْصُلُ Ve çoğu zaman hasıl olur *(Ne?)* اَلْمَعْرِفَةُ بِالْمَعْنَى الْمَذْكُورِ Zikredilen anlamdaki marifet وَلاَ يَحْصُلُ الْاِيمَانُ Ama iman hasıl olmaz اَلاَ تَرَى

Görmez misin ki? اَنَّ اَهْلَ الْكِتَابِ Ehl-i kitap كَانَتْ لَهُمْ مَعْرِفَةٌ نَبِيِّنَا Peygamberimizi tanıyorlardı وَعَرَفُوا اَنَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun نَبِيُّ Ve onun nebi olduğunu bilmişlerdi كَمَا قَالَ اللهُ Nitekim Allah dedi ki: يَعْرِفُونَهُ Onu tanıyorlar *(Nasıl?)* كَمَا يَعْرِفُونَ اَبْنَاءَهُمْ Çocuklarını tanıdıkları gibi وَلَكِنْ لَمَّا لَمْ يَحْصُلْ لَهُمْ Ancak onlar için hasıl olmayınca *(Ne?)* اَلتَّصْدِيقُ (Onu) tasdik etmek *(Ne sebebiyle?)* وَالْمَعْرِفَةُ (لَمْ يَتَحَقَّقِ الْايمَانُ بِوَاسِطَةِ الْعِنَادِ İnatları sebebiyle İman da gerçekleşmedi أَيْضًا Marifet de مُنْقَسِمٌ اِلَى قِسْمَيْنِ İki kısma ayrılır *(Ne gibi?)* صُورَةُ مِثْلَ الْايمَانِ İman gibi الْمَعْرِفَةِ Biri marifetin sureti كَصُورَةِ الْايمَانِ İmanın sureti gibi وَحَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ Diğeri marifetin hakikati كَحَقِيقَةِ الْايمَانِ İmanın hakikati gibi وَصُورَةُ الْايمَانِ İmanın sureti: هِيَ مَا اكْتَفَى بِهِ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ O, Hak Teâlâ'nın kendisiyle yetindiği şeydir *(Neden ötürü?)* مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ وَرَحْمَتِهِ Şefkat ve merhametinin kemalinden ötürü *(Nerede yetindiği şeydir?)* فِي الشَّرِيعَةِ Şeraitte (yetindiği şeydir) *(Niçin?)* لِلنَّجَاةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahirette kurtulabilmek için وَهُوَ تَصْدِيقُ الْقَلْبِ O da kalbin tasdik etmesidir *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ اِنْكَارِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَتَمَرُّدِهَا Nefs-i emmarenin inkarının varlığına Ve inadına rağmen وَصُورَةُ الْمَعْرِفَةِ Marifetin sureti ise: هِيَ أَيْضًا كَوْنُ الْمَعْرِفَةِ مَقْصُورَةً O da marifetin mahsus olmasıdır *(Neye?)* عَلَى تِلْكَ اللَّطِيفَةِ Bu kalp latifesine *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ جَهْلِ الْاَمَّارَةِ وَحَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ Nefs-i emmarenin cahilliğinin varlığına rağmen Marifetin hakikati de: هِيَ خُرُوجُ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ Nefs-i emmarenin çıkmasıdır *(Neden?)* مِنْ جَهَالَتِهَا بِالْجِبِلِّيَّةِ وَحُصُولُ الْمَعْرِفَةِ لَهَا Tabiatında olan cahilliğinden Ve onun için marifetin oluşmasıdır وَحَقِيقَةُ الْايمَانِ İmanın hakikati ise: هِيَ تَصْدِيقُ النَّفْسِ

Nefsin tasdik etmesidir *(Neden sonra?)* بَعْدَ حُصُولِ الْمَعْرِفَةِ لَهَا Onun için marifet oluştuktan sonra وَاطْمِئْنَانُهَا Ve mutmain olmasıdır *(Neden sonra?)* بَعْدَ خُرُوجِهَا مِنَ الْاَمَّارِيَّةِ Emmarelikten çıktıktan sonra اَلَّتِي هِيَ كَانَتْ طَبِيعِيَّةً لَهَا Ki o, onun tabiatı idi (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: قَدِ اعْتُبِرَ فِي الشَّرِيعَةِ Şeriatta itibar edilmiştir *(Ne?)* اَلتَّصْدِيقُ الْقَلْبِيُّ Kalp ile tasdik فَكَرْوِيدَنْ هٰذَا Bu 'Gireviden' kelimesi هَلْ هُوَ عَيْنُ التَّصْدِيقِ Acaba o, tasdikin aynısı mıdır? اَوْ اَمْرٌ وَرَاءَهُ Yoksa onun ötesinde bir şey midir? فَاِنْ كَانَ وَرَاءَهُ Eğer onun ötesinde bir şeyse يَلْزَمُ اَنْ يُعْتَبَرَ فِي الْايمَانِ İmanda itibar edilmesi gerekir *(Neyin?)* اَلْاِقْرَارُ وَالتَّصْدِيقُ وَ كَرْوِيدَنْ ثَلَاثَةُ اَجْزَاءَ Üç kısım şeyin İkrar, tasdik ve gireviden وَهُوَ خِلَافُ مَا هُوَ مُقَرَّرٌ Ki bu, sabit olanın aksinedir *(Nerede?)* عِنْدَ الْعُلَمَاءِ Alimlerin nezdinde وَيَكُونُ الْعَمَلُ Ve böylece 'amel etmek' de olur *(Kime göre?)* عِنْدَ مَنِ اعْتَبَرَهُ مِنَ الْايمَانِ Onu imandan sayana göre *(Ne olur?)* جُزْأً رَابِعًا İmanın dördüncü cüzü (olur, denilirse) (اُجِيبُ) Cevaben derim ki: اَنَّ كَرْوِيدَنْ هُوَ عَيْنُ التَّصْدِيقِ Gireviden tasdikin aynısıdır فَاِنَّ التَّصْدِيقَ Zira tasdik اَلَّذِي هُوَ الْحُكْمُ Ki o hükümdür عِبَارَةٌ عَنِ الْاِذْعَانِ Boyun eğmek, kabullenmekten ibarettir ki, اَلْمُعَبَّرِ عَنْهُ فِي الْفَارِسِيَّةِ Farsça da ifade edilir *(Ne ile?)* بِكَرْوِيدَنْ Gereviden kelimesiyle (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِذَا عَرَفَ اَهْلُ الْكِتَابِ Ehli kitap tanıdığında *(Kimi?)* نَبِيَّنَا صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Peygamberimizi *(s.a.v.)* *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ النُّبُوَّةِ Peygamber namıyla فَقَدْ حَكَمُوا Kuşkusuz hükmetmişlerdir *(Neye?)* بِنُبُوَّتِهِ Onun peygamberliğine بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَحَصَلَ لَهُمْ Ve onlar için hasıl olmuştur *(Ne?)* اَلْاِذْعَانُ الْمُعَبَّرُ عَنْهُ İfade edilen kabullenmek *(Ne ile?)* بِكَرْوِيدَنْ Gerevîden kelimesiyle فَاِنَّ الْحُكْمَ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Zira bu duruma göre hüküm

فَلِمَ لاَ يَكُونُ الْايمَانُ مُتَحَقِّقًا عَيْنُ هٰذَا الْادْعَانِ Öyleyse Bu kabullenmenin ta kendisidir neden iman gerçekleşmiş olmuyor? *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِمْ O, ehli kitabın hakkında وَبِأَيِّ عِلَّةٍ لاَ يَخْرُجُونَ مِنَ الْكُفْرِ Ve hangi sebeple Küfürden çıkamıyorlar? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: قَدْ عَرَفُوهُ بِعُنْوَانِ النُّبُوَّةِ Evet! onu peygamberlik namıyla tanıdılar وَلٰكِنْ لَمْ يَحْصُلْ لِقَلْبِهِمُ الْادْعَانُ Ancak kalpleri için kabullenmek hasıl olmadı *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ التَّعَصُّبِ وَالْعِنَادِ Taassup ve inatları sebebiyle حَتَّى يَحْصُلَ لَهُمْ Ta ki onlar için hasıl olsun *(Ne?)* اَلْحُكْمُ بِنُبُوَّتِهِ Onun peygamberliğine hükmetmek فَإِنَّهُ رُبَّمَا يَحْصُلُ الْمَعْرِفَةُ وَالتَّصَوُّرُ Zira çoğu kere marifet ve düşünce oluşur da وَلاَ يَحْصُلُ الْادْعَانُ Ama kabullenmek hasıl olmaz ki, حَتَّى يُوجَدَ التَّصْدِيقُ Hatta tasdik bulunsun وَيَتَحَقَّقَ الْايمَانُ Ve iman gerçekleşsin وَيَخْرُجُو مِنَ الْكُفْرِ Ve de küfürden çıksınlar اَلْفَرْقُ دَقِيقٌ Aradaki fark çok incedir وَمَعَ وُجُودِ الْعِنَادِ اِسْمَعْ وَارْجِعْ اِلَى وِجْدَانِكَ Dinle ve vicdanına yönel İnadın varlığına rağmen يُمْكِنُ اَنْ يَقُولَ Şöyle demek mümkündür: اِنَّ نَبِيَّ اللّٰهِ فَعَلَ كَذَا Allah'ın peygamberi şöyle yapmış وَلاَ يُمْكِنُ Ama mümkün değildir *(Ne?)* اَنْ يَقُولَ Şöyle demek: اِنَّهُ نَبِيُّ اللّٰهِ O, Allah'ın peygamberidir *(Ne müddetçe böyle demek mümkün değildir?)* مَا لَمْ يَحْصُلِ الْادْعَانُ Kabullenmek hasıl olmadığı müddetçe فَإِنَّ فِي الصُّورَةِ الْاُولَى Zira birinci durumda تَصَوُّرًا فَقَطْ Sadece tasavvur (hükümsüz düşünce) vardır وَفِي الصُّورَةِ الثَّانِيَةِ وَاِحَالَةٌ اِلَى مَعْرِفَةٍ مَشْهُورَةٍ Ve meşhur bir bilgiye gönderme vardır İkinci durumda ise فَإِذًا تَصْدِيقًا مَبْنِيًّا عَلَى الْادْعَانِ Kabullenmeye dayalı bir tasdik vardır كَيْفَ يُتَصَوَّرُ وُجُودُ التَّصْدِيقِ لَمْ يُوجَدِ الْادْعَانُ Nasıl tasdikin Kabullenme bulunmayınca varlığı düşünülebilir ki? وَأَيْضًا لَيْسَ الْمَقْصُودُ فِي الصُّورَةِ الْاُولَى Ve de birinci durumda

maksat اِثْبَاتَ النُّبُوَّةِ Peygamberliği ispat değildir بَلْ اِثْبَاتُ الْفِعْلِ Bilakis maksat, yaptığı şeyi ispattır وَفِى الصُّورَةِ الثَّانِيَةِ İkinci durumda ise اِثْبَاتُ النُّبُوَّةِ Peygamberliği ispat vardır وَالْعِنَادُ لاَ يَجْتَمِعُ مَعَهُ Ve inat onunla bir araya gelmez فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ Öyleyse nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* وُجُودُ الْاِذْعَانِ Kabullenmenin varlığı فَلَوْ حَصَلَ Şayet hasıl olsaydı *(Ne?)* اَلتَّصْدِيقُ وَالْحُكْمُ فَرْضًا Sözgelimi, tasdik ve hüküm *(Nasıl?)* بِلاَ حُصُولِ فِى التَّصَوُّرَاتِ الْاِذْعَانِ Kabullenmek olmadan فَهُوَ أَيْضًا دَاخِلٌ O dahi dahildir *(Neye?)* Tasavvur (hükümsüz düşünce)lere وَصُورَةِ التَّصْدِيقِ Ve görünüşte tasdike وَمَا لَمْ يَحْصُلِ الْاِذْعَانُ Kabullenmek hasıl olmadıkça لاَ تَحْصُلُ حَقِيقَةُ التَّصْدِيقِ Hakiki tasdik hasıl olmaz فَلاَ يَحْصُلُ الْاِيمَانُ Ve böylece iman da hasıl olmaz وَهٰذِهِ الْمَسْئَلَةُ Bu mesele وَدَقِيقَةٌ جِدًّا مِنْ اُمَّهَاتِ مَسَائِلِ عِلْمِ الْكَلاَمِ Kelam ilminin ana meselelerindendir Ve gerçekten çok hassastır حَتَّى عَجَزَ فِى حَلِّهَا Hatta onu halletmekte aciz kalmıştır رُكْنًا ثَالِثًا *(Kim?)* فُحُولُ الْعُلَمَاءِ Büyük alimler وَزَادَ بَعْضُهُمْ Kimileri de katmıştır *(Neyi?)* Üçüncü bir kısmı *(Neye?)* فِى الْاِيمَانِ İmana *(Nasıl?)* بِالْاِضْطِرَارِ Mecburi olarak وَقَالَ Ve hükmetmiştir *(Neye?)* بِزِيَادَةِ كَرْوِيدَنْ Gireviden'in ilave olduğunu *(Ne üzerine?)* عَلَى التَّصْدِيقِ Tasdikin üzerine وَالَّذِينَ قَالُوا Hükmedenler ise *(Neye?)* بِعَيْنِيَّةِ التَّصْدِيقِ بِكَرْوِيدَنْ Tasdikin Gireviden'le aynı olduğuna لَمْ يَحُلَّ هٰذَا الْمَعْنَى Bu manayı çözememişlerdir *(Nasıl?)* بَلِ اكْتَفَى بِالْاِجْمَالِ وَمَضَى كَمَا يَنْبَغِى Bilakis özetle yetinip Gereği gibi geçmişlerdir اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun اَلَّذِى هَدَانَا لِهٰذَا Ki o, bizi, buna eriştirdi وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ Yoksa biz erişemezdik لَوْلاَ اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Şayet Allah bize hidayet etmeseydi اِسْمَعْ Dinle وَالْمُرَكَّبَ التَّوْصِيفِىَّ اَنَّ الْمُرَكَّبَ التَّقْيِيدِىَّ İzafet terkibi (isim tamlaması)

Ve sıfat terkibi (sıfat tamlaması) *(Ne gibi?)* مِثْلَ نَبِيِّ اللهِ وَهٰذَا النَّبِيِّ Allah'ın peygamberi ve şu peygamber gibi وَإِنْ كَانَا مُتَضَمِّنَيْنِ لِلْحُكْمِ Her ne kadar hüküm içerseler de *(Ne diye?)* بِأَنَّهُ نَبِيٌّ O, Allah'ın peygamberidir diye وَمُشْتَمِلَيْنِ Ve şamil olsalar da *(Neye?)* عَلَى وَلٰكِنَّ حُصُولَ التَّصْدِيقِ Onu bilmeye *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ النُّبُوَّةِ Peygamber namıyla مَعْرِفَتِهِ Ancak tasdikin oluşması *(Ne diye?)* بِأَنَّهُ نَبِيٌّ O peygamberdir diye مَوْقُوفٌ عَلَى الْاِذْعَانِ Kabullenmeye dayalıdır اَلَّذِي هُوَ مُثْبِتٌ لِلْاِيمَانِ Ki o, imanı ispat eder غُلَامُ زَيْدٍ فَعَلَ كَذَا Zeyd'in kölesi şöyle yaptı وَرَجُلٌ صَالِحٌ حَكَمَ بِكَذَا İyi adam şuna hükmetti (cümlelerinin) كِلَاهُمَا صَحِيحٌ بِلَا اِذْعَانٍ Her ikisi de kabullenme olmadan sahihtir وَالْمَعْرِفَةُ Ve bilmek *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ الْغُلَامِيَّةِ وَعُنْوَانِ الصَّلَاحِيَّةِ Kölelik ve iyilik namıyla وَلٰكِنْ لَا اِذْعَانَ فِيهِمَا ثَابِتَةٌ فِي كِلَيْهِمَا Her ikisinde de sabittir Ancak ikisinde de kabullenme yoktur ki, حَتّٰى يَحْصُلَ Hatta oluşuversin *(Ne?)* اَلتَّصْدِيقُ بِالْغُلَامِيَّةِ وَالصَّلَاحِيَّةِ Köleliği ve iyiliği tasdik etmek (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّكَ قُلْتَ Sen dedin ki: إِنَّ اِذْعَانَ وَعَبَّرْتَ Nefsin kabullenmesi بَعْدَ اِذْعَانِ الْقَلْبِ Kalbin kabullenmesinden sonradır اَلنَّفْسِ Ve nefsin kabullenmesini ifade ettin *(Ne ile?)* عَنْ اِذْعَانِ النَّفْسِ Hakiki بِالْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ iman ile وَالْحَالُ اَنَّ الْفَلَاسِفَةَ وَاَرْبَابَ الْمَعْقُولِ Halbuki felsefeci ve mantıkçılar اَخَذُوا فِي Tasdik konusunda ele almışlardır اَلتَّصْدِيقِ Genel olarak مُطْلَقَ اِذْعَانِ النَّفْسِ *(Neyi?)* nefsin kabullenmesini وَلَمْ يَتَكَلَّمُوا Ve söz etmemişlerdir *(Ne hakkında?)* فِي اِذْعَانِ الْقَلْبِ Kalbin kabullenmesi hakkında (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ اَرْبَابَ الْمَعْقُولِ Mantık ehli يُرِيدُونَ بِالنَّفْسِ Nefis ile kastederler *(Nerede?)* فِي بَعْضِ الْاِطْلَاقَاتِ Bazı ifadelerinde اَلرُّوحَ *(Neyi kastederler?)* Ruhu وَفِي بَعْضِ الْاِطْلَاقَاتِ Bazı ifadelerde de اَلْقَلْبَ

Kalbi (kastederler) وَبِالْجُمْلَةِ Sonuç olarak: اَنَّ تَدْقِيقَاتِهِمُ الْفَلْسَفِيَّةَ Onların felsefi incelemeleri فِي مَحَالِّ اُخَرَ Başka alanlardadır وَاَكْثَرُهَا Ve çoğu da مِمَّا لاَ طَائِلَ فِيهِ Kendisinde fayda olmayan şeylerdendir وَهُمْ مُعَطِّلُونَ وَعَاجِزُونَ Onlar faaliyetsiz ve acizdirler *(Nerede?)* وَحُكْمُهُمْ فِيهَا فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu meselede Ve bu meselede onların hükmü حُكْمُ الْعَوَامِّ Avamın hükmüdür وَنَوْبَةُ التَّدْقِيقِ ثَمَّةَ Ve burada inceleme sırası اِنْتَهَتْ اِلَى الصُّوفِيَّةِ Sûfilere gelmiştir فَاِنَّهُمْ يَتَلَبَّسُونَ Zira onlar iç içedir *(Ne ile?)* وَيَتَرَقَّوْنَ مِنْ جَمِيعِ اللَّطَائِفِ بِاَحْكَامِ كُلِّ لَطِيفَةٍ Her bir latifenin hükümleriyle Ve tüm latifelerden yükselirler *(Ne ile?)* وَيُفَرِّقُونَ النَّفْسَ بِالسَّيْرِ وَالسُّلُوكِ Seyr-i sulûk ile Ve nefsi ayırırlar *(Neden?)* وَيُمَيِّزُونَ الرُّوحَ مِنَ السِّرِّ مِنَ الْقَلْبِ Kalpten Ruhu da sırdan ayırırlar Ve ayırt ederler *(Neyi?)* وَلاَ يُعْلَمُ بَيْنَ الْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى Hafi ile ahfanın arasını Oysaki bilinmemektedir *(Ne?)* حُصُولُ نَصِيبٍ Nasibi olduğu *(Neden?)* مِنْ هٰؤُلاَءِ Bu şeylerden *(Kimin?)* لِاَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Mantık ehlinin *(Neden başka?)* غَيْرَ مَعْرِفَةِ اَسَامِيهَا İsimlerini bilmekten başka وَقَدِ اعْتَقَدَتِ الْفَلاَسِفَةُ Kuşkusuz felsefeciler inanmışlardır *(Neye?)* وَعَدُّوهَا مِنَ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ Nefs-i emmareye *(Ne diye?)* شَيْئًا عَظِيمًا Büyük bir şey diye Ve onu mücerret şeylerden saymışlardır الْمُجَرَّدَاتِ وَلَمْ يَجْرِ اسْمُ الْقَلْبِ وَالرُّوحِ Kalp ve ruhun ismi dolaşmamıştır *(Nerede?)* عَلَى اَلْسِنَتِهِمْ Onların dillerinde Ve görünmemiştir *(Ne?)* وَلَمْ يَبْدُ مِنَ السِّرِّ وَالْخَفِيِّ وَالْاَخْفَى عَلاَمَةٌ Sır, hafi ve ahfadan bir alamet Doğrusu Allah'ın bir meleği vardır ki اِنَّ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ مَلَكًا يَسُوقُ الْاَهْلَ اِلَى الْاَهْلِ Ehli, ehline sürer وَجَوَابٌ آخَرُ) Diğer bir cevap: اَنَّ اَرْبَابَ الْمَعْقُولِ Mantık ehli اِنَّمَا ذَكَرُوا Kuşkusuz zikretmişlerdir *(Neyi?)* اِذْعَانَ النَّفْسِ Nefsin kabullenmesini

(Nasıl zikretmişlerdir?) نَظَرًا اِلَى الْاَحْكَامِ الْعَادِيَةِ وَالْعُرْفِيَّةِ Normal ve örfe dayalı hükümlere bakarak وَكَلَامُنَا لِكَوْنِهَا قَرِيبَةً اِلَى فَهْمِهِمْ Bu onların anlayışına yakın olduğu için Oysaki bizim konumuz فِي تَصْدِيقَاتِ الْاَحْكَامِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i hükümlerin tasdiki hakkındadır وَلِلنَّفْسِ اِنْكَارٌ عَلَيْهَا بِالذَّاتِ Nefsin ise bunları bizzat inkarı vardır فَاَيْنَ الْاِذْعَانُ Kabullenmesi nerede? وَهٰذَا الْاِنْكَارُ Ve bu inkar اِنْكَارٌ مُوصِلٌ لِلْمُنْكِرِ İnkar edeni ulaştıran bir inkardır *(Neye?)* اِلَى حَدِّ عَدَاوَةِ صَاحِبِ تِلْكَ الْاَحْكَامِ Bu hükümlerin sahibine düşmanlık derecesine نَعُوذُ بِاللّٰهِ Allah'a sığınırız *(Neden?)* مِنْ شُرُورِ اَنْفُسِنَا Nefislerimizin şerlerinden وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ وَمِنْ سَيِّئَاتِ اَعْمَالِنَا Ve kötü amellerimizden Hadis-i kutside geçti ki, عَادِ نَفْسَكَ فَاِنَّهَا انْتَصَبَتْ Nefsine düşman ol Zira o dikilmiştir *(Neye?)* لِمُعَادَاتِي Bana düşmanlığa وَاَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Ve merhametlilerin en merhametlisi لَمْ يَجْعَلْ اِذْعَانَ النَّفْسِ Nefsin kabullenmesini eylememiştir *(Neden ötürü?)* مِنْ كَمَالِ رَأْفَتِهِ Son derece şefkatinden ötürü *(Ne eylememiştir?)* مَنْظُورًا Dikkate alınır *(Nerede?)* فِي اَوَائِلِ الْحَالِ İlk hallerde وَجَعَلَ النَّجَاةَ مَرْبُوطَةً Ve kurtuluşu bağlamıştır *(Neye?)* بِاِذْعَانِ الْقَلْبِ Kalbin kabullenmesine فَلَوْ تَيَسَّرَ Eğer nasip olursa *(Ne?)* اِذْعَانُ النَّفْسِ Nefsin de kabullenmesi *(Nasıl?)* ثَانِيًا İkinci olarak, sonradan *(Ne ile?)* بِمَحْضِ كَرَمِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Sırf Allah Teâlâ'nın fazlı keremiyle فَهُوَ نُورٌ وَسُرُورٌ O da bir nur ve sevinç وَحُصُولُ وَوُصُولٌ اِلَى دَرَجَاتِ الْوَلَايَةِ Velayet derecesine ulaşmak اَنَّهُ يَنْبَغِي اَنْ حَقِيقَةِ الْاِيمَانِ Ve hakiki imanın oluşmasıdır وَقَدْ كَتَبْتُمْ Ve yazmışsınız ki, لِفَهْمِ الْفَقِيرِ وَاِدْرَاكِهِ جَوَابًا مُوَافِقًا Uygun bir cevap *(Neye?)* تَكْتُبُوا Yazmanız gerekir *(Ne?)* حَتّٰى يُمْكِنَ لِي فَهْمُهُ Fakirin anlayışı ve idrakine Ta ki onu anlamam mümkün olsun

(diye yazmışsınız) مَاذَا اَصْنَعُ Ne yapabilirim ki? اَلْمَسْئَلَةُ دَقِيقَةٌ جِدًّا Mesele gerçekten çok ince وَحَلُّهَا أَيْضًا Ve de onu çözmek *(Nasıl?)* بِلاَ دِقَّةٍ Dikkat olmadan مُشْكِلٌ Çok zordur بَلْ نَفْسُ الْحَلِّ Hatta çözümün kendisi dahi يَقْتَضِى الدِّقَّةَ Dikkati gerektirmektedir فَمَا ذَنْبُ الْعِبَارَةِ İbarenin günahı ne? وَكَانَ يَنْبَغِى لَكُمْ Ve size gerekirdi *(Ne?)* اَنْ تَتَفَكَّرُوا هٰذَا اَوَّلاً Önce bunu düşünmeniz حَتَّى لاَ تَجْتَرِؤُا Ta ki cüret etmeyesiniz *(Neye?)* عَلَى سُؤَالِ حَلِّ مِثْلِ هٰذَا الْمُعَمَّى Böyle karmaşık bir meselenin halledilmesini istemeye فَلاَ تَلُومُونِى Beni kınamayın وَلُومُوا اَنْفُسَكُمْ Kendinizi kınayın.

اَلسُّؤَالُ الثَّانِى İkinci soru: اَنَّ الزُّهَّادَ وَالْعُبَّادَ Zahitler ve abitler هَلْ هُمْ مُشَرَّفُونَ Acaba onlar şereflenmiş midir? *(Ne ile?)* بِالْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ Hakiki iman ile اَوْ لاَ Yoksa şereflenmemiş midir? (جَوَابُهُ) Cevabı: اِنَّهُمْ اِنْ بَلَغُوا Onlar eğer ulaşmışlarsa *(Nereye?)* مَرْتَبَةَ الْمُقَرَّبِينَ Mukarreplerin mertebesine وَصَارَتْ نُفُوسُهُمْ مُطْمَئِنَّةً Ve nefisleri mutmain olmuşsa فَقَدْ بَلَغُوا Kuşkusuz ulaşmışlardır *(Nereye?)* مَرْتَبَةَ الْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ Hakiki iman mertebesine.

وَالسُّؤَالُ الثَّالِثُ Üçüncü soru: اَنَّ اَصْحَابَ الْمَعْرِفَةِ الْاِجْمَالِيَّةِ İcmalî marifet sahipleri اَلَّتِى Ki onun kaynağı مَنْشَأُهَا اَلْكُفْرُ الْحَقِيقِيُّ Hakiki küfürdür كَيْفَ يُمْكِنُ Nasıl mümkün olur? *(Ne?)* اَنْ يُقَالَ لَهُمُ الْعُرَفَاءُ Onlara 'arifler' denilmesi... لَمْ يُفْهَمْ Fakat anlaşılmamıştır *(Ne?)* مَعْنَى هٰذِهِ الْعِبَارَةِ Bu ibarenin anlamı *(Nasıl?)* كَمَا يَنْبَغِى Gereği gibi وَاَنْتُمْ Zira siz ibareyi yazmaktasınız *(Nasıl?)* تَكْتُبُونَ الْعِبَارَةَ Kapalı bir halde وَتَمْنَعُونَ Ve böylece başkalarını men ediyorsunuz *(Neden?)* مِنْ ذٰلِكَ اَلْآخَرِينَ

İbareyi anlamaktan فَاِنْ كَانَ الْمَقْصُوْدُ Eğer kastınız (şu ise) اَنَّ كَافِرَ الطَّرِيقَةِ Tarikat kafirine بِاَيِّ مَعْنًى Hangi anlamla يُقَالُ لَهُ اِنَّهُ عَارِفٌ O ariftir denilmektedir (kastınız bu ise) (فَجَوَابُهُ) Cevabı şudur: اَنَّ كَافِرَ الطَّرِيقَةِ أَيْضًا Tarikat kafiri de عَرَفَ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'yı bilmiştir *(Ne ile?)* بِالْوَحْدَانِيَّةِ Bir olmakla وَجَعَلَ مَا سِوَاهُ مَمْحُوًّا وَمُتَلَاشِيًا Ve ondan başkalarını yok ve mahvolmuş kılmıştır فَهُوَ عَارِفٌ O ariftir وَلَكِنَّهُ لَيْسَ بِعَارِفٍ Ama her yönüyle arif değildir لِاَنَّهُ خَرَجَ Zira o çıkmıştır *(Nereden?)* مِنْ دَائِرَةِ التَّمْيِيزِ Ayırt etme dairesinden فَاِذَا رَجَعَ Artık tekrar döndüğünde *(Nereye?)* اِلَى التَّمْيِيزِ Ayırt etme dairesine يَصِيرُ عَارِفًا مُطْلَقًا Her yönüyle arif olur وَيَكُونُ مُشَرَّفًا بِالْاِيمَانِ الْحَقِيقِيِّ Ve hakiki imanla müşerref olur وَالسَّلَامُ Selamlar...

92. MEKTUP

٩٢- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالتِّسْعُونَ: اِلَى الْفَقِيرِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ عَنْ سَمَاعِ الصُّوفِيَّةِ كَلَامَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَمُكَالَمَتِهِمْ مَعَهُ تَعَالَى﴾

قَدْ سَأَلْتُمْ اَنَّهُ مَا مَعْنَى مَا قَالَهُ بَعْضُ الْعُرَفَاءِ مِنْ اَنَّا نَسْمَعُ كَلَامَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ اَوْ تَقَعُ بَيْنَنَا وَبَيْنَهُ مُكَالَمَةٌ كَمَا نُقِلَ عَنِ الْاِمَامِ الْهُمَامِ جَعْفَرِ الصَّادِقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَنَّهُ قَالَ «مَا زِلْتُ اُرَدِّدُ الْآيَةَ حَتَّى سَمِعْتُهَا مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا» وَيُفْهَمُ ذٰلِكَ أَيْضًا مِنَ الرِّسَالَةِ الْغَوْثِيَّةِ الَّتِي هِيَ مَنْسُوبَةٌ اِلَى حَضْرَةِ الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْجَيْلَانِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ وَمَا تَحْقِيقُ ذٰلِكَ عِنْدَكَ. اِعْلَمْ اَرْشَدَكَ اللّٰهُ تَعَالَى اَنَّ كَلَامَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى كَذَاتِهِ وَسَائِرِ صِفَاتِهِ لَا كَيْفِيٌّ وَلَا مِثْلِيٌّ وَسَمَاعُ الْكَلَامِ اللَّاكَيْفِيِّ أَيْضًا لَا كَيْفِيٌّ فَاِنَّهُ لَا سَبِيلَ لِلْكَيْفِيِّ اِلَى اللَّاكَيْفِيِّ فَلَا يَكُونُ ذٰلِكَ السَّمَاعُ مَرْبُوطًا بِحَاسَّةِ السَّمْعِ فَاِنَّهَا مُتَكَيِّفَةٌ بِالْكَيْفِ بِالْكُلِّيَّةِ فَاِنْ كَانَ هُنَاكَ لِلْعَبْدِ سَمَاعٌ فَهُوَ بِتَلَقِّي رُوحَانِيٍّ فَاِنَّ لَهَا يَعْنِي الرُّوحَ نَصِيبًا مِنَ اللَّاكَيْفِيِّ وَبِلَا تَوَسُّطِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ وَأَيْضًا لَوْ كَانَ الْكَلَامُ مِنَ الْعَبْدِ فَهُوَ أَيْضًا بِالْقَاءِ رُوحَانِيٍّ بِلَا حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ وَيَكُونُ لِهٰذَا الْكَلَامِ نَصِيبٌ مِنَ اللَّاكَيْفِيِّ حَيْثُ يَكُونُ مَسْمُوعًا لِلَاكَيْفِيِّ مَعَ اَنَّا نَقُولُ اِنَّ الْكَلَامَ اللَّفْظِيَّ الَّذِي يَصْدُرُ عَنِ الْعَبْدِ يَسْمَعُهُ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى بِسَمَاعٍ لَا كَيْفِيٍّ بِلَا تَوَسُّطِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ وَبِلَا تَقْدِيمٍ وَتَأْخِيرٍ اِذْ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ تَعَالَى زَمَانٌ يَتَّسِعُ فِيهِ التَّقْدِيمُ وَالتَّأْخِيرُ فَلَوْ كَانَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ مِنَ الْعَبْدِ سَمَاعٌ فَهُوَ سَامِعٌ بِكُلِّيَّتِهِ وَاِنْ كَلَامٌ فَمُتَكَلِّمٌ بِكُلِّيَّتِهِ فَالْعَبْدُ بِتَمَامِهِ سَمْعٌ وَبِتَمَامِهِ لِسَانٌ وَقَدْ سَمِعَتِ الذَّرَّاتُ الْمُخْرَجَةُ يَعْنِي مِنْ ظَهْرِ آدَمَ قَوْلَ ﴿اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ﴾ يَوْمَ الْمِيثَاقِ بِكُلِّيَّتِهِمْ مِنْ غَيْرِ وَاسِطَةٍ وَاَجَابُوهُ وَكَانُوا بِتَمَامِهِمْ اَسْمَاعًا وَبِتَمَامِهِمْ اَلْسُنًا فَاِنَّهُ لَوْ كَانَ السَّمْعُ مُتَمَيِّزاً مِنَ اللِّسَانِ لَمَا يَحْصُلُ السَّمَاعُ وَالْكَلَامُ اللَّاكَيْفِيَّانِ وَلَا يَكُونُ لَائِقًا بِارْتِبَاطِ الْمَرْتَبَةِ

الْلاكَيْفِيَّةِ لَا يَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ اِلاَّ مَطَايَاهُ غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ اَنَّ ذٰلِكَ الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى الَّذِى اَخَذَهُ مِنْ طَرِيقِ الرُّوحَانِيَّةِ يَتَمَثَّلُ ثَانِيًا فِى عَالَمِ الْخَيَالِ الَّذِى هُوَ فِى الْانْسَانِ تِمْثَالُ عَالَمِ الْمِثَالِ بِصُورَةِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْمُرَتَّبَةِ وَيَرْتَسِمُ ذٰلِكَ التَّلَقِّى وَالْالْقَاءُ بِصُوَرِ السَّمَاعِ وَالْكَلَامِ اللَّفْظِيِّ فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى صُورَةً فِى ذٰلِكَ الْعَالَمِ وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الْمَعْنَى مُنَزَّهًا عَنِ الْكَيْفِ وَلٰكِنْ يَكُونُ ارْتِسَامُ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْكَيْفِ أَيْضًا هُنَاكَ بِصُورَةٍ مُكَيَّفَةٍ بِكَيْفٍ فَاِنَّ الْفَهْمَ وَالْافْهَامَ الْمَقْصُودَيْنِ مِنَ الْارْتِسَامِ مَرْبُوطَانِ بِهَا فَاِذَا وَجَدَ السَّالِكُ الْمُتَوَسِّطُ فِى نَفْسِهِ حُرُوفًا وَكَلِمَاتٍ مُتَرَتِّبَةً وَاَحَسَّ سَمَاعَ الْكَلَامِ اللَّفْظِيِّ يَتَخَيَّلُ اَنَّهُ قَدْ سَمِعَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ مِنَ الْاَصْلِ وَاَخَذَهُ مِنْ هُنَاكَ بِلَا تَفَاوُتٍ وَلَا يَدْرِى اَنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ صُوَرٌ خَيَالِيَّةٌ لِذٰلِكَ الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى وَذٰلِكَ السَّمَاعُ وَالْكَلَامُ اللَّفْظِيُّ تِمْثَالُ ذٰلِكَ السَّمَاعِ وَالْكَلَامِ الْلاكَيْفِيِّ وَالْعَارِفُ التَّامُّ الْمَعْرِفَةِ يَنْبَغِى اَنْ يُمَيِّزَ حُكْمَ كُلِّ مَرْتَبَةٍ عَنِ الْاُخْرَى وَلَا يَلْبَسَ حُكْمَ اِحْدَيْهُمَا بِحُكْمِ الْاُخْرَى فَسَمَاعُ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَكَلَامُهُمُ الْمَرْبُوطَانِ بِمَرْتَبَةٍ لَا كَيْفِيَّةٍ مِنْ قَبِيلِ التَّلَقِّى وَالْالْقَاءِ الرُّوحَانِيَّيْنِ وَهٰذِهِ الْكَلِمَاتُ وَالْحُرُوفُ الَّتِى يُعَبَّرُ بِهَا عَنْ ذٰلِكَ الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى مِنْ عَالَمِ الصُّوَرِ الْمِثَالِيَّةِ وَالَّذِينَ يَظُنُّونَ اَنَّهُمْ يَسْمَعُونَ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ مِنَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ فَرِيقَانِ فَرِيقٌ يَقُولُونَ اِنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ الْحَادِثَةَ الْمَسْمُوعَةَ دَوَالُّ عَلَى الْكَلَامِ النَّفْسِيِّ الْقَدِيمِ وَهَؤُلَاءِ اَحْسَنُ حَالاً مِنَ الْفَرِيقِ الثَّانِى وَالْفَرِيقُ الثَّانِى يُطْلِقُونَ الْقَوْلَ بِسَمَاعِ كَلَامِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ وَيَعْتَقِدُونَ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ الْمُرَتَّبَةَ الْمَسْمُوعَةَ كَلَامَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا وَلَا يُفَرِّقُونَ بَيْنَ مَا هُوَ لَائِقٌ بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى وَبَيْنَ مَا هُوَ لَيْسَ بِلَائِقٍ بِهِ وَهُمُ الْجُهَّالُ الْبُطَّالُ لَمْ يَعْرِفُوا مَا يَجُوزُ عَلَيْهِ وَمَا لَا يَجُوزُ عَلَيْهِ تَعَالَى ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى خَيْرِ الْبَشَرِ وَآلِهِ وَاَصْحَابِهِ الْاَطْهَرِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâşim El-Kışmî'ye gönderilmiştir**
- **Sûfilerin Hakk'ın kelâmını işitmeleri ve onunla konuşmalarının anlamı**

Bazı âriflerin, "biz Hakk'ın kelâmını işitiyoruz" veya "bizimle O'nun arasında konuşma vaki oluyor" şeklindeki sözlerinin ne anlama geldiğini sormuşsunuz. Yine, yüce İmam Cafer-i Sâdık'tan (r.a.) nakledildiğine göre kendisi şöyle demiştir: "Ayeti sık sık tekrarlamaya devam ederken onu bizzat söyleyenden (Allah Teâlâ'dan) işittim." Bu mânâ, aynı şekilde Hz. Şeyh Abdülkâdir Geylânî'ye nispet edilen *Gavsiyye Risâlesi*'nde de bulunmaktadır. Size göre bunun tahkiki nedir?

Allâh seni doğruya yöneltsin. Bil ki; Hakk'ın kelâmı da, zâtı ve diğer sıfatları gibi keyfiyetsiz ve benzersizdir. Keyfiyetsiz olan kelâmı işitmek de keyfiyetsiz olarak gerçekleşir. Çünkü keyfiyeti olan keyfiyetsiz olanı algılayamaz. Bunun için söz konusu işitme, işitme duyusuna bağlı değildir. Çünkü işitme duyusu tamamen keyfiyete uyum sağlamıştır.

Ortada kulun bir ses işitmesi söz konusuysa, bu ruhsal algılamadır. Çünkü ruhta da bir tür keyfiyetsizlik vardır, harf ve kelimelerin aracılığına muhtaç değildir. Yine aynı şekilde, söz konusu kelâm kuldan çıkmışsa, yine harfler ve kelimeler olmadan ruhsal bir konuşmayla olmuştur. Böylece bu kelâmın da, keyfiyetsiz olan tarafından işitilmiş olması hasebiyle keyfiyetsiz olandan bir payı vardır.

Bununla birlikte biz deriz ki kuldan çıkan harfler ve kelimelerle ifade edilen kelâmı Hak Teâlâ keyfiyetsiz olarak, harfler ve kelimelerin aracılığı olmaksızın, takdimsiz ve tehirsiz bir biçimde işitir. Çünkü takdim ve tehiri içine alacak kadar bir zamanın yüce Allâh hakkında düşünülemez. Bu konumda, eğer kul bir şey işitmişse, o kendi külliyetiyle işitendir. Yok eğer kul bir şey söylemişse, kendi külliyetiyle söyleyendir. Kul kendi bütünlüğüyle kulak ve kendi bütünlüğüyle dil olmuştur.

Âdem'in (a.s.) sırtından çıkan zerreler, misâkın alındığı gün *"Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?"*[22] sözünü hiçbir vasıta olmaksızın bütün varlıklarıyla işiterek cevaplamışlardır. Kendi bütünlükleriyle kulak ve dil olmuşlardır. Çünkü eğer kulak dilden ayrı bir şey olsaydı, ikisinde de keyfiyetsiz olan işitme ve konuşma meydana gelmez ve keyfiyetsizlik mertebesiyle bağlantılı olmaya uygun olmazlardı.

Sultanın hediyelerini ancak Sultanın kervanları taşır.

Bu konuda söylenecek en son şey, rûhâniyet yoluyla alınmış mânâ, ikinci kez insandaki hayâl aleminde, misâl alemindeki şekiller gibi art arda gelen harfler ve kelimeler sûretine girer ve söz konusu algı ve hitap, lafzî işitme ve lafzî kelâm şekillerinde belirir. Çünkü her bir mânânın o âlemde bir şekli vardır. Söz konusu mânâ keyfiyetten uzak olsa da, keyfiyetten uzak olanın belirmesi aynı şekilde orada keyfiyeti olan bir şekille olur. Bu belirmeden kastedilen anlama ve anlatma, keyfiyeti olan şekle bağlıdır.

Orta halli sâlik, kendinde art arda gelen düzenli harfler ve kelimeler bulduğunda ve lafzî kelâm işittiğini hissettiğinde, bu kelimeleri aslından işittiğini ve onu oradan hiçbir farklılık olmaksızın aldığını hayal eder. Oysa o, bu harfler ve kelimelerin, algılanan bu mânânın hayâlî sûretleri ve söz konusu lafzî işitme ve konuşmanın da, o keyfiyetsiz işitme ve konuşmanın bir timsâli (simgesel) olduğunu bilmez.

Tam marifet sahibi olan ârifin, her mertebenin hükmünü diğerinden ayırt etmesi ve birinin hükmünü diğerine karıştırmaması lazımdır. Bu büyüklerin keyfiyetsizlik mertebesiyle bağlantılı olan Allah Teâlâ'yı işitmeleri ve O'nunla konuşmaları, ruhsal algılama ve ruhsal konuşma kabilindendir. Söz konusu algılanan mânâyı anlatan bu harfler ve kelimeler, misâlî sûretler alemindendir.

Allâh tarafından harfler ve kelimeler işittiklerini zannedenler iki guruptur. Birinci grup bu hâdis olan ve işitilen harf ve kelimelerin, kadîm olan nefsî kelâma delalet ettiğini söyler. Bunlar ikinci guruptan daha iyi haldedirler. İkinci grup ise Hakk'ın kelâmını işitmeyi genelleyerek art arda gelen, işitilen harflerin ve kelimelerin Hakk'ın

[22] A'râf, 172.

kelâmı olduğuna inanırlar, ancak O'nun kutsiyetine uygun olanla olmayanı ayırt etmezler. Onlar yüce Allâh'ın (c.c) hakkında neyin caiz olup olmadığını bilmeyen cesur cahillerdir. ***"Sübhansın sen! Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen alîmsin, hakîmsin"***[23] Salât ve selâm insanların en hayırlısına, âilesine ve temiz ashâbına olsun.

KELİME ANLAMI

92. الْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالتِّسْعُونَ Doksan ikinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى الْفَقِيرِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ Fakir Haşim Kişmî'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي جَوَابِ سُؤَالِهِ Sorusunun cevabı hakkındadır *(Neden sorusu?)* عَنْ سَمَاعِ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerin işitmesinden *(Neyi?)* كَلَامَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'nın kelamını وَمُكَالَمَتِهِمْ مَعَهُ تَعَالَى Ve Hak Teâlâ'yla konuşmalarından (sorusunun cevabı hakkındadır) ➢

قَدْ سَأَلْتُمْ Sormuşsunuz ki, مَا قَالَهُ بَعْضُ الْعُرَفَاءِ Bazı ariflerin söylediği مَا مَعْنَى Manası nedir? *(Neyini?)* أَنَّهُ نَسْمَعُ Biz işitiyoruz *(Neyi?)* مِنْ كَلَامَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'nın kelamını وَبَيْنَهُ أَوْ تَقَعُ بَيْنَنَا Veya bizimle onun arasında olmaktadır *(Ne?)* مُكَالَمَةٌ Konuşma كَمَا نُقِلَ Nitekim nakledildi *(Kimden?)* عَنِ الْإِمَامِ الْهُمَامِ جَعْفَرَ الصَّادِقِ Büyük imam Cafer-i Sadık'tan رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun أَنَّهُ قَالَ O şöyle demiş: مَا زِلْتُ أُرَدِّدُ الْآيَةَ Sürekli ayeti tekrar ediyordum حَتَّى سَمِعْتُهَا Ve sonunda onu işittim *(Kimden?)* مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا Onu söyleyenden وَيُفْهَمُ ذٰلِكَ أَيْضًا Ve bu mana anlaşılmaktadır da *(Neden?)* مِنَ الرِّسَالَةِ الْغَوْثِيَّةِ Risale-i Gavsiyye'den الَّتِي هِيَ مَنْسُوبَةٌ Ki o risale aittir *(Kime?)* إِلَى حَضْرَةِ الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْجِيلَانِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Abdulkadir Geylani (k.s.)'ya وَمَا تَحْقِيقُ ذٰلِكَ عِنْدَكَ Bunun açıklaması sana göre nedir?

[23] Bakara, 32.

اِعْلَمْ اَرْشَدَكَ اللّٰهُ تَعَالَى Allah Teâlâ seni doğruya ulaştırsın, bilesin ki, اَنَّ كَلَامَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hak Teâlâ'nın kelamı كَذَاتِهِ وَسَائِرِ صِفَاتِهِ Zatı ve diğer sıfatları gibi لاَ كَيْفِيَّ وَلاَ مِثْلِيَّ Keyfiyetsiz ve emsalsizdir وَسَمَاعُ الْكَلَامِ الْلاَكَيْفِيِّ أَيْضًا Keyfiyetsiz kelamı işitmek de لاَ كَيْفِيٌّ Keyfiyetsizdir فَاِنَّهُ لاَ سَبِيلَ لِلْكَيْفِيِّ Zira keyfiyetli olanın yolu yoktur *(Neye?)* اِلَى الْلاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olana فَلاَ يَكُونُ ذٰلِكَ السَّمَاعُ مَرْبُوطًا Öyleyse bu işitme bağlı olamaz *(Neye?)* بِحَاسَّةِ السَّمْعِ Duyu organına فَاِنَّهَا مُتَكَيِّفَةٌ بِالْكَيْفِ بِالْكُلِّيَّةِ Zira o, tamamen keyfiyetle vasıflanmıştır فَاِنْ كَانَ هُنَاكَ سَمَاعٌ Eğer orada لِلْعَبْدِ Kulun duyması söz konusuysa فَهُوَ بِتَلَقِّي رُوحَانِيٍّ O, ruhanî bir algılamayladır فَاِنَّ لَهَا يَعْنِي الرُّوحَ Zira onun, yani ruhun نَصِيبًا مِنَ الْلاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olandan nasibi vardır وَبِلاَ تَوَسُّطِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ وَأَيْضًا Ve o, harf ve kelimelerin aracılığı olmadandır لَوْ كَانَ الْكَلَامُ Ve kelam olsa dahi *(Kimden?)* مِنَ الْعَبْدِ Kuldan فَهُوَ أَيْضًا بِالْقَاءِ رُوحَانِيٍّ O da ruhanî bir algılamyla وَيَكُونُ لِهٰذَا الْكَلَامِ بِلاَ حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ Harfsiz ve kelimesizdir حَيْثُ يَكُونُ Ve bu kelamın nasibi olur *(Neden?)* مِنَ الْلاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olandan مَعَ اَنَّا مَسْمُوعًا Zira işitilmiş oluyor *(Kim tarafından?)* لِلاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olan tarafından نَقُولُ Hem de biz diyoruz ki: اِنَّ الْكَلَامَ اللَّفْظِيَّ Lafzi kelam *(Hangisi?)* اَلَّذِي يَصْدُرُ عَنِ الْعَبْدِ Kuldan sadır olan يَسْمَعُهُ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hak Teâlâ onu işitir *(Ne ile?)* بِسَمَاعٍ لاَ كَيْفِيٍّ Keyfiyetsiz bir işitmeyle *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَسُّطِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ Harflerin ve kelimelerin aracılığı وَبِلاَ تَقْدِيمٍ وَتَأْخِيرٍ Ve de önceliği ve sonralığı olmadan اِذْ لاَ يَجْرِي زَمَانٌ يَسَعُ فِيهِ التَّقْدِيمُ وَالتَّأْخِيرُ *(Ne?)* عَلَيْهِ تَعَالَى Zira Allah Teâlâ'nın üzerinden geçmez فَلَوْ كَانَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ İçinde önceliğe ve sonralığa yer olan bir zaman

Eğer bu yerde olursa *(Kimden?)* مِنَ الْعَبْدِ Kuldan *(Ne olursa?)* سَمَاعٌ İşitmek فَهُوَ سَامِعٌ

بِكُلِّيَتِهِ O tamamıyla işitir وَاِنْ كَلَامٌ Eğer konuşursa فَمُتَكَلِّمٌ بِكُلِّيَتِهِ Tamamıyla konuşur

فَالْعَبْدُ بِتَمَامِهِ سَمْعٌ Dolayısıyla kul tamamıyla kulak وَبِتَمَامِهِ لِسَانٌ Ve tamamıyla dildir

وَقَدْ سَمِعَتْ Kuşkusuz işitmişti *(Kim?)* اَلذُّرِّيَّاتُ الْمُخْرَجَةُ Çıkartılan zürriyetler يَعْنِي مِنْ ظَهْرِ

آدَمَ Yani Adem (a.s.)'ım sırtından *(Neyi işitmişti?)* قَوْلَ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ 'Ben sizin rabbiniz

değil miyim?' sözünü *(Ne zaman?)* يَوْمَ الْمِيثَاقِ Ahit gününde *(Ne ile işitmişlerdi?)* بِكُلِّيَتِهِمْ

Tüm bedenleriyle *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ وَاسِطَةٍ Hiçbir aracı olmadan وَاَجَابُوهُ Ona cevap

vermişler وَكَانُوا Ve olmuşlardı *(Ne?)* بِتَمَامِهِمْ اَسْمَاعًا Tüm bedenleriyle kulak وَبِتَمَامِهِمْ

اَلْسُنًا Ve tüm bedenleriyle dil فَاِنَّهُ لَوْ كَانَ السَّمْعُ مُتَمَيِّزاً Zira işitmek ayrı olsaydı *(Neden?)*

اَلسَّمَاعُ وَالْكَلَامُ الْلَاكَيْفِيَّانِ Konuşmaktan لَمَا يَحْصُلُ Hasıl olmazdı *(Ne?)* مِنَ اللِّسَانِ

Keyfiyetsiz duymak ve konuşmak وَلَا يَكُونُ لَائِقًا Ve layık olmazdı *(Neye?)* بِارْتِبَاطِ

الْمَرْتَبَةِ الْلَاكَيْفِيَّةِ Keyfiyetsiz mertebeyle irtibat kurmaya لَا يَحْمِلُ عَطَايَا الْمَلِكِ Sultanın

hediyelerini taşıyamaz *(Ne?)* اِلَّا عَطَايَاهُ Onun kervanlarından başkası غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ

Hasıl-ı kelam: اَنَّ ذٰلِكَ الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى Bu algılanan mana اَلَّذِي اَخَذَهُ Ki onu almıştır

(Nereden?) مِنْ طَرِيقِ الرُّوحَانِيَّةِ Ruhanî bir yoldan يَتَمَثَّلُ ثَانِيًا İkinci olarak, sonradan

şekillenir *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الْخَيَالِ Hayal aleminde اَلَّذِي هُوَ فِي الْاِنْسَانِ Ki o insanda

بِصُورَةِ الْحُرُوفِ Misal aleminin bir örneğidir *(Ne ile şekillenir?)* تِمْثَالُ عَالَمِ الْمِثَالِ

ذٰلِكَ Ve belirir *(Ne?)* وَيَرْتَسِمُ الْكَلِمَاتِ الْمُرَتَّبَةِ Tertip edilmiş harf ve kelimeler şekliyle

بِصُوَرِ السَّمَاعِ وَالْكَلَامِ اللَّفْظِيِّ Bu algılama ve ifade *(Nasıl?)* التَّلَقِّي وَالْاِلْقَاءُ Lafzî

konuşma ve işitme şekilleriyle فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى Zira her mananın صُورَةً فِي ذٰلِكَ الْعَالَمِ

Bu alemde bir şekli vardır وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الْمَعْنٰى Her ne kadar bu mana مُنَزَّهًا عَنِ الْكَيْفِ Keyfiyetten beri oisa da وَلٰكِنْ يَكُوْنُ Ancak olur *(Ne?)* اِرْتِسَامُ الْمُنَزَّهِ عَنِ الْكَيْفِ اَيْضًا Keyfiyetten beri olanın belirmesi de *(Nerede?)* هُنَاكَ O misal aleminde *(Ne ile olur?)* بِصُوْرَةٍ مُكَيَّفَةٍ بِكَيْفٍ Bir nitelikle vasıflanmış şekille olur فَاِنَّ الْفَهْمَ وَالْاِفْهَامَ Zira anlamak ve anlatmak *(Hangi?)* اَلْمَقْصُوْدَيْنِ مِنَ الْاِرْتِسَامِ Bu belirmeden kastedilen مَرْبُوْطَانِ بِهَا Bu şekillere bağlıdırlar فَاِذَا وَجَدَ Dolayısıyla bulduğunda *(Kim?)* اَلسَّالِكُ الْمُتَوَسِّطُ Yolun ortalarındaki salik *(Nerede?)* فِى نَفْسِهٖ Kendi nefsinde bulduğunda *(Ne?)* حُرُوْفًا وَكَلِمَاتٍ مُرَتَّبَةً Tertip edilmiş harf ve kelimeler وَاَحَسَّ سَمَاعَ الْكَلَامِ اللَّفْظِىِّ Ve lafzî kelamı hissettiğinde يَتَخَيَّلُ Zanneder ki, اَنَّهٗ قَدْ سَمِعَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ O, bu kelimeleri işitti *(Nereden?)* مِنَ الْاَصْلِ Asıldan وَاَخَذَهٗ مِنْ هُنَاكَ Ve onu oradan aldı *(Nasıl?)* بِلَا تَفَاوُتٍ Hiçbir farklılık olmadan وَلَا يَدْرِى Ve bilmez ki, اَنَّ هٰذِهِ الْحُرُوْفَ وَالْكَلِمَاتِ Bu harf ve kelimeler صُوَرٌ خَيَالِيَّةٌ Hayali birer suretidirler *(Neyin?)* لِذٰلِكَ الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى Şu algılanan mananın تِمْثَالُ ذٰلِكَ السَّمَاعِ وَالْكَلَامُ اللَّفْظِىُّ Ve bu lafzî kelam ve işitme وَذٰلِكَ السَّمَاعُ وَالْكَلَامُ الْاَكْيَفِىُّ Şu keyfiyetsiz kelam ve işitmenin örneğidir وَالْعَارِفُ التَّامُّ الْمَعْرِفَةِ Marifeti tam olan arifin يَنْبَغِى اَنْ يُمَيِّزَ Ayırması gerekir *(Neyi?)* حُكْمَ كُلِّ مَرْتَبَةٍ Her bir mertebenin hükmünü *(Neden?)* عَنِ الْاُخْرٰى Diğerinden وَلَا يَلْبِسَ Ve karıştırmaması gerekir *(Neyi?)* حُكْمَ اِحْدٰيهُمَا Birinin hükmünü *(Neye?)* بِحُكْمِ الْاُخْرٰى Diğerinin hükmüne فَسَمَاعُ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Öyleyse bu büyüklerin işitmeleri وَكَلَامُهُمْ Ve kelamları *(Hangi işitme ve kelamları?)* اَلْمَرْبُوْطَانِ بِمَرْتَبَةٍ لَا كَيْفِيَّةٍ Keyfiyetsiz mertebeye bağlı olan مِنْ قَبِيلِ التَّلَقِّى وَالْاِلْقَاءِ الرُّوْحَانِيَّيْنِ Ruhanî algılama ve ifade türündendir

وَهٰذِهِ الْكَلِمَاتُ وَالْحُرُوفُ Bu kelime ve harfler de اَلَّتِي يُعَبَّرُ بِهَا Ki bunlarla ifade edilir عَنْ ذٰلِكَ الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى *(Ne?)* Şu algılanan mana مِنْ عَالَمِ الصُّوَرِ الْمِثَالِيَّةِ (Onlar da) misal aleminin şekillerindendir وَالَّذِينَ يَظُنُّونَ Zanneden kişiler *(Neyi?)* اَنَّهُمْ يَسْمَعُونَ İşittiklerini *(Neyi?)* اَلْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ Harfleri ve kelimeleri *(Kimden?)* مِنَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'dan İki grupturlar فَرِيقَانِ Birinci grup diyorlar ki: فَرِيقٌ يَقُولُونَ اِنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ Şu harfler ve kelimeler اَلْحَادِثَةَ الْمَسْمُوعَةَ Ki, sonradan olma ve işitilen وَهٰؤُلَاءِ اَحْسَنُ Kadim olan nefsi kelama delalet eder دَوَالٌّ عَلَى الْكَلَامِ النَّفْسِيِّ الْقَدِيمِ İşte bunlar daha iyi bir haldedir *(Kimden?)* وَالْفَرِيقُ مِنَ الْفَرِيقِ الثَّانِي İkinci gruptan حَالاً İkinci grup ise: بِسَمَاعِ كَلَامِ الْحَقِّ جَلَّ Hüküm veriyorlar *(Neye?)* يُطْلِقُونَ الْقَوْلَ شَأْنُهُ Şanı büyük Hakk'ın kelamını işittiklerine وَيَعْتَقِدُونَ Ve inanıyorlar *(Neye?)* اَلْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ الْمُرَتَّبَةَ الْمَسْمُوعَةَ İşitilen ve tertip üzere olan harf ve kelimelerin كَلَامَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا Hak –celle ve alâ-nın kelamı olduğuna وَلَا يُفَرِّقُونَ Ve ayırmıyorlar *(Neyi?)* بَيْنَ مَا هُوَ لَائِقٌ Layık olanla *(Kime?)* بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Cenab-ı Hakk'a وَبَيْنَ مَا هُوَ لَيْسَ بِلَائِقٍ بِهِ Ona layık olmayanın arasını وَهُمُ الْجُهَّالُ الْبُطَّالُ Onlar cahil ve bozguncudurlar لَمْ يَعْرِفُوا Bilemediler *(Neyi?)* مَا يَجُوزُ عَلَيْهِ Allah'a (isnat edilmesi) caiz olanı وَمَا لَا يَجُوزُ عَلَيْهِ تَعَالَى Ve caiz olmayanı سُبْحَانَكَ Allah'ım seni tenzih ederiz لَا عِلْمَ لَنَا Bizim ilmimiz yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Ancak senin öğrettiğin vardır اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ Şüphesiz sen alîm ve hakîmsin وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam عَلَى خَيْرِ الْبَشَرِ وَآلِهِ وَاَصْحَابِهِ الْاَطْهَرِ Ve tertemiz ehline ve Beşerin en hayırlısına ashabına olsun...

93. MEKTUP

٩٣- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ فِي تَحْقِيقِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِ وَبَيَانِ الْفَرْقِ بَيْنَ مَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ وَالْكَلِيمِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ﴾

وَالَّذِي صَارَ مَكْشُوفًا فِي الْآخِرِ بِكَرَمِ اللهِ وَفَضْلِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى هُوَ اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ لِحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ هُوَ تَعَيُّنُ حَضْرَةِ الْوُجُودِ وَالْمُحِيطِ بِجَمِيعِ الْاَشْيَاءِ وَالْجَامِعِ لِجَمِيعِ الْاَضْدَادِ وَالْخَيْرِ الْمَحْضِ وَكَثِيرِ الْبَرَكَةِ حَتَّى اِنَّ الْاَكْثَرِينَ مِنْ مَشَائِخِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ قَالُوا اِنَّهُ عَيْنُ الذَّاتِ وَمَنَعُوا كَوْنَهُ زَائِدًا عَلَى الذَّاتِ تَعَالَى وَفِيهِ غَايَةُ الدِّقَّةِ وَكَمَالُ اللَّطَافَةِ بِحَيْثُ لَا يَكَادُ بَصَرُ كُلِّ شَخْصٍ يُدْرِكُهُ وَلَا يَقْدِرُ تَمْيِيزَهُ مِنَ الْاَصْلِ وَلِهٰذَا بَقِيَ تَعَيُّنُهُ مُخْتَفِيًا اِلَى هٰذِهِ الْمُدَّةِ وَلَمْ يَتَمَيَّزْ مِنَ الْمُتَعَيِّنِ وَعَبَدَهُ جَمٌّ غَفِيرٌ بِزَعْمِ اَنَّهُ هُوَ اللهُ وَلَمْ يَطْلُبُوا مَعْبُودًا وَمَطْلُوبًا مَا وَرَاءَهُ وَاعْتَقَدُوا اَنَّهُ هُوَ الْمَبْدَأُ لِلْآثَارِ الْخَارِجِيَّةِ وَظَنُّوا اَنَّهُ الْمُكَوِّنُ لِلْحَوَادِثِ الْيَوْمِيَّةِ وَهٰذَا التَّمْيِيزُ اَعْنِي تَمْيِيزَ الْحَقِّ عَمَّا دُونَ الْحَقِّ كَانَ دَوْلَةً مُدَّخَرَةً لِهٰذَا الْمِسْكِينِ الْعَاجِزِ الْمُتَأَخِّرِ وَنَفْيُ مُشَارَكَةِ غَيْرِ الْمَعْبُودِ مَعَ الْمَعْبُودِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى كَانَ حِصَّةً بَاقِيَةً مِنَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُخْتَبِيَةً لِمُلْتَقَطِ مَا سَقَطَ مِنْ مَوَائِدِهِمْ هٰذَا ﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰينَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰينَا اللهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ﴾ وَقَدْ صَارَ مَكْشُوفًا اَنَّ هٰذَا التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ الْوُجُودِيَّ هُوَ رَبُّ خَلِيلِ الرَّحْمٰنِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ وَتَعَيُّنُ خُلَّتِهِ وَصَارَ مَكْشُوفًا أَيْضًا اَنَّ مَرْكَزَ هٰذَا التَّعَيُّنِ الَّذِي هُوَ جُزْؤُهُ الْاَشْرَفُ وَفِيهِ نِسْبَةُ الْاَقْرَبِيَّةِ بِالْاَصْلِ مِنْ بَيْنِ الْاَجْزَاءِ الْاُخَرِ هُوَ رَبُّ حَبِيبِ اللهِ وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ وَتَعَيُّنُ مَحَبَّتِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ

اَلاَنْبِيَاءِ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ التَّعَيُّنُ اَلاَوَّلُ رَبَّ الْخَلِيلِ فَمَا مَعْنَى قَوْلِ نَبِيِّنَا عَلَيْهِمَا الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «**اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِى**». **قُلْتُ**: اِنَّ مَرْكَزَ الدَّائِرَةِ اَسْبَقُ اَجْزَاءِ الدَّائِرَةِ وَاَيْضًا اِنَّ لِلْجُزْءِ تَقَدُّمًا عَلَى الْكُلِّ فَيَكُونُ مَبْدَأَ تَعَيُّنِهِ ﷺ الَّذِى عَبَّرَ عَنْهُ بِنُورِى اَسْبَقَ مِنَ الْكُلِّ بِالضَّرُورَةِ وَمَرْكَزُ الدَّائِرَةِ وَاِنْ كَانَ جُزْأً مِنَ الدَّائِرَةِ وَالدَّائِرَةُ كُلاًّ لَهُ وَلَكِنَّهُ جُزْءٌ نَشَأَ مِنْهُ سَائِرُ اَجْزَاءِ الْكُلِّ فَاِنَّ جَمِيعَ اَجْزَاءِ مُحِيطِ الدَّائِرَةِ ظِلاَلُ ذٰلِكَ الْجُزْءِ الَّذِى هُوَ مَرْكَزُ تِلْكَ الدَّائِرَةِ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ ذٰلِكَ الْجُزْءُ لَمَا كَانَ مِنَ الدَّائِرَةِ اسْمٌ وَلَا رَسْمٌ. **فَاتَّضَحَ** اَنَّ رَبَّ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ وَمَبْدَأَ تَعَيُّنِهِ هُوَ التَّعَيُّنُ اَلاَوَّلُ وَمَنْشَأُ التَّعَيُّنِ اَلاَوَّلِ الَّذِى هُوَ الْجُزْءُ وَالْمَرْكَزُ وَاَشْرَفُ اَجْزَاءِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ رَبُّ حَضْرَةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ فَيَكُونُ اَسْبَقَ الْكُلِّ هُوَ حَقِيقَةَ خَاتَمِ النُّبُوَّةِ وَيَكُونُ مَنْشَأُ ظُهُورِ اَلاٰخَرِينَ اَيْضًا هِىَ وَمِنْ هٰهُنَا وَرَدَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ فِى شَأْنِ حَبِيبِ اللهِ «**لَوْلاَكَ لَمَا خَلَقْتُ الاَفْلاَكَ وَلَمَا اَظْهَرْتُ الرُّبُوبِيَّةَ**» فَاِذَا كَانَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مَرْكَزَ دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ اَلاَوَّلِ الَّذِى هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ فَلاَ جَرَمَ تَكُونُ الْوَلاَيَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ الَّتِى مَنْشَأُهَا الْمَحَبَّةُ مَرْكَزَ الْوَلاَيَةِ الْخَلِيلِيَّةِ الَّتِى مَنْشَأُهَا الْخُلَّةُ وَالْوَلاَيَةُ الْخَلِيلِيَّةُ مَعَ وُجُودِ اَوَّلِيَّتِهَا لَا تَكُونُ حَائِلَةً وَحَاجِزَةً بَيْنَ الْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَبَيْنَ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ فَاِنْ لِمَرْكَزِ الدَّائِرَةِ سَبْقَةً ذَاتِيَّةً عَلَى الدَّائِرَةِ فَلاَ يَكُونُ الْخَلْفُ حَائِلاً لِلْسَلَفِ بَلِ الاَمْرُ بِالْعَكْسِ. **وَوَجْهٌ آخَرُ** لِسَبْقِ هٰذَا الْمَرْكَزِ وَقُرْبِهِ اِسْمَعْ اَنَّهُ كُلَّمَا يَتَعَمَّقُ فِى السَّيْرِ فِى هٰذِهِ النُّقْطَةِ الَّتِى هِىَ الْمَرْكَزُ يَتَمَيَّزُ الْمُحِبُّ مِنَ الْمَحْبُوبِ مِنْ تِلْكَ النُّقْطَةِ الَّتِى حَاصِلُهَا الْمَحَبَّةُ وَتَظْهَرُ صُورَةُ دَائِرَةِ مَرْكَزُهَا الْمَحْبُوبِيَّةُ وَمُحِيطُهَا الْمُحِبِّيَّةُ وَتِلْكَ الْمُحِبِّيَّةُ هِىَ مَبْدَأُ الْوَلاَيَةِ الْمُوسَوِيَّةِ

وَالْمَحْبُوبِيَّةُ هِيَ مَبْدَأُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ عَلَى صَاحِبِهَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَهٰذَا الْمَرْكَزُ الَّذِي هُوَ الْمَحْبُوبِيَّةُ اَسْبَقُ مِنْ ذَاكَ الْمَرْكَزِ الَّذِي هُوَ الْمَحَبَّةُ وَصَارَ دَائِرَةً وَاَقْرَبُ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ فَاِنَّ لِلْمَرْكَزِ سَبْقَةً وَقُرْبًا لَيْسَا لِلدَّائِرَةِ فَكَانَتِ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ اَسْبَقَ مِنَ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ أَيْضًا وَاَقْرَبَ. **وَوَجْهُ آخَرُ** لِسَبْقَةِ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَقُرْبِهَا اِسْمَعْ اَنَّهُ كُلَّمَا يَتَعَمَّقُ فِي السَّيْرِ فِي هٰذَا الْمَرْكَزِ الَّذِي هُوَ الْمَحْبُوبِيَّةُ بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى تَعْرِضُ لِهٰذَا الْمَرْكَزِ أَيْضًا صُورَةُ دَائِرَةٍ يُرَى مَرْكَزُهَا مَحْبُوبِيَّةً صِرْفَةً وَيَظْهَرُ مُحِيطُهَا مَحْبُوبِيَّةً مُمْتَزِجَةً بِالْمُحِبِّيَّةِ وَهِيَ نَصِيبُ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ بِتَبَعِيَّتِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَلْ بِتَبَعِيَّةِ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ عَلَى صَاحِبِهَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ الَّتِي لَهَا مُنَاسَبَةٌ بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ وَمِنْ هٰهُنَا قِيلَ اِنَّ الْوَلَايَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ مَرْكَزٌ فِي جَمِيعِ الْاَوْقَاتِ وَكَيْفِيَّةُ الْمُحِبِّيَّةِ أَيْضًا مِنْ بَرَكَاتِ تِلْكَ الْوَلَايَةِ فَاِنَّ الْمَرْكَزَ الثَّانِيَ اِنَّمَا صَارَ دَائِرَةً بِامْتِزَاجِهَا بِهِ وَظَهَرَ مِنْهُ مَرْكَزٌ آخَرُ. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ هٰذَا الْمَرْكَزَ الثَّالِثَ اَوْرَثَ لِلْمُعَامَلَةِ تَرَقِّيًا كَثِيرًا وَجَعَلَهَا اَقْرَبَ مِنَ الْاَقْرَبِ ﴿ع﴾ **لَا عُسْرَ فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ** ۞ وَمَا اُظْهِرُ زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ مِنْ هٰذِهِ الْاَسْرَارِ وَالدَّقَائِقِ وَمَاذَا يُقَالُ وَيُبَيَّنُ مِمَّا وَرَاءَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ وَرَاءَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ لِكَوْنِهِ جُزْئَهُ اَوْ جُزْءَ جُزْئِهِ بِوَاسِطَةٍ اَوْ بِوَاسِطَتَيْنِ وَلٰكِنَّهُ بَعِيدٌ عَنِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ بِمَرَاحِلَ وَاَقْرَبُ مِنْهُ اِلَى الْمَطْلُوبِ بِمَنَازِلَ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ كُلَّ كَمَالٍ مُيَسَّرٍ لِلْجُزْءِ مُيَسَّرٌ لِلْكُلِّ فَاِنَّ الْكُلَّ عِبَارَةٌ عَنْ ذٰلِكَ الْجُزْءِ مَعَ اَجْزَاءَ اُخَرَ فَمَا وَجْهُ حُصُولِ السَّبْقَةِ وَالْقُرْبِ لِلْجُزْءِ دُونَ الْكُلِّ. **قُلْتُ**: اِنَّ الْكَمَالَ الَّذِي يَحْصُلُ لِلْجُزْءِ بِالْاَصَالَةِ يَحْصُلُ ذٰلِكَ لِلْكُلِّ بِتَبَعِيَّتِهِ لِلْجُزْءِ لَا بِالْاَصَالَةِ وَلَا شَكَّ اَنَّ لِلْاَصَالَةِ سَبْقَةً لَيْسَتْ هِيَ لِلتَّبَعِيَّةِ وَلِلْاَصْلِ قُرْبٌ لَيْسَ هُوَ لِلْفَرْعِ فَلَوْ كَانَ مَرْكَزُ الدَّائِرَةِ اَسْبَقَ قَدَمًا مِنَ الدَّائِرَةِ

فِي كَمَالاَتِهِ الْمَخْصُوصَةِ بِهِ لَسَاغَ. **وَالتَّحْقِيقُ** فِي الْجَوَابِ اَنَّ كَمَالَ الْجُزْءِ اِنَّمَا يَسْرِي فِي الْكُلِّ اِذَا كَانَ ذٰلِكَ الْكَمَالُ نَاشِئًا مِنْ مَاهِيَّةِ الْجُزْءِ الْاَصْلِيَّةِ وَاَمَّا اِذَا كَانَ الْكَمَالُ عَارِضًا لِلْجُزْءِ بَعْدَ انْقِلاَبِ مَاهِيَّتِهِ لَا يَلْزَمُ اَنْ يَسْرِيَ ذٰلِكَ الْكَمَالُ فِي الْكُلِّ فَاِنَّ ذٰلِكَ الْجُزْءَ لَمْ يَبْقَ جُزْأً لِذٰلِكَ الْكُلِّ بَعْدَ انْقِلاَبِ مَاهِيَّتِهِ حَتّٰى يَسْرِيَ الْكَمَالُ فِيهِ مَثَلاً اِذَا جُعِلَ جُزْءٌ مِنَ الْوَرَقِ بِعَمَلِ الْاِكْسِيرِ ذَهَبًا وَانْقَلَبَ مِنْ مَاهِيَّةِ الْوَرَقِ اِلٰى مَاهِيَّةِ الذَّهَبِ لَا يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ كَمَالاَتِ هٰذَا الْجُزْءِ الذَّهَبِيَّةَ تَسْرِي فِي الْفِضَّةِ الَّتِي هِيَ كُلُّهُ فَاِنَّ ذٰلِكَ الْجُزْءَ لَمْ يَبْقَ جُزْأً لَهَا بَعْدَ الْانْقِلاَبِ حَتّٰى تَسْرِيَ كَمَالاَتُهُ فَافْهَمْ وَقِسْ عَلَيْهِ مَعْرِفَةَ مَا نَحْنُ فِيهِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ الْوُجُودِيَّ هَلْ لَهُ وُجُودٌ فِي الْخَارِجِ اَوْ ثُبُوتٌ عِلْمِيٌّ فَقَطْ وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ هٰذَيْنِ الشِّقَّيْنِ غَيْرُ صَحِيحٍ فَاِنَّهُ لَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ عِنْدَ هٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ غَيْرُ ذَاتٍ وَاحِدَةٍ تَعَالٰتْ وَلَا اسْمٌ فِي ذٰلِكَ الْخَارِجِ مِنَ التَّعَيُّنَاتِ وَالتَّنَزُّلاَتِ وَلَا رَسْمٌ وَلَوْ قُلْنَا بِالثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ يَلْزَمُ اَنْ يَكُونَ التَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ سَابِقًا عَلَيْهِ وَهُوَ خِلاَفُ الْمُقَرَّرِ. **اُجِيبُ**: اَنَّهُ ثَابِتٌ فِي نَفْسِ الْاَمْرِ فَلَوْ قِيلَ بِالثُّبُوتِ الْخَارِجِيِّ بِمَعْنٰى اَنَّ لَهُ ثُبُوتًا فِيمَا وَرَاءَ الْعِلْمِ أَيْضًا لَسَاغَ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hoca Muhammed Said'e gönderilmiştir**
- **Varlığın ilk taayyününü tahkik; habîb, halîl ve kelîm'in mebde-i taayyünleri arasındaki fark**

Allah Teâlâ'nın lûtuf ve keremi ile sonunda keşfen bilindi ki, Allah Teâlâ Hazretlerinin ilk taayyünü; her şeyi ihata eden, bütün zıtları kendinde toplayan, sırf iyilik ve bol bereketi olan vücut mertebesindeki taayyündür. Hatta bu vasıflarından dolayı bir çok şeyh vücudu zâtının aynısı olarak görmüşler, Zatının üzerine ilave olmasını kabul etmemişlerdir. Bunda büyük bir incelik ve letafet vardır.

Şöyle ki neredeyse hiçbir şahsın gözü onu idrâk edememiş, asıldan ayırt edememiştir. Bu yüzden de, taayyünü bu zamana kadar gizli kalmış, taayyün ile taayyün eden birbirinden ayırt edilememiştir. Bu nedenle Allâh olduğunu zannederek bir çokları vücuda kulluk etmiş, ondan başka mabûd ve matlûb aramamışlar, onun haricî eserlerin (dış dünyada meydana gelen olayların) temeli olduğuna inanmışlar ve günlük olayları onun yarattığını zannetmişlerdir.

Bu ayırt etme, yani Hakk'ı onun dışındakilerden ayırma nimeti sonradan gelen bu miskin ve âcize bırakılmış, bu güne kadar kapalı bir mesele olarak kalmıştır. Mabûd Sübhânehü ve Teâlâ Hazretleri ile mabut olmayan arasındaki ortaklığını reddetmek, peygamberlerin sofralarının artıkçısına nasip olmuş, onlardan arta kalan bir vazifedir.

"Bizi buna erdiren Allah'a hamd olsun. Eğer Allah bizi doğru yola sevk etmeseydi biz doğru yola erişemezdik"[24]

Keşfen bilinen bir başka husus da, varlığın ilk taayyününün Halîlürrahmân'ın (a.s.) rabbi, ilk taayyünü ve halilliğinin taayyünü olduğudur.

Keşfen yine görüldü ki, onun en şerefli ve diğer cüzler arasında asla en yakın olma nisbetini taşıyan cüzü olan bu taayyününün merkezi Habîbullah'ın rabbi, ilk taayyünü ve Habibliğinin taayyünüdür. Onun ve bütün peygamberlerin üzerine salât ve selâmlar olsun.

Soru: İlk taayyün Halîl'in rabbi ise, Peygamberimizin (s.a.v.) *"Allâh'ın ilk yarattığı şey benim nurumdur"*[25] sözünün manası nedir?

Cevap: Dairenin merkezi, dairenin parçalarının en önce geleni, en eski olanıdır. Bir de, parçanın varlığı bütünden önce gelir. Buna göre, Hz. Peygamberin (s.a.v.) *"benim nurum"* diye dile getirdiği mebdei taayyünü, zorunlu olarak bütünden (hepsinden) öncedir.

Dairenin merkezi, dairenin bir parçası ve daire onun bütünü olmuş olsa da, merkez, diğer bütünün parçaların kendisinden doğmuş olduğu parçadır.

---

[24] A'râf, 43.

[25] Benzer bir mana ile Kastallânî Mevahibü'l-Leduniyye'de zikretmiştir. Bk. 1/71

Çünkü dairenin alanının bütün parçaları, o dairenin merkezi olan parçanın gölgeleridir. Eğer bu parça olmamış olsaydı, dairenin ne ismi ne de resmi olurdu.

Anlaşılıyor ki, Hz. Halîl'in rabbi ve mebde-i taayyünü ilk taayyündür. Dairenin cüzü, merkezi ve en şerefli cüzü olan ilk taayyünün kaynağı ise, Hz. Hatemürrüsül'ün rabbi ve mebde-i taayyünüdür. Böylece, hepsinden önce gelen, son Peygamber'in (s.a.v.) hakikati olmuş olur. Bu hakikat diğerlerinin ortaya çıkışına da kaynaklık eder. İşte bu yüzden, Habibullah (s.a.v.) ile ilgili olarak *"Sen olmasaydın yaratmaz, rubûbiyetimi izhâr etmezdim"*[26] kudsî hadisi vârit olmuştur.

Son Peygamber'in (s.a.v.) mebde-i taayyünü, Halîl'in (a.s.) mebde-i taayyünü olan ilk taayyün dairesinin merkezi olduğuna göre, kaynağı sevgi olan Muhammedî velâyetin de, kaynağı dostluk olan Halîlî velayetin merkezi olduğu muhakkaktır.

Halîlî velayet, ilk olmakla birlikte, Muhammedî velayet ile yüce ve her şeyden münezzeh olan Hazret-i Zât arasına engel ve perde olmaz. Çünkü dairenin merkezinin daireye göre zatî bir önceliği vardır. Bu yüzden, sonradan olan önceden olana engel teşkil etmez, ama aksi olabilir.

Bu merkezin öncelik ve yakınlığının bir başka yorumu da şudur: İyi dinle: Merkezi oluşturan bu noktanın iyice içine girip derinleştikçe özü muhabbet olan bu noktada seven ile sevgili birbirinden ayrılır ve merkezini mahbûbiyet (sevgili olma), alanını da muhibbiyetin (seven olmanın) oluşturduğu bir daire sûreti ortaya çıkar. İşte bu seven olma Mûsevî velâyetin, sevgili olma da Muhammedî velâyetin mebdeidir.

Mahbubiyet demek olan bu merkez, muhibbiyet demek olan o merkezden daha önce, daha kıdemlidir. Bu yüzden merkez olmuş, Hazret-i Zâta daha yakın olmuştur. Zira dairede olmayan bir öncelik ve yakınlık merkezde bulunmaktadır. Bu yüzden de Muhammedî velâyet Mûsevî velâyetten daha kıdemli ve daha yakın olmuştur.

Muhammedî velâyetin daha kıdemli ve yakın olmasının bir başka yorumu da şudur: İyi dinle: Mahbûbiyet demek olan bu mer-

[26] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 44. Mektup.

kezde, Allâh'ın fazlıyla derinliklere inildikçe, bu merkeze, merkezi sırf mahbûbiyet olarak görülen (ikinci) bir daire sûreti çatar. Bu ikinci dairenin alanı muhibbiyet ile karışık mahbûbi-yettir. İşte bu durum, ümmetinden Hz. Peygambere (s.a.v.) ve hatta söz konusu dairenin alanıyla münasebeti olan Mûsevî velâyete tabi olan kişilerden tek birine nasip olur. İşte bu sebeple bütün zamanlarda Muhammedî velâyetin merkez olduğu söylenilmiştir. Aynı şekilde muhibbiyet keyfiyeti de bu velâyetin bereketlerindendir. Çünkü (yukarıda adı geçen) ikinci merkez, ancak onunla karıştığı için daire haline gelebilmiş ve ondan da başka bir merkez ortaya çıkmıştır. Bu üçüncü merkezin muameleye çok büyük bir gelişme, ilerleme kazandırdığı ve onu en yakından daha yakın hale getirdiği bilinmelidir.

Büyüklerle olan hiçbir işte zorluk yoktur.

Bu sırlar ve inceliklerden başka ne ortaya konulabilir, ilk taayyünden öncesine dair bundan daha fazla ne denilebilir, ne açıklanabilir? Bir veya iki vasıta ile ilk taayyünün bir cüzü veya cüzünün cüzü olduğu için ilk taayyünden öncesi de zaten yoktur. Mamafih keşfî bakışla görülen ilk taayyünden fersah fersah öte ve matlûba kat kat daha yakın olduğudur.

Soru: Parçanın elde edebileceği her kemâli bütün de elde edebilir. Çünkü bütünün içinde başka parçaların yanı sıra bu parça da bulunur. Önceliğin ve yakınlığın bütün için değil de parça için meydana gelmesinin sebebi nedir?

Cevap: Parçanın asaleten elde etmiş olduğu kemâli, bütün asaleten değil de parçaya tabi olmakla elde eder. Tabi olanda bulunmayan bir kıdemin asılda bulunduğunda şüphe yoktur. Asıldaki yakınlık da fer'de yoktur. Şayet dairenin merkezi, kendisine mahsus kemâlâtta daireden kıdemli ise bu da caizdir.

Açıklamak gerekirse: Parçanın kemâli, ancak parçanın asli mahiyetinden kaynaklandığı zaman bütüne nüfuz eder. Ancak kemâl, mahiyetinin değişmesinden sonra ulaşmışsa, bu kemâl bütüne nüfuz etmeyebilir. Çünkü bu parça, mahiyetinin değişmesinden sonra artık o bütünün bir parçası değildir, binaenaleyh parçadaki kemâlin bütüne nüfuzu zorunlu değildir.

Örneğin, bir gümüş parçası iksir ile altın yapılsa ve böylece gümüş mahiyetinden altın mahiyetine dönüşse, bu parçanın altınlık kemâlâtının, onun bütünü olan gümüşe nüfuz ettiğini söylemek mümkün değildir. Çünkü artık bu parça, geçirdiği değişimden sonra onun bir parçası olmaktan çıktığı için onun kemâlâtı eski bütününe nüfuz edemez. Anla ve bu misali bahsettiğimiz konuya da uyarla!

Varlığın ilk taayyününün hariçte bir varlığı var mıdır, yoksa sadece ilim düzeyinde varlıktan mı ibarettir?

Bu şıklardan ikisi de doğru değildir. Çünkü sûfilerin büyüklerine göre, Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerinin Zatının dışında hariçte hiç bir varlık yoktur. Yine bu hariçte, taayyünlerin ve tenezzüllerin ne bir ismi ne de resmi vardır. Eğer ilim düzeyinde varlığı kabul edecek olursak, ilim düzeyindeki taayyünün daha önce gelmesi gerekir. Bu ise kabul edilmiş olan görüşe aykırıdır, diye yapılacak bir itiraza cevaben derim ki:

İlk taayyün gerçekte sabittir. Onun, ilim düzeyinin ötesinde bir varlığı olduğu anlamında hariçte varlığının olduğu iddia edilse bu mümkündür.

Doğruyu ilham eden Allâh'tır.

KELİME ANLAMI

93. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالتِّسْعُونَ Doksan üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ سَعِيدٍ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ Hazreti Mahdumzâde Hâce Muhammed Said'e *(Ne hakkındadır?)* فِى تَحْقِيقِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ Vücûdi olan ilk taayyünün açıklaması وَبَيَانِ الْفَرْقِ Ve farkın beyanı hakkındadır *(Neredeki?)* بَيْنَ مَبَادِى تَعَيُّنَاتِ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ وَالْكَلِيمِ Habib, Halil ve Kelîm'in mebde-i taayyünleri arasındaki عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun. ≻

وَالَّذِى صَارَ مَكْشُوفًا فِى الْآخِرِ Sonunda keşfedilmiş olan *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللهِ وَفَضْلِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın fazlı keremiyle وَتَعَالَى هُوَ اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ Şudur ki, ilk taayyünü *(Neyin?)* هُوَ تَعَيُّنُ حَضْرَةِ الْوُجُودِ لِحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti Zat'ın

O, Hazreti Vücûd'un taayyünüdür وَالْمُحِيطِ بِجَمِيعِ الْاَشْيَاءِ Tüm varlıkları kuşatan وَكَثِيرِ الْخَيْرِ الْمَحْضِ Sırf hayır وَالْجَامِعِ لِجَمِيعِ الْاَضْدَادِ Bütün zıtları bir araya getiren الْبَرَكَةِ Ve bereketi bol olandır حَتَّى اِنَّ الْاَكْثَرِينَ Hatta bir çoğu *(Kimden?)* مِنْ مَشَائِخِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ Bu taifenin şeyhlerinden قَالُوا Dediler ki: اِنَّهُ عَيْنُ الذَّاتِ O, zatın aynısıdır وَمَنَعُوا Ve men ettiler *(Neyi?)* كَوْنَهُ زَائِدًا Zait olduğunu *(Neye?)* عَلَى الذَّاتِ تَعَالَى Yüce Zat'a وَفِيهِ Ve bu taayyünde gayet incelik غَايَةُ الدِّقَّةِ وَكَمَالُ اللَّطَافَةِ Ve son derece latafet vardır بِحَيْثُ Öylesine ki, لَا يَكَادُ Yakın değildir *(Ne?)* بَصَرُ كُلِّ شَخْصٍ Her şahsın gözü *(Neye?)* تَمْيِيزَهُ مِنَ الْاَصْلِ Onu idrak etmeye وَلَا يَقْدِرُ Ve güç yetiremez *(Neye?)* يُدْرِكُهُ Onu asıldan ayırmaya وَلِهٰذَا بَقِيَ تَعَيُّنُهُ Bu sebeple onun taayyünü kalmıştır *(Nasıl?)* مُخْتَفِيًا Gizli *(Ne zamana kadar?)* اِلَى هٰذِهِ الْمُدَّةِ Bu zamana kadar وَلَمْ يَتَمَيَّزْ Ve ayırt edilememiştir *(Neden?)* مِنَ الْمُتَعَيِّنِ Müteayyin olandan وَعَبَدَهُ Ve ona ibadet etti *(Kim?)* جَمٌّ غَفِيرٌ Büyük bir topluluk *(Nasıl?)* بِزَعْمِ اَنَّهُ هُوَ اللهُ O Allah'tır zannıyla وَلَمْ يَطْلُبُوا Ve aramadılar *(Ne?)* مَعْبُودًا وَمَطْلُوبًا Bir mabut ve matlup *(Nerede?)* مَا وَرَاءَهُ Onun ötesinde وَاعْتَقَدُوا Ve inandılar *(Neye?)* اَنَّهُ هُوَ الْمَبْدَأُ Onun mebde olduğuna *(Neye?)* لِلْآثَارِ الْخَارِجِيَّةِ Harici eserlere وَظَنُّوا Ve zannettiler *(Neyi?)* اَنَّهُ الْمُكَوِّنُ Onun yarattığını *(Neyi?)* لِلْحَوَادِثِ الْيَوْمِيَّةِ Günlük olayları وَهٰذَا التَّمْيِيزُ Ve bu ayırım اَعْنِي تَمْيِيزَ الْحَقِّ Yani Hakk'ı ayırmak *(Neden?)* عَمَّا دُونَ الْحَقِّ Hakk'ın dışındakilerden كَانَ دَوْلَةً مُدَّخَرَةً Ayrılmış bir devlet oldu *(Kime?)* لِهٰذَا الْمِسْكِينِ الْعَاجِزِ الْمُتَأَخِّرِ Sonra gelen bu aciz miskine مَعَ نَفْيِ مُشَارَكَةِ غَيْرِ الْمَعْبُودِ Mabut olmayanın ortaklığını reddetmek *(Kime ortaklığını?)* الْمَعْبُودِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Mabut Teâlâ'ya كَانَ حِصَّةً بَاقِيَةً Kalan bir hisse oldu

(Kimden kalan?) مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerden وَالسَّلَامُ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ Onlara salat-u selam olsun (Öyle hisse ki,) مُخْتَبِئَةً Gözünden kaçmış (Kimin?) لِمُلْتَقِطِ مَا سَقَطَ Düşenleri toplayanın (Nereden düşenleri?) مِنْ مَوَائِدِهِمْ هٰذَا Onların şu sofralarından اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Al-lah'a hamd olsun الَّذِى هَدَانَا لِهٰذَا Ki o, bizi, buna eriştirdi وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِىَ Yoksa biz erişemezdik لَوْلَا اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Şayet Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ And olsun ki getirdi (Kim?) رُسُلُ رَبِّنَا Rabbimizin peygamberleri (Neyi?) بِالْحَقِّ Doğru olanı وَقَدْ صَارَ مَكْشُوفًا Kuşkusuz keşfedilmiş oldu ki اَنَّ هٰذَا التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ الْوُجُودِىَّ Bu vücûdî olan ilk taayyün عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ هُوَ رَبُّ خَلِيلِ الرَّحْمٰنِ O Halilü'r-Rahman'ın rabbidir Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Onun mebde-i taayyünü وَتَعَيُّنُ خُلَّتِهِ Ve (Allah'a) dostluğunun taayyünüdür وَصَارَ مَكْشُوفًا أَيْضًا Ve yine keşfedilmiş oldu ki, اَنَّ مَرْكَزَ هٰذَا التَّعَيُّنِ Bu taayyünün merkezi اَلَّذِى هُوَ جُزْؤُهُ الْاَشْرَفُ Ki o en kıymetli parçasıdır وَفِيهِ نِسْبَةُ الْاَقْرَبِيَّةِ بِالْاَصْلِ Ve orada asla daha yakın olma nispeti vardır (Neden?) مِنْ بَيْنِ الْاَجْزَاءِ الْاُخَرِ Diğer parçalar arasından (İşte bu merkez) هُوَ رَبُّ حَبِيبِ اللّٰهِ Allah'ın habibinin rabbi وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Onun mebde-i taayyünü وَتَعَيُّنُ مَحَبَّتِهِ Ve muhabbetinin taayyünüdür عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِذَا كَانَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ İlk taayyün olduğunda (Ne?) رَبَّ الْخَلِيلِ Halil'in rabbi فَمَا مَعْنَى قَوْلِ نَبِيِّنَا Peygamberimizin şu sözünün anlamı ne? عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Her ikisine de salat-u selam olsun اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ Allah'ın ilk yarattığı نُورِى Benim nurumdur (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ مَرْكَزَ الدَّائِرَةِ Dairenin merkezi اَسْبَقُ اَجْزَاءِ الدَّائِرَةِ Dairenin en önde gelen

parçasıdır وَأَيْضًا اِنَّ لِلْجُزْءِ Ve de parçanın تَقَدُّمًا عَلَى الْكُلِّ Bütüne önceliği vardır صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَيَكُونُ مَبْدَأً تَعَيُّنِهِ Öyleyse peygamberimizin mebde-i taayyünü olur Allah ona salat-u selam etsin اَلَّذِى عَبَّرَ عَنْهُ Ki onu tabir etmiştir *(Ne ile?)* بِنُورِى 'Benim nurum' ifadesiyle *(Ne olur?)* اَسْبَقَ مِنَ الْكُلِّ Hepsinden önde olur بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَالدَّائِرَةُ وَمَرْكَزُ الدَّائِرَةِ Dairenin merkezi وَاِنْ كَانَ جُزْأً مِنَ الدَّائِرَةِ Dairenin bir parçası نَشَأَ مِنْهُ كُلًّا لَهُ Daire de onun bütünü olsa da وَلٰكِنَّهُ جُزْءٌ Ancak o öyle bir parçadır ki, Ondan doğmuştur *(Ne?)* سَائِرُ اَجْزَاءِ الْكُلِّ Bütünün diğer parçaları فَاِنَّ جَمِيعَ اَجْزَاءِ مُحِيطٍ الدَّائِرَةِ Zira daireyi çevreleyen parçaların hepsi ظِلَالُ ذٰلِكَ الْجُزْءِ Bu parçanın göl-geleridir فَلَوْ لَمْ يَكُنْ ذٰلِكَ الْجُزْءُ اَلَّذِى هُوَ مَرْكَزُ تِلْكَ الدَّائِرَةِ Ki o, şu dairenin merkezidir Eğer bu parça olmasaydı لَمَا كَانَ مِنَ الدَّائِرَةِ اسْمٌ وَلَا رَسْمٌ Dairenin ne ismi ne de resmi olmazdı فَاتَّضَحَ Aşikar oldu ki, اَنَّ رَبَّ حَضْرَةِ الْخَلِيلِ Hazreti Halil'in rabbi وَمَبْدَأً تَعَيُّنِهِ Ve mebde-i taayyünü هُوَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ O ilk taayyündür وَمَنْشَأُ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ İlk taayyünün kaynağı da وَاَشْرَفُ اَجْزَاءِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ اَلَّذِى هُوَ الْجُزْءُ وَالْمَرْكَزُ Ki o parça, merkez Ve şu dairenin parçalarının en şereflisidir رَبُّ حَضْرَةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ (İşte o) son peygamber hazretlerinin rabbidir عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Ve onun mebde-i taayyünüdür فَيَكُونُ اَسْبَقَ الْكُلِّ Böylece hepsinin en önde geleni هُوَ حَقِيقَةَ خَاتَمِ النُّبُوَّةِ Son peygamberin hakikati olur وَيَكُونُ مَنْشَأُ ظُهُورِ الْآخَرِينَ أَيْضًا هِيَ Ve diğerlerinin zuhur ettiği kaynak da o olur وَمِنْ هٰهُنَا وَرَدَ فِى الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ İşte bu sebeple hadis-i kutside gelmiştir *(Kim hakkında?)* فِى شَأْنِ حَبِيبِ اللهِ Allah'ın habibi hakkında لَوْلَاكَ Sen olmasaydın

لَمَا خَلَقْتُ الْاَفْلاَكَ Varlıkları yaratmazdım وَلَمَا اَظْهَرْتُ Ve göstermezdim *(Neyi?)* اَلرُّبُوبِيَّةَ Rabliğimi فَاِذَا كَانَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamberin mebde-i taayyünü olduğunda عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun *(Ne olduğunda?)* اَلَّذِى هُوَ مَرْكَزَ دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ İlk taayyün dairesinin merkezi Ki o, Halil'in mebde-i taayyünüdür مَبْدَأُ تَعَيُّنِ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ Ona selam olsun فَلاَ Bu durumda hiç kuşkusuz جَرَمَ Velayet-i Muhammediye olur تَكُونُ الْوَلاَيَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Velayet-i Muhammediye olur *(Ne olur?)* مَرْكَزَ الْوَلاَيَةِ الْخَلِيلِيَّةِ Velayet-i Haliliye'nin merkezi Ki onun kaynağı muhabbettir اَلَّتِى مَنْشَأُهَا الْمَحَبَّةُ Ki onun kaynağı da hullettir وَالْوَلاَيَةُ الْخَلِيلِيَّةُ اَلَّتِى مَنْشَأُهَا الْخُلَّةُ Velayet-i Haliliye Öncelikli olmasına rağmen لاَ تَكُونُ حَائِلَةً وَحَاجِزَةً مَعَ وُجُودِ اَوَّلِيَّتِهَا Engel ve perde olmaz *(Nerede?)* بَيْنَ الْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye ile وَبَيْنَ Yüce ve mukaddes Zat Hazretlerinin arasında فَاِنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Zira daire merkezinin لِمَرْكَزِ الدَّائِرَةِ Daireye asli bir önceliği سَبْقَةٌ ذَاتِيَّةٌ عَلَى الدَّائِرَةِ vardır فَلاَ يَكُونُ الْخَلْفُ حَائِلاً لِلْسَلَفِ Sonraki, öncekine perde olamaz بَلِ الْاَمْرُ بِالْعَكْسِ Bilakis durum tersinedir. وَوَجْهٌ آخَرُ Diğer bir yönü *(Neyin?)* لِسَبْقِ هٰذَا الْمَرْكَزِ وَقُرْبِهِ Bu merkezin önceliğinin ve yakınlığının اِسْمَعْ Dinle اَنَّهُ كُلَّمَا يَتَعَمَّقُ Derinleştikçe *(Nerede?)* فِى السَّيْرِ فِى هٰذِهِ النُّقْطَةِ Bu noktadaki seyirde اَلَّتِى هِىَ الْمَرْكَزُ Ki o merkezdir يَتَمَيَّزُ الْمُحِبُّ مِنَ الْمَحْبُوبِ Muhib mahbubtan ayrılır *(Nereden?)* مِنْ تِلْكَ النُّقْطَةِ Bu noktadan اَلَّتِى حَاصِلُهَا الْمَحَبَّةُ Ki bu noktanın neticesi muhabbettir وَتَظْهَرُ صُورَةُ دَائِرَةٍ Ve bir daire sureti görünür ki مَرْكَزُهَا الْمَحْبُوبِيَّةُ Merkezi mahbubiyet وَمُحِيطُهَا الْمُحِبِّيَّةُ Çevresi de muhibbiyettir وَتِلْكَ الْمُحِبِّيَّةُ İşte bu muhibbiyet هِىَ مَبْدَأُ الْوَلاَيَةِ الْمُوسَوِيَّةِ

هِيَ مَبْدَأُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَالْمَحْبُوبِيَّةُ Mahbubiyet ise Velayet-i Musevîye'nin mebdeidir
عَلَى صَاحِبِهَا Velayet-i Muhammediye'nin mebdeidir O velayetin sahibine اَلصَّلَاةُ
وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun فَهٰذَا الْمَرْكَزُ İşte bu (ikinci) merkez اَلَّذِي هُوَ الْمَحْبُوبِيَّةُ Ki
اَلَّذِي هُوَ اَسْبَقُ مِنْ ذَاكَ الْمَرْكَزِ o mahbubiyettir Şu (birinci) merkezden daha öndedir
الْمَحَبَّةُ Ki o da muhabbettir وَصَارَ دَائِرَةً Ve (şu an) daire olmuştur وَاَقْرَبُ Ve bu (ikinci)
merkez daha yakındır *(Neye?)* اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'a فَاِنَّ لِلْمَرْكَزِ Zira merkezin
سَبْقَةً وَقُرْبًا Önceliği ve yakınlığı vardır ki, لَيْسَا لِلدَّائِرَةِ Bu ikisi daire için söz konusu
değildir فَكَانَتِ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Böylece Velayet-i Muhammediye اَسْبَقَ مِنَ الْوَلَايَةِ
الْمُوسَوِيَّةِ اَيْضًا Velayet-i Musevîye'den de daha önde وَاَقْرَبَ Ve yakın olmuştur. وَوَجْهٌ
آخَرُ Başka bir yönü *(Neyin?)* لِسَبْقَةِ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye'nin
önceliğinin وَقُرْبِهَا Ve yakınlığının اِسْمَعْ Dinle اَنَّهُ كُلَّمَا يَتَعَمَّقُ Derinleştikçe *(Nerede?)* فِي
السَّيْرِ فِي هٰذَا الْمَرْكَزِ Bu (ikinci) merkezdeki seyirde اَلَّذِي هُوَ الْمَحْبُوبِيَّةُ Ki o
mahbubiyettir *(Ne ile derinleştikçe?)* بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Teâlâ'nın fazl-ı
keremiyle تَعْرِضُ لِهٰذَا الْمَرْكَزِ اَيْضًا Bu merkeze dahi arız olur *(Ne?)* صُورَةُ دَائِرَةٍ Bir daire
sureti ki, يُرَى مَرْكَزُهَا Merkezi görülür *(Nasıl?)* مَحْبُوبِيَّةً صِرْفَةً Sırf mahbubiyet olarak
وَيَظْهَرُ مُحِيطُهَا Çevresi de görünür *(Nasıl?)* مَحْبُوبِيَّةً مُمْتَزِجَةً بِالْمُحِبِّيَّةِ Muhibbiyetle iç içe bir
mahbubiyet olarak وَهِيَ نَصِيبُ فَرْدٍ Ve o da bir ferdin nasibidir *(Kimden?)* مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ
Ümmetinin fertlerinden *(Ne sebebiyle?)* بِتَبَعِيَّتِهِ Ona tâbi olması sebebiyle عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ
Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun بَلْ بِتَبَعِيَّةِ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Hatta
Velayet-i Musevîye'ye tâbi olması sebebiyle عَلَى صَاحِبِهَا O velayetin sahibine

اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun اَلَّتِى لَهَا مُنَاسَبَةٌ Ki o Velayet-i Museviye'nin münasebeti vardır *(Ne ile?)* بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ Dairenin çevresiyle وَمِنْ هَهُنَا قِيلَ İşte bu sebeple denildi ki: اِنَّ الْوَلاَيَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ Velayet-i Muhammediye مَرْكَزٌ فِى جَمِيعِ الاَوْقَاتِ Tüm vakitlerde merkezdir وَكَيْفِيَّةُ الْمُحِبِّيَّةِ أَيْضًا Muhibbiyetin keyfiyeti de مِنْ بَرَكَاتِ Bu velayetin bereketlerindendir فَاِنَّ الْمَرْكَزَ الثَّانِىَ Zira ikinci merkez (mahbubiyet) اِنَّمَا صَارَ دَائِرَةً Kuşkusuz daire olmuştur *(Ne sebebiyle?)* بِامْتِزَاجِهَا O muhibbiyetin iç içe olması sebebiyle *(Ne ile?)* بِهِ O ikinci merkez(mahbubiyet)le وَظَهَرَ مِنْهُ Ve ondan zuhur etmiştir *(Ne?)* مَرْكَزٌ آخَرُ Başka bir merkez (sırf mahbubiyet) يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ هٰذَا الْمَرْكَزَ الثَّالِثَ Bu üçüncü merkez اَوْرَثَ Sebep olmuştur *(Neye?)* لِلْمُعَامَلَةِ تَرَقِّيًا كَثِيرًا وَجَعَلَهَا اَقْرَبَ مِنَ الاَقْرَبِ Muamelenin çokça yükselmesine Ve onu yakından daha yakın eylemiştir ﴿ع﴾ Mısra: لاَ عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* فِى اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Kerem sahipleriyle yapılan işte وَمَا اُظْهِرُ Daha neyi ifade edeyim *(Nasıl?)* زِيَادَةً عَلَى ذٰلِكَ Buna ilave olarak *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ الاَسْرَارِ وَالدَّقَائِقِ Şu sırlar ve inceliklerden وَمَاذَا يُقَالُ وَيُبَيَّنُ Ne denilsin ve açıklansın *(Nereden?)* مِمَّا وَرَاءَ التَّعَيُّنِ الاَوَّلِ İlk taayyünün ötesinden *(Nasıl?)* اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ Bundan daha fazla olarak وَاِنْ لَمْ يَكُنْ Her ne kadar (bu anlattıklarım) olmasa da *(Nerede?)* وَرَاءَ التَّعَيُّنِ الاَوَّلِ İlk taayyünün ötesinde *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ جُزْئَهُ اَوْ جُزْءَ جُزْئِهِ Onun bir parçası Veya parçasının parçası olduğu için *(Ne ile?)* بِوَاسِطَةٍ اَوْ بِوَاسِطَتَيْنِ وَلٰكِنَّهُ بَعِيدٌ عَنِ التَّعَيُّنِ الاَوَّلِ Bir veya iki vasıta ile Ancak o, ilk taayyünden uzaktır *(Nerede?)* فِى النَّظَرِ الْكَشْفِىِّ Keşif nazarında *(Ne kadar?)* بِمَرَاحِلَ Merhalelerce وَاَقْرَبُ مِنْهُ Ve yine ondan çok daha yakındır *(Neye?)*

إِنَّ كُلَّ Denilirse ki: (فَإِنْ قِيلَ) Mesafelerce بِمَنَازِلَ (Ne kadar?) Matluba إِلَى الْمَطْلُوبِ

مُيَسَّرٌ لِلْكُلِّ Bütüne de nasiptir كَمَالٍ مُيَسَّرٍ لِلْجُزْءِ Parçaya nasip olan her türlü kemal

مَعَ أَجْزَاءَ (Ne ile beraber?) Bu parçadan ibarettir عِبَارَةٌ عَنْ ذٰلِكَ الْجُزْءِ Zira bütün فَإِنَّ الْكُلَّ

أُخَرَ Diğer parçalara beraber فَمَا وَجْهُ Öyleyse sebebi nedir (Neyin?) حُصُولِ السَّبْقَةِ

وَالْقُرْبِ Önceliğin ve yakınlığın nasip olmasının (Neye?) لِلْجُزْءِ Parçaya (Nasıl?) دُونَ

الْكُلِّ Bütüne nasip olmadan (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ الْكَمَالَ الَّذِي يَحْصُلُ لِلْجُزْءِ Parçaya

nasip olan kemal (Nasıl?) بِالْأَصَالَةِ Asıl olarak يَحْصُلُ ذٰلِكَ لِلْكُلِّ Bu, bütüne de nasip

olur (Nasıl?) بِتَبَعِيَّتِهِ لِلْجُزْءِ Parçaya tâbi olmasıyla لَا بِالْأَصَالَةِ Asıl olarak nasip olmaz

وَلَا شَكَّ Ve hiç kuşkusuz أَنَّ لِلْأَصَالَةِ سَبْقَةً Asaletin öyle bir önceliği vardır ki, لَيْسَتْ

هِيَ لِلتَّبَعِيَّةِ O tâbi olmakta yoktur وَلِلْأَصْلِ قُرْبٌ Ve aslın öyle bir yakınlığı vardır ki, لَيْسَ

هُوَ لِلْفَرْعِ O parçada yoktur فَلَوْ كَانَ مَرْكَزُ الدَّائِرَةِ Eğer dairenin merkezi أَسْبَقَ قَدَمًا مِنَ

الدَّائِرَةِ Daireden daha önde olmuşsa (Ne hususunda?) بِهِ فِي كَمَالَاتِهِ الْمَخْصُوصَةِ

Kendisine ait kemâlât hususunda لَسَاغَ Elbette (daha yakın olması da) caizdir

(وَالتَّحْقِيقُ فِي الْجَوَابِ) Cevabın açıklaması: أَنَّ كَمَالَ الْجُزْءِ Parçanın kemali إِنَّمَا يَسْرِي

فِي الْكُلِّ Bütüne sadece geçer (Ne zaman?) إِذَا كَانَ ذٰلِكَ الْكَمَالُ نَاشِئًا Bu kemal

kaynaklandığında (Neden?) مِنْ مَاهِيَّةِ الْجُزْءِ الْأَصْلِيَّةِ Asıl parçanın mahiyetinden وَأَمَّا إِذَا

بَعْدَ (Neden sonra?) كَانَ الْكَمَالُ عَارِضًا لِلْجُزْءِ Ama kemal parçaya arız olduğunda

أَنْ يَسْرِيَ ذٰلِكَ (Ne?) لَا يَلْزَمُ Lazım gelmez انْقِلَابِ مَاهِيَّتِهِ Mahiyeti değiştikten sonra

الْكَمَالُ فِي الْكُلِّ Bu kemalin bütüne geçmesi فَإِنَّ ذٰلِكَ الْجُزْءَ Zira bu parça لَمْ يَبْقَ جُزْأً

بَعْدَ انْقِلَابِ مَاهِيَّتِهِ (Neden sonra?) لِذٰلِكَ الْكُلِّ Şu bütünün parçası olarak kalmamıştır

Mahiyeti değiştikten sonra حَتَّى يَسْرِيَ الْكَمَالُ فِيهِ Ta ki bu kemal o bütüne geçsin مَثَلاً Mesela إِذَا جُعِلَ جُزْءٌ مِنَ الْوَرَقِ Bir (gümüş) plaka döndürüldüğünde *(Nasıl?)* بِعَمَلِ İksir kullanılarak *(Neye?)* ذَهَبًا Altına وَانْقَلَبَ Ve dönüştüğünde *(Neden?)* مِنْ مَاهِيَةِ الْوَرَقِ (Gümüş) plaka mahiyetinden *(Neye?)* إِلَى مَاهِيَةِ الذَّهَبِ Altın mahiyetine لاَ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Şöyle denilmesi mümkün olmaz: إِنَّ كَمَالاَتِ هٰذَا الْجُزْءِ الذَّهَبِيَّةَ Bu parçanın altına ait kemâlâtı تَسْرِي فِي الْفِضَّةِ الَّتِي هِيَ كُلُّهُ Onun bütünü olan gümüşe geçer (denilemez) فَإِنَّ ذٰلِكَ الْجُزْءَ Zira bu parça لَمْ يَبْقَ جُزْأً لَهَا O gümüşün parçası olarak kalmamıştır *(Neden sonra?)* بَعْدَ الاِنْقِلاَبِ Mahiyeti değiştikten sonra حَتَّى تَسْرِيَ Ta ki kemâlâtı (ona) geçsin كَمَالاَتُهُ فَافْهَمْ Anla وَقِسْ عَلَيْهِ Ve buna kıyas et *(Neyi?)* مَعْرِفَةَ مَا نَحْنُ فِيهِ Bizim içinde olduğumuz konunun marifetini (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّ هَلْ لَهُ وُجُودٌ فِي الْخَارِجِ التَّعَيُّنَ الاَوَّلَ الْوُجُودِيَّ Vücûdî olan ilk taayyün Acaba onun hariçte vücûdu var mıdır? اَوْ ثُبُوتٌ عِلْمِيٌّ فَقَطْ Yoksa (hariçte) sadece ilmi bir sübutu mu vardır? وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ هَذَيْنِ الشِّقَّيْنِ Ama bu iki şıktan her biri غَيْرُ صَحِيحٍ Geçerli değildir فَإِنَّهُ لاَ مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ Zira hariçte mevcut yoktur *(Kime göre?)* عِنْدَ هَؤُلاَءِ الاَكَابِرِ Bu büyüklere göre *(Neden başka?)* غَيْرُ ذَاتٍ وَاحِدَةٍ تَعَالَتْ Tek olan yüce Zat'tan başka مِنَ التَّعَيُّنَاتِ وَالتَّنَزُّلاَتِ Ve bu hariçte ismi yoktur *(Neyin?)* وَلاَ اسْمٌ فِي ذٰلِكَ الْخَارِجِ Taayyün ve tenezzüllerin وَلَوْ قُلْنَا بِالثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ Resmi de yoktur وَلاَ رَسْمٌ Şayet ilmi sübuta hükmetsek اَنْ يَكُونَ التَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ يَلْزَمُ Bu durumda da gerekir *(Ne?)* İlmi taayyünün olması *(Ne olması?)* سَابِقًا عَلَيْهِ Vücûdî taayyünden önce olması وَهُوَ خِلاَفُ الْمُقَرَّرِ Bu ise kabul edilenin aksinedir (denilirse)

(أُجِيبُ) Cevaben derim ki: أَنَّهُ O vücûdî taayyün ثَابِتٌ فِي نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsü'l-emirde sabittir فَلَوْ قِيلَ Şayet hükmedilseydi *(Neye?)* بِالثُّبُوتِ الْخَارِجِيِّ Hariçte sübutuna بِمَعْنَى Şu manada أَنَّ لَهُ ثُبُوتًا فِيمَا وَرَاءَ الْعِلْمِ Onun ilmin ötesinde bir sübutu vardır أَيْضًا لَسَاغَ Bu da caiz olurdu وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ Doğruyu ilham edendir...

94. MEKTUP

٩٤ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ سَلَّمَهُ اللهُ فِي بَيَانِ دَقَائِقِ الْكَمَالِ وَالْجَمَالِ الذَّاتِيَّيْنِ وَمَرْتَبَةٍ مُقَدَّسَةٍ فَوْقَ مَرْتَبَتِهِمَا وَنَصِيبِ تَعَيُّنَاتِ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ وَالْكَلِيمِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مِنْ تِينِكَ الْمَرْتَبَتَيْنِ وَحَظِّ حَضْرَةِ شَيْخِنَا مِنْهَا﴾

اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ جَمِيلٌ فِي حَدِّ ذَاتِهِ وَالْحُسْنَ وَالْجَمَالَ الذَّاتِيَّيْنِ ثَابِتَانِ لَهُ لَا ذٰلِكَ الْحُسْنُ وَالْجَمَالُ اللَّذَانِ نُدْرِكُهُمَا وَنَتَعَقَّلُهُمَا وَنَتَخَيَّلُهُمَا وَمَعَ ذٰلِكَ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ مَرْتَبَةٌ اَقْدَسُ لَا يُمْكِنُ الْوُصُولُ اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ مِنْ غَايَةِ عَظَمَتِهَا وَكِبْرِيَائِهَا وَلَا يُمْكِنُ تَوْصِيفُهَا بِالْحُسْنِ وَالْجَمَالِ وَالتَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ الَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ تَعَيُّنُ ذٰلِكَ الْكَمَالِ وَالْجَمَالِ الذَّاتِيَّيْنِ وَظِلُّهُمَا الْاَوَّلُ وَتِلْكَ الْمَرْتَبَةُ الْاَقْدَسُ الَّتِي لَا مَجَالَ فِيهَا لِلْحُسْنِ وَالْجَمَالِ اَيْضًا لَيْسَ فِيهَا تَعَيُّنٌ اَصْلًا فَاِنَّهَا مِنْ غَايَةِ عَظَمَتِهَا وَكِبْرِيَائِهَا لَا تَكُونُ مُتَعَيِّنَةً بِتَعَيُّنٍ اَصْلًا ﴿ع﴾ فِي اَيِّ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا * وَمَعَ ذٰلِكَ اُودِعَ فِي مَرْكَزِ دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ سِرٌّ وَكَيْفِيَّةٌ مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْاَقْدَسِ وَعُبِّيَتْ فِيهِ عَلَامَةٌ مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ الْمُنَزَّهَةِ عَنِ الْعَلَامَةِ فَكَمَا اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ مَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْخَلِيلِيَّةِ كَذٰلِكَ ذٰلِكَ السِّرُّ وَالْكَيْفِيَّةُ الْمُودَعَيْنِ فِي مَرْكَزِ دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ مَنْشَأٌ لِلْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ عَلَى صَاحِبِهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ وَلِذَيْنِكَ الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ الذَّاتِيَّيْنِ اللَّذَيْنِ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ ظِلُّهُمَا شَبَاهَةٌ بِالصَّبَاحَةِ الَّتِي هِيَ فِي عَالَمِ الْمَجَازِ مِنْ قَبِيلِ حُسْنِ الْخَدِّ وَجَمَالِ الْخَالِ وَلِذٰلِكَ السِّرِّ وَالْكَيْفِيَّةِ الْمُودَعَيْنِ فِي الْمَرْكَزِ مُنَاسَبَةٌ بِالْمَلَاحَةِ الَّتِي هِيَ وَرَاءَ رَشَاقَةِ الْقَدِّ وَصَبَاحَةِ الْخَدِّ وَوَرَاءَ حُسْنِ الْعَيْنِ وَجَمَالِ الْخَالِ وَاِنَّمَا هُوَ اَمْرٌ ذَوْقِيٌّ مَنْ لَمْ يُعْطَ ذَوْقًا لَا يُدْرِكُهُ قَالَ الشَّاعِرُ ﴿شِعْرٌ﴾

بِي ظَبْيَةٌ فِيهَا الْمَلَاحَةُ كُلُّهَا * مَنْ لِي يُوصِفُ جَمَالَهَا وَدِلَالَهَا

فَاعْرِفِ التَّفَاوُتَ بَيْنَ هَاتَيْنِ الْوَلَايَتَيْنِ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ وَاِنْ كَانَ كِلْتَاهُمَا نَاشِئَتَيْنِ مِنْ قُرْبِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَلٰكِنَّ مَرْجِعَ اِحْدَيْهُمَا كَمَالَاتُ الذَّاتِ وَمَعَادَ الْاُخْرٰى صِرْفُ الذَّاتِ تَعَالَتْ فَاِذَا كَانَتِ الْمَلَاحَةُ فَوْقَ الصَّبَاحَةِ فَالْوُصُولُ اِلَى الْمَلَاحَةِ اِنَّمَا يُتَصَوَّرُ بَعْدَ طَيِّ جَمِيعِ مَرَاتِبِ الصَّبَاحَةِ وَمَا لَمْ يَتَيَسَّرِ الْوُصُولُ اِلَى جَمِيعِ مَرَاتِبِ الْوَلَايَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ لَا يَتَيَسَّرُ الْوُصُولُ اِلَى حَقِيقَةِ هٰذِهِ الْوَلَايَةِ الَّتِي هِيَ ذِرْوَةُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ الْعُلْيَا عَلَى صَاحِبِيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ كَوْنُ نَبِيِّنَا ﷺ مَأْمُورًا بِمُتَابَعَةِ مِلَّةِ اِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِاَنْ يَصِلَ بِوَاسِطَةِ تِلْكَ الْمُتَابَعَةِ اِلَى حَقِيقَةِ وَلَايَتِهِ ثُمَّ يَتَرَقَّى مِنْهَا اِلَى حَقِيقَةِ وَلَايَةِ نَفْسِهِ الَّتِي وَقَعَ التَّعْبِيرُ عَنْهَا بِالْمَلَاحَةِ وَيَتَحَقَّقَ بِهَا وَحَيْثُ كَانَ لِنَبِيِّنَا ﷺ مُنَاسَبَةٌ ذَاتِيَّةٌ بِمَرْكَزِ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ الَّتِي هِيَ اَقْرَبُ اِلَى حَضْرَةِ اِجْمَالِ الذَّاتِ وَمُنَاسَبَتُهُ بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ اَقَلُّ لِكَوْنِ وَجْهِهَا اِلَى تَفْصِيلِ كَمَالَاتِ الذَّاتِ فَمَا لَمْ يَتَحَقَّقْ بِكَمَالَاتِ مُحِيطِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ أَيْضًا لَا تَتِمُّ وَلَايَةُ الْخُلَّةِ وَمِنْ هٰهُنَا وَرَدَ فِي الصَّلَاةِ الْمَأْثُورَةِ «**كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ**» لِيَتَيَسَّرَ لَهُ كَمَالَاتُ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ بِالتَّمَامِ كَمَا كَانَتْ مُيَسَّرَةً لِصَاحِبِ تِلْكَ الْوَلَايَةِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَمَّا كَانَ الْمَكَانُ الطَّبِيعِيُّ لِلْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ نُقْطَةَ مَرْكَزِ دَائِرَةِ الْوَلَايَةِ الْخَلِيلِيَّةِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّةُ وَسَيْرُهُ ﷺ أَيْضًا مَقْصُورًا عَلَى مَرْكَزِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ تَعَسَّرَ خُرُوجُهُ مِنْهُ وَدُخُولُهُ فِي مُحِيطِ الدَّائِرَةِ وَاكْتِسَابُ كَمَالَاتِهِ بِالضَّرُورَةِ لِكَوْنِ ذٰلِكَ خِلَافَ مُقْتَضَى طَبِيعَتِهِ فَاقْتَضَى الْحَالُ اَنْ يَكُونَ مُتَوَسِّطٌ مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ يَكُونُ بِتَبَعِيَّتِهِ ﷺ فِي عَيْنِ ذٰلِكَ الْمَرْكَزِ وَتَكُونُ لَهُ مُنَاسَبَةٌ بِمُحِيطِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ مِنْ وَجْهٍ آخَرَ حَتَّى يَكْتَسِبَ كَمَالَاتِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَيَتَحَقَّقَ بِحَقِيقَتِهَا وَبِحُكْمِ «**مَنْ سَنَّ سُنَّةً**

حَسَنَةً فَلَهُ اَجْرُهَا وَاَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا» يَتَحَقَّقُ نَبِيُّهُ الْمَتْبُوعُ بِتِلْكَ الْكَمَالَاتِ أَيْضًا وَيُتِمُّ مَرَاتِبَ الْوَلَايَةِ الْخَلِيلِيَّةِ وَبَيَانُ سِرِّ هٰذَا الْمُعَمَّى عَلَى مَا ظَهَرَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ اَنَّ نُقْطَةَ مَرْكَزِ دَائِرَةِ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ الَّتِي امْتَازَتْ عَنْ سَائِرِ نُقَطِهَا بِالْمَحَبَّةِ وَاِنْ كَانَتْ بَسِيطَةً وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَتْ مُتَضَمِّنَةً لِاعْتِبَارِ الْمُحِبِّيَّةِ وَالْمَحْبُوبِيَّةِ ظَهَرَتْ مِنْهَا صُورَةُ دَائِرَةٍ مُحِيطُهَا اعْتِبَارُ الْمُحِبِّيَّةِ وَمَرْكَزُهَا اعْتِبَارُ الْمَحْبُوبِيَّةِ وَمَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ اعْتِبَارُ الْمُحِبِّيَّةِ الَّتِي هِيَ مُحِيطُ الدَّائِرَةِ وَمَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ اعْتِبَارُ الْمَحْبُوبِيَّةِ الَّتِي هِيَ مَرْكَزُ الدَّائِرَةِ يَنْبَغِي اَنْ يُتَصَوَّرَ حُصُولُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ هٰهُنَا وَبَعْدَ مُضِيِّ اَلْفِ سَنَةٍ عَرَضَتْ لِمَرْكَزِ هٰذِهِ الدَّائِرَةِ الثَّانِيَةِ الَّتِي الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهَا وُسْعَةٌ أَيْضًا وَظَهَرَ فِيهِ اعْتِبَارَانِ فَظَهَرَ فِي صُورَةِ دَائِرَةٍ مَرْكَزُهَا الْمَحْبُوبِيَّةُ الصِّرْفَةُ وَمُحِيطُهَا الْمَحْبُوبِيَّةُ الْمُمْتَزِجَةُ بِالْمُحِبِّيَّةِ وَمَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْاَحْمَدِيَّةِ مَرْكَزُ هٰذِهِ الدَّائِرَةِ وَاَحْمَدُ اسْمٌ ثَانٍ لِلنَّبِيِّ ﷺ وَهُوَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَعْرُوفٌ فِيمَا بَيْنَ اَهْلِ السَّمٰوَاتِ بِهٰذَا الْاِسْمِ كَمَا قَالُوا وَيُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ بِشَارَةُ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ الَّذِي صَارَ مِنْ اَهْلِ السَّمٰوَاتِ بِقُدُومِ النَّبِيِّ ﷺ بِاسْمِ اَحْمَدَ لِذٰلِكَ وَلِهٰذَا الْاِسْمِ الْمُبَارَكِ قُرْبٌ كَثِيرٌ مِنَ الذَّاتِ الْاَحَدِ وَاَقْرَبُ اِلَيْهَا مِنْ ذَاكَ الْاِسْمِ الثَّانِي يَعْنِي الْاِسْمَ الْمُبَارَكَ مُحَمَّدًا بِمَرْحَلَةٍ وَاحِدَةٍ كَمَا بُيِّنَ وَهٰذَا الْاِسْمُ امْتَازَ مِنَ الْاِسْمِ الْمُبَارَكِ اَحَدٍ بِحَلْقَةِ مِيمٍ وَاحِدَةٍ وَهِيَ مَبْدَأُ الْمَحَبَّةِ الَّتِي صَارَتْ بَاعِثَةً عَلَى الظُّهُورِ وَالْاِظْهَارِ وَأَيْضًا الْمِيمُ الَّذِي انْدَرَجَ فِي اَحْمَدَ مِنْ مُقَطَّعَاتِ الْحُرُوفِ الْقُرْآنِيَّةِ الْمُنَزَّلَةِ فِي اَوَائِلِ السُّوَرِ وَمِنَ الْاَسْرَارِ الْغَامِضَةِ وَلِحَرْفِ الْمِيمِ هٰذَا خُصُوصِيَّةٌ خَاصَّةٌ بِهِ ﷺ وَتِلْكَ الْخُصُوصِيَّةُ صَارَتْ بَاعِثَةً عَلَى مَحْبُوبِيَّتِهِ ﷺ وَجَعَلَتْهُ فَائِقًا عَلَى الْكُلِّ. وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلَامِ فَنَقُولُ اِنَّ مُحِيطَ تِلْكَ الدَّائِرَةِ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ

الْمَحْبُوبِيَّةِ الْمُمْتَزِجَةِ بِالْمُحِبِّيَّةِ مَنْشَأُ وَلَايَةِ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَانَ لَهُ مُنَاسَبَةٌ بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ مَعَ حُصُولِ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَالْمَرْكَزِيَّةِ وَاَنَّهُ اكْتَسَبَ كَمَالَاتِهِ وَعُلِمَ اَنَّ هٰذِهِ الدَّوْلَةَ الثَّانِيَةَ يَعْنِي مُنَاسَبَتَهُ بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ وَاكْتِسَابَ كَمَالَاتِهِ حَصَلَتْ لَهُ مِنْ طَرِيقِ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ وَكَانَ هُوَ بِتَطَفُّلِ هَاتَيْنِ الْوَلَايَتَيْنِ جَامِعًا لِكَمَالَاتِ الْمَرْكَزِ وَالْمُحِيطِ وَمِنَ الْمُقَرَّرِ اَنَّ كُلَّ كَمَالٍ حَاصِلٍ لِلْاُمَّةِ حَاصِلٌ لِنَبِيِّ تِلْكَ الْاُمَّةِ أَيْضًا بِحُكْمِ «مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً» الْحَدِيثَ فَتَيَسَّرَ لَهُ ﷺ بِتَوَسُّطِ هٰذَا الْفَرْدِ كَمَالَاتُ مُحِيطِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ أَيْضًا وَتَمَّتْ وَلَايَةُ الْخُلَّةِ فِي حَقِّهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاقْتَرَنَ دُعَاءُ «**اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ**» بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ بِالْاِجَابَةِ وَكَانَ الْمَسْؤُلُ مُسْتَجَابًا وَمُعَامَلَتُهُ ﷺ بَعْدَ تَمَامِ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ مَعَ ذَاكَ السِّرِّ الَّذِي اُودِعَ فِي الْمَرْكَزِ الَّذِي عُبِّرَ عَنْهُ بِالْمَلَاحَةِ وَارْجِعْ ذٰلِكَ الْفَرْدُ مِنْ ذٰلِكَ الْمَقَامِ اِلَى الْعَالَمِ لِرِيَاسَةِ اُمَّتِهِ وَاخْتَلَى بِنَفْسِهِ الْكَرِيمَةِ مَعَ الْمَحْبُوبِ فِي حُجْرَةِ غَيْبِ الْغَيْبِ ﴿شِعْرٌ﴾

هَنِيئًا لِاَرْبَابِ النَّعِيمِ نَعِيمُهَا ۞ وَلِلْعَاشِقِ الْمِسْكِينِ مَا يَتَجَرَّعُ

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ مُحِيطَ الْمَرْكَزِ الثَّالِثِ وَاِنْ كَانَ يُرَى اَصْغَرَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى مُحِيطِ مَرْكَزِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ وَلٰكِنَّهُ اَجْمَعُ فَاِنَّ كُلَّمَا هُوَ اَقْرَبُ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ يَكُونُ اَجْمَعَ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ صِغَرُهُ كَصِغَرِ الْاِنْسَانِ فَاِنَّهُ مَعَ وُجُودِ الصِّغَرِ فِيهِ اَجْمَعُ جَمِيعِ اَصْنَافِ الْعَالَمِ وَاَيْضًا اِنَّ الشَّخْصَ الَّذِي تَحَقَّقَ بِكَمَالَاتِ هٰذَا الْمُحِيطِ وَخَرَجَ مِنْ اِجْمَالِ الْمَرْكَزِ اِلَى تَفْصِيلِ الْمُحِيطِ زَالَ عَنْهُ عَدَمُ الْمُنَاسَبَةِ بِالْمُحِيطِ وَالتَّفْصِيلِ الَّذِي كَانَ فِيهِ اَوَّلًا وَذَهَبَ مِنْ تَفْصِيلٍ اِلَى تَفْصِيلٍ مِنْ غَيْرِ تَكَلُّفٍ وَتَحَقَّقَ بِكَمَالَاتِ ذَاكَ التَّفْصِيلِ أَيْضًا. **اِسْمَعْ** اَنَّهُ مَعَ

وُجُودِ كَمَالِ الاقْتِدَارِ لَمَّا كَانَ نِظَامُ الْعَالَمِ مَنُوطًا بِالْحِكْمَةِ لَا بُدَّ فِي تَرْبِيَةِ الْمَحْجُوبِينَ أَيْضًا مِنْ وُجُودِ الاَسْبَابِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ وُجُودُ السَّبَبِ غَيْرَ الْعِلَلِ وَسِوَى نِقَابِ الْقُدْرَةِ «سُنَّةَ اللهِ الَّتِي قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ وَلَنْ تَجِدَ لِسُنَّةِ اللهِ تَبْدِيلًا». تَنْبِيهٌ اِعْلَمْ اَنَّ النَّبِيَّ وَاِنْ حَصَّلَ بَعْضَ الْكَمَالاَتِ بِتَوَسُّطِ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ وَوَصَلَ اِلَى بَعْضِ الْمَقَامَاتِ بِتَوَسُّلِهِ وَلَكِنْ لَا يَلْزَمُ مِنْ ذٰلِكَ نَقْصُ ذَاكَ النَّبِيِّ وَمَرْتَبَةُ ذٰلِكَ الْفَرْدِ عَلَيْهِ فَاِنَّ ذٰلِكَ الْفَرْدَ اِنَّمَا نَالَ ذَاكَ الْكَمَالَ بِمتَابَعَةِ ذَاكَ النَّبِيِّ وَوَصَلَ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ بِتَطَفُّلِهِ فَذَاكَ الْكَمَالُ فِي الْحَقِيقَةِ مِنْ ذٰلِكَ النَّبِيِّ وَنَتِيجَةُ الْمُتَابَعَةِ لَهُ وَمَا مَثَلُ ذٰلِكَ الْفَرْدِ اِلاَّ كَمَثَلِ خَادِمٍ يَصْرِفُ الْخَرْجَ مِنْ خَزَائِنِ مَخْدُومِهِ وَيُهَيِّئُ لَهُ اَلْبِسَةً مُزَيَّنَةً لِتَكُونَ بَاعِثَةً عَلَى مَزِيدِ حُسْنِهِ وَجَمَالِهِ وَزِيَادَةِ حَشْمَتِهِ وَجَلَالِهِ فَاَيُّ نَقْصٍ ثَمَّةَ فِي الْمَخْدُومِ وَاَيُّ مَزِيَّةٍ لِلْخَادِمِ عَلَيْهِ وَالْامْدَادُ اِنَّمَا يَكُونُ نَقْصًا اِذَا كَانَ مِنَ الاَقْرَانِ وَاَمَّا اِذَا وَقَعَ مِنَ الْخُدَّامِ وَالْغِلْمَانِ فَهُوَ عَيْنُ الْكَمَالِ وَمُوجِبٌ لِازْدِيَادِ الْجَاهِ وَالْجَلَالِ وَالنَّاقِصُ مَنْ يَخْلِطُ اَحَدَهُمَا بِالآخَرِ وَيَقَعُ فِي تَوَهُّمِ الْمَنْقَصَةِ اَلاَ يَرَوْنَ اَنَّ الْمُلُوكَ يَأْخُذُونَ الْبِلاَدَ وَالاَمْلاَكَ بِامْدَادِ الْخُدَّمِ وَالْحَشَمِ وَيَفْتَتِحُونَ الْقِلاَعَ وَلَا يُعْلَمُ مِنْ هٰذَا الامْدَادِ غَيْرُ حُصُولِ الْعَظَمَةِ وَالاُبَّهَةِ لِلْمُلُوكِ وَلَا يَظْهَرُ أَيْضًا شَيْءٌ مِنْ شَرَفِ الْخُدَّمِ وَالْحَشَمِ وَعِزَّتِهِمْ وَالاُمَمُ خُدَّامُ الاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ وَغِلْمَانُهُمْ فَيَحْصُلُ الامْدَادُ مِنْهُمْ اِلَى هَؤُلاَءِ الاَكَابِرِ فَكَيْفَ يُتَوَهَّمُ مِنْهُ مَنْقَصَتُهُمْ وَمَا يَقُولُونَهُ اِنَّ هَؤُلاَءِ الاَكَابِرَ لَيْسُوا مُحْتَاجِينَ اِلَى اِمْدَادِ اَصْلاً وَجَمِيعُ مَرَاتِبِ الْكَمَالِ حَاصِلٌ لَهُمْ بِالْفِعْلِ مُكَابَرَةٌ صَرِيحَةٌ فَاِنَّ هَؤُلاَءِ الاَكَابِرَ أَيْضًا عِبَادُ اللهِ سُبْحَانَهُ يَرْجُونَ دَائِمًا مِنْ فُيُوضِ فَضْلِهِ وَبَرَكَاتِ رَحْمَتِهِ وَيُرِيدُونَ التَّرَقِّيَ عَلَى الدَّوَامِ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ «مَنِ اسْتَوَى يَوْمَاهُ فَهُوَ مَغْبُونٌ» وَقَالَ ﷺ «سَلُوا لِيَ الْوَسِيلَةَ» وَوَرَدَ أَيْضًا فِي الاَحَادِيثِ الصِّحَاحِ كَانَ رَسُولُ اللهِ ﷺ

يَسْتَفِيْضُ بِصَعَالِيكِ الْمُهَاجِرِينَ وَهٰذِهِ كُلُّهَا طَلَبُ اِمْدَادٍ وَاِعَانَةٍ وَالَّذِينَ لَا يُجَوِّزُونَ اِمْدَادَ الْاُمَمِ وَاِعَانَتَهُمْ فِي حَقِّ هٰؤُلَاءِ الْكُبَرَاءِ نَظَرُهُمْ وَاقِعٌ فِي عَظَمَةِ الْاَنْبِيَاءِ وَعُلُوِّ دَرَجَاتِهِمْ فَلَوْ وَقَعَ نَظَرُهُمْ اِلَى عُبُودِيَّتِهِمْ أَيْضًا وَصَارَ احْتِيَاجُهُمْ اِلَى مَوْلَاهُمْ مَعْلُومًا لَدَيْهِمْ لَمَا اَنْكَرُوا اِمْدَادَ الْاُمَمِ وَلَا يَسْتَبْعِدُونَ اِعَانَةَ الْخُدَّامِ وَالْغِلْمَانِ ﴿رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَى جَمِيعِ الْاَنْبِيَاءِ الْعِظَامِ وَالْمَلَائِكَةِ الْكِرَامِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masûm'a gönderilmiştir**
- **Zâta ait kemâl ve cemâlin incelikleri; habîb, halîl ve kelîm'in taayyünlerinin bu iki mertebedeki nasipleri ve Hz. Şeyhimizin bundaki payı**

Hiç kuşkusuz Hak Sübhânehü bizatihi cemîldir, güzeldir. Zâtî olan hüsün ve cemâl, O'nun için sâbit ve kesindir. Ancak bu bizim idrâk ettiğimiz, kavradığımız ve hayâl ettiğimiz güzellik ve cemâl değildir. Bununla beraber, bu hazrette daha kutsal bir mertebe bulunur. Son derece azametli ve ulu olmasından dolayı, o mertebeye ulaşmak ve onu hüsün ve cemâlle vasıflandırmak mümkün değildir. Varlık düzeyindeki taayyün eden ilk taayyün, bu zâtî kemâl ve cemâlin taayyünü ve ilk gölgesidir. İçinde hüsün ve cemâle yer olmayan o en kutsal mertebede ise, kesinlikle taayyünden söz edilemez. Çünkü bu mertebe son derece azametli ve ulu olduğu için, kesinlikle herhangi bir taayyünle taayyün etmiş olmaz.

O, hangi aynada gözlere görülebilir!

Böyle olmakla birlikte, ilk taayyün dairesinin merkezine, bu en kutsal mertebeye ait bir sır ve keyfiyet emanet olarak yerleştirilmiş ve alâmetten (işaretten) münezzeh ve mukaddes olan bu mertebeden, ona bir alâmet yüklenmiştir. İlk taayyün Halîlî velâyetin kaynağı olduğu gibi, aynı şekilde taayyün dairesinin merkezine yerleştirilmiş olan bu sır ve keyfiyet de Muhammedî velâyetin kaynağıdır. İlk taayyünün gölgelik ettiği bu hüsün ve cemâlin, yanağın hüsnü (mükemmelliği) ve (yüzdeki) benin cemâli (güzelliği) kabilinden me-

caz alemindeki sabâhatle (güzellikle) bir benzerliği vardır. Merkezde bulunan bu sırrın ve keyfiyetin de, boy ve endam ile yanağın güzelliğinin, gözün hüsnünün ve benin cemâlinin ötesinde olan melâhatle (hoşlukla) bir münasebeti vardır. Bu zevke ait bir iştir. Zevkten nasibi olmayanlar onu anlayamazlar. Şair şöyle der:

> Benim bir ceylanım var, bütün melâhat onda toplanmış, Onun cemâli ve işvesini vasıfta benimle kim yarışabilir!

Bu iki velâyet arasındaki farklılığı bu açıklamadan anla! İkisi de yüce ve mukaddes Zât'a yakınlıktan kaynaklanmış olsa da, birisinin kaynağı (mercii) Zâtın kemâlâtı, diğerinin dönüş yeri (meâdı) yüce olan saf Zâttır. Melâhat, sabâhatin üzerinde olduğuna göre, melâhate ulaşmak, ancak sabâhat mertebelerinin tümünü geçtikten sonra düşünülebilir. İbrâhimî velâyetin bütün mertebelerine ulaşmak müyesser olmadıkça, en yüce olan Muhammedî velâyetin zirvesini teşkil eden bu velâyetin hakikatine ulaşmak müyesser olmaz. Peygamberimizin (s.a.v.), İbrâhim'in (a.s.) milletine uymakla memur olmasının sebebi, bu uyma vasıtasıyla onun velâyetinin hakikatine ulaşması ve oradan da melâhat diye tabir olunan kendi velâyetinin hakikatine yükselip hakikatini elde etmesidir. Peygamberimizin (s.a.v.), icmâl-i Zât hazretine en yakın olan Halîllik velâyetinin merkeziyle zâti bir münasebeti vardır. Yüzünün, Zâtın kemâlâtının tafsîline dönük olması sebebiyle de, dairenin çevresiyle olan münasebeti daha azdır. Bu dairenin çevresinin kemâlâtı elde edilmedikçe de, Halîllik velâyeti tamamlanmaz. İşte bu yüzden, bu velâyetin sahibine müyesser olduğu gibi, Peygam-ber'e (s.a.v.) de Halîllik velâyetinin kemâlatının tamamen müyesser olması için, hadiste gelen duada "*İbrâhime salât ettiğin gibi*"[27] ifadesi yer almıştır. Muhammedî velâyetin tabii yeri, Halîlî velâyet dairesinin merkez noktası olduğu ve yine onun seyri bu dairenin merkeziyle sınırlı ve bu iş onun tabiatının gereğine aykırı olduğu için, bu merkezden çıkarak dairenin çevresine girmesi ve onun kemâlâtını kazanması zorunlu olarak güç oldu. Bu durum, onun ümmetinin orta halli bir ferdinin, ona uymakla, söz konusu merkezin aynında olmasını ve bu dairenin çevresiyle bir başka yönden müna-

[27] Namazlar teşehhütten sonra okuduğumuz salli ve barik dualarında bu ifadeler geçmektedir.

sebetinin bulunmasını gerektirdi. Böylece bu mertebenin kemâlâtını kazanarak onun hakikatini gerçekleştirdi ve *"Kim güzel bir çığır açarsa, bu çığırın ve onu yapanların ecrini alır."*[28] hadisinin hükmüne göre, o ferdin tâbi olduğu peygamber de aynı şekilde bu kemâlâtı elde etmiş ve Halîlî velâyet mertebelerini tamamlamış oldu.

Bu fakirin görebildiği kadarı ile bu muammanın sırrı şöyle beyan olunur: Dairenin diğer noktalarından muhabbet özelliğiyle ayrılan, üstün olan Halîllik velâyeti dairesinin merkezi her ne kadar basit, sade olsa da, seven (muhibbiyet) ve sevgili olma (mah-bûbiyet) itibarını içermiş olduğu için, ondan (söz konusu merkezden); muhiti seven olma itibarı ve merkezi sevgili olma itibarı olan (başka) bir daire sûreti ortaya çıkmıştır. Musevî velâyetin kaynağı, bu dairenin muhitini oluşturan seven olma (muhibbiyet) itibarı ve Muhammedî velâyetin kaynağı da, dairenin merkezini oluşturan sevgili olma (mahbûbiyet) itibarıdır. Muhammedî velâyetin hâsıl olması işte burada düşünülmelidir. Bin sene geçtikten sonra, Muhammedî hakikatin bağlı, ilintili olduğu bu ikinci dairenin merkezine yine bir genişleme arız oldu ve içinde iki itibar ortaya çıktı. Söz konusu merkez, merkezini saf mahbûbiyet ve muhitini muhibbiyetle karışık mahbûbiyetin oluşturduğu bir daire sûretinde ortaya çıktı. İşte Ahmedî velâyetin kaynağı bu dairenin merkezidir. Ahmed, Hz. Peygamberin (s.a.v.) ikinci ismidir. Dediklerine göre O, gökte bulunanlar arasında bu isimle bilinir. Gök ehlinden olan İsâ'nın (a.s.) Hz. Peygamberin (s.a.v.) geleceğini Ahmed ismiyle müjdelemesinin bu sebeple olması muhtemeldir. Bu mübarek ismin Zât-ı Ahad'a büyük bir yakınlığı vardır. Beyan edildiği gibi, bu isim Zâta ikinci isimden, yani mübarek Muhammed isminden bir merhale daha yakındır. Bu isim, mübarek Ahad isminden bir tek mim halkasıyla ayrılmıştır. Bu mim halkası, ortaya çıkma (zuhûr) ve ortaya çıkarmaya (izhâr) sebep olan mahabbetin temelidir. Aynı zamanda Ahmed ismindeki mim, sûre başlarında yer alan Kur'ân'daki mukattaa harflerinden ve gizemli sırlardandır. Bu mim harfinin Hz. Peygambere (s.a.v.) has bir özelliği bulunmaktadır. Bu özellik, onun mahbûbiyetine sebep olmuş ve onu her şeyden üstün hale getirmiştir.

---

[28] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 192. Mektup. geçmiştir.

Asıl konumuza dönelim: Muhibbiyetle karışık mahbûbiyet-ten ibaret olan söz konusu dairenin muhiti, Hz. Peygamberin (s.a.v.) ümmetinin fertlerinden bir ferdin velâyetinin kaynağıdır. Muhammedî ve merkezî velâyetin husulüyle birlikte, bu fert söz konusu dairenin muhitiyle alakalandı ve onun kemâlâtına sahip oldu. Buradan da bilindi ki bu ikinci devlet, yani o dairenin muhitiyle ilişkiye girerek onun kemâlâtına sahip olması, Mûsevî velâyet yoluyla onun eline geçmiştir. O, bu iki velâyete tufeylî olmakla, hem merkezin hem de muhitin kemâlâtını kendinde toplamış oldu.

Ümmetin elde etmiş olduğu her kemâlin, *"Kim güzel bir adet ortaya çıkarırsa..."* hadisinin hükmüne göre, o ümmetin peygamberi tarafından da elde edileceği bilinen bir gerçektir. Böylece bu ferdin tavassutuyla, bu dairenin muhitinin kemâlâtı, aynı şekilde Hz. Peygambere (s.a.v.) de müyesser oldu ve Efendimiz hakkındaki Halîllik velâyeti tamamlandı. Böylece *"Allâh'ım, İbrâhim'e salât ettiğin gibi Muhammed'e de salât et"* duası, bin sene sonra kabulle birleşti ve istenilen şey yerine getirilmiş oldu. Halîllik velâyetinin tamamlanmasından sonra, Hz. Peygamberin (s.a.v.) melâhat denilen merkeze yerleştirilmiş olan bu sırla muamelesi sona erdi. Bundan sonra söz konusu fert bu makamdan, ümmetini kollamak için bu aleme geri döndürüldü ve asil nefsiyle bir kenara çekilerek gaybü'l-gayb odasında sevgiliyle baş başa kaldı.

> Nimet sahipleri varsın nimetlerle afiyetlensin Zavallı aşığa avucu ile çektiği bir yudumla yetinsin!

Şu bilinmelidir ki, üçüncü merkezin muhiti her ne kadar ilk tayyünün merkezinin muhitine nispetle daha küçük görülüyorsa da, o daha kapsamlı ve toplayıcıdır. Çünkü o, Hz. Zâta yakınlaştıkça daha toplayıcı olur. Onun küçüklüğünün, insanın küçüklüğü gibi olduğu bilinmelidir. Çünkü onda bu küçüklük bulunmakla birlikte, alemdeki bütün türleri kendinde toplamıştır. Yine aynı şekilde, bu muhitin kemâlâtının hakikatlerini elde etmiş ve merkezin icmâlinden muhitin tafsîline çıkmış olan kişiden, muhitle ve daha önce içinde bulunduğu tafsîl ile münasebet kuramama hali zail olur. Böylece hiç zorlanmadan bir tafsîlden diğer bir tafsîle gider ve o tafsîlin kemâlâtını elde etmiş olur.

Dinle! Alemdeki düzen bir hikmete bağlı bulunduğundan, tam anlamıyla iktidârlı bulunmasına rağmen, muhbûblardan olanların terbiyesinde de sebeplerin varlığı gereklidir. Gerçi, sebeplerin varlığı birer illetten ve kudretin perdelenmesinden başka bir şeyde değildir.

"Allâh'ın öteden beri süregelen kanunudur bu. Allâh'ın kanununda bir değişme bulamazsın"[29]

TENBİH:

Bil ki, şayet bir peygamber, ümmetinden bir ferdin tavassutuyla bazı kemâlâtı elde etmiş ve onun vesilesi ile bazı makamlara ulaşmışsa, bu o peygamberin eksik olduğu ve o ferdin daha üstün olduğu anlamına gelmez. Zira o fert, bu kemâli ancak peygamberine tâbi olmakla elde etmiş ve bu devlete onun sofrasından nasiplenerek nail olmuştur.

Gerçekte bu kemâl o peygamberden kaymaklanmıştır ve ona tâbi olmanın bir sonucudur. Bu ferdin durumu, efendisinin kasasından harcama yapan ve daha güzel görünerek ihtişam ve ululuğunun artması için ona süslü bir elbise hazırlayan hizmetçiye benzer. Burada efendinin eksiğinden ve hizmetçinin ondan üstün olduğundan söz edilebilir mi? Ancak akranlardan gelen bir destek eksiklik sebebi görülebilir. Hizmetçi ve uşaklardan gelen ise kemâlin ta kendisidir, şan ve ululuğunun artmasına sebeptir. Eksik olan, efendiyi hizmetçiye karıştıran ve eksiklik vehmine düşen kimsedir. Krallar, ülkeleri ve memleketleri hizmetçi ve maiyetleriyle fetheder, kaleleri zapt ederler. Bu yardımlara rağmen kimse kalkıp da kralların azamet ve ihtişamına dair ileri geri konuşmaz. Hizmetçi ve maiyetlerin şeref ve izzetinden söz edilmez. Bu gerçeği görmüyorlar mı? Ümmetleri de peygamberlerin hizmetçi ve uşakları olduğundan o büyüklere yardımları söz konusu olabilir. Bu durumda onların eksik oldukları nasıl vehmedilebilir?

Bir takım kimselerin, bu büyüklerin kesinlikle yardıma ihtiyaçları yoktur, bütün kemâl mertebelerine bilfiil sahiptirler, sözlerinin ne kadar tutarsız olduğu açıktır. O büyükler de Allâh'ın kullarıdır ve daima O'nun fazlından feyiz ve rahmetinden bereket niyaz ederler

[29] Fetih, 23.

ve sürekli olarak yükselmek isterler. Hadiste şöyle varit olmuştur: *"İki günü denk olan aldanmıştır"*[30]

Yine Resûlullâh (s.a.v.) şöyle buyurmuştur: *"Benim için vesileyi dileyiniz."*[31] Yine sahih hadislerde rivayet edildiğine göre Resûlullâh (s.a.v.) muhacirlerden düşkün olanları vesile yaparak dua ederdi[32].

Bütün bunlar yardım ve destek talebidir. Ümmetlerinin bu büyüklere yardım ve desteğini caiz görmeyenler, sadece peygamberlerin ululuklarını ve derecelerinin yüceliği dillerine dolamışlardır. Onların aynı zamanda kul ve Mevlâlarına muhtaç olduklarını bilselerdi, ümmetlerin onlara yardımını inkâr etmez, hizmetçi ve uşakların desteğini imkânsız görmezlerdi.

"Rabb'imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü Sen her şeye kadirsin"[33]

Salât ve selâm Peygamberimizin, bütün ulu peygamberlerin ve asîl meleklerin üzerine olsun.

KELİME ANLAMI

94. اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالتِّسْعُونَ Doksan dördüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهْ Hazreti Mahdumzâde Hâce Muhammed Masum'a سَلَّمَهُ اللهُ Allah ona selamet versin *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ دَقَائِقِ الْكَمَالِ وَالْجَمَالِ الذَّاتِيَّيْنِ Zatî kemal ve cemalin inceliklerini beyan وَمَرْتَبَةٍ مُقَدَّسَةٍ Ve mukaddes bir mertebenin izahı *(Neredeki?)* فَوْقَ مَرْتَبَتِهِمَا Bu ikisinin mertebelerinin üzerindeki وَنَصِيبِ تَعَيُّنَاتِ الْحَبِيبِ وَالْخَلِيلِ وَالْكَلِيمِ Ve Habib, Halîl ve Kelim'in taayyünlerinin nasibini عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun

---

[30] Aclûnî, Keşfü'l-Hâfâ, nr. 2406.

[31] Müslim, Salat, 7, nr. 384.

[32] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 74. Mektup.

[33] Tahrim, 8.

وَحَظِّ حَضْرَةِ شَيْخِنَا مِنْهَا Ve Hazreti Şeyhimiz (İmam-ı Rabbanin)'in onlardan nasibini beyan hakkındadır. ➢ مِنْ تَيْنِكَ الْمَرْتَبَتَيْنِ *(Nereden nasibi?)* Bu iki mertebeden

اِنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu جَمِيلٌ فِي حَدِّ ذَاتِهِ Haddi zatında güzeldir وَالْحُسْنَ وَالْجَمَالَ الذَّاتِيَّيْنِ Zati mükemmellik ve güzellik ثَابِتَانِ لَهُ Onun hakkında sabittir لاَ ذٰلِكَ الْحُسْنُ وَالْجَمَالُ Ama şu zatî mükemmellik ve güzellik değil *(Hangi mükemmellik ve güzellik değil?)* اَللَّذَانِ نُدْرِكُهُمَا Bizim idrak ettiğimiz, وَنَتَعَقَّلُهُمَا Anladığımız وَنَتَخَيَّلُهُمَا Ve hayal ettiğimiz وَمَعَ ذٰلِكَ Buna rağmen فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Şu yüce hazrette مَرْتَبَةٌ اَقْدَسُ Çok mukaddes bir mertebe vardır ki, لاَ يُمْكِنُ الْوُصُولُ Ulaşmak mümkün değildir *(Nereye?)* اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ O mertebeye *(Neden?)* مِنْ غَايَةِ عَظَمَتِهَا وَكِبْرِيَائِهَا Gayet üstün ve yüce olmasından ötürü وَلاَ يُمْكِنُ تَوْصِيفُهَا Ve onu sıfatlamak da mümkün değildir *(Ne ile?)* بِالْحُسْنِ وَالْجَمَالِ Mükemmellik ve güzellikle اَلْاَوَّلُ وَالتَّعَيُّنُ İlk taayyün اَلَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Ki o vücûdî taayyündür تَعَيُّنُ ذٰلِكَ الْكَمَالِ وَالْجَمَالِ الذَّاتِيَّيْنِ Bu zatî kemal ve cemalin taayyünüdür وَظِلُّهُمَا اْلاَوَّلُ Ve o ikisinin ilk gölgesidir وَتِلْكَ الْمَرْتَبَةُ اْلاَقْدَسُ Ve bu çok mukaddes mertebe اَلَّتِي لاَ مَجَالَ فِيهَا Ki orada imkan yoktur *(Neye?)* لِلْحُسْنِ وَالْجَمَالِ اَيْضًا Mükemmellik ve güzelliğe dahi لَيْسَ فِيهَا تَعَيُّنٌ اَصْلاً Onda asla taayyün yoktur فَاِنَّهَا مِنْ غَايَةِ عَظَمَتِهَا وَكِبْرِيَائِهَا Zira o gayet üstün ve yüce olmasından ötürü لاَ تَكُونُ مُتَعَيِّنَةً بِتَعَيُّنٍ اَصْلاً Hiçbir taayyünle müteayyin olmaz, belirginlik kazanmaz ﴿ع﴾

وَمَعَ ذٰلِكَ اُودِعَ Mısra: فِي اَيِّ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا Hangi aynada Tasvir edilebilir ki? Buna rağmen bırakılmıştır *(Nereye?)* فِي مَرْكَزِ دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ اْلاَوَّلِ İlk taayyün dairesinin merkezine *(Ne?)* سِرٌّ وَكَيْفِيَّةٌ Bir sır ve keyfiyet *(Nereden?)* مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ اْلاَقْدَسِ

Bu çok mukaddes mertebeden وَعُيِّنَتْ فِيهِ عَلَامَةٌ Ve oraya bir alamet konulmuştur مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ الْمُنَزَّهَةِ عَنِ الْعَلَامَةِ *(Neden?)* Şu alametten beri olan mukaddes mertebeden فَكَمَا اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ مَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْخَلِيلِيَّةِ Velayet-i Haliliye'nin kaynağı ise كَذٰلِكَ ذٰلِكَ السِّرُّ وَالْكَيْفِيَّةُ Aynı şekilde bu sır ve keyfiyet اَلْمُودَعَيْنِ فِي مَرْكَزِ دَائِرَةِ التَّعَيُّنِ Ki taayyün dairesi merkezine konulmuşlardır مَنْشَأُ لِلْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye'nin kaynağıdır عَلَى صَاحِبِيهِمَا Her iki velayetin sahibine de اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Salat-u selam ve tahiyye olsun وَلِذَيْنِكَ اَللَّذَيْنِ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ ظِلُّهُمَا Ki ilk taayyün onların gölgesidir الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ الذَّاتِيَّيْنِ Şu zatî mükemmellik ve güzelliğin اَلَّتِي هِيَ فِي شَبَاهَةٌ بِالصَّبَاحَةِ Sabahata benzerliği vardır عَالَمِ الْمَجَازِ مِنْ قَبِيلِ حُسْنِ الْخَدِّ وَجَمَالِ الْخَالِ Ki o, mecaz aleminde Yanağın ve ondaki benin güzelliği türündendir وَلِذٰلِكَ السِّرِّ وَالْكَيْفِيَّةِ Şu sır ve keyfiyetin de اَلْمُودَعَيْنِ فِي اَلَّتِي هِيَ وَرَاءَ مُنَاسَبَةٌ بِالْمَلَاحَةِ Melahatla alakası vardır الْمَرْكَزِ Merkeze konulmuş olan رَشَاقَةِ الْقَدِّ Ki o, boy poz endamı وَصَبَاحَةِ الْخَدِّ Yanak parlaklığı وَوَرَاءَ حُسْنِ الْعَيْنِ Göz mükemmelliği وَجَمَالِ الْخَالِ Ve de ben güzelliğininden öte bir şeydir وَاِنَّمَا هُوَ اَمْرٌ ذَوْقِيٌّ O sadece tatmakla anlaşılan bir iştir مَنْ لَمْ يُعْطَ ذَوْقًا Kendisine zevk verilmeyen لَا يُدْرِكُهُ Onu idrak edemez قَالَ الشَّاعِرُ Şair dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

بِي ظَبْيَةٌ Benim bir ceylanım var فِيهَا الْمَلَاحَةُ كُلُّهَا Tüm güzellikler ondadır مَنْ يُوصِفُ لِي Kim bana anlatabilir? *(Neyi?)* جَمَالَهَا وَدِلَالَهَا Onun güzelliğini ve cilvesini.

فَاعْرِفِ التَّفَاوُتَ Farkı anla *(Neredeki?)* بَيْنَ هَاتَيْنِ الْوَلَايَتَيْنِ Bu iki velayet arasındaki *(Nereden anla?)* وَاِنْ كَانَ كِلْتَاهُمَا نَاشِئَتَيْنِ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan

Her ikisi de kaynaklanıyor olsa da *(Neden?)* وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve مِنْ قُرْبِ الذَّاتِ تَعَالَتْ mukaddes Zat'a yakınlıktan وَلٰكِنَّ مَرْجِعَ اِحْدَيْهِمَا Fakat birisinin döndüğü yer كَمَالاَتُ الذَّاتِ Zat'ın kemâlâtı وَمَعَادَ الْاُخْرٰى Diğerinin vardığı yer ise صِرْفُ الذَّاتِ تَعَالَتْ Sadece yüce Zat'tır فَاِذَا كَانَتِ الْمَلاَحَةُ Melahat (Mukaddes mertebenin güzelliği) olduğuna göre *(Nerede?)* فَوْقَ الصَّبَاحَةِ Sabahat (İlk taayyünün parlaklığının) üzerinde فَالْوُصُولُ اِلَى الْمَلاَحَةِ Öyleyse melahata ulaşmak اِنَّمَا يُتَصَوَّرُ Sadece düşünülebilir *(Ne zaman?)* وَمَا بَعْدَ طَيِّ جَمِيعِ مَرَاتِبِ الصَّبَاحَةِ Sabahatın tüm mertebelerini aştıktan sonra اِلَى جَمِيعِ مَرَاتِبِ الْوَلاَيَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ *(Nereye?)* لَمْ يَتَيَسَّرِ الْوُصُولُ Ulaşmak nasip olmadıkça Velayet-i İbrahimiye'nin tüm mertebelerine لاَ يَتَيَسَّرُ الْوُصُولُ Ulaşmak nasip olmaz *(Neye?)* اِلَى حَقِيقَةِ هٰذِهِ الْوَلاَيَةِ الَّتِي هِيَ ذِرْوَةُ الْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ الْعُلْيَا Bu velayetin hakikatine Ki o, Velayet-i Muhammediye'nin en yüksek zirvesidir عَلَى صَاحِبِيْهِمَا Her iki velayetin de sahiplerine اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ Ve olması mümkündür *(Neyin?)* كَوْنُ نَبِيِّنَا Peygamberimizin olmasının صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne olmasının?)* مَأْمُورًا Memur olmasının *(Ne ile?)* بِمُتَابَعَةِ مِلَّةِ اِبْرَاهِيمَ İbrahim'in dinine tâbi olmakla عَلَيْهِ السَّلاَمُ Ona selam olsun *(Ne diye olması mümkündür?)* لِاَنْ يَصِلَ Erişsin diye *(Ne sayesinde?)* بِوَاسِطَةِ تِلْكَ الْمُتَابَعَةِ Bu tâbi olma sayesinde *(Nereye?)* اِلَى حَقِيقَةِ وَلاَيَتِهِ Onun velayetinin hakikatine ثُمَّ يَتَرَقَّى مِنْهَا Sonra da ondan yükselsin diye *(Nereye?)* اِلَى حَقِيقَةِ وَلاَيَةِ نَفْسِهِ Kendi velayetinin hakikatine اَلَّتِي وَقَعَ التَّعْبِيرُ عَنْهَا Ki o tabir edilmiştir *(Ne ile?)* بِالْمَلاَحَةِ Melahat ile وَيَتَحَقَّقَ بِهَا Ve onunla bütünleşsin diye وَحَيْثُ كَانَ لِنَبِيِّنَا Ve mademki peygamberimizin

ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin مُنَاسَبَةٌ ذَاتِيَّةٌ Zatî bir münasebeti vardır *(Ne ile?)*
بِمَرْكَزِ وَلاَيَةِ الْخُلَّةِ Hullet velayetinin merkeziyle اَلَّتِي هِيَ اَقْرَبُ Ki o en yakın olandır
(Neye?) اِلَى حَضْرَةِ اِجْمَالِ الذَّاتِ Hazreti Zat'ın icmaline وَمُنَاسَبَتُهُ Ve onun münasebeti
(Ne ile?) بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ Dairenin çevresiyle اَقَلُّ Çok azdır *(Niçin?)* لِكَوْنِ وَجْهِهَا Yüzü
dönük olduğu için *(Neye?)* اِلَى تَفْصِيلِ كَمَالاَتِ الذَّاتِ Zat'a ait kemâlâtın tafsiline فَمَا لَمْ
يَتَحَقَّقْ İşte elde etmedikçe *(Neyi?)* بِكَمَالاَتِ مُحِيطِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ أَيْضًا Bu dairenin
çevresine ait kemâlâtı da لاَ تَتِمُّ Tamama ermez *(Ne?)* وَلاَيَةُ الْخُلَّةِ Hullet velayeti وَمِنْ
هَهُنَا İşte buradan hareketle وَرَدَ فِي الصَّلاَةِ الْمَأْثُورَةِ (Peygamberimizden) nakledilen
duada geldi *(Ne?)* كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ 'İbrahim'e salat ettiğin gibi' ifadesi *(Niye?)*
لِيَتَيَسَّرَ لَهُ Ona nasip olsun diye *(Ne?)* كَمَالاَتُ وَلاَيَةِ الْخُلَّةِ Hullet velayetinin kemâlâtı
(Nasıl?) بِالتَّمَامِ Tamamıyla *(Ne gibi?)* كَمَا كَانَتْ مُيَسَّرَةً Tıpkı nasip olduğu gibi *(Kime?)*
لِصَاحِبِ تِلْكَ الْوَلاَيَةِ Bu velayetin sahibine عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona
اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun وَلَمَّا كَانَ الْمَكَانُ الطَّبِيعِيُّ Ve doğal mekanı olunca
(Neyin?) لِلْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye'nin *(Ne olunca?)* نُقْطَةَ مَرْكَزِ دَائِرَةِ
الْوَلاَيَةِ الْخَلِيلِيَّةِ Velayet-i Haliliye dairesinin merkez noktası عَلَيْهِمَا الصَّلاَةُ وَالتَّحِيَّةُ Her
ikisine de salat ve tahiyye olsun وَسَيْرُهُ Ve peygamberimizin seyri صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ
Allah ona salat-u selam eylesin أَيْضًا مَقْصُورًا O da sınırlı olunca *(Ne ile?)* عَلَى مَرْكَزِ
تِلْكَ الدَّائِرَةِ Bu dairenin merkeziyle تَعَسَّرَ Zor oldu *(Ne?)* خُرُوجُهُ مِنْهُ Oradan çıkıp
وَدُخُولُهُ فِي مُحِيطِ الدَّائِرَةِ Dairenin çevresine dahil olması وَاكْتِسَابُ كَمَالاَتِهِ Ve
kemâlâtını elde etmesi *(Nasıl zor oldu?)* بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak *(Niçin?)* لِكَوْنِ ذٰلِكَ

Bu olduğu için *(Ne?)* خِلَافَ مُقْتَضَى طَبِيعَتِهِ Tabiatının gereğine ters فَاقْتَضَى الْحَالُ Ve durum gerektirdi *(Neyi?)* اَنْ يَكُونَ مُتَوَسِّطٌ Birinin aracı olmasını *(Kimden?)* مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ Ümmetinin fertlerinden عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Öyle aracı ki,)* يَكُونُ بِتَبَعِيَّتِهِ Peygamberimize uymakla oluyor صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nerede?)* فِي عَيْنِ ذٰلِكَ الْمَرْكَزِ O merkezin içersinde وَتَكُونُ لَهُ مُنَاسَبَةٌ Ve münasebeti oluyor *(Ne ile?)* بِمُحِيطِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ Bu dairenin çevresiyle *(Nasıl?)* مِنْ وَجْهٍ آخَرَ Başka bir yönden (işte böyle bir aracıya ihtiyaç duyuldu) حَتَّى يَكْتَسِبَ Ta ki kazanabilsin *(Neyi?)* كَمَالَاتِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebenin kemâlâtını وَيَتَحَقَّقَ بِحَقِيقَتِهَا Ve onun hakikatini elde edebilsin وَبِحُكْمِ Ve (şu hadisin) hükmünce مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً Kim iyi bir adet edinirse فَلَهُ اَجْرُهَا Ona, o edindiği adetin ecri وَاَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا Ve onunla amel edenin mükafatı vardır (hadisi hükmünce) يَتَحَقَّقُ نَبِيُّهُ الْمَتْبُوعُ Onun tâbi olduğu nebi de elde eder *(Neyi?)* بِتِلْكَ الْكَمَالَاتِ أَيْضًا Bu kemâlâtı وَيُتِمُّ مَرَاتِبَ الْوَلَايَةِ الْخَلِيلِيَّةِ Ve Velayet-i Haliliye'nin mertebelerini tamamlar عَلَى مَا ظَهَرَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire وَبَيَانُ سِرِّ هٰذَا الْمُعَمَّى Bu esrarengiz halin sırrının izahı aşikar olana göre (şudur ki,) اَنَّ نُقْطَةَ مَرْكَزِ دَائِرَةِ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ Hullet velayeti dairesinin merkez noktası اَلَّتِي امْتَازَتْ عَنْ سَائِرِ نُقَطِهَا Ki, diğer noktalarından ayrılmıştır *(Ne ile?)* بِالْمَحَبَّةِ Muhabbet ile وَاِنْ كَانَتْ بَسِيطَةً Her ne kadar basit olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَتْ مُتَضَمِّنَةً Ancak içermiş olunca *(Neyi?)* لِاعْتِبَارِ الْمُحِبِّيَّةِ وَالْمَحْبُوبِيَّةِ Muhibbiyet ve mahbubiyet itibarını ظَهَرَتْ مِنْهَا Ondan zuhur etti *(Ne?)* صُورَةُ دَائِرَةٍ Bir daire sureti ki, وَمَرْكَزُهَا اعْتِبَارُ الْمَحْبُوبِيَّةِ مُحِيطُهَا اعْتِبَارُ الْمُحِبِّيَّةِ Çevresi muhibbiyet itibarı

Merkezi de mahbubiyet itibarıdır وَمَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Velayet-i Museviye'nin kaynağı اِعْتِبَارُ الْمُحِبِّيَّةِ Muhibbiyet itibarıdır اَلَّتِي هِيَ مُحِيطُ الدَّائِرَةِ Ki o, dairenin çevresidir وَمَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye'nin kaynağı da اِعْتِبَارُ الْمَحْبُوبِيَّةِ Mahbubiyet itibarıdır اَلَّتِي هِيَ مَرْكَزُ الدَّائِرَةِ Ki o da dairenin merkezidir يَنْبَغِي اَنْ يُتَصَوَّرَ Düşünülmesi gerekir *(Neyin?)* حُصُولُ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye'nin meydana gelişinin *(Nerede?)* هَهُنَا O dairenin merkezinde وَبَعْدَ مُضِيِّ اَلْفِ سَنَةٍ Ve bin sene geçtikten sonra عَرَضَتْ لِمَرْكَزِ هٰذِهِ الدَّائِرَةِ الثَّانِيَةِ Bu ikinci dairenin merkezine arız oldu اَلَّتِي الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ مَرْبُوطَةٌ بِهَا Ki, Hakikat-i Muhammediye ona bağlıdır *(Ne arız oldu?)* وُسْعَةٌ أَيْضًا Bir genişlik daha وَظَهَرَ فِيهِ Ve orada göründü *(Ne?)* اِعْتِبَارَانِ İki itibar daha فَظَهَرَ فِي صُورَةِ دَائِرَةٍ Ve bir daire suretinde göründüler *(Öyle daire ki,)* وَمُحِيطُهَا الْمَحْبُوبِيَّةُ الْمُمْتَزِجَةُ بِالْمُحِبِّيَّةِ مَرْكَزُهَا الْمَحْبُوبِيَّةُ الصِّرْفَةُ Merkezi sırf mahbubiyet Çevresi de, muhibbiyetle iç içe olan mahbubiyet وَمَنْشَأُ الْوَلَايَةِ الْاَحْمَدِيَّةِ İşte Velayet-i Ahmediye'nin kaynağı مَرْكَزُ هٰذِهِ الدَّائِرَةِ Bu dairenin merkezidir وَاَحْمَدُ Ahmet ise اِسْمٌ ثَانٍ لِلنَّبِيِّ Peygamberin ikinci ismidir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَهُوَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ve peygamberimiz -ki ona salat-u selam olsun- بِهٰذَا مَعْرُوفٌ فِيمَا بَيْنَ اَهْلِ السَّمٰوَاتِ Gökyüzü ehlinin arasında tanınmaktadır *(Ne ile?)* اَلْاِسْمِ Bu isimle كَمَا قَالُوا Nitekim dediler ki: وَيُمْكِنُ اَنْ تَكُونَ Olması mümkündür اَلَّذِي صَارَ مِنْ اَهْلِ بِشَارَةُ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ *(Neyin?)* İsa (a.s.)'ın müjdelemesinin السَّمٰوَاتِ Ki o, gökyüzü ehlinden olmuştur *(Neyi müjdelemesi?)* بِقُدُومِ النَّبِيِّ Peygamberin geleceğini صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne ile?)*

بِاسْمِ اَحْمَدَ Ahmet ismiyle (geleceğini müjdelemesinin) لِذٰلِكَ Gökyüzünde bu isimle tanınması sebebiyle (olması mümkündür dediler) وَلِهٰذَا الْاسْمِ الْمُبَارَكِ Bu mübarek ismin وَاَقْرَبُ اِلَيْهَا مِنْ ذَاكَ قُرْبٌ كَثِيرٌ مِنَ الذَّاتِ الْاَحَدِ Tek olan Zat'a çok yakınlığı vardır يَعْنِي الْاسْمَ الْمُبَارَكَ مُحَمَّدًا الْاسْمِ الثَّانِي Ve ona şu ikinci isimden daha yakındır كَمَا بَيْنَ بِمَرْحَلَةٍ وَاحِدَةٍ *(Ne kadar yakındır?)* Bir merhale İfade edildiği gibi وَهٰذَا الْاسْمُ Ve bu Ahmet ismi اِمْتَازَ مِنَ الْاسْمِ الْمُبَارَكِ اَحَدٍ Mübarek 'Ehad' isminden ayrılmıştır *(Ne ile?)* بِخَلْقَةِ مِيمٍ وَاحِدَةٍ Sadece bir 'mim' yuvarlağıyla اَلَّتِي صَارَتْ بَاعِثَةً Ki o muhabbetin başlangıcıdır وَهِيَ مَبْدَأُ الْمَحَبَّةِ Ve o muhabbet sebep olmuştur *(Neye?)* عَلَى الظُّهُورِ وَالْاِظْهَارِ Zuhura ve izhara وَاَيْضًا الْمِيمُ الَّذِي انْدَرَجَ مِنْ مُقَطَّعَاتِ الْحُرُوفِ الْقُرْآنِيَّةِ Ve de 'Ahmet' isminde yer alan 'mim' harfi فِي اَحْمَدَ Kuran'ın kesik harflerindendir *(Öyle kesik harfler ki,)* اَلْمُنَزَّلَةِ فِي اَوَائِلِ السُّوَرِ Sürelerin başlarında indirilen وَلِحَرْفِ الْمِيمِ هٰذَا وَمِنَ الْاَسْرَارِ الْغَامِضَةِ Ve de gizemli sırlardandır صَلَّى اللّٰهُ Ve bu 'mim' harfinin خُصُوصِيَّةٌ خَاصَّةٌ بِهِ Peygamberimize ait bir özelliği vardır عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَتِلْكَ الْخُصُوصِيَّةُ صَارَتْ بَاعِثَةً Ve bu özellik Sebep olmuştur *(Neye?)* عَلَى مَحْبُوبِيَّتِهِ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ Peygamberimizin mahbub olmasına وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَجَعَلَتْهُ فَائِقًا عَلَى الْكُلِّ Ve onu her şeyden üstün eylemiştir وَلْنَرْجِعْ اِلَى اَصْلِ الْكَلَامِ Konunun aslına dönelim فَنَقُولَ Ve diyelim ki: اِنَّ عَنِ الْمَحْبُوبِيَّةِ *(Neden?)* اَلَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ Ki o ibarettir مُحِيطَ تِلْكَ الدَّائِرَةِ Bu dairenin çevresi الْمُمْتَزِجَةِ بِالْمُحِبِّيَّةِ Muhibbiyetle iç içe olan mahbubiyetten مَنْشَأُ وَلَايَةِ فَرْدٍ Bir ferdin velayet kaynağıdır *(Kimden?)* مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ Peygamberimizin ümmetinin fertlerinden

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Peygamberimize ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun *(Öyle fert ki,)* كَانَ لَهُ مُنَاسَبَةٌ Onun münasebeti vardır *(Ne ile?)* بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ Dairenin çevresiyle *(Ne ile birlikte?)* مَعَ حُصُولِ Hasıl olmasıyla birlikte *(Neyin?)* اَلْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Velayet-i Muhammediye وَالْمَرْكَزِيَّةِ Ve Merkeziye (Ahmediye)'nin وَاَنَّهُ اكْتَسَبَ كَمَالاَتِهِ Ve o dairenin çevresine ait kemâlâtını kazanmıştır وَعُلِمَ Ve anlaşıldı ki, اَنَّ هٰذِهِ الدَّوْلَةَ الثَّانِيَةَ Bu ikinci devlet يَعْنِي مُنَاسَبَتَهُ Yani onun münasebeti *(Ne ile?)* بِمُحِيطِ الدَّائِرَةِ Dairenin çevresiyle وَاكْتِسَابَ كَمَالاَتِهِ Ve onun kemâlâtını kazanması حَصَلَتْ لَهُ Onun için hasıl olmuştur *(Nereden?)* مِنْ طَرِيقِ الْوَلاَيَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Velayet-i Museviye yolundan وَكَانَ هُوَ بِتَطَفُّلِ هَاتَيْنِ الْوَلاَيَتَيْنِ جَامِعًا لِكَمَالاَتِ Ve o bu iki kemâlâta tâbi olması sebebiyle الْمَرْكَزِ وَالْمُحِيطِ Merkezin ve çevresinin kemâlâtını cem etmiş oldu وَمِنَ الْمُقَرَّرِ Ve sabittir ki, اَنَّ كُلَّ كَمَالٍ حَاصِلٍ لِلْاُمَّةِ Ümmete hasıl olan her kemal حَاصِلٌ لِنَبِيِّ تِلْكَ الاُمَّةِ أَيْضًا O ümmetin nebisine de hasıl olur *(Ne hükmünce?)* بِحُكْمِ مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً Kim iyi bir adet edinirse... hadisinin hükmünce الْحَدِيثِ فَتَيَسَّرَ لَهُ Ve böylece peygamberimize nasip oldu صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ هٰذَا الْفَرْدِ Bu ferdin aracılığıyla *(Ne nasip oldu?)* كَمَالاَتُ مُحِيطِ تِلْكَ الدَّائِرَةِ Bu dairenin çevresinin kemâlâtı da أَيْضًا وَتَمَّتْ وَلاَيَةُ الْخُلَّةِ Ve hullet velayeti tamama erdi *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِ Peygamberimizin hakkında عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun وَاقْتَرَنَ Ve erişti *(Ne?)* دُعَاءُ Şu dua: اَللّٰهُمَّ صَلِّ Allah'ım salat eyle *(Kime?)* عَلَى مُحَمَّدٍ Muhammed'e *(Nasıl?)* كَمَا صَلَّيْتَ Salat ettiğin gibi *(Kime?)* عَلَى اِبْرَاهِيمَ İbrahim'e (duası) *(Neden sonra?)* بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ Bin seneden sonra *(Neye erişti?)*

وَكَانَ الْمَسْؤُلُ مُسْتَجَابًا بِالْاِجَابَةِ Kabule Ve istenen karşılanmış oldu وَمُعَامَلَتُهُ Ve peygamberimizin muamelesi صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin بَعْدَ تَمَامِ وَلَايَةِ الْخُلَّةِ Hullet velayeti tamamlandıktan sonra مَعَ ذَاكَ السِرِ الَّذِى اُودِعَ فِى الْمَرْكَزِ Merkeze konulan şu sır ile birliktedir اَلَّذِى عُبِّرَ عَنْهُ بِالْمَلَاحَةِ Ki o merkez 'Melahat' diye isimlendirilmiştir وَارْجِعَ ذٰلِكَ الْفَرْدُ Ve bu fert geri döndürüldü *(Nereden?)* مِنْ ذٰلِكَ الْمَقَامِ Bu makamdan *(Nereye?)* اِلَى الْعَالَمِ Aleme *(Niçin?)* لِحِرَاسَةِ اُمَّتِهِ Ümmetini koruması için وَاخْتَلَى بِنَفْسِهِ الْكَرِيمَةِ Ve (peygamberimizin) asil nefsiyle yalnız kaldı *(Kiminle birlikte?)* مَعَ الْمَحْبُوبِ Mahbubla birlikte *(Nerede?)* فِى حُجْرَةِ غَيْبِ الْغَيْبِ Bilinmezler bilinmezi hücresinde ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

هَنِيئًا Afiyet olsun *(Kime?)* لِاَرْبَابِ النَّعِيمِ Nimet ehline *(Ne?)* نَعِيمُهَا Nimetleri وَلِلْعَاشِقِ الْمِسْكِينِ Miskin aşığa da مَا يَتَجَرَّعُ Yudum yudum içtiği

وَاِنْ كَانَ يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki اَنَّ مُحِيطَ الْمَرْكَزِ الثَّالِثِ Üçüncü merkezin çevresi يُرَى اَصْغَرَ Daha küçük görünse de *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى مُحِيطِ مَرْكَزِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ İlk taayyün merkezinin çevresine nispetle وَلٰكِنَّهُ اَجْمَعُ Ancak o daha kapsayıcıdır فَاِنَّ كُلَّمَا هُوَ اَقْرَبُ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ Zira Hazreti Zat'a yakın olan her şey يَكُونُ اَجْمَعَ Daha fazla kapsayıcı olur يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ صِغَرُهُ O merkezin küçüklüğü bilinmelidir *(Ne gibi?)* كَصِغَرِ الْاِنْسَانِ İnsanın küçüklüğü gibi فَاِنَّهُ مَعَ وُجُودِ الصِّغَرِ فِيهِ Zira insan kendisinde küçüklüğün varlığına rağmen اَجْمَعُ جَمِيعِ اَصْنَافِ الْعَالَمِ Alemin bütün türlerinin en kapsayıcısıdır وَاَيْضًا اِنَّ الشَّخْصَ الَّذِى تَحَقَّقَ Ve elde etmiş olan kişi de *(Neyi?)* بِكَمَالَاتِ هٰذَا الْمُحِيطِ Bu daire çevresinin kemâlâtı وَخَرَجَ Ve çıkmış olan kişi *(Nereden?)*

مِنْ اِجْمَالِ الْمَرْكَزِ Merkezin icmalinden *(Nereye?)* اِلَى تَفْصِيلِ الْمُحِيطِ Çevrenin tafsiline

اِرْتَفَعَ عَنْهُ İşte o kişiden silinip gitmiştir *(Ne?)* عَدَمُ الْمُنَاسَبَةِ Münasebetsizlik *(Ne ile?)*

بِالْمُحِيطِ Dairenin çevresi وَالتَّفْصِيلِ الَّذِى كَانَ فِيهِ اَوَّلاً Ve onda daha önce bulunan

tafsille وَذَهَبَ مِنْ تَفْصِيلٍ اِلَى تَفْصِيلٍ Ve bir tafsilden diğerine gitmiştir *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ

تَكَلُّفٍ Hiç zorlanmadan وَتَحَقَّقَ بِكَمَالاَتِ ذَاكَ التَّفْصِيلِ أَيْضًا Ve bu tafsilin de kemâlâtını

elde etmiştir.

اِسْمَعْ Dinle اَنَّهُ مَعَ وُجُودِ كَمَالِ الْاقْتِدَارِ Son derece gücün varlığına rağmen لَمَّا كَانَ

لاَ بُدَّ فِى تَرْبِيَةِ الْمَحْبُوبِينَ Hikmete bağlı olunca مَنُوطًا بِالْحِكْمَةِ Alemin düzeni نِظَامُ الْعَالَمِ

أَيْضًا Mahbubların terbiyesinde de gereklidir *(Ne?)* مِنْ وُجُودِ الْاَسْبَابِ Sebeplerin

varlığı وَاِنْ لَمْ يَكُنْ وُجُودُ السَّبَبِ Her ne kadar sebebin varlığı olmasa da *(Ne?)* غَيْرَ

الْعِلَلِ İlletten başka bir şey وَسِوَى نِقَابِ الْقُدْرَةِ Ve Allah'ın kudretinin perdesinden

farklı bir şey سُنَّةَ اللهِ Bu Allah'ın kanunudur الَّتِى قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلُ Bundan önce geçmiş

olan, süregelen وَلَنْ تَجِدَ Ve asla bulamazsın *(Nerede?)* لِسُنَّةِ اللهِ Allah'ın kanunda *(Ne?)*

تَبْدِيلاً Değişiklik.

تَنْبِيهُ Tembih: اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ النَّبِيَّ Peygamber وَاِنْ حَصَلَ Elde etse de *(Neyi?)* بَعْضَ

الْكَمَالاَتِ Bir kısım kemâlâtı *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ اُمَّتِهِ Ümmetinin fertlerinden

birinin aracılığıyla وَوَصَلَ اِلَى بَعْضِ الْمَقَامَاتِ Ve bazı makamlara ulaşsa da *(Ne ile?)*

بِتَوَسُّلِهِ Onun vesilesiyle وَلَكِنْ لاَ يَلْزَمُ مِنْ ذٰلِكَ Ancak bundan lazım gelmez *(Ne?)* نَقْصُ

فَاِنَّ ذَاكَ النَّبِيَّ Bu peygamberin eksikliği وَمَزِيَّةُ ذٰلِكَ الْفَرْدِ عَلَيْهِ Ve o ferdin ona üstünlüğü

اِنَّمَا نَالَ ذَاكَ الْكَمَالَ Zira bu fert ذٰلِكَ الْفَرْدَ Kuşkusuz bu kemale erişmiştir *(Ne ile?)*

وَوَصَلَ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ بِمُتَابَعَةِ ذَاكَ النَّبِيِّ O peygambere tâbi olmakla

فَذَاكَ الْكَمَالُ فِي بِتَعَلُّقِهِ Onun peşine takılmakla *(Ne ile?)* Ve bu devlete ulaşmıştır

الْحَقِيقَةِ Bu kemal, hakikatte مِنْ ذٰلِكَ النَّبِيِّ O peygamberdendir وَنَتِيجَةُ الْمُتَابَعَةِ لَهُ Ve

ona tâbi olmanın neticesidir وَمَا مَثَلُ ذٰلِكَ الْفَرْدِ Böyle bir ferdin hali اِلاَّ كَمَثَلِ خَادِمٍ

Sadece bir hizmetçinin hali gibidir ki, يَصْرِفُ الْخَرْجَ Harcama yapar *(Nereden?)* مِنْ

خَزَائِنِ مَخْدُومِهِ Efendisinin hazinelerinden وَيُهَيِّئُ لَهُ Ve ona hazırlar *(Ne?)* اَلْبِسَةً مُزَيَّنَةً

Süslü elbiseler *(Niye?)* لِتَكُونَ بَاعِثَةً Sebep olsun diye *(Neye?)* عَلَى مَزِيدِ حُسْنِهِ وَجَمَالِهِ

Mükemmelliğinin ve güzelliğinin artmasına وَزِيَادَةِ حَشْمَتِهِ وَجَلاَلِهِ Büyüklük ve

yüceliğinin ziyadeleşmesine فَاَيُّ نَقْصٍ ثَمَّةَ فِي الْمَخْدُومِ Bunda efendi için hangi

noksanlık vardır? وَاَيُّ مَزِيَّةٍ لِلْخَادِمِ عَلَيْهِ Ve hizmetçi için hangi üstünlük vardır?

اِذَا كَانَ مِنَ الْاَقْرَانِ Yardım kuşkusuz noksanlık olur *(Ne zaman?)* وَالْامْدَادُ اِنَّمَا يَكُونُ نَقْصًا

Akranlardan geldiğinde وَاَمَّا اِذَا وَقَعَ مِنَ الْخُدَّامِ وَالْغِلْمَانِ Ama hizmetçi ve kölelerden

geldiğinde فَهُوَ عَيْنُ الْكَمَالِ O kemalin ta kendisidir وَمُوجِبٌ Ve sebeptir *(Neye?)* لِازْدِيَادِ

مَنْ يَخْلِطُ الْجَاهِ وَالْجَلاَلِ Şanının ve yüceliğinin artmasına وَالنَّاقِصُ Nakıs olan

Karıştırandır *(Neyi?)* اَحَدَهُمَا Bu ikisinden birini *(Neye?)* بِالْآخَرِ Diğerine وَيَقَعُ Ve düşen

kişidir *(Nereye?)* فِي تَوَهُّمِ الْمَنْقَصَةِ Kusur bulunduğu zannına اَلاَ يَرَوْنَ Görmüyorlar mı

ki? اَنَّ الْمُلُوكَ Sultanlar يَأْخُذُونَ الْبِلاَدَ وَالْاَمْلاَكَ Beldeleri ve memleketleri alırlar *(Ne ile?)*

بِامْدَادِ الْخُدَّمِ وَالْحَشَمِ Hizmetçi ve maiyyetinin yardımı ile وَيَفْتَتِحُونَ الْقِلاَعَ Ve kaleleri

fethederler وَلاَ يُعْلَمُ مِنْ هٰذَا الْامْدَادِ Ve bu yardımdan anlaşılmaz *(Ne?)* غَيْرُ حُصُولِ

لِلْمُلُوكِ الْعَظَمَةِ وَالْابُّهَةِ Yücelik ve saygınlıktan başka bir şeyin oluştuğu *(Kim için?)*

Sultanlar için وَلاَ يَظْهَرُ اَيْضًا شَيْئٌ Ve de hiçbir şey zuhur etmez *(Neden?)*

وَالْاُمَمُ Hizmetçi ve maiyyetin şeref ve izzetinden مِنْ شَرَفِ الْخُدَّمِ وَالْحَشَمِ وَعِزَّتِهِمْ Ümmetler peygamberlerin hizmetçileridir خُدَّامُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ Onlara selam olsun وَغِلْمَانُهُمْ Ve onların köleleridir فَيَحْصُلُ الْاِمْدَادُ مِنْهُمْ Onlardan yardım sağlanır *(Kime?)* اِلَى هَؤُلاَءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklere فَكَيْفَ يُتَوَهَّمُ مِنْهُ Öyleyse bundan nasıl zannedilebilir? *(Ne?)* مَنْقَصَتُهُمْ Onların eksik olduğu وَمَا يَقُولُونَهُ Ve onların dedikleri: اِنَّ هَؤُلاَءِ الْاَكَابِرَ Bu büyükler لَيْسُوا مُحْتَاجِينَ Muhtaç değildirler *(Neye?)* اِلَى اِمْدَادٍ اَصْلاً Hiçbir yardıma وَجَمِيعُ مَرَاتِبِ الْكَمَالِ Ve tüm kemal mertebeleri حَاصِلٌ لَهُمْ بِالْفِعْلِ Bizzat onların nasibidir (sözü) مُكَابَرَةٌ صَرِيحَةٌ Apaçık bir kibirlenmedir فَاِنَّ هَؤُلاَءِ الْاَكَابِرَ اَيْضًا Zira bu büyükler de عِبَادُ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın kullarıdır يَرْجُونَ دَائِمًا Sürekli beklerler *(Neyi?)* مِنْ فُيُوضِ فَضْلِهِ Allah'ın fazl-ı kereminin feyizlerini وَبَرَكَاتِ رَحْمَتِهِ Ve rahmetinin bereketlerini وَيُرِيدُونَ Ve isterler *(Neyi?)* اَلتَّرَقِّيَ عَلَى الدَّوَامِ Sürekli yükselmeyi وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Hadiste geldi ki, مَنِ اسْتَوَى يَوْمَاهُ İki günü eşit olan فَهُوَ مَغْبُونٌ O aldanmıştır وَقَالَ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Ve peygamberimiz *(s.a.v.)* dedi ki: سَلُوا لِيَ الْوَسِيلَةَ Benim için vesileyi isteyiniz وَوَرَدَ اَيْضًا Ve gelmiştir de *(Nerede?)* فِي صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْاَحَادِيثِ الصِّحَاحِ Sahih hadislerde كَانَ رَسُولُ اللّٰهِ Allah Rasülü يَسْتَفْتِحُ Allah'tan yardım dilerdi *(Kim ile?)* بِصَعَالِيكِ Allah ona salat-u selam eylesin طَلَبُ اِمْدَادٍ وَاِعَانَةٍ İşte bunların hepsi وَهٰذِهِ كُلُّهَا الْمُهَاجِرِينَ Muhacirlerin yoksullarıyla Yardım ve destek talebidir وَالَّذِينَ لاَ يُجَوِّزُونَ Caiz görmeyenler *(Neyi?)* اِمْدَادَ الْاُمَمِ Ümmetlerin yardım ve desteğini وَاِعَانَتَهُمْ فِي حَقِّ هَؤُلاَءِ الْكُبَرَاءِ Bu büyükler hakkında *(Kim hakkında?)* نَظَرُهُمْ وَاقِعٌ Onların gözü takılmıştır *(Neye?)* فِي عَظَمَةِ الْاَنْبِيَاءِ

فَلَوْ وَقَعَ Peygamberlerin büyüklüğüne وَعُلُوِّ دَرَجَاتِهِمْ Ve derecelerinin yüksekliğine نَظَرُهُمْ Şayet onların gözü ilişseydi *(Neye?)* إِلَى عُبُودِيَّتِهِمْ أَيْضًا Onların kul olduklarına da وَصَارَ احْتِيَاجُهُمْ إِلَى مَوْلاَهُمْ Ve onların Mevlalarına ihtiyacı مَعْلُومًا لَدَيْهِمْ Onlar tarafından malum olsaydı لَمَا أَنْكَرُوا إِمْدَادَ الْأُمَمِ Ümmetlerin yardımını inkar etmezlerdi وَلاَ يَسْتَبْعِدُونَ Ve uzak da görmezlerdi *(Neyi?)* إِعَانَةَ الْخُدَّامِ وَالْغِلْمَانِ Hizmetçilerin ve kölelerin yardımını رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا Rabbimiz! Bize nurumuzu tamamla وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Çünkü sen her şeye gücü yetensin وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam عَلَى نَبِيِّنَا Peygamberimize وَعَلَى جَمِيعِ الْأَنْبِيَاءِ Tüm o, büyük peygamberlere وَالْمَلاَئِكَةِ الْكِرَامِ. Ve o, kıymetli meleklere olsun...

95. MEKTUP

٩٥- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا صَالِحِ الْكُولاَبِيِّ فِي بَيَانِ الْاَسْرَارِ الْمَخْصُوصَةِ بِوَلاَيَةِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي ﴾

وَلاَيَةُ هٰذَا الْفَقِيرِ وَاِنْ كَانَ مُرَبَّاةَ الْوَلاَيَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَالْوَلاَيَةِ الْمُوسَوِيَّةِ عَلَى صَاحِبِيْهِمَا الصَّلاَةُ وَالتَّحِيَّةُ وَمُرَكَّبَةٌ مِنْ نِسْبَةِ الْمَحْبُوبِيَّةِ وَنِسْبَةِ الْمُحِبِّيَّةِ بِتَطَفُّلِهِمَا فَاِنَّ رَئِيسَ الْمَحْبُوبِينَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ ﷺ وَرَئِيسَ الْمُحِبِّينَ كَلِيمُ اللهِ عَلَيْهِ السَّلاَمُ وَلٰكِنْ فِيهَا اَمْرٌ آخَرُ وَرُبِطَتْ بِهَا مُعَامَلَةٌ عَلَى حِدَةٍ وَاَصْلُ هٰذِهِ الْوَلاَيَةِ وَاِنْ كَانَتْ وَلاَيَةَ نَبِيِّهِ الَّتِي هِيَ الْوَلاَيَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ عَلَى صَاحِبِهَا الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ الَّتِي بِالْاَصَالَةِ نَاشِئَةٌ مِنَ الْمَحْبُوبِيَّةِ الصِّرْفَةِ وَلٰكِنْ لَمَّا انْضَمَّتْ اِلَى هٰذِهِ الْوَلاَيَةِ كَيْفِيَّةٌ مِنَ الْوَلاَيَةِ الْمُوسَوِيَّةِ الَّتِي هِيَ بِالْاَصَالَةِ نَاشِئَةٌ مِنَ الْمُحِبِّيَّةِ الصِّرْفَةِ وَصَارَتْ مُنْصَبِغَةً بِصِبْغِهَا أَيْضًا عَرَضَتْ لَهَا هَيْئَةٌ اُخْرَى بَلْ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّهَا صَارَتْ حَقِيقَةً اُخْرَى وَاثْمَرَتْ ثَمَرَةً اُخْرَى وَانْتَجَتْ نَتِيجَةً اُخْرَى وَنِعْمَ مَا قَالَ ﴿شِعْرٌ﴾

از أين افيون كه ساقى درمى افكند ❁ حريفا نرانه سرما ندونه دستار

﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

فَصْلٌ بِالْخَيْرِ فَلَوْ اَظْهَرْتُ شَمَّةً مِنْ تِلْكَ الْمُعَامَلَةِ الَّتِي هِيَ مَرْبُوطَةٌ بِتِلْكَ الْوَلاَيَةِ قُطِعَ الْبُلْعُومُ وَذُبِحَ الْحُلْقُومُ فَاِذَا قَالَ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي اِظْهَارِ بَعْضِ الْعُلُومِ الَّذِي اَخَذَهُ مِنْ رَسُولِ اللهِ ﷺ «قُطِعَ الْبُلْعُومُ» مَاذَا يُقَالُ فِي حَقِّ غَيْرِهِ وَقَدْ جَعَلَ اللهُ سُبْحَانَهُ غَوَامِضَ الْاَسْرَارِ الْاِلٰهِيَّةِ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ مِنْ عِبَادِهِ وَلَمْ يَتْرُكِ الْاَجَانِبَ اَنْ يَحُومُوا حَوَالَيْهَا وَحَضْرَةُ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ الَّذِي هُوَ رَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ اَظْهَرَ هٰذِهِ

اَلْاَسْرَارَ الْمَصُونَةَ مِنْ كَمَالِ مَعْرِفَتِهِ وَوُفُورِ رَأْفَتِهِ لِاَبِي هُرَيْرَةَ وَغَيْرِهِ وَآثَرَهُمْ بِهٰذِهِ الدُّرَرِ الْمَكْنُونَةِ لِمَا عَرَفَ قَابِلِيَّتَهُمْ لِتَمْيِيزِ الشَّرِّ مِنْ خَيْرِهِ وَاَنَا الْمُفْلِسُ الْقَلِيلُ الْبِضَاعَةِ خَائِفٌ وَجِلٌ مِنْ تَذَكُّرِ تِلْكَ الْاَسْرَارِ وَخُطُورِهَا وَلَا اَجِدُ فِي نَفْسِي مَعَ سُوءِ حَالِي هٰذَا وَعَدَمِ اسْتِعْدَادِي مُنَاسَبَةً بِتِلْكَ الْمَطَالِبِ الْعُلْيَا وَلٰكِنِّي اَعْرِفُ وَاعْتَرِفُ بِاَنَّهُ ﴿ع﴾ **لَا عُسْرَ فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ** ۞ نَعَمْ يَنْبَغِي لِلّٰهِ اَنْ يَكُونَ هٰكَذَا وَهٰذَا الْكَرَمُ يَلِيقُ بِهِ سُبْحَانَهُ وَكَرَمُهُ تَعَالٰى لَنَا لَيْسَ فِي هٰذَا الْيَوْمِ فَقَطْ بَلْ لَمَّا أَخَذَ قَبْضَةَ التُّرَابِ الَّذِي خَلَقَنَا مِنْهُ مِنَ الْاَرْضِ جَعَلَهُ خَلِيفَةَ نَفْسِهِ وَصَيَّرَهُ قَيُّومَ الْاَشْيَاءِ نِيَابَةً عَنْ نَفْسِهِ وَعَلَّمَهُ اَسْمَاءَ جَمِيعِ الْاَشْيَاءِ بِلَا وَاسِطَةٍ وَجَعَلَ الْمَلَائِكَةَ الَّذِينَ هُمْ عِبَادُهُ الْمُكَرَّمُونَ تَلَامِذَتَهُ وَاَمَرَهُمْ مَعَ جَلَالَةِ شَأْنِهِمْ بِسُجُودِهِ وَطَرَدَ اِبْلِيسَ الَّذِي كَانَ مُلَقَّبًا بِمُعَلِّمِ الْمَلَكُوتِ وَكَانَ لَهُ شَأْنٌ عَظِيمٌ فِي الْعِبَادَةِ وَالطَّاعَةِ وَاَبْعَدَهُ عَنْ عِزِّ حُضُورِهِ لِامْتِنَاعِهِ عَنْ سُجُودِهِ وَعَدَمِ تَعْظِيمِهِ وَتَوْقِيرِهِ وَجَعَلَهُ مَلْعُونًا وَمَلُومًا وَمَطْعُونًا وَاَعْطٰى لِذَاكَ التُّرَابِ قُدْرَةً وَهِمَّةً تَحْمِلُ بِهَا ثِقْلَ الْاَمَانَةِ الَّتِي اَبَتِ السَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ وَالْجِبَالُ اَنْ يَحْمِلْنَهَا وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا وَاَعْطَاهُ اَيْضًا قُوَّةَ قَابِلِيَّةٍ لِرُؤْيَةِ خَالِقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ الَّذِي هُوَ مُنَزَّهٌ عَنِ الْكَيْفِ وَمُتَعَالٍ عَنِ الْمِثَالِ مَعَ كَوْنِهِ مُكَيَّفًا بِالْكَيْفِ وَالْمِثَالِ مَعَ اَنَّ الْجَبَلَ صَارَ قَطْعًا قَطْعًا مَعَ صَلَابَتِهِ بِتَجَلٍّ وَاحِدٍ مِنْهُ سُبْحَانَهُ وَصَارَ رَمَادًا فَذٰلِكَ اللّٰهُ الَّذِي هُوَ قَدِيمُ الْاِحْسَانِ وَاَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ قَادِرٌ عَلٰى اَنْ يُبَلِّغَ اَمْثَالَنَا الْعَاجِزِينَ دَرَجَاتِ السَّابِقِينَ وَيَجْعَلَنَا شُرَكَاءَ دَوْلَتِهِمْ بِتَطَفُّلِهِمْ ﴿شِعْرٌ﴾

فَاِذَا اَتٰى بَابَ الْعَجُوزِ خَلِيفَةٌ ۞ اِيَّاكَ يَا صَاحِ وَنَتْفَ سِبَالِكَا

تَنْبِيهٌ اِعْلَمْ اَنَّ حَضْرَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ عَلٰى تَنْزِيهِهِ وَتَقْدِيسِهِ دَائِمًا مُنَزَّهٌ عَنْ صِفَاتِ الْحُدُوثِ وَمُبَرَّأٌ مِنْ سِمَاتِ النُّقْصَانِ وَلَا سَبِيلَ لِلتَّبَدُّلِ وَالتَّغَيُّرِ اِلٰى حَضْرَتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَلَا مَجَالَ هُنَاكَ

لِلْاِتِّصَالِ وَالْانْفِصَالِ وَتَجْوِيزُ الْحَالِيَّةِ وَالْمَحَلِّيَّةِ ثُمَّةَ كُفْرٌ وَالْحُكْمُ بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ عَيْنُ الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ وَاِنْ حَصَلَ لِخَوَاصِّ عِبَادِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى قُرْبٌ وَوَصْلٌ اِلَى تِلْكَ الْحَضْرَةِ وَلَكِنْ لَيْسَ ذٰلِكَ مِنْ قَبِيلِ قُرْبِ الْجِسْمِ بِالْجِسْمِ وَلَا مِنْ جِنْسِ اِتِّصَالِ الْجَوْهَرِ بِالْعَرَضِ فَلَوْ كَانَ هُنَاكَ قُرْبٌ فَهُوَ مُنَزَّهٌ عَنِ الْكَيْفِ وَاِنْ كَانَ وَصْلٌ فَمُبَرَّأٌ اَيْضًا عَنِ الْكَمِّ وَالْاَيْنِ وَجَمِيعُ مُعَامَلَاتِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ مِنَ الْعَالَمِ اللَّاكَيْفِيِّ وَنِسْبَةُ الْعَالَمِ الْكَيْفِيِّ اِلَى الْعَالَمِ اللَّاكَيْفِيِّ كَنِسْبَةِ الْقَطْرَةِ اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ كَيْفَ لَا فَاِنَّ ذٰلِكَ مُمْكِنٌ وَهٰذَا وَاجِبٌ تَعَالَى وَذَاكَ كَائِنٌ فِي ضِيقِ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ وَهٰذَا مُنَزَّهٌ عَنْ ضِيقِ الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ نَعَمْ مَيْدَانُ الْعِبَارَةِ مُتَّسِعٌ فِي ذَاكَ الْعَالَمِ وَضَيِّقٌ فِي هٰذَا الْعَالَمِ لِعُلُوِّهِ مِنَ الْعِبَارَةِ وَبُعْدِهِ عَنِ الْاِشَارَةِ وَقَدْ اَعْطَى اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ خَوَاصَّ عِبَادِهِ نَصِيبًا مِنَ الْعَالَمِ اللَّاكَيْفِيِّ وَسَيَّرًا فِيهِ وَشَرَّفَهُمْ بِمُعَامَلَاتٍ لَا كَيْفِيَّةَ فَلَوْ عُبِّرَ عَنْ ذَاكَ اللَّاكَيْفِيِّ بِالْكَيْفِيِّ فَرْضًا لَكَانَ اَبْعَدَ مِنْ تَعْبِيرِ الْبَالِغِينَ عَنْ لَذَّةِ الْجِمَاعِ لِلْاَطْفَالِ بِلَذَّةِ الْعَسَلِ وَالسُّكَّرِ فَاِنَّ كِلْتَا هَاتَيْنِ اللَّذَّتَيْنِ مِنْ عَالَمٍ وَاحِدٍ وَذَاكَ الْمُعَبَّرُ بِهِ وَالْمُعَبَّرُ عَنْهُ مِنَ الْعَالَمَيْنِ الْمُتَبَايِنَيْنِ فَمَنْ عَبَّرَ عَنِ اللَّاكَيْفِيِّ بِالْكَيْفِيِّ وَاَجْرَى اَحْكَامَ الْكَيْفِيِّ عَلَى اللَّاكَيْفِيِّ حَقَّ لَهُ اَنْ يَكُونَ مَوْرِدًا لِلطَّعْنِ وَالطَّرْدِ وَاَنْ يُتَّهَمَ بِالْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ بِالضَّرُورَةِ فَكَوْنُ تِلْكَ الْاَسْرَارِ دَقِيقَةً وَغَمُوضَةً اِنَّمَا جَاءَ مِنْ جِهَةِ الْعِبَارَةِ وَالتَّعْبِيرِ لَا مِنْ جِهَةِ التَّحَقُّقِ وَالْحُصُولِ فَاِنَّ تَحَقُّقَ الْاِنْسَانِ بِتِلْكَ الْاَسْرَارِ كَمَالُ الْاِيمَانِ وَالتَّعْبِيرُ عَنْهَا بِعِبَارَةٍ كَيْفِيَّةٍ عَيْنُ الْكُفْرِ وَالْاِلْحَادِ يَنْبَغِي اَنْ يَسْتَعْمِلَ «مَنْ عَرَفَ اللهَ كَلَّ لِسَانُهُ» فِي هٰذَا الْمَقَامِ ﴿رَبَّنَآ اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَوَّلًا وَآخِرًا وَالصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَلَى رَسُولِهِ دَائِمًا وَسَرْمَدًا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlânâ Sâlih El-Gûlâbî'ye gönderilmiştir**
- **Hz. Şeyhimizin velâyetine mahsus sırlar**

Bu fakirin velâyeti her ne kadar Muhammedî ve Mûsevî velâyetler tarafından terbiye edilmiş, onların sofrasından geçinerek mahbûbiyet ve muhibbiyet nispetlerinden oluşturulmuş ise de - çünkü mahbûbların başı Allâh'ın elçisi Hz. Muhammed (s.a.v.) ve muhiblerin başı Allâh'ın kelîmi Hz. Mûsa'dır (a.s.)- bu fakirin velâyetinde başka bir husus daha vardır, o hususa müstakil bir muamele raptedilmiştir. Bu velâyetin aslı her ne kadar kendi peygamberinin velâyeti saf, katışıksız mahbûbiyetten kaynaklanan Muhammedî velâyet ise de, bu velâyete katışıksız, saf muhibbi-yetten kaynaklanan Mûsevî velâyetin bir keyfiyeti de eklenmiş ve onun rengiyle de boyanmış olduğundan, yeni bir görünüm kazanmıştır. Hatta onun başka bir hakikat haline geldiğini, başka bir semere verdiğini ve başka bir netice doğurduğunu söylemek mümkündür. Ne güzel denilmiştir:

> Sanki afyon atmış saki bu şaraba, Ne baş bıraktı ne de kavuk ahbaba!

"Rabbimiz! Bize katından bir rahmet ver ve bizim için şu işimizden bir kurtuluş yolu hazırla."[34]

Hidayete tabi olanlara selam olsun.

Hayırlı Bir Fasıl:

Eğer ben bu velâyete bağlı olan muâmeleye dair bir nebze bilgi vermiş olsam, boğazım ve gırtlağım kesilirdi! Ebû Hureyre (ra), Resûlullâh'tan (s.a.v.) almış olduğu bazı ilimleri açıklaması konusunda *"Boğazım kesilirdi"* derse, başkaları hakkında ne denilebilir! Yüce Allâh, ilâhi sırları kendisiyle kullarından seçkinlerin en seçkini (ahassu'l-havâs) olanları arasında bırakmış ve yabancıların bu sırların çevresinde dolaşmalarına izin vermemiştir. Alemlere rahmet olan elçilerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.v.), marifetinin olgunluğu ve rahmetinin bolluğundan dolayı, bu iyi korunan sırları Ebû Hüreyre'ye (ra) ve başka sahabeye açıklamış ve iyisinden kötüsünü

[34] Kehf, 10.

ayırt etme kabiliyetlerini bildiği için onları seçerek bu saklı incileri onlara öğretmiştir. Müflis, sermayesiz ve yetersiz biri olan ben ise, bu sırları hatırlamaktan bile korkuyor ve ürperiyorum. Halimin kötülüğü ve kabiliyetsizliğimden dolayı bu tür yüce konularla aramda bir ilişki kuramıyorum. Ancak bilir ve itiraf ederim:

Büyüklerle olan hiçbir işte zorluk yoktur!

Evet, Allâh'a böylesi yakışır. Bu cömertlik ve kerem O'na layıktır ve O'nun bize olan cömertliği sadece bu güne mahsus değildir. Aksine, bizi yaratmış olduğu bir avuç toprağı yeryüzünden alıp, kendisinin halifesi yaptığı; kendisinin yerine eşyânın yöneticisi kıldığı, vasıtasız olarak bütün eşyânın isimlerini öğrettiği zaman da ikram etmiştir. Allah Teâlâ'nın mükerrem kulları olan melekleri Âdem'in (a.s.) çömezleri yaparken, şanları yüce olmasına rağmen ona secde etmelerini emrederken; melekût aleminin muallimi lakabını almış, ibadet ve itaatte yüksek bir konuma sahip İblisi kovup ona secde etmekten kaçındığı ve ona saygı göstermediği için onu izzet huzurundan uzaklaştırarak lânetli, yerilmiş ve ayıplanmış hale soktuğunda da ikram etmiştir. Bu toprağa göklerin, yerin ve dağların yüklenmekten kaçınıp endişelendikleri emanetin yükünü taşıyabileceği bir kudret ve gayret bahşedip, keyfiyet ve misâl ile kuşatılmış olmasına, dağın sertliğine rağmen onun bir tecellisiyle parça parça olup küle dönmesine rağmen, keyfiyetten münezzeh ve misâlden uzak olan göklerin ve yerin yaratıcısını görme kabiliyeti verdiği zaman da ikram etmiştir. İşte ihsânı kadim ve merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allâh, bizim gibi acizleri, önden gidenlerin (sâbikûn) derecelerine ulaştırmaya ve sofralarından geçinerek onların devletine ortak yapmaya da kadirdir.

Halife yaşlı kadının kapısına geldiğinde, Sakallarını yolmaktan sakın ey arkadaş!

TENBİH:

Bil ki Hak Sübhânehû Hazretleri daima tenzîh ve takdîs üzeredir, hudûs sıfatlarından münezzehtir, noksan vasıflardan beridir. Allah Teâlâ Hazretlerinde dönüşme (tebeddül) ve değişime (tagayyür) söz konusu olmadığı gibi, birleşme (ittisâl) ve ayrılmaya (infisâl) da yer yoktur. Orada yerleşen (hâlliyyet) ve yerleşilen olma

(mahalliyyet) durumuna cevaz vermek küfürdür. Onun kullarından seçkinlerine, yakınlık hasıl olup bu hazrete ulaşmış olsalar bile, buna birleşme (ittihâd) ve aynılaşma (ayniyyet) hükmünü vermek de ilhad ve zındıklığın ta kendisidir. Çünkü bu, cismin cisme yakınlaşması ve cevherin arazla birleşmesi kabilinden değildir. Eğer bir yakınlık varsa, bu yakınlık keyfiyetten münezzehtir ve eğer bir vuslat varsa, bu da yine kemmiyet (nicelik) ve eyniyetten (mekândan) beridir.

Bu büyüklerin o hazretteki bütün muâmeleleri keyfiyetsizlik alemindendir. Keyfiyet aleminin keyfiyetsizlik alemine nispeti, damlanın okyanusa nispeti gibidir. Nasıl böyle olmasın ki, biri imkan alemindeki bir varlık diğeri ise Vacib Teâlâ Hazretleridir. Biri mekân ve zaman darlığında sıkışmış iken diğeri zaman ve mekân sınırlamasından münezzehtir. Evet, ifade meydanı o alemde geniş, bu alemde ise ifadeden aşkın ve işaretten uzak olduğu için dar ve sınırlıdır. Merhametlilerin en merhametlisi olan Allâh, seçkin kullarına keyfiyetsizlik aleminden bir nasip ve onda seyir imkânı vermiş ve onları keyfiyetsiz muâmelelerle şereflendirmiştir.

Diyelim ki, bu keyfiyetsiz olan şeyden keyfiyete bağımlı ifadelerle bahsedilecek olsa, erişkin kişilerin cinsel ilişkinin tadını çocuklara bal ve şekerin tadını ile ifade etmelerinden daha anlamsız olurdu. Zira örnekteki her iki tat da aynı alemdedir. Oysa yukarıda anlatımda kullanılan ifade (keyfiyete tabi olan) ile ifadeye konu olan (keyfiyetten münezzeh olan) şey çok farklı iki alemdendir.

Keyfiyetsiz olanı keyfiyetli ile ifade eden ve keyfiyetlinin hükümlerini keyfiyetsize uygulayan kimsenin ayıplama, itiraz ve kovulmaya hedef olması ve zorunlu olarak ilhâd ve zındıklıkla suçlanması doğaldır.

Bu sırların ince ve gizemli olması ifade ve tabir etme cihetindendir, yoksa gerçekleşme ve meydana gelme cihetinden değildir. Çünkü insanın bu sırları gerçekleştirmesi imanın kemâle ermesidir. Bu sırları keyfi bir ibareyle ifade etmek küfür ve ilhâdın ta kendisidir. Burada söylenilmesi gereken söz şudur: Allâh'ı bilen, ârif olan kimsenin bu makamda dili tutulur.

"Rabb'imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü Sen her şeye kadirsin"[35]

İşin başında ve sonunda Allâh'a hamd, daima ve ebediyen O'nun elçisine salât ve selâm olsun.

KELİME ANLAMI

95. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالتِّسْعُونَ Doksan beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى فِي بَيَانِ الْاَسْرَارِ مَوْلَانَا صَالِحِ الْكُولَابِيِّ Mevlana Salih Gülabi'ye *(Ne hakkındadır?)* Özel sırların beyanı hakkındadır *(Neye özel?)* بِوَلَايَةِ حَضْرَةِ شَيْخِنَا Hazreti Şeyhimizin velayetine مَدَّ ظِلُّهُ الْعَالِي Yüce himayesi daim olsun. ﴾

مُرَبَّاةَ الْوَلَايَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَاِنْ كَانَ وَلَايَةُ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin velayeti Her ne kadar Velayet-i Muhammediye وَالْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Ve Velayet-i Museviye'nin terbiyesinde olsa da عَلَى صَاحِبَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّةُ O iki velayetin sahibine Salat ve tahiyye olsun وَمُرَكَّبَةً مِنْ نِسْبَةِ الْمَحْبُوبِيَّةِ Ve meydana gelmiş olsa da *(Neden?)* Mahbubiyet nispetiyle وَنِسْبَةِ الْمُحِبِّيَّةِ Muhibbiyet nispetinden *(Nasıl?)* بِتَطَفُّلِهِمَا Her ikisine tâbi olmakla فَاِنَّ رَئِيسَ الْمَحْبُوبِينَ Zira mahbubların reisi مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ Allah Rasûlü Muhammed صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَرَئِيسَ الْمُحِبِّينَ Muhiblerin reisi de كَلِيمُ اللّٰهِ Kelimullah'dır عَلَيْهِ السَّلَامُ Ona selam olsun وَلٰكِنْ فِيهَا Ancak o velayette اَمْرٌ آخَرُ Başka bir şey daha vardır وَرُبِطَتْ بِهَا Ve o velayete bağlanmıştır *(Ne?)* مُعَامَلَةٌ عَلَى حِدَةٍ Başlı başına bir muamele وَاِنْ كَانَتْ وَلَايَةَ وَاَصْلُ هٰذِهِ الْوَلَايَةِ Ve bu velayetin aslı Her ne kadar peygamberinin velayeti olsa da اَلَّتِي هِيَ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ نَبِيِّهِ

---

[35] Tahrim, 8.

Ki o Velayet-i Muhammediye'dir عَلَى صَاحِبِهَا O velayetin sahibine اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun نَاشِئَةٌ مِنَ الْمَحْبُوبِيَّةِ الصِّرْفَةِ اَلَّتِي بِالْاَصَالَةِ Ki, o velayet de asıl olarak Sırf mahbubiyetten kaynaklanmaktadır وَلَكِنْ لَمَّا انْضَمَّتْ اِلَى هٰذِهِ الْوَلَايَةِ Ancak bu velayete eklenince *(Ne?)* كَيْفِيَّةٌ مِنَ الْوَلَايَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Velayet-i Museviye'den bir keyfiyet اَلَّتِي هِيَ بِالْاَصَالَةِ Ki o da asıl olarak نَاشِئَةٌ مِنَ الْمَحِبِّيَّةِ الصِّرْفَةِ Sırf muhibbiyetten kaynaklanmaktadır وَصَارَتْ مُنْصَبِغَةً Ve boyanmış olunca *(Ne ile?)* بِصِبْغِهَا أَيْضًا Onun boyasıyla da عَرَضَتْ لَهَا هَيْئَةٌ اُخْرَى O velayete başka bir hal arız oldu بَلْ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Hatta denilebilir ki: اِنَّهَا صَارَتْ حَقِيقَةً اُخْرَى O, başka bir hakikat oldu وَاَثْمَرَتْ ثَمَرَةً اُخْرَى Farklı bir sonuç verdi وَاَنْتَجَتْ نَتِيجَةً اُخْرَى Ve başka bir netice doğurdu وَنِعْمَ مَا قَالَ Ne güzel söylemiş ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

حریفا نرانه سرما از أین افیون که ساقی درمی افکند Sanki afyon atmış saki bu şaraba

ندونه دستار Ne baş bıraktı ne de kavuk ahbaba

رَبَّنَا آتِنَا Rabbimiz bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلَامُ Selam عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete uyana olsun.

فَصْلٌ بِالْخَيْرِ Faydalı bir fasıl فَلَوْ اَظْهَرْتُ Şayet açıklasaydım *(Ne?)* شَمَّةً مِنْ تِلْكَ الْمُعَامَلَةِ Bu muameleden bir nebze اَلَّتِي هِيَ Ki, o muamele مَرْبُوطَةٌ بِتِلْكَ الْوَلَايَةِ Bu velayetle alakalıdır قُطِعَ الْبُلْعُومُ Boynum vurulur وَذُبِحَ الْحُلْقُومُ Ve boğazım kesilirdi فَاِذَا قَالَ Dediğinde *(Kim?)* اَبُو هُرَيْرَةَ Ebu Hureyre رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun

(*Ne hakkında?*) فِي إِظْهَارِ بَعْضِ الْعُلُومِ Bazı ilimleri açıklama hakkında اَلَّذِي اَخَذَهُ Ki, o ilimleri almıştı (*Kimden?*) مِنْ رَسُولِ اللهِ Allah Rasûlün'den صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin قُطِعَ الْبُلْعُومُ Boynum vurulur (dediğinde) مَاذَا يُقَالُ Acaba ne denir (*Kim hakkında?*) فِي حَقِّ غَيْرِهِ Ondan başkası hakkında وَقَدْ جَعَلَ اللهُ سُبْحَانَهُ Kuşkusuz Allah Subhânehu koymuştur (*Neyi?*) غَوَامِضَ الْاَسْرَارِ الْاِلَهِيَّةِ Gizemli ilahi sırları (*Nereye?*) بَيْنَهُ Kendisiyle وَبَيْنَ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ مِنْ عِبَادِهِ En seçkin kulları, peygamberleri arasına وَلَمْ يَتْرُكِ الْاَجَانِبَ Ve yabancılara izin vermemiştir (*Niçin?*) اَنْ يَحُومُوا حَوَالَيْهَا O sırların etrafında dolaşmaları için وَحَضْرَةُ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamber hazretleri عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun اَلَّذِي هُوَ رَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ Ki o, alemlere rahmettir اَظْهَرَ Açıklamıştır (*Neyi?*) هٰذِهِ الْاَسْرَارَ الْمَصُونَةَ Bu gizli sırları (*Neden dolayı?*) مِنْ كَمَالِ مَعْرِفَتِهِ Çok iyi bilmesi وَوُفُورِ رَأْفَتِهِ Ve şefkatinin bolluğundan dolayı (*Kime açıklamıştır?*) لِاَبِي هُرَيْرَةَ وَغَيْرِهِ Ebu Hureyre ve diğerlerine وَآثَرَهُمْ Ve onlara ayırdı (*Neyi?*) بِهٰذِهِ الدُّرَرِ الْمَكْنُونَةِ Bu saklı incileri (*Niçin?*) لِمَا عَرَفَ قَابِلِيَّتَهُمْ Kabiliyetlerini gördüğü için (*Neye?*) لِتَمْيِيزِ الشَّرِّ مِنْ خَيْرِهِ Şerri hayırdan ayırmaya وَاَنَا الْمُفْلِسُ الْقَلِيلُ الْبِضَاعَةِ Ve ben sermayesi az, müflis خَائِفٌ وَجِلٌ Korkmakta ve ürkmekteyim (*Neden?*) مِنْ تَذَكُّرِ تِلْكَ الْاَسْرَارِ Bu sırları hatırlamaktan وَخُطُورِهَا Ve aklıma gelmesinden وَلَا اَجِدُ فِي نَفْسِي Ve kendimde bulamıyorum مَعَ سُوءِ حَالِي هٰذَا Şu kötü halimle وَعَدَمِ اسْتِعْدَادِي Ve kabiliyetsizliğimle birlikte (*Ne bulamıyorum?*) مُنَاسَبَةً بِتِلْكَ الْمَطَالِبِ الْعُلْيَا Şu yüce maksatlara bir münasebet وَلٰكِنِّي اَعْرِفُ وَاعْتَرِفُ Ancak biliyor ve itiraf ediyorum (*Neyi?*) بِاَنَّهُ

Şunu ki, ﴿ع﴾ Mısra: لاَ عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* فِى اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Kerem sahipleriyle yapılan işte نَعَمْ يَنْبَغِى لِلّٰهِ Evet Allah'a yaraşır *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ هٰكَذَا Böyle olması وَهٰذَا الْكَرَمُ Ve bu kerem يَلِيقُ بِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'ya layıktır وَكَرَمُهُ تَعَالَى لَنَا Allah Teâlâ'nın bize keremi لَيْسَ فِى هٰذَا الْيَوْمِ فَقَطْ Sadece bugün değildir بَلْ لَمَّا أَخَذَ Bilakis Allah alınca *(Ne?)* قَبْضَةَ التُّرَابِ Bir parça toprak مِنْهُ الَّذِى خَلَقَنَا Ki bizi ondan yaratti *(Nereden alınca?)* مِنَ الْاَرْضِ Yerden جَعَلَهُ خَلِيفَةَ نَفْسِهِ Onu kendisine halife yaptı وَصَيَّرَهُ قَيُّومَ الْاَشْيَاءِ نِيَابَةً Ve onu varlıkların idarecisi eyledi *(Kim adına?)* عَنْ نَفْسِهِ Kendi adına وَعَلَّمَهُ اَسْمَاءَ جَمِيعِ الْاَشْيَاءِ Ve ona tüm varlıkların isimlerini öğretti *(Nasıl?)* بِلاَ وَاسِطَةٍ Hiçbir aracı olmadan وَجَعَلَ الْمَلاَئِكَةَ Ve melekleri eyledi اَلَّذِينَ هُمْ Ki onlar عِبَادُهُ الْمُكَرَّمُونَ Onun değerli kullarıdır *(Ne eyledi?)* تَلاَمِذَتَهُ Onun talebeleri وَاَمَرَهُمْ Ve onlara emretti مَعَ جَلاَلَةِ شَأْنِهِمْ Kıymetlerinin büyük olmasına rağmen *(Neyi emretti?)* بِسُجُودِهِ Ona secde etmelerini وَطَرَدَ اِبْلِيسَ Ve İblis'i kovdu اَلَّذِى كَانَ مُلَقَّبًا Ki o tanınmıştı *(Ne diye?)* بِمُعَلِّمِ الْمَلَكُوتِ Meleklerin öğretmeni diye وَكَانَ لَهُ شَأْنٌ عَظِيمٌ Ve onun büyük bir şanı vardı *(Nerede?)* فِى الْعِبَادَةِ وَالطَّاعَةِ İbadet ve itaatte وَاَبْعَدَهُ عَنْ Ve onu yüce huzurundan uzaklaştırdı *(Niçin?)* لِامْتِنَاعِهِ عَنْ سُجُودِهِ Ona secde etmekten kaçındığı وَعَدَمِ تَعْظِيمِهِ وَتَوْقِيرِهِ Ve ona saygı ve hürmet göstermediği için وَجَعَلَهُ Ve onu eyledi *(Ne?)* مَلْعُونًا وَمَلُومًا وَمَطْعُونًا Lanetli, kınanmış ve kötülenmiş وَاَعْطَى لِذَاكَ التُّرَابِ Ve şu toprağa verdi *(Ne?)* قُدْرَةً وَهِمَّةً Bir güç ve gayret ki, تَحْمِلُ بِهَا Onunla taşıyor *(Neyi?)* ثِقْلَ الْاَمَانَةِ Emanet yükünü اَلَّتِى اَبَتْ Ki yüz çevirmişti *(Ne?)* اَلسَّمٰوَاتُ وَالْاَرْضُ وَالْجِبَالُ Gökler, yer ve dağlar *(Neden?)* اَنْ يَحْمِلْنَهَا

O emaneti taşımaktan وَاَشْفَقْنَ مِنْهَا Ve ondan korkmuşlardı وَاَعْطَاهُ اَيْضًا Ve yine ona verdi *(Ne?)* قُوَّةَ قَابِلِيَّةٍ Kabiliyet kuvveti *(Neye?)* لِرُؤْيَةِ خَالِقِ السَّمٰوَاتِ وَالْاَرْضِ Gökleri ve yeri yaratanı görmeye اَلَّذِى هُوَ مُنَزَّهٌ عَنِ الْكَيْفِ Ki o keyfiyetten beridir وَمُتَعَالٍ عَنِ الْمِثَالِ Ve misalden yücedir *(Neye rağmen bu gücü insana verdi?)* مَعَ كَوْنِهِ مُكْتَنِفًا İnsan kuşatılmış olmasına rağmen *(Ne ile?)* بِالْكَيْفِ وَالْمِثَالِ Keyfiyet ve misalle مَعَ اَنَّ الْجَبَلَ Hem de dağ صَارَ قَطْعًا قَطْعًا Parça, parça olmuşken *(Neye rağmen?)* مَعَ صَلَابَتِهِ Sertliğine rağmen *(Ne ile parça, parça olmuşken?)* بِتَجَلِّ وَاحِدٍ مِنْهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun tek bir tecellisiyle وَصَارَ رَمَادًا Ve de kül olmuşken فَذٰلِكَ اللّٰهُ İşte bu Allah اَلَّذِى هُوَ قَدِيمُ الْاِحْسَانِ Ki o, iyiliği öncesiz وَاَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Merhametlilerin en merhametlisidir قَادِرٌ عَلَى اَنْ يُبَلِّغَ اَمْثَالَنَا الْعَاجِزِينَ Bizim gibi acizleri ulaştırmaya kadirdir *(Neye?)* دَرَجَاتِ السَّابِقِينَ Öncekilerin derecelerine وَيَجْعَلَنَا شُرَكَاءَ Ve bizi ortak eylemeye *(Neye?)* دَوْلَتِهِمْ Onların devletine *(Nasıl?)* بِتَطَفُّلِهِمْ Onlara uymakla ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اِيَّاكَ يَا خَلِيفَةُ Halife فَاِذَا اَتَى Geldiğinde *(Nereye?)* بَابَ الْعَجُوزِ İhtiyarın kapısına *(Kim?)*

صَاحِ Sakın ha dostum! وَتَتْفَ سِبَالِكَا Bıyıklarını yolma.

تَنْبِيهٌ Tembih: اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ حَضْرَةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hazreti Hak Subhânehu عَلَى تَنْزِيهِهِ Sürekli tenzihi ve takdisi üzeredir وَتَقْدِيسِهِ دَائِمًا مُنَزَّهٌ عَنْ صِفَاتِ الْحُدُوثِ Sonradanlık sıfatlarından uzak وَمُبَرَّأٌ مِنْ سِمَاتِ النُّقْصَانِ Ve noksanlık alametlerinden beridir وَلَا سَبِيلَ لِلتَّبَدُّلِ وَالتَّغَيُّرِ Değişim ve bozulmanın yolu yoktur *(Neye?)* اِلَى حَضْرَتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Hazreti Hakk'a وَلَا مَجَالَ هُنَاكَ Orada imkan yoktur *(Neye?)*

وَتَجْوِيزُ الْحَالِيَّةِ وَالْمَحَلِّيَّةِ ثَمَّةَ Birleşip ayrılmaya لِلْاِتِّصَالِ وَالْانْفِصَالِ Ve orada halliyet ve mahalliyete cevaz vermek كُفْرٌ Küfürdür وَالْحُكْمُ بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ Birleşmeye ve aynısı olmaya hükmetmek عَيْنُ الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ Zındıklık ve dinden çıkmanın ta kendisidir وَاِنْ حَصَلَ Hasıl olsa da *(Kime?)* لِخَوَاصِّ عِبَادِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Allah Teâlâ'nın seçkin kullarına *(Ne?)* قُرْبٌ وَوَصْلٌ Yakınlık ve vuslat *(Neye?)* اِلَى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazrete وَلَكِنْ لَيْسَ ذٰلِكَ Ancak bu değildir *(Neden?)* مِنْ قَبِيلِ قُرْبِ الْجِسْمِ بِالْجِسْمِ Cismin cisme yakınlığı türünden وَلَا مِنْ جِنْسِ اِتِّصَالِ الْجَوْهَرِ بِالْعَرَضِ Cevherin araza bitişmesi cinsinden de değildir فَلَوْ كَانَ هُنَاكَ قُرْبٌ Orada bir yakınlık varsa فَهُوَ مُنَزَّهٌ عَنِ الْكَيْفِ O keyfiyetten uzaktır وَاِنْ كَانَ وَصْلٌ Ve eğer vuslat varsa فَمُبَرَّأٌ أَيْضًا عَنِ الْكَمِّ وَالْاَيْنِ O da nicelik ve mekandan beridir وَجَمِيعُ مُعَامَلَاتِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin tüm muameleleri *(Neredeki?)* فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazretteki *(Nedendir?)* مِنَ الْعَالَمِ الْلَاكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz alemdendir وَنِسْبَةُ الْعَالَمِ الْكَيْفِيِّ Ve keyfiyetli alemin nispeti *(Neye?)* اِلَى الْعَالَمِ الْلَاكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz aleme *(Ne gibidir?)* كَنِسْبَةِ الْقَطْرَةِ Damlanın nispeti gibidir *(Neye?)* اِلَى الْبَحْرِ الْمُحِيطِ Okyanusa كَيْفَ لَا Nasıl böyle olmasın ki? فَاِنَّ ذٰلِكَ مُمْكِنٌ Zira şu mümkin وَهٰذَا وَاجِبٌ تَعَالَى Ve bu Vacip Teâlâ'dır وَذَاكَ كَائِنٌ Ve şu bulunmaktadır *(Nerede?)* فِي ضِيقِ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ Zaman ve mekan darlığından وَهٰذَا مُنَزَّهٌ Ve bu ise beridir *(Neden?)* عَنْ ضِيقِ الزَّمَانِ وَالْمَكَانِ Zaman ve mekan darlığından نَعَمْ مَيْدَانُ الْعِبَارَةِ Evet ifade alanı مُتَّسِعٌ فِي هٰذَا الْعَالَمِ Bu alemde geniştir وَضَيِّقٌ فِي ذَاكَ الْعَالَمِ Ve o alemde dardır *(Niçin?)* لِعُلُوِّهِ مِنَ الْعِبَارَةِ İfadeden yüce olduğu için وَبُعْدِهِ عَنِ الْاِشَارَةِ Ve işaretten uzak olduğu için وَقَدْ اَعْطَى Kuşkusuz verdi *(Kim?)* اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

Merhametlilerin en merhametlisi *(Kime?)* خَوَاصَّ عِبَادِهِ Seçkin kulları, peygamberlerine *(Ne verdi?)* نَصِيبًا مِنَ الْعَالَمِ الْلاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz alemden bir hisse وَسَيْرًا فِيهِ Ve orada seyir nasip etti وَشَرَّفَهُمْ Ve onları şereflendirdi *(Ne ile?)* بِمُعَامَلاَتٍ لاَ كَيْفِيَّةَ Keyfiyetsiz muamelelerle فَلَوْ عُبِّرَ Şayet ifade edilseydi *(Ne?)* عَنْ ذَاكَ الْلاَكَيْفِيِّ Bu keyfiyetsiz olan şey *(Ne ile?)* بِالْكَيْفِيِّ Keyfiyetli olanla فَرْضًا Sözgelimi لَكَانَ اَبْعَدَ Elbette daha uzak olurdu *(Neden?)* مِنْ تَعْبِيرِ الْبَالِغِينَ Yetişkinlerin ifade etmesinden *(Neyi?)* عَنْ لَذَّةِ الْجِمَاعِ Cima lezzetini *(Kime?)* لِلاَطْفَالِ Çocuklara *(Ne ile?)* بِلَذَّةِ الْعَسَلِ وَالسُّكَّرِ Bal ve şeker lezzetiyle فَاِنَّ كِلْتَا هَاتَيْنِ اللَّذَّتَيْنِ Zira şu iki lezzet مِنْ عَالَمٍ وَاحِدٍ Aynı alemdendir وَذَاكَ الْمُعَبَّرُ بِهِ Ama şu ifade ile وَالْمُعَبَّرُ عَنْهُ İfade edilen مِنَ الْعَالَمَيْنِ الْمُتَبَايِنَيْنِ İki farklı alemdendir فَمَنْ عَبَّرَ عَنِ الْلاَكَيْفِيِّ بِالْكَيْفِيِّ *(Ne ile?)* Keyfiyetsiz olanı ifade eden Keyfiyetli olanla وَاَجْرَى اَحْكَامَ الْكَيْفِيِّ Ve keyfiyetli olanın hükümlerini icra eden عَلَى الْلاَكَيْفِيِّ *(Neye?)* Keyfiyetsiz olana حَقَّ لَهُ Ona haktır *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ مَوْرِدًا Hedef olması *(Neye?)* لِلطَّعْنِ وَالطَّرْدِ Kınanma ve kovulmaya وَاَنْ يُتَّهَمَ Ve itham edilmeye *(Ne ile?)* بِالضَّرُورَةِ وَالزَّنْدَقَةِ Dinden çıkma ve zındıklıkla فَكَوْنُ تِلْكَ Tabii olarak اِنَّمَا جَاءَ الْاَسْرَارِ Ve bu sırların olması *(Ne?)* دَقِيقَةً وَغَمُوضَةً Hassas ve gizemli لاَ مِنْ Kuşkusuz gelmiştir *(Nereden?)* مِنْ جِهَةِ الْعِبَارَةِ وَالتَّعْبِيرِ İbare ve ifade yönünden فَاِنَّ تَحَقُّقَ جِهَةِ التَّحَقُّقِ وَالْحُصُولِ Oluşum ve meydana gelme yönünden (gelmemiştir) كَمَالُ الْايمَانِ الْانْسَانِ Zira insanın elde etmesi *(Neyi?)* بِتِلْكَ الْاَسْرَارِ Bu sırları İmanın kemalidir وَالتَّعْبِيرُ عَنْهَا Onları ifade etmekse *(Ne ile?)* بِعِبَارَةٍ كَيْفِيَّةٍ Keyfiyetli bir ibareyle يَنْبَغِي اَنْ يَسْتَعْمَلَ عَيْنُ الْكُفْرِ وَالْاِلْحَادِ Küfrün ve dinden çıkmanın aynısıdır

Kullanmak gerekir *(Neyi?)* مَنْ عَرَفَ اللهَ 'Allah'ı tanıyanın كَلَّ لِسَانُهُ Lisanı lal olur' ifadesini *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا Rabbimiz! Bize nurumuzu tamamla وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla إِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Çünkü sen her şeye gücü yetensin اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَوَّلاً وَآخِراً Başta ve sonda Allah'a hamd olsun وَالصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam da عَلَى رَسُولِهِ Rasûlüne olsun دَائِمًا وَسَرْمَدًا. Devamlı ve sürekli olarak...

96. MEKTUP

٩٦- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى الْفَقِيرِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِ فِي الْاَسْرَارِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِاسْمَيْهِ ﷺ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ نَبِيَّنَا عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُسَمًّى بِاسْمَيْنِ وَكُلٌّ مِنْ هَذَيْنِ الْاسْمَيْنِ الْمُبَارَكَيْنِ مَذْكُورٌ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ قَالَ تَعَالَى ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللهِ﴾ وَقَالَ سُبْحَانَهُ أَيْضًا حِكَايَةً عَنْ بِشَارَةِ رُوحِ اللهِ ﴿اسْمُهُ اَحْمَدُ﴾ وَلِكُلٍّ مِنْ هَذَيْنِ الْاسْمَيْنِ الْمُبَارَكَيْنِ وَلَايَةٌ عَلَى حِدَةٍ فَالْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ وَاِنْ كَانَتْ نَاشِئَةً مِنْ مَقَامِ مَحْبُوبِيَّتِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَكِنْ لَيْسَتْ هُنَاكَ مَحْبُوبِيَّةُ صِرْفَةٌ بَلْ مُزِجَتْ فِيهَا كَيْفِيَّةُ الْمُحِبِّيَّةِ أَيْضًا وَاِنْ لَمْ يَكُنْ ذٰلِكَ الْمَزْجُ ثَابِتًا لَهُ ﷺ بِالْاَصَالَةِ وَلٰكِنَّهُ مَانِعٌ لِمَحْبُوبِيَّتِهِ الصِّرْفَةِ وَالْوَلَايَةُ الْاَحْمَدِيَّةُ نَاشِئَةٌ مِنَ الْمَحْبُوبِيَّةِ الصِّرْفَةِ لَيْسَتْ فِيهَا شَائِبَةُ الْمُحِبِّيَّةِ وَهٰذِهِ الْوَلَايَةُ اَسْبَقُ قَدَمًا مِنَ الْوَلَايَةِ السَّابِقَةِ وَاَقْرَبُ مِنْهَا اِلَى الْمَطْلُوبِ بِمَرْحَلَةٍ وَاحِدَةٍ وَرَغْبَةُ الْمُحِبِّ فِيهَا اَكْثَرُ فَاِنَّ الْمَحْبُوبَ كُلَّمَا كَانَ اَتَمَّ فِي الْمَحْبُوبِيَّةِ يَكُونُ اسْتِغْنَاؤُهُ وَدِلَالُهُ اَتَمَّ وَيَكُونُ فِي نَظَرِ الْمُحِبِّ اَحْسَنَ وَاَمْلَحَ وَيَكُونُ جَذْبُهُ لِلْمُحِبِّ اِلَى نَفْسِهِ وَجَعْلُهُ مَشْغُوفًا وَوَالِهًا بِهِ اَكْثَرَ وَاَزْيَدَ ﴿شِعْرٌ﴾

لَيْسَ افْتِتَانِي مِنْ جَمَالِهِ وَحْدَهُ ۞ بَلْ كُلُّ ذَا مِنْ غُنْجِهِ وَدِلَالِهِ

وَالْمُرَادُ بِالْافْتِتَانِ اِفْرَاطُ الْعِشْقِ الَّذِي هُوَ مَطْلُوبُ الْعَاشِقِ سُبْحَانَ اللهِ اِنَّ اَحْمَدَ اسْمٌ عَجِيبٌ سَامٍ مُرَكَّبٌ مِنَ الْكَلِمَةِ الْمُقَدَّسَةِ الْاَحَدِ وَمِنْ حَلْقَةِ حَرْفِ الْمِيمِ الَّذِي هُوَ مِنْ غَوَامِضِ الْاَسْرَارِ الْاِلٰهِيَّةِ فِي الْعَالَمِ اللَّاكَيْفِيِ وَلَا يُمْكِنُ التَّعْبِيرُ عَنْ ذٰلِكَ السِّرِّ الْمَكْنُونِ فِي الْعَالَمِ الْكَيْفِيِ بِغَيْرِ حَلْقَةِ الْمِيمِ فَلَوْ اَمْكَنَ لَعَبَّرَ بِهِ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ وَالْاَحَدُ هُوَ الْاَحَدُ الَّذِي لَا شَرِيكَ لَهُ وَحَلْقَةُ الْمِيمِ هُوَ طُوقُ الْعُبُودِيَّةِ الَّذِي مَيَّزَ الْعَبْدَ مِنَ الْمَوْلَى فَالْعَبْدُ هُوَ حَلْقَةُ الْمِيمِ وَلَفْظُ

اَلْاَحَدِ اِنَّمَا وَرَدَ لِتَعْظِيمِهِ وَاِظْهَارِ اخْتِصَاصِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ﴿شِعْرٌ﴾

وَمَنْ كَانَ هٰذَا اسْمَهُ صَاحِ فَاعْلَمَنْ ۞ يَكُونُ مُسَمَّاهُ اَعَزَّ وَاَكْرَمَا

وَبَعْدَ مُضِيِّ اَلْفِ سَنَةٍ انْجَرَّتْ مُعَامَلَةُ تِلْكَ الْوَلَايَةِ اِلَى هٰذِهِ الْوَلَايَةِ وَانْتَهَتِ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ اِلَى الْوَلَايَةِ الْاَحْمَدِيَّةِ وَبَقِيَتْ مُعَامَلَةُ طُوقَيِ الْعُبُودِيَّةِ اِلَى طُوقٍ وَاحِدٍ وَتَمَكَّنَ فِي مَكَانِ الطُّوقِ الْاَوَّلِ حَرْفُ الْاَلِفِ الَّذِي هُوَ رَمْزٌ اِلَى رَبِّهِ ﷻ وَصَارَ مُحَمَّدٌ اَحْمَدَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَاِنَّ لِمُضِيِّ الْاَلْفِ تَأْثِيرًا فِي تَغَيُّرِ الْاُمُورِ الْعِظَامِ «بَيَانُهُ» اَنَّ طُوقَيِ الْعُبُودِيَّةِ عِبَارَةٌ عَنْ حَلْقَتَيِ الْمِيمَيْنِ الْمُنْدَرِجَيْنِ فِي الْاِسْمِ الْمُبَارَكِ مُحَمَّدٍ وَيُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ هٰذَانِ الطُّوقَانِ اِشَارَةً اِلَى تَعَيُّنَيْهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اَحَدُهُمَا تَعَيُّنُهُ الْجَسَدِيُّ الْبَشَرِيُّ وَثَانِيهِمَا تَعَيُّنُهُ الرُّوحِيُّ الْمَلَكِيُّ وَتَعَيُّنُهُ الْجَسَدِيُّ وَاِنْ وَقَعَ فِيهِ الْفُتُورُ بِوَاسِطَةِ عُرُوضِ الْمَوْتِ وَقَوِيَ تَعَيُّنُهُ الرُّوحِيُّ وَلٰكِنْ كَانَ بَقِيَ اَثَرُ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ فَلَزِمَ مُضِيُّ اَلْفِ سَنَةٍ حَتَّى يَزُولَ ذٰلِكَ الْاَثَرُ اَيْضًا وَلَا يَبْقَى رَسْمٌ مِنْ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ فَلَمَّا مَضَى اَلْفُ سَنَةٍ وَلَمْ يَبْقَ اَثَرٌ مِنْ ذَاكَ التَّعَيُّنِ وَانْقَطَعَ طُوقٌ وَاحِدٌ مِنْ طُوقَيِ الْعُبُودِيَّةِ وَطَرَأَ عَلَيْهِ الزَّوَالُ وَالْفَنَاءُ وَقَعَدَ اَلِفُ الْاُلُوهِيَّةِ الَّذِي يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ لَهُ اِنَّهُ كَالْبَقَاءِ بِاللّٰهِ صَارَ مُحَمَّدٌ اَحْمَدَ بِالضَّرُورَةِ وَانْتَقَلَتِ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ اِلَى الْوَلَايَةِ الْاَحْمَدِيَّةِ فَمُحَمَّدٌ عِبَارَةٌ عَنِ التَّعَيُّنَيْنِ وَاَحْمَدُ كِنَايَةٌ عَنْ تَعَيُّنٍ وَاحِدٍ فَحَسْبُ وَيَكُونُ هٰذَا الْاِسْمُ اَقْرَبَ اِلَى حَضْرَةِ الْاِطْلَاقِ وَاَبْعَدَ مِنَ الْعَالَمِ **فَاِنْ قِيلَ**: مَا مَعْنَى الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ اللَّذَيْنِ قَرَّرَهُمَا الْمَشَائِخُ وَجَعَلُوا الْوَلَايَةَ مَرْبُوطَةً بِهِمَا وَمَا مَعْنَى هٰذَا الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ اللَّذَيْنِ ذَكَرْتَهُمَا فِي التَّعَيُّنِ الْمُحَمَّدِيِّ. **اُجِيبُ**: اَنَّ الْفَنَاءَ وَالْبَقَاءَ اللَّذَيْنِ الْوَلَايَةُ مَرْبُوطَةٌ بِهِمَا الْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ الشُّهُودِيَّانِ فَاِنْ كَانَ هُنَاكَ فَنَاءٌ وَزَوَالٌ فَبِاعْتِبَارِ النَّظَرِ وَاِنْ بَقَاءٌ وَثَبَاتٌ فَهُمَا اَيْضًا

بِاعْتِبَارِ النَّظَرِ وَهُنَاكَ اسْتِتَارُ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ لَا زَوَالُهَا وَفَنَاءُ هٰذَا التَّعَيُّنِ لَيْسَ كَذٰلِكَ بَلْ هُنَا تَحَقُّقُ الزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ لِلصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْانْخِلَاعُ مِنَ الْجِسْمَانِيَّةِ اِلَى الرُّوحَانِيَّةِ وَفِي جَانِبِ الْبَقَاءِ أَيْضًا وَاِنْ لَمْ يَكُنِ الْعَبْدُ حَقًّا وَلَمْ تَنْفَكَّ عَنْهُ الْعُبُودِيَّةُ وَلٰكِنَّهُ يَقَعُ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ اَقْرَبَ وَتَحْصُلُ لَهُ زِيَادَةُ الْمَعِيَّةِ وَيَكُونُ عَنْ نَفْسِهِ اَبْعَدَ وَيَكُونُ ارْتِفَاعُ الْاَحْكَامِ الْبَشَرِيَّةِ عَنْهُ اَزْيَدَ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ هٰذَا الْعُرُوجَ الْمُحَمَّدِيَّ الَّذِي هُوَ مَرْبُوطٌ بِانْتِفَاءِ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَاِنْ رَقَّتْ مُعَامَلَتُهُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِلَى الذِّرْوَةِ الْعُلْيَا وَخَلَّصَتْهُ مِنْ جَذَبَاتِ الْغَيْرِ وَالْغَيْرِيَّةِ وَلٰكِنْ صَارَتِ الْمُعَامَلَةُ اِلَى اُمَّتِهِ ﷺ اَضْيَقَ وَقَلَّ نُورُ هِدَايَتِهِ الَّذِي كَانَ بِوَاسِطَةِ الْمُنَاسَبَةِ الْبَشَرِيَّةِ وَقَلَّ أَيْضًا تَوَجُّهُهُ اِلَى اَحْوَالِ هٰؤُلَاءِ الْمُتَأَخِّرِينَ الْعَاجِزِينَ وَتَوَجَّهَ بِكُلِّيَّتِهِ اِلَى الْقِبْلَةِ الْحَقِيقِيَّةِ وَوَيْلٌ لِرِعَايَا لَا يَلْتَفِتُ السُّلْطَانُ اِلَى حَالِهِمْ وَيَكُونُ بِكُلِّيَّتِهِ مُتَوَجِّهًا اِلَى مَحْبُوبِهِ وَمِنْ هٰهُنَا اسْتَوْلَتْ ظُلُمَاتُ الْكُفْرِ وَالْبِدْعَةِ بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ وَنَقَصَ نُورُ الْاِسْلَامِ وَالسُّنَّةِ ﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Fakîr Hâşim El-Keşmî'ye gönderilmiştir**
- **Peygamber (s.a.v.) Efendimizin iki isminin sırları.**

Bil ki, Peygamberimiz (s.a.v.) iki isimle anılır. Her iki isim de Kur'ân-ı Kerîm'de zikredilmiştir. Yüce Allâh şöyle buyuruyor: ***"Muhammed Allâh'ın elçisidir"***[36] Aynı şekilde yüce Allâh Rûhul-lâh İsâ'nın (a.s.) müjdesini naklederek şöyle buyuruyor: ***"... benden sonra Ahmed adında..."***[37]

Bu iki mübarek isimden her birinin ayrı velâyeti vardır. Muhammedî velâyet, Hz. Peygamberin (s.a.v.) mahbûbiyet makamından kaynaklanmış olsa da, burada saf ve katışıksız bir mahbû-biyet yok-

[36] Fetih, 29.
[37] Saf, 6.

tur. Aksine, ona muhibbiyet keyfiyeti de karışmıştır. Her ne kadar bu karışma Hz. Peygamber için asaleten sabit olmasa da, onun saf mahbûbiyetine engeldir. Ahmedî velâyet ise saf ve katışıksız mahbûbiyetten kaynaklanmış olup onda muhibbiyet şaibesi bulunmaz. Bu velâyet, önceki velâyetten daha eski ve matlûba ondan bir merhale daha yakındır. Muhibbin (sevenin) ona rağbeti daha fazladır. Çünkü sevgilinin (mahbûb) mahbûbiyeti ne kadar kamil olursa, ihtiyaçsızlığı ve işvesi o kadar çok, sevenin gözünde daha güzel ve daha hoş ve sevgiliyi kendisine çekerek onu kendisini delicesine seven ve onun için çıldıran haline getirmesi daha çok ve daha fazla olur.

Aklımı başımdan alan sadece onu güzelliği değildir Bilâkis
bunlar onun işvesinden ve cilvesinden olmuştur!

Burada aklın başından gitmesinden kasıt, aşığın isteği olan aşkın ifrat derecesidir. Sübhânallâh! Kuşkusuz Ahmed ismi garip, yüce ve mukaddes Ahad kelimesiyle, keyfiyetsizlik aleminin ilâhi gizemli sırlarından olan mim harfinin halkasından oluşturulmuş bir isimdir. Keyfiyet aleminde "mimin halkası" tabirinden başka bir şeyle, bu saklı sırrı ifade etmek mümkün değildir. Eğer mümkün olsaydı, Hak Sübhânehü onu dile getirirdi. Ahad, ortağı olmayan tek demektir. Mim'in halkası ise, kulu Mevlâ'dan ayıran kulluk halkası, kimliğidir. Kul, mimin halkasıdır ve Ahad lafzı onu ululamak ve seçkinliğini göstermek için varit olmuştur. Salât ve selâm ona ve âline olsun.

Ey arkadaş iyi bil ki ismi bu olan kimsenin, Müsemmâsı daha aziz ve daha kerim olur.

Aradan bin sene geçtikten sonra, o velâyetin muâmelesi bu velâyete çekilip sürüklendi ve Muhammedî velâyet Ahmedî velâyet halini aldı. Böylece, kulluğun iki halkasının (Muhammed kelimesinde bulunan iki mim harfi) muâmelesi bir halkada kaldı ve birinci halkanın yerine, Hz. Peygamber'in (s.a.v.) rabbinin remzi olan elif harfi yerleşti. Böylece Muhammed Ahmed oldu. Salât ve selâm ona ve âline olsun. Çünkü bin sene geçmesinin büyük işlerin değişiminde etkisi vardır!

Yukarıdaki sözlerin açıklaması şudur: Kulluğun iki halkası, mübarek Muhammed isminde bulunan iki mim harfinin halkaların-

dan ibarettir. Bu iki halkanın, onun iki taayyününe işaret olması mümkündür.

Bunlardan biri bedeni ve beşerî taayyünü, ikincisi ise rûhî ve melekî taayyünüdür. Her ne kadar bedenî taayyününde, ölüm ile bir durgunluk vaki olmuş ve rûhî taayyünü kuvvetlenmişse de, önceki taayyününün eseri kalmış olduğu için, aynı şekilde bu eserin ortadan kalkması ve söz konusu taayyünden hiçbir izin kalmaması için bin senenin geçmesi gerektiriyordu. Bin sene geçip de, o taayyünün bir izi kalmayınca, kulluğun iki halkasından biri koparak zevâl ve fenâ buldu. Hakkında bekâ billâh denilmesi mümkün olan ulûhiyetin elifi onun yerine geçti ve zorunlu olarak Muhammed Ahmed oldu.

Böylece Muhammedî velâyet Ahmedî velâyete intikâl etti. Muhammed iki taayyünden, Ahmed ise sadece bir tek taayyünden kinayedir. Bu isim, ıtlâk hazretine en yakın ve alemden en uzak noktadadır.

Soru: Meşâyihin kabul ettiği ve velâyeti onlara bağladıkları fenâ ve bekânın ve yine Muhammedî taayyün konusunda zikrettiğiniz bu fenâ ve bekânın mânâsı nedir?

Cevap: Velâyetin bağlı olduğu fenâ ve bekâ, şühûdî (şühûd alemine ait) fenâ ve bekâdır. Eğer bir fenâ ve zevâl varsa bakış itibariyledir. Aynı şekilde bekâ ve sebât da bakış açısına göredir. Orada beşerî sıfatların gizlenmesi söz konusudur, ortadan kalkması değil. Bu taayyünün fenâsı ise böyle değildir. Bilakis burada beşerî sıfatların varlıklarının zail olması, cismâniyetten sıyrılıp rûhâniyete yükselmeleri söz konusudur. Aynı şekilde bekâ tarafında, her ne kadar kul Hak olmayıp kulluk sıfatı ondan ayrılmamış olsa da, o Hakk'a en yakın konuma gelir ve beraberliğin en fazlasını elde eder. Böylece nefsinden en uzak ve beşeriyetle ilgili hükümlerin en fazla kaybolduğu noktaya ulaşır.

Bilinmelidir ki beşerî sıfatların yok olmasına bağlı olan bu Muhammedî urûc (yükseliş), her ne kadar Peygamber'in (s.a.v.) derecesini en yüce zirveye yükseltmiş, onu gayr ve gayriyet çekimlerinden kurtarmışsa da, ümmetiyle olan muâmelesi daha dar hale gelmiş ve beşerî münasebeti vasıtasıyla olan hidayet nuru azalmıştır. Aynı şekilde, sonradan gelen acizlerin hallerine teveccühü de eksilmiş ve bü-

tün varlığı ile gerçek kıbleye teveccüh etmiştir. Sultanın kendilerine teveccüh göstermediği ve bütün varlığı ile sevgilisine yöneldiği halkın vay başına gelenlere! Bu sebeple, küfrün ve bidatin karanlıkları bin sene sonra her yeri istila etti, İslâm'ın ve Sünnetin nuru eksildi. *"Rabb'imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü Sen her şeye kadirsin"*[38]

KELİME ANLAMI

96. اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالتِّسْعُونَ Doksan altıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْفَقِيرِ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ Fakir Haşim Kişmî'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي الْاَسْرَارِ الْمُتَعَلِّقَةِ Alakalı olan sırlar hakkındadır *(Ne ile?)* بِاسْمَيْهِ Peygamberimizin iki ismiyle صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin. ➢ اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ نَبِيَّنَا Peygamberimiz عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun مُسَمًّى بِاسْمَيْنِ İki isimle isimlendirilmiştir وَكُلٌّ مِنْ هَذَيْنِ الْاسْمَيْنِ الْمُبَارَكَيْنِ Ve bu iki mübarek isimden her biri مَذْكُورٌ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Yüce Kuran'da zikredilmiştir قَالَ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ Muhammed Allah'ın Resûlüdür وَقَالَ سُبْحَانَهُ أَيْضًا Ve Allah Subhânehu yine buyurdu *(Nasıl?)* حِكَايَةً Hikaye ederek *(Neden?)* عَنْ بِشَارَةِ رُوحِ اللّٰهِ Ruhullah Hz. İsa'nın müjdesinden اِسْمُهُ اَحْمَدُ Onun ismi Ahmet'tir وَلِكُلٍّ مِنْ هَذَيْنِ الْاسْمَيْنِ الْمُبَارَكَيْنِ Bu mübarek iki isimden her birinin وَلَايَةٌ عَلَى حِدَةٍ Başlı başına velayeti vardır فَالْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Velayet-i Muhammediye وَاِنْ كَانَتْ نَاشِئَةً Kaynaklanmış olsa da *(Neden?)* مِنْ مَقَامِ مَحْبُوبِيَّتِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Peygamberimizin mahbubiyet makamından Ona salat-u selam olsun وَلَكِنْ لَيْسَتْ هُنَاكَ مَحْبُوبِيَّةٌ صِرْفَةٌ Ancak orada sırf mahbubiyet yoktur بَلْ مُزِجَتْ فِيهَا Bilakis ona karışmıştır *(Ne?)* كَيْفِيَّةُ الْمُحِبِّيَّةِ أَيْضًا

[38] Tahrim, 8.

Muhibbiyet keyfiyeti de وَاِنْ لَمْ يَكُنْ ذٰلِكَ الْمَزْجُ Her ne kadar bu karışım ثَابِتًا لَهُ Peygamberimiz için geçerli olmasa da صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nasıl?)* بِالْاِتِّصَالِيَّةِ Asıl olarak وَلٰكِنَّهُ مَانِعٌ Ancak o engeldir *(Neye?)* لِمَحْبُوبِيَّتِهِ Sırf mahbubiyetine وَالْوَلَايَةُ الْاَحْمَدِيَّةُ Velayet-i Ahmediye ise نَاشِئَةٌ مِنَ الْمَحْبُوبِيَّةِ الصِّرْفَةِ Sırf mahbubiyetten kaynaklanmaktadır لَيْسَتْ فِيهَا شَائِبَةُ الْمُحِبِّيَّةِ Onda muhibbiyet şaibesi yoktur وَهٰذِهِ الْوَلَايَةُ Ve bu velayet اَسْبَقُ قَدَمًا Daha kıdemlidir *(Neden?)* مِنَ الْوَلَايَةِ السَّابِقَةِ Önceki velayetten وَاَقْرَبُ مِنْهَا Ve ondan daha yakındır *(Neye?)* اِلَى الْمَطْلُوبِ Matluba *(Ne kadar?)* بِمَرْحَلَةٍ وَاحِدَةٍ Bir merhale وَرَغْبَةُ الْمُحِبِّ Ve muhibbin arzusu فِيهَا اَكْثَرُ Orada daha fazladır فَاِنَّ الْمَحْبُوبَ Zira mahbub كُلَّمَا كَانَ Daha tam oldukça *(Ne hususunda?)* فِى الْمَحْبُوبِيَّةِ Sevilme hususunda يَكُونُ اسْتِغْنَاؤُهُ اَتَمَّ İhtiyaçsızlığı ve cilvesi وَيَكُونُ فِى نَظَرِ الْمُحِبِّ Daha tamam olur Ve muhibbin gözünde وَدِلَالُهُ اَحْسَنَ وَاَمْلَحَ Daha hoş ve güzel olur وَيَكُونُ Ve olur *(Ne?)* جَذْبُهُ Muhibbi kendine çekmesi لِلْمُحِبِّ اِلَى نَفْسِهِ وَجَعْلُهُ مَشْغُوفًا وَوَالِهًا بِهِ Ve onu kendisine aşık ve tutkun eylemesi اَكْثَرَ وَاَزْيَدَ Daha çok ve fazla olur ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَيْسَ افْتِتَانِى Benim tutkunluğum değildir *(Neden?)* مِنْ جَمَالِهِ وَحْدَهُ Sadece güzelliğinden

بَلْ كُلُّ ذَا Bilakis bunların hepsi مِنْ غُنْجِهِ وَدِلَالِهِ Cilve ve nazındandır.

اَلَّذِى هُوَ مَطْلُوبُ الْعَاشِقِ وَالْمُرَادُ بِالْافْتِتَانِ Tutkunluktan maksat اِفْرَاطُ الْعِشْقِ Aşırı aşktır Ki o, aşığın isteğidir سُبْحَانَ اللّٰهِ Sübhanellah! اِنَّ اَحْمَدَ اسْمٌ عَجِيبٌ سَامٍ Ahmet çok acayip, yüce bir isim مُرَكَّبٌ Ve meydana gelmiştir *(Neden?)* مِنَ الْكَلِمَةِ الْمُقَدَّسَةِ الْاَحَدِ Mukaddes Ehad kelimesiyle وَمِنْ حَلْقَةِ حَرْفِ الْمِيمِ Mim harfinin yuvarlağından

اَلَّذِی هُوَ Ki, o harf مِنْ غَوَامِضِ الْاَسْرَارِ الْاِلٰهِيَّةِ İlahi sırların gizemlerindendir *(Neredeki?)* فِی الْعَالَمِ الْاَكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz alemdeki وَلَا يُمْكِنُ التَّعْبِيرُ İfade etmek mümkün değildir *(Neyi?)* عَنْ ذٰلِكَ السِّرِّ الْمَكْنُونِ Bu gizli sırrı *(Nerede?)* فِی الْعَالَمِ الْكَيْفِيِّ Keyfiyetli alemde *(Ne ile ifade etmek mümkün değildir?)* بِغَيْرِ حَلْقَةِ الْمِيمِ Mim yuvarlağından başka bir şeyle فَلَوْ اَمْكَنَ Şayet mümkün olsaydı لَعَبَّرَ بِهِ Elbette onunla ifade ederdi *(Kim?)* اَلْحَقُّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu وَالْاَحَدُ Ehad ise هُوَ الْاَحَدُ الَّذِی لَا شَرِيكَ لَهُ Ortağı olmayan Ehad'tır وَحَلْقَةُ الْمِيمِ Ve mim yuvarlağı هُوَ طُوقُ الْعُبُودِيَّةِ Kulluk halkasıdır اَلَّذِی مَيَّزَ Ki o kulu ayırmıştır *(Kimden?)* مِنَ الْمَوْلَی Mevla'dan فَالْعَبْدُ هُوَ حَلْقَةُ الْمِيمِ Kul, mim yuvarlığıdır وَلَفْظُ الْاَحَدِ Ehad lafzı ise اِنَّمَا وَرَدَ Kuşkusuz gelmiştir *(Niçin?)* لِتَعْظِيمِهِ Kulluğa saygı وَاِظْهَارِ اخْتِصَاصِهِ Ve peygamberimize mahsus olduğunu ifade etmek için عَلَيْهِ وَعَلَی آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمَنْ كَانَ هٰذَا اسْمَهُ Kimin ismi bu olursa صَاحِ Ey dostum! فَاعْلَمَنَّ Bilesin ki, يَكُونُ مُسَمَّاهُ O ismin sahibi olur *(Ne?)* اَعَزَّ وَاَكْرَمَا Daha kıymetli ve saygın.

وَبَعْدَ مُضِیِّ اَلْفِ سَنَةٍ Bin sene geçtikten sonra اِنْجَرَّتْ مُعَامَلَةُ تِلْكَ الْوَلَايَةِ Bu velayetin muamelesi vardı *(Nereye?)* اِلٰی هٰذِهِ الْوَلَايَةِ Şu velayete وَانْتَهَتِ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Ve Velayet-i Muhammediye vardı *(Nereye?)* اِلَی الْوَلَايَةِ الْاَحْمَدِيَّةِ Velayet-i Ahmediye'ye وَبَقِيَتْ Ve kaldı *(Ne?)* مُعَامَلَةُ طُوقَیِ الْعُبُودِيَّةِ Kulluğun iki halkası (Muhammed'in mimleri)'nin muamelesi *(Neye?)* اِلٰی طُوقٍ وَاحِدٍ Bir tek halkaya (Ahmed'in mimine) وَتَمَكَّنَ فِی مَكَانِ الطُّوقِ الْاَوَّلِ Ve birinci halkanın, mimin yerine yerleşti *(Ne?)* حَرْفُ اَلْاَلِفِ Elif harfi اَلَّذِی هُوَ رَمْزٌ اِلٰی رَبِّهِ Ki o, peygamberimizin rabbine işarettir

ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَصَارَ مُحَمَّدٌ اَحْمَدَ Ve Muhammed, Ahmed oldu

عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun فَإِنَّ لِمُضِيِّ اْلاَلْفِ Zira

bin senenin geçmesinin تَأْثِيرًا Tesiri vardır *(Nerede?)* فِي تَغَيُّرِ اْلاُمُورِ الْعِظَامِ Büyük işlerin

değişmesinde.

بَيَانُهُ Açıklaması: اَنَّ طُوقَيِ الْعُبُودِيَّةِ Kulluğun iki halkası عِبَارَةٌ عَنْ حَلْقَتَيِ الْمِيمَيْنِ İki

mimin halkalarından ibarettir *(Hangi mimler?)* اَلْمُنْدَرِجَيْنِ فِي اْلاِسْمِ الْمُبَارَكِ مُحَمَّدٍ

Mübarek Muhammed isminde yer alan وَيُمْكِنُ Ve mümkündür *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ هٰذَانِ

الطُّوقَانِ اِشَارَةً Bu iki halkanın işaret olması *(Neye?)* اِلَى تَعَيُّنَيْهِ Peygamberimizin iki

taayyününe عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun اَحَدُهُمَا تَعَيُّنُهُ الْجَسَدِيُّ الْبَشَرِيُّ

Birisi, bedeni ve beşeri taayyünüdür وَثَانِيهِمَا تَعَيُّنُهُ الرُّوحِيُّ الْمَلَكِيُّ Diğeri de, ruhi ve

meleki taayyünüdür وَتَعَيُّنُهُ الْجَسَدِيُّ Bedeni taayyünü وَاِنْ وَقَعَ فِيهِ الْفُتُورُ Onda

durgunluk olsa da *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ عُرُوضِ الْمَوْتِ Ölümün gelmesi sebebiyle

وَقَوِيَ تَعَيُّنُهُ الرُّوحِيُّ Ve ruhi taayyünü kuvvetlensen de وَلٰكِنْ كَانَ بَقِيَ Ancak kalmıştır

اَثَرُ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ *(Ne?)* Bu taayyünün eseri فَلَزِمَ مُضِيُّ اَلْفِ سَنَةٍ Böylece bin sene geçmesi

gerekti *(Niye?)* حَتَّى يَزُولَ ذٰلِكَ اْلاَثَرُ اَيْضًا Ta ki bu eser de yok olsun وَلاَ يَبْقَى رَسْمٌ Ve

bir iz kalmasın diye *(Neden?)* مِنْ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyünden فَلَمَّا مَضَى اَلْفُ سَنَةٍ Bin

sene geçince وَلَمْ يَبْقَ اَثَرٌ مِنْ ذَاكَ التَّعَيُّنِ Ve bu taayyünden eser kalmayınca وَانْقَطَعَ

طُوقٌ وَاحِدٌ Ve bir halka kesilince *(Neden?)* مِنْ طُوقَيِ الْعُبُودِيَّةِ Kulluğun iki halkasından

وَطَرَأَ عَلَيْهِ Ve ona gelince *(Ne?)* اَلزَّوَالُ وَالْفَنَاءُ Yokluk ve fena وَقَعَدَ Ve

(onun yerine) oturunca *(Ne?)* اَلِفُ اْلاُلُوهِيَّةِ Uluhiyetin elifi لَهُ اَلَّذِي يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ

Ki ona demek mümkündür *(Ne?)* اِنَّهُ كَالْبَقَاءِ بِاللّٰهِ O 'beka billah' gibidir صَارَ مُحَمَّدٌ اَحْمَدَ Muhammed, Ahmed'e dönüştü *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَانْتَقَلَتِ الْوَلَايَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Ve Velayet-i Muhammediye dönüştü *(Neye?)* اِلَى الْوَلَايَةِ الْاَحْمَدِيَّةِ Velayet-i Ahmediye'ye فَمُحَمَّدٌ Dolayısıyla Muhammed عِبَارَةٌ عَنِ التَّعَيُّنَيْنِ İki taayyünden ibarettir وَاَحْمَدُ كِنَايَةٌ وَيَكُونُ هٰذَا Sadece فَحَسْبُ Ahmed ise tek bir taayyünden kinayedir عَنْ تَعَيُّنٍ وَاحِدٍ Ve bu isim daha yakın olur *(Neye?)* اِلَى حَضْرَةِ الْاِطْلَاقِ Hazreti itlaka وَاَبْعَدَ الْاِسْمُ اَقْرَبَ Ve alemden de daha uzak olur (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: مَا مَعْنَى الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ مِنَ الْعَالَمِ Fena ve bekanın manası nedir? اَلَّذَيْنِ قَرَّرَهُمَا Ki o ikisini belirlemiştir *(Kim?)* اَلْمَشَائِخُ وَمَا مَعْنَى Meşayıh وَجَعَلُوا الْوَلَايَةَ مَرْبُوطَةً بِهِمَا Ve velayeti bu ikisine bağlı kılmışlardır هٰذَا الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Ve şu fena ile bekanın anlamı nedir? اَلَّذَيْنِ ذَكَرْتَهُمَا Ki sen onları zikrettin *(Nerede?)* فِى التَّعَيُّنِ الْمُحَمَّدِيِّ Muhammedi taayyünde (denilirse) (اُجِيبُ) Cevaben derim ki: اَنَّ الْفَنَاءَ وَالْبَقَاءَ Fena ve beka اَلَّذَيْنِ الْوَلَايَةُ مَرْبُوطَةٌ بِهِمَا Ki, velayet o ikisine bağlıdır فَاِنْ كَانَ هُنَاكَ فَنَاءُ Şuhudî fena ve bekadır اَلْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ الشُّهُودِيَّانِ وَاِنْ بَقَاءٌ Eğer orada bir fena ve zeval varsa فَبِاعْتِبَارِ النَّظَرِ وَزَوَالٌ O görüş itibariyledir وَثَبَاتٌ Eğer beka ve sebat varsa فَهُمَا أَيْضًا بِاعْتِبَارِ النَّظَرِ O ikisi de görüş itibariyledir لَا زَوَالَهَا وَهُنَاكَ اسْتِتَارُ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Ve orada beşeri sıfatların gizlenmesi vardır لَيْسَ كَذٰلِكَ Bu taayyünün fenası ise وَفَنَاءُ هٰذَا التَّعَيُّنِ بَلْ هُنَا Böyle değildir Zevali yoktur تَحَقُّقُ الزَّوَالِ الْوُجُودِيِّ Vücûdî bir yokluk gerçekleşir *(Ne için?)* لِلصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri sıfatlar için وَالْاِنْخِلَاعُ مِنَ الْجِسْمَانِيَّةِ Ve bedenden soyutlanmak vardır *(Nereye?)* اِلَى الرُّوحَانِيَّةِ Ruhaniliğe وَفِى جَانِبِ الْبَقَاءِ أَيْضًا Beka tarafında da

وَلَمْ تَنْفَكَّ عَنْهُ الْعُبُودِيَّةُ Kul hak olmasa da وَإِنْ لَمْ يَكُنِ الْعَبْدُ حَقًّا Ve kulluk ondan ayrılmasa da وَلَكِنَّهُ يَقَعُ إِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ أَقْرَبَ Ancak o Hak Subhânehu'ya daha yakın olur وَتَحْصُلُ لَهُ Ve onun için hasıl olur *(Ne?)* زِيَادَةُ الْمَعِيَّةِ Daha fazla bir beraberlik وَيَكُونُ ارْتِفَاعُ الْاَحْكَامِ الْبَشَرِيَّةِ عَنْهُ Ve nefsinden daha uzak olur وَيَكُونُ عَنْ نَفْسِهِ اَبْعَدَ Ve beşeri hükümlerin ondan kalkması اَزْيَدَ Daha fazla olur يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ هٰذَا الْعُرُوجَ الْمُحَمَّدِيَّ Bu Muhammedi yükseliş هُوَ مَرْبُوطٌ Ki, o bağlıdır *(Neye?)* بِانْتِفَاءِ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri sıfatların yok olmasına وَإِنْ رَقَّتْ مُعَامَلَتُهُ Her ne kadar onun muamelesi yükseltse de عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun *(Nereye yükseltse de?)* إِلَى الذِّرْوَةِ الْعُلْيَا En yüksek zirveye وَخَلَّصَتْهُ Ve onu kurtarsa da *(Neden?)* مِنْ جَذَبَاتِ الْغَيْرِ Başkalarının cezbelerinden وَالْغَيْرِيَّةِ Ve başkası olmaktan (kurtarsa da) وَلٰكِنْ صَارَتِ الْمُعَامَلَةُ Ancak muamele olmuştur *(Kime?)* إِلَى اُمَّتِهِ Onun ümmetine صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne olmuştur?)* اَضْيَقَ Daha sıkı وَقَلَّ نُورُ هِدَايَتِهِ Ve hidayet nuru az olmuştur اَلَّذِي كَانَ Ki o nur olmuştu *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ الْمُنَاسَبَةِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri münasebet sebebiyle وَقَلَّ إِلَى اَحْوَالِ هٰؤُلَاءِ الْمُتَاَخِّرِينَ الْعَاجِزِينَ *(Neye?)* أَيْضًا تَوَجُّهُهُ Ve teveccühü de az olmuştur Şu sonra gelen acizlerin hallerine وَتَوَجَّهَ بِكُلِّيَّتِهِ O tümüyle yönelmiştir *(Neye?)* إِلَى الْقِبْلَةِ الْحَقِيقِيَّةِ Hakiki kıbleye وَيْلٌ لِرَعَايَا Ne yazıktır o topluma ki, لَا يَلْتَفِتُ السُّلْطَانُ إِلَى حَالِهِمْ Sultan onların haline iltifat etmez وَيَكُونُ بِكُلِّيَّتِهِ مُتَوَجِّهًا Ve tümüyle yönelmiş olur *(Kime?)* إِلَى مَحْبُوبِهِ Sevdiğine وَمِنْ هٰهُنَا اسْتَوْلَتْ İşte bu sebeple kaplamıştır *(Ne?)* ظُلُمَاتُ الْكُفْرِ وَالْبِدْعَةِ Küfür ve bidat karanlıkları *(Ne zaman?)* بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ

Bin seneden sonra وَنَقَصَ Ve azalmıştır (Ne?) وَالسُّنَّةِ نُورُ الْاِسْلَامِ İslam ve sünnetin nuru رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا Rabbimiz! Bize nurumuzu tamamla وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Zira sen her şeye gücü yetensin...

97. MEKTUP

٩٧-﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى الصُّوفِيِّ قُرْبانِ الْجَدِيدِ فِي سِرِّ كَوْنِ الْعَالَمِ مَوْهُومًا﴾

قَالَ الصُّوفِيَّةُ «اَلْعَالَمُ مَوْهُومٌ» لَا بِمَعْنَى اَنَّهُ مَحْضُ مُخْتَرَعِ الْوَهْمِ وَمَنْحُوتِهِ فَاِنَّ ذٰلِكَ مَذْهَبُ السُّوفَسْطَائِيَّةِ الْحَمْقَى بَلْ هُوَ مَوْهُومٌ بِمَعْنَى اَنَّهُ مَخْلُوقٌ بِخَلْقِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَحَصَلَ لَهُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ بِصُنْعِهِ سُبْحَانَهُ ثُبُوتٌ وَاسْتِقْرَارٌ وَلٰكِنَّ الْخَيْرَ وَالْكَمَالَ اللَّذَيْنِ فِيهِ مُسْتَعَارٌ مِنْ حَضْرَةِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ وَظِلٌّ مِنْ ظِلَالِ كَمَالَاتِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْاَقْدَسِ وَالشَّرُّ وَالنَّقْصُ اللَّذَيْنِ فِيهِ مُسْتَعَارٌ مِنَ الْعَدَمِ وَظِلٌّ مِنْ ظِلَالِ الشُّرُورِ وَالنَّقَائِصِ الْمَخْزُونَةِ فِي ذٰلِكَ الْعَدَمِ الَّذِي هُوَ مَنْشَأُ جَمِيعِ الشَّرِّ وَالنَّقْصِ فَاِذَا اَدَّى السَّالِكُ الْمُسْتَعِدُّ لِلْمَسَالِكِ بِحُكْمِ تَرْبِيَتِهِ تَعَالَى هٰذِهِ الْاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا بِاَنْ رَدَّ الْخَيْرَ وَالْكَمَالَ اِلَى اَهْلِهِمَا وَاَحَالَ الشَّرَّ اَيْضًا اِلَى صَاحِبِهِ يَصِيرُ مُتَحَقِّقًا بِدَوْلَةِ الْفَنَاءِ بِالضَّرُورَةِ وَلَا يَبْقَى مِنْهُ رَسْمٌ لَا يَكُونُ فِيهِ اَثَرٌ مِنَ الْخَيْرِ وَلَا يُتَوَقَّعُ لَهُ ضَرَرٌ مِنَ الشَّرِّ فَاِنَّ جَمِيعَ مَا فِيهِ مِنَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ كَانَ مُسْتَعَارًا مِنَ الْوُجُودِ وَالْعَدَمِ فَاِنَّهُ مَا جَاءَ مِنْ بَيْتِ اَبِيهِ بِشَيْءٍ وَمَا كَانَ عَمَلُهُ غَيْرَ حَمْلِ الْاَمَانَةِ فَاِذَا رَدَّ الْاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا بِالتَّمَامِ فَلَا جَرَمَ يَتَخَلَّصُ مِنْ مُزَاحَمَةِ اَنَا وَنَحْنُ وَيَكُونُ مُلْحَقًا بِالْفَنَاءِ وَالْعَدَمِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Sûfî Kurbân El-Cedîd'e gönderilmiştir**
- **Alemin mevhûm ve hayâlî oluşunun sırrı**

Sûfiler, alemin hayâlî olduğunu söylemişlerdir. Ancak bu söz, alemin sırf vehmin icadı ve şekillendirilmesinin eseri olduğu anlamında değildir. Çünkü bu, ahmak sofistlerin görüşüdür. Bilakis alem, Allâh'm vehim mertebesinde yaratmış olması anlamında mev-

hûmdur, hayâlîdir. Alem, Allâh'ın yaratmasıyla bu mertebede varlık ve istikrâr kazanmıştır. Ancak alemde bulunan iyilik ve mükemmellik, Hazret-i Vücudun bir emaneti ve bu en kutsal mertebenin kemâlâtının gölgelerinden bir gölgedir.

Alemdeki kötülük ve eksiklik ise yokluktan (ademden) ödünç alınmıştır ve bütün kötülük ve eksikliklerin kaynağı olan yoklukta istiflenmiş olan kötülük ve eksikliklerin gölgelerinden bir gölgedir.

Seyr u sülûkünü tamamlamış olan sâlik, yüce Allâh'tan aldığı terbiye ile iyilik ve mükemmelliği ehline verip kötülüğü de aynı şekilde sahibine havale ederek bu emanetleri ehline bıraktığı zaman, doğal olarak da fenâ nimetine nail olmuş olur, geride resmi bile kalmaz. Ne iyilik adına bir eseri olur ve ne de başına kötülükten bir zarar gelir. Zira kendisinde iyilik ve kötülük adına ne varsa varlıktan ve yokluktan ödünç alınma olup, babasının evinden bir şey getirmemiştir. Onun işi, emaneti taşımaktan başka bir şey değildir. Bu emanetleri tamamen ehline geri verdiğinde, "ben ve biz" rekabetinden kesin olarak kurtularak fenâ ve ademe karışmış olur.

KELİME ANLAMI

97. اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالتِّسْعُونَ Doksan yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الصُّوفِيِّ قُرْبَانِ الْجَدِيدِ Sûfi Kurban Cedid'e *(Ne hakkındadır?)* فِي سِرِّ كَوْنِ الْعَالَمِ مَوْهُومًا Alemin mevhum olmasının sırrı hakkındadır.

قَالَ الصُّوفِيَّةُ Sûfiler dedi ki: اَلْعَالَمُ مَوْهُومٌ Alem mevhumdur لاَ بِمَعْنَى Ama şu manada değil اَنَّهُ مَحْضُ مُخْتَرَعِ الْوَهْمِ O sırf vehmin icat ettiği وَمَنْحُوتِهِ Ve ürettiği bir şeydir فَاِنَّ ذٰلِكَ Zira bu مَذْهَبُ السُّوفَسْطَائِيَّةِ الْحَمْقَى Ahmak Sufestâîlerin mezhebidir بَلْ هُوَ مَوْهُومٌ Bilakis o mevhumdur بِمَعْنَى Şu manada اَنَّهُ مَخْلُوقٌ O yaratılmıştır *(Nasıl?)* بِخَلْقِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın yaratmasıyla *(Hangi mertebede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesinde وَحَصَلَ لَهُ Ve ona hasıl olmuştur *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ

Bu mertebede *(Nasıl?)* بِصُنْعِهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın sanatıyla *(Ne hasıl olmuştur?)* ثُبُوتٌ وَاسْتِقْرَارٌ Sübut ve istikrar وَلَكِنَّ الْخَيْرَ وَالْكَمَالَ اللَّذَيْنِ فِيهِ Ancak ondaki hayır ve kemal مُسْتَعَارٌ Ödünç alınmıştır *(Kimden?)* مِنْ حَضْرَةِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Yüce ve mukaddes Vücûd hazretinden وَظِلٌّ Ve bir gölgedir *(Neden?)* مِنْ ظِلَالِ كَمَالَاتِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْاَقْدَسِ Bu mukaddes mertebenin kemâlât gölgelerinden وَالشَّرُّ وَالنَّقْصُ اللَّذَيْنِ فِيهِ Ondaki şer ve noksanlık ise مُسْتَعَارٌ مِنَ الْعَدَمِ Adem, yokluktan ödünç alınmıştır وَظِلٌّ Ve bir gölgedir *(Neden?)* مِنْ ظِلَالِ الشُّرُورِ وَالنَّقَائِصِ Şer ve noksanlıkların gölgelerinden *(Hangi şer ve noksanlık?)* اَلَّذِى هُوَ مَنْشَأُ جَمِيعِ الْمَخْزُونَةِ فِى ذٰلِكَ الْعَدَمِ Şu ademde gizlenmiş olan الشَّرِّ وَالنَّقْصِ Ki o, tüm şer ve noksanlıkların kaynağıdır فَإِذَا أَدَّى Ve teslim ettiğinde *(Kim?)* اَلسَّالِكُ الْمُسْتَعِدُّ لِلْمَسَالِكِ Seyri sülüke kabiliyetli salik *(Ne hükmünce?)* بِحُكْمِ تَرْبِيَتِهِ Allah Teâlâ'nın terbiyesi hükmünce *(Neyi teslim ettiğinde?)* هٰذِهِ الْاَمَانَاتِ Bu emanetleri *(Kime?)* إِلَى أَهْلِهَا Ehline (teslim ettiğinde) *(Nasıl?)* بِأَنْ رَدَّ الْخَيْرَ وَالْكَمَالَ Hayrı ve kemali iade etmekle *(Kime?)* إِلَى أَهْلِهِمَا Ehline وَأَحَالَ الشَّرَّ أَيْضًا إِلَى صَاحِبِهِ Ve şerri de sahibine havale etmekle يَصِيرُ مُتَحَقِّقًا بِدَوْلَةِ الْفَنَاءِ Fena devletiyle bütünleşmiş olur بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَلَا يَبْقَى مِنْهُ رَسْمٌ Ondan bir iz kalmaz لَا يَكُونُ فِيهِ أَثَرٌ مِنَ الْخَيْرِ Ve onda hayırdan eser olmaz وَلَا يَتَوَقَّعُ لَهُ ضَرَرٌ مِنَ الشَّرِّ Ona şerden bir zarar da beklenmez فَإِنَّ جَمِيعَ مَا فِيهِ Zira onda bulunan tüm مِنَ الْخَيْرِ وَالشَّرِّ Hayır ve şer كَانَ مُسْتَعَارًا Ödünç alınmış idi *(Neden?)* مِنَ الْوُجُودِ وَالْعَدَمِ Vücût ve ademden فَإِنَّهُ مَا جَاءَ Çünkü o getirmedi *(Nereden?)* مِنْ بَيْتِ أَبِيهِ Babasının evinden *(Ne?)* بِشَيْءٍ Hiçbir şey وَمَا كَانَ عَمَلُهُ Ve onun işi değildi *(Ne?)* غَيْرَ حَمْلِ الْاَمَانَةِ Emaneti taşımaktan başka bir şey

فَاِذَا رَدَّ الْاَمَانَاتِ اِلَى اَهْلِهَا Emanetleri ehline geri verdiğinde *(Nasıl?)* بِالتَّمَامِ Tamamıyla فَلَا جَرَمَ يَتَخَلَّصُ Hiç kuşkusuz kurtulur *(Neden?)* مِنْ مُزَاحَمَةِ اَنَا وَنَحْنُ Ben ve biz rekabetinden وَيَكُونُ مُلْحَقًا بِالْفَنَاءِ وَالْعَدَمِ Ve fena ve ademe katılmış olur.

98. MEKTUP

٩٨- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى الْحَاجِّ عَبْدِ اللَّطِيفِ الْخَوَارِزْمِيِّ فِي بَيَانِ ضَرَرِ الْاِلْتِذَاذِ مِنَ الْحُسْنِ الصُّورِيِّ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ كُلاًّ مِنَ الْخَيْرِ وَالْكَمَالِ وَالْحُسْنِ وَالْجَمَالِ فِي اَيِّ مَكَانٍ كَانَ اَثَرُ الْوُجُودِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ مَحْضٌ وَمَخْصُوصٌ بِوَاجِبِ الْوُجُودِ جَلَّ سُلْطَانُهُ فَكَمَا اَنَّ الْوُجُودَ مُنْعَكِسٌ فِي الْمُمْكِنِ مِنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ جَاءَ الْحُسْنُ وَالْجَمَالُ أَيْضًا مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ وَذَاتُ الْمُمْكِنِ بِوَاسِطَةِ عَدَمِهِ الذَّاتِيِّ شَرٌّ مَحْضٌ وَقُبْحٌ وَنَقْصٌ وَلَكِنَّ هٰذَا الْحُسْنَ وَالْجَمَالَ اللَّذَيْنِ مَشْهُودَانِ فِي الْمُمْكِنِ وَاِنْ جَاءَ مِنَ الْوُجُودِ وَلَكِنْ لَمَّا ظَهَرَا فِي مِرْآةِ الْعَدَمِ اَخَذَا حُكْمَ الْمِرْآةِ وَنَالاَ نَصِيبًا مِنَ الْقُبْحِ وَعَرَضَ لَهُمَا النَّقْصُ وَلَمَّا كَانَ فِي الْمُمْكِنِ قُبْحٌ ذَاتِيٌّ لَا يَجِدُ مِنَ الْحُسْنِ الْخَالِصِ لَذَّةً مِقْدَارَ مَا يَجِدُ مِنْ هٰذَا الْحُسْنِ مَعَ كَوْنِ ذَاكَ مَبْدَأً لِهٰذَا فَاِنَّ مُنَاسَبَتَهُ بِهٰذَا اَزْيَدُ كَكَنَّاسٍ يَجِدُ مِنَ الرَّائِحَةِ الْمُنْتَنَةِ بِوَاسِطَةِ اُنْسِيَّتِهِ وَالْفَتِهِ بِهَا لَذَّةً لَا يَجِدُ مِثْلَهَا مِنَ الرَّائِحَةِ الطَّيِّبَةِ كَمَا وَرَدَ فِي قِصَّةٍ مَشْهُورَةٍ اِنَّ كَنَّاسًا مَرَّ مَرَّةً مِنْ مَحَلَّةِ الْعَطَّارِينَ فَسَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ مِنْ فَرْطِ الرَّائِحَةِ الطَّيِّبَةِ فَمَرَّ بِهِ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ فَلَمَّا اطَّلَعَ عَلَى سِرِّ مُعَامَلَتِهِ اَمَرَ بِاَنْ يَحْشُوَ فِي اَنْفِهِ قِطْعَةَ رَوْثٍ فَفَعَلُوا فَاَفَاقَ وَقَامَ وَمَضَى لِسَبِيلِهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hacı Abdüllatif el-Harzemî'ye gönderilmiştir**
- **Sûrî (şekli) güzellikten tat almanın zararı**

Bil ki iyilik ve mükemmellik, güzellik ve cemâlin her biri nerede olursa olsun, sırf iyilik olan varlığın eseri olup Vâcibü'l-vücûda mahsustur.

Nasıl ki, vücut gölge olma (zılliyet) yoluyla Hazret-i Vücuttan imkan alemindekilere yansıyarak bir varlık kazanıyor ise, güzellik ve cemal de zılliyet yolu ile o mertebeden kaynaklanmaktadır. İmkan

alemindekilerin zatı, mahiyetinin yokluk olması hasebiyle sırf kötü, çirkin ve eksiktir.

İmkan alemindekilerde görülen bu güzellik ve cemâl vücut tarafından gelmiş ise de, yokluk aynasında ortaya çıktıklarından aynanın hükmünü almışlar, çirkinlikten de nasipleri olmuş ve kendilerine noksanlık arız olmuştur. İmkan alemindekilerin özünde bir çirkinlik olduğu için, fani güzelliğin de kaynağı olmasın rağmen, fani güzellikten aldığı lezzeti halis güzellikte bulamaz. Bunun sebebi fani güzelliklerle olan aşırı münasebetidir. Zira o, alışık olması sebebiyle pis kokudan aldığı tadı, hoş kokudan alamayan çöpçü gibidir.

Meşhur bir kıssada anlatıldığına göre, çöpçünün biri bir keresinde ıtriyat çarşısından geçerken aşırı güzel kokudan bayılıp yere düşer. Büyüklerden biri onu görüp başına gelen şeyin sırrını anlayınca, burnuna bir parça tezek tutulmasını söyler. Bunu yaptıklarında adam ayılır, kalkar ve yoluna gider.

KELİME ANLAMI

98. ≺ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالتِّسْعُونَ Doksan sekizinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى

الْحَاجِّ عَبْدِ اللَّطِيفِ الْخَوَارِزْمِيِّ Hacı Abdullatif Havarizmî'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ

ضَرَرِ الْاِلْتِذَاذِ Haz duymanın zararını beyan hakkındadır *(Neden?)* مِنَ الْحُسْنِ الصُّورِيِّ

Suret güzelliğinden. ≻

اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ كُلاًّ Her biri *(Neyin?)* مِنَ الْخَيْرِ وَالْكَمَالِ Hayır ve kemalin وَالْحُسْنِ

وَالْجَمَالِ Mükemmellik ve güzelliğin (her biri) فِي اَيِّ مَكَانٍ Nerede olursa olsun كَانَ

اَثَرُ الْوُجُودِ Vücûdun eseridir اَلَّذِي هُوَ خَيْرٌ مَحْضٌ Ki o sırf hayırdır وَمَخْصُوصٌ بِوَاجِبِ

الْوُجُودِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Ve saltanatı yüce Vacibu'l-Vücûd'a mahsustur فَكَمَا اَنَّ الْوُجُودَ Ve

nasıl ki vücût مُنْعَكِسٌ فِي الْمُمْكِنِ Mümkine aksetmişse *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الْحَضْرَةِ

Bu hazretten *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Gölgesi olma yoluyla جَاءَ الْحُسْنُ وَالْجَمَالُ اَيْضًا

Mükemmellik ve güzellik de gelmiştir *(Nereden?)* مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ

Bu mertebeden *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Gölgesi olma yoluyla وَذَاتُ الْمُمْكِنِ Mümkinin kendisi بِوَاسِطَةِ عَدَمِهِ الذَّاتِيِّ Öz yokluğu sebebiyle شَرٌّ مَحْضٌ Sırf şer وَقُبْحٌ وَنَقْصٌ Çirkinlik ve noksanlıktır وَلٰكِنَّ هٰذَا الْحُسْنَ وَالْجَمَالَ Ancak şu mükemmellik ve güzellik اَللَّذَيْنِ مَشْهُودَانِ فِي الْمُمْكِنِ Ki, mümkünde görünmektedirler وَإِنْ جَاءَ مِنَ الْوُجُودِ Vücûttan gelseler de وَلٰكِنْ لَمَّا ظَهَرَا Ancak görününce *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْعَدَمِ Yokluk aynasında وَنَالاَ نَصِيبًا مِنَ الْقُبْحِ Ve çirkinlikten nasip elde ettiler اَخَذَا حُكْمَ الْمِرْآةِ Aynanın hükmünü aldılar وَلَمَّا وَعَرَضَ لَهُمَا النَّقْصُ Ve onlara noksanlık arız oldu لاَ يَجِدُ مِنَ الْحُسْنِ Ve mümkinde olunca *(Ne?)* قُبْحٌ ذَاتِيٌّ Zati bir çirkinlik كَانَ فِي الْمُمْكِنِ الْخَالِصِ Sırf mükemmellikten alamaz *(Ne?)* لَذَّةً Bir lezzet *(Ne kadar?)* مِقْدَارَ مَا يَجِدُ Aldığı kadar *(Neden?)* مِنْ هٰذَا الْحُسْنِ Şu (yokluğa yansıyan) mükemmellikten مَعَ كَوْنِ ذَاكَ مَبْدَأً Bu sırf mükemmellik kaynak olmasına rağmen *(Neye?)* لِهٰذَا Şu (yokluktaki) mükemmelliğe فَإِنَّ مُنَاسَبَتَهُ Zira mümkinin münasebeti *(Ne ile?)* بِهٰذَا Şu (yokluktaki) mükemmellikle اَزْيَدَ Daha fazladır كَكُنَاسٍ Bir çöpçü gibi ki, يَجِدُ مِنَ الرَّائِحَةِ الْمُنْتِنَةِ O kötü kokudan alır *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ اُنْسِيَّتِهِ وَأُلْفَتِهِ بِهَا Ona alışmış ve aşina olması sebebiyle *(Ne alır?)* لَذَّةً Bir lezzet ki, لاَ يَجِدُ مِثْلَهَا Onun bir benzerini alamaz *(Neden?)* مِنَ الرَّائِحَةِ الطَّيِّبَةِ Güzel kokudan كَمَا وَرَدَ فِي قِصَّةٍ مَشْهُورَةٍ Nitekim meşhur bir kıssada geçmiştir ki, اِنَّ كُنَاسًا Bir çöpçü مَرَّ مَرَّةً Bir kere geçmiş *(Nereden?)* مِنْ مَحَلَّةِ الْعَطَّارِينَ Kokucuların çarşısından فَسَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ Ve baygın bir şekilde yere düşmüş *(Neden?)* مِنْ فَرْطِ الرَّائِحَةِ الطَّيِّبَةِ Aşırı güzel kokudan فَمَرَّ بِهِ وَاحِدٌ مِنَ اْلاَكَابِرِ Büyüklerden biri yanına gelmiş فَلَمَّا اطَّلَعَ Ve vakıf olunca *(Neye?)* عَلَى سِرِّ مُعَامَلَتِهِ

Bu hale gelmesinin sırrına اَمَرَ بِاَنْ يَحْشُوَ فِى اَنْفِهِ Burnuna konulması emretmiş *(Neyin?)* وَقَامَ وَمَضَى Çöpçü ayılmış فَأَفَاقَ Öyle yapmışlar فَفَعَلُوا Bir parça pisliğin قِطْعَةَ رَوْثٍ لِسَبِيلِهِ Ve kalkıp yoluna devam etmiş...

99. MEKTUP

٩٩- ﴿اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالتِّسْعُونَ: اِلَى جَنَابِ السَّيِّدِ الْمِيرْ مُؤْمِنِ الْبَلْخِيِّ فِي اِظْهَارِ شُكْرِ النِّعَمِ الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ الْمُفَاضَةِ مِنْ بَرَكَاتِ اَكَابِرِ مَا وَرَاءَ النَّهْرِ رَحِمَهُمُ اللهُ تَعَالَى﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ لَمْ يَشْكُرِ اللهَ اِنَّ حُقُوقَ عُلَمَاءِ مَا وَرَاءَ النَّهْرِ وَمَشَائِخِهَا شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ فِي ذِمَّةِ اَمْثَالِنَا الْعَاجِزِينَ الْمُتَأَخِّرِينَ بَلْ فِي ذِمَّةِ كَافَّةِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ فِي بِلَادِ الْهِنْدِ لَيْسَتْ مِمَّا يَدْرُجُ بَيَانُهَا فِي ضِمْنِ التَّقْرِيرِ وَحَيِّزِ التَّحْرِيرِ فَاِنَّا قَدِ اكْتَسَبْنَا الْاِعْتِقَادَ الصَّحِيحَ عَلَى وَفْقِ آرَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ كَثَّرَ اللهُ اَمْثَالَهُمْ فِي الْاَمْصَارِ مِنْ تَحْقِيقَاتِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَحَصَّلْنَا صِحَّةَ الْعَمَلِ بِمُوجَبِ اَقْوَالِ الْعُلَمَاءِ الْحَنَفِيَّةِ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ مِنْ تَدْقِيقَاتِهِمْ وَسُلُوكُ طَرِيقَةِ الصُّوفِيَّةِ الْعَلِيَّةِ قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ فِي هٰذِهِ الدِّيَارِ اَيْضًا مُسْتَفَادٌ مِنْ بَرَكَاتِ تِلْكَ الْبُقْعَةِ الشَّرِيفَةِ وَتَحْقِيقُ مَقَامِ الْجَذْبَةِ وَالسُّلُوكِ وَالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ وَالسَّيْرِ اِلَى اللهِ وَالسَّيْرِ فِي اللهِ الَّتِي كُلُّهَا مَرْبُوطَةٌ بِمَرْتَبَةِ الْوَلَايَةِ الْخَاصَّةِ مُفَاضَةٌ مِنْ فُيُوضِ اَكَابِرِ هٰذِهِ الْعَرْصَةِ الْمُتَبَرَّكَةِ وَبِالْجُمْلَةِ مَا بِهِ صَلَاحُ الظَّاهِرِ وَفَلَاحُ الْبَاطِنِ مَأْخُوذٌ مِنْ هُنَاكَ ﴿شِعْرٌ﴾

شكر فيض توجمن جون كنداى ابربهار * كه اكر خاروا كر كل همه برودء تست

حَرَسَهَا اللهُ سُبْحَانَهُ وَاَهَالِيَهَا مِنَ الْآفَاتِ وَالْبَلِيَّاتِ بِحُرْمَةِ سَيِّدِ السَّادَاتِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَالْاَصْحَابُ الَّذِينَ يَرِدُونَ مِنْ تِلْكَ الدِّيَارِ الْعُلْيَا اِلَى هٰذِهِ الدِّيَارِ السُّفْلَى لِحَاجَةٍ مَا يُظْهِرُونَ اَلْطَافَ الْحَضَرَاتِ ذَوِي الْبَرَكَاتِ الْقَاطِنِينَ هُنَاكَ بِالنِّسْبَةِ اِلَى هٰذَا الْحَقِيرِ خُصُوصًا اشْفَاقَ مُلَازِمِي حَضْرَةِ مَعْدِنِ الْاِرْشَادِ وَالْهِدَايَةِ وَمَنْبَعِ الْاِفَادَةِ وَالْاِفَاضَةِ سَلَّمَهُ اللهُ

تَعَالَى وَيَقُولُونَ اِنَّ لِجَنَابِهِ الْعَالِي حُسْنَ ظَنٍّ بِكَ وَاِنَّهُ طَالَعَ بَعْضَ عُلُومِكَ وَمَعَارِفِكَ الْمُحَرَّرَةِ وَاسْتَحْسَنَهَا وَمِثْلُ هٰذِهِ الْبِشَارَاتِ مِنَ الْاَكَابِرِ يَكُونُ بَاعِثًا عَلَى ازْدِيَادِ الرَّجَاءِ وَالْجُرْأَةِ عَلَى تَحْرِيرِ بَعْضِ الْاَذْوَاقِ وَالْمَوَاجِيدِ وَلَمَّا وَرَدَ الشَّيْخُ اَبُو الْمَكَارِمِ الصُّوفِيُّ فِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ وَاَظْهَرَ انْوَاعَ الْطَافِكُمْ وَاَصْنَافَ اِشْفَاقِكُمُ اجْتَرَأْنَا عَلَى التَّصْدِيعِ بِكَلِمَاتٍ اعْتِمَادًا عَلَى كَرَمِكُمْ وَحَيْثُ اَنَّ الْاَخَ مُحَمَّدًا هَاشِمًا الَّذِي هُوَ مِنَ الْاَحْبَابِ الْمُخْلِصِينَ اَرْسَلَ بَعْضَ نُقُولِ مُسَوَّدَاتِ هٰذَا الْفَقِيرِ فِي صُحْبَةِ الصُّوفِيِّ الْمُشَارِ اِلَيْهِ اكْتَفَيْنَا بِذٰلِكَ وَلَمْ نُدْرِجْ فِي هٰذِهِ الصَّحِيفَةِ حَرْفًا مِنْ عُلُومِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ وَمَعَارِفِهِمْ وَنَرْجُو مِنْ عِنَايَةِ الْحَضْرَةِ وَاِشْفَاقِهِ اَنْ لَا يَجْعَلَهُ مَنْسِيًّا مِنَ الدُّعَاءِ بِسَلَامَةِ الْخَاتِمَةِ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَنَخُصُّ كُلاًّ مِنَ الْحَضَرَاتِ الْعَالِيَةِ الدَّرَجَاتِ جَنَابَ النَّقِيبِ النَّجِيبِ مَلَاذِ اَهْلِ اللّٰهِ السَّيِّدِ مِيرَكْ شَاهْ وَجَنَابَ عَلَّامَةِ الْوَرَى مَوْلَانَا حَسَنٍ وَجَنَابَ نَاصِرِ الشَّرِيعَةِ وَحَافِظِ الْمِلَّةِ الْقَاضِي تُولَكْ اَدَامَ اللّٰهُ بَرَكَاتِهِمْ بِالدَّعَوَاتِ وَيُسَلِّمُ اَوْلَادُ الْفَقِيرِ اَيْضًا اِلَى مَخَادِيمِنَا الْكِرَامِ وَيَلْتَمِسُونَ مِنْهُمُ الدُّعَاءَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Seyyid Mir Mümin el-Belhî'ye Gönderilmiştir**
- **Mâverâünnehir büyüklerinin bereketlerinden kaynaklanan zâhirî ve bâtînî nimetlerin şükrünü beyan**

Allah Teâlâ'ya hamd, seçtiği kullarına ise selam olsun.

İnsanlara teşekkür etmeyen kimse Allâh'a da şükretmez[39]. Mâverâünnehir alimleri ve şeyhlerinin -Allâh onların çalışmalarını ödüllendirsin- bizim gibi sonradan gelen acizlerin, hatta Hint beldelerindeki bütün müslümanların üzerinde açıklanamayacak ve yazıya dökülemeyecek kadar çok hakları vardır. Kuşkusuz bizler ehl-i sün-

[39] Aclûnî, Keşfü'l-Hafa, nr. 2613

net ve'l- cemaat alimlerinin görüşlerine uygun olan doğru itikadı bu büyüklerin eserlerinden öğrenmiş ve Hanefi alimlerinin görüşleri uyarınca doğru amelde bulunmayı onların çalışmalarından elde etmişizdir. Allâh onların sayılarını artırsın ve onlardan razı olsun. Bu diyardaki büyük sûfilerin tarikatına sülûk de yine o şerefli bölgenin bereketlerindendir. Hepsi özel velâyet mertebesine bağlı olan cezbe, sülûk, fenâ, bekâ, seyr ilallâh ve seyr fillâh makamlarının tahkiki, bu bereketli bölgenin büyüklerinin feyizlerinden taşmıştır. Özetle, zâhirin salâhı ve bâtının felâhı olan her şey oradan alınmıştır.

Ey bahar bulutu senin feyiz şükrünü nasıl ödesin çimen,
Hepsi senin nimetinle yaşıyor hem gül hem de diken.

Allâh Teâlâ o diyarları ve halkını, efendilerin Efendisi (s.a.v.) hürmetine afet ve belalardan korusun. O yüce diyardan bu düşük diyara herhangi bir iş için gelen arkadaşlar, orada oturan bereket sahibi hazretlerin bu hakîre lütuflarından söz ediyorlar. Özellikle de bağlısı olduğum, irşat ve hidayet madeni, fayda ve feyiz kaynağının şefkatinden bahsediyorlar. Diyorlar ki o yüce hazretin sana hüsn-i zannı var. Senin yazdığın bazı ilimlerini ve marifetlerini mütalâa etmiş çok beğenmiştir. Büyüklerden gelen böyle müjdeler, bazı zevkleri ve duyguları yazma umut ve cüretinin artmasına sebep oluyor. Bu günlerde Şeyh Ebu'l-Mekârim es-Sûfi buraya vardığında, nezaketinizi ve yumuşaklığınızın güzelliklerini açıkladığında, kereminize güvenerek birkaç kelimeyle başınızı ağrıtmaya cüret ettik.

Şöyle ki, ihlaslı yaranlarımızdan kardeşimiz Muhammed Hâşim, bu fakirin müsveddelerinden bazı nüshaları adı geçen Sûfi ile birlikte göndermiş.

Bununla kifayet ettik ve bu sayfaya, bu yüce taifenin ilim ve marifetlerinden bir harf koymadık. Hazretin inayet ve merhametinden dileğimiz hüsn-i hatimemiz için duadan bizleri unutmamasıdır.

"Rabb'imiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir kurtuluş yolu hazırla!"[40]

[40] Kehf, 10.

Yüksek derecelere sahip hazretlerden her birine; Nakîb ve Necip Allah dostlarının sığınağı Seyyid Mîrek Şah Cenaplarına, zamanın allâmesi Mevlâna Hasan Cenaplarına ve şeriatın hamisi, dinin koruyucusu Kâdı Tûlek Cenaplarına özellikle dua ederiz. Allâh bereketlerini daim kılsın.

Bu fakirin evladı da, yine yüce efendilerimize selam eder ve onlardan dua beklerler.

KELİME ANLAMI

99. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالتِّسْعُونَ Doksan dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى جَنَابِ السَّيِّدِ الْمِيرْ مُؤْمِنِ الْبَلْخِيِّ Cenab-ı Seyyid Mir Mü'min Belhî'ye *(Ne hakkındadır?)* فِي اِظْهَارِ شُكْرِ النِّعَمِ الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ Zahiri ve bâtını nimetlerin şükrünü ifa hakkındadır *(Öyle nimetler ki,)* اَلْمُفَاضَةِ مِنْ بَرَكَاتِ اَكَابِرِ مَا وَرَاءَ النَّهْرِ Maveraunnehir büyüklerinin bereketlerinden akıp gelen رَحِمَهُمُ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ onlara rahmet etsin. ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun مَنْ لَمْ يَشْكُرِ النَّاسَ İnsanlara teşekkür etmeyen لَمْ يَشْكُرِ اللهَ Allah'a da teşekkür etmez اِنَّ حُقُوقَ عُلَمَاءِ مَا وَرَاءَ النَّهْرِ وَمَشَائِخِهَا Kuşkusuz Maveraunnehir alimlerinin ve meşayıhının hakları شَكَرَ اللهُ تَعَالَى Allah mükafatlandırsın *(Neyi?)* سَعْيَهُمْ Onların çalışmalarını *(Neredeki?)* فِي ذِمَّةِ اَمْثَالِنَا الْعَاجِزِينَ الْمُتَأَخِّرِينَ Bizim gibi sonraki acizlerin boynundaki بَلْ فِي ذِمَّةِ كَافَّةِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ فِي بِلَادِ الْهِنْدِ Hatta Hint beldelerindeki tüm ehli İslam'ın boynundaki (hakları) لَيْسَتْ مِمَّا يَدْرُجُ بَيَانُهَا İzahı sığacak şeylerden

فَإِنَّا قَدِ Ve yazı alanına وَحَيِّزِ التَّحْرِيرِ İfadenin içine فِي ضِمْنِ التَّقْرِيرِ değildir *(Nereye?)*
اكْتَسَبْنَا Zira biz kazandık *(Neyi?)* اَلْاِعْتِقَادَ الصَّحِيحَ Sağlam inancı *(Neye göre olan?)* عَلَى
كَثَّرَ اللهُ Ehli Sünnet ve'l-Cemaat'ın görüşlerine göre olan وَفْقِ آرَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ
اَمْثَالَهُمْ Allah onların benzerlerini artırsın *(Nerede?)* فِي اَلْاَمْصَارِ Şehirlerde *(Neden kazandık?)*
مِنْ تَحْقِيقَاتِ هَؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin açıklamalarından وَحَصَّلْنَا Ve elde
ettik *(Neyi?)* صِحَّةَ الْعَمَلِ Doğru amel etmeyi *(Ne ile?)* بِمُوجَبِ اَقْوَالِ الْعُلَمَاءِ الْحَنَفِيَّةِ
Hanefi alimlerin görüşlerinin gereğiyle رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun
(Neden elde ettik?) مِنْ تَدْقِيقَاتِهِمْ Onların araştırmalarından وَسُلُوكُ طَرِيقَةِ الصُّوفِيَّةِ الْعَلِيَّةِ
قَدَّسَ اللهُ اَسْرَارَهُمْ Yüce sûfilerin (k.s.) tarikatında sulük etmek *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الدِّيَارِ
Bu diyarlarda أَيْضًا مُسْتَفَادٌ O da istifade edilmiştir *(Neden?)* مِنْ بَرَكَاتِ تِلْكَ الْبُقْعَةِ
الشَّرِيفَةِ Bu kıymetli bölgenin bereketlerinden وَتَحْقِيقُ مَقَامِ الْجَذْبَةِ وَالسُّلُوكِ Cezbe ve
sülük makamının, وَالْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ Fena ve bekanın, وَالسَّيْرِ اِلَى اللهِ وَالسَّيْرِ فِي اللهِ Seyri
ilallah ve seyri fillahın açıklaması اَلَّتِي كُلُّهَا مَرْبُوطَةٌ Ki, bunların hepsi bağlıdır *(Neye?)*
مُفَاضَةٌ مِنْ Velayet-i Hassa mertebesine (işte bunların hepsi) بِمَرْتَبَةِ الْوَلَايَةِ الْخَاصَّةِ
فُيُوضِ اَكَابِرِ هٰذِهِ الْعَرْصَةِ الْمُتَبَرَّكَةِ Şu mübarek yerin büyüklerinin feyizlerinden akıp
gelmiştir وَبِالْجُمْلَةِ Kısacası, مَا بِهِ صَلَاحُ الظَّاهِرِ Zahirin kendisiyle iyi olduğu
وَفَلَاحُ Ve bâtının saadet bulduğu şey مَأْخُوذٌ مِنْ هُنَاكَ Oradan alınmıştır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

شكر فيض توجمن جون كندای ابر بهار Ey bahar bulutu senin feyiz şükrünü nasıl öde-
sin çimen كه اكر خاروا كر كل همه برودء تست Hepsi senin nimetinle yaşıyor hem gül
hem de diken.

حَرَسَهَا اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu orayı korusun وَأَهَالِيَهَا Ve ehlinin de *(Neden?)* مِنَ
الْآفَاتِ وَالْبَلِيَّاتِ Felaket ve belalardan *(Kimin hürmetine?)* بِحُرْمَةِ سَيِّدِ السَّادَاتِ Efendilerin
efendisi hürmetine عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Dua ve selamlar
olsun وَالْأَصْحَابُ الَّذِينَ يَرِدُونَ Gelen arkadaşlar *(Nereden?)* مِنْ تِلْكَ الدِّيَارِ الْعُلْيَا O yüce
diyardan *(Nereye?)* إِلَى هٰذِهِ الدِّيَارِ السُّفْلَى Bu alçak yerlere *(Niçin?)* لِحَاجَةٍ مَّا Bir ihtiyaç
için يُظْهِرُونَ Bildiriyorlar *(Neyi?)* أَلْطَافَ الْحَضَرَاتِ ذَوِي الْبَرَكَاتِ Bereket sahibi
büyüklerin nezaketlerini *(Hangi büyükler?)* اَلْقَاطِنِينَ هُنَاكَ Orada ikamet eden *(Kime
nispetle olan nezaketleri?)* بِالنِّسْبَةِ إِلَى هٰذَا الْحَقِيرِ Bu hakire nispetle خُصُوصًا Özelliklede
إِشْفَاقَ مُلَازِمِي حَضْرَةِ مَعْدِنِ الْإِرْشَادِ وَالْهِدَايَةِ وَمَنْبَعِ الْإِفَادَةِ وَالْإِفَاضَةِ İrşat ve hidayet
madeni, ifade ve feyiz kaynağı Hazreti şeyhimizin hizmetçilerinin özlemini
(bildiriyorlar) سَلَّمَهُ اللهُ تَعَالَى Allah şeyhimize selamet versin وَيَقُولُونَ Ve diyorlar ki: إِنَّ
وَإِنَّهُ طَالَعَ لِجَنَابِهِ الْعَالِي Cenab-ı âli şeyhimizin حُسْنَ ظَنٍّ بِكَ Sana hüsnü zannı vardır
Ve o mütalaa etti *(Neyi?)* بَعْضَ عُلُومِكَ وَمَعَارِفِكَ الْمُحَرَّرَةِ Senin bazı yazılmış ilim ve
marifetlerini وَاسْتَحْسَنَهَا Ve onları güzel karşıladı وَمِثْلُ هٰذِهِ الْبِشَارَاتِ مِنَ الْأَكَابِرِ
Büyüklerden böyle müjdeler يَكُونُ بَاعِثًا Sebep olmaktadır *(Neye?)* عَلَى ازْدِيَادِ الرَّجَاءِ
وَالْجُرْأَةِ Ümit ve cesaretin artmasına *(Neye?)* عَلَى تَحْرِيرِ بَعْضِ الْأَذْوَاقِ وَالْمَوَاجِيدِ Bazı
zevk ve vecdleri yazmaya وَلَمَّا وَرَدَ Gelince *(Kim?)* اَلشَّيْخُ أَبُو الْمَكَارِمِ الصُّوفِيُّ Şeyh
Ebu'l-Mekarim Sûfî *(Ne zaman?)* فِي هٰذِهِ الْأَيَّامِ Şu günlerde وَأَظْهَرَ Ve bildirince
(Neyi?) أَنْوَاعَ أَلْطَافِكُمْ وَأَصْنَافَ إِشْفَاقِكُمْ Çeşitli nezaketlerinizi Ve türlü, türlü
özlemlerinizi اِجْتَرَأْنَا Cesaret ettik *(Neye?)* عَلَى التَّصْدِيعِ Başınızı ağrıtmaya

بِكَلِمَاتٍ *(Ne ile?)* Birkaç kelimeyle اِعْتِمَادًا عَلَى كَرَمِكُمْ *(Nasıl?)* Kereminize güvenerek وَحَيْثُ اَنَّ الْاَخَ مُحَمَّدًا هَاشِمًا Ve mademki, kardeşimiz Muhammed Haşim اَلَّذِى هُوَ مِنَ الْاَحْبَابِ الْمُخْلِصِينَ Ki o samimi dostlardandır اَرْسَلَ Göndermiştir *(Neyi?)* بَعْضَ نُقُولِ مُسَوَّدَاتِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin müsveddelerinin bir kısım nüshalarını *(Nasıl?)* فِى صُحْبَةِ الصُّوفِيِّ الْمُشَارِ اِلَيْهِ Kendisine işaret edilen Sûfi'nin beraberinde اِكْتَفَيْنَا بِذٰلِكَ Bu kadarıyla yetindik وَلَمْ نُدْرِجْ فِى هٰذِهِ الصَّحِيفَةِ Ve bu mektupta yer vermedik *(Neye?)* حَرْفًا مِنْ عُلُومِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ وَمَعَارِفِهِمْ Şu yüce taifenin ilim ve marifetlerinden bir harfe وَنَرْجُو Ve ummaktayız *(Neden?)* مِنْ عِنَايَةِ الْحَضْرَةِ وَاِشْفَاقِهِ Hazretin yardım ve şefkatinden *(Neyi?)* اَنْ لَا يَجْعَلَهُ مَنْسِيًّا Onu unutulmuş eylememesini *(Neden?)* مِنَ الدُّعَاءِ بِسَلَامَةِ الْخَاتِمَةِ Sonunun selamet olması duasından رَبَّنَا آتِنَا Rabbimiz bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا Şu işimizden Bir çıkış yolu وَنَخُصُّ كُلًّا Ve hepsini ayrı tutmaktayız *(Kimini?)* جَنَابَ النَّقِيبِ النَّجِيبِ مِنَ الْحَضَرَاتِ الْعَالِيَةِ الدَّرَجَاتِ Dereceleri yüksek hazretler Cenab-ı Nakib ve Necib مَلَاذِ اَهْلِ اللهِ Ehlullah'ın sığınağı اَلسَّيِّدِ مِيرَكْ شَاهْ Seyyid Mirek Şah وَجَنَابَ عَلَّامَةِ الْوَرَى Zamanın allâmesi Cenap مَوْلَانَا حَسَنِ Mevlana Hasan اَلْقَاضِى تُولَكْ وَحَافِظِ الْمِلَّةِ Ve dinin hamisi وَجَنَابَ نَاصِرِ الشَّرِيعَةِ Ve şeriatın yardımcısı Cenap Kadı Tulek'in (hepsini ayrı tutmaktayız) اَدَامَ اللهُ بَرَكَاتِهِمْ Allah onların bereketlerini daim eylesin *(Ne ile ayrı tutmaktayız?)* بِالدَّعَوَاتِ Dualarla وَيُسَلِّمُ اَوْلَادُ الْفَقِيرِ أَيْضًا Fakirin çocukları da selam söylemekte *(Kime?)* اِلَى مَخَادِيمِنَا الْكِرَامِ Kıymetli büyüklerimize وَيَلْتَمِسُونَ مِنْهُمُ الدُّعَاءَ Ve onlardan dua istemektedirler...

100. MEKTUP

١٠٠ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْمُوفِي مِائَةً: اِلَى الشَّيْخِ نُورِ الْحَقِّ فِي كَشْفِ سِرِّ مَحَبَّةِ يَعْقُوبَ لِيُوسُفَ عَلَيْهِمَا السَّلاَمُ مَعَ بَيَانِ بَعْضِ اَسْرَارٍ عَجِيبَةٍ وَعُلُومٍ غَرِيبَةٍ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدِ اسْتَفْسَرَ اَخِي الْاَعَزُّ الشَّيْخُ نُورُ الْحَقِّ عَنْ مَحَبَّةِ يَعْقُوبَ لِيُوسُفَ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمَا الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ بِالْاهْتِمَامِ وَالشَّوْقِ التَّامِّ وَكَانَ شَوْقُ انْكِشَافِ هٰذَا الْمَعْنَى فِي هٰذَا الْفَقِيرِ أَيْضًا مُنْذُ مُدَّةٍ وَلَمَّا كَانَ شَوْقُهُ عِلاَوَةً عَلَى شَوْقِ هٰذَا الْفَقِيرِ صِرْتُ مُتَوَجِّهًا بِكُلِّيَّتِي اِلَى كَشْفِ هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ بِلاَ اخْتِيَارٍ فَظَهَرَ فِي بَادِي النَّظَرِ اَنَّ خِلْقَتَهُ وَحُسْنَهُ وَجَمَالَهُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ لَيْسَتْ مِنْ جِنْسِ خِلْقَةِ النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ وَحُسْنِهَا وَجَمَالِهَا بَلْ اِنَّ جَمَالَهُ مِنْ جِنْسِ جَمَالِ اَهْلِ الْجَنَّةِ وَصَارَ مَشْهُودًا اَنَّ صَبَاحَتَهُ مَعَ كَوْنِهَا فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ لَهَا مُشَابَهَةٌ بِحُسْنِ الْحُورِ وَالْغِلْمَانِ ثُمَّ كَتَبْتُ مَا كَانَ مُفَاضًا فِي هٰذَا الْبَابِ بَعْدَ ذٰلِكَ بِكَرَمِ اللّٰهِ وَفَضْلِهِ تَعَالَى بِالتَّفْصِيلِ وَاَرْسَلْتُهُ اِلَيْكُمْ ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾ ﴿شِعْرٌ﴾

وَاَمْسَكُونِي وَرَى الْمَرْأَى كَدُرَّتِهِمْ ۞ اَقُولُ مَا قَالَ لِي اُسْتَاذِيَ الْاَزَلِيُّ

فَاِنْ قِيلَ: مَا وَجْهُ اِفْرَاطِ مَحَبَّةِ يَعْقُوبَ لِيُوسُفَ عَلَيْهِمَا السَّلاَمُ وَقَدْ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِي حَقِّهِ وَحَقِّ آبَائِهِ الْكِرَامِ اُولِي الْاَيْدِي وَالْاَبْصَارِ ﴿اِنَّآ اَخْلَصْنَاهُمْ بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ * وَاِنَّهُمْ عِنْدَنَا لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيَارِ﴾ فَكَيْفَ يَكُونُ التَّعَلُّقُ بِمَا دُونَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ مُنَاسِبًا لِشَأْنِ الْاَنْبِيَاءِ اُولِي الْاَيْدِي وَالْاَبْصَارِ وَكَيْفَ يَسَعُ الْمُصْطَفَيْنَ الْمُخْلَصِينَ مَحَبَّةُ الْمَخْلُوقِينَ لَا يُقَالُ اِنَّ ذٰلِكَ لَيْسَ بِتَعَلُّقٍ بِمَا دُونَ الْحَقِّ تَعَالَى فَاِنَّ الْمَخْلُوقَ لَيْسَ اِلَّا مِرْآةُ حُسْنِهِ وَجَمَالِهِ تَعَالَى كَمَا قَالَتِ الصُّوفِيَّةُ وَجَوَّزُوا شُهُودَ الْوَحْدَةِ فِي مِرْآةِ الْكَثْرَةِ وَاَثْبَتُوا الْمُشَاهَدَاتِ وَالْمُكَاشَفَاتِ فِي مَجَالِي صُوَرِ الْمُمْكِنَاتِ وَمَظَاهِرِهَا فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ سِوَى الرُّؤْيَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ لِاَنَّ مِثَالَ هٰذَا الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ مِمَّا يَظْهَرُ لِلسَّالِكِينَ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ الْفَانِيَةِ وَقْتَ غَلَبَاتِ

التَّوْحِيدِ وَخَوَاصُّ الْاُمَّةِ يَكَادُونَ يَسْتَنْكِفُونَ عَنْهَا وَيَتَحَاشَوْنَ فَاِذَا كَانَتْ مُعَامَلَةُ خَوَاصِّ الْاُمَّةِ هٰكَذَا فَكَيْفَ يَحْتَمِلُ ثُبُوتُ هٰذِهِ الْاَحْوَالِ فِي حَقِّ الْاَنْبِيَاءِ الْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيَارِ بَلْ تَصَوُّرُ هٰذَا الْمَعْنَى فِي حَقِّهِمْ عَيْنُ الْوَبَالِ. **قُلْتُ** اِنَّ جَوَابَ هٰذَا السُّؤَالِ مَبْنِيٌّ عَلَى مُقَدِّمَةٍ وَهِيَ اَنَّ حُسْنَ الْآخِرَةِ وَجَمَالَهَا وَكَذٰلِكَ التَّلَذُّذَاتُ وَالتَّنَعُّمَاتُ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ لَيْسَتْ كَحُسْنِ الدُّنْيَا وَجَمَالِهَا وَلَا كَالتَّلَذُّذَاتِ وَالتَّنَعُّمَاتِ فِيهَا فَاِنَّ ذَاكَ الْحُسْنَ وَالْجَمَالَ خَيْرٌ فِي خَيْرٍ وَذَاكَ التَّلَذُّذَ وَالتَّنَعُّمَ مَرْضِيٌّ عِنْدَ الْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ وَمَقْبُولٌ وَكُلُّ هٰذَا الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ شَرٌّ وَنَقْصٌ وَجَمِيعُ هٰذَا التَّلَذُّذِ وَالتَّنَعُّمِ غَيْرُ مَقْبُولٍ وَغَيْرُ مُسْتَحْسَنٍ وَلِهٰذَا كَانَتْ دَارُ الْآخِرَةِ دَارَ الرِّضَا وَدَارُ الدُّنْيَا دَارَ غَضَبِ الْمَوْلَى. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ الْحُسْنُ وَالْجَمَالُ فِي الْمُمْكِنِ مُسْتَعَارًا مِنْ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَلَمْ يَكُنِ الْمُمْكِنُ شَيْئًا غَيْرَ اَنْ يَكُونَ مِرْآةً وَمَظْهَرًا لِذٰلِكَ الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ فَاِنَّ الْمُمْكِنَ لَيْسَ لَهُ شَيْئٌ بَلْ كُلُّمَا فِيهِ مُسْتَعَارٌ مِنْ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ فَمِنْ أَيْنَ جَاءَ التَّفَاوُتُ بَيْنَ الْمَوْطِنَيْنِ وَلِمَ كَانَ اَحَدُهُمَا مَرْضِيًّا وَمَقْبُولاً وَالْآخَرُ غَيْرَ مَقْبُولٍ وَغَيْرَ مُسْتَحْسَنٍ. **قُلْتُ**: جَوَابُ هٰذَا مَبْنِيٌّ عَلَى مُقَدِّمَاتٍ، **الْمُقَدِّمَةُ الْاُولَى**: اَنَّ الْعَالَمَ بِتَمَامِهِ بِمَجَالِي اَسْمَاءِ الْوَاجِبِ وَمَظَاهِرُ صِفَاتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ وَمَرَايَا كَمَالَاتِهِ الْاَسْمَائِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ. **اَلْمُقَدِّمَةُ الثَّانِيَةُ**: اَنَّ صِفَاتِ الْوَاجِبِ وَاِنْ كَانَتْ دَاخِلَةً فِي دَائِرَةِ الْوُجُوبِ وَلٰكِنْ لَمَّا ثَبَتَ لَهَا الْاِحْتِيَاجُ فِي الْوُجُودِ وَالْقِيَامِ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ كَانَتْ فِيهَا رَائِحَةٌ مِنَ الْاِمْكَانِ وَالْوُجُوبُ الذَّاتِيُّ غَيْرُ مَقْطُوعٍ فِي حَقِّهَا فَاِنَّ وُجُوبَهَا لَيْسَ لِنَفْسِهَا بَلْ لِذَاتِ الْوَاجِبِ وَاِنْ لَمْ يَقُولُوا لَهَا غَيْرُ الذَّاتِ وَلٰكِنْ لَا بُدَّ مِنَ الْغَيْرِيَّةِ فَاِنَّ الْاِثْنِيَّةَ كَائِنَةٌ بَيْنَهُمَا "اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ" قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ مِنْ قَضَايَا اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَا يَنْبَغِي اِطْلَاقُ الْاِمْكَانِ فِي حَقِّهَا لِكَوْنِهِ مُوهِمًا لِلْحُدُوثِ لِاَنَّ كُلَّ مُمْكِنٍ حَادِثٌ عِنْدَهُمْ وَلَا يَنْبَغِي تَجْوِيزُ الْوُجُوبِ بِالْغَيْرِ اَيْضًا فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ لِاَنَّهُ مُوهِمٌ لِانْفِكَاكِهَا عَنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ. **اَلْمُقَدِّمَةُ الثَّالِثَةُ**: اَنَّ كُلَّمَا فِيهِ رَائِحَةُ الْاِمْكَانِ فِيهِ مَجَالٌ لِلْعَدَمِ فِي حَدِّ ذَاتِهِ وَاِنْ

كَانَ حُصُولُهُ مُحَالاً فَإِنَّ اسْتِحَالَتَهُ مَا جَاءَتْ مِنْ نَفْسِهِ بَلْ مِنْ مَحَلٍّ آخَرَ. **اَلْمُقَدِّمَةُ الرَّابِعَةُ:** اَنَّ اَسْمَاءَ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَىٰ كَمَا اَنَّ لَهَا فِي جَانِبِ وُجُودِهَا حُسْنًا وَجَمَالاً كَذٰلِكَ لَهَا فِي جَانِبِ احْتِمَالِهَا لِلْعَدَمِ أَيْضًا حُسْنٌ وَجَمَالٌ وَإِنْ كَانَ ثُبُوتُ هٰذَا الْحُسْنِ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ وَمُنَاسِبًا لِلْعَدَمِ وَكَانَ مُسْتَعَارًا مِنَ الْجِوَارِ لِاَنَّ الْعَدَمَ لَا نَصِيبَ لَهُ فِي حَدِّ ذَاتِهِ غَيْرُ الشَّرِّ وَالْقُبْحِ وَالْوُجُودُ هُوَ الَّذِي بِكُلِّيَّتِهِ خَيْرٌ وَكَمَالٌ وَبِتَمَامِهِ حُسْنٌ وَجَمَالٌ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْحُسْنَ الَّذِي يُحَسُّ فِي الْعَدَمِ كَحَنْظَلٍ غُلِّفَ بِالسُّكَّرِ وَاُوهِمَ اَنَّهُ حُلْوٌ **اَلْمُقَدِّمَةُ الْخَامِسَةُ:** اَنَّهُ قَدْ لَاحَ بِكَرَمِ اللهِ تَعَالَىٰ بِالنَّظَرِ الْكَشْفِيِّ اَنَّ جَانِبَ عَدَمِ الْمُمْكِنِ قَدْ حَصَلَتْ لَهُ التَّرْبِيَةُ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ بِكَمَالِ الْاقْتِدَارِ وَثَبَتَ لَهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ بِالصُّنْعِ الْكَامِلِ ثَبَاتٌ وَاسْتِقْرَارٌ وَجُعِلَ مَظْهَرًا لِحُسْنِ الصِّفَاتِ وَجَمَالِهَا الْكَائِنَيْنِ فِي جَانِبِ احْتِمَالِهَا لِلْعَدَمِ وَاتَّضَحَ أَيْضًا اَنَّ جَانِبَ وُجُودِ الْمُمْكِنِ يُرَجَّحُ فِي النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَيُجْعَلُ مَظْهَرًا لِحُسْنِ الصِّفَاتِ وَجَمَالِهَا الْكَائِنَيْنِ فِي جَانِبِ وُجُودِهَا فَإِذَا عَلِمْتَ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَاتِ الْخَمْسَ صَارَ التَّفَاوُتُ بَيْنَ حُسْنِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَجَمَالِهَا وَبَيْنَ حُسْنِ تِلْكَ النَّشْأَةِ وَجَمَالِهَا وَاضِحًا وَكَانَ حُسْنُ اِحْدَى النَّشْأَتَيْنِ وَقُبْحُ الْاُخْرَىٰ لَائِحًا وَصَارَ الْمَرْضِيُّ مُتَمَيِّزًا مِنْ غَيْرِ الْمَرْضِيِّ وَمِنْ هٰذِهِ التَّحْقِيقَاتِ انْحَلَّ هٰذَا السُّؤَالُ وَاتَّضَحَتِ الْمُقَدِّمَةُ الَّتِي كَانَ السُّؤَالُ الْاَوَّلُ مَبْنِيًّا عَلَيْهَا كَمَا لَا يَخْفَى عَلَى الْفَطِنِ الْمُتَأَمِّلِ فَإِذَا اتَّضَحَتْ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَةُ اَقُولُ فِي جَوَابِ السُّؤَالِ الْاَوَّلِ بِفَضْلِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ اِنَّهُ قَدْ صَارَ مَعْلُومًا بِالْكَشْفِ الصَّرِيحِ اَنَّ وُجُودَ يُوسُفَ عَلَىٰ نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاِنْ ظَهَرَ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَلٰكِنَّ وُجُودَهُ مِنَ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ عَلَىٰ خِلَافِ وُجُودِ سَائِرِ مَوْجُودَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَاَنَّهُ قَدْ رُجِّحَ جَانِبُ وُجُودِهِ وَجُعِلَ مَظْهَرًا لِلْحُسْنِ وَالْجَمَالِ الْمُتَعَلِّقَيْنِ بِوُجُودِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَانْتَفَى عَنْهُ تَعَلُّقُ شَائِبَةِ الْعَدَمِيَّةِ بِنَفْسِهِ اَوْ بِاَصْلِهِ وَجُعِلَ هُوَ وَاَصْلُهُ طَاهِرًا مِنْ عِلَّةِ الْعَدَمِ الَّذِي هُوَ مَنْشَأُ كُلِّ قُبْحٍ وَنَقْصٍ وَلَمْ يُتْرَكْ فِيهِ غَيْرُ اسْتِيلَاءِ نُورِ جَانِبِ الْوُجُودِ الَّذِي هُوَ نَصِيبُ اَهْلِ الْجَنَّةِ فَكَانَ التَّعَلُّقُ بِحُسْنِهِ وَجَمَالِهِ

كَالتَّعَلُّقِ بِحُسْنِ الْجَنَّةِ وَجَمَالِهَا وَحُسْنُ اَهْلِهَا وَجَمَالِهِمْ مَحْمُودًا بِالضَّرُورَةِ وَنَصِيبًا لِلْكُمَّلِ وَكُلَّمَا كَانَ الْمُحِبُّ اَكْمَلَ يَكُونُ تَعَلُّقُهُ بِحُسْنِ تِلْكَ النَّشْأَةِ وَجَمَالِهَا اَزْيَدَ وَيَكُونُ قَدَمُهُ فِى مَرَاضِى الْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ اَسْبَقَ فَاِنَّ التَّعَلُّقَ بِتِلْكَ النَّشْأَةِ وَمَحَبَّتَهَا عَيْنُ التَّعَلُّقِ بِصَاحِبِ تِلْكَ النَّشْأَةِ وَمَحَبَّتِهِ فَاِنَّ تِلْكَ النَّشْأَةَ لَيْسَتْ اِلَّا طِلْسِمَ حِكْمَتِهِ وَنِقَابَ جَمَالِهِ كَرِدَاءِ الْكِبْرِيَاءِ ﴿وَاللّٰهُ يَدْعُوا اِلٰى دَارِ السَّلَامِ﴾ نَصٌّ قَاطِعٌ فِى هٰذَا الْاَمْرِ ﴿وَاللّٰهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ﴾ حُجَّةٌ وَاضِحَةٌ لِهٰذَا الْمَعْنٰى وَالَّذِى جَعَلَ التَّعَلُّقَ بِالْآخِرَةِ كَالتَّعَلُّقِ بِالدُّنْيَا مَذْمُومًا وَجَعَلَهُ مُغَايِرًا لِلتَّعَلُّقِ بِالْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ فَهُوَ لَمْ يَعْلَمْ حَقِيقَةَ الْآخِرَةِ كَمَا هِىَ وَقَاسَ الْغَائِبَ عَلَى الشَّاهِدِ مَعَ وُجُودِ الْفَارِقِ الْبَيِّنِ فَلَوِ اطَّلَعَتْ رَابِعَةُ الْمِسْكِينَةُ عَلَى حَقِيقَةِ الْجَنَّةِ كَمَا هِىَ لَمَا كَانَتْ فِى فِكْرِ احْرَاقِ الْجَنَّةِ وَلَمَا اعْتَقَدَتِ التَّعَلُّقَ بِهَا مُغَايِرًا لِلتَّعَلُّقِ بِمَوْلَاهَا وَقَالَ آخَرُ اِنَّ فِى آيَةِ ﴿مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْاٰخِرَةَ﴾ شِكَايَةً مِنَ الْفَرِيقَيْنِ اَعْطَاهُمُ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْانْصَافَ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ اَنْ يَدْعُوَ اللّٰهُ تَعَالَى اِلَى الْجَنَّةِ ثُمَّ يَشْكُوَ مِمَّنْ يُجِيبُ دَعْوَتَهُ فَلَوْ كَانَ التَّعَلُّقُ بِذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ مَذْمُومًا اَوْ كَانَتْ فِيهِ شَائِبَةُ الذَّمِّ لَمَا كَانَتِ الْجَنَّةُ دَارَ الرِّضَا وَالرِّضَا هُوَ نِهَايَةُ مَرَاتِبِ الْقَبُولِ بَلْ كَانَتْ مِثْلَ الدُّنْيَا مَغْضُوبًا عَلَيْهَا وَعِلَّةُ الْغَضَبِ وَبَاعِثُ الذَّمِّ الْعَدَمُ الَّذِى هُوَ اَصْلُ كُلِّ قُبْحٍ وَنَقْصٍ وَصَارَ نَصِيبًا لِلدُّنْيَا وَسَبَبًا لِكَوْنِهَا مَلْعُونَةً وَلَمَّا حَصَلَ التَّبَرِّى مِنَ الْعَدَمِ زَالَتْ شَائِبَةُ الذَّمِّ وَالْقُبْحِ وَكَانَ عَدَمُ الرِّضَا وَعَدَمُ الْمَقْبُولِيَّةِ نَصِيبَ الْاَعْدَاءِ وَلَمْ يَبْقَ غَيْرُ الرِّضَا وَالْقَبُولِ وَالْوُجُودِ وَالنُّورِ وَغَيْرُ الْوَصْلِ وَالْوُصُولِ وَالرَّاحَةِ وَالسُّرُورِ اَصْلًا قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**اِنَّ الْجَنَّةَ قِيعَانٌ وَاِنَّ غِرَاسَهَا قَوْلُكَ سُبْحَانَ اللّٰهِ وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ وَلَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ وَاللّٰهُ اَكْبَرُ**» وَالْمَعْنَى التَّنْزِيهِىُّ الَّذِى ظَهَرَ هٰهُنَا فِى كِسْوَةِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ يَتَمَثَّلُ هُنَاكَ بِصُورَةِ الشَّجَرِ وَيَكُونُ التَّعَلُّقُ بِذٰلِكَ الشَّجَرِ وَالتَّلَذُّذُ مِنْهُ عَيْنَ التَّعَلُّقِ وَالتَّلَذُّذِ بِالْمَعْنَى التَّنْزِيهِىِّ وَعَلٰى هٰذَا الْقِيَاسِ وَمَا بَيَّنَهُ الصُّوفِيَّةُ الْعَلِيَّةُ مِنَ الْاَسْرَارِ وَالدَّقَائِقِ فِى التَّوْحِيدِ وَالْاتِّحَادِ وَنَزَلُوا عَلَى الْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ فِى هٰذَا النَّشْأَةِ

وَعَشِقُوهَا وَاَثْبَتُوا فِي ضِمْنِ ذٰلِكَ شُهُودًا وَمُشَاهَدَةً وَاعْتَقَدُوا حُسْنَ تِلْكَ الْمَظَاهِرِ وَجَمَالِهَا عَيْنَ حُسْنِ الْمَوْلَى وَجَمَالِهِ حَتَّى قَالَ بَعْضُهُمْ «ذُقْتُكَ فِي كُلِّ طَعَامٍ لَذِيذٍ» وَقَالَ الْآخَرُ

﴿شِعْرٌ﴾

امر وز جون جمال تو در برده ظاهرست ❁ در حیرتم که وعدهء فردا برای جیست

وَقَالَ الثَّالِثُ ﴿شِعْرٌ﴾

مَا هَمَّ قَوْمٌ بِشُرْبِ الْمَاءِ مِنْ عَطَشٍ ❁ اِلَّا رَأَوْا مَا هُوَ الْمَقْصُودُ فِي قَدَحِ

صِدْقُ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ بَعِيدٌ عَنْ فَهْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ وَوِجْدَانِهِ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَلَا اَجِدُ هُنَا طَاقَةً تَحْمِلُ هٰذِهِ الدَّقَائِقَ وَلَا اَرَاهَا قَابِلَةً لِقَبُولِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ فَلَوْ كَانَتْ فِيهَا طَاقَةٌ وَقَابِلِيَّةٌ لَمَا كَانَتْ مَغْضُوبًا عَلَيْهَا وَلَمَا قَالَ النَّبِيُّ ﷺ «اَلدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ» وَاللَّائِقُ بِالْكِرَامَاتِ وَالْقَابِلُ لِهٰذِهِ الْمَقَامَاتِ هُوَ الْجَنَّةُ "ذُقْتُكَ فِي كُلِّ طَعَامٍ لَذِيذٍ" صَادِقٌ عَلَى طَعَامِ الْجَنَّةِ لَا عَلَى طَعَامِ الدُّنْيَا الَّذِي هُوَ مَخْلُوطٌ بِمَاءِ الْعَدَمِ الْمَسْمُومِ وَلِهٰذَا لَمْ يُسْتَحْسَنِ ارْتِكَابُ ذٰلِكَ. وَعِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ جَنَّةُ كُلِّ شَخْصٍ عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ الْاِسْمِ الْاِلٰهِيِّ الَّذِي هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ ذٰلِكَ الشَّخْصِ وَظَهَرَ ذٰلِكَ الْاِسْمُ بِصُورَةِ الْاَشْجَارِ وَالْاَنْهَارِ وَبِصُورَةِ الْحُورِ وَالْقُصُورِ وَبِصُورَةِ الْوِلْدَانِ وَالْغِلْمَانِ فَكَمَا اَنَّ فِي الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ تَفَاوُتًا بِاعْتِبَارِ الْعُلُوِّ وَالسُّفْلِ وَبِاعْتِبَارِ الْجَامِعِيَّةِ وَعَدَمِهَا كَذٰلِكَ فِي الْجَنَّاتِ اَيْضًا تَفَاوُتٌ بِمِقْدَارِهَا فَلَئِنْ اُثْبِتَ الشُّهُودُ وَالْمُشَاهَدَةُ فِي ضِمْنِ ذٰلِكَ الظُّهُورِ فَهُوَ حَسَنٌ وَمُسْتَحْسَنٌ وَوَضْعُ شَيْءٍ فِي مَوْضِعِهِ وَاَمَّا اِطْلَاقُ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ فِي غَيْرِ هٰذَا الْمَوْضِعِ فَجُرْأَةٌ وَوَضْعُ شَيْءٍ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ وَكَاَنَّ الصُّوفِيَّةَ الْعَلِيَّةَ مِنْ فَرْطِ مَحَبَّتِهِمْ لِلْمَطْلُوبِ وَكَمَالِ اشْتِيَاقِهِمْ اِلَيْهِ اغْتَنَمُوا كُلَّ مَا وَصَلَ اِلَى مَشَامِ اَرْوَاحِهِمْ مِنْ رَائِحَةِ الْمَطْلُوبِ وَظَنُّوهُ مِنِ اسْتِيلَاءِ سَكْرِ الْمَحَبَّةِ عَيْنَ الْمَطْلُوبِ وَالْمَقْصُودِ وَعَامَلُوا مَعَهُ مُعَامَلَةَ الْعُشَّاقِ الَّتِي تَلِيقُ بِنَفْسِ الْمَطْلُوبِ وَاحْتَظُّوا مِنْهُ بِحُظُوظٍ وَافِرَةٍ وَاَثْبَتُوا الْمُشَاهَدَةَ وَالْمُكَاشَفَةَ

قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ ﴿شِعْرٌ﴾

ببوی تو از جاجهم مست بیخود ۞ زهر سو که او ازبای بر آید

نَعَمْ اَمْثَالُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَاتِ مُجَوَّزَةٌ فِي الْعَاشِقِيَّةِ وَعَدَمِ الْقَرَارِ وَالْاِسْتِرَاحَةِ مِنْ غَلَبَةِ الْمَحَبَّةِ بَلْ مُسْتَحْسَنَةٌ لِاَنَّهَا لِاَجْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَنَاشِئَةٌ مِنْ شَوْقِ لِقَاءِ الْمَطْلُوبِ الْمُتَفَرِّدِ وَلِخَطَأِهِمْ حُكْمُ الصَّوَابِ وَلِسَكْرِهِمْ حُكْمُ الصَّحْوِ وَوَرَدَ فِي الْخَبَرِ «**سِينُ بِلَالٍ عِنْدَ اللّٰهِ شِينٌ**» ﴿شِعْرٌ﴾

بر اشهد توخنده زندا سهد بلال ۞

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ مَكْشُوفَ هٰذَا الْفَقِيرِ هُوَ اَنَّ رُؤْيَةَ كُلِّ شَخْصٍ جَنَّتِي فِي الْجَنَّةِ اَيْضًا عَلَى مِقْدَارِ ذٰلِكَ الْاِسْمِ الْاِلٰهِيِّ الَّذِي هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ وَتَشَخُّصِهِ وَيَظْهَرُ ذٰلِكَ الْاِسْمُ فِي كِسْوَةِ الْاَشْجَارِ وَالْاَنْهَارِ وَالْحُورِ وَالْغِلْمَانِ بِمَعْنَى اَنَّ تِلْكَ الْاَشْجَارَ وَالْاَنْهَارَ وَغَيْرَهَا مِمَّا كَانَ مَظَاهِرَ ذٰلِكَ الْاِسْمِ الْمُقَدَّسِ يَكُونُ حُكْمُهَا زَمَانًا بِكَرَمِ اللّٰهِ تَعَالَى حُكْمَ النَّاظُورِ وَتَصِيرُ وَسِيلَةً اِلَى رُؤْيَةِ ذٰلِكَ الشَّخْصِ الْغَيْرِ الْمُتَكَيِّفَةِ ثُمَّ تَعُودُ اِلَى حَالَتِهَا الْاَصْلِيَّةِ وَتَشْغُلُهُ بِاَنْفُسِهَا وَهٰكَذَا اِلَى اَبَدِ الْآبِدِينَ كَالتَّجَلِّي الْبَرْقِيِّ الذَّاتِيِّ الَّذِي اَثْبَتُوهُ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ فَاِنَّ تَجَلِّيَ الذَّاتِ فِي حُجُبِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ دَائِمِيٌّ فِي حَقِّ الْمُسْتَعِدِّينَ لِتِلْكَ الدَّوْلَةِ وَبَعْدَ مُدَّةٍ تَرْتَفِعُ حُجُبُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَتَتَجَلَّى حَضْرَةُ الذَّاتِ بِلَا حُجُبِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ وَحَيْثُ اَنَّ ذٰلِكَ الْاِسْمَ الْاِلٰهِيَّ اعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ يَكُونُ مُتَعَلَّقُ رُؤْيَةِ كُلِّ شَخْصٍ ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ الذَّاتِيُّ الَّذِي هُوَ رَبُّ ذٰلِكَ الشَّخْصِ بِالضَّرُورَةِ. **وَلَا يَتَوَهَّمْ** هُنَا اَحَدٌ تَبَعُّضًا وَتَجَزِّيًا فَاِنَّ الذَّاتَ تَعَالَتْ بِتَمَامِهَا ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ لَا اَنَّ بَعْضَ الذَّاتِ ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ وَبَعْضٌ آخَرُ مِنْهَا اعْتِبَارٌ آخَرُ فَاِنَّ ذٰلِكَ عَلَامَةُ النَّقْصِ وَالْحُدُوثِ تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ. **قَالُوا** اِنَّ ذَاتَ اللّٰهِ تَعَالَى تَمَامُهَا عِلْمٌ وَتَمَامُهَا قُدْرَةٌ وَتَمَامُهَا اِرَادَةٌ وَاِنْ كَانَ كُلُّ اعْتِبَارٍ تَمَامَ الذَّاتِ وَلٰكِنَّ الْمَرْئِيَّ هُوَ

ذٰلِكَ الْاعْتِبَارُ لَا اعْتِبَارَاتٌ اُخَرُ يَنْبَغِي اَنْ يَطْلُبَ بِسِرِّ ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ﴾ مِنْ هٰهُنَا. لَا يُقَالُ اِذَا لَمْ يَكُنْ تَمَيُّزٌ بَيْنَ الْاعْتِبَارَاتِ وَكَانَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا عَيْنَ الذَّاتِ فَمَا مَعْنَى جَعْلِ مُتَعَلَّقِ الرُّؤْيَةِ اعْتِبَارًا مِنْ بَيْنِ اعْتِبَارَاتٍ كَثِيرَةٍ لِاَنَّا نَقُولُ اِنَّ هٰذِهِ الْاعْتِبَارَاتِ وَاِنْ كَانَتْ عَيْنَ الذَّاتِ بَلْ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا عَيْنُ الْآخَرِ وَلَيْسَ بَيْنَهَا التَّمَيُّزُ وَالْامْتِيَازُ الْكَيْفِيَّانِ الْمُعْتَبَرَانِ عِنْدَ مَأْسُورِي عَالَمِ الْكَيْفِ وَلٰكِنْ بَيْنَهَا امْتِيَازٌ لَا كَيْفِيٌّ وَالَّذِينَ تَخَلَّصُوا مِنَ الْعَالَمِ الْكَيْفِيِّ وَاتَّصَلُوا بِالْعَالَمِ الْلَاكَيْفِيِّ بِاتِّصَالٍ لَاكَيْفِيٍّ لَا يَخْفَى عَلَيْهِمْ هٰذَا الْامْتِيَازُ الْلَاكَيْفِيُّ بَلْ هُوَ وَاضِحٌ عِنْدَهُمْ وَيَجِدُونَهُ كَامْتِيَازِ الْاُذُنِ مِنَ الْعَيْنِ نَعَمْ مَنْ كَانَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ اسْمًا جَامِعًا فَلَهُ مِنْ جَمِيعِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ نَصِيبٌ عَلَى سَبِيلِ الْاعْتِدَالِ عَلَى تَفَاوُتِ الدَّرَجَاتِ وَلَوْ عَلَى سَبِيلِ الْاجْمَالِ وَرُؤْيَتُهُ مُتَعَلِّقَةٌ بِجَمِيعِهَا وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ ضِيقُ جَامِعِيَّةِ الْاجْمَالِ الَّذِي هُوَ نَصِيبُهُ لَازِمًا لَهُ دَائِمًا يَكُونُ الْادْرَاكُ وَالْاحَاطَةُ مَفْقُودَيْنِ فِي حَقِّهِ وَيَكُونُ ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ﴾ صَادِقًا ﴿وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ حَدِيثًا﴾. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اِذَا شَرَّفَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ عَبْدًا بِدَوْلَةِ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ بِكَرَمِهِ وَخَلَّصَهُ مِنْ قَيْدِ الْعَدَمِ الَّذِي كَانَ هُوَ مَاهِيَّتُهُ وَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ عَيْنًا وَلَا اَثَرًا يَهَبُ لَهُ بَعْدَ مِثْلِ هٰذَا الْفَنَاءِ وُجُودًا شَبِيهًا بِوُجُودِ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَمُتَعَلِّقًا بِتَرْجِيحِ جَانِبِ وُجُودِ الْمُمْكِنِ وَيَكُونُ مَظْهَرًا لِكَمَالَاتِ جَانِبِ وُجُودِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ وَقَدْ ذُكِرَ تَحْقِيقُ وَجْهِ ذٰلِكَ فِيمَا سَبَقَ وَكَانَ يُوسُفُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُشَرَّفًا بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ بِوُجُودِهِ الْاَوَّلِ وَهٰذَا الْعَارِفُ تَشَرَّفَ بِهَا بِوُجُودِهِ الثَّانِي بِالْوِلَادَةِ الثَّانِيَةِ وَلَمَّا كَانَ ذَاكَ جَمِيلًا اَعْطَاهُ الْحُسْنَ الظَّاهِرَ اَيْضًا وَهٰذَا لَمَّا حَصَلَ بَعْدَ تَجَشُّمِ الْكَسْبِ اكْتُفِيَ فِيهِ بِنُورِ الْبَاطِنِ وَاُدِّخِرَ لَهُ الْحُسْنُ الظَّاهِرُ فِي الْآخِرَةِ وَمِثْلُ هٰذَا الْعَارِفِ بَعْدَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَزِيزُ الْوُجُودِ وَاَقَلُّ قَلِيلٍ وَمِثْلُ هٰذَا الْعَارِفِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ نَبِيًّا وَلٰكِنْ لَهُ بِتَبَعِيَّةِ الْاَنْبِيَاءِ شِرْكَةٌ فِي دَوْلَةٍ خَاصَّةٍ بِالْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَهُوَ وَاِنْ كَانَ طُفَيْلِيًّا وَلٰكِنَّهُ جَالِسٌ عَلَى سُفْرَةِ نِعْمَتِهِمْ وَاِنْ كَانَ خَادِمًا وَلٰكِنَّهُ جَالِسٌ مَعَ الْمَخْدُومِينَ وَاِنْ كَانَتْ تَابِعًا وَلٰكِنَّهُ

مُصَاحِبُ بِالْمَتْبُوعِينَ وَرُبَّمَا يُمْنَحُ اَسْرارًا يَعْبِطُهُ الْاَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ السَّلامُ فِيهَا كَمَا أَخْبَرَ بِهِ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاةُ وَالسَّلامُ وَلَكِنْ مِثْلُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ دَاخِلٌ فِي فَضْلِ جُزْئِيٍّ وَالْفَضْلُ الْكُلِّيُّ اِنَّمَا هُوَ لِلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلامُ وَهٰذَا الْفَضْلُ أَيْضًا لَمَّا تَيَسَّرَ لَهُ بِسَبَبِ مُتَابَعَتِهِ اِيَّاهُمْ كَانَ مِنْهُمْ وَلَيْسَ الْعَارِفُ غَيْرَ حَامِلِ اَمَانَاتِهِمْ وَأَيَةُ ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ * اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ * وَاِنَّ جُنْدَنَا لَهُمُ الْغَالِبُونَ﴾ نَصُّ قُرْآنِيٌّ رَفَعَ شَأْنَ هٰؤُلاءِ الْاَكَابِرِ فَوْقَ شَأْنِ غَيْرِهِمْ وَنَصَرَهُمْ عَلَى الْكُلِّ وَجَعَلَهُمْ غَالِبِينَ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ هٰذَا الْعَارِفَ الَّذِي وُهِبَ لَهُ هٰذَا الْوُجُودُ بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ هَلْ هُوَ بِهٰذَا الْوُجُودِ أَيْضًا فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ كَسَائِرِ مَوْجُودَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ اَوْ خَرَجَ مِنْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ فَاِنْ خَرَجَ فَهَلْ عَرَضَ لَهُ وُجُودٌ خَارِجِيٌّ اَوْ لَا وَمِنَ الْمُقَرَّرِ عِنْدَ الْقَوْمِ اَنَّهُ لَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى. **قُلْتُ**: اِنَّ مَا هُوَ صَارَ مَعْلُومًا فِي آخِرِ الْاَمْرِ اَنَّهُ خَرَجَ وَصَارَ مَنْسُوبًا اِلَى نَفْسِ الْاَمْرِ وَمَرْتَبَةُ الْوَهْمِ وَاِنْ كَانَ حُكْمُهَا حُكْمَ نَفْسِ الْاَمْرِ بِاعْتِبَارِ الثَّبَاتِ وَالتَّقَرُّرِ وَلٰكِنَّهَا فِي الْحَقِيقَةِ لَمْ تَكُنْ نَفْسَ الْاَمْرِ فَاِنَّ نَفْسَ الْاَمْرِ وَرَاءَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَكَاَنَّ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ بَرْزَخٌ بَيْنَ الْوَهْمِ وَالْخَارِجِ وَمَوْجُودَاتُ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ كُلُّهَا كَائِنَةٌ فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ بَلِ الصِّفَاتُ الْوَاجِبِيَّةُ سِوَى الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ الْحَقِيقِيَّةِ كُلُّهَا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَلَا مَوْجُودَ فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ غَيْرُ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ وَغَيْرُ صِفَاتِهِ الثَّمَانِيَةِ فَظَهَرَ لِلْمَوْجُودَاتِ ثَلَاثُ مَرَاتِبَ. **مَرْتَبَةُ** الْوَهْمِ الَّتِي هِيَ نَصِيبُ اَكْثَرِ اَفْرَادِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَالْاَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ الصَّلاةُ وَالسَّلامُ خَارِجُونَ بِاَجْمَعِهِمْ عَنْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ وَكَذٰلِكَ الْمَلَائِكَةُ الْكِرَامُ عَلَيْهِمُ السَّلامُ فَاِنَّ وُجُودَهُمْ مُنَاسِبٌ لِوُجُودِ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَصَارَ اَقَلُّ الْاَوْلِيَاءِ الْعِظَامِ مُشَرَّفًا بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ أَيْضًا وَتَخَلَّصَ مِنْ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَصَارَ مُلْحَقًا بِنَفْسِ الْاَمْرِ. **اَلْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ**: مَرْتَبَةُ نَفْسِ الْاَمْرِ وَفِيهَا صِفَاتُ الْوَاجِبِ وَاَفْعَالِهِ تَعَالَى وَالْمَلَائِكَةُ الْكِرَامُ أَيْضًا مَوْجُودُونَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَوُجُودُ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ أَيْضًا ثَابِتٌ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَكَذٰلِكَ الْاَنْبِيَاءُ وَالْاَقَلُّ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ

أَيْضًا خَرَجُوا اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَاِنَّمَا الْفَرْقُ اِنَّ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ فِي مَرْكَزِ ذٰلِكَ الْمَقَامِ الَّذِي هُوَ اَشْرَفُ اَجْزَائِهِ وَسَائِرُ الْمَوْجُودَاتِ فِي اَطْرَافِ ذٰلِكَ الْمَرْكَزِ وَاَكْنَافِهِ عَلَى حَسَبِ الْاِسْتِعْدَادِ. **وَالْمَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ**: مَرْتَبَةُ الْخَارِجِ وَالْمَوْجُودُ هُنَاكَ الذَّاتُ وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ الثَّمَانِيَةُ فَاِنْ كَانَ فَرْقٌ فَاِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الْمَرْكَزِ وَغَيْرِ الْمَرْكَزِ فَاِنَّ الْاَشْرَفَ اَنْسَبُ بِالْاَقْدَسِ. **فَاِنْ قِيلَ**: مَا مَزِيَّةُ الْخُرُوجِ مِنْ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ اِلَى مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَاَيُّ قُرْبٍ مَرْبُوطٌ بِهِ. **قُلْتُ**: اِنَّ مَنْشَأَ كُلِّ خَيْرٍ وَكَمَالٍ وَحُسْنٍ وَجَمَالٍ هُوَ الْوُجُودُ وَكُلَّمَا يَكُونُ حُصُولُ الْقُوَّةِ وَالْاِسْتِقْرَارِ لِلْوُجُودِ اَزْيَدَ تَكُونُ تِلْكَ الصِّفَاتُ اَكْمَلَ وَلَا شَكَّ اَنَّ الْوُجُودَ النَّفْسَ الْاَمْرِيَّ اَقْوَى وَاَثْبَتُ مِنَ الْوُجُودِ الْوَهْمِيِّ فَيَكُونُ الْخَيْرُ وَالْكَمَالُ فِيهِ اَتَمَّ وَاَكْمَلَ بِالضَّرُورَةِ وَاَيُّ كَلَامٍ فِي قُرْبِ مَنْ كَانَ مَوْجُودًا فِي مَرْتَبَةِ صِفَاتِهِ وَاَفْعَالِهِ تَعَالَى وَحَصَلَ لَهُ جِوَارُ صِفَاتِ الْخَالِقِيَّةِ وَالرَّازِقِيَّةِ وَغَيْرِهِمَا. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ ثُبُوتَ الْعَدَمِ وَكَذٰلِكَ ثُبُوتُ الْكَمَالَاتِ الَّتِي مَلْحُوظٌ فِيهَا شَائِبَةُ الْعَدَمِ وَاِنْ كَانَتْ تِلْكَ الْكَمَالَاتُ مِنَ الْكَمَالَاتِ الصِّفَاتِيَّةِ كُلُّهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ فَاِنَّهُ مَا لَمْ يَحْصُلِ التَّبَرِّي مِنَ الْعَدَمِ بِالْكُلِّيَّةِ وَلَمْ يَزَلْ عَيْنُ الْعَدَمِ وَاَثَرُهُ لَا يَكُونُ لَائِقًا بِالْوُصُولِ اِلَى مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَاِنْ كَانَ فِي الثُّبُوتِ الْوَهْمِيِّ بِاعْتِبَارِ الْقُوَّةِ وَالضَّعْفِ دَرَجَاتٌ فَاِنَّهُ كُلَّمَا كَانَ الْعَدَمُ اَقْوَى يَكُونُ التَّعَلُّقُ بِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ اَتَمَّ وَاِذَا ضَعُفَ يَكُونُ التَّعَلُّقُ اَقَلَّ وَكَثِيرٌ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ الَّذِينَ جَاوَزُوا مَرَاتِبَ الْعَدَمِ وَلَمْ يَبْقَ فِيهِمْ شَيْئٌ مِنَ الْعَدَمِ غَيْرُ الْاَثَرِ وَاِنْ لَمْ يَكُونُوا دَاخِلِينَ فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ مَا دَامَ هٰذَا الْاَثَرُ بَاقِيًا وَلٰكِنَّهُمْ يَتَجَاوَزُونَ مَرْتَبَةَ الْوَهْمِ وَيَصِلُونَ اِلَى نُقْطَتِهَا الْاَخِيرَةِ وَيَصِيرُونَ مِنْ نُظَّارِ مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَيُحَصِّلُونَ نَصِيبًا مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ وَيَكُونُ مَحْسُوسًا اَنَّ الْاَنْبِيَاءَ الْكِرَامَ وَالْمَلَائِكَةَ الْعِظَامَ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَكَذٰلِكَ بَعْضُ مُتَابِعِي الْاَنْبِيَاءِ وَاِنْ كَانَ اَقَلَّ وَصَلُوا اِلَى نِهَايَةِ مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَلِكُلٍّ مِنْهُمْ هُنَاكَ مَوْطِنٌ خَاصٌّ وَمَقَامٌ عَلَى حِدَةٍ عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمْ وَيُشَاهِدُ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتُ الْقُرْآنِيَّةُ اَيْضًا هُنَاكَ وَيُرَى مَقَامُ هٰؤُلَاءِ فَوْقَ مَقَامِ الْاَنْبِيَاءِ

عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَكَأَنَّهَا خَرَجَتْ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ وَصَارَتْ بَرْزَخًا بَيْنَ هٰذَا الْمَقَامِ وَبَيْنَ مَقَامٍ فَوْقَهُ قَبْلَ الْوُصُولِ إِلَيْهِ وَاخْتَارَتِ الْإِقَامَةَ هُنَاكَ فَإِنَّ الْمَقَامَ الْفَوْقَانِيَ مَخْصُوصٌ بِذَاتِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى وَلَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ غَيْرُهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَلَمَّا كَانَتْ فِي هٰذِهِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ سِمَاتُ الْحُدُوثِ لَيْسَتْ فِيهَا قَابِلِيَّةُ الْوُصُولِ إِلَى ذٰلِكَ الْمَقَامِ وَلٰكِنَّهَا أَسْبَقُ قَدَمًا مِنْ جَمِيعِ مَوْجُودَاتِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَلَهَا تَمَسُّكٌ بِأَذْيَالِ مَدْلُولَاتِهَا وَالْكُبَرَاءُ الَّذِينَ يُقِيمُونَ فِي مُنْتَهَى مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْأَمْرِ نَاظِرُونَ إِلَى مَرْتَبَةٍ فَوْقَانِيَةٍ وَكَأَنَّهُمْ بِكُلِّيَتِهِمْ صَارُوا أَبْصَارًا مِنْ كَمَالِ شَوْقِهِمْ إِلَيْهَا وَالْعَجَبُ أَنَّ هٰؤُلَاءِ الْأَكَابِرَ مَعَ وُجُودِ هٰذَا التَّوَطُّنِ وَالْإِقَامَةِ لَهُمْ بِحُكْمِ «**اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ**» مَعِيَّةُ مَحْبُوبِهِمْ مَجْهُولَةُ الْكَيْفِيَّةِ وَهُمْ مَعَهُ بِلَا أَنْفُسِهِمْ وَمَأْنُوسُونَ وَمَأْلُوفُونَ بِهِ بِلَا اتِّحَادِ الْاِثْنِيَّةِ وَلَمَّا لُوحِظَ فِي ذٰلِكَ الْاِثْنَاءِ مَعِيَّةُ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ عُلِمَ أَنَّهُ لَا نِسْبَةَ لِهٰذِهِ الْمَعِيَّةِ بِمَعِيَّةِ الْآخَرِينَ وَأَنَّهَا عَالِيَةٌ جِدًّا لَا يُمْكِنُ إِدْرَاكُهَا لِكَوْنِهَا مَرْبُوطَةً بِأَبْطَنِ الْبُطُونِ وَأَيْنَ الْمَحَالُّ هُنَاكَ لِفَهْمِ الْمَخْلُوقِينَ وَمِنْ عُلُوِّ شَأْنِ هٰذِهِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْمُقَدَّسَةِ وَرَدَ الْقُرْآنُ كَلَامُ اللهِ غَيْرَ مَخْلُوقٍ وَيُعْلَمُ أَنَّ الْكَلَامَ النَّفْسِيَّ هُوَ هٰذِهِ الْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ كَمَا حَقَّقَهُ الْقَاضِي عَضُدٌ وَقَالَ «إِنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ هِيَ الْكَلَامُ الْقَدِيمُ النَّفْسِيُّ بِلَا تَقْدِيمٍ وَتَأْخِيرٍ» وَجَعَلَ التَّقْدِيمَ وَالتَّأْخِيرَ عَائِدًا إِلَى قُصُورِ الْآلَاتِ الْحَادِثَةِ. **فَإِنْ قِيلَ**: لَوْ كَانَتْ هٰذِهِ الْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ كَلَامًا نَفْسِيًّا يَنْبَغِي أَنْ تَكُونَ دَاخِلَةً فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ وَقَدْ مَرَّ آنِفًا أَنَّهَا لَا تَكُونُ دَاخِلَةً فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ فَمَا وَجْهُ ذٰلِكَ. **قُلْتُ**: إِنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ حَيْثُ كَانَتْ مَرْكُوزَةً فِي الْأَذْهَانِ بِالتَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ يَظْهَرُ بِهٰذِهِ الْمُلَاحَظَةِ فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ عَدَمُ دُخُولِهَا فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ بِالضَّرُورَةِ وَلَمَّا لُوحِظَتْ مَرَّةً ثَانِيَةً بِلَا مُلَاحَظَةِ التَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ شُوهِدَتْ دَاخِلَةً فِيهَا وَمُلْحَقَةً بِأَصْلِهَا بَلْ مُتَّحِدَةً بِهَا فَأَتَى نِسْبَةٍ لِمَعِيَّتِهَا بِمَعِيَّةِ الْآخَرِينَ فَإِنَّ فِيهَا اتِّحَادًا وَلَا مَجَالَ لِلِاتِّحَادِ فِي مَعِيَّةِ الْآخَرِينَ سُبْحَانَ اللهِ إِذَا كَانَ هٰذِهِ

اَلْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ الْقُرْآنِيَّةُ نَفْسَ الْكَلَامِ الْقَدِيمِ السُّبْحَانِيِّ يَكُونُ ظُهُورُهُ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ بِخِلَافِ سَائِرِ الصِّفَاتِ الْقَدِيمَةِ بِنَفْسِهِ فَإِنَّ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ نَفْسُهُ وَلَيْسَ لَهُ نِقَابٌ غَيْرُ التَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ الْعَارِضَيْنِ مِنْ جِهَةِ قُصُورِ آلَةِ التَّكَلُّمِ فَاَقْرَبُ الْاَشْيَاءِ اِلَى جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا الَّذِي هُوَ الْقُرْآنُ الْمَجِيدُ اَجْلَى وَاَظْهَرُ فِي عَالَمِ الظِّلَالِ بِاَصَالَتِهِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يُصِيبَهُ غُبَارُ الظِّلِّيَّةِ وَجُعِلَ التَّقْدِيمُ وَالتَّأْخِيرُ حِجَابًا لِعُيُونِ الْمَحْجُوبِينَ وَلِهٰذَا كَانَ اَفْضَلُ الْعِبَادَةِ تِلَاوَةَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ وَكَانَتْ شَفَاعَتُهُ اَسْرَعَ قَبُولاً مِنْ شَفَاعَةِ الْآخَرِينَ سَوَاءٌ كَانَتْ شَفَاعَةَ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ اَوْ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ وَلَا يُمْكِنُ تَفْصِيلُ النَّتَائِجِ وَالثَّمَرَاتِ الْمُتَرَتِّبَةِ عَلَى تِلَاوَةِ الْقُرْآنِ وَكَثِيرًا مَا تُوصِلُ التَّالِيَ اِلَى مَحَلٍّ لَا مَجَالَ فِيهِ لِذَرَّةٍ. **فَاِنْ قِيلَ**: هَلْ هٰذِهِ الدَّوْلَةُ مَخْصُوصَةٌ بِالْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ اَوِ اشْتَرَكَتْ مَعَهَا فِي هٰذِهِ الدَّوْلَةِ حُرُوفُ سَائِرِ الْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ وَكَلِمَاتُهَا وَكَانَتْ كَلَامًا قَدِيمًا نَفْسِيًّا كَمِثْلِهَا. **قُلْتُ**: لِلْكُلِّ شِرْكَةٌ فِي هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَالْفَرْقُ الَّذِي يَتَمَثَّلُ فِي نَظَرِ كَشْفِيِّ هُوَ اَنَّ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ كَاَنَّهُ مَرْكَزُ الدَّائِرَةِ وَسَائِرُ الْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ بَلْ جَمِيعُ مَا يَقَعُ بِهِ التَّكَلُّمُ مِنَ الْاَزَلِ اِلَى الْاَبَدِ كَاَنَّهُ مُحِيطُ تِلْكَ الدَّائِرَةِ فَكَانَ الْقُرْآنُ اَصْلَ الْكُلِّ وَاَشْرَفَ جَمِيعِ الْكُتُبِ فَاِنَّ الْمَرْكَزَ اَشْرَفُ اَجْزَاءِ الدَّائِرَةِ وَاَصْلُ جَمِيعِ نُقَطِ الدَّائِرَةِ وَسَائِرُ النُّقَطِ كَاَنَّهَا تَفْصِيلُهُ وَهُوَ اِجْمَالُهَا قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿وَاِنَّهُ لَفِي زُبُرِ الْاَوَّلِينَ﴾. **فَاِنْ قِيلَ**: قَدْ عُلِمَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ اَنَّ الشُّهُودَ وَالْمُشَاهَدَةَ فِي ضِمْنِ الْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ كَمَا قَالُوا غَيْرُ وَاقِعٍ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَلَا قَابِلِيَّةَ فِي هٰؤُلَاءِ لِمَظْهَرِيَّةِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ فَهَلْ لَهَا تَحَقُّقٌ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ فِي غَيْرِ هٰذِهِ الْمَظَاهِرِ اَوْ لَا. **قُلْتُ**: اِنَّ مُعْتَقَدَ هٰذَا الْفَقِيرِ هُوَ اَنَّ نَصِيبَ هٰذِهِ النَّشْأَةِ الْايقَانُ فَقَطْ وَالرُّؤْيَةُ الْبَصَرِيَّةُ وَالْمُشَاهَدَةُ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الرُّؤْيَةِ الْقَلْبِيَّةِ عَلَى تَفَاوُتِ الدَّرَجَاتِ نَتِيجَةُ ذٰلِكَ الْايقَانِ وَثَمَرَاتُهُ الْمَرْبُوطَةُ بِالْآخِرَةِ نَقَلَ صَاحِبُ التَّعَرُّفِ الَّذِي هُوَ مِنْ اَكَابِرِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ فِي كِتَابِهِ اِجْمَاعَ الْمَشَائِخِ فِي هٰذَا الْبَابِ وَقَالَ «وَاَجْمَعُوا عَلَى اَنَّهُ تَعَالَى لَا يُرَى فِي الدُّنْيَا بِالْاَبْصَارِ وَلَا

الْيَقِينِ اسْتِدْلَالٌ مِنَ الْعِلْمِ بِوُجُودِ الدُّخَانِ عَلَى وُجُودِ النَّارِ كَذٰلِكَ هُنَا اسْتِدْلَالٌ مِنْ رُؤْيَةِ الدُّخَانِ عَلَى وُجُودِ النَّارِ وَهٰذَا الْيَقِينُ الثَّانِي اَتَمُّ مِنَ الْيَقِينِ الْاَوَّلِ لِقُوَّةِ دَلِيلِهِ فَاِنَّ هُنَاكَ عِلْمًا بِالدَّلِيلِ وَهُنَا رُؤْيَةُ الدَّلِيلِ وَكَذٰلِكَ فِي حَقِّ الْيَقِينِ تَحَقُّقٌ بِالدُّخَانِ لَا بِالنَّارِ وَاسْتِدْلَالٌ بِهِ عَلَى النَّارِ وَهٰذَا الْيَقِينُ اَتَمُّ مِنْ كُلٍّ مِنَ الْيَقِينَيْنِ السَّابِقَيْنِ وَاَكْمَلُ فَاِنَّهُ اسْتِدْلَالٌ بِنَفْسِهِ الَّذِي صَارَ دُخَانًا عَلَى وُجُودِ النَّارِ وَبَيْنَ الْاَنْفُسِ وَالْآفَاقِ فَرْقٌ وَاضِحٌ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿سَنُرِيهِمْ اٰيَاتِنَا فِي الْاٰفَاقِ وَفِي اَنْفُسِهِمْ حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ اَنَّهُ الْحَقُّ﴾ وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿وَفِي الْاَرْضِ اٰيَاتٌ لِلْمُوقِنِينَ * وَفِي اَنْفُسِكُمْ اَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾ وَكُلَّمَا يُرَى فِي الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ آيَاتُ الْمَطْلُوبِ لَا نَفْسُ الْمَطْلُوبِ فَكَانَ الْمَرْئِيُّ فِي الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ هُوَ الدُّخَانَ الَّذِي هُوَ آيَةُ النَّارِ لَا النَّارُ فَتَكُونُ الْمُعَامَلَةُ فِي الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ هِيَ الْاسْتِدْلَالَ الَّذِي هُوَ حَقِيقَةُ عِلْمِ الْيَقِينِ وَاَمَّا حَقُّ الْيَقِينِ فَيَنْبَغِي تَشْخِيصُهَا فِيمَا وَرَاءَ الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ سُبْحَانَ اللّٰهِ كَيْفَ قَرَّرَ الْاَكَابِرُ وِجْدَانَ الْمَطْلُوبِ فِي الْاَنْفُسِ وَاعْتَقَدُوا خَارِجَ الْاَنْفُسِ مِمَّا لَا حَاصِلَ فِيهِ قَالَ وَاحِدٌ مِنْهُمْ ﴿شِعْرٌ﴾

بِالْقُلُوبِ اِلاَّ مِنْ جِهَةِ الايقَانِ» **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ مِنَ الْمُقَرَّرِ عِنْدَ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ اَنَّ لِلْيَقِينِ مَرَاتِبَ ثَلاثًا عِلْمَ الْيَقِينِ وَعَيْنَ الْيَقِينِ وَحَقَّ الْيَقِينِ وَقَالُوا اِنَّ عِلْمَ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ عَنِ الاسْتِدْلاَلِ بِالاَثَرِ عَلَى الْمُؤَثِّرِ كَيَقِينٍ حَاصِلٍ بِوُجُودِ النَّارِ مَثَلاً مِنْ طَرِيقِ الاسْتِدْلاَلِ بِالْعِلْمِ بِوُجُودِ الدُّخَانِ وَعَيْنُ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ عَنْ رُؤْيَةِ النَّارِ نَفْسِهَا مَثَلاً وَحَقُّ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ عَنِ التَّحَقُّقِ بِالنَّارِ مَثَلاً فَاِذَا فُقِدَتِ الرُّؤْيَةُ الْقَلْبِيَّةُ أَيْضًا كَيْفَ يَتَحَقَّقُ عَيْنُ الْيَقِينِ وَكَيْفَ يَصْدُقُ اِجْمَاعُ الْمَشَائِخِ عَلَى عَدَمِ الرُّؤْيَةِ مُطْلَقًا. **قُلْتُ**: لَعَلَّ مُرَادَهُ بِالاِجْمَاعِ اِجْمَاعُ الْمَشَائِخِ الْمُتَقَدِّمِينَ وَالْمُتَأَخِّرُونَ حَكَمُوا عَلَى خِلاَفِ ذٰلِكَ وَجَوَّزُوا الرُّؤْيَةَ الْقَلْبِيَّةَ وَهٰذَا الْحُكْمُ لَمْ يَثْبُتْ عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ وَهٰذِهِ الدَّرَجَاتُ الثَّلاَثُ الَّتِي بَيَّنُوهَا لِلْيَقِينِ كُلُّهَا دَاخِلَةٌ فِي عِلْمِ الْيَقِينِ لَمْ تَخْرُجْ بَعْدُ مِنَ الاسْتِدْلاَلِ وَلَمْ تَتَحَوَّلْ مِنَ الْعِلْمِ اِلَى الْعَيْنِ وَمَا قَالُوا فِي تَمْثِيلِ عَيْنِ الْيَقِينِ مِنْ رُؤْيَةِ النَّارِ لَيْسَ هُوَ رُؤْيَةُ النَّارِ بَلْ رُؤْيَةُ الدُّخَانِ الَّتِي اسْتَدَلُّوا بِهَا عَلَى وُجُودِ النَّارِ فَكَمَا اَنَّهُ كَانَ فِي عِلْمِ

لَا تَطُفْ فِي كُلِّ صَوْبٍ مِثْلَ اَغْـــمَى ۞ فَاِنَّ الْكُلَّ مَعَكَ فِي الْعَبَا

وَقَالَ الْآخَرُ ﴿شِعْرٌ﴾

جون جلوهء ان جمال بيرون زتونيست ۞ بادردا من وسر در جيب اندركش

وَقَالَ الثَّالِثُ ﴿شِعْرٌ﴾

فَلَوْ سَعَتْ ذَرَّةٌ فِي عُمْرِهَا طَلَبًا ۞ خَيْرًا وَ شَرًّا تَرَى فِي نَفْسِهَا اكْتَمَنَا

قَالَ صَاحِبُ الْفُصُوصِ «اَلتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ لَا يَكُونُ اِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ» وَقَالَ غَيْرُهُ مِنَ الْاَكَابِرِ «اِنَّ اَهْلَ اللهِ كُلَّمَا يَرَوْنَ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ يَرَوْنَهُ فِي اَنْفُسِهِمْ وَ كُلَّمَا يَعْرِفُونَ يَعْرِفُونَهُ فِي اَنْفُسِهِمْ وَ حَيْرَتُهُمْ فِي وُجُودِ اَنْفُسِهِمْ ﴿وَفِي اَنْفُسِكُمْ اَفَلَا تُبْصِرُونَ﴾» وَعِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ الْاَنْفُسُ اَيْضًا كَالْآفَاقِ مِمَّا لَا حَاصِلَ فِيهِ خَالِيَةٌ عَنْ وِجْدَانِ الْمَطْلُوبِ فِيهَا وَلَا نَصِيبَ مِنْهُ لَهَا وَالَّذِي فِي الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ هُوَ الْاِسْتِدْلَالُ عَلَى الْمَطْلُوبِ وَالدَّلَالَةُ عَلَى الْمَقْصُودِ وَالْوُصُولُ اِلَى الْمَطْلُوبِ مَرْبُوطٌ بِمَا وَرَاءَ الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ وَمَنُوطٌ بِمَا سِوَى السُّلُوكِ وَالْجَذْبَةِ فَاِنَّ السُّلُوكَ سَيْرُ آفَاقِيٌّ وَالْجَذْبَةُ سَيْرُ اَنْفُسِيٌّ فَيَكُونُ السُّلُوكُ وَالْجَذْبَةُ وَالسَّيْرُ الْآفَاقِيُّ وَالْاَنْفُسِيُّ كُلُّهَا دَاخِلَةً فِي السَّيْرِ اِلَى اللهِ وَمَا قَالُوا اِنَّ السُّلُوكَ وَالسَّيْرَ الْآفَاقِيَّ فِي السَّيْرِ اِلَى اللهِ وَالْجَذْبَةَ وَالسَّيْرَ الْاَنْفُسِيَّ فِي السَّيْرِ فِي اللهِ مَاذَا نَصْنَعُ ظَهَرَ لَهُمْ كَذٰلِكَ وَظَهَرَ لِي هٰكَذَا «**سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا**» وَاَيْنَ الْقُدْرَةُ لِمِثْلِي الْمِسْكِينِ الْآكِلِ مِنْ فُضْلَتِهِمْ اَنْ يَتَكَلَّمَ عَلَى خِلَافِ مَذَاقِهِمْ وَلٰكِنْ لَمَّا تَرَقَّتِ الْمُعَامَلَةُ مِنَ التَّقْلِيدِ قَالَ مَا نَالَهُ خَالَفَ الْقَوْمَ اَوْ وَافَقَهُمْ وَالْتِزَامُ اَبِي يُوسُفَ بَعْدَ تَرَقِّيهِ مِنَ التَّقْلِيدِ مُوَافَقَةَ اَبِي حَنِيفَةَ الَّذِي هُوَ اُسْتَاذُهُ خَطَأٌ ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا﴾. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ هٰذِهِ الدَّرَجَاتُ الثَّلَاثُ مِنَ الْيَقِينِ دَاخِلَةً فِي عِلْمِ الْيَقِينِ فَمَا يَكُونُ عَيْنُ الْيَقِينِ عِنْدَكَ. **قُلْتُ**: اِنَّ عَيْنَ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ عَنْ تِلْكَ الْحَالَةِ الَّتِي هِيَ لِلدُّخَانِ مَعَ النَّارِ فَاِذَا انْتَهَى الْمُسْتَدِلُّ اِلَى مُنْتَهَى دَرَجَةِ

الدَّلِيلِ الَّذِى هُوَ الدُّخَانُ تَحْدُثُ فِيهِ أَيْضًا حَالَةٌ ثَابِتَةٌ لِلدُّخَانِ مَعَ النَّارِ وَعِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ هٰذِهِ الْحَالَةُ مُعَبَّرٌ عَنْهَا بِعَيْنِ الْيَقِينِ فَإِنَّهُ فَوْقَ عِلْمِ الاسْتِدْلَالِ وَوَرَاءَ الآفَاقِ وَالأَنْفُسِ وَلَمَّا ارْتَفَعَ حِجَابُ الاسْتِدْلَالِ مِنَ الْبَيْنِ الَّذِى هُوَ نِهَايَةُ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ خَرَجَ الأَمْرُ مِنَ الْعِلْمِ إِلَى الْكَشْفِ بِالضَّرُورَةِ وَانْجَرَّ مِنَ الْغَيْبِ إِلَى الشُّهُودِ وَالْحُضُورِ. يَنْبَغِى أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ الشُّهُودَ وَالْحُضُورَ غَيْرُ الرُّؤْيَةِ وَالاحْسَاسِ أَلاَ تَرَى أَنَّ شُهُودَ الشَّمْسِ لِضَعِيفِ الْبَصَرِ وَقْتَ انْتِشَارِ شُعَاعِهَا حَاصِلٌ بِخِلاَفِ الرُّؤْيَةِ فَإِنَّهَا غَيْرُ مُتَحَقِّقَةٍ. تَنْبِيهٌ إِنَّ لِلتَّحَقُّقِ بِالدُّخَانِ دَرَجَتَيْنِ وَإِنَّهُ شَامِلٌ لِعِلْمِ الْيَقِينِ وَعَيْنِ الْيَقِينِ عَلَى التَّحْقِيقِ الَّذِى ذَكَرْنَاهُ فَإِنَّهُ مَا لَمْ يَطْوِ جَمِيعَ نُقَطِ الدُّخَانِ فِى التَّحَقُّقِ بِهِ وَلَمْ يَنْتَهِ إِلَى نُقْطَتِهِ الأَخِيرَةِ فَهُوَ عِلْمُ الْيَقِينِ فَإِنَّ كُلَّ نُقْطَةٍ بَقِيَتْ حِجَابٌ مُسْتَلْزِمٌ لِلاسْتِدْلاَلِ فَإِذَا تَحَقَّقَ بِجَمِيعِ النُّقَطِ وَانْتَهَى إِلَى النُّقْطَةِ الأَخِيرَةِ خَرَجَ مِنَ الاسْتِدْلاَلِ لأَنَّ الْحُجُبَ قَدِ ارْتَفَعَتْ بِالتَّمَامِ وَثَبَتَ لَهُ عَيْنُ الْيَقِينِ كَنَفْسِ الدُّخَانِ فَافْهَمْ وَمَاذَا أَكْتُبُ مِنْ حَقِّ الْيَقِينِ فَإِنَّ كَمَالَ تَحَقُّقِهِ مَرْبُوطٌ بِالنَّشْأَةِ الأُخْرَوِيَّةِ فَإِنْ كَانَ مِنْهُ نَصِيبٌ فِى الدُّنْيَا فَهُوَ مَخْصُوصٌ بِأَخَصِّ الْخَوَاصِّ الَّذِى كَانَ السَّيْرُ الأَنْفُسِىُّ الَّذِى لَهُ مُشَابَهَةٌ بِحَقِّ الْيَقِينِ دَاخِلاً عِنْدَهُ فِى عِلْمِ الْيَقِينِ وَكَانَ الأَنْفُسُ لَدَيْهِ فِى حُكْمِ الآفَاقِ وَصَارَ عِلْمُهُ الْحُضُورِىُّ الْمُتَعَلِّقُ بِالأَنْفُسِ عِلْمًا حُصُولِيًّا وَحَصَلَ لَهُ عَيْنُ الْيَقِينِ فِيمَا وَرَاءَ الآفَاقِ وَالأَنْفُسِ وَقَلِيلٌ مَا هُمْ. خَاتِمَةٌ حَسَنَةٌ فِى بَيَانِ الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ الْمُحَمَّدِيَّيْنِ عَلَى صَاحِبِهِمَا الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ اللَّذَيْنِ هُمَا مُتَعَلَّقُ مَحَبَّةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَأَنَّهُ ﷺ كَانَ بِذٰلِكَ الْجَمَالِ مَحْبُوبَ رَبِّ الْعَالَمِينَ جَلَّ شَأْنُهُ. اِعْلَمْ أَنَّ يُوسُفَ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَإِنْ كَانَ بِالصَّبَاحَةِ الَّتِى كَانَتْ فِيهِ مَحْبُوبَ يَعْقُوبَ عَلَيْهِ السَّلاَمُ وَلٰكِنَّ نَبِيَّنَا خَاتَمَ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ بِالْمَلاَحَةِ الَّتِى هِىَ فِيهِ مَحْبُوبُ خَالِقِ الأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ وَخُلِقَ الأَرْضُ وَالسَّمَاءُ وَالْمَكَانُ وَالزَّمَانُ بِطُفَيْلِيَّتِهِ ﷺ كَمَا وَرَدَ. يَنْبَغِى أَنْ يُعْلَمَ أَنَّ الْخَلْقَ الْمُحَمَّدِىَّ لَيْسَ كَخَلْقِ سَائِرِ أَفْرَادِ الإِنْسَانِ بَلْ لاَ مُنَاسَبَةَ لَهُ بِخَلْقِ فَرْدٍ مِنْ أَفْرَادِ الْعَالَمِ وَهُوَ ﷺ مَعَ وُجُودِ النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ خُلِقَ مِنْ نُورِ الْحَقِّ جَلَّ

وَعَلاَ كَمَا قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «خُلِقْتُ مِنْ نُورِ اللهِ» وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ لَمْ تَتَيَسَّرْ لِغَيْرِهِ ﷺ وَبَيَانُ هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ هُوَ اَنَّهُ قَدْ مَرَّ فِيمَا سَبَقَ اَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةَ الْحَقِيقِيَّةَ الْوَاجِبِيَّةَ وَاِنْ كَانَتْ دَاخِلَةً فِي دَائِرَةِ الْوُجُوبِ وَلٰكِنْ فِيهَا بِوَاسِطَةِ احْتِيَاجِهَا اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ رَائِحَةُ الْامْكَانِ فَاِذَا كَانَ فِي الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ الْقَدِيمَةِ مَجَالٌ لِرَائِحَةِ الْامْكَانِ يَكُونَ فِي الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ الْوَاجِبِيَّةِ ثُبُوتُ الْامْكَانِ بِالطَّرِيقِ الْاَوْلَى وَعَدَمُ قِدَمِهَا اَوَّلُ دَلِيلٍ عَلَى الْامْكَانِيَّةِ فِيهَا وَقَدْ عُلِمَ بِالْكَشْفِ الصَّرِيحِ اَنَّ خِلْقَتَهُ ﷺ نَاشِئَةٌ مِنَ الْامْكَانِ الَّذِي هُوَ مُتَعَلِّقٌ بِالصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ لَا الْامْكَانُ الَّذِي هُوَ كَائِنٌ فِي سَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ وَكُلَّمَا يُطَالَعُ صَحِيفَةُ مُمْكِنَاتِ الْعَالَمِ بِدِقَّةِ النَّظَرِ لَا يُشَاهَدُ وُجُودُهُ ﷺ فِيهَا بَلْ يَكُونُ مَنْشَأُ خِلْقَتِهِ وَاِمْكَانِهِ ﷺ فِي عَالَمِ الْمُمْكِنَاتِ بَلْ يَكُونُ فَوْقَ هٰذَا الْعَالَمِ فَلاَ جَرَمَ لَا يَكُونُ لَهُ ظِلٌّ وَاَيْضًا اِنَّ ظِلَّ كُلِّ شَخْصٍ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ اَلْطَفُ مِنْ ذٰلِكَ الشَّخْصِ فَاِذَا لَمْ يَكُنِ الْطَفُ مِنْهُ ﷺ فِي الْعَالَمِ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ لَهُ ظِلٌّ. اِسْمَعْ اَنَّ صِفَةَ الْعِلْمِ مِنَ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ وَدَاخِلَةٌ فِي دَائِرَةِ الْمَوْجُودِ الْخَارِجِيِّ فَاِذَا عَرَضَتْ لَهَا الْاِضَافَةُ وَانْقَسَمَتْ بِهَا عَلَى الْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ وَالْعِلْمِ التَّفْصِيلِيِّ مَثَلاً تَكُونُ تِلْكَ الْاَقْسَامُ مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ وَدَاخِلَةً فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ الَّتِي هِيَ مَقَرُّ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ وَيُشَاهَدُ اَنَّ الْعِلْمَ الْاِجْمَالِيَّ الَّذِي صَارَ مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ نُورٌ ظَهَرَ فِي النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ بَعْدَ الْانْصِبَابِ مِنَ الْاَصْلاَبِ اِلَى الْاَرْحَامِ الْمُتَكَثِّرَةِ بِمُقْتَضَى حِكَمٍ وَمَصَالِحَ بِصُورَةِ الْانْسَانِ الَّذِي هُوَ عَلَى اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ وَصَارَ مُسَمًّى بِمُحَمَّدٍ وَاَحْمَدَ. يَنْبَغِي اَنْ يَسْتَمِعَ كَمَالَ الْاِسْتِمَاعِ اَنَّ هٰذَا الْقَدْرَ مِنَ الْاِجْمَالِ وَاِنْ جَعَلَ الْعِلْمَ الْمُطْلَقَ مُقَيَّدًا وَاَخْرَجَهُ مِنَ الْحَقِيقَةِ اِلَى الْاِضَافَةِ وَلٰكِنْ لَمْ تَحْصُلْ مِنْهُ زِيَادَةٌ فِي الْمَقْسِمِ اَصْلاً وَلَمْ يُقَيِّدْهُ شَيْئٌ قَطْعًا فَاِنَّ اِجْمَالَ الْعِلْمِ نَفْسُ الْعِلْمِ لَا اَنَّهُ اَمْرٌ زَائِدٌ مُنْضَمٌّ اِلَى الْعِلْمِ بِخِلاَفِ تَفْصِيلِ الْعِلْمِ فَاِنَّهُ يَقْتَضِي جُزْئِيَّاتٍ مُتَكَثِّرَةً حَتَّى يُتَصَوَّرَ التَّفْصِيلُ وَالْعَجَبُ مِنْ قَيْدٍ كَانَ مَظْهَرًا لِلْاِطْلاَقِ وَالْعَجَبُ مِنْ مُقَيَّدٍ صَارَ نَفْسَ الْمُطْلَقِ يَنْبَغِي اَنْ يُلاَحَظَ مِثْلُ هٰذِهِ اللَّطَافَةِ فِي مُطْلَقِ الْعِلْمِ

بِالنِّسْبَةِ اِلَى الذَّاتِ فَاِنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ الْعِلْمُ نَفْسَ الْعَالِمِ وَنَفْسَ الْمَعْلُومِ كَمَا اَنَّهُ كَائِنٌ فِى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ بِخِلَافِ صِفَاتٍ اُخَرَ فَاِنَّهَا لَيْسَتْ فِيهَا هٰذِهِ الْقَابِلِيَّةُ فَاِنَّهُ لَا يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ الْقُدْرَةَ عَيْنُ الْقَادِرِ وَعَيْنُ الْمَقْدُورِ وَالْاِرَادَةَ عَيْنُ الْمُرِيدِ وَعَيْنُ الْمُرَادِ فَلِلْعِلْمِ اتِّحَادٌ مَعَ ذَاتِ الْعَالِمِ وَاضْمِحْلَالٌ فِيهِ لَيْسَ ذٰلِكَ لِغَيْرِهِ يَنْبَغِى اَنْ يُدْرَكَ مِنْ هَهُنَا قُرْبُ اَحْمَدَ مِنَ الْاَحَدِ فَاِنَّ الْوَاسِطَةَ بَيْنَهُمَا صِفَةُ الْعِلْمِ الَّتِى لَهُ اتِّحَادٌ بِالْمَطْلُوبِ فَكَيْفَ يَكُونُ لِلْحِجَابِيَّةِ فِيهَا مَجَالٌ وَاَيْضًا فِى الْعِلْمِ حُسْنٌ ذَاتِيٌّ لَيْسَ هُوَ لِغَيْرِهِ مِنَ الصِّفَاتِ وَلِهٰذَا اَحَبُّ صِفَاتِ الْوَاجِبِ عِنْدَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا بِزَعْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ هُوَ صِفَةُ الْعِلْمِ وَحَيْثُ اَنَّ فِى حُسْنِهِ شَائِبَةُ الْاَكْيِفِيَّةِ فَالْحِسُّ قَاصِرٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ وَاِدْرَاكُ ذَاكَ الْحُسْنِ عَلَى وَجْهِ التَّمَامِ مَرْبُوطٌ بِالنَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ الَّتِى هِىَ مَوْطِنُ الرُّؤْيَةِ فَاِذَا رَاَوُا اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ يُدْرِكُونَ جَمَالَ مُحَمَّدٍ ﷺ وَاِنْ اُعْطِىَ يُوسُفُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِى هٰذِهِ النَّشْأَةِ ثُلُثَىِ الْحُسْنِ وَقُسِمَ الثُّلُثُ الْبَاقِى لِلْكُلِّ وَلٰكِنَّ الْحُسْنَ فِى النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ هُوَ الْحُسْنُ الْمُحَمَّدِىُّ وَالْجَمَالَ هُوَ الْجَمَالُ الْمُحَمَّدِىُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَاِنَّهُ مَحْبُوبُ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَكَيْفَ يَكُونُ لِحُسْنِ الْآخَرِينَ مُشَارَكَةٌ بِحُسْنِ صِفَةِ الْعِلْمِ فَاِنَّ حُسْنَهَا بِوَاسِطَةِ اتِّحَادِهَا بِالْمَطْلُوبِ عَيْنُ حُسْنِ الْمَطْلُوبِ وَلَمَّا لَمْ يَكُنْ هٰذَا الْاِتِّحَادُ لِغَيْرِهَا لَيْسَ فِيهِ هٰذَا الْحُسْنُ فَالْخِلْقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مَعَ وُجُودِ الْحُدُوثِ مُسْتَنِدَةٌ اِلَى قِدَمِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَكَانَتْ اَحْكَامُهَا اَيْضًا مُنْتَهِيَةً اِلَى وُجُوبِ الذَّاتِ وَكَانَ حُسْنُهُ حُسْنَ الذَّاتِ مِنْ حَيْثُ اَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ شَائِبَةُ غَيْرِ الْحُسْنِ فَلَمَّا كَانَ كَذٰلِكَ صَارَ مُتَعَلَّقًا لِمَحَبَّةِ الْجَمِيلِ الْمُطْلَقِ وَكَانَ مَحْبُوبَهُ اِنَّ اللّٰهَ جَمِيلٌ يُحِبُّ الْجَمَالَ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ قَوْلَهُ تَعَالَى ﴿يُحِبُّهُمْ﴾ يَدُلُّ عَلَى اَنَّ مَحَبَّةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ مُتَعَلِّقٌ بِغَيْرِهِ ﷺ اَيْضًا وَيَكُونُ الْآخَرُونَ اَيْضًا مَحْبُوبِيهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى فَمَا وَجْهُ تَخْصِيصِهِ ﷺ مَعَ كَوْنِهَا مَوْجُودَةً فِى غَيْرِهِ. **قُلْتُ**: اَلْمَحَبَّةُ قِسْمَانِ قِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِذَاتِ الْمُحِبِّ وَقِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِغَيْرِ ذَاتِهِ وَالْقِسْمُ الْاَوَّلُ مَحَبَّةٌ ذَاتِيَّةٌ وَهِىَ اَعْلَى اَقْسَامِ الْمَحَبَّةِ فَاِنَّهُ لَا يُحِبُّ اَحَدٌ شَيْئًا مِثْلَ حُبِّهِ لِنَفْسِهِ وَاَيْضًا هٰذَا الْقِسْمُ مِنَ

الْمَحَبَّةِ اَحْكَمُ وَاَوْثَقُ فَاِنَّهَا لَا تَزُولُ بِعُرُوضِ عَارِضٍ وَأَيْضًا مُتَعَلَّقُ هٰذَا الْقِسْمِ مَحْبُوبٌ صِرْفٌ لَيْسَتْ فِيهِ شَائِبَةُ الْمُحِبِّيَّةِ بِخِلَافِ الْقِسْمِ الثَّانِي فَاِنَّهَا عَرَضِيَّةٌ وَقَابِلَةٌ لِلزَّوَالِ وَمُتَعَلَّقُهُ وَاِنْ كَانَ مِنْ وَجْهٍ مَحْبُوبًا وَلٰكِنْ فِيهِ مُحِبِّيَّةٌ أَيْضًا مِنْ وُجُوهٍ مُتَعَدِّدَةٍ وَحَيْثُ كَانَ حُسْنُ خَاتَمِ الرُّسُلِ وَجَمَالُهُ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُسْتَنِدَيْنِ اِلَى حُسْنِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَجَمَالِهَا كَمَا مَرَّ يَكُونُ الْقِسْمُ الْاَوَّلُ الَّذِي هُوَ مُتَعَلِّقٌ بِالذَّاتِ مُتَعَلِّقًا بِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِالضَّرُورَةِ وَيَكُونُ ﷺ بِتَعَلُّقِ الْمَحَبَّةِ كَالذَّاتِ مَحْبُوبًا صِرْفًا وَلَمَّا لَمْ تَكُنْ هٰذِهِ الدَّوْلَةُ مُيَسَّرَةً لِغَيْرِهِ وَقَلَّ نَصِيبُهُمْ مِنَ الْحُسْنِ الذَّاتِيِّ يَتَعَلَّقُ بِهِمْ مِنَ الْمَحَبَّةِ الْقِسْمُ الثَّانِي وَيَجْعَلُهُمْ مَحْبُوبًا مِنْ وَجْهٍ وَالْمَحْبُوبُ الْمُطْلَقُ هُوَ النَّبِيُّ ﷺ فَاِنَّهُ كَذَاتِ الْمُحِبِّ مَحْبُوبٌ دَائِمًا وَيَكُونُ مَحْسُوسًا اَنَّ غَلَبَةَ الْمَحَبَّةِ الَّتِي هِيَ فِي مُوسَى لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَكَانَ هُوَ بِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ رَئِيسَ الْمُحِبِّينَ مِثْلُهَا فِي الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لِحَضْرَةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَكُلَّمَا يَغُوصُ هٰذَا الْفَقِيرُ فِي بَحْرِ هَاتَيْنِ الْمَحَبَّتَيْنِ لِيُدْرِكَ التَّفَاوُتَ بَيْنَهُمَا قُوَّةً وَضَعْفًا وَيَجِدَ الْمَحَبَّةَ الَّتِي هِيَ فِي الْخَالِقِ اَشَدَّ مِنْ مَحَبَّةِ الْمَخْلُوقِ بِحُكْمِ ﴿اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغَالِبُونَ﴾ لَا يَظْهَرُ التَّفَاوُتُ اَصْلًا وَكَاَنَّ هَاتَيْنِ الْمَحَبَّتَيْنِ وُزِنَتْ بِمِيزَانِ الْعَدَالَةِ مُتَسَاوِيَتَيْنِ وَلَمْ يَقَعْ بَيْنَهُمَا تَفَاوُتٌ بِالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ مِقْدَارَ شَعْرَةٍ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ الصُّوفِيَّةَ الْعَلِيَّةَ حَكَمُوا بِكَوْنِ تَمَامِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ مَظَاهِرَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ وَمَجَالِيَهَا وَوَجَدُوا حَقَائِقَ الْاَشْيَاءِ عَيْنَ تِلْكَ الْاَسْمَاءِ وَاعْتَقَدُوا اَنَّ الْاَشْيَاءَ ظِلَالُ الْاَسْمَاءِ فَجَعَلُوا تَمَامَ الْعَالَمِ ظُهُورَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ فَمَا وَجْهُ تَخْصِيصِ ظُهُورِ بَعْضِ الْاَسْمَاءِ بِخِلْقِيهِ ﷺ كَمَا مَرَّ. **قُلْتُ**: اِنَّ حَقَائِقَ الْاَشْيَاءِ عِنْدَ الصُّوفِيَّةِ هِيَ الْاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ لِلْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ لَا الْاَسْمَاءُ الْاِلٰهِيَّةُ اَنْفُسُهَا وَقَالُوا اِنَّ هٰذَا الْعَالَمَ هُوَ ظُهُورُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ وَاِنْ قَالُوا اِنَّهُ ظُهُورُ الْاَسْمَاءِ أَيْضًا عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ بَلِ الصُّورَةُ الْعِلْمِيَّةُ لِلشَّيْءِ عِنْدَهُمْ عَيْنُ ذٰلِكَ الشَّيْءِ لَا شَبَحُ ذٰلِكَ الشَّيْءِ وَمِثَالُهُ وَمَا قَالَهُ هٰذَا الْفَقِيرُ فِي خِلْقِيهِ ﷺ ظُهُورُ نَفْسِ الْاِسْمِ الْاِلٰهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ لَا ظُهُورُ الصُّورَةِ

الْعِلْمِيَّةِ لِذٰلِكَ الْاِسْمِ شَتَّانَ مَا بَيْنَ نَفْسِ الشَّيْءِ وَبَيْنَ صُورَتِهِ الْعِلْمِيَّةِ اَلَا تَرَى اَنَّ النَّارَ اِذَا تُصُوِّرَتْ فِي الْاَذْهَانِ أَيْنَ لَهَا الْاِشْرَاقُ وَالْاِضَائَةُ وَقَدْ كَانَ كَمَالُ النَّارِ وَجَمَالُهَا هُوَ الْاِشْرَاقَ وَالْاِضَائَةَ وَلَيْسَ فِي صُورَتِهَا الْعِلْمِيَّةِ غَيْرُ شَبَحِهَا وَمِثَالِهَا قِيلَهُ اَرْبَابُ الْمَعْقُولِ اَوْ لَا بَلْ قَالُوا اِنَّهَا عَيْنُ النَّارِ وَلٰكِنْ كَشْفُنَا الصَّرِيحُ مُكَذِّبٌ لِقَوْلِ مَنْ قَالَ بِالْعَيْنِيَّةِ وَصُورَةُ النَّارِ الْعِلْمِيَّةُ لَيْسَتْ غَيْرَ شَبَحِ النَّارِ الْمَوْجُودَةِ فِي الْخَارِجِ وَيَكُونُ مَحْسُوسًا اَنَّ كُلَّمَا هُوَ ظُهُورُ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ لِلْاَسْمَاءِ اِمْكَانُهُ وَوُجُودُهُ مِنْ قَبِيلِ اِمْكَانِ الْعَالَمِ وَوُجُودِهِ الَّذِي تَحَقَّقَ لَهُ ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ بِصُنْعِ اللّٰهِ تَعَالَى فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَمَا هُوَ ظُهُورُ الْاِسْمِ الْاِلٰهِي كَمَا مَرَّ فِي خِلْقَتِهِ ﷺ اِمْكَانُهُ مِنْ قَبِيلِ اِمْكَانِ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ وَوُجُودُهُ أَيْضًا مِثْلَ وُجُودِ تِلْكَ الصِّفَاتِ فِي نَفْسِ الْاَمْرِ وَلَا يَقَعُ النَّظَرُ عَلَى اَحَدٍ يَكُونُ ظُهُورًا لِلْاِسْمِ الْاِلٰهِي جَلَّ سُلْطَانُهُ غَيْرَ النَّبِيِّ ﷺ اِلَّا الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ فَاِنَّهُ أَيْضًا ظُهُورُ نَفْسِ اسْمِ اِلٰهِي كَمَا ذَكَرْتُ شَمَّةً مِنْهُ فِيمَا سَبَقَ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ مَنْشَأَ الظُّهُورِ الْقُرْآنِي مِنَ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ وَمَنْشَأُ الظُّهُورِ الْمُحَمَّدِيِّ مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ فَبِالضَّرُورَةِ قَالُوا لِذٰلِكَ قَدِيمًا وَغَيْرَ مَخْلُوقٍ وَلِهٰذَا حَادِثًا وَمَخْلُوقًا وَمُعَامَلَةُ الْكَعْبَةِ الرَّبَّانِيَّةِ اَعْجَبُ مِنْ هَذَيْنِ الظُّهُورَيْنِ الْاِسْمِيَّيْنِ فَاِنَّ هُنَاكَ ظُهُورَ مَعْنًى تَنْزِيهِي بِلَا كِسْوَةِ الصُّوَرِ وَالْاَشْكَالِ فَاِنَّ الْكَعْبَةَ الَّتِي هِيَ مَسْجُودٌ اِلَيْهَا لِجَمِيعِ الْخَلَائِقِ لَيْسَتْ بِعِبَارَةٍ عَنِ الْحَجَرِ وَالْمَدَرِ وَلَيْسَتْ هِيَ أَيْضًا سَقْفًا وَجُدُرًا فَاِنَّهُ لَوْ لَمْ تَكُنْ هٰذِهِ فَرْضًا تَكُونُ الْكَعْبَةُ كَعْبَةً بَاقِيَةً عَلَى حَالِهَا وَمَسْجُودًا اِلَيْهَا فَهُنَاكَ ظُهُورٌ وَلَا صُورَةَ اَصْلًا وَهٰذَا مِنْ اَعْجَبِ الْعَجَائِبِ. **اِسْمَعْ اِسْمَعْ** اَنَّهُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لِاَحَدٍ شِرْكَةٌ فِي هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْخَاصَّةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَلٰكِنْ يُدْرَكُ هٰذَا الْقَدْرُ اَنَّهُ قَدْ بَقِيَتْ بَقِيَّةٌ مِنْ تِلْكَ الدَّوْلَةِ وَهِيَ الْخَاصَّةُ بِهِ بَعْدَ تَخْلِيقِهِ وَتَكْمِيلِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَاِنَّ الزِّيَادَةَ وَالْفَضْلَةَ مِنْ لَوَازِمِ جِوَانِ ضِيَافَةِ الْكَرَمَاءِ لِتَكُونَ نَصِيبًا لِلْخَدَمَةِ وَحِصَّةً فَاُعْطِيَهَا وَاحِدٌ مِنْ اُمَّتِهِ ﷺ وَجُعِلَتْ خَمِيرَ طِينَتِهِ وَجُعِلَ بِتَبَعِيَّتِهِ وَوَرَاثَتِهِ شَرِيكَ دَوْلَتِهِ الْخَاصَّةِ بِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ﴿ع﴾ **لَا عُسْرَ فِي اَمْرٍ مَعَ**

الْكِرَامِ﴾ وَهٰذِهِ الْبَقِيَّةُ كَبَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ حَيْثُ كَانَتْ نَصِيبًا لِخِلْقَةِ النَّخْلَةِ كَمَا قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ «اَكْرِمُوا عَمَّتَكُمُ النَّخْلَةَ فَاِنَّهَا خُلِقَتْ مِنْ بَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ» بَلَى ﴿ع﴾ وَلِلْاَرْضِ مِنْ كَأْسِ الْكِرَامِ نَصِيبٌ﴾. فَاِنْ قِيلَ: قَدْ جَعَلَ الشَّيْخُ مُحْيِي الدِّينِ بْنُ عَرَبِيّ وَاَتْبَاعُهُ الْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ عِبَارَةً عَنْ حَضْرَةِ اِجْمَالِ الْعِلْمِ وَقَالُوا لَهُ تَعَيُّنًا اَوَّلًا وَتَجَلِّيًا ذَاتِيًّا وَاعْتَقَدُوا مَا فَوْقَهُ اللَّاتَعَيُّنَ الَّذِي هُوَ حَضْرَةُ الذَّاتِ الْبَحْتِ وَاَنْتَ جَعَلْتَهُ قِسْمًا مِنَ الْعِلْمِ وَاَدْخَلْتَهُ فِي الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ الَّتِي هِيَ دُونَ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ فَمَا وَجْهُ ذٰلِكَ. قُلْتُ: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِي الدِّينِ بْنَ الْعَرَبِيِّ لَا يَقُولُ بِوُجُودٍ مَوْجُودٍ فِي الْخَارِجِ غَيْرَ اَحَدِيَّةِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ وَلَا يُثْبِتُ الْوُجُودَ لِلصِّفَاتِ وَلَوْ كَانَتْ حَقِيقِيَّةً فِي غَيْرِ الْعِلْمِ فَيَكُونُ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ عِنْدَهُ بِالضَّرُورَةِ عِلْمًا اِجْمَالِيًّا وَيَتَصَوَّرُ ثُبُوتُ الصِّفَاتِ بَعْدَهُ فَاِنَّ ثُبُوتَهَا فَرْعُ ثُبُوتِ الْعِلْمِ فَاِنَّهُ لَا يَقُولُ بِثُبُوتِهَا فِي غَيْرِ الْعِلْمِ فَيَكُونُ الْعِلْمُ اَسْبَقَ مِنَ الْكُلِّ وَجَامِعًا لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ وَالَّذِي صَارَ مَكْشُوفًا لَدَى الْفَقِيرِ هُوَ اَنَّ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةَ الثَّمَانِيَةَ كَالذَّاتِ مَوْجُودَةٌ فِي الْخَارِجِ وَالتَّفَاوُتُ اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الْمَرْكَزِيَّةِ وَعَدَمِ الْمَرْكَزِيَّةِ كَمَا مَرَّ وَهٰذَا الْقَوْلُ مُوَافِقٌ لِآرَاءِ عُلَمَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ شَكَرَ اللهُ سَعْيَهُمْ حَيْثُ قَالُوا اِنَّ وُجُودَ الصِّفَاتِ زَائِدَةٌ عَلَى وُجُودِ الذَّاتِ وَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ لَا مَعْنَى لِجَعْلِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ عِبَارَةً عَنِ الْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ بَلْ لَا مَجَالَ لِاِطْلَاقِ التَّعَيُّنِ اَيْضًا وَاَسْبَقُ جَمِيعِ الصِّفَاتِ صِفَةُ الْحَيَاةِ وَصِفَةُ الْعِلْمِ تَابِعَةٌ لَهَا فَتَقْدِيمُ الْعِلْمِ عَلَيْهَا غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ خُصُوصًا اِذَا انْضَمَّ قَيْدُ اِلَى الْعِلْمِ فَاِنَّهُ اَدْوَنُ مِنْ مُطْلَقِ الْعِلْمِ وَدَاخِلٌ فِي الْاِضَافِيَّةِ كَمَا مَرَّ نَعَمْ اِذَا قَالُوا لِلْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ اِنَّهُ تَعَيُّنٌ اَوَّلٌ لِلْعِلْمِ فَلَهُ مَسَاغٌ وَيَكُونُ تَعَيُّنُهُ الثَّانِي عِلْمًا تَفْصِيلِيًّا. فَاِنْ قِيلَ: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِي الدِّينِ قَالَ لِلْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ اِنَّهُ حَقِيقَةٌ مُحَمَّدِيَّةٌ وَاعْتَقَدَ هٰذِهِ النَّشْأَةَ الْعُنْصُرِيَّةَ ظُهُورَهُ فَهَلْ مُرَادُهُ مِنَ الظُّهُورِ ظُهُورُ نَفْسِ الْاِسْمِ كَمَا قُلْتَ اَنْتَ اَوْ ظُهُورُ صُورَةِ ذٰلِكَ الْاِسْمِ كَمَا هُوَ فِي سَائِرِ الْمُمْكِنَاتِ. قُلْتُ: مُرَادُهُ ظُهُورُ صُورَةِ الْاِسْمِ فَاِنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ عِنْدَهُ قُدِّسَ سِرُّهُ تَعَيُّنُ عِلْمِيٌّ فَاِنَّهُ قَالَ لِلتَّعَيُّنَيْنِ

اَلْاَوَّلَيْنِ تَعَيُّنًا عِلْمِيًّا وَلِلتَّعَيُّنَاتِ الثَّلَاثَةِ الْاَخِيرَةِ تَعَيُّنًا خَارِجِيًّا وَالتَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ هُوَ صُورَةُ شَأْنِ الْعِلْمِ الَّذِى قَالَ اِنَّهُ عَيْنُ الذَّاتِ فِى الْخَارِجِ وَاَثْبَتَ صُورَتَهُ فِى الْعِلْمِ وَتِلْكَ الصُّورَةُ الْعِلْمِيَّةُ الَّتِى هِىَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ ظَهَرَتْ فِى النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ بِصُورَةٍ اِنْسَانِيَّةٍ مُحَمَّدِيَّةٍ وَبِالْجُمْلَةِ اَنَّ كُلَّ مَقَامٍ فِيهِ ظُهُورٌ فَهُوَ ظُهُورُ الصُّورَةِ الْعِلْمِيَّةِ عِنْدَ الشَّيْخِ وَاِنْ كَانَتْ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ فَالصِّفَاتُ لَا وُجُودَ لَهَا عِنْدَهُ فِى غَيْرِ الْعِلْمِ وَلَا مَوْجُودَ عِنْدَهُ فِى الْخَارِجِ غَيْرُ الذَّاتِ الْبَحْتِ. **فَاِنْ قِيلَ**: فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ اِتِّحَادُ الْعِلْمِ وَالْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ وَحَاصِلُ ذٰلِكَ هُوَ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ فَلَا يَكُونُ لِصُورَةِ الْاِسْمِ هُنَاكَ مَجَالٌ لِاَنَّ حُصُولَ الصُّورَةِ اِنَّمَا هُوَ فِى الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَالْحَاضِرُ فِى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ هُوَ نَفْسُ الْمَعْلُومِ لَا صُورَتُهُ. **قُلْتُ**: اِنَّ تِلْكَ الْمَرْتَبَةَ لَيْسَتْ هِىَ مَرْتَبَةَ الذَّاتِ الْبَحْتِ وَلِهٰذَا قَالَ لَهَا تَعَيُّنًا وَتَنَزُّلًا فَلَا تَكُونُ مَوْجُودَةً فِى الْخَارِجِ فَاِذَا لَمْ تَكُنْ مَوْجُودَةً فِى الْخَارِجِ لَا بُدَّ لَهَا مِنَ الثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ وَلِهٰذَا قَالَ لَهَا تَعَيُّنًا عِلْمِيًّا وَلَا بُدَّ لِثُبُوتِ الْعِلْمِيِّ مِنْ صُورَةِ الْمَعْلُومِ فَلَزِمَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ اَنَّ فِى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ اَيْضًا صُورَةٌ لِلْمَعْلُومِ مَعَ وُجُودِ حُضُورِ نَفْسِ الْمَعْلُومِ وَاَنَّ الْحَاضِرَ لَيْسَ هُوَ الْمَعْلُومَ الْخَالِصَ بَلْ تَطَرَّقَ اِلَيْهِ الْاِعْتِبَارُ وَاَخْرَجَهُ مِنَ النَّفْسِ اِلَى الصُّورَةِ وَلَا يُدْرِكُ فَهْمُ كُلِّ اَحَدٍ هٰذِهِ الدِّقَّةَ وَمَنْ لَمْ يَصِلْ اِلَى الذَّاتِ الْبَحْتِ بِوُصُولٍ لَا كَيْفِيَّ لَا يُدْرِكُ هٰذِهِ الدَّقِيقَةَ سُبْحَانَ اللّٰهِ اَنَّى قُدْرَةٍ وَاسْتِطَاعَةٍ لِمِثْلِ الْفَقِيرِ الْعَاجِزِ الْمُتَاَخِّرِ اَنْ يَتَكَلَّمَ بِمَعَارِفِ اَكَابِرِ الْاَنْبِيَاءِ اُولِى الْعَزْمِ بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ مِنْ بِعْثَةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَيُبَيِّنَ دَقَائِقَ كَمَالَاتِ الْمَبْدَاِ فِى شَفِيرِ الْمَعَادِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَلٰكِنْ سَيِّدِى اَعْلَى مَقَامِى ❁ فَحَقَّتْ لِى مُبَاهَاتِى الْهِلَالَ
كَاَنِّى تُرْبَةٌ فِيهَا سَحَابُ الـ ❁ ـرَّبِيعِ مُطِرُّ مَاءً زُلَالَا
فَلَوْ لِى اَلْفُ اَلْسِنَةٍ وَاَثْنِى ❁ بِهَا مَا ازْدَدْتُ اِلَّا انْفِعَالَا

﴿اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِي هَدٰيَنَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ لَوْلَآ اَنْ هَدٰيَنَا اللّٰهُ لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا

بِالْحَقِّ﴾ وَقَدْ كَانَ فِي خَاطِرِي اَنْ اَكْتُبَ شَمَّةً مِنْ بَيَانِ الصَّبَاحَةِ وَالْمَلاَحَةِ الْوَارِدَتَيْنِ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ «اَخِي يُوسُفُ اَصْبَحُ وَاَنَا اَمْلَحُ» وَاَنْ اَتَكَلَّمَ فِي هٰذَا الْبَابِ بِالرَّمْزِ وَالْاِشَارَةِ وَلٰكِنْ رَأَيْتُ اَنَّ الرَّمْزَ وَالْاِشَارَةَ قَاصِرٌ فِي اَدَاءِ الْمَقْصُودِ وَالْمُسْتَمِعُونَ عَاجِزُونَ عَنْ فَهْمِهِ وَمُقَطَّعَاتُ الْحُرُوفِ الْقُرْآنِيَّةِ كُلُّهَا رُمُوزٌ وَاِشَارَاتٌ اِلَى حَقَائِقِ الْاَحْوَالِ وَدَقَائِقِ الْاَسْرَارِ الْكَائِنَةِ بَيْنَ الْمُحِبِّ وَالْمَحْبُوبِ وَلٰكِنْ مَنِ الَّذِي يُدْرِكُهَا وَيَفْهَمُهَا وَالْعُلَمَاءُ الرَّاسِخُونَ الَّذِينَ حُكْمُهُمْ حُكْمُ خُدَّامِ حَبِيبِ رَبِّ الْعَالَمِينَ وَغِلْمَانِهِ وَاِنْ كَانَ لَهُمُ اطِّلاَعٌ عَلَيْهَا لِمَا اَنَّهُ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ لِلْخُدَّامِ اطِّلاَعٌ عَلَى بَعْضِ اَسْرَارِ مَخَادِيمِهِمُ الْخَفِيَّةِ بَلْ يَجُوزُ اَنْ تَكُونَ بَيْنَ الْخَادِمِ وَالْمَخْدُومِ مُعَامَلَةٌ بِطَرِيقِ تَبَعِيَّتِهِ لِلْمَخْدُومِ وَاَنْ يَكُونَ الْخَادِمُ شَرِيكًا لَهُ فِي دَوْلَتِهِ الْخَاصَّةِ بِهِ بِتَطَفُّلِهِ وَلٰكِنَّهُمْ لَوْ اَظْهَرُوا شَمَّةً مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ يَكُونُونَ خَوَنَةً وَمُهْلِكِينَ اَنْفُسَهُمْ وَيَصْدُقُ فِي حَقِّهِمْ قَطْعُ الْبُلْعُومِ الَّذِي قَالَهُ اَبُو هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ ﴿يَضِيقُ صَدْرِي وَلَا يَنْطَلِقُ لِسَانِي﴾ نَقْدُ الْوَقْتِ ﴿رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَاِسْرَافَنَا فِي اَمْرِنَا وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا وَانْصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ﴾ وَالسَّلاَمُ عَلَيْكُمْ وَعَلَى سَائِرِ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَاَصْحَابِهِ الْبَرَرَةِ التُّقَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Şeyh Nûrü'l-Hakk'a gönderilmiştir**
- **Yakûb'un Yûsuf'a karşı duyduğu muhabbetin sırrı ile bir takım ilginç sırları ve garip ilimler**

Allah Teâlâ'ya hamd, seçtiği kullarına ise selam olsun.

Değerli kardeşim Şeyh Nûrü'l-Hak, Yakûb'un Yûsuf'a (a.s.) olan muhabbeti konusunda ihtimamla ve tam bir şevkle açıklama istiyor. Bir süreden beri bu mânânın inkişafı özlemi, aynı şekilde bu fakirde de vardı. Onun özlemi, bu fakirin özlemine eklenince, başka tercihim olmaksızın bütünüyle bu inceliği keşfe yöneldim. İlk bakışta Yûsuf'un (a.s.) hilkati, güzelliği ve cemâlinin dünyevi neşetin hilkati, güzelliği ve cemâlinden olmadığı, aksine onun cemâlinin, cennet

ehlinin cemâli cinsinden olduğu ortaya çıktı. Bu neşette olmasına rağmen, onun sabâhatinin huri ve gılmanlarla bir benzerliği olduğu görünür hale geldi. Bundan sonra, yüce Allâh'ın keremi ve fazlıyla, bu bapta kalbe dökülenleri ayrıntılı olarak yazdım ve size gönderdim.

"Sen yücesin; bizim, Senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur"[1]

Tuttular beni aynaya, sanki kuşlarıyım
Ezeli üstadımın sözünü konuşmalıyım.

Soru: Allâh, onun ve yüce atalarının hakkında;

"Kuvvetli ve basiretli kullarımız İbrâhim'i, İshâk'ı ve Yâkub'u da an. Biz onları ahiret yurdunu düşünme özelliğiyle temizleyip kendimize halis (kul) yaptık. Onlar bizim katımızda seçkinlerden ve hayırlılardandır"[2] buyurmuş olduğu halde, Yâkub'un (a.s.) Yûsuf'a (a.s.) karşı duyduğu aşırı muhabbetin sebebi nedir?

Hak'tan başkasına bağlanmak, onu sevmek kuvvetli ve basiretli olan peygamberlerin şanına nasıl uygun olur? Seçkin ve hayırlı olanlarda, yaratılmışların sevgisi nasıl yer edebilir? Yaratılmışlar, sûfilerin de dediği gibi, Allah Teâlâ'nın güzelliğinin ve cemâlinin aynasından başka bir şey değildir, diyerek bu muhabbetin yüce Allâh'tan başkasına bağlanmak sayılmayacağı söylenemez.

Kaldı ki, sûfiler, kesret aynasında vahdeti müşahede etmeyi caiz görmüşlerdir. Ahiretteki ru'yet dışında, bu dünyada imkan alemindekilerin sûret ve mazharlarının müşâhede ve mükâşefelere tecelligah olmasına kabul etmişlerdir. Çünkü bu keşif ve şühûd, sâlikin bu fâni dünya hayatında tevhidin galebesi anında gördüğü şeylerdir.

Ümmetin seçkinleri ise, neredeyse bunları reddeder ve uzak dururlar. Ümmetin seçkinlerinin davranışı böyle olunca, bu hallerin seçkin ve hayırlılardan olan peygamberler hakkında sübûtu nasıl ihtimal dahilinde olabilir? Hatta, bu mânâyı onlar hakkında düşünmek bile vebalin ta kendisi değil midir?!

---

[1] Bakara, 32.

[2] Sâd, 45-47.

Cevap: Derim ki bu sorunun cevabı bir mukaddimeye dayalı dır. Şöyle ki, ahiretteki güzellik ve cemâl ile oradaki lezzet ve nimet ler, dünyadaki güzellik ve cemâl ile lezzet ve nimetlere benzemez Çünkü ahiretteki güzellik ve cemâl, iyilik içinde iyiliktir. Yin oradaki lezzet ve nimetler, Mevlâ katında hoşnutluğa ve kabul medar olmuştur. Bu dünyadaki her güzellik ve cemâl ise kötü v eksiktir. Buradaki bütün lezzet ve nimetler, kabul edilmiş ve ho görülmüş değildir. İşte bu yüzden, ahiret yurdu hoşnutluk yurdu v dünya yurdu da Mevlâ'nın gazap yurdu olmuştur.

Denilirse ki imkan aleminde bulunan güzellik ve cemâl Hazret i Vücûb mertebesinden ödünç alınmış ise, imkan alemindekiler bu sözü edilen güzellik ve cemâlin aynası ve mazharından başka bir şey değildir. Çünkü imkan alemindekiler hiçbir şeye sahip değildir aksine onda ne varsa Hazret-i Vücûb'tan ödünç alınmadır. O halde bu iki yer arasındaki farklılık nereden geliyor? Neden biri hoşnutluk ve hüsn-i kabul görürken diğeri ret ediliyor, hoş görülmüyor?

Bunun cevabı da bir kaç mukaddimeye dayalıdır:

1. Alem bütünüyle, Vâcib Teâlâ'nın isimlerinin tecelligahı, sıfat larının zuhur yeri; isim ve sıfatlarından kaynaklanan kemâlâ-tının aynasıdır.

2. Vâcib Teâlâ'nın sıfatlarında, her ne kadar vücûb dairesine dahil olsa da, vücut ve kıyam bulmada Hazret-i Zata ihtiyaç duydu ğundan, imkân kokusu vardır. Bunlar hakkında vacipliğin zatî olup olmadığı bilinmemektedir. Çünkü bu sıfatların vacipliği kendiler için değil Vâcib Teâlâ'nın Zatı içindir.

Sıfatlar hakkında "Zâtın gayrıdır" demeseler de, gayriyet (başkalık) gereklidir. Çünkü sıfatlar ile Zât arasında ikilik vardır. "*İki şey birbirine başkadır*" önermesi, mantıkçıların kesin olarak kabul edilmiş önermelerindendir. Bununla beraber, hudûsü düşündürmesi sebebiyle, sıfatların *mümkün* olduğunu söylemek uygun olmaz. Çünkü mantıkçılara göre, her *mümkün* hâdistir.

Aynı şekilde, *vacip bigayrihi* ifadesini kullanmak da uygun düşmez. Çünkü bu, o sıfatların Hz. Zât Teâlâ ve Tekaddes'ten ayrılığını çağrıştırır.

3. Kendisinde imkân kokusu olan her şeyde, ortaya çıkması muhal olsa bile, haddizatında yokluğa da yer vardır. Çünkü bu muhallik, kendinden değil başka bir yerden kaynaklanmaktadır.

4. Vâcib Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının, varlık tarafında güzellik ve cemâlleri olduğu gibi, yokluk ihtimalleri tarafında da güzellik ve cemâlleri vardır. Gerçi bu vehim ve his mertebesinde olup, ademe münasip ve komşudan ödünç alınmadır. Yokluğun (ademin), haddizatında kötülük ve çirkinlikten başka bir nasibi yoktur. Varlık (vücut) ise bütünüyle iyilik ve kemâl, tamamıyla güzellik ve cemâldir. Bilinmelidir ki yokluk cihetinde hissedilen güzellik, üzeri şekerle kaplanmış acı elmaya benzer ve tatlı olduğu zannını doğurur.

5. Yüce Allâh'ın keremiyle keşfen gördüm ki, imkan alemindekilerin adem tarafı, bu dünyada tam bir iktidarla terbiye edilmiş, his ve vehim mertebesinde mükemmel bir sanatla sebat ve istikrar kazanmıştır. Yokluğa ihtimalli tarafta güzellik ve cemâline sıfatlarını mazhar yapmıştır.

Yine açığa çıktı ki ahiret neşetinde imkan alemindekilerin varlık yanı ağır basar ve vücut tarafında bulunan sıfatların güzellik ve cemâline mazhar yapılır.

Yukarıda geçen beş mukaddime bilindiği zaman, bu neşetin güzellik ve cemâliyle, o neşetin güzellik ve cemâli arasındaki farklılık açıklığa kavuşur, neşetlerden birinin güzelliği, diğerinin çirkinliği göze görünür ve hastalar hasta olmayanlardan ayırt edilir.

Bu tahkikler ile bu soru halledildi. Zeki ve düşünen kimselere gizli kalmayacağı gibi, birinci sorunun dayanmış olduğu mukaddime açığa kavuştu. Bu mukaddime ile açığa çıktığına göre, Allâh'ın fazlıyla birinci sorunun cevabına ilişkin olarak derim ki:

Gayet açık bir keşifle gördüm ki, Yûsuf'un (a.s.) varlığı bu neşette (dünya hayatında) ortaya çıkmış görünmesine rağmen, bu neşetin diğer varlıklarından farklı olarak, ahiret neşetinden olan varlığından kaynaklanmıştır. Vücut yanı ağır basarak, isim ve sıfatların varlığına bağlı olan güzellik ve cemâle bir mazhar yapılmıştır.

Nefsine veya aslına bitişik olan yokluk (adem) şaibesi ortadan kalkmış, her türlü çirkinlik ve eksikliğin kaynağı olan yokluk (adem)

illetinden hem kendisi hem de aslı temizlenmiştir. Onda cennet ehli için söz konusu olan varlık tarafındaki nurun istilasından başka bir şey kalmamıştır. Böylece onun güzelliğine ve cemâline tutkun olmak, cennetin güzelliğine ve cemâline, cennettekilerin güzellik ve cemâllerine tutulmak olmuştur ki, bu da doğal olarak övülmüş ve herkesin hakkı olmuştur.

Muhib ne kadar kamil olursa, o neşetin güzellik ve cemâline tutkunluğu o kadar çok artar ve Mevlâ'nın hoşnut olacağı şeylere ayağı o kadar erken basar. Zira o neşete tutkun olmak ve ona muhabbet beslemek, o neşetin sahibine tutulmanın ve onu sevmenin ta kendisidir. Hiç kuşkusuz o neşet, ululuk elbisesi gibi Onun hikmetinin tılsımı ve cemâlinin peçesidir. *"Allâh esenlik yurduna çağırır"*[3] ayeti bu konuda kesin bir nastır ve *"...Allâh ise ahireti istiyor"*[4] ayeti de bu mânâyı anlatan açık bir delildir.

Ahirete tutulmayı, dünyaya tutulmak gibi yerilmiş sayan ve onu Mevlâ'ya tutulmaya aykırı bulan kimse, ahiretin hakikatini olduğu gibi bilememiş, aralarında açık bir fark olmasına rağmen, gâibi şâhide kıyas etmiştir.

Şayet biçare Râbia, cennetin hakikatine olduğu gibi muttali olsaydı, cenneti yakma fikrinde olmaz ve ona tutulmanın, onun Mevlâ'sına tutulmaya aykırı olduğuna inanmazdı! Yine bir başkası, 'Kuşkusuz *"Kiminiz dünyayı istiyor, kiminiz ahireti istiyor"*[5] ayetinde her iki guruptan da şikayet ediliyor' diyor. Allâh onlara insaf versin! Allâh'ın cennete davet edip sonra da davetine uyan kimselerden şikayet etmesi nasıl düşünülebilir? Eğer bu mukaddes yere tutkun olmak yerilmiş veya yerilme şaibesi taşımış olsaydı, cennet hoşnutluk, rıza yurdu olmazdı. Hoşnutluk ise, kabul mertebelerinin son noktasıdır. Tam aksine, dünya gibi gazap olunmuş olurdu.

Gazabın illeti ve yermenin sebebi ise, her çirkinlik ve eksikliğin kaynağı olan yokluktur. Bu yüzden yokluk dünyanın nasibi ve lanetlenmiş olmasının sebebidir. Yokluktan kurtulma hasıl olunca, yeril-

[3] Yunus, 25.

[4] Enfâl, 67.

[5] Âl-i İmrân, 152.

me ve çirkinlik şaibesi ortadan kalkar, hoşnutsuzluk ve kabul edilmeme düşmanların payına düşer. Sonuçta aslen hoşnutluk, kabul, varlık, nur, vuslat, vusûl, rahat ve sürûrdan başka bir şey kalmaz.

Sâdık haberci Muhammed (s.a.v.) şöyle buyurdu:

"Kuşkusuz cennet dümdüz bir ovadır. Onun dikili ağaçları ise senin sübhânallâhi vel-hamdü lillâhi ve lâ ilâhe illallâhu vallâhu ekber sözündür"[6].

Burada harf ve kelimeler kisvesinde ortaya çıkan tenzihe ilişkin mânâ, orada ağaç şekline girmekte ve bu ağaca tutulmak ve ondan lezzet almak, tenzihe ilişkin mânâya tutulmak ve ondan lezzet almanın ta kendisi olmaktadır.

Yüce sûfilerin tevhid ve ittihâda dair açıkladıkları sırlar ve incelikler, bu neşette konaklayıp aşık oldukları güzel mazharlar, bunun zımnında şühûd ve müşâhedeler, bu mazharların ve onlardaki cemâlin, Mevlâ'nın güzelliği ve cemâlinin ta kendisi olduğuna inanmaları, hep yukarıdaki kıyasa göredir. Hatta bazıları "Her lezzetli yemekte seni tattım" demiş, bir başkası da şöyle söylemiştir:

Bugün perdesiz göründüğü için cemâlin,
Hayretteyim, vaadi yarına bırakmak niçin.

Bir diğeri ise şunu demiştir:

Susuzluktan su içmeye davranan topluluk,
O maksûd olan şeyi kadehlerinde görürler!

Bu gibi sözlerin bu dünyada söylenmesini, bu fakirin anlayış ve vicdanı kabul edememektedir. Burada bu inceliklere tahammül etme gücü bulamıyorum ve dünya hayatında bu devleti kabule bir kabiliyet görmüyorum. Şayet dünya hayatında böyle bir güç ve kabiliyet olsaydı gazaba uğramazdı ve Resûlullâh (s.a.v.) de ;

"Dünya lanetlenmiştir"[7] demezdi. Kerametlere uygun ve bu makamlara layık olan cennettir. "Her lezzetli yemekte seni tattım" sözü,

---

[6] Bezzar, Müsned, 5/362, nr. 1992; Tabaranî, el-Evsat, 4/271, nr. 4170; el-Kebir, nr. 10363; es-Sağîr, 1/326, nr. 539; Heysemi, Mecmau'z-Zevaid, 10/91.

[7] Tirmizi, nr. 25326; İbn Mace, nr. 4112; Darimi, nr. 322.

cennet yemeği hakkında doğrudur, yoksa zehirli yokluk suyuyla karışık olan dünya yemeği hakkında değil! Bu sebeple böyle davranmak hoş görülmemiştir.

Bu fakire göre her şahsın cenneti, o şahsın taayyününün esası olan ilahî ismin ortaya çıkmasından ibarettir. Bu isim ağaçlar, nehirler, huriler, köşkler, çocuklar ve gılmanlar şeklinde ortaya çıkmıştır. İlahî isimlerde ulvî ve süflî cihetiyle, toplayıcı (câmi) olma ve olmama itibariyle farklılık olduğu gibi, aynı şekilde cennetlerde de isimlerdeki farklılık oranında farklılık vardır. Şayet şühûd ve müşâhede, bu ortaya çıkışın zımnında ispat edilmişse güzeldir, hoştur ve yerli yerindedir.

Ancak bu tür ifadeleri başka yerlerde kullanmak cüretkarlıktır ve konuyu aslından saptırmaktır. Sanki yüce sûfiler matlûba duydukları aşırı muhabbetlerinden ve O'na karşı olan eksiksiz özlemlerinden dolayı, matlûbun kokusundan ruhlarının hissettiği her kokuyu ganimet bilmiş, muhabbet sarhoşluğu kendilerini tamamen istila etmesi sebebiyle netice olarak o kokuyu matlûbun ve maksûdun bizzat kendisi zannetmişler ve matlûba yaraşır şekilde aşık davranışını O'na göstermişlerdir. Ondan aşırı zevk ve haz almışlar ve müşâhede ve mükâşefele-rinden bahsetmişlerdir. Büyüklerden biri şöyle demiştir:

> Ayak sesi gelince herhangi bir taraftan,
> Kokunu alırım da o an geçerim candan.

Evet, muhabbetin etkisiyle kararsızlık ve sakin duramama gibi hallerin bulunması aşıklarda caiz, hatta hoş görülmüştür. Çünkü bu haller Allâh (c.c) içindir ve biricik matlûba kavuşma şevkinden kaynaklanmıştır. Onların hataları doğru ve sekirleri sahıv hükmündedir. Hadiste şöyle gelmiştir: *"Bilâl'in sîni Allâh katında şîndir"*[8].

> Bilâl'ın "eshedü"sü senin "eşhedü"nden daha hoştur.

Bilinmelidir ki bu fakirin keşfine göre, cennetlik olan her şahsın cennetteki ru'yeti, aynı şekilde onun taayyünü ve şahsının esası olan bu ilahî isim kadardır. Söz konusu isim ağaçlar, nehirler, huriler,

[8] Aclûnî, Keşfü'l-Hafa, nr. 1520

gılmân kisvesinde ortaya çıkar. Şöyle ki, söz konusu ağaçlar, nehirler vb., bu mukaddes ismin mazharları olan şeylerdendir.

Bu mazharların hükmü, yüce Allâh'ın keremiyle bir süre sonra dürbün hükmünü alır ve bu şahsın keyfiyetsiz ru'yeti için bir araca dönüşür. Sonra eski haline döner ve onu kendileriyle meşgul ederler.

Bu böylece, dünya hayatında mümkün görülen Zâtın şimşek (anlık parlayan) tecellisi gibi sonsuza kadar devam eder. Çünkü Zâtın isim ve sıfat perdelerindeki tecellisi, bu devlete istidatlı olanlar hakkında süreklidir.

Bir süre sonra isim ve sıfat perdeleri kalkar ve Zât hazreti isim ve sıfat perdeleri arada olmaksızın tecelli eder. Bu ilahî isim Zâtın itibarlarından biri olduğu için, her şahsın ru'yetinin bağlı olduğu, gördüğü şey, zorunlu olarak o şahsın rabbi olan bu zatî itibardır.

Hiç kimse burada bölünme ve kısımlara ayrılma olduğunu vehmetmesin. Çünkü Zât kendi bütünlüğüyle bu itibardır. Zâtın bir bölümü bu itibar, diğer bölümü başka bir itibar değildir. Çünkü bu durum eksiklik ve hudûs işaretidir. Allâh bundan beridir.

Dediler ki Allâh'ın zatı bütünüyle ilim, bütünüyle kudret ve bütünüyle iradedir. Her ne kadar her bir itibar Zâtın bütünü ise de görülen şey bu itibardır, diğerleri değil. Burada, *"Gözler O'nu göremez, O gözleri görür!"*[9] ayetinin sırrının aranması uygun olur.

Eğer söz konusu itibarlar arasında, göze çarpan bir ayrım yoksa ve bunların her biri Zâtın aynıysa, ru'yeti birçok itibar arasından sadece birine bağlamanın anlamı nedir? denilemez. Çünkü biz deriz ki bütün bu itibarlar Zâtın aynı olsalar, hatta bunlardan her biri diğerinin aynı olsa da, keyfiyet aleminin bağlılarına göre, aralarında göze çarpan keyfiyete ilişkin ayrım ve özellik farkı olmasa da, aralarında keyfiyetsiz bir özellik farkı bulunmaktadır. Bu keyfiyet aleminden kurtulup keyfiyetsizlik alemiyle keyfiyetsiz bir bağlantıyla temasa geçenler, bu keyfiyetsiz özellik farkını gözden kaçırmazlar. Hatta o, onlara göre çok açıktır. Onlar bu özellik farkını, kulağı gözden ayıran farklar gibi görürler.

---

[9] En'âm, 103.

Evet, taayyününün esası câmi ismi olan kimsenin, yüce ve mukaddes olan Zâtın bütün itibarlarından itidâl üzere ve derece farklılıklarına uygun olarak icmâl yoluyla da olsa nasibi vardır. Bu kimsenin ru'yeti bütün itibarlara bağlanır. Ancak kendi nasibi olan ve ondan ayrılmayan icmâlin toplayıcılığı dar olduğundan, idrâk ve ihâtadan mahrum olur.

Böylece *"Gözler O'nu göremez..."* ifadesi doğru olur: *"Allâh'tan daha doğru sözlü kim olabilir?"*[10]

Bilinmelidir ki yüce Allâh keremiyle bir kulu tam fenâ devletiyle şereflendirdiği ve onu kendi mahiyetini oluşturan yokluk kaydından kurtardığında, ondan geriye ne bir göz ne de bir iz bırakmadığında, bu fenâdan sonra ona ahiret neşetine benzeyen ve imkan alemindekilerin varlık yanının ağır basmasına bağlı bir varlık bahşeder. Böylece bu varlık, ilâhi isim ve sıfatların varlığının yanında, kemâlâta mazhar olur. Bunun sebebinin tahkiki önceden zikredildi.

Yûsuf (a.s.) birinci var oluşunda bu devletle şereflenmiştir. Bu ârif ise onunla ikinci var oluşunda, ikinci doğumla şereflenmiştir. O özünde var olduğundan, aynı şekilde Allâh ona dış güzellik de verdi. Bu ârif ise, sıkıntılı bir çalışmadan sonra aynı devlete erdiğinden, Allâh ondaki iç nuru ile yetinip dış güzelliği ahirete saklamıştır. Peygamberlerden sonra gelen bu gibi ârifler çok ender bulunurlar ve azın en azıdırlar. Bu ârifin benzeri her ne kadar peygamber olmasa da, peygamberlere tâbi olmasıyla onlara has olan devletten bir payı vardır. O, onların sofrasından nasiplenen bir tufeyli olsa da, onların nimet sofrasına oturmuştur. Hizmetçi olsa da efendilerle birlikte oturmuştur. Tâbi olsa da tâbi olunanların yanındadır.

Hatta bazen bunlara, Sâdık Habercinin (s.a.v.) bildirdiği gibi, peygamberlerin dahi gıpta ettiği sırlar verilir. Ancak bu muâmele benzeri şeyler kısmi ihsâna dahildir. Küllî ihsân ise ancak peygamberlere aittir. Bu söz konusu ihsân da, aynı şekilde onlara uymasıyla kendisine müyesser olduğu için, onlardan sayılır. Ârif, onların emanetlerinin taşıyıcısından başka bir şey değildir.

---

[10] Nisâ, 87.

"Gönderilen peygamber kullarımıza şu sözümüz geçmişti: Mutlaka kendilerine yardım edilecektir. Ve galip gelecek olanlar mutlaka bizim ordumuzdur!"[11] ayeti, bu büyüklerin şanını başkalarının şanından üstün kılan ve herkese karşı onlara yardım eden, kendilerini galip yapan bir Kur'ân nassıdır.

Soru: Tam fenâdan sonra kendisine bu ikinci varlığın bahşedildiği ârif bu varlığıyla, aynı şekilde bu neşetin diğer varlıkları gibi his ve vehim mertebesinde midir, yoksa bu mertebeden çıkmış mıdır? Eğer bu mertebeden çıkmışsa, haricî bir varlık kazanmış mıdır, kazanmamış mıdır? Sûfilerin kesin olarak kabul ettikleri görüşe göre, hariçte Hak'tan başka bir varlık olmadığına göre bu nasıl olur?

Cevap: İşin sonunda bilinen şey, onun söz konusu mertebeden çıkarak nefsü'l-emr mertebesine katılmış olmasıdır. Vehim mertebesi her ne kadar sabitlik ve kararlılık itibarıyla nefsü'l-emr mertebesinin hükmünü taşısa da, gerçekte bu mertebe nefsü'l-emr olmaz. Çünkü nefsü'l-emr, bu mertebenin ardındadır. Sanki bu mertebe, vehim ile hâriç arasında bir geçit gibidir. Ahiret neşetinde var olanların hepsi nefsü'l-emr mertebesinde bulunurlar. Hatta sekiz hakiki sıfât dışında, bütün vacip sıfatlar bu mertebede bulunur. Hâriç mertebesinde, Zât-ı akdes ve O'nun sekiz sıfatından başka hiçbir varlık yoktur. Bu açıklamadan da, varlıkların üç mertebede bulundukları ortaya çıkmış oldu:

1. Bu neşetin çoğu ferdinin nasibi olan vehim mertebesi. Peygamberlerin hepsi ve melekler bu mertebenin dışındadırlar. Çünkü onların varlıkları ahiret neşetine uygundur. Yine velilerin pek azı bu devletle şereflenmiş ve vehim mertebesinden kurtularak nefsü'l-emre katılmıştır.

2. Burası nefsü'l-emr mertebesidir. Burada Vâcib'in sıfatları ve fiilleri bulunur. Melekler de bu mertebede bulunurlar. Aynı şekilde ahiret neşeti de burada sabittir. Yine peygamberlerin hepsi ve velilerin pek azı bu mertebeye çıkmışlardır. Aradaki fark şudur ki Vâcib'in sıfatları, bu makamın en şerefli kısmını oluşturan merkezde, diğer

[11] Saffât, 171-172.

varlıklar ise istidatlarına göre bu merkezin çevresinde ve yanlarında yer almışlardır.

3. Hâriç mertebesidir. Burada Zât (c.c) ve Vâcib'in sekiz sıfatı bulunur. Eğer bunların arasında fark varsa, merkezde ve merkezin dışında olmak yönüyle vardır. Çünkü en şerefli olan şey akdese en yakın olandır.

Soru: Vehim mertebesinden nefsü'l-emr mertebesine çıkmanın meziyeti nedir ve buna hangi yakınlık bağlıdır?

Cevap: Bütün iyilik, kemâl, güzellik ve cemâlin kaynağı varlıktır. Varlık ne kadar çok kuvvet ve kararlılık elde ederse, bu sıfatlar o kadar kâmil olur. Hiç kuşkusuz nefsü'l-emirdeki varlık, vehim mertebesindekinden daha kuvvetli ve daha belirgindir. Zorunlu olarak da, onda bulunan iyilik ve kemâl daha tam ve kâmil olur. Allâh'ın sıfat ve fiilleri mertebesinde var olan ve yaratma, rızık verme vb. sıfatlara komşu olan kimsenin yakınlığı hakkında nasıl söz söylenebilir?

Bilinmelidir ki yokluğun ve yine içinde yokluk şaibesi bulunan kemâlâtın -bu kemâlât sıfatlara ait olsa da- bütün sübutu his ve vehim mertebesindedir. Çünkü yokluktan kurtuluş tamamen hasıl olmadıkça, yokluğun özü ve izi var oldukça, vehim mertebesinde olan sübutla kuvvet ve zayıflık itibariyle farklı dereceler bulunsa da, kişi nefsü'l-emr mertebesine ulaşmaya layık olmaz. Çünkü yokluk ne kadar güçlü olursa, vehim mertebesine tutunma o kadar tam olur. Eğer yokluk zayıflarsa, bu tutunma o derece az olur. Yokluk mertebelerini geçen ve kendisinde izinden başka yokluğa ilişkin hiçbir şey kalmayan velilerin çoğu, söz konusu iz kaldığı sürece nefsü'l-emr mertebesine giremeseler de vehim mertebesini geçerek onun son noktasına ulaşırlar; nefsü'l-emr mertebesine bakanlardan olurlar ve bu makamdan bir nasip elde ederler.

Tarafımızdan hissedilen şudur ki yüce peygamberler, ulu melekler ve yine sayıları pek az da olsa bu peygamberlerin bazı bağlıları nefsü'l-emr mertebesinin sonuna ulaşmışlardır. Onlardan her birinin, derecelerinin farklılıklarına göre orada özel bir yeri ayrı bir makamı vardır. Orada aynı şekilde Kur'ânî harfler ve kelimeler müşâhede edilir.

Bunların makamı, peygamberlerin makamının üstünde görülür. Bu harfler ve kelimeler sanki bu makamdan çıkarak, bu makamla, kendisine henüz ulaşmadıkları bir üstteki makam arasında bir engel (berzah) haline gelirler ve orada kalmayı yeğlerler. Çünkü bir üstteki makam, Vâcib'in zatı ve sıfatlarına hastır ve hariçte (gerçekte) O'ndan başka bir varlık yoktur. Bu harfler ve kelimelerde sonradan olma özellikleri olduğu için, o makama ulaşma kabiliyetleri yoktur. Ancak bunlar, söz konusu mertebedeki bütün varlıklardan daha kadimdirler ve o mertebenin mânâlarının eteklerine sımsıkı bağlıdırlar.

Nefsü'l-emr mertebesinin son kısmında ikamet eden büyükler, bir üst mertebeye bakarlar. Sanki onlar, bu mertebeye duydukları eksiksiz özlemden dolayı, bütünüyle göz olmuşlardır. Garip olan şu ki bu büyükler, bu yer edinme ve ikametin mevcudiyetiyle *"Kişi sevdiğiyle beraberdir"*[12] hadisi gereğince, keyfiyeti meçhul bir şekilde, sevgilileriyle bir beraberlik (maiyyet) elde etmişlerdir.

Onlar nefisleri olmaksızın, O'nunla beraberdirler ve ikilik ittihâdı olmadan onun ehli ve aşinası olmuşlardır. Bu esnada, Kur'ânî harfler ve kelimelerin bu mukaddes mertebeyle beraberliği fark edilince, bu beraberliğin başkalarının beraberliğiyle bir ilgisinin bulunmadığı, bu beraberliğin çok yüce olduğu ve derinliklerin en derinine bağlı olduğu için idrâkinin mümkün olmadığı anlaşıldı. Orada yaratılmışların anlayabileceği bir alan bulunması mümkün müdür?

Bu mukaddes harfler ve kelimelerin konumlarının yüceliğinden dolayı "Kur'ân Allâh'ın yaratılmamış olan kelamıdır" hükmü varit olmuştur. Kadı Adud'un tahkik ettiği gibi, nefsî kelâmın bu harfler ve kelimeler olduğu bilinir.

Kadı Adud bu konuda şöyle demiştir: "Kuşkusuz bu harfler ve kelimeler, takdim ve tehir düşünülmeksizin kadîmdir, kelâm-ı nefsîdir". Kadı Adud takdim ve tehiri sonradan meydana gelen aletlerin kusuruna bağlamıştır.

---

[12] Buharî, Edeb, 96.

Soru: Eğer bu harfler ve kelimeler kelâm-ı nefsî olsaydı, hariç mertebesine dahil olmaları gerekirdi. Oysa az önce geçtiği üzere, onlar bu makama dahil olamazlar. Bunun sebebi nedir?

Cevap: Bu harfler ve kelimeler zihinlere takdim ve tehirle sımsıkı yerleştirildiği için bu şekilde ortaya çıkarlar. Keşif gözüyle bakıldığında, zorunlu olarak bunların hariç mertebesine girmedikleri görülür. İkinci kez, takdim ve tehir göz önüne alınmadan bakıldığında, o mertebeye dahil ve onun aslına katılmış ve hatta onunla bir oldukları gözlenir. Bu durumda onların beraberliği ile başkalarının beraberliği arasında hangi ilişkiden söz edilebilir? Hariç mertebesinde bir ittihâd olduğu için, başkalarının beraberliğinde ittihâda yer yoktur.

Sübhânellâh! Bu Kur'ânî harfler ve kelimeler, Allah Sübhânehû'nün bizzat kadim kelâmı olunca, bu neşette de kadim olan diğer sıfatlardan farklı olarak ortaya çıkar.

Bu değerlendirmeye göre, harfler ve kelimeler kelâmın bizzat kendisidir. Kelâmın, konuşma aletinin kusuru yönünden ortaya çıkan takdim ve tehirden başka bir peçesi yoktur. Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerine en yakın şey olan Kur'ân-ı Mecîd, kendi asaletiyle, gölgeler aleminde, kendisine gölgelik tozu değmeksizin temayüz edip ortaya çıkmıştır. Söz konusu takdim ve tehir, perdelenmiş olanların gözlerine bir perde yapılmıştır.

İşte bu yüzden, Kur'ân-ı Mecîdi tilavet etmek ibadetlerin en faziletlisi ve yine onun şefaati, başkalarının şefaatinden -bu ister mukarreb bir meleğin, ister bir peygamberin şefaati olsun- daha süratli kabule şayan olur. Kur'ân tilavetinden hasıl olan sevap ve semereleri tafsilatlı olarak anlatmak mümkün değildir. Çoğu zaman bu tilavet, tilavet edeni hiç kimsenin ulaşamayacağı yüksek makamlara çıkarır.

Soru: Bu fazilet sadece Kur'ân harflerine ve kelimelerine mi mahsustur, yoksa onlar gibi kadim kelâm-ı nefsî olan diğer indirilmiş kitapların harfleri ve kelimeleri de bu devlette onlara ortak mıdır?

Cevap: Derim ki hepsinin bu devlette ortaklığı vardır. Keşif gözüyle baktığımda gördüğüm fark ise, Kur'ân-ı Mecîdin sanki daire-

nin merkezi, diğer semavî kitapların ve hatta ezelden ebede konuşmayı sağlayan aletlerin hepsinin bu dairenin muhiti olduğudur.

Binaenaleyh Kur'ân, her şeyin aslı ve bütün kitapların en üstünüdür. Çünkü merkez, dairenin en şerefli parçası ve bütün noktalarının aslıdır. Diğer noktalar onun tafsili ve o onların icmâli gibidir.

Yüce Allâh Kur'ân hakkında şöyle buyurdu:

"O, evvelkilerin kitaplarında da vardır."[13]

Soru: Yukarıdaki izahtan, şühûd ve müşâhedenin onların dedikleri gibi, güzel mazharlar arasında bulunmasının bu dünya hayatında vaki olmadığı ve bu güzel mazharlarda o mukaddes mertebeye mazhar olma kabiliyetinin olmadığı görüldü. Acaba şühûd ve müşâhedenin, dünya hayatında bu mazharların dışında, gerçekleşmesi söz konusu olabilir mi?

Cevap: Bu fakirin inancı şudur; dünya hayatında sadece îkân söz konusudur. Gözle görme ve derecelerin farklılığına bağlı olarak kalple görmeden ibaret olan müşâhede, bu îkânın neticesi ve onun ahirette ancak mümkün faydalarındandır. Büyük sûfilerin olan *et-Taarruf* sahibi kitabında bu hususta meşayihin icma ettiğini söyler ve şöyle der: "Yüce Allâh'ın, dünyada îkân ciheti dışında ne gözle ne de kalple görülemeyeceği konusunda görüş birliğine varmışlardır."

Soru: Mutasavvıfların kabul ettiği görüşe göre, yakînin üç derecesi vardır. Bunlar; ilme'l-yakîn, ayne'l-yakîn ve hakka'l-yakîndir. Yine onlara göre ilme'l-yakîn; dumanın varlığından fikir yürüterek ateşin varlığı hakında elde edilen kesin bilgi gibi, izden yola çıkarak izi bırakanı ispat etmekten ibarettir. Ayne'l-yakîn ise, bizzat o ateşi görmekten ve hakka'l-yakîn da, o ateşin gerçekte yaşamaktan ibarettir. Aynı zamanda kalple görme de elden giderse ayne'l-yakîn nasıl gerçekleşebilir ve meşayihin, mutlak olarak görmenin (ru'yet) olmayışına dair icmaları nasıl doğrulanabilir?

Cevap: Belki buradaki icmadan kastı, ilk dönemdeki meşayihin icmaı olabilir. Son dönem meşayihi ise bunun aksine hüküm vermiş-

[13] Şuarâ, 196.

ler ve kalple görmeyi caiz görmüşlerdir. Bu hüküm, bu fakire göre sabit değildir. Yakîn hakkında açıkladıkları bu üç derecenin hepsi ilme'l-yakîne dahildir. Henüz istidlâlden çıkmamış ve ilme'l-yakîn ayne'l-yakîn halini almamıştır. Ayne'l-yakîni ateşi görmeye benzetmede söylemiş oldukları şey ise, ateşi değil aksine ateşin varlığına ilişkin delil gösterdikleri dumanı görmektir. İlme'l-yakîn derecesinde, dumanın varlığına ilişkin ilimden, ateşin varlığına ilişkin istidlâl olduğu gibi, aynı şekilde burada da, dumanı görerek ateşin varlığına delil gösterme vardır. Bu ikinci yakîn, delilinin kuvvetinden dolayı birinci yakînden daha kâmildir. Çünkü birincide delile ilişkin bir bilgi, ikincide ise delili görme vardır. Durum hakka'l-yakînde de böyledir. Ateşle değil dumanla tahakkuk ve onunla ateşe delil gösterme söz konusudur. Bu yakîn ise geçen iki yakînin her birinden daha kâmildir. Çünkü bu, duman haline gelmiş olan ateşin kendisiyle, ateşin varlığına delil göstermedir.

Enfüs ile âfâk arasında açık bir fark vardır. Yüce Allâh buyurdu:

"Biz onlara ufuklarda ve kendi nefislerinde ayetlerimizi göstereceğiz ki onun gerçek olduğu onlara iyice belli olsun"[14]

"Kesin inanacak insanlar için arzda nice işaretler var. Kendi nefislerinizde de öyle. Görmüyor musunuz?"[15]

Âfâk ve enfüste, matlûbun kendisi değil de işareti görüldüğü sürece, âfâk ve enfüste görülen de ateş değil onun işareti olan duman olur. Böylece âfâk ve enfüsteki işlem, ilme'l-yakînin hakikati olan istidlâl olur. Hakka'l-yakîne gelince, onu âfâkın ve enfüsün ardında aramak gerekir.

Sübhânallâh! Büyükler matlûbun enfüste bulunabileceğini nasıl söyler ve enfüsün dışını, içinde semere ve netice bulunmayan şeylerden sayar! Onlardan biri şöyle demiştir:

Kör gibi her tarafa dönüp durma,
Her şey seninle birlikte abanın içinde.

Bir diğeri ise şöyle demiştir:

---

[14] Fussilet, 53.

[15] Zâriyât, 20-21.

Bu cemâl tecellisi senden olmayınca uzak,
Ayağı etek altı, başı yaka altı etmeye bak.

Bir öteki ise şöyle demiştir:

Eğer bir zerre talep ederek ömründe çalışsa,
Nefsinde görür hayır ve şerrin gizlendiğini.

Fusûs sahibi İbn-i Arabî şöyle der: "Zât tecellisi, ancak kendisine tecelli edilen şeyin sûretinde olur." Onun dışındaki büyükler de şöyle dediler:

"Ehlullâh, fenâ ve bekâdan sonra gördükleri her şeyi kendi nefislerinde görürler ve her bildiklerini kendi nefislerinde bilirler. Şaşkınlıkları ve ne yapacaklarını bilememeleri, nefislerinin varlığına ilişkindir: *"Kendi nefislerinizde de öyle. Görmüyor musunuz?"*[16]

Bu fakire göre, enfüs de âfâk gibi içi boş ve neticesiz şeylerdendir. Matlûb orada bulunmaz. Onun matlûptan bir nasibi yoktur. Âfâk ve enfüste bulunan şey, matlûba istidlâl ve maksûda delâlettir. Matlûba ulaşmak ise âfâk ve enfüsün ardındaki, sülûk ve cezbenin dışındaki şeye bağlıdır. Çünkü sülûk âfâkî, cezbe ise enfüsî bir seyirdir. Böylece sülûk, cezbe, seyr-i âfâkî ve seyr-i enfüsî tamamen seyr ilallâha dahil olurlar. Onların, sülûkün ve seyr-i âfâkînin seyr ilallâhta, cezbe ve seyr-i enfüsînin seyr fillâhta olduğuna dair sözlerine gelince, ne yapalım! Onlara o şekilde, bana ise bu şekilde zuhûr etti. *"Sen yücesin; bizim, Senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur"*[17]

Benim gibi miskin ve onların artığıyla geçinen biri, onların zevklerine aykırı nasıl söz söyleyebilir! Ancak muâmele taklîtten çıkıp terakki ettiğinde kişi, meşayihin görüşlerine aykırı olsa da uygun düşse de, kendi görüşünü dile getirir. Ebû Yûsuf'un, taklitten kurtulduktan sonra hocası olan Ebû Hanife'ye muvafakat etmeye devam etmesi ise bir hatadır.

"Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme!"[18]

---

[16] Zâriyât, 21.
[17] Bakara, 32.
[18] Bakara, 286.

Soru: Yakînin bu üç derecesi ilme'l-yakîne dahil olunca, sana göre ayne'l-yakîn nedir?

Cevap: Kuşkusuz ayne'l-yakîn, dumanla ateşin durumuna benzer. Delil arayan kimse, nihaî delil olan dumana ulaştığında, dumanın ateşten geldiğini kesin olarak görür. Bu fakire göre, bu hal ayne'l-yakîn denir. Çünkü bu durum delil ile bilmenin üstünde ancak âfâk ve enfüsün altında bir durumdur. İstidlâl perdesi, ilim mertebesinin sonu olan aradan kalktığı zaman doğal olarak durum ilimden keşfe, gayp olmaktan, müşahede ve huzûra dönmüş olur. Bilinmelidir ki müşahede ve huzûr, görme ve hissetmeden başka bir şeydir. Işınları iyice yayıldığında gözleri az gören birinin güneşi müşahede etmesi görmesinden farklıdır. Güneşi görmediği halde müşahede edebilmektedir

TENBİH:

Dumanın gerçekleşmesinin iki derecesi vardır ve yukarıda zikrettiğimiz tahkik üzere, bu gerçekleşme ilme'l-yakîn ve ayne'l-yakînin ikisini de içine alır. Bu gerçekleşmede, dumanın bütün noktalarını aşıp nihai noktasına varmadıkça bu ilme'l-yakîndir. Çünkü bu durumda her nokta istidlâli gerektirecek bir perde olarak kalır (yani perdenin ardındaki şey görülmediği için, onun ne olduğu konusunda istidlâl yoluna gidilir). Bütün noktaları gerçekleştirip son noktaya varıldığında, istidlâl menzilinden çıkılmış olur. Çünkü artık perdeler tamamen ortadan kalkmış ve dumanın kendisi için söz konusu olan ayne'l-yakîn ateş için de söz konusudur, anla! Hakka'l-yakîne ilişkin daha ne yazayım! Zira onun tam olarak gerçekleşmesi ahiret ahvalinde söz konusudur. Dünyada gerçekleşse bile ancak çok özel kimseler için söz konusu olabilir ki, onlara göre hakka'l-yakîn benzeyen seyr-i enfüsî ilme'l-yakîne dahildir. Ve yine onlara göre enfüs âfâk hükmündedir. Onların enfüse dair hüsûlî ilimleri huzûrî ilim haline gelmiş, âfâk ve enfüsün ötesinde ayne'l-yakîni elde etmişlerdir. Böyle kimseler ise gayet azdır.

GÜZEL BİR HÂTİME:

Burada Muhammedî güzellik ve cemâlden söz edeceğiz ki, alemlerin Rabb'inin muhabbetine konu olmuşlardır. Bu cemal sayesinde Peygamber (s.a.v.) Efendimiz alemlerin Rabb'inin sevgilisi olmuş

tur. Bil ki Yûsuf (a.s.) kendisinde bulunan sabâhatle Yakûb'un (a.s.) sevgilisi olmuştur. Ancak elçilerin sonuncusu olan Peygamberimiz (s.a.v.) kendisinde bulunan melâhat ile (bir çeşit hoşlukla, şıklıkla) yerin ve göklerin yaratıcısının sevgilisi olmuştur. Yukarı da geçtiği üzere, Hak Teâlâ yeri, göğü, mekânı ve zamanı ona bağımlı olması sebebi ile yaratmıştır.

Bilinmelidir ki Muhammedî yaratılış, diğer insanların yaratılışına benzemez. Hatta onun, alemde bulunan fertlerin yaratılışıyla da bir ilişkisi yoktur. O, yaratılışında unsurlar bulunmakla birlikte, Hakk'ın (c.c) nurundan yaratılmıştır. Hz. Peygamber (s.a.v.) şöyle buyuruyor: *"Allâh'ın nurundan yaratıldım"*. Bu devlet ondan başkasına müyesser olmamıştır. Bu inceliğin açıklaması şöyledir: Önceden de geçtiği üzere, vâcib mertebesindeki sekiz hakiki sıfat vücûb dairesinde bulunsa da, Zât hazretine muhtaç olmaları sebebiyle, onlarda imkân kokusu vardır. Kadim olan hakiki sıfatlarda imkan kokusuna yer bulununca, vâcib mertebesindeki izâfî sıfatlarda imkanın bulunması daha uygundur. Bu sıfatların kadim olmaması, onlarda imkânın bulunmasının birinci delilidir.

Açık keşifle bilindiğiine göre onun yaratılışı, alemin diğer fertlerinde bulunan imkândan değil, izâfî sıfatlarda bulunan imkândan kaynaklanmıştır. Alemin imkan alemindekilerin sayfası her ne zaman dikkatle incelense, onun varlığı orada görülmez. Bilakis onun yaratılışının ve imkânının kaynağı imkan alemindekiler sınıfında olur, hatta onun varlığı bu alemin üstünde bulunur. İşte onun bu yüzden gölgesi yoktur. Yine şehâdet alemindeki her şahsın gölgesi o şahıstan daha ince, daha latiftir. Alemde ondan daha latifi olmayınca, onun bir gölgesi olması nasıl düşünülebilir?

Şunu da dinle; hakiki sıfatlardan olan ilim sıfatı, hariçte bulunan varlık dairesine dahildir. Örneğin, ilim sıfatına izâfîlik arız olsa ve bu izâfîlik onu icmâlî ve tafsîlî olarak ikiye ayırsa, bu kısımlar izâfî sıfatlardan olur ve izâfî sıfatların karar yeri olan nefsü'l-emr mertebesine girer. Böylece, izâfî sıfat haline gelen icmâlî ilmin, bazı hikmet ve maslahatlar gereği sulblerden rahimlere döküldükten sonra, unsurî neşette, en güzel biçim verilmiş olan (ahsen-i takvîm) insan şeklinde ortaya çıkmış olduğu ve Muham-med ve Ahmed ismini aldığı görülür.

Çok iyi kulak verilmesi gerekir ki icmâlin bu miktarı, her ne kadar mutlak ilmi mukayyed hale getirip onu hakikatten izâfete dönüştürse de, aslında onda bu bölünmeden dolayı bir fazlalık hasıl olmamış ve onu asla bir şey kayıt altına almamıştır. Çünkü ilm-i icmâli, ilmin kendisidir. Yoksa tafsîlî ilmin aksine, ilme eklenmiş ilave bir şey değildir. Çünkü tafsîli ilimde, tafsîlin düşünülebilmesi için birçok parçalar olması gerekir. Kaydın itlâka mazhar olması ve mutlakın bizzat kendisi haline gelmesi şaşılacak şey! Zâta nispetle ilmin mutlaklığına ilişkin bu inceliğin göz önüne alınması gereklidir. Çünkü bilginin, bilen ve bilinenin bizzat kendisi olması mümkündür. Yine onun, diğer sıfatların aksine, huzûrî ilimde var olduğu gözden kaçmamalıdır. Çünkü diğer sıfatlarda bu kâbiliyet bulunmaz. "Kudret, kudret sahibinin ve kudrete maruz kalanın aynısıdır" ve "irâde, isteyenin ve istenen şeyin aynısıdır" demek mümkün değildir. İlim, âlimin zâtıyla birleşiktir ve onda erimiş ve hissedilmez hale gelmiştir. Bu durum diğer sıfatlarda yoktur. İşte burada, Ahmed'in Ahad'a olan yakınlığı idrâk edilmelidir. Çünkü bu ikisi arasındaki vasıta, matlûb ile ittihâdı olan ilim sıfatıdır. Bu durumda nasıl olur da aralarında perde bulunur? Yine aynı şekilde ilimde, diğer sıfatlarda bulunmayan zâtî bir güzellik vardır. İşte bu sebeple, bu fakirin zannına göre Hakk'ın (c.c) katında vâcib sıfatların en sevgilisi ilim sıfatıdır. Onun güzelliğinde keyfiyetsizlik şaibesi bulunduğu için, his onu idrâk edemez. Bu güzelliğin tam anlamıyla idrâki, ru'yet yeri olan ahiret hayatına bağlıdır. Onlar orada Allâh'ı gördüklerinde, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) cemâlini idrâk ederler.

Her ne kadar Yûsuf'a (a.s.) bu dünyada güzelliğin üçte ikisi verilip kalan üçte biri diğer insanların payına düşmüşse de, ahiret hayatındaki güzellik Muhammedî güzellik ve cemâl Muhammedî cemâldir. Çünkü o, Hakk'ın (c.c) sevgilisidir. Bu durumda başkalarının güzelliği, ilim sıfatının güzelliğine nasıl ortak olabilir. Çünkü onun güzelliği, matlûb ile birleşik olması sebebiyle, matlûbun güzelliğinin aynıdır. Bu birleşik olma durumu diğer sıfatlarda bulunmadığı için, onlarda bu güzellik yoktur. Hz. Muhammed'in (s.a.v.) yaratılışı, kendisinde hudûs olmakla birlikte, Zâtın kıdemine dayalıdır. Bu yaratılışın hükümleri de, yine Zâtın vücûbuna ulaşmıştır. Onun güzelliği, kendisinde güzelliğin dışında bir şaibe bulunmaması sebebiyle, Zâtın

güzelliği olmuştur. Durum böyle olunca, muhabbetin ilişkide bulunduğu şey, mutlak güzel oldu ve O'nun mahbûbu oldu. *"Allâh güzeldir, güzelliği sever"*[19].

Soru: Yüce Allâh'ın; *"... Allah onları sever."*[20] sözü, Hakk'ın muhabbetinin ondan başkasına da yönelik olduğunu göstermektedir. Yine başkaları da, bu durumda Onun mahbûbu olmaktadır. Başkalarında da bulunmasına rağmen, bu muhabbet Hz. Peygambere (s.a.v.) mahsustur, denilmesinin nedeni nedir?

Cevap: Muhabbet iki kısımdır; birinci kısım sevenin zatına, diğeri ise sevenin zatından başkasına taalluk eder. Birinci kısım zâtî muhabbet olup muhabbetin en üst kısmıdır. Çünkü hiç kimse bir şeyi kendini sevdiği gibi sevmez. Yine muhabbetin bu kısmı, en güçlü ve en sağlam muhabbettir. Çünkü o, engeller ortaya çıksa dahi yok olmaz. Kaldı ki, bu kısım muhabbetin konusu sadece ve sadece sevgilinin kendisidir. İkinci kısmın aksine, bu mahbûbda muhibbiyet şaibesi yoktur. Oysa ikinci kısım muhabbet geçici olup yok olmaya yatkındır. Bu çeşit muhabbetin konusu bir yönden mahbûb ise de, onda aynı şekilde bir çok yönden muhibbiyet mevcuttur. Elçilerin sonuncusu olan Hz. Muhammed'in (s.a.v.) güzelliği ve cemâli, yukarıda geçtiği gibi, Hazret-i Zâtın güzelliğine ve cemâline dayalı olduğu için, Zâta yönelik olan birinci kısım, doğal olarak ona yönelmiştir. Böylece Resûlullâh (s.a.v.) bu muhabbetin kendisine taalluk etmesiyle, Zât gibi sırf mahbûb olmuş olur. Bu devlet ondan başkasına müyesser olmadığından ve zatî güzellikten nasipleri az olduğundan diğerleri, muhabbetin ancak ikinci kısmına konu olabilirler. Bu da onları tek bir yönden mahbûb yapar. Mutlak mahbûb ise Hz. Peygamber'dir. Çünkü o, Muhibbin (c.c) zatı gibi daima mahbûbdur.

Görebildiğimiz kadarı ile, Mûsa'nın (a.s.) Hakk'a (c.c) duyduğu aşırı muhabbetin -ki o bu muhabbetle sevenlerin başı- aynısını, Hak (c.c) elçilerin sonuncusu Hz. Muhammed (s.a.v.) hakkında duymuştur. Bu fakir ne zaman şu iki muhabbetin denizine dalsa, ikisi arasındaki farklılığı kuvvet ve zayıflık yönünden idrâk etmeye ve yaratıcıda bulunan muhabbetin *"...galip gelecek olanlar yalnız Allâh'ın taraf-*

[19] Müslim, İman, 39, nr. 147

[20] Maide, 54.

tarlarıdır"[21] hükmü gereği, yaratılmışın muhabbetinden daha şiddetli olduğunu görmeye çalışsa, her iki muhabbetin sanki adalet terazisinde tartılmış gibi; aslında aralarında bir farklılık olmadığı ortaya çıkmakta, kıl kadar bile aralarında eksiklik ve fazlalık farkı görülmemektedir.

Soru: Büyük sûfiler, alemin bütün fertlerinin, ilahî isimlerin mazharları ve açığa çıktıkları yerler olduğuna hükmetmişler, eşyânın hakikatlerini bu isimlerin aynı olarak görmüşler ve eşyânın, isimlerin gölgeleri olduğuna inanarak alemin tamamını ilahî isimlerin zuhuru olarak algılamışlardır. Yukarıda geçtiği üzere, bazı isimlerin zuhurunu onun yaratılışına tahsis etmenin sebebi nedir?

Cevap: Sûfilere göre eşyânın hakikatleri, bizzat ilahî isimler değil, ilahî isimlerin ilim düzeyindeki sûretleri demek olan a'yân-ı sâbitedir. Onlara göre bu alem o ilim düzeyindeki suretlerin zuhuru demektir. Gerçi, mecaz yoluyla, alemi Allah Teâlâ'nın isimlerinin zuhuru olarak da görmüşlerdir. Hatta onlara göre bir şeyin ilim düzeyindeki sûreti, o şeyin tayfı, hayali ve benzeri değil, bizzat kendisidir. Bu fakir, Hz. Peygamberin (s.a.v.) yaratılışına dair, Allah Teâlâ'nın isminin ilim düzeyindeki sûreti değil, bizzat o ismin kendisinin zuhuru olduğunu söylemiştir. Bir şeyin kendisiyle, onun ilim düzeyindeki sûreti arasında dağlar kadar fark vardır! Ateş zihinlerde canlandırıldığında, onun parlaması ve aydınlatmasının nerede kaldığını görmüyor musun? Oysa ateşin ateş olması ve güzelliği bu parlama ve aydınlatmadır. Akılcılar ister kabul etsin ister etmesinler, ateşin ilim düzeyindeki sûreti -ki onlar, bunun ateşin aynısı olduğunu savunmuşlardır- onun hayali ve örneğinden başka bir şey değildir. Ancak bizim açık keşfimiz, aynılık görüşünü savunanların sözünü yalanlamaktadır. Ateşin ilim düzeyindeki sûreti, onun hariçte bulunan hayalinden başka bir şey değildir.

Yine görebildiğimiz kadarı ile, ne zaman ilahî isimlerin ilim düzeyindeki suretleri ortaya çıkıp zuhûr etse, bunların imkânı ve varlığı, Allâh'ın yaratmasıyla sebat bulmuş ve vehim mertebesinde karar kılmış olan alemin imkânı ve varlığı kabilindendir. Daha önce Hz. Peygamberin (s.a.v.) yaratılışında geçtiği gibi, ilahî ismin zuhuru,

[21] Maide, 56.

onun izâfî sıfatların imkânı kabilinden olan imkânı elde etmiş olmasıdır. Yine onun varlığı da, bu sıfatların nefsü'l-emrdeki varlığı gibidir. Resûlullâh'tan (s.a.v.) başka hiç kimsenin ilahî ismin zuhuru olduğunu görememişimdir. Ancak Kur'ân-ı mecîd bu hükmün dışındadır. Çünkü aynı şekilde Kur'ân-ı mecîd, daha önce bir nebze zikrettiğim gibi, ilahî ismin bizzat kendisinin zuhurudur.

Bu konuda nihai olarak ifade edebileceğimiz şey şudur: Kur'ân'ın zuhurunun kaynağı hakiki sıfatlar, Hz. Muhammed'in (s.a.v.) zuhurunun kaynağı ise izâfî sıfatlardır. İşte bu yüzden Kur'ân için "kadîm" ve "mahlûk değildir" ve Hz. Muhammed (s.a.v.) için "hâdis" ve "mahlûktur" denilmiştir. Kâbe-i Rabbânînin durumu ise, bu iki ismin zuhurundan daha da gariptir. Çünkü orada, sûret ve şekillerin kisvesi olmaksızın tenzîhî mânânın zuhuru söz konusudur. Zira bütün mahlukatın secde ettiği Kâbe ne taş ve çamur ne de tavan ve duvardır. Çünkü farz-ı muhal bu taş toprak gitse de Kâbe Kâbe olarak kalır, ona secdeye devam edilirdi. Binaenaleyh orada bir zuhur vardır, ama sûret yoktur. İşte asıl şaşılacak durum budur.

Dinle, dinle! Her ne kadar Hz. Muhammed'e (s.a.v.) has olan bu özel devlette hiç kimsenin bir ortaklığı yoktur desek de şu kadarı söz konusu olabilir: Peygamber'in (s.a.v.) yaratılışı ve tekmilinden sonra ona mahsus olan bu devletten bir kalıntı kalmıştır. Zira cömertlerin ziyafet sofralarından bir şeylerin artması ve kalması o sofranın gereğidir ki, bu artıklardan da hizmetçiler nasiplensin. İşte bu nasip ümmetinden birine verilerek, çamurunun mayası yapılmış, Peygamber'e (s.a.v.) tabi ve varis olması hasebiyle de ona mahsus olan devlette ortağı kılınmıştır.

Büyüklerle olan hiçbir işte zorluk yoktur.

Bu kalıntı, hurma ağacının yaratılışının nasiplendiği, Âdem'in (a.s.) yaratıldığı çamurun kalıntısı gibidir. Nitekim Hz. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki: *"Halanız Hurma ağacına ikramda bulununuz! Çünkü o, Âdem'in toprağının arta kalanından yaratılmıştır."*[22]

Cömertlerin kâsesinden toprak da nasibini alır.

[22] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 162. Mektup.

Soru: Şeyh İbnu Arabî (k.s.) ve tabileri, Hakikat-i Muhammediye'yi ilm-i icmali mertebesi olarak görmüşler, ilk taayyün ve tecelli-i zatî olduğunu söylemişlerdir. Bunun üstündeki mertebeye de lâ taayyün mertebesi demişlerdir ki, Zat-ı Baht mertebesidir. Sen ise Hakikat-i Muhammediye'yi ilim düzeyindeki varlığın bir parçası görüyor, hakiki sıfatların altında bulunan izafi sıfatlar sınıfına bile dahil ediyorsun. Bunun yorumu nedir?

Cevap: Hiç kuşkusuz Şeyh İbnu Arabî, Zat'ın mücerret ahediyyeti dışında bir varlığın mevcudiyetini kabul etmediği gibi, hakiki dahi olsalar ilim dışında sıfatların varlığını da kabul etmiyor. Binaenaleyh ona göre ilk taayyün, zorunlu olarak ilm-i icmâli olmaktadır. Sıfatların bu mertebeden sonra varlığını düşünmektedir. Zira sıfatların varlığı ilmin varlığına bağlıdır. Şeyh, ilmin dışında da bu sıfatların sübûtunu kabul etmiyor. Bu durumda ilim hepsinden daha kıdemli ve bütün kemâlâtı toplayıcı olmaktadır. Bu fakirin keşfine göre, sekiz hakiki sıfat, Zât gibi hariçte mevcuttur. Aradaki fark, yukarıda da geçtiği üzere merkezde olup olmama itibariyledir. Bu görüş ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimlerinin görüşlerine uygundur. Onlar sıfatların varlığının, Zâtın varlığına zâit olduğunu söylemişlerdir. Buna göre, ilk taayyünün ilm-i icmâli olduğunu söylemenin bir anlamı yoktur.

Hatta aynı şekilde, taayyünün mutlaklığından bahsetmek de yersizdir. Bütün sıfatların en önce geleni hayat sıfatıdır. İlim sıfatı ona tabidir. İlim sıfatını onun önüne geçirmek, özellikle de ilme bir kayıt eklenmişse düşünülemez. Çünkü mukayyet ilim, mutlak ilimden (kayıtlı olmayan) daha alttadır ve yukarıda da geçtiği gibi, izâfiyete dahildir. Evet, icmâlî ilmin, ilim sıfatının ilk taayyünü olduğunu söylerlerse, bu mümkündür. Böyle olunca, ilmin ikinci taayyünü de tafsîlî ilim olur.

Şeyh Muhyiddin (k.s.) icmâlî ilmin Hakikat-i Muhammediye olduğunu söylemiş ve unsurlara dayalı bu varlığı, onun zuhuru olarak görmüştür. Onun zuhûrdan kastettiği şey, senin de dediğin gibi, ismin bizzat kendisinin mi, yoksa diğer imkan alemindekilerde olduğu gibi o ismin sûretinin mi zuhurudur? Diye bir soru sorulacak olursa cevaben derim ki: Onun kastettiği şey, ismin sûretinin zuhurudur. Çünkü ona göre ilk taayyün ilim mertebesinde meydana ge-

len taayyündür. Çünkü o, ilk iki taayyüne ilmî taayyün, kalan üç taayyüne ise hâricî taayyün demiştir. İlmî taayyün; hariçteki Zâtın aynı olarak kabul ettiği ilim mertebesinin sûretidir. Bu taayyünün sûretinin, ilim mertebesinde sâbit olduğunu söylemiştir.

Hakikat-i Muhammediyeyi temsil eden bu ilim düzeyindeki suret, unsurî neşette övülmüş bir insan (Muhammed) sûretinde ortaya çıkmıştır. Özet olarak, kendisinde zuhûr bulunan her makam, -bunlar Vâcibin (c.c) sıfatları bile olsa- Şeyhe (k.s.) göre ilim düzeyindeki suretin zuhûrudur. Ona göre, sıfatların ilim mertebesi dışında bir varlığı yoktur. Yine ona göre, hariçte Zat-ı Baht'tan başka bir varlık yoktur.

Eğer denilirse ki bu mertebede ilim, âlim ve malûmun birleşmesi vardır. Bunun sonucu ise huzûrî ilimdir. Böyle olunca da, orada ismin sûretinin yeri yoktur. Çünkü sûret husûlî ilimde meydana gelir. Huzûrî ilimde hâzır olan ise, malûmun sûreti değil bizzat kendisidir.

Cevaben derim ki hiç kuşkusuz bu mertebe Zât-ı Baht mertebesi değildir. İşte bu sebeple, ona taayyün ve tenezzül demiş, hariçte varlığının olmadığını söylemiştir. Hariçte varlığı bulunmayınca, ilim düzeyinde bir sabitliğinin bulunması gerekir. İşte bu yüzden, onun ilim düzeyinde bir taayyün olduğunu söylemiştir. İlim düzeyinde sübûttan söz edebilmek için malûmun sûreti gereklidir. Bu açıklamadan, huzûrî ilimde de, malûmun bizzat kendisinin huzûrunun varlığıyla birlikte, aynı zamanda malûmun sûretinin de bulunmasının gerekli olduğu anlaşılmıştır. Çünkü hâzır, halis malûm değildir. Aksine, ona itibar (görelilik) bulaşmış ve onu kendisi olmaktan çıkarıp sûret haline sokmuştur.

Herkesin anlayışı bu inceliği kavrayamaz. Keyfiyetsiz bir şekilde Zât-ı Baht'a ulaşmayan kimse bu inceliği kavrayamaz. Sübhânallâh, benim gibi fakir, aciz ve sonradan gelen biri, elçilerin sonuncusunun peygamber oluşundan bin sene sonra büyük peygamberlerin marifetlerine dair söz söylemeye ve meâdın kenarında, mebdein kemâlâtının inceliklerini açıklamaya nasıl güç yetirir!

Lâkin efendim makamımı yükseltti,
Hilâle benzetilmem hakkım oldu!

Sanki ben içinde soğuk su yağdıran,
Bahar bulutu olan bir yer gibiyim.

Bin dilim olsa da onlarla övsem,
Ancak heyecanım artmış olur.

"Bizi buna erdiren Allah'a hamd olsun. Eğer Allah bizi doğru yola sevk etmeseydi biz doğru yola erişemezdik"[23] Hadis-i şerifte geçen sabâhat ve melâhatin beyanına dair bir şeyler yazmayı ve bu konuda ima ve işaretle de olsa söz söylemeyi düşünüyordum. Ancak gördüm ki ima ve işaret, istenen şeyi vermekte yeterli değil ve dinleyenler onu anlamaktan acizler.

Kur'ân'da geçen mukattaa harflerin hepsi, hallerin hakikatlerine ve sevenle sevgilinin arasındaki sırların inceliklerine birer ima ve işarettir. Lâkin onları kim kavrayıp anlayacak! Alemlerin Rabb'i olan Allâh'ın Habibinin (s.a.v.) hizmetkârları ve uşakları konumunda olan köklü alimlerin bunlara ilişkin malumatları olabilir. Çünkü hizmetkârlar efendilerinin bazı sırlarını bilebilirler. Hatta hizmetkârla efendi arasında, efendisine tâbi olması hasebiyle, özel bir ilişki bulunabilir.

Hizmetkârın, efendisine bağımlı olması sebebiyle, ona has olan devletinde ortak olması da mümkündür. Ancak onlar efendilerinin bu sırlarından bir nebze ifşa edecek olsalar hain sayılırlar, kendilerini helak etmiş olurlar. Ve onlar hakkında Ebû Hureyre'nin (ra) *"boğazım kesilirdi"*[24] sözü doğrulanmış olurdu. Bu zamanın için geçerli hal, *"Göğsüm daralıyor, dilim söyleyemiyor."*[25] ayetinin işaret ettiği mânâdır. *"Rabb'imiz, bizim günahlarımızı ve işimizdeki taşkınlığımızı bağışla, ayaklarımızı sağlam tut, kâfir topluma karşı bize yardım et"*[26]

Hidayete tabi olanlara ve Muhammed Mustafa'ya uyanlara selam olsun. En güzel dualar ve selamlar O'na ve ailesine olsun. Ve onun iyilerden, muttakilerden olan ashâbının yolundan gidenlere selam olsun.

---

[23] A'râf, 43.

[24] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, Önsöz.

[25] Şuarâ, 13.

[26] Âl-i İmrân, 147.

KELİME ANLAMI

100. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْمُوفِي مِائَةً Yüzü tamamlayan mektup *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى **Şeyh Nurulhakk'a** الشَّيْخِ نُورِ الْحَقِّ *(Ne hakkındadır?)* فِي كَشْفِ سِرِّ مَحَبَّةِ يَعْقُوبَ **Yakup'un sevgisinin izahı hakkındadır** *(Kime olan sevgisi?)* عَلَيْهِمَا لِيُوسُفَ **Yusuf'a** السَّلَامُ **Her ikisine de selam olsun** مَعَ بَيَانِ بَعْضِ اَسْرَارٍ عَجِيبَةٍ **Bir kısım acayip sırlar** وَعُلُومٍ غَرِيبَةٍ **Ve garip ilimlerin izahıyla birlikte.** ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدِ اسْتَفْسَرَ Açıklama istemiş *(Kim?)* اَخِي الْاَعَزُّ Pek kıymetli kardeşim اَلشَّيْخُ نُورُ الْحَقِّ Şeyh Nurulhak *(Neden?)* عَنْ مَحَبَّةِ يَعْقُوبَ لِيُوسُفَ Yakub'un Yusuf'a olan sevgisinden عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمَا Peygamberimize ve o ikisine اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar olsun *(Nasıl istemiş?)* بِالْاِهْتِمَامِ وَالشَّوْقِ التَّامِّ Tam bir arzu ve özenle وَكَانَ شَوْقُ انْكِشَافِ هٰذَا الْمَعْنَى فِي هٰذَا الْفَقِيرِ اَيْضًا Ve bu mananın keşfedilmesi arzusu Bu fakirde de vardı *(Ne zamandan beri?)* مُنْذُ مُدَّةٍ Bir süreden beri وَلَمَّا كَانَ شَوْقُهُ عِلَاوَةً Onun arzusu ilave olunca *(Neye?)* عَلَى شَوْقِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin arzusuna صِرْتُ مُتَوَجِّهًا بِكُلِّيَّتِي Tüm benliğimle yöneliverdim *(Neye?)* اِلَى كَشْفِ هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ Bu inceliği keşfetmeye بِلَا اخْتِيَارٍ Elimde olmadan فَظَهَرَ فِي بَادِي النَّظَرِ Ve ilk bakışta göründü ki, اَنَّ خِلْقَتَهُ Onun yaratılışı, وَحُسْنَهُ وَجَمَالَهُ Mükemmelliği ve güzelliği عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun لَيْسَتْ Değildir *(Neden?)* مِنْ جِنْسِ خِلْقَةِ النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Dünya hayatı yaratılışının cinsinden وَحُسْنِهَا وَجَمَالِهَا Ve mükemmellik ve güzelliğinden بَلْ اِنَّ جَمَالَهُ Bilakis onun güzelliği مِنْ جِنْسِ جَمَالِ اَهْلِ الْجَنَّةِ Cennet ehlinin güzelliği cinsindendir وَصَارَ مَشْهُودًا Ve müşahede edildi ki, اَنَّ صَبَاحَتَهُ Onun güzelliğinin مَعَ كَوْنِهَا فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu dünyada olmasına rağmen لَهَا مُشَابَهَةٌ Benzerliği vardır *(Neye?)* بِحُسْنِ الْحُورِ وَالْغِلْمَانِ Huri ve delikanlı hizmetçilerin

مَا كَانَ مُفَاضًا فِي هٰذَا الْبَابِ Bu konud ثُمَّ كَتَبْتُ Sonrada yazdım *(Neyi?)* güzelliğine
بَعْدَ ذٰلِكَ Bu müşahededen sonra *(Neden sonra?)* feyiz yoluyla gelmiş olanları
بِكَرَمِ اللهِ وَفَضْلِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın fazlı keremiyle *(Nasıl yazdım?)* *yazdım?)*
وَاَرْسَلْتُهُ اِلَيْكُمْ Ve onu size gönderdim سُبْحَانَكَ Allah'ım ser بِالتَّفْصِيلِ Ayrıntılı olarak
لَا عِلْمَ لَنَا Bizim için ilim yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Ancak senin öğrettiğin tenzih ederiz
وَرَى الْمَرْأَيَ Sahnenin وَاَمْسَكُونِي Beni tuttular *(Nerede?)* ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir: vardır
كَدُرَّتِهِمْ Papağanları gibi اَقُولُ Söylerim *(Neyi?)* arkasında *(Ne gibi?)*
اُسْتَاذِيَ الْاَزَلِيُّ Ezeli üstadımın. *(Kimin?)* مَا قَالَ لِي Bana dediğini
يُوسُفَ Yakub'un aşırı sevgisinin sebebi nedir? *(Kime?)* مَا وَجْهُ اِفْرَاطِ مَحَبَّةِ يَعْقُوبَ (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki
وَقَدْ قَالَ اللهُ تَعَالَى Oysaki Allah Teâlâ عَلَيْهِمَا السَّلَامُ Her ikisine de selam olsun Yusuf'a
فِي حَقِّهِ وَحَقِّ آبَائِهِ الْكِرَامِ Onun ve kıymetli atalarının hakkında dedi *(Kim hakkında?)*
اُولِي الْاَيْدِي وَالْاَبْصَارِ Basiret ve güç sahibi *(Ne dedi?)* اِنَّا اَخْلَصْنَاهُمْ Biz *(Öyle ataları ki,)*
بِخَالِصَةٍ ذِكْرَى الدَّارِ Ahireti düşünme özelliğiyle *(Ne ile?)* onları ihlaslı kimseler yaptık
وَاِنَّهُمْ عِنْدَنَا Doğrusu onlar bizim katımızda لَمِنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْاَخْيَارِ Seçkin, iyi
اَلتَّعَلُّقُ بِمَا دُونَ الْحَقِّ Öyleyse nasıl olabilir? *(Ne?)* فَكَيْفَ يَكُونُ kimselerdendir (dedi)
جَلَّ وَعَلَا Hak -celle ve alâ-dan başkasıyla ilgilenmek *(Ne olabilir?)* مُنَاسِبًا Uygun
لِشَأْنِ الْاَنْبِيَاءِ اُولِي الْاَيْدِي وَالْاَبْصَارِ Basiret ve güç sahibi peygamberlerin şanına *(Neye?)*
وَكَيْفَ يَسَعُ Ve nasıl kuşatabilir? *(Kimi?)* اَلْمُصْطَفَيْنَ الْمُخْلَصِينَ Seçkin ve ihlaslı
مَحَبَّةُ الْمَخْلُوقِينَ Mahlukların sevgisi *(Ne?)* kimseleri
اِنَّ ذٰلِكَ لَا يُقَالُ Şöyle denilemez
لَيْسَ بِمُتَعَلَّقٍ Bu ilgilenmek değildir *(Ne ile?)* بِمَا دُونَ الْحَقِّ تَعَالَى Hak Teâlâ'dan
başkasıyla فَاِنَّ الْمَخْلُوقَ Zira mahluk لَيْسَ اِلَّا مِرْآةً Sadece bir aynadır *(Neye?)* حُسْنِهِ
وَجَمَالِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın mükemmellik ve güzelliğine (aynadır denilemez)

كَمَا قَالَتِ الصُّوفِيَّةُ Nitekim süfilerde böyle demiş وَجَوَّزُوا Ve cevaz vermişlerdir *(Neye?)* شُهُودَ الْوَحْدَةِ Vahdeti müşahede etmeye *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْكَثْرَةِ Kesret aynasında وَأَثْبَتُوا Ve de ispat etmişlerdir *(Ne?)* الْمُشَاهَدَاتِ وَالْمُكَاشَفَاتِ Müşahede ve keşifler *(Nerede?)* وَمَظَاهِرِهَا فِي مَجَالِي صُوَرِ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinatın suret tecelliğahı Ve mazharlarında *(Nerede ispat etmişlerdir?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Şu dünya hayatında *(Öyle müşahede ve keşifler ki,)* سِوَى الرُّؤْيَةِ الْأُخْرَوِيَّةِ Ahiret görüşü dışındaki *(Niye böyle bir şey denilemez?)* لِأَنَّ مِثَالَ هٰذَا الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ Zira böyle keşif ve müşahedeler مِمَّا يَظْهَرُ لِلسَّالِكِينَ Saliklere görünen şeylerdendir *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ الْفَانِيَةِ Bu fani dünya hayatında *(Ne zaman?)* وَقْتَ غَلَبَاتِ التَّوْحِيدِ Tevhidin galip geldiği zaman وَخَوَاصُّ الْأُمَّةِ Oysaki ümmetin seçkinleri يَكَادُونَ يَسْتَنْكِفُونَ عَنْهَا Neredeyse bunlardan tiksinirler وَيَتَحَاشَوْنَ Ve sakınırlar فَإِذَا كَانَتْ مُعَامَلَةُ خَوَاصِّ الْأُمَّةِ هٰكَذَا Ümmetin seçkinlerinin hali böyle olunca فَكَيْفَ يُحْتَمَلُ Nasıl mümkün olabilir? *(Ne?)* ثُبُوتُ هٰذِهِ الْأَحْوَالِ Bu hallerin olması *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الْأَنْبِيَاءِ الْمُصْطَفَيْنَ الْأَخْيَارِ Seçkin ve mümtaz peygamberler hakkında بَلْ تَصَوُّرُ هٰذَا الْمَعْنَى فِي حَقِّهِمْ Bilakis onlar hakkında bu manayı düşünmek bile عَيْنُ الْوَبَالِ Tam bir vebal, sorumluluktur (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ جَوَابَ هٰذَا السُّؤَالِ Bu sorunun cevabı مَبْنِيٌّ عَلَى مُقَدِّمَةٍ Bir mukaddimeye dayanmaktadır وَهِيَ O da şudur ki, أَنَّ حُسْنَ الْآخِرَةِ وَجَمَالَهَا Ahiretin mükemmelliği ve güzelliği وَكَذٰلِكَ اللَّذَّاتُ وَالنَّعَمَاتُ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Ve o yerdeki lezzet ve nimetler لَيْسَتْ كَحُسْنِ الدُّنْيَا وَجَمَالِهَا Dünyanın mükemmelliği ve güzelliği gibi değildir وَلَا فَإِنَّ ذَاكَ Ve yine oradaki lezzet ve nimetler gibi değildir كَاللَّذَّاتِ وَالنَّعَمَاتِ فِيهَا الْحُسْنَ وَالْجَمَالَ Zira şu ahiret mükemmelliği ve güzelliği خَيْرٌ فِي خَيْرٍ Hayır içinde hayırdır وَذَاكَ اللَّذَّةُ وَالنَّعَمُ Ve onun şu lezzet ve nimetleri مَرْضِيٌّ عِنْدَ الْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ

كُلُّ هٰذَا الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ وَمَقْبُولٌ Ve makbuldür Şanı yüce Mevla'nın katında hoşnut
جَمِيعُ Ve dünyanın şu tüm mükemmelliği ve güzelliği شَرٌّ وَنَقْصٌ Şer ve noksanlıktır
هٰذَا التَّلَذُّذِ وَالتَّنَعُّمِ Ve bütün bu lezzet ve nimetler غَيْرُ مَقْبُولٍ وَغَيْرُ مُسْتَحْسَنٍ Makbul v
hoş değildir وَلِهٰذَا كَانَتْ دَارُ الْآخِرَةِ Bu sebeple ahiret yurdu دَارَ الرِّضَا Rıza yurd
olmuştur وَدَارُ الدُّنْيَا Dünya yurdu da دَارَ غَضَبِ الْمَوْلَى Mevla'nın gazabının yurdı
olmuştur.

(فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِذَا كَانَ الْحُسْنُ وَالْجَمَالُ فِي الْمُمْكِنِ Mümkündeki mükemmellil
ve güzellik مُسْتَعَارًا Ödünç alınmış olduğunda *(Neden?)* مِنْ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ تَعَالَتْ
وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti Vücub mertebesinden وَلَمْ يَكُنِ الْمُمْكِنُ شَيْئًا Ve
mümkin bir şey olmadığında *(Neden başka?)* غَيْرَ أَنْ يَكُونَ مِرْآةً وَمَظْهَرًا Ayna ve mazhar
olmaktan başka *(Neye?)* فَإِنَّ لِذٰلِكَ الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ Şu mükemmellik ve güzelliğe
بَلْ كُلُّمَا فِيهِ Zira mümkinin hiçbir şeyi yoktur الْمُمْكِنَ لَيْسَ لَهُ شَيْئٌ Bilakis ondaki her
şey مُسْتَعَارٌ مِنْ حَضْرَةِ الْوُجُوبِ Hazreti Vücub'tan ödünç alınmıştır فَمِنْ أَيْنَ جَاءَ
Öyleyse nereden gelmiştir *(Ne?)* وَلِمَ اَلتَّفَاوُتُ بَيْنَ الْمَوْطِنَيْنِ İki mertebe arasındaki fark
غَيْرَ مَقْبُولٍ وَالْآخَرُ Diğeri ise مَرْضِيًّا وَمَقْبُولاً كَانَ اَحَدُهُمَا Ve niye birisi Hoşnut ve makbul
وَغَيْرَ مُسْتَحْسَنٍ Hoş ve makbul olmadı? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: جَوَابُ هٰذَا Bu
sorunun cevabı مَبْنِيٌّ عَلَى مُقَدِّمَاتٍ Birkaç mukaddimeye dayanmaktadır.

اَلْمُقَدِّمَةُ الْاُولَى Birinci mukaddime: اَنَّ الْعَالَمَ بِتَمَامِهِ Alem tamamıyla تَجَالِي اَسْمَاءِ الْوَاجِبِ
Vacib Teâlâ'nın isimlerinin tecelliğahı وَمَظَاهِرُ صِفَاتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yücenin sıfatları-
nın mazharı وَمَرَايَا كَمَالَاتِهِ الْاَسْمَائِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ Ve onun isim ve sıfatlarına ait kemâlâtın
aynalarıdır.

وَاِنْ كَانَتْ دَاخِلَةً اَلْمُقَدِّمَةُ الثَّانِيَةُ İkinci mukaddime: اَنَّ صِفَاتِ الْوَاجِبِ Vacib'in sıfatları
Dahil olsa da *(Nereye?)* فِي دَائِرَةِ الْوُجُوبِ Vücub dairesine وَلٰكِنْ لَمَّا ثَبَتَ لَهَا الْاِحْتِيَاجُ

Ancak onların ihtiyacı olunca *(Ne hususunda?)* فِي الْوُجُودِ وَالْقِيَامِ Varlık ve mevcudiyet hususunda *(Neye ihtiyaçları olunca?)* كَانَتْ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Hazreti Zat'a فِيهَا رَائِحَةٌ مِنَ الْامْكَانِ Onlarda imkan kokusu oldu وَالْوُجُوبُ الذَّاتِيُّ Zati vücub غَيْرُ مَقْطُوعٍ فِي حَقِّهَا Onlar hakkında kesin değildir فَاِنَّ وُجُوبَهَا Zira onların vacip olması لَيْسَ لِنَفْسِهَا Kendilerinden değildir بَلْ لِذَاتِ الْوَاجِبِ Bilakis Vacib'in zatındandır وَاِنْ لَمْ يَقُولُوا لَهَا Onlara demeseler de *(Ne?)* غَيْرُ الذَّاتِ Zat'tan başka bir şey وَلَكِنْ لاَ بُدَّ مِنَ الْغَيْرِيَّةِ Ancak başkalık kaçınılmazdır فَاِنَّ الْاثْنِيَّةَ كَائِنَةٌ بَيْنَهُمَا Zira aralarında ikilik vardır اَلْاِثْنَانِ مُتَغَايِرَانِ İki şey birbirinden başkadır قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ Genel bir kuraldır *(Neden?)* مِنْ قَضَايَا اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Mantık ehlinin kurallarından وَمَعَ ذٰلِكَ لاَ يَنْبَغِي Buna rağmen uygun olmaz *(Ne?)* اِطْلاَقُ الْامْكَانِ فِي حَقِّهَا Sıfatlar hakkında imkan lafzını kullanmak *(Niçin?)* لِاَنَّ كُلَّ مُمْكِنٍ لِكَوْنِهِ مُوهِمًا لِلْحُدُوثِ Sonradanlığı zannettirdiği için حَادِثٌ عِنْدَهُمْ Zira her mümkin وَلاَ يَنْبَغِي Onlara göre sonradandır Yine uygun olmaz *(Ne?)* تَجْوِيزُ الْوُجُوبِ بِالْغَيْرِ أَيْضًا Başkasıyla vacip olan ifadesine cevaz vermek de *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu mertebede لِاَنَّهُ مُوهِمٌ Zira bu zannettirir *(Neyi?)* لِانْفِكَاكِهَا Sıfatların ayrıldığını *(Neden?)* عَنْ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes Hazreti Zat'tan.

اَلْمُقَدِّمَةُ الثَّالِثَةُ Üçüncü mukaddime: اَنَّ كُلَّمَا فِيهِ رَائِحَةُ الْامْكَانِ Kendisinde imkan kokusu olan her şey فِيهِ مَجَالٌ لِلْعَدَمِ Onda ademe, yokluğa imkan vardır فِي حَدِّ ذَاتِهِ Haddi zatında وَاِنْ كَانَ حُصُولُهُ مُحَالاً Bunun olması imkansız olsa da فَاِنَّ اسْتِحَالَتَهُ Çünkü onun imkansızlığı مَا جَاءَتْ مِنْ نَفْسِهِ Kendinden gelmemiştir بَلْ مِنْ مَحَلٍّ آخَرَ Bilakis başka bir yerden gelmiştir.

اَلْمُقَدِّمَةُ الرَّابِعَةُ Dördüncü mukaddime: اَنَّ اَسْمَاءَ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın isim ve sıfatları كَمَا اَنَّ لَهَا Nasıl ki onların فِي جَانِبِ وُجُودِهَا Varlık tarafında

حُسْنًا وَجَمَالاً Mükemmellik ve güzellikleri varsa كَذٰلِكَ لَهَا Aynı şekilde onların فِي جَانِبِ احْتِمَالِهَا لِلْعَدَمِ أَيْضًا Yokluk ihtimali tarafında da حُسْنٌ وَجَمَالٌ Mükemmellik ve güzellikleri vardır وَإِنْ كَانَ ثُبُوتُ هٰذَا الْحُسْنِ Her ne kadar bu mükemmelliğin varlığı وَمُنَاسِبًا لِلْعَدَمِ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَالْحِسِّ His ve vehim mertebesinde olsa da Ve yokluğa وَكَانَ مُسْتَعَارًا مِنَ الْجِوَارِ münasip Ve komşudan ödünç alınmış olsa da لِأَنَّ الْعَدَمَ Zira غَيْرُ الشَّرِّ yokluğun لَا نَصِيبَ لَهُ فِي حَدِّ ذَاتِهِ Haddi zatında nasibi yoktur *(Neden başka?)* وَالْقُبْحِ Şer ve çirkinlikten başka وَالْوُجُودُ Vücud ise هُوَ الَّذِي بِكُلِّيَّتِهِ O tamamıyla خَيْرٌ وَكَمَالٌ Hayır ve kemal وَبِتَمَامِهِ Ve bütünüyle حُسْنٌ وَجَمَالٌ Mükemmellik ve güzelliktir. يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, أَنَّ الْحُسْنَ الَّذِي يُحَسُّ فِي الْعَدَمِ Yoklukta hissedilen mükemmellik كَحَنْظَلٍ Ebu Cehil karpuzu gibidir ki, غُلِّفَ بِالسُّكَّرِ Şekerle kaplanmış وَأُوهِمَ أَنَّهُ حُلْوٌ Ve tatlı olarak gösterilmiştir.

اَلْمُقَدِّمَةُ الْخَامِسَةُBeşinci mukaddime: أَنَّهُ قَدْ لَاحَ Aşikar oldu *(Nasıl?)* بِكَرَمِ اللهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın keremi sayesinde *(Ne ile aşikar oldu?)* بِالنَّظَرِ الْكَشْفِيِّ Keşif nazarıyla (aşikar oldu) ki, أَنَّ جَانِبَ عَدَمِ الْمُمْكِنِ Mümkinin yokluk tarafı قَدْ حَصَلَتْ لَهُ التَّرْبِيَةُ Onun için terbiye hasıl olmuştur *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta *(Ne ile?)* بِكَمَالِ Allah'ın mükemmel kudretiyle اَلْاِقْتِدَارِ وَثَبَتَ لَهُ Ve onun için sabit olmuştur *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde *(Ne ile?)* بِالصُّنْعِ الْكَامِلِ Allah'ın mükemmel sanatı ile *(Ne sabit olmuştur?)* ثَبَاتٌ وَاسْتِقْرَارٌ Sebat ve istikrar وَجُعِلَ مَظْهَرًا Ve mazhar olarak tayin edilmiştir *(Neye?)* لِحُسْنِ الصِّفَاتِ وَجَمَالِهَا Sıfatların mükemmellik ve güzelliğine *(Neredeki?)* اَلْكَائِنَيْنِ فِي جَانِبِ احْتِمَالِهَا لِلْعَدَمِ Yokluk ihtimalinin bulunduğu tarafta olan وَاتَّضَحَ أَيْضًا Ve yine anlaşıldı ki, أَنَّ جَانِبَ وُجُودِ الْمُمْكِنِ Mümkinin varlık tarafı يُرَجَّحُ فِي النَّشْأَةِ الْأُخْرَوِيَّةِ Ahiret hayatında tercih edilir

وَيُجْعَلُ مَظْهَرًا Ve mazhar tayin edilir *(Neye?)* لِحُسْنِ الصِّفَاتِ وَجَمَالِهَا Sıfatların mükemmellik ve güzelliğine *(Neredeki?)* اَلْكَائِنَيْنِ فِي جَانِبِ وُجُودِهَا Varlık tarafında olan فَإِذَا عَلِمْتَ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَاتِ الْخَمْسَ Bu beş mukaddimeyi bildiğinde صَارَ التَّفَاوُتُ Fark olur *(Neredeki?)* بَيْنَ حُسْنِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَجَمَالِهَا Bu hayatın mükemmellik ve güzelliğiyle وَبَيْنَ حُسْنِ تِلْكَ النَّشْأَةِ وَجَمَالِهَا O hayatın mükemmellik ve güzelliği arasındaki (fark) *(Ne olur?)* وَاضِحًا Belli olur وَكَانَ حُسْنُ اِحْدَى النَّشْأَتَيْنِ Ve iki hayattan birinin güzelliği وَقُبْحُ الْأُخْرَى Ve diğerinin çirkinliği لَائِحًا Aşikâr olur وَصَارَ الْمَرْضِيُّ مُتَمَيِّزًا Ve razı olunan ayrılmış olur *(Neden?)* مِنْ غَيْرِ الْمَرْضِيِّ Razı olunmayandan وَمِنْ هٰذِهِ التَّحْقِيقَاتِ Ve bu açıklamalardan اِنْحَلَّ هٰذَا السُّؤَالُ Bu soru halledilmiş oldu وَاتَّضَحَتِ Ve aşikâr oldu *(Ne?)* اَلْمُقَدِّمَةُ الَّتِي O mukaddime ki, كَانَ السُّؤَالُ الْاَوَّلُ Birinci soru مَبْنِيًّا عَلَيْهَا Ona dayalıydı كَمَا لَا يَخْفَى Nitekim bu gizli değildir *(Kime?)* عَلَى الْفَطِنِ الْمُتَأَمِّلِ Düşünen zeki kimseye فَإِذَا اتَّضَحَتْ هٰذِهِ الْمُقَدِّمَةُ Ve bu mukaddime aşikâr olduğunda اَقُولُ Derim *(Ne hakkında?)* فِي جَوَابِ السُّؤَالِ الْاَوَّلِ Birinci sorunun cevabı hakkında بِفَضْلِ اللّٰهِ جَلَّ Şanı yüce Allah'ın fazlıyla شَأْنُهُ اِنَّهُ قَدْ صَارَ مَعْلُومًا بِالْكَشْفِ الصَّرِيحِ Açık keşifle malum oldu ki اَنَّ وُجُودَ يُوسُفَ Yusuf'un varlığı عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَلٰكِنَّ Salat-u selam olsun وَاِنْ ظَهَرَ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta görünse de عَلَى خِلَافِ وُجُودِهِ Ancak onun varlığı مِنَ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahiret hayatındandır وُجُودَهُ سَائِرِ مَوْجُودَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayattaki diğer varlıkların varlığının aksine وَاَنَّهُ قَدْ رُجِّحَ Ve tercih edilmiştir *(Ne?)* جَانِبَ وُجُودِهِ Onun varlık tarafı وَجُعِلَ مَظْهَرًا Ve mazhar olarak tayin edilmiştir *(Neye?)* لِلْحُسْنِ وَالْجَمَالِ الْمُتَعَلِّقَيْنِ Alakalı olan mükemmellik ve güzelliğe *(Ne ile alakalı olan?)* بِوُجُودِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatların varlığıyla وَانْتَفَى عَنْهُ Ve ondan gitmiştir *(Ne?)* تَعَلُّقُ شَائِبَةِ الْعَدَمِيَّةِ Yokluk şaibesinin alakalısı *(Ne ile?)*

بِنَفْسِهِ اَوْ بِاَصْلِهِ Onun nefsi veya aslıyla وَجُعِلَ هُوَ وَاَصْلُهُ طَاهِرًا O ve aslı temiz kılınmıştır *(Neden?)* مِنْ عِلَّةِ الْعَدَمِ Yokluk illetinden اَلَّذِى هُوَ مَنْشَأُ كُلِّ قُبْحٍ وَنَقْصٍ Ki o tüm çirkinlik ve noksanlıkların kaynağıdır وَلَمْ يُتْرَكْ فِيهِ Ve onda bırakılmamıştır *(Ne?)* غَيْرُ اَلَّذِى هُوَ اسْتِيلاَءِ نُورِ جَانِبِ الْوُجُودِ Vücut tarafındaki nurun istilasından başka bir şey فَكَانَ التَّعَلُّقُ بِحُسْنِهِ وَجَمَالِهِ نَصِيبُ اَهْلِ الْجَنَّةِ Ki o, cennet ehlinin nasibidir Ve böylece onun mükemmellik ve güzelliğine tutulmak كَالتَّعَلُّقِ بِحُسْنِ الْجَنَّةِ وَجَمَالِهَا Cennetin mükemmellik ve güzelliğine tutulmak gibi olmuştur وَحُسْنُ اَهْلِهَا وَجَمَالِهِمْ Cennet ehlinin mükemmellik ve güzelliği de مَحْمُودًا بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak övülmüş وَنَصِيبًا لِلْكُمَّلِ Ve kamillere nasip olmuştur وَكُلَّمَا كَانَ الْمُحِبُّ اَكْمَلَ Seven ne kadar mükemmel olursa يَكُونُ تَعَلُّقُهُ Onun tutulması olur *(Neye?)* بِحُسْنِ تِلْكَ النَّشْأَةِ وَجَمَالِهَا Şu ahiret hayatının mükemmellik ve güzelliğine *(Ne olur?)* اَزْيَدَ Daha fazla olur وَيَكُونُ قَدَمُهُ Ve onun ayağı, makamı فِى مَرَاضِى الْمَوْلَى جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Mevla'nın razı olduğu şeylerde اَسْبَقَ En önde olur فَاِنَّ التَّعَلُّقَ بِتِلْكَ النَّشْأَةِ Zira bu hayata tutulmak وَمَحَبَّتَهَا Ve onu sevmek عَيْنُ التَّعَلُّقِ Tutulmanın aynısıdır *(Kime?)* بِصَاحِبِ تِلْكَ النَّشْأَةِ Bu hayatın sahibine وَمَحَبَّتِهِ Ve onu sevmenin aynısıdır فَاِنَّ تِلْكَ النَّشْأَةَ لَيْسَتْ Zira bu hayat değildir *(Ne değildir?)* اِلاَّ طِلِّسِمَ حِكْمَتِهِ Onun hikmetinin tılsımından وَنِقَابَ جَمَالِهِ Ve cemalinin perdesinden başka bir şey كَرِدَاءِ الْكِبْرِيَاءِ Büyüklük ridası gibi وَاللّٰهُ يَدْعُو Allah çağırıyor *(Nereye?)* اِلَى دَارِ السَّلاَمِ Selamet yurduna (ayeti) نَصٌّ قَاطِعٌ فِى هٰذَا الاَمْرِ Bu konuda kesin bir delildir وَاللّٰهُ يُرِيدُ الآخِرَةَ Allah (sizin için) ahireti istiyor (ayeti de) وَالَّذِى جَعَلَ التَّعَلُّقَ بِالآخِرَةِ Açık bir hüccettir *(Neye?)* حُجَّةٌ وَاضِحَةٌ لِهٰذَا الْمَعْنَى Bu manaya Ahirete tutulmayı gören kişi *(Ne gibi?)* كَالتَّعَلُّقِ بِالدُّنْيَا Dünyaya tutulmak gibi *(Ne gören kişi?)* مَذْمُومًا Kötü gören وَجَعَلَهُ مُغَايِرًا Ve onu zıt bulan kişi *(Neye?)* لِلتَّعَلُّقِ بِالْمَوْلَى جَلَّ

شَأْنُهُ Şanı yüce Mevla'ya tutulmaya فَهُوَ لَمْ يَعْلَمْ İşte o kişi anlayamamıştır *(Neyi?)* وَقَاسَ الْغَائِبَ عَلَى الشَّاهِدِ حَقِيقَةَ الْآخِرَةِ Ahiretin hakikatini *(Nasıl?)* كَمَا هِيَ Olduğu gibi Ve görünmeyeni görünene kıyas etmiştir مَعَ وُجُودِ الْفَارِقِ الْبَيِّنِ Arada apaçık fark olmasına rağmen فَلَوِ اطَّلَعَتْ Şayet vakıf olsaydı *(Kim?)* رَابِعَةُ الْمِسْكِينَةُ Miskin Rabia *(Neye?)* عَلَى حَقِيقَةِ الْجَنَّةِ Cennetin hakikatine *(Nasıl?)* كَمَا هِيَ Olduğu gibi لَمَا كَانَتْ Olmazdı *(Nerede?)* فِي فِكْرِ إِحْرَاقِ الْجَنَّةِ Cenneti yakma fikrinde وَلَمَا اعْتَقَدَتْ Ve algılamazdı *(Neyi?)* اَلتَّعَلُّقَ بِهَا Ona tutulmayı *(Ne olarak?)* مُغَايِرًا لِلتَّعَلُّقِ بِمَوْلَاهَا Mevlasına tutulmaya zıt olarak وَقَالَ آخَرُ Bir diğeri de dedi ki: إِنَّ فِي آيَةِ Şu ayette مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا Sizden dünyayı isteyen وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ Ve yine sizden ahireti isteyenler var (ayetinde) شِكَايَةٌ مِنَ الْفَرِيقَيْنِ Her iki taraftan şikayet vardır اَعْطَاهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ الْاِنْصَافَ Allah Subhânehu onlara insaf versin كَيْفَ يُتَصَوَّرُ Nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* ثُمَّ يَشْكُوَ اَنْ يَدْعُوَ اللهُ تَعَالَى اِلَى الْجَنَّةِ Yüce Allah'ın cennete çağırıp Sonrada şikayet etmesi *(Kimden?)* مِمَّنْ يُجِيبُ دَعْوَتَهُ Davetine icabet edenden فَلَوْ كَانَ التَّعَلُّقُ بِذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ Eğer o mukaddes yere tutulmak مَذْمُومًا Kınanmış olsaydı لَمَا كَانَتِ الْجَنَّةُ دَارَ الرِّضَا اَوْ كَانَتْ فِيهِ شَائِبَةُ الذَّمِّ Veya onda kınanma şüphesi olsaydı Cennet rıza yurdu olmazdı وَالرِّضَا Oysaki rıza هُوَ نِهَايَةُ مَرَاتِبِ الْقَبُولِ O, kabul derecelerinin en sonudur بَلْ كَانَتْ مِثْلَ الدُّنْيَا Bilakis dünya gibi مَغْضُوبًا عَلَيْهَا Buğz edilmiş olurdu وَعِلَّةُ الْغَضَبِ Buğzun sebebi وَبَاعِثُ الذَّمِّ Ve kınamanın nedeni اَلْعَدَمُ الَّذِي هُوَ اَصْلُ كُلِّ قُبْحٍ وَنَقْصٍ Her türlü çirkinlik ve noksanlığın aslı olan yokluktur وَصَارَ نَصِيبًا لِلدُّنْيَا Ve bu yokluk dünyanın nasibi وَسَبَبًا لِكَوْنِهَا مَلْعُونَةً Ve lanetlenmiş olmasına sebep oldu وَلَمَّا حَصَلَ التَّبَرِّي مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan kurtulmak nasip olunca وَكَانَ عَدَمُ الرِّضَا زَالَتْ شَائِبَةُ الذَّمِّ وَالْقُبْحِ Kınanma ve çirkinlik şüphesi de yok oldu

Ve razı olunmamak وَعَدَمُ الْمَقْبُولِيَّةِ Ve kabul edilmemek نَصِيبَ الْاَعْدَاءِ Düşmanların nasibi oldu وَلَمْ يَبْقَ Ve kalmadı *(Ne?)* غَيْرُ الرِّضَا وَالْقَبُولِ Rıza ve kabulden وَالْوُجُودِ Vücût ve nurdan وَالنُّورِ Ulaşmak ve kavuşmaktan وَغَيْرُ الْوَصْلِ وَالْوُصُولِ وَالرَّاحَةِ Rahat ve neşeden başka bir şey وَالسُّرُورِ Kesinlikle kalmadı اَصْلاً قَالَ الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Doğru haberci (Peygamberimiz) buyurdu ki: عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun اِنَّ الْجَنَّةَ قِيعَانٌ Cennet düz ovadır وَاِنَّ غِرَاسَهَا Ve onun ağaçları قَوْلُكَ سُبْحَانَ اللهِ Senin, subhânellah وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ Elhamdülillah وَلاَ اِلَهَ اِلاَّ اللهُ Vela ilahe illallahu وَاللهُ اَكْبَرُ Vallahu ekber demendir وَالْمَعْنَى التَّنْزِيهِيُّ Şu tenzihi mana اَلَّذِى ظَهَرَ هٰهُنَا Ki, burada görünmüştür *(Nasıl?)* فِى كِسْوَةِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ Harf ve kelimeler halinde يَتَمَثَّلُ هُنَاكَ Orada şekillenir *(Ne ile?)* بِصُورَةِ الشَّجَرِ Ağaç suretiyle وَيَكُونُ التَّعَلُّقُ بِذٰلِكَ الشَّجَرِ Ve bu ağaca tutulmak وَالتَّلَذُّذُ مِنْهُ Ve ondan lezzet almak بِالْمَعْنَى التَّنْزِيهِيِّ Tutulmanın ve lezzet almanın aynısı olur *(Ne ile?)* عَيْنَ التَّعَلُّقِ وَالتَّلَذُّذِ Tenzihi mana ile وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ İşte ölçü bunun üzeredir وَمَا بَيَّنَهُ الصُّوفِيَّةُ الْعَلِيَّةُ Yüce sûfilerin beyan ettiği مِنَ الْاَسْرَارِ وَالدَّقَائِقِ Sırlar ve incelikler *(Nerede?)* فِى التَّوْحِيدِ وَالْاِتِّحَادِ Tevhit ve ittihat konusunda وَنَزَلُوا عَلَى الْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ Ve indikleri güzel mazharlar *(Nerede?)* فِى هٰذَا النَّشْأَةِ Şu dünya hayatında وَعَشِقُوهَا Ve aşık oldukları شُهُودًا وَمُشَاهَدَةً Şuhud ve müşahede وَاَثْبَتُوا فِى ضِمْنِ ذٰلِكَ Ve bunun içinde ispat ettikleri حُسْنَ تِلْكَ الْمَظَاهِرِ وَجَمَالِهَا Bu mazharların mükemmellik ve güzelliğini *(Neyi?)* وَاعْتَقَدُوا Ve algılamaları *(Ne olarak?)* عَيْنَ حُسْنِ الْمَوْلَى وَجَمَالِهِ Mevla'nın mükemmellik ve güzelliğinin aynısı olarak حَتَّى قَالَ بَعْضُهُمْ Hatta bazısı dedi ki: ذُقْتُكَ Seni tattım *(Nerede?)* فِى كُلِّ طَعَامٍ لَذِيذٍ Her lezzetli yemekte وَقَالَ الْآخَرُ Bir diğeri de dedi ki: شِعْر Şiir:

در امر وز جون جمال تودر برده ظاهرست Bugün perdesiz göründüğü için cemâlin

حیرتم که وعدهء فردا برای چیست Hayretteyim, vaadi yarına bırakmak niçin?

وَقَالَ الثَّالِثُ Bir üçüncüsü de dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

مَا هَمَّ قَوْمٌ Hiçbir kavim arzu etmemiştir *(Neyi?)* بِشُرْبِ الْمَاءِ مِنْ عَطَشٍ Susuzluktan su

içmeyi اِلاَّ رَأَوْا Ancak görmüşlerdir *(Neyi?)* مَا هُوَ الْمَقْصُودُ Maksut olanı *(Nerede?)* فِي

قَدَحٍ Kadehte. صِدْقُ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ İşte bu gibi kelimelerin doğruluğu بَعِيدٌ Uzaktır

(Neden?) عَنْ فَهْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin anlayışından وَوِجْدَانِهِ Ve vicdanından *(Nerede doğru olmasi?)*

فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta وَلاَ اَجِدُ هُنَا Ve ben burada bulamıyorum *(Ne?)*

طَاقَةً تَحْمِلُ هٰذِهِ الدَّقَائِقَ Bu inceliklere dayanabilecek güç وَلاَ اَرَاهَا قَابِلَةً Ve onu ehil

olarak da görmüyorum *(Neye?)* لِقَبُولِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devleti kabule فَلَوْ كَانَتْ فِيهَا طَاقَةٌ

وَقَابِلِيَّةٌ Eğer bu hayatta güç ve kabiliyet olsaydı لَمَا كَانَتْ مَغْضُوبًا عَلَيْهَا Buğzedilmiş

olmazdı وَلَمَا قَالَ النَّبِيُّ Ve peygamberimiz demezdi ﷺ Allah ona salat-u selam

eylesin اَلدُّنْيَا مَلْعُونَةٌ Dünya lanetlenmiştir وَاللاَّئِقُ بِالْكَرَامَاتِ İyiliklere layık olan

وَالْقَابِلُ لِهٰذِهِ الْمَقَامَاتِ Ve bu makamlara ehil olan هُوَ الْجَنَّةُ Sadece cennettir ذُقْتُكَ فِي كُلِّ طَعَامٍ

'Seni her lezzetli yemekte tattım' sözü صَادِقٌ عَلَى طَعَامِ الْجَنَّةِ Cennet yemeğine لَذِيذٍ

uygundur اَلَّذِي هُوَ مَخْلُوطٌ بِمَاءِ الْعَدَمِ الْمَسْمُومِ Dünya yemeğine değil لاَ عَلَى طَعَامِ الدُّنْيَا

Ki o, zehirli yokluk suyuyla karıştırılmıştır وَلِهٰذَا لَمْ يُسْتَحْسَنْ Bu sebeple de hoş

görülmemiştir *(Ne?)* اِرْتِكَابُ ذٰلِكَ Bu sözün söylenmesi.

عِبَارَةٌ عَنْ ظُهُورِ الاِسْمِ Herkesin cenneti جَنَّةُ كُلِّ شَخْصٍ Bu fakire göre وَعِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ

İlahi ismin görünmesinden ibarettir اَلَّذِي هُوَ Ki o isim مَبْدَأُ تَعَيُّنِ ذٰلِكَ الشَّخْصِ O

şahsın mebde-i taayyünüdür وَظَهَرَ ذٰلِكَ الاِسْمُ Ve bu isim görünmüştür *(Nasıl?)* بِصُورَةِ

الاَشْجَارِ وَالاَنْهَارِ Ağaç ve nehirler şeklinde وَبِصُورَةِ الْحُورِ وَالْقُصُورِ Huri ve köşkler

فَكَمَا اَنَّ فِي suretinde وَبِصُورَةِ الْوِلْدَانِ وَالْغِلْمَانِ Çocuk ve genç hizmetçiler şeklinde
بِاعْتِبَارِ الْعُلُوِّ Nasıl ki, ilahi isimlerde farklılık varsa *(Ne itibariyle?)* الْاَسْمَاءِ الْاِلَهِيَّةِ تَفَاوُتًا
وَالسُّفْلِ Yücelik ve düşüklük itibariyle وَبِاعْتِبَارِ الْجَامِعِيَّةِ وَعَدَمِهَا Ve kapsayıcı olup
olmaması itibariyle كَذٰلِكَ فِي الْجَنَّاتِ اَيْضًا Aynı şekilde cennetlerde de
تَفَاوُتٌ بِمِقْدَارِهَا Miktarlarına göre farklılık vardır فَاِنْ اُثْبِتَ الشُّهُودُ وَالْمُشَاهَدَةُ Eğer şuhud ve
müşahede ispat edilirse *(Nerede?)* فِي ضِمْنِ ذٰلِكَ الظُّهُورِ Bu zuhurun içinde فَهُوَ حَسَنٌ
وَاَمَّا O hoş ve güzeldir وَمُسْتَحْسَنٌ وَوَضْعُ شَيْءٍ فِي مَوْضِعِهِ Ve bir şeyi yerine koymaktır
فِي غَيْرِ هٰذَا Ancak bu gibi kelimeleri kullanmak *(Nerede?)* اِطْلَاقُ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ
الْمَوْضِعِ Bu yerin dışında فَجُرْأَةٌ Büyük bir cesarettir وَوَضْعُ شَيْءٍ فِي غَيْرِ مَوْضِعِهِ Ve bir
şeyi uygunsuz yere koymaktır وَكَاَنَّ الصُّوفِيَّةَ الْعَلِيَّةَ Sanki yüce sûfiler مِنْ فَرْطِ مَحَبَّتِهِمْ
لِلْمَطْلُوبِ Matluba olan aşırı sevgilerinden وَكَمَالِ اشْتِيَاقِهِمْ اِلَيْهِ Ve ona son derece
özlem duymalarından ötürü اِغْتَنَمُوا Ganimet bildiler *(Neyi?)* كُلَّ مَا وَصَلَ اِلَى مَشَامِ
اَرْوَاحِهِمْ Ruhlarının duyularına gelen مِنْ رَائِحَةِ الْمَطْلُوبِ Matlubun her kokusunu
وَظَنُّوهُ Ve onu zannettiler *(Neden ötürü?)* مِنِ اسْتِيلَاءِ سَكْرِ الْمَحَبَّةِ Muhabbet
sarhoşluğunun onları kaplamasından ötürü *(Ne zannettiler?)* عَيْنَ الْمَطْلُوبِ وَالْمَقْصُودِ
Matlubun ve maksudun kendisi وَعَامَلُوا مَعَهُ Ve ona uyguladılar *(Neyi?)* مُعَامَلَةَ الْعُشَّاقِ
Aşıkların muamelesini *(Hangi muamelesi?)* الَّتِي تَلِيقُ بِنَفْسِ الْمَطْلُوبِ Matlubun kendisine
layık olan وَاَثْبَتُوا الْمُشَاهَدَةَ Ve ondan aldılar *(Ne?)* وَاحْتَظُّوا مِنْهُ Bol, bol haz
وَالْمُكَاشَفَةَ Ve de müşahede ve mükaşefeyi ispat ettiler قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ
Büyüklerden bir dedi ki: ﴿شِعْر﴾ Şiir:

زهر سوکه ببوی توازجاجهم مست بیخود Ayak sesi gelince herhangi bir taraftan
او ازبای برآید Kokunu alırım da o an geçerim candan.

نَعَمْ اَمْثَالُ هٰذِهِ الْمُعَامَلاَتِ Evet bu gibi muameleler مُجَوَّزَةٌ Caizdir *(Nerede?)* فِي الْعَاشِقِيَّةِ Aşıklıkta. وَعَدَمِ الْقَرَارِ Kararsızlık وَالاِسْتِرَاحَةِ Ve rahatsızlık halinde *(Neden ötürü?)* مِنْ غَلَبَةِ الْمَحَبَّةِ Sevginin ağır basmasından ötürü بَلْ مُسْتَحْسَنَةٌ Bilakis bu hal hoş karşılanmıştır لِاَنَّهَا لِاَجْلِ اللهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Zira o, yüce Allah içindir وَنَاشِئٌ Ve kaynaklanmaktadır *(Neden?)* مِنْ شَوْقِ لِقَاءِ الْمَطْلُوبِ الْمُتَفَرِّدِ Tek olan matluba kavuşma özleminden وَلِخَطَأِهِمْ Onların hataları için حُكْمُ الصَّوَابِ Doğru hükmü vardır وَوَرَدَ فِي الْخَبَرِ Sekir halleri için de حُكْمُ الصَّحْوِ Sahv hali hükmü vardır وَلِسَكْرِهِمْ Haberde geldi ki, سِينُ بِلاَلٍ Bilal'in 'sin'i عِنْدَ اللهِ شِينٌ Allah katında 'şın'dır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

بر اشهد توخنده زندا سهد بلال Bilâl'ın 'eshedü'sü senin 'eşhedü'nden daha hoştur.

اَنَّ رُؤْيَةَ هُوَ Şudur ki, اَنَّ مَكْشُوفَ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin keşfi يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, فِي الْجَنَّةِ أَيْضًا كُلِّ شَخْصٍ جَنَّتِيٍّ Cennetlik her kişinin (Allah'ı) görmesi *(Nerede?)* Cennette dahi اَلَّذِي هُوَ Ki عَلَى مِقْدَارِ ذٰلِكَ الاِسْمِ الاِلٰهِيِّ Bu ilahi ismin miktarına göredir وَيَظْهَرُ ذٰلِكَ الاِسْمُ o isim مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ وَتَشَخُّصِهِ Onun ve şahsının mebde-i taayyünüdür وَالْحُورِ Ve bu isim görünür *(Nasıl?)* فِي كِسْوَةِ الاَشْجَارِ وَالاَنْهَارِ Ağaç ve nehirler وَالْغِلْمَانِ اَنَّ تِلْكَ الاَشْجَارَ Huri ve delikanlı hizmetçiler şeklinde بِمَعْنَى Şu manada وَالاَنْهَارَ Şu ağaçlar ve nehirler وَغَيْرَهَا Ve diğer مِمَّا كَانَ مَظَاهِرَ ذٰلِكَ الاِسْمِ الْمُقَدَّسِ Şu mukaddes ismin mazharı olan şeyler يَكُونُ حُكْمُهَا زَمَانًا Bir zaman onların hükmü olur *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın keremiyle *(Ne olur?)* حُكْمُ النَّاظُورِ Dürbün hükmü olur وَتَصِيرُ وَسِيلَةً Ve vesile olur *(Neye?)* اِلَى رُؤْيَةِ ذٰلِكَ الشَّخْصِ الْغَيْرِ الْمُتَكَيِّفَةِ Şu şahsın, keyfiyetsiz bir şekilde (Allah'ı) görmesine ثُمَّ تَعُودُ اِلَى حَالَتِهَا الاَصْلِيَّةِ Sonrada asıl haline döner وَتَشْغَلُهُ بِاَنْفُسِهَا Ve onu kendisiyle meşgul eder وَهٰكَذَا اِلَى اَبَدِ الاٰبِدِينَ Böylece sonsuza kadar devam eder كَالتَّجَلِّي الْبَرْقِيِّ الذَّاتِيِّ Zati berki tecelli gibi اَلَّذِي Ki onu ispat etmişlerdir فَاِنَّ تَجَلِّيَ الذَّاتِ Bu hayatta اَثْبَتُوهُ *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ

Zira zatın tecellisi اَلذَّاتِ تَجَلِّيَ İsim ve sıfatların perdesinde دَائِمِيٌّ Süreklidir *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الْمُسْتَعِدِّينَ لِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlete kabiliyetli olanlar hakkında وَبَعْدَ مُدَّةٍ Bir müddet sonra تَرْتَفِعُ حُجُبُ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfat perdeleri kalkar وَتَتَجَلَّى حَضْرَةُ الذَّاتِ Ve Hazreti Zat tecelli eder *(Nasıl?)* بِلَا حُجُبٍ Ve وَحَيْثُ اَنَّ ذٰلِكَ الْاِسْمَ الْاِلٰهِيَّ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfat perdeleri olmadan mademki bu ilahi isim اِعْتِبَارٌ مِنِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Zat'ın itibarlarından biridir ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ الذَّاتِيُّ شَخْصٍ يَكُونُ مُتَعَلَّقُ رُؤْيَةِ كُلِّ Öyleyse her kişinin gördüğü şey Şu zati itibar olur اَلَّذِي هُوَ رَبُّ ذٰلِكَ الشَّخْصِ Ki o, bu kişinin rabbidir بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak (gördüğü, rabbi olan itibar olur).

وَلَا يَتَوَهَّمْ هُنَا اَحَدٌ Burada kimse zannetmesin *(Ne?)* تَبَعُّضًا وَتَجَزِّيًا Bir parçalanma ve bölünme فَاِنَّ الذَّاتَ تَعَالَتْ Zira yüce Zat بِتَمَامِهَا ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ Tamamıyla bu itibardır لَا اَنَّ بَعْضَ الذَّاتِ Yoksa Zat'ın bir kısmı ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ Bu itibar وَبَعْضُ آخَرُ مِنْهَا Onun başka bir kısmı da فَاِنَّ ذٰلِكَ عَلَامَةُ النَّقْصِ وَالْحُدُوثِ اِعْتِبَارٌ آخَرُ Başka bir itibar değildir Zira bu eksiklik ve sonradanlık alametidir تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ Allah bundan yücedir. قَالُوا Dediler ki: اِنَّ ذَاتَ اللّٰهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın zatının تَمَامُهَا عِلْمُ Tamamı ilim وَتَمَامُهَا Tamamı kudret قُدْرَةٌ وَتَمَامُهَا اِرَادَةٌ Tamamı iradedir وَاِنْ كَانَ كُلُّ اعْتِبَارٍ تَمَامَ الذَّاتِ Tüm itibarlar Zat'ın tamamı olsa da وَلٰكِنَّ الْمَرْئِيَّ Ancak görünen هُوَ ذٰلِكَ الْاِعْتِبَارُ O şu itibardır لَا اعْتِبَارَاتٌ اُخَرُ Diğer itibarlar değildir يَنْبَغِي اَنْ يَطْلُبَ Aramak gerekir *(Neyi?)* سِرَّ لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارِ 'Gözler O'nu idrak edemez' ayetinin sırrını *(Nerede?)* مِنْ هٰهُنَا Burada. لَا يُقَالُ Şöyle denilemez: اِذَا لَمْ يَكُنْ تَمَيُّزٌ بَيْنَ الْاِعْتِبَارَاتِ İtibarlar arasında bir fark olmadığında وَكَانَ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا Ve onlardan her biri عَيْنَ الذَّاتِ Zat'ın aynısı olduğunda فَمَا مَعْنَى Manası nedir? جَعْلِ مُتَعَلَّقِ الرُّؤْيَةِ Görülen şeyi eylemenin *(Ne?)* اِعْتِبَارًا مِنْ بَيْنِ اعْتِبَارَاتٍ كَثِيرَةٍ Bir çok itibar arasından bir itibar (eylemenin manası

وَاِنْ Bu itibarlar اِنَّ هٰذِهِ الْاِعْتِبَارَاتِ :Zira biz diyoruz ki لِاَنَّا نَقُوْلُ nedir? denilemez)
عَيْنُ Hatta bunlardan her biri بَلْ كُلُّ وَاحِدٍ مِنْهَا Zat'ın aynısı olsa da كَانَتْ عَيْنَ الذَّاتِ
اَلتَّمَيُّزُ وَالْامْتِيَازُ (Ne?) Ve aralarında olmasa da وَلَيْسَ بَيْنَهَا Diğerinin aynısı olsa da الْآخَرِ
اَلْمُعْتَبَرَانِ عِنْدَ مَأْسُوْرِى (Öyle fark ve ayrıcalık ki,) Keyfiyetli bir fark ve ayrıcalık الْكَيْفِيَّانِ
وَلٰكِنْ بَيْنَهَا امْتِيَازٌ لَا Keyfiyet alemine esir olanlara göre muteber olan عَالَمِ الْكَيْفِ
وَالَّذِيْنَ تَخَلَّصُوا مِنَ الْعَالَمِ الْكَيْفِيِّ Ancak aralarında keyfiyetsiz bir ayrıcalık vardır كَيْفِيٌّ
Keyfiyetli alemden kurtulanlar وَاتَّصَلُوْا بِالْعَالَمِ اللَّاكَيْفِيِّ Ve keyfiyetsiz aleme
kavuşanlar (Nasıl?) بِاِتِّصَالٍ لَاكَيْفِيٍّ Keyfiyetsiz bir kavuşmayla لَا يَخْفٰى عَلَيْهِمْ Onlara
gizli kalmaz (Ne?) بَلْ هُوَ وَاضِحٌ عِنْدَهُمْ هٰذَا الْاِمْتِيَازُ اللَّاكَيْفِيُّ Bu keyfiyetsiz ayrıcalık
Bilakis o, onlara göre açıktır وَيَجِدُوْنَهُ (Nasıl?) Ve onu bulurlar كَامْتِيَازِ الْاُذُنِ مِنَ الْعَيْنِ
Kulağın gözden ayrıcalığı gibi نَعَمْ مَنْ كَانَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Evet, mebde-i taayyünü اِسْمًا
جَامِعًا Kapsayıcı bir isim olan فَلَهُ مِنْ جَمِيْعِ اعْتِبَارَاتِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Onun yüce
ve mukaddes Zat'ın tüm itibarlarından نَصِيْبٌ عَلٰى سَبِيْلِ الْاِعْتِدَالِ Orta derecede nasibi
vardır (Neye göre?) عَلٰى تَفَاوُتِ الدَّرَجَاتِ Derecelerinin farkına göre وَلَوْ عَلٰى سَبِيْلِ
İcmali olarak olsa dahi وَرُؤْيَتُهُ مُتَعَلِّقَةٌ بِجَمِيْعِهَا Ve onun görüşü Tüm itibarlarla
alakalıdır وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ Ancak olunca (Ne?) ضِيْقُ جَامِعِيَّةِ الْاِجْمَالِ İcmalin
kapsayıcılığının dar alanı اَلَّذِى هُوَ نَصِيْبُهُ Ki o, onun nasibidir (Ne olunca?) لَازِمًا لَهُ دَائِمًا
Ona sürekli lazım olunca يَكُوْنُ الْاِدْرَاكُ وَالْاِحَاطَةُ Kuşatmak ve idrak etmek مَفْقُوْدَيْنِ
فِى حَقِّهِ Onun hakkında geçersiz olur وَيَكُوْنُ لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ Ve 'Onu gözler idrak
edemez' ayeti صَادِقًا Doğru olur وَمَنْ اَصْدَقُ مِنَ اللّٰهِ Allah'tan daha doğru kim vardır
(Ne bakımdan?) حَدِيْثًا Söz bakımından. يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki; اِذَا شَرَّفَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ
Allah Subhânehu şereflendirdiğinde (Kimi?) عَبْدًا Bir kulu (Ne ile?) بِدَوْلَةِ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ

Fena-i etemm devletiyle *(Nasıl?)* بِكَرَمِهِ Fazl-ı keremiyle وَخَلَّصَهُ مِنْ قَيْدِ الْعَدَمِ Ve onu yokluk bağından kurtardığında اَلَّذِى كَانَ هُوَ مَاهِيَّتُهُ Ki o yokluk, onun mahiyetiydi وَلَمْ يَتْرُكْ مِنْهُ Ve onda bırakmadığında *(Ne?)* عَيْنًا وَلاَ اَثَرًا Ne zat ne de eser يَهَبُ لَهُ Ona hibe eder *(Neden sonra?)* بَعْدَ مِثْلِ هٰذَا الْفَنَاءِ Böyle bir fenadan sonra *(Ne hibe eder?)* وُجُودًا شَبِيهًا Benzeyen bir vücût *(Neye?)* بِوُجُودِ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahiret hayatının vücûduna وَمُتَعَلِّقًا Ve alakalı olan bir vücût *(Ne ile?)* بِتَرْجِيحِ جَانِبِ وُجُودِ الْمُمْكِنِ Mümkinin vücût tarafının tercihiyle وَيَكُونُ مَظْهَرًا Ve o mazhar olur *(Neye?)* لِكَمَالاَتِ جَانِبِ وُجُودِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ İlahi isim ve sıfatların vücût tarafının kemâlâtına وَقَدْ ذُكِرَ Kuşkusuz zikredildi *(Ne?)* تَحْقِيقُ وَجْهِ ذٰلِكَ Bunun sebebinin açıklaması *(Nerede?)* فِيمَا سَبَقَ Geride وَكَانَ يُوسُفُ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ve Yusuf Peygamberimize ve ona Salat-u selam olsun مُشَرَّفًا بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletle şereflenmiş idi *(Nasıl?)* بِوُجُودِهِ الْاَوَّلِ İlk vücûduyla وَهٰذَا الْعَارِفُ Bu arif ise تَشَرَّفَ بِهَا Onunla şereflendi *(Nasıl?)* بِوُجُودِهِ الثَّانِى İkinci kez var olmasıyla *(Ne ile?)* بِالْوِلاَدَةِ الثَّانِيَةِ İkinci doğumuyla ولَمَّا كَانَ ذَاكَ جِبِلِّيًّا Bu vücût tabiatından olunca اَعْطَاهُ الْحُسْنَ الظَّاهِرَ اَيْضًا Allah Yusuf'a zahiri güzellik de verdi وَهٰذَا لَمَّا حَصَلَ Bu (arife ait) vücût ise hasıl olunca *(Neden sonra?)* بَعْدَ تَجَشُّمِ الْكَسْبِ Yoğun çalışmadan sonra اُكْتُفِيَ فِيهِ Onda yetinildi *(Ne ile?)* بِنُورِ الْبَاطِنِ Bâtının nuruyla وَاُدْخِرَ لَهُ Ve ona ayrıldı *(Ne?)* اَلْحُسْنُ الظَّاهِرُ Zahiri güzellik *(Nerede?)* فِى الْاٰخِرَةِ Ahirette وَمِثْلُ هٰذَا الْعَارِفِ Böyle bir arif بَعْدَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerden sonra عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun عَزِيزُ الْوُجُودِ Varlığı pek nadir وَاَقَلُّ قَلِيلٍ Ve çok azdır وَمِثْلُ هٰذَا الْعَارِفِ Böyle bir arif وَاِنْ لَمْ يَكُنْ نَبِيًّا Peygamber olmasa da وَلٰكِنْ شِرْكَةٌ فِى دَوْلَةٍ خَاصَّةٍ بِالْاَنْبِيَاءِ بِتَبَعِيَّةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere tâbi olmakla Ancak onun لَهُ Peygamberlere ait devlette ortaklığı vardır عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ Onlara salat-u selam

olsun وَهُوَ وَاِنْ كَانَ طُفَيْلِيًّا O arif, hazırcı olsa da وَلٰكِنَّهُ جَالِسٌ Ancak o oturmuştur. (Nereye?) عَلٰى سُفْرَةِ نِعْمَتِهِمْ Onların nimet sofrasına وَاِنْ كَانَ خَادِمًا Ve hizmetçi olsa da وَلٰكِنَّهُ جَالِسٌ مَعَ الْمَخْدُومِينَ Ancak o efendilerle beraber oturmuştur وَاِنْ كَانَتْ تَابِعًا Ve tâbi olmuş olsa da وَلٰكِنَّهُ مُصَاحِبٌ بِالْمَتْبُوعِينَ Ancak o, tâbi olunanlara arkadaştır وَرُبَّمَا يُمْنَحُ Ve çoğu zaman ona ihsan edilir (Ne?) اَسْرَارًا Bir takım sırlar ki, يَغْبِطُهُ Ona gıpta eder/ özenir (Kim?) الْاَنْبِيَاءُ Peygamberler عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun (Ne hakkında özenir?) فِيهَا O sırlar hakkında كَمَا اَخْبَرَ بِهِ Nitekim bunu haber vermiştir (Kim?) الْمُخْبِرُ الصَّادِقُ Sadık haberci عَلَيْهِ وَعَلٰى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَلٰكِنْ مِثْلُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ Ancak böyle bir muamele دَاخِلٌ فِى فَضْلِ جُزْئِيٍّ Kısmi üstünlüğe dahildir وَالْفَضْلُ الْكُلِّيُّ Her yönüyle üstünlük ise اِنَّمَا هُوَ لِلْاَنْبِيَاءِ O sadece, peygamberler içindir عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَهٰذَا الْفَضْلُ اَيْضًا Bu kısmi üstünlük de لَمَّا تَيَسَّرَ لَهُ Ona nasip olunca (Ne sebebiyle?) بِسَبَبِ مُتَابَعَتِهِ اِيَّاهُمْ Onlara tâbi olması sebebiyle وَلَيْسَ كَانَ مِنْهُمْ Bu üstünlük dahi onlardan olmuştur الْعَارِفُ Arif değildir (Ne?) غَيْرَ حَامِلِ اَمَانَاتِهِمْ Onların emanetlerini taşıyandan başka biri وَاٰيَةُ Ve şu ayet وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا Andolsun ki, sözümüz geçmiştir (Kime?) لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ Peygamber kullarımıza اِنَّهُمْ لَهُمُ الْمَنْصُورُونَ Onlar var ya, elbette onlar muzaffer olacaklardır وَاِنَّ جُنْدَنَا Ve elbette bizim ordularımız لَهُمُ الْغَالِبُونَ Mutlaka galip geleceklerdir (ayeti) نَصٌّ قُرْآنِيٌّ Kurani bir delildir رَفَعَ شَاْنَ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin şanını yüceltmiştir (Nereye?) فَوْقَ شَاْنِ غَيْرِهِمْ Diğerlerinin şanının üzerine وَنَصَرَهُمْ عَلَى الْكُلِّ Ve hepsine karşı onlara yardım etmiştir وَجَعَلَهُمْ غَالِبِينَ Ve onları galip eylemiştir.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ هٰذَا الْعَارِفَ Şu arif اَلَّذِى وُهِبَ لَهُ Ki ona hibe edilmiştir (Ne?) هٰذَا الْوُجُودُ Bu vücût (Neden sonra?) بَعْدَ الْفَنَاءِ الْاَتَمِّ Fena-i etemden sonra

هَلْ هُوَ بِهٰذَا الْوُجُودِ أَيْضًا Acaba o bu vücûtla dahi فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ His ve vehim mertebesinde midir? أَوْ كَسَائِرِ مَوْجُودَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatın diğer varlıkları gibi فَهَلْ خَرَجَ مِنْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ Yoksa bu mertebeden çıkmış mıdır? فَإِنْ خَرَجَ Eğer çıktıysa أَوْ لَا وُجُودٌ خَارِجِيٌّ Harici bir vücût عَرَضَ لَهُ Acaba ona arız olmuş mudur? *(Ne?)* أَنَّهُ Yoksa arız olmamış mıdır? وَمِنَ الْمُقَرَّرِ عِنْدَ الْقَوْمِ Ve sûfi taifesine göre sabittir ki, غَيْرَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Hariçte mevcut yoktur لَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ *(Neden başka?)* Yüce Hak Subhânehu'dan başka (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ مَا هُوَ صَارَ مَعْلُومًا Malum olan şey أَنَّهُ خَرَجَ وَصَارَ مَنْسُوبًا *(Nerede?)* İşin sonunda (şudur ki,) فِي آخِرِ الْأَمْرِ O çıkmış ve mensup olmuştur وَمَرْتَبَةُ *(Nereye?)* إِلَى نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesine الْوَهْمِ Vehim mertebesi وَإِنْ كَانَ حُكْمُهَا Her ne kadar onun hükmü حُكْمَ نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsu'l-emrin hükmü olsa da *(Hangi itibarla?)* بِاعْتِبَارِ الثَّبَاتِ وَالتَّقَرُّرِ Sebat ve istikrar itibariyle وَلٰكِنَّهَا فِي الْحَقِيقَةِ Ancak o, hakikatte لَمْ تَكُنْ نَفْسَ الْأَمْرِ Nefsu'l-emr olmamıştır فَإِنَّ نَفْسَ الْأَمْرِ Zira nefsu'l-emr وَرَاءَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebenin ötesindedir وَكَأَنَّ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةَ Ve sanki bu mertebe بَرْزَخٌ بَيْنَ الْوَهْمِ وَالْخَارِجِ Vehim ile hariç arasında bir geçittir وَمَوْجُودَاتُ النَّشْأَةِ الْأُخْرَوِيَّةِ كُلُّهَا Ahiret hayatının varlıklarının hepsi بَلِ الصِّفَاتُ الْوَاجِبِيَّةُ Hatta كَائِنَةٌ فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesindedir سِوَى الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ الْحَقِيقِيَّةِ Ama hakiki sekiz sıfatın dışındakiler كُلُّهَا Hepsi bu mertebededir فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ وَلَا مَوْجُودَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Hariç mertebesinde mevcut yoktur غَيْرُ الذَّاتِ الْأَقْدَسِ وَغَيْرُ صِفَاتِهِ الثَّمَانِيَةِ Mukaddes Zat'tan Ve onun sekiz sıfatından başka فَظَهَرَ لِلْمَوْجُودَاتِ Böylece varlıklar için meydana gelmiştir *(Ne?)* ثَلَاثُ مَرَاتِبَ Üç mertebe: مَرْتَبَةُ الْوَهْمِ Vehim mertebesi الَّتِي هِيَ نَصِيبُ وَالْأَنْبِيَاءُ أَكْثَرِ أَفْرَادِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ Ki o, bu hayat fertlerinin çoğunun nasibidir

Peygamberler عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun خَارِجُونَ بِاَجْمَعِهِمْ Hepsi dışındadırlar *(Neyin?)* عَنْ هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebenin وَكَذٰلِكَ الْمَلاَئِكَةُ الْكِرَامُ Melaike-i kiram da böyledir عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ Onlara selam olsun فَاِنَّ وُجُودَهُمْ مُنَاسِبٌ Zira onların varlıkları münasiptir *(Neye?)* لِوُجُودِ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahiret hayatının varlığına مُشَرَّفًا بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ أَيْضًا وَصَارَ اَقَلُّ الْاَوْلِيَاءِ الْعِظَامِ Büyük velilerden çok azı da Bu devletle müşerref olmuştur وَتَخَلَّصَ مِنْ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Ve vehim mertebesinden kurtulmuştur وَصَارَ مُلْحَقًا بِنَفْسِ الْاَمْرِ Ve nefsu'l-emre katılmıştır. اَلْمَرْتَبَةُ الثَّانِيَةُ İkinci mertebe: مَرْتَبَةُ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesidir وَفِيهَا صِفَاتُ الْوَاجِبِ وَاَفْعَالِهِ تَعَالَى Ve orada Vacip Teâlâ'nın sıfatları ve fiilleri vardır وَالْمَلاَئِكَةُ الْكِرَامُ أَيْضًا Melaike-i kiram da وَوُجُودُ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ مَوْجُودُونَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede mevcutturlar أَيْضًا ثَابِتٌ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Ahiret hayatının varlığı da Bu mertebede sabittir وَكَذٰلِكَ الْاَنْبِيَاءُ Aynı şekilde peygamberler وَالْاَقَلُّ مِنَ الْاَوْلِيَاءِ أَيْضًا Ve az sayıda veliler de خَرَجُوا اِلَى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebeye çıkmışlardır وَاِنَّمَا الْفَرْقُ Aradaki fark sadece اِنَّ فِي مَرْكَزِ ذٰلِكَ الْمَقَامِ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ Bu makamın merkezindedir اَلَّذِي هُوَ Ki o merkez اَشْرَفُ اَجْزَائِهِ Bu makamın en şerefli parçasıdır وَسَائِرُ الْمَوْجُودَاتِ Diğer varlıklar ise فِي اَطْرَافِ ذٰلِكَ الْمَرْكَزِ Bu merkezin etrafı وَاَكْنَافِهِ Ve çevresindedir عَلَى حَسَبِ الْاِسْتِعْدَادِ Kabiliyetlerine göre. وَالْمَرْتَبَةُ الثَّالِثَةُ Üçüncü mertebe: مَرْتَبَةُ الْخَارِجِ Hariç mertebesidir وَالْمَوْجُودُ هُنَاكَ Orada mevcut olan اَلذَّاتُ وَصِفَاتُ الْوَاجِبِ الثَّمَانِيَةُ Zat ve Vacip Teâlâ'nın sekiz sıfatıdır فَاِنْ كَانَ فَرْقٌ Eğer bir fark varsa فَاِنَّمَا هُوَ O sadece بِاِعْتِبَارِ الْمَرْكَزِ وَغَيْرِ الْمَرْكَزِ Merkez olup olmama itibariyledir فَاِنَّ الْاَشْرَفَ Zira en şerefli اَنْسَبُ بِالْاَقْدَسِ En mukaddes olana uygundur. (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: مَا مَزِيَّةُ الْخُرُوجِ Çıkmanın üstünlüğü nedir? *(Nereden?)*

مِنْ مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesinden *(Nereye?)* اِلَى مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesine وَاَيُّ قُرْبٍ مَرْبُوطٌ بِهِ Ve ona hangi yakınlık bağlıdır? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ مَنْشَأَ كُلِّ خَيْرٍ وَكَمَالٍ Her hayrın ve kemalin وَحُسْنٍ وَجَمَالٍ İyilik ve güzelliğini kaynağı هُوَ الْوُجُودُ O vücûttur وَكُلَّمَا يَكُونُ Ve her olduğunda *(Ne?)* حُصُولُ الْقُوَّةِ وَالْاِسْتِقْرَارِ Kuvvet ve istikrarının oluşumu *(Ne için?)* لِلْوُجُودِ Vücût için *(Ne olduğunda?)* اَزْيَدَ Daha fazla تَكُونُ تِلْكَ الصِّفَاتُ اَكْمَلَ Bu sıfatlar daha mükemmel olur اَقْوَى وَاَثْبَتُ Daha kuvvetli ve köklüdür *(Neden?)* فَيَكُونُ الْخَيْرُ Vehmi vücûttan مِنَ الْوُجُودِ الْوَهْمِيِّ Böylece hayır ve kemal orada وَالْكَمَالُ فِيهِ Daha tam ve mükemmel olur اَتَمَّ وَاَكْمَلَ Tabii olarak بِالضَّرُورَةِ Ve ne söylenebilir? *(Ne hakkında?)* وَاَيُّ كَلَامٍ فِي قُرْبِ مَنْ O kimsenin yakınlığı hakkında ki, كَانَ مَوْجُودًا O mevcuttur *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ صِفَاتِهِ وَاَفْعَالِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın sıfat ve fiillerinin mertebesinde وَحَصَلَ لَهُ Ve onun için hasıl olmuştur *(Ne?)* جِوَارُ صِفَاتِ الْخَالِقِيَّةِ وَالرَّازِقِيَّةِ وَغَيْرِهِمَا Yaratıcı, rızıklandırıcı ve diğer sıfatlara komşuluk.

وَكَذٰلِكَ ثُبُوتُ الْكَمَالَاتِ Yokluğun sübutu اَنَّ ثُبُوتَ الْعَدَمِ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, Ve de kemâlâtın sübutu اَلَّتِي مَلْحُوظٌ فِيهَا Ki onlarda itibara alınmıştır *(Ne?)* شَائِبَةُ الْعَدَمِ Yokluk şaibesi وَاِنْ كَانَتْ تِلْكَ الْكَمَالَاتُ Her ne kadar bu kemâlât مِنَ الْكَمَالَاتِ الصِّفَاتِيَّةِ Sıfatların kemâlâtından olsa da كُلُّهُ فِي مَرْتَبَةِ الْحِسِّ وَالْوَهْمِ Hepsi his ve vehim mertebesindedir فَاِنَّهُ مَا لَمْ يَحْصُلْ Zira hasıl olmadıkça *(Ne?)* اَلتَّبَرِّي مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan tamamen kurtuluş وَلَمْ يَزَلْ عَيْنُ الْعَدَمِ وَاَثَرُهُ بِالْكُلِّيَّةِ Ve yokluğun zatı ve eseri yok olmadıkça لَا يَكُونُ لَائِقًا Layık olamaz *(Neye?)* بِالْوُصُولِ اِلَى مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesine ulaşmaya وَاِنْ كَانَ Her ne kadar olsa da *(Nerede?)* فِي الثُّبُوتِ الْوَهْمِيِّ Vehmi sübutta *(Hangi itibarla?)* بِاعْتِبَارِ الْقُوَّةِ وَالضَّعْفِ Kuvvet ve zayıflık itibariyle

فَإِنَّهُ كُلَّمَا كَانَ الْعَدَمُ أَقْوَى Zira yokluk kuvvetli *(Ne olsa da?)* دَرَجَاتُ Farklı dereceler
وَإِذَا Vehim mertebesiyle يَكُونُ التَّعَلُّقُ بِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ أَتَمَّ alakası daha tam olur oldukça
ضَعُفَ Zayıfladığında da يَكُونُ التَّعَلُّقُ أَقَلَّ Alakası daha az olur وَكَثِيرٌ مِنَ الْأَوْلِيَاءِ
Velilerin çoğu *(Hangi veliler?)* الَّذِينَ جَاوَزُوا مَرَاتِبَ الْعَدَمِ Yokluk mertebelerini aşan وَلَمْ
يَبْقَ فِيهِمْ Ve kendilerinde kalmayan veliler *(Ne?)* شَيْءٌ مِنَ الْعَدَمِ Yokluktan hiçbir şey
(Neden başka?) غَيْرُ الْأَثَرِ Eserden başka وَإِنْ لَمْ يَكُونُوا دَاخِلِينَ Her ne kadar girmiş
olmasalar da *(Nereye?)* فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesine *(Ne müddetçe?)* مَا
دَامَ هٰذَا الْأَثَرُ بَاقِيًا Bu eser baki olduğu müddetçe وَلٰكِنَّهُمْ يَتَجَاوَزُونَ مَرْتَبَةَ الْوَهْمِ Ancak
onlar vehim mertebesini aşarlar وَيَصِلُونَ إِلَى نُقْطَتِهَا الْأَخِيرَةِ Ve son noktasına ulaşırlar
وَيَصِيرُونَ Ve olurlar *(Kimlerden?)* مِنْ نُظَّارِ مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesine
bakanlardan وَيُحَصِّلُونَ نَصِيبًا مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ Ve bu makamdan bir nasip elde ederler
وَيَكُونُ مَحْسُوسًا Şu da hissedilmektedir ki, أَنَّ الْأَنْبِيَاءَ الْكِرَامَ Kıymetli peygamberler
وَالْمَلَائِكَةَ الْعِظَامَ Büyük melekler عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun
وَكَذٰلِكَ بَعْضُ مُتَابِعِي الْأَنْبِيَاءِ Aynı şekilde bazı peygamber tâbileri وَإِنْ كَانَ أَقَلَّ Az da
olsalar وَصَلُوا Ulaşmışlardır *(Nereye?)* إِلَى نِهَايَةِ مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْأَمْرِ Nefsu'l-emr
mertebesinin sonuna وَلِكُلٍّ مِنْهُمْ هُنَاكَ Ve hepsinin orada مَوْطِنٌ خَاصٌّ Özel bir yeri
عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمْ Ve ayrı bir makamı vardır وَمَقَامٌ عَلَى حِدَةٍ Derecelerinin farkına
göre وَيُشَاهَدُ Ve müşahede edilmektedir *(Ne?)* الْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ الْقُرْآنِيَّةُ أَيْضًا
Kuran'ın harf ve kelimeleri de *(Nerede?)* هُنَاكَ Bu nefsu'l-emr makamının sonunda
فَوْقَ مَقَامِ Ve bu harf ve kelimelerin makamı görünmektedir *(Nerede?)* وَيُرَى مَقَامُ هٰؤُلَاءِ
الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerin makamının üstünde عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u
selam olsun وَكَأَنَّهَا خَرَجَتْ Ve sanki onlar çıkmışlardır *(Nereden?)* مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ

Bu makamdan بَيْنَ هٰذَا الْمَقَامِ Ve geçit olmuşlardır وَصَارَتْ بَرْزَخًا *(Nerede?)* Bu makamla وَبَيْنَ مَقَامٍ فَوْقَهُ Bir üst makam arasında قَبْلَ الْوُصُولِ اِلَيْهِ O makama ulaşmadan önce وَاخْتَارَتْ Ve tercih etmişlerdir *(Neyi?)* اَلْاِقَامَةَ هُنَاكَ Orada ikamet etmeyi فَاِنَّ الْمَقَامَ الْفَوْقَانِيَ Zira bir üst makam مَخْصُوصٌ بِذَاتِ الْوَاجِبِ وَصِفَاتِهِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın zatı ve sıfatlarına mahsustur وَلَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ Hariçte mevcut yoktur *(Neden başka?)* غَيْرُهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce Allah Subhânehu'dan başka وَلَمَّا كَانَتْ Ve olunca *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ Bu harf ve kelimelerde *(Ne?)* سِمَاتُ الْحُدُوثِ Sonradanlık alametleri لَيْسَتْ فِيهَا Onlarda olmadı *(Ne?)* قَابِلِيَّةُ الْوُصُولِ اِلَى ذٰلِكَ الْمَقَامِ O makama ulaşma kabiliyeti وَلٰكِنَّهَا اَسْبَقُ قَدَمًا Ancak onlar daha öndedirler *(Neden?)* مِنْ جَمِيعِ مَوْجُودَاتِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebenin tüm varlıklarından وَلَهَا تَمَسُّكٌ Ve onlar tutunurlar *(Neye?)* بِاَذْيَالِ مَدْلُولَاتِهَا Delalet ettikleri manaların eteklerine وَالْكُبَرَاءُ الَّذِينَ يُقِيمُونَ فِي مُنْتَهَى مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ İkamet eden büyükler *(Nerede?)* Nefsu'l-emr mertebesinin sonunda نَاظِرُونَ اِلَى مَرْتَبَةٍ فَوْقَانِيَةٍ Üst mertebeye bakmaktadırlar وَكَاَنَّهُمْ بِكُلِّيَّتِهِمْ Ve sanki onlar tüm bedenleriyle صَارُوا اَبْصَارًا Göz olmuşlardır *(Neden ötürü?)* مِنْ كَمَالِ شَوْقِهِمْ اِلَيْهَا O mertebeye olan sonsuz arzularından ötürü وَالْعَجَبُ Ne acayiptir ki, اَنَّ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرَ Bu büyükler مَعَ وُجُودِ هٰذَا الْقُرْبِ وَالْاِقَامَةِ Bu ikamete ve yerleşmenin varlığına rağmen لَهُمْ Onların بِحُكْمِ الْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' hadisinin hükmünce مَعِيَّةٌ مَعَ مَحْبُوبِهِمْ Sevdikleriyle bir beraberlikleri vardır *(Nasıl?)* مَجْهُولَةُ الْكَيْفِيَّةِ Keyfiyeti bilinmeyen وَهُمْ مَعَهُ بِلَا اَنْفُسِهِمْ Onlar, nefisleri olmadan onunla beraberdir وَمَاْنُوسُونَ وَمَاْلُوفُونَ بِهِ Ona alışmış ve ısınmışlardır *(Nasıl?)* بِلَا اِثْنِيَّةِ الْاِتِّحَادِ Aradaki ikilik kalkmadan وَلَمَّا لُوحِظَ مَعِيَّةُ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ فِي ذٰلِكَ الْاَثْنَاءِ Bu esnada düşünülünce *(Ne?)*

Kuran harf ve kelimelerinin beraberliği *(Ne ile?)* بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeyle عُلِمَ Anlaşıldı ki, اَنَّهُ لاَ نِسْبَةَ لِهٰذِهِ الْمَعِيَّةِ Bu beraberliğin alakası yoktur *(Ne ile?)* بِمَعِيَّةِ الْآخَرِينَ Diğerlerinin beraberliğiyle وَاَنَّهَا عَالِيَةٌ جِدًّا Ve bu beraberliğin çok yüce olduğu (anlaşıldı) لاَ يُمْكِنُ اِدْرَاكُهَا Onu idrak etmek mümkün değildir *(Niçin?)* لِكَوْنِهَا مَرْبُوطَةً Bağlı olduğu için *(Neye?)* بِاَبْطَنِ الْبُطُونِ Derinlerin derinine وَاَيْنَ الْمَجَالُ هُنَاكَ Ve orada hiç yer var mıdır? *(Neye?)* لِفَهْمِ الْمَخْلُوقِينَ Mahlukların anlayışına وَمِنْ عُلُوِّ شَأْنِ هٰذِهِ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes harf ve kelimelerin şanının yüceliğinden ötürü وَرَدَ الْقُرْآنُ كَلاَمُ اللهِ Allah'ın kelamı Kuran gelmiştir *(Nasıl?)* غَيْرَ مَخْلُوقٍ Yaratılmamış olarak وَيُعْلَمُ Ve anlaşılmaktadır ki, اَنَّ الْكَلاَمَ النَّفْسِيَّ Kelam-i nefsi هُوَ هٰذِهِ الْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ O, bu harf ve kelimelerdir كَمَا حَقَّقَهُ Nitekim bunu açıklamıştır *(Kim?)* اَلْقَاضِي عَضُدُ Kadı Azududdin وَقَالَ Ve demiştir ki: اِنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ Şu harf ve kelimeler هِيَ الْكَلاَمُ الْقَدِيمُ النَّفْسِيُّ Kadim olan kelam-ı nefsidir وَجَعَلَ التَّقْدِيمَ وَالتَّأْخِيرَ عَائِدًا Ve takdimle بِلاَ تَقْدِيمٍ وَتَأْخِيرٍ Takdim ve tehir olmadan اِلَى قُصُورِ الْآلاَتِ الْحَادِثَةِ Sonradan yaratılan aletlerin kusuruna. *(Neye?)* tehiri ait eyledi

(فَاِنْ قِيلَ)Denilirse ki: لَوْ كَانَتْ هٰذِهِ الْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ Şayet bu harf ve kelimeler كَلاَمًا نَفْسِيًّا Kelam-i nefsi olsaydı يَنْبَغِي اَنْ تَكُونَ دَاخِلَةً Dahil olmaları gerekirdi فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesine *(Nereye?)* وَقَدْ مَرَّ آنِفًا Oysa az önce geçti ki, اَنَّهَا لاَ تَكُونُ دَاخِلَةً فِي ذٰلِكَ الْمَقَامِ Onlar bu makama dahil olamazlar فَمَا وَجْهُ ذٰلِكَ Bunun sebebi nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ هٰذِهِ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ Bu harf ve kelimeler حَيْثُ كَانَتْ مَرْكُوزَةً فِي الْاَذْهَانِ Zihinlere yerleşmiş olunca *(Nasıl?)* بِالتَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ Takdim ve tehirle يَظْهَرُ بِهٰذِهِ الْمُلاَحَظَةِ Bu düşünce sebebiyle görünür *(Ne görünür?)* عَدَمُ دُخُولِهَا Girmedikleri فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ Keşfi nazarda *(Nerede?)*

وَلَمَّا لُوحِظَتْ مَرَّةً بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ *(Nereye?)* Hariç mertebesine ثَانِيَةً Fakat ikinci bir kez düşünülünce *(Nasıl?)* بِلاَ مُلاَحَظَةِ التَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ Takdim ve tehiri göz önünde bulundurmadan شُوهِدَتْ Müşahede edildiler *(Nasıl?)* دَاخِلَةً فِيهَا Oraya girmiş وَمُلْحَقَةً بِاَصْلِهَا Ve aslına katılmış بَلْ مُتَّحِدَةً بِهَا Hatta onunla birleşmiş olarak فَاَيُّ نِسْبَةٍ لِمَعِيَّتِهَا Onların beraberlerinin ne alakası vardır? *(Ne ile?)* بِمَعِيَّةِ الْآخَرِينَ Diğerlerinin beraberliğiyle فَإِنَّ فِيهَا اتِّحَادًا Zira onda birleşmek vardır وَلاَ مَجَالَ لِلاِتِّحَادِ Oysa birleşmeye imkan yoktur *(Nerede?)* فِي مَعِيَّةِ الْآخَرِينَ Diğerlerinin beraberliğinde سُبْحَانَ اللهِ Sübhanellah! إِذَا كَانَ هٰذِهِ الْحُرُوفُ وَالْكَلِمَاتُ الْقُرْآنِيَّةُ Şu Kuran harf ve kelimeleri نَفْسَ الْكَلاَمِ الْقَدِيمِ السُّبْحَانِيِّ Subhan olan kelam-i kadimin kendisi olduğuna göre يَكُونُ ظُهُورُهُ فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Onun bu hayatta zuhuru بِخِلاَفِ سَائِرِ الصِّفَاتِ الْقَدِيمَةِ Diğer kadim sıfatların aksine بِنَفْسِهِ Bizzat kendisiyle olur فَإِنَّ الْحُرُوفَ وَالْكَلِمَاتِ Zira harf ve kelimeler عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Bu takdire göre نَفْسُهُ Kelam-i nefsinin aynısıdır وَلَيْسَ لَهُ نِقَابٌ Onun perdesi yoktur *(Neden başka?)* غَيْرُ التَّقْدِيمِ وَالتَّأْخِيرِ Takdim ve tehirden başka *(Neden ötürü arız olan?)* مِنْ جِهَةِ قُصُورِ آلَةِ التَّكَلُّمِ Konuşma aletinin kusurundan ötürü الْعَارِضَيْنِ Arız olan فَاَقْرَبُ الْاَشْيَاءِ Öyleyse en yakın olan şey *(Kime?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Aziz ve celil olan Cenab-ı Hakk'a اَلَّذِي هُوَ الْقُرْآنُ الْمَجِيدُ Ki o yüce Kuran'dır اَجْلَى وَاَظْهَرُ En açık ve belirgin olandır *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الظِّلاَلِ Gölgeler aleminde *(Ne ile en açık olandır?)* بِاَصَالَتِهِ Asaletiyle *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يُصِيبَهُ Ona isabet etmeden *(Ne?)* غُبَارُ الظِّلِّيَّةِ Gölge olma lekesi وَجُعِلَ التَّقْدِيمُ وَالتَّأْخِيرُ حِجَابًا Takdim ve tehir perde edilmiştir *(Neye?)* لِعُيُونِ الْمَحْجُوبِينَ Mahrumların gözlerine وَلِهٰذَا كَانَ اَفْضَلُ الْعِبَادَةِ تِلاَوَةَ الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Bu sebeple en faziletli ibadet Yüce Kuran'ı okumak olmuştur وَكَانَتْ شَفَاعَتُهُ Ve onun şefaati اَسْرَعَ قَبُولاً

Daha çabuk kabul edilir olmuştur *(Neden?)* مِنْ شَفَاعَةِ الْآخَرِينَ Diğerlerinin şefaatinden اَوْ نَبِيٍّ مُرْسَلٍ İster o şefaat سَوَاءٌ كَانَتْ شَفَاعَةَ مَلَكٍ مُقَرَّبٍ Mukarreb bir meleğin şefaati Veya gönderilmiş bir peygamberin şefaati olsun وَلاَ يُمْكِنُ Mümkün değildir *(Ne?)* تَفْصِيلُ النَّتَائِجِ وَالثَّمَرَاتِ Netice ve sonuçların detaylı bir şekilde açıklanması *(Hangi netice ve sonuçlar?)* اَلْمُتَرَتِّبَةِ عَلَى تِلاَوَةِ الْقُرْآنِ Kuran okumaktan kaynaklanan وَكَثِيرًا مَا Ve çoğu zaman تُوصِلُ التَّالِيَ Okuyanı ulaştırır *(Nereye?)* اِلَى مَحَلٍّ Öyle bir yere ki, لاَ مَجَالَ فِيهِ Orada yer yoktur *(Neye?)* لِذَرَّةٍ Bir zerreye bile.

(فَاِنْ قِيلَ)Denilirse ki: هَلْ هٰذِهِ الدَّوْلَةُ مَخْصُوصَةٌ Acaba bu devlet mahsus mudur? *(Neye?)* اَوِ اشْتَرَكَتْ مَعَهَا بِالْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْقُرْآنِيَّةِ Kuran'ın harf ve kelimelerine Yoksa ona ortak olmuş mudur? *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlette *(Ne?)* حُرُوفُ سَائِرِ الْكُتُبِ وَكَانَتْ كَلاَمًا قَدِيمًا نَفْسِيًّا الْمُنَزَّلَةِ وَكَلِمَاتُهَا Diğer indirilen kitapların harf ve kelimeleri Ve onlar da kelam-i kadim ve nefsi olmuş mudur? *(Ne gibi?)* كَمِثْلِهَا Kuran'ın harf ve kelimeleri gibi (olmuş mudur? denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: لِلْكُلِّ شِرْكَةٌ فِي هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Hepsinin bu devlette ortaklığı vardır وَالْفَرْقُ الَّذِي يَتَمَثَّلُ Görünen fark *(Nerede?)* فِي نَظَرِ كَشْفِيٍّ Keşfi nazarda كَاَنَّهُ مَرْكَزُ الدَّائِرَةِ O sanki dairenin merkezidir هُوَ اَنَّ الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ Şudur ki, Yüce Kuran وَسَائِرُ الْكُتُبِ الْمُنَزَّلَةِ Diğer indirilen kitaplar ise بَلْ جَمِيعُ مَا Hatta tüm harf ve kelimeler ki, يَقَعُ بِهِ التَّكَلُّمُ Onlarla konuşma yapılmaktadır مِنَ الْاَزَلِ Ezelden اِلَى الْاَبَدِ ebede kadar كَاَنَّهُ مُحِيطُ تِلْكَ الدَّائِرَةِ Sanki onlar bu dairenin çevresidir فَكَانَ الْقُرْآنُ اَصْلَ الْكُلِّ Böylece Kuran hepsinin aslı وَاَشْرَفَ جَمِيعِ الْكُتُبِ Ve tüm kitapların en şereflisi olmuştur فَاِنَّ الْمَرْكَزَ Zira merkez اَشْرَفُ اَجْزَاءِ الدَّائِرَةِ Dairenin parçalarının en şereflisidir وَاَصْلُ جَمِيعِ نُقَطِ الدَّائِرَةِ Ve dairenin tüm noktalarının aslıdır وَسَائِرُ النُّقَطِ Diğer noktalar ise كَاَنَّهَا تَفْصِيلُهُ Sanki onun tafsilidir

وَاَنَّهُ لَفِى زُبُرِ O da, onların icmalidir وَهُوَ اِجْمَالُهَا Yüce Allah buyurdu ki: قَالَ اللهُ تَعَالَى الْاَوَّلِينَ O, şüphesiz öncekilerin kitaplarında da vardır.

(فَاِنْ قِيلَ)Denilirse ki: قَدْ عُلِمَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Geçen açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ الشُّهُودَ وَالْمُشَاهَدَةَ Şuhud ve müşahede *(Nerede?)* فِى ضِمْنِ الْمَظَاهِرِ الْجَمِيلَةِ Güzel mazharlar içinde كَمَا قَالُوا Dedikleri gibi غَيْرُ وَاقِعٍ فِى هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta olmuş değildir وَلاَ قَابِلِيَّةَ فِى هٰؤُلاَءِ Ve bunlarda kabiliyet yoktur *(Neye?)* لِمَظْهَرِيَّةِ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Şu mukaddes mertebeye mazhar olmaya فَهَلْ لَهَا تَحَقُّقٌ Acaba bu müşahede gerçekleşir mi? *(Nerede?)* فِى هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta *(Nerede?)* فِى غَيْرِ هٰذِهِ الْمَظَاهِرِ Bu mazharların dışında اَوْ لاَ Yoksa gerçekleşmez mi? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ مُعْتَقَدَ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin inancı هُوَ Şudur ki, اَنَّ نَصِيبَ هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatın nasibi اَلْاِيقَانُ فَقَطْ Sadece kesin inançtır وَالرُّؤْيَةُ الْبَصَرِيَّةُ وَالْمُشَاهَدَةُ Göz ile görmek ve müşahede etmek اَلَّتِى هِىَ عِبَارَةٌ Ki o ibarettir *(Neden?)* عَنِ الرُّؤْيَةِ الْقَلْبِيَّةِ Kalp ile görmekten *(Neye göre?)* عَلَى تَفَاوُتِ الدَّرَجَاتِ Derecelerin farkına göre (işte bu görme ve müşahede) نَتِيجَةُ ذٰلِكَ الْاِيقَانِ وَثَمَرَاتُهُ Bu kesin inancın netice ve meyveleridir ki, اَلَّذِى هُوَ الْمَرْبُوطَةُ بِالْآخِرَةِ Ahirete bağlıdır نَقَلَ صَاحِبُ التَّعَرُّفِ Taarruf sahibi nakletti مِنْ اَكَابِرِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ Ki o, bu yüce taifenin büyüklerindendir *(Nerede nakletti?)* فِى كِتَابِهِ Kitabında *(Neyi nakletti?)* اِجْمَاعَ الْمَشَائِخِ Meşayıhın icma ettiğini *(Nerede?)* فِى هٰذَا الْبَابِ Bu konuda وَقَالَ Ve dedi ki: وَاَجْمَعُوا İcma ettiler *(Neye?)* عَلَى اَنَّهُ تَعَالَى Yüce Allah'ın لاَ يُرَى فِى الدُّنْيَا Dünyada görülemeyeceğine *(Ne ile?)* بِالْاَبْصَارِ وَلاَ بِالْقُلُوبِ Ne gözlerle ne de kalplerle اِلاَّ مِنْ جِهَةِ الْاِيقَانِ Ancak kesin inanç yönünden görülebileceğine (icma ettiler). (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ مِنَ الْمُقَرَّرِ عِنْدَ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ Bu yüce taifeye göre sabittir ki, اَنَّ لِلْيَقِينِ مَرَاتِبَ ثَلاَثًا Yakinin üç mertebesi vardır

وَقَالُوا Ve dediler ki: عِلْمَ الْيَقِينِ وَعَيْنَ الْيَقِينِ وَحَقَّ الْيَقِينِ İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin اِنَّ عِلْمَ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ İlme'l-yakin ibarettir *(Neden?)* عَنِ الْاِسْتِدْلَالِ بِالْاَثَرِ Eser ile delil edinmekten *(Neye?)* عَلَى الْمُؤَثِّرِ Eserin sahibine *(Ne gibi?)* كَيَقِينٍ حَاصِلٍ بِوُجُودِ النَّارِ Ateşin varlığına dair oluşan yakin gibi مَثَلاً Örneğin *(Nasıl oluşan?)* مِنْ طَرِيقِ الْاِسْتِدْلَالِ Delil edinmek yoluyla *(Neyi?)* بِالْعِلْمِ بِوُجُودِ الدُّخَانِ Dumanın varlığını bilmeyi وَعَيْنُ الْيَقِينِ Ayne'l-yakin ise, عِبَارَةٌ عَنْ رُؤْيَةِ النَّارِ نَفْسِهَا مَثَلاً Örneğin, ateşin kendisini görmekten ibarettir وَحَقُّ الْيَقِينِ Hakka'l-yakin de, عِبَارَةٌ عَنِ التَّحَقُّقِ بِالنَّارِ مَثَلاً Örneğin, ateşle bütünleşmekten ibarettir فَاِذَا فَقَدَتْ Öyleyse kaybolduğunda *(Ne?)* اَلرُّؤْيَةُ الْقَلْبِيَّةُ Kalple görmek de أَيْضًا كَيْفَ يَتَحَقَّقُ Nasıl gerçekleşecektir? *(Ne?)* عَيْنُ الْيَقِينِ Ayne'l-yakin وَكَيْفَ يَصْدُقُ Ve nasıl doğru olacaktır? *(Ne?)* اِجْمَاعُ الْمَشَائِخِ Meşayıhın icması *(Neye dair?)* عَلَى عَدَمِ الرُّؤْيَةِ مُطْلَقًا Hiçbir türlü görmenin olmayacağına dair (icmaları nasıl gerçekleşecektir? denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: لَعَلَّ مُرَادَهُ بِالْاِجْمَاعِ Belki de onun icma ile kastettiği وَالْمُتَأَخِّرُونَ Önceki meşayıhın icmasıdır اِجْمَاعُ الْمَشَائِخِ الْمُتَقَدِّمِينَ Sonrakiler ise hükmetmişlerdir *(Neye?)* عَلَى خِلَافِ ذٰلِكَ Bunun aksine وَجَوَّزُوا حَكَمُوا Ve kalple görmeye cevaz vermişlerdir اَلرُّؤْيَةَ الْقَلْبِيَّةَ Ama bu hüküm geçerli değildir وَهٰذَا الْحُكْمُ لَمْ يَثْبُتْ Bu fakire göre *(Kime göre?)* عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ Ve şu üç derece وَهٰذِهِ الدَّرَجَاتُ الثَّلَاثُ Ki onları açıklamışlardır *(Niçin?)* اَلَّتِي بَيَّنُوهَا Yakin için لِلْيَقِينِ Bunların hepsi dahildirler *(Nereye?)* كُلُّهَا دَاخِلَةٌ İlme'l-yakine فِي عِلْمِ الْيَقِينِ Henüz çıkmamıştır *(Neden?)* لَمْ تَخْرُجْ بَعْدُ Delil edinmekten مِنَ الْاِسْتِدْلَالِ Ve dönüşmemiştir وَلَمْ تَتَحَوَّلْ İlimden *(Neye?)* مِنَ الْعِلْمِ Görmeye *(Neden?)* اِلَى الْعَيْنِ وَمَا قَالُوا فِي تَمْثِيلِ Ayne'l-yakinin örneğinde söyledikleri عَيْنِ الْيَقِينِ Ateşi görmek مِنْ رُؤْيَةِ النَّارِ لَيْسَ هُوَ O, ateşi görmek değildir بَلْ رُؤْيَةُ الدُّخَانِ Aksine dumanı görmektir رُؤْيَةُ النَّارِ

اَلَّتِي اسْتَدَلُّوا بِهَا Ki onunla delil edinmişlerdi *(Neye?)* عَلَى وُجُودِ النَّارِ Ateşin varlığına فَكَمَا اَنَّهُ كَانَ Nasıl ki varsa *(Nerede?)* فِي عِلْمِ الْيَقِينِ İlme'l-yakinde *(Ne?)* اِسْتِدْلاَلُ Delil edinmek *(Neden?)* مِنَ الْعِلْمِ بِوُجُودِ الدُّخَانِ Dumanın varlığını bilmekten *(Neye?)* عَلَى وُجُودِ النَّارِ Ateşin varlığına كَذٰلِكَ هُنَا Burada da aynı şekilde اِسْتِدْلاَلٌ Delil edinmek vardır *(Neden?)* مِنْ رُؤْيَةِ الدُّخَانِ Dumanı görmekten *(Neye?)* عَلَى وُجُودِ النَّارِ Ateşin varlığına وَهٰذَا الْيَقِينُ الثَّانِي Bu ikinci yakin اَتَمُّ مِنَ الْيَقِينِ الْاَوَّلِ Birinci yakinden daha tamdır *(Niçin?)* لِقُوَّةِ دَلِيلِهِ Delili daha kuvvetli olduğu için فَاِنَّ هُنَاكَ عِلْمًا بِالدَّلِيلِ Zira orada delili bilmek vardır وَهُنَا رُؤْيَةُ الدَّلِيلِ Burada ise delili görmek vardır وَكَذٰلِكَ فِي حَقِّ الْيَقِينِ Aynı şekilde hakka'l-yakinde de تَحَقُّقٌ بِالدُّخَانِ Dumanla bütünleşmek vardır وَهٰذَا اسْتِدْلاَلٌ بِهِ عَلَى النَّارِ لاَ بِالنَّارِ Ateşle değil Ve onunla ateşe delil edinmek vardır مِنْ كُلِّ مِنَ الْيَقِينَيْنِ السَّابِقَيْنِ *(Neden?)* الْيَقِينُ اَتَمُّ Ve bu yakin daha tamdır Önceki iki yakinin her birinden وَاَكْمَلُ Ve daha mükemmeldir فَاِنَّهُ اسْتِدْلاَلٌ Zira o delil edinmektir *(Ne ile?)* بِنَفْسِهِ الَّذِي صَارَ دُخَانًا Dumana dönen nefsi ile *(Neye delil edinmektir?)* عَلَى وُجُودِ النَّارِ Ateşin varlığına وَبَيْنَ الْاَنْفُسِ وَالْاٰفَاقِ Ve enfüsle âfâk arasında فَرْقٌ وَاضِحٌ Çok açık fark vardır قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki: سَنُرِيهِمْ آيَاتِنَا Biz onlara ayetlerimizi göstereceğiz *(Nerede?)* فِي الْاٰفَاقِ وَفِي اَنْفُسِهِمْ Hem âfâkta hem de kendi enfüste حَتّٰى يَتَبَيَّنَ لَهُمْ Ta ki onlara belli oluncaya kadar *(Ne?)* اَنَّهُ الْحَقُّ Onun hak olduğu وَقَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Yüce Allah yine buyurdu ki: وَفِي الْاَرْضِ آيَاتٌ Yeryüzünde ayetler vardır *(Kim için?)* لِلْمُوقِنِينَ Kesin olarak inananlar için وَفِي اَنْفُسِكُمْ Kendi nefislerinizde de اَفَلاَ تُبْصِرُونَ Hiç görmüyor musunuz? وَكُلُّمَا يُرَى Ve görülen her şey *(Nerede?)* لاَ نَفْسُ آيَاتُ الْمَطْلُوبِ Matlubun delilleridir فِي الْاٰفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Âfâk ve enfüste فَكَانَ الْمَرْئِيُّ Öyleyse görülen الْمَطْلُوبِ Matlubun kendisi değildir

اَلَّذِى هُوَ آيَةُ النَّارِ Ki o duman olmuştur هُوَ الدُّخَانَ فِى الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Âfâk ve enfüste
o, ateşin delilidir لاَ النَّارُ Ateş değildir فَتَكُونُ الْمُعَامَلَةُ Bu durumda muamele olur *(Neredeki?)* فِى الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Âfâk ve enfüsteki *(Ne olur?)* هِىَ الْاِسْتِدْلاَلَ Delil edinmek
olur اَلَّذِى هُوَ حَقِيقَةُ عِلْمِ الْيَقِينِ Ki o, ilme'l-yakinin hakikatidir وَاَمَّا حَقُّ الْيَقِينِ Hakka'l-
yakine gelince فَيَنْبَغِى تَشْخِيصُهَا Onu aramak gerekir *(Nerede?)* فِيمَا وَرَاءَ الْآفَاقِ وَالْاَنْفُسِ
Âfâk ve enfüsün ötesinde سُبْحَانَ اللهِ Sübhaneliah! كَيْفَ قَرَّرَ الْاَكَابِرُ Büyükler nasıl
karar verebildiler? *(Neye?)* وِجْدَانَ الْمَطْلُوبِ Matlubun bulunduğuna *(Nerede?)* فِى الْاَنْفُسِ
Nefislerde وَاعْتَقَدُوا Ve nasıl inanabildiler? *(Neye?)* خَارِجَ الْاَنْفُسِ Nefislerin
dışındakine *(Ne diye?)* مِمَّا لاَ حَاصِلَ فِيهِ Faydasız bir şey diye قَالَ وَاحِدٌ مِنْهُمْ Onlardan
biri dedi ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لاَ تَطُفْ Dolaşıp durma *(Nerede?)* فِى كُلِّ صَوْبٍ Her tarafta *(Nasıl?)* مِثْلَ اَعْمَى Bir kör
gibi فَاِنَّ الْكُلَّ مَعَكَ Zira hepsi seninledir *(Nerede?)* فِى الْعَبَا Abanın, cüppenin içinde.

وَقَالَ الْآخَرُ Bir diğeri de dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

جون جلوه‌ء ان جمال بيرون زتونيست Bu cemâl tecellisi senden olmayınca uzak بادردا
من وسر در جيب اندركش Ayağı etek altı, başı yaka altı etmeye bak.

وَقَالَ الثَّالِثُ Üçüncüsü de dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

فَلَوْ سَعَتْ ذَرَّةٌ Şayet bir zerre koşuşsa فِى عُمْرِهَا Ömrü boyunca طَلَبًا خَيْرًا وَشَرًّا Hayrı
ve şerri arayarak تَرَى فِى نَفْسِهَا اكْتَمَنَا İkisinin de kendisinde gizlendiğini görür.

قَالَ صَاحِبُ الْفُصُوصِ Fusus sahibi dedi ki: اَلتَّجَلِّى مِنَ الذَّاتِ لاَ يَكُونُ Zatın tecellisi
olmaz وَقَالَ غَيْرُهُ مِنَ الْاَكَابِرِ اِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Ancak tecelli edilenin şeklinde olur
Diğer büyükler de dedi ki: اِنَّ اَهْلَ اللهِ Ehlullah كُلَّمَا يَرَوْنَ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ

Fena ve bekadan sonra gördükleri her şeyi يَرَوْنَهُ فِي اَنْفُسِهِمْ Kendi nefislerinde görürler وَكُلَّمَا يَعْرِفُونَ Ve her bildiklerini يَعْرِفُونَهُ فِي اَنْفُسِهِمْ Kendi nefislerinde bilirler وَفِي اَنْفُسِكُمْ Ve onların hayreti فِي وُجُودِ اَنْفُسِهِمْ Nefislerinin varlığındadır وَحَيْرَتُهُمْ Nefislerinizde de deliller vardır اَفَلاَ تُبْصِرُونَ Hiç görmüyor musunuz? وَعِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire göre اَلْاَنْفُسُ اَيْضًا كَالْاٰفَاقِ Enfüs de âfâk gibi مِمَّا لاَ حَاصِلَ فِيهِ Kendisinde fayda olmayan bir şeydir خَالِيَةٌ عَنْ وِجْدَانِ الْمَطْلُوبِ فِيهَا Matlubun orada bulunmasından yoksundur وَلاَ نَصِيبَ مِنْهُ لَهَا Nefsin matluptan nasibi yoktur وَالَّذِي فِي اَلْاٰفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Âfâk ve enfüste olan هُوَ الْاِسْتِدْلاَلُ عَلَى الْمَطْلُوبِ Matluba delil edinmek وَالْوُصُولُ اِلَى الْمَطْلُوبِ مَرْبُوطٌ وَالدَّلاَلَةُ عَلَى الْمَقْصُودِ Ve maksuda yol göstermektir Matluba ulaşmak ise bağlıdır *(Neye?)* بِمَا وَرَاءَ اَلْاٰفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Âfâk ve enfüsün ötesinde olan bir şeye وَمَنُوطٌ بِمَا سِوَى السُّلُوكِ وَالْجَذْبَةِ Ve sülük ve cezbeden başka bir şeye dayanmaktadır وَالْجَذْبَةُ سَيْرٌ فَاِنَّ السُّلُوكَ سَيْرٌ اٰفَاقِيٌّ Zira sülük seyr-i âfâkidir اَنْفُسِيٌّ Cezbe ise, seyr-i enfüsidir فَيَكُونُ السُّلُوكُ وَالْجَذْبَةُ Öyleyse sülük ve cezbe كُلُّهَا دَاخِلَةٌ وَالسَّيْرُ اَلْاٰفَاقِيُّ وَالْاَنْفُسِيُّ Seyr-i âfâki ve seyri enfüsi Hepsi dahil olur *(Neye?)* اِنَّ السُّلُوكَ وَالسَّيْرَ اَلْاٰفَاقِيَّ Seyr-i iiallah'a وَمَا قَالُوا فِي السَّيْرِ اِلَى اللّٰهِ Onların dedikleri Sülük ve seyr-i âfâki وَالْجَذْبَةَ وَالسَّيْرَ اَلْاَنْفُسِيَّ Seyr-i ilallah'ta فِي السَّيْرِ اِلَى اللّٰهِ Cezbe ve seyr-i enfüsi ise مَاذَا نَصْنَعُ Seyr-i fillah'tadır فِي السَّيْرِ فِي اللّٰهِ Ne yapabiliriz ki, ظَهَرَ لَهُمْ كَذٰلِكَ Onlara öyle görünmüş وَظَهَرَ لِي هٰكَذَا Bana da böyle görünmüştür سُبْحَانَكَ Allah'ım seni tenzih ederiz لاَ عِلْمَ لَنَا Bizim ilmimiz yoktur اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا Ancak senin öğrettiğin vardır وَاَيْنَ الْقُدْرَةُ Nerede o güç *(Kim için?)* لِمِثْلِيَ الْمِسْكِينِ Benim gibi bir miskin için اَلْاٰكِلِ مِنْ فُضَلَاتِهِمْ Onların kırıntılarını yiyen *(Ne gücü?)* اَنْ يَتَكَلَّمَ Konuşma gücü *(Nasıl?)* عَلَى خِلاَفِ مَذَاقِهِمْ Onların zevklerinin/ anlayışlarının aksine

قَالَ مَا Taklitten مِنَ التَّقْلِيدِ Ancak muamele yükselince *(Neden?)* وَلٰكِنْ لَمَّا تَرَقَّتِ الْمُعَامَلَةُ نَالَهُ Elde ettiğini söyledi خَالَفَ الْقَوْمَ İster bu taifeye zıt olsun اَوْ وَافَقَهُمْ İster uygun بَعْدَ تَرَقِّيهِ مِنَ التَّقْلِيدِ Taklitten وَالْتِزَامُ اَبِي يُوسُفَ Ebu Yusuf'un sürdürmesi *(Neden sonra?)* yükseldikten sonra *(Neyi sürdürmesi?)* مُوَافَقَةَ اَبِي حَنِيفَةَ الَّذِي هُوَ اُسْتَاذُهُ Üstadı Ebu Hanife'ye uymayı خَطَأً Hatadır رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا Rabbimiz! Bizi cezalandırma اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا Unutur veya hata edersek. (فَاِنْ قِيلَ)Denilirse ki: اِذَا كَانَ هٰذِهِ الدَّرَجَاتُ الثَّلَاثُ Yakinin bu üç derecesi دَاخِلَةً Dahil olduğunda *(Neye?)* فِي عِلْمِ الْيَقِينِ مِنَ الْيَقِينِ İlme'l-yakine فَمَا يَكُونُ عَيْنُ الْيَقِينِ عِنْدَكَ Sana göre ayne'l-yakin nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ عَيْنَ الْيَقِينِ عِبَارَةٌ Ayne'l-yakin ibarettir *(Neden?)* عَنْ تِلْكَ الْحَالَةِ الَّتِي هِيَ فَاِذَا انْتَهَى لِلدُّخَانِ Dumanın şu halinden *(Ne ile birlikte olan?)* مَعَ النَّارِ Ateşle birlikte olan الْمُسْتَدِلُّ Delil arayan vardığında *(Nereye?)* اِلَى مُنْتَهَى دَرَجَةِ الدَّلِيلِ Delilin son derecesine اَلَّذِي هُوَ الدُّخَانُ Ki o delil dumandır تَحْدُثُ فِيهِ Orada meydana gelir *(Ne?)* وَعِنْدَ هٰذَا Ateş ile مَعَ النَّارِ أَيْضًا حَالَةٌ ثَانِيَةٌ لِلدُّخَانِ Dumanın ikinci bir hali daha *(Ne ile?)* الْفَقِيرِ Bu fakire göre هٰذِهِ الْحَالَةُ Bu ikinci hal مُعَبَّرٌ عَنْهَا بِعَيْنِ الْيَقِينِ Ayne'l-yakin diye tabir edilir فَاِنَّهُ فَوْقَ عِلْمِ الْاِسْتِدْلَالِ Zira o delil edinme ilminin üstünde وَوَرَاءَ الْاٰفَاقِ وَالْاَنْفُسِ Âfâk ve enfüsün ötesindedir وَلَمَّا ارْتَفَعَ Ve kalkınca *(Ne?)* حِجَابُ الْاِسْتِدْلَالِ Delil edinme perdesi *(Nereden?)* مِنَ الْبَيْنِ Aradan اَلَّذِي هُوَ نِهَايَةُ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ Ki o ilim mertebesinin sonudur خَرَجَ الْاَمْرُ Artık iş çıkmıştır *(Neden?)* مِنَ الْعِلْمِ Bilmekten وَانْجَرَّ Ve varmıştır *(Nereden?)* مِنَ بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak اِلَى الْكَشْفِ Keşfe *(Nereye?)* يَنْبَغِي .Müşahede ve huzur haline اِلَى الشُّهُودِ وَالْحُضُورِ Gayp halinden *(Nereye?)* الْغَيْبِ اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ الشُّهُودَ وَالْحُضُورَ Müşahede ve huzur غَيْرُ الرُّؤْيَةِ وَالْاِحْسَاسِ Görmek ve hissetmekten başkadır اَلَا تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ شُهُودَ الشَّمْسِ لِضَعِيفِ

وَقْتَ انْتِشَارِ شُعَاعِهَا (Ne zaman?) الْبَصَرِ Gözü zayıf olanın güneşi müşahede etmesi
فَإِنَّهَا بِخِلَافِ الرُّؤْيَةِ حَاصِلٌ Güneş ışınları yayıldığında Olmaktadır Görmenin aksine
غَيْرُ مُتَحَقِّقَةٍ Zira o olmamaktadır.

تَنْبِيهٌ: إِنَّ لِلتَّحَقُّقِ بِالدُّخَانِ Tembih: Dumanla bütünleşmenin دَرَجَتَيْنِ İki derecesi vardır
وَإِنَّهُ شَامِلٌ (Neyi?) لِعِلْمِ الْيَقِينِ وَعَيْنِ الْيَقِينِ Ve o içermektedir İlme'l-yakin ve ayne'l-yakini
فَإِنَّهُ مَا لَمْ يَطْوِ عَلَى التَّحْقِيقِ الَّذِي ذَكَرْنَاهُ Zikrettiğimiz açıklamaya göre Zira kişi
فِي التَّحَقُّقِ بِهِ (Nerede?) جَمِيعَ نُقَطِ الدُّخَانِ (Neyi?) aşmadıkça Dumanın tüm noktaları
فَهُوَ وَلَمْ يَتَّهِ إِلَى نُقْطَتِهِ الْأَخِيرَةِ Ve son noktaya varmadıkça Dumanla bütünleşmekte
عِلْمُ الْيَقِينِ O ilme'l-yakindir فَإِنَّ كُلَّ نُقْطَةٍ بَقِيَتْ Zira geri kalan her nokta
لِلْاسْتِدْلَالِ Delil edinmeyi gerektiren bir perdedir فَإِذَا تَحَقَّقَ بِجَمِيعِ النُّقَطِ Tüm noktalarla
خَرَجَ مِنَ الْاسْتِدْلَالِ وَانْتَهَى إِلَى النُّقْطَةِ الْأَخِيرَةِ Ve son noktaya vardığında bütünleştiği
لِأَنَّ الْحُجُبَ قَدِ ارْتَفَعَتْ بِالتَّمَامِ Delil edinmekten çıkar Zira perdeler tamamıyla
وَثَبَتَ لَهُ عَيْنُ الْيَقِينِ كَنَفْسِ الدُّخَانِ Ve onun için ayne'l-yakin sabit olmuştur
فَافْهَمْ وَمَاذَا أَكْتُبُ (Neden?) مِنْ حَقِّ Dumanın kendisi sabit olduğu gibi Anla Ne yazayım
فَإِنَّ كَمَالَ تَحَقُّقِهِ الْيَقِينِ Hakka'l-yakinden Zira onun tam anlamıyla gerçekleşmesi
فَإِنْ كَانَ مِنْهُ نَصِيبٌ مَرْبُوطٌ بِالنَّشْأَةِ الْأُخْرَوِيَّةِ Ahiret hayatına bağlıdır Ondan bir nasip
فَهُوَ مَخْصُوصٌ بِأَخَصِّ الْخَوَاصِّ (Nerede?) فِي الدُّنْيَا Dünyada olsa da O, en seçkin kula
الَّذِي Öyle seçkin kul ki, كَانَ السَّيْرُ الْأَنْفُسِيُّ Seyr-i enfüsi olmuştur الَّذِي لَهُ
مُشَابَهَةٌ (Neye?) بِحَقِّ الْيَقِينِ Hakka'l-yakine (Ne olmuştur?) Ki o seyrin benzerliği vardır
وَكَانَ دَاخِلاً عِنْدَهُ (Neye?) فِي عِلْمِ الْيَقِينِ İlme'l-yakine Onun nezdinde dahil olmuştur
وَصَارَ الْأَنْفُسُ لَدَيْهِ فِي حُكْمِ الْآفَاقِ Afak hükmünde olmuştur Ve enfüs onun yanında
عِلْمُهُ الْحُضُورِيُّ (Hangi huzuri ilmi?) الْمُتَعَلِّقُ بِالْأَنْفُسِ Enfüsle alakalı olan Ve huzuri ilmi

عِلْمًا حُصُولِيًّا Husuli ilme dönüşmüştür وَحَصَلَ لَهُ عَيْنُ الْيَقِينِ Ve onun için ayne'l-yakin oluşmuştur *(Nerede?)* فِيمَا وَرَاءَ الْآفَاقِ وَالْأَنْفُسِ Afak ve enfüsün ötesinde وَقَلِيلٌ مَا هُمْ Ve onlar ne kadar da azdır.

خَاتِمَةٌ حَسَنَةٌ Güzel bir hatime: *(Ne hakkında?)* فِي بَيَانِ الْحُسْنِ وَالْجَمَالِ الْمُحَمَّدِيَّيْنِ Muhammedi mükemmellik ve güzelliğin beyanı hakkında عَلَى صَاحِبِهِمَا O mükemmellik ve güzelliğin sahibine اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun اَللَّذَيْنِ هُمَا Ki o ikisi مُتَعَلَّقُ مَحَبَّةِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin rabbinin muhabbetinin alakalı olduğu şeydir وَأَنَّهُ Ve peygamberimiz ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin كَانَ بِذٰلِكَ الْجَمَالِ Bu güzellikle مَحْبُوبَ رَبِّ الْعَالَمِينَ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce alemlerin rabbinin mahbubu olmuştur. اِعْلَمْ Bilesin ki: اَنَّ يُوسُفَ Hazreti Yusuf عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَإِنْ كَانَ Her ne kadar بِالصَّبَاحَةِ الَّتِي كَانَتْ فِيهِ Kendisinde bulunan sabahatla مَحْبُوبَ يَعْقُوبَ عَلَيْهِ السَّلَامُ Yakup (a.s.)'ın mahbubu olduysa da وَلٰكِنَّ نَبِيَّنَا خَاتَمَ الرُّسُلِ Ancak nebimiz, son peygamber عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun بِالْمَلَاحَةِ الَّتِي هِيَ فِيهِ Kendisinde bulunan melahatla مَحْبُوبُ خَالِقِ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتِ Yeri ve gökleri yaratanın mahbubudur وَخُلِقَ Ve yaratılmıştır *(Ne?)* اَلْأَرْضُ وَالسَّمَاءُ Yer ve gök وَالْمَكَانُ وَالزَّمَانُ Zaman ve mekan *(Nasıl?)* بِطُفَيْلِيَّتِهِ Onun sebebiyle ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin كَمَا وَرَدَ Nitekim (hadislerde de) böyle gelmiştir. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ الْخَلْقَ الْمُحَمَّدِيَّ Muhammedi yaratılış لَيْسَ كَخَلْقِ سَائِرِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ Diğer insanların yaratılışı gibi değildir بَلْ لَا مُنَاسَبَةَ لَهُ Hatta onun hiçbir alakası yoktur وَهُوَ ز *(Ne ile?)* بِخَلْقِ فَرْدٍ مِنْ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Alemin fertlerinden her hangi birinin yaratılışıyla مَعَ وُجُودِ النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ Peygamberimiz, Allah ona salat-u selam eylesin

Unsuri hayatın varlığına rağmen خُلِقَ مِنْ نُورِ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak -celle ve alâ-nın nurundan yaratılmıştır كَمَا قَالَ Nitekim peygamberimiz demiştir ki: عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun خُلِقْتُ مِنْ نُورِ اللهِ Ben Allah'ın nurundan yaratıldım وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ لَمْ تَتَيَسَّرْ Ve bu devlet nasip olmamıştır *(Kime?)* لِغَيْرِهِ Ondan başkasına ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَبَيَانُ هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ Bu inceliğin beyanı اَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةَ الْحَقِيقِيَّةَ الْوَاجِبِيَّةَ قَدْ مَرَّ فِيمَا سَبَقَ Geride geçmişti ki; هُوَ اَنَّهُ O şudur, Hakiki ve vacip olan sekiz sıfat وَاِنْ كَانَتْ دَاخِلَةً فِي دَائِرَةِ الْوُجُوبِ Vücûb dairesine dahil olsa da وَلٰكِنْ فِيهَا Ancak onlarda بِوَاسِطَةِ احْتِيَاجِهَا اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'a muhtaç olmaları sebebiyle فَاِذَا كَانَ فِي الصِّفَاتِ رَائِحَةُ الْاِمْكَانِ İmkan kokusu vardır الْحَقِيقِيَّةِ الْقَدِيمَةِ Kadim olan sekiz hakiki sıfatta مَجَالُ لِرَائِحَةِ الْاِمْكَانِ İmkan kokusuna alan olduğunda يَكُونَ فِي الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ الْوَاجِبِيَّةِ Vacip olan izafi sıfatlarda olur *(Ne?)* وَعَدَمُ ثُبُوتُ الْاِمْكَانِ İmkanın varlığı *(Nasıl olur?)* بِالطَّرِيقِ الْاَوْلَى Daha evla bir yolla قِدَمِهَا Kadim olmaması اَوَّلُ دَلِيلٍ İlk delildir *(Neye?)* عَلَى الْاِمْكَانِيَّةِ فِيهَا Onlarda imkanın bulunduğuna وَقَدْ عُلِمَ بِالْكَشْفِ الصَّرِيحِ Açık keşifle bilindi ki: اَنَّ خِلْقَتَهُ Peygamberimizin yaratılışı ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin نَاشِئَةٌ مِنَ الْاِمْكَانِ İmkandan kaynaklanmaktadır اَلَّذِي هُوَ Ki o imkan, مُتَعَلِّقُ بِالصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ İzafi sıfatlarla alakalıdır لاَ الْاِمْكَانُ Ama bu imkan değildir *(Hangi imkan?)* اَلَّذِي هُوَ كَائِنٌ فِي سَائِرِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ Alemin diğer fertlerinde olan وَكُلَّمَا يُطَالَعُ Her gözden geçirildiğinde *(Ne?)* صَحِيفَةُ مُمْكِنَاتِ الْعَالَمِ Mümkinat aleminin sayfası *(Nasıl?)* بِدِقَّةِ النَّظَرِ Dikkatlice bakarak لاَ يُشَاهَدُ Müşahede edilmiyor *(Ne?)* وُجُودُهُ Peygamberimizin varlığı ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nerede?)* فِيهَا Mümkinatın içinde بَلْ يَكُونُ Bilakis oluyor *(Ne?)* مَنْشَأُ خِلْقَتِهِ وَاِمْكَانِهِ Peygamberimizin yaratılış ve imkan kaynağı

ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nerede olıyor?)* فِي عَالَمِ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinat aleminde بَلْ يَكُونُ فَوْقَ هٰذَا الْعَالَمِ Hatta bu alemin de üstünde فَلاَ جَرَمَ Böylece hiç kuşkusuz وَأَيْضًا اِنَّ ظِلَّ كُلِّ شَخْصٍ لاَ يَكُونُ لَهُ ظِلٌّ Onun gölgesi olmaz Ve de her kişinin gölgesi *(Nerede?)* فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ Şahadet aleminde اَلْطَفُ مِنْ ذٰلِكَ الشَّخْصِ O kişiden daha latiftir فَاِذَا لَمْ يَكُنْ اَلْطَفُ مِنْهُ Peygamberimizden daha latifi olmadığına göre ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nerede?)* فِي الْعَالَمِ Alemde كَيْفَ يُتَصَوَّرُ لَهُ ظِلٌّ Onun için bir gölge nasıl düşünülebilir? اِسْمَعْ Dinle, اَنَّ صِفَةَ الْعِلْمِ İlim sıfatı مِنَ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ Hakiki sıfatlardandır وَدَاخِلَةٌ فِي دَائِرَةِ الْمَوْجُودِ الْخَارِجِيِّ Ve harici mevcut dairesine dahildir فَاِذَا عَرَضَتْ لَهَا الْاِضَافَةُ O sıfata izafet arız olduğunda وَانْقَسَمَتْ بِهَا عَلَى الْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ وَالْعِلْمِ التَّفْصِيلِيِّ مَثَلاً Ve o sebeple ayrıldığında *(Neye?)* Örneğin icmali ve tafsili ilme تَكُونُ تِلْكَ الْاَقْسَامُ Bu kısımlar olur *(Neden?)* مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ İzafi sıfatlardan وَدَاخِلَةً فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Ve nefsu'l-emr mertebesine dahil olur اَلَّتِي هِيَ مَقَرُّ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ Ki o, izafi sıfatların yeridir وَيُشَاهَدُ Ve müşahede edilir ki, اَنَّ الْعِلْمَ الْاِجْمَالِيَّ İcmali ilim اَلَّذِي صَارَ مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ Ki o, izafi sıfatlardan olmuştur نُورٌ ظَهَرَ فِي النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ Unsuri hayatta beiirmiş bir nurdur *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْاِنْصِبَابِ Döküldükten sonra *(Nereden?)* مِنَ الْاَصْلاَبِ Sulblerden *(Nereye?)* اِلَى الْاَرْحَامِ الْمُتَكَثِّرَةِ Birçok rahimlere *(Ne gereğince?)* بِمُقْتَضَى حِكَمٍ وَمَصَالِحَ Hikmet ve maslahatlar gereğince *(Nasıl görünmüştür?)* بِصُورَةِ الْاِنْسَانِ İnsan suretinde اَلَّذِي هُوَ عَلَى اَحْسَنِ تَقْوِيمٍ Ki o, en güzel şekil üzeredir وَصَارَ مُسَمًّى Ve o nur isimlendirilmiştir *(Ne ile?)* بِمُحَمَّدٍ وَاَحْمَدَ Muhammed ve Ahmed ile.

اَنَّ هٰذَا Dinlemek gerekir *(Nasıl?)* يَنْبَغِي اَنْ يَسْتَمِعَ كَمَالَ الْاِسْتِمَاعِ İyice kulak vererek Bu kadar bir icmal اَلْقَدْرَ مِنَ الْاِجْمَالِ وَاِنْ جَعَلَ الْعِلْمَ الْمُطْلَقَ مُقَيَّدًا Mutlak ilmi mukayyet

وَلَكِنْ لَمْ وَاَخْرَجَهُ مِنَ الْحَقِيقَةِ اِلَى الْاِضَافَةِ kılsa Ve onu hakikatten izafete çıkarsa da
تَحْصُلْ مِنْهُ Ancak bundan meydana gelmemiştir *(Ne?)* زِيَادَةٌ فِى الْمَقْسِمِ اَصْلاً Taksime
tabi tutulan ilimde bir fazlalık وَلَمْ يُقَيِّدْهُ شَيْئٌ قَطْعًا Ve onu kesinlikle hiçbir şey kayıt-
lamamıştır لاَ اَنَّهُ اَمْرٌ زَائِدٌ فَاِنَّ اِجْمَالَ الْعِلْمِ Zira ilmin icmali نَفْسُ الْعِلْمِ İlmin kendisidir
مُنْضَمٌّ اِلَى الْعِلْمِ Yoksa fazladan ilme eklenmiş bir şey değildir بِخِلاَفِ تَفْصِيلِ الْعِلْمِ İlmin
tafsilinin aksine فَاِنَّهُ يَقْتَضِى جُزْئِيَّاتٍ مُتَكَثِّرَةً Zira o birçok cüziyatı gerektirir حَتَّى يُتَصَوَّرَ
التَّفْصِيلُ Ta ki tafsil düşünülebilsin وَالْعَجَبُ مِنْ قَيْدٍ Ne acayip bir kayıttır ki! كَانَ مَظْهَرًا
لِلْاِطْلاَقِ İtlaka mazhar olmuştur وَالْعَجَبُ مِنْ مُقَيَّدٍ Ve ne acayip bir mukayyettir ki!
صَارَ نَفْسَ الْمُطْلَقِ Mutlakın ta kendisi olmuştur يَنْبَغِى اَنْ يُلاَحَظَ Göz önünde
bulundurulmalıdır *(Ne?)* مِثْلُ هٰذِهِ اللَّطَافَةِ Böyle bir letafet *(Nerede?)* فِى مُطْلَقِ الْعِلْمِ Mutlak
ilimde *(Neye nispetle olan?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الذَّاتِ Zat'a nispetle olan فَاِنَّهُ يُمْكِنُ Zira
mümkündür *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ الْعِلْمُ İlmin olması *(Ne?)* نَفْسَ الْعَالِمِ وَنَفْسَ الْمَعْلُومِ Alimin ve
malumun kendisi كَمَا اَنَّهُ كَائِنٌ فِى الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ İlm-i huzuri'de olduğu gibi بِخِلاَفِ
صِفَاتٍ اُخَرَ Diğer sıfatlar böyle değildir فَاِنَّهَا لَيْسَتْ فِيهَا هٰذِهِ الْقَابِلِيَّةُ Zira onlarda bu
kabiliyet yoktur فَاِنَّهُ لاَ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Çünkü şöyle denilmesi mümkün değildir: اِنَّ
الْقُدْرَةَ عَيْنُ الْقَادِرِ Kudret, hem kâdir(güç sahibin)in aynısı وَعَيْنُ الْمَقْدُورِ Hem de
makdur(güç yetirdiği şey)in aynısıdır وَالْاِرَادَةَ İrade de عَيْنُ الْمُرِيدِ Hem irade edenin
aynısı فَلِلْعِلْمِ اِتِّحَادٌ مَعَ ذَاتٍ Hem de irade ettiğinin aynısıdır (denilemez) وَعَيْنُ الْمُرَادِ
لَيْسَ ذٰلِكَ İlmin alimin zatıyla birliği وَاضْمِحْلاَلٌ فِيهِ Ve onda yok olması vardır الْعَالِمِ
لِغَيْرِهِ Ve bu başka sıfatlar için söz konusu değildir يَنْبَغِى اَنْ يُدْرَكَ مِنْ هٰهُنَا Buradan
anlaşılması gerekir *(Neyin?)* قُرْبُ اَحْمَدَ مِنَ الْاَحَدِ Ahmed'in Ehad'a yakınlığı فَاِنَّ
الَّتِى لَهُ اِتِّحَادٌ بِالْمَطْلُوبِ Zira aralarındaki vasıta صِفَةُ الْعِلْمِ İlim sıfatıdır الْوَاسِطَةَ بَيْنَهُمَا

Ki onun matlupla birliği vardır فَكَيْفَ يَكُونُ لِلْحِجَابِيَّةِ فِيهَا مَجَالٌ Orada perde olmaya imkan nasıl olabilir? وَأَيْضًا فِي الْعِلْمِ حُسْنٌ ذَاتِيٌّ Hem de ilimde zati bir güzellik vardır وَلِهٰذَا اَحَبُّ صِفَاتِ لَيْسَ هُوَ لِغَيْرِهِ مِنَ الصِّفَاتِ O diğer sıfatlar için söz konusu değildir الْوَاجِبِ Bu sebeple Vacib'in sıfatlarının en sevgilisi عِنْدَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا Hak -celle ve alâ-nın katında بِزَعْمِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin zannına göre هُوَ صِفَةُ الْعِلْمِ O ilim sıfatıdır وَحَيْثُ اَنَّ فِي حُسْنِهِ Ve onun güzelliğinde olduğu için *(Ne?)* شَائِبَةُ اللَّاكَيْفِيَّةِ Keyfiyetsizlik şaibesi وَإِدْرَاكُ ذَاكَ الْحُسْنِ فَالْحِسُّ قَاصِرٌ عَنْ إِدْرَاكِهِ His onu anlamaktan acizdir Bu güzelliği anlamak *(Nasıl?)* عَلَى وَجْهِ التَّمَامِ En tam şekliyle مَرْبُوطٌ بِالنَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ahiret hayatına bağlıdır اَلَّتِي هِيَ مَوْطِنُ الرُّؤْيَةِ Ki orası Allah'ı görme yeridir فَإِذَا رَأَوُا اللّٰهَ عَزَّ وَجَلَّ Allah -azze ve celle-yi gördüklerinde يُدْرِكُونَ جَمَالَ مُحَمَّدٍ Muhammed'in güzelliğini anlayacaklar ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَإِنْ أُعْطِيَ يُوسُفُ عَلَيْهِ السَّلَامُ Her ne kadar Yusuf (a.s.)'a verilmişse de *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ النَّشْأَةِ Bu hayatta *(Ne?)* ثُلُثَيِ الْحُسْنِ Güzelliğin üçte ikisi وَقِسْمَ الثُّلُثِ الْبَاقِي لِلْكُلِّ Ve geri kalan üçte bir herkese taksim edilmişse de وَلٰكِنَّ الْحُسْنَ فِي النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Ancak ahiret hayatın-daki güzellik وَالْجَمَالَ هُوَ الْجَمَالُ هُوَ الْحُسْنُ الْمُحَمَّدِيُّ O Muhammedi güzelliktir الْمُحَمَّدِيُّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Mükemmellik de Muhammedi mükemmelliktir Ona salat-u selam olsun فَإِنَّهُ مَحْبُوبُ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ Zira o saltanatı yüce Hakk'ın mahbubudur وَكَيْفَ يَكُونُ Nasıl olabilir? *(Ne için?)* لِحُسْنِ الْآخَرِينَ Diğerlerinin güzelliği için *(Ne?)* فَإِنَّ حُسْنَهَا مُشَارَكَةٌ بِحُسْنِ صِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatının güzelliğine ortaklık Çünkü onun güzelliği عَيْنُ حُسْنِ الْمَطْلُوبِ بِوَاسِطَةِ اتِّحَادِهَا بِالْمَطْلُوبِ Matlupla birliği sayesinde Matlubun güzelliğinin aynısıdır وَلَمَّا لَمْ يَكُنْ هٰذَا الْاتِّحَادُ لِغَيْرِهَا Bu birlik diğerleri için söz konusu olmayınca لَيْسَ فِيهِ هٰذَا الْحُسْنُ Onlarda bu güzellik olmadı

اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline فَالْخِلْقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Muhammedi yaratılış
Salat-u selam olsun مَعَ وُجُودِ الْحُدُوثِ Sonradan olmasına rağmen مُسْتَنِدَةٌ اِلَى قِدَمِ
الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Zat'ın kıdemine dayanmaktadır وَكَانَتْ اَحْكَامُهَا أَيْضًا Ve hükümleri
وَكَانَ حُسْنُهُ حُسْنَ الذَّاتِ مُنْتَهِيَةٌ اِلَى وُجُوبِ الذَّاتِ Zat'ın vücubuna varmaktadır de
Güzelliği de Zat'ın güzelliğidir مِنْ حَيْثُ Şu yönden ki, اَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ Onda yoktur *(Ne?)*
شَائِبَةٌ غَيْرُ الْحُسْنِ Güzellikten başka bir şaibe فَلَمَّا كَانَ كَذٰلِكَ Durum böyle olunca
صَارَ مُتَعَلَّقًا İlgi alanı oldu *(Neye?)* لِمَحَبَّةِ الْجَمِيلِ الْمُطْلَقِ Her yönüyle güzelin
muhabbetine وَكَانَ مَحْبُوبَهُ Ve onun mahbubu oldu اِنَّ اللهَ جَمِيلٌ Allah güzeldir يُحِبُّ
الْجَمَالَ Ve güzelliği sever. (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ قَوْلَهُ تَعَالَى يُحِبُّهُمْ Yüce Allah'ın
'Onları seviyor' sözü يَدُلُّ Delalet eder *(Neye?)* عَلَى اَنَّ مَحَبَّةَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak
Subhânehu'nun muhabbetinin مُتَعَلِّقٌ بِغَيْرِهِ Peygamberimizin dışındakilerle de alakalı
olduğuna ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَيَكُونُ الْآخَرُونَ أَيْضًا Ve böylece
diğerleri de مَحْبُوبِيهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce Allah'ın mahbubu olur فَمَا وَجْهُ تَخْصِيصِهِ
Peygamberimizi tahsis etmenin sebebi nedir? ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin
مَعَ كَوْنِهَا مَوْجُودَةً فِي غَيْرِهِ Bu muhabbet diğerlerinde de varken (قُلْتُ) Derim ki:
اَلْمَحَبَّةُ قِسْمَانِ Muhabbet iki kısımdır قِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِذَاتِ الْمُحِبِّ Bir kısım, sevenin
zatıyla alakalıdır وَقِسْمٌ يَتَعَلَّقُ بِغَيْرِ ذَاتِهِ Bir kısım da zatından başkasıyla alakalıdır
وَالْقِسْمُ الْاَوَّلُ مَحَبَّةٌ ذَاتِيَّةٌ Birinci kısım, zati muhabbettir وَهِيَ اَعْلَى اَقْسَامِ الْمَحَبَّةِ Ki, o da
muhabbet kısımlarının en üstünüdür فَاِنَّهُ لاَ يُحِبُّ اَحَدٌ Zira hiç kimse sevmez *(Neyi?)*
شَيْئًا Her hangi bir şeyi *(Nasıl?)* مِثْلَ حُبِّهِ لِنَفْسِهِ Kendisini sevdiği gibi وَأَيْضًا هٰذَا الْقِسْمُ
مِنَ الْمَحَبَّةِ Ve de muhabbetin bu kısmı اَحْكَمُ وَاَوْثَقُ En sağlam ve güvenilir olanıdır
فَاِنَّهَا لاَ تَزُولُ Çünkü o kaybolmaz *(Ne ile?)* بِعُرُوضِ عَارِضٍ Her hangi bir nedenin

doğmasıyla وَأَيْضًا مُتَعَلَّقُ هٰذَا الْقِسْمِ Ve de bu kısmın ilgi alanı مَحْبُوبٌ صِرْفٌ Sadece mahbubtur لَيْسَتْ فِيهِ شَائِبَةُ الْمُحِبِّيَّةِ Onda muhibbiyet şaibesi yoktur بِخِلَافِ الْقِسْمِ الثَّانِي İkinci kısmın aksine فَإِنَّهَا عَرَضِيَّةٌ Zira o arızi, sonradandır وَقَابِلَةٌ لِلزَّوَالِ Ve yok olmaya elverişlidir وَمُتَعَلَّقُهُ Ve onun ilgi alanı وَإِنْ كَانَ مِنْ وَجْهٍ مَحْبُوبًا Bir yönüyle mahbub olsa da وَلٰكِنْ فِيهِ مُحِبِّيَّةٌ أَيْضًا مِنْ وُجُوهٍ مُتَعَدِّدَةٍ Ancak onda bir çok yönden muhibbiyet de vardır وَحَيْثُ كَانَ حُسْنُ خَاتَمِ الرُّسُلِ وَجَمَالُهُ Ve mademki son peygamberin mükemmellik ve güzelliği عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun مُسْتَنِدَيْنِ Dayanmaktadırlar *(Neye?)* إِلَى حُسْنِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَجَمَالِهَا Yüce Hazreti Zat'ın mükemmelliği ve güzelliğine كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi يَكُونُ الْقِسْمُ الْأَوَّلُ Bu durumda birinci kısım olur مُتَعَلِّقًا *(Ne olur?)* اَلَّذِي هُوَ مُتَعَلِّقٌ بِالذَّاتِ Ki o zat ile alakalıdır بِهِ Peygamberimizle alakalı olur عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَيَكُونُ Ve peygamberimiz ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin بِتَعَلُّقِ الْمَحَبَّةِ Muhabbetin alakasıyla كَالذَّاتِ مَحْبُوبًا صِرْفًا Zat gibi sırf mahbub olur وَلَمَّا لَمْ تَكُنْ هٰذِهِ الدَّوْلَةُ مُيَسَّرَةً Ve bu devlet nasip olmayınca *(Kime?)* لِغَيْرِهِ Ondan başkasına وَقَلَّ نَصِيبُهُمْ Ve nasipleri az olunca *(Neden?)* مِنَ الْحُسْنِ الذَّاتِيِّ Zati güzellikten يَتَعَلَّقُ بِهِمْ Onlarla alakalı olur *(Neden?)* مِنَ الْمَحَبَّةِ Muhabbetten *(Ne alakalı olur?)* اَلْقِسْمُ الثَّانِي İkinci kısmı وَيَجْعَلُهُمْ مَحْبُوبًا مِنْ وَجْهٍ Ve onları bir yönden mahbub eyler وَالْمَحْبُوبُ الْمُطْلَقُ Her yönüyle mahbub olan هُوَ النَّبِيُّ O nebidir ﷺ Allah ona salat- selam eylesin فَإِنَّهُ كَذَاتِ الْمُحِبِّ Zira o sevenin zatı gibi مَحْبُوبٌ دَائِمًا Sürekli mahbubtur وَيَكُونُ مَحْسُوسًا Ve hissedilmektedir ki, اَنَّ غَلَبَةَ الْمَحَبَّةِ الَّتِي هِيَ فِي مُوسَى Hazreti Musa'daki aşkın muhabbet *(Kime?)* لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'ya وَكَانَ هُوَ Ki, o bu muhabbetle بِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ Sevenlerin reisi olmuştu رَئِيسَ الْمُحِبِّينَ مِثْلِهَا

O muhabbetin benzeri vardır *(Kimde?)* فِي الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu'da *(Kime karşı?)* لِحَضْرَةِ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamber hazretlerine karşı عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve peygamberlere اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَكُلَّمَا يَغُوصُ هٰذَا الْفَقِيرُ Şu fakir her daldığında *(Nereye?)* فِي بَحْرِ هَاتَيْنِ الْمَحَبَّتَيْنِ Bu iki muhabbet denizine *(Niçin?)* لِيُدْرِكَ التَّفَاوُتَ بَيْنَهُمَا Aralarındaki farkı anlamak için *(Ne yönden?)* قُوَّةً وَضَعْفًا Kuvvet ve zayıflık yönünden وَيَجِدَ Ve bulmak için *(Neyi?)* اَلْمَحَبَّةَ اَلَّتِي هِيَ فِي الْخَالِقِ Yaratıcıda olan muhabbeti *(Ne bulmak için?)* اَشَدَّ مِنْ مَحَبَّةِ الْمَخْلُوقِ Yaratılanın muhabbetinden daha şiddetli *(Ne hükmünce?)* بِحُكْمِ Şu ayetin hükmünce اَلَا اِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ Şüphe yok ki, ancak Allah'tan yana olanlar هُمُ الْغَالِبُونَ Üstün gelecektir لَا يَظْهَرُ التَّفَاوُتُ اَصْلًا Asla bir farklılık görünmemektedir وَكَاَنَّ هَاتَيْنِ الْمَحَبَّتَيْنِ Ve sanki bu iki muhabbet وُزِنَتْ وَلَمْ يَقَعْ بَيْنَهُمَا تَفَاوُتٌ بِمِيزَانِ الْعَدَالَةِ مُتَسَاوِيَتَيْنِ Adalet mizanıyla eşit olarak tartılmışlar Ve aralarına hiç fark olmamıştır *(Ne ile?)* بِالزِّيَادَةِ وَالنُّقْصَانِ Artma ve eksilmeyle *(Ne kadar bir fark bulunamamıştır?)* مِقْدَارَ شَعْرَةٍ Kıl kadar.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الصُّوفِيَّةَ الْعَلِيَّةَ حَكَمُوا Yüce sûfiler hükmettiler *(Neye?)* بِكَوْنِ مَظَاهِرَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ وَمَجَالِيهَا تَمَامِ اَفْرَادِ الْعَالَمِ İlahi isimlerin mazhar ve tecelliğahı olduğuna وَوَجَدُوا حَقَائِقَ الْاَشْيَاءِ Ve varlıkların hakikatlerini buldular *(Nasıl?)* عَيْنَ تِلْكَ الْاَسْمَاءِ Bu isimlerin aynısı olarak وَاعْتَقَدُوا Ve inandılar ki, اَنَّ الْاَشْيَاءَ ظِلَالُ الْاَسْمَاءِ Varlıklar, bu isimlerin gölgeleridir فَجَعَلُوا تَمَامَ الْعَالَمِ Ve alemin tamamını eylediler *(Ne?)* ظُهُورَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ İlahi isimlerin zuhuru فَمَا وَجْهُ تَخْصِيصِ ظُهُورِ بَعْضِ الْاَسْمَاءِ Öyleyse bazı isimlerin zuhurunu tahsis etmenin sebebi nedir? *(Neye?)* بِخَلْقِهِ Peygamberimizin yaratılışına ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ حَقَائِقَ الْاَشْيَاءِ Varlıkların hakikatleri

عِنْدَ الصُّوفِيَّةِ Sûfilere göre هِيَ الْاَعْيَانُ الثَّابِتَةُ A'yan-ı sabitedir اَلَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ Ki, o da ibarettir *(Neden?)* عَنِ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ لِلْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ İlahi isimlerin ilmi suretlerinden لَا İlahi isimlerin kendisi değildir وَقَالُوا Ve dediler ki: اِنَّ هٰذَا الْعَالَمَ Bu alem وَاِنْ قَالُوا اِنَّهُ ظُهُورُ الْاَسْمَاءِ Şu ilmi suretlerin zuhurudur هُوَ ظُهُورُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ Onlar isimlerin zuhurudur deseler de *(Nasıl?)* عَلَى سَبِيلِ التَّجَوُّزِ Mecazi olarak بَلْ اَيْضًا O عَيْنُ ذٰلِكَ الشَّيْءِ Hatta bir şeyin ilmi sureti onlara göre الصُّورَةُ الْعِلْمِيَّةُ لِلشَّيْءِ عِنْدَهُمْ şeyin aynısıdır وَمَا قَالَهُ هٰذَا Onun görüntü ve misali değildir لَا شَبَحُ ذٰلِكَ الشَّيْءِ وَمِثَالُهُ Bu fakirin söylediği *(Ne hakkında?)* فِي خِلْقَتِهِ Peygamberimizin yaratılışı hakkında الْفَقِيرُ (söylediği) ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin ظُهُورُ نَفْسِ الْاِسْمِ الْاِلٰهِيِّ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce ilahi ismin kendisinin zuhurudur لَا ظُهُورُ الصُّورَةِ الْعِلْمِيَّةِ لِذٰلِكَ الْاِسْمِ Yoksa o ismin ilmi suretinin zuhuru değildir شَتَّانَ Ne kadar da fark vardır *(Nerede?)* مَا بَيْنَ Bir şeyin kendisiyle اَلَا تَرَى اَنَّ النَّارَ İlmi sureti arasında نَفْسِ الشَّيْءِ وَبَيْنَ صُورَتِهِ الْعِلْمِيَّةِ Görmez misin ki, ateş اَيْنَ لَهَا Zihinlerde düşünüldüğünde اِذَا تُصُوِّرَتْ فِي الْاَذْهَانِ Nerede onun وَقَدْ كَانَ كَمَالُ النَّارِ وَجَمَالُهَا الْاِشْرَاقُ وَالْاِضَائَةُ Parlaması ve aydınlatması Oysaki ateşin kemali ve cemali هُوَ الْاِشْرَاقَ وَالْاِضَائَةَ Parlaması ve aydınlatmasıdır وَلَيْسَ فِي صُورَتِهَا الْعِلْمِيَّةِ Ama ilmi suretinde yoktur *(Ne?)* غَيْرُ شَبَحِهَا وَمِثَالِهَا Görüntü ve misalinden başka bir şey قَبِلَهُ اَرْبَابُ الْمَعْقُولِ Mantık ehli bunu kabul etsin اَوْ لَا Veya etmesin بَلْ قَالُوا Hatta dediler ki: اِنَّهَا عَيْنُ النَّارِ O, ilmi suret ateşin aynısıdır وَلٰكِنْ لِقَوْلِ مَنْ قَالَ كَشْفُنَا الصَّرِيحُ Ancak bizim açık keşfimiz مُكَذِّبٌ Yalanlamaktadır *(Neyi?)* Aynı olduğuna hükmedenin sözünü لَيْسَتْ وَصُورَةُ النَّارِ الْعِلْمِيَّةُ Ateşin ilmi sureti بِالْعَيْنِيَّةِ غَيْرَ شَبَحِ النَّارِ Ateşin görüntüsünden başka bir şey değildir *(Hangi ateş?)* فِي الْمَوْجُودَةِ الْخَارِجِ Hariçte var olan وَيَكُونُ مَحْسُوسًا Ve hissedilmektedir ki,

اَنَّ كُلَّمَا هُوَ ظُهُورُ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ لِلْاَسْمَاءِ İsimlerin ilmi suretlerinin zuhuru olan her şey اِمْكَانُهُ وَوُجُودُهُ Onun imkanı ve varlığı مِنْ قَبِيلِ اِمْكَانِ الْعَالَمِ وَوُجُودِهِ Alemin imkanı ve varlığı türündendir اَلَّذِى تَحَقَّقَ لَهُ ثَبَاتٌ وَتَقَرُّرٌ Ki, onun için bir sebat ve istikrar meydana gelmiştir *(Ne ile?)* بِصُنْعِ اللهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın sanatıyla *(Nerede meydana gelmiştir?)* فِى مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesinde وَمَا هُوَ ظُهُورُ الْاسْمِ الْاِلَهِيِّ İlahi ismin zuhuru olan şey كَمَا مَرَّ فِى خِلْقَتِهِ Peygamberimizin yaratılışında geçtiği gibi ﷺ Allah ona salat- selam eylesin اِمْكَانُهُ Onun imkanı مِنْ قَبِيلِ اِمْكَانِ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ İzafi sıfatların imkanı türündendir وَوُجُودُهُ أَيْضًا Varlığı da مِثْلَ وُجُودِ تِلْكَ الصِّفَاتِ Bu sıfatların varlığı gibi فِى نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emr mertebesindedir وَلَا يَقَعُ النَّظَرُ Göz erişemez *(Kime?)* عَلَى اَحَدٍ Bir kimseye ki, يَكُونُ ظُهُورًا لِلْاسْمِ الْاِلَهِيِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce ilahi ismin zuhuru oluyor *(Kimden başka?)* غَيْرَ النَّبِيِّ Peygamberimizden başka ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin اِلَّا الْقُرْآنَ الْمَجِيدَ Sadece yüce Kuran'a (göz erişir) فَاِنَّهُ أَيْضًا ظُهُورُ نَفْسِ اسْمِ اِلَهِيٍّ Çünkü o da, bizzat ilahi ismin zuhurudur كَمَا ذَكَرْتُ شَمَّةً مِنْهُ Nitekim bundan bir nebze zikretmiştim *(Nerede?)* فِيمَا سَبَقَ Geride geçen yerde غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Hasıl-ı kelam: اَنَّ مَنْشَأَ الظُّهُورِ الْقُرْآنِيِّ Kurani zuhurun kaynağı وَمَنْشَأُ الظُّهُورِ الْمُحَمَّدِيِّ مِنَ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ Hakiki sıfatlardandır Muhammedi zuhurun kaynağı da فَبِالضَّرُورَةِ مِنَ الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ İzafi sıfatlardandır وَلِهٰذَا قَالُوا لِذٰلِكَ قَدِيمًا وَغَيْرَ مَخْلُوقٍ Ve tabii olarak Buna kadim ve yaratılmamış dediler حَادِثًا وَمَخْلُوقًا Şuna da hâdis ve yaratılmış (dediler) وَمُعَامَلَةُ الْكَعْبَةِ الرَّبَّانِيَّةِ Rabbani Kabe'nin muamelesi اَعْجَبُ مِنْ هٰذَيْنِ الظُّهُورَيْنِ الْاسْمِيَّيْنِ Bu iki ismi zuhurdan daha acayiptir فَاِنَّ هُنَاكَ ظُهُورَ مَعْنًى تَنْزِيهِيٍّ Zira orada tenzihi mananın zuhuru vardır *(Nasıl?)* بِلَا كِسْوَةِ الصُّوَرِ وَالْاَشْكَالِ Şekil ve suretlerin kisvesi olmadan فَاِنَّ الْكَعْبَةَ Çünkü Kabe

لَيْسَتْ بِعِبَارَةٍ عَنِ Ki o tüm mahlukatın secde yeridir اَلَّتِي هِيَ مَسْجُودٌ اِلَيْهَا لِجَمِيعِ الْخَلَائِقِ الْحَجَرِ وَالْمَدَرِ Taştan ve çamurdan ibaret değildir وَلَيْسَتْ هِيَ أَيْضًا سَقْفًا وَجُدُرًا Ve de o duvar ve tavan değildir فَاِنَّهُ لَوْ لَمْ تَكُنْ هٰذِهِ فَرْضًا Zira sözgelimi bunlar olmasaydı تَكُونُ الْكَعْبَةُ كَعْبَةً بَاقِيَةً عَلَى حَالِهَا وَمَسْجُودًا اِلَيْهَا Kabe yine kendi halinde Kabe olurdu Ve kendisine doğru secde edilen yer olurdu فَهُنَاكَ ظُهُورٌ İşte orada zuhur vardır وَلَا صُورَةَ اَصْلًا Ama asla suret yoktur وَهٰذَا مِنْ اَعْجَبِ الْعَجَائِبِ Ve bu en acayip şeylerdendir.

اِسْمَعْ اِسْمَعْ Dinle, dinle اَنَّهُ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لِاَحَدٍ شِرْكَةٌ Hiç kimsenin ortaklığı olmasa da وَلٰكِنْ يُدْرَكُ هٰذَا فِي هٰذِهِ الدَّوْلَةِ الْخَاصَّةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ *(Nerede?)* Bu özel Muhammedi devlette الْقَدْرُ اَنَّهُ قَدْ بَقِيَتْ بَقِيَّةٌ مِنْ تِلْكَ الدَّوْلَةِ Ancak şu kadarı anlaşılıyor ki, Bu devletten bir parça kalmıştır وَهِيَ الْخَاصَّةُ بِهِ Ki ona mahsustur *(Neden sonra kalmıştır?)* بَعْدَ تَخْلِيقِهِ وَتَكْمِيلِهِ Yaratılmasından ve kemale erdirilmesinden sonra عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun فَاِنَّ الزِّيَادَةَ وَالْفَضْلَةَ Zira artık ve fazlalık مِنْ لَوَازِمِ جِوَانِ ضِيَافَةِ الْكُرَمَاءِ لِتَكُونَ نَصِيبًا Cömertlerin ziyafet sofrasının gereklerindendir لِلْخَدَمَةِ وَحِصَّةً Hizmetçilerin nasibi ve payı olsun diye فَاُعْطِيَهَا Ve o bakiye verilmiştir *(Kime?)* وَاحِدٌ مِنْ اُمَّتِهِ Peygamberimizin ümmetinden birine ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَجُعِلَتْ خَمِيرَ طِينَتِهِ Ve o bakiye, onun yaratılış hamuru yapılmış وَجُعِلَ Ve tayin edilmiştir *(Ne ile?)* بِتَبَعِيَّتِهِ وَوَرَاثَتِهِ Ona tâbi ve varis olmakla *(Ne olarak tayin edilmiştir?)* شَرِيكَ دَوْلَتِهِ الْخَاصَّةِ بِهِ Ona ait devlete ortak olarak عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun ﴿ع﴾ Mısra: لَا عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* كَبَقِيَّةِ فِي اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Kerem sahipleriyle yapılan işte وَهٰذِهِ الْبَقِيَّةُ Ve bu artan kısım طِينَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ Adem (a.s.)'ın artan toprağı gibidir حَيْثُ كَانَتْ نَصِيبًا Zira o nasip olmuştu *(Neye?)* لِخِلْقَةِ النَّخْلَةِ Hurma ağacının yaratılışına كَمَا قَالَ

Nitekim peygamberimiz dedi ki: عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ Ona ve ehline salat olsun اَكْرِمُوا فَاِنَّهَا خُلِقَتْ مِنْ بَقِيَّةِ طِينَةِ آدَمَ عَمَّتَكُمُ النَّخْلَةَ Halanız hurma ağacına saygı gösteriniz Zira o Adem'in arta kalan toprağından yaratılmıştır بَلَى Evet! ﴿ع﴾ Mısra: وَلِلْاَرْضِ Yerin مِنْ كَأْسِ الْكِرَامِ Cömertlerin kadehinden نَصِيبٌ Nasibi vardır. (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: قَدْ جَعَلَ Tayin etti *(Kim?)* اَلشَّيْخُ مُحْيِ الدِّينِ بْنُ عَرَبِيّ Şeyh Muhyiddin ibni Arabi وَاَتْبَاعُهُ Ve onun tâbileri *(Neyi?)* اَلْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ Hakikat-i Muhammediye'yi *(Ne olarak tayin ettiler?)* عِبَارَةً عَنْ حَضْرَةِ اِجْمَالِ الْعِلْمِ İlmin icmalinden ibaret olarak وَقَالُوا لَهُ Ve ona dediler *(Ne?)* وَاعْتَقَدُوا Ve inandılar *(Neye?)* تَعَيُّنًا اَوَّلاً İlk taayyün وَتَجَلِّيًا ذَاتِيًّا Ve zati tecelli مَا فَوْقَهُ Onun üstünde olana *(Ne diye?)* اَلَّذِى هُوَ حَضْرَةُ الذَّاتِ اَلْاَتَعَيُّنَ La taayyün diye الْبَحْتِ Ki o, sırf Hazreti Zat'tır وَاَنَّكَ جَعَلْتَهُ قِسْمًا مِنَ الْعِلْمِ Oysaki sen onu ilimden bir kısım eyledin وَاَدْخَلْتَهُ Ve onu dahil ettin *(Nereye?)* فِى الصِّفَاتِ الْاِضَافِيَّةِ İzafi sıfatlara اَلَّتِى هِىَ دُونَ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ Ki onlar hakiki sıfatlardan da aşağıdır فَمَا وَجْهُ ذٰلِكَ Bunun sebebi nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِ الدِّينِ بْنَ الْعَرَبِيّ Şeyh Muhyiddin ibni Arabi لاَ يَقُولُ Hükmetmiyor *(Neye?)* بِوُجُودِ مَوْجُودٍ Bir mevcudun varlığına *(Nerede?)* فِى الْخَارِجِ Hariç mertebesinde *(Neden başka?)* غَيْرَ اَحَدِيَّةِ الذَّاتِ الْمُجَرَّدَةِ Zat'ın sırf birliğinden başka وَلاَ يُثْبِتُ الْوُجُودَ لِلصِّفَاتِ Sıfatlar için varlık ispat etmiyor وَلَوْ كَانَتْ حَقِيقِيَّةً Hakiki sıfat olsalar dahi *(Nerede ispat etmiyor?)* فِى غَيْرِ الْعِلْمِ İlmin dışında فَيَكُونُ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ Bu durumda ilk taayyün عِنْدَهُ Ona göre بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَيَتَصَوَّرُ ثُبُوتُ الصِّفَاتِ بَعْدَهُ عِلْمًا اِجْمَالِيًّا İcmali ilim olur Sıfatların varlığı da ondan sonra düşünülür فَاِنَّ ثُبُوتَهَا Zira sıfatların varlığı فَرْعُ ثُبُوتِ الْعِلْمِ İlmin varlığının bir neticesidir فَاِنَّهُ لاَ يَقُولُ بِثُبُوتِهَا Zira o sıfatların varlığına hükmetmiyor *(Nerede?)* فِى غَيْرِ الْعِلْمِ İlmin dışında فَيَكُونُ الْعِلْمُ اَسْبَقَ مِنَ الْكُلِّ Böylece ilim hepsinden önde

وَالَّذِى صَارَ مَكْشُوفًا وَجَامِعًا لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ Ve tüm kemâlâtı kapsayıcı olur Keşfedilmiş olana gelince *(Nerede?)* لَدَى الْفَقِيرِ Bu fakirin yanında هُوَ O şudur ki, اَنَّ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةَ الثَّمَانِيَةَ كَالذَّاتِ مَوْجُودَةٌ فِى الْخَارِجِ Sekiz hakiki sıfat Zat gibi hariçte mevcuttur وَالتَّفَاوُتُ اِنَّمَا هُوَ بِاعْتِبَارِ الْمَرْكَزِيَّةِ وَعَدَمِ الْمَرْكَزِيَّةِ Farklılık ise sadece Merkez olup olmama açısındandır كَمَا مَرَّ Nitekim geride geçmişti وَهٰذَا الْقَوْلُ مُوَافِقٌ Ve bu hüküm uygundur *(Neye?)* لِآرَاءِ عُلَمَاءِ اَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Ehli Sünnet ve'l-Cemaat alimlerin görüşlerine شَكَرَ اللهُ سَعْيَهُمْ Allah, onların çalışmalarını mükafatlandırsın حَيْثُ قَالُوا Zira onlar dediler ki: اِنَّ وُجُودَ الصِّفَاتِ Sıfatların varlığı زَائِدَةٌ عَلَى وُجُودِ الذَّاتِ Zat'ın varlığına zaittir وَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Ve bu duruma göre لَا مَعْنَى عِبَارَةٌ عَنِ الْعِلْمِ Anlamı yoktur *(Neyin?)* لِجَعْلِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ İlk taayyünü eylemenin *(Ne?)* الْاِجْمَالِيِّ İcmali ilimden ibaret بَلْ لَا مَجَالَ لِاِطْلَاقِ التَّعَيُّنِ اَيْضًا Hatta taayyünü kullanmaya bile imkan yoktur. وَاَسْبَقُ جَمِيعِ الصِّفَاتِ Tüm sıfatların en önde geleni صِفَةُ الْحَيَاةِ Hayat sıfatıdır فَتَقْدِيمُ الْعِلْمِ عَلَيْهَا İlmi, تَابِعَةٌ لَهَا Ona tâbidir وَصِفَةُ الْعِلْمِ hayat sıfatından öne almak غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ Düşünülemez خُصُوصًا اِذَا انْضَمَّ قَيْدٌ اِلَى الْعِلْمِ Özelliklede ilme bir kayıt eklendiğinde فَاِنَّهُ اَدْوَنُ مِنْ مُطْلَقِ الْعِلْمِ Zira o, mutlak ilimden daha aşağıdır وَدَاخِلٌ فِى الْاِضَافِيَّةِ Ve izafi sıfatlara dahildir كَمَا مَرَّ Daha önce geçtiği gibi نَعَمْ اِذَا قَالُوا Evet! Dediklerinde *(Neye?)* لِلْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ İcmali ilime *(Ne?)* اِنَّهُ تَعَيُّنُ اَوَّلُ لِلْعِلْمِ O, ilmin ilk taayyünüdür فَلَهُ مَسَاغٌ Bunun cevazı vardır وَيَكُونُ تَعَيُّنُهُ الثَّانِى Ve ikinci taayyünü عِلْمًا تَفْصِيلِيًّا Tafsili ilim olur.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ الشَّيْخَ مُحْيِ الدِّينِ Şeyh Muhyiddin قَالَ لِلْعِلْمِ الْاِجْمَالِيِّ İcmali ilim için dedi ki: اِنَّهُ حَقِيقَةُ مُحَمَّدِيَّةٌ O Hakikat-i Muhammediye'dir وَاعْتَقَدَ Ve inandı *(Neye?)* ظُهُورَهُ Onun zuhuru olduğuna هٰذِهِ النَّشْأَةَ الْعُنْصُرِيَّةَ Bu unsuri hayatın فَهَلْ مُرَادُهُ

Acaba onun kastı *(Neden?)* مِنَ الظُّهُورِ Zuhurdan ظُهُورُ نَفْسِ الْاسْمِ Bizzat ismin zuhuru mudur? كَمَا قُلْتَ اَنَّ Senin dediğin gibi اَوْ ظُهُورُ صُورَةِ ذٰلِكَ الْاسْمِ Yoksa o ismin suretinin zuhuru mudur? كَمَا هُوَ فِي سَائِرِ الْمُمْكِنَاتِ Diğer mümkinatta olduğu gibi (قُلْتُ) Derim ki: مُرَادُهُ Onun kastı ظُهُورُ صُورَةِ الْاسْمِ İsmin suretinin zuhurudur فَاِنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ Çünkü ilk taayyün عِنْدَهُ قُدِّسَ سِرُّهُ Ona göre (k.s.) تَعَيُّنُ عِلْمِيٌّ İlmi taayyündür فَاِنَّهُ قَالَ Zira o demiştir *(Neye?)* لِلتَّعَيُّنَيْنِ الْاَوَّلَيْنِ İlk iki taayyüne *(Ne?)* تَعَيُّنًا عِلْمِيًّا İlmi taayyün وَلِلتَّعَيُّنَاتِ الثَّلَاثَةِ الْاَخِيرَةِ Diğer üç taayyüne ise تَعَيُّنًا خَارِجِيًّا Harici taayyün (demiştir) وَالتَّعَيُّنُ الْعِلْمِيُّ İlmi taayyün هُوَ صُورَةُ شَأْنِ الْعِلْمِ İlim şe'ninin suretidir اَلَّذِي قَالَ اِنَّهُ عَيْنُ الذَّاتِ Ki onun Zat'ın aynısı olduğunu söyledi *(Nerede?)* فِي الْعِلْمِ الْخَارِجِ Hariçte وَاَثْبَتَ صُورَتَهُ Ve o taayyünün suretini ispat etti *(Nerede?)* İlimde وَتِلْكَ الصُّورَةُ الْعِلْمِيَّةُ Ve bu ilmi suret اَلَّتِي هِيَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Ki o Hakikat-ı Muhammediye'dir ظَهَرَتْ فِي النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ Unsuri hayatta zuhur etmiştir *(Ne ile?)* اَنَّ كُلَّ مَقَامٍ فِيهِ Kısacası, وَبِالْجُمْلَةِ بِصُورَةٍ اِنْسَانِيَّةٍ مُحَمَّدِيَّةٍ Muhammedi insan suretinde فَهُوَ ظُهُورُ الصُّورَةِ الْعِلْمِيَّةِ Kendisinde zuhur olan her makam ظُهُورُ O ilmi suretin zuhurudur عِنْدَ الشَّيْخِ Şeyhe göre وَاِنْ كَانَتْ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Vacib'in sıfatları olsa bile فَالصِّفَاتُ لَا وُجُودَ لَهَا عِنْدَهُ Ona göre sıfatların varlığı yoktur *(Nerede?)* وَلَا مَوْجُودَ عِنْدَهُ فِي الْخَارِجِ İlmin dışında فِي غَيْرِ الْعِلْمِ Ve yine ona göre hariçte varlık yoktur غَيْرُ الذَّاتِ الْبَحْتِ Sırf Zat'tan başka.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede اِتِّحَادُ الْعِلْمِ وَالْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ İlim, alim ve malumun birliği vardır وَحَاصِلُ ذٰلِكَ Bunun sonucu da هُوَ الْعِلْمُ الْحُضُورِيُّ Huzuri ilimdir فَلَا يَكُونُ لِصُورَةِ الْاسْمِ هُنَاكَ مَجَالٌ Öyleyse orada ilmi surete yer olmaz اِنَّمَا هُوَ فِي الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ O sadece husuli لِاَنَّ حُصُولَ الصُّورَةِ Zira suretin oluşması

هُوَ نَفْسُ الْمَعْلُومِ وَالْحَاضِرُ فِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ ilimdedir Huzuri ilimde hazır olan
Malumun bizzat kendisidir لَا صُورَتُهُ Sureti değildir (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ تِلْكَ
الْمَرْتَبَةَ Bu mertebe لَيْسَتْ هِيَ مَرْتَبَةَ الذَّاتِ الْبَحْتِ Sırf Zat mertebesi değildir وَلِهٰذَا قَالَ
لَهَا تَعَيُّنًا وَتَنَزُّلًا Bu sebeple ona taayyün ve tenezzül dedi فَلَا تَكُونُ مَوْجُودَةً فِي الْخَارِجِ
Öyleyse hariçte var olamaz فَإِذَا لَمْ تَكُنْ مَوْجُودَةً فِي الْخَارِجِ Hariçte var olamayınca
da لَا بُدَّ لَهَا Ona gerekir (Ne?) مِنَ الثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ İlmi sübut وَلِهٰذَا قَالَ لَهَا تَعَيُّنًا عِلْمِيًّا Bu
sebeple ona ilmi taayyün dedi وَلَا بُدَّ لِثُبُوتِ الْعِلْمِيِّ İlmi sübut için de gereklidir (Ne?)
مِنْ صُورَةِ الْمَعْلُومِ Malumun sureti فَلَزِمَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan lazım oldu ki, اَنَّ
مَعَ صُورَةً لِلْمَعْلُومِ فِي الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ أَيْضًا Huzuri ilimde de Malumun sureti vardır
وَاَنَّ وُجُودِ حُضُورِ نَفْسِ الْمَعْلُومِ Malumun kendisinin huzurunun varlığıyla beraber
الْحَاضِرَ Ve hazır olan لَيْسَ هُوَ الْمَعْلُومَ الْحَالِصَ Sırf malum değildir بَلْ تَطَرَّقَ إِلَيْهِ Bilakis
ona arız olmuştur (Ne?) اَلْاِعْتِبَارُ Bir itibar وَاَخْرَجَهُ Ve onu çıkarmıştır (Nereden?) مِنَ
النَّفْسِ Bizzat kendisi olmaktan (Nereye?) اِلَى الصُّورَةِ Suret olmaya وَلَا يُدْرِكُ فَهْمُ كُلِّ
وَمَنْ لَمْ يَصِلْ اَحَدٍ Herkesin anlayışı idrak edemez (Neyi?) هٰذِهِ الدِّقَّةَ Bu inceliği
Ulaşmamış kişi (Nereye?) اِلَى الذَّاتِ الْبَحْتِ Sırf Zat'a (Nasıl?) بِوُصُولٍ لَا كَيْفِيٍّ
Keyfiyetsiz bir vuslatla لَا يُدْرِكُ هٰذِهِ الدَّقِيقَةَ Bu inceliği anlayamaz سُبْحَانَ اللّٰهِ
Sübhanellah! اَنَّى قُدْرَةٍ وَاسْتِطَاعَةٍ Ne gücü ve kudreti vardır (Kimin?) لِمِثْلِيَ الْفَقِيرِ الْعَاجِزِ
الْمُتَأَخِّرِ Benim gibi fakir, aciz ve sonra gelen birinin (Neye?) اَنْ يَتَكَلَّمَ Dile getirmeye
(Neyi?) بِمَعَارِفِ اَكَابِرِ الْاَنْبِيَاءِ اُولِي الْعَزْمِ Azimet sahibi büyük peygamberlerin
marifetlerini (Neden sonra?) بَعْدَ اَلْفِ سَنَةٍ Bin sene geçtikten sonra (Neden?) مِنْ بِعْثَةِ خَاتَمِ
الرُّسُلِ Son peygamberin gönderilişinden عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere
اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَيُبَيِّنَ Ve beyan etmeye (Neyi?)

فِي شَفِيرِ الْمَعَادِ *(Nerede?)* دَقَائِقَ كَمَالاَتِ الْمَبْدَأِ Başlangıcın kemâlâtına ait incelikleri

Sonun eşiğinde ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَلَكِنْ سَيِّدِي Ancak efendim اَعْلَى مَقَامِي Makamımı yüceltti فَحَقَّتْ لِي Ve hak oldu

بِهَا سَحَابُ الرَّبِيعِ فِيهَا كَأَنِّي تُرْبَةُ Sanki ben bir yerim مُبَاهَاتِي الْهِلاَلَ bana Hilalle rekabetim

فَلَوْ لِي اَلْفُ اَلْسِنَةٍ مَاءٌ زُلاَلاً Soğuk suları مُطِرُ Yağdırır durmadan Orada bahar bulutları

وَاُثْنِي بِهَا Ve sena etseydim onlarla مَا ازْدَدْتُ Yine de artmazdı Bin tane dilim olsaydı

بِهِذَا اِلاَّ انْفِعَالاً Şaşkınlıktan başkası. اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun اَلَّذِي هَدَانَا Ki

o, bizi, buna eriştirdi وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِيَ Yoksa biz erişemezdik لَوْلاَ اَنْ هَدَانَا اللّٰهُ Eğer

Allah bize hidayet etmeseydi لَقَدْ جَاءَتْ And olsun ki, getirdi *(Kim?)* رُسُلُ رَبِّنَا

Rabbimizin peygamberleri *(Neyi?)* بِالْحَقِّ Doğru olanı وَقَدْ كَانَ فِي خَاطِرِي Doğrusu

aklımda vardı *(Ne?)* اَنْ اَكْتُبَ شَمَّةً Bir nebze yazmak *(Neden?)* مِنْ بَيَانِ الصَّبَاحَةِ وَالْمَلاَحَةِ

Sabahat ve melahatın izahından *(Hangi?)* اَلْوَارِدَتَيْنِ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ Hadis-i

nebevide gelen اَخِي يُوسُفُ اَصْبَحُ Kardeşim Yusuf parlaktır وَاَنَا اَمْلَحُ Ben ise güzelim

بِالرَّمْزِ وَالْاِشَارَةِ *(Ne ile?)* وَاَنْ اَتَكَلَّمَ فِي هٰذَا الْبَابِ Ve bu konuda konuşmak vardı Rumuz

ve işaretle وَلَكِنْ رَأَيْتُ Ancak gördüm ki, اَنَّ الرَّمْزَ وَالْاِشَارَةَ Rumuz ve işaret قَاصِرٌ فِي

عَاجِزُونَ عَنْ اَدَاءِ الْمَقْصُودِ وَالْمُسْتَمِعُونَ Dinleyenler de Maksadı ifade etmekte yetersiz

كُلُّهَا رُمُوزٌ وَمُقَطَّعَاتُ الْحُرُوفِ الْقُرْآنِيَّةِ Kuran'ın kesik harflerinin فَهْمِهِ Anlamaktan aciz

وَاِشَارَاتٌ Hepsi rumuz ve işarettir *(Neye?)* اِلَى حَقَائِقِ الْاَحْوَالِ Hallerin hakikatlerine

بَيْنَ الْمُحِبِّ وَالْمَحْبُوبِ *(Nerede olan?)* وَدَقَائِقِ الْاَسْرَارِ الْكَائِنَةِ Ve olan sırların inceliklerine

Sevenle sevilen arasındaki وَلَكِنْ مَنْ Ancak kimdir? اَلَّذِي يُدْرِكُهَا وَيَفْهَمُهَا Onu idrak

edecek ve anlayacak وَالْعُلَمَاءُ الرَّاسِخُونَ Derin alimler اَلَّذِينَ حُكْمُهُمْ Ki onların hükmü

وَغِلْمَانِهِ حُكْمُ خُدَّامِ حَبِيبِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin rabbinin sevgilisinin hizmetçileri

Ve gılmanlarının hükmüdür وَاِنْ كَانَ لَهُمْ Her ne kadar onların اِطِّلاَعٌ عَلَيْهَا Onlardan haberi olsa da لِمَا اَنَّهُ يَجُوزُ Zira caizdir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ لِلْخُدَّامِ اِطِّلاَعٌ Hizmetçilerin haberinin olması *(Neden?)* عَلَى بَعْضِ اَسْرَارِ مَخَادِيمِهِمُ الْخَفِيَّةِ Efendilerin bazı gizli sırlarından بَلْ يَجُوزُ Hatta caizdir bile *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ بَيْنَ الْخَادِمِ وَالْمَخْدُومِ Hizmetçi ile efendisinin arasında olması *(Ne?)* مُعَامَلَةٌ Bir muamele *(Hangi yolla?)* بِطَرِيقِ تَبَعِيَّتِهِ لِلْمَخْدُومِ Efendisine tâbi olması yoluyla وَاَنْ يَكُونَ الْخَادِمُ شَرِيكًا لَهُ Ve hizmetçinin ona ortak olması da caizdir *(Nerede?)* فِي دَوْلَتِهِ الْخَاصَّةِ بِهِ Kendisine özel makamında *(Nasıl?)* بِتَطَفُّلِهِ Onun peşinden gitmesiyle وَلَكِنَّهُمْ لَوْ اَظْهَرُوا Ancak onlar açığa çıkarsalar *(Ne?)* شَمَّةً مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu beyandan bir parça يَكُونُونَ خَوَنَةً Hain olurlar وَمُهْلِكِينَ اَنْفُسَهُمْ Ve kendilerini helak ederler وَيَصْدُقُ فِي حَقِّهِمْ Ve onlar hakkında doğru olur *(Ne?)* قَطْعُ الْبُلْعُومِ Boyunlarının vurulması اَلَّذِي قَالَهُ Ki bunu söylemiştir *(Kim?)* اَبُو هُرَيْرَةَ Ebu Hureyre رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah, ondan razı olsun يَضِيقُ صَدْرِي Göğsüm daralıyor وَلاَ يَنْطَلِقُ لِسَانِي Dilim çözülmüyor (ayeti) نَقْدُ الْوَقْتِ Vakit sermayesidir رَبَّنَا Rabbimiz! اِغْفِرْ لَنَا Bizim için bağışla *(Neyi?)* ذُنُوبَنَا Günahlarımızı وَاِسْرَافَنَا فِي اَمْرِنَا Ve işlerimizdeki israfımızı وَثَبِّتْ اَقْدَامَنَا Ayaklarımızı sabit kıl وَانْصُرْنَا Ve bize yardım et *(Kime karşı?)* عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ Kafirler topluluğuna karşı وَالسَّلاَمُ Selam, size عَلَيْكُمْ وَعَلَى سَائِرِ مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Diğer hidayete tabi olanlara وَالْتَزَمَ Ve de sürdürenlere olsun *(Neyi?)* مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Mustafa'ya uymayı عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline وَاَصْحَابِهِ الْبَرَرَةِ التُّقَى Muttaki ve dindar ashabına (selam) olsun.

101. MEKTUP

١٠١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِى وَالْمِائَةُ اِلَى الشَّيْخِ عَبْدِ اللهِ فِى الْمَنْعِ مِنْ تَفْسِيرِ آيَاتِ الْقُرْآنِ وَتَأْوِيلِهَا عَلَى طِبْقِ مَذَاقِ الْفَلاَسِفَةِ ﴾

سَلَّمَكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَعَافَاكُمْ عَنِ الْبَلِيَّاتِ قَدْ اَرْسَلْتُ كِتَابَ تَبْصِرَةِ الرَّحْمٰنِ الَّذِى كُنْتُمْ اَرْسَلْتُمُوهُ وَقَدْ طَالَعْتُ بَعْضَ مَوَاضِعِهَا فَوَجَدْتُ اَنَّ لِمُصَنِّفِهِ مَيْلاً عَظِيمًا اِلَى مَذْهَبِ الْفَلاَسِفَةِ بِحَيْثُ يَكَادُ يَجْعَلُ الْحُكَمَاءَ مُسَاوِينَ لِلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ وَوَقَعَ النَّظَرُ عَلَى آيَةٍ فِى سُورَةِ هُودٍ قَدْ فَسَّرَهَا عَلَى طَرْزِ الْحُكَمَاءِ خِلاَفَ طَوْرِ الْاَنْبِيَاءِ وَسَوَّى بَيْنَ قَوْلِ الْحُكَمَاءِ وَالْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ وَقَالَ فِى بَيَانِ مَعْنَى هٰذِهِ الْآيَةِ اُولٰئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ بِاتِّفَاقِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْحُكَمَاءِ اِلاَّ النَّارُ الْحِسِّيُّ اَوِ الْعَقْلِيُّ اِلَخْ وَاَيْنَ الْمَجَالُ لِاتِّفَاقِ الْحُكَمَاءِ مَعَ وُجُودِ اِجْمَاعِ الْاَنْبِيَاءِ وَاَىُّ اعْتِبَارٍ فِى قَوْلِهِمْ فِى الْعَذَابِ الْاُخْرَوِيِّ خُصُوصًا اِذَا كَانَ مُخَالِفًا لِقَوْلِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ وَمَقْصُودُ الْفَلاَسِفَةِ مِنْ اِثْبَاتِ الْعَذَابِ الْعَقْلِيِّ هُوَ رَفْعُ الْعَذَابِ الْحِسِّيِّ الَّذِى وَقَعَ اِجْمَاعُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَى ثُبُوتِهِ وَبَيْنَ الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةَ مُوَافِقًا لِمَذَاقِ الْحُكَمَاءِ فِى مَوَاضِعَ اُخَرَ أَيْضًا وَاِنْ لَمْ يَكُنْ مُخَالِفًا لِلْمَذْهَبِ الْمُبَيَّنِ فَمُطَالَعَةُ هٰذَا الْكِتَابِ لَا يَخْلُو عَنْ مَضَرَّاتٍ خَفِيَّةٍ بَلْ جَلِيَّةٍ وَاعْتَقَدْنَا اِظْهَارَ هٰذَا الْمَعْنَى لَازِمًا وَكَتَبْنَا فِى ذٰلِكَ كَلِمَاتٍ وَاِنْ كَانَتْ تَصْدِيعًا وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu mektup, Şeyh Abdullah'a gönderilmiştir**
- **Kur'an ayetlerini felsefecilerin anlayışına göre tefsir ve tevil etmekten men etmektedir**

Allah Sübhânehû sizleri belalardan korusun, selamet versin.

"Tabsiretü'r-Rahman" kitabını sizlere gönderiyorum. Bu kitabı sizler bana göndermiştiniz. Bazı yerlerini okudum. Müellifinin felsefecilerin yoluna yoğun bir yönelişinin olduğunu gördüm.

Neredeyse feylesofların peygamberlere -salat ve selam üzerlerine olsun- denk olduğunu söyleyecek kadar ileri gitmektedir.

Hûd süresindeki bir ayete baktım, peygamberlerin -salat ve selam üzerlerine olsun- usulü aksine feylesofların usulü ile ayeti tefsir ettiğini gördüm. Feylesofların görüşü ile peygamberlerin görüşünü denk tutarak ayeti tefsir ediyor.

"Fakat onlar öyle kimselerdir ki, ahirette kendilerine ateşten başka bir şey yoktur"[27] ayetinde, ateşin, hem peygamberlerin hem de feylesofların ortak görüşleri doğrultusunda, hissî ve aklî olduğunu söylemektedir.

Peygamberlerin -salat ve selam üzerlerine olsun- icma ettiği bir yerde feylesofların ittifakından bahsetmeye yer olur mu? Hele de peygamberlerin -salat ve selam üzerlerine olsun- görüşüne ters olan bir yerde feylesofların ahiret azabı ile ilgili görüşlerinin ne kıymeti olabilir ki?

Feylesofların azabın aklî olduğunu ispat etmekten maksatları, peygamberlerin -salat ve selam üzerlerine olsun- varlığında icma etmiş oldukları hissî azabı kaldırmaktır. Başka bir takım ayetleri de felsefecilerin anlayışına göre tefsir etmiştir.

Beyan edilen mezhebe aykırı olmasa da bu kitabı okumanın gizli ve hatta aşikar zararlarının olduğunu açıklamak gerekir. Bunu size bildirmeği lüzûmlu gördüğüm için, başınızı ağrıtmış da olsa birkaç kelime yazmayı uygun buldum.

Vesselam.

KELİME ANLAMI

101. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالْمِائَةُ **Yüz birinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى الشَّيْخِ عَبْدِ اللهِ **Şeyh Abdullah'a** *(Ne hakkındadır?)* فِي الْمَنْعِ **Yasaklama hakkındadır** *(Neden?)* مِنْ تَفْسِيرِ آيَاتِ الْقُرْآنِ وَتَأْوِيلِهَا **Kuran ayetlerini tefsir ve tevilden** *(Nasıl?)* عَلَى طِبْقِ مَذَاقِ الْفَلَاسِفَةِ **Felsefecilerin anlayışına uygun olarak.** ﴾

[27] Hûd, 16.

سَلَّمَكُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu size selamet وَعَافَاكُمْ Ve afiyet versin *(Neden?)* عَنِ الْبَلِيَّاتِ Belalardan قَدْ اَرْسَلْتُ Gönderdim *(Neyi?)* كِتَابَ تَبْصِرَةِ الرَّحْمٰنِ Tebsıratu'r-Rahman isimli kitabı اَلَّذِي كُنْتُمْ اَرْسَلْتُمُوهُ Ki, onu siz göndermiştiniz وَقَدْ طَالَعْتُ بَعْضَ مَوَاضِعِهَا Bazı yerlerini gözden geçirdim فَوَجَدْتُ Ve gördüm ki, اَنَّ لِمُصَنِّفِهِ مَيْلاً عَظِيمًا Musannifinin büyük bir meyli var *(Nereye?)* اِلَى مَذْهَبِ الْفَلاَسِفَةِ Felsefecilerin mezhebine بِحَيْثُ Öylesine ki, يَكَادُ يَجْعَلُ الْحُكَمَاءَ مُسَاوِينَ Neredeyse felsefecileri eşit tutacak *(Kime?)* لِلْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerle عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Onlara salat-u selam olsun وَوَقَعَ النَّظَرُ Ve gözüm ilişti *(Neye?)* عَلَى آيَةٍ فِي سُورَةِ هُودٍ Hud süresinde bir ayete قَدْ فَسَّرَهَا Ki onu tefsir etmiş *(Nasıl?)* عَلَى طَرْزِ الْحُكَمَاءِ Felsefecilerin tarzı üzere خِلاَفَ طَوْرِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin üslûbunun aksine وَسَوَّى Ve eşitlemiş *(Neyi?)* بَيْنَ قَوْلِ الْحُكَمَاءِ Felsefecilerin sözüyle وَالْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin sözünün arasını عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ Onlara selam olsun وَقَالَ فِي بَيَانِ مَعْنَى هٰذِهِ الْآيَةِ Ve o ayetin manası beyan sadedinde demiş ki: اُولٰئِكَ الَّذِينَ Onlar öyle kimselerdir ki, لَيْسَ لَهُمْ Onlar için yoktur *(Nasıl?)* اِلاَّ النَّارُ Peygamberlerin ve felsefecilerin ittifakıyla *(Ne yoktur?)* بِاتِّفَاقِ الْاَنْبِيَاءِ وَالْحُكَمَاءِ Ne yeri vardır? وَاَيْنَ الْمَحَالُ... الْحِسِّيُّ اَوِ الْعَقْلِيُّ اِلَخْ Hissi veya akli ateşten başkası... *(Neyin?)* مَعَ وُجُودِ اِجْمَاعِ الْاَنْبِيَاءِ لِاتِّفَاقِ الْحُكَمَاءِ Felsefecilerin ittifakının Peygamberlerin icması varken وَاَيُّ اعْتِبَارٍ Ve ne itibar vardır? *(Nerede?)* فِي قَوْلِهِمْ Onların sözünde *(Ne hakkındaki?)* خُصُوصًا فِي الْعَذَابِ الْاُخْرَوِيِّ Ahiret azabı hakkındaki اِذَا كَانَ مُخَالِفًا Özellikle de muhalif olduğunda *(Neye?)* لِقَوْلِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin sözüne عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ Onlara selam olsun وَمَقْصُودُ الْفَلاَسِفَةِ Felsefecilerin amacı *(Neden?)* هُوَ رَفْعُ الْعَذَابِ الْحِسِّيِّ مِنْ اِثْبَاتِ الْعَذَابِ الْعَقْلِيِّ Akli azabı ispat etmekten Hissi azabı kaldırmaktır اَلَّذِي وَقَعَ اِجْمَاعُ الْاَنْبِيَاءِ Ki, peygamberlerin icması vardır *(Neye?)* عَلَى ثُبُوتِهِ Onun var olduğuna وَبَيَّنَ الْآيَاتِ الْقُرْآنِيَّةَ Ve Kuran ayetlerini beyan etmiş *(Nasıl?)* فِي مَوَاضِعَ اُخَرَ Felsefecilerin anlayışına uygun olarak *(Nerede?)* مُوَافِقًا لِمَذَاقِ الْحُكَمَاءِ Başka yerlerde de اَيْضًا وَاِنْ لَمْ يَكُنْ مُخَالِفًا Her ne kadar muhalif olmasa da

فَمُطَالَعَةُ هٰذَا الْكِتَابِ Bu kitabı لِلْمَذْهَبِ الْمُبَيَّنِ *(Neye?)* Açıklanmış mezhebe, görüşe okumak لَا يَخْلُو Yoksun değildir *(Neden?)* عَنْ مَضَرَّاتٍ خَفِيَّةٍ Bir takım gizli zararlardan بَلْ جَلِيَّةٍ Hatta açık zararlardan وَاعْتَقَدْنَا Ve biz inandık *(Neye?)* اِظْهَارَ هٰذَا الْمَعْنَى Bu manayı ifade etmenin لَازِمًا Gerekli olduğuna وَكَتَبْنَا فِي ذٰلِكَ كَلِمَاتٍ Ve bu konuda birkaç kelime yazdık وَاِنْ كَانَتْ تَصْدِيعًا Baş ağrıtmak olsa da وَالسَّلَامُ Selamlar.

102. MEKTUP

١٠٢- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْمِائَةُ: اِلَى جَنَابِ الْمِيرْ مُحَمَّدٍ نُعْمَانَ فِي التَّرْغِيبِ فِي الْمُجَاهَدَاتِ وَالْانْزِوَاءِ وَتَرْبِيَةِ طَالِبِي الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ اَحْوَالَ هٰذِهِ الْحُدُودِ وَاَوْضَاعَهَا مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ دَائِمًا وَعَلَى كُلِّ حَالٍ وَلَمْ اَطَّلِعْ عَلَى اَحْوَالِكُمْ مِنْ مُدَّةٍ مَدِيدَةٍ وَالْمَرْجُوُّ اَنَّكُمْ قَلَّبْتُمْ ذٰلِكَ الْوَرَقَ وَبَدَّلْتُمُ الْكَسَلَ بِالْعَمَلِ وَتَوَجَّهْتُمْ مِنَ الْفَرَاغِ اِلَى الْمُجَاهَدَةِ فَاِنَّ الْوَقْتَ وَقْتُ الْعَمَلِ وَالاشْتِغَالِ لَا مَوْسِمُ الاَكْلِ وَالْمَنَامِ يَنْبَغِي اِعْدَادُ نِصْفِ اللَّيْلِ لِلنَّوْمِ وَالنِّصْفِ الْآخَرِ لِلطَّاعَةِ وَالْعِبَادَةِ فَاِنْ لَمْ يَكُنْ قُدْرَةُ اخْتِيَارِ هٰذِهِ الْهِمَّةِ يَنْبَغِي اَنْ يَلْتَزِمَ ثُلُثَ اللَّيْلِ مِنَ النِّصْفِ اِلَى السُّدُسِ يَنْبَغِي اَنْ يَسْعَى لِئَلاَّ يَقَعَ فُتُورٌ فِي دَوَامِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَيَنْبَغِي اَنْ يَخْتَلِطَ بِالنَّاسِ وَاَنْ يَنْبَسِطَ اِلَيْهِمْ مِقْدَارَ مَا تُؤَدَّى بِهِ حُقُوقُهُمْ «اَلضَّرُورَةُ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا» وَالانْبِسَاطُ اِلَى الْخَلاَئِقِ زِيَادَةً عَلَى قَدْرِ الْحَاجَةِ مِنَ الْفُضُولِ وَدَاخِلٌ فِيمَا لَا يَعْنِي وَرُبَّمَا يَتَفَرَّعُ عَلَيْهِ مَضَرَّاتٌ كَثِيرَةٌ وَيَصِيرُ دَاخِلاً فِي مَحْظُورَاتِ الشَّرِيعَةِ وَالطَّرِيقَةِ وَالشَّيْخُ الَّذِي يُفْرِطُ فِي الانْبِسَاطِ اِلَى الْمُرِيدِينَ يُخْرِجُهُمْ مِنَ الارَادَةِ بِالضَّرُورَةِ وَيُوقِعُ الْفُتُورَ فِي طَلَبِهِمْ عِيَاذًا بِاللّٰهِ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ يَنْبَغِي اَنْ يُدْرِكَ قُبْحَ هٰذَا الْمَعْنَى وَاَنْ يَسْلُكَ بِالطَّالِبِينَ عَلَى وَجْهٍ يَكُونُ سَبَبًا لِاُنْسِهِمْ وَاُلْفَتِهِمْ لَا مُوجِبًا لِنَكْرَتِهِمْ وَنَفْرَتِهِمْ وَالانْزِوَاءُ مِنَ الْخَلاَئِقِ ضَرُورِيٌّ فَاِنَّ الاخْتِلاَطَ وَالائْتِلاَفَ مَعَهُمْ بِلاَ دَاعٍ وَلَا حَاجَةٍ سَمٌّ قَاتِلٌ وَهٰذَا الْمَعْنَى مُيَسَّرٌ لَكُمْ بِتَوْفِيقِ اللّٰهِ تَعَالَى بِالسُّهُولَةِ وَمَاذَا يَصْنَعُ اَرْبَابُ الابْتِلاَءِ فَاِنَّهُمْ مَشْغُولُونَ مَعَ اَرْبَابِ التَّفْرِقَةِ دَائِمًا يَنْبَغِي لَكُمْ اَنْ تَعْرِفُوا قَدْرَ هٰذِهِ النِّعْمَةِ وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَاهَا وَعَلَيْكُمْ بِكَمَالِ الاسْتِخْبَارِ عَنْ حَالِ الطَّالِبِينَ وَبِالتَّوَجُّهِ اِلَى تَرْبِيَتِهِمْ ظَاهِرًا وَبَاطِنًا وَمَا اَكْتُبُ اَزْيَدَ مِنْ ذٰلِكَ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu mektup, Mir Muhammed Numan Cenaplarına gönderilmiştir**
- **Mücahede ve inzivayı ve Hak celle ve 'ala taliplilerini terbiye etmeyi teşvik etmektedir**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Bu bölgelerin halleri ve durumları hamdi muciptir. Allah Sübhânehû'ye daima, her halûkarda hamd ve minnet olsun. Epey bir zamandır hallerinize dair bilgi alamadım. Umarım ki, bu kağıdı alıp okumuş, tembellik halini bırakıp işe koyulmuş, boş işleri terk edip mücahedeye yönelmişsinizdir. Zira vakit çalışma ve meşgul olma vaktidir. Yemek yeme ve uyuma zamanı değildir. Gecenin yarısını uykuya diğer yarısını da ibadet ve itaate ayırmak gerekir. Bu himmeti gösterme gücü olmayanların ise gecenin üçte birini, yani gece yarısından altıda birine kadarını ayakta geçirmek lazımdır. Bu bahtiyarlığın devamına bir gevşeklik gelmemesi için de çalışmak gerekir. İnsanların arasına karışmak, onların haklarını ödeyecek kadar onlarla hemhal olmak lazımdır. Zaruretler ölçüsünce takdir edileceğinden, ihtiyaçtan fazla halkla hemhal olmak boş işle meşgul olup malayani kısmına girer. Çoğu zaman bir takım zararlar da doğurabileceğinden şeriat ve tarikatça yasak şeylere duçar olmaya da götürebilir. Müritlerine karşı çok fazla senli benli olan bir şeyh onları doğal olarak müritlikten çıkarmış, arzularını da kısmış olur. Allah Sübhânehû bizleri bundan korusun.

Bu durumun kötülüğünü anlayıp taliplilerin ünsiyet ve ülfetini temin edecek tarzda davranmalı, tanımamazlıklarını ve nefretlerini doğuracak işler yapmamalıdır. Halktan kopup inzivaya çekilmek gereklidir. Zira sebepsiz yere onlarla ihtilat ve kaynaşma öldürücü bir zehirdir. Allah Teâlâ'nın yardımı ile bu anlatılanları kolayca anlayabilirsiniz. Müptela olanlar ne yapabilirler ki? Onlar daima tefrika sahipleri ile meşgul durumdadırlar. Binaenaleyh bu nimetin kadrini bilmeniz, gereği ile amel etmeniz gerekir. Taliplilerin hallerinden tam anlamı ile haberdar olmanız, zahir ve batında onların terbiyelerine teveccüh etmeniz lazımdır.

Bundan fazla ne yazayım.

KELİME ANLAMI

102. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْمِائَةُ Yüz ikinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* إِلَى جَنَابِ الْمِيرْ مُحَمَّدِ نُعْمَانَ Cenab-ı Mir Muhammed Numan'a *(Ne hakkındadır?)* فِي التَّرْغِيبِ Teşvik hakkındadır *(Neye?)* فِي الْمُجَاهَدَاتِ Mücahedelere وَالْإِنْزِوَاءِ İnzivaya وَتَرْبِيَةِ طَالِبِي الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Ve Hak -celle ve alâ-yı arayanları terbiye etmeye. ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ اَحْوَالَ هٰذِهِ الْحُدُودِ Bu tarafların halleri وَاَوْضَاعَهَا Ve durumları مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Hamdi gerektirmektedir لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'a aittir *(Ne?)* وَلَمْ اَطَّلِعْ Hamd ve şükür *(Nasıl?)* اَلْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ دَائِمًا وَعَلَى كُلِّ حَالٍ Sürekli ve her halde Vakıf olamadım *(Neye?)* عَلَى اَحْوَالِكُمْ Hallerinize مِنْ مُدَّةٍ مَدِيدَةٍ Uzun bir süreden beri وَبَدَّلْتُمُ الْكَسَلَ Umudumuz o ki, اَنَّكُمْ قَلَّبْتُمْ ذٰلِكَ الْوَرَقَ Siz, o sayfayı kapamış وَالْمَرْجُوُّ Ve tembelliği, çalışmaya döndürmüş بِالْعَمَلِ وَتَوَجَّهْتُمْ مِنَ الْفَرَاغِ اِلَى الْمُجَاهَدَةِ Ve boş oturmaktan mücadeleye yönelmişsinizdir فَاِنَّ الْوَقْتَ وَقْتُ الْعَمَلِ وَالاشْتِغَالِ Zira zaman çalışma ve meşgul olma zamanı لاَ مَوْسِمُ الاَكْلِ وَالْمَنَامِ Yeme ve uyuma mevsimi değil يَنْبَغِي Gerekir *(Ne?)* اِعْدَادُ نِصْفِ اللَّيْلِ Gecenin yarısını ayırmak *(Neye?)* لِلنَّوْمِ Uykuya وَالنِّصْفِ الآخَرِ Diğer yarısını da لِلطَّاعَةِ وَالْعِبَادَةِ İtaat ve ibadete فَاِنْ لَمْ يَكُنْ Şayet yoksa *(Ne?)* قُدْرَةُ اخْتِيَارِ هٰذِهِ الْهِمَّةِ Bu azmi seçecek güç يَنْبَغِي اَنْ يَلْتَزِمَ Öyleyse benimsemek gerekir *(Neyi?)* ثُلُثَ اللَّيْلِ Gecenin üçte birini *(Nereden?)* مِنَ النِّصْفِ اِلَى السُّدُسِ Yarısından altıda birine kadar olan kısmından يَنْبَغِي اَنْ يَسْعَى Çaba sarf etmek gerekir *(Niye?)* لِئَلاَّ يَقَعَ فُتُورٌ Bir gevşeklik olmasın diye *(Nerede?)* فِي دَوَامِ هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletin devamında وَاَنْ يَخْتَلِطَ بِالنَّاسِ Ve insanların arasına karışmak lazım وَيَنْبَغِي اَنْ يَنْبَسِطَ اِلَيْهِمْ Ve onlara açılmak gerekir *(Ne kadar?)* مِقْدَارَ مَا تُؤَدَّى بِهِ حُقُوقُهُمْ Hakları eda edilecek miktarda وَالاِنْبِسَاطُ اَلضَّرُورَةُ تُقَدَّرُ بِقَدَرِهَا Zaruret, miktarınca takdir edilir *(Nasıl?)* زِيَادَةً عَلَى قَدْرِ الْحَاجَةِ İhtiyaç miktarından fazla olarak اِلَى الْخَلاَئِقِ İnsanlara açılmak مِنَ الْفُضُولِ Fuzulidir وَدَاخِلٌ فِيمَا لاَ يَعْنِي Ve gereksiz şeylere dahildir

وَرُبَّمَا يَتَفَرَّعُ عَلَيْهِ Ve çoğu zaman bundan kaynaklanır *(Ne?)* مَضَرَّاتٌ كَثِيرَةٌ Birçok zararlar وَيَصِيرُ دَاخِلاً Ve böylece dahil olur *(Nereye?)* فِي مَحْظُورَاتِ الشَّرِيعَةِ وَالطَّرِيقَةِ Şeriat ve tarikatın yasaklarına وَالشَّيْخُ الَّذِي يُفْرِطُ İleri giden şeyh *(Nerede?)* فِي مِنَ الْارَادَةِ Müritlerine açılmada الْانْبِسَاطِ اِلَى الْمُرِيدِينَ يُخْرِجُهُمْ Onlara çıkarır *(Neden?)* Müritlikten *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَيُوقِعُ الْفُتُورَ Ve gevşeklik sokar *(Nereye?)* فِي طَلَبِهِمْ Onların arayışlarına عِيَاذاً بِاللهِ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ Bundan subhan olan Allah'a sığınırız يَنْبَغِي اَنْ يُدْرِكَ Anlamak gerekir *(Neyi?)* قُبْحَ هٰذَا الْمَعْنَى Bu mananın çirkinliğini عَلَى وَجْهٍ يَكُونُ وَاَنْ يَسْلُكَ بِالطَّالِبِينَ Ve taliplere davranmak gerekir *(Nasıl?)* لَا مُوجِبًا سَبَبًا Sebep olacak şekilde *(Neye?)* لِاُنْسِهِمْ وَاُلْفَتِهِمْ Sevgi ve samimiyetlerine وَالانْزِوَاءُ مِنَ Neden olacak şekilde değil *(Neye?)* لِنَكْرَتِهِمْ وَنَفْرَتِهِمْ İnkar ve nefretlerine الْخَلائِقِ İnsanlardan uzaklaşmak ضَرُورِيٌّ Zorunludur فَاِنَّ الْاخْتِلاطَ Zira onlara karışmak وَالْائْتِلافَ مَعَهُمْ Ve onlarla beraber olmak *(Nasıl?)* بِلاَ دَاعٍ وَلاَ حَاجَةٍ Hiçbir neden ve ihtiyaç olmadan سَمٌّ قَاتِلٌ Öldürücü bir zehirdir وَهٰذَا الْمَعْنَى Bu mana ise مُيَسَّرٌ لَكُمْ Size nasip olmuştur *(Ne ile?)* بِتَوْفِيقِ اللهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın muvaffak kılmasıyla *(Nasıl nasip olmuştur?)* بِالسُّهُولَةِ Kolaylıkla وَمَاذَا يَصْنَعُ Ne yapsın? *(Kim?)* مَعَ اَرْبَابُ الْابْتِلاَءِ İmtihan edilenler فَاِنَّهُمْ مَشْغُولُونَ Zira onlar meşguldürler *(Kiminle?)* اَنْ تَعْرِفُوا Tefrika ehliyle اَرْبَابِ التَّفْرِقَةِ دَائِمًا Sürekli olarak يَنْبَغِي لَكُمْ Size gerekir *(Ne?)* Bilmeniz *(Neyi?)* قَدْرَ هٰذِهِ النِّعْمَةِ Bu nimetin kıymetini *(Daha ne gerekir?)* وَالْعَمَلُ بِمُقْتَضَاهَا Gereğiyle amel etmeniz وَعَلَيْكُمْ Ve önem verin *(Neye?)* بِكَمَالِ الْاسْتِخْبَارِ İyice soruşturmaya *(Neyi?)* عَنْ حَالِ الطَّالِبِينَ Taliplerin hallerini *(Daha?)* وَبِالتَّوَجُّهِ اِلَى تَرْبِيَتِهِمْ Ve onların terbiyesine yönelmeye *(Nasıl terbiyesi?)* ظَاهِرًا وَبَاطِنًا Zahiren ve bâtınen وَمَا اَكْتُبُ اَزْيَدَ مِنْ ذٰلِكَ Bundan fazla daha ne yazayım...

103. MEKTUP

١٠٣ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْمِائَةُ: اِلَى الشَّيْخِ حَمِيدِ الْاَحْمَدِيِّ فِي التَّرْهِيبِ عَنْ قُصُورِ الْاَحْوَالِ وَالتَّرْغِيبِ فِي حُصُولِ التَّكْمِيلِ وَالْكَمَالِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ سَرَّ مَكْتُوبُ اَخِيَ الْاَعَزِّ الشَّيْخِ حَمِيدٍ بِوُصُولِهِ مَا اَعْظَمَ نِعْمَةً حُصُولُ الرَّغْبَةِ فِي جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَالْبُرُودَةِ عَمَّا سِوَاهُ تَعَالَى لِجَمَاعَةٍ فِي صُحْبَةِ شَخْصٍ فِي مِثْلِ هٰذَا الزَّمَانِ الْمَمْلُوءِ مِنَ الْفِتَنِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَا يَغْتَرَّ ذٰلِكَ الْاَخُ بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَلَا يَكُنْ فَارِغًا عَنْ شُغْلِهِ «هَنُوزْ دَهْلِي دُورَاسْتْ» مَثَلٌ مَشْهُورٌ يَعْنِي اَلدَّهْلِي بَعِيدٌ بَعْدُ وَلَا يُعْلَمُ هَلْ تَمَّ وَاحِدٌ مِنَ الْمِائَةِ اَمْ لَا وَهٰذِهِ الْاَحْوَالُ الَّتِي تَحْصُلُ لِلطَّالِبِينَ فِي الْابْتِدَاءِ وَتُورِثُهُمْ ذَوْقًا وَلَذَّةً مِنْ قَبِيلِ تَمْرِينِ الْاَطْفَالِ بِتَعْلِيمِ اَلِفْ وَبَا وَالْاَمْرُ اَنْ يُجَاوِزَ التَّهَجِّيَ وَالْوُصُولُ اِلَى مَرْتَبَةِ الْمَوْلَوِيَّةِ وَالتَّرَقِّي مِنَ الْاَذْوَاقِ وَالْاِلْتِذَاذَاتِ وَالدُّخُولُ اِلَى الْوَلَايَةِ الْخَاصَّةِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَذَا اِيوَانُ الْاِسْتِغْلَاءِ عَالٍ ۞ فَاِيَّاكُمْ وَاَخْطَارَ الْوِصَالِ

وَعَلَيْكُمْ بِتَعْمِيرِ الْاَوْقَاتِ وَالتَّحَلِّي بِالشَّرِيعَةِ وَالطَّرِيقَةِ ظَاهِرًا وَبَاطِنًا وَاعْلَمْ اَنَّ تَكْمِيلَ الْغَيْرِ فَرْعُ كَمَالِ الْاِنْسَانِ نَفْسَهُ وَهُوَ دَرَجَةُ الْوَلَايَةِ الْخَاصَّةِ وَلٰكِنْ اِذَا ظَهَرَ فِي الصُّحْبَةِ رُشْدُ فِي الطَّالِبِينَ وَحَصَلَتْ لَهُمْ اَحْوَالٌ وَمَوَاجِيدُ فَهِيَ اَيْضًا غَنِيمَةٌ وَاِنْ لَمْ يَبْلُغُوا حَدَّ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ وَحُكْمُهَا فِي هٰذَا الْوَقْتِ حُكْمُ الْكِبْرِيتِ الْاَحْمَرِ اِنْ فَعَلَ ذٰلِكَ اَيْضًا وَلٰكِنَّ تَعْلِيمَ الطَّرِيقَةِ اَيًّا مَنْ كَانَ بَعْدَ الْاِسْتِخَارَاتِ وَالتَّوَجُّهَاتِ مُنَاسِبٌ بَلْ لَازِمٌ وَيَنْبَغِي اَنْ تَكُونُوا عَلَى خَوْفٍ وَخَشْيَةٍ مِنْ هٰذَا الْعَمَلِ حَذْرًا مِنْ تَسَلُّطِ الشَّيْطَانِ مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ اَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ مِنْ شَرِّهِ فَاِنْ اَتْمَمْتُمُ الْعَدَدَ الَّذِي اَمَرْتُكُمْ بِهِ اشْتَغِلُوا بِضِعْفِهِ ثُمَّ اَخْبِرُونِي بَعْدَ ذٰلِكَ حَتَّى يَصْدُرَ الْاِعْلَامُ بِمَا يُنَاسِبُ الْحَالَ وَسَلِّمُوا مِنَّا عَلَى الْاَصْحَابِ عِنْدَكُمْ وَوَصَلَتْ اَيْضًا الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ الَّتِي كَتَبَهَا السَّيِّدُ يَحْيَى حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ عَلَى كَوْنِ قُلُوبِ النَّاسِ مُنْجَذِبَةً اِلَى حَضْرَةِ

الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى وَكَوْنِهِمْ وَالِهِينَ مُشْتَاقِينَ إِلَى ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْاَقْدَسِ جَلَّ سُلْطَانُهُ فِي مِثْلِ هٰذَا الْوَقْتِ الَّذِي لَهُ كَمَالُ الْقُرْبِ مِنَ الْقِيَامَةِ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ «وَتَقُومُ السَّاعَةُ عَلَى اَشْرَارِ النَّاسِ» وَالتَّوَقُّعُ مِنَ الْاَحِبَّةِ الدُّعَاءُ عَلَى ظَهْرِ الْغَيْبِ بِسَلَامَةِ الْخَاتِمَةِ ﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْلَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ وَالسَّلَامُ اَوَّلاً وَآخِراً.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Şeyh Hamîd el-Ahmedî'ye gönderilmiştir**
- **Hallerin hamlığına karşı ikaz, tekmîl ve kemal elde etmeye teşvik**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Aziz kardeşim Şeyh Hamid'in mektubu elimize ulaştı, sevincimize vesile oldu. Böyle fitnelerle dolu bir zamanda bir şahsın sohbetinde iken bir cemaatin Hak Hazretleri katına rağbetlerinin, masivaya karşı soğukluklarının oluşması ne büyük bir bahtiyarlıktır. Ancak bu durum aziz kardeşimin gevşemesine sebebiyet vermesin, hak ile meşguliyetlerini gevşetmesin. Henüz Delhi uzaktır, (hedef henüz uzaklardadır) sözü meşhur bir darb-ı meseldir. Yolun yüzde birinin kat edilip edilmediği belli değildir. Başlangıçta taliplilerin elde etmiş oldukları ve kendilerine lezzet ve zevk veren bu haller çocukları elifba öğrenmeye alıştırmak gibidir. İş elifbayı geçip mollalığa varmak, lezzetleri ve zevkleri aşıp velayet-i hassaya girmektir.

Bu isti'la sütunudur, pek yüksektir
Dikkat edin, vuslata ermenin tehlikeleri çoktur.

Vakitlerinizi dolu dolu geçirmelisiniz, zahiren ve batınen şeriat ve tarikat ile kendinizi bezemelisiniz. İyi bilesin ki, başkasını kemale erdirmek insanın kendi kemalinin bir parçasıdır. Bu velayet-i hassa makamıdır. Şunu da unutmamak gerekir ki, sohbet sırasında taliplilerin rüştü görülür, bir takım haller ve vecdleri meydana çıkarsa, fena ve beka makamına ulaşmasalar da, bir ganimettir. Şayet başarırsa, bu zamanda bunu elde etmek kibrit-i ahmer'i elde etmek gibidir.

Her kim olursa olsun tarikat taliminin istihareden ve teveccühten sonra olması münasiptir, hatta gereklidir. Şeytanın bu cihetten tasallutuna karşı uyanık ve dikkatli olunuz. Allah Sübhânehû hepi-

mizi onun şerrinden korusun! Sizlere emretmiş olduğum sayıyı tamamladıysanız, iki katına devam ediniz. Daha sonra da bana haber veriniz ki, halinize uygun olan bildirilsin.

Yanınızda bulunan dostlara da selamımızı söyleyiniz. Seyyid Yahya'nın yazmış olduğu mektup da elimize geçmiş bulunmaktadır. Kıyamete son derece yakın olduğumuz böyle bir dönemde insanların kalplerinin Hak Sübhânehû'ye kaymış, Allah Teâlâ'nın küdsî cenabına tutkun ve vurulmuş olduklarını gördüğümüz için Allah Sübhânehû'ye hamd ve senalar ederiz. Bir eserde *"Kıyamet insanların en şerlileri üzerine kopar"*[28] buyurulmuştur.

Dostlarımızdan, hüsn-i hatimemiz için gıyabımızda dua etmelerini istirham ederiz. *"Ey Rabbimiz! Nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü sen her şeye kâdirsin"*[29]

Başta ve sonda selamlar.

KELİME ANLAMI

103. اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثُ وَالْمِائَةُ Yüz üçüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الشَّيْخِ حَمِيدِ الْاَحْمَدِيِّ Şeyh Hamid Ahmedî'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِى التَّرْهِيبِ Sakındırma hakkındadır** *(Neden?)* **عَنْ قُصُورِ الْاَحْوَالِ وَالتَّرْغِيبِ Kusurlu hallerden Ve de teşvik hakkındadır** *(Neye?)* **فِى حُصُولِ التَّكْمِيلِ وَالْكَمَالِ Kemal ve tekmili elde etmeye.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ سَرَّ Sevinç verdi *(Ne?)* مَكْتُوبُ اَخِى الْاَعَزِّ الشَّيْخِ حَمِيدِ Pek aziz kardeşim Şeyh Hamid'in mektubu *(Ne ile?)* بِوُصُولِهِ Ulaşmasıyla مَا اَعْظَمَ نِعْمَةً Ne büyük bir nimet! *(Ne?)* حُصُولُ الرَّغْبَةِ İstek meydana gelmesi *(Kim hakkında?)* فِى جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ سُلْطَانُهُ Şanı yüce mukaddes Cenab-ı Hak hakkında *(Daha?)* وَالْبُرُودَةِ Ve soğukluğun meydana gelmesi *(Kimden?)* عَمَّا سِوَاهُ تَعَالَى Yüce Allah'ın dışındakilerden

---

[28] Benzer lafızlarla rivayeti için bk. Ali el-Muttakî, Kenzu'l-Ummâl, nr. 38495.

[29] Tahrim, 8.

لِجَمَاعَةٍ *(Kim için meydana gelmesi?)* Bir cemaat için فِي صُحْبَةِ شَخْصٍ *(Nerede?)* Bir şahsın sohbetinde فِي مِثْلِ هٰذَا الزَّمَانِ الْمَمْلُوءِ مِنَ الْفِتَنِ *(Ne zamanda?)* Fitnelerle dolu böyle bir zamanda وَمَعَ ذٰلِكَ Ama buna rağmen لاَ يَغْتَرَّ ذٰلِكَ اَلاَخُ Kardeşimiz gururlanmasın هَنُوزْ دِهْلِي دُورَاسْتْ *(Ne ile?)* بِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletle وَلاَ يَكُنْ فَارِغًا عَنْ شُغْلِهِ Ve işinden ayrı kalmasın يَعْنِي اَلدِّهْلِي بَعِيدٌ 'Henüz Delhi durest' مَثَلٌ مَشْهُورٌ Meşhur bir deyimdir هَلْ تَمَّ وَاحِدٌ مِنَ الْمِائَةِ Acaba yüzde bir kişi tamama ermiş midir? اَمْ لاَ Yoksa erememiş midir? وَلَا يُعْلَمُ Bilinmez ki, بَعْدُ Yani Delhi henüz uzaktır وَهٰذِهِ الاَحْوَالُ Ve bu haller وَتُورِثُهُمْ Başlangıçta فِي الاِبْتِدَاءِ *(Nerede?)* Ki taliplere hasıl olmakta اَلَّتِي تَحْصُلُ لِلطَّالِبِينَ مِنْ قَبِيلِ تَمْرِينِ الاَطْفَالِ Ve onlara zevk ve lezzet vermektedir (İşte bu haller) ذَوْقًا وَلَذَّةً Çocukları alıştırmak türündendir وَالاَمْرُ اَنْ *(Neye?)* Elif ba öğretimine بِتَعْلِيمِ اَلِفْ وَبَا İş, hecelemeyi aşmak يُجَاوِزَ التَّهَجِّي Mevlevi mertebesine وَالْوُصُولُ اِلَى مَرْتَبَةِ الْمَوْلَوِيَّةِ varmak وَالدُّخُولُ اِلَى Zevk ve lezzetlerden yükselip وَالتَّرَقِّي مِنَ الاَذْوَاقِ وَالاِلْتِذَاذَاتِ الْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ Velayet-i Hassa'ya girmektir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَذَا اِيوَانُ الاِسْتِعْلاَءِ عَالٍ Şu yücelik kasrıdır, pek yüksektir فَاِيَّاكُمْ Öyleyse sakının وَاَخْطَارَ الْوِصَالِ *(Neden?)* Vuslata ermenin tehlikelerinden.

وَعَلَيْكُمْ Ve önem verin بِتَعْمِيرِ الاَوْقَاتِ *(Neye?)* Vakitleri değerlendirmeye وَالتَّحَلِّي Ve süslenmeye بِالشَّرِيعَةِ وَالطَّرِيقَةِ *(Ne ile?)* Şeriat ve tarikatla ظَاهِرًا وَبَاطِنًا *(Nasıl?)* Zahiren ve bâtinen وَاعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ تَكْمِيلَ الْغَيْرِ Başkasını kemale erdirmek فَرْعُ كَمَالِ الاِنْسَانِ نَفْسِهِ İnsanın kendisinin kemale ermesinin bir neticesidir وَهُوَ دَرَجَةُ الْوَلاَيَةِ الْخَاصَّةِ Ve o da velayet-i hassa derecesidir وَلٰكِنْ اِذَا ظَهَرَ فِي الصُّحْبَةِ Ancak sohbette göründüğünde وَحَصَلَتْ لَهُمْ اَحْوَالٌ وَمَوَاجِيدُ *(Ne?)* رُشْدٌ فِي الطَّالِبِينَ Talebelerde bir rüşt Ve onlar için hal ve vecdler oluştuğunda فَهِيَ أَيْضًا غَنِيمَةٌ O da bir ganimettir

وَحُكْمُهَا فِي Fena ve beka derecesine ulaşmasalar da وَإِنْ لَمْ يَبْلُغُوا حَدَّ الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ
هٰذَا الْوَقْتِ Bu zamanda onun hükmü حُكْمُ الْكِبْرِيتِ الْأَحْمَرِ Kibrit-i Ahmer'in hükmüdür
إِنْ فَعَلَ ذٰلِكَ أَيْضًا Eğer bunu da yapabilirse وَلٰكِنَّ تَعْلِيمَ الطَّرِيقَةِ Ancak tarikatı öğretmek
أَيًّا مَنْ كَانَ Kime olursa olsun *(Neden sonra?)* بَعْدَ الْاِسْتِخَارَاتِ وَالتَّوَجُّهَاتِ İstihare ve
teveccühlerden sonra مُنَاسِبٌ بَلْ لَازِمٌ Münasip ve hatta lazımdır وَيَنْبَغِي Ve gerekir
(Ne?) مِنْ هٰذَا Korku ve ürperti üzere olmanız *(Neden?)* أَنْ تَكُونُوا عَلَى خَوْفٍ وَخَشْيَةٍ
الْعَمَلِ Bu işten *(Niçin?)* حَذَرًا مِنْ تَسَلُّطِ الشَّيْطَانِ Şeytanın musallat olmasından
sakınmak için *(Ne yönden?)* مِنْ هٰذِهِ الْجِهَةِ Bu yönden أَعَاذَنَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Subhan olan
Allah bizi korusun *(Neden?)* مِنْ شَرِّهِ Onun şerrinden فَإِنْ أَتْمَمْتُمْ Şayet tamamlarsanız
(Neyi?) الْعَدَدَ الَّذِي أَمَرْتُكُمْ بِهِ Size emrettiğim sayıyı اِشْتَغِلُوا بِضِعْفِهِ Daha fazlasıyla
meşgul olunuz ثُمَّ أَخْبِرُونِي بَعْدَ ذٰلِكَ Bundan sonra da bana haber verin حَتَّى يَصْدُرَ
الْاِعْلَامُ Ta ki bildiri gönderilsin *(Neyin bildirisi?)* بِمَا يُنَاسِبُ الْحَالَ Halinize uygun olanın
bildirisi وَسَلِّمُوا مِنَّا Ve bizden selam söyleyin *(Kime?)* عَلَى الْأَصْحَابِ عِنْدَكُمْ
Yanınızdaki arkadaşlara وَوَصَلَتْ أَيْضًا Ve de ulaştı *(Ne?)* الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Kıymetli
sayfa الَّتِي كَتَبَهَا Ki onu yazmış *(Kim?)* السَّيِّدُ يَحْيَى Seyyid Yahya حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Subhan
olan Allah'a hamd olsun *(Ne üzere?)* عَلَى كَوْنِ قُلُوبِ النَّاسِ İnsanların kalplerinin olması
üzerine *(Ne olması?)* مُنْجَذِبَةً إِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve subhan olan Hak
hazretlerine çekilmiş وَكَوْنِهِمْ وَالِهِينَ مُشْتَاقِينَ Ve aşık ve müştak olmaları üzerine
(Kime?) إِلَى ذٰلِكَ الْجَنَابِ الْأَقْدَسِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Cenab-ı Mukaddes'e *(Ne
zamanda?)* فِي مِثْلِ هٰذَا الْوَقْتِ Böyle bir vakitte الَّذِي لَهُ كَمَالُ الْقُرْبِ Ki o, son derece
yakındır *(Neye?)* مِنَ الْقِيَامَةِ Kıyamete وَقَدْ وَرَدَ فِي الْخَبَرِ Haberde geçti ki, وَتَقُومُ السَّاعَةُ
Kıyamet kopacaktır *(Kimin üzerine?)* عَلَى أَشْرَارِ النَّاسِ İnsanların en şerlileri üzerine

اَلدُّعَاءُ عَلَى ظَهْرِ الْغَيْبِ Arkamızdan dua وَالتَّوَقُّعُ مِنَ الْاَحِبَّةِ Sevenlerden beklentimiz etmeleridir *(Neye?)* بِسَلَامَةِ الْخَاتِمَةِ Sonumuzun hayır olmasına رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا Rabbimiz! Bizim için tamamla *(Neyi?)* نُورَنَا Nurumuzu وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla اِنَّكَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ Zira sen her şeye gücü yetensin وَالسَّلَامُ اَوَّلاً وَآخِراً Evvel, ahir selamlar...

104. MEKTUP

١٠٤ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْمِائَةُ اِلَى الْحَضَرَاتِ ذَوِى الْبَرَكَاتِ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدٍ وَحَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ فِى بِشَارَتِهِمَا بِالْوُصُولِ اِلَى بَعْضِ الْمَرَاتِبِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى لَمْ يَكْتُبِ الْاَوْلَادُ الْكِرَامُ مُنْذُ مُدَّةٍ شَيْئًا مِنْ اَحْوَالِهِمُ الظَّاهِرَةِ وَالْبَاطِنَةِ وَلَعَلَّ ذٰلِكَ بِسَبَبِ طُرُوِّ النِّسْيَانِ وَالذُّهُولِ عَنْ حَالِ الْمَهْجُورِينَ بِوَاسِطَةِ تَمَادِى اَيَّامِ الْمُفَارَقَةِ وَلَنَا اَيْضًا اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿اَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ﴾ مُورِثُ التَّسَلِّى لِلْغُرَبَاءِ الْمَحْرُومِينَ وَالْعَجَبُ اَنَّ الْخَاطِرَ مُتَوَجِّهٌ اِلَى اَحْوَالِكُمْ دَائِمًا مَعَ عَدَمِ الْتِفَاتِكُمْ هٰذَا كُلِّهِ وَمُرِيدٌ لِكَمَالِكُمْ وَقَدْ كُنْتُ اَمْسِ عَقَدْتُ مَجْلِسَ السُّلُوكِ بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ فَظَهَرَ اَنَّ الْخِلْعَةَ الَّتِى كَانَتْ لِىَ انْفَصَلَتْ عَنِّى وَتَوَجَّهَتْ اِلَى خِلْعَةٍ اُخْرَى مَكَانَهَا فَوَقَعَ فِى الْخَاطِرِ اَنَّ هٰذِهِ الْخِلْعَةَ الزَّائِلَةَ هَلْ يُعْطَاهَا شَخْصٌ اَمْ لَا وَكُنْتُ اَتَمَنَّى اَنَّهَا اُعْطِيَهَا وَلَدِى الْاَرْشَدُ مُحَمَّدٌ مَعْصُومٌ فَرَاَيْتُ بَعْدَ لَمْحَةٍ اَنَّ وَلَدِى قَدْ اُعْطِيَهَا وَاُلْبِسَهَا بِالتَّمَامِ وَكَانَتْ تِلْكَ الْخِلْعَةُ الزَّائِلَةُ كِنَايَةً عَنْ مُعَامَلَةِ الْقَيُّومِيَّةِ الَّتِى تَتَعَلَّقُ بِالتَّرْبِيَةِ وَالتَّكْمِيلِ وَكَانَتْ هِىَ الْبَاعِثَةَ عَلَى ارْتِبَاطِ هٰذِهِ الْعَرْصَةِ الْمُجْتَمَعَةِ فَاِذَا انْتَهَتْ مُعَامَلَةُ هٰذِهِ الْخِلْعَةِ الْجَدِيدَةِ اِلَى آخِرِهَا وَصَارَتْ مُسْتَحَقَّةً لِلْخَلْعِ نَرْجُو مِنْ كَمَالِ الْكَرَمِ اَنْ يُعْطِيَهَا وَلَدِى الْاَعَزُّ مُحَمَّدٌ سَعِيدٌ وَهٰذَا الْفَقِيرُ يَسْاَلُ ذٰلِكَ بِالتَّضَرُّعِ عَلَى الدَّوَامِ وَيَفْهَمُ اَثَرَ الْاِجَابَةِ وَيَجِدُ وَلَدِى مُسْتَحَقًّا لِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ ﴿ع﴾ **لَا عُسْرَ فِى اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ** * وَالْاِسْتِعْدَادُ اَيْضًا مِنْ عَطَائِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ﴿شِعْرٌ﴾

مَا جِئْتُ مِنْ بَيْتِى بِشَيْءٍ اَوَّلًا * وَمَنَحْتَنِى مَا بِى وَاِنِّى بَعْضُ ذَا

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿اِعْمَلُوا اٰلَ دَاوُدَ شُكْرًا وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِيَ الشَّكُورُ﴾ وَاعْلَمُوا اَنَّ الشُّكْرَ عِبَارَةٌ عَنْ صَرْفِ الْعَبْدِ جَمِيعَ مَا اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ مِنَ الْجَوَارِحِ وَالْقُوَى الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ اِلَى مَا خَلَقَهَا اللّٰهُ وَاَعْطَاهُ لِاَجْلِهِ لَوْلَاهُ لَمَا حَصَلَ الشُّكْرُ وَاللّٰهُ الْمُوَفِّقُ وَمِثْلُ هٰذِهِ الْعُلُومِ مِنَ

اَلْاَسْرَارِ الْخَفِيَّةِ وَاِنْ قُلْنَاهُ جِهَارًا وَلٰكِنَّهُ لَازِمُ الْاِخْفَاءِ لِئَلَّا يَفْتِنَنَّ النَّاسُ ثُمَّ اِنَّ ذَاكَ الْمُشْكِلَ الَّذِي كَانَ فِيَّ مِنْ اَنَّ تِلْكَ الْمُعَامَلَةَ لَعَلَّهَا فِي عَالَمِ الْمِثَالِ قَدِ انْحَلَّ فِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ وَلَمْ يَبْقَ فِيهِ خَفَاءٌ اَصْلاً وَلَعَلَّ لِرُوحَانِيَّةِ الْخَوَاجَهْ مُعِينِ الدِّينِ أَيْضًا مَدْخَلاً فِي هٰذَا الْمَعْنَى وَلَعَلَّ ذٰلِكَ الْمُشْكِلَ بَاقٍ فِي خَاطِرِ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Said İle Muhammed Masum Hazretlerine gönderilmiştir**
- **Bir takım mertebelere ulaştıklarını müjdelemektedir**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Değerli çocuklarım zahir ve batın hallerine dair epey uzun bir zamandır bir şey yazmadılar. Belki de bunun sebebi unutmaları, ayrılık zamanın hayli uzamasından kaynaklanan uzaktakilerden gafil kalmalarıdır. Bizim de merhametlilerin en merhametlisi olan Allah'ımız vardır. Biçare gariplerin tesellisi *"Allah kuluna kafi değil midir?"*[30] ayetidir.

Hayret edilecek olun şudur ki, sizin bütün bu ilgisizliğinize rağmen gönlüm daima sizin hallerinize teveccüh halindedir, kemalinizi arzu etmektedir. Daha dün sabah namazından sonra sessiz bir şekilde oturmuştum. Gördüm ki, bana ait olan hil'at benden ayrıldı ve başka bir hil'at bana teveccüh ederek onun yerini aldı. Derken hatırıma, ayrılmış olan hil'at bir şahsa acaba verilecek midir, diye geldi. O hil'atın reşit oğlum Muhammed Masum'a verilmesini temenni ediyordum. Bir müddet sonra hil'atın oğluma verildiğini gördüm, onu tamamen giymişti. Üzerimden ayrılan hil'at, terbiye ve tekmil ile alakalı ve bu meydandaki kitleyle irtibata sebep olan kayyımlık muamelesinden kinayedir.

Bu yeni hil'atin muamelesi de nihayete erip artık çıkarılması gerektiğinde[31] son derece kerem sahibi Allah Teâlâ'dan onu aziz oğ-

[30] Zümer, 36.

[31] Yani İmam Rabbanî (k.s.) Hazretlerinin oğlu Muhammed Masum vefat ettiğinde...

lum Muhammed Said'e vermesini arzu etmekteyiz. Bu fakir her daim tazarru ile bunu istemektedir. Duasının kabul olunacağının işaretlerini de görmekte ve oğlunu bu bahtiyarlığa ehil bulmaktadır.

Kerem sahiplerinin hiçbir işinde zorluk yoktur.

Evimden bir şey getirmedin ben önceden de
Elimdekini sen verdin ben de ondan bir parça

Allah Teâlâ buyuruyor ki: *"Çalışın ey Davud hanedanı, şükür için çalışın. Ama kullarım içinde şükreden azdır"*[32]

Bilesiniz ki, şükür; kulun Allah Teâlâ'nın kendisine vermiş olduğu zahiri ve batini azalarının ve güçlerinin hepsini, ne için yaratılmış ve kula ne için verilmiş ise onun için kullanmaktır. Başarıyı veren Allah Teâlâ'dır. Bu tür ilimler, her ne kadar biz açıktan söylemiş olsak da, insanlar fitneye düşmesin diye, saklı tutulması gereken ilimlerdir. Sonra bu muamelenin misal aleminde gerçekleşmiş olabileceğine dair içimdeki müşkil de bu günlerde ortadan kalktı. Kesinlikle bir kapalılık kalmadı. Bu duruma Hâce Muînüd-din'in de bir etkisinin olabileceğini düşünmekteyim. Belki de Muhammed Masum'un hatırında hâlâ o müşkil duruyordur.

KELİME ANLAMI

104. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعُ وَالْمِائَةُ Yüz dördüncü mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ الْحَضَرَاتِ ذَوِى الْبَرَكَاتِ Bereket sahibi hazretler Hazreti Mahdumzade وَحَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدِ سَعِيدِ Ve Hazreti Mahdumzade اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدِ مَعْصُومِ Hâce Muhammed Said Hâce Muhammed Masum'a** *(Ne hakkındadır?)* **بِالْوُصُولِ اِلَى بَعْضِ İkisini müjdeleme hakkındadır** *(Ne ile?)* **فِى بِشَارَتِهِمَا الْمَرَاتِبِ Bazı mertebelere ulaşmakla. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun لَمْ يَكْتُبِ الْاَوْلَادُ الْكِرَامُ Kıymetli evlatlarım yazmadılar مُنْذُ مُدَّةٍ Bir süreden beri *(Ne yazmadılar?)* شَيْئًا Hiçbir şey *(Neden?)* مِنْ اَحْوَالِهِمُ الظَّاهِرَةِ وَالْبَاطِنَةِ Zahiri ve bâtini

[32] Sebe', 13.

hallerinden وَلَعَلَّ ذٰلِكَ Belki de bu بِسَبَبِ طُرُوِّ النِّسْيَانِ وَالذُّهُولِ Unutkanlık ve dalgınlığın arız olması sebebiyledir *(Neden?)* عَنْ حَالِ الْمَهْجُورِينَ Terkedilmişlerin halinden *(Hangi vesileyle?)* بِوَاسِطَةِ تَمَادِي اَيَّامِ الْمُفَارَقَةِ Ayrılık günlerinin uzaması vesilesiyle وَلَنَا اَيْضًا Bize de اَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ Merhametlilerin en merhametlisi vardır اَلَيْسَ اللّٰهُ بِكَافٍ عَبْدَهُ Allah kuluna yetmez mi? (ayeti) مُورِثُ التَّسَلِّي Teselli vermektedir *(Kime?)* لِلْغُرَبَاءِ الْمَحْرُومِينَ Mahrum gariplere وَالْعَجَبُ Ne gariptir ki, اَنَّ الْخَاطِرَ Benim aklım مَعَ عَدَمِ الْيِفَاتِكُمْ هٰذَا مُتَوَجِّهٌ اِلَى اَحْوَالِكُمْ دَائِمًا Sürekli sizin hallerinize yöneliktir كُلِّهِ Sizin tüm bu ilgisizliğinize rağmen وَمُرِيدٌ لِكَمَالِكُمْ Ve sizin kemalinizi istemektedir وَقَدْ كُنْتُ اَمْسِ عَقَدْتُ Ben daha dün kurmuştum *(Ne?)* مَجْلِسَ السُّلُوكِ Sülük meclisi *(Ne zaman?)* بَعْدَ صَلَاةِ الصُّبْحِ Sabah namazından sonra فَظَهَرَ Ve göründü ki, اَنَّ الْخِلْعَةَ الَّتِي كَانَتْ لِي Benim olan hilat, kaftan اِنْفَصَلَتْ عَنِّي Benden ayrıldı gitti وَتَوَجَّهْتُ Ve ben de yöneldim *(Neye?)* اِلَى خِلْعَةٍ اُخْرَى مَكَانَهَا Onun yerine başka bir hilata فَوَقَعَ فِي الْخَاطِرِ Ve aklıma geldi ki, اَنَّ هٰذِهِ الْخِلْعَةَ الزَّائِلَةَ Şu giden hilat هَلْ يُعْطَاهَا شَخْصٌ Başka birine verilir mi? اَمْ لَا Yoksa verilmez mi? وَكُنْتُ اَتَمَنَّى Ve istiyordum *(Neyi?)* اَنَّهَا اُعْطِيَهَا Onun verilmesini *(Kime?)* وَلَدِي الْاَرْشَدُ Pek reşit oğlum مُحَمَّدُ مَعْصُومٌ Muhammed Masum'a فَرَاَيْتُ بَعْدَ لَمْحَةٍ Ve biraz sonra gördüm ki, اَنَّ وَكَانَتْ وَلَدِي قَدْ اُعْطِيَهَا O, oğluma verildi وَاُلْبِسَهَا بِالتَّمَامِ Ve ona tamamen giydirildi وَكَانَتْ تِلْكَ الْخِلْعَةُ الزَّائِلَةُ Ve bu giden hilat كِنَايَةً Kinaye idi *(Neden?)* عَنْ مُعَامَلَةِ الْقَيُّومِيَّةِ Kayyumiyet muamelesinden اَلَّتِي تَتَعَلَّقُ Ki o alakalıdır *(Ne ile?)* بِالتَّرْبِيَةِ وَالتَّكْمِيلِ Terbiye ve tekmil ile عَلَى ارْتِبَاطِ هٰذِهِ الْعَرْصَةِ الْمُجْتَمَعَةِ Ve o sebep idi *(Neye?)* وَكَانَتْ هِيَ الْبَاعِثَةَ Şu toplanılan yerin irtibatına فَاِذَا انْتَهَتْ Ve vardığında *(Ne?)* مُعَامَلَةُ هٰذِهِ الْخِلْعَةِ الْجَدِيدَةِ Bu yeni hilatin muamelesi *(Nereye?)* اِلَى آخِرِهَا Sonuna وَصَارَتْ مُسْتَحَقَّةً لِلْخَلْعِ

Ve çıkarılmaya müstahak olduğunda نَرْجُو مِنْ كَمَالِ الْكَرَمِ Allah'ın fazlı kereminden umuyoruz *(Neyi?)* اَنْ يُعْطَيَهَا Onun verilmesini *(Kime?)* وَلَدِى الْاَعَزُّ Pek aziz evladım مُحَمَّدٌ سَعِيدٌ Muhammed Said'e وَهٰذَا الْفَقِيرُ Ve bu fakir يَسْأَلُ ذٰلِكَ Bunu istemektedir *(Nasıl?)* بِالتَّضَرُّعِ عَلَى الدَّوَامِ Sürekli yalvararak وَيَفْهَمُ اَثَرَ الْاِجَابَةِ Ve kabul eserini hissetmektedir وَيَجِدُ وَلَدِى مُسْتَحَقًّا Ve oğlumu müstahak bulmaktayım *(Neye?)* لِهٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlete ﴿ع﴾ Mısra: لَا عُسْرَ Zorluk yoktur *(Nerede?)* فِى اَمْرٍ مَعَ الْكِرَامِ Kerem sahipleriyle yapılan işte وَالْاِسْتِعْدَادُ اَيْضًا Kabiliyet dahi مِنْ عَطَائِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Yüce ve subhan olan Allah'ın vergisidir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

مَا جِئْتُ Getirmedim *(Nereden?)* مِنْ بَيْتِى Evimden *(Ne?)* بِشَيْءٍ Hiçbir şey اَوَّلًا Öncelikle وَمَنَحْتَنِى Sen bana ihsan ettin *(Neyi?)* مَا بِى Bende olanı وَاَنَا Ve ben بَعْضُ ذَا Onun bir kısmıyım.

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى Yüce Allah buyurdu ki: اِعْمَلُوا آلَ دَاوُدَ Ey Davud hanedanı شُكْرًا Şükür için (çalışın) وَقَلِيلٌ مِنْ عِبَادِىَ الشَّكُورُ Kullarımdan şükreden azdır. وَاعْلَمُوا Biliniz ki, اَنَّ الشُّكْرَ عِبَارَةٌ Şükür ibarettir *(Neden?)* عَنْ صَرْفِ الْعَبْدِ Kulun harcamasından مِنَ الْجَوَارِحِ وَالْقُوَى الظَّاهِرِيَّةِ *(Neyi?)* جَمِيعَ مَا اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَيْهِ Allah'ın ona ihsan ettiği tüm وَالْبَاطِنِيَّةِ Zahiri ve bâtini güç ve kuvvetini *(Neye harcamasıdır?)* اِلَى مَا خَلَقَهَا اللّٰهُ Allah'ın onları (kendisi için) yarattığı وَاَعْطَاهُ لِاَجْلِهِ Ve onun için verdiği şeye *(Öyle şey ki,)* لَوْلَاهُ Eğer o olmasaydı لَمَا حَصَلَ الشُّكْرُ Şükür hasıl olmazdı وَاللّٰهُ الْمُوَفِّقُ Başarıya ulaştıran Allah'tır وَمِثْلُ هٰذِهِ الْعُلُومِ Bu gibi ilimler مِنَ الْاَسْرَارِ الْخَفِيَّةِ Gizli sırlardandır وَلٰكِنَّهُ لَازِمُ الْاِخْفَاءِ Ancak وَاِنْ قُلْنَاهُ جِهَارًا Her ne kadar biz onu açıkça söylesek de ثُمَّ اِنَّ Onun gizlenmesi gerekir *(Niye?)* لِئَلَّا يَفْتِنَ النَّاسَ İnsanlar fitneye düşmesin diye مِنْ اَنَّ تِلْكَ الْمُعَامَلَةَ ذَاكَ الْمُشْكِلَ الَّذِى كَانَ فِىَّ Sonra bende olan şu sorun (ki o da)

قَدِ انْحَلَّ فِي هٰذِهِ لَعَلَّهَا فِي عَالَمِ الْمِثَالِ Galiba misal alemindedir (sorunu) Bu muamele الْأَيَّامِ Şu günlerde çözülüverdi وَلَمْ يَبْقَ فِيهِ خَفَاءٌ أَصْلاً Onda hiçbir kapalılık kalmadı وَلَعَلَّ لِرُوحَانِيَّةِ الْخَوَاجَهْ مُعِينِ الدِّينِ أَيْضًا Galiba Hâce Muiniddin'in ruhaniyetinin de مَدْخَلاً فِي هٰذَا الْمَعْنَى Bu manada bir etkisi vardır وَلَعَلَّ ذٰلِكَ الْمُشْكِلَ Ve sanırım bu sorun بَاقٍ فِي خَاطِرِ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ Hala Muhammed Masum'un aklındadır.

105. MEKTUP

١٠٥ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْمِائَةُ: اِلَى الشَّيْخِ حَسَنِ الْبَرْكِيِّ فِي جَوَابِ كِتَابِهِ الَّذِي كَتَبَهُ لِبَيَانِ اَحْوَالِهِ وَفِي الْحَثِّ عَلَى اِحْيَاءِ السُّنَّةِ وَالتَّحْذِيرِ عَنِ ارْتِكَابِ الْبِدْعَةِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ سَرَّتْ صَحِيفَةُ اَخِيَ الْاَعَزِّ الشَّيْخِ حَسَنِ اَحْسَنَ اللّٰهُ حَالَهُ بِوُصُولِهَا وَقَدِ انْدَرَجَ فِيهَا مِنَ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ فَزَادَتْ مُطَالَعَتُهَا فَرَحًا عَلَى فَرَحٍ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ كُلُّهُ عُلُومٌ صَحِيحَةٌ وَمَعَارِفُ صَادِقَةٌ مُطَابِقَةٌ لِلْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ مُوَافِقَةٌ لِاعْتِقَادِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْاِسْتِقَامَةَ وَاَوْصَلَ اِلَى مُنْتَهَى الْمَقَاصِدِ الْعَلِيَّةِ وَكَتَبْتَ مِنْ رَفْعِ الْبِدَعِ شَمَّةً يَا لَهَا مِنْ نِعْمَةٍ عَظِيمَةٍ لَوْ وُفِّقَ شَخْصٌ لِرَفْعِ بِدْعَةٍ مِنَ الْبِدَعِ فِي مِثْلِ هٰذَا الْوَقْتِ الَّذِي تَرَاكَمَتْ فِيهِ ظُلُمَاتُ الْبِدْعَةِ وَاَحْيَا سُنَّةً مِنَ السُّنَنِ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْاَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ «مَنْ اَحْيَا سُنَّةً مَيِّتَةً فَلَهُ ثَوَابُ مِائَةِ شَهِيدٍ» فَلْيُعْلَمْ دَرَجَةُ هٰذَا الْعَمَلِ مِنْ هٰهُنَا وَلٰكِنْ يَنْبَغِي اَنْ يُرَاعِيَ دَقِيقَةً وَهِيَ اَنْ لَا يَنْجَرَّ الْاَمْرُ اِلَى اِيقَاظِ الْفِتْنَةِ وَاَنْ لَا تَكُونَ الْحَسَنَةُ الْوَاحِدَةُ بَاعِثَةً عَلَى سَيِّئَاتٍ كَثِيرَةٍ فَاِنَّ الزَّمَانَ آخِرُ الْاَزْمَانِ وَاَوَانُ ضَعْفِ الْاِسْلَامِ وَالْاِيمَانِ وَحَصَلَ الْاَفْرَاحُ وَالْمَسَرَّاتُ اَيْضًا مِنْ مُطَالَعَةِ الرِّسَالَةِ الَّتِي اَرْسَلْتَهَا اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْمُوَافَقَةُ فِي الْعُلُومِ لِهٰذَا الْفَقِيرِ كَثِيرَةٌ وَفِي الْكَشْفِ مُطَابَقَةٌ وَالْاَنْظَارُ اَيْضًا عَالِيَةٌ وَقَدْ كُنْتُ فَوَّضْتُ كِتَابَكَ الَّذِي كَانَ مُتَضَمِّنًا لِلْاَحْوَالِ وَالْعُلُومِ وَالْاِسْتِفْسَارَاتِ اِلَى اَخِي مُحَمَّدٍ هَاشِمٍ الْكِشْمِيِّ لِيُحْضِرَهُ وَقْتَ تَحْرِيرِ الْجَوَابِ فَاَضَاعَهُ اتِّفَاقًا وَلِهٰذَا وَقَعَ التَّوَقُّفُ فِي تَفْصِيلِ الْاَجْوِبَةِ وَمَا بَقِيَ مِنْهَا فِي الْخَاطِرِ كَتَبْتُ جَوَابَهُ وَمُجْمَلُهَا اَنَّهَا اَحْوَالٌ مُسْتَحْسَنَةٌ وَعُلُومٌ صَحِيحَةٌ ثُمَّ اِنَّهُ يَنْبَغِي لَكُمُ السَّعْيُ الْبَلِيغُ فِي تَرْبِيَةِ اَوْلَادِ الْمَرْحُومِ الْمَغْفُورِ لَهُ مَوْلَانَا اَحْمَدَ وَتَعْلِيمِهِمْ وَرِعَايَةِ الْهِدَايَةِ بِالْآدَابِ الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ وَعَلَيْكُمْ بِدَلَالَةِ سَائِرِ الْاَصْحَابِ الْفُقَرَاءِ بَلْ جَمِيعِ اَهْلِ الْاِسْلَامِ الْكَائِنِينَ فِي تِلْكَ الْبُقْعَةِ عَلَى الشَّرِيعَةِ وَالْتِزَامِ السُّنَّةِ وَتَهْدِيدِهِمْ وَتَحْذِيرِهِمْ عَنِ ارْتِكَابِ الْبِدْعَةِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ وَقَدْ اَرْسَلَ اِلَيْكُمُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٌ هَاشِمٌ

نُقُولَ بَعْضِ مَكَاتِيبِ الْجِلْدِ الثَّالِثِ نَفَعَكُمُ اللهُ بِهَا وَاَوْقَاتُ الْفَقِيرِ مُخْتَلِفَةٌ فَاَحْيَانًا تَظْهَرُ الرَّغْبَةُ فِي تَسْوِيدِ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ بِلاَ اخْتِيَارٍ وَفِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ تَظْهَرُ النَّفْرَةُ مِنَ الْكِتَابَةِ مَعَ اِفَاضَةِ الْاَسْرَارِ الْغَرِيبَةِ بِحَيْثُ لَا يُسْتَطَابُ اَخْذُ الْقَلَمِ بِالْيَدِ فَبِنَاءً عَلَى ذٰلِكَ يَقَعُ الْفُتُورُ فِي تَفْصِيلِ جَوَابِ كُتُبِكُمُ الَّتِي وَصَلَتْ وَلَا اَقْدِرُ اَنْ اَكْتُبَ شَيْئًا بِالتَّكَلُّفِ وَبَقِيَّةُ الْاَحْوَالِ مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ وَقَدْ تَيَسَّرَ التَّخَلُّصُ بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ مِنْ رَفَاقَةِ الْعَسْكَرِ اَدَامَ اللهُ لَنَا الْاِسْتِقَامَةَ وَلِجَمِيعِ الْاَصْحَابِ الْكَائِنِينَ هُنَاكَ دَعْوَاتٌ مَخْصُوصَةٌ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Şeyh Hasan el-Berkî'ye gönderilmiştir**
- **Sünnetleri ihya ve bidatleri terk etmeye teşvik**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Kardeşim şeyh Hasan'ın mektubu ulaştı, çok sevindim. Allah Teâlâ vuslata erdirmekle halini güzelleştirsin. Mektubunuzda bir takım ilim ve maarifetlerin olduğunu görünce sevincimiz bir o kadar daha arttı. Allah Sübhânehû'ye hamd ve senalar olsun. Hepsi de doğru ilim ve marifetlerdir. Kitap ve sünnete uygun, ehl-i sünnet itikadına muvafıktır. Allah Teâlâ istikamet ile rızıklandır-sın. Yüce hedeflerin nihayetlerine erdirsin!

Bidatlerin ortadan kaldırılması ile ilgili bir nebze malumat yazmışsınız. Bidat karanlıklarının bastırdığı böyle bir zamanda bir şahsın bir bidati ortadan kaldırmaya, bir sünneti ihyaya muvaffak olması ne büyük bir nimettir! Sahih hadislerde rivayet edilmektedir ki: *"Kim ölü bir sünneti ihya ederse ona yüz şehit ecri verilir"*[33]. Bu amelin büyüklüğü bu mükafattan da anlaşılmaktadır.

Ancak bir inceliğe dikkat etmek gerekir; bu yapılırken fitneyi uyandırmamalı ve bir güzellik pek çok kötülüğe kapı aralamamalıdır. Zira iyi bilinmelidir ki, zaman ahir zamandır, İslam'ın ve imanın güçsüz kaldığı bir dönemdir.

---

[33] Bkz, Hindi, Kenzu'l-Ummal, nr. 908'de bu manaya yakın farklı bir lafızla gelmektedir.

Göndermiş olduğun mektubu okuyarak mutlu ve memnun olduk. Allah Sübhânehû'ye hamd u senalar olsun ki, bu ilimlerde bu fakirin muvaffakiyetleri çok, keşifleri vakıa mutabık ve nazarları pek yüksektir.

Hallerini, bir takım bilgileri ve sorularını içeren mektubunu, cevap yazacağımız sırada getirsin diye, kardeşim Muhammed Haşim el-Kişmî'ye vermiştim, ancak mektubu kaybetmiş bulunmaktadır. Bu nedenledir ki, size cevap yazmakta duraksamış bulunmaktayım. Aklımda kalanların cevabını yazıyorum. Özetle söylemek gerekirse halleriniz güzel, ilimleriniz doğrudur.

Bir de söylemem gerekir ki, merhum ve mağfur Mevlana Ahmed'in çocuklarının terbiyesi ve talimleri için gayet hassas bir şekilde koşturmanız, zahiri ve batini edeplerle hidayet üzere olmanız lazımdır. O bölgede bulunan sair dervişleri, hatta bütün ehli İslam'ı şeriata ve sünnete bağlılığa çağırmanız, bidatleri işlemekten men ve tehdit etmeniz gerekir. Başarıya ulaştıran Allah Sübhânehû'dür.

Hâce Muhammed Haşim, üçüncü ciltteki bazı nakilleri size göndermiş bulunmaktadır, Allah Teâlâ onlardan faydalanmanızı nasip etsin.

Bu fakirin hali birbirini tutmamaktadır, bazen isteksizlik bir takım bilgileri ve marifetleri yazmaya karşı aşırı bir istek içimden geliyor, bazen de gönlüme bir takım gizli sırlar akmakla beraber içimden yazmaya karşı bir isteksizlik uyanıyor, kalemi elime almak istemiyorum.

Binaenaleyh mektubunuzda sormuş olduğunuz soruların ayrıntılı cevaplarına karşı bir isteksizlik hali oluyor, zorlamayla da bir şey yazamamaktayım.

Diğer haller Allah Sübhânehû'ye hamd olsun iyidir. Askerin arkadaşlığından, Allah Sübhânehû'nün inayeti ile, kurtulmuş olduk. Allah Teâlâ bizleri ve oradaki bütün dostları istikamet üzere devam ettirsin. Özel olarak hepsine dua ederim.

Vesselam.

KELİME ANLAMI

105. ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسُ وَالْمِائَةُ Yüz beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الشَّيْخِ حَسَنِ الْبَرْكِيِّ Şeyh Hasan Berki'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي جَوَابِ كِتَابِهِ الَّذِي كَتَبَهُ Yazdığı mektubun cevabı hakkındadır** *(Niçin yazdığı?)* **لِبَيَانِ اَحْوَالِهِ Hallerini açıklamak için** *(Daha ne hakkındadır?)* **وَفِي الْحَثِّ عَلَى اِحْيَاءِ السُّنَّةِ Sünneti ihyaya teşvik وَالتَّحْذِيرِ عَنِ ارْتِكَابِ الْبِدْعَةِ Bidat işlemekten de sakındırmak hakkındadır.﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ سَرَّتْ Kuşkusuz sevinç vermiştir *(Ne?)* صَحِيفَةُ اَخِيَ الْاَعَزِّ الشَّيْخِ حَسَنِ Pek aziz kardeşim Şeyh Hasan'ın mektubu اَحْسَنَ اللّٰهُ حَالَهُ Allah halini güzel eylesin *(Nasıl sevinç vermiştir?)* بِوُصُولِهَا (Elimize) ulaşmasıyla وَقَدِ انْدَرَجَ فِيهَا Ve içinde yer almış *(Ne?)* مِنَ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ İlim ve marifetler فَزَادَتْ مُطَالَعَتُهَا Onları okumak artırdı *(Neyi?)* فَرَحًا عَلَى فَرَحٍ Neşe üzerine neşeyi حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'a hamd olsun ki كُلُّهُ عُلُومٌ صَحِيحَةٌ Hepsi geçerli ilimler وَمَعَارِفُ صَادِقَةٌ Ve doğru marifetler مُوَافِقَةٌ لِاعْتِقَادِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ Fırka-ı naciyenin inancına uygun مُطَابِقَةٌ لِلْكِتَابِ وَالسُّنَّةِ Kitap ve sünnete denk رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْاِسْتِقَامَةَ Subhan olan Allah istikamet versin وَاَوْصَلَ Ve ulaştırsın *(Nereye?)* اِلَى مُنْتَهَي الْمَقَاصِدِ الْعَلِيَّةِ Yüce hedeflerin son noktasına وَكَتَبْتَ Ve yazmışsın *(Ne?)* شَمَّةً مِنْ رَفْعِ الْبِدَعِ Bid'atı kaldırma konusundan bir nebze يَا لَهَا مِنْ نِعْمَةٍ عَظِيمَةٍ Ne büyük bir nimettir لَوْ وُفِّقَ شَخْصٌ Şayet bir kişi muvaffak kılınsa *(Neye?)* لِرَفْعِ بِدْعَةٍ مِنَ الْبِدَعِ Bid'atlardan birini kaldırmaya *(Ne zamanda?)* فِي مِثْلِ هٰذَا الْوَقْتِ Böyle bir zamanda اَلَّذِي تَرَاكَمَتْ فِيهِ Ki, bu zamanda kat kat olmuştur *(Ne?)* ظُلُمَاتُ الْبِدْعَةِ Bid'at karanlıkları *(Daha?)* وَاَحْيَا سُنَّةً مِنَ السُّنَنِ Ve sünnetlerden birini ihya etse وَقَدْ وَرَدَ فِي الْاَحَادِيثِ الصَّحِيحَةِ Sahih hadislerde gelmiştir ki, مَنْ اَحْيَا Kim ihya ederse *(Neyi?)* سُنَّةً مَيِّتَةً Unutulmuş bir sünneti فَلَهُ ثَوَابُ مِائَةِ شَهِيدٍ Ona yüz şehit sevabı vardır فَلْيُعْلَمْ Bilinsin *(Ne?)* دَرَجَةُ هٰذَا الْعَمَلِ Bu amelin derecesi *(Nereden?)* مِنْ هٰهُنَا Bu hadisten وَلٰكِنْ يَنْبَغِي Ancak gerekir *(Ne?)* اَنْ يُرَاعِيَ دَقِيقَةً

Bir inceliğe dikkat etmek وَهِيَ اَنْ لاَ يَتْجَرَّ الْاَمْرُ O da, işin varmamasıdır *(Nereye?)* اِلَى اِيقَاظِ الْفِتْنَةِ Fitne uyandırmaya وَاَنْ لاَ تَكُونَ الْحَسَنَةُ الْوَاحِدَةُ Ve bir iyiliğin olmamasıdır *(Ne?)* فَاِنَّ الزَّمَانَ آخِرُ الْاَزْمَانِ بَاعِثَةٌ عَلَى سَيِّئَاتٍ كَثِيرَةٍ Bir çok kötülüğe sebep Çünkü zaman ahir zamandır وَاَوَانُ ضَعْفِ الْاِسْلاَمِ وَالْاِيمَانِ Ve İslam ve imanın zayıf olduğu vakittir وَحَصَلَ الْاَفْرَاحُ وَالْمَسَرَّاتُ اَيْضًا Ve yine neşe ve sevinçler hasıl oluşmuştur *(Neden?)* اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ مِنْ مُطَالَعَةِ الرِّسَالَةِ الَّتِي اَرْسَلْتَهَا Gönderdiğin risaleyi okumaktan سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'a hamd olsun ki, اَلْمُوَافَقَةُ فِي الْعُلُومِ İlimlerde muvafakat *(Kime?)* لِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire *(Nedir?)* كَثِيرَةٌ Çoktur وَفِي الْكَشْفِ مُطَابَقَةٌ Keşifte uygunluk vardır وَالْاَنْظَارُ اَيْضًا عَالِيَةٌ Görüşler de yüksektir وَقَدْ كُنْتُ فَوَّضْتُ كِتَابَكَ Ben senin mektubunu teslim etmiştim *(Hangi mektup?)* اَلَّذِي كَانَ مُتَضَمِّنًا İçeren mektubu *(Neyi?)* اِلَى لِلْاَحْوَالِ وَالْعُلُومِ وَالْاِسْتِفْسَارَاتِ Halleri, ilimleri ve soruları *(Kime teslim etmiştim?)* اَخِي مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ Kardeşim Muhammed Haşim Kişmi'ye *(Niye?)* لِيُحْضِرَهُ Hazır bulundursun diye *(Ne zaman?)* وَقْتَ تَحْرِيرِ الْجَوَابِ Cevap yazılacağı zaman فَاَضَاعَهُ اِتِّفَاقًا Ne tesadüf ki, onu kaybetmiş وَلِهٰذَا وَقَعَ التَّوَقُّفُ Bu sebeple bir duraksama oldu *(Nerede?)* وَمَا بَقِيَ مِنْهَا فِي الْخَاطِرِ فِي تَفْصِيلِ الْاَجْوِبَةِ Cevapların tafsilinde Onlardan aklımda kalanın كَتَبْتُ جَوَابَهُ وَمُجْمَلُهَا Cevabını yazdım Ve genel olarak اَنَّهَا اَحْوَالٌ Onlar güzel haller وَعُلُومٌ صَحِيحَةٌ Ve geçerli ilimlerdir مُسْتَحْسَنَةٌ ثُمَّ اِنَّهُ يَنْبَغِي لَكُمُ Sonra size gerekir *(Ne?)* اَلسَّعْيُ الْبَلِيغُ Ciddi bir çalışma *(Ne uğrunda?)* فِي تَرْبِيَةِ اَوْلاَدِ الْمَرْحُومِ الْمَغْفُورِ لَهُ مَوْلاَنَا اَحْمَدَ Merhum ve mağfur Mevlana Ahmed'in evlatlarının eğitim وَتَعْلِيمِهِمْ Ve öğretimi uğrunda *(Daha ne gerekir?)* وَرِعَايَةُ الْهِدَايَةِ Erişmelerine dikkat etmeniz *(Neye?)* وَعَلَيْكُمْ بِالْآدَابِ الظَّاهِرِيَّةِ وَالْبَاطِنِيَّةِ Zahiri ve bâtini edeplere Ve de önem verin *(Neye?)* بَلْ بِدَلاَلَةِ سَائِرِ الْاَصْحَابِ الْفُقَرَاءِ Diğer fakir dostları yönlendirmeye جَمِيعِ اَهْلِ الْاِسْلاَمِ Hatta tüm Ehli İslam'ı *(Nerede bulunan?)* اَلْكَائِنِينَ فِي تِلْكَ الْبُقْعَةِ O yerde bulunan *(Neye yönlendirmeye?)* عَلَى الشَّرِيعَةِ Şeriata وَالْتِزَامِ السُّنَّةِ Ve sünnete sarılmaya *(Daha neye önem verin?)* وَتَهْدِيدِهِمْ وَتَحْذِيرِهِمْ Onları tehdit edip korkutmaya *(Neden?)*

عَنِ ارْتِكَابِ الْبِدْعَةِ Bid'at işlemekten وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُوَفِّقُ Subhan olan Allah başarıya ulaştırandır وَقَدْ اَرْسَلَ اِلَيْكُمْ Ve size gönderdi *(Kim?)* اَلْخواجَهْ مُحَمَّدٌ هَاشِمٌ Hâce Muhammed Haşim *(Neyi?)* نُقُولَ بَعْضِ مَكَاتِيبِ الْجِلْدِ الثَّالِثِ Üçüncü cildin bazı mektuplarının nüshasını نَفَعَكُمُ اللهُ بِهَا Allah onlarla size fayda versin وَاَوْقَاتُ الْفَقِيرِ مُخْتَلِفَةٌ Fakirin vakitleri çok değişik فَاَحْيَانًا تَظْهَرُ الرَّغْبَةُ Bazen istek zuhur ediyor *(Hangi konuda?)* فِي تَسْوِيدِ الْعُلُومِ وَالْمَعَارِفِ İlim ve marifetleri yazma konusunda *(Nasıl zuhur ediyor?)* بِلاَ اخْتِيَارٍ Elimde olmadan وَفِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ تَظْهَرُ Bazı vakitlerde de zuhur ediyor *(Ne?)* اَلنَّفْرَةُ مِنَ الْكِتَابَةِ Yazmaktan nefret مَعَ اِفَاضَةِ الْاَسْرَارِ الْغَرِيبَةِ Çok garip sırların akıtılmasına rağmen بِحَيْثُ لاَ يُسْتَطَابُ Öylesine ki, hiç hoşuma gitmiyor *(Ne?)* يَقَعُ الْفُتُورُ فَبِنَاءً عَلَى ذٰلِكَ İşte buna bağlı olarak اَخْذُ الْقَلَمِ بِالْيَدِ Kalemi ele almak Gevşeklik baş gösteriyor *(Ne hususunda?)* فِي تَفْصِيلِ جَوَابِ كُتُبِكُمُ الَّتِي وَصَلَتْ Gelen mektuplarınıza ayrıntılı cevap verme hususunda وَلاَ اَقْدِرُ Ve güç yetiremiyorum *(Neye?)* اَنْ اَكْتُبَ شَيْئًا Bir şey yazmaya *(Nasıl?)* بِالتَّكَلُّفِ Zorla وَبَقِيَّةُ الْاَحْوَالِ Diğer haller مُسْتَوْجِبَةٌ لِلْحَمْدِ Allah'a hamdi gerektirmektedir وَقَدْ تَيَسَّرَ التَّخَلُّصُ Ve kurtulmak nasip oldu *(Ne ile?)* بِعِنَايَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ Allah'ın yardımıyla *(Neden?)* مِنْ رَفَاقَةِ الْعَسْكَرِ Asker refakatinden اَدَامَ اللهُ لَنَا الْاِسْتِقَامَةَ Allah bize istikameti daim eylesin وَلِجَمِيعِ الْاَصْحَابِ Ve orada bulunun tüm dostlara da دَعَوَاتٌ مَخْصُوصَةٌ Özel dualar وَالْكَائِنِينَ هُنَاكَ وَالسَّلاَمُ Ve selamlar...

106. MEKTUP

١٠٦ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْمِائَةُ: اِلَى حَضَرَاتِ الْمَخَادِيمِ سَلَّمَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ فِي بَيَانِ وَاقِعَتِهِ الَّتِي رَأَى فِيهَا النَّبِيَّ ﷺ وَنَالَ مِنْهُ الْبِشَارَاتِ الْعُلْيَا﴾

قَدْ وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ مِنْ اَوْلَادِيَ الْكِرَامِ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ عَلَى مَا كَانُوا عَلَى الصِّحَّةِ وَالْعَافِيَةِ وَاَكْتُبُ الْمُعَامَلَةَ الَّتِي ظَهَرَتِ الْيَوْمَ جَدِيدَةً يَنْبَغِي اسْتِمَاعُهَا بِكَمَالِ الْاِصْغَاءِ كُنْتُ الْبَارِحَةَ الَّتِي هِيَ لَيْلَةُ السَّبْتِ ذَهَبْتُ اِلَى مَجْلِسِ السُّلْطَانِ فَلَمَّا رَجَعْتُ مِنْهُ بَعْدَ مُضِيِّ مِقْدَارِ ثَلَاثِ سَاعَاتٍ مِنَ اللَّيْلِ وَسَمِعْتُ مِنَ الْحَافِظِ ثَلَاثَةَ اَجْزَاءَ مِنَ الْقُرْآنِ وَمَضَى مِنَ اللَّيْلِ اَزْيَدَ مِنْ سِتِّ سَاعَاتٍ تَيَسَّرَ النَّوْمُ وَحَيْثُ كَانَ بِي تَعَبُ اللَّيْلِ نُمْتُ بَعْدَ حَلْقَةِ الصُّبْحِ فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ ﷺ قَدْ كَتَبَ الْاِجَازَةَ لِلْفَقِيرِ كَمَا هُوَ عَادَةُ الْمَشَائِخِ مِنْ كِتَابَةِ الْاِجَازَةِ لِلْخُلَفَاءِ وَوَاحِدٌ مِنْ اَصْحَابِيَ الْمُخْلِصِينَ مُتَصَدٍّ لِهٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ فَظَهَرَ فِي تِلْكَ الْاَثْنَاءِ اَنَّ فِي اِمْضَاءِ الْاِجَازَةِ نَحْوًا مِنَ الْفُتُورِ وَوَجْهُ الْفُتُورِ اَيْضًا مَعْلُومٌ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ فَحَمَلَ الَّذِي هُوَ مُتَصَدٍّ لِهٰذِهِ الْخِدْمَةِ مِنْ اَصْحَابِي تِلْكَ الْاِجَازَةَ اِلَى مُلَازَمَتِهِ ﷺ مَرَّةً ثَانِيَةً وَكَتَبَ النَّبِيُّ ﷺ عَلَى ظَهْرِهَا اِجَازَةً اُخْرَى اَوْ اَمَرَ الْغَيْرَ بِكِتَابَتِهَا لَمْ اَقْدِرْ عَلَى تَشْخِيصِ ذٰلِكَ وَلٰكِنَّهُ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ ﷺ مَعْلُومٌ وَبَعْدَ الْكِتَابَةِ زَيَّنَهَا بِخَتْمِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَمَضْمُونُ تِلْكَ الْاِجَازَةِ هُوَ اَنَّهُ قَدْ اُعْطِيتَ اِجَازَةَ الْآخِرَةِ عِوَضًا عَنْ اِجَازَةِ الدُّنْيَا وَاُعْطِيتَ نَصِيبًا مِنْ مَقَامِ الشَّفَاعَةِ وَالْكَاغِدُ اَيْضًا طُولَانِيٌّ وَكُتِبَ فِيهِ سُطُورٌ كَثِيرَةٌ وَاَنَا اَسْئَلُ مِنَ الْمُتَصَدِّي لِتِلْكَ الْخِدْمَةِ اَنَّ اَيًّا مِنْهُمَا الْاُولَى وَاَيًّا مِنْهُمَا الثَّانِيَةُ وَاَنَا اَجِدُنِي فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ فِي مَحَلِّ وَاحِدٍ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ وَاُعَاشِرُهُ كَالْوَلَدِ مَعَ الْوَالِدِ وَلَيْسَ حُضُورُهُ وَحُضُورُ اَهْلِ بَيْتِهِ غَرِيبًا لِي وَاَنَا اَخَذْتُ ذٰلِكَ الْكَاغِدَ بِيَدِي وَلَفَفْتُهُ وَكُنْتُ دَاخِلًا فِي حَرَمِهِ الشَّرِيفِ كَالْاَوْلَادِ الْمَحَارِيمِ وَتَأْمُرُنِي اُمَّهَاتُ الْمُؤْمِنِينَ فِي حُضُورِهِ ﷺ بِبَعْضِ الْخِدْمَاتِ بِالْاِهْتِمَامِ التَّامِّ وَتَقُولُ كُنْتُ مُنْتَظِرَةً لَكَ يَنْبَغِي

اَنْ تَفْعَلَ كَذَا وَ كَذَا فَعَرَضَتِ الْاِفَاقَةُ فِي تِلْكَ الْاَثْنَاءِ وَارْتَفَعَ مِنَ الْخَاطِرِ وَجْهُ ذٰلِكَ الْفُتُورِ وَبِالْقَدْرِ الْيَسِيرِ مِنْ فَتْحِ الْعَيْنِ زَالَتْ خُصُوصِيَّاتُ تِلْكَ الْوَاقِعَةِ مِنَ الْخَاطِرِ مُعَايَنَةً وَلَعَلَّهُ بَقِيَ فِي خَاطِرِكُمْ اَنِّي قَدْ كُنْتُ ذَكَرْتُ كَلَامًا فِي هٰذَا الْبَابِ اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ مِنْ اَنَّ الْعَجَبَ اَنَّ هٰذِهِ النِّسْبَةَ الْعُلْيَا لَا تَظْهَرُ عَلَى مِقْدَارِهَا وَكَانَ يَخْطُرُ فِي الْخَاطِرِ اَنَّ ظُهُورَهَا لَعَلَّهُ يَكُونُ ذَخِيرَةً لِاَجْلِ الْآخِرَةِ وَيَتَيَسَّرُ بِنِعْمَ الْبَدَلُ فَحَصَلَ مِنْ هٰذِهِ الْوَاقِعَةِ التَّشَفِّي مِنْ تِلْكَ التَّرَدُّدَاتِ الْوَقْتُ وَقْتُ قُرْبِ الْقِيَامَةِ وَوَقْتُ تَرَاكُمِ الظُّلُمَاتِ فَاَنَّى خَيْرِيَّةٍ فِيهِ وَاَنَّى نُورَانِيَّةٍ اِلَّا اَنْ يُرَوِّجَهَا الْحَضْرَةُ الْمَهْدِيُّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ مُؤَيَّدًا بِالْخِلَافَةِ الظَّاهِرِيَّةِ وَقَدْ اَمَرْتُ الْيَوْمَ شُكْرًا لِلنِّعْمَةِ بِطَبْخِ اَطْعِمَةٍ مُتَنَوِّعَةٍ لِرُوحَانِيَّتِهِ ﷺ وَاَنْ يَعْقِدُوا مَجْلِسَ السُّرُورِ وَلَعَلَّ رَافِعِي الْكُتُبِ أَيْضًا يَأْكُلُونَ مِنْ تِلْكَ الْاَطْعِمَةِ ثُمَّ اِنِّي قَدْ كُنْتُ كَتَبْتُ فِي مَكْتُوبٍ فِي بَيَانِ وَاقِعَةٍ ظَهَرَتْ اَنَّهُ لَمْ يُقْبَلْ وَاحِدٌ مِنَ الْاَصْحَابِ مَعَكُمَا لِمُلَازَمَةِ السُّلْطَانِ ثُمَّ ظَهَرَ بَعْدَ زَمَانٍ اَنَّهُ قَدْ قُبِلَ هُوَ أَيْضًا بِمَحْضِ الْكَرَمِ وَظَهَرَ آثَارُ الْقَبُولِ لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ عَلَى ذٰلِكَ وَعَلَى جَمِيعِ النِّعَمَاءِ وَفِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ تَظْهَرُ مَعَارِفُ غَرِيبَةٌ وَعُلُومٌ عَجِيبَةٌ وَكَاَنَّ ذٰلِكَ الْوَرَقَ صَارَ مَرْقُومًا وَظَهَرَتِ الْمُعَامَلَةُ لِلْآخَرِ الْاَوْلَادُ بَعِيدُونَ وَمُعَامَلَةُ الْعُمْرِ قَرِيبَةٌ وَاِلَى مَا يَنْجَرُّ الْاَمْرُ وَنَصِيرُ قَائِلِينَ "اَلْخَيْرُ فِيمَا صَنَعَ اللّٰهُ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَّدُنْكَ رَحْمَةً وَّهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu mektup evlatlarına gönderilmiştir**
- **Peygamberi (s.a.v.) gördüğü ve O'ndan büyük müjdeler aldığı bir vakıanın beyanı**

Kıymetli yavrularımın değerli mektupları geldi. Allah Sübhânehû'ye hamd u senalar olsun ki, sıhhat ve afiyette olduklarını öğrendik.

Bu gün henüz yeni olarak ortaya çıkmış bir muameleyi yazıyorum, kemal-i dikkatle dinlenmesi gerekir. Cumartesi gecesi akşam

vakti Sultanın yanına gitmiştim. Döndüğümde henüz akşam olalı üç saat olmuştu. Hafızdan da üç cüz Kur'an-ı Kerim dinledim. Artık akşam olalı altı saati geçiyordu. Ancak uyku müyesser olmuş, gecenin yorgunluğu da olduğu için sabah halkasından sonra uyumuştum. Rüyamda Resûlullah'ı (s.a.v.) gördüm, meşayihin halifelerine icazet verdiği gibi, bana da bir icazet yazdı ve verdi. Samimi yaranlarımdan biri de bu muamelede bulunmaktaydı. O esnada icazetin yazımında bir nevi isteksizlik hali görüldü. İsteksizlik halinin nedeni o vakitte bilinmekteydi. Yaranlarımdan bu muamelede bulunan kişi o icazeti ikinci bir kere Resûlullah'ın (s.a.v.) huzuruna götürdü. Peygamber (s.a.v.) de onun arkasına bir başka icazet yazdı veya birine yazmasını emir buyurdu. Ama kim olduğunu çıkaramadım. Ancak Peygamber (s.a.v.) onu tanıyordu. İcazeti yazdıktan sonra mührü ile de tezyin ettiler.

İcazetin içeriği ise, bana dünya icazeti yerine ahiret icazetinin verildiği ve şefaat makamından bir payın verildiğiydi. Kağıdın üzerindeki yazılar hem uzunlamasına hem de çok satırlar halinde yazılmıştı. Bu esnada ben bu hizmeti gören yaranımıza hangisinin önce hanisinin sonra olduğunu sormaktaydım. Ve kendimi bir mahalde Peygamber (s.a.v.) ile beraber, baba ile çocuk gibi otururken görüyordum. Ne Resûlullah'ın (s.a.v.) yanında olmak ne de ev halkının yanında olmak bana garip gelmiyordu. Kağıdı elimle aldım ve dürdüm. Çocuklarından biriymişim gibi evinin ortasında bulunuyordum. Müminlerin anneleri Peygamberin (s.a.v.) huzurunda gayet ihtimamla bazı özel işlerini yapmamı bana emrediyorlar ve seni bekliyorduk, diyerek, şöyle şöyle yapman lazımdır, diye telkinde bulunuyorlardı.

O esnada uyanmışım. O andaki isteksizliğin nedeni hatırımdan çıkmıştı. Ve gözlerim açık azıcık bir süre bu vakıayı gördükten sonra bütün hususiyetler ortadan kaybolmuş oldu. Belki de daha önce fazlası ile size bundan bahsettiğimi hatırlıyorsunuzdur. Şaşılacak olan şudur ki: bu yüce nisbet kendi değerince zuhur etmemiştir. Bana öyle geliyor ki, bu ahiret için bir azık olmalıdır ve orada müyesser olur. Böyle olması ne güzel bir bedeldir. Bu vakıa, zaman kıyamete yakın olduğumuz bir zamandır, karanlıkların çoğaldığı ettiği bir andır, binaenaleyh bu zamanda nasıl bir hayırlılık nasıl bir nuraniyet olabilir? Sadece zahiri hilafetle desteklenmiş olan Mehdi Hazretlerinin

tervici düşünülebilir, gibi bir takım tereddütlere de merhem olmuş oldu. Bu nimetin bir şükrü olarak Peygamberin (s.a.v.) ruhaniyeti için çeşit çeşit yemekler pişirilmesini ve düğün dernek meclislerinin kurulmasını emrettim. Sizlere bu mektubu getirecek olanlar da belki bu yemeklerden yiyeceklerdir.

Bir de bir mektubumda bir vakıanın açıklaması sadedinde şöyle yazmıştım: Görüldü ki, Sultan ile birlikteliğe sizinle beraber hiç kimse kabul edilmemiştir. Bir müddet sonra ise görüldü ki, mahz-ı kerem ile o da sizinle beraber kabul olmuştur. Bu ve bütün nimetlerine karşılık Allah Sübhânehû'ye hamd ve minnet olsun. Bu günlerde garip marifetler ve acayip ilimler zahir olmaktadır. Sanki o kâğıda yazılanlar açığa çıkmış ve başkalarının da ondan haberi olmuştur. Çocuklarım uzaklarda, ömür muamelesi ise yakındadır. Acaba iş nereye varacaktır? Allah Teâlâ'nın yaptığı her işte hayır vardır, diyerek sabrediyoruz.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[34]

Hidayete tabi olanlara selam olsun.

KELİME ANLAMI

106. اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسُ وَالْمِائَةُ **Yüz altıncı mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى حَضَرَاتِ الْمَخَادِيمِ **Hazreti mahdumlara** سَلَّمَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ **Subhan olan Allah onlara selamet versin** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ وَاقِعَتِهِ **Vakıasının beyanı hakkındadır** *(Hangi vakıası?)* الَّتِي رَأَى فِيهَا النَّبِيَّ ﷺ **Peygamberi gördüğü Allah ona salat-u selam eylesin** وَنَالَ مِنْهُ **Ve ondan aldığı vakıası** *(Ne?)* اَلْبِشَارَاتِ الْعُلْيَا **Büyük müjdeler.**

قَدْ وَصَلَتِ الصَّحِيفَةُ الشَّرِيفَةُ Kıymetli sayfa geldi *(Kimden?)* مِنْ اَوْلاَدِيَ الْكِرَامِ Değerli evlatlarımdan حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'a hamd olsun *(Niçin?)* عَلَى مَا كَانُوا عَلَى الصِّحَّةِ وَالْعَافِيَةِ Sıhhat ve afiyet üzere oldukları için وَاَكْتُبُ Ve yazacağım

[34] Kehf, 10.

يَنْبَغِي *(Neyi?)* اَلْمُعَامَلَةَ الَّتِي ظَهَرَتِ الْيَوْمَ جَدِيدَةً Bugün zuhur eden yeni bir muameleyi
اسْتِمَاعُهَا *(Nasıl?)* كُنْتُ الْبَارِحَةَ بِكَمَالِ الْاِصْغَاءِ Dinlemek gerekir İyice kulak vererek
ذَهَبْتُ اِلَى مَجْلِسِ السُّلْطَانِ اَلَّتِي هِيَ لَيْلَةُ السَّبْتِ Dün gece Ki o, Cumartesi gecesidir
فَلَمَّا رَجَعْتُ مِنْهُ Sultanın meclisine gitmiştim Oradan döndüğümde *(Ne zaman?)* بَعْدَ
وَسَمِعْتُ مِنَ الْحَافِظِ ثَلَاثَةَ مُضِيِّ مِقْدَارِ ثَلَاثِ سَاعَاتٍ مِنَ اللَّيْلِ Geceden üç saat geçtikten
وَمَضَى مِنَ اللَّيْلِ اَزْيَدَ مِنْ سِتِّ اَجْزَاءَ مِنَ الْقُرْآنِ Ve hafızdan üç cüz Kuran dinledikten
تَيَسَّرَ النَّوْمُ سَاعَاتٍ Ve de geceden altı saatten fazla bir zaman geçtikten sonra
وَحَيْثُ كَانَ بِي تَعَبُ اللَّيْلِ Uyumak nasip oldu Ve bende gecenin yorgunluğu olduğu
نُمْتُ بَعْدَ حَلْقَةِ الصُّبْحِ için Sabah halkasından sonra uyudum
فَرَأَيْتُ النَّبِيَّ Ve peygamberimizi gördüm ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin
قَدْ كَتَبَ الْاِجَازَةَ لِلْفَقِيرِ Bu fakire icazet yazdı كَمَا هُوَ عَادَةُ الْمَشَائِخِ Meşayıhın adeti olduğu gibi *(Ne?)* مِنْ كِتَابَةِ
وَوَاحِدٌ مِنْ اَصْحَابِيَ الْمُخْلِصِينَ الْاِجَازَةِ لِلْخُلَفَاءِ Halifelerine icazet yazmaları Samimi
فَظَهَرَ فِي تِلْكَ مُتَصَدِّ لِهٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ arkadaşlarımdan biri de Bu muameleye aracı idi
نَحْوًا مِنَ اَنَّ فِي اِمْضَاءِ الْاِجَازَةِ الْاَثْنَاءِ Ve bu esnada zuhur etti ki, İcazetin imzasında
مَعْلُومٌ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ وَوَجْهُ الْفُتُورِ اَيْضًا الْفُتُورِ Bir tür aksaklık var Aksaklığın sebebi de
فَحَمَلَ O vakitte malumdu Ve götürdü *(Kim?)* اَلَّذِي هُوَ مُتَصَدِّ لِهٰذِهِ الْخِدْمَةِ Bu hizmete
مِنْ اَصْحَابِي Aracı olan Arkadaşım *(Neyi?)* تِلْكَ الْاِجَازَةَ Bu icazeti *(Nereye?)* اِلَى مُلَازَمَتِهِ
Peygamberimizin yanına ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin مَرَّةً ثَانِيَةً İkinci bir kere
وَكَتَبَ النَّبِيُّ Ve peygamberimiz yazdı ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nereye?)*
اَوْ اَمَرَ الْغَيْرَ بِكِتَابَتِهَا عَلٰى ظَهْرِهَا Onun arkasına *(Ne?)* اِجَازَةً اُخْرٰى Başka bir icazet Veya
başkasına yazmasını emretti لَمْ اَقْدِرْ İmkanım olmadı *(Neye?)* عَلٰى تَشْخِيصِ ذٰلِكَ
O kişinin kim olduğunu anlamaya وَلٰكِنَّهُ Ancak o kişi بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ

Peygamberimize nispetle ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin مَعْلُومٌ Malumdur وَبَعْدَ
الْكِتَابَةِ Yazdıktan sonra رَيَّنَهَا بِخَتْمِهِ Mührüyle onu süsledi عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline
الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَمَضْمُونُ تِلْكَ الْاِجَازَةِ Bu icazetin içeriği هُوَ اَنَّهُ O
şudur ki, قَدْ اُعْطِيتَ Kuşkusuz sana verildi *(Ne?)* اِجَازَةَ الْآخِرَةِ Ahiret icazeti *(Neye karşılık?)*
عِوَضًا عَنْ اِجَازَةِ الدُّنْيَا وَاُعْطِيتَ نَصِيبًا Dünya icazetine karşılık Ve sana bir
nasip verildi *(Neden?)* مِنْ مَقَامِ الشَّفَاعَةِ Şefaat makamından وَالْكَاغِدُ اَيْضًا طُولَانِيُّ Kağıt
da uzundu وَكُتِبَ فِيهِ سُطُورٌ كَثِيرَةٌ Ona bir çok satır yazılmıştı وَاَنَا اَسْئَلُ Ve ben
soruyordum *(Kime?)* مِنَ الْمُتَصَدِّي لِتِلْكَ الْخِدْمَةِ Bu hizmete aracı olana *(Neyi?)* اَنَّ اَيًّا
مِنْهُمَا الْاُولَى Bu ikisinden hangisinin birinci icazet وَاَيًّا مِنْهُمَا الثَّانِيَةُ Ve hangisinin ikinci
icazet olduğunu وَاَنَا اَجِدُنِي فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Ve o vakitte kendimi buluyordum *(Nerede?)*
فِي مَحَلٍّ وَاحِدٍ Aynı yerde *(Kiminle?)* مَعَ النَّبِيِّ Peygamberimizle ﷺ Allah ona salat-u
selam eylesin وَاُعَاشِرُهُ Ve ona yakındım *(Nasıl?)* كَالْوَلَدِ مَعَ الْوَالِدِ Baba ile oğul gibi
وَلَيْسَ حُضُورُهُ وَحُضُورُ اَهْلِ بَيْتِهِ Onun ve ehli beytinin huzuru غَرِيبًا لِي Bana yabancı
değildi وَاَنَا اَخَذْتُ ذٰلِكَ الْكَاغِدَ بِيَدِي Ben o kağıdı elime aldım وَلَفَفْتُهُ Ve onu sardım
كَالْاَوْلَادِ الْمَحَارِيمِ وَكُنْتُ دَاخِلًا فِي حَرَمِهِ الشَّرِيفِ Ve haremi şerefine girdim Mahrem
evlatları gibi وَتَأْمُرُنِي Ve bana emrediyordu *(Kim?)* اُمَّهَاتُ الْمُؤْمِنِينَ Müminlerin anneleri
(Nerede?) فِي حُضُورِهِ Peygamberimizin huzurunda ﷺ Allah ona salat-u selam
eylesin *(Neyi?)* بِبَعْضِ الْخِدْمَاتِ Bazı hizmetleri (yapmamı) *(Nasıl?)* بِالْاِهْتِمَامِ التَّامِّ Tam
bir özenle وَتَقُولُ كُنْتُ مُنْتَظِرَةً لَكَ Seni bekliyordum diyordu يَنْبَغِي اَنْ تَفْعَلَ كَذَا وَكَذَا
Şöyle şöyle yapman gerekir فَعَرَضَتِ الْاِفَاقَةُ فِي تِلْكَ الْاَثْنَاءِ O esnada uykudan
uyandım وَارْتَفَعَ مِنَ الْخَاطِرِ Ve aklımdan gitti *(Ne?)* وَجْهُ ذٰلِكَ الْفُتُورِ O aksaklığın
sebebi زَالَتْ خُصُوصِيَّاتُ تِلْكَ وَبِالْقَدْرِ الْيَسِيرِ مِنْ فَتْحِ الْعَيْنِ Gözümü az bir şey açmakla

الْوَاقِعَةِ Bu vakıanın özellikleri gidiverdi *(Neden?)* مِنَ الْخَاطِرِ Aklımdan *(Nasıl?)* مُعَايَنَةً Görüntü olarak وَلَعَلَّهُ بَقِيَ فِي خَاطِرِكُمْ Belki de aklınızda kalmıştır ki, اَنِّي قَدْ كُنْتُ ذَكَرْتُ كَلَامًا Ben bir söz söylemiştim *(Hangi konuda?)* فِي هٰذَا الْبَابِ Bu konuda *(Nasıl?)* اَنَّ هٰذِهِ مِنْ اَنَّ الْعَجَبَ Ne gariptir ki, اَكْثَرَ مِنْ ذٰلِكَ Bundan daha fazla (o da şudur) وَكَانَ يَخْطُرُ فِي لَا تَظْهَرُ عَلَى مِقْدَارِهَا Miktarınca görünmüyor النِّسْبَةَ الْعُلْيَا Bu yüce nispet لَعَلَّهُ يَكُونُ ذَخِيرَةً لِاَجْلِ الْخَاطِرِ Ve aklıma geliyordu ki, اَنَّ ظُهُورَهَا Onun görünmesi الْآخِرَةِ Belki de ahiret için erzak olur وَيَتَيَسَّرُ Ve nasip olur *(Ne?)* نِعْمَ الْبَدَلُ Güzel bir bedel اَلتَّشَفِّي مِنْ تِلْكَ فَحَصَلَ مِنْ هٰذِهِ الْوَاقِعَةِ Ve böylece bu vakıadan hasıl oldu *(Ne?)* التَّرَدُّدَاتِ Bu tereddütlerden kurtuluş اَلْوَقْتُ وَقْتُ قُرْبِ الْقِيَامَةِ Vakit, kıyametin yaklaştığı vakittir وَوَقْتُ تَرَاكُمِ الظُّلُمَاتِ Ve karanlıkların yoğunlaştığı vakittir فَاَيُّ خَيْرِيَّةٍ فِيهِ وَاَيُّ نُورَانِيَّةٍ Bunda ne hayır ve ne nur vardır اِلَّا اَنْ يُرَوِّجَهَا Ancak bu nispeti yayması müstesnadır *(Kimin?)* اَلْحَضْرَةُ الْمَهْدِيُّ Hazreti Mehdi'nin عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ Allah'ın rızası onun üzerine olsun *(Nasıl yayabilir?)* مُؤَيَّدًا بِالْخِلَافَةِ الظَّاهِرِيَّةِ Zahiri hilafetle desteklenmiş olarak وَقَدْ اَمَرْتُ الْيَوْمَ Bugün emrettim *(Nasıl?)* شُكْرًا لِلنِّعْمَةِ Bu nimete şükür olarak *(Ne emrettim?)* بِطَبْخِ اَطْعِمَةٍ مُتَنَوِّعَةٍ Çeşitli yemeklerin pişirilmesini *(Kim için?)* لِرُوحَانِيَّتِهِ Peygamberimizin ruhaniyeti için ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَاَنْ يَعْقِدُوا Ve kurmalarını emrettim *(Ne?)* مَجْلِسَ السُّرُورِ Sevinç meclisi وَلَعَلَّ رَافِعِي الْكُتُبِ اَيْضًا Belki mektupları taşıyanlar da يَاْكُلُونَ مِنْ تِلْكَ الْاَطْعِمَةِ Bu yemeklerden yerler ثُمَّ اِنِّي قَدْ كُنْتُ كَتَبْتُ Sonra ben yazmıştım *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ Bir mektupta *(Ne hakkındaki?)* فِي بَيَانِ وَاقِعَةٍ ظَهَرَتْ Görülen bir vakıanın beyanı hakkındaki (mektupta yazmıştım ki,) اَنَّهُ لَمْ يُقْبَلْ وَاحِدٌ مِنَ الْاَصْحَابِ Arkadaşlardan biri kabul edilmedi *(Kiminle beraber?)* مَعَكُمَا Sizin ikinizle beraber *(Neye?)* لِمُلَازَمَةِ السُّلْطَانِ

Sultanın yanına ثُمَّ ظَهَرَ بَعْدَ زَمَانٍ Bir süre sonra göründü ki, اَنَّهُ قَدْ قُبِلَ هُوَ أَيْضًا O da kabul edildi بِمَحْضِ الْكَرَمِ Sırf Allah'ın keremiyle وَظَهَرَ آثَارُ الْقَبُولِ Ve kabul edildiğinin eserleri göründü لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ الْحَمْدُ وَالْمِنَّةُ Subhan olan Allah'a hamd ve şükürler olsun عَلَى ذٰلِكَ وَعَلَى جَمِيعِ النَّعْمَاءِ Bu ve tüm nimetleri üzerine وَفِي هٰذِهِ الْاَيَّامِ Ve bu günlerde تَظْهَرُ Zuhur etmektedir *(Ne?)* مَعَارِفُ غَرِيبَةٌ Garip bilgiler وَعُلُومٌ عَجِيبَةٌ Ve acayip ilimler وَظَهَرَتِ الْمُعَامَلَةُ لِلْآخَرِ Sanki bu yaprak صَارَ مَرْقُومًا Yazılmış oldu وَكَأَنَّ ذٰلِكَ الْوَرَقَ Ve muamele başkalarına da zahir oldu اَلْاَوْلَادُ بَعِيدُونَ Çocuklar uzak وَمُعَامَلَةُ الْعُمْرِ Ömür muamelesi ise yakın وَالَى مَا يَنْجَرُ الْاَمْرُ Ve iş nereye varır? وَنَصْبِرُ Ve sabrediyoruz *(Nasıl?)* قَائِلِينَ Diyerek *(Ne?)* اَلْخَيْرُ فِيمَا صَنَعَ اللّٰهُ Hayır, Allah'ın yaptığındadır رَبَّنَا آتِنَا Rabbimiz bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu وَالسَّلَامُ Selam olsun *(Kime?)* عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana.

107. MEKTUP

١٠٧ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْمِائَةُ اِلَى الْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ اَشْرَفَ فِي بَيَانِ سَبَبِ وُقُوعِ الْفُتُورِ فِي نِسْبَةِ الرَّابِطَةِ وَالْاِلْتِذَاذِ بِالطَّاعَةِ ﴾

بَعْدَ الْحَمْدِ لِلّٰهِ وَالصَّلَاةِ وَتَبْلِيغِ الدَّعَوَاتِ اُنْهِي اَنَّهُ قَدْ وَصَلَتْ صَحِيفَةُ اَخِي الْاَعَزِّ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ عَلَى مَا كَانُوا عَلَى الصِّحَّةِ وَالْعَافِيَةِ وَقَدْ سَئَلْتُمْ اَنَّهُ مَا السَّبَبُ فِي اَنَّهُ اِذَا طَرَأَ الْفُتُورُ فِي نِسْبَةِ الرَّابِطَةِ لَا يُوجَدُ الْاِلْتِذَاذُ بِسَائِرِ الطَّاعَاتِ اِعْلَمُوا اَنَّ الْوَجْهَ الَّذِي صَارَ سَبَبًا لِفُتُورِ نِسْبَةِ الرَّابِطَةِ مَانِعٌ عَنِ الْاِلْتِذَاذِ بِالطَّاعَاتِ وَسَبَبُ الْفُتُورِ اَحْيَانًا يَكُونُ قَبْضًا وَاَحْيَانًا كُدُورَةً طَارِيَةً بِوَاسِطَةِ ارْتِكَابِ زَلَّاتٍ وَاِنْ كَانَتْ قَلِيلَةً وَالْوَجْهُ الْاَوَّلُ لَيْسَ بِمَذْمُومٍ بَلْ هُوَ مِنْ لَوَازِمِ سُلُوكِ الطَّرِيقَةِ وَيَنْبَغِي تَدَارُكُ عُرُوضِ الْوَجْهِ الثَّانِي بِالتَّوْبَةِ وَالْاِسْتِغْفَارِ اِلَى اَنْ يَرْتَفِعَ اَثَرُهُ بِكَرَمِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَحَيْثُ اَنَّ التَّمْيِيزَ بَيْنَ الْقَبْضِ وَالْكُدُورَةِ يَسْتَدْعِي دِقَّةَ النَّظَرِ فَالتَّوْبَةُ نَافِعَةٌ عَلَى كُلِّ حَالٍ اَدَامَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ اِسْتِقَامَتَكُمْ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Muhammed Eşref'e gönderilmiştir**
- **Rabıta ve itaat lezzetinde doğan isteksizlik halinin sebebi**

Hamd ile salavattan ve dualarımızı bildirdikten sonra.

Değerli kardeşimin mektubu ulaştı. Allah Sübhânehû'ye hamd u senalar olsun ki, sıhhat ve afiyettedirler.

Sorunuzda diyorsunuz ki, rabıta bağında bir isteksizlik hali baş gösterdiğinde diğer tâatlardan da lezzet almama hali görülüyor, bunun sebebi nedir?

Bilesiniz ki, rabıta bağında isteksizlik hali doğuran şey ile tâatlardan zevk almaya mani olan şey aynıdır. Bu isteksizlik halinin sebebi bazen kabız hali, bazen de az da olsa bir takım günahları işlemekten kaynaklanan bulanıklık halidir.

Birinci sebebin kınanacak bir tarafı yoktur. Tarikat yolunda seyr u sülûkün gerekli bir parçasıdır. Ancak ikinci sebebin bulunma-

sı halinde tevbe ve istiğfar ile telafi edilmesi gerekir ki, Allah Sübhânehû'nün keremi ile günahın eseri tamamen ortadan kalksın. Yalnız kabz hali ile bulanıklık halinin iyi ayırt edilmesi dikkatli bir bakışı gerektirir. Mamafih her halükarda tevbe faydalıdır.

Allah Sübhânehû istikametinizi daim eylesin. *Vesselam.*

KELİME ANLAMI

107. اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعُ وَالْمِائَةُ Yüz yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْخَواجَهْ مُحَمَّدِ اَشْرَفَ Hâce Muhammed Eşref'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ سَبَبِ وُقُوعِ الْفُتُورِ Gevşeklik baş göstermesinin sebebini izah hakkındadır** *(Nerede?)* **فِي نِسْبَةِ الرَّابِطَةِ Rabıta nispetinde وَالْاِلْتِذَاذِ بِالطَّاعَةِ Ve ibadetten lezzet almada.**

بَعْدَ الْحَمْدِ لِلّٰهِ وَالصَّلَاةِ Allah'a hamd ve salattan وَتَبْلِيغِ الدَّعَوَاتِ Ve duaları ilettikten sonra اَنْهِي Bildiririm ki, اَنَّهُ قَدْ وَصَلَتْ صَحِيفَةُ اَخِيَ الْاَعَزِّ Pek aziz kardeşimin sayfası ulaştı حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'a hamd olsun *(Niçin?)* عَلَى مَا كَانُوا عَلَى الصِّحَّةِ وَالْعَافِيَةِ Sıhhat ve afiyet üzere oldukları için وَقَدْ سَئَلْتُمْ Sormuşsunuz ki, اَنَّهُ مَا السَّبَبُ Sebep nedir? *(Nerede?)* فِي اَنَّهُ اِذَا طَرَأَ الْفُتُورُ Gevşeklik baş gösterdiğinde *(Nerede?)* فِي نِسْبَةِ الرَّابِطَةِ Rabıta nispetinde لَا يُوجَدُ الْاِلْتِذَاذُ Lezzet bulunmuyor *(Ne ile?)* بِسَائِرِ الطَّاعَاتِ Diğer ibadetlerle اِعْلَمُوا Biliniz ki, اَنَّ الْوَجْهَ الَّذِي صَارَ سَبَبًا Sebep olan yön مَانِعٌ عَنِ الْاِلْتِذَاذِ بِالطَّاعَاتِ *(Neye?)* لِفُتُورِ نِسْبَةِ الرَّابِطَةِ Rabıta nispetinin gevşemesine İbadetlerden lezzet almaya engeldir وَسَبَبُ الْفُتُورِ اَحْيَانًا Gevşekliğin sebebi de bazen يَكُونُ قَبْضًا Kabz hali olur وَاَحْيَانًا Bazen de كُدُورَةً طَارِيَةً Arız olan bulanıklıktır *(Ne ile?)* بِوَاسِطَةِ ارْتِكَابِ زَلَّاتٍ Bir takım hataları işlemek sebebiyle وَاِنْ كَانَتْ قَلِيلَةً Her ne kadar az da olsa وَالْوَجْهُ الْاَوَّلُ Birinci sebep (kabz hali) لَيْسَ بِمَذْمُومٍ Kınanan bir hal değildir بَلْ هُوَ Hatta o مِنْ لَوَازِمِ سُلُوكِ الطَّرِيقَةِ Tarikat yolculuğunun gereklerindendir وَيَنْبَغِي Ve gerekir *(Ne?)* تَدَارُكُ عُرُوضِ الْوَجْهِ الثَّانِي İkinci sebebin başa gelmesini

gidermek *(Ne ile?)* بِالتَّوْبَةِ وَالْاسْتِغْفَارِ Tövbe ve istiğfarla اِلَى اَنْ يَرْتَفِعَ اَثَرُهُ Ta ki izi kalkıncaya kadar *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'ın keremiyle وَحَيْثُ اَنَّ Ve mademki, ayırmak *(Neyi?)* بَيْنَ الْقَبْضِ وَالْكُدُورَةِ Kabz ile bulanıklığın arasını التَّمْيِيزَ İnce bir anlayış gerektiriyor يَسْتَدْعِى دِقَّةَ النَّظَرِ Öyleyse tövbe فَالتَّوْبَةُ نَافِعَةٌ عَلَى كُلِّ حَالٍ her halde faydalıdır اَدَامَ اللهُ سُبْحَانَهُ اسْتِقَامَتَكُمْ Subhan olan Allah istikametinizi daim eylesin وَالسَّلَامُ Selamlar...

108. MEKTUP

١٠٨ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْمُلاَّ طَاهِرِ الْخَادِمِ فِي بَيَانِ الْمُعَامَلاَتِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِاَصْلِ الْاَصْلِ وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ مَنْقُولَةٌ بِالْمَعْنَى ﴾

اِنَّ الْمُعَامَلَةَ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِاَصْلِ الْاَصْلِ عَلَى نَوْعَيْنِ نَوْعٌ يُمْكِنُ مَعْرِفَتُهَا بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ اَوْ بِاَمْرٍ آخَرَ وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ مُوَقَّتَةٌ بِوَقْتِ كَوْنِ السَّيْرِ فِي مَقَامَاتٍ لَهَا مُنَاسَبَةٌ اَوْ مُشَاكَلَةٌ بِالْعَالَمِ وَلَوْ بِالْوَجْهِ وَالْاِسْمِ وَذٰلِكَ اِلَى نِهَايَةِ مَقَامِ الرِّضَا فَاِذَا تَيَسَّرَ السَّيْرُ لِشَخْصٍ فَوْقَ مَقَامِ الرِّضَا لَا يَكُونُ لَهُ شَيْءٌ مَعْلُومًا لَا بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ وَلَا بِاَمْرٍ آخَرَ فَحِينَئِذٍ يَكُونُ لِذٰلِكَ الْعَارِفِ عِلْمُ بِمَحْضِ حُصُولِ مَقَامَاتٍ فَوْقَانِيَّةٍ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَكُونَ لَهُ شَيْءٌ مِنْهَا مَعْلُومًا حَتّٰى اِنَّ اسْمَ النُّبُوَّةِ وَالرِّسَالَةِ وَاَمْثَالَهُمَا اَيْضًا مَفْقُودَةٌ فِي هٰذِهِ الْمَقَامَاتِ وَاَظُنُّ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ سَيُعْطِي فِي دَارِ الْخُلْدِ عِلْمَ تِلْكَ الْمَقَامَاتِ وَنِهَايَةُ هٰذَا السَّيْرِ اِلَى مَرْتَبَةٍ مَخْصُوصَةٍ لَا تَخْفَى عَلَى اَرْبَابِهَا وَالسَّلاَمُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hizmetlisi Molla Tahir'e gönderilmiştir**
- **Aslın aslına ilişkin muameleyi beyan etmektedir Bu bilgi manen nakledilmiştir**

Aslın aslına ilişkin olan muamele iki türlüdür. Biri misalî bir surette veya bir başka şey ile bilinebilir. Bu muamele ise, âlem ile şeklen veya ismen dahi olsa bir münasebetinin veya müşakelesinin bulunduğu makamlarda seyr u sûlûkün söz konusu olduğu süre için geçerlidir. Bu durum da rıza makamının sonuna kadardır. Şayet rıza makamının üstünde bir makama geçmek bir şahsa müyesser olursa orada, ne misalî bir surette ne de bir başka şey ile hiçbir şey ona malum olmaz. Bu durumdaki ârif, içeriklerini bilmeksizin sadece üst makamları elde ettiğine dair bir bilgiye sahip olur. Hatta bu makamlarda nübüvvet, risalet ve benzerlerinin isimleri de kaybolmuştur.

Öyle zannediyorum ki, Allah Sübhânehû ahadiyet yurdunda (cennette) bu makamların bilgisini lütfedecektir. Bu seyr u sülûkün nihayeti erbabınca bilinen özel bir mertebede son bulur. *Vesselam.*

KELİME ANLAMI

108. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنُ وَالْمِائَةُ **Yüz sekizinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمُلاَّ طَاهِرِ الْخَادِمِ **Molla Tahir Hadim'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ الْمُعَامَلاَتِ الْمُتَعَلِّقَةِ **Alakalı olan muameleler hakkındadır** *(Ne ile alakalı olan?)* بِاَصْلِ الْاَصْلِ **Aslın aslıyla** وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ مَنْقُولَةٌ بِالْمَعْنَى **Ve bu bilgi Mana ile aktarılmıştır.** ﴾

عَلَى نَوْعَيْنِ Aslın aslıyla بِاَصْلِ الْاَصْلِ Alakalı olan muamele *(Ne ile?)* اِنَّ الْمُعَامَلَةَ الَّتِي تَتَعَلَّقُ İki türlüdür نَوْعٌ Bir tür يُمْكِنُ مَعْرِفَتُهَا Onu bilmek mümkündür *(Ne ile?)* بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ Misali bir suretle اَوْ بِاَمْرٍ آخَرَ Veya başka bir şeyle وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ مُوَقَّتَةٌ Ve bu muamele sınırlıdır *(Ne ile?)* بِوَقْتِ كَوْنِ السَّيْرِ Seyrin olması vaktiyle *(Nerede?)* فِي مَقَامَاتٍ Bir takım makamlarda ki, لَهَا مُنَاسَبَةٌ اَوْ مُشَاكَلَةٌ O makamların münasebeti veya benzerliği vardır *(Neye?)* بِالْعَالَمِ Aleme وَلَوْ بِالْوَجْهِ وَالْاسْمِ Şekil ve isim yönünden olsa da فَاِذَا تَيَسَّرَ السَّيْرُ وَذٰلِكَ اِلَى نِهَايَةِ مَقَامِ الرِّضَا Bu ise rıza makamının sonuna kadardır لِشَخْصٍ Bir kişi için seyir nasip olduğunda *(Nerede?)* فَوْقَ مَقَامِ الرِّضَا Rıza makamının üstünde لاَ يَكُونُ لَهُ شَيْءٌ مَعْلُومًا Onun için hiçbir şey malum olmaz لاَ بِصُورَةٍ مِثَالِيَّةٍ Ne misali bir suretle وَلاَ بِاَمْرٍ آخَرَ Ne de başka bir şeyle فَحِينَئِذٍ İşte o zaman يَكُونُ لِذٰلِكَ الْعَارِفِ Bu arif için olur *(Ne?)* عِلْمٌ بِمَحْضِ حُصُولِ مَقَامَاتٍ فَوْقَانِيَّةٍ Sadece üst makamların elde edildiği bilgisi مِنْ غَيْرِ اَنْ يَكُونَ لَهُ شَيْءٌ مِنْهَا مَعْلُومًا Onlardan hiçbiri ona malum olmadan حَتَّى اِنَّ اسْمَ النُّبُوَّةِ وَالرِّسَالَةِ Hatta nübüvvet ve risalet isimleri وَاَظُنُّ مَفْقُودَةٌ فِي هٰذِهِ الْمَقَامَاتِ Bu makamda yoktur وَاَمْثَالَهُمَا اَيْضًا Ve benzerleri de اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ سَيُعْطِي فِي دَارِ الْخُلْدِ Sanırım ki, Hak Subhânehu Ebediyet yurdunda verecektir *(Neyi?)* عِلْمَ تِلْكَ الْمَقَامَاتِ Bu makamların ilmini وَنِهَايَةُ هٰذَا السَّيْرِ Bu seyrin sonu اِلَى مَرْتَبَةٍ مَخْصُوصَةٍ Özel bir mertebeye kadardır ki, لاَ تَخْفَى عَلَى اَرْبَابِهَا Erbabına gizli değildir وَالسَّلاَمُ Selamlar...

109. MEKTUP

١٠٩- ﴿اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْمِائَةُ: اِلَى حَضْرَةِ الْمَخْدُومِ زَادَهُ الْخَوَاجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ سَلَّمَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ فِي بَيَانِ اَنَّ اِيجَادَ الْعَالَمِ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ وَلَكِنَّهُ بِوَاسِطَةِ الْاِسْتِقْرَارِ وَتَعَلُّقِ الْاِيجَادِ بِهِ صَارَ مَنْسُوبًا اِلَى نَفْسِ الْاَمْرِ وَهٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ وَرَاءَ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ وَبَيَانِ اَنَّ الْوَحْدَةَ وَالْكَثْرَةَ كِلْتَيْهِمَا فِي نَفْسِ الْاَمْرِ وَتَحْقِيقِ اَنَّ فَنَاءَ السَّالِكِ مَعَ وُجُودِ الثَّبَاتِ وَالْاِسْتِقْرَارِ بِاَيِّ مَعْنًى يَكُونُ وَهٰذَا الْمَكْتُوبُ بَقِيَ غَيْرَ تَامٍ بِوَاسِطَةِ حَوَادِثِ الْاَيَّامِ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ مَرْتَبَةَ الْوَهْمِ عِبَارَةٌ عَنْ مَرْتَبَةٍ يَكُونُ فِيهَا ظُهُورٌ بِلَا وُجُودٍ كَمَا اَنَّ صُورَةَ زَيْدٍ مَثَلًا اِذَا كَانَتْ مُتَوَهَّمَةً فِي الْمِرْآةِ فَهُنَاكَ ظُهُورٌ بِلَا وُجُودٍ لِاَنَّهُ لَا صُورَةَ فِي الْمِرْآةِ اَصْلًا وَلَيْسَ لَهَا ثُبُوتٌ فِيهَا غَيْرُ الظُّهُورِ الْوَهْمِيِّ وَقَدْ لَاحَ بِالْكَشْفِ الصَّحِيحِ وَالشُّهُودِ الصَّادِقِ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ خَلَقَ الْعَالَمَ مِنْ كَمَالِ اقْتِدَارِهِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَاَعْطَاهُ بِصُنْعِهِ الْكَامِلِ ظُهُورًا خَاصًّا وَاِنْ كَانَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ ظُهُورًا بِلَا كَوْنٍ وَوُجُودٍ وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَ الْعَالَمُ مَخْلُوقًا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ كَانَ ظُهُورًا مَعَ وُجُودٍ فَاِنَّ اِيجَادَهُ تَعَالَى يَكُونُ مُثْبِتًا وَمُوجِدًا وَلَمَّا كَانَ ظُهُورًا مَعَ وُجُودٍ كَانَ فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهِ اَحْكَامٌ وَآثَارٌ صَادِقَةٌ وَمَرْتَبَةُ الْوَهْمِ هٰذِهِ وَرَاءَ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ وَمُشَابَهَتُهَا وَمُنَاسَبَتُهَا بِمَرْتَبَةِ الْخَارِجِ اَزْيَدُ مِنْ مُنَاسَبَةِ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ بِهَا وَثُبُوتُهَا شَبِيهٌ بِثُبُوتِ خَارِجِيٍّ بِخِلَافِ الثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ الَّذِي يُقَالُ لَهُ وُجُودًا ذِهْنِيًّا فَاِنَّهُ فِي الطَّرَفِ الْمُقَابِلِ لِلْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ وَالظُّهُورُ الَّذِي هُوَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ لَهُ اَيْضًا شِبْهٌ تَامٌّ بِالظُّهُورِ الْخَارِجِيِّ بِخِلَافِ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ فَاِنَّ هُنَاكَ بُطُونًا وَكُمُونًا وَكَاَنَّهُ وَقَعَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ ظِلٌّ مِنْ مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ فَاُوجِدَ الْعَالَمُ فِيهَا بِظِلِّ الْخَارِجِ فَلَا يَكُونُ فِي نَفْسِ الْخَارِجِ مَوْجُودٌ غَيْرُ الذَّاتِ الْاَحَدِيَّةِ وَيَكُونُ الْعَالَمُ مَعَ هٰذَا التَّعَدُّدِ وَالتَّكَثُّرِ مَوْجُودًا فِي ظِلِّ الْخَارِجِ بِاِيجَادِ اللهِ تَعَالَى بِوُجُودِ ظِلِّيٍّ وَفِي خَارِجِ نَفْسِ الْاَمْرِ وَحْدَةٌ وَفِي ظِلِّ خَارِجِ نَفْسِ الْاَمْرِ كَثْرَةٌ كَمَا

اَنَّ الْمُطَابِقَ لِنَفْسِ الْاَمْرِ فِي الْعِلْمِ أَيْضًا كَثْرَةٌ فَتَكُونُ الْوَحْدَةُ وَالْكَثْرَةُ كِلْتَاهُمَا فِي نَفْسِ الْاَمْرِ يَكُونُ لِكُلٍّ مِنْهُمَا اعْتِبَارٌ عَلَى حِدَةٍ وَلَا مَحْذُورَ فِيهِ كَمَا اَنَّ هٰذَا الْخَارِجَ وَالْوُجُودَ لِلْعَالَمِ ظِلَّيَانِ كَذٰلِكَ سَائِرُ صِفَاتِهِ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَالْقُدْرَةِ وَغَيْرِهَا أَيْضًا ظِلَالُ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ بَلِ نَفْسُ الْاَمْرِ الَّذِي يَثْبُتُ فِي اِثْبَاتِ الْعَالَمِ أَيْضًا ظِلُّ نَفْسِ الْاَمْرِ الْكَائِنِ فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ ﴿شِعْرٌ﴾

مَا جِئْتُ مِنْ بَيْتِي بِشَيْءٍ اَوَّلاً ۞ وَمَنَحْتَنِي مَا بِي وَاِنِّي بَعْضُ ذَا

قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ ﴿اَلَمْ تَرَ اِلٰى رَبِّكَ كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ﴾. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّكَ كَتَبْتَ فِي رَسَائِلِكَ اَنَّ مَا فِي الظِّلِّ كُلَّهُ مِنَ الْاَصْلِ وَلَيْسَ فِي يَدِ الظِّلِّ شَيْئٌ غَيْرُ حَمْلِ اَمَانَاتِ الْاَصْلِ فَاِذَا رَدَّ السَّالِكُ الْمُسْتَعِدُّ جَمِيعَ مَا فِي يَدِهِ مِنَ الْخَيْرِ وَالْكَمَالِ وَالْوُجُودِ وَتَوَابِعِ الْوُجُودِ بِحُكْمِ الظِّلِّيَّةِ اِلَى اَصْلِهِ وَوَجَدَ نَفْسَهُ خَالِيًا مِنْ جَمِيعِ الْكَمَالَاتِ يَصِيرُ مُتَحَقِّقًا بِالْفَنَاءِ وَالْاِضْمِحْلَالِ بِالضَّرُورَةِ وَلَا يَبْقَى مِنْهُ اسْمٌ وَلَا رَسْمٌ فَمَا حَاصِلُ هٰذَا الْكَلَامِ وَمَا مَعْنَى رَدِّ الْكَمَالَاتِ اِلَى الْاَصْلِ وَبِاَيِّ اعْتِبَارٍ يَكُونُ فَنَاءُ السَّالِكِ وَاضْمِحْلَالُهُ مَعَ وُجُودِ ثَبَاتِهِ وَاسْتِقْرَارِهِ. **قُلْتُ**: اِنَّ هٰذَا الْفَنَاءَ يُشْبِهُ حَالَ شَخْصٍ لَبِسَ اَثْوَابَ الْعَارِيَةِ وَيَعْلَمُ اَنَّهَا لَيْسَ لَهُ بَلْ لِغَيْرِهِ وَاِنَّمَا لَبِسَهَا بِطَرِيقِ الْعَارِيَةِ فَاِذَا غَلَبَتْ هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ وَاسْتَوْلَتِ اسْتِيلَاءً تَامًّا يُمْكِنُ اَنْ يُعْطِيَ تِلْكَ الْاَثْوَابَ مَعَ وُجُودِ التَّلَبُّسِ بِهَا لِصَاحِبِهَا وَيَجِدُ نَفْسَهُ عُرْيَانًا حَتَّى يَفْعَلُ وَيَسْتَحْيِي مِنْ جُلَسَائِهِ بِسَبَبِ عَرْيِهِ مِنَ الثِّيَابِ وَيَجُرُّ نَفْسَهُ اِلَى زَاوِيَةٍ وَحَيْثُ اَنَّ السَّالِكَ صَارَ مَخْلُوقًا فِي مَرْتَبَةِ التَّوَهُّمِ وَالتَّخَيُّلِ يَكْفِيهِ الْفَنَاءُ التَّخَيُّلِيُّ أَيْضًا فَاِنَّ اسْتِيلَاءَ هٰذَا التَّخَيُّلِ يُوصِلُهُ اِلَى الْيَقِينِ الْقَلْبِيِّ وَيَجْعَلُهُ ذَوْقِيًّا وِجْدَانِيًّا فَيُوجَدُ مَا هُوَ الْمَقْصُودُ مِنَ الْفَنَاءِ وَالْاِضْمِحْلَالِ لِاَنَّ الْمَقْصُودَ مِنَ الْفَنَاءِ زَوَالُ التَّعَلُّقِ بِالظِّلِّ وَحُصُولُ التَّعَلُّقِ بِالْاَصْلِ وَلَمَّا صَارَ رُجُوعُ الظِّلِّ اِلَى الْاَصْلِ يَقِينِيًّا وَذَوْقِيًّا وَوِجْدَانِيًّا زَالَ التَّعَلُّقُ بِالظِّلِّ بِالضَّرُورَةِ وَجَاءَ مَكَانَهُ التَّعَلُّقُ بِالْاَصْلِ فَلَوْ لَمْ يَحْصُلْ هٰذَا التَّخَيُّلُ لَمَا تَيَسَّرَتْ دَوْلَةُ زَوَالِ التَّعَلُّقِ بِالظِّلِّ بَلْ مَدَارُ سُلُوكِ هٰذَا الطَّرِيقِ عَلَى

اَلتَّوَهُّمِ وَالتَّخَيُّلِ وَالْاَحْوَالُ وَالْمَوَاجِيدُ الَّتِي هِيَ الْمَعَانِي الْجُزْئِيَّةُ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ اِنَّمَا تُدْرَكُ بِالْوَهْمِ وَالتَّجَلِّيَاتُ وَالتَّلْوِينَاتُ اِنَّمَا تُشَاهَدُ لِلسَّالِكِينَ فِي مِرْآةِ الْخَيَالِ فَلَوْلَا الْوَهْمُ لَقَصُرَ الْفَهْمُ وَلَوْلَا الْخَيَالُ لَاسْتَتَرَ الْحَالُ لَمْ يُوجَدْ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ شَيْئٌ اَنْفَعُ مِنَ الْوَهْمِ وَالْخَيَالِ وَجَاءَ اَكْثَرُ اِدْرَاكِهِمَا وَانْكِشَافِهِمَا مُطَابِقًا لِلْوَاقِعِ وَالَّذِي يَقْطَعُ مَسَافَةَ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ كَائِنَةً بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ فِي مُدَّةٍ قَلِيلَةٍ بِكَرَمِ اللهِ تَعَالَى وَيُوصِلُ الْعَبْدَ اِلَى دَرَجَاتٍ عَالِيَةٍ هُوَ الْوَهْمُ وَالَّذِي يَجْعَلُ دَقَائِقَ غَيْبِ الْغَيْبِ وَاَسْرَارَهُ مُنْكَشِفَةً فِي مِرْآتِهِ وَيُطْلِعُ السَّالِكَ الْمُسْتَعِدَّ عَلَيْهَا هُوَ الْخَيَالُ وَمِنْ شَرَافَةِ الْوَهْمِ اخْتَارَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ خَلْقَ الْعَالَمِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَجَعَلَهَا مَحَلًّا لِظُهُورِ كَمَالَاتِهِ وَمِنْ جَلَالَةِ الْخَيَالِ جَعَلَهُ اللهُ اُنْمُوذَجًا لِعَالَمِ الْمِثَالِ الَّذِي هُوَ اَوْسَعُ جَمِيعِ الْعَوَالِمِ حَتَّى قَالُوا بِوُجُودِ صُورَةٍ فِيهِ لِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ اَيْضًا وَحَكَمُوا بِاَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ لَيْسَ لَهُ مِثْلٌ وَلٰكِنْ لَهُ مِثَالٌ ﴿وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلٰى﴾ وَالَّذِي يُحِسُّهُ الْعَارِفُ فِي مِرْآةِ خَيَالِهِ وَيَتَرَقَّى بِذَوْقٍ وِجْدَانِهِ هُوَ صُوَرُ الْاَحْكَامِ الْوُجُوبِيَّةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: قَدِ اتَّضَحَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ اَنَّ الْفَنَاءَ بِاعْتِبَارِ التَّخَيُّلِ وَاِنْ كَانَ مُوصِلًا اِلَى يَقِينِ قَلْبِيٍّ وَجَعَلَهُ ذَوْقِيًّا وَوِجْدَانِيًّا وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهِ اَحْكَامٌ صَادِقَةٌ لَا بِاعْتِبَارِ التَّحَقُّقِ وَاَنْتَ بِنَفْسِكَ كَتَبْتَ فِي بَعْضِ رَسَائِلِكَ اَنَّ هٰذَا الْفَنَاءَ بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ وَاَنَّهُ زَوَالُ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ فَمَا حَقِيقَةُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ. **قُلْتُ**: لَمَّا كَانَ رُجُوعُ وُجُودِ الظِّلِّ اِلَى الْاَصْلِ يَقِينِيًّا وَذَوْقِيًّا وَوِجْدَانِيًّا حُكِمَ بِزَوَالِ الْوُجُودِ اَيْضًا بِالضَّرُورَةِ وَقِيلَ بِارْتِفَاعِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ هٰذَا الْحُكْمَ بِالْفَنَاءِ الْوُجُودِيِّ مَعَ ثُبُوتِ الْفَانِي وَاسْتِقْرَارِهِ هَلْ هُوَ صَادِقٌ اَوْ كَاذِبٌ

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masum Hazretlerine gönderilmiştir**
- **Âlemin vehim düzeyinde varlığı; vahdet ve kesretin gerçekte var olduğu; salikin fena bulmasının şekli**

Bilesin ki, vehim düzeyi, var oluş (vücûd) olmaksızın görünüşün (zuhûrun) bulunması demektir. Mesela Ahmed'in aynadaki gö-

rüntüsü vehim düzeyinde bir var oluştur. Aynada görünüş vardır, ancak gerçek bir var oluş yoktur. Zira aynada kesinlikle bir resmin olduğunu söyleyemediğimiz gibi orada bir sebât da yoktur. Sadece vehim düzeyinde bir görünüş vardır. Doğru bir keşif ve sâdık bir müşahede ile görülmüştür ki, Hak Sübhânehû engin gücü ile âlemi bu düzeyde yaratmış, engin sanatı ile de âleme mutlak görünüş vermiştir. Gerçi bu mertebede görünüş, var oluşsuz ve yer tutmaksızın söz konusudur. Ancak âlem bu mertebede yaratılmış olduğunda bir var oluş ile görünüş söz konusu olmuş oldu. Zira Allah Teâlâ'nın yaratması sabitlik ve varlık vericidir. Mamafih âlemin görünüşü bir var oluş ile de birleşince gerçekte var olmuş ve gerçeklik hükümleri ile neticeleri ona bağlanmış oldu.

Bu vehim düzeyinde var oluş, ilim düzeyinde ve gerçekte (hâriçte) var oluşun gerisindedir. Bu mertebenin gerçekte var oluş ile olan ilişki ve benzerliği, ilim düzeyindeki var oluşun gerçekte var oluşa benzemesinden daha fazladır. Bu düzeydeki var oluşun sabitliği gerçekte var oluşun sabitliğine benzer. Zihin düzeyinde var oluş demek olan, ilim düzeyindeki var oluşun sabitliği ise farklıdır. Zihin düzeyindeki var oluş ile gerçekte var oluş, var oluşun iki karşıt tarafında durmaktadırlar. İlim düzeyindekinin aksine vehim düzeyindeki görünüşün gerçekteki görünüşe benzerliği de tamdır. Zira ilim düzeyindeki var oluşta gizlilik ve kapalılık vardır, bu münasebetle vehim düzeyine sanki gerçeklik düzeyinin bir gölgesi düşmüş gibidir. Binaenaleyh bu düzeyde âlemin yaratılması gerçekliğin gölgesi ile olmuştur ve gerçeklik düzeyinde Zat-ı Ahâdiyyetin dışında bir varlık bulunmaz. Âlem bunca çokluğa ve sayıya rağmen Allah Teâlâ'nın var etmesi ile hâricin gölgesinde gölge düzeyinde bir var oluş ile var olmuş olur ve nefsül-emrin dışında vahdet, nefsülemrin haricinin gölgesinde ise kes-rettir. Nitekim ilim düzeyinde nefsülemre mutabık olan da kesrettir. Buna göre vahdet ve kesretin her ikisi nefsülemirde olmuş olur. Her birinin de müstakil itibarı vardır. Bunda bir sakınca da yoktur. Âlemin bu gerçeklik ve var oluşu gölge düzeyinde olduğu gibi, hayat, ilim, kudret gibi diğer sıfatları da Vâcib Teâlâ'nın sıfatlarının gölgeleridir. Hatta âlemin ispatında sözünü ettiğimiz nefsülemir dahi hariç mertebesinde bulunan nefsülemrin gölgesidir.

Evimden bir şey getirmedim
Elimdekini o verdi, ben ondan bir parçayım

Allah Teâlâ ve Tekaddes Hazretleri buyuruyor ki: *"Rabbinin gölgeyi nasıl uzatmakta olduğunu görmedin mi?"*[35]

Soru: Eserlerinde yazdığına göre; gölgede olan her şey asla aittir. Gölgenin elinde aslın emanetlerini taşımanın dışında bir şey yoktur. Kabiliyeti olan sâlik, sahip olduğu hayrı, kemâli, var oluşu, var oluş uzantılarını gölge oldukları gerekçesi ile asla bağlar; kendini bütün kemâl vasıflarından uzak görürse fena makamını gerçek anlamda elde etmiş, doğal olarak da mahviyete ulaşmış, kendi varlığından ne isim ne de resim kalmamış olur. Bu sözün neticesi nedir? Kemal vasıflarının asla bağlanması ne demektir? Sabit ve yerleşik bir halde bulunan salikin fena ve mahviyeti elde etmesi hangi itibarladır?

Cevap: Bu fena hali, üzerinde ödünç elbiseler olan adamın haline benzer. O, elbiselerin kendisinin değil, başkasına ait olduğunu, onları emaneten giydiğini bilir. Bu bilgi ağır basıp tam bir şekilde kişiyi kuşattığında, o elbiseler üzerinde olmasına rağmen kendisini çıplak olarak görüp, infiale kapılabilir, üzerinde elbiseler yok zannederek arkadaşlarından utanabilir ve bir köşeye çekilip oraya sinebilir. Salik de böyledir, vehim ve hayal düzeyinde yaratılmış olduğu için hayalî fena da ona yeter. Zira bu fena düşüncesinin onu kuşatması, onu kalbî yakîne ulaştırır ve vicdanen zevk almasını sağlar. Böyle olunca da fena ve mahviyetten maksat olanı elde etmiş olur. Zira fenadan maksat gölgeye bağlılığın yok olması, asla bağlılığın elde edilmesidir. Gölge yekînen, zevk ve vicdan olarak asla bağlı olunca doğal olarak gölgeye bağlanmak ortadan kalkmış ve onun yerini asla bağlanmak almıştır.

Şayet bu tahayyül söz konusu olmasaydı, gölgeye bağlılıktan kurtulma nimeti ele geçmezdi. Hatta bu tarikatta, seyr u sülûkün omurgası vehim ve hayaldir. Bu yolda cüzî manaları olan haller ve vecdler vehim ile anlaşılır. Tecelliler ve televvünat ancak hayal aynasında salike görünür. Vehim olmasa anlayışlar yetersiz kalırdı. Hayal olmasa haller gizli ve kapalı olurdu. Bu tarikatta vehim ve hayalden

[35] Furkân, 45.

daha faydalı bir şey yoktur. Vehim ve hayalin çoğu idrakleri ve keşifleri de gerçeğe uygun düşmüştür. Allah Teâlâ'nın lüftu ve keremi ile kul ile Allah arasındaki elli bin yıllık mesafeyi kısa bir müddette kat edip kulu yüksek derecelere ulaştıran vehimdir. Gaybın gaybı olanı, onun sırlarını kendi aynasında inkişaf ettiren ve kabiliyetli saliki muttali kılan hayaldir. Hak Teâlâ'nın âlemi vehim mertebesinde yaratması, kemalatının ortaya çıkması için bir mahal yapması onun şerefindendir. Bütün alemlerin en kapsamlısı olan misal âlemine Hak Teâlâ'nın hayali numune yapması hayalin yüceliğini göstermektedir. O kadar ki, bu mertebede Vacip Teâlâ'nın bile suretinin bulunduğu söylenmiştir. Allah Süb-hânehû'nün mislinin yok ama misalinin var olduğuna hükmetmişlerdir. *"En yüce mesel O'na aittir"*[36] Ârifin hayal aynasında hissettiği, vicdan zevki ile terakki ettiği Vacib Teâlâ'ya ait hükümlerin suretleridir.

Soru: Yukarıdaki açıklamadan anlaşılan, fenanın hayal etmek sureti ile olduğudur. Bu kalbî bir yakîne götürse, zevk ve vicdan işi olup bir takım hükümler üzerine bina edilse de hayalidir, gerçekte bunlar olmuş değildir. Halbuki sen bazı risalelerinde, fenanın varlık itibarı ile olduğunu, bunun da bizzat fani olanın kendisinin ve eserinin ortadan kalkması olduğunu yazdın. Bu durumun doğrusu nedir?

Cevap: Gölgenin asla dönüşü yakîni, zevkî ve vicdanî bir şey olunca doğal olarak varlığın da zail olduğu söylenmiştir. Hatta zatın ve eserinin de zail olduğu söylenilmiştir. Fâni sabit ve yerleşik olduğu halde varlığının fena bulduğunu söylemek doğru olur mu? diye de bir soru gelebilir.[37]

KELİME ANLAMI

109. اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعُ وَالْمِائَةُ **Yüz dokuzuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى اَلْخَواجَهْ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ حَضْرَةِ الْمَخْدُومْ زَادَهُ **Hâce Muhammed Masum'a** سَلَّمَهُ اللهُ سُبْحَانَهُ **Allah Subhânehu ona selamet versin** *(Ne hakkındadır?)* **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ اِيجَادَ الْعَالَمِ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ **Alemin icadı**

[36] Nahl, 60.

[37] Bu mektup tamamlanamamıştır.

وَتَعَلُّقِ Vehim mertebesindedir وَلٰكِنَّهُ بِوَاسِطَةِ الْاِسْتِقْرَارِ Ancak o, istikrar sebebiyle صَارَ مَنْسُوبًا اِلٰى نَفْسِ الْاَمْرِ الْاِيْجَادِ بِهِ Ve icadın onunla alakalı olması sebebiyle Nefsu'l-emre mensup olmuştur وَهٰذِهِ الْمَرْتَبَةُ Ve bu mertebe وَرَاءَ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ İlim ve hariç mertebesinin ötesindedir وَالْخَارِجِ وَبَيَانِ Ve şunun beyanı hakkındadır ki, اَنَّ الْوَحْدَةَ وَالْكَثْرَةَ كِلْتَيْهِمَا Vahdet ve kesretin her ikisi فِي نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emirdedir وَتَحْقِيقِ Ve şunun açıklaması hakkındadır ki, اَنَّ فَنَاءَ السَّالِكِ Salikin fani olması مَعَ وُجُودِ الثَّبَاتِ وَالْاِسْتِقْرَارِ Sebat ve istikrar varlığına rağmen بِاَيِّ مَعْنًى يَكُونُ Hangi manada olur? وَهٰذَا الْمَكْتُوبُ Ve bu mektup بَقِيَ غَيْرَ تَامٍ Eksik kalmıştır *(Ne sebebiyle?)* بِوَاسِطَةِ حَوَادِثِ الْاَيَّامِ Bazı günlük olaylar sebebiyle. ➢

اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ مَرْتَبَةَ الْوَهْمِ عِبَارَةٌ Vehim mertebesi ibarettir *(Neden?)* عَنْ مَرْتَبَةٍ Bir mertebeden ki, يَكُونُ فِيهَا Orada olur *(Ne?)* ظُهُورٌ بِلَا وُجُودٍ Vücutsuz bir zuhur كَمَا اَنَّ Örneğin, Zeyd'in sureti nasıl ki, اِذَا كَانَتْ مُتَوَهَّمَةً فِي الْمِرْاٰةِ Aynada vehm edildiği zaman صُورَةُ زَيْدٍ مَثَلًا Orada vücutsuz zuhur vardır فَهُنَاكَ ظُهُورٌ بِلَا وُجُودٍ Zira aynada asla suret yoktur لِاَنَّهُ لَا صُورَةَ Ve o suretin orada sübutu yoktur وَلَيْسَ لَهَا ثُبُوتٌ فِيهَا Vehmi bir zuhurdan başka *(Neden başka?)* وَقَدْ لَاحَ غَيْرُ الظُّهُورِ الْوَهْمِيِّ Kuşkusuz aşikar oldu *(Ne ile?)* وَالشُّهُودِ الصَّادِقِ بِالْكَشْفِ الصَّحِيحِ Sahih keşif ve doğru müşahede ile (aşikar oldu) ki, اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ Hak Subhânehu خَلَقَ الْعَالَمَ Alemi yarattı مِنْ كَمَالِ اقْتِدَارِهِ Son derece güçlü olduğundan *(Nerede yarattı?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede وَاَعْطَاهُ بِصُنْعِهِ الْكَامِلِ Ve ona mükemmel sanatıyla verdi *(Ne?)* ظُهُورًا Sadece zuhur وَاِنْ كَانَ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Her ne kadar bu mertebede ظُهُورًا بِلَا كَوْنٍ وَوُجُودٍ Vücutsuz ve varlıksız bir zuhur olsa da وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَ الْعَالَمُ مَخْلُوقًا Ancak alem yaratılmış olunca *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede كَانَ ظُهُورًا مَعَ وُجُودٍ Vücutla beraber zuhur oldu فَاِنَّ اِيْجَادَهُ تَعَالٰى Zira yüce Allah'ın icadı يَكُونُ مُثْبِتًا وَمُوجِدًا

Müsbit ve mucit olur وَلَمَّا كَانَ ظُهُورًا مَعَ وُجُودٍ Ve vücutla beraber zuhur olunca كَانَ
فِي مَرْتَبَةِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emir mertebesinde oldu وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهِ Ve onun üzerine geldi
(Ne?) اَحْكَامُ وَآثَارُ صَادِقَةٌ Geçerli eser ve hükümler وَمَرْتَبَةُ الْوَهْمِ هٰذِهِ Ve şu vehim
mertebesi وَرَاءَ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ İlim ve hariç mertebesinin ötesindedir وَمُشَابَهَتُهَا
وَمُنَاسَبَتُهَا Ve onun benzediği ve münasebeti (Neye?) بِمَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesine
اَزْيَدُ Daha fazladır (Neden?) مِنْ مُنَاسَبَةِ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ بِهَا İlim mertebesinin ona olan
münasebetinden وَثُبُوتُهَا Ve onun sübutu شَبِيهٌ بِثُبُوتِ خَارِجِيٍّ Harici sübuta benzer
وُجُودًا ذِهْنِيًّا الَّذِي يُقَالُ لَهُ İlmi sübutun aksine بِخِلَافِ الثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ Ki ona denir (Ne?)
لِلْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Zihni vücut فَاِنَّهُ فِي الطَّرَفِ الْمُقَابِلِ Zira o karşı tarafındadır (Neyin?)
Harici vücudun وَالظُّهُورُ الَّذِي هُوَ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesinde bulunan
zuhurun da لَهُ اَيْضًا شِبْهٌ تَامٌّ بِالظُّهُورِ الْخَارِجِيِّ Harici zuhura tam bir benzerliği vardır
فَاِنَّ هُنَاكَ بُطُونًا وَكُمُونًا İlim mertebesinin aksine بِخِلَافِ مَرْتَبَةِ الْعِلْمِ Zira orada gizlilik ve
saklılık vardır وَكَاَنَّهُ وَقَعَ Ve sanki oluşmuştur (Nerede?) فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim
mertebesinde (Ne?) ظِلٌّ مِنْ مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinden bir gölge فَاُوجِدَ الْعَالَمُ
فَلَا يَكُونُ فِيهَا Ve alem orada icat edilmiştir (Ne ile?) بِظِلِّ الْخَارِجِ Haricin gölgesiyle
نَفْسِ الْخَارِجِ Öyleyse bizzat hariçte olmaz (Ne?) مَوْجُودٌ غَيْرُ الذَّاتِ الْاَحَدِيَّةِ Tek olan
zattan başka bir varlık وَيَكُونُ الْعَالَمُ Ve alem de مَعَ هٰذَا التَّعَدُّدِ وَالتَّكَثُّرِ Bu çokluk ve
fazlalığa rağmen مَوْجُودًا فِي ظِلِّ الْخَارِجِ Haricin gölgesinde var olur (Ne ile?) بِاِيجَادِ اللّٰهِ
وَفِي تَعَالَى Yüce Allah'ın onu icat etmesiyle (Ne ile?) بِوُجُودٍ ظِلِّيٍّ Gölgesel bir varlıkla
وَفِي ظِلِّ خَارِجِ نَفْسِ خَارِجِ نَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emrin haricinde وَحْدَةٌ Vahdet vardır
كَمَا اَنَّ الْمُطَابِقَ لِنَفْسِ الْاَمْرِ Nefsu'l-emrin haricinin gölgesinde ise كَثْرَةٌ Kesret vardır
Nitekim nefsu'l-emre denk düşen (Nerede?) فِي الْعِلْمِ اَيْضًا İlimde de كَثْرَةٌ Kesrettir

فِي نَفْسِ الْاَمْرِ Bu durumda vahdet ve kesretin her ikisi فَتَكُونُ الْوَحْدَةُ وَالْكَثْرَةُ كِلْتَاهُمَا Nefsu'l-emirde olur يَكُونُ لِكُلٍّ مِنْهُمَا Ve bu ikisinden her birinin اِعْتِبَارٌ عَلَى حِدَةٍ Tek başına bir itibarı olur وَلَا مَحْذُورَ فِيهِ Bunda da bir sakınca yoktur كَمَا اَنَّ هٰذَا الْخَارِجَ وَالْوُجُودَ لِلْعَالَمِ Nasıl ki, alemin bu vücûdu ve hariçte oluşu ظِلِّيَانِ Gölgesel ise كَذٰلِكَ سَائِرُ صِفَاتِهِ Aynı şekilde diğer sıfatları olan مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَالْقُدْرَةِ وَغَيْرِهَا أَيْضًا Hayat, ilim, kudret ve benzerleri de ظِلَالُ صِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Vacib'in sıfatlarının gölgeleridir بَلْ نَفْسُ الْاَمْرِ الَّذِي يَثْبُتُ Hatta var olan nefsu'l-emr *(Nerede?)* فِي أَيْضًا ظِلُّ نَفْسِ الْاَمْرِ اِثْبَاتِ الْعَالَمِ Alemin ispatında O da nefsu'l-emrin gölgesidir *(Hangi?)* الْكَائِنِ فِي مَرْتَبَةِ الْخَارِجِ Hariç mertebesinde olan ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

مَا جِئْتُ Getirmedim *(Nereden?)* مِنْ بَيْتِي Evimden *(Ne?)* بِشَيْءٍ Hiçbir şey أَوَّلًا Öncelikle وَمَنَحْتَنِي Sen bana ihsan ettin *(Neyi?)* مَا بِي Bende olanı وَاِنِّي Ve ben بَعْضُ ذَا Onun bir kısmıyım.

قَالَ اللهُ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Yüce ve mukaddes Allah buyurdu ki: اَلَمْ تَرَ Görmedin mi? اِلَى اِنَّكَ كَتَبْتَ فِي Denilirse ki: (فَاِنْ قِيلَ) كَيْفَ مَدَّ الظِّلَّ رَبُّكَ Nasıl gölgeyi uzattı رَسَائِلِكَ Sen risalelerinde yazdın ki: اَنَّ مَا فِي الظِّلِّ كُلَّهُ Gölgede bulunan her şey مِنْ شَيْءٌ غَيْرُ حَمْلِ اَمَانَاتِ Asıldandır وَلَيْسَ فِي يَدِ الظِّلِّ Gölgenin elinde yoktur *(Ne?)* الْاَصْلِ Aslın emanetlerini taşımaktan başka bir şey فَاِذَا رَدَّ السَّالِكُ الْمُسْتَعِدُّ Kabiliyetli salik iade ettiğinde *(Neyi?)* جَمِيعَ مَا فِي يَدِهِ Elinde bulunan tüm مِنَ الْخَيْرِ وَالْكَمَالِ Hayır ve kemali وَالْوُجُودِ وَتَوَابِعِ الْوُجُودِ Vücût ve onun gerektirdiklerini *(Ne hükmünce?)* بِحُكْمِ الظِّلِّيَّةِ Gölge olması hükmünce *(Kime iade ettiğinde?)* اِلَى اَصْلِهِ Aslına وَوَجَدَ نَفْسَهُ خَالِيًا Ve kendini yoksun bulduğunda *(Neden?)* مِنْ جَمِيعِ الْكَمَالَاتِ Tüm kemâlâttan يَصِيرُ مُتَحَقِّقًا Bütünleşmiş olur *(Ne ile?)* بِالْفَنَاءِ وَالْاِضْمِحْلَالِ Fena ve izmihlal ile

اِسْمٌ وَلاَ رَسْمٌ Ne isim ne de وَلاَ يَبْقَى مِنْهُ Ve ondan kalmaz *(Ne?)* بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak
resim فَمَا حَاصِلُ هٰذَا الْكَلاَمِ Bu sözün neticesi nedir? وَمَا مَعْنَى رَدِّ الْكَمَالاَتِ Ve
kemâlâtı iade etmenin anlamı nedir? *(Neye?)* اِلَى الْاَصْلِ Asla وَبِاَيِّ اعْتِبَارٍ Ve hangi
itibarla يَكُونُ فَنَاءُ السَّالِكِ وَاضْمِحْلاَلُهُ Salikin fenası ve izmihlali olur *(Neye rağmen?)* مَعَ
وُجُودِ ثَبَاتِهِ وَاسْتِقْرَارِهِ Sebat ve istikrarının varlığına rağmen (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ هٰذَا
الْفَنَاءَ Bu fena يُشْبِهُ حَالَ شَخْصٍ Bir kişinin haline benzer ki, لَبِسَ اَثْوَابَ الْعَارِيَةِ Emanet
elbiseler giymiştir وَيَعْلَمُ Ve bilir ki, اَنَّهَا لَيْسَ لَهُ O elbiseler onun değil بَلْ لِغَيْرِهِ Aksine
başkasınındır وَاِنَّمَا لَبِسَهَا بِطَرِيقِ الْعَارِيَةِ Ancak onu emanet alarak giymiştir فَاِذَا غَلَبَتْ
هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ İşte bu görüş galip geldiğinde وَاسْتَوْلَتِ اسْتِيلاَءً تَامًّا Ve onu tamamen
kapladığında يُمْكِنُ اَنْ يُعْطِيَ Vermesi mümkündür *(Neyi?)* تِلْكَ الْاَثْوَابَ Bu elbiseleri مَعَ
وُجُودِ الْقَلَبُّسِ بِهَا Onları giymiş olmasına rağmen *(Kime vermesi mümkündür?)* لِصَاحِبِهَا
حَتَّى يَفْعِلُ Sahibine وَيَجِدُ نَفْسَهُ عُرْيَانًا Ve kendisini çıplak bulması (mümkündür)
وَيَسْتَحْيِي Hatta haya eder ve utanır *(Kimden?)* مِنْ جُلَسَائِهِ Meclis arkadaşlarından *(Ne sebebiyle?)*
وَيَجُرُّ نَفْسَهُ اِلَى زَاوِيَةٍ Elbisesiz olması sebebiyle بِسَبَبِ عُرْيِهِ مِنَ الثِّيَابِ Ve
kendisini bir köşeye çeker وَحَيْثُ اَنَّ السَّالِكَ Ve mademki salik صَارَ مَخْلُوقًا Yaratılmış
oldu *(Nerede?)* يَكْفِيهِ الْفَنَاءُ التَّخَيُّلِيُّ فِي مَرْتَبَةِ التَّوَهُّمِ وَالتَّخَيُّلِ Vehim ve hayal mertebesinde
اَيْضًا Öyleyse ona hayali fena da yeter فَاِنَّ اسْتِيلاَءَ هٰذَا التَّخَيُّلِ Zira bu hayalin onu
kaplaması يُوصِلُهُ Onu ulaştırır *(Neye?)* اِلَى الْيَقِينِ الْقَلْبِيِّ Kalben yakine وَيَجْعَلُهُ ذَوْقِيًّا
مَا هُوَ الْمَقْصُودُ Ve onu zevki ve vicdani eyler فَيُوجَدُ Ve böylece bulunur *(Ne?)* وِجْدَانِيًّا
لِاَنَّ الْمَقْصُودَ مِنَ الْفَنَاءِ Zira مِنَ الْفَنَاءِ وَالْاضْمِحْلاَلِ Fena ve izmihlalle kastedilen şey
وَحُصُولُ التَّعَلُّقِ رَوَالُ التَّعَلُّقِ بِالظِّلِّ Gölgeye alakanın sona ermesi
وَلَمَّا صَارَ رُجُوعُ الظِّلِّ اِلَى الْاَصْلِ بِالْاَصْلِ Ve asılla alakanın başlamasıdır

Ve gölgenin asla dönüşü يَقِينِيًّا وَذَوْقِيًّا وَوِجْدَانِيًّا Yakini, zevki ve vicdani olunca زَالَ
التَّعَلُّقُ بِالظِّلِّ Gölgeye alaka sona erdi بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَجَاءَ مَكَانَهُ Ve onun
yerine geldi *(Ne?)* فَلَوْ لَمْ يَحْصُلْ هٰذَا التَّخَيُّلُ Asla alaka اَلتَّعَلُّقُ بِالْاَصْلِ Eğer bu hayal
olmasaydı لَمَا تَيَسَّرَتْ Nasip olmazdı *(Ne?)* دَوْلَةُ زَوَالِ التَّعَلُّقِ بِالظِّلِّ Gölgeye alakanın
sona erme devleti عَلَى التَّوَهُّمِ Hatta bu yolda seyrin merkezi بَلْ مَدَارُ سُلُوكِ هٰذَا الطَّرِيقِ
اَلَّتِي هِيَ الْمَعَانِي Vehim ve hayal üzeredir وَالتَّخَيُّلِ Haller ve vecdler وَالْاَحْوَالُ وَالْمَوَاجِيدُ
اَلْجُزْئِيَّةُ Ki onlar cüzi manalardır *(Nerede?)* فِي هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolda اِنَّمَا تُدْرَكُ بِالْوَهْمِ
Onlar sadece vehimle idrak edilir وَالتَّجَلِّيَاتُ وَالتَّلْوِينَاتُ Tecelli ve telvinler de اِنَّمَا
فَلَوْلَا الْوَهْمُ تُشَاهَدُ لِلسَّالِكِينَ Saliklere görünür *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْخَيَالِ Hayal aynasında
Vehim olmasaydı لَقَصُرَ الْفَهْمُ Elbette anlayış yetersiz olur وَلَوْلَا الْخَيَالُ Hayal de
olmasaydı لَاسْتَتَرَ الْحَالُ Elbette durum gizli kalırdı لَمْ يُوجَدْ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolda
yoktur *(Ne?)* شَيْءٌ اَنْفَعُ مِنَ الْوَهْمِ وَالْخَيَالِ Vehim ve hayalden daha faydalı bir şey وَجَاءَ
Ve gelmiştir *(Ne?)* اَكْثَرُ اِدْرَاكِهِمَا Vehim ve hayalin idrak, وَانْكِشَافِهِمَا Ve inkişaflarının
çoğu *(Nasıl gelmiştir?)* مُطَابِقًا لِلْوَاقِعِ Gerçeğe uygun olarak وَالَّذِي يَقْطَعُ Aşan şey
(Neyi?) كَائِنَةً بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ Elli bin senelik mesafeyi *(Neredeki?)* مَسَافَةَ خَمْسِينَ اَلْفَ سَنَةٍ
Kul ile rab arasındaki *(Ne zamanda?)* فِي مُدَّةٍ قَلِيلَةٍ Az bir sürede *(Ne ile?)* بِكَرَمِ اللهِ تَعَالَى
Allah'ın keremiyle وَيُوصِلُ الْعَبْدَ Ve kulu ulaştıran *(Neye?)* اِلَى دَرَجَاتٍ عَالِيَةٍ Yüksek
derecelere هُوَ الْوَهْمُ O vehimdir وَالَّذِي يَجْعَلُ Ve eyleyen *(Neyi?)* دَقَائِقَ غَيْبِ الْغَيْبِ
Bilinmezler bilinmezinin inceliklerini وَاَسْرَارَهُ Ve sırlarını *(Ne eyleyen?)* مُنْكَشِفَةً فِي مِرْآتِهِ
Kendi aynasında aşikar olmuş وَيُطْلِعُ السَّالِكَ الْمُسْتَعِدَّ عَلَيْهَا Ve kabiliyetli saliki ona
vakıf eyleyen هُوَ الْخَيَالُ O da hayaldir وَمِنْ شَرَافَةِ الْوَهْمِ Vehmin şerefinden ötürü
خَلْقَ الْعَالَمِ Hak Subhânehu seçmiştir *(Neyi?)* اِخْتَارَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ

Alemi yaratmayı *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede وَجَعَلَهَا مَحَلاً Ve onu mahal eylemiştir *(Neye?)* لِظُهُورِ كَمَالاَتِهِ Kemâlâtının zuhuruna وَمِنْ جَلاَلَةِ الْخَيَالِ Hayalin yüceliğinden ötürü de جَعَلَهُ اللهُ اَنْمُوذَجًا لِعَالَمِ الْمِثَالِ Allah onu misal aleminin bir örneği kılmıştır حَتَّى قَالُوا اَلَّذِى هُوَ اَوْسَعُ جَمِيعِ الْعَوَالِمِ Ki o, tüm alemlerin en genişidir Hatta kail oldular *(Neye?)* بِوُجُودِ صُورَةٍ فِيهِ Orada bir suret olduğuna *(Ne için?)* لِمَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ أَيْضًا Vücup mertebesi için dahi وَحَكَمُوا Ve hükmettiler *(Neye?)* بِاَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ Subhan olan Allah'ın لَيْسَ لَهُ مِثْلٌ Benzerinin olmadığına وَلَكِنْ لَهُ مِثَالٌ Ancak misalinin olduğuna وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى En üstün misal Allah'ındır وَالَّذِى يُحِسُّهُ الْعَارِفُ Arifin hissettiği şey *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ خَيَالِهِ Hayal aynasında وَيَتَرَقَّى بِذَوْقٍ وِجْدَانِهِ Ve onu bulma zevkiyle yükseldiği şey هُوَ صُوَرُ الْاَحْكَامِ الْوُجُوبِيَّةِ O vucûbi hükümlerin suretleridir.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: قَدِ اتَّضَحَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Gerideki açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ الْفَنَاءَ بِاعْتِبَارِ التَّخَيُّلِ Fena hayal itibariyledir وَاِنْ كَانَ مُوصِلاً Her ne kadar ulaştırsa da *(Nereye?)* اِلَى يَقِينِ قَلْبِهِ وَجَعَلَهُ ذَوْقِيًّا وَوِجْدَانِيًّا Kalbi yakine Ve onu zevki ve vicdani eylese de وَتَرَتَّبَتْ عَلَيْهِ Ve ondan kaynaklansa da *(Ne?)* اَحْكَامٌ صَادِقَةٌ Bir takım geçerli hükümler لَا بِاعْتِبَارِ التَّحَقُّقِ Hakiki itibarla değildir وَاَنْتَ بِنَفْسِكَ Oysa sen bizzat كَتَبْتَ بِاعْتِبَارِ الْوُجُودِ فِي بَعْضِ رَسَائِلِكَ Bazı risalelerinde yazmıştın ki, اَنَّ هٰذَا الْفَنَاءَ Bu fena Varlık açısındandır وَاَنَّهُ زَوَالُ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Ve o özün ve eserinin yok olmasıdır. فَمَا حَقِيقَةُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ Bu işin hakikati nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: لَمَّا كَانَ Olunca *(Ne?)* رُجُوعُ وُجُودِ الظِّلِّ Gölgenin vücûdunun dönüşü *(Neye?)* اِلَى الْاَصْلِ Asla *(Ne olunca?)* حُكِمَ بِزَوَالِ الْوُجُودِ أَيْضًا يَقِينِيًّا وَذَوْقِيًّا وَوِجْدَانِيًّا Yakini, zevki ve vicdani Vücûdun da yok olduğuna hükmedildi بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak وَقِيلَ Ve karar verildi *(Neye?)* بِارْتِفَاعِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Özün ve eserin ortadan kalktığına. (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki:

إِنَّ هٰذَا الْحُكْمَ بِالْفَنَاءِ الْوُجُودِيِّ Vücûdun fenasıyla ilgili şu hüküm مَعَ ثُبُوتِ الْفَانِي وَاسْتِقْرَارِهِ Faninin sübut ve istikrarına rağmen هَلْ هُوَ صَادِقٌ اَوْ كَاذِبٌ Acaba o doğru mudur yoksa yalan mıdır? (denilirse).

110. MEKTUP

١١٠ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْعَاشِرُ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْمَخْدُومْ زَادَهُ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ أَيْضًا سَلَّمَهُ اللهُ فِي بَيَانِ اَنَّ مُعَامَلَةَ الْعَارِفِ تَبْلُغُ مَبْلَغًا لَا تَحْصُلُ فِيهِ صُورَةُ مَعْلُومٍ اَصْلاً فَحِينَئِذٍ تَكُونُ لَهُ كُلُّ ذَرَّةٍ مِنَ الذَّرَّاتِ طَرِيقًا سُلْطَانِيًّا اِلَى الْمَطْلُوبِ وَبَيَانِ اَنَّ حُبَّ مِثْلِ هٰذَا الْعَارِفِ يَنْجَرُّ اِلَى حُبِّ الْحَقِّ وَبُغْضُهُ اِلَى بُغْضِهِ سُبْحَانَهُ وَهٰكَذَا حُكْمُ تَعْظِيمِ آلِ النَّبِيِّ ﷺ وَاِهَانَتُهُمْ بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ ﷺ وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ نُقِلَتْ بِالْمَعْنَى﴾

اِذَا بَلَّغَ الْعَارِفُ مُعَامَلَتَهُ اِلَى الْاَصْلِ بَعْدَ طَيِّ مَقَامَاتِ الظِّلِّ يَكُونُ حِينَئِذٍ عِلْمُهُ الْمُتَعَلِّقُ بِالْاَشْيَاءِ مُبَرَّأً مِنْ قَيْدِ الظِّلِّيَّةِ يَعْنِي تَكُونُ الْاَشْيَاءُ مَعْلُومَةً لَهُ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَحْصُلَ فِيهِ مِنْهَا شَيْءٌ فَاِنَّهُ كُلَّمَا حَصَلَ فِيهِ شَيْءٌ يَكُونُ ظِلَّ ذٰلِكَ الشَّيْءِ فِي الْعَقْلِ وَصُورَتَهُ لَا عَيْنَ ذٰلِكَ الشَّيْءِ كَمَا قِيلَ فِي تَعْرِيفِ الْعِلْمِ «هُوَ حُصُولُ صُورَةِ الشَّيْءِ فِي الْعَقْلِ» لَا شَكَّ اَنَّ الصُّوَرَ الْحَاصِلَةَ مِنَ الشَّيْءِ فِي الْعَقْلِ شَبَحٌ وَمِثَالٌ لِذٰلِكَ الشَّيْءِ لَا عَيْنُهُ كَمَا يَشْهَدُ بِهِ الْكَشْفُ الصَّرِيحُ وَالْاِلْهَامُ الصَّحِيحُ فَحِينَئِذٍ لَا يُثْبِتُ هٰذَا الْعَارِفُ لِلْعَالَمِ نِسْبَةً بِالْحَقِّ سُبْحَانَهُ سِوَى نِسْبَةِ الصَّانِعِيَّةِ وَالْمَصْنُوعِيَّةِ وَيَتَحَاشَى مِنَ الْقَوْلِ بِالظِّلِّيَّةِ وَالْعَيْنِيَّةِ وَالْمِرْآتِيَّةِ وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ مَرْبُوطَةٌ بِالْكَمَالَاتِ الذَّاتِيَّةِ فَاِنَّ لِلذَّاتِ غِنًى ذَاتِيًّا عَنِ الْعَالَمِ ﴿اِنَّ اللهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ بِخِلَافِ بَعْضِ مَرَاتِبِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ فَاِنَّ هٰذِهِ النِّسْبَةَ مُتَصَوَّرَةٌ فِيهَا فَمَا لَمْ يَتَعَدَّ الْعَارِفُ مِنْ تِلْكَ الْمَقَامَاتِ وَلَمْ يَصِلْ اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ لَيْسَ لَهُ نَصِيبٌ مِنْ هٰذِهِ النِّسْبَةِ وَكُلُّ ذَرَّةٍ مِنَ الذَّرَّاتِ تَكُونُ لِلْعَارِفِ فِي هٰذَا الْمَقَامِ طَرِيقًا سُلْطَانِيًّا اِلَى جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ بِخِلَافِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَاِنَّ الْعَالِمَ فِي تِلْكَ الصُّورَةِ يَجْذُبُ كُلَّ شَيْءٍ اِلَى جَانِبِ نَفْسِهِ وَيَصِيرُ بِنَفْسِهِ مِرْآةً لِجَمِيعِ الْاَشْيَاءِ وَكَذٰلِكَ فِي صُورَةِ الظِّلِّيَّةِ وَالْمِرْآتِيَّةِ يَجْذُبُ كُلَّ شَيْءٍ صَاحِبُ ذٰلِكَ الْعِلْمِ اِلَى نَفْسِهِ وَلَا يَتْرُكُ نَظَرَ بَصِيرَتِهِ يَنْفُذُ اِلَى مَا وَرَاءَهُ فَاِذَا تَخَلَّصَ بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ عَنْ قَيْدِ حُصُولِ الظِّلِّيَّةِ تَصِيرُ لَهُ كُلُّ ذَرَّةٍ مِنْ ذَرَّاتِ الْمَوْجُودَاتِ عَرَضًا كَانَتْ اَوْ

جَوْهَرًا آفَاقِيَّةً كَانَتْ اَوْ اَنْفُسِيَّةً بَابَ غَيْبِ الْغَيْبِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ ذٰلِكَ الشَّخْصَ كَمَا اَنَّهُ كَانَ سَابِقًا مِرْآةً لِجَمِيعِ الْاَشْيَاءِ وَكُلَّمَا فَعَلَ فَعَلَهُ لِاَجْلِ نَفْسِهِ وَكُلَّمَا صَدَرَ عَنْهُ كَانَ رَاجِعًا اِلَيْهِ بِالضَّرُورَةِ نَوَى اَوْ لَمْ يَنْوِ وَلَمَّا مَنَعَ الْآنَ مِرْآةَ نَفْسِهِ عَنِ الْمِرْآتِيَّةِ وَامْتَنَعَ مِنَ التَّقَيُّدِ بِالظِّلِّ وَصَارَ مِثْلَ صَنْدُوقِ الرَّحَى كُلَّمَا يُلْقَى فِيهِ لَا يَبْقَى فَلَا جَرَمَ كُلَّمَا يَفْعَلُ لَا يَفْعَلُهُ لِنَفْسِهِ بَلْ يَفْعَلُهُ لِاَجْلِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ نَوَى اَوْ لَمْ يَنْوِ فَاِنَّ النِّيَّةَ اِنَّمَا هِيَ فِي اَمْرٍ مُحْتَمَلٍ لَا فِي اَمْرٍ مُتَيَقَّنٍ فَحِينَئِذٍ يَنْجَرُّ حُبُّ هٰذَا الْعَارِفِ اِلَى حُبِّهِ تَعَالَى وَبُغْضُهُ اِلَى بُغْضِهِ سُبْحَانَهُ وَكَذٰلِكَ تَعْظِيمُهُ وَتَوْقِيرُهُ تَعْظِيمٌ وَتَوْقِيرٌ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَاِهَانَتُهُ وَاِسَاءَةُ الْاَدَبِ مَعَهُ تَنْجَرُّ اِلَى اِهَانَةِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَاِسَاءَةِ الْاَدَبِ مَعَهُ وَكَانَتْ هٰذِهِ النِّسْبَةُ لِاَصْحَابِ النَّبِيِّ ﷺ مَعَهُ ﷺ عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمْ حَيْثُ اَنَّ حُبَّهُمْ وَبُغْضَهُمْ مُثْمِرَاتٌ لِحُبِّهِ وَبُغْضِهِ ﷺ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «مَنْ اَحَبَّهُمْ فَبِحُبِّي اَحَبَّهُمْ وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ فَبِبُغْضِي اَبْغَضَهُمْ» وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ اَيْضًا ثَابِتَةٌ فِي آلِ النَّبِيِّ مَعَهُ ﷺ وَلٰكِنَّ ظُهُورَ هٰذِهِ النِّسْبَةِ فِي عَلِيِّ الْمُرْتَضَى وَفَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ وَالْحَسَنَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ اَتَمُّ وَيُشَاهَدُ سِرَايَتُهَا فِي بَقِيَّةِ الْاَئِمَّةِ الْاثْنَيْ عَشَرَ اَيْضًا وَلَا يُحَسُّ هٰذِهِ النِّسْبَةُ فِيمَا وَرَاءَهُمْ وَالسَّلَامُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Oğlu Hâce Muhammed Masum Hazretlerine gönderilmiştir**
- **Ârifin, kendisinde hiçbir şeyin suretinin kalmayacağı dereceye ulaşması ve her zerrenin onu Matlûba ulaştıran sultanî bir yol olması; bu ârifi sevmek veya nefret etmenin Cenab-ı Hakk'a karşı yapılmış gibi değerlendirilmesi Bu bilgiler manen nakledilmiştir**

Ârif, gölge makamları aştıktan sonra muamelesini asla ulaştırdığında nesnelere dair bilgisi gölgelik kaydından kurtulur. Yani, gölgelik kaydı bulunmaksızın nesneler ona malum olur.

Zira onda hasıl olan her şeyde, o şeyin gölgesi ve sureti zihinde bulunur, ancak kendisi bulunmaz. Zaten ilmi tanımlarken de; bir şeyin suretinin zihinde canlanmasıdır, denir.

Şüphe yoktur ki, bir şeyin zihinde oluşan suretleri, o şeyin bir karartısı ve misalidir, kendisi değildir. Nitekim açık keşif ve sahih ilham da bunu desteklemektedir.

Böyle olunca bu ârif, âlem ile Hak Teâlâ arasındaki ilişkiyi, yaratıcılık ve yaratılmışlık ilişkisi dışında hiçbir şekilde görmez, gölgelik etme, taayyün etme, ayna olma gibi ifadelerden kaçınır.

Bu muamele zatî olan kemalata bağlıdır. Zira zatın zatından kaynaklanan âleme karşı bir istiğnası söz konusudur.

"Şüphesiz Allah, âlemlerden müstağnidir"[38]

Oysa bir takım esma ve sıfatın mertebeleri farklıdır, orada bu nisbeti düşünmek mümkündür. Ârif bu makamlardan geçip aslın aslına ulaşmadıkça bu nisbetten bir payı olmaz. Bu makamdaki ârifin her bir zerresi onu Hak Teâlâ ve Tekaddes Hazretlerine götüren bir sultanî yol haline gelir. Tahsile bağlı olan ilim bundan farklıdır. Zira bu surette alim olan her şeyi kendine çeker ve kendisi bütün eşyaya aynalık eder.

Gölgelik ve aynalık etme suretinde de ilim sahibi olan her şeyi kendine çeker, kendisinin ötesini görmesi için gözünü salıvermez. Ancak Allah Sübhânehû'nün keremi ile gölgeliğin hasıl olması sınırını aşarsa onun için araz olsun cevher olsun, enfüsî olsun âfakî olsun mevcudattaki her bir zerre gaybın gaybına bir kapı olmuş olur.

Ancak bilmek gerekir ki, bu şahıs daha önce bütün eşya için bir ayna idi. Her yaptığını kendi için yapıyordu. O buna niyet etsin veya etmesin ondan sadır olan her şeyde doğal olarak kendisine dönmekte idi.

Ancak şimdi kendisinin aynalık yapmasına izin verilmeyip gölgelik bağından kurtulunca bir değirmen haznesi gibi, gelen gider oldu. O buna niyet etsin veya etmesin artık yaptığını kendi için değil Hak Sübhânehû için yapmaktadır. Zira niyet ihtimalli durumlarda söz konusudur, kesin olan bir şeyde niyet olmaz.

Böyle olunca da bu ârifi sevmek Allah Teâlâ'yı sevmek, ona buğzetmek de Allah Sübhânehû'ye buğzetmek olur.

---

[38] Ankebût, 6.

Aynı şekilde ona saygı ve hürmet göstermek Hak Sübhânehû'ye tazim ve hürmet göstermektir. Ona hakaret etmek, saygısızca davranmak da Allah Sübhânehû'ye saygısız davranmak ve hakaret etmek olur.

Bu bağ Peygamber (s.a.v.) ile ashab-ı kiram arasında da derecelerine göre bulunmaktadır. Şöyle ki, ashabı sevmek veya sevmemek Peygamberi (s.a.v.) sevmeyi veya sevmemeyi doğurmaktadır.

Peygamber (s.a.v.) buyuruyor ki:

"Onları seven beni sevdiğinden sevmiştir. Onları sevmeyen beni sevmediğinden sevmemiştir"[39].

Bu bağ Peygamber (s.a.v.) ile Peygamberin (s.a.v.) âile fertleri arasında da bulunmaktadır. Ancak bu bağın Ali Murtaza, Fatıma Zehra ile Hasan ve Hüseyin'de (r.anhüm) varlığı daha tamdır.

Bu bağın diğer on iki imama sirayeti de müşahede olunmuştur. Bunların dışındakilerde bu nisbetin varlığı hissedilmemiştir.

Vesselam.

KELİME ANLAMI

110. اَلْمَكْتُوبُ الْعَاشِرُ وَالْمِائَةُ **Yüz onuncu mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى سَلَّمَهُ اللهُ الْمَخْدُومِ زَادَهُ مُحَمَّدٍ مَعْصُومٍ أَيْضًا **Yine mahdumzade Muhammed Masum'a Allah ona selamet versin** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ مُعَامَلَةَ الْعَارِفِ **Arifin muamelesi** تَبْلُغُ مَبْلَغًا **Öyle bir dereceye ulaşır ki,** لاَ تَحْصُلُ اَصْلاً فِيهِ **Orada meydana gelmez** *(Ne?)* صُورَةُ مَعْلُومٍ **Hiçbir malumun sureti Kesinlikle** فَحِينَئِذٍ **İşte o zaman** تَكُونُ لَهُ **Onun için olur** *(Ne?)* كُلُّ ذَرَّةٍ مِنَ الذَّرَّاتِ **Zerrelerden her biri** *(Ne olur?)* طَرِيقًا سُلْطَانِيًّا **Sultani yol** *(Neye?)* اِلَى الْمَطْلُوبِ **Matluba** *(Daha ne hakkındadır?)* وَبَيَانِ **Ve şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ حُبَّ مِثْلِ هٰذَا الْعَارِفِ **Böyle bir arifi sevmek** يَنْجَرُّ اِلَى حُبِّ الْحَقِّ **Hakk'ı sevmeye götürür** وَبُغْضِهِ **Ve ona buğzetmek** اِلَى بُغْضِهِ سُبْحَانَهُ **Hakk'a buğza götürür** وَهٰكَذَا

[39] Bkz, İbn Ebi Asım, es-Sünne, nr. 992

Ve yine böylece حُكْمُ تَعْظِيمِ آلِ النَّبِيِّ **Peygamberin ehline saygı göstermenin hükmü** ﷺ **Allah ona salat-u selam eylesin** وَاِهَانَتُهُمْ **Ve onlara saygısızlık etmenin hükmü** بِالنِّسْبَةِ اِلَيْهِ **Peygamberimize nispetle (saygı ve saygısızlığın hükmü gibi)dir** ﷺ **Allah ona salat-u selam eylesin** وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ **Ve bu bilgiler** نُقِلَتْ بِالْمَعْنَى **Mana ile aktarılmıştır.** ➢

اِذَا بَلَّغَ الْعَارِفُ مُعَامَلَتَهُ Arif muamelesini ulaştırdığında *(Nereye?)* اِلَى الْاَصْلِ Asla *(Ne zaman?)* بَعْدَ طَيِّ مَقَامَاتِ الظِّلِّ Gölge makamlarını aştıktan sonra يَكُونُ حِينَئِذٍ İşte o zaman olur *(Ne?)* عِلْمُهُ الْمُتَعَلِّقُ بِالْاَشْيَاءِ Eşya ile ilgili ilmi *(Ne olur?)* مُبَرَّأً مِنْ قَيْدِ الظِّلِّيَّةِ Gölge olma kaydından kurtulmuş olur يَعْنِي تَكُونُ الْاَشْيَاءُ مَعْلُومَةً لَهُ Yani eşya ona malum olur *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَحْصُلَ فِيهِ Kendisinde hasıl olmadan *(Ne?)* مِنْهَا شَيْءٌ Eşyanın hiçbir sureti فَاِنَّهُ كُلَّمَا حَصَلَ فِيهِ شَيْءٌ Zira onda hasıl olan her şey يَكُونُ ظِلَّ ذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyin gölgesi olur *(Neredeki?)* فِي الْعَقْلِ Akıldaki وَصُورَتَهُ Ve sureti olur لَا عَيْنَ ذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyin aynısı olmaz كَمَا قِيلَ فِي تَعْرِيفِ الْعِلْمِ Nitekim ilmin tarifinde denilmiştir ki: هُوَ حُصُولُ صُورَةِ الشَّيْءِ O, bir şeyin suretinin meydana gelmesidir *(Nerede?)* اَنَّ الصُّوَرَ الْحَاصِلَةَ مِنَ الشَّيْءِ Bir şeyden meydana gelen suretler *(Nerede?)* فِي الْعَقْلِ Akılda لَا شَكَّ Ve hiç şüphesiz شَبَحٌ وَمِثَالٌ لِذٰلِكَ الشَّيْءِ O şeyin misal ve görüntüsüdür لَا عَيْنُهُ Bizzat kendisi değildir كَمَا يَشْهَدُ بِهِ Ki buna şahitlik etmektedir *(Ne?)* اَلْكَشْفُ الصَّرِيحُ Açık keşif وَالْاِلْهَامُ الصَّحِيحُ Ve doğru ilham فَحِينَئِذٍ Öyleyse bu durumda لَا يُثْبِتُ هٰذَا الْعَارِفُ Bu arif ispat etmez *(Neye?)* لِلْعَالَمِ Aleme *(Ne?)* سِوَى نِسْبَةِ الصَّانِعِيَّةِ Hak Subhânehu ile bir nispet *(Neden başka?)* نِسْبَةٌ بِالْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَالْمَصْنُوعِيَّةِ Yaratıcı ve yaratılan nispetinden başka وَيَتَحَاشَى Ve sakınır *(Neden?)* مِنَ الْقَوْلِ Hükmetmekten *(Neye?)* بِالظِّلِّيَّةِ وَالْعَيْنِيَّةِ Gölge ve asıl olmaya وَالْمِرْآتِيَّةِ Ve ayna olmaya وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ مَرْبُوطَةٌ Ve bu muamele bağlıdır *(Neye?)* بِالْكَمَالَاتِ الذَّاتِيَّةِ Zati kemâlâta فَاِنَّ لِلذَّاتِ Zira zatın غِنًى ذَاتِيًّا Zati bir ihtiyaçsızlığı vardır

لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ Alemlerden müstağnidir إِنَّ اللهَ Doğrusu Allah عَنِ الْعَالَمِ *(Neden?)* Alemden بِخِلَافِ بَعْضِ مَرَاتِبِ الْأَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Bazı isim ve sıfat mertebeleri bunun aksinedir فَإِنَّ هٰذِهِ النِّسْبَةَ Zira bu nispet مُتَصَوَّرَةٌ فِيهَا Onlarda söz konusudur فَمَا لَمْ يَتَعَدَّ وَلَمْ يَصِلْ إِلَى أَصْلِ الْأُصُولِ الْعَارِفُ مِنْ تِلْكَ الْمَقَامَاتِ Arif bu makamları aşıp Aslın aslına ulaşmadıkça لَيْسَ لَهُ نَصِيبٌ Onun nasibi yoktur *(Neden?)* مِنْ هٰذِهِ النِّسْبَةِ Bu nispetten وَكُلُّ ذَرَّةٍ مِنَ الذَّرَّاتِ Ve zerrelerin her biri تَكُونُ لِلْعَارِفِ Arif için olur *(Nerede?)* فِي هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda *(Ne?)* طَرِيقًا سُلْطَانِيًّا Sultani bir yol *(Kime?)* إِلَى جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Cenab-ı Hakk'a بِخِلَافِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ İlmi husuli böyle değildir فَإِنَّ الْعَالِمَ فِي تِلْكَ الصُّورَةِ Zira alim, bu durumda يَجْذُبُ كُلَّ شَيْءٍ إِلَى جَانِبِ نَفْسِهِ Her şeyi kendine doğru çeker وَيَصِيرُ بِنَفْسِهِ مِرْآةً Ve kendisi ayna olur *(Neye?)* لِجَمِيعِ الْأَشْيَاءِ Tüm eşyaya وَكَذٰلِكَ فِي صُورَةِ الظِّلِّيَّةِ وَالْمِرْآتِيَّةِ Gölge ve ayna olma durumunda da يَجْذُبُ كُلَّ شَيْءٍ Her şeyi çeker *(Kim?)* صَاحِبُ ذٰلِكَ الْعِلْمِ Bu ilmin sahibi *(Nereye?)* إِلَى نَفْسِهِ Kendisine وَلَا يَتْرُكُ نَظَرَ بَصِيرَتِهِ Ve basiret gözünü bırakmaz ki, يَنْفُذُ إِلَى مَا وَرَاءَهُ Onun ötesine geçsin فَإِذَا تَخَلَّصَ بِكَرَمِ اللهِ سُبْحَانَهُ Subhan Allah'ın keremiyle kurtulduğunda تَصِيرُ لَهُ كُلُّ ذَرَّةٍ مِنْ عَنْ قَيْدِ حُصُولِ الظِّلِّيَّةِ *(Neden?)* Gölgenin hasıl olması kaydından ذَرَّاتِ الْمَوْجُودَاتِ Mevcudatın her bir zerresi onun için olur عَرَضًا كَانَتْ أَوْ جَوْهَرًا İster araz olsun, ister cevher آفَاقِيَّةً كَانَتْ أَوْ أَنْفُسِيَّةً Ve ister âfâki olsun ve ister enfusi *(Ne olur?)* بَابَ غَيْبِ الْغَيْبِ Bilinmezler bilinmezinin kapısı.

يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, أَنَّ ذٰلِكَ الشَّخْصَ Bu kişi كَمَا أَنَّهُ كَانَ سَابِقًا Nasıl ki daha önce مِرْآةً لِجَمِيعِ الْأَشْيَاءِ Tüm eşyaya ayna olduysa وَكُلَّمَا فَعَلَ Ve her yaptığını فَعَلَهُ لِأَجْلِ نَفْسِهِ Kendisi için yaptıysa وَكُلَّمَا صَدَرَ عَنْهُ Ve ondan sadır olan her şey كَانَ رَاجِعًا إِلَيْهِ Kendisine yönelik olduysa بِالضَّرُورَةِ Tabii olarak نَوَى أَوْ لَمْ يَنْوِ İster buna niyet etsin, ister etmesin وَلَمَّا مَنَعَ الْآنَ Ama şimdi men edince *(Neyi?)* مِرْآةَ نَفْسِهِ Nefsinin aynasını *(Neden?)* عَنِ الْمِرْآتِيَّةِ Ayna olmaktan وَامْتَنَعَ Ve sakınınca

وَصَارَ مِثْلَ صَنْدُوقِ الرَّحَى مِنَ التَّقْيِيدِ بِالظِّلِّ (Neden?) Ve değirmen sandığı gibi olunca كُلَّمَا يُلْقَى فِيهِ Ki oraya atılan her şey لاَ يَبْقَى Baki kalmaz فَلاَ جَرَمَ İşte bu durumda kuşkusuz كُلَّمَا يَفْعَلُ Yaptığı hiçbir şeyi لاَ يَفْعَلُهُ لِنَفْسِهِ Kendisi için yapmaz بَلْ يَفْعَلُهُ Bilakis onu yapar (Niçin?) لِاَجْلِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Subhan Hak için نَوَى اَوْ لَمْ يَنْوِ Niyet etsin veya etmesin فَاِنَّ النِّيَّةَ Çünkü niyet اِنَّمَا هِيَ فِي اَمْرٍ O sadece ihtimalli iştedir لاَ فِي اَمْرٍ مُتَيَقَّنٍ Kesin olan işte yoktur فَحِينَئِذٍ يَتَحَرَّ Bu durumda götürür (Ne?) حُبُّ هٰذَا الْعَارِفِ Bu arifi sevmek (Neye?) اِلَى حُبِّهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın sevgisine وَبُغْضُهُ اِلَى بُغْضِهِ سُبْحَانَهُ Buğzu da subhan Allah'a buğza وَكَذٰلِكَ تَعْظِيمُ وَتَوْقِيرُ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ Subhan Hakk'a Ona saygı ve hürmet dahi تَعْظِيمُهُ وَتَوْقِيرُهُ saygı ve hürmettir وَاِهَانَتُهُ وَاِسَاءَةُ الْاَدَبِ مَعَهُ Saygısızlık ve ona karşı edepsizlik de وَاِسَاءَةِ الْاَدَبِ مَعَهُ Götürür (Neye?) اِلَى اِهَانَةِ اللهِ سُبْحَانَهُ Subhan Allah'a saygısızlık تَتَحَرَّ Ve ona karşı edepsizliğe وَكَانَتْ هٰذِهِ النِّسْبَةُ Ve bu nispet mevcuttur (Kim için?) لِاَصْحَابِ النَّبِيِّ ز Peygamberimizin (s.a.v.) ashabı için (Kiminle beraber?) مَعَهُ Peygamberimizle (s.a.v.) beraber عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمْ Derecelerinin farkına göre حَيْثُ مُثْمِرَاتٌ لِحُبِّهِ وَبُغْضِهِ Zira onları sevmek ve buğz etmek اَنَّ حُبَّهُمْ وَبُغْضَهُمْ Peygamberimize sevgi ve buğzu doğurur ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin قَالَ Peygamberimiz buyurdular ki: عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun مَنْ اَحَبَّهُمْ Kim onları severse فَبِحُبِّي اَحَبَّهُمْ Bana sevgisi sebebiyle sever وَمَنْ اَبْغَضَهُمْ Ve kim onlara buğz ederse فَبِبُغْضِي اَبْغَضَهُمْ Bana buğzu sebebiyle buğz eder وَهٰذِهِ النِّسْبَةُ Ve bu nispet أَيْضًا ثَابِتَةٌ فِي آلِ النَّبِيِّ مَعَهُ Peygamberimizle ehli arasında da sabittir ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَلٰكِنَّ ظُهُورَ هٰذِهِ النِّسْبَةِ Ancak bu nispetin zuhuru (Kimde?) فِي عَلِيٍّ الْمُرْتَضَى Ali Murtaza وَفَاطِمَةَ الزَّهْرَاءِ Fatımetü'z-Zehra

وَالْحَسَنَيْنِ Ve Hasan ile Hüseyin'de رَضِيَ اللهُ عَنْهُمْ Allah onlardan razı olsun اَتَمُّ Daha tamdır وَيُشَاهَدُ سِرَايَتُهَا Ve bunun geçtiği müşahede edilmektedir *(Kime?)* فِي بَقِيَّةِ الْاَئِمَّةِ On iki imamın diğerlerine de وَلاَ يُخَصُّ هٰذِهِ النِّسْبَةُ Ve bu nispet hissedilmemektedir *(Nerede?)* وَرَاءَهُمْ فِيمَا Onların ötesinde وَالسَّلاَمُ Selamlar...

111. MEKTUP

١١١ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الشَّيْخِ نُورِ مُحَمَّدٍ التَّهَارِيِّ فِي بَيَانِ بَعْضِ الْاَسْرَارِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِمَقَامِ ﴿قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى﴾ وَبَيَانِ سِرِّ عَدَمِ وِجْدَانِ الْعَارِفِ الْكَامِلِ شِمَالَهُ وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ أَيْضًا مَنْقُولَةٌ بِالْمَعْنَى﴾

اِعْلَمْ اَنَّ فِي مُعَامَلَةِ ﴿قَابَ قَوْسَيْنِ﴾ فِي الظَّاهِرِ لَوْنًا مِنَ الْمَظْهَرِ وَذٰلِكَ لِعَدَمِ حُصُولِ ذَهَابِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ مِنَ السَّالِكِ لِلسَّالِكِ بِخِلَافِ مُعَامَلَةِ ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ فَاِنَّهُ لَا يَبْقَى فِيهَا حُكْمٌ وَلَا اَثَرٌ مِنَ الْمَظْهَرِ اَصْلاً فَيَكُونُ الْمَظْهَرُ فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الثَّانِيَةِ اَمْرًا مُسْتَفَادًا مِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ بِالضَّرُورَةِ وَهُوَ خَلْقٌ لِلْعَارِفِ خَاصٌّ بِهِ اُعْطِيَهُ بَعْدَ اِتْمَامِ مُعَامَلَةِ الْاَصْلِ وَيُمْكِنُ اَنْ يُعَبَّرَ عَنْهُ بِاِفَاضَةِ الصُّورَةِ أَيْضًا وَهٰذَا سِرٌّ غَامِضٌ جِدًّا وَلَعَلَّ تَفْصِيلَهُ يُثْبَتُ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ اِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى فَيَكُونُ الْمَظْهَرُ فِي هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ اَمْرًا لَمْ يَتَطَرَّقْ اِلَيْهِ رَائِحَةٌ مِنَ الْعَدَمِ وَلَيْسَ لِشَائِبَةِ الْاِمْكَانِ فِيهِ مَجَالٌ فَلَوْ اَثْبَتْنَا انْفِعَالاً فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ يَكُونُ ذٰلِكَ مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ لَا مِنَ الْغَيْرِ فَاِنَّهُ لَمْ يَبْقَ فِيهَا رَسْمٌ مِنَ الْغَيْرِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَلِوَجْهِهِ مِنْ وَجْهِهِ قَمَرٌ ۞ وَلِعَيْنِهِ مِنْ عَيْنِهِ كُحْلُ

وَاِنْ كَانَ الْانْفِعَالُ الَّذِي يَثْبُتُ فِي مَرْتَبَةِ ﴿قَابَ قَوْسَيْنِ﴾ أَيْضًا حَقًّا وَالظُّهُورُ فِيهَا ظُهُورَ الْاَصْلِ وَلٰكِنَّهُ لَيْسَ خَالِيًا مِنْ شَائِبَةِ الظِّلِّيَّةِ وَلَائِقًا بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْعُلْيَا وَالْانْفِعَالُ الَّذِي يَلِيقُ بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ هُوَ مَا لَا يَكُونُ لِرَائِحَةِ الظِّلِّيَّةِ اِلَيْهِ سَبِيلٌ وَلَا يَكُونُ لِلْغَيْرِ مَدْخَلٌ فِي الْبَيْنِ بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ فَاِنَّ الْغَيْرَ غَيْرُ خَالٍ عَنْ لَوْثِ الْعَدَمِ وَنَقْصِ الْاِمْكَانِ فَلَوْ كَانَتِ انْفِعَالَاتُ مَرَاتِبِ الظِّلَالِ لِذٰلِكَ لَسَاغَ فِيمَا هُنَالِكَ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ فِي مُعَامَلَةِ ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ الَّذِي ذُكِرَتْ ثَمَّةَ مِنْهَا لَا يَجِدُ الْعَارِفُ الْكَامِلُ شِمَالَهُ وَسِرُّهُ اَنَّ شِمَالَهُ اَخَذَ حُكْمَ الْيَمِينِ لِاَنَّ الشِّمَالَ كَانَ مِنْ مُقْتَضَيَاتِ الْعَدَمِ فَلَمَّا زَالَتْ اَحْكَامُ الْعَدَمِ مَا بَقِيَ اِلَّا الْوُجُودُ

الصِّرْفُ وَلَيْسَ ثَمَّةَ شِمَالٌ بَلْ كِلْتَا يَدَيْهِ سُبْحَانَهُ يَمِينٌ فَافْهَمْ وَلَا تَقَعْ فِي الزَّنْدَقَةِ فَإِذَا عَرَفْتَ هٰذِهِ الْاَسْرَارَ الْغَامِضَةَ وَالْمَعَارِفَ الْغَرِيبَةَ فَاسْمَعْ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿ثُمَّ دَنَا فَتَدَلّٰى﴾ اِعْلَمْ اَنَّ تَحَقُّقَ هٰذَا الدُّنُوِّ بَعْدَ تَحَقُّقِ اَسْرَارِ ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ الَّذِي ذُكِرَ فِيمَا سَبَقَ فَاِنَّهُ مَا بَقِيَ حُكْمٌ وَاَثَرٌ فِي الْعَارِفِ وَلَمْ يَتَبَرَّأْ مِنْ لَوْثِ الْعَدَمِ لَيْسَتْ لَهُ لِيَاقَةُ بِهٰذَا الدُّنُوِّ وَبَعْدَ تَحَقُّقِ هٰذَا الدُّنُوِّ تَدَلٍّ وَهُوَ مُتَوَجِّهٌ اِلَى النُّزُولِ فَاِذَا تَحَقَّقَ التَّدَلِّي وَرَجَعَ الْعَارِفُ اِلَى الْخَلْقِ فَحِينَئِذٍ تَظْهَرُ صُورَةُ قَوْسَيْنِ وَاِنْ لَمْ يَبْقَ مِنَ الْقَوْسِ الْاَوَّلِ اَثَرٌ وَحُكْمٌ وَلٰكِنْ لَمَّا تَشَرَّفَ بِالتَّدَلِّي يَتَوَهَّمُ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ صُورَةُ الْقَوْسَيْنِ وَاِنَّمَا قَالَ بَعْدَ التَّدَلِّي ﴿فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنٰى﴾ بِاعْتِبَارِ اَنَّ الثَّابِتَ حِينَئِذٍ صُورَةُ الْقَوْسَيْنِ لَا حَقِيقَتُهُمَا ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ بَلْ اَدْنٰى اِذْ مَا بَقِيَ مِنَ الْقَوْسِ الثَّانِي هُنَاكَ اَثَرٌ وَلَا حُكْمٌ فَلَيْسَ قَوْسَيْنِ هَهُنَا حَقِيقَةً وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ مِنْ اَسْرَارِ اللهِ سُبْحَانَهُ يُظْهِرُهَا عَلَى اَخَصِّ الْخَوَاصِّ مِنْ عِبَادِهِ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى وَالْتَزَمَ مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالبَرَكَاتُ الْعُلَا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Şeyh Muhammed Nur et-Teharî'ye gönderilmiştir**
- **"Kâbe Kavseyn" makamıyla ilgili bazı sırlar ve kâmil ârifin şimalini kaybetmesinin sırrı Bu marifetler de manen nakledilmiştir**

Bilesin ki, "Kâbe Kavseyn" makamındaki muamelede zahirde mazharın bir rengi görülür. Bunun sebebi salikin kendisini ve eserini nefsinde yok edememesidir. "Ev Ednâ" makamının muamelesinde ise durum farklıdır; orada mazharın kesinlikle ne hükmü ne de eseri kalır. Binaenaleyh bu ikinci mertebede mazhar, doğal olarak Vacibü'l-Vucud mertebesinden istifade edilmiş bir durum olur. Bu ârife mahsus bir hil'at olup, aslın muamelesini tamamladıktan sonra kendisine verilir. Buna, suretin feyiz olarak gelmesi, de denilebilir. Bu da gerçekten çok kapalı bir sırdır. İnşallah bir başka yerde izahını yapabiliriz. Bu muamelede mazhar, ademin kokusunun ulaşmadığı, imkan âleminden olma şaibesinin bulaşmadığı bir durumdur. Bu mertebede bir etkilenmeden söz etsek bu kendisinin kendisinden

etkilenmesidir, gayrdan gelen bir etki değildir. Zira bu mertebede gayrin resmi dahi yoktur.

Yüzünün yüzündendir kameri
Gözünün gözündendir sürmesi

Gerçi "Kâbe Kavseyn" mertebesinde söz konusu olan etkilenme de haktır, orada görülen aslın görünüşüdür. Ancak gölgelik şaibesinden uzak olmadığı gibi o yüce mertebeye layık da değildir. O mukaddes mertebeye layık olan etkilenme, gölgelik kokusunun yol bulamadığı, gayrın hiçbir şekilde araya giremediği etkilenmedir. Zira gayr adem pisliğinden ve imkan noksanlığından uzak değildir. Binaenaleyh şayet gölge mertebelerinin o makamla etkileşimi varsa diğerleri için de caiz demektir.

Şu da bilinmelidir ki, hakkında bir nebze bilgi vermeye çalıştığım "Ev Ednâ" mertebesindeki muamelede kâmil ârif, şimalini (solundaki günahları yazan meleği) bulamaz. Zira şimali sağının hükmünü almıştır. Çünkü şimal yokluğu çağrıştırmaktadır. Oysa yokluk hükümleri ortadan kalkınca mutlak vücut dışında bir şey kalmamış oldu. Orada şimal söz konusu değildir. Allah Sübhâ-nehû'nün iki eli de sağ eldir. İyi anla, zındıklığa düşme!

Bu saklı sırları, acayip marifetleri bildikten sonra dinle, Allah Teâlâ buyuruyor ki: *"Sonra yaklaştı ve sarktı"*[1]

Bilesin ki, bu yaklaşmanın hakiki veçhesini bilmek, yukarıda zikredilmiş olan "Ev Ednâ" mertebesinin hakiki veçhesini bildikten sonra mümkündür. Zira ârifte hüküm ve eser bulunduğu ve adem kirinden temizlenmediği sürece bu yakınlaşmaya liyakat kazanamaz. Bu yakınlaşmayı elde ettikten sonra ise nüzûle (inişe) yönelir. Sarkma gerçekleşip ârif halka döndüğünde ise "iki yay" sureti görülür.

Gerçi birinci yaydan ne bir hüküm ne de bir eser kalmıştır, ancak sarkma ile müşerref olduğu vakit "iki yay" suretini tevehhüm eder. *Sarkmadan* sonra *iki yay yakınlığı*, demesi[2], iki yayın suretinin o zaman sabit olup, hakikatleri sabit olmadığı içindir. Yahut daha ya-

---

[1] Necm, 8.

[2] Burada Allah Teâlâ'nın ayette ilk önce *sarkmayı*, sonra *iki yay yakınlığını* zikretmesinin hikmeti anlatılmaktadır.

kın. Bilakis daha yakın. Zira ikinci yayın orada ne eseri ne de hükmü kalmıştır. Gerçekte orada iki yay yoktur. Bu marifetler Allah Teâlâ'nın sırları olup bunları çok özel kullarından dilediklerine ikram eder.

Hidayete tabi olanlara ve Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) yolundan gidenlere selam olsun.

KELİME ANLAMI

111. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الشَّيْخِ نُورِ مُحَمَّدِ التَّهَارِيِّ Şeyh Nur Muhammed Tehari'ye** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ بَعْضِ الْاَسْرَارِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِمَقَامِ قَابَ Bazı sırların beyanı hakkındadır** *(Hangi sırlar?)* **قَوْسَيْنِ اَوْ اَدْنَى 'Kabe kavseyni ev edna' makamıyla alakalı وَبَيَانِ سِرِّ عَدَمِ وِجْدَانِ الْعَارِفِ الْكَامِلِ شِمَالَهُ Bir de kamil arifin solunu bulamamasının sırrını beyan hakkındadır. وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ اَيْضًا مَنْقُولَةٌ بِالْمَعْنَى Ve bu bilgiler de mana ile nakledilmiştir. ﴾**

اِعْلَمْ Bilesin ki; اَنَّ فِي مُعَامَلَةِ قَابَ قَوْسَيْنِ 'Kabe kavseyn' muamelesinde فِي الظَّاهِرِ Görünüşte لَوْنًا مِنَ الْمَظْهَرِ Mazhardan bir renk vardır وَذٰلِكَ Bu ise لِعَدَمِ حُصُولِ ذَهَابِ الْعَيْنِ وَالْاَثَرِ Ayn ve eserin gitmemesinden ötürüdür *(Kimden?)* مِنَ السَّالِكِ لِلسَّالِكِ Salik için salikten فَاِنَّهُ لَا بِخِلَافِ مُعَامَلَةِ اَوْ اَدْنَى Ancak 'Ev edna' muamelesi böyle değildir مِنَ الْمَظْهَرِ Zira orada kalmaz *(Ne?)* حُكْمٌ وَلَا اَثَرٌ Hüküm ve eser *(Neden?)* يَبْقَى فِيهَا Mazhardan اَصْلًا Kesinlikle فَيَكُونُ الْمَظْهَرُ Böylece mazhar olur *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الثَّانِيَةِ Bu ikinci mertebede *(Ne olur?)* اَمْرًا مُسْتَفَادًا Elde edilmiş bir durum *(Nereden?)* مِنْ مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücub mertebesinden *(Nasıl?)* بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَهُوَ Ve bu durum خَلْقٌ لِلْعَارِفِ Arif için yaratılmış خَاصٌّ بِهِ Ona has bir durumdur اُعْطِيَهُ Ona verilmiştir *(Neden sonra?)* بَعْدَ اِتْمَامِ مُعَامَلَةِ الْاَصْلِ Asla ait muameleyi tamamladıktan sonra وَيُمْكِنُ Ve mümkündür *(Ne?)* اَنْ يُعَبَّرَ عَنْهُ Bunu tabir etmek

وَهٰذَا سِرٌّ غَامِضٌ جِدًّا بِإِفَاضَةِ الصُّورَةِ أَيْضًا *(Ne ile?)* Şekil verilmesiyle de Bu gerçekt
anlaşılması zor bir sırdır وَلَعَلَّ تَفْصِيلَهُ Belki de bunun açıklaması
Başka bir yerde olur إِنْ شَاءَ اللّٰهُ تَعَالَى Şayet Allah Teâlâ dilerse فَيَكُونُ الْمَظْهَرُ Böylec
mazhar olur *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ Bu muamelede *(Ne olur?)* أَمْرًا Öyle bir durur
olur ki لَمْ يَتَطَرَّقْ إِلَيْهِ Ona arız olmamıştır *(Ne?)* رَائِحَةٌ مِنَ الْعَدَمِ Ademden bir koku
لَيْسَ لِشَائِبَةِ الْإِمْكَانِ فِيهِ Ve imkan şaibesi için orada yoktur *(Ne?)* مَجَالٌ Bir alan فَلَوْ أَثْبَتْنَا Şaye
ispat etsek *(Ne?)* إِنْفِعَالاً فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede bir infial, etkilenme يَكُونُ ذٰلِكَ
مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ Bu da kendisinden yine kendisi için olur لاَ مِنَ الْغَيْرِ Başkasından
olmaz فَإِنَّهُ لَمْ يَبْقَ فِيهَا Zira orada kalmamıştır *(Ne?)* رَسْمٌ مِنَ الْغَيْرِ Başkasından bir
alamet﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَلِعَيْنِهِ مِنْ وَجْنَتِهِ Onun yüzünün مِنْ وَجْنَتِهِ Kendi yüzünden قَمَرٌ Kameri vardır وَلِوَجْهِهِ
Gözünün de مِنْ عَيْنِهِ Gözünden كُحْلٌ Sürmesi vardır.

وَإِنْ كَانَ الْإِنْفِعَالُ Her ne kadar infial olsa da *(Hangi infial?)* الَّذِي يَثْبُتُ Sabit olan
أَيْضًا حَقًّا *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ قَابَ قَوْسَيْنِ 'Kabe kavseyn' mertebesinde *(Ne olsa da?)* O da
hak olsa وَالظُّهُورُ فِيهَا Ve oradaki zuhur da ظُهُورَ الْأَصْلِ Aslın zuhuru olsa da وَلٰكِنَّهُ
لَيْسَ خَالِيًا Ancak o yoksun değildir *(Neden?)* مِنْ شَائِبَةِ الظِّلِّيَّةِ Zıllıyyet şaibesinden وَلاَئِقًا
Ve laik değildir *(Neye?)* بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْعُلْيَا Bu yüce mertebeye وَالْإِنْفِعَالُ الَّذِي يَلِيقُ Laik
olan infial *(Neye?)* بِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeye هُوَ مَا لاَ يَكُونُ O
olmayandır *(Niçin?)* لِرَائِحَةِ الظِّلِّيَّةِ Zıllıyet kokusu için *(Ne olmayandır?)* إِلَيْهِ سَبِيلٌ Kendisine
bir yol وَلاَ يَكُونُ لِلْغَيْرِ Ve yine başkası için olmayandır *(Ne?)* مَدْخَلٌ فِي الْبَيْنِ Arada bir
tesir *(Nasıl?)* بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ Hiçbir şekilde فَإِنَّ الْغَيْرَ غَيْرُ خَالٍ Zira başkası yoksun
değildir *(Neden?)* عَنْ لَوْثِ الْعَدَمِ Yokluk kiri وَنَقْصِ الْإِمْكَانِ Ve imkan eksikliğinden

فَلَوْ كَانَتْ Şayet olduysa *(Ne?)* اِنْفِعَالاَتُ مَرَاتِبِ الظِّلاَلِ Zılal mertebesinin infialleri *(Niçin?)* لِذٰلِكَ Bunun için لَسَاغَ Elbette caizdir *(Nerede?)* فِيمَا هُنَالِكَ Orada.

اَلَّذِى ذُكِرَتْ Bilinmelidir ki, اَنَّ فِى مُعَامَلَةِ اَوْ اَدْنَى 'Ev edna' muamelesinde يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ شَمَّةٌ مِنْهَا Ki, ondan bir nebze zikredildi لاَ يَجِدُ الْعَارِفُ الْكَامِلُ Kamil arif bulamaz *(Neyi?)* وَسِرُّهُ Solunu شِمَالَهُ Bunun sırrı da şudur ki, اَنَّ شِمَالَهُ Onun solu اَخَذَ حُكْمَ الْيَمِينِ Sağ hükmünü almıştır لِاَنَّ الشِّمَالَ Zira sol كَانَ مِنْ مُقْتَضَيَاتِ الْعَدَمِ Yokluğun gereklerindendir فَلَمَّا زَالَتْ Ne zaman ki yok oldu *(Ne?)* اَحْكَامُ الْعَدَمِ Yokluğun hükümleri مَا بَقِىَ Geriye kalmadı *(Ne?)* اِلَّا الْوُجُودُ الصِّرْفُ Sırf vücuttan başkası وَلَيْسَ ثَمَّةَ شِمَالٌ Orada da sol yoktur بَلْ كِلْتَا يَدَيْهِ سُبْحَانَهُ Bilakis o subhanın iki eli de يَمِينٌ Sağdır فَافْهَمْ Anla! وَلاَ تَقَعْ فِى الزَّنْدَقَةِ Ve zındıklığa düşme! فَاِذَا عَرَفْتَ İşte bildiğinde *(Neyi?)* وَالْمَعَارِفَ الْغَرِيبَةَ هٰذِهِ الاَسْرَارَ الْغَامِضَةَ Bu anlaşılması zor sırları Ve de alışılmamış marifetleri فَاسْمَعْ Şimdi dinle قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ dedi ki ثُمَّ دَنَى فَتَدَلَّى Sonra yaklaştı ve sarktı اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ تَحَقُّقَ هٰذَا الدُّنُوِّ Bu yaklaşmanın gerçekleşmesi بَعْدَ تَحَقُّقِ اَسْرَارِ اَوْ اَدْنَى 'Ev edna' sırlarının gerçekleşmesinden sonradır اَلَّذِى ذُكِرَ فِيمَا سَبَقَ Ki bu geride zikredilmişti فَاِنَّهُ مَا بَقِىَ Zira kaldığı sürece *(Ne?)* حُكْمٌ وَاَثَرٌ Bir hüküm ve eser *(Kimde?)* فِى الْعَارِفِ Arifte وَلَمْ يَتَبَرَّأْ Ve kurtulmadığı sürece *(Neden?)* مِنْ لَوْثِ الْعَدَمِ Yokluk kirinden لَيْسَتْ لَهُ لِيَاقَةٌ Onun liyakati yoktur *(Neye?)* بِهٰذَا الدُّنُوِّ Bu yaklaşmaya وَبَعْدَ تَحَقُّقِ هٰذَا الدُّنُوِّ Ve bu yaklaşma gerçekleştikten sonra تَدَلٍّ Tedelli, sarkma vardır وَهُوَ مُتَوَجِّهٌ O da yöneliktir *(Neye?)* اِلَى النُّزُولِ İnişe وَرَجَعَ الْعَارِفُ اِلَى الْخَلْقِ Ve arif halka فَاِذَا تَحَقَّقَ التَّدَلِّى Tedelli gerçekleştiğinde döndüğünde فَحِينَئِذٍ تَظْهَرُ İşte o zaman ortaya çıkar *(Ne?)* صُورَةُ قَوْسَيْنِ İki yay sureti وَاِنْ لَمْ يَبْقَ Her ne kadar kalmasa da *(Neden?)* مِنَ الْقَوْسِ الاَوَّلِ Birinci yaydan *(Ne?)*

اَثَرٌ وَحُكْمٌ Bir eser ve hüküm وَلٰكِنْ لَمَّا تَشَرَّفَ بِالتَّدَلِّي Ancak arif tedelliyle şereflenince يُتَوَهَّمُ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ O vakitte hayal edilir *(Ne?)* صُورَةُ الْقَوْسَيْنِ İki yay sureti وَاِنَّمَا قَالَ بَعْدَ التَّدَلِّي Fakat (ayeti kerimede) tedelliden sonra dedi *(Ne dedi?)* فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ Aradaki mesafe iki yay boyu oldu *(Neden böyle dedi?)* بِاعْتِبَارِ Şu itibarla ki, اَنَّ الثَّابِتَ حِينَئِذٍ O anda sabit olan صُورَةُ الْقَوْسَيْنِ İki yay suretidir لاَ حَقِيقَتُهُمَا Gerçek iki yay değildir اَوْ اَدْنَى Ev edna بَلْ اَدْنَى Yani (aradaki mesafe) bilakis daha yakın oldu اِذْ مَا بَقِيَ Zira kalmadı *(Neden?)* مِنَ الْقَوْسِ الثَّانِي İkinci yaydan *(Nerede?)* هُنَاكَ Orada *(Ne kalmadı?)* اَثَرٌ وَلاَ حُكْمٌ Ne eser ne de hüküm فَلَيْسَ قَوْسَيْنِ هٰهُنَا حَقِيقَةً Orada hakikaten iki yay yoktur وَهٰذِهِ الْمَعَارِفُ Ve bu bilgiler مِنْ اَسْرَارِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın sırlarındandır يُظْهِرُهَا Bunları açıklar *(Kime?)* عَلَى اَخَصِّ الْخَوَاصِّ En seçkin kişilere *(Kimden?)* مِنْ عِبَادِهِ Kullarından وَالسَّلاَمُ Selam عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana وَالْتَزَمَ Ve de sürdürene *(Neyi?)* مُتَابَعَةَ الْمُصْطَفَى Mustafa'ya tabi olmayı عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam وَالْبَرَكَاتُ الْعُلاَ Ve en üstün bereketler olsun.

112. MEKTUP

١١٢ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْقَاضِي اَسْلَمَ فِي بَيَانِ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى لَا عَيْنُ ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ وَلَا غَيْرُ ذَاتِهِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى مَا اَحْسَنَ مَا قَالَ عُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ شَكَرَ اللّٰهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ مِنْ اَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةَ الْحَقِيقِيَّةَ لِوَاجِبِ الْوُجُودِ لَا هُوَ وَلَا غَيْرُهُ وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَاِنَّمَا وَجَدُوهَا بِنُورِ الْفِرَاسَةِ وَبِبَرَكَةِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاَرْبَابُ الْمَعْقُولِ يَفْهَمُونَ مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ ارْتِفَاعَ النَّقِيضَيْنِ وَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اتِّحَادَ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ مِنْ شُرُوطِ حُصُولِ التَّنَاقُضِ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِلزَّمَانِ وَالْمَكَانِ مَجَالٌ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ فِيهَا التَّنَاقُضُ وَمَا تَصَرَّفَ الْعُلَمَاءُ فِي لَفْظِ الْغَيْرِ لِدَفْعِ التَّنَاقُضِ وَاَرَادُوا بِالْغَيْرِ مَعْنًى خَاصًّا لَا حَاجَةَ اِلَيْهِ اَصْلاً بَلِ النَّظَرُ الْكَشْفِيُّ يَمْنَعُ هٰذَا التَّخْصِيصَ وَيُثْبِتُ نَفْيَ الْغَيْرِيَّةِ بِاَيِّ مَعْنًى كَانَتْ وَنَجِدُ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى كَمَا اَنَّهَا لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتِهِ الْاَقْدَسِ بَلْ زَائِدَةٌ لَيْسَتْ غَيْرَ ذَاتِهِ اَيْضًا وَلَوْ كَانَتْ زَائِدَةً وَثَبَتَتْ نِسْبَةُ الْاِثْنِيَّةِ بَيْنَهَا وَبَيْنَ الذَّاتِ وَقَدْ تَخَلَّفَ هُنَا الْقَضِيَّةُ الْمُقَرَّرَةُ لَدَى اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ مِنْ اَنَّ الْاِثْنَيْنِ مُتَغَايِرَانِ وَنُقِضَتْ اُصُولُهُمْ وَمَا قُلْتُ مِنْ اَنَّهُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ بِمَعْنَى اَنَّ الْعَقْلَ لَا يَهْتَدِي اِلَيْهِ قَاصِرٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ لَا اَنَّهُ يَحْكُمُ بِخِلَافِهِ كَيْفَ يَحْكُمُ بِخِلَافِهِ وَهُوَ لَمْ يَتَصَوَّرْهُ بَعْدُ بَلْ هُوَ خَارِجٌ عَنْ حِيطَةِ اِدْرَاكِهِ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ حُكْمُهُ بِاِثْبَاتِهِ وَنَفْيِهِ ﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu mektup Kâdı Eslem'e gönderilmiştir**
- **Allah Teâlâ'nın sıfatlarının zatının aynı ve gayrı olmadığı**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. O'nun seçtiği kullarına selam olsun.

Allah Teâlâ hizmetlerini mükafatlandırsın, ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimleri ne güzel söylemişlerdir: Vacibü'l-Vücud Hazretlerinin sekiz hakiki sıfatı O'nun ne kendisidir, ne de gayrisidir. Bu bilgi

aklın sınırlarını aşan bir bilgidir. Alimlerimiz bunu feraset nuru ve Peygambere (s.a.v.) tabi olma bereketi ile bulmuşlardır.

Mantıkçılar bu ifadeyi iki zıddın ortadan kalkması olarak görürler. Tenakuzun olabilmesi için mekan ve zaman birlikteliğinin şart olduğunu bilmezler. O yüce hazrette zaman ve mekan kavramı olmadığına göre tenakuz nasıl düşünülebilir. Alimlerimiz tenakuzu bertaraf etmek için gayr kelimesini kullanmışlar ve bu kelimeye özel bir anlam yüklemişlerdir. Buna da hiç gerek yoktur. Aksine böyle bir daraltmaya keşfî bakış engel olmakta, her türlü anlamı ile gayriliği reddetmektedir. Allah Teâlâ'nın sıfatlarının zatının aynı olmayıp, aksine zait oldukları gibi, zatının gayri de değildir. Velev ki zait olmuş ve sıfatlar ile zat arasına ikilik girmiş olsun...

Bu durum mantıkçıların, iki şey birbirinden farklı olmak zorundadır, kuralı ile çelişebilir, onlara ters gelebilir. Bu bilginin, aklın sınırlarını aştığını söylerken, aklın bu bilgiye ulaşmayacağını ve bunu anlamaktan aciz olduğunu ifade etmek istiyorum. Yoksa akıl bunun aksini söyler anlamına değildir. Bunu anlamaktan aciz olan akıl nasıl aksini söyleyebilir? Bu konuda olumlu veya olumsuz bir yargıda bulunması nasıl düşünülebilir?

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[3]

KELİME ANLAMI

112. اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي عَشَرَ وَالْمِائَةُ **Yüz on ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْقَاضِي اَسْلَمَ **Kadı Eslem'e** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** وَلاَ عَيْنُ ذَاتِهِ سُبْحَانَهُ لاَ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى **Allah Teâlâ'nın sıfatları Ne zatının aynıdır** غَيْرُ ذَاتِهِ **Ne de gayrıdır.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun مَا اَحْسَنَ Ne de güzeldir *(Ne?)* مَا قَالَ عُلَمَاءُ اَهْلِ السُّنَّةِ Ehli sünnet alimlerinin

[3] Kehf, 10.

söylediği شَكَرَ اللهُ تَعَالَى سَعْيَهُمْ Allah Teâlâ onların çalışmalarını mükafatlandırsın (şu söz) مِنْ اَنَّ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةَ الْحَقِيقِيَّةَ لِوَاجِبِ الْوُجُودِ Hakiki sekiz sıfatı *(Kimin?)* Varlığı zorunlu olan Allah'ın لاَ هُوَ وَلاَ غَيْرُهُ Ne odur ne de ondan gayrıdır وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ Ve bu bilgi وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَاِنَّمَا وَجَدُوهَا Akıl sınırının ötesindedir Fakat onlar bunu buldular *(Ne ile?)* بِنُورِ الْفِرَاسَةِ وَبِبَرَكَةِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ Feraset nuruyla Ve de peygamberlere tabi olmanın bereketiyle عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَاَرْبَابُ الْمَعْقُولِ Onlara salat-u selam olsun Mantık ehli ise يَفْهَمُونَ مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ Bu ibareden anlıyorlar *(Neyi?)* اِرْتِفَاعَ النَّقِيضَيْنِ İki zıttın ortadan kalkmasını وَلَمْ يَعْلَمُوا اَنَّ اِتِّحَادَ الْمَكَانِ وَالزَّمَانِ Ama bilemediler ki, Zaman ve mekan birliği مِنْ شُرُوطِ حُصُولِ التَّنَاقُضِ Zıtlığın oluşmasının şartlarındandır فَاِذَا لَمْ يَكُنْ Öyleyse olmayınca *(Niçin?)* لِلزَّمَانِ وَالْمَكَانِ Zaman ve mekan için *(Ne?)* مَجَالٌ Bir imkan ve saha *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazret(vacibu'l-vücut mertebesin)de كَيْفَ يُتَصَوَّرُ فِيهَا Orada nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* اَلتَّنَاقُضُ Zıtlık وَمَا تَصَرَّفَ الْعُلَمَاءُ Alimler tasarrufta bulunması *(Nerede?)* فِي لَفْظِ الْغَيْرِ Gayr lafzında *(Niçin?)* لِدَفْعِ التَّنَاقُضِ Zıtlığı gidermek için مَعْنًى خَاصًّا وَاَرَادُوا بِالْغَيْرِ Ve gayr ile kast etmeleri *(Neyi?)* Özel bir manayı لاَ حَاجَةَ اِلَيْهِ اَصْلاً بَلِ النَّظَرُ الْكَشْفِيُّ Buna asla ihtiyaç yoktur Aksine keşfi nazar يَمْنَعُ هٰذَا التَّخْصِيصَ Bu tahsisi men etmektedir وَيُثْبِتُ نَفْيَ الْغَيْرِيَّةِ Ve de gayriyet olmadığını ispat etmektedir بِاَيِّ مَعْنًى كَانَتْ Hangi manada olursa olsun وَنَجِدُ Ve bulmaktayız ki, اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın sıfatları كَمَا اَنَّهَا Nasıl ki onlar لَيْسَتْ عَيْنَ ذَاتِهِ الْاَقْدَسِ Mukaddes zatının aynısı değil بَلْ زَائِدَةٌ Bilakis zait ise لَيْسَتْ غَيْرَ ذَاتِهِ اَيْضًا Zatının gayrısı da değildir وَلَوْ كَانَتْ زَائِدَةً Zait olsalar dahi وَثَبَتَتْ Ve sabit olsa da *(Ne?)* نِسْبَةُ الْاِثْنِيَّةِ İkilik nispeti *(Nerede?)* بَيْنَهَا وَبَيْنَ الذَّاتِ Onlarla zat arasında وَقَدْ تَخَلَّفَ هُنَا Kuşkusuz burada tutmamıştır *(Ne?)* اَلْقَضِيَّةُ الْمُقَرَّرَةُ Makbul olan

görüş *(Nerede?)* لَدَى اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ Mantık ehlinin nezdinde (o görüş de şudur) مِنْ اَنَّ İki şey birbirinden farklıdır اَلْاثْنَيْنِ مُتَغَايِرَانِ وَنُقِضَتْ اُصُولُهُمْ Ve usulleri bozulmuştur وَمَا Ve benim dediğim قُلْتُ مِنْ اَنَّهُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Bu akıl sınırının ötesindedir (sözü) بِمَعْنَى Şu manadadır ki, اَنَّ الْعَقْلَ لاَ يَهْتَدِى اِلَيْهِ Akıl ona ulaşamaz قَاصِرٌ عَنْ اِدْرَاكِهِ Onu anlamaktan acizdir لاَ اَنَّهُ يَحْكُمُ بِخِلاَفِهِ Yoksa onun aksine hükmeder anlamında değildir كَيْفَ يَحْكُمُ بِخِلاَفِهِ Aksine nasıl hükmedebilir? وَهُوَ لَمْ يَتَصَوَّرْهُ بَعْدُ Halbuki onu henüz kavrayabilmiş değildir بَلْ هُوَ خَارِجٌ Aksine o dışındadır *(Neyin?)* عَنْ حِيطَةِ Aklın idrak sahasının فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ Öyleyse nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* حُكْمُهُ اِدْرَاكِهِ Aklın hüküm vermesi *(Nasıl?)* بِاِثْبَاتِهِ وَنَفْيِهِ Bunun ispatı ve inkarıyla رَبَّنَا Rabbimiz آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ Bize ver *(Nereden?)* Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu...

113. MEKTUP

١١٣ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْمُلاَّ سُلْطَانِ السَّرْهَنْدِيِّ فِي بَيَانِ اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى مُتَّصِفَةٌ بِالْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَسَائِرِ الْكَمَالاَتِ وَفِي تَحْقِيقِ مَعْنَى قِيَامِ الصِّفَاتِ بِذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ﴾

اِعْلَمْ اَنَّ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ الَّتِي هِيَ قَائِمَةٌ بِذَاتِهِ سُبْحَانَهُ مِثْلَ الْحَيَاةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهَا لَا مُنَاسَبَةَ لَهَا مِنْ كَمَالِ التَّقَدُّسِ وَالتَّنَزُّهِ بِصِفَاتِ الْمُمْكِنِ اَصْلاً فَاِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ اَعْرَاضٌ قَائِمَةٌ بِالْجَوَاهِرِ وَصِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مُقَوِّمَاتُ الْجَوَاهِرِ فَاِنَّ قِيَامَ الْجَوَاهِرِ اِنَّمَا هُوَ بِهَا وَاَيْضًا اِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ جَمَادٌ مَحْضٌ حُكْمُهَا حُكْمُ الْمَيِّتِ لَيْسَ لَهَا نَصِيبٌ مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهِمَا وَلَكِنَّ الْمُمْكِنَ يَصِيرُ بِتَوَسُّطِهَا حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا وَاَمَّا هِيَ اَنْفُسُهَا فَلَيْسَتْ بِحَيَّةٍ وَلَا عَالِمَةٍ وَلَا قَادِرَةٍ بِخِلاَفِ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ فَاِنَّهَا فِي نَظَرِ هٰذَا الْحَقِيرِ الْكَشْفِيِّ حَيَّةٌ عَالِمَةٌ كَمَوْصُوفِهَا وَمُدْرِكَةٌ لِكَمَالاَتِهَا الْمُنْدَرِجَةِ فِيهَا وَمَشْغُوفَةٌ بِهَا وَلَكِنَّ عِلْمَهَا يُفْهَمُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ لَا الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَكَذٰلِكَ كُلُّ صِفَةٍ وَشَأْنٍ تَثْبُتُ فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ تَنْكَشِفُ كُلُّهَا بِثُبُوتِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ لَهَا وَتَظْهَرُ فِي النَّظَرِ نُورًا صِرْفًا وَكَاَنَّ ذٰلِكَ النُّورَ بِتَمَامِهِ حَيَاةٌ وَبِتَمَامِهِ عِلْمٌ وَانْكِشَافٌ وَهَاتَانِ الصِّفَتَانِ الْكَامِلَتَانِ بَيِّنَتَانِ وَوَاضِحَتَانِ هُنَاكَ بِخِلاَفِ صِفَاتٍ اُخَرَ مِنَ الْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ وَغَيْرِهِمَا فَاِنَّهَا لَا تَنْكَشِفُ هُنَاكَ بِهٰذَا الْوُضُوحِ نَعَمْ اِنَّ مَا هُوَ اللاَّزِمُ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ هُوَ انْكِشَافُ الْكَمَالاَتِ وَهُوَ مُتَعَلِّقٌ بِصِفَةِ الْعِلْمِ وَلَمَّا كَانَ الْعِلْمُ تَابِعًا لِلْحَيَاةِ لَا بُدَّ مِنْ صِفَةِ الْحَيَاةِ اَيْضًا وَالْقُدْرَةُ وَالْاِرَادَةُ مَرْبُوطَتَانِ بِالْمَقْدُورِ وَالْمُرَادِ وَيُمْكِنُ الاِكْتِفَاءُ مِنَ السَّمْعِ وَالْبَصَرِ بِالْعِلْمِ وَالْمَقْصُودُ مِنَ الْكَلاَمِ هُوَ الاِفَادَةُ وَالتَّكْوِينُ اِنَّمَا هُوَ لِلْمُكَوَّنَاتِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَمَّا كَانَتْ كُلُّ صِفَةٍ جَامِعَةً كَانَتْ هٰذِهِ الصِّفَاتُ الْكَامِلَةُ فِيهَا ثَابِتَةً ظَهَرَتْ اَوْ لَمْ تَظْهَرْ. لَا يُقَالُ: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ قِيَامُ الْمَعْنَى بِالْمَعْنَى فَاِنَّ الصِّفَاتِ اِذَا كَانَتْ حَيَّةً وَعَالِمَةً لَا بُدَّ مِنْ

قِيَامِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ بِهَا. لِاَنَّا نَقُولُ: كِلْتَاهُمَا قَائِمَتَانِ بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى اِحْدَاهُمَا بِالْاَصَالَةِ وَالْاُخْرَى بِالتَّبَعِيَّةِ كَمَا قَالَ الْعُلَمَاءُ فِي بَقَاءِ الْاَعْرَاضِ «اِنَّ الْعَرَضَ وَبَقَاءَ الْعَرَضِ كِلَيْهِمَا قَائِمَانِ بِمَحَلِّ الْعَرَضِ».

وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ اَنَّ قِيَامَ صِفَاتِ الْوَاجِبِ بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ لَيْسَ هُوَ كَقِيَامِ الْعَرَضِ بِالْجَوْهَرِ كَلَّا بَلْ هُوَ شَبِيهٌ بِقِيَامِ الْمَصْنُوعِ بِالصَّانِعِ فَاِنَّ الصَّانِعَ قَيُّومُ الْمَصْنُوعِ وَاِنْ كَانَ هُنَاكَ اِتِّصَافٌ وَفَقْدُ ذٰلِكَ الْاِتِّصَافِ هُنَا لَا بَلْ هُوَ كَقِيَامِ الشَّيْءِ بِذَاتِهِ وَاِنَّمَا الْفَرْقُ اَنَّ هُنَاكَ زِيَادَةً وَالزِّيَادَةُ غَيْرُ مُتَصَوَّرَةٍ هُنَا وَلٰكِنَّ تِلْكَ الزِّيَادَةَ غَيْرُ مُوصِلَةٍ اِلَى حَدِّ الْغَيْرِيَّةِ فَاِنَّهُمْ قَالُوا «وَلَا غَيْرُهُ» فَكَانَ التَّغَايُرُ الْاِعْتِبَارِيُّ ثَابِتًا فِي الْمَوْضِعَيْنِ وَالْقِيَامُ مُتَحَقِّقًا وَحُصُولُ الْاِتِّصَافِ هُنَا مِنْ قَبِيلِ اِتِّصَافِ الْاِنْسَانِ بِالْاِنْسَانِيَّةِ وَاِتِّصَافِ الْجَوْهَرِيَّةِ بِالْجَوْهَرِ بَلْ اَقُولُ اِنَّ مَرْتَبَةَ الذَّاتِ الْاَقْدَسِ وَالصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ الْقَائِمَةِ بِهَا لَيْسَتْ فِيهَا مُلَاحَظَةُ الصِّفَاتِ وَالْاِتِّصَافِ اَصْلًا لَا فِي حَضْرَةِ الذَّاتِ مُلَاحَظَةُ الْمَوْصُوفِيَّةِ وَلَا فِي الصِّفَاتِ مُلَاحَظَةُ الصِّفَاتِيَّةِ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْوُجُودِ وَوُجُوبِ الْوُجُودِ مَجَالٌ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ كَيْفَ يَكُونُ لِلصِّفَةِ وَالْاِتِّصَافِ فِيهَا مَجَالٌ فَاِنَّهَا فَرْعُ الْوُجُودِ لَا مَجَالَ فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ لِشَيْءٍ غَيْرِ النُّورِ وَهُوَ أَيْضًا لَا كَيْفِيٌّ فَاِنْ كَانَ فِيهِ حَيَاةٌ فَهُوَ نُورٌ وَاِنْ كَانَ عِلْمٌ فَهُوَ أَيْضًا نُورٌ وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ فَلَوْ اُثْبِتَ لِهٰذَا النُّورِ الْاَقْدَسِ اللَّاكَيْفِيِّ ظُهُورٌ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ بِلَا تَغَيُّرٍ وَانْتِقَالٍ لَا يَكُونُ الْقَابِلُ لِمَظْهَرِيَّتِهِ شَيْئًا غَيْرَ الْوُجُودِ وَلِهٰذَا كَانَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ عِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ هُوَ التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ وَسَائِرُ التَّعَيُّنَاتِ تَابِعَةٌ لِهٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لِاطْلَاقِ لَفْظِ التَّعَيُّنِ هَهُنَا مَجَالٌ بِمُقْتَضَى عُلُومِ هٰذَا الْفَقِيرِ وَلٰكِنْ لَمَّا صَارَ هٰذَا اللَّفْظُ مُتَعَارَفًا فِيمَا بَيْنَ الْقَوْمِ نَحْنُ أَيْضًا جَرَيْنَا عَلَى اصْطِلَاحَاتِهِمْ وَاغْتَرَرْنَا الْمُسَاهَلَةَ فِي اِطْلَاقِهِ

﴿رَبَّنَا اَتْمِمْ لَنَا نُورَنَا وَاغْفِرْ لَنَا اِنَّكَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Molla Sultan es-Serhendî'ye gönderilmiştir**
- **Sıfatların kemalatı ve bunların Allah Teâlâ'nın zatı ile kaim olmasının anlamı**

Bil ki, Vâcibü'l-vücut Hazretlerinin kendi zatı ile kâim hayat, kudret, ilim gibi sıfatları son derece mukaddes ve münezzeh olduklarından imkan alemindekilerin sıfatlarıyla kesinlikle ilişki kurulamaz. Çünkü imkan alemindekilerin sıfatları araz olup cevherle kaimdir. Vacib Teâlâ'nın sıfatları ise cevherlere varlık verir mahiyettedir. Zira cevherler ancak Vacib Teâlâ'nın sıfatları sayesinde varlık bulur. Ayrıca imkan alemindekilerin sıfatları mahza camittir, cansız hükmünde olup hayat, ilim gibi şeylerden nasibi yoktur. Sadece bu sıfatların aracılığı ile canlı, alim ve kadir olur. Yoksa bu sıfatlar kendi başlarına canlı, alim, kadir değildirler. Oysa Vacibü'l Vücud Teâlâ Hazretlerinin sıfatları böyle değildir.

Bu hakirin keşif gözü ile gördüğüne göre, O'nun sıfatları kendisi gibi Hay ve Alim'dir. Kendilerinde bulunan kemalatı idrak etmiş ve o kemalat ile dolup taşmaktadır. Şu kadar var ki onların ilimleri ilm-i huzûri kabilinden anlaşılır ilm-i husûli değildir. Vücub mertebesinde sabit olan her sıfat ve şe'n de böyledir; hayat ve ilim sahibi olmakla inkişaf eder ve nazarda sırf nur olarak görülür. Sanki o nur bütünü ile hayattır, bütünü ile ilimdir, inkişaftır. Bu iki kamil sıfat o makamda açık seçik belirgindir. Kudret, irade ve benzeri diğer sıfatlar ise o makamda bu derece açık seçik değildir.

Evet, bu makamda lazım olan kemalatın inkişafıdır. Bu ise ilim sıfatına bağlıdır. İlim hayata tabi olunca hayat sıfatına sahip olması gerekir. Kudret ve irade de kudret ve iradeye konu olan şeyle irtibatlıdır. İşitme ve görme sıfatlarının yerine ilim sıfatı ile iktifa edilebilir. Kelamdan maksat ifade etmektir. Tekvin (yaratmak) ise yaratılmışlar için düşünülür. Mamafih bu sıfatlar cami' olduğu için kemal sıfatlarının kendilerinde bulunması, ister açığa çıksınlar ister çıkmasınlar, lazımdır. Bu anlattıklarımız manaların mana ile varlığını sürdürdüğü şeklinde anlaşılmamalıdır. Zira sıfatlar, diri ve alim ise, hayat ve ilmin onlarda bulunması gerekir. Çünkü biz diyoruz ki: Her ikisi de Vacip Teâlâ Hazretlerinin zatı ile kaimdir; biri asaleten diğeri ise ona bağlı olarak vardır. Nitekim, arazların bekası hususunda, alimler de böyle söylerler: Araz

ve arazın bekası, her ikisi de arazın söz konusu olduğu yerde bulunmaktadır.

Bu konunun tahkik yollu beyanı şöyledir: Vacip Teâlâ'nın sıfatlarının Zat-ı Akdesi ile kaim olması, arazların cevherle kaim olması gibi değildir. Haşa! Bu durum sanatkarın eserinin sanatkarla var olması kabilindendir. Zira sanatkar sanat eserine varlık vericidir. Gerçi orada bir nitelenme olup, burada o nitelenme kaybolmuştur.

Bunun da ötesinde bir şeyin kendi zatı ile kaim olması varlığını sürdürmesi gibidir. Şu kadar var ki, orada bir fazlalık söz konusudur, burada ise bir fazlalık düşünülemez. Ancak o fazlalık da başkalaşmaya götürecek bir fazlalık değildir. Zira ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimleri, sıfatları Allah Teâlâ'nın gayrı da değildir, demişlerdir. Binaenaleyh her iki yerde de itibari bir gayriyet (başkalaşma) söz konusu olup sıfatların zatı ile kıyamı kesindir. Orada nitelenmenin meydana gelmesi, insanın insanlıkla, cevherin cevherlikle nitelenmesi kabilindedir. Daha da ilerisinde, zat-ı akdes mertebesinde zat ile kaim hakiki mukaddes sıfatlarda ne sıfatlar ne de sıfatlanma kesinlikle düşünülemez. Ne Zat Hazretlerinde vasıflanmış olma ne de sıfatlarında sıfat olma mülahaza edilmez. Çünkü bu mertebede vücut ve vücubu'l-vücudun yeri olmazsa sıfatın veya sıfatlanmanın yeri nasıl olabilir. Zira sıfatlar vücudun dallarıdır. Bu mukaddes mahalde nur dışında hiçbir şeye mecal yoktur. Ki o nur da keyfiyetsizdir. Şayet bir hayat varsa o nurdur, bir ilim varsa o nurdur. Bu kıyasa göre devam eder.

Şayet keyfiyetsiz olan bu mukaddes nurun değişim ve intikal olmaksızın ikinci mertebede zuhurundan bahsedilecek olursa vücut dışında ona mazhar olabilecek hiçbir şey bulunmaz. İşte buna binaen bu hakire göre, taayyün-i evvel taayyün-i vücûdîdir. Diğer taayyünler de taayyün-i evvele tabidir. Gerçi bu fakirin bilgilerine göre, bu mertebede taayyünden bahsetmek de mümkün değildir. Ne var ki, ehl-i tasavvuf arasında bu lafız kullanıldığı için biz de onların ıstılahlarını kullanmış olduk ve bu kullanımda kolaylaştırmayı tercih ettik.

"Rabb'imiz, nurumuzu tamamla, bizi bağışla, çünkü sen her şeye kadirsin"[4]

[4] Tahrim, 8.

KELİME ANLAMI

113. اَلْمَكْتُوبُ الثَّالِثَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ **Yüz on üçüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى الْمُلاَّ سُلْطَانِ السَّرْهَنْدِيِّ **Molla Sultan Serhendi'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki,** اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى **Allah Teâlâ'nın sıfatları** مُتَّصِفَةٌ **Vasıflanmıştır** *(Ne ile?)* بِالْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَسَائِرِ الْكَمَالاَتِ **Hayat, ilim ve diğer kemâlât ile** وَفِي تَحْقِيقِ **Ve açıklaması hakkındadır** *(Neyin?)* مَعْنَى قِيَامِ الصِّفَاتِ **Sıfatların kaim olmasının manasını** *(Ne ile?)* بِذَاتِهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ **Saltanatı yüce Allah'ın zatı ile.**

اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ Varlığı zorunlu olan Allah'ın sıfatları اَلَّتِي هِيَ مِثْلَ الْحَيَاةِ وَالْقُدْرَةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهَا Ki onlar Allah'ın zatı ile kaimdirler قَائِمَةٌ بِذَاتِهِ سُبْحَانَهُ Örneğin, hayat, kudret, ilim ve diğerleri gibi لاَ مُنَاسَبَةَ لَهَا Bunların alakası yoktur مِنْ كَمَالِ التَّقَدُّسِ وَالتَّنَزُّهِ Son derece beri ve mukaddes olmalarından ötürü *(Ne ile alakası yoktur?)* فَاِنَّ صِفَاتِ Kesinlikle اَصْلاً بِصِفَاتِ الْمُمْكِنِ Mümkin varlıkların sıfatlarıyla اَعْرَاضٌ قَائِمَةٌ بِالْجَوَاهِرِ Cevherlerle kaim olan arazlardır الْمُمْكِنِ Zira mümkinin sıfatları مُقَوِّمَاتُ الْجَوَاهِرِ Saltanatı yüce Vacib'in sıfatları ise وَصِفَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Cevherleri ayakta tutandır فَاِنَّ قِيَامَ الْجَوَاهِرِ Zira cevherlerin kıyamı اِنَّمَا هُوَ بِهَا O sadece sıfatlarladır وَأَيْضًا اِنَّ صِفَاتِ الْمُمْكِنِ Ve de mümkinin sıfatları جَمَادٌ مَحْضٌ Tamamen cansızdır حُكْمُهَا Onların hükmü حُكْمُ الْمَيِّتِ Ölünün hükmüdür لَيْسَ لَهَا نَصِيبٌ Onların nasibi yoktur *(Neden?)* مِنَ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ وَغَيْرِهِمَا Hayat, ilim ve diğer sıfatlardan وَلَكِنَّ الْمُمْكِنَ Ancak mümkin يَصِيرُ بِتَوَسُّطِهَا Bu sıfatların aracılığıyla olur *(Ne?)* حَيًّا وَعَالِمًا وَقَادِرًا Diri, alim ve kadir وَاَمَّا هِيَ اَنْفُسُهَا Fakat sıfatların bizzat kendileri فَلَيْسَتْ بِحَيَّةٍ وَلاَ عَالِمَةٍ وَلاَ قَادِرَةٍ Ne diri, ne alim ne de kadirdir بِخِلاَفِ صِفَاتِ وَاجِبِ الْوُجُودِ تَعَالَى وَتَقَدَّسَ Varlığı zorunlu yüce ve mukaddes zatın sıfatlarının

aksine فَإِنَّهَا Zira onun sıfatları فِي نَظَرِ هٰذَا الْحَقِيرِ الْكَشْفِيِّ Şu hakirin keşfi nazarında حَيَّةٌ عَالِمَةٌ كَمَوْصُوفِهَا Mevsufu gibi diri ve alimdir وَمُدْرِكَةٌ Ve idrak etmektedir *(Neyi?)* وَمَشْغُوفَةٌ بِهَا لِكَمَالاَتِهَا الْمُنْدَرِجَةِ فِيهَا Kendilerinde bulunan kemâlâtı Ve onlara tutkundurlar وَلٰكِنَّ عِلْمَهَا Ancak onların bilmesinin يُفْهَمُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ İlmi huzuri cinsinden olduğu anlaşılmaktadır لاَ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ İlmi husuliden değil وَكَذٰلِكَ İşte böylece كُلُّ صِفَةٍ وَشَأْنٍ Her sıfat ve şe'n ki, تَثْبُتُ فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücub mertebesinde yer almaktadır بِثُبُوتِ Hepsi inkişaf etmektedir *(Ne ile?)* تَتَكَشَّفُ كُلُّهَا الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ لَهَا Kendilerinde hayat ve ilmin varlığıyla وَتَظْهَرُ فِي النَّظَرِ Ve (bu sıfatlar) nazarda görünmektedir *(Nasıl?)* نُورًا صِرْفًا Sadece nur olarak وَكَأَنَّ ذٰلِكَ النُّورَ Ve sanki bu nur بِتَمَامِهِ حَيَاةٌ Tamamıyla hayat وَبِتَمَامِهِ عِلْمٌ وَانْكِشَافٌ Ve tamamıyla ilim ve inkişaftır بَيِّنَتَانِ وَوَاضِحَتَانِ هُنَاكَ وَهَاتَانِ الصِّفَتَانِ الْكَامِلَتَانِ İşte bu iki kamil sıfat Orada çok açık ve nettirler بِخِلاَفِ صِفَاتٍ أُخَرَ Fakat diğer sıfatlar böyle değildir *(Hangileri?)* فَإِنَّهَا لاَ تَتَكَشَّفُ هُنَاكَ مِنَ الْقُدْرَةِ وَالْارَادَةِ وَغَيْرِهِمَا Kudret, irade ve diğerleri Zira onlar orada inkişaf etmiyor *(Nasıl?)* بِهٰذَا الْوُضُوحِ Bu kadar açıkça نَعَمْ Evet! إِنَّ مَا O هُوَ انْكِشَافُ الْكَمَالاَتِ Lazım olan şey *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Bu yerde هُوَ اللاَّزِمُ kemâlâtın inkişafıdır وَلَمَّا كَانَ الْعِلْمُ O da ilim sıfatıyla alakalıdır وَهُوَ مُتَعَلِّقٌ بِصِفَةِ الْعِلْمِ İlim de hayata bağlı olunca لاَ بُدَّ مِنْ صِفَةِ الْحَيَاةِ أَيْضًا تَابِعًا لِلْحَيَاةِ Hayat sıfatı da kaçınılmaz oldu وَالْقُدْرَةُ وَالْارَادَةُ Kudret ve irade de مَرْبُوطَتَانِ بِالْمَقْدُورِ وَالْمُرَادِ Makdur ile murad edilen şeye bağlıdır وَيُمْكِنُ الاَكْتِفَاءُ Ve yetinmek mümkündür *(Neden?)* مِنَ وَالْمَقْصُودُ مِنَ السَّمْعِ وَالْبَصَرِ İşitme ve görme sıfatlarından *(Ne ile?)* بِالْعِلْمِ İlim sıfatıyla الْكَلاَمِ Kelamdan kastedilen هُوَ الاِفَادَةُ O ifadedir وَالتَّكْوِينُ Tekvin ise إِنَّمَا هُوَ لِلْمُكَوَّنَاتِ Sadece yaratılanlar içindir وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla birlikte

كَانَتْ هٰذِهِ الصِّفَاتُ الْكَامِلَةُ فِيهَا لَمَّا كَانَتْ كُلُّ صِفَةٍ جَامِعَةً Tüm sıfatlar cem edici olunca ظَهَرَتْ اَوْ لَمْ تَظْهَرْ ثَابِتَةً Bu kamil sıfatlar onlardan sabit olmuştur Ortaya çıksın veya çıkmasın لاَ يُقَالُ Şöyle denilemez: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan gerekir *(Ne?)* قِيَامُ الْمَعْنَى بِالْمَعْنَى Mananın mana ile kaim olması فَاِنَّ الصِّفَاتِ Zira sıfatlar اِذَا كَانَتْ حَيَّةً Diri ve alim olduklarında وَعَالِمَةً لاَ بُدَّ مِنْ قِيَامِ الْحَيَاةِ وَالْعِلْمِ بِهَا Hayat ve ilmin o sıfatlarla kaim olması gerekir (denilemez) لِاَنَّا نَقُولُ Zira biz diyoruz ki: كِلْتَاهُمَا قَائِمَتَانِ Her ikisi de kaimdirler *(Ne ile?)* بِذَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın zatı ile اِحْدَاهُمَا Birisi asaleten وَالْاُخْرَى بِالتَّبَعِيَّةِ Diğeri de tabi olarak كَمَا قَالَ الْعُلَمَاءُ Alimlerin dedikleri gibi *(Ne hakkında?)* اِنَّ الْعَرَضَ فِى بَقَاءِ الْاَعْرَاضِ Arazların devamı hakkında كِلَيْهِمَا قَائِمَانِ Her ikisi de kaimdir *(Ne ile?)* بِمَحَلِّ وَبَقَاءَ الْعَرَضِ Araz ve onun devamı اَنَّ قِيَامَ Bu konunun açıklaması şöyledir: وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ الْعَرَضِ Arazın mahalli ile صِفَاتِ الْوَاجِبِ Vacip Teâlâ'nın sıfatlarının kaim olması *(Ne ile?)* بِذَاتِهِ الْاَقْدَسِ Mukaddes zatıyla لَيْسَ هُوَ كَقِيَامِ الْعَرَضِ O arazın kaim olması gibi değildir *(Ne ile?)* بِقِيَامِ الْمَصْنُوعِ بِالْجَوْهَرِ Cevher ile كَلاَّ Kesinlikle بَلْ هُوَ شَبِيهٌ Aksine o benzer *(Neye?)* قَيُّومُ Eserin kaim olmasına *(Kim ile?)* بِالصَّانِعِ Sahibiyle فَاِنَّ الصَّانِعَ Zira eser sahibi الْمَصْنُوعِ Eseri dikendir وَفَقْدُ اتِّصَافٌ Bir vasıflanma وَاِنْ كَانَ هُنَاكَ Her ne kadar orada ذٰلِكَ الْاِتِّصَافِ هُنَا Ve burada o vasıflanmanın yokluğu olsa da لاَ بَلْ هُوَ Hayır! Hatta o كَقِيَامِ الشَّيْءِ بِذَاتِهِ Bir şeyin kendisiyle kaim olması gibidir وَاِنَّمَا الْفَرْقُ Aradaki fark اَنَّ هُنَاكَ زِيَادَةً Orada ziyade vardır وَالزِّيَادَةُ غَيْرُ مُتَصَوَّرَةٍ هُنَا Burada ise ziyade وَلٰكِنَّ تِلْكَ الزِّيَادَةَ غَيْرُ مُوصِلَةٍ söz konusu değildir Ancak bu ziyade Ulaştırmaz *(Nereye?)* اِلَى حَدِّ الْغَيْرِيَّةِ Gayriyyet sınırına فَاِنَّهُمْ قَالُوا Zira onlar dediler ki: وَلاَ غَيْرُهُ (Sıfatlar) zatın gayrı da değildir فَكَانَ التَّغَايُرُ الْاِعْتِبَارِيُّ ثَابِتًا Böylece itibari bir gayriyyet sabit

olmuştur *(Nerede?)* فِي الْمَوْضِعَيْنِ Her iki yerde de وَالْقِيَامُ مُتَحَقَّقًا Kıyam da gerçekleşmiştir وَحُصُولُ الاتِّصَافِ هُنَا Ve burada vasıflanmanın oluşması مِنْ قَبِيلِ وَاتِّصَافِ الانْسَانِ بِالانْسَانِيَّةِ İnsanın insanlıkla vasıflanması cinsindendir اتِّصَافِ الْجَوْهَرِيَّةِ بِالْجَوْهَرِ Ve de cevherliğin de cevherle vasıflanması cinsindendir بَلْ اَقُولُ Hatta derim ki: إِنَّ مَرْتَبَةَ الذَّاتِ الاَقْدَسِ Mukaddes zat mertebesi وَالصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ الْقَائِمَةِ بِهَا Ve onunla kaim olan hakiki sıfatların mertebesi لَيْسَتْ فِيهَا Orada yoktur *(Ne?)* مُلاَحَظَةُ الصِّفَاتِ وَالاتِّصَافِ Sıfatlar ve sıfatlanma itibarı اَصْلاً Kesinlikle لاَ وَلاَ فِي حَضْرَةِ الذَّاتِ Ne Hazreti Zat'ta مُلاَحَظَةُ الْمَوْصُوفِيَّةِ Mevsuf olma itibarı الصِّفَاتِ Ne de sıfatlarda مُلاَحَظَةُ الصِّفَاتِيَّةِ Sıfat olma itibarı yoktur فَاِذَا لَمْ يَكُنْ Sonuç olarak, olmadığında *(Niçin?)* لِلْوُجُودِ وَوُجُوبِ الْوُجُودِ Varlık ve varlığın zorunlu olması için *(Ne?)* مُحَالٌ Bir imkan *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazrette كَيْفَ يَكُونُ Nasıl olur da فَاِنَّهَا فَرْعُ لِلصِّفَةِ وَالاتِّصَافِ Sıfat ve sıfatlanmak için فِيهَا مُحَالٌ Orada imkan olur? الْوُجُودِ Zira bunlar varlığın bir gereğidir لاَ مُحَالَ Oysaki imkan yoktur *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ الْمُقَدَّسِ Bu mukaddes yerde *(Niçin?)* لِشَيْئٍ غَيْرِ النُّورِ Nurdan başka bir şey için فَهُوَ وَهُوَ أَيْضًا لاَ كَيْفِيٌّ O dahi keyfiyetsizdir فَاِنْ كَانَ فِيهِ حَيَاةٌ Eğer onda hayat varsa وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ نُورٌ O nurdur وَاِنْ كَانَ عِلْمٌ Eğer ilim varsa فَهُوَ أَيْضًا نُورٌ O da nurdur (Diğerlerinde de) ölçü böyledir فَلَوْ اُثْبِتَ Dolayısıyla şayet ispat edilse *(Niçin?)* لِهٰذَا النُّورِ الاَقْدَسِ الْلاَكَيْفِي Bu keyfiyetsiz mukaddes nur için *(Ne ispat edilse?)* ظُهُورٌ فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci mertebede bir zuhur *(Nasıl?)* بِلاَ تَغَيُّرٍ وَانْتِقَالٍ Hiçbir değişiklik ve intikal olmadan شَيْئٌ غَيْرُ لاَ يَكُونُ الْقَابِلُ لِمَظْهَرِيَّتِهِ Ona mazhar olmaya kabil olamaz *(Ne?)* الْوُجُودِ Vücuttan başka bir şey كَانَ التَّعَيُّنُ الاَوَّلُ وَلِهٰذَا İşte bu sebeple İlk taayyün olmuştur *(Kime göre?)* عِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ Bu hakire göre *(Ne olmuştur?)*

تَابِعَةٌ لِهٰذَا التَّعَيُّنِ Bu ilk taayyüne tabidir وَسَائِرُ التَّعَيُّنَاتِ Diğer taayyünler هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Taayyün-ü vucüdi

لِاطْلَاقِ لَفْظِ Taayyün lafzını kullanmak için وَإِنْ لَمْ يَكُنْ Her ne kadar olmasa da *(Niçin?)*

الْأَوَّلِ Bir imkan هَهُنَا Orada *(Nerede?)* مَجَالٌ Bir *(Ne olmasa da?)*

وَلٰكِنْ لَمَّا Ancak bu lafız meşhur olunca بِمُقْتَضَى عُلُومِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin ilminin gereğine göre *(Neye göre?)*

صَارَ هٰذَا اللَّفْظُ مُتَعَارَفًا Sûfiler فِيمَا بَيْنَ الْقَوْمِ Biz dahi uyduk عَلَى اصْطِلَاحَاتِهِمْ Onların ıstılahlarına *(Nerede?)*

نَحْنُ أَيْضًا جَرَيْنَا Ve tercih ettik الْمُسَاهَلَةَ Kolaylık gösterilmesini وَاخْتَرْنَا Bu lafzın kullanılmasında فِي إِطْلَاقِهِ Ey Rabbimiz! رَبَّنَا Bizim için tamamla أَتْمِمْ لَنَا Nurumuzu نُورَنَا

وَاغْفِرْ لَنَا Ve bizi bağışla إِنَّكَ Çünkü sen عَلَى كُلِّ شَيْءٍ Her şeye قَدِيرٌ Gücü yetensin...

114. MEKTUP

١١٤- ﴿اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى مُحَمَّدٍ هَاشِمٍ الْكِشْمِيِّ فِي تَحْقِيقِ صِفَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَبَيَانِ كَيْفِيَّةِ تَعَلُّقِ عِلْمِهِ تَعَالَى بِكَمَالَاتِهِ وَبَيَانِ اَنَّهُ لَا بُدَّ لِلْمَعْنَى مِنَ الْقِيَامِ بِالْعَيْنِ وَلَكِنْ لَا يُحْتَاجُ فِيهِ اِلَى اِثْبَاتِ الْمَحَلِّ وَبَيَانِ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الْاَنْبِيَاءِ الْمَتْبُوعِينَ وَالْاَنْبِيَاءِ التَّابِعِينَ وَالْمَلَائِكَةِ الْكِرَامِ عَلَى الْاَنْبِيَاءِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الْاَوْلِيَاءِ وَعَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ وَالْكُفَّارِ وَمَوْجُودَاتِ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ﴾

اِنَّ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةَ الَّتِي نُثْبِتُهَا فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ لَا يَحْدُثُ مِنْ ذٰلِكَ الْاِثْبَاتِ تَعَيُّنٌ وَلَا تَنَزُّلٌ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَلَا تَثْبُتُ مَرْتَبَةٌ اُخْرَى وَرَاءَ الْمَرْتَبَةِ الْاُولَى وَلَا يُتَصَوَّرُ انْفِكَاكُهَا مِنْهَا بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ وَمَا لَمْ تَتَحَقَّقْ مَرْتَبَةٌ ثَانِيَةٌ وَلَمْ تَحْصُلِ انْفِكَاكٌ بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ لَا يُتَصَوَّرُ تَعَيُّنٌ وَلَا تَنَزُّلٌ وَكَاَنَّ حَضْرَةَ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ فِي مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ وَكَاَنَّ الصِّفَاتِ مَعَ وُجُودِ الزِّيَادَةِ عَيْنُ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ وَاِنْ كَانَتْ تَفْصِيلَ الْكَمَالَاتِ الْمُنْدَرِجَةِ فِي حَضْرَةِ الذَّاتِ وَلٰكِنَّ حُكْمَهَا مُمْتَازٌ عَنْ حُكْمِ سَائِرِ الْاِجْمَالِ وَالتَّفْصِيلِ فَاِنَّ الْاِجْمَالَ اِنَّمَا يَكُونُ فِي مَرْتَبَةٍ لَيْسَ فِيهَا تَفْصِيلٌ بَلْ مَرْتَبَةُ التَّفْصِيلِ دُونَ مَرْتَبَةِ الْاِجْمَالِ وَهٰذَا الْمَعْنَى مَفْقُودٌ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ فَاِنَّ التَّفْصِيلَ فِيهَا فِي عَيْنِ مَرْتَبَةِ الْاِجْمَالِ وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ وَاِنَّمَا اهْتَدَى اِلَيْهِ النَّظَرُ الْكَشْفِيُّ وَعِلْمُ الْوَاجِبِ الَّذِي تَعَلَّقَ بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ كَعِلْمِهِ بِذَاتِهِ وَبِكَمَالَاتِهِ الْمُنْدَرِجَةِ فِي ذَاتِهِ عِلْمُ حُضُورِيٌّ وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ مَعَ وُجُودِ زِيَادَتِهَا عَيْنُ الْعَالِمِ وَحُضُورُهَا كَحُضُورِ نَفْسِ الْعَالِمِ وَمِنْ كَمَالِ اتِّحَادِهَا بِحَضْرَةِ الذَّاتِ قَالَ جَمٌّ غَفِيرٌ مِنَ الصُّوفِيَّةِ بِعَيْنِيَّةِ الصِّفَاتِ بِالذَّاتِ وَاَنْكَرُوا عَلَى زِيَادَةِ الصِّفَاتِ وَمَنَعُوا قَوْلَهُمْ «لَا هُوَ» وَاَثْبَتُوا قَوْلَهُمْ «لَا غَيْرُهُ» وَالْكَمَالُ هُوَ اَنْ يُثْبِتَ «لَا غَيْرُهُ» مَعَ وُجُودِ التَّصْدِيقِ بِـ«لَا هُوَ» وَاَنْ يَسْلُبَ الْغَيْرِيَّةَ مَعَ وُجُودِ الزِّيَادَةِ وَهٰذَا الْكَمَالُ مُوَافِقٌ لِعُلُومِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَمُطَابِقٌ لِآرَاءِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ اَهْلِ السُّنَّةِ

وَالْجَمَاعَةِ شَكَرَ اللهُ سَعْيَهُمْ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْانْكِشَافَ الذَّاتِيَّ فِي الْمَرْتَبَةِ الَّتِي يَتَعَلَّقُ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ الْمُقَدَّسَةِ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ فَاِنَّ لِلصِّفَاتِ الْمُقَدَّسَةِ أَيْضًا حُكْمَ حَضْرَةِ الذَّاتِ كَمَا مَرَّ وَاِنَّمَا قُلْتُ اِنَّهُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ عِبَارَةٌ عَنْ حُضُورِ نَفْسِ الْعَالِمِ وَحَيْثُ اَنَّ الصِّفَاتِ لَيْسَتْ عَيْنَ الْعَالِمِ يَنْبَغِي اَنْ لَا يَكُونَ عِلْمُهَا عِلْمًا حُضُورِيًّا وَلَكِنْ لَمَّا لَمْ تَنْتَزِعْ مِنْهَا صُورَةٌ وَحُضُورُ اَنْفُسِهَا كَائِنٌ كَانَ عِلْمُهَا مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ وَالْانْكِشَافُ الَّذِي يَتَعَلَّقُ بِصِفَةِ الْعِلْمِ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ وَاِنَّمَا قُلْتُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَاِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ عِبَارَةٌ عَنْ صُورَةٍ حَاصِلَةٍ مِنَ الْمَعْلُومِ فِي الْعَقْلِ وَقَدْ صَارَ مُحَقَّقًا عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ وَمَكْشُوفًا اَنَّهُ لَا انْتِقَاشَ لِصُورَةِ شَيْءٍ مِنَ الْاَشْيَاءِ فِي عِلْمِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَاَنَّ عِلْمَهُ تَعَالَى لَيْسَ مَحَلًّا لِصُورَةٍ مِنْ صُوَرِ الْمَعْلُومَاتِ فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ حُصُولُ الصُّورَةِ فِي ذَاتِ الْعَالِمِ تَعَالَى بَلْ لِعِلْمِهِ سُبْحَانَهُ تَعَلُّقٌ بِمَعْلُومٍ وَانْكِشَافُهُ لَهُ تَعَالَى مِنْ غَيْرِ اَنْ تَثْبُتَ صُورَةٌ مِنْ مَعْلُومٍ فِي الْعِلْمِ وَمَوْطِنُ الْعِلْمِ خَالٍ مِنَ النُّقُوشِ وَمُصَفًّى مِنَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ وَمَعَ ذٰلِكَ لَا يَعْزُبُ عَنْ عِلْمِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ فِي الْاَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ وَلَكِنْ يَكُونُ مَكْشُوفًا اَنَّ عِلْمَهُ تَعَالَى اِذَا تَعَلَّقَ بِمَعْلُومٍ تَنْتَزِعُ مِنْهُ بِسَبَبِ هٰذَا التَّعَلُّقِ صُورَةٌ تَقُومُ بِعِلْمِهِ تَعَالَى مِنْ غَيْرِ اَنْ يَحْدُثَ فِي الْعِلْمِ شَيْءٌ مِنَ الْحُلُولِ وَالْحُصُولِ فَلَمَّا انْتَزَعَ مِنَ الْمَعْلُومِ بِسَبَبِ التَّعَلُّقِ صُورَةٌ وَقَامَتْ بِالْعِلْمِ بَلْ بِالْعَالِمِ صَحَّ كَوْنُهُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ فَاِذَا تَعَلَّقَتْ صِفَةُ الْعِلْمِ بِكَمَالَاتِهِ الْمُنْدَرِجَةِ فِي ذَاتِهِ تَعَالَى تَنْتَزِعُ بِهٰذَا التَّعَلُّقِ مِنْ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ صُوَرٌ عِلْمِيَّةٌ وَتَقُومُ بِالْعِلْمِ وَاِنْ لَمْ يَثْبُتْ حُلُولُهَا وَحُصُولُهَا فِي الْعِلْمِ. **فَاِنْ قِيلَ**: قَدْ اَثْبَتَّ لِهٰذِهِ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ قِيَامًا بِصِفَةِ الْعِلْمِ وَلٰكِنْ لَمْ يُعْلَمْ مَا مَحَلُّ ثُبُوتِ هٰذِهِ الصُّوَرِ فَاِنَّ الْمَعْنَى كَمَا اَنَّهُ لَا بُدَّ لَهُ مِنَ الْقِيَامِ بِالْعَيْنِ لَا بُدَّ لَهُ مِنْ مَحَلِّيَّةِ الْعَيْنِ أَيْضًا. **قُلْتُ**: نَعَمْ لَا بُدَّ لِلْمَعْنَى مِنَ الْقِيَامِ بِالْعَيْنِ وَلٰكِنْ لَا حَاجَةَ اِلَى اِثْبَاتِ الْمَحَلِّ لَهُ اَصْلًا فَاِنَّ الْمَقْصُودَ مِنْ اِثْبَاتِ الْمَحَلِّ لِلْمَعْنَى اِنَّمَا هُوَ اِثْبَاتُ قِيَامِهِ لَا اَنَّهُ اَمْرٌ زَائِدٌ عَلَى الْقِيَامِ فَاِذَا قِيلَ فِي الْجَوَاهِرِ

الْمُجَرَّدَةِ الْمُمْكِنَةِ الَّتِي هِيَ كَالظِّلَالِ لِتِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ وَتِلْكَ الصُّوَرُ مَبَادِي تَعَيُّنَاتِ تِلْكَ الْجَوَاهِرِ اِنَّهَا لَمْ يَثْبُتْ لَهَا مَحَلٌّ وَلَا مَكَانٌ بَلْ لَا حَاجَةَ اِلَيْهِ اَصْلاً فَلاَ مَجَالَ لِلتَّعَجُّبِ اِنْ لَمْ يَكُنْ لِاُصُولِ تِلْكَ الْجَوَاهِرِ الْمُجَرَّدَةِ مَحَلٌّ اِيَّاكَ وَتَصَوُّرَ هَذِهِ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ كَالْاَعْرَاضِ الَّتِي تَقُومُ بِالْغَيْرِ فَيَذْهَبَ بِكَ الْوَهْمُ فِي اِثْبَاتِ الْمَحَالِّ لَهَا عَلَى قِيَاسِ الْاَعْرَاضِ فَاِنَّ هَذِهِ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ اُصُولُ تِلْكَ الْجَوَاهِرِ الَّتِي بِهَا تَقُومُ الْاَعْرَاضُ بَلْ مَبَادِي تَعَيُّنَاتِهَا فَكَيْفَ تُقَاسُ هِيَ عَلَى الْاَعْرَاضِ بَلْ نَقُولُ فِي الْاَعْرَاضِ أَيْضًا اِنَّ الْمَقْصُودَ مِنْ اِثْبَاتِ الْمَحَلِّ لَهَا اِنَّمَا هُوَ لِاِثْبَاتِ قِيَامِهَا بِالْمَحَلِّ لَا اَنَّ الْمَحَلَّ مَقْصُودٌ بِالْاِسْتِقْلاَلِ. وَتَحْقِيقُ ذٰلِكَ اَنَّ هَذِهِ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ كَائِنَةٌ فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ وَلَا مَجَالَ لِلْمَحَلِّ وَالْمَكَانِ هُنَاكَ وَلَا يُتَصَوَّرُ فِيهَا غَيْرُ الْقِيَامِ اَلَا تَرَى اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى الْحَقِيقِيَّةَ قَائِمَةٌ بِحَضْرَةِ ذَاتِهِ الْاَقْدَسِ وَلَا حَالِّيَّةَ هُنَاكَ وَلَا مَحَلِّيَّةَ وَمَا قَالُوا مِنَ الثُّبُوتِ الذِّهْنِيِّ وَالْخَارِجِيِّ فَاِنَّمَا هُوَ مُنْقَسِمٌ عَلَيْهِمَا فِي مَرْتَبَةِ الْاِمْكَانِ فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ لِلْخَارِجِ وَلَا لِلْعِلْمِ فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْوُجُودِ فِيهَا مَجَالٌ كَيْفَ يَكُونُ لِلذِّهْنِيِّ وَالْخَارِجِيِّ اللَّذَيْنِ هُمَا مِنْ اَقْسَامِهِ فِيهَا مَجَالٌ وَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ فِيهَا ظَرْفِيَّةُ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ لِلْوُجُودِ فَهَذِهِ الصُّوَرُ الْعِلْمِيَّةُ تَكُونُ ثَابِتَةً وَقَائِمَةً بِصِفَةِ الْعِلْمِ وَلَا يَكُونُ شَيْئٌ مِنَ الثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ وَالْخَارِجِيِّ مُتَحَقِّقًا فِيهَا بَلْ يَكُونُ الْوُجُودُ الْعِلْمِيُّ وَالْخَارِجِيُّ عَارًا عَلَيْهَا لِكَوْنِهِ مِنْ صِفَاتِ الْاِمْكَانِ وَسِمَاتِ الْحُدُوثِ فَاِنَّ كُلَّ مُمْكِنٍ حَادِثٌ عِنْدَهُمْ وَالْوُجُودُ وَاِنْ كَانَ ثَابِتًا فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ وَلٰكِنْ لَمْ تَثْبُتْ ظَرْفِيَّةُ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ لِذٰلِكَ الْوُجُودِ لِاَنَّهُ لَا مَجَالَ فِيهَا لِلظَّرْفِيَّةِ وَالْمَظْرُوفِيَّةِ. اِسْتَمِعْ اِسْتِمَاعًا كَامِلاً اَنَّ صُورَةَ الْمَعْلُومِ عِبَارَةٌ عَنْ نَفْسِ الْعِلْمِ فَمَا يَكُونُ مَعْنَى حُصُولِهَا وَحُلُولِهَا فِي الْعِلْمِ وَقَالَ الْمُتَأَخِّرُونَ مِنَ الصُّوفِيَّةِ الْعَلِيَّةِ اِنَّ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ وَحَقَائِقِ الْمُمْكِنَاتِ ثُبُوتُهَا فِي الْعِلْمِ فَقَطْ وَفِي خَارِجِ الْعِلْمِ لَمْ تَصِلْ اِلَيْهَا رَائِحَةٌ مِنَ الْوُجُودِ وَلٰكِنْ لَمَّا وَقَعَتْ عُكُوسُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ فِي مِرْآةِ ظَاهِرِ الْوُجُودِ الَّذِي لَا مَوْجُودَ فِي الْخَارِجِ غَيْرُهُ صَارَتْ تُتَوَهَّمُ اَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي

الْخَارِجِ كَمَا اَنَّ الصُّورَةَ اِذَا انْعَكَسَتْ فِي الْمِرْآةِ تُوَهَّمُ اَنَّهَا فِي الْمِرْآةِ فَيَا لَيْتَ شِعْرِي مَا مُرَادُ هٰؤُلَاءِ الْكُبَرَاءِ وَمَا مَعْنَى حُصُولِ الصُّوَرِ فِي الْعِلْمِ وَمَا الصُّوَرُ فِي الشَّاهِدِ اِلَّا نَفْسُ الْعِلْمِ وَفِي الْغَائِبِ عِلْمُهُ تَعَالَى اَزَلِيٌّ قَدِيمٌ بَسِيطٌ وَحْدَانِيٌّ تَعَلَّقَ بِمَعْلُومَاتٍ مُتَكَثِّرَةٍ حَصَلَتْ مِنْ تَعَلُّقِهِ صُوَرٌ مُتَعَدِّدَةٌ مُتَمَيِّزَةٌ لِتِلْكَ الْمَعْلُومَاتِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَثْبُتَ حُصُولُهَا وَحُلُولُهَا فِي ذٰلِكَ الْعِلْمِ الْاَزَلِيِّ كَيْفَ تَحْصُلُ الصُّوَرُ الْمُتَعَدِّدَةُ فِيهِ وَهُوَ يَسْتَلْزِمُ التَّبَعُّضَ وَالْانْقِسَامَ لِلْمَحَلِّ وَفَرْضَ شَيْءٍ فِيهِ غَيْرَ شَيْءٍ وَهُوَ يُوجِبُ التَّرْكِيبَ الْمُنَافِيَ لِلْقِدَمِ وَالْاَزَلِيَّةِ. **وَالْعَجَبُ** اَنَّ اَرْبَابَ الْمَعْقُولِ اَثْبَتُوا الصُّورَةَ الْحَاصِلَةَ مِنَ الْمَعْلُومِ فِي الذِّهْنِ وَاعْتَقَدُوا حُلُولَهَا فِي الذِّهْنِ لَا فِي الْعِلْمِ فَاِنَّ تِلْكَ الصُّورَةَ عِنْدَهُمْ عَيْنُ الْعِلْمِ لَا اَنَّهَا حَالَّةٌ فِي الْعِلْمِ وَالْمُتَبَادِرُ مِنْ عِبَارَةِ مُتَاَخِّرِي الصُّوفِيَّةِ حُصُولُ تِلْكَ الصُّورَةِ فِي الْعِلْمِ الَّذِي يَقُولُونَ لَهُ بَاطِنَ الْوُجُودِ وَهُوَ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ. **يَنْبَغِي** اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ تِلْكَ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ الَّتِي ثَبَتَتْ مِنْ تَعَلُّقِ صِفَةِ الْعِلْمِ بِكَمَالَاتِهِ تَعَالَى الذَّاتِيَّةِ تَلُوحُ فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ اَنَّ لَهَا حَيَاةً وَعِلْمًا وَالْانْكِشَافُ الْمُنَاسِبُ لِلْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْكَمَالَاتِ الْمُنْدَرِجَةِ فِيهَا ثَابِتٌ لَهَا كَمَا بَيَّنَّا تَحْقِيقَ هٰذَا الْمَبْحَثِ فِي مَكْتُوبٍ بِالتَّفْصِيلِ فَاِذَا بَقِيَ خَفَاءٌ مِنْ غَرَابَةِ هٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ وَاحْتِيجَ اِلَى الْاسْتِكْشَافِ وَالْاسْتِفْسَارِ فَلْيُرَاجِعْ هُنَاكَ فَاِذَا اتَّضَحَ مِنَ الْبَيَانِ السَّابِقِ اَنَّ ذَاتَهُ تَعَالَى الْاَقْدَسَ وَصِفَاتِهِ الْمُقَدَّسَةَ فِي مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ وَاَنَّهُ لَمْ يَحْدُثْ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ مِنْ كَوْنِ وُجُودِ الصِّفَاتِ زَائِدًا عَلَى وُجُودِ الذَّاتِ تَنَزُّلٌ وَتَعَيُّنٌ اَصْلًا فَاعْلَمْ اَنَّ لِهٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ الَّتِي هِيَ مَرْتَبَةُ حَضْرَةِ الذَّاتِ مَعَ الصِّفَاتِ ظُهُورًا اَوَّلًا فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ بِلَا تَبْدِيلٍ وَلَا تَغْيِيرٍ وَهُوَ عِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ عَلَى وَجْهِ الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ حَضْرَةُ الْوُجُودِ الَّذِي هُوَ خَيْرٌ مَحْضٌ وَكَمَالٌ صِرْفٌ وَفِيهِ قَابِلِيَّةُ ظُهُورِ جَمِيعِ الْكَمَالَاتِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ وَهٰذِهِ الدَّوْلَةُ لَمْ تَتَيَسَّرْ لِغَيْرِ الْوُجُودِ وَلِهٰذَا لَوْ تَعَلَّقَ بِهٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ عِلْمٌ وَانْتَزَعَتْ كَمَالَاتِهَا كَمَا مَرَّ يَكُونُ اَوَّلُ شَيْءٍ يَنْتَزِعُ مِنْ تِلْكَ [illegible] الْكَمَالَاتُ الْاُخَرُ تَكُونُ تَوَابِعَهُ وَمِنْ هٰهُنَا اعْتَقَدَ الْجَمُّ الْغَفِيرُ

مِنَ الصُّوفِيَّةِ وَغَيْرِهِمْ اَنَّ الْوُجُودَ عَيْنَ الذَّاتِ وَظَنُّوا تَعَيُّنَ الْوُجُودِ لَا تَعَيُّنًا وَثُبُوتُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَسْبَقِ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ كَمَا بَيَّنَ تَحْقِيقُ هٰذَا الْمَعْنَى فِي مَوَاضِعَ مُتَعَدِّدَةٍ وَحَضْرَةُ الْوُجُودِ هٰذَا جَامِعٌ لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ الذَّاتِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ اِجْمَالاً وَلِهٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْجَامِعَةِ الْاِجْمَالِيَّةِ تَفْصِيلٌ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ لَهُ تَعَيُّنًا ثَانَوِيًّا وَاَوَّلُ شَيْءٍ ظَهَرَ فِي مَرْتَبَةِ التَّفْصِيلِ صِفَةُ الْحَيَاةِ الَّتِي هِيَ اُمُّ جَمِيعِ الصِّفَاتِ وَصِفَةُ الْحَيَاةِ هٰذِهِ كَاَنَّهَا ظِلُّ صِفَةِ الْحَيَاةِ الَّتِي فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَ«لَا هُوَ وَلَا غَيْرُهُ» صَادِقٌ فِي حَقِّهَا بِخِلَافِ هٰذَا الظِّلِّ فَاِنَّهُ لَمَّا ظَهَرَ فِي مَرْتَبَةٍ وَرَاءَ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ لَا يَكُونُ «لَا غَيْرُهُ» ثَابِتًا فِي حَقِّهِ الْبَتَّةَ بَلْ يَكُونُ مُتَّسِمًا بِسِمَةِ الْغَيْرِيَّةِ وَبَعْدَ صِفَةِ الْحَيَاةِ صِفَةُ الْعِلْمِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ كَمَا مَرَّ فِي صِفَةِ الْحَيَاةِ وَهٰذِهِ الصِّفَةُ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الصِّفَاتِ وَصِفَةُ الْقُدْرَةِ وَالْاِرَادَةِ وَغَيْرُهُمَا مَعَ وُجُودِ اسْتِقْلَالِيَّهَا كَالْاَجْزَاءِ لَهَا فَاِنَّ لِهٰذِهِ الصِّفَةِ نَوْعُ اِتِّحَادٍ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ وَلَيْسَ ذٰلِكَ الْاِتِّحَادُ لِغَيْرِهِمَا لِاَنَّ فِي صُورَةِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ اِتِّحَادُ الْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ وَالْقُدْرَةُ لَمْ تَتَّحِدْ بِالْمَقْدُورِ وَالْقَادِرِ قَطُّ وَهٰذَا الْاِتِّحَادُ لَيْسَ هُوَ اَيْضًا فِي الْاِرَادَةِ الَّتِي هِيَ تَخْصِيصُ اَحَدِ الْمَقْدُورَيْنِ وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ وَعِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ الْخَلِيلِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ الَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ وَمَرْكَزُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الَّذِي هُوَ اَشْرَفُ اَجْزَائِهِ مَبْدَأُ لِتَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِالْاَصَالَةِ كَمَا ذُكِرَ تَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ فِي مَكْتُوبٍ بِالتَّفْصِيلِ وَحَيْثُ اَنَّ وَلَايَةَ الْخَلِيلِ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَلَايَةٌ اِسْرَافِيلِيَّةٌ يَكُونُ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ اِسْرَافِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ هُوَ هٰذَا التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ الْبَتَّةَ وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِ كُلِّ نَبِيٍّ وَرَسُولٍ بِالْاَصَالَةِ حِصَّةٌ مِنْ حِصَصِ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ فَلَوْ كَانَ لِشَخْصٍ مِنَ الْاُمَمِ نَصِيبٌ مِنْ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ بِبَرَكَةِ مُتَابَعَتِهِ لِلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَكَانَتْ حِصَّةٌ مِنْ حِصَصِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ اَوْ نُقْطَةٌ مِنْ نُقَطِهِ مَبْدَأَ تَعَيُّنِهِ فَهُوَ مُجَوَّزٌ بَلْ وَاقِعٌ وَمَا لَمْ يَكُنْ فِي هٰذَا التَّعَيُّنِ مَبْدَأُ تَعَيُّنٍ لَا يَكُونُ لِلْوُصُولِ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ بِالْاَصَالَةِ مَجَالٌ وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الْمَلَائِكَةِ الْعَلِيَّةِ الَّذِينَ هُمْ مُقَرَّبُو حَضْرَةِ

الذَّاتِ أَيْضًا فِي هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ فَاِنَّ الْوُصُولَ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ مَرْبُوطٌ بِهِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ صِفَةَ الْعِلْمِ الَّتِي ظَهَرَتْ فِي مَرْتَبَةِ تَفْصِيلِ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ وَاِنْ كَانَتْ حِصَّةً مِنْ حِصَصِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَتْ لَهَا جَامِعِيَّةٌ صَارَتْ كَاَنَّهَا نَفْسُ الْوُجُودِ جَامِعَةً لِجَمِيعِ حِصَصِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ وَلَهَا أَيْضًا اِجْمَالٌ وَتَفْصِيلٌ وَالْاِجْمَالُ لَهُ حُكْمُ مَرْكَزِ الدَّائِرَةِ وَالتَّفْصِيلُ لَهُ حُكْمُ الْمُحِيطِ فَمَرْكَزُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ الَّذِي هُوَ اِجْمَالٌ كَاَنَّهُ ظِلُّ مَرْكَزِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ وَبِهٰذِهِ الْعَلَاقَةِ تَيَقَّنَ جَمَاعَةٌ اَنَّ مَبْدَأَ تَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِجْمَالُ حَضْرَةِ الْعِلْمِ وَلَيْسَ كَذٰلِكَ بَلْ هٰذَا الْاِجْمَالُ ظِلُّ مَبْدَأِ تَعَيُّنِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ الَّذِي هُوَ مَرْكَزُ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ كَمَا مَرَّ وَأَيْضًا اعْتَقَدُوا اِجْمَالَ الْعِلْمِ هٰذَا تَعَيُّنًا اَوَّلًا وَاعْتَقَدُوا الْمَرْتَبَةَ الْفَوْقَانِيَّةَ لَا تَعَيُّنًا وَظَنُّوهَا عَيْنَ حَضْرَةِ الْوُجُودِ نَعَمْ اِنَّهَا عَيْنُ الْوُجُودِ وَلٰكِنَّهَا مَنْسُوبَةٌ اِلَى التَّعَيُّنِ كَمَا مَرَّ. لَا يَخْفَى اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ وَاِنْ كَانَتْ حِصَصُهُ الْمُنْدَرِجَةُ فِيهِ مَبَادِيَ تَعَيُّنَاتِ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ وَالْمَلَائِكَةِ الْعِلِّيِّينَ الْعِظَامِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ الْاِجْمَالُ كَائِنًا فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ لَا يُعْلَمُ مَبَادِي كُلٍّ مِنْهُمْ بِالتَّفْصِيلِ عَلَى حِدَةٍ وَلَا تَكُونُ مُسَمَّاةً بِاسْمٍ وَلَمَّا عَرَضَ التَّفْصِيلُ عَلَيْهَا صَارَتْ مَبَادِي كُلٍّ مُتَمَيِّزَةً وَصَارَ كُلُّ مَبْدَأٍ مُسَمًّى بِاسْمٍ عَلَى حِدَةٍ مَثَلًا حِصَّةٌ مِنْ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ سُمِّيَتْ بِاسْمِ الْحَيَاةِ وَحِصَّةٌ اُخْرَى بِاسْمِ الْعِلْمِ عَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ وَصَارَ مَشْهُودًا اَنَّ اسْمَ الْحَيَاةِ بِاعْتِبَارِ جَامِعِيَّتِهَا مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ الْمَلَائِكَةِ الْعِلِّيِّينَ الْعِظَامِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَلَمَّا كَانَ لِرُوحِ اللهِ عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُنَاسَبَةٌ بِالْمَلَأِ الْاَعْلَى كَانَ لَهُ نَصِيبٌ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ وَحَيْثُ اَنَّ لِلْمَهْدِيِّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ مُنَاسَبَةً خَاصَّةً بِرُوحِ اللهِ فَهُوَ أَيْضًا رَاجٍ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ كُلَّ وَاحِدٍ مِنَ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ الَّتِي عَرَضَ لَهَا التَّفْصِيلُ فِي مَرْتَبَةِ التَّعَيُّنِ الثَّانِي مَبْدَأٌ لِكُلِّ نَبِيٍّ ذِي شَأْنٍ مُقْتَدًى بِهِ فَالْعِلْمُ مَثَلًا مَبْدَأُ تَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْقُدْرَةُ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالتَّكْوِينُ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ آدَمَ

عَلَيْهِ السَّلَامُ وَجُزْئِيَّاتُ هٰذِهِ الْاَسْمَاءِ الْكُلِّيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ مَبَادِى تَعَيُّنَاتِ سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَكُلُّ طَائِفَةٍ مِنْ هٰؤُلَاءِ الْكُبَرَاءِ لَهَا مُنَاسَبَةٌ بِاسْمٍ خَاصٍّ بِنَبِيٍّ مُقْتَدًا بِهِ كَانَ جُزْئِيَّاتُ ذٰلِكَ الْاسْمِ مَبَادِىَ تَعَيُّنَاتِهِمْ وَمَبَادِى تَعَيُّنَاتِ الْاَوْلِيَاءِ الَّذِينَ هُمْ عَلَى قَدَمِ نَبِيٍّ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ الْمُقْتَدَى بِهِمْ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ جُزْئِيَّاتُ لِجُزْئِيَّاتِ الْاسْمِ الَّذِى هُوَ مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ ذٰلِكَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَكَذٰلِكَ تَعَيُّنُ سَائِرِ الْمُؤْمِنِينَ جُزْئِيَّاتٌ لِجُزْئِيَّاتِ الْاسْمِ الَّذِى هُوَ مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ نَبِيٍّ كَانَ هٰؤُلَاءِ عَلَى قَدَمِهِ وَمَبَادِى تَعَيُّنَاتِ الْكُفَّارِ مُتَعَلِّقَةٌ بِاسْمِ الْمُضِلِّ وَمُمْتَازَةٌ مِنَ التَّعَيُّنَاتِ الْمَذْكُورَةِ. **فَاِذَا عَلِمْتَ** مَبَادِىَ تَعَيُّنَاتِ الْمُمْكِنَاتِ فَاعْلَمْ اَنَّ تَمَامِيَّةَ دَائِرَةِ الْوُجُوبِ بِانْتِهَاءِ هٰذِهِ التَّعَيُّنَاتِ اِلَى مُنْتَهَاهَا وَالشُّرُوعُ بَعْدَ ذٰلِكَ فِى دَائِرَةِ الْمُمْكِنَاتِ وَلَمَّا اَرَادَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ مِنْ كَمَالِ كَرَمِهِ وَاِحْسَانِهِ اَنْ يُفِيضَ فُيُوضَاتِهِ وَاِنْعَامَاتِهِ عَلَى الْغَيْرِ وَاَنْ يَنْشُرَ خَزَائِنَهُ خَلَقَ الْخَلْقَ وَوَهَبَ لَهُمْ مِنْ كَمَالَاتِ وُجُودِهِ وَتَوَابِعِهِ مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْفَكَّ مِنْ هُنَاكَ شَيْءٌ وَيَلْحَقَ هُنَا فَاِنَّ ذٰلِكَ مِنْ سِمَاتِ النَّقْصِ تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ عُلُوًّا كَبِيرًا وَالْمَقْصُودُ مِنَ الْخَلْقِ اِفَاضَةُ الْاِنْعَامِ وَالْاِحْسَانِ عَلَيْهِمْ لَا تَكْمِيلُ الْكَمَالَاتِ الْاَسْمَائِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ وَتَتْمِيمُهَا بِالتَّوَسُّلِ بِهِمْ حَاشَاهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ وَكَلَّا فَاِنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى كَامِلَةٌ فِى حَدِّ ذَاتِهَا لَا احْتِيَاجَ لَهَا اِلَى ظُهُورٍ وَمَظْهَرٍ اَصْلًا وَكُلُّ كَمَالٍ حَاصِلٍ فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ شَأْنُهَا بِالْفِعْلِ لَا بِالْقُوَّةِ حَتَّى يَكُونَ حُصُولُهُ مَرْبُوطًا بِأَمْرٍ فَاِنْ كَانَ فِى حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ شُهُودٌ وَمُشَاهَدَةٌ فَهُمَا مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ تَعَالَى وَاِنْ كَانَ عِلْمٌ وَمَعْلُومٌ فَهُوَ سُبْحَانَهُ بِنَفْسِهِ عَالِمٌ وَبِنَفْسِهِ مَعْلُومٌ وَكَذٰلِكَ هُوَ سُبْحَانَهُ مُتَكَلِّمٌ فِى نَفْسِهِ وَسَامِعٌ بِنَفْسِهِ وَجَمِيعُ الْكَمَالَاتِ مُفَصَّلَةٌ هُنَاكَ وَمُتَمَيِّزَةٌ لٰكِنْ بِعُنْوَانِ الْلَاكَيْفِيَّةِ فَاِنَّهُ لَا سَبِيلَ لِلْكَيْفِيِّ اِلَى اللَّاكَيْفِيِّ وَمَا هُوَ الْخَلْقُ حَتَّى يَكُونَ مِرْآةً لِكَمَالَاتِهِ سُبْحَانَهُ ﴿ع﴾ **فِى اَيِّ مِرْآةٍ يَكُونُ مُصَوَّرًا** ۞ وَمَا يَكُونُ الْعَالَمُ حَتَّى يُفَصِّلَ ذٰلِكَ الْاِجْمَالَ وَحَضْرَتُهُ سُبْحَانَهُ تَفْصِيلٌ فِى عَيْنِ الْاِجْمَالِ وَوُسْعَةٌ فِى عَيْنِ الضِّيقِ وَلَمَّا كَانَ التَّفْصِيلُ وَالْوُسْعَةُ هُنَاكَ لَا كَيْفِيَّيْنِ يُتَوَهَّمُ اَنَّ الْاِجْمَالَ لَا بُدَّ لَهُ مِنَ التَّفْصِيلِ

وَهُوَ مَرْبُوطٌ بِخَلْقِ الْعَالَمِ وَاَنَّ تَكْمِيلَ ذٰلِكَ الاجْمَالِ بِهٰذَا التَّفْصِيلِ وَالْحَقُّ اَنَّ هُنَاكَ اِجْمَالاً وَتَفْصِيلاً كَمَا مَرَّ ﴿وَاللهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ﴾. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ خَلْقَ هٰذَا الْعَالَمِ وَاقِعٌ فِي مَرْتَبَةٍ لَا مُزَاحَمَةَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ اَصْلاً وَلَا مُدَافَعَةَ وَوُجُودُ اَحَدِ الْمَوْجُودَيْنِ وَاِنْ كَانَ مُقْتَضِيًا لِتَحْدِيدِ وُجُودِ الآخَرِ لَكِنَّ هٰذِهِ الْقَاعِدَةَ مَفْقُودَةٌ هُنَا فَاِنَّ وُجُودَ الْعَالَمِ لَمْ يُحْدِثْ تَحْدِيدًا وَلَا نِهَايَةً لِذٰلِكَ الْوُجُودِ الاَقْدَسِ وَلَمْ يُثْبِتْ فِيهِ نِسْبَةً وَلَا جِهَةً اَصْلاً اَلَا تَرَى اَنَّ صُورَةَ زَيْدٍ الْمُتَوَهَّمَةَ فِي الْمِرْآةِ ثُبُوتُهَا كَائِنٌ فِي مَرْتَبَةٍ لَا مُزَاحَمَةَ بَيْنَ هٰذَا الثُّبُوتِ وَثُبُوتِ زَيْدٍ الَّذِي هُوَ اَصْلُ تِلْكَ الصُّورَةِ اَصْلاً وَلَا مُدَافَعَةَ وَثُبُوتُ هٰذِهِ الصُّورَةِ لَمْ يُحْدِثْ فِي ثُبُوتِ اَصْلِهَا تَحْدِيدًا وَلَا نِهَايَةً وَلَمْ يُورِثْ لَهُ نِسْبَةً اَصْلاً وَلَا جِهَةً وَوُجُودُ الْعَالَمِ كَوُجُودِ تِلْكَ الصُّورَةِ كَائِنٌ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ لَا مُزَاحَمَةَ بَيْنَهُ وَبَيْنَ اَصْلِهِ الْمَوْجُودِ فِي الْخَارِجِ وَلَمْ يَحْدُثْ مِنْ هٰذَا الثُّبُوتِ الْوَهْمِيِّ تَحْدِيدٌ وَلَا نِهَايَةٌ وَلَا جِهَةٌ فِي الاَصْلِ ﴿وَلِلهِ الْمَثَلُ الاَعْلٰى﴾. وَقَدْ فُهِمَ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ حَقِيقَةُ مَا قَالُوا اِنَّ الْعَالَمَ ثَابِتٌ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ يَعْنِي اَنَّ الْعَالَمَ خُلِقَ فِي مَرْتَبَةٍ شَبِيهَةٍ بِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ الثَّابِتَةِ لِلصُّورَةِ الْمُنْعَكِسَةِ فِي الْمِرْآةِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى اَصْلِهَا الَّذِي هُوَ مَوْجُودٌ فِي الْخَارِجِ بَلْ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّ اِطْلاَقَ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ أَيْضًا مِنْ قَبِيلِ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْظِيرِ فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ هُنَاكَ لِلْخَارِجِ فَاِذَا تَقَاصَرَ الْوُجُودُ عَنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الاَقْدَسِ مَاذَا يَكُونُ الْخَارِجُ فَاِنَّهُ فَرْعُهُ وَقِسْمُهُ. **خَاتِمَةٌ حَسَنَةٌ** اِنَّ جَمِيعَ مَبَادِي التَّعَيُّنَاتِ الْمَذْكُورَةِ هٰذِهِ سَوَاءٌ كَانَ تَعَيُّنًا وُجُودِيًّا اِجْمَالِيًّا اَوْ تَفْصِيلِيًّا بِالنِّسْبَةِ اِلَى مُمْكِنَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ وَوُجُودُ مَوْجُودَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ وَتَشَخُّصَاتُهَا مَرْبُوطٌ بِتِلْكَ الْمَبَادِي الْعَالِيَةِ وَاَمَّا الْمَوْجُودَاتُ الاُخْرَوِيَّةُ فَقَدْ تُشَاهَدُ اَنَّهَا لَيْسَتْ مَنُوطَةً بِتِلْكَ الْمَبَادِي الْمَذْكُورَةِ بَلْ مَبَادِي تَعَيُّنَاتِهَا اُمُورٌ اُخَرُ وَتِلْكَ الاُمُورُ عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ كَمَالاَتٌ ذَاتِيَّةٌ لَمْ يُصِبْ ذَيْلَهَا الْمُطَهَّرَ غُبَارٌ مِنَ الظِّلِّيَّةِ وَمُنْدَرِجَةٌ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الاَقْدَسِ مُفَصَّلَةً وَمُتَمَيِّزَةً فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ بِتَفْصِيلٍ وَتَمَيُّزٍ لَا كَيْفِيَّيْنِ وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ الْمُفَصَّلَةِ الذَّاتِيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ

مَبْدَأُ تَعَيُّنِ مَوْجُودٍ مِنْ مَوْجُودَاتِ تِلْكَ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ وَوُجُودُ اَهْلِ الْجَنَّةِ كَاَنَّهُ لَا مِسَاسَ لَهُ بِتِلْكَ التَّعَيُّنَاتِ الْوُجُودِيَّةِ الْاِجْمَالِيَّةِ وَالتَّفْصِيلِيَّةِ الَّتِي تَتَعَلَّقُ بِالنَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ وَمَوْجُودَاتُ تِلْكَ النَّشْأَةِ كَاَنَّهَا مُوَاجِهَةٌ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ عَلَى عَكْسِ مَوْجُودَاتِ هٰذِهِ النَّشْأَةِ فَاِنَّهَا قَلِيلَةُ النَّصِيبِ مِنَ الْمُوَاجَهَةِ وَمَاذَا اُبَيِّنُ مِنْ مَوْجُودَاتِ تِلْكَ النَّشْأَةِ الدَّائِمَةِ فَاِنَّ لَهَا نَصِيبًا وَحَظًّا مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ لَا يُمْكِنُ وَصْفُهُ ﴿ع﴾ هَنِيئًا لِاَرْبَابِ النَّعِيمِ نَعِيمُهَا ﴿شعر﴾

وَمِنْ بَعْدِ هٰذَا مَا يَدِقُّ صِفَاتُهُ ۞ وَمَا كَتَمُهُ اَحْظَى لَدَيَّ وَاَجْمَلُ

﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَاْنَا﴾ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Muhammed Haşim el-Kişmî'ye gönderilmiştir**
- **Vacib Teâlâ'nın sıfatları, ilim sıfatının kemalatıyla taallukunun keyfiyeti; taayyün-i vücûdî; peygamberlerin, melaike-i kiramın, evliyanın, sıradan müminlerin ve kafirlerin ilk taayyünleri ve ahiret hayatındaki varlıklar**

Hakiki sıfatlar Hazret-i zat mertebesinde ispat etmiş olduğumuz sıfatlardır. O Teâlâ ve Tekaddes Hazretinde bu ispatın ne tenezzülü ne de taayyünü olur. İlk mertebenin ötesinde bir mertebe de ispat edilemez. Hiçbir şekilde sıfatların zatından ayrı düşünülmesi de mümkün değildir. Mamafih ikinci bir mertebe olmayıp, hiçbir şekilde sıfatların ayrı düşünülmesi de mümkün olmadığına göre ne taayyün ne de tenezzül söz konusudur. Sanki hem Hazret-i zat hem de sıfatlar bir mertebededir. Sanki sıfatlar ziyade bulunmakla beraber zat Teâlâ ve Tekaddes'in aynıdır. Bu sıfatlar, Hazret-i zatta mündemiç kemalatın tafsili ise de, diğer icmal ve tafsil hükümlerinden farklı bir hükmü vardır. Zira icmal, tafsilin olmadığı bir mertebede bulunur. Hatta tafsil mertebesi icmal mertebesinin altındadır. Ancak bu durum o hazrette söz konusu değildir. Zira oradaki tafsil icmal mertebesinin kendisidir. Bu bilgi akıl ile bilinebilecek bir bilgi değildir. Keşif nazarının ulaştığı bir bilgidir.

O mertebede bu sıfatlara taalluk eden Vacib Teâlâ'nın ilmi, kendi zatını ve zatında mündemiç olan kemalatı bilmesi gibi, ilm-i huzûrîdir. Bu sıfatlar, ziyadeleri ile birlikte, Alim Teâlâ'nın sanki aynıdır. Bunların huzurları sanki Alim Teâlâ'nın huzurudur. Zat hazreti ile olan kemal-i ittihatları sebebi ile sufilerden büyük bir kesim, sıfatların zatın aynı olduğuna hükmetmişler, sıfatların ziyadeliğini kabul etmemişlerdir. Kelam kitaplarında geçen (sıfatları Allah Teâlâ'nın ne kendisi, ne de başkasıdır) cümlesinden "ne kendisidir" cümlesini kabul etmemişler, "başkası değildir" cümlesini ise kabul etmişlerdir. Oysa kemal, "sıfatları Allah Teâlâ'nın kendisi değildir", cümlesini tasdik ederek, "gayrı da değildir" cümlesini ispat etmektir. Sıfatların ziyadeliğini kabul ederek gayr olmasını reddetmektir. Bu kemal derecesi peygamberlerin ilimlerine muvafık olduğu gibi, kurtulmuş fırka olan ehl-i sünnet ve'l-cemaat alimlerinin görüşlerine de uygundur.

Bilinmelidir ki, Hazret-i zat ve mukaddes sıfatlarına taalluk eden mertebedeki zatî inkişaf ilm-i huzûrî kabilindendir. Zira mukaddes sıfatlar da, yukarıda geçtiği üzere, Hazret-i zat hükmündedir. Buna ilm-i huzûrî kabilindendir, dedim, çünkü ilm-i huzûrî alim olanın bizzat kendisinin hazır olması demektir. Gerçi madem sıfatları alimin kendisi değildir, onları bilmek de ilm-i huzûrî olmamalıdır, denilebilir. Ancak sıfatlardan bir suret çıkartılmayıp, kendi varlıkları da bulunduğuna göre, onları bilmek de ilm-i huzûrî kabilinden olmuştur.

İlim sıfatına taalluk eden inkişaf ise ilm-i husûlî kabilindendir. Buna ilm-i husûlî kabilindendir, dedim, çünkü ilm-i husûlî malumun bir suretinin akılda hasıl olması, demektir. Bu fakir nezdinde tahkiken ve keşfen bilinmiş oldu ki, Vacib Teâlâ'nın ilminde hiçbir şeyin sureti nakşolunmaz. Çünkü Allah Teâlâ'nın ilmi hiçbir malumat suretine mekan değildir. Binaenaleyh Allah Teâlâ'nın zatında bir şeyin suretinin hasıl olması nasıl düşünülebilir? Burada Allah Sübhânehû'nün ilmi maluma taalluk ve inkişaf etmiş, ancak malumun hiçbir sureti ilimde sabit olmamıştır. İlim alanı nakışlardan hali, ilim düzeyindeki suretlerden ârîdir. Böyle olmakla beraber Allah Teâlâ'nın ilminden ne yerde ne de gökteki hiçbir zerrenin ilmi kaybolmaz. Ancak mekşuf olur ki, Allah Teâlâ'nın ilmi maluma taal-

luk ettiğinde bu taalluk sebebi ile ondan bir suret alınır ve, ilimde hulul ve husulden hiçbir şey bulunmaksızın, Allah Teâlâ'nın ilmi ile kaim olur. Taalluk sebebi ile malumdan bir suret alınıp ilim ile, hatta alim ile kaim olunca ilm-i husûlî kabilinden olması sahih olmuş oldu. İlim sıfatı Allah Teâlâ'nın zatında mündemiç kemalata taalluk edince, bu taalluk sebebi ile ilim düzeyinde suretler alınmış, ilimde hululleri ve husulleri sabit olmaksızın, ilim ile kaim olmuşlardır.

"Bu ilim düzeyindeki suretlerin ilim sıfatı ile kıyamından bahsettin. Oysa bu suretlerin sabitlik mahallinin neresi olduğu bilinmemektedir. Zira mananın (sıfatın) ayın (cevher) ile kaim olması gerektiği gibi, ayının bir mahallinin de bulunması gerekir." şeklinde bir itiraz vaki olursa cevaben derim ki:

Evet, mananın kıyamı için ayının bulunması gereklidir. Ancak bir mahal ispatına kesinlikle gerek yoktur. Çünkü manaya mahal ispat etmekten maksat mananın varlığını ispat etmektir. Varlığın dışında fazladan bir şey olduğu anlamına değildir. İlim düzeyindeki bu suretlerin gölgeleri mesabesinde olan imkan alemindeki mücerret cevherlerin, ki ilim düzeyindeki suretleri onların ilk taayyünleridir, bir mahallinin ve mekanının olmadığı söylemek ve hatta mahalle kesinlikle ihtiyacının bulunmadığını söylemek bile şaşılacak bir durum değildir. Şayet o mücerret cevherlerin asıllarının bir mahalli yoksa, sakın ilim düzeyindeki bu suretleri başkası ile kaim arazlar gibi sanmayasın. Şayet böyle düşünürsen, arazlara kıyasla bu sıfatlar hakkında da muhal şeyleri düşünmeye kalkışırsın. Oysa ilim düzeyindeki bu suretler, arazlara varlık veren o cevherlerin asılları ve hatta ilk taayyünleridir. Binaenaleyh bunlar nasıl arazlara kıyas edilebilir. Arazlara mahal ispat etmekten maksadımız da, bir mahalde varlığı ispat etmektir. Yoksa mahallin müstakillen varlığından söz etmiyoruz.

Bu meselenin tahkiken beyanı şöyledir: İlim düzeyindeki bu suretler vücup mertebesinde bulunmaktadır. O mertebede ise mahal ve mekan söz konusu değildir. O mertebede kıyamın dışında bir şey tasavvur edilmez. Nitekim Allah Teâlâ'nın hakiki sıfatları Zat-ı Akdes Hazreti ile kaim olup, orada ne mahalde bulunma ne de mahal olma vardır.

Sözünü ettikleri zihin ve hariç düzeyindeki sübut ise, imkan mertebesinde bu ikili taksimi alır. Zira o hazrette ne haricin ne de ilmin yeri vardır. Zaten vücudun yerinin olmadığı bir yerde, vücudun bölümlerinden olan zihin ve hariç düzeyinde sabitliğin yerinin olması mümkün müdür? Bu mertebede ilim ve haricin vücuda zarf olmaları nasıl düşünülür? Bu ilim düzeyindeki suretler ilim sıfatı ile kaim ve sabittir. İlim ve hariç düzeyindeki sübut orada kesin değildir, hatta ilim ve hariç düzeyindeki var oluş, imkan alemindekilerin sıfatı olması ve hudûs alametleri taşıması hasebiyle ona ardır. Zira onlara göre imkan alemindeki her şey hâdistir (sonradan olmadır). Var oluş her ne kadar vücup mertebesinde sabit ise de, ilmin ve haricin o vücuda zarf olması sabit değildir. Çünkü o mertebede zarflığın ve mazrufluğun yeri yoktur.

İyi, çok iyi dinle! Malumun sureti ilmin kendisi demektir. Binaenaleyh ilimde husulü ve hululü ne demektir? Son dönem sûfilerinin görüşüne göre, a'yan-ı sâbite ve imkan alemindekilerin hakikatleri demek olan ilim düzeyindeki suretlerin sübutu ancak ilimdedir. İlmin dışında bunlara varlığın kokusu dahi bulaşmamıştır. Ancak bu ilim düzeyindeki suretlerin akisleri, hariçte kendisinden başka mevcut bulunmayan vücudun zahir aynasına düşünce bunların da hariçte mevcut olduğu vehmedilmiştir. Nitekim suret aynaya aksedince suretin aynada var olduğu vehmedilir.

Keşke sorabilsem, bu büyüklerin bu sözlerden maksadı nedir? Suretlerin ilimde hasıl olmasının anlamı nedir? Görünendeki suretler ilmin bizzat kendisidir. Görünmeyende de böyledir. Allah Teâlâ'nın ilmi ezelidir, kadimdir, basittir, yalındır ve tek olup bir çok malumata taalluk etmiştir. Bu taalluktan o malumatın bir çok ve birbirinden farklı suretleri meydana gelmiştir, ancak o ilm-i ezelîde ne husul ne de hulul sabit olmamıştır. Böyle iken o ilm-i ezelîde müteaddit suretler nasıl hasıl olabilir. Böyle bir varsayım mahalde bir bölünme ve parçalanma doğurur, hiçbir şeyin olmadığı bir yerde bir şeyi tasavvura götürür ki, bu mürekkep olma anlamına gelir. Bu da Allah Teâlâ'nın kadim ve ezelî olması ile bağdaşmaz.

Hayret edilecek olan ise, akılcıların malumdan hasıl olan suretleri zihinde ispat edip, ilimde değil de, zihinde hulullerine inanmalarıdır. Çünkü onlar bu suretlerin ilmin kendisi olduğuna inanmakta,

ilimde bulunduklarına inanmamaktadırlar. Son dönem tasavvufçularının ifadelerinden anlaşılan da, bu suretlerin, batınu'l-vücut (iç var oluş) dedikleri ilimde hasıl olduğudur. Allah Sübhânehû en iyi bilendir.

Bilinmesi gerekir ki, keşfî nazarla bakıldığında, ilim sıfatının Allah Teâlâ'nın zatî kemalatına taalluku ile sabit olan ilim düzeyindeki suretlerin bir hayat ve ilimlerinin olduğu görülüyor. İlm-i huzûrîye münasip olan inkişaf da, o sıfatlarda mündemiç olan kemalata nispetle o sıfatlar için söz konusudur. Nitekim bu konuyu bir mektubumuzda tafsilatlı bir şekilde izah etmişizdir. Bu marifetlerin garipliğinden ötürü bir kapalılık kaldı, izaha ve açıklamaya ihtiyaç hasıl oldu ise o mektuba bakılabilir.

Yukarıdaki açıklamalardan ortaya çıktı ki, Allah Teâlâ'nın zatı ve mukaddes sıfatları bir mertebededir ve bu mertebede sıfatlarının Allah Teâlâ'nın zatına zait olması hasebiyle kesinlikle ne bir tenezzül ne de bir taayyün söz konusu değildir. Bu böylece anlaşıldıktan sonra bil ki, Hazret-i zat mertebesi olan bu mukaddes mertebenin sıfatlar ile birlikte, tebdil ve tağyir olmaksızın, ikinci mertebede zuhur-ı evveli vardır. Bu fakirin keşfi ve müşahedesine göre bu mertebe mahza hayır ve sırf kemal olan vücut mertebesidir ve gölgelik yolu ile bütün kemalatın zuhuruna kabiliyeti vardır. Bu bahtiyarlık vücut dışında bir mertebede yoktur. Bunun içindir ki, yukarıda beyan edildiği üzere, bu mukaddes mertebeye ilim taalluk etmiş ve kemalatı çıkartılmış olsa, bu mertebeden ilk çıkartılan şeyin kesinlikle Hazret-i vücut olması gerekir. Diğer kemalat ise ona tabi olur. Bu nedenledir ki, sufilerin ve diğerlerinin önemli bir çoğunluğu vücudu, zatın bizzat kendisi sanmışlar ve vücudun taayyününü la taayyün görmüşlerdir. Bu önceki taayyünün sübutunu ise, ilmin ve haricin ötesinde algılamışlardır. Nitekim bu anlamın tahkiki daha önce bir çok yerde verilmiştir.

Bu Hazret-i vücut zatî ve sıfatî bütün kemalatı gölgelik yolu ile özet olarak toplayıcıdır. Bu özet toplayıcılık mertebesinin taayyün-ı sânevî (ikincil taayyün) diyebileceğimiz tafsil mertebesi de vardır ki, bu tafsil mertebesinde ilk ortaya çıkan bütün sıfatların anası olan hayat sıfatıdır. Bu hayat sıfatı da Hazret-i zat mertebesindeki hayat sıfatının sanki bir gölgesidir. Onun hakkında, ne kendisi ne de baş-

kasıdır, sözünü söylemek doğrudur. Bu gölgede ise durum farklıdır; Hazret-i zat mertebesinin altında bir mertebede zahir olduğu için, başkası değildir, sözü kesinlikle onun hakkında sabit olamaz. Aksine başkalık sıfatı ile nitelenmek durumundadır.

Hayat sıfatından bahsederken zikrettiğimiz gibi, hayat sıfatından sonra gölgelik yolu ile ilim sıfatı gelir. Bu sıfat bütün sıfatları toplayıcıdır. Kudret, irade ve diğer sıfatlar, müstakil olmakla beraber, ilim sıfatının cüzleri gibidirler. Çünkü bu sıfatın Hazret-i zat ile bir nevi ittihadı vardır, ama diğer sıfatların böyle bir ittihadı söz konusu değildir. Zira ilm-i huzûrî suretinde alim ile malum ittihat etmektedir. Oysa kudret sıfatında makdur ve kadir ile kesinlikle ittihat etmemektedir. Bu sözünü ettiğimiz ittihat iki makdurdan birinin tahsisi anlamına olan irade sıfatında da yoktur. Diğer sıfatların durumu da böyledir.

Bu hakire göre, Halil'in (a.s.) mebde-i taayyünü, taayyün-i vücûdî olan taayyün-i evveldir. Bu taayyünün en şerefli parçası olan merkezi ise sop peygamber Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) asaleten mebde-i taayyünüdür. Nitekim bir mektubumuzda bu konuyu tafsilatıyla tahkik etmişizdir[5].

Halil'in (a.s.) velayeti İsrafilî velayet olduğu için de İsrafil'in (a.s.) mebde-i taayyünü de kesinlikle taayyün-i vücûdî olmuş olur. Her nebînin ve her resûlün asaleten olan mebde-i taayyünleri bu vücûdî taayyün-i evvelden bir hissedir.

Peygamberlerine tabi olmaları bereketi ile ümmetlerinden bir şahsın bu taayyün-i vücûdîden bir nasibinin olması, o taayyün hisselerinden bir hisse veya mebde-i taayyünü noktalarından bir nokta olması caiz olduğu gibi vakidir. Bu taayyün de mebde-i taayyün olmadığı sürece Hazret-i zata asaleten vusulün imkanı yoktur. Hazret-i zata yakın olan büyük meleklerin mebde-i taayyünleri de bu taayyün-i vücûdîdedir. Zira Hazret-i zata vuslat buna bağlıdır.

Bilinmelidir ki, taayyün-i vücûdînin tafsil mertebesinde ortaya çıkan ilim sıfatı, o vücûdî taayyün hisselerinden bir hisse ise de, cami'iyyeti bulunması sebebiyle, o taayyünün bütün hisselerini topla-

[5] Bk 3.cilt 93. mektup

yan vücûdun kendisi haline gelmiştir. Bunun da bir icmal ve tafsili vardır. İcmali dairenin merkezi hükmündedir, tafsili ise çevresi hükmündedir. İcmal olan bu taayyün-i ilmînin merkezi ise sanki vücûdî taayyün-i evvelin merkezinin gölgesidir. Bu alaka sebebi ile bir cemaat şuna kesin olarak inanmıştır ki, son peygamber Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) mebde-i taayyünü ilim haz-retinin icmalidir. Oysa hakikat onların anladığı gibi değildir. Aksine bu icmal, yukarıda beyan ettiğimiz üzere vücûdî taayyün-i evvelin merkezi olan O'nun mebde-i taayyünün gölgesidir. Onlar ayrıca bu ilmin icmali mertebesini taayyün-i evvel olarak düşünmüşler, bunun üstündeki mertebeyi de la taayyün mertebesi olarak bilmişler ve Hazret-i vücûdun kendisi zannetmişlerdir. Evet o mertebe vücûdun kendisidir, ancak yukarıda da izah edildiği üzere, taayyüne nisbet edilmiştir.

Şurası da açıktır ki, taayyün-i evvel, her ne kadar içinde bulunan hisseler enbiya-i kiramın, melaike-i izamın mebde-i taayyünleri ise de, icmal bu mertebede bulunduğu için her birerinin mebde'leri müstakil olarak tafsilatıyla bilinmemekte, bir isim ile adlandırılmamaktadır. Ancak tafsil gelince her birinin mebde'leri ayrışmış ve müstakil bir isimle anılır olmuştur. Mesela bu vücûdî taayyün-i evvelden bir hisse hayat ismi ile anılmış, bir hisse ilim ismi ile anılmıştır. Diğerleri de böyledir.

Müşahede edilmiştir ki, hayat ismi, toplayıcılığı itibarı ile, büyük meleklerin mebde-i taayyünüdür. Ruhullah'ın (a.s.) mele-i a'la ile bir münasebeti bulunduğu için de, bu makamdan bir nasibi olmuştur. Mehdî (a.s.) da Ruhullah ile özel bir münasebeti olması hasebiyle bu makamdan ümitvardır.

Bilinmelidir ki, taayyün-i sânî mertebesinde tafsil kazanmış olan bu sekiz sıfattan her biri, önder ve büyük olan her peygamberin mebdeidir. Mesela ilim sıfatı, son peygamber Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) mebde-i taayyünüdür. Kudret sıfatı İsa'nın (a.s.) mebde-i taayyünüdür. Tekvin sıfatı Âdem'in (a.s.) mebde-i taayyünüdür. Bu mukaddes küllî isimlerin cüzîleri diğer peygamberlerin mebde-i taayyünleridir. Bu büyüklerden her bir taifenin tabi olunan/önder bir peygamber ile münasebeti vardır ki, o ismin cüzîleri onların mebde-i taayyünleridir. Önder peygamberlerden bir peygamberin kademi üzere olan velilerin mebde-i taayyünleri, kademi üzere oldukları o

peygamberin mebde-i taayyünü olan ismin cüzîlerinin cüzîleridir. Aynı şekilde diğer müminlerin mebde-i taayyünleri de, o büyüklerin kademi üzere oldukları o peygamberin mebde-i taayyünü olan ismin cüzîlerinin cüzîleridir. Kafirlerin mebde-i taayyünleri ise mudill ismine müteallik olup mezkur taayyünlerden ayrıdır.

İmkan alemindekilerin mebde-i taayyünlerini bildiğine göre bilesin ki, vucûb dairesinin tamam olması bu taayyünlerin nihayetine kadar aşılmasına bağlıdır. Bundan sonraki başlamak ise mümkinat dairesindedir.

Hak Sübhânehû, kereminin ve ihsanının kemalinden feyizlerini ve nimetlerini başkasına akıtmak ve hazinelerini yaymak murat edince mahlukatı yarattı. Kendi vücûdundan ve o vücûdun uzantılarından onlara bahşetti. Ancak oradan bir şey kopmuş buraya dahil olmuş değildir. Böyle bir durum –haşa- Allah Teâlâ hakkında bir noksan olmuş olurdu ki, Allah Teâlâ bundan münezzehtir. Mahlukatın yaratılmasından maksat onlara nimet ve ihsanda bulunmaktır. Onların vesilesi ile –haşa ve kella- Allah Teâlâ'nın isim ve sıfatlarının kemalatının kemal bulması ve tamam olması değildir. Allah Teâlâ'nın sıfatları kendiliğinden kamildir, kesinlikle ne zuhura ne de bir mazhara ihtiyaçları yoktur. O hazrette var olan her kemal, bilkuvveğil bilfiil vardır. Binaenaleyh onun meydana gelmesi başka bir şeye bağlı değildir. Şayet Hazret-i Süb-hanîde bir şühud ve müşahede varsa bu kendi kendisinedir. Şayet ilim ve malum varsa O'nun kendisi alim, kendisi malumdur. Aynı şekilde Allah Sübhânehû kendisi mütekellim (konuşan), kendisi sami'dir (işitendir). O mertebedeki bütün kemalat ayrıntılı ve birbirinden ayrışıp belirgin hale gelmiştir. Ne var ki, bütün hepsi keyfiyetsizdir. Zira keyfiyet bağımlısı olan keyfiyetsiz olana yol bulamaz. Mahlukat nedir ki, Allah Sübhânehû'nün kemalatına aynalık yapabilsin?

Hangi aynada görülebilir ki!

Âlem nedir ki, o icmali tafsil edebilsin! Hazret-i Sübhânehû icmalin aynında tafsildir, darlığın kendisinde genişliktir. O makamda tafsil ve genişlik keyfiyetsiz olduğu için, icmale tafsil gerektiği vehmedilmiş, bunun da âlemin yaratılmasına bağlı olduğu ve o icmalin bu tafsil ile kemal bulacağı sanılmıştır. Doğru olan ise, beyan ettiği-

miz gibi, orada hem icmalin hem de tafsilin olduğudur. Allah Teâlâ vasi'dir, alîmdir.

Bilinmesi gerekir ki, bu âlemin yaratılması, arada o mukaddes mertebe ile kesinlikle sürtüşmenin, çekişmenin olmadığı bir mertebede söz konusudur. İki mevcuttan birinin var oluşu her ne kadar diğerinin var oluşuna bir sınırlama anlamına geliyorsa da, bu kural burada söz konusu değildir. Zira âlemin var oluşu bir sınırlama doğurmamış ve o vücûd-ı akdese de bir nihayet olmamış, onda ne bir nisbet ne de cihet ispat etmemiştir. Nitekim Ahmed'in aynada vehmedilen suretinin sabitliği, arada Ahmed'in gerçek sabitliği ile aynadaki sabitliğinin kesinlikle sürtüşmesinin ve çekişmesinin olmadığı bir mertebede söz konusudur. Aynadaki bu görüntün sübutu onun gerçeğinin sübutunda ne bir sınırlama ne de bir nihayet doğurmamış, kesinlikle ona bir nisbet veya cihet getirmemiştir. İşte âlemin var oluşu da o suretin var oluşu gibi, vehim mertebesindedir, onunla hariçte mevcut olan aslı arasında bir sürtüşme yoktur. Vehme dayalı bu sübûttan ne sınırlama ne nihayet ne de bir cihet asılda doğmamıştır. *"En yüce mesel Allah'ındır"*[6]

Bu tahkikten sufilerin, âlem vehim mertebesinde sabittir, sözlerinin gerçeği anlaşılmış oldu. Yani, âlem, aynada yansıyan suretin hariçte mevcut aslına nisbetle sabitliğine benzeyen vehim mertebesinde yaratılmıştır. Hatta, o mukaddes mertebede vücûd-ı harici ifadesini kullanmak da bir benzetme ve karşılaştırma kabilindendir. Çünkü o makamda haricin yeri yoktur. Zira o akdes mertebeye var oluş yetişemezken, onun bir fer'i ve bölümü olan hariç nasıl yetişsin!

Güzel bir hatime: Anılan bütün mebde-i taayyünler, ister vücûdî icmali isterse de tafsili taayyünler olsun, bu dünya hayatındaki mümkinata göredir, bu dünya hayatındaki varlıkların var oluşu ve somutlaşması o yüce mebde'lere bağlıdır. Ancak ahiret hayatındaki varlıkların o mezkur mebde'lere bağlı olmadıkları müşahede edilir. Aksine mebde-i taayyünleri başka şeylerdir. İşte o şeyler bu fakire göre, zeyl-i mutahharına zılliyetin tozunun bulaşmadığı zatî kemalattır ve o mertebe-i akdeste tafsilatlı olarak bulunmaktadır. O mukaddes mertebede keyfiyetsiz olan tafsil ve temeyyüz ile belirgin-

[6] Nahl, 60.

leşmiştir. O mukaddes ve mufassal olan Zatî kemalattan her biri, ahiret hayatındaki varlıklardan birinin mebde-i taayyündür. Cennet ehlinin var oluşu da, sanki dünya hayatına taalluk eden icmali ve tafsili vücûdî taayyünler hiç değmemiş gibidir. O hayatın varlıkları sanki o mukaddes mertebenin muvacehesindedir. Oysa bu dünya hayatındaki varlıklar tam tersine, o muvaceheden nasipleri gayet azdır. O daimi olan hayatın varlıklarından ne açıklayayım? Onların o mukaddes mertebeden dile gelmez bir payları ve nasipleri vardır.

Nimet sahiplerine kutlu olsun nimetleri.

Bundan ötesinin açıklanması çok incelik ister
Bence gizlenmesi daha hoş ve güzeldir!

"Rabbimiz, eğer unuttuk ya da yanıldıysak bizi tutup sorguya çekme!"[7] Hidayete tabi olanlara selam olsun.

KELİME ANLAMI

114. اَلْمَكْتُوبُ الرَّابِعَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ **Yüz on dördüncü mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* فِي تَحْقِيقِ اِلَى مُحَمَّدٍ هَاشِمِ الْكِشْمِيِّ **Muhammed Haşim Kişmi'ye** *(Ne hakkındadır?)* وَبَيَانِ كَيْفِيَّةِ تَعَلُّقِ صِفَاتِ الْوَاجِبِ تَعَالَى **Vacip Teâlâ'nın sıfatlarının açıklanması** بِكَمَالاَتِهِ عِلْمِهِ تَعَالَى **Allah Teâlâ'mn ilminin nasıl taalluk ettiğinin beyanı** *(Neye?)* **Kemâlâtına** وَبَيَانِ اَنَّهُ لاَ بُدَّ لِلْمَعْنَى **Ve mana için gerekli olduğunun izahı** *(Neyin?)* مِنَ الْقِيَامِ بِالْعَيْنِ **Bir ayn, zat ile kaim olmasının** وَلَكِنْ لاَ يُحْتَاجُ فِيهِ **Ancak orada ihtiyaç duyulmaz** *(Neye?)* اِلَى اِثْبَاتِ الْمَحَلِّ **Bir mahal ispatına** *(Daha ne hakkındadır?)* وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الاَنْبِيَاءِ الْمَتْبُوعِينَ وَبَيَانِ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ **Taayyün-ü vücudi Kendilerine tabi olunan peygamberlerin mebde-i taayyünü** وَالاَنْبِيَاءِ التَّابِعِينَ **Tabi olan peygamberlerin** عَلَى الاَنْبِيَاءِ وَعَلَيْهِمْ وَالْمَلاَئِكَةِ الْكِرَامِ **Ve kıymetli meleklerin**

[7] Bakara, 286.

وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Peygamberlere ve onlara Salat-u selam olsun
وَعَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ Sıradan müminlerin وَالْكُفَّارِ اَلْاَوْلِيَاءِ Velilerin mebde-i taayyünü
وَمَوْجُودَاتِ النَّشْأَةِ الْاُخْرَوِيَّةِ Kafirlerin Ve ahiret hayatındaki varlıkların (mebde-i taayyünlerinin) beyanı hakkındadır. ➢

اِنَّ الصِّفَاتِ الْحَقِيقِيَّةَ Kuşkusuz hakiki sıfatlar اَلَّتِي نُثْبِتُهَا Ki biz onları ispat etmekteyiz
لَا يَحْدُثُ مِنْ ذٰلِكَ الْاِثْبَاتِ (Nerede?) فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat mertebesinde Bu ispattan meydana gelmez (Ne?) تَعَيُّنٌ وَلَا تَنَزُّلٌ Ne bir taayyün ne de bir tenezzül
وَلَا تَثْبُتُ (Nerede?) فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Bu yüce ve mukaddes Hazret'te Ve
sabit de olmaz (Ne?) مَرْتَبَةٌ اُخْرَى Başka bir mertebe (Nerede?) وَرَاءَ الْمَرْتَبَةِ الْاُولَى İlk
mertebenin ötesinde وَلَا يُتَصَوَّرُ Ve düşünülemez de (Ne?) اِنْفِكَاكُهَا مِنْهَا Sıfatların
Hazreti Zat'tan ayrılması (Nasıl?) بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ Hiçbir şekilde وَمَا لَمْ تَتَحَقَّقْ مَرْتَبَةٌ
İkinci bir mertebe oluşmadıkça وَلَمْ يَحْصُلِ انْفِكَاكٌ Ve de ayrılık meydana
gelmedikçe (Nasıl?) بِوَجْهٍ مِنَ الْوُجُوهِ Her hangi bir şekilde لَا يُتَصَوَّرُ تَعَيُّنٌ وَلَا تَنَزُّلٌ Bir
taayyün ve tenezzül düşünülemez وَكَأَنَّ حَضْرَةَ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ Sanki Hazreti Zat ve
sıfatlar مَعَ وُجُودِ فِي مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ Aynı mertebededir وَكَأَنَّ الصِّفَاتِ Ve sanki sıfatlar
الزِّيَادَةِ Ziyadenin varlığına rağmen عَيْنُ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَتَقَدَّسَتْ Yüce ve mukaddes
Zat'ın aynısıdır وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ Ve bu sıfatlar وَاِنْ كَانَتْ Her ne kadar olsalar da (Ne?)
تَفْصِيلَ الْكَمَالَاتِ Kemâlâtın tafsili (Hangi kemâlât?) الْمُنْدَرِجَةِ فِي حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti
Zat'ta mevcut olan وَلٰكِنَّ حُكْمَهَا مُمْتَازٌ Ancak bunların hükmü ayrıdır (Neden?) عَنْ حُكْمِ
سَائِرِ الْاِجْمَالِ وَالتَّفْصِيلِ Diğer icmal ve tafsillerin hükmünden فَاِنَّ الْاِجْمَالَ Zira icmal اِنَّمَا
يَكُونُ Sadece olur (Nerede?) فِي مَرْتَبَةٍ Bir mertebede ki, لَيْسَ فِيهَا تَفْصِيلٌ Orada tafsil
yoktur بَلْ مَرْتَبَةُ التَّفْصِيلِ Hatta tafsil mertebesi دُونَ مَرْتَبَةِ الْاِجْمَالِ İcmal mertebesinden
aşağıdadır وَهٰذَا الْمَعْنَى İşte bu mana مَفْقُودٌ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazrette yoktur

فَإِنَّ التَّفْصِيلَ فِيهَا Zira oradaki tafsil فِي عَيْنِ مَرْتَبَةِ الْاِجْمَالِ İcmal mertebesinin ta kendisindedir وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ Ve bu marifet وَرَاءَ طَوْرِ الْعَقْلِ Akıl sınırının ötesindedir وَإِنَّمَا اهْتَدَى إِلَيْهِ Buna sadece ulaşabilmiştir *(Ne?)* اَلنَّظَرُ الْكَشْفِيُّ Keşfi nazar وَعِلْمُ الْوَاجِبِ Vacip Teâlâ'nın ilmi اَلَّذِي تَعَلَّقَ بِهٰذِهِ الصِّفَاتِ Ki bu sıfatlara taalluk etmiştir وَبِكَمَالَاتِهِ *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede كَعِلْمِهِ بِذَاتِهِ Tıpkı zatını bilmesi الْمُنْدَرِجَةِ فِي ذَاتِهِ Ve onda mevcut olan kemâlâtı (bilmesi gibi) عِلْمُ حُضُورِيٌّ İlmi huzuridir وَهٰذِهِ الصِّفَاتُ Ve bu sıfatlar مَعَ وُجُودِ زِيَادَتِهَا Ziyadeliklerinin varlığına rağmen عَيْنُ الْعَالِمِ Alimin ta kendisidir وَحُضُورُهَا Ve bu sıfatların huzuru كَحُضُورِ نَفْسِ الْعَالِمِ Alimin nefsinin huzuru gibidir وَمِنْ كَمَالِ اتِّحَادِهَا Ve tamamıyla ittihat ettikleri için *(Kiminle?)* بِحَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'la قَالَ جَمٌّ غَفِيرٌ مِنَ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerden büyük bir grup hükmetti *(Neye?)* بِعَيْنِيَّةِ الصِّفَاتِ بِالذَّاتِ Sıfatların zat ile aynı olduğuna وَأَنْكَرُوا Ve inkar ettiler *(Neyi?)* عَلَى زِيَادَةِ الصِّفَاتِ Sıfatların ziyadeliğini وَمَنَعُوا Ve kabul etmediler *(Neyi?)* قَوْلَهُمْ لَا هُوَ Alimlerin 'aynısı değildir' sözünü وَأَثْبَتُوا Ve ispat ettiler *(Neyi?)* قَوْلَهُمْ لَا غَيْرُهُ 'Gayrısı değildir' sözünü وَالْكَمَالُ Kemal ise هُوَ أَنْ يُثْبِتَ İspat etmektir *(Neyi?)* لَا غَيْرُهُ 'Gayrısı değildir' sözünü *(Nasıl?)* مَعَ وُجُودِ التَّصْدِيقِ Tasdik etmekle birlikte *(Neyi?)* بِلَا هُوَ 'Aynısı değildir' sözünü وَأَنْ يَسْلُبَ الْغَيْرِيَّةَ Ve gayriyyeti men etmektir مَعَ وُجُودِ الزِّيَادَةِ Ziyadeliğin varlığıyla birlikte وَهٰذَا الْكَمَالُ İşte bu kemal مُوَافِقٌ لِعُلُومِ الْأَنْبِيَاءِ Peygamberlerin ilimlerine uygundur عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun وَمُطَابِقٌ Ve de denktir *(Neye?)* لِآرَاءِ الْفِرْقَةِ النَّاجِيَةِ Fırka-i Naciye'nin görüşlerine أَهْلِ السُّنَّةِ وَالْجَمَاعَةِ Yani Ehli Sünnet ve'l-Cemaat'ın يَنْبَغِي أَنْ يُعْلَمَ شَكَرَ اللهُ سَعْيَهُمْ Allah onların çalışmalarını mükafatlandırsın Bilinmelidir ki, أَنَّ الْانْكِشَافَ الذَّاتِيَّ *(Neredeki?)* فِي الْمَرْتَبَةِ الَّتِي يَتَعَلَّقُ Zat-i inkişaf

Alakalı olan mertebedeki *(Ne ile alakalı olan?)* بِحَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat وَالصِّفَاتِ
الْمُقَدَّسَةِ Ve mukaddes sıfatlarla (alakalı olan mertebedeki inkişaf) مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ
الْحُضُورِيِّ İlmi huzuri cinsindendir فَإِنَّ لِلصِّفَاتِ الْمُقَدَّسَةِ أَيْضًا Zira mukaddes sıfatlar
için de حُكْمَ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat hükmü vardır كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَإِنَّمَا
قُلْتُ Doğrusu ben dedim ki: إِنَّهُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ O ilmi huzuri cinsindendir فَإِنَّ
الْعِلْمَ الْحُضُورِيَّ Zira ilmi huzuri عِبَارَةٌ عَنْ حُضُورِ نَفْسِ الْعَالِمِ Alimin kendisinin
huzurundan ibarettir وَحَيْثُ اَنَّ الصِّفَاتِ Ve mademki sıfatlar لَيْسَتْ عَيْنَ الْعَالِمِ Alimin
aynısı değildir يَنْبَغِي Öyleyse gerekir *(Ne?)* اَنْ لاَ يَكُونَ عِلْمُهَا Onları bilmenin olmaması
(Ne olmaması gerekir?) وَلَكِنْ لَمَّا لَمْ تَنْتَزِعْ مِنْهَا İlmi huzuri عِلْمًا حُضُورِيًّا Ancak o
sıfatlardan çıkmayınca *(Ne?)* صُورَةٌ Bir suret وَحُضُورُ اَنْفُسِهَا كَانَ Ve onların bizzat
huzuru var olunca كَانَ عِلْمُهَا Onları bilmek oldu *(Neden oldu?)* مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ
İlmi huzuri cinsinden وَالْانْكِشَافُ الَّذِي يَتَعَلَّقُ بِصِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatıyla alakalı olan
inkişaf وَإِنَّمَا قُلْتُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ İlmi husuli cinsindendir
Doğrusu ben ilmi husuli cinsindendir dedim فَإِنَّ الْعِلْمَ الْحُصُولِيَّ Zira ilmi husuli
عِبَارَةٌ عَنْ صُورَةٍ Bir suretten ibarettir ki, حَاصِلَةٍ مِنَ الْمَعْلُومِ Malumdan meydana gelir
(Nerede?) عِنْدَ هٰذَا Akılda فِي الْعَقْلِ وَقَدْ صَارَ مُحَقَّقًا Kuşkusuz kesin olmuştur *(Nerede?)*
Bu fakirin nezdinde الْفَقِيرِ وَمَكْشُوفًا Ve keşf olunmuştur ki, اَنَّهُ لاَ انْتِقَاشَ İşlenme yoktur
(Niçin?) لِصُورَةِ شَيْءٍ مِنَ الْاَشْيَاءِ Herhangi bir eşyanın sureti için *(Nerede?)* فِي عِلْمِ الْوَاجِبِ
جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Vacib'in ilminde وَاَنَّ عِلْمَهُ تَعَالَى Ve Allah Teâlâ'nın ilmi لَيْسَ
مَحَلًّا Mahal değildir *(Niçin?)* لِصُورَةٍ مِنْ صُوَرِ الْمَعْلُومَاتِ Malumatın suretlerinden her
hangi biri için فَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ Öyleyse nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* حُصُولُ الصُّورَةِ
Bir suretin oluşması *(Nerede?)* فِي ذَاتِ الْعَالِمِ تَعَالَى Alim Teâlâ'nın zatında

بَلْ لِعِلْمِهِ سُبْحَانَهُ Aksine onun ilminin Subhânehu تَعَلُّقُ بِمَعْلُومٍ Maluma taalluku مِنْ غَيْرِ اَنْ تَثْبُتَ وَانْكِشَافُهُ لَهُ تَعَالَى Ve o malumun Allah Teâlâ'ya inkişafı vardır *(Nasıl?)* Sabit olmaksızın *(Ne?)* صُورَةٌ مِنْ مَعْلُومٍ Malumun bir sureti *(Nerede?)* فِي الْعِلْمِ Allah'ın ilminde وَمُصَفًّى مِنَ الصُّوَرِ وَمَوْطِنُ الْعِلْمِ İlim mahalli خَالٍ مِنَ النُّقُوشِ İşlemelerden boş الْعِلْمِيَّةِ Ve ilmi suretlerden beridir وَمَعَ ذٰلِكَ Ama bununla beraber لاَ يَغْرُبُ عَنْ عِلْمِهِ Onun ilminden kaçmaz *(Ne?)* مِثْقَالُ ذَرَّةٍ Zerre kadar bir şey *(Nerede?)* فِي الْاَرْضِ وَلاَ فِي السَّمَاءِ Ne yerde ne de gökte وَلٰكِنْ يَكُونُ مَكْشُوفًا Ancak keşf olunmaktadır ki, اَنَّ عِلْمَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın ilmi اِذَا تَعَلَّقَ بِمَعْلُومٍ Bir maluma taalluk ettiğinde تَنْتَزِعُ مِنْهُ O malumdan çıkar *(Ne sebebiyle?)* بِسَبَبِ هٰذَا التَّعَلُّقِ Bu taalluk sebebiyle *(Ne çıkar?)* صُورَةٌ تَقُومُ بِعِلْمِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın ilmiyle kaim olan bir suret *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَحْدُثَ شَيْئٌ مِنَ الْحُلُولِ وَالْحُصُولِ Meydana gelmeden *(Nerede?)* فِي الْعِلْمِ Allah'ın ilminde *(Ne?)* Hulul ve husulden her hangi bir şey فَلَمَّا انْتَزَعَ مِنَ الْمَعْلُومِ Ve malumdan çıkınca *(Ne sebebiyle?)* بِسَبَبِ التَّعَلُّقِ Bu taalluk sebebiyle *(Ne çıkınca?)* صُورَةٌ Bir suret وَقَامَتْ بِالْعِلْمِ Ve ilimle kaim olunca بَلْ بِالْعَالِمِ Hatta alimle صَحَّ Sahih olmuştur *(Ne?)* كَوْنُهُ مِنْ قَبِيلِ الْعِلْمِ الْحُصُولِيِّ Onun ilmi husuli cinsinden olması فَاِذَا تَعَلَّقَتْ Öyleyse taalluk ettiğinde *(Ne?)* صِفَةُ الْعِلْمِ İlim sıfatı *(Neye?)* بِكَمَالاَتِهِ الْمُنْدَرِجَةِ فِي ذَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın zatında bulunan kemâlâta تَنْتَزِعُ بِهٰذَا التَّعَلُّقِ Bu taalluk sebebiyle çıkar *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ Bu kemâlâttan *(Ne?)* صُوَرٌ عِلْمِيَّةٌ İlmi suretler وَتَقُومُ بِالْعِلْمِ Ve ilimle kaim olur وَاِنْ لَمْ يَثْبُتْ Sabit olmasa dahi *(Ne?)* حُلُولُهَا وَحُصُولُهَا Bu suretlerin hululü ve husulü *(Nerede?)* فِي الْعِلْمِ Allah'ın ilminde.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: قَدْ اَثْبَتَّ Sen ispat ettin *(Niçin?)* لِهٰذِهِ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ Bu ilmi suretler için *(Ne?)* وَلٰكِنْ لَمْ يُعْلَمْ قِيَامُهَا بِصِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatıyla kaim olmayı

Ancak bilinmiyor *(Ne?)* مَا مَحَلُّ ثُبُوتِ هٰذِهِ الصُّوَرِ Bu suretlerin sabit olduğu yer neresi-dir? فَإِنَّ الْمَعْنَى Zira mana كَمَا أَنَّهُ لاَ بُدَّ لَهُ Ona lazım olduğu gibi *(Ne?)* مِنَ الْقِيَامِ بِالْعَيْنِ Bir ayn ile kaim olmak لاَ بُدَّ لَهُ Onun için lazımdır *(Ne?)* مِنْ مَحَلِّيَةِ الْعَيْنِ أَيْضًا O aynın mahal olması da (lazımdır denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: نَعَمْ Evet! لاَ بُدَّ لِلْمَعْنَى Mana için gereklidir *(Ne?)* مِنَ الْقِيَامِ بِالْعَيْنِ Ayn ile kaim olmak وَلٰكِنْ لاَ حَاجَةَ Ancak ihtiyaç yoktur *(Neye?)* إِلَى إِثْبَاتِ الْمَحَلِّ لَهُ Onun için bir mahal belirlemeye أَصْلاً Kesinlikle فَإِنَّ الْمَقْصُودَ Zira maksat *(Neden?)* مِنْ إِثْبَاتِ الْمَحَلِّ لِلْمَعْنَى Mana için bir mahal belirlemekten لاَ أَنَّهُ إِنَّمَا هُوَ O sadece إِثْبَاتُ قِيَامِهِ Onun kaim olduğunu ispatlamaktır أَمْرٌ زَائِدٌ عَلَى الْقِيَامِ Yoksa o kıyamdan öte bir şey değildir فَإِذَا قِيلَ Dolayısıyla denildiğinde *(Ne hakkında?)* فِي الْجَوَاهِرِ الْمُجَرَّدَةِ الْمُمْكِنَةِ Mümkin ve mücerret cevherler hakkında الَّتِي هِيَ Ki onlar كَالظِّلاَلِ لِتِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ Bu ilmi suretlerin gölgeleri gibidir وَتِلْكَ الصُّوَرُ Ve bu suretler مَبَادِي تَعَيُّنَاتِ تِلْكَ الْجَوَاهِرِ O cevherlerin mebde-i taayyünüdür *(Onlar hakkında ne denildiğinde?)* إِنَّهَا لَمْ يَثْبُتْ لَهَا Onlar için sabit olmamıştır *(Ne?)* مَحَلٌّ وَلاَ مَكَانٌ Ne bir mahal ne de bir mekan أَصْلاً بَلْ لاَ حَاجَةَ إِلَيْهِ Hatta buna hiçte ihtiyaç yoktur (denildiğinde) فَلاَ مَجَالَ لِلتَّعَجُّبِ Hiç şaşırmaya mahal yoktur إِنْ لَمْ يَكُنْ Şayet olmazsa *(Niçin?)* لِأُصُولِ تِلْكَ الْجَوَاهِرِ الْمُجَرَّدَةِ Bu mücerret cevherlerin asılları için *(Ne olmazsa?)* مَحَلٌّ Herhangi bir mahal إِيَّاكَ وَتَصَوُّرَ هٰذِهِ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ Sakın, bu ilmi suretleri düşünme *(Ne gibi?)* كَالْأَعْرَاضِ الَّتِي تَقُومُ بِالْغَيْرِ Başkasıyla kaim olan arazlar gibi فَيَذْهَبَ بِكَ الْوَهْمُ Ve böylece vehim seni götürmesin *(Nereye?)* فِي إِثْبَاتِ الْمَحَالِّ لَهَا O ilmi suretlere mahal belirlemeye *(Nasıl?)* عَلَى قِيَاسِ الْأَعْرَاضِ Arazlara kıyas ederek فَإِنَّ هٰذِهِ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ Zira bu ilmi suretler أُصُولُ تِلْكَ الْجَوَاهِرِ O cevherlerin asıllarıdır الَّتِي بِهَا Ki o cevherlerle تَقُومُ الْأَعْرَاضُ Arazlar kaim olur

فَكَيْفَ Hatta (bu ilmi suretler) o cevherlerin mebde-i taayyünüdür بَلْ مَبَادِى تَعَيُّنَاتِهَا Öyleyse nasıl olurda bu ilmi suretler kıyas edilebilir? *(Neye?)* تُقَاسُ هِيَ عَلَى الْاَعْرَاضِ Arazlara Hatta biz arazlar hakkında dahi deriz ki: بَلْ نَقُولُ فِى الْاَعْرَاضِ أَيْضًا O إِنَّمَا هُوَ Onlara mahal belirlenmesinden maksat الْمَقْصُودَ مِنْ اِثْبَاتِ الْمَحَلِّ لَهَا sadece لِاَنَّ الْمَحَلَّ Mahalle kaim olduğunu ispatlamak içindir لِاِثْبَاتِ قِيَامِهَا بِالْمَحَلِّ Yoksa mahal başlı başına maksat olduğu için değil. مَقْصُودٌ بِالْاِسْتِقْلَالِ

وَتَحْقِيقُ ذٰلِكَ Bunun açıklaması şudur: اَنَّ هٰذِهِ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ Bu ilmi suretler كَائِنَةٌ فِى Vücub mertebesindedir مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ وَلَا مَجَالَ لِلْمَحَلِّ وَالْمَكَانِ هُنَاكَ Ve orada mahal ve mekana imkan yoktur وَلَا يُتَصَوَّرُ فِيهَا Orada düşünülemez *(Ne?)* غَيْرُ الْقِيَامِ Kaim olmaktan başka bir şey اَلَا تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى الْحَقِيقِيَّةَ Allah Teâlâ'nın hakiki sıfatları قَائِمَةٌ بِحَضْرَةِ ذَاتِهِ الْاَقْدَسِ Mukaddes Hazreti Zat'ıyla kaimdir وَلَا حَالِيَّةَ هُنَاكَ Ve orada ne hâlliyet وَلَا مَحَلِّيَّةَ Ne de mahalliyet yoktur وَمَا قَالُوا Ve onların dedikleri مِنَ الثُّبُوتِ الذِّهْنِيِّ وَالْخَارِجِيِّ Zihni ve harici sübut فَاِنَّمَا هُوَ Bu sübut sadece مُنْقَسِمٌ عَلَيْهِمَا Bu iki kısma ayrılır *(Nerede?)* فِى مَرْتَبَةِ الْاِمْكَانِ İmkan mertebesinde فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ Zira imkan yoktur *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْحَضْرَةِ Bu hazrette *(Neye?)* لِلْخَارِجِ وَلَا لِلْعِلْمِ Ne harice ne de ilme فَاِذَا لَمْ يَكُنْ لِلْوُجُودِ فِيهَا Vücut için orada olmadığında *(Ne?)* مَجَالٌ Bir imkan كَيْفَ يَكُونُ Nasıl olur? *(Niçin?)* لِلذِّهْنِيِّ وَالْخَارِجِيِّ Zihni ve harici varlıklar için اَللَّذَيْنِ هُمَا مِنْ اَقْسَامِهِ Ki bu ikisi vücudun kısımlarındandır فِيهَا مَجَالٌ Orada bir imkan (nasıl olur?) وَكَيْفَ يُتَصَوَّرُ فِيهَا Ve orada nasıl tasavvur edilebilir? *(Ne?)* ظَرْفِيَّةُ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ İlmin ve haricin zarf olması *(Neye?)* لِلْوُجُودِ Vücuda فَهٰذِهِ الصُّوَرُ الْعِلْمِيَّةُ İşte bu ilmi suretler تَكُونُ ثَابِتَةً وَقَائِمَةً Sabit ve kaim olur وَلَا يَكُونُ شَيْءٌ Ve de hiçbir şey olmaz *(Neden?)* *(Ne ile?)* بِصِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatıyla

مُتَحَقِّقًا فِيهَا Orada مِنَ الثُّبُوتِ الْعِلْمِيِّ وَالْخَارِجِيِّ İlmi ve harici sübuttan *(Ne olmaz?)*
عَارًا عَلَيْهَا Bilakis ilmi ve harici vücut بَلْ يَكُونُ الْوُجُودُ الْعِلْمِيُّ وَالْخَارِجِيُّ
Onun için bir utanç olur *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ Olduğu için *(Neden?)* مِنْ صِفَاتِ الْامْكَانِ İmkan
sıfatları وَسِمَاتِ الْحُدُوثِ Ve sonradanlık alametlerinden فَإِنَّ كُلَّ مُمْكِنٍ Zira her
mümkin حَادِثٌ عِنْدَهُمْ Onlara göre hâdis, sonradandır وَالْوُجُودُ وَإِنْ كَانَ ثَابِتًا Vücut
sabit olsa dahi *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücub mertebesinde وَلَكِنْ لَمْ تَثْبُتْ Ancak
sabit olmamıştır *(Ne?)* ظَرْفِيَّةُ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ İlim ve haricin zarf olması *(Neye?)* لِذَلِكَ
لِلظَّرْفِيَّةِ وَالْمَظْرُوفِيَّةِ Bu vücuda لِأَنَّهُ لَا مَجَالَ فِيهَا Zira orada imkan yoktur *(Neye?)*
Zarf olmaya ve zarflanmaya.

عِبَارَةٌ Dinle *(Nasıl?)* اِسْتِمَاعًا كَامِلاً İyice dinle اَنَّ صُورَةَ الْمَعْلُومِ Malumun sureti
عَنْ نَفْسِ الْعِلْمِ İlmin kendisinden ibarettir فَمَا يَكُونُ Öyleyse ne demek oluyor? *(Ne?)*
فِي مَعْنَى حُصُولِهَا وَحُلُولِهَا O suretin hasıl olması ve hulul etmesinin anlamı *(Nerede?)*
الْعِلْمِ Allah'ın ilminde وَقَالَ الْمُتَأَخِّرُونَ مِنَ الصُّوفِيَّةِ الْعَلِيَّةِ Yüce sûfilerin sonra gelenleri
dedi ki: اِنَّ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ İlmi suretler اَلَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ Ki, onlar ibarettir *(Neden?)*
عَنِ الْاَعْيَانِ الثَّابِتَةِ A'yan-ı sabiteden وَحَقَائِقِ الْمُمْكِنَاتِ Ve mümkinatın hakikatlerinden
ثُبُوتُهَا فِي الْعِلْمِ فَقَطْ Bunların varlığı sadece ilimdedir وَفِي خَارِجِ الْعِلْمِ İlmin dışında
لَمْ تَصِلْ إِلَيْهَا Onlara ulaşmamıştır *(Ne?)* رَائِحَةٌ مِنَ الْوُجُودِ Vücuttan bir koku وَلَكِنْ لَمَّا وَقَعَتْ Ancak
ne zaman ki yansıdı *(Ne?)* عُكُوسُ تِلْكَ الصُّوَرِ الْعِلْمِيَّةِ Bu ilmi suretlerin akisleri *(Nereye?)*
اَلَّذِي لَا مَوْجُودَ فِي مِرْآةِ ظَاهِرِ الْوُجُودِ Zahiri vücudun aynasına Ki varlık yoktur *(Nerede?)*
صَارَتْ تُتَوَهَّمُ Hariçte *(Neden başka?)* غَيْرُهُ فِي الْخَارِجِ O vücuttan başka (işte o zaman)
Zannedilmeye başlandı *(Ne?)* اَنَّهَا مَوْجُودَةٌ فِي الْخَارِجِ O ilmi suretlerin hariçte mevcut
olduğu كَمَا اَنَّ الصُّورَةَ Nasıl ki suret اِذَا انْعَكَسَتْ فِي الْمِرْآةِ Aynaya yansıdığında تُتَوَهَّمُ
فَيَا لَيْتَ شِعْرِي اَنَّهَا فِي الْمِرْآةِ Aynada var olduğu sanılır Ah bir bilebilseydim!

وَمَا مَعْنَى حُصُولِ الصُّوَرِ فِي الْعِلْمِ Bu büyüklerin muradı ne? مَا مُرَادُ هَؤُلَاءِ الْكُبَرَاءِ Ve suretlerin ilimde hasıl olmasının anlamı ne? وَمَا الصُّوَرُ Oysaki suretler değildir *(Nerede?)* فِي الشَّاهِدِ Görülen, bildiğimiz ilimde *(Ne değildir?)* إِلَّا نَفْسُ الْعِلْمِ İlmin kendisinden başka bir şey وَفِي الْغَائِبِ Görülmeyende ise عِلْمُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın ilmi أَزَلِيٌّ قَدِيمٌ Ezeli ve kadimdir بَسِيطٌ وَحْدَانِيٌّ Basit ve vahdânidir تَعَلَّقَ بِمَعْلُومَاتٍ مُتَكَثِّرَةٍ Birçok malumata taalluk etmiştir حَصَلَتْ مِنْ تَعَلُّقِهِ Onun taallukundan hasıl olmuştur *(Ne?)* صُوَرٌ مُتَعَدِّدَةٌ مُتَمَيِّزَةٌ Birçok belirgin suretler *(Niçin?)* لِتِلْكَ الْمَعْلُومَاتِ Bu malumat için *(Nasıl hasıl olmuştur?)* مِنْ غَيْرِ أَنْ يَثْبُتَ Sabit olmadan *(Ne?)* حُصُولُهَا وَحُلُولُهَا Bu suretlerin husulü ve hululü *(Nerede?)* فِي ذٰلِكَ الْعِلْمِ الْأَزَلِيِّ Bu ezeli ilimde كَيْفَ تَحْصُلُ Nasıl hasıl olabilir ki? *(Ne?)* اَلصُّوَرُ الْمُتَعَدِّدَةُ Bir çok suret *(Nerede?)* فِيهِ Allah'ın ilminde وَهُوَ يَسْتَلْزِمُ Halbuki o gerektirir *(Neyi?)* اَلتَّبَعُّضَ وَالْانْقِسَامَ لِلْمَحَلِّ İlmin mahallinin parçalanma ve bölünmesini وَفَرْضَ شَيْءٍ فِيهِ Ve orada bulunan bir şeyi takdir etmeyi (gerektirir) *(Nasıl?)* غَيْرَ شَيْءٍ Başka bir şey olarak وَهُوَ يُوجِبُ Ve o da gerektirir *(Neyi?)* اَلتَّرْكِيبَ الْمُنَافِيَ Zıt olan terkibi *(Neye zıt olan?)* لِلْقِدَمِ وَالْأَزَلِيَّةِ Kıdeme ve ezeliyete وَالْعَجَبُ Ne acayiptir ki, أَنَّ أَرْبَابَ الْمَعْقُولِ Mantık ehli أَثْبَتُوا İspat ettiler *(Neyi?)* اَلصُّورَةَ الْحَاصِلَةَ مِنَ الْمَعْلُومِ Malumdan hasıl olan sureti *(Nerede ispat ettiler?)* فِي الذِّهْنِ لَا فِي الْعِلْمِ Zihinde وَاعْتَقَدُوا حُلُولَهَا Ve hulul ettiğine inandılar *(Nereye?)* İlme değil zihne فَإِنَّ تِلْكَ الصُّورَةَ عِنْدَهُمْ Zira bu suret onlara göre عَيْنُ الْعِلْمِ İlmin ta kendisidir لَا أَنَّهَا حَالَّةٌ فِي الْعِلْمِ O ilme hulul etmiş değildir وَالْمُتَبَادِرُ Akla ilk gelen *(Neden?)* مِنْ عِبَارَةِ مُتَأَخِّرِي الصُّوفِيَّةِ Sonraki sûfilerin ifadelerinden حُصُولُ تِلْكَ الصُّورَةِ Bu suretin hasıl olduğudur *(Nerede?)* فِي الْعِلْمِ İlimde اَلَّذِي يَقُولُونَ لَهُ Ki, ona diyorlar *(Ne?)* بَاطِنَ الْوُجُودِ Vücudun bâtını وَهُوَ سُبْحَانَهُ أَعْلَمُ Allah Teâlâ en iyi bilendir

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki; اَنَّ تِلْكَ الصُّوَرَ الْعِلْمِيَّةَ Bu ilmi suretler الَّتِي ثَبَتَتْ Ki sabit olmuştur *(Neden?)* مِنْ تَعَلُّقِ صِفَةِ الْعِلْمِ İlim sıfatının taalluk undan *(Neye?)* بِكَمَالَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın zati kemâlâtına الذَّاتِيَّةِ Keşfi nazarda تَلُوحُ فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ görünmektedir ki, اَنَّ لَهَا حَيَاةً وَعِلْمًا Onların hayat ve ilimleri vardır وَالْانْكِشَافُ Ve de ilmi huzuriye münasip inkişaf *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْمُنَاسِبُ لِلْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ Bu sıfatlarda bulunan kemâlâta nispetle الْكَمَالَاتِ الْمُنْدَرِجَةِ فِيهَا ثَابِتٌ لَهَا Yine bu sıfatlar için geçerlidir كَمَا بَيَّنَّا Nitekim izah etmiştik *(Neyi?)* تَحْقِيقَ هٰذَا الْمَبْحَثِ Bu konunun açıklamasını *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ Bir mektupta (3/48) *(Nasıl?)* بِالتَّفْصِيلِ Tafsilatıyla فَاِذَا بَقِيَ خَفَاءٌ Kapalı bir yer kaldığında *(Neden dolayı?)* مِنْ غَرَابَةِ هٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ Bu bilginin anlaşılmasının zor olmasından dolayı وَاحْتِيجَ Ve ihtiyaç duyulduğunda اِلَى الْاسْتِكْشَافِ وَالْاسْتِفْسَارِ Açıklama ve tefsir talebine فَلْيُرَاجَعْ هُنَاكَ Oraya müracaat edilsin *(Neye?)* فَاِذَا اتَّضَحَ مِنَ الْبَيَانِ السَّابِقِ Gerideki beyandan açığa çıktığında *(Ne?)* اَنَّ ذَاتَهُ تَعَالَى الْاَقْدَسَ Allah Teâlâ'nın zatı وَصِفَاتِهِ الْمُقَدَّسَةَ Ve mukaddes sıfatlarının فِي مَرْتَبَةٍ وَاحِدَةٍ Aynı mertebede olduğu وَاَنَّهُ لَمْ يَحْدُثْ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ Ve bu hazrette meydana gelmediği *(Neden dolayı?)* مِنْ كَوْنِ وُجُودِ الصِّفَاتِ زَائِدًا Sıfatların zait olmasından dolayı *(Neye?)* عَلَى وُجُودِ الذَّاتِ Zatın vücudu üzerine *(Neyin meydana gelmediği?)* تَنَزُّلٌ وَتَعَيُّنٌ اَصْلاً Asla bir tenezzül ve taayyünün (meydana gelmediği açığa çıktığında) فَاعْلَمْ Bilesin ki; اَنَّ لِهٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebenin اَلَّتِي هِيَ مَرْتَبَةُ حَضْرَةِ الذَّاتِ Ki o Hazreti Zat mertebesidir *(Ne ile birlikte?)* مَعَ الصِّفَاتِ Sıfatlarla birlikte (işte bu mertebenin) ظُهُورًا اَوَّلاً فِي مَرْتَبَةٍ ثَانِيَةٍ İkinci bir mertebede ilk zuhuru vardır *(Nasıl?)* بِلَا تَبْدِيلٍ وَلَا تَغْيِيرٍ Hiçbir değişim ve dönüşüm olmadan وَهُوَ عِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ Ve o bu hakire göre عَلَى وَجْهِ الْكَشْفِ وَالشُّهُودِ Keşf ve müşahedeye dayalı olarak

وَكَمَالُ صِرْفٌ Ve الَّذِي هُوَ خَيْرٌ مَحْضٌ Ki, o sadece hayır حَضْرَةُ الْوُجُودِ Hazreti vücuttur
وَفِيهِ Ve onda vardır *(Ne?)* قَابِلِيَّةُ ظُهُورِ جَمِيعِ الْكَمَالَاتِ Tüm kemâlâtın
ortaya çıkma kabiliyeti *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Zilliyet yoluyla وَهَذِهِ الدَّوْلَةُ Ve bu devlet لَمْ
تَتَيَسَّرْ Nasip olmamıştır *(Neye?)* لِغَيْرِ الْوُجُودِ Vücuttan başkasına وَلِهٰذَا İşte bu sebeple
لَوْ تَعَلَّقَ Eğer taalluk etse *(Neye?)* بِهٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebeye *(Ne?)*
كَمَا مَرَّ Bir ilim عِلْمٌ وَانْتَزَعَتْ كَمَالَاتُهَا Ve bu mertebeye ait kemâlât ortaya çıksa
Geride geçtiği gibi يَكُونُ أَوَّلُ شَيْءٍ يَنْتَزِعُ İlk ortaya çıkan şey olur *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ
الْحَضْرَةِ Bu hazretten *(Ne olur?)* حَضْرَةُ الْوُجُودِ الْبَتَّةَ Elbette hazreti vücut olur وَالْكَمَالَاتُ
الْأُخَرُ Diğer kemâlât ise تَكُونُ تَوَابِعَهُ Onun tabileri olur وَمِنْ هٰهُنَا İşte buradan
hareketle اِعْتَقَدَ İnandı *(Kim?)* الْجَمُّ الْغَفِيرُ Büyük bir topluluk *(Kimden?)* مِنَ الصُّوفِيَّةِ
وَغَيْرِهِمْ Sûfiler ve diğerlerinden *(Neye inandılar?)* أَنَّ الْوُجُودَ عَيْنُ الذَّاتِ Vücudun zatın
aynısı olduğuna وَظَنُّوا Ve zannettiler *(Neyi?)* تَعَيُّنَ الْوُجُودِ Vücut taayyününü *(Ne?)* لَا
تَعَيُّنًا La taayyün (zannettiler) وَثُبُوتُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْأَسْبَقِ Bu en önde gelen taayyünün
sübutu كَمَا بُيِّنَ Nitekim izah edilmişti مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْخَارِجِ İlim ve haricin ötesindedir
(Ne?) تَحْقِيقُ هٰذَا الْمَعْنَى Bu mananın açıklaması *(Nerede?)* فِي مَوَاضِعَ مُتَعَدِّدَةٍ Bir çok yerde
لِجَمِيعِ الْكَمَالَاتِ Kapsamaktadır *(Neyi?)* جَامِعٌ وَحَضْرَةُ الْوُجُودِ هٰذَا İşte bu hazreti vücut
الذَّاتِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ Tüm zati ve sıfati kemâlâtı *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Zilliyet yoluyla *(Ne
şekilde?)* إِجْمَالًا İcmali olarak وَلِهٰذِهِ الْمَرْتَبَةِ الْجَامِعَةِ الْاِجْمَالِيَّةِ Ve bu kapsayıcı icmali
mertebenin تَفْصِيلٌ Tafsili vardır يُمْكِنُ أَنْ يُقَالَ لَهُ Ve ona denmesi mümkündür *(Ne?)*
فِي مَرْتَبَةِ İkinci taayyün تَعَيُّنًا ثَانِيًا وَأَوَّلُ شَيْءٍ ظَهَرَ Ve ilk zuhur eden şey *(Nerede?)*
التَّفْصِيلِ Tafsil mertebesinde صِفَةُ الْحَيَاةِ Hayat sıfatıdır الَّتِي هِيَ أُمُّ جَمِيعِ الصِّفَاتِ Ki o
tüm sıfatların anasıdır كَأَنَّهَا ظِلُّ صِفَةِ الْحَيَاةِ وَصِفَةُ الْحَيَاةِ هٰذِهِ İşte bu hayat sıfatı

Sanki o hayat sıfatının gölgesidir *(Hangi hayat sıfatı?)* اَلَّتِي فِي مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ

Hazreti zat mertebesindeki 'Ne odur ne gayrıdır' sözü صَادِقٌ فِي حَقِّهَا وَلَا هُوَ وَلَا غَيْرُهُ

Oradaki hayat sıfatı hakkında doğrudur بِخِلَافِ هٰذَا الظِّلِّ Fakat bu gölge öyle değildir

Zira o zuhur edince *(Nerede?)* فَإِنَّهُ لَمَّا ظَهَرَ فِي مَرْتَبَةٍ وَرَاءَ مَرْتَبَةِ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti zat

mertebesinin ötesinde bir mertebede لَا يَكُونُ لَا غَيْرُهُ 'Gayrı değildir' sözü olmaz *(Ne olmaz?)*

Elbette onun hakkında geçerli olmaz ثَابِتًا فِي حَقِّهِ الْبَتَّةَ Aksine

vasıflanmış olur *(Ne ile?)* بَلْ يَكُونُ مُتَّسِمًا بِسِمَةِ الْغَيْرِيَّةِ Gayriyet alametiyle

Hayat sıfatından sonra وَبَعْدَ صِفَةِ الْحَيَاةِ İlim sıfatı vardır *(Nasıl?)* صِفَةُ الْعِلْمِ بِطَرِيقِ الظِّلِّيَّةِ Zilliyet yoluyla

كَمَا مَرَّ Hayat sıfatında geçtiği gibi فِي صِفَةِ الْحَيَاةِ Ve bu sıfat وَهٰذِهِ الصِّفَةُ

Kapsamaktadır *(Neyi?)* جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الصِّفَاتِ Tüm sıfatları وَصِفَةُ الْقُدْرَةِ وَالْإِرَادَةِ Kudret ve

irade sıfatları وَغَيْرُهُمَا Ve diğerleri مَعَ وُجُودِ اسْتِقْلَالِهَا Başlı başına olmalarına rağmen

Bu sıfatın cüzleri gibidirler كَالْأَجْزَاءِ لَهَا فَإِنَّ لِهٰذِهِ الصِّفَةِ Zira bu sıfatın Bir tür

ittihadı vardır *(Ne ile?)* نَوْعُ اتِّحَادٍ بِحَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat ile وَلَيْسَ ذٰلِكَ الْاتِّحَادُ لِغَيْرِهِمَا Ve bu ittihat

hayat ve ilim sıfatlarının dışındaki sıfatlar için yoktur لِأَنَّ فِي صُورَةِ الْعِلْمِ الْحُضُورِيِّ

Zira ilmi huzuri suretinde اتِّحَادُ الْعَالِمِ وَالْمَعْلُومِ Bilenle bilinenin ittihadı vardır وَالْقُدْرَةُ

Oysaki kudret لَمْ تَتَّحِدْ بِالْمَقْدُورِ وَالْقَادِرِ قَطُّ Makdur ve kadir ile asla ittihat etmemiştir

Ki اَلَّتِي هِيَ Ve bu ittihat وَهٰذَا الْاتِّحَادُ لَيْسَ هُوَ أَيْضًا فِي الْإِرَادَةِ İrade sıfatında da yoktur

İrade وَعَلَى هٰذَا الْقِيَاسِ تَخْصِيصُ اَحَدِ الْمَقْدُورَيْنِ Güç yetirilen iki şeyden birini seçmektir

(Diğerlerinde de) ölçü böyledir وَعِنْدَ هٰذَا الْحَقِيرِ Bu hakire göre مَبْدَأُ تَعَيُّنِ الْخَلِيلِ

Hazreti Halil'in mebde-i taayyünü عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Ki peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ

Salat-u selam olsun وَالسَّلَامُ İlk taayyündür اَلتَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ Ki o اَلَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ

vücudi taayyündür Ve bu taayyünün merkezi وَمَرْكَزُ هٰذَا التَّعَيُّنِ اَلَّذِي هُوَ اَشْرَفُ اَجْزَائِهِ

Ki o en değerli parçasıdır مَبْدَأُ لِتَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamberin mebde-i taayyünüdür عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun بِالْاَصَالَةِ Asıl olarak (onun mebde-i taayyünüdür) كَمَا ذُكِرَ Nitekim zikredilmiştir *(Ne?)* تَحْقِيقُ هٰذَا Bu konunun açıklaması *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ Bir mektupta (3/93) *(Nasıl?)* الْمَبْحَثِ Tafsilatıyla بِالتَّفْصِيلِ وَحَيْثُ اَنَّ وَلَايَةَ الْخَلِيلِ Ve mademki Hazreti Halil'in velayeti عَلَيْهِ السَّلَامُ Ona selam olsun يَكُونُ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ اِسْرَافِيلَ وَلَايَةُ اِسْرَافِيلِيَّةُ Velayet-i İsrafiliyye'dir هُوَ هٰذَا التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ اَلْبَتَّةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ İsrafil -aleyhisselam-ın da mebde-i taayyünü Elbette bu vücudi taayyün olur وَمَبْدَأُ تَعَيُّنِ كُلِّ نَبِيٍّ وَرَسُولٍ بِالْاَصَالَةِ Her nebi ve resûlün asıl olarak mebde-i taayyünü حِصَّةٌ مِنْ حِصَصِ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ Bu vücudi ve ilk taayyünün hisselerinden bir hissedir فَلَوْ كَانَ لِشَخْصٍ مِنَ الْاُمَمِ نَصِيبٌ Şayet ümmetlerden bir kişinin nasibi olduysa *(Neden?)* مِنْ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ Bu taayyünü vücudiden *(Nasıl?)* بِبَرَكَةِ مُتَابَعَتِهِ لِلْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere tabi olmasının bereketiyle عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَكَانَتْ Ve olduysa *(Ne?)* حِصَّةٌ مِنْ حِصَصِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyünün hisselerinden biri اَوْ نُقْطَةٌ مِنْ نُقَطِهِ Ve noktalarından bir nokta *(Ne olduysa?)* مَبْدَأً تَعَيُّنِهِ Onun mebde-i taayyünü فَهُوَ مُجَوَّزٌ O da caizdir بَلْ وَاقِعٌ Hatta gerçekleşmiştir وَمَا لَمْ يَكُنْ فِي هٰذَا التَّعَيُّنِ Ve bu taayyünde olmadıkça *(Ne?)* مَبْدَأُ تَعَيُّنٍ Bir mebde-i taayyün لَا يَكُونُ Olmaz *(Niçin?)* لِلْوُصُولِ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'a ulaşmak için *(Nasıl?)* بِالْاَصَالَةِ Asıl olarak *(Ne olmaz?)* مُحَالٌ İmkan.

وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الْمَلَائِكَةِ الْعَلِيَّةِ Yüce meleklerin mebde-i taayyünü اَلَّذِينَ هُمْ Ki onlar اَيْضًا فِي هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ O dahi bu مُقَرَّبُو حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'a yakındırlar vücudi taayyündedir فَاِنَّ الْوُصُولَ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ Zira Hazreti Zat'a ulaşmak مَرْبُوطٌ Ona bağlıdır بِهِ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki; اَنَّ صِفَةَ الْعِلْمِ İlim sıfatı اَلَّتِي ظَهَرَتْ

Ki zuhur etmiştir *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ تَفْصِيلِ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ Vücudi taayyünün tafsil mertebesinde (işte bu ilim sıfatı) وَإِنْ كَانَتْ حِصَّةً Her ne kadar bir hisse olsa da *(Neden?)* وَلٰكِنْ لَمَّا مِنْ حِصَصِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ Bu vücudi taayyünün hisselerinden كَأَنَّهَا صَارَتْ جَامِعَةً Ancak onun için kapsayıcılık olunca كَانَتْ لَهَا Oluverdi *(Nasıl?)* نَفْسُ الْوُجُودِ Sanki vücudun kendisiymiş gibi *(Ne oluverdi?)* جَامِعَةً Kapsayıcı *(Neyi?)* وَلَهَا أَيْضًا لِجَمِيعِ حِصَصِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyünün tüm hisselerini Ve o ilim sıfatının da إِجْمَالٌ وَتَفْصِيلٌ İcmal ve tafsili vardır وَالْإِجْمَالُ لَهُ İcmal için حُكْمُ مَرْكَزِ الدَّائِرَةِ Dairenin merkezi hükmü وَالتَّفْصِيلُ لَهُ Tafsil için de حُكْمُ الْمُحِيطِ Dairenin çevresi hükmü vardır كَأَنَّهُ الَّذِي هُوَ إِجْمَالُ فَمَرْكَزُ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ Bu ilmi taayyünün merkezi Ki o icmaldir وَبِهٰذِهِ ظِلُّ مَرْكَزِ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ الْأَوَّلِ الْوُجُودِيِّ Sanki o, şu vücudi ilk taayyünün gölgesidir الْعَلَاقَةِ Ve bu alaka ile تَيَقَّنَ جَمَاعَةٌ Bir cemaat kesin kanaat getirdi ki, أَنَّ مَبْدَأَ تَعَيُّنِ خَاتَمِ الرُّسُلِ Son peygamberin mebde-i taayyünü عَلَى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِمْ Peygamberimize ve onlara وَالسَّلَامُ الصَّلَاةُ Salat-u selam olsun إِجْمَالُ حَضْرَةِ الْعِلْمِ Hazreti ilmin icmalidir وَلَيْسَ كَذٰلِكَ Halbuki böyle değildir بَلْ هٰذَا الْإِجْمَالُ Aksine bu icmal ظِلُّ مَبْدَأِ تَعَيُّنِهِ Onun mebde-i taayyününün gölgesidir عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline Salat-u selam olsun الَّذِي هُوَ Ki onun mebde-i taayyünü مَرْكَزُ التَّعَيُّنِ الْأَوَّلِ الْوُجُودِيِّ Vücudi ve ilk taayyünün merkezidir كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَأَيْضًا اعْتَقَدُوا Ve de inandılar *(Neye?)* وَاعْتَقَدُوا الْمَرْتَبَةَ إِجْمَالَ الْعِلْمِ هٰذَا İlmin bu icmalinin تَعَيُّنًا أَوَّلًا İlk taayyün olduğuna الْفَوْقَانِيَّةَ Ve üst mertebeyi kabullendiler *(Ne diye?)* لَا تَعَيُّنًا La taayyün diye وَظَنُّوهَا Ve onu zannettiler *(Ne?)* نَعَمْ إِنَّهَا عَيْنُ الْوُجُودِ عَيْنَ حَضْرَةِ الْوُجُودِ Hazreti vücudun aynısı Evet o vücudun aynısıdır وَلٰكِنَّهَا مَنْسُوبَةٌ إِلَى التَّعَيُّنِ Ancak o taayyüne mensuptur كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi لَا يَخْفَى Gizli değildir ki أَنَّ التَّعَيُّنَ الْأَوَّلَ İlk taayyün

وَاِنْ كَانَتْ حِصَصُهُ الْمُنْدَرِجَةُ فِيهِ Her ne kadar içinde yer alan hisseler مَبَادِيَ تَعَيُّنَاتِ Mebde-i taayyünleri olsalar da *(Kimin?)* اَلْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ Kıymetli peygamberlerin وَالْمَلَائِكَةِ الْعِلِّيِّينَ الْعِظَامِ Yüce ve büyük meleklerin عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ الْاِجْمَالُ كَائِنًا Ancak icmal var olunca *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede لَا يُعْلَمُ Bilinemez *(Ne?)* مَبَادِي كُلٍّ مِنْهُمْ Her birinin mebde-i taayyünü *(Nasıl?)* وَلَا تَكُونُ مُسَمَّاةً بِاسْمٍ Ve bir isimle adlandırılamaz عَلَى حِدَةٍ Başlı başına بِالتَّفْصِيلِ Tafsilatıyla وَلَمَّا عَرَضَ التَّفْصِيلُ Tafsil arız olunca *(Neye?)* عَلَيْهَا O mertebeye وَصَارَ كُلُّ مَبْدَأٍ صَارَتْ مَبَادِي كُلٍّ مُتَمَيِّزَةً Herkesin mebde-i ayrılmış oldu وَصَارَ Ve her mebde مُسَمًّى بِاسْمٍ Bir isimle adlanmış oldu *(Nasıl?)* عَلَى حِدَةٍ Başlı başına مَثَلًا Örneğin, bir hisse *(Neden?)* مِنْ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الْوُجُودِيِّ Bu vücudi ve ilk taayyünden سُمِّيَتْ بِاسْمِ الْحَيَاةِ Hayat adıyla isimlendirildi وَحِصَّةٌ اُخْرٰى Diğer bir hisse وَصَارَ مَشْهُودًا İlim adıyla بِاسْمِ الْعِلْمِ عَلٰى هٰذَا الْقِيَاسِ (Diğerlerinde de) durum böyledir وَشُوهِدَ Ve müşahede edildi ki اَنَّ اسْمَ الْحَيَاةِ Hayat ismi بِاعْتِبَارِ جَامِعِيَّتِهَا Kapsayıcı olması itibariyle مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ الْمَلَائِكَةِ الْعِلِّيِّينَ الْعِظَامِ Yüce ve büyük meleklerin mebde-i taayyünüdür عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَلَمَّا كَانَ لِرُوحِ اللّٰهِ Ve ruhullah Hz. İsa'nın عَلٰى نَبِيِّنَا وَعَلَيْهِ Peygamberimize ve ona اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun كَانَ لَهُ نَصِيبٌ مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ مُنَاسَبَةٌ بِالْمَلَاِ الْاَعْلٰى Mele-i a'la ile münasebeti olunca Onun da bu makamdan nasibi oldu وَحَيْثُ Ve mademki اَنَّ لِلْمَهْدِيِّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ Mehdi aleyhi'r-rıdvan'ın مُنَاسَبَةٌ خَاصَّةٌ Özel bir münasebeti vardır *(Kiminle?)* بِرُوحِ اللّٰهِ Ruhullah'la فَهُوَ اَيْضًا رَاجٍ O dahi ümitvardır *(Nereden?)* مِنْ هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamdan اَلَّتِي يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki; اَنَّ كُلَّ وَاحِدٍ مِنَ الصِّفَاتِ الثَّمَانِيَةِ Sekiz sıfattan her biri فِي مَرْتَبَةِ التَّعَيُّنِ الثَّانِي Ki onlara tafsil arız olmuştur *(Nerede?)* عَرَضَ لَهَا التَّفْصِيلُ

İkinci taayyün mertebesinde مَبْدَأٌ لِكُلِّ نَبِيٍّ Her bir nebinin mebdeidir *(Öyle nebi ki,)* ذِي مَبْدَأُ تَعَيُّنِ خَاتَمِ شَأْنٍ مُقْتَدًا بِهِ Şan sahibi ve de önder فَالْعِلْمُ مَثَلًا Örneğin, ilim sıfatı الرُّسُلِ Son peygamberin mebde-i taayyünüdür وَعَلَيْهِمْ عَلَيْهِ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَالْقُدْرَةُ Kudret sıfatı مَبْدَأُ تَعَيُّنِ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ İsa -aleyhisselam-ın mebde-i taayyünüdür وَالتَّكْوِينُ Tekvin sıfatı da وَجُزْئِيَّاتُ هَذِهِ مَبْدَأُ تَعَيُّنِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ Adem -aleyhisselam-ın mebde-i taayyünüdür اَلْاَسْمَاءِ الْكُلِّيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu külli ve mukaddes isimlerin cüz'ileri مَبَادِي تَعَيُّنَاتِ سَائِرِ اَلْاَنْبِيَاءِ Diğer peygamberlerin mebde-i taayyünüdür عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun فَكُلُّ طَائِفَةٍ مِنْ هَؤُلَاءِ الْكُبَرَاءِ Bu büyüklerden her bir taifenin لَهَا مُنَاسَبَةٌ Münasebeti vardır *(Ne ile?)* بِاسْمٍ خَاصٍّ بِنَبِيٍّ مُقْتَدًا بِهِ Önder bir peygambere ait olan bir isimle ki, كَانَ جُزْئِيَّاتُ ذٰلِكَ اَلْاسْمِ Bu ismin cüz'ileri olmuştur *(Ne?)* مَبَادِيَ تَعَيُّنَاتِهِمْ Onların mebde-i taayyünü.

وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ اَلْاَوْلِيَاءِ Velilerin mebde-i taayyünü اَلَّذِينَ هُمْ Ki o veliler عَلَى قَدَمِ نَبِيٍّ Bir peygamberin izi üzeredirler *(Kimden?)* مِنَ اَلْاَنْبِيَاءِ الْمُقْتَدَى بِهِمْ Önder peygamberlerden عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun (Bu velilerin mebde-i taayyünü) مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ جُزْئِيَّاتُ لِجُزْئِيَّاتِ اَلْاسْمِ Bu ismin cüz'ilerinin cüz'ileridir اَلَّذِي هُوَ Ki o isim ذٰلِكَ النَّبِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ O peygamberin -aleyhisselam- mebde-i taayyünüdür.

وَكَذٰلِكَ تَعَيُّنُ سَائِرِ الْمُؤْمِنِينَ Diğer müminlerin mebde-i taayyünü de جُزْئِيَّاتُ لِجُزْئِيَّاتِ اَلْاسْمِ O ismin cüz'ilerinin cüz'ileridir اَلَّذِي هُوَ Ki o isim مَبْدَأٌ لِتَعَيُّنِ نَبِيٍّ Bir peygamberin mebde-i taayyünüdür ki, كَانَ هٰؤُلَاءِ عَلَى قَدَمِهِ O müminler onun izi üzeredirler.

وَمَبَادِي تَعَيُّنَاتِ الْكُفَّارِ Kafirlerin mebde-i taayyünü مُتَعَلِّقَةٌ بِاسْمِ الْمُضِلِّ Mudıl ismiyle alakalıdır وَمُتَمَايِزَةٌ مِنَ التَّعَيُّنَاتِ الْمَذْكُورَةِ Ve adı geçen taayyünlerden ayrıdır.

فَإِذَا عَلِمْتَ Öyleyse öğrendiğinde *(Neyi?)* مَبَادِيَ تَعَيُّنَاتِ الْمُمْكِنَاتِ Mümkinatın mebde-i taayyünlerini فَاعْلَمْ Bilesin ki; اَنَّ تَمَامِيَّةَ دَائِرَةِ الْوُجُوبِ Vücub dairesinin tamamlanması بِانْتِهَاءِ هٰذِهِ التَّعَيُّنَاتِ Bu taayyünlerin varmasıyladır *(Nereye?)* اِلَى مُنْتَهَاهَا Vücub dairesinin sonuna وَالشُّرُوعُ بَعْدَ ذٰلِكَ Bundan sonraki başlangıç ise فِي دَائِرَةِ الْمُمْكِنَاتِ İmkan dairesindedir وَلَمَّا اَرَادَ الْحَقُّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ isteyince *(Nasıl?)* مِنْ كَمَالِ كَرَمِهِ Tamamen iyilik ve ihsanından dolayı *(Neyi isteyince?)* اَنْ يُفِيضَ فُيُوضَاتِهِ وَاِحْسَانِهِ Feyiz ve nimetlerini ihsan etmeyi *(Kime?)* عَلَى الْغَيْرِ Başkalarına وَاَنْ يَنْشُرَ وَانْعَامَاتِهِ Ve hazinelerini dağıtmayı (isteyince) خَلَقَ الْخَلْقَ Varlıkları yarattı وَوَهَبَ لَهُمْ خَزَائِنَهُ Ve onlara verdi *(Neden?)* مِنْ كَمَالَاتِ وُجُودِهِ وَتَوَابِعِهِ Vücudunun ve onun gereği olan şeylerin kemâlâtından *(Nasıl verdi?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَنْفَكَّ مِنْ هُنَاكَ شَيْءٌ Oradan hiçbir şey ayrılmadan وَيَلْحَقَ هُنَا Ve buraya bitişmeden فَاِنَّ ذٰلِكَ Zira bu مِنْ سِمَاتِ النَّقْصِ Eksiklik alametidir تَعَالَى اللّٰهُ عَنْ ذٰلِكَ Allah da bundan yücedir عُلُوًّا كَبِيرًا Hem de çok yüce اِفَاضَةُ الْاِنْعَامِ وَالْاِحْسَانِ عَلَيْهِمْ Yaratmaktan maksat وَالْمَقْصُودُ مِنَ الْخَلْقِ Onlara iyilik ve ihsanda bulunmaktır لَا تَكْمِيلُ الْكَمَالَاتِ الْاَسْمَائِيَّةِ وَالصِّفَاتِيَّةِ Yoksa ismi ve sıfati kemâlâtı tekmil وَتَتْمِيمُهَا بِالتَّوَسُّلِ بِهِمْ Ve onların aracılığıyla tamama erdirmek değildir حَاشَاهُ سُبْحَانَهُ مِنْ ذٰلِكَ Allah Teâlâ bundan beridir وَكَلَّا Ve asla böyle bir şey olamaz فَاِنَّ صِفَاتِهِ تَعَالَى Zira Allah Teâlâ'nın sıfatları كَامِلَةٌ فِي حَدِّ ذَاتِهَا Haddi zatında kamildir لَا اِحْتِيَاجَ لَهَا Onların ihtiyacı yoktur *(Neye?)* اِلَى ظُهُورٍ وَمَظْهَرٍ Zuhura ve mazhara اَصْلًا Kesinlikle ihtiyacı yoktur وَكُلُّ كَمَالٍ حَاصِلٍ Hasıl olan her kemal فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ جَلَّ شَأْنُهَا Şanı yüce şu hazrette *(Nerede?)* بِالْفِعْلِ Bilfiildir لَا بِالْقُوَّةِ Bilkuvve değildir ki حَتَّى يَكُونَ حُصُولُهُ مَرْبُوطًا بِاَمْرٍ Var olması bir şeye bağlı olsun فَاِنْ كَانَ فِي حَضْرَتِهِ سُبْحَانَهُ Şayet Allah Subhânehu'nun hazretinde شُهُودٌ وَمُشَاهَدَةٌ

Şuhud ve müşahede varsa فَهُمَا مِنْ نَفْسِهِ لِنَفْسِهِ تَعَالَى O ikisi kendisinden ve yine kendisi için وَاِنْ كَانَ عِلْمٌ وَمَعْلُومٌ Ve eğer ilim ve malum varsa فَهُوَ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu بِنَفْسِهِ عَالِمٌ Kendisi alim وَبِنَفْسِهِ مَعْلُومٌ Ve kendisi malumdur وَكَذٰلِكَ هُوَ سُبْحَانَهُ Ve yine Allah Subhânehu مُتَكَلِّمٌ فِي نَفْسِهِ Kendisi mütekellim وَسَامِعٌ بِنَفْسِهِ Ve kendisi sami'dir وَجَمِيعُ الْكَمَالَاتِ Tüm kemâlât مُفَصَّلَةٌ هُنَاكَ Orada tafsilatlı وَمُتَمَيِّزَةٌ Ve ayrı ayrıdır لٰكِنْ بِعُنْوَانِ اللَّاكَيْفِيَّةِ Ancak keyfiyetsizlik namıyla فَاِنَّهُ لَا سَبِيلَ لِلْكَيْفِيِّ Zira keyfi olanın yolu yoktur *(Neye?)* اِلَى اللَّاكَيْفِيِّ Keyfiyetsiz olana وَمَا هُوَ الْخَلْقُ Mahlukat nedir ki? حَتَّى يَكُونَ مِرْآةً Hatta ayna olsun *(Neye?)* لِكَمَالَاتِهِ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu'nun kemâlâtına ﴿ ع ﴾ Mısra: فِي اَيِّ مِرْآةٍ Hangi aynada يَكُونُ مُصَوَّرًا Tasvir edilebilir ki?

وَمَا يَكُونُ الْعَالَمُ Alem ne oluyor ki? حَتَّى يُفَصِّلَ ذٰلِكَ الْاِجْمَالَ Hatta bu icmali tafsil edebilsin وَحَضْرَتُهُ سُبْحَانَهُ Halbuki Allah Subhânehu hazretleri تَفْصِيلٌ فِي عَيْنِ الْاِجْمَالِ İcmal içinde tafsil وَلَمَّا كَانَ التَّفْصِيلُ Ve darlık içinde genişliktir وَوُسْعَةٌ فِي عَيْنِ الضِّيقِ Fakat oradaki tafsil ve genişlik لَا كَيْفِيَّتَيْنِ Keyfiyetsiz olunca يُتَوَهَّمُ Zannedilir ki, اَنَّ الْاِجْمَالَ لَا بُدَّ لَهُ مِنَ التَّفْصِيلِ İcmal için tafsil gereklidir وَهُوَ مَرْبُوطٌ Ve o da bağlıdır *(Neye?)* بِخَلْقِ الْعَالَمِ Alemin yaratılmasına وَاَنَّ تَكْمِيلَ ذٰلِكَ الْاِجْمَالِ Ve bu icmalin tekmili بِهٰذَا التَّفْصِيلِ Bu tafsil iledir وَالْحَقُّ اَنَّ هُنَاكَ Doğrusu orada اِجْمَالًا İcmal de tafsil de vardır كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَاللّٰهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ Allah vâsi'dir, alimdir يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki; اَنَّ خَلْقَ هٰذَا الْعَالَمِ Bu alemin yaratılması وَاقِعٌ فِي مَرْتَبَةٍ Öyle bir mertebede gerçekleşmiştir ki لَا مُزَاحَمَةَ Rekabet söz konusu değildir *(Nerede?)* بَيْنَهَا O mertebeyle وَبَيْنَ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Bu mukaddes mertebe arasında اَصْلًا Kesinlikle وَلَا مُدَافَعَةَ Bir direnme de söz konusu değildir وَوُجُودُ اَحَدِ الْمَوْجُودَيْنِ Ve iki mevcuttan birinin varlığı وَاِنْ كَانَ مُقْتَضِيًا Her ne kadar gerektirse de

لَكِنَّ هَذِهِ الْقَاعِدَةَ (Neyi?) لِتَحْدِيدِ وُجُودِ الْآخَرِ Diğerinin varlığının sınırlandırılmasını
Ancak bu kural مَفْقُودَةٌ هُنَا Burada yoktur فَإِنَّ وُجُودَ الْعَالَمِ Zira alemin varlığı
لَمْ يُحْدِثْ Meydana getirmemiştir (Ne?) تَحْدِيدًا وَلَا نِهَايَةً Bir sınır ve son (Neye?) لِذٰلِكَ الْوُجُودِ
نِسْبَةً وَلَا Bu mukaddes vücuda وَلَمْ يُثْبِتْ فِيهِ Ve orada ispat etmemiştir (Ne?)
جِهَةً Ne bir nispet ne de bir cihet أَصْلًا Kesinlikle أَلَا تَرَى Görmez misin ki? أَنَّ صُورَةَ
زَيْدٍ Zeyd'in sureti (Hangi?) الْمُتَوَهَّمَةَ فِي الْمِرْآةِ Aynada var olduğu sanılan ثُبُوتُهَا كَائِنٌ
فِي مَرْتَبَةٍ O suretin sübutu öyle bir mertebededir ki, لَا مُزَاحَمَةَ Bir rekabet söz konusu
değildir (Nerede?) بَيْنَ هٰذَا الثُّبُوتِ Bu (aynadaki suretin) sübutu ile وَثُبُوتِ زَيْدٍ Zeyd'in
sübutu arasında الَّذِي هُوَ أَصْلُ تِلْكَ الصُّورَةِ Ki o şu suretin aslıdır أَصْلًا Asla aralarında
bir rekabet söz konusu değildir وَلَا مُدَافَعَةَ Ve bir direnme de yoktur وَثُبُوتُ هٰذِهِ
الصُّورَةِ Ve bu suretin sübutu لَمْ يُحْدِثْ فِي ثُبُوتِ أَصْلِهَا Aslının sübutunda meydana
getirmemiştir (Ne?) تَحْدِيدًا وَلَا نِهَايَةً Bir sını ve son وَلَمْ يُورِثْ لَهُ Ve ona aktarmamıştır
(Ne?) نِسْبَةً أَصْلًا وَلَا جِهَةً Asla bir nispet ve cihet وَوُجُودُ الْعَالَمِ Ve alemin varlığı
كَوُجُودِ كَائِنٌ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ Vehim mertebesindedir تِلْكَ الصُّورَةِ Şu suretin varlığı gibi
لَا مُزَاحَمَةَ Rekabet yoktur (Nerede?) بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَصْلِهِ Onunla aslı arasında (Hangi aslı?)
الْمَوْجُودِ فِي الْخَارِجِ Hariçte var olan وَلَمْ يَحْدُثْ Ve meydana gelmemiştir (Neden?) مِنْ
هٰذَا الثُّبُوتِ الْوَهْمِيِّ Bu vehmi sübuttan (Ne?) تَحْدِيدٌ وَلَا نِهَايَةٌ وَلَا جِهَةٌ Bir sınır, son ve
cihet (Nerede?) فِي الْأَصْلِ Asılda وَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْأَعْلَى En üstün misal Allah'ındır.

حَقِيقَةُ مَا قَالُوا (Ne?) وَقَدْ فُهِمَ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ Ve bu açıklamadan anlaşıldı
Onların söylediği şu sözün hakikati إِنَّ الْعَالَمَ Kuşkusuz alem ثَابِتٌ فِي مَرْتَبَةِ الْوَهْمِ
Vehim mertebesindedir يَعْنِي أَنَّ الْعَالَمَ خُلِقَ Yani alem yaratılmıştır (Nerede?)
بِمَرْتَبَةِ الْوَهْمِ الثَّابِتَةِ فِي مَرْتَبَةٍ شَبِيهَةٍ Benzeyen bir mertebede (Neye benzeyen?)

Sabit olan vehim mertebesine *(Ne için sabit olan?)* لِلصُّورَةِ الْمُنْعَكِسَةِ فِي الْمِرْآةِ Aynaya yansıyan suret için *(Neye göre vehim mertebesidir?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى اَصْلِهَا Aslına göre اَلَّذِي هُوَ مَوْجُودٌ فِي الْخَارِجِ Ki o hariçte mevcuttur بَلْ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ Hatta şöyle demek mümkündür اِنَّ اِطْلَاقَ الْوُجُودِ الْخَارِجِيِّ Vücudi haricinin kullanılması *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ أَيْضًا Bu mukaddes mertebede dahi مِنْ قَبِيلِ التَّشْبِيهِ وَالتَّنْظِيرِ Benzetme ve örneklendirme türündendir فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ هُنَاكَ لِلْخَارِجِ Zira orada harice yer yoktur فَاِذَا تَقَاصَرَ الْوُجُودُ Vücud aciz kaldığında *(Neden?)* عَنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْاَقْدَسِ Bu mukaddes mertebeden مَاذَا يَكُونُ الْخَارِجُ Hariç de ne oluyormuş? فَاِنَّهُ فَرْعُهُ وَقِسْمُهُ Zira o vücudun bir parçası ve kısmıdır.

خَاتِمَةٌ حَسَنَةٌ Güzel bir hâtime: اِنَّ جَمِيعَ مَبَادِي التَّعَيُّنَاتِ الْمَذْكُورَةِ هَذِهِ Şu adı geçen tüm mebde-i taayyünler سَوَاءٌ كَانَ تَعَيُّنًا وُجُودِيًّا اِجْمَالِيًّا İster taayyünü vücudi icmali olsun اَوْ تَفْصِيلِيًّا Ve ister tafsili olsun *(Neye nispetledir?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى مُمْكِنَاتِ هَذِهِ النَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Şu dünya hayatındaki mümkinata nispetledir وَوُجُودُ مَوْجُودَاتِ هَذِهِ النَّشْأَةِ وَتَشَخُّصَاتُهَا Ve bu hayattaki varlıkların vücudu ve oluşumu مَرْبُوطٌ بِتِلْكَ الْمَبَادِي الْعَالِيَةِ Bu yüce mebde'lere bağlıdır وَاَمَّا الْمَوْجُودَاتُ الْاُخْرَوِيَّةُ Ancak ahiret varlıkları فَقَدْ تُشَاهَدُ Müşahede edilmektedir ki, اَنَّهَا لَيْسَتْ مَنُوطَةً Onlar bağlı değildir *(Neye?)* بِتِلْكَ الْمَبَادِي الْمَذْكُورَةِ Bu adı geçen mebde'lere بَلْ مَبَادِي تَعَيُّنَاتِهَا Bilakis onların mebde-i taayyünleri اُمُورٌ اُخَرُ Başka şeylerdir وَتِلْكَ الْاُمُورُ Ve bu şeyler عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire göre كَمَالَاتٌ ذَاتِيَّةٌ Zati kemâlâttır ki, لَمْ يُصِبْ ذَيْلَهَا الْمُطَهَّرَ Onun tertemiz eteğine değmemiştir *(Ne?)* غُبَارُ مِنَ الظِّلِّيَّةِ Zilliyet tozu وَمُنْدَرِجَةٌ Ve yer almaktadır *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْاَقْدَسِ Bu çok mukaddes mertebede *(Nasıl?)* مُفَصَّلَةً Tafsilatlı وَمُتَمَيِّزَةً Ve ayrıntılı bir halde *(Nerede?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Yine bu mukaddes mertebede *(Ne ile?)* بِتَفْصِيلٍ وَتَمَيُّزٍ لَا كَيْفِيَّيْنِ Keyfiyetsiz bir tafsil ve ayrıntı ile

وَكُلُّ وَاحِدٍ مِنْ تِلْكَ الْكَمَالاَتِ الْمُفَصَّلَةِ الذَّاتِيَّةِ الْمُقَدَّسَةِ Ve bu mukaddes zati, tafsilatlı kemâlâtın her biri مَبْدَأُ تَعَيُّنِ مَوْجُودٍ Bir varlığın mebde-i taayyünüdür *(Neden olan varlık?)* وَوُجُودُ أَهْلِ الْجَنَّةِ Cennet ehlinin varlığı كَأَنَّهُ لاَ مِسَاسَ لَهُ Sanki onun alakası yoktur *(Ne ile?)* بِتِلْكَ التَّعَيُّنَاتِ الْوُجُودِيَّةِ الاِجْمَالِيَّةِ وَالتَّفْصِيلِيَّةِ الَّتِي تَتَعَلَّقُ Şu icmali ve tafsili vücudi taayyünlerle بِالنَّشْأَةِ الدُّنْيَوِيَّةِ Ki bunlar dünya hayatıyla alakalıdır وَمَوْجُودَاتُ تِلْكَ النَّشْأَةِ Ve şu ahiret hayatının varlıkları كَأَنَّهَا مُوَاجِهَةٌ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Sanki bu mukaddes mertebeye yöneliktir فَإِنَّهَا عَلَى عَكْسِ مَوْجُودَاتِ هَذِهِ النَّشْأَةِ Şu dünya hayatı varlıklarının aksine قَلِيلَةُ النَّصِيبِ Zira onların nasibi azdır *(Neden?)* مِنَ الْمُوَاجَهَةِ O mukaddes mertebeye yönelmekten وَمَاذَا أُبَيِّنُ Ne açıklayayım? *(Neden?)* مِنْ مَوْجُودَاتِ تِلْكَ النَّشْأَةِ الدَّائِمَةِ Şu sürekli hayatın varlıklarından فَإِنَّ لَهَا نَصِيبًا وَحَظًّا Zira onların nasibi ve payı vardır *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Şu mukaddes mertebeden *(Öyle nasib ki,)* لاَ يُمْكِنُ وَصْفُهُ Anlatması mümkün değildir ﴿ع﴾ Mısra: هَنِيئًا Afiyet olsun *(Kime?)* لِأَرْبَابِ النَّعِيمِ Nimet ehline *(Ne?)* نَعِيمُهَا Nimetleri ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمِنْ بَعْدِ هٰذَا مَا يَدِقُّ صِفَاتُهُ Ve bundan sonra Anlatılması zor وَمَا كَتَمُهُ Ve gizlenmesi وَأَجْمَلُ أَحْظَى لَدَيَّ Bana göre daha hoş Ve güzel olan şeyler vardır.

رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا Rabbimiz! Bizi cezalandırma Eğer unuttuk veya hata ettiysek وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana selam olsun...

115. MEKTUP

١١٥ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْخَواجَهْ اَبِى الْمَكَارِمِ فِى التَّحْرِيضِ عَلَى خِدْمَةِ خَلْقِ اللهِ تَعَالَى ﴾

رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الاسْتِقَامَةَ عَلَى حَدِّ الاعْتِدَالِ وَمَرْكَزِ الْعَدَالَةِ وَمِنَ الدَّوْلَةِ الْعَظِيمَةِ جَعْلُ اللهِ سُبْحَانَهُ عَبْدًا مَخْصُوصًا بِبَعْضِ الْفَضَائِلِ وَالْمَزَايَا فَيُحِيلَ مِفْتَاحَ حَوَائِجِ جَمَاعَةٍ مِنْ عِبَادِهِ اِلَى يَدِ تَصَرُّفِهِ وَيَجْعَلَهُ مَلاذًا وَمَلْجَأً لِتِلْكَ الْجَمَاعَةِ وَمِنْ نِعَمِهِ سُبْحَانَهُ جَعْلُ جَمْعٍ مِنَ الْخَلائِقِ الَّذِينَ هُمْ عِيَالُهُ تَعَالَى مُرْتَبِطِينَ بِهِ فَيُفَوِّضَ تَرْبِيَتَهُمْ اِلَيْهِ وَالسَّعِيدُ مَنْ يَقُومُ بِحَمْدِ هَذِهِ الدَّوْلَةِ وَالْعَاقِلُ مَنْ يُؤَدِّى شُكْرَ هَذِهِ النِّعْمَةِ وَيَعُدُّ الْخِدْمَةَ بِمَالِ صَاحِبِهِ سَعَادَةَ نَفْسِهِ وَيَعْتَقِدُ تَرْبِيَةَ عَبِيدِ مَوْلاهُ وَاِمَائِهِ شَرَفَ رَأْسِهِ حَمْدًا لِلهِ سُبْحَانَهُ عَلَى اَنَّ اَهْلَ تِلْكَ الْبُقْعَةِ رَطْبُ اللِّسَانِ بِذِكْرِهِ الْخَيْرِ وَالْجَارِى عَلَى اَلْسِنَتِهِمْ اَحَادِيثُ كَرَمِهِ لَا غَيْرُ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Hâce Ebu'l-Mekarim'e gönderilmiştir**
- **Allah Teâlâ'nın mahlukatına hizmet etmeye teşvik**

Allah Sübhânehû itidal çizgisinde ve adaletin merkezinde istikamet üzere olmayı lütfetsin.

Allah Teâlâ'nın bir kuluna bir takım faziletler ve meziyetler verip, kullarından bir bölümünün ihtiyaçlarının anahtarını onun eline vermesi, o kullarına onu bir sığınak ve barınak yapması ne büyük bir bahtiyarlıktır.

Allah Teâlâ'nın kendi sorumluluğunda olan mahlukatından bir topluluğu bir kuluna bağlaması, eğitimlerini ona havale etmesi ne büyük bir nimettir.

Saîd kimse bu nimete hamd eden akıllı kimse bu nimetin şükrünü eda eden, efendisinin malı ile hizmeti kendi saadeti sayan, Mevla'sının erkek ve kadın kullarını eğitmeyi en ulu şeref bilen kimsedir.

Allah Sübhânehû'ye hamd u senalar olsun ki, o bölgenin ahalisinin dilleri O'nun hayırlarını zikirle ıslaktır. Dillerinde dolaşan O'nun kereminin sözleridir, başka bir şey değildir.

KELİME ANLAMI

115. ﴿اَلْمَكْتُوبُ الْخَامِسَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on beşinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْخَواجَهْ اَبِى الْمَكَارِم Hâce Ebu'l-Mekarim'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِى التَّحْرِيض Teşvik hakkındadır** *(Neye?)* **عَلَى خِدْمَةِ خَلْقِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'mn kullarına hizmete. ﴾**

رَزَقَ اللهُ سُبْحَانَهُ الْاِسْتِقَامَةَ Allah Subhânehu istikamet ihsan eylesin *(Ne üzere?)* عَلَى حَدِّ الْاِعْتِدَالِ İtidal çizgisi وَمَرْكَزِ الْعَدَالَةِ Ve adalet merkezi üzere وَمِنَ الدَّوْلَةِ الْعَظِيمَةِ Ve büyük devlettir *(Ne?)* جَعْلُ اللهِ سُبْحَانَهُ عَبْدًا مَخْصُوصًا Allah Subhânehu'nun bir kuluna mahsus eylemesi *(Neyi?)* بِبَعْضِ الْفَضَائِلِ وَالْمَزَايَا Bazı meziyet ve faziletleri فَيُحِيلَ Ve bu sebeple vermesi *(Neyi?)* مِفْتَاحَ حَوَائِجِ جَمَاعَةٍ مِنْ عِبَادِهِ Kullarından bir cemaatin ihtiyaçlarının anahtarını *(Neye?)* اِلَى يَدِ تَصَرُّفِهِ Onun tasarruf eline وَيَجْعَلَهُ Ve onu eylemesi *(Ne?)* مَلاَذًا وَمَلْجَأً لِتِلْكَ الْجَمَاعَةِ Bu cemaatin barınağı ve sığınağı وَمِنْ نِعَمِهِ Ve Allah Subhânehu'nun nimetlerindendir *(Ne?)* سُبْحَانَهُ جَعْلُ جَمْعٍ مِنَ الْخَلاَئِقِ Kullarından bir kısmını eylemesi اَلَّذِينَ هُمْ عِيَالُهُ تَعَالَى Ki onlar Allah Teâlâ'nın sorumluluğundadır *(Ne eylemesi?)* مُرْتَبِطِينَ بِهِ O kişiye bağlı eylemesi فَيُفَوِّضَ تَرْبِيَتَهُمْ اِلَيْهِ Ve böylece onların terbiyelerini ona havale etmesi وَالسَّعِيدُ Mesut kişi مَنْ يَقُومُ بِحَمْدِ هَذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devletin hamdini yerine getirendir وَالْعَاقِلُ Akıllı kişi de مَنْ يُؤَدِّى شُكْرَ هَذِهِ النِّعْمَةِ Bu nimetin şükrünü eda eden وَيَعُدُّ Ve de sayandır *(Neyi?)* اَلْخِدْمَةَ بِمَالِ صَاحِبِهِ Sahibinin malıyla hizmet etmeyi *(Ne sayandır?)* سَعَادَةَ نَفْسِهِ Nefsinin saadeti وَيَعْتَقِدُ Ve inanandır *(Neye?)* تَرْبِيَةَ عَبِيدِ مَوْلاَهُ وَاِمَائِهِ Mevlasının köle ve cariyelerini terbiye etmenin شَرَفَ رَأْسِهِ Kendisi için şeref olduğuna حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ

Allah Subhânehu'ya hamd olsun ki, عَلَى اَنَّ اَهْلَ تِلْكَ الْبُقْعَةِ Bu bölge ehlinin رَطْبُ اللِّسَانِ Dilleri ıslaktır *(Ne ile?)* بِذِكْرِهِ الْخَيْرِ Onu hayırla anmakla وَالْجَارِى عَلَى اَلْسِنَتِهِمْ Dillerinde dolaşan da اَحَادِيثُ كَرَمِهِ Onun iyilikleriyle ilgili sözlerdir لاَ غَيْرُ Başka bir şey değildir...

116. MEKTUP

١١٦ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى مَوْلاَنَا الشَّيْخِ غُلاَمِ مُحَمَّدٍ فِي بَيَانِ مَعْنَى قَوْلِهِ تَعَالَى «اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَذِكْرَى» اْلآيَةَ وَبَيَانِ اعْتِرَاضَاتٍ اُخَرَ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى. قَالَ الشَّيْخُ اْلاَجَلُّ قُدِّسَ سِرُّهُ فِي كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ فِي الْبَابِ الثَّانِي مِنْهُ فِي بَيَانِ مَعْنَى قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿اِنَّ فِي ذٰلِكَ لَذِكْرَى لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ قَالَ الْوَاسِطِيُّ اَىْ لَذِكْرَى لِقَوْمٍ مَخْصُوصِينَ لَا لِسَائِرِ النَّاسِ وَهُمُ الَّذِينَ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِيهِمْ ﴿اَوَ مَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ﴾ وَقَالَ الْوَاسِطِيُّ اَيْضًا الْمُشَاهَدَةُ تُذْهِلُ وَالْحَجْبَةُ تُفْهِمُ لِاَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى اِذَا تَجَلَّى لِشَيْءٍ خَضَعَ لَهُ وَخَشَعَ قَالَ الشَّيْخُ وَهٰذَا الَّذِي قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ صَحِيحٌ فِي حَقِّ اَقْوَامٍ وَهٰذِهِ اْلآيَةُ تَحْكُمُ بِخِلاَفِ هٰذَا اْلاَمْرِ لِاَقْوَامٍ آخَرِينَ وَهُمْ اَرْبَابُ التَّمْكِينِ يُجْمَعُ لَهُمْ بَيْنَ الْمُشَاهَدَةِ وَالْفَهْمِ لَا يَخْفَى اَنَّ مَا قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ اَوَّلاً يَدُلُّ عَلَى اَنَّ الذِّكْرَى لِاَهْلِ التَّمْكِينِ خُصُوصًا لِاَنَّهُمُ الَّذِينَ اَحْيَاهُمُ اللّٰهُ بَعْدَ الْمَوْتِ اَىْ اَبْقَاهُمْ بَعْدَ الْفَنَاءِ وَاَهْلُ التَّلْوِينِ لَا فَنَاءَ لَهُمْ وَلَا بَقَاءَ فَلاَ حَيَاةَ لَهُمْ مَوْهُوبَةً ثَانِيَةً لِاَنَّهُمْ فِي وَسَطِ الطَّرِيقِ وَالْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ مِنْ اَحْوَالِ الاِنْتِهَاءِ وَقَوْلُهُ الثَّانِي فِي بَيَانِ اْلآيَةِ يَدُلُّ عَلَى اَنَّ الذِّكْرَى لِاَهْلِ التَّلْوِينِ فِي حَالِ الاِحْتِجَابِ وَالاِسْتِتَارِ لَا فِي وَقْتِ الْمُشَاهَدَةِ وَالْمُكَاشَفَةِ لِاَنَّهُ اَوَانُ الذُّهُولِ فَيُنَافِي هٰذَا الْقَوْلُ قَوْلَهُ اْلاَوَّلَ وَاَنَّ ذِكْرَ هٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ فِي تَوَسُّطِ حَالِهِ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ لَا فِي بَيَانِ هٰذِهِ اْلآيَةِ فَلاَ مُنَافَاةَ وَلَا اعْتِرَاضَ لِلشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ بِاَنَّ مَا قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ صَحِيحٌ فِي اَقْوَامٍ اَىْ لِاَهْلِ التَّلْوِينِ وَهٰذِهِ اْلآيَةُ تَحْكُمُ بِخِلاَفِ هٰذَا اْلاَمْرِ لِقَوْمٍ آخَرِينَ وَهُمْ اَرْبَابُ التَّمْكِينِ لِاَنَّ الْوَاسِطِيَّ بَيَّنَ فِي مَعْنَى اْلآيَةِ اَنَّ الذِّكْرَى مَخْصُوصٌ بِاَرْبَابِ التَّمْكِينِ لِاَنَّهُمْ هُمُ اْلاَحْيَاءُ بَعْدَ الْمَوْتِ لَا اَهْلُ التَّلْوِينِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّهُ ذَكَرَ ثَانِيًا مَعْرِفَةً بِرَأْسِهَا فِي بَيَانِ اَحْوَالِ اَهْلِ التَّلْوِينِ لَا تَعَلُّقَ لَهَا بِبَيَانِ اْلآيَةِ فَلاَ اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ بِاَنَّهَا تُخَالِفُ حُكْمَ اْلآيَةِ لِاَنَّ اْلآيَةَ وَرَدَتْ فِي حَقِّ قَوْمٍ وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ بَيَانٌ لِاَحْوَالِ قَوْمٍ آخَرِينَ وَلَوْ اَنَّ

الْوَاسِطِيَّ لَمْ يَخُصَّ الذِّكْرَى بِاَهْلِ التَّمْكِينِ اَوَّلاً وَاَثْبَتَ الذِّكْرَى لِاَهْلِ التَّلْوِينِ أَيْضًا فِي حَالٍ احْتِجَابِهِمْ بِقَوْلِهِ الثَّانِي لَمَّا حَصَلَ الْمُنَافَاةُ بَيْنَ قَوْلَيْهِ وَلَمَّا وَرَدَ اعْتِرَاضُ الشَّيْخِ عَلَيْهِ وَالظَّاهِرُ عِنْدِي اَنَّ الْآيَةَ الْكَرِيمَةَ بَيَانُ حَالِ الْفَرِيقَيْنِ فـ«مَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ» هُمْ اَرْبَابُ الْقُلُوبِ الَّذِينَ تَلَوَّنَتْ اَحْوَالُهُمْ وَهُمْ اَصْحَابُ التَّلْوِينِ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ وَهُوَ شَهِيدٌ﴾ بَيَانُ حَالِ اَهْلِ التَّمْكِينِ فَاِنَّهُمْ اَلْقَوْا سَمْعَهُمْ لِلْفَهْمِ فِي حَالِ عَيْنِ الشُّهُودِ اِلاَّ اَنَّ الذِّكْرَى لِلْقَوْمِ الْاَوَّلِ فِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ وَلِلثَّانِي فِي جَمِيعِ الْاَحْوَالِ كَمَا تَرَى وَلَوْ قَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ وَهَذِهِ الْآيَةُ تَحْكُمُ بِخِلَافِ هٰذَا الْاَمْرِ لِقَوْمٍ آخَرِينَ أَيْضًا لَكَانَ اَنْسَبَ وَكَلِمَةُ اَوْ لِمَنْعِ الْخُلُوِّ فَلاَ يُنَافِي الْجَمْعَ بَيْنَ الْفَرِيقَيْنِ فِي الذِّكْرَى ثُمَّ قَالَ الشَّيْخُ بَعْدَ ذٰلِكَ فَمَوْضِعُ الْفَهْمِ مَحَلُّ الْمُحَادَثَةِ وَالْمُكَالَمَةِ وَهُوَ سَمْعُ الْقَلْبِ وَمَوْضِعُ الْمُشَاهَدَةِ بَصَرُ الْقَلْبِ فَمَنْ هُوَ فِي سَكْرِ الْحَالِ يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ وَمَنْ هُوَ فِي حَالِ الصَّحْوِ وَالتَّمْكِينِ لَا يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ لِتَمَلُّكِهِ نَاصِيَةَ الْحَالِ وَيَفْهَمُ بِالْوِعَاءِ الْوُجُودِيِّ الْمُسْتَعِدِّ لِفَهْمِ الْمَقَالِ لِاَنَّ الْفَهْمَ مَوْرِدُ الْاِلْهَامِ وَالسَّمَاعِ وَالْاِلْهَامُ وَالسَّمَاعُ يَسْتَدْعِيَانِ وِعَاءً وُجُودِيًّا وَهٰذَا الْوُجُودُ يَكُونُ مَوْهُوبًا مَنْشَأَ اِنْشَاءٍ ثَانِيًا لِلْمُتَمَكِّنِ فِي مَقَامِ الصَّحْوِ وَهُوَ غَيْرُ الْوُجُودِ الَّذِي يَتَلَاشَى عِنْدَ لَمَعَانِ نُورِ الْمُشَاهَدَةِ لِمَنْ جَاوَزَ عَلَى مَمَرِّ الْفَنَاءِ اِلَى مَقَارِّ الْبَقَاءِ انْتَهَى قَوْلُهُ فَمَوْضِعُ الْفَهْمِ مَحَلُّ الْمُحَادَثَةِ وَالْمُكَالَمَةِ اَيْ مَعَ اللّٰهِ عَزَّ وَجَلَّ يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ اَيْ لَا يَفْهَمُ وَقْتَ الْمُشَاهَدَةِ وَهُوَ حَالُ اَهْلِ التَّلْوِينِ يَذْهَلُ عِنْدَ الْمُشَاهَدَةِ كَمَا قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ لَا يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ اَيْ يَفْهَمُ فِي عَيْنِ الْمُشَاهَدَةِ وَهُوَ حَالُ اَهْلِ التَّمْكِينِ يُجْمَعُ لَهُمْ بَيْنَ الْمُشَاهَدَةِ وَالْفَهْمِ كَمَا مَرَّ لِمَنْ جَاوَزَ مُتَعَلِّقٌ بِقَوْلِهِ مَوْهُوبًا اَيْ مَوْهُوبًا لِمَنْ جَاوَزَ الْفَنَاءَ وَوَصَلَ اِلَى الْبَقَاءِ لَا يَخْفَى اَنَّهُ مَا مَعْنَى الْمُشَاهَدَةِ فِي اَهْلِ التَّلْوِينِ وَالْمُشَاهَدَةُ اِنَّمَا تَكُونُ فِي الذَّاتِ كَمَا قَالُوا وَهُوَ غَيْرُ وَاصِلٍ بَعْدُ اِلَى الذَّاتِ فَالْاَوْلَى فِي حَقِّهِ الْمُكَاشَفَةُ بِالصِّفَاتِ الْمُتَخَيَّلَةِ الْمُتَلَوِّنَةِ وَمَا هُوَ فِي الذَّاتِ لَا تَلْوِينَ لَهُ وَلَا تَغَيُّرَ وَلَيْسَ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ الْمُقَدَّسَةِ تَارَةً الذُّهُولُ وَاُخْرَى الشُّعُورُ بَلْ شُعُورٌ

فِي عَيْنِ الذُّهُولِ وَفَهْمُ فِي نَفْسِ الشُّهُودِ وَالظَّاهِرُ مِنْ كَلاَمِ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ جَوَازُ وُقُوعِ الْوَاسِطِ الْمُشَاهَدَةِ فِي الدُّنْيَا بِبَصَرِ الْقَلْبِ وَصَاحِبُ التَّعَرُّفِ قُدِّسَ سِرُّهُ وَهُوَ إِمَامُ الطَّائِفَةِ مَنَعَ رُؤْيَتَهُ احْتِجَا تَعَالَى فِي الدُّنْيَا بِالْبَصَرِ وَبِالْقَلْبِ مَعًا وَادَّعَى الاِجْمَاعَ عَلَيْهِ وَقَالَ «وَاجْمَعُوا عَلَى أَنَّهُ تَعَالَى لاَ عِنْدِي يُرَى فِي الدُّنْيَا بِالأَبْصَارِ وَبِالْقُلُوبِ إِلاَّ مِنْ جِهَةِ الإِيقَانِ» وَمَا قَالَهُ صَاحِبُ التَّعَرُّفِ قُدِّسَ تَلَوَّنَ سِرُّهُ أَقْرَبُ إِلَى الصَّوَابِ عِنْدِي بَلْ هُوَ الصَّوَابُ لِأَنَّ مَا يُتَخَيَّلُ أَنَّهُ سُبْحَانَهُ يُرَى فَإِنَّمَا هُوَ حَالِ أَيْ رُؤْيَةُ خَيَالٍ أَيْ كَشْفُ صُورَةٍ فِي الْخَيَالِ لِلإِيقَانِ الَّذِي حَصَلَ لِلْقَلْبِ وَلِلْمُوقِنِ بِهِ أَيْضًا الأَوَّلِ فِ صُورَةٌ كُوشِفَتْ لِلْقَلْبِ فَإِنَّهُمْ جَوَّزُوا الْمِثَالَ لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ تَعَالَى فَـ﴿وَلِلَّهِ وَهَذِهِ ا الْمَثَلُ الأَعْلَى﴾ وَإِنَّمَا ارْتَسَمَ فِي الْخَيَالِ صُورَةُ الإِيقَانِ وَصُورَةُ الْمُوقَنِ بِهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ فَلاَ يُنَافِي تَعَالَى صُورَةٌ فِي الْوَاقِعِ لِأَنَّ الْمَعَانِيَ الْحَاصِلَةَ لِلْقَلْبِ وَلِسَائِرِ اللَّطَائِفِ بَلْ كُلُّمَا وُجِدَ الْمُحَادَّ وَيُوجَدُ لَهَا صُورَةٌ فِي الْخَيَالِ الَّذِي هُوَ تِمْثَالُ الْمِثَالِ الَّذِي هُوَ أَوْسَعُ الْعَوَالِمِ كُلِّهَا فَلَيْسَ الْحَالِ يَ هَهُنَا إِلاَّ إِيقَانٌ لِلْقَلْبِ وَصُورَةُ إِيقَانٍ وَصُورَةُ مُوقَنٍ بِهِ تُمَثَّلُ فِي الْخَيَالِ بِصُورَةِ رُؤْيَةٍ وَمَرْئِيٍّ لِتَمَلُّكِهِ ؛ وَلاَ رُؤْيَةَ فِي الْحَقِيقَةِ لِلْقَلْبِ لَهُ تَعَالَى فَضْلاً عَنْ أَنْ يَكُونَ لِلْبَصَرِ وَإِنَّمَا هِيَ رُؤْيَةٌ مِثَالِيَّةٌ الإِلْهَامِ وَ لِلْقَلْبِ تَمَثَّلَ إِيقَانُهُ بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ وَتَمَثَّلَ الْمُوقَنُ بِهِ بِصُورَةِ الْمَرْئِيِّ فَظَنَّ مِنْهُ أَنَّهُ رَآهُ حَقِيقَةً مُنْشَأً إِنْشَ وَمَا هِيَ إِلاَّ رُؤْيَةٌ خَيَالِيَّةٌ بَلْ نَقُولُ إِنَّ صُورَةَ الْمُوقَنِ لَيْسَتْ صُورَةً مِثَالِيَّةً لِلْحَقِّ سُبْحَانَهُ بَلْ الْمُشَاهَدَ صُورَةُ كَشْفٍ تَعَلَّقَ الإِيقَانُ بِهِ وَظَهَرَتْ فِي الْخَيَالِ وَحَاشَا لِلَّهِ أَنْ يَكُونَ لَهُ تَعَالَى صُورَةٌ وَلَوْ وَالْمُكَالَمَ فِي الْخَيَالِ وَإِنَّمَا هُوَ صُورَةُ لِبَعْضِ مَكْشُوفَاتِ قَلْبِ السَّالِكِ مِنَ الْوُجُوهِ وَالاِعْتِبَارَاتِ الَّتِي أَهْلِ التَّلْوِ لَهَا تَعَلُّقٌ بِالذَّاتِ تَعَالَتْ وَلِهَذَا إِذَا وَصَلَ الْعَارِفُ إِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ لاَ يَتَخَيَّلُ لَهُ مِثْلُ هَذَا عَيْنِ الْمُشَ الْخَيَالِ فَلَيْسَ لِذَاتِهِ تَعَالَى صُورَةٌ وَلَوْ فِي الْمِثَالِ وَالْخَيَالِ وَلَيْسَ لَهُ تَعَالَى مِثَالٌ عِنْدِي كَمَا لاَ يُتَعَلَّقُ بِقَوْ مِثْلَ لَهُ سُبْحَانَهُ إِذِ الصُّورَةُ تَسْتَلْزِمُ الْحَدَّ وَالنِّهَايَةَ وَلَوْ فِي مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ وَهُوَ سُبْحَانَهُ الْمُشَاهَدَةِ مُنَزَّهٌ مِنَ التَّحْدِيدِ وَالتَّقْيِيدِ وَجَمِيعُ الْمَرَاتِبِ مَخْلُوقَةٌ لَهُ تَعَالَى فَافْهَمْ الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَعْطَانَا إِلَى الذَّاتِ سُلْطَانَ الْخَيَالِ وَجَعَلَهُ مِرْآةً لِحُصُولِ صُوَرِ مَعَانِي الْكَمَالِ وَلَوْلاَ الْخَيَالُ لَمَا أَدْرَكْنَا تُلْوِينَ لَهُ وَ

دَرَجَاتِ الْاِتِّصَالِ عَنْ دَرَجَاتِ الْاِنْفِصَالِ وَلَمَّا عَلِمْنَا وَارِدَاتِ الْاَحْوَالِ فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى وَحَالٍ صُورَةً فِيهِ اِنْ كُوشِفْتَ يُدْرَكُ بِهِ ذٰلِكَ الْمَعْنَى وَالْحَالُ فَشَأْنُ اللَّطَائِفِ السَّبْعِ السَّيْرُ وَالسُّلُوكُ وَالْاِنْتِقَالُ مِنْ حَالٍ اِلَى حَالٍ وَشَأْنُ الْخَيَالِ اِرَائَتُهُ دَرَجَاتِ السَّيْرِ وَالسُّلُوكِ الْحَاصِلَةَ لِلسَّالِكِ بِصُوَرِهَا الْمُرْتَسِمَةِ فِيهِ وَاِرَاءَةُ مَزِيدِ الرَّغْبَةِ اِلَى الْفَوْقِ وَأَيْضًا بِاِرَاءَتِهِ يَحْصُلُ السَّيْرُ عَلَى بَصِيرَةٍ وَيَتَيَسَّرُ السُّلُوكُ عَلَى مَعْرِفَةٍ وَبِسُلْطَانِهِ يَخْرُجُ السَّالِكُ عَنِ الْجَهْلِ وَيَكُونُ مِنْ اَهْلِ الْعِلْمِ فَلِلّٰهِ سُبْحَانَهُ دَرُّهُ وَالسَّلَامُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlana Şeyh Ğulam Muhammed'e gönderilmiştir**
- ***"Şüphesiz onda hatırlatma vardır"* ayetinin tefsiri ve bazı itirazlara cevap**

Allah'a hamd, seçtiği kullarına selam olsun.

Büyük veli Sührüverdî (k.s.) *el-Avarif*[8] kitabının ikinci babında ***"Şüphesiz ki bunda kalbi olan veya hazır bulunup kulak veren kimse için elbette bir öğüt vardır"***[9] ayetini beyan ederken şöyle der: Vâsitî der ki:

"Öğüt özel bir topluluğa vardır, diğer insanlara yoktur.

---

[8] Bu alıntı için bkz, *Avarifü'l-Meârif*, c. 1, s. 108, Daru'l-Meârif, Mısır, 2000; Tercümesi için Bk. *Tasavvufun Esasları*, çvr: H. Kâmil Yılmaz- İrfan Gündüz, s. 19, Erkam yay, İstanbul, 1989. Metnin daha iyi anlaşılabilmesi için çeviriden aynen alıntı yaparak buraya koymayı uygun görüyoruz.:

"el-Vâsitî der ki: yukarıdaki ayetten hususi bir topluluk kastedilmiştir, aleâde insanlar değil! "Kalbi olanlar" demek, ezelde böyle bir kalbe sahip olanlar demektir. Allah Teâlâ böyleleri hakkında şöyle buyurmuştur: "Onlar ölü iken kalplerini diriltik..."

Yine Vasitî şöyle der: "Müşahede ilgiyi dağıtır ve insanı şaşkınlığa düşürür. Müşahedenin sona erip perdelenmenin başlaması idraki kolaylaştırır. Çünkü Allah Teâlâ bir şeyde tecelli ettiği zaman kişiyi huzû ve huşû kaplar. Vasitî'nin bu söyledikleri pek çok topluluk için doğrudur. Bu ayette, haklarında hüküm verilenler, bu topluluktan ayrı bir guruptur. Onlar ehl-i temkindirler, onlar için müşahede ve anlayış, bir araya toplanmıştır.".

[9] Kâf, 37.

O özel topluluk da[10] şu ayette geçen kimselerdir: *"Ölü iken (hidayetle) dirilttiğimiz..."*[11]

Vâsitî yine der ki: "Müşahede gaflete düşer, perdelenme ise anlayışı açar. Çünkü Allah Teâlâ bir şeye tecelli ettiğinde o şey O'na boyun eğer ve ürperir".

Büyük veli Sührüverdi, Vâsitî'nin bu sözlerinin bir takım kimseler hakkında doğru olduğunu söyler. Ancak bu ayet-i kerime başka topluluklar için bu durumun aksini emretmektedir. O topluluk temkîn erbabıdır ki, onlar müşahede ve anlayışı cem etmiş kimselerdir.

Vâsitî'nin ilk dile getirmiş olduğu görüş, öğüt almanın temkîn ehline mahsus olduğunu göstermektedir. Zira Allah Teâlâ'nın öldürdükten sonra dirilttiği kimseler onlardır. Yani fenadan sonra beka verdiği kimseler onlardır. Telvîn ehlinin ise ne fenası ne de bekası vardır. Onlara ikinci kez bahşedilmiş bir hayat da yoktur. Zira onlar yolun ortasındadırlar. Fena ve beka ise yolun sonunun hallerindendir.

Ayeti açıklarken zikrettiği ikinci ifadesi ise, öğüt almanın telvîn ehline mahsus olup, perdelenme ve örtülme halinde olduğuna, bizde gaflet anı olan müşahede ve mükaşefe halinde olmadığına delalet etmektedir. Bu ifade birinci ifadede de bulunmaktadır. Bu bilginin aktarımı, halinin ortasında bir başka yerde daha vaki olup bu ayeti açıklamaya dönük değildir, dersek arada bir çelişki olmaz. Büyük velinin şu itirazına da mahal kalmamış olur: Vâsitî'nin bu sözleri bir takım kimseler, telvîn erbabı hakkında doğrudur. Ancak bu ayet-i kerime başka topluluklar için bu durumun aksini emretmektedir. O başka topluluk temkîn erbabıdır. Vâsitî ayetin manasını beyan ederken, öğüt almak temkîn ehline mahsustur, demiştir. Zira Allah Teâlâ'nın öldürdükten sonra dirilttiği kimseler onlardır, telvîn ehli değildir.

Bu konuda söylenecek son söz; ikinci ifadesinin telvîn erbabı hakkında müstakil bir bilgi aktarımı olduğudur. Bunun ayetin açıklaması ile bir alakası yoktur. Binaenaleyh, ayete muhaliftir diye bir

[10] Bu mektupta, orijinal nüshada bulunan "Kalbi olanlar demek, ezelde böyle bir kalbe sahip olanlar demektir." kısmı sevhen atlanmıştır.

[11] En'âm, 102.

itiraza mahal kalmamıştır. Çünkü ayet bir topluluk hakkında nazil olmuştur. Bu bilgi ise, başka bir topluluğun hallerini beyan etmektedir.

Şayet Vasıtî, önce öğüt almak temkîn ehline mahsustur, deyip, ikinci ifadesi ile de sonra, perdelenmeleri halinde telvîn ehli de öğüt ehlidir, dememiş olsaydı iki ifadesi arasında bir terslik oluşmaz ve Sührüverdi Hazretleri de itiraz etmezdi.

Bana zahir olan ise, ayet-i kerime iki topluluğun da halini beyan etmektedir. *"Kalbi olan"* sözünden murat kalp erbabıdır ki, onların halleri telvîn üzeredir ve onlar telvîn ashabıdır. *"hazır bulunup kulak veren kimse"* sözünden maksat ise, temkîn ehlinin halini beyandır. Çünkü onlar müşahedenin bizzat kendisinde anlamak için kulak vermişlerdir. Ancak ilk topluluk bazı zamanlarda öğüt alırken, ikinci topluluk bütün hallerde öğüt almaktadırlar.

Büyük veli Sührüverdi, bu ayet-i kerime başka topluluklar için de bu durumun aksini emretmektedir, demiş olsaydı daha uygun olurdu[12]. Ayette geçen veya kelimesi, her ikisinin ya da ikisinden burunun bulunduğunu belirtmek içindir. Öğüt alma hususunda her iki topluluğun da kastedilmiş olmasında bir tezat yoktur.

Büyük veli Sührüverdi daha sonra şöyle der: "Anlama makamı, sohbet ve konuşma yeridir. O da kalbin işitmesinden ibarettir. Müşahede makamı ise, kalbin basiretidir. Sekir halinde olan kişinin işitme duyusu, bakarken kaybolur[13].

Sahv ve temkin halinde olan kimsenin işitme duyusu ise, bakarken kaybolmaz. Çünkü halin dizgini elindedir. O, sözü anlamaya kabiliyetli vücûdî bir varoluşsal bir kavrayış ile anlar. Çünkü anlayış, ilham ve sema'ın kaynağıdır. İlham ve sema' ise varoluşsal bir kavrayış gerektirir. Bu varoluş (vücûd) ise ilahî bir mevhibe ve ikinci kez inşa ile inşa edilmiş olan fena basamaklarından geçmiş, beka karargahına vasıl olmuş kimselerin varoluşudur. Ki bu sayede sahv ma-

---

[12] Yani, "de" ifadesini ilave etmiş olsaydı.

[13] Yani, bakar duymaz olur. Sekir halinde olduğu için gördüğü şeyin cazibesinden kulakları duymaz olur, konuşulanları anlayamaz.

kamında yerleşiklik mümkün olabilsin. Bu varoluş, müşahede nurunun parıldaması ile kaybolan varoluş değildir"[14].

"Anlama makamı, sohbet ve konuşma yeridir" cümlesinde Allah Teâlâ ile konuşma ve sohbet kastedilmektedir. "İşitme duyusu, bakarken kaybolur" sözünün anlamı, müşahede vaktinde anlayamaz, demektir. Bu telvîn ehlinin halidir ki, müşahede halinde dehşete kapılırlar. Vasitî'nin söylediği de budur. "İşitme duyusu ise, bakarken kaybolmaz" ifadesinin anlamı ise, müşahedenin bizzat kendisinde de anlar, demektir. Bu temkîn ehlinin halidir ki, yukarıda da beyan edildiği üzere, müşahede ve anlayışı cem etmektedir. "mevhibe" ifadesi, fenayı geçmiş ve bekaya vasıl olmuş kimseye mevhibedir, anlamınadır. Müşahede, henüz Zat'a vasıl olmamış olan telvîn ehlinde söz konusudur, müşahede de ancak Zat'tadır, sözlerinin manası nedir? Onun hakkında evla olan sıfatları mükaşefe etmesidir ki, orada. Televvün ve tahayyül söz konusudur. Zattaki müşahedede ise ne telvin ne de değişim yoktur. O mukaddes hazrette bazen gaflet, bazen şuur olmaz. Aksine gafletin aynında şuur, şühudun kendisinde anlayış vardır.

Şeyh'in (k.s.) sözünden anlaşılan, dünyada kalp gözü ile müşahedenin vaki olduğudur. "*Taarruf*" müellifi ise, ki bu taifenin önderidir, Allah Teâlâ'nın dünyada göz ile de kalp ile de görülemeyeceğini söyler. Bu hususta icma olduğunu ifade ederek şöyle der: "Allah Teâlâ dünyada ne gözle ne de kalple görülemeyeceğinde icma vardır. Ancak ikan cihetinden olur".

Taarruf müellifinin bu görüşü, benim nezdimde doğruya daha yakındır, hatta tek doğrudur. Zira hayalde Allah Sübhânehû olarak görülen şey, ancak hayalin bir görüşüdür, yani hayalde bir suretin ortaya çıkmasıdır. Bunun kaynağı ise kalbe hasıl olan ikandır. İkan olunan şeyin de kalbe keşf olunan bir sureti olur. Çünkü sufiler Hak Süb-hânehû'ye misali caiz görmüşlerdir, oysa Allah Teâlâ'nın misli yoktur.

"En yüce mesel (vasıflar) Allah'ındır"[15]

---

[14] Bu alıntı için Bk. Avarifü'l-Meârif, c. 1, s. 109; Tasavvufun Esasları, çvr: H. Kâmil Yılmaz- İrfan Gündüz, s. 20.

Hayalde sadece ikanın ve ikan olunan şeyin sureti şekillenir Gerçekte ise Allah Teâlâ'nın sureti yoktur. Zira kalbe ve diğer latifelere gelen manaların, hatta ne şekilde bulunursa bulunsun bunların hayalde bir sureti vardır ki, hayal; bütün âlemlerin en genişi olan misal âleminin timsalidir. Burada söz konusu olan kalbin ikanıdır. İkanın sureti ve ikan olunan şeyin sureti hayalde görme ve görülen şey olarak temessül etmiştir. Gerçekte ise kalbin Allah Teâlâ'yı görmesi söz konusu değildir ki, gözün görmesi mümkün olsun. Bu, kalbin misalî bir görmesi olup, kişinin ikanı görme suretinde, ikan ettiği şey de görülen şey suretinde temessül etmiş, o da bunu, Allah Teâlâ'yı gerçekten gördüğü şeklinde, zannetmiştir. Oysa bu hayalî görmeden başka bir şey değildir.

Hatta biz deriz ki, ikan olunan şey Hak Sübhânehû'nün misalî sureti bile değil, sadece ikanın bir tür alakalı olduğu keşif sureti olup hayalde zahir olmuştur. Haşa ki, Allah Teâlâ'nın, velev ki hayalde olsun, bir sureti bulunsun. O sadece salikin kalbinin, Zat Teâlâ ile alakalı vücuh ve itibarlardan keşfettiği bir takım şeylerin suretidir. Bu nedenledir ki, ârif Zat Teâlâ'ya vasıl olduğunda bu tür hayaller ona arız olmaz. Allah Teâlâ'nın zatının ne misal âleminde ne de hayal âleminde bir sureti yoktur. Bana göre Allah Teâlâ'nın misli olmadığı gibi misali de yoktur. Zira suret demek, hangi mertebede olursa olsun, sınır ve nihayet demektir. Oysa Allah Sübhânehû sınırlandırılmaktan ve kayıtlanmaktan münezzehtir. Bütün mertebeler Allah Teâlâ'nın yarattığı şeylerdir. İyi anla!

Allah Teâlâ'ya hamd u senalar olsun ki, bizlere hayal gücünü verdi. Ve onu kemal manalarının suretlerinin ortaya çıkması için bir ayna kıldı. Şayet hayal olmamış olsa, bitişik ve ayrı olma derecelerinin farkını anlayamaz, hallerinin varidatını bilemezdik. Zira her mana ve halin hayalde bir sureti vardır ki, hayalde o suret keşf olunduğunda ancak o mana ve hal anlaşılabilir. Yedi latifenin işi seyr u sülûktür, bir halden diğer hale intikaldir. Hayalin işi ise, salikin elde ettiği seyr u sülûk derecelerini, kendisinde resmedilmiş şekli ile ona göstermek ve daha yükseklere doğru daha fazla arzuyu izhar etmektir. Yine onun göstermesi şayesinde seyir bilerek yapılmış, sülûk ma-

[15] Nahl, 60.

rifet üzere müyesser olmuş olur. Onun gücü sayesinde salik cehaletten kurtulur, ilim ehlinden olur. Allah için o ne muazzam bir şeydir!

Hidayete tabi olanlara selam olsun

KELİME ANLAMI

116. اَلْمَكْتُوبُ السَّادِسَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on altıncı mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَوْلاَنَا الشَّيْخِ غُلاَمِ مُحَمَّدٍ Mevlana Şeyh Gulam Muhammed'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ مَعْنَى قَوْلِهِ تَعَالَى اِنَّ فِي Allah Teâlâ'nın şu sözünün manasını izah hakkındadır ذٰلِكَ لَذِكْرَى اَلْآيَةَ 'Şüphesizbunda öğüt vardır...' وَبَيَانِ اعْتِرَاضَاتٍ اُخَرَ Ve diğer bazı itirazların izahı hakkındadır.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd, Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَالَ الشَّيْخُ اَلْاَجَلُّ قُدِّسَ سِرُّهُ Büyük Şeyh (k.s.) dedi *(Nerede?)* فِي كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ Avarif isimli kitabında فِي الْبَابِ الثَّانِي مِنْهُ Kitabın ikinci babında *(Ne hakkında?)* فِي بَيَانِ مَعْنَى قَوْلِهِ تَعَالَى Ailah Teâlâ'nın şu sözünün manasını izah hakkında اِنَّ فِي ذٰلِكَ Şüphesiz bunda لَذِكْرَى Bir öğüt vardır *(Kim için?)* لِمَنْ كَانَ لَهُ قَلْبٌ Kalbi olan اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ Veya kulak veren için *(Ne halde?)* وَهُوَ شَهِيدٌ Şahit olduğu halde قَالَ الْوَاسِطِيُّ Vasiti dedi ki: اَيْ لَذِكْرَى Yani öğüt vardır لِقَوْمٍ مَخْصُوصِينَ Özel bir topluluğa لاَ لِسَائِرِ النَّاسِ Diğer insanlara değil وَهُمُ الَّذِينَ Ve onlar öyle kimselerdir ki, قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى فِيهِمْ Allah Teâlâ onların hakkında şöyle demiştir: اَوَ مَنْ كَانَ مَيْتًا فَاَحْيَيْنَاهُ '...Ölü iken (hidayetle) diriltiğimiz' وَقَالَ الْوَاسِطِيُّ Ve Vasiti yine dedi ki: اَلْمُشَاهَدَةُ تُذْهِلُ Müşahede gaflete düşürür وَالْحَجْبَةُ تُفْهِمُ Perdelenme ise anlayışı açar أَيْضًا لِاَنَّ اللّٰهَ تَعَالَى Zira Allah Teâlâ اِذَا تَجَلَّى لِشَيْءٍ Bir şeye tecelli ettiğinde خَضَعَ لَهُ وَخَشَعَ O şey ona boyun eğer ve ürperir قَالَ الشَّيْخُ Şeyh dedi ki: وَهٰذَا الَّذِي قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ Vasiti'nin bu dediği صَحِيحٌ فِي حَقِّ اَقْوَامٍ Bir takım kişişer hakkında geçerlidir وَهٰذِهِ اَلْآيَةُ Halbuki bu ayet تَحْكُمُ بِخِلاَفِ هٰذَا الْاَمْرِ Bu işin aksine hüküm

vermektedir *(Kim için?)* لِاَقْوَامٍ آخَرِينَ Başka kişiler için وَهُمْ اَرْبَابُ التَّمْكِينِ Onlar

temkin ehlidir يُجْمَعُ لَهُمْ Onlar için bir araya getirilir *(Ne?)* بَيْنَ الْمُشَاهَدَةِ وَالْفَهْمِ Mü

hedeyle anlayışın arası لَا يَخْفَى Gizli değildir ki, اَنَّ مَا قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ اَوَّلاً Vasiti'nin ilk öı

söylediği يَدُلُّ Göstermektedir ki, عَلَى اَنَّ الذِّكْرَى Öğüt almak لِلتَّمْكِينِ خُصُوصًا

Özellikle temkin ehli içindir بِاَنَّهُمُ الَّذِينَ Zira onlar o kimselerdir ki, اَبْقَاهُمُ اللهُ بَعْدَ الْمَوْتِ

Allah onları ölümden sonra diriltmiştir اَىْ اَبْقَاهُمْ Yani onları baki eylemiştir *(Neden sonr*

بَعْدَ الْفَنَاءِ Fenadan sonra وَاَهْلُ التَّلْوِينِ Oysaki telvin ehlinin لَا فَنَاءَ لَهُمْ وَلَا بَقَاءَ Ne fena

vardır ne de bekası فَلَا حَيَاةَ لَهُمْ مَوْهُوبَةً ثَانِيَةً Dolayısıyla onlara hibe edilen ikinci h

hayat yoktur لِاَنَّهُمْ فِى وَسَطِ الطَّرِيقِ Zira onlar yolun yarısındadırlar وَالْفَنَاءُ وَالْبَقَاءُ Fena i

beka ise مِنْ اَحْوَالِ الْانْتِهَاءِ Sonda yaşanan hallerdendir وَقَوْلُهُ الثَّانِى فِى بَيَانِ الْآيَةِ V

ayetin beyanı hakkındaki ikinci sözü يَدُلُّ Delalet eder ki, لَى اَنَّ الذِّكْرَى لِاَهْلِ التَّلْوِينِ

Telvin ehlinin öğüt alması فِى حَالِ الْاحْتِجَابِ وَالْاسْتِتَارِ Perdelenme ve örtünm

halindedir لِاَنَّهُ لَا فِى وَقْتِ الْمُشَاهَدَةِ وَالْمُكَاشَفَةِ Müşahede ve mükaşefe halinde değildir

اَوَانُ الذُّهُولِ Zira o gaflet anıdır فَيُنَافِى هٰذَا الْقَوْلُ İşte bu sözü ters düşmektedir *(Neye?*

قَوْلَهُ الْاَوَّلَ Birinci sözüne *(Daha neye delalet eder?)* وَاَنَّ ذِكْرَ هٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ Ve bu bilginin

aktarılması فِى تَوَسُّطِ حَالِهِ Onun halinin ortalarında فِى مَوْضِعٍ آخَرَ Başka bir konu

hakkında olup لَا فِى بَيَانِ هٰذِهِ الْآيَةِ Bu ayetin beyanı hakkında değildir فَلَا مُنَافَاةَ Öyleyse

bir terslik وَلَا اعْتِرَاضَ لِلشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ Ve Şeyh'in (k.s.) bir itiraz hakkı yoktur *(Ne diye?)*

بِاَنَّ مَا قَالَهُ الْوَاسِطِيُّ صَحِيحٌ فِى اَقْوَامٍ Vasiti'nin dediği Bir takım kişiler hakkında doğrudur

اَىْ لِاَهْلِ التَّلْوِينِ Yani telvin ehli hakkında وَهٰذِهِ الْآيَةُ Oysaki bu ayet تَحْكُمُ بِخِلَافِ هٰذَا الْاَمْرِ

Bu işin aksine hükmetmektedir *(Kim için?)* لِقَوْمٍ آخَرِينَ Başka bir topluluk için وَهُمْ اَرْبَابُ

التَّمْكِينِ Onlar da temkin ehlidir (diye bir itiraz hakkı yoktur) لِاَنَّ الْوَاسِطِيَّ Zira Vasiti

اَنَّ الذِّكْرَى مَخْصُوصٌ بِاَرْبَابِ التَّمْكِينِ :Ayetin manasında beyan etti ki بَيَّنَ فِي مَعْنَى الْآيَةِ Öğüt almak temkin ehline aittir لِاَنَّهُمْ هُمُ الْاَحْيَاءُ بَعْدَ الْمَوْتِ Zira öldükten sonra diriltilen onlardır لَا اَهْلُ التَّلْوِينِ Telvin ehli değildir غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasılı kelam: اَنَّهُ ذَكَرَ ثَانِيًا Vasiti ikinci olarak zikretmiştir *(Ne?)* مَعْرِفَةٌ بِرَأْسِهَا Başlı başına bir bilgi *(Ne hakkında?)* فِي بَيَانِ اَحْوَالِ اَهْلِ التَّلْوِينِ Telvin ehlinin hallerini izah hakkında لَا تَتَعَلَّقُ لَهَا Ki onun alakası yoktur *(Ne ile?)* بِبَيَانِ الْآيَةِ Ayetin beyanıyla فَلَا اعْتِرَاضَ عَلَيْهِ Öyleyse ona itiraz edilemez *(Ne diye?)* بِاَنَّهَا تُخَالِفُ حُكْمَ الْآيَةِ Bu bilgi ayetin hükmüne ters düşmektedir لِاَنَّ الْآيَةَ وَرَدَتْ Zira ayet gelmiştir *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ قَوْمٍ Bir topluluk (temkin ehli) hakkında وَهَذِهِ الْمَعْرِفَةُ Bu bilgi ise بَيَانٌ لِاَحْوَالِ قَوْمٍ آخَرِينَ Başka bir topluluğun (telvin ehlinin) halini beyandır (diye itiraz edilemez) وَلَوْ اَنَّ الْوَاسِطَةَ لَمْ تَخُصَّ Ve şayet Vasiti mahsus kılmasaydı *(Neyi?)* اَلذِّكْرَى Öğüt almayı *(Kime?)* بِاَهْلِ التَّمْكِينِ Temkin ehline اَوَّلًا İlk önce وَاَثْبَتَ الذِّكْرَى Ve öğüt almayı ispat etseydi *(Kime?)* لِاَهْلِ التَّلْوِينِ اَيْضًا Telvin ehline de *(Ne zaman?)* فِي حَالِ احْتِجَابِهِمْ Perdelendikleri zaman *(Ne ile ispat etseydi?)* بِقَوْلِهِ الثَّانِي İkinci sözüyle لَمَا حَصَلَ الْمُنَافَاةُ Bir terslik olmazdı *(Nerede?)* بَيْنَ قَوْلَيْهِ İki sözü arasında وَلَمَا وَرَدَ Ve de gelmezdi اَنَّ وَالظَّاهِرُ عِنْدِي اِعْتِرَاضُ الشَّيْخِ عَلَيْهِ *(Ne?)* Bana göre görünen odur ki, Şeyh'in ona itirazı فَمَنْ كَانَ لَهُ الْآيَةَ الْكَرِيمَةَ Ayeti kerime بَيَانُ حَالِ الْفَرِيقَيْنِ Her iki topluluğun halini beyandır قَلْبٌ Kalbi olan kimse هُمْ اَرْبَابُ الْقُلُوبِ Onlar kalp ehlidir اَلَّذِينَ تَلَوَّنَتْ اَحْوَالُهُمْ Ki halleri renkten renge girmiştir وَهُمْ اَصْحَابُ التَّلْوِينِ Ve onlar telvin ehlidir وَقَوْلُهُ تَعَالَى Ve Allah Teâlâ'nın şu ayeti اَوْ اَلْقَى السَّمْعَ Veya kulak veren *(Ne halde?)* وَهُوَ شَهِيدٌ Şahit olduğu halde فَاِنَّهُمْ اَلْقَوْا سَمْعَهُمْ بَيَانُ حَالِ اَهْلِ التَّمْكِينِ Temkin ehlinin halini beyandır Zira onlar kulak vermişlerdir *(Niçin?)* لِلْفَهْمِ Anlamak için *(Nerede kulak vermişlerdir?)* فِي اِلَّا اَنَّ الذِّكْرَى لِلْقَوْمِ الْاَوَّلِ حَالِ عَيْنِ الشُّهُودِ Müşahede halinin içinde

Ancak birinci topluluğun öğüt alması فِي بَعْضِ الْاَوْقَاتِ Bazı vakitlerde وَلِلثَّانِي İkinci topluluğun ise فِي جَمِيعِ الْاَحْوَالِ Bütün hallerdedir كَمَا تَرَى Senin de gördüğün gibi وَلَوْ قَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şayet Şeyh (k.s.) deseydi ki: وَهٰذِهِ الْآيَةُ تَحْكُمُ Bu ayet hükmetmektedir *(Neye?)* بِخِلَافِ هٰذَا الْاَمْرِ Bu işin aksine *(Kim için?)* لِقَوْمٍ آخَرِينَ اَيْضًا Başka bir topluluk için dahi (deseydi) لَكَانَ اَنْسَبَ Elbette daha uygun olurdu وَ كَلِمَةُ اَوْ Ayetteki 'ev' (=veya) kelimesi لِمَنْعِ الْخُلُوِّ Men-i huluvv (ikisinden birden yoksun kalmayacağını ifade etmek) içindir فَلَا يُنَافِي Öyleyse zıt değildir *(Neye?)* اَلْجَمْعَ بَيْنَ الْفَرِيقَيْنِ İki topluluğun arasını birleştirmeye *(Hangi konuda?)* فِي الذِّكْرَى Öğüt alma konusunda ثُمَّ قَالَ الشَّيْخُ بَعْدَ ذٰلِكَ Bundan sonra Şeyh dedi ki: فَمَوْضِعُ الْفَهْمِ Anlama makamı مَحَلُّ الْمُحَادَثَةِ وَالْمُكَالَمَةِ Sohbet ve konuşma yeridir وَهُوَ سَمْعُ الْقَلْبِ O da kalbin işitmesidir وَمَوْضِعُ الْمُشَاهَدَةِ Müşahede makamı da بَصَرُ الْقَلْبِ Kalbin görmesidir فَمَنْ هُوَ فِي سَكْرِ الْحَالِ Kim sekir halindeyse يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ Onun işitmesi bakışında kaybolur وَمَنْ هُوَ فِي حَالِ الصَّحْوِ Sahv ve temkin halinde olan ise لَا يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ Onun işitmesi bakışında kaybolmaz *(Niçin?)* لِتَمَلُّكِهِ Ele geçirdiği için *(Neyi?)* نَاصِيَةَ الْحَالِ Halin perçemini, dizginini وَيَفْهَمُ Ve anlar *(Ne ile?)* بِالْوِعَاءِ الْوُجُودِيِّ Vücudi bir kavrayışla ki, اَلْمُسْتَعِدِّ لِفَهْمِ الْمَقَالِ Söyleneni anlamaya elverişlidir لِاَنَّ الْفَهْمَ Zira anlayış مَوْرِدُ الْاِلْهَامِ İlhamın ve işitmenin yeridir وَالْاِلْهَامُ وَالسَّمَاعُ İlham ve işitmek de يَسْتَدْعِيَانِ وِعَاءً وُجُودِيًّا Vücudi bir kavrayışı gerektirirler وَهٰذَا الْوُجُودُ يَكُونُ Ve bu vücut olur *(Ne?)* مَوْهُوبًا Hibe edilmiş مَنْشَأَ اِنْشَاءٍ ثَانِيًا Ve ikinci defa yaradılışın kaynağı olur *(Kim için?)* لِلْمُتَمَكِّنِ فِي مَقَامِ الصَّحْوِ Sahv makamında yerleşen için وَهُوَ Ve o vücut غَيْرُ الْوُجُودِ الَّذِي Yok olup giden vücuttan başkadır *(Ne zaman yok olan?)* يَتَلَاشَى عِنْدَ لَمَعَانِ نُورِ الْمُشَاهَدَةِ Müşahede nurları parladığı zaman *(Kim için parladığında?)* لِمَنْ جَاوَزَ عَلَى مَمَرِّ الْفَنَاءِ

Fena geçidini aşıp da اِلَى مَقَارِّ الْبَقَاءِ Beka karargahına varana قَوْلُهُ اِنْتَهَى Şeyh'in sözü sona erdi فَمَوْضِعُ الْفَهْمِ '..Anlama makamı مَحَلُّ الْمُحَادَثَةِ وَالْمُكَالَمَةِ Konuşma ve sohbet yeridir' يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ '..Bakışında اَىْ مَعَ اللهِ عَزَّ وَجَلَّ Yani aziz ve yüce Allah ile işitmesi kaybolur' اَىْ لاَ يَفْهَمُ وَقْتَ الْمُشَاهَدَةِ Yani müşahede ederken bir şey anlamaz وَهُوَ حَالُ اَهْلِ التَّلْوِينِ Ve bu telvin ehlinin halidir يَذْهَلُ عِنْدَ الْمُشَاهَدَةِ Müşahede halinde dalgın olur كَمَا قَالَهُ الْوَاسِطِيّ Vasiti'nin dediği gibi لاَ يَغِيبُ سَمْعُهُ فِي بَصَرِهِ '..Bakışında işitmesi kaybolmaz' اَىْ يَفْهَمُ فِي عَيْنِ الْمُشَاهَدَةِ Yani müşahede anında da anlar وَهُوَ حَالُ اَهْلِ التَّمْكِينِ Bu da temkin ehlinin halidir يُجْمَعُ لَهُمْ Onlar için bir araya getirilir *(Ne?)* بَيْنَ لِمَنْ جَاوَزَ مُتَعَلِّقُ الْمُشَاهَدَةِ وَالْفَهْمِ Müşahede ile anlayışın arası كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi '..Geçen için' sözü alakalıdır *(Ne ile?)* بِقَوْلِهِ مَوْهُوبًا Hibe edilmiş sözüyle اَىْ مَوْهُوبًا Yani hibe edilmiş olur *(Kime?)* لِمَنْ جَاوَزَ الْفَنَاءَ Fenayı aşıp وَوَصَلَ اِلَى الْبَقَاءِ Bekaya varana لاَ يَخْفَى Gizli değildir ki, اَنَّهُ مَا مَعْنَى الْمُشَاهَدَةِ Müşahedenin anlamı da ne oluyor *(Ne hakkında?)* اِنَّمَا تَكُونُ فِي Halbuki müşahede وَالْمُشَاهَدَةُ فِي اَهْلِ التَّلْوِينِ Telvin ehli hakkında غَيْرُ الذَّاتِ Sadece Zat'ta olur كَمَا قَالُوا Onların da dediği gibi وَهُوَ Oysaki telvin ehli فَالاَوْلَى فِي حَقِّهِ Dolayısıyla اِلَى الذَّاتِ Zat'a *(Kime?)* وَاصِلٍ بَعْدُ Henüz vasıl olmamıştır بِالصِّفَاتِ الْمُتَخَيِّلَةِ الْمُتَلَوِّنَةِ Hayali ve renkli sıfatlar ile اَلْمُكَاشَفَةُ Mükaşefedir *(Ne ile?)* onun hakkında en uygunu وَمَا هُوَ فِي الذَّاتِ Zat'ta bulunan şey لاَ تَلْوِينَ لَهُ Onun telvini yoktur وَلاَ تَغَيُّرَ Değişmesi de وَلَيْسَ فِي تِلْكَ الْحَضْرَةِ الْمُقَدَّسَةِ Ve şu mukaddes hazrette yoktur *(Ne?)* تَارَةً الذُّهُولُ Bazen gaflet وَاُخْرَى الشُّعُورُ Ve bazen şuur بَلْ شُعُورٌ فِي عَيْنِ الذُّهُولِ Aksine gaflet içinde şuur وَفَهْمٌ فِي نَفْسِ الشُّهُودِ Ve müşahede anında anlayış جَوَازُ وُقُوعِ vardır وَالظَّاهِرُ مِنْ كَلاَمِ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh'in (k.s.) sözünden anlaşılan الْمُشَاهَدَةِ فِي الدُّنْيَا Müşahedenin dünyada olabileceğidir *(Ne ile?)* بِبَصَرِ الْقَلْبِ

وَهُوَ اِمَامُ الطَّائِفَةِ Ki Oysaki Taarruf sahibi (k.s.) وَصَاحِبُ التَّعَرُّفِ قُدِّسَ سِرُّهُ Kalp gözüyle
o, bu taifenin önderidir مَنَعَ Men etmiştir *(Neyi?)* رُؤْيَتَهُ تَعَالَى فِى الدُّنْيَا Allah Teâlâ'nın
dünyada görülebileceğini *(Ne ile?)* بِالْبَصَرِ وَبِالْقَلْبِ مَعًا Göz ve kalp ile birlikte وَادَّعَى
وَاَجْمَعُوا: الاِجْمَاعَ عَلَيْهِ Ve bunun üzerine icma olduğunu iddia etmiştir وَقَالَ Ve demiştir ki:
İcma ettiler ki, عَلَى اَنَّهُ تَعَالَى Allah Teâlâ لاَ يُرَى فِى الدُّنْيَا Dünyada görülemez *(Ne ile?)*
بِالْاَبْصَارِ وَبِالْقُلُوبِ Gözler ve kalplerle اِلَّا مِنْ جِهَةِ الْايقَانِ Ancak kesin inanç yönünden
görülebilir وَمَا قَالَهُ صَاحِبُ التَّعَرُّفِ قُدِّسَ سِرُّهُ Taarruf sahibinin (k.s.) söylediği اَقْرَبُ اِلَى
الصَّوَابِ عِنْدِى Bana göre doğruya daha yakındır بَلْ هُوَ الصَّوَابُ Hatta doğru sadece
odur لِاَنَّ مَا يُتَخَيَّلُ اَنَّهُ سُبْحَانَهُ يُرَى Zira 'Allah Teâlâ görülüyor' diye zannedilen şey فَاِنَّمَا
هُوَ رُؤْيَةُ خَيَالٍ O sadece bir hayalin görülmesidir اَىْ كَشْفُ صُورَةٍ فِى الْخَيَالِ Yani hayalde
bir suretin açığa çıkmasıdır *(Niçin?)* لِلْايقَانِ الَّذِى حَصَلَ لِلْقَلْبِ Kalpte oluşan kesin inanç
için وَلِلْمُوقَنِ بِهِ اَيْضًا İnanılan şeyin de صُورَةُ كُوشِفَتْ لِلْقَلْبِ Kalpte açığa çıkan bir sureti
vardır فَاِنَّهُمْ جَوَّزُوا Zira onlar cevaz vermişlerdir *(Neye?)* سُبْحَانَهُ Hak
Teâlâ'nın misaline وَاِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın misli olmasa da فَلِلّٰهِ الْمَثَلُ الْاَعْلَى
En yüce misal Allah'ındır وَاِنَّمَا ارْتَسَمَ فِى الْخَيَالِ Doğrusu hayalde şekillenmiştir *(Ne?)*
وَاِنْ لَمْ يَكُنْ Kesin inancın sureti صُورَةُ الْايقَانِ Ve inanılan şeyin sureti وَصُورَةُ الْمُوقَنِ بِهِ
Her ne kadar olmasa da *(Kim için?)* لَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ için *(Ne?)* صُورَةٌ فِى الْوَاقِعِ
Gerçekte bir suret لِاَنَّ الْمَعَانِىَ الْحَاصِلَةَ Zira hasıl olan manalar *(Niçin?)* لِلْقَلْبِ وَلِسَائِرِ
اللَّطَائِفِ Kalp ve diğer latifeler için بَلْ كُلَّمَا وُجِدَ Hatta her hissedilen وَيُوجَدُ Ve
hissedilecek şeyler لَهَا صُورَةٌ Onun bir sureti vardır *(Nerede?)* فِى الْخَيَالِ Hayalde هُوَ
الَّذِى Ki o misalin bir örneğidir هُوَ الَّذِى Ki o misal تِمْثَالُ الْمِثَالِ Tüm
alemlerin en genişidir اَوْسَعُ الْعَوَالِمِ كُلِّهَا Sonuç olarak ortada yoktur فَلَيْسَ هٰهُنَا اِلَّا اِيقَانٌ لِلْقَلْبِ

Ancak kalbin kesin inancı vardır وَصُورَةُ إِيقَانٍ وَصُورَةُ مُوقَنٍ بِهِ Kesin inancın ve inanılan şeyin sureti تُمَثَّلُ فِي الْخَيَالِ Hayalde şekillenir *(Ne ile?)* بِصُورَةِ رُؤْيَةٍ وَمَرْئِيٍّ Görme ve görülen şey suretiyle وَلاَ رُؤْيَةَ فِي الْحَقِيقَةِ لِلْقَلْبِ Halbuki gerçekte kalbin görmesi söz konusu değildir *(Kimi?)* لَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'yı فَضْلاً عَنْ اَنْ يَكُونَ لِلْبَصَرِ Nerede kaldı gözün görmesi وَإِنَّمَا هِيَ Ve o sadece رُؤْيَةُ مِثَالِيَّةُ لِلْقَلْبِ Kalbin misali bir görmesidir تَمَثَّلَ وَتَمَثَّلَ الْمُوقَنُ بِهِ Kesin inancı şekillenmiştir *(Ne ile?)* بِصُورَةِ الرُّؤْيَةِ Görme suretiyle إِيقَانُهُ İnanılan şey de şekillenmiştir *(Ne ile?)* بِصُورَةِ الْمَرْئِيِّ Görülen şey suretiyle فَظَنَّ مِنْهُ Bundan dolayı da zannetmiştir ki اَنَّهُ رَآهُ حَقِيقَةً Onu gerçekten gördü وَمَا هِيَ Aslında o değildir إِلَّا رُؤْيَةُ خَيَالِيَّةُ Hayali görüşten başka bir şey بَلْ نَقُولُ Hatta deriz ki: إِنَّ صُورَةَ لِلْحَقِّ الْمُوقَنِ İnanılan şeyin sureti لَيْسَتْ صُورَةً مِثَالِيَّةً Misali bir suret değildir *(Kim için?)* تَعَلَّقَ الْايقَانُ بِهِ Hak Subhânehu için سُبْحَانَهُ بَلْ صُورَةُ كَشْفٍ Bilakis bir keşfin suretidir ki, وَحَاشَا لِلّٰهِ Kesin inanç ona taalluk etmiştir وَظَهَرَتْ فِي الْخَيَالِ Ve hayalde görünmüştür Ve Allah beridir *(Neden?)* اَنْ يَكُونَ لَهُ تَعَالَى صُورَةُ Onun bir suretinin olmasından وَلَوْ فِي الْخَيَالِ Hayalde dahi olsa وَإِنَّمَا هُوَ صُورَةُ O sadece bir surettir *(Niçin?)* لِبَعْضِ مَكْشُوفَاتِ مِنَ الْوُجُوهِ وَالْاعْتِبَارَاتِ Salik kalbinin bazı keşifleri için *(Neden oluşan keşifler?)* قَلْبِ السَّالِكِ Bazı vecih ve itibarlardan اَلَّتِي لَهَا تَعَلُّقُ بِالذَّاتِ تَعَالَتْ Ki bunların yüce Zat ile alakası vardır وَلِهٰذَا İşte bu sebeple إِذَا وَصَلَ الْعَارِفُ إِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ Arif, yüce Zat'a ulaştığında فَلَيْسَ لِذَاتِهِ تَعَالَى صُورَةُ Ona görünmez *(Ne?)* مِثْلُ هٰذَا الْخَيَالِ Bu gibi hayaller لاَ يَتَخَيَّلُ لَهُ Sonuç olarak Allah Teâlâ'nın zatının sureti yoktur وَلَوْ فِي الْمِثَالِ وَالْخَيَالِ Misal ve hayalde olsa dahi وَلَيْسَ لَهُ تَعَالَى مِثَالٌ عِنْدِي Bana göre Allah Teâlâ'nın misali de yoktur كَمَا لاَ مِثْلَ لَهُ سُبْحَانَهُ Misli olmadığı gibi إِذِ الصُّورَةُ Zira suret تَسْتَلْزِمُ الْحَدَّ وَالنِّهَايَةَ Bir sınır ve sonu gerektirir وَلَوْ فِي مَرْتَبَةٍ مِنَ الْمَرَاتِبِ Her hangi bir mertebede olsa dahi

وَهُوَ سُبْحَانَهُ مُنَزَّهٌ Allah Subhânehu ise münezzehtir *(Neden?)* مِنَ التَّحْدِيدِ وَالتَّقْيِيدِ Sınırlanmak ve kayıtlanmaktan وَجَمِيعُ الْمَرَاتِبِ Ve tüm mertebeler مَخْلُوقَةٌ لَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın mahlukudur فَافْهَمْ Anla! اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Allah'a hamd olsun اَلَّذِي اَعْطَانَا سُلْطَانَ الْخَيَالِ Ki, bize hayal gücü verdi وَجَعَلَهُ مِرْآةً Ve onu ayna eyledi *(Neye?)* لِحُصُولِ صُوَرِ مَعَانِي الْكَمَالِ Kemal manalarına ait suretlerin oluşumuna وَلَوْلاَ الْخَيَالُ Eğer hayal olmasaydı لَمَا اَدْرَكْنَا İdrak edip ayıramazdık *(Neyi?)* دَرَجَاتِ الْاِتِّصَالِ İttisal derecelerini *(Neden?)* عَنْ دَرَجَاتِ الْاِنْفِصَالِ İnfisal derecelerinden وَلَمَا عَلِمْنَا Ve de bilemezdik *(Neyi?)* صُورَةٌ فِيهِ O hayalde bir sureti vardır فَاِنَّ لِكُلِّ مَعْنًى وَحَالٍ Zira her mana ve halin وَارِدَاتِ الْاَحْوَالِ Gelen halleri اِنْ كُوشِفَتْ Şayet o suret görünürse يُدْرَكُ بِهِ O hayalle anlaşılır *(Ne?)* فَشَأْنُ اللَّطَائِفِ السَّبْعِ ذٰلِكَ الْمَعْنَى وَالْحَالُ Bu mana ve hal Yedi latifenin işi وَالْاِنْتِقَالُ مِنْ حَالٍ اِلَى حَالٍ Ve bir halden diğerine intikaldir اَلسَّيْرُ وَالسُّلُوكُ Seyr-i sülük وَشَأْنُ الْخَيَالِ اِرَائَتُهُ Hayalin işi de göstermesidir *(Neyi?)* دَرَجَاتِ السَّيْرِ وَالسُّلُوكِ Seyr-i sülük derecelerini *(Hangi dereceleri?)* اَلْحَاصِلَةَ لِلسَّالِكِ Salik için hasıl olan *(Nasıl göstermesidir?)* بِصُوَرِهَا الْمُرْتَسِمَةِ فِيهِ Hayalde şekillenen suretleriyle وَاِرَاءَةُ مَزِيدِ الرَّغْبَةِ Ve daha fazla bir rağbet göstermesidir *(Nereye?)* اِلَى الْفَوْقِ Üst tarafa وَاَيْضًا بِاِرَاءَتِهِ Ve onun göstermesiyle de وَيَتَيَسَّرُ السُّلُوكُ عَلَى مَعْرِفَةٍ Ve marifet üzere sülük nasip olur يَحْصُلُ السَّيْرُ عَلَى بَصِيرَةٍ Seyir basiret üzere olur وَبِسُلْطَانِهِ Ve onun gücüyle يَخْرُجُ السَّالِكُ عَنِ الْجَهْلِ Salik cahillikten çıkar وَيَكُونُ مِنْ اَهْلِ الْعِلْمِ Ve ilim ehlinden olur فَلِلّٰهِ سُبْحَانَهُ دَرُّهُ Başarısı Allah Teâlâ'dandır وَالسَّلاَمُ عَلَى مَنِ اتَّبَعَ الْهُدَى Hidayete tabi olana selam olsun...

117. MEKTUP

١١٧- ﴿اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى مَوْلاَنَا عَبْدِ الْقَادِرِ الاَنْبَالِي﴾

قَالَ الشَّيْخُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ فِي الْبَابِ الثَّانِي مِنْ كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ فِي بَيَانِ الْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ اِلَى رَسُولِ اللهِ ﷺ «مَا نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ آيَةٌ اِلَّا وَلَهَا ظَهْرٌ وَبَطْنٌ وَلِكُلِّ حَرْفٍ حَدٌّ وَلِكُلِّ حَدٍّ مَطْلَعٌ» وَيُخَالِجُ سِرِّي اَنْ يَكُونَ الْمَطْلَعُ لَيْسَ بِالْوُقُوفِ بِصَفَاءِ الْفَهْمِ عَلَى دَقِيقِ الْمَعْنَى وَغَامِضِ السِّرِّ فِي الْآيَةِ وَلَكِنَّ الْمَطْلَعَ اَنْ يَطَّلِعَ عِنْدَ كُلِّ آيَةٍ عَلَى شُهُودِ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا لاَنَّهَا مُسْتَوْدَعٌ وَصْفٍ مِنْ اَوْصَافِهِ وَنَعْتٍ مِنْ نُعُوتِهِ فَتَجَدَّدُ لَهُ التَّجَلِّيَاتُ بِتِلاَوَةِ الْآيَاتِ وَسَمَاعِهَا وَتَصِيرُ مَرَايَا مُنْبِئَةً عَنْ عَظِيمِ الْجَلاَلِ اِلَى آخِرِ مَا قَالَ فِي تَأْيِيدِ هٰذَا التَّوْجِيهِ وَشَرْحِهِ وَيَخْطُرُ بِبَالِي بِكَرَمِ اللهِ الْمُتَعَالِي اَنَّ الظَّهْرَ نَظْمُ الْقُرْآنِ الْبَالِغِ اِلَى حَدِّ الاِعْجَازِ وَالْبَطْنُ تَفْسِيرُهُ وَتَأْوِيلُهُ عَلَى اخْتِلاَفِ صَفَاءِ الْفَهْمِ عَلَى دَقِيقِ الْمَعَانِي وَغَامِضِ السِّرِّ وَالْحَدُّ نِهَايَةُ مَرَاتِبِ الْكَلاَمِ وَهُوَ شُهُودُ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا وَهُوَ التَّجَلِّي النَّعْتِيُّ الْمُنْبِئُ عَنْ عَظِيمِ الْجَلاَلِ وَالْمَطْلَعُ مَا هُوَ فَوْقَ ذٰلِكَ التَّجَلِّي النَّعْتِيِّ وَهُوَ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ الْمُعَرَّى عَنِ النِّسَبِ وَالاِعْتِبَارَاتِ اَثْبَتَ لِحَدِّ الْكَلاَمِ وَنِهَايَتِهِ مَطْلَعًا فَيَكُونُ الْمَطْلَعُ وَرَاءَ الْكَلاَمِ وَوَرَاءَ نِهَايَتِهِ وَالْكَلاَمُ صِفَتُهُ تَعَالَى وَشُهُودُ الْمُتَكَلِّمِ فِي مِرْآةِ تِلْكَ الصِّفَةِ تَجَلٍّ لِتِلْكَ الصِّفَةِ وَنِهَايَةُ لِمَرَاتِبِ كَمَالِهَا وَالاِطِّلاَعُ عَلَى وَرَاءِ تِلْكَ التَّجَلِّي يَكُونُ بِالتَّرَقِّي مِنْهُ اِلَى التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ لاَ مَحَالَةَ فَالْوُصُولُ اِلَى الذَّاتِ هٰهُنَا يَكُونُ بِتَوَسُّطِ صِفَةِ الْكَلاَمِ وَبِتَوَسُّلِ تِلاَوَةِ النَّظْمِ الْقُرْآنِيِّ الدَّالِّ عَلَى تِلْكَ الصِّفَةِ فَلاَ بُدَّ مِنَ الْخَطْوَتَيْنِ خَطْوَةٌ مِنَ النَّظْمِ الدَّالِّ اِلَى الْمَدْلُولِ الَّذِي هُوَ الصِّفَةُ وَالْخَطْوَةُ الثَّانِيَةُ مِنَ الصِّفَةِ اِلَى الْمَوْصُوفِ قَالَ الْعَارِفُ قُدِّسَ سِرُّهُ "خَطْوَتَانِ وَقَدْ وَصَلْتُ" وَمَا ذَكَرَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ اِلاَّ الْخَطْوَةَ الاُولَى وَاَتَمَّ بِهَا هٰذَا السَّيْرَ وَقَيَّدَ فَائِدَةَ التِّلاَوَةِ بِهَا لاَ غَيْرُ ﴿سُبْحَانَكَ لاَ عِلْمَ لَنَا اِلاَّ مَا عَلَّمْتَنَا﴾ وَقَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ بَعْدَ ذٰلِكَ اِنَّهُ قَدْ نُقِلَ عَنْ جَعْفَرٍ الصَّادِقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَعَنْ آبَائِهِ الْكِرَامِ اَيْضًا اَنَّهُ خَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ وَهُوَ فِي الصَّلاَةِ فَسُئِلَ عَنْ ذٰلِكَ

فَقَالَ "مَا زِلْتُ اُرَدِّدُ الْآيَةَ حَتَّى سَمِعْتُهَا مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا" فَالصُّوفِيُّ لَمَّا لَاحَ لَهُ نُورُ نَاصِيَةِ التَّوْحِيدِ وَاَلْقَى سَمْعَهُ عِنْدَ سَمَاعِ الْوَعْدِ وَالْوَعِيدِ وَقَلْبَهُ بِالتَّخَلُّصِ عَمَّا سِوَى اللهِ تَعَالَى صَارَ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ تَعَالَى حَاضِرًا شَهِيدًا يَرَى لِسَانَهُ اَوْ لِسَانَ غَيْرِهِ فِي التِّلَاوَةِ كَشَجَرَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ حَيْثُ اَسْمَعَهُ اللهُ تَعَالَى مِنْهَا خِطَابَهُ اِيَّاهُ بِـ﴿اِنِّي اَنَا اللهُ﴾ فَاِذَا كَانَ سَمَاعُهُ مِنَ اللهِ وَاسْتِمَاعُهُ اِلَى اللهِ صَارَ سَمْعُهُ بَصَرَهُ وَبَصَرُهُ سَمْعَهُ وَعِلْمُهُ عَمَلَهُ وَعَمَلُهُ عِلْمَهُ وَعَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ وَاَوَّلُهُ آخِرَهُ اِلَى اَنْ قَالَ فَاِذَا تَحَقَّقَ الصُّوفِيُّ بِهٰذَا الْوَصْفِ صَارَ وَقْتُهُ سَرْمَدًا وَشُهُودُهُ مُؤَبَّدًا وَسَمَاعُهُ مُتَوَالِيًا مُتَجَدِّدًا قَوْلُهُ «فَالصُّوفِيُّ لَمَّا لَاحَ لَهُ نُورُ نَاصِيَةِ التَّوْحِيدِ» بَيَانٌ لِقَوْلِ الْاِمَامِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَشَرْحٌ لِسَمَاعِهِ مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِاَنَّ الصُّوفِيَّ لَمَّا غَلَبَ عَلَيْهِ حَالُ التَّوْحِيدِ وَزَالَ عَنْ نَظَرِهِ شُهُودُ الْغَيْرِ صَارَ بَيْنَ يَدَيِ اللهِ حَاضِرًا شَهِيدًا يَجِدُ كُلَّمَا سَمِعَ كَلَامًا مِنْ نَفْسِهِ اَوْ مِنْ غَيْرِهِ اَنَّهُ سَمِعَهُ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ وَيَرَى لِسَانَهُ وَلِسَانَ غَيْرِهِ كَشَجَرَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فَالْاِمَامُ كُلَّمَا كَرَّرَ الْآيَةَ سَمِعَهَا مِنْ نَفْسِهِ وَمِنْ لِسَانِهِ اِلَى اَنْ لَاحَ لَهُ فِي اَثْنَاءِ التَّكْرَارِ حَالُ التَّوْحِيدِ فَسَمِعَهَا مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا وَاِنْ كَانَ صَدَرَ مِنْهُ وَمِنْ لِسَانِهِ فَاِنَّهُ وَجَدَ لِسَانَهُ حِينَئِذٍ كَالشَّجَرَةِ الْمُوسَوِيَّةِ فَالْكَلَامُ الظَّاهِرُ مِنَ اللِّسَانِ كَالْكَلَامِ الظَّاهِرِ مِنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ فِي اَنَّهُ كَلَامُ اللهِ سُبْحَانَهُ اَقُولُ وَبِاللهِ سُبْحَانَهُ الْعِصْمَةُ وَالتَّوْفِيقُ اِنَّ الْمَسْمُوعَ مِنَ الشَّجَرَةِ الْمُوسَوِيَّةِ كَانَ كَلَامَ اللهِ سُبْحَانَهُ لَا مَحَالَةَ حَتَّى لَوْ اَنْكَرَهُ اَحَدٌ كَانَ كَافِرًا وَالْمَسْمُوعُ مِنَ الْاَلْسِنَةِ لَيْسَ فِي الْحَقِيقَةِ كَلَامَ اللهِ وَاِنْ تَخَيَّلَ الصُّوفِيُّ فِي غَلَبَةِ التَّوْحِيدِ اَنَّهُ كَلَامُ اللهِ حَتَّى لَوْ اَنْكَرَهُ اَحَدٌ لَا يَكُونُ كَافِرًا بَلْ يَكُونُ مُحِقًّا صَادِقًا لِاَنَّهُ حَصَلَ مِنْ حَرَكَةِ اللِّسَانِ وَاعْتِمَادِ الْمَخَارِجِ وَلَا كَذٰلِكَ فِي الشَّجَرَةِ فَاَيْنَ اَحَدُ الْكَلَامَيْنِ مِنَ الْآخَرِ فَاِنَّ الْاَوَّلَ تَحْقِيقِيٌّ وَالْآخَرَ تَخْيِيلِيٌّ وَالْعَجَبُ مِنَ الشَّيْخِ الْاَجَلِّ قُدِّسَ سِرُّهُ اَنَّهُ بَالَغَ هَهُنَا فِي التَّوْحِيدِ حَتَّى جَعَلَ التَّخْيِيلِيَّ تَحْقِيقِيًّا وَجَعَلَ الْكَلَامَ الصَّادِرَ مِنَ الْعَبْدِ فِي غَلَبَةِ الْحَالِ صَادِرًا مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَقَدْ اَنْكَرَ فِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنْ كِتَابِهِ الْاَقْوَالَ الصَّادِرَةَ فِي التَّوْحِيدِ مِنْ اَرْبَابِهِ فِي غَلَبَةِ الْحَالِ وَحَمَلَهَا عَلَى

الْحِكَايَةِ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ فِرَارًا مِنْ شَائِبَةِ تَوْحِيدِ الْحُلُولِ وَالْاِتِّحَادِ وَمَا فَرَّ هُنَا مِنْ شَوْبِ الْحُلُولِ بَلْ حَكَمَ بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ وَالْحَقُّ فِي هٰذَا الْمَقَامِ اَنَّ الْحُكْمَ بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ فِي غَلَبَةِ الْحَالِ تَخْيِيلِيٌّ لَا تَحْقِيقِيٌّ سَوَاءٌ كَانَ الْاِتِّحَادُ فِي الذَّاتِ اَوْ فِي الصِّفَاتِ اَوْ فِي الْاَفْعَالِ فَسُبْحَانَ مَنْ لَا يَتَغَيَّرُ بِذَاتِهِ وَلَا بِصِفَاتِهِ وَلَا فِي اَسْمَائِهِ بِحُدُوثِ الْاَكْوَانِ وَلَا يَتَّحِدُ مَعَهُ اَحَدٌ وَلَا يَتَّحِدُ صِفَاتُ اَحَدٍ مَعَ صِفَاتِهِ تَعَالَى وَلَا اَفْعَالُ اَحَدٍ مَعَ اَفْعَالِهِ سُبْحَانَهُ فَهُوَ سُبْحَانَهُ هُوَ هُوَ وَالْمُمْكِنُ مُمْكِنٌ حَادِثٌ فِي الذَّاتِ وَفِي الصِّفَاتِ وَالْاَفْعَالِ الْحُكْمُ بِالْاِتِّحَادِ بَيْنَ الْقَدِيمِ وَالْحَادِثِ مِنْ تَلْوِينَاتِ الْعِشْقِ وَغَلَبَاتِ الْمَحَبَّةِ وَالسُّكْرِ فَلَا يُؤَاخَذُ عَلَيْهِمْ بِشَائِبَةِ الْحُلُولِ وَمَظِنَّةِ الْاِتِّحَادِ الْمُسْتَلْزِمَةِ لِلْكُفْرِ وَالْاِلْحَادِ فَاِنَّهَا غَيْرُ مُرَادَةٍ لَهُمْ حَاشَا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ اَنْ يَكُونَ مُرَادُهُمْ مَا هُوَ غَيْرُ لَائِقٍ بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى فَاِنَّهُمْ اَوْلِيَاءُ اللهِ وَاَحِبَّاؤُهُ سُبْحَانَهُ الْمَحْفُوظُونَ مِنْ تَجْوِيزِ مَا لَا يَجُوزُ عَلَى اللهِ وَالَّذِينَ تَشَبَّهُوا بِهِمْ مِنْ غَيْرِ حَالٍ وَبِدُونِ صِدْقِ الْمَقَالِ وَتَكَلَّمُوا بِكَلِمَاتِهِمْ وَفَهِمُوا مِنْهَا غَيْرَ مُرَادَاتِهِمْ فَوَقَعُوا فِي الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ حَتَّى اَثْبَتُوا الْحُلُولَ وَالْاِتِّحَادَ مَعَ اللهِ سُبْحَانَهُ وَحَكَمُوا بِصَيْرُورَةِ الْمُمْكِنِ وَاجِبًا فَهُمُ الزَّنَادِقَةُ الْخَارِجَةُ مِنَ الْمَبْحَثِ ﴿قَاتَلَهُمُ اللهُ اَنّٰى يُؤْفَكُونَ﴾ وَلَا يَخْفَى اَنَّ مَا ذَكَرَهُ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ فِي بَيَانِ قَوْلِ الْاِمَامِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ وَاِنْ صَدَقَ فِي حَقِّ قَوْمٍ مِنْ اَهْلِ التَّلْوِينِ الَّذِينَ اسْتَوْلَى عَلَيْهِمُ السُّكْرُ وَغَلَبَ عَلَيْهِمُ التَّوْحِيدُ لٰكِنِّي لِحُسْنِ ظَنِّي بِشَأْنِ الْاِمَامِ لَا اُجَوِّزُ صِدْقَهُ فِي حَقِّهِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ لِاَنَّهُ عِنْدِي مِنْ اَكَابِرِ اَرْبَابِ التَّمْكِينِ وَالصَّحْوِ لَا يَلْتَبِسُ عِنْدَهُ الْمُتَخَيَّلُ بِالْمُتَحَقَّقِ وَالسَّمَاعُ مِنَ الْغَيْرِ بِالسَّمَاعِ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ فَلْيُطْلَبْ لِكَلَامِهِ مَحْمِلٌ حَسَنٌ مُنَاسِبٌ لِحَالِهِ غَيْرَ هٰذَا الْوَجْهِ وَهُوَ اَنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يَسْمَعَ الْعَبْدُ كَلَامَ الرَّبِّ الْعَالِي بِلَا كَيْفٍ كَمَا سَمِعَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الطُّورِ. **فَاِنْ قُلْتَ**: مَا مَعْنَى سَمَاعِ الْكَلَامِ مِنَ اللهِ تَعَالَى وَلَا يُسْمَعُ اِلَّا مَا هُوَ حَرْفٌ وَصَوْتٌ. **قُلْتُ**: مَمْنُوعٌ اَلَا يُرَى اَنَّ اللهَ تَعَالَى يَسْمَعُ كَلَامَهُ بِلَا حَرْفٍ وَصَوْتٍ فَجَازَ اَنْ يَكُونَ الْعَبْدُ اِذَا صَارَ مُتَخَلِّقًا بِاَخْلَاقِهِ تَعَالَى يَسْمَعُ بِلَا حَرْفٍ وَصَوْتٍ وَالْاِسْتِحَالَةُ بِبَدِيهَةِ

الْوَهْمِ النَّاشِئَةِ مِنْ قِيَاسِ الْغَائِبِ عَلَى الشَّاهِدِ مَعَ وُجُودِ الْفَارِقِ كَيْفَ يُقَاسُ وَالشَّاهِدُ فِي مَضِيقِ الزَّمَانِ الْمُقْتَضِي لِلتَّرَتُّبِ وَالتَّقَدُّمِ وَالتَّأَخُّرِ وَالْغَائِبُ لَا يَجْرِي عَلَيْهِ زَمَانٌ وَلَا تَقَدُّمٌ وَلَا تَأَخُّرٌ وَلَا تَرَتُّبٌ فَجَازَ فِي الْغَائِبِ ثُبُوتُ أَشْيَاءَ لَا يَجُوزُ فِي الشَّاهِدِ فَلْيُفْهَمْ وَاللهُ سُبْحَانَهُ أَعْلَمُ بِالصَّوَابِ. **وَالتَّحْقِيقُ** أَنَّ السَّمَاعَ إِنْ كَانَ بِحَاسَةِ السَّمْعِ فَلَا بُدَّ أَنْ يَكُونَ الْمَسْمُوعُ حَرْفًا أَوْ صَوْتًا وَإِمَّا إِذَا كَانَ السَّمَاعُ بِكُلِّ جُزْءٍ مِنْ أَجْزَاءِ السَّامِعِ غَيْرَ مَخْصُوصٍ بِالْحَاسَّةِ فَجَازَ أَنْ يَحْصُلَ بِلَا حَرْفٍ وَصَوْتٍ مِنَ الْمَسْمُوعِ فَإِنَّا نَسْمَعُ بِكُلِّيَّتِنَا وَبِكُلِّ جُزْءٍ مِنْ أَجْزَائِنَا كَلَامًا لَيْسَ مِنْ جِنْسِ الْحُرُوفِ وَإِنْ كَانَ يَتَخَيَّلُ فِي الْخَيَالِ بِالْحُرُوفِ وَالْأَصْوَاتِ الْخَيَالِيَّةِ فَعُلِمَ أَنَّ الْكَلَامَ الْمَأْخُوذَ الْمَسْمُوعَ بِكُلِّيَّتِنَا كَانَ أَوَّلًا مُجَرَّدًا عَنِ الْحَرْفِ وَالصَّوْتِ وَتَلَبَّسَ ثَانِيًا فِي الْخَيَالِ بِالْحَرْفِ وَالصَّوْتِ الْخَيَالِيِّ لِيَقْرُبَ مِنَ الْفَهْمِ وَالْإِفْهَامِ عَلَى أَنَّا نَقُولُ مَا هُوَ أَعْجَبُ مِنْهُ وَهُوَ أَنَّ اللهَ تَعَالَى يَسْمَعُ كَلَامَنَا الْمُرَكَّبَ مِنَ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ الْمُتَرَتِّبَةِ الْمُتَقَدِّمَةِ الْمُتَأَخِّرَةِ لَكِنَّ سَمَاعَهُ تَعَالَى إِنَّمَا يَكُونُ بِلَا تَوَسُّطِ حَرْفٍ وَكَلِمَةٍ وَبِلَا تَرَتُّبٍ وَتَقَدُّمٍ وَتَأَخُّرٍ لِأَنَّ الْكَلَامَ الْمُرَكَّبَ الْمَتَرَتِّبَ الْمُتَقَدِّمَ الْمُتَأَخِّرَ يَقْتَضِي زَمَانًا وَلَا يَجْرِي عَلَيْهِ سُبْحَانَهُ زَمَانٌ وَهُوَ تَعَالَى خَلَقَ الزَّمَانَ فَلَمَّا جَازَ سَمَاعُ الْكَلَامِ الْمُرَكَّبِ مِنَ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ بِلَا تَوَسُّطِ حَرْفٍ وَكَلِمَةٍ فَأَوْلَى أَنْ يَجُوزَ سَمَاعُ كَلَامٍ لَيْسَ مِنْ جِنْسِ الْحُرُوفِ وَالْأَصْوَاتِ فَافْهَمْ وَلَا تَكُنْ مِنَ الْقَاصِرِينَ وَلَا مِنَ الْعُقَلَاءِ الْجَاهِلِينَ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ وَالَّذِي أُلْهِمْتُ بِهِ ثَانِيًا بَعْدَ تَسْوِيدِ هٰذَا الْمَسْطُورِ فِي تَحْقِيقِ هٰذَا الْكَلَامِ أَنَّ فَهْمَ الْعَبْدِ الْمُسْتَعِدِّ لِخِطَابِهِ تَعَالَى وَأَخْذَهُ مِنْهُ سُبْحَانَهُ إِنَّمَا يَكُونُ أَوَّلًا بِتَلَقِّي رُوحَانِيٍّ بِلَا تَوَسُّطِ صَوْتٍ وَنِدَاءٍ ثُمَّ يَتَمَثَّلُ هٰذَا الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى فِي سُلْطَانِ الْخَيَالِ الَّذِي فِيهِ ارْتَسَمَ صُوَرُ الْأَشْيَاءِ كُلِّهَا بِصُورَةِ حَرْفٍ وَصَوْتٍ لِأَنَّ الْإِفَادَةَ وَالْاسْتِفَادَةَ فِي عَالَمِ الشَّهَادَةِ لَا تَكُونُ إِلَّا بِتَوَسُّطِ الْأَلْفَاظِ وَالْحُرُوفِ وَيَجُوزُ أَنْ يُطْلَقَ عَلَى هٰذَا التَّلَقِّي سَمَاعٌ بِلَا كَيْفٍ أَيْضًا لِأَنَّ الْكَلَامَ بِلَا كَيْفٍ فَلَا بُدَّ أَنْ يَكُونَ سَمَاعُهُ أَيْضًا بِلَا كَيْفٍ إِذْ لَا سَبِيلَ لِلْكَيْفِ إِلَى مَا لَا كَيْفَ فِيهِ فَصَحَّ أَنْ

يَجُوزَ اَنْ يُسْمَعَ كَلَامُهُ تَعَالَى الْمُجَرَّدُ مِنَ الْحَرْفِ وَالصَّوْتِ بِلَا كَيْفٍ ثُمَّ بَعْدَ ذٰلِكَ يَتَمَثَّلُ ذٰلِكَ الْكَلَامُ فِى الْخَيَالِ بِصُورَةِ حَرْفٍ وَكَلِمَةٍ لِيَحْصُلَ الْافَادَةُ وَالْاسْتِفَادَةُ فِى عَالَمِ الْاَجْسَامِ أَيْضًا وَمَنْ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَى هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ يَزْعُمُ بَعْضٌ مِنْهُمْ وَهُمْ اَحْسَنُ حَالاً اَنَّهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَهُ تَعَالَى لٰكِنْ بِتَوَسُّطِ حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ حَادِثَةٍ دَالَّةٍ عَلَيْهِ وَبَعْضُهُمْ اَطْلَقُوا الْقَوْلَ بِاَنَّهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَهُ تَعَالَى وَلَمْ يُفَرِّقُوا بَيْنَ مَا يَلِيقُ بِشَأْنِهِ تَعَالَى وَمَا لَا يَلِيقُ وَهُمُ الْجُهَّالُ الْبُطَّالُونَ لَمْ يُفَرِّقُوا مَا يَجُوزُ عَلَى اللّٰهِ تَعَالَى عَمَّا لَا يَجُوزُ وَالْحَقُّ مَا حَقَّقْتُ بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ وَاِحْسَانِهِ تَعَالَى قَوْلُهُ "صَارَ سَمْعُهُ بَصَرَهُ وَبَصَرُهُ سَمْعَهُ اِلَى اَنْ قَالَ وَعَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ وَاَوَّلُهُ آخِرَهُ" اَىْ اَخَذَ سَمْعُهُ حُكْمَ بَصَرِهِ وَبَصَرُهُ حُكْمَ سَمْعِهِ اَىْ سَمِعَ بِكُلِّيَّتِهِ وَبَصُرَ بِكُلِّيَّتِهِ وَعَلِمَ بِكُلِّيَّتِهِ لَا اَنَّهُ سَمِعَ بِبَعْضِهِ وَبَصُرَ بِبَعْضِهِ الْآخَرِ مَثَلاً فَحِينَئِذٍ لَا يَكُونُ السَّمْعُ غَيْرَ الْبَصَرِ ثُمَّ بَيَّنَ قَوْلَهُ «وَعَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ وَاَوَّلُهُ آخِرَهُ» لِخَفَائِهِ وَحَاصِلُهُ اَنَّ اللّٰهَ سُبْحَانَهُ خَاطَبَ الذَّرَّاتِ بِقَوْلِهِ ﴿اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ﴾ فَسَمِعَتِ النِّدَاءَ بِلَا وَاسِطَةٍ عَلَى غَايَةِ الصَّفَا ثُمَّ لَمْ تَزَلِ الذَّرَّاتُ تَتَقَلَّبُ فِى الْاَصْلَابِ وَتَتَنَقَّلُ فِى الْاَرْحَامِ حَتَّى بَرَزَتْ اِلَى اَجْسَادِهَا فَاحْتَجَبَتْ بِالْحِكْمَةِ عَنِ الْقُدْرَةِ وَتَرَاكَمَ ظُلُمَاتُهَا بِالتَّقَلُّبِ فِى الْاَطْوَارِ فَاِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِالْعَبْدِ حُسْنَ الْاسْتِمَاعِ بِاَنْ يُصَيِّرَهُ صُوفِيًّا صَافِيًا لَا يَزَالُ يُرَقِّيهِ فِى رُتَبِ التَّزْكِيَةِ وَالتَّحْلِيَةِ حَتَّى يَخْلُصَ اِلَى فَضَاءِ الْقُدْرَةِ وَيَزَالُ عَنْ بَصِيرَتِهِ النَّافِذَةِ حِجَابُ الْحِكْمَةِ فَيَصِيرُ سَمَاعُهُ بِـ﴿اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ﴾ كَشْفًا وَعِيَانًا وَتَوْحِيدُهُ وَعِرْفَانُهُ بَيَانًا وَبُرْهَانًا حَيْثُ اَخَذَ لِسَانُهُ وَلِسَانُ غَيْرِهِ فِى حَقِّهِ حُكْمَ شَجَرَةِ مُوسَى يَسْمَعُ مِنْهُ كَلَامَهُ تَعَالَى كَمَا سَمِعَ مُوسَى مِنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ فَصَحَّ اَنَّهُ عَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ وَاَوَّلُهُ آخِرَهُ حَيْثُ سَمِعَ كَلَامَهُ تَعَالَى آخِرًا كَمَا سَمِعَ اَوَّلاً وَعَلَى هٰذَا حُمِلَ قَوْلُ الْبَعْضِ اَنَّهُ قَالَ اَنَا اَذْكُرُ خِطَابَ ﴿اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ﴾ اَىْ كَانَ ذٰلِكَ الْخِطَابُ الَّذِى اَسْمَعُ الْآنَ مِنْهُ تَعَالَى عَلَى الْاَلْسِنَةِ وَلَا يَخْفَى عَلَيْكَ اَنَّ الْخِطَابَ الْاَوَّلَ مِنْهُ تَعَالَى كَانَ تَحْقِيقًا وَسَمَاعُ الذَّرِّ مِنْهُ تَعَالَى كَانَ عَلَى سَبِيلِ الْحَقِيقَةِ وَهٰذَا الْخِطَابُ الْمَأْخُوذُ الْمَسْمُوعُ مِنَ الْاَلْسِنَةِ اِنَّمَا يَكُونُ خِطَابَ

اللهِ تَعَالَى عَلَى سَبِيلِ التَّخَيُّلِ وَالتَّوَهُّمِ كَمَا مَرَّ فَأَيْنَ اَحَدُهُمَا مِنَ الْآخَرِ فَالْعَجَبُ كُلَّ الْعَجَبِ اَنَّ الشَّيْخَ مَعَ جَلَالَةِ قَدْرِهِ جَعَلَ اَحَدَهُمَا عَيْنَ الْآخَرِ وَلَمْ يُفَرِّقْ بَيْنَ الْمُتَحَقَّقِ وَالْمُتَخَيَّلِ وَمَا هُوَ اِلاَّ عَيْنُ السَّكْرِ وَصِرْفُ التَّوْحِيدِ مَثَلُهُ مَثَلُ قَوْلِ «اَنَا الْحَقُّ» وَ«سُبْحَانِي» وَ«لَيْسَ فِي جُبَّتِي سِوَى اللهِ» وَاَعْجَبُ مِنْ هٰذَا مَا قَالَ بَعْدَ ذٰلِكَ «فَاِذَا تَحَقَّقَ الصُّوفِيُّ بِهٰذَا الْوَصْفِ صَارَ وَقْتُهُ سَرْمَدًا اِلَخْ» لَا يَذْهَبُ عَلَيْكَ اَنَّ الصُّوفِيَّ فِي هٰذَا الْمَقَامِ مَا تَحَقَّقَ اِلاَّ بِالتَّجَلِّي الْمَعْنَوِيِّ الصِّفَاتِيِّ كَمَا مَرَّ وَهُوَ مَقَامُ التَّلْوِينِ لَا غَيْرُ فَمِنْ أَيْنَ صَارَ وَقْتُهُ سَرْمَدًا وَمَشْهُودُهُ مُؤَبَّدًا وَمَا الدَّوَامُ وَالسَّرْمَدُ لِلْوَقْتِ اِلاَّ فِي الْوُصُولِ اِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ وَالتَّجَلِّي الذَّاتِيُّ وَكَذٰلِكَ الشُّهُودُ وَالْمُشَاهَدَةُ لَا يَكُونُ اِلاَّ بِالْوُصُولِ اِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ كَمَا قَالُوا وَمَا حَصَلَ فِي مَرْتَبَةِ الصِّفَاتِ يُسَمَّى بِالْمُكَاشَفَةِ فَالشُّهُودُ وَدَوَامُهُ هُوَ نَصِيبُ اَرْبَابِ التَّمْكِينِ الْوَاصِلِينَ اِلَى الذَّاتِ لَا اَهْلِ التَّلْوِينِ الْمُقَيَّدِينَ بِالصِّفَاتِ فَاِنَّهُمْ اَرْبَابُ الْقُلُوبِ وَاَصْحَابُ التَّقَلُّبِ ﴿سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَآ اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا اِنَّكَ اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ﴾.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlana Abdülkadir el-Enbâlî'ye gönderilmiştir**
- **Kur'ân-ı Kerîm'in zahiri, bâtını, matla'ı ve haddi**

Büyük veli Sührüverdî (k.s.) *el-Avarif* kitabının ikinci babında Resûlullah'dan (s.a.v.) rivayet edilen merfû bir hadisi:

"Kur'an'dan nazil olan her ayetin bir zahrı bir de batını vardır. Her harfin bir haddi vardır. Her haddin bir matla'ı vardır"[16] beyan ederken der ki:

"İçimden öyle geçiyor ki, matla', safi bir anlayışla mananın inceliklerine, ayetteki kapalı sırra vakıf olmak değildir. Fakat matla'; her ayette kendisi ile konuşulanın müşahedesinin doğmasıdır. Zira her ayet O'nun bir vasfının ve bir özelliğinin haznesidir. Binaenaleyh ayetleri okudukça ve dinledikçe tecelliler yenilenecek, celalinin aza-

[16] İbn Hibban, İlm, 75; ayrıca bk. Bezzâr, *el-Müsned*, nr. 2312; et-Taberânî, *el-Kebîr*, nr. 10090; Heysemî, *ez-Zevâ'id*, 7/316, nr. 11579.

metini bildiren aynalar halini alacaktır".[17] Bu alıntı görüşünü desteklediği ve açıkladığı son sözüne kadar devam eder.

Yüce Allah'ın lütuf ve keremi ile benim hatırama gelenler ise şudur: Kur'an-ı Kerimin zahirinden maksat, i'caz derecesine varan Kur'an-ı Kerimin nazmıdır. Bâtınından maksat, ince manaları ve kapalı sırları safi bir şekilde anlamada farklılıklar olmasına rağmen Kur'an-ı Kerimin tefsiri ve tevilidir. Haddinden maksat, kelam mertebelerinin nihayetidir ki, konuşulanı müşahede etmek, demektir. Bu celalinin azametini bildiren sıfat tecellisidir ki, nisbet ve itibarlardan ârî olan Zat tecellisidir. Kelamın haddine (sınırına) ve nihayetine bir matla' ispat edilmiştir. Binaenaleyh matla' kelamın ötesinde, nihayetinin de ötesindedir. Kelam Allah Teâlâ'nın sıfatıdır. O sıfat aynasında konuşanı müşahede etmek ise, o sıfatın bir tecellisi, kemal mertebelerinin ise nihayetidir. Bu tecellinin ötesine muttali olmak, oradan yükselip Zat tecellisine varmakla olur. Başka yolu yoktur. Burada Zat'a ulaşmak ise kelam sıfatı vasıtası ile, o sıfata delalet eden Kur'an-ı Kerimin nazmını tilavet vesilesi iledir. Öyle ise iki adım gereklidir. Birincisi, delalet eden nazımdan medlule/sıfata doğru atılan adımdır. İkinci adım ise, sıfattan mevsufadır. Ârif (k.s.) der ki. "İki adımda vasıl oldum". Şeyh (k.s.) ise, sadece ilk adımı zikretmiş ve onunla bu seyri tamamlamıştır. Tilavetin faydasını da buna bağlamış, başka bir şey görmemiştir.

"Sübhansın sen (ya Rab!). Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen alîmsin, hakîmsin"[18]

Şeyh (k.s.) devamla şöyle der: «Cafer-i Sadık (r.a.) hazretleri veğerli ataları, rivayete göre, namaz kılarken yere düşüp bayılmış, sebebi sorulunca da, ayeti tekrar tekrar okuyordum, birden o kelamın sahibinden onu işittim, demiştir». Binaenaleyh sufiler tevhit zirvesinin nuru parıldadığında kulağını vaatleri ve tehditleri işitmeye verir, kalbini masivadan (Allah Teâlâ'dan başkasından) kurtarırsa Allah Teâlâ'nın huzurunda hâzır ve şâhit olur; kendisinin veya başkasının lisanını tilavet esnasında Musa (a.s.)'ın ağacı gibi görür ki, Allah Teâlâ o ağaçtan Musa'ya (a.s.) hitabını duyurmuştu: *"Şüphesiz*

[17] Sühreverdî, age, 1/114.

[18] Bakara, 32.

ben Allah'ım"[19] İşittiğini Allah Teâlâ'dan işitir, kulak verdiği Allah Teâlâ olursa, işitmesi görmesi, görmesi işitmesi, ilmi ameli, ameli ilmi olur. Sonu başına, başı sonuna avdet eder". Bu sözleri şuraya kadar devam eder: "Sufi bu vasfı kazandığında onun vakti ebedi, müşahedesi daimî, işitmesi de aralıksız ve yenilenir olur"[20].

"Sufiler tevhit zirvesinin nuru parıldadığında" cümlesi, Cafer-i Sadık'ın sözünü açıklamakta, kelamın sahibinden işitmesini izah etmektedir. Şöyle ki, sûfiye tevhit hali galip gelip, gözünün önünden gayrın müşahedesi kalktığında Allah Teâlâ'nın önünde hâzır ve şâhit olur, kendinden veya başkasından duyduğu her kelamın Allah Sübhânehû'den geldiğini hisseder, kendisinin ve başkasının lisanını Musa'nın (a.s.) ağacı gibi görür. Binaenaleyh imam ayeti her okuyuşunda kendinden ve lisanından duymuştur. Nihayet bu tekrar esnasında tevhit hali zuhur etmiş ve ayeti, kendisinden ve kendi lisanından çıkmış olsa da, kelamın sahibinden işitir olmuştur. Bu durumda işte kendi lisanını Musa'nın ağacı gibi görmüştür. Lisandan ortaya çıkan kelam, o ağaçtan ortaya çıkan kelam gibi olmuştur ki, o Allah Sübhânehû'nün kelamıdır. İsmet ve tevfik Allah Teâlâ'nın yardımı iledir.

Musa'nın (a.s.) ağaçtan işittiği sözün Allah Teâlâ'nın kelamı olduğunda hiçbir şüphe yoktur. Öyle ki, biri bunu kalkıp inkar etse kafir sayılır. Lisanlardan işitilen ise gerçekte Allah Teâlâ'nın kelamı değildir. Gerçi sufi, tevhit halinin baskınlığında onu Allah Teâlâ'nın kelamı olarak hayal etmektedir, ama biri kalkıp bunu inkar etse kafir olmadığı gibi, hakkı ve doğruyu söylemiş olur. Çünkü bu işitilen lisanın hareketinden mahreçlere bağlı olarak çıkan bir kelamdır. Oysa ağaçtaki kelam öyle değildi. Bu iki kelam arasında nasıl bir benzerlik kurulabilir. Birincisi gerçek bir kelam iken, ikincisi hayal ürünü bir kelamdır.

Hayret ki, bu büyük veli bu noktada tevhidde mübalağalı davranmış; hayal mahsulü bir kelamı gerçek yapmış, halin galebesinde kuldan sadır olan kelamı Hak Sübhânehû'den sadır görmüştür. Oysa kitabının başka bir yerinde erbabının halin galebesindeki tevhit ile

[19] Tâhâ, 14.

[20] Bk. Sühreverdî, age, 1/14 vd.

ilgili sözlerini reddetmiş ve bunları Allah Sübhânehû'den nakle hamletmiştir. Böylelikle tevhitte hulul ve ittihattan kaçmak istemiştir. Ama burada hulul şaibesinden kaçmamış, ittihat ve ayniyete hükmetmiştir. Oysa bu makamda hak olan, halin galebesinde görülen ittihat ve ayniyet hükmü hayal mahsulüdür, gerçek değildir. Bu ister zatta ittihat, ister sıfatlarda ittihat isterse de fiillerde bir ittihat olsun. O Allah'ı tenzih ederiz ki, ne Zatında ne sıfatlarında ne de isimlerinde ortaya çıkan olaylar sebebiyle bir değişim olmaz, hiç kimsenin sıfatı Allah Teâlâ'nın sıfatları ile birleşmez, hiç kimsenin fiili Allah Teâlâ'nın fiilleri ile birleşmez. O Allah Sübhânehû, Allah Sübhânehû'dür. İmkan alemindeki ise imkan alemindekidir, zatında, sıfatlarında ve fiillerinde hadistir. Kadim olan ile hâdis olan arasında ittihattan bahsetmek aşkın telvinatından, muhabbettin ve sekrin baskınlığından olduğundan onlar hakkında hulul şâibesinin akla gelmesi, küfrü ve zındıklığı çağrıştıran ittihadın zannedilmesi mümkün değildir. Bu manaları kastetmiş değillerdir. Haşa ve kella ki, Allah Teâlâ'nın mukaddes zatına uygun düşmeyecek bir şeyi murat etmiş olsunlar. Zira onlar Allah Teâlâ'nın velileri, sevgili kullarıdır. Allah Teâlâ hakkında caiz olmayan bir şeyi söylemekten korunmuşlardır. Ancak halin baskınlığı ve sözün doğruluğu olmaksızın onların hallerine bürünenler, sözlerini söyleyenler ve onların sözlerinden onların maksatları dışında şeyler anlayanlar ilhat ve zındıklığa düşmüşler, Allah Teâlâ ile hulul ve ittihattan bahsetmiş, imkan alemindekinin Vacib olabileceğine hükmetmişlerdir. Bu kimseler konumuzun dışında olan zındıklardır. *"Allah onları kahretsin, nasıl da saptırıyorlar!"*[21]

Gayet aşikardır ki, Şeyh'in (k.s.) İmam'ın sözünün beyanı sadedinde zikretmiş olduğu şeyler, sekrin istila ettiği ve tevhidin ağır bastığı telvîn ehlinden bir takım kimseler için doğru olabilirse de, İmam'a olan hüsn-i zannımdandır ki, ben onun hakkında bunun doğru olduğunu caiz göremiyorum. Zira bana göre o, temkîn ve sahv erbabının ulularından biridir, hayal ürünü olan ile hakikat olanı karıştıracak, gayrdan işitilen ile Hak Sübhânehû'den işitileni ayırt edemeyecek biri değildir. Binaenaleyh onun bu kelamına, haline müna-

[21] Tevbe, 30.

sip, yukarıda zikredilenden başka bir tevcih yapmak gerekir. O da şu olabilir: Kul, Rab Teâlâ'nın kelamını, Musa'nın Tur dağında işittiği gibi, keyfiyetsiz işitebilir.

Soru: Sadece harf ve ses işitilebileceğine göre, Allah Teâlâ-'dan kelam işitmek, ne demektir?

Cevap: Allah Teâlâ'nın kelamını harf ve ses olmaksızın işittiği, görüşünde olmamak mümkün değildir. Binaenaleyh kul da, Allah Teâlâ'nın ahlakı ile ahlaklandığında harf ve ses olmaksızın işitebilir. İmkansız görmek apaçık bir vehimdir ki, aralarında fark olmakla beraber, görülmeyenin görülene kıyas edilmesinden kaynaklanmıştır. Böyle bir kıyas nasıl yapılabilir ki, görülen zaman darboğazındadır, sıralanmaya, önce veya sonra olmaya mahkumdur. Görülmeyen ise farklıdır, onda zaman cereyan etmez, önce olmak, sonra olmak ve sıralanmak gibi haller geçerli değildir. Buna göre de, görülende caiz olmayan bir takım şeylerin görülmeyende bulunması caizdir. Bu böyle anlaşılsın! Allah Sübhânehû doğruyu en iyi bilendir.

Bu meselenin tahkiki şöyledir: Şayet duyma, işitme duyusu ile ise, işitilenin harf ve sesler olması kaçınılmazdır. Ancak duyma, işitenin her bir parçası ile ise bu duyma duyu organına mahsus değildir. Binaenaleyh harfsiz ve duyulan şeyden bir ses gelmeden olması mümkündür. Zira biz bütün varlığımızla ve her bir parçamız ile harf cinsine tabi olmayan kelamları duyabilmekteyiz. Gerçi bu hayalimizde hayali harfler ve ses ile düşünülebilmektedir. Bundan anlaşılıyor ki, bütün varlığımız ile duyduğumuz kelam önce harflerden ve seslerden mücerret bir kelamdı, sonradan ise hayalimizde hayali harf ve ses kisvesine bürünmüştür ki, anlaması ve anlatması kolay olsun. Kaldı ki, biz bundan daha acayibini de söylüyoruz. O da Allah Teâlâ'nın bizim harfler ve kelimelerden mürekkep, öncesi ve sonrası olan bir sıralamaya tabi kelamımızı işittiğidir. Ancak Allah Teâlâ'nın işitmesi harf ve kelime vasıtası olmazdan gerçekleşir. Bir sıralama, önceden ve sonradanlık bulunmaz. Çünkü mürekkep, sıralı, önceden ve sonradan olmalı bir kelam zaman gerektirir. Oysa Allah Sübhânehû hakkında zaman cari değildir. Zamanı yaratan Allah Teâlâ'dır. Öyle ise madem, harflerden ve kelimelerden mürekkep bir kelamın harf ve kelime vasıtası olmaksızın işitilmesi caiz olmaktadır, harfler ve sesler cinsinden olmayan kelamın işitilmesi de öncelikle

caizdir. Anla, ham kimselerden, cahil ukaladan olma! Doğruyu ilham eden Allah Sübhânehû'dür.

Bu kelamın tahkikini yapmaya çalıştığım şu satırları karaladıktan sonra şöyle bir tevcih de bana ilham yollu geldi: Kabiliyetli kulun Allah Teâlâ'nın hitabını anlaması ve o hitabı Allah Sübhânehû'den alması önce, araya ses ve nida girmeksizin ruhani bir telakki ile olur.

Sonra ruhani bir tarzda alınan bu mana, bütün eşyanın suretlerinin çizildiği hayal gücünde harf ve ses suretinde temessül eder. Zira görülen âlemde ifade ve istifade lafızların ve harflerin aracılığı olmaksızın mümkün değildir.

Bu telakkiye keyfiyetsiz işitme de denilebilir. Zira keyfiyetsiz olan kelamın işitilmesi de keyfiyetsiz olur. Zira keyfiyete tabi olanın keyfiyete tabi olmayana ulaşması mümkün değildir. Binaenaleyh harf ve sesten mücerret olan Allah Teâlâ'nın kelamının keyfiyetsiz olarak işitilmesi sahihtir. Sonra bu kelam hayalde harf ve kelime suretinde temessül eder ki, cisimler aleminde de ifade ve istifade hasıl olabilsin.

Bu inceliğe vakıf olamayan bir takım kimseler ki, onların durumu diğerlerine nazaran daha iyidir, Allah Teâlâ'nın kelamını, ona delalet eden hâdis harfler ve kelimelerle işittiklerini zannederler. Bazıları da, mutlak olarak Allah Teâlâ'nın kelamını işittiklerini söylerler, Allah Teâlâ'nın şanına uygun olan ve olmayan diye bir ayrıma gitmezler.

İşte bu son grup ham cahillerdir, Allah Teâlâ hakkında caiz olan ile olmayanı ayırt edemeyen kimselerdir. Hak olan ise, Allah Teâlâ'nın fazlı ve ihsanı ile tahkik etmiş olduğum gibidir.

"İşitmesi görmesi, görmesi işitmesi" sözünden itibaren "Sonu başına, başı sonuna avdet eder" cümlesine kadar ki sözlerinin izahı ise şöyledir: Yani, işitmesi görmesi hükmüne, görmesi işitmesi hükmüne geçmiştir. Yani, bütün varlığı ile işitmiş, bütün varlığı ile görmüş, bütün varlığı ile bilmiştir. Yoksa, mesela bir bölümü ile işitmiş, diğer bir bölümü ile görmüş demek, değildir. Bu durumda işitme görmeden farklı olmamış olur. Sonra Sühreverdi kapalılığından ötürü , "Sonu başına, başı sonuna avdet eder" sözünü beyana devam etmiştir.

Özetle şöyle der: "Allah Teâlâ zerreye şöyle hitap etmişti: *"Ben sizin Rabb'iniz değil miyim?"*[22] O zerre de gayet açık bir şekilde arada bir vasıta olmaksızın bu nidayı işitmişti. Sonra bu zerreler sulplerde dönüp durmuş, rahimlerde halden hale intikal etmiş, nihayet bedenlerinde ortaya çıkmıştır. Sonra hikmetle kudretten perdelenmiş, halden hale geçerken karanlıkları üst üste binmiştir. Allah Teâlâ bir kuluna, onu halis bir sufi yapmak sureti ile güzel işitme murat ettiğinde tezkiye ve tehliye rütbelerinde onu yükseltir nihayet hikmet aleminin dar boğazından kudret fezasına çıkar, keskin basiretinin önündeki hikmet perdeleri kalkar da *"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"* hitabını işitmesi bularak ve görerek olur, onun tevhidi ve irfanı apaçık ve burhan olur".

Böyle olunca, kendisinin ve başkasının lisanı onun hakkında Musa'nın ağacı gibi olur ve Allah Teâlâ'nın kelamını, Musa'nın ağaçtan işittiği gibi işitir. Binaenaleyh "Sonu başına, başı sonuna avdet eder" sözü doğru olmuş olur. Şöyle ki, ilk olarak Allah Teâlâ'nın kelamını işittiği gibi son olarak da işitmiş olur. Bir takım sufilerin, *"Ben sizin Rabbiniz değil miyim?"* hitabını hatırlıyorum sözleri, bu izaha göre değerlendirilmelidir. Yani, şimdi dillerde işittiğim kelam o hitaptı, demek istiyorlar. Aşikardır ki, Allah Teâlâ'nın ilk hitabı gerçek hitaptır, zerrelerin Allah Teâlâ'nın o hitabını duymaları hakiki bir yolla olmuştur. Oysa şimdi lisanlardan işitilen ve alınan hitap ise, yukarıda izah ettiğimiz üzere, hayal ve vehim etme yollu Allah Teâlâ'nın hitabını işitmektir. Hiç bu ikisi birbirinin aynı olabilir mi? Bu sekrin ta kendisi, katışıksız Vahdet-i Vücut düşüncesidir. Bu aynen "Ben Hak'ım", "Sübhanî", "Cübbe-min içindeki Allah'tan başkası değildir" ifadeleri gibidir.

Daha da şaşılacak olanı Şeyh'in bundan sonraki şu sözüdür: "Sufi bu vasfı kazandığında onun vakti ebedi." Anlayabileceğin gibi, yukarıda da beyan edildiği üzere, sufi bu makamdaki ancak manevi sıfat tecellisini kazanmıştır. Bu telvîn makamıdır, başka bir şey de-

---

[22] A'râf, 172. Zerrelere hitabın iyi anlaşılması için ayetin tamamın verelim: *"Bir de Rabbin, Âdemoğullarından, bellerindeki zürriyetlerini alıp da onları kendi nefislerine şahit tutarak: Ben sizin Rabbiniz değil miyim?" dediği vakit, "Elbette Rabbimizsin, şahidiz" dediler. (Bunu) kıyamet günü "Bizim bundan haberimiz yoktu." demeyesiniz diye (yapmıştık)"*

ğildir. Nasıl oluyor da onun vakti ebedi, müşahedesi daimî olabiliyor! Vaktin ebediliği ve daimîliği ancak Zat Teâlâ Hazretlerine vuslatta ve Zat tecellisinde olur. Şuhûd ve müşahede de böyledir, erbabının beyan ettiği üzere, ancak Zat Teâlâ'ya vuslat ile olur. Sıfatlar mertebesinde elde edilebilene keşif denir. Müşahede ve onun devamı ancak Zat Teâlâ'ya vasıl olmuş temkîn ehline nasip olur. Sıfatlarla kayıtlı olan telvîn ehlinin bundan nasibi yoktur. Çünkü onlar kalb ehlidir, halden hale girme erbabıdır.

"Sübhansın sen (ya Rab!). Bizim, senin bize öğrettiğinden başka bir bilgimiz yoktur. Şüphesiz sen alîmsin, hakîmsin"[23]

KELİME ANLAMI

117. ≺ اَلْمَكْتُوبُ السَّابِعَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on yedinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)*

اِلَى مَوْلاَنَا عَبْدِ الْقَادِرِ الاَنْبَالِيِّ Mevlana Abdulkadir Enbali'ye. ≻

قَالَ الشَّيْخُ Şeyh Sühreverdi dedi ki: رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun *(Nerede dedi?)* فِي الْبَابِ الثَّانِي مِنْ كِتَابِهِ الْعَوَارِفِ Avarif isimli kitabının ikinci babında *(Ne hakkında?)* بَيَانِ الْحَدِيثِ الْمَرْفُوعِ Merfu (nispet edilen) hadisin beyanı hakkında *(Kime nispet edilen?)* اِلَى رَسُولِ اللهِ Allah Resulü'ne ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin مَا نَزَلَ مِنَ الْقُرْآنِ آيَةٌ Kuran'dan bir ayet inmemiştir ki, اِلَّا وَلَهَا ظَهْرٌ وَبَطْنٌ İlla onun bir zahiri ve bir de bâtınî manası vardır وَلِكُلِّ حَرْفٍ حَدٌّ Ve her harfin bir haddi وَلِكُلِّ حَدٍّ مَطْلَعٌ Ve her haddin bir matla'ı vardır (işte bu hadisin beyanı hakkında dedi ki) وَيُخَالِجُ سِرِّي İçimden öyle geçiyor ki, اَنْ يَكُونَ الْمَطْلَعُ لَيْسَ بِالْوُقُوفِ Matla' vakıf olmak değildir *(Ne ile?)* بِصَفَاءِ الْفَهْمِ Safi bir anlayışla *(Neye?)* عَلَى دَقِيقِ الْمَعْنَى İnce manalara وَغَامِضِ السِّرِّ Ve anlaşılması zor sırlara *(Neredeki?)* فِي الآيَةِ Ayetteki وَلَكِنَّ الْمَطْلَعَ Aslında matla' اَنْ يَطَّلِعَ عِنْدَ كُلِّ آيَةٍ Her ayette vakıf olmaktır *(Neye?)* عَلَى شُهُودِ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا Onu söyleyeni

[23] bakara, 32.

müşahede etmeye لِأَنَّهَا Zira her ayet مُسْتَوْدَعُ وَصْفٍ Bir vasfın haznesidir *(Neden?)* مِنْ
أَوْصَافِهِ Onun vasıflarından وَنَعْتٍ مِنْ نُعُوتِهِ Ve sıfatlarından bir sıfatın haznesidir
بِعِلَاوَةِ فَتَجَدَّدُ لَهُ Ve böylece onun için tekrarlanır *(Ne?)* اَلتَّجَلِّيَاتُ Tecelliler *(Nasıl?)*
اَلْآيَاتِ وَسَمَاعِهَا Ayetleri okumak ve dinlemekle وَتَصِيرُ مَرَايَا مُنْبِئَةً Ve o ayetler haber
veren birer ayna olur *(Neden haber veren?)* عَنْ عَظِيمِ الْجَلَالِ Celalinin azametinden...
(Ve bu konu devam etmektedir) *(Nereye kadar?)* إِلَى آخِرِ مَا قَالَ Dediklerinin sonuna
kadar *(Ne hakkında?)* فِي تَأْيِيدِ هٰذَا التَّوْجِيهِ وَشَرْحِهِ Bu görüşün desteklenmesi ve açık-
laması hakkında وَيَخْطُرُ بِبَالِي بِكَرَمِ اللهِ الْمُتَعَالِي Yüce Allah'ın keremiyle aklıma
gelmektedir ki, اَنَّ الظَّهْرَ نَظْمُ الْقُرْآنِ الْبَالِغِ إِلَى حَدِّ الْاِعْجَازِ Zahir, Kuran'ın i'caz haddine
varan nazmıdır وَالْبَطْنُ تَفْسِيرُهُ وَتَأْوِيلُهُ Bâtın ise, onun tefsir ve tevilidir *(Neye göre?)*
عَلَى اخْتِلَافِ صَفَاءِ الْفَهْمِ Safi anlayış farklılıklarına göre *(Neye tefsiri ve tevilidir?)* عَلَى دَقِيقِ
الْمَعَانِي وَغَامِضِ السِّرِّ İnce mana ve anlaşılması zor sırlara وَالْحَدُّ نِهَايَةُ مَرَاتِبِ الْكَلَامِ
Had ise kelam mertebelerinin sonudur وَهُوَ شُهُودُ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا O da ayeti söyleyeni
müşahede etmektir وَهُوَ Ve o müşahede de اَلتَّجَلِّي النَّعْتِيُّ Sıfat tecellisidir ki, اَلْمُنْبِئُ عَنْ
مَا هُوَ فَوْقَ ذٰلِكَ التَّجَلِّي النَّعْتِيِّ وَالْمَطْلَعُ Matla' ise عَظِيمِ الْجَلَالِ Celalinin azametini bildirir
Bu sıfat tecellisinin üstüdür وَهُوَ التَّجَلِّي الذَّاتِيُّ O da zati tecellidir ki, اَلْمُعَرَّى عَنِ النِّسَبِ
وَالْاِعْتِبَارَاتِ Tüm nispet ve itibarlardan beridir اَثْبَتَ (Hadiste Peygamber Efendimiz)
ispat etti *(Niçin?)* لِحَدِّ الْكَلَامِ وَنِهَايَتِهِ Kelamın haddi ve sınırı için *(Ne ispat etti?)* مَطْلَعًا Bir
matla' فَيَكُونُ الْمَطْلَعُ Bu durumda matla' olur *(Nerede?)* وَرَاءَ الْكَلَامِ وَوَرَاءَ نِهَايَتِهِ Kelam
ve onun sınırının ötesinde وَالْكَلَامُ صِفَتُهُ تَعَالَى Kelam Allah Teâlâ'nın sıfatıdır وَشُهُودُ
الْمُتَكَلِّمِ Ve mütekeilimi müşahede etmek *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ تِلْكَ الصِّفَةِ Bu sıfatın
aynasında وَنِهَايَةُ لِمَرَاتِبِ كَمَالِهَا تَجَلِّ لِتِلْكَ الصِّفَةِ Bu sıfatın tecellisidir

Ve onun kemal mertebelerinin sonudur وَالْاِطِّلاَعُ Vakıf olmak *(Neye?)* عَلَى وَرَاءِ تِلْكَ

اِلَى التَّجَلِّي Bu tecellinin ötesine يَكُونُ بِالتَّرَقِّي مِنْهُ Ondan yükselmekle olur *(Nereye?)*

التَّجَلِّي الذَّاتِيِّ Zati tecelliye لاَ مَحَالَةَ Hiç şüphesiz فَالْوُصُولُ اِلَى الذَّاتِ هَهُنَا Öyleyse orada

zata ulaşmak يَكُونُ Olur *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِ صِفَةِ الْكَلاَمِ Kelam sıfatının aracılığı وَبِتَوَسُّلِ

اَلدَّالِّ عَلَى Ve Kuran nazmını okuma vesilesiyle *(Öyle Kuran nazmı ki,)* تِلاَوَةِ النَّظْمِ الْقُرْآنِيِّ

خَطْوَةٌ Bu sıfata delalet eden تِلْكَ الصِّفَةِ فَلاَ بُدَّ مِنَ الْخَطْوَتَيْنِ Öyleyse iki adım gerekir

اَلَّذِي هُوَ الصِّفَةُ İlk adım delalet edici nazımdan اِلَى الْمَدْلُولِ Medluladır مِنَ النَّظْمِ الدَّالِّ

Ki o da sıfattır وَالْخَطْوَةُ الثَّانِيَةُ İkinci adım da مِنَ الصِّفَةِ اِلَى الْمَوْصُوفِ Sıfattan

mevsufadır قَالَ الْعَارِفُ قُدِّسَ سِرُّهُ Arif (k.s.) dedi ki: خَطْوَتَانِ وَقَدْ وَصَلْتُ İki adımla

ulaştım وَمَا ذَكَرَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh (k.s.) ise zikretmedi *(Neyi?)* اِلَّا الْخَطْوَةَ الْاُولَى İlk

adımdan başkasını وَاَتَمَّ بِهَا هٰذَا السَّيْرَ Ve onunla bu seyri tamamladı وَقَيَّدَ Ve kayıtladı

(Neyi?) فَائِدَةَ التِّلاَوَةِ Okumanın faydasını *(Ne ile?)* بِهَا İlk adımla لاَ غَيْرُ Başkasıyla değil

سُبْحَانَكَ Seni tenzih ederiz (Ya rab!) لاَ عِلْمَ لَنَا Bizim ilmimiz yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Senin

bize öğrettiğinden başka اِنَّكَ Şüphesiz sen اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ Sensin alîm ve hakîm

olan.

وَقَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ بَعْدَ ذٰلِكَ Şeyh (k.s.) bundan sonra dedi ki: اِنَّهُ قَدْ نُقِلَ Nakledildi

(Kimden?) عَنْ جَعْفَرَ الصَّادِقِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ Cafer-i Sadık Allah ondan razı olsun وَعَنْ

آبَائِهِ الْكِرَامِ أَيْضًا Ve de değerli ecdadından (nakledildi) ki, اَنَّهُ خَرَّ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ O baygın

halde düşmüş وَهُوَ فِي الصَّلاَةِ Hem de namazda iken فَسُئِلَ عَنْ ذٰلِكَ Bunun sebebi

sorulmuş فَقَالَ O da demiş ki: مَا زِلْتُ اُرَدِّدُ الْآيَةَ Durmadan ayeti tekrarlıyordum

حَتَّى سَمِعْتُهَا مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا فَالصُّوفِيُّ لَمَّا لاَحَ لَهُ Ta ki o ayeti söyleyenden duydum Sûfiye

parlayınca *(Ne?)* نُورُ نَاصِيَةِ التَّوْحِيدِ Tevhit zirvesinin nuru وَاَلْقَى سَمْعَهُ Ve kulak verince

وَقَلْبَهُ عِنْدَ سَمَاعِ الْوَعْدِ وَالْوَعِيدِ Vaat ve tehditleri işittiğinde *(Ne zaman?)*

Ve de kalbini verince *(Nasıl?)* بِالتَّخَلُّصِ Kurtularak *(Neden?)* عَمَّا سِوَى اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın dışındakilerden صَارَ Oluverir *(Nerede?)* بَيْنَ يَدَيِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın önünde *(Ne olur?)* حَاضِرًا شَهِيدًا Hazır ve şahit يَرَى Ve görür *(Neyi?)* لِسَانَهُ أَوْ لِسَانَ غَيْرِهِ Kendisinin ve başkalarının lisanını *(Nerede?)* فِي التِّلَاوَةِ Okuma esnasında *(Ne gibi görür?)* كَشَجَرَةِ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ Musa -aleyhisselam-ın ağacı gibi حَيْثُ أَسْمَعَهُ اللهُ Zira Allah Teâlâ ona işittirmişti *(Neden?)* مِنْهَا O ağaçtan *(Neyi?)* خِطَابَهُ إِيَّاهُ Ona olan hitabını *(Ne diye?)* بِـــأَنِّي أَنَا اللهُ Ben Allah'ım diye فَإِذَا كَانَ سَمَاعُهُ مِنَ اللهِ Onun işitmesi Allah'tan olunca وَاسْتِمَاعُهُ إِلَى اللهِ Kulak vermesi de Allah'a olunca صَارَ سَمْعُهُ بَصَرَهُ Kulağı gözü oldu وَبَصَرُهُ سَمْعَهُ Gözü de kulağı وَعِلْمُهُ عَمَلَهُ İlmi ameli وَعَمَلُهُ عِلْمَهُ Ameli de ilim oldu وَعَادَ آخِرُهُ أَوَّلَهُ Ve sonu başa döndü وَأَوَّلُهُ آخِرَهُ Başı da sona... (Ve bu konu devam etmektedir) *(Nereye kadar?)* إِلَى أَنْ قَالَ Deyinceye kadar *(Ne?)* فَإِذَا تَحَقَّقَ الصُّوفِيُّ Sûfi kazandığında *(Neyi?)* بِهٰذَا الْوَصْفِ Bu özelliği صَارَ وَقْتُهُ سَرْمَدًا Vakti ebedi olur وَشُهُودُهُ مُؤَبَّدًا Müşahedesi daimi وَسَمَاعُهُ مُتَوَالِيًا İşitmesi aralıksız مُتَجَدِّدًا Ve yenilenerek olur قَوْلُهُ Şeyh'in şu sözü فَالصُّوفِيُّ لَمَّا لَاحَ لَهُ Sûfiye parlayınca *(Ne?)* نُورُ نَاصِيَةِ التَّوْحِيدِ Tevhit zirvesinin nuru بَيَانٌ لِقَوْلِ الْإِمَامِ İmam Cafer-i Sadık'ın sözünü beyandır رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun وَشَرْحٌ لِسَمَاعِهِ Ve işitmesinin açıklamasıdır *(Kimden işitmesi?)* مِنَ الْمُتَكَلِّمِ Mütekellim olan Allah'tan *(Nasıl açıklamasıdır?)* بِأَنَّ الصُّوفِيَّ Şöyle ki, sûfi لَمَّا غَلَبَ عَلَيْهِ Ona galip gelince *(Ne?)* حَالُ التَّوْحِيدِ Tevhit hali وَزَالَ عَنْ نَظَرِهِ Ve gözünden silinince *(Ne?)* شُهُودُ الْغَيْرِ Başkasını müşahede etmek وَصَارَ Ve olunca *(Nerede?)* بَيْنَ يَدَيِ اللهِ Allah'ın önünde *(Ne olunca?)* حَاضِرًا شَهِيدًا Hazır ve şahit يَجِدُ Hisseder *(Ne zaman?)* كُلَّمَا سَمِعَ كَلَامًا Her söz işittiğinde *(Kimden?)* مِنْ نَفْسِهِ أَوْ مِنْ غَيْرِهِ Kendisinden veya başkasından

وَيَرَى Ve görür (Ne hisseder?) اَنَّهُ سَمِعَهُ مِنَ اللهِ سُبْحَانَهُ O sözü Allah Teâlâ'dan işittiğini
كَشَجَرَةِ مُوسَى عَلَيْهِ (Neyi?) لِسَانَهُ وَلِسَانَ غَيْرِهِ Kendisinin ve başkasının lisanını (Ne gibi?)
السَّلَامُ Musa -aleyhisselam-ın ağacı gibi فَالْاِمَامُ Sonuç olarak İmam Cafer-i Sadık
كُلَّمَا كَرَّرَ الْآيَةَ Ayeti her tekrar ettiğinde سَمِعَهَا Onu işitti (Kimden?)
مِنْ نَفْسِهِ وَمِنْ لِسَانِهِ Kendisinden ve lisanından اِلَى اَنْ لَاحَ لَهُ Ta ki ona görününceye kadar (Ne zaman?) فِي
اَثْنَاءِ التَّكْرَارِ Tekrar esnasında (Ne?) حَالُ التَّوْحِيدِ Tevhit hali فَسَمِعَهَا O da ayeti işitti
(Kimden?) مِنَ الْمُتَكَلِّمِ بِهَا Onu söyleyen Allah'tan وَاِنْ كَانَ صَدَرَ Her ne kadar sadır
olsa da (Kimden?) مِنْهُ وَمِنْ لِسَانِهِ Kendisinden ve lisanından فَاِنَّهُ وَجَدَ لِسَانَهُ حِينَئِذٍ Zira
o, o an lisanını buldu (Ne gibi?) كَالشَّجَرَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Musa -aleyhisselam-ın ağacı gibi
كَالْكَلَامِ الظَّاهِرِ مِنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ فَالْكَلَامُ الظَّاهِرُ مِنَ اللِّسَانِ O
ağaçtan çıkan söz gibidir (Hangi konuda?) فِي اَنَّهُ كَلَامُ اللهِ سُبْحَانَهُ Onun Allah Teâlâ'nın
kelamı olması konusunda اَقُولُ Derim ki: وَبِاللهِ سُبْحَانَهُ Ve Allah Teâlâ iledir (Ne?)
اِنَّ الْمَسْمُوعَ مِنَ الشَّجَرَةِ الْمُوسَوِيَّةِ الْعِصْمَةُ وَالتَّوْفِيقُ Musa -
aleyhisselam-ın ağacından duyulan كَانَ كَلَامَ اللهِ سُبْحَانَهُ لَا مَحَالَةَ Hiç kuşkusuz Allah
Teâlâ'nın kelamıydı حَتَّى لَوْ اَنْكَرَهُ اَحَدٌ Hatta onu birisi inkar etse كَانَ كَافِرًا Kafir olur
وَالْمَسْمُوعُ مِنَ الْاَلْسِنَةِ Dillerden işitilen ise لَيْسَ فِي الْحَقِيقَةِ كَلَامَ اللهِ Gerçekte Allah'ın
kelamı değildir وَاِنْ تَخَيَّلَ الصُّوفِيُّ Her ne kadar sûfi hayal etse de (Nerede?) فِي غَلَبَةِ
التَّوْحِيدِ Tevhit galip geldiğinde (Neyi hayal etse de?) اَنَّهُ كَلَامُ اللهِ Onun Allah'ın kelamı
olduğunu حَتَّى لَوْ اَنْكَرَهُ اَحَدٌ Hatta onu birisi inkar etse لَا يَكُونُ كَافِرًا Kafir olmaz بَلْ
يَكُونُ مُحِقًّا صَادِقًا Aksine haklı ve doğru olur لِاَنَّهُ حَصَلَ Zira o kelam hasıl olmuştur
مِنْ حَرَكَةِ اللِّسَانِ (Neden?) وَاعْتِمَادِ الْمَخَارِجِ Dilin hareketinden Ve mahreçlere bağlı
olarak وَلَا كَذٰلِكَ فِي الشَّجَرَةِ Ağaç da ise böyle değildir فَاَيْنَ اَحَدُ الْكَلَامَيْنِ مِنَ الْآخَرِ

Bu iki kelamdan biri diğerinin neresindedir فَإِنَّ الْاَوَّلَ تَحْقِيقِيٌّ Zira birincisi hakiki وَالْآخَرَ تَخْيِيلِيٌّ Diğeri ise hayalidir وَالْعَجَبُ Hayret ki, مِنَ الشَّيْخِ الْاَجَلِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Bu büyük şeyh (k.s.) اَنَّهُ بَالَغَ هَهُنَا فِي التَّوْحِيدِ Orada tevhit hususunda aşırı gitmiş حَتَّى جَعَلَ التَّخْيِيلِيَّ تَحْقِيقِيًّا Hatta hayali olanı hakiki kılmıştır وَجَعَلَ Ve eylemiştir *(Neyi?)* الْكَلَامَ الصَّادِرَ مِنَ الْعَبْدِ Kuldan çıkan kelamı *(Ne zaman?)* فِي غَلَبَةِ الْحَالِ Halin galip geldiği esnada *(Ne eylemiştir?)* صَادِرًا مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'dan çıkan kelam eylemiştir وَقَدْ اَنْكَرَ Oysaki inkar etmiştir *(Nerede?)* فِي مَوْضِعٍ آخَرَ مِنْ كِتَابِهِ Kitabının başka bir yerinde *(Neyi?)* اَلْاَقْوَالَ الصَّادِرَةَ Çıkan sözleri *(Ne hakkında?)* فِي التَّوْحِيدِ Tevhit hakkında *(Kimden çıkan?)* مِنْ اَرْبَابِهِ Tevhit erbabından *(Ne zaman çıkan?)* فِي غَلَبَةِ الْحَالِ Halin galip geldiği esnada وَحَمَلَهَا Ve onları yormuştur *(Neye?)* عَلَى الْحِكَايَةِ مِنَ اللّٰهِ Allah Teâlâ'dan hikayeye *(Niçin?)* فِرَارًا Kaçmak için *(Neden?)* مِنْ شَائِبَةِ تَوْحِيدٍ Tevhitte hulul ve ittihat şaibesinden وَمَا فَرَّ هُنَا Oysaki burada kaçmadı *(Neden?)* مِنْ شَوْبِ الْحُلُولِ Hulul şaibesinden بَلْ حَكَمَ Hatta hükmetti *(Neye?)* بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ İttihat ve ayniyete وَالْحَقُّ فِي هٰذَا الْمَقَامِ Halbuki bu konuda doğru olan فِي غَلَبَةِ الْحَالِ اَنَّ الْحُكْمَ بِالْاِتِّحَادِ وَالْعَيْنِيَّةِ İttihat ve ayniyete hükmetmek *(Ne zaman?)* Halin galip geldiği esnada تَخْيِيلِيٌّ لَا تَحْقِيقِيٌّ Hayali olup hakiki değildir سَوَاءٌ كَانَ الْاِتِّحَادُ İttihat ister zatta olsun اَوْ فِي الصِّفَاتِ İster sıfatlarda اَوْ فِي الْاَفْعَالِ Ve ister fiillerde فَسُبْحَانَ مَنْ O Allah'ı tenzih ederim ki لَا يَتَغَيَّرُ Değişiklik olmaz *(Nerede?)* بِذَاتِهِ Zatı, sıfatları ve fiillerinde *(Ne sebebiyle?)* بِحُدُوثِ الْاَكْوَانِ وَلَا بِصِفَاتِهِ وَلَا فِي اَسْمَائِهِ Olayların meydana gelmesiyle وَلَا يَتَّحِدُ مَعَهُ اَحَدٌ Hiç kimse onunla birleşemez وَلَا يَتَّحِدُ صِفَاتُ اَحَدٍ Ve hiç kimsenin sıfatları birleşemez *(Ne ile?)* مَعَ صِفَاتِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın sıfatlarıyla وَلَا اَفْعَالُ اَحَدٍ Ve hiç kimsenin fiilleri de birleşemez *(Ne ile?)*

هُوَ هُوَ O odur فَهُوَ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'nın fiilleriyle مَعَ اَفْعَالِهِ سُبْحَانَهُ
وَالْمُمْكِنُ Mümkin ise مُمْكِنٌ حَادِثٌ Mümkin ve hâdis/ sonradandır *(Ne hususunda?)* فِي
الذَّاتِ وَفِي الصِّفَاتِ وَالْاَفْعَالِ Zatı, sıfatları ve fiilleri hususunda اَلْحُكْمُ بِالْاِتِّحَادِ İttihada
hükmetmek *(Nerede?)* بَيْنَ الْقَدِيمِ وَالْحَادِثِ Kadim ile hâdis arasında مِنْ تَلْوِينَاتِ الْعِشْقِ
Aşkın telvinatından وَغَلَبَاتِ الْمَحَبَّةِ وَالسُّكْرِ Ve muhabbet ve sekrin galip gelmesin-
dendir فَلَا يُؤَاخَذُ عَلَيْهِمْ Onlar yargılanamazlar *(Ne ile?)* بِشَائِبَةِ الْحُلُولِ Hulul şaibesi
وَمَظِنَّةِ الْاِتِّحَادِ Ve ittihat zannıyla اَلْمُسْتَلْزِمَةِ لِلْكُفْرِ وَالْاِلْحَادِ Ki bunlar küfrü ve dinden
çıkmayı gerektirirler فَاِنَّهَا غَيْرُ مُرَادَةٍ لَهُمْ Zira bunlar onların maksadı değildir حَاشَا لِلّٰهِ
سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'ya sığınırız *(Neden?)* اَنْ يَكُونَ مُرَادُهُمْ Onların maksadının
olmasından *(Ne?)* مَا هُوَ غَيْرُ لَائِقٍ Layık olmayan bir şey *(Neye?)* بِجَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Allah
Teâlâ'nın mukaddes zatına فَاِنَّهُمْ اَوْلِيَاءُ اللّٰهِ Zira onlar Allah'ın veli kulları وَاَحِبَّاؤُهُ
سُبْحَانَهُ Ve sevgilisidirler اَلْمَحْفُوظُونَ Ve de muhafaza altındadırlar *(Neden?)* مِنْ تَجْوِيزِ
وَالَّذِينَ تَشَبَّهُوا Allah adına caiz olmayan bir şeye cevaz vermekten مَا لَا يَجُوزُ عَلَى اللّٰهِ
بِهِمْ Onlara benzemeye çalışanlar *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ حَالٍ Hiçbir hal olmadan وَبِدُونِ
صِدْقِ الْمَقَالِ Ve doğru sözlülük bulunmadan وَتَكَلَّمُوا بِكَلِمَاتِهِمْ Ve onların sözlerini
söyleyenler وَفَهِمُوا مِنْهَا غَيْرَ مُرَادَاتِهِمْ Ve o sözlerden kastetmedikleri şeyi anlayıp
حَتَّى اَثْبَتُوا الْحُلُولَ وَالْاِتِّحَادَ فَوَقَعُوا فِي الْاِلْحَادِ وَالزَّنْدَقَةِ Sapıklık ve zındıklığa düşenler
وَحَكَمُوا Hatta hulul ve ittihadı ispat edenler *(Kiminle?)* مَعَ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ ile
فَهُمُ الزَّنَادِقَةُ بِصَيْرُورَةِ الْمُمْكِنِ وَاجِبًا Ve de mümkinin vacibe döndüğüne hükmedenler
قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ الْخَارِجَةُ مِنَ الْمَبْحَثِ Asıl onlar konumuzun dışındaki zındıklardır Allah
اَنَّى يُؤْفَكُونَ Nereden saptırılıyorlar? وَلَا يَخْفَى Gizli değildir ki, اَنَّ مَا
فِي بَيَانِ قَوْلِ الْاِمَامِ ذَكَرَهُ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh'in (k.s.) zikrettiği *(Nerede?)*

İmam'ın sözünün açıklamasında رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun وَإِنْ صَدَقَ Her ne kadar doğru olsa da *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ قَوْمٍ مِنْ أَهْلِ التَّلْوِينِ Telvin ehlinden bir grup hakkında الَّذِينَ اسْتَوْلَى عَلَيْهِمُ السُّكْرُ Ki onları sekr sarmış وَغَلَبَ عَلَيْهِمُ التَّوْحِيدُ Ve üzerlerine tevhit galip gelmiştir لَكِنِّي لِحُسْنِ ظَنِّي Ancak ben hüsnü zannımdan ötürü *(Neye?)* بِشَأْنِ الإِمَامِ İmam'ın şanına لاَ أُجَوِّزُ صِدْقَهُ Bu sözün doğruluğuna imkan veremiyorum *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِ İmam'ın hakkında رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun لِأَنَّهُ عِنْدِي Zira o bana göre مِنْ أَكَابِرِ أَرْبَابِ التَّمْكِينِ وَالصَّحْوِ Temkin ve sahv ehlinin büyüklerindendir لاَ يَلْتَبِسُ عِنْدَهُ Onun nezdinde karışmaz *(Ne?)* اَلْمُتَخَيَّلُ بِالْمُتَحَقَّقِ Hayali olan gerçek olanla وَالسَّمَاعُ مِنَ الْغَيْرِ Ve başkasından işitmek بِالسَّمَاعِ مِنَ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hak Teâlâ'dan işitmekle فَلْيَطْلُبْ لِكَلاَمِهِ Öyleyse sözüne aransın *(Ne?)* مَحْمِلٌ حَسَنٌ مُنَاسِبٌ لِحَالِهِ Haline uygun güzel bir yorum غَيْرَ هٰذَا الْوَجْهِ Bu anlamdan başka وَهُوَ O da şudur ki: أَنَّهُ يُمْكِنُ أَنْ يَسْمَعَ الْعَبْدُ Kulun işitmesi mümkün olabilir *(Neyi?)* كَلاَمَ الرَّبِّ الْعَالِي Yüce rabbin kelamını *(Nasıl?)* بِلاَ كَيْفٍ Keyfiyetsiz bir halde كَمَا سَمِعَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلاَمُ Tıpkı Musa -aleyhisselam-ın işittiği gibi *(Nerede?)* فِي الطُّورِ Tur dağında.

(فَإِنْ قُلْتَ) Şayet dersen ki: مَا مَعْنَى سَمَاعِ الْكَلاَمِ Kelam işitmenin anlamı ne? *(Kimden?)* مِنَ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan وَلاَ يُسْمَعُ إِلاَّ مَا هُوَ حَرْفٌ وَصَوْتٌ Oysaki harf ve sesten başkası işitilmez (dersen) (قُلْتُ) Derim ki: مَمْنُوعٌ Bu iddia reddedilmiştir أَلاَ يُرَى Görülmez mi ki, أَنَّ اللهَ تَعَالَى Allah Teâlâ يَسْمَعُ كَلاَمَهُ Kelamını işitmektedir *(Nasıl?)* بِلاَ حَرْفٍ وَصَوْتٍ Harfsiz ve sessiz فَجَازَ Öyleyse caizdir *(Ne?)* أَنْ يَكُونَ الْعَبْدُ Kulun olması *(Ne zaman?)* إِذَا صَارَ مُتَخَلِّقًا بِأَخْلاَقِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın ahlakıyla ahlaklandığında *(Ne olması caizdir?)* يَسْمَعُ Onun kelamını işitir olması *(Nasıl?)*

بِلاَ حَرْفٍ وَصَوْتٍ Harfsiz ve sessiz وَالْاِسْتِحَالَةُ (Buradaki) imkansızlık بِبَدِيهَةِ الْوَهْمِ Vehmin bedihisi, kesin bilgisiyledir اَلنَّاشِئَةِ Ki bu kaynaklanmaktadır *(Neden?)* مِنْ قِيَاسِ الْغَائِبِ Görünmeyeni kıyas etmekten *(Neye?)* عَلَى الشَّاهِدِ Görünene *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ الْفَارِقِ Fark bulunmasına rağmen كَيْفَ يُقَاسُ Nasıl kıyas edilebilir ki? وَالشَّاهِدُ Oysaki görünen فِى مَضِيقِ الزَّمَانِ Zaman çıkmazındadır اَلْمُقْتَضِى Ki bu gerektirir *(Neyi?)* لِلتَّرَتُّبِ وَالتَّقَدُّمِ وَالتَّأَخُّرِ Sıralama, öncelik ve sonralığı وَالْغَائِبُ Görünmeyen ise لاَ يَجْرِى عَلَيْهِ Onun üzerinden geçmez *(Ne?)* زَمَانٌ وَلاَ تَقَدُّمٌ وَلاَ تَأَخُّرٌ Ne zaman ne öncelik ne sonralık وَلاَ تَرَتُّبٌ Ve ne de sıralama فَجَازَ Bu durumda caizdir *(Nerede?)* فِى الْغَائِبِ Görünmeyende *(Ne?)* ثُبُوتُ اَشْيَاءَ Bir takım şeylerin sabit olması ki, لاَ يَجُوزُ فِى الشَّاهِدِ Görünende caiz değildir فَلْيُفْهَمْ Artık anlaşılsın! وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَعْلَمُ بِالصَّوَابِ Doğruyu en iyi bilendir.

(وَالتَّحْقِيقُ) (Bu meselenin) tahkiki şöyledir: اِنْ كَانَ بِحَاسَّةِ السَّمْعِ İşitme اَنَّ السَّمَاعَ İşitme duyusu ileyse اَنْ يَكُونَ الْمَسْمُوعُ حَرْفًا فَلاَ بُدَّ Bu durumda kaçınılmazdır *(Ne?)* وَاَمَّا اِذَا كَانَ السَّمَاعُ Ama işitme olduğunda اَوْ صَوْتًا İşitilenin harf veya ses olması *(Ne ile?)* غَيْرَ مَخْصُوصٍ بِالْحَاسَّةِ بِكُلِّ جُزْءٍ مِنْ اَجْزَاءِ السَّامِعِ İşitenin her bir azasıyla *(Nasıl?)* فَجَازَ İşitme duyusuna mahsus olmadan O zaman da caizdir *(Ne?)* اَنْ يَحْصُلَ İşitmenin hasıl olması *(Nasıl?)* مِنَ الْمَسْمُوعِ بِلاَ حَرْفٍ وَصَوْتٍ Harf ve ses olmadan *(Neden?)* İşitilen şeyden فَاِنَّا نَسْمَعُ Zira biz işitiyoruz *(Ne ile?)* بِكُلِّيَّتِنَا Tüm benliğimiz وَبِكُلِّ جُزْءٍ Ve her bir azamızla *(Ne işittiyoruz?)* مِنْ اَجْزَائِنَا كَلاَمًا لَيْسَ مِنْ جِنْسِ الْحُرُوفِ Harf cinsinden olmayan kelam وَاِنْ كَانَ يَتَخَيَّلُ فِى الْخَيَالِ Her ne kadar hayalde şekillense de *(Ne ile?)* بِالْحُرُوفِ وَالْاَصْوَاتِ الْخَيَالِيَّةِ Hayali harf ve seslerle فَعُلِمَ Sonuç olarak anlaşıldı ki, اَنَّ الْكَلاَمَ الْمَأْخُوذَ الْمَسْمُوعَ بِكُلِّيَّتِنَا Tüm benliğimizle işitilen ve algılanan

وَتَلَبَّسَ ثَانِيًا Önceleri harf ve sesten soyut idi كَانَ اَوَّلاً مُجَرَّدًا عَنِ الْحَرْفِ وَالصَّوْتِ kelam İkinci olarak hayalde büründü *(Neye?)* بِالْحَرْفِ وَالصَّوْتِ الْخَيَالِيِّ Hayali harf ve sese *(Niçin?)* لِيَقْرُبَ مِنَ الْفَهْمِ وَالاِفْهَامِ Anlayıp anlatmaya yakın olsun diye عَلَى اَنَّا Kaldı ki biz söylüyoruz *(Ne?)* مَا هُوَ اَعْجَبُ مِنْهُ Bundan daha acayip bir şey وَهُوَ نَقُولُ O da şudur ki, اَنَّ اللهَ تَعَالَى يَسْمَعُ Allah Teâlâ işitir *(Neyi?)* كَلاَمَنَا الْمُرَكَّبَ Oluşan kelamımızı *(Neden oluşan?)* مِنَ الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ Harf ve kelimelerden *(Öyle harf ve kelimeler ki,)* اَلْمُتَرَتِّبَةِ الْمُتَقَدِّمَةِ الْمُتَأَخِّرَةِ Sıralı, önceli ve sonralı لَكِنَّ سَمَاعَهُ تَعَالَى Ancak Allah Teâlâ'nın işitmesi اِنَّمَا يَكُونُ بِلاَ تَوَسُّطِ حَرْفٍ وَكَلِمَةٍ Harf ve kelimelerin aracılığı olmadan olur وَبِلاَ تَرَتُّبٍ وَتَقَدُّمٍ وَتَأَخُّرٍ Ve de sıralama, öncelik ve sonralık olmadan لِاَنَّ الْكَلاَمَ الْمُرَكَّبَ الْمَتَرَتِّبَ الْمُتَقَدِّمَ الْمُتَأَخِّرَ Zira bitişik, sıralı, öncesi ve sonrası olan kelam يَقْتَضِى زَمَانًا Zamanı gerektirir وَلاَ يَجْرِى عَلَيْهِ سُبْحَانَهُ زَمَانٌ Halbuki Allah Subhânehu'nun üzerinden zaman geçmez وَهُوَ تَعَالَى خَلَقَ الزَّمَانَ Allah Teâlâ zamanı yaratmıştır فَلَمَّا جَازَ سَمَاعُ الْكَلاَمِ Kelamı işitmek caiz olunca *(Hangi kelam?)* اَلْمُرَكَّبِ مِنَ بِلاَ تَوَسُّطِ حَرْفٍ وَكَلِمَةٍ *(Nasıl işitmek?)* الْحُرُوفِ وَالْكَلِمَاتِ Harf ve kelimelerden oluşan Harf ve kelimenin aracılığı olmadan (işitmek caiz olunca) فَاَوْلَى اَنْ يَجُوزَ Caiz olması daha evladır *(Neyin caiz olması?)* سَمَاعُ كَلاَمٍ لَيْسَ مِنْ جِنْسِ الْحُرُوفِ وَالاَصْوَاتِ Harf ve ses cinsinden olmayan kelamı işitmenin فَافْهَمْ Anla! وَلاَ تَكُنْ Ve de olma *(Kimden?)* مِنَ الْقَاصِرِينَ Acizlerden وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah وَلاَ مِنَ الْعُقَلاَءِ الْجَاهِلِينَ Ve de ukala cahillerden Subhânehu اَلْمُلْهِمُ لِلصَّوَابِ Doğruyu ilham edendir وَالَّذِى اَلْهَمَنِى بِهِ ثَانِيًا Bana ikinci defada ilham edilen *(Ne zaman?)* بَعْدَ تَسْوِيدِ هٰذَا الْمَسْطُورِ Bu satırları yazdıktan sonra *(Ne hakkında?)* فِى تَحْقِيقِ هٰذَا الْكَلاَمِ Bu konunun tahkiki hakkında (ikinci defa ilham edilen şudur ki:) اَنَّ فَهْمَ الْعَبْدِ Kulun anlaması *(Hangi kul?)* اَلْمُسْتَعِدِّ لِخِطَابِهِ تَعَالَى

Allah Teâlâ'nın hitabına kabiliyetli وَاَخْذُهُ مِنْهُ سُبْحَانَهُ Ve Allah Subhânehu'dan alması بِلاَ تَوَسُّطِ صَوْتٍ İlk önce ruhi bir algılamayla olur *(Nasıl?)* اِنَّمَا يَكُونُ اَوَّلاً بِتَلَقِّ رُوحَانِيٍّ Ses ve nida aracılığı olmadan ثُمَّ يَتَمَثَّلُ Sonra şekillenir *(Ne?)* هٰذَا الْمَعْنَى الْمُتَلَقَّى وَنِدَاءٍ Bu algılanan mana *(Nerede?)* فِى سُلْطَانِ الْخَيَالِ Hayal gücünde اَلَّذِى فِيهِ ارْتَسَمَ Ki orada resmedilmiştir *(Ne?)* صُوَرُ الاَشْيَاءِ كُلِّهَا Bütün her şeyin suretleri *(Ne ile şekillenir?)* بِصُورَةِ حَرْفٍ وَصَوْتٍ Harf ve ses suretiyle *(Niçin?)* لِاَنَّ الْاِفَادَةَ وَالْاِسْتِفَادَةَ Zira anlatıp anlayabilmek *(Nerede?)* فِى عَالَمِ الشَّهَادَةِ Şahadet aleminde لاَ تَكُونُ Olmaz اِلَّا بِتَوَسُّطِ الْاَلْفَاظِ وَالْحُرُوفِ Ancak harf ve lafızların aracılığıyla olur وَيَجُوزُ Ve caizdir *(Ne?)* اَنْ سَمَاعُ بِلاَ كَيْفٍ أَيْضًا Bu algılamaya denilmesi *(Ne denilmesi?)* يُطْلَقَ عَلَى هٰذَا التَّلَقِّى Keyfiyetsiz işitme de لِاَنَّ الْكَلاَمَ بِلاَ كَيْفٍ Zira kelam keyfiyetsizdir فَلاَ بُدَّ Bu durumda kaçınılmazdır *(Ne?)* اِذْ لاَ اَنْ يَكُونَ سَمَاعُهُ أَيْضًا بِلاَ كَيْفٍ İşitmesinin de keyfiyetsiz olması اِلَى مَا لاَ كَيْفَ فِيهِ Keyfiyeti olmayana سَبِيلَ لِكَيْفٍ Çünkü keyfiyetin yolu yoktur *(Neye?)* فَصَحَّ Böylece sahih olmuştur *(Ne?)* اَنْ يَجُوزَ Caiz olması *(Neyin?)* اَنْ يُسْمَعَ كَلاَمُهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kelamının işitilmesinin *(Öyle kelamı ki,)* اَلْمُجَرَّدُ مِنَ الْحَرْفِ وَالصَّوْتِ Harf ve sesten soyut olan *(Nasıl işitmesi?)* ثُمَّ بَعْدَ ذٰلِكَ بِلاَ كَيْفٍ Keyfiyet olarak Bundan sonrada يَتَمَثَّلُ ذٰلِكَ الْكَلاَمُ Bu kelam şekillenir *(Nerede?)* فِى الْخَيَالِ Hayalde *(Ne ile?)* لِيَحْصُلَ الْاِفَادَةُ وَالْاِسْتِفَادَةُ بِصُورَةِ حَرْفٍ وَكَلِمَةٍ Harf ve kelime suretiyle *(Niçin?)* Anlatıp anlayabilmek mümkün olsun diye *(Nerede?)* فِى عَالَمِ الْاَجْسَامِ أَيْضًا Cisimler aleminde de وَمَنْ لَمْ يَطَّلِعْ عَلَى هٰذِهِ الدَّقِيقَةِ Bu inceliğe vakıf olamayanlar يَزْعُمُ بَعْضُ Onlardan bir kısmı zanneder مِنْهُمْ وَهُمْ اَحْسَنُ حَالاً Ki onlar hali en iyi olanlardır *(Ne zanneder?)* اَنَّهُمْ يَسْمَعُونَ كَلاَمَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kelamını işittiklerini لٰكِنْ بِتَوَسُّطِ حُرُوفٍ وَكَلِمَاتٍ Ancak harf ve kelimelerin aracılığıyla *(Öyle harf ve kelimeler ki,)*

وَبَعْضُهُمْ اَطْلَقُوا Ve حَادِثَةٍ دَالَّةٍ عَلَيْهِ Sonradan olup Allah'ın kelamına delalet eden
Ve onlardan bir kısmı da kullandılar *(Neyi?)* اَلْقَوْلَ بِاَنَّهُمْ يَسْمَعُونَ كَلَامَهُ تَعَالَى Allah
Teâlâ'nın kelamını işittiklerini sözünü وَلَمْ يُفَرِّقُوا Ve ayıramadılar *(Neyi?)* بَيْنَ مَا يَلِيقُ
وَهُمُ Allah Teâlâ'nın şanına yakışanla وَمَا لَا يَلِيقُ Yakışmayanın arasını
الْجُهَّالُ الْبَطَّالُونَ Ve işte onlar cahil ve sözü geçersiz olanlardır لَمْ يُفَرِّقُوا Ayıramadılar
(Neden ayıramadılar?) عَمَّا لَا Allah Teâlâ'ya mümkün olanı *(Neyi?)* مَا يَجُوزُ عَلَى اللهِ تَعَالَى
Mümkün olmayandan وَالْحَقُّ مَا حَقَّقْتُ Doğrusu benim açıkladığımdır *(Ne ile?)* يَجُوزُ
Allah Subhânehu'nun fazlı بِفَضْلِ اللهِ سُبْحَانَهُ Ve ihsanıyla وَاِحْسَانِهِ تَعَالَى Şeyh'in
şu sözü: صَارَ سَمْعُهُ بَصَرَهُ Kulağı gözü oldu وَبَصَرُهُ سَمْعَهُ Gözü de kulağı اِلَى اَنْ قَالَ Ta
diyene kadar وَعَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ Ve sonu başına döndü وَاَوَّلُهُ آخِرَهُ Ve başı da sonuna
(sözü) اَىْ اَخَذَ سَمْعُهُ Yani kulağı aldı *(Neyi?)* حُكْمَ بَصَرِهِ Gözünün hükmünü وَبَصَرُهُ
حُكْمَ سَمْعِهِ Ve gözü de kulağının hükmünü اَىْ سَمِعَ بِكُلِّيَّتِهِ Yani tüm benliğiyle işitti
لَا اَنَّهُ سَمِعَ بِبَعْضِهِ Tüm benliğiyle gördü وَعَلِمَ بِكُلِّيَّتِهِ Ve tüm benliğiyle bildi
Yoksa bir kısmıyla işitmiş وَبَصُرَ بِبَعْضِهِ اْلآخَرِ مَثَلاً Ve örneğin diğer bir kısmıyla gör-
müş değildir فَحِينَئِذٍ İşte o zaman لَا يَكُونُ السَّمْعُ غَيْرَ الْبَصَرِ İşitmek görmekten farklı
olmaz وَعَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ وَاَوَّلُهُ آخِرَهُ Sonra da şu sözünü açıkladı ثُمَّ بَيَّنَ قَوْلَهُ Başı
sonuna sonu da başına döndü *(Niçin açıkladı?)* لِخَفَائِهِ Kapalı olduğu için وَحَاصِلُهُ
Özetle şöyledir; اَنَّ اللهَ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu خَاطَبَ الذَّرَّاتِ Zerrelere hitap etti *(Ne
ile?)* بِقَوْلِهِ Şu sözüyle اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ Ben sizin rabbiniz değil miyim? فَسَمِعَتِ النِّدَاءَ
Zerreler bu nidayı işitti *(Nasıl?)* بِلَا وَاسِطَةٍ Hiçbir aracı olmadan عَلَى غَايَةِ الصَّفَا Son
derece net bir şekilde ثُمَّ لَمْ تَزَلِ الذَّرَّاتُ تَتَقَلَّبُ Sonra bu zerreler sürekli dolandılar
(Nerede?) فِى اْلَاصْلَابِ Babaların sulbünde وَتَنْتَقِلُ Ve intikal ededurdular *(Nerede?)*

فِى ٱلْاَرْحَامِ Anaların rahminde حَتّٰى بَرَزَتْ اِلَى اَجْسَادِهَا Ve sonunda bedenlerinde vücuda geldiler فَاحْتَجَبَتْ Böylece perdelendiler *(Ne gereği?)* بِالْحِكْمَةِ Hikmet gereği *(Neden perdelendiler?)* عَنِ الْقُدْرَةِ Allah'ın kudretinden وَتَرَاكَمَ ظُلُمَاتُهَا Ve karanlıkları kat kat oldu *(Nasıl?)* بِالتَّقَلُّبِ فِى ٱلْاَطْوَارِ Halden hale girmek suretiyle فَاِذَا اَرَادَ اللّٰهُ بِالْعَبْدِ İşte Allah kulu için isteğinde *(Neyi?)* حُسْنَ الْاِسْتِمَاعِ Güzelce kulak vermesini *(Nasıl?)* بِاَنْ يُصَيِّرَهُ صُوفِيًّا صَافِيًا Onu temiz bir sûfi yapmak suretiyle لَا يَزَالُ يُرَقِّيهِ Onu durmadan yükseltir *(Nerede?)* فِى رُتَبِ التَّزْكِيَةِ وَالتَّحْلِيَةِ Tezkiye (nefsi ıslah etme) ve tahliye (güzel ahlakla bezeme) rütbelerinde حَتّٰى يَخْلُصَ اِلَى فَضَاءِ الْقُدْرَةِ Sonunda kudret fezasına çıkar وَيَزَالُ عَنْ بَصِيرَتِهِ النَّافِذَةِ حِجَابُ الْحِكْمَةِ Ve keskin basiretinden kalkar *(Ne?)* Hikmet perdesi فَيَصِيرُ سَمَاعُهُ Ve böylece işitmesi olur *(Neyi?)* بِاَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ Ben sizin rabbiniz değil miyim? (nidasını) *(Ne olur?)* كَشْفًا وَعِيَانًا Bularak ve görerek olur حَيْثُ اَخَذَ تِبْيَانًا وَبُرْهَانًا وَتَوْحِيدُهُ وَعِرْفَانُهُ Tevhidi ve irfanı da Apaçık ve burhan olur Aldığı için *(Ne?)* لِسَانُهُ وَلِسَانُ غَيْرِهِ Kendisinin ve diğerlerinin lisanı *(Ne hakkında?)* فِى حَقِّهِ Kendisi hakkında *(Neyi almıştır?)* حُكْمَ شَجَرَةِ مُوسَى Musa -aleyhisselam-ın ağacının hükmünü يَسْمَعُ مِنْهُ كَلَامَهُ تَعَالَى Ondan Allah Teâlâ'nın kelamını işitir كَمَا سَمِعَ مُوسَى Tıpkı Musa -aleyhisselam-ın işittiği gibi *(Neden?)* مِنْ تِلْكَ الشَّجَرَةِ O ağaçtan وَاَوَّلُهُ اَنَّهُ عَادَ آخِرُهُ اَوَّلَهُ Sonunun başa döndüğü فَصَحَّ Böylece doğru olmuştur *(Ne?)* وَآخِرُهُ Başının da sona حَيْثُ سَمِعَ Zira işitmiştir *(Neyi?)* كَلَامَهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın kelamını *(Ne zaman?)* آخِرًا Sonunda *(Ne gibi?)* كَمَا سَمِعَ اَوَّلًا Tıpkı başında işittiği gibi وَعَلٰى هٰذَا حُمِلَ İşte buna yorulmuştur *(Ne?)* قَوْلُ الْبَعْضِ Bazılarının sözü اَنَّهُ قَالَ Şöyle demiş: اَنَا اَذْكُرُ Ben hatırlıyorum *(Neyi?)* خِطَابَ اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ Ben sizin rabbiniz değil miyim? hitabını اَىْ كَانَ ذٰلِكَ الْخِطَابُ Yani şu hitap idi اَلَّذِى اَسْمَعُ ٱلْآنَ

Ki şimdi işitmekteyim *(Kimden idi?)* مِنْهُ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan idi *(Nerede işittiğim?)* عَلَى
اَنَّ الْخِطَابَ الْاَوَّلَ مِنْهُ تَعَالَى ,Sana da gizli değildir ki وَلاَ يَخْفَى عَلَيْكَ Dillerde اَلْاَلْسِنَةِ
Allah Teâlâ'nın ilk hitabı كَانَ تَحْقِيقًا Hakiki idi وَسَمَاعُ الذَّرِّ مِنْهُ تَعَالَى Zerrein yüce Allah'tan işitmesi de وَهٰذَا الْخِطَابُ الْمَأْخُوذُ كَانَ عَلَى سَبِيلِ الْحَقِيقَةِ Hakiki mahiyette idi
اِنَّمَا Ve bu algılanan ve işitilen hitap ise *(Neden işittilen?)* الْمَسْمُوعُ مِنَ الْاَلْسِنَةِ Dillerden
عَلَى سَبِيلِ التَّخَيُّلِ وَالتَّوَهُّمِ Allah Teâlâ'nın hitabı olur ama يَكُونُ خِطَابَ اللهِ تَعَالَى Zan ve
hayal mahiyetinde كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi فَاَيْنَ اَحَدُهُمَا مِنَ الْآخَرِ Bunlardan biri
diğerinin neresindedir? فَالْعَجَبُ كُلُّ الْعَجَبِ Garip, gerçekten çok garip ki, اَنَّ الشَّيْخَ
Şeyh Sühreverdi مَعَ جَلَالَةِ قَدْرِهِ Kıymetinin büyük olmasına rağmen جَعَلَ اَحَدَهُمَا Bu
ikisinden birini kılmıştır *(Ne?)* عَيْنَ الْآخَرِ Diğerinin aynısı وَلَمْ يُفَرِّقْ Ve ayıramamıştır
اِلَّا *(Neyi?)* بَيْنَ الْمُتَحَقَّقِ وَالْمُتَخَيَّلِ Hakiki ile hayalinin arasını وَمَا هُوَ Ve işte bu değildir
مَثَلُ Ancak sekrin ta kendisi وَصِرْفُ التَّوْحِيدِ Ve sırf tevhittir مَثَلُهُ Bunun hali
قَوْلِ Şu sözlerin hali gibidir اَنَا الْحَقُّ Ben hakkım وَسُبْحَانِي Kendimi tenzih ederim
وَاَعْجَبُ مِنْ هٰذَا Cüppemde Allah'tan başkası yok وَلَيْسَ فِي جُبَّتِي سِوَى اللهِ Bundan
daha garibi de مَا قَالَ بَعْدَ ذٰلِكَ Bundan sonra dediği şu sözdür: فَاِذَا تَحَقَّقَ الصُّوفِيُّ بِهٰذَا
لاَ يَذْهَبُ ... Sûfi bu vasfı kazandığında صَارَ وَقْتُهُ سَرْمَدًا اِلَخْ Vakti ebedi olur... الْوَصْفِ
مَا تَحَقَّقَ Anlayabileceğin gibi اَنَّ الصُّوفِيَّ فِي هٰذَا الْمَقَامِ Sûfi bu makamda عَلَيْكَ
Kazanmamıştır *(Ne?)* اِلَّا بِالتَّجَلِّي الْمَعْنَوِيِّ الصِّفَاتِيِّ Manevi sıfat tecellisinden başka bir
şey كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi وَهُوَ مَقَامُ التَّلْوِينِ O da telvin makamıdır لاَ غَيْرُ Başkası
değildir وَمَشْهُودُهُ مُؤَبَّدًا Onun vakti nereden ebedi olmuştur? فَمِنْ اَيْنَ صَارَ وَقْتُهُ سَرْمَدًا
Müşahede ettiği de nereden daimi olmuştur? وَمَا الدَّوَامُ وَالسَّرْمَدُ لِلْوَقْتِ
Vaktin devamı ve ebediliği yoktur اِلَّا فِي الْوُصُولِ اِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ

وَكَذٰلِكَ الشُّهُودُ Ancak yüce Zat'a ulaşmakta vardır وَالتَّجَلِّي الذَّاتِيُّ Zati tecelli
لاَ يَكُونُ اِلَّا بِالْوُصُولِ اِلَى الذَّاتِ تَعَالَتْ وَالْمُشَاهَدَةُ Aynı şekilde şühud ve müşahede
وَمَا حَصَلَ فِي Sadece yüce Zat'a ulaşmakla olur كَمَا قَالُوا Tıpkı erbabının dediği gibi
مَرْتَبَةِ الصِّفَاتِ Sıfat mertebesinde elde edilense يُسَمَّى بِالْمُكَاشَفَةِ Mükaşefeyle
isimlendirilir فَالشُّهُودُ وَدَوَامُهُ Şühud ve onun devamı هُوَ نَصِيبُ اَرْبَابِ التَّمْكِينِ الْوَاصِلِينَ
لاَ اَهْلِ التَّلْوِينِ الْمُقَيَّدِينَ بِالصِّفَاتِ Zat'a ulaşan temkin ehlinin nasibidir اِلَى الذَّاتِ
Sıfatlarla kayıtlı telvin ehlinin nasibi değildir فَاِنَّهُمْ اَرْبَابُ الْقُلُوبِ Zira onlar kalp ehlidir
لاَ عِلْمَ وَاَصْحَابُ التَّقَلُّبِ Ve değişiklik sahibidirler سُبْحَانَكَ Seni tenzih ederiz (Ya rab!)
لَنَا Bizim ilmimiz yoktur اِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا Senin bize öğrettiğinden başka اِنَّكَ Şüphesiz sen
اَنْتَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ Sensin alim ve hakim olan...

118. MEKTUP

١١٨ - اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الشَّيْخِ مَوْدُودٍ مُحَمَّدٍ

قَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ فِي الْبَابِ التَّاسِعِ مِنْ كِتَابِ الْعَوَارِفِ فِي ذِكْرِ مَنِ انْتَمَى اِلَى الصُّوفِيَّةِ "مِنْ جُمْلَةِ اُولَئِكَ قَوْمٌ يَقُولُونَ بِالْحُلُولِ خَذَلَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ وَيَزْعُمُونَ اَنَّ اللهَ تَعَالَى يَحُلُّ فِيهِمْ وَيَحُلُّ فِي اَجْسَامٍ يَصْطَفِيهَا وَيَسْبِقُ اِلَى فُهُومِهِمْ مَعْنًى مِنْ قَوْلِ النَّصَارَى فِي اللَّاهُوتِ وَالنَّاسُوتِ وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَبِيحُ النَّظَرَ اِلَى الْمُسْتَحْسَنَاتِ اِشَارَةً اِلَى هٰذَا الْوَهْمِ وَيَتَخَايَلُ لَهُ اَنَّ مَنْ قَالَ كَلِمَاتٍ فِي بَعْضِ غَلَبَاتِهِ كَانَ مُضْمِرًا لِشَيْءٍ مِمَّا زَعَمُوهُ مِثْلَ قَوْلِ الْحَلَّاجِ «اَنَا الْحَقُّ» وَمَا يُحْكَى عَنْ اَبِي يَزِيدَ مِنْ قَوْلِهِ «سُبْحَانِي» حَاشَا اَنْ نَعْتَقِدَ فِي اَبِي يَزِيدَ اَنَّهُ يَقُولُ ذٰلِكَ اِلَّا عَلَى مَعْنَى الْحِكَايَةِ عَنِ اللهِ تَعَالَى وَهَكَذَا يَنْبَغِي اَنْ نَعْتَقِدَ فِي قَوْلِ الْحَلَّاجِ ذٰلِكَ وَلَوْ عَلِمْنَا اَنَّهُ ذَكَرَ ذٰلِكَ الْقَوْلَ مُضْمِرًا لِشَيْءٍ مِنَ الْحُلُولِ رَدَدْنَاهُ كَمَا نَرُدُّهُمْ" انْتَهَى فَيَا لَيْتَ شِعْرِي مَا مَعْنَى الْحِكَايَةِ عَنِ اللهِ تَعَالَى وَمَا وَجْهُ تَخْصِيصِ اَرْبَابِ التَّكْرِ بِمِثْلِ هٰذَا الْقَوْلِ عَلَى مَعْنَى الْحِكَايَةِ اَللّٰهُمَّ اِلَّا اَنْ يُقَالَ اِنَّهُ قُدِّسَ سِرُّهُ اَرَادَ اَنَّ الْقَائِلَ بِمِثْلِ هٰذَا الْقَوْلِ اِنْ كَانَ هُوَ الْعَبْدُ كَمَا هُوَ الظَّاهِرُ عِنْدَ الاَكْثَرِ فَلَا بُدَّ اَنْ يَكُونَ حِكَايَةً مِنَ اللهِ تَعَالَى فَاِنَّ الْعَبْدَ لَا يَصِيرُ رَبًّا لٰكِنَّ الْقَائِلَ بِهِ فِي الْحَقِيقَةِ هُوَ الرَّبُّ سُبْحَانَهُ وَلِسَانُ الْعَبْدِ مِثْلُ الشَّجَرَةِ الْمُوسَوِيَّةِ فَلَا اعْتِرَاضَ عَلَى الْحَلَّاجِ وَلَا تَعَرُّضَ عَلَى اَبِي يَزِيدَ قَدَّسَ اللهُ تَعَالَى اَسْرَارَهُمَا وَالظَّاهِرُ مِنْ عِبَارَةِ الشَّيْخِ اَنَّهُ لَوْ لَمْ يُحْمَلْ عَلَى مَعْنَى الْحِكَايَةِ يُفْهَمُ مِنْهُ الْحُلُولُ وَلَيْسَ كَذٰلِكَ اِذْ يَجُوزُ اَنْ يَقُولَ ذٰلِكَ عِنْدَ غَلَبَاتِ التَّوْحِيدِ وَاسْتِيلَاءِ مَا سِوَى الْوَاحِدِ الْمَشْهُودِ عِنْدَ لَمَعَانِ نُورِ الشُّهُودِ بِلَا شَائِبَةِ حُلُولٍ وَاتِّحَادٍ فَمَعْنَى قَوْلِهِ "اَنَا الْحَقُّ" عِنْدَ اخْتِفَائِهِ عَنْ نَظَرِهِ لَسْتُ اَنَا بِشَيْءٍ وَاِنَّمَا الْمَوْجُودُ الْحَقُّ لَا اَنِّي مُتَّحِدٌ مَعَ الْحَقِّ اَوْ حَالٌّ فِي الْحَقِّ فَاِنَّهُ كُفْرٌ وَمُنَافٍ لِلتَّوْحِيدِ الشُّهُودِيِّ فَاِنَّ الْمَشْهُودَ فِيهِ لَيْسَ اِلَّا الْوَاحِدَ الاَحَدَ وَعَلَى تَقْدِيرِ الْحُلُولِ وَالاِتِّحَادِ الْمَشْهُودُ مُتَعَدِّدٌ وَلَوْ عَلَى صِفَةِ الاِتِّحَادِ وَالْحَالِيَّةِ. **قَوْلُهُ** وَمِنْهُمْ مَنْ

يَسْتَبِيحُ النَّظَرَ اِلَى الْمُسْتَحْسَنَاتِ اِشَارَةً اِلَى هٰذَا الْوَهْمِ اَيِ الْحُلُولِ وَالْعَجَبُ مِنَ الشَّيْخِ الْاَجَلِ اَنَّهُ يَفْهَمُ مِنْ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ الْاِتِّحَادَ وَالْحُلُولَ وَالْحَالُ اَنَّ الْمُتَبَادِرَ مِنْ هٰذِهِ الْاَقْوَالِ الظُّهُورُ وَهُوَ وَرَاءَ الْحُلُولِ لِاَنَّ الْحُلُولَ كَيْنُونَةُ نَفْسِ شَيْئٍ فِى شَيْئٍ مِثْلَ كَيْنُونَةِ نَفْسِ زَيْدٍ فِى الْبَيْتِ وَالظُّهُورُ كَيْنُونَةُ عَكْسِ شَيْئٍ مِثْلَ كَيْنُونَةِ عَكْسِ زَيْدٍ فِى الْمِرْآةِ وَالْاَوَّلُ مُحَالٌ فِى مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ وَنَقْصٌ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ وَالثَّانِى لَا مَنْعَ لِثُبُوتِهِ وَلَا نَقْصَ عِنْدَ حُصُولِهِ فَاِنَّ الْاَوَّلَ يَسْتَلْزِمُ التَّغَيُّرَ الْمُنَافِىَ لِلْقِدَمِ وَالثَّانِى لَا يَسْتَلْزِمُ كَمَا لَا يَخْفَى فَلَوْ ظَهَرَتِ الْكَمَالَاتُ الْوُجُوبِيَّةُ فِى مَرَايَا الْاَعْدَامِ وَالْاِمْكَانِ لَمْ يَلْزَمْ مِنْهُ حُلُولُ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ فِى تِلْكَ الْمَرَايَا وَلَا تَغَيُّرُهَا وَلَا انْتِقَالُهَا الْمُنَافِى لِلْقِدَمِ وَاِنَّمَا هُوَ ظُهُورٌ وَاِرَاءَةُ كَمَالٍ فِى مِرْآةٍ فَتَجْوِيزُ شُهُودِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى فِى مَرَايَا الْاِمْكَانِ لَيْسَ تَجْوِيزًا لِحُلُولِ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ فِيهَا بَلْ هُوَ تَجْوِيزُ لِظُهُورِ الْكَمَالِ فِى الْمِرْآةِ وَلَا نَقْصَ فِيهِ وَاِنْ كَانَ الْمُجَوِّزُ لِمِثْلِ هٰذَا الشُّهُودِ صَاحِبَ نَقْصٍ وَغَيْرَ مُسْتَقِيمٍ عَلَى الْجَادَّةِ لٰكِنَّ الْمَقْصُودَ دَفْعُ تُهْمَةِ الْحُلُولِ عَنْهُ لَا اِثْبَاتُ كَمَالِهِ وَكَوْنِهِ عَلَى شَيْئٍ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ كُلِّهَا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Bu mektup Şeyh Mevdud Muhammed'e gönderilmiştir**
- **Avârif kitabındaki bazı sözlerin izahı**

Şeyh Sührüverdî (k.s.) *el-Avarif* kitabının dokuzuncu babında "Sufilerden olmadıkları halde sufi zannedilenler" başlığı altında der ki[24]:

"Bunlardan bir kısmı da hulûl görüşünde olanlardır. Allah Teâlâ onları rezil rüsva etsin. Bunlar Allah Teâlâ'nın kendilerine hulul ettiğini iddia etmekte, Allah seçtiği bedenlere hulul eder, diyerek ve bununla Hıristiyanların lahût (ilah) ve Nasût (insan) ile ilgili düşüncelerini anlamaktadırlar. Bazıları bu vehimden hareketle güzele bakmayı mubah saymakta, halin baskınlığı esnasında bir takım söz-

ler söyleyenlerin aslında kendileri gibi inandıklarını ama bunu gizlediklerini hayal etmektedirler. Hallac'ın "Ene'l-Hak" sözünü, Beyazıt-ı Bestâmî'den nakledilen "Sübhanî" sözünü misal vermektedirler. Bâyezîd-i Bestâmî'den böyle bir sözün sadır olduğuna inanmayız. Bunu, olsa olsa Allah Teâlâ'nın kelamını nakletme kastıyla söylemiş olabilir. Hallac'ın sözünü de böyle anlamamız gerekir. Şayet onun bu sözü bir hulul düşüncesini gizleyerek söylediğini bilsek onları reddettiğimiz gibi onu da reddederdik".

"Allah Teâlâ'nın kelamını nakletme..." sözünün manasının ne olduğunu doğrusu merak ediyorum. Sekir erbabının bu tür sözlerini, hikaye etme manasına tahsis etmenin tevcihi nedir? Belki şöyle denilirse bir derece olabilir: Şeyh'in (k.s.) anlatmak istediği, şayet bu sözün sahibi kul ise, ki ekseriyete göre öyle görülüyor, bu sözün Allah Teâlâ'nın kelamını nakletme olması kaçınılmazdır. Çünkü kul rab olamaz. Gerçekte bu sözü söyleyen ise Rab Sübhâ-nehû'dür. Kulun lisanı ise Musa'nın ağacı gibidir. Binaenaleyh bu durumda Hallac'a itiraza mahal yoktur. Bâyezîd-i Bestami'ye (k.s.) de sataşmak gerekmez.

Şeyh'in sözünden, bu sözler nakil anlamına alınmazsa hulul anlaşılır, manası çıkmaktadır ki, işin aslı öyle değildir. Zira bu sözleri tevhit geçkinliği ve müşahede nurunun parıldadığı vahid-i meşhudun dışında her şeyin gizlendiği, hulul ve ittihat şaibesinin bulunmadığı bir anda söylemiş olabilir. Binaenaleyh kendisinin kendi nazarından kaybolduğu bir zamanda söylediği "Ene'l-Hak" sözü, ben bir şey değilim, gerçek var Hak Teâlâ'dır, anlamınadır. Yoksa, ben Hak Teâlâ ile ittihat ettim, veya Hak Teâlâ bana hulul etti, demek değildir. Zira bu tür ifadeler küfürdür ve tevhid-i şuhûdîye terstir. Çünkü tevhid-i şuhûdîde müşahede olunan sadece vahid ve ehad olan Zattır. Hulul ve ittihat durumunda ise müşahede olunan, ittihat ve hulul etme söz konusu ise de, birden fazladır.

"Bazıları bu vehimden (hulul düşüncesinden) hareketle güzele bakmayı mubah saymakta..." sözü de hayreti mûciptir. Şöyle ki, bu büyük Şeyh, bu tür ifadelerden ittihat ve hulul manalarını anlamaktadır. Oysa bu tür sözlerden ilk akla gelen zuhur olmalıdır. Zuhur ise hululden farklıdır. Zira hulul; bir şeyin kendisinin bir başka şeyin içinde bulunmasıdır, Ahmed'in evde bulunması gibi. Zuhur ise; bir

şeyin yansımasının bulunmasıdır, Ahmed'in yansımasının aynada bulunması gibi. Hulûl, vücub mertebesinde muhaldir ve o mukaddes mertebe için bir eksikliktir. İkincisinin ise sabitliğine bir mani olmadığı gibi, ortaya çıkmasında bir eksiklik söz konusu olmaz. Bunun sebebi birincisinin kıdeme ters olan bir değişiklik gerektirirken, ikincisinin gerektirmemesidir. Bu mana gayet açıktır.

Vacib Teâlâ'nın kemalatı adem ve imkan aynalarında zuhur etse, o kemalatın aynalara hulul ettiği söylenemeyeceği gibi, kıdeme ters olan bir değişim ve intikalinden de bahsedilemez. Ancak kemalin aynadaki zuhurundan ve gösterilmesinden söz edilebilir. Binaenaleyh imkan aynalarında Allah Teâlâ'nın kemalatının müşahede edilebileceğini söylemek, o kemalatın aynaya hulul etmesini caiz görmek değildir. Burada sadece kemalin aynada zuhurunu caiz görmek söz konusudur. Bunda da bir eksiklik yoktur. Gerçi bu müşahedeyi caiz gören kimse eksik ve doğru yoldan sapmış bir kimsedir. Ama burada maksadımız, hulul töhmetinden onu kurtarmaktır, kemalatını ve ne halde olduğunu ispat değildir.

Bütün işlerin hakikatlerini Allah Sübhânehû en iyi bilendir.

KELİME ANLAMI

118. اَلْمَكْتُوبُ الثَّامِنَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on sekizinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الشَّيْخِ مَوْدُودِ مُحَمَّدٍ Şeyh Mevdud Muhammed'e.**

فِي الْبَابِ التَّاسِعِ مِنْ كِتَابِ الْعَوَارِفِ Avarif kitabının dokuzuncu babında *(Hangi konuda?)* فِي ذِكْرِ مَنِ انْتَمَى اِلَى الصُّوفِيَّةِ Kendisini sûfilere nispet edenlerin bahsi konusunda قَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh (k.s.) dedi *(Nerede?)* مِنْ جُمْلَةِ اُولَئِكَ Bunlardan bir kısmı da قَوْمٌ يَقُولُونَ بِالْحُلُولِ Hulule hükmeden bir gruptur خَذَلَهُمُ اللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu onları rezil etsin وَيَزْعُمُونَ Ve iddia ediyorlar ki, اَنَّ اللهَ تَعَالَى يَحُلُّ فِيهِمْ Allah onlara hulul eder وَيَحُلُّ فِي اَجْسَامٍ يَصْطَفِيهَا Ve seçtiği bazı cisimlere de hulul eder وَيَسْبِقُ اِلَى فُهُومِهِمْ Ve akıllarına gelmektedir *(Ne?)* مَعْنًى مِنْ قَوْلِ النَّصَارَى Hıristiyanların sözünden

bir mana *(Ne hakkındaki sözleri?)* فِي اللَّاهُوتِ وَالنَّاسُوتِ Lahut/ilah ve Nasut/insan hakkındaki وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَبِيحُ النَّظَرَ Onlardan bakmayı mubah görenler de vardır *(Neye?)* اِلَى الْمُسْتَحْسَنَاتِ Güzellere *(Nasıl mubah görmektedirler?)* اِشَارَةً اِلَى هٰذَا الْوَهْمِ Bu vehme (Allah'ın onlara hulul etmesine) işaret ederek وَيَتَخَايَلُ لَهُ Ve bunlara öyle gelmektedir ki, اَنَّ مَنْ قَالَ كَلِمَاتٍ Bir takım sözler söyleyenler *(Ne zaman?)* فِي بَعْضِ غَلَبَاتِهِ Sekrin galip geldiği bazı anlarda كَانَ مُضْمِرًا لِشَيْءٍ Bir şey gizlemektedir *(Neden?)* مِمَّا زَعَمُوهُ Bunların zannetikleri hululden مِثْلَ قَوْلِ الْحَلَّاجِ Örneğin Hallac'ın sözü gibi اَنَا الْحَقُّ Ben hakkım وَمَا يُحْكَى عَنْ اَبِي يَزِيدَ Ebu Yezid'ten nakledilen مِنْ قَوْلِهِ سُبْحَانِي Kendimi tenzih ederim sözü حَاشَا اَنْ نَعْتَقِدَ İnanmaktan sakınırız *(Kim hakkında?)* فِي اَبِي يَزِيدَ Ebu Yezid hakkında *(Neye inanmaktan?)* اَنَّهُ يَقُولُ ذٰلِكَ Onun bunu söylediğine اِلَّا عَلَى مَعْنَى الْحِكَايَةِ Ancak hikaye etme manasında olabilir *(Kimden?)* عَنِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan وَهٰكَذَا يَنْبَغِي اَنْ نَعْتَقِدَ Aynı böyle inanmamız gerekir *(Ne hakkında?)* فِي قَوْلِ الْحَلَّاجِ ذٰلِكَ الْقَوْلَ اَنَّهُ ذَكَرَ Hallac'ın bu sözü hakkında وَلَوْ عَلِمْنَا Eğer bilseydik ki O bu sözü söyledi *(Nasıl?)* مُضْمِرًا لِشَيْءٍ مِنَ الْحُلُولِ İçinde hulule dair bir şey gizleyerek رَدَدْنَاهُ Onu reddederdik كَمَا نَرُدُّهُمْ Tıpkı onları reddettiğimiz gibi انْتَهَى Şeyh'in sözü bitti.

فَيَا لَيْتَ شِعْرِي Keşke bilebilseydim مَا مَعْنَى الْحِكَايَةِ Hikaye etmenin anlamı nedir? *(Kimden?)* عَنِ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan وَمَا وَجْهُ تَخْصِيصِ اَرْبَابِ السَّكْرِ Ve sekr ehline tahsis etmenin sebebi nedir? *(Neyi?)* بِمِثْلِ هٰذَا الْقَوْلِ Bu gibi sözleri *(Nasıl?)* عَلَى مَعْنَى الْحِكَايَةِ Hikaye manasında olarak اَللّٰهُمَّ اِلَّا اَنْ يُقَالَ Allah Allah ancak şöyle denilebilir اَنَّ الْقَائِلَ بِمِثْلِ هٰذَا الْقَوْلِ Bu gibi sözleri اَرَادَ Şunu kastetti ki, اِنَّهُ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh (k.s.) söyleyen اِنْ كَانَ هُوَ الْعَبْدُ Eğer o kulsa كَمَا هُوَ الظَّاهِرُ عِنْدَ الْاَكْثَرِ Nitekim çoğuna göre anlaşılan budur فَلَا بُدَّ اَنْ يَكُونَ حِكَايَةً Bu durumda hikaye olması gerekir *(Kimden?)*

لَكِنَّ الْقَائِلَ بِهِ مِنَ اللهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'dan فَإِنَّ الْعَبْدَ لاَ يَصِيرُ رَبًّا Çünkü kul rab olamaz
Ancak bunu söyleyen فِي الْحَقِيقَةِ هُوَ الرَّبُّ سُبْحَانَهُ Gerçekte Rab Subhânehu'dur
وَلِسَانُ الْعَبْدِ Kulun lisanı ise مِثْلُ الشَّجَرَةِ الْمُوسَوِيَّةِ Musa -aleyhisselam-ın ağacı gibidir
وَلاَ تَعْرُضَ عَلَى أَبِي يَزِيدَ Öyleyse فَلاَ اعْتِرَاضَ عَلَى الْحَلاَّجِ Hallac'a itiraz yoktur Ebu
Yezid'e de karşı gelmek قَدَّسَ اللهُ تَعَالَى أَسْرَارَهُمَا Allah Teâlâ ikisinin de sırları
mukaddes eylesin وَالظَّاهِرُ مِنْ عِبَارَةِ الشَّيْخِ Şeyh'in ibaresinden anlaşılan أَنَّهُ لَوْ لَمْ
يُحْمَلْ Eğer o söz yorulmazsa *(Neye?)* عَلَى مَعْنَى الْحِكَايَةِ Hikaye manasına يُفْهَمُ مِنْهُ
الْحُلُولُ Ondan hulul anlaşılır وَلَيْسَ كَذَلِكَ Oysaki böyle değildir إِذْ يَجُوزُ Zira
mümkündür *(Ne?)* أَنْ يَقُولَ ذَلِكَ Bunu söylemiş olması *(Ne zaman?)* عِنْدَ غَلَبَاتِ التَّوْحِيدِ
Tevhidin galip geldiği وَاسْتِتَارِ مَا سِوَى الْوَاحِدِ الْمَشْهُودِ Ve müşahede edilen Allah'ın
dışındakiler perdelendiğinde *(Ne zaman?)* عِنْدَ لَمَعَانِ نُورِ الشُّهُودِ Müşahede nuru
parladığında *(Nasıl söylemiş olması mümkündür?)* بِلاَ شَائِبَةِ حُلُولٍ وَاتِّحَادٍ Hulul ve ittihat
şaibesi olmadan فَمَعْنَى قَوْلِهِ أَنَا الْحَقُّ Öyleyse 'Ben hakkım' sözünün anlamı
عِنْدَ اخْتِفَائِهِ عَنْ نَظَرِهِ Kendisi gözünden silindiğinde لَسْتُ أَنَا بِشَيْءٍ Ben bir şey değilim
وَإِنَّمَا الْمَوْجُودُ الْحَقُّ Var olan sadece Hak'tır لاَ أَنِّي مُتَّحِدٌ مَعَ الْحَقِّ Yoksa 'Ben Allah'la
bir oldum' anlamında değildir أَوْ حَالٌّ فِي الْحَقِّ Veya 'Hakk'a hulul ettim' anlamında
da değildir فَإِنَّهُ كُفْرٌ Zira bu küfürdür وَمُنَافٍ لِلتَّوْحِيدِ الشُّهُودِيِّ Ve şuhudi tevhide zıttır
لَيْسَ إِلاَّ الْوَاحِدَ الأَحَدَ Çünkü orada müşahede edilen فَإِنَّ الْمَشْهُودَ فِيهِ Tek ve bir olan
Allah'tan başkası değildir وَعَلَى تَقْدِيرِ الْحُلُولِ وَالاتِّحَادِ Ama hulul ve ittihat durumunda
الْمَشْهُودُ مُتَعَدِّدٌ Müşahede edilen birden fazladır وَلَوْ عَلَى صِفَةِ الاتِّحَادِ وَالْحَالِيَّةِ Hulul ve
ittihat sıfatıyla olsa da.

قَوْلُهُ Şeyhin şu sözü وَمِنْهُمْ مَنْ يَسْتَبِيحُ النَّظَرَ Onlardan bakmayı mubah
görenler de vardır *(Neye?)* إِلَى الْمُسْتَحْسَنَاتِ Güzellere *(Nasıl mubah görmektedirler?)*

إِشَارَةً إِلَى هٰذَا الْوَهْمِ Bu vehme işaret ederek (sözü) اَيِ الْحُلُولِ Yani hulula işaret ederek (anlamındadır) وَالْعَجَبُ مِنَ الشَّيْخِ الْاَجَلِّ Ne garip ki, büyük Şeyh اَنَّهُ يَفْهَمُ مِنْ اَمْثَالِ هٰذِهِ الْعِبَارَاتِ Bu gibi sözlerden anlamaktadır *(Neyi?)* اَلْاِتِّحَادَ وَالْحُلُولَ İttihat ve hululu وَالْحَالُ اَنَّ الْمُتَبَادِرَ مِنْ هٰذِهِ الْاَقْوَالِ Oysaki bu gibi sözlerden akla gelen اَلظُّهُورُ Zuhur etmektir وَهُوَ وَرَاءَ الْحُلُولِ O da hululden ötedir لِاَنَّ الْحُلُولَ Zira hulul كَيْنُونَةُ نَفْسِ شَيْئٍ فِي شَيْئٍ Bir şeyin kendisinin başka bir şeyde olmasıdır مِثْلَ كَيْنُونَةِ نَفْسِ زَيْدٍ فِي الْبَيْتِ Tıpkı Zeyd'in kendisinin evde olması gibi وَالظُّهُورُ Zuhur etmekse كَيْنُونَةُ عَكْسِ شَيْئٍ Bir şeyin görüntüsünün (diğer bir şeyde) olmasıdır مِثْلَ كَيْنُونَةِ عَكْسِ زَيْدٍ فِي الْمِرْآةِ Tıpkı Zeyd'in görüntüsünün aynada olması gibi وَالْاَوَّلُ مُحَالٌ Birinci imkansızdır *(Nerede?)* فِي مَرْتَبَةِ الْوُجُوبِ Vücup mertebesinde وَنَقْصٌ لِتِلْكَ الْمَرْتَبَةِ الْمُقَدَّسَةِ Ve bu mukaddes mertebe için bir kusurdur وَالثَّانِي لَا مَنْعَ لِثُبُوتِهِ İkincinin olmasına bir engel yoktur وَلَا نَقْصَ عِنْدَ حُصُولِهِ Olduğunda da kusur yoktur فَاِنَّ الْاَوَّلَ Zira birincisi يَسْتَلْزِمُ اَلتَّغَيُّرَ الْمُنَافِيَ لِلْقِدَمِ *(Neyi?)* Kıdeme zıt olan değişikliği وَالثَّانِي لَا يَسْتَلْزِمُ İkincisi ise gerektirmez كَمَا لَا يَخْفَى Nitekim bu anlaşılmayacak bir şey değildir فَلَوْ ظَهَرَتْ Şayet zuhur etse *(Ne?)* اَلْكَمَالَاتُ الْوُجُوبِيَّةُ Vücubi kemâlât *(Nerede?)* فِي مَرَايَا الْاَعْدَامِ وَالْاِمْكَانِ İmkan ve yokluk aynalarında لَمْ يَلْزَمْ مِنْهُ Bundan lazım gelmez *(Ne?)* حُلُولُ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ Bu kemâlâtın hulul etmesi *(Nereye?)* فِي تِلْكَ الْمَرَايَا O aynalara وَلَا اِنْتِقَالُهَا Ve de ne değişmesi وَلَا تَغَيُّرُهَا Ne de intikal etmesi (gerekmez) اَلْمُنَافِي لِلْقِدَمِ (Ki bu ikisi) kıdeme zıttır وَاِنَّمَا هُوَ ظُهُورُ O sadece bir zuhur فَتَجْوِيزُ شُهُودِ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى Ve aynada kemali göstermektir وَاِرَاءَةُ كَمَالِ فِي مِرْآةٍ Allah Teâlâ'ya ait kemâlâtı müşahedeyi mümkün görmek *(Nerede?)* فِي مَرَايَا الْاِمْكَانِ İmkan aynalarında لِحُلُولِ تِلْكَ الْكَمَالَاتِ فِيهَا لَيْسَ تَجْوِيزًا Mümkün görmek değildir *(Neyi?)*

Bu kemâlâtın oraya hululünü بَلْ هُوَ تَجْوِيزٌ Aksine o mümkün görmektir *(Neyi?)* لِظُهُورِ الْكَمَالِ فِى الْمِرْآةِ Kemalin aynada zuhurunu وَلاَ نَقْصَ فِيهِ Bundan da hiçbir kusur yoktur وَإِنْ كَانَ الْمُجَوِّزُ Her ne kadar mümkün gören *(Neyi?)* لِمِثْلِ هٰذَا الشُّهُودِ Böyle bir müşahedeyi صَاحِبَ نَقْصٍ Kusur sahibi وَغَيْرَ مُسْتَقِيمٍ Ve istikamet üzere olmasa da عَلَى الْجَادَّةِ *(Nerede?)* Dosdoğru yolda لٰكِنَّ الْمَقْصُودَ Ancak maksat دَفْعُ تُهْمَةِ الْحُلُولِ عَنْهُ Hulul şüphesini ondan defetmektir لاَ إِثْبَاتُ كَمَالِهِ Yoksa onun kemalini ispat etmek وَكَوْنِهِ عَلَى شَيْءٍ Ve bir esas üzerine olduğu bildirmek değildir وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ اَعْلَمُ بِحَقَائِقِ الْاُمُورِ كُلِّهَا Tüm işlerin hakikatini en iyi bilendir...

119. MEKTUP

١١٩ - ﴿اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ: اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورٍ فِي بَيَانِ اخْتِيَارِ الْعُزْلَةِ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى وَقَدْ اَطَابَ الْوَقْتَ صَحَائِفُ اَخِيَ الْاَعَزِّ بِوُرُودِهَا مُتَعَاقِبَةً حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ لَمْ يَتَطَرَّقِ الْفُتُورُ وَالتَّلْوِينُ اِلَى مَحَبَّتِكُمْ لِلْفُقَرَاءِ وَارْتِبَاطِكُمْ بِهِمْ مَعَ وُجُودِ اَسْبَابِ عَدَمِ الْمُنَاسَبَةِ بَلْ زَادَتْ قُوَّةً فِي ذٰلِكَ الْارْتِبَاطِ رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْاسْتِقَامَةَ عَلَى مَحَبَّةِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الَّتِي هِيَ رَأْسُ بِضَاعَةِ السَّعَادَةِ أَيُّهَا الْمُشْفِقُ قَدْ غَلَبَ شَوْقُ الْانْزِوَاءِ فِي هٰذِهِ الْفُرْصَةِ فَاخْتَرْتُ الْقُعُودَ فِي زَاوِيَةٍ حَتَّى لَا اَذْهَبُ اِلَى الْمَسْجِدِ لِغَيْرِ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ وَجَمَاعَةُ الْاَوْقَاتِ الْخَمْسَةِ تَنْعَقِدُ فِي تِلْكَ الزَّاوِيَةِ وَصَارَ طَرِيقُ مُلَاقَاةِ النَّاسِ مَسْدُودًا وَتَمُرُّ الْاَوْقَاتُ عَلَى جَمْعِيَّةٍ تَامَّةٍ وَكَانَ مُتَمَنَّى جَمِيعِ الْعُمْرِ تَيَسَّرَ الْآنَ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ عَلَى ذٰلِكَ وَبَقِيَّةُ الْاَحْوَالِ الصُّورِيَّةِ أَيْضًا مَقْرُونَةٌ بِالْعَافِيَةِ وَالْاَوْلَادُ وَسَائِرُ الْمُتَعَلِّقِينَ عَلَى جَمْعِيَّةٍ وَقَدِمَ الْخَوَاجَهْ عَبْدُ اللّٰهِ عَلَى دَهْلِي قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ الْمُبَارَكِ حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ قَدْ حَصَّلَ الْخَوَاجَهْ فِي مَجِيئِهِ هٰذَا فَوَائِدَ كَثِيرَةً وَقَلَّبَ الْوَرَقَ بِالتَّمَامِ وَتَخَلَّصَ مِنْ غَلَبَاتِ التَّوْحِيدِ وَخَاضَ فِي بَحْرِ التَّنْزِيهِ وَمُتَوَجِّهُ اِلَى الْعُمْقِ وَالْقَعْرِ وَذَاهِبٌ مِنَ الظَّاهِرِ اِلَى الْبَاطِنِ بَلْ اِلَى اَبْطَنِ الْبُطُونِ وَتَفْصِيلُ الْاَحْوَالِ لِمَا قَدِمَ الْحَافِظُ بَهَاءُ الدِّينِ هُنَاكَ اَحَلْنَاهُ اِلَيْهِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mîr Mansur'a gönderilmiştir**
- **Uzleti tercih etmeyi beyan etmektedir**

Hamd, Allah Teâlâ'yadır. Selam seçtiği kullarınadır...

Aziz kardeşimin peş peşe gelen mektupları vaktimizi güzelleştirdi. Allah Sübhânehû'ye hamd olsun ki, bu dervişlere olan muhabbetinizde ve bağlılığınızda, arada ilişki kurmaya mani bir çok sebep olmasına rağmen, bir eksilme ve farklılaşma olmamış, aksine bağlılığınız daha da artmıştır. Allah Sübhânehû bu taifeye karşı saadet sermayesi olan muhabbet üzere istikamet ile rızıklan-dırsm.

Müşfik kardeşim, bu fırsatta inziva arzusu ağır bastı ve zaviyede oturmayı tercih ettim. Cuma namazları dışında camiye bile gitmiyorum. Beş vakit namazı zaviyede cemaatle eda ediyoruz. İnsanlarla görüşme kapısı kapanmış oldu. Vakitler tam bir cemiyet hali üzere geçmektedir. Sanki bütün ömrün arzusu şimdilerde gerçekleşmektedir. Bu nimetinden dolayı Allah Sübhânehû'ye hamdu senalar olsun. Diğer şekli durumumuz ise afiyettedir. Evlatlar ve diğer alakalılar cemiyet üzeredirler.

Allah'a hamd olsun mübarek Ramazan ayından önce Hâce Abdullah Delhi'ye geldi. Hâce bu seferki ziyaretinde bir çok faydalar elde etmiş ve bütünüyle eski halinden sıyrılıp vahdet-i vücud düşüncesinden kurtularak tenzih deryasına dalmış oldu. Derinliklere ve dibe doğru yol almaktadır. Zahirden batına ve hatta batının batınına gitmektedir.

Hallerin tafsilatını anlatmayı, Hafız Bahaüddin sizlere doğru yola çıkacağından ona havale ettik.

KELİME ANLAMI

119. ﴿اَلْمَكْتُوبُ التَّاسِعَ عَشَرَ وَالْمِائَةُ Yüz on dokuzuncu mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمِيرْ مَنْصُورٍ Mir Mensur'a** *(Ne hakkındadır?)* **فِي بَيَانِ اخْتِيَارِ الْعُزْلَةِ Uzleti tercih etme hakkındadır. ﴾**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun وَقَدْ اَطَابَ الْوَقْتَ Vakti hoş eyledi *(Ne?)* صَحَائِفُ اَخِيَ الْاَعَزِّ Kıymetli kardeşimin sayfaları *(Nasıl?)* بِوُرُودِهَا مُتَعَاقِبَةً Peş peşe gelmesiyle حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah'a hamd olsun ki لَمْ يَتَطَرَّقِ الْفُتُورُ وَالتَّلْوِينُ Bir gevşeklik ve değişiklik gelmemiş *(Neye?)* اِلَى مَحَبَّتِكُمْ لِلْفُقَرَاءِ Fakirlere olan muhabbetinize وَارْتِبَاطِكُمْ بِهِمْ Ve onlara olan ilginize *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ اَسْبَابِ عَدَمِ الْمُنَاسَبَةِ İlgisizlik sebeplerinin varlığına rağmen بَلْ Aksine (bu sebepler) kuvvet katmış *(Neye?)* زَادَتْ قُوَّةً فِي ذٰلِكَ الْارْتِبَاطِ Bu ilginize رَزَقَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْاِسْتِقَامَةَ Allah Teâlâ istikamet ihsan eylesin *(Ne üzere?)* عَلَى مَحَبَّةِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ

Bu taifenin muhabbeti üzere اَلَّتِي هِيَ رَأْسُ بِضَاعَةِ السَّعَادَةِ Ki o, saadetin ana sermayesidir أَيُّهَا الْمُشْفِقُ Ey müşfik kardeşim قَدْ غَلَبَ شَوْقُ الْانْزِوَاءِ Yalnızlık isteği ağır bastı (Ne zaman?) فِي هَذِهِ الْفُرْصَةِ Bu aralar فَاخْتَرْتُ الْقُعُودَ فِي زَاوِيَةٍ Ben de bir köşede oturmayı tercih ettim حَتَّى لَا اَذْهَبُ اِلَى الْمَسْجِدِ Hatta mescide dahi gitmiyorum لِغَيْرِ صَلَاةِ الْجُمُعَةِ وَجَمَاعَةُ الْاَوْقَاتِ الْخَمْسَةِ Beş vakit namazın cemaati Cuma namazının dışında تَنْعَقِدُ فِي تِلْكَ الزَّاوِيَةِ Bu köşede yapılmakta وَصَارَ طَرِيقُ مُلَاقَاةِ النَّاسِ مَسْدُودًا Ve insanlarla görüşme yolları kapanmış oldu وَتَمُرُّ الْاَوْقَاتُ عَلَى جَمْعِيَّةٍ تَامَّةٍ Vakitler tam bir cemiyyet üzere geçmekte وَكَانَ مُتَمَنَّى جَمِيعِ الْعُمُرِ Ve sanki bir ömür boyu arzu edilen تَيَسَّرَ الْآنَ Şu an ele geçmekte حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ عَلَى ذٰلِكَ Bunun için Allah Teâlâ'ya hamd olsun وَبَقِيَّةُ الْاَحْوَالِ الظُّورِيَّةِ أَيْضًا Diğer zahir haller de مَقْرُونَةٌ بِالْعَافِيَةِ Afiyet içindedir وَالْاَوْلَادُ وَسَائِرُ الْمُتَعَلِّقِينَ Çocuklar ve diğer müntesipler عَلَى جَمْعِيَّةٍ Cemiyyet üzeredirler وَقَدِمَ الْخَوَاجَهْ عَبْدُ اللّٰهِ Ve Hâce Abdullah geldi (Nereye?) عَلَى دَهْلِي Delhi'ye (Ne zaman?) قَبْلَ شَهْرِ رَمَضَانَ الْمُبَارَكِ Mübarek Ramazan ayından önce حَمْدًا لِلّٰهِ سُبْحَانَهُ Allah Teâlâ'ya hamd olsun ki قَدْ حَصَّلَ الْخَوَاجَهْ فِي مَجِيئِهِ هٰذَا Hâce bu gelişinde elde etti (Ne?) فَوَائِدَ كَثِيرَةً Birçok faydalar وَقَلَّبَ الْوَرَقَ بِالتَّمَامِ Bu sayfayı tamamen kapadı وَتَخَلَّصَ مِنْ غَلَبَاتِ التَّوْحِيدِ Ve tevhidin galibiyetinden kurtulup وَخَاضَ فِي بَحْرِ التَّنْزِيهِ Tenzih deryasına daldı وَمُتَوَجِّهُ اِلَى الْعُمْقِ وَالْقَعْرِ Derinlere ve dibe doğru yol almakta بَلْ اِلَى اَبْطَنِ وَذَاهِبٌ مِنَ الظَّاهِرِ اِلَى الْبَاطِنِ Ve zahirden bâtına gitmektedir الْبُطُونِ Hatta bâtının bâtınına وَتَفْصِيلُ الْاَحْوَالِ Hallerin açıklamasını لِمَا قَدِمَ الْحَافِظُ Hafız Bahauddin oraya geldiğinden بَهَاءُ الدِّينِ هُنَاكَ اَحَلْنَاهُ اِلَيْهِ Ona bıraktık...

120. MEKTUP

١٢٠- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْعِشْرُونَ بَعْدَ الْمِائَةِ: اِلَى الْمِرْزَا حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ فِى حَلِّ عِبَارَاتِ مَكْتُوبٍ مُتَضَمِّنٍ لِلْاَسْرَارِ ﴾

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى قَدْ تَشَرَّفْتُ بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ الْمُرْسَلَةِ اِلَى هٰذَا الْفَقِيرِ عَلَى وَجْهِ الشَّفْقَةِ وَالرَّأْفَةِ وَقَدِ انْدَرَجَ فِيهَا اَنَّ لِوَاحِدٍ مِنَ الْاَعِزَّةِ اعْتِرَاضَاتٍ عَلَى عِبَارَاتِ الْمَكْتُوبِ الَّذِى كَتَبْتَهُ مِنْ اَجْمِيرْ فَيَنْبَغِى كِتَابَةُ شَيْءٍ فِى حَلِّهَا وَلَمَّا كَتَبَ بَعْضُ الْاَصْحَابِ بِتَعْيِينِ مَوَاضِعِ الْاشْتِبَاهِ كَتَبْنَا فِى حَلِّهَا مُقَدِّمَاتٍ بِمِقْيَاسِ التَّعْيِينِ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ الْهَادِى اِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ. أَيُّهَا الْمَخْدُومُ الْمُكَرَّمُ اِنَّ السَّيْرَ الْمُرَادِىَّ وَالسَّيْرَ الْمُرِيدِىَّ كُلٌّ مِنْهَا اَمْرٌ يَتَعَلَّقُ بِوِجْدَانِ صَاحِبِ ذٰلِكَ السَّيْرِ لَا اَنَّهُ اِلْزَامُ اَمْرٍ يَتَعَلَّقُ بِالْغَيْرِ فَلَا مَجَالَ اِذًا لِطَلَبِ الْحُجَّةِ وَالْبُرْهَانِ عَلَى اِثْبَاتِهِ وَمَعَ ذٰلِكَ اِذَا اَعْطَى اللّٰهُ سُبْحَانَهُ شَخْصًا قُوَّةً قُدْسِيَّةً وَلَاحَظَ فِى اَحْوَالِ صَاحِبِ ذٰلِكَ السَّيْرِ وَاَوْضَاعِهِ مُلَاحَظَةً تَامَّةً وَشَاهَدَ الْفُيُوضَ وَالْبَرَكَاتِ وَالْعُلُومَ وَالْمَعَارِفَ الْاِلٰهِيَّةَ الَّتِى هُوَ مُتَّبِعٌ بِهَا يُمْكِنُ اَنْ يَحْكُمَ بِكَوْنِ سَيْرِهِ سَيْرًا مُرَادِيًّا مِنْ غَيْرِ احْتِيَاجٍ اِلَى دَلِيلٍ اَصْلًا كَمَا يَحْكُمُ بِكَوْنِ نُورِ الْقَمَرِ مُسْتَفَادًا مِنْ نُورِ الشَّمْسِ بَعْدَ مُلَاحَظَةِ قُرْبِ الْقَمَرِ مِنَ الشَّمْسِ وَبُعْدِهِ عَنْهَا وَمُقَابَلَتِهِ بِهَا وَاجْتِمَاعِهِ مَعَهَا وَاِنْ لَمْ يَكُنْ هٰذَا الْمَعْنَى حُجَّةً لِغَيْرِ اَرْبَابِ الْحَدْسِ وَاَيْضًا قَالَ حَضْرَةُ شَيْخِنَا قُدِّسَ سِرُّهُ فِى اَوَائِلِ حَالِ سَيْرِ هٰذَا الْفَقِيرِ «اِنَّ سَيْرَهُ سَيْرُ مُرَادِىٍّ» وَلَعَلَّ الْاَصْحَابَ اَيْضًا سَمِعُوا مِنْهُ هٰذَا الْكَلَامَ وَاَنْشَدَ هٰذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ مِنَ الْمَثْنَوِىِّ مُعْتَقِدًا بِاَنَّهُمَا مُطَابِقَانِ لِحَالِ هٰذَا الْفَقِيرِ ﴿شِعْرٌ﴾

عِشْقُ مَعْشُوقِ خَفِىٍّ وَسَتِيرٌ ۞ عِشْقُ عَشَّاقِ بِطَبْلٍ وَنَفِيرِ

غَيْرَ اَنَّ الثَّانِىَ مُضْنٍ لِلْبَدَنِ ۞ عِشْقُ مَعْشُوقٍ مُزِيدٌ فِى السِّمَنِ

وَكُلُّ مَنْ وَصَلَ مِنَ الْمُرَادِينَ كَانَ سَيْرُهُ عَلَى طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ وَطَرِيقُ الْاجْتِبَاءِ لَيْسَ مَخْصُوصًا

بِالْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ صَرَّحَ بِذٰلِكَ صَاحِبُ الْعَوَارِفِ قُدِّسَ سِرُّهُ فِي بَيَانِ الْمَجْذُوبِ السَّالِكِ وَالسَّالِكِ الْمَجْذُوبِ وَقَالَ لِطَرِيقِ الْمُرِيدِينَ طَرِيقَ الْاِنَابَةِ وَلِطَرِيقِ الْمُرَادِينَ طَرِيقَ الْاِجْتِبَاءِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿اَللّٰهُ يَجْتَبِي اِلَيْهِ مَنْ يَشَآءُ وَيَهْدِي اِلَيْهِ مَنْ يُنِيبُ﴾ نَعَمْ اِنَّ طَرِيقَ الْاِجْتِبَاءِ بِالْاَصَالَةِ مَخْصُوصٌ بِالْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلِلْاُمَّةِ كَسَائِرِ الْكَمَالَاتِ بِتَبَعِيَّتِهِمْ لَا اَنَّهُ مَخْصُوصٌ بِالْاَنْبِيَاءِ مُطْلَقًا لَا نَصِيبَ مِنْهُ لِلْاُمَّةِ اَصْلًا فَاِنَّهُ غَيْرُ وَاقِعٍ. **اَيُّهَا الْمَخْدُومُ** اِنَّ وُصُولَ الْفَيْضِ اِلَى السَّالِكِ بِتَوَسُّطِ خَيْرِ الْبَشَرِ وَحَبِيبِ اللّٰهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِنَّمَا هُوَ قَبْلَ اَنْ تَتَطَبَّقَ حَقِيقَةُ السَّالِكِ الْمُحَمَّدِيِّ الْمَشْرَبِ عَلَى الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَقَبْلَ اَنْ تَتَّحِدَ بِهَا فَاِذَا حَصَلَ الْاِتِّحَادُ بَيْنَ هَاتَيْنِ الْحَقِيقَتَيْنِ فِي مَقَامَاتِ الْعُرُوجِ بِكَمَالِ مُتَابَعَتِهِ بَلْ بِمَحْضِ الْفَضْلِ ارْتَفَعَ التَّوَسُّطُ مِنَ الْبَيْنِ فَاِنَّ التَّوَسُّطَ اِنَّمَا هُوَ حِينَ الْمُغَايَرَةِ وَفِي الْاِتِّحَادِ لَا مُتَوَسِّطَ وَلَا مُتَوَسَّطَ لَهُ وَلَا حَاجِبَ وَلَا مَحْجُوبَ بَلِ الْمُعَامَلَةُ فِي مَقَامِ الْاِتِّحَادِ بِالشِّرْكَةِ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ السَّالِكُ تَابِعًا وَمُلْحَقًا وَطُفَيْلِيًّا لَزِمَ اَنْ تَكُونَ تِلْكَ الشِّرْكَةُ مِنْ قَبِيلِ شِرْكَةِ الْخَادِمِ بِالْمَخْدُومِ. **مَا قُلْتُ** مِنْ اَنَّهُ يَحْصُلُ لِحَقِيقَتِهِ انْطِبَاقٌ عَلَى حَقِيقَتِهِ ﷺ وَاَنَّهَا تَتَّحِدُ بِهَا بَيَانُهُ اَنَّ الْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْحَقَائِقِ وَيُقَالُ لَهَا حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ وَحَقَائِقُ الْآخَرِينَ كَالْاَجْزَاءِ لَهَا اَوْ كَالْجُزْئِيَّاتِ لِاَنَّ السَّالِكَ لَوْ كَانَ مُحَمَّدِيَّ الْمَشْرَبِ فَحَقِيقَتُهُ كَالْجُزْئِيِّ لِتِلْكَ الْكُلِّيَّةِ وَمَحْمُولَةٌ عَلَيْهَا وَاِنْ كَانَ غَيْرَ مُحَمَّدِيِّ الْمَشْرَبِ فَحَقِيقَتُهُ كَالْجُزْءِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْكُلِّ وَغَيْرُ مَحْمُولَةٍ عَلَيْهَا فَاِنْ عَرَضَ لِحَقِيقَةٍ غَيْرِ مُحَمَّدِيِّ الْمَشْرَبِ اِتِّحَادٌ فِي اَثْنَاءِ الْعُرُوجِ اِنَّمَا يَكُونُ ذٰلِكَ بِحَقِيقَةِ نَبِيٍّ هُوَ عَلَى قَدَمِهِ وَتَكُونُ مَحْمُولَةً عَلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ وَتَحْصُلُ لَهُ شِرْكَةٌ مَعَهُ فِي الْكَمَالَاتِ الْمُنَاسِبَةِ بِهِ وَلٰكِنْ تَكُونُ الشِّرْكَةُ مِنْ قَبِيلِ شِرْكَةِ الْخَادِمِ بِالْمَخْدُومِ كَمَا مَرَّ فَاِذَا حَصَلَ لِذٰلِكَ الْجُزْئِيِّ بِعَلَاقَةِ كَمَالِ الْمُتَابَعَةِ بَلْ بِمَحْضِ الْفَضْلِ مَحَبَّةٌ خَاصَّةٌ لِكُلِّيِّهِ وَاَخَذَ شَوْقُ الْوُصُولِ اِلَيْهِ بِيَدِهِ يَشْرَعُ الْقَيْدُ الَّذِي جَعَلَ الْكُلِّيَّ جُزْئِيًّا بِفَضْلِ اللّٰهِ تَعَالَى فِي الزَّوَالِ وَبَعْدَ زَوَالِهِ بِالتَّدْرِيجِ يَحْصُلُ لِذٰلِكَ الْجُزْئِيِّ انْطِبَاقٌ عَلَى ذٰلِكَ الْكُلِّيِّ وَالْحَاقٌ بِهِ وَمَا قُلْتُ مِنْ اَنَّهُ اِذَا حَصَلَ لَهُ مَحَبَّةٌ خَاصَّةٌ

فَهِيَ كَمَا حَصَلَتْ لِهٰذَا الْفَقِيرِ بِمَحْضِ الْفَضْلِ حَتَّى قُلْتُ فِي غَلَبَاتِ تِلْكَ الْمَحَبَّةِ اِنَّ مَحَبَّتِي لِحَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ اِنَّمَا هِيَ مِنْ جِهَةِ كَوْنِهِ تَعَالَى رَبَّ مُحَمَّدٍ ﷺ وَتَعَجَّبَ الْمِيَانْ تَاجْ وَغَيْرُهُ مِنَ الْاَصْحَابِ مِنْ هٰذَا الْكَلَامِ وَاَظُنُّ اَنَّهُ لَمْ يَخْرُجْ مِنْ خَاطِرِكُمْ اَيْضًا وَمَا لَمْ يَحْصُلْ مِثْلُ هٰذِهِ الْمَحَبَّةِ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ اللِّحَاقُ وَالْاِتِّحَادُ ﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ وَلْنُبَيِّنْ حَقِيقَةَ التَّوَسُّطِ وَعَدَمِ التَّوَسُّطِ يَنْبَغِي اَنْ يَسْمَعَ بِحُسْنِ الْاِسْتِمَاعِ اِعْلَمْ اَنَّ فِي طَرِيقِ الْجَذْبَةِ لَمَّا كَانَ الْجَذْبُ وَالْجَرُّ مِنْ جَانِبِ الْمَطْلُوبِ وَكَانَتِ الْعِنَايَةُ الْاِلٰهِيَّةُ مُتَكَلِّفَةً لِحَالِ الطَّالِبِ لَا يَقْبَلُ الْوِسَاطَةَ بِالضَّرُورَةِ وَفِي طَرِيقِ السُّلُوكِ لَمَّا كَانَتِ الْاِنَابَةُ مِنْ طَرَفِ الطَّالِبِ لَا بُدَّ فِيهِ مِنْ وُجُودِ الْوَسَائِطِ وَالْوَسَائِطُ وَاِنْ كَانَ لَا يُحْتَاجُ اِلَيْهَا فِي نَفْسِ الْجَذْبَةِ وَلٰكِنَّ تَمَامِيَّةَ الْجَذْبَةِ مَنُوطَةٌ بِالسُّلُوكِ فَاِنْ لَمْ يَنْضَمَّ السُّلُوكُ الَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ اِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ مِنَ التَّوْبَةِ وَالزُّهْدِ وَغَيْرِهِمَا اِلَى الْجَذْبَةِ فَتِلْكَ الْجَذْبَةُ غَيْرُ تَامَّةٍ بَلْ اَبْتَرُ وَقَدْ رَاَيْتُ كَثِيرًا مِنَ الْهُنُودِ وَالْمَلَاحِدَةِ فِيهِمْ جَذْبَةٌ وَلٰكِنْ لَمَّا لَمْ يَكُونُوا مُتَحَلِّينَ بِمُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ لَيْسَ لَهُمْ نَصِيبٌ غَيْرُ صُورَةِ الْجَذْبَةِ وَحَالُهُمْ خَرَابٌ وَاَبْتَرُ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ حُصُولَ الْجَذْبِ يَسْتَدْعِي نَحْوًا مِنَ الْمَحْبُوبِيَّةِ فَكَيْفَ يَجُوزُ فِي حَقِّ الْكُفَّارِ الَّذِينَ هُمْ اَعْدَاءُ اللّٰهِ كَوْنُ نَصِيبٍ مِنَ الْجَذْبَةِ. **قُلْتُ**: يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ فِي بَعْضِ الْكُفَّارِ نَحْوٌ مِنْ مَعْنَى الْمَحْبُوبِيَّةِ وَيَكُونَ ذٰلِكَ بَاعِثًا لِحُصُولِ الْجَذْبِ وَلٰكِنْ لَمَّا لَمْ يَكُونُوا مُتَحَلِّينَ بِمُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بَقَوْا خَاسِرِينَ مَخْذُولِينَ وَلَمْ تَزِدْهُمْ تِلْكَ الْجَذْبَةُ غَيْرَ الْحُجَّةِ عَلَيْهِمْ حَيْثُ آذَنَتْ بِاسْتِعْدَادِهِمْ وَلَمْ يُخْرِجُوهُ مِنَ الْقُوَّةِ اِلَى الْفِعْلِ بِسَبَبِ الْجَهْلِ وَالْعِنَادِ ﴿وَمَا ظَلَمَهُمُ اللّٰهُ وَلٰكِنْ اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ﴾ فَاِذَا تَيَسَّرَ الْوُصُولُ اِلَى الْمَطْلُوبِ فِي طَرِيقِ الْجَذْبَةِ بِمُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ السُّلُوكِ يَكُونُ بِلَا وَاسِطَةٍ وَبِلَا حَيْلُولَةِ اَمْرٍ قَالُوا «**لَوْ دَلَّيْتُمْ بِدَلْوٍ لَوَقَعْتُمْ عَلَى اللّٰهِ**» يَعْنِي لَوِ انْجَذَبْتُمْ وَ انْجَرَرْتُمْ اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ وَوَصَلْتُمْ اِلَى اَبْطَنِ الْبُطُونِ لَا يَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا حَيْلُولَةُ اَمْرٍ وَحِجَابِيَّتُهُ وَلَعَلَّهُ

بَقِيَ فِي خَاطِرِكُمُ الشَّرِيفِ أَيْضًا مَا قَالَهُ حَضْرَةُ شَيْخِنَا قُدِّسَ سِرُّهُ اِنْ تَيَسَّرَ الْوُصُولُ لِلْعَبْدِ اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ مِنْ طَرِيقِ الْمَعِيَّةِ بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ تَعَالَى يَكُونُ بِلاَ تَوَسُّطِ اَمْرِ الْبَتَّةَ فَاِنَّهُ هُوَ الْمُنَاسِبُ لِلْمَعِيَّةِ وَالْوَاسِطَةُ اِنَّمَا هِيَ فِي سِلْسِلَةِ التَّرْبِيَةِ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ السُّلُوكِ وَطَرِيقُ الْمَعِيَّةِ وَاحِدٌ مِنْ طُرُقِ الْجَذْبَةِ وَحَدِيثُ «اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ» أَيْضًا يُؤَيِّدُ ذٰلِكَ فَاِنَّهُ لَمَّا ثَبَتَتِ الْمَعِيَّةُ بَيْنَ شَخْصٍ وَبَيْنَ مَحْبُوبِهِ فَقَدِ ارْتَفَعَتِ الْوَاسِطَةُ. اِسْمَعْ اَنَّ لِكُلِّ ظِلٍّ طَرِيقًا وَاضِحًا اِلَى اَصْلِهِ وَلَا حَائِلَ بَيْنَهُمَا اَصْلاً فَلَئِنْ حَصَلَ لِلظِّلِّ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ جَلَّ شَأْنُهُ مَيْلٌ اِلَى اَصْلِهِ وَحَصَلَ لَهُ انْجِذَابٌ اِلَيْهِ وَلُحُوقٌ بِهِ يَكُونُ ذٰلِكَ بِلاَ حَيْلُولَةِ اَمْرِ الْبَتَّةَ وَحَيْثُ اَنَّ ذٰلِكَ الْاَصْلَ اسْمٌ مِنَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ لَا يَكُونُ بَيْنَ الْاِسْمِ وَبَيْنَ مُسَمَّاهُ حَائِلُ الْبَتَّةَ وَيَكُونُ وُصُولُ الظِّلِّ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ الَّذِي هُوَ مُسَمَّى ذٰلِكَ الْاِسْمِ بِلاَ تَوَسُّطِ اَمْرٍ وَأَيْضًا اِنَّ كُلَّ مَنْ كَانَ وَاصِلاً اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ بِوُصُولٍ لَا كَيْفِيَّ فَتَوَسُّطُ اَمْرٍ وَحَيْلُولَتِهِ مَفْقُودٌ فِي حَقِّهِ فَاِذَا ارْتَفَعَتْ حَيْلُولَةُ صِفَاتِ الْوَاجِبِ وَحِجَابِيَّتُهَا فِي صُورَةِ الْوُصُولِ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ فَكَيْفَ يَكُونُ لِحَيْلُولَةِ غَيْرِ الصِّفَاتِ وَحِجَابِيَّتِهِ مَجَالٌ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا لَمْ يَجُزِ انْفِكَاكُ الصِّفَاتِ عَنِ الذَّاتِ فَمَا مَعْنَى ارْتِفَاعِ حَيْلُولَةِ الصِّفَاتِ مِنْ بَيْنِ الْوَاصِلِ وَالْمَوْصُولِ اِلَيْهِ. **قُلْتُ**: اِذَا حَصَلَ لِلسَّالِكِ وُصُولٌ اِلَى اَصْلِهِ الَّذِي هُوَ اسْمٌ مِنَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ وَالسَّالِكُ ظِلُّهُ وَتَحَقَّقَ السَّالِكُ بِهِ لَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ تَوَسُّطُ وَحَيْلُولَةُ الْبَتَّةَ كَمَا لَا حَيْلُولَةَ بَيْنَ الْاِسْمِ وَمُسَمَّاهُ فَعَلَى هٰذَا لَا يَلْزَمُ ارْتِفَاعٌ وَلَا انْفِكَاكٌ وَقَدْ مَرَّ مِثْلُ هٰذَا التَّحْقِيقِ آنِفًا فِي بَيَانِ اتِّحَادِ حَقِيقَةِ السَّالِكِ بِالْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَقَدْ مَرَّتْ أَيْضًا شَمَّةٌ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ عِنْدَ بَيَانِ وُصُولِ الظِّلِّ اِلَى اَصْلِهِ. **تَنْبِيهٌ** وَلَا يَظُنَّ اَبْلَهُ مِنْ عَدَمِ التَّوَسُّطِ الَّذِي ذُكِرَ فِي طَرِيقِ الْجَذْبَةِ وَغَيْرِهَا الْاِسْتِغْنَاءَ عَنْ تَبَعِيَّةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ فَاِنَّ ذٰلِكَ كُفْرٌ وَزَنْدَقَةٌ وَاِنْكَارٌ عَلَى الشَّرِيعَةِ الْحَقَّةِ وَقَدْ مَرَّ آنِفًا اَنَّ الْجَذْبَةَ بِلاَ انْضِمَامِ السُّلُوكِ اِلَيْهِ الَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ اِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ غَيْرُ تَامَّةٍ وَاَبْتَرُ وَنِقْمَةٌ ظَهَرَتْ فِي صُورَةِ النِّعْمَةِ وَاَتَمَّتِ الْحُجَّةَ عَلَى صَاحِبِهَا وَبِالْجُمْلَةِ قَدْ بَلَغَ مَرْتَبَةَ الْيَقِينِ

بِالْكَشْفِ الصَّحِيحِ وَالْالْهَامِ الصَّرِيحِ أَيْضًا اَنَّهُ لَا يَتَيَسَّرُ دَقِيقَةٌ مِنْ دَقَائِقِ هٰذَا الطَّرِيقِ وَلَا مَعْرِفَةٌ مِنْ مَعَارِفِ الْقَوْمِ بِلاَ وِسَاطَتِهِ وَوِسَاطَةِ مُتَابَعَتِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَفُيُوضُ هٰذَا الطَّرِيقِ وَبَرَكَاتُهُ لَا تَحْصُلُ لِلْمُنْتَهِي كَالْمُبْتَدِي وَالْمُتَوَسِّطِ بِلاَ تَبَعِيَّتِهِ وَتَطَفُّلِهِ ﷺ ﴿شِعْر﴾

وَمِنَ الْمُحَالِ الْمَشْيُ فِي طُرُقِ الصَّفَا * يَا سَعْدُ مِنْ غَيْرِ اتِّبَاعِ الْمُصْطَفَى

وَزَعَمَ اَفْلَاطُونُ الْاَبْلَهُ نَفْسَهُ مُسْتَغْنِيًا عَنِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ بِسَبَبِ الصَّفَاءِ الَّذِي حَصَلَ لِنَفْسِهِ مِنَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ وَقَالَ «نَحْنُ قَوْمٌ مُهَذَّبُونَ لَا حَاجَةَ بِنَا اِلَى مَنْ يُهَذِّبُنَا». يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ هٰذَا الصَّفَاءَ الَّذِي يَحْصُلُ بِالرِّيَاضَاتِ بِلاَ تَوَسُّطِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ حُكْمُهُ حُكْمُ نُحَاسٍ اَسْوَدَ طُلِيَ بِالذَّهَبِ اَوْ سَمٍّ غُلِّفَ بِالسُّكَّرِ وَالَّذِي يُقَلِّبُ حَقِيقَةَ النُّحَاسِ ذَهَبًا خَالِصًا وَيُخْرِجُ النَّفْسَ مِنَ الْاَمَّارِيَّةِ اِلَى الْاِطْمِئْنَانِ هُوَ مُتَابَعَةُ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْحَكِيمُ الْمُطْلَقُ جَلَّ وَعَلَا اِنَّمَا قَرَّرَ بِعْثَةَ الْاَنْبِيَاءِ وَوَضَعَ شَرَائِعَهُمْ لِتَعْجِيزِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ وَتَخْرِيبِهَا وَلَمْ يَجْعَلْ تَخْرِيبَهَا بَلْ اِصْلَاحَهَا فِي غَيْرِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ فَمَنِ ارْتَكَبَ الْوُفَا مِنَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ بِلاَ مُتَابَعَةِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ لَا يَنْقُصُ مِنْ اَمَّارِيَّتِهَا مِقْدَارَ شَعْرَةٍ بَلْ تَزِيدُ فِي طُغْيَانِهَا وَعِنَادِهَا ﴿ع﴾ **كُلُّ مُخْتَارِ الْعَلِيلِ عِلَّةٌ** * وَاِزَالَةُ مَرَضِهَا الذَّاتِيِّ مَنُوطَةٌ بِالتَّمَسُّكِ بِشَرَائِعِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَبِدُونِهِ خَرْطُ الْقَتَادِ. يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ الْجَذْبَةَ وَاِنْ كَانَتْ لَا بُدَّ لَهَا مِنَ السُّلُوكِ سَوَاءٌ كَانَتْ مُقَدَّمَةً عَلَيْهِ اَوْ مُؤَخَّرَةً عَنْهُ وَلٰكِنَّ الْفَضْلَ لِتَقَدُّمِ الْجَذْبَةِ عَلَى السُّلُوكِ فَاِنَّ السُّلُوكَ حِينَئِذٍ خَادِمُهَا وَفِي تَأْخِيرِ الْجَذْبَةِ يَكُونُ مَخْدُومَهَا لِاَنَّ الْجَذْبَ حِينَئِذٍ اِنَّمَا يَتَيَسَّرُ لَهُ بِدَوْلَةِ السُّلُوكِ وَفِي تَقَدُّمِ الْجَذْبَةِ لَيْسَ كَذٰلِكَ فَاِنَّهُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ بِنَفْسِهِ مَدْعُوٌّ وَمَطْلُوبٌ وَلِهٰذَا كَانَ مُرَادًا وَذَاكَ مُرِيدًا وَرَأْسُ الْمُرَادِينَ وَرَئِيسُ الْمَحْبُوبِينَ مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ ﷺ فَاِنَّ الْمَقْصُودَ الذَّاتِيَّ وَالْمَدْعُوَّ الْاَوَّلَ فِي هٰذِهِ الدَّعْوَةِ هُوَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَغَيْرُهُ اِنَّمَا دُعُوا بِتَطَفُّلِهِ سَوَاءٌ كَانُوا مُرَادِينَ اَوْ مُرِيدِينَ لَوْلَاهُ لَمَا خَلَقَ اللّٰهُ الْخَلْقَ وَلَمَا اَظْهَرَ

الرُّبُوبِيَّةَ كَمَا رَوَدَ فَإِذَا كَانَ كُلُّ مَنْ سِوَاهُ طُفَيْلِيَّهُ وَكَانَ هُوَ ﷺ مَقْصُودًا اَصْلِيًّا مِنْ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ فَلاَ جَرَمَ يَكُونُ الْكُلُّ مُحْتَاجِينَ اِلَيْهِ وَيَأْخُذُونَ الْفُيُوضَ وَالْبَرَكَاتِ بِتَوَسُّطِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فَلَوْ قِيلَ لِلْكُلِّ آلَهُ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ لَجَازَ فَاِنَّ الْكُلَّ مُتَّبِعُونَ لَهُ لَا يَأْخُذُونَ كَمَالاً اِلاَّ بِتَوَسُّطِهِ فَاِنَّهُ اِذَا كَانَ وُجُودُ مَنْ سِوَاهُ لَا يُتَصَوَّرُ بِدُونِ وُجُودِهِ كَيْفَ تُتَصَوَّرُ كَمَالاَتُهُمُ الَّتِي هِيَ تَابِعَةٌ لِلْوُجُودِ بِدُونِ تَوَسُّطِهِ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ نَعَمْ يَنْبَغِي لِمَحْبُوبِ رَبِّ الْعَالَمِينَ اَنْ يَكُونَ كَذٰلِكَ. **اِسْمَعْ** قَدْ صَارَ مَكْشُوفًا اَنَّ مَحْبُوبِيَّتَهُ ﷺ كَائِنَةٌ بِمَحَبَّتِهِ تَعَالَى الْمُتَعَلِّقَةِ بِذَاتِهِ الْبَحْتِ بِلاَ مُلاَحَظَةِ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ وَصَارَتْ حَضْرَةُ الذَّاتِ مَحْبُوبَةً بِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ بِخِلاَفِ مَحْبُوبِيَّةِ غَيْرِهِ ﷺ فَاِنَّهَا كَائِنَةٌ بِالْمَحَبَّةِ الْمُتَعَلِّقَةِ بِالشُّؤُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ وَمُتَلَبِّسَةٌ بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ اَوْ بِظِلاَلِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ عَلَى تَفَاوُتِ الدَّرَجَاتِ ﴿شعر﴾

فَاِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللهِ لَيْسَ لَهُ ۞ حَدٌّ فَيُعْرِبَ عَنْهُ نَاطِقٌ بِفَمِ

عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ اِخْوَانِهِ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَالْمَلاَئِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ وَالْبَرَكَاتُ. **وَتَحْقِيقُ** هٰذَا الْمَقَامِ اَنَّهُ يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ تَوَسُّطُهُ ﷺ بِمَعْنَيَيْنِ اَحَدُهُمَا اَنَّهُ يَكُونُ حَائِلاً وَحَاجِبًا بَيْنَ السَّالِكِ وَالْمَطْلُوبِ وَالثَّانِي اَنَّ السَّالِكَ يَصِلُ اِلَى الْمَطْلُوبِ بِتَطَفُّلِهِ وَبِتَوَسُّطِ تَبَعِيَّتِهِ وَمُتَابَعَتِهِ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فَفِي طَرِيقِ السُّلُوكِ التَّوَسُّطُ كَائِنٌ بِمَعْنَيَيْهِ قَبْلَ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ بَلْ اَظُنُّ اَنَّ كُلَّ مَنْ كَانَ وَاسِطَةً فِي الْبَيْنِ مِنَ الشُّيُوخِ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ فَهُوَ حَاجِبٌ عَنْ شُهُودِ السَّالِكِ فَوَيْلٌ لِمِثْلِ هٰذَا السَّالِكِ لَوْ لَمْ يَتَدَارَكْ ذٰلِكَ آخِيرًا بِالْجَذْبَةِ وَلَمْ تَتَجَرَّ مُعَامَلَتُهُ مِنَ الْحِجَابِ اِلَى عَدَمِ الْحِجَابِيَّةِ فَاِنَّ فِي طَرِيقِ الْجَذْبَةِ وَبَعْدَ الْوُصُولِ اِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ التَّوَسُّطَ بِالْمَعْنَى الثَّانِي الَّذِي هُوَ تَطَفُّلُ السَّالِكِ وَتَبَعِيَّتُهُ دُونَ الْحُيُولَةِ وَالْحِجَابِ حَتَّى يَكُونَ حِجَابًا لِلشُّهُودِ وَالْمُشَاهَدَةِ وَاَمْثَالِهِمَا. **لَا يُقَالُ** اِنَّ عَدَمَ التَّوَسُّطِ وَاِنْ كَانَ بِمَعْنًى وَاحِدٍ يَسْتَلْزِمُ قُصُورًا لِجَنَابِهِ ﷺ لِاَنَّا نَقُولُ اِنَّ عَدَمَ التَّوَسُّطِ بِالْمَعْنَى

اَلْمَذْكُورِ مُسْتَلْزِمٌ لِكَمَالِ جَنَابِهِ ﷺ لَا لِلْقُصُورِ بَلِ الْقُصُورُ فِي وُجُودِ التَّوَسُّطِ فَإِنَّ كَمَالَ الْمَتْبُوعِ هُوَ اَنْ يَصِلَ تَابِعُهُ بِتَطَفُّلِهِ وَتَبَعِيَّتِهِ اِلَى جَمِيعِ دَرَجَاتِ الْكَمَالِ وَاَنْ لَا يَتْرُكَ دَقِيقَةً مِنْ دَقَائِقِهِ وَهٰذَا اِنَّمَا هُوَ فِي عَدَمِ التَّوَسُّطِ لَا فِي وُجُودِهِ فَإِنَّ فِي عَدَمِ التَّوَسُّطِ شُهُودًا بِلَا حِجَابٍ وَهُوَ اَقْصَى دَرَجَاتِ الْكَمَالِ وَفِي وُجُودِ التَّوَسُّطِ الشُّهُودُ فِي حِجَابٍ فَيَكُونُ الْكَمَالُ فِي عَدَمِ التَّوَسُّطِ وَالْقُصُورُ فِي التَّوَسُّطِ وَمِنْ شَوْكَةِ الْمَخْدُومِ وَعَظَمَتِهِ اَنْ لَا يَتَخَلَّفَ عَنْهُ خَادِمُهُ فِي مَقَامٍ اَصْلاً وَيَكُونَ بِتَبَعِيَّتِهِ شَرِيكًا فِي دَوْلَةِ اَقْرَانِهِ وَمِنْ هٰهُنَا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**عُلَمَاءُ اُمَّتِي كَاَنْبِيَاءِ بَنِي اِسْرَائِيلَ**» وَسَتَكُونُ الرُّؤْيَةُ الْاُخْرَوِيَّةُ بِلَا تَوَسُّطِ شَيْءٍ وَحَيْلُولَةِ اَمْرٍ وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ «**اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا دَخَلَ فِي الصَّلَاةِ يَرْتَفِعُ الْحِجَابُ الَّذِي بَيْنَ الْعَبْدِ وَالرَّبِّ**» وَلِهٰذَا كَانَتِ الصَّلَاةُ مِعْرَاجَ الْمُؤْمِنِ وَصَارَ الْحَظُّ الْوَافِرُ مِنْهَا نَصِيبًا لِمُنْتَهِي الْوَاصِلِ فَإِنَّ رَفْعَ الْحِجَابِ مَخْصُوصٌ بِالْمُنْتَهِي الْوَاصِلِ فَثَبَتَ ارْتِفَاعُ التَّوَسُّطِ وَالْحَيْلُولَةِ وَهٰذِهِ الْمَعْرِفَةُ مِنْ خَوَاصِّ الْمَعَارِفِ اللَّدُنِّيَّةِ بِهٰذَا الْفَقِيرِ اُعْطِيَهَا بِمَحْضِ الْفَضْلِ وَالْكَرَمِ وَتَحَقَّقَ بِحَقِيقَتِهَا ﴿شِعْر﴾

كَأَنِّي بُقْعَةٌ فِيهَا سَحَابُ الـــــ ❁ ـــرَبِيعِ مُمْطِرٌ مَاءً زُلَالَا

وَنِعْمَ مَا قِيلَ ﴿شِعْر﴾

وَاِذَا اَتَى بَابَ الْعَجُوزِ خَلِيفَةً ❁ اِيَّاكَ يَا صَاحِ وَنَتْفَ سِبَالِكَا

وَلِمَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ قَدَّسَ اللّٰهُ اَسْرَارَهُمُ اخْتِلَافَاتٌ فِي تَوَسُّطِهِ وَعَدَمِ تَوَسُّطِهِ ﷺ ذَهَبَ جَمَاعَةٌ اِلَى وُجُودِ التَّوَسُّطِ وَطَائِفَةٌ اِلَى عَدَمِهِ وَلَمْ يُبَيِّنْ مِنْهُمْ اَحَدٌ تَحْقِيقَ التَّوَسُّطِ وَعَدَمِ التَّوَسُّطِ وَلَمْ يَتَكَلَّمْ فِي كَمَالِهِمَا وَقُصُورِهِمَا وَاَرْبَابُ الظَّاهِرِ يَكَادُونَ يَظُنُّونَ عَدَمَ التَّوَسُّطِ الَّذِي هُوَ كَمَالُ الْايمَانِ كُفْرًا وَيُضَلِّلُونَ الْقَائِلَ بِهِ مِنْ جَهَالَاتِهِمْ وَيَتَصَوَّرُونَ التَّوَسُّطَ مِنْ كَمَالِ الْايمَانِ وَيَعُدُّونَ الْقَائِلَ بِهِ مِنْ كُمَّلِ الْمُتَابِعِينَ وَالْحَالُ اَنَّ عَدَمَ التَّوَسُّطِ مُنْبِئٌ عَنْ كَمَالِ الْمُتَابَعَةِ

وَوُجُودُ التَّوَسُّطِ مُشْعِرٌ بِقُصُورِ الْمُتَابَعَةِ كَمَا مَرَّ كُلُّ ذٰلِكَ مِنْهُمْ لِعَدَمِ الدَّرْكِ اِلَى حَقِيقَةِ الْحَالِ قَالَ اللّٰهُ تَعَالَى ﴿بَلْ كَذَّبُوا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ وَلَمَّا يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ﴾. **أَيُّهَا الْمَخْدُومُ** اِنَّ الْقَوْلَ بِالْاُوَيْسِيَّةِ لَيْسَ بِاِنْكَارٍ عَلَى الشَّيْخِ الظَّاهِرِ فَاِنَّ الْاُوَيْسِيَّ شَخْصٌ يَكُونُ لِلرُّوحَانِيِّينَ مَدْخَلٌ فِي تَرْبِيَتِهِ اَلَا تَرَى اَنَّ الْخَوَاجَهْ اَحْرَارًا قُدِّسَ سِرُّهُ لَمَّا وَجَدَ الْامْدَادَ مِنْ رُوحَانِيَّةِ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُ قِيلَ لَهُ مَعَ وُجُودِ شَيْخِهِ الظَّاهِرِ اُوَيْسِيًّا وَكَذٰلِكَ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ لَمَّا نَالَ الْامْدَادَ مِنْ رُوحَانِيَّةِ الْخَوَاجَهْ عَبْدِ الْخَالِقِ الْغُجْدُوَانِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُمَا كَانَ مَعَ وُجُودِ شَيْخِهِ الظَّاهِرِ اُوَيْسِيًّا خُصُوصًا اِذَا كَانَ شَخْصٌ مَعَ وُجُودِ الْاُوَيْسِيَّةِ مُقِرًّا بِشَيْخِهِ الظَّاهِرِ وَجَعْلُ الْمُرَادِ اِنْكَارًا عَلَى الشَّيْخِ بِالزُّورِ وَالْبُهْتَانِ اِنْصَافٌ عَجِيبٌ. **أَيُّهَا الْمَخْدُومُ** اِنَّ الْمُرَادَ مِنْ تَرْكِيبِ لَفْظِ عَبْدِ الْبَاقِي مَعْنَاهُ الاضَافِيُّ لَا الْعَلَمِيُّ وَاِنْ كَانَ فِيهِ اِشْعَارٌ بِالْمَعْنَى الْعَلَمِيِّ اَيْضًا بِاَبْلَغِ الْوُجُوهِ يَعْنِي اَنَّ شَيْخِي وَاِنْ كَانَ عَبْدَ الْبَاقِي وَلٰكِنَّ الْمُتَكَفِّلَ بِتَرْبِيَتِي اللّٰهُ الْبَاقِي فَاَيُّ تَحْرِيفٍ وَاِنْحِرَافٍ هٰهُنَا وَاَيُّ سُوءِ اَدَبٍ رَزَقَ اللّٰهُ الْانْصَافَ. **أَيُّهَا الْمَخْدُومُ** اِنَّ الْقُصُورَ الَّذِي قِيلَ فِي مَعْنَى قَوْلِ "سُبْحَانِي" الَّذِي صَدَرَ عَنْ اَبِي يَزِيدَ الْبِسْطَامِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ فِي غَلَبَاتِ السَّكْرِ لَوْ سُلِّمَ لَا يَلْزَمُ مِنْهُ اَنْ يَكُونَ ذٰلِكَ الْقُصُورُ مُسْتَقِرًّا وَمُسْتَمِرًّا فِي قَائِلِهِ حَتّٰى يَكُونَ غَيْرُهُ اَفْضَلَ مِنْهُ فَاِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْمَعَارِفِ تَصْدُرُ فِي وَقْتٍ بِمُقْتَضَى حَالِ ذٰلِكَ الْوَقْتِ ثُمَّ لَمَّا ظَهَرَ قُصُورُ تِلْكَ الْمَعْرِفَةِ بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى فِي وَقْتٍ آخَرَ تُتْرَكُ تِلْكَ الْمَعْرِفَةُ وَيُتَرَقّٰى اِلَى مَقَامٍ فَوْقَانِيٍّ قَدِ انْدَرَجَ فِي الْمَكْتُوبِ الشَّرِيفِ اَنَّ اَمْثَالَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ الْمَمْرُوجَةِ بِالشَّطْحِ لَوْ كَتَبَهَا اَرْبَابُ السَّكْرِ لَجَازَ وَلٰكِنَّ اِظْهَارَ اَرْبَابِ الصَّحْوِ اَمْثَالَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ مُسْتَبْعَدٌ جِدًّا. **أَيُّهَا الْمَخْدُومُ** اِنَّ كُلَّ مَنْ كَتَبَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ فَمَنْشَأُهُ السَّكْرُ لَمْ يُحَرِّكِ الْقَلَمَ فِي هٰذَا الْبَابِ بِلَا مَزْجِ السَّكْرِ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ فِي السَّكْرِ مَرَاتِبَ كَثِيرَةً وَكُلَّمَا كَانَ السَّكْرُ اَكْثَرَ يَكُونُ الشَّطْحُ اَغْلَبَ وَاَوْفَرَ وَسَكْرُ الْبِسْطَامِيِّ هُوَ مَا يَصْدُرُ عَنْهُ قَوْلُ «لِوَائِي اَرْفَعُ مِنْ لِوَاءِ مُحَمَّدٍ» بِلَا تَحَاشٍ فَكُلُّ مَنْ حَالُهُ الصَّحْوُ لَا يُظَنُّ بِهِ اَنَّهُ لَا سَكْرَ مَعَهُ اَصْلًا فَاِنَّهُ عَيْنُ

الْقُصُورِ لِاَنَّ الصَّحْوَ الْخَالِصَ نَصِيبُ الْعَوَامِ وَمَنْ رَجَّحَ الصَّحْوَ فَمُرَادُهُ غَلَبَةُ الصَّحْوِ لَا الصِّرْفُ وَكَذٰلِكَ كُلُّ مَنْ يُرَجِّحُ السُّكْرَ فَمُرَادُهُ غَلَبَةُ السُّكْرِ لَا السُّكْرُ الْخَالِصُ فَاِنَّهُ آفَةٌ اَلَا تَرَى اَنَّ الْجُنَيْدَ قُدِّسَ سِرُّهُ مَعَ كَوْنِهِ رَئِيسَ اَرْبَابِ الصَّحْوِ وَتَرْجِيحِهِ الصَّحْوَ عَلَى السُّكْرِ لَهُ عِبَارَاتٌ كَثِيرَةٌ مُمْزُوجَةٌ بِالسُّكْرِ يَعْسُرُ تَعْدَادُهَا قَالَ «اَلْعَارِفُ هُوَ الْمَعْرُوفُ» وَقَالَ «لَوْنُ الْمَاءِ لَوْنُ اِنَائِهِ» وَقَالَ «اَلْمُحْدَثُ اِذَا قُرِنَ بِالْقَدِيمِ لَمْ يَبْقَ لَهُ اَثَرٌ» وَصَاحِبُ الْعَوَارِفِ مِنْ كُمَّلِ اَرْبَابِ الصَّحْوِ وَمَعَ ذٰلِكَ فِي كِتَابِهِ مِنَ الْمَعَارِفِ السُّكْرِيَّةِ مَا لَا يُمْكِنُ شَرْحُهُ وَهٰذَا الْفَقِيرُ قَدْ جَمَعَ بَعْضَ مَعَارِفِهِ السُّكْرِيَّةِ فِي وَرَقٍ وَمِنْ بَقَايَا السُّكْرِ تَجْوِيزُ اِفْشَاءِ الْاَسْرَارِ وَمِنْهُ الْمُبَاهَاةُ وَالْافْتِخَارُ وَمِنْهُ ادِّعَاءُ الْمَزِيَّةِ عَلَى الْاَغْيَارِ فَلَوْ كَانَ صَحْوٌ خَالِصٌ يَكُونُ اِفْشَاءُ الْاَسْرَارِ حِينَئِذٍ كُفْرًا وَاعْتِقَادُ الْاَفْضَلِيَّةِ عَلَى الْغَيْرِ شِرْكًا وَبَقِيَّةُ السُّكْرِ فِي الصَّحْوِ كَالْمِلْحِ الْمُصْلِحِ لِلطَّعَامِ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ مِلْحٌ يَكُونُ الطَّعَامُ مُعَطَّلًا ﴿شِعْرٌ﴾

فَلَوْ لَمْ يَكُنْ عِشْقٌ وَهَيَمَانُ عَاشِقٍ ۞ لَمَا كَانَ مَنْ يُصْغِي وَمَا كَانَ سَامِرُ

وَقَدْ حَمَلَ صَاحِبُ الْعَوَارِفِ قُدِّسَ سِرُّهُ قَوْلَ «قَدَمِي هٰذِهِ عَلَى رَقَبَةِ كُلِّ وَلِيٍّ» الصَّادِرَ عَنِ الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ قُدِّسَ سِرُّهُ عَلَى السُّكْرِ وَلَيْسَ مُرَادُهُ اِثْبَاتُ الْقُصُورِ لِهٰذَا الْقَوْلِ كَمَا تُوُهِّمَ فَاِنَّهُ عَيْنُ مَحْمَدَةٍ لَهُ بَلْ بَيَانُ الْوَاقِعِ يَعْنِي اَنَّ صُدُورَ مِثْلِ هٰذَا الْكَلَامِ الْمُنْبِئِ عَنِ الْمُبَاهَاةِ وَالْافْتِخَارِ لَيْسَ هُوَ بِلَا بَقِيَّةِ سُكْرٍ فَاِنَّ التَّكَلُّمَ بِاَمْثَالِ هٰذَا الْكَلَامِ فِي الصَّحْوِ الْخَالِصِ عَسِيرٌ وَكُلُّ هٰذِهِ الدَّفَاتِرِ الَّتِي كَتَبَهَا هٰذَا الْفَقِيرُ فِي عُلُومِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ وَاَسْرَارِهِمْ كَاَنَّهُ تَقَرَّرَ فِي خَاطِرِ كُمِ الشَّرِيفِ اَنَّهُ كَتَبَهَا عَنْ صَحْوٍ خَالِصٍ بِلَا مَزْجِ السُّكْرِ حَاشَا وَكَلَّا مِنْ ذٰلِكَ فَاِنَّهُ حَرَامٌ مُنْكَرٌ وَجُزَافٌ وَنَسْجٌ لِلْكَلَامِ وَالَّذِينَ يَنْسِجُونَ الْكَلَامَ الْمُتَّصِفُونَ بِصَحْوٍ خَالِصٍ كَثِيرٌ فَلِمَ لَا يَنْسِجُونَ الْاَقْوَالَ عَلَى هٰذَا الْمِنْوَالِ وَلَا يُحَرِّكُونَ بِهَا قُلُوبَ الرِّجَالِ ﴿شِعْرٌ﴾

خَلِيلِي مَا هٰذَا بِهَذْلٍ وَاِنَّمَا ۞ حَدِيثٌ عَجِيبٌ مِنْ بَدِيعِ الْغَرَائِبِ

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ إِنَّ أَمْثَالَ هَذِهِ الْكَلِمَاتِ الْمُنْبِئَةِ عَنْ إِفْشَاءِ الْأَسْرَارِ الْمَصْرُوفَةِ عَنِ الظَّاهِرِ قَدْ صَدَرَتْ عَنْ مَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ قَدَّسَ اللهُ أَسْرَارَهُمْ فِي كُلِّ وَقْتٍ وَصَارَ ذٰلِكَ عَادَتَهُمُ الْمُسْتَمِرَّةَ لَيْسَ هُوَ أَمْرٌ ابْتَدَعَهُ هٰذَا الْفَقِيرُ وَاخْتَرَعَهُ لَيْسَ هٰذَا أَوَّلُ قَارُورَةٍ كُسِرَتْ فِي الْإِسْلَامِ فَمَا كُلُّ هٰذَا الْاضْطِرَابِ وَالْجِدَالِ فَإِنْ صَدَرَ لَفْظٌ لَا يُطَابِقُ ظَاهِرُهُ بِعُلُومِ الشَّرِيعَةِ يَنْبَغِي أَنْ يَصْرِفَهُ عَنِ الظَّاهِرِ بِأَدْنَى تَوَجُّهٍ وَأَنْ يَجْعَلَهُ مُطَابِقًا بِعُلُومِ الشَّرِيعَةِ دُونَ أَنْ يَتَّهِمَ مُسْلِمًا فَإِذَا كَانَ إِشَاعَةُ فَاحِشَةٍ وَإِفْضَاحُ فَاسِقٍ حَرَامًا وَمُنْكَرًا فِي الشَّرِيعَةِ فَإِفْضَاحُ مُسْلِمٍ بِمُجَرَّدِ اشْتِبَاهٍ كَيْفَ يَكُونُ مُنَاسِبًا وَأَيُّ تَدَيُّنٍ فِي النِّدَاءِ مِنْ بَلَدٍ إِلَى بَلَدٍ وَطَرِيقُ الْإِسْلَامِيَّةِ وَالشَّفْقَةِ هُوَ أَنَّهُ إِذَا صَدَرَ عَنْ شَخْصٍ كَلِمَةٌ ظَاهِرُهَا مُخَالِفٌ لِلْعُلُومِ الشَّرْعِيَّةِ يَنْبَغِي أَنْ يَنْظُرَ إِلَى قَائِلِهِ أَنَّهُ مَنْ هُوَ فَإِنْ كَانَ مُلْحِدًا وَزِنْدِيقًا يَنْبَغِي أَنْ يَرُدَّهُ وَأَنْ لَا يَشْتَغِلَ بِإِصْلَاحِهِ وَإِنْ كَانَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ وَكَانَ لَهُ إِيمَانٌ بِاللهِ وَرَسُولِهِ يَنْبَغِي أَنْ يَجْتَهِدَ فِي إِصْلَاحِ كَلَامِهِ وَأَنْ يَحْمِلَهُ عَلَى مَحْمِلٍ صَحِيحٍ وَأَنْ يَطْلُبَ حَلَّهُ مِنْ قَائِلِهِ فَلَوْ عَجَزَ عَنْ حَلِّهِ يَنْبَغِي أَنْ يَنْصَحَهُ فَإِنَّ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ هُوَ الرِّفْقُ لِكَوْنِهِ قَرِيبًا مِنَ الْإِجَابَةِ فَإِنْ لَمْ يَكُنِ الْمَقْصُودُ الْإِجَابَةَ بَلْ كَانَ تَفْضِيحًا فَهُوَ أَمْرٌ آخَرُ رَزَقَ اللهُ تَعَالَى التَّوْفِيقَ وَأَعْجَبُ مِنْ ذٰلِكَ أَنَّهُ يُفْهَمُ مِنَ الْمَكْتُوبِ الشَّرِيفِ أَنَّهُ قَدْ طَرَأَ الْاشْتِبَاهُ وَالِانْحِرَافُ عَلَى مُلَازِمِيكُمْ أَيْضًا بَعْدَ اسْتِمَاعِ مَكْتُوبِ هٰذَا الْفَقِيرِ مِنْ ذَاكَ الْعَزِيزِ وَيُشْبِهُ أَنْ يَكُونَ انْعِكَاسًا وَكَانَ يَنْبَغِي لَهُمْ أَنْ يَحْلُوا مَظَانَّ الْاشْتِبَاهِ بِأَنْفُسِهِمْ مِنْ غَيْرِ أَنْ يَطْرَحَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ وَأَنْ يُسَكِّنُوا الْفِتْنَةَ فَمَاذَا أَقُولُ فِي حَقِّ سَائِرِ الْأَصْحَابِ بِأَنَّ بَعْضَهُمْ لَمْ يَدْفَعِ الْاشْتِبَاهَ وَلَمْ تَسْمَحْ نَفْسُهُ بِذٰلِكَ وَاخْتَارَ السُّكُوتَ مَعَ وُجُودِ الْقُدْرَةِ عَلَى الدَّفْعِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَنَحْنُ قَدْ تَوَقَّعْنَا ۞ مِنَ الْأَحْبَابِ إِمْدَادًا

﴿رَبَّنَآ آتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا﴾

وَالسَّلَامُ أَوَّلًا وَآخِرًا.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mirzâ Hüsâmüddin Ahmed'e gönderilmiştir**
- **Bir mektuptaki[25] sırların izahı**

Hamd, Allah Teâlâ'ya, selam seçtiği kullarmadır...

Bu fakire şefkat ve merhamet ederek göndermiş olduğunuz değerli mektubunuzu okumakla şerefyap oldum. Mektubunuzda azizlerden birinin, Acmir'den yazdığım bir mektuptaki bazı ifadelere itirazlarının olduğunu, binaenaleyh o ifadelerin izahına dair bir şeyler yazılması gerektiğini söylüyorsunuz. Bazı yarenler de daha önceden kapalı olan yerleri bir yazı ile bana belirtmişlerdi. O belirtilen yerlerin halline dair birkaç mukaddime yazdım. Doğru yola hidayet eden Allah Sübhânehû'dür.

Aziz veğerli dostum, murad olunan kullar ile mürid kulların seyr u sülûkte yaşadıkları o kişinin vicdani ile ilgilidir. Bu durum başkasına yönelik bir şey değildir. Binaenaleyh bu durumda ispatına ilişkin delil ve burhan aramaya gerek yoktur. Bununla beraber Allah Sübhânehû bir şahsa kudsî bir kuvvet verir, o seyir sahibinin hallerini ve durumlarını tam bir şekilde gözetir, imtiyazlı olduğu ilahi marifetler, ilimler, bereketler ve feyizleri müşahede ederse onun seyrinin, kesinlikle bir delile ihtiyaç olmaksızın, seyr-i murâdî olduğuna hükmedilir. Nitekim ayın güneşe yakınlığı, uzaklığı, karşısında durmasını ve kesişmelerini gözlemlendikten sonra ayın ışığını güneşten aldığına hükmedilir ki, bu anlattıklarımız erbab-ı hadsin dışındakiler için bir hüccet olmasa da böyledir.

Bir de, Şeyhimiz Hazretleri (k.s.) bu fakirin seyr u sülûk halinin başlarında benim için, "onun seyr u sülûkü seyri murâdîdir" demişti. Dostlar da onun bu sözünü işitmiş olmalıdırlar. Bu fakirin haline uygun düştüğüne inanarak Mesnevi'den şu iki beyti inşad etmişlerdi:

Ma'şukun aşkı gizli ve örtülüdür
Uşşakın aşkı ise davulla dernekledir

Ancak ikincisi bedene zarar verir
Ma'şukun aşkı ise vücuda şifa olur.

---

[25] Bk. 3. cilt 87. Mektup.

Vuslata ermiş olan murâd kulların seyr u sülûkü ictiba usulü üzeredir. İctiba usulü sadece peygamberlere mahsus değildir. *Avarif* müellifi de meczûb-i salik ile salik-i meczûbdan bahsettiği yerde buna değinmiş ve şöyle demiştir:

"Mürid kulların yolu inabe yoludur. Murâd kulların yolu ise ictiba yoludur. Allah Teâlâ buyurur ki: ***"Allah dilediğini kendine ictiba eder (seçer) ve kendisine yöneleni de doğru yola iletir"***[26]

Evet, ictiba yolu asaleten peygamberlere mahsustur. Ümmetleri ise, diğer kemalatta olduğu gibi onlara tabi olarak nasiplenirler. Bu yol mutlak olarak peygamberlere mahsustur, ümmetlerinin bundan kesinlikle nasipleri yoktur, anlamına değildir.

Aziz dostum, salike feyiz, beşeriyetin en hayırlısı Resûlul-lah'ın (s.a.v.) tavassutu ve araya girmesi ile gelir. Bu Muhammedî meşrep olan salikin hakikatinin Hakikat-i Muhammediye'ye intibakından ve onunla ittihadından öncedir. Bu iki hakikat arasında, Peygambere (s.a.v.) kamil bağlılık ile, daha da doğrusu mahza fazıl ile yükseliş makamlarında ittihat vaki olduğunda tavassut aradan kalkar. Zira tavassut birbirinden farklı iki şey arasında olur. İttihat halinde tavassut eden ve tavassut olunan diye bir şey olmadığı gibi, perdeleyen ve perdelenen de olmaz. İttihat makamındaki muamele ortaklık üzeredir. Ne var ki, salik tabi, eklenmiş ve bağımlı olduğu için ortaklığın da hizmetçi ile efendi arasındaki ortaklık türünden olması gerekir.

Yukarıdaki "salikin hakikatinin Hakikat-i Muhammediye'ye intibakından ve onunla ittihadından" şeklindeki sözümün açıklaması şudur:

Hakikat-i Muhammediyye bütün hakikatleri camidir, bu nedenle hakikatlerin hakikati (hakikatü'l-hakaik) diye de anılır. Diğerlerinin hakikati ise onun parçaları veya cüzleri gibidir. Çünkü salik, şayet Muhammedî meşrep ise onun hakikati, o küllînin cüzîsi gibi olup, ona hamledilir. Şayet Muhammedî meşrep değil ise onun hakikati, bir bütünün cüzü gibidir ki, ona hamledilmez. Şayet Muhammedî meşrep olmayanın hakikatine urûc sırasında bir ittihat arız olacak olsa bu ancak, kademi üzere olduğu bir peygamberin hakikati

[26] Şûrâ, 13.

sebebi ile mümkündür ve o peygamberin hakikatine hamledilir ve o peygambere münasip olan kemalatta onun ortağı olur. Ancak bu ortaklık da, yukarıda izah ettiğimiz üzere, hizmetçinin efendisi ile ortaklığı gibidir. Bu cüzînin, Peygambere (s.a.v.) kamil bağlılık ile, daha da doğrusu sırf lütuf ile, küllîsine mahsus bir muhabbeti hasıl olup, ona vuslat aşkı elini tuttuğunda küllîyi cüzî yapan bağ, Allah Teâlâ'nın fazlı ile, yavaş yavaş kaybolmaya başlar. Ağır ağır kaybolduktan sonra o cüzînin o küllîye intibakı gerçekleşir ve ona ilhak edilir.

Ona mahsus bir muhabbeti hasıl olup, diyorum, çünkü, bu fakire hasıl olduğu gibi, bu ancak Allah Teâlâ'nın mahza fazlı ile olur. Hatta öyle olmuştum ki, o muhabbetin galebesi esnasında, Hak Sübhânehû'ye olan muhabbetim, O'nun (c.c.) Muhammed'in (s.a.v.) Rabbi olması hasebiyledir, demiştim. Dostlarımızda bunu duyan Miyan Taç ve başkaları bu söze hayret etmişlerdi. Öyle sanıyorum ki, sizin hatırınızdan da çıkmamıştır. Böyle bir muhabbet hasıl olmadıkça iltihak ve ittihat nasıl düşünülebilir ki? ***"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."***[27]

Tavassut ile tavassutun kalkması konuların anlaşılabilmesi için açıklamaların gayet güzel dinlenmesi gerekir. Bilesin ki, cezbe yolunda, cezp (çekme) ve cer (sürükleme) matlup tarafından olup, inayet-i ilahiye taliplinin halini tekeffül etmiş olunca doğal olarak tavassut kabul etmez.

Seyr u sülûk yolunda ise, inabe (yöneliş) talipli tarafından olduğu için tavassuta ihtiyaç vardır. Cezbenin kendisi tavassuta ihtiyaç duymasa da, cezbe yolunun tamam olabilmesi için seyr u sülûk gerekmektedir. Şeriatın tevbe, züht ve benzeri hükümlerini yerine getirmek demek olan seyr u sülûk cezbe yoluna katılmamış olur ise, o cezbe tam değil, eksiktir. Hindu ve dinsizlerin bir çoklarında cezbe görmüşümdür. Ancak şeriatın sahibi Peygamber'e (s.a.v.) bağlılık ile bezenmiş olmadıkları için, cezbenin sadece suretinden nasipleri vardır, halleri harap ve sonuçsuzdur.

---

[27] Cuma, 4.

Soru: Cezbe olabilmesi için bir tür mahbubiyet olması gerekir. Binaenaleyh Allah düşmanları olan kafirlerde cezbenin varlığından nasıl söz edilebilir?

Cevap: Bir takım kafirlerde bir tür mahbubiyetten söz edebiliriz ki, bu kadarı cezbenin meydana gelmesine sebep olur. Ancak şeriatın sahibi Peygambere (s.a.v.) bağlılık ile bezenmiş olmadıkları için rezil rüsva olmuş, hüsranda kalmışlardır. Sahip oldukları cezbe ise aleyhlerine delil olmanın dışında bir işlerine yaramamıştır. Şöyle ki, bu cezbe onların istidatlarını gösterdiği halde, cehalet ve inatları sebebi ile onu kuvveden fiile çıkaramamışlardır: *"Allah onlara zulmetmedi. Fakat kendileri, kendilerine zulmediyorlar"*[28]

Cezbe yolunda, sülûk demek olan sahib-i şeriat Peygamber'e (s.a.v.) bağlılık ile, matluba vuslat söz konusu olunca, bu vasıtasız ve herhangi bir şeyin araya girmeksizin olur. Demişlerdir ki: *"Bir kovayla sarkıtılsaydınız Allah'a vaki' olurdunuz"*[29].

Yani, Hak Sübhânehû Hazretlerine çekilmiş ve sürüklenmiş ve batınların batınına vasıl olmuş olsaydınız sizinle Hak Celle ve Alâ arasında hiçbir şeyin araya girmesi ve perdelemesi olmazdı. Şeyhimiz Hazretlerinin (k.s.) söylemiş olduğu söz zannederim hâlâ hatırınızdadır: "Kul ile Allah Teâlâ arasındaki maiyyet yolu ile kulun Hak Sübhânehû'ye vasıl olmasında herhangi bir şeyin tavassutu kesinlikle olmaz. Çünkü maiyyete münasip olan budur. Tavassut, ancak sülûk demek olan terbiye silsilesinde vardır. Maiyyet yolu cezbe yollarından biridir. *"Kişi sevdiği ile beraberdir"*[30] hadisi de bunu desteklemektedir. Bir şahıs ile mahbubu arasında maiyyet sabit olduğu zaman vasıta aradan kalkar.

İyi dinle! Her gölgenin aslına doğru, arada kesinlikle engel bulunmayan açık bir yolu vardır. Allah Teâlâ'nın inayeti ile gölgenin aslına meyli hasıl olur, ona doğru çekilme ve iltihak meydana gelirse bu kesinlikle her hangi bir şeyin araya girmesi olmaksızın olur. Bu asıl da zaten esmâ-i ilahiyyeden bir isim olduğu için kesinlikle isim ile müsemması arasına bir engel giremez. Ve gölgenin, o ismin mü-

---

[28] Âl-i İmrân, 117.

[29] Bk. Tirmizi, Hadis no: 3298 Tabarani, el-Mucemü'l-Evsat, 4/249, Hadis no: 4108;

[30] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 24. Mektup.

semması olan aslın aslına vuslatı, her hangi bir şeyin vuslatı olmaksızın bu yoldan olmuş olur. Bir de keyfiyetsiz olarak Hazret-i Zata vasıl olmuş olan herkes için, her hangi bir şeyin tavassutu ve araya girmesi söz konusu olmaz. Binaenaleyh Hazret-i Zata vuslat suretinde Vacib Teâlâ'nın sıfatlarının araya girmesi ve perdeleme yapması bile söz konusu değil ise, sıfatlarının dışında bir şeyin araya girmesi ve perdeleme yapması nasıl söz konusu olabilir?

Sıfatlarını Zatından ayrı düşünmek caiz değil ise, vuslata eren ile vuslata erdiği Zat arasında sıfatların engellemesinin kalkması manasını nasıl anlayacağız? diye sorulursa cevaben derim ki:

Salik, gölgesi olduğu ve esma-i ilahiyyeden bir isim olan aslına vasıl olup, onun hakikatini elde ettiğinde, isim ile müsemması arasında araya girme olmadığı gibi, kesinlikle Hazret-i Zat ile kendi arasında da ne tavassut ne de araya girme olur. Böyle olunca da sıfatın zattan ayrılması veya kopması türünden şeyler de doğmamış olur. Yukarıda, salikin hakikatinin hakikat-i Muham-mediyye ile ittihadından bahsederken buna benzer şeyler geçmişti. Bu açıklamanın bir nebzesini yine, gölgenin aslına vuslatını açıklarken de yapmıştık.

Tenbih: Akılsızın biri kalkıp da, cezbe yolunda ve başka yerlerde zikredilen tavassutun kalkmasından, beşeriyetin en hayırlısı Peygambere (s.a.v.) tabi olmaya gerek olmadığı anlamı çıkarmasın. Böyle bir şey kafirlik, zındıklık ve hak şeriatı inkar demektir. Yukarıda da beyan ettik ki, şeriatın hükümlerini yerine getirmek demek olan sülûkün olmadığı bir cezbe tamamlanmış olmaz, netice vermez. Bu ancak nimet suretinde ortaya çıkmış bir beladır. Sahibi aleyhine bir delildir. Özetle, doğru keşif ve geçerli ilham neticesi yakîn derecesinde ortaya çıktı ki, bu yolun inceliklerinden her hangi bir inceliği, tasavvuf erbabının marifetlerinden her hangi bir bilgiyi, Peygamberin (s.a.v.) tavassutu, ona bağlılık vasıtası olmaksızın elde etmek mümkün değildir. Bu yolun feyiz ve bereketleri, Peygambere (s.a.v.) tabi ve tufeyli olmaksızın yolun başında ve ortasında olana nasıl hasıl olmuyorsa yolun sonunda olana da hasıl olmaz.

İmkansızdır safa yollarında yürümek
Ey Sa'd! Mustafa'ya tabi olmaksızın.

Ahmak Eflatun, riyazet ve mücahedelerle elde ettiği safiyete bakarak peygamberlere ihtiyacının olmadığını zannetti ve, biz zaten ıslah olmuş bir topluluğuz bizi ıslah edecek bir kimseye ihtiyacımız yok, dedi.

Bilinmesi gerekir ki, peygamberlere bağlılığın tavassutu olmaksızın, riyazet ve mücahedelerle elde edilmiş olan safiyetin değeri altın kaplı siyah bakırın hükmü veya şeker kaplı zehrin değeri kadardır. Bakırın hakikatini halis altına dönüştüren, nefsi emmare olmaktan çıkartıp mütmainne kılan peygamberlere bağlılıktır. Hakîm-i Mutlak (c.c.) kesinlikle nefs-i emmareyi taciz ve tahrip etmek için peygamberleri göndermiş, şeriatlarını vazetmiştir. Peygamberlere tabi olmak dışında nefs-i emmareyi tahrip ve hatta ıslah etmeye imkan tanımamıştır. Bu ulu zatlara tabi olmaksızın binler riyazet ve mücahede de yapsa nefsin kötülüğünden bir şey eksilmediği gibi azgınlığı ve inadı artmış da olur.

Hastalıklının her şeyi hastalıktır.

Nefsin özünde var olan hastalığın giderilmesi getirdiği şeriatlara bağlanmaya bağlıdır. Bunun dışındaki işler boşa kürek çekmektir.

Bilinmelidir ki, cezbenin başında veya sonunda sülûkün bulunması gerekir. Ancak üstün olan cezbenin sülûkten önce olmasıdır. Bu durumda sülûk cezbenin hizmetçisi olur, cezbenin sonradan gelmesi durumunda ise cezbe sülûkün hadimi olur. Zira cezbe sonradan olunca sülûk nimeti sayesinde elde edilmiş olur. Cezbenin başta olması durumunda ise böyle değildir. Bu durumda bizzat kendisi çağrılmış ve talep edilmiştir. Bu nedenle de murâd olmuştur. Öbür türlü ise mürîd olmuş olur. Murâd kulların başı, mahbûbînin önderi Muhammed'dir (s.a.v.). Çünkü bu davette maksud-i zati ve ilk davetli olan O'dur. Ona ve âline salat ve selam olsun. Diğerleri, ister murâd ister mürîd kullardan olsunlar, O'na tufeyli olmaları sebebiyle davet edilmişlerdir. O olmamış olsaydı Allah Teâlâ mahlukatı yaratmaz, Rab olduğunu izhar etmezdi. Nitekim rivayette de böyle geçmektedir[31]. Madem Peygamber (s.a.v.) dışındaki herkes O'na bağımlıdır ve O bu davetin asıl maksadıdır, öyleyse herkes kesinlikle onu muhtaçtır ve onun tavassutu ile feyizlere, bereketlere nail olmaktadır. Bu açı-

[31] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 44. Mektup.

dan onların hepsine Peygamber'in (s.a.v.) âli, denilse yeridir. Çünkü herkes ona tabi olmakta, onun tavassutu olmaksızın hiçbir kemal elde edememektedirler. O'nun dışındakiler O'nun varlığı olmaksızın düşünülemiyorsa, var oluşa bağlı olan kemalatları O'nun tavassutu olmaksızın nasıl düşünülebilir ki? Evet, alemlerin Rabbinin mahbubuna böyle olmak yaraşır!

İyi dinle! Keşfen görüldü ki, Peygamber'in (s.a.v.) mahbub oluşu, şuun ve itibarat mülahaza edilmeksizin, Allah Teâlâ'nın Zat-ı Bahtına müteallik muhabbetinden olmuş ve o muhabbetle Hazret-i Zat mahbub olmuş oldu. Peygamber (s.a.v.) dışındakilerin mahbubiyeti böyle değildir. Onların mahbubiyeti şuun ve itibarata müteallik muhabbetten hasıl olmuş, esma ve sıfat veya da derecelerinin farklılığına göre esma ve sıfatın gölgelerine bürünmüştür.

Resûlullah'ın faziletinin yoktur ki,
Bir sınırı, bir kimse ağzı ile söyleyebilsin onu.

Peygamber Efendimizin kardeşleri olan bütün nebiler ve resullere mukarreb meleklerin üzerine salatlar, selamlar ve bereketler olsun.

Bu makamın gerçek biçimde açıklaması şöyledir: Peygamber'in (s.a.v.) tavassutu iki manada olabilir. Birisi; salik ile matlup arasına engel ve perde olmasıdır. İkincisi ise; salikin Peygamber'e (s.a.v.) tufeyli olması, O'na bağlılığının tavassutu ve mütabaatı ile matluba vasıl olmasıdır. Sülûk yolunda, hakikat-i Muhammediye-ye ulaşmadan önce tavassut her iki manası ile vardır. Hatta öyle zannediyorum ki, bu yolda arada vasıta olan şeyhler de salikin müşahedesine perdedirler. Şayet sonunda cezbe ile kurtaramaz, muamelesini perdelenme halinden perdesiz hale çekemezse bu tür saliklere yazıklar olmuş demektir. Cezbe yolunda ve hakikatlerin hakikatine vuslattan sonra, araya girme ve perde olmaksızın sali-kin bağımlı ve tabi olması demek olan ikinci manadaki tavassut söz konusudur ki, bu tavassut şühuda, müşahedeye ve benzeri şeylere perde olmaz.

Tavassutun yokluğu, bir manaya da alınsa, Peygamber (s.a.v.) için bir eksikliktir, denilemez. Çünkü böyle bir itiraza karşı deriz ki:

Yukarıda geçtiği şekli ile tavassutun yokluğu, Peygamber (s.a.v.) için bir eksiklik değil, aksine bir kemaldir. Aksine eksiklik tavassu-

tun bulunmasındadır. Zira tabi olunan kimsenin kemali, kendisine tabi olan kimseyi kendi tufeylisi ve tabisi olması hasebiyle bütün kemal derecelerine ulaştırması, hiçbir incelikte onu geri bırakmamasıdır. Bu ise tam anlamı ile adem-i tavassutta bulunur, tavassutta bulunmaz. Zira adem-i tavassutta perdesiz müşahede söz konusudur ki, kemal derecelerinin zirvesi demektir. Tavassutun bulunması durumunda ise perdeli müşahede söz konusudur. Binaenaleyh adem-i tavassutta kemal, tavassutta ise eksiklik vardır.

Efendinin azameti ve haşmeti, hiçbir makamda kesinlikle hizmetçisinin ondan geri kalmamasını gerektirir. Bu açıdan da hizmetçi efendinin akranlarının devletine ortak olur. Peygamber (s.a.v.) şu sözü de bunu göstermektedir: *"Ümmetimin alimleri İsrail oğullarının peygamberleri gibidir"*[32]. Ahiretteki rü'yet her hangi bir şeyin tavassutu ve her hangi bir işin engellemesi olmaksızın olacaktır. Bir hadis-i şerifte varit olmuştur ki: *"Şüphesiz ki, kul namaza girdiği vakit onunla Rabbi arasındaki perde kalkar"*.

Bu nedenledir ki, namaz müminin miracı olmuştur. Bundan en büyük payı vuslata ermiş müntehiler alır. Zira perdenin kalkması vuslata ermiş müntehiye mahsus bir durumdur. Binaenaleyh onun için tavassutun ve araya girmenin kalkması sabit demektir. Bu irfanî bilgiler bu fakire özel olarak verilmiş ledünnî bilgilerden olup Allah Teâlâ'nın mahza fazlı ve keremi ile verilmiştir ve kendisi de bunların hakikatini elde etmiştir.

Sanki ben bir yer imişim, baharın bulutları
Üstüme tatlı sular yağdırmakta...

Şair ne güzel söylemiştir:

Halife acuzenin kapısına geldikte
Dost, bıyığın sakalın sakın yolmayasın

Tarikat şeyhlerinin, Peygamber'in (s.a.v.) tavassutu ve adem-i tavassutu hususunda farklı görüşleri vardır. Bir grup tavassutun varlığı görüşünü savunurken, diğer bir grup yokluğunu savunmaktadır. Ancak hiçbir grup tavassutun veya adem-i tavassutun gerçek mahiyetini açıklamış, kemal ve eksikliğinden bahsetmiş değildir. Zahir

[32] Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, 2/ 64.

ehli ise, imanın kemali demek olan adem-i tavassutu küfür olarak görür ve cehaletlerinden dolayı bu görüşte olanları da sapık bilirler. Onlar tavassutun imanın kemali olarak düşünür ve bu görüşte olanları kamil tabilerden sayarlar. Oysa gerçek şudur ki, adem-i tavassut mutabaatın en üst derecesini gösterirken, tavassutun varlığı mutabaatın eksikliğinin belirtisidir. Bu mesele yukarıda da izah edilmiştir. Bütün bunlar halin gerçeğini anlayamamış olmalarından kaynaklanmaktadır. Allah Teâlâ buyurur ki: ***"Hayır. Onlar bilgileriyle kavrayamadıkları, te'vili de kendilerine hiç gelmemiş olan bir şeyi yalan saydılar. Bunlardan önce gelip geçenler de yine böyle inkâr etmişlerdi..."***[33]

Aziz dostum, üveysî demek, zahirdeki şeyhini inkar etmek, demek değildir. Üveysî demek; terbiyesinde ruhanîlerin de katkısı var demektir. Bilmez misin ki, Hâce Ahrar'a (k.s.) Hâce Nakşibend'in (k.s.) ruhaniyetinden yardım gördüğü için, zahiri şeyhi olmasına rağmen, üveysî denilmiştir. Hâce Nakşibend'e de, Hâce Abdulhalık Gucduvanî'nin (k.s.) ruhaniyetinden yardım gördüğü için, zahiri şeyhi olmasına rağmen, üveysî denilmiştir. Hele de üveysî olmakla beraber zahiri şeyhini de kabul eden bir kimsenin, yalan ve bühtanla şeyhini inkar ettiğini söylemek korkunç bir insafsızlıktır!

Aziz dostum, Abdulbaki kelimesindeki terkipten izafet manası kastedilmiş, özel isim manası kastedilmemiştir. Gerçi gayet beliğ bir şekilde özel isim manası da ondan anlaşılabilmektedir. O ifadedeki maksadım şudur: Yani, benim şeyhim her ne kadar el-Bâkî olan Allah'ın bir kulu ise de, gerçekte benim terbiyemi tekeffül etmiş olan el-Bâkî olan Allah'ın kendisidir. Bu ifadede ne tür bir sapma ve tahrif vardır? Ne tür bir terbiyesizlik vardır? Allah insaf versin!

Aziz dostum, Bâyezîd-i Bestamî'den (k.s.) sadır olan "Sübhanî" sözü sekir halinin galebesinde olmuştur. Bunun bir eksiklik olduğu kabul edilse dahi, daimi ve sürekli olduğu söylenemez ki, başkalarının o sözü söyleyenden daha üstün olması gereksin. Zira bir çok irfânî bilgi hal gerçeği bir vakit sadır olur. Daha sonra o irfanî bilginin eksik olduğu Allah Teâlâ'nın inayeti ile ortaya çıkarsa o irfanî bilgi bırakılır, bir üst makama çıkılmış olur. Değerli mektubu-

[33] Yunus, 39

nuzda şöyle yazıyor; bu tür şatahat dolu sözleri sekir erbabı söylese caiz olabilir, ancak sahv erbabının bu tür sözleri söylemeleri gayet uzak bir ihtimal gözüküyor.

Aziz dostum, bu tür ifadeleri kim kullanırsa kullansın bunların kaynağı sekirdir. Sekir karışmadan bu konuda kalem oynamaz. Şu kadar var ki, sekrin de bir çok mertebesi vardır. Sekir ne kadar çok olursa şatahat da o kadar çok ve ağır olur. Bestami'nin çekinmeden, "Benim sancağım Muhammed'in sancağından yüksektir" sözünü söyleyebilmesi için sekir halinde olması gerekir. Sahv sahibi olan kimseden asla sekir sadır olmaz, zannedilmesin. Böyle bir durum bizzat eksiklik olur. Çünkü halis sahv avamın işidir. Sahvı tercih etmekten maksat, sahv halinin galip hali olmasıdır, yoksa mutlak sahv halinde olmak değildir. Sekir halini tercih etmekten de maksat böyledir; sekir halinin galip hali olmasıdır, yoksa mutlak sekir halinde olmak değildir. Çünkü böyle bir durum afettir.

Nitekim, Cüneyd-i Bağdadi, sahv erbabının önderi olmasına, sahvı sekire tercih etmesine rağmen, nerede ise sayılamayacak kadar çok sekirle karışık ifadesi vardır. Şu ifadeler ona aittir: "Bilen de O, bilinen de", "Suyun rengi kabının rengidir", "Hâdis (mahluk) Kadîm (Halık) ile birleştiğinde bir eseri kalmaz". *Avarif* kitabının müellifi sahv erbabının en olgunlarından olmasına rağmen kitabında izah edilemeyecek türden sekir içeren irfanî bilgiler bulunmaktadır.

Bu fakir sekir içeren bir kısım irfanî bilgilerini bir varakta toplamıştı. Sekirin kalıntılarından bir bölümü de sırlarını ifşa etmenin, övünç duymanın ve çalım atmanın caiz olmasıdır. Başkalarına karşı üstünlük iddiasında bulunmak da sekirdir. Şayet katışıksız bir sahv hali olsa sırların ifşa etmek küfür olurdu. Başkasından üstün olduğuna inanmak şirk sayılırdı. Sahv içinde sekrin bir nebze kalıntısı, yemeği terbiye eden tuz mesabesindedir. Binaenaleyh şayet tuz olmamış olsaydı yemek lezzetsiz olurdu.

Aşk olmasa, aşığın yangınlığı olmasa
Ne kulak kesilen ne de anlatan olurdu.

Abdülkadir Geylani'nin (k.s.) söylemiş olduğu, "Şu kademim her velinin boynu üzerindedir" sözünü *Avarif* müellifi sekir haline hamletmiştir. Onun maksadı, sanıldığı gibi, bu sözü kusurlu bulmak

değildir. Bu söz aynı ile Geylani Hazretlerine bir övgüdür. Hatta gerçeğin beyanıdır. Yani, bu tür iftihar ve başkalarına karşı üstünlük taslama ifadeleri, sekir kalıntısı olmaksızın sadır olmaz. Çünkü mutlak sahv halinde bu tür ifadeleri kullanmak gayet çetindir. Öyle görünüyor ki, bu fakirin bu yüce taifenin ilimleri ve sırları ile ilgili yazdığı her şeyin, sekir karışmaksızın mutlak sahv halinde olduğu zihninize yerleşmiştir. Haşa ve kella böyle bir şey söz konusu değildir. Böyle bir iddia haramdır, çirkindir, tutarsız ve düzmece bir sözdür. Mutlak sahv halinde olan niceleri vardır, bu minvalde sözler dizememişler, hiçbir kimsenin kalbini harekete geçirememişlerdir.

A dostum bu bir şaka değil, ancak
Garabet harikası, acayip bir sözdür

Aziz dostum, zahiri manaları dışında anlaşılması gereken sırların ifşası kabilinden olan bu tür ifadeleri tarikat şeyhleri her vakit kullanmışlardır. Bu onların daimi geleneklerinden olmuştur. Bu işi bu fakir icat etmiş, uydurmuş değildir. Müslümanlıkta kırılan ilk şişe bu değildir. Öyle ise bütün bu münakaşa ve ıstırap nedendir. Zahiri itibarı ile şeriat ilimleri ile uyuşmayan bir söz şayet söylenilmişse, bir müslümanı itham etmeden, en kolay yorum ile zahiri anlamı dışında izah edilmeli, şeriat ilimleri ile uyuşur hale getirilmelidir. Bir kötülüğü yaymayı, bir fasığı rezil rüsva etmeyi şeriat haram ve çirkin görüyorsa bir yanlış anlama sebebi ile bir müslümanı rezil etmek nasıl uygun olabilir? Şehir şehir dolaşıp bunun dedikodusunu yapmak nasıl bir dindarlıktır?

Müslümanlığın ve merhametin yolu, şayet bir şahıs zahiri itibarı ile şeriat ilimlerine ters düşen bir sözü söylemişse onun kimliğine bakılır. Dinsiz ve zındığın biri ise sözü reddedilir, yorumlanmaya çalışılmaz. Şayet müslüman ise, Allah Teâlâ'ya ve Peygamberine iman etmiş biri ise, onun sözünü doğru bir şekle sokmaya ve güzel bir şekilde yorumlamaya çalışmak gerekir. Sözün sahibinden sorunu gidermesi istenir. Şayet sorunu gidermekten aciz kalırsa ona nasihat etmek gerekir. Zira iyiliği emretmek ve kötülüğe engel olmak aynıyla merhamettir. Böyle davranmak olumlu karşılık almaya daha uygundur. Ancak maksat karşı tarafın hatasını düzeltmesi değil onu rezil etmek ise o başka bir durumdur. Allah Teâlâ muvaffakiyet versin!

Daha da hayretimizi mucip olan husus, mektubunuzdan anlaşıldığı üzere, bu fakirin mektubunu o azizden dinledikten sonra bağlılarınızın şüpheye ve sapmaya düşmeleridir. Bir yansıma olmuşa benziyor. Halbuki, şüpheye düştükleri yerleri, bu fakire arz etmeksizin kendilerinin halletmeleri ve fitneyi söndürmeleri gerekmekteydi. Artık diğer yarenler hakkında ne diyeyim ki? Bazıları ellerinde imkan olduğu halde, şüpheleri gidermemiş, bunu yapmak içinden gelmeyip susmayı tercih etmişlerdir.

Biz, elbette beklerdik, dostlardan yardımı!

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[34]

Başta ve sonda selam olsun...

KELİME ANLAMI

120. اَلْمَكْتُوبُ الْعِشْرُونَ بَعْدَ الْمِائَةِ Yüz yirminci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى الْمِرْزَا حُسَامِ الدِّينِ اَحْمَدَ Mirza Hüsameddin Ahmed'e** *(Ne hakkındadır?)* **فِي حَلِّ عِبَارَاتِ مَكْتُوبٍ مُتَضَمِّنٍ لِلْاَسْرَارِ Sırlar içeren mektubun ibarelerinin açıklaması hakkındadır.**

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun قَدْ تَشَرَّفْتُ Şereflendim *(Ne ile?)* بِمُطَالَعَةِ الصَّحِيفَةِ الشَّرِيفَةِ Kıymetli sayfayı okumakla عَلَى وَجْهِ الشَّفْقَةِ وَالرَّأْفَةِ Bu fakire gönderilen *(Nasıl?)* اَلْمُرْسَلَةِ اِلَى هٰذَا الْفَقِيرِ Bir şefkat ve merhamet eseri olarak وَقَدِ انْدَرَجَ فِيهَا Orada yer almış ki, اَنَّ لِوَاحِدٍ مِنَ Büyüklerden birinin اَلْاَعِزَّةِ İtirazları varmış *(Neye?)* اِعْتِرَاضَاتٍ عَلَى عِبَارَاتِ الْمَكْتُوبِ Acmir'den yazdığınız mektubun ibarelerine الَّذِي كَتَبْتَهُ مِنْ اَجْمِيرْ Bu durumda bir şey yazmak gerekir فَيَنْبَغِي كِتَابَةُ شَيْءٍ *(Ne hakkında?)* فِي حَلِّهَا O ibarelerin açıklaması hakkında (diye bir ifade yer almaktadır) وَلَمَّا كَتَبَ بَعْضُ الْاَصْحَابِ Bazı arkadaşlar da (önceden mektup) yazınca *(Nasıl?)* بِتَعْيِينِ مَوَاضِعِ الْاِشْتِبَاهِ Şüphe duyulan yerleri

[34] Kehf, 10.

مُقَدِّمَاتٌ بِمِقْيَاسِ Bu yerlerin açıklaması hakkında yazdık (Ne?) كَتَبْنَا فِي حَلِّهَا belirterek التَّعْيِينِ Belirtilen yerler ölçüsünde bir takım mukaddimeler وَاللهُ سُبْحَانَهُ Allah Subhânehu اَلْهَادِي اِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ Doğru yola eriştirendir.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ الْمُكَرَّمُ Kıymetli Mahdum! اِنَّ السَّيْرَ الْمُرَادِيَّ وَالسَّيْرَ الْمُرِيدِيَّ Seyri muradi ve seyri müridi مِنْهَا كُلٌّ Bunların hepsi اَمْرٌ يَتَعَلَّقُ Alakalı bir şeydir (Ne ile?) بِوِجْدَانِ صَاحِبِ ذٰلِكَ السَّيْرِ O seyir sahibinin vicdanıyla لاَ اَنَّهُ اِلْزَامُ اَمْرٍ يَتَعَلَّقُ بِالْغَيْرِ Yoksa bu başkasıyla alakalı bir şeyi mecbur etmek değildir فَلاَ مَجَالَ اِذاً Öyleyse imkan yoktur (Neye?) لِطَلَبِ الْحُجَّةِ وَالْبُرْهَانِ Delil ve kanıt istemeye (Neye?) عَلَى اِثْبَاتِهِ Bunun ispatına وَمَعَ ذٰلِكَ Bununla birlikte اِذَا اَعْطَى اللهُ سُبْحَانَهُ شَخْصًا Allah Subhânehu birine verdiğinde (Ne?) قُوَّةً قُدْسِيَّةً Kudsi bir kuvvet وَلاَحَظَ Ve bu kişi gözlemde bulunduğunda (Nerede?) فِي اَحْوَالِ صَاحِبِ ذٰلِكَ السَّيْرِ Bu seyrin sahibinin hal وَاَوْضَاعِهِ Ve durumlarında (Nasıl?) مُلاَحَظَةً تَامَّةً Noksansız bir gözlemle وَشَاهَدَ Ve müşahede ettiğinde (Neyi?) اَلْفُيُوضَ وَالْبَرَكَاتِ Feyiz ve bereketleri وَالْعُلُومَ وَالْمَعَارِفَ اْلاِلَهِيَّةَ İlahi ilim ve marifetleri اَلَّتِي هُوَ مُتَّازٌ بِهَا Ki o kişi bunlarla seçkindir يُمْكِنُ اَنْ يَحْكُمَ Bu durumda karar vermesi mümkündür (Neye?) بِكَوْنِ سَيْرِهِ سَيْرًا مُرَادِيًّا Onun seyrinin seyri muradi olduğuna (Nasıl?) مِنْ غَيْرِ احْتِيَاجٍ اِلَى دَلِيلٍ اَصْلاً Hiçbir delile ihtiyaç duymadan كَمَا يَحْكُمُ Tıpkı karar verdiği gibi (Neye?) بِكَوْنِ نُورِ الْقَمَرِ مُسْتَفَادًا Ayın ışığını aldığına (Neden?) مِنْ نُورِ الشَّمْسِ Güneş ışığından (Neden sonra bu kararı verir?) بَعْدَ مُلاَحَظَةِ Gözlemledikten sonra (Neyi?) قُرْبِ الْقَمَرِ مِنَ الشَّمْسِ وَبُعْدِهِ عَنْهَا Ayın güneşe olan yakınlığını ve uzaklığını وَمُقَابَلَتِهِ بِهَا وَاجْتِمَاعِهِ مَعَهَا Onunla karşı karşıya ve yan yana olmasını وَاِنْ لَمْ يَكُنْ هٰذَا الْمَعْنَى حُجَّةً Her ne kadar bu mana delil olmasa da (Kime?) وَاَيْضًا قَالَ حَضْرَةُ شَيْخِنَا قُدِّسَ سِرُّهُ Hads sahiplerinin dışındakilere لِغَيْرِ اَرْبَابِ الْحَدِيثِ

Ve de Hazreti Şeyhimiz (k.s.) dedi *(Ne zaman?)* فِي أَوَائِلِ حَالِ سَيْرِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin seyrinin ilk hallerinde (dedi) ki: إِنَّ سَيْرَهُ سَيْرُ مُرَادِيٌّ Onun seyri seyri muradidir وَلَعَلَّ Belki arkadaşlar da وَاتَّفَقَ سَمِعُوا مِنْهُ هٰذَا الْكَلَامَ الْأَصْحَابُ أَيْضًا Onun bu sözünü işitti Ve Mesnevi'den şu iki beyti söyledi *(Nasıl?)* مُعْتَقِدًا بِأَنَّهُمَا هَذَيْنِ الْبَيْتَيْنِ مِنَ الْمَثْنَوِيِّ O ikisinin uygun olduğuna inanarak *(Neye?)* مُطَابِقَانِ لِحَالِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin haline

﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

عِشْقُ مَعْشُوقِ Maşukun aşkı خَفِيٌّ وَسَتِيرُ Gizli kapaklıdır عِشْقُ عَشَّاقِ Aşığın aşkı بِطَبَلٍ
وَنَفِيرٍ Davullu derneklidir غَيْرَ أَنَّ الثَّانِيَ Ancak ikincisi مُضْنٍ لِلْبَدَنِ Bedeni zayıflatır عِشْقُ
مَعْشُوقِ Maşukun aşkı ise السَّمْنِ مُزِيدُ فِي Kilo arttırır.

وَكُلُّ مَنْ وَصَلَ Her vuslata eren *(Kimden?)* مِنَ الْمُرَادِينَ Murat kullardan كَانَ سَيْرُهُ Onun seyri olmuştur *(Ne üzere?)* عَلَى طَرِيقِ الْاجْتِبَاءِ İctiba yolu üzere وَطَرِيقُ الْاجْتِبَاءِ Ve ictiba yolu عَلَيْهِمُ السَّلَامُ بِالْأَنْبِيَاءِ لَيْسَ مَخْصُوصًا Sadece peygamberlere mahsus değildir Onlara selam olsun صَرَّحَ بِذٰلِكَ Bunu açıkladı *(Kim?)* صَاحِبُ الْعَوَارِفِ قُدِّسَ سِرُّهُ Avarif sahibi (k.s.) *(Nerede?)* وَالسَّالِكِ فِي بَيَانِ الْمَجْذُوبِ السَّالِكِ Salik olan meczubun الْمَجْذُوبِ Ve meczub olan salikin beyanında وَقَالَ لِطَرِيقِ الْمُرِيدِينَ Ve mürit kulların yolu için dedi *(Ne dedi?)* طَرِيقَ الْانَابَةِ İnabe yolu وَلِطَرِيقِ الْمُرَادِينَ Murat kulların yoluna da طَرِيقَ الْاجْتِبَاءِ İctiba yolu (dedi) قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: اَللهُ يَجْتَبِي إِلَيْهِ Allah kendine seçer *(Kimi?)* مَنْ يَشَاءُ Dilediği kişiyi وَيَهْدِي إِلَيْهِ Ve kendisine ulaştırır *(Kimi?)* مَنْ يُنِيبُ Kendisine yöneleni نَعَمْ إِنَّ طَرِيقَ الْاجْتِبَاءِ Evet! İctiba yolu بِالْأَصَالَةِ Asıl olarak عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ بِالْأَنْبِيَاءِ مَخْصُوصٌ Peygamberlere mahsustur Onlara salat-u selam olsun وَلِلْأُمَّةِ Ve de ümmete mahsustur كَسَائِرِ الْكَمَالَاتِ Tıpkı diğer kemâlât gibi *(Nasıl?)* بِتَبَعِيَّتِهِمْ Onlara tabi olmaları sebebiyle لَا أَنَّهُ مَخْصُوصٌ بِالْأَنْبِيَاءِ Yoksa o yol

peygamberlere mahsus değildir *(Nasıl?)* مُطْلَقًا Her yönüyle لاَ نَصِيبَ مِنْهُ لِلْاُمَّةِ اَصْلاً Ümmetin ondan asla nasibi olmayacak şekilde فَاِنَّهُ غَيْرُ وَاقِعٍ Çünkü bu gerçek değildir.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! اِنَّ وُصُولَ الْفَيْضِ اِلَى السَّالِكِ Feyzin salike ulaşması *(Ne ile?)* وَحُلُولِهِ بِتَوَسُّطِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısının aracılığı Ve araya girmesiyle (ulaşması) عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun اِنَّمَا هُوَ O sadece قَبْلَ اَنْ Uyum sağlamadan öncedir *(Ne?)* تَتَطَبَّقَ حَقِيقَةُ السَّالِكِ الْمُحَمَّدِيِّ الْمَشْرَبِ Muhammedi meşrepli salikin hakikati *(Neye?)* عَلَى الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikati Muhammediyye'ye وَقَبْلَ اَنْ تَتَّحِدَ بِهَا Ve onunla birleşmeden öncedir فَاِذَا حَصَلَ الْاِتِّحَادُ Birleşme gerçekleştiğinde *(Nerede?)* بَيْنَ هَاتَيْنِ الْحَقِيقَتَيْنِ Bu iki hakikat arasında *(Nerede?)* فِي مَقَامَاتِ الْعُرُوجِ Yükseliş makamlarında *(Nasıl?)* بِكَمَالِ مُتَابَعَتِهِ Kusursuzca tabi olmasıyla بَلْ بِمَحْضِ الْفَضْلِ Hatta sırf Allah'ın fazl-ı keremiyle اِرْتَفَعَ التَّوَسُّطُ مِنَ الْبَيْنِ Aracılık ortadan kalkar فَاِنَّ التَّوَسُّطَ Zira aracılık اِنَّمَا هُوَ O sadece حِينَ الْمُغَايَرَةِ Arada farklılık olduğundadır وَفِي الْاِتِّحَادِ İttihat anında ise لاَ مُتَوَسِّطَ لَهُ Ne aracı وَلاَ مُتَوَسِّطَ Ne de aracı olunan وَلاَ حَاجِبَ Ne perdeleyen وَلاَ مَحْجُوبَ Ne de perdelenen vardır بَلِ الْمُعَامَلَةُ فِي مَقَامِ الْاِتِّحَادِ Bilakis ittihat makamındaki muamele بِالشَّرِكَةِ Ortaklaşadır وَلَكِنْ لَمَّا كَانَ السَّالِكُ Ancak salik olunca *(Ne?)* تَابِعًا وَمُلْحَقًا وَطُفَيْلِيًّا Tabi, bağlı ve tufeyli (olunca) لَزِمَ اَنْ تَكُونَ تِلْكَ الشَّرِكَةُ Bu ortaklığın olması gerekti *(Ne?)* مِنْ قَبِيلِ شَرِكَةِ الْخَادِمِ بِالْمَخْدُومِ Hizmetçi ile efendinin ortaklığı cinsindendir مَا قُلْتُ Benim dediğim اِنْطِبَاقٌ عَلَى حَقِيقَتِهِ مِنْ اَنَّهُ يَحْصُلُ لِحَقِيقَتِهِ Onun hakikati için gerçekleşir *(Ne?)* Peygamberimizin hakikatine uyum صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَاَنَّهَا تَتَّحِدُ بِهَا Ve onunla birleşir بَيَانُهُ Bunun açıklaması şudur: اَنَّ الْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ Hakikati Muhammediyye جَامِعَةٌ لِجَمِيعِ الْحَقَائِقِ Tüm hakikatları kapsar

وَيُقَالُ لَهَا حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ Ve ona 'Hakikatlerin hakikati' denir وَحَقَائِقُ الْآخَرِينَ Diğerlerin hakikatleri كَالْاَجْزَاءِ لَهَا Onun parçaları اَوْ كَالْجُزْئِيَاتِ Veya cüzileri gibidir لِاَنَّ السَّالِكَ Çünkü salik لَوْ كَانَ مُحَمَّدِيَ الْمَشْرَبِ Eğer Muhammedi meşrepli ise فَحَقِيقَتُهُ Onun hakikati كَالْجُزْئِيِّ لِلْكُلِّيَّةِ Bu küllinin cüzisi gibidir وَمَحْمُولَةٌ عَلَيْهَا Ve ona hamledilir وَاِنْ كَانَ غَيْرَ مُحَمَّدِيَ الْمَشْرَبِ Ama Muhammedi meşrepli değilse فَحَقِيقَتُهُ Onun hakikati كَالْجُزْءِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى الْكُلِّ Bir bütüne nispetle parça gibidir وَغَيْرُ مَحْمُولَةٍ عَلَيْهَا Ve onun hakikatine hamledilmez فَاِنْ عَرَضَ Eğer arız olursa *(Neye?)* لِحَقِيقَةِ غَيْرِ مُحَمَّدِيٍّ اِتِّحَادٌ فِي اَثْنَاءِ الْعُرُوجِ *(Ne?)* Muhammedi meşrepli olmayan birinin hakikatine الْمَشْرَبِ Yükselme esnasında bir ittihat اِنَّمَا يَكُونُ ذٰلِكَ Bu sadece olur *(Ne ile?)* بِحَقِيقَةِ نَبِيٍّ هُوَ İzi üzere olduğu peygamberin hakikatiyle عَلَى قَدَمِهِ Ve hamledilmiş olur وَتَكُونُ مَحْمُولَةً *(Neye?)* O hakikate عَلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Ve onun için gerçekleşir وَتَحْصُلُ لَهُ *(Ne?)* Onunla bir ortaklık شِرْكَةُ مَعَهُ *(Nerede?)* Ona uygun kemâlâtta فِي الْكَمَالَاتِ الْمُنَاسِبَةِ بِهِ Ancak bu ortaklık olur وَلٰكِنْ تَكُونُ الشِّرْكَةُ *(Ne olur?)* Hizmetçi ile efendinin ortaklığı cinsinden مِنْ قَبِيلِ شِرْكَةِ الْخَادِمِ بِالْمَخْدُومِ Geride geçtiği gibi كَمَا مَرَّ İşte فَاِذَا حَصَلَ لِذٰلِكَ الْجُزْئِيِّ bu cüzi için hasıl olduğunda *(Ne ile?)* Noksansız tabi olma alakası بِعَلَاقَةِ كَمَالِ الْمُتَابَعَةِ Hatta sırf Allah'ın fazl-ı keremiyle *(Ne hasıl olduğunda?)* بَلْ بِمَحْضِ الْفَضْلِ Küllisine ait bir muhabbet مَحَبَّةٌ خَاصَّةٌ Ve tuttuğunda وَاَخَذَ *(Ne?)* Ona شَوْقُ الْوُصُولِ اِلَيْهِ ulaşma arzusu *(Neyi?)* Onun elini بِيَدِهِ Başlar يَشْرَعُ *(Ne?)* الْقَيْدُ الَّذِي جَعَلَ الْكُلِّيَ جُزْئِيًّا Külliyi cüzi eden kayıt *(Ne ile başlar?)* Allah Teâlâ'nın fazlıyla بِفَضْلِ اللّٰهِ تَعَالَى *(Neye başlar?)* Yok olmaya فِي الزَّوَالِ Ve kademe kademe yok olduktan وَبَعْدَ زَوَالِهِ بِالتَّدْرِيجِ sonra Bu cüzi için hasıl olur يَحْصُلُ لِذٰلِكَ الْجُزْئِيِّ *(Ne?)* O külliye اِنْطِبَاقٌ عَلَى ذٰلِكَ الْكُلِّيِّ bir uyum Ve ona bağlanmak وَالْحَاقٌ بِهِ Benim dediğim وَمَا قُلْتُ مِنْ اَنَّهُ اِذَا حَصَلَ لَهُ

فَهِيَ كَمَا حَصَلَتْ لِهٰذَا Onun için hasıl olduğunda *(Ne?)* مَحَبَّةٌ خَاصَّةٌ Özel bir muhabbet
الْفَقِيرِ İşte o, bu fakire hasıl olduğu gibi *(Ne iledir?)* بِمَحْضِ الْفَضْلِ Sırf Allah'ın
fazlıyladır حَتَّى قُلْتُ Hatta dedim *(Ne zaman?)* فِي غَلَبَاتِ تِلْكَ الْمَحَبَّةِ Bu muhabbetin
galip geldiği anlarda (dedim) ki: اِنَّ مَحَبَّتِي لِحَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hazreti Hak
Subhânehu'ya olan muhabbetim اِنَّمَا هِيَ O sadece مِنْ جِهَةِ كَوْنِهِ تَعَالَى Allah
Teâlâ'nın olması sebebiyledir *(Ne?)* رَبِّ مُحَمَّدٍ Muhammed'in rabbi
صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam etsin وَتَعَجَّبَ Şaşırdı *(Kim?)* اَلْمِيَانْ تَاجْ وَغَيْرُهُ مِنَ الْاَصْحَابِ
Miyan Taç ve diğer arkadaşlar *(Neye?)* مِنْ هٰذَا الْكَلَامِ Bu söze وَاَظُنُّ Ve zannediyorum
وَمَا لَمْ يَحْصُلْ اَنَّهُ لَمْ يَخْرُجْ مِنْ خَاطِرِكُمْ اَيْضًا ki Bu söz sizin de hatırınızdan çıkmamıştır
Ve hasıl olmadıkça *(Ne?)* مِثْلُ هٰذِهِ الْمَحَبَّةِ Böyle bir muhabbet كَيْفَ يُتَصَوَّرُ Nasıl
düşünülebilir? *(Ne?)* اَلْلِحَاقُ وَالْاِتِّحَادُ Bağlanmak ve birleşmek ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın
lütfüdür يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ Allah büyük lütuf
sahibidir. وَلْنُبَيِّنْ Şimdi açıklayalım *(Neyi?)* حَقِيقَةَ التَّوَسُّطِ Aracının hakikatini وَعَدَمِ
التَّوَسُّطِ Ve aracı olmamasının hakikatini يَنْبَغِي اَنْ يَسْمَعَ Dinlemek gerekir *(Nasıl?)*
بِحُسْنِ الْاِسْتِمَاعِ Güzelce kulak vererek اِعْلَمْ Bilesin ki اَنَّ فِي طَرِيقِ الْجَذْبَةِ Cezbe
yolunda لَمَّا كَانَ الْجَذْبُ وَالْجَرُّ Cezbe ve çekim olunca *(Kim tarafından?)* مِنْ جَانِبِ
الْمَطْلُوبِ Matlup tarafından وَكَانَتِ الْعِنَايَةُ الْاِلٰهِيَّةُ Ve de ilahi yardım مُتَكَلِّفَةً لِحَالِ
الطَّالِبِ Talibin haline kefil olunca لَا يَقْبَلُ الْوِسَاطَةَ Aracıyı kabul etmez بِالضَّرُورَةِ Tabii
olarak وَفِي طَرِيقِ السُّلُوكِ Sülük yolunda ise لَمَّا كَانَتِ الْاِنَابَةُ İnabe olunca *(Kim tarafından?)*
مِنْ طَرَفِ الطَّالِبِ Talip tarafından لَا بُدَّ فِيهِ Orada kaçınılmaz oldu *(Ne?)* مِنْ
وُجُودِ الْوَسَائِطِ Aracıların bulunması وَالْوَسَائِطُ وَاِنْ كَانَ Ve aracılar her ne kadar لَا
يُحْتَاجُ اِلَيْهَا Onlara ihtiyaç duyulmasa da *(Nerede?)* فِي نَفْسِ الْجَذْبَةِ Cezbenin kendisinde

فَإِنْ Sülüke bağlıdır مَنُوطَةٌ بِالسُّلُوكِ وَلَكِنَّ تَمَامِيَّةَ الْجَذْبَةِ Ancak cezbenin tamam olması
لَمْ يَنْضَمَّ السُّلُوكُ Eğer sülük katılmazsa اَلَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ Ki o ibarettir *(Neden?)* عَنْ إِتْيَانِ
اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ Şeri hükümleri yerine getirmekten مِنَ التَّوْبَةِ وَالزُّهْدِ وَغَيْرِهِمَا Tövbe, züht
ve diğerleri gibi *(Neye katılmazsa?)* إِلَى الْجَذْبَةِ Cezbeye فَتِلْكَ الْجَذْبَةُ غَيْرُ تَامَّةٍ İşte bu
cezbe tam değildir بَلْ اَبْتَرُ Hatta kısırdır وَقَدْ رَأَيْتُ Doğrusu ben gördüm *(Kimi?)* كَثِيرًا
مِنَ الْهُنُودِ وَالْمَلَاحِدَةِ Hindu ve dinsizlerin bir çoğunu *(Nasıl?)* فِيهِمْ جَذْبَةٌ Onlarda cezbe
olduğu halde وَلَكِنْ لَمَّا لَمْ يَكُونُوا مُتَحَلِّينَ Ancak bezenmiş olmadıklarından *(Ne ile?)*
اَلصَّلَاةُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ بِمُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ Şeriat sahibine tabi olmakla Ona ve ehline
وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ Salat-u selam ve tahiyye olsun لَيْسَ لَهُمْ نَصِيبٌ Onların nasibi olmadı
(Neden başka?) غَيْرُ صُورَةِ الْجَذْبَةِ Cezbenin suretinden başka وَحَالُهُمْ خَرَابٌ وَاَبْتَرُ
Onların hali harap ve kısırdır. (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّ حُصُولَ الْجَذْبِ Cezbenin hasıl
olması يَسْتَدْعِي نَحْوًا مِنَ الْمَحْبُوبِيَّةِ Bir tür mahbubiyeti gerektirir فَكَيْفَ يَجُوزُ Öyleyse
nasıl caiz olur? *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الْكُفَّارِ Kafirler hakkında اَلَّذِينَ هُمْ اَعْدَاءُ اللهِ Ki,
onlar Allah'ın düşmanlarıdır كَوْنُ نَصِيبٍ مِنَ الْجَذْبَةِ Cezbeden nasiplerinin olması
(nasıl caiz olur? denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ Olması mümkündür *(Kimde?)*
فِي بَعْضِ الْكُفَّارِ Kimi kafirlerde *(Ne?)* نَحْوٌ مِنْ مَعْنَى الْمَحْبُوبِيَّةِ Bir tür mahbubiyet manası
(Daha ne mümkündür?) وَيَكُونَ ذٰلِكَ بَاعِثًا Ve bunun sebep olması *(Neye?)* لِحُصُولِ الْجَذْبِ
Cezbenin hasıl olmasına وَلَكِنْ لَمَّا لَمْ يَكُونُوا مُتَحَلِّينَ Ancak bezenmiş olmadıkların-
dan *(Ne ile?)* بِمتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ Şeriat sahibine tabi olmakla عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ
Ona salat-u selam olsun بَقَوْا خَاسِرِينَ مَخْذُولِينَ Hüsrana uğramış ve perişan bir halde
kaldılar وَلَمْ تَرِدْهُمْ تِلْكَ الْجَذْبَةُ Bu cezbe onlara kazandırmadı *(Ne?)* غَيْرَ الْحُجَّةِ عَلَيْهِمْ
Aleyhlerine delilden başka bir şey حَيْثُ آذَنَتْ بِاسْتِعْدَادِهِمْ Zira bu cezbe onların

kabiliyetini bildirmiştir وَلَمْ يُخْرِجُوهُ Ama onlar bunu çıkarmadılar *(Nereden nereye?)* مِنَ الْقُوَّةِ اِلَى الْفِعْلِ Kuvvetten fiile *(Ne sebebiyle?)* بِسَبَبِ الْجَهْلِ وَالْعِنَادِ İnat ve cahillik sebebiyle وَمَا ظَلَمَهُمُ اللهُ Allah onlara zulmetmedi وَلٰكِنْ كَانُوا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ Ancak onlar kendilerine zulmediyorlardı فَاِذَا تَيَسَّرَ الْوُصُولُ اِلَى الْمَطْلُوبِ Böylece matluba vuslat nasip olunca *(Nerede?)* فِى طَرِيقِ الْجَذْبَةِ Cezbe yolunda *(Nasıl?)* بِمُتَابَعَةِ صَاحِبِ الشَّرِيعَةِ Şeriat sahibine tabi olmakla اَلَّتِى هِىَ عِبَارَةٌ عَنِ السُّلُوكِ Ki o şeriat sülükten ibarettir وَبِلاَ حَيْلُولَةِ اَمْرٍ يَكُونُ بِلاَ وَاسِطَةٍ Bu vuslat vasıtasız Ve araya bir şey girmeden olur قَالُوا Dediler ki: لَوْ دَلَّيْتُمْ بِدَلْوٍ Eğer bir kova salsaydınız لَوَقَعْتُمْ عَلَى اللهِ Elbette Allah'a rast gelirdiniz يَعْنِى لَوِ انْجَذَبْتُمْ وَ انْجَرَرْتُمْ Yani çekilip sürüklenseydiniz *(Kime?)* وَوَصَلْتُمْ اِلَى اَبْطَنِ الْبُطُونِ اِلَى حَضْرَةِ الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Hazreti Hak Subhânehu'ya Ve bâtınların bâtınına varsaydınız لاَ يَكُونُ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Sizinle Hak -celle ve alâ- arasında olmazdı *(Ne?)* حَيْلُولَةُ اَمْرٍ وَحِجَابِيَّتُهُ Bir şeyin aracı ve perde olması وَلَعَلَّهُ بَقِىَ فِى خَاطِرِكُمُ الشَّرِيفِ اَيْضًا Sanırım kalmıştır *(Nerede?)* Sizin kıymetli hatırınızda da *(Ne?)* مَا قَالَهُ حَضْرَةُ شَيْخِنَا قُدِّسَ سِرُّهُ اِنْ Şeyhimizin (k.s.) dediği şu söz تَيَسَّرَ اَلْوُصُولُ لِلْعَبْدِ Eğer nasip olursa *(Ne?)* اِلَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Kulun ulaşması *(Kime?)* Hak Subhânehu'ya *(Nereden?)* مِنْ طَرِيقِ الْمَعِيَّةِ Maiyyet yolundan *(Neredeki?)* بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ Onunla Allah Teâlâ arasındaki تَعَالَى يَكُونُ بِلاَ تَوَسُّطِ اَمْرٍ اَلْبَتَّةَ Bu elbette araya bir şey girmeden olur وَالْوَاسِطَةُ اِنَّمَا فَاِنَّهُ هُوَ الْمُنَاسِبُ لِلْمَعِيَّةِ Zira maiyyete uygun olan budur اَلَّتِى هِىَ عِبَارَةٌ عَنِ السُّلُوكِ Ki Aracı sadece فِى سِلْسِلَةِ التَّرْبِيَةِ Terbiye silsilesinde olur o da sülükten ibarettir وَطَرِيقُ الْمَعِيَّةِ Maiyyet yolu ise وَاحِدٌ مِنْ طُرُقِ الْجَذْبَةِ Cezbe yollarından biridir وَحَدِيثُ اَلْمَرْءُ مَعَ مَنْ اَحَبَّ اَيْضًا 'Kişi sevdiğiyle beraberdir' hadisi de يُؤَيِّدُ ذٰلِكَ Bunu desteklemektedir فَاِنَّهُ لَمَّا ثَبَتَتِ الْمَعِيَّةُ Çünkü maiyyet gerçekleşince

فَقَدِ ارْتَفَعَتِ الْوَاسِطَةُ بَيْنَ شَخْصٍ وَبَيْنَ مَحْبُوبِهِ *(Nerede?)* Kişi ile sevdiği arasında Hiç kuşkusuz aracı kalkmıştır اِسْمَعْ اَنَّ لِكُلِّ ظِلٍّ Dinle! Her bir gölgenin طَرِيقًا وَاضِحًا اِلَى اَصْلِهِ Aslına varan geniş bir yolu vardır وَلاَ حَائِلَ بَيْنَهُمَا اَصْلاً Aralarında asla engel yoktur فَلَئِنْ حَصَلَ لِلظِّلِّ Eğer gölge için gerçekleşirse *(Nasıl?)* بِعِنَايَةِ اللهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın yardımıyla *(Ne?)* مَيْلٌ اِلَى اَصْلِهِ Aslına doğru bir meyil وَحَصَلَ لَهُ Ve ona nasip olursa *(Ne?)* اِنْجِذَابٌ اِلَيْهِ Ona doğru çekilip وَلُحُوقٌ بِهِ Ona kavuşmak يَكُونُ ذٰلِكَ Bu elbette araya bir şey girmeden olur وَحَيْثُ اَنَّ ذٰلِكَ الْاَصْلَ Ve mademki bu asıl بِلاَ حَيْلُولَةِ اَمْرِ الْبَتَّةَ İlahi isimlerden bir isimdir لاَ يَكُونُ بَيْنَ الاسْمِ İsimle müsemma (ismin sahibi) arasında elbette engel olmaz وَبَيْنَ مُسَمَّاهُ حَائِلٌ الْبَتَّةَ Ve olur *(Ne?)* وَيَكُونُ Gölgenin bu yoldan ulaşması *(Neye?)* وُصُولُ الظِّلِّ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Aslın aslına Ki o bu ismin müsemması, اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ sahibidir *(Nasıl olur?)* اَلَّذِي هُوَ مُسَمَّى ذٰلِكَ الاسْمِ Araya bir şey girmeden وَاَيْضًا اِنَّ كُلَّ مَنْ كَانَ وَاصِلاً بِلاَ تَوَسُّطِ اَمْرٍ Ve de her ulaşan *(Kime?)* اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Yüce Hazreti Zat'a *(Nasıl?)* بِوُصُولٍ لاَ كَيْفِيَّ Keyfiyetsiz bir ulaşmayla فَتَوَسُّطُ اَمْرٍ وَحَيْلُولَتِهِ Bir şeyin aracılığı ve perde olması مَفْقُودٌ فِي حَقِّهِ Onun hakkında geçerli değildir فَاِذَا ارْتَفَعَتْ Öyleyse kalktığına göre *(Ne?)* حَيْلُولَةُ صِفَاتِ الْوَاجِبِ Vacip Teâlâ'nın sıfatlarının engel وَحِجَابِيَّتُهَا Ve perde olması *(Nerede?)* فِي صُورَةِ الْوُصُولِ اِلَى حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'a ulaşma durumunda فَكَيْفَ يَكُونُ Nasıl olabilir? *(Niçin?)* لِحَيْلُولَةِ غَيْرِ الصِّفَاتِ Sıfatların dışındaki şeylerin engel وَحِجَابِيَّتِهِ Ve perde olması için *(Ne olabilir?)* مُحَالٌ Bir imkan.

فَاِنْ قِيلَ Denilirse ki: اِذَا لَمْ يَجُزْ Caiz olmadığına göre *(Ne?)* اِنْفِكَاكُ الصِّفَاتِ عَنِ الذَّاتِ Sıfatların Zat'tan ayrılması فَمَا مَعْنَى Anlamı nedir? *(Neyin?)* اِرْتِفَاعِ حَيْلُولَةِ الصِّفَاتِ Sıfatların perdeliğinin kalkmasının *(Nereden?)* مِنْ بَيْنِ الْوَاصِلِ وَالْمَوْصُولِ اِلَيْهِ

Ulaşanla ulaşılan arasından (قُلْتُ) Derim ki: اِذَا حَصَلَ لِلسَّالِكِ Salike nasip olduğunda *(Ne?)* وُصُولُ اِلَى اَصْلِهِ Aslına ulaşmak اَلَّذِى هُوَ اسْمٌ مِنَ الْاَسْمَاءِ الْاِلَهِيَّةِ Ki o ilahi isimlerden biridir وَالسَّالِكُ ظِلُّهُ Salik de onun bir gölgesidir وَتَحَقَّقَ السَّالِكُ بِهِ Ve salik onunla bütünleştiğinde لاَ يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ حَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ Onunla yüce Hazreti Zat arasında olmaz *(Ne?)* تَوَسُّطٌ وَحَيْلُولَةٌ Aracılık ve engel اَلْبَتَّةَ Kesinlikle كَمَا لاَ حَيْلُولَةَ Tıpkı engel olmadığı gibi *(Nerede?)* بَيْنَ الْاِسْمِ وَمُسَمَّاهُ İsimle müsemma, sahibi arasında فَعَلَى هٰذَا İşte buna göre لاَ يَلْزَمُ ارْتِفَاعٌ وَلاَ انْفِكَاكٌ Bir ayrılık ve ortadan kalkma gerekmez وَقَدْ مَرَّ Ve de geçmişti *(Ne?)* مِثْلُ هٰذَا التَّحْقِيقِ Böyle bir açıklama *(Ne zaman?)* آنِفًا Az önce *(Nerede?)* فِى بَيَانِ اِتِّحَادِ حَقِيقَةِ السَّالِكِ Salikin hakikatinin birleşmesinin izahında *(Ne ile birleşmesi?)* بِالْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikati Muhammediyye ile وَقَدْ مَرَّتْ أَيْضًا Ve yine geçmişti *(Ne?)* شَمَّةٌ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan bir nebze *(Nerede?)* عِنْدَ بَيَانِ وُصُولِ الظِّلِّ اِلَى اَصْلِهِ Gölgenin aslına ulaşmasının izahında.

(تَنْبِيهٌ) Tenbih: وَلاَ يَظُنَّ اَبْلَهٌ Akılsız biri zannetmesin *(Neden?)* مِنْ عَدَمِ التَّوَسُّطِ Aracının olmamasından اَلَّذِى ذُكِرَ Ki bu zikredilmişti *(Nerede?)* فِى طَرِيقِ الْجَذْبَةِ وَغَيْرِهَا Cezbe yolu ve diğerinde *(Ne zannetmesin?)* اَلْاِسْتِغْنَاءَ Gerek duyulmadığını *(Neye?)* عَنْ تَبَعِيَّةِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısına tabi olmaya عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona ve ehline Salat-u selam olsun فَاِنَّ ذٰلِكَ كُفْرٌ وَزَنْدَقَةٌ Zira bu küfür, zındıklık وَاِنْكَارٌ عَلَى الشَّرِيعَةِ Ve hak olan şeriati inkardır وَقَدْ مَرَّ آنِفًا Az önce de geçti ki, اَنَّ الْجَذْبَةَ Cezbe بِلاَ انْضِمَامِ السُّلُوكِ اِلَيْهِ Ona sülükü katmadan اَلَّذِى هُوَ عِبَارَةٌ Ki o sülük ibarettir *(Neden?)* عَنْ اِتْيَانِ اَحْكَامِ الشَّرِيعَةِ غَيْرُ تَامَّةٍ وَاَبْتَرُ Şeraitin hükümlerini yerine getirmekten Eksik ve kısırdır وَاَتَمَّتِ Ve nimet şeklinde görünen bir beladır وَنِقْمَةٌ ظَهَرَتْ فِى صُورَةِ النِّعْمَةِ Ve sahibinin aleyhine delili tamamlamıştır الْحُجَّةَ عَلَى صَاحِبِهَا وَبِالْجُمْلَةِ Özetle,

قَدْ بَلَغَ مَرْتَبَةَ الْيَقِينِ Yakîn derecesine ulaştı *(Ne ile?)* بِالْكَشْفِ الصَّحِيحِ Doğru keşif وَالْالْهَامِ الصَّرِيحِ أَيْضًا Ve de açık ilhamla(yakîn derecesine ulaştı) ki, أَنَّهُ لاَ يَتَيَسَّرُ Nasip olmaz *(Ne?)* وَلاَ مَعْرِفَةٌ مِنْ دَقِيقَةٌ مِنْ دَقَائِقِ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolun inceliklerinden bir incelik مَعَارِفِ الْقَوْمِ Ve de tasavvuf erbabının marifetlerinden hiçbiri *(Nasıl nasip olmaz?)* بِلاَ عَلَيْهِ وَسَاطَتِهِ وَسَاطَةِ مُتَابَعَتِهِ Peygamberimizin ve ona tabi olmanın aracılığı olmadan الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun وَفُيُوطُ هٰذَا الطَّرِيقِ وَبَرَكَاتُهُ Bu yolun feyiz ve bereketleri لاَ تَحْصُلُ لِلْمُنْتَهِي كَالْمُبْتَدِي وَالْمُتَوَسِّطِ Sona varana nasip olmaz Tıpkı başta ve ortada olana nasip olmadığı gibi *(Nasıl nasip olmaz?)* بِلاَ تَبَعِيَّتِهِ وَتَطَفُّلِهِ Ona tabi olup uymadan صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

يَا فِي طُرُقِ الصَّفَا وَمِنَ الْمُحَالِ الْمَشْيُ İmkansızdır yürümek *(Nerede?)* Mutluluk yollarında

سَعْدُ مِنْ غَيْرِ اتِّبَاعِ الْمُصْطَفَى Ey Sad! Uymadan Mustafa'ya.

وَزَعَمَ اَفْلاَطُونُ الاَبْلَهُ نَفْسَهُ Akılsız Eflatun kendini zannetti *(Ne zannetti?)* مُسْتَغْنِيًا عَنِ الاَنْبِيَاءِ Peygamberlere ihtiyaçsız عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ Onlara selam olsun *(Ne sebebiyle böyle zannetti?)* بِسَبَبِ الصَّفَاءِ الَّذِي حَصَلَ لِنَفْسِهِ Nefsinde oluşan arınma sebebiyle *(Neden oluşan?)* مِنَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ Riyazet ve mücahedelerden وَقَالَ Ve dedi ki: نَحْنُ قَوْمٌ مُهَذَّبُونَ Biz zaten ıslah olmuş bir topluluğuz لاَ حَاجَةَ بِنَا Bizim ihtiyacımız yok *(Kime?)* اِلَى مَنْ يُهَذِّبُنَا Bizi ıslah edecek birine يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ هٰذَا الصَّفَاءَ Bu arınma الَّذِي يَحْصُلُ Ki hasıl olmaktadır *(Ne ile?)* بِالرِّيَاضَاتِ Riyazetlerle *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَسُّطِ مُتَابَعَةِ الاَنْبِيَاءِ Peygamberlere uyma aracılığı olmadan حُكْمُهُ Bunun hükmü حُكْمُ نُحَاسٍ اَسْوَدَ Kara bir bakırın hükmüdür ki, طُلِيَ بِالذَّهَبِ Altınla kaplanmıştır اَوْ سَمٍّ Veya şekerle kaplanmış bir zehrin hükmüdür وَالَّذِي يُقَلِّبُ حَقِيقَةَ النُّحَاسِ غُلِّفَ بِالسُّكَّرِ Bakırın hakikatini çeviren *(Neye?)* وَيُخْرِجُ النَّفْسَ مِنَ الاَمَّارِيَّةِ ذَهَبًا خَالِصًا Saf altına

Ve nefsi emmare olmaktan çıkaran *(Nereye?)* اِلَى الْاطْمِئْنَانِ Mutmain olmayana هُوَ مُتَابَعَةُ الْاَنْبِيَاءِ O peygamberlere tabi olmaktır عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَالْحَكِيمُ الْمُطْلَقُ جَلَّ وَعَلَا Hakîm-i Mutlak yüce ve ulu Allah اِنَّمَا قَرَّرَ Kuşkusuz tayin etmiştir *(Neyi?)* بِعْثَةَ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberler göndermeyi وَوَضَعَ شَرَائِعَهُمْ Ve onlarının kanunlarını koymuştur *(Niçin?)* لِتَعْجِيزِ النَّفْسِ الْاَمَّارَةِ Nefsi emmareyi aciz bırakmak وَتَخْرِيبِهَا Ve de perişan etmek için وَلَمْ يَجْعَلْ Ve koymamıştır *(Neyi?)* تَخْرِيبَهَا بَلْ فِي غَيْرِ مُتَابَعَةِ الْاَنْبِيَاءِ *(Nereye?)* Onun perişanlığını yani ıslah olmasını اِصْلَاحَهَا Peygamberlere tabi olmanın dışına عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun فَمَنِ ارْتَكَبَ Kim yaparsa *(Ne?)* اُلُوفًا مِنَ الرِّيَاضَاتِ وَالْمُجَاهَدَاتِ Binlerce riyazet ve mücahede *(Nasıl?)* بِلَا مُتَابَعَةِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyük peygamberlere tabi olmadan لَا يَنْقُصُ Eksiltemez *(Neden?)* مِنْ اَمَّارِيَّتِهَا Nefsinin emmareliğinden *(Ne eksiltemez?)* مِقْدَارَ شَعْرَةٍ Kıl kadar bir şey بَلْ تَزِيدُ Bilakis bunlar arttırır *(Neyi?)* فِي طُغْيَانِهَا وَعِنَادِهَا Onun azgınlığını ve inadını ﴿ع﴾ Mısra: كُلُّ مُخْتَارِ الْعَلِيلِ عِلَّةٌ Hastanın her aldığı Hastalıktır. وَاِزَالَةُ مَرَضِهَا الذَّاتِيِّ Ve nefsin zati hastalığını gidermek مَنُوطَةٌ بِالتَّمَسُّكِ Tutunmaya bağlıdır *(Neye?)* بِشَرَائِعِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin şeriatlerine عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَبِدُونِهِ Ve bu olmadan خَرْطُ الْقَتَادِ Dikenleri elle sıyırmak vardır يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki, اَنَّ الْجَذْبَةَ وَاِنْ كَانَتْ سَوَاءٌ Cezbe her ne kadar لَا بُدَّ لَهَا مِنَ السُّلُوكِ Ona sülük lazımsa da وَلٰكِنَّ الْفَضْلَ كَانَتْ مُقَدَّمَةً عَلَيْهِ İster ondan önce olsun اَوْ مُؤَخَّرَةً عَنْهُ İster ondan sonra فَاِنَّ لِتَقَدُّمِ الْجَذْبَةِ عَلَى السُّلُوكِ Ancak fazilet Cezbenin sülükten önce gelmesine aittir وَفِي تَأْخِيرِ الْجَذْبَةِ خَادِمُهَا السُّلُوكَ حِينَئِذٍ Zira bu durumda sülük Cezbenin hizmetçisidir لِاَنَّ يَكُونُ مَخْدُومَهَا Cezbenin sonra gelmesinde ise Sülük cezbenin efendisi olur اِنَّمَا يَتَيَسَّرُ لَهُ بِدَوْلَةِ السُّلُوكِ الْجَذْبَ حِينَئِذٍ Çünkü bu durumda cezbe Ona sadece sülük

devletiyle nasip olur وَفِي تَقَدُّمِ الْجَذْبِيَّةِ Cezbenin önce gelmesinde لَيْسَ كَذٰلِكَ Durum böyle değildir فَإِنَّهُ عَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ Zira kişi bu durumda بِنَفْسِهِ مَدْعُوٌّ وَمَطْلُوبٌ Bizzat davet ve talep edilendir وَلِهٰذَا كَانَ مُرَادًا Ve bu sebeple murat kul olmuştur وَذَاكَ مُرِيدًا Diğeri ise mürit olmuştur وَرَأْسُ الْمُرَادِينَ Murat kulların başı وَرَئِيسُ الْمَحْبُوبِينَ Ve sevilenlerin reisi مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللّٰهِ Allah Resulü Muhammed'tir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَإِنَّ الْمَقْصُودَ الذَّاتِيَّ Zira asıl maksat وَالْمَدْعُوَّ الْأَوَّلَ Ve ilk davet edilen *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الدَّعْوَةِ Bu davette هُوَ O'dur عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَغَيْرُهُ إِنَّمَا دُعُوا Diğerleri ise sadece davet edilmişlerdir بِتَطَفُّلِهِ Ona bağlı olmaları sebebiyle سَوَاءٌ كَانُوا مُرَادِينَ İster murat kullar olsunlar أَوْ مُرِيدِينَ Ve ister mürit olsunlar لَوْلَاهُ Eğer o olmasaydı لَمَا خَلَقَ اللّٰهُ الْخَلْقَ Allah mahlukatı yaratmazdı وَلَمَا أَظْهَرَ الرُّبُوبِيَّةَ Ve rabliğini ilan etmezdi كَمَا وَرَدَ Nitekim (böyle haberler) gelmiştir فَإِذَا كَانَ كُلُّ مَنْ سِوَاهُ طُفَيْلِيَّهُ Onun dışındaki herkes ona bağlı وَكَانَ هُوَ Ve o da olduğunda صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne olduğunda?)* مَقْصُودًا أَصْلِيًّا مِنْ هٰذِهِ الدَّعْوَةِ Bu davetin asıl maksadı فَلَا جَرَمَ Hiç kuşkusuz يَكُونُ الْكُلُّ مُحْتَاجِينَ إِلَيْهِ Herkes ona muhtaç olur وَيَأْخُذُونَ الْفُيُوضَ Ve feyiz ve bereketleri alırlar *(Nasıl?)* بِتَوَسُّطِهِ Onun aracılığıyla وَالْبَرَكَاتِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun فَلَوْ قِيلَ لِلْكُلِّ Şayet hepsine denilseydi *(Ne?)* آلُهُ Onun ehli *(Nasıl?)* مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ Bu yönden لَجَازَ Elbette caiz olurdu فَإِنَّ الْكُلَّ مُتَبِعُونَ لَهُ Zira hepsi ona tabi olmaktalar لَا يَأْخُذُونَ كَمَالًا Hiçbir kemali elde edemezler فَإِنَّهُ إِذَا كَانَ وُجُودُ مَنْ سِوَاهُ إِلَّا بِتَوَسُّطِهِ Ancak onun aracılığıyla Zira onun dışındaki birinin varlığı لَا يُتَصَوَّرُ Düşünülemez olduğunda *(Nasıl?)* بِدُونِ وُجُودِهِ Onun varlığı olmadan كَيْفَ تُتَصَوَّرُ Nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* كَمَالَاتُهُمْ

Onların kemâlâtı اَلَّتِي هِيَ تَابِعَةٌ لِلْوُجُودِ Ki o var olmaya bağlıdır *(Nasıl düşünülemez?)* بِدُونِ تَوَسُّطِهِ Onun aracılığı olmadan عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun نَعَمْ يَنْبَغِي Evet! Gerekir *(Kime?)* لِمَحْبُوبِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin rabbinin sevgilisine *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ كَذٰلِكَ Böyle olması.

اِسْمَعْ قَدْ صَارَ مَكْشُوفًا Dinle! Keşfedilmiş oldu ki, اَنَّ مَحْبُوبِيَّتَهُ صَلَّى اللهُ Onun sevilmişliği عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah Teâlâ'nın كَائِنَةٌ بِمَحَبَّتِهِ تَعَالَى Allah ona salat-u selam eylesin بِلَا Sırf zatına ilişkin olan اَلْمُتَعَلِّقَةِ بِذَاتِهِ الْبَحْتِ muhabbeti iledir *(Hangi muhabbeti?)* مُلَاحَظَةِ الشُّئُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Şuun ve itibarları hesaba katmadan وَصَارَتْ حَضْرَةُ الذَّاتِ Ve Hazreti Zat sevgili olmuştur *(Ne ile?)* مَحْبُوبَةً بِتِلْكَ الْمَحَبَّةِ Bu muhabbet ile بِخِلَافِ Onun dışındakilerin sevilmişliği böyle değildir مَحْبُوبِيَّةِ غَيْرِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَاِنَّهَا كَائِنَةٌ *(Ne ile?)* Zira o sevgi olmaktadır بِالْمَحَبَّةِ الْمُتَعَلِّقَةِ Ve iç içedir *(Ne* وَمُتَلَبِّسَةٌ Şuun ve itibarlara ilişkin muhabbet ile بِالشُّؤُونِ وَالْاِعْتِبَارَاتِ Veya isim ve sıfatların *ile?)* اَوْ بِظِلَالِ الْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ İsim ve sıfatlar بِالْاَسْمَاءِ وَالصِّفَاتِ Şiir: ﴿شِعْرٌ﴾ Derecelerinin farkına göre عَلَى تَفَاوُتِ الدَّرَجَاتِ gölgeleriyle *(Nasıl?)*

فَيُعْرِبَ Allah Resulü'nün faziletinin لَيْسَ لَهُ حَدٌّ Bir sınırı yoktur ki فَاِنَّ فَضْلَ رَسُولِ اللهِ عَنْهُ Onu ifade etsin *(Kim?)* نَاطِقٌ بِفَمٍ Ağzıyla konuşan biri.

عَلَيْهِ وَعَلَى جَمِيعِ اِخْوَانِهِ Ona ve tüm kardeşlerine مِنَ الْاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ Nebiler, resuller وَالْمَلَائِكَةِ الْمُقَرَّبِينَ Ve mukarreb meleklere اَلصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Salat-u selamlar وَالْبَرَكَاتُ Ve bereketler olsun وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamın açıklaması şudur ki: اَنَّهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Mümkündür *(Ne?)* يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ تَوَسُّطُهُ Onun aracılığının olması Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne olması?)* بِمَعْنَيَيْنِ İki mana da اَحَدُهُمَا Birincisi اَنَّهُ بَيْنَ السَّالِكِ وَالْمَطْلُوبِ Bir engel ve perde olmasıdır *(Nerede?)* يَكُونُ حَائِلًا وَحَاجِبًا

Salik ile matlup arasında وَالثَّانِي İkincisi ise اَنَّ السَّالِكَ يَصِلُ اِلَى الْمَطْلُوبِ Salik matluba ulaşır بِتَطَفُّلِهِ Ona bağlı olması وَبِتَوَسُّطِ تَبِعِيَّتِهِ وَمُتَابَعَتِهِ Ve ona tabi olup uyması aracılığıyla عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun فَفِي طَرِيقِ السُّلُوكِ Öyleyse sülük yolunda اَلتَّوَسُّطُ كَائِنٌ بِمَعْنَيَيْهِ Aracılık her iki manayla vardır *(Ne zaman?)* قَبْلَ الْوُصُولِ Ulaşmadan önce *(Neye?)* اِلَى الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikati Muhammediyye'ye بَلْ اَظُنُّ Hatta ben zannediyorum ki اَنَّ كُلَّ مَنْ كَانَ وَاسِطَةً فِي الْبَيْنِ Arada vasıta olan bütün مِنَ الشُّيُوخِ Şeyhler *(Nerede?)* فِي هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolda فَهُوَ حَاجِبٌ عَنْ شُهُودِ السَّالِكِ O salikin müşahedesine perdedir فَوَيْلٌ لِمِثْلِ هٰذَا السَّالِكِ Böyle bir salike eyvahlar olsun لَوْ لَمْ يَتَدَارَكْ ذٰلِكَ اَخِيرًا Eğer sonunda bunu telafi edemezse *(Ne ile?)* بِالْجَذْبَةِ Cezbe ile وَلَمْ تَتَحَرَّ مُعَامَلَتُهُ Ve muamelesi varmazsa *(Nereye?)* فَاِنَّ فِي طَرِيقِ Perdeli olmaktan perdesiz olmaya مِنَ الْحِجَابِ اِلَى عَدَمِ الْحِجَابِيَّةِ الْجَذْبَةِ Zira cezbe yolunda وَبَعْدَ الْوُصُولِ Ve de ulaştıktan sonra *(Neye?)* اِلَى حَقِيقَةِ اَلَّذِي Hakikatlerin hakikatine اَلتَّوَسُّطَ بِالْمَعْنَى الثَّانِي Aracılık ikinci mana iledir الْحَقَائِقِ دُونَ الْحُلُولِيَّةِ وَالْحِجَابِ Ki o salikin bağlı وَتَبِعِيَّتُهُ Ve tabi olmasıdır هُوَ تَطَفُّلُ السَّالِكِ (Aracılık) engel ve perde manasında değildir ki, حَتَّى يَكُونَ حِجَابًا Hatta perde olsun *(Neye?)* لِلشُّهُودِ وَالْمُشَاهَدَةِ وَاَمْثَالِهِمَا Şuhud, müşahede ve benzerlerine لَا يُقَالُ Şöyle denilemez: اِنَّ عَدَمَ التَّوَسُّطِ Aracının olmaması وَاِنْ كَانَ بِمَعْنًى وَاحِدٍ Aynı anlamda olsa da يَسْتَلْزِمُ قُصُورًا لِجَنَابِهِ Onun şanına kusuru gerektirir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin (böyle denilemez) لِاَنَّا نَقُولُ Zira biz diyoruz ki: اِنَّ عَدَمَ التَّوَسُّطِ Aracının bulunmaması بِالْمَعْنَى الْمَذْكُورِ Anlatılan manada مُسْتَلْزِمٌ لِكَمَالِ جَنَابِهِ Onun şanının kemalini gerektirir صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فِي وُجُودِ التَّوَسُّطِ Kusuru değil لَا لِلْقُصُورِ بَلِ الْقُصُورُ Aksine kusur

هُوَ اَنْ يَصِلَ تَابِعُهُ Aracının varlığındadır فَاِنَّ كَمَالَ الْمَتْبُوعِ Çünkü tabi olunanın kemali Ona tabi olanın ulaşmasıdır *(Nasıl?)* بِتَطَفُّلِهِ وَتَبَعِيَّتِهِ Ona bağlı olması ve uyması sayesinde *(Nereye ulaşmasıdır?)* اِلَى جَمِيعِ دَرَجَاتِ الْكَمَالِ Tüm kemal derecelerine وَاَنْ لاَ يَتْرُكَ Ve onun inceliklerinden hiçbirini bırakmamasıdır دَقِيقَةً مِنْ دَقَائِقِهِ وَهٰذَا اِنَّمَا هُوَ Ve bu da sadece فِي عَدَمِ التَّوَسُّطِ Aracının olmamasındadır لاَ فِي وُجُودِهِ Varlığında değil فَاِنَّ Zira aracının olmaması durumunda فِي عَدَمِ التَّوَسُّطِ Perdesiz müşahede vardır شُهُودًا بِلاَ حِجَابٍ O da kemal derecelerinin en sonudur وَهُوَ اَقْصَى دَرَجَاتِ الْكَمَالِ Müşahede perde altındadır اَلشُّهُودُ فِي حِجَابٍ Aracının varlığında ise وَفِي وُجُودِ التَّوَسُّطِ Öyleyse kemal olur *(Nerede?)* فَيَكُونُ الْكَمَالُ فِي عَدَمِ التَّوَسُّطِ Aracının bulunmamasında وَالْقُصُورُ فِي التَّوَسُّطِ Kusur da aracının bulunmasında olur وَمِنْ Efendinin kuvvet ve azametindendir *(Ne?)* شَوْكَةِ الْمَخْدُومِ وَعَظَمَتِهِ اَنْ لاَ يَتَخَلَّفَ عَنْهُ Hizmetçisinin ondan geri kalmaması *(Nerede?)* فِي مَقَامٍ اَصْلاً Hiçbir makamda خَادِمُهُ Efendisinin *(Neye?)* فِي دَوْلَةِ اَقْرَانِهِ Ve ona uymakla ortak olmasıdır وَيَكُونَ بِتَبَعِيَّتِهِ شَرِيكًا İşte bu sebeple وَمِنْ هٰهُنَا akranlarının devletine قَالَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Peygamberimiz -ona salat-u selam olsun- dedi ki: عُلَمَاءُ اُمَّتِي Ümmetimin alimleri وَسَتَكُونُ الرُّؤْيَةُ الاُخْرَوِيَّةُ كَاَنْبِيَاءِ بَنِي اِسْرَائِيلَ Beni İsrail'in peygamberleri gibidir Ahiretteki görme de olacaktır *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَسُّطِ شَيْءٍ Hiçbir şeyin aracılığı olmadan وَحَيْلُولَةِ اَمْرٍ Ve araya bir şey girmeden وَقَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الصَّحِيحِ Sahih hadiste gelmiştir ki, اِنَّ الْعَبْدَ اِذَا دَخَلَ فِي الصَّلاَةِ Kul namaza girdiğinde يَرْتَفِعُ الْحِجَابُ الَّذِي بَيْنَ Kul ile rab arasındaki perde kalkar الْعَبْدِ وَالرَّبِّ İşte bu sebeple وَلِهٰذَا كَانَتِ الصَّلاَةُ namaz olmuştur *(Ne?)* مِعْرَاجَ الْمُؤْمِنِ وَصَارَ الْحَظُّ الْوَافِرُ مِنْهَا Mü'minin miracı Ve namazdan büyük bir pay نَصِيبًا لِمُنْتَهِي الْوَاصِلِ Vuslata eren müntehinin nasibi

olmuştur فَإِنَّ رَفْعَ الْحِجَابِ Zira perdenin kaldırılması مَخْصُوصٌ بِالْمُنْتَهِى الْوَاصِلِ Vuslata eren müntehiye mahsustur فَثَبَتَ Ve böylece sabit olmuştur *(Ne?)* اِرْتِفَاعُ التَّوَسُّطِ Aracının ve perdenin kalktığı وَهَذِهِ الْمَعْرِفَةُ Ve bu marifet مِنْ خَوَاصِّ الْمَعَارِفِ اللَّدُنِّيَّةِ Ledüni marifetlerin en hâs olanlarındandır *(Kime hâs olan?)* بِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire Bu marifetler ona verilmiştir *(Nasıl?)* بِمَحْضِ الْفَضْلِ وَالْكَرَمِ Sırf Allah'ın fazlı keremiyle وَتَحَقَّقَ بِحَقِيقَتِهَا Ve onların hakikatini elde etmiştir ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

كَأَنِّى بُقْعَةٌ Sanki ben bir yerim فِيهَا سَحَابُ الرَّبِيعِ Orada bahar bulutları تُمْطِرُ Yağdırır durmadan *(Neyi?)* مَاءً زُلَالَا Soğuk suları.

وَنِعْمَ مَا قِيلَ Ne de güzel söylenmiş ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

إِيَّاكَ يَا صَاحِ Halife خَلِيفَةٌ *(Kim?)* وَإِذَا أَتَى بَابَ الْعَجُوزِ İhtiyarın kapısına geldiğinde وَتَنَفْ سِبَالِكَا Sakın ha dostum Bıyıklarını yolma.

وَلِمَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ قَدَّسَ اللهُ أَسْرَارَهُمْ Tarikat büyüklerinin (k.s.) اِخْتِلَافَاتٌ İhtilafları vardır *(Nerede?)* فِى تَوَسُّطِهِ وَعَدَمِ تَوَسُّطِهِ Peygamberimizin aracılığı Ve aracı olmaması konusunda صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin ذَهَبَ جَمَاعَةٌ Bir cemaat gitmiştir *(Neye?)* إِلَى وُجُودِ التَّوَسُّطِ Aracılığın var olduğu وَطَائِفَةٌ إِلَى عَدَمِهِ Diğer bir taife de olmadığı görüşüne وَلَمْ يُبَيِّنْ مِنْهُمْ أَحَدٌ Ama onlardan hiç biri beyan etmemiştir *(Neyi?)* وَلَمْ يَتَكَلَّمْ تَحْقِيقَ التَّوَسُّطِ وَعَدَمِ التَّوَسُّطِ Aracı olmanın ve olmamanın hakikatini Ve konuşmamıştır *(Ne hakkında?)* فِى كَمَالِيهِمَا وَقُصُورِهِمَا Bu ikisinin kemali ve kusuru hakkında وَأَرْبَابُ الظَّاهِرِ Zahir ehli ise يَكَادُونَ يَظُنُّونَ Neredeyse zannediyorlar *(Neyi?)* عَدَمَ التَّوَسُّطِ الَّذِى هُوَ كَمَالُ الْإِيمَانِ Aracılığın olmamasını Ki o imanın kemalidir *(Ne zannediyorlar?)* كُفْرًا Küfür وَيُضَلِّلُونَ الْقَائِلَ بِهِ Ve buna hükmedeni sapık sayıyorlar

مِنْ جَهَالاَتِهِمْ Cahilliklerinden ötürü وَيَتَصَوَّرُونَ التَّوَسُّطَ Ve aracılığı sanıyorlar *(Neden?)* مِنْ كَمَالِ الايمَانِ İmanın kemalinden وَيَعُدُّونَ الْقَائِلَ بِهِ Ve buna hükmedeni sayıyorlar *(Kimden?)* مِنْ كُمَّلِ الْمُتَابِعِينَ Kamil tabilerden وَالْحَالُ اَنَّ عَدَمَ التَّوَسُّطِ Halbuki aracılığın olmaması وَوُجُودُ التَّوَسُّطِ مُنْبِئٌ عَنْ كَمَالِ الْمُتَابَعَةِ Tabi olmanın kemalinden haber verir Aracılığın bulunması da مُشْعِرٌ بِقُصُورِ الْمُتَابَعَةِ Tabi olmanın kusurunu bildirir كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi كُلُّ ذٰلِكَ مِنْهُمْ Onların tüm bu söyledikleri لِعَدَمِ الدَّرْكِ اِلَى حَقِيقَةِ الْحَالِ İşin hakikatine vakıf olamadıkları içindir قَالَ اللهُ تَعَالَى Allah Teâlâ buyurdu ki: بَلْ كَذَّبُوا Hayır onlar yalanladılar *(Neyi?)* وَلَمَّا بِمَا لَمْ يُحِيطُوا بِعِلْمِهِ İlmini kavrayamadıkları يَأْتِهِمْ تَأْوِيلُهُ Ve kendilerine tevili gelmeyen şeyi كَذٰلِكَ كَذَّبَ Aynı böyle yalanlamıştı *(Kim?)* الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ Onlardan önce geçenler.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! اِنَّ الْقَوْلَ بِالْاُوَيْسِيَّةِ Üveysi olduğunu söylemek لَيْسَ بِاِنْكَارٍ عَلَى الشَّيْخِ الظَّاهِرِ Zahiri şeyhi inkar değildir فَاِنَّ الْاُوَيْسِيَّ شَخْصٌ Çünkü Üveysi öyle biridir ki, يَكُونُ لِلرُّوحَانِيِّينَ مَدْخَلٌ Ruhanilerin etkisi olur *(Nerede?)* فِي تَرْبِيَتِهِ Onun terbiyesinde اَلاَ تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ الْخَوَاجَهْ اَحْرَارًا قُدِّسَ سِرُّهُ Hâce Ahrar (k.s.) لَمَّا وَجَدَ الْامْدَادَ مِنْ رُوحَانِيَّةِ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ قُدِّسَ سِرُّهُ *(Kimden?)* Yardım görünce Hâce Nakşibendi'nin (k.s.) ruhaniyetinden قِيلَ لَهُ Ona denildi مَعَ وُجُودِ شَيْخِهِ الظَّاهِرِ Zahiri şeyhinin varlığına rağmen *(Ne denildi?)* اُوَيْسِيًّا Üveysi وَكَذٰلِكَ الْخَوَاجَهْ النَّقْشِبَنْدِ Aynı şekilde Hâce Nakşibendi لَمَّا نَالَ الْامْدَادَ Yardım alınca *(Kimden?)* مِنْ رُوحَانِيَّةِ الْخَوَاجَهْ عَبْدِ الْخَالِقِ الْغُجْدُوَانِيِّ Hâce Abdulhalik Gucduvani'nin ruhaniyetinden قُدِّسَ سِرُّهُمَا Her ikisinin de sır latifesi mukaddes olsun كَانَ مَعَ وُجُودِ شَيْخِهِ الظَّاهِرِ Zahiri şeyhinin varlığına rağmen اُوَيْسِيًّا Üveysi oldu خُصُوصًا اِذَا كَانَ شَخْصٌ Özellikle de kişi مَعَ وُجُودِ الْاُوَيْسِيَّةِ Üveysiliğin varlığına rağmen مُقِرًّا بِشَيْخِهِ الظَّاهِرِ Zahiri şeyhini ikrar

ediyorsa (bu şeyhi inkar değildir) وَجَعْلُ الْمُرَادِ Ve onun amacını göstermek *(Nasıl?)* إِنْصَافٌ Şeyhi inkar olarak *(Ne ile?)* إِنْكَارًا عَلَى الشَّيْخِ بِالزُّورِ وَالْبُهْتَانِ Yalan ve iftira ile عَجِيبٌ Ne biçim bir insaftır!.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! إِنَّ الْمُرَادَ Kuşkusuz kastedilen *(Neden?)* مِنْ تَرْكِيبِ لَفْظِ عَبْدِ الْبَاقِي Abduibaki lafzının terkibinden مَعْنَاهُ الْاِضَافِيُّ لَا الْعَلَمِيُّ İzafi anlamı olup özel anlamı değildir وَإِنْ كَانَ فِيهِ Her ne kadar onda olsa da *(Ne?)* إِشْعَارٌ بِالْمَعْنَى الْعَلَمِيِّ أَيْضًا Özel anlamına da işaret *(Ne ile?)* بِأَبْلَغِ الْوُجُوهِ En etkili şekliyle يَعْنِي أَنَّ شَيْخِي Yani benim şeyhim وَإِنْ كَانَ عَبْدَ الْبَاقِي Abduibaki olsa da وَلَكِنَّ الْمُتَكَفِّلَ بِتَرْبِيَتِي Ancak terbiyemi yüklenen اَللّٰهُ الْبَاقِي Baki olan Allah'tır فَأَيُّ تَحْرِيفٍ Burada nasıl bir tahrif وَأَيُّ سُوءِ أَدَبٍ Ve nasıl bir edepsizlik vardır? وَالْحِرَافٍ هُنَا رَزَقَ اللّٰهُ الْاِنْصَافَ Ve sapma Allah insaf versin.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! إِنَّ الْقُصُورَ الَّذِي قِيلَ Söylenilen kusur *(Ne hakkında?)* فِي مَعْنَى قَوْلِ سُبْحَانِي الَّذِي صَدَرَ 'Kendimi tenzih ederim' sözünün manası hakkında Ki bu söz sadır olmuştur *(Kimden?)* عَنْ أَبِي يَزِيدَ الْبِسْطَامِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Ebu Yezid Bistami'den (k.s.) لَا يَلْزَمُ فِي غَلَبَاتِ السُّكْرِ Sekrin galip geldiği esnada لَوْ سُلِّمَ Kabul edilse de *(Ne zaman?)* مِنْهُ Bundan lazım gelmez *(Ne?)* أَنْ يَكُونَ ذٰلِكَ الْقُصُورُ Bu kusurun olması *(Ne?)* مُسْتَقِرًّا وَمُسْتَمِرًّا Yerleşmiş ve sürekli *(Kimde?)* فِي قَائِلِهِ Söyleyeninde حَتَّى يَكُونَ غَيْرُهُ أَفْضَلَ مِنْهُ Ta ki diğerleri ondan üstün olsun فَإِنَّ كَثِيرًا مِنَ الْمَعَارِفِ Çünkü marifetlerden birçoğu تَصْدُرُ فِي وَقْتٍ Bir vakit sudur eder *(Nasıl?)* بِمُقْتَضَى حَالِ ذٰلِكَ الْوَقْتِ O vaktin halinin gereğince ثُمَّ لَمَّا ظَهَرَ قُصُورُ تِلْكَ الْمَعْرِفَةِ Sonra bu marifetin kusuru ortaya çıkınca *(Nasıl?)* بِعِنَايَةِ اللّٰهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın yardımıyla *(Ne zaman?)* فِي وَقْتٍ آخَرَ Başka bir vakit تُتْرَكُ تِلْكَ الْمَعْرِفَةُ Bu marifet terk edilir وَيُتَرَقَّى إِلَى مَقَامٍ فَوْقَانِيٍّ

Ve üst makama yükselinir. قَدِ انْدَرَجَ فِي الْمَكْتُوبِ الشَّرِيفِ Değerli mektupta yer almış ki, اَنَّ اَمْثَالَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ الْمَمْزُوجَةِ بِالشَّطْحِ Bu gibi şathiyatla iç içe olan kelimeler لَوْ كَتَبَهَا اَرْبَابُ السُّكْرِ Şayet onları sekir ehli yazsaydı لَجَازَ Elbette caiz olurdu وَلٰكِنَّ اِظْهَارَ اَرْبَابِ الصَّحْوِ Ancak sahv ehlinin söylemesi *(Neyi?)* اَمْثَالَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ Bu gibi kelimeleri مُسْتَبْعَدٌ جِدًّا Gerçekten çok garip!.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! اِنَّ كُلَّ مَنْ كَتَبَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ Bu kelimeleri yazan herkes فَمَنْشَأُهُ السُّكْرُ İşte onun sebebi sekirdir لَمْ يُحَرِّكِ الْقَلَمُ فِي هٰذَا الْبَابِ Bu konuda kalem oynatılmamıştır *(Nasıl?)* غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ Hasıl-ı kelam: بِلاَ مَزْجِ السُّكْرِ Sekir karışmadan وَكُلَّمَا كَانَ السُّكْرُ اَكْثَرَ اَنَّ فِي السُّكْرِ مَرَاتِبَ كَثِيرَةً Sekrin birçok mertebesi vardır Ve sekir fazla oldukça يَكُونُ الشَّطْحُ اَغْلَبَ وَاَوْفَرَ Şathiyat daha çok ve bol olur وَسُكْرُ لِوَائِي الْبِسْطَامِيِّ Bistami'nin sekri هُوَ مَا يَصْدُرُ عَنْهُ قَوْلُ O ondan sadır olan şu sözdür اَرْفَعُ Sancağım daha yüksektir *(Neden?)* مِنْ لِوَاءِ مُحَمَّدٍ Muhammed'in sancağından *(Bu sözü nasıl söylemiştir?)* فَكُلُّ مَنْ حَالُهُ الصَّحْوُ بِلاَ تَحَاشٍ Hiç çekinmeden Sahv halinde olan herkes لاَ يُظَنَّ بِهِ اَنَّهُ لاَ سُكْرَ مَعَهُ اَصْلاً Zannedilmesin ki, Onda asla sekir yoktur فَاِنَّهُ لِاَنَّ الصَّحْوَ الْخَالِصَ عَيْنُ الْقُصُورِ Zira bu kusurun ta kendisidir Zira halis sahv hali نَصِيبُ الْعَوَامِّ وَمَنْ رَجَّحَ الصَّحْوَ Sıradan insanların nasibidir Sahvı tercih eden فَمُرَادُهُ Onun muradı غَلَبَةُ الصَّحْوِ Sahvın galip gelmesidir لاَ الصِّرْفُ Halis sahv değildir كُلُّ مَنْ يُرَجِّحُ السُّكْرَ Sekri tercih eden herkes de وَكَذٰلِكَ Aynı şekilde فَمُرَادُهُ Onun muradı غَلَبَةُ السُّكْرِ Sekrin galip gelmesidir لاَ السُّكْرُ الْخَالِصُ Halis sekir değildir فَاِنَّهُ مَعَ اَنَّ الْجُنَيْدَ قُدِّسَ سِرُّهُ Cüneyd (k.s.) اَلاَ تَرَى Görmez misin ki? آفَةٌ Zira o bir felakettir وَتَرْجِيحِهِ الصَّحْوَ عَلَى السُّكْرِ Ve كَوْنِهِ رَئِيسَ اَرْبَابِ الصَّحْوِ Sahv ehlinin reisi olmasına sahvı sekre tercih etmesine rağmen لَهُ عِبَارَاتٌ كَثِيرَةٌ مَمْزُوجَةٌ بِالسُّكْرِ Onun sekirle

karışık o kadar çok ifadesi vardır ki, يَعْسُرُ تَعْدَادُهَا Sayması zordur قَالَ Dedi ki: اَلْعَارِفُ

هُوَ الْمَعْرُوفُ Bilen bilinendir وَقَالَ Ve yine dedi ki: لَوْنُ الْمَاءِ لَوْنُ اِنَائِهِ Suyun rengi kabının rengidir وَقَالَ Ve dedi ki: اَلْمُحْدَثُ Muhdes (mahluk) اِذَا قُرِنَ Birleştiğinde *(Ne ile?)* بِالْقَدِيمِ Kadim (hâlik) ile لَمْ يَبْقَ لَهُ اَثَرٌ Onun hiçbir eseri kalmaz وَصَاحِبُ الْعَوَارِفِ Ve Avarif sahibi مِنْ كُمَّلِ اَرْبَابِ الصَّحْوِ Sahv ehlinin kamillerindendir وَمَعَ ذٰلِكَ Ama buna rağmen مَا لاَ يُمْكِنُ Kitabında فِي كِتَابِهِ Sekirli bilgilerden مِنَ الْمَعَارِفِ السَّكْرِيَّةِ Açıklaması mümkün olmayan şeyler vardır وَهٰذَا الْفَقِيرُ Ve bu fakir شَرْحُهُ قَدْ جَمَعَ Toplamıştı *(Neyi?)* بَعْضَ مَعَارِفِهِ السَّكْرِيَّةِ Onun bazı sekirli bilgilerini *(Nerede?)* فِي وَرَقٍ Bir kağıtta وَمِنْ بَقَايَا السَّكْرِ Sekrin kalıntılarındandır *(Ne?)* تَجْوِيزُ اِفْشَاءِ الْاَسْرَارِ Sırları açıklamaya izin vermek وَمِنْهُ الْمُبَاهَاةُ وَالْافْتِخَارُ Övünmek ve gururlanmak da ondandır وَمِنْهُ ادِّعَاءُ الْمَزِيَّةِ عَلَى الْاَغْيَارِ Başkalarından üstün olduğunu iddia etmek de فَلَوْ يَكُونُ اِفْشَاءُ الْاَسْرَارِ حِينَئِذٍ Eğer halis sahv olsaydı كَانَ صَحْوُ خَالِصٌ O zaman sırların açıklanması كُفْرًا Küfür olurdu وَاعْتِقَادُ الْاَفْضَلِيَّةِ عَلَى الْغَيْرِ Başkasından üstün olduğuna inanmak da شِرْكًا Şirk olurdu وَبَقِيَّةُ السَّكْرِ فِي الصَّحْوِ Sahv halinde sekrin kalması فَلَوْ لَمْ يَكُنْ مِلْحٌ Eğer tuz كَالْمِلْحِ الْمُصْلِحِ لِلطَّعَامِ Yemeği terbiye eden tuz gibidir olmasaydı يَكُونُ الطَّعَامُ مُعَطَّلاً Yemek tatsız olurdu ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَمَا كَانَ Şayet olmasaydı فَلَوْ لَمْ يَكُنْ Aşk ve aşığın heyecanı عِشْقٌ وَهَيَمَانُ عَاشِقٍ

مَنْ يُصْغِي Ne kulak veren olurdu وَمَا كَانَ سَامِرٌ Ne de sohbet arkadaşı.

قَوْلَ قَدَمِي هَذِهِ Avarif sahibi (k.s.) yormuştur *(Neyi?)* وَقَدْ حَمَلَ صَاحِبُ الْعَوَارِفِ قُدِّسَ سِرُّهُ Şu ayağım عَلَى رَقَبَةِ كُلِّ وَلِيِّ Bütün velilerin boynundadır... sözünü اَلصَّادِرَ عَنِ الشَّيْخِ Şeyh Abdulkadir'den (k.s.) sadır olan *(Neye yormuştur?)* عَبْدِ الْقَادِرِ قُدِّسَ سِرُّهُ عَلَى السَّكْرِ Sekir haline وَلَيْسَ مُرَادُهُ Ama onun maksadı değildir *(Ne?)* اِثْبَاتُ الْقُصُورِ لِهٰذَا الْقَوْلِ

Bu söze kusur isnat etmek كَمَا تُوهِمَ Zannedildiği gibi فَإِنَّهُ عَيْنُ مَحْمَدَةٍ لَهُ Zira bu söz onun için tam bir övgüdür بَلْ بَيَانُ الْوَاقِعِ Hatta gerçeği beyandır يَعْنِي أَنَّ صُدُورَ مِثْلِ هٰذَا الْكَلَامِ Yani bu gibi sözlerin sadır olması *(Öyle sözler ki,)* اَلْمُنْبِئِ عَنِ الْمُبَاهَاةِ وَالِافْتِخَارِ Övünme ve gururlanmadan haber veren لَيْسَ هُوَ بِلَا بَقِيَّةِ سَكْرٍ İşte bu sözler sekrin kalıntıları olmadan söylenmemiştir فَإِنَّ التَّكَلُّمَ بِأَمْثَالِ هٰذَا الْكَلَامِ Zira bu gibi kelimeleri söylemek *(Nerede?)* فِي الصَّحْوِ الْخَالِصِ Halis şahv halinde عَسِيرٌ Çok zordur وَكُلُّ هٰذِهِ الدَّفَاتِرِ Şu defterlerin hepsi الَّتِي كَتَبَهَا هٰذَا الْفَقِيرُ Ki, onları şu fakir yazmıştır *(Ne hakkında?)* فِي عُلُومِ هٰذِهِ الطَّائِفَةِ الْعَلِيَّةِ وَأَسْرَارِهِمْ Şu yüce taifenin ilim ve sırları hakkında كَأَنَّهُ تَقَرَّرَ Galiba şöyle bir şey yerleşmiştir *(Nerede?)* فِي خَاطِرِكُمُ الشَّرِيفِ Değerli hafızanızda أَنَّهُ كَتَبَهَا O bunları yazmıştır *(Neden?)* عَنْ صَحْوٍ خَالِصٍ Halis sahv halinden بِلَا مَزْجِ السَّكْرِ Sekir hali karışmadan حَاشَا وَكَلَّا مِنْ ذٰلِكَ Bundan Allah'a sığınırız وَنَسْجُ Rasgele söz söylemek وَجُزَافٌ فَإِنَّهُ حَرَامٌ مُنْكَرٌ Zira bu haram, çirkin لِلْكَلَامِ الْمُتَقَصِّفُونَ Ve laf dizmektir وَالَّذِينَ يَنْسِجُونَ الْكَلَامَ Oysaki laf dizenler *(Hangileri?)* فَلِمَ لَا يَنْسِجُونَ بِصَحْوٍ خَالِصٍ Halis sahv haline sahip olan كَثِيرٌ İşte böyleleri çoktur وَلَا عَلَى هٰذَا الْمِنْوَالِ الْأَقْوَالَ Öyleyse neden lafları dizmezler *(Nasıl?)* Bu şekil üzere يُحَرِّكُونَ بِهَا Ve onlarla harekete geçirmezler *(Neyi?)* قُلُوبَ الرِّجَالِ İnsanların kalplerini ﴿شِعْرٌ﴾ وَإِنَّمَا حَدِيثٌ عَجِيبٌ مَا هٰذَا بِهَذْلٍ خَلِيلِي Şiir: A dostum! Bu bir şaka değil! Sadece acayip bir sözdür مِنْ بَدِيعِ الْغَرَائِبِ Garabet harikası.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ إِنَّ أَمْثَالَ هٰذِهِ الْكَلِمَاتِ Ey mahdum! Bu gibi kelimeler اَلْمُنْبِئَةِ عَنْ إِفْشَاءِ الْأَسْرَارِ Sırların ifşasını bildiren الْمَصْرُوفَةِ عَنِ الظَّاهِرِ Ve zahiri manalarından çıkartılan (bu gibi sözler) قَدْ صَدَرَتْ عَنْ مَشَائِخِ الطَّرِيقَةِ Tarikat büyüklerinden sadır olmuştur قَدَّسَ اللهُ أَسْرَارَهُمْ Allah onların sırlarını mukaddes eylesin فِي كُلِّ وَقْتٍ Her zaman

(sadır olmuştur) وَصَارَ ذٰلِكَ عَادَتَهُمُ الْمُسْتَمِرَّةَ Ve bu onların devam edegelen adeti olmuştur لَيْسَ هُوَ Yoksa bu değildir *(Ne?)* اَمْرٌ اِبْتَدَعَهُ هٰذَا الْفَقِيرُ وَاخْتَرَعَهُ Bu fakirin uydurduğu ve icat ettiği bir şey لَيْسَ هٰذَا Ve bu değildir *(Ne?)* اَوَّلُ قَارُورَةٍ كُسِرَتْ İlk kırılan çanak *(Nerede?)* فِى الْاِسْلَامِ İslam'da وَالْجِدَالِ فَمَا كُلُّ هٰذَا الْاِضْطِرَابِ Öyleyse tüm bu ıstırap ve münakaşalar da ne oluyor? فَاِنْ صَدَرَ لَفْظٌ Eğer bir söz çıktıysa ki, لَا يُطَابِقُ ظَاهِرُهُ بِعُلُومِ الشَّرِيعَةِ يَنْبَغِى اَنْ يَصْرِفَهُ عَنِ الظَّاهِرِ Zahiri şer-i ilimlere uymayan Onu zahirinden çıkarmak gerekir *(Nasıl?)* بِاَدْنَى تَوَجُّهٍ وَاَنْ يَجْعَلَهُ مُطَابِقًا Az bir yorumla Ve onu uygun kılmak gerekir *(Neye?)* بِعُلُومِ الشَّرِيعَةِ دُونَ اَنْ يَتَّهِمَ مُسْلِمًا Şer-i ilimlere Hiçbir Müslüman'a su-i zanda bulunmadan فَاِذَا كَانَ Olduğunda *(Ne?)* اِشَاعَةُ فَاحِشَةٍ Bir kötülüğü yaymak وَاِفْضَاحُ فَاسِقٍ Ve bir günahkarı rezil etmek *(Ne olduğunda?)* حَرَامًا وَمُنْكَرًا فِى الشَّرِيعَةِ Şeriatta haram ve çirkin olduğunda فَاِفْضَاحُ مُسْلِمٍ Öyleyse bir Müslüman'ı rezil etmek *(Nasıl?)* بِمُجَرَّدِ اشْتِبَاهٍ Sırf bir şüphe sebebiyle كَيْفَ يَكُونُ Nasıl uygun olabilir? مُنَاسِبًا Ve nasıl bir dindarlık vardır *(Nerede?)* وَاَنَّى تَدَيُّنٌ فِى النِّدَاءِ مِنْ Şehirden şehre seslenmekte, bunu yaymakta بَلَدٍ اِلَى بَلَدٍ وَطَرِيقُ الْاِسْلَامِيَّةِ وَالشَّفَقَةِ Oysa Müslümanlık ve merhametin yolu هُوَ اَنَّهُ O şudur ki, اِذَا صَدَرَ عَنْ شَخْصٍ كَلِمَةٌ Birinden bir söz çıktığında ki, ظَاهِرُهَا مُخَالِفٌ Onun zahiri ters düşmektedir *(Neye?)* لِلْعُلُومِ الشَّرْعِيَّةِ اَنَّهُ يَنْبَغِى اَنْ يَنْظُرَ اِلَى قَائِلِهِ Şeri ilimlere Sözü söyleyene bakmak gerekir مَنْ هُوَ O kimdir diye فَاِنْ كَانَ مُلْحِدًا وَزِنْدِيقًا Eğer inkarcı ve zındıksa يَنْبَغِى Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَرُدَّهُ O sözü reddetmek وَاَنْ لَا يَشْتَغِلَ Ve de meşgul olmamak *(Ne ile?)* بِاِصْلَاحِهِ وَاِنْ كَانَ مِنَ الْمُسْلِمِينَ Onu düzeltmekle Eğer söz sahibi Müslümanlardansa وَكَانَ لَهُ اِيمَانٌ بِاللّٰهِ وَرَسُولِهِ يَنْبَغِى Ve de Allah ve resulüne imanı varsa Gerekir *(Ne?)* اَنْ يَجْتَهِدَ Çalışmak *(Neye?)* فِى اِصْلَاحِ كَلَامِهِ Sözünü düzeltmeye وَاَنْ يَحْمِلَهُ Ve o sözü

وَاَنْ يَطْلُبَ حَلَّهُ مِنْ قَائِلِهِ Ve عَلَى مَحْمِلٍ صَحِيحٍ Geçerli bir manaya yormak gerekir *(Neye?)*
de söz sahibinden açıklamasını istemelidir فَلَوْ عَجَزَ عَنْ حَلِّهِ Eğer açıklamaktan aciz
kalırsa يَنْبَغِي اَنْ يَنْصَحَهُ Ona nasihat etmelidir فَاِنَّ الْاَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ Zira iyiliği emretmek
لِكَوْنِهِ وَالنَّهْيَ عَنِ الْمُنْكَرِ Ve kötülükten menetmek هُوَ الرِّفْقُ O yumuşaklıktır *(Niçin?)*
فَاِنْ لَمْ يَكُنِ الْمَقْصُودُ الْاِجَابَةَ İcabete yakın olduğu için قَرِيبًا مِنَ الْاِجَابَةِ Ancak maksat
icabet değil de بَلْ كَانَ تَفْضِيحًا Aksine rezil etmekse فَهُوَ اَمْرٌ آخَرُ O başka bir
durumdur وَاَعْجَبُ مِنْ ذٰلِكَ Allah Teâlâ başarı ihsan etsin رَزَقَ اللهُ تَعَالَى التَّوْفِيقَ
Bundan daha acayibi اَنَّهُ يُفْهَمُ مِنَ الْمَكْتُوبِ الشَّرِيفِ Kıymetli mektuptan
anlaşılmaktadır ki, اَنَّهُ قَدْ طَرَأَ Meydana gelmiş *(Ne?)* اَلْاِشْتِبَاهُ وَالْاِنْحِرَافُ Bir şüphe ve
sapma *(Kime?)* عَلَى مُلَازِمِيكُمْ أَيْضًا Size bağlı olanlara da *(Neden sonra?)* بَعْدَ اسْتِمَاعِ
مَكْتُوبِ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin mektubunu dinledikten sonra *(Kimden?)* مِنْ ذَاكَ الْعَزِيزِ O
kıymetli kişiden وَيُشْبِهُ اَنْ يَكُونَ انْعِكَاسًا Bir hal aksetmesi olması mümkündür وَكَانَ
يَنْبَغِي لَهُمْ Halbuki onlara gereken اَنْ يَحُلُّوا Halletmeleriydi *(Neyi?)* مَظَانَّ الْاِشْتِبَاهِ Şüpheli
sanılan yerleri بِاَنْفُسِهِمْ Bizzat kendileri *(Nasıl?)* مِنْ غَيْرِ اَنْ يَطْرَحَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire
atmadan وَاَنْ يُسَكِّنُوا الْفِتْنَةَ Ve fitneyi dindirmeleriydi فَمَاذَا اَقُولُ فِي حَقِّ سَائِرِ الْاَصْحَابِ
Diğer arkadaşlar hakkında ne diyeyim ki? بِاَنَّ بَعْضَهُمْ Onlardan bir kısmı لَمْ يَدْفَعِ
الْاِشْتِبَاهَ Bu şüpheyi gidermedi وَلَمْ تَسْمَحْ نَفْسُهُ بِذٰلِكَ Nefsi de buna izin vermedi
وَاخْتَارَ السُّكُوتَ Ve böylece susmayı tercih etti مَعَ وُجُودِ الْقُدْرَةِ Gücü varken *(Neye?)*
عَلَى الدَّفْعِ Bu şüpheyi gidermeye ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir: وَنَحْنُ قَدْ تَوَقَّعْنَا Oysaki biz beklemiştik
مِنَ الْاَحْبَابِ اِمْدَادًا Dostlardan bir yardım.

رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet
وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ اَمْرِنَا Şu işimizden رَشَدًا Bir çıkış yolu.

121. MEKTUP

١٢١ - ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ: اِلَى مَوْلاَنَا حَسَنِ الدَّهْلِيِّ ﴾

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلاَمٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِعْلَمْ اَنَّ الْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ ظُهُورُ اَوَّلُ وَحَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ بِمَعْنَى اَنَّ سَائِرَ الْحَقَائِقِ سَوَاءٌ كَانَتْ حَقَائِقَ الاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ اَوْ حَقَائِقَ الْمَلاَئِكَةِ الْعِظَامِ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ كَالظِّلاَلِ لَهَا وَاَنَّهَا اَصْلُ جَمِيعِ الْحَقَائِقِ قَالَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «**اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِي**» وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ «**خُلِقْتُ مِنْ نُورِ اللّٰهِ وَالْمُؤْمِنُونَ مِنْ نُورِي**» فَبِالضَّرُورَةِ تَكُونُ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ بَيْنَ سَائِرِ الْحَقَائِقِ وَبَيْنَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ وَيَكُونُ وُصُولُ اَحَدٍ اِلَى الْمَطْلُوبِ بِلاَ تَوَسُّطِهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ مُحَالاً فَهُوَ نَبِيُّ الاَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ وَاِرْسَالُهُ رَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ وَمِنْ هٰهُنَا يَتَمَنَّى الاَنْبِيَاءُ اُولُو الْعَزْمِ مَعَ وُجُودِ الاَصَالَةِ فِيهِمْ تَبَعِيَّتَهُ وَالدُّخُولَ فِي عِدَادِ اُمَّتِهِ ﷺ كَمَا وَرَدَ عَنْهُ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ. **فَاِنْ قِيلَ** اَيُّ كَمَالٍ مَرْبُوطٌ بِكَوْنِ الاَنْبِيَاءِ مِنْ اُمَّتِهِ ﷺ وَلَمْ يَتَيَسَّرْ لَهُمْ مَعَ وُجُودِ دَوْلَةِ النُّبُوَّةِ فِيهِمْ. **قُلْتُ**: اِنَّ ذٰلِكَ الْكَمَالَ هُوَ الْوُصُولُ اِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ وَالاِتِّحَادُ بِهِ وَهُمَا مَنُوطَانِ بِالتَّبَعِيَّةِ وَالْوَرَاثَةِ بَلْ مَوْقُوفَانِ عَلَى كَمَالِ فَضْلِهِ تَعَالَى فَاِنَّهُمَا نَصِيبُ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ مِنْ اُمَّتِهِ ﷺ وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ اُمَّتِهِ لاَ يَصِلُ اِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ وَلاَ يَرْتَفِعُ فِي حَقِّهِ الْحِجَابُ فَاِنَّهُ اِنَّمَا يَتَيَسَّرُ بِسَبَبِ الاِتِّحَادِ وَلَعَلَّ اللّٰهَ سُبْحَانَهُ قَالَ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ «**كُنْتُمْ خَيْرَ اُمَّةٍ**» فَهُوَ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ كَمَا هُوَ اَفْضَلُ مِنْ كُلِّ فَرْدٍ مِنَ الاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ وَالْمَلاَئِكَةِ الْعِظَامِ كَذٰلِكَ هُوَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ اَفْضَلُ مِنَ الْكُلِّ مِنْ حَيْثُ الْكُلِّ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ فَاِنَّ لِلاَصْلِ فَضْلاً عَلَى ظِلِّهِ وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الظِّلُّ مُتَّصِفًا بِالْوُفُورِ مِنَ الظِّلاَلِ فَاِنَّ وُصُولَ الْفُيُوضِ مِنَ الْمَبْدَأِ الْفَيَّاضِ سُبْحَانَهُ اِلَى الظِّلِّ اِنَّمَا هُوَ بِتَوَسُّطِ

اَلْاَصْلِ وَقَدْ حَقَّقَ هٰذَا الْفَقِيرُ فِي رَسَائِلِهِ اَنَّ لِلنُّقْطَةِ الْفَوْقَانِيَّةِ فَضْلاً عَلَى جَمِيعِ النُّقَطِ الَّتِي تَحْتَهَا وَهُنَّ كَالظِّلَالِ لَهَا وَقَطْعُ الْعَارِفِ لِتِلْكَ النُّقْطَةِ الْفَوْقَانِيَّةِ الَّتِي هِيَ كَالْاَصْلِ اَزْيَدُ مِنْ قَطْعِهِ لِجَمِيعِ النُّقَطِ التَّحْتَانِيَّةِ الَّتِي هِيَ كَالظِّلَالِ لَهَا. **فَاِنْ قِيلَ**: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ فَضْلُ خَوَاصِّ هٰذِهِ الْاُمَّةِ عَلَى اَلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. **قُلْتُ**: لَا يَلْزَمُ ذٰلِكَ اَصْلاً وَاِنَّمَا يَلْزَمُ شِرْكَةُ خَوَاصِّ هٰذِهِ الْاُمَّةِ مَعَ اَلْاَنْبِيَاءِ فِي تِلْكَ الدَّوْلَةِ وَمَعَ ذٰلِكَ فِي اَلْاَنْبِيَاءِ كَمَالَاتٌ كَثِيرَةٌ وَمَزَايَا عَدِيدَةٌ مُخْتَصَّةٌ بِهِمْ وَاَخَصُّ الْخَوَاصِّ مِنْ هٰذِهِ الْاُمَّةِ لَوْ تَرَقَّى غَايَةَ التَّرَقِّي لَا يَصِلُ رَأْسُهُ اِلَى قَدَمِ اَدْنَى اَلْاَنْبِيَاءِ وَاَيْنَ الْمَجَالُ لِلْمُسَاوَاةِ وَالْمَزِيَّةِ بَعْدُ قَالَ اللهُ تَعَالَى ﴿وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ﴾ عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَلَوْ تَرَقَّى فَرْدٌ مِنْ اَفْرَادِ الْاُمَّةِ بِتَطَفُّلِ نَبِيِّهِ وَتَبَعِيَّتِهِ فَوْقَ بَعْضِ اَلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ اِنَّمَا يَكُونُ ذٰلِكَ بِعُنْوَانِ الْخَادِمِيَّةِ وَالتَّبَعِيَّةِ وَمِنَ الْمَعْلُومِ اَنَّهُ مَا نِسْبَةُ الْخَادِمِ اِلَى اَقْرَانِ الْمَخْدُومِ غَيْرَ الْخَادِمِيَّةِ وَالتَّبَعِيَّةِ وَالْخَادِمُ الطُّفَيْلِيُّ طُفَيْلِيٌّ فِي جَمِيعِ الْوَقْتِ وَالْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ الَّتِي هِيَ حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ عَلَى مَا انْكَشَفَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ فِي آخِرِ اَلْاَمْرِ بَعْدَ طَيِّ جَمِيعِ مَرَاتِبِ الظِّلَالِ هِيَ التَّعَيُّنُ الْحَيِّيُّ وَظُهُورُهُ الَّذِي هُوَ مَبْدَأُ الظُّهُورَاتِ وَمَنْشَأُ خَلْقِ الْمَخْلُوقَاتِ كَمَا وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ الْمَشْهُورِ «**كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا فَاَحْبَبْتُ اَنْ اُعْرَفَ فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ لِاُعْرَفَ**» وَاَوَّلُ شَيْءٍ جَاءَ اِلَى مِنَصَّةِ الظُّهُورِ مِنْ ذٰلِكَ الْكَنْزِ الْخَفِيِّ كَانَ الْحُبَّ الَّذِي صَارَ سَبَبًا لِخَلْقِ الْخَلَائِقِ فَلَوْ لَمْ يَكُنْ هٰذَا الْحُبُّ لَمَا انْفَتَحَ بَابُ الْاِيجَادِ وَكَانَ قَدَمُ الْعَالَمِ رَاسِخًا وَمُسْتَقِرًّا فِي الْعَدَمِ وَيَنْبَغِي اَنْ يَطْلُبَ سِرَّ حَدِيثِ «**لَوْلَاكَ لَمَا خَلَقْتُ الْاَفْلَاكَ وَلَمَا اَظْهَرْتُ الرُّبُوبِيَّةَ**» فِي هٰذَا الْمَقَامِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ صَاحِبَ الْفُتُوحَاتِ الْمَكِّيَّةِ جَعَلَ التَّعَيُّنَ اَلْاَوَّلَ الَّذِي هُوَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ عِبَارَةً عَنْ اِجْمَالِ الْعِلْمِ وَاَنْتَ قُلْتَ فِي رَسَائِلِكَ اَنَّ التَّعَيُّنَ اَلْاَوَّلَ هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ وَجَعَلْتَ مَرْكَزَهُ الَّذِي هُوَ اَشْرَفُ اَجْزَائِهِ وَاَسْبَقُهَا عِبَارَةً عَنِ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ وَظَنَنْتَ تَعَيُّنَ حَضْرَةِ الْاِجْمَالِ ظِلَّ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ وَتَكْتُبُ اَلْآنَ هَهُنَا اَنَّ التَّعَيُّنَ اَلْاَوَّلَ هُوَ التَّعَيُّنُ الْحَيِّيُّ وَاَنَّهُ حَقِيقَةٌ مُحَمَّدِيَّةٌ فَمَا

وَجْهُ التَّوْفِيقِ بَيْنَ هٰذِهِ الْاَقْوَالِ. **قُلْتُ**: كَثِيرًا مَا يَظْهَرُ ظِلُّ شَيْءٍ بِصُورَةِ اَصْلِهِ وَيَجْعَلُ السَّالِكَ مَشْغُولاً وَمَشْغُوفًا بِنَفْسِهِ فَذَانِكَ التَّعَيُّنَانِ مِنْ ظِلَالِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ ظَهَرَا لِلسَّالِكِ وَقْتَ الْعُرُوجِ بِصُورَةِ اَصْلِهِمَا الَّذِى هُوَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ الْحُبِّيُّ. **فَاِنْ قِيلَ**: كَيْفَ يَسْتَقِيمُ الْقَوْلُ بِاَنَّ التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ ظِلُّ التَّعَيُّنِ الْحُبِّيِّ وَالْحَالُ اَنَّ لِلْوُجُودِ سَبْقَةً عَلَى الْحُبِّ فَاِنَّ الْحُبَّ فَرْعُ الْوُجُودِ. **قُلْتُ**: اِنَّ هٰذَا الْفَقِيرَ قَدْ حَقَّقَ فِى رَسَائِلِهِ اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ لَا بِالْوُجُودِ وَكَذٰلِكَ صِفَاتُهُ الثَّمَانِيَةُ الْحَقِيقِيَّةُ مَوْجُودَةٌ بِذَاتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ لَا بِالْوُجُودِ فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ لِلْوُجُودِ بَلْ لِلْوُجُوبِ فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ لِاَنَّ الْوُجُودَ وَالْوُجُوبَ كِلَيْهِمَا مِنَ الْاِعْتِبَارَاتِ وَاَوَّلُ اِعْتِبَارٍ ظَهَرَ لِاِيجَادِ الْعَالَمِ هُوَ الْحُبُّ ثُمَّ بَعْدَهُ اِعْتِبَارُ الْوُجُودِ الَّذِى هُوَ مُقَدِّمَةُ اِيجَادِ الْعَالَمِ فَاِنَّ لِحَضْرَةِ الذَّاتِ تَعَالَتْ بِلَا اِعْتِبَارِ هٰذَا الْحُبِّ وَالْوُجُودِ اسْتِغْنَاءً عَنِ الْعَالَمِ وَعَنْ اِيجَادِ الْعَالَمِ ﴿اِنَّ اللهَ لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ﴾ نَصٌّ قَاطِعٌ وَالْقَوْلُ بِظِلِّيَّةِ التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ الْاِجْمَالِيِّ لِذَيْنِكَ التَّعَيُّنَيْنِ بِاِعْتِبَارِ اَنَّهُمَا مِنِ اعْتِبَارَاتِ حَضْرَةِ الذَّاتِ بِلَا مُلَاحَظَةِ الصِّفَاتِ وَالْمَلْحُوظُ فِى هٰذَا التَّعَيُّنِ هُوَ الصِّفَةُ الَّتِى هِىَ كَالظِّلِّ لِلذَّاتِ.

يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ اَنَّهُ اِذَا اُجِيلَ النَّظَرُ فِى التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ الَّذِى هُوَ التَّعَيُّنُ الْحُبِّيُّ بِالدِّقَّةِ وَالْاِمْعَانِ يُعْلَمُ بِفَضْلِ اللهِ سُبْحَانَهُ اَنَّ مَرْكَزَ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ هُوَ الْحُبُّ الَّذِى هُوَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ وَمُحِيطُهُ الَّذِى هُوَ كَالدَّائِرَةِ فِى صُورَةِ الْمِثَالِ وَكَالظِّلِّ لِذٰلِكَ الْمَرْكَزِ هُوَ الْخُلَّةُ الَّتِى هِىَ الْحَقِيقَةُ الْاِبْرَاهِيمِيَّةُ فَكَانَ الْحُبُّ اَصْلاً وَالْخُلَّةُ كَالظِّلِّ لَهُ وَمَجْمُوعُ الْمَرْكَزِ وَالْمُحِيطِ الَّذِى هُوَ دَائِرَةٌ وَاحِدَةٌ تَعَيُّنٌ اَوَّلُ وَمُسَمًّى بِاسْمِ اَشْرَفِ اَجْزَائِهِ وَاَسْبَقِهَا الَّذِى هُوَ الْمَرْكَزُ الَّذِى هُوَ عِبَارَةٌ عَنِ الْحُبِّ وَفِى النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ اَيْضًا يَظْهَرُ بِاعْتِبَارِ اَصَالَةِ ذٰلِكَ الْجُزْءِ وَغَلَبَتِهِ تَعَيُّنًا حُبِّيًّا وَمِنْ حَيْثُ اَنَّ مُحِيطَ الدَّائِرَةِ كَالظِّلِّ لِمَرْكَزِهَا وَنَاشٍ مِنْهُ وَاَنَّ ذٰلِكَ الْمَرْكَزَ اَصْلٌ وَمَنْشَأٌ لَهُ لَوْ قِيلَ لِلْمُحِيطِ تَعَيُّنًا ثَانَوِيًّا اَيْضًا لَجَازَ وَلٰكِنْ لَيْسَ فِى النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ تَعَيُّنَانِ بَلْ تَعَيُّنٌ

وَاحِدٌ مُشْتَمِلٌ عَلَى الْحُبِّ وَالْخُلَّةِ اللَّذَيْنِ هُمَا الْمَرْكَزُ وَالْمُحِيطُ وَالتَّعَيُّنُ الثَّانِي فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ الَّذِي هُوَ كَالظِّلِّ لِلتَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ كَمَا مَرَّ فَاِذَا كَانَ الْمَرْكَزُ اَصْلاً لِلْمُحِيطِ لَا بُدَّ لِلْمُحِيطِ فِي الْوُصُولِ اِلَى الْمَطْلُوبِ مِنْ تَوَسُّطِ الْمَرْكَزِ فَاِنَّ الْوُصُولَ اِلَى الْمَطْلُوبِ مِنْ طَرِيقِ الْمَرْكَزِ الَّذِي هُوَ اَصْلُ الدَّائِرَةِ وَاِجْمَالُهَا يَنْبَغِي اَنْ يُعْرَفَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ مُنَاسَبَةُ حَبِيبِ اللهِ وَاتِّحَادِهِ بِخَلِيلِ اللهِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَمَّا كَانَ الْاَصْلُ وَاسِطَةً لِلظِّلِّ فِي الْوُصُولِ اِلَى الْمَطْلُوبِ لَا جَرَمَ اَرَادَ الْخَلِيلُ تَوَسُّطَ حَبِيبِ اللهِ وَتَمَنَّى اَنْ يَكُونَ دَاخِلاً فِي عِدَادِ اُمَّتِهِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَمَا وَرَدَ فِي الْخَبَرِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَتِ الْمُعَامَلَةُ هٰكَذَا فَمَا مَعْنَى اَمْرِ حَبِيبِ اللهِ بِمُتَابَعَةِ مِلَّةِ خَلِيلِ اللهِ عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلِمَ قَالَ ﷺ فِي بَيَانِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ عَلَى نَفْسِهِ الشَّرِيفَةِ «**كَمَا صَلَّيْتَ وَكَمَا سَلَّمْتَ عَلَى اِبْرَاهِيمَ**». **قُلْتُ**: اِنَّ حَقِيقَةَ الشَّيْءِ كُلَّمَا كَانَتْ اَعْلَى وَاَقْرَبَ اِلَى التَّنْزِيهِ يَكُونُ مَظْهَرَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ فِي عَالَمِ الْعَنَاصِرِ اَسْفَلَ وَيَكُونُ تَلْبُسُهُ بِالصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ اَكْثَرَ فَوُصُولُ ذٰلِكَ الْمَظْهَرِ اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ بِطَرِيقِ الْعُرُوجِ يَكُونُ مُقْتَضِيًا لِلْعُسْرِ وَالْمِلَّةُ الَّتِي اَعْطَاهَا اللهُ سُبْحَانَهُ لِاِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ طَرِيقٌ وَاضِحٌ لِلْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ الَّتِي هِيَ وَاقِعَةٌ فِي جِوَارِ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ كَمَا مَرَّ وَاِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ وَصَلَ هُنَاكَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ وَلِهٰذَا اُمِرَ ﷺ بِمُتَابَعَةِ مِلَّتِهِ لِيَصِلَ بِهَا اِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ وَقَالَ ﷺ «**كَمَا صَلَّيْتَ وَكَمَا سَلَّمْتَ**» لِاَنَّ الصَّلَاةَ وَالرَّحْمَةَ عَلَيْهِ عَلَيْهِ السَّلَامُ اِنَّمَا هِيَ بَعْدَ حُصُولِ دَوْلَةِ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ مَعَ اَنَّا نَقُولُ اِنَّ الْفَاصِلَ يُؤْمَرُ فِي بَعْضِ الْاَحْيَانِ بِمُتَابَعَةِ الْمَفْضُولِ وَلَا يَلْزَمُ مِنْ ذٰلِكَ الْاَمْرِ بِالْمُتَابَعَةِ قُصُورٌ فِي فَاضِلِيَّتِهِ قَالَ اللهُ تَعَالَى لِنَبِيِّهِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ﴿وَشَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ﴾ وَالْاَمْرُ بِمَشْوَرَةِ الْاَصْحَابِ لَا يَخْلُو مِنْ تَضَمُّنِ الْاَمْرِ بِمُتَابَعَتِهِمْ وَاِلَّا فَمَا فَائِدَةُ الْمَشْوَرَةِ. **وَاعْلَمْ** اَنَّ حَقِيقَةَ الصِّدِّيقِ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ يَعْنِي رَبَّهُ مِنَ الْاَسْمَاءِ الْاِلٰهِيَّةِ الَّذِي هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ ظِلُّ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ بِلَا تَوَسُّطِ اَمْرٍ عَلَى نَهْجِ كُلَّمَا هُوَ كَائِنٌ فِي تِلْكَ

اَلْحَقِيقَةِ ثَابِتٌ لِذٰلِكَ الظِّلِّ بِطَرِيقِ التَّبَعِيَّةِ وَالْوَرَاثَةِ وَمِنْ هٰهُنَا كَانَ هُوَ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ اَكْمَلَ وَرَثَةِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ وَاَفْضَلَهُمْ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**مَا صَبَّ اللّٰهُ شَيْئًا فِي صَدْرِي اِلَّا وَقَدْ صَبَبْتُهُ فِي صَدْرِ اَبِي بَكْرٍ**». وَلَاحَ اَيْضًا اَنَّ الْحَقِيقَةَ الْاِسْرَافِيلِيَّةَ اَيْضًا هِيَ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ لَا بِطَرِيقِ الْاَصَالَةِ وَالظِّلِّيَّةِ كَمَا فِي الْحَقِيقَةِ الصِّدِّيقِيَّةِ حَيْثُ كَانَتْ ظِلًّا لِتِلْكَ الْحَقِيقَةِ بَلْ فِي كِلَيْهِمَا اَصَالَةٌ هُنَا لَا ظِلِّيَّةٌ حَائِلَةٌ وَاِنَّمَا الْفَرْقُ بَيْنَهُمَا بِالْكُلِّيَّةِ وَالْجُزْئِيَّةِ فَاِنَّ حَقِيقَتَهُ ﷺ كُلِّيَّةٌ وَلِهٰذَا كَانَتْ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ مَنْسُوبَةً اِلَى اسْمِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَحَقَائِقُ الْمَلَائِكَةِ الْكِرَامِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ نَاشِئَةٌ مِنَ الْحَقِيقَةِ الْاِسْرَافِيلِيَّةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: هَلْ يَجُوزُ اَنْ يَتَرَقَّى الْعَارِفُ مِنْ حَقِيقَتِهِ الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ عَنِ الْاِسْمِ الْاِلٰهِيِّ الَّذِي هُوَ رَبُّهُ بَعْدَ الْوُصُولِ اِلَيْهَا اَوْ لَا. **قُلْتُ**: اِنَّ الْوُصُولَ اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ بَعْدَ طَيِّ مَرَاتِبِ السُّلُوكِ الَّذِي قَالُوا اِنَّهُ عِبَارَةٌ عَنْ تَمَامِيَّةِ السَّيْرِ اِلَى اللّٰهِ عَلَى نَوْعَيْنِ اَحَدُهُمَا وُصُولٌ اِلَى ظِلٍّ مِنْ ظِلَالِ ذٰلِكَ الْاِسْمِ الَّذِي ظَهَرَ فِي الْمَظَاهِرِ الْوُجُوبِيَّةِ فِي صُورَةِ حَقِيقَتِهِ وَبَرَزَ بِوَصْفِ اَصْلِهِ وَهٰذَا الْاِشْتِبَاهُ كَثِيرُ الْوُقُوعِ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ وَعَقَبَةٌ عَظِيمَةٌ عَلَى السَّالِكِ اِلَّا اَنْ يَتَيَسَّرَ مَخْلَصٌ مِنْ هٰذِهِ الْعَقَبَةِ بِمَحْضِ فَضْلِ اللّٰهِ تَعَالَى وَلَا شَكَّ اَنَّ هٰذَا التَّرَقِّيَ مِنْ هٰذَا الظِّلِّ الشَّبِيهِ بِالْحَقِيقَةِ جَائِزٌ بَلْ وَاقِعٌ وَاَمَّا اِذَا وَقَعَ الْوُصُولُ اِلَى نَفْسِ الْحَقِيقَةِ فَلَا يَجُوزُ التَّرَقِّي مِنْهَا بِلَا تَعَلُّقِ اَحَدٍ وَتَبَعِيَّتِهِ فَاِنَّ تِلْكَ الْحَقِيقَةَ نِهَايَةُ مَرَاتِبِ اسْتِعْدَادِهِ الذَّاتِيِّ وَاَمَّا اِذَا وَصَلَ اِلَى حَقِيقَةٍ غَيْرِهِ الَّتِي هِيَ فَوْقَ حَقِيقَتِهِ بِطَرِيقِ التَّعَلُّقِ فَجَائِزٌ بَلْ وَاقِعٌ وَهٰذَا السَّيْرُ كَاَنَّهُ سَيْرٌ قَسْرِيٌّ وَرَاءَ السَّيْرِ الطَّبِيعِيِّ الْاِسْتِعْدَادِيِّ كَمَا مَرَّتْ شَمَّةٌ مِنْ ذٰلِكَ عِنْدَ بَيَانِ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: هَلْ يَجُوزُ التَّرَقِّي مِنَ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ الَّتِي هِيَ حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ وَلَا حَقِيقَةَ فَوْقَهَا مِنْ حَقَائِقِ الْمُمْكِنَاتِ اَوْ لَا وَاَنْتَ كَتَبْتَ فِي رَسَائِلِكَ اَنَّ التَّرَقِّيَ مِنَ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ قَدْ وَقَعَ فَمَا حَقِيقَةُ هٰذِهِ الْمُعَامَلَةِ. **قُلْتُ**: لَا يَجُوزُ فَاِنَّ فَوْقَهَا مَرْتَبَةَ الْاِتِّعَيُّنِ وَوُصُولَ الْمُتَعَيِّنِ اِلَيْهَا وَلُحُوقُهُ بِهَا مُحَالٌ وَالْقَوْلُ بِالْوُصُولِ وَاللُّحُوقِ بِلَا تَكْيِيفٍ مُجَرَّدُ تَفَوُّهٍ يُتَسَلَّى بِهِ قَبْلَ الْوُصُولِ اِلَى حَقِيقَةِ

الْمُعَامَلَةِ وَاَمَّا بَعْدَ الْوُصُولِ اِلَى حَقِيقَةِ الْاَمْرِ فَالْحُكْمُ بِعَدَمِ الْوُصُولِ وَاللُّحُوقِ لاَزِمٌ لاَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ شَائِبَةُ الرَّيْبِ وَمَا كَتَبْتُ اَنَّهُ قَدْ وَقَعَ التَّرَقِّي مِنَ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ فَالْمُرَادُ مِنْ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ ظِلُّ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ الَّذِى قَالُوا اِنَّهُ عِبَارَةٌ عَنْ اِجْمَالِ حَضْرَةِ الْعِلْمِ وَمُعَبَّرٌ عَنْهُ بِالْوَحْدَةِ كَانَ فِى ذٰلِكَ الْوَقْتِ اشْتِبَاهُ الظِّلِّ بِالْاَصْلِ وَلَمَّا تَيَسَّرَ التَّخَلُّصُ بِمَحْضِ فَضْلِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ مِنْ ذٰلِكَ الظِّلِّ وَسَائِرِ الظِّلاَلِ عُلِمَ اَنَّ التَّرَقِّيَ مِنْ حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ غَيْرُ وَاقِعٍ بَلْ غَيْرُ جَائِزٍ فَاِنَّ رَفْعَ الْقَدَمِ مِنْهَا وَوَضْعَهَا فِيمَا فَوْقَهَا وَضْعُ الْقَدَمِ فِى الْوُجُوبِ وَخُرُوجٌ مِنَ الْاِمْكَانِ وَذٰلِكَ مُحَالٌ عَقْلاً وَشَرْعًا. **فَاِنْ قِيلَ**: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ اَنَّ التَّرَقِّيَ مِنْ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ غَيْرُ وَاقِعٍ لِخَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ أَيْضًا. **قُلْتُ**: اِنَّهُ ﷺ أَيْضًا مَعَ عُلُوِّ شَأْنِهِ وَجَلاَلَةِ قَدْرِهِ مُمْكِنٌ دَائِمًا لاَ يَخْرُجُ مِنَ الْاِمْكَانِ قَطُّ وَلاَ يَلْحَقُ بِالْوُجُوبِ اَصْلاً فَاِنَّهُ مُسْتَلْزِمٌ لِلتَّحَقُّقِ بِالْاُلُوهِيَّةِ تَعَالَى اللهُ اَنْ يَكُونَ لَهُ نِدٌّ وَشَرِيكٌ دَعْ مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارَى فِى نَبِيِّهِمْ اِلَخْ. **فَاِنْ قِيلَ**: قَدِ اتَّضَحَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ اَنَّ الْوُصُولَ اِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ وَاللُّحُوقَ وَالْاِتِّحَادَ بِهَا بِتَطَفُّلِهِ وَوَرَاثَتِهِ ﷺ ثَابِتٌ لِلْآخَرِينَ أَيْضًا وَشِرْكَتُهُمْ لَهُ فِى كَمَالِهِ الْخَاصِّ بِهِ ﷺ كَائِنَةٌ فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ مَا الْفَرْقُ بَيْنَ الْمَتْبُوعِ الْاَصْلِ وَبَيْنَ التَّابِعِ الطُّفَيْلِيِّ فِى هٰذَا الْكَمَالِ الَّذِى هُوَ مُتَضَمِّنٌ لِرَفْعِ الْحِجَابِ وَارْتِفَاعِ الْوَاسِطَةِ وَفَوْقَ جَمِيعِ الْكَمَالاَتِ وَاَىُّ مَزِيَّةٍ فِى الْمَتْبُوعِ وَالْاَصْلِ لَيْسَتْ هِىَ فِى التَّابِعِ وَالطُّفَيْلِيِّ. **قُلْتُ**: اِنَّ وُصُولَ الْآخَرِينَ اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ وَلُحُوقَهُمْ بِهَا مِنْ قَبِيلِ لُحُوقِ الْخَادِمِ بِالْمَخْدُومِ وَوُصُولِ الطُّفَيْلِيِّ اِلَى الْاَصِيلِ فَاِنْ كَانَ الْوَاصِلُ مِنْ اَخَصِّ خَوَاصِّ الْاُمَّةِ الَّذِينَ هُمُ الْاَقَلُّونَ فَهُوَ خَادِمٌ وَاِنْ كَانَ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ فَهُوَ أَيْضًا طُفَيْلِيٌّ وَالْخَادِمُ الَّذِى هُوَ نَائِلٌ حِصَّةً مِمَّا فِى يَدِ الْمَخْدُومِ اَىُّ شِرْكَةٍ لَهُ مَعَ الْمَخْدُومِ وَاَىُّ عِزَّةٍ لَهُ وَاَىُّ مَزِيَّةٍ فِى جَنْبِهِ وَالطُّفَيْلِيُّ وَاِنْ كَانَ جَلِيسًا وَشَرِيكًا فِى اللُّقْمَةِ وَلٰكِنَّ الطُّفَيْلِيَّ طُفَيْلِيٌّ وَوُصُولُ الْخَدَمَةِ بِتَبَعِيَّةِ الْمَخْدُومِ اِلَى اَمْكِنَةٍ عَالِيَةٍ وَاَكْلُهُمْ مِنَ الْاَطْعِمَةِ الْمَخْصُوصَةِ بِهِ وَنَيْلُهُمُ الْاِعْزَازَ وَالْاِحْتِرَامَ مِنْ عَظَمَةِ شَأْنِ الْمَخْدُومِ

وَعُلُوِّ مَنْزِلَتِهِ وَكَأَنَّهُ يَلْحَقُ لِلْمَخْدُومِ حِينَئِذٍ عِزَّةٌ أُخْرَى مِنْ جِهَةِ لُحُوقِ خَدَمَةٍ بِهِ مَعَ وُجُودِ عِزَّتِهِ الذَّاتِيَّةِ وَيَزِيدُ بِذٰلِكَ قَدْرُهُ وَيَرْتَفِعُ شَأْنُهُ. **اِسْمَعْ سَمَاعًا حَسَنًا** أَنَّهُ قَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ عَلَى صَاحِبِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً فَلَهُ أَجْرُهَا وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا**» فَالْمَتْبُوعُ كُلَّمَا كَانَ التَّابِعُ لَهُ فِي سُنَّتِهِ الْحَسَنَةِ أَكْثَرَ يَكُونُ أَجْرُهُ مِثْلَ أُجُورِهِمْ أَزْيَدَ وَأَوْفَرَ وَيَكُونُ مُوجِبًا لِازْدِيَادِ مَنْزِلَتِهِ فَكَيْفَ يَكُونُ لِلتَّابِعِينَ شِرْكَةٌ مَعَ الْمَتْبُوعِ وَكَيْفَ تُتَوَهَّمُ الْمُسَاوَاةُ بَيْنَهُمَا. **اِسْمَعْ اِسْمَعْ** أَنَّهُ يَجُوزُ أَنْ يَكُونَ جَمَاعَةٌ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ وَشُرَكَاءَ فِي دَوْلَةٍ وَاحِدَةٍ وَلٰكِنْ يَكُونُ مَعَ كُلٍّ مِنْهُمْ مُعَامَلَةٌ عَلَى حِدَةٍ وَلَا يَكُونُ لِأَحَدٍ مِنْهُمُ اطِّلَاعٌ عَلَى الْآخَرِ أَلَا تَرَى أَنَّ أَزْوَاجَ النَّبِيِّ ﷺ يَكُنَّ مَعَهُ فِي الْجَنَّةِ فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ وَيَتَنَاوَلْنَ مِنْ طَعَامٍ وَاحِدٍ وَشَرَابٍ وَاحِدٍ وَلٰكِنَّ الْمُعَامَلَةَ الَّتِي تَكُونُ مَعَ النَّبِيِّ ﷺ لَا تَكُونُ مَعَهُنَّ وَالْالْتِذَاذُ وَالسُّرُورُ اللَّذَانِ يَكُونَانِ لَهُ ﷺ لَا يَكُونَانِ لَهُنَّ فَلَوْ كَانَتْ لَهُنَّ شِرْكَةٌ هُنَاكَ مَعَهُ فِي جَمِيعِ الْأُمُورِ يَلْزَمُ أَفْضَلِيَّتُهُنَّ عَلَى الْكُلِّ كَأَفْضَلِيَّتِهِ ﷺ فَإِنَّ الْأَفْضَلِيَّةَ هُنَا بِمَعْنَى كَثْرَةِ الصَّوَابِ عِنْدَ اللّٰهِ. **فَإِنْ قِيلَ**: إِنَّ هٰذَا التَّعَيُّنَ الْحُبِّيَّ الَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْأَوَّلُ وَالْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ هَلْ هُوَ مُمْكِنٌ أَوْ وَاجِبٌ حَادِثٌ أَوْ قَدِيمٌ وَقَدْ قَالَ صَاحِبُ الْفُصُوصِ لِلتَّعَيُّنِ الْأَوَّلِ حَقِيقَةٌ مُحَمَّدِيَّةٌ وَعَبَّرَ عَنْهُ بِالْوَحْدَةِ وَكَذٰلِكَ قَالَ لِلتَّعَيُّنِ الثَّانِي وَاحِدِيَّةٌ وَأَثْبَتَ الْأَعْيَانَ الثَّابِتَةَ الَّتِي هِيَ حَقَائِقُ الْمُمْكِنَاتِ عِنْدَهُ فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ وَقَالَ لِكِلَا التَّعَيُّنَيْنِ تَعَيُّنًا وُجُوبِيًّا وَاعْتَقَدَ قِدَمَهُمَا وَقَالَ لِلتَّعَيُّنَاتِ الثَّلَاثَةِ الْبَاقِيَةِ أَعْنِي الرُّوحِيَّ وَالْمِثَالِيَّ وَالْجَسَدِيَّ تَعَيُّنًا إِمْكَانِيًّا فَمَا مُعْتَقَدُكَ فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ. **قُلْتُ**: لَا تَعَيُّنَ عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ أَصْلًا وَلَا مُتَعَيَّنَ أَيْ تَعَيُّنٍ يَجْعَلُ اللَّامُتَعَيَّنَ مُتَعَيِّنًا وَهٰذِهِ الْأَلْفَاظُ مُوَافِقَةٌ لِمَذَاقِ حَضْرَةِ الشَّيْخِ مُحْيِي الدِّينِ وَأَتْبَاعِهِ قَدَّسَ اللّٰهُ تَعَالَى أَسْرَارَهُمْ فَإِنْ وَقَعَ مِثْلُ هٰذِهِ الْأَلْفَاظِ فِي عِبَارَاتِ الْفَقِيرِ يَنْبَغِي أَنْ تُعْتَقَدَهُ مِنْ قَبِيلِ صَنْعَةِ الْمُشَاكَلَةِ وَعَلَى كُلِّ حَالٍ أَقُولُ إِنَّ ذٰلِكَ التَّعَيُّنَ تَعَيُّنٌ إِمْكَانِيٌّ وَمَخْلُوقٌ وَحَادِثٌ قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ «**أَوَّلُ مَا خَلَقَ اللّٰهُ نُورِي**» وَوَرَدَ فِي أَحَادِيثَ أُخَرَ تَعَيُّنُ وَقْتِ خِلْقَةِ ذٰلِكَ النُّورِ أَيْضًا كَمَا وَرَدَ قَبْلَ

خَلْقِ السَّمٰوَاتِ بِأَلْفَيْ عَامٍ وَأَمْثَالِهِ وَكُلُّمَا هُوَ مَخْلُوقٌ وَمَسْبُوقٌ بِالْعَدَمِ فَهُوَ مُمْكِنٌ وَحَادِثٌ فَإِذَا كَانَتْ حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ الَّتِي هِيَ أَسْبَقُ الْحَقَائِقِ مَخْلُوقَةً وَمُمْكِنَةً تَكُونُ حَقَائِقُ الْآخَرِينَ مَخْلُوقَةً وَمُمْكِنَةً وَحَادِثَةً بِالطَّرِيقِ الْأَوْلَى وَالْعَجَبُ مِنَ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ مِنْ أَيْنَ يَحْكُمُ لِلْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ بَلْ حَقَائِقِ جَمِيعِ الْمُمْكِنَاتِ الَّتِي قَالَ لَهَا أَعْيَانًا ثَابِتَةً بِالْوُجُوبِ وَيَعْتَقِدُ قِدَمَهَا وَيُخَالِفُ قَوْلَ نَبِيِّهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالْمُمْكِنُ مُمْكِنٌ بِجَمِيعِ أَجْزَائِهِ وَمُمْكِنٌ بِصُورَتِهِ وَحَقِيقَتِهِ لِأَيِّ شَيْءٍ يَكُونُ التَّعَيُّنُ الْوُجُوبِيُّ حَقِيقَةَ الْمُمْكِنِ وَحَقِيقَةُ الْمُمْكِنِ يَنْبَغِي أَنْ تَكُونَ مُمْكِنَةً أَلْبَتَّةَ فَإِنَّ الْمُمْكِنَ لَا اشْتِرَاكَ لَهُ مَعَ الْوَاجِبِ تَعَالَى أَصْلاً وَلَا انْتِسَابَ غَيْرَ أَنْ يَكُونَ الْمُمْكِنُ مَخْلُوقَةً وَهُوَ سُبْحَانَهُ خَالِقُهُ وَالشَّيْخُ لِعَدَمِ تَمْيِيزِهِ بَيْنَ الْوَاجِبِ وَالْمُمْكِنِ حَيْثُ قَالَ بِنَفْسِهِ بِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا لَا يُبَالِي مِنْ أَنْ يَقُولَ لِلْوَاجِبِ مُمْكِنًا وَلِلْمُمْكِنِ وَاجِبًا فَلَوْ سُومِحَ فِي ذٰلِكَ فَهُوَ مِنْ كَمَالِ الْكَرَمِ وَالْعَفْوِ ﴿رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا﴾. **فَإِنْ قِيلَ:** إِنَّكَ قَدْ أَثْبَتَّ فِي رَسَائِلِكَ بَيْنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَالْمُمْكِنِ نِسْبَةَ الْأَصَالَةِ وَالظِّلِّيَّةِ وَقُلْتَ فِي حَقِّ الْمُمْكِنِ إِنَّهُ ظِلُّ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَكَتَبْتَ أَيْضًا أَنَّ الْوَاجِبَ تَعَالَى بِاعْتِبَارِ الْأَصَالَةِ حَقِيقَةٌ لِلْمُمْكِنِ الَّذِي هُوَ كَالظِّلِّ لَهُ وَفَرَّعْتَ عَلَى ذٰلِكَ مَعَارِفَ كَثِيرَةً فَلَوْ قَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ أَيْضًا لِلْوَاجِبِ حَقِيقَةُ الْمُمْكِنِ بِهٰذَا الْاعْتِبَارِ أَيُّ مَحْذُورٍ يَلْزَمُ مِنْهُ وَلِمَ يَكُونُ مَلُومًا بِهِ. **قُلْتُ:** إِنَّ مِثْلَ هٰذِهِ الْعُلُومِ الَّتِي تُثْبِتُ بَيْنَ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَالْمُمْكِنِ نِسْبَةً وَلَمْ يَرِدْ بِهَا الشَّرْعُ كُلُّهَا مِنَ الْمَعَارِفِ السَّكْرِيَّةِ وَلِعَدَمِ الْاطِّلَاعِ عَلَى حَقِيقَةِ الْمُعَامَلَةِ وَلِعَدَمِ إِدْرَاكِ كُنْهِ الْأَمْرِ وَمَاذَا يَكُونُ الْمُمْكِنُ حَتَّى يَكُونَ ظِلَّ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَكَيْفَ يَكُونُ لِلْوَاجِبِ تَعَالَى ظِلٌّ فَإِنَّ الظِّلَّ مُوهِمٌ لِتَوْلِيدِ الْمِثْلِ وَمُنْبِئٌ عَنْ شَائِبَةِ عَدَمِ كَمَالِ لَطَافَةِ الْأَصْلِ فَإِذَا لَمْ يَكُنْ لِمُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ ﷺ مِنْ لَطَافَتِهِ ظِلٌّ كَيْفَ يَكُونُ لِإِلٰهِ مُحَمَّدٍ ظِلٌّ وَالْمَوْجُودُ فِي الْخَارِجِ بِالذَّاتِ وَبِالْاسْتِقْلَالِ هُوَ حَضْرَةُ الذَّاتِ تَعَالَتْ وَصِفَاتُهُ الثَّمَانِيَةُ الْحَقِيقِيَّةُ وَمَا سِوَاهَا أَيًّا مَا كَانَ صَارَ مَوْجُودًا بِإِيجَادِهِ تَعَالَى وَمُمْكِنٌ وَمَخْلُوقٌ وَحَادِثٌ وَلَا شَيْءٌ مِنَ الْمَخْلُوقِ بِظِلٍّ لِخَالِقِهِ وَلَيْسَ

لَهُ انْتِسَابٌ اِلَى الْخَالِقِ تَعَالَى غَيْرَ الْمَخْلُوقِيَّةِ وَغَيْرَ مَا وَرَدَ بِهِ الشَّرْعُ وَهٰذَا الْعِلْمُ بِظِلِّيَّةِ الْعَالَمِ يَنْفَعُ لِلسَّالِكِ فِي الطَّرِيقِ نَفْعًا كَثِيرًا وَيُؤَدِّيهِ بِجَذْبِهِ اِلَى الْاَصْلِ فَاِذَا طَوَى بِكَمَالِ الْعِنَايَةِ مَنَازِلَ الظِّلَالِ وَوَصَلَ اِلَى الْاَصْلِ يَجِدُ بِفَضْلِ اللهِ تَعَالَى اَنَّ هٰذَا الْاَصْلَ اَيْضًا حُكْمُهُ حُكْمُ الظِّلِّ لَيْسَ لَهُ لِيَاقَةٌ بِالْمَطْلُوبِيَّةِ لِكَوْنِهِ مُتَّسِمًا بِسِمَةِ الْاِمْكَانِ وَاَنَّ الْمَطْلُوبَ مَا وَرَاءَ حِيطَةِ الْاِدْرَاكِ وَالْوَصْلِ وَالْاِتِّصَالِ

﴿رَبَّنَآ اٰتِنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ اَمْرِنَا رَشَدًا﴾.

فَصْلٌ

قَدْ كَانَ مَنْبَعُ الْفَضَائِلِ وَالْكَمَالَاتِ مَوْلَانَا حَسَنٌ الْكَشْمِيرِيُّ الدِّهْلَوِيُّ اَحْسَنَ اللهُ سُبْحَانَهُ اَحْوَالَهُ وَحَصَّلَ آمَالَهُ اَرْسَلَ رِسَالَةً اِلَى هٰذَا الْفَقِيرِ وَاَدْرَجَ فِيهَا اَسْئِلَةً مُتَعَدِّدَةً وَطَلَبَ حَلَّهَا وَلَمَّا كَانَ حَلُّهَا مُتَضَمِّنًا لِاِظْهَارِ بَعْضِ الْاَسْرَارِ مَعَ بَعْضِ مَوَانِعَ اُخَرَ مَا اجْتَرَأَ الْفَقِيرُ عَلَى تَحْرِيرِ الْجَوَابِ وَاَمَرَ الْوَقْتَ بِالتَّعَلُّلِ وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ لِلْمُشَارِ اِلَيْهِ حُقُوقٌ عَظِيمَةٌ عَلَى ذِمَّةِ الْفَقِيرِ حَيْثُ تَشَرَّفَ بِحُسْنِ دَلَالَتِهِ بِدَوْلَةِ الْحُضُورِ عِنْدَ صَاحِبِ الْوَلَايَةِ حَاوِي طَرِيقِ انْدِرَاجِ النِّهَايَةِ فِي الْبِدَايَةِ فَاَخَذَ مِنْهُ تَعْلِيمَ اَلِفْ بَاءْ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ وَاسْتَفَادَ فِي خِدْمَتِهِ فُيُوضَاتٍ وَبَرَكَاتٍ غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ اَدْرَجَ حَلَّ بَعْضِ اَسْئِلَتِهِ الَّتِي لَهَا مُنَاسَبَةٌ بِعُلُومِ هٰذِهِ الرِّسَالَةِ فِي ذَيْلِ هٰذِهِ الرِّسَالَةِ بِالضَّرُورَةِ وَاللهُ سُبْحَانَهُ الْهَادِي اِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ «**وَقَدْ سَئَلَ**» اَنَّ الْكَمَالَاتِ الصُّورِيَّةَ وَالْمَعْنَوِيَّةَ وَالظَّاهِرِيَّةَ وَالْبَاطِنِيَّةَ وَالْعِلْمِيَّةَ وَالْعَمَلِيَّةَ وَالدُّنْيَوِيَّةَ وَالْاُخْرَوِيَّةَ وَمَا يُمْكِنُ فِي نَوْعِ الْبَشَرِ كُلُّهَا حَاصِلٌ لِحَضْرَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اِلَى يَوْمِ الْحَشْرِ وَمُتَمَكِّنَةٌ فِيهِ بِالْفِعْلِ كَمَا يُفْهَمُ مِنْ حَدِيثِ «**اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ وَلَا فَخْرَ وَآدَمُ وَمَنْ دُونَهُ تَحْتَ لِوَائِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَعُلِّمْتُ عِلْمَ الْاَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ**» وَاَمْثَالِهَا وَمَا كَانَ مَشْرُوطًا بِشُرُوطٍ اَوْ مَوْقُوفًا عَلَى وَقْتٍ يَحْصُلُ لَهُ بِاَحْسَنِ الْوُجُوهِ الْبَتَّةَ فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ لِمَاذَا يَكُونُ

حُزْنُهُ ﷺ الْمَوْصُوفُ بِالدَّوَامِ الْمَعْرُوفُ بِالْكَثْرَةِ وَمَا سَبَبُ ذٰلِكَ فَاِنَّ السَّبَبَ لِلْحُزْنِ وَالْغَمِّ فِقْدَانُ شَيْءٍ يَطْلُبُهُ وَيُرِيدُهُ اَلْبَتَّةَ. **اَيُّهَا الْمَخْدُومُ** اِنَّ اسْتِبْعَادَ وُجُودِ الْحُزْنِ وَفِقْدَانِ الْكَمَالِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى خَاتَمِ الرُّسُلِ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ نَظَرًا اِلَى جَاهِهِ وَجَلَالِهِ الْمُحَمَّدِيِّ وَعِنَايَةِ اللّٰهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ الشَّامِلَةِ لِحَالِهِ فِي حَالِهِ وَمَآلِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ مُسَلَّمٌ وَمُسْتَحْسَنٌ وَاِذَا نَظَرْنَا اِلَى عَبْدِيَّتِهِ وَعَجْزِهِ الْبَشَرِيِّ صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَلَاحَظْنَا عِزَّتَهُ وَجَلَالَهُ وَعَظَمَتَهُ وَكِبْرِيَائَهُ وَاسْتِغْنَائَهُ تَعَالَى الذَّاتِيَّاتِ لَا يُسْتَبْعَدُ حُصُولُ حُزْنٍ لَهُ اَوْ فِقْدَانُ كَمَالٍ مِنْ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى الْغَيْرِ الْمُتَنَاهِيَةِ فِي حَقِّهِ ﷺ أَيْضًا بَلْ ذٰلِكَ لَائِقٌ بِحَالِ الْعُبُودِيَّةِ قَوْلُهُ تَعَالَى ﴿وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ عِلْمًا﴾ وَقَوْلُهُ تَعَالَى ﴿لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ﴾ كِلَاهُمَا شَاهِدَانِ عَدْلَانِ لِهٰذَا الْمَعْنَى وَيُثْبِتَانِ الْفِقْدَانَ فِي حَقِّ الْكُلِّ نَعَمْ اِنَّ الْمُمْكِنَ وَاِنْ بَلَغَ الدَّرَجَاتِ الْعُلَى مَاذَا يُدْرِكُ مِنْ حَقِيقَةِ الْوَاجِبِ وَمَاذَا يَنَالُ الْحَادِثُ مِنَ الْقَدِيمِ وَكَيْفَ يُحِيطُ الْمُتَنَاهِي بِمَا هُوَ غَيْرُ مُتَنَاهٍ وَمَا كَتَبُوهُ مِنْ اَنَّ كُلَّ كَمَالٍ مُمْكِنِ الْحُصُولِ لِنَوْعِ الْبَشَرِ فَهُوَ حَاصِلٌ فِيهِ ﷺ بِالْفِعْلِ نَعَمْ اِنَّ الْفَضْلَ الْكُلِّيَّ عَلَى الْكُلِّ مَخْصُوصٌ بِهِ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلٰكِنْ يَجُوزُ اَنْ يَكُونَ كَمَالٌ رَاجِعٌ اِلَى فَضْلِ جُزْئِيٍّ مَخْصُوصًا بِبَعْضِ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ اَوِ الْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَلَا يُوجِبُ ذٰلِكَ قُصُورًا فِي فَضْلِهِ ﷺ الْكُلِّيِّ اَصْلًا وَقَدْ وَرَدَتْ اَحَادِيثُ صَحِيحَةٌ بِكَوْنِ بَعْضِ الْكَمَالَاتِ فِي اَفْرَادِ الْاُمَّةِ حَتَّى يَغْبِطُهُ الْاَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَالْحَالُ اَنَّ الْفَضْلَ الْكُلِّيَّ عَلَى جَمِيعِ اَفْرَادِ الْاُمَّةِ لِلْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَاَيْضًا قَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ «**اِنَّ لِلشُّهَدَاءِ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ مَزِيَّةً عَلَى الْاَنْبِيَاءِ بِاَشْيَاءَ**» حَيْثُ اَنَّ الشُّهَدَاءَ لَا احْتِيَاجَ لَهُمْ اِلَى الْغُسْلِ وَلَمْ يُشْرَعْ صَلَاةُ الْجَنَازَةِ عَلَى الشُّهَدَاءِ كَمَا هُوَ مَذْهَبُ الْاِمَامِ الشَّافِعِيِّ وَالْاَنْبِيَاءُ لَا بُدَّ لَهُمْ مِنَ الصَّلَاةِ وَقَالَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ «**وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ اَمْوَاتٌ بَلْ اَحْيَاءٌ**» الْآيَةَ وَقَالَ فِي حَقِّ الْاَنْبِيَاءِ مَوْتَى وَهٰذِهِ كُلُّهَا

فَضَائِلُ جُزْئِيَّةٌ لَا تَسْتَلْزِمُ الْقُصُورَ فِي فَضْلِ الْاَنْبِيَاءِ الْكُلِّيِّ فَيُمْكِنُ اَنْ يَطْرَأَ عَلَيْهِ ﷺ حُزْنٌ وَغَمٌّ بِسَبَبِ فِقْدَانِ هٰذِهِ الْفَضَائِلِ الْجُزْئِيَّةِ وَيَكُونَ ذٰلِكَ الْحُزْنُ سَبَبًا لِحُصُولِ الْاِسْتِعْدَادِ وَالْوُصُولِ اِلَى تِلْكَ الْفَضَائِلِ بِاَنْ تَجْتَمِعَ الشَّهَادَةُ مَثَلاً مَعَ النُّبُوَّةِ وَلَئِنْ سَلَّمْنَا اَنَّ جَمِيعَ كَمَالَاتِ جَمِيعِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ حَاصِلَةٌ لَهُ ﷺ بِالْفِعْلِ نَقُولُ اِنَّ هِمَّتَهُ ﷺ لَمَّا كَانَتْ عَالِيَةً لَمْ يَكْتَفِ بِتِلْكَ الْكَمَالَاتِ بَلِ اشْتَاقَ اِلَى مَا فَوْقَهَا قَائِلاً «هَلْ مِنْ مَزِيدٍ» وَلَمَّا كَانَ حُصُولُ الْكَمَالَاتِ الْفَوْقَانِيَّةِ لِلْبَشَرِ خَارِجًا عَنْ حَدِّ الْاِمْكَانِ كَانَ دَوَامُ الْحُزْنِ وَافْرَاطُ الْغَمِّ نَقْدَ وَقْتِهِ ﷺ وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ اَنَّ مَدَارَ الْاَمْرِ فِي الطَّرِيقَةِ وَالْحَقِيقَةِ وَفِي الْقُرْبَةِ وَالْمَعْرِفَةِ عَلَى الْفَنَاءِ وَعَلَى زَوَالِ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْاَحْوَالِ الْاِمْكَانِيَّةِ ﴿شِعْرٌ﴾

وَمَنْ لَمْ يَكُنْ فِي حُبِّ مَوْلَاهُ فَانِيًا ۞ فَلَيْسَ لَهُ فِي كِبْرِيَاهُ سَبِيلُ

وَكُلَّمَا يَبْقَى مِنْ وُجُودِ الْبَشَرِيَّةِ يَكُونُ حِجَابُ الطَّرِيقِ بِقَدْرِهِ وَارْتِفَاعُ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ بِالْكُلِّيَّةِ غَيْرُ مُمْكِنٍ فِي حَقِّ الْكُلِّ سَوَاءٌ كَانَ مِنَ الْخَوَاصِّ اَوْ مِنْ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ قَالَ الشَّيْخُ فَرِيدُ الدِّينِ الْعَطَّارُ ﴿شِعْرٌ﴾

اَلَا تَرَى سَيِّدَ الْكَوْنَيْنِ مَا وَصَلَا ۞ لِكُنْهِ فَقْرٍ فَدَعْ عَنْ نَفْسِكَ التَّعَبَا

وَاَرَادَ بِكُنْهِ الْفَقْرِ زَوَالَ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْاَحْكَامِ الْاِمْكَانِيَّةِ بِالْكُلِّيَّةِ وَحُصُولُ ذٰلِكَ غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ لِكَوْنِهِ مُسْتَلْزِمًا لِقَلْبِ الْحَقَائِقِ فَاِنَّ الْمُمْكِنَ اِذَا تَرَقَّى وَانْخَلَعَ مِنْ اِمْكَانِيَّتِهِ يَصِيرُ وَاجِبًا الْبَتَّةَ وَذٰلِكَ مُحَالٌ عَقْلاً وَشَرْعًا وَمَا قَالَهُ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ ﴿شِعْرٌ﴾

لَوْ نَفَصَ الْمُمْكِنُ اَغْبَرَةَ الْاِمْكَانِ ۞ لَا يَبْقَى سِوَى وَاجِبِ

مَحْمُولٌ عَلَى التَّمْثِيلِ وَالتَّشْبِيهِ لَا عَلَى التَّحْقِيقِ وَالتَّقْرِيرِ فَاِنَّهُ غَيْرُ وَاقِعٍ قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ ﴿شِعْرٌ﴾ سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ صَاحِ ۞ مِنَ الْمَخْلُوقِ اَصْلاً لَا يَزُولُ

فَاِنْ قِيلَ: اِنَّ بَقَاءَ اَحْكَامِ الْامْكَانِ وَآثَارِهِ ظَاهِرٌ فِى مَقَامِ ﴿قَابَ قَوْسَيْنِ﴾ فَاِنَّ قَوْسَ الْوُجُوبِ وَقَوْسَ الْامْكَانِ كِلَيْهِمَا قَائِمَانِ فِيهِ وَاَمَّا مَقَامُ ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ الَّذِى هُوَ بِالْاَصَالَةِ مَخْصُوصٌ بِهِ ﷺ فَمَا مَعْنَى بَقَاءِ اَحْكَامِ الْامْكَانِ فِيهِ. قُلْتُ: اِنَّ مَا بِهِ الْامْتِيَازُ بَيْنَ الْوُجُوبِ وَالْامْكَانِ هُوَ الْعَدَمُ الَّذِى هُوَ اَحَدُ طَرَفَيِ الْامْكَانِ فَاِنَّ الطَّرَفَ الْآخَرَ مِنَ الْامْكَانِ الَّذِى هُوَ الْوُجُودُ مُشْتَرَكٌ بَيْنَ الْوُجُوبِ وَالْامْكَانِ وَفِى مَقَامِ ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ تَشْرَعُ اَحْكَامُ تِلْكَ الْعَدَمِ فِى الزَّوَالِ فَيَرْتَفِعُ الْامْتِيَازُ مِنْ بَيْنِ الْقَوْسَيْنِ لَا اَنَّ الْامْكَانَ يَرْتَفِعُ بِالْكُلِّيَّةِ وَيَنْقَلِبُ وُجُوبًا فَاِنَّهُ مُحَالٌ كَمَا مَرَّ وَاِنَّمَا الْفَرْقُ اَنَّ فِى مَقَامِ ﴿قَابَ قَوْسَيْنِ﴾ لَا تَخَلُّصَ مِنَ الْحُجُبِ الظُّلْمَانِيَّةِ الَّتِى هِىَ مِنْ آثَارِ الْعَدَمِ وَفِى مَقَامِ ﴿اَوْ اَدْنٰى﴾ لَوْ وُجِدَتِ الْحُجُبُ فَهِىَ نُورَانِيَّةٌ وَنَاشِئَةٌ مِنْ طَرَفِ الْوُجُودِ الْامْكَانِيِّ وَيُمْكِنُ حَمْلُ مَعْنَى ذٰلِكَ الْبَيْتِ الَّذِى مَرَّ عَلَى هٰذَا التَّوْجِيهِ بِاَنْ يُرَادَ مِنْ نَفْضِ غُبَارِ الْامْكَانِ زَوَالُ اَحْكَامِ الْعَدَمِ الَّتِى هِىَ كُدُورَةٌ بِالْكُلِّيَّةِ. فَاِنْ قِيلَ: اِذَا زَالَ طَرَفُ الْعَدَمِ عَنِ الْامْكَانِ وَارْتَفَعَ مَا بِهِ الْامْتِيَازُ مِنْ بَيْنِ الْوُجُوبِ وَالْامْكَانِ وَلَمْ يَبْقَ فِيهِ غَيْرُ الْوُجُودِ الَّذِى هُوَ طَرَفٌ آخَرُ مِنَ الْامْكَانِ وَقَدْرٌ مُشْتَرَكٌ بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْوُجُوبِ فَقَدِ انْخَلَعَ الْامْكَانُ عَنْ حَقِيقَتِهِ وَصَارَ مُلْحَقًا بِالْوُجُوبِ الَّذِى هُوَ الْوُجُودُ الصِّرْفُ وَلَزِمَ قَلْبُ الْحَقِيقَةِ وَكَانَ مَعْنَى الْبَيْتِ الْمَذْكُورِ اَعْنِى لَمْ يَبْقَ فِيهِ شَيْءٌ غَيْرُ الْوَاجِبِ مَحْمُولاً عَلَى حَقِيقَتِهِ. قُلْتُ: اِنَّ الْوُجُودَ الَّذِى هُوَ اَحَدُ طَرَفَيِ الْامْكَانِ ظِلُّ الْوُجُودِ الَّذِى هُوَ ثَابِتٌ فِى الْوُجُوبِ لَا عَيْنُهُ وَذَاكَ الْوُجُوبُ الَّذِى حَدَثَ فِى الْمُمْكِنِ بِسَبَبِ زَوَالِ طَرَفِهِ الْعَدَمِ هُوَ وُجُوبٌ بِالْغَيْرِ الَّذِى هُوَ قِسْمٌ مِنَ الْمُمْكِنِ لَا وُجُوبٌ بِالذَّاتِ حَتَّى يَلْزَمَ انْقِلَابُ الْحَقِيقَةِ وَذٰلِكَ لِاَنَّ ارْتِفَاعَ هٰذَا الْعَدَمِ مَا جَاءَ مِنْ جِهَةِ الْمُمْكِنِ حَتَّى يَصِيرَ وَاجِبًا بِالذَّاتِ وَيَلْزَمَ الْمُحَالُ بَلِ ارْتِفَاعُ هٰذَا الْعَدَمِ مِنَ الْمُمْكِنِ اِنَّمَا هُوَ لِاسْتِيلاَءِ وُجُودِ الْوَاجِبِ وَقَهْرِ الْوُجُوبِ الذَّاتِيِّ لِلْمُمْكِنِ الذَّاتِيِّ وَالْمُتَبَادِرُ مِنَ الْوُجُوبِ الْمَذْكُورِ فِى الْمِصْرَاعِ السَّابِقِ هُوَ الْوُجُوبُ الذَّاتِيُّ لَا الْوُجُوبُ بِالْغَيْرِ وَالْقَوْلُ بِكَوْنِ الْوُجُودِ قَدْرًا مُشْتَرَكًا بَيْنَ الْوَاجِبِ وَالْمُمْكِنِ فَهُوَ مِنْ قَبِيلِ الْاشْتِرَاكِ

اللَّفْظِيِّ لَا الْمَعْنَوِيِّ وَاِنْ قَالُوا اِنَّهُ كُلِّيٌّ مُشَكِّكٌ فَاِنَّهُ لَا شِرْكَةَ لِوُجُودِ الْمُمْكِنِ مَعَ وُجُودِ الْوَاجِبِ فِي الْحَقِيقَةِ اَصْلاً حَتَّى تُتَصَوَّرَ الْكُلِّيَّةُ وَالْجُزْئِيَّةُ. **فَاِنْ قِيلَ**: فَمَا مَعْنَى الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ اللَّذَيْنِ قَالَ بِهِمَا الصُّوفِيَّةُ وَجَعَلُوا الْوَلَايَةَ عِبَارَةً عَنْهُمَا فَاِنَّهُ اِذَا لَمْ يُتَصَوَّرِ ارْتِفَاعُ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ الْفَنَاءُ. **قُلْتُ**: اِنَّ الْفَنَاءَ الَّذِي هُوَ مُعْتَبَرٌ فِي الْوَلَايَةِ بِاعْتِبَارِ الشُّعُورِ وَالشُّهُودِ فَاِنَّهُ عِبَارَةٌ عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ لَا ارْتِفَاعُ مَا سِوَاهُ غَايَةُ مَا فِي الْبَابِ اَنَّ صَاحِبَ ذٰلِكَ الْفَنَاءِ رُبَّمَا يَظُنُّ فِي غَلَبَاتِ السُّكْرِ عَدَمَ الشُّعُورِ بِالْاَشْيَاءِ عَدَمَ الْاَشْيَاءِ وَيَتَوَهَّمُهُ ارْتِفَاعَ مَا سِوَاهُ تَعَالَى وَيَتَسَلَّى بِذٰلِكَ فَاِذَا تَرَقَّى مِنْ ذٰلِكَ بِمَحْضِ فَضْلِهِ تَعَالَى وَتَشَرَّفَ بِدَوْلَةِ الصَّحْوِ وَصَارَ صَاحِبَ تَمْيِيزٍ يَعْلَمُ اَنَّ ذٰلِكَ الْفَنَاءَ كَانَ نِسْيَانَ الْاَشْيَاءِ لَا انْعِدَامَ الْاَشْيَاءِ فَلَوْ زَالَ بِسَبَبِ هٰذَا النِّسْيَانِ شَيْءٌ فَاِنَّمَا هُوَ التَّعَلُّقُ بِالْاَشْيَاءِ الَّذِي كَانَ مُتَمَكِّنًا وَمَذْمُومًا لَا نَفْسُ الْاَشْيَاءِ فَاِنَّهَا قَائِمَةٌ عَلَى صَرَافَتِهَا مُمْتَنِعٌ نَفْيُهَا وَاِعْدَامُهَا ﴿ع﴾

سیاهی از حبشی کی رود که خود رنکست فَاِذَا حَصَلَ بِفَضْلِ اللّٰهِ تَعَالَى هٰذِهِ الرُّؤْيَةُ وَالتَّمْيِيزُ زَالَ ذٰلِكَ التَّسَلِّي وَقَعَدَ مَكَانَهُ الْحُزْنُ وَالْغَمُّ وَعَدَمُ الْاسْتِرَاحَةِ وَتَيَقَّنَ اَنَّ وُجُودَهُ مَرْضِيٌّ لَا يَكُونُ بِسَعْيِهِ وَاهْتِمَامِهِ مَعْدُومًا وَعَلِمَ اَنَّ نَقْصَ الْاِمْكَانِ وَقُصُورَ الْحُدُوثِ لَازِمَانِ لَهُ دَائِمًا وَالْعَجَبُ اَنَّ الْعَارِفَ كُلَّمَا يَتَرَقَّى اِلَى فَوْقٍ وَيَكُونُ عُرُوجَاتُهُ اَكْثَرَ يَكُونُ رُؤْيَةُ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ فِيهِ اَزْيَدَ وَيَكُونُ عَدِيمَ الْقَرَارِ وَالرَّاحَةِ وَتُشْبِهُ مُعَامَلَةُ هٰذَا الْعَارِفِ بِقِصَّةِ تِلْمِيذِ رَسِنٍ تَابَ حَيْثُ قَالَ لِاُسْتَاذِهِ عَلَى وَجْهِ التَّعَجُّبِ كُلَّمَا يَكُونُ عَمَلِي اَزْيَدَ اَقَعُ اَبْعَدَ وَلَعَلَّهُ مِنْ هٰهُنَا قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ كَمَا وَرَدَ «**يَا لَيْتَ رَبَّ مُحَمَّدٍ لَمْ يَخْلُقْ مُحَمَّدًا**» وَقَالَ اَيْضًا ﷺ «**مَا اُوذِيَ نَبِيٌّ مِثْلَ مَا اُوذِيتُ**» وَيُشْبِهُ اَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ بِهٰذِهِ الْاَذِيَّةِ رُؤْيَةَ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ الْمُوجِبَةِ لِكَمَالِ الْحُزْنِ وَالْغَمِّ فَاِنَّ سَائِرَ الْاَذِيَّةِ يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ اِنَّهَا كَانَتْ فِي سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ اَكْثَرَ فَاِنَّ نُوحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ كَانَ بَيْنَ قَوْمِهِ تِسْعَمِائَةٍ وَخَمْسِينَ عَامًا وَرَاَى مِنْهُمْ اَنْوَاعَ الْاَذِيَّةِ وَنُقِلَ اَنَّ قَوْمَهُ رَمَوْهُ حِينَ دَعَاهُمْ اِلَى الْاِيمَانِ بِالْاَحْجَارِ حَتَّى سَقَطَ

مَغْشِيًّا عَلَيْهِ مِنْ كَثْرَةِ الْاَحْجَارِ كَالْاَمْطَارِ فَكَانَ مَسْتُورًا تَحْتَ الْاَحْجَارِ فَلَمَّا اَفَاقَ شَرَعَ اِلَى الدَّعْوَةِ وَعَامَلَهُ قَوْمُهُ بِالْمُعَامَلَةِ السَّابِقَةِ وَهٰكَذَا اِلَى اَنْ يَبْلُغَ الْكِتَابُ اَجَلَهُ يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ اَنَّ رُؤْيَةَ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ هٰذِهِ لَيْسَتْ هِىَ مِنَ الْبُعْدِ بَلْ هِىَ الْقُرْبُ وَالْحُضُورُ فَاِنَّ الْكُدُورَةَ الْقَلِيلَةَ فِى الْمَحَلِّ النُّورَانِيِّ تُرَى فِى النَّظَرِ كَثِيرَةً وَالْكُدُورَةُ الْكَثِيرَةُ فِى الْمَحَلِّ الظُّلْمَانِيِّ تُرَى يَسِيرَةً وَاِنَّمَا قُلْتُ فِيمَا سَبَقَ اِنَّ مَدَارَ الْاَمْرِ فِى الْقُرْبِ وَالْمَعْرِفَةِ عَلَى الْفَنَاءِ فَاِنَّ السَّالِكَ مَا لَمْ يَفْنَ عَنْ نَفْسِهِ وَلَمْ يَخْرُجْ مِنَ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْاِمْكَانِيَّةِ بِالْكُلِّيَّةِ لَا يَصِلُ اِلَى الْمَطْلُوبِ فَاِنَّ اجْتِمَاعَهُ مَعَ الْمَطْلُوبِ مِنْ قَبِيلِ اجْتِمَاعِ النَّقِيضَيْنِ فَاِنَّ ثُبُوتَ الْعَدَمِ ضَرُورِىٌّ فِى الْاِمْكَانِ وَفِى الْوُجُوبِ سَلْبُهُ ضَرُورِىٌّ وَمَا لَمْ يَصِلْ اِلَى الْمَطْلُوبِ مَاذَا يُدْرِكُ مِنْ كَمَالَاتِ الْمَطْلُوبِ «لَا يُدْرِكُ الشَّيْئُ مَا يُضَادُّهُ وَيُغَايِرُهُ» قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ عِنْدَ اَرْبَابِ الْمَعْقُولِ اَلَا تَرَى اَنَّ الصَّبِيَّ الَّذِى لَا يَعْرِفُ لَذَّةَ الْجِمَاعِ اِذَا وُصِفَتْ لَهُ لَذَّتُهُ لَيُقَالُ اِنَّهُ حُلْوٌ لَا مُرٌّ وَهُوَ يَتَوَهَّمُ حَلَاوَتَهُ كَحَلَاوَةِ النَّبَاتِ وَالْعَسَلِ الْبَتَّةَ فَاِنَّهُ لَا حَلَاوَةَ فِى وِجْدَانِهِ غَيْرُهَا وَهٰذِهِ اللَّذَّةُ لَيْسَتْ هِىَ لَذَّتُهُ بَلْ هِىَ لَذَّةٌ مَجْعُولَةٌ وَمُخْتَرَعَةٌ بِاخْتِرَاعِ وَهْمِ ذٰلِكَ الصَّبِيِّ وَفِى الْحَقِيقَةِ هِىَ رَاجِعَةٌ اِلَيْهِ لَا اِلَى ذَاكَ فَالْعَارِفُ كُلَّمَا يَحْكِى مِنَ الْمَطْلُوبِ مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ بِلَا اِعْلَامٍ مِنْهُ اِنَّمَا يَكُونُ حَاكِيًا مِنْ نَفْسِهِ وَاِذَا مَدَحَهُ كَانَ مَادِحًا لِنَفْسِهِ قَالَ عَارِفٌ فِى هٰذَا الْمَقَامِ «يُمْكِنُ اَنْ يَكُونَ ضَمِيرُ ﴿بِحَمْدِهِ﴾ فِى قَوْلِهِ تَعَالَى ﴿وَاِنْ مِنْ شَيْءٍ اِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ﴾ رَاجِعًا اِلَى الشَّيْئِ يَعْنِى لَا يُسَبِّحُ شَيْئٌ وَلَا يُقَدِّسُ وَلَا يَمْدَحُ اِلَّا نَفْسَهُ» لِهٰذَا قَالَ الْبِسْطَامِىُّ «سُبْحَانِى» لِاعَادَةِ التَّسْبِيحِ اِلَيْهِ وَنِعْمَ مَا قِيلَ بِالْفَارِسِيَّةِ الْمَثْنَوِيَّةِ ﴿اَشْعَارٌ﴾

ای شده هم در جمال خویشتن ❁ می برستی هم خیال خویشتن

قسم خلقان زان جمال وزان کمال ❁ هست اکر برهم نهی مشت خیال

کرز معشوقت خیالی درسرست ❁ نیست معشوق آن خیال دی کراست

قَالَ صَاحِبُ الْفُصُوصِ وَالتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ لَا يَكُونُ إِلاَّ بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ فَالْمُتَجَلَّى لَهُ مَا رَأَى سِوَى صُورَتِهِ فِي مِرْآةِ الْحَقِّ وَمَا رَأَى الْحَقَّ وَلَا يُمْكِنُ اَنْ يَرَاهُ وَقَالَ بِإِمْكَانِ الرُّؤْيَةِ عَلَى وَجْهِ الْمُتَابَعَةِ لَا عَلَى وَجْهِ التَّحْقِيقِ فَإِنَّ الرُّؤْيَةَ فِي الدُّنْيَا جَائِزَةٌ وَفِي الْآخِرَةِ وَاقِعَةٌ وَلَمَّا كَانَ فَنَاءُ السَّالِكِ بِالْكُلِّيَّةِ مُمْتَنِعًا وَكَانَ الْوُصُولُ إِلَى الْمَطْلُوبِ وَالْاتِّصَالُ بِهِ بِدُونِهِ مَمْنُوعًا وَلَمْ تُتَصَوَّرِ الْمَعْرِفَةُ بِدُونِ الْوُصُولِ لَزِمَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ بِالضَّرُورَةِ وَصَارَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ عَيْنَ الْمَعْرِفَةِ لَا يُقَالُ إِنَّ الْعَجْزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ كَيْفَ يَكُونُ عَيْنَ الْمَعْرِفَةِ فَإِنَّهُ نَقِيضُهَا لِاَنَّ الْعَجْزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ عِبَارَةٌ عَنْ مَعْرِفَةٍ بِاَنَّهُ لَا يُعْرَفُ قَالَ الصِّدِّيقُ الْاَكْبَرُ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ «اَلْعَجْزُ عَنْ دَرْكِ الْادْرَاكِ إِدْرَاكٌ» فَسُبْحَانَ مَنْ لَمْ يَجْعَلْ لِلْخَلْقِ إِلَيْهِ سَبِيلاً إِلاَّ بِالْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِهِ قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ ﴿شِعْرٌ﴾

سُبْحَانَهُ مِنْ خَالِقٍ ۞ اَوْصَافُهُ مِنْ كِبْرِيَاهُ

اَلْقَى عَلَى تُرَابِ عَجْـ ۞ ـزَ فِيهِ عَقْلُ اَنْبِيَاهُ

فَإِذَا كَانَ الْاَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ عَاجِزِينَ فِي مَعْرِفَةِ صِفَةِ كِبْرِيَاءِهِ وَقَالَ الْمَلَائِكَةُ الْكِرَامُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ «سُبْحَانَكَ مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ» وَاعْتَرَفَ الصِّدِّيقُ رَضِيَ اللهُ عَنْهُ الَّذِي هُوَ رَئِيسُ هَذِهِ الْاُمَّةِ الَّتِي هِيَ خَيْرُ الْاُمَمِ بِالْعَجْزِ فَمَنْ ذَا الَّذِي يَدَّعِي الْمَعْرِفَةَ بَعْدَ هٰؤُلَاءِ إِلَّا اَنْ يَظُنَّ جَهْلَهُ الْمُرَكَّبَ مَعْرِفَةً وَيَعْتَقِدَ غَيْرَ الْحَقِّ حَقًّا وَهٰذَا الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ هُوَ نِهَايَةُ نِهَايَاتِ مَرَاتِبِ الْعُرُوجِ وَمُنْتَهَى غَايَاتِ مَدَارِجِ الْقُرْبِ وَمَنْ لَمْ يَصِلْ إِلَى النُّقْطَةِ الْاَخِيرَةِ وَلَمْ يَطْوِ مَرَاتِبَ التَّجَلِّيَاتِ وَالظُّهُورَاتِ وَلَمْ يَجِدِ الْوَصْلَ وَالْاتِّصَالَ اللَّذَيْنِ كَانَ مَسْرُورًا بِهِمَا مُدَّةً كَثِيرَةً عَيْنَ الْانْفِصَالِ لَا يَكُونُ مُشَرَّفًا بِدَوْلَةِ هٰذَا الْعَجْزِ وَلَا يَتَخَلَّصُ عَنِ الْجَهْلِ بِاللهِ وَمَعْرِفَةِ غَيْرِ الْحَقِّ حَقًّا. **فَإِنْ قِيلَ**: فَعَلَى هٰذَا مَا مَعْنَى وُجُوبِ مَعْرِفَةِ اللهِ تَعَالَى. **قُلْتُ**: مَعْنَى وُجُوبِ الْمَعْرِفَةِ هُوَ اَنَّ كُلَّ مَا وَرَدَ بِهِ الشَّرْعُ فِي مَعْرِفَةِ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ

اَلْاِلٰهِيَّةِ فَمَعْرِفَتُهُ وَاجِبَةٌ وَكُلُّ مَعْرِفَةٍ تُسْتَفَادُ مِنْ غَيْرِ الشَّرِيعَةِ فَاِطْلَاقُ مَعْرِفَةِ الْحَقِّ عَلَيْهَا جُرْأَةٌ عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ وَحُكْمُ عَلَى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلَا بِالظَّنِّ وَالتَّخْمِينِ ﴿اَتَقُولُونَ عَلَى اللهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾ وَلَعَلَّهُ لِذٰلِكَ قَالَ سِرَاجُ الْاُمَّةِ وَاِمَامُ الْاَئِمَّةِ الْاِمَامُ الْاَعْظَمُ الْكُوفِيُّ رَضِيَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ «سُبْحَانَكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ وَلٰكِنْ عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ» وَاِنْ كَانَ هٰذَا الْقَوْلُ ثَقِيلاً عَلَى الْاَكْثَرِ وَلٰكِنَّهُ قَابِلٌ لِلتَّوْجِيهِ الْوَجِيهِ فَاِنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ اَنْ يَعْرِفَ الْحَقَّ بِجَمِيعِ مَا نَطَقَتْ بِهِ الشَّرِيعَةُ مِنْ كَمَالَاتِهِ وَتَنْزِيهَاتِهِ وَتَقْدِيسَاتِهِ تَعَالَى لِاَنَّهُ لَمْ يَبْقَ مَا وَرَاءَهُ مَعْرِفَةٌ حَتَّى تَكُونَ مَانِعَةً عَنِ الْمَعْرِفَةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: لِلْعَوَامِّ شِرْكَةٌ فِي هٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ مَعَ الْخَوَاصِّ بَلْ مُسَاوَاةٌ فَيَلْزَمُ اَنْ تَكُونَ مَعْرِفَةُ عَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ مِثْلَ مَعْرِفَةِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ فَاِنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ حَصَلَ لِلْكُلِّ وَهٰذِهِ الْمَسْئَلَةُ تُشْبِهُ مَا قَالَ الْاِمَامُ الْاَعْظَمُ «الْاِيمَانُ لَا يَزِيدُ وَلَا يَنْقُصُ» وَقَالُوا هُنَاكَ اِنَّهُ يَلْزَمُ مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ اَنْ يَكُونَ اِيمَانُ عَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ مِثْلَ اِيمَانِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ. **قُلْتُ**: اِنَّ حَاصِلَ هٰذِهِ الشُّبْهَةِ الْقَوِيَّةِ مَبْنِيَّةٌ عَلَى دَقِيقَةٍ اهْتَدَى اِلَيْهَا هٰذَا الْفَقِيرُ بِمَحْضِ الْفَضْلِ وَالْكَرَمِ وَهِيَ اَنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ هُوَ اَنْ يَلْحَقَ بِتِلْكَ الْمَعَارِفِ الشَّرْعِيَّةِ الْحَاصِلَةِ لِلْعَارِفِ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ مَثَلاً وَرَدَتِ الشَّرِيعَةُ بِثُبُوتِ صِفَةِ الْعِلْمِ لِلْوَاجِبِ تَعَالَى وَذٰلِكَ الْعِلْمُ غَيْرُ مُتَكَيِّفٍ وَغَيْرُ مُتَكَمِّمٍ كَذَاتِهِ تَعَالَى وَخَارِجٌ عَنْ حِيطَةِ اِدْرَاكِنَا فَمَنْ عَرَفَ ذٰلِكَ الْعِلْمَ قِيَاسًا عَلَى عِلْمِهِ فَهُوَ لَمْ يَعْرِفْهُ بَلِ الْمَعْرِفَةُ هُنَاكَ مَجْهُولٌ وَهْمِهِ وَمُخْتَرَعُ خَيَالِهِ لَا مَعْرِفَةُ عِلْمِ الْحَقِّ الَّذِي هُوَ صِفَتُهُ الْكَامِلَةُ فَفِي هٰذِهِ الصُّورَةِ لَمْ تُوجَدْ نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ فَضْلاً عَنْ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ فَاِنِ انْجَرَّتْ مُعَامَلَتُهُ مِنَ الْقِيَاسِ وَالتَّخْمِينِ اِلَى الْعَجْزِ وَوَجَدَ بِوِجْدَانِهِ وَحَالِهِ اَنَّهُ لَا يُمْكِنُ مَعْرِفَتُهُ وَاَيْقَنَ اَنَّهُ لَا نَصِيبَ لَهُ مِنْ ذٰلِكَ غَيْرُ الْاِيمَانِ بِثُبُوتِ تِلْكَ الصِّفَةِ الْكَامِلَةِ فَحِينَئِذٍ قَدْ حَصَلَ لَهُ نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ وَحَقُّ الْمَعْرِفَةِ فَكَانَ اَصْلُ الْمَعْرِفَةِ هُوَ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ فِي الْحَقِيقَةِ وَمَا لَيْسَ بِحَقِّ الْمَعْرِفَةِ لَيْسَ بِاَصْلِ الْمَعْرِفَةِ فَلَمْ يَكُنْ لِلْعَوَامِّ شِرْكَةٌ مَعَ الْخَوَاصِّ فِي حَقِّ الْمَعْرِفَةِ وَاَيْنَ الْمُسَاوَاةُ بَعْدُ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا كَانَ حَقُّ الْمَعْرِفَةِ نَفْسَ الْمَعْرِفَةِ يَلْزَمُ اَنْ لَا

يَكُونَ فِي الْعَوَامِّ نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ لِعَدَمِ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ فِيهِمْ. **قُلْتُ**: اِنَّ لِلْمَعْرِفَةِ صُورَةً وَحَقِيقَةً وَالْمَعْرِفَةُ الَّتِي هِيَ عَيْنُ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ هِيَ حَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ الْمَرْبُوطَةِ بِالْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ وَصُورَتُهَا هِيَ مَا لَمْ تَبْلُغْ حَدَّ هٰذَا الْعَجْزِ وَلَمْ تَتَخَلَّصْ مِنْ شَائِبَةِ الْمُقَايَسَةِ عَلَى صِفَاتِ الْامْكَانِ كَمَا مَرَّ وَمِنْ كَمَالِ فَضْلِهِ تَعَالَى اعْتَبَرَ صُورَةَ الْمَعْرِفَةِ فِي نَفْسِ الْايمَانِ وَجَعَلَ النَّجَاةَ مَرْبُوطَةً بِهَا كَمَا اعْتَبَرَ صُورَةَ الْايمَانِ أَيْضًا وَجَعَلَ دُخُولَ الْجَنَّةِ مُتَرَتِّبًا عَلَيْهَا وَصُورَةُ الْمَعْرِفَةِ كَافِيَةٌ فِي صُورَةِ الْايمَانِ وَاَمَّا حَقِيقَةُ الْايمَانِ فَلاَ بُدَّ فِيهَا مِنْ حَقِيقَةِ الْمَعْرِفَةِ فَعُلِمَ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ اَنَّ لِلْايمَانِ أَيْضًا فَرْدَيْنِ صُورَةٌ وَحَقِيقَةٌ وَمَا هُوَ نَصِيبُ الْعَوَامِّ هُوَ الصُّورَةُ وَمَا اُعْطِيَهُ الْخَوَاصُّ هُوَ الْحَقِيقَةُ فَلَمْ يَكُنْ اِيمَانُ الْعَوَامِّ مِثْلَ اِيمَانِ الْانْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ السَّلاَمُ الَّذِينَ هُمْ اَخَصُّ الْخَوَاصِّ فَاِنَّ ذَاكَ الْايمَانَ غَيْرُ هٰذَا الْايمَانِ لَا مُمَاثَلَةَ بَيْنَهُمَا وَلَمَّا كَانَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ مَاْخُوذًا فِي حَقِيقَةِ الْايمَانِ وَكَانَتِ الْمَعْرِفَةُ بِاَنَّهُ لَا يُعْرَفُ مَوْجُودَةً فِيهَا لَا جَرَمَ يَكُونُ الزِّيَادَةُ وَالنُّقْصَانُ مَفْقُودَيْنِ فِيهَا فَاِنَّهُ لَا احْتِمَالَ لِتَفَاوُتِ دَرَجَاتِ الْمَعْرِفَةِ فِي سَلْبِ الْمَعْرِفَةِ وَتَفَاوُتُ الدَّرَجَاتِ اِنَّمَا هُوَ فِي الثُّبُوتِ فَلاَ يَكُونُ فِي حَقِيقَةِ الْايمَانِ زِيَادَةٌ وَلَا نُقْصَانٌ وَاللّٰهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ. **فَاِنْ قِيلَ**: يَلْزَمُ عَلَى هٰذَا التَّقْرِيرِ اَنْ تَكُونَ عُلُومُ الصُّوفِيَّةِ وَمَعَارِفُهُمُ الْكَشْفِيَّةُ سَاقِطَةً عَنْ حَيِّزِ الْاعْتِبَارِ وَاَنْ لَا تَكُونَ مَعْرِفَةُ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ مَرْبُوطَةً بِهَا اَصْلاً فَاِنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ حَصَلَ بِالْعُلُومِ الشَّرْعِيَّةِ وَلَمْ تَبْقَ مَعْرِفَةٌ حَتَّى يَكْتَسِبَهَا الصُّوفِيَّةُ بِالسَّعْيِ وَالْاجْتِهَادِ فَلَمْ تَثْبُتْ لِلصُّوفِيَّةِ مَزِيَّةٌ عَلَى الْعُلَمَاءِ فِي مَعْرِفَةِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ اَصْلًا. **قُلْتُ**: اِنَّ عُلُومَ الصُّوفِيَّةِ وَمَعَارِفَهُمُ الْكَشْفِيَّةَ مُعَدَّاتٌ لِذٰلِكَ الْعَجْزِ الَّذِي يَتَيَسَّرُ لِمُنْتَهِينَ مِنْهُمْ اِلَى نِهَايَةِ النِّهَايَةِ وَهٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرُ يَتَدَرَّجُونَ فِي مَدَارِجِ تِلْكَ الْمَعَارِفِ الْكَشْفِيَّةِ اِلَى اَنْ يَتَشَرَّفُوا بِدَوْلَةِ الْوُصُولِ اِلَى ذٰلِكَ الْعَجْزِ فَتَكُونُ مَعَارِفُ هٰؤُلاَءِ الْاَصْفِيَاءِ مُعْتَبَرَةً لِكَوْنِهَا وَسِيلَةً لِحُصُولِ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ وَذَرِيعَةَ الْوُصُولِ اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِذَا ثَبَتَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ وَكَانَ الْكَمَالُ مُنْحَصِرًا فِي الْعَجْزِ فَمَا مَعْنَى اعْتِبَارِ الصُّوفِيَّةِ ثَلاَثَةَ

مَرَاتِبَ فِي الْمَعْرِفَةِ وَمَا يَكُونُ الْمُرَادُ بِعِلْمِ الْيَقِينِ وَعَيْنِ الْيَقِينِ وَحَقِّ الْيَقِينِ. **قُلْتُ**: إِنَّ لِهٰذَا الْفَقِيرِ مُشَاجَرَةً فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ مَعَ الْقَوْمِ وَهٰؤُلَاءِ الْأَكَابِرُ اعْتَبَرُوا هٰذِهِ الْمَرَاتِبَ الثَّلَاثَ بِالنِّسْبَةِ إِلَى ذَاتِهِ تَعَالَى وَأَثْبَتُوا عِلْمَ الْيَقِينِ وَعَيْنَ الْيَقِينِ وَحَقَّ الْيَقِينِ فِي حَضْرَتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ وَفِي التَّمْثِيلِ الَّذِي أَوْرَدُوهُ لِذٰلِكَ قَالُوا لِلْعِلْمِ بِالنَّارِ الْحَاصِلِ مِنَ الْاسْتِدْلَالِ بِالدُّخَانِ عِلْمَ الْيَقِينِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى النَّارِ وَقَالُوا لِرُؤْيَةِ النَّارِ عَيْنَ الْيَقِينِ وَلِلتَّحَقُّقِ بِالنَّارِ حَقَّ الْيَقِينِ وَهٰذَا الْفَقِيرُ نَزَّلَ هٰذِهِ الْمَرَاتِبَ الثَّلَاثَ إِلَى الْآيَاتِ الدَّالَّةِ عَلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ وَقَالَ بِالْعِلْمِ وَالْعَيْنِ وَالْحَقِّ فِي الدَّوَالِّ لَا فِي الْمَدْلُولِ فَإِنَّهُ أَجَلُّ وَأَعْلَى مِنَ الْعِلْمِ وَالْعَيْنِ وَالْحَقِّ وَفِي التَّمْثِيلِ أَثْبَتَ الْعِلْمَ وَالْعَيْنَ وَالْحَقَّ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ لَا بِالنِّسْبَةِ إِلَى النَّارِ فَإِنَّ الْعِلْمَ بِالدُّخَانِ إِذَا حَصَلَ بِالْاسْتِدْلَالِ فَهُوَ عِلْمُ الْيَقِينِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ الْمُسْتَلْزِمِ لِلنَّارِ وَإِذَا حَصَلَتْ رُؤْيَةُ الدُّخَانِ وَاسْتُدِلَّ بِهِ لِوُجُودِ النَّارِ فَهُوَ عَيْنُ الْيَقِينِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ وَإِذَا حَصَلَ التَّحَقُّقُ بِالدُّخَانِ وَاسْتُدِلَّ بِهِ عَلَى وُجُودِ النَّارِ فَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ وَهٰذَا الْاسْتِدْلَالُ أَتَمُّ مِنَ الْاسْتِدْلَالِ السَّابِقِ فَإِنَّ ذَاكَ اسْتِدْلَالٌ مِنَ الْآفَاقِ وَهٰذَا اسْتِدْلَالٌ مِنَ الْأَنْفُسِ لِحُصُولِ التَّحَقُّقِ بِالدُّخَانِ وَأَيْضًا إِنَّ الدُّخَانَ وَاسِطَةٌ فِي عَيْنِ الْيَقِينِ وَفِي حَقِّ الْيَقِينِ لَيْسَ بِوَاسِطَةٍ بَلِ النِّسْبَةُ الَّتِي هِيَ كَائِنَةٌ لِلدُّخَانِ مَعَ النَّارِ تَحْصُلُ تِلْكَ النِّسْبَةُ بِعَيْنِهَا لِلْمُسْتَدِلِّ فَيَصِلُ إِلَى أَعْلَى مَدَارِجِ الْقُرْبِ الَّذِي هُوَ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْعَيْنِ وَالْحَقِّ. **لَا يُقَالُ**: إِذَا ارْتَفَعَتِ الْوَاسِطَةُ فَقَدْ تَحَقَّقَتِ الرُّؤْيَةُ الَّتِي هِيَ عَيْنُ الْيَقِينِ. **لِأَنَّا نَقُولُ**: إِنَّ ارْتِفَاعَ الْوَاسِطَةِ لَا يَكْفِي فِي تَحَقُّقِ الرُّؤْيَةِ بَلْ لَا بُدَّ مِنْ أَشْيَاءَ أُخَرَ وَهِيَ مَفْقُودَةٌ وَلَمَّا كَانَتْ مَرَاتِبُ الْيَقِينِ رَاجِعَةً إِلَى الْآيَاتِ وَلَمْ تَبْقَ مَعْرِفَةٌ تَكُونُ رَاجِعَةً إِلَى الْمَدْلُولِ لَزِمَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ فِي الْمَدْلُولِ بِالضَّرُورَةِ وَلَمْ تَتَحَقَّقْ هُنَاكَ مَعْرِفَةٌ غَيْرُ سَلْبِ الْمَعْرِفَةِ فَلَوْ لَمْ تُجْعَلْ هٰذِهِ الْمَرَاتِبُ الثَّلَاثُ لِلْيَقِينِ رَاجِعَةً إِلَى الْآيَاتِ وَكَانَتْ رَاجِعَةً إِلَى الْمَدْلُولِ كَيْفَ يُتَصَوَّرُ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ وَمَا يَكُونُ مَعْنَى سَلْبِ الْمَعْرِفَةِ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Mevlana Hasan ed-Dehlî'ye gönderilmiştir**
- **Hakikat-ı Muhammediye ve ilgili konular**

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla... Hamd, Allah Teâlâ'ya, selam seçtiği kullarına olsun...

Bilesin ki, Hakikat-i Muhammediye ilk zuhurdur, hakikatlerin hakikatidir. Yani diğer hakikatler, ister enbiya-ı kiramın hakikatleri olsun isterse büyük meleklerin hakikatleri olsun onun gölgeleri gibidir. O bütün hakikatlerin aslıdır. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki: *"Allah ilk benim nurumu yarattı"*[35]. Yine buyurmuştur ki: *"Ben Allah'ın nurundan yaratıldım. Müminler de benim nurumdan yaratıldı"*.

Doğal olarak onun hakikati diğer hakikatler ile Hak Sübhânehû arasındadır ve her hangi bir kimsenin onun tavassutu olmaksızın vuslata ermesi imkansızdır. O enbiyanın ve resullerin nebisidir. Onun peygamberliği alemlere rahmettir. Bu nedenledir ki, büyük peygamberler kendilerindeki asıllığa rağmen, O'na tabi ve ümmetinin arasına dahil olmayı arzu ederler. Nitekim bir rivayette Peygamber (s.a.v.) buna değinmiştir.

Soru: Peygamberlik nimetine sahip oldukları halde kazanamadıkları ve Peygamber'in (s.a.v.) ümmetinden olmakla kazanacakları ne tür bir kemal vardır?

Cevap: Bu hakikatler hakikatine vuslat ve O'nunla ittihat kemalidir. Bunları kazanmak O'na tabi ve varis olmaya bağlıdır. Hatta Allah Teâlâ'nın kemal-i fazlına bağlıdır. Bu nimetler Pey-gamber'in (s.a.v.) ümmetinden çok özel kimselere nasiptir. Onun ümmetinden olmayan bu nimetten hissedar değildir, onun için perdenin kalkması söz konusu olmaz. Çünkü perdenin kalkması ancak ittihat ile mümkündür. Belki Allah Sübhânehû bu itibarla: ***"Siz en hayırlı ümmetsiniz"***[36] buyurmuştur.

Nasıl ki, Peygamber (s.a.v.) enbiya-ı kiramın ve melaike-i izamın her birinden tek tek daha üstün ise, bütün hepsinden toptan da üstündür. Çünkü aslın gölgesine göre üstünlüğü kesindir. Gölgesinin,

---

[35] Kastallânî, *Mevahibü'l-Leduniyye*, 1/71. Benzer lafızlarla.

[36] Âl-i İmrân, 110.

binlerce gölgeye sahip olması durumu değiştirmez. Zira feyzin kaynağı Allah Teâlâ'dan gölgeye feyizlerin ulaşabilmesi ancak aslın aracılığı ile mümkündür. Bu fakir risalelerinde tahkiken ortaya koymuştur ki, en üst noktanın altındaki bütün noktalara karşı üstünlüğü vardır. Altındaki noktalar en üst noktanın gölgeleri gibidir. Arifin, asıl olan o en üst noktayı kat etmesi, onun altında gölgesi hükmünde olan bütün noktaları kat etmesinden ziyadedir.

Soru: Bu ifadelerden, bu ümmetin seçkinlerinin diğer peygamberlerden bile daha üstün oldukları anlaşılmaz mı?

Cevap: Hayır, kesinlikle böyle bir şey anlaşılmaz. Bu ancak bu ümmetin çok seçkin kimselerinin bu bahtiyarlıkta peygamberlerle beraber ortaklıklarını gösterir. Bununla beraber peygamberlerin sadece kendilerine mahsus bir çok kemalatı, sayısız meziyetleri vardır. Bu ümmetin en seçkin velisinin başı, ne kadar yükselirse yükselsin herhangi bir peygamberin kademine ulaşamaz. Nerede kaldı ki, eşitlik veya üstünlükten bahsedilsin. Kaldı ki, Allah Teâlâ onlar hakkında şöyle buyurmuştur: ***"And olsun ki, peygamber kullarımıza söz vermişizdir."***[37] O peygamberlerin üzerlerine salat ve selamlar olsun. Ümmetinden herhangi bir fert peygamberine tufeyli ve tabi olması sebebiyle diğer peygamberlerin üstüne çıkacak olsa, bu ancak hizmetçilik ve tabilik vasfı iledir. Malumdur ki, hizmetçinin efendinin akranlarına karşı hizmetçiliği ve tabiliği dışında bir nisbeti olamaz. Tufeyli olan hizmetçi her zaman tufeylidir.

Bu fakire, gölge mertebelerini geçtikten sonra işin sonunda keşfen malum oldu ki, hakikatler hakikati olan Hakikat-i Muhammediye, zuhurların mebdei ve mahlukatın yaratılmasının menşei olan taayyün-i hubbîdir (sevgi düzeyindeki taayyündür) onun zuhurudur. Nitekim bu mana bir hadis-i kudsîde geçer: *"Ben gizli bir hazine idim bilinmeyi istedim ve beni tanımaları için mahlukatı yarattım"*[38].

O gizli hazineden zuhur sahnesine çıkan ilk şey mahlukatın yaratılmasına sebep olan sevgidir. Şayet o sevgi olmasaydı var etme kapısı açılmamış olacaktı. Alemin kademi yoklukta yerleşik ve daimi

---

[37] Saffât, 171.

[38] Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, 2/132, nr. 2016.

olacaktı. *"Sen olmasaydın felekleri yaratmazdım ve rubûbiyetimi izhar etmezdim"*[39] hadisinin sırrı da bu makamda araştırılmalıdır.

Soru: *Fütûhat-ı Mekkiyye* müellifi, Hakikat-i Muhammediye olan taayyün-i evvel ilmin icmalinden ibarettir, derken sen risalelerinde, taayyün-i evvel taayyün-i vücûdîdir, demiş, en şerefli ve en baştaki cüzü olan merkezini de Hakikat-i Muhammediye'den ibaret saymış ve Hazret-i İcmalin taayyününü bu vücûdî taayyünün gölgesi olarak zannetmiştin. Şimdi ise, burada taayyün-i evvelin taayyün-i hubbî, yani Hakikat-i Muhammediye olduğunu söylüyorsun. Bu görüşleri birbiri ile birleştirmek nasıl mümkün olur?

Cevap: Bir şeyin gölgesinin aslı suretinde görüldüğü çoktur. Bu durum saliki kendisi ile meşgul ve kendisine meftun yapar. Sözünü ettiğiniz her iki taayyün de taayyün-i evvelin gölgelerinden olup, yükseliş sırasında salike, asılları olan ilk taayyün-i hubbî suretinde görünmüşlerdir.

Soru: Taayyün-i vücudinin taayyün-i hübbinin gölgesi olduğu nasıl söylenebilir? Sevgi, varlığın bir uzantısı olduğuna göre var oluş sevgiye göre önce değil midir?

Cevap: Bu fakir risalelerinde şunu tahkikli bir şekilde beyan etmiştir ki: Hak Sübhânehû, vücûd ile değil zatı ile mevcuttur. Sekiz hakiki sıfatı da böyledir; vücûd ile değil zatı ile mevcuttur. Zira o mertebede vücûddan değil, vücûbdan söz edilir. Çünkü vücûd da vücûb da, her ikisi itibarlardandır. Alemin var edilişi için ortaya çıkan ilk itibar sevgidir (hubdur).

Alemin var edilişinin öncülü olan vücûd itibarı ise daha sonra gelir. Zira Hazret-i Zatın, sevgi ve vücûd itibarı olmazsa bu alemden ve bu alemi var etmekten istiğnası söz konusudur: ***"Şüphesiz ki Allah alemlerden müstağnidir"***[40] ayeti kesin bir nasstır. İlim düzeyindeki taayyün-i icmalinin yukarıdaki iki taayyünün gölgesi olması, sıfatlar mülahaza edilmeksizin Hazret-i Zata ait iki itibar olmaları hasebiyledir. Burada ise sıfat, Zatın bir gölgesi olarak mülahaza edilmektedir.

---

[39] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 44. Mektup.

[40] Âl-i İmrân, 97.

Bilinmelidir ki, taayyün-i hubbî olan taayyün-i evvele dikkatle ve iyice bakıldığında Allah Sübhânehû'nün fazlı ile görülür ki, bu taayyünün merkezi Hakikat-i Muhammediye olan sevgidir. Muhiti ise, ki misal suretinde daire gibi olup o merkezin gölgesi gibidir, Hakikat-i İbrahimiye olan Halillik (dostluktur). Binaenaleyh sevgi asıl, dostluk ise onun gölgesi olmuştur. Bir daire demek olan merkez ile muhitin bütünü taayyün-i evveldir, en şerefli ve en kıdemli cüzü olan merkez ile isimlendirilmiştir ki, o da sevgiden ibarettir. O cüzün asaleti ve baskınlığı yüzünden keşif gözüne taayyün-i hubbî olarak görüldüğü de olur. Ve dairenin muhiti o merkezin gölgesi gibidir ve ondan neşet ediyor ve madem o merkez de onun aslı ve inşa edicisidir, muhite taayyün-i sani demek de caizdir. Ancak keşif gözüne görünen iki taayyün değil, merkez ve muhit olan hub ve halilliği içeren tek bir taayyündür.

Keşif nazarında taayyün-i vücûdi, yukarıda da izah edildiği üzere, taayyün-i evvelin gölgesi gibidir. Merkez muhitin aslı olduğuna göre muhitin matluba vuslatı için merkezin tavassutuna ihtiyaç vardır. Zira matluba vuslat dairenin aslı ve icmali olan merkez yolundan ancak mümkündür. Bu açıklamalardan Habi-bullah ile Halilullah'ın münasebetleri ve ittihatları da anlaşılmalıdır. Allah Teâlâ'nın salat ve selamı ikisinin de üzerine olsun. Madem gölgenin matbula vuslatında asıl ona tavassut ediyor, öyle ise Halil de Habibullah'ın tavassutunu arzulamış ve hadiste geçtiği üzere, O'nun ümmetinden sayılmayı temenni etmiştir.

Soru: Durum böyle ise, neden Habibullah'a Halilullah'a tabi olması emredilmiştir? Neden Peygamber (s.a.v.) kendine salat ve selamı açıklarken, İbrahim'e salat ettiğin gibi, selam ettiğin gibi, demiştir?

Cevap: Bir şeyin hakikati ne kadar yüce ve tenzihe ne kadar yakın olursa o hakikatin unsurlar alemindeki görünüşü o kadar düşük ve beşeri sıfatlara bürünmesi o kadar çok olur. Binaenaleyh yükselme yolu ile bu mazharın o hakikate vuslatı zorlukla olur. Oysa Allah Teâlâ'nın İbrahim'e (a.s.) bahşetmiş olduğu millet, Hakikat-i Muhammediyenin civarında bulunan Hakikat-i İbrahimi-yeye vuslatı gayet açık bir yoldur. Yukarıda da beyan edildiği gibi, İbrahim (a.s.) bu yoldan oraya vasıl olmuştur. Bu nedenledir ki, Peygamber (s.a.v.) onun milletine tabi olması emredilmiştir ki, bu yoldan hakikatler

hakikatine vuslat bulsun. Peygamber (s.a.v.) «İbrahim'e salat ettiğin gibi, selam ettiğin gibi» demiştir; çünkü salat ve rahmet vuslat nimetine vasıl olduktan sonradır. Allah Teâlâ her iki peygambere de selam etsin. Kaldı ki, bazen üstün bir kimseye kendinden daha aşağı mertebede birine tabi olması emredilebildiğini de kabul ediyoruz. Böyle bir durumda tabi olması emredilen kimsenin üstünlüğüne bir eksiklik gelmez. Allah Teâlâ buyurmuştur ki: ***"İş hakkında onlara danış."***[41] Peygamber'e (s.a.v.), ashabına danışmasının emredilmesi, onlara tabi olması, demek olur. Aksi halede danışmanın ne faydası olur?

Bilesin ki, Sıddık'ın (r.a.) hakikati, yani mebde-i taayyünü olan esma-i ilahiyyeden olan rabbi, arada her hangi bir şeyin tavassutu olmaksızın Hakikat-i Muhammediyenin gölgesidir. O hakikatin sahip olduğu her şey, tabiliği ve varisliği yoluyla gölgede de bulunur. Buradan hareketle Sıddık (r.a.) bu ümmetin en üstün ve en mükemmel varisi olmuştur. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki: *"Allah'ın göğsüme akıttığı her ne varsa ben de onu Ebu Bekir'in göğsüne akıtmışımdır"*[42].

Ortaya çıkan bir başka husus da şudur ki: Hakikat-i İsrafiliy-ye de, asalet ve zılliyet olmaksızın, Hakikat-i Muhammediyedir. Aynen Hakikat-i Sıddıkiyyede olduğu gibi o hakikatin bir gölgesidir. Her ikisinde de asalet vardır, perdeleme yapan bir gölgelik yoktur. Aralarındaki fark, birinin küllî diğerinin cüzî olmasıdır. Peygamber'in (s.a.v.) hakikati küllîdir. Bu nedenledir ki, o hakikat ismine nisbetle anılmıştır. Melaike-i kiramın hakikatleri ise Hakikat-i İsrafiliyyeden neşet etmiştir.

Soru: Arifin, rabbi olan ism-i ilahiyeden ibaret hakikatini, bir kere ona vasıl olduktan sonra aşıp terakki etmesi mümkün müdür?

Cevap: Seyr ilallah'ın tamamlanması olarak ifade ettikleri sülûk mertebelerinin aşılmasından sonra o hakikata vuslat iki türlü olur: **Birisi**; mezahir-i vücûbiyyede kendi hakikatinin suretinde zahir ve aslının vasfı ile bariz olan o ismin gölgelerinden birine vuslattır. Tarikat yolunda bu tür bir karıştırma çokça yaşanmakta ve salik için büyük bir tehlike oluşturmaktadır. Ancak Allah Teâlâ'nın engin fazlı

[41] Âl-i İmrân, 159.

[42] Aclûnî, Keşfu'l-Hafâ, .2/420.

ile bu tehlikeden kurtulmak nasip olabilir. Şüphe yok ki, hakikate benzeyen bu gölgeden yükselmek caiz ve hatta vakidir. Ancak hakikatin kendisine vuslat söz konusu olmuş ise, birine bağımlı ve tabi olmadan oradan terakki etmek caiz değildir. Zira o hakikat, kendi öz kabiliyet mertebelerinin nihayeti demektir.

Kendi hakikatinin üstünde başkasının hakikatine bağımlı olma yolu ile vasıl olmuş ise bu caizdir ve hatta vakidir. Bu seyir, tabii ve kabiliyete bağlı seyrin ötesinde, sanki seyr-i kasrîdir. Hakikat-i Muhammediyeye vuslattan bahsettiğimizde bundan bir nebze bahsetmiştik.

Soru: İmkan aleminde, kendisinden daha üstün bir hakikat bulunmayan hakikatler hakikati olan Hakikat-i Muhammediyeden terakki caiz midir, değil midir? Risalelerinde Hakikat-i Muhammediyeden terakki etmenin vaki olduğunu yazmışsın, bu muamelenin hakikati nedir?

Cevap: Caiz değildir, oradan yukarıda lâ taayyün mertebesi vardır ki, taayyüne konu olan bir şeyin oraya vasıl olması ve katılması imkansızdır. Keyfiyetsiz olarak vuslat ve katılmaktan bahsetmek mücerret bir kelam etmektir ki, muamelenin hakikatine vasıl olmadan önce böyle şeylerle teselli olunur. Ancak işin gerçeğine erdikten sonra, vuslat ve katılmanın imkansızlığı yargısında bulunmak gerekir. Çünkü orada şüphe şaibesi yoktur.

Hakikat-i Muhammediyeden terakki etmenin vaki olduğunu dair yazdıklarımda Hakikat-i Muhammediyeden maksat onun gölgesidir ki, o gölgenin hazret-i ilmin icmalinden ibaret olduğunu söylemişler ve ona vahdet demişlerdir. O vakit gölge ile aslın karıştırılması söz konusu idi. Allah Teâlâ'nın mahza fazlı ile o gölgeden ve diğer gölgelerden kurtulunca bilin ki, hakikatü'l-Hakaik-ten yukarı terakki vaki olmamıştır, caiz de değildir. Zira oradan kademi kaldırmak ve daha fevkine koymak vücûb dairesine kadem atmak, imkan dairesinden çıkmaktır ki, bu aklen de şeran da muhaldir.

Soru: Bu ifadelerinizden, son peygamber Muhammed Mustafa'nın (s.a.v.) da o hakikatin üstüne yükselmediği anlaşılmaz mı?

Cevap: Peygamber (s.a.v.) de, şanının yüceliğine ve kadrinin yüksekliğine rağmen imkan alemindendir ve asla imk[illegible]

na çıkamaz, kesinlikle vücûb dairesine katılamaz. Zira böyle bir şey uluhiyet kazanmak demek olur ki, Allah Teâlâ şerik ve benzerden münezzehtir. Sen Hıristiyanların peygamberleri ile ilgili iddialarına bakma!

Soru: Yukarıdaki tahkikten anlaşılıyor ki, başkalarının da Peygamber'e (s.a.v.) bağımlı ve tabi olmak sureti ile hakikatler hakikatine vuslatı, ona katılması ve birleşmesi söz konusudur, onların da Peygamber'e (s.a.v.) mahsus olan bu kemalde ortaklıkları caridir.

Öyle ise perdenin kalkmasını, vasıtanın kaldırılmasını ihtiva eden ve bütün kemalatın üstünde olan bu kemalde asıl olan önder ile, bağımlı olan tabi arasındaki fark nedir? Tabi ve bağımlı olmadığı halde önder ve asılda hangi meziyet vardır?

Cevap: Diğerlerinin bu hakikate vuslatı ve katılması hizmetçinin efendiye, bağımlının asıla katılması kabilindendir. Vasıl olan ümmetin en seçkinlerinden biri de olsa hizmetçidir, ki bunların gayet azdır. Peygamberlerden biri dahi olsa tufeylîdir. Efendisinin elindekinden bir hisseye nail olmuş olan hizmetçinin efendi ile ne ortaklığı olabilir, onun yanında hizmetçinin ne izzeti, ne meziyeti bulunabilir?

Bağımlı olan, sofrada oturmakta ve sofraya ortak olsa da bağımlıdır. Hizmetçiler efendilerine tabi olmaları sebebiyle yüksek mekanlara vasıl olmuş ve onlara mahsus nimetlerden yemişlerdir. İzzet ve ikram görmeleri efendilerinin şanının yüceliğinden, konumunun yüksekliğindendir. Bu durumda efendiye de, öz izzetinin yanı sıra bir açıdan başka bir izzet daha katılıyor ve bununla değeri artıyor, şanı yükseliyor, demektir.

İyice ve güzelce dinle! Peygamber'in (s.a.v.) bir hadisinde varit olmuştur ki: "*Kim güzel bir çığır açarsa onun ve onunla amel edenleri ecri kendisine verilir*"[43].

Tabileri güzel çığırlarında öndere ne kadar çok tabi olurlarsa onun ecri, onların ecri gibi o kadar çok ve bol olur. Konumunun ziyadeleşmesini doğurur. Binaenaleyh tabiler önderlerine nasıl ortak olabilir, aralarında bir müsavat olduğu nasıl düşünülebilir?

---

[43] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 192. Mektup.

Dinle, iyi dinle! Bir cemaatin bir makamda olması, bir nimette ortak olmaları caizdir. Ancak her birine müstakil muamele edilir, onlardan hiç biri diğerinden haberdar olmaz. Nitekim Peygamber'in (s.a.v.) hanımları Peygamber (s.a.v.) ile cennette bir makamdadırlar, aynı yemekten yer, aynı içecekten içerler. Ancak Peygamber'e (s.a.v.) olan muamele onlara olmaz, Peygamber'in (s.a.v.) yaşadığı lezzet ve memnuniyet onlarda olmaz. Şayet her hususta ona ortak olmaları söz konusu olsaydı, Peygamber (s.a.v.) gibi herkesten üstün olmaları gerekirdi. Burada üstünlükten maksat Allah Teâlâ katında sevabının çok olmasıdır.

Soru: Taayyün-i evvel ve Hakikat-i Muhammediye olan bu taayyün-i hubbî imkan dairesinden midir, vücûb dairesinden midir? Hâdis midir, kadîm midir? İbnu Arabî ilk taayyünün Hakikat-i Muhammediye olduğunu görüşündedir ve ona vahdet demektedir. İkinci taayyüne vahidiyet demektedir. Ona göre imkan dairesindekilerin hakikatleri demek olan a'yan-ı sabite de bu mertebede sabittir. Her iki taayyüne de vücûb düzeyinde taayyün demekte ve onların kadîm olduklarına inanmaktadır. Kalan üç taayyünün; ruh, misal ve beden seviyesindeki taayyünlerin ise imkan dairesinden olduklarını söylemektedir. Bu meselede senin görüşün nedir?

Cevap: Bu fakire göre, taayyün diye bir şey asla yoktur. Taayyün eden de yoktur. Hangi taayyün la müteayyin olanı müteay-yin yapabilir? Bu tür ifadeler Şeyh Muhyiddin Hazretlerinin ve bağlılarının anlayışına uygundur. Bu fakirin ifadelerinde bu tür sözlere rastlarsan onların müşakele sanatı kabilinden olduğuna inanmalısın. Her halükârda derim ki; o taayyün imkan dairesinde bir taayyündür, mahluktur ve hâdistir. Peygamber (s.a.v.) buyurmuştur ki:

"Allah'ın ilk yarattığı benim nurumdur"[44].

Başka hadislerde de o nurun yaratılma vakti belirtilmiştir. Ki göklerin yaratılışından iki bin yıl önce olduğu şeklinde ve benzeri rivayetler vardır. Madem yaratılmıştır ve öncesinde yokluk vardır, öyle ise imkan dairesindendir, hâdistir. Hakikatlerin en kıdemlisi olan hakikatler hakikati mahluk ve imkan dairesinden ise diğerleri-

[44] Benzer bir mana ile bk. Kastallânî, *Mevahibü'l-Ledüniyye*, 1/71

nin hakikatleri öncelikle mahluk, hâdis ve imkan dairesinden olmuş olur.

Doğrusu Şeyh hayret edilecek bir durum sergilemiştir. Hakikat-i Muhammediyenin ve hatta a'yan-ı sabite dediği imkan dairesindekilerin bütün hakikatlerinin vücûb dairesinde olduğuna nasıl hükmedebilir? Kadim olduklarına nasıl inanabilir ve Peygam-ber'in (s.a.v.) sözüne nasıl muhalefet edebilir? İmkan dairesindeki bütün cüzleri ile imkan dairesindedir, sureti ile de hakikati ile de imkan dairesindedir. Taayyün-i vücûbî niçin imkan dairesindekinin hakikati olsun? İmkan dairesinde olanın hakikatinin de kesinlikle imkan dairesinde olması gerekir. Zira imkan dairesindekinin Vacib Teâlâ ile kesinlikle bir ortaklığı ve bağı olamaz. O sadece Allah Teâlâ'nın bir yaratığıdır, Allah Sübhânehû onu yaratmıştır. Şeyh, kendisinin de belirttiği gibi, imkan dairesindeki ile Vacib dairesindekini ayıramadığından, imkan dairesindekine Vacib dairesindendir, Vacib dairesindekine imkan dairesindendir, demeye aldırış etmemiştir. Bu konuda müsamaha görürse Allah Teâlâ'nın kemal-i kereminden ve affından olur.

"Rabbimiz, unuttur veya yanılırsak bizi sorumlu tutma!"[45]

Risalelerinde, Vacib ile imkan dairesindeki arasında asalet ve gölgelik nisbetinin bulunduğundan bahsettin, denilirse cevaben derim ki:

İmkan dairesindeki hakkında Vacib Teâlâ'nın gölgesidir, dedim. Vacib Teâlâ'nın asalet itibarı ile, O'nun bir gölgesi olan imkan dairesindekinin hakikati olduğunu yazdım ve bunun üzerine bir çok irfanî bilgiyi bina ettim.

Soru: Şayet Şeyh (k.s.) Vacib Teâlâ'nın imkan dairesindekilerin hakikati olduğunu, söylüyorsa bundan ne mahzur çıkabilir? Bu sebeple neden kınansın?

Cevap: Vacib ile imkan dairesindeki arasında, şeriatta varit olmayan bir nisbetin varlığını söyleyen bu tür ilimlerin tamamı sekir halindeki irfanî bilgilerden olup muamelenin hakikatini anlayamamaktan, işin mahiyetini idrak edememekten kaynaklanmaktadır.

---

[45] bakara, 286.

İmkan dairesindeki nedir ki, Vacib Teâlâ'nın gölgesi olabilsin? Vacib Teâlâ'nın nasıl gölgesi olabilir? Gölge mislin doğmasını akla getirmekte, aslın kemal-i letafetinin bulunmadığını göstermektedir. Allah'ın resulü Muhammed'in, letafeti sebebi ile gölgesi yoksa Muhammed'in ilahının gölgesi nasıl olabilir? Hariçte (gerçekte) mevcut olan zaten Zat Teâlâ Hazretleridir ve sekiz hakiki sıfatıdır. Bunun dışında ne olursa olsun Allah Teâlâ'nın var etmesi ile mevcuttur, imkan dairesindendir ve hâdistir. Mahluk olan hiçbir şey yaratıcısına gölge olamaz. Mahluk olmanın ve şeriatın öngördüğü hususların dışında Halık Teâlâ'ya da bir nisbeti de yoktur. Alemin gölgeliğini söyleyen bilgiler tarikatta salike çok faydalıdır, onu asla çekme hususunda yardımcıdır. Ancak Allah Teâlâ'nın kemal-i inayeti ile gölge menzillerini aşar, asla vasıl olursa Allah Teâlâ'nın fazlı ile görür ki, bu asılın hükmü de gölge gibiymiş, peşinden koşulmaya değmezmiş. Çünkü imkan dairesinden olma vasfını taşımaktadır. Matlup ise idrakin, vuslatın ve ittisalin ihatası dışındadır.

"Rabbimiz, bize katından bir rahmet ver ve bize şu işimizden bir çıkış yolu hazırla!"[46]

Fasıl:

Fazilet ve kemâlât menbaı Mevlana Hasan el-Keşmîrî ed-Dehlî bu fakire bir mektup göndermiştir. Allah Sübhânehû hallerini güzelleştirsin, emellerine nail eylesin. Göndermiş olduğu mektupta bir takım sorular sormakta ve cevaplarını istemektedir. Cevapların bir takım mahrem sırları ifşa etmesi söz konusu olup, daha başka engellerin bulunması sebebiyle fakir cevap yazmaya cüret edememiş, mazeret beyan edip bırakmıştı. Ancak bu kişinin üzerimizde büyük hakları bulunmaktadır. Velayet sahibi ve *İndiracü'n-Nihaye fi'l-Bidaye* yolu maliki şeyhimiz nezdinde bulunma şerefini güzel delaletleri ile bahşetmişlerdi. Bu fakir bu tarikatın elifbasını ondan öğrenmiş, hizmetinde nihayetsiz feyizlere ve bereketlere nail olmuştur.

Bu risaledeki ilimlere münasebeti bulunan bazı soruların cevabını zarureten bu mektubun sonuna derc etmiştir. Kurtuluş yoluna hidayet eden Allah Sübhânehû'dür.

---

[46] Kehf, 10.

Sorunuzda diyorsunuz ki: Sûrî, manevî, zahirî, batınî, ilmî, amelî, dünyevî ve uhrevî kemalat ve haşır gününe kadar beşer nevinde hasıl olan her şey beşeriyetin en hayırlısı Muhammed Mustafa (s.a.v.) Hazretlerinde hasıl ve bilfiil mevcuttur. Nitekim hadis-i şerifte şöyle geçmektedir: *"Ben Âdem oğullarının efendisiyim, iftihar yoktur"*, *"Âdem ve diğerleri kıyamet günü sancağımın altındadırlar"*, *"Öncekilerin ve sonrakilerin ilmini bildim"* ve benzeri ifadeler, şartlara bağlı veya bir vakte dayalı olanların hepsi en güzel şekilde elbette Peygamber'e (s.a.v.) hasıl olacaktır. Buna göre Peygamber'in (s.a.v.) devamlı diye nitelenen, çok bilinen hüznü niçindir, bunun sebebi nedir? Zira hüznün ve kederin sebebi kesinlikle arzu edilen, istenilen bir şeyin yitirilmesi olmalıdır?!

Aziz dostum, Hz. Peygamber (s.a.v.) hakkında, onun makamına, Muhammedî celaline, Allah Teâlâ'nın onun durumunu hem dünyada hem de ahirette gözettiğine bakarak, üzüntünün varlığını ve kemalin yokluğunu imkansız görmek makbul ve güzeldir. Ancak onun kulluğuna, beşeri acziyetine baktığımızda, Allah Teâlâ'nın izzetini, celalini, kibriyasını ve zatî istiğnasını gördüğümüzde Peygamber'e (s.a.v.) de hüznün ulaşması, Allah Teâlâ'ya mahsus sonsuz kemalattan mahrum olması uzak bir ihtimal değildir. Hatta onun kulluğuna yaraşan böyle olmasıdır. Allah Teâlâ buyuruyor ki:

"İlim ciheti ile O'nu kavrayamazlar"[47], *"Gözler O'nu idrak edemez."*[48]

Her iki ayet de bu manaya tam şahittir ve herkes hakkında bir eksikliği ortaya koymaktadır. Evet, imkan alemindeki ne kadar yüksek derecelere çıkarsa çıksın, Vacib Teâlâ'nın hakikatinden neleri anlayabilir? Hâdis olan kadîm olandan ne alabilir? Sonlu olan sonsuz olanı nasıl kuşatabilir? Beşer için elde edilmesi mümkün olan ne kadar kemalat varsa hepsi Peygamber'de (s.a.v.) fiilen vardır, şeklindeki ifadeleri doğrudur. Herkesin üstünde bütüncül üstünlüğe sahip olmak Peygamber'e (s.a.v.) mahsustur. Ancak bir takım cüzî meselelerde bazı yüce peygamberlere veya melaike-i izama özel bir üstünlük verilmiş olması da caizdir. Bu durum Peygamber'in (s.a.v.) bütüncül üs-

[47] Tâhâ, 110.

[48] En'âm, 103.

tünlüğüne kesinlikle bir eksiklik getirmez. Ümmetin bir takım fertlerine bir takım hususiyetler verildiği ve bu hususta peygamberlerin dahi onları gıpta ettiklerine dair sahih hadisler varit olmuştur. Oysa ümmetin bütün fertlerinin üstünde bütüncül faziletin peygamberlere mahsus olduğu bilinmektedir.

Hadis-i şerifte geçmektedir ki: *"Allah yolunda şehit düşmüşlerin bir takım hususlarda peygamberlere üzerine meziyetleri vardır"*[49]. Mesela şehitler yıkanmadan defnedilirler. Şafii Mezhebine göre cenaze namazları kılınmaz. Oysa peygamberlerin cenaze namazlarının kılınması gerekir. Kur'an-ı Kerimde ***"Allah yolunda şehit olanlara ölüler demeyiniz. Aksine onlar diridirler..."***[50] buyurul-muştur. Oysa peygamberler hakkında **"ölüler"**[51] ifadesini geçmektedir.

Bütün bunlar cüzî faziletler olup peygamberlerin küllî fazileti hakkında bir eksiklik doğurmaz. Binaenaleyh Peygamber (s.a.v.) hakkında da bu tür cüzî faziletleri elde edememe noktasında bir hüzün söz konusu olabilir. Bu hüzün de o faziletlere ulaşmaya ve onlara layık olmaya bir sebep olmuş olur, mesela şehitlik ile peygamberlik birleşir. Bütün insan oğullarının her türlü kemalatı Peygamber (s.a.v.) için bilfiil söz konusudur, desek de Peygamber'in (s.a.v.) himmeti çok yüksek olduğu için bu kemalat ile yetinmeyip "dahası yok mu?" diyerek daha fazlasına arzu duymuş olabilir.

Üst kemalatı elde etmek beşerin imkan dairesi dışında olduğundandır ki, hüznün devamı ve kederin aşırısı Peygamber'in (s.a.v.) vaktinin sermayesi olmuştur. Bu konunun tahkiki şöyledir: Tarikatta ve hakikatta, kurbette ve marifette işin temeli fenadır, beşeri sıfatların ve imkan dairesindeki hallerin izalesidir. İşin gerçeğini en iyi Allah Teâlâ bilir.

Mevlasının sevgisinde fani olmayan kimse
O'nun kibriyasına nasıl yol bulur?

Beşeriyet kalıntılarından bir şeyler kaldıkça o denli yol perdelenir, beşeri sıfatların külliyen kalkması herkes için mümkün de de-

[49] Hadisin tahrici için bk. 1. Cilt, 192. Mektup.

[50] Bakara, 154.

[51] Zümer, 30.

ğildir. Bu ister ümmetin seçkinlerinden isterse seçkinlerin seçkinlerinden biri olsun. Şeyh Feriduddin Attar der ki:

İki cihan Efendisi ki erememiştir
Fakrın künhüne, bırak kendini boşa yorma.

Fakrın künhünden kastı, beşeri sıfatların ve imkan dairesindeki hükümlerin tamamen sona ermesidir. Bu da, hakikatlerin ters yüz olmasını gerektireceğinden muhaldir. Zira imkan dairesindeki imkan dairesinden çıkar ve terakki ederse kesinlikle vacib olmuş olur ki, bu aklen de şeran da muhaldir. Hiçbir aziz böyle bir şey söylememiştir:

İmkan dairesindeki şayet aşsaydı tozlarını
İmkan dairesinin, vacibden başkası kalmazdı.

Bu şiirdeki ifade temsilidir, benzetmedir. Hakikati beyan ve gerçekleşeceğini bildirmek demek değildir. Zira böyle bir şey vaki değildir. Azizlerden biri şöyle demiştir:

Dostum, iki cihanda da yüzündeki siyahlık
Mahluktan asla zeval bulmaz.

İmkan aleminin hükümlerinin ve eserlerinin "kaâbe kavseyn" makamında açıktır. Çünkü vücûb kavsi ile imkan dairesi kavsinin her ikisi de orada vardır. Ancak, asaleten Peygamber'e (s.a.v.) mahsus olan "ev ednâ" makamında da imkan dairesi hükümlerinin bekasının anlamı nedir? diye sorulursa cevaben derim ki:

Vücub ile imkan dairesini birbirinden ayıran şey, imkan dairesinin iki tarafından biri olan yokluktur. İmkan dairesinin diğer tarafı vücutta vücup ile imkan dairesinin müşterektir. "Ev edna" makamında ise o yokluğun hükümleri kaybolmaya başlar, iki kavis arasındaki imtiyaz kalkar. Ama bu imkan dairesinde olmanın tamamen kalkıp vücuba dönüşmesi demek değildir. Böyle bir şey yukarıda da izah edildiği üzere muhaldir. Aradaki fark şudur ki, "kâbe kavseyn" makamında yokluğun eserleri olan karanlığın perdelerden kurtulamaz. Ama "ev edna" makamında perdeler var ise de, bunlar nurani perdelerdir ve imkan dairesindeki vücut tarafından neşet etmektedir. Buna göre yukarıdaki beyti şöyle tevcih etmek de mümkündür: İmkan dairesinin tozlarını silmekten maksat, bütünüyle bulanıklık olan yokluk hükümlerinin zeval bulmasıdır.

İmkan dairesinin yokluk tarafı zail olup, vücub dairesi ile imkan dairesi arasında ayrışmaya sebep olan şey de ortadan kalkar, imkan dairesinin diğer ve vücup dairesi ile ortak tarafı olan vücuttan başka bir şey kalmadığında imkan dairesi kendi hakikatinin dışına çıkmış ve mutlak var oluş olan vücub dairesine mülhak olmuş demektir, ki bundan da hakikatinin değişmesi doğmaktadır. Mezkur beytin manası da budur. Yani, Vacib Teâlâ'nın dışında hakikati üzerine hamledilen hiçbir şey kalmamıştır, denilirse cevaben derim ki:

İmkan dairesinin iki tarafından biri olan var oluş, vücub dairesinde de sabittir, ancak aynısı ile değildir. O sözünü etmiş olduğunuz imkan dairesinde hadis olan vücub, yokluk tarafının kaybolması sebebiyle gelmiştir ki, ona imkan dairesindekinin bir başka kısmı olan "başkası vasıtasıyla vacip olma" denilir, bizzat vücub olmadığı için de hakikatinin dönüşmesi gerekmez. Çünkü, yokluğun ortadan kalkışı mümkünden kaynaklanmamıştır ki, Vacib bizzat olsun ve muhal bir durum söz konusudur, diyelim. Burada imkan dairesindeki yokluğun kalkması, Vacib Teâlâ'nın vücudunun ağır basmasından, vücub-i zatinin mümkün-i zatiyi ezmesinden kaynaklanmıştır. Önceki mısrada geçen vücubdan ilk anlaşılan vücub-i zatidir, vücub bilgayr değildir. Vücudun vacip ile mümkün arasında ortak olduğunu söylemek lafız ortaklığı olup mana ortaklığı için değildir. Vücuda küll-i müşekkik de denilmiştir, ancak hakikatte asla Vacib Teâlâ'nın var oluşu ile mümkünün var oluşu arasında ortaklık yoktur ki, arada külliyet, cüz'iyet alakası düşünülebilsin.

Soru: Tasavvuf ehlinin bahsettiği ve velayeti irtibatlandırdıkları fena ve bekanın manası bu durumda nedir? Zira beşeri sıfatların kalkması düşünülemeyeceğine göre fena nasıl tasavvur edilebilir?

Cevap: Velayette itibar edilen fena, hissetme ve müşahede etme itibarı iledir. Çünkü fena; Hak Sübhânehû dışındakileri unutmaktan ibarettir, masivanın yok olması değildir. Şu kadar var ki, fena sahibi bazen sekrin baskınlığı ile eşyayı hissedemez hale geldiğinde eşyanın yok olduğunu zanneder ve bunu Allah Teâlâ dışındaki her şeyin ortadan kalkması olarak vehmeder. Bununla teselli bulur. Allah Teâlâ'nın mahza fazlı ile buradan terakki edip, sahv nimeti ile müşerref olduğunda temyiz sahibi olur ve fenanın; eşyanın yok olması

değil eşyayı unutmak olduğunu anlar. Bu unutmak ile ortadan kalkan bir şey varsa o da yerleşmiş ve kınanmış olan eşyaya karşı duyulan bağlılıktır. Yoksa eşyanın kendisi ortadan kalkmış değildir. Eşya mutlaklığı üzere kaimdir, reddedilmesi ve yok edilmesi mümkün değildir.

Habeşi'nin yapısında var olan siyahlık hiç gider mi?

Allah Teâlâ'nın fazlı ile bu ruyet ve temyiz hasıl olunca teselli gider, yerine hüzün ve keder gelir, istirahat kaybolur, var oluşunun bir hastalık olduğunu ve çaba ve gayretle yok olmayacağını anlar. İmkan dairesinde olmanın eksikliğinin, hâdisliğin kusurunun ebediyen ondan ayrılmayacağını bilir. Şurası hayret edilecek bir husustur ki, arif yükseklere eriştikçe, derecesi yükseldikçe kendi eksiklik ve kusur görmesi artar, yerinde duramaz ve rahat edemez olur. Bu arifin durumu başarısız bir talebenin hikayesine benzer ki, hayretler içinde hocasına, ne kadar çok çalışırsam o kadar daha fazla anlayışım köreliyor, der. Peygamber (s.a.v.) Efendimizin rivayete göre söylediği şu söz de buradan hareketle söylenmiş olabilir: *"Keşke Muhammed'in Rabbi Muhammed'i yaratmasaydı"*. Bir hadisinde de şöyle buyurmuştur: *"Benim çektiğim eziyeti hiçbir peygamber çekmemiştir"*[52]. Bu eziyetten maksat, tam bir hüzün ve keder doğuran eksik ve kusur görmek de olabilir. Zira diğer eziyetler söz konusu olacak olursa başka peygamberlerin çektiği eziyetlerin daha fazla olduğu söylenebilir. Nuh (a.s.) kavmi arasında dokuz yüz elli sene kaldı. Onların çeşitli eziyetlerine şahit oldu. Rivayete göre, kavmini imana davet ettiğinde onu taşladılar, yağmur gibi yağan taşların etkisi ile bayıldı düştü. Üzeri, kendisine atılan taşlarla tamamen örtüldü. Ayıldığında davete devam etti, kavmi de aynı işkenceye devam etti. Kader yerini bulana kadar böyle devam etti.

Bilinmelidir ki, bu tür bir eksiklik ve yetersizlik uzaklık demek değil, aksine yakın ve birlikteliktir. Zira nurani bir mahalde azıcık bir leke dahi göze çok görünür. Karanlık bir yerdeki büyük leke ise göze az gelir. Yukarıda, kurbiyet ve marifette işin özünün fenaya bağlı olduğunu söylemiştim. Çünkü salik kendinden fani olmadıkça, külliyen imkan dairesine ait ve beşeri sıfatlardan çıkmadıkça matluba

[52] Tahrici için bk. C. 1, 10. Mektup

vasıl olamaz. Bu durumda matlup ile birleşmesi iki zıddın bir biri ile birleşmesi gibi olur. Çünkü yokluğun imkan dairesindekinde sübutu zaruri iken, vücubda ise yokluğun zıddı zaruridir. Matluba vasıl olmadıkça da matlubun kemalatından ne elde edebilir? Bir şey, kendine zıt ve aykırı olduğu şeyi idrak edemez,[53] kuralı mantıkçıların temel kurallarından biridir. Nitekim cinsel zevkten anlamayan bir çocuğa cinsel ilişkideki zevkin tadı anlatılmaya çalışılsa ve tatlıdır, acı değildir, denilse şüphesiz çocuk onun tadını bir bitkinin ve balın tadı gibi anlar. Çünkü çocuğun bildiği başka bir tat yoktur. Oysa o tat ile sözü edilen tat aynı şeyler değildir. Aksine o çocuğunun hayalinin ürettiği uydurma ve suni bir tattır ve gerçekte o hissettiği çocuğa racidir, cinsel ilişkiye ait bir tat değildir. Arif de, matlubun bildirmesi olmaksızın, kendi kendine matlup adına söylediği her şey aslında kendinden rivayettir. Onu methettiğinde aslında kendini methetmektedir. Bu makamda arifin biri şöyle demiştir: ***"Hiçbir şey yoktur ki, hamdi ile onu tespih etmesin..."***[54] ayetinde geçen "onu" zamiri "şey" kelimesine racidir. Yani, her şey kendisini tesbih eder, takdis eder ve metheder, demektir. Bu nedenle Bâyezîd-i Bestamî "Sübhanî" demiş, tesbihi kendine iade etmiştir. Farsça söylenmiş şu beyitler ne de güzeldir:

Ey fani hem ben cemale aşığım dersin
Tutar gider hayale tapınırsın

Avam tabakası o cemalden bu kemalden
Olur, şayet hayale bir takılıp kalırsa

Maşukun hayali gözünün önünde ise de
O hayal maşukun değil, başka bir şeyin hayalidir

Fusus müellifi der ki:

"Zat tecellisi ancak kendisine tecelli vaki olan suretinde olur. Tecelliye mazhar olan hak aynasında kendi suretinden başka bir şey göremez. Hakk'ı görmemiştir ve zaten Hakk'ı görmesi mümkün de değildir". Rü'yetin mümkün olmadığını, mübalağa yönünden söylemektedir, gerçekte vaki olmadığı için değil. Zira dünyada rüyet caiz, ahirette ise vakidir.

---

[53] Bu cümlenin tercümesinde Farsça nüsha esas alınmıştır.

[54] İsrâ, 44.

Salikin külliyen fani olması imkansız olup, bu fenasız matluba vuslat ve onunla ittisal de gayr-i kabil ve vuslatsız da marifet olmayınca doğal olarak bundan marifetten aciz olmak doğmuş ve marifetten aciz olmak marifetin kendisi olmuş oldu. Marifetten aciz olmak, zıttı olduğu halde nasıl marifetin kendisi oldu, denilemez. Zira marifetten acizlik, onun bilenemeyeceğini bilmektir. Sıddık-ı Ekber (r.a.) demiştir ki: "İdrak etmekten aciz olduğunu anlamak idraktir". Allah Sübhânehû'ye tesbih olsun ki, mahlukatın kendisine yol bulmasını marifetinden acizliğe bağlamıştır. Büyüklerden biri şöyle demiştir:

Sübhansın halıkım sen
Sıfatlarının kibriyasından

Atıldı toprağın üzerine
Bir acziyet ki içinde enbiyanın aklı,

Peygamberler Cenab-ı Hakkın kibriyasının sıfatını tam olarak anlamaktan aciz kalmışlardır. Melaike-i kiram, "Sübhansın sen Allah'ım seni hakkıyla tanıyamadık", demişlerdir. En hayırlı ümmet olan bu ümmetin önderi Sıddık (r.a.) acizliğini itiraf etmişken bunlardan sonra kim marifet iddia edebilir? Ancak, cehl-i mürekkebini marifet sanan biri kalkıp, Hakk'dan başkasını hak sanabilir. Bu marifetten aciz olma makamı, uruc mertebelerinin sonunun sonudur, kurbiyet derecelerinin nihaî basamağıdır. Son noktaya gelmeyen, tecelli ve zuhurat mertebelerini aşmayan, çok zamandan beri sevincinin kaynağı olan vuslat ve ittisali tam bir ayrılık olarak görmeyen bu acizlik nimeti ile müşerref olamaz, Allah Teâlâ'yı bilmemelikten, Hak'dan başkasını hak sanmaktan kurtulamaz.

Bu durumda, Allah Teâlâ'yı tanımanın (marifetin) vacip olduğunu nasıl açıklayacağız, diye sorulursa cevaben derim ki:

Marifetin vacip olmasının manası şudur: Allah Teâlâ'nın zatı ve sıfatları ile ilgili şeriatın bilinmesini istediği her şeyi bilmektir. İşte bu kadarlık tanıma vaciptir. Şeriat dışında bir kaynaktan alınan her hangi bir şeye Allah Teâlâ'yı bilmektir, demek bu fakire göre cüretkarlıktır. Allah Teâlâ hakkında zan ve tahmin ile yargıda bulunmaktır. *"Yoksa siz Allah'a karşı bilemeyeceğiniz şeyleri mi söylüyorsunuz?"*[55] Bu nedenle olmalıdır ki, imamlar imamı, ümmetin

[55] Bakara, 80.

kandili Kûfeli İmam-ı Azam "Sübhansın sen, sana hakkıyla ibadet edemedik, ancak seni hakkıyla tanıdık" demiştir. Bu söz çok kimselere ağır gelse de güzel bir tevcihe hamledilebilmektedir. Zira hakkıyla marifet etmek, Hak Teâlâ'yı şeriatın dile getirdiği her şey ile, kemalatı, tenzihatı ve takdisatı ile bilmektir. Bunun dışında bir marifet olmadığı için de, hakkıyla marifet etmeye mani bir şey kalmamış olur.

Avam da bu marifette havas ile ortaktır, hatta müsavidir. Binaenaleyh avam müminlerin marifeti ile peygamberlerin marifetinin bir olması gerekir. Zira hakkıyla bilmek herkes için söz konusu olmuştur. Bu da, İmam Azam'ın, iman artmaz eksilmez, görüşüne benzemektedir. Ancak, bu ifadeye göre sıradan müminlerle peygamberlerin imanının eşit olması sonucu çıktığı söylenmiştir. Bu tür bir ifadeye karşı cevaben derim ki:

Bu güçlü şüphenin izahı bir inceliğe bağlıdır ki, Allah Teâlâ mahza fazlı ve keremi ile bu fakir o inceliği keşfetmiştir. O da, hakkıyla marifet; arifin elde ettiği bu şeriat bilgileri ile marifetten acziyetini anlamasıdır. Mesela şeriat Hak Teâlâ'nın ilim sıfatının bulunduğunu haber vermektedir; bu ilim sıfatı Allah Teâlâ'nın zatı gibi, keyfiyet ve kemmiyete bağlı değildir ve bizim idrak alanımız dışındadır. Allah Teâlâ'nın bu ilim sıfatını kendi ilmine kıyasla anladığını söyleyen kimse, onu anlamış değildir. Onun marifeti vehminin mahsulü ve hayalinin ürünüdür. Yoksa Allah Teâ-lâ'nın kemal sıfatı olan ilmini anlamış değildir. Bu durumda nefsi marifeti doğurmamıştır ki, hakkıyla marifetten söz edilebilsin. Ancak muamelesi kıyas ve tahmini geçer acziyete gelir, hali ve vicdanı ile onun marifetinin mümkün olmadığını anlar, bu kemal sıfatının Allah Teâlâ için sübutuna inanmaktan başka yapacağı bir şey olmadığını kesin olarak bilirse bu durumda hem marifetin kendisini, hem de hakkıyla marifeti elde etmiş olur. Binaenaleyh marifetin aslı hakikatte hakkıyla marifettir. Hakkıyla marifet yoksa marifetin aslı da yoktur. Binaenaleyh avamın havas ile hakkıyla marifet hususunda bir ortaklığı yoktur ki, müsavatı olsun!

Madem hakkıyla marifet, marifetin kendisidir, diyorsunuz o zaman avamda, hakkıyla marifetleri olmadığı için, marifetin kendisi de yoktur, denilirse cevaben derim ki:

Marifetin bir sureti bir de hakikati vardır. Hakkıyla marifetin kendisi olan marifetin hakikati, marifetten acziyete bağlıdır. Sureti ise, bu acziyete ulaşmamış olanı ve imkan dairesindekilere kıyas şaibesinden kurtulmamış halidir. Bu konu yukarıda da geçmiştir. Allah Teâlâ kemal-i fazlından iman hususunda marifetin suretini de itibara almış ve kurtuluşu buna bağlamıştır. Nitekim imanın suretine de itibar etmiş ve cennete girmeyi ona bağlamıştır. İmanın suretinde marifetin sureti de yeterlidir. Ancak hakiki iman için hakiki marifet şarttır. Bu tahkikten anlaşılıyor ki, imanın da iki ferdi vardır; bir sureti bir de hakikati. Avamın nasibi surettir. Havassa verilen ise hakikattir. Binaenaleyh avamın imanı, seçkinler seçkini olan peygamberlerin imanı gibi değildir. Onların imanı başka bunlarınki başkadır. Aralarında bir benzerlik dahi yoktur. Hakiki marifetten acziyet imanın hakikatine dahil olup, Allah Teâ-lâ'yı bilmenin de bilinemeyeceği bulununca orada imanın artması ve eksilmesi söz konusu olmaz. Zira marifetsizlikte marifetin derecelenmesi mümkün değildir. Derecelendirme ancak sabit bir şeyde söz konusudur. Binaenaleyh imanın hakikatinde artma ve eksilme olmaz. Allah Sübhânehû işin gerçeğini en iyi bilendir.

Bu açıklamalardan, sûfilerin ilimlerinin keşfi irfanî bilgilerinin değersiz olduğu, Hak Teâlâ'yı bilmenin kesinlikle bunlara bağlı olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü hak marifet, şeriat ilimleri ile elde edilmektedir. Binaenaleyh sûfilerin çabalama ve gayret gösterme ile kazanabileceği başkaca bir marifet yoktur. Böyle olunca da sûfilerin Hak Teâlâ'yı bilme konusunda alimlerin üstünde bir meziyetleri kalmamış olur, denilirse cevaben derim ki:

Sûfilerin ilimleri ve keşfi irfanî bilgileri müntehiler için söz konusu olan acziyetin ön hazırlıklarıdır ki, onları sonun sonuna ulaştırırlar. Bu büyükler o keşfi irfanî bilgiler basamaklarını yavaş yavaş çıkarak nihayet o acziyet noktasına vuslat nimeti ile şereflenirler. Binaenaleyh bu seçkin zevatın irfanî bilgileri itibara şayandır, çünkü o bilgiler hakkıyla marifet elde etmeye bir araç, o hakikate vuslata bir sebeptir.

Soru: Marifetten acizlik sabit olup, kemal vasfı acizliğe münhasır sayılırsa sûfilerin marifette üç mertebesi vardır, sözlerinin ne

itibarı kalır ki? İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin mertebelerinin ne manası vardır?

Cevap: Bu fakirin bu konuda sûfiler ile münakaşası vardır. O büyükler bu üç basamağı Allah Teâlâ'nın Zatı ile ilgili düşünmektedirler. Allah Teâlâ Hazretleri ile ilme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin mertebelerinden bahsetmektedirler. Bu konuda irat ettikleri temsilde de şunu söylemişlerdir: Dumandan hareketle ateşin varlığını söylemek, ateşi ilme'l-yakin bilmektir. Ateşi görerek ateşin varlığını söylemek, ateşi ayne'l-yakin bilmektir. Ateşle yanarak ateşin varlığını söylemek ise, ateşi hakka'l-yakin bilmektir.

Bu fakir ise bu üç mertebeyi, Vacib Teâlâ'nın zatına delalet eden ayetlerde kabul eder. İlme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin mertebelerine delalet eden unsurlarda kabul eder, delalet olunanda (Hak Teâlâ'da) kabul etmez. Çünkü Allah Teâlâ bilinemeyecek (ilme'l-yakin), görülemeyecek (ayne'l-yakin) ve hakikati kavranmayacak (hakka'l-yakin) kadar yücedir.

Yukarıdaki temsilde ilme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin mertebeleri duman için gösterilmekte, ateş için verilmemektedir. Dumanın bilinmesi istidlal yolu ile olursa buna dumanın ilme'l-yakin ile bilinmesidir ki, bu bilgi ateşi bilmeyi de doğurur. Duman görülünce, buradan hareketle ateşin varlığını bilmek, dumana nisbetle ayne'l-yakin demektir. Ateş ile yanma gerçekleşirse, bundan hareketle ateşin varlığının bilinmesi, dumana nisbetle hakka'l-yakin demektir. Bu tür bir istidlal yukarıdakinden daha tamam sayılır. Zira yukarıdaki istidlal afakî bir istidlal iken bu istidlal, duman ile tahakkuk söz konusu olduğu için, enfüsîdir.

Bir de, duman ilme'l-yakinde vasıtadır. Hakka'l-yakinde ise vasıta değil, aksine dumanın ateşe nisbetle söz konusu olan nisbetin aynısı istidlalde bulunan için de geçerlidir. Böylelikle ilme'l-yakin, ayne'l-yakin ve hakka'l-yakin mertebelerinin ötesinde olan kurbiyet derecelerinin en üst seviyesine vasıl olur.

Aradan vasıta kalkınca ilme'l-yakin olan ruyet gerçekleşmiştir, denilemez. Çünkü, vasıtanın kalkması ruyet için yeterli değildir. Başka şeyler de lazımdır ki onlar burada yoktur. Yakin mertebeleri delillerde söz konusu olup medlule (delillen-dirilen şeye) yönelik bir

marifet kalmayınca zarureten medlule marifetten acziyet ortaya çıkmış oldu. Ve orada marifeti olum-suzlamanın dışında bir marifet kalmamış oldu. Şayet bu üç yakin mertebesi delillere raci değil de, medlule raci olarak görülürse marifetten acziyet nasıl düşünülebilir? Marifeti olumsuzlamanın ne anlamı olabilir?

KELİME ANLAMI

121. اَلْمَكْتُوبُ الْحَادِي وَالْعِشْرُونَ Yüz yirmi birinci mektup *(Kime gönderilmiştir?)* **اِلَى مَوْلاَنَا حَسَنِ الدِّهْلِيِّ Delhili Molla Hasan'a.**

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلاَمٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِعْلَمْ Bilesin ki, اَنَّ وَحَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ Ve الْحَقِيقَةَ الْمُحَمَّدِيَّةَ Hakikat-i Muhammediyye ظُهُورُ اَوَّلُ İlk zuhurdur tüm hakikatlerin hakikatidir بِمَعْنَى Şu manada ki, اَنَّ سَائِرَ الْحَقَائِقِ Diğer hakikatler سَوَاءٌ كَانَتْ حَقَائِقَ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ İster değerli peygamberlerin hakikatleri olsun اَوْ عَلَيْهِمُ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ve ister yüce meleklerin hakikatleri olsun حَقَائِقَ الْمَلاَئِكَةِ الْعِظَامِ Onlara salat-u selam olsun كَالظِّلاَلِ لَهَا Hakikat-i Muhammediyye'nin gölgeleri gibidir وَاَنَّهَا اَصْلُ جَمِيعِ الْحَقَائِقِ Ve o tüm hakikatlerin aslıdır قَالَ Peygamberimiz dedi ki: اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِي Ona ve ehline عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun Allah'ın ilk yarattığı benim nurumdur وَقَالَ عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ve yine -aleyhisselatü vesselam- efendimiz dedi ki: خُلِقْتُ مِنْ نُورِ اللهِ Ben Allah'ın nurundan yaratıldım وَالْمُؤْمِنُونَ مِنْ نُورِي Mü'minler de benim nurumdan فَبِالضَّرُورَةِ Dolayısıyla tabii olarak وَبَيْنَ Bu hakikat olur *(Nerede?)* بَيْنَ سَائِرِ الْحَقَائِقِ Diğer hakikatlerle تَكُونُ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak -celle ve ala'- arasında وَيَكُونُ Ve olur *(Ne?)* وُصُولُ اَحَدٍ Birinin ulaşması *(Neye?)* اِلَى الْمَطْلُوبِ Matluba *(Nasıl?)* بِلاَ تَوَسُّطِهِ Onun aracılığı olmadan عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Salat-u selam olsun مُحَالاً İmkansız olur

وَإِرْسَالُهُ رَحْمَةٌ لِلْعَالَمِينَ فَهُوَ نَبِيُّ الْأَنْبِيَاءِ وَالْمُرْسَلِينَ O nebilerin ve resullerin nebisidir Ve onun gönderilmesi alemlere rahmettir وَمِنْ هَهُنَا يَتَمَنَّى أُولُو الْعَزْمِ İşte bu sebeple Azimet sahibi nebiler ister مَعَ وُجُودِ الْأَصَالَةِ فِيهِمْ Kendilerinde asalet olmasına rağmen *(Ne isterler?)* تَبَعِيَّتَهُ Ona tabi olmayı وَالدُّخُولَ فِي عِدَادِ أُمَّتِهِ Ve onun ümmetinin arasına girmeyi كَمَا وَرَدَ عَنْهُ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin Nitekim peygamberimizden de (bununla ilgili haberler) gelmiştir عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun.

(فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: أَيُّ كَمَالٍ مَرْبُوطٌ Hangi kemal bağlıdır *(Neye?)* بِكَوْنِ الْأَنْبِيَاءِ مِنْ أُمَّتِهِ Nebilerin peygamberimizin ümmetinden olmasına صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَلَمْ يَتَيَسَّرْ لَهُمْ Ve onlara nasip olmamış (hangi kemal bağlıdır) *(Neye rağmen?)* مَعَ وُجُودِ دَوْلَةِ النُّبُوَّةِ فِيهِمْ Onlarda peygamberlik devletinin varlığına rağmen (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ ذٰلِكَ الْكَمَالَ هُوَ الْوُصُولُ إِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ Bu kemal Hakikatler hakikatine ulaşmaktır وَهُمَا مَنُوطَانِ بِهِ وَالْاِتِّحَادُ Ve onunla ittihattır Ve bu ikisi de bağlıdır *(Neye?)* بَلْ مَوْقُوفَانِ بِالتَّبَعِيَّةِ وَالْوَرَاثَةِ Tabi ve varis olmaya Hatta dayalıdırlar *(Neye?)* فَإِنَّهُمَا عَلَى كَمَالِ فَضْلِهِ تَعَالَى Allah Teâlâ'nın tamamen fazl-ı keremine Zira bu ikisi نَصِيبُ أَخَصِّ الْخَوَاصِّ Çok özel kişilerin nasibidir *(Kimin ümmetinden?)* مِنْ أُمَّتِهِ Peygamberimizin ümmetinden صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَمَنْ لَمْ يَكُنْ مِنْ أُمَّتِهِ Onun ümmetinden olmayan لَا يَصِلُ إِلَى هٰذِهِ الدَّوْلَةِ Bu devlete erişemez وَلَا يَرْتَفِعُ فِي حَقِّهِ الْحِجَابُ Ve onun hakkında perde kalkmaz فَإِنَّهُ إِنَّمَا يَتَيَسَّرُ Zira bu sadece nasip olur بِسَبَبِ الْاِتِّحَادِ İttihat sebebiyle وَلَعَلَّ اللهُ سُبْحَانَهُ Ve belki de Allah Subhânehu قَالَ مِنْ هٰذِهِ الْحَيْثِيَّةِ Bu sebeple dedi كُنْتُمْ خَيْرَ أُمَّةٍ Siz en hayırlı ümmetsiniz فَهُوَ Peygamberimiz عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

Salat-u selam olsun كَمَا هُوَ اَفْضَلُ Nasıl ki o daha üstünse *(Kimden?)* مِنْ كُلِّ فَرْدٍ Her bir fertten *(Kimlerden?)* مِنَ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ Kıymetli nebiler وَالْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ Ve yüce meleklerden كَذٰلِكَ هُوَ Aynı şekilde o عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun اَفْضَلُ مِنَ الْكُلِّ Hepsinden de üstündür *(Ne yönden?)* مِنْ حَيْثُ الْكُلِّ Bir bütün olmaları yönünden عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمُ Ona ve onlara اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun فَاِنَّ لِلْاَصْلِ وَاِنْ كَانَ ذٰلِكَ الظِّلُّ مُتَضَمِّنًا عَلٰى ظِلِّهِ Gölgesine فَضْلاً Zira aslın üstünlüğü vardır *(Neye?)* Bu gölge içermiş olsa da *(Neyi?)* فَاِنَّ وُصُولَ الْفُيُوضِ لِاُلُوفٍ مِنَ الظِّلَالِ Binlerce gölgeyi Çünkü feyizlerin ulaşması *(Kimden?)* مِنَ الْمَبْدَأِ الْفَيَّاضِ سُبْحَانَهُ Feyiz kaynağı olan Allah Subhânehu'dan *(Neye?)* اِنَّمَا هُوَ بِتَوَسُّطِ الْاَصْلِ اِلَى الظِّلِّ Gölgeye O sadece aslın aracılığıyladır وَقَدْ حَقَّقَ هٰذَا الْفَقِيرُ فِى رَسَائِلِهِ Bu fakir risalelerinde açıklamıştı ki: اَنَّ عَلٰى جَمِيعِ النُّقَطِ الَّتِى تَحْتَهَا لِلنُّقْطَةِ الْفَوْقَانِيَّةِ فَضْلاً Bir üst noktanın üstünlüğü vardır *(Neye?)* Altındaki tüm noktalara وَهُنَّ كَالظِّلَالِ لَهَا Ve onlar onun gölgeleri gibidir وَقَطْعُ الْعَارِفِ Ve arifin aşması *(Neyi?)* لِتِلْكَ النُّقْطَةِ الْفَوْقَانِيَّةِ Bu üst noktayı اَلَّتِى هِىَ كَالْاَصْلِ Ki o asıl gibidir اَزْيَدُ مِنْ قَطْعِهِ لِجَمِيعِ النُّقَطِ التَّحْتَانِيَّةِ Tüm alt noktaları aşmasından daha fazladır اَلَّتِى هِىَ كَالظِّلَالِ لَهَا Ki onlar da, o üst noktanın gölgeleri gibidir.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ Bu açıklamadan gerekir *(Ne?)* فَضْلُ خَوَاصِّ هٰذِهِ Bu ümmetin seçkinlerinin üstünlüğü *(Kime?)* عَلٰى الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere عَلَيْهِمُ الْاُمَّةِ السَّلَامُ Onlara selam olsun (قُلْتُ) Derim ki: لَا يَلْزَمُ ذٰلِكَ اَصْلاً Bu asla gerekmez وَاِنَّمَا يَلْزَمُ Sadece gerekir *(Ne?)* شِرْكَةُ خَوَاصِّ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Ümmetin seçkinlerinin ortak olması وَمَعَ ذٰلِكَ فِى Bu devlette فِى تِلْكَ الدَّوْلَةِ *(Nerede?)* مَعَ الْاَنْبِيَاءِ *(Kime?)* Peygamberlere Bununla beraber peygamberlerde كَمَالَاتٌ كَثِيرَةٌ Çokça kemâlât وَمَزَايَا عَدِيدَةٌ Ve birçok üstünlük vardır ki, بِهِمْ مُخْتَصَّةٌ Onlara mahsustur

وَاَخَصُّ الْخَوَاصِ مِنْ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Bu ümmetin en seçkinleri لَوْ تَرَقّٰى غَايَةَ التَّرَقِّي Son derece yükselse لاَ يَصِلُ رَأْسُهُ Başı ulaşamaz *(Neye?)* اِلٰى قَدَمِ اَدْنَى الْاَنْبِيَاءِ En alt seviyedeki peygamberin ayağına وَاَيْنَ الْمَجَالُ لِلْمُسَاوَاةِ وَالْمَزِيَّةِ بَعْدُ Daha eşitlik ve üstünlük imkanı nerededir? قَالَ اللّٰهُ تَعَالٰى Allah Teâlâ buyurdu ki: وَلَقَدْ سَبَقَتْ كَلِمَتُنَا And olsun ki sözümüz geçmiştir *(Kim için?)* لِعِبَادِنَا الْمُرْسَلِينَ Peygamberlikle gönderilen kullarımız için عَلَيْهِمُ الصَّلَوَاتُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun فَلَوْ تَرَقّٰى Eğer yükselirse *(Kim?)* فَرْدٌ مِنْ اَفْرَادِ الْاُمَّةِ Ümmetin fertlerinden biri *(Ne sebebiyle?)* بِتَطَفُّلِ نَبِيِّهِ وَتَبَعِيَّتِهِ Peygamberine bağlı ve tabi olması sebebiyle *(Nereye?)* فَوْقَ بَعْضِ الْاَنْبِيَاءِ Bazı peygamberlerin üstüne عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun اِنَّمَا يَكُونُ ذٰلِكَ Bu sadece olur *(Ne ile?)* بِعُنْوَانِ الْخَادِمِيَّةِ وَالتَّبَعِيَّةِ Hizmetçilik ve tabi olma unvanıyla وَمِنَ الْمَعْلُومِ Malumdur ki, اَنَّهُ مَا نِسْبَةُ الْخَادِمِ Hizmetçinin ne nispeti olabilir? *(Kime?)* اِلٰى اَقْرَانِ الْمَخْدُومِ Efendisinin akranlarına *(Neden başka?)* غَيْرَ الْخَادِمِيَّةِ وَالتَّبَعِيَّةِ Hizmetçilik ve tabi olmaktan başka وَالْخَادِمُ الطُّفَيْلِيُّ Efendisine bağlı bir hizmetçi طُفَيْلِيٌّ فِي جَمِيعِ الْوَقْتِ Tüm vakitlerde efendisine bağlıdır.

وَالْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Hakikat-i Muhammediyye اَلَّتِي هِيَ حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ Ki o hakikatler hakikatidir فِي آخِرِ الْاَمْرِ *(Neredeki?)* عَلٰى مَا انْكَشَفَ لِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin keşfine göre İşin sonundaki بَعْدَ طَيِّ جَمِيعِ مَرَاتِبِ الظِّلَالِ Ve tüm gölge mertebelerini aştıktan sonraki (keşfine göre) هِيَ التَّعَيُّنُ الْحُبِّيُّ O hubbi taayyündür وَظُهُورُهُ Ve o hubbi taayyünün zuhurudur وَمَنْشَأُ الظُّهُورَاتِ اَلَّذِي هُوَ مَبْدَأُ Ki o tüm zuhurların başlangıcı خَلْقِ الْمَخْلُوقَاتِ Ve mahlukatın yaratılışının kaynağıdır كَمَا وَرَدَ Tıpkı geçtiği gibi فِي الْحَدِيثِ الْقُدْسِيِّ الْمَشْهُورِ *(Nerede?)* Meşhur kudsi hadiste كُنْتُ كَنْزًا مَخْفِيًّا Ben gizli bir hazineydim فَاَحْبَبْتُ اَنْ اُعْرَفَ Bilinmemi sevdim de فَخَلَقْتُ الْخَلْقَ Mahlukatı yarattım *(Niye?)* لِاُعْرَفَ Bilineyim diye وَاَوَّلُ شَيْءٍ جَاءَ Ve gelen ilk şey *(Nereye?)*

مِنْ ذٰلِكَ الْكَنْزِ الْخَفِيِّ Bu gizli hazineden اِلَى مِنَصَّةِ الظُّهُورِ Görüntü sahnesine *(Neden?)*

كَانَ الْحُبَّ Hub, sevgi oldu اَلَّذِى صَارَ سَبَبًا Ki o sebep olmuştur *(Neye?)* لِخَلْقِ الْخَلَائِقِ

لَمَا انْفَتَحَ Mahlukatın yaratılmasına فَلَوْ لَمْ يَكُنْ هٰذَا الْحُبُّ Eğer bu sevgi olmasaydı

رَاسِخًا وَمُسْتَقِرًّا وَكَانَ قَدَمُ الْعَالَمِ Ve alemin ayağı بَابُ الْاِيجَادِ İcat kapısı açılmazdı

وَيَنْبَغِى اَنْ يَطْلُبَ Ve Yoklukta فِى الْعَدَمِ Derinleşmiş ve yerleşmiş olurdu *(Nerede?)*

لَمَا Şayet sen olmasaydın لَوْلَاكَ Şu hadisin sırrını aramak gerekir *(Neyi?)* سِرَّ حَدِيثِ

خَلَقْتُ الْاَفْلَاكَ Felekleri yaratmazdım وَلَمَا اَظْهَرْتُ الرُّبُوبِيَّةَ Ve rabliğimi açığa çıkarmazdım (hadisinin sırrını aramak lazım) *(Nerede?)* فِى هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ صَاحِبَ الْفُتُوحَاتِ الْمَكِّيَّةِ Futuhat-ı Mekkiyye sahibi جَعَلَ التَّعَيُّنَ

اَلْاَوَّلَ İlk taayyünü eyledi اَلَّذِى هُوَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Ki o Hakikat-i Muhammediyye'dir

وَاَنْتَ قُلْتَ فِى رَسَائِلِكَ İlmin icmalinden ibaret عِبَارَةٌ عَنْ اِجْمَالِ الْعِلْمِ *(Ne eyledi?)* Ve sen

risalelerinde dedin ki: اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ İlk taayyün هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Vücudi

taayyündür وَجَعَلْتَ مَرْكَزَهُ Ve onun merkezini eyledin اَلَّذِى هُوَ اَشْرَفُ اَجْزَائِهِ Ki o en

şerefli parçası وَاَسْبَقُهَا Ve en önde gelenidir *(Ne eyledin?)* عِبَارَةٌ عَنِ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ

Hakikat-i Muhammediyye'den ibaret eyledin وَظَنَنْتَ تَعَيُّنَ حَضْرَةِ الْاِجْمَالِ Ve hazreti

icmal taayyününü zannettin *(Ne?)* ظِلَّ هٰذَا التَّعَيُّنِ الْوُجُودِيِّ Bu vücudi taayyünün

gölgesi وَتَكْتُبُ الْآنَ هَهُنَا Şimdi de burada yazıyorsun ki: اَنَّ التَّعَيُّنَ الْاَوَّلَ İlk taayyün

هُوَ التَّعَيُّنُ الْحُبِّيُّ Hubbi taayyündür وَاَنَّهُ حَقِيقَةٌ مُحَمَّدِيَّةٌ Ve o Hakikat-i Muhammediyye'dir فَمَا

وَجْهُ التَّوْفِيقِ Uzlaştırma şekli nedir? *(Neyi?)* بَيْنَ هٰذِهِ الْاَقْوَالِ Bu sözlerin arasını (قُلْتُ)

Derim ki: كَثِيرًا مَا يَظْهَرُ Çoğu kez görünür *(Ne?)* ظِلُّ شَيْءٍ Bir şeyin gölgesi *(Ne ile?)*

مَشْغُولًا وَمَشْغُوفًا بِنَفْسِهِ Ve saliki eyler *(Ne?)* وَيَجْعَلُ السَّالِكَ Aslının suretiyle بِصُورَةِ اَصْلِهِ

Meşgul ve kendisine aşık eyler فَذَانِكَ التَّعَيُّنَانِ İşte şu iki taayyün مِنْ ظِلَالِ التَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ

İlk taayyünün gölgelerindendir ظَهَرَا لِلسَّالِكِ Salike görünmüşlerdir *(Ne zaman?)* وَقْتَ الْعُرُوجِ Yükselme zamanı *(Nasıl?)* بِصُورَةِ اَصْلِيهِمَا Asıllarının suretiyle اَلَّذِى هُوَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ الْحُبِّيُّ Ki o ilk ve hubbi taayyündür.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: كَيْفَ يَسْتَقِيمُ الْقَوْلُ Hükmetmek nasıl doğru olur *(Neye?)* بِاَنَّ التَّعَيُّنَ الْوُجُودِيَّ Vücudi taayyünün ظِلُّ التَّعَيُّنِ الْحُبِّيِّ Hubbi taayyünün gölgesi olduğuna فَاِنَّ الْحُبَّ سَبْقَةٌ عَلَى الْحُبِّ Oysaki vücudun Hubba önceliği vardır وَالْحَالُ اَنَّ لِلْوُجُودِ فَرْعُ الْوُجُودِ Zira hubb vücudun bir neticesidir (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ هٰذَا الْفَقِيرَ Bu fakir اَنَّ الْحَقَّ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى قَدْ حَقَّقَ فِى رَسَائِلِهِ Risalelerinde açıkladı ki: Hak Subhânehu ve Teâlâ مَوْجُودٌ بِذَاتِهِ Zatıyla mevcuttur لَا بِالْوُجُودِ Vücut ile değil وَكَذٰلِكَ Aynı şekilde مَوْجُودَةٌ بِذَاتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ Onun sekiz hakiki sıfatı da صِفَاتُهُ الثَّمَانِيَةُ الْحَقِيقِيَّةُ Şanı yüce zatı ile mevcuttur لَا بِالْوُجُودِ Vücut ile değil فَاِنَّهُ لَا مَجَالَ لِلْوُجُودِ Zira vücuda imkan yoktur بَلْ لِلْوُجُوبِ Hatta vücuba dahi *(Nerede?)* فِى تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede كِلَيْهِمَا مِنَ الْاِعْتِبَارَاتِ لِاَنَّ الْوُجُودَ وَالْوُجُوبَ Çünkü vücut ve vücub Her ikisi de itibarlardandır وَاَوَّلُ اعْتِبَارٍ ظَهَرَ Ve ilk ortaya çıkan itibar *(Niçin?)* لِاِيجَادِ الْعَالَمِ Alemin icadı için هُوَ الْحُبُّ O hubb, sevgidir ثُمَّ بَعْدَهُ Ondan sonra da اِعْتِبَارُ الْوُجُودِ Vücut itibarıdır فَاِنَّ لِحَضْرَةِ اَلَّذِى هُوَ مُقَدِّمَةُ اِيجَادِ الْعَالَمِ Ki o alemin icadının mukaddimesidir الذَّاتِ تَعَالَتْ Zira yüce Hazreti Zat'ın بِلَا اعْتِبَارِ هٰذَا الْحُبِّ وَالْوُجُودِ Bu sevgi ve vücut itibarı olmadan اِسْتِغْنَاءٌ İhtiyacı yoktur *(Neye?)* عَنِ الْعَالَمِ Aleme وَعَنْ اِيجَادِ الْعَالَمِ Ve alemin icadına اِنَّ اللّٰهَ Şüphesiz ki Allah لَغَنِيٌّ عَنِ الْعَالَمِينَ Alemlerden müstağnidir (ayeti) نَصٌّ قَاطِعٌ Kesin bir delildir وَالْقَوْلُ Hükmetmek *(Neye?)* بِظِلِّيَّةِ التَّعَيُّنِ الْعِلْمِيِّ الْاِجْمَالِيِّ İcmali ilim taayyünün لِذَيْنِكَ التَّعَيُّنَيْنِ Bu iki taayyünün gölgesi olduğuna (hükmetmek) بِاعْتِبَارِ اَنَّهُمَا Bu iki taayyünün olması itibarıyladır *(Neden?)*

بِلاَ مُلاَحَظَةِ الصِّفَاتِ مِنِ اعْتِبَارَاتِ حَضْرَةِ الذَّاتِ Hazreti Zat'ın itibarlarından *(Nasıl?)* Sıfatlar söz konusu olmadan وَالْمَلْحُوظُ فِي هٰذَا التَّعَيُّنِ Bu taayyünde ise söz konusu olan هُوَ الصِّفَةُ الَّتِي هِيَ كَالظِّلِّ لِلذَّاتِ Zatın gölgesi gibi olan sıfattır.

يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki اَنَّهُ اِذَا أُجِيلَ النَّظَرُ Göz gezdirildiğinde *(Nerede?)* فِي التَّعَيُّنِ İlk taayyünde الْاَوَّلِ Ki o taayyünü hübbidir اَلَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْحُبِّيُّ *(Nasıl göz gezdirildiğinde?)* Dikkatle ve iyice بِالدِّقَّةِ وَالْاِمْعَانِ Subhan Allah'ın يُعْلَمُ بِفَضْلِ اللّٰهِ سُبْحَانَهُ fazlıyla bilinir ki, اَنَّ مَرْكَزَ ذٰلِكَ التَّعَيُّنِ Bu taayyünün merkezi هُوَ الْحُبُّ O sevgidir اَلَّذِي Ki o Hakikat-i Muhammediyye'dir هُوَ الْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ وَمُحِيطُهُ Ve onun çevresi اَلَّذِي Ki o daire gibidir هُوَ كَالدَّائِرَةِ وَكَالظِّلِّ لِذٰلِكَ Misal suretinde *(Nerede?)* فِي صُورَةِ الْمِثَالِ Ve bu merkezin gölgesi gibidir الْمَرْكَزِ O da hüllet, dostluktur هُوَ الْخُلَّةُ Ki o Hakikat-i İbrahimiyye'dir اَلَّتِي هِيَ الْحَقِيقَةُ Böylece sevgi asıl فَكَانَ الْحُبُّ اَصْلاً وَالْخُلَّةُ Dostluk onun gölgesi gibi olmuştur الْاِبْرَاهِيمِيَّةُ Merkezle çevresinin toplamı كَالظِّلِّ لَهُ وَمَجْمُوعُ الْمَرْكَزِ وَالْمُحِيطِ İlk taayyündür Ki o tam bir dairedir تَعَيُّنُ اَوَّلُ اَلَّذِي هُوَ دَائِرَةٌ وَاحِدَةٌ En önde gelen ve en şerefli parçasının ismiyle Ve isimlendirilmiştir وَمُسَمًّى بِاسْمِ اَشْرَفِ اَجْزَائِهِ وَاَسْبَقِهَا Ki o merkezdir اَلَّذِي هُوَ الْمَرْكَزُ Ve o sevgiden ibarettir اَلَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ عَنِ الْحُبِّ Keşfi nazarda dahi وَفِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ أَيْضًا يَظْهَرُ (İlk taayyün) zuhur etmektedir *(Nasıl?)* Bu parçanın asaleti ve üstünlüğü itibariyle بِاعْتِبَارِ اَصَالَةِ ذٰلِكَ الْجُزْءِ وَغَلَبَتِهِ Taayyünü hubbi olarak *(Ne olarak zuhur etmektedir?)* تَعَيُّنًا حُبِّيًّا وَمِنْ Dairenin çevresi اَنَّ مُحِيطَ الدَّائِرَةِ Ve mademki حَيْثُ كَالظِّلِّ لِمَرْكَزِهَا Merkezinin gölgesi gibidir وَنَاشِئٌ مِنْهُ Ve ondan kaynaklanmıştır وَاَنَّ ذٰلِكَ الْمَرْكَزَ Ve bu merkez اَصْلٌ وَمَنْشَأٌ Onun aslı ve kaynağıdır لَهُ Öyleyse dairenin çevresine denilse *(Ne?)* لَوْ قِيلَ لِلْمُحِيطِ وَلٰكِنْ لَيْسَ فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ İkinci taayyün تَعَيُّنًا ثَانِيًا Bu dahi caizdir أَيْضًا لَجَازَ

Ancak keşfi nazarda yoktur *(Ne?)* تَعَيُّنَانِ İki tane taayyün بَلْ تَعَيُّنٌ وَاحِدٌ Bilakis tek bir taayyün vardır مُشْتَمِلٌ عَلَى الْحُبِّ وَالْخُلَّةِ Sevgi ve dostluğa şamil olan اَللَّذَيْنِ هُمَا Ki o ikisi اَلْمَرْكَزُ وَالْمُحِيطُ Merkezle çevresidir وَالتَّعَيُّنُ الثَّانِي فِي النَّظَرِ الْكَشْفِيِّ Keşfi nazarda ikinci taayyün اَلَّذِي هُوَ كَالظِّلِّ لِلتَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ O taayyünü vücudidir هُوَ التَّعَيُّنُ الْوُجُودِيُّ Ki o ilk taayyünün gölgesi gibidir كَمَا مَرَّ Geride geçtiği gibi فَاِذَا كَانَ الْمَرْكَزُ اَصْلاً Merkez çevrenin aslı olunca لِلْمُحِيطِ لاَ بُدَّ Çevre için kaçınılmazdır *(Nerede?)* فِي الْوُصُولِ اِلَى الْمَطْلُوبِ Matluba ulaşmakta *(Ne?)* مِنْ تَوَسُّطِ الْمَرْكَزِ Merkezin aracılığı فَاِنَّ الْوُصُولَ اِلَى الْمَطْلُوبِ Zira matluba ulaşmak مِنْ طَرِيقِ الْمَرْكَزِ Merkez yolundandır يَنْبَغِي اَنْ يُعْرَفَ مِنْ هٰذَا الْبَيَانِ وَاِجْمَالُهَا Ve icmalidir اَلَّذِي هُوَ اَصْلُ الدَّائِرَةِ Ki o dairenin aslı Bu açıklamadan anlaşılması gerekir *(Neyin?)* مُنَاسَبَةُ حَبِيبِ اللّٰهِ Allah'ın sevgilisinin münasebeti وَاتِّحَادِهِ Ve beraberliği *(Kiminle?)* بِخَلِيلِ اللّٰهِ Allah'ın dostuyla عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Her ikisine de salat-u selam olsun وَلَمَّا كَانَ الْاَصْلُ وَاسِطَةً لِلظِّلِّ Asıl gölgeye aracı olunca *(Nerede?)* فِي الْوُصُولِ اِلَى الْمَطْلُوبِ Matluba ulaşmakta لاَ جَرَمَ Hiç kuşkusuz اَرَادَ الْخَلِيلُ Halil istedi *(Neyi?)* تَوَسُّطَ حَبِيبِ اللّٰهِ Allah'ın sevgilisinin aracılığını وَتَمَنَّى اَنْ يَكُونَ دَاخِلاً Ve girmeyi temenni etti *(Nereye?)* فِي عِدَادِ اُمَّتِهِ Ümmetinin arasına عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Her ikisine de salat-u selam olsun كَمَا وَرَدَ فِي الْخَبَرِ Haberde geçtiği gibi.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِذَا كَانَتِ الْمُعَامَلَةُ هٰكَذَا Durum böyle olunca فَمَا مَعْنَى اَمْرِ حَبِيبِ اللّٰهِ Allah'ın sevgilisine emretmenin anlamı nedir? *(Neyi?)* بِمُتَابَعَةِ مِلَّةِ خَلِيلِ اللّٰهِ Allah'ın dostunun milletine, dinine uymayı عَلَيْهِمَا الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Her ikisine de salat-u selam olsun وَلِمَ قَالَ Ve peygamberimiz niçin dedi صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nerede dedi?)* فِي بَيَانِ الصَّلَاةِ وَالسَّلَامِ Salat-u selamın beyanında *(Kime?)* وَكَمَا سَلَّمْتَ Salat ettiğin gibi كَمَا صَلَّيْتَ Değerli zatına *(Ne dedi?)* عَلَى نَفْسِهِ الشَّرِيفَةِ

Ve selam ettiğin gibi *(Kime?)* عَلَى اِبْرَاهِيمَ İbrahim'e (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ حَقِيقَةَ الشَّيْءِ Bir şeyin hakikati كُلَّمَا كَانَتْ اَعْلَى وَاَقْرَبَ Yüksek ve yakın oldukça *(Neye?)* اِلَى التَّنْزِيهِ Tenzihe يَكُونُ مَظْهَرَ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikatin mazharı olur *(Nerede?)* فِى عَالَمِ الْعَنَاصِرِ Anasır, madde aleminde *(Ne olur?)* اَسْفَلَ Daha düşük وَيَكُونُ تَلَبُّسُهُ بِالصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Ve onun beşeri sıfatlara bürünmesi اَكْثَرَ Daha çok olur فَوُصُولُ ذٰلِكَ الْمَظْهَرِ İşte bu mazharın ulaşması *(Neye?)* اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikate *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ الْعُرُوجِ Yükselme yoluyla وَالْمِلَّةُ الَّتِى Bir takım zorluklar içermiş olur يَكُونُ مُتَضَمِّنًا لِلْعُسْرِ Subhan Allah'ın verdiği millet *(Kime?)* لِاِبْرَاهِيمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ İbrahim -aleyhisselam-a اَعْطَاهَا اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Geniş bir yoldur *(Niçin?)* طَرِيقٌ وَاضِحٌ لِلْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ الْاِبْرَاهِيمِيَّةِ Hakikat-i İbrahimiyye'ye ulaşmak için Ki bu yol bulunmaktadır *(Nerede?)* اَلَّتِى هِىَ وَاقِعَةٌ Geride كَمَا مَرَّ Hakikat-i Muhammediyye'nin civarında فِى جِوَارِ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ geçtiği gibi وَاِبْرَاهِيمُ عَلَيْهِ السَّلَامُ Ve İbrahim -aleyhisselam- وَصَلَ هُنَاكَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Oraya bu yoldan ulaştı وَلِهٰذَا اُمِرَ Bu sebeple de peygamberimiz emrolundu صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne ile?)* بِمُتَابَعَةِ مِلَّتِهِ Onun milletine tabi olmakla *(Niçin?)* لِيَصِلَ بِهَا Onunla ulaşsın diye *(Nereye?)* اِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ Hakikatlerin hakikatine وَقَالَ Ve peygamberimiz dedi ki: صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam etsin كَمَا صَلَّيْتَ Salat ettiğin gibi وَكَمَا سَلَّمْتَ Ve selam ettiğin gibi لِاَنَّ الصَّلَاةَ Zira salat اِنَّمَا هِىَ Ve peygamberimiz -aleyhisselam-a rahmet وَالرَّحْمَةَ عَلَيْهِ السَّلَامُ O sadece بَعْدَ حُصُولِ Ele geçtikten sonradır *(Ne?)* دَوْلَةِ الْوُصُولِ اِلَى الْحَقِيقَةِ Hakikate ulaşma devleti مَعَ اَنَّا نَقُولُ Kaldı ki biz kabul ediyoruz ki: اِنَّ الْفَاضِلَ Faziletli kişi يُؤْمَرُ Bazen emrolunur *(Ne ile?)* بِمُتَابَعَةِ الْمَفْضُولِ Fazilet derecesi düşük olana uymakla فِى بَعْضِ الْاَحْيَانِ Ve lazım gelmez *(Neden?)* وَلَا يَلْزَمُ مِنْ ذٰلِكَ الْاَمْرِ بِالْمُتَابَعَةِ

Bu uyma emrinden *(Ne?)* قُصُورٌ فِي فَاضِلَتِهِ Faziletinde bir kusur قَالَ اللهُ تَعَالَى Yüce Allah dedi *(Kime?)* لِنَبِيِّهِ Peygamberine عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Ona ve ehline اَلصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun وَشَاوِرْهُمْ فِي الْاَمْرِ (Yapacağın) işlerde onlara da danış وَالْاَمْرُ بِمَشْوَرَةِ الْاَصْحَابِ Ashaba danışma emri لَا يَخْلُو Yoksun değildir *(Neden?)* مِنْ تَضَمُّنِ الْاَمْرِ بِمُتَابَعَتِهِمْ Onlara uyma emrini içermekten وَاِلَّا فَمَا فَائِدَةُ الْمَشْوَرَةِ Yoksa danışmanın faydası nedir?.

وَاعْلَمْ Bilesin ki: اَنَّ حَقِيقَةَ الصِّدِّيقِ Sıddık'ın hakikati رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Allah ondan razı olsun يَعْنِي رَبَّهُ مِنَ الْاَسْمَاءِ الْاِلَهِيَّةِ Yani ilahi isimlerden onun rabbi اَلَّذِي هُوَ مَبْدَأُ تَعَيُّنِهِ Ki o isim onun mebde-i taayyünüdür ظِلُّ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikat-i Muhammediyye'nin gölgesidir *(Nasıl?)* بِلَا تَوَسُّطِ اَمْرٍ Hiçbir şeyin aracılığı olmadan عَلَى نَهْجٍ Öylesine ki, كُلُّمَا هُوَ كَائِنٌ فِي تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikatte olan her şey ثَابِتٌ لِذٰلِكَ الظِّلِّ Bu gölge için geçerlidir *(Nasıl?)* بِطَرِيقِ التَّبَعِيَّةِ وَالْوَرَاثَةِ İşte bu sebeple وَمِنْ هٰهُنَا O olmuştur كَانَ هُوَ Allah ondan razı olsun *(Ne olmuştur?)* رَضِيَ اللهُ عَنْهُ Bu ümmetin en kamil varisi اَكْمَلَ وَرَثَةِ هٰذِهِ الْاُمَّةِ Ve en üstünü وَاَفْضَلُهُمْ Peygamberimiz dedi ki: قَالَ Ona salat-u selam olsun عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Allah hiçbir şey dökmemiştir ki, *(Nereye?)* فِي صَدْرِي Benim göğsüme مَا صَبَّ اللهُ شَيْئًا اِلَّا وَقَدْ صَبَّتْهُ İllaki ben onu dökmüşümdür *(Nereye?)* فِي صَدْرِ اَبِي بَكْرٍ Ebu Bekir'in göğsüne وَلَاحَ اَيْضًا Ve yine aşikar oldu ki, اَنَّ الْحَقِيقَةَ الْاِسْرَافِيلِيَّةَ Hakikat-i İsrafiliyye de اَيْضًا هِيَ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ O da bu Hakikat-i Muhammediyye'dir الْمُحَمَّدِيَّةُ Ne asalet yoluyla لَا بِطَرِيقِ الْاَصَالَةِ Ne de zilliyet وَالظِّلِّيَّةِ Sıddık'ın hakikatinde olduğu gibi كَمَا فِي الْحَقِيقَةِ الصِّدِّيقِيَّةِ Zira o bu hakikatin zılli, gölgesi idi حَيْثُ كَانَتْ ظِلًّا لِتِلْكَ الْحَقِيقَةِ بَلْ فِي كِلَيْهِمَا اَصَالَةٌ هُنَا Aksine burada ikisinde de asalet vardır لَا ظِلِّيَّةٌ حَائِلَةٌ Arada engel olan bir zilliyet yoktur وَاِنَّمَا الْفَرْقُ بَيْنَهُمَا Aralarındaki fark sadece بِالْكُلِّيَّةِ وَالْجُزْئِيَّةِ

صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَإِنَّ حَقِيقَتَهُ Zira peygamberimizin hakikati كُلِّيَّةٌ Küllidir وَلِهٰذَا Ve bu sebeple كَانَتْ تِلْكَ الْحَقِيقَةُ Allah ona salat-u selam eylesin مَنْسُوبَةٌ Bu hakikat mensup olmuştur *(Neye?)* إِلَى اسْمِهِ Peygamberimizin ismine عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun وَحَقَائِقُ الْمَلَائِكَةِ الْكِرَامِ Yüce meleklerin hakikatleri ise عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun نَاشِئَةٌ مِنَ الْحَقِيقَةِ الْاِسْرَافِيلِيَّةِ İsrafil'in hakikatinden kaynaklanmaktadır.

(فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: هَلْ يَجُوزُ Mümkün müdür? *(Ne?)* أَنْ يَتَرَقَّى الْعَارِفُ Arifin yükselmesi *(Neden?)* مِنْ حَقِيقَتِهِ Kendi hakikatinden الَّتِي هِيَ عِبَارَةٌ Ki o ibarettir *(Neden?)* عَنِ الْاِسْمِ الْاِلٰهِيِّ الَّذِي هُوَ رَبُّهُ Rabbi olan ilahi isimden *(Neden sonra yükselmesi?)* بَعْدَ الْوُصُولِ إِلَيْهَا Ona ulaştıktan sonra أَوْ لَا Yoksa mümkün değil midir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ الْوُصُولَ إِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikate ulaşmak *(Neden sonra?)* بَعْدَ طَيِّ مَرَاتِبِ السُّلُوكِ Sulûk mertebelerini aştıktan sonra الَّذِي قَالُوا Ki dediler ki: إِنَّهُ عِبَارَةٌ O ibarettir *(Neden?)* عَنْ تَمَامِيَّةِ السَّيْرِ إِلَى اللهِ Seyr-i ilallahın tamama ermesinden عَلَى نَوْعَيْنِ (Bu hakikate ulaşmak) iki türlüdür أَحَدُهُمَا وُصُولٌ Birisi; ulaşmaktır *(Neye?)* إِلَى ظِلٍّ مِنْ ظِلَالِ ذٰلِكَ الْاِسْمِ Bu ismin gölgelerinden birine الَّذِي ظَهَرَ Ki bu gölge görünmüştür *(Nerede?)* فِي الْمَظَاهِرِ الْوُجُوبِيَّةِ Vücubi mazharlarda *(Nasıl görünür?)* فِي صُورَةِ حَقِيقَتِهِ Hakikatinin suretinde وَبَرَزَ بِوَصْفِ أَصْلِهِ Ve aslının vasfıyla belirmiştir وَهٰذَا الْاِشْتِبَاهُ Ve bu karışıklık وَعَقَبَةٌ عَظِيمَةٌ عَلَى السَّالِكِ Ve salik için büyük bir engeldir كَثِيرُ الْوُقُوعِ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolda çok olur إِلَّا أَنْ يَتَيَسَّرَ Ancak nasip olabilir *(Ne?)* مَخْلَصٌ مِنْ هٰذِهِ الْعَقَبَةِ Bu engelden bir kurtuluş *(Nasıl?)* بِمَحْضِ فَضْلِ اللهِ تَعَالَى Sırf yüce Allah'ın fazl-ı keremiyle وَلَا شَكَّ Hiç şüphe yok ki, أَنَّ هٰذَا التَّرَقِّيَ Bu yükseliş *(Neden?)* مِنْ هٰذَا الظِّلِّ وَأَمَّا Caiz hatta gerçektir جَائِزٌ بَلْ وَاقِعٌ الشَّبِيهِ بِالْحَقِيقَةِ Bu hakikate benzeyen gölgeden إِذَا وَقَعَ الْوُصُولُ Ama ulaşmak gerçekleştiğinde *(Neye?)* إِلَى نَفْسِ الْحَقِيقَةِ

بِلاَ تَطَفُّلٍ Hakikatin kendisine فَلاَ يَجُوزُ التَّرَقِّي مِنْهَا Ondan yükselmek caiz olmaz *(Nasıl?)*
نِهَايَةُ مَرَاتِبِ Birine bağlı ve tabi olmadan اَحَدٍ وَتَبَعِيَّتِهِ Zira bu hakikat فَإِنَّ تِلْكَ الْحَقِيقَةَ
اسْتِعْدَادِهِ الذَّاتِيِّ Zati kabiliyetinin son mertebesidir وَاَمَّا اِذَا وَصَلَ Ancak ulaştığında
(Nereye?) اِلَى حَقِيقَةِ غَيْرِهِ Başkasının hakikatine اَلَّتِي هِيَ Ki o hakikat فَوْقَ حَقِيقَتِهِ Kendi
hakikatinin üstündedir *(Nasıl ulaştığında?)* بِطَرِيقِ التَّطَفُّلِ Bağlı olma yoluyla فَجَائِزٌ بَلْ
وَاقِعٌ İşte bu caiz hatta gerçektir وَهٰذَا السَّيْرُ Ve bu seyir كَاَنَّهُ سَيْرٌ قَسْرِيٌّ Sanki mecburi
bir seyirdir *(Öyle seyir ki,)* وَرَاءَ السَّيْرِ الطَّبِيعِيِّ الْاسْتِعْدَادِيِّ Kabiliyete uygun tabii seyrin
ötesinde كَمَا مَرَّتْ Nitekim geçmişti *(Ne?)* شَمَّةٌ مِنْ ذٰلِكَ Bundan bir nebze *(Nerede?)* عِنْدَ
بَيَانِ الْوُصُولِ Ulaşmanın beyanında *(Neye?)* اِلَى الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikat-i
Muhammediyye'ye.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: هَلْ يَجُوزُ التَّرَقِّي Yükselmek mümkün müdür? *(Neden?)* مِنَ الْحَقِيقَةِ
الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikati Muhammediyye'den اَلَّتِي هِيَ حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ Ki o hakikatler
hakikatidir وَلاَ حَقِيقَةَ فَوْقَهَا Onun üstünde hakikat yoktur *(Neden olan hakikat?)* مِنْ حَقَائِقِ
الْمُمْكِنَاتِ Mümkin varlıkların hakikatlerinden اَوْ لاَ Yoksa yükselmek mümkün değil
midir? وَاَنْتَ كَتَبْتَ فِي رَسَائِلِكَ Ve sen risalelerinde yazmıştın ki: اَنَّ التَّرَقِّيَ مِنَ الْحَقِيقَةِ
الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikati Muhammediyye'den yükselmek قَدْ وَقَعَ Gerçekleşti فَمَا حَقِيقَةُ هٰذِهِ
الْمُعَامَلَةِ Bu muamelenin hakikati nedir? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: لاَ يَجُوزُ Mümkün
değildir فَاِنَّ فَوْقَهَا Zira onun üstünde مَرْتَبَةُ اللاَّتَعَيُّنِ La taayyün mertebesi vardır
وَوُصُولُ الْمُتَعَيِّنِ اِلَيْهَا Taayyün sahibinin oraya ulaşması وَلُحُوقُهُ بِهَا Ve ona dahil
olması مُحَالٌ İmkansızdır وَالْقَوْلُ Hükümde bulunmak *(Ne ile?)* بِالْوُصُولِ وَاللُّحُوقِ
Ulaşmak ve dahil olmakla *(Nasıl?)* بِلاَ تَكَيُّفٍ Keyfiyetsizce مُجَرَّدُ تَفَوُّهٍ Sadece bir
sözdür ki, يُتَسَلَّى بِهِ Onunla teselli bulunur *(Ne zaman?)* قَبْلَ الْوُصُولِ Ulaşmadan önce
وَاَمَّا بَعْدَ الْوُصُولِ اِلَى حَقِيقَةِ الْاَمْرِ İşin hakikatine اِلَى حَقِيقَةِ الْمُعَامَلَةِ
(Neye?)

Ancak işin hakikatine ulaştıktan sonra فَالْحُكْمُ بِعَدَمِ الْوُصُولِ وَاللُّحُوقِ Ulaşamadığına ve dahil olamadığına hükmetmek لاَزِمٌ Gereklidir لِاَنَّهُ لَيْسَ فِيهِ شَائِبَةُ الرَّيْبِ Zira orada şüphe şaibesi yoktur وَمَا كَتَبْتُ Ve benim yazdığım اَنَّهُ قَدْ وَقَعَ التَّرَقِّي Yükselmek gerçekleşti *(Neden?)* مِنَ الْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikati Muhammediyye'den فَالْمُرَادُ مِنْ تِلْكَ Bu hakikatten maksat ظِلُّ تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikatin gölgesidir اَلَّذِي قَالُوا Ki dediler ki: اِنَّهُ عِبَارَةٌ عَنْ اِجْمَالِ حَضْرَةِ الْعِلْمِ O hazreti ilmin icmalinden ibarettir وَمُعَبَّرٌ عَنْهُ بِالْوَحْدَةِ Ve vahdet ile tabir edilmiştir كَانَ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ O zamanlar olmuştu *(Ne?)* وَلَمَّا تَيَسَّرَ التَّخَلُّصُ اِشْتِبَاهُ الظِّلِّ بِالْاَصْلِ Gölgenin asılla karışması Ancak kurtulmak nasip olunca *(Nasıl?)* بِمَحْضِ فَضْلِ اللّٰهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Allah'ın sırf fazlıyla *(Neden kurtulmak nasip olunca?)* عُلِمَ مِنْ ذٰلِكَ الظِّلِّ وَسَائِرِ الظِّلَالِ Bu ve diğer gölgelerden Anlaşıldı ki, اَنَّ التَّرَقِّيَ مِنْ حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ Hakikatler hakikatinden yükselmek غَيْرُ وَاقِعٍ Gerçekleşmiş hatta caiz bile değildir بَلْ غَيْرُ جَائِزٍ Zira ayağı oradan kaldırıp فَاِنَّ رَفْعَ الْقَدَمِ مِنْهَا Onun üstüne koymak وَوَضْعَهَا فِيمَا فَوْقَهَا Vücüba ayak basmak وَذٰلِكَ مُحَالٌ عَقْلاً وَشَرْعًا Ve imkan dairesinden çıkmaktır وَخُرُوجٌ مِنَ الْاِمْكَانِ Bu ise aklen ve şeran imkansızdır.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: يَلْزَمُ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ Bu açıklamadan gerekir ki, اَنَّ التَّرَقِّيَ مِنْ تِلْكَ Bu hakikatten yükselmek غَيْرُ وَاقِعٍ Gerçekleşmiş değildir *(Kim için?)* لِخَاتَمِ الْحَقِيقَةِ Son peygamber için dahi عَلَيْهِ وَعَلَيْهِمْ Ona ve tüm peygamberlere اَلصَّلَاةُ الرُّسُلِ Salat-u selam olsun (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّهُ Peygamberimiz de صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَالسَّلَامُ اَيْضًا Allah ona salat-u selam eylesin وَجَلَالَةِ قَدْرِهِ مَعَ عُلُوِّ شَأْنِهِ Şanının yüceliği وَسَلَّمَ اَيْضًا Ve kıymetinin büyüklüğüne rağmen مُمْكِنٌ دَائِمًا Her zaman mümkündür لَا يَخْرُجُ مِنَ الْاِمْكَانِ Kesinlikle imkan dairesinden çıkamaz وَلَا يَلْحَقُ بِالْوُجُوبِ اَصْلاً Ve asla vücub dairesine dahil olamaz فَاِنَّهُ مُسْتَلْزِمٌ Zira bu gerektirir *(Neyi?)*

اَنْ يَكُونَ لَهُ نِدٌ Allah çok yücedir تَعَالَى اللهُ لِلتَّحَقُّقِ بِالْاُلُوهِيَّةِ İlahlık vasfını kazanmayı Bir denginin ve ortağının olmasından دَعْ مَا ادَّعَتْهُ النَّصَارَى وَشَرِيكٌ Hıristiyanların iddia ettiği şeyi bırak *(Kim hakkında?)* فِي نَبِيِّهِمْ اِلَخْ Peygamberleri (Hz. İsa) hakkında.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: قَدِ اتَّضَحَ مِنَ التَّحْقِيقِ السَّابِقِ Gerideki izahtan açığa çıktı ki, اَنَّ الْوُصُولَ اِلَى حَقِيقَةِ الْحَقَائِقِ Hakikat hakikatine ulaşmak وَالْلُحُوقَ وَالْاتِّحَادَ بِهَا Ona dahil olmak ve onunla bir olmak *(Nasıl?)* بِتَطَفُّلِهِ وَوَرَاثَتِهِ Peygamberimize varis ve bağlı olarak صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ثَابِتٌ لِلْآخَرِينَ اَيْضًا Allah ona salat-u selam eylesin وَشِرْكَتُهُمْ لَهُ Ve onların ona ortaklığı *(Nerede?)* فِي كَمَالِهِ Başkaları için de geçerlidir الْخَاصِّ بِهِ Kendisine hâs kemalinde صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin كَائِنَةٌ Mevcuttur فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ İşte bu duruma göre مَا الْفَرْقُ Fark nedir? *(Nerede?)* بَيْنَ التَّابِعِ الطُّفَيْلِيِّ Kendisine tabi olunan asılla وَبَيْنَ الْمَتْبُوعِ الْاَصْلِ Ona bağlı tabi arasında *(Ne konusunda?)* فِي هٰذَا الْكَمَالِ Bu kemal konusunda اَلَّذِي هُوَ مُتَضَمِّنٌ Ki o içermektedir *(Neyi?)* لِرَفْعِ الْحِجَابِ وَارْتِفَاعِ الْوَاسِطَةِ Perdenin kaldırılmasını Ve aracının kalkmasını وَاَيُّ مَزِيَّةٍ وَفَوْقَ جَمِيعِ الْكَمَالَاتِ Ve tüm kemâlâtın üstündedir Ve hangi üstünlük vardır? *(Nerede?)* فِي الْمَتْبُوعِ وَالْاَصْلِ Kendisine tabi olunan asılda *(Öyle üstünlük ki,)* لَيْسَتْ هِيَ O yoktur *(Nerede?)* فِي التَّابِعِ وَالطُّفَيْلِيِّ Ona bağlı tabide (olmayan ne gibi bir üstünlük vardır? denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ وُصُولَ الْآخَرِينَ Diğerlerinin ulaşması *(Neye?)* اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikate وَلُحُوقَهُمْ بِهَا Ve ona dahil olmaları مِنْ قَبِيلِ لُحُوقِ الْخَادِمِ بِالْمَخْدُومِ وَوُصُولِ Hizmetçinin efendisinin huzuruna dahil olması الطُّفَيْلِيِّ اِلَى الْاَصِيلِ Ve bağlı olanın aslına kavuşması türündendir فَاِنْ كَانَ الْوَاصِلُ Eğer ulaşan اَلَّذِينَ هُمُ الْاَقَلُّونَ مِنْ اَخَصِّ خَوَاصِّ الْاُمَّةِ Ki onlar çok azdır فَهُوَ خَادِمُ O hizmetçidir وَاِنْ كَانَ مِنَ الْاَنْبِيَاءِ Ve eğer nebilerdense

وَالْخَادِمُ الَّذِي Bir فَهُوَ أَيْضًا طُفَيْلِيٌّ O da bağlı olandır عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun hizmetçi ki, هُوَ نَائِلٌ حِصَّةً O bir hisse kazanmıştır *(Neden?)* مِمَّا فِي يَدِ الْمَخْدُومِ Efendisinin elindeki devletten أَيُّ شِرْكَةٍ لَهُ Onun ne ortaklığı vardır? *(Kiminle?)* مَعَ الْمَخْدُومِ Efendisiyle وَأَيُّ عِزَّةٍ لَهُ Ve onun nasıl bir izzeti وَأَيُّ مَزِيَّةٍ Ve nasıl bir üstünlüğü vardır? *(Nerede?)* فِي جَنْبِهِ Onun yanında وَالطُّفَيْلِيُّ Bağımlı olan وَإِنْ كَانَ جَلِيسًا وَشَرِيكًا Meclis arkadaşı ve ortak olsa da *(Nerede?)* فِي اللُّقْمَةِ Yenilen yemekte وَلَكِنَّ الطُّفَيْلِيَّ Ancak bağımlı olan طُفَيْلِيٌّ Yine bağımlıdır وَوُصُولُ الْخَدَمَةِ Hizmetçilerin ulaşması *(Nasıl?)* بِتَبَعِيَّةِ الْمَخْدُومِ Efendisine tabi olarak *(Nereye?)* إِلَى أَمْكِنَةٍ عَالِيَةٍ Yüksek yerlere وَنَيْلُهُمُ الْاعْزَازَ وَأَكْلُهُمْ مِنَ الْأَطْعِمَةِ الْمَخْصُوصَةِ بِهِ Ona ait yemeklerden yemeleri وَالْاحْتِرَامَ Hürmet ve saygı görmeleri مِنْ عَظَمَةِ شَأْنِ الْمَخْدُومِ Efendinin şanının yüceliği وَعُلُوِّ مَنْزِلَتِهِ Ve kıymetinin büyüklüğündendir وَكَأَنَّهُ يَلْحَقُ لِلْمَخْدُومِ حِينَئِذٍ Sanki o zaman efendiye gelir *(Ne?)* عِزَّةٌ أُخْرَى Başka bir şeref *(Hangi cihetten?)* مِنْ جِهَةِ لُحُوقِ خَدَمَةٍ بِهِ Hizmetçilerinin yanında bulunması cihetinden مَعَ وُجُودِ عِزَّتِهِ الذَّاتِيَّةِ Kendi zati şerefinin varlığına rağmen وَيَزْدَادُ بِذٰلِكَ قَدْرُهُ وَيَرْتَفِعُ شَأْنُهُ Ve bununla kıymeti artar Ve şanı yüceldir.

(اِسْمَعْ سَمَاعًا حَسَنًا İyi dinle) أَنَّهُ قَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ النَّبَوِيِّ Nebevi hadiste geçti ki, عَلَى صَاحِبِهِ O hadisin sahibine الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Salat-u selam olsun مَنْ سَنَّ سُنَّةً حَسَنَةً Kim güzel bir adet edinirse فَلَهُ أَجْرُهَا O kişi için onun ecri وَأَجْرُ مَنْ عَمِلَ بِهَا Ve onunla amel edenin ecri vardır فَالْمَتْبُوعُ Öyleyse tabi olunan كُلَّمَا كَانَ التَّابِعُ لَهُ Ona uyanlar oldukça *(Nerede?)* فِي سُنَّتِهِ الْحَسَنَةِ Güzel adetinde *(Ne oldukça?)* أَكْثَرَ Çok oldukça يَكُونُ أَجْرُهُ Onun ecri olur مِثْلَ أُجُورِهِمْ Tıpkı onların ecri gibi *(Ne olur?)* أَزْيَدَ وَأَوْفَرَ Fazla ve bol olur وَيَكُونُ مُوجِبًا لِازْدِيَادِ مَنْزِلَتِهِ Ve değerinin artmasına sebep olur فَكَيْفَ يَكُونُ شِرْكَةٌ مَعَ الْمَتْبُوعِ Dolayısıyla tabi olanlar için nasıl olabilir? *(Ne?)* لِلتَّابِعِينَ

Tabi olduklarına ortak olmak وَكَيْفَ تُتَوَهَّمُ Ve nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* اَلْمُسَاوَاةُ بَيْنَهُمَا Aralarında bir eşitlik.

(اِسْمَعْ اِسْمَعْ) Dinle! Dinle! اَنَّهُ يَجُوزُ Mümkündür *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ جَمَاعَةٌ Bir cemaatin olması *(Nerede olması?)* فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ Aynı makamda وَشُرَكَاءَ Ve ortak olmaları *(Nerede?)* فِي دَوْلَةٍ وَاحِدَةٍ Aynı devlette وَلٰكِنْ يَكُونُ مَعَ كُلٍّ مِنْهُمْ Ancak bunların her birine olur *(Ne?)* مُعَامَلَةٌ عَلَى حِدَةٍ Başlı başına bir muamele وَلَا يَكُونُ لِاَحَدٍ مِنْهُمْ Ve onlardan hiçbirinin اِطِّلَاعٌ عَلَى الْآخَرِ Diğerinden haberi olmaz اَلَا تَرَى Görmez misin ki? اَنَّ اَزْوَاجَ النَّبِيِّ Peygamberimizin eşleri صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin يَكُنَّ مَعَهُ Cennette onunla olacaklar *(Nerede?)* فِي الْجَنَّةِ Aynı makamda فِي مَقَامٍ وَاحِدٍ Ve alacaklar وَيَتَنَاوَلْنَ *(Neden?)* مِنْ طَعَامٍ وَاحِدٍ Aynı yemek وَشَرَابٍ وَاحِدٍ Ve aynı içecekten وَلٰكِنَّ الْمُعَامَلَةَ Ancak muamele الَّتِي تَكُونُ مَعَ النَّبِيِّ Ki o peygamberimize uygulanacaktır صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin لَا تَكُونُ مَعَهُنَّ Onlara uygulanmayacaktır وَالْاِلْتِذَاذُ وَالسُّرُورُ Lezzet ve neşe اَللَّذَانِ يَكُونَانِ لَهُ Ki bu ikisi peygamberimiz için olacaktır صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin لَا يَكُونَانِ لَهُنَّ Onlar için olmayacaktır فَلَوْ كَانَتْ لَهُنَّ Şayet onlar için olsaydı *(Ne?)* شِرْكَةٌ هُنَاكَ Orada bir ortaklık *(Kiminle?)* مَعَهُ Peygamberimizle *(Nede?)* فِي جَمِيعِ الْاُمُورِ Tüm işlerde يَلْزَمُ اَفْضَلِيَّتُهُنَّ Onların üstünlüğü gerekirdi *(Kime?)* عَلَى الْكُلِّ Herkese كَاَفْضَلِيَّتِهِ Tıpkı peygamberimizin üstünlüğü gibi صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin فَاِنَّ الْاَفْضَلِيَّةَ هُنَا Zira üstünlük burada بِمَعْنَى كَثْرَةِ الصَّوَابِ Sevap çokluğu anlamındadır *(Nerede sevap çokluğu?)* عِنْدَ اللّٰهِ Allah'ın katında.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ هٰذَا التَّعَيُّنَ الْاَوَّلُ Bu hubbi taayyün اَلَّذِي هُوَ التَّعَيُّنُ الْاَوَّلُ Ki o ilk taayyün وَالْحَقِيقَةُ الْمُحَمَّدِيَّةُ Ve Hakikat-i Muhammediyye'dir هَلْ هُوَ مُمْكِنٌ

Acaba o mümkün mü اَوْ وَاجِبٌ Yoksa vacip midir? حَادِثٌ اَوْ قَدِيمٌ Hâdis mi, yoksa kadim midir? وَقَدْ قَالَ صَاحِبُ الْفُصُوصِ Ve Fusus sahibi dedi *(Neye?)* لِلتَّعَيُّنِ الْاَوَّلِ İlk taayyüne *(Ne dedi?)* حَقِيقَةً مُحَمَّدِيَّةً Hakikat-i Muhammediyye وَعَبَّرَ عَنْهُ Ve onu tabir etti *(Ne ile?)* بِالْوَحْدَةِ Vahdet ile وَكَذٰلِكَ قَالَ Ve de dedi *(Neye?)* لِلتَّعَيُّنِ الثَّانِي İkinci taayyüne *(Ne dedi?)* وَاحِدِيَّةً Vâhidiyye وَاَثْبَتَ الْاَعْيَانَ الثَّابِتَةَ Ve a'yanı sabiteleri ispat etti اَلَّتِي هِيَ حَقَائِقُ الْمُمْكِنَاتِ Ki onlar mümkünlerin hakikatleridir عِنْدَهُ Ona göre *(Bunları nerede ispat etti?)* فِي تِلْكَ الْمَرْتَبَةِ Bu mertebede وَقَالَ لِكِلاَ التَّعَيُّنَيْنِ Ve bu iki taayyüne dedi *(Ne?)* تَعَيُّنًا وُجُوبِيًّا Vücubi taayyün وَاعْتَقَدَ قِدَمَهُمَا Ve bunların kadim olduğuna inandı اَعْنِي الرُّوحِيَّ وَالْمِثَالِيَّ وَالْجَسَدِيَّ وَقَالَ لِلتَّعَيُّنَاتِ الثَّلاَثَةِ الْبَاقِيَةِ Ve diğer üç taayyüne dedi Yani ruhi, misali ve bedeni taayyünlere تَعَيُّنًا اِمْكَانِيًّا İmkani taayyün (dedi) فَمَا مُعْتَقَدُكَ Senin inancın nedir? *(Nerede?)* فِي هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu konuda (denirse) (قُلْتُ) Derim ki: لاَ تَعَيُّنَ عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ اَصْلاً Bu fakire göre asla taayyün yoktur وَلاَ مُتَعَيَّنَ Taayyün eden de yoktur اَيُّ تَعَيُّنٍ Hangi taayyün يَجْعَلُ اللاَّمُتَعَيَّنَ Taayyünsüz olanı eyleyebilir *(Ne?)* مُتَعَيِّنًا Taayyün etmiş وَهٰذِهِ الْاَلْفَاظُ مُوَافِقَةٌ Ve bu lafızlar uygundur *(Neye?)* لِمَذَاقِ حَضْرَةِ الشَّيْخِ مُحْيِي الدِّينِ وَاَتْبَاعِهِ قَدَّسَ اللهُ Hazreti Şeyh Muhiyiddin ve takipçilerinin anlayışına تَعَالَى اَسْرَارَهُمْ Allah Teâlâ onların sırlarını mukaddes eylesin فَاِنْ وَقَعَ Eğer yer alırsa *(Ne?)* مِثْلُ هٰذِهِ الْاَلْفَاظِ Bu gibi lafızlar *(Nerede?)* فِي عِبَارَاتِ الْفَقِيرِ Fakirin ibarelerinde *(Neden?)* يَنْبَغِي اَنْ نَعْتَقِدَهُ Onu algılamamız gerekir مِنْ قَبِيلِ صَنْعَةِ الْمُشَاكَلَةِ Müşakele sanatı cinsinden وَعَلَى كُلِّ حَالٍ اَقُولُ Ve her halükarda derim ki: اِنَّ ذٰلِكَ التَّعَيُّنَ Bu taayyün تَعَيُّنٌ اِمْكَانِيٌّ İmkani bir taayyündür وَمَخْلُوقٌ وَحَادِثٌ Yaratılmış ve sonradandır قَالَ Peygamberimiz dedi ki: عَلَيْهِ الصَّلاَةُ وَالسَّلاَمُ Ona salat-u selam olsun اَوَّلُ مَا خَلَقَ اللهُ نُورِي وَوَرَدَ فِي اَحَادِيثَ اُخَرَ Allah'ın ilk yarattığı benim nurumdur

Ve diğer hadislerde gelmiştir *(Ne?)* تَعَيُّنُ وَقْتِ خِلْقَةِ ذٰلِكَ النُّورِ أَيْضًا Bu nurun yaratıldığı vaktin belirtilmesi de كَمَا وَرَدَ Nitekim gelmiştir ki (o nurun yaratılması) قَبْلَ خَلْقِ السَّمٰوَاتِ Göklerin yaratılmasından بِأَلْفَيْ عَامٍ İki bin yıl öncedir وَأَمْثَالِهِ Ve bu haber gibileri وَكُلُّمَا هُوَ مَخْلُوقٌ Ve her yaratılmış وَمَسْبُوقٌ بِالْعَدَمِ Ve yoklukla geçilmiş olan فَهُوَ مُمْكِنٌ وَحَادِثٌ O mümkün ve sonradandır فَإِذَا كَانَتْ Öyleyse olduğunda *(Ne?)* حَقِيقَةُ الْحَقَائِقِ Hakikatler hakikati اَلَّتِي هِيَ أَسْبَقُ الْحَقَائِقِ Ki o hakikatlerin en önde gelenidir *(Ne olduğunda?)* مَخْلُوقَةً وَمُمْكِنَةً Yaratılmış ve mümkün olduğunda تَكُونُ حَقَائِقُ الْآخَرِينَ Diğerlerinin hakikati olur *(Ne?)* مَخْلُوقَةً وَمُمْكِنَةً وَحَادِثَةً Yaratılmış, mümkün ve sonradan *(Nasıl?)* وَالْعَجَبُ مِنَ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ بِالطَّرِيقِ الْأَوْلَى Haydi haydi Şeyh'e (k.s.) hayret doğrusu مِنْ أَيْنَ يَحْكُمُ Nereden hükmediyor? *(Neye?)* لِلْحَقِيقَةِ الْمُحَمَّدِيَّةِ Hakikat-i Muhammediyye'ye بَلْ حَقَائِقِ جَمِيعِ الْمُمْكِنَاتِ Hatta tüm varlıkların hakikatlerine اَلَّتِي قَالَ لَهَا Ki onlara demiştir *(Ne?)* أَعْيَانًا ثَابِتَةً A'yan-ı sabite *(Ne ile hükmediyor?)* بِالْوُجُوبِ Vücub ile وَيُخَالِفُ قَوْلَ نَبِيِّهِ وَيَعْتَقِدُ قِدَمَهَا Ve onun kadim olduğuna inanıp Peygamberinin sözüne muhalefet ediyor عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun وَالْمُمْكِنُ مُمْكِنٌ Oysaki mümkün mümkündür *(Ne ile?)* بِجَمِيعِ أَجْزَائِهِ Tüm parçalarıyla وَمُمْكِنٌ بِصُورَتِهِ وَحَقِيقَتِهِ Sureti ve hakikatiyle mümkündür لِأَيِّ شَيْءٍ يَكُونُ التَّعَيُّنُ الْوُجُوبِيُّ Niçin vücubi taayyün حَقِيقَةَ الْمُمْكِنِ Mümkünün hakikati oluyor? وَحَقِيقَةُ الْمُمْكِنِ Halbuki mümkünün hakikati يَنْبَغِي أَنْ تَكُونَ مُمْكِنَةً أَلْبَتَّةَ Elbette mümkün olması gerekir فَإِنَّ الْمُمْكِنَ Zira mümkünün لَا اشْتِرَاكَ لَهُ Ortaklığı yoktur *(Kiminle?)* مَعَ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ ile أَصْلًا Kesinlikle وَلَا انْتِسَابَ Hiçbir alakası da yoktur *(Neden başka?)* وَهُوَ سُبْحَانَهُ غَيْرَ أَنْ يَكُونَ الْمُمْكِنِ مَخْلُوقَةً Mümkünün mahluk olmasından وَالشَّيْخُ لِعَدَمِ تَمْيِيزِهِ خَالِقَهُ Ve subhan Allah'ın onun yaratıcısı olmasından başka

Şeyh ayıramadığı için *(Neyi?)* بَيْنَ الْوَاجِبِ وَالْمُمْكِنِ Vaciple mümkünün arasını حَيْثُ

لاَ قَالَ بِنَفْسِهِ Zira kendisi söylemiştir *(Neyi?)* بِعَدَمِ التَّمَيُّزِ بَيْنَهُمَا Aralarını ayıramadığını

يُبَالِي Hiç çekinmiyor *(Neden?)* مِنْ اَنْ يَقُولَ Demekten *(Ne?)* لِلْوَاجِبِ مُمْكِنًا Vacibe

mümkün وَلِلْمُمْكِنِ وَاجِبًا Mümküne de vacip (demekten) فَلَوْ سُومِحَ فِي ذٰلِكَ Eğer bu

konuda müsamaha gösterilirse فَهُوَ مِنْ كَمَالِ الْكَرَمِ O Allah'ın sonsuz keremi وَالْعَفْوِ

Ve affındandır رَبَّنَا لاَ تُؤَاخِذْنَا Rabbimiz bizi cezalandırma اِنْ نَسِينَا اَوْ اَخْطَأْنَا Unuttuk

veya hata ettiysek.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّكَ قَدْ اَثْبَتَّ فِي رَسَائِلِكَ Sen risalelerinde ispat ettin *(Nerede?)* بَيْنَ

نِسْبَةَ الْاَصَالَةِ وَالظِّلِّيَّةِ الْوَاجِبِ تَعَالَى وَالْمُمْكِنِ Vacip Teâlâ ile mümkün arasında *(Ne?)*

Asalet ve zilliyet nispeti وَقُلْتَ فِي حَقِّ الْمُمْكِنِ Ve mümkün hakkında dedin ki: اِنَّهُ ظِلٌّ

الْوَاجِبِ تَعَالَى O Vacip Teâlâ'nın zilli, gölgesidir وَكَتَبْتَ أَيْضًا Ve de yazdın ki: اَنَّ

الْوَاجِبَ تَعَالَى Vacip Teâlâ بِاعْتِبَارِ الْاَصَالَةِ Asalet yönünden حَقِيقَةٌ لِلْمُمْكِنِ Mümkünün

hakikatidir اَلَّذِي هُوَ كَالظِّلِّ لَهُ Ki, o mümkün onun gölgesi gibidir وَفَرَّعْتَ عَلَى ذٰلِكَ Ve

bundan çıkardın *(Ne?)* مَعَارِفَ كَثِيرَةً Birçok marifetler فَلَوْ قَالَ الشَّيْخُ قُدِّسَ سِرُّهُ أَيْضًا

لِلْوَاجِبِ Şayet Şeyh (k.s.) da vacibe dediyse *(Ne?)* حَقِيقَةَ الْمُمْكِنِ Mümkünün hakikati

(Nasıl?) بِهٰذَا الْاعْتِبَارِ Bu itibarla اَيُّ مَحْذُورٍ يَلْزَمُ مِنْهُ Bundan nasıl bir sakınca lazım gelir

وَلِمَ يَكُونُ مَلُومًا بِهِ Ve neden bu sebeple kınanmış olur ki? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki:

اِنَّ مِثْلَ هٰذِهِ الْعُلُومِ Bu gibi ilimler اَلَّتِي تُثْبِتُ Ki bunlar ispat etmektedir *(Nerede?)* بَيْنَ

الْوَاجِبِ تَعَالَى وَالْمُمْكِنِ Vacip Teâlâ ile mümkün arasında *(Ne?)* نِسْبَةً Bir nispet وَلَمْ يَرِدْ

بِهَا الشَّرْعُ Ve şeriatin getirmediği bu ilimler كُلُّهَا مِنَ الْمَعَارِفِ السَّكْرِيَّةِ Hepsi sekri

bilgilerdir وَلِعَدَمِ الْاطِّلاَعِ عَلَى حَقِيقَةِ الْمُعَامَلَةِ İşin hakikatine vakıf olamamaktan

وَمَاذَا يَكُونُ الْمُمْكِنُ اِدْرَاكِ كُنْهِ الْاَمْرِ Ve işin özünü idrak edememekten kaynaklanır

Mümkün ne oluyor ki? حَتَّى يَكُونَ ظِلَّ الْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın gölgesi olsun

فَإِنَّ الظِّلَّ مُوهِمٌ وَكَيْفَ يَكُونُ لِلْوَاجِبِ تَعَالَى ظِلٌّ Ve Vacip Teâlâ'nın nasıl gölgesi olur? Zira gölge zannettirir *(Neyi?)* لِتَوْلِيدِ الْمِثْلِ Bir benzerin meydana getirilmesini وَمُنْبِئٌ Ve bildirir *(Neyi?)* عَنْ شَائِبَةِ عَدَمِ كَمَالِ لَطَافَةِ الْأَصْلِ Aslın letafetinin kemale ermediği şüphesini فَإِذَا لَمْ يَكُنْ Dolayısıyla olmayınca *(Kimin?)* لِمُحَمَّدٍ رَسُولِ اللهِ Allah Resulü Muhammed'in صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Neyi olmayınca?)* مِنْ كَيْفَ يَكُونُ لِإِلَهِ مُحَمَّدٍ ظِلٌّ لَطَافَتِهِ ظِلٌّ Letafetinden dolayı gölgesi (olmayınca) Muhammed'in rabbinin nasıl gölgesi olabilir? وَالْمَوْجُودُ فِي الْخَارِجِ Hariçte mevcut olan *(Nasıl?)* بِالذَّاتِ وَبِالْاسْتِقْلَالِ Bizzat ve başlı başına هُوَ حَضْرَةُ الذَّاتِ تَعَالَتْ O yüce Hazreti Zat وَصِفَاتُهُ الثَّمَانِيَةُ الْحَقِيقِيَّةُ Ve sekiz hakiki sıfatıdır وَمَا سِوَاهَا Onların dışındakiler أَيًّا مَا كَانَ Ne olursa olsun صَارَ مَوْجُودًا بِإِيجَادِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın icadıyla var olmuştur وَمُمْكِنٌ وَمَخْلُوقٌ وَحَادِثٌ Mümkün, yaratılmış ve sonradandır وَلَا شَيْءٌ مِنَ الْمَخْلُوقِ Hiçbir mahluk بِظِلٍّ لِخَالِقِهِ Yaratıcısının gölgesi değildir وَلَيْسَ لَهُ انْتِسَابٌ Ve onun bağlantısı yoktur *(Neye?)* إِلَى الْخَالِقِ تَعَالَى Yüce yaratıcıya *(Neden başka?)* غَيْرَ الْمَخْلُوقِيَّةِ Yaratılmış olmaktan وَغَيْرَ مَا وَرَدَ بِهِ الشَّرْعُ Ve şeriatin getirdiğinden başka وَهٰذَا الْعِلْمُ بِظِلِّيَّةِ الْعَالَمِ Bu alemin gölge olduğu bilgisi يَنْفَعُ لِلسَّالِكِ Salike fayda verir *(Nerede?)* فِي الطَّرِيقِ Yolda *(Nasıl?)* نَفْعًا كَثِيرًا Çokça fayda وَيُؤَدِّيهِ بِجَذْبِهِ إِلَى الْأَصْلِ Ve onu cezbesiyle asla götürür فَإِذَا طَوَى Ve aştığında *(Ne ile?)* بِكَمَالِ الْعِنَايَةِ Allah'ın sonsuz yardımıyla *(Neyi aştığında?)* مَنَازِلَ الظِّلَالِ Zılal dairelerini وَوَصَلَ إِلَى الْأَصْلِ Ve asla ulaştığında أَنَّ هٰذَا الْأَصْلَ أَيْضًا يَجِدُ بِفَضْلِ اللهِ تَعَالَى Allah'ın fazl-ı keremiyle anlar ki, حُكْمُهُ Bu aslın da hükmü حُكْمُ الظِّلِّ Gölge hükmüymüş لَيْسَ لَهُ لِيَاقَةٌ بِالْمَطْلُوبِيَّةِ Onun matlup olmaya liyakati yokmuş *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ مُتَسِمًا بِسِمَةِ الْإِمْكَانِ İmkan damgasıyla damgalandığı için *(Daha neyi anlar?)* وَأَنَّ الْمَطْلُوبَ Matlubun مَا وَرَاءَ حِيطَةِ الْإِدْرَاكِ

وَالْوَصْلِ وَالْاِتِّصَالِ İdrak, vuslat ve ittisal sahasının ötesinde olduğunu رَبَّنَا Ey Rabbimiz! آتِنَا Bize ver *(Nereden?)* مِنْ لَدُنْكَ Tarafından *(Ne?)* رَحْمَةً Bir rahmet وَهَيِّئْ لَنَا Ve bize hazırla *(Ne?)* مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا Şu işimizden Bir çıkış yolu.

(فَصْلٌ) Fasıl: قَدْ كَانَ مَنْبَعُ الْفَضَائِلِ وَالْكَمَالَاتِ Fazilet ve kemâlât kaynağı مَوْلَانَا حَسَنُ اَلْكَشْمِيرِيُّ الدَّهْلَوِيُّ Delhili Mevlana Hasan Keşmiri اَحْسَنَ اللهُ سُبْحَانَهُ اَحْوَالَهُ Subhan Allah onun hallerini iyi eylesin وَحَصَّلَ آمَالَهُ Ve arzularına kavuştursun اَرْسَلَ رِسَالَةً اِلَى هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire bir risale göndermiş وَاَدْرَجَ فِيهَا اَسْئِلَةً مُتَعَدِّدَةً Orada birçok soruya yer vermiş وَطَلَبَ حَلَّهَا Ve cevaplarını istemişti وَلَمَّا كَانَ حَلُّهَا O soruların cevabı مُتَضَمِّنًا لِاِظْهَارِ بَعْضِ الْاَسْرَارِ Bazı sırları açıklamayı içerince *(Ne ile birlikte?)* مَعَ بَعْضِ مَوَانِعَ اُخَرَ Bir takım engellerle birlikte مَا اجْتَرَأَ الْفَقِيرُ Bu fakir cesaret edemedi *(Neye?)* وَاَمَرَّ الْوَقْتَ بِالتَّعَلُّلِ عَلَى تَحْرِيرِ الْجَوَابِ Cevap yazmaya Ve vakti mazeretle geçirmişti وَلٰكِنْ لَمَّا كَانَ لِلْمُشَارِ اِلَيْهِ حُقُوقٌ عَظِيمَةٌ Ancak adı geçen zatın Çok büyük hakkı olunca *(Nerede?)* عَلَى ذِمَّةِ الْفَقِيرِ Bu fakirin zimmetinde حَيْثُ تَشَرَّفَ Zira şereflendi *(Ne sebebiyle?)* بِحُسْنِ دَلَالَتِهِ Onun güzel yol göstermesi sebebiyle *(Ne ile şereflendi?)* بِدَوْلَةِ الْحُضُورِ Huzur devletiyle *(Nerede?)* عِنْدَ صَاحِبِ الْوَلَايَةِ Velayet sahibinin yanında *(Hangi velayet sahibi?)* حَاوِى طَرِيقِ اِنْدِرَاجِ النِّهَايَةِ فِى الْبِدَايَةِ İndiracu'n-nihaye fi'l-bidaye yolunun maliki وَاَخَذَ مِنْهُ Ve ondan aldı *(Neyi?)* تَعْلِيمَ اَلِفْ بَاءْ فِى هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolun elif ba öğrenimini وَاسْتَفَادَ فِى خِدْمَتِهِ Ve onun hizmetinde kazandı *(Ne?)* فُيُوضَاتٍ وَبَرَكَاتٍ غَيْرَ مُتَنَاهِيَةٍ Sonsuz feyiz ve bereketler (İşte tüm bunlardan sebep bu fakirde hakkı olduğundan) اَدْرَجَ Yer verdi *(Neye?)* حَلَّ بَعْضِ اَسْئِلَتِهِ Bazı sorularının cevabına اَلَّتِى لَهَا Ki onların alakası vardır *(Ne ile?)* بِعُلُومِ هٰذِهِ الرِّسَالَةِ مُنَاسَبَةٌ Bu risalenin ilimleriyle

(Nerede yer verdi?) فِي ذَيْلِ هَذِهِ الرِّسَالَةِ Bu risalenin sonunda بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَاللهُ سُبْحَانَهُ Subhan Allah اَلْهَادِي اِلَى سَبِيلِ الرَّشَادِ Doğru yola ulaştırandır.

وَقَدْ سَئَلَ Sormuş ki: اَنَّ الْكَمَالاَتِ *(Hangileri?)* Kuşkusuz kemâlât اَلصُّورِيَّةَ وَالْمَعْنَوِيَّةَ Suri ve manevi وَالدُّنْيَوِيَّةَ وَالْعِلْمِيَّةَ وَالْعَمَلِيَّةَ وَالظَّاهِرِيَّةَ وَالْبَاطِنِيَّةَ İlmi ve ameli Zahiri ve bâtını وَالْاُخْرَوِيَّةَ Dünyevi ve uhrevi وَمَا يُمْكِنُ فِي نَوْعِ الْبَشَرِ Ve insan türünde mümkün olanlar كُلُّهَا حَاصِلٌ Hepsi mevcuttur *(Kim için?)* لِحَضْرَةِ خَيْرِ الْبَشَرِ Beşerin en hayırlısı hazretleri için عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun *(Ne zamana kadar mevcuttur?)* اِلَى يَوْمِ الْحَشْرِ Kıyamet gününe kadar وَمُتَمَكِّنَةٌ فِيهِ بِالْفِعْلِ Ve bizzat onda yer etmiştir كَمَا يُفْهَمُ مِنْ حَدِيثِ اَنَا سَيِّدُ وُلْدِ آدَمَ Nitekim şu hadisten de anlaşılmaktadır وَآدَمُ وَمَنْ Ben Adem oğullarının efendisiyim وَلاَ فَخْرَ Bunda gururlanacak bir şey yok دُونَهُ Adem ve diğerleri تَحْتَ لِوَائِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ Kıyamet günü sancağım altındadır فَعُلِّمْتُ Ve bana öğretildi *(Ne?)* عِلْمَ الْاَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ Öncekilerin ve sonrakilerin ilmi وَاَمْثَالِهَا Ve benzeri hadislerden (bu anlaşılmaktadır) وَمَا كَانَ مَشْرُوطًا بِشُرُوطٍ Şartlara bağlı olan اَوْ مَوْقُوفًا عَلَى وَقْتٍ Veya bir vakte dayalı olan يَحْصُلُ لَهُ Onun için meydana gelir *(Nasıl?)* بِاَحْسَنِ الْوُجُوهِ En güzel şekliyle اَلْبَتَّةَ Hiç şüphesiz فَعَلَى هٰذَا التَّقْدِيرِ İşte bu duruma göre لِمَاذَا يَكُونُ حُزْنُهُ Niçin peygamberimizin hüznü vardır صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Öyle hüzün ki)* اَلْمَوْصُوفُ بِالدَّوَامِ Devamlı olmakla vasıflanan اَلْمَعْرُوفُ بِالْكَثْرَةِ Ve çok olmakla bilinen وَمَا سَبَبُ ذٰلِكَ Bunun sebebi nedir? فَاِنَّ السَّبَبَ لِلْحُزْنِ وَالْغَمِّ فِقْدَانُ شَيْءٍ يَطْلُبُهُ وَيُرِيدُهُ Zira hüzün ve kederin sebebi اَلْبَتَّةَ Elbette aradığı ve istediği bir şeyi kaybetmektir.

أَيُّهَا الْمَخْدُومُ Ey mahdum! اِنَّ اسْتِبْعَادَ وُجُودِ الْحُزْنِ Hüznün varlığını uzak görmek وَفِقْدَانِ الْكَمَالِ Kemalin yokluğunu da (uzak görmek) *(Kime nispetle?)*

اَلصَّلَاةُ Ona ve ehline عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ Son peygambere nispetle بِالنِّسْبَةِ اِلَى خَاتَمِ الرُّسُلِ
اِلَى جَاهِهِ وَجَلَالِهِ Bakarak *(Neye?)* نَظَرًا Salat-u selam ve tahiyye olsun وَالسَّلَامُ وَالتَّحِيَّةُ
الْمُحَمَّدِيِّ Muhammedi celal ve şanına وَعِنَايَةِ اللهِ جَلَّ سُلْطَانُهُ الشَّامِلَةِ Ve saltanatı yüce
Allah'ın kaplayan yardımına *(Neyi kaplayan?)* لِحَالِهِ فِي حَالِهِ وَمَآلِهِ Onun şimdiki ve
gelecekteki halini عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun مُسَلَّمٌ وَمُسْتَحْسَنٌ Kabul
ve hoştur وَاِذَا نَظَرْنَا Ama baktığımızda *(Neye?)* اِلَى عَبْدِيَّتِهِ وَعَجْزِهِ الْبَشَرِيِّ Kulluğuna ve
beşeri acziyetine صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَلَاحَظْنَا Ve
düşündüğümüzde *(Neyi?)* عِزَّتَهُ وَجَلَالَهُ Allah'ın (zati) izzet ve celalini وَعَظَمَتَهُ وَكِبْرِيَائَهُ
Büyüklük ve yüceliğini وَاسْتِغْنَائَهُ تَعَالَى الذَّاتِيَّاتِ Ve Allah Teâlâ'nın zati ihtiyaçsızlığını
(düşündüğümüzde) لَا يُسْتَبْعَدُ Uzak görülmez *(Ne?)* حُصُولُ حُزْنٍ لَهُ Onun hüznünün
olması اَوْ فِقْدَانُ كَمَالٍ مِنْ كَمَالَاتِهِ تَعَالَى الْغَيْرِ الْمُتَنَاهِيَةِ Veya yüce Allah'ın sonsuz
kemâlâtından birinin olmaması *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّهِ Peygamberimiz hakkında bile
بَلْ ذٰلِكَ لَائِقٌ بِحَالِ الْعُبُودِيَّةِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اَيْضًا Allah ona salat-u selam eylesin
Hatta kulluk haline yakışan da budur قَوْلُهُ تَعَالَى Yüce Allah'ın şu ayeti وَلَا يُحِيطُونَ بِهِ
عِلْمًا Onu ilmen kuşatamazlar وَقَوْلُهُ تَعَالَى Ve yüce Allah'ın yine şu ayeti لَا تُدْرِكُهُ
الْاَبْصَارُ Gözler onu idrak edemez كِلَاهُمَا شَاهِدَانِ عَدْلَانِ Her ikisi de adil birer şahittir
(Neye?) لِهٰذَا الْمَعْنَى Bu manaya وَيُثْبِتَانِ الْفِقْدَانَ Ve mahrumiyeti ispat ederler *(Kim
hakkında?)* فِي حَقِّ الْكُلِّ Herkesin hakkında نَعَمْ اِنَّ الْمُمْكِنَ Evet! Mümkün وَاِنْ بَلَغَ
الدَّرَجَاتِ الْعُلَى Çok yüksek derecelere ulaşsa da مَاذَا يُدْرِكُ Neyi idrak edebilir ki?
(Neden?) مِنْ حَقِيقَةِ الْوَاجِبِ Vacibin hakikatinden وَمَاذَا يَنَالُ الْحَادِثُ Ve sonradan
yaratılan ne elde edebilir? *(Kimden?)* مِنَ الْقَدِيمِ Öncesi olmayandan وَكَيْفَ يُحِيطُ
الْمُتَنَاهِي Ve sonlu bir şey nasıl kuşatabilir? *(Neyi?)* بِمَا هُوَ غَيْرُ مُتَنَاهٍ Sonsuz olan şeyi

وَمَا كَتَبُوهُ Onların yazdıkları مِنْ اَنَّ كُلَّ كَمَالٍ Her kemal ki, مُمْكِنِ الْحُصُولِ Meydana gelmesi mümkündür *(Kim için?)* لِنَوْعِ الْبَشَرِ İnsan türü için فِيهِ فَهُوَ حَاصِلٌ O peygamberimizde mevcuttur صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nasıl mevcuttur?)* بِالْفِعْلِ Bizzat نَعَمْ اِنَّ الْفَضْلَ الْكُلِّيَ عَلَى الْكُلِّ Evet! Herkese karşı külli bir üstünlük مَخْصُوصٌ بِهِ Peygamberimize mahsustur عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Ona salat-u selam olsun اَنْ يَكُونَ كَمَالٌ رَاجِعٌ اِلَى فَضْلٍ جُزْئِيٍ Cüzi üstünlüğe yönelik bir kemalin مَخْصُوصًا Mahsus olması *(Kime?)* بِبَعْضِ الْاَنْبِيَاءِ الْكِرَامِ Bazı kıymetli nebilere عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ اَوِ الْمَلَائِكَةِ الْعِظَامِ Veya büyük meleklere Onlara salat-u selam olsun وَلَا يُوجِبُ ذٰلِكَ قُصُورًا Ve bu bir kusur gerektirmez *(Nerede?)* فِي فَضْلِهِ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْكُلِّيِ Sallallahu aleyhi ve sellem'in külli üstünlüğünde اَصْلًا Kesinlikle وَقَدْ وَرَدَتْ اَحَادِيثُ صَحِيحَةٌ Halbuki sahih hadisler gelmiştir *(Nasıl?)* بِكَوْنِ بَعْضِ الْكَمَالَاتِ Bir takım kemâlâtın olduğuna dair *(Kimde?)* فِي اَفْرَادِ الْاُمَّةِ Ümmetin bazı fertlerinde حَتَّى يَغْبِطُهُ الْاَنْبِيَاءُ Hatta ona nebiler imrenir عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَالْحَالُ اَنَّ الْفَضْلَ الْكُلِّيَ Halbuki külli üstünlük *(Kime?)* عَلَى جَمِيعِ اَفْرَادِ الْاُمَّةِ Ümmetin tüm fertlerine *(Kime aittir?)* لِلْاَنْبِيَاءِ Nebilere aittir عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَاَيْضًا قَدْ وَرَدَ فِي الْحَدِيثِ Ve de hadiste gelmiştir ki: اِنَّ لِلشُّهَدَاءِ Allah yolunda şehit olanların فِي سَبِيلِ اللهِ Nebilere üstünlüğü vardır مَزِيَّةً عَلَى الْاَنْبِيَاءِ Bazı şeylerle *(Ne ile?)* بِاَشْيَاءَ Zira şehitlerin حَيْثُ اَنَّ الشُّهَدَاءَ İhtiyacı yoktur لَا احْتِيَاجَ لَهُمْ Yıkanmaya *(Neye?)* اِلَى الْغَسْلِ Ve meşru kılınmamıştır وَلَمْ يُشْرَعْ *(Ne?)* صَلَاةُ Şehitlere cenaze namazı الْجَنَازَةِ عَلَى الشُّهَدَاءِ Nitekim bu كَمَا هُوَ مَذْهَبُ الْاِمَامِ الشَّافِعِيِ İmam-ı Şafi'nin mezhebidir وَالْاَنْبِيَاءُ لَا بُدَّ لَهُمْ مِنَ الصَّلَاةِ Nebiler için cenaze namazı kaçınılmazdır وَقَالَ فِي الْقُرْآنِ الْمَجِيدِ Ve yüce Kuran'da dedi ki: وَلَا تَقُولُوا

Demeyiniz *(Kime?)* لِمَنْ يُقْتَلُ فِي سَبِيلِ اللهِ Allah yolunda öldürülenlere *(Ne demeyiniz?)* وَقَالَ فِي حَقِّ الْاَنْبِيَاءِ مَوْتَى Bilakis onlar diridirler...ayet بَلْ اَحْيَاءٌ اَلْآيَةَ اَمْوَاتٌ Ölüler Nebiler hakkında da 'ölüler' dedi وَهٰذِهِ كُلُّهَا İşte bunların hepsi فَضَائِلُ جُزْئِيَّةٌ Cüzi üstünlüklerdir ki, لاَ تَسْتَلْزِمُ الْقُصُورَ Kusur gerektirmez *(Nerede?)* فِي فَضْلِ الْاَنْبِيَاءِ الْكُلِّيِّ Nebilerin külli üstünlüklerinde فَيُمْكِنُ Öyleyse mümkündür *(Ne?)* اَنْ يَطْرَأَ عَلَيْهِ Peygamberimize arız olması صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Ne?)* حُزْنٌ وَغَمٌّ Hüzün ve keder *(Ne sebebiyle?)* بِسَبَبِ فِقْدَانِ هٰذِهِ الْفَضَائِلِ الْجُزْئِيَّةِ Bu cüzi üstünlükleri kaybetme sebebiyle وَيَكُونَ ذٰلِكَ الْحُزْنُ سَبَبًا Ve bu hüznün sebep olması (mümkündür) *(Neye?)* لِحُصُولِ الْاِسْتِعْدَادِ Kabiliyetin oluşmasına وَالْوُصُولِ اِلَى تِلْكَ الْفَضَائِلِ Ve bu üstünlüklere ulaşmaya *(Nasıl?)* بِاَنْ تَجْتَمِعَ Bir araya gelmesiyle *(Ne?)* اَلشَّهَادَةُ مَثَلاً Örneğin şahadet *(Ne ile?)* مَعَ النُّبُوَّةِ Peygamberlikle وَلَئِنْ سَلَّمْنَا Kabul etsek ki, حَاصِلَةٌ لَهُ اَنَّ جَمِيعَ كَمَالاَتِ جَمِيعِ اَفْرَادِ الْاِنْسَانِ Tüm insan fertlerinin bütün kemâlâtı Peygamberimizde mevcuttur صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin *(Nasıl mevcuttur?)* بِالْفِعْلِ Bizzat (mevcuttur diye kabul etsek) نَقُولُ Deriz ki: اِنَّ هِمَّتَهُ Peygamberimizin azmi صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin لَمَّا كَانَتْ عَالِيَةً Yüce olunca لَمْ يَكْتَفِ بِتِلْكَ الْكَمَالاَتِ Bu kemâlât ile yetinmedi بَلِ اشْتَاقَ اِلَى مَا فَوْقَهَا Aksine daha üstündekileri arzuladı *(Nasıl?)* قَائِلاً هَلْ مِنْ مَزِيدٍ Daha yok mu? diyerek وَلَمَّا كَانَ Ve de olunca *(Ne?)* حُصُولُ الْكَمَالاَتِ الْفَوْقَانِيَةِ لِلْبَشَرِ Daha yüksek kemâlâtın beşerin eline geçmesi *(Ne olunca?)* خَارِجًا عَنْ حَدِّ الْاِمْكَانِ İmkan sınırının dışında كَانَ دَوَامُ الْحُزْنِ Devamlı hüzün وَافْرَاطُ الْغَمِّ Ve aşırı keder نَقْدَ وَقْتِهِ Peygamberimizin vakit sermayesi oldu صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin وَتَحْقِيقُ هٰذَا الْمَبْحَثِ Bu konunun açıklaması وَاللهُ اَعْلَمُ Ki, Allah en iyi bilendir

بِحَقِيقَةِ الْحَالِ *(Neyi?)* Durumun hakikatini اَنَّ مَدَارَ الْاَمْرِ İşin merkezi *(Nerede?)* فِي الطَّرِيقَةِ وَالْحَقِيقَةِ Tarikat ve hakikatte وَفِي الْقُرْبَةِ وَالْمَعْرِفَةِ Yakınlık ve marifette عَلَى الْفَنَاءِ Fenaya وَعَلَى زَوَالِ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri sıfatların ortadan kalkması وَالْاَحْوَالِ الْاِمْكَانِيَّةِ Ve mümkün hallerin yok olmasına bağlıdır ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

وَمَنْ لَمْ يَكُنْ Her kim olmazsa *(Nerede?)* فِي حُبِّ مَوْلَاهُ Mevla'sının sevgisinde *(Ne?)* فَانِيًا Fani olmazsa فَلَيْسَ لَهُ Onun için yoktur *(Nereye?)* فِي كِبْرِيَاهُ Onun büyüklüğüne *(Ne?)* سَبِيلُ Bir yol.

وَكُلَّمَا يَبْقَى Ve geriye kalan her şey *(Neden?)* مِنْ وُجُودِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri varlıktan يَكُونُ حِجَابُ الطَّرِيقِ Yola perde olur *(Ne kadar?)* بِقَدْرِهِ O beşeri varlığın miktarı kadar وَارْتِفَاعُ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ بِالْكُلِّيَّةِ Ve beşeri sıfatların tamamen kalkması غَيْرُ مُمْكِنٍ Mümkün değildir *(Kim hakkında?)* فِي حَقِّ الْكُلِّ Herkesin hakkında سَوَاءٌ كَانَ مِنَ الْخَوَاصِّ İster hâs kullardan olsun اَوْ مِنْ اَخَصِّ الْخَوَاصِّ Ve ister en hâs kullardan olsun قَالَ الشَّيْخُ فَرِيدُ الدِّينِ الْعَطَّارُ Şeyh Feridüddin Attar dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَلَا تَرَى Görmez misin ki? سَيِّدَ الْكَوْنَيْنِ İki cihan efendisi مَا وَصَلَا Ulaşamadı *(Neye?)* لِكُنْهِ فَقْرِ Fakirliğin özüne فَدَعْ Öyleyse bırak *(Neyi?)* عَنْ نَفْسِكَ التَّعَبَا Nefsini yormayı.

وَارَادَ بِكُنْهِ الْفَقْرِ Ve fakirliğin özüyle kastetti *(Neyi?)* زَوَالَ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri sıfatların yok olmasını وَالْاَحْكَامِ الْاِمْكَانِيَّةِ Ve imkana ait hükümlerin kalkmasını *(Nasıl?)* بِالْكُلِّيَّةِ Tamamıyla وَحُصُولُ ذٰلِكَ Ve bunun elde edilmesi غَيْرُ مُتَصَوَّرٍ Mümkün değildir *(Niçin?)* لِكَوْنِهِ مُسْتَلْزِمًا Gerektirdiği için *(Neyi?)* لِقَلْبِ الْحَقَائِقِ Hakikatlerin değişmesini وَانْخَلَعَ مِنْ اِمْكَانِيَّتِهِ فَاِنَّ الْمُمْكِنَ اِذَا تَرَقَّى Zira mümkün Yükseldiğinde Ve mümkün olmaktan soyutlandığında يَصِيرُ وَاجِبًا الْبَتَّةَ Elbette vacip olur

وَمَا قَالَهُ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ وَذٰلِكَ مُحَالٌ عَقْلاً وَشَرْعًا Bu ise aklen ve şeran imkansızdır

Büyüklerden birinin dediği ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

لَوْ نَفَضَ الْمُمْكِنُ لاَ يَبْقَى اَغْبِرَةَ الْاِمْكَانِ Şayet mümkün silkse *(Neyi?)* İmkan tozlarını

Geriye kalmaz *(Ne?)* سِوَى وَاجِبٍ Vacipten başkası.

لاَ عَلَى التَّمْثِيلِ وَالتَّشْبِيهِ مَحْمُولٌ Bu yorulmuştur *(Neye?)* عَلَى Misal verme ve benzetmeye

التَّحْقِيقِ وَالتَّقْرِيرِ فَاِنَّهُ غَيْرُ وَاقِعٍ Gerçek ve hakikate değil Zira bu gerçekleşmiş değildir

قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَعِزَّةِ Büyüklerden biri dedi ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

سَوَادُ الْوَجْهِ فِي الدَّارَيْنِ صَاحِ Yüz karası İki cihanda da Ey dostum!

مِنَ الْمَخْلُوقِ اَصْلاً لاَ يَزُولُ Yaratılandan Asla ayrılmaz.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ بَقَاءَ اَحْكَامِ الْاِمْكَانِ وَآثَارِهِ İmkana ait hüküm ve eserlerin

kalması ظَاهِرٌ فِي مَقَامِ قَابَ قَوْسَيْنِ 'Kabe kavseyn' makamında açıktır فَاِنَّ قَوْسَ

الْوُجُوبِ Zira vücub yayı وَقَوْسَ الْاِمْكَانِ Ve imkan yayı كِلَيْهِمَا قَائِمَانِ فِيهِ İkisi de orada

mevcuttur وَاَمَّا مَقَامُ اَوْ اَدْنَى Ama 'ev edna' makamı اَلَّذِي هُوَ بِالْاَصَالَةِ Ki o asıl olarak

مَخْصُوصٌ بِهِ Peygamberimize mahsustur صَلَّى اللّٰهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam

eylesin فَمَا مَعْنَى Öyleyse anlamı nedir? *(Neyin?)* بَقَاءِ اَحْكَامِ الْاِمْكَانِ فِيهِ İmkana ait

hükümlerin orada kalmasının (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ مَا بِهِ الْاِمْتِيَازُ Fark kendisiyle

sağlanan şey *(Nerede?)* بَيْنَ الْوُجُوبِ وَالْاِمْكَانِ Vücub ile imkan arasında هُوَ الْعَدَمُ O

yokluktur اَلَّذِي هُوَ اَحَدُ طَرَفَيِ الْاِمْكَانِ Ki o imkanın iki tarafından biridir فَاِنَّ الطَّرَفَ

الْآخَرَ مِنَ الْاِمْكَانِ Zira imkanın diğer tarafı اَلَّذِي هُوَ الْوُجُودُ Ki o vücuttur مُشْتَرَكٌ بَيْنَ

الْوُجُوبِ وَالْاِمْكَانِ Vücub ile imkan arasında ortaktır وَفِي مَقَامِ اَوْ اَدْنَى Ve 'ev edna'

makamında تَشْرَعُ اَحْكَامُ تِلْكَ الْعَدَمِ Bu yokluğun hükümleri başlar *(Neye?)*

فِي الزَّوَالِ Yok olmaya فَيَرْتَفِعُ الْامْتِيَازُ Ve fark kalkar *(Nereden?)* مِنْ بَيْنِ الْقَوْسَيْنِ İki yay arasından لَا اَنَّ الْامْكَانَ Yoksa imkan يَرْتَفِعُ بِالْكُلِّيَّةِ Tamamen kalkar وَيَنْقَلِبُ وُجُوبًا Ve vücuba dönüşür değildir فَاِنَّهُ مُحَالٌ كَمَا مَرَّ Zira bu geride geçtiği gibi imkansızdır وَاِنَّمَا الْفَرْقُ Aradaki fark sadece اَنَّ فِي مَقَامِ قَابَ قَوْسَيْنِ Kabe kavseyn makamında لَا تَخْلُصَ Kurtuluş yoktur *(Neden?)* مِنَ الْحُجُبِ الظُّلْمَانِيَّةِ Karanlık perdelerden اَلَّتِي هِيَ مِنْ آثَارِ الْعَدَمِ Ki onlar yokluğun eseridir وَفِي مَقَامِ اَوْ اَدْنَى Ev edna makamında ise لَوْ وُجِدَتِ الْحُجُبُ Şayet perdeler bulunursa فَهِيَ نُورَانِيَّةٌ Onlar nuranidir وَنَاشِئَةٌ Ve kaynaklanmaktadır *(Neden?)* مِنْ طَرَفِ الْوُجُودِ الْامْكَانِيِّ İmkani vücut tarafından وَيُمْكِنُ Ve mümkündür *(Ne?)* حَمْلُ مَعْنَى ذٰلِكَ الْبَيْتِ الَّذِي مَرَّ Şu geçen beytin manasını yormak *(Neye?)* عَلَى هٰذَا التَّوْجِيهِ Bu yoruma *(Nasıl?)* بِاَنْ يُرَادَ Kast edilerek *(Neden?)* مِنْ نَفْضِ غُبَارِ الْامْكَانِ İmkanının tozlarını silkmekten *(Ne?)* زَوَالُ اَحْكَامِ الْعَدَمِ Yokluğun hükümlerinin kalkması اَلَّتِي هِيَ كُدُورَةٌ بِالْكُلِّيَّةِ Ki onlar tamamen bulanıklıktır.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِذَا زَالَ طَرَفُ الْعَدَمِ Yokluk tarafı gittiğinde *(Neden?)* عَنِ الْامْكَانِ İmkandan وَارْتَفَعَ Ve kalktığında *(Ne?)* مَا بِهِ الْامْتِيَازُ Farkı sağlayan şey *(Nereden?)* مِنْ بَيْنِ الْوُجُوبِ وَالْامْكَانِ Vücub ile imkan arasından وَلَمْ يَبْقَ فِيهِ غَيْرُ الْوُجُودِ Ve orada vücuttan başkası kalmadığında اَلَّذِي هُوَ طَرَفٌ آخَرُ مِنَ الْامْكَانِ Ki o imkanın diğer tarafıdır وَقَدْرٌ مُشْتَرَكٌ Ve ortak noktadır *(Nerede?)* بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْوُجُوبِ İmkanla vücub arasında فَقَدِ انْخَلَعَ الْامْكَانُ Muhakkak ki imkan soyulmuştur *(Neden?)* عَنْ حَقِيقَتِهِ Hakikatinden وَصَارَ مُلْحَقًا بِالْوُجُوبِ Ve vücuba dahil olmuştur اَلَّذِي هُوَ الْوُجُودُ الصِّرْفُ Ki o sırf vücuttur وَلَزِمَ قَلْبُ الْحَقِيقَةِ Ve hakikatin değişmesi gerekmiştir وَكَانَ مَعْنَى لَمْ يَبْقَ فِيهِ شَيْءٌ Demek istedim اَعْنِي الْبَيْتِ الْمَذْكُورِ Ve söz konusu beytin manası غَيْرُ الْوَاجِبِ Orada hiçbir şey kalmamıştır Vacipten başka (beytinin manası)

مَحْمُولاً عَلَى حَقِيقَتِهِ Hakikatine yorumlanmış olur (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ الْوُجُودَ ظِلُّ الْوُجُودِ الَّذِى هُوَ اَحَدُ طَرَفَيِ الْاِمْكَانِ İmkanın iki tarafından biri olan vücut الَّذِى هُوَ وَذَاكَ ثَابِتٌ فِى الْوُجُوبِ Vücubta olan vücudun gölgesidir لاَ عَيْنُهُ Onun aynısı değildir الْوُجُوبُ الَّذِى حَدَثَ فِى الْمُمْكِنِ Ve şu mümkünde oluşan vücub *(Nasıl?)* بِسَبَبِ زَوَالِ طَرَفِهِ الْعَدَمِ Yokluk tarafının gitmesi sebebiyle هُوَ وُجُوبٌ بِالْغَيْرِ O başkasıyla olan vücubtur الَّذِى هُوَ قِسْمٌ مِنَ الْمُمْكِنِ Ki o mümkünün bir kısmıdır لاَ وُجُوبٌ بِالذَّاتِ Bizzat vücub değildir ki حَتَّى يَلْزَمَ انْقِلاَبُ الْحَقِيقَةِ Hatta hakikatin değişmesi gerekli olsun وَذٰلِكَ Bu böyledir مَا جَاءَ مِنْ لِاَنَّ ارْتِفَاعَ هٰذَا الْعَدَمِ Zira bu yokluğun kalkması جِهَةِ الْمُمْكِنِ Mümkün tarafından gelmemiştir ki, حَتَّى يَصِيرَ وَاجِبًا بِالذَّاتِ Hatta bizzat vacip oluversin وَيَلْزَمَ الْمُحَالُ Ve imkansız bir şey gereksin بَلِ ارْتِفَاعُ هٰذَا الْعَدَمِ مِنَ الْمُمْكِنِ Bilakis bu yokluğun mümkünden kalkması اِنَّمَا هُوَ لِاسْتِيلاَءِ وُجُودِ الْوَاجِبِ O sadece vacibin varlığı kapladığı وَقَهْرِ الْوُجُوبِ الذَّاتِيِّ Ve zati vücub kahrettiği içindir مِنَ الْوُجُوبِ الْمَذْكُورِ *(Neyi?)* لِلْمُمْكِنِ الذَّاتِيِّ Zati imkanı وَالْمُتَبَادِرُ Akla ilk gelen *(Neden?)* هُوَ الْوُجُوبُ الذَّاتِيُّ O فِى الْمِصْرَاعِ السَّابِقِ Geçen mısrada *(Nerede?)* Zikredilen vücubtan وَالْقَوْلُ لاَ الْوُجُوبُ بِالْغَيْرِ Başkasıyla olan vücub değildir Ve بِكَوْنِ الْوُجُودِ قَدْرًا مُشْتَرَكًا Vücudun orta nokta olduğuna *(Nerede?)* hükmetmek *(Neye?)* فَهُوَ مِنْ قَبِيلِ الْاِشْتِرَاكِ اللَّفْظِيِّ Bu lafzi بَيْنَ الْوَاجِبِ وَالْمُمْكِنِ Vacip ile mümkün arasında وَاِنْ قَالُوا لاَ الْمَعْنَوِيِّ Manevi iştirak değildir اِنَّهُ Deseler bile *(Ne?)* لِوُجُودِ كُلِّيٌّ مُشَكِّكٌ O külli-i müşekkiktir فَاِنَّهُ لاَ شَرِكَةَ Zira ortaklığı yoktur *(Neyin?)* الْمُمْكِنِ Mümkünün vücudunun *(Ne ile?)* مَعَ وُجُودِ الْوَاجِبِ Vacibin vücuduyla *(Nerede?)* حَتَّى تُتَصَوَّرَ اَصْلاً Kesinlikle فِى الْحَقِيقَةِ Gerçekte اَلْكُلِّيَّةُ Ta ki düşünülebilsin *(Ne?)* وَالْجُزْئِيَّةُ Külliyet ve cüziyet. (فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: فَمَا مَعْنَى الْفَنَاءِ وَالْبَقَاءِ

Öyleyse fena ve bekanın anlamı nedir? اَللَّذَيْنِ قَالَ بِهِمَا Ki bu ikisine hükmetmiştir (Kim?) اَلصُّوفِيَّةُ Tasavvuf erbabı وَجَعَلُوا الْوَلَايَةَ عِبَارَةً عَنْهُمَا Ve velayeti bu ikisinden ibaret eylemişlerdir فَإِنَّهُ إِذَا لَمْ يُتَصَوَّرْ Zira düşünülemediğinde (Ne?) اِرْتِفَاعُ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ Beşeri sıfatların kalkması كَيْفَ يُتَصَوَّرُ الْفَنَاءُ Fena nasıl düşünülebilir ki? (denilirse) (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ الْفَنَاءَ الَّذِى هُوَ مُعْتَبَرٌ فِى الْوَلَايَةِ Velayette muteber olan fena فَإِنَّهُ عِبَارَةٌ بِاعْتِبَارِ الشُّعُورِ وَالشُّهُودِ Zira fena ibarettir (Neden?) عَنْ نِسْيَانِ مَا سِوَى الْحَقِّ سُبْحَانَهُ Subhan Hak'kın dışındakileri unutmaktan لَا ارْتِفَاعُ مَا سِوَاهُ Yoksa onun dışındakilerin ortadan kalkması değildir غَايَةُ مَا فِى الْبَابِ Hasıl-ı kelam: اَنَّ صَاحِبَ ذٰلِكَ الْفَنَاءِ Bu fenanın sahibi رُبَّمَا يَظُنُّ Çoğu kere zanneder (Nerede?) فِى غَلَبَاتِ السَّكْرِ Sekrin galip geldiği esnada (Neyi?) عَدَمَ الشُّعُورِ بِالْاَشْيَاءِ Eşyayı hissedememesini (Ne zanneder?) عَدَمَ الْاَشْيَاءِ Eşyanın yok olması وَيَتَوَهَّمُهُ Ve bunu sanır (Ne?) اِرْتِفَاعَ مَا سِوَاهُ تَعَالَى Yüce Allah dışındakilerin ortadan kalkması وَيَتَسَلَّى بِذٰلِكَ Ve bununla teselli bulur فَإِذَا تَرَقَّى مِنْ ذٰلِكَ Ama bundan yükseldiğinde (Ne ile?) بِمَحْضِ فَضْلِهِ تَعَالَى Sırf yüce Allah'ın fazlı keremiyle وَصَارَ صَاحِبَ تَمْيِيزٍ وَتَشَرَّفَ بِدَوْلَةِ الصَّحْوِ Ve sahv, şuur hali devletiyle şereflendiğinde Ve temyiz sahibi olduğunda يَعْلَمُ اَنَّ ذٰلِكَ الْفَنَاءَ Bilir ki, bu fena كَانَ نِسْيَانَ الْاَشْيَاءِ Eşyayı unutmaktı لَا انْعِدَامَ الْاَشْيَاءِ Eşyanın yok olması değildi فَلَوْ زَالَ Eğer yok olduysa (Ne ile?) بِسَبَبِ هٰذَا النِّسْيَانِ Bu unutma sebebiyle (Ne?) شَيْءٌ Herhangi bir şey اَلَّذِى كَانَ مُتَمَكِّنًا وَمَذْمُومًا فَإِنَّمَا هُوَ التَّعَلُّقُ بِالْاَشْيَاءِ Ki O sadece eşyaya olan alakadır yerleşmiş ve kınanmış olandır لَا نَفْسُ الْاَشْيَاءِ Eşyanın kendisi değildir فَإِنَّهَا قَائِمَةٌ عَلَى صَرَافَتِهَا Zira o hali üzere baki مُمْتَنِعٌ نَفْيُهَا وَاِعْدَامُهَا İnkarı ve yok edilmesi imkansızdır (ع) Mısra: سیاهی از حبشی کی رود که خودرنکست Habeşi'nin yapısında var olan

siyahlık hiç gider mi? فَإِذَا حَصَلَ İşte sağlandığında *(Ne ile?)* بِفَضْلِ اللهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın fazl-ı keremiyle *(Ne?)* هَذِهِ الرُّؤْيَةُ وَالتَّمْيِيزُ Şu görüş ve temyiz زَالَ ذٰلِكَ التَّسَلِّي Bu teselli yok olur وَقَعَدَ مَكَانَهُ Ve onun yerini oturur *(Ne?)* اَلْحُزْنُ وَالْغَمُّ وَعَدَمُ الْاِسْتِرَاحَةِ Hüzün, keder ve rahatsızlık وَيَتَيَقَّنَ Ve anlar ki, اَنَّ وُجُودَهُ مَرْضِيٌّ Onun varlığı makbuldür لَا يَكُونُ بِسَعْيِهِ وَاهْتِمَامِهِ مَعْدُومًا Çabası ve özen göstermesiyle yok olmaz وَعَلِمَ Ve bilir ki, اَنَّ نَقْصَ الْاِمْكَانِ İmkanın eksikliği وَقُصُورَ الْحُدُوثِ Sonradanlığın kusuru لَازِمَانِ لَهُ دَائِمًا Ona her zaman lazımdırlar وَالْعَجَبُ Ne acayiptir ki اَنَّ الْعَارِفَ Arif zat كُلَّمَا يَتَرَقَّى اِلَى فَوْقٍ Üste her yükseldiğinde اَكْثَرَ وَيَكُونُ عُرُوجَاتُهُ Ve yükselişleri çoğaldıkça فِيهِ اَزْيَدَ يَكُونُ رُؤْيَةُ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ Eksiklik ve kusur görmek Onda daha fazla olur وَتُشْبِهُ وَيَكُونُ عَدِيمَ الْقَرَارِ وَالرَّاحَةِ Kararsız ve rahatsız olur مُعَامَلَةُ هٰذَا الْعَارِفِ Bu arifin hali benzer *(Neye?)* بِقِصَّةِ تِلْمِيذٍ رَسِنٍ تَابَ Pişman olmuş tembel bir talebenin hikayesine حَيْثُ قَالَ لِاُسْتَاذِهِ Çünkü o üstadına demiş *(Nasıl?)* كُلَّمَا يَكُونُ عِلْمِي اَزْيَدَ عَلَى وَجْهِ التَّعَجُّبِ Şaşkınlık ifadesi olarak (demiş ki:) İlmim arttıkça اَقَعُ اَبْعَدَ وَلَعَلَّهُ مِنْ هٰهُنَا Daha uzağa düşüyorum Belki de bu sebeple قَالَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Peygamberimiz dedi كَمَا وَرَدَ Ona salat-u selam olsun Nitekim rivayet edilmiştir يَا لَيْتَ رَبَّ مُحَمَّدٍ Keşke Muhammed'in rabbi لَمْ يَخْلُقْ مُحَمَّدًا Muhammed'i yaratmasaydı وَقَالَ أَيْضًا Ve yine dedi صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Allah ona salat-u selam eylesin مَا اُوذِيَ نَبِيٌّ Hiçbir nebi eziyet görmemiştir *(Nasıl?)* مِثْلَ مَا اُوذِيتُ Benim eziyet gördüğüm gibi وَيُشْبِهُ اَنْ يَكُونَ الْمُرَادُ Kastedilenin olması mümkündür *(Ne ile kastedilen?)* بِهٰذِهِ الْاَذِيَّةِ Bu eziyetle *(Ne olması mümkündür?)* رُؤْيَةُ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ Eksik ve kusur görmek ki, اَلْمُوجِبَةِ لِكَمَالِ الْحُزْنِ وَالْغَمِّ Son derece hüzünlü ve kederli olmayı gerektirir فَاِنَّ سَائِرَ الْاَذِيَّةِ Zira diğer eziyetler يُمْكِنُ اَنْ يُقَالَ

Şöyle demek mümkündür اِنَّهَا كَانَتْ فِى سَائِرِ الْاَنْبِيَاءِ Onlar diğer nebilerde اَكْثَرَ Daha fazla idi فَاِنَّ نُوحًا عَلَيْهِ السَّلَامُ Zira Nuh -aleyhisselam- كَانَ بَيْنَ قَوْمِهِ Kavminin arasında kalmış idi *(Ne kadar?)* تِسْعَمِائَةٍ وَخَمْسِينَ عَامًا Dokuz yüz elli sene وَرَاَى مِنْهُمْ اَنْوَاعَ الْاَذِيَّةِ Ve onlardan çeşitli eziyetler görmüştü وَنُقِلَ Nakledildi ki, اَنَّ قَوْمَهُ رَمَوْهُ Kavmi ona attı *(Ne zaman?)* حِينَ دَعَاهُمْ اِلَى الْاِيمَانِ Onları imana davet ettiği zaman *(Ne attılar?)* بِالْاَحْجَارِ Taşlar حَتَّى سَقَطَ مَغْشِيًّا عَلَيْهِ Hatta baygın halde yere düştü *(Neden?)* فَكَانَ مَسْتُورًا تَحْتَ مِنْ كَثْرَةِ الْاَحْجَارِ كَالْاَمْطَارِ Taşların yağmur gibi çokluğundan Ve taşlar altında örtülü kaldı فَلَمَّا اَفَاقَ Kendine gelince de شَرَعَ اِلَى الدَّعْوَةِ Tekrar davete başladı وَعَامَلَهُ قَوْمُهُ Kavmi de ona yaptı *(Neyi?)* بِالْمُعَامَلَةِ السَّابِقَةِ Bir önceki muameleyi وَهَكَذَا Ve böyle sürüp gitti اِلَى اَنْ يَبْلُغَ الْكِتَابُ اَجَلَهُ Ta ki alın yazısı eceline varıncaya kadar يَنْبَغِى اَنْ يُعْلَمَ Bilinmelidir ki اَنَّ رُؤْيَةَ النَّقْصِ وَالْقُصُورِ هَذِهِ Şu eksiklik ve kusur görme لَيْسَتْ هِىَ مِنَ الْبُعْدِ O uzaklıktan değildir بَلْ هِىَ الْقُرْبُ وَالْحُضُورُ Aksine o yakınlık ve huzurdur فَاِنَّ الْكُدُورَةَ الْقَلِيلَةَ Zira az bir bulanıklık تُرَى فِى النَّظَرِ كَثِيرَةً Göze çok görünür *(Nerede?)* فِى الْمَحَلِّ النُّورَانِيِّ Nurani yerde وَالْكُدُورَةُ الْكَثِيرَةُ فِى الْمَحَلِّ الظُّلْمَانِيِّ Karanlık yerdeki çok bulanıklık تُرَى يَسِيرَةً O da az görünür وَاِنَّمَا قُلْتُ فِيمَا سَبَقَ Kuşkusuz ben geride dedim ki: اِنَّ مَدَارَ الْاَمْرِ فِى الْقُرْبِ Yakınlık ve marifette işin aslı عَلَى الْفَنَاءِ Fenaya bağlıdır (dedim) فَاِنَّ السَّالِكَ وَالْمَعْرِفَةِ Zira salik مَا لَمْ يَفْنَ عَنْ نَفْسِهِ Nefsinden fani olmadıkça وَلَمْ يَخْرُجْ Ve çıkmadıkça *(Neden?)* بِالْكُلِّيَّةِ مِنَ الصِّفَاتِ الْبَشَرِيَّةِ وَالْاِمْكَانِيَّةِ Tüm beşeri ve imkani sıfatlardan *(Nasıl?)* Tamamıyla لَا يَصِلُ اِلَى الْمَطْلُوبِ Matluba ulaşamaz فَاِنَّ اجْتِمَاعَهُ مَعَ الْمَطْلُوبِ Zira onun matlupla bir araya gelmesi مِنْ قَبِيلِ اجْتِمَاعِ النَّقِيضَيْنِ İki zıttın bir araya gelmesi türündendir ضَرُورِىٌّ فِى الْاِمْكَانِ فَاِنَّ ثُبُوتَ الْعَدَمِ Çünkü ademin sübutu

İmkanda zorunludur وَفِي الْوُجُوبِ Vücub da ise سَلْبُهُ ضَرُورِيٌّ Yokluğu zorunludur وَمَا لَمْ يَصِلْ إِلَى الْمَطْلُوبِ Matluba ulaşmadıkça مَاذَا يُدْرِكُ Neyi idrak edebilir ki? *(Neden?)* مِنْ كَمَالَاتِ الْمَطْلُوبِ Matlubun kemâlâtından لَا يُدْرِكُ الشَّيْءُ Bir şey idrak edemez قَضِيَّةٌ مُقَرَّرَةٌ عِنْدَ أَرْبَابِ Kendisine zıt ve ters olan şeyi (sözü) مَا يُضَادُّهُ وَيُغَايِرُهُ *(Neyi?)* الْمَعْقُولِ Mantık ehlinde temel bir kuraldır أَلَا تَرَى Görmez misin ki? أَنَّ الصَّبِيَّ الَّذِي لَا يَعْرِفُ لَذَّةَ الْجِمَاعِ Cimanın lezzetini bilmeyen çocuk إِذَا وُصِفَتْ لَهُ لَذَّتُهُ Ona lezzeti anlatıldığında لِيُقَالَ Denilir ki: إِنَّهُ حُلْوٌ لَا مُرٌّ O tatlıdır acı değildir وَهُوَ يَتَوَهَّمُ حَلَاوَتَهُ Çocuk da onun tatlılığını sanır *(Ne gibi?)* كَحَلَاوَةِ الثِّمَارِ وَالْعَسَلِ Meyvelerin ve balın tatlılığı gibi الْبَتَّةَ Elbette böyle sanır فَإِنَّهُ لَا حَلَاوَةَ فِي وِجْدَانِهِ غَيْرُهَا Zira onun hissinde bundan başka tat yoktur وَهَذِهِ اللَّذَّةُ Oysaki bu lezzet لَيْسَتْ هِيَ لَذَّتُهُ Cimanın lezzeti değildir بَلْ هِيَ لَذَّةٌ مَجْعُولَةٌ وَمُخْتَرَعَةٌ Bilakis bu icat edilmiş ve üretilmiş bir lezzettir *(Ne ile?)* وَفِي الْحَقِيقَةِ هِيَ بِاخْتِرَاعِ وَهْمِ ذٰلِكَ الصَّبِيِّ Ve gerçekte de o lezzet Şu çocuğun hayalinin icadıyla رَاجِعَةٌ إِلَيْهِ Çocuğun hayaline yöneliktir لَا إِلَى ذَاكَ Yoksa cimanın lezzetine değil فَالْعَارِفُ İşte arif كُلَّمَا يَحْكِي مِنَ الْمَطْلُوبِ Matluptan aktardıkça *(Nasıl?)* إِنَّمَا يَكُونُ مِنْ قِبَلِ نَفْسِهِ Kendi nefsi tarafından بِلَا إِعْلَامٍ مِنْهُ Ondan bir bildiri olmadan كَانَ حَاكِيًا مِنْ نَفْسِهِ Kendi nefsinden aktarmış olur وَإِذَا مَدَحَهُ Ve onu övdüğünde مَادِحًا لِنَفْسِهِ Kendisini övmüş olur قَالَ عَارِفٌ فِي هٰذَا الْمَقَامِ Arifin biri bu makamda dedi ki: يُمْكِنُ أَنْ يَكُونَ Olması mümkündür *(Neyin?)* ضَمِيرُ بِحَمْدِهِ Bihamdihi'deki zamirin *(Neredeki?)* فِي قَوْلِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın şu ayetindeki وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ Hiçbir şey yoktur ki إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ Hamdi ile onu tespih etmesin (ayetindeki zamirin) رَاجِعًا إِلَى الشَّيْءِ O şeye yönelik (olması mümkündür) يَعْنِي لَا يُسَبِّحُ شَيْءٌ وَلَا يُقَدِّسُ وَلَا يَمْدَحُ Yani hiçbir şey tespih, takdis ve methetmez إِلَّا نَفْسَهُ Ancak nefsini لِهٰذَا قَالَ الْبِسْطَامِيُّ

Bu sebeple Bistami dedi ki: سُبْحَانِي Kendimi tenzih ederim لِاعَادَةِ التَّسْبِيحِ إِلَيْهِ Tespih kendisine yönelik olduğu için وَنِعْمَ مَا قِيلَ Ve ne güzel söylenmiş *(Ne ile?)* بِالْفَارِسِيَّةِ الْمَثْنَوِيَّةِ Farsça ikilik ile *(Ne?)* ﴿أَشْعَارٌ﴾ Şiirler:

ای شده هم در جمال خویشتن Ey fani hem ben cemale aşığım dersin می برستی هم خیال خویشتن Tutar gider hayale tapınırsın.

قسم خلقان زان جمال وزان کمال Avam tabakası o cemalden bu kemalden هست اکر برهم نهی مشت خیال Olur, şayet hayale bir takılıp kalırsa.

کرز معشوقت خیالی درسرست Maşukun hayali gözünün önünde ise de نیست معشوق آن خیال دی کراست O hayal maşukun değil, başka bir şeyin hayalidir.

قَالَ صَاحِبُ الْفُصُوصِ Fusus sahibi dedi ki: وَالتَّجَلِّي مِنَ الذَّاتِ Zatın tecellisi لاَ يَكُونُ Olmaz إِلَّا بِصُورَةِ الْمُتَجَلَّى لَهُ Ancak tecelli edilenin suretiyle olur فَالْمُتَجَلَّى لَهُ Öyleyse tecelli edilen مَا رَأَى Görmemiştir *(Neyi?)* سِوَى صُورَتِهِ Kendi suretinden başkasını *(Nerede?)* فِي مِرْآةِ الْحَقِّ Hakkın aynasında وَمَا رَأَى الْحَقَّ Hakkı görmemiştir وَلاَ يُمْكِنُ أَنْ يَرَاهُ Görmesi de mümkün değildir وَقَالَ بِإِمْكَانِ الرُّؤْيَةِ Ve görmenin mümkün olduğuna hükmetti *(Nasıl?)* لاَ عَلَى وَجْهِ عَلَى وَجْهِ الْمُتَابَعَةِ Ehli sünnete tabi olarak التَّحْقِيقِ Yoksa buna kesin inanarak değil فَإِنَّ الرُّؤْيَةَ فِي الدُّنْيَا جَائِزَةٌ Zira dünyada görmek caiz وَفِي الْآخِرَةِ وَاقِعَةٌ Ahirette ise gerçekleşecektir وَلَمَّا كَانَ فَنَاءُ السَّالِكِ Salikin tamamen fani olması imkansız olunca وَكَانَ الْوُصُولُ إِلَى الْمَطْلُوبِ بِالْكُلِّيَّةِ مُمْتَنِعًا Ve matluba ulaşmak وَالْاتِّصَالُ بِهِ Ve onunla birleşmek *(Nasıl?)* بِدُونِهِ Fena olmadan وَلَمْ تُتَصَوَّرِ الْمَعْرِفَةُ Ve de marifet düşünülemeyince *(Nasıl?)* مُمْتَنِعًا Mümkün olmayınca لَزِمَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ بِدُونِ الْوُصُولِ Vuslat olmadan Marifetten aciz kalmak gerekti

وَصَارَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ بِالضَّرُورَةِ (Nasıl?) Zorunlu olarak Ve marifetten aciz kalmak

اِنَّ الْعَجْزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ لاَ يُقَالُ Şöyle denilemez: عَيْنَ الْمَعْرِفَةِ Marifetin aynısı oldu

فَاِنَّهُ كَيْفَ يَكُونُ عَيْنَ الْمَعْرِفَةِ Nasıl marifetin aynısı oluyor? Marifetten aciz kalmak

لِاَنَّ الْعَجْزَ عَنِ الْمَعْرِفَةِ نَقِيضُهَا Çünkü o marifetin zıttıdır (denilemez) Zira marifetten

عِبَارَةٌ عَنْ مَعْرِفَةِ بِاَنَّهُ لاَ يُعْرَفُ Onun bilinemeyeceği marifetinden ibarettir aciz kalmak

قَالَ الصِّدِّيقُ الْاَكْبَرُ رَضِىَ اللهُ تَعَالَى عَنْهُ Yüce Allah ondan razı Sıddık-ı Ekber dedi ki: olsun

اَلْعَجْزُ عَنْ دَرْكِ الْاِدْرَاكِ (Neden?) İdraki anlamaktan Aciz kalmak

اِدْرَاكُ İdraktir

فَسُبْحَانَ مَنْ لَمْ يَجْعَلْ لِلْخَلْقِ O Allah'ı tenzih ederim ki, Mahlukat için yaratmadı (Ne?)

اِلَيْهِ سَبِيلاً Kendisine varan bir yol اِلَّا بِالْعَجْزِ عَنْ مَعْرِفَتِهِ Sadece onu bilmekten aciz

kalmakla قَالَ وَاحِدٌ مِنَ الْاَكَابِرِ Büyüklerden biri dedi ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

سُبْحَانَهُ مِنْ خَالِقٍ O yaratıcıyı tenzih ederim ki, اَوْصَافَهُ مِنْ كِبْرِيَاهُ Kibriyasından olan

vasıflarını اَلْقَى عَلَى تُرَابٍ Toprağın üstüne attı عَجَزَ فِيهِ Ve buna şaştı kaldı (Ne?)

عَقْلُ اَنْبِيَاهُ Enbiyasının aklı.

فَاِذَا كَانَ الْاَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Öyleyse nebiler olduğunda Onlara salat-u selam

olsun (Ne?) عَاجِزِينَ Aciz olduklarında (Hangi konuda?) فِى مَعْرِفَةِ صِفَةِ كِبْرِيَاءِهِ Onun

kibrayı sıfatını bilme konusunda وَقَالَ الْمَلَائِكَةُ الْكِرَامُ Ve kıymetli melekler dediğinde

مَا عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ سُبْحَانَكَ Seni tenzih ederiz Seni hakkıyla bilemedik عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun

وَاعْتَرَفَ الصِّدِّيقُ رَضِىَ اللهُ عَنْهُ Sıddık itiraf ettiğinde Allah

اَلَّذِى هُوَ رَئِيسُ هَذِهِ الْاُمَّةِ Ki o bu ümmetin reisidir اَلَّتِى هِىَ Ki bu

ümmet de خَيْرُ الْاُمَمِ Ümmetlerin en hayırlısıdır (Neyi itiraf ettiğinde?) بِالْعَجْزِ Aciz

kaldığını فَمَنْ ذَا الَّذِى Öyleyse kimdir? يَدَّعِى الْمَعْرِفَةَ Marifeti iddia eden (Kimden sonra?)

جَهْلَهُ الْمُرَكَّبَ بَعْدَ هٰؤُلَاءِ Bunlardan sonra اِلَّا اَنْ يَظُنَّ Ancak zannedebilir (Neyi?)

Katmerli cehaletini *(Ne?)* مَعْرِفَةً Marifet حَقًّا وَيَعْتَقِدَ غَيْرَ الْحَقِّ Ve hak olmayana hak olarak inanabilir وَهٰذَا الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Ve bu marifetten aciz kalmak هُوَ نِهَايَةُ نِهَايَاتِ Yükseliş mertebelerinin en nihayeti مَرَاتِبِ الْعُرُوجِ وَمُنْتَهَى غَايَاتِ مَدَارِجِ الْقُرْبِ Ve yakınlık merdivenlerinin en sonudur وَمَنْ لَمْ يَصِلْ اِلَى النُّقْطَةِ الْاَخِيرَةِ En son noktaya ulaşamayan وَلَمْ يَطْوِ مَرَاتِبَ التَّجَلِّيَاتِ وَالظُّهُورَاتِ Tecelli ve zuhurat mertebelerini aşamayan وَلَمْ يَجِدْ Ve bulamayan *(Neyi?)* اَلْوَصْلَ وَالْاِتِّصَالَ Vuslat ve ittisali اَللَّذَيْنِ كَانَ Ki bu ikisiyle mutlu idi مَسْرُورًا بِهِمَا Uzun bir süre *(Ne kadar?)* مُدَّةً كَثِيرَةً *(Bu ikisini ne bulamayan?)* عَيْنَ الْاِنْفِصَالِ Ayrılığın ta kendisi لاَ يَكُونُ مُشَرَّفًا Şereflenmiş olamaz *(Ne ile?)* بِدَوْلَةِ هٰذَا الْعَجْزِ Bu acziyet devletiyle وَلاَ يَتَخَلَّصُ Ve kurtulamaz *(Neden?)* عَنِ الْجَهْلِ بِاللّٰهِ Allah'ı bilememekten وَمَعْرِفَةِ غَيْرِ الْحَقِّ حَقًّا Ve hak olmayanı hak bilmekten.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: فَعَلٰى هٰذَا Buna göre مَا مَعْنٰى وُجُوبِ مَعْرِفَةِ اللّٰهِ تَعَالٰى Yüce Allah'ı bilmenin vacip olmasının anlamı nedir? (قُلْتُ) Derim ki: مَعْنٰى وُجُوبِ الْمَعْرِفَةِ Allah'ı bilmenin vacip olmasının anlamı هُوَ O şudur ki; اَنَّ كُلَّ مَا وَرَدَ بِهِ الشَّرْعُ Şeriatin getirdiği her şey *(Ne hakkında?)* فِى مَعْرِفَةِ الذَّاتِ وَالصِّفَاتِ الْاِلٰهِيَّةِ Zatı ve ilahi sıfatları bilme hakkında وَكُلُّ مَعْرِفَةٍ تُسْتَفَادُ مِنْ غَيْرِ İşte onu bilmek vaciptir فَمَعْرِفَتُهُ وَاجِبَةٌ Ve şeriatin dışından elde edilen her bilgi الشَّرِيعَةِ فَاِطْلاَقُ مَعْرِفَةِ الْحَقِّ عَلَيْهَا Ona Hakk'ı bilmek denmesi جُرْأَةٌ عِنْدَ هٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakire göre (çok büyük) cesarettir وَحُكْمُ عَلَى الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Ve Hak -celle ve a'la-ya hükmetmektir *(Ne ile?)* بِالظَّنِّ وَالتَّخْمِينِ Zan ve tahmin ile اَتَقُولُونَ Yoksa söylüyor musunuz? عَلَى اللّٰهِ Allah'a karşı *(Neyi?)* مَا لاَ تَعْلَمُونَ Bilmediğiniz bir şeyi وَلَعَلَّهُ لِذٰلِكَ قَالَ Belki de bunun için dedi *(Kim?)* سِرَاجُ الْاُمَّةِ Ümmetin kandili وَاِمَامُ الْاَئِمَّةِ اَلْاِمَامُ الْاَعْظَمُ الْكُوفِيُّ İmamların önderi Küfeli İmam-ı Azam رَضِىَ اللّٰهُ تَعَالٰى عَنْهُ Yüce Allah ondan razı olsun سُبْحَانَكَ Seni tenzih ederim

وَلٰكِنْ عَرَفْنَاكَ حَقَّ مَعْرِفَتِكَ مَا عَبَدْنَاكَ حَقَّ عِبَادَتِكَ Sana hakkıyla ibadet edemedik Ancak seni hakkıyla bildik وَاِنْ كَانَ هٰذَا الْقَوْلُ ثَقِيلاً عَلَى الْاَكْثَرِ Her ne kadar bu söz Çoklarına ağır gelse de وَلٰكِنَّهُ قَابِلٌ لِلتَّوْجِيهِ الْوَجِيهِ Ancak bu söz elverişlidir *(Neye?)* Güzel bir yoruma فَاِنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ اَنْ يَعْرِفَ الْحَقَّ Zira hakkıyla bilmek Hakk'ı bilmektir مِنْ كَمَالاَتِهِ وَتَنْزِيهَاتِهِ بِجَمِيعِ مَا نَطَقَتْ بِهِ الشَّرِيعَةُ *(Ne ile?)* Şeriatın dile getirdiği tüm وَتَقْدِيسَاتِهِ تَعَالَى لِاَنَّهُ لَمْ يَبْقَ مَا وَرَاءَهُ مَعْرِفَةٌ Kemâlât, tenzihat ve takdisat ile Zira onun ötesinde bir marifet kalmamıştır ki, حَتَّى تَكُونَ مَانِعَةً عَنِ الْمَعْرِفَةِ Hatta marifete engel olsun.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: لِلْعَوَامِّ شِرْكَةٌ Avamın ortaklığı vardır *(Nerede?)* فِى هٰذِهِ الْمَعْرِفَةِ Bu marifette *(Kiminle?)* مَعَ الْخَوَاصِّ Hâs kullarla بَلْ مُسَاوَاةٌ Hatta eşitliği vardır فَيَلْزَمُ Öyleyse gerekir *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ مَعْرِفَةُ عَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ Sıradan müminlerin marifetinin olması *(Nasıl?)* مِثْلَ مَعْرِفَةِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin marifeti gibi عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالتَّسْلِيمَاتُ Onlara salat-u selamlar olsun فَاِنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ Zira hakkıyla bilmek حَصَلَ لِلْكُلِّ Hepsi için hasıl olmuştur وَهٰذِهِ الْمَسْئَلَةُ تُشْبِهُ Ve bu mesele benzemektedir *(Neye?)* مَا قَالَ الْاِمَامُ الْاَعْظَمُ İmam-ı Azam'ın dediği: اَلْاِيمَانُ لاَ يَزِيدُ وَلاَ يَنْقُصُ 'İman artmaz ve eksilmez' (görüşüne) وَقَالُوا هُنَاكَ Ve konuyla ilgili dediler ki: اِنَّهُ يَلْزَمُ مِنْ هٰذِهِ الْعِبَارَةِ Bu ifadeden gerekir *(Ne?)* اَنْ يَكُونَ اِيمَانُ عَوَامِّ الْمُؤْمِنِينَ Sıradan müminlerin imanının olması *(Nasıl?)* مِثْلَ اِيمَانِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlerin imanı gibi عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ حَاصِلَ هٰذِهِ الشُّبْهَةِ الْقَوِيَّةِ Bu güçlü şüphenin izahı مَبْنِيَّةٌ عَلَى دَقِيقَةٍ Bir inceliğe dayalıdır ki, اِهْتَدَى اِلَيْهَا هٰذَا الْفَقِيرُ Bu fakir ona erişmiştir *(Ne ile?)* اَنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ بِمَحْضِ الْفَضْلِ وَالْكَرَمِ Sırf Allah'ın fazl-ı keremiyle وَهِىَ O da şudur ki: Hakkıyla bilmek هُوَ اَنْ يَلْحَقَ O eklenmesidir *(Neye?)* بِتِلْكَ الْمَعَارِفِ الشَّرْعِيَّةِ الْحَاصِلَةِ Arifin elde ettiği bu şer-i bilgilere *(Neyin eklenmesidir?)* لِلْعَارِفِ اَلْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ

Bilmekten aciz kalmanın مَثَلاً وَرَدَتِ الشَّرِيعَةُ Örneğin şeriat getirmiştir *(Neyi?)* بِثُبُوتِ
وَذٰلِكَ الْعِلْمُ غَيْرُ مُتَكَيِّفٍ صِفَةِ الْعِلْمِ لِلْوَاجِبِ تَعَالَى Vacip Teâlâ'nın ilim sıfatının varlığını
Ve bu ilim niteliksiz وَغَيْرُ مُتَكَيِّفٍ Ve niceliksizdir كَذَاتِهِ تَعَالَى Tıpkı yüce zatı gibi
فَمَنْ عَرَفَ ذٰلِكَ الْعِلْمَ وَخَارِجٌ عَنْ حِيطَةِ إِدْرَاكِنَا Ve bizim anlayış sahamızın dışındadır
Ki bu ilmi bilirse *(Nasıl?)* قِيَاسًا عَلَى عِلْمِهِ Kendi ilmine kıyas ederek فَهُوَ لَمْ يَعْرِفْهُ O kişi
onu bilmemiştir بَلِ الْمَعْرِفَةُ هُنَاكَ Bilakis konuyla ilgili marifet مَجْعُولُ وَهْمِهِ Kendi
vehminin ürettiği وَمُخْتَرَعُ خَيَالِهِ Ve hayalinin icat ettiği bir şeydir لاَ مَعْرِفَةُ عِلْمِ الْحَقِّ
Yoksa Hakk'ın ilmini bilmek değildir اَلَّذِى هُوَ صِفَتُهُ الْكَامِلَةُ Ki o ilim, onun kamil
sıfatıdır فَفِى هٰذِهِ الصُّورَةِ İşte bu durumda لَمْ تُوجَدْ نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ Bilginin kendisi
bulunamamıştır فَإِنِ انْجَرَّتْ مُعَامَلَتُهُ Nerde kaldı hakkıyla bilmek فَضْلاً عَنْ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ
Fakat kişinin hali varırsa *(Neden?)* مِنَ الْقِيَاسِ وَالتَّخْمِينِ Kıyas ve tahminden *(Neye?)* إِلَى
الْعَجْزِ Acziyete وَوَجَدَ بِوِجْدَانِهِ وَحَالِهِ Ve vicdanı ve haliyle bulursa ki, أَنَّهُ لاَ يُمْكِنُ
أَنَّهُ لاَ نَصِيبَ لَهُ مِنْ ذٰلِكَ وَأَيْقَنَ Onu bilmek mümkün değildir مَعْرِفَتُهُ Ve kesin inanırsa ki,
Onun bundan nasibi yoktur *(Neden başka?)* غَيْرُ الإِيمَانِ İnanmaktan başka *(Neye?)* بِثُبُوتِ
تِلْكَ الصِّفَةِ الْكَامِلَةِ Bu kamil sıfatın varlığına فَحِينَئِذٍ İşte o zaman قَدْ حَصَلَ لَهُ Onun için
hasıl olmuştur *(Ne?)* نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ Marifetin kendisi وَحَقُّ الْمَعْرِفَةِ Ve hakkıyla bilmek
فَكَانَ اَصْلُ الْمَعْرِفَةِ Ve böylece marifetin aslı هُوَ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ Hakkıyla bilmek olmuştur
لَيْسَ بِاَصْلٍ Hakkıyla bilmek olmayan şey وَمَا لَيْسَ بِحَقِّ الْمَعْرِفَةِ Gerçekte فِى الْحَقِيقَةِ
الْمَعْرِفَةِ Marifetin aslı da değildir فَلَمْ يَكُنْ لِلْعَوَامِّ شِرْكَةٌ Dolayısıyla avamın ortaklığı
وَاَيْنَ yoktur *(Kime?)* مَعَ الْخَوَاصِّ Hâs kullara *(Nerede?)* فِى حَقِّ الْمَعْرِفَةِ Hakkıyla bilmekte
الْمُسَاوَاةُ بَعْدُ Nerde kaldı eşitlik?. (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِذَا كَانَ حَقُّ الْمَعْرِفَةِ Hakkıyla
يَلْزَمُ اَنْ لاَ يَكُونَ فِى الْعَوَامِّ نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ Marifetin kendisi olduğunda bilmek

Avamda olmaması gerekir *(Ne?)* نَفْسُ الْمَعْرِفَةِ Marifetin kendisi *(Niçin?)* لِعَدَمِ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ Kendilerin hakkıyla bilmek olmadığı için (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ لِلْمَعْرِفَةِ صُورَةً وَحَقِيقَةً فِيهِمْ Marifetin sureti ve hakikati vardır وَالْمَعْرِفَةُ الَّتِي هِيَ عَيْنُ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ Hakkıyla bilmenin aynısı olan marifet هِيَ حَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ O hakiki marifettir ki, اَلْمَرْبُوطَةِ بِالْعَجْزِ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten aciz kalmaya bağlıdır وَصُورَتُهَا Marifetin sureti de هِيَ مَا لَمْ تَبْلُغْ O ulaşmayandır *(Neye?)* حَدَّ هٰذَا الْعَجْزِ Bu acziyet seviyesine وَلَمْ تَتَخَلَّصْ Ve kurtulamayandır *(Neden?)* مِنْ شَائِبَةِ الْمُقَايَسَةِ Kıyaslama şüphesinden *(Neye kıyaslama?)* وَمِنْ كَمَالِ فَضْلِهِ تَعَالَى İmkan sıfatlarına عَلَى صِفَاتِ الْامْكَانِ Geride geçtiği gibi كَمَا مَرَّ Yüce Allah sonsuz fazlından ötürü اِعْتَبَرَ صُورَةَ الْمَعْرِفَةِ Marifetin suretine itibar etmiştir *(Nerede?)* وَجَعَلَ النَّجَاةَ مَرْبُوطَةً بِهَا İmanın kendisinde فِي نَفْسِ الْايمَانِ Ve kurtuluşu ona bağlı kılmıştır كَمَا اعْتَبَرَ صُورَةَ الْايمَانِ أَيْضًا Nitekim imanın da suretine itibar etmiş وَصُورَةُ وَجَعَلَ دُخُولَ الْجَنَّةِ مُتَرَتِّبًا عَلَيْهَا Ve cennete girmeyi onun neticesi eylemiştir وَاَمَّا حَقِيقَةُ الْمَعْرِفَةِ İmanın suretinde yeterlidir كَافِيَةٌ فِي صُورَةِ الْايمَانِ Marifetin sureti الْايمَانِ Ama imanın hakikatine gelince فَلَا بُدَّ فِيهَا مِنْ حَقِيقَةِ الْمَعْرِفَةِ Onda marifetinin hakikati gereklidir فَعُلِمَ مِنْ هٰذَا التَّحْقِيقِ Bu açıklamadan anlaşıldı ki, اَنَّ لِلْايمَانِ أَيْضًا İmanın da iki ferdi vardır صُورَةٌ وَحَقِيقَةٌ فَرْدَيْنِ Suret ve hakikat وَمَا هُوَ نَصِيبُ الْعَوَامِّ Avamın nasibi olan şey هُوَ الصُّورَةُ O surettir وَمَا أُعْطِيَهُ الْخَوَاصُّ Hâs kullara verilen ise هُوَ الْحَقِيقَةُ O hakikattir فَلَمْ يَكُنْ اِيمَانُ الْعَوَامِّ Dolayısıyla avamın imanı olmamıştır *(Nasıl?)* مِثْلَ اِيمَانِ الْانْبِيَاءِ Peygamberlerin imanı gibi عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun اَلَّذِينَ هُمْ اَخَصُّ الْخَوَاصِّ Ki onlar hâs kulların en seçkinleridir فَاِنَّ ذَاكَ الْايمَانَ Zira şu (avama ait) iman غَيْرُ هٰذَا الْايمَانِ Bu (peygamberlere ait) imandan başkadır لَا مُمَاثَلَةَ بَيْنَهُمَا Aralarında denklik yoktur وَلَمَّا كَانَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten acziyet olunca

وَكَانَتِ الْمَعْرِفَةُ بِأَنَّهُ مَأْخُوذاً فِي حَقِيقَةِ الْايمَانِ Hakiki imanın tarifine alınmış *(Ne olunca?)* لاَ يُعْرَفُ 'O bilinmez' marifeti de olunca *(Ne olunca?)* مَوْجُودَةٌ فِيهَا Hakiki imanda mevcut لاَ جَرَمَ Hiç kuşkusuz يَكُونُ الزِّيَادَةُ وَالنُّقْصَانُ Artma ve eksilme مَفْقُودَيْنِ فِيهَا Onda yok olur فَإِنَّهُ لاَ احْتِمَالَ Zira ihtimal yoktur *(Neye?)* لِتَفَاوُتِ دَرَجَاتِ الْمَعْرِفَةِ Marifet derecelerinin farklı olmasına *(Nerede?)* فِي سَلْبِ الْمَعْرِفَةِ Marifetin olmamasında وَتَفَاوُتُ الْدَرَجَاتِ Derecelerin farklı olması إِنَّمَا هُوَ فِي الثُّبُوتِ O sadece varlıktadır فَلاَ يَكُونُ فِي حَقِيقَةِ الْايمَانِ Öyleyse hakiki imanda olmaz *(Ne?)* زِيَادَةٌ وَلاَ نُقْصَانُ Ne artma ne de eksilme وَاللهُ سُبْحَانَهُ اَعْلَمُ بِحَقِيقَةِ الْحَالِ Subhan Allah İşin hakikatini en iyi bilendir.

(فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: يَلْزَمُ عَلَى هٰذَا التَّقْرِيرِ Bu açıklamaya göre gerekir *(Ne?)* اَنْ تَكُونَ Olması *(Neyin?)* عُلُومُ الصُّوفِيَّةِ وَمَعَارِفُهُمُ الْكَشْفِيَّةَ Sûfilerin keşfi ilim ve marifetlerinin *(Ne olması?)* وَاَنْ لاَ تَكُونَ سَاقِطَةً عَنْ حَيِّزِ الْاعْتِبَارِ İtibar sahasından düşmüş Ve de olmaması (gerekir) *(Neyin?)* مَعْرِفَةَ الْحَقِّ جَلَّ وَعَلاَ Hak -celle ve a'la-yı bilmenin *(Ne olmaması gerekir?)* فَإِنَّ حَقَّ الْمَعْرِفَةِ مَرْبُوطَةٌ بِهَا اَصْلاً Asla o ilimlere bağlı olmaması Zira hakkıyla bilmek حَصَلَ بِالْعُلُومِ الشَّرْعِيَّةِ Şer-i ilimlerle elde edilmiştir وَلَمْ تَبْقَ مَعْرِفَةٌ Geriye bir marifet kalmamıştır ki, حَتَّى يَكْتَسِبَهَا الصُّوفِيَّةُ Sûfiler onu kazansın *(Ne ile?)* فَلَمْ تَثْبُتْ لِلصُّوفِيَّةِ مَزِيَّةٌ بِالسَّعْيِ وَالْاجْتِهَادِ Çalışıp çabalamakla Öyleyse sûfilerin üstünlüğü yoktur *(Kime?)* عَلَى الْعُلَمَاءِ Alimlere *(Hangi konuda?)* فِي مَعْرِفَةِ الْحَقِّ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Hakk'ı bilme konusunda اَصْلاً Kesinlikle (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ عُلُومَ الصُّوفِيَّةِ وَمَعَارِفَهُمُ الْكَشْفِيَّةَ Sûfilerin keşfi ilim ve marifetleri مُعَدَّاتٌ لِذٰلِكَ الْعَجْزِ Bu acizliğin hazırlıklarıdır اَلَّذِي يَتَيَسَّرُ Ki bu nasip olur *(Kime?)* لِمُنْتَهِينَ مِنْهُمْ Onlardan varanlara *(Nereye?)* إِلَى نِهَايَةِ النِّهَايَةِ Sonların sonuna وَهٰؤُلاَءِ الْاَكَابِرُ İşte bu büyükler يَتَدَرَّجُونَ Derece derece yükselirler *(Nerede?)* فِي مَدَارِجِ تِلْكَ الْمَعَارِفِ الْكَشْفِيَّةِ

Bu keşfi marifetlerin basamaklarında اِلَى اَنْ يَتَشَرَّفُوا Ta şereflenineceye kadar *(Ne ile?)* فَتَكُونُ مَعَارِفُ هٰؤُلَاءِ بِدَوْلَةِ الْوُصُولِ اِلَى ذٰلِكَ الْعَجْزِ Bu acizliğe ulaşma devletiyle اَلْاَصْفِيَاءِ مُعْتَبَرَةً Böylece bu seçkin kulların marifetleri muteber olur *(Niçin?)* لِكَوْنِهَا وَسِيلَةً Vesile olduğu için *(Neye?)* لِحُصُولِ حَقِّ الْمَعْرِفَةِ Hakkıyla bilmenin elde edilmesine وَذَرِيعَةَ الْوُصُولِ Ve de ulaşma sebebi olduğu için *(Neye?)* اِلَى تِلْكَ الْحَقِيقَةِ Bu hakikate.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِذَا ثَبَتَ الْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Bilmekten acziyet sabit olduğunda وَكَانَ الْكَمَالُ مُنْحَصِرًا فِى الْعَجْزِ Ve kemal acziyetle sınırlı olduğunda فَمَا مَعْنَى اعْتِبَارِ الصُّوفِيَّةِ Sûfilerin itibar etmesinin anlamı nedir? *(Neye?)* ثَلَاثَةَ مَرَاتِبَ فِى الْمَعْرِفَةِ Marifette üç mertebeye وَمَا يَكُونُ الْمُرَادُ بِعِلْمِ الْيَقِينِ وَعَيْنِ الْيَقِينِ Ve kastedilen nedir? *(Ne ile?)* İlme'l-yakin, ayne'l-yakin وَحَقِّ الْيَقِينِ Ve hakka'l-yakinle (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ لِهٰذَا الْفَقِيرِ Bu fakirin مُشَاجَرَةً فِى هٰذِهِ الْمَسْئَلَةِ Bu meselede anlaşmazlığı vardır *(Kiminle?)* مَعَ الْقَوْمِ Tasavvuf erbabıyla وَهٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرُ Bu büyükler اِعْتَبَرُوا هٰذِهِ الْمَرَاتِبَ الثَّلَاثَ Bu üç mertebeyi itibara almışlardır *(Neye nispetle?)* بِالنِّسْبَةِ اِلَى ذَاتِهِ تَعَالَى Yüce Allah'ın zatına nispetle وَاَثْبَتُوا Ve ispat etmişlerdir *(Neyi?)* عِلْمَ الْيَقِينِ وَعَيْنَ الْيَقِينِ İlme'l-yakin, ayne'l-yakin وَحَقَّ الْيَقِينِ Ve hakka'l-yakini *(Nerede?)* فِى حَضْرَتِهِ جَلَّ شَأْنُهُ Şanı yüce Allah'ın hazretinde وَفِى التَّمْثِيلِ الَّذِى اَوْرَدُوهُ لِذٰلِكَ Ve bunun için getirdikleri misalde قَالُوا Dediler *(Neye?)* لِلْعِلْمِ بِالنَّارِ Ateşi bilmeye ki, اَلْحَاصِلِ مِنَ الْاِسْتِدْلَالِ بِالدُّخَانِ Dumanı delil edinmekten hasıl olmuştur *(Ne dediler?)* عِلْمَ الْيَقِينِ بِالنِّسْبَةِ اِلَى النَّارِ Ateşe nispetle ilme'l-yakin وَلِلتَّحَقُّقِ بِالنَّارِ Ateşi görmeye ayne'l-yakin dediler وَقَالُوا لِرُؤْيَةِ النَّارِ عَيْنَ الْيَقِينِ Ateşle bütünleşmeye de حَقَّ الْيَقِينِ Hakka'l-yakin dediler وَهٰذَا الْفَقِيرُ Bu fakir ise نَزَّلَ İşaret eden هٰذِهِ الْمَرَاتِبَ الثَّلَاثَ Bu üç mertebeyi indirdi *(Neye?)* اِلَى الْاٰيَاتِ الدَّالَّةِ delillere *(Neye?)* عَلَى ذَاتِ الْوَاجِبِ جَلَّ سُلْطَانُهُ Saltanatı yüce Vacib'in zatına

وَقَالَ بِالْعِلْمِ وَالْعَيْنِ وَالْحَقِّ Ve ilim, ayn ve hakka hükmetti *(Nerede?)* فِي الدَّوَالِّ Delillerde لاَ فِي الْمَدْلُولِ Delalet edilende değil فَإِنَّهُ أَجَلُّ وَأَعْلَى Zira o büyük ve yücedir *(Neden?)* وَفِي التَّمْثِيلِ Ve misalde de (bu fakir) مِنَ الْعِلْمِ وَالْعَيْنِ وَالْحَقِّ İlim, ayn ve hakka'l-yakinden أَثْبَتَ الْعِلْمَ وَالْعَيْنَ وَالْحَقَّ İlim, ayn ve hakka'l-yakini ispat etmiştir *(Neye nispetle?)* فَإِنَّ الْعِلْمَ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ Dumana nispetle لاَ بِالنِّسْبَةِ إِلَى النَّارِ Ateşe nispetle değil فَهُوَ بِالدُّخَانِ Zira dumanı bilmek إِذَا حَصَلَ بِالاسْتِدْلاَلِ Delil edinmekle gerçekleştiğinde بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ الْمُسْتَلْزِمِ لِلنَّارِ Ateşi عِلْمَ الْيَقِينِ O ilme'l-yakindir *(Neye nispetle?)* gerektiren dumana nispetle وَإِذَا حَصَلَتْ رُؤْيَةُ الدُّخَانِ Dumanı görmek hasıl olduğunda وَاسْتُدِلَّ بِهِ لِوُجُودِ النَّارِ Ve o ateşin varlığına delil edinildiğinde فَهُوَ عَيْنُ الْيَقِينِ O dumana nispetle ayne'l-yakindir بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ وَإِذَا حَصَلَ التَّحَقُّقُ بِالدُّخَانِ Ve dumanla bütünleşmek gerçekleşip وَاسْتُدِلَّ بِهِ عَلَى وُجُودِ النَّارِ Bu hal ateşin varlığına delil edinilince فَهُوَ حَقُّ الْيَقِينِ بِالنِّسْبَةِ إِلَى الدُّخَانِ O da dumana nispetle hakka'l-yakindir وَهٰذَا الاسْتِدْلاَلُ أَتَمُّ مِنَ الاسْتِدْلاَلِ السَّابِقِ Ve bu istidlal Bir önceki istidlalden daha tamdır فَإِنَّ ذَاكَ اسْتِدْلاَلٌ مِنَ الآفَاقِ وَهٰذَا اسْتِدْلاَلٌ مِنَ الأَنْفُسِ Zira o afaktan istidlaldir Bu ise enfustan istidlaldir *(Niçin?)* لِحُصُولِ التَّحَقُّقِ بِالدُّخَانِ Dumanla bütünleşmek gerçekleştiği için وَأَيْضًا إِنَّ الدُّخَانَ وَاسِطَةٌ Ve de duman vasıtadır *(Nerede?)* وَفِي حَقِّ الْيَقِينِ لَيْسَ بِوَاسِطَةٍ فِي عَيْنِ الْيَقِينِ Ayne'l-yakinde Hakka'l-yakinde ise vasıta değildir بَلِ النِّسْبَةُ الَّتِي هِيَ كَائِنَةٌ لِلدُّخَانِ مَعَ النَّارِ Bilakis dumanın ateşle olan nispeti تَحْصُلُ تِلْكَ النِّسْبَةُ بِعَيْنِهَا İşte bu nispet bizzat gerçekleşir *(Kim için?)* لِلْمُسْتَدِلِّ Delil edinen için فَيَصِلُ Ve böylece ulaşır *(Nereye?)* إِلَى أَعْلَى مَدَارِجِ الْقُرْبِ Yakınlık derecelerinin en üstüne الَّذِي هُوَ مَا وَرَاءَ الْعِلْمِ وَالْعَيْنِ وَالْحَقِّ Ki o ilim, ayn ve hakka'l-yakinin ötesidir لاَ يُقَالُ إِذَا ارْتَفَعَتِ الْوَاسِطَةُ Şöyle denilemez: Vasıta kalktığında

لِاَنَّا Ki o ayne'l-yakindir اَلَّتِي هِيَ عَيْنُ الْيَقِينِ Görme gerçekleşmiştir فَقَدْ تَحَقَّقَتِ الرُّؤْيَةُ
نَقُولُ Zira biz deriz ki: اِنَّ ارْتِفَاعَ الْوَاسِطَةِ Vasıtanın kalkması لاَ يَكْفِي Yeterli değildir
(Nerede?) فِي تَحَقُّقِ الرُّؤْيَةِ Görmenin gerçekleşmesinde بَلْ لاَ بُدَّ مِنْ اَشْيَاءَ اُخَرَ Bilakis
başka şeyler gereklidir وَهِيَ مَفْقُودَةٌ Ve onlar da yoktur وَلَمَّا كَانَتْ مَرَاتِبُ الْيَقِينِ
Yakinin mertebeleri olunca *(Ne?)* رَاجِعَةً اِلَى الْآيَاتِ Delillere yönelik وَلَمْ تَبْقَ Ve
kalmayınca *(Ne?)* مَعْرِفَةٌ تَكُونُ رَاجِعَةً اِلَى الْمَدْلُولِ Medlule yönelik olan bir marifet لَزِمَ
الْعَجْزُ Acziyet gerekti *(Neden?)* عَنِ الْمَعْرِفَةِ فِي الْمَدْلُولِ Medlul hakkındaki marifetten
مَعْرِفَةٌ بِالضَّرُورَةِ Zorunlu olarak وَلَمْ تَتَحَقَّقْ هُنَاكَ Ve konuyla ilgili gerçekleşmedi *(Ne?)*
غَيْرُ سَلْبِ الْمَعْرِفَةِ Marifetsizlikten başka bir marifet فَلَوْ لَمْ تُجْعَلْ Şayet kılınmazsa *(Ne?)*
رَاجِعَةً اِلَى الْآيَاتِ هَذِهِ الْمَرَاتِبُ الثَّلاَثُ لِلْيَقِينِ Yakinin bu üç mertebesi *(Ne kılınmazsa?)*
كَيْفَ يُتَصَوَّرُ Delillere yönelik وَكَانَتْ رَاجِعَةً اِلَى الْمَدْلُولِ Ve medlule yönelik olursa
Nasıl düşünülebilir? *(Ne?)* اَلْعَجْزُ عَنِ الْمَعْرِفَةِ Marifetten acizlik وَمَا يَكُونُ Ve ne olur?
مَعْنَى سَلْبِ الْمَعْرِفَةِ Marifetsizliğin anlamı...

122. MEKTUP

١٢٢- ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ وَالْمِائَةُ: اِلَى نُورِ مُحَمَّدٍ التَّهَارِيِّ فِي بَيَانِ اَنَّ الطَّرِيقَ الْمُوصِلَ اِلَى جَنَابِ قُدْسِ الْحَقِّ تَعَالَى اثْنَانِ ﴾

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ وَسَلَامٌ عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى اِنَّ الطَّرِيقَ الْمُوصِلَ اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى اثْنَانِ طَرِيقٌ يَتَعَلَّقُ بِقُرْبِ النُّبُوَّةِ عَلَى اَرْبَابِهَا الصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّةُ وَهُوَ مُوصِلٌ اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ وَالْوَاصِلُونَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ بِالْاَصَالَةِ هُمُ الْاَنْبِيَاءُ عَلَيْهِمُ السَّلَامُ وَاَصْحَابُهُمُ الْكِرَامُ وَيُشَرَّفُ بِهِ اَيْضًا مَنْ اُرِيدَ لَهُ ذٰلِكَ مِنْ سَائِرِ اَوْلِيَاءِ الْاُمَّةِ الْعِظَامِ وَاِنْ كَانُوا قَلِيلِينَ بَلْ اَقَلَّ وَلَا تَوَسُّطَ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ وَلَا حَيْلُولَةَ وَكُلُّ مَنْ يَأْخُذُ الْفَيْضَ مِنْ هٰؤُلَاءِ الْوَاصِلِينَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْاَصْلِ بِلَا تَوَسُّطِ اَحَدٍ وَلَيْسَ اَحَدُهُمْ حَائِلًا لِلْآخَرِ وَطَرِيقٌ يَتَعَلَّقُ بِقُرْبِ الْوَلَايَةِ وَالْاَقْطَابُ وَالْاَوْتَادُ وَالْبُدَلَاءُ وَالنُّجَبَاءُ وَعَامَّةُ اَوْلِيَاءِ اللهِ تَعَالَى وَاصِلُونَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ وَطَرِيقُ السُّلُوكِ عِبَارَةٌ عَنْ هٰذَا الطَّرِيقِ بَلِ الْجَذْبَةُ الْمُتَعَارَفَةُ اَيْضًا دَاخِلَةٌ فِيهِ وَفِيهِ التَّوَسُّطُ وَالْحَيْلُولَةُ وَمُقْتَدَى الْوَاصِلِينَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ وَرَئِيسُهُمْ وَمَنْبَعُ فَيْضِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ عَلِيٌّ الْمُرْتَضَى كَرَّمَ اللهُ تَعَالَى وَجْهَهُ الْكَرِيمَ وَهٰذَا الْمَنْصِبُ الْعَظِيمُ الشَّأْنِ مُتَعَلِّقٌ بِهِ وَكَاَنَّ قَدَمَيِ النَّبِيِّ ﷺ فِي هٰذَا الْمَقَامِ عَلَى فَرْقِهِ الْمُبَارَكِ كَرَّمَ اللهُ تَعَالَى وَجْهَهُ وَحَضْرَةُ الْفَاطِمَةِ وَحَضَرَاتُ الْحَسَنَيْنِ شُرَكَاءُ مَعَهُ فِي هٰذَا الْمَقَامِ وَاَظُنُّ اَنَّهُ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ كَانَ مَلَاذَ هٰذَا الْمَقَامِ قَبْلَ النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ اَيْضًا كَمَا اَنَّ بَعْدَ النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ كُلُّ مَنْ وَصَلَ اِلَيْهِ الْفَيْضُ وَالْهِدَايَةُ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ وَصَلَ بِتَوَسُّطِهِ فَاِنَّهُ عِنْدَ نُقْطَةِ مُنْتَهَى هٰذَا الطَّرِيقِ وَمَرْكَزُ هٰذَا الْمَقَامِ مُتَعَلِّقٌ بِهِ وَلَمَّا تَمَّ دَوْرُهُ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ فَوَّضَ هٰذَا الْمَنْصِبَ الْعَظِيمَ الْقَدْرِ وَسَلَّمَهُ اِلَى حَضَرَاتِ الْحَسَنَيْنِ عَلَى التَّرْتِيبِ وَبَعْدَهُمَا اِلَى كُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الْاَئِمَّةِ الْاثْنَيْ عَشَرَ عَلَى التَّرْتِيبِ وَالتَّفْصِيلِ وَكُلُّ مَنْ وَصَلَ اِلَيْهِ الْفَيْضُ وَالْهِدَايَةُ فِي اَعْصَارِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ وَكَذٰلِكَ بَعْدَ ارْتِحَالِهِمْ وَصَلَ بِتَوَسُّطِهِمْ وَبِحَيْلُولَتِهِمْ وَاِنْ كَانَ مِنَ الْاَقْطَابِ وَنُجَبَاءِ الْوَقْتِ وَكَانَ مَلَاذُ

الْجَمِيعِ وَمَلْجَأُ الْكُلِّ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرَ فَاِنَّهُ لَا بُدَّ لِلْاَطْرَافِ مِنَ اللُّحُوقِ بِالْمَرْكَزِ اِلَى اَنْ وَصَلَتِ النَّوْبَةُ اِلَى الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْجَيْلَانِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ وَلَمَّا بَلَغَتِ النَّوْبَةُ اِلَيْهِ فُوِّضَ الْمَنْصِبُ الْمَذْكُورُ اِلَيْهِ قُدِّسَ سِرُّهُ وَلَا يُشَاهَدُ عَلَى هٰذَا الْمَرْكَزِ اَحَدٌ بَيْنَ الْاَئِمَّةِ الْمَذْكُورِينَ وَبَيْنَ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ وَيُفْهَمُ وُصُولُ الْفُيُوضِ وَالْبَرَكَاتِ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ اِلَى اَيِّ فَرْدٍ كَانَ مِنَ الْاَقْطَابِ وَالنُّجَبَاءِ بِتَوَسُّطِهِ الشَّرِيفِ فَاِنَّ هٰذَا الْمَرْكَزَ لَمْ يَتَيَسَّرْ لِغَيْرِهِ وَلِهٰذَا قَالَ ﴿شِعْرٌ﴾

اَفَلَتْ شُمُوسُ الْاَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا ۞ اَبَدًا عَلَى اُفُقِ الْعُلَى لَا تَغْرُبُ

وَالْمُرَادُ بِالشَّمْسِ شَمْسُ فَيْضَانِ الْهِدَايَةِ وَالْاِرْشَادِ وَمِنْ اُفُولِهَا عَدَمُ الْفَيْضَانِ الْمَذْكُورِ وَلَمَّا تَعَلَّقَتِ الْمُعَامَلَةُ الَّتِي كَانَتْ اَوَّلاً مُتَعَلِّقَةً بِالْاَوَّلِينَ بِالشَّيْخِ بَعْدَ وُجُودِهِ وَصَارَ هُوَ وَاسِطَةَ وُصُولِ الرُّشْدِ وَالْهِدَايَةِ كَمَا كَانَ الْاَوَّلُونَ قَبْلَهُ وَيَكُونُ وُصُولُ الْفَيْضِ اَيْضًا بِتَوَسُّطِهِ مَا دَامَتْ مُعَامَلَةُ التَّوَسُّطِ بَاقِيَةً صَحَّ قَوْلُهُ ﴿شِعْرٌ﴾

اَفَلَتْ شُمُوسُ الْاَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا ۞ اَلْبَيْتَ

فَاِنْ قِيلَ: اِنَّ هٰذَا الْحُكْمَ مُنْتَقِضٌ بِمُجَدِّدِ الْاَلْفِ الثَّانِي فَاِنَّهُ قَدِ انْدَرَجَ فِي مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِي فِي بَيَانِ مَعْنَى مُجَدِّدِ الْاَلْفِ الثَّانِي اَنَّ كُلَّمَا يَصِلُ اِلَى الْاُمَّةِ فِي تِلْكَ الْمُدَّةِ مِنْ اَنْوَاعِ الْفَيْضِ اِنَّمَا يَصِلُ بِتَوَسُّطِهِ سَوَاءٌ كَانُوا اَقْطَابًا اَوْ اَوْتَادًا اَوْ اَبْدَالًا اَوْ نُجَبَاءَ فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ. **قُلْتُ**: اِنَّ مُجَدِّدَ الْاَلْفِ فِي هٰذَا الْمَقَامِ نَائِبُ مَنَابِ حَضْرَةِ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ مَرْبُوطَةٌ بِهِ نِيَابَةً عَنْ حَضْرَةِ الشَّيْخِ كَمَا قَالُوا «اِنَّ نُورَ الْقَمَرِ مُسْتَفَادٌ مِنْ نُورِ الشَّمْسِ» فَلَا مَحْذُورَ. **فَاِنْ قِيلَ**: اِنَّ مَعْنَى مُجَدِّدِ الْاَلْفِ الَّذِي ذُكِرَ فِيمَا سَبَقَ مُشْكِلٌ لِاَنَّ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ يَنْزِلُ فِي الْمُدَّةِ الْمَذْكُورَةِ وَالْمَهْدِيُّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ اَيْضًا يَظْهَرُ فِي تِلْكَ الْمُدَّةِ وَمُعَامَلَتُهُمَا اَجَلُّ وَاَعْلَى مِنْ اَنْ تَأْخُذَ الْفُيُوضَ بِتَوَسُّطِ اَحَدٍ. **قُلْتُ**: اِنَّ مُعَامَلَةَ التَّوَسُّطِ

مَرْبُوطَةٌ بِالطَّرِيقِ الثَّانِي مِنَ الطَّرِيقَيْنِ الْمَذْكُورَيْنِ الَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ قُرْبِ الْوَلَايَةِ وَفِي الطَّرِيقِ الْاَوَّلِ الَّذِي هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ قُرْبِ النُّبُوَّةِ مُعَامَلَةُ التَّوَسُّطِ مَفْقُودَةٌ وَكُلُّ مَنْ وَصَلَ مِنْ ذَاكَ الطَّرِيقِ لَيْسَ لَهُ حَائِلٌ وَمُتَوَسِّطٌ فِي الْبَيْنِ بَلْ يَأْخُذُ الْفُيُوضَ وَالْبَرَكَاتِ بِلَا تَوَسُّطِ اَحَدٍ وَالتَّوَسُّطُ وَالْحَيْلُولَةُ اِنَّمَا هُمَا فِي الطَّرِيقِ الْاَخِيرِ فَقَطْ وَمُعَامَلَةُ ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ مُمْتَازَةٌ عَنْ غَيْرِهِ كَمَا مَرَّ وَعِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ وَالْمَهْدِيُّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ وَاصِلَانِ مِنَ الطَّرِيقِ الْاَوَّلِ كَمَا اَنَّ الشَّيْخَيْنِ رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمَا وَصَلَا مِنَ الطَّرِيقِ الْاَوَّلِ فِي ضِمْنِهِ ﷺ وَلَهُمَا فِيهِ شَأْنٌ خَاصٌّ عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمَا. تَنْبِيهٌ يَنْبَغِي اَنْ يُعْلَمَ اَنَّهُ يَصِحُّ اَنْ يَصِلَ شَخْصٌ مِنْ طَرِيقِ قُرْبِ الْوَلَايَةِ اِلَى قُرْبِ النُّبُوَّةِ وَيَكُونَ شَرِيكًا فِي كِلْتَا الْمُعَامَلَتَيْنِ وَيُعْطَى مَحَلًّا هُنَاكَ أَيْضًا بِتَطَفُّلِ الْاَنْبِيَاءِ عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ وَيُجْعَلُ مُعَامَلَةُ كِلَا الطَّرِيقَيْنِ مَرْبُوطَةً بِهِ ﴿شِعْرٌ﴾

لَيْسَ عَلَى اللّٰهِ بِمُسْتَنْكَرٍ * اَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمَ فِي وَاحِدٍ

﴿ذٰلِكَ فَضْلُ اللّٰهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَآءُ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ﴾ ﴿سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ عَمَّا يَصِفُونَ * وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ * وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالَى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ قَدْ مَنَّ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَلَى هٰذَا الْعَبْدِ الْعَاجِزِ الْلَاشَيْءِ بِاِتْمَامِ هٰذِهِ التَّرْجَمَةِ الْحَقِيرَةِ بَعْدَ اِتْعَابِ الْجِسْمِ وَالرُّوحِ فِي عِدَّةِ شُهُورٍ وَصَارَتْ بِحَيْثُ يُطْلَقُ عَلَيْهِ اسْمُ الْمَسْطُورِ فَلَوْلَا اَنْ مَنَّ اللّٰهُ بِهِ عَلَيَّ لَمَا تَيَسَّرَ مَدَى الدُّهُورِ لِاَنِّي حِينَ الْاشْتِغَالِ كُنْتُ مُبْتَلًى بِغَايَةِ سُوءِ الْحَالِ وَتَشَتُّتِ الْبَالِ وَاَنْوَاعِ الْاَهْوَالِ بِحَيْثُ كَانَ الْاشْتِغَالُ بِهَا مِنْ اَظْهَرِ الْمُحَالِ اِلَّا اَنَّ مَا يَسَّرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ لَيْسَ بِعَسِيرٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ وَكَانَ الشُّرُوعُ فِيهَا فِي اَوَاسِطِ شَعْبَانَ الْمُعَظَّمِ عَامَ ثَلَاثَةٍ وَثَلَاثَمِائَةٍ وَاَلْفٍ وَالْفَرَاغُ مِنْهَا فِي ذِي الْقَعْدَةِ مِنَ الْعَامِ الثَّانِي وَكَمْ شَرَدْتُ فِي تِلْكَ الْمُدَّةِ لِاقْتِنَاصِ شَوَارِدِهَا رُقَادِي وَكَمْ فَرَقْتُ لِجَمْعِ فَرَائِدِهَا شَمْلَ فُؤَادِي وَكَمْ فَارَقْتُ لِوَصْلِ حَرَائِدِهَا قَوْمِي وَكَمْ صَبَرْتُ لِقَيْدِ فَوَائِدِهَا

عَلَى اِيذَاءِ مَنْ خَاضَ فِي لَوْمِي وَكَمِ اقْتَحَمْتُ لِاسْتِيضَاحِ نُكْتَةٍ مِنْهَا مَوَاقِعَ السَّهْرِ فِي ظَلْمَاءِ الدَّيَاجِرِ وَكَمْ اَقْدَمْتُ لِتَصْحِيحِ شُبْهَةٍ مِنْهَا ظَمَاءَ الْهَوَاجِرِ فَنَسْأَلُ اللهَ سُبْحَانَهُ اَنْ يَجْعَلَهَا خَالِصَةً لِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ وَاَنْ يَنْفَعَ بِهَا اِخْوَانَ الصَّفَاءِ النَّفْعَ الْعَمِيمَ اِنَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ رَؤُفٌ رَحِيمٌ وَصَلَّى اللهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ ذِي الْخُلُقِ الْعَظِيمِ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ الَّذِينَ تَأَهَّبُوا لِيَوْمٍ عَظِيمٍ.

TÜRKÇE ANLAMI

- **Nur Muhammed et-Tahanevî'ye gönderilmiştir**
- **Hak Teâlâ Hazretlerine erdiren iki yolun bulunduğu**

Rahman ve Rahim Allah'ın adıyla. Hamd, Allah Teâlâ'ya, selam seçtiği kullarına olsun.

Hak Teâlâ Hazretlerinin cenab-ı kudsîsine erdiren yol ikidir. Birisi, nübüvvet yakınlığına bağlıdır. O nübüvvet sahiplerine salat ve selamlar olsun. Bu yol aslın aslına kesinlikle ulaştırır. Bu yoldan asaleten vuslata erenler peygamberlerdir. Ümmetin diğer büyük velilerinden bu makama ermesi irade buyurulanlar da bu nimet ile şereflenirler. Gerçi bunlar çok azdır, hatta azın da azıdırlar. Bu yolda tavassut da araya girme de yoktur. Bu vuslat erbabından feyiz alan her şahıs, hiçbir kimsenin tavassutu olmaksızın bunu asıldan doğrudan alır. Hiç kimse diğerine perde olmaz.

Diğer bir yol ise, velayet yakınlığına bağlıdır. Aktap, evtad, ebdal ve bütün Allah dostları bu yoldan vuslata ererler. Seyr u sülûk yolu bu yoldur. Hatta bilinen cezbe de bu yola dahildir. Bu yolda tavassut da araya girme de vardır. Bu yoldan vuslata erenlerin önderi, liderleri ve bu büyüklerin feyiz kaynağı Ali el-Murtaza (k.v.) Hazretleridir. Bu şanı yüce makam ona bağlıdır. Peygamber'in (s.a.v.) iki kadem-i şerifi bu makamda sanki o mübareğin başının ortası üzerinedir. Hazret-i Fatıma ile Hazret-i Hasan ve Hüseyin de bu makamda ona ortaktırlar. Ben öyle zannediyorum ki, bu maddi varlıktan önce de Hz. Ali (k.v.) bu makamın sığınağı idi. Bu durum maddi varlıktan sonra da böyledir; bu yoldan kendisine feyiz ve hidayet vasıl olmuş herkese onun tavassutu sayesinde gelmektedir. Çünkü o bu yolun son noktasında ve bu makamın merkezinde bulunmakta olup, ona müteallikitir.

O sırasını savdığında bu kadri yüce makamı Hazret-i Hasan ve Hüseyin Efendilerimize sırasıyla doldurmuşlardır. Onlardan sonra ise sırası on iki imamdan her birine verilmiştir. Bu büyüklerin yaşadıkları dönemde ve vefatlarından sonra kendisine feyiz ve hidayet gelmiş herkes, aktaptan ve zamanın neciplerinden olsalar da, onların tavassutu ve araya girmesi ile vuslata ermiştir. Herkesin sığınağı ve barınağı o büyükler olmuştur. Zira kenardakilerin merkeze iltihaktan başka çaresi yoktur.

Sıra nihayet Şeyh Abdülkadir Geylani (k.s.) Hazretlerine geldi. Sıra kendisine gelince yukarıda zikri edilen makam kendisine verildi. Bu merkezin üzerinde zikri geçen imamlar ile onun arasında hiç kimse müşahede edilmemiştir. Bu yolda kim olursa olsun, kutupların ve neciplerin her birine bereket ve feyizler onun değerli tavassutu ile gelir. Zira bu merkez ondan başkasına müyesser olmamıştır. Bunun için demiştir ki:

Öncekilerin güneşleri battı ve bizim güneşimiz ise
Ebediyen yüksek ufuklardadır, hiç batmaz

Güneşten maksat hidayet ve irşat feyizlerinin güneşidir. Güneşin batmasından maksat mezkur feyizlerin akışının kesilmesidir. Önceleri evvelkilere abğlı olan muamele Şeyhin varlığı ile ona bağlı olup, öncekiler gibi bu sefer o rüşt ve hidayetin vuslatına vasıta haline gelip, tavassut muamelesi baki oldukça feyzin akışı onun tavassutu ile gerçekleşir oldukça "Öncekilerin güneşleri battı" sözü ile başlayan beytin manası doğru çıkmış olur.

Bu hüküm ikinci bin yılının müceddidi ile bozulmuştur. Zira ikinci cildin bir mektubunda[56] ikinci bin yılının müceddidinin manası beyan edilirken şöyle geçmektedir:

"Bu dönemde ümmete gelen her türlü feyizler, ister aktap, ister evtad ister isterse de nüceba olsun kime bir feyiz gelirse o vakitte onun tavassutu iledir. Diye bir itiraz vaki olursa cevaben derim ki:

Bu makamda ikinci bin yılının müceddidi Hazret-i Şeyhin (k.s.) yerine kaimdir. Bu muameleyi de ona vekaleten bin yılının müceddidi görür. Nitekim ayın nuru güneşten alınmadır, denilmiştir ki, bunda bir mahzur yoktur.

[56] Bk. 2 cilt, 4. mektup.

İlgili yerde zikredilen, bin yılının müceddidi ile ilgili mana problemlidir. Zira o müddet içerisinde İsa (a.s.) inecek, Mehdi do o dönemde zuhur edecektir. Onların muameleleri birinin tavassutu ile feyizleri almayacak kadar da yücedir, denilirse cevaben derim ki:

Tavassut muamelesi, yukarıda zikri geçen iki yoldan ikinci yola, yani velayet yakınlığından ibaret olan yola aittir. Nübüvvet yakınlığından ibaret olan birinci yolda tavassut muamelesi söz konusu değildir. Bu yoldan vuslata ermiş hiç kimse için arada engel ve tavassutu bulunmaz, hiç kimsenin tavassutu olmaksızın feyizleri ve bereketleri alırlar. Tavassut ve araya girme sadece ikinci yoldadır. Bu yerin muamelesi yukarıda da geçtiği üzere diğerlerinden ayrıdır. İsa (a.s.) ile Mehdi (a.s.) birinci yoldan vasıldırlar. Nitekim Hz. Ebû Bekir ve Hz. Ömer (r.anhümâ) da, Peygamber'in (s.a.v.) zımnında birinci yoldan vasıldırlar. Aralarında derece farkı olsa da bu hususta kendilerine mahsus hususiyetleri vardır.

TENBİH:

Bilinmelidir ki, bir şahsın velayet yakınlığı yolu ile nübüvvet yakınlığı yoluna ulaşması ve her iki muamelede de ortak olması mümkündür. Oradan da peygamberlere bağımlı olması hasebiyle kendisine bir mahal verilmesi ve her iki yolun muamelesinin kendisine raptedilmesi mümkündür.

Allah Teâlâ için hiç de zor değildir
Tek bir şeyde alemi cem etmesi

"Bu Allah'ın bir lütfudur. Onu dilediğine verir. Allah büyük lütuf sahibidir."[57]

"Senin izzet sahibi Rabbin, onların yakıştırdıkları vasıflardan yücedir, münezzehtir. Gönderilen bütün peygamberlere selam olsun. Âlemlerin Rabbi Allah'a hamd olsun!"[58]

Peygamberlerin Efendisi, Efendimiz Muhammed'e, âline, bütün sahabesine Allah Teâlâ salat ve selam etsin.

---

[57] Cuma, 4.

[58] Saffât, 180-182.

KELİME ANLAMI

122. ﴿ اَلْمَكْتُوبُ الثَّانِي وَالْعِشْرُونَ وَالْمِائَةُ **Yüz yirmi ikinci mektup** *(Kime gönderilmiştir?)* اِلَى نُورِ مُحَمَّدٍ التَّهَارِيِّ **Nur Muhammed Tehārī'ye** *(Ne hakkındadır?)* فِي بَيَانِ **Şunun beyanı hakkındadır ki** اَنَّ الطَّرِيقَ الْمُوصِلَ اِلَى جَنَابِ قُدْسِ **Ulaştıran yol** *(Nereye?)* الْحَقِّ تَعَالَى **Yüce Cenab-ı Hakka** اِثْنَانِ **İkidir.** ﴾

بِسْمِ اللهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيمِ Rahman ve rahim olan Allah'ın adıyla اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ Hamd Allah'a وَسَلَامٌ Selam ise عَلَى عِبَادِهِ الَّذِينَ اصْطَفَى Seçtiği kullarına olsun اِنَّ الطَّرِيقَ الْمُوصِلَ Kuşkusuz ulaştıran yol *(Nereye?)* اِلَى جَنَابِ قُدْسِهِ تَعَالَى Yüce Cenab-ı Hakk'a اِثْنَانِ İkidir طَرِيقٌ يَتَعَلَّقُ Bir yol alakalıdır *(Ne ile?)* بِقُرْبِ النُّبُوَّةِ Nübüvvet yakınlığıyla عَلَى اَرْبَابِهَا Onun erbabına اَلصَّلَاةُ وَالتَّحِيَّةُ Salat ve tahiyye olsun وَهُوَ مُوصِلٌ Ve bu yol ulaştırır *(Nereye?)* اِلَى اَصْلِ الْاَصْلِ Aslın aslına وَالْوَاصِلُونَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ بِالْاَصَالَةِ Bu yoldan asıl olarak ulaşanlar هُمُ الْاَنْبِيَاءُ Onlar peygamberlerdir عَلَيْهِمُ السَّلَامُ Onlara selam olsun وَاَصْحَابُهُمُ الْكِرَامُ Ve onların kıymetli ashabıdır وَيُشَرَّفُ بِهِ أَيْضًا Ve de bununla şereflendirilir *(Kim?)* مَنْ اُرِيدَ لَهُ ذٰلِكَ Kendisi için bu irade edilmiş olan مِنْ سَائِرِ اَوْلِيَاءِ الْاُمَّةِ الْعِظَامِ Ümmetin diğer büyük velileri وَاِنْ كَانُوا قَلِيلِينَ بَلْ اَقَلَّ Az hatta çok az olsalar dahi وَلَا تَوَسُّطَ فِي هٰذَا الطَّرِيقِ وَلَا حَيْلُولَةَ Bu yolda aracılık ve de perde olmak yoktur وَكُلُّ مَنْ يَأْخُذُ الْفَيْضَ Ve her feyiz alan *(Kimden?)* مِنْ هٰؤُلَاءِ الْوَاصِلِينَ Bu vuslata erenlerden يَأْخُذُهُ مِنَ الْاَصْلِ Onu asıldan alır *(Nasıl?)* بِلَا تَوَسُّطِ اَحَدٍ Kimsenin aracılığı olmadan وَلَيْسَ اَحَدُهُمْ حَائِلًا لِلْآخَرِ Onlardan biri diğerine engel değildir وَطَرِيقٌ İkinci yol ise يَتَعَلَّقُ بِقُرْبِ الْوَلَايَةِ Velayet yakınlığıyla alakalıdır وَالْاَقْطَابُ وَالْاَوْتَادُ Ektab, evtad وَالْبُدَلَاءُ وَالنُّجَبَاءُ Büdela, nüceba وَعَامَّةُ اَوْلِيَاءِ اللهِ تَعَالَى Ve yüce Allah'ın tüm dostları وَاصِلُونَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yoldan vuslata ererler وَطَرِيقُ السُّلُوكِ Seyr-i sülük

yolu عِبَارَةٌ عَنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yoldan ibarettir بَلِ الْجَذْبَةُ الْمُتَعَارَفَةُ أَيْضًا Hatta meşhur cezbe dahi دَاخِلَةٌ فِيهِ Bu yola dahildir وَفِيهِ التَّوَسُّطُ وَالْحَيْلُولَةُ Ve bu yolda aracılık ve perde olmak vardır وَمُقْتَدَى الْوَاصِلِينَ مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yoldan vuslata erenlerin önderi وَرَئِيسُهُمْ Reisleri وَمَنْبَعُ فَيْضِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Ve bu büyüklerin feyiz kaynağı عَلِيٌّ الْمُرْتَضَى Ali Murtaza'dır كَرَّمَ اللهُ تَعَالَى وَجْهَهُ الْكَرِيمَ Yüce Allah onun değerli zatını şereflendirsin وَهٰذَا الْمَنْصِبُ الْعَظِيمُ الشَّأْنِ Bu şanı yüce makam مُتَعَلِّقٌ بِهِ Ona ilişkindir وَكَأَنَّ قَدَمَيِ النَّبِيِّ صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ Ve sanki peygamberin iki ayağı Allah ona salat-u selam eylesin فِي هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda عَلَى فَرْقِهِ الْمُبَارَكِ Onun mübarek başı üzeredir وَحَضْرَةُ الْفَاطِمَةِ كَرَّمَ اللهُ تَعَالَى وَجْهَهُ Yüce Allah onu şereflendirsin Hazreti Fâtıma وَحَضَرَاتُ الْحَسَنَيْنِ شُرَكَاءُ مَعَهُ Hazreti Hasan ve Hüseyin Onunla ortaktırlar وَاَظُنُّ Ve zannediyorum ki, فِي هٰذَا الْمَقَامِ *(Nerede?)* Bu makamda اَنَّهُ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ Hz. Ali -Allah onu şereflendirsin- كَانَ مَلَاذَ هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamın sahibi idi *(Ne zaman?)* كَمَا اَنَّ بَعْدَ النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ قَبْلَ النَّشْأَةِ الْعُنْصُرِيَّةِ أَيْضًا Tıpkı bedensel varlığından sonra da olduğu gibi كُلُّ مَنْ وَصَلَ اِلَيْهِ Kendisine ulaşan herkes *(Ne?)* اَلْفَيْضُ وَالْهِدَايَةُ Feyiz ve hidayet *(Nereden?)* مِنْ هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yoldan وَصَلَ بِتَوَسُّطِهِ Onun aracılığıyla ulaşır فَاِنَّهُ عِنْدَ نُقْطَةِ مُنْتَهَى هٰذَا الطَّرِيقِ Çünkü o bu yolun en son noktasındadır وَمَرْكَزُ هٰذَا الْمَقَامِ Ve bu makamın merkezi مُتَعَلِّقٌ بِهِ Ona ilişkindir وَلَمَّا تَمَّ دَوْرُهُ كَرَّمَ اللهُ وَجْهَهُ Onun devri sona erince فَوَّضَ هٰذَا Allah onu şereflendirsin الْمَنْصِبَ الْعَظِيمَ الْقَدْرِ وَسَلَّمَهُ Bu kıymeti büyük makamı bıraktı Ve teslim etti *(Kime?)* اِلَى حَضَرَاتِ الْحَسَنَيْنِ Hazreti Hasan ile Hüseyin'e *(Nasıl?)* عَلَى التَّرْتِيبِ Sıra ile وَبَعْدَهُمَا اِلَى كُلِّ وَاحِدٍ مِنَ الْاَئِمَّةِ الْاثْنَيْ عَشَرَ Onlardan sonra da On iki imamdan her birine (teslim edildi) *(Nasıl?)* عَلَى التَّرْتِيبِ وَالتَّفْصِيلِ (Bilinen) sıra ve tafsille

وَكُلُّ مَنْ وَصَلَ اِلَيْهِ الْفَيْضُ وَالْهِدَايَةُ Kendisine feyiz ve hidayet ulaşan her kişi *(Ne zaman?)* فِي اَعْصَارِ هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرِ Bu büyüklerin asrında وَكَذٰلِكَ بَعْدَ ارْتِحَالِهِمْ Ve de dünyadan ayrıldıklarından sonra وَصَلَ (Onlara) ulaşmıştır *(Ne ile?)* بِتَوَسُّطِهِمْ Bu büyüklerin aracılığı وَبِحَيْلُولَتِهِمْ Ve perde olmasıyla وَاِنْ كَانَ مِنَ الْاَقْطَابِ O kişiler aktab وَنُجَبَاءِ الْوَقْتِ Ve vaktin nücebasından olsalar da وَكَانَ مَلَاذُ الْجَمِيعِ Ve hepsinin hamisi وَمَلْجَأُ الْكُلِّ Ve tümümün sığınağı هٰؤُلَاءِ الْاَكَابِرَ Bu büyükler olmuştur فَاِنَّهُ لَا بُدَّ Zira etraf için kaçınılmazdır *(Ne?)* مِنَ اللُّحُوقِ بِالْمَرْكَزِ Merkeze bağlanmak *(Bu büyükler ne zamana kadar böyle oldular?)* اِلَى اَنْ وَصَلَتِ النَّوْبَةُ Nöbet sırası gelinceye kadar *(Kime?)* اِلَى الشَّيْخِ عَبْدِ الْقَادِرِ الْجَيْلَانِيِّ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh Abdulkadir Geylani'ye فُوِّضَ الْمَنْصِبُ الْمَذْكُورُ اِلَيْهِ قُدِّسَ وَلَمَّا بَلَغَتِ النَّوْبَةُ اِلَيْهِ (k.s.) Nöbet sırası ona gelince سِرُّهُ Adı geçen makam ona (k.s.) teslim edildi وَلَا يُشَاهَدُ Müşahede edilmemektedir *(Nerede?)* بَيْنَ الْاَئِمَّةِ *(Kim?)* اَحَدٌ Hiç kimse *(Nerede?)* عَلٰى هٰذَا الْمَرْكَزِ Bu merkez üstünde الْمَذْكُورِينَ Adı geçen imamlarla وَبَيْنَ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh arasında (k.s.) وَيُفْهَمُ Ve anlaşılmaktadır *(Ne?)* وُصُولُ الْفُيُوضِ وَالْبَرَكَاتِ Feyiz ve bereketlerin ulaştığı *(Nerede?)* فِي هٰذَا الطَّرِيقِ Bu yolda *(Kime?)* اِلَى اَيِّ فَرْدٍ كَانَ Hangi ferde olursa olsun *(Kimden?)* مِنَ الْاَقْطَابِ وَالنُّجَبَاءِ Ektab ve nücebadan *(Kimin aracılığıyla ulaştığı anlaşılmaktadır?)* بِتَوَسُّطِهِ الشَّرِيفِ Şeyhin kıymetli aracılığıyla فَاِنَّ هٰذَا الْمَرْكَزَ Zira bu merkez لَمْ يَتَيَسَّرْ لِغَيْرِهِ Ondan başkasına nasip olmamıştır وَلِهٰذَا قَالَ Ve bu sebeple demiştir ki: ﴿شِعْرٌ﴾ Şiir: اَفَلَتْ شُمُوسُ الْاَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا Öncekilerin güneşi battı Bizim güneşimiz ise اَبَدًا عَلٰى اُفُقِ الْعُلٰى لَا تَغْرِبُ Asla yüce ufuklarda Batmayacak.

شَمْسُ فَيَضَانِ الْهِدَايَةِ وَالْاِرْشَادِ وَالْمُرَادُ بِالشَّمْسِ Güneşle kastedilen Hidayet ve irşat feyzinin güneşidir وَمِنْ اُفُولِهَا Batmasından kastedilen de عَدَمُ الْفَيْضَانِ الْمَذْكُورِ

Adı geçen feyzin olmamasıdır وَلَمَّا تَعَلَّقَتِ الْمُعَامَلَةُ Ve muamele bağlanınca اَلَّتِي كَانَتْ اَوَّلاً Ki bu muamele evvelce مُتَعَلِّقَةً بِالْاَوَّلِينَ Öncekilere bağlı idi *(Kime bağlanınca?)* وَصَارَ هُوَ وَاسِطَةً Şeyh'e *(Ne zaman?)* بَعْدَ وُجُودِهِ بِالشَّيْخِ Dünyaya gelmesinden sonra Ve o aracı olunca *(Neye?)* وُصُولِ الرُّشْدِ وَالْهِدَايَةِ Hidayet ve irşadın ulaşmasına كَمَا وَيَكُونُ وُصُولُ الْفَيْضِ أَيْضًا كَانَ الْاَوَّلُونَ قَبْلَهُ Tıpkı kendisinden öncekiler olduğu gibi Ve feyzin ulaşması da بِتَوَسُّطِهِ Onun aracılığıyla olunca *(Ne müddetçe?)* مَا دَامَتْ مُعَامَلَةُ التَّوَسُّطِ بَاقِيَةً Aracılık muamelesi baki olduğu müddetçe صَحَّ قَوْلُهُ Şu sözü doğrudur

﴿شِعْرٌ﴾ Şiir:

اَفَلَتْ شُمُوسُ الْاَوَّلِينَ وَشَمْسُنَا اَلْبَيْتَ Öncekilerin güneşi battı Ve bizim güneşimiz... beyt.

(فَاِنْ قِيلَ) Denilirse ki: اِنَّ هٰذَا الْحُكْمَ مُنْتَقِضٌ Bu hüküm bozulmuştur *(Ne ile?)* بِمُجَدِّدِ الْاَلْفِ الثَّانِي İkinci bin yılın müceddidiyle فَاِنَّهُ قَدِ انْدَرَجَ Çünkü yer aldı *(Nerede?)* فِي مَكْتُوبٍ مِنْ مَكْتُوبَاتِ الْجِلْدِ الثَّانِي İkinci cildin mektuplarından birinde (dördüncü mektup) *(Ne hakkında?)* فِي بَيَانِ مَعْنَى مُجَدِّدِ الْاَلْفِ الثَّانِي İkinci bin yılın müceddidinin manasını beyan hakkında *(Ne yer aldı?)* اَنَّ كُلَّمَا يَصِلُ اِلَى الْاُمَّةِ فِي تِلْكَ الْمُدَّةِ Bu sürede ümmete ulaşan her مِنْ اَنْوَاعِ الْفَيْضِ Tür feyiz اِنَّمَا يَصِلُ بِتَوَسُّطِهِ Sadece onun aracılığıyla ulaşır سَوَاءٌ كَانُوا اَقْطَابًا اَوْ اَوْتَادًا Ister aktab veya evtad olsunlar اَوْ بُدَلَاءَ اَوْ نُجَبَاءَ Ve ister büdela veya nüceba olsunlar *(Ne zaman ulaşır?)* فِي ذٰلِكَ الْوَقْتِ Bu müddet içerisinde (قُلْتُ) Derim ki: اِنَّ مُجَدِّدَ الْاَلْفِ İkinci bin yılın müceddidi فِي هٰذَا الْمَقَامِ Bu makamda نَائِبُ مَنَابِ حَضْرَةِ الشَّيْخِ قُدِّسَ سِرُّهُ Şeyh'in (k.s.) makamına vekildir وَهٰذِهِ الْمُعَامَلَةُ مَرْبُوطَةٌ بِهِ Ve bu muamele ona bağlıdır *(Nasıl?)* نِيَابَةً عَنْ حَضْرَةِ الشَّيْخِ Hazreti Şeyh'e vekil olarak كَمَا قَالُوا Tıpkı dedikleri gibi اِنَّ نُورَ الْقَمَرِ Ay ışığı مُسْتَفَادٌ مِنْ نُورِ الشَّمْسِ Güneş ışığından alınmıştır فَلَا مَحْذُورَ Öyleyse bunda bir

mahzur yoktur. (فَإِنْ قِيلَ) Denilirse ki: إِنَّ مَعْنَى مُجَدِّدِ الْأَلْفِ Bin yılın müceddidinin manası اَلَّذِى ذُكِرَ فِيمَا سَبَقَ Ki geride zikredildi مُشْكِلٌ Sorunludur لِأَنَّ عِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ Zira İsa -aleyhisselam- يَنْزِلُ فِى الْمُدَّةِ الْمَذْكُورَةِ Zikredilen süre içinde inecektir وَالْمَهْدِىُّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ Mehdi -aleyhirrıdvan- da يَظْهَرُ فِى تِلْكَ الْمُدَّةِ Bu süre içinde ortaya çıkacaktır وَمُعَامَلَتُهُمَا Ve her ikisinin muamelesi أَجَلُّ وَأَعْلَى Çok büyük ve yücedir (Neden?) مِنْ أَنْ تَأْخُذَا الْفُيُوضَ Feyizleri almaktan (Nasıl?) بِتَوَسُّطِ أَحَدٍ Birinin aracılığıyla (قُلْتُ) Derim ki: إِنَّ مُعَامَلَةَ التَّوَسُّطِ مَرْبُوطَةٌ Aracılık muamelesi bağlıdır (Neye?) بِالطَّرِيقِ الثَّانِى مِنَ الطَّرِيقَيْنِ الْمَذْكُورَيْنِ Adı geçen iki yoldan ikincisine اَلَّذِى هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ قُرْبِ الْوَلَايَةِ Ki o velayet yakınlığından ibarettir وَفِى الطَّرِيقِ الْأَوَّلِ Ama ilk yolda مُعَامَلَةُ التَّوَسُّطِ اَلَّذِى هُوَ عِبَارَةٌ عَنْ قُرْبِ النُّبُوَّةِ Ki o nübüvvet yakınlığından ibarettir مَفْقُودَةٌ Aracılık muamelesi yoktur وَكُلُّ مَنْ وَصَلَ مِنْ ذَاكَ الطَّرِيقِ Bu yoldan vuslata eren herkes لَيْسَ لَهُ حَائِلٌ وَمُتَوَسِّطٌ فِى الْبَيْنِ Onun arada perde ve aracısı yoktur بَلْ يَأْخُذُ الْفُيُوضَ وَالْبَرَكَاتِ Bilakis feyiz ve bereketleri alır (Nasıl?) بِلَا تَوَسُّطِ أَحَدٍ Kimsenin aracılığı olmadan وَالتَّوَسُّطُ وَالْحَيْلُولَةُ Aracılık ve perde olmak إِنَّمَا هُمَا فِى الطَّرِيقِ الْأَخِيرِ O ikisi sadece diğer yoldadır وَمُعَامَلَةُ ذٰلِكَ الْمَوْطِنِ Ve bu makamın muamelesi فَقَطْ Diğerinden ayrıdır مُتَمَيِّزَةٌ عَنْ غَيْرِهِ Geride geçtiği gibi كَمَا مَرَّ وَعِيسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ İsa -aleyhisselam- وَالْمَهْدِىُّ عَلَيْهِ الرِّضْوَانُ Ve Mehdi -aleyhirrıdvan- وَاصِلَانِ مِنَ الطَّرِيقِ الْأَوَّلِ Birinci yoldan vuslata ermişlerdir كَمَا أَنَّ الشَّيْخَيْنِ رَضِىَ اللهُ عَنْهُمَا Tıpkı Şeyhan Allah ikisinden de razı olsun وَصَلَا مِنَ الطَّرِيقِ الْأَوَّلِ Birinci yoldan ulaştıkları gibi (Nerede?) فِى ضِمْنِهِ Peygamber efendimizin himayesinde ﷺ Allah ona salat-u selam eylesin وَلَهُمَا فِيهِ Ve ikisinin o birinci yolda شَأْنٌ خَاصٌّ Özel bir şanı vardır (Nasıl?) عَلَى تَفَاوُتِ دَرَجَاتِهِمَا Derecelerinin farkına göre. (تَنْبِيهٌ) Tembih: يَنْبَغِى أَنْ يُعْلَمَ

Bilinmelidir ki: اَنَّهُ يَصِحُّ اَنْ يَصِلَ شَخْصٌ Bir şahsın ulaşması mümkündür *(Nereden?)* مِنْ طَرِيقِ قُرْبِ الْوَلَايَةِ Velayet yakınlığı yolundan *(Nereye?)* اِلَى قُرْبِ النُّبُوَّةِ Nübüvvet yakınlığına وَيَكُونَ شَرِيكًا Ve ortak olması *(Nerede?)* فِي كِلْتَا الْمُعَامَلَتَيْنِ Her iki muamelede وَيُعْطَى مَحَلًّا هُنَاكَ أَيْضًا Ve kendisine orada bir yer verilmesi *(Nasıl?)* بِتَطَفُّلِ الْاَنْبِيَاءِ Peygamberlere bağlı olarak عَلَيْهِمُ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ Onlara salat-u selam olsun وَيُجْعَلَ مُعَامَلَةُ كِلَا الطَّرِيقَيْنِ مَرْبُوطَةً بِهِ Ve her iki yolun muamelesinin ona bağlı kılınması da (mümkündür) ﴿شِعْر﴾ Şiir:

لَيْسَ عَلَى اللهِ بِمُسْتَنْكَرٍ اَنْ يَجْمَعَ الْعَالَمَ فِي وَاحِدٍ Allah'a hiçte zor değildir *(Ne?)* Alemi bir kişide cem etmesi.

وَاللهُ ذُو الْفَضْلِ ذٰلِكَ فَضْلُ اللهِ Bu Allah'ın bir lütfüdür يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ Onu dilediğine verir الْعَظِيمِ Allah çok büyük lütuf sahibidir سُبْحَانَ رَبِّكَ رَبِّ الْعِزَّةِ Senin izzet sahibi rabbini tenzih ederim *(Neden?)* عَمَّا يَصِفُونَ Onların isnat ettiği şeylerden وَسَلَامٌ عَلَى الْمُرْسَلِينَ Selam olsun peygamberlere وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ Alemlerin rabbi olan Allah'a da hamd olsun وَصَلَّى اللهُ تَعَالَى Ve yüce Allah salat eylesin *(Kime?)* عَلَى سَيِّدِنَا Efendimiz مُحَمَّدٍ سَيِّدِ الْمُرْسَلِينَ Peygamberler efendisi Muhammed'e وَآلِهِ وَصَحْبِهِ اَجْمَعِينَ Ehline, ashabına, tümüne قَدْ مَنَّ اللهُ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى Kuşkusuz yüce ve subhan Allah ihsan etti *(Kime?)* عَلَى هٰذَا الْعَبْدِ الْعَاجِزِ الْلَاشَيْءِ Şu hiçbir şey, aciz kula *(Neyi ihsan etti?)* بِاِتْمَامِ هٰذِهِ التَّرْجَمَةِ الْحَقِيرَةِ Bu acizane tercümeyi tamamlamayı *(Neden sonra?)* بَعْدَ اِتْعَابِ الْجِسْمِ وَالرُّوحِ Bedeni ve ruhu yorduktan sonra *(Ne kadar zamanda?)* فِي عِدَّةِ شُهُورٍ Aylarca süren bir zamanda وَصَارَتْ بِحَيْثُ يُطْلَقُ عَلَيْهِ اسْمُ الْمَسْطُورِ Ve öyle bir hale geldi ki, Artık ona yazılmış ismi verilebiliyor فَلَوْلَا اَنْ مَنَّ اللهُ بِهِ عَلَيَّ Eğer Allah, bunu bana ihsan etmeseydi لَمَا تَيَسَّرَ مَدَى الدُّهُورِ Yüzyıllar boyu nasip olmazdı

بِغَايَةِ Tutulmuş idim *(Neye?)* كُنْتُ مُبْتَلًى Zira ben bu işle uğraşırken لِاَنِّى حِينَ الْاشْتِغَالِ
وَاَنْوَاعِ الْاَهْوَالِ Kafa karışıklığına وَتَشَتُّتِ الْبَالِ Son derece kötü bir hale سُوءِ الْحَالِ Ve
türlü türlü korkulara بِحَيْثُ كَانَ الْاشْتِغَالُ بِهَا Öylesine ki bununla meşgul olmak مِنْ
اَظْهَرِ الْمُحَالِ En açık imkansızlardandı اِلَّا اَنَّ مَا يَتَسَرَ اللّٰهُ سُبْحَانَهُ Ancak subhan Allah'ın
kolaylaştırdığı لَيْسَ بِعَسِيرٍ Zor değildir وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْئٍ قَدِيرٌ Ve o her şeye gücü
yetendir وَكَانَ الشُّرُوعُ فِيهَا Ve bu tercümenin başlaması فِى اَوَاسِطِ شَعْبَانَ الْمُعَظَّمِ
Muazzam Şaban ayının ortalarında idi عَامَ ثَلَاثَةٍ وَثَلَاثَمِائَةٍ وَاَلْفٍ Bin üç yüz üç sene-
sinde وَالْفَرَاغُ مِنْهَا Tercümenin bitişi ise فِى ذِى الْقَعْدَةِ مِنَ الْعَامِ الثَّانِى İkinci senenin
Zilkade'sinde oldu وَكَمْ شَرَدْتُ فِى تِلْكَ الْمُدَّةِ Ve bu süre içinde kaç kez defettim
(Niçin?) لِاقْتِنَاصِ شَوَارِدِهَا Kaçkın meselelerini yakalayabilmek için *(Neyi defettim?)*
رُقَادِى Uykularımı وَكَمْ فَرَقْتُ Ve kaç kez dağıttım *(Niçin?)* لِجَمْعِ فَرَائِدِهَا Kıymetli
mücevherlerini toplayabilmek için *(Neyi dağıttım?)* شَمْلَ فُؤَادِى Kalbimin birliği,
sükunetini وَكَمْ فَارَقْتُ Ve kaç kez ayrıldım *(Niçin?)* لِوَصْلِ خَرَائِدِهَا İncilerine
ulaşabilmek için *(Kimden ayrıldım?)* قَوْمِى Arkadaşlarımdan وَكَمْ صَبَرْتُ Ve kaç kez
sabrettim *(Niçin?)* لِقَيْدِ فَوَائِدِهَا Faydalarını kaydedebilmek için *(Neye sabrettim?)*
عَلَى
اِيذَاءِ مَنْ خَاضَ فِى لَوْمِى Beni kınamaya dalanların eziyetine وَكَمِ اقْتَحَمْتُ Ve kaç kez
girdim *(Niçin?)* لِاسْتِيضَاحِ نُكْتَةٍ مِنْهَا Onun bir nüktesini çözebilmek için *(Nereye girdim?)*
مَوَاقِعَ السَّهْرِ Seher vakitlerine *(Nerede?)* فِى ظَلْمَاءِ الدَّيَاجِرِ Gece karanlıklarında وَكَمْ
اَقْدَمْتُ Ve kaç kez kendimi attım *(Niçin?)* لِتَصْحِيحِ شُبْهَةٍ مِنْهَا Onda bulunan bir şüpheyi
tashih edebilmek için *(Neye attım?)* ظَمَاءَ الْهَوَاجِرِ Öyle sıcaklarında susuz kalmaya
فَنَسْأَلُ اللّٰهَ سُبْحَانَهُ Sonuç olarak; Subhan Allah'tan istiyoruz *(Ne?)* اَنْ يَجْعَلَهَا خَالِصَةً Bu
tercümeyi halis kılmasını *(Neye?)* لِوَجْهِهِ الْكَرِيمِ Kerem sahibi zatına وَاَنْ يَنْفَعَ بِهَا

Ve bununla fayda vermesini *(Kime?)* اِخْوَانَ الصَّفَاءِ Safa ehli kardeşlere *(Nasıl?)* اَلنَّفْعَ الْعَمِيمَ Umimi bir fayda ile اِنَّهُ لَطِيفٌ بِعِبَادِهِ Zira o kullarına lütufkar رَءُوفٌ رَحِيمٌ Çok şefkatli ve pek merhametlidir وَصَلَّى اللهُ Ve Allah salat eylesin *(Kime?)* عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ ذِى الْخُلُقِ الْعَظِيمِ Yüce ahlak sahibi efendimiz Muhammed'e *(Daha kime?)* Ehline ve ashabına اَلَّذِينَ تَأَهَّبُوا Ki onlar hazırlanmıştırlar *(Niçin?)* لِيَوْمٍ عَظِيمٍ Büyük gün için.

Arapçaya Çevirenin Son Sözü

Allah Sübhânehû bu aciz ve hiç olan kula, bu hakir tercümeyi tamamlattırmak sureti ile ihsanda bulunmuş oldu. Bedenen ve ruhen yorulduktan sonra birkaç ayda bu tercüme bir kitap haline gelmiş oldu. Şayet Allah Teâlâ'nın ihsanı olmasaydı ebediyen nasip olmazdı. Zira tercüme ile meşgul iken gayet kötü ve dağınık bir halde idim. Allah Teâlâ her şeye kadirdir.

Bu tercümeye Hicri 1303 yılının Şa'ban-ı Muazzamın ortalarında başladım, ertesi yılın Zilka'de ayında tamamladım. Bu zaman zarfında kaçkın meselelerini yakalayabilmek için nice geceler uykusuz kaldım... Kopuk meselelerini bağlayabilmek için insanlardan ne kadar uzak kaldım... Faydalarını kaydetmek için, beni kınayanların eziyetine ne kadar sabrettim... Bir nüktesini çözebilmek için karanlık gecelerin seherlerinin kapılarını çaldım ve bir şüphesini düzeltmek için hicranda susuzluğa katlandım.

Allah Sübhânehû'den niyazım odur ki, bu tercümeyi rızasına halis kılsın, sefa kardeşlerimin hepsine bununla faydalar versin. O kullarına lütufkârdır, raûftur, rahimdir.

Allah Teâlâ yüce ahlak sahibi Efendimiz Muhammed Mustafa'ya *(s.a.v.)*, ailesine ve büyük gün için hazırlıklarını yapmış olan ashabına salat ve selam etsin. *Amin.*